SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO

TOMUS VIGESIMUS NONUS.

REPRODUCTION

EN FAC-SIMILÉ

TIRÉE A 250 EXEMPLAIRES SEULEMENT

PAR LES PROCÉDÉS ANASTATIQUES

DE

CARL REINECKE NACHF.

A BERLIN

POUR

H. WELTER, ÉDITEUR

RUE BERNARD-PALISSY, N° 4, PARIS

ET A LEIPZIG, SALOMONSTRASSE, 16

1904

SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA, QUÆ

PHIL. LABBEUS, ET GABR. COSSARTIUS,

Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere,*

ET OMNIA INSUPER IN SUIS LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANS

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE,

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.^MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS CURATA

Novorum Conciliorum, novorumque, Documentorum Additionibus locupletata,

Ad MS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CÆTERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR

TOMUS VICESIMUS NONUS.

Ab anno MCCCCXXXI. uſque ad annum MCCCCXXXIV.

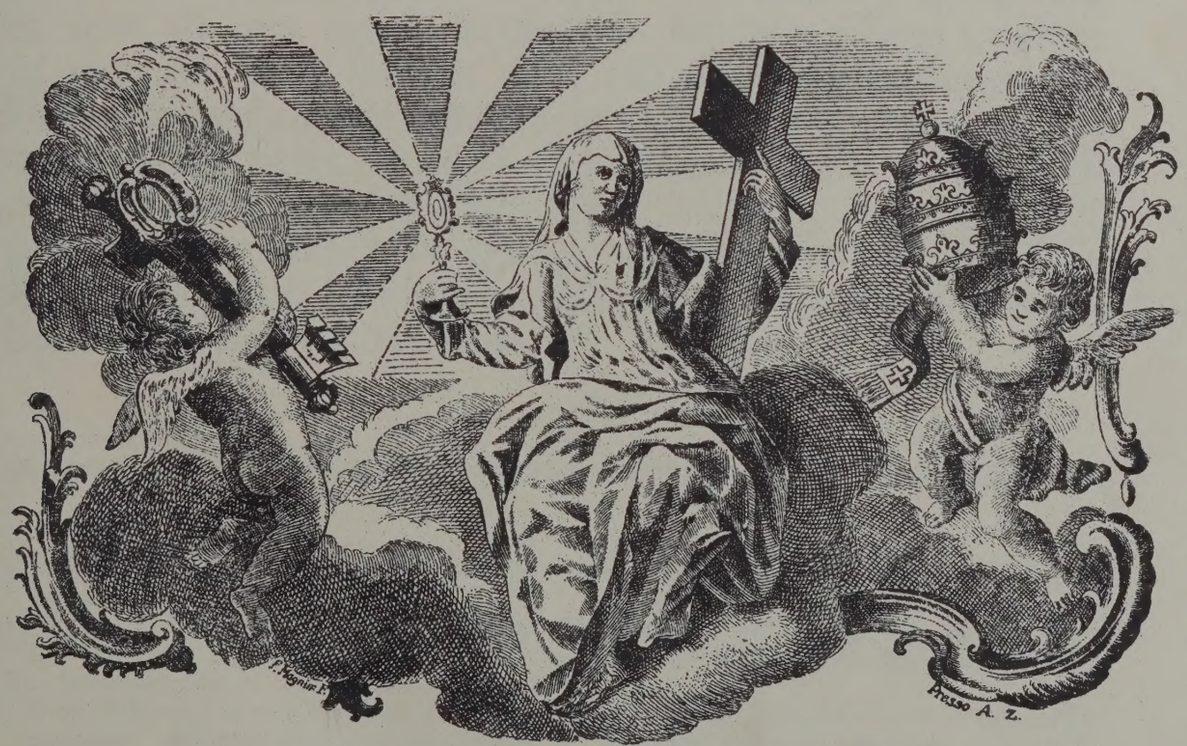

ALMA COLLEGE
263.1
LIBRARY
M318
Alma, California

VENETIIS MDCCLXXXVIII

APUD ANTONIUM ZATTA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC EXCEL. SENATUS PRIVILEGIO.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Parisiis M.D.CCCCIV.)

9462

BX
825
S3
1901
V.29

TYPOGRAPHUS LECTORI S.

QUod longius forte quam par erat editionem diſtulerim hujus Voluminis quod nunc tandem prodit in lucem, ne mihi, Benigne Lector, aut negligentiæ vertas, aut minus gratæ voluntati in Te meæ. Neutrum enim a quoquam de me exiſtimari poſſe arbitror, qui noverit, nihil eorum, quæ meis me prælis ſubjecturum pollicitus ſum, fuiſſe deſideratum. Itaque velim Tibi ita perſuadeas, ideo lente, ac per dilationes in eo vulgando proceſſum fuiſſe, ne partes meæ ſcilicet deſiderarentur in iis quæ Baſileenſem Synodum ſpectant, cujus Acta in hoc volumine continentur. Nam cum nuntiatum mihi fuiſſet plura cum Romæ tum Florentiæ & alibi etiam in Bibliothecis deliteſcere monumenta nunquam antehac edita, quæ ſupra dicto Concilio lucem afferre potuiſſent, neque ſtudio, neque labori, neque ſumptui parcendum mihi eſſe duxi, donec diligentiſſime deſcripta ad me mitterentur omnia: ex quibus, doctorum hominum ope, conſilioque, deligerem ea quæ ad rem magis facere viſa fuiſſent. Quod quidem & maxima cura factum eſſe, ſubjectus Monumentorum Index teſtabitur; & quanto temporis ſpatio opus fuerit, ut accurate fieret, cuique juſto hujuſcemodi rerum eſtimatori facile patebit. Sic igitur habeto, hac temporis prorogatione addictum potius aliquid ad meum erga Te ſtudium, quam quidquam eſſe detractum: quod ut æqui bonique facias rogo: Vale.

I. *Inſtructio a Concilio data legatis ſuis ad Bohemos miſſis.*

II. *Reſponſio Domini Juliani Card. ad inſtructiones Domini Parentini facta.*

III. *Exhortatio Domini Juliani Card. S. Angeli ad Bohemos, ut ad Catholicam Fidem revertantur, habita in Congregatione Generali ſacri Concilii Baſileenſis.*

IV. *Litera Joannis de Raguſio, & Simonis Treron Ambaxiatorum ſacri Concilii Baſileenſis lecta in Congregatione.*

V. *Oratio Domini Ludovici Pontani Romani utriuſque Juris illuminatoris excellentiſſimi, Apoſtolicæ Sedis Prothonotarii, & Sacri Palatii Apoſtolici Auditoris benemeriti, habita in Concilio Baſileenſi in primo ejus adventu.*

VI. *Propoſitio Domini Legati in adventu Græcorum facta Baſileæ in Congregatione Generali, anno 1434.*

VII. *Propoſitio Ambaxiatorum de Græcia ad Sacroſanctum Baſileenſe Concilium in Congregatione eadem.*

VIII. *Tenor literæ Domini Juliani Præſidentis Concilii Baſileenſis Domino Apoſtolico, ut non permittat Concilium diſſolvi, miſſæ.*

IX. *Epiſtola Joannis Card. ad Eugenium IV. Pontificem Max. pro revocanda Concilii Baſileenſis diſſolutione.*

SYLLABUS

EORUM, QUÆ TOMO XXIX. CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata ſunt, huic noſtræ Editioni noviter acceſſere.

ANNO CHRISTI 1431. *BASILEENSE CONCILIUM OECUMENICUM.* Pag. 1.
Inchoatio Concilii. ibid.
☞ *Hoc Concilii exordium ita enuntiatum reperi in MS. Cod. olim Em. Card. Paſſionei.* ibid.
Seſſio I. 2
Decretum Conſtantiense, de celebratione conciliorum, 5
Inſtrumentum electionis civitatis Baſileenſis pro concilio celebrando. 6
Bulla Martini V. super poteſtate facta præſidentibus eligendi locum concilii. 8
Bulla Martini V. qua Julianus Cardinalis S. Angeli præſes Concilii conſtituitur. 11
Bulla Eugenii IV. qua eadem poteſtas Juliano Cardinali confirmatur. 13
Stabilimentum Concilii Baſileenſis, & alia ad illud pertinentia, ibid.
1432 *Seſſio II* 21
ecretum, quod Concilium eſt legitime inchoatum. ibid.
Decretum, quod Concilium eſt ſupra Papam, ib.
Quod inobedientes Concilio puniantur, 22
Quod perſonæ concilii non debeant extra concilium trahi vel impediri. ibid.
Quod non recedant ſine licentia, qui tenentur intereſſe. ibid.
Seſſio III. 23
Decernitur diſſolvi non poſſe Concilium, 24
Seſſio IV. 27
Salvus conductus Bohemorum. ibid.
Epiſtola Concilii ad Bohemos. 29
Ne Papa, ſi ſedes vacaverit, alibi quam in Concilio eligatur, 31
Ne quis ſe vi jura ænti alicujus obſtrictum putet, ne ad concilium venire poſſit, 33
Ut Concilium in literis ſuis utatur bulla plumbea, ibid.
Quod Papa durante Concilio non poſſit creare Cardinales, nec creatos publicare. ibid.
Commiſſio facta de regimine civitatis Avinionenſis, & comitatus Venayſini, ibid.
Seſſio V. 35
De cauſis fidei, & eorum adminiſtris, ibid.
Seſſio VI. 39
Promotores Concilii Eugenium Papam, & Cardinales ei adhærentes, accuſant contumaciæ, ib.
Seſſio VII. 42
Apoſtolica ſede vacante, extra concilium, eo ſedente, non procedatur ad electionem. ibid.
Prorogatio temporis Cardinalium veniendi ad Concilium. ibid.
Quod Papa non disponat de beneficiis Cardinalium. 43
Seſſio VIII. ibid.
Decernitur contra Eugenium & Cardinales ipſius procedendum, niſi revocet ille diſſolutionem Concilii a ſe factam, &c. ibid.
Mandatur Cardinalibus & aliis, ut a curia Romana recedant intra xx. dies. ibid.

ANNO CHRISTI 1432. *Decretum, quod unicum debet eſſe Concilium.* 4
Ne incorporatorum beneficia conferri poſſint p Papam vel alium. 4
Quod Papa non poteſt imponere novas gabella in terras Romanæ eccleſiæ, &c: ibi
1433 *Seſſio IX.* 4
Concilium recipit Sigismundum Imp. ibi
Synodus caſſat proceſſus omnes contra Sigismundum Imp. & alios adhærentes Concilio. ibi
Seſſio X. 4
Extenſio duorum decretorum ſeſſionis octavæ. 4
Accuſatio contumaciæ Papæ. ibid
Seſſio XI. 5
Decernitur, teneri Papam per ſe vel per legatos intereſſe Concilio: nec poſſe ab eo illu mutari, prorogari, diſſolvi, ibid
Quod liberum ſit cuilibet venire ad Concilium. 5
Decreta alia de modo mutandi, diſſolvendive concilii, ſequentis indicendi, &c. 5
Quod electores Papæ jurent, quod ſi quis eorum eligatur, ſervabit dicta decreta. 5
Seſſio XII. 5
Decretum citationis contra Eugenium Papam, ib
Decretum de electionibus & confirmationibus epiſcoporum & prælatorum, 6
Seſſio XIII. 64
Accuſatio contumaciæ Papæ, ibid
Prorogatur ei ſpatium dierum xxx. 67
Decretum pro tuitione ſuppoſitorum Concilii. 70
Seſſio XIV. 72
Alia prorogatio monitionis Papæ ad xc. dies. ib
Forma adhæſionis a Concilio Papæ præſcripta. 73
Seſſio XV 74
De conciliis provincialibus & diœceſanis. ibid.
1434 *Seſſio XVI.* 78
Bulla Eugenii Papæ, qua profitetur ſe adhærere Concilio Baſileenſi, & tres priores bullas ſuas revocat. ibid.
Tenor trium bullarum, quæ ſunt revocatæ. 79. &c.
Seſſio XVII. 90
Super admiſſione præſidentium in Concilio nomine Eugenii IV. ibid.
Seſſio XVIII. 91
Innovatur decretum Concilii Conſtantienſis de auctoritate & poteſtate Conciliorum generalium, abſentibus legatis Papæ. ibid.
Seſſio XIX. 92
De unione procuranda Græcorum. ibid.
Mandatum Imperatoris CP. ſub bulla aurea. 96
Litera Patriarchæ CP. ſub bulla plumbea, ad Cardinales & alios Baſileæ congregatos, anno 1433. 97
Confirmatio capitulorum ſuperioribus literis comprehenſorum. 98
Decretum de Judæis & neophytis. ibid.
De his qui volunt ad fidem converti, 99
1435 *Seſſio XX.* 101
Decretum de concubinariis. ibid.
De excommunicatis non vitandis certo modo non vocatis, 103
De interdictis non leviter ponendis, ibid.

Con-

ANNO CHRISTI

1435. *Contra frivole appellantes.* ibid.
Seſſio XXI. 104
De Annatis. ibid.
De pacificis poſſeſſoribus. 105
Quomodo divinum officium in eccleſia celebrandum ſit, &c. ibid.
Seſſio XXII. 108
Condemnatio libelli Auguſtini de Roma. ibid.
1436 *Seſſio XXIII.* 110
De electione ſummi Pontificis. ibid.
Forma profeſſionis ipſius. 111
De numero & qualitate Cardinalium. 116
De electionibus. 118
De reservationibus. ibid.
1437 *Seſſio XXIV.* 121
Acta quædam cum Græcis. ibid.
Salvus conductus Græcorum. 123
Bulla aurea Imperatoris Græcorum. 125
Bulla plumbea Patriarchæ CP. 126
Bulla indulgentiarum in favorem ſubſidii pro reductione Græcorum. 128
Seſſio XXV. 133
De locis futuri Concilii pro Græcis. ibid.
Decretum pro cautione Avinionenſi. 136
Seſſio XXVI. 137
Monitorium & citatio contra Eugenium Papam & Cardinales. ibid.
Seſſio XXVII. 141
Caſſatur nominatio & creatio Cardinalium facta per Eugenium Papam. ibid.
Caſſantur literæ falso bullatæ. 143
Avenionenſis civitas in salvogardiam Concilii recipitur. 145
Seſſio XXVIII. 147
Declaratur Eugenius Papa contumax. ibid.
Seſſio XXIX. 151
De revocatione bullæ Papæ super translatione Concilii. ibid.
Seſſio XXX. 158
De communione sub una specie. ibid.
1438 *Seſſio XXXI.* 159
De cauſis. ibid.
De collationibus beneficiorum. 161
Qualificationes & ordo in conferendis beneficiis per Ordinarios. 163
Decretum de suspenſione Eugenii Papæ. 165
Seſſio XXXII. 170
Caſſatio electionis loci pro concilio facta a minori parte. ibid.
1439 *Seſſio XXXIII.* 178
De veritate fidei Catholicæ per tres veritates. ib.
Seſſio XXXIV. 179
De depoſitione Eugenii Papæ. ibid.
Seſſio XXXV. 181
De ſtabilitate concilii Baſileenſis. ibid.
Seſſio XXXVI. 182
De Conceptione B. Mariæ Virginis. ibid.
Seſſio XXXVII. 184
Revocatio proteſtationum, &c. obviantium electioni Papæ faciendæ. ibid.
Decretum de modo eligendi summum Pontificem. ibid.
Forma juramenti ab electo præſtandi. 189
Decretum inhibitionis, ne bona electi & eligentium rapiantur. ibid.
Ne tempore electionis fiat audientia. 190
Seſſio XXXVIII. 191
Contra invectivam (Eugenii Papæ scilicet.) ib.
Decreta de electionibus, de nominatis ad eligendum Papam, &c. 195

ANNO CHRISTI

1439. *Seſſio XXXIX.* 198
Confirmatio electionis Amedei Sabaudiæ ducis in Papam. ibid.
1440 *Seſſio XL.* 201
Conſensus Amedei ſive Felicis V. in Papam. ib.
Declaratio quod domino Felici ſit obediendum. 203
Seſſio XLI. 205
Condemnantur scripta quædam Eugenii Papæ. ib.
Seſſio XLII. 207
De proviſione Felicis Papæ V. ibid.
1441 *Ceſſio XLIII.* 211
De viſitatione B. Mariæ Virginis. ibid.
Seſſio XLIV. 213
De tuitione suppoſitorum Concilii Baſileenſis. ib.
Seſſio XLV. & ultima. 221
1442 *Lugdunum deſignatur locus futuri Concilii poſt triennium, &c.* ibid.

Hactenus ſeſſiones.

Indulgentiæ incorporatis conceſſæ, anno 1439. 222.
Decretum quinque concluſionum, anno eodem. 225
Bulla Nicolai Papæ V. super approbatione actorum in Concilio Baſileenſi, anno 1449. 227
Epiſtolæ & Reſponſiones ſynodales. 233
1. *Epiſtola ad Bohemos.* ibid.
2. *Ad omnem eccleſiam: Quod Patres intendunt manere in Baſilea.* 23
3. *Reſponſio synodalis de auctoritate cujuslibet Concilii generalis supra Papam.* 239
4. *Non eſſe acceptandas literas Eugenii Papæ de diſſolutione Concilii.* 267
5. *Reſponſio oratoribus Eugenii, acceptationem decretorum a Papa prius eſſe faciendam, quam a Concilio fiat ei proviſio.* 273
☞ *Reſponſio Domini Juliani Cardinalis ad inſtructiones Domini Parentini facta.* 279
6. *Ad Eugenium Papam; Quod pro unione Græcorum non decet Conſtantinopoli synodum celebrari.* 281
7. *Reſponſio legatis Eugenii, Quod poſſit Concilium concedere indulgentias plenarias pro unione Græcorum, &c.* 282
8. *Reſponſio synodalis ad invectivam (ut vocant) Eugenii Papæ.* 289
9. *Reſponſio synodalis facta oratoribus Imperii.* 303
10. *Reſponſio synodalis contra Concilium Ferrarienſe.* 305
11. *Reſponſio synodalis ad schedulam proteſtationis contra proceſſum Papæ, per Oratorem ducis Mediolani.* 315
12. *Beſponſio synodalis ad schedulam oblatam per oratores principum, super mutatione loci concilii.* 320
13. *Reſponſio ad eosdem, de eadem mutatione loci.* 332
14. *Sententia contra sequentes Curiam Eugenii Papæ.* 342
15. *Reſponſio synodalis ad invectivam (ut vocant) Eugenii Papæ.* 344
16. *Epiſtola synodalis ad universos fideles, de obediendo Conciliis generalibus, &c.* 356
17. *Reſponſio synodalis facta oratoribus Regis Romanorum ac Principum Electorum.* 368
18. *Epiſtola Regis Angliæ ad Eugenium Papam.* 372
19. *Ejus-*

19. Ejusdem ad synodum Basileenser. 374
20. Sigismundi Cæsaris ad eamdem. 375

APPENDIX

Concilii Basileensis.

I. Articuli varii. 377

1. De modo procedendi in Concilio. ibid.
2. Instructiones deferendæ ambassiatoribus Concilii. 380
3. Declaratio salviconductus. 381
4. Reformationes de suppositis Concilii. 382
5. Articuli oblati ex parte regni Bohemiæ. 385
Instructio a Concilio data Legatis suis ad Bohemos missis. Ambaxiatores Concilii sunt missi ad Bohemiam &c. 387
6. Instrumentum factæ pacis inter regem Franciæ & ducem Burgundiæ, per legatos Concilii. 389
7. Tractatus Atrebatensis inter eosdem. 392
8. Avisamenta Conventus Bituricensis, anni 1431. 401
9. Mandatum nunciorum Concilii existentium Norimbergæ ad tractandum cum Bohemis. 406
10. Taxatio notariorum in Concilio facta & limitata. 407
11. Concessum Concilii pro suppositis ipsius, ut nemo præponatur illis in adeptione beneficiorum, prætextu privilegii ab Eugenio Papa accepti. 408
12 Juramentum ambassiatorum Papæ. 409
13. Concordata deputationum. ibid.
14. Prærogativæ graduatorum incorporatorum. 410
15 Responsio facta ambassiatoribus Imperatoris, super factis Bohemorum. 412
16. Sententia patriarchæ Aquilejensis. 414
17. Sententia diffinitiva in causa Trajectensis ecclesiæ. ibid.
18. Cassantur quæ fecit dominus Papa in præjudicium incorporatorum Concilio. 415

II. Epistolæ Concilii secundum datas ordinatæ.

19. Epistola Concilii ad Bohemos. ibid.
20. Salvus conductus Bohemis concessus. 417
21. Litera missa regi Franciæ, Carolo VII. 418
22. Ad consiliarios regis Franciæ. 420
23. Ad dominum de Tremollia. ibid.
24. Ad archiepiscopum Remensem, cancellarium Franciæ. 421
25. Ad archiepiscopum Lugdunsem. ibid.
26. Ad regem Poloniæ, & alios. 422
27. Salvus conductus Concessus ambassiatoribus Papæ. 424
28. Bulla Concilii ad Imperii electores. 425
29. Licentia exercendi officium procurationis causarum durante Concilio. 428
30. Exsecutoria presbyteri Lyrensis super sententia diffinitiva in curia Romana. 429
31. Carolina sub latiori forma. 430
32. Bulla prærogativarum concessarum incorporatis Concilio. 435
33. Bulla indulgentiarum in venerationem sacramenti Corporis Christi. 436
34. Contra collectores Camera Apostolicæ. 439

III. Ambassiatorum Concilii epistolæ. 441

35. Epistola missa Bohemis per legatos Concilii. ibid.
36. Eorumdem ad eosdem. 443
37. Promissiones factæ Græcis per ambassiatores Concilii. 444
38. Promissio altera eorumdem. 445
39. Propositio ambassiatorum Concilii facta Græcis Constantinopoli &c. ibid.
Proœmium decreti, quod non placuit Imperatori. 451
Articuli Ambassiatorum Concilii. 452
Articuli Imperatoris CP. ibid.
Alii Articuli responsorum ambassiatorum Concilii. 453

IV. Orationes aliquot in synodo Basileensi habitæ, &c. 454

40 Collatio Joannis de Bachenstein facta coram Papa, Florentiæ. ibid.
41. Responsio Eugenii Papæ. 459
42. Responsiones factæ oratoribus Concilii. 460
43. Oratio Gerardi Landriani episcopi Laudensis, ad regem Angliæ & episcopos regni. 463
44. Oratio Andreæ de Petra archiepiscopi Colossensis, ambassiatoris Papæ. 468
45. Oratio archiepiscopi Tarentini ad Basileenses pro Eugenio Papa. 482
46. Oratio præsidentis ad convertendum Bohemos. 492
47. Joannis Patriarchæ Antiocheni, de superioritate inter Concilium & Papam. 512

V. Epistolæ Eugenii IV. Papæ ad synodum Basileensem, vel contra eam datæ.

Oratio Domni Ludovici Pontani Romani utriusque juris illuminatoris Excellentissimi Apostolicæ Sedis Prothonotarii & Sacri Palatii Apostolici, habita in Concilio Basilienſi ec. 534

48. Bulla ad archiepiscopum Coloniensem. 577.
49. Informatio missa ad regem Romanorum. 559
50. Litera Apostolicæ de potestate legati Papæ. 561
51. Bulla revocationis per commissionem factam Juliano Cardinali legato. ibid.
52. Litera revocationis Concilii, publicata Romæ, & alibi. 564
53. Ad Regem Romanorum super Concilii dissolutione. 568
54. Ad Concilium, præsentata per ambassiatores Electorum Imperii. 569
55. Ad Imperatorem, responsiva super factis concilii. 571
56. Bulla capitulorum initorum inter Papam, & regem Romanorum. 572
57. Bulla præsentata per Imp. deputatis Concilii. 574
58. Ad Bartholomæum Spalatensem, &c. 575
59. Bulla præsidentium. ibid.
60. Ad Joannem archiepiscopum Tarentinum, & alios. 577
61. Ad Julianum Cardinalem. 578
62. 63. Ad Concilium. ibid. & 579
64. Ad legatos suos Concilio præsidentes. 580
65. Bulla translationis Concilii Basileenſis ad civitatem Ferrariensem. 581

VI. Epi-

VI. Epiſtolæ Sigiſmundi Imp. ad Concilium vel pro Concilio.

66. *Ad Papam, ſupplicatio.* 582
67. *Ad eumdem, ſuper facto concilii,* ibid.
68. *Ad Julianum Cardinalem, & alios.* 583
69. *Ad Papam, ſuper facto eodem.* 585
70. *Aviſamenta ad Papam, ſuper eodem.* 586
71. *Inſtructio euntium ex parte Cæſaris ad Papam.* 590
72. *Ad Baſileenſes, de concordia cum Papa.* 592
73. *Ad eosdem, de ordine ſedendi in concilio.* 593
74. *Ad eosdem, de victoria Bohemorum adverſus Taboritas.* 594
75. *Ad eosdem, de rebus Bohemorum.* ibid.
76. *Litera, per quas promittit adhærere inconcuſſe Concilio.* 595
77. *Mandatum miſſum Papæ per Regem Romanorum.* 597
78. *Forma juramenti præſtiti per ambaſſiatores Regis Romanorum.* 598
79. 80. *Epiſtola ad concilium. Petit causam ad ſe remitti, quæ fuerit ad concilium appellata; alioqui protestatur contra Concilium.* 600. & 601.
81. *Salvus conductus miſſus Concilio.* 603
82. *Epiſtola, qua promittit ſe confirmaturum certa capitula Concilii.* 605.

VII. Epiſtolæ diverſorum ad ſynodum.

83. 84. *Philippi ducis Burgundiæ, ſuper canonizatione Petri de Lutzenburgo. Ejusdem, de pace tractanda cum rege Franciæ.* 605. & 606
85. *Caroli regis Franciæ, de pace tractanda cum duce Burgundiæ.* 607
86. *Ambaſſiatorum Concilii in Bohemia exiſtentium.* 609
87. *Archiepiscopi Lugdunenſis.* 610. & 611
88. *Ambaſſiatorum Concilii in Bohemia exiſtentium.* 612
89. *Ambaſſiatorum Concilii Norimbergæ exiſtentium.* 613
90. *Imperatoris CP. Joannis Palæologi.* 617
91. *Erici regis Sueciæ, in favorem ordinis S. Brigittæ.* 619
92. *Petri Lundenſis, & aliorum, de eodem ordine.* 620
93. *Rotomagenſium conſulum & civium.* 622
94. *Joannis Palæologi Imp. CP.* 623
95. *Amedei ducis Sabaudiæ.* 624
96. *Philippi ducis Mediolanenſis.* 626
97. *Joannis Palæologi Imp. CP.* 627
98. *Joseph Patriarchæ CP.* 628
99. *Conſtantini Palæologi, fratris Imp. CP.* ibid.
100. *Friderici junioris ducis Auſtriæ.* 629
101. *Alphonſi regis Arragonum.* 630
102. *Alberti ducis Auſtriæ.* 631

VIII. Epiſtolæ diverſorum ad diverſos de ſynodo Baſileenſi.

103. *Pragenſium ad conſules civitatis Egrenſis.* 632.
104. *Eorumdem ad nuncios ſynodi Nurembergæ exiſtentes.* 633
105. *Eorumdem ad conſules Nurembergenses.* 634.
106. *Anonymi ad epiſcopum Lausanensem.* ibid.
107. *Arneſti legati Imperatoris, ad ipsum.* 637
108. *Pilznenſium ad Nicolaum Minoritam, de victoriâ Bohemorum.* 638
109. *Anonymi ad Cardinalem legatum, de eadem victoria.* 639
110. *Capitanei cujusdam de victis Taboritis.* 640
111. *Bohemorum ad Chriſti fideles, hæretica.* 641
112. *Egreſinum ad nuncios Concilii Nurembergæ exiſtentes.* 643
113. *Pragenſium ad nuncios Concilii.* 644
114. *Capitanei cujusdam, de rebus Taboriticis.* 645.
115. *Trajectenſium ad ſuos commiſſarios.* 646
116. 117. *Capitanei cujusdam de rebus Taboritis.* 647. 648
118. *Trapezuntini Imp. ad Eugenium Papam.* 648.
119. *Commiſſio Imp. Græcorum facta uni ambaſiatorum Concilii.* 649
120 *Commiſſio Patriarchæ CP. facta eidem.* 650
121. *Legati Concilii ad legatum Pontificis.* ibid.
☞ 122. *Litera Joannis de Raguſio, & Simonis Ireron ec.* 651
☞ 123. *Litera Miſſa Reverendiſſimo Domino Legato per fratrem Joannem de Raguſio.* 654
☞ 124. *Litera Magiſtri Simonis Ireron ec.* 659
☞ 125. *Litera Joannis de Raguſio Oratoris Sacri Concilii ad Græciam.* 661
☞ 126. *Tenor Literæ Domini Juliani præſidentis Concilii Baſileenſis ec.* 665
☞ 127. *Epiſtola Joannis Cardinalis ad Eugenium IV. Pontificem. &c.* 666
☞ 128. *Exhortatio Domini Juliani Cardinalis S. Angeli ad Bohemos &c.* 679

IX. Orationes quatuor in Concilio Baſileenſi habitæ.

I. Joannis de Raguſio, Ordinis Prædicatorum, De Communione ſub utraque Specie. 699
II. Ægidii Carlerii, decani Cameracenſis, De corrigendis peccatis publicis. 868
III. Henrici Kalteisen, Ordinis Prædicatorum. De libera prædicatione verbi Dei. 971
IV. Joannis de Polemar, Archidiaconi Barcionenſis, de civili Dominio Clericorum. 1105
Notæ Binii in Concilium. 1168

APPENDIX NOVA

Concilii Basileensis.

*I. * Acta Concilii ad Præmonſtratenses ſpectantia.* 1179
1. * *Confirmatio privilegiorum Præmonſtratenſium.* ibid.
2. * *Guillelmi Bellicenſis epiſcopi litera compulſoria in causa monaſterii S. Joannis Ambianenſis.* 1180
3. * *Sententia Deputatorum Concilii in favorem ejusdem Monaſterii.* 1185
4. * *Litera executoriales Concilii.* 1187
5. * *Executio prædictarum literarum.* 1189
6. * *Litera executoriales Concilii.* 1200
7. * *Innovatio duorum privilegiorum Ordinis Præmonſtrat.* 1123
8. * *Sententia in favorem monaſterii Belli-Portus.* 1205
*II. * Oratio Gregorii Corrarii ad Sigismundum Imp. pro Concilio Baſileenſi.* 1208

III. * *Articuli a Nunciis Eugenii oblati regi Chriſtianiſſimo.* 1221
IV. * *De Concilii Baſileenſis editione ſententia Lucæ Holſtenii.* 1222
V. * *Epiſtola Concilii Baſileenſis ad Cluniacenſes.* 1224

ALTERA CONCILII BASILEENSIS

APPENDIX

1. Oratio Philippi Archiep. Turonenſis. 1225
2. Litera ſynodi Baſil. ad Joannem abbatem Bonævallis. 1230
3. Bulla Eugenii IV. 1231
4. Litera regis Arragonum miſſa in Concilio. 1232
5. Reſponſiones facta per regem Arragonum capitulis oblatis per oratorem ſynodi Baſil. 1233
6. Epiſtola Henrici Anglorum regis ad Concilium Baſileense. 1234
☞ *7. Propoſitio Domini legati in adventu Græcorum facta Baſileæ in Congreg. Generali. Anno Domini 1434.* 1235
☞ *8. Propoſitio Ambaſciatorum de Græcia ad Sacroſanctum Baſileense Concilium &c.* 1244
9. Ambroſii Camaldulenſis generalis oratio habita in Concil. Baſil. 1250
10. Litera ſynodi Baſileenſis ad Joannem Ab. Bonævallis. 1257
11. Exortatio Card. Sabinenſis Legati ad Concilium Baſil. 1258
12. Epiſtola Concilii ad Joannem Ep. Salzburgensem. 1267
13. Oratio præambula reſponſionibus Deputatorum Concilii Baſil. ad articulos Bohemorum per D. Abbatem Ciſterciensem. 1269

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Roſa Lanzi* Inquiſitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jeſu, curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Manſi &c.* Non v' eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi e buoni coſtumi, concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator *di Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebaſtian Zuſtinian Riform.
(Alviſe Valareſſo Riform.
(Franceſco Moroſini 2.° Cav. Proc. Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davidde Marcheſini Segr.

CON-

ANNO CHRISTI 1431. [a] # CONCILIUM [b] BASILEENSE [c] ŒCUMENICUM ANNO CHRISTI 1431.

Sub Eugenio IV. celebratum, [d] ex parte reprobatum.

Quoad ea nimirum quæ ibidem de [e] *auctoritate Concilii & depositione Eugenii Papæ sancita fuerunt,* [f] *inchoatum anno domini* MCCCCXXXI. *& absolutum anno* MCCCCXLII.

INCHOATIO CONCILII BASILEENSIS.

Die Jovis decimanona Julii, de anno domini MCCCCXXXI. applicuerunt Basileæ domini, scilicet, Joannes Polmar cappellanus summi pontificis, & auditor sacri palatii, & magister Joannes de Raguſio doctor in theologia Parisiensis, procurator generalis Ordinis prædicatorum, delegati ad præsidendum Concilio a domino Juliano Cardinali sancti Angeli Legato Apostolico, litteras salvorum conductuum domini Imperatoris descriptas habentes. Remansitque dominus Dionysius expectans ambaxiatam præfati domini Imperatoris. Qui quidem præsidentes, vicesimatertia Julii, convocatis omnibus Ecclesiasticis personis tam extraneis quam intraneis, in capitulo majoris Ecclesiæ Basileensis inchoaverunt Concilium, legitima potestate eidem Cardinali a felicis recordationis domino Martino, & domino Eugenio præsenti, & deinde eorum subscriptione facta a prædicto Legato, quorum prædictus..... fecit collationem solemnem super themate: *Venit angelus testamenti quem vos vultis:* Malachiæ 3. In quo ostendit potestatem domini Legati, & eorum legationem, & omnimodam voluntatem, ad Concilium quod tunc inchoaverunt & stabilierunt, prout etiam rescripserunt Ambaxiatores Universitatis Parisiensis; & decreverunt missam solemnem sextis feriis post petitionem celebrari.

☞ *Hoc Concilii exordium ita enunciatum reperi in ms. Cod. olim Eminentiss. Card. Passionei pag.* 80.

In nomine Domini. Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo trigesimo primo, vicesima quinta die mensis Junii, Indictione nona, Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini nostri Domini Eugenii Divina providentia Papæ IV. anno ejus Primo. Reverendiss. in Christo Pater & Dominus Dominus Julianus S. Angeli Diaconus Cardinalis A. S. L. auctoritate s. r. Martini V. & Sanctissimi Domini nostri Eugenii Papæ moderni, factum prædecessoris sui confirmantis & ratum habentis, juxta statuta & ordinationem Constantiensis & Senensis Conciliorum venerabiles Viros magistrum Joannem Polmar Palatii Apostolici, causarum auditorem, & Joannem de Raguſio in Theologia magistrum, & Ordinis FF. Prædicatorum Procuratorem, ad civitatem Basilienſem pro ibidem inchoando Concilium Generale, destinavit. Qui eadem die ingressi post missam de Spiritu Sancto solemniter in Ecclesia Basilienſi cantatam, & aliis ceremoniis devote peractis Concilium Generale in eadem Civitate esse prædicaverunt, Domino Cardinali intra Bohemicam & circa fines ejus super extirpationem Hæresum Hussitarum se invicem solicite occupante, & sic creverunt de die in diem. ☜

ANNO CHRISTI 1431.

DECRETA ET ACTA CONCILII BASILEENSIS,

Desumpta ex authenticis exemplaribus plumbo ejusdem sacrosancti Concilii firmatis.

SESSIO PRIMA.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis feliciter Amen.

Desumpta ex authenticis exemplaribus plumbo ejusdem sacrosancti Concilii firmatis inquit Petrus Crabbe.

I.

CEnsetur utique dignum & congruum, pro-
ut id singulariter exposcit nimium labilis hominum memoria, ut ea quæ per sacrorum Generalium Conciliorum sanctiones ad Dei laudem & communem reipublicæ utilitatem fore noscuntur instituta, illa debite scripturæ commencentur, ut per hanc jugis eorum etiam ad posteros transeat recordatio. Hinc est igitur, quod in subscriptis continentur, & sunt de verbo ad verbum inserta decreta, constitutiones, acta & ordinationes, ceteraque gesta in hoc sacro Generali Basileensi Concilio, præsidente in eodem auctoritate apostolica reverendissimo in Christo patre domino Juliano, miseratione divina sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ sancti Angeli diacono Cardinali, Apostolicæ sedis Legato, collecta, visa, ordinata per nos protonotarium, notarios, & scribas infrascriptos, ad id per dictum dominum præsidentem, sacro eodem approbante Concilio, deputatos, sub annis, indictionibus, diebus, horis, mensibus & Pontificatu inferius annotatis pariter & descriptis.

Anno siquidem a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimoprimo, Indictione nona, die autem Veneris septima mensis Decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini nostri domini Eugenii divina providentia Papæ quarti anno primo, præfato reverendissimo patre domino Cardinali præsidente & Legato jam per menses aliquot in civitate Basileensi nationis Germanicæ, provinciæ Bisuntinæ, * prædicti generalis Concilii adjuvante Domino congregatione & celebratione inibi juxta mandatum apostolicum alias sibi super hoc directum, & infra plenius definitum, legitime * faciendum, personaliter existente. Convocatis itaque jam per eum dicta auctoritate hujus rei causa ad dictam civitatem Basileensem de diversis mundi partibus pluribus dominis, Prælatis, necnon personis aliis, & viris Ecclesiasticis, quæ de jure vel consuetudine ad Concilium Generale venire tenentur, ac etiam quampluribus aliis ad dictum Concilium convocatis, eisque una cum dicto domino præsidente Legato in certa aula domus Ecclesiæ S Leonardi Basileensis, in qua soliti sunt pro Conciliis tenendis in unum convenire, ad hæc specialiter congregatis, unanimi inter eos inito consensu, extitit ordinatum & decretum, primam dicti Generalis Concilii Basileensis sessionem tenendam fore auctore Domino, atque celebrandam die Veneris extunc proxime secutura, quartadecima dicti mensis Decembris in Ecclesia cathedrali Basileensi, prout in schedula, cujus tenor inferius primo loco describitur, plenius continetur: quam schedulam in multis duplicatam & transumptam jussit idem dominus præsidens, ob dictæ primæ sessionis publicationem faciendam, in pluribus Adictæ civitatis Ecclesiarum valvis affigi pariter & apponi, cujus tenor sequitur, & est talis:

ANNO CHRISTI 1431.

Ad laudem omnipotentis Dei, exaltationemque Fidei catholicæ, nec non tranquillitatem & pacem totius Christianitatis, reformationem quoque universalis Ecclesiæ & populi Christiani, ex parte reverendissimi in Christo patris & domini domini Juliani miseratione divina sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ S. Angeli diaconi Cardinalis, in præsenti sacro Generali Concilio Basileensi auctoritate Apostolica præsidentis specialiter deputati, approbatione dicti sacri Generalis Concilii intimatur per præsentes omnibus & singulis in hoc ipso Generali Concilio Basileensi interessentibus, & interesse debentibus, quod auctore Deo die Veneris proxima post instans festum S. Luciæ, quæ erit quartadecima mensis hujus Decembris, prima ejusdem sacri Generalis Concilii sessio celebrabitur in Ecclesia cathedrali civitatis hujus Basileensis, hora nona ejusdem diei a media nocte in antea computanda. Ideoque præcipitur & mandatur omnibus & singulis in prædicta civitate Basileensi ad causam dicti sacri Concilii jam existentibus, ceterisque ad quorum notitiam præsentes devenerint, in dicto Concilio interesse debentibus, qui tunc commode personaliter interesse poterunt in eodem, quatenus dictis die & hora in Ecclesia prædicta personaliter & debite compareant sub pœnis juris, nisi legitimo præpediti fuerint impedimento. Datum Basileæ die septimo dicti mensis Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimoprimo, pontificatus sanctissimi domini nostri Papæ Eugenii quarti anno primo, sub sigillo consueto dicti domini præsidentis in testimonium præmissorum.

Dicta die Veneris quartadecima prædicti mensis Decembris, anno, indictione, hora, & pontificatu, quibus proxime supra, sacrosancta Generali Synodo Basileensi prædicta, dicto domino Cardinali Legato auctoritate qua supra præsidente, legitime ubi supra congregata, celebrataque ibidem solemni missa de Spiritu sancto per reverendum in Christo patrem dominum Philibertum Dei & apostolicæ sedis gratiæ Episcopum Constantiensem provinciæ Rothomagensis, insuper cantatis & perlectis litaniis, antiphonis, aliisque devotis orationibus in talibus ordinatis, Deoque suppliciter & devote exhibitis, idem dominus Cardinalis præsidens in pontificalibus, sedens super cathedram ad hoc sibi præparatam, aliisque singulis Prælatis tunc ad præmissa adstantibus in pontificali habitu, simul cum mitris planis capitibus eorum impositis existentibus, gratum sermonem ad Synodum prædictam sacrosanctam habuit, sumens pro themate suo: *Mundamini qui fertis vasa Domini*: Isaiæ 52. in quo plerumque salubri exhortatione, secundum quod tali conveniebat eximiæ congregationi, & in primordio talis actus decuit, omnes de puritate, munditia, & vitæ integritate solerter in caritate non ficta admonuit, præcipueque exhortatus est, ut in celebratione Deo grata præsentis sacri Concilii, Ecclesiæ universali tam necessario & utili, ut vere decet viros Ecclesiasticos, constanti & bono animo jugiter adessent, vigilarentque, ac diligentius intenderent ad profectum & utilitatem reipublicæ & Christianæ religionis feciliter peragendum. Quo quidem sermone per eum finito, tandem memoratus dominus Philibertus Episcopus Constantiensis eminentem thalamum ascendit, ibique de mandato dictæ sacræ Synodi perlegit al-

ta

* *forte* pro dicti

* *forte* faciendæ,

ANNO CHRISTI 1431.

ta & intelligibili voce, ut ab omnibus adſtantibus audiretur, hæc quæ infra de verbo ad verbum inſeruntur, adſtantibus ibidem nonnullis venerabilibus & egregiis viris dominis ambaxiatoribus ſereniſſimorum & illuſtriſſimorum principum dominorum regis Romanorum ſemper Auguſti & Amedei ducis Sabaudiæ, nec non viris illuſtribus dominis aliis quamplurimis.

Seſſiones in articulos ſectioneſve ac numeros diſtinximus, ut commodius in poſterum citari queant.

II.

Decreta & cetera lecta in prima ſeſſione ſacri Generalis Concilii Baſileenſis.

Ad omnipotentis Dei gloriam, Fidei catholicæ exaltationem, Chriſtianæque religionis profectum, jaciens fundamentum in ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu, in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino, ſacroſancta Synodus Baſileenſis univerſalem Eccleſiam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidente reverendiſſimo in Chriſto patre domino Juliano, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſancti Angeli diacono Cardinali, Apoſtolicæ ſedis Legato, attendens quod ſacra Generalis Synodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto celebrata, ſalubre exiſtimans & multimode fructuoſum in ſancta Dei Eccleſia Generalia Concilia frequentari, hoc ſuo decreto conſtituit hujuſmodi ſub tenore.

III.

Decretum Conſtantienſe de celebratione Conciliorum.

n Conſtan-
enſis Con-
ilii ſeſſ. 39.

Frequens Generalium Conciliorum celebratio agri Dominici præcipua cultura eſt, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, errorum & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit: illorum vero neglectus, præmiſſa diſſeminat atque fovet. Hæc præteritorum temporum recordatio, & præſertim conſideratio, ante oculos noſtros ponunt. Quapropter hoc Edicto perpetuo ſancimus, decernimus, atque ordinamus, ut amodo Concilia Generalia celebrentur, ita quod primum a fine hujus Concilii in quinquennium immediate ſequens, ſecundum vero a fine illius immediate ſequentis Concilii in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur, in locis quæ ſummus Pontifex per menſem ante finem cujuslibet Concilii, approbante vel conſentiente Concilio, vel in ejus defectum ipſum Concilium deputare & aſſignare teneatur, ut ſic per quamdam continuationem ſemper aut Concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur, quem terminum liceat ſummo Pontifici de fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, ob emergentes forte caſus, abbreviare, ſed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro Concilio celebrando deputatum, abſque evidenti neceſſitate, non mutet. Sed ſi forte caſus * aliquis occurrerit, quo neceſſarium videretur ipſum locum mutari, puta obſidionis, guerrarum, peſtis, aut ſimilis, tunc liceat ſummo Pontifici de prædicto-

* alius

rum fratrum ſuorum, aut duarum partium ipſorum conſenſu atque ſubſcriptione, alium locum prius deputato loco viciniorem & aptum, ſub eadem tamen natione ſubrogare, niſi idem vel ſimile impedimentum per totam illam nationem vigeret: tunc ad aliquem alium viciniorem alterius nationis locum aptum hujuſmodi Concilium poterit convocari, ad quem Prælati, & alii qui ad Concilium ſolent convocari, accedere teneantur, ac ſi a principio locus ille fuiſſet electus & deputatus. Quam tamen loci mutationem, vel termini abbreviationem, per annum ante præfixum terminum teneatur ſummus Pontifex legitime & ſolemniter publicare & intimare, ut ad ipſum Concilium celebrandum prædicti poſſint ſtatuto termino convenire.

Atque pro ipſius executione Decreti civitas Papiæ apud Italiam fuit electa, pro Generali Concilio in fine tunc proxime ſequentis quinquennii celebrando. Quod quidem Concilium ſuo decreto tempore in dicta civitate Papienſi celebrari extitit inchoatum, & inde certis ex cauſis ad civitatem Senenſem translatum. In quo quidem Generali Concilio Papiæ inchoato, & in Senenſi civitate celebrato, hæc Baſileenſis civitas pro celebratione tunc futuri Generalis Concilii poſt ſeptennium a fine ipſius Senenſis Concilii celebrandi fuit electa & debite aſſignata, ut conſtat in Inſtrumento publico inde confecto hujuſmodi ſeriei.

ANNO CHRISTI 1431.

IV.

Inſtrumentum electionis civitatis Baſileenſis pro Generali Concilio celebrando.

In nomine domini. Amen. * Tenôre præſentis publici Inſtrumenti cunctis pateat evidenter, & ſit notum, quod Anno a Nativitate ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo viceſimoquarto, Indictione ſecunda, die vero ſabbati 19. menſis Februarii, hora tertiarum, vel quaſi, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Martini divina providentia Papæ quinti anno ſeptimo, vigente & durante ſacroſancto Generali Concilio Senenſi in civitatem Senarum, ac præſidentibus eidem Concilio vice & nomine præfati domini noſtri Papæ & pro eo reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis dominis Dei & apoſtolicæ ſedis gratia Petro Archiepiſcopo Cretenſi, Jacobo Epiſcopo Spoletano, Petro Abbate de Roſatio Aquilejenſis diœceſis, ac Leonardo de Florentia magiſtro & Generali Ordinis prædicatorum, per eundem dominum noſtrum Papam ad infra ſcripta ſpecialiter deputatis & ordinatis, iidem domini præſidentes quamdam convocationem deputatorum omnium inclytarum nationum præſentis Concilii Senenſis, ſuper electione loci futuri Concilii fecerunt. In qua adfuerunt prædicti domini præſidentes Concilii una cum reverendis patribus ac venerabilibus & circumſpectis viris omnium quinque nationum, videlicet pro Italica pro parte Prælatorum & aliorum de extra territorium Senenſis (a) domini Petrus † ſanctes Epiſcopus Caſtrenſis, & Dominicus de ſancto Geminiano decretorum doctor, cameræ apoſtolicæ auditor. Pro parte Prælatorum & aliorum habentium titulos in territorio Senenſi, dominus Nicolaus Abbas ſancti Donati, Ordinis vallis Umbroſæ, ſe non habere mandatum ad actum infra ſcriptum faciendum dicens, ſed ad audiendum & referendum, quorum quilibet ſe

*Vide Tom. XXVIII. pag. 1070.

a) Lege *dominii* H.

-dictam Italicam nationem repræsentare asse-
ANNO CHRISTI 1431. bat. Pro natione Gallicana reverendi patres & domini domini Guillelmus Episcopus Cavallicensis, Ludovicus de Palude regalis Trenorchiensis, Ordinis sancti Benedicti, Cambilonensis diœcesis, & Joannes Urificampi Ordinis Cisterciensis, Noviomensis diœcesis, Abbates. Pro natione Germanica reverendus pater dominus Hartungus de Cappel decretorum doctor, sacri palatii apostolici causarum auditor, ac venerabilis & religiosus vir frater Theodoricus de Andel, monachus Ordinis Præmonstratensis, in decretis licentiatus, ac ejusdem Ordinis procurator. Pro natione Hispanica Petrus Alfonsi Abbas sancti Vincentii, & canonicus Ecclesiæ Toletanæ, qui tamen dixit se non habere * ali- B
* aliud quod mandatum a natione sua ad hunc actum faciendum, nisi solum ad audiendum & referendum: de quo etiam solemniter fuit protestatus. Pro natione Angliæ reverendus pater & dominus dominus Franciscus Episcopus Aquensis, & venerabilis vir magister Thomas de Mer-
* Astolensis, dona canonicus * Ascolanensis, in sacra pagina baccalaureus. Qui deputati supradicti, singulariter singuli, infra scripta mandata sua in publicam formam, illis de territorio Senensi & natione Hispaniæ exceptis, Senis in cappella domus operarii majoris Ecclesiæ Senensis prope eandem Ecclesiam sita produxerunt, & quilibet eorum produxit. Quibus sic congregatis, ac missarum solemniis aliisque ceremoniis debitis C & consuetis ibidem completis, supra dicti domini deputati singularum nationum, ad infra scripta singularia mandata, de quibus per instrumenta publica signis & subscriptionibus notariorum publicorum tunc ibidem præsentium signata & subscripta, legitimam fecerunt fidem, & ad hujusmodi electionem loci per ordinem processerunt. Et inter cetera quamplurimis allegationibus, propositionibus, altercationibus & dissensionibus diversorum locorum & provinciarum hinc inde inter ipsos deputatos habitis atque factis, demum pro loco futuri & tunc celebrandi Concilii proxime secuturi, juxta formam & tenorem decreti sive constitutionis Constantiensis desuper facti, civitatem Basileensem D in natione Germanica consistentem, & in provincia Bisuntina, tanquam habilem, sufficientem, & idoneam, ex ipsorum certa scientia unanimiter & concorditer nominaverunt & elegerunt, dictis tamen Nicolao sancti Donati, & Petro Alfonsi abbatibus, pro tunc expresse consentientibus. Quo loco sic per ipsos dominos deputatos electo, supradicti domini quatuor præsidentes Concilii ex parte domini nostri Papæ dictum decretum sive constitutionem Concilii Constantiensis, in quo continetur de modo eligendi loca Conciliorum, nec non litteras apostolicas domini nostri Papæ prædicti ejus vera Bulla plumbea (ut prima facie apparebat) more Romanæ curiæ munitas, super potestate di- E ctis dominis præsidentibus ad præsentem actum a domino nostro Papa prædicto concessa, per venerabilem virum dominum Michaelem de Pisis decretorum doctorem, & præfati domini nostri Papæ secretarium ibidem præsentem, publice alta & intelligibili voce coram dominis præsidentibus ac deputatis nationum, aliisque supradictis, infra scriptorum tenorum legi & publicari fecerunt. Tenor vero decreti sequitur, & est talis:

Frequens Generalium Conciliorum celebratio, agri Dominici, &c. sicut supra in hac eadem A sessione habetur, & alias integrius in Concilii Constantiensis sessione 39. ANNO CHRISTI 1431.

Tenor Bullæ talis est.

V.

Martinus Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Petro Archiepiscopo Cretensi, & Jacobo Episcopo Spoletano, ac dilectis filiis Petro Abbati de Rosatio sancti Petri Aquilejensis diœcesis, nec non Leonardo de Florentia, Ordinis fratrum prædicatorum, & sacræ paginæ professori, ac ejusdem Ordinis generali magistro, nostri & apostolicæ sedis Nuntiis, salutem & apostolicam benedictionem.

Nuper siquidem cupientes Generale Concilium juxta deliberationem & ordinationem sanctæ Synodi Constantiensis, ad deputationem loci olim eadem approbante Synodo per nos factam, in civitate Papiensi auctore Domino celebrari, ut illa in eo statuerentur & fierent quæ cederent ad laudem Dei & bonum publicum Ecclesiæ suæ sanctæ: vos ad civitatem prædictam, pro futuro ibidem tenendo & celebrando Concilio Generali, nostros & apostolicæ sedis Nuntios de fratrum nostrorum consilio, providimus destinandos; vobis inter cetera nomine & auctoritate nostris ipsi Concilio præsidendi, & inibi pro vestra sapientia illa providendi, deliberandi, statuendi, decernendi & concludendi, quæ ad conservationem & augmentum religionis & fidei Christianæ, & reformationem cleri & status ecclesiastici pertinent, potestatem plenariam concedentes, prout in aliis nostris litteris plenius continetur. Nos igitur attendentes, ut in bene gerendis rebus dicti Concilii eo utilius & perfectius proficere valeatis, quo ampliori fueritis per nos auctoritate muniti, & ne propter aliquem casum, qui solet quandoque contingere, celebratio & continuatio ejusdem Concilii retardetur, opportune providere volentes, discretioni vestræ, ubi legitima causa subsistat, ipsum Concilium de civitate prædicta ad quamcumque civitatem aliam ejusdem nationis ad hoc liberam, habilem, & sufficientem, de qua vobis videtur, auctoritate nostra transferendi, illudque prorogandi, mutandi & dissolvendi, ipsumque Concilium in hujusmodi alia civitate, ad quam id forsan transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud Prælatos & alios evocandi, eique nomine & auctoritate prædictis præsidendi, & quæcumque in eo decreta, eodem approbante Concilio, ordinandi, statuendi & decernendi, illaque in publicis sessionibus juxta morem solemniter publicandi & approbandi, ut nihilo minus ante dissolutionem præsentis Concilii locum pro alio futuro Concilio inde ad septennium celebrando, juxta deliberationem, declarationem, & ordi- E nationem prædictas, etiam ante mensem, ubi rationabilis causa esset, ne aliquo modo hujusmodi loci deputatio differatur, nominandi, deputandi, & assignandi, & alias in præmissis omnibus agendi, disponendi, statuendi, & exequendi, ac concludendi, quæ pro statu honoreque nostris, & Romanæ Ecclesiæ, ac tranquillitate & pace reipublicæ Christianæ, noveritis profutura; plenam & liberam de dictorum fratrum consilio auctoritate apostolica tenore præsentium concedimus facultatem, ratum & gratum habituri quidquid per vos super præmissis in eodem Concilio propositum, deliberatum,

sta-

ſtatutum, & decretum fuerit ac concluſum. Id-
ANNO CHRISTI 1431. que faciemus, auctore Domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Datum Romæ apud ſanctum Petrum octavo Kalendas Martii Pontificatus noſtri anno ſexto.

Quibus quidem decretis & litteris apoſtolicis ſic lectis & publicatis, prædicti domini quatuor præſidentes ibidem præſentes, per organum dicti reverendiſſimi patris domini Petri Archiepiſcopi Cretenſis, unius ex ipſis præſidentibus, in ipſum locum, videlicet civitatem Baſileenſem, ſic (ut præmittitur) per ipſos dominos deputatos electam, conſenſerunt, ac eandem civitatem Baſileenſem, in provincia Biſuntina conſiſtentem, una cum dictis dominis deputatis nationum, & ipſi deputati nationum, videlicet Italicæ de extra territorium Senenſe, Gallicanæ, Germanicæ & Anglicanæ, juxta dicti decreti Conſtantienſis Concilii vim, formam & tenorem, ac poteſtatis a domino noſtro Papa prædicto eis traditæ (ut præmittitur) & conceſſæ, elegerunt & nominaverunt, ac civitatem ipſam habilem & idoneam pro loco futuri proxime celebrandi Concilii deputarunt, aſſignarunt, & pronunciarunt. Proteſtantes tamen, quod propter hoc ipſum Concilium Senenſe non cenſeatur diſſolutum eſſe, ſed quod ipſi præſidentes cum inclytis nationibus ad omnem reformationem hic poſſibilem concurrere vellent. Et hoc idem præfati deputati per ordinem ſimiliter fuerunt proteſtati quilibet pro natione ſua, quod ad reformationem hic poſſibilem attendere vellent. Quo loco taliter electo & pronunciato, ac aſſignato & deputato, vocati fuerunt in locum dictæ congregationis reverendiſſimi patres & domini Joannes Archiepiſcopus Toletanus nationis Hiſpanicæ præſidens, Joannes Archiepiſcopus Rothomagenſis nationis Gallicanæ præſidens, Ricardus electus Eboracenſis Anglicanæ nationis præſidens, & Andreas Epiſcopus * Pocznanienſis nationis Germanicæ præſidens. In quorum præſentia dicti loci electio fuit ſolemniter publicata, & per ipſos dominos Archiepiſcopos & Epiſcopos approbata & confirmata. Excepto quod dictus reverendiſſimus pater dominus Joannes Archiepiſcopus Toletanus, Hiſpaniarum Primas regnique Caſtellæ major Cancellarius, & ſupradictæ nationis Hiſpanicæ præſidens, ad dictam electionem reſpondit ſe habere duas voces; unam, ut præſidens nationis ſuæ Hiſpanicæ, aliam vero, ut Archiepiſcopus & Primas Hiſpaniarum. Quantum ad primam vocem, non poſſet conſentire, niſi requiſita & conſentiente natione ſua prædicta. Quantum vero ad ſecundam vocem, videlicet ut Archiepiſcopus & Primas, dixit ſe conſentire, & expreſſe conſenſit. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis præmiſſis ſic actis, factis & geſtis, præfati domini præſidentes domini noſtri Papæ, nec non deputati ſupradicti per ordinem, ac honorabilis vir magiſter Martinus Welle clericus Sambienſis diœceſis in decretis baccalaureus, ac domini noſtri Papæ præfati procurator fiſcalis, & hujuſmodi ſacri Senenſis Concilii procurator, ſibi a me notario publico infra ſcripto & aliarum nationum notariis ibidem tunc præſentibus, fieri petierunt & quilibet eorum fieri petiit, atque tradi unum vel plura, publicum ſeu publica, Inſtrumentum aut Inſtrumenta. Acta fuerunt hæc Senis ſub anno, indictione, menſe, die, hora, loco, & pontificatu, quibus ſupra, præſentibus ibidem venerabilibus ac honorabilibus & diſcretis viris dominis Dominico de * Crapanica, apoſtolicæ cameræ clerico, Michaele de Piſis ſupradicto, decretorum doctoribus, nec non magiſtris Antonio ✠ olim Michaele de ſancto Geminiano curiæ cauſarum cameræ apoſtolicæ & Italicæ de extra territorium Senenſe, Hermano Weynen de Bocken, clerico Monaſterienſis diœceſis, apoſtolica & imperiali auctoritatibus ac inclytæ nationis Germanicæ in prædicto Concilio Senenſi notario, nec non Laurentio Stafforde Anglicanæ, nationum prædictarum notariis clericis, Florentinenſis, Monaſterienſis ac Lincolnienſis, diœceſum, ac Franciſco de Bononia, ſerviente armorum domini noſtri Papæ, prædictis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter atque rogatis.

ANNO CHRISTI 1431. ✠ Locus obſcurus.

* Pozanienſis.

* Crapalica,

VI.

Subſcriptiones notariorum.

Et ego Petrus Clerici, clericus Ambianenſis diœceſis, magiſter in artibus, publicus auctoritate apoſtolica & inclytæ nationis Gallicanæ, in prædicto ſacro Concilio Senenſi notarius, quia hujuſmodi electioni, pronuntiationi, aſſignationi, & deputationi loci futuri Concilii (ut præmittitur) proxime celebrandi præſens fui, eaque ſic fieri & vidi & audivi, ideoque hoc præſens publicum Inſtrumentum manu mea propria ſcriptum exinde confeci, ſubſcripſi, & publicavi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum requiſitus & rogatus.

VII.

Subſcriptio alterius notarii.

Et ego Laurentius Stafforde clericus Lincolnienſis diœceſis, publicus auctoritate apoſtolica & inclytæ nationis Anglicanæ, in prædicto ſacro Senenſi Concilio notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis una cum prænominatis teſtibus & notario præſens fui, eaque ſic fieri vidi, & audivi, & exinde hoc Inſtrumentum per alium fideliter ſcriptum ſigno meo ſolito cum dicto notario requiſitus ſignavi in teſtimonium omnium præmiſſorum

VIII.

Initium & approbatio Concilii Baſileenſis.

Cum vero finis inſtaret ſeptennii, quod eſt tempus ex præinſerto Concilii Conſtantienſis decreto celebrationi hujus Concilii præfinitum, felicis recordationis dominus Martinus Papa quintus, ſanctæ Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ tunc præſidens pontifex, volens celebrationem Generalis Concilii fieri juxta præmemoratum decretum, cui tamen propter ætatem decrepitam, & multiplices ſui corporis morbos, in perſona propria non poterat præſidere, dictum dominum Julianum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſancti Angeli diaconum Cardinalem, de fratrum ſuorum conſilio, ad celebrandum ipſum Concilium, ac eidem vice & loco ipſius ſummi Pontificis * præſidendi, ſuum ac ſedis apoſtolicæ deſtinavit Legatum per ſuas apoſtolicas litteras, prout ecce:

* *forte* præſidendum.

IX.

ANNO CHRISTI 1431.

IX.

Martinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono Cardinali, apoſtolicæ ſedis Legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dum onus univerſalis gregis Dominici ſuperna diſpoſitione nobis injunctum diligenter attendimus & quod ſingulis Chriſtianæ reipublicæ occurrentibus per nos ipſos debitum apoſtolicæ ſervitutis exequi non poſſumus animo noſtro revolvimus, nonnunquam viros fide ferventes, dignitate ac ſcientia prædictos, & rerum agendarum experientia conſpicuos, in partem noſtrorum & Eccleſiæ Romanæ negotiorum aſſumimus ut, dum tempus poſtulat, eorum operationibus vices noſtras ſupplentes, miniſterium nobis commiſſum, divina aſſiſtente gratia, juxta vires nobis ex alto conceſſas exequi valeamus. Dudum ſiquidem ſacrum Generale Conſtantienſe Concilium, ex certis cauſis tunc expreſſis, ſtatuit & decrevit primum Generale Concilium in quinquennium extunc proxime futurum, ſecundum vero a fine illius immediate ſequentis Concilii in ſeptennium & deinceps de decennio in decennium perpetuo fore celebrandum, in locis per Romanum pontificem per menſem ante fine n cujuslibet Concilii, approbante & conſentiente Concilio, vel in defectum ipſius per ipſum Concilium deputandis ac aſſignandis, ut illa quæ circa ſtatum & bonum publicum Eccleſiæ ſanctæ Dei agenda & expedienda reſtabant, matura poſſent deliberatione compleri, prout, quantum in nobis fuit, in Concilio Senis ultimo celebrato factum extitit: in quo per noſtros & ſedis apoſtolicæ Nuncios tunc in dicto Concilio Senenſi præſidentes, eodem approbante Concilio civitas Baſileenſis pro loco proxime futuri tunc in ſeptennium celebrandi Concilii deputata extitit, prout in decreto præfati Senenſis Concilii & aliis noſtris litteris deſuper confectis plenius continetur. Cum autem finis hujuſmodi ſeptennii, quo Concilium ipſum in eadem civitate Baſileenſi tenendum & celebrandum fore ſtatutum fuit, inſtare noſcatur, cumque propter notoriam in ipſo futuro Baſileenſi Concilio Deo auctore celebrando, juxta deſiderium cordis noſtri intereſſe non poſſimus, te vitæ integritate & ſapientia præclarum, & magnitudine conſilii conſpicuum, ac in maximis noſtris & præfatæ Eccleſiæ negotiis diuturna experientia comprobatum, Legatum cum plena & omnimoda poteſtate Legati de latere, de fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium facimus, conſtituimus, & etiam ordinamus, teque ad civitatem Baſileenſem prædictam, pro futuro ibidem, auctore Domino, tenendo & celebrando Concilio Generali, juxta deliberationem & ordinationem præfatas, tanquam angelum pacis deſtinandum providimus. Et cum ſuper omnia in ipſo futuro Concilio ad reformandum ſtatum eccleſiaſticum, qui hoc tempore indigere videtur, abundante nequitia, & frigeſcente caritate hominum, ſuſcitatis inter fideles bellis & diſcordiis, ac invaleſcente in pluribus mundi partibus hæretica pravitate, ad hujuſmodi hæreſes extirpandas, & pacem inter catholicos principes & ceteros Chriſtianos componendam, animum efficaciter intendamus: ſuper qua re, quantum in nobis fuit, dedimus operam efficacem, tibi nomine & auctoritate noſtris ipſi Concilio præſidendi, ac in illo pro tua ſapientia illa proponendi, deliberandi, ordinandi, ſtatuendi, & decernendi quæ ad laudem & honorem Dei, & conſervationem & augmentum Religionis, Fidei Chriſtianæ, ſtatum Eccleſiæ, reformationem quoque totius cleri & eccleſiaſtici ſtatus in moribus & vita, nec non reductionem orientalis Eccleſiæ, & quorumlibet aliorum oberrantium ad gremium Eccleſiæ militantis, ac conſervationem eccleſiaſticæ libertatis, ſalutem quoque, quietem & pacem regnorum, regum, ducum, principum, & quorumlibet fidelium populorum, noveris pertinere, ac etiam ibidem cum debita maturitate & deliberatione, prout in tanta re convenit, ea omnia proponendi, decernendi, concludendi & exequendi, per quæ hæreſes & errores tam de Bohemia, quam de aliis quibuſcumque regnis, provinciis, terris & locis, in quibus ſunt, penitus extirpentur. Et nihilominus de præmiſſis hæreſum & quibuſcumque aliis cauſis Fidem catholicam concernentibus quomodolibet cum conſilio dicti Concilii cognoſcendi, illaque per te, vel per alium, ſeu alios a te deputandos, audiendi, decidendi, & fine debito cum præfato Concilio terminandi. Et contradictores quoslibet & rebelles, cujuſcumque ſtatus, gradus, præeminentiæ, vel conditionis exiſtant, & quavis eccleſiaſtica vel mundana, etiamſi regali vel pontificali præfulgeant dignitate, auctoritate noſtra per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia appellatione poſtpoſita, compeſcendi, & ſuper his, quoties opus fuerit, auxilium brachii ſæcularis invocandi omniaque alia & ſingula in eodem Baſileenſi Concilio agendi, tractandi, diſponendi, ſtatuendi, declarandi, decernendi & concludendi, quæ in præmiſſis & circa ea pro ſtatu noſtro & ejuſdem Eccleſiæ, ac ſalute animarum fidelium, extirpatione hæreſum & errorum de agro Dominico, Piductione quoque oberrantium populorum, & conſervatione eccleſiaſticæ libertatis, ac pro quieto ſtatu reipublicæ Chriſtianæ, nec non reformatione in omnibus membris ſuis, noveris profutura, plenam & liberam auctoritate prædicta tenore præſentium concedimus poteſtatem, ratum & gratum habituri quidquid ſuper præmiſſis per te una cum eodem Baſileenſi Concilio ordinatum, ſtatutum, deliberatum & decretum fuerit, & concluſum: idque faciemus auctore Domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Quocirca circumſpectioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus tibi injunctum miniſterium laboris hujuſmodi, pro divina & dictæ ſedis ac noſtra reverentia, ſic in eodem futuro Baſileenſi Concilio dicto nomine pro tempore præſidens, ad honorem Dei, Eccleſiæ; atque noſtram, ſalutem quoque & pacem populorum fidelium, juxta datam tibi a Domino prudentiam, laudabiliter exequaris, quod ex tuis fructuoſis operibus fructus optati proveniant quos ſperamus: tuque deinde illam, quæ pias cauſas agentibus ſuperna retributione impenditur, gloriam conſequi merearis felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud ſanctos apoſtolos, Kalendis Februarii, Pontificatus noſtri anno decimoquarto.

ANNO CHRISTI 1431.

X.

Litteræ domini Eugenii Papæ IV. directæ domino Juliano Legato, quæ quidem Bulla non eſt decretata.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono Cardinali, apoſtolicæ ſedis Legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Certificati tam per litteras tuas quam alias de ſolicitudine & circumſpecta diligentia quam habes in proſequendo cauſam Fidei contra Bohemos hæreticos, tuam prudentiam commendamus & te ad perſeverandum hortamur, quantum cum decentia fieri poteſt. Præterea cum felicis recordationis Martinus Papa V. prædeceſſor noſter inter cetera tibi injunxerit præſidere debere auctoritate apoſtolica in Concilio Generali in Baſileenſi civitate celebrando ſi talis eſſet concurſus & congregatio Prælatorum quod merito & rationabiliter celebrari debuiſſet & deberet, & (ſicuti accepimus) uſquenunc pauci aut nulli convenerunt, & propterea non ſit opus alium deſtinare, ſed ſit potius expectandum, placet nobis, & volumus, tibique mandamus, quatenus expedito negotio Bohemorum, cujus finis expectatur in brevi, tuos greſſus dirigas ad prædictam civitatem Baſileenſem, & ibi (prout opus videris eſſe) juxta tibi injuncta & ordinata in Concilio Conſtantienſi, optime provideas, prout in tua prudentia & circumſpectione plene confidimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1431. *forte* pridie secundo Kalendas Junii, Pontificatus noſtri anno primo.

XI.

Stabilimentum ſacri Concilii Baſileenſis.

Ipſe autem reverendiſſimus dominus Legatus mandatum apoſtolicum exequi cupiens, cum tempore, quo jam inſtabat celebrationem Concilii inchoari, circa expeditionem adverſus peſtiferam hæreſim Huſſitarum eſſet pro cauſa Fidei admodum occupatus, ſuos ad hanc civitatem vices gerentes deſtinare curavit, ac poſtmodum, quamcitius fuit poſſibile, ad præſentem civitatem acceſſit, ut injunctum legationis officium poſſet in celebratione hujus Generalis Concilii, præſtante divini numinis gratia, adimplere, prout etiam ſanctiſſimus dominus noſter dominus Eugenius divina providentia Papa IV. repetitis ſuæ ſanctitatis litteris ſibi mandavit. In qua civitate jam per tres menſes & ultra cum Prælatis & ceteris, qui ad ipſam civitatem cauſa celebrationis dicti Generalis Concilii advenerunt, quamplurimas congregationes fecit, habuitque tractatus ſuper ipſius ſtabilimento & celebratione Concilii. Tandem decretum eſt præſentem ſolemnem fieri ſeſſionem, in qua primum cum ex præmiſſis conſtet aperte, quod hæc civitas ſit locus celebrationi Generalis Concilii deputatus, & adſit a jamdiu citra tempus ipſius Concilii celebrandi, ſacroſanctæque ſedis apoſtolicæ non deſit auctoritas, decernit, diffinit, & declarat, in hac civitate & loco eſſe Generale Concilium ſtabilitum canonice & fundatum, & quod ad ejus celebrationem tenentur accedere omnes tam Prælati, quam ceteri, qui de jure vel conſuetudine ad Generalia Concilia accedere ſunt adſtricti.

ANNO CHRISTI 1431.

XII.

Intentio Concilii Baſileenſis.

Ceterum cum unumquodque eo directius atque intenſius ſuas dirigat actiones, quo ipſarum deſtinatum finem agnoſcit, ideirco hæc ſancta Synodus neceſſitates Chriſtianæ religionis ſedula meditatione recogitans, matura & digeſta deliberatione decernit, ad hæc tria, eo, a quo cuncta bona procedunt, auctore Deo, toto ſolicitudinis ſtudio operam dare. Primo, ut omnium hæretum a Chriſtiani populi finibus tenebris profugatis, lumen catholicæ veritatis, Chriſto vera luce largiente, refulgeat. Secundo ut bellorum rabie, qua ſatore zizaniæ ſeminante, in diverſis partibus mundi affligitur & diſſipatur populus Chriſtianus, congrua meditatione ſedata, pacis auctore præſtante, in ſtatum reducatur pacificum & tranquillum. Tertio, ut cum multiplicibus vitiorum tribulis & ſpinis Chriſti vinea jam quaſi ſilveſcat præ nimia denſitate, ut illis debitæ culturæ ſtudio reſecatis, evangelico agricola cælitus operante, refloreat, honeſtatiſque fructus & honoris felici ubertate producat. Et quoniam abſque cæleſtis influxu gratiæ hæc tam grandia bona ſperari non poſſunt, omnes Chriſti fideles in Domino propenſius exhortatur, ut ad obtinendam præmiſſorum conſummationem felicem, devotis orationibus, jejuniis & elecmoſynis, apud majeſtatem divinam diligenter inſiſtant, ut pius & miſericors Deus humilibus placatus obſequiis, optatam rerum conſummationem huic ſacro Concilio ſua pietate ſolita præſtare dignetur, eis in remiſſionem ſuorum peccaminum hoc injunges.

XIII.

Exhortatio ſuppoſitorum Concilii.

Præterea cum præmiſſa, ad quæ hujus ſacri Concilii tendit exhortatio, ſint plurimum ardua, & accuratum ſtudium exigant, multaque ſint ſolicitudine & cura pervigili pertractanda, exhortatur omnes in hoc ſacro Concilio * perſiſtentes, & ad ipſum venientes, ut diligenter ſecum illa cogitent, atque cum aliis excogitata pertractent, quæ eis videbuntur ad eadem utilia vel etiam opportuna, ut inde communi debitoque ſuper eis tractatu habito & matura deliberatione digeſto, melius & utilius per ſacrum Concilium in præmiſſis queat, aſſiſtente Spiritus ſancti gratia, provideri. In hac namque ſacra Synodo congregatis plena & libera ſit omnibus & ſingulis loquendi & conſulendi facultas, eorum quæ ad agenda eſſe videbuntur accommoda juxta materias in ipſius Concilii deliberatione propoſitas.

* præſentes.

XIV.

De modo ſeu geſtu in Concilio & ſeſſione:

Ut autem qua morum & geſtus venuſtate unuſquiſque in ſeſſionibus & congregationibus hujus ſacri Concilii debeat ſe habere, ex antiquorum Patrum jam diu inſtitutis regulis innoteſ-

teſcat, decretum Toletani Concilii præſentibus A
ANNO CHRISTI 1431. duximus inſerendum.

XV.

Decretum Concilii Toletani.

Toletanum XI. cap. 1. 5. q. 4. In loco benedictionis.
* nullis debent
* perturbari,
* nullis, *Jacob.* 1.
* quando ſilentium perit & judicium, *Iſaiæ* 32.
* *al.* contendentium collationibus.
* de *al.* præ

In loco benedictionis conſidentes domini ſacerdotes * nullus debet aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuslibet tumultibus * perturbare, * nullus etiam vanis fabulis vel riſibus, vel (quod eſt deterius) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. *Si quis enim* (ut ait Apoſtolus) *putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.* Cultum enim ſuum juſti- B tia perdit, * cum ſilentia judicii obſtrepentium turba confundit, dicente propheta: *Erit enim cultus juſtitiæ ſilentium.* Debet ergo quidquid aut * conſidentium conſultationibus agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, ſic mitiſſima verborum relatione proferri, ut nec contentioſis vocibus ſenſus audientium turbent, nec judicii vigorem * in tumultu enervent. Quicumque ergo in conventu Concilii hæc quæ præmiſſa ſunt violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu aut contumeliis, vel riſibus ipſum Concilium perturbaverit, juxta divinæ legis edictum, quo præcipitur: *Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium*, cum omni *Prov.* 22. dedecore a confeſſione abſtractus, a communi C cœtu ſecedat, & trium dierum ſententiam excommunicationis ferat.

XVI.

De honoribus.

Ad obviandum controverſiis quæ ſolent ex hujuſmodi in Conciliis & publicis Congregationibus ſuboriri, & nonnunquam ipſorum progreſſum per longa tempora impedire, hæc ſacra Synodus ordinat, ſtatuit & decernit, quod per quoſcumque actus, nominationes, intitulationes, honoris exhibitiones, tam in ſede, quam in aliis quibuſcumque dictis aut faciendis in hoc D Concilio, per quoſcumque Prælatos, principes, vel eorum aut Univerſitatum & Communitatum quarumcumque Nuntios, vel Legatos, ſeu ipſis vel de ipſis, vel eorum altero, in eodem Concilio nullum jus de novo acquiratur, nullique præjudicium generetur, nulliuſque jus in proprietate vel poſſeſſione lædatur. Et per præmiſſa, vel hujuſmodi Legatorum admiſſionem, jus vel titulus alicujus approbari nullatenus cenſeatur, vel etiam reprobari, aut jus vel poſſeſſio Generali Concilio intereſſendi, vel taliter vocem dandi, cuiquam acquiri, ſed in omnibus & per omnia unumquemque in eodem ſtatu poſt hoc Concilium remanere, in quo ante ipſius Concilii celebrationem permanebat. E

XVII.

De impedimento venientium ad Concilium.

Sane quoniam opus aliquod intendenti non ſatis eſt ædificationi operam dare, ſi ex adverſo impedientibus non reſiſtat, idcirco decretum in ſacro Conſtantienſi Concilio editum adverſus eos qui venientes ad Concilium, ſtantes, vel redeuntes impediunt, injuriantur vel moleſtant, ex ſuperabundanti cautela contra eos, qui venientes, ſtantes, aut recedentes ab hac ſancta Synodo, in perſona vel bonis impedire, injuriari, vel moleſtare præſumpſerint, locum habere declarat ac decernit, juxta ipſius (quæ talis eſt) ſeriem & tenorem. ANNO CHRISTI 1431.

XVIII.

Proceſſus contra invaſores ſeu ſpoliatores accedentium ad Concilium, vel recedentium de illo.

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 15.

Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis, univerſalem Eccleſiam repræſentans, in Spiritu ſancto ad extirpationem ſchiſmatis, hæreſumque, & errorum, nec non ipſius Eccleſiæ in capite & in membris debitam reformationem legitime congregata, ad futuram rei memoriam.

Juſtitiam & æquitatem exerceri non dubitatur, ſi quos noxiæ voluntatis adeo captivat perverſa intentio, quod proceſſibus Apoſtolicis impudenter obviare, auctoritatem ſanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum prolabuntur injurias & offenſas, Eccleſiaſtica cenſura percellat, & pro demerito culpæ rigorem adjiciat judiciariæ poteſtatis. Nam ſi quilibet per campum licentiæ, freno depoſito modeſtiæ, vagaretur impune, facile quiſque ſæviret in proximum, & nervus diſciplinantis juſtitiæ rumperetur. Sane licet nonnulli Romani pontifices, antiquos Romanæ Eccleſiæ morem & conſuetudinem obſervantes, prout ad eos ex debito Apoſtolatus ſibi injuncti officii pertinebat, per certos ſuos proceſſus in die cœnæ Domini annis ſingulis ſolemniter publicantes, inter alios omnes & ſingulos, qui ad ſedem Apoſtolicam venientes, vel recedentes ab ea, necnon in illos omnes & ſingulos, qui per ſe vel per alium, ſeu alios, quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas vel ſæculares, ad Romanam curiam ſuper eorum cauſis & negotiis accedentes, illaque in eadem curia proſequentes, aut procuratores, geſtores, advocatos & promotores ipſorum, ac etiam auditores, ſeu judices, qui ſuper dictis cauſis ſeu negotiis deputantur, occaſione cauſarum emergentium hujuſmodi verberant, mutilant, vel occidunt, cujuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus forent, prædicta vel eorum aliqua committentes, excommunicationis & anathematizationis ſententias, a quibus nullus per alium quam Romanum Pontificem poſſet, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolvi, nec etiam tunc, niſi de ſtando mandatis Eccleſiæ ac ſatisfactione præſtanda, ſufficienti cautione præmiſſa, candelis accenſis, & ad terram projectis, promulgaverint, & eos qui taliter excommunicatis & anathematizatis, vel eorum alicui præſumerent abſolutionis beneficium impendere, ſimilibus ſententiis innodaverunt, eiſque prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum Eccleſiaſticorum, & confeſſionem audiendi, interdixerunt officium; nec non quicumque injuriatores quorumlibet ad ſacra Generalia Concilia venientium, ſeu ſtantium in ipſis, aut recedentium ab eiſdem, diverſas cenſuras Eccleſiaſticas & pœnas tam ex canonis quam divini juris diſpoſitione incurrant: tamen, ſicut ad noſtram fide dignorum multitudine valida inſinuatione pervenit notitiam, nonnulli iniquitatis filii, perditionis alumni, hujuſmodi cenſuras vilipendentes, ac hujuſmodi ſacri Concilii, extirpationis ſchiſ-

ANNO CHRISTI 1431.

ſchiſmatis, hæreſum ac errorum, ipſiuſque Eccleſiæ reformationis perturbatores, diabolico ſpiritu inſtigante, nec dignitati nec Ordini deferentes, Dei timore poſtpoſito, nefariis ac ſacrilegis auſibus nonnullas perſonas Eccleſiaſticas & ſæculares, etiam pontificali dignitate præditas, ad ſedem Apoſtolicam vel Romanam curiam ſeu præſens Generale Concilium in civitate Conſtantienſi provinciæ Maguntinenſis, ubi nunc Romana curia exiſtit, in Spiritu ſancto legitime congregata, venientes aut recedentes ab eiſdem, invadere, capere, arreſtare, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, ac ſpoliare bonis ſuis, vel injuriis affligere quamplurimis, & alias male tractare, temeritate propria præſumpſerunt, & dietim præſumunt, in Apoſtolicæ ſedis & ſacri Concilii vilipendium & contemptum, ac ſedationis ſchiſmatis, reformationis Eccleſiæ, & correctionis morum, nec non hæreſum & errorum prædictorum extirpationis diſturbium, ſuarumque animarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Nos igitur volentes in præmiſſis, nec non adverſus quoſcumque ad ipſum Concilium & quælibet alia futura Generalia Concilia accedentes, aut ſtantes in ipſis, ſeu recedentes ab eiſdem, ne ab aliis Deum non timentibus temerariis injuriis infeſtentur & opprimantur violentiis, & ne quibuſvis delinquendi, aut exceſſus committendi pateat audacia, de opportuno & ſalubri remedio providere hujuſmodi, nec non omnes alios & ſingulos proceſſus, ſententias & cenſuras adverſus quarumlibet perſonarum Eccleſiaſticarum, vel ſæcularium, ad ſacra Generalia Concilia venientium, vel ſtantium in ipſis, ſeu recedentium ab eiſdem, moleſtatores, perturbatores, vel injuriatores, auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti extendentes, omnes & ſingulos, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, vel conditionis fuerint, etiamſi pontificali, imperiali, regali, vel alia quacumque Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, qui quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas vel ſæculares, quæ ad hujuſmodi ſedem Apoſtolicam Romanam curiam hoc præſenti ſacro durante Concilio, vel ad ipſum & quæcumque alia Generalia Concilia venientes, aut ſtantes in ipſis, aut ab eis recedentes, temeritate propria per ſe vel alium ſeu alios arreſtare, invadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, aut bonis ſuis ſpoliare, vel injuriis affligere, ſeu ipſos ſic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire, ſeu ea perpetrantium facta & commiſſa rata & grata habere, vel eis dare auxilium, conſilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte præſumpſerint, vel præſument in futurum, ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententiis innodamus eo ipſo. Terras quoque ipſorum & cujusliber, qui in præmiſſis vel eorum aliquo tranſgreſſor vel contemptor fuerit, dum tamen uniuſcujuſque ſic tranſgreſſorum vel contemptorum ultra unam diœceſim non contineat, nec non omnia, civitates, villas, caſtra, oppida, & quælibet alia loca, in quibus hujuſmodi exceſſuum patratores, ſeu eorum receptatores, vel ipſis conſentientes, faventes, aut dantes auxilium, conſilium vel favorem, publice morabuntur, nec non illa, in quibus hujuſmodi perſonæ, quæ ſic temeritate propria detentæ fuerint, quamdiu extiterint in eiſdem, memorata auctoritate Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Quod ſi terra ejuſdem duas diœceſes vel amplius contineat, dominio domicilii principalis ipſius, & illam etiam in qua fuerit delictum commiſſum, ſi ſua ſit, & duas alias quæ ſub ipſo ſunt, eidem loco magis vicinas, interdicto ſubjacere volumus ſupradicto, & etiam omnes & ſingulos hujuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententiis ligatos, in quibuslibet Eccleſiis, loco, ubi tale delictum fuerit perpetratum, vel terris & locis propter hoc interdictis magis convicinis ubilibet exiſtentibus, omnibus diebus dominicalibus & feſtivis, pulſatis campanis, candelis accenſis, publice nuntiari, ac terras, civitates, villas, caſtra, oppida, & loca * Eccleſiaſtico interdicto prædicto ſuppoſita, donec ſic excommunicati meruerint ab hujuſmodi ſententiis beneficium abſolutionis obtinere, dictumque interdictum debuerit relaxari: ita tamen, quod nullus ex tranſgreſſoribus ac contemptoribus hujuſmodi per alium quam per Romanum Pontificem, vel ſacri Concilii auctoritate, poſſit, niſi duntaxat in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando mandatis Eccleſiæ, ſatisfactione, vel ſufficienti cautione (ſi hoc commode facere poſſint) primitus præſtita, abſolvi, vel interdictum hujuſmodi relaxari. Eos vero cujuſcumque dignitatis, ordinis, ſtatus, vel conditionis fuerint, etiamſi pontificali dignitate præfulgeant, qui contra tenorem præſentium proceſſuum, talibus vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere præſumpſerint, volumus, ſtatuimus, & decernimus, ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententiis fore innodatos eo ipſo, ipſiſque prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum & confeſſiones audiendi officium, auctoritate interdicimus ſupradicta, inſinuantes tranſgreſſoribus & contemptoribus in prædictis, quod ſpiritualiter & temporaliter (prout eorum requirent exceſſus & demerita) gravius procedetur, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & litteris Apoſtolicis, generalibus vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exiſtant, eiſdem tranſgreſſoribus, aut contemptoribus, vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim a dicta ſede conceſſis, etiam quod ſuſpendi vel excommunicari, aut eorum terræ, dominia, civitates, villæ, caſtra, oppida, & alia loca interdici non poſſint, etiamſi de ipſis & eorum tenoribus eſſet in ipſis proceſſibus mentio facienda ſpecialis, quæ ne contra hujuſmodi ſententias & proceſſus, quo minus includantur in eis, per ea valeant ſe, terras, dominia, civitates, villas, caſtra, oppida, & loca hujuſmodi tueri, & quæ quoad hoc tollimus & penitus revocamus. Et inſuper mandamus, ut hujuſmodi præſens proceſſus ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſive membranas proceſſus continentes eoſdem in majori & ſancti Stephani Conſtantienſis Eccleſiarum valvis affigi, qui proceſſus ipſo ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo * judicio publicabunt, ut prædicti, quos proceſſus concernent, nullam poſſint excuſationem prætendere, vel ignorantiam allegare, quod ad eos proceſſus hujuſmodi non pervenerint, vel ignoraverint eoſdem, cum non ſit veriſimile remanere incognitum quoad ipſos, quod tam patenter fuit publicatum. Ceterum omnibus & ſingulis Dominis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque locorum Ordinariis, præci-

* Eccleſiaſtica

* indicio

nimus & mandamus, ut ipſi & eorum quili- A
ANNO CHRISTI 1431 bet per ſe vel per alium ſeu alios, ſub pœna excommunicationis, quam ipſorum quemlibet, qui mandatorum noſtrorum hujuſmodi tranſgreſſor & contemptor fuerit, incurrere volumus ipſo facto, præſentes noſtros proceſſus per eorum aut chartarum; vel membranarum, ſeu tranſumptorum continentiam, eoſdem, quibus ſicuti noſtris proceſſibus tantam volumus fidem adhiberi, in Eccleſiarum valvis ſeu aliis locis affixione publicent, & præfatos tranſgreſſores & contemptores hujuſmodi, excommunicationis & anathematizationis ſententiis ligatos, ac terras, civitates, caſtra, villas, oppida, & loca præfata hujuſmodi eccleſiaſtico interdicto ſuppoſita, quam primum B
ipſis vel eorum alicui de hoc legitime conſtiterit, tamdiu in Eccleſiis, dominicis & aliis
* feſtivis. * feſtis diebus, dum inibi fuerit major populi multitudo, campanis pulſatis, & candelis accenſis & extinctis, denuntient, & interdictum hujuſmodi inviolabiliter obſervari faciant, per cenſuras eccleſiaſticas, & alia juris remedia, invocato ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis, donec ipſi tranſgreſſores & contemptores meruerint ab hujuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententiis abſolutionis beneficium obtinere, dictumque interdictum merito debuerit relaxari, non obſtantibus omnibus ſupradictis, ſeu ſi C
aliquibus conjunctim vel diviſim a ſede præ-
dicta indultum exiſtat, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem.

*forte pridie. Datum Conſtantiæ * ſecundo Nonas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, ſede Apoſtolica vacante, regnorum ſereniſſimi Principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ &c. regis, videlicet electionis quinto, coronationis primo, Hungariæ vero viceſimonono.

XIX.

De impedientibus Concilium.

Porro, quia nonnunquam lingua ſubdola plurimum impedit & perturbat, falſa vel detractoria ſeminando, quodque cum nimis grave ſit, tam grandem Chriſtianitatis impedire profectum omni animadverſione ſit dignum, idcirco malignorum conatibus cupiens obviare dicta ſancta Synodus omnes & ſingulos ſub obteſtatione divini judicii admonet, ne impedimentum, perturbationem, prorogationem vel diſſolutionem hujus ſacri Concilii moliantur. Si quis autem ſcienter animo impediendi vel perturbandi hoc ſacrum Generale Concilium verbo, facto, vel litteris, palam vel occulte E
impedimenta, perturbationem, prorogationem vel diſſolutionem, fieri procuraverit, experietur ultione pœnali perpetrati facinoris gravitatem, & contra eum tanquam communis pacis perturbatorem rigide procedetur, cum ex hoc hæreſum extirpationem, pacis procurationem, & morum reformationem impedire videatur.

XX.

ANNO CHRISTI 1431.

De fructibus beneficiorum percipiendis per ſuppoſita Concilii.

Cum hi qui interſunt in hoc ſacro Generali Concilio, pro communi bono totius Eccleſiæ congregato, non debeant minori prærogativa gaudere, quam quicumque alii quarumvis Eccleſiarum negotiis quibuslibet vel utilitatibus intendentes, ideoque tanquam cauſa reipublicæ abſentes, debent pro præſentibus merito reputari, adinſtar ſacri Conſtantienſis Concilii, in quo modo conſimili extitit ordinatum: Præſens Concilium ſtatuit, ordinat, & decernit, quod omnes & ſinguli qui in eodem Concilio tanquam ipſius ſuppoſita ſunt recepti, vel recipientur in poſterum, ab eo die quo iter arripuerint ad dictum Concilium veniendi, & quamdiu permanſerint in eodem, & etiam recedentes per tantum tempus, quo ad ſuum poſſint domicilium reverti, fructus omnium beneficiorum ſuorum cum ea integritate percipiant, cum qua eos percipient, ſi in ipſis beneficiis reſiderent, non obſtantibus in contrarium quibuſcumque.

XXI.

De officialibus Concilii.

Quia vero ad perſecutionem hujus ſacri Concilii requiruntur officiales & miniſtri, ideo deputat & ordinat notarios ad ſcribendum acta Notarii.
ipſius Concilii, Lucam de * Vviſſo ſecretarium dicti domini Legati, & Rodulphum Sapientis diœceſis Gebennenſis. Et ut omnia eo decentius ordinentur, quo majori fuerint directa conſilio, deputat & ordinat venerabiles Henricum Nithart decretorum doctorem, & Notariorum præfecti.
Ludovicum Pariſii licentiatum in decretis, decanum Eccleſiæ Beatæ Mariæ Lætæ de Aneſſiaco dictæ Gebennenſis diœceſis, qui acta Concilii univerſa per dictos notarios ſcripta aſpiciant, debiteque (ſi opus ſit) corrigant & D
Promotores. emendent. Promotores quoque ipſius Concilii deputat magiſtrum Nicolaum Amici, magiſtrum in artibus & licentiatum in theologia, & Henricum Aneſter licentiatum in decretis, præpoſitum Turicenſem Conſtantienſis diœceſis. Sediumque ordinatores, qui exiſtentes in Ordinatores ſedium.
Concilio in locis & ſedibus debitis collocent, quorum ordinationi omnes obedire teneantur, Henricum Stater artium & * medicinæ doctorem, decanum Trajectenſem, & Sande- * medicinæ magiſtrum,
rum de * Marthuſen, in legibus baccalau- * Martishuſen,
reum, & canonicum Eccleſiæ ſancti Petri Maguntinenſis. Lectis ſiquidem (ut præfertur) decretis, Bulla & Inſtrumento præinſertis, memoratus dominus Epiſcopus E
Conſtantienſis conſimili voce, alta videlicet & intelligibili, interrogans, ſciſcitatus eſt an omnia & ſingula per eum ſic (ut præfertur) lecta ipſi ſacræ Synodo placerent. Ad cujus interrogationem prælibatus reverendiſſimus pater dominus Cardinalis præſidens, primo, & deinde ceteri omnes, & ſinguli domini Prælati, in eadem ſeſſione ac ſacra Synodo tunc præſentes, concorditer nullo diſcrepante reſponderunt viva voce: Placet. Quibus præmiſſis ſic peracti præfati dictæ ſacroſanctæ Synodi promotores, ſive procuratores ſupra deputati; petierunt, & quilibet ipſorum

pe-

petiit, per nos protonatorios, notarios, & scribas, ad hoc supra deputatos, fieri & confici de præmissis omnibus & singulis unum vel plura publica Instrumenta, in testimonium veritatis præmissorum, & ad perpetuam rei memoriam. Datum Basileæ decimonono Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo primo.

ANNO CHRISTI 1432.

SESSIO II.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, Ecclesiam militantem repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

I.

AD laudem Dei omnipotentis, ac beneditæ individuæque Trinitatis gloriam & honorem, pro hæresum atque errorum extirpatione, morum in capite & in membris Ecclesiæ Dei reformatione, ac regum & regnorum ceterorumque Christicolarum ad invicem, auctore discordiarum procurante, dissidentium pacificatione, in Spiritu sancto legitime congregata, decernit, statuit, diffinit, declarat, & ordinat, ut sequitur:

ANNO CHRISTI 1432.

II.

Decretum, quod Concilium Basileense est legitime inchoatum.

Et primo, quod eadem sacra Basileensis Synodus, sacris Constantiensi & Senensi Conciliis Generalibus decernentibus atque ordinantibus, & auctoritate Apostolica interveniente, fuit & est in hoc loco Basileensi debite legitimeque ac rite initiata & congregata. Et ne de ejusdem sacræ Basileensis Synodi potestate a quoquam dubitetur, ipsa eadem Synodus duas declarationes ex decretis Synodi Constantiensis in præsenti sessione, aliis suis decretis editis seu edendis inserendas, ordinat, & decernit, quarum quidem declarationem tenor primæ sequitur, & est talis:

III.

Decretum, quod Concilium Generale est super Papam in his quæ fidei & schismatis sunt, &c.

Et primo declarat, quod ipsa Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, & Ecclesiam militantem repræsentans, potestatem immediate a Christo habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & ad Generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris. Alterius vero tenor sequitur in hæc verba:

Constant. Conc. sess. 3. Quomodo, cur, & quando hoc verificetur, vide præsertim D. Turrecrematam in sua Summa de Ecclesia lib. 2. & ob id incipit a Conciliorum natura deviare, & in errores prolabi, & merito a Leone X. conventiculus nuncupatur. Erronea declaratio.

IV.

Quod inobedientes Concilio puniantur:

Item declarat, quod quicumque cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis seu ordinationibus, aut præceptis hujus sacræ Synodi, & cujuscumque alterius Concilii Generalis legitime congregati, super præmissis seu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur: etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo. Præmissis igitur & nonnullis aliis Constantiensis Concilii, præsertim capituli quod incipit, Frequens, in priori hujus sacræ Synodi Basileensis sessione recitati, decretis attentis, prælibata Synodus Basileensis decernit & declarat, quod ipsa pro hæresum extirpatione ac morum Generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procuranda (ut præmittitur) in Spiritu sancto legitime congregata, per nullum quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeat, dissolvi aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit, aut potuit, debet, aut potest, debebit, aut poterit in futurum, absque ejusdem Synodi Basileensis deliberatione & consensu.

ANNO CHRISTI 1432.

Constant. Conc. sess. 39. & Basil. sess. 2.

Obstinata erroris prosecutio,

V.

Quod personæ Concilii non debeant extra Concilium trahi, vel impediri.

Item diffinit, ordinat & decernit hæc sancta Synodus, quod nulla persona, cujuscumque status, dignitatis seu conditionis fuerit, in eadem Synodo actu existens aut futura, eidem incorporata vel incorporanda, a tempore arrepti itineris ad ipsam sanctam Synodum sine fraude continuati, ad recedendum ab eadem a quoquam quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeant, directe vel indirecte in læsionem seu perturbationem dictæ sanctæ Synodi, invita sine deliberatione & consensu ipsius sanctæ Synodi requiri, moneri, compelli, citari, evocari ad alium locum, etiam curiam Romanam valeat, seu ne ad eandem sanctam Synodum veniat, possit aut debeat quomodolibet impediri. Si autem a quoquam quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeat, (ut præmittitur) in contrarium attentatum fuerit, seu attentaretur in futurum, aut processus pœnales vel mandata, etiam censuras Ecclesiasticas seu translationes Prælatorum invitorum, vel privationes aut inhabilitationes eorundem seu aliorum beneficiatorum quorumcumque, aliasve quascumque pœnas continentes, ut ab eadem sancta Synodo recedant, vel non accedant ad eandem, aut eidem non adhæreant, fulminati fuerint, fulminentur, aut fulminarentur in futurum, totum sit irritum & inane, nec eisdem processibus, censuris ac pœnis, tanquam irritis & inanibus quomodolibet obediendum fore, prædictosque processus & censuras, cum omnibus inde secutis & inde secuturis, quatenus de facto processissent, aut procederent in futurum, cassat, & irritat, & annullat, & pro cassis, irritis, atque nullis habendos decernit, diffinit, ordinat & declarat.

Irritum, & inane est quod hic decernitur rationibus supradictis, structura quælibet namque super arenam labitur posita.

VI.

Quod hi qui tenentur interesse Concilio non recedant sine licentia.

Item, decretis sacri Concilii Constantiensis inhærendo, statuit, ordinat & decernit, quod

Prælati & alii qui tenentur huic ſacro Concilio intereſſe, ab hoc loco ante finitum Concilium, niſi ex cauſa rationabili, per deputatos ſeu ab hoc ſacro Concilio deputandos examinanda, non recedant. Qua quidem cauſa examinata & legitime approbata, poſſint recedere de licentia illius vel illorum, qui pro tempore habent vel habebunt auctoritatem. Et tunc taliter recedens, teneatur dimittere aliis in loco remanentibus ſuam poteſtatem, ſub pœnis juris per hoc ſacrum Concilium indicendis, & in facientes contrarium exequendis.

ANNO CHRISTI 1432.

Promotores alii.

Item quia plures promotores in eadem ſancta Synodo, & etiam notarii ad conſcribendum acta ejuſdem ſunt neceſſarii, citra aliorum per ipſam ſanctam Synodum in ipſius prima ſeſſione deputatorum revocationem, magiſtros * Ademarium de Roſſilione, licentiatum in decretis, archipresbyterum Vivarienſem, & canonicum Lugdunenſem, Henricum de Behenheym, licentiatum in decretis, officialem Baſileenſem, promotores, & Petrum Bruneti, baccalaureum in Decretis, canonicum Atrebatenſem, notarium ejuſdem ordinat & deputat.

Ademarum.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi in Eccleſia majore Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

SESSIO III.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans.

OLIM ſacrum Conſtantienſe Concilium volens futuris Eccleſiæ neceſſitatibus providere, matura deliberatione ſtatuit & decrevit, ut poſt finem ipſius Concilii in quinquennium, deinde in ſeptennium, & poſtea perpetuo futuris temporibus de decennio in decennium, Generale Concilium celebretur: cujus Decreti vigore felicis recordationis Martinus Papa quintus, ipſo Conſtantienſi approbante Concilio, ſtatuit in Civitate Papienſi proximum tunc Concilium celebrari, quod ibidem cœptum fuit, & de conſenſu & approbatione ipſius Concilii ad civitatem Senenſem translatum. In quo Senenſi Concilio fuit electa hæc Baſileenſis civitas, pro futuro tunc Concilio in ſeptennium celebrando. Appropinquante autem fine ipſius ſeptennii, præfatus dominus Papa Martinus volens Decreto Conſtantienſis & ordinationi Senenſis Conciliorum ſatisfacere, ut debebat, reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum dominum Julianum, S. Romanæ Eccleſiæ S. Angeli diaconum Cardinalem, Sedis Apoſtolicæ deſtinavit Legatum, cum plena poteſtate eidem Concilio vice & auctoritate Sedis Apoſtolicæ præſidendi. Quod etiam ſanctiſſimus dominus Papa Eugenius IV. ratum habuit & approbavit. Proinde hoc ſacrum Generale Concilium in Spiritu ſancto legitime congregatum, provida & matura deliberatione conſiderans, hæreticam peſtem in partibus Bohemiæ nimis ſævire crudeliter, quæ Dei occulto judicio, bello pluries attentato non potuit ſuperari, atque quod in diverſis mundi partibus clam hæretica peſtis pullulat atque ſerpit, quodque, proh dolor! multas Chriſtianas provincias bellorum deſecat rabies & devaſtat, morumque nimia deformatio divinam majeſtatem offendit, tantis & tam peſtiferis malis, omnipotentis Dei gratia largiente, ad extirpationem hæreſum, pacemque in Chriſtiano populo componendam, & reformationem generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris ſtudioſe occurrere, & ſalutaribus remediis providere, diſpoſuit: & ut hæc ad optatos fines commodius duci poſſent, conſiderans hæc ſancta Synodus præſentiam ſummi pontificis reverendiſſimorumque ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, in ipſo Concilio eſſe accommodam & multimode fructuoſam, venerabilem virum magiſtrum Joannem Pulcripatris, ſacræ theologiæ profeſſorem, ad ſanctiſſimum dominum Eugenium ſummum pontificem deſtinavit, atque ad præfatos reverendiſſimos dominos Cardinales, præfatum ſanctiſſimum dominum Papam exorando & ſupplicando, ut huc (ſi commode poſſet) perſonaliter accederet, ipſique ſacro Concilio favoribus & auxiliis aſſiſteret opportunis. Denuoque venerabiles viros Jacobum Sirik ſcholaſticum Trevirenſem, & Thomam * Fieno Decretorum doctorem, ſuos pro eadem cauſa Oratores ad eundem dominum Papam & dominos Cardinales tranſmiſit. Cum autem ad notitiam ipſius Concilii perveniſſet, præfatum dominum Papam ex ſiniſtra informatione motum, diſſolutionem ipſius Concilii attentaſſe, quæ quidem diſſolutio in periculum everſionis fidei cederet evidenter, nec non Eccleſiæ Dei grave ſcandalum, ad eundem dominum Papam atque reverendiſſimos dominos Cardinales, ſuos deſtinavit protinus Oratores, reverendum patrem dominum Ludovicum de Plaude Epiſcopum Lauſanenſem, & magiſtrum Henricum Stater decanum Trajectenſem, ad ſupplicandum, inſtandum & requirendum præfatum dominum Papam, ut ipſam diſſolutionem revocare dignaretur, huicque ſacro Concilio in tam laudabilibus operibus ſuffragaretur auxiliis & conſiliis opportunis.

ANNO CHRISTI 1432.

* Fiene.

Oratores ad Papam deſtinati.

Oratores alii.

Decernitur diſſolutionem Concilii nullatenus fieri poſſe.

Conſideranſque hæc ſancta Synodus præfatam diſſolutionem Concilii contra Decreta Conſtantienſis Concilii eſſe factam, tendereque in everſionis fidei grave periculum, & ſtatus Eccleſiaſtici turbationem & detrimentum, atque ſcandalum totius populi Chriſtiani, eandem diſſolutionem decrevit nullatenus fieri potuiſſe: quinimmo, ipſa minime obſiſtente, ad proſecutionem eorum quæ pro fidei ſtabilitate & ſalute Chriſtiani populi laudabiliter ſunt incepta, eſſe cum Spiritus ſancti gratia procedendum. Verum cum redeuntibus præfatis Epiſcopo Lauſanenſi & decano Trajectenſi, optata reſponſio a ſanctiſſimo domino Papa non fuerit reportata, licet non ſolum a prædictis Concilii Oratoribus ipſius Concilii nomine, ſed etiam a ſereniſſimo domino Sigiſmundo rege Romanorum fideli Eccleſiæ advocato, præfatus ſanctiſſimus dominus Papa ſupplicatus, interpellatus, requiſitus, rogatus fuerit, & totis niſibus multiplicatis vicibus obſecratus, idcirco hæc ſancta Synodus innitens Decretis ſacri Conſtantienſis Concilii, quorum verba hæc ſunt: Quod ſancta Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui

Hæreſis Huſſitica.

Bella mores depravant.

qui-

quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ Dei in capite & in membris, item declarat, quod quicumque, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis hujus ſanctæ Synodi, aut cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitime congregati ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur; etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. In hac ſolemni ſeſſione ipſum ſanctiſſimum dominum Papam, nec non reverendiſſimos dominos Cardinales modo & forma infra ſcriptis interpellare decrevit. Hæc igitur ſancta Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, prædictum beatiſſimum dominum Papam Eugenium cum omni reverentia & inſtantia ſupplicat, & per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti exorat, requirit, & obteſtatur, ac monet, quatenus prætenſam diſſolutionem, ſicut de facto proceſſit, de facto revocet, & ipſam revocationem, quemadmodum & diſſolutionem fecit, per diverſas mundi patres tranſmittat & publicet, ab omnique impedimento dicti Concilii penitus deſiſtat. Quinimmo eidem (ut debet) faveat & aſſiſtat, omniaque præbeat ſubſidia & auxilia opportuna, nec non infra trium menſium ſpatium, quod ad hoc pro termino peremptorio præfigit & aſſignat, ſi corporalis ipſius diſpoſitio patiatur, perſonaliter veniat. Sin autem, perſonam vel perſonas loco & vice ſui deſtinet & tranſmittat cum plenaria poteſtate, ad omnia & ſingula in hoc Concilio peragenda uſque ad totalem ipſius concluſionem, per omnes & ſingulos actus gradatim & ſucceſſive. Alioquin ſi hæc ſanctitas ſua facere neglexerit (quod de Chriſti Vicario non eſt aliqualiter ſperandum) ſancta Synodus, prout juſtum fuerit & Spiritu ſanctus dictaverit, neceſſitatibus Eccleſiæ providere curabit, & procedet ſecundum quod juris fuerit divini pariter & humani. Similiter præfatos reverendiſſimos dominos Cardinales, qui tanquam principales Eccleſiæ Dei cardines ad hæc ferventius intendere debent, exorat, requirit, obteſtatur & admonet, quatenus cum præfato domino Papa ſuper prædictis ſolicitam inſtantiam faciant, huicque ſacro Concilio faveant, aſſiſtant, & auxilientur modis omnibus opportunis. Et cum præſentia ipſorum, pro eorum auctoritate magnaque prudentia & experientia rerum, ſit huic ſacro Concilio plurimum opportuna, ipſos dominos Cardinales, & quemlibet eorum, requirit, monet, & citat, quatenus infra ſpatium trium menſium ab intimatione præſentium (quem terminum pro trina ac canonica monitione præciſe & peremptorie præfigit & aſſignat) ad dictum ſacrum Concilium Generale veniant, canonico impedimento ceſſante: alioquin, cum eorum negligentia ad ipſum ſacrum Generale Concilium veniendi, ut tantis neceſſitatibus Eccleſiæ ſuccurratur, in periculum gravis iacturæ fidei catholicæ totiuſque Eccleſiæ detrimentum cenſeatur procul dubio redundare. Hæc ſancta Synodus, lapſo termino ſupradicto, contra eos qui venire neglexerint, eorum exigente contumacia, procedet, prout divini pariter & humani dictaverit & permiſerit ordo juris, & neceſſitatibus Eccleſiæ Altiſſimo largiente providere curabit. In præmiſſis autem dicta Synodus reverendiſſimum dominum Cardinalem ſanctæ Crucis, quamdiu tractatibus pacis regnorum Franciæ & Angliæ inſiſtet, includere non intendit, atque quoad reverendiſſimos dominos Cardinales, Placentinum & de Fuxo vulgariter nominatos, & Cardinalem ſancti Euſtachii, cum in propinquioribus locis exiſtant, ad duorum ſpatium menſium reſtringit terminum ſupradictum. Mandat inſuper hæc ſancta Synodus univerſis & ſingulis dominis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, clericiſque, notariis, & perſonis Eccleſiaſticis, nec non aliis Chriſti fidelibus, cujuſcumque ſtatus, dignitatis, gradus & conditionis exiſtant, omneſque & ſingulos principes & dominos, etiamſi imperiali, regali, ducali, ſeu quavis alia præfulgeant poteſtate, requirit, & rogat, qui pro præmiſſis fuerim requiſiti, ſeu requiſitus, in virtute ſanctæ obedientiæ ac obteſtatione divini judicii, & ſub pœna excommunicationis, quatenus prædicta omnia & ſingula dicto ſanctiſſimo domino Papæ, atque reverendiſſimis dominis Cardinalibus inſinuent, intiment, & notificent, ac intimari, & inſinuari, ſeu notificari faciant perſonaliter eiſdem, ſi ad eos tutus & accommodus pateat acceſſus. Sin autem, ei vel illis, ad quos perſonaliter accedendi facultas non ſit, in eorum habitationibus, nec non in porta palatii Apoſtolici & in Eccleſiis ſancti Joannis Lateranenſis, ſancti Petri, & ſanctæ Mariæ Majoris de Urbe, per publicum notarium confectas affigendo, ſi hoc tute fieri poſſit. Sin autem, in principalibus Eccleſiis civitatum Sutrinæ, Viterbii, & Senenſis, vel aliarum trium civitatum vicinarum, de quibus fuerit bene viſum. Quæ quidem loca hæc ſancta Synodus decernit eſſe idonea pro executione omnium præmiſſorum. Et nihilo minus hæc ſancta Synodus futuris cupiens obviare caſibus, ut omnis evitetur diſpendioſus circuitus, cum rebus, de quibus agitur, ſupra modum periculoſa ſit mora, ordinat & decernit, hujuſmodi admonitionis & citationis Decretum, poſtquam in hac ſolemni ſeſſione lectum fuerit & publicatum, Eccleſiæ cathedralis Baſileenſis valvis affigi, ut ſi forte contingat ipſius intimationem exequi non poſſe modo aliquo præmiſſorum, eo caſu ex nunc tanquam publico edicto, ad quatuor menſium ſpatium ab hac die in antea computandum, cenſeatur quoad omnes ejus effectus facta inſinuatio, monitio & citatio, ſicque ſuos omnes effectus ſortiri, & arctare eos quibus dirigitur, decernit, ac ſi perſonaliter inſinuatum & præſentatum fuiſſet, viribus peremptoriis & comminationibus ſupraſcriptis hic habitis pro inſertis. Inſuper hæc ſancta Synodus declarat & proteſtatur, quod nihilo minus prædictis dilationibus pendentibus, cum jam præceſſerit a jure vocatio ex decreto Concilii Conſtantienſis, rerumque neceſſitas id ſuadeat, & qualitas agendorum in ulteriore proſecutione Concilii & agendis in eo, procedere intendit ordinate, debite, ac mature, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu. Tandem hæc ſancta Synodus decernit citationes contra omnes Prælatos, & alios qui ad Generale Concilium venire tenentur, omneſque & ſingulos generales Ordinum quorumcumque, ac etiam

ANNO CHRISTI 1432.

nitio con- Papam.

ANNO CHRISTI 1432

etiam inquisitores hæreticæ pravitatis, sub dilatione termini, seu terminorum, de quibus deputatis fuerit bene visum, cum pœnis & censuris & clausulis opportunis. Datum Basileæ in sessione publica sanctæ Synodi Basileensis, celebrata in Ecclesia majori hujus civitatis, sub sigilio ejusdem sanctæ Synodi, sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo, Indictione decima, die vero Martis 29. mensis Aprilis, præsentibus notariis & scribis hujus sanctæ Synodi suprascriptis. ANNO CHRISTI 1432.

Notarii alii novi. Item, quia plures notarii & scribæ ad conscribendum acta hujus sacri Concilii sunt necessarii, hæc sancta Synodus, citra tamen aliorum notariorum per ipsam alias constitutorum revocationem, venerabiles viros magistros Bartholomæum de * Lucgniano, civem Senensem, & Thomam Chesneloti baccalaureum in decretis Rhemensis diœcesis, notarios ejusdem deputat & ordinat. Datum Basileæ in, &c. ut statim supra.

* Lutignia.

SESSIO IV.

I.

Salvus conductus Bohemorum.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu-Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans.

TEnore præsentium significamus universis, quod omnibus & singulis sacerdotibus, baronibus, nobilibus, militaribus, popularibus, & aliis quibuscumque viris, cujuscumque status, conditionis aut qualitatis existant, de regno Bohemiæ, & marchionatu Moraviæ, de Praga, & civitatibus, ac aliis locis eorumdem, & omnibus aliis Ecclesiasticis & sæcularibus personis, qui aut quæ una cum ipsis ad Generale Basileense Concilium mittentur, ac profecturi existunt, omnibus eorum personis, quocumque nomine censeantur, aut valeant nuncupari, infra tamen numerum ducentarum personarum, tenore præsentium, nostrum plenissimum ac perfectum salvum conductum concedimus atque damus, verissimamque securitatem veniendi ad hanc civitatem Basileensem, ibidemque manendi, standi, morandi, nobiscumque de quibusvis negotiis opportunis ipsis commissis tractandi, placitandi, disponendi, concludendi, & terminandi, impartimur: ac in loco vel in locis hospitiorum suorum divina officia sine impedimento nostrorum peragere permittimus; sic etiam, ut propter illorum præsentiam neque in itinere, neque in alio loco itineris, in eundo, manendo, aut redeundo, neque in ipsa civitate Basileensi, a divinis officiis cessetur quovis modo per modum interdicti. Cæterum in Generali Concilio seu Synodo Basileensi articulos quatuor, pro quorum claritate instant, ore tenus aut in scriptis libere poterunt offerre, aut propalare, scripturis sacris, beatorumque doctorum verbis, sententiis & rationibus eos declarare, adstruere, persuadere, &, si opus fuerit, etiam ad objecta Concilii Generalis respondere, aut cum aliquo vel aliquibus de Concilio super eisdem disputare, aut caritative absque omni impedimento conferre, opprobrio, convicio aut contumelia procul motis, servatis forma & modis inter nostros Legatos & Nuntios prædictorum regni & marchionatus in Egrensi civitate specificatis & uniformiter conclusis: & signanter, quod in causa quatuor articulorum per eos attentorum, lex divina, praxis Christi apostolica & Ecclesiæ primitivæ, una cum Conciliis doctoribusque fundantibus se veraciter in eadem, pro verissimo & indifferente judice in hoc Basileensi Concilio admittentur. Et illis peractis vel non peractis, quandocumque de mandato aut consensu suorum majorum ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque ulla renitentia, occasione & mora, salvis rebus illorum & suorum pariter honore, & personis, vice versa poterunt, vel poterit, juxta beneplacitum libere & secure redire, de scitu tamen deputandorum per Concilium, ut pro tunc opportune securitati eorum provideatur sine dolo & fraude. Nihilo minus in hoc eorum salvo conductu omnes quascumque clausulas includi ac contineri volumus, ac pro inclusis haberi, quæ pro plena & efficaci & sufficienti securitate in eundo, standi, ac redeundo, necessariæ sunt & opportunæ, hæc notanter propter bonum pacis procurandum & observandum luculenter expressantes. Quod si quispiam aut aliqui ex illis, sive in itinere ad nos in Basileam veniendo, sive ibidem demorando aut redeundo, aliquod enorme (quod absit) egerit aut egerint, per quod posset assecurationis eorum beneficium eis aut eorum alicui concessum annullari aut cassari, volumus etiam, ac admittimus, & concedimus, ut talis vel tales in facinore hujusmodi deprehensi vel deprehensus ab ipsis duntaxat, & non ab aliis, condigna animadversione cum emenda sufficienti, per partem nostram merito approbanda & laudanda, mox puniatur aut puniantur, illorum assecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Et pariformiter, si quispiam, vel aliqui ex nostris, sive in itinere ad nos in Basileam veniendo, sive ibidem demorando, aut redeundo, aliquod enorme (quod absit) egerit, aut egerint, per quod posset assecuritatis ipsorum beneficium eis aut alicui eorum concessum, annullari aut cassari, volumus ut talis vel tales in facinore hujusmodi deprehensi, a nobis aut a nostris duntaxat, & non ab aliis, condigna animadversione, cum emenda sufficienti, per partem dominorum Ambaxiatorum & Nuntiorum merito approbanda & laudanda, mox puniatur aut puniantur, præsenti assecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Volumus etiam, quod liceat ipsis Ambaxiatoribus omnibus & singulis toties quotiescumque opportunum fuerit seu necessarium ad auram capiendam exire de civitate Basileensi, & reverti ad eandem, nec non Nuntium vel Nuntios suos ad quæcumque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum & destinatum, suscipere toties quoties eis videbitur expedire, ita quod aliqui vel aliquis per deputandos Concilii socientur, qui eorum securitati provideant vel provideat. Insuper nec in sermonibus, seu prædicationibus publicis aut aliis collationibus, in præjudicium, derogationem seu deteriorationem, causæ ipsorum quatuor articulorum, pars nostra terminis quiquslibet in confusionem vergentibus, poterit aut debebit uti & poti-

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

potiri in loco civitatis Basileensis. Qui qui-
dem salvusconductus & securitates stare ac du-
rare debent, & a tempore, & per tempus,
quo in nostræ & nostrorum tuitionis curam
ipsos suscipi contigerit, & usque ad Basileam
perduci, ac toto tempore mansionis eorum
ibidem, & rursum post sufficientem audien-
tiam habitam, spatio viginti dierum præmis-
so, cum ipsi petierint, aut Concilium habita
hujusmodi audientia ipsis recessum indixerit,
a Basilea usque in Tustan, * Tatoniam, aut
Englispurg, in quem ex locis istis maluerint,
Deo favente, restituemus, dolo & fraude pror-
sus exclusis. Etiam pro universis & singulis
Christi fidelibus, & specialiter pro sanctissimo
domino Romano Pontifice, pro sereniſſimo
Principe domino Sigismundo Romanorum, &c.
rege, ac venerabilibus dominis Cardinalibus,
Archiepiscopis & Episcopis, ac dominis Abba-
tibus, Prælatis, & clericis, nec non illustris-
simis principibus, regibus, ducibus, marchio-
nibus, comitibus, baronibus, & nobilibus mi-
litibus, universitatibus, & communitatibus ci-
vitatum, castrorum & villarum, earumque con-
sulibus, scabinis, officialibus, & aliis cujuscum-
que conditionis, & status, Ecclesiastici vel sæ-
cularis, existant, quocumque nomine censeantur,
& pro subditis omnium præmissorum, &
pro tota parte eorundem, promittimus bona
fide & spondemus, quod nos omnes & singuli
prædicti præscriptam assecurationem & salvi-
conductus eorum formam, in omnibus suis
conditionibus, punctis, & clausulis superius
expressatis, inviolabiliter & inconcusse bona
fide & puro corde observabimus & custodiemus,
observabunt & custodient. Insuper promitten-
tes sine fraude & quolibet dolo, quod nolu-
mus, neque debemus, occulte vel manifeste,
quacumque occasione prætensa, uti aliqua au-
ctoritate, vel potentia, jure, statuto, vel pri-
vilegio legum vel canonum, & quorumcum-
que Conciliorum, specialiter Constantiensis &
Senensis quacumque forma verborum expressa,
in aliquod præjudicium salvoconductui, seu
assecurationi, ac publicæ audientiæ, ipsis per
nos concessæ vel concesso. Quod si nos aut
aliquis ex nobis, vel nobis, cujuscumque con-
ditionis vel status, aut præminentiæ existens,
præscriptæ assecurationis & salviconductus for-
mam & modum, in quocumque puncto vel
clausula violaverit, (quod tamen avertere di-
gnetur Omnipotens) & sufficiens emenda non
fuerit mox subsecuta, & ipsorum arbitrio me-
rito approbanda & laudanda, habeant nos &
habere poterunt incidisse in omnes pœnas, quas
jure divino & humano, aut consuetudine, hu-
jusmodi salvorum conductuum violatores incur-
rere possunt, absque omni excusatione, aut
quavis in hac parte contradictione. Datum in
sessione publica ejusdem sanctæ Synodi, in
Ecclesia majori Basileensi celebrata, duodeci-
mo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini
millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

* Tatoniam.

II.

Epistola Bohemis missa super conclusione in Egra facta, in quarta publica sessione lecta.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, universis viris Ecclesiasticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem, & pacem in Christo Jesu Domino nostro.

Pridie Oratores nostri ex oppido Egra ad nos reversi, & ibidem cum Nuntiis vestris concluſa serioſe referentes, magno gaudio hanc sanctam Synodum repleverunt. Asserunt enim, cum tanta caritate & mansuetudine hoc sacrum unionis negotium fuisse tractatum, ut non aliud existimemus quam Spiritum sanctum pacis & unitatis auctorem in medio interveniſſe. Concepimus ex his quæ referunt magnam spem futuræ unionis & indissolubilis inter nos caritatis. Pro qua re (sicut dignum est) ipsi Spiritui sancto, cujus munere hoc factum esse non dubitamus, gratias ex toto corde retulimus, eleemosynas jejuniaque & orationes solemnes indiximus, & ubique usque ad rem optato fine concluſam indici faciemus. Laudamus & benedicimus Dominum, qui tam lætam nobis præbuit diem, qua nullam adhuc sensimus lætiorem, postquam hunc locum attigimus. Parari enim semitam videmus ad magnam Dei gloriam & grandem populi Christiani profectum. Nemo nostrum fuit, dum ipsi Oratores singula vobiscum acta recensebant, qui vel oculis vel corde non fleret. Commovebantur inusitato gaudio viscera audientium rem tam concorditer fuisse concluſam, sperantiumque post hanc aliam multo lætiorem diem adhuc succeſſuram. Exultemus igitur & jubilemus invicem Deo salutari nostro, qui recordatus misericordiæ suæ, incipit plebem suam tanta cum lætitia visitare. Levemus manus nostras ad cælum, glorificantes Dominum nostrum Jesum Christum, quia pacem, quam quotidie diebus nostris Ecclesiæ dari petimus, jam appropinquare videmus. Magnificemus Spiritum paracletum, qui animos paulo ante dissidentes in hanc spem pacis repente convertit. Sed si pro hac spe tantum gaudii suscepimus, quam magna & inenarrabilis erit illa lætitia tam nostra quam vestra, quando optatum pacis & unitatis finem re ipsa intuebimur? Ut autem recognoscatis quantum hæc res nobis est cordi, ipsis nostris nuntiis in communi congregatione auditis, formam salviconductus, & ea quæ cum vestris ambaxiatoribus concluserunt, nihil addito vel retracto, hæc sancta Synodus unanimi omnium consensu approbabit. Et ecce ipsum salvumconductum in publica sessione decretum, de verbo ad verbum, quemadmodum in Egra * conditus fuerat, ad vos destinamus. Misimus etiam, ut nil ex parte nostra desit, fratrem Joannem de Mulbruno, unum ex Nuntiis nostris, qui in Egra fuerant, ad sereniſſimum Principem dominum regem Romanorum, ut ab eo salvumconductum in ea qua optatis forma obtineat. Quem ut primum habuerimus, ad vos sine mora transmittemus, parati semper agere omnia quæ pro vesta tutela & libera audientia necessaria videbuntur. Utinam sicut fas est nobis

* conditus.

bis verba exprimere, ita mentes noſtras in publicum exhibere poſſemus. Utinam ſicut hanc epiſtolam lecturi eſtis, ita corda noſtra palam inſpicere poſſetis. Profecto non dubitamus, quin cognita noſtra in vos ſumma caritate, mox ſine ulteriori tractatu in unitate Spiritus connecteremur. Et quoniam Salvatoris noſtri ſententia eſt, non qui inceperit, ſed *qui perſeveraverit uſque in finem ſalvus erit*: vos omnes per Spiritum ſanctum hujus ſacri negotii directorem hortamur & obſecramus, ut quemadmodum rem ipſam ferventer inchoaſtis, ita firmiter conſtanterque uſque ad veræ unionis complementum perſeveretis. Speramus in Chriſto Jeſu videre diem, & jam prope eſt forte, quo alter alterum fraterna caritate nos invicem complectemus, & unanimes in eadem ſanctæ matris Eccleſiæ domo cum jucunditate perpetuo habitabimus. Confidimus in Domino tantam adhuc invicem futuram dilectionem, ut nullum inter nos fuiſſe olim diſpendium videatur. Et quamquam nondum hæc ſancta unio, pro qua laboramus, completa ſit, tamen ipſe Spiritus ſanctus tantam hujus rei ſpem & affectum cordibus noſtris impreſſit, ut quod futurum eſt jam quodammodo in foribus adeſſe credamus. Vos corpore abſentes eſtis, ſed ob hanc ſpem in viſceribus caritatis & vinculo veræ dilectionis quaſi præſentes amplectimur, & præ gaudio noſipſi flentes, tanquam mater filium ex longinqua patria redeuntem, vos tenerrime oſculamur. Jam igitur quaſi arrham proximæ mutuæ unitatis pepigiſſe videmur, & vos dudum futuros noſtros dilectiſſimos fratres jam eſſe exiſtimamus. Talia enim ipſe Spiritus ſanctus initia dedit, ut non aliud quam pacem, caritatem & unitatem hinc * attingere ſperemus. Læto ergo animo utrique ſimus, & jucunda mente invicem vivamus, cum prope in januis gaudium, quod nemo tollet a nobis, per Spiritum ſanctum accepturi ſimus. Sed ut citius faciliuſque conſequamur, vigilemus ſupplices in orationibus, & continuis precibus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum devotis mentibus exoremus, ut quod operari incepit confirmet atque perficiat. Hora jam eſt ut ſancta mater Eccleſia, quæ pro tam duro filiorum ſuorum diſſidio diu * conſternata eſt, pro pace & unitate lætari & exultare incipiat, luctumque præteriti temporis convertat in gaudium. Tempus jam advenit, ut qui eodem Chriſti charactere inſigniti ſunt, & eodem baptiſmatis fonte renati, depoſita omni diſſentione, eundem caritatis & unitatis ſpiritum induant, & ad argmentum gloriamque nominis Chriſtiani totis viribus intendant, fidemque orthodoxam protegere curent, quam infideles pagani multis in locis ignominioſe peſſumdant, & extingere moliuntur. Eja igitur cum noſtræ dilectionis & ſinceræ voluntatis jam certi ſitis, amodo veſtros Legatos præparate, quales in primis litteris poſtulavimus, ut cum regius ſalvuſconductus advenerit, cum pleno mandato ad hoc ſacrum Concilium proficiſcantur. Quos ita grate benigneque ſuſcipiemus, ut a parentibus filii ſuſcipi conſueverunt. Spiritus ſanctus paracletus, in cujus nomine hæc ſancta Synodus eſt congregata, nobis & vobis & toti populo Chriſtiano hic veram dilectionem & pacem, ac in futuro ſæculo vitam æternam donare dignetur, qui cum Patre & Filio regnat benedictus in ſæcula. Amen.

ANNO CHRISTI 1432.

Matth. 10.

* contingere

* contriſtata

Datum in ſeſſione publica ſolemniter celebrata in Eccleſia majore Baſileenſi, die Veneris vigeſima menſis Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

ANNO CHRISTI 1432.

III.

In eadem ſeſſione quarta, decreta Concilii Baſileenſis.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, attendens, quod ad providentiæ ſpectat officium, perſpicaci conſideratione futura proſpicere, & adverſus ea quæ reipublicæ poſſent inferre diſpendia ſalubriter providere. Cum itaque eadem ſancta Synodus ad extirpationem hæreſum, pacem in Chriſti populo, & morum reformationem cum Spiritus ſancti gratia, prout, ſtatu rerum & temporum conſiderato, eſt admodum neceſſarium, ſit intenta, & propterea venerabiles in Chriſto patres ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ad ipſum ſacrum Concilium evocaverit, exiſtimans eorum in ſacro Concilio præſentiam pro eorum auctoritate, ſapientia, rerumque notitia, multimode fructuoſam: eiſque tanquam veris obedientiæ filiis ad ſacrum Concilium venientibus, ſi alibi contingeret apoſtolicæ ſedis vacatio, in jacturam eorum qui obedientes * vacationis ſacri Concilii deſervirent, utilitati Eccleſiæ poſſet redundare, cum tamen ut obedientia non jacturam afferat, ſed potius utilitatis & honoris argmentum, ratio cunctis nota ſuadeat. Et ne aliquibus forſitan venire negligentibus prodeſſe inobedientia videatur, hæc & alia quæ animum cujuſcumque prudentis ad hoc movere poſſent & deberent, provida attentione proſpiciens hæc ſancta Synodus, ſtatuit, decernit, atque diffinit, quod in eventum vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſacro Generali durante Concilio, electio ſummi pontificis in loco iſtius ſacri Concilii fiat, & interdicit ne alibi celebretur. In contrarium attentata quavis auctoritate, etiamſi papali, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus editis vel edendis, aut aliis in contrarium facientibus, ac ſi de ipſis eſſet de verbo ad verbum facienda mentio ſpecialis, aut juramento firmata exiſtant, quibus ex certa ſcientia derogat, & decernit, nulla & irrita eſſe, nulliuſque roboris vel momenti ipſo jure: contrarium vero attentantes, ſint tam active quam paſſive, quoad electionem Romani pontificis, & ad quaſcumque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuo privati, & infamiæ notam ac etiam excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Quod ſi forſan aliqua de facto prætenſa electio præſumeretur, tam electus prætenſus, quam illi adhærentes, & eum pro tali gerentes, ſupradictas pœnas incurrant pari modo. Abſolutionem vero omnium & ſingulorum, qui præmiſſas ſententias aut earum aliquam incurrerint quoquo modo, dicta Synodus tantummodo, præterquam in mortis articulo, ſibi reſervat. Decernens præſens decretum ligare, afficere, vim & effectum habere atque ſortiri, poſt quadraginta dies continuos proxime ſecuturos a die publicationis ejuſdem.

* a) F. *vocationis*. H.

ANNO CHRISTI 1432.

IV.

Ne vi juramenti aut promiſſionis alicui factæ aliqui aſtricti ſe putent ut ad Concilium venire non poſſint.

Item ordinat, ſtatuit, decernit & declarat, quod quicumque & ſinguli Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Prælati, reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, vicarii Eccleſiæ Romanæ, vaſſalli, communitates, Romanæ curiæ officiales, ſummi Pontificis familiares, ſive alii cujuſcumque conditionis exiſtant, ſive quibuſcumque nominibus cenſeantur, propter juramenta, promiſſiones, vel quaslibet alias obligationes, præfato ſummo Pontifici, ſeu alteri ad hoc ejus mandato deputato aut deputando, ſeu quibuſvis aliis quomodolibet ſuper quacumque re vel cauſa, & ſub quacumque verborum forma præſtita ſeu præſtanda, nullatenus obligantur & adſtringuntur, aut ſe impeditos a veniendo ad hoc ſacroſanctum Concilium occaſione dictorum juramentorum, promiſſionum, vel aliarum obligationum, prætendere poſſunt, aut poterunt in futurum, quo minus abſque perjurii ſeu infamiæ nota ad ipſam Synodum teneantur accedere, qui de jure aut conſuetudine ſunt adſtricti. Ceteri vero qui vocati & requiſiti fuerint, & omnium prædictorum procuratores, obedire & adhærere ipſi Concilio, & libere accedere poſſint, & teneantur, & eidem licite intereſſe. Proceſſus vero quoſcumque ſuſpenſionis & excommunicationis, interdicti, nec non privationis dignitatum, beneficiorum, ſeu officiorum quorumcumque, & commendarum revocationes, ac inhabilitatis ſententias ſeu perjurii, aliaſve pœnas, mulctas & cenſuras in ſe continentes, in ipſos occaſione præmiſſorum per quemcumque quavis, etiam Romani pontificis, auctoritate fulminatos, cum omnibus inde ſecutis aut ſecuturis, eadem ſacra Synodus nullos, caſſos & irritos, ac nullius roboris ſeu momenti exiſtere pronuntiat, declarat, & diffinit, & quatenus de facto proceſſerunt ſeu proceſſerint, revocat, caſſat, irritat, & annullat, & pro caſſis, irritis & nullis habendos ſtatuit & decernit.

V.

De Bulla plumbea.

Item, ut geſta in ipſa Synodo durabiliori teſtimonio roborentur, ſtatuit & ordinat ipſa Synodus, quod de cetero in litteris ſuis authenticis utatur Bulla plumbea pendente cum chordula cannabis aut ſerici, prout varietates cauſarum & rerum, ſuper quibus litteræ eædem conficientur, poſtulabit, in uno miſſione Spiritus ſancti in ſpecie columbæ, in alio vero lateribus, horum verborum, Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, ſculpturas continente, decernens eiſdem plenam & omnimodam fidem adhibendam fore.

ANNO CHRISTI 1432.

VI.

Quod Papa, durante Concilio, non poſſit creare Cardinales, nec creatos publicare.

Item, cum multiplicatio Cardinalium ſit Eccleſiæ diſpendioſa & oneroſa, propterea & ex aliis rationabilibus & legitimis cauſis eandem ſanctam Synodum moventibus, ſtatuit, ordinat, atque ex certa ſcientia hoc irrefragabili decreto decernit ipſa ſancta Synodus, quod durante hoc ſacro Concilio, Romanus pontifex a loco iſtius ſacri Concilii abſens perſonaliter, non debeat nec poſſit aliquem, vel aliquos, cujuſcumque dignitatis, conditionis, gradus, ſeu ſtatus exiſtant, in ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, vel Cardinales, quovis modo aut quocumque quæſito colore vel cauſa aſſumere, pronuntiare ſecrete aut publice, aut pronuntiatos ſeu aſſumptos ſecreto publicare. Et ſi ſecus attentatum fuerit, ex nunc in antea irritum ſit & inane, nulliuſque roboris vel momenti. Quod ſi forſan taliter de facto aſſumpti aut pronuntiati ſe pro Cardinalibus gerere aut nominare præſumpſerint, quibuſcumque dignitatibus privati, & ad omnes & ſingulas futuras inhabiles, ac quicumque eos pro Cardinalibus gerentes & reputantes, exnunc prout extunc ſententia excommunicationis innodati ſint ipſo facto, a qua præterquam in mortis articulo, niſi a præfata Synodo, abſolutionis ſive habilitationibus beneficium obtinere non poſſint.

Datum in ſeſſione publica * ejuſdem ſanctæ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, duodecimo Kalendas Julii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

* celebrata in Eccleſia majori Baſileenſi die Veneris 20. menſis Junii, anno a Nativitate, &c.

VII.

Commiſſio facta per Concilium in eadem ſeſſione domino Cardinali ſancti Euſtachii, ſuper regimine civitatis Avinionenſis & comitatus Venayſini.

*Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, dilecto filio Alphonſo, ſancti Euſtachii ſanctæ Romanæ Eccleſiæ diacono Cardinali, Apoſtolicæ ſedis Legato, civitatis Avinionenſis & comitatus * Venayſini in ſpiritualibus & temporalibus pro nobis & ſancta matre Eccleſia vicario generali, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.*

* Venayſini.

In pacis Auctore hæc ſancta Synodus congregata, cum univerſi populi Chriſtiani pacem & tranquillitatem exoptans per diverſas mundi partes ad procurandum ea quæ pacis ſunt, & ſcandalis obviandum, ſuæ ſolicitudinis opus impendant, Eccleſiæ proprium patrimonium ab hoc procurandæ pacis & tranquillitatis ſtudio expers eſſe nullatenus decuit, quinimmo ipſam debet ſpecialis intuitus cura fovere. Cum itaque ad ipſius ſacræ Synodi notitiam fide dignorum ſit relatione deductum, quod civitas Avinionenſis, quæ ſanctæ Dei Eccleſiæ ſemper fideliſſima & obſequentiſſima fuit, certis urgentibus rationibus & cauſis neceſſariis, Vicarium per ſummum Pontificem ad ipſius regimen deſtinatum ſe admit,

mittere non debere prætendat, atque ad eun A * baillivis, & aliis officialibus quibuſcumque
ANNO CHRISTI 1432. dem ſummum Pontificem ambaxiatas deſtinaverit, pro utili & ſalubri gubernatione civitatis
* Venayſini ejuſdem, ac comitatus * Venaycini eidem adjacentis, ſuppliciter poſtulans ut de alio utili eis
provideretur Vicario, quod bucuſque obtinere
nequivit, nec ſperat poſſe obtinere, quinimmo is
qui pro Vicario deſtinatus eſt intendit & nititur
ſuſcipere gubernationis officium invita civitate,
congregare ſatagens multitudinem gentium armatarum. Unde ſuper præmiſſis informatione recepta ex his & aliis quæ honeſtas cenſet calamo non promenda, de turbatione & periculo
gravi ſtatus civitatis illius & patriæ eſt ex veriſimilibus & urgentibus rationibus dubitandum
eſſetque nimis grave diſpendium, ſi forte (quod B
avertere dignetur Altiſſimus) Eccleſia perderet illud tam nobile patrimonii ſui membrum, aut
guerrarum inquietudine turbaretur. Idcirco hæc
ſancta Synodus hujuſmodi periculis cupiens obviare, civitatemque illam & comitatum in pace & quiete fovere, regimen & gubernationem
civitatis ipſius & comitatus, uſquequo cum
ſummo Pontifice per ipſam ſanctam Synodum,
vel aliquo ejus nomine habito pleniori tractatu, fuerit aliter ordinatum, maxime attento,
quod propter locorum diſtantiam, & viarum
diſcrimina non poteſt facile haberi recurſus ad
dictum ſummum Pontificem, & periculum ſit in
mora; tibi, cujus futuræ utili & fideli gubernationi fidem facit aliarum terrarum Eccleſiæ re- C
gimen per te hactenus fideliſſime plurimumque
utiliter geſtum, duxit ad honorem Dei, ſanctæ
matris Eccleſiæ, ac hujus ſacræ Synodi, tenore
præſentium plenarie committendum, cum plenaria poteſtate regendi & gubernandi dictam ci-
Venayſini vitatem Avinionenſem & comitatum * Venaycini, omnemque in eiſdem juriſdictionem, merum & mixtum imperium, per te vel alium ſeu
alios exercendi, officiales amovendi etiamſi pontificali præfulgeant dignitate, & alios vel eoſdem inſtituendi, juramenta ſeu promiſſiones recipiendi, ac illa relaxandi cum quibuſcumque
ſemel vel pluries, quoties viſum tibi fuerit opportunum. Quaſcumque pecunias, fructus, pro-
ventus & emolumenta, in illis civitate & comi- D
tatu, ratione juris papalis, vel ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, aut quocumque jure vel titulo,
pro tempore præterito, præſenti, & futuro,
cameræ apoſtolicæ debitas & debita, recipiendi
& exigendi, ac recipi & exigi faciendi; contradictores quoslibet vel inobedientes cenſuris Eccleſiaſticis, & aliis compeſcendi remediis opportunis. Et generaliter cum omnibus illis poteſtatibus & facultatibus, quas bonæ memoriæ
Franciſcus Archiepiſcopus Narbonenſis ſanctæ
Romanæ Eccleſiæ camerarius, a felicis recordationis domino Martino Papa V. & alias habuit,
dum ageret in humanis, licet etiam hic ſpecifice non exprimantur. Mandans tibi in virtute
ſanctæ obedientiæ & ſub pœnis juris, quatenus E
curam & regimen prædictum humeris tuis impoſitum reverenter ſuſcipias, ac diligenter & fideliter exequaris, utilitatem publicam, tranquillumque & pacificum ſtatum civitatis illius &
comitatus ſic procurare ſolicite ſtudeas, ipſumque regimen & gubernationem pro modo tuæ
ſapientiæ ſic utiliter gerere, ut apud Deum æ-
a F *mundum* H. ternæ vitæ merita, & apud * mandatum fama
tua laudis & gloriæ ſuſcipiat incrementa. Mandat inſuper omnibus officialibus, civibus, incolis, & habitatoribus dictæ civitatis & comitatus, capitaneis, nec non caſtrorum caſtellanis,

quovis nomine cenſeantur, & aliis univerſis, quatenus tibi & per te deputandis officialibus ad regimen eorundem, & nulli alteri pareant, obediant, & intendant, in omnibus & per omnia, quemadmodum præfato Archiepiſcopo Narbonenſi, dum viveret, & pro Eccleſia Romana dictæ civitatis & comitatus regimen & gubernationem gereret, faciebant, & facere tenebantur quibuſcumque promiſſionibus, juramentis, obligationibus, & aliis quibuſcumque diſpoſitionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus ullo modo. Hæc namque ſancta Synodus omnium quorumcumque prædictis obviantium vim & effectum præſentium auctoritate ſuſpendit. Et quidquid per te rite, ſpiritualiter & temporaliter geſtum & ordinatum, actum vel ſententiatum fuerit, vel proviſum, hæc ſancta Synodus ratum & gratum habebit, ac faciet auctore Domino inviolabiliter obſervari.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi in Eccleſia majori Baſileenſi die Veneris * vigeſima menſis Junii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

ANNO CHRISTI 1432. baillivis

* 2. menſis Julii.

SESSIO V.

Hæc ſeſſio habita eſt in vigilia ſancti Laurentii

I.

De cauſis Fidei.

SAcroſancta generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, conſiderans quod ipſa inter alia fructuoſa opera ad hæreſes extirpandum, & a Fide devios ad ejuſdem Fidei orthodoxæ unionem reducendos, in Spiritu ſancto principaliter congregata dignoſcitur, & propterea conſtituit accommodum fore, immo neceſſarium, pro cauſis Fidem concernentibus, in hoc ſacro Concilio tractandis & examinandis, de perſonis idoneis providere; ea propter conſtituit & deputat judices ad audiendum omnes & ſingulas cauſas Fidem quomodolibet concernentes, venerabiles Franciſcum Papienſem, Conradum Ratiſponenſem, Epiſcopos, & dilectum filium Eccleſiæ Joannem Abbatem Ciſtercienſem, quibus in cauſis hujuſmodi per deputatos ad hoc prius examinatis, ipſiſque deſignatis & remiſſis dat poteſtatem in prædictis cauſis in hoc loco Concilii & extra, citandi ac audiendi, cognoſcendi, decidendi, & alia faciendi, quæ ad dictas cauſas pertinent & pertinebunt, uſque ad ſententiam diffinitivam excluſive. Et ut eo facilius cauſæ prædictæ ſuum finem debitum conſequantur, eadem ſancta Synodus, ut ipſi judices prædicti, aut duo ex eis, tertio ſtatutis horis non veniente, terminos in cauſis hujuſmodi tunc occurrentes, tenere & obſervari facere, & alias ſummarie, ſimpliciter & de plano ac ſine ſtrepitu & figura judicii procedere valeant, ſtatuit & decernit.

Cauſarum Fidei judice

II.

De procuratore Fidei.

Item ſancta Synodus prædicta deputat & conſtituit dilectum Eccleſiæ filium Nicolaum Amici, licentiatum in theologia, in cauſis Fidei præmiſſis Procuratorem generalem, hoc durante Concilio, cum poteſtate ſubſtituendi de conſenſu & auctoritate judicum prædictorum, qui nullam

Procurator

lam causam promoveat, nisi primum per deputationem Fidei fuerit examinata & admissa. ANNO CHRISTI 1432.

III.

Deputantur judices ad examinandum causas generaliter.

Item dicta sancta Synodus, ne inter ceteros uberes fructus, pro quibus procurandis summopere desudat, justitia indebite gravatis, pro qua ad eandem confluunt, ministrando deficiat aut ipsius executio plus debito negligatur, volens in præmissis opportunis remediis providere constituit, ordinat, & deputat judices seu commissarios ad audiendum omnes causas, ad dictam sanctam Synodum devolutas seu devolvendas, deductas seu deducendas, causis concernentibus Fidem exceptis, venerabiles Berengarium Petragoricensem. Petrum Augustensem, provinciæ Maguntinæ, & Delphinum Parmensem, Episcopos, quibus in causis præmissis per deputatos ad hoc prius examinatis, ipsisque remissis & designatis, dat potestatem, non obstantibus feriis, in loco Concilii & extra citandi, audiendi, cognoscendi, referendi & diffiniendi, & alia faciendi quæ ad dictas causas pertinent & pertinebunt. Et ut eo facilius causæ seu negotia ad debitum finem perveniant, eadem sacra Synodus, ut tres aut duo ex ipsis, tertio statutis horis non veniente, terminos in causis hujusmodi tunc occurrentes tenere & observari facere, & alias secundum qualitatem causarum procedere valeant, statuit & decernit, causis tamen Ecclesiarum cathedralium majoribus earundem dictæ sacræ Synodo reservatis, de quibus se non impediant, nisi de Generalis Congregationis patrum & suppositorum ejusdem, etiam citra cessionem publicam commissione speciali. Ratificatque nihilo minus hæc sancta Synodus, & approbat omnes commissiones quarumcumque causarum, etiam cathedralium & majorum, sub quacumque potestate in Generali Congregatione dictis judicibus seu aliis commissariis hactenus factas, nec non processus exinde secutos, ac etiam in antea per eosdem continuandos.

dices alii.

IV.

Ordinatio præcognitorum.

Item, ne judices prædicti quaslibet causas ad hoc sacrum Concilium delatas seu deferendas, passim & indistincte, importunitatem petentium devicti, audiendas recipiant, sed potius de qualitate ipsarum ratio habeatur, hæc sancta Synodus constituit & deputat dilectos Ecclesiæ filios, Julianum Apostolicæ Sedis Legatum sancti Angeli, & Dominicum sanctæ Mariæ in via Lata, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconos Cardinales, & quemvis præsidentem nunc & in futurum pro tempore existentem, & venerabilem Franciscum Gebennensem Episcopum, ac dilectum Ecclesiæ filium Henricum Fleckel, palatii Apostolici causarum auditorem, dictarum causarum præcognitores, dans & concedens quinque prædictis vel majori parti, aliis se absentantibus vel non consentientibus, potestatem causas hujusmodi primum diligenter examinandi & discernendi, quæ aut qualis illarum in hoc sacro Concilio tractari, audiri, cognosci decenter possint, seu diffiniri debeant, & quas tractandas seu in Generali Congregatione * referendas, aut absque relatione præmissa cognitione decidendas judicaverint, ad ipsos judices remittere habeant * *forte* redesignatas, sub modificatione procedendi prædicta. Et nisi ad eos sic (ut præmittitur) remissæ fuerint, de illis se non impediant quovis modo. ANNO CHRISTI 1432. * *forte* referendas.

præcognitores causarum.

V.

Quod ultra tres menses potestas judicum non duret.

Item, decernit hæc sancta Synodus, quod post tres menses continuos a die præsentis publicationis computandos, tam judicum pro Fide, quam pro aliis causis prædictis audiendis, deputatorum pariter & præcognitorum potestas finiatur. Sit tamen in potestate dictæ Generalis Congregationis, in locum quorumlibet prædictorum etiam citra sessionem publicam, quos decreverit, deputare.

VI.

Ne incorporati trahantur ad judicium extra locum hujus Concilii.

Item, statuit & diffinit, quod nullus huic sacro Concilio per se vel suum procuratorem legitime admissum incorporatus, etiam procurator ipse aut incorporandus, in futurum a tempore arrepti itineris sine fraude continuati, animo ad hanc Basileensem Synodum veniendi, pro quacumque causa seu lite mota seu movenda, aut quavis alia occasione, ad Romanam curiam seu coram quocumque judice ordinario vel delegato, extra locum Concilii, illo durante, invitus trahi seu evocari, aut contra ipsos invitos, aut aliquem eorundem procedi possit. Si quid vero in contrarium attentatum fuerit, quovis modo per * quæcumque, quavis, etiam summi Pontificis, auctoritate, decernit irritum & inane, nulliusque roboris existere seu momenti. Nihilo minus hæc sancta Synodus offert se paratam de omnibus suppositis ejusdem aut aliquo eorum, querulantibus, seu actionem movere volentibus ministrare justitiæ complementum. * quemcumque

VII.

Ordinatur auditor ordinarius cameræ.

Item, hæc sancta Synodus deputat & constituit dilectum Ecclesiæ filium Henricum Fleckel Apostolici palatii causarum auditorem, hujus sacri Concilii judicem & auditorem ordinarium: dans & concedens eidem omnem potestatem seu jurisdictionem, quam in Romana curia de jure seu consuetudine exercet, seu exercere habet Apostolicæ cameræ auditor.

VIII.

Soldanus constituitur.

Item, constituit & deputat dilectum Ecclesiæ filium Titianum de Laude soldanum; cum potestate quam habet soldanus curiæ Romanæ.

ANNO CHRISTI 1320

IX.

De aliis officiariis.

Item, de ceteris officiariis in hac ſacra Synodo neceſſariis ordinetur & diſponatur in Congregatione Generali: & quæcumque ibidem ſuper deputatione eorundem officialium acta ſeu ordinata fuerint, ejuſdem firmitatis & auctoritatis exiſtant, ac ſi facta fuiſſent in publica ſeſſione.

X

Deputantur notarii.

Item, quia plures notarii & ſcribæ in eadem ſancta Synodo ad conſcribendum acta ejuſdem ſunt neceſſarii, citra aliorum per ipſam ſanctam Synodum in aliis ſeſſionibus deputatorum revocationem, magiſtros Enſelinum de Guiſcardis de Blenſaco juris canonici profeſſorem, Gerardum Rouſelli, Georgium Frey de Vilshoven, Conradum Kneulin de Dyepurgh, Petrum de Noxeto clericos Vercellenſis, Noviomenſis, Patavienſis, Maguntinenſis, & Placentinenſis diœceſis, notarios & ſcribas ejuſdem ordinat & deputat.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, quinto Idus Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

SESSIO VI.

ANno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, die Sabbati ſexta menſis Septembris, fuit in Eccleſia majori Baſileenſi, in qua ſeſſiones celebrari ſolent, ſexta hujus ſacræ Synodi Baſileenſis ſeſſio celebrata hoc modo. Primo videlicet Miſſa ſolemni de beata Virgine Maria per dominum Philibertum Epiſcopum Conſtantienſem præſidentem celebrata, & demum ſuffragiis, Antiphona *Exaudi*, ac Litaniis cum Evangelio ſecundum Lucam, *Dixit Jeſus diſcipulis ſuis: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit:* ac hymno, *Veni creator Spiritus, &c.* cum verſiculo & collecta decantatis: aſſiſtentibus dominis Legato Placentino & Firmano Cardinalibus cum triginta duobus aliis Prælatis in eorum mitris planis & [a] pluvialibus exiſtentibus; & domino duce Wilelmo Bavariæ protectore hujus ſacri Concilii, venerabiles viri magiſtri Nicolaus Amici, & Hugo [b] Berardi, promotores hujus ſacri Concilii, per organum magiſtri Hugonis ſuam petitionem fecerunt in ſcriptis, ut ſequitur.

Luc. 10.

[a] *al.* plumalibus.

[b] *al.* Barardi.

Promotores Concilii dant petitionem.

„ Reverendiſſimi Patres, & vos alii domini mei præſtantiſſimi, ſacroſanctum Generale Concilium in Spiritu ſancto legitime congregatum celebrantes, ac univerſalem Eccleſiam repræſentantes, cum ex decreto tertiæ ſeſſionis hujus ſacri Concilii ſanctiſſimus dominus noſter Papa Eugenius cum omni reverentia & inſtantia fuerit per viſcern miſericordiæ Jeſu Chriſti exhortatus, requiſitus, ac monitus, quatenus prætenſam A „ diſſolutionem hujus ſacri Concilii de facto „ revocaret, ſicut de facto proceſſerat; quæ „ notorie univerſalem ſcandalizat Eccleſiam „ & populum Chriſtianum: & ipſam revocationem, quemadmodum & diſſolutionem „ fecerat, per diverſas mundi partes tranſmitteret & publicaret, ab omnique impedimento dicti Concilii penitus deſiſteret; quinimmo eidem (ut debebat) faveret & aſſiſteret, omniaque præberet ſubſidia & auxilia „ opportuna: necnon infra trium menſium „ ſpatium peremptorie præfixum & aſſignatum „ (ſi corporalis ipſius diſpoſitio pateretur) „ perſonaliter veniret: ſin autem, perſonam „ vel perſonas loco & vice ſui deſtinaret & B „ tranſmitteret cum plenaria poteſtate ad omnia & ſingula in hoc Concilio peragenda, „ uſque ad totalem concluſionem ipſius, per „ omnes & ſingulos actus gradatim & ſucceſſive. Et dictus dominus Eugenius Papa IV. „ ea ſuper quibus monitus fuit, facere non „ curaverit, ſed in ſua prætenſa diſſolutione „ perſeveraverit, & etiam perſeveret; ac omnem perturbationem & everſionem hujus ſacri Concilii multipliciter moliatur, nec infra terminum præfixum venerit aut miſerit: „ idcirco nos promotores hujus ſacri Concilii „ producentes memoratum decretum monitionis & citationis ac exſecutionem legitime „ & debite factam, petimus, ſupplicamus inC „ ſtantiſſime, & requirimus, dictum dominum „ Eugenium Papam IV. per hanc ſacram Synodum decerni & declarari contumacem in „ prædictis; atque ad ulteriora debite proceD „ di, prout neceſſitates Eccleſiæ Dei exigunt „ & requirunt, ac prout eſt divini juris pariter & humani." Deinde productis per eos monitione & citatione contra dominum noſtrum Papam Eugenium modernum & dominos Cardinales, cum duobus Inſtrumentis exſecutionis ejuſdem, etiam petito & inſtanter requiſito, per ſacroſanctum Concilium præfatum dominum noſtrum Papam contumacem reputari, & ad ulteriora procedi, prædictus dominus Epiſcopus Conſtantienſis præſidens, de mandato Concilii injunxit reverendis in Chriſto patribus, & dominis dominis Petragoricenſi & Ratiſponenſi Epiſcopis, ut interrogarent ſi dominus noſter Papa, aut aliquis pro eo poteſtatem vel mandatum ſufficiens habens eſſet in dicta ſeſſione, ſe repræſentaret. Qui quidem domini ambo Epiſcopi, videlicet Petragoricenſis & Ratiſponenſis, primo ſuper gradus ante altare dictæ ſeſſionis ter eundem dominum noſtrum Papam vocaverunt alta & intelligibili voce ſub his verbis: „ EſtE „ ne aliquis hic pro domino Eugenio Papa „ IV. cum legitima poteſtate, cujus contu„ macia nunc accuſata eſt? Compareat in hac „ ſeſſione publica". Similiter hoc idem feceE runt ter ante majus portale dictæ Eccleſiæ. Deinde facta relatione per eoſdem dominos Epiſcopos domino Epiſcopo præſidenti, quod neminem pro præfato domino noſtro Papa repererant, acceſſerunt ad dictam ſeſſionem Nuntii & Oratores ipſius domini noſtri Papæ, videlicet domini Tarentinus & Coloſſenſis Archiepiſcopi, Epiſcopus [c] Magdalonenſis, & dominus Antonius de ſancto Vito ſacri palatii cauſarum auditor. Et ipſis ſedentibus in eadem juxta dominum ducem protectorem, dictus magiſter Hugo alter promotorum, alio ſibi aſſiſtente, trina vice cum inſtantia petiit ab

[c] *al.* Magalouenſis.

ANNO CHRISTI 1432

eiſ-

eiſdem dominis Nuntiis & Oratoribus, an haberent aliquod mandatum vel poteſtatem a domino noſtro Eugenio Papa IV. Qui reſponderunt, quod erant ſimplices Nuntii & Oratores domini noſtri Papæ. Et tunc ipſe promotor, attento quod dicti Oratores nullam faciebant fidem de mandato, nomine Concilii proteſtatus eſt de nullitate actorum & agendorum per eoſdem. His itaque peractis, dominus Magdalonenſis Epiſcopus, alter dictorum Nuntiorum, narravit ſe alias in principio ſui adventus litteras credentiales dominis hic in Baſilea congregatis exhibuiſſe & præſentaſſe. Et quod illa quæ dicere intendebant, in eorum credentia continebantur. Deinde dominus Archiepiſcopus Tarentinus ibidem quamdam fecit ſupplicationem exhortatoriam, ſumens pro themate. *Obſecro vos in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis, &c.* ſupplicando iterum, quod pro bono & utilitate Eccleſiæ ſanctæ Dei, & ad evitandum ſcandala, domini dignarentur ſuperſedere in negotia proceſſus contra dominum noſtrum Papam & Cardinales. Qua ſupplicatione & requiſitione facta, & habita inter dominos aliquali deliberatione, dominus præſidens eiſdem dominis Oratoribus reſpondit, quod ſuper propoſitis per promotorem Concilii, & per eoſdem dominos petitis, domini de ſacro Concilio deliberarent, & tantum facerent quod totus mundus merito de Concilio prædicto deberet contentari. Et tunc dominus Coloſſenſis Archiepiſcopus, de hujuſmodi gratioſa reſponſione regratiatus eſt. Et his ſic peractis, domini Nuntii & Oratores prædicti à loco publicæ ſeſſionis receſſerunt, & ſe abſentarunt. Demum promotores Concilii prædicti per organum magiſtri Hugonis (prout ſupra) accuſarunt contumaciam dominorum Cardinalium, ut in ſchedula quam in ſuis manibus continebat continetur, videlicet: „ Item „ conſimili modo accuſamus contumaciam „ reverendiſſimorum dominorum Cardinalium, „ qui vigore dicti decreti moniti & citati „ fuerunt" procedi petentes ad ulteriora, ut ſupra, Jordani Epiſcopi Sabinenſis, de Urſinis vulgariter nominati, Antonii Epiſcopi Oſtienſis, Bononienſis vulgariter nuncupati, Hugonis Epiſcopi Prænestini, de Cypro vulgariter nominati, Petri tituli ſancti Laurentii in Cælio monte presbyteri Cardinalis, de Fuxo valgariter nominati, Joannis tituli ſancti Laurentii in Lucina presbyteri Cardinalis Rotomagenſis, Ludovici tituli ſanctæ Cæciliæ presbyteri Cardinalis Arelatenſis, Henrici ſancti Euſebii presbyteri Cardinalis de Anglia, Antonii tituli ſancti Marcelli presbyteri Cardinalis, Dominici tituli ſanctorum Joannis & Pauli presbyteri Cardinalis Ilerdenſis, Joannis tituli ſancti Petri ad vincula presbyteri Cardinalis, Joannis tituli ſancti Sixti presbyteri Cardinalis Wilelmi ſanctæ Anaſtaſiæ presbyteri Cardinalis de Monteforti, Angeloti tituli ſancti Marci presbyteri Cardinalis, Franciſci tituli ſancti Clementis presbyteri Cardinalis Venetiarum, Alphonſi ſancti Euſtachii diaconi Cardinalis, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconi Cardinalis de Comite, Ardecini ſanctorum Coſmæ & Damian diaconi cardinalis Novarienſis, Proſperi ſancti Georgii ad velum aureum diaconi Cardinalis de Columna. Tunc vero dicti domini Petragoricenſis & Ratiſponenſis Epiſcopi, de mandato ſacri Concilii, ut ſupra, ante altare ter, & ante valvas Eccleſiæ etiam ter, eoſdem dominos Cardinales aut aliquos pro ipſis vocaverunt. Et facta eorum relatione de præmiſſis, quod neminem invenerunt, dominus auditor [b] domini Legati ſurrexit in medium, & dixit quod paratum ſe offerebat exhibere mandatum ſufficiens coram dominis a Concilio deputandis, pro quinque dominis Cardinalibus vocatis, videlicet dominis de Cypro Arelatenſi, ſancti Sixti, Rotomagenſi, & de Monteforti: ſimiliter allegare cauſas rationabiles, propter quas domini, Ilerdenſis, qui jam habitus eſt in Congregatione generali excuſatus, necnon ſancti Petri ad vincula, ſancti Euſtachii, de Fuxo, & de Anglia, Cardinales, merito pro excuſatis habebuntur. Præterea magiſtri Simon de Valle, & Joannes de Raguſio Ordinis prædicatorum, pro & nomine domini Cardinalis Bononienſis, dixerunt ſe habere mandatum ſufficiens, & obtulerunt ſe coram eiſdem dominis deputatis producere velle. Similiter magiſter Laurentius de Rotella obtulit ſe rationabilibus de cauſis excuſaturum dominum Cardinalem de Columna. Et tandem his peractis, Concilium per organum domini præſidentis deputavit dominos Friſingenſem & Bellicenſem Epiſcopos, qui viderent & examinarent producta per promotores, & petita; necnon mandata dominorum Cardinalium, ac hujuſmodi excuſationes audirent, & omnia Concilio referrent. De quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, præfati promotores nomine Concilii petierunt, & quilibet eorum petiit, ad perpetuam rei memoriam, ſibi fieri a nobis notariis & aliis unum vel plura Inſtrumentum & Inſtrumenta.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ, &c. ut ſupra.

[b] *al.* Cardinalis

SESSIO VII.

Quod ſedente Concilio, vacante ſede Apoſtolica, extra Concilium non procedatur ad electionem.

Sactoſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam ræpræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

DUdum hæc ſancta Synodus ſuper electione Romani Pontificis, in caſu vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſacro durante Concilio, quoddam edidit decretum hujuſmodi ſub tenore: Ad providentiæ ſpectat officium perſpicaci conſideratione futura proſpicere, *&c. ut habetur in quarta ſeſſione: ideo non eſt neceſſe hic inſerere.*

Habita eſt die VI. Novem. anno 1432.

Prorogatio temporis Cardinalium veniendi ad Concilium tempore vacationis Papatus.

Cum autem ex eodem decreto apud aliquos exorta ſit dubitationis occaſio, ne tempus decem dierum ad intrandum conclave præfinitum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, per conſtitutionem editam in Generali Concilio Lugdunenſi, ſaltem a tempore notæ vacationis in loco hujus Concilii curreret & arctaret, quod nimis rigidum videretur, & terminus nimis brevis propter multos ex eiſdem Cardinalibus, qui

a loco

a loco ipſius Concilii eſſe poſſent in remotis locis abſentes: hæc ſancta Synodus cupiens omnem dubitationis materiam amputare, & ea quæ ad pacem & unitatem Eccleſiæ Dei ſanctæ accomoda ſunt vigilanti ſtudio providere, & tam in his quam in omnibus quæ Fidei catholicæ exaltationem generalemque reformationem & pacem populi Chriſtiani concernere dignoſcuntur, pro quibus eſt in Spiritu ſancto legitime congregata, cum omni modeſtia debitaque maturitate procedere; præſentis decreti tenore decernit, quod in caſu vacationis ſedis Apoſtolicæ præſente durante Concilio ante ſexaginta a die vacationis continue computandos, ad electionem Romani Pontificis minime procedatur.

ANNO CHRISTI 1432.

Quod Papa non diſponat de beneficiis Cardinalium.

Statuit quoque hæc ſancta Synodus, quod de beneficiis Cardinalium, qui contra præinſertum decretum aliquid præſumpſerint attentare, ſtatim poſſit per eos, ad quos de jure communi ſpectat, libere diſponi per viam collationis, præſentationis, electionis, ſeu cujuslibet alterius proviſionis, etiamſi eſſent Eccleſiæ metropolitanæ, cathedrales, aut alia quæcumque beneficia quocumque nomine cenſeantur, quæ in titulum vel commendam a prædictis Cardinalibus tenentur, reſervationibus Apoſtolicis ſpecialibus, aut generalibus, & aliis in contrarium facientibus minime obſtantibus.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, * octavo Idus Novembris, Anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

* Die Jovis 6. menſis Novembris.

SESSIO VIII.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans.

Habita 18. Decembris 1432. Baſileenſis Conc. ſeſſ. 3.

CUM jamdiu de menſe Aprilis in hujus ſacri Concilii ſeſſione ſolemni editum & publicatum fuerit decretum hujuſmodi ſeriei: Sacroſancta, &c. Olim, &c. quod quidem vocationis decretum debite extitit executum, & in termino conſtituto ſolemni ſeſſione celebrata ſexta die menſis Septembris per promotores hujus ſacri Concilii fuerit ipſius domini Papæ & Cardinalium abſentium contumacia debite accuſata, Ambaxiatoribus ipſius ſummi Pontificis tunc in hac civitate perſonaliter conſtitutis: qui quidem Ambaxiatores ad locum ipſius ſeſſionis venientes, magnis precibus a dicto ſacro Concilio petierunt, in procedendo contra dictum dominum Eugenium Papam & Cardinales ſuperſederi: & licet ſecundum juris ordinem, attenta magna dicti domini Eugenii & dictorum Cardinalium contumacia, & multis ſupplicationibus & inſtantiis in dicto decreto memoratis, procedendum fuiſſet ad declarandum ipſos eſſe contumaces, & alia juris remedia opportuna: volens tamen agere cum omni manſuetudine & lenitate, & ſi forte reſipiſcerent expectare, maxime attendens quod cariſſimus Eccleſiæ filius Romanorum rex illuſtris, & fidelis Eccleſiæ advocatus jugiter apud eundem dominum Eugenium & Cardinales inſtabat ambaxiatis, litteris & tractatibus uſque in præſens ſuperſedit ab ulterius procedendo. Cum autem a die dictæ accuſationis contumaciæ ſint lapſi tres menſes & ultra, & etiam a die ſuæ prætenſæ diſſolutionis annus effluxerit, ipſeque dominus Eugenius monitionibus ſupradictis ſanctæ matris Eccleſiæ renuat obedire, ſed in ſua prætenſa diſſolutione hujus ſacri Concilii perſeveret, ipſum evertere & diſperdere variis modis ſatagens, & aliam congregationem ſub nomine Generalis Concilii indicere, in grave ſcandalum & damnum totius Eccleſiæ bonique publici perturbationem, & decretorum ſacri Conſtantienſis Concilii contemptum & enervationem, ac etiam Fidei catholicæ detrimentum, cum hoc ſacrum Concilium ad extirpationem hæreſum per Dei gratiam ſolicitudinem & operam præbuerit & præbeat, ex qua fructus optimus in proxima diſpoſitione videtur, idcirco ad omnem ſuperabundantem cautelam, ſuique omnem manſuetudinem & gravitatem oſtendendum, & ipſum dominum Eugenium Papam in magis manifeſta contumacia conſtituendum, eundem per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, & ſub obteſtatione divini judicii admonet, exhortatur, & eidem ex parte omnipotentis Dei præcipit atque mandat, quatenus infra 60. dies ab hac die, præſentiſque decreti in valvis Eccleſiæ Baſileenſis affixione, continue ſubſequentes, dictas prætenſas diſſolutionem & convocationem congregationis ſub nomine Concilii Generalis publice revocet, & huic ſacro Concilio etiam pure & ſimpliciter adhæreat realiter & cum effectu, & deinde cetera in præinſerto decreto contenta adimpleat cum effectu. Alioquin ſi infra prædictum terminum prædictas prætenſas diſſolutionem & convocationem non revocaverit publice, & ipſi ſacro Concilio pure & ſimpliciter (ut præmittitur) non adhæſerit, dicta ſancta Synodus abſque ulteriori monitione, requiſitione, vocatione, ſeu citatione, contra ipſum ſuper præmiſſis & omnibus aliis in Concilio peragendis uſque ad finem debitum inclusive procedet, prout Spiritus ſanctus dictaverit, & tam de jure divino quam humano fuerit procedendum; adjiciens, quod ſi dictus dominus Eugenius Papa præmiſſis parere contemſerit, & dicto termino ſexaginta dierum pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales Eccleſiaſticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia in fomentum dictæ ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & enervationem, diminutionem, ſeu impedimentum hujus ſacri Concilii, de quo ipſius ſacri Concilii arbitrio judicabtiur, an factæ fuerint in fomentum tales promotiones, hæc ſancta Synodus caſſat, irritat & annullat. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna privationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum & officiorum, commendarum, penſionum, & gratiarum quarumcumque, etiam expectativarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac aliis Eccleſiarum Prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuſcumque in Romana curia exiſtentibus, cujuſcumque ſtatus & conditionis exiſtant, quatenus in caſu prædicto poſt lapſum dicti termini infra 20. dies proxime & immediate ſequentes a curia Romana recedant, & deinde Cardinales omnino ſub pœna prædicta ad hoc ſacrum Concilium, omni mora poſtpoſita, veniant. Patriarchæ vero, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ac

alii Eccleſiaſtici prout de jure vel conſuetudine ad Generale Concilium ire tenentur, ſub pœnis juris iter ſuum ſine fraude continuando, ad hoc ſacrum Concilium veniant: reliqui vero, qui ad Generale Concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſerviendum maneant in propriis beneficiis, vel ad hoc ſacrum Generale Concilium ſine moræ diſpendio & omni fraude ceſſante ſe transferant & accedant. Decernit tandem hæc ſancta Synodus, hujus decreti publicationem in præſenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris Eccleſiæ Baſileenſis, habere vim monitionis, citationis, & executionis, & ita univerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi & eis intimatum fuiſſet. Inſuper, prout in prioris monitionis edicto continetur, hæc ſancta Synodus declarat & proteſtatus, quod nihilominus hujuſmodi dilatione ſexaginta dierum pendente, cum id rerum neceſſitas ſuadeat & qualitas agendorum, in ulteriori proſecutione Concilii & agendorum in eo, procedere intendit ordinate, debite & mature, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu

ANNO CHRISTI 1432.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, * decimoquinto Kalendas Januarii, Anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecuuno.

* Die Jovis 15. Decemb.

I.

Decretum quod unicum debet eſſe Concilium.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Sicut unica eſt Eccleſia ſancta catholica, Chriſto ipſius ſponſo dicente, *Una eſt columba mea, dilecta mea*, & fidei articulo hoc profitente, cum unitas diviſionem non capiat; ſic eſſe non poteſt niſi unicum Generale Concilium, ipſam ſanctam Eccleſiam catholicam repræſentans. Cum ergo in hac civitate Baſileenſi decretis ſacrorum Generalium Conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, & duorum Romanorum approbatione Pontificum, ſcilicet felicis recordationis Martini quinti & Eugenii quarti, Generale Concilium inſtitutum & ſtabilitum ſit, & in Spiritu ſancto legitime congregatum, iſto durante Concilio conſtat aliud Generale Concilium alibi eſſe non poſſe. Quicumque igitur hoc ſacro durante Concilio aliam congregationem ſub nomine Generalis Concilii erigere aut facere præſumpſerit, non catholicæ Eccleſiæ Concilium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum erigere aut facere convincitur. Idcirco hæc ſancta Synodus omnes Chriſtifideles, cujuſcumque ſtatus aut dignitatis, etiamſi papalis, imperialis, vel regalis, exiſtant, ſub obteſtatione divini judicii, quod in Core, Dathan & Abiron auctoribus ſchiſmatis ſcriptura ſacra commemorat, admonet & hortatur, & in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœnis contra ſchiſmaticos a jure indictis, diſtricte præcipit atque mandat, ne hoc ſacro durante Concilio aliam congregationem ſub nomine Generalis Concilii, quæ revera non eſſet Concilium, facere, aut congregare, nec ad ipſam tanquam ad Generale Concilium, etiam prætextu cujuſcumque promiſſionis aut juramenti, accedere vel intereſſe, aut recurrere quoquo modo, neque pro Concilio Generali habere, reputare, aut etiam nominare præſumant, etiamſi jam indictum prætendatur, ſive in futurum indici attentetur. Si qua vero perſona Eccleſiaſtica, etiamſi ſanctæ Romano Eccleſiæ Cardinalis, aut alia quæcumque cujuſvis ſtatus, gradus, aut conditionis, exiſtat. Bononiam vel ad aliquem locum ſibi nomine Generalis Concilii, iſto durante, præſumat accedere, vel ibi manere, ſententiam excommunicationis & privationis omnium beneficiorum, dignitatum, & officiorum & inhabilitationis ad ipſa, incurrat ipſo facto. Et de dignitatibus, officus & beneficiis talium, per eos ad quos de jure ſpectat, etiamſi cathedrales aut metropolitanæ Eccleſiæ fuerint, libere diſponatur.

ANNO CHRISTI 1432.

Cant. 6.

II.

Decretum pro incorporatis, quod eorum beneficia conferri non poſſunt per Papam vel alium.

Ambitioſorum accenſa cupiditas, non contenta de acceptis beneficiis gratias non agere, & humanitatis in ſe jura violare, interdum adeo exardeſcit, ut eos, qui credita ſibi officia diligenter obſervant, & ita cuncta agunt, cut omni laude ſint digni, ſubvertere moliatur, & a ſuis dejicere beneficiis, cum tamen pro eorum bonis actionibus, ut extollerentur, amplius dignum eſſet Ideo opus eſt juris providere remediis, ut tuta ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia, & nocendi facultas. Quiſquis igitur tantæ ambitionis fuerit, ut Eccleſiam cathedralem, dignitatem, officium aut beneficium, penſionem vel commendam, alicujus ex incorporatis, ſeu incorporandis, poſtquam fuerint incorporati, ſeu adhærentibus huic ſacro Concilio, attentaverint a Romano Pontifice vel quovis alio impetrare, aut etiam acceptare, ſi motu proprio conferatur, non ſolum jure, quod in tali Eccleſia, dignitate, officio ſeu beneficio habere prætendit, ſed etiam omnibus beneficiis ſit ipſo jure privatus, & ad obtinendum in futurum inhabilis. Si qui vero ante hujuſmodi editionem decreti tales impetrationes aut attentationes habuerint careant gratiis etiam proprio motu conceſſis.

III.

Quod Papa non poteſt imponere novas gabellas in terras Romanæ Eccleſiæ, & de non alienandis terris Eccleſiæ.

Ceterum cum ad notitiam hujus ſacræ Synodi fide dignorum ſit relatione deductum, quod dictus dominus Eugenius Papa ſuper alienandis nonnullis civitatibus, caſtris & terris Eccleſiæ Romanæ, & aliarum Eccleſiarum, habuit & habet diverſos varioſque tractatus, quæ quidem alienationes in fomentum dictæ prætenſæ hujus ſacri Concilii diſſolutionis, & ipſius Concilii enervationem fieri moliuntur, & in damnum & jacturam patrimonii beati Petri aliarumque Eccleſiarum cederent manifeſte; idcirco his & alias ex bonis & juſtis cauſis, quæ ad

hoc

hoc cujuslibet recte ſentientis animum inducere debent, hæc ſancta Synodus eidem domino Eugenio omne alienationis, infeudationis, & impignorationis genus bonorum immobilium, ac etiam mobilium pretioſorum & jurium Eccleſiæ Romanæ, & aliarum Eccleſiarum quarumcumque, nec non auctorizationem alienationum bonorum immobilium & jurium aliarum Eccleſiarum, omnemque indictionem ſeu impoſitionem novarum gabellarum, & aliorum onerum in alma urbe Romana & aliis terris Eccleſiæ Romanæ, nec non impoſitionem cujuſcumque gravaminis ſeu ſubſidii ſub nomine decimæ vel quocumque alio nomine cenſeantur, penitus interdicit, omneſque alienationes, infeudationes, & impignorationes, de eiſdem bonis immobilibus, & juribus Eccleſiæ Romanæ, & aliarum Eceleſiarum, & auctorizationem hujuſmodi per dictum dominum Eugenium factas & fiendas, ac gabellas & alia onera per eundem dominum Eugenium impoſitas ſeu impoſita caſſat, revocat, irritat, & annullat, adeo ut nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam pariant.

ANNO CHRISTI 1432.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimo quinto Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

SESSIO IX.

Concilium recipit Sigiſmundum imperatorem.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

INTER Juſtitiæ opera nil juſtius nilque dignius eſſe conſtat, quam eos, qui pro univerſalis Eccleſiæ utilitate ſolicitudinis ſtudia utileſque labores impendunt, ac puro mentis affectu ſolertibuſque vigiliis Eccleſiaſtica jura tuentur, ipſius Eccleſiæ munire præſidiis, adverſus ea præſertim incommoda, quæ in eos pro impenſis Eccleſiæ Dei obſequiis moliuntur. Cum itaque cariſſimus Eccleſiæ filius & ejuſdem fideliſſimus advocatus Sigiſmundus, Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex, pro univerſalis Eccleſiæ utilitate, hujus ſacri Concilii Generalis ipſam repræſentantis protectionem in ſe ſuſcipiens, ipſique conſtanter adhærens, ſuæ laudabilis ſolicitudinis ſtudiis virtuoſiſque laboribus, tam cum domino Eugenio Papa IV. ut attentatam diſſolutionem ipſius Concilii revocando ipſi Concilio adhæreret, quam etiam cum Chriſtianitatis principibus & Prælatis, dominiſque, & communitatibus, ipſius ſacri Concilii favorem & augmentum ſtuduerit & ſtudeat multifarie promovere; idcirco dignæ gratitudinis vicem rependens hæc ſancta Synodus, eundem ſibi ſpecialis protectionis ſuo munimine ſuſcipit, nec non quoſcumque proceſſus, etiam privationem regnorum, provinciarum, dominiorum, honorum, & quarumlibet dignitatum forſan continentes, contra præfatum Romanorum regem factos, aut etiam ſub cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, aut aliis quibuſcumque, per ipſum dominum Eugenium Papam, aut alium ejus nomine, prolatos, vel in poſterum quovis modo faciendos, aut etiam proferendos, auctoritate omnipotentis Dei caſſat, irritat, & annullat, ac, ſi de cetero attententur fieri, nunc pro tunc caſſos & nullos eſſe decernit ac nullius exiſtere roboris vel momenti. Univerſis autem Chriſti fidelibus etiam ſub pœnis latæ ſententiæ excommunicationis & privationis dignitatis cujuslibet Eccleſiaſticæ vel mundanæ interdicit, ne quiſpiam ipſi domino Eugenio Papæ, aut alteri ejus nomine, circa proceſſus hujuſmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni quovis modo obedire vel parere præſumat. Quinimmo præfato regi quilibet obediat, & parere teneatur, ſicut prius de jure tenebatur, ac ſi dicti proceſſus nunquam emanaſſent, vel etiam emanarent.

ANNO CHRISTI 1433.

Januarii die 22.

In eadem ſeſſione caſſat Synodus proceſſus contra ducem Vvilelmum protectorem Concilii, & alios adhærentes Concilio.

Et inſuper pari modo quoslibet proceſſus per præfatum dominum Eugenium Papam, aut alium ejus nomine, contra quaslibet alias perſonas cujuſvis gradus, ſtatus, præeminentiæ & honoris extiterint, etiamſi regali, reginali, ducali, aut alia quavis præfulgeant dignitate, & præſertim contra dilectum Eccleſiæ filium nobilem virum Vvilelmum ducem Bavariæ, huius ſacri Concilii nomine præfati regis Romanorum protectorem, necnon civitates, univerſitates quarumcumque civitatum & terrarum, & maxime Romanæ Eccleſiæ mediate vel immediate ſubjectas, Vicarios quoque, rectores gentium armigerorum, & capitaneos, officiales & ſingulares perſónas earundem, huic ſanctæ Synodo adhærentes factos & prolatos, vel in poſterum faciendos aut proferendos, etiam contra ſimiles perſonas, civitates, & univerſitates, quæ in futurum adhærebunt, poſtquam adhæſerint, hæc ſancta Synodus caſſat, irritat & annullat, &, ſi in futurum fieri attententur, nunc pro tunc caſſos & nullos eſſe decernit, ac nullius exiſtere roboris vel momenti. Univerſis quoque Chriſti fidelibus, etiam ſub ſimili pœna latæ ſententiæ excommunicationis, & privationis dignitatis cujuslibet Eccleſiaſticæ vel mundanæ interdicit, ne quiſpiam ipſi domino Eugenio Papæ, aut alteri ejus nomine, circa proceſſus hujuſmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni, quovis modo obedire vel parere præſumat. Celebrata fuit hæc ſeſſio die vigeſima ſecunda Januarii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio. Lecta & publicata per reverendum patrem & dominum dominum Franciſcum Epiſcopum Cumanum, celebrante reverendo domino Patriarcha Antiocheno.

SESSIO X.

ANNO Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, Indictione undecima, die vero Jovis decima nona menſis Februarii, celebrata fuit ſeſſio decima in navi Eccleſiæ Baſileenſis. In qua poſt miſſam de Spiritu-ſancto per reverendum in Chriſto patrem dominum Matthæum Epiſcopum Albinganenſem ſolemniter decantatam, orationibuſque, Litaniis, Evangelio ſecundum Matthæum, *Dixit Simon Petrus ad Jeſum, Ecce nos reliquimus omnia, &c.* aliiſque ſuffragiis, cum hymno, Veni creator Spiritus, decantatis, aſſiſtentibus & præſentibus in eadem quadraginta ſex

Die 19. F bruarii, a 1433.

Matth. 1

Præ-

ANNO CHRISTI 1433.

Prælatis in mitris eorum planis, de quorum numero tres Presbyteri & duo diaconi Cardinales in utrisque lateribus collocati extiterunt; nec non illustrissimo principe domino Vvilelmo duce Bavariæ, &c. hujus sacri Concilii protectore, una cum aliis quampluribus honorabilibus utriusque tam spiritalis quam sæcularis status personis, ex injuncto sibi mandato pro parte ipsius sacræ Synodi, reverendus in Christo pater dominus scilicet * Crimanus Episcopus ambonem ad hoc ornatum ascendens, decreta infra scripta de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, & solemniter publicavit.

* Germanus, *al.* Cumanus.

I.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Pridem in octava sessione hujus sacri Concilii in decreto citationis domini Eugenii Papæ IV. clausula quædam infra scripti tenoris adjecta fuit, videlicet adjiciens, quod si dictus dominus Eugenius Papa præmissis parere contempserit, & dicto tempore sexaginta dierum pendente aliquas promotiones fecerit ad cathedrales Ecclesias, vel ecclesiasticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia, in fomentum dictæ suæ prætensæ dissolutionis, & enervationem, diminutionem, seu impedimentum hujus sacri Concilii, de quo ipsius sacri Concilii arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum tales promotiones, hæc sancta Synodus cassat, irritat & annullat. Hanc autem clausulam pro tuitione hujus sacri Concilii & personarum eidem adhærentium, hæc sancta Synodus extendit & vires habere vult, usquequo per ipsam sanctam Synodum super hoc aliter fuerit ordinatum.

II.

Extensio decreti quod incipit: Ambitiosorum.

Ex eadem etiam causa decretum illud quod incipit: Ambitiosorum, &c. in eadem sessione promulgatum hæc sancta Synodus extendit ad personas collegiorum, capitulorum, monasteriorum, & conventuum, seu alias quascumque quæ aliquem admittere seu recipere præsumpserint in possessionem dignitatum, officiorum vel beneficiorum, personarum quæ in dicto decreto exprimuntur.

III.

Accusatio contumaciæ Papæ.

Deinde dictis decretis pronuntiatis, promotores præfatæ sanctæ Synodi, per oraculum magistri Henrici de Behenheym officialis curiæ Basileensis, &c. contumaciam domini nostri Papæ Eugenii IV. accusarunt, prout in schedula continetur, cujus tenor sequitur, & est talis: Reverendissimi reverendique patres & domini, cum jamdudum de mense Aprilis proxime præterito in publica sessione hæc sancta Synodus exorasset, monuisset, ac debite omni cum instantia humiliter requisivisset dominum Eugenium Papam IV. ut illam suam prætensam dissolutionem hujus sacri Concilii alias per ipsum factam, sicut de facto processerat, de facto etiam revocare deberet, ac ipsam etiam revocationem, quemadmodum & dissolutionem hujusmodi prætensam, per diversas mundi partes transmittiret & publicaret, ac ipsi sacro Concilio Basileensi (sicut tenebatur) assisteret favoribus opportunis, fuerit quoque statutus exinde sibi terminus quatuor mensium ad veniendum personaliter, vel alias personas idoneas mittendum ad hoc sacrum Concilium cum plena potestate ad omnia & singula peragenda in hoc sacro Concilio, prout hæc latius in decretis ipsius sanctæ Synodi continentur, & dicto termino quatuor mensium adveniente, fuerit per nos sæpe dictæ sacræ Synodi promotores & procuratores, ac nomine ejusdem coram vestris reverendissimis paternitatibus ipsius domini Eugenii, nullatenus in præmissis parentis, contumacia debite accusata, petitumque ipsum contumacem declarari. Et licet tunc sancta Synodus solita utens mansuetudine hujusmodi petitionem nostram non spreverit, neque contumaciam petitam declaraverit, producta tamen nostra assumens, interloquendo se deliberare velle decrevit. Quæ quidem deliberatio per tres menses exinde subsequentes perduravit, per quos hæc sancta Synodus ad omnem ejus gravitatem & mansuetudinem in procedendo clare ostendendum, ipsi domino Eugenio expectato, si forte resipisceret in præmissis, nec tamen adhuc parente, die decimo octavo mensis Decembris proxime præteriti in publica sessione, cum adhuc viderent præfatum dominum Eugenium in priori sua contumacia perdurare, ac etiam, quod longe deterius erat, hoc sacrum Concilium subvertere variis modis satagere, nec non quamdam congregationem sub nomine Generalis Concilii in præjudicium & eversionem hujus sacræ Synodi indicere, ipsum per sum decretum solemne iterato ad superabundantem cautelam, & ut in magis manifesta constitueretur contumacia, omni cum reverentia admonuit, exhortata est, ac eidem ex parte omnipotentis Dei præcepit atque mandavit, quatenus infra 60. dies a dicta die decimaoctava mensis Decembris subsequentes prædictas prætensas dissolutionem & convocationem congregationis sub nomine Generalis Concilii publice revocaret, huicque sacro Concilio publice pure & simpliciter adhæreret, realiter & cum affectu: alioquin hæc sancta Synodus absque ulteriori monitione seu citatione contra ipsum super præmissis & omnibus aliis in ipso sacro Concilio peragendis usque ad finem debitum inclusive procederet, prout Spiritus sanctus dictaret, & tam de jure divino quam humano foret procedendum. Verum reverendissimi reverendique patres & domini, cum præfactus dominus Eugenius, dictis 60. diebus jam elapsis pro ultimo & peremptorio termino sibi quoad præmissa assignatis, circa omnia & singula sibi per hanc sacram Synodum, ut est præmissum, præcepta & mandata negligentem se reddiderit, & minime paruerit, immo in ejus priori contumacia (quod dolenter referimus) adhuc perseveret & perduret, nos duos magister Hugo & ego, promotores & procuratores prædicti, ad probationem & justificationem omnium & singulorum præmissorum pridie in generali congregatione in domo Prædicatorum 17. hujus mensis habita producentes & repetentes omnia & singula in-

ſtrumenta & decreta, acta * actitata, & mu- A publicum Inſtrumentum Ad perpetuam rei-
nimenta in præmiſſis facientia, & maxime pri- memoriam, &c. Qua ſic facta trina procla- ANNO CHRISTI 1433.
ANNO CHRISTI 1433. mæ monitionis & requiſitionis cum executione matione, nemineque pro dicto domino Euge-
* *forte* acta & earundem debite facta, nec non ejuſdem do- nio comparente, ad præſentium ejuſdem ſacri
mini Eugenii contumaciam alias accuſatam, ac Concilii in eadem Eccleſia conſtituti redeuntes,
decretum hujus ſecundæ citationis cum ejus de- retulerunt, prout ſupra, clamoſſe, nec mi-
bita publicatione & executione, prout hæc quem nomine prædicti domini Eugenii coram
omnia latius apud acta hujus ſanctæ Synodi ſunt eis comparuiſſe. Poſt quam quidem relationem
conſcripta, præfati domini Papæ contumaciam promotores ſacri Concilii per organum domini
accuſaverimus, debita cum inſtantia requiren- officialis Baſileenſis proponentes, dixerunt in
tes, ut eundem veſtræ reverendiſſimæ paterni- effectu ſimilia verba: Reverendiſſimi reveren-
tates pro contumace haberi vellent & reputari: dique patres & domini, audiverunt veſtræ re-
contraque eundem ſuper præmiſſis & omnibus verendiſſimæ paternitates relationem per domi-
in hoc ſacro Concilio peragendis uſque ad finem nos Uticenſem & Novarienſem Epiſcopos fa-
debitum incluſive, ſine ulteriori citatione, ctam, & quia præfatus dominus Eugenius,
prout Spiritus ſanctus dictaret procedere: nec B licet debite vocatus & expectatus, per ſe vel
non certam diem pro ceſſione publica habenda alium non comparuit, prout neque comparet.
ad hujuſmodi contumaciam ſolemniter accuſan- Ejus contumaciam iterum & ex ſuperabundanti
dam deputare, & locum congregationis gene- accuſarunt, trina vice petentes ipſum per ſa-
ralis fore habilem pro hujuſmodi actu contu- crum Concilium pro contumace reputari & de-
maciæ accuſatæ, declarare dignarentur: ve- clarari, reproducentes & repetentes acta & de-
ſtræque reverendiſſimæ paternitates poſt nonnul- creta hujus ſacri Concilii Baſileenſis, nec non
las deliberationes dictum locum congregationis duas citationes & earum executiones, una cum
ad hoc habilem & idoneum ad præmiſſa decer- omnibus actis & actitatis in hujuſmodi cauſa,
nentes, & declarantes, pro præmiſſa contuma- petenteſque diem certam pro ſeſſione publica
cia per nos accuſanda, hanc diem, nec non ſuper hujuſmodi declaratione fienda eiſdem aſ-
& ſeſſionem publicam præſentem, nobis miſe- ſignari. Quibus petitis dominus Cardinalis Le-
ricorditer ſtatuere & aſſignare decreviſtis, prout gatus & præſidens generalis dicti ſacri Concilii
hæc omnia in ſupradictis actis hujus ſacri Con- & nomine ejuſdem verba ſua dirigens ad ipſos
cilii plenius continentur, ad quæ, quoad hoc, promotores dixit: Venerabiles promotores, aut
nos referimus. Unde reverendiſſimi reverendi- C *divit* hæc ſancta Synodus relationem factam
que patres & domini, juxta prædictam ſeſſio- per præfatos dominos Epiſcopos, & petitio-
nis publicæ aſſignationem, nobis (ut præfer- nem veſtram, idcirco hæc ſancta Synodus ju-
tur) gratioſius conceſſam, nos prædicti pro- dices hujus ſacri Concilii deputat & ordinat ad
motores iterato cum ea qua poſſumus & debe- videndum & ad examinandum proceſſum fa-
mus inſtantia, apud reverendiſſimas domin. ctum contra eundem dominum Eugenium,
tiones veſtras & coram hoc ſacro Concilio, & referant in congregatione generali. Qua
præfati domini Eugenii Papæ ſuper omnibus & facta relatione, ſacrum Concilium deliberabit
ſingulis in dictis citationum decretis contentis ſuper declaratione contumaciæ & aliis in hu-
contumaciam accuſamus, petentes, & eadem juſmodi cauſa peragendis, ac in ſeſſione ſuper
cum inſtantia requirentes, ut reverendiſſimæ hoc decernenda vobis reſpondebit. De & ſu-
paternitates veſtræ (prout juſtitia ſuadet, & per quibus omnibus & ſingulis ſupradicti pro-
ordo juris poſtulat & rationis) declarent ipſum motores & eorum quilibet, ad perpetuam rei
dominum Eugenium in præmiſſis contumacem, memoriam, petierunt & petiit a nobis nota-
ac pro tali eum habeant & reputent, & inſu- riis fieri unum vel plura publicum * & publica * *forte*, vel publica, Inſtrumentum vel Inſtr.
per contra ipſum ſuper præmiſſis & omnibus D Inſtrumenta.
aliis in hoc ſacro Concilio peragendis uſque ad Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ
finem debitum incluſive, ſine ulteriori citatio- Synodi in Eccleſia majore Baſileenſi ſolemniter
ne, (prout Spiritus ſanctus dictaverit) & de celebrata, die Jovis decimanona menſis Fe-
jure divino pariter & humano fuerit procedendum, bruarii, anno a Nativitate Domini milleſimo
procedi, ac prout in hujus ſacræ Synodi decretis quadringenteſimo trigeſimotertio.
plenius continetur. Qua ſiquidem contumacia, ſicut præfertur, in ſcriptis accuſata, reverendiſſimus pater dominus Cardinalis
* *forte* pro ſe, & Legatus * pro & nomine ſacri Concilii injunxit reverendis. patribus dominis Uticenſi & Nova-
rienſi Epiſcopis, quatenus ad valvas ejuſdem Eccleſiæ irent, ad inquirendum utrum ſanctiſ-
ſimus dominus noſter Eugenius Papa IV. cujus
contumacia nunc per promotores fuit accuſa-
ta, aut aliquis alius ejus nomine eſſet ibi- E
dem, qui vellet comparere coram ſacroſan-
cta Synodo ibidem exiſtente, facturus & adim-
pleturus illa ad quæ per duas citationes ſeu
monitiones citatus ſeu monitus fuit. Qui qui-
dem duo domini Epiſcopi de mandato quo ſu-
pra, aſſumptis etiam nobis notariis infraſcri-
ptis, ad eaſdem valvas iverunt, altaque &
intelligibili voce per organum præfati domini
Epiſcopi Novarienſis trina vice proclamave-
runt, inquirentes prout eiſdem per dictum
dominum Legatum nomine dicti ſacri Concilii
fuerat injunctum, petentes a nobis notariis

SESSIO XI.

I.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam frequens Generalium Conciliorum celebratio, tanquam agri Dominici præcipua cultura, univerſalem Eccleſiæ ſtatum concernit, ideo ſumma cum diligentia intendendum eſt, ut cunctis obſtaculis, quæ tam ſalubrem inſtitutionem impedire poſſent, accurate obvietur. Inhærens igitur hæc ſancta Synodus ordinationi decreti Concilii Conſtantienſis, quod Conſtantienſis Concilii ſeſſ. 8.
incipit, Frequens, cupienſque ne ſcandala, quæ (proh dolor!) diebus noſtris contigerunt, futuris temporibus in perniciem Eccleſiæ repullulent, ſtatuit & decernit ut Romanus Pontifex, qui

pri-

primus in vinea Domini laborare, & alios suo exemplo ad laborandum trahere tenetur, per se vel Legatum de latere aut Legatos, eligendum, vel eligendos, de consilio & assensu non auriculari duarum partium Cardinalium, in Conciliis Generalibus debeat interesse: nec non omnes & singulæ personæ Ecclesiasticæ, quæ de jure vel consuetudine Generalibus Conciliis adesse debent, deinceps ad ipsa Generalia Concilia tam vigore ipsius constitutionis Frequens indicta, quam hujus sacri Concilii Basileensis, vel alterius futuri legitime congregati auctoritate indicenda, sine alia vocatione venire personaliter adstringantur, nisi legitimo detineantur impedimento: quo casu personas idoneas cum sufficienti mandato destinare teneantur. Quod si ipse Romanus Pontifex, & aliæ prædictæ personæ, hoc facere neglexerint, aut ipsum Concilium quoquo modo de facto impedire, mutare, prorogare, dissolvere, operam dederint, & infra quatuor menses cum reali satisfactione non resipuerint, extunc Romanus Pontifex a papali, & prædictæ personæ a suarum dignitatum administratione sint ipso facto suspensi. Quæ quidem papalis administratio ad sacrum Concilium ipso jure devolvatur. Quod si pœnas prædictas per duos menses post dictos quatuor animo sustinuerint indurato, contra tam Romanum Pontificem, quam prædictas personas, usque ad privationem inclusive, per Concilium Generale procedatur.

ANNO CHRISTI 1433.

II.

Quod liberum sit cuilibet venire ad Concilium.

Statuit quoque hæc sancta Synodus, ut non obstante quacumque etiam Romani Pontificis prohibitione, omnibus quibuscumque, cujuscumque status & conditionis existant, etiamsi sint sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, liberum sit ad Generalia Concilia proficisci. Quodque ipse Romanus Pontifex ad ipsa Concilia Generalia accedere volentibus, & præsertim prædictis Cardinalibus, licentiam (si petierint) impertiri teneatur.

III.

Declarat Concilium verbum de prorogatione Concilii, & cassat attentata in contrarium, vel attentanda in futurum.

Declarat quoque hæc sancta Synodus verba illa videlicet, nullatenus prorogetur, in dicto decreto posita, ita prohibitive intelligi, ut etiam per Papam prorogari non possit: quodque Concilium actu congregatum dissolvi, aut de loco ad locum mutari, sine ipsius Concilii expresso consensu, per Romanum Pontificem nullatenus possit: cassatque, irritat, & annulat, si quid forsitan contra hæc vel etiam in derogationem aut impedimentum ipsius Concilii Generalis, personarumque & Prælatorum ac suppositorum ejusdem, per privationem, translationem, censurasque Ecclesiasticas, vel aliter quomodolibet in futurum contigerit attentari.

IV.

Quod non dissolvatur aut mutetur Concilium, nisi de consensu duarum partium cujuslibet, &c.

Statuitque ex certis rationabilibus causis, ut præsens Basileense Concilium per neminem, etiamsi papalis fuerit dignitatis, dissolvi, aut de loco ad locum mutari possit, nisi de expresso consensu duarum partium cujuslibet deputationis, votis singulorum scrutatis, subsequentique approbatione duarum partium congregationis Generalis, similiter scrutatis votis singulorum, ac demum in sessione publica facta declaratione. Obsecratque per viscera misericordiæ Jesu Christi, & per aspersionem sui Sanguinis pretiosi, omnia supposita hujus sacri Concilii tam præsentia quam futura obtestatur, ut ante completam reformationem in capite & in membris, quantum rationabilius fieri poterit, nullatenus dissolutioni consensum præstent, nec loci mutationem fieri permittant, nisi ex causis justis & manifestis.

ANNO CHRISTI 1433

V.

Quod locus Concilii eligatur per mensem ante dissolutionem, & declaratur verbum illud, in decennium.

Juxta ipsius Constantiensis Concilii ordinationem, vult omnino saltem per mensem ante tempus dissolutionis eligi locum pro futuro celebrando Concilio, declaratque ad abundantem cautelam, verbum illud, in decennium, in prædicta positum Constitutione, sic intelligi debere, ut decennium totaliter compleatur, & eo integre completo extunc facultatem Concilii Generalis celebrandi incipere. Quod si casu aliquo contingat eos, qui Conciliis Generalibus interesse tenentur, in principio temporis non advenire, declarat non propterea dictam Concilii celebrandi facultatem expirare, sed ut * quanto citius commode fieri poterit, celebretur. Ne autem diu differre possit, statuit, ut per viginti dies ante prædictum decennii tempus completum, vel aliud, si forsan ex causa per Concilium præfigi contingat, Romanus Pontifex per se vel Legatum aut Legatos suos, nec non Archiepiscopus, in cujus provincia vel diœcesi fuerit Concilium celebrandum, & omnes Prælati vicini loco celebrationis Concilii per quatuor diætas vulgares, cessante impedimento canonico, in propriis personis, vel eo obsistente per viros idoneos ad hoc Vicarios constitutos, adesse teneantur, ut de loci dispositione, & aliis præparatoriis Concilii valeant habere tractatum. Die autem inchoationis Concilii Generalis præfinita, hi qui ibidem fuerint, missam de Spiritu sancto solemniter celebrent, & Concilium ex eo die stabilitum & inchoatum esse efficaciter censeatur. Verum propter multas necessitates quæ contingere possunt venientibus ad Concilium, exhortatur hæc sancta Synodus eos qui tunc præsentes fuerint, ut ad ardua negotia concludenda, nisi decenti expectatione absentium moderata, congruo intervallo temporis non procedant, sed sic divino timore prævio procedatur in cunctis cum debita gravitate, sicut tanta magnitudo negotiorum universalis Ecclesiæ exigit & requirit. In his autem casibus,

* quantocius

in quibus, ſecundum ſtatutum decreti Conſtantienſis, Papæ licet locum futuri Concilii de conſenſu ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium mutare, ſtatuit ut, ſi Papa id facere negligat, collegium Cardinalium hoc ſuppleat, ita tamen ut duæ partes ipſorum Cardinalium conſentiant, ſervando nihilo minus modum qui in dicto capitulo, Frequens, continetur. Ipſam autem loci mutationem, ſi fieri contingat, jurabunt dicti Cardinales, ſecundum Deum & conſcientiam ſuam, illam facere, & ex cauſis manifeſtis in capitulo, Frequens, contentis.

ANNO CHRISTI 1433. Conſtantienſis Concilii ſeſſione 39. ubi ſupra.

VI.

Quod electores Papæ ante ingreſſum conclavis jurent, quod, ſi quis eorum eligatur ſervabit dicta decreta.

Ut præmiſſa facilius executioni demandentur, ſtatuit ipſa ſancta Synodus, quod electores Romani Pontificis ante ingreſſum conclavis jurare Deoque & Eccleſiæ promittere teneantur, quod, ſi contingat aliquem ex eis in Papam aſſumi, præmiſſa ſupradicta decreta, ſtatuta & ordinata ſervabit, & pro poſſe adimplere realiter & cum effectu curabit, adjiciens quod quicumque in Romanum Pontificem futuris deinceps temporibus aſſumetur, inter alia quæ profiteri debet, juxta decretum Concilii Conſtantienſis, quod incipit: Quanto Romanus pontifex, &c. juret etiam præſens decretum efficaciter obſervare. Quam quidem profeſſionem teneatur poſtea in primo publico conſiſtorio de novo facere, profiteaturque, ſi eorum quæ in hoc decreto continentur fuerit violator, nec non ratione cujuslibet notorii criminis Eccleſiam ſcandalizantis, judicio Generalis Concilii ſe eſſe ſubjectum. Hancque profeſſionem tam ipſe quam collegium Cardinalium inſerant litteris, quas de nova aſſumptione Papæ per orbem de more tranſmittent.

In ſeſſione Concilii Conſtantienſis 39.

VII.

Quod publicetur hoc decretum in Synodis.

Ut tam ſalutaris ac neceſsarii decreti nullus poſſit ignorantiam prætendere, mandat hæc ſancta Synodus in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus metropolitanis Epiſcopis, ut in provincialibus & Synodalibus Conciliis Prælatis religionum in ſuis capitulis Generalibus hujuſmodi decretum legi faciant & publicari.

VIII.

*Concilium caſſat * juriſdictionem factam curialibus Romanæ curiæ, ne veniant ad ipſum Concilium.*

* inhibitionem.

Cum liberum eſse debeat omnibus ad hoc ſacrum Concilium Generale, quod univerſalem repræſentat Eccleſiam, proficiſci, & conſequenter quidquid in contrarium quacumque auctoritate, etiamſi papali, ſtatuatur, irritum ſit cenſendum; ideo hæc ſancta Synodus caſſat, irritat, & annullat quæcumque mandata, etiam ſub cenſuris, privationibus beneficiorum & officiorum, inhabilitationibus ad eadem, & aliis quibuſcumque pœnis facta & fienda, tam per dominum Eugenium Papam quartum, quam ejus camerarium, vel alium eorum auctoritate, curialibus & officialibus Romanæ curiæ, vel aliis quibuſcumque perſonis, cujuſcumque ſtatus & dignitatis exiſtant, ne de curia Romana recedant, per quæ facultas ad hoc ſacrum Concilium veniendi, tolli, impediri, vel reſtringi quomodolibet poſſet.

ANNO CHRISTI 1433.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica celebrata in Eccleſia majori Baſileenſi, quinto Kalendas Maji, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio.

SESSIO XII.

Die 14. Julii, tunc feria tertia, 1433.

Decretum citationis contra Papam.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repreſentans, ad perpetuam rei memoriam.

SAnſta catholica Eccleſia in ſacro Conſtantienſi Concilio conveniens, cum animadverteret neglectum ſacrorum Conciliorum præteritis temporibus occaſionem fuiſſe hæreſum, errorum, ſchiſmatum, ac plurimarum deformitatum in populo Chriſtiano, ipſorumque Conciliorum frequentationem, optimum fore dictarum peſtium ac malorum antidotum, divina inſpiratione inſtituit, deinceps certis modo & tempore Generalia Concilia celebrari. Prius autem, ne quiſquam de ipſorum Conciliorum poteſtate hæſitaret, declaravit Concilium Generale, catholicam Eccleſiam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habere, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem ſchiſmatis, atque ad Generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Quodque ejus mandatis, ſtatutis, ordinationibus & præceptis ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, quicumque, etiamſi palis fuerit dignitatis, obedire contumaciter comtemnens, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciendus eſt, & debite puniendus, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Auctoritate igitur memorati Conſtantienſis Concilii, ac deinde ex inſtituto ſacri Concilii Senenſis, approbationeque felicis recordationis Martini Papæ quinti, & moderni domini Eugenii Papæ quarti, hæc ſancta Synodus Baſileenſis legitime congregata, ad opus Generalis reformationis Eccleſiæ in capite & in membris, nec non ad extirpationem hæreſum, omni cum diligentia in ſuo primordio procedere decrevit. Sed quoniam abſque pace Chriſtianorum Principum hæc duo ſanctiſſima opera non facilem exetutionem habere poterant, profeſſa eſt etiam ad pacem concordiamque Chriſtiani populi velle totis viribus laborare, quemadmodum hactenus fecit feciſſetque uberius, ac forte felicius, niſi gravibus fuiſſet per præfatum dominum Eugenium ob ſtaculis impedita. Et quoniam inter Chriſtianos nemo eſt, cujus pro ſua dignitate magis interſit quam ſummi Pontificis, hujuſmodi ſacris operibus intendere, hæc ſancta Synodus a ſuæ Congregationis initio dominum Eugenium per binas ambaxiatas cum magna inſtantia deprecata eſt, ut ſuas operas conſiliaque

In Conſtantienſis Concilii ſeſſione 39.

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 4. & 5.

Conſtantienſis Concilii ſeſſ. 5

& au-

& auxilia ad ipſam Synodum fovendam & promovendam vellet impendere. Cum vero ab ipſo domino Eugenio Papa pro ſuo paſtorali officio omne genus ſubſidii & ſuffragii ſperaremus, lugubri Nuntio ad nos perlatum eſt hoc ſacrum Concilium tam ſolemniter inſtitutum, & pro tam neceſſariis negotiis congregatum, in publico conſiſtorio de facto, cum de jure non poſſet, tentaſſe diſſolvere. Quod nos audientes, triſtitia conſternati magnoque mœrore confecti ſumus. Nec modo nos ſacrum Concilium celebrantes hujuſmodi prætenſa diſſolutio ſupra modum ſcandalizavit, ſed & omnem populum Chriſtianum, qui tam ſanctorum operum felicem exitum magno cum deſiderio expectabat. Exiſtimans tunc hæc ſancta Synodus ſiniſtris informationibus ipſum dominum Eugenium fuiſſe circumventum, mox ad eum venerabilem Epiſcopum Lauſanenſem & decanum Trajectenſem Oratores deſtinavit, eidem oſtenſuros cauſas prætenſæ diſſolutionis a veritate procul eſſe, ſupplicaturoſque ut, cum hujuſmodi res graviter ac notorie Eccleſiam perturbaret, plurimæque in Chriſtiano populo exinde calamitates ſecuturæ eſſent, ipſam diſſolutionem tam ſcandaloſe factam omnino revocaret, & huic ſanctæ Synnodo, ſicut dignitatem ſuam decebat, cum effectu adhæreret. Sed ipſorum Oratorum rationibus ac precibus nequaquam motus, eos ad nos vacuos remiſit. Quod tam grave ac notorium ſcandalum hæc ſancta Synodus ferre non valens, ipſum dominum Eugenium in publica ſeſſione monuit, ut infra quatuor menſes prætenſam diſſolutionem tot ſcandalorum cauſam penitus aboleret. Interim autem & poſt cariſſimus Eccleſiæ filius Sigiſmundus Romanorum imperator illuſtris, tanquam Eccleſiæ fidelis advocatus, pluribus notabilibus ambaxiatis ac crebris litteris ipſum dominum Eugenium humillime deprecatus eſt, ut ab hujuſmodi Eccleſiæ perturbatione omnino deſiſteret. Idipſum etiam zelo Fidei & Eccleſiæ ſuccenſi quamplures reges & principes, Cardinales ac Prælati, tam in curia Romana quam extra, rogando, obſecrando, monendo, ſedula, cum inſtantia feceruntEt quidem tot preces & requiſitiones undique ſibi porrectæ ſunt tam pie, humiliter & devote, ut, (quod dolenter referimus) ſi pax & tranquillitas Eccleſiæ ſibi fuiſſet cordi, nullatenus diſſentire potuiſſet. Circa autem ipſorum quatuor menſium exitum ad nos quatuor Oratores tranſmiſit, non ut emendarent, ſed errata defenderent, noſque increparent, quod mox ſuæ prætenſæ non paruiſſemus diſſolutioni. Quibus per reſponſiones hujus ſacri Concilii, veritas tam juris divini & humani, quod ſine conſenſu Concilii diſſolvere nequiverat, quam facti, quod cauſæ prætenſæ diſſolutionis veræ non fuerant, extitit luce clarius patefacta. Tranſactis his quatuor menſibus, cum in publica ſeſſione promotores ſacri Concilii, ipſius domini Eugenii contumaciam accuſantes, eum contumacem declarari peterent, ſancta Synodus a dictis Oratoribus exorata, ut ſuperſedere dignaretur, pro tunc & uſque ad tres menſes poſtea diſtulit. Et cum interim nulla ſuæ emendationis indicia apparerent, immo quotidie in ſuo propoſito durius perſeverans, innumeris modis, quos honeſtatis cauſa reticemus, ipſam ſanctam Synodum diſſipare & evertere conaretur; nos, licet ſuadente juſtitia acrioribus remediis uti potuiſſemus, nihilo minus manſuetudinis noſtræ non immemores, iterum ipſum monuimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, ut infra ſexaginta dies diſſolutionem prætenſam prorſus revocaret, & ſacro Concilio pure, ſimpliciter, & cum effectu adhæreret. Quibus exactis, iterum per promotores Concilii ipſius domini Eugenii contumaciam fortius accuſantes, inſtantius interpellati ſumus, ut ad declarationem contumaciæ, & ad pœnas, quas tanta contumacia exigebat, procederemus. Et nihilo minus aliquamdiu differre decrevimus, ſi forte tantam ſacri Concilii pietatem videns, ipſe quoque ad pietatem flecteretur. Interea quatuor alii ſui Oratores ad nos ſupervenerunt, varias ſecum facultates, immo verius difficultates & involutiones afferentes, per quas monitioni noſtræ nullatenus parebatur, nec prætenſa irritabatur, ſed potius firmabatur, diſſolutio. Multa etiam alia in his continebantur non mediocriter abſurda, & ſacro præjudicialia Concilio, quibus, ſine Dei offenſa & gravi jactura Eccleſiæ, nullatenus aſſentire poteramus, prout hæc in reſponſione dictis Ambaxiatoribus ſextadecima die Junii tradita diffuſe deſcribuntur. Poſt itaque duos menſes, qui decimanona Februarii expirarunt, uſque ad præſentem diem patienter diſtulimus, ſperantes ipſum dominum Eugenium plenam tandem adhærentiam præbiturum: ſed (ut rei evidentia jam demonſtrat) quo magis pulſatur, eo amplius ſuas obturat aures: & quanto ſecum benignius ac modeſtius agitur, eo tenacius in ſuæ diſſolutionis propoſito perſeverat: & quantum ex ejus verbis factiſque colligi poteſt, nil aliud prætendere videtur, niſi ut Eccleſiam peſſumdet, juſque ſibi & ſucceſſoribus faciat, non ſolum abrogandi ritum ſacrorum Conciliorum, & ea pro libito diſſolvendi; ſed & ipſorum ſacratiſſima decreta Spiritu Dei promulgata, a quibus ſtatus pendet univerſalis Eccleſiæ, irritandi & abolendi, & præſertim declarationem illam, quod in his quæ ad Fidem, extirpationem ſchiſmatis, & Generalem Eccleſiæ reformationem in capite & in membris pertinent, quilibet, etiam papalis dignitatis, decretis Generalis Concilii ſubjicitur. Ex quibus quot quantaque mala ac ſcandala ex nunc & in futurum ſuccedere poſſint, ſatis omnibus liquet, & in præfata reſponſione late exprimitur. Cum ergo jam ultra annum & dimidium incaſſum apud eum laboraverimus, nec noſtris aut aliorum precibus & monitionibus flecti velit, nec eum quantacumque manſuetudine ac patientia ad ea quæ pacis & rationis ſunt movere queant, quid amplius fruſtra immorandum eſt? Forſan noſtram patientiam putat aſſenſum, & ex longa dilatione fiduciam perſeverandi aſſumit, quaſi arbitretur ſe recte feciſſe, nec Eccleſiam in eum quidquam poſſe, cui nullam irrogare pœnam auſa eſt. Veremur de facilitate veniæ incentivum ſibi tribuat delinquendi. Timemus, ne ſi delicta notoria intacta dimittamus, fovere ipſa judicemur. Chriſtus Deus noſter cum in Jeruſalem pergeret, opus noſtræ redemptionis impleturus, & Petrus eum prohibere vellet, compeſcuit eum dicens: *Vade poſt me ſatana, ſcandalum mihi es, quia non ſapis quæ Dei ſunt; ſed ea quæ hominum*. Beatus Paulus cum vidiſſet beatum Petrum Apoſtolorum Principem circa obſervationem legalium reprehenſibilem fore,

& non

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

Hæc, ſicut & alia pleraque nimis acerbe in pontificem dicuntur.

& non ambulare ad veritatem Evangelii, re- ANNO CHRISTI 1433. ſtitit ei coram omnibus in faciem & eum a ſimulatione, in quam alios deducebat, veritatis zelo repreſſit. Eccleſia catholica ſæpenumero ſummos Pontifices, ſive a Fide delirantes, ſive pravis moribus notoriæ Eccleſiam ſcandalizantes, correxit & judicavit, neque, ubi de Fidei periculo aut ſcandalo religionis Chriſtianæ agebatur, Romanis Pontificibus pepercit. Hic exemplis ac rationibus hæc ſancta Synodus excitata, habens a Deo auctoritatem animadvertendi in eos qui ipſam non audierint, conſideranſque expedire tam ſaluti animæ ipſius domini Eugenii, quam ſtatui univerſalis Eccleſiæ modernis futuriſque temporibus, amodo in dictum dominum Eugenium acrioribus remediis, quandoquidem leniora non proſunt, procedere decrevit. Et quamquam in tam notorie & incorrigibiliter ſcandalizantem Eccleſiam ſtatim poſſet finalem fere ſententiam, neſciens tamen maternæ pietatis obliviſci, infuitu etiam præfati ſereniſſimi imperatoris, qui per ſuas litteras ſuper hoc nos exacte rogavit, adhuc ipſum dominum Eugenium tertio monere, ac etiam tertiam ei indulgere dilationem proponit, ut in ſua poteſtate ſit, ſi velit, pœnam evitare. Idcirco hæc ſancta Synodus præfatum dominum Eugenium, cum quanta poteſt inſtantia & affectu, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti rogat, orat, obſecrat, monet, citat, & requirit, & ex parte omnipotentis Dei ultimo & peremptorie mandat & præcipit, ut prædictam prætenſam notorie ſcandaloſam diſſolutionem penitus revocet, & hoc ſacrum Baſileenſe Concilium, per Generalium Conſtantienſis & Senenſis Conciliorum ſtatuta, approbationemque felicis recordationis Martini Papæ V. & ipſius domini Eugenii legitime inchoatum, declaret a tempore hujuſmodi inchoationis continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuarique ac proſecutionem habere debere, & ipſi pure & ſimpliciter adhæreat & cum effectu, & hujuſmodi revocationem declarationemque & puram adhæſionem per ſuas litteras more Romanæ curiæ bullatas huic ſacro Concilio notificet infra ſexaginta dies a die præſentis publicæ ſeſſionis immediate ſequentes. Quod ſi dicta omnia & ſingula infra præfatos dies adimpleverit cum effectu, hæc ſancta Synodus ex ſua ſolita benignitate & clementia ipſum dominum Eugenium, quantum cum Deo poterit, honorare & honorari facere intendit. Si vero (quod abſit) in pertinacia perdurans omnia & ſingula prædicta infra præfatos ſexaginta dies realiter & cum effectu non adimpleverit, elapſis dictis ſexaginta diebus, exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc hæc ſancta Synodus in virtute omnipotentis Dei, a quo ſuper omnes Chriſti fideles immediate poteſtatem vendicat, prædictum dominum Eugenium manifeſte contumacem, notorie, incorrigibiliterque ſcandalizantem Eccleſiam, ab omni adminiſtratione Papatus in ſpiritualibus & temporalibus ipſo facto ſuſpendit, & ſuſpenſum eſſe declarat, proceſſura tandem ad ulteriora, uſque ad ſententiam finalem incluſive, ſi opus fuerit, ipſo domino Eugenio amplius non citato, prout Spiritus ſanctus dictaverit: omnem autem ipſius Papatus adminiſtrationem in his omnibus quæ in ſpiritualibus & temporalibus ad ſolum Papam, vel ad ſolam ſedem Apoſtolicam, de jure pertinere noſcuntur, eadem ſancta Synodus poſt dictum terminum ad ſeipſam decernit & declarat ipſo facto eſſe devolutam. Quidquid autem in caſu prædicto per ipſum dominum Eugenium, lapſo dicto termino, ratione papatus factum fuerit & attentatum, decernit irritum & inane. Quo caſu omnes reges, principes, communitates & alios quoſcumque, cujuſvis ſtatus & dignitatis exiſtant, hæc ſancta Synodus monet & requirit, & eiſdem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub divini obteſtatione judicii, mandat, Eccleſiaſticis vero perſonis quacumque dignitate, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, aut Pontificali præfulgeant, ſub pœnis quas ipſo facto incurrant excommunicationis & ſuſpenſionis ab omnibus dignitatibus, beneficiis & officiis, quocumque nomine nuncupentur, etiamſi forent metropolitanæ aut cathedrales Eccleſiæ, ſive in titulum, ſive in commendam obtineant. Vicariis autem, gubernatoribus, vaſſallis, feudatariis, & ſubditis Romanæ Eccleſiæ, ſub pœna privationis ipſo facto omnium feudorum, & aliorum quorumcumque jurium & privilegiorum quæ ab ipſa Romana Eccleſia obtinent, diſtricte præcepit ut præfato domino Eugenio, durante prædicta ſuſpenſione, prætextu cujuſvis juramenti, ſubjectionis aut promiſſæ fidelitatis, nullatenus ratione Papatus obediant. Adjicit quoque hæc ſancta Synodus, quod ſi præfatus Dominus Eugenius, dicto termino 60. dierum pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales Eccleſias, vel Eccleſiaſticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia in fomentum dictæ ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & enervationem, diminutionem ſeu impedimentum hujus ſacri Concilii, de quo ipſius ſacri Concilii arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum, eadem ſancta Synodus hujuſmodi ſic factas promotiones caſſat, irritat, & annullat. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna privationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum & officiorum, commendarum, penſionum, & gratiarum quarumcumque, etiam expectativarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuſcumque in Romana curia exiſtentibus cujuſvis ſtatus aut conditionis exiſtant, quatenus in caſu prædicto poſt lapſum dicti termini infra triginta dies proxime & immediate ſequentes a curia Romana recedant, & deinde Cardinales omnino ſub pœna prædicta ad hoc ſacrum Concilium, omni mora poſtpoſita, veniant: Patriarchæ vero, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Eccleſiaſtici, prout de jure vel conſuetudine ad Generale Concilium ire tenentur, ſub pœnis juris iter ſuum ſine fraude continuando ad hoc ſacrum Concilium arripiant. Reliqui vero, qui ad Generale Concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſerviendum in propriis beneficiis, vel ad hoc ſacrum Concilium ſine moræ diſpendio, & omni fraude ceſſante, ſe transferant, & accedant. Omnes autem cauſas, tam Eccleſiaſticas quam profanas, civiles & criminales, inter quaſcumque perſonas, cujuſcumque ſtatus, conditionis aut dignitatis exiſtant, in curia Romana pendentes, lapſo dicto termino 60. dierum, in caſu prædicto ab ipſa curia Romana eadem ſancta Synodus ANNO CHRISTI 1433.

ad

ad se advocat, & advocatas esse vult, expres- A
ANNO CHRISTI 1433. se inhibens sub pœna excommunicationis latæ sententiæ omnibus judicibus, auditoribus, & commissariis quibuscumque prædictæ curiæ, ne post dictos dies in præfatis causis procedere aut quidquam agere quoquomodo præsumant. Quidquid autem contra hanc advocationem & inhibitionem attentari contigerit, ipso jure decernit irritum & inane. Decernit tandem hæc sancta Synodus hujus decreti publicationem in præsenti sessione factam, ejusque affixionem in valvis majoris Ecclesiæ Basileensis, vim habere monitionis, citationis & executionis, & ita universos arctare, ac si personaliter apprehensi & eis intimatum fuisset. Insuper hæc sancta Synodus declarat & B
protestatur, quod nihilo minus hujusmodi dilatione 60. dierum pendente, cum id rerum necessitas suadeat, & qualitas agendorum, in ulteriori prosecutione Concilii & agendorum in eo procedere intendit ordinate, debite & mature, nec propterea, supersedere aliqualiter in processu.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majori Basileæ, III. Idus Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

Decretum de electionibus & confirmationibus Episcoporum & Prælatorum sub eadem duodecima sessione expeditum.

* Sacrosancta, &c. ad perpetuam rei memoriam &c.

* Quemadmodum in construenda domo præcipua est architectoris cura, ut tale jaciat fundamentum, super quo firmum perduret ædificium, ita in generali Ecclesiæ reformatione potissimum est hujus sanctæ Synodi studium, ut tales Ecclesiis præficiantur pastores, qui tanquam columnæ & bases ipsam Ecclesiam doctrinæ & meritorum viribus firmiter sustentent. Quanta autem in eligendis Prælatis diligentia adhibenda sit, officium eis injunctum evidenter ostendit, Ad regimen enim assumuntur animarum, pro quibus Dominus noster Jesus Christus mortuus est, & sanguis ejus pretiosus effusus. Propterea sacri canones D
Spiritus Dei promulgati, provide statuerunt, ut unaquæque Ecclesia ac collegium seu conventus sibi Prælatum eligant. Quibus hæc sancta Synodus eodem Spiritu congregata inhæreus, statuit & diffinit, generalem reservationem omnium Ecclesiarum metropolitanarum, cathedralium, collegiatarum, & monasteriorum, ac dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cetero fieri, aut facta uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii mediate vel immediate subjectis fieri contigerit, semper exceptis: sed quod per electiones & confirmationes canonicas, secundum juris commu- E
nis dispositionem, prædictis metropolitanis, cathedralibus, monasteriis & collegiatis Ecclesiis ac dignitatibus electivis vacantibus, debite provideatur, non derogando propterea statutis, privilegiis & consuetudinibus rationabilibus, quibuscumque postulationibus in dispositione juris communis remanentibus. Decernitque hæc sancta Synodus rationi fore consentaneum & republicæ accommodum, ut contra hoc salutare decretum Romanus pontifex nihil attentet, nisi ex magna rationabili ac evidenti causa, litteris Apostolicis nominatim exprimenda. Et ut eo firmius hoc salubre de- A
cretum custodiatur, vult eadem sancta Synodus, ut inter alia, quæ Romanus pontifex ANNO CHRISTI 1433. in sua assumptione profitebitur, juret decretum hoc inviolabiliter observare. Et quoniam tales (ut prædictum est) oportet esse Prælatos, hi, ad quos jus pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, ut dignam coram Deo & hominibus electionem faciant, exactamque proinde apponant solicitudinem, ut tales eligant qui tanto officio valeant satisfacere. Scientes quod si vel dolose vel negligenter ac timore Domini postposito in re tam gravi se gesserint, sicut auctores erunt & causa malorum pastorum, ita participes fient pœnarum, B
quas ipsi mali pastores in districto Dei judicio patientur. Et cum humaus fragilitatis conatus nihil sine omnipotentis Dei suffragio queat efficere, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit, adveniente die electionis, hi, ad quos Pontificis vel Abbatis spectat electio, in Ecclesia conveniant, magna cum devotione missam de Spiritu sancto audituri, quem humiliter exorabunt, ut eos ad dignum eligendum pastorem inspirare dignetur. Et ut eo facilius hanc gratiam obtinere mereantur, quo devotius ad actum electionis accedant, contriti & confessi sacramentum Eucharistiæ reverenter suscipient. Ad locum vero electionis ingressi pro quocumque C
Prælato, qui per electionem assumitur, jurabunt in manibus ejus qui capitulo præsidebit, & ipse præsidens in manibus eum immediate sequentis, sub hac forma: Ego N. juro & promitto omnipotenti Deo & tali sancto vel sanctæ, sub cujus vocabulo dedicata est Ecclesia, eum eligere quem credam futurum Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus utiliorem, nec illi vocem dare quem verisimiliter scivero promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu prece per se aut alium interposita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte, pro se electionem procurare. Idem juramentum præstet, confiteaturque & communicet, qui constituit procuratorem ad eligendum certam personam. Nec non & pro- D
curator generaliter ad eligendum constitutus in casibus, in quibus secundum juris communis dispositionem in hujusmodi electionis negotio procurator constitui potest *. Quod etiam * simile juramentum jubeat (*forte præbeat*) confiteatur atque communicet ut præmittitur.
juramentum præstetur ab his, in quos continget super electione futuri Prælati fieri compromissum, qui etiam confiteri & communicare teneantur. Quod si prædicta non fecerint, pro illa vice eligendi sint ipso jure potestate privati. Deinde eligant in præfatum Prælatum virum ætatis legitimæ, moribus gravem, litterarum scientia præditum, in sacris ordinibus constitutum, & alias idoneum, secundum canonicas sanctiones. Quod si aliter E
& de alia persona, quam ut prædictum est, aut per simoniacam pravitatem electionem fieri contigerit, electio sit ipso jure irrita & inanis. Et sic simoniace eligentes, præter alias pœnas, perpetuo sint ipso facto jure eligendi privati. Alii vero canonicis pœnis subjaceant. Simoniace autem electi, & qui hujusmodi simoniacæ electionis participes fuerint, taliterque eligentes & confirmati, in horrorem tanti criminis pœnam ipso facto excommunicationis incurrant, nec a tali reatu & excommunicatione electi & confirmati absolvi possint, nisi Ecclesias & dignitates, ad quas turpi-

piter assumpti sunt, libere resignaverint, & ad eas obtinendas, quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuo reddantur inhabiles. Ad tollendam autem omnem ambitionis radicem, obsecrat per viscera misericordiæ Jesu Christi hæc sancta Synodus ac instantissime exhortatur reges & Principes, communitates, & alios, cujuscumque gradus & dignitatis existant, Ecclesiasticæ vel mundanæ, ne electoribus litteras scribant, aut preces porrigant pro eo qui per se vel per alium tales preces seu litteras procurabit, multoque minus comminationes, impressiones, aut aliud faciant, quo minus libere ad electionem procedatur. Similiter in virtute sanctæ obedientiæ ipsius electoribus præcipitur, ne ad hujusmodi litteras vel preces, comminationes vel impressiones (ut præmittitur) quemquam eligere præsumant *. Facta autem electione, & ei ad quem jus pertinet confirmandi præsentata, si appareat coelectus, vel se opponens electioni, nominatim vocetur, ad videndum discuti electionis negotium. Et nihilo minus generaliter edictum publicum in Ecclesia, in qua facta est electio, proponatur juxta constitutionem felicis recordationis Bonifacii VIII. * Comparentibus autem aliquibus vel non, nihilominus ipse confirmator ex officio tanquam in negotio inquisitionis procedat omnem adhibiturus diligentiam, ut tam forma electionis quam merita electi, & omnes circumstantiæ debite examinentur & discutiantur. Et si electio confirmanda sit vel infirmanda, judicialiter confirmetur vel infirmetur. Et ut omnia munde & sine labe ac labis suspicione procedant, non solum exigere aliquid quantumcumque parvum, sed etiam gratis oblata, confirmator ratione confirmationis sub nomine subjectionis, subsidii, gratitudinis, aut alio coloris prætextu cujusvis consuetudinis aut privilegii, per se vel alium nullatenus recipere præsumat. Notariis autem, & his qui scripserunt in hujusmodis causis, emolumentum aliquod moderate taxetur habendo respectum ad laborem & operam scripturæ, non ad fructuum prælaturæ valorem. Si vero confirmatores prædicti electiones, non servatis superius ordinatis, & de personis non idoneis (ut præmittitur) factas, vel alias per simoniacam pravitatem confirmaverint, eo ipso confirmationes hujusmodi sint nullæ. Confirmantes * autem alias personas, quam supra dictum est, pro ea vice: per simoniacam autem * labem, si eam commiserint, etiam sententiam excommunicationis incurrant eo ipso, a qua nisi per Romanum pontificem, præterquam in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere non possint. Summum vero Pontificem hæc sancta Synodus exhortatur, ut, cum speculum & norma omnis sanctitatis & munditiæ esse debeat, pro confirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat: alioquin, si secus faciendo notorie & incorrigibiliter ex hoc Ecclesiam scandalizet, futuro Concilio deferatur. Pro oneribus autem quæ ipsum pro regimine universalis Ecclesiæ subire oportet, proque sustentatione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium & aliorum necessariorum officialium, hoc sacrum Concilium ante sui dissolutionem omnino debite & congruenter provideat. Quod si contingat aliquam circa hæc provisionem non facere, tunc illæ Ecclesiæ & beneficia, quæ usque nunc ex novi Prælati assumptione cer-

ANNO CHRISTI 1433.

* vel acceptent.

* autem, jure confirmandi sint perpetuo privati: & nihilominus propter istam simoniacam labem, si

* labem, perpetuo (ipso facto) jure confirmandi sint privati: & nihilominus propter istam simoniacam labem, si

tam taxam solverint, deinceps medietatem hujusmodi * capere per annum post adeptam pacificam possessionem solvere in partibus teneantur, duratura hujusmodi provisione, donec prædictis Papæ & sustentationi Cardinalium fuerit aliter provisum. Per hæc eadem sancta Synodus non intendit in aliquo præjudicare sanctæ Romanæ & universali Ecclesiæ, nec alteri cuicumque.

ANNO CHRISTI 1433.

* F. taxæ H.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, die Lunæ decimatertia Julii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XIII.

I.

Accusatio contumaciæ Papæ facta per promotores sacri Concilii in decimatertia dicti Concilii sessione celebrata.

Die Veneris 11. mensis Septembris, anno Domini 1433. in Ecclesia majori Basileensi fuit celebrata decimatertia hujus sacræ Synodi Basileensis sessio hoc modo scilicet, missa de Spiritu sancto per reverendum patrem dominum Matthæum Episcopum Albinganensem Italicæ nationis celebrata, antiphonis, litaniis & suffragiis, ut in aliis sessionibus, dictis, lectoque Evangelio secundum Matthæum, *In illo tempore respiciens Jesus in discipulos suos dixit Simoni Petro: Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum, &c.* ac hymno Veni creator Spiritus &c. decantato, cum versiculo & collecta, septem dominis Cardinalibus & aliis dominis Prælatis & patribus in eorum mitris planis & pluvialibus existentibus in multitudine copiosa, assistente domino Guilielmo duce Bavariæ, sacri Concilii nomine sereniſſimi principis domini imperatoris protectore, promotores sacri Concilii per organum venerabilis viri domini Stephani de Novaria legum doctoris, alterius promotorum hujus sacri Concilii, accusarunt contumaciam sanctissimi domini nostri Eugenii Papæ IV. prout in quadam schedula, quam ipse magister Stephanus promotor in suis tenebat manibus, quamque de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, latius continetur, cujus tenor sequitur, & est talis: Reverendissimi reverendique patres & ceteri domini metuendissimi, quia nuper de mense Julii proxime præterito, & die decimatertia ejusdem, hæc sancta Basileensis Synodus in publica sessione in præsenti Ecclesia Basileensi celebrata, attente considerans sanctissimum dominum Eugenium Papam IV. exhortationes, obsecrationes, requisitiones, citationes & monitiones per eandem sacram Synodum sibi repetitis vicibus factas, ut huic sacrosancto Concilio adhæreret, & eidem favores (prout tenetur) impenderet, aure surda pertransire, nec ipsum aliquatenus ad vota (prout tamen ipsum sacra Synodus sperabat) inclinari, & quamquam extunc ipsa sacra Synodus propter ipsius domini Eugenii manifestam contumaciam ad hujusmodi contumacæ declarationem contra ipsum procedere non immerito potuisset, quemadmodum etiam pro tunc per promotores & procuratores dicti sacrosancti Concilii Basileensis, licet [a] immerito debita fuit cum instantia postulatum, volens solita sua mansuetudine adversus eundem dominum Eugenium uti, & iterato ipsum ex superabundanti caritative requirere & monere, certum decretum monito-

[a] *Forte, merito, voluit dicere.* H.

nitorium edidit, & decrevit, quo idem domi- ANNO CHRISTI 1433.
nus Eugenius exoratus, requisitus, monitus, &
interpellatus, ac in virtute omnipotentis Dei
sub certis pœnis, modis & qualitatibus eidem
mandatum extitit, ut infra sexaginta dies, a
dicta sessione habita computandos, pure, sim-
pliciter & libere huic sacrosancto Basileensi Con-
cilio adhæreret, nec non prætensam dissolutio-
nem ejusdem sacri Concilii, per ipsum alias
attentatam, revocaret, & alia in hujusmodi
decreto contenta cum effectu adimpleret, alio-
quin pœnas in hujusmodi decreto contentas ipso
facto incurreret, prout hæc in dicto decreto
latius continentur: ad quod nos promotores
prædicti nos referimus in hac parte, & hic
pro repetito cum aliis omnibus actis sacri Con-
cilii ad causam facientibus haberi volumus &
repetimus. Cum autem finis præfatorum sexa-
ginta dierum instet de præsenti, & nec ipse
dominus Eugenius per se, neque per alium,
hanc sacram Synodum de hujusmodi sua adhæ-
sione pura, simplici & libera, ac revocatione
dictæ prætensæ dissolutionis, aliorumque in dicto
decreto contentorum adimpletione, aliquatenus
certificaverit, nec de præsenti certificet, sed
eidem decreto & contentis in eo contumaciter
satis facere contemnat, in non modicum uni-
versalis Ecclesiæ damnum, Christi fidelium
scandalum, atque hujus sacri Concilii Basileen-
sis universalem Ecclesiam repræsentantis con-
temptum; idcirco nos promotores & procura-
tores antedicti, ex officio nobis incumbenti,
coram hac sacrosancta Synodo debita cum in-
stantia humiliter requirimus, quatenus eundem
dominum Eugenium contumacem (prout est)
declarare, ipsumque pœnas in decreto conten-
tas incidisse, decernere, ac, ipsius contumacia
exigente, ad ulteriora (prout Spiritus sanctus
dabit, & ordo juris & rationis exigit) proce-
dere dignaretur, super hujusmodi requisitione,
& contumaciæ accusatione, & aliis, requiren-
tes per vos dominos notarios publica fieri In-
strumenta. Prædictis autem, ut præmittitur,
factis & contumacia accusata, illustris princeps
dominus dux Guilielmus per organum venera-
bilis fratris Petri Ordinis canonicorum regula-
rium, nomine & ex parte serenissimi domini
imperatoris & suorum, & dominus Joannes
Offenburg Nuntius præfati domini imperatoris,
repetierunt illa quæ alias, videlicet die Lunæ
proxime præterita, dixerant & promiserant in
congregatione generali, pro dilatione & pro-
rogatione triginta dierum consequenda, eadem
iterum dicentes, repetentes, & promittentes.
Similiter magister civium, & nonnulli alii,
nomine Concilii & civitatis Basileensis, pro
hujusmodi dilatione institerunt, & quod am-
plius pro ulteriori dilatione nunquam facerent
instantiam sunt protestati; de quibus similiter
petita sunt per promotores Instrumenta publica.

Post hæc contumacia dicti domini nostri Pa-
pæ in scriptis (ut præfertur) accusata, & de-
ducta ad notitiam dominorum prætensorum Ar-
chiepiscopi Spalatensis, & Episcopi Cervien-
sis, Ambaxiatorum ejusdem domini nostri Papæ,
mox ipsi ad dictam congregationem accesserunt,
& lecturam decretorum, quam reverendus pa-
ter dominus Martinus Episcopus Lectorensis
Gallicanæ nationis de mandato sacri Concilii
jam inceperat, interruperunt, quique quædam
verba intermiscentes duas Bullas clausas sub Bul-
la dicti domini nostri Papæ Eugenii credentiam
in effectu continentes exhibuerunt & obtule-
runt; quibus apertis, & deinde lectis, ut mo-
ris est, præfati dominus noster Archiepiscopus ANNO CHRISTI 1433.
Spalatensis, & Episcopus Cervien sis, propo-
suerunt in effectu quod ipsi ad istud sacrum
Concilium turbationis causa nullo modo acce-
debant, sed solum ex eo, quia ipsis relatum
erat per aliquem ex suis commensalibus, quod
in dicta generali sessione ipsius domini nostri
Papæ contumacia fuerat accusata, ac si contra
præfatum dominum nostrum Papam procede-
retur, vel procedi peteretur. Et quoniam (ut
asserebant ipsi Ambaxiatores) terminus cita-
tionis decreti Concilii, quem sexaginta die-
rum dicebant, hac die hodierna non cadebat,
nec juxta illum terminum præfixum citationis
dominus noster Papa præfatus eadem die per se
vel alium comparere tenebatur: ideo solum
pro sui informatione, & ne contra præfatum
dominum nostrum Papam quoquomodo saltem * indebite.
debite procederetur, illuc accesserant prout ac-
cedebant, protestantes de hujusmodi termino &
nullitate processus antedicti, petentes de his a
nobis notariis Instrumenta. Quibus auditis, re-
verendissimus in Christo pater dominus Cardina-
lis sancti Angeli Legatus, & hujus sacri Concil-
lii Generalis præsidens, verba supra dictorum
Archiepiscopi Spalatensis, & Cervien sis Episco-
pi, in effectu resumens, eisdem nomine sacri
Concilii effectualiter respondit, qualiter sacrum
Concilium proposita per præfatum Archiepisco-
pum Spalatensem, Episcopum Cervien sem, be-
nigne & cum mansuetudine audivit: sed quia
asserebant se audivisse sacrum Concilium contra
præfatum dominum nostrum Papam procedere,
ideo dixit se male informatos fuisse. Sed bene
verum erat quod hodie terminus sexaginta die-
rum alias per decretum sacri Concilii præfato
domino nostro Papæ præfixus, de adhærendo
præfato Concilio pure & simpliciter, præten-
samque dissolutionem dicti Concilii revocando,
hodie instabat, idcirco promotores sacri Con-
cilii volentes termino prædicto satisfacere, ip-
sius domini nostri Papæ contumaciam accusa-
verunt, petendo, & requirendo, cum nullus
pro domino Papa adesset, volens decreto mo-
nitorio prædicto ipsius domini nostri Papæ no-
mine satisfacere, quatenus eum contumacem
& in pœnas in decreto contentas incidisse de-
clararent, procederentque ad ulteriora, prout
daret Spiritus sanctus, & dictaret ordo ratio-
nis. Quapropter petiit ipse dominus Cardinalis
Legatus & præsidens nomine sacri Concilii, qua-
tenus si dictam adhæsionem ipsius domini Papæ
haberent, ipseque dominus Papa præfato Con-
cilii decreto satisfeciisset, aut ipsi ejus nomine
debite satisfacere vellent, de præmissis adhæ-
sione & satisfactione fidem facerent cum effe-
ctu. Nam sic faciendo, domini & patres de
Concilio illam adhæsionem cum magno gau-
dio, decantates Te Deum laudamus, susci pe-
rent. Alioquin venerabiles patres ipsius sacri
Concilii citius mortem eligerent, quam Eccle-
siam Dei prætextu talis dissolutionis periclitari
permitterent, adjiciens quod bene verum erat,
quod ad serenissimi principis domini imperatoris
supplicationem & instantiam sacrum Concilium
præfatum sexaginta dierum terminum domino
Papæ præfixum usque ad triginta dies ab hac
die computandos prorogandum duxerat, & pro-
rogare intendebat sub * modis & formis in de- * modo & forma.
creto primo contentis. Et nihilominus, quia
dictæ Bullæ simplicem credentiam continebant,
dixit idem dominus Legatus, quod si aliquid

ANNO CHRISTI 1433.

exponere volebant, quod libenter a patribus Concilii audirentur. De quibus ipſo reverendiſſimus pater dominus Cardinalis Legatus & præſidens nomine ſacri Concilii petiit a nobis notariis Inſtrumentum: hoc idem nomine ſacri Concilii petierunt promotores. Poſtque præfatus magiſter Stephanus alter ex promotoribus reſpondens his quæ prius dixerant dicti Oratores Papæ, dixit, quod quantum ad ipſum, & alios promotores, ſatis erant quod tunc contumaciam Papæ accuſarent, & alia facerent & peterent, ut in ſua ſchedula ſupraſcripta continetur, & quod prædicta facere poterant de jure, quia tunc expirabat terminus, cum tempus deberet de momento in momentum computari, & ſi ulterius expectarent, non haberent dominos congregatos, coram quibus facerent ea quæ eſſent neceſſaria facienda pro præmiſſis: & quantum ad ipſos promotores pertinebat, officium eorum erat ita facere, deliberatio vero ad ipſam Synodum pertinebat, petens de his omnibus publica Inſtrumenta. Tandem cum non conſtaret de adhæſione prædicta, vel alias ſatisfactione efficaci ipſius domini Eugenii, ipſiſque Archiepiſcopo Spalatenſi, & Cervienſi Epiſcopo, per illuſtriſſimum dominum Wilielmum ducem Bavariæ, ſacri Concilii nomine dicti imperatoris protectorem & *vices gerentem, per organum diſcreti viri fratris Petri Ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, gratioſe requiſitis, ut ſi adhæſionem hujuſmodi haberent, illam ſacro Concilio offerent, & ob hoc totus mundus lætaretur: alioquin ſacrum Concilium in ſuis agendis nullo modo perturbarent, & ad ulteriorem dictorum decretorum pronuntiationem & publicationem procedere permitterent, & tandem neque ad requiſitionem præfati domini Legati, neque ad requiſitionem ipſius domini ducis præfati ambaxiatores Papæ aliquam adhæſionem offerent, ſive aliquam credentiam exponere vellent, [a] placuit dictis dominis Ambaxiatoribus ipſius domini noſtri Papæ dicti decreti prorogatio. Quibus quidem ſic peractis, & dictis Ambaxiatoribus a loco ſeſſionis recedentibus, & ſe abſentantibus, præfatus reverendiſſimus pater dominus Epiſcopus Lectorenſis, de mandato ſacri Concilii, publice alta & intelligibili voce, loco ad hoc deputato, hujuſmodi decreta de verbo ad verbum legit & pronuntiavit ſub his verbis.

* vicegerentem.

[a] *Deeſt hic aliquid videtur.*

II.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans.

Dudum ſiquidem hæc ſancta Synodus volens periculis & graviſſimis ſcandalis, quæ ex prætenſa hujus ſacri Concilii diſſolutione per dominum Eugenium Papam quartum facta univerſali Eccleſiæ notorie imminebant, ſalubriter providere, poſtquam reiteratæ exhortationes ac requiſitiones Synodi præfatæ & multorum principum ac dominorum, ſpecialiter cariſſimi Eccleſiæ filii Sigiſmundi Romanorum imperatoris illuſtris, & ejuſdem Eccleſiæ advocati, ut dictam diſſolutionem revocaret, & puram ac ſimplicem adhæſionem præfatæ Synodo faceret, minime profuerunt: tandem juſtitiæ zelo compulſa, & ne morbus hujuſmodi in exitium & ſcandalum intolerabile militantis Eccleſiæ perduraret, die decimatertia menſis Julii proxime præteriti, in ſolemni ſeſſione decretum monitorium ſub certis pœnis & aliis in eo contentis adverſus dictum dominum Eugenium Papam decrevit, cujus tenor de verbo ad verbum ſubjicitur, & eſt talis: Sacroſancta catholica Eccleſia in ſacro Conſtantienſi Concilio, &c. ut ſupra eſt totaliter ſcriptum. Cum autem die termini adveniente ſolemniter in majori Eccleſia Baſileenſi publicam tenentes ſeſſionem ſederemus, ſervatis ſervandis, ut ſi ipſe dominus Eugenius aut alius pro parte ejuſdem compareret, & ſacrum Concilium de paritione contentorum in decreto prædicto certificare vellet, facultatem haberet, dilecti Eccleſiæ filii * Hugo * Barardi de Vercellis, & Stephanus de Novaria legum doctor, hujus ſacti Concilii promotores, præfati domini Eugenii Papæ contumaciam, nec per ſe nec per alium, de adhæſione ſua pura & ſimplici, nec non de paritione omnium & ſingulorum contentorum in dicto decreto, quæ facere tenebatur, accuſarunt, & cum inſtantia poſtularunt, ut ad ulteriora adverſum eum (prout exigeret juſtitia) procederemus. Cum autem circa proceſſum hujuſmodi intenderemus, dilecti Eccleſiæ filii Wilielmus Bavariæ dux, hujus ſacri Concilii protector, & Joannes Offenburg miles & civis Baſileenſis, litteras credentiales in eorum perſonis pro parte dicti cariſſimi Eccleſiæ filii Sigiſmundi Romanorum imperatoris, huic ſacræ Synodo directas; alias, in ſacra generali congregatione exhibitas, & in vim * earum explicata repetierunt. Quorum expoſitorum tenor in effectu talis extitit: Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, mandat nobis illuſtriſſimus & invictiſſimus Romanorum imperator, ut ſolitas recommendationes & oblationes ſacratiſſimo huic cœtui exhibeamus ſui parte, nec non perſeverantiam animi ſui circa adhæſionem continuo eidem Concilio faciendam nuntiemus: quodque, licet notiſſimum ſit ſuam ſerenitatem variis Nuntiis & Oratoribus ac litteris continuo dictum dominum Eugenium Papam ſuper adhæſione plenaria ſacri Concilii ſolicitaſſe & exeitaſſe, etiam ſe ad ipſum perſonaliter transferendo, non ſine maximis periculis, incommodis & expenſis, tamen poſt habitam notitiam per litteras ſibi præſentatas ſacri Concilii, decreto monitorio cum ſuſpenſionis pœna contra ipſum, eum ſummam feciſſe diligentiam Romæ, dum ibi fuit, ut ad parendum injunctis per ſacrum Concilium inclinaret, ſignificaremus: & cum ſperaret in ea re ſe poſſe proficere, cumque (ut aſſerit) immemores exiſtere non debetis de his quæ in ſacro Conſtantienſi Concilio fecit pro unione Eccleſiæ & de periculis & incommodis quæ ſubivit, & quæ etiam paſſus extitit patiturque pro iſto, ſpem non mediocrem eum in veſtra beneficentia recipere, debetis merito exiſtimare. Nam exploratiſſimi ſunt commeatus per eum facti ad Cathalauniam, & Gallias, Angliamque, pro dicta ſanctiſſima Eccleſiæ unione, & noviſſime ad Italiam pro iſtius ſacratiſſimæ Synodi felici progreſſu, unde hac fiducia fretus nobis injunxit, ut cum maxima inſtantia pro ejuſdem parte eaſdem veſtras reverendiſſimas dominationes rogaremus & deprecaremur, ut terminum alias ſexaginta dierum domino Eugenio Papæ præfixum, in proxima præcedenti ſeſſione per trigita dies in

* Stephanus de Novaria legum doctor, & Hugo Barardi de Forcellis * Barardi.

* eorum explicatio.

ANNO CHRISTI 1433. Baſileenſis Concilii ſeſſione 12.

eiſ-

ANNO CHRISTI 1433.

eiſdem modis & qualitatibus, prout eſt, prorogare ob ſuam contemplationem & ſingularem complacentiam dignaremini: quodque ſacrum Concilium certificaremus, quod de cetero nullam aliam circa proceſſum Papæ ipſius peteret dilationem, ſed libere permitteret per ſacrum Concilium procedi, prout dictaverit & ordinaverit faciendum, & cunctis per ſacrum Concilium ordinatis & ordinandis acquieſcet & obtemperabit, & quantum poterit, inviolabiliter faciet obſervari. Et ut in majori robore hæc ſancta Synodus perſeveret, indicamus ſuam exiſtere intentionem, infra iſtos triginta dies quos petimus, ubi hujuſmodi prorogatio concedatur, dictam ſuam ſerenitatem huc profecturam. Statimque habita notitia prorogationis ejuſdem, omnes Alemaniæ principes convocaturum ad hunc locum, & cum eis efficaciter inſiſtere, ut eidem Concilio debeant adhærere. Et inſuper, ne hujuſmodi dilatio ſacro Concilio, vel ejus ſuppoſitis, aut ipſorum familiaribus, poſſit eſſe damnoſa, contentatur idem imperator, quod durante hujuſmodi triginta dierum prorogatione, ſi quid Papa attentaverit contra aliquem prædictorum, exnunc illud & alia quæ antea attentaverit, per ſacrum Concilium irritentur & annullentur. Cum autem inter noſtra pectora revolveremus ejuſdem Sigiſmundi Romanorum imperatoris grandia obſequia univerſali Eccleſiæ impenſa, & quæ in futurum impendi non dubitamus, quamquam hujuſmodi dilatio nonnullis ex multis cauſis univerſali Eccleſiæ oneroſa videatur, tamen dictorum obſequiorum intuitu, ac etiam a certo tenentes, quæ per dictos Wilielmum ducem illuſtrem, & Joannem Offenburg militem, pro dicti imperatoris parte expoſita & oblata fuere, ſincere obſervabuntur, petitioni hujuſmodi annuendum decrevimus. Spiritus ſancti ergo nomine invocato, cujus nutu dirigitur in agendis hæc ſacra Synodus, & per ejus gratiam ſperat omnia feliciter producere ad optatum dictum terminum ſexaginta dierum, alias dicto domio Eugenio Papæ IV. in proxima (ut præmittitur) ſolemni ſeſſione præcedenti aſſignatum, ad certificandum ſacrum Concilium de ſua pura, ſimplici & libera adhæſione, & dictæ prætenſæ diſſolutionis Concilii revocatione, & aliis quæ in dicto decreto continentur, cum omnibus qualitatibus, pœnis ac modis, & quibuſcumque aliis dependentibus ab eiſdem, in eo inſertis, ad triginta dies proxime futuros hæc ſancta Synodus prorogat, & hunc terminum prorogatum eandem vim, executionem & modum, quem habebat terminus ſexaginta dierum, recipere decernit, ordinat & declarat, ac exnunc ſtatuens & decernens, quod ſi infra hoc ſpatium triginta dierum plenarie idem dominus Eugenius non adimpleverit omnia & ſingula in præfato decreto monitorio contenta (ut præmittitur) abſque alia declaratione facienda ſuper dicta non paritione, & alia quacumque ſolemnitate requiſita, ad ulteriora procedet, ut in dicto monitorio decreto continetur. Et proinde, omnibus ſuper præfata ſuſpenſione, quam durare vult, quouſque aliter per Concilium fuerit ordinatum, & aliis in hujuſmodi proceſſibus contentis, litteras opportunas ſub Bulla ſacri Concilii poſtulantibus, per directos Eccleſiæ filios Julianum ſancti Angeli ſanctæ Romanæ Eccleſiæ diaconum Cardinalem, Apoſtolicæ Sedis Legatum, & hujus ſacri Concilii, nec non & alios ſacrarum deputationum præſidentes, vel duos ex eis, eſſe tradendas, decernentes quod de cetero nulla alia dilatio ad cujuſcumque inſtantiam concedatur.

ANNO CHRISTI 1433.

Datum Baſileæ in publica ſeſſione ipſius ſacræ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, tertio Idus Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio.

III.

Aliud decretum pro ſuppoſitorum tuitione.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Ut ſacri Concilii & ſuppoſitorum ejuſdem indemnitati congrue provideatur, ſtatuit & decernit hæc ſancta Synodus, quod quæcumque per dominum Eugenium Papam IV. vel alium ſua auctoritate in præjudicium, læſionem, derogationem ſeu injuriam ſacri Concilii vel incorporatorum ſeu incorporandorum eidem, per ſe vel procuratorem, & familiarium ipſorum, ſeu in eorum ſervitiis ubicumque exiſtentium, facta ſeu diſpoſita fuerint, a die inchoationis Concilii prælibati, fientque & diſponentur forſitan in futurum, titulum vel poſſeſſionem quomodocumque tangentia, ſive in Cardinalatus & Patriarchatus dignitatibus, aut in Prælaturis etiam cathedralium & metropolitanarum Eccleſiarum & etiam monaſteriorum, vel aliis Eccleſiaſticis beneficiis, præſtimoniis, commendis, unionibus, penſionibus, officiis & rebus Eccleſiaſticis vel temporalibus, & circa ipſa aut alias quomodocumque & qualitercumque, etiamſi motu proprio directe vel indirecte, per ſe vel alium, ſint ipſo jure irrita & inania, & pro infectis penitus habeantur. Et exnunc hæc ſancta Synodus partes læſas in priſtinum ſtatum integre reponit, & mandat per quemlibet judicem competentem, audita querela partis læſæ, & probata, incorporatione & novitate prædictis ipſo facto omni exceptione remota, ſtrepitu & figura judicii ceſſantibus, omnia reponi in eum ſtatum in quo fuerant ante dictam factam novitatem. Quod ſi dictus judex in tali repoſitione doloſe vel alias perperam ſe habuerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, a qua niſi per ſacrum Concilium, eo durante, non valeat abſolutionis beneficium niſi in mortis articulo obtinere. Et ut pœnæ formidine arceantur, qui ambitioſe ſeu temere aliorum Prælaturas, dignitates & beneficia Eccleſiaſtica, & uniones, commendas, præſtimonia, vel penſiones ſeu officia, necnon bona & jura qualiacumque fuerint, occupare procurarunt & attentarunt, ſeu in futurum procurabunt & attentabunt: ſtatuit & decernit dicta ſancta Synodus, quod quicumque clericus, ſive laicus, quacumque dignitate Eccleſiaſtica vel mundana, etiamſi Cardinalatus præfulgeat, ſive ſit collegium, aut univerſitas, vel monaſterium, ab eodem domino Eugenio ſive alio ſua auctoritate impetraverit ſeu obtinuerit, ſeu impetrabit & obtinebit, etiamſi motu proprio aliquid quod

in præjudicium, læsionem, derogationem, seu injuriam, alicujus ex prædictis incorporatis, vel incorporandis, aut suorum familiarium, & in eorum servitiis ubicumque existentium, vel adhærentium huic sacro Concilio, per se vel procuratorem, valeat redundare, si virtute hujusmodi concessionis ad aliquam occupationem deventum sit, nisi infra decem dies, elapsis sexaginta diebus a die publicationis decreti hujusmodi, vel postquam ipsius veram & indubitatam notitiam habuerit, & per partem fuerit requisitus, a tali occupatione & turbatione realiter & pure destiterit, & sive occupatio secuta fuerit, sive non, præfatæ concessioni & omnibus secutis ex ea coram notario & testibus renuntiaverit, & rem dimiserit cum effectu, & parti læsæ de perceptis post concessionem hujusmodi satisfecerit, omni jure, quod in dictis prælaturis, dignitatibus, beneficiis, Ecclesiasticis officiis, pensionibus, præstimoniis, & commendis, bonis temporalibus & juribus, seu eorum altero, habere prætenderit, sit privatus, ac etiam aliis officiis & beneficiis quibuscumque, quæ tempore hujusmodi impetrationis obtinebat, & eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, a qua nisi per dictum sacrum Concilium, eo durante, vel ejus auctoritate, nisi in mortis articulo, absolvi nequeat quoquo modo: & nihilo minus ad obtinenda prædicta & quæcumque alia beneficia seu officia perpetuo sit inhabilis. Talium etiam concessionum executores prædictis pœnis volumus subjacere. Ut autem fraudibus quæ excogitari possent obvietur, quia cum datarum anticipationibus in præjudicium aliorum litteræ papales, vel aliorum ipsius Papæ auctoritate, sub data ante dissolutionem hujus sacri Concilii in præjudicium alicujus prædictorum tendentes, produci possent, nisi ante dictam Concilii dissolutionem fuerint publicatæ, eis nulla fides debeat adhiberi, & pro nullis penitus habeantur.

ANNO CHRISTI 1433.

Datum in sessione publica ejusdem sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata tertio Idus Septembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

Quibus sic lectis & pronunciatis, petitoque per eundem dominum Episcopum, an hujusmodi decreta præfatis dominis de Concilio placerent, generaliter responsum extitit per verbum, Placet, nemine se ad hoc opponente vel reclamante: tunc præfati magister Stephanus, & alii promotores sacri Concilii, de præmissis omnibus & singulis modo quo supra acta & facta sunt a reverendis patribus dominis sanctæ sedis Apostolicæ protonotariis, & nobis notariis, & aliis in sessione præsentibus, ad perpetuam rei memoriam petierunt Instrumentum, assistentes in testimonium præmissorum invocando.

Postremo vero præfatus dominus dux, protector nomine dicti domini imperatoris atque suo, de præfata termini prorogatione modo quo per decretum factum est, dominis de sacro Concilio regratiatus est, & similiter magister civium, & nonnulli alii nomine Concilii & civitatis Basileensis, asserens & affirmans idem dominus dux, quod de omnibus, quæ in ipsis decretis modo lectis continentur, contentissimus erat; & quod ex hujusmodi dilatione noviter data fecerat sacrum Concilium maximam complacentiam domino nostro Imperatori. De quibus etiam præfati magister Stephanus, & alii promotores, similiter petierunt a nobis notariis publica Instrumenta. Subsequenter vero his peractis, instante supradicto magistro Stephano de Novaria promotore, Alexander præfati domini Cardinalis Legati & præsidentis ac sacri Concilii cursor, hujusmodi decreta tam prorogationis termini, quam etiam pro tuitione suppositorum ejusdem sacri Concilii, sub Bulla dicti sacri Concilii confecta in valvis Ecclesiæ majoris Basileensis, cunctis intuentibus, more solito affixit, & per spatium unius horæ vel circa affixam dimisit. De quibus ipse magister Stephanus nomine promotorio a nobis notariis petiit Instrumentum.

ANNO CHRISTI 1433.

SESSIO XIV.

Decreta ejusdem sessionis celebrata in Ecclesia Basileensi, assistente domino imperatore in habitu imperiali. VIII. Idus Novembris

I.

Alia prorogatio monitionis Papæ ad nonaginta dies.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans.

TERMINUM sexaginta dierum datum sanctissimo domino Eugenio Papæ IV. juxta formam monitorii, citationis & suspensionis in sessione duodecima promulgati, ac deinde ad triginta dies, & postea pluribus vicibus usque in præsentem diem prorogatum, hæc sancta Synodus volens erga ipsum dominum Eugenium omni mansuetudine & benignitate uti, tenore præsentium ad nonaginta dies ab hac die immediate sequentes, cum omnibus clausulis, qualitatibus & conditionibus in decretis tam monitoriis sexaginta dierum, quam prorogationis ad triginta dies insertis, prorogat, & prorogatum esse statuit; ita tamen, quod si infra prædictos nonaginta dies omnia & singula contenta in quadam schedula, cujus tenor inferius describitur, realiter & cum effectu præfatus dominus Eugenius non adimpleverit, pœna in dictis decretis monitorii ac prorogationis contentæ eo ipso inflictæ sint & esse intelligantur. Tenor autem prædictæ schedulæ sequitur, & est talis:

II.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Formulæ adhæsionis tres Eugenio Papæ a Concilio præscriptæ.

Ut mentis nostræ integritas ac devotio, quam ad universalem Ecclesiam & ad sacrum Generale Concilium Basileense gerimus, omnibus constet evidenter, ideo tres litteras nostras, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, & alias quascumque, & quidquid per nos aut nostro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti sacri Basileensis Concilii, seu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum seu assertum est, cassamus, revocamus, irritamus & annullamus, cassas, nullas & irritas fuisse & esse declaramus. Vel sic: Pridem tres nostras litteras in palatio Apostolico promul-

mulgari fecimus, quarum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis: Verum cum ex * prædictis litteris nonnulla ſcandala orta ſint, & oriri poſſint, ideo ipſas & alias quaſcumque, ac quidquid per nos aut noſtro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis Concilii, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, revocamus, irritamus & annullamus, caſſas, nullas & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Vel ſic in fine litteræ adhæſionis: Quapropter tres litteras noſtras pridem in palatio Apoſtolico promulgatas, quarum tenor de verbo ad verbum inferius deſcribitur, & alias quaſcumque: aut quidquid per nos aut noſtro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis Concilii, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, revocamus, irritamus & annullamus, caſſas, nullas, & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Poterit præfatus dominus Eugenius eligere unam de prædictis formis quæ ſibi magis placuerit.

ANNO CHRISTI 1433. * dictis noſtris.

III.

Forma adhæſionis.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Forma adhæſionis a Concilio Papæ præſcripta.

Dudum ſacrum Generale Concilium Baſileenſe per Generalium Conſtantienſis & Senenſis Conciliorum ſtatuta, approbationemque felicis recordationis Martini Papæ V. ac noſtram, pro extirpatione hæreſum, ac Generali reformatione Eccleſiæ in capite & in membris, & pertinentibus ad ea, legitime inchoatum, ex certis cauſis in aliis noſtris litteris expreſſis de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio diſſolvimus. verum cum ex dicta diſſolutione ortæ ſint graves diſſenſiones, & graviores oriri poſſent, nihilque magis optemus quam quod prædicta ſancta opera ſuum debitum ſortiantur effectum, decernimus præfatum Generale Concilium Baſileenſe a tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitime continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuari ac proſecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet. Quinimmo præfatam diſſolutionem irritam & inanem declarantes, ipſum ſacrum Baſileenſe Concilium pure, ſimpliciter & cum effectu ac omni devotione & favore proſequimur, & proſequi intendimus.

Item præfatus dominus Eugenius revocabit quoſcumque proceſſus quarumcumque cenſurarum, privationum & ſuſpenſionum factos contra ſuppoſita hujus ſacri Concilii Baſileenſis & adhærentes eidem, nec non omnia geſta & facta in præjudicium, læſionem & derogationem eorundem, eis legitime non citatis, nec legitime defenſis, de quibuſcumque dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, etiamſi Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatiæ, &c. exiſtant juribus & bonis quibuſcumque, & ſpecialiter contra reverendiſſimos dominos Cardinales de Cypro, ſancti Sixti, & Firmanum, ac omnia in priſtinum ſtatum per ſuas litteras reducet, ac ſi non emanaſſent cum clauſulis opportunis, mandando ſub pœnis formidabilibus omnibus, qui ſe de dictis dignitatibus, beneficiis, commendis, & officiis, juribus & bonis intromiſiſſent, vel ratione dictarum privationum ſeu ſuarum ordinationum quarumcumque ſe vellent intromittere, ut ab ipſa intromiſſione & omni moleſtia penitus deſiſtant. Utrum autem fuerit legitima citatio & defenſio, ſtabitur judicio ipſius ſacri Concilii. Quodque deinceps a novitatibus & gravaminibus ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro Concilio, vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtet, ut ſit vera caritas inter ſacrum Concilium & ſuam ſanctitatem ad Dei honorem & utilitatem univerſalis Eccleſiæ, ac ſine aliquo rancore aut ſuſpicione conſiſtere valeat: & ut ipſe dominus Eugenius poſſit agnoſcere puram ac rectam ſacri Concilii intentionem, ac veram caritatem, quam erga ipſum habet, & habere in futurum intendit, oblationem alias factam in reſponſione data primis Ambaxiatoribus ipſius domini Eugenii, quæ incipit, Cogitanti, &c. iterum hæc ſancta Synodus, etiam alia addendo, repetit in hunc modum: Ecce ſi quid culpæ commiſſum eſt attentando diſſolutionem, aut in confectione & publicatione trium Bullarum in revocatione per ipſum dominum Eugenium fienda contentarum, ſacrum Concilium penitus abolet, dummodo ipſe dominus Eugenius omnia & ſingula ſuperius contenta realiter & cum effectu adimpleverit, & infra terminum in præſenti decreto noſtræ prorogationis ſtatutum huic ſacro Concilio per ſuas authenticas litteras ſignificaverit. Quod ſi fecerit, nemo erit noſtrum qui pedes ejus ut beati Petri non oſculetur, qui ut Vicarium Chriſti non honoret. Erit Concilii caput: omnes ad eum reſpicient: omnes ei complacere, obſequi, & quantum cum Deo poterunt deſervire curabunt. Offerimus etiam quidquid dici aut cogitari poteſt nos fideliſſime facturos, quantum cum Deo fieri poterit pro omni & honore & ſtatu tam ſuæ ſanctitatis quam omnium ſuorum.

ANNO CHRISTI 1433.

Papa caput Concilii.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſeptimo Idus Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio.

SESSIO XV.

De Conciliis Provincialibus & Synodalibus.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

PRidem hæc ſancta Synodus quoddam ſaluberrimum promulgavit decretum, pro ſtabilitate & robore Generalium Conciliorum, quorum frequens celebratio præcipua eſt agri Dominici cultura. Verum cum ad eandem culturam non dubium ſit pertinere Epiſcopales Synodos, & Concilia Provincialia, prout veteres canones decreverunt frequentari: ideo eadem ſancta Synodus antiquos & laudabiles mores noſtris cupiens temporibus obſervari, ſtatuit atque præcipit Synodum Epiſcopalem in qualibet diœceſi poſt octavas dominicæ Reſurrectionis, vel alia die ſecundum conſuetudinem diœceſum, ad minus ſemel in anno, ubi non eſt conſuetudo bis,

Huic ſeſſioni interfuit imperator cum inſigniis.

bis, annuatim celebrari per diœceſanum pro-
ANNO CHRISTI 1433. pria in perſona, niſi canonico impedimento fuerit præpeditus, & tunc per Vicarium ad hoc idoneum. Quæ Synodus ſaltem biduo vel triduo duret, vel prout neceſſarium Epiſcopis viſum fuerit.

Prima autem die convenientibus diœceſano & ömnibus aliis qui hujuſmodi Synodo intereſſe tenentur, infra miſſarum ſolemnia, vel poſt, diœceſanus vel alius ejus nomine verbum Dei proponat, exhortando omnes ad bonos mores ſectandum, abſtinendum a vitiis, & ad ea quæ pertinent ad Eccleſiaſticam diſciplinam & officia ſingulorum, & præſertim ut hi, quibus animarum cura commiſſa eſt, diebus dominicis & aliis ſolemnitatibus plebem ſubjectam doctrinis & monitis ſalutaribus inſtruant. Poſtea legantur ſtatuta provincialia & Synodalia, & inter alia aliquis compendioſus tractatus, docens quomodo Sacramenta miniſtrari debeant, & alia utilia pro inſtructione ſacerdotum. Deinde ipſe diœceſanus de vita & moribus ſubditorum ſolerter inquirat, labem ſimoniacæ pravitatis, contractus uſurarios, concubinatum, fornicationem, & alia quævis crimina & exceſſus, debita correctione cohibeat. Alienationes rerum Eccleſiaſticarum a jure prohibitas revocet, clericorum abuſus, & aliorum ſubjectorum, qui circa divinum officium & delationem debiti habitus defecerint, in me-
Libro 6. lius reformet & emendet. Et quoniam multa ſcandala ſæpe contingunt, eo quod conſtitutio Bonifacii Papæ VIII. quæ incipit, Periculoſa, edita ſuper clauſura monialium, non ſervatur, ſtudeat ipſe diœceſanus, ut omnino juxta ipſius conſtitutionis tenorem executioni
De regularibus. demandetur: nec non ut quicumque religioſi diœceſano ſubjecti, regulas & conſtitutiones ſuarum religionum, præſertim ut ab eis omnis proprietas abdicetur, inviolabiliter obſervent. Ne etiam in receptione ipſorum ad religionem
De hæreſibus. quidquam per ſimoniam exigatur. Præcipua autem in ipſa Synodo Epiſcopi cura ſit, inquirere ac debitis remediis occurrere, ne aliquod dogma hæreticum, erroneum, aut ſcandaloſum, ſeu piarum aurium offenſivum, ſortilegia, divinationes, incantationes, ſuperſtitiones, & quævis diabolica figmenta, diœceſim ſuam inficiant. Inſtituanturque præterea teſtes Synodales, viri graves, providi & honeſti, legis Dei zelum habentes, juxta diœceſum latitudinem in numero competenti, aut alii eorum poteſtatem habentes, ubi alii non ſunt ad hoc inſtituti, qui ſi diœceſano minus idonei videantur, eos amovendo, alios (prout ei videbitur expedire) inſtituat. Hi autem in manibus ipſius diœceſani vel ſui vicarii jurare teneantur, ut tradit canon, Epiſcopus in Synodo: qui per anni circulum luſtrantes ipſam diœceſim, quæ corrigenda vel reformanda viderint, his ad quos talia corrigere vel reformare pertinet, referant. Quæ niſi correcta vel reformata jam fuerint, ad Synodum ſubſequentem perferant, in qua debitis remediis occurratur. Sed & præter illa quæ a teſtibus Synodalibus, vel aliis eorum officia exercentibus, diœceſanus audierit, inquirat & ipſe diligenter de cunctis ſubditorum ſuorum exceſſibus, & taliter in delinquentes inſurgat correctionis debitæ diſciplina, ut aliis malignari volentibus tranſeat in exemplum.

Celebretur quoque in ſingulis provinciis ſaltem infra biennium a fine Concilii Generalis, & deinde ad minus ſemel de triennio in trien-
ANNO CHRISTI 1433. nium, provinciale Concilium in loco tuto: in quo tam Archiepiſcopus quam ſuffraganei omnes, & alii qui in hujuſmodi Conciliis provincialibus intereſſe tenentur, debite vocati interſint. Quod ſi Epiſcopus canonico fuerit impedimento detentus, procuratorem ſuum deſtinet, non ſolum ad excuſandum & probandum abſentiæ cauſas, ſed etiam ipſius nomine Concilio intereſſendum, ſuſcipiendumque quidquid Concilium duxerit ſtatuendum. Alioquin ipſe Epiſcopus a perceptione medietatis fructuum unius anni ſuæ Eccleſiæ, qui per perſonam in ipſo Concilio deputandam ipſius Eccleſiæ ſuæ fabricam effectualiter convertantur, eo ipſo ſit ſuſpenſus. Alii vero venire negligentes Concilii arbitrio puniantur, aliis juris pœnis in ſuo robore duraturis. Concilio autem Generali durante, & per ſex menſes ante, hujuſmodi provincialia Concilia non celebrentur. Porro in hujus inchoatione Concilij ipſe metropolitanus, vel alius ejus nomine, infra miſſarum ſolemnia, vel poſt, exhortatorium ſermonem faciat, ea quæ ad ſtatum Eccleſiaſticum, & præcipue ad pontificale officium pertinet, ſerioſe memorando, comminandoque ſingulis, quod juxta Prophetæ ſententiam, ſi eorum culpa cujuſvis anima perierit, illius ſanguis de manibus eorum a Domino exigetur. Præcipue autem fiat tunc monitio exacta, ut dignis & bene meritis, quorum vita ſufficienti teſtimonio nota ſit, ordines & beneficia ſine ulla ſimoniaca labe conferantur. Et ſuper omnia, ut in animarum cura committenda, ſumma diligentia & matura inquiſitio adhibeatur. Et ut bona Eccleſiaſtica nullatenus ad uſos illicitos, quinimmo ad honorem Dei, Eccleſiarum conſervationem, (habendo ſecundum ſacros canones præcipuam curam pauperum & indigentium) laudabiliter convertantur, ſcientes quod de his omnibus apud tribunal æterni Judicis uſque ad minimum quadrantem rationem reddituri ſunt. In quibus quidem Conciliis de corrigendis exceſſibus, moribuſque ſubditorum reformandis, & præcipue qualiter Epiſcopi in conferendis beneficiis & confirmandis electionibus, miniſtrandis ordinibus, deputandis confeſſoribus, prædicando ad populum, & puniendo exceſſus ſubditorum, obſervationeque Epiſcopalium Synodorum, ceteriſque ad officium Epiſcopale ac juriſdictionem & adminiſtrationem eorum in ſpiritualibus & temporalibus quomodolibet ſpectantibus ſe geſſerint, & præſertim an a ſimoniaca labe manus innoxias ſervent, diligens inquiſitio ſecundum juris diſpoſitionem fiat, ut omnes qui in præmiſſis deliquiſſe comperti fuerint, per ipſum Concilium corrigantur & puniantur. Simili modo de ipſo metropolitano circa omnia ſupradicta diligenter inquiratur, cujus exceſſus & defectus ipſum Concilium eidem ſpecialiter exprimat, ipſum admonendo & obſecrando, ut, cum aliorum pater vocetur & eſſe debeat, a talibus omnino deſiſtat. Et nihilo minus inquiſitionem de ipſo habitam, in ſcriptis redactam, ad Romanum Pontificem vel alium ejus ſuperiorem, ſi quem habeat, ſine mora tranſmittat, ut ab eo punitionem & reformationem ſuſcipiat condecentem. Inter cetera, ſi quæ diſcordiæ, contentiones & inimicitiæ, inter quoſcumque viguerint, quæ quietem & tranquillitatem provinciæ poſſent perturbare, curet omni ſtudio ſacrum Concilium illa ſedare, &

Exech. 3.

Matth. 5.

more

ANNO CHRISTI 1433.

more piorum patrum ad pacem concordiamque filiorum vigilanter intendat. Et si inter regna, provincias & principatus hujusmodi discordias suscitari contingat, mox sancti Dei Antistites Concilia provinciarum suarum simul congregari procurent, & sibi invicem consilium & auxilium impendentes cuncta discordiarum fomenta amputare studeant: neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant, sed ad Deum solum & salutem populi mentis oculos erigentes, ad sanctum pacis opus omni tepiditate semota invigilent.

Cogitentur insuper in provinciali Synodo, quæ immediate Generale Concilium subsequens antecedit, omnia quæ in eodem Generali Concilio visa fuerint prosequenda, ad Dei gloriam & provinciæ commodum, salutemque Christiani populi. Ibidemque eligantur in numero competenti qui ad proximum Generale Concilium vice tutius provinciæ debeant proficisci, quibus per subsidium vel alias provideatur, prout de jure & Concilio provinciali fuerit visum expedire, ita tamen, quod illi qui ultra personas (ut prædictum est) deputatas ad ipsum Concilium Generale accedere voluerint, aut eorum clerus, nullatenus propterea graventur. Relegantur quoque in unoquoque provinciali Concilio, quæ secundum canonicas sanctiones in eisdem legi præcipiuntur, ut ea & inviolabiliter observentur, & transgressoribus pœnæ debitæ inferantur. Quod si metropolitani vel diœcesani prædictis terminis in celebrandis provincialibus & Episcopalibus Synodis, cessante legitimo impedimento, fuerint negligentes, medietatem omnium fructuum & obventionum, ratione suarum Ecclesiarum ad eos pertinentium, fabricæ ipsarum Ecclesiarum applicandam eo ipso amittant. Qui si in eadem negligentia per tres proximos menses perseveraverint, ab officiis & beneficiis sint ipso facti suspensi. Quibus transactis temporibus, sub antescriptis pœnis, antiquior in provincia ordine Episcopus ipsius metropolitani Episcopi, aut major in dignitate post pontificalem in sacris constitutus, nisi ad alios forsan de consuetudine vel privilegio pertineat, negligentiam in celebrandis prædictis provincialibus & Episcopalibus Synodis supplere teneantur. Jubet insuper hæc sancta Synodus omnibus Prælatis religionum & ordinum quorumcumque, ad quos celebrare capitula pertinet, quod illa statutis temporibus sub prædictis pœnis servent, & servari faciant, in quibus secundum canonicas sanctiones & religionum constitutiones, cum omni studio & diligentia ad veram singularum religionum & ordinum reformationem intendant, ita ut deinceps in singulis monasteriis juxta proprias regulas & constitutiones debite regularis vigeat observantia: & præcipue, ut tria substantialia professionis vota omnino observentur. Per præmissa autem hæc sancta Synodus non intendit juribus quorumcumque quomodolibet derogare.

Datum Basileæ in sessione publica celebrata in Ecclesia majori Basileensi, sexto Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimotertio.

SESSIO XVI.

ANNO CHRISTI 1433.

Per quam declarat Papam Eugenium Concilio adhærere, celebratis ceremoniis consuetis, & in ea incorporantur Bullæ Eugenii.

I.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Litteris sanctissimi domini Eugenii Papæ quarti more curiæ Romanæ bullatis, ac per nonnullos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales subscriptis, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, huic sacro Concilio in Generali Congregatione per venerabiles Joannem Archiepiscopum Tarentinum & Christophorum Cervientem Episcopum Oratores suos præsentatis, lectis, examinatis & diligenter inspectis, eadem sancta Synodus decernit & declarat, præfatum dominum Eugenium per prædictas litteras satisfeciſſe plenarie monitioni, citationi & requisitioni hujus sacri Concilii, prout in decreto in decimaquarta sessione promulgato, & in schedula in eodem decreto inserta, continetur. Ipsasque litteras approbat, acceptat, & admittit, ratasque habet & gratas, & sic ab omnibus haberi vult; mandans dictarum litterarum transumpta sub Bulla sacri Concilii dari debere omnibus, habere volentibus, quibus transumptis eandem fidem dari decernit quæ ipsis litteris originalibus daretur. Tenor vero dictarum litterarum sequitur, & est talis.

Hiuc sessioni interfuisse asseritur etiam imperator in habitu imperiali, & Prælati nonaginta, omnes sedentes cum mitris albis planis capitibus eorum superpositis.

II.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Dudum sacrum Generale Basileense Concilium, per Generalium Constantiensis & Senensis Conciliorum statuta, ordinationesque felicis recordationis Martini Papæ quinti ac nostras, pro extirpatione hæresum, pace populi Christiani, ac generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris & pertinentibus ad ea, legitime inchoatum, ex certis causis in aliis nostris litteris expressis, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu dissolvimus. Verum cum ex dicta dissolutione ortæ sint graves dissensiones, & graviores oriri possent, nihilque magis optemus, quam quod prædicta sancta opera debitum sortiantur effectum, de consilio & assensu venerabilis fratris Jordani Episcopi Sabinensis, & dilectorum filiorum nostrorum Antonii sancti Marcelli, Francisci sancti Clementis, Angeloti tituli sancti Marci presbyterorum, ac Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, & Ardecini sanctorum Cosmæ & Damiani diaconorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, decernimus & declaramus, præfatum Generale Concilium Basileense a tempore prædictæ inchoationis suæ legitime continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse, continuari, ac prosecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset. Quinimmo præfatam dissolu-

Litteræ Eugenii Pontificis.

ANNO CHRISTI 1433.

ſolutionem irritam & inanem de conſilio & aſſenſu ſimili declarantes, ipſum ſacrum Generale Concilium Baſileenſe pure, ſimpliciter & cum effectu ac omni devotione & favore proſequimur, & proſequi intendimus. Præterea, ut mentis noſtræ integritas & devotio, quam ad univerſalem Eccleſiam & ſacrum Generale Concilium Baſileenſe gerimus, omnibus conſtet evidenter, duas noſtras litteras pridem in palatio Apoſtolico promulgatas, nam tertias, quarum tenor de verbo ad verbum inferius deſcribitur, quæ dicuntur incipere, Deus novit, cum a nobis aut de ſcitu noſtro nunquam emanarint, licet ſuperfluum videatur quod non extat revocare, tamen quia petitum eſt, & ad cautelam, ſi ullo unquam tempore apparent, & alias quaſcumque, & quidquid per nos aut noſtro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, revocamus, irritamus, & annullamus, nullas & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Item revocamus quoſcumque proceſſus, quarumcumque cenſurarum, privationum & ſuſpenſionum, factos contra ſuppoſita hujus ſacri Concilii Baſileenſis, & adhærentes eidem, nec non omnia geſta & facta in præjudicium, læſionem & derogationem eorundem, eis non legitime citatis nec legitime defenſis, de quibuſcumque dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, etiamſi Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiſcopatus Epiſcopatus, Abbatiæ, &c. exiſtant, juribus & bonis quibuſcumque, & ſpecialiter contra Cardinales de Cypro, ſancti Sixti & Firmanum, ac omnia in priſtinum ſtatum, perinde ac ſi non emanaſſent, cum clauſulis opportunis. Mandantes ſub pœnis formidabilibus omnibus, qui ſe dictis dignitatibus, beneficiis, officiis, juribus & bonis intromiſiſſent, vel ratione dictarum privationum, ſeu noſtrarum ordinationum quarumcumque ſe vellent intromittere, ut ab ipſa intromiſſione & omni moleſtia penitus deſiſtant. Utrum autem fuerit legitima citatio & defenſio, ſtabitur judicio ipſius ſacri Concilii. Nos autem deinceps a novitatibus & gravaminibus ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro Concilio, vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtemus. Tenor vero præfatarum litterarum ſequitur, & eſt talis.

ANNO CHRISTI 1433.

ſtro nomine præſiderent, continuari debere, prout in diverſis deſuper confectis noſtris litteris plenius continetur. Cum autem qui Baſileæ congregati erant, prout ſunt, etiam poſt diſſolutionem & decretum hujuſmodi, ac etiam ante adventum dictorum Legatorum, non ad communem utilitatem, ſed ad privatas paſſiones intenti, nullaque auctoritate ſedis apoſtolicæ ſuffulti, multa & gravia, etiam præter illa tria propter quæ fuerat ibi principaliter Concilium a principio conſtitutum, tamquam haberent Generalis Synodi, nobis etiam contradicentibus, poteſtatem, diſponere, ordinare, ſtatuere, ſancire, declarare, & mandare præſumpſerint, in noſtrum & ſedis apoſtolicæ ac venerabilium fratrum noſtrorum Cardinalium & aliorum nobis adhærentium grave præjudicium, præter & contra ſanctorum patrum decreta & canonicas ſanctiones: Nos attendentes quod ea quæ per eos ſic perperam ſtatuta, facta & ordinata exiſtunt, ſi ſub diſſimulatione & ſilentio præterirent, in magnum atque evidens præjudicium Eccleſiæ atque apoſtolicæ ſedis, & grave ſcandalum plurimorum veriſimiliter redundare poſſent, cum non ad reformationem, ſed ad deformationem, non ad unitatem, ſed ſciſſuram Eccleſiæ, non ad hæreſes tollendas, ſed nutriendas, non ad pacem fidelium, ſed diſcordiam ſeminandam ſpectare videantur: ac propterea volentes, prout ex debito paſtoralis officii tenemur, quantum Altiſſimus permiſerit, futuris ſcandalis celeri remedio providere, omnia & ſingula geſta, facta & ordinata, ſancita, decreta & declarata per præfatos Baſileæ congregatos & exiſtentes, videlicet citationes, proceſſus & ſententias, ſtatuta & decreta, quæ de nobis ſeu contra nos, jura & libertatem noſtram & ſedis apoſtolicæ vel venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſeu ipſorum aliquem, aut Prælatos quoſcumque, ſive curiales, aut Romanam curiam ſequentes, uſque ad præſentem diem facere, ſtatuere, attentare, & ordinare nimium præſumpſerunt, & quæ uſque ad acceſſum ipſorum Legatorum ad ſupraſcriptam civitatem Baſileenſem, & in ipſo Concilio præſidentium, quomodolibet per eos in futurum fient, agentur, ordinabuntur, ſancientur, ſtatuentur, attentabuntur, & mandabuntur, exceptis his in quibus eis per noſtras litteras facultatem conceſſimus, irrita eſſe & inania, nullumque effectum debuiſſe aut debere ſortiri, auctoritate Apoſtolica, de conſilio & aſſenſu præfatorum fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, tenore præſentium declaramus, decernimus, & pro infectis haberi volumus & mandamus. Ipſaque, & maxime Legationes in terris Eccleſiæ, creationes & ordinationes officialium, beneficiorum collationes, ac omnia & ſingula inde ſecuta, vel quæ in poſterum ſequi poſſent, exnunc præfata auctoritate cum de facto proceſſerint, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine caſſamus, irritamus, & annullamus, ac nullius eſſe decernimus roboris vel momenti; diſtrictius inhibentes univerſis Chriſti fidelibus, ne decretis, ordinationibus, mandatis, factis & geſtis hujuſmodi aliquo modo pareant vel intendant, aut pro talibus reputent; declarantes omnes & ſingulos, cujuſcumque ſtatus, gradus & præeminentiæ exiſtant, etiamſi imperiali, regali, Cardinalatus, ſive quacumque alia Eccleſiaſtica ſive ſæculari præfulgeant dignitate, nullo vinculo juramenti, promiſſionis, facti, aut conventionis prædictis

III.

Prima Bulla revocata.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad futuram rei memoriam.

Inſcrutabilis Divinæ providentiæ altitudo ad hoc nos, maximæ poteſtatis deſuper plenitudine nobis tradita ſuper univerſum gregem Dominicum in Præſulem conſtituit, ut ad removendum atque extirpandum de agro Dominico vepres, ex quibus poſſent Eccleſiæ ſuæ ſanctæ & Chriſtianæ Reipublicæ diſſenſiones & ſcandala provenire, cura aſſidua & pervigili intendamus. Sane cum dudum ex certis & rationabilibus cauſis Concilium, quod nonnulli Baſileæ congregatum eſſe dicebant, diſſolventes, illud ad civitatem noſtram Bononienſem duxerimus commutandum; poſtmodum, ceſſantibus dictis cauſis, præfatum Concilium in ipſa civitate Baſileenſi decrevimus per noſtros Legatos, qui ibidem no-

dictis factæ; quomodolibet se teneri. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, constitutionis, voluntatis, mandati, cassationis, irritationis, annullationis & inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, beatorum Apostolorum Petri & Pauli ejus, se noverit incursurum.

ANNO CHRISTI 1433.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, quarto Kalendas Augusti, Pontificatus nostri anno tertio

IV.

Secunda Bulla revocata.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

In arcano nostræ mentis sæpissime cogitantes quod nisi superinvalescenti hominum malitiæ qui Ecclesiam Dei variis quæsitis coloribus perturbare conati sunt, auctoritas Romanorum Pontificum restitisset, diversa in Ecclesia Dei scandala emersissent; non solum debitum, sed etiam necessarium reputamus, ut nos quoque ea quæ in Ecclesiæ scandalum, nostrumque & sedis Apostolicæ contemptum & dedecus fieri conspicimus, debitis remediis comprimamus. Sane cum ad nostram notitiam nuper pervenisset, quoddam prætensum decretum datum tertio Idus Julii anno Domini 1433. emanasse, in quo inter cetera contineri videtur, nos infra sexaginta dierum spatium dictis congregatis pure & simpliciter adhærere debere: venerabilibus autem fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, nec non quibuscumque in Romana curia existentibus, mandari dicebatur, ut post ipsum terminum lapsum, infra viginti dies proxime sequentes, sub pœna privationis omnium beneficiorum suorum, commendarum, pensionum, officiorum, & gratiarum quarumcumque, quam incurrent ipso facto, Romanam curiam relinquerent: omnes insuper causas in ipsa cura pendentes ad se eo casu advocabant, prout hæc & nonnulla alia in ipso prætenso decreto dicuntur plenius contineri: nos ex incumbenti nobis cura officii pastoralis adstricti ad tuendam nostram sedisque Apostolicæ auctoritatem, Cardinalium quoque, Patriarchatum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Officiariorum, & aliorum curialium prædictorum, asserentium ipsius decreti * ex defectu potestatis condentium, ac in hac parte supplicantium, ut super præmissis providere vellemus, gravi querela commoti, auctoritate Domini nostri Jesu Christi, qui nos suum in terris Vicarium constituit, ac de potestatis nostræ plenitudine pronunciamus, decernimus, ac etiam declaramus, præmissum assertum decretum, ac omnia & singula in eo contenta, nullum & inane penitus extitisse, & existere, nulliusque auctoritatis, valoris vel momenti: ipsumque & quæcumque in ea comprehensa eadem auctoritate revocamus, cassamus, irritamus, & pro infectis haberi volumus, & mandamus, decernentes insuper & etiam statuentes, processus omnium beneficiorum, officiorum, dignitatum, pensionum, commendarum seu titulorum quorumcumque collationes & dispositiones quascumque, in vim ejusdem decreti quomodocumque & qualitercumque factas & fiendas, & omnia inde secuta notorie, nullius extitisse vel existere firmitatis. Mandamus insuper omnibus & singulis Christi fidelibus, Ecclesiasticis & sæcularibus, cujuscumque dignitatis, status seu conditionis existant, etiamsi imperiali, regali, reginali, Cardinalatus, Patriarchali, vel quavis alia præfulgeant dignitate, sub anathematis pœna, & privationis, quam contrafacientes incurrere volumus ipso facto, dignitatum, officiorum & beneficiorum suorum quorumcumque & inhabilitationis ad illa seu alia in posterum obtinenda, ne Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Prælatos, Officiarios, Clericos, seu alios Romanam curiam sequentes, in eorum personis, seu rebus Ecclesiasticis, beneficialibus spiritualibus, vel profanis, occasione præfati decreti turbent quomodolibet vel molestent, nec ea facientibus præstent auxilium, consilium vel favorem. Pari quoque pœna illos, qui auctoritate seu occasione quacumque, ea aut eorum aliqua ausi fuerint attentare, volumus subjacere, inhabilitantes eos ad quascumque dignitates, honores, officia & beneficia in posterum obtinenda, supplentes ex eadem potestatis plenitudine omnes defectus, si qui forsan intervenerint in præmissis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ pronuntiationis, constitutionis, declarationis, revocationis, cassationis, irritationis, voluntatis, mandati, statuti, inhabilitationis & suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

ANNO CHRISTI 1433.

Datum Romæ apud sanctum Laurentium in Damaso, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimotertio, Idibus Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

V.

Tertia Bulla revocata.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei universis Christi fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem.

Deus novit secretorum omnium optimus perscrutator, quod usque adeo summopere atque diligenti studio procuravimus, ne sacrilegum schisma in Dei Ecclesia nasceretur, quod pauci etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Basileæ convenientes, ipsum possent verisimiliter (si ab inceptis non desisterent) inducere, nos etiam ad illa humiliando, ut scandala vitarentur, ac ipsis plurima permittendo, ad quæ de jure minime tenebamur, credentes ut exinde pacati, pax & tranquillitas inter nos & ipsos, immo verius in Christiana religione, oriretur. Sed non profuerunt, sive prodesse possunt, per nos pie, mansuete ac modeste cum ipsis dicta & gesta, ut potest notorie animadvertere Christicola quilibet orthodoxus, quin ipsi velint se a sancta sede Apostolica scindere, & divinum corpus Dominicum, id est sanctam matrem Ecclesiam, Christi tunicam inconsutilem, lacerare, ac scissuram pestiferam in ipsa conficere, nosque Petri successorem legitimum, licet immeritum, pro posse confundere; quas res hactenus Christianæ religionis principibus patefacere non curavimus, sperantes nostra cum mansuetudine & patientia omnia ad debitæ justitiæ semitas posse deducere, ac ipsos ab eorum co-

Hanc Bullam Eugenius pontifex negat se sciente confectam.

* *forte deest* defectum *seu* nullitatem.

natibus & erroribus revocare. Sed, proh dolor! nimium iſte morbus eorum canceroſus invaluit & quotidie convaleſcit, quia noſtra clementia & nimia benignitas ipſos contra nos quotidie reddit magis elatos. Et quamvis eorum deſideriis condeſcendentes mandaverimus iterum debere Baſileæ Concilium celebrari, ipſi tamen quoniam nobis oppido ſunt infeſti, & quos toleraſſe, & ipſis ſuarum contra ſedem Apoſtolicam rebellionum indulgentiam obtuliſſe, non profuit, eorum tamen intentionem executioni gaudent & cupiunt præcipue demandare, nos falſo de variis criminibus impetentes, ut valeant inhumaniter omni pontificali poteſtate nos proturbare: quorum callide dicta & geſta opus eſt refellere ne falſis detractionibus de nobis confictis valeant Chriſtianam circumvenire religionem, ac omnibus Chriſti fidelibus eorum geſta, dicta, & facta horrenda ſapere poſſe in futurum ſchiſma & peſtiferam hæreſim oſtendamus, noſtris his litteris ſingulariter eorum objectis reſpondentes. Objiciunt igitur primum, de nobis obloquentes, quod ſcandali & perturbationis cauſa in Eccleſia Dei introducendi perperam conati ſumus ſacrum Baſileenſe diſſolvere Concilium, quodque ex hoc univerſalem Eccleſiam conturbavimus, nec ſine conſenſu Concilii diſſolutionem illam facere valuimus: quæ cuncta veritati juris & facti penitus ſunt adverſa: quoniam primum noſtra nunquam fuit aut erit intentio ſacrum diſſolvendo exinanire Concilium, ac nolle ſecundum Conſtantienſis & Senenſis ſtatuta Conciliorum ipſam ſacram Synodum celebrari, in qua perfidæ hæreſes evellerentur, & Deo militantium in Eccleſia reformarentur mores improbi, ac alta pax & dulcis tranquillitas Chriſtiano populo traderetur; quin potius hoc tam ſalubre negotium ſemper inſedit & reſidet cordi noſtro. Et his de rebus cupientes ut ipſum per Apoſtolicæ noſtræ ſolertiæ ſtudium finem debitum conſequeretur, in noſtræ aſſumptionis principio ad ſummi Apoſtolatus apicem, mandavimus per dilectum filium Julianum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſancti Angeli diaconum Cardinalem ibidem Baſileæ ſanctam Synodum celebrari. Verum quoniam poſtmodum, ut aliis noſtris litteris curavimus Chriſticolis palam facere, juſtis de cauſis ex parte ipſius Juliani & nonnullorum tunc Baſileæ convenientium, per dilectum filium Joannem Puſcripatris ipſorum Oratorem, ad nos ſpecialiter deputatum, nos informati veridica relatione percepimus, quod Baſileæ pro tunc ſine magno temporis intervallo ipſius ſanctæ Synodi celebratio non eſſet poſſibilis, Concilium ipſum penitus non diſſolvimus ut ipſi non bene interpretati ſunt, ſed ad noſtram Bononienſem civitatem commutavimus, ſic quod ipſum in ſua eſſentia conſiſtere voluimus, ac a Baſileenſi civitate ſolum exolvimus. Quare nos indebite criminantur, quod ſcandala in Eccleſia Dei introducendi cauſa Concilium diſſipavimus, cum ipſum a Baſilea commutare, neceſſitatibus urgentibus, coacti fuerimus. Et quamvis nunc nobis ipſas cauſas per præfatum Oratorem intimatas inficiari non vereantur, orbi tamen toti notiſſimum eſt, illas cauſas celebrandi Concilii impeditivas extitiſſe veras. Nam fere octo menſes effluxerant, poſtquam ipſa initiari debuit ſancta Synodus, nec adhuc Baſileæ convenerant tres Epiſcopi, aut alii in toto numero decem Prælati, Regumque & Principum Procuratores ſive Nuntii pauci ſive nulli aderant cum quibus de Chriſtianorum pacatione ſive concordia poſſent aliqua pertractari, ut in Conciliis primum eſt decens inquirere. Doctorum & magiſtrorum fere nulli intererant, qui hæreticorum verſutiis reſiſtere poſſent, ac argumenta eorum ſophiſtica ſcirent refellere & confutare. Locus etiam ipſe Baſileenſis civitatis minime tutus videbatur, tum propter armatam finitimam hæreſim Bohemorum, tum propter ſubortam guerram inter dilectos filios viros illuſtres Burgundiæ & Auſtriæ Duces. His igitur & aliis juſtis & legitimis de cauſis, non ſcandalizandi Clerum, ſive errores ſtudio conficiendi, de ipſorum Cardinalium plurimorum conſilio & aſſenſu, qui nunc Baſileæ conveniunt, & hanc commutationem damnant, illam fecimus, præſertim his etiam de cauſis moti, quia ſperabamus quod in Italia conſiſtent cariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo, Romanorum tunc rege, nos facilius ambo potuiſſemus Bononiæ convenire, adeſſentque ibidem Bononiæ tunc celerius Prælati & Principes in numero copioſo, ſive ipſorum Procuratores & Nuntii, cum quibus melius & graviori maturitate ſingula in Conciliis agenda expedirentur, & majori cum reverentia ab omnibus Chriſti fidelibus reciperentur quam illa quæ per paucos Baſileæ convenientes fieri forſitan contigiſſent. Neſcimus ergo quomodo ipſam audent commutationem reprobare, cujus ipſi plurimi fuerunt auctores præcipui, damnant nanque eorum geſta, non noſtra, quia tunc eramus graviſſima corporali infirmitate gravati, cum ipſi diſſolutionem & translationem ipſam promovebant, ſuadebant, & efficere ſtuduerant, nobis præcipue ad memoriam reducentes, & his rationibus compellentes, quod dum eramus in minoribus conſtituti, una cum ipſis & aliis fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, voto & juramento nos adſtrinximus, quod in loco Concilium teneremus, in quo majori parti Cardinalium magis expediens videretur, cum Baſileæ non ſperaretur poſſe Concilium celebrari temporibus a jure decretis, jam fine temporis inſtante, & impedimentis ſubſiſtentibus antea enarratis, ſicque ipſi mutationem ſive translationem neceſſariam eſſe dicentes, & ut alio in loco transferremus ſedulo requirentes. Tandem fuit cauſa finalis ut ipſam translationem ſive commutationem faceremus, quam tamen & juſtam fuiſſe, & nobis ſoli cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus facere licuiſſe (prout egimus) etiam abſque alterius conſenſu Concilii, nemo ſanæ mentis ambigere debet. Nam etſi canon Conſtantienſis Concilii qui incipit, Frequens, ab ipſo Concilio editus, & a felicis recordationis Martino prædeceſſore noſtro non improbatus, locum mutare, vel tempus inceptionis Concilii prorogare nobis ſine Concilii conſenſu prohibere videatur, non tamen debet ſic abuſive interpretari, ut, cauſa imminente nobis etiam ſoli adempta fuerit circa loci mutationem, temporis prorogationem, diſpenſandi facultas, cum, etiamſi a Martino editus extitiſſet, illa non fuiſſet ſive eſſe debuiſſet prohibentis intentio, quæ ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari poſt ipſum, quinimmo eadem, poteſtate functuris, & infertur (prout eſt ſecundum omnia jura) in hac parte Concilium inferius ſummo Pontifice, Papamque ipſis priorem nequeunt ſolvere vel ligare, ſed nos in his Concilio ſuperiores ipſum poſſimus pro libitu regulare. Nam hoc de jure notiſſimum eſt,

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 39.

ANNO CHRISTI 1433.

est, quod possumus quæcumque statuta, decreta, declarata sive sancita per quoscumque prædecessores nostros, vel per quæcumque Concilia dummodo in ipsis Fidei fundamenta non existant sive ex hoc universalis Ecclesiæ bonum principaliter non turbetur, ut Vicarius Christi & irreprehensibiliter pro nostro amovere & corripere libitu voluntatis: & contra sentire non esset longævum ab hæresi. Velle ligare manus Vicarii Jesu Christi & in terris Dei Legati, sive ipsius gesta judicare vel improbare, quod sacrilegii crimen habet? Sed quæsumus, nobis dicant qui nobis detrahunt, quæ hæresis, quæ universalis Ecclesiæ turbatio, ex hac translatione loci surgere poterat, si nos sanctam Synodum Bononiæ commutavimus, ut ejus bonum non frustraretur ulterius, quod jam mensibus octo sine fructu aliquo extiterat prorogatum, & ipsius initiandi postmodum Basileæ vestigia commoda nulla videbantur? Profecto nullus per juris tramites ambulans, & non passione seductus, assereret quod Ecclesiæ fecerimus perturbationem, sed salutem: nec celebrationem Concilii frustravimus, sed id accelerare concupivimus. Taceant ergo hi qui sic nobis inhumaniter detrahunt; quoniam non ad Christianorum & Ecclesiæ noxam commutationem fecimus, sed pro salute tutissima, ut citius quæ in Concilio forent agenda finem debitum sortirentur. Fuit igitur a Basileensi civitate legitima protunc nostra Concilii dissolutio, ac ipsius ad Bononiam justissima translatio, & asserentes contra sunt penitus ab omni veritate ac fide catholica alieni. Nos insuper criminantur & diffamant, quod sacro Concilio pure & simpliciter non adhæremus, sed quotidie magis & magis contemnimus & despiscimus, quodque nos modeste & mansuete monere curaverint, ut scandalosam dissolutionem & Ecclesiæ Christi perturbationem amovere deberemus, quas res, inquiunt, nos pertinaciter recusare, & has ob causas nos citare & monere non sunt veriti, & tandem, (quod est deterius) si eorum vota infra sexaginta dies non adimpleverimus, nos ab omni Pontificali dignitate suspendisse profitentur: quæ quantum contra omnia sunt divina jura pariter & humana, ac hæresim manifeste nutrientia, breviter ostendemus: nam dissolutionem, quam scandalosam & Ecclesiam perturbantem esse dicunt, legitimis de causis & necessariis jure fecimus, ut ante retulimus. Quod igitur scandalum, quod juste, honeste & urgente necessitate factum extitit, potuit generare? profecto nullum, cum omnia quæ ad salutem Christianæ religionis debuissent in Basileensi Concilio expediri, & quæ protunc, cum ipsam sanctam Synodum commutavimus, ibidem Basileæ fieri non poterant, melius, celerius & commodius in ipsa Bononiensi Synodo perfici valuissent. Quam etiam Ecclesiæ turbationem fecimus, cum (ut paulo ante narravimus) illo in tempore quo Concilium commutavimus fere nulli Prælati convenerant? non poterant igitur perturbari qui non aderant; quia quod Concilium Basileæ fieret non curabant. Nam si affectassent, ibidem in tempore convenissent. Nec quoad illos qui convenerant, quia ita pauci numero erant, quod sine nostra auctoritate Ecclesiam universalem repræsentare non poterant, quamvis ipsi eam repræsentare se dixerint. Concilio igitur ad ipsam Bononiensem civitatem legitime transla-

A to, ibidem postmodum Basileæ cõvenientes velut locustæ acephali canonicum sine nostris præsidentibus non fecere Concilium, cum auctoritate carerent Apostolicæ sedis. Nec veræ sunt quas faciunt excusationes, quod Constantiensis Senensisque atque felicis recordationis Martini ac nostra auctoritate ipsorum Concilium vires habuerit & habeat. Nam nos prædictis veris causis subsistentibus, & nostram & piæ memoriæ Martini, & ipsorum Conciliorum auctoritates, ut jure fecimus, revocare potuimus, ut patule supra insinuavimus: quare post ipsam canonicam dissolutionem & auctoritatum prædictarum revocationem, absque ulla Apostolica auctoritate conveniebant sive B conveniunt. Unde verum non est dicere eorum canonicum post nostram dissolutionem & sine nostris præsidentibus fuisse vel esse Concilium, quoniam nulla rata est vel unquam erit Synodus Generalis, quæ summi Pontificis non fuerit auctoritate suffulta. Nec etiam eorum Spiritus sanctus est caput, cum misericors Jesus Christus super omnia summum Pontificem * Ecclesiæ post transitum verbi ad Patrem caput & Principem ab ipso Christo & Ecclesia constitutum Ecclesiæ instituerit, nos videlicet qui locum retinemus ipsius Vicarii Jesu Christi, quamvis immeriti. Sacrilegum igitur a nobis postulant & hæreticum, ut declarare velimus retroactis temporibus Basileæ continuo fuisse Con- C cilium, cum post nostram dissolutionem sine nostris præsidentibus regulare non facerent Concilium; quia eorum dicta, gesta & facta omnia contra divina jura pariter & humana perperam sunt confecta, & quæ per nos nullatenus sunt debita comprobari. Et in hoc est quod Christianam religionem circumvenire cupiunt, ut sub colore, quod continuo Basileæ Concilium fuisse declaremus, omnia eorum gesta & facta comprobemus, quæ adeo sunt minus bene composita, ut, etiamsi ab habentibus potestatem promulgata fuissent, essent irritatione, annullatione, & revocatione dignissima. Nam, quod nunquam est lectum, ipsi in civitate nostra Avinionensi & contra nostram voluntatem D constituere Legatum ausi sunt, illam tyranni- di unius Cardinalis nuper cum eis convenientis subjiciendo, spreto vero Legato de latere per nos & sedem Apostolicam constituto: unde tot guerrarum strages, tot rapinæ, tot homicidia, tot incendia suborta sunt. Sed tandem clementissimus Deus sua misericordia favit parti justiorem causam habenti, quia nostro vero dominio, & sub nostro Legato ipsa civitas est subjecta. Ipsi insuper de singulis Romanæ curiæ officiis inter seipsos dispœnere non sunt veriti, præsidentes ad præsidendum in eorum Generali Concilio deputando, nostris penitus præsidentibus spretis, cum quibus potuissent ac debuissent canonicam Synodum facere & firma- E re. Causarum etiam auditores a seipsis constituerunt, quod nusquam visum est, pontifice summo Romanam curiam tenente dum ad ipsam extirpationem hæresum, reformationem morum, pacemque Christicolarum universam intenti esse deberent, singulorum causas particulares studeant potius ventilare. Exercitium etiam vicecancellariatus officii uni ex ipsis contra nostram voluntatem tribuere præsumpserunt ac etiam generalia sive publica consistoria celebrare, omniaque attentare non formidant, quæ tantum sunt nobis & sedi Apostolicæ specialiter reserva- ta, perinde ac si universæ carnis viam essemus ingressi,

ANNO CHRISTI 1433.

Denotat Cardinalem sancti Eustachii, qui obiit postmodum in eodem Concilio

Denotat Cardinalem Rothomagensem, qui fuit vicecancellarius tempore Concilii.

greſſi, vel ſi omnis pontificalis ſummæ dignitatis poteſtas eſſet nobis adhuc viventibus & in Petri ſede legitime conſtitutis apud ipſos devoluta: quod aſſeverare eſt hæreticum & profanum, cum poteſtas apud nos & ipſos, & ſic duos, in ſolidum eſſe non poſſit: quia imaginari non poſſumus qua auctoritate, quo jure, nobis in ſede Apoſtolica conſiſtentibus beneficia conferant, niſi quod uſurpant contra juſtitiam jura noſtra: &, quod deteſtabilius eſt, illa quæ in noſtris prædeceſſoribus malefacta damnant, monaſteriorum religioſorum ſæcularibus clericis adminiſtrationes conceſſas ipſi ad inſtantiam cujuſdam principis ſæcularis fecerunt. Nam officium Generalis Humiliatorum, & illius Ordinis principale monaſterium, cuidam ſæculari clerico in commendam ſive adminiſtrationem conceſſerunt: quam rem, exemplo veluti pernicioſam, nos antea facere recuſavimus. Ipſi vero ut Epiſcopos habeant, continuo cognita contraria voluntate facere tentaverunt, & ſub tali eorum colorato titulo clericus autedictus in dicta adminiſtratione intruſus eſt, ita ut dici poſſit quod fere centum monaſteria regularia, quæ ſub officio Generalis dicti Ordinis regulari debuiſſent, ſub unius clerici ſæcularis ſunt adminiſtratione ſuppoſita: quæ quantum juri, quantum honeſtati, quantum bonis moribus conveniant, quiſque prudens animadvertere poteſt. Poſtremo tandem ultra aliud, quod nos & plurimos fratres noſtros ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales citare conati ſunt, etiam poſtquam decrevimus iterum ibidem Baſileæ debere Concilium agitari, nos etiam ab adminiſtratione ſummi Pontificatus ſuſpendere freti ſunt, ut ad ipſos poſſent ſaltem de facto ipſam noſtram ſummi Pontificis poteſtatem advocare, & ejus adminiſtrationem exercere, conferendo beneficia vel officia, & alia faciendo quæ nobis tantum ſunt a jure conceſſa ſive præmiſſa. Iſtæ ſunt ergo cauſæ, quare continuo Baſileæ fuiſſe Concilium per nos declarari cupiunt. Iſti ſunt qui, quoniam eorum vota pati non volumus, de nobis tot mendacia confingunt. Iſtæ ſunt hæreſes quas extirpare cupiunt. Iſtæ ſunt reformationes debitæ quas in Eccleſia Dei introducunt, & pax & tranquillitas quas univerſis Chriſti fidelibus diſponunt, quia inter ſeipſos poteſtatem noſtram dividunt, & ſibi ipſis adſcribere cupiunt, ut quæ beneficia vel officia, ſive honores, quos a nobis conſequi non valuerunt, ſcindendo Dei Eccleſiam conſequantur. Abſit igitur a nobis, abſit, ut talem declarationem faciamus, & quod talia geſta comprobemus. Prius eſt enim ut non ſolum pontificatum vel partem ejus, ſed animam tollant, quam Fidem catholicam nobis auferant. De hoc autem vero ad oſtendendam noſtram ſinceram & puriſſimam intentionem, quam habemus ut Concilium fiat, & quod omnia ad finem debitum perducantur, contenti ſumus & volumus pure & ſimpliciter continuo fuiſſe Concilium, ita tamen, quod omnia geſta & attentata contra nos, ſive ſedis Apoſtolicæ libertatem vel privilegia, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ Cardinales ac nobis adhærentes, prout de facto fecerunt, ſic de facto ante omnia revocent, noſtroſque Legatos juxta juris regulas præſidentes admittant. Objiciunt etiam nobis, & admirari videntur, quod Baſileæ juſſimus ſacram Synodum celebrari, ac mandavimus cum Concilii conſilio agenda per præſidentes perfici. Dicimus, quod Concilium duntaxat potens eſt, ipſos autem præſidentes ſequi neceſſe eſt: & ideo ſi Concilium dictaret ſive conſuleret aliquid Eccleſiæ expedire, præſidentibus vero non placeret, hoc ipſum minime fieri poſſet, ſic quod de judice Concilium conſiliarius formaretur. Sed hi ſic dicentes, ſi nulla jura vidiſſent, ſatis eſſet. Nam ſi * ipſi omnia mundi jura percontentur, omnia volunt quod quæ Concilio ſtatuuntur, declarantur, ſeu ſanciuntur, a Papa vel ejus Legato conſtituantur atque promulgentur, ſacro Concilio conſulente, ſive etiam approbante. Nam ſi Papa vel Legatus ejuſdem nollent diſponere aliqua, contra Concilium affectaret, Papæ ſententia, vel ejus Legati perſonam ſummi Pontificis repræſentantis, non Concilii voluntas ſequenda foret, cum ſuper omnia Concilia habet poteſtatem Papa, niſi forte quæ ſtatuenda forent catholicam Fidem reſpicerent, vel, ſi non fierent, ſtatum univerſalis Eccleſiæ principaliter perturbarent, quia tunc Concilii ſententia eſſet potius attendenda. Verba igitur noſtrarum litterarum ſecundum juris formam interpretanda ſunt, ut quæ ad ſolum Concilium ſpectarent, quæ ſunt numero plurima, cum Concilio expediantur & fiant, alii vero juris tramitem imitentur. Et hoc eſt in quo potiſſime falluntur qui Baſileæ conveniunt. Nam credunt in ſingulis agendis eſſe judices ſupra Pontificem, quod eorum actiones demonſtrant. Nam in ſingulis ſe nobis ſuperiores reputant, quod tamen aſſeverare eſt hæreticum & profanum. Obmuteſcant igitur, & noſcant quod etiam ſic cum Concilio fieri mandavit felicis recordationis Martinus noſter proximus prædeceſſor, nec velint noſtram puram intentionem in ſingulis lacerare, quam etiam cum aliis laceſſere conantur, aſſeverantes noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem non fuiſſe canonicam electionem. Sed, o miſericors Deus, cur oculos tuæ piæ juſtitiæ contra præfatos non convertis? Nam plurimi ex his qui talia proferunt, ſunt qui nos in Petri cathedram dirigentes inthronizaverunt, iſti nos conſecraverunt, iſti nos coronaverunt, & aliqui ex eis, ut a vero Chriſti Vicario pontificatus inſignia ſuſceperunt, alii vero ex eis fere omnes gratias ſive beneficia plurima ſunt adepti, & nos annis plurimis pro ſummo vero Pontifice venerati ſunt. Igitur imaginari non poſſumus qua fronte, qua audacia, quo colore, poſſint noſtram catholicam electionem in dubium revocare, præſertim cum ipſorum allegent maximam turpitudinem. Quare, principes Chriſtiani religioſiſſimi, voſque alii Chriſticolæ orthodoxi, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti præfatos Baſileæ convenientes adhortemini, ut deſiſtentes ab inceptis, velint noſtros præſidentes admittere, ut canonicam Synodum facientes, poſſint bona illa, propter quæ ſacrum Concilium eſt inſtitutum, debitæ executioni demandare. Quod ſi ſecus (quod abſit) fecerint, & Dei Eccleſiam ſcindere (ut hactenus ſunt conati) concupiverint, nec præſidentibus intendere reformationi Eccleſiæ ſtuduerint, tunc vos Chriſticolas principes iterum per ejuſdem miſericordiam obſecramus qui pro nobis mortem ſubiit temporalem, ut velitis eorum improbis conatibus pro poſſe reſiſtere, præſertim ne ſchiſma nefandiſſimum in Dei Eccleſia oriatur. Nam hoc ad principes pertinet ſæculi Chriſtianos, ut eorum temporibus pacatam velint eſſe matrem

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

* ipſa

Locus obſcurus

trem Eccleſiam, unde ſunt ſpiritualiter nati. Quod pſalmographi verbum oſtendit, cum inquit: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*, &c. Sed quomodo ſerviunt principes in timore, niſi ea, quæ contra ſanctam matrem Eccleſiam & juſſa Domini ſunt, religioſa ſeveritate prohibendo atque plectendo? Agite igitur, viriliter agite adverſus Chriſti vineam & agrum Dominicum devaſtare cupientes, nec permittere velitis quod ſine auctoritate Pontificis conciliabula, non Concilia, fiant: quomodo in futurum poſſet eſſe exemplum pernicioſiſſimum, ut decem ſive plures ad libitum ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate aliquo in loco Prælati convenirent, ſcandalizarentque populum Chriſtianum orthodoxum, ac contra Chriſti vicarium pro libitu reſilirent, ut reſiſtentes malis actionibus, æternam gloriam mereamini. Datum Romæ apud ſanctum Laurentium in Damaſo, anno Incarnationis Dominicæ 1433. Idibus Septembris, pontificatus noſtri anno tertio. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, proſecutionis, intentionis, caſſationis, revocationis, irritationis, annullationis, voluntatis, reductionis, & mandati infringere, vel ei auſu temerario contrare. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1433. XVIII. Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno tertio. Ego Jordanus Epiſcopus Sabinenſis manu propria ſubſcripſi. Ego Antonius tituli ſancti Marcelli manu propria ſubſcripſi. Ego Lucidus Cardinalis de † Comite manu propria ſubſcripſi. Joannes de Nurſia. Poggius.

† de Comitibus Nurſienſibus iſte fuit ſcriptor Eugenii Poggius ſecretarius, Poggiq; nomen a tergo Bullæ ſcriptum fuit.

Datum in ſeſſione publica in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Nonis Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

Die ſabbati XXIV. Aprilis 1434. in congregatione Generali Domini Legati ſanctiſſimi domini noſtri incorporati ſunt ſacro Concilio nominibus privatis, ut ſequitur, videlicet reverendiſſimi reverendique patres domini Cardinalis ſanctæ Crucis, Archiepiſcopus Tarentinus, Epiſcopus Paduanus, & Abbas ſanctæ Juſtinæ, &c.

Oratores ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ quarti in eorum incorporatione jurabunt nominibus propriis fideliter laborare pro ſtatu & honore hujus ſacri Concilii & ejus decreta defendere, & manutenere, & ſpecialiter decretum ſacri Concilii Conſtantienſis, cujus tenor ſequitur, & eſt talis: Primo, quod Generalis Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuscumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem & extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis hujus ſanctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Item jurabunt dare ſanum & ſalubre conſilium ſecundum Deum & conſcientas ſuas, & non revelare vota ſingulorum, in quantum ex hujuſmodi revelatione veriſimiliter poſſet oriri aliquod odium vel ſcandalum, &c. Et non recedere a loco hujus ſacri Concilii, ſine licentia obtenta a deputatis ejuſdem.

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 4.

ANNO CHRISTI 1434. Pſalm. 2.

ANNO CHRISTI 1434.

SESSIO XVII.

Super admiſſione præſidentium in Concilio nomine domini Eugenii Papæ quarti.

SACROSANCTA Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, dilectos Eccleſiæ filios Nicolaum tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem presbyterum, Julianum ſancti Angeli diaconum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & venerabiles, Joannem Archiepiſcopum Tarentinum, & Petrum Epiſcopum Paduanum, ac dilectum Eccleſiæ filium Ludovicum Abbatem ſanctæ Juſtinæ Paduanæ, tantum admittit in præſidentes in hoc ſacro Concilio, nomine, vice & loco ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ quarti, cum infraſcriptis conditionibus & clauſulis, pleniſſimum robur & effectum per omnia habituris, videlicet, ſine * omni juriſdictione coactiva, ſalvo etiam modo procedendi in hoc ſacro Concilio hactenus obſervato, præſertim qui continetur in ordinationibus hujus ſacri Concilii, quæ incipiunt: Primo ſint quatuor deputationes, ſicut ſunt, inter quas omnes de Concilio diſtribuantur æqualiter, quantum fieri poterit, &c. Ordinat etiam quod præter feriam ſextam, in qua ordinaria eſt congregatio Generalis, non poſſit fieri alia, niſi fuerit concluſum prius per tres deputationes ad minus. Et tunc intimetur ipſis præſidentibus, vel alteri ex eis, quod ponat ſchedulas. Et ſi non fecerint, unus ex promotoribus Concilii, vel unus ex deputationibus quicumque ſit, ponat ſchedulas. Et omnes de Concilio veniant ad congregationem. Alias ſi non fuerit concluſum per tres deputationes, nullus ad ipſam congregationem accedat. Et quidquid ibi factum fuerit, nullius ſit roboris. Et idem de ſeſſione. Item, quod lectis in congregatione Generali his quæ concluſa ſunt per deputationes, primus inter præſidentes ibidem præſentes, etiam aliis vel alio ex eis abſentibus, concludat juxta ordinationes ſacri Concilii. Quod ſi nolit ipſe aut alius de præſidentibus ibidem præſidentibus facere, tunc proximior Prælatus ſubſequens in ordine conſidendi concludat. Et ipſo nolente, alius ſucceſſive faciat. Et ſi forte nullus de præſidentibus veniat ad congregationem, vel ad ſeſſionem Generalis Concilii, tunc * primus Prælatus (ut præmittitur) pro illo die faciat officium præſidentis. Item, quod omnia acta hujus ſacri Concilii (ſicut hactenus eſt obſervatum) fiant & expediantur ſub nomine & Bulla ipſius Concilii.

* ulla.

* proximus *alias* proximior.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ Synodi in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

In

ANNO CHRISTI 1434.

In hac 17. ſeſſione tam ſolemniter celebrata interfuit Sigiſmundus Romanorum imperator, ſedens coronatus cum aliis nobilibus ſibi aſtantibus. Unus dux a dextro tenens enſem evaginatum in manu, juxta quem dux Wilielmus Bavariæ, habens & tenens pomum rotundum deauratum cum cruce in ſignum mundi, & a ſiniſtro dominus marchio Brandeburgenſis, unus electorum imperii, habens ſeu tenens ſceptrum regale deauratum, &c. & bene centum Prælati ſedentes cum mitris albis, ut moris eſt &c.

SESSIO XVIII.

Huic ſeſſioni 18. non interfuit imperator jam ante Baſilea digreſſus.

Super innovatione decreti Concilii Conſtantienſis de auctoritate & poteſtate Conciliorum Generalium abſentibus dominis Legatis Papæ.

Sacroſancta Baſileenſis, Generalis Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Conſtantienſis Conc. ſeſſ. 4. Et ſupra in hoc Baſileenſi, ſeſſ. 16.

AD magnam Eccleſiæ catholicæ utilitatem pertinere dignoſcitur, ut ipſius auctoritas (cui omnes ſubeſſe tenentur) in ſacro olim Conſtantienſi Concilio declarata, ſæpius manifeſtetur, & ad omnium notitiam perducatur. Et quemadmodum nonnulla Concilia præcedentium Synodorum ſalubres inſtitutiones & declarationes renovare conſueverunt, ita & hæc ſancta Synodus neceſſariam illam declarationem de Generalium Conciliorum auctoritate, in dicto Conſtantienſi Concilio promulgatam, ſub eodem qui ſequitur tenore innovat: Primo, quod Generalis Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis hujus ſanctæ Synodi, aut cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo.

Conſtantienſis Conc. ſeſſ. 5.

Datum in ſeſſione publica ipſius ſanctæ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Julii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

ANNO CHRISTI 1434.

SESSIO XIX.

In qua fuerunt pronuntiata decreta in materia Græcorum, nec non Judæorum, & Neophytorum.

I.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

SIcut pia mater pró filiorum ſalute ſemper anxia eſt, nec unquam quieſcit, donec ſi qua inter ipſos diſſenſio ſit, ſopita fuerit; ſic & multo amplius ſancta mater Eccleſia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare conſuevit, ut omnes, qui Chriſtiano nomine cenſentur, ſublato omni diſſidio eandem fidei unitatem, ſine qua ſalus eſſe non poteſt, fraterna caritate cuſtodiant. Quamobrem hujus ſanctæ Synodi ab initio ſuæ congregationis præcipua cura fuit, illud recens Bohemorum antiquumque Græcorum diſſidium prorſus extinguere, & eos nobiſcum in eodem fidei & caritatis vinculo perpetuo copulare. Bohemos igitur viciniores primo, deinde Græcos per noſtras litteras & Oratores pro ſancta unione facienda, cum omni caritate ad hoc ſacrum Concilium vocavimus. Et quamquam Bohemorum negotium multi ab initio non ſolum difficile, ſed bene impoſſibile æſtimarent, noſtroſque tanquam ſupervacuos & inutiles indicarent labores, attamen Dominus noſter Jeſus Chriſtus, cui nihil impoſſibile eſt, ſic ſalubriter rem ipſam uſque ad hanc diem direxit, ut multo amplius hæc ipſa Bohemorum vocatio Eccleſiæ ſanctæ profuerit, quam multi potentiſſimi exercitus, qui ſæpe Bohemiam armata manu ingreſſi ſunt. Quæ res eo ampliorem ſpem nobis præbet, ut hanc Græcorum unionem cum omni fiducia & conſtantia proſequamur. Quod quidem eo libentius aggredimur, quo ipſos ad hanc unionem plurimum affectos conſpicimus. Ut primum enim ſereniſſimus Græcorum imperator & Patriarcha Conſtantinopolitanus per noſtros requiſiti ſunt Oratores, mox tres inſignes viros, de his qui apud eos magnæ videntur auctoritatis, (quorum primus ipſum imperatorem conſanguinitate attinet) ad hanc ſanctam Synodum deſtinarunt, ſufficienti ipſius imperatoris mandato cum Bulla aurea & ejus manu propria ſubſcripta, ac Patriarchæ litteris munitos, qui tam in Generali congregatione, quam coram commiſſariis noſtris ferventiſſimum imperatoris & Patriarchæ totiuſque Eccleſiæ orientalis ad hanc unionem deſiderium exponentes, nos mirum in modum ad tam ſancti operis proſequutionem pulſant, ac quotidie excitant, duo inter alia firmiter conſtanterque aſſerentes, unionem ipſam niſi in Synodo univerſali, in qua tam Eccleſia occidentalis quam orientalis conveniat, fieri nullatenus poſſe: & in ea Synodo ſi fiat, (ut infra conventum eſt) omnino ipſam unionem ſecuturam. His auditis, ſumma nobis lætitia ac jucunditas nimirum acceſſit. Quid enim catholicæ Eccleſiæ felicius glorioſiuſque contingere unquam poſſet, quam quod tot orientales populi, qui numero hominum ab his qui noſtræ fidei ſunt non multum diſtare videntur, in eadem nobiſcum fidei unitate conjungantur?

Quid

ANNO CHRISTI 1434.

Quid utilius aut fructuoſius ab exordio naſcentis Eccleſiæ populus Chriſtianus vidit vel audivit, quam quod tam diuturnum perniciosumque ſchiſma penitus extirpetur. Unde & aliam reipublicæ Chriſtianæ, Deo propitio, utilitatem accreſcere confidimus, quoniam ex hac unione, cum facta fuerit, plurimos ex nefanda Mahumeti ſecta ad fidem catholicam converti ſperandum eſt. Quid igitur pro tam piis ac ſalutaribus rebus per Chriſti fideles tentandum faciendumque non eſſet? Quis catholicus pro tanto nominis Chriſtiani & orthodoxæ Fidei incremento non modo caducam hujus mundi ſubſtantiam, ſed & corpus & animam exponere non deberet? Quocirca omnem cogitatum noſtrum jactantes in Deum *qui facit mirabilia magna ſolus*, venerabiles ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, præſidentes ſedis Apoſtolicæ, Patriarcham Antiochenum, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, magiſtroſque & doctores in numero competenti deputavimus, ut una cum ipſis Græcorum Ambaxiatoribus rem iſtam tractare, & quo ordine ad executionem deducenda eſſet proſpicere deberent. Qui tam inter ſe, quam cum ipſis Oratoribus, ſæpenumero convenientes, habito inter ſe digeſto conſilio, ad infraſcripta cum ipſis devenerunt capitula, quæ poſtea ſecundum moram hujus ſacri Concilii per ſacras deputationes mature deliberata, ac deinde per generalem Congregationem concluſa firmataque ſolemniter extiterunt: quorum tenor una cum mandato ipſis domini imperatoris ſub Bulla aurea ſequitur, & eſt talis.

Pſalm. 54.

Ambaxiatores ſereniſſimi domini imperatoris Græcorum, & domini Patriarchæ Conſtantinopolitani, videlicet dominus Demetrius * protonoſtiarius, Palæologus Mæotides, venerabilis Iſidorus Abbas monaſterii ſancti Demetrii, & dominus Joannes * Diſſipatus, ejuſdem imperatoris familiaris, convenientes cum dominis deputatis ſacri Concilii, primo expoſuerunt, quod ſi Eccleſiæ occidentali placeret, ut hæc Synodus Conſtantinopoli celebraretur, Eccleſia orientalis propriis expenſis ibidem conveniret, nec oporteret, ut Eccleſia occidentalis Prælatis orientalis aliquas expenſas faceret. Quinimmo ipſe dominus imperator, in quibus poſſet, Prælatis Latinis Conſtantinopolim venturis ſubveniret. Sin autem placeret, ut Prælati Eccleſiæ orientalis ad terras Latinorum pro prædicta Synodo accederent, neceſſarium fore propter legitimas cauſas, ut expenſis Eccleſiæ * occidentalis ſubvenirent. Et cum dictis dominis deputatis videretur multis de cauſis hanc unionem commodius fieri poſſe in hac civitate Baſileenſi, ubi actu Concilium congregatum eſt, ſæpe ac multum apud ipſos dominos Oratores inſtiterunt, ut hic locus pro hac ſancta unione eligeretur, offerentes impenſas ad hoc neceſſarias. Sed ipſi Oratoribus reſpondentibus, quod cum eorum inſtructiones limitatæ de certis locis per ipſos imperatorem & Patriarcham eis datæ ſint, non hunc locum eligere qui in ipſis inſtructionibus nominatus non eſſet, nomine deputati ſacri Concilii cognoſcentes ſanctam ac perfectam ipſius Concilii intentionem, quæ eſt ut pro honore Dei & profectu Fidei catholicæ nullis parcatur laboribus & impenſis, judicarunt non expedire, ut propter locum duntaxat tantum bonum negligeretur. Acceptarunt igitur, ſi placeat ſacro Concilio, unum de locis inferius nominandis, cum hoc, quod (ſicut inferius eſt conventum) mittantur aliqui vel aliquis ad ipſum dominum imperatorem, Patriarcham, & alios, quibus perſuadeant per efficaces rationes, ut in hanc civitatem Baſileenſem velint aſſentire. Loca nominata ſunt, Calabria, Ancona, vel alia terra maritima, Bononia, Mediolanum, vel alia civitas in Italia: extra Italiam, Buda in Hungaria, Vienna in Auſtria, & ad ultimum Sabaudia. Convenerunt tamen dicti domini deputati cum ipſis dominis Ambaxiatoribus in his quæ ſequuntur, ſi ſacro Concilio placeant. Primo dicti Ambaxiatores promiſerunt quod ad hujuſmodi Synodum convenient imperator Græcorum & Patriarcha Conſtantinopolitanus, & ceteri tres Patriarchæ, & Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & alii Eccleſiaſtici, qui commode venire poterunt. Similiter quod venient ab omnibus regnis & dominiis quæ ſubjiciuntur Eccleſiis Græcorum cum plena poteſtate & mandato vallato juramento & aliis clauſulis opportunis, tam ex parte ſæcularium dominorum quam Prælatorum. Item, quod mittatur unus vel plures Ambaxiatores, ex parte ſacri Concilii cum octo millibus ducatorum, pro facienda congregatione Prælatorum Eccleſiæ orientalis ad Conſtantinopolim, quæ octo millia expedientur ab ipſis Ambaxiatoribus ſacri Concilii, prout ipſi domino imperatori, aut ipſis Ambaxiatoribus ſacri Concilii, videbitur. Ita tamen, quod ſi dicti Prælati nollent Conſtantinopolim venire, vel, poſtquam Conſtantinopolim venerint, nollent ad Synodum prædictam accedere, tunc teneantur dictus imperator reddere dictis Ambaxiatoribus ſacri Concilii quidquid pro ea re expenderint. Item, quod Eccleſia occidentalis ſolvat expenſas quatuor galearum groſſarum, quarum duæ ſint de Conſtantinopoli, & duæ aliunde, pro conducendo, dum tempus erit, ad portum noſtrum, & reducendo Conſtantinopolim dominum imperatorem, & Patriarchas, & Prælatos Eccleſiæ orientalis cum ſuis, uſque ad numerum ſeptingentarum perſonarum. Quibus ipſa occidentalis Eccleſia impenſas faciet hoc modo: Quia pro expenſis ipſius imperatoris & ipſarum ſeptingentarum perſonarum, a Conſtantinopoli uſque ad portum noſtrum ultimum, dabit ipſi imperatori quindecim millia ducatorum. A dicto autem ultimo portu uſque ad locum dictæ Synodi, & deinde, quamdiu manebunt in Synodo, & uſque ad reverſionem ipſorum ad Conſtantinopolim, faciet dicto imperatori cum dictis ſeptingentis perſonis impenſas honeſtas. Item quod infra decem menſes incipiendos a menſe Novembris proxime ſequenti, teneatur ſacrum Concilium mittere duas galeas groſsas & duas ſubtiles verſus Conſtantinopolim cum trecentis baliſtariis. Super quibus galeis erunt Ambaxiatores ſacri Concilii, & dominus Demetrius * protonoſtiarius Palæologus, primus de ipſis Ambaxiatoribus domini imperatoris. Qui quidem Ambaxiatores ſacri Concilii habebunt ſecum quindecim millia ducatorum danda domino imperatori pro expenſis ſuis & Patriarcharum & Prælatorum, ac aliorum venientium uſque ad numerum ſeptingentarum perſonarum, faciendis a Conſtantinopoli uſque ad portum ultimum, ad quem debebunt applicare, ut ſupra. Item prædicti Ambaxiatores ſacri Concilii, ituri cum prædictis galeis, ordinabunt quod decem millia du-

* proto veſtiarius *forte* protoſparius, * Diſhypatus

a *Forte verius* occidentales H.

* protoveſtiarius, *forte* protonotarius, *al.* protoſpatharius,

ducatorum erunt parata ad exponendum, ſi necesſarium fuerit, pro cuſtodia civitatis Conſtantinopolitanæ, propter periculum quod poſſet intervenire a Turcis civitati tempore abſentiæ dicti domini imperatoris, quæ pecuniæ exponentur per aliquem a dictis Ambaxiatoribus ſacri Concilii * deputandis, prout neceſſitas fuerit. Item ordinabunt prædicti Ambaxiatores ſacri Concilii, & [a] expenſis duarum galearum ſubtilium & trecentorum baliſtariorum pro cuſtodia civitatis Conſtantinopolitanæ tempore abſentiæ domini imperatoris, & quod gentes dictarum galearum & ipſi baliſtarii jurabunt in manibus imperatoris fideliter ſe habere. Et capitanei eorum ſint quos imperator inſtituerit. Item quod prædicti Ambaxiatores habeant expenſas duarum galearum groſſarum, tot quot expendi conſueverunt in armando tales galeas. Item quod hujuſmodi Ambaxiatores ſacri Concilii ituri cum prædictis galeis Conſtantinopolim nominabunt domino imperatori portum, ad quem ultimo debebit applicare, & locum unum de prænominatis, in quo eſſe debeat dicta univerſalis Synodus. Laborabunt tamen cum omni inſtantia, ut civitas iſta Baſileenſis eligatur, prout ſperandum eſt. Item quod hoc ſacrum Baſileenſe Concilium interim ſtabit firmiter in Baſilea, nec diſſolvetur legitimo impedimento ceſſante, quo interveniente (quod Deus avertat) pro continuatione ſui juxta diſpoſitionem capituli, Frequens, ad aliam civitatem ſe transferet. Et in caſu quod dominus imperator non contentaretur de iſto loco, tunc infra menſem, poſtquam præfatus dominus imperator applicuerit ad dictum portum ultimum, ſacrum Concilium ſe transferet ad unum de prædictis locis nominatis per ipſum ſacrum Concilium (ut ſupra dictum eſt) eligendum. Item quod in omnem eventum prædicta omnia utrimque adimpleantur. Item quod prædicta omnia fient firmiori modo, & cum majori robore & ſecuritate quo fieri poſſunt per ſacrum Concilium, videlicet per decretum & ſub Bulla. Item quod prædictis omnibus concluſis & concordatis, ac (ut præmittitur) firmiter roboratis, ſummus Pontifex expreſſum præbeat aſſenſum per ſuas patentes Bullas. Et quod prædicta omnia & ſingula intelligi debeant bona fide, ſine dolo & fraude, & abſque impedimento legitimo & manifeſto. His omnibus adimpletis, dicunt ſupradicti Ambaxiatores Græcorum, & promittunt quod omnino venient, etiamſi bellum foret & inſtaret civitati. Et ob earum omnium rerum confirmationem tradent mandatum præfati imperatoris ſub Bulla aurea ſacro Concilio, & pro prædicto imperatore ipſi & alii jurabunt, ſcribendo & ſubſcribendo propter firmam & veram fidem, quod fieri debeat cum Deo univerſalis ſancta Synodus, ſi mors imperatoris non interveniret, aut impedimentum aliquod manifeſtum & verum, quod fugi vitarique non poſſit.

Poſtremo petitum eſt ab ipſis Ambaxiatoribus Græcorum, ut exponerent quædam nomina, in eorum inſtructionibus contenta. Et primo quid intelligunt per verbum, Synodus univerſalis: reſponderunt quod Papa & Patriarchæ ſint in dicto Synodo per ſe vel procuratores ſuos: ſimiliter & alii Prælati ſint ibidem vere vel repræſentative, promittentes (ut ſupra) quod dominus imperator Græcorum & Patriarcha Conſtantinopolitanus intererunt perſonaliter * liberi & inviolenti, hoc eſt, quod unicuique liceat libere dicere judicium ſuum ſine cujuſquam impedimento vel violentia: Sine contentione, hoc eſt ſine contentione rixoſa & contumelioſa: non tamen excluduntur diſputationes & collationes neceſſariæ, pacificæ, honeſtæ, & caritativæ. Apoſtolica & canonica hæc omnia quomodo intelligi debeant, & de modo procedendi in Synodo, remittunt ſe ad ea quæ ipſa univerſalis Synodus d elarabit & ordinabit. Item quod imperator Græcorum & eorum Eccleſia habeat honores ſuos, hoc eſt quos habebat tempore exorti præſentis ſchiſmatis, ſalvis ſemper juribus, honoribus, privilegiis & dignitatibus ſummi Pontificis, & Romanæ Eccleſiæ, & imperatoris Romanorum. Et quod ſi qua dubitatio oriatur, detur declarationi univerſalis Concilii præfati.

ANNO CHRISTI 1434.

* *forte* deputandum,

a F. expenſas, H.

In Conſtantienſis Conc. ſeſſ. 39. Et in proœmio hujus Baſileenſis.

* : Libera & inviolenta.

II.

Sequitur tenor mandati dicti imperatoris ſub Bulla aurea de Græco in Latinum translati.

Quoniam miſſi fuerunt ad ſacroſanctum Concilium Generale Baſileenſe noſtri & imperii noſtri Ambaxiatores, familiaris noſter * protonoſtiarius Demetrius Palæologus Mæotides, & honorandiſſimus in ſacris monachis Abbas ſacri monaſterii ſancti Demetri, & familiaris noſter Joannes [b] Diſſipatus, ad conſtitutionem a nobis ſolicitati Generalis & œcumenici Concilii, pro unione præmeditata Eccleſiarum Chriſti, & dedimus eis Ambaxiatoribus perfectam & plenam poteſtatem & bayliam ſuper & in prædictis, mandat, diffinit & ordinat imperium noſtrum per præſens chryſobulum ſuum, quod omnia & ſingula illa quæ ordinaverint, promiſerint, juraverint, fecerint, & conſtituerint per ſcripturam ſive ſcripturas ſuper prædictis præfati noſtri Ambaxiatores, reputentur a noſtro imperio, & affirmata ſint, tanquam ſi a perſona noſtra præſentialiter facta, ordinata, promiſſa & jurata forent. Et ſi contingeret impedimentum aliquod vel mors in aliquo dictorum Ambaxiatorum, tunc quod factum eſt, & promiſſum erit per duos ex eis, firmum & validum ſit, tanquam ſi per omnes tres factum foret. Et in robur & firmitatem prædictorum, jurat imperium noſtrum per juramentum debitum & concedens nobis, tanquam Chriſtiano fideli imperatori, & per orationem & benedictionem ſancti mei imperatoris domini & patris noſtri felicis memoriæ, & per animam meam. Factumque eſt præſens chryſobulum imperii noſtri a mundi creatione ſexies milleſimo nonagenteſimo quadrageſimo ſecundo, & a Domini noſtri Jeſu Chriſti Nativitate milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, die undecimo Novembris Conſtantinopoli in palatio noſtro imperiali: Et ſubſcriptum litteris rubeis manu noſtra propria more imperiali, cum pendenti aurea Bulla.

* protovestiarius.

b) *Pio* Diſſyhtus. H.

III.

A

ANNO CHRISTI 1434.

III.

Littera Domini Patriarchæ Constantinopolitani de Græco in Latinum translata sub Bulla plumbea, & est talis.

Joseph Dei gratia Archiepiscopus Constantinopolitanus, novæ Romæ universalis Patriarcha, Reverendissimis Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ & Reverendis Episcopis & omnibus aliis devotis congregatis in Synodo Basileensi, condignam & condecentem mitto vobis omnibus ea qua teneor caritate & amicitia spirituali salutem.

In Append. Concil. Basil. c. 90. extat eadem epistola sub nomine Joannis Imp. CP. H.

Litteras reverentiæ vestræ recepimus per reverendum Antonium Episcopum Sudensem, & fratrem Albertum de Crispis, sacræ theologiæ magistrum, Oratores vestros, ex quibus & etiam relationibus præfatorum bene notavimus optimam dispositionem atque intentionem Deo amabilem, quam vestra reverentia pro tota Christianitate gerit, specialiter pro nobis, id est pro unitate Ecclesiæ sanctæ Christi. Et super hoc lætati fuimus maxime, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & nos jamdiu hortati fuimus instanter Ecclesiam Romanam. Multoties enim scripsimus, & misimus illuc pro unitate prædicta, ut omnibus patet. Tantis autem legationibus ex parte nostra factis, & tanta solicitudine ostensa, non permiserunt tamen circumstantiæ rerum, ut finem acciperet nostra voluntas & tractatus. Ad præsens igitur de istis & eisdem, & consimili & eadem dispositione, vestræ reverentiæ scribimus, quærentes fieri Concilium Œcumenicum sub præsentia omnium personarum debentium necessario adesse, secundum antiquum ordinem & consuetudinem, & tale Concilium fieri canonicum, liberum, inviolatum, & simpliciter secundum formas antiquorum Œcumenicorum Conciliorum: & illud omne, quod Deo dante in tali Concilio unanimiter & concorditer concluſum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & sine contradictione & lite quacumque. Quæ omnia dicta fuerunt & concessa, & confirmata a sancta Romana Ecclesia per plures legationes ad eam nostra parte factas. Impedita vero fuit istorum conclusio & effectus propter temporales circumstantias, ut supra dictum est. Sed quoniam vestra reverentia in præsenti tempore tantam promptitudinem super istis ostendit, per legationem specialem quam fecit pro istis, & hortata fuit nos litteris & relationibus suorum Oratorum, propter hoc & nos mittimus Ambaxiatores nostros familiarem imperii * protonostiarium Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandissimum in sacris monachis Abbatem sacri monasterii sancti Demetrii Isidorum, & Joannem [a] Dissipatum, per quos petimus & rogamus vestram reverentiam, quod ad hoc Deo amabile opus unionis conferatis omnem curam & solicitudinem, ut fiat & concludatur dictum laudabile opus, vestris studio & diligentia nostris correspondentibus. Cum vero sint aliqua necessaria ad hoc & ejus operis executivis, commisimus de istis prædictis nostris Ambaxiatoribus, qui vestræ reverentiæ latius & clarius omnia referent & manifestabunt, placeatque vestræ reverentiæ eisdem plenam fidem adhibere.

Datum in urbe Constantinopoli, millesimo quadringentesimo trigesimotertio, die decimoquinto mensis Octobris.

* protovestiarium

[a] *Pro*, Disbytum.

B C D E

ANNO CHRISTI 1434.

IV.

Sequitur confirmatio supradictorum capitulorum.

Supraſcripta igitur capitula & conventiones hæc ſancta Synodus auctoritate univerſalis Eccleſiæ præſenti decreto approbat, ratificat & confirmat, ſtatuitque ac decernit, & pollicetur ea & eorum quodlibet ſervare & inconcuſſa tenere, ut præmittitur. Quæ cum ad incrementum fidei orthodoxæ, utilitatemque Eccleſiæ catholicæ, & totius populi Chriſtiani pertinent, omnibus fidem Chriſti diligentibus, grata plurimum & accepta eſſe debent. Et quoniam (ut præſcriptum eſt) ipſi Græci propter nonnullas cauſas poſtulant, ut ſanctiſſimus dominus Eugenius Papa quartus, dictis capitulis & conventionibus expreſſe conſentiat, ne propter hoc tantum bonum negligatur, ipſum Eugenium hæc ſancta Synodus cum omni caritate obſecrat & deprecatur, ac per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti cum quanta poteſt inſtantia exorat ac requirit, ut in favorem Fidei & Eccleſiaſticæ unitatis præfatis capitulis & conventionibus Synodali decreto approbatis & ratificatis per ſuas litteras more Romanæ curiæ Bullatas expreſſum aſſenſum præbeat.

Datum in ſeſſione publica, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſeptimo Idus Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

V.

Aliud decretum de Judæis & neophytis in eadem seſſione promulgatum.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

SAlvatoris noſtri Jeſu Chriſti ſequens veſtigia hæc ſancta Synodus illud gerit potiſſime in viſceribus caritatis, ut omnes evangelicam veritatem agnoſcant, & in ea, poſtquam agnoverint, fideliter perſeverent. Proinde, ut Judæi aliique infideles ad orthodoxam convertantur Fidem, quique ad ipſam converſi fuerint in illa conſtanter permaneant, his ſalubribus inſtitutis providere decernens, in primis ſtatuit, ut omnes diœceſani quoſdam in litteris divinis bene eruditos aliquot vicibus annuatim deputent in locis, ubi Judæi aut alii infideles degunt, ad prædicandum & explanandum taliter catholicæ Fidei veritatem, ut ipſi infideles qui audiunt, ſuos valeant errores recognoſcere. Ad quam prædicationem ſub pœnis tam commercii per fideles illis interdicendi, quam aliis ad hoc opportunis ipos infideles cujuſcumque ſexus in annis diſcretionis conſtitutos accedere compellant. Ipſi autem diœceſani ac prædicantes ita ſe erga illos propitios ac caritate plenos exhibeant, ut non ſolum propalatione veritatis, ſed & aliis humanis officiis ipſos Chriſto lucrifaciant. Chriſtianos autem cujuſcumque dignitatis aut ſtatus, quomodolibet impedientes, ne Judæi ad hujuſmodi prædicationem conveniant, aut arceantur, notam fautoriæ infidelitatis incurrere ipſo

facto decernit. Ut autem hæc prædicatio eo sit fructuosior, * quo prædicantes linguarum habuerint peritiam, omnibus modis servari præcipimus constitutionem editam in Concilio Viennensi, de duobus docere debentibus in studiis ibidem expressis linguas Hebraicam, Arabicam, Græcam, & Chaldæam: quæ ut efficacius observetur, rectores ipsorum studiorum inter alia, quæ in assumptione rectoratus jurant, hoc etiam addi volumus, operam se pro ipsius constitutionis observatione daturos. In Conciliis etiam illarum provinciarum, in quibus hujusmodi studia constituta sunt, omnino disponatur, ut hi, qui prædictas linguas docturi sunt, stipendia debita percipere valeant. Sacros insuper canones renovantes, præcipimus tam diœcesanis, quam potestatibus sæcularibus, ut modis omnibus prohibeant, ne Judæi aut alii infideles, aut Christianos, aut Christianas in familiares, seu servientes, aut filiorum suorum nutrices, habeant, ac ne Christiani cum ipsis in eorum festivitatibus, nuptiis, & conviviis, aut balneis, seu nimia conversatione communicent, aut medicos, vel matrimoniorum proxenetas, seu aliorum contractuum mediatores de publico constitutos assumant, nec aliis publicis præponant officiis, aut ad gradus quoscumque scholasticos admittant, nec eis locentur prædia, vel alii reditus Ecclesiastici. Prohibeantur etiam libros Ecclesiasticos, calices, cruces, & alia Ecclesiarum ornamenta, sub pœna perditionis rei emere, aut pignori sub pœna amissionis pecuniæ mutuatæ accipere. Sub gravibus quoque pœnis cogantur aliquem deferre habitum, per quem a Christianis evidenter discerni possint. Quorum ut evitetur nimia conversatio, in aliquibus civitatum & oppidorum locis a Christianorum cohabitatione separatis habitare compellantur, & ab Ecclesiis longius quantum fieri potest. Nec diebus Dominicis & aliis solemnibus festivitatibus apothecas apertas tenere, vel in publico laborare præsumant.

ANNO CHRISTI 1434. * *forte* quo majorem

VI.

De his qui volunt ad Fidem converti.

Si quis eorum ad Fidem catholicam converti voluerit, bona sua, quæcumque habet mobilia & immobilia, ei intacta illæsaque permaneant. Quod si hujusmodi bona ex usura aut illicito quæstu fuerint acquisita, ac notæ sint personæ, quibus foret de jure restitutio facienda, (quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum) illis restitui omnino oportet. His vero personis non extantibus, quia talia per manus Ecclesiæ in pios essent usus convertenda, hæc sancta Synodus vicem gerens universalis Ecclesiæ, in favorem concedit suscepti baptismatis tanquam in pium usum apud ipsos remanere debere, sub pœna divini anathematis tam Ecclesiasticis quam sæcularibus interdicens, ut nullam super his, quovis quæsito colore, molestiam inferant aut inferri patiantur, sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint. 1 Joan 3. Et quoniam (ut scriptum est) *qui habuerit substantiam mundi hujus, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in ipso?* Si ipsi conversionis tempore inopes, aut indigentes fuerint, per viscera misericordiæ Dei omnes tam Ecclesiasticos quam sæculares hæc sancta Synodus exhortatur, ut ipsis conversis manus porrigant adjutrices. Ipsi quoque diœcesani non solum Christianos ad subveniendum illis exhortentur, sed tam de redditibus Ecclesiarum, prout poterunt, quam de his quæ ad pauperum usus per ipsos convertenda devoluntur, hujusmodi neophytos sustentare non negligant, ipsosque a detractionibus, contumeliis, paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptismi cives sanctorum & domestici Dei efficiuntur, longeque dignius sit regenerari spiritu, quam nasci carne, hac * edictali lege statuimus, ut civitatum & locorum, in quibus sacro baptismate regenerantur, privilegiis, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quæ ratione duntaxat nativitatis & originis alii consequuntur. Curent insuper sacerdotes baptizantes, & hi qui de sacro fonte suscipiunt, tam ante baptismum quam post, illos in articulis Fidei ac legis novæ præceptis, catholicæque Ecclesiæ ritibus diligenter instruere. Et tam ipsi quam diœcesani operam dent, ne cum Judæis seu infidelibus, saltem per longum tempus, penitus conversentur, ne, sicut noviter contingit ab infirmitate curatis, modica occasio ad pristinam perditionem recidivos efficiat. Et quoniam, experientia teste, mutuam inter se neophytorum conversationem ipsos in Fide nostra fragiliores reddere, ac saluti ipsorum plurimum officere compertum est, exhortatur hæc sancta Synodus locorum ordinarios, ut quantum pro incremento Fidei viderint expedire, curent & studeant neophytos ipsos cum originariis Christianis matrimonio copulare. Prohibeatur & his neophytis sub gravibus pœnis, ne mortuos more Judæorum sepeliant, aut sabbata aliasque solemnitates & antiquæ sectæ ritus quoquo modo observent. Sed & Ecclesias & prædicationes nostras, prout alii catholici, frequentent, & in omnibus se Christianorum moribus conformes reddant. Contemptores autem prædictorum, per sacerdotes in quorum Parochiis siti sunt, aut alios ad quos de jure vel antiqua consuetudine de talibus inquirere spectat, ac etiam per alios quoscumque, diœcesanis, seu inquisitoribus hæreticæ pravitatis deferantur: & invocato, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, per eos taliter puniantur, quod & aliis transeat in exemplum. De his omnibus in Conciliis provincialibus & Synodalibus diligens fiat inquisitio, & tam citra Episcopos & sacerdotes in præmissis negligentes, quam ipsos neophytos & infideles prædictorum contemptores, opportunum adhibeatur remedium. Si quis autem, cujuscumque gradus vel præeminentiæ, hujusmodi neophytos, ne ad observationem ritus Christiani, seu alicujus præmissorum compellantur, foveat atque defendat, pœnas contra fautores hæreticorum promulgatas incurrat. Neophyti vero si se corrigere post canonicam monitionem neglexerint, quin ad vomitum judaizantes redire comperti sint, contra eos tanquam pertidos hæreticos secundum sacrorum canonum instituta procedatur. Si qua vero ipsis Judæis vel infidelibus indulta seu privilegia per quoscumque Ecclesiasticos seu sæculares cujuscumque status seu dignitatis, etiamsi papalis vel imperialis existant, concessa jam sint, vel in futurum concedi contingat, vergentia quo-

ANNO CHRIST 1434. * editali.

quo

ANNO CHRISTI 1434.

quo modo in detrimentum catholicæ Fidei, aut nominis Christiani, seu quorumcumque præmissorum, hæc sancta Synodus cassa & irrita esse decernit, decretis & constitutionibus Apostolicis ac Synodalibus, quæ super præmissis condita sunt, in suo robore duraturis. Et ut hujusmodi sanctæ constitutionis jugis memoria habeatur, & ut ne quisquam ipsius ignorantiam prætendere possit, jubet hæc sancta Synodus, ut per singulas cathedrales & collegiatas Ecclesias, aliaque pia loca, in quibus uberior est fidelium concursus, semel in anno ad minus infra * divina promulgetur.

* diem

Datum in sessione publica ipsius sanctæ Synodi, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, septimo Idus Septembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

SESSIO XX.

ANNO CHRISTI 1435.

I.

Decretum de concubinariis in sessione vigesima promulgatum.

Sacrosancta Basileensis, Generalis Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

TAntó sumus ad concedendum petentibus laudabili per nos ordinatione statuta & decreta sub forma authentica proniores, quanto ex hoc statutis & decretis hujusmodi circa eorum observationem valeat fides certior adhiberi. Hinc est quod nos tenores constitutionum inferius descriptarum, per nos dudum editarum & in sessione publica per nos in majori Ecclesia Basileensi Undecimo Kalendas Februarii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto celebrata publicatarum, & apud acta nostra de mandato nostro descriptarum, ad dilectorum Ecclesiæ filiorum, &c. N. & N. qui tenores hujusmodi se in judicio & extra asserunt indigere, supplicationis Instrumentum de actis ipsis extrahi & præsentibus annotari fecimus, quæ sequuntur in hæc verba: Quicumque clericus, cujuscumque status, conditionis, religionis, dignitatis, etiamsi pontificalis vel alterius præeminentiæ existat, qui post hujus constitutionis notitiam, quam habere præsumatur, per duos menses post publicationem ejusdem in Ecclesiis cathedralibus, quam ipsi diœcesani omnino facere teneantur, postquam eadem constitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit publicus concubinarius, a perceptione fructuum omnium suorum beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suus superior in fabricam vel aliam evidentem Ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, convertat: nec non & hujusmodi publicum concubinarium, ut primum talem esse innotuerit, mox suus superior monere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat. Quam si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publice resumpserit, jubet hæc sancta Synodus ut ipsum suis omnibus beneficiis omnino privet. Et nihilo minus hi publici concubinarii, usquequo cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem, fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcumque bonorum, dignitatum, beneficiorum vel officiorum sint inhabiles. Qui si post dispensationem recidivo vomitu ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant. Quod si hi, ad quos talium correctio pertinet, eos (ut prædictum est) punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinatu, modis omnibus digna punitione animadvertant. In Conciliis etiam provincialibus & Synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem a collatione beneficiorum vel alia condigna pœna severiter procedatur. Et si hi, quorum destitutio ad summum Pontificem spectat, per Concilia provincialia aut suos superiores propter publicum concubinatum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ipsi summo Pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquisitio in quibuscumque capitulis Generalibus & provincialibus quoad suos servetur, pœnis aliis contra prædictos & alios non publicos concubinarios statutis in suo robore permansuris. Publici autem intelligendi sunt non solum hi quorum concubinatus per sententiam aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est, sed qui mulierem de incontinentia suspectam & infamatam tenet, & per suum superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Quia vero in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt, patiendo eos in tali fœditate sordescere: sub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne deinceps sub pacto, compositione, aut spe alicujus quæstus, talia quovis modo tolerent aut dissimulent: alioquin ultra præmissam negligentiæ pœnam, duplum ejus quod propterea acceperint, restituere ad pios usus omnino teneantur & compellantur. Ipsas autem concubinas, seu mulieres suspectas, Prælati modis omnibus curent a suis subditis etiam per brachii secularis auxilium, si opus fuerit, penitus arcere: qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios apud patres suos cohabitare non permittant. Jubet insuper hæc sancta Synodus, ut etiam in prædictis Synodis & capitulis hæc constitutio publicetur, & quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moneat diligenter. Injungat præterea omnibus sæcularibus viris, etiamsi regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecumque inferant impedimentum, quocumque quæsito colore, Prælatis qui ratione sui officii adversus suos subditos pro hujusmodi concubinatu procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub peccati mortalis pœna necessario evitandum, monet omnes laicos tam uxoratos quam solutos, ut similiter a concubinatu abstineant. Nimis enim reprehensibilis est qui uxorem habet, & ad alienam mulierem accedit: *qui vero solutus est, si continere nolit*, juxta Apostoli consilium, *uxorem ducat*. Pro hujus autem divini observatione præcepti, hi, ad quos pertinet, tam salutaribus monitis quam aliis canonicis remediis omni studio laborent. 1. Cor.

ANNO CHRISTI 1435.

II.

De excommunicatis non vitandis certo modo non vocatis.

Ad vitandum ſcandala & multa pericula, ſubveniendumque conſcientiis timoratis, ſtatuit etiam quod nemo deinceps a communione alicujus in ſacramentorum adminiſtratione vel receptione, aut aliis quibuſcumque divinis, vel extra, prætextu cujuſcumque ſententiæ aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis, ab homine vel a jure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Eccleſiaſticum obſervare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura hujuſmodi, fuerit in vel contra perſonam, collegium, univerſitatem, Eccleſiam aut locum certum aut certam, a judice publicata vel denuntiata ſpecialiter aut expreſſe: aut ſi aliquem ita notorie excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo modo juris ſuffragio excuſari. Nam a communione illius abſtineri vult juxta canonicas * ſanctiones. Per hoc tamen hujuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos, non intendit in aliquo relevare, * nec eis quomodolibet ſuffragari.

Eccleſiaſticas.

* revelare.

III.

*De interdictis non leviter * ponendis.*

* Indiferenter.

Quoniam ex indiſcreta interdictorum promulgatione multa conſueverunt ſcandala evenire, ſtatuit hæc ſancta Synodus, quod nulla civitas, oppidum, caſtrum, villa, aut locus, Eccleſiaſtico ſupponi poſſint interdicto, niſi ex cauſa, ſeu culpa ipſorum locorum aut domini ſeu rectorum vel officialium. Propter culpam autem, ſeu cauſam alterius cujuſcumque privatæ perſonæ, hujuſmodi loca interdici nequaquam poſſint auctoritate quacumque ordinaria vel delegata, niſi talis perſona prius fuerit excommunicata ac denuntiata, ſeu in Eccleſia publicata, ac domini ſeu rectores vel officiales ipſorum locorum, auctoritate judicis requiſiti * hujuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non ejecerint, aut ad ſatisfaciendum compulerint: qua etiam poſt biduum ejecta, recedente vel ſatisfaciente, mox divina reſumi poſſint. Quod etiam in pendentibus locum habeat. *

* regni ſui.

habebit.

IV.

Contra frivole appellantes.

Ut lites citius terminentur, ſuper eodem gravamine, aut ſuper eadem interlocutoria vim diffinitivæ non habente, nullatenus liceat ſecundo appellare. Quodque ante diffinitivam frivole vel injuſte appellans, ultra condemnationem expenſarum, damnorum, & intereſſe, in quindecim florenis auri de camera parti appellatæ per appellationis judicem condemnetur.

Datum in ſeſſione publica ipſius ſanctæ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, undecimo Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

ANNO CHRISTI 1435.

V.

Requiſitio.

Lectis & pronuntiatis ſupraſcriptis decretis de mandato ſacri Concilii per reverendum patrem dominum Epiſcopum Lectorenſem, inclytæ nationis Gallicanæ, ipſe reverendus pater dominus Lectorenſis Epiſcopus requiſivit, omnes dominos Archiepiſcopos & Epiſcopos in Concilio & ſeſſione prædicta præſentes, ut prædicta decreta, præſertim de concubinariis, mittant ad Eccleſias ſuas, & faciant ſolemniter publicari. Item quod Archiepiſcopi hic exiſtentes mittant ſuffraganeis ſuis abſentibus, quod ſimiliter publicent. Item Prælati qui ſunt ex parte alicujus regni intiment Prælatis abſentibus. Item quod procuratores Archiepiſcoporum & Epiſcoporum intiment iſta ſuis dominis.

SESSIO XXI.

I.

De annatis.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

IN nomine Spiritus ſancti paracleti ſtatuit hæc ſancta Synodus, quod tam in curia Romana quam alibi, pro ſeu in confirmatione electionum, admiſſione poſtulationum, præſentationum proviſione, collatione, diſpoſitione, electione, poſtulatione, præſentatione, etiam a laicis facienda, inſtitutione, inſtallatione, & inveſtitura, de Eccleſiis etiam cathedralibus & metropolitanis, monaſteriis, dignitatibus, beneficiis, officiiſque Eccleſiaſticis quibuſcumque, nec non ordinibus ſacris & benedictione ac pallio, de cetero nihil penitus ante vel poſt exigatur ratione litterarum Bullæ ſigilli, annatarum communium, & minutorum ſervitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub quocumque alio titulo, colore, vel nomine, prætextu cujuſvis conſuetudinis, privilegii vel ſtatuti, aut alia quavis cauſa vel occaſione; directe vel indirecte, ſolum ſcriptoribus, abbreviatoribuſque & regiſtratoribus litterarum ſeu minutarum, pro ipſorum labore competenti ſalario ſolvendo. Huic autem ſacro canoni ſi quis exigendo, dando, vel promittendo contraire præſumpſerit, pœnam incurrat adverſus ſimoniacos inflictam, & ipſis dignitatibus ac beneficiis taliter obtentis nullum jus ac titulum acquirat. Obligationes quoque, promiſſiones & cenſuræ ac mandata, & quidquid in præjudicium decreti hujus ſaluberrimi fieri continget, nullas obtinere vires atque irrita cenſeantur. Etſi (quod abſit) Romanus pontifex, qui præ ceteris univerſalium Conciliorum exequi & cuſtodire canones debet, adverſus hanc ſanctionem aliquid faciendo Eccleſiam ſcandalizet, Generali Concilio deferatur. Ceteri vero pro modo culpæ juxta canonicas ſanctiones per ſuos ſuperiores digna ultione puniantur.

II.

ANNO CHRISTI 1435.

II.

De pacificis poſſeſſoribus.

Quicumque non violentus, ſed habens coloratum titulum, pacifice & ſine lite Prælaturam, dignitatem, beneficium, vel officium triennio proximo hactenus poſſedit, vel in futurum poſſidebit, non poſſit poſtea in petitorio vel poſſeſſorio a quoquam etiam ratione juris noviter impetrati, moleſtari, excepto hoſtilitatis caſu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo proteſtari, & juxta Concilium Viennenſe illud intimare teneatur. Lis autem hoc caſu quoad futuras controverſias intelligatur, ſi ad executionem citationis, juriſque ſui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium obſervationem, proceſſum fuerit. Ordinarii autem diligenter inquirant, ne quis ſine titulo beneficium poſſideat. Quod ſi talem quandocumque repererint, declarent jus illi non competere, vel huic (ſi ſibi videatur) niſi ſit intruſus, ſeu violentus, aut alias indignus, vel alteri idoneo provideant.

III.

Quomodo divinum officium in Eccleſia celebrandum ſit.

Si quis principem ſæculi rogaturus, habitu honeſto, geſtu decenti, prolatione non præcipiti, ſed diſtincta, attenta quoque mente, ſeipſum ac verba ſtudet componere, quanto diligentius in ſacro loco omnipotentem oraturus Deum, hæc * omnino facere* curare debet? Statuit igitur ſancta Synodus, ut in cunctis cathedralibus ac collegiatis Eccleſiis, horis debitis, ſignis congrua pulſatione præmiſſis, laudes divinæ per ſingulas Horas non curſim ac feſtinanter, ſed * aſiatim ac tractim, & cum pauſa decenti, præſertim in medio cujuslibet verſiculi pſalmorum, debitam faciendo inter ſolemne ac feriale officium differentiam, reverenter ab omnibus perſolvantur. Horas canonicas dicturi, cum tunica talari ac ſuperpelliciis mundis ultra medias tibias longis vel cappis, juxta temporum ac regionum diverſitatem, Eccleſias ingrediantur, non caputia, ſed almucias vel birreta tenentes in capite. Qui cum in choro fuerint, gravitatem ſervent, quam & locus & officium exigunt; non inſimul aut cum aliis confabulantes ſeu colloquentes, aut litteras ſeu ſcripturas alias legentes. [a] Et cum pſallendi gratia ibidem conveniant, juncta ac clauſa labia tenere non debent, ſed omnes, præſertim qui majori funguntur honore, in pſalmis, hymnis & canticis Deo alacriter modulentur. Cum dicitur, Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto, omnes conſurgant. Cum nominatur glorioſum illud nomen Jeſus, *in quo omne genu flectitur*, *Philip. 2.* *cæleſtium, terreſtrium, & infernorum*, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum Horæ in communi publice cantantur, legat vel dicat privatim officium: nam non ſolum obſequium, quo obnoxius eſt, choro ſubtrahit, ſed alios pſallentes perturbat. Super his debite obſervandis, aliiſque ad divini officii proſecutionem ac chori diſciplinam ſpectantibus, decanus, vel cui onus incumbit, diligenter invigilet, hinc inde, ne quid inordinate fiat, circumſpiciens. Horum autem transgreſſores, illius Horæ in qua circa prædicta exceſſerint, vel alia majori, prout tranſgreſſionis gravitas exigit, plectentur pœna. [b]

ANNO CHRISTI 1435.

IV.

Quo tempore quiſque debet eſſe in choro.

Qui in Matutinis ante finem pſalmi, Venite exultemus, in aliis Horis ante finem primi pſalmi, in miſſa ante ultimum Kyrie eleiſon, uſque in finem divino officio non interfuerit niſi forte neceſſitate cogente ac petita & obtenta a præſidente chori licentia diſcedere oporteat, pro illa Hora abſens cenſeatur, ſalvis Eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quæ forte circa hoc arctiores exiſtant. Idem in his obſervetur, qui a principio uſque in finem in proceſſionibus non permanſerint. Pro cujus executione deputetur aliquis, onus habens notandi perſonas ſingulas ſtatuto tempore non convenientes, juramento adſtrictus agere fideliter, & nulli parcere. Jubet etiam hæc ſancta Synodus, quod in illis Eccleſiis, in quibus ſingulis Horis certæ diſtributiones ſtatutæ non ſunt, omnino etiam de groſſis fructibus (ſi opus ſit) deputentur, ut juxta menſuram laboris plus minuſve quiſque capiat emolumenti, tollens prorſus abuſum illum, quo in una duntaxat hora præſens totius diei diſtributiones uſurpat, & illum quo præpoſiti, vel decani, aut alii officiales, ex hoc ſolum quod officiales ſunt, licet actualiter pro utilitate Eccleſiæ non abſint, quotidianas diſtributiones præcipiant.

V.

Qualiter Horæ canonicæ extra chorum dicendæ ſint.

Quoſcumque etiam alibi beneficiatos, ſeu in ſacris conſtitutos, cum ad Horas canonicas teneantur, admonet hæc ſancta Synodus, ſi orationes ſuas Deo acceptas fore cupiunt, ut non in gutture, vel inter dentes, ſeu deglutiendo aut ſyncopando dictiones nec * colloquia, vel riſus intermiſcendo, ſed ſive ſoli, ſive aſſociati, diurnum nocturnumque officium reverenter verbiſque diſtinctis peragant, ac tali in loco, unde a devotione non retrahantur, ad quam ſe diſponere & præparare debent, juxta

* omnia. * curabit.

* adeatim ſedatim.

* vel

(a) *Nota quod tanta erat noſtris diebus in Eccleſia Pariſienſi hujus Conſtitutionis obſervantia, ut etiam cum decreto ſuo particulari irritante quod ſequitur dictinctæ obſervaretur.*

Nullus debet dicere horas ſuas ad parrem in libro vel Breviario ſuo. Alias liceat decano, vel Cantori librum tollere a manibus illum tenentis, ſed nec litteras legere clauſas vel apertas.

Quod ad futuram profuturam rei memoriam, ut cetera Eccleſiæ tam ſæculares quam regulares, ſi quæ forteſſis non obſervant; ad obſervantiam conſimilem excitentur appoſitum eſt.

Ex Martyr. Edit. Pariſiis anno 1536. in quarto per Joannem Muneratum.

Vide Fabritium Bibl. Med. Tom. IV. pag. 105. & Tom. VI. pag. 308. edit. Patav. 1754.

(b) Salvis tamen laudabilibus conſuetudinibus, ſtatutis, ac obſervationibus ſpecialibus Eccleſiarum ſingularum regni, & delphinatus. *Ex Martyr. edito Pariſiis anno 1536. ſup. cit.*

ANNO CHRISTI 1435. *Eccleſ.* 18.

ta id quod ſcriptum eſt : *Ante orationem præpara animam tuam, ne ſis quaſi qui tentat Deum.*

VI.

De his qui tempore divinorum vagantur per Eccleſiam.

Quicumque in Eccleſia beneficiatus, præſertim de majoribus, divinorum tempore per Eccleſiam vel foris circa ipſam deambulando, aut cum aliis colloquendo, vagari viſus fuerit, non ſolum illius Horæ, ſed totius diei præſentiam ipſo facto amittat. Qui ſi ſemel correctus non deſtiterit, per menſem diſtributionibus careat, vel graviori (ſi pertinacia exegerit) pœnæ ſubjaceat, ita ut tandem deſiſtere cogatur. Prohibeatur etiam ne divina officia tumultuoſi quorumcumque per Eccleſiam diſcurſus impediant aut perturbent. Regulares qui in conventualibus Eccleſiis circa prædicta exceſſerint, gravi pœna ſuperioris * arbitrio caſtigentur.

De regularibus. * ſuperiorum.

VII.

De tabula pendente in choro.

Ut cuncta in domo Dei ordinate procedant, & quilibet ſciat quod ſibi agendum imminet, ſtatuatur tabella aliqua continue pendens in choro, in qua quid per unumquemque ex canonicis, vel aliis beneficiatis, in ſingulis Horis per hebdomadam aut majus tempus, legendum cantandumve ſit ſcribatur. Qui autem ſecundum quod ibi deſcriptum fuerit facere per ſe vel alium neglexerit, pro qualibet Hora diſtributiones unius diei amittat.

VIII.

De his qui in miſſa non complent Credo, *vel cantant cantilenas, vel nimis baſſe miſſam legunt, aut ſine miniſtro.*

Abuſum aliquarum Eccleſiarum, in quibus *Credo in unum Deum*, quod eſt ſymbolum & confeſſio Fidei noſtræ, non complete uſque ad finem cantatur, aut præfatio ſeu oratio Dominica omittitur, vel in Eccleſiis cantilenæ ſæculares voce admiſcentur, ſeu miſſa etiam privata ſine miniſtro, aut (1) per ſecretas orationes ita ſubmiſſa voce dicitur, quod a circumſtantibus audiri non poteſt, abolentes, ſtatuimus ut qui in his tranſgreſſor inventus fuerit a ſuo ſuperiore debite caſtigetur.

IX.

De pignorantibus cultum divinum.

Abuſum etiam illum cultui divino manifeſte derogantem, quo nonnulli Eccleſiarum canonici contrahentes debita, ſic ſe creditoribus obligant, ut, niſi ſtatuto tempore ſatisfaciant, a divinis * ceſſetur officiis, abolentes, & obligationem hujuſmodi, etiamſi jurejurando firmata ſit, irritam decernentes, ſtatuimus ut qui talem illicitum contractum fecerint trium menſium fructus ipſi Eccleſiæ applicandos ipſo facto amittant. Et quamdiu divina non reſumpſerint, nullos ex ipſa Eccleſia proventus percipiant.

ANNO CHRISTI 1435.

a F. ceſſent. M.

X.

De tenentibus capitula tempore miſſæ majoris.

Prohibet hæc ſancta Synodus, ut tempore miſſæ majoris, præſertim ſolemnibus diebus, capitula ſeu actus capitulares, aut alii tractatus, per canonicos non celebrentur, niſi forte urgens & evidens ingrueret neceſſitas. Qui vero ad talem Horam capitulum indixerit, a diſtributionibus quotidianis per hebdomadam ſit ſuſpenſus, neque ipſi canonici pro Hora illa diſtributiones ipſas lucrentur.

XI.

De ſpectaculis in Eccleſia non faciendis.

Turpem etiam illum abuſum in quibuſdam frequentatum Eccleſiis, quo certis anni celebritatibus nonnullis cum mitra, baculo, ac veſtibus pontificalibus more Epiſcoporum benedicunt, alii ut reges ac duces induti *, quod feſtum fatuorum vel innocentum, ſeu puerorum, in quibuſdam regionibus nuncupatur, alii larvales & theatrales jocos, alii choreas & tripudia marium ac mulierum facientes homines ad ſpectacula & cachinnationes * movent, alii comeſſationes & convivia ibidem præparant: hæc ſancta Synodus deteſtans, ſtatuit & jubet tam ordinariis, quam Eccleſiarum decanis & rectoribus, ſub pœna ſuſpenſionis omnium proventuum Eccleſiaſticorum trium menſium ſpatio, ne hæc aut ſimilia ludibria, neque etiam mercantias ſeu negotiationes nundinarum in Eccleſia, quæ domus orationis eſſe debet, ac etiam * cœmeterio exerceri amplius permittant, transgreſſoreſque per cenſuram Eccleſiaſticam, aliaque juris remedia punire non negligant. Omnes autem conſuetudines, ſtatuta ac privilegia quæ his non concordant circa hæc decretis, niſi forte majores adjicerent pœnas, irritas eſſe hæc ſancta Synodos decernit. *

* ſunt

* machinationes.

* in

* decrevit.

Datum in ſeſſione publica in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, * die Jovis nona menſis Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

* quinto Idus.

SESSIO XXII.

De condemnatione libelli fratris Auguſtini de Roma archiepiſcopi Nationis.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

CUM inter cetera pietatis opera ad conſervandam Fidei catholicæ veritatem, extirpandoſque errores & hæreſes, hæc ſancta Syno-

(1) Legendum *præter*, cum optimis MSS. & veteribus editionibus; ut adnotavit le Brun, in Miſſæ explicat. Tom. 2. Diſſert. XV.

ANNO CHRISTI 1435.

nodus potiſſime convenerit, noſtræ ſolicitudinis præcipuum ſtudium eſt, illico ut pullulare aliquid noverimus, quod Fidei Chriſtianæ puritatem offendere, & ſplendorem luminis in mentibus fidelium quomodolibet obnubilare poſſit, penitus reſcindere, agrumque Dominicum a noxiis zizaniis & vepribus cum omni diligentia expurgare. Proinde libellum quemdam editum a magiſtro Auguſtino, vulgariter dicto de Roma, Archiepiſcopo Nazareno, cujus primus tractatus de ſacramento unitatis Jeſu Chriſti & Eccleſiæ, ſive de Chriſto integro intitulatur; ſecundus de Chriſto capite, & ejus inclyto principatu: alius de caritate Chriſti circa electos, & ejus infinito amore, tanquam non ſanam & erroneam in Fide doctrinam continentem, cum ſuis defenſoriis damnat & reprobat. Et potiſſime ſcandaloſam illam aſſertionem, erroneam in Fide, in ipſo libello contentam, quam piæ fidelium aures ſine horrore audire non poſſunt, videlicet: Chriſtus quotidie peccat, & ex quo fuit Chriſtus quotidie peccavit, quamvis * de capite Eccleſiæ Chriſto Jeſu ſalvatore noſtro dicat ſe non intelligere, ſed ad membra ſua, quæ cum Chriſto capite unum eſſe Chriſtum aſſeruit, intelligentiam ejus eſſe referendam dicat. Nec non & propoſitiones iſtas, & eis in ſententia ſimiles, quas in articulos damnatos in ſacro Conſtantienſi Concilio incidere declarat, videlicet: Non omnes fideles juſtificati ſunt membra Chriſti, ſed ſoli electi, finaliter in perpetuum regnaturi cum Chriſto. Secundum ineffabilem præſcientiam Dei ſumuntur membra Chriſti, ex quibus conſtat Eccleſia, quæ tamen non conſtat niſi ex eis qui ſecundum propoſitum electionis vocati ſunt. Non ſufficit Chriſto uniri vinculo caritatis, ut aliqui efficiantur membra Chriſti, ſed requiritur alia unio. Has etiam quæ ſequuntur: Humana natura in Chriſto vere eſt Chriſtus. Humana natura in Chriſto, eſt perſona Chriſti. Ratio ſuppoſitalis determinans humanam naturam in Chriſto non realiter diſtinguitur ab ipſa natura determinata. Natura humana in Chriſto procul dubio eſt perſona Verbi: & Verbum in Chriſto natura aſſumpta, eſt realiter perſona aſſumens. Natura humana aſſumpta a Verbo ex unione perſonali, eſt veraciter Deus naturalis & proprius. Chriſtus ſecundum voluntatem creatam tantum diligit naturam humanam unitam perſonæ Verbi, quantum diligit naturam divinam. Sicut duæ perſonæ in divinis ſunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Chriſto, humana & divina, ſunt æqualiter diligibiles propter perſonam communem. Anima Chriſti videt Deum tam clare & intenſe, quantum clare & intenſe Deus videt ſeipſum. Quas quidem propoſitiones, & alias ex eadem radice procedentes, in prædicto libello contentas, tanquam erroneas in Fide, damnat & reprobat hæc ſancta Synodus. Ne igitur per hujuſmodi doctrinam in errorem quempiam fidelium prolabi contingat, diſtricte præcipit ne quiſquam præfati libelli doctrinam, & præſertim ſupraſcriptas propoſitiones (ut præmittitur) damnatas & reprobatas, ac etiam ejus tractatus defenſorios, docere, prædicare, defendere aut approbare præſumat. Eos autem qui ſecus egerint, tanquam hæreticos, & aliàs animadverſione canonica puniendos decernit. In nullo autem per hæc derogare intendit dictis aut ſcriptis ſanctorum doctorum in prænominatis materiis loquentium, quinimmo ea recipit & amplectitur juxta eorum veram intelligentiam per eos aut alios catholicos doctores in theologica ſchola communiter expoſitam & declaratam. Nec per hanc ſententiam perſonæ præfati auctoris præjudicare intendit hæc eadem ſancta Synodus: quia etſi debite vocatus fuerit, cauſas tamen abſentiæ allegavit, & in aliquibus ſuis ſcriptis & alias doctrinam ſuam determinationi Eccleſiæ ſubmiſit. Ceterum hæc ſancta Synodus mandat & præcipit omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, cancellariis univerſitatum, & Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ad quorum ſpectat officium, quatenus diligentiam ſolertem adhibeant, & provideant, ne aliquis dictos librum & libellos defenſorios habeat, aut præſumat penes ſe conſervare, aut tenere, immo ipſos prædictis aſſignare habeat, ut de illis faciant prout jura diſponunt: alias contra tales canonica animadverſione procedatur.

* pro.

Datum in ſeſſione publica in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata Idibus Octobris, Anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

SESSIO XXIII.

I.

De electione ſummi Pontificis.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUONIAM ſalus populi paſtor bonus, merito hanc ſanctam Synodum, quantum pro humanæ legis fieri poteſt induſtria, niti decet ut Romanus Pontifex, qui gregis Dominici primus & ſummus eſt paſtor, talis fiat, taliſque perſeveret, qui cunctarum animarum ſaluti ac totius Chriſtiani orbis utilitati prodeat, & tanto officio digne ſatisfaciat: proinde conſtitutiones tam ſacrorum Conciliorum, quam ſummorum Pontificum, ſuper Romani electione Pontificis editas, innovans hæc ſancta Synodus, & eis quædam ſalubria adjiciens, ſtatuit ut, quotieſcumque ſedem Apoſtolicam vacare contigerit, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales præſentes in loco, quo ſummi Pontificis electio celebranda eſt, decima die poſtquam ſedes vacaverit, omnes in cappellam aliquam vel locum prope conclave conveniant. Inde præcedente Cruce bini cum devotione cantando, Veni creator Spiritus, incedentes, locum conclavis ingrediantur: quo non niſi duos familiares neceſſarios quilibet introducat. Ceremoniarum autem gratia duo clerici, quorum ſaltem unus ſit notarius, etiam admitti poſſint. Camerarius vero cum his quibus conclavis cuſtodia commiſſa fuerit curet ne quis præter prædictos conclave ingrediatur. Ipſe autem poſt ingreſſum Cardinalium, clauſis foribus, cum deputatis intret, & ſingulorum Cardinalium cellas diligenter perquirat. Exceptiſque infirmorum aut debilium medicinalibus, ſi qua ibidem victualia vel confectiones reperiantur, amoveat. Exiens inde, claudenſque conclavis oſtium, cuſtodiam ſolicite obſervet, ac ſingulis diebus cibaria quæ Cardinalibus deferuntur

* per, &c. induſtriam.

ac-

ANNO CHRISTI 1436.

accurate perquirat, nec introferri permittat, nisi quod pro moderata refectione necessarium videatur, decretis hujus sacri Concilii, * quæ promulgantur in quarta & septima sessionibus, in suo robore firmiter permansuris. Sequenti die Cardinales omnes coram his qui in conclavi fuerint, audita missa de sancto Spiritu, sacram sumant Eucharistiam. Et antequam scrutinium inchoent, antepositis sanctis Evangeliis, jurent super hac forma: Ego N. talis Cardinalis juro & promitto omnipotenti Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto, ac Beato Petro Apostolorum principi, eum eligere in Pontificem, quem credam Ecclesiæ universali in spiritualibus & temporalibus utilem, & tantæ dignitati idoneum; nec illi vocem dare quem verisimiliter scivero promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu prece per se vel alium interposita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte, pro se electionem procurare, electoque in Pontificem non prius obedientiam facere, quam juret juxta formam decreti sacri Basileensis Concilii, ita me Deus adjuvet, cui in die tremendi judicii redditurus sum de hoc juramento & cunctis operibus meis rationem.

* promulgatis in

Post hæc quilibet eorum schedulam dabit in qua ultra tres non nominet, inter quos si ultra unum nominaverit aliquis, sit extra Cardinalium collegium. Neque una die nisi unum fiat scrutinium, & immediate post missam. Lectis schedulis, nisi duarum partium in unum vota concurrant, mox comburantur. Ante autem sex completa scrutinia, accessus ad quemquam fieri non possit. Recogitent eo tempore Cardinales, & attenta mente considerent quantum sibi ipsis meritum vel demeritum, quantumque populo Christiano fructum vel præjudicium, bonum vel malum, eligendo Pontificem, facturi sunt. In nulla profecto re magis Domini nostri Jesu Christi gratiam vel iram assequi possunt, quam cum de Vicario ejus suis præficiendo ovibus agitur, quas ita dilexit ut pro ipsis & mori & Crucis tormentum pati dignatus fuerit.

II.

De professione ejusdem summi Pontificis.

* Statuit hæc

* Decernit sancta Synodus, ut electus in Papam electioni de se factæ per infra scripti modi expressionem consentire teneatur. Quam expressionem si præsens in curia per Cardinales, vel extra per eorum aliquem, vel alium ab ipsis ad hoc habentem mandatum, in præsentia notarii & decem saltem personarum fieri convenit, qui præsentata sibi electione, requisitus infra diem naturalem ab hora requisitionis, si non fecerit, electio sua pro infecta habeatur, & ad aliam in nomine Domini Cardinales procedere teneantur. Expresso autem (ut prædicitur) hujusmodi consensu, Cardinales eidem ut summo Pontifici mox obedientiam debitam exhibeant. Postquam vero per Cardinales obedientia præstita fuerit, nulli de ejus Pontificatu ambigere fas sit.

ANNO CHRISTI 1436.

III.

Forma consensus.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Ego N. electus in Papam omnipotenti Deo, cujus Ecclesiam suo præsidio regendam suscipio, & Beato Petro Apostolorum principi, corde & ore confiteor & profiteor, quamdiu in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere & tenere Fidem catholicam, secundum traditionem Apostolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum sanctorum patrum, maxime autem sanctorum octo Conciliorum Universalium, videlicet primi Nicæni, secundi Constantinopolitani, tertii Ephesini primi, & quarti Calchedonensis, quinti & sexti item Constantinopolitani, septimi Nicæni, octavi quoque Constantinopolitani, nec non Lateranensis, Lugdunensis, Viennensis, Constantiensis, & Basileensis Generalium etiam Conciliorum, & illam fidem usque ad unum apicem immutilatam servare, & usque ad animam & sanguinem defendere & prædicare, ritumque pariter Sacramentorum Ecclesiasticorum Ecclesiæ traditum omnimode prosequi & observare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione Fidei catholicæ, & extirpatione hæresum & errorum, reformatione morum, ac pace in populo Christiano. Juro etiam prosequi celebrationem Conciliorum Generalium, & confirmationem electionum, juxta decreta sacri Basileensis Concilii. Hanc autem professionem mea manu subscripsi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus sum de hoc & omnibus operibus meis rationem, pura mente super altare offero, quam in primo publico consistorio solemniter repetam.

Ne lapsu temporis hæc tam salubris institutio de memoria summi Pontificis elabatur, singulis annis, die quo anniversarium celebratur electionis vel coronationis suæ, intra missarum solemnia primus Cardinalis, qui ibidem affuerit, publice & alta voce coram summo Pontifice legat sic: Sanctissime pater, attendat sanctitas tua, & diligenter consideret promissionem hanc, quam die electionis tuæ Deo fecisti. Postea eam legens, in fine dicat: Curet igitur sanctitas tua, pro honore Dei, & salute animæ tuæ, & utilitate universalis Ecclesiæ, prædicta omnia pro viribus observare bona fide sine dolo & fraude. Recogites etiam cujus vicem geras in terris, illius videlicet qui animam suam pro ovibus suis posuit, qui ter, antequam oves suas beato Petro committeret, petiit an ipsum diligeret: quique sicut justus judex, & quem nullum latet secretum, rationem exiget a te de omnibus usque ad minimum quadrantem. Memineris quid beatus Petrus aliique sibi succedentes Pontifices fecerunt, qui nihil aliud cogitabant, nisi honorem Dei, propagationem Fidei, publicum Ecclesiæ bonum, salutemque & utilitatem filiorum suorum: & tandem imitantes magistrum & Dominum, animas suas pro sibi commendatis ovibus exponere non dubitarunt. *Noli tibi aut tuis thesaurizare in terris, ubi tinea & ærugo demolitur, ubi fures & latrones effodiunt, sed thesauriza tibi in cœlis. Non sis acceptor personarum, nec sanguinis, nec patriæ, aut nationis.* Matth. 6.

Om-

ANNO CHRISTI 1436. *Matth.* 12. *Marc.* 3.

Omnes filii Dei ſunt, & tuæ curæ ac cuſtodiæ pariter commiſſi. Dicas exemplo Chriſti: *Qui fecerit voluntatem Patris mei qui eſt in cælis, ille meus frater, ſoror & mater, eſt.* In diſtribuendis dignitatibus & beneficiis, non carnem, non munera, non quid aliud temporale, ſed ſolum Deum & virtutes atque hominum merita tibi proponas. In corrigendis exceſſibus Eccleſiaſticam exerce diſciplinam, memor quam gratiam Phinees, quamve pœnam Heli, alter injurias Dei ulciſcendo, alter diſſimulando, meruerunt. Pauperes autem ac miſerabiles perſonas defende, juva & ſuſtenta. Ad omnes autem paternam habe caritatem.

Poſt expleta coronationis ſolemnia, ac ſingulis annis poſt electionis anniverſarium, cum fratribus ſui octo ſaltem continuis diebus ſummus pontifex vigili cura pertractet exequi quod tam ſolemniter Deo pollicitus eſt. In primis igitur perſcrutetur in qua orbis parte Chriſtiana religio vexetur a Turcis, Saracenis, Tartaris, & aliis infidelibus; in qua regione viget hæreſis, ſchiſma, vel quælibet ſuperſtitionis ſpecies; in quibus provinciis mores, & divinorum obſervantia mandatorum, rectaque vivendi norma, tam in ſtatu Eccleſiaſtico quam ſæculari, dilabuntur: ubi etiam libertas Eccleſiaſtica conculcatur: inter quos reges principeſque & populos vigeant odia, vel bella, vel bellorum metus, & ubique ſicut pius pater cum fratribus ſuis remediis opportunis diligenter providere ſtudeat. His univerſalibus expeditis negotiis, ad ea quæ proximiora ſunt manum apponens, mox domum, familiam, & curiam Romanam, ubi & prout neceſſarium fuerit exemplariter componere, veraciterque reformare incipiat, ut ab ejus oculata reformatione, quæ ceterarum eſt Eccleſiarum caput, inferiores Eccleſiæ morum hauriant puritatem, nec aliquibus calumniandi ac maledicentiæ præſtetur occaſio: & tam circa magnos quam parvos inquirens vigilantiſſime, & inquiri faciens, quidquid emendatione dignum reperit, corrigere nullatenus differat aut diſſimulet; ſciens duplex eſſe peccatum, unum quod ibi perpetratur, aliud longe gravius quod inde ſequitur. Quidquid enim ibidem agitur, facile trahitur in exemplum. Unde fit ut langueſcente capite reliquum poſtea corpus morbus invadat. Pontificalis domus ac curia tanquam ſpeculum mundum eſſe debet, in quo omnes proſpicientes ad ejus exemplum ſe componant & vivant. Proinde ab ea penitus diſſipet & evellat quidquid ſimoniacæ labis, quidquid concubinariæ ſordis, quidquid denique vel Deum offendere, vel homines ſcandalizare poteſt. Curet ne officiales perperam officia ſua adminiſtrent, ne quemquam gravent, nec per concuſſionem aut illicite quidquam extorqueant, & ut hi qui officialibus præpoſiti ſunt, ipſorum exceſſus inultos non patiantur. Neminem permittant veſtibus & coloribus per ſacros canones prohibitis uti: clerum Romanum, qui ſibi principaliter & immediate ſubjectus eſt, principaliter in omni Eccleſiaſtica honeſtate inſtruat, monens non in veſtimentorum pompis & nitore beneplacitum Dei, ſed in humilitate, docentia, mentis puritate, ſimplicitate cordis, in morum caſtimonia, & reliquarum virtutum ornatu, quæ habentem Deo & hominibus commendant: ſed reformet, & præſertim ut cultus divinus in Eccleſis Urbis cum ea qua decet veneratione & diſciplina obſervetur. Populum quoque Urbis, quæ peculiaris ejus eſt parochia, doceat, inſtruat, & in via ſalutis dirigat. Imperet Cardinalibus ut titulos ac parochias ſuas, prout eorum incumbit officio, viſitent & reforment. Prælatum aliquem magnæ ſcientiæ, probatæque & exemplaris vitæ, in Urbe vicarium conſtituat, qui vice ſua cleri & populi Epiſcopalem curam gerat, de quo an oneri ſuo diligenter incumbat ſæpe perquirat. Poſt hæc cum eiſdem fratribus de temporalitate Eccleſiæ Romanæ bene ſalubriterque regenda accurate cogitans, provideat ut provinciæ, civitates, oppida, caſtra, terræ ipſi Eccleſiæ ſubjectæ, juſte ac pacifice gubernentur, tali quidem moderamine, ut inter regimen Eccleſiaſticorum ac ſæcularium principum ſic diſtet, ſicut inter patrem & dominum. Non quæſtui, ſed protectioni ac tutelæ intendat, & paterna caritate cunctos fovens, non tam ſubditos quam filios exiſtimet. Et quoniam ſpiritualem temporalemque ipſorum curam habet, invigilet omnes partialitates ac ſeditiones inde amovere præſertim Guelforum & Gibellinorum, & quæcumque his ſimilia pernicioſa nomina, animas corporaque pariter perimentia, omnem det operam, pœnis ſpiritualibus & temporalibus, quibuſcumque poteſt modis, ſublatis inde cunctis diſſenſionum fomentis, eos unanimes ad defenſionem Eccleſiæ conſervare. Ad regendum provincias ac civitates principales deſtinet Cardinales, vel Prælatos integræ & incorruptæ famæ, quos non inhiare pecuniis, ſed juſtitiæ ac paci ſubditorum intendere veriſimile ſit: quorum legatio biennio, aut ad plus triennio elapſo, expiret. Et quia dignum eſt ut quilibet ſuæ villicationis rationem reddat, deputetur expleta legatione aliquis, vel aliqui inſignes viri, qui ſuæ adminiſtrationis rationem, nec non querelas ac petitiones provincialium audiant, & juſtitiam exhibeant, & quod ipſi commode facere nequeunt, Papæ deferant, qui omnino geſta eorum ſcire ſtudeat, &, ſi quid illicite perpetraſſe ipſos conſtiterit, nullatenus inultum dimittat, ut & ſucceſſores ſui quæ non licent ſuo exemplo facere formident. Et ne officiales manus forſitan ad illicita apponant, competens ſalarium, unde vivere honeſte poſſint, eis conſtituatur. Sæpe etiam ſummus pontifex inquirat, quomodo tam Legati gubernatores & commiſſarii, quam Romanæ Eccleſiæ vicarii ac feudatarii, ſubditos regant, & an novis gabellis & exactionibus gravent. Quidquid autem auſteritatis ſeu injuſti oneris ſuper cervices ſubditorum fieri cognoverit, nequaquam toleret. Pati enim impium eſt ut hi, quos Papa per ſe paterne regeret, per alios tyrannice tractentur. Statuta & conſtitutiones antiquas, quibus provinciæ ac terræ ſalubriter regi conſueverunt, inviolata ſervari faciat. Quod ſi qua poſtea irrationabiliter vel ad æmulationem ſeu partialiter edita ſint, cauſa cognita, retractentur & reformentur. Infra annum ab electionis die Romanus Pontifex ad ſe oratores ſeu procuratores provinciarum ac principalium civitatum Eccleſiæ Romanæ accerſat, & oſtendens erga eos paternæ caritatis affectum, ab ipſis de ſtatu & conditione patriarum, & quemadmodum prædeceſſoris ſui tempore recti ſunt, num etiam aliquo injuſto graventur onere, & quid pro ſalubri ipſorum regimine faciendum ſit, perſcrutetur: & tandem in omnibus utilitati & indemnitati ipſorum, ac bo-

ANNO CHRISTI 1436

ANNO CHRISTI 1436.

no publico, proviſionis remedia tanquam filiis adhibeat. Hoc idem ſaltem de biennio in bennium repetere non pigeat. Inter cetera quæ feudatarii, capitanei, gubernatores, ſenator, caſtellani; aliique præcipui officiales urbis & terrarum Eccleſiæ jurare ſolent, hoc etiam adjiciatur, ut in eorum inſtitutione jurent, quod ſede vacante, ad mandatum Cardinalium civitates, terras, loca, arces, & caſtra, ac gentes nomine Romanæ Eccleſiæ tenebunt ac tradent libere & ſine contradictione. Ne ſummus pontifex carnalitatis trahi videatur affectu, magis quam judicio rationis, atque ut ſcandalis obvietur, quæ (experientia teſte) ſæpe ſecuta ſunt, nullum de cetero conſanguineum vel affinem uſque ad tertium gradum incluſive, ducem, marchionem, comitem, feudatarium, emphyteotam, vicarium, gubernatorem, officialem, caſtellanum alicujus provinciæ, civitatis, oppidi, caſtri, fortalitii, aut loci Romanæ Eccleſiæ, nec ſuper his juriſdictionem ſeu poteſtatem aliquam habere, nec capitaneum, ſeu conductorem gentium * armorum faciat, aut eſſe permittat. Ipſi quoque Cardinales ſummo Pontifici ſecus agere volenti nequaquam aſſentiant: quodque ſuccedens Pontifex aliter facta prorſus retractet ac revocet. Juxta Nicolai Papæ IV. conſtitutionem ſtatuit ſancta Synodus, ut ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales omnium fructuum, redditumm, proventuum, multarum, condemnationum, ac cenſuum, de quibuſcumque terris & locis Romanæ Eccleſiæ ſubjectis provenientium, medietas pertineat, inſtitutioque & deſtitutio omnium rectorum, gubernatorumque, & cuſtodum, quocumque nomine cenſeantur, qui præerunt dictis terris & locis, ac etiam dictorum fructuum collectorum, de conſilio & conſenſu ipſorum Cardinalium fieri debeat. Ipſos igitur Cardinales admonet ſancta Synodus, ut terras & ſubditos Romanæ Eccleſiæ ab injuriis & oppreſſionibus protegant, de paceque ac ſalute & bono ipſorum regimine cogitantes, apud ſummum Pontificem, &, ubi opus fuerit, ipſos omni favore promoveant. Etſi de omnibus Romanæ Eccleſiæ terris magna cura ſummo Pontifici ac Cardinalibus eſſe debeat, ad urbem tamen Romanam mentis intuitum ſedulo convertere, & ad ipſam tanquam peculiarem filiam & principalem eorum parochiam, in qua beatorum Petri & Pauli ac innumerabilium Chriſti martyrum & ſanctorum ſacra corpora requieſcunt, ubi ſedes eſt Romani Pontificis, unde & ipſe ac Romanum denominatur imperium, & ad quam omnes Chriſticolæ devotionis cauſa confluere ſolent, ſingularem quamdam caritatem & præcipuum affectum gerere tenentur, ut in pace, tranquillitate ac juſtitia gubernetur, in ſuiſque Eccleſiis, mœnibus, viis & ſecuritate ſtratarum detrimentum non patiatur. Quocirca ſtatuit hæc ſancta Synodus, ut de quibuſcumque ipſius Urbis redditibus & proventibus aliqua competens portio ad conſervationem Eccleſiarum, mœnium, viarum, pontium, ſecuritatiſque itinerum ipſius Urbis & diſtrictus, per aliquos viros probatæ famæ de conſilio Cardinalium eligendos re ipſa exponatur. Sicut ſervum ſervorum Dei ſummus pontifex ſe profitetur, ita opere comprobet; &, dum ad ipſum tanquam communem patrem undique homines confugiant, adiri ſe ab omnibus facile permittat. Unam ergo ſaltem in hebdomada diem pro publica ſtatuat audientia, in qua omnes, præſertim pauperes & oppreſſos, patienter & benigne audiat, & quantum cum Deo poteſt, exaudiat, cunctiſque ſicut pater filiis, prout cuique opus fuerit, juxta vires conſilio & auxilio provideat benigne. Et ſi corporali neceſſitate impeditus fuerit, alicui vel Cardinali vel alteri inſigni viro omnia ſibi relaturo committat, omnibuſque curiæ officialibus jubeat, præſertim vicecancellario, pœnitentiario, & camerario, ut ipſos pauperes cito gratiſque expediant, memor Apoſtolicæ caritatis, qua Petrus & Paulus invicem dexteras dederunt, ut pauperum memores eſſent. Diebus vero dominicis & feſtivis ad miſſam exeat publicam, poſt quam aliquanto temporis ſpatio indigentibus audientiam præbeat. Singulis hebdomadis, vel ſaltem in menſe bis, conſiſtoria publica teneat, in quibus negotia Eccleſiarum cathedralium ac monaſteriorum ſeu principum ac univerſitatum, aliaque magni ponderis audiat. Lites autem & cauſas minores remittat ad vicecancellarium. Ipſe autem quanto amplius poteſt, litigiis ac minoribus negotiis ſe eximat, ut majoribus intendat liberius. Quoniam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, pars corporis Romani Pontificis eſſe cenſentur, reipublicæ admodum expediens eſt, ut juxta vetuſtum morem gravia & ardua negotia de ipſorum conſilio, directione, cauſa quoque mature cognita, deinceps fiant, præſertim cauſarum Fidei deciſiones, ſanctorum canonizationes, erectiones, ſeu ſuppreſſiones, diviſiones, ſubjectiones, uniones Eccleſiarum cathedralium & monaſteriorum, promotiones Cardinalium, confirmationes ac proviſiones de Eccleſiis cathedralibus & monaſteriis, privationeſque & translationes Abbatum, Epiſcoporum, & ſuperiorum, leges, ſeu conſtitutiones, legationes de latere, ſeu vicariorum ac nuntiorum auctoritate legatorum de latere fungentium commiſſiones, novæ religionis inſtitutio, exemptiones novæ Eccleſiis, monaſteriis, ſeu cappellis, aut ipſarum jam factarum revocationes, ſalvo decreto ſacri Conſtantienſis Concilii, de Prælatis non transferendis invitis.

Conſanguinei quomodo Papæ ſunt habendi.

* *forte* armatarum.

Conſtantienſis Concilii ſeſſ. 39.

IV.

De numero & qualitate Cardinalium.

Cum ſummo pontifici ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in dirigenda Chriſtiana reipublica collaterales aſſiſtant, neceſſe eſt ut tales inſtituantur qui ſicut nomine, ita re ipſa Cardines ſint, ſuper quos oſtia univerſalis verſentur & ſuſtententur Eccleſiæ. Statuit igitur ſancta Synodus, ut deinceps eorum numerus adeo ſit moderatus, quod nec ſit gravis Eccleſiæ, (quæ nunc ob temporum malitiam pleriſque gravibus affligitur incommodis) nec ſuperflua numeroſitate vileſcat. Qui de omnibus Chriſtianitatis regionibus, quantum commode fieri poterit, aſſumantur, ut notitia rerum in Eccleſia emergentium facilius haberi, & ſuper his maturius deliberari poſſit, ſic tamen, quod numerum viginti quatuor inter hos qui nunc ſunt & aſſumendos non excedant, ita quod de una natione ultra tertiam partem reſpectu Cardinalium pro tempore exiſtentium, ac de una civitate & diœceſi ultra unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc ultra tertiam partem habet,

uſ-

ANNO CHRISTI 1436.

usque ad ipsius tertiæ partis reductionem esse nequeant. Sint viri in scientia moribusque ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magistri, doctores seu licentiati cum rigore examinis in jure divino vel humano. Sit saltem tertia vel quarta pars de magistris aut licentiatis in sacra scriptura. Inter hos autem viginti quatuor esse aliqui poterunt admodum pauci filii, fratres aut nepotes regum seu magnorum principum, in quibus cum circumspectione & maturitate morum competens litteratura sufficiat.

Non fiant Cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiati nec alicujus criminis aut infamiæ nota respersi. Prædicto autem numero viginti quatuor, pro magna Ecclesiæ necessitate vel utilitate, duo alii in quibus vitæ sanctitas vel eximiæ virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis (cum Romanæ Ecclesiæ uniti fuerint) insignes aliqui viri adjici poterunt.

Non fiat Cardinalium electio solum per auricularia vota, sed illi solum assumi possint, in quos, facto vero scrutinio ac publicato, majorem partem Cardinalium per subscriptionem manus propriæ constiterit collegialiter consensisse. Desuper etiam Apostolicæ litteræ cum subscriptione Cardinalium conficiantur, decreto hujus sacri Concilii in quarta sessione solemniter publicato, quod incipit: Item cum multiplicatio Cardinalium, &c. in suo robore inviolabiliter permansuro. Cum recipient Cardinales suæ dignitatis insignia, quorum significatio est, ut pro bono universalis Ecclesiæ sanguinem proprium (si opus sit) non vereantur effundere, jurabunt in publico consistorio, si sint in curia; si vero absentes, in manibus alicujus Episcopi, & publice, cui per litteras Apostolicas, in quibus forma juramenti inserta sit, commissum fuerit, in hunc modum.

Juramentum Cardinalis recens electi.

Ego N. nuper assumptus in sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, ab hac hora in antea ero fidelis beato Petro, universalique & Romanæ Ecclesiæ ac summo Pontifici, ejusque successoribus canonice intrantibus: laborabo fideliter pro defensione Fidei catholicæ, extirpationeque hæresum & errorum ac schismatum, reformatione morum, ac pace in populo Christiano. In alienationibus rerum & bonorum Ecclesiæ Romanæ, aut aliarum Ecclesiarum & beneficiorum quorumcumque, non consentiam, nisi in casibus a jure permissis, & pro alienatis ab Ecclesia Romana recuperandis pro posse operam dabo. Non consulam quidquam summo Pontifici, nec subscribam me, nisi secundum Deum & conscientiam meam. Quæ mihi per sedem Apostolicam commissa fuerint fideliter exequar. Cultum divinum in Ecclesia tituli mei, & ejus bona conservabo, sic me Deus adjuvet.

Pro conservandis Cardinalium titulis, quorum aliqui tam in divino cultu quam ædificiis nimium, proh dolor, in opprobrium sedis Apostolicæ & ipsorum Cardinalium collapsi sunt, statuit hæc sancta Synodus, ut de redditibus seu proventibus terrarum Romanæ Ecclesiæ, quorum medietas juxta constitutionem Nicolai Papæ ad Cardinales (ut prædictum est) pertineat, decima pars ejus quod spectat ad quemlibet Cardinalium proprio titulo singulis annis applicetur. Et nihilo minus vel in vita vel in morte quilibet Cardinalis tantum proprio titulo relinquat, unde communiter una persona sustentari possit. Quod si non fecerit, tam pro hoc, quam pro dicta decima parte, bona omnia ipsius Cardinalis obligata sint usque ad debitam satisfactionem. Et ad executionem hujus, oneramus primum Cardinalem illius ordinis de quo ille defunctus erat. Visitet per se quilibet Cardinalis præsens in curia, absens vero per vicarium idoneum singulis annis titulum suum, clericosque & populum Ecclesiarum subjectarum, & cum diligentia inquirat, & salubriter provideat, super cultu divino bonisque ipsarum Ecclesiarum, ac vita & moribus clericorum & parochianorum, de quibus, cum suæ sint oves, in districto Dei judicio rationem redditurus est. Et tam quoad tempus visitandi, quam quoad alia, servet quæ instituta sunt in decreto nostro de Conciliis Synodalibus. Etsi quemlibet Cardinalium tam ipsa dignitas quam propria perurgeat pollicitatio pro memoratis sanctis laborare operibus, nihilo minus ut eo efficacius res fiant, quo singulis quasi peculiariter distribuuntur, Episcopi Cardinales indagare curent, quæ regiones hæresibus, erroribus, superstitionibus novis aut veteribus infectæ sint: presbyteri, ubi mores & divinorum mandatorum observantia ac Ecclesiastica disciplina deficiant: diaconi, qui reges & principes seu populi bellis agitentur, vel agitari timeantur: & tanquam apes argumentosæ tam apud summum Pontificem, quam inter seipsos diligenter ac accurate negotia hæc sancta promoveant, operam dantes, ut ubi necessarium fuerit, salubri remedio provideatur. Ipse autem summus Pontifex, tanquam communis omnium pater & pastor, non solum rogatus ac solicitatus, sed proprio motu ubique investigari faciat, & quam potest omnibus filiorum morbis salutarem conferat medicinam. Si quando Papam (quod absit) negligentem aut remissum, seu agentem quæ statum illius non decent, ipsi Cardinales inspexerint, filiali reverentia & caritate tanquam patrem obsecrent, ut officio pastorali honorique ac debito suo satisfaciat. Et primo quidem aliquis vel aliqui [a] de per se, deinde si se non corrigat, omnes collegialiter accersitis quibusdam notabilibus Prælatis, prædicentes quod si non abstinuerit proximo Generali Concilio deferant: nec pro salute ipsius summi Pontificis & bono publico ejus odium vel quidquam aliud timeant, dum tamen reverenter & caritative id agant. Multo magis, si quem ex Cardinalibus aliquid perperam seu reprehensione dignum facientem Papa cognoverit, paterna semper caritate & juxta doctrinam Evangelicam corrigat, ut sic alter in alterum, pater in filios, & filii in patrem caritatis opera exercentes, Ecclesiam exemplari ac salubri moderamine gubernent. Prælatos & quoscumque alios, insignes præsertim viros ad curiam Romanam proficiscentes, Cardinales benigne & honorifice tam publice quam private pertractent, & apud summum Pontificem eorum negotia gratis ac liberaliter recommissa faciant. Et cum ei qui communis est omnium pater, Cardinales assistant, personarum acceptatores fieri vel advocatos valde indecens est. Propterea interdicit hæc sancta Synodus, ut tanquam judicis collaterales partialitatem nullam accipiant; etiamsi de terra partiali originem ducant. Nec sint principum aut communitatum, seu aliorum contra quemquam, cum pretio vel sine, partiales protectores, aut defensores; sed exuti

ANNO CHRISTI 1436.

Cardinalibus quid maxime curandum.

[a] *Forte* de eis per se H.

omnem paſſionem, in ſedandis concordia vel juſtitia litibus Papæ aſſiſtant. Principum autem & quorumcumque, præſertim pauperum ac religioſorum, gratis & ſine ullo quæſtu promovere juſta negotia, tanquam caritatis opus, perſuadet ſancta Synodus, & commendat. Cum affabilitate & benignitate ſervent Cardinales gravitatem ac modeſtiam quæ huic congruunt dignitati: pietatem autem, *quæ* (ſecundum Apoſtolum) *ad omnia utilis eſt*, ſervent ad omnes. Affines ſuos, præſertim bene meritos ac pauperes, quamquam negligere non debeant, non tamen ipſos opum aut beneficiorum multitudine accumulent, ut alii inde ſcandalum patiantur. Caveant ne bona ab Eccleſiis profecta, ultra quam neceſſitatis ratio poſtulat, in carnem & ſanguinem effundant. Cum tales ſic ambulare in magnis Pontifex inſpexerit, arguat atque obviet, ut decet, neque enim culpæ erit expers, ſi juxta officium ſuum corrigenda non corrigat. Familia, menſa, ſupellex rerum & equorum tam Papæ quam Cardinalium, nec numeroſitate, nec faſtu, aut pompis, neque aliquo exceſu reprehenſibilis ſit. Ita domum & quæ in domo ſunt moderate componat, ut alii non ſcandalum, ſed frugalitatis capere exemplum poſſint. Tam ſummus Pontifex & Cardinales, quam ceteri Epiſcopi, conſtitutionem beati Gregorii in Generali Synodo editam ſervare ſtudeant, cujus tenor hic eſt, quam hæc ſancta Synodus innovat.

ANNO CHRISTI 1436.

3. *Tim.* 4.

Habetur infra cujus initium eſt: *Regnante* &c. *in ſancta hac*

Cum paſtoris vita * exemplo debeat eſſe diſcipulis, plerumque clerici, qualis in ſecreto ſit vita ſui Pontificis neſciunt, quam tamen ſæculares pueri ſciunt: de qua re præſenti decreto ſtatuimus, ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi, in miniſterio cubiculo Pontificali obſequantur, ut is qui in loco regiminis eſt, tales habeat teſtes qui veram ejus in ſecreto converſationem videant, & ex ſedula viſione exemplum profectus ſumant.

* exemplum

Paſchalis etiam Papæ verba advertant dicentis: Epiſcopi lectioni & orationi vacent, & ſemper presbyteros & diaconos, aut alios boni teſtimonii clericos habeant, ut ſecundum Apoſtolum, & ſanctorum patrum inſtituta, poſſint irreprehenſibiles inveniri. Non expedit reipublicæ, ut Cardinalibus, quos rebus arduis univerſalis Eccleſiæ intentos fore oportet, aliæ cauſæ quam electionum Eccleſiarum cathedralium, aut monaſteriorum, vel principum: aut univerſitatum, ſeu ſimiles, per Papam aut * cancellariam delegentur. Minores igitur litigioſæ cauſæ in auditorio Rotæ, quod ad hoc inſtitutum eſt, committantur. Neque Papa, neque Cardinales familiares ſuos, quaſi munera accepturos, ad confirmatos vel proviſos Prælatos de cetero mittant, ne, quod per ſe facere non decet, per alios fieri patiantur. Quod aliquando factum eſt, ut pro annulo in aſſignatione tituli Cardinalibus tradito poſt mortem ejus aliqua pecuniæ ſumma vel res alia de bonis ſuis arripiatur, de cetero non fiat, cum labores eorum pro reipublica impenſi exequias, ſi pauperes forent, potius de publico mercentur.

1. *Tim.* 3.

* cancellarium.

V.

De electionibus.

Licet dudum hæc ſancta Synodus, abolita per eam generali omnium Eccleſiarum & dignitatum electivarum reſervatione, provide decreverit, ut prædictis Eccleſiis & dignitatibus per canonicas electiones & confirmationes provideri deberet, volens etiam ſpeciales ſeu particulares ipſarum Eccleſiarum & dignitatum electivarum prohibere reſervationes, per quas libera in eiſdem eligendi & confirmandi facultas impediri poſſet, quodque adverſus hoc decretum Romanus Pontifex nihil attentaret, niſi ex magna, rationabili & evidenti cauſa, in litteris Apoſtolicis nominatim exprimenda: quia tamen contra ipſius decreti mentem non pauca ſine hujuſmodi cauſa geſta ſunt, unde gravia hactenus ſucceſſerunt, & graviora in dies timentur ſcandala, cupiens hæc ſacroſancta Synodus his obviare, nolenſque ut ipſius decreti mens, quæ fuit omne obſtaculum a canonicis electionibus & confirmationibus tollere, ſuo fruſtretur effectu; ſtatuit ut electiones in dictis Eccleſiis ſine impedimento aut obſtaculo omnino fiant, quæ cauſa cognita juxta juris communis & dicti noſtri decreti diſpoſitionem confirmentur. Veruntamen ſi forte aliquando contingat electionem aliquam etiam alias canonicam fieri, quæ in perturbationem Eccleſiæ aut patriæ vel boni publici vergere timeatur, ſummus Pontifex, cum ad ipſum confirmatio delata fuerit, ſi talem urgentiſſimam cauſam adeſſe manifeſte cognoverit, ea prius mature diſcuſſa, ac parte plene diſenſa, accedente poſtea Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, aut majoris partis ſubſcriptione, hujuſmodi cauſam veram ſufficientemque fore atteſtantium, rejecta tali electione, ad capitulum vel conventum remittat, ut vel infra tempus juris vel aliud, juxta loci diſtantiam, ad aliam, ex qua evenire talia non formidentur, electionem procedant.

ANNO CHRISTI 1436.

VI.

De reſervationibus.

Et quia multiplices Eccleſiarum & beneficiorum hactenus factæ per ſummos Pontifices reſervationes non parum Eccleſus oneroſæ extiterunt, ipſas omnes tam generales quam ſpeciales ſive particulares de quibuſcumque Eccleſiis & beneficiis, quibus tam per electionem, quam collationem, aut aliam diſpoſitionem provideri ſolet, ſive per extravagantes, Ad regimen, & Execrabilis, ſive per regulas cancellariæ, aut alias Apoſtolicas conſtitutiones introductas, hæc ſancta Synodus abolet, ſtatuens ut de cetero nequaquam fiant, reſervationibus in corpore juris expreſſe clauſis, & his quas in terris Romanæ Eccleſiæ, ratione directi ſeu utilis dommii, mediate vel immediate ſubjectis fieri contigerit, duntaxat exceptis.

ANNO CHRISTI 1436.

VII.

De Clementinæ litteris.

Licet in Apoſtolicis vel aliis litteris quibuſcumque aliquem dignitati, beneficio, aut juri cuicumque renuntiaſſe, aut privatum eſſe, ſeu aliquid egiſſe, per quod jus proprium auferatur, narratum ſit, hujuſmodi litteræ in his non præjudicent, etiamſi ſuper ipſis gratia vel intentio narrantis fundetur, niſi per teſtes aut alia legitima conſtiterit documenta.

Datum in ſeſſione publica hujus ſacræ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, octavo Kalendas Aprilis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

SESSIO XXIV.

De actis quibuſdam cum Græcis, & de Indulgentiis, &c.

I.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUIA Ambaxiatores noſtri ad Conſtantinopolim tranſmiſſi, vice & nomine ejuſdem ſanctæ Synodi ſereniſſimo imperatori Romanorum, & reverendiſſimo domino Patriarchæ Conſtantinopolitano, propter nonnullas cauſas promiſerunt, capitula alias in hac ſancta Synodo ſuper modo univerſalis & Œcumenici & utriuſque Eccleſiæ Concilii celebrandi hinc & inde concluſa & firmata dare, & cum effectu exhibere, ſub conſueta hujus ſanctæ Synodi Bulla plumbea, data præſenti, & ſub tenore de verbo ad verbum ſubſequenti, nolens hæc ſancta Synodus omittere aliquid eorum quæ pro unione Eccleſiarum Chriſti fieri poſſunt, dictam ſuorum Ambaxiatorum promiſſionem præſenti decreto acceptat, approbat, ratificat & confirmat, & præfata capitula de verbo ad verbum, prout per præfatos Ambaxiatores promiſſum eſt, præſentibus inſerit, ſub tenore qui ſequitur:

II.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam rapræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum inter cetera toti populo Chriſtiano neceſſaria opera, propter quæ hoc præſens ſanctum Concilium extitit congregatum, unio occidentalis & orientalis Eccleſiarum Chriſti præcipuum & maximum ſit, merito pro hac perficienda ab initio ſuæ congregationis omni conatu laboravit. Etenim quamprimum potuit ad ſereniſſimum imperatorem Græcorum & reverendiſſimum Patriarcham Conſtantinopolitanum cum litteris ſuos tranſmiſit Ambaxiatores, ad ipſos cum omni caritate & inſtantia exhortandum quatenus & ipſi cum plena poteſtate mitterent aliquos qui nobiſcum tractarent de modo dictam ſanctam unionem ſequendi: qui mox ut requiſiti fuerunt, tres inſignes viros de his qui apud eos magnæ videntur auctoritatis, quorum primus ipſum imperatorem conſanguinitate attinet, ad hanc ſanctam Synodum deſtinarunt, ſufficienti ipſius imperatoris mandato, cum Bulla aurea & ejus propria manu ſubſcripto, ac Patriarchæ litteris munitos, qui tam in generali congregatione, quam coram commiſſariis noſtris ferventiſſimum ipſius imperatoris & Patriarchæ totiuſque Eccleſiæ orientalis ad hanc unionem deſiderium exponentes, nos mirum in modum ad tam ſancti operis proſecutionem pulſant, ac quotidie excitant, duo inter alia firmiter conſtanterque aſſerentes, unionem ipſam niſi in Synodo univerſali, in qua tam Eccleſia occidentalis quam orientalis conveniat, fieri nullatenus poſſe. & in ea Synodo (ſi fiat, ut infra conventum eſt) ipſam unionem ſecuturam ſperari. His auditis, ſumma nobis lætitia & jucunditas nimirum acceſſit. Quamobrem omnem cogitatum noſtrum jactantes in Deum, qui facit mirabilia magna ſolus, venerabiles ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales præſidentes ſedis Apoſtolicæ, Patriarcham Antiochenum, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, magiſtroſque & doctores in numero competenti deputavimus, ut una cum ipſis Græcorum Ambaxiatoribus rem iſtam tractare, & quo ordine ad executionem deducenda eſſet proſpicere deberent: qui tam inter ſe quam cum ipſis * Ambaxiatoribus ſæpenumero convenientes, habito inter ſe maturo & digeſto conſilio, ad infra ſcripta cum ipſis devenerunt capitula, quæ poſtea ſecundum morem hujus ſacri Concilii per ſacras deputationes mature deliberata, ac deinde per generalem congregationem concluſa firmataque ſolemniter extiterunt quorum tenor una cum mandato ipſius domini imperatoris ſub Bulla aurea ſequitur, & eſt talis: Ambaxiatores ſereniſſimi domini imperatoris, &c. ut decreto Concilii ſuperius inſerto latius continetur. Et quia tempus ſuperius expreſſum, infra quod prædicta debebant adimpleri, effluxit, non propter defectum alicujus partium, ſed quia ita contigit variis intervenientibus tractatibus hæc ſancta Synodus tempus per præfatos ſereniſſimum imperatorem Græcorum & reverendiſſimum Patriarcham Conſtantinopolitanum parte ex una, & Ambaxiatores hujus ſacræ Synodi parte ex altera, ſtatutum & firmatum, quod eſt a menſe Majo immediate ſequenti ad annum, ita quod per totum menſem Maji ad annum ſequentem utraque partium ſit parata ad exequendum ſupradicta, quantum ad quamlibet partium attinet, acceptat & promittit ſe impleturam, quantum ad ipſam pertinet, infra dictum tempus quidquid in ſupradictis capitulis continetur.

* Oratoribus.

Seſſione 19.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica hujus ſanctæ Synodi, ſolemniter celebrata decimo octavo Kalendas Maji, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

III.

Salvus conductus Græcorum datus domino imperatori Græcorum & Patriarchæ Constantinopolitano a sacro Concilio Basileensi.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans.

Quia auctore Deo in regione nostra occidentali & obedientiæ Ecclesiæ Romanæ est universalis & Œcumenica Synodus celebranda, in qua juxta concordata in hac sancta Synodo, & Constantinopoli denuo ratificata, tam occidentalis quam orientalis Ecclesia conveniet, ut cunctis erga eandem Ecclesiam orientalem nostræ intentionis sinceritas pateat, & omnis suspicio quæ circa securitatem ac libertatem venientium oriri posset de medio auferatur, tenore præsentis decreti hæc sancta Synodus Basileensis, nomine & vice totius Ecclesiæ occidentalis, & omnium de eadem Ecclesia cujuscumque status, etiamsi papali, imperiali, regali, pontificali vel quacumque alia inferiori spirituali vel sæculari præfulgeant dignitate, potestate vel officio, decernit, dat & concedit serenissimo imperatori Græcorum, reverendissimis Patriarchis Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Jerosolymitano, ceterisque usque ad numerum septingentarum personarum, etiamsi imperiali, regali, Archiepiscopali, & cujuscumque alterius status, dignitatis aut conditionis fuerint, ad prædictum universale & Œcumenicum Concilium in regione occidentali (ut præmittitur) celebrandum, venientibus aut venturis, plenum & liberum salvum conductum, omnesque prædictos & quemlibet ipsorum, tam in personis quam in honoribus & rebus quibuscumque, ipsorum nominibus, regnis, provinciis dominiis, territoriis, communitatibus, civitatibus, castris, oppidis, & villis, & omnibus locis obedientiæ nostræ Ecclesiæ occidentalis, per quæ sive eundo, sive stando, sive etiam redeundo, transituri sunt, aut eos transire contigerit: in suam tutam securamque salviguardiam recepit & recipit per præsentes, promittens, & concedens omnibus & singulis ex ipsis hoc præsenti edicto Synodali, tutam, & liberam facultatem accedendi & veniendi & ad civitatem seu locum in qua vel quo erit dictum sacrosanctum universale Concilium celebrandum: ibique standi, morandi, residendi, habitandi cum omnibus immunitatibus, libertatibus & securitatibus, quibus illi qui erunt de obedientia Ecclesiæ Romanæ habitabunt: disputandi etiam & ratiocinandi, & jura & auctoritates allegandi, & omnia alia libere & sine cujuscumque impedimento dicendi, faciendi, & tractandi, quæ pro unione Ecclesiarum Christi eis expedire videbitur & opportunum. Inde etiam semel & pluries, & toties quoties eis & cuilibet eorum videbitur, & placebit, simul & separatim, & cum eorum bonis rebus & pecuniis & sine, pro libitu recedendi & redeundi tute, libere, & impune, omni impedimento reali & personali cessante, penitusque remoto, etiamsi talis unio (quod absit) non sequeretur, nec effectum haberet: quo casu, & in omnem alium eventum, præfati serenissimus imperator, domini Patriarchæ, & alii supra nominati, nostris duntaxat expensis & galeis, absque aliqua dilatione temporis, omnique remoto impedimento, cum eisdem honoribus, benevolentia & amicitia, quibus ad præfatum universale celebrandum Concilium deducentur, etiam in & ad Constantinopolim reducentur, sive unio sequatur in dicta celebranda Synodo Œcumenica, sive non, Non obstantibus in prædictis vel aliquo prædictorum quibuscumque differentiis, discordiis & dissensionibus ad præsens vigentibus, & quæ in futurum oriri & vigere possent inter dictas Ecclesias occidentalem & orientalem, seu inter ipsam Ecclesiam Romanam & ei subjectos & aggregatos, præfatum serenissimum imperatorem, & alios Ecclesiæ Constantinopolitanæ aggregatos, & non obstantibus aliquibus sententiis, decretis, condemnationibus, juribus & decretalibus quomodocumque & qualitercumque factis & prolatis seu faciendis: Et etiam non obstantibus aliquibus criminibus, excessibus, culpis & delictis, si quæ per prædictos vel alterum eorum quomodocumque & qualitercumque commissa & perpetrata forent: & generaliter non obstantibus quibuscumque aliis, etiam talia forent, de quibus necessarium esset specialem in præsentibus facere mentionem. Et si contingat aliquem vel aliquos ex nostris eis vel alicui ipsorum injuriari, (quod absit) vel aliquam molestiam inferre in persona, honore, rebus & aliis quibuscumque, taliter excedens judicabitur per nos aut nostros, usque ad condignam & rationabilem satisfactionem parti læsæ. Et e converso, si aliquis ipsorum alicui ex nostris aliquam (ut præmittitur) injuriam inferat, judicabitur per eos usque ad condignam & rationabilem satisfactionem ei qui injuriam passus est, secundum morem & consuetudinem utriusque partis. De aliis autem criminibus, excessibus & culpis quibuscumque, quælibet partium cognoscet & judicabit de suis.

Hortatur autem hæc sacrosancta Synodus universos Christi fideles, & nihilo minus auctoritate universos Christi fideles, & nihilo minus auctoritate universalis Ecclesiæ in virtute Spiritus sancti & sanctæ obedientiæ mandat & præcipit omnibus & singulis Prælatis, regibus, ducibus, principibus, officialibus, communitatibus & aliis singularibus personis, * cujusvis status, conditionis & dignitatis existant, nostræ occidentali Ecclesiæ aggregatis, quatenus prædicta omnia & singula inviolabiliter observent, &, quantum in eis est, observari faciant: dictosque serenissimum imperatorem, Patriarchas, & alios omnes & singulos antedictos, ad dictum sacrum celebrandum Concilium accedentes, & inde recedentes, simul & divisim favorabiliter & reverenter honorent & tractent, ac honorari & tractari faciant. Si qua vero dubitatio circa dictum salvum conductum & contenta in eo oriri contigerit, stabitur declarationi præfatæ universalis Synodi celebrandæ. Vult autem hæc sancta Synodus præsentem salvumconductum valere, & in suo robore permanere, quousque ad ultimum dicti serenissimus imperator, Patriarchæ, & alii supradicti, cum suis nobilibus & famulis usque ad numerum (ut præmittitur) septingentarum personarum, aliisque rebus & bonis, sint reversi in & ad civitatem Constantinopolitanam. Si quis autem contra prædicta aut aliquod ipsorum aliquid

facere quoquo modo tentaverit, indignationem omnipotentis Dei & dictæ sanctæ Synodi se noverit incursurum.

Datum Basileæ in sessione publica hujus sanctæ Synodi, solemniter celebrata decimo octavo Kalendas Maji, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

ANNO CHRISTI 1436.

IV.

Aurea Bulla domini imperatoris Græcorum lecta in sessione publica & congregatione generali.

Quoniam destinatæ fuerunt ab imperio * nostro & sanctissimo domino Œcumenico Patriarcha Ambaxiatæ ad sacrosanctam Ecclesiam Romanam, videlicet ad beatissimum Papam dominum Martinum quintum, & ad modernum similiter sanctissimum Papam dominum Eugenium quartum, similiter & ab ipsis transmissæ fuerunt multoties ad nos pro unione Ecclesiarum Christi, & multis laboribus cum multa diligentia utrimque factis, tamen propter aliquas circumstantias temporaneas non pervenit ad finem tale bonum & sanctum opus unionis. Post hæc autem destinavit ad nos de hac ipsa re Ambaxiatores suos sacra Synodus in Basilea congregata, sacrosanctam Ecclesiam Romanam repræsentans, propter quod & nos nostros ad eam destinavimus, videlicet familiarem imperii nostri Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandissimum in sacris monachis Abbatem sacri monasterii sancti Demetrii Isidorum, & familiarem imperii * nostri Joannem Lascari * Dissipatum, qui illuc accedentes ostenderunt, in ipsam quædam necessario ab eo tractari in præparationem & constitutionem universalis & Œcumenici Concilii, in quo necesse est tractari & celebrari & perfici (Deo duce) prædictam sanctam unionem, quæ quidem hæc ipsa Synodus Basileensis acceptavit, & promisit illa adimplere. Unde & Ambaxiatores suos ad nos destinavit, fratrem Joannem de Ragusio, Ordinis prædicatorum professorem, & in sacra pagina magistrum, Henricum Menger decretorum doctorem, canonicum Constantiensem, & Simonem * Freron sacræ theologiæ baccalaureum, canonicum Aurelianensem, cum decreto ipsius generali, in quo de his continebatur particulariter in capitulis. Profecto itaque tali decreto apud nos, quædam ex his quæ continebantur in eo non placuerunt nobis, ut in ipso jacebant, proœmium videlicet talis decreti, & capitulum in quo scribebatur de modo reversionis nostræ a loco celebrandi Concilii ad Constantinopolim, si, permittente Deo (quod absit) non fieret unio Ecclesiarum Christi in tali Synodo, quia non exprimebatur in eo de hoc determinate & manifeste, prædicti autem Ambaxiatores videntes displicentiam & resistentiam nostram, nec aliter rem ipsam posse habere progressum, concesserunt & promiserunt curare in prædictis, videlicet quod dicta sancta Synodus dabit & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum proœmio, modo & forma, quibus in litteris ipsorum promissoriis continetur. Et circa reversionem nostram de Synodo in Constantinopolim, in casu quo non sequeretur dicta unio, (quod absit) facere & adimplere, prout habetur in forma salviconductus prædicti. His itaque sic progressis, & inter nos concordatis, petierunt & ipsi Ambaxiatores, ut promittamus & nos absque contradictione, ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur (Deo concedente) utrimque catholica & Œcumenica Synodus. Qui quidem locus esse debet unus ex nominatis in * decretis, quicumque ordinabitur per dictum sacrum Concilium Basileense, sicut in supradicto decreto ipsius sacri Concilii * continentur. Etiam quod exire debeamus hinc a Constantinopoli, in accedendo versus locum celebrandi Œcumenici Concilii, a principio sequenti Junii, indictionis decimæquintæ, sicut conventum est inter nos & ipsos Ambaxiatores sacri Concilii. Et quia etiam ad majorem cautelam & firmitatem horum omnium, petierunt fieri litteram chrysobuli imperii * nostri, imperium * nostrum grato animo rationabili petitioni eorum annuens præsens chrysobulum largitur & concedit: per quod acceptat, determinat, & promittit; quod si dicta Synodus Basileensis remedium appposuerit in prædictis, videlicet si prædicta capitula in supradicto decreto contenta, cum proœmio in forma, sicut hic per Ambaxiatores ipsius Synodi concordatum est, nobis direxerit, & compleverit omnia in eisdem capitulis scripta opportune, similiter & fecerit salvumconductum cum capitulis de modo reversionis nostræ ad Constantinopolim, ut prædicitur, reliqua etiam, ut Ambaxiatores ipsius nobis promiserunt, & nobiscum convenerunt: exibit & * imperium nostrum cum Deo sine contradictione Constantinopoli secundum prædictum tempus, cum præstantissimo domino œcumenico Patriarcha Constantinopolitano, & ceteris debentibus interesse, ad accedendum ad locum ubi celebrabitur sanctum catholicum & Œcumenicum Concilium, absque impedimento rationabili, vero & manifesto, etiamsi bellum (quod absit) ab infidelibus foret & instaret civitati nostræ Constantinopolitanæ. Et in robur & confirmationem & conservationem inviolabilem suprascriptorum, jurat imperium * nostrum per debitum * nobis juramentum tanquam Christiano & fideli imperatori, & per orationem sancti mei domini & imperatoris patris imperii mei famosissimi & felicis memoriæ, & per animam meam: factumque est super istis præsens chrysobulum imperii * nostri, in anno sexmillesimo nonagentesimo quadragesimoquarto, in mense Novembris, indictione decimaquarta, a Nativitate vero Domini nostri Jesu Christi millesimo quadringentesimo trigesimoquinto. die vicesimosexto mensis Novembris.

* decreto
* continetur,
* mei, * meum
* ad imperium meum
* meum * mihi
mei.

nei Pro Dispatum.

al. Freon. H.

V.

Bulla plumbea domini Patriarchæ Constantinopolitani missa sacro Concilio Basileensi.

Quoniam destinatæ fuerunt ab humilitate nostra & potentissimo & sancto meo imperatore Ambaxiatæ ad sacrosanctam Ecclesiam Romanam, videlicet ad beatissimum Papam dominum Martinum quintum, & ad modernum similiter sanctissimum Papam dominum Eugenium quartum similiter & ab ipsis transmissæ fuerunt multoties ad pro unione Ecclesiarum Christi, & multis laboribus cum multæ diligentia utrimque factis, tamen propter aliquas

ANNO CHRISTI 1436

quas circumſtantias temporaneas non pervenit ad finem tale bonum & ſanctum opus unionis. Poſt hæc autem deſtinavit ad nos de hac ipſa re Ambaxiatores ſuos ſacra Synodus in Baſilea congregata, ſacroſanctam Eccleſiam Romana repræſentans: propter quod & nos noſtros ad eam deſtinavimus, videlicet familiares potentiſſimi & ſancti mei imperatoris, in Spiritu ſancto dilectos filios noſtræ humilitatis, videlicet Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandiſſimum in ſacris monachis Abbatem ſacri monaſterii ſancti Demetrii Iſidorum, & Joannem Laſcari Diſſipatum, qui illuc accedentes, oſtenderunt in ipſam quædam neceſſario ab ea tractari in præparationem & conſtitutionem univerſalis & Œcumenici Concilii, in quo neceſſe eſt tractari & celebrari & perfici (Deo duce) prædictam ſanctam unionem. Quæ quidem hæc ipſa Synodus Baſileenſis acceptavit, & illa promiſit adimplere. Unde & Ambaxiatores ſuos ad nos deſtinavit, fratrem Joannem de Raguſio, Ordinis prædicatorum profeſſorem, in ſacra pagina magiſtrum, Henricum Menger decretorum doctorem canonicum Conſtantienſem, & Simonem Freron ſacræ theologiæ baccalaureum canonicum Aurelianenſem, cum decreto ipſius generali, in quo de his continebantur particulariter in capitulis. Perlecto itaque tali decreto apud nos, quædam ex his quæ continebantur in eo non placuerunt nobis, ut in ipſo jacebant proœmium videlicet talis decreti, & capitulum in quo ſcribebatur de modo reverſionis noſtræ a loco celebrandi Concilii ad Conſtantinopolim, ſi permittente Deo (quod abſit) non fieret unio Eccleſiarum Chriſti in tali Synodo, quia non exprimebatur in eo de hoc determinate & manifeſte. Prædicti autem Ambaxiatores videntes diſplicentiam & reſiſtentiam noſtram, nec aliter rem ipſam poſſe habere progreſſum, conceſſerunt, & promiſerunt curare in prædictis, videlicet quod dicta ſancta Synodus dabit & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum proœmio, modo & forma, quibus in litteris ipſorum promiſſoriis continetur. Et circa reverſionem noſtram de Synodo in Conſtantinopolim, in caſu quo non ſequeretur dicta unio, (quod abſit) facere & adimplere, prout habetur in forma ſalviconductus prædicti. His itaque ſic progreſſis, & inter nos concordatis, petierunt & ipſi Ambaxiatores, ut & promittamus & nos abſque contradictione ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur (Deo concedente) utrimque catholica & Œcumenica Synodus. Qui quidem locus eſſe debet unus ex nominatis in decreto, quicumque nominabitur per dictum ſacrum Concilium Baſileenſe, ſicut in ſupradicto decreto ipſius ſacri Concilii continetur. Etiam quod exire debeamus hinc a Conſtantinopoli, in accedendo verſus locum celebrandi Œcumenici Concilii, a principio ſequentis Junii, indictionis decimæquintæ, ſicut conventum eſt inter nos & ipſos Ambaxiatores ſacri Concilii. Et quia etiam ad majorem cautelam & firmitatem horum omnium petierunt fieri ſigillum noſtræ humilitatis, humilitas noſtra grato animo rationabili petitioni eorum annuens, præſens ſigillum largitur & concedit, per quod in Spiritu ſancto diſponit: quod ſi dicta ſacra Synodus Baſileenſis remedium appoſuerit in prædictis, videlicet, ſi capitula in prædicto decreto contenta cum proœmio, in forma ſicut hic per Ambaxiatores ipſius Synodi concordatum eſt, nobis direxerit, & compleverit omnia in eiſdem capitulis ſcripta opportune, ſimiliter & fecerit ſalvumconductum cum capitulo de modo reverſionis noſtræ ad Conſtantinopolim, ut prædicitur: reliqua etiam, ut Ambaxiatores ipſius nobis promiſerunt & nobiſcum convenerunt, exibit humilitas noſtra cum potentiſſimo & ſancto meo imperatore cum Deo ſine contradictione a Conſtantinopoli ſecundum prædictum tempus, & cum ceteris debentibus intereſſe, ad accedendum ad locum ubi celebrabitur ſanctum catholicum & Œcumenicum Concilium, abſque impedimento rationabili, vero & manifeſto, etiamſi bellum (quod abſit) ab infidelibus foret & inſtaret civitati noſtræ Conſtantinopolitanæ. Et in robur & confirmationem ſupradictorum factum eſt præſens ſigillum noſtræ humilitatis in menſe Novembris, indictionis decimæquartæ, anno ab Adam ſeu mundi conſtitutione * ſexmilleſimo nongenteſimo quadrageſimoquarto, a Nativitate vero Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

* ſexies.

VI.

Bullæ Indulgentiarum remiſſionis omnium peccatorum ſemel in vita, & ſemel in morte, in favorem ſubſidii pro reductione Græcorum procurandi.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Vox illa jucunditatis & lætitiæ ad populum Iſraeliticum olim de cælo lapſa, eadem nunc per os hujus ſanctæ Synodi in auribus populi Chriſtiani inſonans, clamat: *Conſolamini, conſolamini, populo meus, dicit Dominus Deus veſter. Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate eam, quoniam completa eſt malitia ejus, & dimiſſa eſt iniquitas illius.* Merito lætari & conſolari te debes, plebs Chriſtiana, cum his noviſſimis diebus tanta lætitiæ cauſa offertur, quantum vix unquam experta es. Uno enim eodemque tempore plenariam omnium peccatorum veniam conſequeris, & fratres tuos, quorum innumerabilis eſt multitudo, quingentis ferme annis a tuo conſortio ſegregatos, tibi proxime reuniri ſperas. O quanta erit iſta jubilatio! O quam ſuave cordibus Chriſtianorum orietur gandium, cum primum homines Deo, & ipſi inter ſe fraterna caritate conciliabuntur! Quas igitur Chriſto noſtro pro hac duplici lætitia, qua nulla major deſiderari poteſt, gratias agemus. Quis Domini miſericordias ad plenum enarrabit, qui populum Chriſtianum variis undique calamitatibus hoc tempore afflictum tanta gaudii novitate conſolatur? Ecce, populo Dei, adeſt tibi annus jubilæus, annus remiſſionis omnium peccatorum, annus generalis unionis Eccleſiæ. Proinde loquimini omnibus Chriſti fidelibus, qui in ſancta habitant Jeruſalem peregrinante in terris, ad cor eos conſolando, & advocate eos ad hanc duplicem lætitiam, quoniam malitiam tam diuturni ſchiſmatis, quod innumerabilia Eccleſiæ ſanctæ Dei mala intulit, auxi-

Iſa. 49.

xiliante Domino (ut confidimus) cito com-
ANNO CHRISTI 1436. plebitur, & finem accipiet. Iniquitas quo-
que peccatorum, quæ hujus ſchiſmatis & iræ
Dei cauſa fuit, divina clementia remittitur.
Iſa. 51. *Conſurge igitur, conſurge, induere fortitudine tua, Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ, Jeruſalem civitas ſancta.* Quam fortis & glorioſa eris tunc mater Eccleſia, cum omnes qui Chriſtum colunt, ab occidente in orientem eodem fidei & caritatis vinculo unitos conſpicies? Ingemuiſti hactenus nimio dolore afflicta, cum a ſæviſſimis Turcis & Saracenis, aliiſque Chriſtiani nominis inimicis, innumeras patereris injurias, jacturas, perſecutiones & opprobria, & nemo te conſolari poterat: cum paſſim videres filios tuos omnis ſexus, B ætatis & dignitatis in ſervitutem trahi, & (quod ſervitute deterius eſt) plurimos ab uberibus tuis abſtractos, ad impium Mahumeti cultum perduci. Harum autem calamitatum quid aliud, quam hoc diuturnum ac peſtiferum ſchiſma, cauſa extitit? Sed divino munere appropinquat jam tempus, ut omni penitus extincto diſſidio unitas ſancta fiat. Quæ cum impleta fuerit, atque hi magni populi occidentales & orientales fraternum fœdus ſimul inierint, nemo tunc fortitudini tuæ reſiſtere poterit. Tunc abjectis lugubribus, conſurges regina Eccleſia in veſtitu deaurato, circumdata varietate: & qui te olim perſequentes conculcabant, procident coram te; & ve- C nient ad te qui detrahebant tibi, & adorabunt veſtigia pedum tuorum. O vos omnes qui Chriſtiano nomine cenſemini, expergiſcimini jam talia audientes. Plaudite manibus, &
2. Cor. 6. jubilate Chriſto ſalutari noſtro: *Ecce enim nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis:* Ecce jam Pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis viſitat nos in abundantia gratiæ & felicitatis. Aſſurgite, & occurrite illi in humilitate ſpiritus, in orationibus atque eleemoſynarum largitate, ut qui pro peccatis veſtris juſte iratus tamdiu hoc ſchiſma durare paſſus eſt, & multis perſecutionum flagellis ab his qui intus, & ab his qui foris ſunt, vos cædi permiſit, nunc purgatis & emendatis in- D dulgens, ſanctam inter vos unionem inſpiret, unitiſque non ſolum perdita reſtauret, ſed & vobis veſtros ſubjiciat inimicos. Audiſtis pridem ſolemnes Ambaxiatores ſereniſſimi Imperatoris Græcorum, ac Patriarchæ Conſtantinopolitani, ab hac ſancta Synodo accerſitos Baſileam adveniſſe, & tandem Deo propitio concluſiſſe nobiſcum modum hujus ſanctæ unionis perficiendæ, aſſenſu ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ accedente, ut videlicet ad locum Synodi univerſalis tam noſtri quam ſui Archiepiſcopi & Epiſcopi, ipſeque Imperator, & Patriarcha Conſtantinopolitanus, aliique orientalis Eccleſiæ Patriarchæ accedant. Ut autem tantum opus certius firmaretur, tres noſtros E Oratores poſtea Conſtantinopolim deſtinavimus, ut ab ipſis Imperatore & Patriarcha ratificationem eorum quæ hic ſui concluſerant Ambaxiatores obtinerent. Quæ omnia ipſi Imperator & Patriarcha, juxta noſtri decreti capitula, ratificarunt & approbarunt, ac litteras Latino Græcoque ſermone ſcriptas, & eorum manibus ſubſcriptas, Bulliſque aurea & plumbea munitas, per unum ex tribus noſtris Oratoribus ad nos nuper reverſum tranſmiſerunt. Et cum ad ipſam Synodum propriis expenſis tam procul de partibus orientalibus

A Græci proficiſci nequeant, opus fuit ut expenſas in veniendo ſtandoque & redeundo neceſſarias, & quaſdam alias pro tuitione civitatis Conſtantinopolitanæ, ne Imperatore abſente a Turcis forſitan expugnari poſſet polliceremur. Et quamquam hujuſmodi impenſæ nonnullis graves viderentur, nos tamen animadvertentes, quantus Dei honor & profectus Eccleſiæ, quanta exaltatio Fidei orthodoxæ, quantum incrementum nominis Chriſtiani, quot millium animarum ſalus, quantaque utilitas, & innumerabilia bona populo Chriſtiano hinc forent proventura, non ſolum ipſas impenſas, ſed & perſonas proprias fore exponendas, dignum eſſe judicavimus, B ſpem ponentes in Domino, cujus negotium agitur, & in caritate ac devotione fidelium, qui, dum talia intellexerint, ſubſidiis & auxiliis opportunis non deerunt. Si Chriſtus Deus noſter ſanguinem ſuum toto pretioſiorem mundo pro noſtra redemptione effudit; ſi ejus veſtigia ſecuti Apoſtoli, atque alii ſancti viri, pro ſalute proximorum & incremento Fidei corpora ſua libenter morti objecerunt, quid nos facere oportet, a quibus non niſi caduca hujus mundi ſubſtantia efflagitatur? Si reges & principes pro recuperandis expugnandiſque civitatibus & oppidis multo ampliorem ſummam exponere ſoliti ſunt: ſi denique pro augendis facultatibus & vanitatibus C ſæculi, ſe & ſua multis periculis homines ſubjiciunt, & ut exemplo utamur Salvatoris, quærens aliquis pretioſam margaritam, cum invenerit ipſam, vendit omnia bona ſua, & emit illam; nonne Eccleſia Dei & univerſus *Matth. 13* populus Chriſtianus facere hanc impenſam poterit & debebit, ex qua nihil terrenum, nihil caducum, ſed omnia quæ ſupra memoravimus bona ſuccedent? Si una duntaxat anima Chriſto carior eſt quam totum mundi aurum: nos, ubi millia millium ſalvanda ſunt, avari aut negligentes videbimur? Conſuevit aliquando Eccleſia ad liberandum de manibus infidelium terram ſanctam, ſeu pro debellandis hæreticis, indicere Generale paſſagium, D convocareque reges & principes & alios bellatores, ut armis iſta peragerent, nec non & pro aliis juſtis cauſis ab omnibus Chriſtianis ſubſidium poſtulare, ad quæ ut promptiores efficeret, donis ſpiritualibus plenariæ remiſſionis peccatorum invitavit. Profecto ſi veterum revolvantur hiſtoriæ, nulla unquam adfuit cauſa juſtior quam iſta eſt, nec pro qua Chriſticolæ omnes ſe & ſua libentius exponere deberent. Hic enim non ſolum ad recuperandam terram intenditur, ſed etiam millia millium animarum, pro quibus mediocre ſubſidium petitur, unde impenſæ Græcis promiſſæ, ſine quibus tam ſanctum opus perfici nequit, inveniri poſſint. E Quis igitur pro tanto univerſæ Eccleſiæ bono, proque tanto animæ ſuæ merito portiunculam rerum ſuarum, quas dono Dei obtinet, denegare audebit? O felicem & pretioſam eleemoſynam, quæ regnum cælorum promerebitur, & quæ tantam Fidei catholicæ utilitatem dabit! O beatum illum hominem, quem Dominus ad tam ſanctum opus inſpiraverit! *Hunc* quidem (ſicut ſcriptum eſt) *in die* *Pſalm. 40.* *mala liberabit Dominus.* Licet autem ex debito Chriſtianæ profeſſionis quiſque ad hoc ſanctum negotium pro viribus contribuere ac ſubvenire obnoxius ſit, nihilo minus, ut eo libentius

omnes faciant, quo ſe hic & in futuro ſæcu-
ANNO CHRISTI 1436. lo peramplius remunerandos fore intellexerint, decrevit hæc ſancta Synodus univerſalem Eccleſiam repræſentans ſponſam Chriſti, affluenter aperire ſpirituales theſauros, quos ipſe Salvator aſcendens in cælum ſibi reliquit. Omnibus igitur Chriſti fidelibus utriuſque ſexus, qui ad hoc ſanctum opus tantum contribuerint, quantum quiſque una integra hebdomada pro ſuæ perſonæ ac familiæ, ſi eam habuerit, refectione exponit, vel ſi de propriis viveret, exponeret, religioſis quoque pro quibus ſuus conventus, aut ſuperior, vel alius juxta prædictam rationem erogaverit, omnium peccatorum ſuorum, de quibus corde contriti & ore confeſſi fuerint, auctoritate omnipotentis Dei & de ejus miſericordia confiſa, illam plenariam, remiſſionem impartitur ſemel in vita, & ſemel & in mortis articulo, quam Eccleſia concedere ſolet omnibus euntibus Romam tempore Jubilæi, vel cruce ſignatis ad recuperationem terræ ſanctæ tempore paſſagii generalis, & in retributione juſtorum ſalutis æternæ pollicetur augmentum. Ita tamen quod per annum integrum (ſi vixerint) ſingulis ſextis feriis impedimento ceſſante, aut ſi dictis ſextis feriis ex præcepto Eccleſiæ, regulari obſervantia, injuncta pœnitentia, voto vel alias jejunare teneantur, una alia die ſingularum ſeptimanarum ejuſdem anni, qua ad jejunandum non ſint adſtricti, jejunent, aut ad judicium ſui confeſſoris in alia pietatis opera commutent. Ac etiam eadem die qua jejunabunt, vel (ut præmittitur) jejunare deberent, ſi ſint clerici, ſeptem pſalmos, vel miſſam; ſi laici, ſeptem Pater noſter, & ſepties Ave Maria, dicere ſint adſtricti, vel alia pietatis opera judicio ſui confeſſoris agant. Quod ſi conventus tales ſint, qui nihil in communi poſſideant, vel aliæ perſonæ victum vera mendicitate quærentes, ſeu alias contribuere non valentes, ne hujus ſpiritualis muneris ſint expertes, ſi ultra jejunium (ut prædicitur) obſervandum ſingulis diebus unius anni prædictos pſalmos & miſſas, ſi clerici; ſi laici, prædictas orationes, ceſſante legitimo impedimento, eo modo quo ſupra exprimitur ſupplendo dixerint, vel alia pietatis opera ſui confeſſoris judicio (ut præmittitur) exercuerint, ac pro felici hujus negotii conſummatione Deum ſuppliciter exoraverint, eandem plenariam remiſſionem conſequantur. Erogantibus autem ad idem opus quantum una die pro ſe ſuæque familiæ expenſis expenderent, vel ſi de propriis viverent exponerent, ſeptem annos & totidem quadragenas de injunctis ſibi pœnitentiis elargitur. Et ut hi omnes ad hujuſmodi Indulgentiæ gratiam aptiores exiſtant, omnibus ſacerdotibus ſæcularibus & regularibus alias diſcretis, quos in confeſſores pro hujuſmodi conſequenda Indulgentia elegerint, indulget, ut confeſſionibus eorum auditis, ipſos a quacumque excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti ſententia, a jure vel conſtitutione, ſeu etiam non nominatim, ſed generaliter ab homine lata, & a quibuſcumque aliis propter quæ etiam ſedes Apoſtolica merito eſſet conſulenda, impoſita ſatisfactione & reſtitutione his quorum intereſt facienda, ſalutarem injungant pœnitentiam, & debitæ abſolutionis in foro pœnitentiali duntaxat in forma Eccleſiæ beneficium impendant. Quam ſatisfactionem ac reſtitutionem, ſi infra terminum a confeſſore ſtatutum facere neglexerint, hujuſmodi Indulgentia in nullo ſuffragetur. At cum clericis ſuper irregularitate occulta, alias, quam ex bigamiæ vel homicidii voluntaria cauſa contracta, diſpenſent. Super votis vero peregrinationis, ſeu abſtinentiæ, aut aliis ſimilibus, quæ ipſi fideles emiſerint etiamſi ultramarina, aut alia loca, ſeu limina ſanctorum Petri & Pauli ac Jacobi Apoſtolorum, viſitare voluerint, ſeu alias non impletis, diſpenſandi eiſdem confeſſoribus etiam facultatem concedit ita tamen quod ipſi, cum quibus taliter diſpenſari continget, expenſas quas ad loca hujuſmodi vel pro aliis votis implendis juxta ipſorum confeſſorum taxationem feciſſent, ad hanc cauſam contribuant. Et ut nullam cuiquam peccati rubigo remaneat, vult & indulget hæc ſancta Synodus, ut quicumque ex uſurario vel non debito quæſtu, ſeu qualitercumque illicite aut indebite aliquid percepiſſet, ſeu bona ablata aut quævis incerta poſſideat, ſi non extent vel ignorentur perſonæ quibus facienda eſſet reſtitutio, aut res quaſcumque tenentes, cujuſcumque ſtatus aut religionis exiſtant, in quorum detentione conſcientiæ eorum gravantur, vel quæ de jure ad pias cauſas per Eccleſiam deberent exponi, huiuſmodi res & bona ſeu valorem, nec non & qui arma vel alia prohibita infidelibus ſeu hæreticis portaverint, lucrum quod inde perceperunt ad hoc opus juxta ſuam & ſui confeſſoris conſcientiam & æſtimationem tradere teneantur. Jubet inſuper eadem ſancta Synodus ut, habita hujus decreti notitia, omnes diœceſani in cathedralibus, collegiatis & parochialibus, in quibus eis viſum fuerit, ac etiam Generales Ordinum mendicantium in conventualibus Eccleſiis eis ſubjectis, mox diſponant, quatenus verbum Dei per prædicatores idoneos ad populum annuntietur, prædictas Indulgentias publicando, & fideliter exhortando ad ſubſidium in tam piiſſima cauſa impendendum, quibus prædicatoribus, & prædicationem audientibus, ac etiam omnibus aliis, qui circa prædictam æſtimationem ſubſidium aliquod vel auxilium in hac re dederint, centum dies de injunctis pœnitentiis ſingulis vicibus in forma Eccleſiæ relaxat

Ne autem in colligendis ac conſervandis pecuniis fraus aliqua committatur, ordinat ſancta Synodus, quod in qualibet cathedrali, in civitatibus, in oppidis vero & aliis locis in principali Eccleſia unus cippus, truncus vel capſa ponatur, ubi tanquam in gazophylacio Domini quilibet pecunias erogandas, ac incerta & ablata ſeu illicite quæſita reponere poſſit & debeat. Cujus ſint tres claves, quarum unam teneat Epiſcopus, vel cui voluerit ipſe committere, pro quolibet trunco in omnibus locis civitatis & * diœceſibus, capitulum aliam in cathedrali, Prælatus ſeu rector in principali, tertiam timoratus aliquis vir, quem civitas, oppidum, ſeu locus deputare voluerit, qui diebus per eos ſtatuendis talem cippum, truncum vel capſam coram notario vel duobus fide dignis aperiant perſonis, & pecunias ad fidas manus deponant, eas ſine fraude, diminutione vel contradictione illi vel illis aſſignaturi quas hæc ſancta Synodus ad hoc deputaverit. Quod ſi in campeſtribus locis vel alibi periculum ſeu

* diœceſis,

de-

ANNO CHRISTI 1436

detrimentum in conservatione pecuniarum per modum superius expressum verisimiliter timeretur, diœcesani, vel ad colligendum hujusmodi pecunias ab hoc Concilio deputandi, (prout magis expediens visum fuerit) utiliter provideant. Quicumque autem, etiamsi pontificali aut regali præfulgeat dignitate, fraudem, furtum, sive rapinam circa prædictas pecunias, seu impedimentum ex proposito & malitiose in hoc sanctissimo opere fecerit, ultra indignationem omnipotentis Dei & reatum supremi sacrilegii, sententiam excommunicationis incurrat, a qua, nisi prius plenaria facta restitutione & impedimento sublato, absolvi non possit. Vult autem hæc sancta Synodus, quod elapso biennio a die præsentis decreti prædictæ Indulgentiæ ac facultates nemini concedi valeant, præterquam in mortis articulo, quoad illos qui infra biennium (ut supra dictum est) contribuerint. Quodque personis illis quæ sub spe hujus gratiæ & Indulgentiæ aliquid commiserint, in nullo hujusmodi gratia ac specialis concessio suffragetur. Et quia difficile foret præsentes litteras singulis exhibere, decernit hæc sancta Synodus ut earum transumpto manu publica auctoritate Archiepiscopi in tota provincia, & Ordinarii in sua diœcesi, proprio sigillo munito, tanquam litteris originalibus plena fides in omnibus adhibeatur.

ANNO CHRISTI 1436.

Datum in sessione publica hujus sanctæ Synodi solemniter celebrata in majori Ecclesia Basileensi, decimo octavo Kalendas Maji, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

SESSIO XXV.

ANNO CHRISTI 1437.

I.

De locis futuri & OEcumenici Concilii pro Græcis.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

NUper hæc sacrosancta Synodus inter varias solicitudines, quibus inscrutabilis divinæ altitudinis providentia, eam invocatione sui Spiritus Paracleti, ad excolendum Dominici gregis agrum adunari operarique dignata est, internæ mentis oculos more agricolæ pervigilis revolvens, & attente prospiciens, quam deflenda diutine occidentalis & orientalis Ecclesiarum in ejusdem Fidei professione divisio in Dei perstitit & duravit Ecclesia, de clementissima ejus bonitate, apud quem nihil est impossibile, quique digne postulantibus affluenter dat & large, spem suscipiens & fiduciam, ad procurandam inter ipsas Ecclesias catholicæ Fidei unitatem, suæ diligentiæ curas tanto accuratius, non parcendo laboribus vel impensæ, adhibere decrevit, quanto ex hoc, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, uberiorem animarum salutem, majusque ipsius Fidei incrementum provenire cognovit. Cupiensque propterea, suffragante Spiritus Sancti gratia, tam saluberrimum unionis negotium aggredi & ampleti, ad illud serenissimum [a] Romanorum Imperatorem & venerabilem Patriarcham Constantinopolitanum, ceterosque Prælatos & alium Græcorum populum per diversos Oratores & litteras duxit invitandos pariter & exhortandos. Qui quidem Imperator & Patriarcha & alii Græci, volente & eorum corda Altissimo inflammante, exhortationes hujusmodi alacribus animis suscipientes, ipsumque unionis negotium aggredi sinceris affectibus perhibentes, suos solemnes Oratores & Nuntios sufficienti mandato Bulla aurea & propriæ manus subscriptione Imperatoris, bullaque plumbea Patriarchæ prædictorum munito suffultos, ferventissimum eorundem ad hanc Fidei unitatem zelum devotissime explicantes, ad eandem sacrosanctam Synodum duxerunt destinandos, cum quibus ipsa sancta Synodus diversis tractatibus & deliberationibus præviis, pro executione & consummatione felici tam salutaris operis, nonnulla decreta & capitula ad hoc summopere necessaria & utilia, superius inserta, & dudum in certa sessione ipsius sanctæ Synodi in majori Ecclesia Basileensi celebrata, publicata, animo concordi conclusit. Volensque deinde hæc sancta Synodus decreta & capitulata hujusmodi viis & modis omnibus necessariis & opportunis prosequi, ac juxta illa ad electionem loci pro futuro Œcumenico Concilio, in quo Imperator & Patriarcha prædicti, aliique Græci, convenire possent & deberent, celebrando, mature procedere, habitisque super his & aliis hanc piam rem concernentibus, in diversis ipsius sanctæ Synodi deputationibus multiplicibus propositionibus & tractatibus, illisque cum votorum suppositorum eorundem scrutinio diligenti recensitis, demum in Generali congregatione ad hoc in majori Ecclesia prædicta (ut moris est) indicta, & iterum votis singulorum in eadem scrutatis, repertoque duplo majorem partem & multo plus vota sua direxisse in Basileam, Avinionem, vel Sabaudiam, invocata Spiritus Sancti gratia, post missarum solemnia conclusum fuit & conventum, quod apud Imperatorem, Patriarcham, & alios Græcos prædictos, diligens & debita fieret instantia, cum allegationibus & expositionibus plurimarum rationum quæ ad id allegari & adduci possent, ut ex diversis bonis respectibus civitatem Basileensem acceptarent pro dicto Œcumenico Concilio ibidem celebrando: quam si eos omnino recusare contingeret, extunc civitas Avinionensis locus esset ipsius Œcumenici Concilii ibidem celebrandi. Si tamen illud in eadem celebrari non posset, extunc tunc in Sabaudia Concilium celebraretur antedictum. Ut igitur præmissa omnia & singula debitum & votivum sortiantur effectum, cum omni solemnitate alias in hoc sacro Basileensi Concilio in rebus arduis expediendis adhiberi solita, patribus in majori Ecclesia Basileensi post missarum solemnia considentibus, hæc sancta Synodus decernit, vult, statuit, ordinat & declarat, futurum Œcumenicum Concilium in Basileensi, aut, illa recusata, in Avinionensi civitatibus, alioquin in Sabaudia, juxta conclusionem supradictam, debitis & conventis temporibus debere celebrari. Quodque Imperator & Patriarcha & alii Græci prædicti, juxta capitulata & decretata hujusmodi, nec non omnes & singuli alii cujuscumque gradus, status, dignitatis vel præeminentiæ existant, qui Generalibus Conciliis de jure vel consuetudine interesse debent, etiamsi pontificali dignitate præfulgeant,

[a] *Hoc est, Romæorum sive Græcorum.*

ANNO CHRISTI 1437.

geant, ad illud debeant & teneantur, maxime pro conſummatione tam ſalutaris operis, accedere, & etiam convenire. Et hanc præmiſſam nominationem & electionem vult, ſtatuit & decernit hæc ſancta Synodus, ut ſit firma, inconcuſſa & inviolabilis, quacumque alia modificatione, ordinatione, diſpoſitione, nominatione, ſeu electione per ipſum ſacrum Concilium ſeu alium vel alios, quacumque auctoritate etiam papali fungentes, in contrarium facta ſeu factis, minime valitura ſeu valituris, quam ſeu quas hæc ſancta Synodus ex certa ſcientia exnunc irritat, caſſat, revocat, & annullat, ſeu caſſa, nulla & irrita nuntiat, & pro infectis illam ſeu illas habere vult, & præſentibus habet, quatenus in totum vel in partem præmiſſæ electioni obviant vel repugnant. Supplet etiam hæc ſancta Synodus ex certa ſcientia omnem defectum, ſi quis in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum forſitan intervenerit. Et inſuper cum res tam ardua, plurimum in Dei Eccleſia fructum allatura, ſine gravibus expenſarum ſarcinis conſummari, & Græci prædicti adduci, adductique ſuſtentari non valeant, dignumque & debitum exiſtat, ut pro conſummatione tam felicis operis Chriſti fideles univerſi, maxime Eccleſiaſticæ perſonæ, de commiſſi ſibi patrimonii Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſubſtantiis liberali diſpenſatione miniſtrent, hæc ſancta Synodus univerſis & ſingulis Eccleſiaſticis perſonis exemptis & non exemptis, ſub quacumque verborum forma, etiam ordinis ſancti Joannis Jeroſolymitani, cujuſcumque ſtatus, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis, exiſtant, etiamſi Cardinalatus vel Pontificali præfulgeant dignitate, generalem omnium & ſingulorum ſuorum Eccleſiaſticorum fructuum & proventuum, quotidianis diſtributionibus duntaxat exceptis, decimam de ſuis Eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus & officiis, ceteriſque Eccleſiaſticis beneficiis in ſua generali congregatione jam impoſitam & concluſam, perſolvendam & exigendam, decernit, ſtatuit & declarat imponendam, eamque imponit per præſentes. Præterea dicta ſancta Synodus decernit, vult, ordinat & declarat, quod venerabiles Joannes Lubicenſis, Ludovicus Viſenſis, Delphinus Parmenſis, Ludovicus Lauſanenſis, Epiſcopi, ipſius ſacroſanctæ Synodi Oratores, ad conducendum Græcos ad locum Œcumenici Concilii, eorumque major pars tunc præſens, portum Latinum locis ſupra electis & nominatis aptiorem & propinquiorem, ad quem dicti Græci ultimo debeant applicare, eligendi & nominandi plenam habeant poteſtatem, illamque eiſdem concedit per præſentes, juxta formam aliarum litterarum eis ſuperinde datarum. Poſtremo eadem ſancta Synodus vult, ordinat & decernit, quod pro præmiſſorum & ex eis dependentium debita & votiva executione, dictorumque Syndicorum & Concilii ſecuritate pleniori, ad omnem eorum, aut ſuorum procuratorum vel nuntiorum petitionem & inſtantiam, eis quævis aliæ litteræ opportunæ, utiles & neceſſariæ, ſub Bulla ejuſdem ſanctæ Synodi per ipſius cancellariam in forma debita & honeſta concedantur, conficiantur, & etiam expediantur.

Datum in ſeſſione publica ipſius ſanctæ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Nonis Maji, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

ANNO CHRISTI 1437.

II.

Aliud decretum lectum in eadem ſeſſione pro cautione Avinionenſi.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Cum nuper dilecti Eccleſiæ filii Syndici & Concilium civitatis Avinionenſis, ſummam ſeptuaginta millium florenorum auri de camera, pro conductione ſereniſſimi * Græcorum imperatoris, & venerabilis Patriarchæ Conſtantinopolitani aliorumque Græcorum ad Œcumenicum Concilium, dante Domino, venturorum juxta concordata & concluſa cum eorum Ambaxiatoribus, neceſſariam huic ſacroſanctæ Synodo & univerſali Eccleſiæ liberaliter mutuare obtulerint, jamque ejus partem exolverint, ac reſtantem, expeditis nonnullis pro eorum cautione ab ipſa ſancta Synodo petitis, in pecunia numerata exolvere paratos ſe offerant; eadem ſancta Synodus cupiens (prout decens eſt & debitum) dictorum Syndicorum & Concilii, ne ex ſua liberalitate damnum patiantur, indemnitati legaliter providere, omnes & ſingulas pecuniarum quantitates, quæ ex Indulgentiis per ipſam ſanctam Synodum univerſis Chriſti fidelibus de bonis ſibi a Deo collatis, pro proſecutione unionis occidentalis & orientalis Eccleſiarum, ad eandem Chriſtianæ Fidei profeſſionem in dicto Concilio, Domino largiente, procurandæ & perficiendæ largientibus, per ejus litteras ad diverſas mundi partes directas, & jam in pleriſque locis ſolemniter publicatas, conceſſas, nec non ex decima generali per eandem ſanctam Synodum cauſam ob præmiſſam impoſita & concluſa, hactenus provenerunt, ac provenient in futurum, Syndicis & Concilio præfatis uſque ad ſummam ſupradictam exnunc obligando, hypothecando, & aſſignando, vult, ſtatuit & decernit, quod iidem Syndici & Concilium in omnibus & ſingulis, quibus maluerint, & quæ eligenda duxerint, & præſertim Franciæ, Aragoniæ, Delphinatus, Britanniæ, Sabaudiæ & Burgundiæ regnis, ducatibus, terris, provinciis, civitatibus & diœceſibus, auctoritate ejuſdem ſanctæ Synodi & univerſalis Eccleſiæ, ad levandum, exigendum & recipiendum de pecuniis ex Indulgentiis, & decima prædictis (ut præmittitur) provenientibus, uſque ad ſummam prædictam, & quouſque illa eiſdem integraliter fuerit perſoluta, quaſcumque perſonas idoneas ad hoc eis utiles & accommodas in ſuos collectores nominare, eligere, deputare & ordinare, quodque perſonæ ipſæ ſic per eos nominatæ, electæ & deputatæ, de pecuniis hujuſmodi uſque ad ſummam prædictam nomine Syndicorum & Concilii prædictorum, petere, exigere & levare poſſint & debeant perinde ac per ipſam ſanctam Synodum ad hoc deputatæ & nominatæ fuiſſent, nec non illos ſolventes quoſcumque, debita aſſignata quitantia, a ſolutis ſint liberi penitus & immunes. Promittit inſuper & pollicetur hæc ſancta Synodus, quod ipſa collectores ipſos ſic per dictos Syndicos & Conci-

* Romano-rum.

* Romæo-rum.

cilium deputatos, quibuſvis colore vel occaſione captatis, directe vel indirecte, ſine expreſſa Syndicorum & Concilii prædictorum voluntate atque conſenſu nullatenus revocabit, nec pecunias hujuſmodi per alios in eligendis per dictos Syndicos & Concilium regnis, ducatibus, terris, provinciis, civitatibus & diœceſibus prædictis ſine conſenſu ſimili exigi, colligi, vel levari faciet, aut eorum collectoribus hujuſmodi, quo minus illas uſque ad ſummam prædictam pro Syndicis & Concilio prædictis libere colligere & levare valeant, impedimentum aliquod præſtabit, ſeu præſtari patietur quoquo modo: quinimmo regum, principum & aliorum dominorum, in quorum regnis, territoriis & dominiis eoſdem Syndicos & Concilium electionem antedictam facere contigerit, ſuper libera exactione & collectione pecuniarum ex Indulgentiis & decima hujuſmodi (ut præfertur) provenientium, favorem & conſenſum, coercitionem quoque (ſi opus fuerit) & brachii ſæcularis auxilium procurabit & ordinabit, aliaſque eoſdem Syndicos & Concilium ſuper integra & reali reſtitutione & ſatisfactione dictæ ſummæ omnino reddet indemnes. Præterea eadem ſancta Synodus vult, ſtatuit & decernit, quod ſuper exactione pecuniarum hujuſmodi Syndicis & Concilio prædictis, quæcumque litteræ & proceſſus compulſoriales & pœnales, cum omnibus & ſingulis clauſulis neceſſariis & opportunis concedantur, conficiantur, & etiam per ipſius cancellariam expediantur, aliis litteris in præmiſſis & circa præmiſſa jam conceſſis, in ſuo robore duraturis.

ANNO CHRISTI 1437.

Datum in ſeſſione publica hujus ſacræ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Nonis Maji, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

SESSIO XXVI.

Et eſt monitorium & citatio contra dominum Eugenium Papam & Cardinales.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

CUm Chriſti Eccleſia vicariis & acerrimis languoribus ſubjaceret, hominumque peccata & prævaricationes divinæ legis magis ac magis in dies pernicioſo creſcerent augmento, dignatus eſt omnipotens Deus fidelium inſpirare cordibus, ut in Baſileam civitatem, profecto undique integerrimam, ſacroſancta Generalis Synodus conveniret, quæ præſertim in reformandis moribus tam in capite, quam in membris, & excitandis cordibus in obſervatione legis Dei, vigilantem impenderet operam, ut & divinus honor refloreret in terris, & repreſſis enormitatibus peccatorum ad procurandam animarum ſalutem efficacius converteretur hominum ſolicitudo. Jam vero pluribus annis in ea re per ipſam Synodum exhibiti ſunt indefeſſi labores: commemorata frequentius extitit regnantium ſcelerum multitudo, quæ univerſam Chriſtianitatem in multas clades multaque diſcrimina adducere conſpicitur. Eccleſia in Chriſti nomine congregata, cunctis palam curavit ingerere monita ſalutis, die ac nocte clamitans ut redirent prævaricatores ad cor, & obſervarent legem domini Dei ſui. Denique ſalubria decreta & ſacros canones inſtituit, quibus peſtis avaritiæ, ſimoniæ, ambitionis, & aliorum vitiorum, quæ multorum corda nimium incendebant, arcerentur a grege Domini, & juxta præcepta Chriſti atque ſanctorum patrum inſtituta, dignitates Eccleſiaſticæ atque beneficia digni & idoneis paſtoribus ac miniſtris gratuita collatione, juſtiſque & canonicis electionibus ac inſtitutionibus diſtribuerentur, quorum medio univerſus clerus & populus ſalubriter regeretur ac perduceretur in ſalutem. Sed, quod heu dolentiſſime referimus, ille qui primus hæc exequi debuerat, quemque & Chriſti præcepta & canones ſacrorum Conciliorum præ ceteris ſervare oportuerat, immo & ceteros æl horum obſervantiam efficaciter inducere, nulla unquam monitione, nulla exhortatione induci jam longo tempore potuit, ut aliquam morum emendationem Chriſto placentem, aut notiſſimorum abuſuum correctionem in Eccleſia ſancta Dei efficere ſatageret. Quin potius conſpicit univerſis orbis, ſub ejus regimine majora ſemper ſcandala gravioraque exoriri, (ſanctiſſimum dominum Eugenium Papam IV. loquimur) quem frequentibus monitis hæc ſancta Synodus cum plurima caritate & benignitate, tum per ipſius Synodi Oratores, tum per litteras, tum etiam per ejuſdem domini Eugenii Nuntios, inducere curavit, atque etiam per aliquorum regum & principum Ambaxiatores hortata eſt, ut pro Chriſti reverentia & animarum ſalute, ſalutari animarum gubernationi operam daret, electiones proborum paſtorum fieri aſſentiret, beneficia a Chriſto gratis accepta gratis diſtribueret, ceteraque in ædificationem Eccleſiæ ageret, quæ juxta canones ſanctorum patrum eadem Synodus pro animarum ſalute & univerſalis Eccleſiæ ordinaverat, & quemadmodum ſacroſanctum Generale Conſtantienſe Concilium irrefragabili catholicæ veritatis declaratione diffinivit, in his rebus quæ ad reformationem univerſalis Eccleſiæ in capite & in membris pertinent obediret. Pariter quoque notum ſit, quod ſacra Generalia Concilia juriſdictione ſuper Papam uti poſſint, cum clamoſa inſinuatione, vel alias ipſe ut ſcandalizator Eccleſiæ ſacro Concilio defertur. Monuit quoque hæc ſancta Synodus ipſum dominum Eugenium, quatenus dignaretur ambulare unanimiter cum conſenſu ejuſdem in domo Dei, & adhæſionem, quam litterarum ſuarum teſtimonio ſolemniter huic eidem Synodo exhibuit, factis & operibus adimpleret, ut pax & tranquillitas ſalutaris per univerſam vigeret Eccleſiam. Sed in adverſum, proh dolor, electiones Pontificum & paſtorum ſedulo perturbare viſus eſt, translationes Prælatorum, eis invitis, contra ſanctorum patrum & ſacrorum canonum atque ſacri Concilii Conſtantienſis ſtatutorum formam & tenorem facere, diviſiones, ſcandala & ſchiſmata per ſingulas fere vacantes Eccleſias ingerere: ut plurimum enim unus eligitur, alteri vero per ipſum, ſuis reſervationibus jam ſublatis, innitentem providetur, ipſa electione rejecta; immo & adverſus filios obedientiæ, qui decretis hujus ſanctæ Synodi obedire voluerunt, graves compertus eſt fulminare ſententias, ipſos pro libito voluntatis a beneficiis & dignitatibus mandando privari, inhabilitari, & excommunicari. In collatione præ-

ANNO CHRISTI 1437. Iſa. 46

Ibidem

Conſtantienſis Concilii ſeſſ. 39.

Multa in hac Synodo ſparim habentur quæ Pontifici & ejus auctoritati derogant, quæ ſunt cauta legenda. Videatur de his Bulla retractationum Pii II. Pontificis maximi, quæ infra habetur.

ANNO CHRISTI 1437.

præterea seu expeditione dignitatum & beneficiorum, & aliarum rerum dispensatione, etiam more inconsueto graves summas pecuniarum exigere, abusus pestiferos detestabili & horrenda specie simoniacæ labis respersos, adversum jura divina & humana in animarum perniciem & Ecclesiarum orbis non mediocre præjudicium, ac provinciarum, regnorum & singularum patriarum depauperationem & exinanitionem [a] cum pluribus favere incrementis, dignitatibus etiam seu vacantibus beneficiis providendo carnalitatis affectu, non judicio rationis, nec eos erigendo qui in Ecclesiis proficere possunt, sed quorum vel precibus delinitus extitit, vel pro quibus quispiam majorum rogasse compertus est, aut, quod deterius est, qui ut beneficiati fierent muneribus impetrarunt, non advertens nihil esse quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur Prælati ad regimen animarum. Sententiis insuper Synodalibus spretis, quas olim summi Pontifices maxima cum veneratione prosequebantur, prætensas appellationes ab eisdem interpositas admittit, sententias hujusmodi expresse revocando. Ipse insuper illos, quos hæc sancta Synodus pro causis justissimis alligavit, solvere de facto conatus est, nulla satisfactione peracta. Ceterum cum deceat Romanum Pontificem juxta sacrorum canonum & summorum Pontificum instituta per fratres suos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui sibi in executione sui officii coadjutores existunt, sua exercere consilia, ut ipsorum salubribus & prudentibus consultis status Ecclesiæ tam in spiritualibus, quam temporalibus rationabiliter dirigatur, ipse dominus Eugenius etiam in rebus gravissimis minime eorundem consilia requirere fertur, qui sunt pars corporis sui, sed aliorum extraneorum consultationem sectatur, quod non ex rationis judicio, sed ex carnali affectu nonnunquam provenire videtur. Dispensatione quoque sibi credita abutitur, eam in dissipationem convertendo, & potestatem sibi datam in ædificationem, vertendo in destructionem. Plura vero gravia nobis omittentibus, novissima occurrunt consideratione miseranda. Audivimus quidem nuper civitatem Prænestinam, cujus Episcopali titulo unus ex Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus consuevit insigniri, per tolerantiam ejus & suorum domesticorum ac stipendiis Romanæ Ecclesiæ militantium opera, in ruinam mirabiliter decidisse. Oppida insuper plurima, in ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ patrimonio consistentia, aliquando prædæ expositа, ut oppidum Butrii Bononiæ proximum, aliquando solo æquata. Et qui augmentum efficere debuerat, operatus est diminutionem, cum tamen ex dignitate summi Pontificatus non peccandi licentiam, sed bene vivendi necessitatem assecutus esse noscatur. In operibus præterea fidem concernentibus, cum hoc tempore pro Œcumenico Concilio cum Græcis celebrando Ecclesia indigeret, prout & de præsenti indiget, subventionibus fidelium populorum, ipse substantiam eorum aliorsum divertere satagens, & subsidia Fidei catholicæ multipliciter impediens, Indulgentias plenarias per loca diversa multiplicasse dicitur, absque causis urgentibus eas disseminando, in gravem perturbationem sanctissimi operis pro ipsa Fide orthodoxa per hanc Synodum inchoati; aliaque plurima hucusque

[a] *Forte*, compluribus. H.

A peregisse atque procurasse dicitur, quæ prosecutioni rerum ad bonum Fidei orthodoxæ & ejus promotionem pertinentium magnum impedimentum & multam retardationem attulerunt. Illud quoque multa reprehensione in tanto pastore dignum est, quod juramentum in assumptione sui ad apostolatus apicem, super certis ordinationibus præstitum, ac deinde post ipsius assumptionem sub Bulla sua solemniter confirmatum, minime servasse dicitur, sed, quod dolenter referimus (ut a plurimis asseritur, & fama publica laborat) ipsum notorie transgressus est. Denique eum ita agere conspicit universus orbis, (nam hæc quæ notoria esse dicuntur, Ecclesiam univer-

B salem scandalizantia, recensemus) ut occasione sui universa Ecclesia gravissimis turbationibus subjaceat: quibus nisi divina miseratio provideat, ruina prioribus inaudita sæculis Christiano populo prospiciatur imminere. Non autem solum in rerum spiritualium regimine hanc ipsam ruinam consideramus, sed & in gubernatione temporalium dominorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ notorios defectus attendimus, quorum alienatores honorem perdere felicis recordationis Symmachus Papa decrevit. Quantas enim terras ipse dominus Eugenius alienaverit, quantæque ejus incuria & insolerti regimine deperditæ & occupatæ sint, quantas strages subditorum Ro-

In Synodo V. cujus initium: *Bene quidem fraternitas.*

C manæ Ecclesiæ, quos etiam, ut Bononiensis civitas in suis suppositis attestari potest, peremptos audivimus, sine pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramentis, quam etiam miseranda vastatio suo tempore subsecuta fuerit, notoria facta testari videntur. Expectavit autem jam plurimis annis hæc sancta Synodus cum multa patientia, ut hæc omnia ipse dominus Eugenius corrigeret, atque in melius emendaret, ac, veluti vices gerentem Christi & Petri successorem decet, totum orbem exemplo bonarum actionum in viam salutis dirigere studeret. Dum vero videmus cuncta jugiter in pejus ruere, & omnia magis conturbari, plurimis anxiamus doloribus, ac vehementer gre-

D gi Dominico compatimur, quem in totalem fere desolationem per incrementa scandalorum, divisionum ac vitiosarum deformitatum decidere formidamus, nisi debito regimini Ecclesiæ Dei conveniens provisio apponatur, & consulatur publicæ saluti. Videns itaque hæc sancta Synodus, quæ per summariam informationem ex abundanti factam ipsum dominum Eugenium in prædictis publice & notorie diffamatum comperit necessitatem providendi debito regimini Ecclesiæ imminere, ut, si Concilium congregatum non esset, summe necessarium foret pro his rebus ipsum congregari: attendentes præterea in judicio Dei oportere reddere rationem super tantorum dis-

E simulatione malorum & scandalorum, quibus corrigendis pro salute totius Christianæ plebis ex officio suo totis viribus incumbere tenetur, & ex potestate quam super cunctos fideles cujuscumque auctoritatis, etiamsi papalis existant, a Christo accepit, juxta supradictam declarationem in Concilio Constantiensi habitam, & in hoc præsenti dudum renovatam, eum etiam coram Deo & hominibus gravissime reprehendenda veniret, si in hac urgentissima Ecclesiæ necessitate suum officium (prout tenetur) etiam nemine postulante exequi negligeret: decernit, ut intra sexagin-

ta

ANNO CHRISTI 1437.

ta dies a die præſentis ſeſſionis & affixionis numerandos, quem terminum præfato domino Eugenio peremptorie præfigit, ut ſi qua interim coram hac ſancta Synodo ſuper præmiſſis & alii proponendis, pro ſui defenſione aut excuſatione, alleganda vel proponenda duxerit, per ſe vel alium ad hoc legitime deputatum coram eadem Synodo Baſileæ compareat. Dicto autem elapſo termino, ſive dictus dominus Eugenius per ſe vel alium comparuerit, ſive non, hæc ſancta Synodus ad ulteriora procedat, cognoſcendo & terminando prout Eccleſiæ ſanctæ Dei, Spiritu ſancto dictante, conſpexerit expedire. Univerſis inſuper ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna alias præſtiti huic ſacro Concilio per ſe vel alium nomine ſuo juramenti, & quoad eos qui juramentum non præſtiterunt, ſub pœna privationis fructuum ſuorum beneficiorum, mandat & præcipit, ut infra eundem terminum in hac civitate Baſileenſi compareant, ſaluti ſanctæ matris Eccleſiæ cum ceteris in Synodo congregatis conſulturi & opportune proviſuri, prout Spiritus ſanctus dictaverit. Hoc ipſum quoque univerſis principibus & populis Chriſtianis innoteſcere voluimus, ut videntes ſanctæ matris Eccleſiæ & univerſæ Chriſtianitatis anguſtias, in unam ſententiam pro honore Dei creatoris noſtri & animarum ſalute pariter conveniant, & quod toti orbi ſalutare fuerit communi conſenſu amplexentur. Decernit tandem hæc ſancta Synodus, hujus decreti publicationem in præſenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris Eccleſiæ Baſileenſis, vim habere monitionis & citationis, quoad omnes & ſingulos actus in hac re fieri neceſſarios, uſque ad finalem terminationem, etiam ad ſententiam diffinitivam audiendum, & ejus executionem faciendum incluſive, & ita univerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi, & eis intimatum fuiſſet.

Datum Baſileæ in noſtra ſeſſione publica, ſolemniter in Eccleſia majori Baſileenſi celebrata, pride Kalendas Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

SESSIO XXVII.

In qua caſſatur nominatio & creatio Cardinalium per dominum Eugenium Papam IV. facta.

I.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam rapræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

TANTAM reverentiam ſacris canonibus Generalium Conciliorum ſancti patres cenſuerunt adhibendam, ut violatores eorum voluntarios graviſſime vindicarent, & unumquemque in ſui ipſius deſtructione agere arbitrarentur ea deſtruere conantem quæ univerſali conſenſu fuerunt inſtituta. Gravis quoque que exinde jactura toti Eccleſiaſtico immineret ordini, ſi decreta Synodalia Conciliorum Generalium, quibus nervus regulæ Eccleſiaſticæ ac diſciplinæ ſalutari innititur, per cujuſpiam voluntatem, & maxime ſedente adhuc ipſa univerſali Synodo, abrumpi ſinerentur. Dudum autem hæc ſancta Synodus Cardinalibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ aſſumendis, inter cetera duo ſalubria edidit decreta, quorum tenores ad lucidiorem univerſorum informationem de verbo ad verbum hic inſerere & innovare decrevimus.

ANNO CHRISTI 1437. Baſileenſis Conc. ſeſſ. 4.

II.

Tenor primi decreti.

Item, cum multiplicatio Cardinalium ſit Eccleſiæ diſpendioſa & onerosa, propterea & & ex aliis rationabilibus & legitimis cauſis eandem ſanctam Synodum moventibus, ſtatuit, ordinat, atque ex certa ſcientia hoc irrefragabili decreto decernit ipſa ſancta Synodus, quod, durante hoc ſacro Concilio, Romanus Pontifex, a loco iſtius ſacri Concilii abſens perſonaliter, non debeat neque poſſit aliquem vel aliquos, cujuſcumque dignitatis, conditionis, gradus ſeu ſtatus exiſtant, in ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem vel Cardinales, quovis modo, aut quocumque quæſito colore vel cauſa aſſumere, pronuntiare ſecrete aut publice, aut pronuntiatos ſeu aſſumptos ſecrete publicare. Et ſi ſecus attentatum fuerit, exnunc in antea irritum ſit & inane, nulliuſque roboris vel momenti. Quod ſi forſan taliter de facto aſſumpti aut pronuntiati, ſe pro Cardinalibus gerere, aut nominare præſumpſerint, quibuſcumque dignitatibus [a] privati, & ad omnes & ſingulas futuras inhabiles. Et quicumque eos pro Cardinalibus gerentes & reputantes, exnunc prout extunc ſententiam excommunicationis innodati ſunt ipſo facto, a qua, præterquam mortis articulo, niſi a præfata Synodo abſolutionis ſive habilitationis beneficium obtinere non poſſint.

Ibidem.

[a] *Forte*, ſint privati. H

III.

Tenor ſecundi decreti.

Cum ſummo Pontifici ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in dirigenda Chriſtiana reipublica collaterales aſſiſtant, neceſſe eſt ut tales inſtituantur, qui ſicut nomine ita re ipſa Cardines ſint, ſuper quos oſtia univerſalis verſentur & ſuſtententur Eccleſiæ. Statuit ſancta Synodus, ut deinceps eorum numerus adeo ſit moderatus, quod nec ſit gravis Eccleſiæ, nec ſuperflua numeroſitate vileſcat. Qui de omnibus Chriſtianitatis regionibus, quantum fieri poterit commode, aſſumantur, ut notitia rerum in Eccleſia emergentium facilius haberi, & ſuper his maturius deliberari poſſit: ſic tamen, quod numerum vigintiquatuor inter hos, qui nunc ſunt, & aſſumendos, non excedat: ita quod de una natione ultra tertiam partem reſpectu Cardinalium pro tempore exiſtentium, ac de una civitate & diœceſi ultra unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc ultra tertiam partem habet, uſque ad ipſius tertiæ partis reductionem eſſe nequeant. Sint viri in ſcientia moribuſque ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magiſtri, doctores, ſeu licentiati, cum rigore examinis in jure divino vel humano. Sit ſaltem tertia vel quarta

Baſileenſis Conc. ſeſſ. 23.

pars

ANNO CHRISTI 1437.

pars de magiſtris aut licentiatis in ſacra ſcriptura. Inter hos autem vigintiquatuor eſſe aliqui poterunt admodum pauci, filii, fratres, aut nepotes regum ſeu magnorum principum, in quibus cum circumſpectione & maturitate morum competens litteratura ſufficiat. Non fiant Cardinales nepotes ex fratre vel ſorore Romani Pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis aut infamiæ nota reſperſi. Prædicto autem numero vigintiquatuor, pro magna Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate duo alii, in quibus vitæ ſanctitas vel eximiæ virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis, cum Romanæ Eccleſiæ uniti fuerint inſignes aliqui viri adjici poterunt. Non fiat Cardinalium electio ſolum per auricularia vota, ſed illi aſſumi poſſint, in quos, facto vero ſcrutinio ac publicato, majorem partem Cardinalium per ſubſcriptionem manus propriæ conſtiterit collegialiter conſenſiſſe. Deſuper etiam Apoſtolicæ litteræ cum ſubſcriptione Cardinalium conficiantur, decreto hujus ſacri Concilii in quarta ſeſſione ſolemniter publicato, quod incipit: Item, cum multiplicatio Cardinalium, &c. in ſuo robore inviolabiliter permanſuro.

Adverſus autem præmiſſorum decretorum mentem & tenorem, nuper, non ſine gravi dolore, comperimus venerabilem Joannem Patriarcham Alexandrinum, in ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem (licet de facto & nulliter) per dominum Eugenium Papam fuiſſe aſſumptum, cum nec ſummus Pontifex abſens a loco hujus ſacri Concilii ipſum in Cardinalem creare debuerat, contra primum decretum in ſua adhæſione ſolemniter approbatum, neque proportionem ſingulis nationibus convenientem, & qualitates in ſecundo decreto deſcriptas omittere, ſicut in promotione dicti Patriarchæ factum eſſe comperitur. Et cum fruſtra hæc ſancta Synodus jura conderet, niſi ſua auctoritate quam ex Chriſti dono immediate ſuſcepit eadem tueretur: utque Gelaſius Papa profitetur, & nullum jam veraciter Chriſtianum ignorare credit, uniuſcujuſcumque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem, ac præ ceteris oportere, quam primam: neceſſitaſque urgeat illis tranſgreſſoribus jurium occurrere, ex quibus complures illaqueationes animarum & gravia in futurum ſchiſmata provenire valerent, (nam & qui talem Cardinalem reputant, juxta ſupradicti decreti tenorem, vinculo excommunicationis eo ipſo innodantur) & in futuris electionibus Romanorum Pontificum varia ſchiſmata poterunt exoriri, ſi prætenſi Cardinales, quorum irrita & inanis promotio decreta extiterit, hujuſmodi electionibus ſe voluerit immiſcere, ad obviandum itaque tantis diſcriminibus, admonet & exhortatur hæc ſancta Synodus præfatum dominum Eugenium, ſub obteſtatione Divini judicii, per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, & eidem ex parte Dei omnipotentis præcipit atque mandat, ut pro futurorum ſchiſmatum, & ſcandalorum evitatione, prædictam & alias quaſcumque vocationes per eum factas ad Cardinalatus honorem, contra prædictorum decretorum formam & tenorem, ſicut de facto proceſſerunt, eas revocet, caſſet publice & annullet, nullaſque fuiſſe & eſſe decernat, prout hæc ſancta Synodus hoc Synodali decreto, ſicut de facto proceſſerunt, eas caſſat, irritat & annullat, nullaſque, caſſas & irritas decernit atque declarat, ulteriuſque a talibus vocationibus abſtineat, alias providebit hæc ſancta Synodus, prout Spiritu ſancto dictante utilitati Eccleſiæ viderit expedire. Declarat inſuper hæc ſancta Synodus, univerſos, qui præfatum Joannem Patriarcham, aut alios taliter de facto promotos, pro Cardinalibus geſſerint & reputaverint, pœnas in præfatis decretis annotatas eo ipſo incurrere.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

ANNO CHRISTI 1437.

IV.

Decretum caſſationis litterarum falſo Bullatarum in eadem ſeſſione lectum.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum dudum ex ordinatione noſtra concorditer concluſa litteræ ſub Bulla hujus ſacri Concilii ſuper nominatione locorum Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, pro celebrando Œcumenico Concilio in adventu Græcorum fuerint expeditæ, & deinde ad notitiam noſtram pervenerit quaſdam alias litteras, nominationem Florentiæ & Utini continentes, clandeſtine & contra ordinationem hujus ſacri Concilii fuiſſe Bullatas, cupiens hæc ſancta Synodus unumquemque de his rebus veraciter informari, ne quempiam falſa pro veris recipiendo decipi contingat, decernit & declarat omnes litteras continentes nominationem quorumcumque aliorum locorum pro antedicto Concilio celebrando, præter jam dicta loca Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, quibus Bulla ſacri Concilii inveniretur appenſa, fuiſſe falſo Bullata, & contra hujus ſanctæ Synodi ordinationem, nec litteris talibus ullam fidem eſſe adhibendam, aut ipſis ſeu earum tranſumptis, quacumque auctoritate, etiamſi papali tranſumptæ fuerint, eſſe utendum: hujuſmodi litteras ſic falſo Bullatas caſſat, irritat & damnat, ac caſſas & irritas eſſe decernit, inhibens omnibus & ſingulis, quavis dignitate præfulgeant, etiamſi legatione papali de latere, diſpoſitione, mandato, vel quavis alia ſeu alio fungerentur, ſub pœnis excommunicationis, quam ipſo facto incurrant, ac inhabilitationis activæ & paſſivæ ad quaſcumque Pontificales, aut alias dignitates Eccleſiaſticas vel ſæculares, & ad beneficia obtenta & obtinenda, ne præfatis litteris falſo Bullatis aut earum tranſumptis utantur, aut utentibus auxilium, conſilium vel favorem in his præſtare præſumant.

Datum in ſeſſione noſtra publica in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

In epiſtola ad Epiſcopo Dardaniæ, cujus initium eſt *Valde miramur ſumus.*

V. *Ali-*

ANNO CHRISTI 1437.

V.

Aliud decretum in eadem ſeſſione lectum, quod civitas Avinionenſis non poſſit alienari, & recipitur in ſalvoguardiam Concilii.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Cum noſtra ſolicitudo ad hæc inter alia jugiter aſpiret, ut ſancta præſertim Romana Eccleſia feliciter in ſpiritualibus gubernetur, ſimul quoque cum virtutum ornatu, temporalium rerum obtineat ubertatem, ſine quibus ſpiritualium adminiſtratio diu ſubſiſtere non valeret; priſci quoque patres hac conſideratione permoti, largam prædiorum, dominiorum & poſſeſſionum amplitudinem ipſi Eccleſiæ acquirere curaverunt, quorum alienationem ſub gravibus pœnis cenſuerunt prohibendam, adeo ut Symmachus Papa Spiritu Dei repletus in ſuo canone decreverit, etiam Papæ non licere prædia Eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſſitate, nec in uſumfructum rura tradere, niſi tantummodo domus, quæ in quibuſdam urbibus non modica impenſa ſuſtentantur, qua lege omnes cuſtodes & Prælatos adſtringi voluit, ut donator, alienator, venditor, honorem perderent, & qui ſubſcriberet cum eo qui reciperet, niſi reſtitueret, anathema foret. Licere etiam voluit quibuslibet Eccleſiaſticis perſonis contradicere, & cum fructibus alienata repoſcere, quod non tantum in Apoſtolica Eccleſia ſervandum eſſe dixit, verum etiam univerſis Eccleſiis per provincias arbitratus eſt convenire. Nos eorum veſtigia imitando vigilanter curare convenit, ne quidquam terrarum & poſſeſſionum, quæ jam Deo & ipſi Romanæ Eccleſiæ in ſuſtentationem ſummi Pontificis & miniſtrorum ſuorum dedicatæ ſunt, diſtrahi a quoquam vel alienari patiamur; illa præſertim loca inſignia in quibus neceſſitatis tempore libere valeat Romanus Pontifex cum ſua curia commorari, ubi nullus ſæcularis poteſtatis metus exterreat, nullus temporalis favor abſorbeat, nullus terror irrumpat, nihil ſuam ſanctitatem & venerabiles ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales a vero & veri Concilii ſoliditate removeat, cum non abſque proviſione divina ipſa loca Apoſtolicæ ſedi proveniſſe credantur. Ex his autem cauſis & aliis nos juſte & merito moventibus proviſione congrua occurrere duximus, ne inclyta civitas Avinionis; quæ ſe ſemper devotiſſimam & fideliſſimam Eccleſiæ exhibuit, & noviſſime in Fidei catholicæ obſequium de ſuis facultatis copioſiſſimam ſubventionem pro unione Græcorum cum Latinis proſequenda miniſtravit, quoquo pacto ab ipſius Romanæ Eccleſiæ dominio alienetur, aut ad manus alienas transferatur, cum ex his & aliis Eccleſiæ univerſali per ipſam inclytam civitatem impenſis obſequiis non impeti, non damnificari, non in alios uſus alienari, ſed beneficiis attolli merito debeat. Eccleſiaſticis enim utilitatibus inſudantes Eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere. Decernit igitur hæc ſancta Synodus ut, nullus, cujuſcumque dignitatis vel præeminentiæ fuerit, etiamſi papalis, civitatem prædictam & etiam comitatum Veneayſini cum terris & dominiis ſibi adjacentibus audeat vel præſumat quovis modo ſeu juris colore quæſito vendere, ſeu pignori obligare, aut in feudum vel cenſum dare, aut quovis modo alienare. Quod ſi ſecus per Romanum pontificem vel alium quemvis actum ſit de præſenti, vel in futurum agi contingat, hæc ſancta Synodus totum id, & quidquid inde ſequatur, exnunc prout extunc caſſat, irritat & annullat, & omni carere decernit robore firmitatis. Atque etiam ſtatuit, quod ipſe Romanus pontifex, vel alius quivis, ſi quidquam contra hujuſmodi decretum attentaverit, ſacro Generali Concilio deferatur. Recipientes quoque, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Pontificali, imperiali, regali, ducali, vel alia quavis Eccleſiaſtica vel ſæculari præfulgeant dignitate, vel etiamſi communitas fuerit, decernit hæc ſancta Synodus pœnis excommunicationis, privationis cujuſcumque dignitatis Eccleſiaſticæ vel ſæcularis, etiam omnium feudorum, ſpecialiter quæ a Romana vel alia tenent Eccleſia, ſubjacere, nec non perpetuæ inhabilitationis ad quaſcumque dignitates Eccleſiaſticas vel ſæculares & quæcumque beneficia & officia in poſterum obtinenda. Communitas vero Eccleſiaſtico interdicto ultra pœnas ſupra expreſſas ſibi convenientes, eo ipſo ſubjaceat: quas pœnas ſingulariter ſinguli, qui aliquid prædictorum attentaverint, ipſo facto incurrant. Inſuper civitatem prædictam Avinionenſem, quæ magnam mercedem ab univerſali promeretur Eccleſia, cuique indigniſſimum eſſet pro ejus optimis meritis mala quævis per aliquem irrogari, præſertim cum multa contra ipſius civitatis ſtatum in enervationem, diſturbium & diſſolutionem hujus ſanctæ Synodi & ſuorum ſanctorum operum, attentari & machinari poſſent, quibus hæc ſancta Synodus non valeret ex poſt facto ſaltem commode & ſine gravi damno providere, cumque jam ipſi civitati & civibus gravia comminata ſint, veluti ex informatione ſummaria comperimus, eadem ſancta Synodus civitatem ipſam & ſuppoſita ejuſdem in ſuam & Eccleſiæ univerſalis, quam repræſentat, ſpecialem protectionem & ſalvamguardiam ſuſcipit, ac reponit; prohibens ſub pœnis prædictis omnibus & ſingulis, quacumque dignitate vel præeminentia Eccleſiaſtica vel ſæculari, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Pontificali, imperiali, regali, ducali vel alia qualibet præfulgeant dignitate, vel etiamſi communitas fuerit, ne ipſi, aut ipſorum aliquis, directe vel indirecte civitatem prædictam diffidare, perturbare, invadere, vel inquietare temporaliter vel ſpiritualiter, aut ejus habitatores violenter capere, aut in perſonis vel bonis eorum damnificare atque moleſtare præſumant. Quod ſi quis fecerit, pœnas ſuperius expreſſas ipſo facto incurrat. Romanus vero pontifex ſi aliquid prædictorum attentaverit, ſacro Concilio deferatur, & ipſa attentata nullitati ipſo facto ſubjaceant. Et quoniam id quoque pariter indignum eſſet, ut venerabilis Petrus Epiſcopus Albanenſis, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, de Fuxo vulgariter nuncupatus, & Apoſtolicæ ſedis Legatus, qui ad ipſius civitatis Avinionenſis & comitatus Venayſini prædicti gubernationem deputatus eſt, quique pro expeditione ſubſidiorum ſanctæ matri Eccleſiæ præſtitorum in eadem civitate Avinio-

ANNO CHRISTI 1437.

In III. Synodo Romana, cujus initium eſt. *Flavio, &c.*

Bene quidem fraternitas.

nionensi ad prosequendam unionem Græcorum fideliter & efficaciter laboravit, huic sanctæ Synodo se obsequentissimum exhibendo, per quempiam vexaretur, inquietaretur, aut molestaretur, cujus etiam perturbatio & molestatio in magnum dispendium & in gravem calamitatem ipsius civitatis Avinionensis verisimiliter proveniret, idcirco sub eadem protectione ex præmissis causis recipit hæc sancta Synodus eundem venerabilem Petrum Episcopum Albanensem, & suos familiares domesticos & continuos commensales, decretoque pariter prohibet eadem sancta Synodus sub pœnis antedictis, ne quisquam cujuscumque dignitatis, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, Pontificalis, imperialis, regalis, ducalis, aut alterius, vel etiam communitas, ipsum & suos prædictos invadere, diffidare, molestare, aut de facto in suis beneficiis, bonis & rebus quibuscumque perturbare præsumat, vel spiritualiter, vel temporaliter quoquo modo contra eundem & eosdem procedere. Si vero Romanus Pontifex aliquid prædictorum attentaverit, sacro Concilio deferatur, similique nullitatis vitio in contrarium attentata eo ipso subjaceant. Quodque absolutio & relaxatio a prædictarum excommunicationum (præterquam in mortis articulo) ac interdicti & inhabilitationis & ceterarum pœnarum sententiis sacro Generali Concilio reservata intelligatur.

ANNO CHRISTI 1437.

Datum in sessione nostra publica, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata sexto Kalendas Octobric, anno a Nativitate Domini MCCCCXXXVII.

SESSIO XXVIII.

In qua accusatur contumacia Papæ, & declaratur contumax.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Die Martis prima mensis Octobris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimoseptimo, in Ecclesia majori Basileensi, in qua sessiones præsentis sacrosanctæ Generalis Synodi Basileensis celebrari solent, vicesimaoctava ipsius sanctæ Synodi sessio hoc modo extitit celebrata, videlicet missa solemni de Spiritu sancto per reverendum patrem dominum Georgium Episcopum Visensem nationis inclytæ Hispanicæ celebrata, & demum suffragiis, antiphona exaudi, &c. litaniis, Evangelio secundum Matthæum, *Accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Quis putas major est in regno cælorum? Et advocans Jesus parvulum*, &c. ac hymno, Veni creator Spiritus, cum versiculo & collecta, & oratione, Deus qui corda, decantatis, præsidente in eadem sessione præfato reverendo patre domino Episcopo Visensi ante majus altare, ubi dicta missa celebrata extitit, in pontificalibus cum mitra aurifabrata & pluviali, in cathedra & sede eminentiori, pluribusque aliis dominis Prælatis cum mitris planis & pluvialibus, ut in talibus in eadem Synodo fieri solitum est, superioribus & eminentioribus sedibus suis locis tam a dextris quam a sinistris considentibus in multitudine copiosa; compluribusque dominis Ecclesiasticis, divini & humani juris magistris, doctoribus & scientificis viris principum spiritualium & temporalium ac almarum universitatum studiorum generalium; Nuntiis & Ambaxiatoribus, ac aliis de diversis mundi partibus ibidem adstantibus in magno numero & multitudine copiosa, eandem sanctam Synodum universalem Ecclesiam repræsentantem celebrantibus, constituti in jure coram eadem Synodo pro tribunab sedente, venerabiles viri domini promotores & procurator fiscalis ejusdem sanctæ Synodi, per organum dicti promotoris fiscalis sua verba eidem Synodo in personam dicti domini Episcopi Visensis præsidentis dirigentes; audientiam publicam ibidem tunc sibi dari & concedi ad hanc horam humillime & instanter petierunt, supplicarunt & postulerant, cui supplicationi eadem sancta Synodus per organum ipsius domini præsidemis annuit. Tunc iidem domini promotores & procurator fiscalis decretum originale monitorii sive citatorii ab eadem sancta Synodo emanatum contra sanctissimum dominum nostrum Papam Eugenium quartum, ejus Synodi vera Bulla plumbea impendenti bullatum, de quo in schedula insta scripta fit memio, nec non Instrumentum publicum executionis ejusdem per affixionem in valvis prædictæ Ecclesiæ Basileensis die datæ ipsius decreti facti, una cum schedula accusationis contumaciæ ipsius domini nostri Papæ, quam accusarunt, atque petierunt, ut in eadem per ipsum procuratorem alta & intelligibili voce lecta continetur, cujus schedulæ tenor sequitur in hæc verba.

ANNO CHRISTI 1437.

Reverendissimi reverendique in Christo patres ac metuendi domini, ac ceteri universi domini nostri præstantissimi, hanc sacrosanctam Generalem Synodum Basileensem, universalem Ecclesiam repræsentantem, constituentes & celebrantes, cum jamdudum, videlicet pridie Kalendas Augusti anni præsentis millesimi quadringentesimi trigesimiseptimi, hæc sancta Synodus considerans mala, deformitates, & scandala ac pericula quæ in Ecclesia Dei hactenus viguerunt, prout adhuc vigent, quibus corrigendis pro salute totius Christianæ plebis ex officio suo totis viribus suis ineumbere tenetur, etiam ex potestate quam super cunctos fideles cujuscumque auctoritatis, etiamsi papalis existant, a Christo accepit contra sanctissimum dominum nostrum Eug nium Papam quartum, quoddam citatorium, edictum, quatenus per se, vel alium ad hoc legitime deputatum, coram eadem sancta Synodo de & super contentis in dicto citatorii decreto & aliis proponendis, infra sexaginta dierum spatium pro sui defensione aut excusatione alleganda vel proponenda compareret, terminum peremptorium eidem statuendo (ut in eo latius continetur) decreverit: quod quidem citatorium in præsenti civitate & in valvis hujus majoris Ecclesiæ Basileensis, juxta illius formam & tenorem, per edictum executum fuerit, & debitæ executioni demandatum, nos Bartholomæus de Fraxino & Joannes * Slitzenrode promotores, & ego Joannes ** Spasserii procurator fiscalis, ac officiarii hujus sacrosanctæ Synodi, Bullam citatorii dictæ sanctæ Synodi vera Bulla plumbea bullatam, una cum Instrumento executionis ejusdem citatorii (ut præmittitur) factæ realiter, facto & in scriptis offerimus, repræsentamus, & producimus, ac præfati sanctissimi domini Eugenii per se aut alium cum sufficienti mandato infra dictos sexaginta

* Sletzenrode
** Spaserii

Matth. 18.

dies

dies in ipſo citatorio ſibi præfixos, per ſe aut alium non comparentis, neque comparere curantis (licet ſæpiſſime ipſa ſancta Synodus quamplures celebraverit congregationes, in quibus aut ipſarum aliqua ipſe dominus Eugenius comparere infra dictum terminum potuiſſet) contumaciam accuſamus, ipſumque contumacem reputari, ac in contumacia & defectu poni & declarari per hanc ſanctam Synodum, petimus cum inſtantia, atque poſtulamus. Nec non eundem dominum Eugenium alta voce ad valvas hujus majoris Eccleſiæ Baſileenſis per duos reverendos in Chriſto patres dominos Epiſcopos, una cum notariis hujus ſacri Concilii, juxta mores antiquos vocari, & relationem vocationis fieri inſtanter requirimus, de quibus omnibus per nos promotores & procuratorem fiſcalem antedictos, propoſitis & requiſitis, nomine quo ſupra, a vobis reverendis patribus dominis Protonotariis, ac etiam hujus ſacri Concilii notariis & ſcribis, petimus ad futuram rei memoriam unum vel plura, publicum vel publica confici Inſtrumenta. Ad quorum petitionem & mandatum ipſius ſanctæ Synodi, lecto prius prædicto executionis Inſtrumento, & dicto monitorii ſeu citatorii decreto, cum in eodem loco dum editum fuit emanatum, alias lectum fuiſſet, habito pro lecto, reverendi in Chriſto patres & domini domini Matthæus Aldinganenſis, & Aymo Gratianopolitanus Epiſcopi, de mandato dictæ ſanctæ Synodi, per organum dicti domini præſidentis eis facto, prædictum dominum noſtrum Papa primo ſuper gradus ante dictum majus altare alta & intelligibili voce per organum ipſius domini Epiſcopi Albinganenſis vocarunt, & proclamarunt clamoroſa inſinuatione, ſub his verbis.

Ex parte ſacroſanctæ Synodi publice & ſolemniter requiritur ſanctiſſimus dominus Eugenius Papa IV. quatenus ſi vigore citationis contra eum noviſſime per eandem ſanctam Synodum decretæ duxerit ſe conſpectui hujus ſanctæ Synodi præſentandum, ad ſe defendendum & excuſandum ſuper his, de quibus huic ſanctæ Synodo delatus eſt, compareat coram hac ſancta Synodo, ad hunc actum pro tribunali ſedente, quæ eidem pollicetur gratam & debitam audientiam. Similiter ex parte ejuſdem ſanctæ Synodi omnibus intimatur, quatenus ſi quis ſit, qui mandatum habeat ſufficiens ad comparendum pro eodem domino Eugenio, compareat coram eadem ſedente, ut ſupra. Hæc autem ſancta Synodus pollicetur cuilibet, exigente juſtitia, audientiam gratam, &c. Qui dominus noſter Papa ſic vocatus & proclamatus, nec aliquis pro eo comparuit, nec reſpondit. Unde ipſi duo domini Epiſcopi ante valvas ſeu portas ipſius Eccleſiæ acceſſerunt, & iterum & cum pauſata intermedia inſtantia, trina vice alta & intelligibili voce & clamoroſa inſinuatione præfatum dominum noſtrum Papam vocarunt & proclamarunt per organum cujus ſupra, ſub eiſdem verbis ſupraſcriptis, prout etiam providi viri Arnoldus Amici, Joannes Kempener, & Gotfridus Dorſten, ipſius ſanctæ Synodi curſores, vocibus elevatis, reiteratis vicibus, vocarunt & proclamarunt. Qui dominus noſter Papa Eugenius nec aliquis pro eodem ibidem comparuit, neque reſpondit. Quibus ſic factis, ipſi duo domini Epiſcopi ante conſpectum ipſius ſanctæ Synodi & in medium reverſi, ſe prædictum dominum noſtrum Papam (ut ſupra ſcriptum eſt) vocaſſe & proclamaſſe, & per dictos curſores vocatum & proclamatum fuiſſe, quodque ipſe nec aliquis pro eo comparuerat, neque reſponderat, eidem ſanctæ Synodo retulerunt. Præterea præfati promotores & procurator fiſcalis, per organum ipſius procuratoris contumaciam prænominati domini noſtri Papæ iterato accuſarunt, ipſumque ſuper omnibus & ſingulis in dicto citatorii decreto contentis contumacem reputari, & ad ulteriora procedi, & alias decerni & fieri, ut in quadam alia ſchedula per ipſum procuratorem etiam alta & intelligibili voce ibidem lecta continetur, cujus tenor talis eſt: Nos promotores & procurator fiſcalis antedicti, quo ſupra nomine iſtam vocationem & relationem (ut præmittitur) factas, inter acta hujus cauſæ, & ſacri Concilii petimus regiſtrari: dictamque citatorii Bullam & Inſtrumentum executionis (prout ſuperius producta ſunt) iterato repetimus, & reproducimus, & apud acta ſacri Concilii, & cauſæ hujuſmodi inſeri & regiſtrari petimus. Et quia præfatus dominus Eugenius de & ſuper contentis in dicto citatorii decreto legitime citatus, ſufficienterque expectatus, nec per ſe nec per alium infra dictos ſexaginta dies curavit atque curat comparere, ipſius contumaciam accuſamus: ipſumque ſuper omnibus & ſingulis in * dicti citatorii decreto contentis, prout juſtitia ſuadet, & juris ordo poſtulat atque rationis, contumacem reputari, in cauſaque hujuſmodi in ejus contumaciam, ejus abſentia divina repleta præſentia ut ipſi ſanctæ Synodo videbitur expedire, & univerſali Eccleſiæ ſanctæ Dei neceſſarium fuerit & utile, ad ulteriora procedi, ac proceſſum per audientiam contradictarum, aut alias (prout videbitur) decerni per ipſam ſanctam Synodum inſtantiſſime poſtulamus: requirentes dominos Protonotarios & notarios hujus ſanctæ Synodi, ut omnia in cauſa hujuſmodi acta & producta ac ordinata, apud acta ſacri Concilii & cauſa hujuſmodi regiſtretis: nec non quo ſupra nomine a vobis dominis Protonotariis & notariis petimus, ad futuram rei memoriam, unum, vel plura, publicum, vel publica confici Inſtrumenta. Hujuſmodique ſchedula ſic lecta, & per eandem ſanctam Synodum audita, ipſa ſancta Synodus per organum prædicti domini præſidentis præcepit & injunxit præfato domino Epiſcopo Albinganenſi, ut ambonem, in quo decreta ipſius ſanctæ Synodi per eandem ſanctam Synodum pronuntiari & legi ſolent, dum eduntur, aſcenderet, declarationemque contumaciæ prænominati domini noſtri Papæ alta & intelligibili voce, nomine ipſius ſacroſanctæ Synodi legeret & pronuntiaret, prout infra. Qui quidem dominus Epiſcopus Albinganenſis, mandatis ipſius Synodi obediens, dictum ambonem aſcendit, dictamque ipſius domini noſtri Papæ contumaciam, & proceſſus ad ulteriora declarationem, in ſcriptis alta & intelligibili voce nomine ipſius ſacroſanctæ Synodi legit & pronuntiavit, ut in eadem ſchedula per eum lecta continetur. Cujus tenor ſequitur ſub his verbis: Hæc ſancta Synodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, & ad hujuſmodi actum legitime congregata, & pro tribunali ſedens, audita petitione promotorum & procuratoris fiſcalis ejuſdem ſanctæ Synodi, & ex eorum relatione & productione Inſtrumentorum viſa ejuſdem domini

* dicto.

ni Eugenii Papæ contumacia in parendo citatorio ejuſdem ſacri Concilii, recepta etiam ſuper hoc ad majorem cautelam per deputatos ejuſdem Synodi informatione tam de prædictis, quam de notitia ejuſdem citatorii in Romana curia, decernit, declarat, & reputat dictum dominum Eugenium legitime citatum, ſufficienterque expectatum, fuiſſe & eſſe contumacem, & ejus abſentia non obſtante, divina eandem replente præſentia, contra eundem dominum Eugenium Papa ad ulteriora fore procedendum, prout ſacro Concilio videbitur, conſideratis neceſſitatibus & utilitatibus univerſalis Eccleſiæ. Qua ſiquidem contumaciæ declaratione & proceſſus decreto ſic lecto, præfatus dominus Epiſcopus Albinganenſis petiit eidem ſacroſanctæ Synodo, an hujuſmodi declarationis & decreti pronuntiatio per eum de mandato ſanctæ Synodi (ut præfertur) facta & lecta ipſi ſanctæ Synodo placeat. Quæ ſacroſancta Synodus alta voce reſpondit per verbum, Placet. De quibus omnibus & ſingulis præmiſſis præfati domini promotores nomine promotorio ejuſdem petierunt a dominis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Protonotariis & nobis notariis & ſcribis ipſius Synodi ad perpetuam rei memoriam fieri unum vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum vel inſtrumenta, * Celebrata ſi quidem ſolemniter extitit prædicta ſeſſio, & acta fuerunt hæc omnia ſupradicta, ubi & prout ſupra ſcripta ſunt. Et interfuerunt teſtes præſentes, venerabiles & circumſpecti viri domini & magiſtri Ægidius Camineti in medicina Pariſienſis, & Joannes de Segobia in theologia magiſtri Salamanticenſis almarum univerſitatum ſtudiorum generalium in dicta ſancta Synodo Ambaxiatores, Guillielmus Kircher dictus de Conſtantia, & Joannes de comitibus Archipresbyter Papienſis decretotum, & Stephanus de Novatia legum doctores, & Robertus Avelon licentiatus in decretis canonicus Cameracenſis, cum pluribus aliis rogatis & requiſitis.

ANNO CHRISTI 1437.

Acta ſunt hæc, Baſileæ in Eccleſia majori Baſileenſi, in ſeſſione publica ejuſdem Synodi ſolemniter celebrata Kalendis Octobris, anno a Nativitat Domini, 1437

SESSIO XXIX.

De revocatione prætenſæ Bullæ Papæ ſuper translatione Concilii factæ.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans ad perpetuam rei memoriam.

COMPATIENS hæc ſancta Synodus miſerabilibus Eccleſiæ ruinis, & languoribus capitis atque membrorum ex intimis condolens viſceribus, poſt editionem ſaluberrimorum decretorum in obſervationem legis Domini & antiquorum canonum, poſt benignas & caritativas admonitiones ſummo Pontifici per Oratores plurimos directas, poſt annorum plurium expectationem cum multa patientia deductam, cum & decreta contemni, & admonitiones parvipendi, & inde ſcandala, diviſiones & ſchiſmata creſcere videret, vitiaque & peccata majoribus adoleſcere incrementis, compulſa eſt tandem Synodus ipſa regimini Eccleſiaſtico proviſionem quærere ſalutatem, & ſummum Pontificem ad hoc vehementius excitare, ut ea quæ ad ipſius & univerſæ Eccleſiæ ſalutem erant efficaciter agere curaret, cujus exemplum ſubditi facile imitantur. Et quoniam (ut Sapiens loquitur) *melior eſt manifeſta correctio,* *Prov. 27.* *quam amor abſconditus: meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta blandientis oſcula*, defectus aliquos debiti regiminis (qui Eccleſiæ dicti fuerunt) flebili querela commemoravit, ut in melius emendarentur, nec ipſius ſummi Pontificis aut aliorum valereut diutius obeſſe ſaluti. Et ut omnis patientia exhiberetur, nulla poſita eſt pœnarum adjectio, ſed tantum terminus conveniens præfixus extitit, ut infra illum aut per ſe aut per alium ipſe in hac ſancta Synodo compareret, atque ſic debito regimini Eccleſiæ (prout publica neceſſitas maxime impellebat) opportuue provideretur, veluti forma citationis editæ apertius indicavit, quod & maxime hæc ſancta Synodus agere urgebatur, dum poteſtatem habet immediate a Chriſto ſuper univerſos Chriſti fideles, cujuſcumque ſtatus, etiamſi papalis, exiſtant, in his præſertim quæ ad reformationem pertinent. Dumque ob ipſam cauſam reformationis congregata eſt, quæ nullatenus perfici poteſt, niſi ſummus Pontifex ad eam reformationem cum effectu capeſſendum ſuum inclinaverit animum, cum etiam experientia docuerit ex editione decretorum, * ex qua ſalus efficiendi debuerat, in locis pluribus turbationem fuiſſe ſubſecutam, dum ea per ſummum Pontificem infringuntur, cujus auctoritate ſe tuentur qui hujuſmodi decretis adverſari volunt. Difficile quoque ceteri corriguntur, ſi regimen ipſius ac curiæ ſuæ non viderint emendatum, quod ab ipſis trahitur in exemplum. Verum ſummus ipſe Pontifex præfatam citationem pro tanta neceſſitate publicæ ſalutis emanatam, quæ etſi non placentia, tamen ſalubria continebat, aliquantulum moleſtius primo aſpectu ferens quamdam ordinationis ſuæ paginam in adverſum promulgaſſe dicitur. In qua primum de proſecutione * reductionis Græcorum varia recitans, ad impugnationem electionis loci pro Œcumenico Concilio per hanc ſanctam Synodum factæ, ſe convertit, ſolam Avinionenſem civitatem commemorans, quæ rebus utique gerendis commodiſſima eſſe dignoſcitur, omnique pace & ſecuritate gaudere, tacita veritate de Baſilea & Sabaudia in eadem electione conjunctis. Verum cum noſtram illam electionem * & decreto cum Græcis edito plene ſatisfacere conſtet, atque loca rebus agendis commodiſſima, omni quoque nationi opportuna manifeſte continere, non neceſſe eſt ut de hac re longiorem ſermonem protrahamus: nec ſummus ipſe Pontifex laborem declinandi in alterum locorum illorum recuſare debet, ſi bonum rei hujus tanto affectu deſiderat, ſicut in ſuis litteris prædicavit. Refert præterea diviſionem in hujus electionis locorum negotio, proh dolor, ſuſcitatam, quam & ſe confirmaſſe oſtendit: quam utinam potius extinguere curaſſet. Nam & poſtquam galeæ & pecuniæ in Avinione pro locis per hanc ſanctam Synodum electis expeditæ fuerant, ipſe alias galeas in Conſtantinopolim mittere curavit, diviſionem Latinæ Eccleſiæ coram Græcis ex duplici legationis miſſione demonſtraturus: quæ quantum honori Eccleſiæ Latinæ, quantum unioni Græcorum proſequendæ diſconveniant, nemo eſt qui non videat. Inſuper juſtificare nititur, quod per venerabilem Joannem Archiepiſcopum Tarentinum Oratorem ſuum, in miſſione certarum litterarum ſuper hujuſmodi diviſione electionis tranſmiſſarum factum eſt, quod ſubticere honeſtius fuiſſet, ne nos pro tuenda

ANNO CHRISTI 1437.

* quæ ſalutem afferri

* unionis

* de

no-

ANNO CHRISTI 1437.

noſtra juſtitia rem illam magis aperire con-
geremur. Nam & litteras illas clandeſtine &
falſo bullatas fuiſſe jam notorium eſt. Et ſi
ſummus Pontifex de confeſſione ipſius Archie-
piſcopi & aliis circumſtantiis veram informa-
tionem acceperit, non impinget in hujus ſa-
cri Concilii libertatem, quod ipſe Archiepiſco-
par in cauſam propter eam rem tractus ſit,
aut in domo propria arreſtatus. Sed ad im-
pugnandam eandem libertatem, cujuſdam pro-
curatoris ipſius Archiepiſcopi captionem nobis
objicit, quam juſſu noſtro conſtat nullatenus
fuiſſe peractam, immo procuratorem ipſum juſ-
ſu cujuſdam Prælati ſcandol oſæ turbationi ob-
viare volentis, quam procurator ipſe per ap-
pellationem emittendam ab hoc ſacro Concilio,
veriſimiliter videbatur eſſe facturus, per publi-
cum officialem captum hæc ſancta Synodus pro
ſua manſuetudine illico juſſit expediri, qui &
procurator adhuc nobiſcum in plena libertate
verſetur. Nec præterea verum eſt per hoc ſa-
crum Concilium aut juſſionem ipſius, aliquod
ſpolium priori Furnenſi (velut memoratæ lit-
teræ prætendunt) fuiſſe irrogatum, licet lit-
teræ aliquæ plurima ſcandaloſa adverſus hanc
ſanctam Synodum & ſuppoſita ejuſdem conti-
nentes, abſque tamen noſtro ſcitu, longe ab
hac civitate eidem dicantur ereptæ. Nec tam
leves colores ad impugnationem libertatis hu-
jus ſacti Concilii quærere oportuit, cum &
jam toti mundo conſtare poſſit tantæ libertatis
& ſecuritatis plenitudinem hic adeſſe, ut nul-
lum locum uberiorem aut ſecuriorem quam ip-
ſam civitatem Baſileenſem ſub imperiali prote-
ctione conſtitutam, & optima politia guberna-
tam, credamus inveniri. Ceterum adverſus ci-
tationem emanatam plurima proferre conatur,
quæ omnia ex ſuperioribus rationibus evidentiſ-
ſime confutantur. Et ſperandum eſt, ubi re
ipſa plenius digeſta ſummus Pontifex effectum
citationis hujuſmodi animadverterit, in quæ-
renda ipſius & aliorum ſalute verſari, ut lan-
guor acerrimus a corpore myſtico Eccleſiæ de-
pellatur, non adeo adverſus citationem ipſam
ſuccenſebit: quæ etſi aliquid amaritudinis mo-
re ſalubris medicinæ in primo guſtu ferre vi-
deatur, eam tamen in noviſſimis jucundam &
ſalutiferam eſſe (Deo aſpirante) perſentiet,
nec eam bono pu*V*ico aut caritati adverſam,
immo potius ſuæ ſaluti ac Eccleſiæ neceſſitati
accomodam fuiſſe cognoſcet. Quod vero tale
aliquid priora ignoraſſe ſæcula commemorat,
ſi rerum geſtarum percurrat hiſtorias, non tan-
tum ſummos Pontifices de corrigendis defecti-
bus ſuiſſe admonitos conſpiciet, ſed etiam de-
poſitos a papatu, ac etiam nonnullis obedien-
tiam ex multis cauſi fuiſſe ſubtractam. Sed
ſi abuſuum incrementa nunc vigentia, ſi lon-
gam & fortem adverſus ſanctam Synodum &
reformationem Eccleſiæ reſiſtentiam perſeve-
rantem, quæ priora ſæcula ignorarunt, ani-
madvertat, nihil admirabitur hujus citationis
nunc repertum fuiſſe antidotum. Omittimus
verba, quæ adverſum nos gravia proferuntur,
recenſere, omnia manſuetis & mitibus animis
ſuſtinentes, dum ſalutem Eccleſiæ proſequamur.
Sed denique ſummus Pontifex talibus qualibus
ſupradictis coloribus ſuffultus, dum huic ſan-
ctæ Synodo, in his præſertim quæ ad refor-
mationem pertinent, obedire tenetur, & ad
eandem evocatus, aut ſuper rebus propoſitis
in eum excuſationem afferre, aut cunctis in
melius emendatis, regimini Eccleſiaſtico dona-

A re ſalutem, ipſe hanc ſanctam Synodum diſ-
ſolvere ac in civitatem Ferrarienſem trauſfer-
re conatur, cum plurium adjectione cenſura-
rum, ſi virtute præfati citatorii in aliquo pro-
ceſſum fuerit aut adverſus eum, ſeu ſanctæ
Romanæ Eccleſiæ Cardinales, aut præſidentes
Oratores ſuos, qui in hoc Concilio fuerunt,
vel aliquem ipſorum, aliqua novitas illata fue-
rit, vel etiam quidquam a die citatorii factum,
continuatum vel ſervatum extiterit. Eſtne hæc
obedientia, quam Conciliis Generalibus per ſum
mos Pontifices & alios quoſcumque ſacra Con-
ſtantienſis Synodus, in his præſertim quæ ad
reformationem pertinent, declaravit exhiben-
dam? memor verborum Chriſti, qui poſtquam
B Simonii Petro dixerat: *Si te non audierit, die*
Eccleſiæ: ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tan- Matth. 18.
quam Ethnicus & publicanus, continuo ſubjecit:
Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis ſuper
terram erunt ligata & in cælo; quam & Ec-
cleſiæ auctoritatem a Chriſto donatam, eſſe
etiam ſupra Papam, ſi quis prius ambigeret,
jam hoc ipſius magnæ Synodi Conſtantienſis
auctoritas aperte declaravit, cujus hæc verba Conſtan-
ſunt: Ipſa Synodus in Spiritu ſancto legitime tienſis Con-
congregata, univerſalem Eccleſiam repræſen- cilii ſeſſ. 4.
tans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, & 5.
cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis,
etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his
quæ pertinent ad Fidem & extirpationem præ-
C dicti ſchiſmatis, ac generalem reformationem
Eccleſiæ Dei in capite & in membris. Item
declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus,
etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis,
ſeu ordinationibus hujus ſanctæ Synodi, & cu-
juslibet alterius legitime congregatæ, ſeu per-
tinentibus ad ea, factis & faciendis, contuma- Conſtan-
citer obedire contempſerit, niſi reſipuerit, con- tienſis Con-
dignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite punia- cilii ſeſſio-
tur, etiam ad alia juris ſubſidia recurrendo. ne 5.
Quorum virtute decretorum ſubſecuta fuit fe-
licis recordationis Papæ Martini electio, cui
ipſe dominus Eugenius ſuccedit, qui etiam ip-
ſi Conſtantienſi Concilio, cum eſſet in mino-
ribus, præſens interfuit. Jam vero ipſe non
D ſolum non obedit Synodo Generali, ſed & ſu-
per illam in reformationis proprio negotio ſe
judicem conſtituere molitur, eam propria vo-
luntate diſſolvere volens, atque in alium lo-
cum ſuæ origini propinquum evocare, ubi (ſi-
cut veriſimiliter creditur) ita dominari ſperat,
ut reſiſti ſuæ non poſſit voluntati. Sed nec eum
decuit obliviſci quod jam altera vice diſſolu-
tionem Synodi facere attentaverit, quam de-
inceps revocare & inanem atque irritam fate-
ri oportuit. Scire inſuper debuit, jamdudum Baſileenſis
in hac ſancta Synodo fuiſſe ſolemniter decre- Concilii ſeſ-
tatum, aſſentientibus plurimis ſanctæ Romanæ ſione 11.
Eccleſiæ Cardinalibus, quorum aliqui adhuc
de præſenti cum eo ſunt, ut hoc Concilium
E per Papam ſine expreſſo conſenſu duarum par-
tium ejuſdem Concilii, votis ſingulorum per
deputationes in Generali congregatione ſcruta-
tis, poſtea ſolemni ſeſſione ſubſecuta, diſſolvi
non poſſit, aut de loco ad locum tranſmuta-
ri, pœnis omnibus atque cenſuris ferendis in
adverſum extunc caſſatis & irritatis. Formida- Ibidem
re præterea debuit aliud Concilium in Ferra-
ria erigere, cum alio decreto per antea edito
declaratum ſit, omne Concilium quod iſto du-
rante alibi contigerit eligi, non fore Conci-
lium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum. In-
telligitur autem durare hoc Concilium juxta

ANNO CHRISTI 1437.

præ-

præmissi decreti seriem, donec ex consensu duarum ejus partium fuerit dissolutum: quæ decreta ipsius domini Eugenii subsequenti adhæsione corroborata sunt, ac per suos Oratores præsidentes saltem nominibus propriis jurata. Sed & antea in decreto Concilii Constantiensis quod incipit, Frequens, fuerat ordinatum, ut locus futuri Concilii cum consensu ipsius Concilii congregati eligi deberet: & si Concilio dissoluto locum illum mutari oporteret ex causis legitimis, tunc alius locus ejusdem nationis eligi deberet. Si vero causæ illæ totam nationem concernerent, locus vicinior assumeretur. Quod si locum futuri Concilii alio tempore celebrandi sine consensu Concilii actu congregati assignare, & nisi ad loca ibidem declarata mutare non potest, multo minus Concilium congregatum incontinenti sine ipsius consensu ad locum alium sua voluntate transferre. Denique non debuit oblivisci decreti super conventione Græcorum per ipsum approbati, quo cavetur, Concilium in Basilea firmiter esse permansurum, donec Græci ad portum per hanc sanctam Synodum eis nominandum pervenerint. Quo pacto igitur, quove consilio nunc hujus Concilii dissolutionem aut translationem efficere frustra conatur? Sed quis ille usus est plenitudinis suæ potestatis, dum si contra aliquem Oratorum suorum, utpote Archiepiscopum Tarentinum, (de quo mentionem fecerat) quidquam agatur pro debito justitiæ, ob eam causam vult etiam Concilium dissolvi? Denique unionem Bohemorum, quam tantis laboribus hæc sancta Synodus perquisivit, dum pro ultimato ejus complemento instamus, conturbare nititur hujus prætensæ ordinationis series, quæ ultra triginta dies hanc sanctam Synodum huic negotio prohibet intendere. O admiranda consilia, quæ ad enervationem auctoritatis Ecclesiæ, & sui ipsius destructionem summo Pontifici suggeruntur! quæ si conniventibus oculis pertransiret hæc sancta Synodus, tota confundi timeretur Ecclesiæ auctoritas: & quisquis in papatum assumptus postet universam Christianitatem pro sua voluntate decolorare, nec ulla esset resistentia. Quinimmo & accusatus de hæresi aut quovis crimine, confestim Synodum accusantem & corripientem dissolvere tentaret, ne subiret judicium. Nunc quoque dolentissime ferendum est tale exemplum a domino Eugenio donari posteris, ut judicium subterfugiendo, ad detestabile refugium prætensæ dissolutionis Concilii se convertat. Qui & non recte de auctoritate Ecclesiæ sentire videtur, dum ipsius Ecclesiæ congregatæ, cui (uti declaratum est) obedire tenetur, ipse se judicem constituit, & adversus tot decreta, tot sanctiones Conciliorum, eam conatur dissolvere, qui tamen dudum in adhæsione sua, cum de revocatione litterarum incipientium, Deus novit, mentio haberetur, ipse quidquid per eum aut suo nomine in præjudicium aut derogationem hujus Basileensis Concilii, seu contra ejus auctoritatem factum, attentatum seu assertum erat, cassavit, irritavit & annullavit, nullaque & irrita fuisse & esse declaravit, & se deinceps a novitatibus & gravaminibus seu præjudiciis inferendis huic sacro Concilio, aut suppositis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu desistere pollicitus est. Cum igitur talia in adversum perpetrata, quæ universis fidelibus detestanda & abhorrenda sunt, nullatenus sub dissimulatione pertransire valeamus, volens hæc sancta Synodus (sicut tenetur) de opportunis remediis providere, declarat hujusmodi prætensam dissolutionem hujus Concilii ac translationem in civitatem Ferrariensem per dominum Eugenium Papam quartum factas, cum omnibus censuris, pœnis & aliis inde secutis, nullas esse, penitusque irritas & inanes, mandans, obsecrans & præcipiens eidem, ut hæc (sicut de facto processerunt) revocare habeat, & advertat ipse pœnas quæ dudum in decreto hujus sanctæ Synodi, quod incipit. Quoniam frequens, etiam ante ipsius adhæsionem in undecima sessione promulgato, contra Romanum Pontificem ad Concilium Generale quoquo modo dissolvendum, mutandum, prorogandum operam dantem, prolatæ fuerunt: ubi expresse cavetur, quod si Romanus Pontifex talia agens infra quatuor menses cum rea satisfactione non resipuerit, extunc a papali administratione sit ipso facto suspensus quæ quidem papalis administratio ad sacrum Generale Concilium ipso jure devolvatur. Quod si pœnam ipsam per duos menses post prædictos quatuor menses sustinuerit animo indurato, contra ipsum usque ad privationem inclusive per Concilium Generale procedatur: quas quidem pœnas hæc sancta Synodus ipsum dominum Eugenium, nisi resipuerit, decernit & declarat incursurum, juxta terminos in prædicto decreto undecimæ sessionis præfixos, ad quarum pœnarum executionem, nisi resipuerit, (ut prælibatum est) merito procedemus.

Insuper hæc sancta Synodus omnem nominationem, electionem, assumptionem loci Ferrariensis factam, tanquam decretis ipsius Synodi repugnantem, sicut de facto processit, cassat & irritat, immo verius cassam & irritam esse declarat. Et casu, quo in eadem civitate aut alibi adversus præfatorum decretorum nostrorum tenorem summus ipse Pontifex Concilium erigere inceperit vel incipiet in futurum, mandat & præcipit hæc sancta Synodus universis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis quibuscumque in curia dicti domini Eugenii existentibus, qui Synodis Generalibus de jure vel consuetudine interesse tenentur, ut ad hoc sacrum Concilium Basileense, ceteri vero ad loca suorum beneficiorum vel alibi extra curiam se transferant, sub pœnis excommunicationis, privationis omnium beneficiorum, & dignitatum & officiorum & inhabilitationis perpetuæ, quas, si contra fecerint, ipso facto incurrant.

Inhibet præterea sub eisdem pœnis hæc sancta Synodus, ne quisquam, cujusvis status & dignitatis, etiamsi Cardinalis, Patriarcha, Archiepiscopus, vel Episcopus fuerit, ab hac sancta Synodo vigore seu prætextu dissolutionis aut translationis per ipsum dominum Eugenium factæ recedere audeat, vel ab actibus conciliaribus ullo pacto desistere, seu hujusmodi translationi vel dissolutioni quomodolibet obedire. Decernit quoque hæc sancta Synodus, ut omnes & singuli ad hoc Concilium libere accedere possint, ac si præfatæ dissolutio & translatio prætensæ nullatenus emanassent, nec quisquam venientes ad hoc sacrum Concilium quovis modo habeat impedire. Universis quoque Christi fidelibus sub pœnis excommunicationis inhibet, quacumque dignitate Ecclesiastica vel sæculari, etiamsi Cardinalatus, Patriar-

ANNO CHRISTI 1437.

Constantiensis Concilii sessione 5. & 39.

Basileensis Concilii sessione 33.

Basileensis Concilii sessione 16.

ANNO CHRISTI 1437.

Basileensis Concilii sessione 12.

triarchali, Archiepiſcopali, Pontificali, imperiali, regali vel alia quacumque præfulgeant, ne ad tale prætenſum Concilium per ipſum dominum Eugenium (ut præmittitur) erectum vel erigendum, accedere vel mittere præſumant, neque etiam univerſitates, collegia, capitula, communitates ad tale prætenſum Concilium mittant. Quod ſi fecerint, ipſo facto Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto.

ANNO CHRISTI 1437.

Denique, ne ipſe dominus Eugenius jugiter graviora gravioribus addere præſumat, nova ſchiſmata & ſcandala ſuſcitando, auctoritatemque univerſalis Eccleſiæ vehementius impugnando, inhibet eidem hæc ſancta Synodus ne deinceps adverſus ipſam quidquam innovet, eandem vel ejus ſuppoſita & eidem adhærentes perturbando, vel moleſtando, ſeu jam attentata continuet, ac etiam univerſos qui Beneficia, dignitates, perſonatus & officia ſuppoſitorum hujus ſacri Concilii, ſeu eidem Concilio adhærentium impetraverint, ſeu obtinuerint, ſeu impetrare tentaverint vel obtinere, etiamſi motu proprio conceſſa fuerint, & omnes qui hujuſmodi impetrationi vel proviſioni beneficiorum, dignitatum, perſonatuum & officiorum quorumcumque, aſſenſum, favorem, vel * auxilium dederint, quacumque præfulgeant dignitate (ut præmittitur) Eccleſiaſtica vel ſæculari, etiamſi univerſitates, communitates, collegia, vel capitula fuerint, aliquod ſeu aliqua ſuppoſitorum hujus Concilii & eidem adhærentium, vigore ſeu prætextu prætenſæ ordinationis per ipſum dominum Eugenium factæ, in ſuis beneficiis ac aliis rebus moleſtaverint vel perturbaverint, quacumque auctoritate ordinaria vel delegata. Decernit eadem ſancta Synodus, pœnis excommunicationis, privationis ab omnibus beneficiis, officiis & dignitatibus, ac inhabilitationis ad eadem, quantum ad ſingulares perſonas, etſi univerſitates, communitates, vel collecto, aut capitula fuerint, interdicto Eccleſiaſtico ipſo facto ſubjacere, decretis hujus ſanctæ Synodi quæ incipiunt, Ambitioſorum, &, Ut ſacri, &, Cum Chriſti Eccleſia, & aliis quibuſcumque ipſius decretis & ordinationibus in ſuo robore duraturis. Inſuper univerſis Prælatis, etiam Pontificali dignitate præfulgentibus, capitulis, univerſitatibus, communitatibus & collegiis, ac aliis quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis, ſub pœnis prædictis quoad ſingulares perſonas, & quoad communitates, univerſitates, collegia, capitula, ſub pœnis ceſſationis a divinis & interdicti, quas, ſi contra fecerint, incurrant ipſo facto. Prohibet hæc ſancta Synodus, ne aliquem qui præfata beneficia, dignitates, perſonatus, & officia ſuppoſitorum hujus ſacri Concilii & eidem adhærentium (ſicut præmittitur) obtinuerit, recipere ſeu admittere ad poſſeſſionem vel inveſtire quovis modo audeant: litteris quoque, * proviſionibus, & mandatis papalibus, vel aliis quibuſcumque, quacumque auctoritate ordinaria vel delegata, ſub quibuſcumque cenſuris, vel pœnis emanatis, ſuper hujuſmodi privationibus ac præfatorum beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, & officiorum collationibus, hæc ſancta Synodus decernit nullatenus fore obediendum, quodque adverſus pœnas ſuperius præmiſſas nullus reſtitui, etiam ad divinorum celebrationem rehabilitari, reintegrari, ſed nec a ſententia excommunicationis (excepto duntaxat in mortis articulo) abſolvi, vel etiam quoad communitates & capitula ac univerſitates & collegia interdicta relaxati, niſi per hanc ſanctam Synodum, poſſint. Ut autem nullus hujus noſtræ ordinationis & decreti poſſit quovis modo prætendere ignorantiam, volumus & mandamus hanc præſentem paginam valvis hujus Eccleſiæ cathedralis Baſileenſis ſub noſtra Bulla affigi atque publicari, & per affixionem ipſam eidem domino Eugenio, ac univerſis & ſingulis intimari. Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, decreti, mandati, caſſationis, irritationis, inhibitionis, inhabilitationis, privationis, excommunicationis, interdicti, a divinis ceſſationis, declarationis, affixionis & intimationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis Eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

ANNO CHRISTI 1437.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in Eccleſia majori Baſileenſi quarto Idus Octobris celebrata, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

consilium

Basileenſis Concilii eneff. 8. 13. & c. 6.

* proviſionum,

SESSIO XXX.

Super modo Communionis.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

UT lucidius videatur pro declaratione catholicæ veritatis, quid circa perceptionem ſacræ Euchariſtiæ tenendum ſit, & agendum pro utilitate & ſalute populi Chriſtiani, poſt diligentem perſcrutationem divinarum ſcripturarum, ſacrorumque canonum & doctrinarum a ſanctis patribus & doctoribus traditarum, in hac ſancta Synodo longis temporibus habitam, conſideratiſque omnibus quæ pro declaratione hujus rei conſideranda fuerunt, decernit & declarat eadem ſancta Synodus, quod fideles laici ſive clerici communicantes, & non conficientes, non adſtringuntur ex præcepto Domini ad ſuſcipiendum ſub utraque ſpecie, panis ſcilicet & vini, ſacrum Euchariſtiæ Sacramentum. Sed Eccleſia, quæ regitur Spiritu veritatis ſecum manente in æternum, & cum qua Chriſtus manet uſque ad conſummationem ſæculi, (ſicut ait divina ſcriptura) ordinare habet, quomodo ipſis non conficientibus miniſtretur, prout pro reverentia ipſius ſacramenti & ſalute fidelium viderit expedire. Sive autem ſub una ſpecie, ſive ſub duplici quis communicet, ſecundum ordinationem ſeu obſervantiam Eccleſiæ, proficit digne communicantibus ad ſalutem. Nec ullatenus ambigendum eſt, quod non ſub ſpecie panis caro tantum, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantum, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integre totus Chriſtus. Laudabilis quoque conſuetudo communicandi laicum populum ſub una ſpecie, ab Eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta, & hactenus diutiſſime obſervata, & a doctoribus divinæ legis ſacrarum ſcripturarum atque canonum multam peritiam habentibus, jam a longævo tempore commendata, pro lege habenda eſt, nec alicui licitum eſt eam reprobare, aut ſine auctoritate Eccleſiæ ipſam immutare.

De ſumptione corporis Chriſti ſub una tantum ſpecie.

Matth. 28.

Da-

ANNO CHRISTI 1437.

Datum Baſileæ in noſtra ſolemni & publica ſeſſione, decimo Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

SESSIO XXXI.

ANNO CHRISTI 1438.

I.

De Cauſis.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

ECCLESIASTICÆ ſolicitudinis ſtudium jugiter invigilare convenit, ut fraterna caritas in clero ac populo Chriſtiano vigeat, nec quiſquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum ſuum opprimere permittatur: ſicque juſtitia ordine debito cuilibet miniſtretur, ut & viris doloſis auferatur nocendi licentia, & quies ac tranquillitas rectorum non facile perturbetur. Inoleverunt autem hactenus intolerabilium vexationum abuſus permulti, dum nimium frequenter remotiſſimis etiam partibus ad Romanam curiam, & interdum pro parvis & minutis rebus ac negotiis quamplurimi citari & evocari conſueverunt, atque ita expenſis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodius arbitrarentur juri ſuo cedere, aut vexationem ſuam gravi damno redimere, quam in tam longinqua regione litium ſubire diſpendia. Sic facile extitit calumnioſis opprimere pauperes, ſic beneficia Eccleſiaſtica plerumque minus juſte per litium anfractus obtenta ſunt, dum juſtis poſſeſſoribus eorum, ſeu quibus illa de jure competebant, neque opes neque facultates ad illos ſumptus ſuffecere poterant, quos longinqua profectio ad Romanam curiam, & litis agitatio in eadem depoſcebant. Confunditur etiam exinde ordo Eccleſiaſticus, dum ordinariis judicibus ſua juriſdictio minime ſervatur, pecuniæ & facultates regnorum ac provinciarum hoc pacto non parum diminutæ ſunt. Et quod univerſo Eccleſiaſtico ordini admodum nocere compertum eſt, hi, quos ad ſumma negotia Chriſtianæ religionis ſublimitas dignitatis evocabat, minus illis reddebantur intenti, dum ipſorum mentes nimium occupabat aſſidua cauſarum multitudo. Quæ attendens hæc ſancta Synodus, & pro reformatione Eccleſiæ Dei in capite & in membris, juxta poteſtatem ſibi a Domino conceſſam evigilans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur, ad ſalutem animarum, & pacem ac quietem cunctorum, ſtatuit & decernit, quod in partibus ultra quatuor diætas a Romana curia diſtantibus, omnes quæcumque cauſæ, exceptis majoribus in jure expreſſe enumeratis, & electionum Eccleſiarum cathedralium, & monaſteriorum, quas immediata ſubjectio ad ſedem Apoſtolicam devolvit, apud illos judices in partibus qui de jure aut conſuetudine præſcripta vel privilegio cognitionem habent terminentur & finiantur. Et ne ſub umbra appellationum, quæ nimium leviter, & nonnunquam frivole hactenus interponi viſæ ſunt, atque etiam in eadem inſtantia ad prorogationem litium ſæpe multiplicari, materia fovendis injuſtis vexationibus relinquatur, ſtatuit eadem ſancta Synodus, quod ſi quis offenſus coram ſuo judice habere non poſſit juſtitiæ complementum, ad immediatum ſuperiorem per appellationem recurſum habeat: nec ad quemcumque, etiam ad Papam, omiſſo medio, neque a gravamine in quacumque inſtantia ante diffinitivam ſententiam quomodolibet appelletur, niſi forſitan tale gravamen extiterit quod in diffinitiva ſententia reparari nequiret: quo caſu, non alias, ad immediatum ſuperiorem licet appellare. Si vero quiſpiam a ſedis Apoſtolicæ immediate ſubjecto ad ipſam ſedem duxerit appellandum, cauſa per reſcriptum uſque ad finem litis incluſive in partibus committatur, niſi forte propter defectum juſtitiæ, aut juſtum metum, etiam in partibus convicinis, de quibus in commiſſione exprimendis legitimo prius documento, alias quam per juramentum ſummarie conſtiterit, apud ipſam ſedem foret merito retinenda. Et quidquid in contrarium hujus ſaluberrimi decreti attentatum, factum vel obtentum fuerit, ſit nullum ipſo facto. Litigantes, qui contra fecerint, in expenſas condemnentur: Romanæ vero Eccleſiæ Cardinales, vicecancellarium, camerarium, magnum pœnitentiarium, Protonotarios, & alios ſedis Apoſtolicæ officiales, actu in Romana curia ſuis officiis inſiſtentes, hoc decreto non intendimus comprehendi. Ne tamen in diſſolutionem vel translationem præſentis Concilii, aut erectionem conventiculi apud Ferrariam, vel alibi ſub nomine Concilii Generalis, quas dominus Eugenius Papa quartus efficere conatus eſt, vel conaretur in futurum, cauſas illas, & maxime incorporatorum aut incorporandorum in hoc ſacro Concilio, quas hæc ſancta Synodus remitteret, aut non reciperet, in cariam ipſius domini Eugenii, aut præfatum conventiculum Ferrarienſe, vel aliud de facto trahi contingeret in fomentum diſſolutionis, translationis & erectionis prædictarum, voluit eadem ſancta Synodus, cauſas quaſcumque pendentes & commiſſas, aut etiam quaſcumque cauſas incorporatorum atque incorporandorum, atque alias per appellationem devolutas aut devolvendas, nec non illas quæ obſervationem decretorum ipſius ſanctæ Synodi concernunt, apud eandem ſanctam Synodum, ipſa durante, ſeu donec aliter fuerit ordinatum, tractari, ſalvis etiam advocationibus cauſarum pendentium in Romana curia per quæcumque noſtra decreta factis aut faciendis, decretis etiam aliis & ordinationibus ejuſdem ſanctæ Synodi in ſuo robore remanentibus.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

II.

ANNO CHRISTI 1438.

II.

Aliud decretum de collationibus beneficiorum in eadem ſeſſione publicatum.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans ad perpetuam rei memoriam.

Placuit divinæ pietati hoc tempore animos hominum qui variis abuſibus irretiri cœperant vehementius excitare, ut ſalus quæreretur cunctorum, & per Synodum univerſalem mores Eccleſiæ in melius reformarentur, cum ſalutari directione capitis & membrorum in viam juſtitiæ & ſanctitatis. Quod ut facilius atque ordinatius fieret, & ne ſub prætextu variarum opinionum aut Romani Pontifices, aut alii quicumque, non ſatis Univerſalibus Conciliis obedirent, prædiſpoſuit eadem divina pietas in ſacro Conſtantienſi Concilio Synodorum univerſalium juriſdictionem ita declarari, ut nulli relinqueretur ambigendi occaſio, cum decreto ſolemni diffinitum extitit, Univerſale Concilium habere auctoritatem immediate a Chriſto, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus & dignitatis, etiamſi papalis fuerit, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad Fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & reformationem Eccleſiæ Dei in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Dum autem hæc cura reformandæ Eccleſiæ huic ſanctæ univerſali Synodo Baſileenſi incumbit, hoc unum ſingulari ſolicitudini proſequendum arbitratur, ut per ſingulas Eccleſias miniſtri inſtituantur idonei, qui ſcientiis & virtutibus effulgeant, ad Chriſti gloriam & univerſi populi Chriſtiani ædificationem ſalutarem, cui rei grave impedimentum hactenus afferre viſa eſt gratiarum expectativarum multitudo, quæ gravem ordini & ſtatui Eccleſiaſtico perturbationem, variaſque inordinationes ac plurima diſcrimina comperitur injeciſſe. Ex his enim frequentius dati ſunt Eccleſiis miniſtri non probati, nec cogniti, vacaturorumque beneficiorum expectatio, quæ, ſicut antiqua jura teſtantur, occaſionem deſiderandæ mortis alienæ præſtare ſolet, quod plurimum præjudicat animarum ſaluti; ſed & inſuper lites innumeræ & contentiones inter ſervos Dei excitantur, rancores & jurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fovetur ambitio, facultates ac pecuniæ regnorum & provinciarum mirum in modum exhauriuntur, pauperes diſcurrendo ad Romanam curiam innumerabiles vexationes ſubeunt, & inter viarum diſcrimina nonnunquam ſpoliantur, occiduntur, ac variis affliguntur peſtibus: atque etiam ſuis patrimoniis ac parentum opibus exhauſtis gravi egeſtati ſubjacere coguntur. Plurimi abſque juſto titulo beneficia ſibi vendicant, & non quibus de jure debentur illa obtinent, ſed nonnunquam hi, quibus aut circumveniendi proximum major aſtutia, aut ad litigandum facultas ſuppetit uberior: ſub involutionibus quoque prærogativarum, antelationum, aliorumque hujuſmodi gratias concomitantium, fraudes plurimas & deceptiones contingit inveniri. Juvenibus etiam qui ſtudio litterarum & virtuoſis operibus intendere deberent, datur materia evagandi, qui aſæpius per litium anfractus & varios diſcurſus ratione gratiarum ipſarum turbantur & inquietantur. Ordinariis collatoribus ſuum miniſterium ſubtrahitur, & confunditur ordo Eccleſiaſticus, dum unicuique ſua juriſdictio non ſervatur. Romanique Pontifices, dum officia inferiorum nimium ſibi vindicant, a majoribus & magis fructuoſis operibus univerſale bonum concernentibus retrahuntur, nec inferiorum directioni atque correctioni invigilant, ſicuti publica utilitas expoſcit. Quæ omnia gravem confuſionem ſtatui clericali & ſacerdotali in diſpendium divini cultus & præjudicium publicæ ſalutis afferunt, poſſentque graviorem in futurum afferre ruinam, rebus his in deteriora jugiter prolabentibus, niſi provideretur in adverſum. Volens itaque hæc ſancta Synodus ſuper his opportunum remedium adhibere, ſtatuit & decernit, ut Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias expectativas aut nominationes nullo modo nullave ex cauſa concedat, cum ipſe præ ceteris, ne ſit tantorum occaſio malorum, abſtinere debeat. Fruſtra enim inferioribus inhiberetur, ſi ipſe; qui aliis debet eſſe omnium bonorum & virtutum exemplar, non abſtineret. Ut enim ille ſanctiſſimus & doctiſſimus Leo Papa inquit, totius familiæ Domini ſtatus & ordo mutabitur, ſi quod inquiritur in corpore non invenitur in capite. Integritas etiam præſidentium, ſalus dignoſcitur eſſe inferiorum. Ceſſentque de cetero jam factæ: & tam ipſæ, quam etiam fiendæ, ſi quæ fiant, nullæ ſint ipſo facto, exceptis illis gratiis & nominationibus ſuper quibus proceſſus jam ſint expediti, quas ex certis rationabilibus cauſis in octo menſibus, quibus hactenus curſum conſueverunt habere, tolerandas duximus, donec aliter fuerit ordinatum. Reſervationes etiam particulares, quæcumque fuerint, beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos Pontifices, quam per Legatos ſedis Apoſtolicæ, de cetero nullæ ſint ipſo facto. Non tamen intendit prohibere hæc ſancta Synodus hoc præſenti decreto, quo minus futuri Romani Pontifices tempore Pontificatus ſui, modo honeſto & convenienti, de uno beneficio ad collationem, in qua fuerint decem beneficia, & de duobus ubi fuerint quinquaginta, & ultra, diſponant, ita tamen ut in eadem Eccleſia cathedrali, vel collegiata, duas præbendas ſuo tempore non conferant, ut qualificationes graduatorum inferius deſignatæ in ipſis præbendis ſuum valeant fortiri effectum. Neque etiam collationes per præventionem fiendas intendit impedire; decreto noſtro de reſervationibus, quoad cetera, & aliis decretis hujus ſanctæ Synodi in ſuo robore duraturis. Ut vero ceteri ad quos beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, officiorum, & adminiſtrationum collatio, ſeu quævis diſpoſitio ſpectat, ad providendum litteratis viris & ſcientia perornatis ſpecialius adſtringantur, voluit eadem ſancta Synodus certas qualitates virorum litteratorum & gradnatorum deſignari, quibus certo ordine debeat provideri, prout inferius annotatur; adjiciens quod ſi per Prælatos & doctores alicujus nationis in hoc Concilio conſiſtentes, pro bono ſuæ nationis aliter circa hujuſmodi qualificationes diſponendum videatur in futurum, quidquid per illos fuerit ordinatum, & in Generali congregatione præſentis Concilii

ANNO CHRISTI 1438.

In Epiſtola 65. ad Africanos Epiſcopos, cujus initium eſt: *Cum in ordinationibus.*

lii concluſum, exnunc prout extunc ratum & firmum habeatur, & vim decreti habeat, ac ſi in præſenti decreto de verbo ad verbum expreſſum foret. Quodſi quis cujuſcumque ſtatus, etiamſi Cardinalatus, Patriarchalis, Pontificalis, aut alterius cujuslibet dignitatis, contra prædictum ordinem & qualificationes (ut præmittitur) deſignatas vel deſignandas, de ipſis beneficiis, dignitatibus, perſonatibus, officiis & adminiſtrationibus quovis modo diſpoſuerit, eo ipſo ſit irritum & inane, collatioque hujuſmodi ac proviſio, ſeu quævis diſpoſitio, ad ſuperiorem proximum devolvatur, qui ſimiliter habeat providere: quod ſi non fecerit, ad alium ſuperiorem proximum devolvatur, gradatim uſque ad ſummum Pontificem aſcendendo. Non volumus tamen Ordinarios collatores, & eos ad quos præſentatio ſeu alia quævis diſpoſitio beneficiorum ſpectat, in quatuor menſibus, quibus præfatæ gratiæ expectativæ vel nominationes curſum non habent, donec ipſæ gratiæ & nominationes ad eorum collationem, proviſionem, præſentationem ſeu diſpoſitionem conceſſæ ceſſaverint, ad qualificationes infraſcriptas obſervandas adſtringi.

ANNO CHRISTI 1438.

III.

Sequuntur qualificationes & ordo in conferendis beneficiis per Ordinarios, de quibus ſupra tactum eſt.

Primo, cum per Generalis Concilii ſtatuta ſancte ordinatum exiſtat, quod quælibet Eccleſia metropolitica teneatur & debeat unum habere theologum, qui ſua doctrina & prædicationibus fructum ſalutis afferat, ordinat hæc ſancta Synodus, quod extendatur etiam hujuſmodi ordinatio ad Eccleſias cathedrales, taliter videlicet, quod quilibet collator ipſarum præbendarum teneatur & debeat canonicatum & præbendam, quamprimum facultas ſe obtulerit, & inveniri poterit, uni magiſtro licentiato, vel in theologia baccalaureo formato conferre, qui per decennium in univerſitate privilegiata ſtuduerit, & onus reſidentiæ ac lecturæ & prædicationis ſubire voluerit, quique bis aut ſemel ad minus per ſingulas hebdomadas, ceſſante legitimo impedimento, legere habeat; &, quoties ipſum in hujuſmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli in ſubtractione diſtributionum totius hebdomadæ puniri poſſit. Et ſi reſidentiam deſeruerit, de alio provideatur. Veruntamen, ut liberius ſtudio vacare poſſit, nihil perdat cum abſens fuerit a divinis. Inſuper quod in qualibet Eccleſia cathedrali vel collegiata, ultra prædictam præbendam theologo (ut præmittitur) aſſignandam, tertia pars præbendarum conferatur graduatis alias idoneis modo & forma inſcriptis, ſic quod prima vacatura hujuſmodi graduato, & deinde poſt alias duas ſequens eo modo conferatur, & ſic deinceps, videlicet magiſtris aut licentiatis ſeu baccalaureis formatis in theologia, qui per decennium in aliqua univerſitate privilegiata doctoribus ſeu licentiatis in altero jurium vel medicina, qui per ſeptem annos in ſua facultate ſtuduerint in univerſitate, ut ſupra, magiſtris ſeu licentiatis in artibus, cum rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua univerſitate a logicalibus inclusive & ſupra in artibus, vel in alia ſuperiori facultate ſtuduerint, nec non in theologia, qui per ſex annos vel in utroque aut in altero jurium, baccalaureis qui per triennium, ſi nobiles ex utroque parente, & ex antiquo genere, alias autem per quinquennium conſimiliter in aliqua univerſitate privilegiata ad minus ſuum ſtudium fecerint, qui de prædictis gradibus, tempore & nobilitate ſupradictis fidem facere teneantur collatori per legitima documenta. Exhortamur tamen Ordinarios collatores, quod in conferendis beneficiis hujuſmodi, præſertim quoad dignitates, reſpectum habeant ſingulariter ad magiſtros, nec non licentiatos & baccalaureos formatos in theologia. In dignitatibus vero non electivis, perſonatibus, adminiſtrationibus & officiis dictarum Eccleſiarum, idem ordo, modus & forma in omnibus obſerventur. Quod ſi quis ex dictis qualificatis, tempore vacationis præbendæ ſeu dignitatis hujuſmodi alias duas obtineat præbendas, ſeu dignitates & præbendas, vel aliud ſeu alia beneficium aut beneficia, quod vel quæ reſidendo in altero ipſorum, & horis divinis intereſſendo, valeret ſeu valerent uſque ad ſummam ſeu æſtimationem ducentorum florenorum cameræ, ſimiliter quicumque duas præbendas cathedrales, obtinuerit, nullatenus in ipſa tertia parte includi ſeu comprehendi cenſeatur. In Eccleſiis autem parochialibus, quæ in civitatibus aut villis muratis exiſtunt, inſtituantur perſonæ ſicut ſupra qualificatæ, aut ad minus qui per tres annos in theologia, vel in altero jurium, ſeu magiſtri in artibus, qui in aliqua univerſitate privilegiata ſtudentes fuerint, & hujuſmodi gradum adepti fuerint, ſi tales potuerint inveniri, qui voluerint hujuſmodi beneficiis deſervire. Et, ut facilius inveniri poſſint, ſtatuit hæc ſancta Synodus, quod quolibet anno, durante tempore quadrageſimæ, omnes & ſinguli hoc modo qualificati, de ipſa diœceſi & alii qui voluerint, habeant per ſe vel per procuratorem ſua nomina exhibere illis ad quos beneficiorum curatorum collatio vel præſentatio ſpectat, ſeu eorum vicariis. Quod ſi non fecerint, collatio ſeu præſentatio vel diſpoſitio aliter quam (ut præmittitur) facta non propter hoc irrita cenſeatur. Et ſimiliter in collatione tertiæ partis præbendarum ſuperius memorata intelligatur, ſi tot graduati ſeu qualificati modo præmiſſo potuerint inveniri, teneanturque (ut præmittitur) ipſi graduati & qualificati ſua nomina tempore prædicto ipſis ad quos beneficiorum diſpoſitio ſpectat, ſeu eorum vicariis, exhibere per ſe vel per procuratorem. Quod ſi non fecerint, collatio ſeu præſentatio vel diſpoſitio aliter quam (ut præmittitur) facta non propter hoc irrita cenſeatur. Si autem illi, ad quos beneficiorum quævis diſpoſitio ſpectat, contra ſupradictarum qualificationum deſignationem & ordinem aliquod beneficium contulerint, ſeu ad ipſum præſentaverint, vel quomodolibet diſpoſuerint, ſit ipſo facto irritum & inane, velut ſuperius præmiſſum eſt. Et nihilo minus per Concilia provincialia cum in his defecerint, aut etiam perſonis non idoneis quoquo modo providerint, juxta tenorem conſtitutionis Concilii Generalis, quæ incipit, Grave de præbendis, corrigantur & debite puniantur. Illi vero, ad quos beneficiorum regularium ſpectat collatio ſeu diſpoſitio, prætermiſſis indignis, eadem religioſis idoneis conferant & aſſignent. Quod ſi aliter fecerint, per eorum ſuperiores & capitu-

ANNO CHRISTI 1438

Theologorum in cathedralibus collegiis cur ad minus unum eſſe oporteat.

pitula provincialia corrigantur, & debite puniantur.

ANNO CHRISTI 1438.

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

IV.

Decretum tertium promulgatum in eadem sessione, de suspensione domini Eugenii Papæ IV.

Sacrosancta Basileensis Generalis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

Audivit omnis Ecclesia jam a plurimo tempore quo pacto hæc sancta Synodus inter cetera ob reformationem ipsius Ecclesiæ Dei in capite & in membris specialiter congregata, cum sua decreta salubria passim contemni prospiceret, abusuumque deformitatem continuari, atque etiam plus solito invalescere in divinæ majestatis offensam, & universi sacerdotii atque totius Christianæ religionis ruinam miserabilem, videretque periculosissimum schisma per erectionem alterius prætensi Concilii, isto durante, & alia plurima scandala imminere populo Dei, & universo urbi perturbationem non modicam ex resistentia, quam adversus debitam reformationem Ecclesiæ & salubria hujus sanctæ Synodi opera dominus Eugenius Papa IV. divisionem assiduam fovendo, & libitum propriæ voluntatis decretis & ordinationibus Synodalibus præferendo, præstare videbatur; impulsa est post longam plurium annorum expectationem, super regimine Ecclesiastico salubrem provisionem quærere, & ipsum dominum Eugenium inducere, ut ea quæ saluti sui ipsius & universæ Ecclesiæ congruebant in tantis tamque urgentibus necessitatibus agere curaret, cum hoc ipsum eidem sanctæ Synodo maxime liceret atque incumberet ex ea auctoritate quam a Christo immediare accepit, cui universi fideles, cujuscumque status, etiamsi papalis existant, obedire tenentur in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem schismatis & reformationem Ecclesiæ in capite & in membris, veluti determinatio universalis Ecclesiæ in sacris scripturis fundata, & in celeberrimo Concilio Constantiensi promulgata, diffinivit, adjiciens quod quicumque contumaciter ipsi universali Concilio obedire contempserit in prædictis & pertinentibus ad ea, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, ad alia juris remedia, si opus fuerit, recurrendo. Et tandem pridie Kalendas mensis Augusti novissime præteriti, decrevit hæc sancta Synodus, terminum sexaginta dierum peremptorie præfigere, infra quem præfatus dominus Eugenius coram eadem Synodo per se vel per alium compareret, si qua super prædictis ac aliis in dicto monitorio expressis, ceterisque in futurum proponendis, quæ tunc non sine rationabili causa tacebantur, pro sui excusatione vel defensione duceret proponenda. Quo termino elapso, sive dictus dominus Eugenius compareret, sive non, hæc sancta Synodus ad ulteriora procedere decrevit, cognoscendo & terminando, prout Ecclesiæ sanctæ Dei, Spiritu sancto dictante, videretur expedire. Sed (quod cum dolore referimus) ipse dominus Eugenius infra assignatum terminum neque per se neque per alium comparere voluit, aut minimam excusationem, si quam haberet, transmittere, immo correctionem effugere volens, dissolutionem & translationem Concilii, quam de jure non poterat, de facto, pendente termino, attentavit: cum tamen jam altera vice dissolutionem hujus Concilii per eum attentatam revocasset, declarans eam irritam & inanem, dicensque ipsum Concilium pro reformatione Ecclesiæ in capite & in membris legitime inchoatum, continuatum fuisse, & prosequutionem habere debere, perinde ac si nulla dissolutio facta fuisset. Quibus attentis, elapso dicta citationis termino, suam contumaciam in publica sessione promotores & procurator fiscalis hujus sacri Concilii accusarunt. Exigenteque justitia, hæc sancta Synodus in eadem sessione contumaciam ipsam domini Eugenii sufficienter accusatam declaravit, ipsumque contumacem reputavit, decernens, ejus absentia non obstante, ad ulteriora procedendum fore, prout ipsi sanctæ Synodo videretur, consideratis necessitatibus & utilitatibus universalis Ecclesiæ. Et quamquam attenta contumaciæ magnitudine, eadem sancta Synodus absque ulteriori expectatione in ea re procedere potuisset, volens tamen nihilo minus cum omni mansuetudine & benignitate procedere, ad instantiam inclytæ memoriæ Sigismundi Romanorum imperatoris, & venerabilium Archiepiscoporum ceterorumque illustrium principum Electorum sacri imperii, per sexaginta dies adhuc censuit differendum, ut per hujus sanctæ Synodi patientiam probaretur, si ipsius domini Eugenii animus ad salutem sui ipsius & universalis Ecclesiæ inclinari valeret. Confestim autem plenius innotuerunt ea quæ adversus hanc sanctam Synodum & ejus supposita in prætensa dissolutione jam attentata ipse dominus Eugenius perpetraverat, transferendo hoc sacrum Concilium in civitatem Ferrariensem, si contra ipsum aut aliquem Oratorum suorum ulterius procederetur. Et præcipiendo sub pœnis & censuris gravissimis, quas tamen inferre non poterat, suppositis hujus sacri Concilii, ut ab eo discederent: qua in re decreta sacræ Synodi Constantiensis & istius manifeste violabat, transferendo Concilium pro libito voluntatis, præter consensum ipsius, ac etiam usurpando sibi auctoritatem supra sanctam Synodum, de reformatione Ecclesiæ in capite agentem, non recte sentiens (ut videbatur) de auctoritate sacrorum Conciliorum & determinationibus Ecclesiæ Fidem concernentibus, tam in ipso Constantiensi Concilio, quam in isto promulgatis super obedientia quam summi Pontifices Synodis universalibus exhibere tenentur, ac etiam schisma introducens, & aliud Concilium isto durante erigens, quod non fore Concilium, sed conventiculum schismaticorum, jam præcedentibus decretis fuerat declaratum, ad dissolutionem Concilii jam semel per ipsum revocatum iterum redeundo, & ex modo dissolutionis ac pœnarum adjectionis, supra Concilium jurisdictionem in facto reformationis assumendo, se non Concilio, sed Concilium sibi obedire teneri, factis suis protestando. Merebaturque tantarum tamque gravium offensarum in Ecclesiam Dei & scandalum ipsius jam pluries attentatum ac præjudicium Fidei multitudo, ut illico in ipsum dominum Eugenium justi judicii sequeretur ultio

Constantiensis Conc. sess. 4. & 5.

Basileensis Conc. sess. 26.

Hæc & id genus alia hujus Synodi caute legenda sunt.

ANNO CHRISTI 1438.

ultio pro ipſius & univerſalis Eccleſiæ ſalute: ſed non immemor hæc ſancta Synodus maternæ pietatis, adhuc expectare voluit, ſi forte ipſe dominus Eugenius a tanta inobedientia reſipiſcens converteretur ad cor, evidentiſſimiſque juribus & rationibus declaravit hanc diſſolutionem & translationem nullas penitus eſſe, nullinſque roboris & momenti cum omnibus inde ſecutis. Intermiſſa quoque celeriori condignarum inflictione pœnarum, hæc ſancta Synodus eas duntaxat pœnas adverſus præfatum dominum Eugenium ex tunc promulgare duxit, quæ adverſus Romanos Pontifices ſacra Generalia Concilia diſſolvere & perturbare tentantes ordinatæ fuerant, ut videlicet, niſi infra quatuor menſes a die diſſolutionis & translationis per eum atteniatarum reſipiſceret cum ſatisfactione reali, ab omni adminiſtratione papali eſſet ipſo facto ſuſpenſus. Quæ quidem papalis adminiſtratio ad Generale Coucilium devolveretur. Et ſi hanc pœnam per duos menſes ſuſtineret animo indurato, poſt quatuor prædictos menſes contra ipſum uſque ad privationem incluſive per Concilium Generale procederetur, quas pœnas hæc ſancta Synodus ipſum dominum Eugenium, ſi non reſipiſceret cum ſatisfactione reali (ut præmittitur) declaravit, & non ſolum declaravit, ſed etiam expreſſe decrevit incurſurum. Cum vero jam & prior terminus ſexaginta dierum indultorum poſt contumaciam accuſatam, & alius quatuor menſium poſt diem prætenſæ diſſolutionis & translationis hujus Concilii per ipſum dominum Eugenium attentatarum, elapſi ſint, &, pendentibus ipſis dilationibus, nulla correctio aut emendatio conſpiciatur proveniſſe, immo potius continuatio abuſuum & deformitatum in offenſam divinæ majeſtatis & interitum animarum, rebellioque & inobedientia domini Eugenii adverſus ſanctam Synodum Univerſalem & decreta ipſius, procuratio inſuper aſſidua erectionis illius prætenſi Concilii Ferrarienſis per tranſmiſſionem litterarum ad diverſas regiones, & convocationem plurimorum ad idem Concilium, quod fore conventiculum ſchiſmaticorum jam declaratum commemoravimus. Ex quibus & auctoritatis ſanctorum Conciliorum peſſumdatio, & reformationis Eccleſiæ Dei extinctio, & indictio ſchiſmatis inauditi per erectionem alterius prætenſi Concilii, iſto durante Concilio, ao denique determinationum Eccleſiæ univerſalis parvipenſio, in læſionem irreparabilem catholicæ Fidei ſequeretur, niſi divina pietas ſuæ Eccleſiæ in tantis languoribus ſubveniret. Urgetur tandem hæc ſancta Synodus, ne tanta mala diſſimulando aſſenſum illis præſtare videatur: & ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi ſeu male agendi, cum leviora remedia non proficiunt, utiliorem & ſalubriorem adhibere medicinam: atque poſt varias exſpectationes tandem ſaluti univerſalis Eccleſiæ providere, & ad ſuſpenſionem ipſius domini Eugenii ab adminiſtratione papali, quam pœnam ſacra Conſtantienſis Synodus Romanis pontificibus in variis caſibus cenſuit inferendam, procedere: alias pœnas duriores adhuc pro ſua manſuetudine differendo: ut ſaltem per compulſionem juſtitiæ cum temperamento miſericordiæ, ipſius Romani Pontificis animus ad ea quæ ſunt ſalutis & pacis, in reformationem debitam Eccleſiæ univerſalis & animæ ſuæ & totius populi Chriſtiani ſalutiferam ædificationem, ipſiuſque Eccleſiæ futuris temporibus pacificationem gratiſſimam, & auctoritatis ſacrorum Conciliorum conſervationem, valeat inclinari. In virtute igitur omnipotentis Dei, in cujus nomine hæc ſancta Synodus congregata exſiſtit, & a quo immediate poteſtatem ſuper univerſos fideles cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exſiſtant, (ut præmiſſum eſt) accepit; eadem ſancta Synodus prædictum dominum Eugenium Papam quartum manifeſtum contumacem, & in aperta rebellione perſiſtentem, ac notorie incorrigibiliterque Eccleſiam Dei ſcandalizantem, omnibus præmiſſis tam conjunctim quam diviſim attentis, ab omni adminiſtratione papatus in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpendit, ac ſuſpenſum eſſe declarat; proceſſura tandem ad ulteriora uſque ad ſententiam finalem incluſive, ſi opus fuerit, ipſo domino Eugenio amplius non vocato, prout utilitati & neceſſitati Eccleſiæ, Spiritu ſancto dictante, conſpexerit expedire. Omnem autem ipſius papatus adminiſtrationem in his omnibus, quæ in ſpiritualibus & temporalibus ad ſolum Papam & ſedem Apoſtolicam de jure pertinere noſcuntur, eadem ſancta Synodus ad ſeipſam decernit ac declarat eſſe devolutam; ne propter gubernationis defectum Eccleſia interim varia diſcrimina pati poſſit; decernens irritum & inane quidquid durante hac ſuſpenſione per ipſum dominum Eugenium ratione papatus factum fuerit vel attentatum. Omnes quoque reges, Principes, communitates & alios quoſcumque, cujuſvis ſtatus & dignitatis exſiſtant, hæc ſancta Synodus monet & requirit, & eiſdem in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub divini obteſtatione judicii mandat; Eccleſiaſticis vero perſonis quacumque dignitate, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali aut Pontificali præfulgeant, ſub pœnis quas ipſo facto incurrant excommunicationis & ſuſpenſionis ab omnibus dignitatibus, beneficiis & officiis, quocumque nomine nuncupentur, etiamſi forent metropolitanæ aut cathedralis Eccleſiæ, ſive in titulum ſive in commendam obtineant: Vicariis autem, gubernatoribus, vaſallis, feudatariis & ſubditis Romanæ Eccleſiæ, ſub pœna privationis ipſo facto omnium feudorum & aliorum quorumcumque jurium & privilegiorum quæ ab ipſa Romana Eccleſia obtinent, diſtincte præcipit; ut durante hac ſuſpenſione prætextu cujuſvis juramenti, ſubjectionis aut promiſſæ fidelitatis eidem domino Eugenio nullatenus obediant. Ipſos quoque ad hujuſmodi juramenta & promiſſiones, durante ipſa ſuſpenſione, nullatenua adſtringi declaramus: ſed ad hoc ſacrum Concilium in omnibus recurrant, pro quibus ad Romanum Pontificem recurrere ſoliti ſunt. Intendit enim hæc ſancta Synodus munde, juſte ac ſancte neceſſitatibus quorumcumque providere. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna privationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum, dignitatum, officiorum, commendarum, penſionum, & gratiarum quarumcumque, etiam exſpectativarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis & aliarum Eccleſiarum Prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuſcumque in Romana curia exſiſtentibus, cujuſvis ſtatus & conditionis exſiſtant, quatenus infra quadraginta dies proxime ſequentes poſt diem præſentis ſeſſionis a Romana curia recedant.

ANNO CHRISTI 1438.

Suſpenditur Eugenius IV. a Papatu.

dant. Et deinde Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Eccleſiaſtici, prout de jure vel conſuetudine ad Generale Concilium ire tenentur, ſub pœnis juris iter ſuum ſine fraude continuando, ad hoc ſacrum Concilium arripiant: reliqui vero, qui ad Generale Concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſerviendum in propriis beneficiis, vel ad hoc ſacrum Generale Concilium ſine moræ diſpendio & omni fraude ceſſante, ſe transferant, & accedant, decreto noſtro quod incipit, Compatiens, & aliis quibuſcumque hujus ſanctæ Synodi, in ſuo robore duraturis. Omnes autem cauſas tam Eccleſiaſticas ſpirituales, quam etiam profanas, civiles & criminales atque mixtas, inter quaſcumque perſonas, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, in Romana curia pendentes, ab ipſa Romana curia hæc ſancta Synodus in eo ſtatu in quo ſunt ad ſe advocat, & advocatas eſſe vult & declarat: expreſſe inhibens omnibus judicibus, auditoribus & commiſſariis quibuſcumque prædictæ curiæ, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Pontificali, aut alia quavis dignitate præfulgeant, ne in præfatis cauſis procedere aut quidquam agere quovis modo præſumant. Quod ſi poſt notitiam hujus decreti noſtri quidquam fecerint, pœnas excommunicationis ipſo facto incurrant, ab ipſius excommunicationis ſententia huic ſanctæ Synodo duntaxat, ipſa durante, abſolutione reſervata; aut cognitione juſti impedimenti (ſi quod allegaretur) quare a Romana curia ad hanc ſanctam Synodum accedere debentes, non acceſſerunt, aut recedere debentes non receſſerunt. Cujus quidem impedimenti allegatas cauſas intendit hæc ſancta Synodus diligenter cum benignitate ſcrutari. Quidquid autem contra hanc advocationem & inhibitionem attentari contigerit, ipſo jure decernit irritum & inane. Et ut fraudibus quæ excogitari poſſent, obvietur, quia cum datarum anticipationibus in præſentis [a] ſuſpenſionis ac hujus decreti noſtri eluſionem litteræ papales vel aliorum, ipſius auctoritate ſublata, ante ipſam ſuſpenſionem produci poſſent, niſi ante hujus decreti noſtri promulgationem fuerint intimatæ & publicatæ, eis nulla fides adhibeatur, & pro nullis habeantur. Decernit tandem hæc ſancta Synodus, hujus decreti publicationem in præſenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris Eccleſiæ Baſileenſis, vim habere monitionis, citationis & exſecutionis; & ita univerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi, & eis intimatum fuiſſet.

Datum in ſeſſione publica, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

ANNO CHRISTI 1438.

Baſileenſis Concilii ſeſſione 29.

a) *al.* ſeſſionis.

SESSIO XXXII.

ANNO CHRISTI 1438.

De caſſatione prætenſi electionis loci a minori parte facti.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

PRidem in decreto vigeſimænonæ ſeſſionis hujus ſanctæ Synodi, quod incipit, Compatiens, lucide exſtitit declaratum, diſſolutionem hujus ſanctæ Synodi & translationem ejus in civitatem Ferrarienſem per dominum Eugenium Papam quartum de facto attentatas, tam in eo caſu quo contra ipſum virtute citatorii in noſtra vigeſimaſexta ſeſſione promulgati, aut contra quempiam præſidentium in Concilio Oratorum ſuorum in aliquo procederetur, quam in eo caſu quo Græcos contingeret advenire, nullas eſſe, penituſque irritas & inanes: hujuſmodique diſſolutionem ac translationem repugnare veritati declaratæ per ſacram Synodum Conſtantienſem; dicenti quod Generale Concilium univerſalem Eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus & dignitatis fuerit, etiamſi papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris: quodque ſi in his & pertinentibus ad ea obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur. Quæ veritas in verbis Chriſti fundata eſt, dicentis Simoni Petro: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Et poſt pauca ſubdit: *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Eademque ſacrorum Conciliorum auctoritas ſuper Romanum Pontificem & quemlibet alterum, in Actibus Apoſtolorum, declationibus univerſalium Conciliorum, doctrinis ſanctorum, multipliciter invenitur patefacta. Repugnabat quoque talis diſſolutio & translatio veritati in hac ſancta Synodo dudum multipliciter declaratæ, quod Papa Concilium Univerſale ſine conſenſu ipſius diſſolvere non poteſt, aut de loco ad locum transferre. Cui dominus Eugenius poſt longam reſiſtentiam, quam eidem veritati in prima prætenſa diſſolutione hujus Concili, & translatione in Bononiam olim factis, & per univerſum orbem publicatis, ſub colore reductionis Græcorum, quam etiam veluti cauſam neceſſariam protunc allegabat, tandem aſſenſit; revocans hujuſmodi diſſolutionem & translationem; & dicens, ea non obſtante, Concilium a tempore ſuæ inchoationis legitime continuatum fuiſſe, & decernens ac declarans irritam & inanem; ac etiam revocans quidquid per eum aut ſuo nomine factum, attentatum ſeu aſſertum erat contra ipſum Baſileenſe Concilium ſeu ejus auctoritatem: & deinceps a gravaminibus eidem inferendis abſtinere pollicitus eſt, prout per quartamdecimam ſeſſionem hujus ſanctæ Synodi, præſente ſedis Apoſtolicæ Legato, & pluribus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus aſſentientibus, etiam inclytæ memoriæ Sigiſmun-

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 4. & 5.

Matth. 18.

Vide epiſtolam retractatoriam Pii II. Baſileenſis Concilii ſeſſ. 11.

ANNO CHRISTI 1438.

mundo Romanorum Imperatore, ſibi fuerat indictum. In qua ſeſſione forma præfatæ revocationis & confeſſionis veritatis per ipſum dominum Eugenium faciendæ decreta fuerat. In hac quoque veritate conquievit univerſa catholica Eccleſia, reputans ipſam diſſolutionem per eum ſine conſenſu Concilii minime fieri potuiſſe. Nec ullatenus adverſus veritatem repugnandi, & ad errorem ſemel dimiſſum redeundi cauſam aſſumere potuit ipſe dominus Eugenius ex prædicto citatorio. In quo poſt plurimas admonitiones ſibi factas, ut aliquam emendationem poneret efficacem in Eccleſiaſtico regimine miſerabiliter defluente, & decreta ſalubria per hanc ſanctam Synodum edita ſuſciperet, aliiſque exempla bonorum operum præſtaret, ſeipſum & ceteros dirigendo in viam ſalutis: cum ipſe ex adverſo in contemptum hujus ſanctæ Synodi & totius Eccleſiæ deſolationem, plurimarumque diviſionum ſuſcitationem, ſaluberrimæ reformationi ipſius corporis Eccleſiæ longo tempore reſiſteret: univerſalis Eccleſia cõgregata ipſum dominum Eugenium, ſicut mater filium delinquentem, in viam ſalutis dirigere ſatagens; & ſicut Paulus reprehendit Petrum coram omnibus, cum non ambularet ad veritatem Evangelii, eundem dominum Eugenium arguens, atque ex auctoritate a Chriſto eidem Eccleſiæ data corripiens; defectus notorios, in quibus animam ſuam & univerſam rempublicam nimium gravabat, commemoravit: vocans ipſum & alios convocans, ut in regimine Eccleſiæ ſalutaris apponeretur proviſio. Quod poſt longam tolerantiam tandem id agere impulſa fuit hæc ſancta Synodus; dum poſt contemptum reformationis ſalutaris ad ſuſcitationem graviſſimi ſchiſmatis & læſionem veritatis, ipſius matris Eccleſiæ vulnerationem graviſſimam, idem dominus Eugenius realiter procedebat, cui per prædictum citatorium ſumme neceſſarium erat obviare, dum ſub coloribus exquiſitis eandem ſanctam Synodum & ejus opera diſſipare, atque quoddam conventiculum in loco ſuæ voluntati dedito nulliter ac de facto erigere in ſciſſuram Eccleſiæ diſpoſuerat: cujus rei perficiendæ gratia jam triremes & Oratores in Græciam tranſmittebat, ad impediendum adventum Græcorum in locum per hanc ſanctam Synodum nominatum, & perturbandum effectum noſtræ legationis in Conſtantinopolim tranſmiſſæ, atque rumpendum ea quæ inter ipſam Synodum & Græcos concordata erant, in quibus etiam ipſe dominus Eugenius expreſſe conſenſerat. Sed nec ullum colorem diſſolvendi hoc ſacrum Baſileenſe Concilium, & ipſum in Ferrariam transferendi, in caſu adventus Græcorum præfatus dominus Eugenius potuit aſſumere ex ſchedula per quamdam prætenſam ſeſſionem conventiculi Ferrarienſis (ut dicitur) commemorata: quam ſchedulam illi conventionalem dixerunt ſuper termino Avinionenſibus præfixo in expeditione pecuniarum facienda: quam ſi non facerent, alium locum nominare ſeu eligere poſſemus, & teneremur, atque aliunde univerſali Eccleſiæ providere. Vel ex quadam alia ſchedula, quam temerarie decretum appellant, incipiente, Hæc ſacroſancta Synodus inter ſuæ congregationis exordia, quod in vigeſimaquinta hujus ſanctæ Synodi promulgatum allegarunt; cum ex rationabilibus & neceſſariis cauſis in ipſa noſtra ſeſſione vigeſima-

Gal. 2.

a) *al.* compulſa.

A quinta nominationem trium locorum Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, pro Œcumenico Concilio celebrando, ſolemni decreto noſtro incipiente, Nuper hæc ſacroſancta Synodus, publicaverimus: volentes eam inconcuſſam & inviolatam permanere, omnemque aliam nominationem ſeu electionem cujuſcumque alterius loci decernentes irritam & inanem. Univerſique facile conſpiciunt dominum Eugenium ex his rebus nullum fundamentum erectionis præfati conventiculi aſſumere potuiſſe, qui veritatem geſtorum conſiderant. Quamquam enim inter deputatos quoſdam noſtræ congregationis actum fuerit, ut niſi per Avinionenſes infra præfixum terminum fieret pecuniæ expeditio, B ad aliam nominationem procedendum foret, atque in noſtra Generali congregatione concluſum, non tamen dici poteſt hanc Synodum per viam contractus cum aliquo conveniſſe: nullus enim tunc aderat cum quo contractum hujuſmodi celebraret. Nec venit in dubium, quemquam cum ſeipſo non poſſe contrahere, cum inter ſpondentem recipientemque ſponſionem debeat eſſe diſtinctio perſonarum. Ipſius autem noſtræ concluſionis interpretatio, declaratio, moderatio, mutatio, juxta cauſas occurrentes, atque omnimoda diſpoſitio ad ipſum Concilium pertinebat, maxime cum non ageretur de facto privato cujuſcumque perſonæ, ſed de rebus ſtatum univerſalis Eccleſiæ C concernentibus, quarum diſpoſitio ab univerſali Concilio ſub directione Spiritus Paracleti conſtituto per cujuſcumque aut quarumcumque perſonarum arbitrium non tollitur. Supervenit autem proteſtatio Legatorum ſedis Apoſtolicæ adverſus decretationem loci Avinionenſis, qui pariter cum Baſilea & Sabaudia in ipſa concluſione concorditer capta junctus erat. Quæ proteſtatio non modicam occaſionem retrahendi animos Avinionenſium a prædicta expeditione pecuniarum præſtabat: fueruntque ex alia parte per dominum Eugenium & ſuos, adverſus hanc expeditionem pendente termino aſſignato, gravia impedimenta in Avinione præſtita. Idque accidit, ut Oratoribus D noſtris in Avinionem venientibus, præcipui gubernatores civitatis tunc abſentes eſſent, ſine quibus res non poterant tractari. Quibus deinceps advenientibus, ita actum eſt, ut Avinionenſes ipſi circa terminum præfixum capitaneum triremium noſtrarum de triginta millibus & octingentis florenis auri de camera contentarent, & Oratores noſtros de reſiduo totius pecuniæ expetitæ cautos ac ſecuros facerent, prout ipſi Oratores noſtri hoc idem ſuis litteris nobis intimaverunt. Requirebant autem ipſi Avinionenſes, ut decretationem electionis ſeu nominationis loci per nos factæ expediremus. Quæ nos attentius conſiderantes, & intentioni hujus ſanctæ Synodi ſatis- E factum eſſe judicantes, per talem expeditionem pecuniarum, attentis maxime impedimentis interea appoſitis, (quoniam legitima impedimenta in omni concluſione rerum agendarum intelliguntur excepta) cum & per hunc modum longe melius providebatur univerſali Eccleſiæ, quam dimittendo omnia quæ parata erant pro legatione mittenda in Græciam & intrando magnas difficultates electionis alterius loci in turbationem rerum agendarum, maxime quoniam urgebamur conventiones noſtras cum capitaneo claſſis triremium Eccleſiæ initas ſervare, cui dilectus Eccleſiæ filius Julia-

ANNO CHRISTI 1438.

lianus tituli ſanctæ Sabinæ presbyter Cardinalis, Legatus ſedis Apoſtolicæ, vexillum Eccleſiæ & baculum peregrinationis in noſtra congregatione generali nomine noſtro tradiderat, cuique jam grandis ſumma pecuniæ per Avinionenſes aſſignata erat, concluſimus ad ipſam decretationem locorum prius electorum videlicet Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, procedendum fore, & duæ partes hujus ſacri Concilii & amplius in eandem ſententiam convenerunt, licet pauci de hoc non contenti alium locum pro celebratione Œcumenici Concilii nominare & deputare præſumpſerunt, abſque hoc quod talis poteſtas eis competere declarata fuiſſet. Quibus nec competebat de ſtatu totius Concilii & univerſalis Eccleſiæ, ſanctiſque Fidei ſeu pertinentibus ad ea, contra conſenſum duarum partium Concilii, & morem permaxime in Generalibus Conciliis a principio naſcentis Eccleſiæ obſervatum, diſponere, qui tamen adhuc in nominando loca non concordes extiterunt, pauciſſimique fuerunt, qui tandem in hoc reſediſſe dicuntur, quod nominationem facerent Utini & Florentiæ, aut alterius loci qui tutus eſſet, ac Papæ & Græcis accommodus, quique galeas & pecunias primo expediret. In aliqua quoque noſtrarum quatuor deputationum, in qua octoginta perſonæ erant, unus ſolus formam talis nominationis veluti decretandam propria voluntate produxiſſe, ſolus deliberaſſe & concluſiſſe dicitur. In aliiſque deputationibus valde pauci hoc idem egiſſe dicuntur adverſus ordinationes hujus ſanctæ Synodi. Et demum, cum ſeſſionem noſtram ſuper decretatione locorum Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, celebraremus, legereturque noſtrum decretum in ambone majoris Eccleſiæ Baſileenſis juxta morem conſuetum, unus ex illis pauciſſimis in loco inferiori & ſolito quamdam ſchedulam legere præſumpſit, a paucis vel nullis intellectam, quæ nominationem locorum Utini & Florentiæ aut alterius loci (ut præmittitur) per pauciſſimos factam continere dicebatur, qui etiam in ea Synodum Generalem contra conſenſum duarum partium Concilii & amplius ſe (ut dicitur) appellare præſumebant, licet nulliter & de facto. Sed non propterea dimiſimus decreti noſtri præfati publicationem ſuper nominatione Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, continuare, quod aliam nominationem locorum irritam declaravit. Nam etſi ita permitteretur, ut longe minor pars in Conciliis Generalibus adverſus partem multo majorem aliqua decretaret, ſibique auctoritatem totius Concilii aſſumeret, ingreſſus periculoſiſſimus ad multas diviſiones excitandas in futurum, & deſtructionem ipſorum Conciliorum præberetur. Neque litteras ſuper illo prætenſo decreto, ſic per nos irrito declarato, Bulla hujus ſanctæ Synodi bullari toleravimus, licet quidam falſo & clandeſtine aliquas bullaverint, ſicut eas falſo bullatas fuiſſe declaravimus, per ſolemne decretum in vigeſimaſeptima ſeſſione hujus ſanctæ Synodi promulgatum. Sed nec ipſius prætenſi decreti tenorem obſervavit dominus Eugenius, immo effectum ejuſdem (ſi quis fuiſſet) evacuavit, dum Florentiam, quæ in illo (ut dicitur) nominata erat, & pecunias atque galeas diſponebat, per eum acceptatam rejecit, deinde Bononiam, ſicut fertur, poſtremo Ferrariam pro libito ſuæ voluntatis elegit, ac etiam, priuſquam Græci ad portum aliquem citramarinum applicuiſſent, conciliabulum in ipſa civitate Ferrarienſi erexit. Neque ad ipſum arbitrari ſpectabat, quis locus tutus erat pro Concilio celebrando, cum ipſe talem locum tutum judicare poterat quem ſancta Synodus minime tutum reputaſſet. Nec aſſerere poteſt ſibi facultatem per præfatum prætenſum decretum attributam, ut nunc in uno loco, nunc in altero (prout vellet) Concilium fieri ordinaret, ac de ejus ſecuritate judicaret, quod nec illi pauci fecerunt, nec ſub nomine Generalis Synodi adverſus Synodum ipſam & ejus libertatem atque auctoritatem tale aliquid faciendi, ipſamque voluntati Papæ ſubjiciendi, colorem aliquem habuerunt. Neque etiam in Concilio unquam convenerunt ad judicandum, vel declarationem faciendum ſuper ſecuritate loci Ferrarienſis, aut adimpletione primo facta ex parte loci illius in expeditione galearum & pecuniarum, de quibus in ipſo prætenſo decreto agi dicebatur. Denique nec per eos qui illud condidiſſe dicuntur hoc obſervatum eſt, ut firmiter in Baſilea ſteterint, donec Græci ad portum appliciuiſſent. Quodque deinde infra menſem receſſerint ad locum ipſis Græcis per Oratores Concilii nominatum, neque in hoc conventiones cum Græcis concordatas obſervarunt, ſicque tametſi prætenſum illud decretum aliquam apparentiam prius habuiſſet, quam tamen veraciter non habuit, fuit ex conſequentibus effectibus evacuatum: ipſumque caſſum nullum & irritum penitus eſſe & fuiſſe, nulliuſque roboris & momenti, decernit & declarat hæc ſancta Synodus, inhibens ne quis quacumque dignitate, etiamſi papali præfulgeat dictum prætenſum decretum ſub nomine legitimi & Synodalis decreti audeat nominare nec illius executioni favores quomodolibet impendere, ſub pœnis & cenſuris contra violatores & turbatores unitatis ac pacis Eccleſiaſticæ a jure impoſitis, in quas decernit hæc ſancta Synodus eos incidere ipſo facto, notum faciens univerſis ſuum verum decretum legitime concluſum, ex aſſenſu duarum partium & amplius juxta decreta & ordinationes ipſius, & ex communi omnium ſuppoſitorum Concilii concordia, nemine diſcrepante, vera ejus Bulla plumbea bullatum, veraciter per eam fuiſſe obſervatum, & in executionem deductum, conventioneſque initas cum Græcis ex parte ſua, quantum in ſe fuit, adimpletas extitiſſe. Quæ quidem ſancta Synodus Oratores ſuos venerabiles Epiſcopos Viſenſem, & Lauſanenſem ac Nicolaum de Mentone militem, cum galeis & pecuniis in Græciam miſit, qui coram imperatore * Romanorum, & Patriarcha Conſtantinopolitano omnia ex integro adimplere obtulerunt quæ ipſis promiſſa fuerant, ſicuti ſua relatio cum atteſtatione publicorum notariorum nobis facta indicavit, locumque Œcumenici Concilii celebrandi nominaverunt, qui antea per ipſos Græcos in ſuis conventionibus expreſſe acceptatus fuerat & concordatus. Portum etiam tali loco aptiorem aſſignaverunt, requirentes eoſdem imperatorem & Patriarcham, ut pariter ſua promiſſa adimplerent. Qui ſe excuſaverunt ſuper non adventu eorum, allegantes tempus adimplendarum promiſſionum elapſum fuiſſe, prout per litteras ſuas nobis reſcripſerunt, quamquam tamen huic reſponſioni fuerit plene ſatisfactum per Oratores noſtros, quoniam ipſi con-

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO CHRISTI 1438

* Romæorum.

Concilium Ferrarienſe & Latina & Græca Eccleſia reveremer agnoſcit.

ve-

venienti tempore, menſe ſcilicet Februarii, anno præterito ab hoc ſacro Concilio receſſerant pro veniendo illuc ante terminum aſſignatum, ſi non fuiſſent multiplicia impedimenta ſibi deinceps objecta, quæ notoria ſunt: quoniam in conventionibus cum Græcis per nos initis expreſſe cautum erat, omnia intelligi debere bona fide, ſine fraude & dolo & abſque impedimento legitimo & manifeſto. Sed ultra hæc etiam præfatus imperator alteri Oratorum noſtrorum Joanni de Ragufio in ſacra theologia magiſtro, Ordinis prædicatorum apud eum exiſtenti, dixerat ſe eſſe contentum, ut Oratores ipſi & galeæ ante menſem Octobris in Conſtantinopolim non venirent. Plurimas vero practicas in Græcia factas accepimus per eos qui ex parte domini Eugenii tranſmiſſi fuerunt, ut adventum ipſorum Græcorum ad alterum locorum per nos nominatorum, impedirent, atque ipſos in locum, quem vellet dominus Eugenius, attraherent. Et in una triremi, in qua principalis Oratorum ſuorum præſens erat, Nuntius quidam, quem noſtri Oratores præmiſerant cum litteris ſacri Concilii & plurium principum Chriſtianorum, captus eſt, veluti per debitam informationem cognovimus, nec deinceps de vita ejus quidquam nobis aut noſtris Oratoribus compertum extitit. Domus quoque præfati Joannis de Ragufio Oratoris noſtri in Conſtantinopoli invaſione baliſtariorum fuit impetita: aliquaque ibidem facta ſunt, quæ non eſt neceſſarium recitare per ſingula, ut ſic ad fines ſuos pertingere poſſent, quos miſerat dominus Eugenius, ita ut noſtri Oratores ſine Græcis ipſis, proteſtatione tamen ſolemni contra eoſdem prius facta, redire oportuerit. Quæ omnia prævalere non potuerunt adverſus veritatem. Sic hæc ſancta Synodus cuncta cum Græcis concordata ex parte ſua adimplevit, nec per ipſam remanſit, quo minus Concilii Œcumenici celebratio cum Græcis loco etiam per eos nominato habita fuerit, juxta ea quæ cum ipſis conventa erant, ſi illi promiſſa ſua ſervaſſent, aut per alios non fuiſſent impediti ſeu retracti. Intenditque & proponit eadem ſancta Synodus, Deo adſpirante, auctoritatem & veritatem catholicæ & univerſalis Eccleſiæ, quam ipſa repræſentat, ac integritatem Fidei orthodoxæ jugiter illæſas conſervare, pro honore ipſius omnipotentis Dei & ſalute animarum: nec bono ipſius univerſalis Eccleſiæ conveniens exiſtimat, per quaſcumque practicas aut exquiſitos colores, etiam ſub ſpe dubia proſequendi, modis aliunde excogitatis, alia negotia, quorum eventus incerti ſunt, auctoritatem Conciliorum Univerſalium conculcari, veritates declaratas per Eccleſiam, & Fidem orthodoxam concernentes, proſterni, viam aperiri Romanis pontificibus ad diſſolvenda Concilia Generalia per varios modos ſine ipſorum conſenſu, ex quo facile poteſtatem datam ad ædificationem in deſtructionem verti contingeret, reformationemque Eccleſiaſtici ſtatus, pro qua jam tot ſunt adhibiti labores, fruſtrari, atque ipſius Eccleſiæ ſtabilitatem & decorem hoc modo deperire in perditionem animarum & totius populi Chriſtiani lamentabile detrimentum. Sic enim poſſemus & illa bona maxima exnunc perdere, & illa alia non acquirere, atque ſic totam Eccleſiam in confuſione relinquere. Primum quidem nobis incumbit, Eccleſiæ fidem, veritatem & auctoritatem conſervare, & deinceps cunctos ad ejus unitatem redire volentes ſincera caritate amplecti, prout & nos ſemper parati ſumus & erimus. Cum itaque ea nulla eſſe & penitus invalida, quæ dominus Eugenius adverſus hanc ſanctam Synodum, in ipſius prætenſa diſſolutione & translatione in Ferrariam, notorie conſtet, ipſumque conventiculum Ferrarienſe non fore Concilium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum, dudum præfato decreto vigeſimænonæ ſeſſionis hujus ſanctæ Synodi declaraverimus, meritoque pœnam ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali in ſpiritualibus & temporalibus jamdudum contra Romanum pontificem, Concilium Univerſale ſine ipſius conſenſu diſſolvere aut transferre attentantem, ordinatam, in ipſum dominum Eugenium tulerit, & latam eſſe declaraverit hæc ſancta Synodus, ac etiam quaſcumque ſententias, pœnas & cenſuras excommunicationis, privationis, inhabilitationis, interdicti, & alias contra hujus ſanctæ Synodi ſuppoſita & eidem adhærentes, per ipſum dominum Eugenium latas & ferendas, caſſas & nullas fuiſſe, & eſſe declaraverimus, non neceſſe arbitramur ut denuo ad ea caſſandum & irritandum procedamus, quæcumque per ipſum dominum Eugenium, aut præfatum Ferrarienſe conventiculum facta ſunt adverſus eandem Synodum, quæcumque ejus ſuppoſita, & quoſcumque ipſis adhærentes, etiam ante ipſius domini Eugenii ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali, & quæ durante ipſius ſuſpenſione aut præfato conventiculo, facta ſunt, fiunt, aut fient in futurum, in quibuſcumque per ipſum videlicet dominum Eugenium ratione papatus, aut ipſum conventiculum ſub Generalis aut Œcumenici Concilii nomine, qui etiam victualia ſuppoſitis hujus ſanctæ Synodi auferri, & portantes ea ſpoliari, eorumque ſpolia primo capientium occupanti cedere * mandavit: quæ quam gravia ſint adverſus univerſalem Eccleſiam, & quanta reprehenſione digni ſint qui talia agunt, cuncti conſpicere poſſunt. Nos quoque omnibus & ſingulis manifeſtantes veritatem, declaramus omnia prædicta per ipſum dominum Eugenium, aut ipſum conventiculum facta & facienda, etiam contra dilectos Eccleſiæ filios cives Baſileenſes & eorum civitatem, nulla penitus, caſſa & irrita fuiſſe & eſſe, nec aliquem ipſius domini Eugenii præfatique conventiculi præceptis, mandatis aut prohibitionibus, etiam prætextu cujuſcumque juramenti aut obligationis, in quibuslibet prædictis teneri obedire, immo potius ad non obediendum illis, omnes & ſingulos catholicos ex præcepto Domini & Eccleſiæ ſponſæ ejus quam ab omnibus audiri jubet, eſſe adſtrictos. Requirimuſque & monemus univerſos Chriſti fideles, ut Eccleſiæ catholicæ (quæ a directore dirigitur ſapientiſſimo & infallibili) per hanc ſanctam Synodum repræſentatæ firmiter adhæreant uſque in finem, nec ullis tentationibus per voluntatem cujuſcumque ſuſcitatis aut ſuſcitandis, ab ipſius Eccleſiæ firmitate & veritate ſuos animos dimoveant confidentes in ſuperno Salvatoris noſtri auxilio, qui ad Eccleſiam ſuam dixit: *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi:* manenteſque perſeveranter in ipſa Eccleſiæ domo, quæ ut ait beatus Hieronymus, declarans ſacræ ſcripturæ veritatem, dicitur ædificari ſupra firmam

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO CHRISTI 1438. Ferrarienſe Conc. & Latini & Græci inter OEcumenica numerant & venerantur.

* mandarunt:

Matth. ult.

Matth. 7. Cant. 4.

ANNO CHRISTI 1438.

mam petram, quæ unica columba appellatur, quæ ſponſa pulcra ſine ruga & macula, quæ domus etiam claves accepit, & poteſtatem ligandi & ſolvendi. Hanc domum ſi quis corrigentem corripientemque contempſerit, *ſit tibi* (inquit) *ſicut ethnicus & publicanus*, ſoliditatemque Fidei ſemper teneant, memorantes etiam dictum illud beati Cypriani: Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt, habere non poteſt Deum patrem, qui univerſalis Eccleſiæ non tenet unitatem.

Matth. 18.

Inſuper quoniam in ſupradicto decreto viceſimænonæ noſtræ ſeſſionis, pœnas & cenſuras juſtiſſimas promulgavit hæc ſancta Synodus adverſus omnes qui ad præfatum conventiculum Ferrarienſe accederent, aut mitterent, præcepitque ſub eiſdem pœnis & cenſuris omnibus & ſingulis in curia, quam dominus Eugenius quondam tenebat, aut etiam actu de facto tenet, exiſtentibus, ut ſi conventiculum Ferrarienſe per eum erigi contigeret, ab ejus curia recederent, & deinceps declarata ſuſpenſione ipſius ab adminiſtratione papali, etiam ſub pœnis & cenſuris in decreto noſtræ viceſimænonæ ſeſſionis contentis, mandavimus, ut infra quadraginta dierum ſpatium ab eadem curia recederent: ideo omnes & ſingulos in conventiculo Ferrarienſi aut prætenſa ipſius domini Eugenii curia exiſtentes, & in prædictis noſtris decretis comprehenſos, qui eorundem decretorum monitionibus non paruerunt, citat hæc ſancta Synodus, ut trigeſimo die a data præſentis decreti computando, in noſtra Generali congregatione (ſi tunc eam celebrari contingat) alioquin in proxima ſubſequente, compareant coram eadem ſancta Synodo, viſuri ſe declarari in pœnas prædictas incidiſſe, aut juſtas cauſas (ſi quas habeant) allegaturi: quem terminum ipſis peremptorie & una vice pro omnibus hæc ſancta Synodus duxit aſſignandum, & aſſignat, decernens ulterius contra eos procedendum fore, & declarandum, prout juris & rationis fuerit, quorum omnium nomina & cognomina haberi vult pro ſufficienter expreſſis. Inſuper cum in prima ſeſſione hujus ſanctæ Synodi pœnæ excommunicationis, anathematizationis & interdicti decretæ fuerint adverſus omnes & ſingulos, qui quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas vel ſæculares, ad hoc factum Concilium venientes, ſeu in eo ſtantes, ut ab eodem recedentes, temeritate propria per ſe vel alium ſeu alios arreſtare, invadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, vel bonis ſuis ſpoliare, vel injuriis affligere, ſeu ipſos ſic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire, ſeu ea perpetrantium facta & commiſſa rata & grata habere, vel eis dare conſilium, auxilium vel favorem, publice vel occulte, vel directe vel indirecte præſumpſerint vel præſument in futurum, quæ pœnæ ſolemni decreto Concilii Conſtantienſis adverſus prædictos fuerunt ordinatæ, ultra eaſdem pœnas & cenſuras, quas omnes & ſingulos qui mandato præfati domini Eugenii, vel præfati conventiculi Ferrarienſis, quidquam prædictorum fecerint aut facient in futurum, expreſſe incurriſſe, & incurſuros eſſe decernimus ac declaramus. Etiam contra eoſdem, tanquam contra fautores ſchiſmatis, ad graviora procedendum fore decernit hæc ſancta Synodus, omnibus aliis decretis & ordinationibus ejuſdem ſanctæ Synodi in ſuo robore duraturis. Decernit tandem hæc ſancta Synodus omnes & ſingulos ſupradictos per publicationem præſentis decreti in valvis majoris Eccleſiæ Baſileenſis affigendi, perinde arctari ac arctatos intelligi, ac ſi dictæ citationis, ordinationis & declarationis executio ad eorum proprias perſonas facta fuiſſet.

ANNO CHRISTI 1439.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas Aprilis, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

SESSIO XXXIII.

De veritate Fidei catholicæ per tres veritates.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1439

SICUT una eſt Chriſti Eccleſia, *quæ* (ut ait Apoſtolus) *eſt columna & firmamentum veritatis*, ſic omnia Eccleſiæ membra unitatem ſemper obſervare neceſſe eſt in profeſſione catholicæ veritatis, atque fideliter & firmiter credere, quidquid per ipſam Eccleſiam de veritate Fidei fuerit declaratum, ut non ſicut parvuli fluctuantes circumferantur omni vento doctrinæ, aut per repugnantium dogmatum varietatem in diviſiones & ſchiſmata prolabantur. Dudum autem in ſacra Generali Conſtantienſi Synodo conveniens catholica Eccleſia veritatem de Generalium Conciliorum auctoritate ſolemniter declaravit. Deinde in hac ſacra Generali Baſileenſi Synodo eandem neceſſariam declarationem ſub eodem qui ſequitur tenore innovavit. Primo, quod Generalis Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem Eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſive ordinationibus aut præceptis hujus ſanctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus factis vel fiendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Cumque (ſicut præfertur) quilibet cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, Concilio Generali in * præmiſſis obedire teneatur: declaratum etiam fuit frequenter ac dilucide, quod ipſum Generale Concilium præmiſſis eaque concernentibus, aut aliquo præmiſſorum actu congregatum, ſine ipſius conſenſu per nullum quavis auctoritate, etiamſi papali dignitate præfulgeant, diſſolvi, transferri, aut ad aliud tempus prorogari poteſt. Et licet has eſſe veritates Fidei catholicæ ſatis conſtet ex pluribus declarationibus præcedentibus, tam in præfato Conſtantienſi Concilio quam in hoc Baſileenſi factis, ad majorem tamen ſoliditatem & firmitatem omnium catholicorum in unanimi profeſſione veritatum

Conſtantienſis Conc. ſeſſ. 4. & 5. & in hoc Baſileenſi ſeſſ. 2.

* prædictis

ipſarum, hæc ſancta Synodus definit, declarat, prout ſequitur.

ANNO CHRISTI 1439.

Quemadmodum has veritates damnarit Eugenius IV. vide infra ſeſſ. 38.

Veritas de poteſtate Concilii Generalis, univerſalem Eccleſiam repræſentantis, ſupra Papam & quemlibet alterum, declarata per Conſtantienſe & hoc Baſileenſe Generalia Concilia, eſt veritas Fidei catholicæ.

Veritas hæc, quod Papa Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentans, actu legitime congregatum ſuper declaratis in præfata veritate, aut aliquo eorum, ſine ejus conſenſu nullatenus auctoritative poteſt diſſolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt veritas Fidei catholicæ.

Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans eſt cenſendus hæreticus.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoſeptimo Kalendas Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono.

SESSIO XXXIV.

De depoſitione Eugenii Papæ quarti.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Nota quod eſt conciliabulum ac illegitimum, & ob id omnia ſancita nullius eſſe valoris.

PROSPEXIT Dominus de excelſo ſancto ſuo, de cælo in terram aſpexit, ut audiret gemitus plorantis Eccleſiæ ſuper perditionibus animarum pretioſo Jeſu Chriſti ſanguine redemptarum, & malis innumeris, quæ in religionem Chriſtianam irrueruut. Et quoniam juſtus eſt ipſe Dominus, & juſtitias dilexit, in unum hominem, per quem ſcandalum venit univerſo orbi, & quo graviter peccante, atque correctionem ſpernente, ira ſuper omnem populum venire videtur, judicium facere diſpoſuit, per miniſterium Eccleſiæ ſuæ congregatæ in nomine ipſius Chriſti Salvatoris omnium, qui ait: *Ubicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum*, & qui de peccatore nolente Eccleſiam audire, dixit: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*. Ejuſdem quoque divina providentia prævidens reſiſtentias & oppugnationes, quas adverſus reformationem Eccleſiæ Dei & auctoritatem ſacrorum Generalium Conciliorum ipſam Eccleſiam repræſentantium, ac bonum publicum totius religionis Chriſtianæ, ſuſcitaturus erat in tempore ſuo Eugenius Papa quartus, quantaque ſcandala, diviſiones & ſchiſmata facturus in orbe, ſacram Synodum Conſtantienſem excitavit per Spiritum ſanctum, ut declarationem veritatis Fidei catholicæ toti orbi expliſcaret, dicentem quod Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentans poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ in capite & in membris. Item quod ſi quis, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis ipſius Concilii Generalis in prædictis & pertinentibus ad ea contumaciter obedire contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Qua ſiquidem declaratione viam paravit miſerator Dominus, per quam Eccleſia Dei in præfatum Eugenium multiplices exceſſus, qui adeo notorii ſunt, quod nulla tergiverſatione celari poſſunt, perpetrantem & contumaciter Eccleſiam audire, ac præceptis, ſtatutis & ordinationibus Synodalibus obedire contemnentem, juſtum judicium ferre haberet, juxta cujus veritatis declaratæ diſpoſitionem, hæc ſancta Synodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, neceſſarium eſſe judicans, ut cui pia non prodeſt correctio, debita non parcat abſciſſo: poſtquam in multa longanimitate, patientia & manſuetudine poſt plures admonitiones expectavit eundem Eugenium, ut ſalutarem emendationem & exceſſum prædictorum correctionem efficeret, tandem cum amplius differri non poſſit, quo minus catholicæ Fidei & ſaluti univerſæ Chriſtianæ religionis ſub auxilio Spiritus Paracleti provideatur, ne ex ulteriori protelatione juſtitiæ ſanguis pereuntium animarum de noſtris manibus requiratur, ſed cum diligentia ſalubre regimen gregi Dominico præbeatur, ut poſtquam veritas de terra militantis Eccleſiæ orta eſt, & juſtitia de cælo proſpexit, Deus ipſe donet benignitatem, & terra noſtra proferat fructum ſalutarem, oriaturque ſimul noſtris diebus juſtitia & abundantia pacis; eadem ſancta Synodus pro tribunali ſedens, per hanc ſuam ſententiam diffinitivam, quam fert in his ſcriptis, pronuntiat, decernit & declarat, Gabrielem prius nominatum Eugenium Papam IV. fuiſſe & eſſe notorium & manifeſtum contumacem, mandatis ſeu præceptis Eccleſiæ univerſalis inobedientem, & in aperta rebellione perſiſtentem, violatorem aſſiduum atque contemptorem ſacrorum canonum Synodalium, pacis & unitatis Eccleſiæ Dei perturbatorem notorium, univerſalis Eccleſiæ ſcandalizatorem notorium, ſimoniacum, perjurum, incorrigibilem, ſchiſmaticum, a Fide devium, pertinacem hæreticum, dilapidatorem jurium & bonorum Eccleſiæ, inutilem ac damnoſum ad adminiſtrationem Romani Pontificii, omni titulo, gradu, honore & dignitate ſe reddidiſſe indignum. Quem propterea eadem ſancta Synodus a papatu & Romano Pontificio ipſo jure privatum eſſe declarat & pronuntiat, ac ipſum ab eiſdem amovet, deponit, privat & abjicit, decernendo nihilo minus contra eundem, ad executionem etiam aliarum juris pœnarum, ad quas hæc eadem ſancta Synodus hac eadem ſua ſententia ipſum condemnat, ulterius fore procedendum. Ac eidem inhibet, ne deinceps pro Papa vel Romano Pontifice ſe quovis modo nominet ſeu gerat. Omneſque Chriſticolas ab ipſius obedientia, fidelitate ac juramentis & obligationibus eidem quomodolibet præſtitis, abſolvit & abſolutos eſſe declarat, ac omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus inhibet, ſub pœnis ſautoriæ ſchiſmatis & hæreſis ac privationis omnium beneficiorum, dignitatum, & honorum Eccleſiaſticorum & mundanorum, & aliis pœnis juris, etiamſi imperialis, regalis, Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiſcopalis, aut Epiſcopalis dignitatis, aut etiam-

ANNO CHRISTI 1439.

Pſal. 84.

Matt. 18.

Ibidem.

Conſtantienſis Conc. ſeſſ. 4. & 5. & Baſileenſis ſeſſione 2.

Pius II. Pontifex maximus Eugenium hunc vocat virum bonum & ſanctum, & eum de multis falſo accuſatum dicit. Vide ejus Bullam retractatoriam.

etiamsi communitates, universitates, & collegia existant, qui si contra hanc inhibitionem fecerint, sint auctoritate hujus decreti ac sententiæ ipso facto privati; & alias juris incurrant pœnas, ne eidem Gabrieli notorio schismatico, perjuro, hæretico, scandalizatori, incorrigibili, pertinaci, privato, depositio, amoto, & taliter declarato, tanquam summo Pontifici obediant, pareant, vel intendant; aut eum quovis modo sustineant vel receptent, aut sibi auxilium, consilium vel favorem præstent. Nec non pronuntiat, decernit, & declarat eadem sancta Synodus, omnes & singulos processus, inhibitiones, sententias, censuras, constitutiones, ordinationes, & alia quæcumque per eum aut alios quoscumque factos & facta, quæ possent præmissis obviare, irritos, & inanes, ac irrita & inania, nulliusque fuisse aut fore roboris vel momenti.

ANNO CHRISTI 1439.

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, septimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono.

SESSIO XXXV.

De stabilitate Concilii Basileensis.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Diligentibus Deum nihil in hoc sæculo tam grave videri debet, quam quod ab operibus caritatis in ejus gloriam & animarum salutem explendis animos eorum retrahat, cum & beatus Paulus Apostolus dixerit: *Neque mors, neque vita, poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.* Idcirco hæc sancta Synodus in nomine ipsius Christi Salvatoris congregata, non obstantibus quibuscumque impedimentis, opera sancta reformationis Ecclesiæ sanctæ Dei & salutis universorum, quantum concesserit divina pietas, & constanter & perseveranter prosequi desiderans; atque jam semoto per justitiæ rectitudinem præcipuo obstaculo, quod per inutilem & damnosam administrationem Romani Pontificis maxime oberat unitati, paci & debitæ gubernationi ipsius Ecclesiæ, pacem cunctorum, quantum fieri potest, perquirere cupiens; cum in decreto undecimæ sessionis ejusdem sanctæ Synodi statutum fuerit, quod hoc præsens Basileense Concilium non possit dissolvi, nisi consentientibus duabus partibus ejusdem Concilii; scrutatis votis singulorum, primo in singulis deputationibus, & deinde in congregatione Generali, ac demum in sessione publica decretatione subsecuta; & deinceps super modo ponendi materiam dissolutionis Concilii, in deliberatione per deputatos duodecim fuerit certa conclusio recepta, pridie Idus Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo, statuit, decernit, & declarat, quod per recessum cujuscumque, aut quorumcumque, cujuscumque status, aut dignitatis, ab hac civitate Basileensi, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, aut Pontificalis existant, non sit, neque censeatur Concilium dissolutum, nisi juxta formam & modum prædictorum decreti & conclusionis processum fuerit. Et quoniam hac sodalitate stabilis permanentiæ Concilii debite observata, res arduæ, quæ in manibus sunt, poterant maturius & ordinatius tractari, & præcipue circa electionem futuri summi Pontificis, quæ majorem attentionem requirit; non intendit hæc sancta Synodus ante terminum sexaginta dierum in decreto septimæ sessionis ejusdem super ipsa electione in hoc Concilio fienda præfixum, computandorum a die depositionis Gabrielis, olim dicti Eugenii Papæ quarti, quæ fuit septimo Kalendas Julii, ad hujusmodi electionem procedere. Effluxo autem hujusmodi termino, decernit ad eandem electionem in sacro Concilio fore procedendum modis & formis per ipsum Concilium declarandis. Ut autem sub virtuoso & idoneo pastore, quem a Domino dari speramus, fiat omnium Christianorum unio & abundantia pacis, volens hæc sancta Synodus cum reali affectu cunctos, quantum in se est, invitare ad pacem, omnes & singulos sequentes curiam prætensam præfati Gabrielis, olim dicti Eugenii Papæ, ac in eadem existentes, cujuscumque status, gradus, aut conditionis, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, Episcopalis fuerint, qui ipsius Gabrielis, olim Eugenii, obedientiam & adhærentiam in totum dimiserint, huic sacro Concilio realiter & cum effectu, infra terminum hujusmodi sexaginta dierum, a tempore prædictæ depositionis computandorum, adhæserint, atque de his coram eodem Concilio per se vel per alios legitime docuerint, infra terminum prædictum, intendit benigne amplecti & recipere, ac eorum statui & indemnitati convenienter providere.

ANNO CHRISTI 1439.

Rom. 8.

Datum Basileæ in sessione nostra publica, in Ecclesia majori Basileensi solemniter celebrata, sexto Idus Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Apostolica sede vacante.

SESSIO XXXVI.

De Conceptione glorioſissimæ Virginis Mariæ.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Elucidantibus divinæ gratiæ mysteria mercedem gloriosam repromisit æterna Dei Patris Sapientia, dum ait: *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.* Quod etiam de gloriosa Virgine, quæ ipsam Patris Sapientiam Dei Filium æternum in utero pertulit, ac mundo peperit, sacrosancta legit Ecclesia. Nam quidquid de dignitate & sublimitate Virginis matris educitur in lucem, hoc non dubium est ad laudem & honorem Filii sui pertinere. Et qui honorificant gratiam & sanctitatem Matris, honorificant & elucidant glorioſum nomen Filii ejus, qui ipsam sanctificavit & replevit gratia. Unde si in ceteris rebus elucidatio veritatis, quæ a Domino Deo est, præclara merita parturit; in ea re specialiter fructus uberrimos afferre speranda est, quæ sanctificationem & dedicationem templi illius concernit, in quo ante sæcula, antequam terra fieret, & ab æter-

Eccli. 24.

ANNO CHRISTI 1439.

no ſibi manſionem ordinavit prima & æterna Veritas. Id quoque maxime congruit, ut pax habeatur in quæſtionibus concernentibus ſanctitatem illius, per quam pax diffuſa eſt in terris. Hactenus vero difficilis quæſtio in diverſis partibus & coram hac ſancta Synodo ſuper Conceptione ipſius glorioſæ virginis Mariæ matris Dei & exordio ſanctificationis ejus facta eſt: quibuſdam dicentibus ipſam virginem & ejus animam per aliquod tempus aut inſtans temporis ſubjacuiſſe actualiter originali culpæ; aliis autem e converſo dicentibus, a principio creationis ſuæ Deum ipſam diligendo gratiam eidem contuliſſe, per quam a macula originali illam beatiſſimam perſonam liberans & præſervans, ſublimiori ſanctificationis genere redemit, cum fundaret eam Altiſſimus ipſe, & ipſam fabricaret Filius Dei Patris, ut eſſet mater ejus in terris. Nos vero diligenter inſpectis auctoritatibus & rationibus, quæ jam a plurimis annis in publicis relationibus ex parte utriuſque doctrinæ coram hac ſancta Synodo allegatæ ſunt, aliiſque etiam plurimis ſuper hac re viſis, & matura conſideratione penſatis, doctrinam illam diſſerentem glorioſam virginem Dei genitricem Mariam, præveniente & operante divini numinis gratia ſingulari, numquam actualiter ſubjacuiſſe originali peccato; ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali & actuali culpa, ſanctamque & immaculatam; tanquam piam & conſonam cultui Eccleſiaſtico, Fidei catholicæ, rectæ rationi, & ſacræ ſcripturæ, ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam & amplectendam, diffinimus & declaramus, nullique de cetero licitum eſſe in contrarium prædicare ſeu docere. Renovantes præterea inſtitutionem de celebranda ſancta ejus Conceptione, quæ tam per Romanam, quam per alias Eccleſias ſexto Idus Decembris antiqua & laudabili conſuetudine celebratur; ſtatuimus & ordinamus eandem celebritatem præfata die in omnibus Eccleſiis, monaſteriis, & conventibus Chriſtianæ religionis, ſub nomine Conceptionis feſtivis laudibus colendam eſſe, cunctiſque fidelibus vere pœnitentibus & confeſſis, ea die Miſſarum ſolemniis centum, primis autem vel ſecundis veſperis totidem, ſermoni vero verbi divini de ea feſtivitate intereſſentibus centum quinquaginta dies, conceſſione perpetuis temporibus duratura, de injunctis ſibi pœnitentiis hæc ſancta Synodus elargitur.

Non celebratur feſtum Conceptionis Beatæ Mariæ ob hanc renovationem, cum eſſet conciliabulum: ſed quia antea celebrabatur conſuetudo illa.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

SESSIO XXXVII.

ANNO CHRISTI 1439.

I.

Revocatio proteſtationum, conventionum, juramentorum, obviantium electionis Papæ fiendæ.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam in opere neceſſario, quod favente ſuperna gratia aggreſſuri ſumus, in eligendo ſummum Pontificem, & providendo ſaluti Eccleſiæ, in gloriam omnipotentis Dei, non ſolum quærere oportet quæ ad ipſius operis conſummationem promovent; verum etiam impedimenta tollere, quæ felici progreſſui rerum agendarum adverſari, aut officere poſſunt, vel quomodolibet contraire: ut purius, ſincerius & liberius ipſa electio ſummi Pontificis fiat, omnes & ſingulas proteſtationes, quæ poſſunt puritati, ſinceritati & libertati & efficaciæ ejuſdem electionis & eligendi per ſacrum Concilium ſummo Pontifici obedientiæ plenariæ obviare; necnon conventiones, pactiones, promiſſiones, obligationes, juramenta, condicta, intelligentias, & intendimenta, ubicumque, qualitercumque, & per quoſcumque, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, & præeminentiæ, etiamſi imperiali, regali, Cardinalatus, Archiepiſcopali, ducali, aut alia quacumque Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, in adverſum hujus electionis factas & facta, fiendas & fienda, ex abundanti damnat, reprobat, & annullat, prout etiam de ſeipſis nulla nulliuſque roboris vel momenti exiſtunt: mandans ſub obteſtatione divini judicii, & ſub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes ipſo facto incurrant, & præcipiens, ne quis talia facere, vel jam factis uti, aut eadem obſervare quovis modo præſumat. Omneſque & ſingulos ab hujuſmodi promiſſionibus & obligationibus quibuſcumque, etiam juramento vallatis, eadem ſancta Synodus ad cautelam & ex abundanti abſolvit & relaxat, & prout hæc de facto proceſſerunt, & abſolutos & relaxatos eſſe declarat.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas [a] Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

[a] *al.* Novembris.

II.

Aliud decretum ejuſdem ſeſſionis de modo eligendi ſummum Pontificem & numero.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Conſolabitur Dominus Sion, & conſolabitur omnes ruinas ejus, ait Iſaias Propheta, *& ponet deſertum ejus quaſi delicias, ſolitudinem ejus, quaſi hortum Domini. Gaudium & lætitia inve-* Iſai. 51.

nie-

ANNO CHRISTI 1439.

nietur in ea, gratiarum actio & vox laudis: quod jam, aſpirante ſingulari gratia Spiritus Paracleti, in Eccleſia conſpicere ſperamus, & videre paſtorem bonum conſtituendum a Domino ſuper familiam ſuam, qui ſapienti & fideli regimine relevet ipſam Eccleſiam a languoribus ſuis, quos ex inutili & damnoſa adminiſtratione hactenus perpeſſa eſt. Et licet diverſis temporibus diverſi modi ſuper electione Romanorum Pontificum obſervati ſint, prout neceſſitas & utilitas Eccleſiæ expoſcebat; nunc tamen cura rei hujus ſub directione omnipotentis Dei incumbit huic ſanctæ Synodo congregatæ pro reformatione Eccleſiæ & ſalute omnium fidelium in nomine Chriſti Salvatoris, qui ait: *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum.* Et jam poſt editionem ſalubrium decretorum ſacrorum canonum, atque juſtam depoſitionem illius, qui ipſos canones & decreta ſpernebat ac parvipendebat, ſanctæ reformationi & reſtaurationi legis divinæ ac publicæ ſaluti vehementer obſiſtens; ſupereſt virum talem quærere a Domino, & cum beneplacito ſuæ benignitatis eligere, per quem deſiderata cunctis gentibus ipſa reformatio atque ſalutaris gubernatio Eccleſiæ Dei in ſalutarem reducantur effectum. Nam & ſingulariter futuro paſtori incumbet bene regendi neceſſitas, dum recens exemplum ſui prædeceſſoris ob ejus damnoſum regimen ejecti ante oculos poſitum habebit. Dudum quoque in quarta ſeſſione hujus ſanctæ Synodi, celebrata duodecimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo, ſtatutum fuit de electione Romani Pontificis, ſi ſedem Apoſtolicam hoc ſedente Concilio vacare contingeret, in hunc modum: Hæc ſancta Synodus decernit, ſtatuit, atque diffinit, quod in eventum vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſacro Generali Concilio durante, electio ſummi Pontificis in loco iſtius ſacri Concilii fiat, & interdicit ne alibi celebretur. In contrarium attentata quavis auctoritate etiamſi papali, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus editis vel edendis, aut aliis in contrarium facientibus, ac ſi de ipſis de verbo ad verbum eſſet facienda mentio ſpecialis, aut juramento firmata exiſtant: quibus ex certa ſcientia derogat, & decernit nulla & irrita eſſe & nullius roboris vel momenti ipſo jure. Contrarium vero attentantes ſint tam active quam paſſive, quoad electionem Romani Pontificis & ad quaſcumque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuo privati, & infamiæ notam & etiam excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Quod ſi forſitan aliqua de facto prætenſa electio præſumeretur, tam electus prætenſus, quam illi adhærentes & eum pro tali gerentes, ſupradictas pœnas incurrant. Abſolutionem vero omnium & ſingulorum qui præmiſſas ſententias aut aliquam earum incurrerint quoquo modo, dicta ſancta Synodus tantummodo, præterquam in mortis articulo, ſibi reſervat: decernens præſens decretum ligare, afficere, vim & effectum habere & fortiri, poſt quadraginta dies continuo proxime ſecuturos a die publicationis ejuſdem.

Matth. 18.

Baſileenſis Concilii ſeſſione IV. cujus eſt initium, *Attendens quod ad.*

Baſileenſis Concilii ſeſſione VII. quæ incipit: *Dudum hæc ſancta.*

Deinceps autem in noſtro decreto ſeptimæ, ſeſſionis ordinatum fuit, quod in eventum prædictum vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſedente Generali Concilio, ante ſexaginta dies a tempore ipſius vacationis continue computandos, ad electionem Romani Pontificis minime procederetur: quem terminum ſexaginta dierum, poſtquam vocavit ipſa ſedes per depoſitionem Gabrielis, olim Eugenii Papæ IV. hæc ſancta Synodus duxit exſpectandum. Decrevitque, effluxo illo termino, electionem Romani Pontificis in hoc ſacro Concilio eſſe fiendam, modis & formis per ipſum Concilium declarandis, prout in decreto noſtro trigeſimæquintæ ſeſſionis plenius continetur. Cum autem jam per ejuſdem termini lapſum adhuc per plures dies ad electionem præfatam procedere diſtulerimus, Eccleſiaque acerrimos dolores patiatur, dum protelatur ſedis Apoſtolicæ diuturna vacatio, & differtur novi paſtoris electio, ipſe quoque, qui juſtiſſime depoſitus eſt, variis artibus Eccleſiam conturbare conatur, & Apoſtolicæ ſedis primatum nefanda præſumptione tenere & occupare, in grave ſcandalum Eccleſiæ & magnum periculum Fidei & religionis Chriſtianæ, (qui pertinaciam ſuam in dies magis ac magis hominibus manifeſtando menſe Septembris proxime præterito horrendam invectivam adverſus veritates Fidei, in hanc ſanctam Synodum, ejuſque fautores & defenſores promulgavit, non correctionem ſeu emendationem proferens, ſed omnem incorrigibilitatem & pertinaciam oſtendens, atque propriis factis toti mundo manifeſtans) neceſſe eſt Eccleſiæ catholicæ de ſudenti & fideli paſtore providere, qui eate a perſecutionibus tam reprobi hominis defendat, fidemque conſervet, ac juſtitiam & veritatem tueatur, animaſque pretioſo Chriſti ſanguine redemptas, quas præfatus Gabriel ſeducere nititur, dirigat in viam ſalutis. Nam, ſicut res ipſa indicat, plura & majora ſcandala in dies evenirent, niſi per auxilium gratiæ Dei de remedio provideretur opportuno. Ad quod quærendum, & de idoneo paſtore providendum, neceſſitas Fidei maxime nos impellit. Volens itaque tandem hæc ſancta Synodus poſt maturam & longam expectationem exolvere debitum Domino Deo ſuo, & ſaluti atque neceſſitati ipſius Eccleſiæ (ut tenetur) providere, ad laudem & gloriam beatiſſimæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſtatuit, decernit & declarat, electionem Romani Pontificis fiendam & celebrandam eſſe pro hac vice per hoc ſacrum Concilium Baſileenſe ſeu ejus auctoritate, modis & formis infra ſcriptis.

Et primo, quod una cum dilectiſſimo Eccleſiæ filio Ludovico tituli ſanctæ Cæciliæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbytero Cardinali, Arelatenſi vulgariter nuncupato, præſente & præſidente ſacro Concilio, & aliis ipſius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ſi qui ante conſummatam electionem futuri ſummi Pontificis advenerint, & adhærentes huic ſacro Concilio, eidem electioni intereſſe voluerint, alii tam de Prælatis, quam ceteris honorabilibus Eccleſiaſticis viris, in ſacerdotio aut ſaltem diaconatus ordine conſtituti, uſque ad numerum triginta & duorum, per eandem Synodum ad prædictam electionem faciendam, in noſtra generali congregatione ac in ſeſſione publica nominandi & deputandi, poteſtatem habeant, prout ſecundum Deum & conſcientias ſuas eiſdem videbitur, hac vice libe-

Iſte Cardinalis Arelatenſis fuit Eugenio infenſiſſimus: hinc iſtæ tot acerbitates, ut videtur.

re

ANNO CHRISTI 1439.

re eligendi ſummum Pontificem auctoritate hujus ſanctæ Synodi, ita ut ille abſque ulla exceptione ab univerſali Eccleſia ſummus Pontifex habeatur, qui ab omnibus prædictis ſic debentibus pro hac vice eligere, aut ſaltem a duabus partibus ipſorum fuerit electus, & conſenſum (ut infra dicitur) præſtiterit. Nec valeat electio, niſi duæ partes prædictorum in ipſum electum conſenſerint & convenerint. Qui omnes pro hac vice eligere debentes, tanto attentius ſinceris mentibus & expurgatis conſcientiis idoneum & perutilem paſtorem eligere curent, quanto Eccleſiam in majoribus neceſſitatibus poſitam conſpiciunt, ad ſolum Deum oculos dirigentes, qui in diſtrictiſſimo examine de tanto & tam arduo negotio (ex quo pendet ſalus univerſalis Eccleſiæ) reddituri ſunt rationem. Ordinat inſuper, ſtatuit & decernit hæc ſancta Synodus, quod ſupradicti eligere debentes, die ſequente poſt nominationem eorum in congregatione generali, conveniant omnes in majori Eccleſia Baſileenſi, in qua Miſſa, & ſermo ſolemnes celebrentur & fiant (prout eſt de more fieri in die quando intratur conclave) tenebiturque eodem die publica ſeſſio, & ibi omnes ſuſcipiant Euchariſtiæ ſacramentum, ac juramentum præſtent quod in vigeſima tertia ſeſſione hujus ſanctæ Synodi extitit ordinatum. Quibus peractis, ſine redeundo in domos ſuas, intrent conclave ad hoc ordinatum in domo hujus civitatis Baſileenſis, in qua ſacra deputatio pro communibus teneri conſuevit, ad electionem hujuſmodi celebrandam, & conſequenter præſentandum ac intimandum, ceteraque faciendum, obſervandum & proſequendum, quæ in præſenti decreto expreſſa ſunt & quæ in ceteris hic non expreſſis, & alia decreta hujus ſanctæ Synodi, nec non aliæ conſtitutiones & ordinationes, videlicet tam in corpore juris clauſæ, quam extravagantes, (quæ hactenus obſervari conſueverunt) de Cardinalibus & aliis electoribus Romani Pontificis ſtatuunt & decernunt, quæ omnia, ſalvis expreſſis in prædicto decreto, volumus in ſuo robore permanere, & etiam in prædictis ad eligendum pro hac vice deputatis & deputandis locum habere, quemadmodum de carnalibus in prædictis decretis, conſtitutionibus & ordinationibus ſtatutum & ordinatum reperitur, ſed nullum eiſdem expreſſis quovis modo præjudicium generare.

Concilii Baſileenſis ſeſſione 23.

quæ incipit: *Quoniam ſalus populi, &c. cum ſummo pontifici.*

Electus autem in Papam, præſentata ſibi electione, ſi præſens in hac civitate fuerit, per aliquos ex ipſis electoribus, etiamſi Cardinales non fuerint, vel extra civitatem per aliquos ex ipſis, vel alios ad hoc habentes mandatum ab eis, in præſentia notarii & ſaltem decem perſonarum requiſitus, teneatur infra diem naturalem ab hora requiſitionis, conſentire ac jurare modo & forma inferius deſcriptis, alioquin ejus electio pro infecta habeatur. Volumus autem, quod ſi contingeret ipſum electum hujuſmodi electionem non acceptare, ſeu ei non conſentire modo & forma & in tempore ordinatis, quod præfati ad eligendum ordinati ad alterius electionem procedant, priuſquam exeant conclave, ſi præfatus electus in hac civitate fuerit. Si fuerit extra civitatem, eo caſu infra triduum poſt notitiam habitam in Concilio, & per ipſum Concilium in congregatione generali declaratam, de recuſatione per electum facta, iterum intrent conclave pro electione alterius facienda omnibus modis & formis, ſicut ſuperius dictum eſt. Et ſi quis ipſorum a tempore primi ingreſſus conclavis in antea recederet a Concilio, vel decederet, aut impedimentum haberet per quod non poſſet electioni intereſſe, vel etiam conclave intrare nollet, alius loco ejus ſubrogetur de eadem natione per ipſos ad eligendum deputatos, aut per majorem partem ipſorum; qui habebit communicare & jurare, prout præfati deputati aut major pars ipſorum ordinaverit. Duretque poteſtas omnium & ſingulorum prædictorum abſque alia nova deputatione electorum, donec electio per eos facienda realiter per conſenſum electi ſortita fuerit effectum. Hanc autem formam & modum electionis approbat, ſtatuit, ordinat & decernit hæc ſancta Synodus pro hac vice. Et ad omnem ſcrupulum ſubmovendum, omnes & ſingulos in eadem Synodo præſentes & venturos, & qui ei adhærebunt, quantum ad hujuſmodi electionis opus & totalem effectum, ab omnibus ſententiis excommunicationis (ſi quas forſitan incurrerint) & quibuſcumque cenſuris a jure vel ab homine generaliter vel ſpecialiter, etiam a Conciliis Generalibus vel ſummis Pontificibus, promulgatis abſolvit, ipſoſque ad omnes actus in eadem Synodo agendos active & paſſive, quatenus opus eſt, habilitat, & habiles eſſe declarat, volens etiam ut ſpecialiter in omnibus ad eligendum deputatis aut deputandis (ut præmittitur) locum habeat Conſtitutio Clementis V. quæ ordinat ut nullus ex Cardinalibus cujuslibet excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti prætextu, a dicta electione repelli valeat, ceteris ejuſdem Concilii decretis in his quæ ſuperius expreſſa non ſunt ſemper ſalvis, ſupplens ex certa ſcientia & ex plenitudine poteſtatis omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſitan intervenerint in præmiſſis, ac etiam ſuſpendens omnia jura poſitiva in Conciliis Generalibus & a ſummis Pontificibus edita & ſtatuta, & ordinationes, conſuetudines & privilegia quibuſcumque conceſſa, & pœnas contra quoſcumque ordinatas, & eis derogans, in quantum effectum præſentis decreti impedire poſſent, quoquo modo in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque. Præterea cum neceſſitas rerum & circumſtantiæ temporis id expoſcant, ut hæc ſancta Synodus & ipſe ſummus Pontifex per Dei gratiam in proximo aſſumendus quam maxime unum ſint eadem caritate & unanimi conſenſu, quampluribus ad hæc urgentibus rationibus ordinat & decernit, ut electus in ſummum Pontificem, priuſquam aliquid grave in his quæ pertinent ad adminiſtrationem Papatus exerceat, inſignia coronationis ſuæ aſſumere debeat in loco hujus ſacri Concilii, ad quem, ſi abſens fuerit, infra terminum ſibi aſſignandum per deputatos ad eligendum, vel majorem partem eorundem, venire teneatur.

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439.

III.

Sequitur forma conſenſus, profeſſionis & juramenti præſtandi per ipſum electum in ſummum Pontificem.

In nomine Domini Amen. In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ego N. electus in Papam omnipotenti Deo, cujus Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorum principi corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere Fidem catholicam, ſecundum traditionem Apoſtolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum ſanctorum patrum, maxime autem ſanctorum octo Conciliorum univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini primi, & quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti item Conſtantinopolitani, ſeptimi item Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, nec non Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis, Conſtantienſis & Baſileenſis Generalium Conciliorum, & illam Fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare & prædicare, ritumque pariter ſacramentorum Eccleſiaſticorum Eccleſiæ traditum, omnimode proſequi & obſervare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione Fidei catholicæ & extirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, executione & obſervatione decretorum Conſtantienſis & Baſileenſis Conciliorum, ac pace in populo Chriſtiano. Juro etiam proſequi celebrationem Conciliorum Generalium ac confirmationem electionum, juxta decreta ſacri Baſileenſis Concilii. Hanc autem profeſſionem mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus ſum de hoc & aliis meis operibus rationem, pura mente ſuper altare offero, quam in primo publico conſiſtorio ſolemniter repetam. Datum ut ſupra.

IV.

Decretum inhibitionis, ne bona electi & eligentium rapiantur.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, ad perpetuam rei memoriam.

Cum ea quæ laudabiliter pro reprimendo conatu malignantium ordinata ſunt, nullatenus negligi deceat, ſed potius diligenti ſervari ſtudio, ſacrum canonem, dudum in Concilio Conſtantienſi editum adverſus illos qui bona electorum, ſeu etiam eorum qui famabantur de novo electi in ſummos Pontifices, rapere vellent, innovat hæc ſancta Synodus ſub hujuſmodi tenore: Omnis ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, ad id præſertim ad quod cupiditatis & avaritiæ * ſtimulis incitatur. Fiunt autem & factæ ſunt leges, ut earum metu humana refrenetur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, & refrenetur nocendi facultas. Cum itaque nonnunquam eveniſſe comperimus, quod electo Romano Pontifice, nonnulli ſub prætextu prætenſæ cujuſdam abuſivæ licentiæ, res & bona ſic electi, quaſi culmine divitiarum adeptq, falſo prætendentes occupanti concedi, nedum illius ſic electi, immo aliquando nonnullorum quos electos eſſe mendaciter confingunt, domos, res & bona Cardinalium, aut electorum Romani Pontificis, & aliorum in loco conclavis exiſtentium, etiam violenter invadunt, recipiunt, occupant & tranſportant, lucrifacta exiſtimantes: ex quibus (ſi permitterentur) plura pericula, ſcandala, rapinæ, furta, & nonnunquam homicidia ſequerentur. Nos igitur tam ſceleratæ temeritatis & audaciæ viam præcludere, & hujuſmodi periculis & ſcandalis obviare volentes, præfatum damnantes ſceleratum abuſum, talia fieri hoc edicto prohibemus: ſtatuentes quod quicumque cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, contra hoc præſumpſerint attentare, aut ad hoc auxilium, conſilium vel favorem præbere, pœnas quas in violentos raptores & occupatores hujuſmodi jura atque Apoſtolicæ & imperiales Conſtitutiones ſtatuunt, & eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant, a qua niſi per hanc ſanctam Synodum, aut futurum Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, & facta ſatisfactione, abſolvi nequeant, & omni officio, beneficio, privilegiis, ac dignitate Eccleſiaſtica & mundana, feudiſque & rebus aliis, ſi quæ aut quas in Romana vel aliis Eccleſiis obtinebunt, ſint privati, & inteſtabiles active & paſſive exiſtant: civitas vero quæ in præmiſſis culpabilis fuerit, Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: huic adjicientes ſanctioni, ut domini temporales rectoreſque & officiales civitatis vel loci, ubi electionem Romani pontificis contigerit celebrari, illa imminente, præmiſſa fieri ſub gravibus pœnis publice & realiter prohibeant, & prohibitionem diligenter faciant obſervari, ceteris conſtitutionibus circa talia editis in ſuo robore duraturis. Et quia nunc imminet electio Romani pontificis, per hanc ſanctam Synodum ſeu ejus auctoritate celebranda, ubi obſervatione & executione præfatæ conſtitutionis opus eſt, nos omnia & ſingula prædicta agendi & exequendi illis perſonis tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus, quæ poſtmodum in noſtra cancellaria nominabuntur, plenam & liberam committimus & concedimus facultatem & poteſtatem, decernentes litteras ſuper hoc fieri cum cenſuris & aliis remediis juris, etiam cum invocatione brachii ſæcularis & clauſulis opportunis. Datum ut ſupra.

ANNO CHRISTI 1432.

V.

Ne tempore electionis fiat audientia.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, ad futuram rei memoriam.

Ne variarum rerum occupatio actum ſalubrem electionis futuri Pontificis impediat aut perturbet, decernit hæc ſancta Synodus, ut ad tam neceſſarium & tam ſalubre electionis negotium attentius procedatur, audientiam & omne cauſarum & litium exercitium in hoc ſacro Concilio, præter audientiam cameræ, a die quo deputati ad eligendum ſummum Pontificem intrabunt conclave, & deinceps uſque ad publicationem electionis ipſius ſummi Pontificis incluſive, ſuſpendenda eſſe, eademque hoc præſenti decreto ſuſpendit & prohibet, irritum decernens & inane quidquid

in

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 41.

* ſtimulo.

in contrarium fuerit attentatum. Datum ut supra

ANNO CHRISTI 1439.

SESSIO XXXVIII.

I.

Contra invectivam

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

IN Eſdra ſcriptum eſt: *Veritas magna & fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem invocat: cælum etiam ipſam benedicit: veritas manet, & invaleſcit in æternum, & vivit & obtinet in ſæcula ſæculorum. Non eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias: ſed quæ juſta ſunt facit omnibus injuſtis.* Cujus quidem veritatis fortitudinem dum impugnare conatur Gabriel, quondam dictus Eugenius Papa quartus, juſto judicio a papatu depoſitus, ſeipſum magis dejicit & proſternit. Qui nuper apud Florentiam (prout per ſummariam informationem accepimus) libellum quemdam, qui incipit, Moſes ſervus Dei, promulgavit, in quo prætenſam translationem præfatam hujus ſacri Concilii in Ferrariam, quam erroneam in fide pluribus decretis & Epiſtolis noſtris lucidiſſime declaravimus, nec non erectionem ſchiſmaticam conventiculi Ferrarienſis ſub nomine Generalis Concilii, hoc ſacro durante Concilio, in vim præfatæ translationis attentatam, majori ſemper cum pertinacia defendere & approbare conatur, adjiciens quod a recta linea per anfractus erroris exorbitavimus, quodque Concilium Conſtantienſe in malignum ſenſum, & a ſana doctrina penitus alienum pertraximus, in hoc quod declaravimus per ſeſſionem noſtram decimo ſeptimo Kalendas Junii proxime præteriti celebratam, tres veritates, quarum tenor ſequitur.

3. Eſd. 4.

Baſileenſis Concilii ſeſſione 33. quæ incipit, *Sicut una eſt.*

Veritas de poteſtate Concilii Generalis, univerſalem Eccleſiam repræſentantis, ſuper Papam & quemlibet alterum, declarata per Conſtantienſe & hoc Baſileenſe Generalia Concilia, eſt veritas Fidei catholicæ.

Veritas hæc, quod Papa Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentans, actu legitime congregatum, ſuper declaratis in præfata veritate aut aliquo eorum, ſine ejus conſenſu nullatenus auctoritative poteſt diſſolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt veritas Fidei catholicæ.

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 4. & 5. & in hoc Baſileenſi ſeſſione 2.

Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans eſt cenſendus hæreticus.

Conatur quoque ipſe Gabriel poſt prædicta per eum ſic aſſerta, ſub obſcuritatibus verborum mundum involvere, dicens ſe damnare & reprobare veritates prædictas ad ſenſum Baſileenſem, quem, inquit, facto demonſtravit, neque illum ſenſum explicans, nec in quo ſenſu eas approbare velit manifeſtans: quæ fortaſſis ideo ſubticet, quoniam manifeſte videt verba dictarum veritatum ita clara eſſe & aperta, ſicut ſunt, quod de nulla obſcuritate notari merito poſſunt, nec ad multiplices pertrahunt ſenſus: & per conſequens, quod ille primus ſenſus, juxta quem ſe dicit reprobare dictas veritates, nullatenus allegari poteſt. Hoc autem notum facimus univerſis catholicis, quod nullum ſenſum in his habet hæc ſancta Synodus, nec habere vult, niſi quem ſacra Synodus Conſtantienſis habuit in declarationibus ſuis, ſenſum verum & catholicum, quemque ſemper habuimus in declarationibus per nos factis, in ſecunda, undecima, duodecima, viceſimanona & aliis ſeſſionibus noſtris, ac Epiſtolis Synodalibus, pariter cum Cardinalibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Oratoribus principum, Abbatibus, doctoribus, qui in noſtro cœtu adfuerunt, fideliter & unanimiter credentibus, quod Concilium habet poteſtatem immediate a Chriſto, cui Papa obedire tenetur, prout veritas præfata in Concilio Conſtantienſi declarata, diffinivit, quodque hæc veritas eſt juris divini, quod Papa ipſe Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentans legitime congregatum, eo modo quo frequenter declaratum eſt, ſine ejus conſenſu diſſolvere, aut de loco ad locum transferre non poteſt: neque adverſus has veritates prævalere potuit Gabriel ipſe, qui prætenſam diſſolutionem hujus ſacri Concilii ſine ejus conſenſu prima vice per eundem Gabrielem attentatam, hoc ſacro Concilio eidem ex parte Dei omnipotentis præcipiente atque mandante, judicialiter revocare compulſus eſt, ac in ſua adhæſione eam declaravit nullam, irritam & inanem, ipſaque non obſtante Concilium legitime continuatum fuiſſe, & proſecutionem habuiſſe & habere debere, revocando etiam expreſſe litteras incipientes, Deus novit, quæ ſuo nomine factæ dicebantur, & adverſus hujus ſacri Concilii & aliorum Conciliorum auctoritatem varios errores continebant: item duas litteras ſuas incipientes, Inſcrutabilis, &, In arcano, alias etiam quaſcumque, ac quidquid per ipſum aut ſuo nomine in præjudicium aut derogationem hujus ſacri Concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum erat. Eccleſia catholica tunc in pace conquievit, tenens firmiter eſſe verum & catholicum, quod Papa abſque conſenſu Concilii ipſum diſſolvere, aut transferre non poteſt: cognoveruntque cuncti fideles, quod acquieſcere oportet judicio Generalis Concilii ſummum Pontificem, cum poſt tam diuturnam reſiſtentiam duorum annorum, quibus ipſam diſſolutionem idem Gabriel juſtificare conabatur, acquievit judicio ſacri Generalis Concilii, præſentans judicialiter coram eodem formam ſuæ confeſſionis, quemadmodum ſacrum Concilium ordinavit, revocando expreſſe (ut dictum eſt) quæcumque aſſerta per eum aut nomine ſuo in contrarium. Poſſuntque omnes catholici nunc videre, quanta plaga infertur Eccleſiæ Dei, ſi revocaretur in dubium illa declaratio facta in Concilio Conſtantienſi, vigore cujus & ineffabili ac inexpugnabili auctoritate depoſitio Joannis viceſimitertii, & privatio Benedicti a jure papatus (ſi quod habebant) ſic in ſuis obedientiis nuncupatorum, ac etiam electio Martini, cui ſucceſſit olim Eugenius, factæ ſunt, & a quibus conſequenter omnes creationes Cardinalium, & promotiones Prælatorum & aliorum ordinum & graduum Eccleſiaſticorum factæ ſunt, quantumcumque declarationis ejuſdem & auctoritatis datæ a Chriſto

Conſtantienſis Concilii ſeſſione 12.

ANNO CHRISTI 1439.

Sed plerique Cardinales ad Eugenium venia petita rediérunt; ſolo Arelatenſi Baſileæ manente.

sto Conciliis Generalibus vigor deperiret, si summi Pontifices possent Concilia, dum congregata essent, transferre de regione in regionem sine consensu ipsorum, & eisdem Conciliis præcipere ut dissolverentur aut discederent, etiamsi nollent, quoties liberet ipsis Pontificibus. Verum in hac reprobatione dictarum veritatum, quam idem Gabriel facit in præfato libello, intelligere possunt omnes fideles, quomodo jam id verificatur, quod a septem annis in sua duodecima sessione ipsius de ipso Gabriele prædixit hæc sancta Synodus, cum ait: Et, quantum ex ejus verbis factisque colligi potest, nil aliud prætendere videtur, nisi ut Ecclesiam pessundet, jusque sibi & successoribus faciat, non solum abrogandi ritum sacrorum Conciliorum, & ea pro libito dissolvendi, sed & ipsorum sacratissima decreta Spiritu Dei promulgata, a quibus status pendet universalis Ecclesiæ, irritandi & abolendi, & præsertim declarationem illam, quod in his quæ ad Fidem, extirpationem schismatis, & generalem reformationem Ecclesiæ in capite & in membris pertinent, quilibet, etiam papalis dignitatis, decretis Generalis Concilii subjicitur. Hæc in præfata duodecima sessione habentur, quæ nunc idem Gabriel aperte manifestat. Unde omnes intelligere possunt, quam juste hæc sancta Synodus hucusque eidem restitit. Conspiciunt animum obduratum, quo auctoritati Generalium Conciliorum factis & verbis resistebat, contemnendo etiam & violando voluntarie sacros canones pro salute animarum editos. De quibus ait Damasus Papa: Violatores canonum voluntarie a sanctis patribus graviter judicantur, & a Spiritu sancto, instinctu cujus ac dono dictati sunt, damnantur: quoniam blasphemare in Spiritum sanctum non incongrue videntur qui contra eosdem canones non necessitate compulsi, sed libenter (ut præmissum est) aliquid aut proterve agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste unum genus est blasphemantium Spiritum sanctum. Reprobat insuper præfatus Gabriel, & damnat suam depositionem, ad quam hæc sancta Synodus juxta dispositionem præfatæ veritatis in Concilio Constantiensi declaratæ, post longam expectationem & maturam examinationem judicialiter processit, propter hæresim, schisma, simoniacam notoriam pravitatem, perjurium, & contemptum, ac violationem assiduam Synodalium decretorum concernentium reformationem Ecclesiæ generalem in capite & in membris, quibus incorrigibiliter scandalizabat Ecclesiam Dei, a quibus quidem nequaquam se in præfato libello expurgat, sed convincia & maledicta in hoc sacrum Concilium & supposita ejus referre conatur, & sententiam in judicem ferre, a quo legitime condemnatus extitit. Et postquam per Ecclesiam hæreticus judicatus est, veros catholicos doctrinam ipsius Ecclesiæ invariabiliter tenentes hæreticos appellare præsumit, sicut mos est condemnatorum de hæresi, ut suis judicibus maledicere, & hæresim objicere soleant, cum veritate fuerint manifestissima superati. Ad quæ omnia pleniorem responsionem fecimus in responsione Synodali data in nostra Generali congregatione Nonis hujus mensis Octobris. Renovat etiam pœnas, quas adversus supposita hujus sanctæ Synodi, eo quod suæ prætensæ & erroneæ translationi non parebant, jamdudum

ANNO CHRISTI 1439.

Basileensis Concilii sessione 12. cujus initium est: *Sancta catholica Ecclesia*.

15. q. 1. *Violatores*. 10. q 1 *Hanc consuetudinem*.

anno præterito in conventiculo Ferrariensi promulgavit. Cum itaque ex dicto libello omnibus constare possit, quomodo præfatus Gabriel in crimine hæresis ac schismate, de quibus condemnatus est, se pertinacius obduratum reddebat, & magis se hæreticum comprobet, universis & singulis Christi fidelibus hæc sancta Synodus præcipit atque mandat, ut juxta verbum Mosis servi Dei dicentis, *Recedite a tabernaculis hominum impiorum*, a tabernaculo & consortio ac omni adhærentia ipsius Gabrielis, tanquam a Core, Dathan & Abiron auctoribus schismatis, recedant cum effectu, illumque omnino devitent, juxta præceptum Apostoli in Epistola ad Titum, qua dicit: *Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus*. Nam etiam juxta doctrinam Joannis in secunda canonica sua, Non habenti doctrinam Ecclesiæ nec est dicendum Ave. Omnesque huic divinæ sententiæ non acquiescentes merito pertimescere habent, quoniam in districto examine divini judicii reddituri sunt rationem, si participationem, adhærentiam & favorem dicto Gabrieli, per Generale Concilium condemnato tanquam hæretico, præstent. Et quoniam (ut ait beatus Gregorius) illa capitula recipi non debent, quorum damnantur auctores, ne ex doctrina præfati libelli, quem in confirmationem suæ hæresis & schismatis dictus Gabriel post suam condemnationem effecisse dicitur, quempiam fidelium in hac re seduci contingat, hæc sancta Synodus districtius inhibet, præcipit atque mandat omnibus & singulis Christi fidelibus, cujuscumque dignitatis, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, Pontificalis, aut alterius cujuscumque Ecclesiasticæ vel sæcularis, etiamsi universitates, communitates vel collegia fuerint, ne privatum libellum publicare, prædicare, approbare, seu defendere præsumant, seu eidem quovis modo assentire, credere, aut favere, vel eo uti, seu utentibus eo consilium, auxilium, vel favorem præstare, neque etiam prætensis censuris, seu sententiis innovationis, declarationis, damnationis, reprobationis, nuntiationis, confirmationis & dispositionis in eodem libello quomodolibet contentis, quas nullas ac nullius penitus roboris vel momenti esse decernimus & declaramus, obedire, attendere seu eas observare, aut vigore earundem seu aliorum quorumcumque mandatorum vel concessionum aut indultorum quascumque dignitates, etiamsi Cardinalatus, Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales fuerint, vel beneficia, aut alia quæcumque bona suppositorum hujus sanctæ Synodi & eidem adhærentium quovis modo impetrare, occupare aut detinere, etiamsi motu proprio eis concessa dicantur, vel ipsos sic impetrantes, occupantes, vel detinentes, ad possessionem eorundem recipere vel admittere, seu eos in eisdem sustinere quovis modo præsumant, sub pœnis fautoriæ schismatis & hæresis, nec non aliis pœnis excommunicationis, privationis ab omnibus dignitatibus, etiamsi (ut præmittitur) Cardinalatus, Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, aut Pontificales fuerint, beneficiis & officiis, & inhabilitationibus ad easdem, & interdicti, dudum in octava, tertiadecima, & vicesimanona, ac aliis sessionibus hujus sanctæ Synodi, in talia * facientibus promulgatis, quas

ANNO CHRISTI 1439.

Num. 16.

Tit. 3.

* facientes.

hæc ſancta Synodus innovat, & quas omnes & ſinguli prædicti ipſo facto incurrant, nec ab alio quam ab hac ſancta Synodo, præterquam in mortis articulo, valeant de prædictis abſolvi. Et ſi qui huic ſacro Concilio incorporati, aut ei adhærentes, vigore mandatorum præfati Gabrielis, olim Eugenii, poſt ejus ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali emanatorum, ſuis dignitatibus aut beneficiis quibuſcumque ſpoliati eſſent, aut ſpoliarentur in futurum, poſſint nihilo minus ſine aliæ cauſæ cognitione aut requiſitione alterius auctoritatis, poſſeſſiones hujuſmodi dignitatum & beneficiorum per ſe vel per alios reintrare & recuperare, aliis pœnis contentis in decretis noſtris ſemper in ſuo robore duraturis.

ANNO CHRISTI 1439.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono, Apoſtolica ſede vacante.

II.

Aliud decretum de electionibus.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Magna nobis eſt ſolicitudo, ut electiones paſtorum, quibus incumbit regere gregem Dominicum, rite celebrentur, &, quantum poſſibile eſt, cuncta removeantur quæ ipſarum puritati obviare poſſunt. Quia vero ſæpius contigit hactenus, monaſteriorum & Eccleſiarum Prælatis decedentibus, & eorum corporibus tumulatis, propter expectationem abſentium vocandorum ex locis longinquis, Eccleſias ipſas & monaſteria vacantia interim diſpendia plurima ſuſcepiſſe, & propter diuturni interim expectati temporis ſpatium varia rogamina & precum ſubornationes factas fuiſſe, unde Eccleſiis ſæpius magnæ jacturæ proveniſſe noſcuntur; ſtatuit & ordinat hæc ſancta Synodus, quod de cetero ad electiones de perſonis ad Eccleſiarum & monaſteriorum regimina faciendas, ubi abſentes hactenus vocari conſueverunt, non teneantur illi de capitulo vel conventu, in quo electio facienda fuerit, aliquos vocare abſentes in locis ultra duas diætas ab ipſa Eccleſia vel monaſterio diſtantibus exiſtentes, canonibus aliter diſponentibus, non obſtantibus quibuſcumque. Et idem in electionibus ad quaſcumque dignitates faciendas intelligatur. Per hoc tamen privilegiis, ſtatutis & conſuetudinibus illarum Eccleſiarum & monaſteriorum, in quibus ad ipſas electiones faciendas Prælati religioſi aut alii de aliis Eccleſiis aut monaſteriis vocandi ſunt, non intendimus in aliquo derogare. Prædicta quoque in caſu electionum duntaxat volumus intelligi, aliis caſibus, in quibus abſentes vocandi ſunt, in diſpoſitione juris communis remanentibus. Inſuper quoniam in modo & forma eligendi Eccleſiis & monaſteriis Prælatos, maxime cum in eorum electionibus per viam ſcrutinii proceditur, multa requiruntur a jure obſervanda, quorum omiſſio hujuſmodi electiones nullas reddit vel ſaltem annullandas, unde diſpendia & quamplurima diſcrimina eiſdem Eccleſiis & monaſteriis hactenus ſæpenumero evenerunt, & continuo in poſterum evenire poſſent, ad obviandum eiſdem diſcriminibus & diſpendiis, ſtatuit hæc ſancta Synodus, quod ſuperiores, ad quos earundem electionum ſpectat confirmatio, electiones quaslibet hujuſmodi, dummodo illas alias a majori parte capitulorum ſeu conventuum, Eccleſiarum & monaſteriorum hujuſmodi, prius tamen vocatis vocandis, & communione ſuſcepta, & juramentis præſtitis, primitus, juxta formam decreti noſtri deſuper editi de perſonis idoneis, celebratas cognoverint, ſuper reliquis formam concernentibus, juxta traditionem canonum, abſque tamen malitia & fraude omiſſis ad confirmationes hujuſmodi electionum procedere, & cum taliter electis, cum ipſarum qualitas & Eccleſiarum utilitas perſuaſerit, ut iidem in Eccleſiis & monaſteriis eiſdem præeſſe, ipſaſque in ſpiritualibus & temporalibus regere & gubernare ac diſpenſare poſſint & valeant. In poſtulationibus tamen quorumcumque nullatenus juramenta & communio, ſicut nec in electionibus, omittantur, conſtitutionibus eiſdem in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque.

ANNO CHRISTI 1439.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica ipſius ſanctæ Synodi, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono, Apoſtolica ſede vacante.

III.

Aliud decretum confirmationis nominatorum ad eligendum Papam, & deputatorum in conclavi.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Nuper in decreto noſtræ trigeſimæſeptimæ ſeſſionis ſuper electione Romani Pontificis promulgato, inter cetera ſtatuimus, quod una cum dilecto Eccleſiæ filio Ludovico titŭli ſanctæ Cæciliæ Cardinali, Arelatenſi vulgariter nuncupato, & aliis Cardinalibus ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſi qui ante conſummatam electionem advenirent, & ipſi electioni intereſſe vellent, alii trigintaduo tam de Prælatis, quam de ceteris honorabilibus Eccleſiaſticis viris aſſumerentur, qui pro hac vice auctoritate hujus ſanctæ Synodi ipſum Romanum Pontificem eligere haberent, ita ut ille ab univerſali Eccleſia ſummus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus omnium prædictorum fuerit electus, prout hæc omnia in prædicto decreto latius continentur, inter quos triginta duos nominavimus & elegimus dilectos Eccleſiæ filios, Thomam Abbatem de Dondraina, ordinis Ciſtercienſis, diœceſis Candidæ caſæ, Joannem de Segobia, Archidiaconum de Villaviſoza in Eccleſia * Ovetenſi, Thomam de Courcellis, canonicum Ambianenſem, in ſacra theologia magiſtros, committentes eiſdem plenariam facultatem eligendi, ſi vellent, ac aſſumendi ſecum unum, duos aut tres alios (prout eis videretur) qui aſſumpti & electi ſimi-

Baſileenſis Conc. ſeſſ. 37. quæ ſic incipit: Conſolabitur Dominus Sion.

* Onetenſi.

ANNO CHRISTI 1439.

similem & eandem secum potestatem haberent & facultatem, mandato, vice, & auctoritate hujus sacri Basileensis Concilii, nominandi & eligendi restantes electores ipsius futuri Romani Pontificis, & etiam alios officiarios pro conclavi necessarios, ita quod nullus per eos eligendus aut nominandus censeretur esse electus & nominatus, nisi a majori parte prædictorum eligentium nominatus esset & electus. Quibus injunximus ut reciperent & nominarent ipsos restantes electores ex toto corpore Concilii, habendo respectum ad nationes & deputationes in hoc sacro Concilio existentes, quantum fieri posset. Recepimusque ab ipsis tribus prænominatis juramentum, quòd eligerent viros timoratos & idoneos, quodque non revelarent electos per ipsos usque ad publicationem eorundem in Generali congregatione aut sessione, sed ipsam electionem sic per eos factam, clausam sub eorum sigillis, reponerent in aliquo loco tuto sub fida custodia, usque ad illam diem publicationis. Volentes autem tres prædicti deputati nostri commissionem sibi per nos factam exequi, coassumpto sibi dilecto Ecclesiæ filio Christiano de Gretez reginæ in theologia magistro, præposito Ecclesiæ sancti Petri in Bruna, Olomucensis diœcesis, die quinto Kalendas Novembris, in domo fratrum minorum Basileensium convenientes, elegerunt & nominarunt tam de Prælatis, quam de ceteris usque ad complementum numeri trigintaduorum, ipsis in eodem numero ex nostra ordinatione comprehensis, quos in certa schedula descripserunt, & eandem clausam sub sigillis eorum, in loco tuto sub fida custodia reposuerunt, usque ad diem publicationis fiendæ. Subsequenter vero die quarta Kalendas ejusdem mensis Novembris in nostra Generali congregatione ad hoc specialiter indicta, præfatam schedulam aperientes, nominationem & electionem sic per eos factam publicaverunt, in qua personæ infrascriptæ nominatæ & deputatæ sunt ab eisdem pro electoribus futuri Romani Pontificis, Joannes Archiepiscopus Tarentasiensis, Otto Dertusensis, Georgius Visensis, Franciscus Gebennensis, Ludovicus * Visensis, Bernardus Aquensis, Guilielmus Vercellensis, Georgius Augustensis, Joannes Eporediensis, Fredericus Basileensis, Ludovicus Taurinensis Ecclesiarum Episcopi, * Alerannus sancti Benigni Frustuarensis ordinis sancti Benedicti Eporediensis diœcesis, Jacobus de Segusio Ordinis sancti Benedicti Taurinensis diœcesis, Conradus de Lucella Cistercensis ordinis Basileensis diœcesis, Raimundus Conchensis ordinis sancti Benedicti Ruthenensis diœcesis, Petrus sancti Cucufatis ejusdem ordinis Barcinonensis diœcesis, Thomas de Dondraina ordinis Cistercensis Candidæ casæ diœcesis, Antonius Arularum ordinis sancti Benedicti Elnensis diœcesis monasteriorum Abbas, Joannes de Segobia Archidiaconus de Villavisoza in Ovetensi, Christianus de Gretz reginæ præpositus sancti Petri in Bruna Olomucensis diœcesis, Nicolaus Thibout pœnitentiarius Constantiensis Rothomagensis provinciæ, Thomas de Courcellis canonicus Ambianensis, Joannes de Valle rector parochialis Ecclesiæ de Plenuor Leonensis diœcesis in theologia magistri, Guilielmus Hugonis Archidiaconus Metensis legum doctor, fratres Joannes de monte Canuto præceptor domus sancti Antonii de Renverso Taurinensis diœcesis, Derzelaus Archidiaconus Cracovienſis, Bernardus de Bosco canonicus Ilerdensis, Frater Bartholomæus de Provanis præceptor domus sancti Antonii de Clavasio Eporediensis diœcesis, Joannes de Vuiler decanus Ecclesiæ Basileensis: Raimundus Albioli canonicus Turiassonensis decretorum, Henricus de Judæis legum doctores, Jacobus de Saltzburga licentiatus in jure canonico canonicus Ratisponensis, omnes suprascripti sunt in sacerdotio constituti.

Nomina vero personarum quas in aliis officiis necessariis pro conclavi deputaverunt, sunt hæc: Ludovicus Episcopus Lausanensis, pro locum tenente camerarii durante ipso conclavi.

Pro custodibus conclavis, Percevallus Bellicensis, Nicolaus Grossetanus Episcopi, Joannes sancti Michaelis de Cluſa ordinis sancti Benedicti Taurinensis diœcesis, Franciscus Abundantiæ ordinis sancti Augustini Gebennensis diœcesis monasteriorum Abbates, Franciscus de Fusce ordinis minorum magister in theologia, Wilielmus de Constantia legum doctor, canonicus Spirensis, Joannes de Turicella decanus Segobricensis, Theodoricus Nagel canonicus Rigensis.

Pro clericis ceremoniarum gratia, Æneas de Senis Tridentinensis, Michael Brunensis Belvacensis Ecclesiarum canonici, notarii Apostolici. Pro promotoribus, Hugo Barardi, Joannes * Slitzenrode. Pro procuratore fiscali, Robertus * Maignani. Pro soldano, Petrus de Atrio. Deinceps autem loco Bernardi Episcopi Aquensis, qui, allegatis per eum pluribus causis, ab ingressu conclavis & officio electionis, ad quod deputatus erat, se excusavit, habitis deliberationibus in sacris deputationibus, loco ejus in nostra Generali congregatione nominavimus & deputavimus Ludovicum Episcopum Massilienſem. Hanc itaque nominationem, electionem & deputationem tam debentium eligere summum Pontificem, quam officiariorum necessariorum pro conclavi, præsenti decreto eadem sancta Synodus approbat, & confirmat, eamque validam esse, atque in omnibus vim, robur & effectum habere decernit & declarat, supplens ex certa scientia & de plenitudine potestatis omnes & singulos defectus, si qui forsan intervenerint in præmissis.

Datum in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono.

Æneas iste postea fit Pius II. & damnat acta contra Eugenium.

* Sletzenrode.

* Magnianæ.

* *forte* Nicliensis.

* Alerannus

SESSIO XXXIX.

Confirmatio electionis Papæ electi.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans ad perpetuam rei memoriam.

DEUS patrum nostrorum & Dominus misericordiæ, qui fecit omnia verbo suo, etsi de omnibus a se creatis providentiam gerat, cuncta certo gubernans ordine, speciali tamen cura dilectam suam Ecclesiam semper dirigit, pro qua Unigenitum suum dedit, consolans eam jugiter per Spiritum Paracletum, qui ipsam in afflictionibus adjuvat, in persecutionibus confortat, in tribulationibus lætificat,

nec eam quibuslibet tentationibus sæculi hujus vinci aut superari permittit. In cujus glorioso nomine congregata hæc sancta Synodus, auctoritate duorum præcedentium Conciliorum & duorum Romanorum Pontificum, dum restaurationem legis * divinæ, & sacrorum canonum, reformationemque morum solicito perquisivit studio, simul etiam extirpationem hæresum, pacificationemque Christianorum principum multis prosequens laboribus, varias adversitates pertulit, & propter veritatem & justitiam plurimas persecutiones perpessa est. Adjuvante tamen virtute Dei, sedulo perseveravit in prosecutione sanctæ reformationis Ecclesiæ pro honore Dei & salute omnium animarum. Cum autem hoc opus felices progressus habere non posset, propter adversitates & resistentias plurimas, quas Gabriel, olim dictus Eugenius Papa IV. in contrarium opponebat, decreta salubria, & sacros canones contemnens & parvipendens, auctoritatemque sacrorum Conciliorum verbis & factis conculcans, determinationes Fidei catholicæ per Ecclesiam factas pertinaciter impugnando, & abusibus variis atque criminibus Ecclesiam Dei notorie & incorrigibiliter scandalizando, prout in processibus super hoc deductis latius continetur: ubi tandem apud eum nulla proficiebat admonitio, oportuit ad alia juris remedia recurrere, & a summo Pontificio, quod nimium damnose & inutiliter administrabat, eundem deponere. Post quam depositionem cum quatuor menses & amplius essent effluxi, considerantes quam gravibus sit * circumdata dispendiis, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, sicut exacti consideratio temporis edocet, ad electionem novi Pontificis procedere duximus, repetitis prius in nostra publica sessione trigesimaseptima illis quæ dudum de electione summi Pontificis in hoc Concilio fienda, in eventu vacationis sedis Apostolicæ ipso Concilio durante, in quarta & septima sessionibus ejusdem sanctæ Synodi statuta & ordinata fuerant. Et facta solemni declaratione, quod pro hac vice electio Romani Pontificis fienda & celebranda erat per hoc sacrum Basileense Concilium, seu ejus auctoritate, atque etiam ordinatione per decretum præfatæ trigesimæ septimæ sessionis, quod una cum dilectissimo Ecclesiæ filio Ludovico, tituli sanctæ Cæciliæ, Romanæ Ecclesiæ presbytero Cardinali, Arelatensi vulgariter nuncupato, præsente & præsidente in hoc sacro Concilio, & aliis ipsius sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, si qui ante consumatam electionem futuri Romani Pontificis advenirent, & huic sacro Concilio adhærentes, eidem electioni interesse vellent, alii tam de Prælatis, quam de ceteris honorabilibus Ecclesiasticis viris in sacerdotio, aut saltem in diaconatus ordine constituti usque ad numerum trigintaduorum, per eandem sanctam Synodum ad prædictam electionem faciendam, in Generali sua congregatione ac in sessione publica nominandi & deputandi, potestatem haberent, prout secundum Deum & suas conscientas eisdem videretur, hac vice libere eligendi summum Pontificem auctoritate hujus sanctæ Synodi: ita ut ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia summus Pontifex haberetur, qui ab omnibus prædictis sic debentibus pro hac vice eligere, aut saltem a duabus partibus ipsorum esset electus, & consensum suum juxta formam in eodem decreto ordinatam præstaret, secundum cujus decreti dispositionem trigintaduo Archiepiscopali, Episcopali, abbatiali dignitatibus, & graduum ac scientiarum titulis insigniti, nominati & deputati in nostra Generali congregatione, ac demum in sessione publica, quorum nomina, dignitates, gradus & ordines hic haberi volumus pro sufficienter expressis, die tertio Kalendas hujus mensis Novembris, celebrata missa solemni per præfatum Cardinalem Arelatensem, ac per singulos ipsorum susceptо divinæ Eucharistiæ sacramento de manu ejusdem Cardinalis, in præsentia totius cleri & populi, & juramentis solemnibus præstitis, ipsi pariter cum eodem Cardinali conclave intraverunt, in ea domo civitatis Basileensis, in qua deputatio pro communibus teneri consuevit. Ubi cum magna devotione septem diebus insistentes, quinque scrutinia successive de mane diversis diebus celebrata missa, & invocata Spiritus sancti gratia peregerunt. Et tandem facto quinto scrutinio ea hora, qua processio hujus sacri Concilii domum præfatam circuibat, cantando hymnum, *Veni creator*, &c. compertum est, religiosum & nobilem virum Amedeum ducem Sabaudiæ in solitudine Ripaliæ Gebennensis diœcesis, jam a pluribus annis in virtute continentiæ honeste conversantem, & virtutum Domino in spiritu humilitatis ac simplici & humili habitu deservientem, in summum Pontificem universalis & Romanæ Ecclesiæ esse electum, juxta præfati decreti nostri 37. sessionis dispositionem. Quæ quidem electio postmodum, aperta fenestra conclavis, fuit per prædictum dominum Cardinalem Arelatensem publice nuntiata, decantatoque, *Te Deum laudamus*, per omnes supra dictos ad eligendum deputatos, concorditer super electione ipsa Deum glorificantes, & orationibus convenientibus subjunctis, ipsi a conclavi exierunt in pluvialibus & mitris, aliisque habitibus condecentibus, prout statui uniuscujusque competebat, concomitantibusque Prælatis & aliis suppositis hujus sacri Concilii, ac processionibus omnium collegiorum & conventuum hujus civitatis Basileensis, cum reliquiis & decentibus ornamentis, populique multitudine copiosa, Ecclesiam majorem Basileensem adierunt, ubi ipsi Prælati, & alii de sacro Concilio unanimiter Deo gratias retulerunt. Iteratoque sæpedictus dominus Cardinalis Arelatensis in ambone, præsentibus omnibus electoribus deputatis, & in hoc consentientibus, atque idipsum approbantibus, retulit, quomodo ipsa electio rite & canonice fuerat celebrata, notariis Apostolicis qui in conclavi fuerant, etiam idem attestantibus. Quæ omnia considerans hæc sancta Synodus, & spem magnam gerens in Domino, quod præfatus Amedeus pro sapientia, experientia, justitia, clementia & ceteris virtutibus suis plurimos fructus salutis efficiet in popolo Dei, Fidem conservando, mores reformando, pacemque componendo inter principes Christianos atque populos, velut sanctitatis amator & pacis cultor, qui cum omnibus pacem, & cum nullo differentiam aut discordiam habere famatur, domui suæ bene & laudabiliter præpositus, grandiumque populorum prudentissimus gubernator, & in rebus Ecclesiasticis, & spiritualibus non mediocriter exercitatus, habita super hoc in quatuor deputationibus omnium suppositorum hujus

ANNO CHRISTI 1439.

* Domini.

* onusta.

Hic solus Cardinalis Arelatensis Basileensium adjutor fuit contra Eugenium.

Hic Amedeus postea sponte se abdicavit Pontificatu rogatus ab imperatore Friderico III.

jus ſacri Concilii concordi & unanimi delibe- ANNO CHRISTI 1439. ratione, & demum in Generali congregatione concluſione ſubſecuta, ipſam electionem laudat, recipit, & approbat, & ex abundanti & ex certa ſcientia hoc præſenti decreto ratificat & confirmat, declarans eundem Amedeum abſque ulla exceptione ab univerſali Eccleſia teneri, haberi & reputari debere, electum in verum & legitimum ſummum & Romanum Pontificem. Et hoc ipſum per præſentis decreti publicationem ad notitiam volumus deduci cunctorum.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo B trigeſimonono.

SESSIO XL.

I.

De conſenſu Felicis V. electi in Papam, tunc ducis Sabaudiæ.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1440. CUM (ſicut ait beatus Hilarius) proprium C Eccleſiæ eſſe ſoleat, ut tunc vincat, cum læditur, tunc intelligat, cum arguitur, tunc ſecura ſit, cum ſuperata videtur; arca enim per quam Eccleſia deſignatur elevata eſt in ſublime; confidit hæc ſancta Synodus, quod ille, qui poſt nubilum dat ſerenum, inclytam ſponſam ſuam ſuccedentibus turbationum fluctibus agitatam, oculo clementiori ex alto reſpiciet, non ferens eam in ſui nominis injuriam diutius conculcari. Ipſa etenim Synodus poſuit in Domino ſpem ſuam, & factus eſt protector ejus, nec miſericordiam ſuam abſtulit, qui variis adverſitatum generibus congrua appoſuit remedia, prementibus quidem gravibus calamitatibus, & irruentibus perſecutioni- D bus adverſus Eccleſiam ipſam & auctoritatem ejus, excitavit eandem ſanctam Synodum Spiritus Paracletus, ut ad electionem novi paſtoris & Romani procederet Pontificis, qui ſe opponeret murum pro domo Iſrael. Quæ quidem electio tandem cum ſolemnitate congrua in eadem Synodo rite & canonice celebrata extitit, de perſona ſanctiſſimi Felicis V. tunc Amedei ducis Sabaudiæ, ac decani militum in ſolitudine Ripaliæ Gebenneſis diœceſis, in humilitatis ſpiritu Domino famulantium, prout decreto 39. ſeſſionis dictæ Synodi ſuper hoc confecto plenius continetur: cujus tenor talis eſt:

II.

Sacroſancta, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Deus patrum noſtrorum, &c. Poſt cujus quidem decreti publicationem præfata Synodus dilectiſſimum Eccleſiæ filium Ludovicum, tituli ſanctæ Cæciliæ presbyterum Cardinalem, Arelatenſem vulgariter nuncupatum, de latere, & alios Legatos & Oratores ſuos, videlicet pleroſque Epiſcopos, Abbates, magiſtros & doctores juris ſacri & humani, nobilem virum Joannem comitem in Tyerſtein, protectoris dictæ Synodi Imperiali auctoritate deputati vicegerentem, & certos milites ad eundem electum tranſmittendos duxit, ut ipſi electionem præfatam præſentarent, & conſenſum ejus expoſcerent & requirerent, juxta formam in decreto 37. ſeſſionis præfatæ Synodi ſtatutam & ordinatam. Quibus quidem Legatis & Oratoribus in præfati electi præſentia conſtitutis, ipſumque præſentato ſibi die, videlicet Jovis, decimoſeptimo menſis Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono, decreto electionis prædictæ ex parte ejuſdem Synodi ſupplici precum inſtantia repetitis vicibus requirentibus, quatenus pro conſolatione Eccleſiæ Dei, in maximis his temporibus adverſitatibus & tribulationibus conſtitutæ, electioni hujuſmodi acquieſcere, & conſenſum præſtare, aliaque, ad quæ juxta decretum 37. ſeſſionis hujuſmodi tenebatur, facere & adimplere dignaretur, idem electus tunc in magna (ut cernebatur) ſpiritus anxietate conſtitutus, mœrore compreſſus, cum hinc deſiderium quietis, cui ſub ſuavi contemplatione, depoſita temporalium negotiorum cura, vacare delegerat in ſolitudine prædicta, retraheret, & humanæ conditionis infirmitas oneris & laboris magnitudinem refugeret, hincque univerſalis Eccleſiæ auctoritas & reipublicæ neceſſitas impelleret: & licet diutius trepidaverit, ignorans quid conſultius ageret in præmiſſis, poſt multiplices ſeorſum cum gravibus perſonis habitas conſultationes, metuens etiam (ut dicebat) ne ipſius ſic ad univerſalis Eccleſiæ & reipublicæ miniſterium neceſſitate cogente vocati contradictionis reluctatio divinam contra ſe indignationem provocaret, & gravioris forſan diſpendii in Eccleſia Dei occaſionem induceret, non honoris aut temporalium rerum cupidine ductus, ſed obſequendi neceſſitate impulſus, & affectu publicæ ſalutis procurandæ, in humilitatis ſpiritu tanti oneris ſarcinæ humeros ſuppoſuit, & ſe Apoſtolicæ ſolicitudinis jugo ſubmiſit, electionique de eo factæ genibus flexis, exortiſque lacrymis, etiam infra ſtatutum ad hoc in decreto 37. ſeſſionis hujuſmodi terminum, ad laudem Dei omnipotentis devote conſenſit, & humiliter acquievit, ac per dictum Cardinalem quo vocari vellet nomine interrogatus, (prout moris eſt in Romanum pro tempore Pontificem electo) Felix nomen duxit ſibi eligendum, chlamyde & caputio, quibus tunc utebatur, depoſitis, etiam genibus flexis, profeſſionem, juxta præfatæ 37. ſeſſionis continentiam atque formam emiſit, & propria manu ſubſcripſit, die & anno ſuperius expreſſis, cujus quidem profeſſionis tenor talis eſt. Felix V.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, E Patris & Filii, & Spiritus ſancti, ego Felix electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere Fidem catholicam ſecundum traditionem Apoſtolorum, & Generalium Conciliorum, & aliorum ſanctorum patrum, maxime autem ſanctorum octo Conciliorum univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini, quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti item Conſtantinopolitani, ſeptimi item Nicæ-

ANNO CHRISTI 1440.

Nicæni, octavi quoque Constantinopolitani, nec non Lateranensis, Lugdunensis, Viennensis, Constantiensis & Basileensis Generalium etiam Conciliorum, & illam Fidem usque ad unum apicem inviolatam servare, & usque ad animam & sanguinem confirmare, defensare & prædicare, ritumque pariter sacramentorum Ecclesiasticorum Ecclesiæ traditum omnimode prosequi & observare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione Fidei catholicæ, & extirpatione hæresum & errorum, reformatione morum, executione & observatione decretorum Constantiensis & Basileensis Conciliorum, ac pace in populo Christiano. Juro etiam prosequi celebrationem Conciliorum Generalium & confirmationem electionum, juxta decreta sacri Basileensis Concilii. Hanc autem professionem mea manu subscripsi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus suum de hoc & aliis meis operibus rationem, pura mente super altare offero, quam in primo publico consistorio solemniter repetam.

Quibus peractis, Cardinalis aliique Legati & Oratores prædicti juxta commissionem & potestatem eis traditam, ipsum electum, depositis sibi indumentis consuetis, per traditionem vestis albi coloris & annulli de papatu investierunt, & alba, pluviali, ceterisque ornamentis papalibus congruentibus induerunt, & in cathedra posuerunt. Ipse Cardinalis, aliique Episcopi, Prælati, principes, comites, barones, nobiles reverentiam & obedientiam Romanis Pontificibus exhiberi solitas sibi exhibentes, in processione solemni, cruce præcedente, more papali (ut decuit) ad Ecclesiam monasterii sancti Mauritii ordinis sancti Augustini in dicta solitudine constitutam processerunt. Et dum ipse electus fuit ante altare prostratus diu oravit, & hymni, *Te Deum laudamus*, decantatione finita, & Pater noster, & aliis suffragiis & collecta consuetis per dictum Cardinalem dictis, eundem electum inthronizaverunt, ipsum super altare majus dictæ Ecclesiæ elevantes. Demum ipse electus adstantibus ibidem solemnem benedictionem dedit, & Indulgentias concessit, in his omnibus decentibus & congruis solemnitatibus observatis. Quæ quidem præmissa omnia sex notariis publicis, & decem ad hoc specialiter requisitis testibus, plerisque Prælatis, principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, magistris, doctoribus & aliis insignibus & notabilibus viris ibidem præsentibus, & ista attestantibus, gesta fuere, prout in Instrumentis publicis, quorum tenores ipsa Synodus præsenti decreto habet, & haberi vult pro sufficienter expressis, plenius continetur.

III.

Declaratio quod domino Felici sit obediendum.

Præfata igitur sacra Synodus, quæ electionem Felicis, tunc Amedei, hujusmodi ejus solemni decreto cunctis Christi fidelibus publicari curavit, consensum per eundem electum dictæ electioni præstitum, ac summi Apostolatus acceptationem hoc præsenti decreto publicat, & ad notitiam deducit, & deduci vult singulorum, ipsasque electionem, acceptationem, consensus præstationem, professionem, investituram, & inthronizationem gratas & ratas habens, auctoritate universalis Ecclesiæ ex certa scientia approbat, roborat, & confirmat, decernens & declarans eidem electo tanquam unico, vero & indubitato Ecclesiæ Romanæ pastori, ab omnibus Christi fidelibus de necessitate salutis obediendum fore & debere obediri, ac eisdem Christi fidelibus, quacumque, etiamsi imperiali, Cardinalatus, Patriarchali, regali, Pontificali, Abbatiali, seu alia quavis Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, aut principatus, ducatus, marchionatus, comitatus, seu cujusvis alterius dominii titulo potiantur, nec non civitatum communitatibus, oppidorum, villarum, & locorum ac studiorum quorumcumque universitatibus, & Ecclesiarum tam metropolitanarum & aliarum cathedralium, quam collegiatarum capitulis, & monasteriorum conventibus, nec non Ordinum mendicantium generalibus ministris & provincialibus, ac quibuscumque aliis cujuscumque dignitatis, præeminentiæ, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, sub obtestatione divini judicii, nec non excommunicationis, suspensionis & interdicti, ac privationis omnium dignitatum, bonorum & officiorum Ecclesiasticorum & temporalium, juriumque, feudorum & beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcumque pœnis, quas & alias juris pœnas, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Generales ministri & provinciales magistri ac doctores, capitula, conventus, ceterique supranominati & alii Ecclesiastici quicumque mandatis hujusmodi inobedientes, seu in aliquo contravenientes, ipso facto incurrant. Ad ipsas vero pœnas contra reges, Principes, duces, marchiones, comites, barones, milites & alios dominos temporales & sæculares personas quascumque, quæ similiter inobedientes & rebelles fuerint, ipsa sancta Synodus universalis Ecclesiæ, seu ipse Felix sua Apostolica auctoritate procedere curabit, justitia mediante: Auctoritate Dei omnipotentis & ejusdem universalis Ecclesiæ districte præcipit atque mandat, quatenus eidem electo, vero & indubitato dictæ Romanæ Ecclesiæ pastori reverenter (ut tenentur) obediant & intendant. Et insuper omnia & singula indulta, litteras, processus, sententias, censuras & mandata prætensa per Gabrielem, olim Eugenium Papam IV. qui tanquam schismaticus, hæreticus & aliis diversis criminibus, quibus Ecclesiam Dei incorrigibiliter scandalizabat, irretitus, ab omni gradu, honore & dignitate papali per præfatam Synodum justo judicio depositus & amotus extitit, seu ejus auctoritate quomodolibet concessa, promulgata de facto, quæ præmissis obviare possint, prout sunt, cassa, irrita & inania, nulliusque roboris vel momenti fore decernens pariter & declarans, universis Christi fidelibus supradictis sub prænominatis & aliis in decreto depositionis & admonitionis dicti Gabrielis, quod incipit: Prospexit Dominus de excelso sancto suo, contentis, utpote fautoriæ schismatis & hæresis, & aliis etiam juris pœnis, quas contra facientes & rebelles ipso facto incurrant, inhibet ne præfato Gabrieli sic depositio & amoto, ejusque mandatis, nuntiis & litteris, aut exinde secutis processibus, sententiis & censuris prætensis quomodolibet obediant, pareant, seu ea exequantur, aut exequi faciant, seu procurent eidem Gabrieli seu nuntiis, mandatis, litteris, & prætensis processibus, sententiis & censuris suis hujusmodi utentibus, vel ea exequentibus assistentiam, auxilium, consilium

Basileensis Concilii sessione 34.

vel

vel favorem præstare præsumant, decretis aliis ejusdem Synodi in suo robore nihilo minus duraturis. ANNO CHRISTI 1440.

Datum Basileæ in sessione nostra publica, in majori Ecclesia Basileensi solemniter celebrata, quarto Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo.

SESSIO XLI.

In qua condemnantur quidam libelli scandalosi, &c. per Gabrielem, olim Eugenium Papam quartum, editi.

Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

* præcisis.

LIcet (ut sacrorum canonum aperte testatur auctoritas) condemnatis de hæresi & ab Ecclesia Dei * sejunctis nulla super catholicos judicandi sit attributa vel permissa potestas, ac fidelibus christicolis quævis illorum communio sub gravissimis juris divini pariter & humani pœnis sit penitus interdicta: quia tamen, invalescente hominum malitia, ac humani generis inimico, omnium hæresum satore procurante, plerumque nonnulli taliter damnati sic suos obdurant animos, in sua pertinacia gloriantes, universalem Ecclesiam ac sibi devotos sub prætenso colore judicialis sententiæ libellis, scandalis & contemptibus plenis in universo afficere & perturbare non verentur: non solum debitum, sed & necessarium reputamus, ut contra damnabiles hujusmodi ausus debita ordinemus antidota, dignaque animadversione contra talium fautores arctius exurgamus. Nuper siquidem, dum Gabriel, olim Eugenius Papa IV. nuncupatus, multiplicia & enormia crimina universalem Ecclesiam Dei scandalizantia, quæ adeo notoria erant quod nulla tergiversatione celari poterant perpetraverat, & Ecclesiam audire, ac præceptis statutis & ordinationibus Synodalibus obedire contemneret, hæc sancta Synodus necessarium esse judicans, ut cui pia non proderat correctio, debita non parceret abscisio, postquam in multa longanimitate, patientia & mansuetudine, post plures admonitiones, expectaverat eundem ut salutarem emendationem & criminum prædictorum correctionem efficeret, tandem cum amplius differre non posset, quo minus Fidei catholicæ & saluti universæ Christianæ religionis sub auxilio Spiritus Paracleti provideretur, eadem sancta Synodus in sessione publica Basileæ septimo Kalendas Julii anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimonono solemniter celebrata, per suam sententiam inter alia dictum Gabrielem fuisse & esse notorium & manifestum schismaticum & hæreticum, ac diversis aliis criminibus universalem Ecclesiam scandalizantibus, irretitum, eumque propterea a Papatu & Romano pontificio ipso jure privatum esse declaravit, pronuntiavit, ac ipsum ab eisdem amovit & deposuit, inhibendo singulis fidelibus sub gravibus pœnis tunc expressis, ne eidem Gabrieli sic privato & depositio tanquam summo Pontifici obedirent, parerent, vel intenderent, aut eum quovis modo sustinerent, aut receptarent, aut auxilium, consilium, vel favorem præstarent, prout in sententia & decreto nostris desuper confectis plenius continetur. Cum autem (sicut accepimus) nuper quædam famosa scripta, scandolosa, injuriosa, schismatica, a Fide devia, & hæretica, quam ipse sententiam diffinitivam appellat, quæ incipit: Quoniam sanctorum patrum sententia, &c. per quam dictus Gabriel inter alia sanctissimo domino nostro Felici V. in Romanum Pontificem electo, vero, unico & indubitato Christi vicario, & ejus Felicis V. electoribus, per hoc sacrum Concilium cum debita maturitate & providentia circumspecta ad hoc tunc ordinatis, ac aliis qui conclave pro electione Romani Pontificis in hac sancta Synodo ingressi fuerunt, & in ea interveneruntque, eisque credentibus & adhærentibus convicia plurima & turbationes in suis personis, dignitatibus, beneficiis & rebus temere & calumniose inferre molitus est, decernendo & declarando eos fuisse & esse dignitatibus & beneficiis ac officiis suis privatos, & inhabiles ad eadem, licet de facto nomine ipsius Gabrielis emanaverit, & publicata fuerit in universalis Ecclesiæ & dicti Felicis V. ludibrium, dedecus & contemptum: nos attendentes quod illorum scripta recipi non debent, quorum damnantur auctores, & ne ex dicta scriptura prætensa, per quam idem Gabriel se pertinacius obduratum, ac magis & magis hæreticum, & omni crudelitate repletum comprobat, quempiam fidelium in hac re seduci ac turbari contingat, hæc sacrosancta Synodus volens (ut tenetur) super hoc salubriter providere, prætensam scripturam, ac quidquid ex ea secutum est, declarat fuisse & esse omnino irrita & inania, nullumque debuisse ac debere sortiri effectum, seu nocumentum vel * damnum afferre cuiquam, vel quomodolibet attulisse, ipsaque quatenus processerunt de facto, & quæ in posterum sequi possent, in irritum revocat, cassat & annullat. Inhibet quoque, mandat, atque præcipit universis & singulis Christi fidelibus, cujuscumque status, gradus, ordinis, dignitatis, vel conditionis fuerint, etiamsi Imperiali, regali, ducali, Cardinalatus, Patriarchali, Pontificali seu alia quavis Ecclesiastica vel mundana dignitate præfulgeant, ac civitatibus, universitatibus, communitatibus, villis, oppidis, castris & collegiis quibuscumque sub fautoriæ schismatis & hæresis ac excommunicationis, quoad singulares, interdicti vero quoad civitates, universitates, communitates, villas, oppida, castra & collegia prædicta, nec non privationis omnium & singulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, privilegiorum, & bonorum Ecclesiasticorum & mundanorum, ac inhabilitationis ad eadem, aliisque in dicto ceteris nostris decretis contentis pœnis, quas contra facientes & rebelles ipso facto incurre volumus, ne scripturam & in ea contenta hujusmodi acceptare, publicare, prædicare, approbare seu defendere, aut eisdem quovis modo consentire vel favere, nec eis obedire, seu ea attendere vel observare, seu aliarum quarumcumque prætensarum (privationum ac processuum inde secutorum, etiam quascumque censuras continentium per ipsum Gabrielem damnatum factorum, aut forsan in posterum faciendorum) prætextu, dignitates, beneficia, personas, res & bona Felicis V. electorum, & aliorum in eadem prætensa scriptura quoquo modo comprehensorum, quovis modo impe-

ANNO CHRISTI 1440. Sententia Eugenii IV. contra Felicem & ejus studiosos, &c.

* notam.

ANNO CHRISTI 1440.

petrare, occupare, invadere, perturbare, vel detinere, aut ipſos impetrantes, invadentes, perturbantes, capientes, vel detinentes ad poſſeſſionem eorundem, ſeu alias recipere, admittere, ſeu eos in illis ſuſtinere, aliaſque ipſis ac dictæ ſcripturæ ac in eis contentis, aliiſque præmiſſis aſſentientibus & illis utentibus, ſeu ea publicantibus & defendentibus, auxilium, conſilium vel favorem præſtare quoquo modo audeant vel præſumant, nec præmiſſa (quantum in eis eſt) executioni demandari permittant.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimo Kalendas Auguſti, anno a Nativitate Domino milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo.

SESSIO XLII.

De proviſione Felicis Papæ V.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

INſcrutabili divinæ altitudinis providentia ad * extollendum & conſervandum Dominici gregis agrum, in invocatione Spiritus ſancti adunatos inter multiplices nobis incumbentes ſolicitudines, illa propenſius nos angit & urget ut quæ pro Chriſtianæ religionis incremento & reipublicæ utilitate per nos ſummo ſtudio edita ſunt & decreta, votive dirigi & firmiter valeant adimpleri, & ut Romanus Pontifex decretorum hujuſmodi executor & conſervator præcipuus, illa tanto amplius tantoque liberius exequi poſſit & manutenere, ac alias felici regimini Eccleſiæ Dei ardentius intendere, quo congruæ proviſionis auxilio juxta ſui ſtatus exigentiam ab univerſali Eccleſia ſuffultus, incumbentia ſibi & ſuis onera expenſarum graviſſima commodius & facilius conſpexerit poſſe ſupportare. Cum itaque ſanctiſſimus dominus Felix Papa V. ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumptus, non mundanarum rerum cupidine ductus, cum patrimonium beati Petri & terras Romanæ Eccleſiæ, proh dolor! per alias tyrannides cerneret occupatas, allectus, ſed divinæ voluntati reſiſtere non volens, & Eccleſiæ Dei in tam gravi fluctuatione conſtitutæ, pie compatiens, jugum tanti oneris pro Dei reverentia, Fidei conſervatione, & univerſalis Eccleſiæ conſolatione ſuis humeris ſuſcipiens, propriis derelictis, decreta hujuſmodi cum omni humilitate ſuſceperit, eaque & Fidem catholicam obſervare, & manutenere pure & ſimpliciter juxta mentem & tenorem eorundem profeſſus fuerit, ad proſecutionem totius boni reipublicæ & religionis Chriſtianæ, nec non ad defenſionem auctoritatis Generalium Conciliorum & decretorum prædictorum affectibus ſinceris anhelans, graviaque & importabilia expenſarum onera in diverſis & magnis Eccleſiæ Dei ingruentibus negotiis, præſertim pro executione illorum ſanctorum operum, propter quæ eadem ſancta Synodus congregata eſt, cum de patrimonio beati Petri aut aliunde nullam adhuc ſubventionem habuerit, hactenus ſubierit & pertulerit, ac graviora neceſſario dietim ſubire & perferre habeat, per quæ (ut confidimus & ſperamus) idem Felix Papa patrimonium hujuſmodi & terras Eccleſiæ recuperare, pacemque Eccleſiæ dare poterit, Domino concedente: attendens itaque ſancta Synodus, quod ſpiritualia ſine temporalibus diu ſubſiſtere nequeunt, præmiſſis & aliis diverſis rationabilibus & evidentibus cauſis permota, volens etiam quod in decreto ſuæ ſeſſionis duodecimæ tertiæ Idus Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio celebratæ, quod incipit: Sicut in conſtruenda domo, ordinatum eſt laudabiliter adimplere, hoc irrefragabili decreto uſque ad quinquennium a die datæ præſentium computandum, quintum, & deinde ad aliud quinquennium extunc proxime ſubſecuturum, decimum denarium veri valoris annui ſecundum communem æſtimationem quorumcumque fructuum, redditum & proventuum primi anni omnium & ſingulorum canonicatuum & præbendarum dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, præſtimoniorum, præſtimonialium portionum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura, ſæcularium & regularium, cujuſcumque conditionis, ordinis aut religionis fuerint, & quocumque nomine cenſeantur, etiamſi dignitates ipſæ Patriarchales, Archiepiſcopales, Epiſcopales, Abbatiales, prioratus, conventuales, ac in metropolitanis ſeu aliis cathedralibus majores poſt Pontificales, aut in collegiatis Eccleſiis principales & electivæ fuerint, a dicta die in antea, ſive per obitum, aut liberam ſeu ex cauſa permutationis reſignationem, vel alias quovis modo & qualitercumque, præterquam per privationem cauſa reformationis, aut reſignationem ſimplicem in foro conſcientiæ, ſeu per optionem præbendarum in Eccleſiis, ubi illarum optiones fieri conſueverunt, ubicumque in Romana curia, vel extra, vacantium oneribus neceſſariis illis pro tempore incumbentibus deductis, & quotidianis diſtributionibus, nec non & xenodochiis pauperum, hoſpitalibus in quibus hoſpitalitas actu tenetur, leproſariis quoque, & aliis in titulum beneficii concedi non ſolitis, duntaxat exceptis, a quibuſvis capitulis, collegiis, conventibus & perſonis Eccleſiaſticis & ſæcularibus, exemptis & non exemptis, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis ſeu conditionis exiſtant, illa pro tempore poſſidentibus, aut fructus, reditus & proventus hujuſmodi ex ſtatutis vel conſuetudinibus, commendis, ſeu alias quovis modo percipientibus pro una infra ſex, & alia medietatibus infra alios ſex menſes ejuſdem primi anni, ſanctiſſimo domino Felici Papæ V. ſuiſque collectoribus & ſubcollectoribus per eum deputandis, realiter & cum effectu perſolvendum, & per eos exigendum, levandum, colligendum & recipiendum, eidem domino Felici Papæ pro ſua ac Cardinalium & officialium prædictorum proviſione, auctoritate univerſalis Eccleſiæ tenore præſentium reſervat, conſtituit, deputat & aſſignat, ſtatuens & decernens capitula, conventus, collegia & perſonas ipſas ad ſolutionem quinti & decimi denarii hujuſmodi dicto domino Felici Papæ, ejuſque collectoribus & ſubcollectoribus modo præmiſſo faciendam, fore efficaciter obligatos. Quodque ſi infra unum menſem a die, quo collectores vel ſubcollectores hujuſmodi in Eccleſia cathedrali ſe quintum vel decimum denarium hujuſmodi ab illius debitoribus recipere paratos obtulerint & publicaverint quemlibet terminorum prædictorum ſequentium in ſolutione hujuſ-

* excolendum

ANNO CHRISTI 1440.

SESSIO XLII. ANNO CHRISTI 1440.

jusmodi, defecerint, negligentes seu remissi fuerint: singulares personæ, excommunicationis; capitula vero, conventus & collegia, hujusmodi suspensionis a divinis sententias eo ipso incurrant, a qua quidem excommunicationis sententia ab alio, quam a nobis aut dicto domino Felice Papa, seu cui ille id duxerit committendum, præterquam in mortis articulo constituti, nisi prius de tunc debito (ut præmittitur) denario eidem domino Felici Papæ V. ejusve collectoribus & subcollectoribus satisfecerint, aut desuper cum eis concordaverint, absolutionis beneficium nequeant obtinere: & si Capitula, Conventus, Collegia & personæ prædictæ excommunicationis & suspensionis sententias hujusmodi per tres menses, dictum mensem immediate sequentes, animo (quod absit) sustinuerint indurato, extunc eorum Ecclesiæ, Monasteria & loca ecclesiastico sint supposita interdicto, tamdiu & quousque a sententiis (ut præfertur) absolvi, & interdictum hujusmodi meruerint relaxari, non obstantibus quibuscumque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac statutis, usibus & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, locorum & ordinum quorumcumque juramento, confirmatione Apostolica vel quacumque alia firmitate vallatis, litteris quoque, gratiis, privilegiis, libertatibus, exemptionibus, indultis & concessionibus, capitulis, conventibus & collegiis prædictis, eorumque Ecclesiis, Monasterii, Prioratibus, dignitatibus, locis & personis, in genere vel specie, sub quacumque verborum forma, universalis Ecclesiæ Apostolica vel alia quavis auctoritate factis & concessis, etiamsi de eis & eorum totis tenoribus in præsentibus specialis & expressa mentio fienda foret, & quæ, quo ad hæc, eis nullatenus suffragari volumus cæterisque contrariis quibuscumque, aut si capitulis, conventibus, collegiis & personis prædictis communiter vel divisim, quomodolibet indultum existat, aut interim indulgeri contingat, quod ad solutionem seu præstationem denarii hujusmodi, aut cujuscumque alterius oneris aut subsidii non teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari, seu ipsi vel eorum loca interdici non possint, per litteras non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi eorumque Ecclesiis, Monasteriis, Dignitatibus, Beneficiis, locis, personis & ordinibus propriis mentionem. Vult tamen & assentit hæc sancta Synodus, quod si aliqua natio, regnum vel provincia modum provisionis hujusmodi sibi non convenire senserit, aut allegaverit onerosum, præfatus dominus Felix Papa, auditis illius rationibus, & considerandis debite ponderatis, cum eadem natione aut ejus personis (prout rationabiliter expedire videbitur) convenire & cum eis concordare possit: & quidquid cum eo in hoc sit conventum, aut concordatum fuerit, id ipsa sancta Synodus gratum & ratum perinde haberi decernit & declarat, ac si de hoc in præsenti decreto plena & expressa mentio haberetur. Quodque denarius prædictus, vacatione prædicta quotiescumque infra primum annum hujusmodi in quacumque natione occurrente, & eo durante, ultra semel nullatenus exigatur, nec quisquam ad illum solvendum amplius teneatur. Insuper vult & decernit hæc sancta Synodus, quod si qua Capitula, Collegia & Conventus, ac Ecclesiasticæ sæculares ve personæ, cujuscumque dignitatis, status, ordinis seu conditionis existant, fructus, redditus & proventus primi anni hujusmodi, aut aliquam illorum quotam sive partem ex statutis, consuetudinibus seu privilegiis aut alias quovis modo levare & percipere consueverunt, per hoc præfato domino Felici Papæ in exactione hujusmodi denarii nullatenus præjudicetur, districtius inhibendo Capitulis, Collegiis, Conventibus & personis ipsis sub sententiis & pœnis supradictis, ne illos vel illam in præjudicium dicti denarii pro eo anno quoquo modo petere vel exigere audeant seu præsumant. Per hoc tamen hæc sancta Synodus Capitulis, Collegiis, Conventibus & personis prædictis, quo minus annis dictum primum vacationis annum sequentibus illos & illam pro ea parte, quæ ob impositionem denarii hujusmodi eis defecerint, petere & exigere valeant, non vult nec intendit præjudicium generari. Præterea cum nonnulli nationis Germanicæ, apud nos constituti, nationem ipsam præ cæteris plus fore gravatam coram nobis allegaverint, si in ea denarius hujusmodi absque alia moderatione exigi deberet & levari; hæc sancta Synodus his & aliis rationabilibus causis mota, beneficia quæcumque & qualiacumque infra dictam nationem consistentia, valorem quinque marcarum argenti secundum communem æstimationem eorum necessariis oneribus deductis non excedentia, hoc decreto nullatenus includi, nec de illorum fructibus, redditibus & proventibus denarium hujusmodi solvi levarique seu exigi debere, decernit & declarat; volens & statuens quod si de vero valore in præmissis quandoque hæsitari contigerit aut contendi, collectores & subcollectores hujusmodi unam, & is cui solutio denarii hujusmodi pro tempore incumbit aliam, personas pro discussione dubii & contentionis hujusmodi eligere: &, si illas discordare contingeret, loci ordinarius, aut ejusdem in spiritualibus vicarius, seu officialis generalis: si vero occasione metropolitanæ vel cathedralis Ecclesiæ dubium aut contentio exorta fuerit casu discordiæ hujusmodi capitulum cum altera personarum sic electarum dubium hujusmodi habeant terminare: Quarum quidem personarum, ac in casu discordiæ hujusmodi ordinarii, seu ejus vicarii, & capituli prædictorum, sententiæ & determinationi partes hinc inde stare & parere sine omni contradictione debeant & teneantur. Cæterum hæc sancta Synodus collectoribus & subcollectoribus denarii prætacti pro tempore deputatis, sub obtestatione divini judicii & excommunicationis pœna, quam contra facientes incurrere vult ipso facto, districtius inhibet, ne quidquam ultra denarium hujusmodi a personis pro tempore solventibus & debentibus, prætextu schedulæ, quitantiæ seu liberationis per ipsum de eo quod sibi solutum fuerit factæ, petere vel exigere audeant seu præsumant: sed quod de competenti salario eis per cameram dicti domini Felicis Papæ assignando contenti remanere debeant, decernit, vult & ordinat: quodque collectores & subcollectores ipsi sic in exigendo denarium hujusmodi modum observent, quod personæ de indebito gravamine non immerito querulari cogantur: ac propterea calices, libri, jocalia & alia ornamenta Ecclesiastica nullatenus impignorentur, distrahantur, vel alienentur. Vult tamen & decernit eadem sancta Synodus,

ANNO CHRISTI 1440.

ne perſonas ſententiis prædictis pro tempore illaqueatas ultra modum in abſolutione obtinenda, ad curiam veniendo, gravari contingat, quod præfatus dominus Felix Papa V. collectoribus & ſubcollectoribus ipſis vel aliis (prout opus & expediens videbitur) perſonas ſic ligatas a cenſuris hujuſmodi abſolvendi, & interdicta relaxandi & tollendi, plenam & liberam concedat facultatem. Teneanturque ipſi collectores & ſubcollectores, ſolutione dicti denarii facta, Capitula, Conventus & Collegia, ac perſonas prædictas a ſententiis & cenſuris prædictis gratis & ſine aliqua difficultate abſolvere, interdictumque forſan poſitum ſimiliter tollere & relaxare. Pro cujus quidem abſolutionis, ſublationis & relaxationis litteris etiam ſigillatis, ſi prædicti eas habere voluerint, etiamſi per notorium fuerint ſubſcriptæ, ad ſolvendum ultra ſextam partem unius floreni de camera, nullatenus conſtringi valeant vel compelli. Eos autem qui contra fecerint, excommunicationis ſententiam incurrere voluit ipſo facto. Quodque poſt decennium a dicta die computandum aſſignatio proviſionis hujuſmodi ceſſet penitus & exſpiret: Capitulaque, Conventus, Collegia & perſonæ prædictæ ad ſolutionem denarii hujuſmodi ratione dignitatum & aliorum beneficiorum prædictorum, ex tunc in antea vacaturorum, de cætero nullatenus teneantur. Decernit quoque omnes & ſingulos proceſſus, prenas, ſententias & cenſuras, quos & quas contra Capitula, Conventus, Collegia & perſonas hujuſmodi ob non ſolutionem ratione beneficiorum poſt decennium vacaturorum hujuſmodi, per quemcumque, etiamſi papali dignitate præfulgeat, quavis auctoritate fieri, ferri & promulgari contigerit, irritos & irritas, ac irritum & inane quidquid in contrarium ſcienter vel ignoranter fuerit attentatum.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, pridie Nonas Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo.

SESSIO XLIII.

ANNO CHRISTI 1441.

De viſitatione beatæ Mariæ virginis.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO XLIII.

INter aſſiduas militantis Eccleſiæ turbationes & procellas, quibus ipſa dietim affligitur, illa ſingularis jucunditas & egregia exultatio communitati fidelium relicta eſt, ut dominum creatorem noſtrum intimis præcordiis diligentes, eumdem in ſanctis ſuis devote glorificent. Per hoc enim & ipſe dominus, qui gratiam illis præſtitit, digne collaudatur, & ipſorum ſanctorum promptiora erga nos reddimus patrocinia. Quod quidem ſingulariter eſt agendum, cum calamitates irruunt, quæ abſque demeritis hominum non contingunt, ut per ipſorum ſanctorum preces & merita miſericordia domini ſuper peccatis hominum imploretur, & humanum genus ab imminentibus malis & innumeris periculis præſervetur. Inter autem omnes qui cæleſtem Regem pro nobis interpellent, præcipue ad glorioſiſſimam illam & omni laude digniſſimam Dei genitricem Mariam eſt recurrendum, quæ, quanto altior exiſtit, tanto humilius ad nos reſpicit, omnes ad ſe trahere cupiens pro quibus in utero geſtavit ſalvatorem. Hæc apud Deum quem ipſa peperit ſedula pro nobis advocata nos juvat, nos tuetur, nos protegit, nos exaltat; hæc omnibus qui ad eam recurrunt promptiſſimum exhibet patrocinium. Huic igitur ſanctiſſimæ Virgini etſi plures feſtivitates veneranda ſanctorum patrum antiquitas conſecravit, irruentibus tamen dietim majoribus mundi calamitatibus & anguſtiis, quæ ad expetenda ejuſdem Virginis auxilia vehementius urgent, jucunditatem illam ſibi cælitus datam non immerito convenit celebrari, dum Virgo eadem beatiſſima cæleſti edocta nuntio, & Spiritu ſancto duce, aſcendens cum feſtinatione in montana, humilem Zachariæ domum intravit. Jeſus enim qui in utero illius erat, feſtinabat adhuc in ventre matris Joannem poſitum ſanctificare. Et ipſa Virgo glorioſiſſima cognatam Elizabeth viſitans, non minus illam ſuavi quam fructuoſo ſalutavit alloquio. Maximam namque lætitiam fidelium mentibus debet ingerere excellens illud myſterium, quo matres illæ glorioſæ, totius ſalutis noſtræ ferentes primordia, tam familiariter inter ſe exultarunt, cum Virgo excellentiſſima de ſtirpe David Maria & veneranda inter filias Aaron Elizabeth invicem colloquuntur: quarum altera creatorem omnium & ſalvatorem noſtrum, altera præcurſorem Joannem geſtat in utero: & ſanctæ illæ miraculo matres effectæ divina inter ſe beneficia commemorant. Felix quidem illa conventio, & magnis divinæ gratiæ ſplendoribus illuſtrata, qua tales & tantæ in unum matres pariter adfuerunt; quarum altera Virgo ex Spiritu ſancto, altera ſterilis & in ſenectute conceperat, & utriuſque partum cæleſtis angelus prænuntiavit: qua Joannes adhuc maternis recluſus clauſtris venientem ad ſe dominum in Mariæ utero veneratur: qua repleta Spiritu ſancto Elizabeth conceptui Filii Dei & ſalvatoris hominum gratulatur; qua & ipſa prophetans beatiſſimam dixit Mariam quæ credidit, & revelata ſibi myſteria pandit: qua denique repleta ineffabili gaudio mater domini Maria, omnia in corde ſuo conferens, quæ vel prius ab Angelo, vel tunc ab Elizabeth perceperat, in canticum & laudem domini prorumpit. Nunc admirabilem Dei potentiam, qui reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, collaudat; nunc magnitudinem operum ejus glorificat, nunc refert miſericordiam, quæ a progenie in progenies ſuper ſe timentes diffunditur; nunc juſtitiam, qua ſuperbi dejiciuntur, & humiles exaltantur, magnificat; nunc promiſſionem Abrahæ & ſemini ejus factam, & jam nunc completam commemorat, ac quod ſe beatam omnes generationes uſque ad conſummationem ſæculi dicerent divina inſpiratione prophetavit. Eamdemque prophetiam ſic manifeſte videmus jugiter adimpleri, ut ſupervenientes generationes ipſam Virginem beatam & beatiſſimam magis ac magis merito dicere conentur. Quis igitur tantam lætitiam ſatis poterit explicare? Quis tanta myſteria condignis laudibus proſequatur? Quis hæc gaudia ſufficienter exponat, dum Joannes nondum natus exultat, Elizabeth adventu Virginis collætatur, Maria in myſteriis gaudet, clauſus in utero ſalvator a ſuo recognoſcitur præcurſore, lætantur angeli, cælum & terra jucundantur,

ANNO CHRISTI 1441.

tur, & tota Trinitas novis laudibus glorificatur? Hæc igitur gaudiorum magnitudo, ſpecialibus eſt extollenda præconiis. Hæc ſingularibus ſolemnitatibus celebranda, in qua & Dominum qui geſtatur in utero, & Virginem quæ portat, & ſterilem quæ concepit, & præcurſorem qui viſitatur, condecentibus proſequi debemus honoribus. In cujus commemoratione qui tribulati ſunt Mariam implorant, quæ gaudiorum hujuſmodi memor (ut ſperandum eſt) non ſolum ſupplicantes exaudiet, ſed ſicuti ex ſua clementia conſuevit, etiam ſupplicare volentium preces præveniet. Quæ conſiderans hæc ſancta Synodus, cum in hoc tempore tota, pro dolor! Chriſtianitas in laboribus & anguſtiis conſtituta cernatur, cumque fere ubique diviſiones & bella per humani generis hoſtem introducta vigeant, & ipſa etiam Eccleſia militans non mediocribus agitetur procellis, dignum eſſe judicavit, ſolemnitatem hanc quæ congrue Viſitatio beatiſſimæ Virginis appellatur, in ſingulis Chriſtianorum Eccleſiis celebrari, ut honorata in hac celebritate per pias & devotas fidelium mentes mater gratiæ & omnis conſolationis ſacerrima virgo Maria, benedictum Filium ſuum jam multis hominum peccatis offenſum, ſua interceſſione concilians, pacem & unitatem fidelibus largiatur. Ideoque ſtatuit & decernit eadem ſancta Synodus, ad honorem ipſius Virginis Dei genitricis, ut poſt expleta reſurrectionis Dominicæ, Pentecoſtes, glorioſæ Trinitatis, ſacri corporis Chriſti, beatorum Joannis Baptiſtæ, ac Apoſtolorum Petri Pauli ſolemnia, in quibus Eccleſia poſt ſolemnitatem Annuntiationis Dominicæ, quam præfata Viſitatio temporis ordine confeſtim ſequebatur, eſt occupata, per ſingulas Chriſtianorum Eccleſias, quolibet anno ſexto nonas Julii feſtum hujuſmodi Viſitationis glorioſæ Virginis celebretur. Hoc igitur ſolemne feſtum amplectantur Chriſti fideles, & omnes qui beatam Virginem ſingulari devotione proſequuntur, ſecum in hac ſolemnitate ſuæ exultationis congaudeant. Quam ut eo libentius in divinis honorent officiis, quo magis ſpiritualibus fuerint excitati muneribus, ipſa ſancta Synodus omnibus Chriſti fidelibus, qui matutinis, proceſſioni, ſermoni, miſſarum ſolemniis, vel primis aut ſecundis veſperis hujus glorioſæ Virginis feſtivitatis interfuerint, pro unoquoque officiorum prædictorum centum dies de injunctis pœnitentiis miſericorditer elargitur.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Kalendis Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo primo.

SESSIO XLIV.

ANNO CHRISTI 1442.

De tuitione ſuppoſitorum hujus ſacri Concilii.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

CATHOLICÆ Eccleſiæ ſanctis operibus continue intenti, ſi cunctis fidelibus in miniſtranda juſtitia nos deceat eſſe favorabiles & benignos, illos non immerito, pro Fidei orthodoxæ atque Generalium Conciliorum auctoritatis defenſione fideles impenderunt, & impendunt, juſtitiæ favoribus attollere debe-

A mus & munire præſidiis, quibus per nos mature facta decreta inſequendo, a *perverſi ambitioſorum illatis ſublevari, & inferendis moleſtationibus præſervari valeant, & ſic eorundem decretorum tranſgreſſorum, illorum præſertim qui nobis incorporati & hujus ſanctæ Synodi decreta manutenere & defendere juraverunt, contemptum puniri facere, ſicque erga ſingulos juſtitiam ordine debito exercere, ut alter in alterius injuriam non facile proſiliat: &, formidata in reprobis ultione, impiorum nocendi temeritas compeſcatur, & inter eos tuta ſit innocentium tranquillitas. Poſtquam dudum omnipotens Dominus nimium afflictam Eccleſiam ſuam ſponſam pietatis oculo

B reſpicere, & fidelium cordibus inſpirare dignatus fuerat, ut Synodus univerſalis duorum etiam Generalium Conciliorum auctoritate, & duorum ſummorum Pontificum ſucceſſive approbatione pro errorum hæreſumque extirpatione, ac Generali Eccleſiæ in capite & in membris reformatione, atque regum & principum, aliorumque catholicorum ad invicem diſſidentium pacificatione, in hanc civitatem Baſileenſem conveniret; nos tunc occurrentia, que nonnulli adverſus opera prædicta inferre conabantur, ac etiam futura quæ veriſimiliter inferri poſſent, impedimenta circumſpicientes, & ut illa, pro quibus conveneramus, communem Chriſtianorum ſalutem concernentia, ad

C fines optatos perduci, ac eis, per quæ directe & indirecte impediri, ipſique incorporati ab eis retrahi poſſent, obviare cupientes, per nonnulla ſalubria decreta ſtatuendo diffinivimus: Primo, quod nullus eidem Synodo per ſe vel procuratorem incorporatus aut incorporandus, etiam procurator ipſe, a tempore arrepti itineris animo veniendi ad ipſam Synodum ſine fraude continuati, pro quacumque cauſa tunc mota, vel in antea movenda, aut alia quavis occaſione, ad Romanam curiam, ſeu coram quocumque judice ordinario vel delegato, extra locum dictæ Synodi ea durante invitus trahi ſeu evocari, aut contra eum invitum procedi poſſet; decernentes extunc irritum &

D inane, nulliuſque roboris exiſtere vel momenti, quidquid in contrarium per quemcumque, etiam Romani pontificis auctoritate, attentari contigerit in futurum. Deinde vero, ut, ſi quis Eccleſiam cathedralem, dignitatem, beneficium, officium, penſionem, vel commendam alicujus ex incorporatis vel incorporandis, ſeu adhærentibus eidem Synodo, a Romano Pontifice vel quovis alio impetrare, aut etiam motu proprio conceſſum * acceptare attenta-

* attentare, præſumeret,

ret, non ſolum jure, quod in tali Eccleſia, dignitate, beneficio, ſe officio habere prætenderet, ſed etiam omnibus beneficiis eſſet ipſo jure privatus, & ad obtinendum beneficia in futurum inhabilis. Et ſucceſſive, videlicet ter-

E tio Idus Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, decrevimus, quod quicumque etiam per Romanum Pontificem, vel ejus auctoritate, in præjudicium, læſionem vel derogationem, ſeu injuriam dictæ Synodi, vel incorporatorum ſeu incorporandorum eidem per ſe vel procuratorem aut familiarium ſuorum, ſeu in eorum ſervitiis ubicumque exiſtentium, facta ſeu diſpoſita erant, fierentque & diſponerentur forſitan in futurum, titulum vel poſſeſſionem quomodocumque tangentia, ſive in Cardinalatus & Patriarchatus dignitatibus, aut in Prælaturis

cathedralium etiam metropolitanarum Ecclesiarum, monasteriis, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis, præstimoniis, commendis, unionibus, pensionibus, officiis & rebus Ecclesiasticis vel temporalibus, & circa ipsa aut alias quomodocumque & qualitercumque, etiamsi motu proprio, directe vel indirecte, essent ipso jure irrita & inania & pro infectis penitus haberentur, partes læsas extunc in pristinum statum reponendo, & per quemlibet judicem competentem reponi mandando: adjicientes, quod si prætextu talis concessionis ad aliquam occupationem deveniretur, nisi occupans infra decem dies, elapsis sexaginta diebus a dicta die tertio Idus Septembris, si per partem læsam foret requisitus, & a tali occupatione & turbatione realiter & pure desisteret, ac parti læsæ de perceptis post concessionem hujusmodi satisfaceret, ultra pœnas prædictas excommunicationis sententiam incurrat eo ipso; talium etiam concessionum executores eisdem pœnis subjacere decernentes, prout in ipsis decretis, quorum tenores & effectus haberi volumus pro expressis, plenius continetur. Verum quia, sicut clamorosa dictorum suppositorum querela didicimus, plerique ambitiosi, quorum effrenata cupiditas modum habere nescit, ad dignitates, beneficia & honores modis improbis adspirantes, ac per exquisitas vexationes dictorum incorporatorum, illos ab hujusmodi sanctis operibus retrahere satagentes, nonnullorum ex eisdem incorporatis & suppositis Ecclesias parochiales, metropolitanas, Episcopales atque monasteria, aliasque dignitates, commendas, pensiones, canonicatus & præbendas, officia Ecclesiastica, nec non jurisdictiones eisdem incorporatis & suppositis ratione Ecclesiarum, dignitatum & beneficiorum hujusmodi competentes, ac alias res & bona contra definitiones & prædicta, ac alia decreta nostra, quorum tenores & effectus similiter haberi volumus pro expressis, in auctoritatis Ecclesiæ & Conciliorum prædictorum vilipendium, dictorumque suppositorum grave præjudicium, non sine manifesta divinæ majestatis offensa impetrare, extorquere, invadere, acceptare, aut occupare, seu in illis propria temeritate se intrudere, dictaque suppositia illorum possessionibus & rebus spoliare privare, ac processus etiam pœnales contra eos facere, & fieri procurare, pensiones etiam * nonnullis ex dictis incorporatis super Ecclesiis cathedralibus aliisque dignitatibus & beneficiis Ecclesiasticis assignatas, aliosque fructus beneficiorum quæ ipsi incorporati obtinebant & obtinent, retinere, subtrahere, usurpare, & de illis satisfacere recusare & denegare, aliisque diversis injuriis in personis, bonis ac rebus prædictis illos affligere, atque concessiones, impetrationes & acceptationes hujusmodi in suarum perditionem animarum exequi non erubuerunt, prout adhuc non erubescunt; nos, quorum interest in præmissis opportunæ provisionis remedia adhibere, volentes statui universalis Ecclesiæ & suppositorum prædictorum indemnitati & quieti salubriter providere, decretis & deffinitionibus prædictis inhærentes, illaque innovantes, ac eis adjicientes hoc perpetuo Synodali decreto auctoritate universalis Ecclesiæ decernimus & declaramus, impetrationes, electiones, collationes, & * dispositiones quaslibet de dictis Ecclesiis cathedralibus, monasteriis, dignitatibus, commendis, * pensionibus, officiis & beneficiis, jurisdictionibus, ceterisque rebus & bonis prædictis, necnon processus prætensos omnes & singulos, quascumque etiam suspensionum, excommunicationum, interdicti, privationum, inhabilitationum, inhibitionum, aliasve sententias, censuras, & pœnas, seu processus alios cujuscumque qualitatis existant, in se continentes, adversus ipsa suppositia ac in eorum præjudicium, læsionem vel derogationem aut odium, ac contra prædicta & alia decreta nostra quomodocumque & qualitercumque promulgatos & factos, ac omnia inde secuta, tanquam de facto attentata (prout sunt) irrita, nulla & inania, nulliusque roboris vel momenti fuisse & existere, ac pro infectis haberi debere: nullum quoque ex eisdem suppositis, vel quemcumque alium illis innodatum fuisse, aut in antea innodari posse: impetrantes vero, seu detentores & occupatores, prætextu collationum, dispositionum, etiam motu proprio factarum, aut detentionum vel occupationum, de hujusmodi Ecclesiis, dignitatibus, beneficiis, officiis, jurisdictionibus, & bonis, in illis in quibus seu ad quæ ipsa suppositia ex nostris vel Apostolicis aliisve canonicis collationibus & provisionibus, aut alias quomodolibet jus habuerunt prout habent, quæ obstantibus obedientiæ diversitatibus, vel aliis legitimis impedimentis, contra suos adversarios causas inchoare, seu prosequi commode non potuerunt, etiamsi Ecclesiæ, dignitates, beneficia, vel res & bona hujusmodi trium annorum, vel alterius cujusvis longioris temporis spatio occupata fuerunt, aut coloratus prætendatur titulus prætextu etiam decreti nostri de pacificis possessoribus, quod incipit: Quicumque non violentius, quod contra ipsa suppositia in casibus præmissis locum habere non volumus, nullum titulum vel jus quodcumque acquisiviſſe, seu acquirere: ipsos etiam incorporatos nullum jus, titulum vel possessionem perdidisse, aut aliquod in jure eis competenti præjudicium generari potuisse, quo minus ipsi, quotiescumque opportunitas ad id se obtulerit, possessionem Ecclesiarum cathedralium, dignitatum, beneficiorum, vel aliorum prædictorum, quibus spoliati extiterunt, per se vel alium seu alios absque alia causæ cognitione, seu alterius auctoritatis requisitione, continuare, eorum quoque, super quibus sententiam vel sententias, quæ partibus per se vel procuratorem præsentibus, & usque ad finem se defendentibus, in rem transiverint judicatam, apud nos contra suos adversarios obtinuerint, illorum & præsentis decreti vigore possessionem adipisci & intrare & super illis, de quibus possessionem nondum habuerunt, & actionem intentare, & jus suum prosequi valeant. Spoliatos insuper aliorum & præsentis decretorum nostrorum auctoritate in illum statum pristinum, in quo ante spolium, occupationem seu novitatem hujusmodi erant, perinde ac si factæ non fuissent, repositos & restitutos esse. Impetrationes autem & concessiones etiam motu proprio de Ecclesiis cathedralibus, monasteriis, dignitatibus, commendis, pensionibus, seu cujusvis qualitatis beneficiis, aut aliis rebus vel bonis (ut præfertur) factas, viribus vacuas: nec non illos qui eas acceptare præsumpserunt, cujuscumque status, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, aliave Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, jure quod in eis habere prætendebant, &

aliis

ANNO CHRISTI 1442.

ANNO CHRISTI 1442.

Basileensis Conc. sess. 21.

* nonnullas.

* dispensationes.

* provisionibus.

aliis beneficiis omnibus, privatos, ac ad alia A & pro tertia æqualibus partibus mediato vel

ANNO CHRISTI 1442.

in posterum obtinenda inhabiles fore. Illos vero ex eis, qui prætextu talium concessionum & impetrationum ad aliquam occupationem processerunt, & ut ab hujusmodi occupationibus & perturbationibus desisterent, juxta tenorem decreti nostri quod incipit, Ut sacri, requisiti, talibus requisitionibus non paruerint, ultra prædictas, excommunicationis, nec non earundem impetrationum & concessionum receptores & executores, quoad singulares personas, easdem sententias & pœnas: quo vero ad nobis incorporatos, qui (ut præfertur) huic sanctæ Synodo juraverunt, & in præmissis auxilium, consilium vel favorem præbuerunt, perjurii reatum incurrisse & de beneficiis, quibus ratione præmissorum (ut præfertur) privati existunt, per eos, ad quos spectat, hujus decreti auctoritate libere disponi posse, similiter decernimus & etiam declaramus. Et ut metus pœnæ meta sit præsumptionis, omnibus & singulis cujuscumque dignitatis (ut prædictum est) existant, qui aliquam Ecclesiam cathedralem, etiam metropolitanam, aliamve prælaturam, dignitatem, commendam, pensionem, officium aut beneficium Ecclesiasticum, seu etiam, ut supra designata, jurisdictionem, res & bona prædicta quæcumque, cujuscumque qualitatis existant, eorundem incorporatorum & suppositorum, omnibus & singulis cujuscumque dignitatis (ut prædictum est) existant, qui occupant & detinent, seu etiam occupabunt & detinebunt forsitan in futurum, ultra prædictas & alias tam per nostra quam aliorum Generalium Conciliorum decreta, sanctionesque canonicas, inflictas (quas occasione præmissorum incurrisse noscuntur) pœnas, sub excommunicationis, nec non perpetuæ infamiæ pœnis, quas quemlibet contra facientem incurrere volumus ipso facto, præcipimus atque mandamus, ut infra duorum mensium a data præsentis decreti, vel etiam interim infra duodecim dierum spatium, a tempore quo illius notitiam habuerint computando, ab omnibus & singulis occupationibus & perturbationibus per eos sic factis penitus desistant, ac Ecclesias, dignitates, commendas, pensiones, officia, beneficia, atque res & bona prædicta, quibus dicti incorporati spoliati fuerint, aut super quibus sententiam vel sententias, quæ partibus per se vel procuratorem præsentibus, & usque ad finem se defendentibus, in rem transiverunt judicatam, obtinuerint, illorum possessionem liberam & vacuam dimittant: nec non de perceptis, & qui durante occupatione hujusmodi percipi potuissent, fructibus, expensis, & interesse propterea passis, partibus læsis ac etiam de pensionibus (ut præfertur) assignatis, nec non beneficiorum eorundem incorporatorum fructibus, ac aliis rebus & bonis prædictis integre & realiter satisfaciant, aut cum eis amicabiliter concordent. Quod si facere contempserint, ac pœnas prædictas damnabiliter incurrere, illisque per alium mensem, duobus mensibus lapsis, aut duodecim diebus prædictis insordescere non formidaverint, extunc ultimo mense hujusmodi lapso, (cum crescente contemptu crescere debeat & pœna, & Ecclesia non habeat quid ulterius faciat) si singularis persona, decem; si vero universitas aut capitulum, aut aliud collegium seu communitas fuerit, triginta marcarum auri pro una cameræ Apostolicæ, ac pro alia parti læsæ,

Basileensis Conc. sess. 13.

immediato domino civitatis vel loci, in qua seu quo Ecclesia, dignitas, beneficium commenda, officium, vel res hujusmodi, extiterit, si vices suas impendere voluerit, alioquin cuicumque alteri operam efficacem ad id præstanti pro labore applicandarum, pœnas incurrat eo ipso. Interim vero non minus Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, ceterique ordinarii seu collatores, etiamsi capitula, universitates vel collegia fuerint, aliæque personæ, ad quas Ecclesiarum cathedralium electio, nec non dignitatum, beneficiorum, officiorum & aliorum prædictorum collatio, præsentatio, provisio, seu quævis alia dispositio, communiter vel divisim pertinet, infra simile duorum mensium vel duodecim dierum & unius alterius mensis a fine duorum mensium vel duodecim prædictorum dierum computandum spatium, postquam pro parte illorum quorum interest fuerint requisiti, sub omnibus & singulis superius designatis & pecuniariis pœnis, quas contra facientes & rebelles etiam ipso facto incurrere volumus, omnibus etiam majoris excommunicationis vel defectus tituli, aliisque exceptionibus, oppositionibus, & subterfugiis cessantibus & rejectis, & absque quarumcumque causarum cognitione, quam eis & aliis quibuscumque judicibus Ecclesiasticis & secularibus sub eisdem pœnis & casibus præmissis penitus interdicimus, electiones, collationes, * præsentationes, & quasvis alias dispositiones modis præmissis præsumptas, præsentis decreti auctoritate, sicuti de facto processerunt, de facto retractent & annullent; impedimenta præstita submoveant, occupatores ab occupatis expellant, & de perceptis fructibus, & qui percipi potuissent, nec non expensis & interesse prædictis, etiam per incarcerationem personarum occupantium, si opus fuerit, satisfieri, ac partes læsas in eum statum, in quo occupationem seu factam novitatem hujusmodi fuerant, reponere & redintegrare procurent: vasalli insuper & quicumque debitores & subditi Ecclesiarum cathedralium, dignitatum, beneficiorum, commendarum, & aliorum prædictorum, nullatenus occupatoribus prædictis, sed eisdem incorporatis & suppositis spoliatis, ut prius obediant & pareant in omnibus, ipsique debitores de fructibus, redditibus, provenientibus, juribus, & obventionibus Ecclesiarum, dignitatum, beneficiorum ac aliorum hujusmodi sub excommunicationis pœna, quam contra facientes incurrere volumus ipso facto, respondeant, & integre satisfaciant, vel cum eis amicabiliter concordent. Quod si facere neglexerint, & intrusis de fructibus & juribus hujusmodi respondere præsumpserint, tales a debito nullo modo liberatos fore, sed incorporatis (ut præfertur) spoliatis realiter teneri decernimus. Præterea si Archiepiscopi ceterique prænominati præmissa non adimpleverint, eisque non paruerint cum effectu, extunc lapsis duobus mensibus vel duodecim diebus, & adhuc alio mense prædictis, Ecclesiæ civitates, & alia loca, in quibus talia, Ecclesiæ, dignitates, beneficia, aliaque prædicta, fuerint (ut præmittitur) occupata, tamdiu Ecclesiastico subjaceant interdicto, quousque rebelles prædicti per Ecclesiasticam vel sæcularem fuerint potentiam a civitate vel loco expulsi, aut mandatis nostris hujusmodi fuerit satisfactum, quibus expulsis, vel (ut præfertur) satisfacto, divina possint

* reservationes.

offi-

officia reſumi & continuari. Quæ omnia & ſingula etiam in pendentibus per appellationem, vel alias locum habere volumus & decernimus. Porro in caſu non partitionis, liceat interim dictis incorporatis & ſuppoſitis poſt lapſum duorum menſium aut duodecim dierum prædictorum, brachii ſæcularis, nec non rectorum & officiariorum civitatis vel loci hujuſmodi auxiilum invocare, quos etiam in ſubſidium juſtitiæ præſentis decreti tenore invocamus, requirimus & monemus, ut ipſi poſt ſimile duodecim dierum ſpatium, a tempore requiſitionis ſuper hoc eis factæ computandorum, auxilium, conſilium, potentiam & favores poſſibiles, ſub excommunicationis & privationis privilegiorum, quæ ab Eccleſiis obtinent, pœnis, quas eos, niſi fecerint quæ mandamus, incurrere volumus ipſo facto, præſtare non poſtponant, quorum potentia & auxilio præfatis ſpoliatis Eccleſiarum, dignitatum, beneficiorum, officiorum, rerum & bonorum prædictorum poſſeſſionem, tam ejuſdem decreti, quam propria auctoritate, ac etiam per potentiam intrandi & continuandi, ac intruſos ſuos expellendi, plenariam concedimus poteſtatem & facultatem. Omnes autem Chriſti fideles quacumque, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, vel alia Eccleſiaſtica ſeu mundana præfulgeant dignitate, qui præſens decretum temere violare, aut illius executionem denegare, ſeu directe vel indirecte impedire, ac partibus adverſis adhærere vel favere, ſeu eorum aliquem receptare, defendere, aut tueri præſumpſerit, quoad ſingulares perſonas, excommunicationis, nec non trium: quo autem ad capitula, univerſitates & collegia, Eccleſiaſtici interdicti & decem marcarum auri (ut ſupra dictum eſt) applicandarum, pœnas incurrere decernimus eo ipſo. Ceterum, quia præterita nos commonent futuris cautius obviare periculis, præſentis decreti tenore ſub interminatione divini judicii, & ſub excommunicationis, privationis, inhabilitationis, pecuniariis & aliis ſuperius expreſſatis pœnis, quas ipſo facto quemlibet contra facientem incurrere volumus, diſtrictius inhibemus, ne aliquis, cujuſcumque conditionis & excellentiæ fuerit, Eccleſiaſticæ vel mundanæ, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, vel alia quacumque præfulgeat dignitate quaſvis Eccleſias, Patriarchales, Metropolitanas, vel alias cathedrales, monaſteria, prælaturas, dignitates, officia, commendas, penſiones, juriſdictiones, vel alia cujuſcumque qualitatis beneficia, ſive res & bona quibuſcumque nominibus cenſeantur, ad ipſos pro tempore incorporatos & incorporandos huic ſacro Baſileenſi, aut alteri univerſali legitime congregando Concilio, vel ipſorum familiares pertinentia, eodem Concilio durante, & in eo * præſentialiter exiſtentia, in præjudicium, læſionem, derogationem ſeu odium Concilii, incorporatorum vel incorporandorum hujuſmodi, a quocumque etiam Romano Pontifice impetrare, vel motu proprio collata acceptare, aut in illis ſe intrudere, ſeu in eorundem incorporatorum odium ſive præjudicium ſuos conſanguineos, procuratores aut fautores in perſonis vel bonis affligere ſeu moleſtare, vel eoſdem incorporatos pro tempore invitos alibi quam in eodem Concilio ſuper re quacumque trahere, aut ad reſpondendum ſeu judicium ſubeundum compellere præſumat: quoſcumque proceſſus, etiam quaſcumque pœnas in ſe continentes, & quidquid in contrarium forſitan attentari contigerit, irritum & inane, nulliuſque roboris vel momenti exiſtere, exnunc prout extunc nuntiantes & decernentes. Non intendimus tamen aliquos ex incorporandis in futurum, qui ante eorum incorporationem ſuper aliquibus criminibus apud ſuos ſuperiores delati forent & legitime præventi, hoc decreto tueri, quin poſſit contra eos ſuper criminibus hujuſmodi etiam uſque ad diffinitivam ſententiam incluſive procedi: abſolutionem vero omnium & ſingulorum, qui præfatas ſententias, cenſuras & pœnas, vel earum aliquam incurrerint quoquo modo, Synodo pro tempore ſedenti, & illa diſſoluta, Romano Pontifici tantummodo, præterquam in mortis articulo, reſervamus. Poſtremo, ut nullus ipſius decreti ignorantiam prætendere valeat, decernimus illud per publicationem in præſenti ſeſſione factam vim habere, & ita univerſos & ſingulos, lapſis duobus menſibus aut duodecim diebus prædictis, adſtringere & arctare, ac ſi eis perſonaliter apprehenſis intimatum foret. Quocirca vobis venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, prioribus, præpoſitis, decanis, cantoribus, archidiaconis, ceteriſque in dignitatibus quibuſcumque conſtitutis, ac cathedralium Eccleſiarum canonicis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus vos, aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios, præmiſſa omnia & ſingula, ubi & quando expedire videritis, ſolemniter publicantes, ſi & poſtquam ſuper præmiſſis vel aliquo eorum pro parte alicujus ex incorporatis & ſuppoſitis prædictis vel alterius promotorum negotiorum noſtrorum, aut noſtri vel Romani Pontificis procuratoris fiſcalis, quibus ſuper his omnimodam atque plenariam concedimus poteſtatem, requiſiti fueritis, vel fuerit requiſitus, & vobis quod aliquis vel aliqui ex perturbatoribus prædictis aliquam vel aliquas ex ſententiis & pœnis ſuperius expreſſatis incurrerit, fuerit facta fides, ad earundem pœnarum declarationem contra eos procedentes, illos tamdiu in Eccleſiis veſtris ac aliis locis, Dominicis aliiſque feſtivis diebus eaſdem pœnas incurriſſe publicetis, & publicari faciatis, ac ut tales evitetis, & ab aliis evitari faciatis, ac alias ad plenariam pœnarum prædictarum executionem procedere curetis, donec ſuper his ſatisfactione prævia debite meruerint abſolutionis beneficium obtinere. Et nihilo minus legitimis ſuper his per vos habendis, ſervatis proceſſibus, eos, quoties opus fuerit, aggravare curetis, contradictores auctoritate noſtra, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Nos enim vobis & veſtrum ſingulis, omnes & ſingulos qui ſententias & pœnas hujuſmodi, vel earum aliquam, incurrerint quoquo modo, in loco noſtræ ſacræ congregationis, ea durante, ipſa vero diſſoluta, in loco Romanæ curiæ, & extra etiam ad partes: illos vero ex eis, ad quos tutus non patebit acceſſus, ſeu in locis in quibus libera mandatorum noſtrorum executio fieri non poterit, ſuper quo partis læſæ vel promotorum aut procuratoris prædictorum juramento ſtari volumus, in audientia litterarum contradictarum, & in valvis majoris Eccleſiæ civitatis vel loci, in qua vel in quo hanc aliam generalem Synodum pro tempore ſedere, vel ea diſſoluta aut non ſedente Romanum Pontificem cum ſua cu-

ANNO CHRISTI 1442.

ANNO CHRISTI 1442.

* perſonaliter.

curia reſidere contigerit, ſi in ea vel apud nos: ſi vero extra ſuper his procedi contigerit, in loco Eccleſiæ, dignitatis vel rei, ſuper qua vel quo agetur, aut alio viciniori, in quo partis læſæ commoditas ſe obtulerit, in valvis majoris Eccleſiæ civitatis vel loci hujuſmodi, ad inſtar edictorum publicorum monendi, requirendi & citandi, plenam & liberam auctoritatem univerſalis Eccleſiæ concedimus tenore præſentium facultatem: volentes & eadem auctoritate decernentes, monitiones, requiſitiones & citationes ſic factas, vim habere, ac eoſdem ſic monitos, requiſitos & citatos arctare perinde, ac ſi eis perſonaliter apprehenſis factæ forent. Non obſtantibus noſtris atque Apoſtolicis conſtitutionibus & ordinationibus, quibus quod præmiſſa derogamus, & derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

SESSIO XLIV.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori Eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, quinto Idus Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo * ſecundo.

* *forte* primo.

SESSIO XLV. SEU ULTIMA.

SESSIO XLV.

Sacroſancta Baſileenſis Generalis Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

DEſideravit Ezechias rex ut fieret pax & veritas in diebus ſuis; & nos deſiderio deſideravimus ut pax & unio Eccleſiæ in diebus noſtris, hoc ſacro durante Baſileenſi Concilio, daretur. Verum cum ex plurimis impedimentis quæ dietim ingeruntur, & in futurum ſuccreſcere poſſent, formidetur ne pax & unio hujuſmodi deſideratæ in hac civitate Baſileenſi fieri, ut actus conciliares libere exerceri valeant; volentes propterea a caſibus futuris providere, ac ut fides & auctoritas generalium Conciliorum univerſalem Eccleſiam repræſentantium illibatæ permaneant, quodque unio & pax vera Eccleſiæ detur: nec non ut continuetur celebratio generalium Conciliorum: attento quod jam ſanctiſſimus dominus Felix Papa V. prævidens neceſſitatis caſum, pro futuro Concilio nominavit inclytam Lugdunenſem in partibus Galliarum: in hocque ſatisfaciendo decretis ſacrorum Conſtantienſis & Baſileenſis hujus generalium Conciliorum, dictam civitatem Lugdunenſem, quam experientia docente generalium Synodorum hactenus in ea celebratarum, accommodam & idoneam reputamus: tenore præſentium in nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis pro futuro proximo celebrando Concilio nominamus, deputamus & aſſignamus. Cumque immineant urgentiſſimæ cauſæ, ut brevi fiat alterius generalis Concilii celebratio, propterea ſtatuimus & ordinamus, ut infra triennium a datis præſentium computandum generale Concilium in præfata civitate Lugdunenſi celebretur; decernentes quod Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati, ſeu quicumque alii, qui ad generalia Concilia de jure vel conſuetudine convenire debent, in termino præmiſſo ad dictum locum accedere teneantur, dummodo poſt diſſolutionem hujus Concilii hoc vel alio in loco continuati, reſtet unus annus ante hujuſmodi triennii finem. Volumus etiam, & ſpecialiter concedimus, quod prædictum terminum futuri celebrandi Concilii abbreviare valeat præfatus Papa Felix. Per præmiſſa autem etſi recte inſpicientibus aliud videri non debeat, ad majorem tamen veritatis manifeſtationem declaramus, quod non intendimus, neque volumus, hoc ſacrum generale Concilium Baſileenſe diſſolvi, aut diſſolutum quomodolibet cenſendum eſſe; quin immo in hoc loco continuandum fovere, & continuari debere, dum tamen integra & plena libertas atque ſecuritas, nec non ſalvuſconductus, per inclytam civitatem Baſileenſem nobis & eidem Synodo conceſſi, ſerventur illæſi. Adjicientes, quod ſi aliquod fieret impedimentum quo minus in hac civitate Baſileenſi juxta ritum conſuetum actus conciliares libere exerceri poſſent, aut libertas ſeu ſecuritas & ſalvuſconductus hujuſmodi non ſervarentur: quibus caſibus ſeu eorum aliquo (quod Deus avertat) advenientibus, ſuper quo ſtari volumus arbitrio ſeu atteſtationi dilectiſſimorum Cardinalium & venerabilium Epiſcoporum, aliorumque dilectorum Eccleſiæ filiorum per nos hodie deputatorum, aut majoris partis eorum pro tempore præſentium, cum ſubſcriptione eorum, inde ſuper conficiendo publico inſtrumento & ſingulis eorumdem imminendo; extunc, prout exnunc, & exnunc, prout extunc, hanc ſanctam Synodum pro ipſius continuatione ab hac civitate Baſileenſi ad civitatem Lauſanenſem, utique provinciæ Biſuntinæ locum habilem, tutum & idoneum ad generalis Concilii celebrationem, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti tenore præſentium transferimus, ac translatum eſſe decernimus, cum eiſdem modis, formis, qualitatibus & ordinationibus, cum quibus in hoc loco Baſileenſi continuata fuit & ſtat de præſenti.

ANNO CHRISTI 1442.

Datum Baſileæ in noſtra publica ſeſſione, in Eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoſeptimo Kalendas Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo.

INDULGENTIÆ

incorporatis conceſſæ.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, &c. dilecto Eccleſiæ filio, &c.

GRata per te nobis & univerſali, quam in Spiritu ſancto legitime congregatam repræſentamus, Eccleſiæ hactenus impenſa, & quæ adhuc impendere non deſiſtis, condigne perſtringentes obſequia, illis reddimur intenti non immerito, per quæ obſequia fructuoſa tibi ſint, & ad majus cedere valeant animæ ſalutis incrementum. Dudum ſiquidem omnibus & ſingulis, qui tantum noſtræ congregationi incorporati fuerunt, & etiam uſque ad feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis tunc futurum incorporarentur, ac nobiſcum in vinea Domini per ſex menſes laborarunt, & in antea laborarent, hujuſmodi eorum labores & obſequia condignis ſalutarium retributionum præmiis compenſare cupientes, litteras noſtras conceſſimus in hæc verba:

Su-

ANNO CHRISTI 1442.

Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Benigna univerſalis Eccleſiæ providentia theſauros ſpiritualium gratiarum a Chriſto ſibi conceſſos laborantibus in vinea Domini merito diſpenſare curat, quo magis labores ac ſolicita ſtudia in proſecutione ſalutis animarum & publici boni Chriſtianæ religionis & exaltationis Fidei catholicæ conferant: ut ſic fructuoſis eorum operibus digna rependantur præmia, & ad uberiora meritorum incrementa ferventius excitentur. Virtuoſum igitur atque laudabilem zelum ſoppoſitorum hujus ſanctæ Synodi, fidelia obſequia Chriſti Eccleſiæ in ſuis neceſſitatibus & adverſitatibus exhibentium, & pro inchoatis ſanctis operibus communem Chriſtianorum utilitatem concernentibus aſſidue laborantium, attenta conſideratione penſantes, & laboribus eorum digna ſalutarium retributionum munera elargiri cupientes: ut omnes & ſingulis qui huic ſanctæ Synodo incorporari reſident perſonaliter in eadem, & antea per ſex menſes reſederunt ac etiam qui hucuſque ad feſtum Aſſumptionis Mariæ Virginis eidem ſanctæ Synodo incorporati fuerunt, poſtquam per totidem menſes in eadem reſederunt; nec non & illi qui in noſtris & ipſius Eccleſiæ negotiis extra locum hujus ſacri Concilii per nos miſſi ſunt, ac (ut præfertur) nobiſcum per totidem menſes laborarunt, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Abbatiali præemineant dignitate, ſingulos confeſſores idoneos ſæculares & regulares presbyteros eligere, qui toties, quoties opportunum fuerit, ipſorum ſingulorum confeſſionibus diligenter auditis, ipſis ſingulis in ſinceritate Fidei, unitate, obedientia & devotione ſanctæ univerſalis & Romanæ Eccleſiæ atque noſtram ſummi Pontificis pro tempore legitimam adminiſtrationem papatus habentis perſiſtentibus, pro pœnis & cenſuris a juris conſtitutione univerſalis Concilii vel Apoſtolica, aut alia quavis, vel ab homine generaliter promulgatis, omnibus debitam abſolutionem impendere, atque injungere valeant pœnitentiam ſalutarem: niſi forſitan talia fuerint, propter quæ ſedes Apoſtolica fuerit merito conſulenda: nec non etiam vota peregrinationis, abſtinentiæ, & ſimilia per eos emiſſa, exceptis tamen votis peregrinationis Romanæ, Hieroſolymitanæ, & ſancti Jacobi in Compoſtella, in alia pietatis opera commutare. Quodque præterea prædicti vel alii ſimiles confeſſores per ſingulos eorum incorporatorum & incorporandorum eligendi ſingulos ſemel in vita & ſemel in mortis articulo ipſorum ſingulorum ſimilibus confeſſionibus auditis, eis ſingulis, præterquam in homicidii voluntarii caſu, aliis pro peccatis omnibus, etiamſi talia fuerint, propter quæ Sedes ipſa merito conſulenda exiſteret, auctoritate univerſalis Eccleſiæ & noſtra debitæ abſolutionis beneficium impendere, ac pœnitentiam ſalutarem injungere, plenariam remiſſionem omnium peccatorum ſuorum concedentes: ipſoſque & ipſorum quemlibet a quibuſvis excommunicationum, ſuſpenſionum & interdictis ſingulis, aliiſque Eccleſiaſticis cenſuris & pœnis a jure vel ab homine generaliter, etiam per legatorum vel delegatorum ſedis prædictæ, aut univerſalium Conciliorum vel Apoſtolicæ ſedis, aut provincialis, vel quaslibet Synodales conſtitutiones, ſive juxta regularia quorumlibet ordinum inſtituta incurriſſe quomodolibet cenſebuntur: etiamſi propterea ad Sedem ipſam vel alium quemcumque ſpecialis habendus foret recurſus: ſi id humiliter petierint: injuncta eis inde pro modo culpæ ſimili pœnitentia; nec non aliis quæ fuerint injungenda, auctoritate prædicta, etiam abſque cujuſvis alterius ſuper hoc requiſita licentia, abſolvere, atque etiam ſemel (ut præmittitur) in vita quæcumque vota peregrinationis, abſtinentiæ, & ſimilia, in alia pietatis opera commutare, etiamſi talia ſint propter quæ ſedes Apoſtolica merito foret conſulenda. Et cum eis & eorum quolibet ſuper irregularitate, ſi quam hujuſmodi ſententiis aut earum aliqua ligati, Miſſas & alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, vel ſe illis immiſcendo, vel alias qualitercumque, præterquam in bigamia vel homicidio voluntario contraxerint, abolendo. Etiam omnem inhabilitationis, irregularitatis & infamiæ maculam ſive notam, per ipſorum quemlibet præmiſſorum occaſione contractam, eadem auctoritate diſpenſare; ipſoſque & eorum quemlibet, ad quaſcumque dignitates, etiam Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiſcopalis, Epiſcopalis, & alias quaſcumque, necnon perſonatus, adminiſtrationes, & officia & beneficia quæcumque Eccleſiaſtica & curam animarum habentia, quæ indebite ac minus canonice, alias tamen colorato titulo, etiamſi per ſimoniæ labem, non tamen per violentiam aut prætextu litterarum & inſtrumentorum falſo fabricatorum adepti ſunt & poſſident, ipſis tamen dignitatibus, beneficiis, officiis, in quorum adeptione labes ſimoniæ intervenerit, in ſuis manibus prædictorum confeſſorum libere reſignatis rehabilitate, aliaque eis poſt rehabilitationem hujuſmodi denuo abſque alicujus juris præjudicio conferre, & de illis providere; & alias deſuper ipſorum ſtatui & indemnitatibus conſulere, etiam ad alias quaſcumque dignitates (ut præmittitur) & beneficia illis canonice conferendas aut conferenda rehabilitando, ac in omnibus & per omnia libere & licite poſſint & valeant, prout Romanus Pontifex pro tempore in legitima adminiſtratione papatus conſtitutus, quomodolibet facere poſſet. Ita tamen, quod ipſorum ſinguli de fructibus per eos ex dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis & beneficiis hujuſmodi indebite perceptis, aliqualem portionem pro fabricis & ornamentis Eccleſiarum, ſeu pro aliis uſibus juxta voluntatem & diſcretionem confeſſorum prædictorum exponere debeant, ac etiam teneantur. Et quibus quidem abſolutionibus, abolitionibus, diſpenſationibus & proviſionibus, etiam in judicio & extra (ubi opus fuerit) ſtari volumus perſonis incorporatis & incorporandis prædictis, auctoritate ipſius univerſalis Concilii tenore præſentium indulgemus. Volumus autem, quod confeſſores ipſi de his, quibus ratione præmiſſorum fuerit impendenda ſatisfactio, etiam ſimilis incorporatis prædictis pro tempore confitentibus, per ſe, ſi ſupervixerint, vel per hæredes ſuos, aut alios, ſi tunc forte tranſierint, faciendam injungant: quam ipſi abſoluti vel hæredes aut alii præmiſſa facere & adimplere teneantur, ut præfertur. Et ne

SESSIO XLV.

(quod

ANNO CHRISTI 1449.

(quod absit) aliqui propter hujusmodi gratiam reddantur procliviores ad illicita in posterum committenda, volumus quod si ex confidentia remissionis hujusmodi aliquis vel aliqui incorporatorum prædictorum aliqua forte committeret, quoad illa, remissio eis nullatenus suffragetur: quoniam etiam ad eos qui a nobis recesserunt, & ad dissolutionem seu derogationem auctoritatis præsentis sacri Concilii improbis ausibus machinati sunt, volumus aliquatenus extendi. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam nostræ concessionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & universalis Ecclesiæ se noverit incursurum.

a *Forte* nolumus.

Datum Basileæ quinto Kalendas Julii anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Apostolica sede vacante.

Nos igitur, ut tu qui ante datam litterarum prædictarum nostræ congregationi incorporatus fuisti, & nobiscum ipsius Ecclesiæ causis & negotiis prosequendis per sex menses & amplius solicitis studiis laborasti, litterarum prædictarum pleno gaudeas effectu; & ne eumdem effectum super eo quod incorporatus fueris, & per hujusmodi menses nobiscum laboraveris, ut præfertur, cujusvis hæsitationis superfit scrupulus, tempore præcedente te, ut præfertur, incorporatum fuisse, ac per hujusmodi menses nobiscum realiter & veraciter laborasse, harum serie litterarum attestamur, & cunctis notum relinquimus volentes & auctoritate universalis ecclesiæ decernentes, quod præsentes litteræ ad probandum plene hujus rei seu facti existentiam sive certitudinem ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ attestationis, voluntatis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & universalis Ecclesiæ se noverit incursurum.

Datum Basileæ quinto Kalendas Julii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Apostolica sede vacante.

DECRETUM QUINQUE CONCLUSIONUM.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, ad perpetuam rei memoriam.

SOlicitudinem generalium Conciliorum, quorum frequens celebratio agri dominici præcipua cultura est, maxime fieri decet ut evellant & destruant vepres & tribulos errorum, ædificentque & plantent sanam doctrinam veritatis, per quam animæ hominum nutriantur in salutem. Quod attendens hæc sancta synodus, volensque errores varios evangelicam veritatem & determinationes Ecclesiæ pullulantes extinguere, tres catholicæ fidei veritates cordibus omnium Christianorum per solemne decretum suæ sessionis firmius inserere curavit, cujus decreti tenor talis est: Sacrosancta generalis synodus Basileensis, *&c.* ad perpetuam rei memoriam. Sicut una est Christi Ecclesia, *&c.* ut habetur in trigesima tertia sessione. His autem sic præmissis, providendum insuper fuit ut ea rescinderentur sarculo ecclesiasticæ solicitudinis quæ in adversum errata sunt. Et potissime dum error in illo deprehenditur qui animabus Christianorum gravius posset afferre nocumentum, aliosque ad errandum facilius inducere. Tanta enim nobis cura esse debet conservandæ Christianæ fidei, ut nec in minimo permittatur violari, quam pertinaciter offendentes in aliquo totam offendere censentur, dum doctrinam Ecclesiæ catholicæ in his quæ fidei sunt, non sequuntur velut infallibilem regulam, sed judicium proprium in adversum obduratis animis sequi volunt. Verum præcipue cavendum est, ne is, qui aliorum doctor in via veritatis esse debet, alios in foveam & præcipitium erroris abducat, & potissime talis erroris, qui universalium conciliorum auctoritatem enervet, quorum judicium * summum est in terris in extirpatione errorum & conservatione rectæ fidei. Nec unquam aliquis peritorum dubitavit summum pontificem in his quæ fidem concernunt judicio eorumdem Conciliorum universalium esse subjectum. Conquiescat autem Christiana religio in præmissa declaratione catholicæ fidei circa ipsorum conciliorum auctoritatem, explicata in sacra Constantiensi synodo. Et deinceps cum olim Eugenius Papa quartus hanc synodum Basileensem sine ipsius consensu attentasset prima vice dissolvere, declaratum sibi fuit hoc ipsum præmissæ declarationi repugnare, quodque non poterat dissolvere, aut in alium locum transferre, vel in aliud tempus prorogare generale Concilium universalem Ecclesiam repræsentans, sine consensu ipsius: ac etiam quod hæc erat veritas juris divini, & articulus fidem concernens, quæ sine interitu salutis negligi non potest. Tandem post longam resistentiam, quam adversus veritatem fecerat, & multiplices admonitiones atque informationes sibi per hanc sanctam synodum factas, dissolutionem ipsam revocavit, illamque declaravit fuisse irritam & inanem, revocans etiam quidquid contra hujus sacri Concilii Basileensis auctoritatem per ipsum aut suo nomine assertum erat. Sicque rursum universa Ecclesia & Christiana religio in hac fidei veritate conquievit, firmiter credens non posse fieri dissolutionem Concilii sine consensu ejus. Spes autem omnium erat, ipsum Dominum Eugenium, attenta maxima adhæsione huic sanctæ synodo per eum solemniter præstita deinceps in unitate fidei cum tota Ecclesia permanere, a qua iterum, proh dolor! se gravius per attentatam secundam dissolutionem hujus sacri Concilii sine consensu ipsius separavit. Et cum fuisset iterum admonitus ut hoc ipsum revocaret, expectatoque diuturno tempore ut rursum errorem dimitteret, pertinacius in eo permansit, auctoritatem Conciliorum generalium & veritates fidei circa eam declaratas assidue conculcans. Quod considerans hæc sancta synodus, & videns se nihil apud eum per admonitiones & expectationem proficere, omnibus Christianis rei hujus veritatem manifestare debuit, ne aliquos deinceps in suos errores attrahere possit, qui per ignorantiam laqueos perditionis incurrant, sed potius lumen doctrinæ Ecclesiæ catholicæ jugiter sequentes faciant rectos gressus suos in acquisitione æternæ salutis, sitque omnium una fides, una societas spiritus in vinculo pacis. Et ut clarius rei series ipsius

ANNO CHRISTI 1449.

* *supremum*

Constantiensis concilii sessione 4. & 5.

Pius II. scribit non sine ratione Eugenium vota fuisse in Italia concilium haberi.

ANNO CHRISTI 1448.

innoteſcat, poſſintque cuncti plenius veritatem ab errore, lumen a tenebris diſcernere, quinque concluſiones in ſua congregatione generali concluſit hæc ſancta ſynodus nono Kalendas Julii proxime præteriti, declarativas eorum quæ adverſus duas veritates in decreto ſupra memorato poſitas, præfatus Gabriel, dictus tunc Eugenius Papa quartus, attentavit; quarum quidem concluſionum tenor talis eſt:

Basileenſis concilii ſeſſ. 38 cujus initium eſt: In Eſdra ſcriptum.

Veritatibus duabus prædictis repugnat prima hujus ſacri Baſileenſis Concilii prætenſa diſſolutio ſeu translatio, per Eugenium Papam modernum de plenitudine poteſtatis apoſtolicæ (ut aſſerit) attentata.

Veritatibus duabus prædictis repugnantes errores Eugenius Papa modernus poſt primam prætenſam diſſolutionem ſive translationem ſynodali monitus ac juſſus ſententia, & in forma ſibi oblata, judicialiter revocavit.

Veritatibus duabus prædictis repugnans ſacri hujus Baſileenſis Concilii prætenſa diſſolutio ſive translatio, per Eugenium modernum citatum ſuper facto reformationis, attentata de plenitudine poteſtatis, ut aſſerit, caſu quo contra ipſum aut aliquem de ſuis præſidentibus procederetur, inexcuſabilem in fide contineret errorem.

Veritatibus duabus prædictis repugnans hujus ſacri Concilii Baſileenſis iterata diſſolutio ſeu translatio prætenſa, ipſum modernum Eugenium diſſolventem ſeu transferenrem in revocatum errorem probat iterum eſſe prolapſum.

Veritatibus duabus prædictis repugnans iterata diſſolutio ſeu translatio, nec non ipſius Eugenii poſt ejus monitionem ſynodalem, ut ipſam diſſolutionem ſeu translationem prætenſam (ut præmittitur) factam revocaret, declarataque contumacia, ac in eadem louga permanentia, apertaque ſua rebellio, & alterius congregationis in vim prætenſæ diſſolutionis ſub nomine Concilii generalis erectio, hoc ſacro durante Baſileenſi Concilio, ſunt de ejuſdem Eugenii pertinacia evidentia teſtimonia, quæ clamore accuſatoris non indigent.

Quæ quidem omnia deduci voluit hæc ſancta ſynodus in notitiam cunctorum per præſentes, ut evulſis erroribus de agro domini unitas fidei refloreat, & omnibus amplexantibus veritatem, Eccleſia Dei conſequatur ſalutem & pacem, quæ per hujuſmodi diſſolutiones & impugnationes per præfatum Gabrielem, tunc dictum Eugenium Papam IV. adverſus ſanctam ſynodum ſuſcitatas, quamplurima pericula & detrimenta hucuſque ſuſtinuiſſe dignoſcitur. Et ſicuti in errore ſuſcitata ſcandala & ſchiſmata ſuccreverunt, ſic ex agnitione veritatis pax & tranquillitas oriatur, ipſaque Chriſti Eccleſia, deſtructis adverſitatibus univerſis, ſecuritate gaudeat & ſalute. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis & notificationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei & univerſalis Eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica ſexto nonas Julii, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono, apoſtolica ſede vacante.

Bulla Nicolai Papæ V. ſuper approbatione actorum & geſtorum in Concilio Baſileenſi.

Nicolaus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

UT pacis, qua nihil deſiderabilius, in univerſali Eccleſia ampliſſime diffundatur & perduret ſerenitas, & omnium corda, quæ exagitavit & defatigavit diviſio, unitas integra ad cujuslibet ſtatus & honoris proſperitatem conſolidet, libenter ſecundum noſtræ & apoſtolicæ auctoritatis plenitudinem magnitudinemque voluntatis, omnia amplectimur, per quæ non ſolum ſuper præſentibus & futuris, ſed & ſuper præteritis, ut illibata permaneant, debitæ proviſionis adhibeatur remedium. Cum itaque poſt crebras variaſque conturbationes, quibus multis ab annis ſancta Dei ſubjacuit Eccleſia, cauſantibus diviſionibus quæ inter felicis recordationis Eugenium Papam IV. prædeceſſorem noſtrum, & tunc Baſileenſe Concilium viguerunt, hoc in noſtro tempore, & ex altiſſimi Dei providentia ineffabili interpoſitas, tractatuque oratorum cariſſimorum in Chriſto filiorum, Francorum, Angliæ & Renati Siciliæ regum, nec non Delphini Viennenſis primogeniti Francorum regis illuſtris, pacem Eccleſiæ redditam videbamus, dum percepimus venerabilem & cariſſimum fratrem noſtrum Amedeum primum cardinalem epiſcopum Sabinenſem, in nonnullis provinciis apoſtolicæ ſedis legatum vicariumque perpetuum, Felicem Papam V. tunc in ſua obedientia nominatum, juri quod in papatu aſſerebat ſe habere, ad hujuſmodi pacem Eccleſiæ obtinendam, ceſſiſſe: eos vero qui Baſileæ, poſtmodum Lauſanæ, ſub nomine generalis Concilii hactenus congregati permanſerunt, ordinaſſe & publicaſſe nobis tamquam unico ac indubitato ſummo pontifice obediendum eſſe a cunctis fidelibus, & præfatam Lauſanenſem diſſolviſſe congregationem. Deſiderantes igitur toto affectu ea perficere quibus Chriſti fideles, ſuppreſſis & extinctis diſſenſionum & differentiarum ſeminariis, communi fruantur concordia, cujuslibet eorum ſtatus, honoris, reputationis & quietis ſtabilitate firmata, quaſcumque promotiones, electiones, confirmationes, poſtulationes, admiſſiones, translationes, commendas, adminiſtrationes & proviſiones ad quaſcumque patriarchales, metropolitanas & cathedrales eccleſias, nec non abbatiales dignitates, ac monaſteriorum regimina quorumcumque exemptorum & non exemptorum: nec non quaſcumque collationes, proviſiones, & diſpoſitiones quorumcumque beneficiorum eccleſiaſticorum, regularium & ſæcularium, de jure patronatus etiam laicorum, cum cura vel ſine cura, etiamſi eccleſiæ parochiales fuerint, aut canonicatus & præbendæ, dignitates majores poſt pontificales in cathedralibus, vel principales in collegiatis exiſtant, perſonatuſque, perpetuæ adminiſtrationes vel officia, etiam curata vel electiva, in quibuſcumque eccleſiis, prioratus conventuales, aut cujuſcumque conditionis, qualitatis vel naturæ fuerint, etiam alterius generis, quam expreſſa, paris vel majoris, etiamſi ex quavis cauſa tunc diſpoſitioni apoſtolicæ ſpecialiter vel generaliter reſervata, fuerint litigioſa, aut alias

effe-

ANNO CHRISTI 1449.

Amedeus non papa, ſed cardinalis.

Obſerva Basileenſes tandem ad Nicolaum acceſſiſſe.

ANNO CHRISTI 1449.

effecta, vel ad ſedem apoſtolicam quomodolibet devoluta, in vim quorum, ſeu prætextu collationum, proviſionum, reſervationum, aut aliarum diſpoſitionum hujuſmodi, ſeu alicujus præmiſſorum, alias quam ex titulo privationis factarum, præmiſſarum occaſionum, diviſionum ipſarum eccleſiarum, beneficiorum, dignitatum, officiorum, perſonatuum, adminiſtrationum, canonicatuum & præbendarum habita ſeu adepta ſit poſſeſſio, & poſſidentur de præſenti: admiſſiones etiam reſignationum quorumcumque beneficiorum, dignitatum, eccleſiarum, ſimpliciter vel ex cauſa permutationis factarum, auctorizationum & inſtitutionum, penſionum item quarumcumque ſuper quorumcumque beneficiorum eccleſiaſticorum fructibus, reſervationibus, & aſſignationibus, cum proceſſibus & fulminationibus inde ſecutis, nec non uniones, annexiones, incorporationes quarumcumque dignitatum & beneficiorum eccleſiaſticorum, ſæcularium & regularium, quibuſcumque patriarchalibus, archiepiſcopalibus, abbatialibus, vel capitularibus menſis, aut monaſteriis, conventibus, dignitatibus, canonicatibus & præbendis vel beneficiis, ſeu ad invicem ſub quibuſvis verborum formis, dimembrationes etiam * eccleſiaſticarum & beneficiorum quorumcumque, eccleſiarum quoque, monaſteriorum, ſtudiorumque generalium fundationes, erectiones, ſuppreſſiones & ſubjectiones, & quorumcumque beneficiorum creationes, exemptiones, item revocationes, pallii dationes, conſecrationes, benedictiones, perſonarum de ordine ad ordinem translationes, infeudationes, inſtitutiones, contractuum confirmationes, facultatis teſtandi conceſſiones, abſolutiones, liberationes, quitantias ſuper quibuſcumque debitis ratione decimarum, ſemidecimarum, indulgentiarum, annatarum, communium & minutorum ſervitiorum, vel alias quomodolibet diſpenſationes tam ſuper ætatis quam natalium & aliarum inhabilitatum defectibus, ſuper incompatibilibus in quocumque numero, etiamſi ad curas parochiales, matrimoniis, juramento, ordinibus & voto etiam tranſmarino, & rebus aliis quibuſcumque, nec non abſolutiones a quibuſcumque excommunicationum, anathematizationum, & aliis cenſuris eccleſiaſticis, interdictorum tam generalium quam ſpecialium relaxationes, ac etiam illarum fulminationes & appoſitiones juramentorum, etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis, aut alia inhabilitate undecumque proceſſerit, reſtitutiones etiam ad famam & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum & privilegiorum, quaſcumque alias conceſſiones, ac omnia & ſingula, tam juſtitiam quam gratiam concernentia, ſive in foro conſcientiæ, aut contentioſo, in perſonis aut locis quæ tempore conceſſionum & aliorum præmiſſorum obediverunt præfato venerabili ac cariſſimo fratri noſtro Amedeo cardinali epiſcopo, legato & vicario ſupradicto, tunc Felici papæ V. nominato, ac congregatis antedictis ſeu eorum alteri, tam per ipſum tunc Baſileenſe concilium & Amedeum in ſua obedientia Felicem V. nuncupatum, quam illos qui in Baſileenſi & Lauſanenſi civitatibus ſub nomine generalis concilii congregati remanſerunt, aut alium ſeu alios, ſua aut alterius eorum auctoritate etiam de latere legatos, delegatos, ſive alios quoſcumque ab eis vel eorum altero poteſtatem habentes conjunctim vel diviſim, qualitercumque facta, geſta, conceſſa, data, indulta, diſpoſita & ordinata, etiamſi majora & graviora, aut alterius cujuſcumque naturæ a præmiſſis exiſtant, & ſpecialem requirant expreſſionem, quæ volumus & decernimus pro expreſſis ſpecifice haberi, cum omnibus & ſingulis inde ſecutis. Ac etiam omnia & ſingula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & unionis eccleſiæ, motu proprio ex certa ſcientia & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, de conſilio & aſſenſu venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, præſentium ſerie approbamus, ratificamus, & etiam confirmamus, rataque & firma haberi volumus. Nec non potiori pro cautela de perſonis patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum & abbatum, quibuſcumque eccleſiis & monaſteriis, quarum & quorum aſſecuti ſunt poſſeſſiones, & poſſident de præſenti, nec non de dignitatibus, prioratibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, commendis & beneficiis quibuſcumque, etiam ſedi apoſtolicæ ſpecialiter vel generaliter reſervatis, devolutis, vel quomodolibet affectis, eorum poſſeſſoribus quibuslibet de novo providemus, ac ipſorum omnium fructus, redditus & proventus, nec non emolumenta ſingula in quibuſcumque & ubicumque, etiam extra diœceſim, in quibus eccleſia, monaſterium, prioratus, dignitas, ſeu beneficium hujuſmodi fuerit, conſiſtentia, ad eorum poſſeſſores ſpectare & pertinere. Et quod ipſi in ſuarum eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum, (prout eorum ſingulos concernit) poſſeſſionibus, pro hujuſmodi bono pacis & unionis pacifici remaneant & quieti, decernimus & declaramus, gratis & abſque ſolutione communium vel minutorum ſervitiorum, annatarum, aut vacantiæ tam noſtræ cameræ, quam venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium collegio facienda, nomina & cognomina, valoreſque ipſorum beneficiorum & dignitatum, ac non obſtantias ipſorum poſſeſſorum pro expreſſis habentes, conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis non obſtantibus quibuſcumque. Inſuper quaſcumque obligationes ſeu debita de & ſuper annatis ſeu communibus & minutis ſervitiis juxta curiæ noſtræ conſuetudinem, cæteriſque juribus nobis & ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium collegio, cæteriſque officialibus debitis, ſi quæ deberi dicerentur, occaſione quarumcumque metropolitanarum & cathedralium eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum, prioratuum, etiam conventualium beneficiorum & officiorum hujuſmodi, uſque ad præſentem diem poſſeſſoribus antedictis ex ſimili ſcientia remittimus & relaxamus, pariter & donamus: eoſque qui hujuſmodi debitis obligati eſſent, ab omni eorum ſolutione abſolvimus & liberamus, & ſuper illis dari quitantias petentibus aut volentibus demandamus in forma plena, debita & opportuna. Fructus etiam illos, quos durante hujuſmodi diviſione, ex dictis eccleſiis, dignitatibus, beneficiis & officiis perceperunt, etiamſi nobis & cameræ apoſtolicæ debiti eſſent, penitus ipſis & cuilibet ipſorum remittimus de dictæ ſedis munificentia liberali; camerario, theſaurario,

* eccleſiarum.

ANNO CHRISTI 1449.

rio, clericis cameræ, collectoribus & subcollectoribus nostris quibuscumque inhibentes sub excommunicationis sententia & aliis censuris ecclesiasticis atque pœnis, quas remissioni & inhibitioni nostris hujusmodi contravenientes incurrere volumus ipso facto, ne fructus prædictos occasione præmissa, dicta divisione durante perceptos, & per nos remissos, ut præfertur, a quoquam quomodolibet exigere seu extorquere præsumant. Dictorum rursus possessorum singulis adversariis super præfatis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, officiis & beneficiis perpetuum silentium imponentes, quascumque promotiones, impetrationes, concessiones, provisiones, declarationes & litteras desuper pro ipsis adversariis & aliis quibuscumque, in præjudicium ipsorum possessorum, vel derogationem hujusmodi per nos confirmatorum, quomodolibet, etiamsi motu proprio, ex certa scientia vel plenitudine potestatis, & de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, tam per dictum nostrum prædecessorem, quam nos, sive alium quemcumque, illius aut nostra auctoritate, sive alia quacumque, factas, datas, concessas & habitas, etiamsi in vim earum ipsis aut alicui eorum in re vel ad rem jus quæsitum foret: nec non diffinitivas & alias etiam, quæ in rem transierunt judicatam, super ecclesiis & aliis præmissis in Romana curia, vel alias ubicumque contra dictos possessores promulgatas sententias, & quæcumque inde secuta, prædictis motu & scientia ac plenitudine pro bono pacis & unionis prædictarum cassamus, irritamus & annullamus, ac cassa, irrita, infecta, nullaque & inania ac viribus vacua declaramus & denuntiamus. Illas vero ex sententiis, quæ pro prædictis possessionibus super præmissis, ac etiam quascumque alias sententias & subrogationes, quæ pro quibusvis personis, partibus se defendentibus, illarum omnium nominibus & cognominibus pro expressis habentes, & quæ in rem transiverunt judicatam, in Basileensi seu Lausanensi civitatibus, seu in curia præfati venerabilis ac carissimi fratris nostri Amedei primi cardinalis, (ut præmittitur) legati vicariique perpetui, Felicis quinti in sua obedientia nominati, usque in hodiernum diem prolatæ, ac subrogationes pro altero ex collitigantibus mutuo se defendentibus factæ sunt, validas & ratas decernentes, nec non quascumque lites & causas desuper in nostra curia vel alibi contra ipsos possessores super prædictis ecclesiis, dignitatibus, beneficiis, officiis quomodolibet pendentibus, quorum omnium, etiamsi una vel duæ seu plures diffinitivæ vel aliæ sententiæ prolatæ sint, statu præsentibus pro expressis habentes ad nos advocamus, & totaliter extinguimus. Et pro majori omnium & singulorum securitate & roboris validitate, quibuscumque personis tam ecclesiasticis quam sæcularibus, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis vel præeminentiæ existant, etiamsi cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopali, episcopali, aut alia quacumque præfulgeant dignitate, nec non quarumcumque tam cathedralium quam collegiatarum & aliarum ecclesiarum & monasteriorum capitulis, collegiis & conventibus, ac singularibus personis earumdem, illique vel illis, ad quem seu ad quos dictarum ecclesiarum beneficiorum ecclesiasticorum & officiorum electio, collatio, provisio, præsentatio, seu quævis alia dispositio, communiter vel divisim pertinet, ac hujusmodi possessorum adversariis, quibus per nos ac nostrum prædecessorem seu alium quemcumque factæ sunt concessiones & provisiones de hujusmodi ecclesiis, beneficiis & officiis possessis, omnibus & singulis aliis, quorum interest vel intererit, quomodolibet in futurum, mandamus expresse inhibentes, videlicet patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressu ecclesiæ, minoribus vero personis singularibus sub excommunicationis, nec non dictorum possessorum adversariis sub simili excommunicationis ac privationis omnium & singulorum beneficiorum suorum quæ obtinent, & inhabilitationis ad illa & ad alia in posterum obtinenda, perpetuæque infamiæ; collegiis vero, capitulis & conventibus sub suspensionis a divinis, pœnis, sententiis & censuris, quas contrafacientes & rebelles (prout quemlibet ipsorum concernit) exnunc, prout extunc, & extunc, prout exnunc incurrere volumus ipso facto, ne ipsi seu eorum alter publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quæsito colore vel ingenio, contra declarationes, concessiones, approbationes, ratificationes, confirmationes, & alia prædicta vel eorum aliquod in præjudicium, damnum & gravamen dictorum possessorum & derogationem præmissorum per nos confirmatorum, aut alicujus eorum facere, dicere & attentare, seu ipsi prænominati, ad quos spectat hujusmodi electio, collatio, provisio, præsentatio, seu quævis alia dispositio, quemquam alium ad ecclesiasticas dignitates, beneficia & officia, seu alia præmissa, hactenus sic possessa recipere & admittere, neque possessores hujusmodi super præmissis in aliquo vexare, perturbare, molestare, seu inquietare quomodolibet præsumant, aut præsumat, sed ea omnia & singula inviolabiliter & sine contradictione quacumque, quantum in eis est, manuteneant & observent, dictosque possessores in possessione sua hujusmodi teneant & defendant. Si quæ etiam (quod absit) per quempiam quacumque etiam auctoritate nostra contra præmissa seu eorum aliqua, aut in præjudicium dictorum possessorum seu alicujus eorum, novitates factæ fuerint seu fierent, illas ac quæcumque inde secuta exnunc prout extunc habemus & haberi volumus pro infectis. Et nihilo minus contravenientes & rebelles hujusmodi, sive patriarchæ, archiepiscopi, aut episcopi fuerint, ab ingressu ecclesiæ, minores vero personas singulares excommunicatos, nec non dictos adversarios & eis auxilium dantes, ultra excommunicationis pœnam, beneficiis & officiis suis privatos, inhabiles & infames, capitula vero, collegia & conventus, a divinis suspensos per quemlibet ordinarium loci, aut alterum in dignitate constitutum, sive canonicum alicujus ecclesiæ cathedralis, per quemcumque ex hujusmodi possessoribus eligendum & requirendum, seu executionem dandum super hujusmodi nostra voluntate in Romana curia sive extra, declarari et denuntiari volumus et mandamus. Super quibus omnibus et singulis, ipsis et eorum quilibet auctoritate apostolica damus atque concedimus facultatem, rejectis in præmissis omnibus et singulis cautelis

et ap-

ANNO CHRISTI 1449.

& appellationibus quibuſcumque, in præjudicium præmiſſorum interpoſitis ſeu interponendis, quas tamquam frivolas & inanes cum inde ſecutis & ſecuturis extunc, prout exnunc, & exnunc, prout extunc caſſamus, irritamus, annullamus, & pro infectis haberi volumus: vicecancellario & quibuſvis aliis officialibus noſtris expreſſe inhibentes, ne ad cujuſvis inſtantiam ſuper cauſis prætenſarum appellationum hujuſmodi, aut alias via ſimplicis querelæ ſeu reſtitutionis in integrum aliquam commiſſionem ſignare, ſive reſcriptum etiam extra Romanam curiam concedere, nec auditores cauſarum palatii noſtri, ſive ordinarii loci, aut quicumque alii commiſſiones ſive reſcripta hujuſmodi recipere, ſeu cauſas deſuper motas & movendas audire præſumant, ſeu attentent. Adjicientes, quod ſi ullo unquam tempore appareret, de aliqua conceſſione ſeu declaratione per nos aut noſtras ſeu dicti prædeceſſoris litteras, quaſcumque clauſulas, etiam derogatorias, generales vel ſpeciales ſub quacumque verborum forma in ſe continentes, licet in illis dicatur, non obſtantibus clauſulis dicentibus quod illis non derogetur, niſi de eis ſpecialis mentio fiat, aut quod de verbo ad verbum, & cum toto tenore illarum inſeri debeat, facta ſeu fienda, per quam dictos poſſeſſores ſeu eorum aliquem in hujuſmodi ſuorum beneficiorum poſſeſſione ſeu alias turbari, vexari, moleſtari, ſeu inquietari, aut contra hujuſmodi noſtras conceſſiones, proviſiones, & alia per nos approbata fieri atque contraveniri poſſit, etiamſi motu proprio, ex certa ſcientia, ſive de plenitudine poteſtatis, & de ipſorum venerabilium fratrum noſtrorum cardinalium conſilio & aſſenſu emanarent, ſeu emanaſſent, tales declarationes aut conceſſiones pro bono pacis & unionis eccleſiæ, nullatenus effectum ſortiri, ſed pro infectis exnunc, prout extunc haberi volumus. Verum ſi in obedientia prædictorum tunc nuncupati Felicis, & illorum qui Baſileæ & Lauſanæ ſub nomine generalis concilii tunc permanſerunt, duo vel plures ſuper uno vel pluribus beneficiis litigarent, poſſeſſio non poſſidenti non afferat præjudicium, ſed cuilibet jus ſuum ſemper ſalvum conſervetur, ac etiam unicuique maneat jus quod ante hujuſmodi diviſionem ſibi quæſitum erat. Et ſi fuerint aliquæ eccleſiæ ſeu beneficia, quarum ſeu quorum caput in una obedientia, & membra in altera exiſtant, membra reducantur ad caput. Salvo tamen, quod membrum obtinens in illius remaneat poſſeſſione, ſi jus eidem competebat ante hujuſmodi diviſionem. Cæterum quia difficile foret præſentes litteras ad ſingula, in quibus eis forſitan fides facienda fuerit, loca deferre, dicta auctoritate apoſtolica decernimus, quod illarum tranſumpto manu publica & ſigillo alicujus epiſcopi, aut illius vicarii, ſeu curiæ aut ſuperioris eccleſiaſtici ſignato & munito, perinde ac ſi originales litteræ hujuſmodi exhiberentur, fides plenaria adhibeatur, & ſtetur. Mandantes nihilo minus litteras in ſimili forma pro quibuſcumque particularibus perſonis eas petentibus & habere volentibus, illorum nominibus & cognominibus ſpecifice expreſſis, cum deſignatione eccleſiæ, dignitatis, beneficii ſive beneficiorum, aliarumque conceſſionum ſuperius deſignatarum, in cancellaria noſtra, & alibi gratis & ſine ſolutione alicujus taxæ, ſalvo moderato ſalario ſcriptorum, expediri, & irritum decernimus & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, ratificationis, confirmationis, proviſionis, decreti, voluntatis, impoſitionis, caſſationis, remiſſionis, relaxationis, donationis, abſolutionis, liberationis, inhibitionis, impoſitionis, irritationis, annullationis, declarationis, denuntiationis, advocationis, extinctionis, voluntatis, mandati, dationis, conceſſionis, adjectionis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Spoleti anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo quadrageſimonono, decimo quarto Kalendas Julii, Pontificatus noſtri anno tertio.

P. de Noxeto, Marcellus de Curia. Regiſtrata in camera Apoſtolici conſilii.

ANNO CHRISTI 1431.

Ex Bibliotheca Facultatis Artium Univerſit. Colonienſis. a Numeros addidimus ad faciliorem earumdem in poſterum citationem.

EPISTOLÆ ET RESPONSIONES SYNODALES SACRI GENERALIS CONCILII BASILEENSIS.

ANNO CHRISTI 1431.

I. a

Epiſtola ſynodalis de convocatione Bohemorum ad concilium.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis viris eccleſiaſticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem & pacem in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

COmpulit nos charitas Chriſti egredi de terra noſtra & cognatione noſtra, & venire ad locum quem oſtendit nobis Dominus pro pace eccleſiæ & ſalute populi Chriſtiani. Et quid mirum quod pro Chriſto in terra aliena peregrinari decrevimus, cum ipſe Dominus noſter pro nobis duriſſimam uſque ad mortem Crucis peregrinationem pati dignatus ſit? Si Deus ita dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret; & nos merito ita ipſum diligere debemus, ut pro ovibus ſuis, ſi oporteat, animas noſtras libenter exponamus. Quod quidem, quantum divina gratia nos inſpiravit, erga omnes prompto animo facere parati ſumus: & ob hoc ex omni natione ad ſacrum generale concilium huc convenimus, ut expulſis de populo Chriſtiano erroribus, ſedatis bellis, & extinctis vitiorum illecebris, fidei unitas, animorum concordia, & ſanctorum morum diſciplina ubique ſerventur; & ipſa mater eccleſia toto orbe terrarum diffuſa in pace ſanctorum & unitate refloreat. Et quamquam plurima in hoc ſacro concilio immineant, quibus neceſſario providendum eſt: nihil tamen ante oculos noſtros tam ſedulo verſatur, quam ut vos in eadem unitate nobiſcum conjungamini. Si ſciretis quanto affectu ſalutem & pacem veſtram optamus, ſi cor-

corda noſtra charitate erga vos ardentia intue-
remini; omiſſis omnibus, ſine mora huc pro-
peraretis vos in ulnas noſtras: confidentes quod
a nobis, qui vos propter Chriſtum ut noſmet-
ipſos amamus, requiem animabus veſtris in-
venire poſſetis. Et forſan diſſidium noſtrum
aliquamdiu in eccleſia Deus permiſit, ut per
experientiam cognoſcentes quanta mala ex di-
viſione fraterna oriuntur, poſtea alter alte-
rum perfectius diligamus: & unitas, qua ni-
hil inter homines reperitur melius, cautius de-
inceps cuſtodiatur. Jeſus Chriſtus oravit, ut
non ſolum Apoſtoli, ſed omnes qui per ver-
bum eorum crediturі erant, unum eſſent, ſic-
ut ipſi ſunt unum Pater & Filius; & in hoc
dixit cognoſci diſcipulos ſuos, ſi dilectionem
invicem haberent. Si cupimus Chriſto placere
ſi ejus diſcipuli eſſe & videri volumus, labo-
remus pro viribus, ut unum ſimus; dilectio-
nemque & concordiam, ſicut Chriſti fideles
decet, invicem habeamus. Oſtendamus ſecun-
dum primitias eccleſiæ multitudinis creden-
tium, ut ſit cor unum & anima una; ſicut
unus eſt nobis Deus, una fides, & unus ba-
ptiſmus, ita nos ejuſdem Patris filii ſimus u-
nanimes, & habitare unius moris nos dignos
faciat in domo ſua. Quam bonum & quam
jucundum tunc erit, cum in eadem ſanctæ
matris Eccleſiæ domo concorditer habitabunt
fratres in unum? Quanta lætitia erit in cœ-
lis, ſi vos, qui aliquamdiu a nobis diviſi fui-
ſtis, iterum in charitate & unitate nobiſcum
reconciliemini. Ecce Spiritus ſanctus ex omni
natione congregat fratres; ut ſicut ipſe chari-
tas eſt, ita in charitate vivant, & juxta pro-
miſſionem Chriſti omnem doceant veritatem
quæ ad ſalutem eſt neceſſaria. Scimus quia
noſter cæleſtis Paterfamilias bonum fidei ſe-
men in terra noſtra ſeminaverat, ſed venit
inimicus homo, & ſuperſeminavit zizanias.
Putamus multum boni ſeminis adhuc ſupereſ-
ſe, nec radicem omnino aruiſſe. Speramus
adhuc terram eſſe idoneam ad fructificandum
in domo Domini, dummodo patiamini infun-
di rorem Spiritus Sancti, qui illam fecundet,
& herbas noxias exurat. Credimus admodum
vobis moleſtum fore, tot ſtrages, incendia,
depopulationes, & infinita mala conſpicere,
quæ ex hujuſmodi diſſidio quotidie contin-
gunt; voſque optare pacem patriæ ac quie-
tem, & ut tandem fides catholica ubique ter-
rarum debite colatur. Iis nunquam melius
provideri poteſt, quam in hoc ſacro concilio,
ubi univerſalis convenit eccleſia. Hic quidquid
pertinet ad fidei veritatem, quidquid ad pa-
cem & concordiam, quidquid ad vitæ purita-
tem & divinorum mandatorum obſervantiam,
omni cum diligentia & libertate tractabitur.
Licebit libere omnibus exponere, quidquid
Chriſtianæ religioni expedire judicaverit: lice-
bit conſulere & procurare remedia. Aderit pla-
ne Spiritus ſanctus, in cujus nomine congre-
gata eſt hæc ſancta ſynodus. Ipſe erit dux &
rector concilii, perfecte illuminaturus corda
hominum, ut viam ambulent veritatis & pa-
cis. Fiduciam in Chriſto habemus, quod ſi
huc puro corde & bona intentione acceſſeri-
tis, procul dubio læti & conſolati in patriam
redibitis, genti veſtræ pacem: quietem gra-
tiamque Dei & hominum vobiſcum deferen-
tes. Audivimus quod ſæpe conqueſti eſtis non
eſſe vobis traditam, qualem voluiſſetis, libe-
ram audientiam. Jam ceſſabit omnis querelæ
occaſio: ecce jam locus & facultas plenæ au-
dientiæ præbetur: jam invitamini: non coram
paucis, ſed univerſaliter audiemini, quantum-
libet audiri volueritis. Ipſe Spiritus ſanctus
adſtabit medius judex & arbiter, quid in ec-
cleſia tenendum & agendum ſit. Erimus ſi-
mul in oratione perſeverantes, & tamdiu &
tam ferventer ſuam pietatem gemitibus, jeju-
niis, precibus, obſecrationibus, ac ſanctis ope-
ribus interpellabimus, uſquequo ipſe charitatis
auctor & veritatis doctor corda univerſi popu-
li illuſtrabit ad cognoſcendam amplectendamque
veritatis & unitatis ſemitam. Ob hoc potiſſime
in eccleſia Spiritus ſanctus introduxit concili-
lia, ut, ſi qua circa fidem inter Chriſtianos
diſſenſio orta fuerit, omnibus in unum con-
venientibus per invocationem nominis ſui ve-
ritas evidenter appareat. Sæpenumero in Chri-
ſtiana religione pullularunt errores, opiniones
& ſchiſmata; ſed interventu ipſorum conci-
liorum Spiritus ſanctus illa procul effugavit &
penitus extinxit. Si veritatem fidei diligitis,
ſi pacem optatis, ſi honor Chriſti penitus vo-
bis curæ eſt, jam re ipſa oſtendite: nullo um-
quam loco vel tempore efficacius & * accom-
modoſius quam hic eſt modo, iſta omnia fie-
ri poſſunt. Proinde vos ex toto corde & to-
ta anima per ipſum Spiritum ſanctum horta-
mur, rogamus, & obſecramus, ut poſtquam
oſtium ad tale ac tantum bonum apertum vi-
debitis, non differatis introire, & ad hoc ſa-
croſanctum concilium in nomine Jeſu Chriſti
confidenter accedere, ut unanimiter audiamus
verbum hoc quod Spiritus ſanctus in eccleſia
Dei facturus eſt. Et licet hunc locum ſecu-
rum & liberum omnibus venientibus ſtatuerі-
mus; ne tamen aliqua forſitan occaſione re-
trahi poſſitis, nos paratos offerimus plenum
ac ſufficientem ſalvumconductum veniendi,
ſtandi, & redeundi, iis quos deſtinare volue-
ritis, nomine univerſalis eccleſiæ concedere,
ac omnia facere quæ pro tutela & ſecuritate
ipſorum expedire videbuntur. Rogamus au-
tem vos, ut viros tales mittatis, ſuper quos
Spiritus Domini requieſcere ſperetur, mites
videlicet, timoratos, humiles corde, pacem
optantes, & non quæ ſua ſunt quærentes,
ſed quæ Jeſu Chriſti: qui nobis & vobis &
toti populo Chriſtiano hic pacem & in futu-
ro ſæculo vitam æternam donare dignetur,
qui vivit benedictus in ſæcula ſæculorum. A-
men.

Datum Baſileæ, die decimaquinta menſis
Octobris, anno Domini milleſimo quadrin-
genteſimo trigeſimo primo, indictione deci-
ma, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris
& domini noſtri domini Eugenii divina pro-
videntia Papæ quarti anno primo.

ANNO CHRISTI 1431.

ANNO CHRIST 1431.

* *pro*, accom-modatius.

§. II.

ANNO CHRISTI 1431.

II.

Quod patres intendunt manere in Baſilea, & quod non credatur litteris aut mandatis in contrarium.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem & Omnipotentis Dei benedictionem.

Zelus domus Dei, quæ eſt Eccleſia, extra quam non eſt ſalus, nos invitat atque charitative compellit, adverſus hæreſes vaſtatrices tunicæ inconſutilis Chriſti, quæ fides eſt Orthodoxa, viriliter inſurgere: & non minus perverſis moribus, quibus, proh dolor!, infectus eſt Populus Chriſtianus, & in dies in omni ſtatu amplius inficitur, ſalubriter obviare, necnon bellicis cladibus pœne ubique terrarum fidelem populum deſtruentibus, & quaſi ad nullitatem miſerabiliter perducentibus, quantum vires noſtræ gratia divina adjutæ valuerint, finem ac remedia opportuna adhibere: pro quibus cauſis evidenter neceſſariis & maxime arduis hic in Spiritu Sancto convenimus, tam generalem Conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, quam expreſſis mandatis felicis recordationis Domini Martini Papæ quinti, necnon & ſanctiſſimi Domini noſtri moderni Eugenii quarti auctoritatibus expreſſis, & ſpecialibus repetitis mandatis, reverendiſſimo in Chriſto patri domino Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, atque hujus ſacri Concilii præſidenti. Verum antiquus humani generis hoſtis, inſidias more ſuo parare volens, tot tantiſque bonis quæ ex hoc ſacro Concilio provenire ſperantur, famam (ut audivimus) per diverſa loca diffundere conatur, quod hæc ſacroſancta ſynodus Chriſtianæ religioni tam utilis & neceſſaria diſſolvi aut prorogari, vel in aliquem alium locum transferri debeat. Ex quo cum veriſimiliter timeamus nonnullos hujuſmodi rumoribus a ſancto eorum propoſito huc forſan veniendi retrahendos, ideo tenore præſentium ſignificamus nos omnino decreviſſe in hoc ſancto Concilio firmiter permanere: & accedente gratia Spiritus Sancti diligentiſſime laborare ad prædicta ſancta opera, quæ inchoavimus perficienda: nec ulla ex cauſa vel occaſione hinc recedere; antequam aliquod efficax remedium circa prædicta adhibitum fuerit; cum evidenter conſtare poſſit ex diſſolutione hujus ſacri Concilii ſecutura fidei catholicæ, ſtatus eccleſiaſtici & totius Chriſtianæ religionis ruina. Speramus, & pro certo tenemus, attenta integritatis vitæ, & ſanctitatis vitæ fama, qua hucuſque nunc vixit ſanctiſſimus dominus noſter Eugenius Papa quartus, ipſum omnem favorem & auxilium daturum ad conſervandum hoc ſacrum Concilium, quod auctoritate præcedentium conciliorum, & ſui anteceſſoris & ipſius inchoatum ac ſtabilitum exſtitit: nec quiſquam aliquo modo credat quibuſcumque perſonis aut litteris aliud afferentibus. Et ob hanc rem mentem noſtram plenius explicandam, jam noſtros ſolemnes deputavimus ad ſuam ſanctitatem Ambaſiatores. Et ſi quid in contrarium aliquo modo fuiſſet vobis inſinuatum, aut inſinuari contingeret, id omni veritate carere credatis. Nec veriſimile eſt, quod bene informatus dominus apoſtolicus vicarius Jeſu Chriſti, ad quem principaliter pertinet exſtirpare hæreſes, reformare mores corruptos, & procurare pacem in populo Chriſtiano, aliquo modo cogitaret diſſolvere hoc ſacrum Concilium, præſertim contra decreta Concilii Conſtantienſis, per prædeceſſorem ſuum & eumdem approbata, & a tantis ſolemnibus viris mature digeſta, quo efficacius remedium ad hæc facienda reperiri non poteſt: ex cujus diſſolutione certitudinaliter ſequerentur hæreſum, deformitatum, ac guerrarum & odiorum induratio, ac etiam multiplicatio. Noſtræ quippe profeſſionis eſt nos exponere morti pro domo Dei, Eccleſiam ejus defendere adverſus tam eminentia pericula, potiſſime tunc temporis quo ad dictam noſtram ſanctam ſynodum ſperamus Bohemos advenire, & in ſacra fidei catholicæ unione nobiſcum reduci. Nam noſtras litteras, quibus ad idem eoſdem monebamus ſalubriter & charitative, honeſte ac reverenter ſuſceptas intelleximus. Cæterum pax & concordia regum, principum ac communitatum, quibus ſuper iis litteras noſtras direximus, per hoc præſens ſacrum Concilium efficienda ſperatur: præcipue pax regni Franciæ, pro qua reverendiſſimo in Chriſto patri domino cardinali ſanctæ Crucis, apoſtolicæ ſedis legato in Francia, die noctuque ad hoc tendenti & laboranti, noſtras litteras & nuntios ſpeciales tranſmiſimus. Qui quidem dominus cardinalis locum conventionis aſſignandæ partibus nobis notificandum reſcripſit, quatenus una cum eodem ad tam ſanctum opus concurrere efficaciter valeamus; propter quæ ſaluberrima opera Spiritus Sancti, qui hujus ſacri Concilii cuſtos eſt & protector, adjutrice gratia perficienda, hic de omni regione convenimus: atque in publica ſeſſione noſtra, decimaquarta Decembris, in majori hujus civitatis Eccleſia celebrata, per noſtra decreta hic tamdiu permanere congregati ſtatuimus, quouſque præfati neceſſarii utique ac plurimi fructuoſi effectus votivos fines ſortiantur: quod fixe & inflexibiliter perficere, ut præmiſimus, intendimus. Eapropter devoti viri, in Chriſto ſincere dilecti, vos in Domino obſecramus pro hujus ſanctæ noſtræ ſynodi ſalubri directione devotius exorare, proque hujuſmodi felici ſucceſſu divinam clementiam humilius implorare: necnon & ſi quæ litteræ, ſchedulæ, ſcripta, mandata, quocumque nomine cenſeantur, a quibuſvis perſonis inveneritis, aut receperitis, noſtræ huic ſanctæ intentioni obviantia, aut ſaluberrimos effectus præfatos quoquo modo impedientia, nobis indilate tranſmittere curetis: nec eiſdem adhærere, aut a ſinceritate, quam noſtræ congregationi geritis, ullatenus recedere velitis, quocumque colore per quoſcumque prætenſo. Reverendos autem Patres dominos prælatos & cæteros qui de jure vel conſuetudine ad ſacram generalem ſynodum renentur, admonemus & mandamus ſub pœnis juris ac ſub debito juramenti, quatenus celerrime ad noſtram congregationem accedant in propria perſona: aut, ſi fuerint corporali impedimento detenti, honorabiles & doctos viros de ſuis eccleſiis bene inſtructos deſtinare non omittant: Sic autem facientes, Chriſto, cujus cauſam gerimus, maxime placebitis: Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, immo & toti Chriſtianitati dignum famulatum præbebitis:

Hic Julianus poſtea relictis Baſileenſibus Eugenio adhæſit cum multis aliis.

vos

vos vere fideles Dei honorem Eccleſiæ ſuæ [a] melioration em volentis & affectantis monſtrabitis, atque gratiam in præſenti & gloriam in futuro poſſidebitis, quam conferre dignetur præſenti ſynodo præſentialiter aſſiſtens Spiritus Sanctus.

ANNO CHRISTI 1431.

[a] *Forte*, & melioration em, H.

Datum Baſileæ vigeſimaprima Januarii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, pontificatus dicti domini Eugenii Papæ IV. anno primo, ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris domini Philiberti Epiſcopi Conſtantienſis, provinciæ Rothomagenſis. De mandato dictæ ſynodi v. Sapientiæ.

III.

RESPONSIO SYNODALIS DE auctoritate cujuslibet concilii generalis ſupra papam, & quoslibet fideles, quodque ſine ejus conſenſu non potuit diſſolvere Concilium Baſileenſe Dominus Eugenius Papa IV.

ANNO CHRISTI 1432.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Cogitanti huic ſacræ generali ſynodo, in Spiritu Sancto legitime congregatæ, quid vobis venerabilibus Joanni & Andreæ Tarentinenſi & Coloſſenſi Archiepiſcopis, ac Bertrando Epiſcopo Magalonenſi, nec non dilecto eccleſiæ filio Antonio de ſancto Vito, palatii apoſtolici cauſarum auditori, oratoribus ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ IV. pro iis quæ ſuo nomine bis expoſuiſtis, reſponſura ſit, duo ipſe Spiritus Sanctus perſuadet. Primum, ut, ſecundum Apoſtolum, non in ſublimitate ſermonis & doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus loquatur: deinde, ut ſummum pontificem & vos & quoſcumque huic ſacro Concilio adverſantes ſub iis verbis apoſtolicis admoneat, quibus beatus Paulus ad Epheſios uſus eſt: *Nolite* inquit, *contriſtare Spiritum Sanctum*. Utinam non a triſtitia dicendi exordium aſſumere poſſemus, & ab ea præſertim quæ in Spiritum Sanctum committi dicitur. Duobus modis ſacri Doctores exponunt Spiritum Sanctum contriſtari, vel cum boni dono Spiritus Sancti & propter charitatem contriſtantur de his quæ non recte faciunt: vel cum Spiritus Sanctus ab homine non recte faciente repellitur more humano, ſicut enim homo de domo pulſus triſtis recedit, ita Spiritus Sanctus propter non recte facta hominum deſerit eos, & ab his recedit, non ipſe triſtis, ſed triſtes dimittens quos deſerit. Connectendo invicem utramque expoſitionem, obſecrat hæc ſancta ſynodus cum omni manſuetudine, lenitate & modeſtia ſummum pontificem, & vos ejus oratores, ne Spiritum Sanctum contriſtare velitis; tum propter nos ipſos Concilium celebrantes, ne triſtitiam mœroremque patiamus, intuentes ipſum non recte agere, dum diſſipare & evertere conatur hanc ſanctam univerſalem ſynodum, pro ſalute populi chriſtiani congregatam: tum etiam propter ipſum Dominum Eugenium, voſque & alios Concilium impugnantes ne ſic agendo Spiritum Sanctum e vobis repellatis. Ipſe enim habitare non conſuevit cum his, qui operibus adverſantur charitatis. Inter noſtram autem & veſtram triſtitiam hoc refert,

1. *Cor.* 2.

1. *Eph.* 4.

A ſicut inter præſentem & futuram, meritoriamque & pœna dignam. Nos enim vehementer illa ſentimus zelo domus Dei incenſi. Graviſſime quidem contriſtata eſt hæc ſancta ſynodus, tacta dolore cordis intrinſecus, cum amaritudine & fletu volens congregare filios ſuos, ſicut gallina pullos ſub alis ſuis, & non permittitur: volens Fidei & Eccleſiæ periclitanti ſuccurrere, & prohibetur. Et, quod cauſa majoris doloris eſt, ab eo prohibetur qui omnem animi conatum & ſtudium ad tam ſanctum & neceſſarium opus more prædeceſſorum ſuorum convertere deberet. Ipſe autem ſummus pontifex, voſque & alii Concilio contradicentes, triſtitiam nunc non ſentitis, nec B animadvertitis quantum ſcandali ac perturbationis in Eccleſia ſic agendo ſeminatis: ſed eo periculoſior ac majori compaſſione dignus hic morbus eſt, quo non ſentitur, ſentietis autem poſtea, dum ſcandala nata eſſe videritis, & cum apud illud terribile Chriſti tribunal ſtabitis, de ſingulis uſque ad minimum quadrantem rationem reddituri. Sed hoc nos in anguſtiis & tribulationibus conſolatur, quod hujuſmodi triſtitia in gaudium atque præmium domini nobis convertetur; adverſantibus autem, ad judicium: quod utinam per condignam pœnitentiam in miſericordiam commutetur, quemadmodum optamus ac oramus pro vobis, & pro omnibus nos perſequentibus & calumnian- C tibus. Si David videns prævaricantes & non cuſtodientes teſtimonia Domini, tabeſcebat: ſi Chriſtus Dominus ſuper unam civitatem ruituram lacrymatus eſt, quanto dolore affici debet Mater Eccleſia, videns per adverſantes Concilio tot populorum ſalutem impediri? Quis eas animas numerare poſſet, quas ſatanas errorum atque hæreſum laqueis in pleriſque mundi partibus alligatas tenet, qualque alligaturus eſt contagione peſtifera, niſi celeriter per hoc ſacrum Concilium provideatur? Quæ autem Chriſtianitatis portiuncula eſt, quæ domeſtico, civili, crudelique bello, & exitiali odio non agitetur, adeo quidem ut atrocius Chriſtianus quam Saracenus? Quid attinet ultra ad dicendum, cum omnis & eccleſiaſticæ D & chriſtianæ vitæ diſciplina ubique pene extincta videatur? Hæc omnia ſpes erat & expectatio gentium, per hoc ſacrum Concilium poſſe reparari: & jacta fundamenta jam erant, ita ut Populus Chriſtianus hac ſpe reſpirare videretur. Tam ſancta igitur & neceſſaria opera ſi perturbari videamus nonne maximo dolore contriſtari nos oportet, præſertim cum ab eo perturbatio hæc veniat qui primus pro ſuo officio ad ſuccurrendum eſſe deberet? Quis Catholicus hæc audiens ſe a lacrymis temperet? Quis ille eſt, cujus viſcera ad compaſſionem moveri non debeant? Merito ergo ſummum pontificem exoramus, ne Spiritum E Sanctum contriſtare velit. Quam formidabile ſit in Spiritum Sanctum delinquere hinc cognoſcite, quod, cum cætera peccata vel in Patrem vel in Filium commiſſa remittantur, ſolum peccatum in Spiritum Sanctum, Veritas atteſtatur, nec in hoc nec in alio ſæculo remittendum. Quid magis in Spiritum Sanctum committitur, quam perturbare ſacra concilia quæ Spiritu Sancto diriguntur, cujus exiſtentia extirpantur hæreſes, eliminantur ſchiſmata, damnantur errores, diſcordia in pacem vertitur, vitia ad mores ſanctos commutantur? Quid boni ac ſancti eſt in Eccleſia Dei

ANNO CHRISTI 1432.

ſive

ANNO CHRISTI 1432.

sive ad fidem sive ad mores, sive ad generalem ecclesiæ statum spectet, quod ex ipsorum conciliorum saluberrima doctrina non fluxerit? Merito igitur tam grave peccatum tam gravem meretur pœnam, præsertim cum non in unam personam aut gentem, sed in omnes homines & populos præsentes & futuros, & in totum Christi mysticum corpus perpetretur. Si scandalizanti unum de pusillis minimis ecclesiæ tam terribile judicium minatur Deus quid putatis illi fiet qui universalem scandalizat ecclesiam? Quo majori loco quis positus est, & major cura sibi commissa, eo transgressio damnabilior. Sanguis omnium pereuntium propter hæreses, bella, & morum deformitatem, ab ejus manibus exigetur, qui impedimento est ne illa tollantur. Sed & hoc auget tristitiam nostram, quod is qui percutit aut se percutere non recognoscit, aut dissimulat. Quis non turbetur, si percussor percusso dicat: Cur me cædis; cum potius ad percussum id dicere pertineret? Venitis ad nos, & sub specie virtutis exhortando proponitis: *Non sit schisma in corpore*. Sanctum est hoc verbum, & omni acceptione dignum, sed rectius factum esset, si ad eum qui vos misit hujusmodi sermonem seriatim exposuissetis. Saltem, quod ab eo recedentes non feciſtis, facite ad eum redeuntes. Ei enim permaxime opus * sit ut dicatis: *Non sit schisma in corpore*. Nos enim nihil aliud quæsivimus nec quærimus: hoc cupimus, hoc oramus. Et ne sit schisma in corpore, quam pie, quam suppliter per diversos oratores suam sanctitatem exoravimus, ut, sicut catholicum pontificem decet, velit ecclesiæ catholicæ se conjungere quam hoc sacrum concilium repræsentat. Quoties deprecati sumus ne sanctam synodum perturbet ac persequatur? quoties supplicavimus ne intolerabilium scandalorum, quæ suus dissolutionis prætensæ conatus parturire potest, velit esse occasio? Dicite nobis: Si duo ad certum tempus vel ad aliquod complendum opus societatem iniissent, & alter eorum ante tempus vel operis finem velit societatem dimittere, alter autem usque ad finem temporis vel operis perdurare, quis horum censendus est societatis sciissor ac divisor? Si duobus servis mandat dominus ut laboratum in agrum vadant usque ad fructuum tempus, & alter in via retrocedit, alius autem in agro laborans usque ad messem perseveret, quis eorum alter alterum deserere, & quis domini mandatis obtemperare dicendus est? Et si recedens perseveranti dicat: Recede & tu, ne sit divisio inter nos, an debet ille recedere, & potius conservo quam domino parere? Nemo est tam hebetis sensus qui ista non dijudicet? Videamus ergo, si placet, quis scindit societatem aut fraternitatem ecclesiæ? quis ab alio se dividit? quis sanctæ matris ecclesiæ mandata contemnit? Convenit universalis ecclesiæ mysticum Christi corpus in celeberrimo Constantiensi concilio, ubi Spiritu sancto dictante unanimi consensu pro generali statu ecclesiæ conservando diffinitum est ut deinceps concilia certo tempore celebrentur & modo, ad colendum agrum dominicum, & inde evellendum vepres, spinas & tribulos hæresum, errorum, & schismatum & excessus, corrigendum, & deformata reformandum. Hujus statuti vigore felicis recordationis dominus Martinus papa V. per litteras apostolicas locum proximi concilii ordinavit sub his verbis: Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes & volentes decreto hujusmodi generalis concilii Constantiensis satisfacere, inter alia disponenti quod omnino generalia concilia celebrentur in loco quem summus pontifex per mensem ante finem hujus concilii, approbante & consentiente concilio, deputare & assignare teneatur, pro loco dicti proximi celebrandi concilii, eodem consentiente & approbante concilio, civitatem Papiensem tenore præsentium deputamus. Postea cœptum est celebrari concilium Papiense, quod de consensu concilii translatum est ad civitatem Senensem, & ibi consentiente & approbante concilio per nuntios apostolicos electa est hæc civitas Basileensis pro loco proximi tunc sequentis concilii in septennium celebrandi. Advenit septennii tempus, congregatur hic concilium, non solum juxta decreta duorum generalium conciliorum, sed accedente expresso consensu ipsius Martini, & moderni domini Eugenii, destinantium ad hoc legatum suum. Ecce jussu Spiritus sancti universale concilium legitime congregatum est ad colendum agrum dominicum. Adest a principio summus pontifex per legatum suum, postea ante finitum tempus, & opere non completo, recedit, deseritque laborantes in agro domini. Nunc igitur qui habet oculos videat quis divisionem, scissuram, rixam, contentionem, novitatem ac scandalum faciat, quæ omnia ex schismate provenire commemorastis. Numquid nos propria auctoritate huc venimus? Si ecclesia bis congregata in duobus conciliis, si duo Romani pontifices ita statuerunt, si id agimus quod ipse Spiritus sanctus per organum ecclesiæ decrevit, cur nobis dicitur: *Non sit schisma in corpore*? Cum Christus dixisset: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis: multi ex discipulis audientes dixerunt: Durus est hic sermo, & murmurante scandalizati sunt. & retro abierunt*. Et cum Jesus diceret duodecim discipulis: *Numquid & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes*. Quis horum se divisit? an recedentes an remanentes cum eo a quo vocati fuerant? Sed ad viciniora veniamus exempla. Olim papa Joannes vigesimustertius, congregato Constantiæ concilio, inde recessit, dans suo recessu, quantum in eo erat, occasionem dissolutionis prætensæ. Numquid qui Constantiæ remanserunt usque in finem dicendi sunt temerarii & præsumptuosi? Numquid ut sequerentur Joannem, dicendum eis fuisset: Recedite hinc, ne sit schisma in corpore? An potius finaliter pronuntiatum fuit recessum suum fuisse illicitum & scandalosum? Et quis non videat plus esse expresse conari dissolvere, quam solum corporaliter ex concilio discedere? Igitur si hic pronuntiatum sit hujusmodi dissolutionem non valuisse, nihil novi factum est. Qui usque ad finem Constantiæ perseveraverunt, ab omnibus commendati & laudati sunt. Sic speramus in domino contingere his qui hic constanter perseverarunt. Definite igitur propter sanctam perseverantiam nostram calumniari nos, & dicere: Non sit schisma in corpore: quasi, nisi hinc recesserimus, schisma fiet in corpore. Nos potius speramus, quod quemadmodum per alia concilia salu-

Matth. 18.

1. Cor. 2.

* forte est ut

1. Cor. 2.

Joan. 6.

briter provisum est ecclesiæ variis calamitatibus afflictæ, ita & per hoc, Deo concedente, providebitur. Sed dicitis: Si manseritis hic, venient scandala: dolemus & contristamur, & propterea ipsum obsecramus, ne Spiritum sanctum contristet, nec sit causa scandalorum: quia etsi *necesse sit*, ut ait Veritas, *venire scandala, væ tamen illi per quem scandalum venit*. Is qui hujus est auctor scandali, cum unico verbo id tollere possit, cur differt? in manu sua est: sine ulla difficultate potest. Non opus est congregare pecunias, exercitus, aut naves, quemadmodum si Jerusalem (ut asseritis) recuperare velit. Revocet prætensam dissolutionem, & sublatum est omne scandalum. Reddet una & sibi & ecclesiæ pacem. Nec pudore aut quovis humano respectu ab hoc retrahatur, quoniam Romanus pontifex cum videt sibi aliquid falso suggestum, aut quod tendat ad noxam se fecisse cognoscit, statim revocare consuevit, quinimo plurimum gloriæ & honoris hinc sibi accedet. Omnes enim intelligent plus sibi esse curæ ecclesiasticam pacem quam propriam voluntatem. Narratis plurimas hæreses a principio nascentis ecclesiæ usque in hodiernum diem exortas, & per sanctos patres & concilia fuisse sublatas: verum id esse fatemur. Et cum peculiare sit & proprium conciliorum privilegium extirpandi hæreses, & a Spiritu sancto indultum, nullatenus ea impediri sed foveri oportet. Si ecclesiasticos annales relegamus, vix ullam hæresim, nisi per concilia, sublatam invenimus. Merito igitur cavendum est ne tam leviter dissolvatur, quod tantum Christianitati profectum facere consuevit. Dicitis duo genera esse hominum qui fidei catholicæ maxime adversantur, Græcos & Hussitas, de quibus provideri oportet. Fatemur his duabus gentibus reconciliandis intendendum fore, & hæc sunt studia nostra. Nec putetis Græcorum nos esse oblitos, sed cogitantes per litteras & nuntios huc eos advocare. Postea in hanc sententiam venimus, summo pontifici deferre, ipsumque rogare, ut solemnes oratores ad eos mitteret, quatenus huc reconciliationis causa accederent, daretque omnem operam ad hoc sanctum negotium. Ista per nuntios nostros dilectos ecclesiæ filios, primo magistrum Joannem Pulcripatris, deinde Jacobum de Sirck scholasticum Trevirensem, & Thomam * Fiene officialem Parisiensem, suæ sanctitati nuntiavimus. Detulimus etiam suæ sanctitati pro honore sanctæ sedis apostolicæ in plerisque aliis, arbitrati ut (sicut ad officium ejus spectabat) hæc & alia necessaria exequeretur. Sed usque nunc spe nostra frustrati sumus. Nam dum in modestia & simplicitate procedimus, & calumnias & injurias patimur, & dum sacrum concilium suæ sanctitati honorem exhibet, ipse hanc sanctam synodum perimere laborat. Græcos autem maxime nobis cordi est sicut & alios, ecclesiæ reconciliare: pro qua re sancta & necessaria omnibus viribus laborare intendimus: & quidquid pro eorum reductione faciendum est prompto animo offerimus. Et ut omnibus nostra sincera innotescat intentio, te venerabilem archiepiscopum Colossensem, qui alias hoc negotium pertractasti, deprecamur, ut nomine nostro hanc legationem una cum collegis tibi per hanc sacram generalem synodum adjungendis ad illos velis suscipere, oblaturus eis pro parte nostra quidquid pro ipsis convertendis offerendum videtur. Tibi autem pro viagio tuo condignas expensas dare offerimus. † Sed cum quis hoc facile futurum, si schisma non fiet in corpore, jam paulo ante respondimus nos non futuros schismatis causam, cognoscere & ipsi & omnes potuerunt nos non contemptum ire summum pontificem, ut dicitis: imo illam reverentiam, quæ beati Petri successori debetur, sibi exhibere volumus, dummodo a corpore ecclesiæ, extra quam non est salus, se nolit segregare. Quod si fecerit, quod tamen non credimus, numquid & nos tamquam canes muti, non valentes latrare, tacebimus, & periclitantem ecclesiam clauso ore aspiciemus? Numquid non & Paulus restitit in faciem Cephæ in eo in quo reprehensibilis erat? Non propterea Græci ad unitatem ecclesiæ accedere, & propriam salutem, quæ sine veritatis catholicæ confessione haberi non potest, cognoscere negligent. Sed quomodo credendum est Bononiam Græcos esse venturos, si tam facile concilia dissolvi videant? Quam igitur spem Græci concilio Bononiensi vel alibi celebrando habebunt, si tam solemne concilium per septennium expectatum, & per quos pontifices Romanos confirmatum, re infecta, in limine ipso evanescat? Græci majorum suorum in hoc vestigia imitantes sine celebratione concilii reductionem ipsorum fieri non posse arbitrantur. Nam ipsorum patres quidquid ad fidei veritatem pertinebat per concilia solvi sunt diffinire. Necessarium ergo est, ne spem conciliorum perdant, ut firmum & stabile hic Basileense concilium perseveret: ad quod si venire decreverint, & Romanæ ecclesiæ reconciliari intendant, quidquid eis pro ipsorum adventu necessarium fuerit libenter offerimus: & omnia quæcumque habemus parati sumus usque ad nuditatem, imo usque ad animam, pro eorum reductione exponere. De loco autem non est quod causari possint. Nam si Bononiam usque perveniant, paululum plus laboris accipient huc proficiscendo. Et cum olim ad civitatem Lugdunensem remotiorem quam ista sit, ac deinde ad civitatem Constantiensem oratores miserint, non minus commode ad hanc venire poterunt. Accipiat igitur tua devotio hanc sanctam legationem pro nomine Jesu Christi & salute Græcorum, quorum certe majores ab ecclesia omnia meritos esse recognoscimus. Postea de crudelitatibus Hussitarum, & quam periculosa sit eorum hæresis, subjeciistis. Non potestis in hoc tantum dicere, quin plura referenda essent; propterea maxime admiramur, cum illi nihil tantum odio habeant quam nomen & auctoritatem summi pontificis, quod totis viribus huic concilio adversetur, quod tam diligenter pro eorum conversione laborat. Quod autem hoc desit, culpa erit illius qui per diversam sententiam ab eo quod ecclesia in Constantia statuit se divisit, & hanc novitatem & dissidium induxit. Sed quæ spes reductionis esse poterit, si decreta concilii Constantiensis, in quo illa hæresis damnata est, infringantur? Quod autem prius studendum sit, ut prius novella zizania evellantur, videtis fere per annum nos ad hoc laborare cum omni patientia, modestia, & longanimitate, ut sacro concilio summus pontifex, prout tenetur, adhæreat. Sed speramus in domino, quod vel ipse dominus papa Eugenius tandem veritati & ra-

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

Matth. 18.

* Firnet

† Locus obscurus.

& rationi acquiescet, vel mundus hujus sacri concilii justitiam recognoscens eidem adhærebit. Fatemini mores ecclesiasticorum corruptos indigere reformatione, pacemque postremo esse necessariam in populo Christiano, & hoc esse præcipuum sacerdotis officium pacis negotiis intendere. Sed hoc fieri non potest, si schisma sit in corpore. Supervacuum est iterum de eadem re rationem reddere, credimus Deo & hominibus constare nec voluntatem nec opera nostra ad schisma tendere. Multiplicatis precibus oramus ipsum Dominum Eugenium ne seipsum a corpore abscindat, nec offendiculum tam sanctis operibus, ob quæ Concilium congregatum est, & vos necessaria esse dicitis, velit gratis apponere. Olim summi Pontifices summo studio ac cura fovebant sacra concilia, & ea summo cum honore prosequebantur: & quæ in illis fiebant, non ut ab hominibus, sed a Spiritu Sancto dictata venerabantur. Si veteres relegantur historiæ, nullo tempore fuit tam necessarium celebrare Concilium, quam modo, & in hoc loco: nullumque unquam fuisse Concilium legitur tot auctoritatibus stabilitum, & nihilo minus a summo Pontifice tam graviter & multipliciter impugnatum. Dicitis impossibile videri simul de principatu Ecclesiæ & moribus disputare. Disputatio ista cur necessaria sit non intelligimus. Nos semper debitum suæ sanctitati reddimus: semper reddat & ipse quod debet universali Ecclesiæ, recognoscendo auctoritatem concilii generalis, juxta decreta sacræ Constantiensis Synodi. Et quoniam se offert ut reformatio ab ipso incipiat, si huic actioni debitus ordo servetur, utinam facta verbis compenset. Sed hoc primum ab eo munus reformationis optamus, ut tollat ante omnia dissolutionem prætensam, quæ juxta decreta Concilii Constantiensis fieri non potuit, nec tolerari potest sine fidei & status ecclesiastici pernicie. De cæterisque per Dei gratiam facile concordabimus, si hoc dumtaxat fecerit. Quantum ad debitum ordinem quem servandum dicitis, hoc est quod optamus. Nullum autem magis debitum ordinem esse credimus, quam ut ille servetur quem patres nostri in Concilio Constantiensi, in quo & ipse adfuit, instituerunt. Multa etiam de virtutibus ejus disseruistis. In hoc laudandus est Deus, a quo omne bonum. Rogandus etiam, ut quod ille deest pro sua clementia largiatur. Hoc illud est, ut ab universali Ecclesia se non scindat, extra quam nulla est vera virtus. Hoc faciat, & ipsum condignis laudibus prosequemur. Et hæc ad ea quæ primo loco per venerabilem Archiepiscopum Colossensem relata sunt, dixisse satis est. Nunc autem ad proposita per venerabilem Archiepiscopum Tarentinum dicendum restat.

ANNO CHRISTI 1432.

In primis late explicat jurisdictionem & potestatem summi pontificis, quod caput sit & primus ecclesiæ vicarius Christi, & a Christo, non ab hominibus vel synodis, aliis prælatus & pastor Christianorum: & ei datæ sunt a domino claves, & uni dictum est: *Tu es Petrus*: & solus in plenitudinem potestatis vocatus sit, alii in partem solicitudinis: & multa hujusmodi, quæ, cum vulgatissima sint, minime necessarium erat recensere. Ista plane fatemur & credimus, operamque in hoc sacro Concilio dare intendimus ut omnes eamdem sententiam credant. Et nihilo minus

Matth. 16.

En quantum tribuant summum pontifici, cui tamen mox sese anteponunt.

A ipsum Romanum pontificem dicimus obedire teneri mandatis, statutis, ordinationibus ac præceptis hujus sanctæ Synodi Basileensis, & cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, in his quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem schismatis, & ad generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris, quemadmodum declaratum extitit per generale concilium Constantiense, catholicam repræsentans ecclesiam: cujus catholicæ Ecclesiæ, quemadmodum & summi pontificis, æquum fuisset saltem paucissimis explicare potestatem. Quod cum non feceritis, dignum est ut nos, qui Concilium celebramus, aliquid saltem perfunctorie referamus.

ANNO CHRISTI 1432.

B In primis hoc nos meminisse decet, Catholicam ecclesiam illam esse, cujus confessio in symbolo continetur: Sanctam ecclesiam Catholicam. Hujus ecclesiæ catholicæ tanta auctoritas est, ut sola Christi evangelia illa dicantur quæ ecclesia recipit: plures enim de apostolis etiam scripsisse dicuntur evangelia. Sed quia tantum quatuor approbavit Ecclesia, illa sola, & non alia, veneramur. Ideo beatus Augustinus in plerisque locis asserit: Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ auctoritas commoveret. Illa enim sacra scriptura dicitur, quam sacram declarat Ecclesia. Hujus Ecclesiæ determinationi catholici omnes suas merito sententias submittunt: &, nisi ab ipsa

Sed hujus ecclesiæ, ut paulo ante fassi sunt, caput & pastor est Romanus pontifex: ergo obedire illi debet ecclesia.

C approbentur Ecclesia, catholici esse non possunt. Hæc sancta Ecclesia tanto privilegio a Christo Salvatore nostro, qui eam sanguine suo fundavit, dotata est, ut eam errare non posse firmiter credamus. Hoc solum competit Deo natura; Ecclesiæ vero privilegio. Præter autem Ecclesiam nemini unquam tale munus communi lege datum esse legimus: non angelis, hi enim a principio errare potuerunt, & multi ex eis errarunt: non primis parentibus, nam a Diabolo decepti sunt: non hominibus, nam omnis homo mendax: non summis Pontificibus, quorum nonnulli in hæreses & errores lapsi esse dicuntur & leguntur. Ecclesia sola sine ruga & sine macula ulla est,

D quæ errare non potest in his quæ ad salutem necessaria sunt. Utique Spiritus Sanctus, qui mentiri non potest, se cum ea permansurum usque ad finem sæculi, & eam per Spiritum Sanctum in omni veritate docendam esse pollicitus est. In ista regeneramur, roboramur, nutrimur & vivificamur. Extra istam nec salvi esse nec Deo placere possumus. Janua Cæli est, per quam solum ad Cælum iter est. Sponsa enim Christi dicitur, & unica, & pulcra, & sine macula, & sine ruga, soror, amica, columba, formosa, speciosa, perfecta, hortus conclusus, fons signatus, puteus aquarum viventium, suavis, mitis, & decora, &

E quæ merito beatissima prædicatur: proque ejus fortitudine & firmitate terribilis dicitur ut castrorum acies ordinata. Hæc enim mater & magistra omnium fidelium, ac etiam corpus Christi mysticum nuncupatur, cujus caput ipse dominus Jesus Christus. Nec mirum, si errare non potest quæ caput habet Christum, doctorem Spiritum Sanctum. Hujus tanta est auctoritas, ut qui contumaciter ejus doctrinæ contradicere præsumpserit, hæreticus esse convincatur. Quæ domus etiam claves solvendi & ligandi accepit a domino: hanc domum si quis corripientem corrigentemque contempserit, *Sic tibi*, inquit dominus, *ut ethnicus &* *Matth.* 18.

publicanus. Decuit quidem tantam Ecclesiæ conferri potestatem, ut, cum omnis homo obliquabilis sit & peccabilis, ipsa esset in terris, cujus judicio, quod errare non potest, quilibet subjiceretur. Nec solum Ecclesiæ decreta & sententiæ authenticæ sunt, quibus & irrefragabiliter stari oportet, sed etiam ejus facta & consuetudines instar habent sanctarum scripturarum. Sacræ enim scripturæ & consuetudini Ecclesiæ par ritus, & idem utrisque pietatis debetur affectus. Præteriistis etiam silentio sacrorum generalium conciliorum auctoritatem, quorum notitia cum omnibus fidelibus necessaria sit, ideo de potestate eorum pauca perstringere non erit inutile. Istorum conciliorum & Ecclesiæ Catholicæ eadem videtur esse potestas. Diffinitum enim est in Concilio Constantiensi, quod synodus generalis in Spiritu Sancto legitime congregata Catholicam repræsentat Ecclesiam, & potestatem a Christo immediate habet. Idem etiam Martinus Papa in suis litteris apostolicis, sententias quasdam Concilii Constantiensis interserens, exprimit. Quæcumque igitur proxime dicta sunt de auctoritate Ecclesiæ, trahi ad generale Concilium, quod illam repræsentat, necesse est. Alioquin non recta esset repræsentatio, si eadem in repræsentante & repræsentato auctoritas non inesset. Et hoc solum satis foret ad probandam omnem concilii potestatem, nec alia probatione uti necessarium videretur: utique cum major probatio esse non possit, quam ipsius Ecclesiæ quæ errare non potest. Nihilo minus propter ipsorum reverentiam aliquid amplius referamus. Audite quantæ auctoritatis sint ipsa concilia, quantamque reverentiam non solum privatæ personæ, sed & sancti summi Pontifices ipsis conciliis habuerunt. Inquit beatus Cælestinus in epistola ad synodum Ephesinam transmissa, ut refert Isidorus in libro conciliorum, Spiritus Sancti testatur præsentiam congregatio sacerdotum. Certum est enim quod legimus, quia nec potest veritas ipsa mentiri, cujus in evangelio ista sententia: *Matt. 18.* *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum*. Quod cum ita sit, (nam nec huic brevi numero Spiritus Sanctus deest) quanto magis nunc interesse credamus in unum convenientium turbæ sanctorum? Sanctum namque Concilium est pro debita veneratione collectum, in quo nunc Apostolorum frequentissimæ illius (quam legimus) congregationis aspicienda reverentia est. *Act. 15.* Et idem Isidorus in eodem libro in gestis tertiæ synodi Toletanæ inquit: Unde valde necessarium esse prospexi, vestram in unum convenire multitudinem, habens sententiæ divinæ fidem, quæ dicit: *Matth. 18.* *Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*. Credo enim beatam sanctæ Trinitatis divinitatem huic sacro interesse Concilio, & ita tamquam ante conspectum Dei in medio vestri fidem meam protuli. Ecce Beatus Papa Cælestinus eam reverentiam habendam esse dicit congregationi concilii, quæ debetur collegio Apostolorum, utpote in cujus medio ipse Christus assistit, Spiritus sanctus, & ipsa Trinitas. Quodque Spiritus Sanctus in conciliis judicet, & propterea concilia errare nequeant, testis est scriptura Actuum Apostolorum, quæ dicit: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis*. Etiam beatus Hieronymus comparat concilii auctoritatem soli, ut sicut sol suo ardore humores rivulorum deficcat, ita Concilium sua auctoritate omnem contrariam superat argumentationem. Inquit enim in fine disputationis contra Lucifer ianum: Poteram omnes disputationum tuarum rivulos hoc uno Ecclesiæ sole siccare, de auctoritate concilii generalis loquens. Item concilii auctoritas auctoritati sacræ scripturæ comparatur: quia, ut ait beatus Augustinus de fide Christiana, Catholica Ecclesia per orbem diffusa tribus modis probatur existere: quidquid in ea tenetur, aut est auctoritas scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria & particularis instructio: sed auctoritate tota constringitur, universali traditione majorum nihilo minus tota. Ecce par auctoritas & scripturarum & universalis traditionis. Sed concilia generalia universali traditione & consensu fiunt & recipiuntur. Videntur etiam generalia concilia ut evangelia fore veneranda. Ratio enim propter quam beatus Gregorius quatuor prima concilia ut evangelia suscipit & veneratur, ista est, quia dum sunt universali consensu constituta, se & non illa destruit quisquis præsumpserit absolvere quos ligant, aut ligare quos absolvunt. Sed hæc ratio eadem quæ in cæteris generalibus conciliis: universali enim consensu constituta sunt. Beatus etiam Augustinus ad Januarium, asserit generalium conciliorum saluberrimam in Ecclesia auctoritatem esse: quæ si saluberrima est, salutem continet: qui ergo auctoritati concilii contradicit, contra salutem agit. Quantam devotionem reverentiamque Christi fideles conciliis habere debeant, hinc patet quod, antequam esset facultas in unum congregandi & celebrandi concilia, Christianitas in diversas hæreses scissa est: postquam autem cœpta sunt concilia celebrari, omnis hæresum atque errorum caligo, tamquam sole illustrante depulsa est. Quod etiam concilia statuendo non errant, hinc liquide constat, quia omni manent stabilita vigore, utique cum Spiritus Sanctus illa dirigat & inspiret. Unde inquit beatus Isidorus, quod si qua sint alia concilia, quæ sancti Patres Spiritu Dei pleni sanxerunt post istorum quatuor auctoritatem, omni manent stabilita vigore. Hinc etiam evidenter patet quod concilia errare non possunt: quoniam quilibet summus Pontifex, qui est pastor & caput Ecclesiæ, tenetur, prout in Concilio Constantiensi statutum fuit, quam primum in summum pontificem electus est, profiteri coram suis electoribus fidem catholicam tenere secundum traditiones Apostolorum, generalium conciliorum, & post nominationem aliquorum conciliorum, subjicitur etiam * generalium conciliorum, & illam fidem usque ad unum apicem immutilatam servare, & usque ad animam & sanguinem confirmare, defendere & prædicare. Et ita professus fuit felicis recordationis Martinus Papa V. ita etiam creditur, Dominum Eugenium modernum professum esse. Quilibet ergo Christianus eamdem fidem tenere obligatur quam Ecclesia Catholica & Apostolica tenet & approbat. Quod si errare possent concilia generalia in his quæ ad salutem sunt necessaria, profecto nimis vanum ac pernicioſum esset, ad talem fidem Populum Christianum adstringi. Quantæ etiam sint auctoritatis concilia generalia, hinc luculenter adverti potest, quod ab eorum potestate nemo eximitur, etiam summus Pontifex, ut extat Concilii Constantiensis decretum in hæc verba:

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

Sed huic concilio Cælestinus per suos præsidebat.

* nec no Lateranen- sis, Lugdu nensis, Vien nensis gene ralium et- iam conci liorum.

ANNO CHRISTI 1432.

ba: Hæc ſancta ſynodus Conſtantienſis, generale Concilium faciens &c. ordinat, ſtatuit, diffinit, decernit & declarat, ut ſequitur.

Et primo, quod ipſa in Spiritu Sancto legitime congregata, generale Concilium faciens, catholicam militantem Eccleſiam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet; cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & generalem reformationem Eccleſiæ Dei in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſive ordinationibus aut præceptis hujus ſanctæ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo. Nec quiſquam illud dicere præſumat, quod aliquod generale Concilium legitime congregatum invalidum ſit, aut errare poſſit: quia, ſi hic pernicioſus error admitteretur, tota fides catholica vacillaret, nec aliquid certi in Eccleſia haberemus: quia qua ratione errare poteſt unum, poſſent errare & reliqua: quoniam, ut inquit beatus Auguſtinus, ſi ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerint officioſa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cujus pondere contentioſæ falſitatis obtractetur improbitas? Quis jam de poteſtate conciliorum ſuper omnes alias poteſtates ambigere poterit tot irrefragabilibus teſtimoniis comprobata? Ex his manifeſte conſtat auctoritates, quas de ſummi poteſtate pontificis allegaſtis, non probare quo minus ipſe Pontifex mandatis univerſalis Eccleſiæ & Concilii generalis obedire teneatur. Sed id dumtaxat probant, quod omnes ſingulares homines particulareſque eccleſiæ, ipſi pontifici obedire debent, niſi in his quæ huic ſacræ ſynodo, & cuilibet alteri legitime congregatæ, præjudicium generarent. Nam etſi ſit caput miniſteriale Eccleſiæ, non tamen eſt major tota Eccleſia. Alioquin errante Pontifice, ſicut ſæpe contigit, & contingere poteſt, tota erraſſet eccleſia, quod eſſe non poteſt. Etſi caput ſit & principalis prælatus hujus corporis myſtici, eſt nihilo minus intra corpus. Nam ſi extra corpus eſſet, tunc non pertineret ad corpus, nec tunc caput eſſet. Corpus igitur hoc totum continet, & ipſum quod dicitur caput & ſingula membra.

Conſtantienſis concilii ſeſſ. 4.

Et tamen ſynodus Chalcedonenſis ampliſſima petiit ſua decreta a Leone Papa confirmari: qui cæteris probatis, decretum de Epiſcopo Conſtantinopolitano reſcidit.

Nec quis dicat quod ipſa pars principalis potentior eſt ac dignior reliquo toto corpore & cæteris membris, & per conſequens illi potius obediendum: quia ratio, experientia & auctoritas dictant contrarium. Ratio, quia reliquum totum corpus, etiam non computato Papa, ſecundum legem communem errare non poteſt in his quæ ſunt fidei. Alioquin ſi errare poſſet, cum certum ſit Papam errare poſſe, tunc & Papa & reliquo toto corpore errantibus tota erraret Eccleſia, quod eſſe non poteſt. Experientia etiam demonſtrat, quia ſæpe experti ſumus & legimus, Papam, licet caput & principalem partem, erraſſe: reliquum autem corpus, Papa etiam errante, erraſſe nunquam legimus. Propterea reliquum ſæpe totum corpus condemnavit atque depoſuit Papam tam ratione fidei quam morum. Sed nunquam Papa condemnavit, aut excommunicavit, aut depoſuit reliquum totum eccleſiæ corpus. Licet ergo tam Papa quam Eccleſia claves habeant ligandi atque ſolvendi, papa tamen nunquam in totam eccleſiam claves ligandi atque ſolvendi exercuit. Eccleſia autem ſæpenumero in Papam. Auctoritas etiam ſcripturæ evangelicæ idem probat. Nam quod dixit Chriſtus: *Si peccaverit in te frater tuus, dic Eccleſiæ: & ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ut ethnicus & publicanus*, omnes homines comprehendit. Et quod Petrus & ejus ſucceſſores illa auctoritate comprehendantur, oſtendit Paulus, qui in faciem reſtitit Cephæ & coram omnibus. Eccleſiæ enim dixiſſe videtur qui coram omnibus dixit. Quod ad ſucceſſores Petri, jam ſupra dictum eſt, qualiter ſæpe peccata eorum dicta fuerint Eccleſiæ, & ab Eccleſia punita: & qui non audierunt Eccleſiam fuerunt habiti ut ethnici & publicani, ut legitur de Anaſtaſio & Liberio. Probat hoc etiam auctoritas univerſalis Eccleſiæ, quæ non poteſt errare, ita diffinientis in Concilio Conſtantienſi, quod peccata pontificum circa fidem, vel ſchiſma, vel mores, poſſunt dici Eccleſiæ, cujus præceptis & ordinationibus tenentur obedire: & ſi obedire contempſerint, condignæ pœnitentiæ poſſunt ſubjici, & ad alia juris remedia recurri, & per conſequens poſſunt excommunicari; quo facto, ut ethnici & publicani habebuntur. Hoc etiamſi pluribus aliis rationibus & auctoritatibus poſſet comprobari, ſatis eſt auctoritatem univerſalis Eccleſiæ adducere. Ipſa enim errare non poteſt: & quidquid determinet ſcripto, aut conſuetudine univerſaliter faciat, ejuſdem reverentiæ & auctoritatis eſt cujus ſacra ſcriptura. Unde ſi in evangelio reperiremus ſcriptum decretum illud Conſtantienſis Concilii, quod Papa tenetur obedire concilio &c. hæreticum eſſet hoc revocare in dubium. Sic & hæreticum eſt, ſi quis illi decreto contumaciter contradicat. Et, quia ad alia noſtra feſtinat oratio, omnes argumentationes quæ fieri poſſent in contrarium, hac unica auctoritate Eccleſiæ veraciſſime confutamus. Ita beatus Hieronymus poſt longam diſputationem confundit atque convincit Luciferianum, dicens: Poteram omnes tuarum propoſitionum rivulos hoc uno Eccleſiæ ſole ſiccare, de auctoritate Concilii loquens. Qualecumque ergo nomen dignitatis aut poteſtatis de Papa ſcriptum invenitur, ad particulares quoſcumque homines & ſingulares eccleſiaſticos referendum eſt, non ſupra univerſalem Eccleſiam, ita ut potius Papa Eccleſiæ, quam Eccleſia tota Papæ obedire cogatur. Nam etſi Papa major ſit in eccleſia, non tamen major eſt tota Eccleſia. Uni autem quare dictum eſt: *Tibi dabo claves regni cælorum*? Sancti Doctores exponunt, ut unitatem deſignaret Eccleſiæ: & ideo ab unitate exordium proficiſcitur, ut Eccleſia Chriſti una eſſe demonſtretur. Et Petrus quando claves accepit, ut dicit Auguſtinus, Eccleſiam ſignificavit. Nec putetis, * quin Eccleſia claves habeat & imperium ſuper omnes, quod ideo ſunt multi Principes, contra philoſophicum dictum, Entia nolunt male diſponi, pluralitas principantium mala: unus ergo Princeps. Ipſa enim eſt unus Princeps, & unitati fidelium, non ſingulis, hæc juriſdictio

Matth. 18.

Galat. 2.

Matth. 16.

* forte quia, aut cum.

ctio a domino conceditur, & ideo ab uno in- A rem per Dominum Eugenium concilio præſtan-
ANNO CHRISTI 1432. cipere voluit, ut perfectam unitatem atque unanimitatem deſignaret: quia unitas Eccleſiæ multo major eſt atque perfectior quam unitas unius Regis aut Imperatoris terreni. Hic enim & errat, & in varias ſententias atque contrarias ſæpe ſcinditur. Eccleſia autem nec errat, nec ſibi ipſi contradicit. Nec comparandum eſt corpus Eccleſiæ aliis politicis corporibus civitatum & univerſitatum: quia in medio hujus corporis eſt Chriſtus, qui ipſum regit ne erret. Alia autem politica corpora humanis & variis voluntatibus gubernantur, neque in hac materia congruit allegare errorem illorum, ſecundum beatum Thomam, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia Petri, ſucceſſorem e- B jus Romanum Pontificem univerſalis Eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes: quoniam de ſingularibus eccleſiis & perſonis id intelligendum eſt, non de univerſali Eccleſia, quæ ſæpe obedientiam juſtis ex cauſis Romanis pontificibus ſubtraxit, ut Marcelliino, Anaſtaſio, Liberio, Joanni XII. Benedicto IX. Benedicto XIII. Joanni XXIII. Progredientes deinde ad materiam concilii, dicitis, quod ſanctiſſimus Dominus Eugenius ratus hæreſibus, bellis ac deformitatibus ſine ſanctorum patrum & principum aſſiſtentia opportune obviari non poſſe, Concilium Baſileenſe ex domini Martini Papæ felicis recordationis auctoritate per Senenſe Concilium promulgatum, atque ejuſdem Mar- C tini juſſione ſtabilitum, poſt ipſius obitum & ſuæ ſanctitatis aſſumptionem, robur habere voluit & proſecutionem, ratum & gratum per ſuas apoſtolicas bullas gerens, quidquid poteſtatis in ea re dilecto Eccleſiæ filio Juliano ſancti Angeli Diacono Cardinali ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legato per prædeceſſorem ſuum collatum fuiſſet. Fatemini ergo, & bene, Concilium hoc legitime congregatum, quia ſtabilitum fuiſſe dicitis auctoritate apoſtolica, & per Concilium Senenſe, & roboratum per Dominum Eugenium. Et quia facultas data præfato legato circa proſecutionem concilii ratificata extitit per ipſum Dominum Eugenium modernum: optime; veritatem narra- D ſtis. Ita enim fuit, ut dicitis. Quo igitur pluribus auctoritatibus ſtabilitum fuit, & quo plures neceſſitates illud celebrari ſuadebant, eo minus decuit illud perturbare & conari diſſolvere: & quidem pro tot neceſſitatibus non ſolum Concilium alias indictum perſeverare debeat, ſed, ſi indictum non fuiſſet, de novo debuiſſet indici, propterea nemo eſt qui non vehementer admiretur, tam ex abrupto & ſine cauſa hujuſmodi diſſolutionem eſſe attentatam. Sed excuſatis hoc factum eſſe, quia non videbat amplificationem illius ut optabat: & per oratorem noſtrum requiſitus, ut ea faceret quæ novam convocationem prætendere videbantur, illud abinde diſſolvit. Quænam E iſta excuſatio eſt? Quinimo ſi amplificari non videbat, ad amplificandum operam dare pro ſuo officio debuiſſet, & idipſum petebat noſter orator, obſecrans ut omnem favorem concilio præberet, & ad ipſius proſecutionem intendere dignaretur. Numquid ſi infirmus medico ſupplicet ut eum ſanet, medicus ipſum interficere debet, ne in ſanando laboret? Orator noſter ad nos reverſus, quid Romæ expoſuerat, ut aſſeruit, hic publice retulit ex ejus dictis. Quicumque eum audivit, nihil aliud indicat, niſi quod cum omni inſtantia favo-

dum, & ejus perſeverantiam poſtulabat. Si ANNO CHRISTI 1432. nolebat Summus Pontifex exhortari prælatos, ut huc citius properarent, ſaltem ad actum diſſolutionis prorumpere non debebat, ſua enim ſponte veniſſent prælati. Ut igitur neceſſitatibus Eccleſiæ quæ moram non patiebantur citius fuiſſet proviſum, ſupplicabatur, ut per ſuas litteras exhortari vellet præſertim Italiæ Prælatos, quos nos pro reverentia Summi Pontificis, cui propinqui ſunt, citare pro tunc diſtulimus: immo etiam requirebatur ut, ſi commode poſſet, ſua ſanctitas huc venire dignaretur. Sed & ſi Prælatos Bononiam ad annum cum dimidio convocavit, quomodo non poterat eis ſcribere, præſertim Prælatis Italiæ, quod ſtatim huc venirent, ut neceſſitatibus præſentibus provideretur? Sed volebat ipſe perſonaliter intereſſe. Ideo quia infirmus ad annum cum dimidio diſtulit, quid ipſe ſciebat, ſi interim moreretur, an & anno cum dimidio perfecte ſanatus eſſet? Sed præſentia ſua multum prodeſſe poſſet, fatemur. Sed ſi adeſſe propter infirmitatem non poſſit, an propter infirmitatem Papæ infirmitas Eccleſiæ tam periculoſa negligetur? Magnæ fuerunt hæreſes Arianorum, Neſtorianorum, Manichæorum, Donatiſtarum: & multa alia graviſſima pericula tunc temporis in Eccleſia imminebant. Et nihilo minus juſſit Summus Pontifex per ſuos legatos concilia celebrari. Dicitis cum magna & matura deliberatione diſſolutionem factam eſſe. Si longa & matura deliberatione fuiſſet facta, debuiſſet mittere huc ad ſacrum Concilium, & ſcire certius, an ſic facere expediret. Quis melius in rebus agendis deliberat, an præſens, an abſens? Facta concilii & harum partium magis innoteſcebant nobis quam aliis. Et propter reverentiam ſacri concilii Catholicam repræſentantis Eccleſiam, ad maturam deliberationem habendam, Concilium conſuli oportebat, non alienos. Sed audivimus aliquos ex venerabilibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus contradixiſſe, alios autem nunc dicere ſe male tunc fuiſſe circumventos, & jam melius de veritate informatos, aperte contradicere. Audivimus fuiſſe tunc & nunc multo majorem murmurationem in curia de hac diſſolutione: quamplurimi, & fere omnes qui in curia nomen habent virorum bonorum, hujuſmodi factam diſſolutionem damnant omnes qui extra ſunt; Cardinales omnes quaſi principes, & populi, & qui bonum Eccleſiæ cupiunt, Concilium laudant & diſſolutionem reprobant. Cauſæ etiam in bulla diſſolutionis expreſſæ (cum pace dictum ſit) non ſic ſe habent, prout per noſtros Ambaſiatores ſuæ ſanctitati nuntiavimus: qui etiam tot & tanta ex ipſa diſſolutione, ſi effectum haberet, ſcandala ſequi dixerunt, quod habentes etiam cor lapideum molliri debuiſſent. Sed ex quo nunc conſtat ipſas cauſas veras non eſſe, cur modo non mutat propoſitum? Cur pax perturbatur Eccleſiæ? Dicitis hunc locum vicinum Bohemis. Diſtat iſte locus a Praga per quindecim dietas, ſunt Civitates & Principes intermedii potentiſſimi. Civitas iſta fortiſſima flumine Rheno, & mœnibus, & viris catholicis munita, vicina ad tria milliaria linguæ Gallicanæ. In iſtis partibus ille metus eſt de exercitu Pragenſium qui Romæ. Putat ſua ſanctitas nos eſſe ita improvidos, quod ſi hic locus eſſet tam vicinus Bohemis, quod merito

Certe Marcellinum, ut alios omittamus, nemo epiſcoporum in concilio auſus fuit condemnare, niſi ille ſe prior condemnaſſet.

timen-

timendum esset, hic mansissemus aut manemus? Sed mira res, habuit sanctitas sua exercitum hostium in portis Romæ, nec timuit, nec recessit: & hic timet inimicos per quindecim dietas longinquos? Inter alias dissolutionis causas hanc esse dicitis, quod Bohemos vocavimus eo modo, quod sanctitas sua sustinere sine offensa non potuisset aut detractione damnationis in concilio Constantiensi factæ. Vocatio ista non potest sustineri sine offensa ac detractione concili Constantiensis, sed dissolutio concilii bene potest sustineri. Concilium Constantiense mandat fieri concilium, (fieri autem cum effectu intelligitur) non prorogari tempus, non mutari locum, contra omnia ista fit, & nihil de hoc dicitur. Sed calumniamur, quia vocavimus Bohemos. Numquid in decretis concilii Constantiensis scriptum invenitis, quod ecclesia non debeat eos ad instruendum & informandum convocare? Non miramur, si ex dictis oratoris nostri occasio sumpta est ad dissipandum concilium, quandoquidem ex piissimis nostris litteris id factum esse videmus. Utinam propter honorem summi pontificis hanc causam litteris suis non inseruisset, videlicet quod hujusmodi vocatio fuerit in injuriam sedis apostolicæ sacrorumque conciliorum, & contra decreta sanctorum patrum, ac statuta legum imperialium. Sed valde mirandum est, quod in eisdem litteris damnatur & approbatur. Si audientia concessa Bohemis reprobatur, cur Græcis conceditur, cum & hi & illi ab unitate ecclesiæ separentur? Si concilium Bononiæ propter illos indicitur, cur concilium Basileense propter Bohemos & multa alia necessaria jam indictum dissolvi procuratur? cum Bohemica hæresis periculosior sit, ad illam accuratius foret intendendum. Mirandum est, si verum sit: dicitur venerabili archiepiscopo Gneznensi concessam esse facultatem per summum pontificem audiendi Bohemos: singulari personæ conceditur quod universali ecclesiæ non permittitur? Si epistola nostra diligenter & non ex livore vel odio consideretur, plane constabit, non ad injuriam auctoritatis apostolicæ, nec conciliorum Constantiensis & Senensis, imo ad reverentiam & honorem eorum factam fuisse vocationem; vocavimus enim ut nobiscum in eadem unitate conjungantur: & ut qui a nobis aliquamdiu divisi fuerunt iterum in charitate & unitate nobiscum reconcilientur. Si hoc fieri poterit, ad quod nos laboramus, cedet procul dubio ad honorem sedis apostolicæ. Ipsam enim reverebuntur, quam usque nunc contempserunt: cedet ad gloriam conciliorum Constantiensis & Senensis, quia illam fidem & ritum, qui in his conciliis declaratus est, quem usque nunc non tenuerunt, amodo tenebunt. Cur ergo retorquetur ad injuriam quod quæritur ad honorem? nec contra decreta sanctorum patrum, nec contra leges canonicas aut civiles hujusmodi vocatio facta est, sive asserere velimus eos vocatos ad instruendum, sicut veritas est, sive ad disputandum. Si ad instruendum, nemini dubium est quin opus sit pium & meritorium, & prælatorum officio necessarium. Si ad disputandum, & ad hunc finem, ut errans instruatur & reducatur, cum eadem ratio sit, similiter erit opus pium & laudabile, ut inquit beatus Paulus ad Titum: *Oportet episcopum*, &c. Et subdit: *Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere*: imo pernimium periculosum fuisset denegare audientiam Bohemis, quam ubique locorum divulgabant se postulare, & eis non concedi, ob hanc causam, quia eorum articuli erant ita manifeste veri, quod nostri episcopi & sacerdotes non poterant eis respondere, nec cum ipsis conferre audebant: propter quod scrupulus non parvus in animis hominum, præsertim simplicium, ista audientium erat exortus. Omnis autem schola theologorum, canonistarum, & legistarum affirmat eam disputationem de fide, quæ non sit causa perfidiæ seu tumultus, vel ut in dubium revocet, sed ad instruendum, vel clarius patefaciendum veritatem, vel convincendum, vel confundendum hæreticos seu infideles, vel confirmandum catholicos, fore licitam: imo beatus Thomas secunda secundæ dicit in casu simili, sicut est noster, quod quando simplices viri solicitati sunt aut pulsati ab infidelibus vel hæreticis, " corripere nitentibus in eis fidem, tunc necessarium est publice disputare de fide: per hoc enim simplices firmantur in fide, & infidelibus aufertur decipiendi facultas. Alioquin ipsa taciturnitas eorum qui resistere deberent pervertentibus fidei veritatem esset, erroris confirmatio. Allegat beatum Gregorium, quod sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Constat autem Alemanos per libellos & epistolas Bohemorum solicitati ut eorum errores sequantur, allegando ad eorum perversum sensum multas auctoritates. Ergo, secundum beatum Thomam & beatum Gregorium, visi fuissemus confirmare errores Bohemorum, nisi hoc casu dedissemus illis audientiam. Quid ad hoc respondebunt nostri calumniatores? hoc etiam sæpenumero actum fuisse per sacra concilia & sanctos patres legimus, cum hæreticis vel infidelibus, etiam prius damnatis. Silvester in concilio Romano publice disputavit cum duodecim scribis Judæorum, quibus & per Christum & apostolos per tot annos ante veritas Christianæ fidei prædicata fuerat, & in ea disputatione dati fuerunt judices duo gentiles Cirithon & Zenophilus. Beatus Athanasius publice disputavit cum Ario, cujus error prius in celeberrimo concilio Nicæno damnatus fuerat. In qua disputatione sedit arbiter quidam, nomine Probus, gentilis homo. In synodo Chalcedonensi orthodoxi disputarunt cum Nestorianis, dudum in concilio Ephesino damnatis. Et post multa inter eos fuit conventum, ut nostri orarent secundum fidem nostram, & illi secundum fidem suam. Et charta quædam, in qua & nostra fides & errores illorum describerentur, super corpus beatæ Euphemiæ poneretur, ut Deus veram fidem manifestaret; quod & factum est. Item licet error ille, qui asserit Christum unius dumtaxat fuisse naturæ, prius fuisset damnatus, tamen in synodo Constantinopolitana, in qua præsedit sanctus episcopus Flavianus, Eutyches qui hunc tenebat errorem, fuit ad synodum vocatus, & plene auditus, & secum disputatum, fuitque per acta præcedentium conciliorum convictus. Item licet error quem tenebat Luciferianus, fuisset ante damnatus, nihilo minus beatus Hieronymus disputavit cum ipso, & eum per acta præcedentis concilii

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432. Tit. 1.

Idem jactitant & Lutherani, & alii.

„ corrumpere.

cilii convicit. Quamvis errores Donatiſtarum ſequentium Arianos, olim in concilio Nicæno damnati fuiſſent, nihilo minus fuit congregata ſynodus Carthaginenſis, & ad eam Donatiſtæ per nuntios concilii vocati ſunt. Et inter alia, convocationis verba iſta ſunt: Hanc ergo pacificam & ex charitate venientem vocationem contemnere non debetis. Et ſi quid veritatis vos habere arbitremini, non dubiteris aſſerere, id eſt, ut congregato noſtro concilio, deligatis ex vobis, quibus cauſam veſtræ aſſertionis committatis: ut & nos poſſimus hæc facere, etiam de concilio noſtro deligantur, qui cum eis quos delegeritis, conſtituto loco & tempore, quidquid eſt quod noſtram a vobis ſeparat communionem, cum pace diſcutiatur, ut tandem, adjuvante domino Deo noſtro Jeſu Chriſto, finem veternoſus error accipiat. Beatus etiam Dominicus & duodecim abbates in partibus Toloſanis cum Albigenſibus, quorum errores fuerant damnati, publice diſputavit apud Fanum Jovis ſub judicibus deputatis. Sed ideo calumniari videmini epiſtolam, quia non ad recognoſcendum errorem, ſed ad ſubmittendum ſe pariter cum eccleſia veritatis inveſtigationi ſint vocati, quod Huſſitis favorem & auctoritatem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem præſtare videtur. Cur ſicut partem epiſtolæ, ita non recitaſtis & totam? Cur etiam addidiſtis ubi addendum non erat? aut ſicut poſt verbum, Audietis & nos, addidiſtis, Reſpondentes, cur non addidiſtis, Inſtruentes & informantes? Circa principium epiſtolæ dicitur: Nihil tam ante oculos noſtros verſatur, quam ut vos in eadem unitate nobiſcum conjungamini. Hinc ſatis innuitur, ex quo damus operam, ut nobiſcum conjungantur in eadem unitate, quod unitatem dimiſerint, & eam opus ſit ut recuperent. Item & verbum illud, Et forſan diſſidium noſtrum aliquamdiu Deus in eccleſia permiſit, Ac verbum illud, Quanta lætitia erit in cælis, ſi vos qui aliquamdiu diviſi fuiſtis iterum in unitate & charitate nobiſcum reconciliamini? hoc aperte indicavit, eis neceſſarium eſſe reconciliari nobiſcum, ex quo neceſſario oportebat recognoſcere errorem. Verbum etiam illud, *Scimus quia noſter cæleſtis Paterfamilias bonum fidei ſemen ſeminaverat, ſed venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizaniam*, hoc manifeſte demonſtravit eos a veritate erraſſe, ac neceſſarium fore ut ſuperinfundatur ros gratiæ Spiritus ſancti. Forte moleſtum eſt vobis verbum illud: Ipſe Spiritus ſanctus aſtabit medius judex & arbiter quid in eccleſia Dei tenendum & agendum ſit. Vel forte verbum illud. Aderit plane Spiritus ſanctus, in cujus nomine congregata eſt hæc ſancta ſynodus. Ipſe erit dux & rector concilii, perfecte illuminaturus corda hominum, ut viam ambulent charitatis & pacis. Nobis autem eſt gratiſſimum & ſuaviſſimum, illum nobis judicem & ducem conſtitui, quem nobis Chriſtus dedit, dicens: *Cum autem venerit Spiritus paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, ipſe vos docebit & ſuggeret omnia quæ dixero vobis*. An Spiritum ſanctum vos habere judicem indignamini? An potius hominem quam Deum velletis elegiſſemus judicem? Merito in principio ſermonis noſtri dicere perſuaſimus, ne Spiritum ſanctum contriſtaretis. Blaſphemia eſſet, ſi quis negaret Spiritum ſanctum dictare ſententias, canones, & decreta conciliorum. In actibus apoſtolorum hoc expreſſum auditis, cum dixerint apoſtoli, judicantes non eſſe ſervanda legalia: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*. Leo papa inquit ſacrorum patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia comprobatos. Et Iſidorus: Et ſi qua ſunt alia concilia, quæ ſancti patres Spiritu Dei pleni ſanxerunt. *Si ſpiritualis homo judicat omnia*, ſecundum apoſtolum, quanto magis ipſe Spiritus ſanctus, per quem homo accipit ut ſit ſpiritualis? Quid eſt dicere, Adſtabit medius judex & arbiter, niſi quod ipſamet ſynodus erit illa quæ judicabit, & arbitrabitur? Non enim aliud judicare & arbitrari poterit, quam Spiritus ſanctus ſuggeret. Quid iterum aliud eſt dicere, Adſtabit judex, niſi quod judicabitur in hoc concilio, prout judicatum eſt in Conſtantia? Nam cum ſententia illa condemnationis Huſſitarum a Spiritu ſancto dictata fuerit, & ipſe neſciat variare ſententiam veritatis, utique cum idem ſit in omnibus conciliis, idipſum hic veraciter judicabit quod in illo. Si quis autem objicit, quomodo jam judicatum iterum judicabitur? dicendum eſt, quod cum fiat ad ſalutem proximorum, non eſt incongruum idem repetere. Profeſſio enim fidei catholicæ facta in concilio Nicæno, in pluribus ſequentibus conciliis repetebatur. Quoties neceſſe eſt, toties mater eccleſia aperire debet os ad docendum & inſtruendum. Non omnes Spiritus ſanctus eodem tempore illuminat, ſed ubi vult, & quando vult, ſpirat. Qui in uno concilio illuminationem non acceperunt, dono Spiritus ſancti forte accipient in alio. Ideo neceſſe eſt ſæpe frequentari concilia, ut hæreſis quæ in uno tolli non poteſt, tollatur in alio. Nec enim hæreſis Ariana vel aliæ eodem tempore extinctæ ſunt. Illuminabit ergo, ut ſperamus, Spiritus ſanctus corda Bohemorum in hoc concilio, & oſtendet ipſis quid tenere & agere debeant in eccleſia. Propter eos hoc verbum dictum eſt, & propter alios errantes, orabimus ut Spiritus ſanctus illúſtret corda univerſi populi ad cognoſcendum amplectendumque veritatis & unitatis ſemitam. Non enim de populo Chriſtiano, ſicut ſunt & ipſi Bohemi, & alii errantes, cognoverunt adhuc & amplexi ſunt veritatem & unitatem. Cur nobis moleſti eſtis, quod in ducem elegerimus Spiritum ſanctum? Si beatus Silveſter diſputavit cum Judæis ſub duobus judicibus gentilibus: ſi Athanaſius cum Ario ſub uno judice pagano, ſi orthodoxi cum Neſtorianis ſub judicio corporis mortui ſanctæ Euphemiæ: ſi Concilium Carthaginenſe requiſivit Donatiſtas, ut illa controverſia terminaretur per aliquos utrimque eligendos: ſi beatus Dominicus cum Albigenſibus ſub certis judicibus, cur nobis non licuit eligere in judicem Spiritum paracletum? Quod autem putatis non in Germania hujuſmodi audientiam dandam, ſi danda eſſet, hoc (ſecundum beatum Thomam) nullo modo rationi congruit. Nam ſicut in loco, ubi non eſt nota hæreſis, diſputare periculoſum eſt, ita ubi nota eſt, & homines ab hæreticis infeſtantur, diſputare ad declarationem neceſſarium videtur. Quod vero dicitis, ex iſta vocatione præſtari fidelibus ambiguitatem vel perplexitatem: miramur unde hæ adinventiones proveniant, cum ex hoc non ambigui vel perplexi, ſed certiores ac firmiores populi Alemaniæ facti ſunt, videntes noſtram

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432. Act. 15.

Joan. 3.

Matth. 13.

Joan. 15.

con-

ANNO CHRISTI 1432.

confidentiam & fidei firmitatem in vocandis illis, maximeque exhilarati sunt, sperantes ex hoc illos ecclesiæ reconciliandos. Duo autem scelestissima capita hujus hæresis, quæ commemoratis, nonne tandem ultimo supplicio tradita sunt? Si omnes hæretici talem favorem haberent, pauci fierent hæretici. Quæ autem sint illæ plures & graviores causæ, quæ præbuerunt occasionem dissolutioni, nescimus. Si personam summi pontificis tantum respiciunt, propter hoc non debet periclitari status ecclesiæ. Si autem ecclesiam, æquius fuisset intimare concilio, quod repræsentat ecclesiam, ut provideret. Hoc autem scimus, quod hic est plena & omnimoda securitas. Dolenter refertis, quod dissolutioni prætensæ non paruimus, & mandata apostolica per nos spreta sunt. Hoc ideo facimus, quia Deo plus quam hominibus parere oportet. Sancta mater ecclesia, cui quilibet parere debet nos legitime congregavit, ut tollendis deformitatibus hæresum, bellorum ac vitiorum, quæ plurimæ sunt in populo Christiano, efficaciter intenderemus. Ne ecclesiam & Christum ecclesiæ principale caput contemneremus, perseverandum censuimus in opere nobis injuncto. Exposuissemus fidem orthodoxam, Christianam religionem omnem denique ecclesiasticum statum periculo ruinæ & eversionis, si sic dissolutioni prætensæ paritum fuisset, quemadmodum oratores nostri novissime sanctitati suæ latissime exposuerunt. Scriptum est in sexta synodo Constantinopolitana: Cum læditur fides, parentum reverentia velut inutilis & periculosa despicitur, & amor erga filios fratresque vitatur. Ad postremum, etiam super ipsam vitam mors potius a piis patribus eligitur, ut meliorem resurrectionem consequantur. Potius autem nobis dolendum foret sicut & mundus dolet, quod talia tentata sunt adversus hoc generale concilium, & contra universalis concilii Constantiensis ordinationem, cui cum summus pontifex obtemperare tenetur, his pœnis subjicitur, quas contra inobedientes statutas esse dicitis. Sed nec prætensæ dissolutioni paruimus, quia fieri non potuisse constabat. Nam etsi magna sit papæ potestas, id tamen sibi facere non licet juxta communem omnium sententiam, unde universalis ecclesiæ status turbetur, periclitetur aut decoloretur. Sed cum in judicio omnium ac nostro ecclesia nunc universali reformatione necessario indigeat, merito istud concilium, quod ad hoc institutum est, dissolvere non licuit. Impediretur enim hæresum extirpatio, pacificatio populi Christiani, & deformitatum correctio. Unde in prima sessione hujus concilii, facta ante dictam prætensam dissolutionem, diffinitum est, quod procurans hoc concilium impedire, dissolvere, prorogare, vel mutare, severe puniatur, & procedatur contra eum tamquam communis pacis perturbatorem, cum ex hoc prædicta bona impediri videantur. Nec papæ fas est decretum illud Constantiense quod incipit, Frequens, abolere, vel taliter agere, quod dispositio sua reddatur inutilis, vel frustratoria; esset enim contra mentem ecclesiæ, quæ illud decretum edidit pro universali ecclesiæ statu conservando, circa quod papa non dispensat. Statim autem tollere concilium jam inceptum, nihil aliud videtur, quam non celebrare: immo multo deterius, propter grave scandalum quod in ecclesia nascitur ex tali ludibrio. Quod autem pro universali ecclesiæ statu conservando ipsum decretum editum sit, ex præfatione ipsius liquet. Dicit enim: Frequens generalium conciliorum celebratio agri dominici præcipua cultura est, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum, errorum & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineam domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit: horum vero neglectus, præmissa disseminat atque fovet. Propterea nullo pacto ecclesia tolerare debet, immo se usque ad animam & sanguinem opponere, ne tale ostium aperiatur, & tam utile toti Christianitati statutum evanescat. Ex mente etiam dicti decreti videtur dissolutionem prædictam non valuisse. Vult enim quod in fine cujuslibet concilii locus futuri concilii eligatur per mensem ante, approbante & consentiente concilio: & sic non debere dissolvi, nisi prius consentiente concilio, locus per mensem ante pro futuro concilio electus sit. Item cum prohibeatur in dicto decreto prorogatio, multo magis videtur prohibita dissolutio. Plus enim est auferre quam differre. Prorogatio dilationem inducit, dissolutio peremptionem. Et licet mutatio certo modo concedatur, dissolutio non: quod autem fecit papa, dissolutio expressa fuit, non loci mutatio. Item mutatio loci ex causa conceditur quoad concilium futurum: dicit enim textus decreti: Locum autem pro futuro concilio absque evidenti causa non mutet Non autem concedit mutari posse sine consensu concilii locum concilii actu congregati: quia de ipso disponere ad ipsum concilium pertinet. Nam si ad concilium spectat facere reformationem supra caput & membra, ad ipsum etiam videtur spectare de his sine quibus reformatio fieri non potest, & an locus reformationis continuandus sit vel mutandus. Item si actu congregato concilio locus pro futuro concilio eligi debet consentiente concilio, quanto magis pro ipso concilio actu jam congregato continuando vel transferendo ad alium locum? cum enim certa forma per hoc decretum indicatur, papa ipsam servare tenetur. Alioquin frustra ipsi lex indiceretur. Probatur ex alia ratione dissolutionem non valere, quia, ut prædictum est, cum papa teneatur obedire statutis, ordinationibus & præceptis cujuscumque concilii in his quæ pertinent ad fidem, schisma, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris, &, si non obedierit, puniri potest, constat ipsum in his casibus fore inferiorem concilio, & concilium majus eo, cum possit reformare, statuere, mandare & punire. Inferior autem legem superioris tollere non potest, nec ipsum suum superiorem extinguere vel annihilare. Alioquin implicaret evidentem contradictionem; Tenetur obedire, & non tenetur, quia potest dissolvere. Cum ergo concilium congregatum sit propter prædictas causas, & inter alia statuerit sub magna pœna, ne quis procuraret dissolvi aut mutari ipsum: papa, cum illi obedire teneatur, nullatenus dissolvere potest Alioquin, si potest dissolvere, non tenetur obedire. Ex quo necessario infertur, quod aut decretum prædictum non valet, aut dissolutio: quia sibi invicem contradicunt. Præterea ante tempus concilii Constantiensis nullum dubium erat, quod congregato concilio super facto

ANNO CHRISTI 1432.

facto fidei contra papam, papa illud diſſolvere non poterat; quia, ſi potuiſſet diſſolvere, potuiſſet non judicari; quod tamen ſibi non licebat; quia in fide devius poteſt per concilium judicari. Ergo ſicut in iſto caſu, ita dicendum eſt nunc congregato concilio ſuper reformatione generali in capite & in membris; quia iſti tres caſus fidei, ſchiſmatis & reformationis, ſub eadem declaratione concilii Conſtantienſis continentur, quod non ſolum ſcripto declaravit concilium Conſtantienſe, ſed etiam facto: quia Benedictum propter ſchiſma, Joannem XXIII. propter deformitatem vitæ depoſuit. Et ſi dicatur, Sicut papa poteſt congregare concilium propria auctoritate, ita eadem poteſt diſſolvere; reſpondendum quod longe differt. Ante enim concilii congregationem concilium non eſt; ſed ut primum congregatum, eſt ſtatim poteſtas univerſalis eccleſiæ, quæ eſt immediate a Chriſto, & quam concilium repræſentat, tranſfunditur in ipſum concilium, vel potius continuatur in eo, & fit ipſum concilium ſuper papam & cunctos alios: quemadmodum ſi quis homo ſubjiciat ſe alicui, poſtquam ſubjectus eſt, non poteſt ſe ab illa ſubjectione eximere, nec poteſtatem ſui ſuperioris diſſolvere ſine ſui ſuperioris conſenſu; quia quod a principio fuit voluntarium, expoſt fit neceſſarium. Et hoc modo intelligenda ſunt jura dicentia, quod concilia per Romanæ eccleſiæ auctoritatem fiunt & robur accipiunt. Robur enim (ut communiter) accipiunt, ut congregentur, non ut congregata poteſtatem judicandi & ſtatuendi a papa conſequantur. Et ſi quis forte dixerit, In conciliis intelligitur excepta auctoritas papæ, ideo papa non ſubjicitur; reſpondetur illud eſſe verum, quando perſona papæ ſpecialiter non includitur: ſed ſi ſpecialiter includeretur, non poſſet excipi, quia eſſet contradictio. Sed in decreto concilii Conſtantienſis ſpecialiter dicitur, Quilibet etiam papalis dignitatis, obedire tenetur præceptis concilii. Quod autem prædicta diſſolutio non valuerit, clare deducitur ex decreto tertiæ ſeſſionis concilii Conſtantienſis, in qua fuit diffinitum, etiam ante proceſſum inchoatum contra Joannem, quod dominus Joannes XXIII. Romanam curiam & officiarios de civitate Conſtantienſi ad alium locum non mutaret aut tranſferret, ſeu perſonas dictorum officiariorum ad ſequendum eum directe vel indirecte cogeret ſine licentia & auctoritate ipſius ſynodi; & hoc, quoad illos officiarios & illa officia, per quorum abſentiam concilium veriſimiliter diſſolveretur vel læderetur. Et ſi contrarium feciſſet vel faceret in futurum, aut aliquos proceſſus ſeu mandata contra dictos vel alios quoſcumque illi ſacro concilio adhærentes, & cenſuras eccleſiaſticas aut alias pœnas ut ipſum ſequerentur, fulminaſſet, ſeu fulminaret, aut fulminaverit eſſe totum irritum & inane, nec eiſdem proceſſibus cenſuris & pœnis tamquam irritis & inanibus, quomodolibet obediendum fore. Si ergo papa non poteſt privare concilium aliquibus ſuis ſuppoſitis per quorum abſentiam veriſimiliter concilium diſſolveretur, vel læderetur, multo minus poteſt privare ipſum concilium ſeipſo, & ipſum annihilare. Si non poteſt facere aliquid, unde veriſimiliter concilium diſſolvatur, vel lædatur, multo minus poteſt ipſum concilium veraciter & expreſſe diſſolvere vel læ-

ANNO CHRISTI 1432.

dere. Nihil videtur certi huic rationi poſſe reſponderi. Item concilium Conſtantienſe declaravit in eadem ſeſſione, quod ſi qua privatio vel translatio perſonarum exiſtentium in ipſo concilio vel adhærentium, facta fuiſſet in læſionem concilii per Joannem a tempore inchoationis ejuſdem concilii, eſſet irrita & inanis. Ecce quomodo declaratur nullum, quod fit in læſionem concilii. Et advertendum, quod hæc duo capitula, loquendo de pœnis inflictis & cenſuris fulminatis & privationibus factis in præteritum ante tempus ſeſſionis, intelligi oportet per modum declarationis eſſe irritas, & ejs tamquam irritis & inanibus non eſſe obediendum. Alioquin ſi valuiſſent, non fuiſſet dictum hoc modo, nec fuiſſent annullatæ: quia ſecundum regulam juris factum legitime retractari non debet, etiamſi ad eum caſum deveniat a quo incipere non poſſet. Item in decima ſeſſione fuit pronuntiatum, receſsum dicti Joannis de Conſtantia fuiſſe illicitum, & Eccleſiæ Dei & dicto concilio notorie ſcandaloſum. Si ergo receſsus qui veriſimiliter & præſumptive tendebat ad diſſolutionem, fuit declaratus illicitus, quanto magis apparet expreſſum actum diſſolutionis eſſe illicitum? Jam ergo luce clarius conſtat diſſolutionem non valuiſſe. Quocirca mirandum non eſt, ſi non paruimus, magis autem mirandum, quomodo ſtatuta univerſalis eccleſiæ, pro univerſali bono & cum tanta maturitate promulgata ita leviter infringantur: utinam qui ſedent in ſede Petri, legerent aliquando acta prædeceſſorum, a talibus profecto abſtinerent. Inquit beatus Gregorius: Si ea deſtruerem quæ anteceſſores mei ſtatuerunt, non conſtructor ſed everſor eſſe juſte comprobarer. Item: Abſit a me ut ſtatuta majorum cum ſacerdotibus meis infringam: quia mihi injuriam facio, ſi fratrum meorum jura perturbo. Item Leo papa: Quæ ad perpetuam generaliter ordinata ſunt utilitatem, nulla commutatione varientur: nec ad privatum trahantur commodum quæ ad bonum ſunt commune præfixa. Item Gelaſius papa: Confidimus quod nullus jam Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque ſynodi conſtitutum, quod univerſalis eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem præ cæteris, oportere, quam primam; quæ & unamquamque ſynodum ſua auctoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit: cuſtodire igitur habet, & non tollere. Item Urbanus papa: Sunt quidam dicentes Romano pontifici ſemper licuiſſe novas condere leges: quod & nos non ſolum non negamus, ſed etiam valde affirmamus. Sciendum vero ſummopere eſt, quia inde novas leges condere poteſt, unde evangeliſtæ aliquid nequaquam dixerunt: ubi vero aperte dominus, vel ejus apoſtoli, & eos ſequentes ſancti patres, ſententialiter aliquid diffinierunt, ibi non novam legem Romanus pontifex dare poteſt, ſed potius quod prædicatum eſt uſque ad animam & ſanguinem confirmare debet. Item Zoſimus papa: Contra ſtatuta patrum aliquid vel mutare, ne hujus quidem ſedis poteſt auctoritas. Apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta patrum ſanxerunt reverentiam. Item Leo papa: Ideo permittente domino paſtores hominum ſumus effecti, ut quod patres noſtri ſive in ſanctis canonibus, ſive in mundanis affixere legibus, excedere minime debeamus. Contra ſanctorum patrum quippe agi-

mus

mus ſaluberrima inſtituta, ſi quod ipſi divino ſtatuerunt conſulto intactum non conſervamus. Item ex concilio Chalcedonenſi, a ſanctis patribus in unaquaque ſynodo uſquenunc perlatas regulas tenere conſtituimus. Quod autem ſubjicitis, ſi de aliqua univerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendum de eo quod non intelligitur rationem, ad apoſtolicam ſedem conveniendum eſſe, opus non fuiſſet narrare. Nam de Conſtantienſi ſynodo aut ejus decretis nulla eſt dubitatio. Synodus illa authentica eſt & catholica: decreta ejus authentica ſunt, & ita clara & intelligibilia, ut nulla egeant declaratione. Iſta autem ſynodus legitime inchoata eſt, & legitime continuatur. Si autem aliquo modo de intellectu geſtorum illius ſynodi dubitatio oriretur, cum iſto modo ſit congregata, quæ catholicam repræſentat eccleſiam, ipſius judicium eſſet exquirendum. Beatus autem Gregorius, cujus eſt capitulum illud, Nec licuit, loquebatur aliquibus epiſcopis particularem ſynodum celebrantibus, qui volebant retractare ſtatuta univerſalis ſynodi Conſtantinopolitanæ: quod ſi tunc temporis aliqua alia ſynodus univerſalis actu congregata fuiſſet, & de geſtis prioris ſynodi aliqua ambiguitas fuiſſet orta, procul dubio ad illius univerſalis ſynodi determinationem recurrendum eſſe dixiſſet Gregorius, ſuum judicium judicio ſynodi ſubmiſiſſet, qui prius dixerat, de conciliis loquens, quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumpſerit abſolvere quos ligant, & ligare quos abſolvunt. Si iſta, venerabiles viri, recte conſideraretis, taceretis forſitan verbum illud, quod admiratione ſit dignum, nos præſumpſiſſe citare ſummum pontificem. Non eſt præſumptio, nec admiratione dignum, ſi quid juridice fit, niſi quis velit admirari tamquam conſtanter & virtuoſe factum, præſumptio fuit rem illicitam & ſcandaloſam tentare. Et quia actus erat qui notorie ſcandalizabat & conturbabat eccleſiam, ideo auctoritate ſacri concilii ipſum ſummum pontificem obſecravimus & monuimus, ut diſſolutionem prætenſam tolleret, & ab hac ſancta ſynodo non alienum ſe faceret. Paulo ſuperius auditis concilium Conſtantienſe pronunciaſſe receſſum illum Joannis fuiſſe illicitum & ſcandaloſum. Optime noſtis quod eccleſia poteſt & debet, ac ſæpe conſuevit, cum papa ipſam ſcandalizat, eum monere, & requirere ut deſiſtat. Hoc certe quod egimus, non ad injuriam factum eſt, ſed ad honorem utilitatemque eccleſiæ ac ſuæ ſanctitatis, ut tollendo ab eccleſia ſcandalum, utriuſque honor atque utilitas conſervaretur. Sed additis, quod nec ab Auguſto, nec a populo, nec ab omni clero, judex judicabitur, allegando argumentationem gloſſæ, quod concilium non poteſt judicare papam: & ſi totus mundus ſentiret in aliquo negotio contra papam, videtur quod papæ ſententiæ ſtandum ſit. Sed illa gloſſa pro & contra allegat, & non ſe firmat. Sed in cap. Legimus quod allegatis, tenet quod ſtatutum concilii præjudicat ſtatuto papæ. Superius ad hoc dictum eſt, quod per quemcumque clerum particularem papa non judicatur, & ita textus loquitur, non tamen excludit eccleſiam univerſalem: quam qui corrigentem non audierit, *ſit tibi* (inquit Chriſtus) *ut ethnicus & publicanus*: quam eamdem auctoritatem eadem gloſſa dicit etiam habere locum in papam, & iſtud dicit in cap. Si papa, dummodo ſit tale crimen de quo poſſit accuſari, ut puta cum ſcandalizaret eccleſiam: ubi etiam dicit nomine fratris quemlibet Chriſtianum contineri. Gloſſa & doctores in hac materia ante concilium Conſtantienſe ſæpe vacillabant: modo unum, modo aliud dicebant: & ſcholaſtice diſputantes non ſe firmabant. Magnum oporteret explicare volumen, ſi ſingulorum dicta & argumenta in medium proferre vellemus: propterea ad amputandum curioſas & contentioſas verborum concertationes, eccleſiæ univerſalis magiſtra omnium Conſtantiæ congregata diffinivit hunc paſſum. Itaque ſi auctoritas quæritur, quis non præferat univerſalem eccleſiam & omnes homines dictis unius doctoris aut decem, aut quorumcumque, cum auctoritas eccleſiæ & ſacræ ſcripturæ, ut ſupradictum eſt, æquiparentur? Sacram autem ſcripturam quis neſciat præferri omnibus doctoribus, ut plana eſt undecima diſtinctio in decretis? Omnes autem doctores dicta ſua eccleſiæ ſubmittunt. Si rationem quæritis, nonne rationabilius eſt illius qui errare non poteſt præferri ſententiam judicio illius qui errare non poteſt? Iterum ergo hic reſpondeat beatus Hieronymus: Poteram omnes tuarum propoſitionum rivulos uno eccleſiæ ſole exſiccare. Quantum vero ad diſpenſationem faciendam ſuper capitulo, Frequens, breviter dicendum eſt, non poſſe in eo quemquam diſpenſare, in quo ſibi imponitur lex, quam neceſſe ſervare habet. Si autem aliqui caſus contingant rationabiles mutandi locum concilii, decretum illud optime providet. Unde non eſt dicere quod alias inhumana eſſet conſtitutio illa. Addidiſtis etiam, indignum eſſe ad inſtantiam unius, quantacumque dignitate præditi, moleſtari decreto noſtro ſummum pontificem, putamus, ſentire vos de dilecto eccleſiæ filio Dominico cardinali, Firmano communiter nuncupato. Dolenter de re iſta verbum facimus. Ipſe graviſſime in publica ſeſſione ac generali ſacra congregatione noſtra queſtus eſt, quanta potuit cum honeſtate, intolerabilem ſibi fuiſſe irrogatam injuriam, petens ſibi per concilium miniſtrari juſtitiam, quam alibi conſequi non potuit. Retulit quemadmodum a felicis recordationis Martino papa V. aſſumptus fuerat in ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconum cardinalem: poſt cujus mortem acceſſit ad Urbem, ut una cum aliis cardinalibus in electionem Romani pontificis ut cardinalis & elector interveniret. Et licet ſe ad electionem admitti inſtantiſſime peteret, nihilo minus (ut aſſeruit) eo ſpreto & contempto, fuit ad electionem ſummi pontificis proceſſum in magnam injuriam & damnum ipſius & ſuæ dignitatis cardinalatus, & in publicum ſcandalum totius eccleſiæ, contra bonos mores & ſanctorum patrum inſtituta, quod hactenus nunquam auditum fuit. Aſſeruit etiam poſt electionem domini Eugenii plures ſibi illatas injurias, cum omnium bonorum ſuorum & fructuum ſuæ eccleſiæ Firmanæ de facto expoliatione, & quod ſuper prædictis nunquam potuerit obtinere juſtitiam, quam per medium nonnullorum venerabilium ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, pluries ſibi fieri petiit & requiſivit, maxime cum nec Romam poſſit ſine evidenti mortis periculo (ut aſſeruit) accedere. Patres concilii advertentes prædicta, & recognoſcentes quod negotium iſtud eſſet graviſſimum, & merito per concilium non negli-

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

Pius II. ſcribit cardinales qui Baſileam venerunt, ob privatas inimicitias bono & ſancto viro Eugenio portam intrare voluiſſe & eoſdem tamen poſtea ad eum rediiſſe, & veniam petiiſſe.

Matth. 18.

ANNO CHRISTI 1432.

gligendum, maxime ut declaretur jus ipſius, an ſit cardinalis vel non, ut in futura electione quando ſedem vacare contingeret, ſciatur an ſit admittendus vel non, ne ſcandalum aliquod in ipſa electione vel poſt oriri poſſit, commiſerint cauſam iſtam judicibus concilii, in quantum concernit jus ipſius, dumtaxat cognoſcendam. Et ut patribus concilii magis de jure ſuo conſtaret, legi fecit copiam cujuſdam decreti felicis recordationis Martini papæ V. ut aſſeruit, cujus tenor ſequitur & eſt talis: Anno a nativitate domini 1426. die Veneris nono Kalendas Junii, Romæ in palatio ſancti Petri, præſentibus omnibus cardinalibus qui erant in curia, excepto cardinali Aquilejenſi, qui tunc infirmabatur, ab quem fuerunt miſſi duo cardinales, videlicet Placentinenſis & de Comite, pro ejus voto ſciendo, & ipſis conſiſtorialiter congregatis, in forma conſueta ſcrutinio præcedente ſecreto, publice creavimus aſsumpſimus & publicavimus ultra cardinales eadem die aſſumptos & publicatos, Dominicum episcopum Ilerdenſem in presbyterum, Proſperum de Columna, Dominicum de Crapanica electum Firmanum, Julianum de Cæſarinis auditorem cameræ, diaconos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, qui Ilerdenſis & Firmanus alias juxta morem conſuetum creati: fuerant, ſed ex bonis cauſis tunc & nunc una cum aliis duobus noluimus publicari, ſed dicto Ilerdenſi reſervavimus locum suum, licet publicatus non ſit. Item volumus, ſtatuimus & ordinamus, quod ſi contingat nos mori ante publicationem dictorum quatuor cardinalium, habeantur ſtatim pro publicatis ſolemniter, etiam quoad electionem Romani pontificis & ad omnia alia, etiamſi tituli ipſis quatuor aſſignati non eſsent. Item volumus, ſtatuimus, & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine decernimus & mandamus omnibus & ſingulis cardinalibus ſub pœna excommunicationis ipſo facto & inhabilitationis omnis activæ & paſſivæ, quoad electionem Romani pontificis, quod in caſu ſcilicet mortis noſtræ ante publicationem dictorum quatuor cardinalium, quod ipſi alii cardinales teneantur & debeant immediate, ſcilicet infra diem naturalem, habita notitia mortis, publicare prædicta, dictosque quatuor cardinales recipiant pariter & admittant in omnibus, ac ſi publicati & admiſſi fuiſsent, ſicut ſuperius eſt expreſsum. Ita fuit, A. cardinalis Prænestinus Laudenſis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Bononienſis propria manu. Ita fuit, F. epiſcopus Sabinenſis, cardinalis Venetiarum, propria manu. Ita fuit, G. cardinalis Senenſis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Senenſis, propria manu. Ita fuit, B. cardinalis Placentinenſis, manu propria. Ita fuit, R. cardinalis be Brancaciis. Ita fuit, A. cardinalis ſancti Euſtachii, propria manu. Ita fuit, L. cardinalis de Comite. Aſseruit autem prædicti decreti originalem ſchedulam, ejusdem nomini Eugenii tunc cardinalis Senenſis, manu propria conscriptam. Addens etiam, duos ex venerabilibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus ante ingreſsum conclavis, de libere ipſum admittendo ad electionem, prout in dicto decreto continetur, proteſtatos ſuiſse: quorum duorum proteſtationem in publica forma in dicta ſacra generali congregatione legi fecit, quæ omnia ingeſserunt ſtuporem atque ſcrupulum magnum in animis cunctorum audientium, exiſtimabatur autem a domino factum, ut iſto tempore ſacrum concilium celebretur ad providendum tam inſolitis novitatibus. Quod autem poſt diſsolutionem præſumpſerimus multa ſtatuere & edita promulgare, dolemus vehementer [a] nos tam modicam juſtitiam ſacri concilii & auctoritatem eccleſiæ animadvertere, quod ea quæ cum ſumma ratione facta ſunt præſumptionem vocetis, nos autem æquo animo veſtra non recte dicta toleramus, & potius pati injuriam quam reddere volumus: licet quæcumque agimus, ita evidenter juſta ſint & licita, ut probatione non indigeant, nihilo minus omni poſcenti parati ſumus rationem reddere. Magnum aliquid vos dixiſse putatis, dum dicitis, quod qui Romanæ eccleſiæ privilegium detrahit, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum, in hæreſim labitur. Idem ſentimus & nos, ac multo firmius. Dicimus enim ſummum pontificem eſse caput eccleſiæ, & Romanam ſedem principalem inter alias ſedes. Sed numquid dum partem laudatis, obliti eſtis totius? Numquid dum unam eccleſiam extollitis, eam quæ univerſalis eſt prætermittitis? Si hæreticus eſt qui Romanæ eccleſiæ primatum aufert, quanto major ille hæreticus erit, qui eam eccleſiam, in qua Romana continetur & præeſt, ſuper omnes eccleſias & omnes homines poteſtatem habere negat? Item & hæreticum illum fateri debetis, qui putat concilium generale, & ſpecialiter illud Conſtantienſe, eccleſiam catholicam non repræſentare, aut in his quæ ad fidem ſeu bonos mores pertinent poſſe errare. Hoc ſi non nobiſcum credatis, omnis controverſia facile ſoluta eſt. Si ſedi apoſtolicæ credendum eſt & obediendum, credite litteris apoſtolicis Martini papæ V. in quibus iſta continentur. Commemoratis nobis pœnæ formidinem ac conſcientiæ vermiculum, ecce advenit tempus quod prædixit propheta: *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum.* Qui novitates inducunt, qui ſanctorum patrum decreta infringunt, qui hæreſum, bellorum ac vitiorum extirpationem impediunt, qui pacem perturbant eccleſiæ, hi loquuntur de conſcientiæ vermiculo. Si rationi non creditis, ſaltem exemplis credite. Qui in concilio Conſtantienſi poſt receſſum Joannis papæ remanſerunt, numquid contra conſcientiam fecerunt? numquid non ab omnibus commendati ſunt & commendantur? Nos idem facimus, niſi quod lentius procedimus, expectantes ſi forte molleſcat cor ſummi pontificis. Hortamini nos ad pacem & unionem: utinam cor ori reſponderet. Ecce genibus flexis & plicatis manibus crudele bellum quod nobis & eccleſiæ infertur, tolli exoramus. Sed quomodo vera pax eſſe poteſt, ſi gladium infixum in vulnere tenetis? Clamamus, tollite gladium, & obliviſcimur vulnerum: definite percutere, & non recordamur injuriarum: pax & unio in manu pontificis eſt, quam ſibi dari eccleſia poſtulat: non diſgreget filios ſub alis matris ſuæ congregatos: non diſſipet oves quas ſibi commiſit dominus. Ecce ſi quid culpæ commiſſum eſt tentando diſſolutionem prætenſam, ſacrum concilium penitus abolet, dummodo ipſe pontifex a perſequendo deſiſtat, tollatque diſſolutionem in perniciem eccleſiæ tendentem. Si dignabitur venire, nemo erit noſtrum qui pedes ejus non oſculetur ut Petri, qui ut vicarium Chriſti non honoret: erit concilii caput, omnes

[a] *Forte* vos H.

Iſ. 5.

Sed tunc erant ſchiſmata in eccleſia, tribus ſibi papatum vendicantibus, quod jam non eſt ſub unico Eugenio

ANNO CHRISTI 1432.

omnes ad eum reſpicient, omnes ei complacere, obſequi, &, quantum cum Deo poterunt, deſervire curabunt. Poſtremo concluditis in duobus eſſe diſſenſionem, in tempore & loco. Quoad tempus, dicitis placere ſummo pontifici ut non prorogetur ulterius: loci autem electionem dat nobis, dummodo ſit in terris Italiæ Eccleſiæ Romanæ ſubjectis, cum perſonaliter velit intereſſe, cujus dominio, durante concilio, ſe ſpoliare intendit. Reformationem autem cleri Germaniæ & reductionem Bohemorum committit præfato legato. Et ut nos ei adjumento ſimus, ſi hoc fructuoſius, quam ſine intervallo ad concilium proficiſci * extimamus: quod ſi complementum rerum hujuſmodi per nos & prædictum legatum fieri non poſſet, reliquum quod ad perfectionem a extabit ſupplebitur in concilio generali. Quantum ex his verbis intelligimus, dominus Eugenius non ſolum non reputat hoc concilium, ſed nec quidem vult ullo pacto hic celebrari concilium, ſed dat nobis electionem loci in Italia, in quo futurum celebretur concilium. Quod hoc ſit legitimum concilium, evidenter oſtendimus. Propterea neceſſarium eſſe arbitramur tam ſaluti animæ ſuæ quam utilitati eccleſiæ, ut ſua ſanctitas diſſolutionem prætenſam tollat, ſimpliciterque recognoſcat concilium, & illi tota mente adhæreat. Hoc enim nullatenus prætermitti poteſt: tum quia fieri non potuit, tum quia notorie ſcandalizat eccleſiam: tum ne futuris temporibus detur occaſio abolendi capitulum, Frequens, quod ita eſt in eccleſia neceſſarium, ſicut oculus in capite, ſine Dei & totius eccleſiæ gravi offenſa diſſolutioni prætenſæ conſentire non poſſumus. Nam præter alia mala quæ prædicta ſunt hoc inde ſequeretur, quod fateremur eccleſiam erraſſe quæ hic judicavit diſſolutionem fieri non potuiſſe. Abrogaremus etiam decretum Conſtantienſis concilii, non ſolum de modo celebrandi concilii, ſed etiam de conciliorum poteſtate. Ex eo enim decreto, ut perſæpe dictum eſt, papa concilio, non concilium papæ, ſubjicitur. Quo autem ad loci mutationem, majus quod allegatis eſt papæ debilitas, quæ prohibet ipſum huc accedere, & tamen intereſſe concilio neceſſarium reputat. Si Bononiam accedere poterit, & Baſileam poterit. Et paululum plus temporis itinerando exponi oporteat, non eſt curæ. Alioquin futuris temporibus propter infirmitatem papæ oportebit concilium ad locum reſidentiæ papæ transferre. Plura concilia & de rebus graviſſimis papa abſente quam præſente celebrata ſunt. Ipſe dominus Martinus, licet graviſſime eſſet infirmus tempore inchoationis concilii hujus, non tamen transferri Romam vel in Italiam mandavit. Et, quantum conjecturari poteſt, nihil eſt quod magis pontificem modernum ab hoc loco retrahere debeat, quam ſuum prædeceſſorem. Mundus hanc excuſationem non capit, quod propter infirmitatem hoc fieri debeat, cum alii pontifices, non obſtante ægritudine, legatos ſuos deſtinaverint. Numquid mundana gloria animum ſuum pulſat, ut ſi quid glorioſum in concilio agendum ſit, ſuæ præſentiæ tantum attribuatur? Sed abſit hoc a vicario Chriſti, qui omnia ad gloriam Dei referre debet: quamquam quidquid in legatorum ſuorum præſentia factum fuerit, ſibi adſcribi poterit. Sed qua conſcientia poteſt a nobis mutatio loci concedi vel peti, cum tanto tempore laboraverimus, ut Bohemos huc traheremus, & ipſi cum

Forte, reſtabit. H.

A noſtris oratoribus in magnorum præſentia principum concluſerint velle huc venire, & jam acceperunt tam noſtrum quam multorum principum ſalvos conductus? Si hinc evaneſcat concilium, ſpes reconciliationis Bohemorum perpetuo tolletur, animum reductionis, ſi quem habent, videntes ſe deluſos indurarent magis quam unquam. Eſſet certe confundere eccleſiam, & periclitari fidem. Daremus enim multis populis occaſionem ut Bohemis ſe conjungerent, putantes fidem noſtram veram non fore, & nos aliquid non habere per quod poſſemus eos inſtruere. Quod ſi dixeritis: Manebit hic legatus & nos: hoc ergo eſt dicere, ut ſimus hic, non ut concilium. Sed * hoc fieri non poteſt, nam B a concilio vocati ſunt, & ad concilium venire concluſerunt: &, niſi ſit concilium, nullo modo venient, videtur non modicam ſpem tota Bohemia in concilium ponere. Dicent & ipſi Bohemi, principes atque populi Germaniæ, ſe a nobis deceptos, quod uſquenunc dixerimus hoc eſſe verum concilium. Si nunc conſentiamus hic non eſſe concilium, quam fidem de cætero mundus habebit conciliis? Si hoc fecerimus, nihil aliud reſtat, niſi ut tamquam deceptores per principes & populos iſtos lapidemur, & trucidemur, vel in manibus Bohemorum tradamur. Utramque enim gentem deluſiſſe videbimur. Conſultius nobis eſſet ut hinc fugeremus, quam amiſſo nomine & auctoritate concilii hic moraremur C Nec videmus quod profectum aliquem dominus legatus, quod reformationem, facere poſſet, ſi hoc concilium extinguatur. Nam ita ubique mali mores inveterati ſunt, quod niſi fiat generalis reformatio in eccleſia nunquam fiet particularis alicujus provinciæ. Solent enim omnes dicere: Reformentur alii, & reformabimur nos. Illud etiam dicunt: Reformentur capita, reformabimur & nos. Unde judicio omnium neceſſarium eſt auctoritate concilii generalis fieri generalem reformationem, in qua potius ad exequendum quam ad condendum novas leges intendendum videtur. Quantum vero ad loci mutationem in Italia, cur a nobis expectatis reſponſum, cum nobis optime conſtet, hoc tempore impoſſibile eſſe ibi celebrari concilium? Italia tota ardet guerris, omnis gleba ſuos habet armigeros & prædones, & vix ſimplices viatores ſecure tranſire poſſunt. D

* Quod varietates & mutationes ſtatuum ſint in terris eccleſiæ, vos melius noſtis: etiam in omnibus eccleſiæ terris penuria non modica. Si mente luſtratis omnes Chriſtianitatis regiones, vix ulla eſt ad celebrandum concilium accomodatior, ſecurior ac fertilior hoc loco intus & in circuitu. Quod ante omnia eſt ponderandum, Bohemi ad Italiam nullatenus venirent, quos etiam ad veniendum huc potenti principum manu conduci oportebit. Non enim aliter concludi potuit adventus eorum, niſi magni quidam E principes ſe obligaverint perſonaliter eos huc conducere; quod ſine magnis expenſis fieri non poterit. Ipſi etiam Bohemi oratoribus noſtris in Egra expreſſe dixerunt, ſentientes famam iſtius diſſolutionis prætenſæ, & novæ indictionis concilii Bononienſis, nullatenus ſe montes tranſituros. Etiam, ut inquit beatus Thomas, hujuſmodi materiam in alienis partibus, ubi hæreſis nota non eſt, periculoſum eſſe tractare. Eſt etiam & aliud, propter quod pati non debemus mutari locum: quia hoc deſtrueretur, nec aliud fieret concilium. Nullus enim veniret, nec ſe ad tam longum iter expo-

ne-

ANNO CHRISTI 1432.

* hic

Quot

ANNO CHRISTI 1433.

neret, ea præsertim ratione, quod quilibet existimabit, quod sicut factum est hic, ita futurum esse[a] & multo magis in Italia. Et si dicatur: Promittetur non dissolvere, nisi omnia completa sint, erunt qui replicabunt: Si duorum conciliorum & duorum pontificum auctoritas non valuit, quin prædicta dissolutio fieret, multo minus valebit simplex promissio. Dicetur etiam: Si dominus papa decederet, successor faceret sicut nunc fecit dominus Eugenius. Nec putetis homines esse rudes, quod hujusmodi non cognoscant artes. Existimatur nihil aliud quæri per multas ac varias vias, nisi quemadmodum hoc concilium dissipetur. Tot angustias & molestias mentis & diversos labores qui sunt hic passi sunt pro sustentando concilio, quod si scirent mutandum esse locum, statim ad propria redirent, amplius non visuri concilium. Suspicantur multi quod non tam loci mutatio quam extinctio decretorum concilii Constantiensis quæratur; ex quo quanta mala in ecclesia nunc & in futuris temporibus sequerentur vix enarrari posset. Hæc igitur & multa alia arctant conscientias nostras, ut nullatenus dictæ dissolutioni prætensæ aut loci mutationi præbeamus assensum. Quare obtestamur, obsecramus, & cum quanta possumus instantia requirimus præfatum sanctissimum dominum Eugenium per passionem domini nostri Jesu Christi & salutem animæ suæ, & per debitum quo obligatur ecclesiæ, ut cum omni favore huic sacro velit adhærere concilio. Obtulimus quæ supra audistis. Offerimus etiam omnium molestiarum, quas ex hujusmodi dissolutione perpessi sumus, velle oblivisci. Offerimus etiam quidquid dici aut cogitari potest nos fidelissime facturos, quantum cum Deo fieri poterit, pro omni honore & statu tam suæ sanctitatis, quam omnium suorum, dummodo integre ac simpliciter huic sanctæ synodo se conjungat. Quod si prout suam sanctitatem decet, ostendet nolle schisma in corpore, nec spiritum contristabit, qui sibi & nobis & toti populo Christiano hic perfectam charitatem, & in futuro sæculo vitam æternam donare dignetur. Amen.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, tertio Nonas Septembris, anno a nativitate domini mil'esimo quadringentesimo trigesimosecundo.

[a] *Forte*, esset multi. H.

IV.

Responsio synodalis ostensiva non esse acceptandas litteras Eugenii papæ de sua prætensa dissolutione, quodque articulus de dissolutione est pertinens ad fidem.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad futuram rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1433.

Speravit hactenus hæc sacra synodus per diuturnam patientiam suam posse summum pontificem ad ea quæ rationis & æquitatis sunt aliquando deflectere, cogitavit diu expectando efficere, ut ipse summus pontifex cognita nostra mansuetudine hoc sacrum concilium universalem repræsentans ecclesiam veraciter recognosceret, & illi, quemadmodum tenetur, pure & simpliciter adhæreret: idque quod scandali ac perturbationis causa in ecclesia fuerat sine difficultate revocaret. Credebamus jam advenisse diem quo de ipso meliora concipere deberemus, ac dolorem, quem usquenunc ex sua scandalosa dissolutione perpessi fueramus, amodo ex sua humili adhærentia converteremus in gaudium: sed, quod non sine fletu referimus, spe nostra frustrati sumus, & quotidie major dolendi causa augetur: quoniam quem tolerando & differendo delinire curavimus, eum in suo proposito duriorem experimur. Præstolati sumus per annum integrum ac dimidium ut offensam illam dissolutionis gravissimam, quæ notorie universalem læsit ecclesiam, pœnitendo emendaret: & expectavimus ut dominus Eugenius pro nostra clementia & benignitate huic sanctæ synodo se penitus conformando nos omnes consolaretur. Sed quantum, proh dolor!, aspicimus, majori in dies amaritudine ac mœrore contristat. Quid enim acerbius ecclesiæ potest accidere, quam quod qui custos & caput illius esse deberet, & eam præ aliis fovere & honorare, ipsam nolit recognoscere, sed quotidie magis contemnat & despiciat? Heu quam magnam querelam habet de moderno pontifice sancta mater ecclesia, cujus auctoritatem omni studio opprimere satagit: & quo modestius ab eo admonetur & obsecratur, eo pertinacius illam audire negligit. Quam mansuete ac modeste erga eum hæc sancta synodus, licet graviter lacessita, se gesserit, nemo est qui jam ignoret. Postquam enim dominus Eugenius in notorium ecclesiæ scandalum & perturbationem Christianæ religionis hoc sacrum concilium tam solemniter institutum, dissolvere conatus est, destinavimus primo nostros oratores, ut per eos informatus de pluribus scandalis, quæ ex hujusmodi dissolutione secutura erant, ipsam penitus tolleret: & sacrum concilium, prout inchoatum erat ad honorem Dei & auctoritatem ecclesiæ, perfici pateretur: quod cum facere recusaret, ipsum citavimus & monuimus, ut infra quatuor menses ab ipsa dissolutione desisteret, ac sacro concilio adhæreret; quibus lapsis, licet per promotores ipsius sacri concilii ipsius domini Eugenii contumaciam accusantes requireremur ut ipsum, prout juris erat, declararemus contumacem, & adversus eum juris remediis procederemus, instantibus tamen ambasiatoribus ipsius domini Eugenii, & in publica sessione nos orantibus, ut in hujusmodi processu supersedere dignaremur protunc, & usque ad tres menses sequentes distulimus. Quibus transactis, licet merito ad suspensionem ipsius tamquam incorrigibilem & notorie scandalizantem ecclesiam, ab omni administratione papali procedere potuissemus, mitius tamen secum agentes, ipsum iterum monuimus ac citavimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, ut infra sexaginta dies prætensam dissolutionem omnino revocaret, & huic sacro concilio publice, pure ac simpliciter & cum effectu adhæreret. Quo advenien-

ANNO CHRISTI 1433.

te termino, interim per promotores concilii ipsius domini Eugenii contumaciam fortius accusantes, instantius requisiti fuimus, ut amplius tam notoriæ contumaciæ non parcentes partes justitiæ exequeremur. Decrevimus nihilo minus aliquamdiu supersedere, expectantes si forte per tam exuberantem concilii mansuetudinem ad cor reverti & demum resipiscere vellet. Interim autem vos tres ac dominum episcopum * Servienſem ad nos ambasiatores transmisit, cum quatuor diversarum facultatum bullatis litteris, loco instructionum eis datarum, quæ cuique videnti non parvam admi

* Cervienſem

ANNO CHRISTI 1433.

mirandi occaſionem præbuerunt, ita variis cautelis & involutionibus plenæ, non quaſi res eccleſiaſtica inter eccleſiaſticos, ſed ut res profana inter mercatores tractaretur. Prima autem inſtructio erat, ut ad civitatem Bononienſem accederemus, quam ſi non acceptaremus, ſuccedebat ſecunda, ut alium in Italia locum pro futuro concilio eligeremus: quod ſi nobis non placebat, offerebat tertiam ad arbitrium duodecim prælatorum ac ambaſiatorum principum hic exiſtentium, quibus an hujuſmodi petitio juſta foret committeretur, qui ſi declararent Chriſtianitati concilium expedire in Alemania celebrari, fieret cum modis & conditionibus in ſequenti inſtructione expreſſis. Quarta autem inſtructio erat, ut, ſi nihil prædictorum nobis placeret, facultatem haberemus eligendi unam de civitatibus Alemaniæ, Baſilea tamen ſemper excluſa. Quod autem ex his non ſolum diſſolutio ſublata non ſit, ſed magis firmata, ac monitioni hujus ſacri concilii nullatenus paritum, ita manifeſtum eſt, ut probatione alia non indigeat, quinimo & vos ipſi ambaſiatores conati eſtis nonnullis rationibus, quamquam frivolis, probare hoc concilium non fuiſſe rite inchoatum: & tamquam tempore decreto non inceptum lapſu temporis expiraſſe, atque, etiamſi rite congregatum fuiſſet, licuiſſe papæ ſua poteſtate id diſſolvere. Quibus nomine ſacri concilii reſponſum eſt, & luce clarius probatum, ſanctum hoc concilium legitime extitiſſe inchoatum, nec a Romano pontifice ſine ipſius concilii conſenſu diſſolvi potuiſſe: quodque cum honore Dei & eccleſiæ, prædictis bullis rem illicitam & valde abſurdam petentibus, nullatenus concilium poſſet annuere. Poſt hæc, fama publica referente, ad noſtram pervenit notitiam, ipſum dominum Eugenium quaſdam litteras decimoſexto Kalendas Martii, duobus videlicet diebus ante finem dictorum ſexaginta dierum, in publico promulgaſſe conſiſtorio, de quarum tenore poſtmodum certiores effecti ſumus per nuntios dominorum electorum ſacri imperii, qui in publica congregatione noſtra illas perlegi voluerunt. Harum litterarum hic eſt effectus, quod ipſe dominus Eugenius ſtatuit ut " Baſileæ concilium per ſuos legatos * quantocius tranſmittendos celebretur. Interim vero Baſileæ convenientes, ad reductionem Bohemorum ad fidem catholicam, pacemque inter cunctos Chriſti fideles tractandum, vult eſſe intentos. In principio autem dictarum litterarum exprimitur, quemadmodum per felicis recordationis Martinum papam quintum, cardinalis ſancti Angeli principaliter deſtinatus fuiſſet ad extirpandum hæreſim Bohemorum cum poteſtate in Baſileenſi concilio præſidendi, ſi in tempore congruo & decreto, prælatorum ibi condecentem copiam reperiret, quod ipſe cardinalis ſatis dilucide confutavit, aſſerens ſine ulla conditione ſibi injunctum fuiſſe, ut ipſi concilio præſideret, quemadmodum ex litteris ipſius domini Martini evidenter apparet, nec aliud a dicto domino Martino in mandatis habuiſſe, niſi hoc ſolum, & bina vice repetitum, ut bene faceret. Quo vero ad tempus decretum, quia ipſe dominus Eugenius intelligit neceſſarium fuiſſe, ut ſtatim & immediate poſt ſeptennium a fine concilii Senenſis concilium Baſileenſe inchoari debuerit, præfatus cardinalis explicavit, qualiter nec a jure communi hoc cautum eſt, nec mens papæ Martini, qui primo voluit intendendum fore ad expeditionem militarem congregandam contra Bohemos, quam ut Baſileam ipſe cardinalis pergeret, nec intentio iſtius domini Eugenii, qui multis poſt menſibus ipſi cardinali per ſuas litteras injunxit, ut expedito negotio Bohemorum Baſileam pro concilio celebrando accederet, fuitque ſtatim poſt ſeptennium concilium opus inchoari. Juſtificare etiam conatur præfatus dominus Eugenius cauſas, propter quas diſſolutionem præfatam feciſſe ſe aſſerit: quas non fuiſſe ſufficientes, nec ſic ſe habuiſſe, in reſponſione data primis ambaſiatoribus clare continetur. Per has autem litteras, nemini videtur aliquo modo ſatisfactum eſſe monitioni & requiſitioni noſtræ. Non enim recognoſcit fuiſſe aut eſſe concilium, ſed ſtatuit ut celebretur per legatos quantocius tranſmittendos. Ante igitur quam legati veniant, & concilium inchoetur, ſecundum has litteras concilium dici non poterit: quod ex illa clauſula manifeſtius conſtat, quæ dicit: Interim enim Baſileæ convenientes, ad reductionem hæreticorum & pacem volumus eſſe intentos. Si enim interim intelligeret eſſe concilium, non poſſet ipſum ad duos tantum caſus reſtringere, cum & de reformatione & de quibuſcumque negotiis totius eccleſiæ facultatem habeat concilium generale. Quod ſi interim (ut prædictum eſt) intelligit non fuiſſe concilium, ſubſequenter dicendum eſt non eſſe diſſolutionem ſublatam, neque impedimento eſt quod dicat: Volumus ut dicta diſſolutione non obſtante concilium per legatos tranſmittendos celebretur: quoniam iſta clauſula, Futuram dumtaxat, reſpicit concilii celebrationem per legatos faciendam, non autem concilium jam diu inchoatum: hic enim non reputat eſse concilium. Unde clauſula iſta, Non obſtante, non ſolum * vero tollit prædictam diſſolutionem, ſed firmat, ſicut exceptio alicujus caſus ab aliqua regula extra illum caſum firmat regulam. Cum ergo non reputet eſse concilium ante adventum legatorum, & celebrationem per ipſos faciendam, nec diſſolutionem quoad præterita tollat, quis non judicet ipſum non parere mandatis concilii, quibus cavetur ut pure, ſimpliciter & cum effectu adhæreat? rei enim quæ ſecundum eum non eſt adhærere non poteſt. Sed & vos oratores, evidenter cognoſcentes per has litteras decreto concilii minime fore ſatisfactum, miſiſtis, ut ipſi aſſeruiſtis in deputationibus hujus ſacri concilii, præfatum dominum epiſcopum * Cervienſem ſupplicaturum papæ, ut decreto prædicto ſatisfaciat: Poſt cujus epiſcopi ab hinc receſſum, per duos menſes & amplius hoc ſacrum concilium procedere diſtulit: nonnulli enim ex patribus ſacri concilii ſperabant perfectam adhærentiam, adveniente dicto domino epiſcopo Cervienſi, * aſsecuturam. Sed nec propterea amplius factum eſse cognoſcimus, imo quotidie nobis manifeſtius innoteſcit dominum Eugenium in ſuæ diſſolutionis propoſito firmiter perdurare. Miſit enim tandem nonnullas litteras, & in quibuſdam ex eis quatuor nominat deſignatos legatos cardinales ſuperventuros ad præſidendum, in aliis quinque prælatos, in aliis præfatum dominum cardinalem ſancti Angeli ſimul cum prædictis deputatis, & in omnibus his facultas data refertur ad litteras datas decimoſexto Kalendas Martii, in quibus non

ANNO CHRISTI 1433.

vetus

* Bononiæ, quantocius.

* vere.

* Servienſem.

a) *Forte*, eſſe ſecuturam. II.

ANNO CHRISTI 1433.

vetus approbatur concilium, ſed novum per legatos indicendum expectatur. Scripſit præterea nobis, nominando ſacrum concilium: O utinam recta id diceret intentione: quod quidem nos facile crederemus, ſi huic nominationi reliqua conſonarent. Aperientes enim litteras legimus tale principium: Poſtquam ſtatuims in civitate Baſileenſi debere concilium celebrari: de hoc ſtatuto cautum eſt in litteris decimoſexto Kalendas Martii, ſed in illis; ut prædictum eſt, novum expectatur concilium indicendum, nec nunc dicit quod jam ſtatuerit, ſed quod ſtatuit debere, celebrari, quæ verba futuram celebrationem expreſſe ſignificant. In his etiam litteris refert ſe ad facultatem datam legatis, & in hujuſmodi facultate ad prædictas litteras decimoſexto Kalendas Martii ſe refert. Quidquid ergo in omnibus litteris dicitur, intelligendum eſt de futuro concilio per legatos celebrando. Sed & non mediocriter facultas data legatis non admirari compellit, in qua negotia quæque eccleſiæ univerſalis per dictos præſidentes expedienda mandatur cum conſilio concilii: quæ verba juxta ſignificationem propriam, aut regulas juris canonici & civilis, innuunt ut conſilium concilii peti dumtaxat, non autem ſequi oporteat. Igitur ſi concilium conſuleret aut dictaverit aliquid eccleſiæ expedire, & præſidentibus non libeat fieri, ſecundum eum non licebit. Quid, ſi præſidentes nihil eorum quæ ad fidem vel ad generalem reformationem eccleſiæ pertinent, aut aliquid quod fidei vel bonis moribus contradicat, agere decreverunt, concilium ergo prohibere non poterit? ergo de judice fiet conſiliarius: Quid, ſi præſidentes totum concilium condemnare vel judicare deliberent, ſecundum hoc contradicere non poterit? ergo de judice fiet reus? deluſorium eſſet ergo & falſum decretum illud, tanta maturitate a ſanctis patribus & in concilio Conſtantienſi digeſtum, in quo cavetur, quod quilibet, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis, ſtatutis, mandatis, & decretis concilii generalis obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & univerſalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris: quod ſi non obediverit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo. Secundum hoc non ſolum præſidentes, ſed & papa obnoxius eſt decretis & præceptis concilii. Ergo potius concilium cum conſilio papæ vel præſidentium, quam econtra, negotia eccleſiæ concludere debet. Quod ſi in verbis memoratæ facultatis ſtare oporteret, ut quid hic conveniſſemus, acturi præcipue de reformatione capitis, a quo primum reddi rationem decet? cujus languor ſi curatus non fuerit, totum corpus, ſecundum beatum Gregorium, infici neceſſe eſt, & talem fuiſſe ipſius domini Eugenii mentem, in hoc videlicet concilio capitis non eſſe faciendam reformationem, verba illa ſatis innuunt in fine ipſius facultatis poſita, videlicet agendi, tractandi, diſponendi, ſtatuendi, declarandi, decidendi, & concludendi, quæ in præmiſſis & circa ea pro ſtatu noſtro & ejuſdem eccleſiæ ac ſalute animarum fidelium, &c. nec non reformatione in omnibus membris ſuis noveritis expedire. Talibus enim litteris ratio nulla aſſentire perſuadet, nec dicere ullo pacto poſſumus ipſum ſatisfeciſſe monitioni noſtræ.

Alioquin fateremur hoc non fuiſſe concilium, & geſta in eo eſſe irrita: & communiter eccleſiam, quam hic eſſe omnes reputavimus & merito reputamus, non fuiſſe eccleſiam, & nos omnes extitiſſe ſchiſmaticos, quod ſi hoc concilium infringi pateremur, vacillaret profecto præteritorum conciliorum auctoritas, & præſertim Conſtantienſis, a quo iſtud dependet, & ſecundum cujus decreta hoc inſtitutum eſt. Nam ſi fateamur aliquod concilium revocari in dubium, eadem ratione de cæteris hæſitari poterit. Quid ergo roboris & firmitatis in eccleſia remanebit, ſi ſacrorum conciliorum [a] mutabitur auctoritas per quam poſt ſacra evangelia quidquid fidei habemus elucidatum eſt? Abſit a nobis ut tale peſtiferum vulnus eccleſiæ patiamur inferri. Præter hoc & aliud enorme præjudicium ſequeretur, quod tam concilium illud quod noviter ipſe Eugenius celebrari inſtituit, quam alia futura, Romanis pontificibus in ipſo limine nullo contradicente, diſſolvere fas eſſet: ex quo quanta poſſunt mala ſuccedere quis ſatis enarrabit? Si inſurgant in eccleſia hæreſes, errores, ſuperſtitiones, vitia, deformitates ac bella, & cætera omnia quæ Chriſtianam religionem perturbare poſſint, & in præcipitium deducere, ſi papa velit eccleſiam incorrigibiliter ac notorie ſcandalizare ac devorare plebem domini ſicut eſcam panis, & fidem catholicam tandem pervertere, concilium vel non congregabitur, papa prohibente: [b] & congregatum eo mandante diſſolvetur? Caſſetur igitur concilium Conſtantienſe, & decreta ſanctorum patrum, quæ declarant in his quæ univerſalem ſtatum eccleſiæ concernunt papam nihil poſſe immutare. Fruſtra enim membranas occupant, ſi unico verbo papa poteſt illa irritare: &, quod deterius eſt, auctoritate eccleſiæ talia poſſe videretur. Si poſt hujuſmodi contradictionem inter concilium & papam ortam concilium quaſi victum liti cederet, & ipſum & alios Romanos pontifices in poſſeſſione diſſolvendi concilia poneret, quæ tandem ſpes erit, quod præfatus dominus Eugenius decreta hujus ſacri concilii ſervet, & ſervari faciat, ſi ipſum concilium ſpernat recognoſcere? Quibus etiam remediis uti poterimus ut ſtatutis hic promulgandis non contraveniat, ſi ipſum concilium per quod ſtatuta fiunt irritari patiamur? Mori malumus, quam tanto errori per ignaviam cedere. Si majores noſtri pro legibus paternis viriliter decertare & mori ſtatuerunt, cur nos ſic erimus degeneres, ut pro conſervatione univerſalis eccleſiæ idipſum non faciamus? Si de privatis rebus ageretur, ac perſonalem pateremur injuriam, eſſet forte cedendum, & patienter propter Deum ferre laudabile foret. Injurias autem Dei impune tolerare, juxta beati Chryſoſtomi ſententiam, nimis impium foret. Hic articulus de quo diſceptamus, fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si dominus Eugenius ſanctam eccleſiam non audierit, quam hoc concilium repræſentat, oportebit tandem haberi ut ethnicum & publicanum. Si eccleſiam amplius offendere non vult, recognoſcere neceſſe habet hoc verum fuiſſe & eſſe concilium, ipſumque diſſolvere nequiviſſe, & illi pure & ſine diſſimulatione adhærere. Si vult ut de ipſo bene concipiamus, deſinet tot bullis totque involutionibus & ſe & nos defatigare. Iſta enim magis difficultates augent. Si declaraſſet hoc Baſileenſe

ANNO CHRISTI 1433.

a) *forte*, mutabit. H.

Talis non fuit Eugenius IV.

b) *Forte* vel. H.

Joan. 3.

ANNO CHRISTI 1434.

leenſe concilium per ſtatuta generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ordinationemque domini Martini & ſuam inchoatum, verum ſemper & ſine interruptione fuiſſe & eſſe concilium, & illi pure & ſimpliciter adhæſiſſet, diſſolutionemque prætenſam juxta decreti noſtri tenorem revocaſſet, ſuo debito honori ſatisfeciſſet: reddidiſſetque ſe Deo & hominibus gratum, & quidquid cum Deo poſſemus, ſicut alias oblatum eſt, libenter faceremus ſicut ei ſemper offerimus. Ex prædictis igitur juſtiſſimis cauſis admirandum non eſt, ſi vos in præſidentes non admittimus, paratos nos offerentes, cum præfatus dominus Eugenius ſuum debitum fecerit, cum omni modeſtia debitum noſtrum facere. Alioquin ſi ſecus fieret, & Deum & eccleſiam & ipſam fidem graviter offenderemus, multiſque ſcandalis daremus & nunc & futuris temporibus occaſionem. Jam omnibus conſtat juſtitia & veritas, quas nos defendimus & quam manſuete & patienter tanta temporis prolixitate ipſas apud dominum Eugenium profecuti ſumus. Teſtis eſt Chriſtianus orbis patientiæ & manſuetudinis noſtræ. Nunquam in annalibus legitur Romanum pontificem notorie ſcandalizantem eccleſiam tam ſuppliciter obſecratum, tam inſtanter monitum & requiſitum, & tamdiu ſicque patienter ab ipſa eccleſia expectatum. Cogit nos amodo zelus domus Dei & catholicæ veritatis defenſio vehementius inſurgere, & acriora contra induratum morbum adhibere remedia. Oramus tamen omnipotentem Deum, ut cor præfati domini Eugenii emolliat ad conſentiendum juſtis ſanctæ matris eccleſiæ monitionibus, ne horrendum illud judicium incurrat, quod dominus ſcandalizanti unum de puſillis ſuis minimis comminatur.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, decimoſexto Kalendas Julii, anno a Nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio.

V.

ANNO CHRISTI 1435.

Reſponſio ſynodalis, data præſidente concilii, quam & ſeipſo fecit viva voce in congregatione generali, & deinde redegit in ſcriptis, ſuper acceptatione decretorum per papam facienda, primo quam eidem a concilio fiat proviſio.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, &c. *ad perpetuam rei memoriam.*

ic Julianus oſtea relictis afileenſibus dhæſit Eugenio.

Hodie in noſtra generali congregatione dilectus eccleſiæ filius Julianus tituli ſanctæ Sabinæ, ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, apoſtolicæ ſedis legatus, præſidens in hoc ſacro generali Baſileenſi concilio, dilectis eccleſiæ filiis Ambroſio priori Camaldulenſi, & Antonio de ſancto Vito, palatii apoſtolici cauſarum auditori, oratoribus ſanctiſſimi domini Eugenii papæ IV. infraſcriptam reſponſionem dedit in modum qui ſequitur: Deceret hujus ſacri concilii dignitatem, ut cum ſanctiſſimi domini noſtri papæ oratoribus nunc reſpondendum ſit, tali viro hoc onus injungeretur, qui & ſacro concilio & ſummo* pontifici dignam orationem faceret. Sed cum loco tantum, & non meritis, hoc reſpondendi mihi officium tribui hactenus ſolitum ſit; excuſabit conſuetudo, ſi veſtris ornatiſſimis orationibus par aut ſimilis non reddatur oratio.

pontifice

A Excuſari & ego debeo jure, qui hunc primum locum non ambitu aliquo ſed ſuperioris juſſu, contraque meum inſtinctum conſecutus ſum: quem etiam non voluntas, ſed neceſſitas ad reſpondendum coegit. Semper & familiariter ego, quemadmodum apud * nos domi ſoleo, nunc vobiſcum colloquens magis quam perorans, principales veſtrarum orationum partes aſſumam, quibus nomine ſacri concilii reſpondebo, & a vobis initium dicendi faciens, venerabilis domine generalis, qui primum Lactantii aut Ciceronis ſtylo hic peroraſtis, quatuor ex veſtra oratione principaliter colligo. Primo, hanc ſanctam ſynodum ad charitatem pacemque & unitatem cum domino noſtro conſervandam exhortati eſtis. Secundo, ſanctum piumque ejus propoſitum ac deſiderium explicaſtis ad hæc tria opera quibus ſacrum concilium intendit. Tertio, ſedem potentem eſſe, & quod opibus abundare opus ſit, ut oppreſſos relevet, & indigentibus ſubveniat. Poſtulaſtis demum, loco annatarum, quas decretum noſtrum proxime editum abſtulit, proviſionem ſedi apoſtolicæ ſufficientem fieri. Vos autem, domine Antoni auditor, duo præcipue apud fratres minores etiam diſertiſſime amplexi eſtis. Primo, quod hæ annatæ jure divino, naturali & humano, tolerari poterant. Secundo, quod aut ſuſpendatur decretum, aut debita ſedi apoſtolicæ fiat proviſio. Exhortatio, quam primo loco, domine generalis, ad pacem generalem charitatemque & unitatem feciſtis, ſancta quidem eſt & ſalubris, & omni acceptatione digna, quam quilibet Chriſtianus utraque manu amplecti debet: quæ quam ſit neceſſaria & utilis, in ſe quilibet palam experitur: quantumlibet enim homo ſit dives aut potens, omnia habens naturæ ac fortunæ bona, ſi pace & unitate cum proximis careat, nihil jucunditatis, nihil lætitiæ unquam ſentire poterit; ſed plurimas animo moleſtias atque anguſtias ſecum ubique deferet. Nos etiam non paſſi ſumus hoc munere pacis ab ipſo ſummo pontifice præveniri. Nam & ſæpenumero ac per noſtros oratores noviſſime Florentiam deſtinatos, idipſum ſuæ ſanctitati nuntiavimus, optantes ut unum eſſemus charitate ipſe & nos, ſicut Chriſtus orans pro diſcipulis ſuis, dicebat: *Oro Pater ut unum ſint, ſicut & nos unum ſumus*. Ipſe igitur ſummus pontifex pacem & unitatem nobiſcum habere deſiderat, & nos ſecum. Ipſe illam nobis nuntiat, & nos ſibi. Quid ergo reſtat, quod ipſo & nobis pacem & unitatem optantibus, invicemque nuntiantibus, pax ipſa non ſit? An quia ſic alter alteri pacem optamus & nuntiamus, pacifici dicendi ſumus? An etiam quia inter diſſidentes, ut modo in Chriſtianiſſimo regno Franciæ factum eſt, pacem componere ſatagimus, filii Dei vocabimur, ſi pacem inter nos invicem non habemus? non quidem, inquit beatus Hieronymus ſuper Matthæum in verbo illo, *Beati pacifici*: Ille[a] vero pacificus eſt, qui prius in ſeipſo, deinde inter alios pacem quærit. Ipſe & nos unum corpus eccleſiæ ſumus, qui regimur ſub uno Chriſto capite noſtro; ipſe & nos civitas Dei ſumus: ipſe & nos una domini ſumus. Si in hoc corpore, ſi infra hujus eccleſiæ civitatis mœnia, ſi intra hujus domus domini parietes diſſenſionum, æmulationum, odiorum bella verſentur, quis ipſum & nos pacificos recte nuncupabit, etiamſi in toto terrarum orbe pacem

Joan. 17.

Matth. 5. a *Forte* vere. H.

efficeremus? Quid ergo causæ est, cum uter-
ANNO CHRISTI 1435.
que tam bonam & sinceram ad pacem se vo-
luntatem habere dicat: quod inter ipsum & nos
non mediocres dissensionum scintillæ appa-
rent? quæ nisi caute extinguantur; verendum
est quod ne in maximam erumpant flammam.
Quid opus est indiciis aut conjecturis hujus
discordiæ causas investigare? Audiamus quid
in nobis loquatur dominus Deus noster, *qui*
loquetur pacem in plebem suam, inquit Deus per
Psalm. 84. os Psalmistæ: *Misericordia & veritas obviave-*
runt sibi, justitia, & pax complexæ sunt se.
Demonstrat profecto dominus Deus noster
quod pax sine justitia esse non possit, imo,
ut illa sit, justitiam præcedere oportere. Cum
ergo ita sit, aliter esse non potest, cum, sicut
veritas attestatur, necessarium est, si dominus
noster veram pacem & unitatem inter nos &
ipsum fore desiderat, ut quæ ad justitiam spe-
ctant primo ipse præmittat; hoc est, ut ec-
clesiæ universali jus suum tribuat. Quod est
illud ecclesiæ jus? quæ sunt illæ justitiæ par-
tes, quæ veram pacem præcedere debent?
Non certe aliæ, nisi, cum ecclesia universa-
lis Spiritu sancto dirigatur, & eam universale
concilium repræsentet, ut decreta synodalia
diligenter [a] & per alios suo exemplo & jussu
[a] *Fortedeeß, & per se, H.* servari faciat, ita & sui antecessores sancti
Romani pontifices, quorum vitam in testimo-
nium sanctitatis etiam miraculis illustravit
Deus, fecerunt, summa veneratione universa-
lium conciliorum canones suscipientes, [b] & per
[b] *Forte, & per alios. H.* eos inviolabiliter servari facientes, qui sine
maxima & urgentissima causa adversus ea non
disponebant quidquam, nec ab aliis aliter fie-
ri patiebantur: inquit enim beatus Damasus:
Absit a me ut sanctorum patrum canones
absque inevitabili ratione transgrediar unquam:
& magnus ille Gregorius, ut sancta evange-
lia, concilia generalia se venerari affirmat; &
non solum quatuor illa primæva, sed & o-
mnia, dum ea ratione utitur, quæ omnibus
universalibus conciliis communis est. Beatus
quoque Gelasius universalis ecclesiæ statuta as-
severat nullam esse sedem, quam magis exe-
qui oporteat, quam primam. Non mihi satis
esset usque in crastinum, si singulos, tam
summos pontifices, quam sanctos doctores, re-
censere pergam, qui saluberrimam conciliorum
doctrinam super cæteris aliis efferebant, vene-
rabantur & observabant: nec sic faciendo
quidquam Romani pontificis auctoritati depe-
rit aut detrahitur, imo adjicitur & accrescit.
Quidquid enim in sacris statuitur conciliis, sua
etiam auctoritate statuitur, quæ semper ibi
refulget, ut prima & præcipua præ omnibus,
caput & directrix. Et cum aut personaliter
aut auctoritative semper in synodis universalibus
interfit, ipseque ecclesiæ rector sit & pastor,
decreta conciliorum, etiam sua & sedis apo-
stolicæ non immerito dici possunt. Nos enim,
ut dixi, unum ecclesiæ corpus sumus, & ipse
hujus corporis caput sub capite Christo. Quid-
Nota quantum hic tribuit pontifici. quid igitur fit ab hoc corpore ecclesiastico,
etiamsi omnia membra in idem concurrant,
sicut in corpore naturali accidit, magis tamen
ac præcipue oratio quævis capiti appropriatur
et adscribitur, ab ipsoque magis quam ab a-
lio corporis membro procedere censetur. Ita-
que non secus synodalia decreta pro suo debi-
to & honore exequi debet, ac per alios ser-
vari facere, quam si ab ore proprio dictata
& promulgata essent. Dum enim ipse præsens
est, ipse concludit, ipse statuit, et sub nomi-
ANNO CHRISTI 1435.
ne suo ac persona ejus omnia decernuntur.
Dum abest, sui præsidentes, qui vice ejus fun-
guntur, locumque apostolicum tenent, et per-
sonam pontificis repræsentant, per sacrum
concilium deliberata concludunt. Per concili-
lium autem statuta, in nullo derogant suæ
potestati, quin pro tempore, loco causisque et
personis, utilitate vel necessitate suadente,
moderari dispensarique possit, atque uti sum-
mi principis [illegible], quæ ab eo auferri ne-
quit. Hæc ergo sancta synodus non opes, non
quid aliud ab eo postulat, sed hoc, ut quem-
admodum dumtaxat sui egerunt antecessores
circa decretorum synodalium observantiam,
ita et ipse facere dignetur. Quod si fecerit,
prout putamus, et ex toto corde obsecramus,
hinc præeunte justitia, mox læta fronte soror
ejus jucundissima succedet pax, quæ sine ju-
stitia germana sua antiquiore incedere non
consuevit. Quod si forsitan et ipse summus
pontifex dicat, quemadmodum et vos in cor-
dibus vestris nunc dicere suspicor, etiam ex
parte hujus sacri concilii præcedere oportere
justitiam sibique jus suum per nos tribui de-
bere; nemo nostrum ita irrationabilis est, aut
etiam esse debet, quod alio jure in se, alio
in aliis uti contendat: et ab alio sibi injuriam
fieri petat, ipse alteri deneget. Videamus, et
inter nos cum charitate discutiamus, si quid
est quo concilium jus sedis apostolicæ gravet,
lædat, offendat, minuat: et ecce nulla erit,
ut spero, difficultas, quin omnia ad justitiæ
rectitudinem et regulæ normam redigantur.
Sic igitur uterque faciendo, tunc rei eviden-
tia animum utriusque ad unitatem paratum
demonstrabit, et tunc vere pacifici erimus,
ac filii Dei vocabimur. Et hinc ad secundam
vestræ orationis partem se mihi competens re-
sponsum offert. Sic enim (ut prædictum est)
faciendo, tunc evidenter cognoscemus, et u-
bique palam fatebimur sanctitatem suam ad
hæc sancta opera, propter quæ convenimus,
veram perfectamque voluntatem gerere: tunc
nos super omnes præcipui laudatores ac præ-
cones erimus. Tertio loco dicitis oportere se-
dem apostolicam abundare ac potentem esse,
exemplo illorum Romanorum pontificum, qui
beato Athanasio, beato Joanni Chrysostomo,
ac beato Thomæ Cantuariensi de sedibus pro-
priis pulsis opem subsidiaque necessaria contu-
lerunt: beati quoque Gregorii, qui usque in
Jerusalem indigentibus vitæ necessaria mini-
strabat. Nos nec re nec verbo in hoc con-
tradicimus: imo non est illa sedes, nec etiam
esse posset tam potens ac locuples, quin eam
pro utilitate ecclesiæ locupletiorem potentio-
remque esse vellemus: quamquam affirmemus
et in illa et in aliis episcopalibus sedibus de-
siderari magis copiam abundantiamque virtu-
tum et meritorum, quam opum aut divitia-
rum. Nec certe fecimus aut facere quidquam
intendimus, per quod illa sedes jacturam seu
diminutionem aliquam auctoritatis aut facultа-
tis pati possit. Quod si recte cuncta animad-
vertantur, atque omni passione sopita judicen-
tur omnia, nemo asserere cum ratione pote-
rit, quidquam per hoc nostrum decretum in
diminutionem, derogationem seu præjudicium
illius sedis forte attentatum. Et quamquam
multæ ad id suppetant rationes, tres nunc sa-
tis esse judico. Primo, cum nemo inficietur
multos in exactione harum annatarum solitos
fieri,

ANNO CHRISTI 1435.

fieri abuſus, cum etiam hinc multi ſcandalum paterentur & ſcrupulum in conſcientiis, ac modus ipſe exigendi oneroſus eſſet eccleſiæ, & apud multos ſpeciem mali continere videretur: nos his omnibus hoc decreto providimus, ſequentes doctrinam Chriſti, mandantis nemini incutiendum eſſe ſcandalum: & Apoſtoli præcipientis ab omni ſpecie mali abſtinendum: Regulas quoque canonicas ac legales, quæ nonnulla prohibent, licet in ſe non mala, ob hoc tantum quod vel ſpeciem mali contineant, vel occaſionem præbeant delinquendi. Nonne & gratis offerre, & eleemoſynam dare, pium eſt & charitatis opus? Sed quoniam tempore baptiſmi nummos projicere in concham, ſpeciem prætendebat mali, emendari & aboleri talem conſuetudinem juſſit eccleſia. Nihil quidem novitatis per hoc decretum in eccleſia introductum eſt, ſed præcepta & exempla Chriſti executi ſumus, ac ſanctorum patrum renovamus inſtituta. Quid fecimus? audite & conſiderate quæſo diligenter: Statuimus quod beneficia & ordines eccleſiaſtici gratis conferantur. Numquid hoc eſt ſcelus aliquod aut ſacrilegium? Nonne ſalvator noſter hanc ipſam nobis neceſſitatem, imponit, dicens: *Gratis accepiſtis, gratis date?* Quid fecimus? ſtatuimus quod ſpiritualia pacto, conventione, ſeu contractu aut opera nummulariorum non diſtribuantur. Sed & Chriſtus Deus noſter in domo domini hoc fieri videns, flagello de funiculis facto, zelo juſtitiæ ſuccenſus, expulit inde omnes ementes & vendentes, & menſas nummulariorum evertit: & cum ipſe cætera crimina verbo tantum deteſtatus ſit, hoc vitium manu propria terribili punitione correxit. Quid fecimus? decrevimus quod res ſpirituales ſine pecuniæ interventu miniſtrentur. Ac beatus Petrus primus Chriſti vicarius, mentem domini quotidiana converſatione intelligens, cum Simon magus pro gratia ſpirituali pecuniam offerret, eum abhorruit, maledixit, repulit, dicens: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*. Nonne ſacrorum conciliorum, Romanorum pontificum, probatorumque doctorum codices his prohibitionibus pleni ſunt, ut videlicet pro rebus ſpiritualibus & eccleſiaſticis nihil ante vel poſt ab invito exigatur? hoc fecimus, hoc ſtatuimus. Conqueratur ergo qui vult, ſi tamen juſte id poſſit, de illis, qui talem nobis legem dederunt, quorum decreta renovavimus, non noſtra fecimus. Quis ergo jam dicere audebit, ſedem apoſtolicam aut alias per hoc tam ſalubre & neceſſarium ſtatutum depauperatas & læſas fore? imo rectius dicet, qui ratione utitur, honeſtatas expolitaſque, & ad decorem priſtinæ formæ redactas. Secundo vero ab omni calumnia noſtrum decretum evidenter defenditur. Per ipſum enim non interdicitur, quin pro vitæ ſuſtentatione, aliiſque eccleſiæ neceſſitatibus, ſummus pontifex aliarumque eccleſiarum epiſcopi charitativum ſubſidium indicere, decimam ſeu aliam quotam imponere, fructuſque aliquorum beneficiorum ad tempus reſervare, vel alias ſubventionum ſpecies petere poſſint. Satis iſta eſſent, niſi & tertiam reddere promiſiſſem. Quamquam autem ſic decretum ſit, & bene decretum, non tamen adhuc auditum eſt, quod hæc ſancta ſynodus nolit ſedi apoſtolicæ dignam & competentem facere proviſionem: imo hoc per ſuos oratores jampridem nuntiavit & pollicita eſt, ſi tamen obſervantiæ decretorum ſynodalium, ut dignum eſt, rationem habuerit: & veluti in corpore naturali reliqua membra ſuo capiti neceſſaria provident, ut vitæ & ſuſtentationis influxus ab illo in ipſa deſcendant: ſic quidem æquum eſt & rationi conſonum, ut eccleſiæ per orbem diffuſæ, ſummo pontifici ſuiſque paſtoribus indigentibus, ut ab his ſalubriter regantur & gubernentur, neceſſariam ſubventionem porrigant. Nihil autem ad bene regendam conſervandamque eccleſiam æque utile & neceſſarium eſt, quam ut ſynodales canones, quos a Spiritu ſancto dictatos credimus, non negligantur aut contemnantur. Illud autem ſilentio prætereundum non eſt, quod nec beato Athanaſio, nec beato Joanni Chryſoſtomo, nec beato Thomæ Cantuarienſi per Romanos pontifices, nec pauperibus Hieroſolymitanis per Beatum Gregorium, de his annatis ſubventum eſt. Neque enim adhuc hæc vocabula in eccleſia Dei audiebantur, neque etiam alii ſancti epiſcopi præclara charitatis & pietatis opera de emolumentis ſigillorum explere conſueverant. Ex his facile reſponſum patet ad ea, quæ primo loco vos, domine Antoni, explicaſtis: quoniam etſi pro vitæ ſuſtentatione & aliis juſtis neceſſitatibus, paſtoribus eccleſiæ jus commune, naturale, divinumque & humanum, proviſionem facere jubeant, modum tamen juſtum nec illum, ſaltem pro ſemper, non præcipiunt. Illud autem conſtat, quod quanto exactio aliqua plus habet abuſus ſeu oneris aut ſcandali, vel majorem ſpeciem mali, tanto amplius a jure naturali & divino diſcrepat, quæ huic diebus noſtris uſitato modo exigendi annatas, admixta eſſe nec vos nec quiſquam amicus veritatis inficiari poterit. Quamquam autem modus exigendi uſitatus ſit in eccleſia, ſi tamen oneroſus aut abuſivus eſſe incipiat, nulli negare fas eſt, quin modum illum eccleſia poſſit in alium leviorem vel honeſtiorem convertere. Ea autem quæ pertinent ad vitæ ſuſtentationem ſeu utilitatem aut neceſſitatem eccleſiæ, quæ quidem de jure naturali & divino eſſe fatemur, neque abſtulimus, neque auferre licitum videtur: imo, ut plus dicam, etiam præter nonnullos ſuſtentandi modos, qui in jure ſtatuti ſunt, hæc ſancta ſynodus, ut prædictum eſt, ſummo pontifici proviſionem facere obtulit, ſi & ipſe circa ſynodalium decretorum obſervantiam animum, ut decet, inclinaverit. Quo vero ad ſuſpenſionem decreti poſtulaſtis, nulla ratione decere videtur, ut tam ſalubre decretum conformeque per omnia legi evangelicæ & ſanctorum patrum inſtitutis ſuſpendi aut irritari debeat. Poſtremo uterque veſtrum proviſionem ſufficientem ſedi apoſtolicæ faciendam poposcit. Ad quod ſancta ſynodus reſpondet, circa hoc id deliberaturam, quod ſecundum Deum & rationem ſanctum viderit expedire: taliterque facturam, quod nemo de ipſa ſynodo poterit cum ratione conqueri.

Datum Baſileæ in noſtra congregatione generali, tertio Nonas Novembris, anno a nativitate domin milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

Canone 48. Concilii Eliberitani.

Matth. 10.

Joan. 2.

Act. 8.

ANNO CHRISTI 1435.

RESPONSIO DOMINI JULIANI CARDINALIS AD INSTRUCTIONES DOMINI PARENTINI FACTA.

E MS. Cod. Neocellenſi eruit & miſit P. Philyppus Puell Canon. Regul. Neocell.

PRima inſtructio eſt, quod voco Prælatos ad comparendum aliquos infra menſem, aliquos infra tres menſes, aliquos infra ſex, ſecundum diſtantiam locorum, & ex hac plura inconvenientia ſequerentur. Ex hoc apparet, litteras meas non fuiſſe viſas in curia, quia nec de ſex menſibus, nec de tribus in illis ulla fit mentio. Quamquam ſi fuiſſet data dilatio ſecundum diſtantiam locorum, quid mirum fuiſſet, cum & æquitas & jura ſuadeant. Sed diceret ingravabuntur Prælati, antequam alii veniant in expenſis. Magna compaſſio eſt, nam poſſunt Prælati expectare aliquamdiu in civitate pro defenſione ſtatus eccleſiaſtici, quem Hæretici ut evertant diu noctuque hyeme & æſtate in campis reſident; eſt ne ita magnum, aliquam particulam bonorum eccleſiæ expendere pro defenſione eccleſiæ? Quoniam perſuademus laicis, ut pro defenſione fidei bona expendant patrimonialia, & caſtrametentur in terra aliena, compatiar ego ſacerdotibus, ne pro fide & reformatione expendant? O utinam in domibus propriis non exponerent plura in deformitatibus & in ſcandalum fidei!

Secunda inſtructio eſt, quod mando Prælatos comparere per ſe vel procuratorem, & per hoc videar diſsentare ſuper juramento. Etiam ex hoc apparet non fuiſſe viſas meas litteras, quia non ſolum non diſpenſo ſuper juramento, immo vigore juramenti in conſtitutione præſtiti requiro ipſos, ut compareant perſonaliter, quod ſi forſan canonico impedimento fuerint impediti, tunc mittant procuratores. Ecce quod non diſpenſo ſuper juramento. Item iſta requiſitio conformis eſt juramento quod Epiſcopi præſtant, qui jurant ſic: *Vocatus ad ſynodum veniam, niſi canonica impeditione fuero impeditus, ut ego R. de jurando*, ſi ergo ipſi non poſſunt venire, debent mittere nuntium ſuum; alioquin cum multi Epiſcopi ſint canonice impediti, de multis diœceſibus nullus veniret. De hoc eſt textus expreſſus in canone *Epiſcopus* ff. ubi dicit textus ſic: *Epiſcopus ad ſynodum ire non tardet, ſi non ſatis gravi neceſſitate inhibeatur. Sic tamen in perſona legatum mittat, ſuſcepturum; ſalva fidei veritate, quidquid ſynodus ſtatuerit.* Nec procurator mittitur ad allegandum cauſas abſentiæ, ut dicit inſtructio, ſed ad ſuſcipiendum mandatum concilii, & intereſſendum. Et ita factum eſt in concilio Piſano, Conſtantienſi, Senenſi.

Tertio dicitur quod ego voco ad Concilium capitula eccleſiarum cathedralium, quaſi hoc ſit contra jus. Miror ſatis, cum de hoc ſit textus expreſſus in capitulo, *de his quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu capituli*. Ubi Papa mandat capitula Eccleſiarum Cathedralium convocari ad Concilia Provincialia, & conſequenter eorum procuratorem admitti.

Quarto, quia voco ad concilium Reges & Principes, qui nullo modo conſueverunt, neque de jure habere debent vocem in concilio, maxime in iſto quod eſt aſſignatum ad reformandum ſtatum eccleſiaſticum. Tamen nec obſtat dicere, eos fuiſſe vocatos in Piſano & Conſtantienſi conciliis, quia erat prō extirpando ſchiſmate, quod tranſiverat in hæreſim. In primis pro excuſatione mea ſufficit tueri me auctoritate duorum conciliorum, in quibus ita factum eſt, & nunc agitur pro extirpanda hæreſi, quæ plus eſt quam ſchiſma; & utinam nunc non eſſet majus periculum in fide & ſtatu eccleſiaſtico quam tunc! Licet tunc eſſent tres qui dicerent ſe ſummos eſſe Pontifices, populi tamen erant devoti, & reverentes illi quem putabant verum Pontificem. Non erat error circa articulos fidei, quilibet tenebat doctrinam Romanæ eccleſiæ, nec deviabat a dictis SS. Patrum & Doctorum. Nunc vero populi & regna a fidei veritate diſceſſerunt, plurimi articuli dogmatizant contra eccleſiam catholicam & præſentem ſtatum eccleſiaſticum. Infinita ſunt mala, quæ non ſolum in Bohemia, ſed & in aliis partibus attentata ſunt, & quotidie attentantur in cuinam ſacrarum eccleſiarum, & totius chriſtianæ religionis: ſine comparatione in majori periculo ſtat nunc eccleſia Dei quam tunc. Et quia hæc hæreſis vix, niſi per arma, extirpari poteſt, ideo opus eſt auxilio Principum; propterea ſancitum fuit vocare eos, ut ſint propitii ad illam extirpandam. Unde cum iſta ſit cauſa fidei, & ad defenſionem fidei agatur, non minus vocandi erant, quam in concilio Piſano vel Conſtantienſi, pro hoc Canon *utinam 96.* ff. Nec vocantur ut habeant vocem auctoritatis, ſed invitantur, ut præbeant ſubſidium & brachium ſeculare. Item quia in hoc concilio ſecundum facultatem Domini Martini, non ſolum de reformatione ſtatus Eccleſiaſtici, ſed de pace Principum Chriſtianorum, & extirpatione hæreſum, & de omni eo quod pertinet ad ſalutem Chriſtifidelium agendum videtur. Merito ergo ad fructum pacis, quod eſt negotiorum eorum proprium, vocandi erant. Cum vero tractabitur de eccleſiaſticis negotiis & correctionibus clericorum, excludentur, ſecundum quod notant diſtinctiones in capitulo *de his quæ fiunt a Prælatis ſine conſenſu Capituli*.

Quinto dicitur, quod incæpi tenere ſeſſiones cum paucis & ſine patriarchis &c. Miror de hoc, cum adhuc non ſit tenta niſi una ſeſſio, & iſta longe poſt iſtas inſtructiones, Patriarchas autem in conciliis adeſſe nemo dubitat non eſſe de ſubſtantia, ſicut patet decurrenti decretum, ubi tenores multorum decretorum inferuntur.

Sexto, quod dedi certum ordinem ſuperſedes Ambaſiatorum, Regum & Principum, quem non eſt poſſibile ſervare &c. In primis factum eſt hoc non ex odio ſed ex charitate & bono reſpectu, ut venientibus aliis ceſſarent ſeditiones; non tamen ita firmatum fuit, quin ſi videatur modum illum non poſſe ſervari, reperiatur & alius; non enim in ſeſſione ſancitum fuit, ſed per modum cujuſdam aviſamenti; & forſitan Sanctus Spiritus infundet gratiam ſuam, ut quod aliis videtur impoſſibile, fiet poſſibile.

Septimo, ubi dicitur, quod convocando alios de clero inferiori eſt reducere curſum concilii ad nationes, ſicut factum eſt in Conſtantienſi &c. quia ſuper hoc diverſa viſebantur, ideo ſcripſi ad curiam, ut mittantur mihi inſtructiones ſuper hoc, quod tamen non fit, nec per litteras vocantur aliqui de clero inferiori, quia non vocantur curati, vel ſimpli-

plices ſacerdotes, vel alii hujuſmodi. Etiam in Conſtantienſi magiſtri in Theologia & Doctores admiſſi ſunt, ut patet per acta illius Concilii. Ex hiſque video, quæcumque pars electa fuerit, ſubjicietur calumniis, oportet habere patientiam cum majoribus. Orabo Spiritum Sanctum, qui non ex livore ſed ex charitate inſtruit, ut ipſe me dirigat ad honorem Dei, Sanctitatis veſtræ, & bonum univerſalis eccleſiæ. ANNO CHRISTI 1435.

Ad duo alia capitula de inconvenientiis, quæ ex convocatione Principum reſultabunt &c. nihil aliud reſpondendum videtur, niſi quod Spiritus Sanctus ſicut concilium Piſanum & Conſtantienſe, ab iſtis inconvenientiis occurrerunt, ita occurrent in iſto. Præterea ut dictum eſt, cum agetur de correctione clericorum, ambaſiatores Principum excludentur. Deinde ut prædictum eſt, ſi bulla facultatis mandat, ut agatur de Pace inter Principes, & de extirpatione hæreſis, quæ niſi per viam facti fieri non poteſt, nonne neceſſarium fuit eos vocari, cum in Piſano & Conſtantienſi ita factum eſſe reſpiciatur?

Poſtremo dicitur quod non intromittam me de cauſis, quæ non pertinent ad facultatem meam ſive judicialibus ſive beneficialibus; raro vel nunquam me intromittere puto quod ſit notorium in curia quod potuiſſem habere plurimas facultates, ſicut alii legati ſolent. Et cum dominus Martinus quaſi indigne ferret quod nollem facultates, volui nihilominus recedere ſine illis, & quod poſſem ratione legationis revertetur cum lucro unius oboli. Etiam repuli quemdam, qui perſequi voluit cauſam eccleſiæ Placentinæ & Lauſanenſis. Nihilominus ut nihil inordinate agatur, cur non ſatisfit petitioni meæ, quam toties feci, & nunc denuo facio, ut duo vel tres de reverendiſſimis Dominis meis, qui errare non poſſunt, huc veniant, & ego in nomine Jeſu Chriſti revertar Romam multum libenter? nec calumniabor facta abſentium, ſed potius excuſabo.

V I.

Epiſtola ad Eugenium papam, quod pro unione Græcorum non decet in Conſtantinopoli ſynodum celebrare.

Sacroſancta, &c. *ſanctiſſimo domino Eugenio papa quarto.*

Veniens ad nos dilectus eccleſiæ filius Chriſtophorus Garathonis orator veſter, expoſuit huic ſanctæ ſynodo ſerioſe ac diſcrete ea quæ apud Conſtantinopolim egerat, quibus per ſacras ipſius ſanctæ ſynodi deputationes plene matureque diſcuſſis, ac conſideratis omnibus quæ in tanta re attendenda ſunt, viſum eſt honori hujus ſacri concilii ac ſanctitatis veſtræ, imperatoriſque & patriarchæ Coſtantinopolitani, ipsius quoque executioni multo magis expedire, ut capitula apud hanc ſanctam ſynodum primo tam ſolemniter concluſa, nomine univerſalis eccleſiæ ipsiuſque imperatoris & patriarchæ per eorum ambaſiatores plenum deſuper habentes mandatum, quibus poſtea ſanctitas veſtra expreſſum præbuit aſſenſum, amplecti potius, quam ſecunda apud Conſtantinopolim conventa debeamus, præſertim cum ipsi Græci tam primi quam ſecundi ambaſiatores ſæpenumero profeſſi sint, sine univerſali ſynodo hanc unionem fieri nequaquam poſſe, nec factam diu durare poſſe. Quod si quiſquam dixerit ſatis eſſe ipſos eam exiſtimare futuram ſynodum univerſalem, licet nos particularem ſeu regionalem cenſeamus, judicet unuſquiſque quantum hoc expediat, & quem finem res habitura sit, si ad tollendas diſcordias præcedentes novam ſuperinducamus diſcordiam: & de ipſa ſynodo, quæ fundamentum hujus rei eſt, varia atque diverſa hinc inde cenſeantur, neque illud viſum eſt expedire, ut certitudo fidei catholicæ, qua nihil firmius atque certius apud eccleſiam eſſe poteſt, quasi per compromiſſum quoddam in legato vel legatis, & aliis ex parte Græcorum convenientibus, remitti debeat, ut quod illi ſuper differentiis, quæ inter nos & Græcos fidem ipſam tangentibus concorditer deliberaverint, id per totam eccleſiam ratum habeatur: nec etiam ullo pacto viſum eſt univerſalem ſynodum hoc tempore apud Conſtantinopolim in faucibus Turcarum sitam, potius quam apud terras quæ Romanæ eccleſiæ unitatem tenent, celebrari debere. Super quibus tam ipſe Chriſtophorus, quam oratores noſtri, mox ad ſanctitatem veſtram venturi, eamdem plenius & latius certificabunt. ANNO CHRISTI 1435.

Datum Baſileæ tertio Nonas Maji, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo quinto.

V I I.

Reſponſio ſacræ ſynodi, quod poſſet concilium concedere indulgentias plenarias pro unione Græcorum: quod oblatio papæ, quoad acceptationem decretorum, non eſt ſufficiens: nec agendum eſſe modo de mutatione concilii. ANNO CHRISTI 1436.

Sacroſancta, &c. *ad futuram rei memoriam.*

Cuperet hæc ſancta ſynodus vobis dilectiſſimis eccleſiæ filiis N. tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem, & Joanni tituli ſancti Petri ad Vincula, presbyteris cardinalibus, legatis ſedis apoſtolicæ, tam jucundo animo reſponſum facere, quam læto veſtrum præſtolatur adventum: putat advenientibus vobis non dolendi aut conquerendi de ſanctiſſimo domino Eugenio cauſam, ſed gratias eidem agendi tribui debere. Sperabamus etenim tantæ dignitatis viros ea ſecum deferre quæ nos merito conſolarentur, & talia vobis eſſe commiſſa, per quæ piis juſtiſque ſacri concilii desideriis ſatisfacere poſſetis; præſertim cum tam crebro & inſtanter oratoribus atque litteris noſtris ipſe ſanctiſſimus dominus Eugenius requisitus extiterit, prout ipsi noſtis, & eo potiſſime, cum non nisi ſancta & rationabilia a ſua ſanctitate efflagitarentur. Ad quæ quidem non ſolum pro univerſalis eccleſiæ reverentia, cujus decretis & monitionibus quiſque mortalium parere tenetur, ſed & pro ſua tam ſolemni pollicitatione in litteris adhæsionis facta, flecti ultro debuiſſet. Quod etsi illorum ſanctorum operum, propter quæ hoc concilium congregatum eſt, ſua ſanctitas prout in proœmio veſtræ ſchedulæ nuper oblatæ exprimitis, felicem conſummationem desiderat, cur verbis facta compenſans decreta reformationis,

pro

ANNO CHRISTI 1436.

pro qua præcipue hæc ſynodalis congregatio ſacta eſt, non ſervat; & ſervet, toties requiſitus, tamdiu differt? Si verum eſt quod initium veſtræ ſchedulæ continet, & in ſecundo articulo repetitur, cur ea quæ nos & eccleſiam conturbant de medio non tolluntur? Quamquam multa per ipſum facta ſint, quæ nos merito contriſtant, videntes ex ſynodalium tranſgreſſione decretorum multa in eccleſia Dei orta eſſe, & graviora in dies ſcandala oritura, nihilo minus præteritorum libenter obliviſceremur, ſi jam poſt tot requiſitiones & monitiones talia inſpiceremus, per quæ & præterita repararentur, & in futurum ſpes foret hanc ſummi pontificis intentionem aliquando opere compleri. Humana intenſio, niſi per opera, hominibus conſtare non poteſt. Quomodo perſuaderi rebus ſic ſtantibus nobis poteſt, talem eſſe ſummi pontificis intentionem, cum quotidie opera diſſimilia videamus? Nam poſt veſtrum a ſua ſanctitate receſſum nonnulla admodum gravia contra decreta & perſonas hujus ſacri concilii ac ſententias etiam conciliariter latas facta eſſe didicimus. Sed nec mediocriter miramur, quod cum non ſolum in decretis de electionibus & annatis conſiſtat eccleſiæ reformatio, nec ſuper his ſolum, ſed ſuper omnibus concernentibus capitis & membrorum eccleſiæ reformationem, ſuam ſanctitatem ſæpenumero manſuetiſſime exoraverimus & requiſiverimus, ipſe ſuper his duobus dumtaxat reſponderit, nec ſuper his quidem ſufficienter. Nam circa decretum de electionibus, ambigue, circa vero decretum de confirmationibus & proviſionibus dignitatum & beneficiorum & adminiſtratione rerum ſpiritualium ſine exactione faciendis, conditionaliter reſpondet: & tali quidem conditione, quæ (ſicut in veſtræ litteris facultatis continetur) tam difficilis eſt, ut pene impoſſibile judicetur. In decreto enim de electionibus offertis ſuam ſanctitatem velle expectare electiones, quid ſi a proximo ſuperiori ordinario confirmatio alicujus electionis juxta diſpoſitionem juris communis petatur, numquid ordinarios ſuo jure libere uti permittet, ſicut ſacri canones ſtatuunt? Quo vero ad decretum de annatis, decuiſſet magis ſuam ſanctitatem decretum hoc libere obſervare ac ſervari facere, quam conditionem adjicere, juxta ſanctorum patrum inſtituta ac decretum ſacri concilii Conſtantienſis, diffiniens omnem hominem, etiam papalis dignitatis, decretis & mandatis conciliorum generalium parere debere in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchismatis, ac reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Et cum hujuſmodi decretum de annatis conforme per omnia ſit decretis ſanctorum patrum, ſancte faceret, ſi verbis uteretur beati Leonis, dicentis: Ideo permittente domino paſtores hominum ſumus effecti, ut quod patres noſtri ſive in ſacris canonibus, ſive in mundanis affixere legibus, excedere minime debeamus. Contra ſanctorum quippe ſaluberrima agimus ſtatuta, ſi quod ipſi divino ſtatuerunt conſultu intactum non conſervamus. Congruentius ergo fuiſſet decretum ipſum tam ſalubre ſuſcipere, & poſtea ab eccleſia proviſionem poſtulare, quam ſecundum indigentiam facere non recuſamus, præſertim ſi ſuam ſanctitatem ad obſervantiam reformationis videamus efficaciter diſpoſitam. Quæ quidem proviſio jam facta eſſet, niſi ex parte ſuæ ſanctitatis ac ſuorum quædam contigiſſent, quæ hanc proviſionem diſtulerunt. Illud autem quam difficile ſit, quod per omnes nationes & provincias proviſio hic decernenda, cum acceptetur juxta facultatum veſtrarum tenorem, vos ipſi judicetis. Nam ſi una minima provincia difficultatem in acceptando talem proviſionem fecerit, tunc decretum hoc ſervare non volet. Quod quam abſurdum ſit & quam prolixum, habere omnium provinciarum mundi conſenſum, vos ipſi optime recognoſcitis. Cum ergo decretum hoc ſanctum ſit & rationabile, ſervari merito ab omnibus ſine difficultate debet. Quod ſi quis poſtea proviſioni per hoc ſacrum concilium decernendæ obtemperare recuſaverit, poterit ſua ſanctitas auctoritate apoſtolica & univerſalis eccleſiæ per juris remedia tales compeſcere. Sed ſi forte contingeret, quod non arbitramur, hujuſmodi proviſionem per concilium non decerni, nonne tam ſua ſanctitas, quam prælati per multos honeſtos modos in jure communi deſcriptos, a ſuis ſubditis in urgente neceſſitate ſubſidia obtinere poterunt? Quomodo *enim adinventionem annatarum & aliorum abuſuum per decretum ſublatorum, ſummi pontifices & prælati ſe ſuſtentabant? Ea quæ in ſecundo articulo continentur, de intentione ſuæ ſanctitatis in omnibus ſanctis, juſtis & rationabilibus petitionibus, & ſibi poſſibilibus, complacendi & ſatisfaciendi ſacro concilio, magna laude & gratiarum actione digna ſunt, ſi ex animo prodeunt, quod tunc recognoſcemus, ſi ea quæ pro honore Dei & bono publico ſancta ſynodus ordinat, & ab eo ſervari poſtulat, ſua ſanctitas more prædeceſſorum ſuorum non infringat, imitando beatum papam Gelaſium, dicentem, nullam magis quam primam ſedem ſtatuta univerſalis ſynodi exequi oportere. Meminiſſe ſuam ſanctitatem cupimus eorum quæ in ſua pollicitus eſt adhæſione, videlicet quod ipſum ſacrum concilium Basileenſe cum omni devotione & favore proſequi intenderet, & deinceps a novitatibus & gravaminibus ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro concilio vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus realiter & cum effectu deſiſteret. Sed, proh dolor! quotidie contraria fieri audivimus, & uſquenunc cum patientia toleravimus, ſi forte toties rogatus & obſecratus deſistat. Hæc certe non ſolum dum fiunt moleste ferimus, ſed, cum neceſſitas referre nos compellit, dolore afficimur. Quis enim non doleat, quod ſumma ac ſaluberrima conciliorum auctoritas hoc tempore ita depereat & contemnatur? Quomodo & nos illud amplius tolerare poſſumus aut debemus, ut quos hæc ſancta ſynodus juſtis ex causis excommunicat, ipſe abſolvat; & *quod nos abſolvimus, ſua auctoritate excommunicentur? Non hoc ſonant ſuæ adhæſionis litteræ. Non ita agebat ille beatiſſimus papa Gregorius, cujus in explanandis ſcripturis Spiritus ſanctus irradiabat intellectum. Is de univerſalibus conciliis inquit: Cunctas vero quas præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector: quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumpſerit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt: quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit. Nos non aliud optamus, niſi ut ſic agat, quod vera charitas inter hoc ſacrum concilium & ſuam ſanctitatem illibata ſervetur. Quomodocumque ſperare poſſumus ſuam ſanctitatem, finito concilio, ejus decreta inviolata ſervare, & ab aliis pro ſuo officio ſervari

*forte, enim

a Forte, quos H.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

vari facere, nisi ante cum effectu reparet quæ contra decreta ac personas hujus sacri concilii gesta sunt? Nullatenus hæc sancta synodus contentari aut silentio præterire, nec de ipso hujusmodi spem in futurum concipere poterit. Tertius vestræ schedulæ articulus duo continet: primum, ut de eligendo sine mora locum concilii pro adventu Græcorum, ad quem sua sanctitas commode accedere posset, cum necessaria sit ejus præsentia. Secundo, de transferendo concilium ad locum illum, & ibidem de pecuniis providere. Quoad primum, sacrum concilium negotium hoc ita mature disponet, quod in eligendo loco nihil committetur negligentiæ, nec incassum labi tempus permittet, tempore autem opportuno talis electio fiet, quod a nemine redargui poterit, ad quem quidem omnes de ecclesia Latina commode poterunt proficisci; præsentiam autem suæ sanctitatis ibidem nos etiam plurimum desideraremus. Et cum etiam ipse suam præsentiam necessariam fore cognoscat, speramus quod illam nulla ratione in tanta fidei causa, qua nulla potest esse major, subtrahere debebit. Quamobrem tempore debito & suam sanctitatem & alios ecclesiæ prælatos, ut in loco concilii eligendo adsint, cum omni diligentia rogabimus & convocabimus. Nec credendum est, quod quisquam illuc proficisci recusaturus sit, quo viderint Græcos tam procul & de tam ultramarinis partibus accedere, & præsertim patriarcham Constantinopolitanum senio & valetudine gravi confectum; qui videndæ unionis desiderio pollicitus est, etiamsi super humeros hominum deferri oporteat, ibidem convenire. Utinam ipse summus pontifex se taliter exhibuisset, & saltem nunc se exhiberet, quod circa bonum eligendum, etiam suæ sanctitati merito gratum, certius respondere possemus. Circa vero translationem reminisci vos volumus, quod solemni decreto obligati sumus usque ad certum tempus hic permanere, unde ante illud sine nota ac periculo rupturæ tractatus Bohemorum, & interruptionis reformationis in qua laboramus, transferri non posset. Et cum in tempore translationis imperator & patriarcha in loco concilii conventuri sint, merito ante translationem pecunias reperiri necessitas compellit. Pro eo autem quod sua sanctitas, cum ibidem fuerimus, omnes pollicetur favores possibiles, merito suam sanctitatem commendamus. Et quidem nulla in re utilius bona ecclesiæ exponi possunt, quam in hac, ubi de salute agitur innumerabilium animarum, & de fide catholica augenda & conservanda. Optimus enim thesaurus est, qui operatur hoc quod sanguis Christi operatus est. Ad quartum articulum de indulgentiis alias nostri deputati plene vobiscum conferentes, probantesque hunc modum fore convenientem atque idoneum, & in ejusmodi rebus usitatum, vos nostro nomine cum charitate & humilitate magna deprecati sunt, ut nomine sedis apostolicæ juxta litteras facultatum vestrarum in his promulgandis indulgentiis interesse & concurrere velletis, quatenus cunctis innotesceret omnia ecclesiæ negotia, & præsertim hujus reductionis Græcorum, concordi atque unanimi ecclesiæ consensu procedere: & ne quis dissidii rugam inter nos, qui alios ad unitatem reducere cupimus, esse suspicaretur. Vos autem tunc aliud non posse, quam quod in schedula ipsa continetur, respondistis, discentes aliud in mandatis non habere. Quod quidem durum & triste fuit nobis audire. Interrogati etiam a prædictis deputatis, an litteras apostolicas aliquarum indulgentiarum per eum modum, quem in schedula obtulistis, ipse summus pontifex vobis dedisset concilio præsentandas, respondistis nullas apud vos habere, sed opus esse ut ad papam denuo mitteremus. Nos animadvertentes summam & in promptu, ut ipsi fatemini pro pecuniis reperiendis imminere necessitatem, & omnem dilationem admodum esse plenam discrimine, considerantesque quod per decem menses instanter super hoc papa exoratus & requisitus fuerit, requisitis tandem vobis, ut una nobiscum in tam sancto negotio (ut prædictum est) concurreretis, auctoritate universalis ecclesiæ, quæ in conciliis universalibus adesse non dubitatur, in nomine domini qui dixit: *Ubi duo vel tres conveniunt in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum:* &, *De, quacumque re consenserint super terram, fiet illis a Patre meo qui est in cælis:* &, *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo:* & *quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*, ad ipsas indulgentias promulgandas processimus. Ex parte igitur nostra quidquid modestiæ & honestatis, interposito magno temporis intervallo, adhibitis etiam multis precibus, fieri potuit, factum extitit: etiam nunc magnopere optaremus litteras apostolicas super hujusmodi indulgentiis exhiberi, ut nihil discordiæ in ecclesia Latina notari posset: quas, si ipse summus pontifex illud haberet propositum satisfaciendi & complacendi sacro Concilio, jam huc destinare deberet, cum tantum ab oblatione vestra temporis effluxerit, quod vel nunc vel infra paucos dies commode transmitti possent. Et quoniam in ipso articulo dicitis, quod modus indulgentiarum pro subsidio Græcorum reperiendo non videtur pluribus conveniens, opportunum fore arbitramur aliqua his scriptis adjicere, unde pateat modum hunc minime calumniari debere. In primis, quicumque illi sint, æquius agerent, si more sanctorum patrum deliberationi universalis Ecclesiæ judicia sua submitterent. Hæc sancta synodus non repente, sed matura & digesta consultatione habita, hunc modum esse valde convenientem judicavit: de quo si quis hæsitet, ad ea quæ temporibus patrum nostrorum fieri consueverunt, respiciat. Nonne, cum passagium generale pro recuperatione terræ sanctæ indictum fuit, proque aliis magnis ecclesiæ necessitatibus, indulgentiæ generales concessæ sunt? Nonne ex proximis annis bis aut pluries pro extirpanda hæresi Wicleffistarum modis idoneis idipsum actum est? Si ergo pro illis hic indulgentiarum modus idoneus judicatus est, cur & nunc pro reductione Græcorum, qua nihil forte potest dici majus, non censebitur conveniens? Quod & si pro reparatione pontium ac villarum exustarum summi pontifices, & ipse modernus summus pontifex, etiam ad instantiam privatarum personarum, plenarias concesserunt, cur & nunc, instante Ecclesia, fit tanta dilatio, nec solum ad reperiendum subsidium, sed pro salute innumerabilium animarum, quæ manus porrigentes adjutrices, vigore istarum indulgentiarum, Deo reconciliabuntur? Modus iste merito conveniens atque idoneus existimandus est. Objectio autem illa de guerris Christianitatis

ANNO CHRISTI 1436.

Matth. 18.
Ibid.
Ibid.

non

ANNO CHRISTI 1436.

non videtur ſufficiens, cum & aliis temporibus, vigentibus guerris & forte majoribus, conceſſas eſſe, & nunc concedi per ſuam ſanctitatem manifeſtum ſit. Nec modus iſte cuiquam Chriſtiano neceſſitatem imponit, ſed allicit, ut ſpe præmii ſpiritualis de bonis a Deo collatis modicum aliquid contribuat tam moderate, quod nulli quidem difficile videri poſſit. Imo & tempore guerrarum quo pluribus criminibus irretiri homines ſolent, convenientior hic modus videtur, ut omnes homines de contritione & pœnitentia cogitantes, facilius a guerris ipſis deſiſtant, neque his concedendis indulgentiis illud obſtat, quod ad tantum opus ſufficere non credantur. Ita enim dici poſſet de aliis modis, ſi opponerentur, ſed excogitati ſunt cum indulgentiis iſtis etiam & alii modi, quos tempore ſuo exequemur. Demum obtuliſtis, ſuam ſanctitatem, ut videatur morem gerere huic ſacro Concilio, paratam eſſe auctoritate apoſtolica & juxta obſervantiam ſanctorum patrum ac ritum in univerſali Eccleſia hactenus obſervatum, plenarias indulgentias publicare, ſacro approbante Concilio. Certe decuiſſet, cum ſe ita paratum dicat, ut ſua ſanctitas quæ tamdiu ſuper hoc fuerat requiſita, tales litteras vobis tradidiſſet huic ſanctæ ſynodo præſentandas. Quantam autem admirationem nobis præbeat, imo & multis ſuſpicionem, vos forſitan & audire potuiſtis. Primo ipſe requiritur per oratores noſtros: ipſe reſpondet & nobis reſcribit, quod per generalem Camaldulenſem & dominum Antonium ſuos oratores ſuper hoc intentionem ſuam ſacro intimabit Concilio. Hi duo offerunt, ſuam ſanctitatem, cum erit certitudo adventus Græcorum, velle in indulgentiis vel in alio modo cum Concilio convenire, & omnes favores poſſibiles præſtare. Mittitur etiam poſtea dominus Leonardus ad dilectum Eccleſiæ filium cardinalem ſanctæ Sabinæ ſuum præſidentem, quod in negotiis concernentibus ſacrum Concilium intendit ſequi ſuum conſilium. Ipſe cardinalis, hoc nobis intimato, remittit dominum Leonardum, conſulens ſatisfacere ſuam ſanctitatem debere ſacro Concilio in petitione indulgentiarum & aliis ad commune bonum ſpectantibus. Sperabatur ipſum dominum Leonardum infra menſem cum dimidio reverti debere, ſed adhuc non comparet. Sed poſt ſex menſes deſtinavit vos, * legati. Veniunt nova & nuntii tam ad ipſum ſummum pontificem, quam ad nos de certitudine adventus Græcorum. Exoramus & requirimus vos, ut deſiderio Concilii circa indulgentias ſatisfaciatis. Reſpondetis nos mittere debere iterum ad Papam qui hoc faciet. Quid ſibi velint tot dilationes ac circuitus, magis volumus admirari ac dolere, quam temere aliquid ſuſpicari aut judicare, ſaltem ut prædictum eſt; vel jam vel infra paucos dies hujuſmodi litteras venire, & opere intentionem ſuam complere opus eſt, ut verum eſſe cognoſcamus, de quo plurimum gaudebimus, ipſum morem velle ſacro Concilio gerere. Ad obſervantiam vero ſanctorum patrum & rituum Eccleſiæ, ipſi deputati alias reſponderunt, recte quidem. Nam in illis octo primis univerſalibus Concilii, & in reliquis, in quibus ſummus Pontifex non per ſe ſed per legatos interfuit, omnia quævis, ſive deciſionem fidei, ſive condemnationes & anathematizationes hæreticorum, ſive ligandi & ſolvendi poteſtatem, ſive reformationem Eccleſiæ, ſive alia quæcumque eccleſiaſtica, communia aut privata negotia concernentia, ſub nomine ſynodi facta, ſancita & promulgata ſunt. Cur ergo alius modus in hac re modo obſervandus ſit, nulla ratio dictat. Si ſua ſanctitas hic perſonaliter adeſſet, non diffitemur quin ipſe loqueretur pro omnibus, quemadmodum fieri ſolitum eſt, ut unitas deſignetur Eccleſiæ. Et ut ad recentiora veniamus, & ad hanc ſpecialiter indulgentiarum cauſam proximum generale Concilium Senenſe, quod in foribus Romanæ urbis erat, in quo felicis recordationis Martinus reſidebat, ſub his verbis has plenarias indulgentias conceſſit: Sacroſancta generalis ſynodus Ex conc. Senenſi ſub Martino V. Senenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, &c. ſtatuit, quod quicumque capientes hæreticos, & in poteſtatem ordinariorum vel inquiſitorum hæreticæ pravitatis effectualiter ponentes, vel ad eos quos retinere vel capere non poſſent, de eorum territoriis omnino expellentes, aut bannientes, ſeu etiam requiſiti brachium ſæculare contra tales præſtantes, eam indulgentiam conſequantur, quæ dari conſuevit proficiſcentibus in ſubſidium terræ ſanctæ. Hanc autem, quæ in ſubſidium terræ ſanctæ dari conſuevit, plenariam fore nemo eſt qui neſciat, nec quidem ex tali decernendi modo, quem univerſalia ſervant concilia abſente Papa, quidquam auctoritati ſedis apoſtolicæ deperit. In omnibus enim ſynodalibus ſanctionibus, ſemper prima & potiſſima refulget illius ſanctæ ſedis auctoritas, ac deinde patriarcharum & antiſtitum, totiuſque Eccleſiæ univerſalis, quam generalia concilia legitime congregata repræſentant. Et eſt præterea omnibus conſentientibus apoſtolicis præſidentibus hic ſynodaliter ordinatum, ut in hoc Concilio, cum Papa ſit abſens, omnia ſub nomine & bulla hujus ſacri Concilii expediri debeant. Quod poſtremo dicitis de pecuniis ex indulgentiis colligendis, ut fideliter conſerventur, & ad alium non exponantur uſum, & gratiſſimum nobis eſt, & id ipſum huic ſanctæ ſynodo cordi eſſe, ex modo qui in litteris indulgentiarum atque inſtructionibus executoribus hujus negotii dandis continetur, ſatis evidenter conjicere poteſtis. Nihilo minus, ſi quem meliorem modum conceperitis, non renuimus: imo contenti ſumus, ut vos una cum aliis ſacri Concilii deputatis curam præcipuam habeatis, quatenus pecuniæ hinc colligendæ ad hunc dumtaxat uſum fideliter exponantur. Ut autem ſincera hujus ſacri Concilii intentio tam vobis quam omnibus innoteſcat, offerimus ut hi qui alias fuerunt deputati, vel alii mox deputandi conferant ac practicent vobiſcum omnem honeſtam & rationabilem viam concordiæ.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, quinto Idus Maii, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo-ſexto.

Baſileenſes primam auctoritatem tribuunt Romanæ ſedi.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1437.

VIII.

Epistola synodalis responsiva ad invectivam factam sub nomine Eugenii papæ contra synodum Basileensem, super materia citatorii eum vocantis ad judicium synodale.

Sacrosancta, &c. *universis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem.*

Ecclesiam suam Christus Deus noster tanta firmitate stabilire dignatus est, ut, etsi fluctibus ac turbationibus mundi hujus agitetur, nequaquam tamen dejiciatur aut vincatur: imo, nec portæ inferi prævalebunt adversus eam. Fundata est quippe supra firmam petram; petra autem erat Christus, qui ait: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi*. Matth. 28. Potest quidem homo particularis deficere & errare, atque in æternum condemnari, & nemo scit utrum odio dignus sit vel amore. Sed hoc certissimum est, Ecclesiam nunquam deseri a Christo, nec ejus gratia aut dilectione privari, neque ipsum sanctum Spiritum deesse congregationi fidelium, quin aliquos semper amatores Dei constituat, cum Veritas dixerit; *Ego rogabo Patrem meum, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in eternum*. Joan. 14. Speciali autem quadam assistentia congregatos in nomine suo dignatur Christus dominus, qui ait: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*. Matth. 18. Quod maxime synodis universalibus convenire declaravit octava synodus Constantinopolitana, dicens: Quis nesciat quod in medio sanctæ hujus & universalis synodi fuerit incomprehensibilis & incircumscriptus Christus dominus, qui dicit: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum?* Hinc est quod nascentibus hæresibus, crescentibus deformitatibus, ad Conciliorum generalium Soliditatem recursus habetur, ut inde & fidei determinatio, & omnis vitæ actionisque norma prodeat. Sed id quam maxime necessarium fore compertum est novissimis nostris temporibus, cum amplius diminutæ sunt veritates a filiis hominum, cum rarius inventi sunt viri sanctitate præstantes, quorum vita exemplaris toti gregi dominico sese formam exhiberet imitandam, cumque varia schismata & deformitatum insolita magnitudo gregem dominicum acrius invaserunt, favente quoque divina miseratione, ad horum repressionem synodus Constantiensis coadunata extitit, quæ modum & seriem agendorum deinceps Conciliorum præscripsit. Et ne fieret schisma ulterius in corpore, ne quis proprio sensu ductus, aut propriæ innitens prudentiæ, se ab illis segregaret quæ essent universali consensu constituta, essetque sic in Ecclesia unitas & pax optima, omnibus idem sapientibus, declaravit eadem sancta synodus Constantiensis quemlibet fidelium, cujuscumque dignitatis, etiamsi papalis existat, teneri obedire in his quæ in pertinentibus ad fidem, extirpationem schismatis, & reformationem Ecclesiæ in capite & membris, universalis synodus statuisset; sequens in hoc & Christi doctrinam: qui cum dixisset Simoni Petro: *Dic Ecclesiæ si ecclesiam non audierit, sit tibi si-*

Sed huic synodo non defuit auctoritas & assensus Romani pontificis.

Istud semper urgent Basileenses, ut ipsi obediant pontifex, non ipsi pontifici obediant. Sed hæc specialiter dicta sunt ipsi Petro in alio loco,

cut Ethnicus & publicanus, subjunxit: *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in cælo*. Exempla quoque beatissimorum apostolorum [a] mutantur, qui quod communi consilio statutum erat & ordinatum id observare & exequi cum omni promptitudine satagebant, sicuti de Petro & Joanne missis a Concilio primitivæ Ecclesiæ, divina scriptura testatur. Et si qua super hac obedientia unanimiter a cunctis Concilio præstanda quæstio versari videbatur, hujus rei dubietatem synodus ipsa Constantiensis amputavit. Quicumque hanc fidei regulam sequuntur, pax super illos, unitasque ecclesiastica in ipsis conservatur veraciter. Sicuti autem in ipso Constantiensi Concilio præfinitum erat, ac etiam Senensi, hæc sancta universalis synodus Basileensis tempore statuto congregata extitit: quæ salutem publicam indefessa prosequens solicitudine, primum de pacificando regno Bohemiæ tunc miserabilibus divisionibus agitato, quarum incendia in regiones non modo finitimas, sed & longinquas evadere timebantur, vigilantem impendit operam. De pacificandis quoque regnis ac provinciis, & moribus hominum reformandis, maximo studio tractare cœpi. Sed heu felicibus illis initiis quanta turbatio, quanta calamitas injecta sit, quis sine lacrymis & gemitu referre possit! quam & perpetuo nos optaremus contegere silentio, nisi quædam epistola sub nomine domini Eugenii Papæ IV. nuper universis directa fidelibus, isthæc commemorans, nos compelleret infandum revocare dolorem, qui & processum hujus sanctæ synodi ab ejus primævis oppugnans exordiis, nos veritatem rerum gestarum in memoriam hominum reducere urget, & hanc sanctam synodum in manifestatione veritatis, velut apostolus loquitur, commendare ad omnem conscientiam hominum coram Deo, ut super omnia vincens veritas cunctis appareat & coram omnibus viventibus luceat sincera nostra intentio in gloriam ejus, in cujus nomine congregati sumus. Siquidem synodum ipsam, prosequendæ unioni Bohemorum & aliis sanctis operibus multa cum diligentia incumbentem, vehementi flagello prætensæ dissolutionis dudum concutere cœpit dominus Eugenius, & sese ab ipsius Ecclesiæ corpore & unitate dividere. Quæ quidem divisio radix fuit & origo malorum quæ Ecclesiam Dei vexarent, & nunc cum majoribus renovantur incrementis. Pro cujus dissolutionis reparatione quantos labores duobus annis & amplius pertulerimus, orbis ipse cognoscit. Sed & principes catholici tantum malum divisionis illius abhorrentes, instantissime laborarunt, ut ipse dominus Eugenius pure, simpliciter & cum effectu adhæreret; quod & fecit: dissolutionem ipsam irritam & inanem confitendo declarans & decernens hoc Basileense Concilium a tempore suæ inchoationis legitime continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse, continuari ac prosecutionem habere debere, ac si nulla dissolutio facta fuisset: deinceps quoque a novitatibus & gravaminibus, seu præjudiciis inferendis ipso sacro Concilio, vel suppositis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu desistere se affirmans. Sperabat jam hæc sancta synodus de cætero cum pace cuncta peragere, nec Ecclesiæ unitatem per recessum ab ipsius synodi

[a] *Forte*, imitantur. H. *Act.* 8.

obedientia perturbari. Unionem Bohemorum
ANNO CHRISTI 1437.
prosecuta extitit, regna & provincias ad pacem excitavit, laborumque suorum in his rebus Deus omnipotens dignatus est fructus reddere glorioſos, ita ut regnum Bohemiæ in Ecclesiæ obedientia persistens, sub regimine carissimi Ecclesiæ filii Sigismundi Romanorum Imperatoris, felici tranquillitate lætetur: & Principes plurimi, præsertim per Germaniam & Galliam, ad pacem & concordiam reducti sunt. Insuper eadem synodus pro æterna hominum salute, & vigentium deformitatum repressione, salubria decreta & perutiles ordinationes edidit, formam electionum canonicarum juxta sanctorum patrum instituta restaurans, quibus prælati singularum Ecclesiarum assumi deberent, ut reprimeretur ambitio, nec se homines ad primatus capessendos ingererent, sed *assumerentur*, ut ait apostolus, *vocati a domino tamquam Aaron*. Pariter quoque Romanis pontificibus de cætero eligendis modum aptissimum præscripsit, numerum & qualitatem creandorum Cardinalium ordinans, atque salutares regulas adjiciens pro felici regimine ipsius Romani pontificis & suæ curiæ, ac etiam patrimonii terrarum & dominiorum Romanæ Ecclesiæ pertinentium, quorum alienationem altero decreto fieri prohibuit. Cæterum decrevit, ne in collatione vel provisione beneficiorum prætextu vacantiarum, vel alio quolibet, quidquam exigeretur: pacificis beneficiorum possessoribus abstulit turbationum incentiva: circa divini cultus celebrationem, vitamque & honestatem ministrorum plurima salutifera disposuit: modum, tempus & ordinem celebrandorum Conciliorum generalium, provincialium & synodalium ordinavit. In Græcis præterea convocandis ad celebrationem œcumenici Concilii, & prosecutionem unionis eorum, labores innumeros & impensas maximas consumpsit: sed interea, dum hæc aguntur, ecce rursum multimoda per universam Ecclesiam exoritur turbatio, dum ipse dominus Eugenius, proh dolor! factis & operibus ab hac sancta synodo iterum se disiungit: unus eligitur in vacante ecclesia: ipse alterum reservationibus inhærendo præficit: scandala, schismata, divisiones per ecclesias oriuntur. Unde mirandum est quo pacto missa ejus capitula asserere audent ipsum nunquam contra electiones canonicas venisse, nisi cum inique celebratæ fuissent, sive de persona ad beneficia minus apta, aut ex qua posset verisimiliter scandalum exoriri: cum nimis notorium sit ipsum ecclesias, etiam priusquam prælati moriantur, reservare, & vigore reservationum ipsarum non expectatis electionibus, ipsis ecclesiis præficere pastores: nec adhuc apparuit ipsum aliquam electionem expectatam, & debite examinatam, ex causa evidenti publicæ utilitatis vel necessitatis, sicut prætendere videtur, rejeciſſe. Confirmationes quoque electionum per metropolitanos & alios ordinarios factas aut fiendas multipliciter perturbat. Pecunia in beneficiorum & dignitatum collatione intervenire etiam more inconsueto audita est; ita ut plerumque beneficia ipsa & dignitates non expediantur, nisi pecunia realiter fuerit exhibita. Sed nec excusare nititur a specie simoniacæ labis, quoniam vacantias asserit recipi licere, immo etiam oportere, in

Hebr. 3.

Certe Pius II. scribit Eugenium de multis falso accusatum, & plerosque ab eo veniam petisse ob illatas injurias.

sustentationem Romani pontificis & sibi assistentium ordinum. Ut autem non contentionis gratia, sed veritatis & salutis, de hoc aliquid dicamus: si sana doctrina sapientum attentius perlegatur, ubi cum aliquo pactum initur ut pecuniam tradat, non aliter beneficium aut dignitatem habiturus, ibi species contractus non gratuiti conspicitur intervenire. Nec ita lavari potest aquis excusationum ista pactio, ut a specie simoniacæ labis reddatur aliena. Hinc enim evenit, ut plurimi qui & Deo gratiores, & saluti animarum procurandæ utiliores essent, qui pecunia carent, aut ipsam non afferunt, ad dignitates minime assumantur. Hinc plerumque accidit, ut & cupidi & ambitiosi, qui seipsos gradu ambito indignos reddunt, promoveantur facilius. Et ubi temporale commodum impellit animum ad deserendum dignos, promovendum indignos, quis illum a specie labis simoniacæ purum affirmabit? Sed & ex hoc contingere potest, ut Romani pontifices facilius inclinentur ad sibi attrahendum collationes dignitatum & beneficiorum, electiones perturbandum, jura infirmorum impediendum, canones super his editos sub umbra plenitudinis potestatis infringendum: quod fortasse non agerent, si non esset pecuniæ interventus, sed unicuique suum relinquerent officium, & ipsi desuper vigilarent, correcturi delinquentes, & majoribus intenturi. Sicque tunc ecclesia optime disponeretur, & adhuc nostris temporibus inolevit, ut, cum vacat una ecclesia, fiant translationes plurimæ, per quas plurimæ ecclesiæ vacare possint, ex quibus pecuniarum exactio magis & magis abundet: quæ quantum ecclesiis & saluti animarum noceant facile est videre. Quis non intelligit hoc promovendi genus per interventum pecuniæ ex radice avaritiæ adinventum plus fovendæ ambitioni quam animarum saluti esse accommodum? Qui enim dignitates ambiunt, illi pecunias conquirere laborant, quarum suffragio gradum affequantur honoris. Hinc sua vendunt patrimonia; hinc se feneratoribus obligant: quibus postea satisfacturi prædia, possessiones & castra ecclesiis pertinentia, interdum alienare coguntur. Hinc regiones variæ depauperantur & evacuantur pecuniis. Hinc prælati per annos plurimos suspensi a divinis sæpenumero hac tempestate nisi sunt. Neque hæc est primorum fructuum collectio, quæ beneficiis libere expeditis aliquando colligi solebat: immo etsi nunquam fructus illos prælatus ipse sit collecturus, si etiam infra triduum moriturus sit, pecuniam ex patrimonio aut aliunde solvit, quæ nunquam deinceps restituitur. Non certe sic patres antiqui annatas exegerunt, vel potius pecunias sub nomine annatarum, licet fructus aliquos, absque hoc quod pecunia in collatione interveniret, reservandos pro necessitate temporis tunc instante duxerunt: non tamen ut perpetuo talis esset reservatio duratura. Numquid ex hoc reprehendenda est hæc sancta synodus, quasi sedem apostolicam exinanire velit, dum modum illum exactionum reprobat, qui tantopere officit saluti animarum? Numquid illam epistolam adversus sanctam synodum proferre decuit, quod ipsa mendaciter se asserit in repressionem avaritiæ, simoniæ, ambitionum, & aliorum vitiorum, ordinationes & salubria

ANNO CHRISTI 1437.

de-

ANNO CHRISTI 1437.

decreta condidiſſe ? Certe nemo inficiabitur formam decretorum noſtrorum ſuper electionibus rite celebrandis, ſuper collationibus & confirmationibus libere expediendis, & aliis prius memoratis, ad expellendum illa genera peccatorum eſſe convenientiſſimam. Nec ad contumeliam diximus, ſed ad plurimam ſalutem efficiendam, abuſus illos habentes ſpeciem ſimoniacæ labis, per Romanum pontificem foveri, dum hæc tollere & perturbare, cum poteſt, omittit: immo, ſi abuſus tali labis ſpecie reſperſi per miniſtros ejus committuntur, eos fovere dicitur, cum eos non perturbat: & vehementer pertimeſcere debet, ne dure propter illos corripiatur a domino, qui Heli ſummum ſacerdotem duriſſime punivit, dum filios ſuos efficaciter corrigere negligebat. Sed nec in his quibus divina majeſtas offenditur, & salus impeditur animarum, continuare oportuit, prætendendo excuſationem non adhibitæ alterius proviſionis; cum timore perpendi temporale emolumentum, nimis inconſultum ſit regni cæleſtis hereditatem negligere, & animarum perpeti detrimentum. Sed & dictum erat per hanc ſanctam ſynodum proviſionem eſſe fiendam ipſi Romano pontifici juxta ejus indigentiam, ſi animum ejus ad obſervationem decretorum videret benigne inclinatum. Nec autem ipſe aut ſuam indigentiam aperuit, nec decreta exequi compertus eſt. Videns itaque hæc ſancta ſynodus jugiter animas hominum his abuſibus illaqueari, decretaque ſua pro repreſſionibus talium edita contemni, videns (ut præmittitur) diviſiones in eccleſiis per canonicarum electionum manifeſtam conturbationem nimium adaugeri, videns & alia vigere ſchismata, dum illi qui per hanc ſanctam ſynodum alligabantur, per Romanum ſolvebantur pontificem, ita ut jam in populo Chriſtiano ſerperet illa diviſio, ut quemadmodum quondam dividebantur Corinthii, & unus dicebat, *Ego ſum Cepha*, alter, *Ego ſum Apollo*, ſic & nunc unus ajebat, Ego ſum papæ, alter, Ego ſum concilii: dum Romanus pontifex hujus ſanctæ univerſalis ſynodi in his operibus non tenebat unitatem, neque beatiſſimi papæ Damaſi imitabatur exemplum, qui & de his nullatenus cognoſcere volebat quæ ſancta ſynodus diffiniviſſet. Attendens præterea hoc ſacrum concilium proſecutionem reductionis Græcorum, quam tantis impenſis & laboribus inchoaverat, multipliciter impediri, & denique univerſa quaſi facta eccleſia perturbari ex hac diviſione, quam adverſus ſynodum congregatam & ſalubria ejus opera, ipſe dominus Eugenius confovebat, atque per minus debitum regimen eccleſiæ cuncta in pejus ruere, miſerta eſt tandem ſynodus ipſa eccleſiæ Chriſti tanta ægritudine laborantis; & zelo domus Dei accenſa eumdem dominum Eugenium citare decrevit, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales convocare, ut ipſis auxiliantibus conveniens & ſalutaris proviſio eccleſiæ donaretur, priuſquam deteriora contingerent. Commemoravit cum dolore, non ſine informatione præcedenti, defectus aliquos, qui pubblice & notorie in præjudicium & ſcandalum gregis dominici ſuper regimine ipſius eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus adeſſe ferebantur, ut, omnibus in melius emendatis, ſalus & pax redderetur populo Dei. Dolet quidem plurimum ſancta ſynodus, quod talia commemorare oporteat: nec libellum famoſum confecit, ut objicitur, ſed tantum recitavit ea non animo diffamandi, ſed corrigendi, prout ad eam pertinebat, quæ jam in publicum prodierant, dum prodebito officii a Chriſto ſuſcepti negligere non poteſt, quo minus in hac urgentiſſima neceſſitate languoribus univerſalis eccleſiæ medelam quærat donari ſalutarem, & pro ea inſtet vehementius, impleatque divini Apoſtoli præceptum ſcribentis Timotheo: *Argue obſecra, increpa in omni patientia & doctrina: erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt.* Rurſumque ait idem apoſtolus: *Peccantem coram, omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.* Quod in peccatis pubblicis agi poteſt, maxime per eum cui reformatio & correctio pertinet aliorum. Sed & beatus Gregorius in ſuo paſtorali, illos qui dum deficiunt ſe bene agere credunt, docet a pluribus oportere increpari. Verum citationem præfatam aliquanto aſperius ferens Romanus pontifex aliqua in adverſum per eorum (ut creditur) ſuaſionem, qui magis loqui quærunt ſibi placentia, quam ipſius æternam ſalutem & univerſalis eccleſiæ relevamen perquirere plurima peragere conatus eſt, atque inter cætera memoratam univerſis Chriſti fidelibus direxiſſe dicitur epiſtolam: in qua non correctio, non emendatio, proh dolor! affertur, ſed quæ ſibi objiciuntur, mendaciter prolata eſſe ſcribit per hanc ſanctam ſynodum, quam utique honeſtioribus verbis alloqui decebat. Verum ipſa pro ſua charitate omnia cum manſuetudine ferre decrevit, improperia etiam ſuaviter ſuſtinens, dum arguendo & obſecrando in omni patientia & doctrina poſſit homines perducere in ſalutem. Sed debuit arbitrari Romanus pontifex populos non eſſe ſcriptis ſuis in factis propriis & perſonalibus credituros. Neque hunc modum convenientem exiſtimabunt, ut ipſe vocatus ad ſynodale judicium illud ſubterfugiat, & ad diſperſos hinc inde quærat ſeipſum propriis juſtificare ſermonibus. Quis enim eſt qui epiſtolam conſcribere non poſſit, & in ea quæ volet aſſerere? Quod ſi propriis ſermonibus ſeipſum quis hoc pacto juſtificare poſſit, pauci erunt qui ſe deficere fateantur. Quod ſi olim beati ſummi pontifices, Leo, Damaſus, Sixtus, ſe in ſynodo expurgare curaverunt, ut ſcandalum a fidelium mentibus tollerent, multo amplius ipſe dominus Eugenius comparere debuiſſet, qui in eo caſu tenetur, ubi de defectibus notoriis & scandalizantibus eccleſiam delatus eſt, in quibus ſynodum univerſalem in papam jurisdictionem habere nemo ambigere juſte poteſt. Honeſtius quippe fuerat per ſe vel alterum in synodo comparere: &, ſi non probarentur quæ de ipſo dicta erant, eluceret coram omnibus juſtitia ejus. Si autem &-vera probarentur, debita converſione omnia contegerentur, & in melius emendarentur: ſicque per debitam converſionem honorem plurimum & benedictionem obtineret in populis: imo & exemplum pœnitentiæ cunctis præſtaret, per quam efficaciter reformatio eccleſiæ & ſalus daretur univerſis. Nam & pœnitentibus ait dominus per prophetam: *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, tamquam nix dealbabuntur.* Jam enim adeo peccata noſtra creverunt, ut juſtitias noſtras

ANNO CHRISTI 1437.

1. *Tim.* 4.

1. *Tim.* 5.

Falſo accuſatum Eugenium teſtatur Pius II. qui diu Baſileenſibus adhæſerat: ſed poſtea ad Eugeniumrei veritate comperta ſe transtulit.

Leonem III. gravitet accuſatum, ſynodus quæ frequens Romæ convenerat, adeo non condemnavit, ut etiam palam coram Carolo Magno omnes epiſcopi dictitarent, ſedem apoſtolicam a nemine judicari debere.

Iſaiæ 1.

Imo Damaſi ſententia eſt, nulla unquam concilia, quæ non eſſent fulta auctoritate apoſtolica, rata fuiſſe. Vide ſupra tonium 2. concil: epiſt. 3. Damaſi. 1. *Cor.* 2.

ANNO CHRISTI 1437.

ſtras proferre non oporteat, ſed poſt naufragium vitiorum oportet ſuper ſecundam tabulam pœnitentiæ pervenire in portum ſalutis. Cujus rei exemplum in beatiſſimo Petro apoſtolorum principe præclarum habemus, cui cum Paulus in faciem reſtitiſſet, & dixiſſet eum non recte ambulare ad veritatem evangelii, & non ſolum dixiſſet, ſed & in epiſtola ſua ad perpetuam rei memoriam ſcripſiſſet, non hoc moleſte tulit beatiſſimus Petrus: imo expreſſe Pauli epiſtolas commendavit, in quibus hoc ipſum non ignorabat contineri, ut & hoc ſuis ſucceſſoribus exemplum daret non moleſte ferre, ſi eis per eorum coapoſtolos aliquid tale pro ſua & univerſalis eccleſiæ ſalute diceretur. Sed unum in ſua epiſtola ſummus ipſe pontifex maxime proſequi videtur, quod hæc ſancta ſynodus ab ejus exordio ipſum a papatu deponi affectavit; quod ſi rerum geſtarum seriem in memoriam reduxerit, talia proferre deſinet. Cum vix adhuc eſſet in papatu conſtitutus, dum ipſa ſynodus inchoata extitit, quomodo adverſus eum tunc convenerat ſynodus, quæ de geſtis ejus nullam adhuc habebat notitiam? Quid tunc contra eum intentaverat, cum ipſe cœpit eam diſſolvere? Deinde quam benigne, quam patienter, etiam poſt diſſolutionem reſarcitam, hæc ipsa synodus præſtitas contradictiones, impugnationes, & reſiſtentias, variis modis in diſſolutionem ipſius & operum ejus tendentes, hucusque pertulerit, satis manifestum est. Sed neque in hac noviſſima citatione quidquam aliud quæſitum eſt, quam ut in neceſſitate maxima conveniens proviſio Eccleſiæ donaretur: Nihil nobis gratius, nihil deſideratius eſt, quam ut ipſe Eccleſiam Dei salubriter regat; non quidem ut pro libito voluntatis suæ cuncta peragere velit, spretis canonibus ſacrorum Conciliorum; sed juxta beatiſſimi Petri doctrinam ſic regat, non ut dominans in clero, sed ut forma factus gregis, (Romanus enim Pontifex eſt univerſalis Eccleſiae miniſter, non dominus) atque etiam ſchismata & scandala submoveat, quæ contingunt dum heu nimium propriam ſtudet implere voluntatem. Dicit nos ejus sanctam intentionem perturbaſſe: sed nos latentem intentionem, niſi ex operibus & fructibus, cognoscere non poſſumus. Nos judicamus ea quæ patent, dominus autem intuetur cor. * Numquid prohiberi poteſt libera hominis voluntas, ne fructus bonorum operum ex se producat, ut defectuosum regimen abhorreat, ut pacem & unitatem conservet? profecto longe melius suaderet animos hominum in approbationem juſtitiæ suæ, ſi bona opera se feciſſe oſtenderet, quam prædicando se habuiſſe bonam intentionem, quam homines nec intueri nec dijudicare poſſunt. Quis enim impedivit, * nec hodie impedit, ut abusus curiæ suæ non abſtulerit, nec de præsenti auferat? Sed mirandum valde eſt, quod diſſolutionem per eum alias revocatam & annullatam iterum approbare conatur eadem epiſtola, & proceſſum concilii tunc contra hanc diſſolutionem deductum reprobare: cum tamen diſſolutionem ipſam irritam eſſe & inanem aperte per litteras ſuas confeſſus ſit. Cui diſſolutioni ſi patres paruiſſent, maneret adhuc regni Bohemiæ deſolatio, nec Bohemorum ipſorum unio

1. *Pet.* 3.

1. *Petr.* 5.

Eſt certe etiam paſtor & caput.

1. *Reg.* 16.

* *ſ.* Nonne

* *forte* aut

Mirum hoc dici de Bohemis.

ANNO CHRISTI 1437.

A facta fuiſſet: imo quamplurimæ pattiarum & terrarum deſolationes, erroreſque hominum, & mala innumera veriſimiliter perpetrata fuiſſent, Si illam diſſolutionem deſtruxit, cur iterum eam ſermonibus reædificat, cum dicat divinus apoſtolus: *Si ea quæ deſtruxi iterum ædifico, prævaricatorem me conſtituo?* Illud autem valde flebile eſt quod dicit, eo tunc concilium ſine juriſdictione & juſtitia, ſuper illius diſſolutionis revocatione ipſum monendo, proceſſiſſe; adjiciens iterum, quod patres in concilio exiſtentes contra divinam voluntatem ipſum ſupprimere quæſierunt, ſive anguſtare poteſtatem, & ſe ſupra eum conſtituere ſupremos. Numquid ipſe jam abnegare B volet juriſdictionem ſynodi univerſalis in ſacra ſcriptura fundatam, & determinationem univerſalis eccleſiæ declaratam; cui declarationi ſi quis pertinaciter contradiceret, incideret in hæreſim? Sed nec poteſtas anguſtatur, dum ita dirigitur, ut non in deſtructionem, ſed in ædificationem procedat. Caveat pro Dei reverentia, ne, dum minora excuſare nititur, & adverſus ſalubres correctiones plus debito recalcitrare; in graviora corruat: qui & in epiſtolæ illius exordio dicere auſus eſt, patres in hoc concilio congregatos jam fere ſeptem annis ab ipſo Chriſti vicario & a ſuprema Romana apoſtolica ſede, Chriſtianorum matre & capite, ſegregatos. C * Numquid in hoc damnabit univerſos cardinales, patriarchas, epiſcopos, imperatorem, reges, principes, & cæteros, qui per ſe vel alios in hoc concilio fuerint; & denique eccleſiam per orbem diſperſam, hoc concilium approbantem, ut dicat vel eos a capite & matre Chriſtianorum fuiſſe ſegregatos, vel faviſſe ſegregatis? Dicendo quidem ſynodum a ſe fuiſſe ſegregatam, ſe potius a ſynodo ſegregatum affirmare videtur; quæ tamen univerſalem Dei eccleſiam repræſentat. Cum enim membrum a corpore diſiungitur, non totum a parte ſe dicitur ſeparare, ſed pars a toto ſegregari. Debuit quidem ſynodo univerſali ut membrum ipſius in unitate Spiritus D jugiter adhærere: & ſi relinqueret, non tamen ipſa a ſuo vero capite Chriſto relinquitur. Non enim eſt generale concilium eccleſiæ, ſicut una particularis conventio conſiliariorum alicujus principis, cui papa ipſe tamquam præſidens & dominus præſideat: ſed eſt univerſalis eccleſiæ catholicæ conventus, continens & includens virtualiter & auctoritative ſingulos gradus eccleſiæ, tam papatum quam cæteros, ſicut membra ipſius eccleſiæ univerſalis: quam propterea ipſum concilium repræſentare dicitur, prout jam confitentur univerſi. Quæ ſi attentius conſideraverit ipſe dominus Eugenius, ſeipſum ex ſegregatione potius reprehendet, deſinetque in talem ſynodum congregatam in nomine Chriſti & in E univerſalem eccleſiam proferre injuriam. Denique nos dicit vehementer ſtuduiſſe ut inconsutilem tunicam Chriſti scinderemus: inveniet ipse nos pro unitate universalis eccleſiæ & ejus salute sedulo desudaſſe: nec poſſumus a Romana eccleſia separari, dum universalis eccleſiæ retinemus unitatem, in qua tam ipſa Romana Eccleſia, quam aliæ ſingulæ Eccleſiæ includuntur. Et ſi auctoritas quæritur, inquit Hieronymus, orbis major eſt Urbe. Sed ipſe primus ſciſſuræ & diviſionis auctor extitit,

Quæ eſt ſy nodus ſu capite?

* *ſ.* Non Unus ſolu tandem B ſileæ card nalis man ſit, Eugeni hoſtis.

cum

cum primus ſynodum diſſolvere, & ſe ab ea ſegregare incepit, atque in hujuſmodi ſegregatione & diviſione longo tempore perſiſtere voluit, & nunc dum poſt longam expectationem ac multam patientiam ejus emendatio & regiminis Eccleſiæ Dei ſalutaris proviſio quæritur, ipſe loquitur grandia adverſus ſanctam ſynodum & eccleſiam Dei, ipſe eamdem ſynodum diſſolvere conatur, ſi de ipſo judicium fiant, aut aliquo ſuorum præſidentium oratorum. Numquid ei conveniens eſt tale quærere diffugium, qui aliquando ſolebat per oratores ſuos circa hujus concilii exordia ſe ante omnes reformandum offerre, quodque de vita ejus audaciter inquireretur? Numquid hoc jam tolerabile eſt, ut propter effugiendam correctionem ipſius aut ſui oratorum concilium diſſolvere laboret: atque propter factum perſonæ ſuæ, quæ mortalis eſt, auctoritatem eccleſiæ immortalem confundere nitatur; ſed ipſius adjutor eſt Chriſtus, qui eam non deſeret. Jam vero ad cætera dicamus, quæ citationi noſtræ reſpondere volens, adverſum nos retorquere nititur, Ipſe alienationem terrarum excuſare prætendens, dicit Nicolaum de Fortibrachiis & comitem Franciſcum de * Cotugualla contra eum fuiſſe incitatos, qui dicentes ſe eſſe capitaneos concilii, terras eccleſiæ invaſerunt, unde ſtrages ſecutæ ſunt. Si autem veritas rerum aperiatur, nunquam illi ab hoc ſacro concilio invadere terras eccleſiæ juſſi fuerant, neque res talis ullo tempore per concilium deliberata extitit. Verum videntes diviſionem, quam ipſe dominus Eugenius adverſus concilium tunc fovebat, hanc acceperunt audaciam. Unde & qui diviſionis hujus cauſa fuit, ipſe etiam cauſa extitit malorum ac diſcriminum quæ exinde ſecuta ſunt, quamobrem jam id diximus: illa prima diſſolutio, per quam ab unitate hujus ſanctæ ſynodi dominus ipſe Eugenius voluntarie receſſit, cauſa fuit & origo malorum. Sed poſtquam diſſolutionem ſuſtulit, numquid propterea terras ipſas eccleſiæ, quæ recuperari poterant, oportuit in alienas manus tradere, & titulum in eis alteri aſſignare, ut jam repeti non poſſent? & quo tunc vera alienatio patrata eſt? Quid præterea de alienatione aliarum deinceps terrarum facta, ut burgi ſancti Sepulcri, & plurium, dicturus eſt, cum tamen ante adhæſionem ipſius jam per decretum hujus concilii ſpecialiter terrarum omnium eccleſiæ alienatio ſibi interdicta fuiſſet? Debuit quidem imitari beatum Ambroſium, qui imperatori quærenti hæreditatem Chriſti reſpondit: Abſit a me ut Chriſti hereditatem tradam: non tradidit Naboth ſuam; ſed proprio cruore defendit. Sic hæc jacula, quæ in ſanctam ſynodum ſe excuſando detorquere nititur, manifeſte revertuntur in ipſum. Caeterum aliam excuſationem ſuper impedimentis indulgentiarum afferens, dicit ſe nullas indulgentias plenarias de novo contuliſſe, ſed ſolum antiquas renovaſſe. Verum [a] ſi loca nominatim, quoties opus erit, deſignabimus quamplura, ubi pro cauſis exiguis, ut refectione materialium ædificiorum, plenariam conceſſit indulgentiam, tunc eo maxime cum eccleſia ſubſidiis Chriſtiani populi pro exaltatione fidei catholicæ & reductione Græcorum indigebat, & in partibus Burgundiæ, Sabaudiæ, Franciæ, variiſque regionibus notiſſimum habetur. Dum vero requiſitus extitit, ut in conceſſione indulgentiarum plenariarum pro facto Græcorum expreſſe concurreret, dixit ſe, ne claves eccleſiæ contemnerentur, aut ejus vileſceret auctoritas, maturius incedere voluiſſe. Non timuit hanc auctoritatem vileſcere vel contemni claves, ſi pro quibuſdam ædificiis materialibus hæc indulgentia donaretur. Quod ſi, ut ipſe allegat, incertus erat Græcorum adventus, numquid propterea non oportuit Eccleſiam præparare quæ in hujus operis proſecutionem erant neceſſaria, ut promiſſa Græcis implerentur, & ea diſponerentur, ſine quibus ipſi Græci ad terras Latinorum conduci non poterant? In quibus præparandis jam hæc ſancta ſynodus a civitate Avinionenſi ſeptuaginta millia ducatorum in minutum accepit, & antea duodecim millia a patribus in concilio exiſtentibus, dum priores nuntios ante biennium miſit in Græciam, tres videlicet ſolemnes oratores, quorum unus ad nos rediit, alter vita functus, tertius uſque in hodiernum diem pro conductione rerum permanſit, plures quoque alias impenſas fecit, ſuper quibus omnibus nondum octo millia potuit colligere. Ecce quomodo patres hic exiſtentes ſe in his rebus ditare quærunt, quorum plures ultra proprias pecunias, quas in mutuum tradiderunt, etiam mobilia & * localia ſua pignori obligarunt. Sed dicit, cum res clericorum principaliter agerentur, ſuperfluum fuiſſe laicos onerare: neque certe oneravimus laicos ipſos, ſed tam clericis quam laicis, qui ſua liberalitate & pietate in ſubſidium hujus rei quidquam contribuere vellent, indulgentias conceſſimus. Numquid hoc eſt aliquem compellere, aliquem onerare? Numquid hoc eſt novum in Eccleſia Dei, quod pro factis fidei catholicæ indulgentiæ concedantur? Adjecit inſuper, affectaſſe omnes gazas Eccleſiæ ad tam pium opus protinus exhibere, ſicut & opere ſe dicit adimpleviſſe, galeas, pecunias, & omnia, quæ pro Græcis ad Italiam transferendis neceſſaria erant, ſua ex impenſa tranſmittendo. Sed certe intelligimus ipſum hujus rei gratia exactionem quamdam valde odioſam, etiam ſuper laicos Bononiæ conſtitutos, impoſuiſſe. Fatetur autem hæc ſancta ſynodus non auro & argento ſe eſſe hoc pacto fulcitam, ſed ſperans in adjutorio domini, qui eam hucuſque confortavit & direxit, negotiis Eccleſiæ & fidei catholicæ conducendis fidelem & ſinceram impendit operam, non verita expetere ſubſidium catholicorum populorum, quorum incumbit procurandæ ſaluti. Sed jam compellit ipſe dominus Eugenius nos hujus rei aperire veritatem, quam libentius tacuiſſemus. Ipſe diverſis artibus hoc concilium diſſolvere tentavit, aut in eum locum transferre, ubi liberius libitum ſuæ voluntatis impleret, & hujus ſanctæ ſynodi reformationem ſubterfugeret, etiam priuſquam de citatorio noviſſime ulla mentio haberetur. Tandem cum idipſum complere non poſſet, jam per medium Græcorum potiri ſperat optatis. Hinc varia impedimenta & graviſſimæ comminationes Avinionenſibus datæ ſunt, ne pecuniam praeſtarent. Hinc variae promiſſiones beneficiorum & dignitatum, hinc plurimae impenſae in legationibus ad diverſas regiones tranſmitten-

ANNO CHRISTI 1437.

Cotignola

* localia

a) Forte, ibi. H.

ANNO CHRISTI 1437.

tendis consumptæ, hinc labores innumeri assumpti, ut aut concilium dissolveret, aut locum quem affectabat obtinere posset. Tandem cum jam pecuniæ & galeæ ex parte hujus sacri concilii in Avinione expeditæ fuissent, & antea octo millia florenorum pro Græcis congregandis in Constantinopolim transmissa, res quoque inchoatæ jam cum pace & tranquilla deductione deduci poterant. Nam & Græcorum oratores huc advenientes, quidquid dicerent, semper in hoc persistebant, quod a decreto super conventionem ipsorum edito nullatenus recederent. Cui decreto in electione locorum per nos facta, & omnium aliarum rerum expeditione satisfactum erat. His ita feliciter dispositis, ipse dominus Eugenius volens metere ubi non seminaverat, qui & præcedentibus temporibus magis opportunum fuerat arbitratus ut legati mitterentur in Constantinopolim, tractaturi cum Græcis, & non fieret ipsorum conductio ad concilium œcumenicum in his partibus occidentalibus celebrandum; videns ipse jam in loca citramontana eorum conductionem disponi, tunc pecunias invenit, galeas transmisit, quæ ipsos Græcos in aliquem locum Italiæ, quem vellet, deducerent; non parcens honori Ecclesiæ Latinæ, in qua Græci jam, proh dolor! videbunt miserabilem divisionem, quam ipse adversus hanc sanctam synodum in prosecutione negotiorum fidei hujusmodi per eam inchoata exercet. Unde & maxima perturbatio rebus agendis affertur, & quæ prius pacato cursu deducebantur, nunc variis exponuntur fluctibus. Nonne sanctius feciſſet prosecutionem inceptam in unitate confovere, quam pecuniam in fomentum divisionis & rerum turbationem consumere? Assentiat ipse, quæsumus, aliquando saltem in hoc tanto fidei negotio hujus sanctæ synodi tenere unitatem, quæ loca opportunissima in his partibus citramontanis elegit, ubi potentissimi principes Christiani & universitates studentium, præsertim in sacra theologia, pax quoque & securitas magis abundant: ubi ad honorem Ecclesiæ Latinæ potest haberi conventus celebrior, & ad bonum fidei, ac ipsius unionis desideratæ efficacior. Nec ipse dominus Eugenius laborem veniendi ad hæc loca recusare debet, qui etiam in loca remotiora pro tanto bono proficisci deberet, ostendendo se fidelem Christi vicarium, qui pro salute gregis sui de cælo descedit, præsertim cum & ipse dominus Eugenius in hac epistola profiteatur se velle pati mortem pro reductione Orientalis Ecclesiæ, pro qua tamen (quod dolenter referimus) induci adhuc non potuit ut extra Italiam egredi vellet, quod si voluisset, poterat toti Ecclesiæ dare pacem. Imo & nostri oratores ad eum missi obtinere non potuerunt, ut pro Græcis conducendis ad loca per nos electa salvumconductum donaret, quem sæculares principes universi liberalissime concedebant. Non autem ipse conari debet Græcos ad locum non electum per hanc sanctam synodum evocare: quæ solum tria loca elegit, cum & Græci pepigerint in locum per nos eligendum advenire: nec pati debet hæc sancta synodus, ut adversus pacta inita & contra sanctorum decretorum suorum tenorem concilium hoc œcumenicum in alio loco sine suo consensu cum Græcis ipsis celebretur, ubi certa sequeretur Latinæ Ecclesiæ confusio, & incertus esset unionis Græcorum adventus, possetque contingere & illam unionem non perfici, & Latinam Ecclesiam in confusione ac deformatione manere, auctoritate synodali ipsius Latinæ universalis Ecclesiæ miserabiliter conculcata & prostrata, quæ nullatenus permittere possumus, sed ecclesiæ retinebimus, Deo favente, firmitatem & auctoritatem, atque nihilo minus unionem Græcorum juxta conventa pro viribus prosequemur. Interserit autem præmissa epistola veluti pro relatione * crimini, quod in hac sancta synodo dispensationes, commutationes votorum, venduntur, ac beneficia. Sed nescimus unde hæc acceperit, nisi forsitan impugnare velit, quod in concessione indulgentiarum largientibus pia subsidia in opus Græcorum indultum est, ut commutationes votorum & dispensationes aliquas obtinere possint. Numquid & hoc illicitum est, quod illi sua peccata eleemosynis redimant, quæ eleemosynæ in prosecutionem illius saluberrimæ unionis Græcorum manifeste convertuntur? Quomodo autem alias dispensationes, quæ hic conceduntur, vendi asserat, cum homines hic ad matrem suam ecclesiam congregatam pro dispensationibus obtinendis sæpe refugere notum sit, ne illas magnas exactiones pecuniarum subire cogantur, quæ in curia ipsius domini Eugenii palam constat exerceri? Signet nobis unum qui in hac synodo beneficium, aut dispensationem, vel aliquod tale vendiderit, & videbit nos protinus debitum justitiæ peragere. Dicit nos beneficiorum collationem, sibi plerumque adimendo illa, de facto conferre: sed si antiquarum synodorum acta perlegerit, quæ episcopos sæpenumero instituerunt, & destituerunt; imo etiam Nicæna synodus Eustathium episcopum de Nicæa Berœæ in Antiochiam transtulit: si etiam Matthiam apostolum & primos septem diaconos per concilia primitivæ ecclesiæ fuisse assumptos meminerit, non negabit in ipsis beneficiis per synodum universalem ministros justitiæ instituí posse: quod tamen rarissime nos egimus, imo collationem beneficiorum per ipsum dominum Eugenium sustinuimus exerceri, licet multas inordinationes gratiarum expectativarum & nominationum agere conspiceretur; quibus mediantibus, in expugnationem ipsius sanctæ synodi & universalis ecclesiæ, varios sibi conabatur exquirere favores: sed cupiebamus semper fovere unitatem & pacem. Verba plurima per hanc epistolam in nos gravia proferuntur, quæ etiam occulta cordium sine affectibus dijudicans, dicit quod creditur in cordibus nostris potissime inesse avaritiæ ardorem. Ecce dum substantias nostras consumimus, dum promotiones & beneficia non quærimus, & ad bonum universalis ecclesiæ nostra vertimus studia, avari vocamur. Protestatur hujus epistolæ principium nostra (ut inquit) sacrilegia juridice retundere, superstitiones & errores velle sopiri. Sed dum ipse dominus Eugenius justitiam suam proferre debuit, refugit judicium: dissolvit, quantum in se est, concilium. Et insuper quæ in ecclesiam Dei proferat, quo pacto excusationes in peccatis addueat, præmissa testantur, quæ certe dolenter proferimus. Nam ipsum & rectius sape-

re

Imo Græci cum Eugenio & ecclesia Romana sese amanter conjunxerunt.

Et tamen celebratum & quidem feliciter.

* *Forte*, p relatione c minis: *Gali par recrim nation.*

ANNO CHRISTI 1437.

re, & loqui veracius, atque honeſtius optaremus, nec ita coram mundo proprii animi efferre paſſionem. Sed cum omnia dixit quæcumque voluit, ubi ſunt illa ſacrilegia? ubi ſuperſtitiones? ubi errores quos nobis ineſſe dicebat, & quos ſopire pollicebatur? Melius quidem fuiſſet verba tam injurioſa ſubjicere, ubi nullam penitus in re ipſa apparentia afferre potuit, nec Deo favente afferet in æternum. Nec propter opprobriorum talium, aut quarumlibet detractionum diſſeminationem, proſecutionem boni communis & defenſionem univerſalis eccleſiæ atque conciliorum generalium, quibus robur fidei catholicæ duce Chriſto innititur, eodem adjuvante deſeremus. Paucitatem nobis & imperitiam objicit eadem epiſtola. Sed, ſi veritatem amplecti velit, nullam hujus ſanctæ ſynodi concluſionem in omnibus his quæ decreta fuerunt cœptam inveniet, in quam non longe major pars prælatorum, major pars doctorum, major denique pars omnium notabilium virorum conſenſerit. Imo plus quam duæ partes concilii in idipſum convenerunt, quod eſt copioſe congregatum; & ſi omnium peritiam atque dona ex largitate ſancti Spiritus diſtributa dividentis unicuique prout vult, conſideratius examinaſſet, parcius talia loqueretur. Tandem illa ſubticendo quæ in emanata citatione dicebantur, vos Chriſti fideles exhortatur, ut ſchiſmata impiiſſima & horrenda (ut inquit) ſcandala devitetis, noſtroſque conatus, quos impiiſſimos dicit, reprimere ſtudeatis: quæ jam omnia, etſi graviſſimarum injuriarum plena ſunt, manſuete tolerare polliciti ſumus, cum non nobis ſit animus verbis contendere, ſed totis conatibus perquirere, quid commodius, quid convenientius agendum ſit pro eccleſiaſtica ſalute, ſed dominus Eugenius ſchiſma ſe abhorrere oſtendit, & ſub timore ſchiſmatis in hoc animos hominum perducere, ut adverſus hanc ſanctam ſynodum libere agere poſſit quæcumque volet, & diviſionem quam ab exordio (ut præmiſſum eſt) inchoavit, ita conducere, ut confundatur ſynodalis auctoritas, & libitum ſuæ prævaleat voluntatis, atque ſub velamine comminati ſchiſmatis ipſe corrigi non valeat: quæ res etiam exemplum perniciosum afferret poſteris, in magnam eccleſiæ deſolationem. Nam quidquid ſummi pontifices vellent in futurum pro libito agere hoc poſſent, omni ſublato timore, confidentes ob metum ſchiſmatis nunquam eorum correctionem per concilia generalia tentari poſſe. Inſuper dum ſchiſma diſſuadet, ipſe actu ſchiſma perniciosiſſimum duorum conciliorum, quale nunquam auditum eſt, erigit, evocando aliud concilium in civitatem Ferrarienſem, contra decreta concilii Conſtantienſis, & iſtius, ac etiam illa quæ ſunt Græcis promiſſa, quæ ipſe expreſſe approbavit. Nos autem, favente Chriſti gratia, nullum ſchiſma facimus, imo veram eccleſiæ proſequimur unitatem, ut videlicet tam ipſe Romanus pontifex, quam cæteri omnes unanimiter teneant unitatem eccleſiæ congregatæ, & non ſe ſeparent ab his quæ univerſali conſenſu ſunt conſtituta, ſoliditatem Petri teneant, quæ non in unius ſolius perſonæ voluntate conſiſtit, quæ quotidie errare poteſt, cum & aliqui Romani pontifices in errorem lapſi ſint, ſed maxime reſidet in univerſalis eccleſiæ catholicæ conventu, quem Chriſtus, caput verum ipſius, non deſeret uſque ad conſummationem ſæculi. Utque omnes idem ſapiant cum eccleſia congregata, & ceſſent illa ſchiſmata, quæ proh dolor!, in oculis noſtris jam vigere conſpicimus, dum ipſe dominus Eugenius in diviſione inchoata nimium perſeveret; qui etiam rurſum ad diſſolutionem ſemel revocatam revertitur, aſſidueque bonum univerſalis eccleſiæ conturbat: & nihilo minus adhuc expectamus, hoc maxime deſiderantes, ut omnes prælati & principes Chriſtiani, ac cæteri fideles, junctis animis & concordi ſententia in his diſcriminibus conſulant publicæ ſaluti ac regimini ſalutari totius eccleſiæ: nam res omnium agitur, hoc petimus, & requirimus, ut eccleſiaſticorum copioſus numerus ex omni regione huc affluat, ſicut ad hanc ſynodum univerſi ſtatus eccleſiæ ſunt legitime vocati, & pariter deliberent quid potius pro unitate conſervanda, & omnibus rebus eccleſiæ feliciter ordinandis expedit. Univerſos quoque jam intelligere ſperamus, hoc non eſſe ſchiſma quærere, ſed potius velle ſchiſma perpetuum devitare; quod contingeret, ſi ſummi pontifices noſtri temporis a ſacris conciliis, quorum inſtituta ſui prædeceſſores maxime exequi curabant, ſe vellent pro libito voluntatis aſſidue diſiungere, & eiſdem repugnare: cognoſcentque jam cuncti apertius, quanta ſit neceſſitas pro ſoliditate fidei & eccleſiæ retinere conciliorum unitatem, quæ dum magis oppugnatur, tanto magis in animis hominum eluceſcit: hoc diſponente omnipotenti Deo, qui mala eſſe non ſineret, niſi potens eſſet bona etiam ex eis elicere. Ideo dilecti eccleſiæ filii principes Chriſtiani & univerſi fideles, his rebus per Dei gratiam intellectis, cognoſcetis ubi veritas & juſtitia reſideat, per quam ad pacem poſſimus pervenire ſalutarem. Vos ipſi juvate & orate, ut dominus Eugenius Romanus pontifex meliori fretus conſilio, & propria voluntate paululum inclinata, ad pacem, unitatem, & ſalutare regimen eccleſiarum & animarum, benignius ſe convertat, & illum in viſceribus charitatis hæc ſancta ſynodus paratis animis amplexabitur, totis viribus adjutura, ut ipſe in omnibus bonis ſemper abundet: ad hanc quoque civitatem veniant univerſi, qui de jure vel conſuetudine conciliis generalibus intereſſe tenentur. Mittant huc principes ſæculi ſuos oratores, ut ſuper cunctis quæ pro bono eccleſiæ agenda ſunt, communi omnium conſenſu capiatur concluſio ſalutaris, & in omni pace ac tranquillitate cuncta diſponantur ad gloriam nominis Chriſti, & ſalutem eccleſiæ ſuæ, qui eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum.

Hoc Eugenius non fecit.

Sed æquum erat vos in re non mala potius a propria voluntate diſcedere, & pontifici obemperare.

Datum in noſtra generali congregatione, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoquarto Kalendas Novembris, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo.

ANNO CHRISTI 1438.

IX.

Responsio synodalis facta oratoribus electorum imperii Romani, &c. instantibus ut supersederetur in processu papæ Eugenii.

Sacrosancta, &c. ad futuram rei memoriam.

Audivit hæc sancta synodus affectionem devotissimam venerabilium archiepiscoporum, & cæterorum illustrium principum electorum sacri imperii, ad pacem & quietem ecclesiæ, quam vos egregii ipsorum oratores in nostra congregatione generali diserta oratione referastis; vicissim quoque audierunt discretionis vestræ zelum sincerum, quem sancta eadem synodus ad ipsius ecclesiæ salutem & pacem semper gessit, veluti per venerabilem archiepiscopum Panormitanum ex ordinatione hujus sacri concilii fuit in eadem congregatione latius explicatum. Deinceps pro affectu quem ad pacem in cordibus nostris sedulo gerimus, ab eisdem discretionibus vestris inter deputatos hujus sacri concilii quæsitum est, ut media ad pacem ipsam opportuna velletis aperire. Nam hæc sancta synodus omnia media intendebat gratis animis amplexari, per quæ auctoritas ecclesiæ servaretur illæsa, & reformatio tantis expetita temporibus, & pro qua jam in conciliis Constantiensi, Senensi, & isto Basileensi tot sunt adhibiti labores, aliquem tandem fructuosum sortiretur effectum, ad Dei gloriam, & animarum salutem. Vos vero pacis inveniendæ spem habere dixistis, si suspenderetur processus adversus dominum Eugenium papam IV. inchoatus, & interim opera daretur per dominos vestros illustres, ut ipse dominus Eugenius dissolutionem prætensam concilii per eum attentatam revocaret, & ea quæ adversus hoc sacrum concilium egerat, de quibus atque etiam de justitia ipsius concilii dominos vestros * plane informatos esse commemorastis. Utque insuper idem dominus Eugenius decreta synodalia susciperet, & de congregando concilio pro Græcis se non intromitteret, sed fieret apud Græcos ipsos instantia, ut venirent ad aliquem trium locorum electorum per concilium, quod si obtineri non posset, videretur de aliquo tertio loco eligendo qui & concilio & papæ tutus & accommodus foret; adjicientes quod ad papam super his destinaremus oratores. Et tandem, si concordia aliter non posset inveniri, super ipsius tertii loci electione concilium & papa in aliquos compromitterent. Quibus per vos ex optima intentione & zelo sincero (ut credimus) expressis, matura deliberatione præhabita, duximus hoc modo respondendum: Laudamus & commendamus plurimum devotionem venerabilium archipræsulum & cæterorum illustrium dominorum vestrorum atque vestram, quam simul & justitiam hujus sacri concilii attentius considerare, & pacis media invenire conari conspicimus, laboribusque ipsorum & vestris gratia est habenda. Nos quoque ea cupimus efficere, quæ ad pacem salutarem consequendam, & piorum vestrorum desideriorum consummationem efficaciora sint. Speramus autem, favente Christi clementia, pacem ipsam nobis & vobis pariter desideratam inveniri posse, si sororem pacis justitiam non prorsus abjecerimus. Nam ita justitia & pax osculatæ sunt, atque tali vinculo fœderatæ, ut quisquis unam sine altera quærit, neutram valeat amplecti. Si constantibus animis viam justitiæ & veritatis ingrediamur, auctoritatem ecclesiæ & determinationes fidei jam in pluribus conciliis promulgatas, atque per universalem ecclesiam approbatas, totis viribus defendamus; quæ concorditer acclamant, Romanum pontificem teneri obedire universalibus conciliis, in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, & reformationem ecclesiæ in capite & membris, ac pertinentibus ad ea: ut quod veritas ipsa declarata sonat, opere impleatur, pacem optimam & nunc & in futurum universa ecclesia consequetur. Nec Romani pontifices pro libito suæ voluntatis implendæ adversus universales synodos tanta bella movebunt in continuam perturbationem ecclesiæ, sed benigne amplexabuntur, quæ universali consensu sunt instituta pro ædificatione ipsius ecclesiæ & animarum salute. Ipsi quoque hoc pacto a synodis universalibus omni favore & honore tractari merebuntur. Inducunt nos præterea existimare de futuris, dominum Eugenium papam IV. facilius ad hanc pacem inclinari posse pro salute animæ suæ, & totius ecclesiæ, si processus inchoatus per hanc sanctam synodum continuetur, quam si eodem processu suspenso nudis precibus de hoc interpelletur. Meministis, ut credimus, dum altera vice concilium dissolverat, neque precibus inclytæ memoriæ Sigismundi imperatoris Romanorum, nec archipræsulum, & cæterorum illustrium principum electorum sacri imperii, aut quorumlibet aliorum, ad hujusmodi revocandam dissolutionem induci potuisse, donec ad suspensionem ipsius ab administratione papali hæc sancta synodus procedere decrevit. Ubi vero nunc longe graviora, longe duriora peregit, & semel revocatam dissolutionem iterum attentavit, quid putandum est ex dilatione processus eventurum, nisi duriorem ipsius in cœpto proposito persistentiam? Jam semel post ejus accusatam contumaciam, dilationem sexaginta dierum ad instantiam præfati imperatoris ac illustrium dominorum vestrorum dedimus. Et post lapsum illorum adhuc aliis plurimis diebus expectavimus. Quid istæ dilationes profecerint vos ipsi conspicitis: quoniam etiam dominos vestros illustres litteras & nuntios ad eumdem dominum Eugenium misisse commemoratis. Et quamquam plurimum sit eorum diligentia commendanda, nihil tamen ad salutem ecclesiæ Dei obtentum est. Interim ipse dominus Eugenius litteras & nuntios ad diversas regiones misit in hujus concilii expugnationem: interim plurimos ad adeundum prætensum Ferrariense concilium convocare studuit, in sciffuram ecclesiæ: interim laboravit ut Græcos ad locum quem vellet posset adducere, ut sub umbra conventionis eorum correctionem effugere, & obedientiam, quam huic sanctæ synodo exhibere tenetur, eludere valeret. Cujus rei assequendæ gratia jam adversus honorem ecclesiæ Latinæ plurima scandala per ipsum dominum Eugenium atque suos, etiam in oculis Græcorum commissa sunt: & nunc in foribus est schisma

* plene

ANNO CHRISTI 1438.

Vide bullar retractionum Pii II. quæ i fra habetu

inau-

ANNO CHRISTI 1438.

inauditum duorum conciliorum, per erectionem ipsius prætensi concilii Ferrariensis. Jam imminet speratæ reformationis extinctio, auctoritatis universalis ecclesiæ prostratio, si non celeriter occurratur: neque aliud remedium nobis supereſt, quam ut per continuationem processus & justam suspensionem ab administratione papali ipse dominus Eugenius ad viam justitiæ & semitam veritatis reducatur, per quam pax gratissima non tantum in hoc tempore, sed & diebus futuris donetur populo Dei. Nec ista suspensio est ipsius depositio: adhuc illa differetur, nec ad eam nisi cum magna maturitate hæc sancta synodus procedere intendit: & interim illustrium dominorum vestrorum pia devotio apud ipsum dominum Eugenium laborare poterit, ut pacem ecclesiæ donet. Longe quoque facilius, Deo adjuvante, sua consequentur desideria, vehementiusque dominum ipsum ad pacis amplexus excitabunt, imminente depositione sua, si non assenserit precibus ipsorum, quam si suspenderetur processus: erit enim per Dei gratiam hæc suspensio non lethalis vulneratio, sed medicina salutaris, habebitisque in ulteriori dilatione, quod a nobis expoſcitis, tempus prosequendi salubria media pacis, ad quorum cupitos amplexus hanc sanctam synodum semper paratam invenietis. Offert autem hæc sancta synodus venerabilibus archiepiscopis & ceteris illustribus dominis vestris plurimo honore dignissimis, quidquid ad pacem & prosperitatem sacri imperii & omnium prælatorum atque principum inclytæ Germaniæ efficere poterit, exhortans in domino devotiones eorum, ut saluti ecclesiæ ac paci semper intendant, benignosque favores semper & auxilia huic sanctæ synodo jugiter largiantur: & cum bona concordia atque diligentia debita talem futurum imperatorem eligere curent, qui languoribus universalis ecclesiæ sua advocatione subvenire possit, & universum populum Dei inter præsentium temporum calamitates consolari, ad ipsius omnipotentis Dei gloriam & honorem, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, decimosexto Kalendas Februarii anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo-octavo.

X.

Ferrarienſem synodum & Latini & Græci venerantur.

Responsio synodalis ad fundamenta & rationes prima & secunda sessionum conventiculi Ferrariensis, ostendens quod papa erigendo ipsum conventiculum introduxit schisma in ecclesia Dei.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans, universis Christi fidelibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Ut inter varias fluctuum procellas, quibus navicula Petri (sacrosancta videlicet Christi ecclesia) agitatur, cuncti fideles portum veritatis conspiciant, in quo animæ ipsorum salubriter quiescere possint in acquisitionem æternæ salutis nec timeant fluctus varios tribulationum, quæ adversus veritatem ipsam & ecclesiæ stabilitatem excitantur, sed usque in adventum domini stabiles atque firmi permaneant, apertissime coram omnibus viventibus declarare duxit hæc sancta synodus, quid in favorem defendendæ veritatis, ad status ecclesiæ conservationem, & divinæ legis observationem indefesse prosequitur.

ANNO CHRISTI 1438.

Hæc reprobavit & damnavit Eugenius IV. ut habetur supra sessione 38.

Hæc enim veritas est, quod Romani pontifices concilia universalia actu congregata dissolvere sine ipsorum consensu conciliorum non possunt, neque de loco ad locum mutare aut prorogare. Hæc iterum est veritas, quod concilium universale potestatem a Christo immediate habet, cui Romanus pontifex tenetur obedire, in his præsertim quæ fidem concernunt, extirpationem schismatis, & reformationem generalem ecclesiæ in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Hæc est etiam veritas, quod Romanus pontifex non potest ea immutare quæ concernunt universalem ecclesiæ statum: quæ quidem veritates sibi mutuo cohærent. Si enim liceret Romano pontifici congregatum concilium dissolvere, prorogare, de loco ad locum transferre contra ipsius consensum, & dum in uno concilio agerentur quæ sibi non placerent in facto fidei aut generalis reformationis, aut schismatis, & talium hujusmodi, transferre ad alium locum placitum sibi, & ibi homines congregare; & si ibi iterum non fieret quod vellet, transmuttare in locum alterum, sicque totam ecclesiam de loco ad locum ducere & reducere: quis non intelligit, ex hoc obedientiam ipsius ad universale concilium, ecclesiam militantem repræsentans, posse frustrari? Quomodo enim concilium papam in facto fidei, generalis reformationis, & ceteris judicare poterit, si illico, ut judicare cœperit, valeat per papam dissolvi aut mutari? Quis intellectus hoc capit, ut concilio in papam jurisdictionem exercere donatum sit a domino, & tamen concilium ipsum se in aliquo loco stabilire non possit, in quo jurisdictionem hujusmodi exerceat, sed ex voluntate papæ totaliter dependeat ipsius mutatio? Qualiter in his quæ sunt fidei obediet concilio, si concilium universale pro declarationibus fidei & extirpationibus hæresum congregatum, dum voluerit, in quemcumque locum citramarinum aut ultramarinum mutare possit contra consensum ipsius? Et jam dominus Eugenius papa quartus quidem in Constantinopoli conventionem Latinorum cum Græcis habere volebat, quam ipsi Græci synodum universalem fore dicebant, quod in effectum deduci non potuit, dum hoc sacrum Basileense concilium nequaquam consensit, arbitrans ex ea re gravia detrimenta posse Latinæ ecclesiæ imminere. Quomodo denique ecclesiam congregatam audire compelletur Romanus pontifex, si ipsius congregationem, prout ei videbitur, valeat immutare? cujus ecclesiæ auctoritas, respectu cujuslibet fidelis, cujuscumque dignitatis, in ipsis verbis Jesu Christi salvatoris nostri fundata est, dicentis Simoni Petro: *Si te non audierit, dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis: Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis.* Subdens post pauca: *Ubi duo vel tres congregati*

Ephesina secunda synodus legitime coacta per Leonem papam damnata est, & illo volente alio translata.

Matth. 18.

Hæc nihil faciunt contra auctoritatem potificis.

ANNO CHRISTI 1438.

gati sunt in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. Ex quibus divinis verbis auctoritatem esse attributam ecclesiæ congregatæ & universali concilio super quemcumque fidelem, cujuscumque dignitatis, ostenditur: ad cujus ecclesiæ judicium etiam Petrum, & in eo quemlibet successorem Romanum pontificem, Christus recurrere jubet, atque illius acquiescere judicio, quod & doctorum ac sanctorum doctrinæ declarationesque sacrorum conciliorum plene affirmant. Et dum his novissimis temporibus ex doctrinis male intellectis nonnulli argumenta & dubia adversus auctoritatem ipsorum universalium conciliorum afferre conabantur, frequenter ea quæ de Romano pontifice erga singulos dispersos scripta erant, ad universalis concilii congregationem applicantes, celeberrimum Constantiense concilium dubitationum talium hæsitationem a mentibus fidelium sustulit, & viam futuris præclusit erroribus. Sed neque a principio nascentis ecclesiæ usque in hoc tempus auditum est quempiam Romanorum pontificum hoc attentare, ut concilium ecclesiæ quod universale reputaret contra consensum ipsius de loco ad locum ducere, aut ipsum dissolvere præsumeret, Numquid beatissimus Petrus apostolorum & discipulorum domini congregationem, dum celebraretur, voluit aliquando ipsis invitis dissolvere, aut in aliam mutare regionem? Numquid aliquis aliorum idipsum agere visus est, usquequo advenit ipse dominus Eugenius, qui hanc sanctam synodum Basileensem legitime congregatam in Spiritu sancto paulo post ejus prima exordia dissolvere, & in aliud tempus prorogare, atque in civitatem Bononiensem transferre tentavit; dicens se ob causam reductionis Græcorum id agere, sicuti ex tenore literarum suarum super hujusmodi dissolutione factarum apparuit? Sed continuo fuit ei declarata supradicta veritas, quod concilium congregatum dissolvere, prorogare, aut transferre non poterat sine consensu ipsius; & in secunda sessione ejusdem sanctæ synodi posita est eadem declaratio, ubi post recitationem duarum declarationum Constantiensis concilii, hæc verba ponuntur: Præmissis igitur, & nonnullis aliis Constantiensis concilii attentis, præsertim capituli quod incipit, Frequens, prælibata synodus Basileensis decernit & declarat, quod ipsa pro hæresum extirpatione ac morum generali reformatione in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procuranda, ut præmittitur in Spiritu sancto legitime congregata, per nullum quavis auctoritate, etiamsi papali dignitate præfulgeat, dissolvi aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut potest, debebit aut poterit in futurum, absque ejusdem synodi Basileensis deliberatione & consensu. Hæc habentur in præfata sectione. Deinceps autem verbis illis utamur, quæ in decreto duodecimæ sessionis hujus sanctæ synodi, in qua etiam septem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales præsentes erant, legatusque sedis apostolicæ præsidebat, posita sunt: Dominus Eugenius ad nos quatuor oratores transmisit, non ut emendarent sed errata defenderent: nosque increparent, quod mox suæ prætensæ non paruissemus dissolutioni. Quibus per responsiones hujus sacri concilii veritas tam juris divini & humani, quod sine consensu concilii ipsum dissolvere nequiverat, quam facti, quod causæ prætensæ dissolutionis veræ non fuerant, extitit luce clarius patefacta. Hæc illico tunc diximus, commemorantes illam esse veritatem juris divini & humani, quod sine consensu concilii ipsum dissolvere nequiverat, prout latius in quadam responsione nostra, incipiente, Cogitanti, *&c.* fuerat declaratum. Sed & quantum nobis cordi esset hanc juris divini & humani veritatem, prout tenebamur, defendere, & errori contrario resistere, in altera nostra responsione, quæ incipit, Speravit, *&c.* data oratoribus ipsius domini Eugenii in nostra congregatione generali, in qua & ipsi cardinales numero septem & legatus apostolicus præsentes aderant, aperte ostendimus; hæc verba inter cetera proferentes: Cassetur ergo concilium Constantiense, & decreta sanctorum patrum, quæ declarant in his quæ universalem ecclesiæ statum concernunt, papam nihil posse immutare. Frustra enim membranas occupant, si unico verbo papa potest illa mutare; &, quod deterius est, auctoritate ecclesiæ talia posse videretur, si post hujusmodi contradictionem, inter concilium & papam ortam, concilium quasi victum liti cederet, & ipsum & alios Romanos pontifices in possessionem dissolvendi concilia poneret. Et post pauca sequitur, Mori malumus, quam tanto errori per ignaviam cedere. Deinde subjungitur ibidem: Hic articulus, de quo disceptamus, fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest. Si dominus Eugenius ecclesiam sanctam non audierit, quam hoc sacrum concilium repræsentat, oportebit tandem haberi ut ethnicum & publicanum. Si ecclesiam amplius offendere non vult, recognoscere necesse habet hoc verum fuisse & esse concilium, ipsumque dissolvere nequivisse, Hæc sunt verba responsionis illius, quæ hic inferenda duximus, malentes antiqua repetere, quam nova proferre, Insuper declaratum est in octava sessione, si Romanus pontifex aliud concilium erigeret, durante isto, non fore concilium, sed schismaticorum conventiculum. Deinde duodecima sessione generaliter adversus Romanos pontifices, concilia generalia dissolvere, prorogare, aut de loco ad locum mutare volentes sine consensu ipsorum conciliorum, pœnæ suspensionis & depositionis decretæ sunt. Demum autem cum jam ultra annum & dimidium ipse dominus Eugenius adversus præfatam veritatem repugnasset, præcepit sibi & mandavit hæc sancta synodus per præfatum decretum duodecimæ sessionis, ut dissolutionem per eum attentatam revocaret, & hoc sacrum Basileense concilium legitime inchoatum declararet, a tempore hujusmodi inchoationis continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse, continuarique, ac prosecutionem habere debere; quod si non faceret, infra terminum 60. dierum, extunc adveniente termino, esset ab omni administratione papali suspensus. Tandem huic monitioni paruit, & in forma sibi per hoc sacrum concilium in decimaquarta sessione ipsius designata, revocationem fecit per suas literas more Romanæ curiæ bullatas, decernens & declarans de consilio & assensu cardinalium sibi tunc assistentium, generale Basileense concilium a tempore

ANNO CHRISTI 1438.

Sed ipse legatus & multi alii ad Eugenium redierunt, relictis Basileensibus.

Tota ecc aliter sent concilio rarienſi & rentino.

Sed ſcril Platina a tunc eum lis undiq fuiſſe ve tum, ut ei reſpira facultas d tur: itaq poſtea ſe tiam mut vit;

re

ANNO CHRISTI 1438.

re prædictæ inchoationis ſuæ legitime continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuari & proſecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet: declarans etiam præfatam diſſolutionem irritam & inanem, revocans inſuper, caſſans & irritans duas literas ſuas in palatio apoſtolico promulgatas, & tertias incipientes, Deus novit, & quidquid ſuo nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis concilii, ſeu contra ejus auctoritatem factum, attentatum ſeu aſſertum erat, eadem nulla & irrita fuiſſe declarando, addens quod a novitatibus & gravaminibus, ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro concilio, vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſteret. Quibus per dominum Eugenium ſic ſolemniter decretatis & declaratis, arbitrati ſumus eumdem jam illi veritati mente integra, prout tenebatur, adhærere, quod concilium univerſale diſſolvere non poterat ſine conſenſu ipſius, dum illam diſſolutionem quam ultra duos annos ſuſtinuerat, & translationem in Bononiam, quamque per totum orbem publicaverat, quam etiam propter cauſam reductionis Græcorum factam eſſe dicebat, irritam & inanem eſſe decrevit, dicens, illa non obſtante, ſacrum Beſileenſe concilium a tempore inchoationis ſuæ legitime continuatum fuiſſe: quod quidem nullatenus legitime continuatum eſſe poterat, ſi poteſtatem diſſolvendi & transferendi ſine conſenſu concilii ex cauſa quam neceſſariam arbitrabatur, habuerat. Sic jam illam veritatem juris divini & humani, illum articulum qui fidem concernit, ut præmiſimus, etiam dominus ipſe Eugenius approbavit, totaque eccleſia & populus Chriſtianus in hac veritate conquievit. Sed, heu dolor vehementiſſimus rurſum univerſam conturbat eccleſiam. Dum enim ſacrum hoc Baſileenſe concilium videns maximam eſſe deſolationem, cujus reformationi & ſalutari gubernationi pro honore Dei & ſalute animarum jam multis quæſitæ laboribus, & toti populo Chriſtiano deſideratæ, ipſæ dominus Eugenius multis annis obſtiterat, qui ceteris omnibus viam ſalutis debuerat oſtendere; videns etiam graviſſimam ſciſſuram quam dominus Eugenius in eccleſia excitaverat, galeas & oratores in Græciam tranſmittendo adverſus legationem hujus ſanctæ ſynodi ibidem deſtinatam cum multa impenſa facultatum noſtrarum, & earum quæ ex gratuitis ſubſidiis fidelium populorum collectæ ſunt, atque illa perturbando quæ cum imperatore Romæorum & patriarcha Conſtantinopolitano eadem hæc ſancta ſynodus concordaverat, quibus & ipſa ex integro ſatisfecit, ut ſic ipſe dominus Eugenius poſſet ad locum quem vellet, modis indebitis, univerſam perducere eccleſiam, ubi poſſet dictare quæ ſibi placerent, obedientiam hujus ſanctæ ſynodi & reformationem ſubterfugiendo, decretaque concilii Conſtantienſis & iſtius ac veritates declaratas illudendo; qui & nunc Florentiam pro loco concilii habere volens, nunc illa relicta Bononiam aut Ferrariam vel locum alium pro libito ſuæ voluntatis pro ipſo concilio aſſignare, jam ad id manifeſte redibat, quod concilia univerſalia de loco ad locum ducere & mutare vellet, prout ſibi videretur; videns ſacrum concilium

A hæc & alia plurima per dominum Eugenium in offenſam divinæ majeſtatis & totius eccleſiæ de facto attentari, voluit (prout tenebatur) remedium apponere, & regimini ipſius eccleſiæ Dei proviſionem quærere ſalutarem. Tunc dominus Eugenius iterum de facto univerſale concilium ſine conſenſu ejus diſſolvere & in civitatem Ferrarienſem transferre * dixit, caſu quo contra ipſum, aut aliquem oratorum ſuorum præſidentium in concilio, procederetur; aſſerens ſe hoc facere ex auctoritate apoſtolica, ex certa ſcientia & plenitudine poteſtatis: iterum veritatem tantopere declaratam vehementius oppugnare aggreſſus eſt, ptæfigens etiam terminum triginta dierum, ultra quos B hanc ſanctam ſynodum in facto Bohemorum quidquam agere prohibebat: & juriſdictionem ſupra concilium aſſumens in his quæ reformationem generalem eccleſiæ ac etiam fidem concernebant: atque illi veritati declaratæ expreſſe repugnans, quæ ipſum aſſerit teneri obedire univerſali concilio in iſtis & pertinentibus ad ea. Adjecitque ipſe dominus Eugenius pœnas & cenſuras, ſi contra factum eſſet, totum decernens irritum & inane. Quis non videt hic veritatem conculcari, ſtabilitatem & firmitatem eccleſiæ proſterni, ſi non divina clementia ex alto provideret, atque ſervis ſuis in ejus nomine congregatis virtutem reſiſtendi præſtaret, opponendique ſe murum pro C domo Iſrael, & oſtendendi exemplo * ſcandalum in prælio in die domini? Quid ultra? dominus Eugenius ſe æſtimans exinde fieri fortiorem in hac expugnatione veritatis, conventiculum apud Ferrariam ſub nomine concilii generalis erexit, ſchiſma graviſſimum realiter inducendo: quod quidem fore conventiculum ſchiſmaticorum aperte fuerat declaratum. Ex his omnibus evidentius conſtare poteſt, conſiderantibus veritatis illius claritatem apertiſſimam, quod papa univerſale concilium contra conſenſum ipſius concilii diſſolvere non poteſt, aut de loco ad locum tranſmutare; quam omnes docti & indocti ex ſupradictis lucidiſſime conſpicere poſſunt. Quid igitur neD ceſſe eſt ut fundamenta ipſorum Ferrariæ convenientium conemur eludere, quæ in prætenſa ſua prima ſeſſione poſuerunt, allegantes decretum noſtrum 19. ſeſſionis per papam approbatum, cui manifeſtiſſime illius conciliabuli erectio contradixit? Nam in eo decreto cavetur ut concilium Baſileæ firmum remaneat, donec Græci ad portum applicuerint, qui portus ſimiliter & locus futuri concilii non per papam, neque per aliquem alium, ſed per concilium aut ejus oratores determinari debebant. Videant ſi hoc obſervaverint, & qualis ratio fundamentalis, ſuæ prætenſæ ſeſſionis fuerit advertant. Subjecerunt etiam de ſchedula, quam apud nos concluſam dicunt, & conven- E tionalem appellant: quaſi ex ea erectionis talis conciliabuli velint aliquam apparentiam aſſumere. Sed ſi omnes ſchedulas hujus ſacri concilii ab ipſius exordio legant & relegant, nunquam invenient ex verbis aut ſcriptis aut intentione ejuſdem concilii proceſſiſſe, ut domino Eugenio concederetur, quod ſub quocumque colore poſſet pro tranſmutatione concilii nunc Florentiam, nunc Bononiam, nunc Ferariam aſſignare, aut ipſum quando ſibi videretur diſſolvere. Quod ſi de ſchedula ipſa loqui volunt, in qua concludebatur, certum

ANNO CHRISTI 1438.

* *forte* ſe dixit.

* *forte* exemplo ſtandum.

Licet Baſileenſes id non probarint, ta-

ANNO CHRISTI 1438. men papa fecit tota approbante ecclesia.

terminum civibus Avinionensibus assignari, in- fra quem pecuniarum expeditionem pro legatione mittenda in Græciam facerent, & nobis intimarent: alioquin universali ecclesiæ per alterius loci electionem provideretur: non fuit illa conventio concilii cum aliquo, sed conclusio facta inter nos, ut Avinionenses ipsi eam expeditionem non nimium protelarent, cujus conclusionis interpretatio & declaratio juxta casus occurrentes, & omnimoda dispositio ad ipsum concilium pertinebat, nec potestatem circa hoc disponendi in aliquem vel aliquos idem concilium transtulit. Dum autem, pendente termino, supervenit protestatio per præsidentes apostolicos, facta adversus decretationem loci Avinionensis, in schedula ipsa cum aliis locis Basileæ & Avinionis positam, quæ non paryam occasionem retrahendi animos Avinionensium ab expeditione pecuniarum præstabat, dum plurima impedimenta per dominum Eugenium & suos in Avinione huic expeditioni interim præstita sunt, Dum etiam ita accidit, ut nostri oratores in Avinionem applicantes non invenirent præcipuos gubernatores civitatis, quorum durante absentia res expediri non poterat: quibus illuc redeuntibus, tandem talis diligentia apposita est, quod circa terminum assignatum cives ipsi fidelissimi nobis intimarunt se contentasse capitaneum galearum nostrarum de 30000. florenorum, & cautos ac securos fecisse oratores nostros de toto residuo petitæ pecuniæ, prout & ipsi oratores nostri eo tunc suis literis intimarunt. Requirebantque Avinionenses ipsi, ut ad decretationem electionis loci jam factæ procederet concilium. Visum est autem ipsi concilio quod, attentis omnibus prædictis, præfati Avinionenses intentioni ejusdem concilii satisfecerant, quodque præfata decretatio fieri debebat. Nam & per hunc modum melius providebatur universali ecclesiæ pro expeditione legationis in Græciam, quam iterum intrando novas & magnas difficultates electionis alterius loci, dimittendo omnia quæ jam parata erant cum magnis sumptibus, & frangendo conventionem cum capitaneo galearum initam per totum concilium, cui & legatus apostolicus vexillum ecclesiæ & baculum peregrinationis manu propria tradiderat, cui etiam tanta summa pecuniæ jam fuerat assignata. Numquid ex hoc fuit data potestas alicui vel aliquibus, ut contra consensum duarum partium concilii & amplius possent se synodum generalem, repræsentantem universalem ecclesiam, nominare, & tradere totum concilium in manus papæ, ut ipsum in Florentia, & deinde in Bononia aut Ferraria poneret, vel in quocumque loco, quem ipse tutum & sibi atque Græcis accommodum judicaret, & pro quo galeas & pecunias faceret expediri? Numquid enim auditum est in aliquo legitimo universali concilio, quod minor pars, nominans se generale concilium, decretaret quæ ad universalis ecclesiæ statum pertinebant contra sententiam plurimorum. Et si hoc permitteretur, via periculosissima divisionum in conciliis universalibus futurarum & totalis destructionis ipsorum aperta videretur, utque exempli gratia hoc dicamus, non solum simplici conclusione, sed decreto solemni firmatum est in undecima nostra sessione, ut summi pontifices

Pius II. scribit, Eugenium non sine ratione in Italiam concilium advocasse: itaque in re non mala obtemperandum illi erat.

concilia universalia sine consensu ipsorum dissolventes, si infra quatuor menses non resipuerint, sint ipso facto suspensi. Et si suspensionem hanc per duos menses sustinuerint, ad eorum depositionem procedatur. Numquid in eo casu, si majori parti ex bonis causis videatur, non statim ad talem depositionem procedendum, minor pars sibi auctoritatem procedendi ad eamdem depositionem assumet? Denique quis sapiens existimabit hanc intentionem concilii unquam fuisse, ut paucis aliquibus potestatem dare vellet auferendi sibi libertatem electionis loci, & eam pro pecuniis & galeis habendis judicio domini Eugenii, attentis circumstantiis negotiorum ecclesiæ, subjicere; quam libertatem non sibi pro quacumque auri vel rei temporalis compensatione tradidisset ecclesia? Et, si Avinionenses defecissent, confidebat hæc sancta synodus in domino, quod aliunde suæ ecclesiæ bene providisset, auctoritatem universalium conciliorum conservando, veritates declaratas manutenendo, & reformationem ipsius ecclesiæ atque illa sancta opera inchoata consovendo, Conspiciant igitur illi qui Ferrariæ convenerunt veritatem rerum, & de ipsa melius se informent, ne suarum prætensarum sessionum in divisionem ecclesiæ tam inania jaciant fundamenta, quæ nec ullum colorem taliæ faciendi sibi afferre potuerunt. Præterea adjecerunt quod schisma venturum pertimescebant, & impedimentum unionis Græcorum. O mirandam allegationem! schisma se timere dicentes realiter schismo gravissimum perpetrarunt, aliud concilium contra istud erigere volentes, quasi altare contra altare ponentes; actu etiam perturbando quæcumque cum Græcis fuerant concordata. Sed quid trepidare debebant timore, ubi non erat timor, dum istud concilium videns ecclesiam undique turbari per ea quæ dominus Eugenius tam in Græcorum negotio quam in ceteris rebus (ut præmissum est) attentaverat, flebili querela plurimos suorum defectuum commemorans, vocabat ipsum dominum Eugenium, nec non etiam sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales convocabat, ut in hanc civitatem Basileensem omnibus securam cum aliis ecclesiæ filiis advenirent, saluti ecclesiæ in tanta necessitate consulturi, & super omnibus agendis tam in facto Græcorum, quam in aliis unanimiter provisuri? Quod si factum fuisset, sicut sincera intentione desiderabat hæc sancta synodus, non jam tantis procellis agitaretur Christiana religio: omniaque sedari & pacificari potuissent, poteratque hoc modo vera unitas & tranquillitas ecclesiæ dari. Illi vero timentes, ad schisma perpetrandum proruperunt. Illique schisma faciunt, qui ab unitate ecclesiæ congregatæ se segregant. Sed quid ultra in respondendo illis quæ apud Ferrariam aguntur infistimus? Licet enim ibi convenientes tractent, loquantur adversus hanc sanctam synodum ejusque supposita, & eas quas appellant sessiones celebrare conentur; unico verbo omnia solvuntur, omnia destruuntur, ac unica veritate declarata, velut uno sole lucente, omnes factorum illorum & dictorum rivuli exsiccantur: Papa concilium Basileense sine ipsius consensu dissolvere aut de loco ad locum mutare non potest. Hæc veritas fundata est supra firmam petram, adversus quam do-

Utinam hoc in vos non quadret.

mi-

minus Eugenius tantis temporibus decertavit, cui & jam semel cedere aperte compulsus est: hæc omnes fulminationes pœnarum, quæ adversus ipsum Basileense concilium, suppositaejus & adhærentes eidem promulgantur, irritas facit; hæc illud conventiculum in conspectu Dei & hominum prosternit; hæc cum ceteris aggravantibus ipsum dominum Eugenium suspensum esse fecit ab omni administratione papali; ad cujus suspensionis declarationem quam juste post monitiones & dilationes congruas processerimus, ex aliis nostris decretis & epistolis evidentius constare potest: per quæ etiam omnibus satisfecimus quæ adversus hanc sanctam synodum & processus ipsius dominus Eugenius inducere conabatur. Verum adhuc ipse, postquam ab omni administratione papali suspensus est, suppositahujus sanctæ synodi gravibus pœnis, necnon etiam dilectos ecclesiæ filios cives Basileenses afficere nititur, si ipsam sanctam synodum diutius sustinuerint: victualiaque & alia necessaria ad usum hominum denegari jubet, quo ipsos viventes necare ausus est: ac denique aliqua portantes ad hoc concilium spoliari, & eorum spolia primo capientium occupari concedit. Et quid hæc omnia valent, etiamsi multo adjicerentur grandiora, dum ab illo fiunt qui ab omni administratione papali suspensus est? ut quid frustra tam vehementes ictus illo gladio vibrare conatur, qui jam a suis manibus provide ereptus est? Post hæc tamen subiicit omnia relaxari & pro infectis haberi velle, quoad illos qui infra terminum per eum assignatum obedientes fuerint: omnia remitti vult, dummodo suæ voluntati hæc sancta synodus obediat. Fuissemus autem & nos parati suæ complacere voluntati, si non repugnasset veritati. Sed non potest eadem sancta synodus illum deserere; qui est via, veritas, & vita, ut hominis morituri impleat voluntatem: non potest consentire, ut solidam veritatem ecclesiæ in vacillationem adducat, ut stabilitas & firmitas veritatum, quas ipsa ecclesia declaravit, victa reddatur: quibus prostratis, nec ordo, nec decor, in Christiana religione manerent. Et cum ante quadriennium adversus primam dissolutionem, præsentibus etiam hic (ut præmissum est) pluribus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus & sedis Apostolicæ legato, diceremus: Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere; hic articulus, de quo disceptamus, fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest: non possumus nunc dicere: Faveamus errori, salutem nostram negligamus: non debemus esse homicidæ animarum nostrarum & aliorum fidelium, ut dominum Eugenium & successores suos ponamus in possessionem dissolvendi generalia concilia contra consensum ipsorum, & ipsis nullatenus obediendi. Nec id tolerandum est, ut sub umbra adducendi Græcos in Ferrariam & locum suæ voluntati deditum, aut per quascumque practicas, auctoritatem universalium conciliorum conculcet, veritatem ac stabilitatem ecclesiæ prosternat; & sub colore prosequendi modis excogitatis ea, quorum futuri eventus incerti sunt, ex nunc certam confusionem & gravissimam plagam universæ inducat ecclesiæ; fidem nostram lædat; reformatioque ipsius ecclesiæ, quam tantis laboribus pro honore Dei creatoris nostri & animarum

ANNO CHRISTI 1438.

Non est ita.

Magnum periculum, si in re non mala Pontifici obtemperare recusaveris.

ANNO CHRISTI 1438.

salute tamdiu quæsivimus, forsitan supprimeretur. Cujus exsecutioni si operam dare dominus Eugenius voluisset, nec in hoc tempus differre, neque locum alium pro benefaciendo, & deformitates abusum cum effectu tollendo, expetere oportebat. Prosecuta est hæc sancta synodus, & prosequitur, ut electiones prælatorum per singulas ecclesias canonice celebrentur, juxta dispositionem sacrorum canonum; per quos grex Dominicus dirigatur in salutem: ut dignitates ecclesiasticæ & beneficia sine interventu pecuniæ datæ vel promissæ conferantur: ut sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, virtutibus & scientiis præcellentes, de singulis regionibus proportionabiliter assumantur, qui toti orbi salubriter consulere possint: electioneque summorum Pontificum ad universæ ecclesiæ salutem debite celebrentur, beneficia idoneis ministris per eos ad quos pertinent assignentur. In causis & litibus movendis unicuique sua servetur jurisdictio, & non confundatur ordo ecclesiasticus. Non vexentur homines injuste, nec personæ destruantur. Non exhauriantur ultra modum regnorum & provinciarum pecuniæ; sed omnia ordine debito in ecclesia disponantur, ad honorem Dei & salutem animarum, Decretaque saluberrima super his & aliis plurimis rebus, super reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris, hæc sancta synodus edidit, quæ non potest sic permittere frustrari. Quantis vero exhortationibus & admonitionibus ipsum dominum Eugenium jam multis annis ad hoc excitaverimus, ut se & alios in viam salutis dirigeret, quidquid super hoc egerit, rerum evidentia monstravit. Designat igitur aut nos allicere blanditiis, aut comminationibus deterrere, ut veritatem deseramus. Si sæviat quævis persecutio, orabimus omnipotentem Deum, qui sanctis patribus nostris virtutem inspiravit omnia tolerandi pro defensione catholicæ veritatis, ut & nobis fortitudinem præbeat, ad ipsius veritatis & ecclesiæ suæ sanctæ conservationem, & usque ad animam & sanguinem resistendum, in quem firmiter & sine ulla cordium hæsitatione omnem nostram proiciamus fiduciam. Desistat ipse dominus Eugenius pro reverentia Dei & integritate fidei, quæ semper in Latina permansit ecclesia: desistat, sublatione perpetrati schismatis, ab intentatis conatibus, cui nec victualia nec necessaria tolli, nec quidquam quod suum sit eripi exquisivimus; sed ut acquiesceret veritati, & ecclesiam debite gubernari assentiret, & ea efficeret quæ essent pro ipsius & aliorum salute. Sed omnes ac singulos qui Ferrariæ conveniunt cum omni caritate reddimus attentos, ut ab inceptis, quæ forsitan siniſtre informati, aut non satis omnia advertentes, attentaverunt, celeriter desistant; & ad veritates fidei defendendas pariter nobiscum in unitate spiritus conjungantur, nec ita complacere quærant voluntati cujuscumque, ut velint offendere Deum creatorem cunctorum. Si qui vero in rebellione perstiterint, coget nos Christi caritas & zelus justitiæ ultra pœnarum declarationem, adversus omnes illuc convenientes & mittentes, quam dudum solemni decreto fecimus, etiam alia graviora in ipsos quæ digna fuerint exsequi. Omnes tandem vos Christi fideles, quibus hujus sanctæ synodi sinceram intentionem pro defensione

ANNO CHRISTI 1438.

ne veritatis planis & ſimplicibus verbis aperire duximus, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti requirimus, ut in conſcientia pura & ſide non ficta eccleſiam matrem cunctorum, quæ nos regeneravit in ſpem vivam hereditatis æternæ, adunare, & veritatem ipſius omni favore & auxilio defendere ac ſuſtinere curetis, pro honore Dei & animarum veſtrarum ſalute: ut vobis adjuvantibus, ipſa Petri navicula maturius in portum tranquillum perducatur: ut non ſolum adverſus eam contrariæ tempeſtates prævalere non poſſint, prout eo adjuvante Domino poterunt, ſed nec diutius eam valeant conturbare: orantes ſine intermiſſione Patrem miſericordiarum, ut greſſus omnium dirigat in viam ſalutis, veritatis & pacis, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum Amen.

Datum Baſileæ, in noſtra generali congregatione, Idibus Martii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

XI.

Reſponſio ſynodalis ad ſchedulam proteſtationis contra proceſſum Papæ, facta per Franciſcum de Barbavaria oratorem ducis Mediolani.

Sacroſancta, *&c.* ad perpetuam rei memoriam.

Legiſti per hos dies coram deputationibus hujus ſacri concilii ſchedulam quamdam, Franciſce de Barbavariis orator illuſtris principis ducis Mediolani, quam ex auditu ipſo ſatis omnes intellexerunt, ex ſcientia aut deliberatione ejuſdem ducis, aut ſui magnifici concilii, minime proceſſiſſe, cum de quadam citatione valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis affixa pridie Kalendas Septembris, immediate ſequentes tantum tres dies effluxerunt, quibus de Baſilea in Mediolanum, & rurſum de Mediolano in Baſileam proficiſci nequaquam poſſibile fuit. Nec præterea exiſtimandum eſt, ipſum ducem illuſtrem, qui ſemper ſingulari devotione ac veneratione hanc ſanctam ſynodum ac ejus auctoritatem colere curavit, omnia dici juſſiſſe quæ in præfata ſchedula continentur. Ad ipſa tamen favente Domino reſpondere, ac de actis in hac ſancta ſynodo reddere rationem parati ſumus. Commemoras in primis nos conveniſſe pro pace populi Chriſtiani, pro tollendis hæreſibus & reformatione eorum quæ in orbe geruntur. Verum quidem hoc eſt; & quos labores jam his rebus per plures annos impenderimus, ut ipſe noſti, & totus orbis conſpicere potuit. Quot enim legationes in Bohemiam, quot in Græciam tranſmiſerimus, quanta legatio oratorum noſtrorum ad pacificandos principes per Germaniam, Galliam, Italiam conſtitutos, tranſierit; quantos ſumptus, quantas vexationes & [a] fatigas earum rerum gratia ſubierimus, non facile exprimi poteſt. Sed & quot ſalubria decreta, [b] quæ in orbe male geruntur, odiderimus; quantis inſtantiis laboraverimus, ut in eſecutionem deducerentur, & præcipue apud Eugenium Papam IV. qui primitus canones ſacrorum conciliorum obſervare & exſequi habebat, ac ceteros ad eorum obſervantiam inducere, ſanctitatiſque exemplum ſe cunctis oſtendere, ſatis per orbem publicatum exſtitit: & ſi fructum optatum non adhuc adepti fuimus, ſatis omnes conſpiciunt quis hominum præcipue huic rei impedimento ſit. Subjicis præterea, Franciſce, velut dolendi deſlendique caſus graviorem querelam, dum ais non attendi preces principum petentium ſuperſederi a proceſſibus adverſus Romanum Pontificem & illos qui apud eum conſtituti ſunt inchoatis, quinimmo ipſos magis & magis in dies urgeri. Ex quibus depoſitionem ipſius Romani Pontificis & alterius electionem mox ſecuturas eſſe dicis, atque exinde ſchiſma grave & plurima diſcrimina populo Chriſtiano imminere. Attende in primis, quanta benignitate hæc ſancta ſynodus precibus principum Chriſtianorum in his negotiis hucuſque condeſcenderit. Jam decimus quartus menſis ab eo die volvitur, quo citatio adverſus ipſum Pontificem decreta eſt, ut eccleſiæ Dei oppreſſæ maximis neceſſitatibus, propter reformationis contemptum, ac ſchiſmatis introductionem ex alterius prætenſi concilii erectione per eundem Romanum Pontificem jam tunc diſpoſita, provideretur; contemplatione inclytæ memoriæ Sigiſmundi Imperatoris data fuit menſe Octobris ſexaginta dierum dilatio: quibus elapſis, rurſum a proceſſu per præfatam citationem inchoato, tempore multo ſuperſeſſum eſt. Advenit deinde tempus, quo ſuſpenſio ipſius Romani Pontificis ab omni adminiſtratione papali vigeſimaquarta Januarii facta eſt, propter prætenſam diſſolutionem & tranſlationem hujus ſacri concilii Baſileenſis in Ferrariam, caſu quo contra ipſum aut aliquem præſidentium oratorum ſuorum, qui in hoc concilio fuerant, procederetur, aut fieret aliqua novitas, per eumdem factam & declaratam decimaoctava menſis Septembris; adeo aperte & enormiter contra decreta concilii Conſtantienſis & iſtius attentatam, ut nulla poſſit tergiverſatione excuſari. Atque etiam propter illam erectionem alterius prætenſi concilii contra omnem formam prædictorum decretorum de facto, nona die menſis Januarii inchoata, urgebat decretorum ſanctio, ut ſi hanc ſuſpenſionem ſuſtineret ipſe dominus Eugenius animo indurato, ad depoſitionem ejus procederetur. Quid factum ſit ab illo tempore contemplatione principum catholicorum, quanta dilatio habita ſit in rebus, lucidiſſime conſtat. Deponendus veniebat dominus Eugenius poſt vigeſimamquartam Martii, juxta decretorum ſanctionem. Jam ſex fere menſes exinde lapſi ſunt, & adhuc perdurat expectatio. Non potes inficiari, quin extunc deponi poterat: non opus erat ulteriori proceſſu, non examinatione teſtium, ex eo ſolo capite, quod ſuſpenſionem notorie ſuſtinuerat per duos menſes animo indurato. Ut quid putas hanc ſanctam ſynodum tantis poſtea diſtuliſſe temporibus, niſi ut precibus principum catholicorum benigne faveret; ut etiam cuncti conſpicerent, ſi pendentibus dilationibus dominus Eugenius reverteretur ad cor, ſi ad reformationem efficaciter capeſſendam, & in realem exſecutionem tam in curia ejus quam alibi deducendam, propter honorem Dei & ſalutem animarum, ſi ad tollendum ſchiſma introductum ex alterius prætenſi concilii erectione, ſi ad recognoſcendam eccleſiæ congregatæ & ſacrorum univerſalium conciliorum auctori-

[a] *Pro* fatigationes.

[b] *Forte*, de his quæ.

ANNO CHRISTI 1438.

ctoritatem ſuum inclinaret animum? Quid autem pendentibus iſtis dilationibus egerit, attente conſidera; & merito dices quod principium tuæ ſchedulæ ferebat: o dolendum, o graviſſimum, o deflendum caſum! Quis enim non ploret, quis non amariſſimos proferat gemitus, dum tuetur auctoritatem ſacrorum generalium conciliorum, quæ nervus eſt conſervationis unitatis fidei, ſacrorumque canonum & eccleſiaſticæ diſciplinæ, nunc per cujuſpiam mortalis hominis voluntatem miſerabiliter proſterni & conculcari? Sed quo pacto arguere poteris ſanctam ſynodum, Franciſce, ſi dum eam Romanus Pontifex acerrime impugnat, ipſa in ſui defenſionem ſuos proceſſus juſtificat in manifeſtationem veritatis? Suggerunt auribus principum & aliorum oratores ipſius Romani Pontificis, falſas calumnias in citatione adverſus eumdem decreta fuiſſe confictas. Examinari jubet teſtes ſancta ſynodus plurimos ſuper veritate & notorietate eorum quæ in ipſa citatione poſita ſunt in defenſionem & juſtificationem ſui. Numquid hoc reprehendere vis; & potius diligis ut eadem ſancta ſynodus ſe ubique injuſte infamari & de calumnia accuſari permittat? Neque ex his conqueri debes ad depoſitionem feſtinari; cum & ſi feſtinare voluiſſet eadem ſancta ſynodus, ſine his dudum depoſitionem illam (ut præmiſimus) efficere potuiſſet. Quid vero mali eſt, ſi deputati hujus ſanctæ ſynodi, aut major pars ipſorum, aut duo ex ipſis, ſicut eis commiſſum eſt, dum in examinatione procedunt, quamdam citationem affixerunt ad recognoſcendum ſigilla & inſtrumenta, ſtilum in hoc judicialem ſervare volentes, quem minime ſervare tenebantur? Noſſe etenim debes Romanum Pontificem in citatione adverſus eum jamdudum decreta fuiſſe citatum ad omnes & ſingulos actus, neque ulteriorem citationem eſſe neceſſariam. Quid reprehendis, ſi ex abundanti hanc noviſſimam citationem fecere deputati? Quid terminum brevem aſſignatum cauſaris, quaſi in quolibet termino citationem in longinquam & diuturnam exſpectationem decernere opus eſſet, poſtquam ad omnes & ſingulos actus exſtitit? Sique omnes illæ objectiones facile evacuantur, quas adverſus hanc noviſſimam citationem exaggeraſti. Objicis etiam, in die feriato eſſe factam: ſed, ſi recte advertas, altero die facta eſt, qui non feriatus erat. Sed affixio ejus idcirco die Dominico facta eſt in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis, ut in plurimorum notitiam deveniret. Unde patuit etiam non fuiſſe clandeſtinam, ſicut in objectione altera dicere videbaris: & ipſa ſcripta tua edocent ſatis ipſam in eorum notitiam deveniſſe qui contradicere voluerunt. Nec præterea illi rumori reſpondere convenit, quem apud multos dicis eſſe de deputatis, quod ſuſpecti ſunt Romani Pontifici: cum ad eam rem viri probiſſimi electi ſint, omni exceptione majores, adverſus quos nulla juxta cauſa ſuſpicionis allegata eſt. Nec in levi rumore fundamentum facere debuiſti, pro tali contradictione in ſynodum univerſalem ſuſcitanda. Quomodo autem hanc materiam objicis non fuiſſe communicatam cum pluribus: qui ſcire potuiſti longe ante pridie quam illa citatio fieret, fuiſſe per omnes deputationes concilii concorditer concluſum, ut proceſſus concernens Romanum Pontificem ulterius

Nimis vos elevatis Romani Pontificis auctoritatem, qui totius eccleſiæ paſtor eſt.

continuaretur & perficeretur? Illa vero declaratio privationis exſiſtentium apud ſummum Pontificem, quam allegaſti, ea ſolum amplectebatur & proſequebatur, quantum ad privationem dignitatum & beneficiorum attinet: quæ dudum in aliis decretis hujus ſanctæ ſynodi, & præſertim in decreto octavæ ſeſſionis incipiente, Sicut unica, jam ante quinque annos promulgato, ordinata fuerant. » Cujus » decreti verba ſunt hæc: Si qua vero perſo» na eccleſiaſtica, etiamſi ſanctæ Romanæ ec» cleſiæ cardinalis, aut alia quæcumque, cu» juſvis ſtatus, gradus aut conditionis exſi» ſtat, Bononiam vel ad aliquem locum alium » ſub nomine generalis concilii iſto durante, » præſumat accedere, vel ibi manere, ſenten» tiam excommunicationis & privationis om» nium dignitatum, beneficiorum & officio» rum, ac inhabilitationis ad ipſa, incurrat » ipſo facto: & de dignitatibus, beneficiis & » officiis talium, per eos, ad quos de jure » ſpectat, libere diſponatur. Hæc in decreto » prædicto.« Quid plus operata eſt declaratio generalis quoad diſpoſitionem libere de beneficiis & officiis faciendam, quam ibi decretum fuerat? Sed manſuetudine ſemper utens hæc ſancta ſynodus, dum multi hujuſmodi beneficia impetrare conarentur, ordinavit ut a collatione talium uſque ad quadraginta dies ſuperſederetur, quamquam jam longo tempore poſt varias admonitiones exſpectati ſunt. Sed quæ tu ipſe dicis attentius conſidera. Subjungis in oratione tua, quod quidquid citra depoſitionem fecerimus, in debita veneratione & obſervatione ſemper habebitur. Quomodo igitur ea, quæ citra depoſitionem facta ſunt & fiunt ita reprehendere conaris? Prædixiſti inſuper ventura eſſe inconvenientia plurima, ſi Romani Pontificis depoſitio fiat. Quæ autem futura ſint Deus ipſe cognoſcit: ſed an fiet depoſitio, vel non fiet, de præſenti non agitur. Proceſſus continuatur, ut juſtitia hujus ſanctæ ſynodi ad hominum conſtantiam manifeſtetur. Dudum, ut diximus, etiam abſque ulteriori deductione proceſſus, poterat fieri depoſitio. Videmus mala plurima per conculcationem auctoritatis eccleſiæ & ſacrorum conciliorum exoriri. Errores inſurgunt, & adverſus determinationes univerſalis eccleſiæ in materiis fidei plures jam ſua dogmata impune afferere audent: cenſuræ eccleſiaſticæ contemnuntur; decreta & canones vilipenduntur, atque exinde vitia laxatis frenis per orbem debacchantur: diſcordiæ, diviſiones, ſchiſmata in immenſum vigent, quælibet fere vacans eccleſia duos patronos habet, Unus eligitur: alteri per reſervationem providetur. Omnis inobedientia, omnis tranſgreſſio, jam per orbem elevatur: quod ſancta ſynodus ordinat, Romanus Pontifex inficit: quod ipſa ligat, ille abſolvit. Conſcientiæ Chriſtianorum in magnum labyrinthum præcipitiumque ducuntur. Et quaſi ubique excommunicationum & cenſurarum vinculis jam animarum copioſa multitudo alligatur, judicialiaque detrimenta Chriſtianitas univerſa ſuſtinet. Et, dum nulla fit abuſuum correctio, vitia dimittuntur impunita. Sed & omnipotentis judicis ira, quam peccatorum multitudo concitavit, multis jam modis flagellare conſpicitur populum ſuum, ut convertatur ad pœnitentiam. Et ſi hoc concilium tantis laboribus congregatum

Imo plurima mala peperit elevatio auctoritatis Rom. Pontificis, cui vos plus, ſatis derogatis.

ANNO CHRISTI 1438.

gatum & continuatum abſque aliarum rerum diſpoſitione per reſiſtentiam Romani Pontificis aut quidquam aliud ſuperveniens diſſolvatur, quantam putas univerſæ eccleſiæ totique Chriſtianitati deſolationem & confuſionem fore ſecuturam? Quid autem in hac perplexitate rerum agendum ſit, quo pacto eccleſiæ providendum, non facile exiſtimare poteſt humana conſideratio: ſed ſperandum eſt in miſericordia omnipotentis Dei, quod hanc ſanctam ſynodum in ſuo nomine congregatam in eam partem diriget quæ magis placita erit ſuæ majeſtati: & quod ſynodus ipſa dictaverit, cujus notoria eſt auctoritas id omnes amplexabuntur qui eccleſiæ filii obedientes eſſe volent. Quod ſi in ea re huic ſanctæ ſynodo obediendum non arbitraris, quam tamen univerſalem eccleſiam repræſentare in ipſa ſchedula tua cenſes; ſed unumquemque principem adverſus ſynodale judicium proprio judicio putas inniti debere: & qui ex alia parte dicis omnem poteſtatem ademptam eſſe ſummo Pontifici, & hoc tantum ſibi relictum, quod nudum & inane Pontificis nomen habet, ita ut verius imago Pontificis quam Pontifex dici poſſit; adjiciens quod omnis adminiſtratio ad hanc ſanctam ſynodum devoluta eſt: ubi jam obedientiam eccleſiæ poſitam putabis, ſi nec ſynodo judicanti nec Romano Pontifici obediendum arbitraris? Quæ deinceps erit ſacrorum conciliorum auctoritas, ſi unuſquiſque illorum judiciis in reformatione capitis & membrorum obediat quando velit, quando non velit non obediat, aut priuſquam aliquid judicatum ſit de non obediendo proteſtetur; niſi eo modo ſynodus & eo tempore judicet, quo ipſa convenire arbitrabitur præſens judicium ſuum judicio univerſalis eccleſiæ in tantis tamque arduis rebus? Hæc quidem, Franciſce, valde periculoſa ſunt in Chriſtiana religione & eccleſia Dei, & quid in ſe importent alio tempore poterit latius aperiri. Nec credimus illuſtrem dominum tuum, qui eccleſiæ devotiſſimus & obedientiſſimus ſemper eſſe ſperatur, talia ſuo nomine dici aut fieri jubere. Potius te, o Franciſce, humiliter, ſicut decet eccleſiæ filium, conſilia tua & auxilia ſubminiſtrare decet, & ſine intermiſſione orare cum ceteris fidelibus, ut Chriſtus hanc ſanctam ſynodum & eccleſiam ſuam dirigat in agendis, quam adverſus ſynodale judicium proteſtari, quod an futurum ſit, vel quale futurum ſit, ignoras: atque præfigere modos univerſali concilio ex tua ſententia; qui ſi non obſerventur, ut vis aut ſentis, omnia injuſta, invalida, & nulla eſſe etiam proteſtaris, & impingis huic ſanctæ ſynodo impetuoſam Romani Pontificis depoſitionem: quæ an ad depoſitionem procedet, vel qualiter & quando, nondum ipſe cognoſcis. Ad pacem nos invitas, quam utinam poſt longævam adeo expectationem vel tua devotio vel alius quilibet attuliſſet. At etiam impræſentiarum videmus impugnationem continuam hujus ſacri concilii, & univerſæ eccleſiæ turbationem graviſſimam, ſchiſmatiſque continuationem in alterius prætenſi concilii perduratione; pacem vero minime conſpicimus, quam ſummopere deſideramus; & pro cujus aſſecutione ſperata hucuſque diſtulimus & differimus eam proferre ſententiam, quam, velut ſuperius præmiſſum eſt, ferre poteramus. Sed neque dilationibus continuis in magnum gravamen univerſæ Chriſtianitatis res iſtæ duci ſemper poterunt, ſicut per diſpendioſas miſſiones proceſſuum ad principes hinc inde diſperſos & longinquas expectationes agendum tua inſinuat oratio; quæ intra ſe repugnantiam quamdam gerere videtur dum quærit proceſſus hujus ſanctæ ſynodi ad univerſos principes mitti, & nihilo minus ipſos compleri aut ulterius deduci non vult. Et quomodo fieret ut mitterentur, ſi non prius complerentur & perficerentur, ut in convenienti forma oſtendi poſſent? Ut itaque finem noſtra reſponſio accipiat, neque pacem recuſamus, neque de depoſitione fienda quidquam adhuc certum determinamus: neque ullatenus proteſtationem tuam per te factam aut ſimiles ob ſuperiores rationes admittere poſſumus, nec admittimus; quinimmo ſi in hac forma proteſtationis perſiſtere voles, quod non ſperamus, oporteret nos pro defenſione eccleſiæ Dei & auctoritatis ejus ad alia juris remedia recurrere. In rebus autem agendis ſic favente Chriſti gratia procedet hæc ſancta ſynodus, ut nec illuſtris princeps tuus, nec quiſquam fidelium poſſit cum ratione conqueri.

Datum in congregatione noſtra generali, decimo tertio Kalendas Octobris, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

XII.

Reſponſio ſynodalis ad ſchedulam preſentatam in deputationibus per oratores principum ſuper mutatione concilii in alterum ex tribus locis, etiamſi Papa & Graci non conſentirent.

Sacroſancta generalis, &c. ad futuram rei memoriam.

Audiat veſtra caritas, venerabiles & circumſpecti viri oratores ſereniſſimorum regum Romanorum & Francorum atque etiam ceterorum regum & principum, qui per hos dies huic ſanctæ ſynodo Baſileenſi præſentes adfuiſtis, ea quæ ſuper rebus per vos propoſitis zelus domus Domini nos in auxilio ipſius divinæ pietatis confidentes reſpondere urget atque compellit. Commendamus quidem in primis & ipſorum principum veſtrorum piam devotionem, & veſtram ad bonum univerſalis eccleſiæ, in quod pariter univerſa noſtra vota & deſideria ſedulo adſpirant. Quid enim aliud hæc ſancta ſynodus tantis tamque aſſiduis laboribus jam per octo fere annos continuatos efficere cupit, niſi ut eccleſia Chriſti & ſalubri diſpoſitione regatur, & optima pace & tranquillitate refloreat? Sed ut nos & vos auxiliante pacis & ſalutis auctore Chriſto Jeſu tandem id conſequi valeamus, quod omnes communi conſenſu optamus, non ſupervacuum erit de neceſſitatibus & periculis, in quibus ipſa verſatur eccleſia, [a] quidquam dicere: quæ etſi aliis noſtris decretis & epiſtolis magna ex parte commemorata ſint, tamen his jam ad memoriam cunctorum recenter deductis & plenius intellectis, ſalutaria remedia facilius inveniri poterunt, & efficacius præſtari. Non latet diſcretiones veſtras, quanto conatu jam tribus conciliis generalibus, Conſtantienſi, Senenſi, & hoc præſenti Baſileenſi ela-

[a] *Pro*, quidpiam.

ANNO CHRISTI 1439.

elaboratum ſit pro pacifico & ordinato regimine eccleſiæ ſub lege Domini & canonicis regulis diſponendo; ut non per varios abuſus aſſidue increſcentes ipſe ſtatus eccleſiaſticus decolorari & in deteriora ruere ſineretur, in offenſam divinæ majeſtatis, & periclitationem, confuſionem atque turbationem maximam univerſæ Chriſtianæ religionis. Neque inficiari poſſumus id eſſe beneplacitum divinæ voluntatis, ut hæc reſtauratio decoris domus Dei, & reformatio ſalutis ageretur: pro qua efficienda jam hæc tria generalia concilia in Spiritu ſancto legitime congregata fuerunt, prout ipſi ſummi Pontifices & univerſi eccleſiæ miniſtri, atque etiam reges & principes Chriſtiani profeſſi ſunt, & omnis plebs catholica cognovit. Et ut dolorum præſentium originem aperto ſermone dicamus, pro hac una cauſa reformationis eccleſiæ in capite & in membris, quam cum aliis operibus exſtirpationem hæreſum & pacificationem Chriſtianorum principum concernentibus hæc ſancta ſynodus multa ſolicitudine & vehementi inſtantia proſequi cœpit, tot & tanta perturbationum genera quæ conſpicitis adverſus eam excitata ſunt. Cum enim decreta ſalubria ſuper celebrandis electionibus prælatorum, tollendiſque exactionibus, quæ ſub prætextu annatarum in collatione dignitatum & beneficiorum ac eccleſiarum proviſione intervenire ſolebant; atque inſuper de prælatis non transferendis invitis, de terris eccleſiæ Romanæ non alienandis, & alia quædam edidiſſet ſperans dominum Eugenium Papam IV. non ſolum ea amplecti & maxime exſequi, verum etiam ceteros verbo & exemplo ad obſervantiam ſacrorum canonum inducere; præſertim viſa adhæſione quam huic ſacro concilio præſtiterat, ubi expreſſe affirmabat ipſum concilium debere continuari & progreſſum habere ad reformationem eccleſiæ in capite & in membris, ac pertinentia ad ea: idemque concilium pure, ſimpliciter, & cum effectu ac omni devotione proſequebatur, ut dicebat & intendebat proſequi, ſicut in litteris ſuis patentibus more Romanæ curiæ bullatis, & per cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ tunc apud eum conſiſtentes ſubſcriptis, atque in noſtra ſynodali ſeſſione ſolemniter præſentatis & publicatis, latius continetur. Vidit autem deinceps hæc ſancta ſynodus, quod quaſi paſſim electionibus obſiſtebat, reſervationibus contrariis utendo: exactioneſque pecuniarum in collationibus beneficiorum & dignitatum magis in dies creſcebant, in illaqueationem animarum, depauperationem regnorum & provinciarum, violationem voluntariam ſacrorum canonum, & parvipenſionem auctoritatis concilii generalis, a quo canones ipſi editi erant, unde futurorum generalium conciliorum parvipenſio & gravis contemptus imminere videbantur. Nec ſic tamen ceſſavit ſancta ſynodus a proſecutione inchoati ſanctiſſimi operis reformationis eccleſiæ, ut voluntati Domini Dei pro ſuis viribus obſequeretur. Promulgati ſunt canones de numero & qualitate cardinalium, de reſtringendis ſupervacuis reſervationibus beneficiorum, de ſublatione multitudinis gratiarum expectativarum; & cauſis in partibus ubi oriuntur ordinate tractandis. Necnon & alia plura ſalutem & tranquillitatem totius eccleſiæ concernentia, multoque ampliora & in

Videat lectorBullam retractatoriam Pii II. qua Eugenius graviſſime defenditur.

ANNO CHRISTI 1439.

A breviori tempore pro publica ſalute edita fuiſſent, ſi non graviſſima impedimenta obſtitiſſent, quæ huic ſanctæ ſynodo quaſi aſſidue procurata fuerunt. Quantum vero & canones ipſos & auctoritatem condentis reveritus fuerit ipſe dominus Eugenius, facta, proh dolor! nimis in adverſum multiplicata teſtantur. Admonitus eſt pluribus vicibus cum omni caritate, ut animum ſuum ad eorum obſervationem inflecteret quæ pro ſalute gregis Dominici ſtatuta erant, nec poteſtatem ſibi in ædificationem eccleſiæ datam verteret in deſtructionem. Et ne in quibuſdam ſuper minus ſufficienti proviſione temporalium aliquam prætenderet excuſationem, obtulit ei ſancta ſynodus, ſi indigeret, convenientem proviſionem exhibere, dum animum ſuum ad obſervationem decretorum ſynodalium videret benigne inclinatum. Ipſe autem, quod dolenter referimus, nimium dure in adverſum obſtitit: ſolvebatque inſuper quos ligabat ſancta ſynodus, & ligabat ipſe quos hæc ſolvebat. Quibus ex rebus plurima ſcandala, diviſiones & ſchiſmata, tum in eccleſiis particularibus, tum in generali facto univerſalis eccleſiæ exorta ſunt. Viſuſque eſt in hoc unum vehementer aſpirare, ut hoc concilium ſic reformationi intentum abrumpere & aliud in ea parte Italiæ quæ ſibi magis placeret eligere poſſet, ut omnia magis ad ſuum libitum tractarentur: quod nec beneplacito divinæ voluntatis conſentaneum, nec ſaluti Dominici gregis, nec conſervandæ auctoritati ſacrorum conciliorum accommodum, attentis præfati domini Eugenii actibus, hæc ſancta ſynodus exiſtimavit Cum vero ſuum in ea re deſiderium explere aliter non poſſet ipſe dominus Eugenius cogitavit ſub umbra Græcorum hoc tamdem aſſequi. Qui quidem antea voluerat ut cum eiſdem Græcis in Conſtantinopoli conventio fieret. Jamque orator ſuus cum Imperatore Romæorum ita fiendum eſſe convenerat, ſi hoc ſanctæ ſynodo placuiſſet. Verum ipſa ex hoc grave periculum fidei catholicæ judicavit poſſe imminere, ſi in eo loco tam remoto ab eccleſia Latina in faucibus Turcarum conſtituto res illæ concludi & tractari haberent. Sed dum eadem ſancta ſynodus in eo propoſito perſeveravit, ut Græcorum ipſorum in regiones iſtas occidentales procuraretur adventus; locumque nominavit, in quo juxta conventiones cum ipſis habitas de ipſorum ageretur unione. (Nam & ſingulariter pro unione Græcorum & orientalium proſequenda eadem ſancta ſynodus inter cetera fuit a principio congregata, ac inſuper pro expenſis neceſſariis ſubſidia exquiſivit, tum ab univerſis populis fidelibus per indulgentiarum largitionem, tum ſingulariter a civibus Avinionenſibus per mutationem pecuniæ:) Novit Deus quanta impedimenta ex parte ipſius domini Eugenii & ſuorum in his præſtita ſunt, ut tamdem, deficientibus pecuniis & ſubſidiis ſacro concilio, in eam partem Italiæ, quam idem dominus Eugenius deſiderabat, tranſire cogeretur; ſicque per medium auri & argenti, in quo prævalere ſperabat, facta concilii & eccleſiæ in ſuam redigeret voluntatem Sed cum divina miſeratio nec in his neceſſitatibus concilium deſereret, ſubſidiaque tum ex mutuo Avinionenſium, cum ex devotione populorum ſuppeterent; quorum ope ſancta ſyno-

dus ſuam legationem in Conſtantinopolim pro conductione Græcorum tranſmittebat: nec ſic, proh dolor! ceſſavit idem dominus Eugenius aliud concilium, prout libitum erat, velle erigere, & Græcos perduci facere in locum qui ſibi placebat nullatenus electum per hanc ſanctam ſynodum, ſicut ex conventionibus inter ipſam & eoſdem Græcos habitis & per ipſum dominum Eugenium expreſſe approbatis eligi & nominari debebat. Quodque ſingulariter advertendum eſt, non ſolum conventioni habendæ in loco per concilium nominato obſiſtebat, immo & eum locum qui per ſuos præſidentes inter alia loca, licet nulliter & de facto, ſicut in aliis noſtris decretis & epiſtolis lucide oſtendimus, nominatus erat, quique pecunias & galeas protunc parare conabatur, rejecit ac recuſavit. Vidit autem hæc ſancta ſynodus ex ea re ſchiſma graviſſimum jam parturiri per alterius prætenſi concilii contra hoc verum concilium, & altaris contra altare diſpoſitam erectionem; ad quam perficiendam ipſe dominus Eugenius jam de facto alias galeas alioſque oratores in Græciam tranſmittebat, in contrarium illorum qui ex parte concilii miſſi erant. Unde periculoſiſſima gregi Dominico vaſtatio parabatur & perplexitas animarum, irreparabiliſque jactura auctoritatis ſacrorum conciliorum & canonum ſynodalium imminebat; dum ſic aut eccleſiam ſcinderet, aut ipſius eccleſiæ facta in ſuæ libitum voluntatis redigere dominus ipſe Eugenius conari videbatur. Non potuit diſſimulare ſynodus, quæ multum patienter facta ejuſdem domini Eugenii adverſus ejus decreta & bonum regimen Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus longo tempore ſuſtinuerat, quo minus ad ejus evocationem & citationem procederet; recepta etiam prius informatione ſummaria ſuper his quæ de abuſibus ſpeciem ſimoniacæ labis habentibus, alienationeque & deſtructione plurium terrarum Romanæ eccleſiæ, perjurio, ac aliis in noſtro citatorio ſynodali plenius deſignatis, fama publica ferebat: ut priuſquam vulnera illata eccleſiæ eunctorum matri validioribus incrementis aggravarentur, ſuper ipſius eccleſiæ regimine opportuna quæreretur proviſio. Quid autem egerit vocatus ad ſynodum, pro Deo attendite. Non ſolum non venit, immo nec minimum ſervulum mittere dignatus eſt: neque non mittere contentus fuit, verum inſuper ſynodum ipſam auctoritate Apoſtolica, ex plenitudine poteſtatis ac ex certa ſcientia in Ferrariam ſe transferre dixit, caſu quo virtute citatorii ſynodalis in aliquo procederetur, aut fieret aliqua novitas contra eum & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, aut contra aliquem præſidentium oratorum ſuorum, qui in concilio fuerant; excepta cauſa Bohemorum, per triginta dies dumtaxat Baſileæ tractanda: cum alter ſuorum præſidentium pro tunc archiepiſcopus Tarentinus, quem in litteris præmiſſæ translationis nominavit, ad judicium ſynodale vocatus eſſet, occaſione certarum litterarum ſuper quodam prætenſo decreto confectarum, de quo in eadem translatione mentio habita eſt: quas tamen litteras falſo & clandeſtine bullatas fuiſſe conſtitit, prout in decreto vigeſimæ ſeptimæ ſeſſionis hujus ſanctæ ſynodi extitit declaratum. Cognoſcebat ipſe dominus Eugenius eſſe verum & legitimum concilium in Baſilea: & expreſſe tam ipſe quam ſui præſidentes ipſum in eodem loco firmum perſiſtere debere condixerant & firmaverant, ſaltem uſque ad adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum in ultimum portum citramarinum. Et, ſi interim aliqua neceſſitas mutandi locum ſuperveniſſet, mutari debeat concilium in locum propinquiorem ejuſdem nationis juxta decretum concilii Conſtantienſis, quod incipit, Frequens, ſicut in conventionibus firmatis cum Græcis expreſſe cautum erat. Sciebatque multipliciter fuiſſe declaratum per hanc ſanctam ſynodum, etiam ex tempore primæ diſſolutionis per eum attentatæ, quod concilium per neminem cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis, diſſolvi, aut de loco ad locum mutari, ſine ipſius conſenſu poterat: quam eſſe veritatem juris divini & articulum qui fidem concernit, frequentius ſynodus ipſa oſtenderat. Unde nullatenus tolerare potuit eadem ſynodus hanc traslationem prætenſam, quam ipſe dominus Eugenius, non obſtantibus quibuſcumque decretis concilii Conſtantienſis & iſtius Baſileenſis, & conventionibus habitis cum Græcis, per ipſumque approbatis, & declarationibus factis in materia fidei, attentaſſe comperiebatur: quibus omnibus derogatum eſſe velle videtur ex eo ſolo capite, ſi procederetur contra aliquem ſuorum præſidentium oratorum. Minuſque poteſt tantus error in ſummo Pontifice quam in quocumque viventium tolerari, quanto magis ipſum in fide orthodoxa eruditum eſſe, & recte ſapere convenit, ne (quod abſit) totum corpus gravis morbus invadat, ſi languor non fuerit curatus in capite. Videreque poſſunt clariſſime omnes intellectus hominum, auctoritatem ſacrorum generalium conciliorum aut nullam aut minimam deinceps haberi reſpectu ſummorum Pontificum ſi permitterentur ut concilium auctoritate Apoſtolica transferrent, caſu quo procederetur contra ipſos aut aliquem ſuorum. Dicit veritas fidei in ſacro Conſtantienſi concilio declarata, quod concilium generale univerſalem eccleſiam repræſentans poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui etiam ſummus Pontifex obedire tenetur in his quæ pertinent ad generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Ecce citatur ipſe dominus Eugenius ſuper non obſervantia decretorum ſynodalium concernentium ipſam generalem reformationem capitis & membrorum, aliiſque ad eamdem pertinentibus. Ipſe autem præcipit concilio ne ulterius in his procedat: alioquin ipſum extunc transfert in Ferrariam: pœnas & cenſuras, licet tamen nulliter & de facto, in omnes qui poſt actus conciliares Baſileæ exercuerint, fulminat. Addidit etiam, ut factum Bohemorum, pro quo tot millia hominum interierant, eo caſu ultra triginta dies non tractaretur in Baſilea, ubi oratores regni Bohemiæ eo tunc conſtituti erant; cum quibus ſancta ſynodus, ſuper declaratione articuli de communione ſub utraque ſpecie gravibus & maturis disputationibus ac discriminibus laborabat. Poteſtne, o venerabiles oratores, hanc taliter attentatam diſſolutionem & translationem hæc ſancta ſynodus tolerare, aut ſub diſſimulatione tranſire; ubi per eam, dum prima ejus diſſolutio longe minus gravis quam hæc ſecunda fuerat; per-

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439.

Et cur non liceat pontifici ex juſta cauſa alio tranſferre ſynodum?

perpetrata, responsum exſtitit oratoribus ipsius ſummi Pontificis in reſponſione ſynodali, in qua ſeptem cardinales aderant, & legatus Apoſtolicus præſidebat: » Hic articulus fidem » concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi » non poteſt. « Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere. Hæc verba ibidem dicta fuerunt, quæ nunc multo magis dicenda veniunt, ubi poſt declarationes ſuper hoc factas per eccleſiam, poſt promiſſiones ipſius domini Eugenii quod abſtineret in futurum a gravaminibus inferendis concilio & ſuppoſitis ejus, hæc prætenſa noviſſima tranſlatio ſub talibus conditionibus, quæ nulla ratione colorari poſſunt, & tali tempore facta eſt. Quod ſi oportuit, ut primam diſſolutionem, ſine conſenſu ipſius concilii attentatam, declararet ipſe dominus Eugenius nullam, irritam, & inanem; quanto magis de hac iterum attentata prætenſa translatione hoc agere neceſſe eſt? Sed ulteriora proſequamur. In vim hujus translationis noviſſimæ idem dominus Eugenius aliam congregationem ſub nomine generalis concilii apud Ferrariam erexit, etiam ante adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum; declaratione præmiſſa, quod conditio poſita in præfata translatione jam erat adimpleta, eo quod ſua contumacia fuerat per ſynodum declarata, dum ad ſynodum ipſam (ut præfertur) nec unum ſervulum mittere dignatus eſt. Ecce fundamentum erectionis alterius prætenſi concilii & altaris contra altare, immo contra univerſalem eccleſiam: non ſolum adverſus decreta Conſtantienſis & hujus Baſileenſis conciliorum, verum etiam expreſſe contra ea quæ per ſuos præſidentes in prætenſa decretatione ſua nominationis locorum ordinata fuerant, & quæ in conventionibus Græcorum approbatis (ut præfertur) per eumdem dominum Eugenium habebantur. Conſiderate in vero judicio, qualiter hoc factum a ſchiſmate excuſari poſſit præſertim ubi jamdudum in octava ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi, præſidente ſedis Apoſtolicæ legato, etiam ante ipſius domini Eugenii adhæſionem, » fuerat ſolemniter declara» tum, quod ſicut unica eſt Chriſti eccleſia, » ſic non poteſt eſſe niſi unicum generale con» cilium ipſam repræſentans. Et quod ſi con» tingeret aliam congregationem ſub nomine » generalis concilii, durante iſto, erigi per » quemcumque cujuſcumque dignitatis, etiam» ſi papalis; non foret concilium eccleſiæ ca» tholicæ, ſed ſchiſmaticorum conventicu» lum. « Hæc verba ibidem habentur. Conſpicite pro Dei reverentia, ſi poſt horum perpetrationem cauſam legitimam, immo urgentiſſimam, habuit hæc ſancta ſynodus decernendi & declarandi ipſum dominum Eugenium Papam fuiſſe ſuſpenſum ab omni adminiſtratione papali, lapſis quatuor menſibus a die prætenſæ diſſolutionis ſeu translationis per eum (ut præfertur) attentatæ, præmiſſa monitione per ſolemne decretum, ut infra illud tempus quatuor menſium ipſam translationem revocare haberet, ſub pœna ipſius ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali ipſo facto incurrendæ, juxta formam quæ dudum in decreto undecimæ ſeſſionis hujus ſanctæ ſynodi ordinata fuerat. Poteſtne aliquis huic ſuſpenſioni contradicere, quæ facta eſt a legitimo generali concilio univerſalem eccleſiam repræſentante, & ex tam urgentiſſimis cauſis, poſt tantum contemptum decretorum ſynodalium, continuationemque abuſuum & deformitatum; poſt tam gravem læſionem auctoritatis generalium conciliorum; quam fidem tenemus ex determinatione univerſalis eccleſiæ nobis tradita, quam quilibet Chriſtianorum tenetur uſque ad animam & ſanguinem defenſare: poſt ſchiſma perpetratum, propter quod merito ſibi obedientia ſubtrahenda erat, dum (ut verbis dicamus beati Cypriani) ſe ſeparabat a collegio ſacerdotum & vinculo eccleſiæ: quo caſu de Novatiano dicit idem Cyprianus, quod epiſcopi poteſtatem non poteſt habere nec honorem, qui epiſcopatus nec habere voluit unitatem nec pacem: poſt manifeſtam contumaciam & apertam rebellionem, dum ſic ipſe dominus Eugenius notorie & incorrigibiliter eccleſiam Dei ſcandalizabat? Quæ etiam ſuſpenſio decreta & declarata fuit ante adventum imperatoris & patriarchæ Græcorum ad ultimum portum citramarinum. Nam ſupradictus terminus quatuor menſium effluxerat, quo tempore concilium ipſum adhuc durare in Baſilea nullus, quovis quæſito colore, ambigere poterat. Quid autem poſt ipſorum Græcorum adventum in erectione cujuslibet congregationis ſub nomine generalis concilii efficere potuerit, ſive apud Ferrariam, ſive ad quemlibet locum alterum, cum jam ab adminiſtratione papali legitime ſuſpenſus eſſet, vos præclari oratores lucide conſpicere poteſtis, etiam abſque aliis neceſſariis rationibus, quas latius in aliis decretis & epiſtolis noſtris deduximus. Et ut adhuc parumper de hac ſuſpenſionis evidentia ſummatim loquamur, determinationes præcedentes univerſalis eccleſiæ in hoc advertite. Olim Coſtantienſe concilium in eo maxime decreto quod incipit, Frequens, pluribus in caſibus decrevit ſummos Pontifices ſuſpenſioni ab adminiſtratione papali ſubjacere debere, propter bonum univerſalis eccleſiæ: & in ea ſeſſione, quam ſuper auctoritate conciliorum generalium celebravit, expreſſe ſtatuit & declaravit, quod ſi quis, etiam ſummus Pontifex, » mandatis, ſtatutis, » ſive ordinationibus, aut præceptis cujuslibet » concilii generalis univerſalem eccleſiam re» præſentantis obedire contumaciter contem» pſerit in his quæ pertinent ad fidem ad ex» tirpationem ſchiſmatis, & generalem refor» mationem eccleſiæ in capite & in membris, » niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubji» ciatur, & debite puniatur, ad alia juris re» media, ſi opus fuerit, recurrendo. Deinde » in undecima ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi » ſtatutum fuit, quod ſi ſummus Pontifex in » futurum attentaret concilia generalia actu » congregata diſſolvere, aut de loco ad lo» cum mutare ſine conſenſu ipſorum, niſi re» ſipiſceret infra quatuor menſes, ſuſpenſio» nem ab adminiſtratione papali incurreret » ipſo facto. Et ſi hanc ſuſtineret per duos » menſes animo indurato, ad depoſitionem » ipſius procederetur. Subſequenter in duodecima ſeſſione fuit monitus ipſe præſens ſummus Pontifex, ut diſſolutionem concilii per eum tunc attentatam revocaret infra ſexaginta dies: alioquin extunc prout exnunc eſſet ſuſpenſus ab omni adminiſtratione papali. Poſtquam hæc omnia præceſſerant, ipſe dominus Eugenius adhæſit huic ſacro concilio, dicens ipſum

ANNO CHRISTI 1439.

Cardinales plerique & Legatus ipſe veniam poſtea ab Eugenio petierunt.

ANNO CHRISTI 1439.

Eugenius certe non ſine inſigni contumelia poteſt Novatiano comparari.

Seſſione IV.

ANNO CHRISTI 1439.

ipsum legitime ab initio sui fuisse continuatum, non obstante præmissa dissolutione, quam expresse declaravit nullam, irritam & inanem. Exinde oratores sui, ad præsidendum in concilio deputati, juraverunt expresse suis nominibus, decreta concilii Constantiensis super auctoritate generalium conciliorum edita; atque insuper decreta concilii Basileensis manutenere & defendere. Quis post tanta tamque solida universalis ecclesiæ testimonia ambigere aut in dubium revocare potest, si præfata suspensio per hanc sanctam synodum decerni ac declarari potuerit ac debuerit? Quod non solum clarissime conspicitur: verum etiam illud irrefragabile est, quod postquam suspensionem ipsam dominus Eugenius sustinuerat per duos mensęs animo indurato, ad ejus depositionem procedere incumbebat synodali judicio. Sed quantam in ea re mansuetudinem observaverit sancta synodus, quam benigne supplicationibus vestrorum sereniſſimorum principum condescenderit, vos venerabiles oratores pro Deo attendite. Jam eamdem suspensionem summus Pontifex per annum integrum sustinuit animo indurato, & ecce depositionem ejus distulimus usque ad hoc tempus, processusque adversus eum inchoatos tardiori gressu deduci & continuari fecimus: expectantes si forsan ad preces vestrorum principum, aut aliunde quomodolibet excitatus, reverteretur ad cor, & ad ea quæ sunt salutis, unionis, pacis & boni regiminis ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus efficaciter converteretur: si tamdem ecclesiam monentem & corripientem audiret, ne ipsum oporteret haberi, juxta verbum Christi, sicut ethnicum & publicanum. Quantas vero interim persecutiones adversus hanc sanctam synodum pro salute ipsius laborantem excitavit, considerate: quantum in se erat, licet tamen nulliter & de facto, omnia suppositа ipsius sanctæ synodi excommunicare, privare, inhabilitare conatus est, nisi suæ prætensæ dissolutioni parerent. Interdictum in civitate Basileensi servandum statuit, nisi cives Basileenses concilium ipsum a civitate sua ejicerent. Victualia ad nos deferri prohibuit, & portantes eadem spoliari concessit, atque ipsorum spolia cedere occupantibus. Insuper quoque litteras suas moræ Romanæ curiæ bullatas mandavit, ut in ipsa suppositа concilii fieret persecutio tamquam in hostes fidei Christianæ, appellans hanc sanctam synodum perfidam iniquorum synagogam. Postque venerabilis episcopus Visensis, & dilecti ecclesiæ filii Ludovicus de Urbe sedis Apostolicæ protonotarius, Dionysius de Sabenrays sacræ theologiæ professor, & Stephanus Plonerii decretorum doctor, oratores nostri, realiter capti fuerunt, sumpta occasione per captivantes, uti accepimus, ex mandatis domini Eugenii. Sed Dominus in his omnibus nobis adjutor fuit, pro cujus ecclesia persecutiones pati non refugimus: scientes quoniam ipse Dominus ait: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Et quamvis plurima temporalia damna, dispendia & pericula nobis afferat in hoc loco tam longi temporis exspectatio, cum innumeris sumptibus & laboribus; tamen non possumus hanc in Deum nostrum offensam committere, ut ecclesiam ejus ruere, inceptamque restaurationem sanctissimæ legis suæ in cordibus homi-

Certe Gregorius dicit etiam non justam pastoris sententiam esse formidandam.

Matth. 5.

num, & necessariam reformationem Christianæ religionis a deferri atque abjici, nec veritatem & justitiam in diebus nostris miserabiliter conculcari patiamur: sed misericordiam Salvatoris nostri jugiter exorabimus, ut ipsam ecclesiam suam adversus persecutiones suscitatas assidue tueatur; nobisque in eo proposito perseverare donet, ut nullus adversitatis impetus, nulla persecutionum magnitudo nostros animos dimoveat, quo minus sancta opera, propter quae hæc universalis ecclesiæ synodus congregata est, in realem effectum deduci procuremus; & auctoritatem universalium conciliorum, per quam fidei integritas, & ecclesiasticæ disciplinæ vigor, omnisque regula Christianæ vitæ conservari habet, sustineamus illibatam, non quærentes in ea re quæ nostra sunt, sed quæ Jesu Christi & salutis animarum. Alia quoque plura specialia de gestis tam per summum Pontificem, quam etiam per suos qui ad diversas regiones missi fuerunt, nequaquam per singula commemorare de præsenti volumus. Sed illam gravissimam offensam Dei nostri & ecclesiæ suæ, atque etiam humanæ naturæ, nequaquam b tacenda est in personam Heraldi illustris principis Pedemontium perpetratam: quem ad Græciam præmiserant legati nostri: qui super una galea oratorum summi Pontificis captivatus, & torturæ expositus, nusquam comparet: & in mare projectum & demersum fuisse accepimus. Verum divinam exoramus clementiam, quatenus cor ipsius summi Pontificis ita convertere dignetur in viam veritatis, salutis & pacis, ut non ampliora de his loqui, aut scribere necesse sit; sed omnibus emendatis, ecclesia cunctorum mater de ipsius probis actibus in Domino gaudeat. Jam vero, clarissimi oratores, ad ea venimus, quæ super mutatione loci pro celebratione concilii nomine vestrorum principum postulastis. Opportunum quidem fore proposuerunt discretiones vestræ, ut locus alius huic sacro concilio tutus & accommodus eligeretur, in quo cum Græcis haberetur conventio, servata ex integro auctoritate generalium conciliorum, & hujus praesentis Basileensis concilii, quod universalem ecclesiam repraesentare devotis & fidelibus animis profitemini. Nos quoque pacis & unitatis amantissimi, ipsorum principum vestrorum votis, quantum cum Deo possumus, condescendere cupientes, aures benignas cunctis in ea re per vos proponendis accomodavimus. Petierunt autem deputati hujus sanctae synodi, inter quos cardinales, archiepiscopi, episcopi, abbates & doctores insignes erant, ut media aperire velletis, quibus res istae perfici possent. Vos ad haec respondistis, ut illi potius ea aperirent, qui de auctoritate conciliorum generalium & rebus eam concernentibus amplius informati erant, atque in his ultra jam per septennium occupati. Ipsi vero suasioni vestrae morem gerentes huic negotio operam dederunt. Et cum plurima in ea re pericula cernent subversionis ejusdem auctoritatis conciliorum generalium, atque deperditionis inchoatorum operum, reformationem ecclesiæ in capite & in membris concernentium, certa capitula conceperunt, per quae his periculis obviare pro sua fidelitate conabantur. Et si vere eadem capitula, dum a vobis audita fuerint, non a justitia & sanctitate

ANNO CHRISTI 1439.

a *Forte*, deseri.

Sed haec contra ecclesiæ pastorem pertinacia a multis reprehenditur: & fuit certe exempli non boni; præsertim vix uno Cardinali Basileæ manente, cæteris resipiscentibus.

b *Forte*, tacendam putamus in.

Solus Arelatensis Card. manſit Basileæ, Eugenio infensiſſimus.

tate deviare arbitremini; tamen quoniam difficile fore existimabatis, summum Pontificem ad haec inducere, alia capitula concepistis, quibus completis hanc fieri posse loci mutationem. Vos autem majorem partem vestrum c] advisasse dicebatis: super ipsis quoque per vos avisatis deinceps nostri deputati nonnulla quae addenda videbantur, & quaedam etiam subtrahenda, exinde annotaverunt: circa quae deinceps mutuam collationem habuistis.

ANNO CHRISTI 1439.

c] Forte, avisasse.

Hæc autem sancta synodus omnia maturo examine ponderans, quæ tam per deputatos suos, quam per devotiones vestras liberata fuerunt, jam impræsentiarum grandia pericula vestris devotionibus exponere duxit ex hac mutatione sibi ac toti ecclesiæ evidenter imminentia: quibus non satis cautum esse per capitula quæ a vobis concepta sunt vestræ discretiones facile possunt advertere. Primum quidem, de nullitate dissolutionis ac translationis prætensæ hujus sacri concilii in Ferrariam per summum Pontificem recognoscenda, nullam fecistis mentionem: quam nullatenus per ecclesiam tolerari posse superiores rationes ostenderunt: neque sola cessatio congregationis Ferrarienſis, de qua fecistis mentionem, grave vulnus in hoc illatum ecclesiæ quoquomodo sanaret. Secundo, tria loca per synodum nominanda proposuistis, ita ut alterius ipsorum optio per dominum papam & Græcos fieri haberet: cum tamen venerabiles & discreti oratores sereniſſimi regis Romanorum, & venerabilium ac illustrium principum electorum sacri Romani imperii, tam in propositionibus per vos factis, quam in petitionibus scripto tenus præsentatis, a principio dumtaxat locum alterum pro œcumenico concilio celebrando quæsieritis; & posset concilio periculum imminere, dum illum locum qui minus accommodus & securus nobis esset, Papa cum Græcis fortasse assumeret. Tertio, non expressistis quod dominus Eugenius in talem locum consentiret tamquam auctoritate hujus sacri concilii universalem ecclesiam repræsentantis nominatum; neque aliquod verbum in vestris avisamentis percepimus, per quod ipse hoc Basileense concilium legitime continuatum recognoscere haberet: quod tamen necesse est, si summus ipse Pontifex cum hac sancta synodo, atque etiam cum religiosis principibus vestris unum sentiret, & pacem & unitatem consovere velit, ac futuris quæstionibus & controversiis obviare, quæ in altero loco exoriri possent. Quarto, de observatione synodalium decretorum & reformationis exsecutione, pro qua hæc sancta synodus gravissimos labores tanto tempore sustinuit, & quæ intantum divinæ legi beneplacita, salutique Dominici gregis necessaria judicata est, nullam mentionem expressam fecisse videmini: neque etiam super observatione gestorum in materia justitiæ, gratiæ, seu indulti, in hac sancta synodo, per ipsa avisamenta vestra habetur provisio aut securitas: ex qua re quamplurimæ turbationes in diversis regionibus provenirent, nisi opportune provideretur. Quinto, de modo transferendi concilium ad locum alterum, & qualiter procedetur in illo loco, saltem ab initio nihil avisamenta vestra dixerunt, nisi tantum quod modus ille observabitur, quem concilium ibi exsistens determinabit. Dum vero ibi deventum esset, dicerent forsan aliqui solos Pontifices vocem diffinitivam habere, & a votis illorum concludere vellent: alii, abbates, doctores & priores, & capitulorum procuratores, aliterque debite qualificatos insignes viros, non excludi debere, & a majori parte omnium concluſiones habendas arbitrarentur. Rursum quidam per deputationes, alii per nationes procedere conarentur: facileque esset concilium inter has dissensiones dissolvi, maxime attento conatu quem præsens summus Pontifex ad ipsam dissolutionem hactenus exercere visus est: sicque tamdem posset contingere, ut parvipensis decretis synodalibus, & quodammodo sepulta auctoritate generalium conciliorum, summi Pontifices pro libito voluntatis agere possent quidquid eis videretur; dum adversus hoc concilium, cui incorporati fuerunt omnes reges Christiani, & quod tanta auctoritate fundatum exstitit ipsius tali dissolutione & elusione post tanta certamina prævaleret moderni domini Eugenii voluntas: quod quam esset perniciosum & damnosum toti ecclesiæ atque Christiano populo, vos ipsi considerate. Quare necesse est, si concilium transferri debet, ut cum magna cautela his periculis obvietur, & de modo incipiendi progressum ipsius concilii in loco altero firma & stabilis concluſio ante translationem habeatur. Cum vero ibi solidatum & stabilitum fuerit concilium, si alios modos tenere voluerit, hoc in sua libertate manebit. Sexto, suspensionem summi Pontificis ab administratione papali mox sublatam intelligi profertis, cum canones Constantienſis concilii professus erit, & in locum nominatum consenserit: quod nullatenus fieri posse, manentibus causis propter quas suspensio ipsa decretata est, vestræ discretiones clarissime conspicere possunt: quæ etiam ubi expurgatæ essent, & spes bona in spiritualibus & temporalibus in administratione posset concipi, talem sublationem cum magna consideratione per solemne decretum effici conveniret: neque de admissione præsidentium ex parte ipsius summi pontificis, de qua in vestris avisamentis agebatur, mentio est habenda, priusquam ipsa suspensio auferatur. Quod vero de censuris hinc & inde tollendis additum est, scitis ea quæ adversus hoc legitimum generale concilium in his facta sunt nulla prorsus esse, irrita & inania, sicut etiam dudum in decreto duodecimæ sessionis hujus sanctæ synodi extitit declaratum: & cum unica sit ecclesia, unicum est etiam generale concilium ipsam repræsentans, cui quilibet, cujuscumque status & dignitatis, etiamsi papalis, obedire tenetur. Nec in ecclesia contrariæ sunt potestates, quibus contrariæ censuræ veraciter procedere possint, sicut & vos optime intelligere non dubitamus. Septimo, locum mutari quæritis, esto quod nec papa neque Græci venirent ad illum alterum locum, aut in eum consentirent. Quæ autem necessitas vel quæ utilitas id agere suadet, non aperuistis. Nec videtur quo pacto dominus Eugenius ibidem audiri haberet, sicut tangere videmini, dum neque in illum locum consentire neque ad ipsum mittere vellet. Idipsum vero nequaquam conveniens esset, synodum in loco securo ac quieto & pacifico consistentem periculosæ translationi exponere sine fructu aut spe alicujus utilitatis, vel urgente necessitate. Octavo, quoniam non dixistis quid agendum erit, si dominus Eugenius

ANNO CHRISTI 1439.

Et tamen ecclesia reverenter aguoscit synodum Ferrariensem.

Imo nihil ecclesiæ perniciosius, quam contemptus pastoris ecclesiæ. Vide Cypriani epistolas.

nius ea quæ petuntur facere noluerit; poteri- A
ANNO CHRISTI 1439. muſne ſemper in talibus dilationibus, in his fluctuationibus eccleſiam periclitari permittere; & non ſibi de aliquo providere remedio? Videtis quantæ dilationes conceſſæ ſunt quæ nullum fructum attulerunt: imo pendentibus illis, ipſe dominus Eugenius quamplurima in præjudicium eccleſiæ innovavit. Pendente quidem dilatione ſexaginta dierum, poſt citationem ejus concilium diſſolvere & transferre attentavit. Subſequenter dilatione quatuor menſium, poſt diſſolutionem ipſam congregationem Ferrarienſem erexit. Deinde ſub tertia dilatione duorum menſium, poſt ſuſpenſionem ipſius ab adminiſtratione papali, nos prædæ & ſpoliationi, aliiſque perſecutionibus B antedictis expoſuit, & Græcos ad ſe pro ſui munimento attraxit. Longioribus deinde dilationibus ad rogamina principum per nos obſervatis, ipſe interim nuntios per orbem tranſmiſit, qui ſuaderent corda multorum in viam ejus. Rurſum, dum his diebus ſuper tractatibus pacis * nobiſcum occuparemur, ipſe neque nobis neque vobis conſultis prætenſam translationem in civitatem Florentinam fecit: & cum vos, venerabiles oratores, locum alterum in Germania expeteretis, ubi omnes convenire poſſent, ipſe ad longiores regiones non parum acceſſu difficiliores ſe tranſtulit. Videtis quod inter has dilationes ſcandala continue creſcunt: vileſcit ſynodalis auctoritas: totus fere grex dominicus ob defectum paſtoris provide regentis in præcipitium malorum dilabitur, & in his nullam medelam profertis, nullam ſecuritatem remediorum datis, ſi ſummus pontifex huic ſanctæ ſynodo & veſtris deſideriis condeſcendere recuſaverit. Tandem deſignaſtis quod, dum ſic ad alterum locum deventum fuerit, civibus Avenionenſibus creditoribus eccleſiæ ſatisfiet. Nullatenus autem poſſumus aut debemus uſque in id tempus ſub eventu incerto ſatisfactionem eis editam differre & prolongare, cum & pecuniæ jam collectæ pro eccleſia in diverſis locis habeantur, quæ nullatenus nobis denegari juſte poſſunt, tenemurque pro viribus age- D re ut quantocius ſine mora quod debet ſancta ſynodus reſtituat. Hæc itaque, clariſſimi oratores, ponderare velint veſtræ prudentiæ, & pro reverentia Chriſti ſalvatoris noſtri efficacem operam impendere, ut res univerſalis eccleſiæ ad honorem Dei, ſalutem animarum, & veram pacem cunctorum, feliciter diſponi poſſint. Vos omnes uno animo cum hac ſancta ſynodo ſaluti eccleſiæ ſanctæ Dei conſulere curetis, & eam in ſuis neceſſitatibus efficaciter adjuvare. Nos vero, ſi in præmiſſis quæ neceſſaria ſunt convenienter proviſum fuerit, pro bono pacis & contemplatione ſereniſſimorum principum veſtrorum, atque ſingulariter pro unione Græcorum proſequenda, E quam ſemper multo deſiderio expetivimus, ad translationem hujus ſanctæ univerſalis ſynodi in alterum locum ſecurum, & rebus univerſalis eccleſiæ gerendis accommodum, condeſcendere parati erimus. Interim tamen non omiſſuri ea, quæ ad progreſſum hujus ſacri concilii & operum per ipſum inchoatorum, tam in reformatione eccleſiæ in capite & in membris, quam in ceteris rebus, pertinere videbuntur, pro honore Dei & ſalute univerſalis eccleſiæ. Et nihilo minus totis viribus

* *forte*. vobiſcum.

Peſtis Ferrariæ ſæviens coegit Eugenium transferre ſynodum.

ſemper operam dabimus ut pax optima & beata tranquillitas per omnem eccleſiam vigeat, ad laudem & gloriam Spiritus paracleti, qui cum Patre & Filio unus eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen. ANNO CHRISTI 1439.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, decimo Kalendas Martii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

XIII.

Reſponſio ſynodi ad ſchedulam oratorum principum de mutatione concilii in alium ex tribus locis, ubi inchoandum eſſet omnino concilium ad ſex menſes cum dimidio, nec interim contra papam procedendum.

Sacroſancta, &c. *ad futuram rei memoriam*.

Rem graviſſimam, quam ab hac ſancta ſynodo quæritis venerabiles ac circumſpecti oratores, attentis conſiderantes animis, Deum noſtrum, qui ſua potenti dextera eccleſiam plantavit in terris, ſupplices oravimus & oramus, ut ea nobis loqui ac reſpondere donet, quæ ſint ad ſuæ majeſtatis honorem & ſalutem omnium credentium, quia apoſtolis ſuis diſcipulis, ut in tempore neceſſitatis loquendi fiduciam haberent, dixit: *Dabitur enim vobis* Matth. 10. *in illa hora quid loquamini*. Mutationem hujus ſacri concilii in locum alterum, ſuperiori tempore per vos expetitam, iterum poſtulatis. Spem quoque pacis eccleſiæ ex ea re concipere videmini; quam profecto pacem ſi per hoc medium poſſemus adipiſci, jamdudum ipſam mutationem avidis animis quæſiviſſemus, quoniam ſummo deſiderio cupimus cum beatis pacificis filiationem Dei promerentibus operari ad pacem, non quidem illam pacem appellantes, qua, conciliorum auctoritate contempta, quiſpiam ſummus pontifex poſſet de tota eccleſia & animabus redemptis ſanguine Chriſti agere quidquid ſibi libitum foret, abjectaque ſalutifera reformatione, ſpretis ſacris canonibus & decretis, vitia & abuſus peſtiferi pacifice regnare permitterentur: aut, quod omnibus gravius eſt, fide læſa & vulnerata, quiſquis fidem ipſam impugnans pacifice opprimeret eccleſiam, & illi tacere cogerentur qui fidem ipſam ſuſtinerent. Non quidem hoc eſſet pacem agere, ſed turbationem graviſſimam, non hoc eſſet mederi languoribus præſentibus eccleſiæ, ſed eam in miſerabile diſcrimen adducere. Quod quidem non eſſe noſtræ intentionis credimus. Sed zelus domus Dei cogit nos in extremis eccleſiæ periculis non tacere veritatem, ne tandem dicere oporteat in Dei judicio: *Va mihi, quia tacui*. Galat. 6. Sciunt diſcretiones veſtræ vitam eccleſiæ in fide & probis moribus præcipue conſiſtere, quibus capiti ſuo & fonti vitæ Chriſto conjungitur, ac cum eo pacem habet, caritatem & gaudium, quæ ſunt fructus Spiritus: ut & Galat. 5. vos ipſi ex apoſtolo allegaſtis. Quam * vero * vere. pacem quærunt beati pacifici, qui recipiunt adoptionem filiorum Dei. Hæc eſt enim pax Chriſti, de qua ipſe ait: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Joan. 14. Cum autem his noviſſimis temporibus deformitates, ſchiſmata & errores plus ſolito cœpiſſent inſurgere, con-

Non hoc voluit Eugenius cui vos multum detrahitis.

gre-

gregata in Spiritu sancto sacra Constantiensis synodus nobis fidem explicavit de potestate immediate data ab ipso fidei auctore Christo conciliis generalibus repræsentantibus catholicam militantem ecclesiam, quibus & summus pontifex, & quilibet alius, obedire tenetur: ut Christiani intelligerent, quod ipsis erroribus, schismatibus & deformitatibus obviare oporteret per conciliorum generalium auctoritatem, sicut Christus ipse Deus noster ordinavit, ut sic frequens conciliorum celebratio, quæ præcipua agri dominici cultura est, vepres & tribulos prædictorum malorum evellat, prout in eadem Constantiensi synodo declaratum extitit, & pax optima cum sanctitate & justitia omnibus diebus vigeant in ter- A ris. Unde vero languores, unde morbi, unde turbationes pacis & vexationes ecclesiæ jam nunc potissime invalescunt, nisi ex eo quod obedientia, quam Christus ipse imperavit, quam ecclesia declaravit, quam fides edocet, non data est concilio generali (quod dolenter referimus) a domino Eugenio papa moderno? imo gravissime contempta, & durissime factis, verbis & scriptis usque in hodiernum diem impugnata; sicut magna ex parte in alia nostra responsione synodali præterito mense Februarii ad vestras priores petitiones super mutatione hujus sacri concili porrectas explicavimus: unde divisiones & schismata in ecclesiis particularibus, unde principum & prælatorum, atque etiam populorum per orbem dispersorum, gravissima perturbatio. Nam, quemadmodum sæpe audistis, primitus hoc sacrum concilium congregatum auctoritate duorum præcedentium conciliorum, & duorum summorum pontificum pro extirpatione hæresum & reformatione ecclesiæ in capite & in membris, quasi ab exordio attentavit dominus Eugenius, licet nulliter & de facto dissolvere sine ipsius concilii consensu. Deinceps cum plurima decreta salubria edita fuissent pro reformatione ecclesiæ in capite & in membris, & per legationes plures, * per plures oratores admonitus esset, ut animum suum ad eorum observationem redderet benigne inclinatum; ita, proh dolor!, ea parvipendit; ita contempsit, ut quasi in nullo debitam obedientiam ipsi concilio adhibere compertus sit: ex quo gravissimo contemptu non parva suspicio adversus eum exorta est, quod de declaratione catholicæ fidei facta in concilio Constantiensi non recte sentiret, quodque non crederet se teneri obedire concilio, prout ipsa fidei veritas asserit. Quid amplius? Cum super hoc gravi contemptu citaretur, mentem suam plenius adversus ipsam veritatem declaravit, dissolvendo auctoritative hoc sacrum concilium de facto sine consensu ipsius, casu quo virtute decreti citatorii procederetur, aut fieret aliqua novitas contra ipsum, aut contra aliquem suorum oratorum præsidentium, cui in concilio fuerant, prohibendo etiam auctoritative, ne in eo casu factum Bohemorum, quod actu tractabat hæc sancta synodus, ultra triginta dies ageretur; ubi non solum jam obedientiam denegavit, sed se judicem super concilium constituit; non ei obediens, sed imperans in his, in quibus eumdem teneri obedire concilio ex Christi ordinatione asserit ipsa traditio fidei. Si vero jam hoc sacrum concilium dissolvatur, quod fidem ecclesiæ defendit: dimittaturque ille supra ecclesiam pro libito suæ voluntatis imperare, qui tanto tempore tam graviter ipsam factis, operibus & verbis impugnat, imo auctoritate & potestate conatur opprimere: numquidnon ipsius ecclesiæ imminet desolatio? Numquidnon timendum est, potius præsumendum, quod concilio dissoluto volet singulos per orbem dispersos cogere ut idem sentiant quod ipse? Numquidnon, si absque debita correctione sic dimittatur, cunctis sive ecclesiasticis, sive sæcularibus, sive prælatis, sive principibus aut aliis quibuscumque imminebit persecutio, qui fidem in sacro Constantiensi concilio explicatam voluerint B profiteri? Quid vero de illis faciet, qui decreta synodalia servare volent? quod * cum in præsentia videamus adhuc sedente concilio, quomodo tales in pluribus ecclesiis faciat tractari. An vero hæc erit appellanda pax & tranquillitas ecclesiæ, vos præclari oratores, pro Deo considerate. Quot erunt deinceps, qui pro conciliorum auctoritate, pro declarationibus per ecclesiam factis in explicatione fidei certabunt, si eas deprimi & hoc concilium in earum defensionem de facto viderit succumbere? Quis hæreticus non audentius (quod cum amarissimo gemitu dicimus) cornua eriget adversus sponsam Christi, si ipsa concilia generalia, quibus supremum judicium in materiis fidei decretum est, viderit conculcari? Sed quis, o præclari oratores, C jam in alio concilio, quod futurum dicitis, ad resistendum summo pontifici pro defensione rectæ fidei veniret, dum ipse pontifex hoc sacrum concilium de facto suppressisse, & in nihilum redegisse conspiceretur? Quale præterea exemplum relinqueretur summis pontificibus, si perperam agere volent, schismata faciendi, concilium generale impugnandi & dissolvendi, ut quoties de ipsorum correctione in fide aut in moribus agetur, perturbent, scindant & dividant concilium, atque in aliud concilium deveniri postulent? Et si in illo non fieret quod voluerint, iterum aliud D quærant: sicque fiet transmigratio de concilio in concilium, & judicia universalis ecclesiæ sic semper in incerto vagabuntur, dum præsens summus pontifex, postquam decretis, præceptis & ordinationibus synodalibus tantæ obduratione obsistit, postquam ipsum bis auctoritative sine ejus consensu dissolvere attentavit, & scissuram in ecclesia gravem jam perpetravit, tandem nulla suscepta pœnitentia, nulla penitus emendatione facta, obtineret ut concilium mutari cogeretur: imo verisimiliter in totum dispergeretur per hanc viam mutationum & dilationum, quas afferri concipimus, perseverante ipso moderno pontifice in assidua ejusdem concilii & toties declaratæ E veritatis impugnatione. Hoc equidem non esset schismati obviare, sed schismata fovere & nutrire, dum pontifici volenti schisma facere, ut formidare videmini, si concilium ad ejus correctionem procederet, talis favor præberetur, ut ejus contemplatione ipsum concilium tali modo mutaretur, unde posteris ad schismata facienda major pararetur audacia, ut conciliorum enervaretur auctoritas, per quorum supremum judicium in terris schismata extirpari convenit: imo secundum hoc, quia ecclesiam lacerare & scindere vellet, ipsa

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439.

Certe Græcio Latini & Græci in synodo Florentina asserunt.

* Forte, eum. H.

Quis hoc unquam pontifex fecit?

ſa ſibi tota opprimenda relinqueretur. Et ne partem gregis ad ſe traheret; totus in ſuis manibus dimitteretur. Unde forſan volendo auferre ab eis fidem, quam in catholica eccleſia de auctoritate conciliorum didicerunt, & contemnendo leges pro ſalute omnium datas, ipſe omnes in damnationem ducere moliretur. Non hic agitur, præclari oratores, de tali ſchiſmate, in quo duæ perſonæ contendunt de papatu, & in dubium vertitur cui eorum jus competat, ubi uterque contendentium in judicium concilii generalis venire habet ſententiam auditurus: ſed agitur de pontifice, qui ſe voluntarie a concilio volente ipſum corripere ſeparavit, quod reputabat legitimum univerſalis eccleſiæ concilium, & eccleſiæ pacem turbavit, ſchiſma fecit; ſcandala ſuſcitavit, diſſolvendo concilium auctoritative, ut præmiſſum eſt, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquem oratorum ſuorum praeſidentium. Et altare contra altare erexit, ut ſic correctionem judicis effugeret. Quomodo autem res illa locum ſibi vendicare poterit ſine enervatione auctoritatis conciliorum? ut poſt praedicta oporteat pontificem manere in poſſeſſione diſſolvendi taliter concilium. Et quia ſancta ſynodus * dum vero jam requiritur, ut poſt iſta concilium, quia officium judicis egit pro exercitio juſtitiae ſibi divinitus commiſſo, cogatur loco judicii cedere & mutari, ſuaque judicia differre, ac deferere, ac per talem mutari ut ſibi praefigantur tempora, loca, modi procedendi, & alia quae nunc requiruntur a nobis, quaſi non ſit libertas in concilio generali ad faciendum, quod pro republica expedientius judicabitur ſub directione ipſius Spiritus ſancti, de cujus auxilio confidendum eſt, quod ſive oporteat concilium manere in hoc loco ſive mutari, ſive conveniat procedere, ſive quidquam aliud agere, & de modo, forma & tempore omnia peragendi ſuggeret ipſi concilio quod pro ſalute univerſalis eccleſiae fuerit neceſſarium. Sed dicitis quod concilium in alio loco praeter ſui conſenſum indiſſolubile permaneat: verum ſi papa hoc privilegium habeat diſſolvendi concilium ſine ejus conſenſu, quomodo vultis illud ab ipſo tollere? Si autem non habeat, in hoc notorie erravit: quomodo id fieri quaeritur per quod in hac errandi poſſeſſione permaneat, & de mutatione concilii tali modo per ipſum dominum Eugenium facta poſſeſſio haberetur, quae trahatur ad conſequentiam? Et ſi in talibus conſentiret haec ſancta synodus, jam auctoritate eccleſiae, talia fieri poſſe viderentur, quod nullatenus quaeri aut effici debet. Dicitis praeterea ipsum concilium mutari habere in alterum trium locorum in quem papa aut Graeci venire conſenserint. Et eſto, quod nec ipse nec illi conſentiant, nihilo minus mutetur. In primo casu non eſt nobis facile exiſtimare, attentis praeteritis operibus, quod papa veniat in illum locum personaliter, in quo speret se correctionem accepturum. In secundo casu, cum Graeci advenient: & fiet novum concilium ex Latinis & Graecis, dantur induciae correctionis & emendationis domini Eugenii, donec per ipsos Graecos fuerit judicatus: imo secundum hoc agitur, ut Graeci ipſi de actis synodalibus hujus sacri concilii, catholicam eccleſiam repraesentantis, & de operibus papae judicare habeant, priusquam papa ipse corrigatur; quodque omnes quaeſtiones juris & facti agitatæ in concilio erga dominum Eugenium, quarum etiam aliquae jus divinum & fidem concernunt, haberent in judicium ipsorum Graecorum devenire, relicto hujus ſanctae synodi catholico judicio: & quod ea, quae per eccleſiam in concernentibus fidem determinata sunt, in dubium revocentur, quaſi notaretur ipsa eccleſia in his quae fidei sunt errare potuiſſe. Dicitur, quod ibidem dominus Eugenius legatos suos mittat, quod jurisdictionis eſt, ac ſi ipse ab adminiſtratione papali non eſſet suspensus, cum tamen ipsam suspenſionem ex cauſis tam neceſſariis & tam urgentiſſimis, quas in alia reſponſione synodali exposuimus, conſtat eſſe factam. In tertio casu, ſi hoc sacrum concilium mutetur, quod fundatum eſt auctoritate duorum conciliorum praecedentium, & duorum summorum pontificum, cui fere omnes majores eccleſiae praelati, cardinales, archiepiscopi, episcopi, omnesque reges orbis catholici, incorporati sunt; esto quod nec papa nec Graeci consentiant, id sequetur, quod ubi concilium exiſtens in hoc loco fortiter impugnat dominus Eugenius, ipsum translatum in alium locum ſine ejus consensu fortius impugnare poſſe videatur septem menſium, vel circa, dilationem obtineat, quibus nihil pro ejus correctione agatur, quibus nullatenus fidei & ſaluti eccleſiæ provideatur, ſed potius ſuppoſita hujus concilii per attædiationem, aut alia incommoda diſpergantur, & tandem nulli vel pauciſſimi ad illum alium locum accedendi habeant voluntatem, dum viderint hujus concilii Baſileenſis tam miſerabilem exitum, quod tantis laboribus congregatum, tot annis adverſus impugnationes domini Eugenii conſervatum fuit. Quid aliud ad hæc reſpondere poſſumus, venerabiles oratores, niſi amariſſimos edere gemitus ſuper flebili ruina eccleſiæ, ſi res ita procedant, & plorare die ac nocte ſuper illa generalium conciliorum auctoritate tamdiu per nos defenſata, quam in interitum perduci conſpicimus, niſi Deus noſter provideat? De qua auctoritate parum prodeſt verbo dicere, quod conſervari habeat, ſi tale factum agatur, unde ipſa miſerabiliter proſternatur. Quis vero dabit capitibus noſtris fontem lacrymarum, ut in mœroribus & doloribus digne lugeamus læſionem fidei, contemptum ſynodorum & ſacrorum canonum? Quibus conculcatis, omnia ſcelera, omnia vitia, omnium abuſuum & deformitatum incrementa liberius regnabunt: pariter quoque amare flebunt diebus futuris principes & nationes orbis, dum quiſpiam Romanus pontifex eos injuſte opprimere volet. Nam fruſtra deinceps ad concilia generalia recurrent, quorum erit ſic proſtrata auctoritas. Si enim concilium generale aliquid vellet de ipſo Romano pontifice judicare, illud diſſolvet ac transferet, aliudque concilium fieri quæret, ubi poſſit ſuum libitum conſequi, ſicque nulla ſtabilitas, nulla firmitas in judiciis ipſorum conciliorum haberi poterit. Invaleſcet praeterea ille pernicioſiſſimus error in populum Dei, ut unus homo ad ſummum pontificium aſſumptus poſſit de tota eccleſia & Chriſtianitate agere ad ſuæ libitum voluntatis, ſicque per gene-

ANNO CHRISTI 1439.

Imo concilium haberi voluit ſed in Italia, idque non ſine cauſa.

Nimium vobis ſumitis in pontificem.

Sed tandem pauciſſimi Baſileenſibus adhæſerunt.

Certe Eugenius ſynodo non contemſit.

Sed illi unum dictum eſt: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.*

nerale concilium universalis ecclesiæ non va-
ANNO CHRISTI 1439. leat corrigi aut reformari. Sed & videmus non solum statum ecclesiasticum & salutem animarum ex ea re detrimenta pati, imo omnem statum, omnem politiam, omne regimen in spiritualibus & temporalibus perturbari. Nam ecce postquam generale concilium ecclesiam catholicam repræsentans, immediate habens potestatem a Christo, cui summus pontifex & quilibet alius obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis reformationem ecclesiæ in capite & in membris, cœpit suum exercere judicium in dominum Eugenium pro correptione ipsius, contumaciter obedire contempsit: jam via introducitur, ut qui concilio in his tenentur obedire, non ipsum concilium reputent ut judicem, sed ut partem cum domino Eugenio contendentem, & velint ipsum judicem directe aut indirecte arctare vel compellere, loca & tempora eidem præfigere, ut sua judicia nequaquam proferat, imo ad instantiam ejus qui reus est judicium suum mutare cogatur. Quod si hoc fit de summo judice potestatem habente immediate a Christo, numquidnon ex hoc datur exemplum subditis quorumcumque judicantium, ut ipsos judices temporales ae spirituales per mutuas intelligentias compelleret, ut illi a judicando desistant? sicque peribit justitia in terris, & eveniet quod ait glorioſus Hieronymus: Dum uni parcunt, universæ ecclesiæ moliuntur interitum. Quæ est, inquit, ista misericordia uni parcere, & universos in discrimen adducere? Cumque pax (ut ait beatus Augustinus) sit tranquillitas ordinis, jam abrupto ordine judiciorum, omnis pax & hominum ad Deum, & hominum inter se, turbabitur, dum via conveniens ad pacem non quæritur, dum justitia abjicitur, & veritas prosternitur: quas cum pace ipsa divina doctrina nobis ostendit oportere copulari: ait enim scriptura
Psal. 84. quæ mentiri non potest: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi: justitia & pax osculatæ*
Zach. 8. *sunt*. Et dominus per prophetam inquit: *Pacem & veritatem diligite*. Rex quoque Eze-
4. Reg. 20. chias dicebat: *Sit pax & veritas in diebus meis*. Quid igitur potius in tanta rerum difficultate agendum est huic sanctæ synodo? an
a *Forte*, & mala. H. quod recedat, a mala & omnia supradicta permittat prævalere, an quod ex officio sibi commisso a Christo, sub confidentia ipsius divini auxilii, per defensionem veritatis & exercitium justitiæ in repellendis tantis malis debitum suum agere curet coram Deo & hominibus, adimplens illud quod per Sapientem dictum est: *Certa pro justitia usque ad*
Eccles. 4. *mortem*? Clarissime videre potestis, venerabiles oratores, quod ecclesiam matrem omnium Christianorum in tanta desolatione deserere non possimus, sed nobis & toti populo Christiano, a vissima immineat damnatio, si saluti ipsius ecclesiæ & vitæ suæ, quæ ex fide est, providere negligamus. Expectavimus jam plurimis annis, si præfatus dominus Eugenius viam veritatis recognosceret, & contemplutione Christianorum principum, dilationes plurimas benignissime observavit hæc sancta synodus, ambasiatoresque suos ad diversas regiones transmisit, veritatem & justitiam hujus sacri concilii, ac necessitatem urgentissimam providendi publicæ saluti ecclesiæ aperientes,

ad duas quoque conventiones in Nuremberga successive habitas profecti sunt, & novissime in civitate Moguntinensi non defuerunt sufficienti potestate suffulti, ubi oratores summi pontificis per triginta dies expectati nullatenus comparere voluerunt, nisi post recessum oratorum hujus sanctæ synodi, qui cum bona licentia oratorum principum ibidem existentium per plures antea dies abscesserant. In omnibus autem his nunquam ex parte summi pontificis aliquid emendationis vel correctionis oblatum audivimus, ut per hoc paci ecclesiæ consuleretur, quam ita turbavit: & ne (quod absit) totum corpus invaderet morbus, & languor non esset curatus in capite, atque etiam ut divina majestas per ipsum gravissime offensa placari posset: imo dumtaxat petita est semper hujus concilii mutatio, & talis mutatio, quæ ipsum concilium reformationem ecclesiæ quærens enervaret, & dominum Eugenium durissime resistentem in sua contumacia roboraret. Neque audivimus quod vos aut alii oratores principum in his rebus a papa impetraveritis, ut contemplatione ecclesiæ & populi Christiani quidquam emendationis aut melioratiouis efficiat. Jam vero justissimam hujus sacri concilii prosecutionem totus orbis conspicere potuit, nec non patientiam ac mansuetudinem nostram atque longissimam expectationem in hoc loco, in quo non nos mundana solatia aut terrena affectio detinent; imo relictis propriis regionibus, domibus, & beneficiis, in quibus quiescere poteramus, varias hic persecutiones, injurias, damna, opprobria passi sumus, & assidue patimur, libenter omnia sufferentes pro votiva consecutione reformationis ecclesiæ Dei, pro qua jam tribus generalibus conciliis diuturno tempore laboratum est, pro defensione fidei orthodoxæ; quam in oculis nostris videmus multipliciter impugnari. Et intantum præfatis catholicis principibus expectando quæsivimus complacere, ut post victualium penuriam & alias clades quas pertulimus, etiam graviora pericula immineant, atque per varia rerum discrimina hujus concilii dispersio, & post tot annorum susceptos labores extrema ecclesiæ desolatio in foribus esse videantur, b non celeriter occurratur. Unde jam aperte conspicere possunt principes Christiani, nos maxima necessitate compulsos, ut secluſa ampliori dilatione pro honore Dei creatoris cunctorum, regis regum, domini dominantium, & pro salvatione animarum omnium, communi saluti ipsius ecclesiæ providere curemus. Et ne in tanta rerum necessitate de gravi negligentia coram omnipotentis Dei judicio arguamur, omnem nostram siduciam projicientes in salvatorem nostrum Jesum, in cujus nomine congregati sumus, favente ipsius gratia, ita intendimus agere, ut coram omnibus principibus atque populis clarissima justitia & veritas hujus sanctæ synodi reluceant, cum justitia autem veniat intra ecclesiam soror ejus pax, & sibi invicem gratissimo copulabuntur osculo, nec quidquam aliud petimus, nisi ut in his turbationibus rerum det nobis id agere quod beneplacitum fuerit suæ divinæ majestati: & speramus per manum ejus omnes Christianos in viam veritatis c & prosecutione publicæ salutis unionem & pacem bonam amplecti: quod & nos maxime desideramus,

b) *Forte*, nisi H.

c) *Forte deest*, venire. H.

ANNO CHRISTI 1438.

ac laboribus cunctis prosequi volumus, ut omnes unanimiter in amore fraternitatis Deo serviant, & sint unum in veritate; nec aliquem de veritate hujus sanctæ synodi informatum credimus velle tandem huic favere errori, ut unus mortalis homo, qui ordinatus est ut sit fidelis minister in domo Dei, possit (ut præmissum est) ad libitum voluntatis suæ de tota ecclesia agere, & neque generalia concilia repræsentantia ecclesiam universalem, neque canones synodales, neque postremo ipsas declarationes fidei per ecclesiam catholicam factas attendens, possit totum gregem domini cum tanto precio redemptum in præcipitium damnationis inducere; nec uni personæ mortali quis intantum humano favore affectus putari debet, ut propter illius temporale desiderium, quod sicut umbra pertransit, velit universalem ecclesiam destrui neque formidari nimium oportet, si justum ecclesiæ judicium in correptionem domini Eugenii proferetur in futurum pro necessitate totius ecclesiæ; & ipse, quod absit, rebellando in adversum velit schisma facere, alios attrahendo, ut ab unitate ecclesiæ se separent, quod princeps aliquis catholicus, aut notabilium prælatorum quispiam, velit suo favere schismati, præsertim in læsionem catholicæ fidei & auctoritatis ecclesiæ. Numquid notorium non est, quanti principes orbis tam per se quam per suos concilio Constantiensi interfuerunt, ubi explicata fuit declaratio fidei de auctoritate conciliorum generalium super papam & quemlibet alterum, & in omnibus observata, nemine reclamante, nemine reprobante? Sed ubi dominus Eugenius jam bina vice voluit sua auctoritate hoc Basileense concilium sine ejus consensu dissolvere, scitis quomodo principes orbis fere omnes, aut primæ, aut secundæ dissolutionis tempore, suos oratores in hoc sacro concilio tenuerunt, firmiter credentes papam non posse dissolvere ipsum sacrum concilium, quod pro extirpatione hæresum & reformatione ecclesiæ in capite & in membris legitime congregatum erat, sine consensu ejus; cum ipse concilio non haberet in his imperare, sed tenesotur obedire. Quid de prælatis ecclesiæ dicemus? Numquid non in sacro Constantiensi concilio cardinales, archiepiscopi, episcopi, & ceteri de omni regione fuerunt? Nec illi defuit felicis recordationis papa Martinus, qui etiam circa finem ipsius concilii per patentes litteras mandavit, eodem approbante concilio, universis archiepiscopis, episcopis, & inquisitoribus, ut singulos de hæresi Wikleffistarum suspectos diligenter interrogarent, utrum crederent quod illud, quod sacrum concilium Constantiense universalem ecclesiam repræsentans & approbavit & approbat in favorem fidei & ad salutem animarum, ab universis Christi fidelibus esset approbandum & tenendum; cum non ignoraret papa ipse Martinus declarationem de auctoritate conciliorum data immediate a Christo antea per ipsum concilium factam fuisse; qui etiam in eisdem litteris posuit, quod error est dicere, non esse de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter ecclesias; si per Romanam ecclesiam intelligatur universalis ecclesia, aut concilium generale, aut etiam pro quanto negatet primatum summi pontificis respectu ecclesiarum particularium. In hoc præterea Basileensi concilio, tempore attentatæ primæ dissolutionis, fuerunt septem de præstantioribus sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, videlicet Julianus tituli sancti Angeli sedis apostolicæ legatus A. Bononiensis, P. Portuensis vulgariter dictus Placentinus, cardinales episcopi, Joannes sancti Laurentii in Lucina, dictus Rothomagensis, Joannes sancti Petri ad Vincula, A. sancti Eustachii, & Dominicus sanctæ Mariæ in Via lata, dictus Firmanus, etiam cardinales, doctrinam ipsam catholicam & apostolicam de auctoritate conciliorum in Constantia declaratam virtuose defendentes, atque ostendentes, propter illam non potuisse neque in futurum posse fieri dissolutionem hujus concilii sine ipsius consensu, plurimaque solemnia super hoc decreta cum cæteris patribus condiderunt, & toti mundo publicaverunt: qui de hac re in responsione quadam synodali cum toto concilio magna auctoritate oratoribus domini Eugenii, dissolutionem ipsam manutenere volentis, responderunt: Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere. Hic articulus, de quo disceptamus, fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest. Si dominus Eugenius ecclesiam audire non vult, oportebit eum tandem haberi sicut ethnicum & publicanum. Hæc sunt verba concilii, in quo tunc illi præsentes adfuerunt. Audistis & vos sæpius quomodo alii plures cardinales se subscripserunt, dum dominus Eugenius ad mandatum concilii illam prætensam dissolutionem irritam & inanem declaravit: & ea non obstante dixit concilium legitime fuisse continuatum. Sed numquidnon præterea omnes viderunt quam multi prælati, doctores divini & humani juris, ac cetteri ecclesiastici viri, ex diversis nationibus, regnis & provinciis successive, tam tempore primæ dissolutionis quam secundæ; in hac sancta synodo comparuerunt, dum ipse dominus Eugenius eam dissolutam reputabat, credentes hoc factum ejusdem domini Eugenii advenus ipsius concilii auctoritatem nullatenus potuisse prævalere? Quo ab sigitur putandum est, vel suspicandum, ut catholicus orbis fidem quam accepit, vellet propter quamcumque personam deserere, aut cuivis personæ in adversum repugnend & schisma facere volenti favorem præstare? & quod ab hoc sacro concilio, quod fidem ipsorum prælatorum, fidem principum, atque omnium nationum orbis defendit, se separent, ut illi adhæreant, qui ipsam in pugna evellit? Credendum est potius, quod omnes providere volent, ne in futurum quisquam pontificum possit rebellando concillis generalibus, immediate a Christo potestatem super eos habentibus, schisma facere, & pro sua voluntate, aut libidine dominandi, universum orbem hoc modo conturbare. Intelligentque tandem omnes unanimiter, illum pro pontifice habeti non debere, quem concilium universalis ecclesiæ pro non pontifice habendum judicaverit: ut sic non necesse sit jam deinceps principes orbis hoc modo cum variis legationibus & magnis expensis in ea re vexari, simulque pax in ecclesia vigem possit, & auctoritas conciliorum illibata servari, quæ (ut ait B. Augustinus) in ipsit ecclesia saluberrima est. Nom oponet universos

ANNO CHRISTI 1438.

Sed posse Eugenio reddidcrunt

Illo tempore schisma erat, & tres simul pontifices, quod non fuit in Basileensi synodo.

ANNO CHRISTI 1439.

sos Christianos idipsum sentire & sapere, si una fides & pax vera conservanda est, quod summi pontifices per concilium generale catholicam ecclesiam repræsentans corrigi possunt, sicut veritas catholica diffinivit: quodque ecclesia Dei in Spiritu sancto congregata non habet existimari sicut una profana communitas, cui papa ipse velut princeps sæcularis dominetur. Sic itaque cum Dei gratia per constantem fidei nostræ confessionem & ipsius probationem in opere pax optima & salutaris gubernatio ecclesiæ reflorebit in terris. Summi potifices, cognoscentes se posse corrigi (ut præfertur) per concilium universalis ecclesiæ, curabunt vigilantius salutem gregis dominici quærere, & in ministerio sibi credito opera Christo placentia agere, ipsamque sedem apostolicam salutari gubernatione & decore virtutum reflorere facient in oculis omnium populorum, atque omnium bonorum ubertate abundare, sicut prius illa solebat, cum bono & salutari regimine gubernaretur: cujus quidem sedis auctoritatem & honorem hæc sancta synodus semper conservare curabit, ipsamque dignis honoribus per debitum sanctitatis cultum magis intendit amplificare & exaltare in futurum. Breviorque erit deinceps conciliorum generalium duratio, dum illis debita præstabitur obedientia, & temporibus statutis omnes diligenter confluent, expedituri celerius quæ pro salute Christianæ religionis agenda videbuntur. Concilia provincialia & synodalia frequentabuntur; sacri canones pacifice observabuntur: sic erit pax & tranquillitas ecclesiarum, sanctitas morum, utilitas regnorum & provinciarum. Sic efficaciter desiderium principum vestrorum complebitur, præclari oratores, qui pacem & salutem ecclesiæ desiderant. Per ea vero quæ in Moguntia concepistis, licet bona intentione vos feciſſe sperandum sit, non assequerentur principes ipsi bonum veræ pacis quod optant, ut ex superioribus satis liquere potest. Nos autem, favente domino, per viam salutarem & rectum ordinem a Christo datum, pacem ipsam prosequemur: &, quantum sine Dei offensa poterimus, curabimus semper religiosissimis vestris principibus complacere, qui etiam (ut credendum est) divinæ ordinationi obsequi volent: neque aliud agent, nisi quod cum Deo poterunt, quod juri divino consonum erit: & cum fideliter credant quod de jure divino tenentur obedire concilio, in his in quibus habet potestatem immediate a Christo, non subtrahent ab eodem concilio debitum obedientiæ suæ propter exercitium justitiæ. Dum autem ipsi unanimiter in ipsa obedientia, quam debent sanctæ synodo, & ipsi Christo, qui ei potestatem dedit, perseveraverint, amplectendo concorditer justitiam & veritatem, ipsi animas suas salvabunt, ipsi auctoritatem conciliorum sibi & toti orbi necessariam servabunt illibatam, salutemque & pacem bonam in Christiana religione vigere facient. Si autem obedientiam debitam subtraherent concilio per aliquam neutralitatem, aut alias quovis modo, plura mala contingerent in adversum, quæ vos præclari oratores ipsis orthodoxis principibus diligenter ac fideliter remonstrare habetis, quantum vos diligitis eorum salutem & totius ecclesiæ. Et non dubitamus, quod, cum erunt debite informati, debitum suum erga Deum & ecclesiam semper facient. Et intellectis rationibus ac motivis hujus sanctæ synodi, devotiones eorum apertissime conspicient, intentionem ipsius dirigi, sicut beatis pacificis convenit, ad quærendas vias veræ pacis, tranquillitatis & salutis ecclesiæ ac totius orbis nunc & in futurum. Quod autem ad factum Græcorum attinet, scitis quanto desiderio unione eorum semper optaverimus & optemus, quantosque labores & sumptus in ejus rei prosecutionem impenderimus, & qualia nobis impedimenta objecta sint: dudum quoque loca convenientia, videlicet Basileam, Avinionem, & Sabaudiam, pro ipsa tractanda unione, nominavimus: & adhuc, ut omnes conspiciant nostram perseverantem intentionem ad hujus unionis prosecutionem, si imperator Romæorum & patriarcha Constantinopolitanus, qui pro tempore fuerint, & ceteri ecclesiam orientalem repræsentantes, cessante omni dolo & fraude, in aliquem locum securum, quem hæc sancta synodus eliget, advenire voluerint, hæc sancta synodos illum eligere & in ipsum se transferre non recusabit: talemque locum eliget, postquam intentionem Græcorum ipsorum plene cognoverit, de quo ipsi vestri principes & totus orbis merito debebunt contentari. Interim vero curabit eadem sancta synodus quærere diligenter quæ ecclesiæ Dei prosunt: & ita res ipsius nostræ catholicæ ecclesiæ disponere, ut salutifera gubernatione regantur, per quam Deus propitietur populo suo, & placata ira ejus, quam peccata regnantia concitarunt, unionem ipsorum Græcorum & bonam pacem omnium Christianorum reflorere videamus in terris: ad laudem & gloriam Spiritus paracleti, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1439.

Sibi volunt licere locum mutare, non pontifici.

Datum Basileae in congregatione nostra generali, Idibus Junii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono

XIV

Sententia synodalis in congregatione generali declarans sequentes curiam papæ Eugenii pœnas contentas in decretis synodalibus incidisse.

Sacrosancta generalis, &c. ad futuram rei memoriam.

Quoniam dudum in decreto nostro octavae sessionis, quod dominus Eugenius papa IV. in sua solemni adhaesione approbasse dignoscitur, inter cetera decrevimus, quod si aliqua persona ecclesiastica, etiamsi sanctae Romanae ecclesiae cardinalis, aut alia quaecumque, cujusvis status, gradus aut conditionis existat, Bononiam, vel ad aliquem alium locum, sub nomine generalis concilii, isto durante, praesumeret accedere, vel ibi manere, sententiam excommunicationis & privationis omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum, ac inhabilitationis ad ipsa, incurreret ipso facto: & de dignitatibus, beneficiis & officiis talium, per eos ad quos de jure spectat, etiamsi cathedrales, aut metropolitanae ecclesiae forent, libere disponatur. Et consequenter in alio decreto nostro vigesimaenonae sessionis, praecepit haec sancta synodus sub

Eugenius non fine ratione postea concilium alio transferre voluit.

eisdem pœnis & censuris, quas contrafacientes incurrerent ipso facto, universis sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis quibuscumque in curia dicti Eugenii papæ IV. existentibus, eo casu quo ipse dominus Eugenius in civitate Ferrarien si, sicuti præparare videbatur, vel alibi concilium isto durante erigere incepisset vel inciperet in futurum, ab ejusdem curia recedere, & qui synodis generalibus de jure vel consuetudine interesse tenebantur, ad hoc sacrum concilium Basileense, ceteri vero ad loca beneficiorum, vel alibi extra curiam ipsam se transferrent, deinde vero illo conventiculo Ferrariæ erecto, & declarata suspensione præfati Eugenii ab administratione papatus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna privationis, quam ipso facto suo similiter incurrerent omnium suorum beneficiorum, dignitatum, officiorum, commendarum, pensionum, & gratiarum quarumcumque, etiam expectativarum, per decretum nostrum trigesimæprimæ sessioni mandavit eadem sancta synodus omnibus & singulis ecclesiasticis personis, ut supra qualificatis, etiam apostolicæ sedis & curiæ Romanæ officialibus, quatenus infra quadraginta dies extunc immediate secuturos post diem datæ ejusdem nostræ sessionis, ab illa curia, quam dictus Eugenius de facto tenebat & tenet, recederent, & ad hoc sacrum concilium vel alia loca, prout in prædicta trigesimaprima sessione fuerunt admoniti, accederent, Deinceps quoque per aliud decretum nostrum 32. sessionis, omnes & singulos in eodem conventiculo Ferrarien si aut dicta prætensa Eugenii curia existentes, ac etiam eodem conventiculo memoratis decretis nostris comprehensos, qui eorumdem decretorum monitionibus non paruissent, citavit, ut trigesima die exnunc immediate sequente in congregatione nostra generali, si protunc eam celebrari contingeret, alioquin in proxima sequenti comparerent coram eadem sancta synodo, visuri se in pœnas prædictas incidisse declarari, aut justas causas, si quas habeant, allegaturi. Quod quidem termino adveniente, quamquam nonnulli per se, alii vero per procuratores, coram nobis aut deputatis nostris comparuerint, licet tamen ipsis peremptorie & una vice pro omnibus duxisset ipsa sancta synodus assignandum, & assignasset, decernens nihilo minus contra non parentes ipsos procedendum & declarandum, prout juris & rationis esset, sola nihilo minus pro observatione hujusmodi termini contumacia non satisfacientium accusata, ipsisque contumacibus reputatis, nonnullos præstantes patres deputavimus ad audiendum & examinandum quascumque causas & excusationes pro parte praedictorum citatorum, qui se repraesentabant, si quas adduci & allegari contingeret: & in longanimi mansuetudine patienter expectavimus, ut vinceremus in bono malum, & illi veritatem agnoscerent, seque converterent in via salutis. Ne vero hujusmodi vulneri gravissimo, tanquam vetusto aut neglecto, callus obducatur, & eo insanabile quo insensibile fiat, sicque facilitate pestiferae veniae praedictorum non parentium indurentur corda, & peramplius firmetur periculosissimum hujusmodi schisma, in conculcationem fidei nostrae catholicae, auctoritatis ecclesiae universalis manifestam laesionem, & eversionem totius ecclesiasticae disciplinae, nec non fomentum abusuum & perditionem animarum, declarat praefata sancta synodus omnes & singulas personas ecclesiasticas, de quibus supra fit mentio, cujuvis status gradus, aut conditionis existant, quae Ferrariam sub nomine generalis concilii accedere, vel ibi manere praesumpserunt, aut illuc vel ad aliquem alium locum simili praetextu, isto durante, praesumpserint in futurum, & quae post dictorum decretorum nostrorum promulgationem, infra terminos successive sibi (ut praemittitur) assignatos, a dicta prætensa curia præfati Eugenii non recesserint, nec ad hoc sacrum concilium vel alia loca, prout eis præcipiebat hæc sancta synodus, se transtulerint, quasque citatas, & prædictorum decretorum nostrorum monitionibus non parentes, contumaces reputavimus, ut præfertur, & pro quibus causæ justæ & rationabiles non extiterunt legitime coram deputatis nostris allegatæ, in pœnas prædictas incidisse, &, si forsan contrafecerint, incidere, ita ut de dignitatibus, beneficis & officiis eorumdem, per eos ad quos de jure spectat, etiamsi metropolitanæ aut aliæ cathedrales ecclesiæ fuerint, possit de cetero libere disponi, ipsosque & eorum quemlibet ut tales denuntiat, ac haberi, teneri & denuntiari, nec non ab universis Christi fidelibus evitari vult & mandat: quorum omnium nomina & cognomina habet & haberi vult pro sufficienter expressis. Decernit autem hæc sancta synodus affixionem præsentium in valvis ecclesiæ majoris Basileensis vim habere legitimæ denuntiationis, & perinde ad evitationem & alia præmissa arctari, & arctatos intelligi universos, ac si eædem præsentes ad personas singulorum executæ & particulariter intimatæ fuissent. Pollicetur tamen sacra synodus, quæ solitæ mansuetudinis sanctæ matris ecclesiæ quam repræsentat oblivisci nunquam potest, indemnitati status illorum ex prædictis, qui infra quadraginta dies a datis præsentium immediate computandos prædictum conventiculum abjuraverint, & ad hoc sacrum concilium se sine fraude contulerint, gratiose consulere, & benigne providere; decernens exnunc, quod de dignitatibus, beneficiis & officiis talium interim non debeat per quempiam disponi.

Datum in generali congregatione nostra in ecclesia majori Basileensi publice celebrata, sexto Idus Augusti, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimonono.

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439.

Et tamen re vera Ferrari erat legitima synodus, cui Basileenses potius obtemperare debuerant.

XV.

Responsio synodalis ad invectivam Gabrielis quondam papæ Eugenii, publicatam in quadam dissensione conventiculi Florentini.

Aliter sentit de Eugenio & Florentino concilio ecclesia.

Sacrosancta, &c. ad futuram rei memoriam.

Beatus Hieronymus, cum lumen veritatis salubri doctrina diffunderet, cogebatur frequenter adversantium maledictis respondere: & dum studeret depravata corrigere, errrores auferre, reprobabatur a malignis, qui adversum se (ut inquit) ore rabido desæviebant, sicut ipse in pluribus prologis suis in divinæ scripturæ libros ostendit. Sic hæc sancta synodus

nodus defendendo veritatem catholicæ fidei de auctoritate ſanctæ matris eccleſiæ, & generalium conciliorum, adverſus impugnationes Gabrielis olim dicti Eugeni papæ IV. & proſequendo conſtanter reformationem eccleſiæ in capite & in membris pro honore Dei & animarum ſalute, varias injurias, perſecutiones, maledicta, opprobria ſuſtinet ab ipſo impugnatore veritatis: qui poſtquam longo tempore ipſorum conciliorum auctoritatem operibus, verbis & ſcriptis perſecutus eſt, tandem in profundum malorum deductus, quod dolentiſſime dicimus, ad hoc devenit, ut in quadam horrenda invectiva per eum poſt depoſitionem ejus Florentiæ promulgata, defenſores præfatæ auctoritatis & veritatis in celeberrimo Conſtantienſi concilio declaratæ, ac etiam aliarum veritatum ex ea neceſſario dependentium, vocaverit hæreticos, cum ignorare non poſſet univerſam eccleſiam catholicam, omnes prælatos orbis, omnes reges & principes orthodoxos, qui tam in præfato concilio Conſtantienſi quam in hoc Baſileenſi per ſe aut ſuos adfuerunt, in eadem via veritatis, quam ille reprobat, reſediſſe. Sed permiſſum credimus a domino, quod hoc faceret Gabriel ipſe, ut ſe coram omnibus manifeſtaret hæreticum, qui univerſam conatur eccleſiam hæreticare: & intelligerent cuncti, quam neceſſarium fuerit talem hominem a papatu deponere, priuſquam hæc ſancta ſynodus diſſolveretur, ne mundum inficeret erroribus, & poſt ejuſdem ſynodi diſſolutionem ubique catholicos perſequereturſſ qui auctoritatem conciliorum defenderent. Cujus rei futuræ magna dudum præſumptio habita eſt, poſtquam in factis ſuis præfatus Gabriel ita paſſim contemnere videbatur decreta ſynodalia. Poſtquam inſuper jam ante tres annos in hoc concilio auditum erat quod aliud concilium fieret, ubi hæreticarentur decreta concilii Conſtantienſis & hujus Baſileenſis, ob quam cauſam maxime reſtitit hæc ſancta ſynodus, ne Gabriel in alio loco pro ſua voluntate concilium erigeret, ſicut ipſe tam ſub umbra Græcorum quam aliis modis laboravit erigere. Et tandem cum hoc legitime facere non poſſet, nec obtinere conſenſum eccleſiæ, divina providentia repugnantis malo jam præmeditato, ipſe in ſchiſmate & diviſione aliam congregationem ſub nomine generalis concilii primo Ferrariæ, deinde Florentiæ erexit: in qua tunc per præfatam invectivam ſuos errores, ſuumque obduratum animum in perſecutionem eccleſiæ patefecit. Quomodo autem veritates ipſas fidei impugnet, audiamus & deinde ad cetera omnia reſpondeamus, ut omnes Chriſti fideles in hoc turbulento tempore lumen aſpiciant veritatis, per quod in portum ſalutis perducantur. Enervare quidem conatur veritatem in Conſtantienſi concilio declaratam, dicens eam declarationem ab una tantum obedientia Joannis XXIII. fuiſſe factam. Sed nunquid negare vult, pro eo tempore verum fuiſſe concilium, & declarationes in eo factas validas eſſe? Quid autem contradicere vult de obedientiis aliis? reclamavitne aliqua contra hujus veritatis declarationem? Numquid omnes unanimiter & depoſitionem Joannis laudaverunt, & in privationem Benedicti ab omni jure, ſi quod habebat in papatu, conſenſerunt; quæ vigore auctoritatis ſynodalis declaratæ per præfatam veritatem facta ſunt? Numquidnon omnes ad electionem felicis recordationis Martini papæ V. proceſſerunt eadem ſynodali auctoritate? Qui quidem Martinus deinceps, approbante concilio deffinivit errorem eſſe, ſi quis diceret non eſſe de neceſſitate ſalutis credere Romanam eccleſiam eſſe ſupremam inter eccleſias ſi per Romanam eccleſiam intelligatur univerſalis eccleſia, aut concilium generale. Item ordinavit, eodem approbante concilio, ut quilibet de hæreſi Wicleffiſtarum ſuſpectus interrogaretur, an credat, teneat, & aſſerat, quod quodlibet concilium generale, & etiam Conſtantienſe, catholicam eccleſiam repræſentet. Item, utrum credat quod quidquid ipſum concilium Conſtantienſe diffinivit & approbavit in favorem fidei & ſalutem animarum, quod hoc ſit ab omnibus fidelibus tenendum & approbandum: cum tamen non ignoraret prædictam declarationem in eodem concilio factam eſſe. Deinde vero hoc in Baſileenſi concilio eadem declaratio innovata fuit in publica ſeſſione, ubi de nulla obedientiarum differentia ſermo erat; ubi etiam quamplures cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique prælati & doctores inſignes in moltitudine copioſa præſentes erant, & legatus apoſtolicus præſidentiam exercebat. Ut quid ergo nunc allegatur quod hæc declaratio ab una tantum obedientia in concilio Coſtantienſi facta fuit? Sed audiamus quomodo in probatione veritatum declaratarum conatur Gabriel mundum involvere. Dicit eas ſe reprobare ad ſenſum Baſileenſem, quem, inquit, facto demonſtrant: & non aperit quis ille ſenſus ſit, nec etiam in quo ſenſu approbare velit ipſas: & ſuper hoc pro voluntate ſua, poſtquam per hæreſim probatam & lucide manifeſtam judicialiter poſt maturam examinationem depoſitus eſt, nos appellat hæreticos, qui doctrinam eccleſiæ patefecimus, & veritates clariſſimas ſine ruga, ſine duplicitate, ſine quacumque involutione verborum, decreto ſynodali aperuimus ad ædificationem populi Chriſtiani. Nam & verba veritatum ipſarum plana & aperta ſunt nec oportet nunc has involutiones quærere ad deceptionem ſimplicium, ut dicat ſe reprobare veritates ad aliquem ſenſum, quem nequaquam explicat. Sic enim dudum oratoribus ſuis ſuper hac materia reſponſum fuit in ea reſponſione quæ incipit, Cogitanti quod decreta Conſtantienſis ſynodi authentica ſunt, & ita clara & intelligibilia, ut nulla egeant declaratione. Non quærit profecto veritas fidei tales angulos, non tales involutiones affectat: ſed quem ſenſum habuit, quem facto monſtravit in his veritatibus Conſtantienſe concilium, cum Joannem propter ſimoniam & alia crimina ab adminiſtratione papali ſuſpendit atque depoſuit, & Benedictum (ut præmiſſum eſt) a jure, ſi quod ſibi competebat, privavit: quem ſenſum habuit concilium Conſtantienſe, cum in capitulo, Frequens, ſtatuit, ut dum plures eſſent contendentes de papatu, quilibet ad concilium venire teneretur ſub pœna cadendi a jure papatus, ſi quod haberet: quodque uterque contendentium eſſet ſuſpenſus ab adminiſtratione papali, donec cauſa eorum eſſet definita per concilium. Revocare autem nunc in dubium ipſa decreta concilii Conſtantienſis quid aliud eſſet,

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439.

um unus eſt dubitatus ontifex, niſi t hæreticus, ualis non fuit ugenius: a ncilio nec. dicari nec eponi poteſt.

Imo reclamavit & ipſe Joannes XIII. & multi ejus cardinales, prælati, & doctores, ut ait Rodericus epiſcopus Calaguritanus.

esset, quam in dubitationem vertere depositionem prædictorum, electionem prædicti papæ Martini, & consequenter ipsius olim Eugenii, creationesque cardinalium, promotiones patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum & aliorum, ceteraque facta ecclesiæ in horrendam confusionem deducere? Quem sensum præterea in his habuerunt patres in hac sancta synodo constituti, legatus apostolicus, & alii sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, dum pariter cum universo concilio in undecima sessione hujus sanctæ synodi statuerunt decreto perpetuo, quod si summus pontifex in futurum dissolveret concilium generale sine ejus consensu, nisi resipisceret infra quatuor menses; pœnam suspensionis ab administratione papali ipso facto incurreret: & deinde ad depositione ejus procederetur, si illam per duos mens suſtineret animo indurato. Quem sensum etiam habuerunt, dum dixerunt in duodecima sessione hanc esse veritatem jûris divini & humani, quod papa concilium sine consensu ejus dissolvere nequiverat, & ipsum admonuerunt ut dissolutionem per eum attentatam evocaret infra sexaginta dies. Alioquin suspensionem auctoritate synodali decernebant esse faciendam, qui & in responsione synodali, quæ incipit, Speravit, dixerunt de prædicta dissolutione, quam dictus Gabriel, tunc Eugenius, sustinere volebat: Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere. Hic arculus fidem concernit, qui sine interitu salutis negligi non potest. Si dominus Eugenius ecclesiam audire non vult, quam hoc sacrum concilium repræsentat, oportebit eum tamdem haberi sicut ethnicum & publicanum. Hæc idem dicta sunt. Non profecto alium sensum nunc habere voluit nec vult in his veritatibus sancta synodus, nisi quem ipsa tunc habuit cum illi adessent. An dicet eos qui in concilio Constantiensi erant fuisse hæreticos cum quibus ipse Gabriel se univit & conjunxit? An dicet legatum suum, cardinales, & alios, qui in hoc Basileensi concilio prædicta egerunt, fuisse hæreticos? Sed quid de ipso dicetur qui eis adhæsit, & post monitionem synodalem confessus est dissolutionem illam quam fecerat, & multo tempore defensaverat, nullam fuisse; immo ea non obstante concilium legitime fuisse continuatum; revocans etiam literas, incipientes, Deus novit, & alias quascumque, & quidquid per ipsum aut suo nomine in præjudicium aut derogationem hujus sacri concilii Basileensis seu contra ejus auctoritatem factum & attentatum seu assertum erat? Recognovitque errorem suum quem in dissolvendo concilium sine consensu ejus habuerat, fueruntque super hoc lectæ literæ ejus solemniter in sessione publica, præsentibus inclytæ memoriæ Sigismundo imperatore & præfatis cardinalibus, oratoribus regis Franciæ, & aliorum quamplurimum principum, prælatis & aliis egregiis viris in multitudine copiosa. An dicet quod tota ecclesia cum eo in errore fuit, dum pariter omnes huic suæ revocationi assenserunt? Quomodo audet nunc vocare existentes in hac sancta synodo hæreticos, qui in eadem veritate, in eadem doctrina ecclesiæ de auctoritate conciliorum generalium fideliter & constanter perseverant? Ipse qui in errorem semel revocatum atque dimissum multo gravius per prætensam translationem in Ferrariam reincidit, ac deinceps adversus doctrinam ecclesiæ & veritates fidei declaratas, quibus tunc resistere non potuit, magis se per induratam pertinaciam & hæresim obfirmavit. Qualiter autem hæc doctrina ecclesiæ de auctoritate conciliorum fundata sit, & in sacris scripturis, & in doctrinis sanctorum, sæpenumero fuit dilucide declaratum & in responsione synodali quæ incipit, Cogitanti, & in aliis multis scripturis, orationibus & sermonibus, quibus neque ipse Gabriel, neque sui, tam in hoc concilio quam in conspectu regum & principum, resistere potuerunt. Intellexeruntque Christiani, quanta esset ecclesiæ ruina, si spretis conciliis generalibus, abjectis sacris canonibus & debitis regulis, unus homo peccator posset de omnibus rebus ipsius ecclesiæ pro libito suæ voluntatis agere: & dum congregatum esset concilium pro reformatione ejus & aliorum, posset illud in quemcumque locum vellet, ac in regionem quamcumque transferre sine ejus consensu. Manifeste quoque constat, quantum illud falsum sit quod confingit ipse Gabriel, nos per declarationem veritatum prædictarum voluisse principes devotos sedis apostolicæ judicare hæreticos. Notum est enim quomodo principes orbis has veritates semper tenuerint & defensaverint, qui oratore suos in hoc concilio tenuerunt, & ipsum verum ex legitimum concilium reputaverunt illis temporibus nibus idem Gabriel ipsum dissolutum esse animabat. Sed & quomodo in hac sancta synodo perseverantes, schismaticos appellant ac et, qui in unitate * qua a principio fuerant sine variatione permanserunt, dum ipse manifeste se ab eadem unitate separavit, & schisma pernicioſissimum perpetravit, erigens aliam congregationem sub nomine generalis concilii, primo apud Ferrariam, deinde apud Florentiam, adversus hanc sanctam synodum, & altare sacrylegum contra altare legitimum, unde universum orbem in turbationem adduxit, & maledictionem in Core, Dathan & Abiron divinitus latam, atque pœnas contra schismaticos a jure inditas promeruit, juxta declarationem jam a septem annis factam in octava sessione hujus sanctæ synodi, qua dicitur: Quicumque, hoc sacro durante concilio, aliam congregationem sub nomine generalis concilii erigere aut facere præsumpserit, non catholicæ ecclesiæ concilium, sed schismaticorum conventiculum facere convincitur. Idcirco hæc sancta synodus omnes Christi fideles, cujuscumque status aut dignitatis, etiamsi papalis, imperialis aut regalis existant, sub obtestatione divini judicii, quod in Core, Dathan & Abiron auctoribus schismatis scriptura sacra commemorat, admonet & hortatur, & in virtute sanctæ obedientiæ, & pœnis contra schismaticos a jure indictis, districte præcipit atque mandat, ne, hoc sacro durante concilio, aliam congregationem sub nomine generalis concilii, quod revera non esset concilium, facere aut congregare, nec ad ipsum tamquam ad generale concilium, etiam prætextu cujusvis promissionis aut juramenti, accedere, aut interesse, vel recurrere quoquo modo, neque pro concilio generali habere, reputare, aut etiam nominare præsumat. Hæc in præfata sessione habentur

Ex

ANNO CHRISTI 1439. Hic fatentur Eugenium legitime electum: non ergo fuit schisma, sed ipsi Felicem eligendo schisma fecerunt.

Sed il ab Eugenio veniam postea petierunt.

ANNO CHRISTI 1439.

Sed tandem & ecclesiastici & sæculares proceres fere omnes, vobis relictis, Eugenio adhæserunt.

* forte in qua

Absit

ANNO CHRISTI 1439.

Ex quibus clarissime patet, quomodo maledictio illa schismaticorum super ipsum Gabrielem revertitur, quam in nos per præfatam invectivam adducere conabatur: ita ut proprie de tabernaculo suo omnes admoneat recedere illa Moysis servi Dei locutio, quæ dicit: *Recedite a tabernaculis hominum impiorum*. Et dum cum schismate hæresim adjunxit, in qua post plures correptiones & admonitiones obdurato magis semper animo perdurat, recte admonetur unusquisque Christianus ipsum evitare, per illam apostoli Pauli saluberrimam doctrinam, qua dicit ad Titum: *Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui ejusmodi est, & delinquit proprio judicio condemnatus*. Certissime enim se proprio judicio condemnavit per illam invectivam, dum obdurationem animi sui in schismate & hæresi adversus doctrinam ecclesiæ & veritates fidei declaratas ostendit, ut jam omnes Christiani intelligant talem veritatis, justitiæ, fidei & ecclesiæ persecutorem nullatenus posse tolerari, sed in eo proprie verificari sententiam Cypriani in epistola ad a Antonium, qua dicit de Novatiano contendente super episcopatu urbis Rom: Episcopatum tenere non posset, etiamsi, ius episcopus factus, a coepiscoporum suorum corpore & ab ecclesiæ unitate discederet. Et infra: Qui ergo nec unitatem Spiritus nec conjunctionem pacis observat, & se ab ecclesiæ vinculo atque a sacerdotum collegio separat, episcopi nec potestatem potest habere nec honorem, qui episcopatus nec unitatem voluit habere nec pacem. Quæ sententia ita clare verificatur in Gabriele, ut clarius dici non possit, dum manifeste & per erectionem conventiculorum contra generale concilium, & per impugnationem auctoritatis conciliorum in factis, verbis & scriptis, quam coepiscopi sui & universum collegium sacerdotum tam in concilio Constantiensi, quam in isto Basileensi tenuerunt, & dispersa per orbem profitetur ecclesia, se a coepiscoporum corpore, ab unitate ecclesiæ separavit, & totum orbem in turbatione ac divisione posuit. Sic itaque dum depositionem suam enervare quærit, magis eam approbat & confirmat: dumque alios hæreticos & schismaticos voluntarie appellat, quantum juste pro schismate & hæresi depositus fuerit ipse demonstrat. De simonia autem, perjurio, dilapidatione, violatione assidua & contemptu canonum ac decretorum synodalium, scandalizatione ecclesiæ, & notoria incorrigibilitate, pro quibus pariter depositus est, nullam in prædicta invectiva expurgationem adduxit, sed penitus obticuit. Verum, sicut rei & incorrigibiles facere solent in judicem suum, convicia & contumelias in hanc sanctam synodum exaggerat, & relationem criminum agere conatur, dum suiipsius justificationem proferre non potest. Dicit hanc sanctam synodum fuisse versam in tyrannidem, in qua semper omnibus summa libertas patuit, & hodie patet. Dicit plura suppositia hujus sanctæ synodi, antequam ad ejus dissolutionem procederet, fuisse diversis sceleribus irretita, de quibus nullam unquam probationem judicialem coram hac sancta synodo protulit, sed omnes qui se a corpore ecclesiæ separant ita se solent dicere justos, & ceteros peccatores; atque in ipsa ecclesia multa atque innumera mala fieri: & non advertunt quot in eadem bona fiunt, & quot sunt in ea meliores ipsis. Hi (ut inquit Augustinus) sunt falsi justificatores, & veri præcisores. Et alio loco ipse ait: Hæc consilia separationis inania sunt, pernicioſa, sacrilega, impia & superba: & longe graviores sunt trabes schismatis quas in oculis tales gerunt, quam peccata manentium in unitate ecclesiæ; quæ ipsi scismati comparata sicut festucæ in oculis fratrum reputantur. Peccata quidem si in aliis erant, illa eis, & forsan aliis paucis, nocebant, peccatum autem Gabrielis & ejus incorrigibilitas mundo nocuit universo. Unde nullam causam habuit se separandi Gabriel ab hoc sacro concilio, neque a tot episcopis, oratoribus principum, doctoribus, & ceteris bonis viris, qui pro majori parte concilii * duplo unanimes erant in his quæ per ipsum sacrum concilium decernebantur. Nec debuit aliam congregationem erigere in conturbationem universi orbis adversus synodalem sententiam. Dicit monopolia, conjurationes, conspirationes protunc factas fuisse. Quomodo autem vocare potest conspirationes & conjurationes illa quæ palam a duabus partibus concilii & amplius facta sunt in deputationibus, congregationibus generalibus, & sessionibus publicis? Illa autem, quæ per factionem paucorum acta sunt, pro erigendo conciliabulum contra istud legitimum concilium, qui inter se conclusiones suas conspirabant, qui illam divisionem conflaverunt, ex quibus nunc totus orbis tanta patitur discrimina, reputat esse juxta, appellans malum bonum, & bonum malum. Sed & ea non commemorat, quæ per aliquos ex suis facta sunt pro perveniendo ad erectionem illius conventiculi contra hoc concilium, in falsificatione literarum sub nomine hujus sanctæ synodi, in captione & cruciatus Joannis Heraldi principis Pedemontium, quem nostri oratores ad Græciam præmiserant, & in persecutione venerabilis Joannis de Ragusio, nunc episcopi Argentinensis, ad Constantinopolim. Imputat autem superbiam manentibus in synodo, pro eo quod maxima necessitate compulsi, pro honore Dei & animarum salute veritatem, justitiam, fidem & ecclesiam sustinent, quos ipse per superbiam ejus semper ascendentem ita dire oppugnat: & filios appellat degeneres, qui sanctam matrem ecclesiam fideliter defenderunt, quam ille perditioni suo inutili & damnoso regimine exponere moliebatur. Dicit se pati persecutionem a vocatis Christianis, qui veros Christianos prædæ & gravissimis persecutionibus exposuit, dum fidelissime hoc concilium & ipsius atque aliorum conciliorum auctoritatem defenderunt, quæ ipse destruere volebat. Commemorat insuper idolum abominationis nos velle erigere in templo Dei, cum potius omnis intentio hujus sanctæ synodi fuerit ad illa idola abjicienda ex ipso templo, de quibus apostolus loquitur, dicens quod avaritia est idolorum servitus: & quæ abominatus est dominus, cum, facto flagello de funiculis, ejecit vendentes & ementes de templo. Nam ad hoc tendunt hujus sanctæ synodi decreta & labor summus, ut simonia repellatur a templo domini, fiantque omnia in collationibus dignitatum & beneficiorum, ac etiam ceteris rebus, prout lex divina & sanctorum patrum

ANNO CHRISTI 1439.

Num. 16.

Tit. 3.

Aliter de Eugenio sent ecclesia.

] *Vel*, Antoninum. H.

Coloss. 3.

Joan. 2.

ANNO CHRISTI 1439. 1. Tim. 6.

trum decreta inſtituerunt, ad ſalutem animarum, non ad exhauſtum pecuniarum. Nam, ut inquit apoſtolus, *radix omnium malorum cupiditas*, quam quidam appetentes erraverunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis, ſicut in Gabriele nunc impletum eſſe conſpicitur. Et dicit nos reformationem abhoruiſſe, qui omnibus laboribus ſemper enitimur, omniaque pericula ſuſtinemus, & vitam noſtram & bona exponimus, ut ipſa reformatio realem & effieacem ſortiatur executionem: quæ hucuſque impedimentum maximum ex eo habuit, quod ille, qui primus in eccleſia canones exequi habebat, & ſe omnibus præbere exemplum virtutis & ſanctitatis, agebat in contrarium. Jam non quæritur idolum, ſed paſtor bonus, qui virtute, prudentia, & bonitate ſe exhibeat formam gregis, paſcatque ſubditos verbo ac exemplo, utens poteſtate a Chriſto conceſſa in ædificationem eccleſiæ, non in deſtructionem: & ejiciatur idolum ipſum cum abominationibus ſuis, quod contra juſtitiam & voluntatem domini ſedere conatur. Sed conqueritur deinde Gabriel citatorium contra eum factum fuiſſe; quod in perturbationem facti Græcorum cedebat, ut dicit. Verum ſi bene attendat, non illud fuit ad perturbandum factum Græcorum, ſed ad conſulendum & providendum ſaluti eccleſiæ noſtræ catholicæ, quam impio ſchiſmate vulnerabat Gabriel ipſe, qui poſt execrandam illam diviſionem in hoc ſacro concilio per ſuos excitatam illicite & nefarie, ſicut in pluribus decretis & epiſtolis oſtendimus, omnino determinaverat conventiculum erigere ſub nomine alterius concilii generalis contra hanc ſanctam ſynodum, in loco pro libito ſuæ voluntatis aſſumendo, & jam galeas contra galeas ejuſdem ſanctæ ſynodi propter hanc cauſam mittebat in Conſtantinopolim. Conſiderabantur ſcandala, quæ ex hoc ſchiſmate concilii prætenſi contra verum concilium imminebant, & quæ jam, proh dolor, in oculis omnium conſpiciuntur, fuit ſe citatus, per quem tantum

Sed quo jure vos pauci citatis paſtorem eccleſiæ.

ſcandalum exoriebatur, qui & reformationis, ac legis domini, & decretorum hujus ſanctæ ſynodi contemptor erat, imo jam perſequebatur illos qui decreta ipſa ſervare volebant, atque eamdem ſynodum & geſta ejus per erectorium illius prætenſi concilii confundere conabatur: ut priuſquam illud grande ſcandalum eveniret, priuſquam electio illius conventiculi contra concilium, illa horrenda diviſio, quæ jam parturiebatur, actualiter formata eſſet, provideretur eccleſiæ, & ejus ſciſſuræ periculoſiſſimæ obviaretur. Quod ſi tunc factum eſſet, jam nunc non ſentiret eccleſia dolores acerrimos, quos per colliſionem fratrum in utero ſuo ipſa præſentit. Numquidnon omnis amator unitatis, omnis verus filius eccleſiæ, debebat totis viribus inſiſtere, ne hoc vulnus matri ſuæ inferretur, ſed in tempore provideretur, quod maxime expetebat præfatum citatorium? Et nihilo minus ſancta ſynodus omnem ſuam poſſibilitatem pro Græcorum conductione impendebat, mittens oratores ſuos & galeas in Conſtantinopolim, ut Græcos adducerent, obtulitque ipſis Græcis per ſuos oratores complere omnia quæ eis promiſſa fuerant, ſi advenire voluiſſent, nec in aliquo defecit ipſa ſancta ſynodus, ſperans ſemper ipſos Græcos venire debere ad locum nominatum per eamdem ſynodum, ſicut cum eis conventum erat. Nec dubium eſſe debet cuiquam Chriſtiano, quod ſi juvare voluiſſet Gabriel, tunc dictus Eugenius, ut veniſſent, ſicut ipſe reſtitit & impedivit, quod fuiſſent adducti. Sed maluit eccleſiam ſcindere, quam in hoc conſentire, ut ſub umbra illa reformationem evitare poſſet, & facta ipſius eccleſiæ in ſuam tyrannidem redigere. Dum vero citatus eſt, ſcidit extunc eccleſiam, quantum in ipſo fuit; imo & contra determinationem catholicæ fidei concilium hoc Baſileenſe, licet nulliter, tranſtulit & tunc in Ferrariam, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquem oratorum ſuorum præſidentium, qui in concilio fuerant; quorum unus de crimine falſi erat accuſatus, de quo fuit poſtmodum juſto judicio condemnatus. Et jam dicit ſe hoc feciſſe propter Græcos, quod propter ſe & præſidentem ſuum fecit. Nam & contentus erat, non obſtantibus omnibus, ut concilium Baſileæ permaneret uſque ad adventum Græcorum, dummodo ab ulterioribus proceſſibus contra ipſum & præſ tum præſidentem ſuum ſuperſederetur. Addit autem de venerabilibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, contra quos tamen nihil concilium agebat, niſi quod eos evocabat ad providendum eccleſiæ in tanto periculo. Sed quid attinet ad factum Græcorum, quod oporteret diſſolvi hoc concilium, ſi procederetur contra unum de præſidentibus ipſius Gabrielis, olim Eugenii, ut propter hoc ſibi liceret transferre concilium in Ferrariam, impediendo ex hoc ſolo capite factum Bohemorum, quod tunc actu in Baſilea tractabatur cum oratoribus regni Bohemiæ, & mandando ne illud ultra triginta dies ageretur in caſu prædicto, excommunicandoque, privando, inhabilitando omnes qui poſtea in Baſilea actus conciliares exercerent, tam in facto fidei quam reformationis generalis, in quibus ipſe juxta veritatem fidei catholicæ tenebatur obedire concilio? Quis tam ſubtilis, quis tam acutus, qui hoc factum ab errore, a ſchiſmate excuſare poſſet, dum propter evitandam juſtam punitionem unius falſarii, etiam omnibus aliis ceſſantibus, ipſe olim Eugenius omnia hæc ſcandala perpetrabat? Dicit autem ſuſpenſionem ejus ab adminiſtratione papali fuiſſe factam, cum inſtaret adventus Græcorum. Notorium vero eſt quomodo poſt illam adeo ſcandaloſam diſſolutionem & translationem in Ferrariam monitus fuit ut eam revocaret ſub pœna ſuſpenſionis poſt 4. menſes, niſi reſipiſceret, incurrendæ: quod dum facere noluit, per propriam contumaciam hujuſmodi ſuſpenſionem incurrit. Neque adventus Græcorum, qui diu poſt ipſam ſuſpenſionem in portum Venetiarum advenerunt, in hoc aliquid cauſavit. Adjungit quod ad depoſitionem ejus proceſſum eſt, cum immineret eorumdem Græcorum reductio. Sed ſcit totus orbis, quod licet ad depoſitionem ejus procedere potuiſſet ſancta ſynodus juxta decreta ipſius, poſtquam præfatus Gabriel ſuſpenſionem ipſam ſuſtinuerat poſt duos menſes animo indurato, tamen maxima utens patientia & manſuetudine, adhuc poſtea per quindecim menſes hanc depoſitionem diſtulit, donec graviſſimis periculis imminentibus hoc ſacrum concilium in periculo totalis diſperſionis poſitum erat, poſt depoſitionem autem ipſius

per

ANNO CHRISTI 1439. Non absque singulari numinis favore Eugenius Græcos ab errore revocavit.

per aliquot dies pubblicavit quod Græci unionem acceperant. Sed numquid idcirco in suis criminibus prævalere debet adversus catholicam ecclesiam, & eam ac judicia ejus justa confundere, auctoritatem conciliorum generalium prosternere, quia dixit se reduxisse Græcos, & omnia mala facta sua sub hoc pallio cooperire laborat? Videant pro Deo Christiani quomodo in ea re processerit: jamdudum anno domini 1434. dum venissent ad hanc sanctam synodum ejus expensis oratores ipsorum Græcorum, cum quibus tractabatur, ut anno sequenti imperator Romæorum & patriarcha Constantinopolitanus cum ceteris ex oriente venirent ad aliquem locum per hanc sanctam synodum nominandum, præfatus Gabriel misit Christophorum Garathonum ad Constantinopolim, ut ibidem fieret conventio Latinorum & Græcorum, & non venirent citra mare. Unde multa retardatio in facto unionis Græcorum, quam hæc sancta synodus prosequebatur, subsecuta fuit. Tandem ipse olim Eugenius consensum præbuit, ut eadem sancta synodus prosequeretur conventa cum præfatis oratoribus Græcorum per eum modum quo cum eisdem ipsa concluserat. Et nihilo minus, dum post consensum prædictum oratores nostros ad prædicta exequendum misissemus in Græciam, qui pecunias pro congregandis orientalibus dederunt, ipse Gabriel iterum misit præfatum Garathonum, qui in contrarium ipsorum oratorum nostrorum laborabat. Cum vero res conclusa fuit, ut Græci ipsi citra mare venirent ad locum nominandum per hanc sanctam synodum, Deus novit quantis artibus Gabriel ipse impedivit, & impediri fecit, tam in Avinione quam alibi, ne hæc sancta synodus haberet pecunias pro conductione Græcorum: quantis modis laboravit, ut ipsos ad se traheret, ut sub umbra Græcorum sua compleret desideria: qui etiam suum salvumconductum pro eisdem Græcis conducendis huic sanctæ synodo requirenti dare recusavit, dum Sigismundus imperator Romanorum, & Albertus tunc dux Austriæ, & nunc rex Romanorum, rex Francorum, atque alii reges, per quorum dominia venturi erant Graeci praefati, nec non alii duces & principes, atque etiam Venetorum, Januensium, Florentinorum, ac Senensium communitates suos salvosconductus liberaliter concesserunt. Ea res quidem perpetuis est deploranda saeculis: poterat fieri Graecorum unio cum bona pace, cum unione ecclesiae nostrae in vero universali concilio, ubi praelati orbis, ubi omnes principes catholici aut oratores eorum convenissent, ubi multo celerius, multo stabilius atque firmius fuisset, favente domino, ipsa unio expleta. Maluit ipse Gabriel ecclesiam nostram catholicam scindere, factum ipsorum Graecorum perturbare, & eos ad conventiculum Ferrariense, ac deinde Florentinense perducere, ubi reges catholici videntes schisma ejus & illicitam erectionem altaris sacrilegi contra verum altare, videlicet hoc sacrum universalis ecclesiae concilium, abhorruerunt illuc suos mittere oratores. Si vero Graeci ipsi aliquam professionem veritatis fecerint, in qua persistant, aut si quid boni in hoc facto repertum fuerit, rerum veritate comperta, gratias agemus divinae pietati, quae non sineret mala esse, nisi potens esset ex illis elicere bona: & unionem ipsorum Graecorum semper optavimus, & optabimus. Sed non propter hoc mala ipsius Gabrielis sub hoc pallio cooperiri possunt. Quid enim sibi prodesset ceteros ad fidem convertere, si ipse in schismate & haeresi permanere vellet; si ceteros vellet unire, & se ab ecclesia catholica separare, qui etiamsi montes transferret, & caritatem non haberet erga ipsam catholicam ecclesiam, sicut nec habere potest, quamdiu schisma & haeresim obdurato animo retinet, nihil sibi prodest. Et licet laboret ut sub hoc colore Graecorum fideles Christiani suum conciliabulum Florentinum in schismate erectum approbent, eumdemque Gabrielem depositum, privatum, condemnatum, & reprobatum, pro vero & summo pontifice venerentur, tamen Deus illis dedit intellectum ad discernendum bonum a malo, cognoscendum justitiam ac veritatem. Et frustra tale rete jacitur ante oculos pennatorum. Alii enim pontifices in veris conciliis generalibus, ut Innocentius III. in concilio Lateranensi, in quo duo patriarchae orientales personaliter adfuerunt, & Gregorius X. in concilio Lugdunensi, Graecos reduxerunt longe citra quingentos annos; imo etiam ipse Gregorius ibidem baptizari fecit oratores Tartarorum. Et nihilo minus si ecclesiam scandalizare voluissent illi pontifices, atque mala perpetrare quae fecit olim ipse Eugenius, nequaquam hoc eis sub tali colore permisisset ecclesia. Deinde praefatus Gabriel comparat se beato Leoni, contra quem Dioscorus sententiam tulisse refertur in secunda Ephesina synodo, cui hanc sanctam synodum Basileensem assimilat. Longe certe est differentia inter Leonem sanctum & Gabrielem tot vitiis & criminibus irretitum, atque etiam inter hanc sanctam legitimam synodum in plena libertate semper constitutam, & illam reprobam Ephesinam, in qua viri armati gladios tenentes in manibus compell bant homines ad diffiniendum quod placebat Dioscoro. Tandem ipse Gabriel depositionem damnat & reprobat, quod certe omnibus malis & perversis juste condemnatis accidere solet, ut semper sententiam in eos latam injustam esse reputent. Sed in causa propria non mirum si non recte judicat, qui in verbis injuriosis atque inflatis per totam suam invectivam respersis plene ostendit loqui se ex passione animi exacerbati, non ex judicio rationis, dum audet dicere dæmonia totius orbis in latrocinium Basileense confluxisse videri: & alia horribilia verba, quæ nemo prudens, nemo justus, nemo diceret honestus. Sed dixerunt etiam Judæi Christo quod dæmonium habebat, & multoties ecclesia catholica a diversis hæreticis, ut Donatistis, Arianis, & aliis permultis, graves injurias audire solita est: qui, dum lepra hæresis infecti erant, alios omnes qui aliter ab eis sentiebant hæreticos reputabant, & ab ecclesia præcisos & schismaticos, sicut nunc Gabriel ab unitate ecclesiæ præcisus de his judicat qui in unitate permanserunt, qui doctrinæ catholicæ & apostolicæ adhæserunt, & constantissimis animis semper adhaerent, tam in concilio Constantiensi declaratae, quam dudum in hoc Basileensi, etiam pro eo tempore, sicut praedictum est, quo ipse Gabriel hoc sacrum concilium legitimum generale concilium esse recognovit, & quo legatus

ANNO CHRISTI 1439.

Graeci redire ad unionem, & imperator Fridericus III. cum tota Germania, imo tota ecclesia Eugenio assensit.

Utinam haec in vos non quadrarent.

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1440. Ephes. 5.

suus eidem præsedit. Prospiciebatur etiam A natur, ut devotioribus animis auxilium divinæ gratiæ imploretis. Et, quemadmodum exhortatur apostolus, *accipiatis armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo; in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela hostis nequissimi ignea extinguere* qui jam vehementi tentatione fundamentu ecclesiæ & religionis Christianæ concutere quærit, volens conciliorum generalium auctoritatem evertere, per quæ fides orthodoxa, & omnis vitæ atque actionis norma tradita est, & quorum vigore eadem fides atque regula disciplinæ Christianæ sustentari habent in terris, ut illis prostratis, mala innumera super populum Christianum inducere possit. Sed ut eam rem lucidius prospiciatis, & non permittatis vosipsos miserabiliter deperire, ecclesiamque matrem vestram tantis subjici ruinis, primum vos considerare decet, quanta desolatio in foribus est, quantaque pariclitatio animarum imminet, si nunc ruat & prosternatur conciliorum auctoritas. Deinde aperiemus quomodo ipsa gravissime ruit, si illi favor & obedientia præstatur, qui eamdem conciliorum auctoritatem factis, verbis & scriptis jam a multo tempore conculcare non cessat. Postmodum objectiones contra illius justissimam sulpensionem ab administratione papali, & subsequentem depositionem, nullius esse momenti clarissime ostendemus: ut veritate plene comperta quisque Christianus intelligat quid sibi agendum est de necessitate salutis, Advertite in primis, o Christicolæ, & ante oculos vestros ponite miserandum & flebilem statum Christianæ religionis, si eo redacta fuerit, ut quisque in summo pontificio positus jam assecuratus sit quod nullam correctionem a conciliis generalibus deinceps habeat pertimescere, quantumcumque ecclæsiam scandalizet, & ejus statum perturbet ac decoloret: ita ut si omnes dignitates ecclesiasticas & beneficia venderet, si prælatos quosque invitos transferret, & expelleret injuste pro libito voluntatis, etiam notorie ac injuste reges & principes dejiceret, moribus pernicios animas hominum passim perimere laboraret, crudelitates perpetraret horrendas, legem Dei confunderet, quæque salubria instituta everteret, temporalia ecclesiæ Romanæ & ceterarum particularium ecclesiarum dissiparet atque alienaret, aliaque innumera flagitia, scelera & crimina notoria perpetraret, ac se incorrigibilem redderet, omnis ecclesia in unum congregata nullatenus illum a talibus coercere posset; quinimo liberum esset ei quamlibet synodum eum reprimere volentem illico transferre vel dissolvere, persistentes in synodo contra voluntatem ejus persequi, excommunicare, privare, inhabilitare, contumeliis ac injuriis afficere, invasiones corporales adversus eos excitare; ac deinde quidquid synodus statueret, præciperet, dictaret, ordinaret, penitus contemnere, abjicere & reprobare. Conspicite pro Dei reverentia, qualis ex hac re daretur introitus inimico humani generis ad subvertendum religionem Christianam, dum seducendo unum hominem posset Christianitatem in desolationem maximam dejicere, mores pervertere, canones & regulas quasque dissipare ecclesiasticas, regna & provincias conturbare, ac bonis spiritualibus & temporalibus spoliare, vitiorumque immanitatem inducere. Aperite o-

Semper isti vicarium Christi contemptim vocant unum hominem, cum Christus dicit: *Qui vos audit, me audit*, &c.

cu-

quanta desolatio ecclesiæ sequeretur, si deinceps concultatis conciliis generalibus, spretis canonibus, abjectis determinationibus catholicæ fidei, unus mortalis homo posset negotia ecclesiæ pro libito voluntatis agere. Quod vero longam patientiam habuit sancta synodus in tolerando Gabrielem & facta ejus, ipse hoc impingere conatur, tamquam pro habendo papatum facta sit tam longa protractio, cum e contrario manifestum sit, quod si hoc quæsivisset sancta synodus, jamdudum ad depositionem ejus processisset, attentis scandalis, schismatibus, & malis fere innumeris quæ per ejus damnosum & inutile regimen accidebant. Sed expectavit benigne hæc sancta synodus e- B jus emendationem in multa patientia, & ipse per resistentias quas præstitit, per varia impedimenta quæ præbuit tam tempore primæ prætensæ dissolutionis, quam secundæ, quam alio medio tempore, fuit causa tam diuturnæ protractionis. Manifeste autem jam omnes conspiciunt obduratam Gabrielis pertinaciam per supradictam invectivam, & quomodo confundere conatur ecclesiam catholicam veritatemque & justitiam, ut jam omnes clarissime intelligere possint, quomodo sine ulteriori quacumque protelatione ipsum evitare, ejusque venenatum consortium fugere, & quoslibet Christi fideles ab eodem efficaciter recedere necesse sit, atque in doctrina ecclesiæ C catholicæ permanere: dolere quidem omnes debent, quod Gabriel ipse, qui benigne ab assentiendo ecclesiæ, & ambulando unanimiter cum consensu in domo Dei, poterat fructus uberrimos in ecclesia efficere, & omnibus bonis spiritualibus & temporalibus abundare, nunc superba separatione in tanta mala se præcipitaverit, & ecclesiam ipsam tantis perturbationibus afflixerit, ut conculcata conciliorum auctoritate ipsam suæ voluntati subjiceret. Jam vero ad talia verba ipsius Gabrielis, in quibus finis non inveniretur, nequaquam ulterius attendere necesse est. Sed orandus est Deus omnipotens, ut animam illius humiliare dignetur, & non ipsum in da- D mnationem perpetuam corruere permittat; dandaque est opera, sicut necessitas exposcit, ut ecclesiæ provideatur de bono & salutifero regimine ad conservationem fidei, & salutem Christianorum, in gloriam Dei omnipotentis, qui est benedictus in sæcula sæculorum, Amen.

Datum Basileæ in congregatione nostra generali, Nonis Octobris, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadragesimonono.

ANNO CHRISTI 1440.

Eadem usque ad nauseam non sine magno scandalo toties repetuntur: atque utinam cautius egissent Basileenses.

XVI.

Epistola synodalis ad universos Christi fideles, de E *obediendo conciliis generalibus, & cavendo ipsis inobedientes.*

Sacrosancta, &c. universis Christi fidelibus omnipotentis Dei benedictionem.

Grande periculum ac desolationem inauditam, quæ jam ecclesiæ Dei & vobisipsis imminet, o Christi fideles, attendite, & antiqui hostis jacula conspicite, quibus gregem dominicum magno precio redemptum perimere co-

ANNO CHRISTI 1440.

oculos, & videte qualis ex hoc daretur ingreſſus Antichriſto: Sed & conſiderate quomodo ea res fidem catholicam confunderet atque violaret, quæ eſt primum fundamentum eccleſiaſtici ædificii, quo everſo, omnia corruunt, ſine qua fide impoſſibile eſt placere Deo, aut aliquam ſalutem conſequi. Notum eſt enim, quomodo ſacra Conſtantienſis ſynodus ad extirpationem errorum tanta pericula univerſæ eccleſiæ afferentium diffinivit & declaravit, innitendo ſacris ſcripturis, & doctrinis antiquorem conciliorum, atque ſanctorum doctorum, quod concilium generale univerſalem eccleſiam repræſentans poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus & dignitatis, etiamſi papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris; quodque ſi quis ſtatutis & mandatis cujuslibet concilii generalis legitime congregati obedire contumaciter contempſerit in prædictis & pertinentibus ad ea, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, ad alia etiam juris remedia, ſi opus fuerit, recurrendo. Deinceps felicis recordationis Martinus papa V. approbante toto Conſtantienſi concilio, litteras ſuas univerſis epiſcopis & inquiſitoribus mandavit, continentes. Quod eſt de neceſſitate ſalutis, credere generale concilium habere ſupremam auctoritatem in eccleſia, quodque quodlibet concilium generale, & etiam ipſum Conſtantienſe, repræſentat univerſalem eccleſiam: & quidquid approbavit & approbat in favorem fidei & ſalutis animarum, eſt ab univerſis fidelibus approbandum & tenendum: & quidquid condemnat eſſe fidei vel bonis moribus contrarium, ab univerſis fidelibus pro condemnato tenendum & afferendum: loquens etiam de illis quæ circa principium ipſius concilii Conſtantienſis diffinita & approbata ſunt, ſicut ſuæ præfatæ litteræ indicant, quæ expreſſam mentionem faciunt de declaratione facta circa principium ipſius concilii ſuper communione divinæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, & de condemnatione errorum & perſonarum eorumdem Joannis Wicleff, & Joannis Hus. Fuit autem deinceps præmiſſa determinatio de conciliorum auctoritate in hoc ſacro Baſileenſi concilio in pluribus ſeſſionibus repetita, dum olim Eugenius concilium ipſum prima vice diſſolvere attentaverat, atque in reſponſionibus ſynodalibus multipliciter declarata, & in univerſum orbem per epiſtolas aliaſque litteras & ſynodales nuntios publicata. Ipſe tunc Eugenius huic ſacro concilio doctrinam hanc notorie tenenti, prædicanti & publicanti, adhæſit: & ipſum fuiſſe legitimum, ac legitime a principio ſui continuatum, profeſſus eſt; confitens diſſolutionem per eum factam irritam & inanem; quam tamen primo ex juſtis & neceſſariis cauſis factam eſſe publicaverat: ac etiam duas litteras ſuas in apoſtolico palatio contra hoc ſacrum concilium & ejus decreta promulgatas, in quarum una dicebat quod ante adventum legatorum ſuorum exiſtentium in ſynodo nulla erant ſedis apoſtolicæ auctoritate ſuffulti: atque etiam deſignabat, quod ipſo contradicente, generalis ſynodi non habebant poteſtatem, quodque multa & gravia diſponere & ſtatuere præſumpſerant contra decreta ſanctorum patrum in apoſtolicæ ſedis grave præjudicium: tertiaſque; incipientes, Deus novit, ſuo nomine factas, in quibus quamplura contra auctoritatem conciliorum afferebantur: & quidquid per eum aut ſuo nomine in præjudicium aut derogationem ſacri hujus concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus auctoritatem, factum, attentatum, ſeu aſſertum erat, caſſans, irritans & annullans, nullaſque & irritas fuiſſe & eſſe declarans; adjiciens, quod de cetero a gravaminibus ipſi concilio inferendis, abſtineret. Deinceps quoque poſt ipſius adhæſionem in ſeſſione publica, præſidente legato apoſtolico, aſſiſtentibus octo ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, oratoribus regum & principum, prælatorumque & doctorum juris divini & humani copioſa multitudine, eadem declaratio Conſtantienſis concilii renovata extitit. Ubi autem hæc veritas concernens manifeſte fidem & jus divinum, ſicut olim lucide in celebri reſponſione incipiente, Cogitanti, & aliis pluribus oſtenſum fuit, expreſſe differens de auctoritate data immediate a Chriſto eccleſiæ congregatæ & conciliis generalibus, toties & tam ſolemniter per univerſam eccleſiam declarata eſt, & per concilia generalia, quæ ſummi pontifices confiſtorialiter declaraverunt legitima, etiam pro eo tempore, quo hujuſmodi declarationes ediderunt. Si nunc poſt hæc omnia ipſæ declarationes fidei & juris divini abjiciantur, ac veluti erroneæ dejiciantur & conculcentur, impingaturque toti eccleſiæ error quæ talia declaravit, quis non videt alias hæreſes per eccleſiam ſopitas reſuſcitari, & novis ſuſcitandis frena laxari, dum ex hoc via paratur, ut conciliis generalibus in declarationibus fidei & divini juris amplius non credatur: ſed in qualibet regione, in quolibet loco, poſſint homines ſectas & hæreſes & quaslibet malas doctrinas excitare, amplius non timentes ſuas adinventiones per generalium conciliorum auctoritatem confutari? Unde totus orbis in conturbationem maximam deveniret, & periclitabitur Chriſtianitas, quæ & olim ante tempora Conſtantini, ſicut teſtatur Iſidorus, fervente perſecutione, in varias hæreſes ſciſſa eſt: quia non erat epiſcopi licentia conveniendi in unum, niſi tempore ſupradicti imperatoris: quod ſi tunc, non obſtante quod eſſent ſummi pontifices vita & ſanctitate præclari, propter defectum congregationis conciliorum generalium, hæreſes ipſæ pullulabant, quanta nunc inſurget hæreſum vorago, ſi amplius conciliorum generalium diffinitionibus non credatur nec acquieſcatur, atque illorum ſic miſerabiliter proſternatur auctoritas? O quanta Chriſtianitatis deſtructio! O quanta fidei deſolatio! O quanta omnis religionis & pietatis abjectio! quanta everſio rerum publicarum, regnorum, & provinciarum; quantum naufragium animarum! Plorate jam & ingemiſcite omnes invocantes nomen domini, majores cum minoribus, & apertis oculis inſpicite turbationem venturam univerſo orbi, ruinamque veſtram & deſolationem prævidete, ſi ſic frangatur neceſſaria illa conciliorum auctoritas. Sed & flete ſuper vos, ſi ſic proſternatur, quod omnium Chriſtianorum prælatorumque, religioſorum ac ceterorum Chriſtianorum erat ſupremum refugium in terris; ad eorumdem nempe auxilium ſæpenumero confugerunt ſummi pon-

ANNO CHRISTI 1440. Has Eugenius negat eſſe ſuas.

Concilia generalia ſemper Romani pontificis auctoritatem præcipuam agnoverunt, & ab eo tamquam majori confirmari petierunt.

. Sed talis oncilii ca ut eſt Ro nanus pon ifex, cujus uctoritate onfirmetur portet.

ANNO CHRISTI 1440.

pontifices, dum a tyrannis perſecutionem patiebantur, quæ jam amplius nulli venerabuntur aut reverebuntur tyranni, ſi hoc tempore corruerint. Per ipſa concilia ſedes apoſtolica robur ſuæ dignitatis & auctoritatis conſervabat, dum per eorumdem conciliorum ſententias cunctis hominibus formidandas, & venerandos canones, omnes adverſarios fidei & ſanæ doctrinæ atque bonorum morum corruptores arcebant & reprimebant. Ipſi quoque pontifices per eadem concilia dirigebantur, ut ambularent ad veritatem evangelii, & poteſtate ſibi data ad ædificationem uterentur Unde qui ipſorum conciliorum auctoritatem enervare quærunt, illi decorem, dignitatem, robur & auxilium apoſtolicæ dignitatis, ſidemque, ſalutem, & bonas actiones ſummorum pontificum manifeſte confundere moliuntur, atque in illam deſtructionem adducere, de qua loquitur beatus Gregorius, dum poſt enumerata univerſalia concilia, ſubdit: Cunctas quas veneranda concilia præfata perſonas reſpuunt reſpuo; quas venerantur amplector: quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt: quibus verbis idem Gregorius immediate ſubjungit: Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit. Ut vero de ceteris prælatis eccleſiaſticis & principibus ſæcularibus, qui ad concilia refugium habuerunt, dicere omittamus, quoniam nimium prolixum eſſet ſingula enarrare, ſaltem illud homines conſpiciant, quod per hujus ſacri concilii labores regnum inclytum Bohemiæ Sigiſmundo Romanorum regi reſtitutum fuit, quodque adverſus nonnullos, qui temporalia cunctis eccleſiis eripere, religioneſque tam mendicantium quam aliorum deſtruere conabantur, ſingulare præſidium tam in dicto Conſtantienſi, quam in hoc ſacro concilio inventum eſt. Quid de ſchiſmatibus tollendis dicemus, ſi amplius conciliis generalibus non obediatur? ſi plures contenderint de papatu, quilibet, qui ſe verum papam putabit, dicet ſe ſuperiorem concilio, quomodo poterunt judicari, quomodo coerceri aut reprimi, ſi viderint hoc modo proſtratam ipſorum conciliorum auctoritatem? Quod ſi omnia inconvenientia enumerare vellemus, quæ ſecum afferret hujus auctoritatis ruptura, non multis poſſet deſcribi codicibus. Sed jam ad ſecundum explicandum tranſeamus, quomodo hæc proſternitur auctoritas; quomodo ruina graviſſima eccleſiæ, & malorum ac turbationum inenarrabilis multitudo paratur, ſi ille ſuſtineatur & foveatur qui hujus auctoritatis ſe contemptorem, impugnatorem, & notorium perſecutorem oſtendit. Quis negare potest, o Christiani, quod reformationi eccleſiæ in capite & in membris, quam totus orbis deſiderabat, & pro qua jam plura concilia generalia congregata fuerunt, duriſſime reſtiterit (de quo omnis anima dolere debet) ille qui primus homines ad viam ſalutis inducere debuerat, olim Eugenius papa IV. nunc Gabriel nuncupatus, quodque illa quæ pro ipſa reformatione decreta & inſtituta erant per hanc ſanctam ſynodum a ſe abjecerit & contempſerit, ita ut nunquam unum canonem ſynodalem concernentem reformationem ipſam in executionem efficacem deducere compertus ſit, qui nullam penitus emendationem in regimine curiæ ſuæ propter quamcumque admonitionem aut correctionem effecit, ſed aſſidue graviores abuſus adauxit, in perditionem animarum & detestabilis ſimoniacæ peſtis fomentum? Quis negare potest quod, quantum in ſe est, auctoritatem omnium conciliorum generalium conculcavit, dum evocatus ad ſynodale judicium, diffinivit quod ex certa ſua ſcientia, auctoritate apostolica, & ex plenitudine potestatis, transferebat hoc ſacrum concilium, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquem ſuorum oratorum præſidentium qui in concilio fuerant, cum tamen eo tunc tempore ipſorum concilium generale verum ac legitimum reputaret? Quis diſſimulare potest, quod etiam ipſi concilio auctoritative prohibuit, ne ultra dies triginta cauſam fidei, quæ cum Bohemis agebatur, tractaret; adjiciens quod omnes excommunicabat, privabat beneficiis, & inhabilitabat ad eadem, qui deinceps poſt terminum, quem ipſe tunc præfixit, actus conciliares Baſileæ exercerent; volens etiam ex ea cauſa eſſe derogatum quibuſcumque declarationibus, etiam ſub nomine generalis concilii factis, & aliis in contrarium facientibus? Ex his proſternens & abnegans manifeſte ſupradictam declarationem catholicæ fidei, tam per ſacrum Conſtantienſe concilium factam, quam per hoc Baſileenſe, ut præmittitur, dudum renovatam, & ſe ſuperiorem in his omnibus concilio deſignans: vigore cujus prætenſæ diſſolutionis ſchiſma horrendum & graviſſimam diviſionem conſequenter in orbe poſuit, erigens congregationem Ferrarienſem ſub nomine alterius generalis concilii contra hanc ſanctam ſynodum, poſtquam declaraverat conditiones in præfata diſſolutione poſitas purificatas fuiſſe, ſtudens hoc pacto inconſutilem tunicam Chriſti, & eccleſiam, quam in unitate repererat, gladio ſæviſſimo diviſionis & ſchiſmatis feriens; quod certe omnes debuerant abhorrere Chriſtiani, quibus ſimile ſchiſma nunquam compertum fuerat. Sed nec his contentus in hanc ſanctam ſynodum varias perſecutiones excitavit, mandans civibus Baſileenſibus ut eamdem a ſua civitate expellerent. Alioquin ſe in civitatem interdictum, & in gubernatores ejus excommunicationem, proferre dicebat, inhibendo ne quis victualia deportaret ad eamdem: & ſi qui portarent, ſpoliarentur, cederentque ſpolia occupantibus. Scripſit præterea ut in eos de concilio fieret perſecutio, tamquam in hoſtes Chriſtianæ fidei; vocans ipſam ſynodum iniquorum perfidam ſynagogam: quæ mandata adeo gravia fuerunt, ut vix filius perditionis adveniens graviora adverſus eccleſiam mandata ferre poſſet, ſi eam ſentiret pro ſuſtinenda fide & lege domini in aliquo loco congregatam. Quæ vero & quanta ſcripſerit diverſis principibus, blaſphemando eamdem ſynodum, & decreta ejus, longum eſſet enarrare. Sed & quomodo patrimonium, terras, & dominia eccleſiæ, quæ in ſumma pace & proſperitate repererat, ipſe tractaverit, quas alienationes fecerit, quas guerras commoverit, partialitates acceperit, quantæque crudelitates ſub regimine ſuo in loca & ſubditos eccleſiæ perpetratæ ſint, quomodo juramenta ſua ſolemniter in conclavi & poſt conclave præſtita infregerit, flebile eſt dicere. Et præterea quæ

Pius II. longe aliter ſcribit de hoc Eugenio, palam revocans, quod olim ſenſiſſet vobiſcum contra Eugenium.

un-

ANNO CHRISTI 1440.

unquam major incorrigibilitas, quæ major pertinacia in aliquo pontifice vel ministro ecclesiastico apparuit, qui non solum in prædictis suis excessibus, quibus divinam majestatem & legem ejus ac fidem catholicam tam notorie offendit, & ecclesiam Christi in spiritualibus & temporalibus sic conturbavit, afflixit, damnificavit, divisit, & supra modum scandalizavit, obdurato permansit animo; verum etiam vult, his non obstantibus, ab hominibus innocens & justus reputari, nulla unquam emendatione, nulla correctione ostensa, quasi tantam cæcitatem jam in populo Dei excidisse credat, ut tam gravia vitia velint pro veritatibus venerari? Videns autem hæc sancta synodus ad ipsius emendationem nec dulces admonitiones sæpius & per plures legatos & oratores transmissas, nec longam patientiam & benignam expectationem, nec citationem juridicam, nec suspensionis ab administratione papali sententiam justissimam proficere, tandem expectatis decem & septem mensibus post suspensionem prædictam, necesse habuit super depositione ipsius a papatu justum proferre judicium, prout eidem ex auctoritate data a Christo incumbebat. Nunc vero advertite, o Christi fideles, quæ deinceps erit in orbe conciliorum auctoritas, si post hæc omnia fovetur & sustinetur, qui non solum in tantis malis se incorrigibilem præbuit, verum etiam eamdem conciliorum auctoritatem prosternere laboravit, & laborare non cessat, ut deinceps nec ipse, nec aliquis successorum suorum, per judicium ecclesiæ corrigi valeat, sed possint pro libito voluntatis omnia agere absque ullo timore correctionis fiendæ super terram: qui & adhuc post suam depositionem graviora gravioribus addens tres declarationes catholicæ fidei de auctoritate conciliorum condemnare ausus est, cujus oratores jam per orbem adversus eamdem auctoritatem aperte prædicant: & tam ipsi quam nonnulli sibi faventes, disseminant libellos ac tractatus ad hujus hæresis divulgationem, & suppressionem declarationum catholicæ fidei quas universa tenuit ecclesia. Potestis autem, o cuncti Christiani hunc ignem, priusquam amplius accendatur, extinguere, & fidei catholicæ ac universæ ecclesiæ pacem reddere, si sententiis justissimis hujus sanctæ synodi, quam repræsentare universalem ecclesiam recognovistis, debitam præstiteritis obedientiam, & viam veritatis ac justitiæ efficaciter amplexari curetis, in favorem fidei & salutis ecclesiæ universæ. Si vero id non fiat, sed diutius præstetur obedientia ei qui omnium horum malorum caput est, si repulso ecclesiæ judicio ille sustineatur qui juste condemnatus est, si impugnatori notorio fidei & auctoritatis conciliorum foveatur, si manifestus persecutor congregationis synodalis sustineatur, si mandata, statuta & præcepta concilii generalis abjiciantur, & rebellanti atque contumaci & incorrigibili adhæreatur, illeque post sententiam depositionis in eum latam pro capite ecclesiæ reputetur, qui se ab ipsius ecclesiæ unitate & corpore per fidei læsionem, per schismatis in erectione prætensi alterius concilii perpetrationem separavit, & cui jam nullus color, nullus titulus papatus competere potest: si denique non auditur ecclesia judicans, & libellis illius qui condemnatus est, blasphemias & enormes injurias in sanctam synodum & existentes in ea continentibus, aures præbentur, quis non videt dies illos malos, horrendamque turbationem totius ecclesiæ, de qua superius differuimus, in proximo adesse? Quanti reperientur qui deinceps in conciliis generalibus ad defensionem fidei, ad extirpationem hæresum, ad reformationem morum, ad tuitionem justitiæ & veritatis, persistere vellent, si videant sibi privationes beneficiorum, persecutiones corporum injurias, opprobria, prætensas cænsuras, & quascumque adversitates imminere, illi autem, qui hæc adversus synodum hanc perpetraverit, obedientiam & favorem finaliter dari? Sepelitur profecto, conculcatur & prosternitur, si res ita procedant, ipsa conciliorum auctoritas, & gravissimus dolor imminet omnibus Christianis. Verum confidimus in domino, quod non sic ecclesiam suam in interitum ruere permittet: quinimmo excitabit corda servorum suorum, ut misereantur ipsius ecclesiæ & animarum suarum, nec fidem catholicam, veritatem & justitiam sic opprimi patiantur. Sed neque hoc sustineri potest, quod quidam obedientiæ neutralitatem consulunt observandam, & sicut ei qui juste per synodale judicium condemnatus est nequaquam obediendum est, sic concilio judicanti obedientiam subtrahendam putant. Quomodo enim potest quisquis Christianus excusari, ut ab omni judicio ecclesiæ se subtrahat, cum de necessitate salutis ecclesiam audire teneatur, sicut evangelica doctrina & omnis sanctorum traditio testatur? quod liceret; si quisquam se a judicio unius concilii subtrahere posset, similiter & alteri concilio denegare obedientiam, nec in eorum sententiis, sive pro fide, sive pro quibuscumque rebus animarum salutem aut ecclesiæ statum concernentibus, ulla stabilitas ullave efficacia haberetur. Quilibet acta conciliorum examinare vellet, ac de illis, prout ei videretur, judicare; aut post judicium unius concilii aliud expetere; nullum interim obedientiæ debitum reddens: sicque frustraretur conciliorum auctoritas & tandem neque summis pontificibus legitimam administrationem habentibus obediretur. Unde in totum confunderentur ecclesiastica judicia, periclitareturque Christiana religio: nec deinceps concilia generalia quæcumque mala reprimere laborarent, si eorum sententiis non obediri conspicerent. Neque locus est suspensioni animorum in tam clara justitia, in tanta obediendi necessitate, dum per defectum obedientiæ præstandæ, fidei læsio & veritatis oppressio assidue succrescunt, periclitantur animæ innumerae, & exemplum datur omnibus, ut deinceps nullis sententiis praelatorum suorum, sicuti nec synodorum obediant, sed animos suos per plura tempora suspendere velint, unde omnis jurisdictio perire poterit, dum auctoritatem supremam ecclesiae omitti & negligi videbunt. Si itaque communi bono ecclesiae Dei consulere quaeritis o Christi fideles, si praesentibus malis finem imponere, si pacem consequi, & felicem statum totius Christianitatis intueri, date operam ut cuncti unanimiter viam veritatis sequantur, ut conciliis generalibus sua reddatur auctoritas, ut nullus eam deneget synodo universali obedientiam, ad quam tenetur

) Forte, utibus. H.

Hoc aliquamdiu Germani fecerunt, sed postea ad Eugenium se contulerunt.

rentinum cilium devit Romaa pontifia plenam a risto habe potestatem versalis ecsiæ guberdæ.

ANNO CHRISTI 1440.

tur de neceſſitate ſalutis, in his quae pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiae in capite & in membris, & pertinentibus ad ea. Sic ceſſabunt ſchiſmata, ſic haereſes extinguentur, mores reformabuntur, vigebunt concilia, ſedes apoſtolica & virtutum dignitate & honore plurimo reflorebit, repellentur conatus antiqui hostis, breviabuntur dies mali, & malorum grandium repelletur incurſus; quae, ſi ſecus fiat, ſuper omnes Christianos jam imminere conſpicitis. Superest jam ut eas objectiones nullius ostendamus eſſe momenti, quae ad illaqueationem animarum & obfuſcationem veritatis ac justitiae hujus ſanctae ſynodi, per nonnullos afferuntur. Allegant quidam hoc ſacrum concilium de ſuo conſenſu fuiſſe translatum, pro eo quod concordaverat cum Graecis ſe transferre infra menſem, postquam adveniſſent ad ultimum portum citramarinum, eiſdem in Conſtantinopoli per oratores concilii nominandum pro celebrando œcumenico concilio, in eo loco quem hoc ſacrum Baſileenſe concilium elegiſſet. Verum quantum rejicienda ſit haec objectio vos Christi fideles advertite. Manifesta quidem nimis est veritas, quod Graeci praevalentibus practicis olim Eugenii perſequentis ſynodum, non ad portum per oratores concilii eis nominatum venerunt, neque ad locum per concilium electum, ſicut ipſi promiſerant, venire voluerunt: imo ſeripſerunt concilio per oratores ejus in Conſtantinopolim miſſos, ſe propterea cum eis & eorum galeis non adveniſſe, quia tempus mittendarum ipſarum galearum tranſactum erat, ſic abſolventes ſe ab omni obligatione mutua, quae inter concilium & ipſos contracta erat, licet tamen alteri oratorum prius dixiſſent ſe de ulteriori expectatione contentos eſſe, impendimentaque concilio praestita eſſent manifesta, cum in conventionibus initis cum eiſdem expreſſe caveretur, omnia debere intelligi ſine fraude & dolo, ac legitimo impedimento ceſſante. Quod ſi ad requestam ipſius olim Eugenii deinceps ire voluerunt Ferrariam contra conſenſum concilii, quis rationene utens dicere poſſit concilium ex ea re ad ſe transferendum fuiſſe obligatum? Dum vero quidam ulterius objiciunt, quod concilium quadam vice concluſit, caſu quo Avenionenſes certam pecuniae ſummam infra menſem non traderent in pecunia numerata, de hoc infra duodecim dies ſequentes non certificaretur concilium quod tunc teneretur ipſum concilium ad electionem alterius loci procedere, & univerſali eccleſiae aliunde providere: quod dum adveniente tempore non fieret, praeſidentes apoſtolici, & alii quidam ſecum minorem partem concilii facientes, tamquam ad ipſos devoluta poteſtate concili, alium locum aliumque portum nominaverunt, & oratores ad Graecos miſerunt. Saepe ad hujuſmodi objectiones per decreta & epiſtolas noſtras reſponſionem fecimus oſtendimuſque illas eſſe penitus inanes: Manifeſtum eſt enim, quod concilium in ea concluſione cum nullo contractum fecit aut conventionem, nulluſque aderat cum quo hujuſmodi contractum celebraret: nullique dubium eſt quemquam cum ſeipſo contrahere non poſſe, cum interſpondentem recipientemque ſponſionem debeat eſſe diſtinctio perſonarum. Unde illarum omnium objectionum corruit fundamentum. Sed tantum illam concluſionem intra ſe cepit concilium, quam & interpretari & mutare poterat juxta caſus occurrentes, ſi pro ſalute eccleſiae ſibi ita agendum videbatur. Nec aliquis ſibi legem imponit, a qua recedere non poſſit: neque dicebatur in concluſione ipſa, quod in caſu praedicto minor pars haberet alium locum eligere, ſed concilium. Et ſi aliquod dubium erat, quod interpretandum veniret, aut ſi quid in hoc agendum vel deliberandum aut mutandum, nullatenus judicio minoris partis ſtandum erat, ſed plurimorum ſententiae acquieſcendum, ſicut mos antiquorum conciliorum & omnia patrum inſtituta edocent. Unde & ex eo in univerſum orbem turbatio graviſſima excitata olim fuit, dum aliqui epiſcopi minorem partem concilii Nicæni facientes, illis contradixerunt quae major pars, concluſerat. Sed quid amplius illimet praeſidentes apoſtolici, qui ſub praetextu concluſionis illius alium locum eligere voluerunt, eidem concluſioni, cum fieri deberet, contradixerunt, proteſtantes ſe non conſentire in decretatione loci Avinionenſis, de quo expreſſe agebat dicta concluſio? Et ulterius, pendente termino praefixo, oratores olim Eugenii archiepiſcopus Caeretenſis & Jacobus de Rachaneto impediebant ne illae pecuniae darentur in Avinione, de quibus haec concluſio agebat. Scripſerunt praeterea Avinionenſes, quomodo abbas Bonae vallis & Raimundus Taloni decretorum doctor, ad eos miſſi ex parte concilii, compoſuerant cum eis ex poteſtate eis data a toto concilio, quod haberent decretationem loci Avinionenſis & impoſitionis decimarum, priuſquam pecunias ſuas exolverent. Mandaveruntque ipſi Avinionenſes quod, illis habitis pro cautione eorum pecunias expedirent, de quibus oratores concilii miſſos ad eoſdem cautos & ſecuros fecerunt. Judicavit concilium quod rationabiliter petebat, quodque attentis praedictis, quae ſupervenerunt ad notitiam ipſius concilii, & aliis pluribus ipſum * monentibus, non erat procedendum ad electionem alterius loci, nec expediebat ſaluti eccleſiae & bono rerum agendarum. Quod autem aliqui paci ad electionem alterius loci temerarie procedere praeſumpſerunt, ſe dicentes decretum agere contra duplo majorem partem concilii & amplius, ſcindentes & dividentes, quantum in ſe fuit, eccleſiae unitatem, hoc prorſus illicitum & perniciosum fuit, ſicut per ſolemne decretum ſeſſionis noſtrae trigeſimae ſecundae demonſtravimus. Unde & conatibus eorum extunc reſiſtens haec ſancta ſynodus, decretationem fecit in ſeſſione publica ſuper electione loci Avinionenſis & aliorum ſibi adjunctorum, omnem aliam electionem ſeu nominationem loci per quoſcumque factam irritans. Deinceps quoque ſubſecuta eſt communis omnium nullo diſcrepante concordia, quod tres domini inter quos erat unus & primus legatorum apoſtolicorum, haberent ſigillare literas de quibus agebatur, ſine praejudicio alicujus, & oratores mittere. Ipſi autem ſigillaverunt decretum concilii, mittentes ipſum per oratores in Avinionem, illo praetenſo rejecto, quod per minorem partem factum fuerat. Cumque ſit omnino a veritate alienum, quod duo decreta contrarii tenoris, immo & ſibi invicem contradicentia

* moventibus.

ex-

expreſſe, uno & eodem tempore ſimilia ſy- A
ANNO CHRISTI 1440. nodali judicio emanaverint, quia Spiritus ſanctus per os generalis ſynodi contrarie loqui non poteſt, eo ipſo quod decretum concili ſuper electione de Baſilea, Avinione & Sabaudia, conſentientibus omnibus patribus qui in concilio erant, & ipſis legatis apoſtolicis, vera bulla plumbea ſynodali rite plumbatum eſt, manifeſtum eſt dictam ſchedulam legatorum nullatenus vim decreti habere potuiſſe. Dum vero quidam literas ſuper eo quod per minorem partem factum fuerat, clandeſtine bulla ſacri concili de nocte ſurrepta ſigillaverunt; deolaratum eſt illas falſo bullatas eſſe, & quod archiepiſcopus olim Tarentinus, præſidens & orator ipſius olim Eugenii, qui ſe B
in hoc operam cum effectu dediſſe confeſſus erat, tamquam falſarius juſte condemnatus extitit. Sic igitur in ea re nullus hæſitationis ſcrupulus eſt, quod penitus nullius momenti fuerit, quod per illos paucos contra judicium concilii actum eſt. Sed nec de his diſputare neceſſe eſt, cum etiam illud quod per illos paucos factum fuerat abruperit ipſe olim Eugenius: qui, cum omnes patres exiſtentes in concilio, tam ſui legati quam alii, dictitaſſent ut concilium firmiter maneret Baſileæ uſque ad adventum imperatoris & patriarchæ Græcorum ad ultimum portum, nihilo minus ipſe longe ante adventum prædictorum Græcorum plus quam per quatuor menſes hoc concilium, C
quantum in ſe fuit, abrupit & diſſolvit, ex eo capite quod procederetur contra ipſum aut aliquem ſuorum, negans juriſdictionem immediate a Chriſto conciliis datam, & ſe (ut antea præmiſſum eſt) ſupra concilium erigens in facto reformationis & fidei, Quam prætenſam diſſolutionem cum non revocaſſet infra quatuor menſes, imo aliam congregationem ſub nomine generalis concilii interim apud Ferrariam feciſſet, graviſſimum ſchiſma perpetrans, ſuſpenſus fuit ab adminiſtratione papali ante adventum prædictorum Græcorum, eo tempore quo etiam illi de minori parte prædictum concilium permanere debere in Baſilea dixerunt. Poſtquam vero legitime ſuſpen- D
ſus fuit per concilium, quis Chriſtianorum dubitat quoſcumque actus per ipſum in adminiſtratione papali expletos, nullos, irritos & inanes extitiſſe? Sic itaque volentibus quærere occaſionem diſcedendi a ſancta ſynodo nullus color cujuſcumque translationis poteſt ullatenus ſuffragari: quod ſatis intellexerunt prælati, principes, univerſitates, ac ceteri majoris partis orbis, qui numquam ad conventionem Ferrarienſem vel Florentinenſem, jam fere a tribus annis erectam, accedere vel mittere voluerunt, ſed illa reprobata, ſanctam ſynodum Baſileenſem, velut repræſentantem univerſalem eccleſiam, verbis, & ſcriptis cognoverunt. Et cum dictam congregationem E
Ferrarienſem erectam ſub nomine generalis concilii, hoc durante concilio, non generale concilium, ſed ſchiſmaticorum fuiſſe conventiculum, ex decreto noſtræ vigeſimænonæ ſeſſionis manifeſtiſſime conſtet, ipſeque Gabriel, quia caput illius ſchiſmaticæ conventionis, & quia a papatu legitime ſuſpenſus erat, juriſdictionem papalem non poterat exercere, per acceſſum ipſorum Græcorum, qui jam a plurimis annis ab eccleſia catholica diviſi erant, nullatenus dicta Ferrarienſis conventio legiti

mo vero concilium Florentinum & Græci venerantur, & fere omnes Baſileenſibus diſceſſerunt.

ma facta eſt. Neque veraciter dici potuit ipſam eſſe generale concilium vel œcumenicum, prout ipſe illam intitulavit. Objiciunt deinde alii, quod in ſancta ſynodo permanentes, pauci numero fuerunt ad exercendos actus juridicos ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali & depoſitionis olim Eugenii, ac ſubſequentis electionis ſanctiſſimi domini Felicis papæ V. Quæ quidem objectio ſi illi debeat ſuffragari qui ſynodum perſecutus eſt, qui omnibus modis homines ab ea ſubtrahere & ſeparare laboraverit, & adverſus illos militet qui tempore perſecutionis permanſerunt, qui omnes de orbe ad ſuccurrendum & providendum eccleſiæ Dei per epiſtolas & oratores vocare integro fere biennio non ceſſaverunt, quis non videt ex hoc conciliorum auctoritatem proſterni & confundi? Nam ſemper ſummus pontifex, dum ſynodum rumpere volet, aliquos exinde abſtrahere poterit. Si autem alii permaneant, objicietur eis paucitas: ſicque videntes ſe nihil proficere poſſe, ſynodum in totum deſerent, permitteturque agere cuilibet ſummo pontifici quidquid libuerit, Nec poſſibile erit, ſi quiſquam eorum fidem offendat, ſchiſma faciat, aut quibuſcumque malis eccleſiam ſcandalizet, remedium per generale concilium exhiberi. Sed numquid illi qui non fugerunt, qui non deſeruerunt ſynodum in neceſſitate, qui non fidem, veritatem & juſtitiam conculcari permiſerunt, quique pro his ſuſtinendis tribulationes & dolores, peſtem, guerram, penuriam, & ceteras adverſitates ſubierunt. propterea culpandi ſunt? Numquid apoſtoli, qui in numero pauci cum Chriſto permanſerunt in tentationibus ſuis, aliis diſcedentibus, ideo male egerunt? Nonne ſatis elucidatum fuit in ſupradicta ſynodali reſponſione, quæ incipit, Cogitanti, conſentiente in hoc & cooperante tunc legato apoſtolico, quomodo illi qui permanerent in ſynodo uſque ad finem operis ſui commendandi eſſent; non autem illi qui diſcederent, aut qui ſe ab ea dividerent? Allegatumque quomodo, dum Chriſtus dixiſſet, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, non pauci qui remanſerunt cum Chriſto, ſed illi qui receſſerunt, reprehenſionem meruerunt. Ibi quoque non omiſſum eſt, quomodo recedente Joanne XXIII. a Coſtantienſi ſynodo, non illi defecerunt, ſed commendati ſunt qui cum ipſo concilio perſtiterunt uſque in finem. Nec tamen ita pauci fuerunt in hac ſancta ſynodo, ut quidam exiſtimant, cum in decreto ſuſpenſionis ipſius olim Eugenii ab adminiſtratione papali valde multi adeſſent, & inter eos plures regum & principum ambaſiatores. Decreta quoque de cauſis & de collatione beneficiorum in eadem ſeſſione promulgata ſunt, quæ major pars recepit tamquam a generali ſynodo univerſalem eccleſiam repræſentante. Unde nullus color, nulla excuſatio aut tergiverſatio poteſt cuiquam in divino judicio ſuffragari quare illi ſuſpenſioni reſiſtat, aut cur poſt eam illi qui ſuſpenſus fuit velit ex certo propoſito in adminiſtratione papali obedire, & actus ejus tamquam non ſuſpenſi legitimos reputare. In actu quoque depoſitionis fere trecenti fuerunt. Et tempore ſubſequentis electionis grandis adhuc numerus erat, nec uſque in hodiernum diem divina providentia hanc ſanctam ſynodum,

ANNO CHRISTI 1440. Fatentur paucitatem tuam.

Chriſtus aliter promiſit Petro.

Alia fuit tunc ratio propter ſchiſma. *Joannes 6.*

Sed non exorimunt, quæ olorum trecentorum fuerit auctoritas.

dum deſeruit, quin competentem numerum prælatorum, doctorum, & aliorum notabilium virorum habuerit, & adhuc hodie habeat. Sed præterea hæc quæſtio dudum diſſinita & determinata eſt, tam per ſynodum quam per ſummum pontificem tunc exiſtentem, conſentientibus in hoc cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & omnibus Chriſtianis. Nam cum tempore primæ diſſolutionis prætenſæ pauci prælati eſſent in concilio, non numerum quatuordecim excedentes, neque medietas numeri omnium ſuppoſitorum in concilio haberetur, quæ præmiſſis actibus interfuit, ipſe quoque tunc ſummus pontifex objiciebat eidem concilio numeri paucitatem per literas ſuas divulgatas in orbem. Et nihilo minus determinatum eſt per omnes quod, hoc non obſtante, fuit protunc legitimum concilium & legitime continuatum. Quod ſi in tali numero legitimum eſt concilium ex deffinitione catholica & apoſtolica, omneſque de neceſſitate ſalutis legitimo concilio obedire tenentur, tamquam habenti poteſtatem immediate a Chriſto, ut præmiſſum eſt, in pertinentibus ad fidem, extirpationem ſchiſmatum, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris, quis poteſt jam ſub colore paucitatis, vel alio quocumque, occaſionem quærere non obediendi concilio in actibus præfatis? Quod ſi deinceps liberum ſit unicuique de actis ſynodalibus recipere quæ volet, quæ nolet abjicere; reputare concilium velut habens poteſtatem, cum placuerit; cum non placuerit, non reputare; non audire eccleſiam, niſi quando & quomodo voluerit; quis dubitat ex hoc omnem conciliorum auctoritatem proſterni, omnemque obedientiam illis debitam fruſtrari? Clarum eſt itaque has objectiones nulli Chriſtiano ſuffragari, quo minus juſtis ſententiis, per hanc ſanctam ſynodum pro neceſſitate fidei & univerſæ ſalutis eccleſiæ promulgatis, plene obedire debeat, quæ fideliter dicimus, veritatem manifeſtantes ad omnem conſcientiam hominum, ut videntes horrenda pericula, & cunctis ſæculis inaudita, quæ ex conculcatione auctoritatis conciliorum & diſceſſione a fide jam imminent, viam veritatis efficaciter amplectantur, fidem ipſam tueantur, & conſtantibus animis juſtitiæ adhæreant, per quam impugnatores inimici repellantur, & omnia in pacem, quietem, ac ſalutarem diſpoſitionem reduci valeant. Obſecramus itaque, vos Chriſti fideles per miſericordiam Dei, ut dum adhuc tempus eſt, conſulatis publicæ ſaluti: & ſicut adhæſiſtis huic ſanctæ ſynodo, ejuſque auctoritatem recognoviſtis, & inſuper veritatem fidei, quam defendi ſuſtinuiſtis, dum ille, qui & nunc eam perſequitur, tentavit prima vice diſſolvere, tenentes quod hoc facere non poterat, ſic & vos permaneatis, & cum veritate ſtetis uſque in finem: ſicque agatis, ut is qui tantis laboribus auctoritatem omnium conciliorum proſternere molitur, tandem ab his deſiſtat, & ſuæ ſaluti conſulat. Nec tale exemplum poſteritati relinquatis, ut concilium repræſentans univerſalem eccleſiam, per vos tanto tempore recognitum, & cui de neceſſitate ſalutis tenemini obedire, patiamini in diebus veſtris confundi & conculcari. Verum quoque paſtorem eccleſiæ catholicæ per eamdem ſynodum canonice electum colite & veneramini: cujus aſſumptionem ad apoſtolatum fuiſſe neceſſariam ſatis indicat adverſitatum magnitudo, quæ adverſus eccleſiam ita ſuccreverunt, ut vix alius inventus fuiſſet qui hoc tempore pondus hujus miniſterii ſuffere valeret: ſed eum donavit dominus, qui nunquam eccleſiam derelinquit, ut ejus prudentia, patientia, & multiplici virtute cum auxilio hujus ſanctæ ſynodi, fides defendatur, auctoritas conciliorum conſervetur, juſtitia vigeat, pax & tranquillitas ac bona omnis diſpoſitio in ſtatu eccleſiaſtico & Chriſtiana religione ſubſequantur. Pro quibus, favente altiſſimi gratia, omnes labores noſtros uſque in finem impendemus, multa adverſitatum genera nobis aſſidue irrogata patienter pro nomine Chriſti ſuſtinentes qui majora pro eccleſiæ ſuæ plantatione ſubire dignatus eſt: pro qua & diſcipuli ejus graviſſimas perſecutiones pertulerunt, omnemque operam nobis poſſibilem, de ſuperno confiſi auxilio, dabimus, ne ſic eccleſia, quam tanto precio Chriſtus ipſe Deus noſter acquiſivit, diebus noſtris confundatur, ne in opprobrium & deſolationem Chriſtianæ religionis veritas fidei per Chriſtianos ipſos agnita, recepta & defenſata, ſic miſerabiliter relinquatur & proſternatur in terram, ſed potius illibata ſervetur: utque hæc ſancta ſynodus tam ſolemniter inchoata, tantiſque continuata laboribus felicem exitum accipiat, ad ſalutem univerſorum & gloriam Jeſu Chriſti ſalvatoris noſtri, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1440.

ANNO CHRISTI 1440.

Non id voluit Eugenius.

Datum in congregatione noſtra generali in eccleſia majori Baſileenſi celebrata, ſexto Idus Novembris, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo.

XVII.

Reſponſio ſynodalis facta oratoribus regis Romanorum ac principum electorum de transferendo concilio.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Petitionem veſtram audivit hæc ſancta ſynodus, quam nomine cariſſimi eccleſiæ filii Friderici regis Romanorum illuſtris & venerabilium archiepiſcoporum ac nobilium virorum principum electorum ſacri Romani imperii, vos venerabilis Silveſter epiſcopus Chiemenſis, & dilecti ejuſdem eccleſiæ filii Erhade de Zelking baro, Thoma de Haſelbach in theologia magiſter Joannes de Liſura decretorum doctor, præpoſite eccleſiæ beatæ Mariæ ad gradus Moguntinenſis, Joannes de Francfordia officialis Confluentiæ, Henrice de Herpel præpoſite ſancti Severini Colonienſis, Joannes de Lemberg etiam in theologia magiſter, præmiſſis diſertis orationibus porrexiſtis. Cujus quidem petitionis teneor talis eſt: Dignentur veſtræ reverendiſſimæ paternitates ad exhortationem & devotam poſtulationem ſereniſſimi domini noſtri Romanorum regis, *&c.* nec non ſuorum principum electorum, ſua vota conferre, quatenus modis congruis ad generalis concilii ab omnibus indubitati congregationem, infra unius anni ſpatium, perveniatur loco ſuæ majeſtati & ſuis principibus electoribus

gra-

grato, & rebus gerendis accomodo. Veſtras autem dominationes latere non putamus, quantum neceſſe ſit, ut conciliorum generalium judicia, quæ pro fide orthodoxa & ſalute animarum proferuntur, firma & ſtabilia permaneant: quodque jactura ipſius fidei & eccleſiaſticæ diſciplinæ immineat, ſi illa nutare & vacillare, nec robur & ſtabilitatem habere permittantur. Hinc enim aſſiduæ perturbationi pacis datur occaſio, hinc detrimenta ſalutis afferuntur innumera, hinc ad malorum audacem perpetrationem ingreſſus præbetur, hinc ſubterfugiis perfidorum aditus aperitur. Sic quippe inducerentur perverſi, ut nullatenus ſynodo judicanti aut ſtatuenti vel mandati obedirent, ſed illico aliam ſynodum fieri expeterent, cum & mos ſit malorum litigatorum, ſicut præclare beatus Auguſtinus ad Glorium, Eleuſinum & alios Donatiſtas ſcripſit, ut dicant ſe malos judices fuiſſe perpeſſos, licet etiam firmiter manifeſtiſſima veritati ſuperati: neque coercere poſſet cervices ſuperborum & eccleſiaſticam pacem perturbantium ſynodalis auctoritas, ſi celebrato concilio mox ipſum transferri, aut ad aliud oporteret deveniri. Quod papa Gelaſius luculenter advertens, in epiſtola directa epiſcopis Dardaniæ ajebat: Quæ majores noſtri divina inſpiratione cernentes, neceſſario præcaverunt, ut quod contra unamquamque hæreſim coacta ſemel ſynodus pro fide, communione ac veritate promulgaſſet, non ſinerent poſthac novis retractationibus mutilari, ne pravis occaſio præberetur. Et ſubdit eadem epiſtolæ: Sic Eunomium, Macedonium, Neſtorium ſynodus ſemel geſta condemnan, ulterius ad nova concilia venire non ſinit. Martianus quoque & Valentinianus imperatores firmum habere voluerunt quod per ſynodum Chalcedonenſem fuerat definitum, cauſam illam ſubjungentes: Nam injuriam facit judicio religioſiſſimæ ſynodi, ſi quis ſemel judicata ac recte diſpoſita revolvere & publice diſputare contendit: quod ſi permitteretur, nihil ferme in diffinitionibus fidei & judiciis eccleſiæ apud mortales ſtabile haberetur, facileque rueret omnium futurorum conciliorum vigor, ſi hæc ſancta ſynodus auctoritate duorum præcedentium conciliorum & duorum Romanorum pontificum congregata, cui etiam ſummus pontifex pro tempore exiſtens cum omnibus cardinalibus, cunctique prælati eccleſiaſtici inhæſerunt, cui omnes reges terræ, omneſque fere magni principes orbis incorporati ſunt, & ſolemnia per ſuos oratores præſtiterunt juramenta, conculcaretur, aut in ſuis judiciis, ſtatutis, declarationibus & decretis contemneretur, & haberetur ludibrio. Non parvum itaque imminet periculum, ſi in alium locum ſynodus congreganda decernatur, quin robur eccleſiaſticæ auctoritatis aliquid læſionis atque detrimenti patiatur. Ubi tamen jam pluribus annis diligentiam noſtram pro illibata ſtabilitate ipſius auctoritatis conciliorum conſervanda, domino auxiliante, impendimus, & pro pace eccleſiæ præmiſſam petitionem poſtulatis adimpleri, quam ſi rejiceremus, plurima diſcrimina graviorque ipſius eccleſiæ Dei læſio ſequi poſſet; nos de benigno Chriſti adjutorio aſſidue ſperantes, qui ad ipſam eccleſiam ait, *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*, ſimulque de probitate ſerenitatis regiæ & inclytorum principum vos mittentium confidentes, quod magnis viribus laborabunt, ut, ſive hic continuata fuerit, ſive in alium locum translata concio ſynodalis, firmiterque inconcuſſe teneantur ab omnibus veritates in ſacro Conſtantienſi concilio declaratæ, & per hanc ſanctam ſynodum renovatæ, ſicque ſtabilis & firma deinceps conciliorum generalium habeatur auctoritas, per quam fidei catholicæ robur ac nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ & ſtatus Chriſtianorum conſervetur in terris: ſic eorumdem conciliorum ſtatuta, ordinationes & judicia pro ipſa fide, pro lege domini, & ædificatione animarum, ac bono regimine ſtatus univerſalis eccleſiæ, cuncti revereantur, quod nullius in adverſum rebellio aut pertinax contradictio vel ſcandaloſa diſſenſio prævalere permittatur; ut ſic cum vigore juſtitiæ mala reprimi, & bona cum tranquillitate valeant promoveri, unanimitaſque obedientiæ ubilibet reflorere poſſit. Præfatæ veſtræ petitioni reſpondendum duximus juxta ſeriem articulorum ſequentium ſub hac forma: Primo, ſancta ſynodus commendat devotionem, & ſinceram intentionem quam præfati ſereniſſimus Romanorum rex & illustres principes ad unionem & pacificationem eccleſiæ ſanctæ Dei habent, & pridem per vos prædictos ſolemnes nuntios & oratores ſuos, cum eorum literis ad hoc ſacrum concilium deſtinatos, in congregatione generali facunde & prudenter explicarunt. Secundo, vobis præfatis oratoribus commemorat, quomodo in hac civitate Baſileenſi hactenus fuerit & hodie ſit generale concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, quod merito apud omnes Christicolas multiplici ratione debet dici & reputari indubitatum & unicum, & quod ſine maximis periculis, incommoditatibus, laboribus, ſumptibus & difficultatibus, abhinc ad alium locum mutatio hujus ſacri concilii fieri non poterit, prout res hæc ſe ipſam cunctis diligenter intuentibus indicat, & hæc ipſa ſancta ſynodus ſæpius per oratores ſuos in diverſis ambaſiatis, ac in isto loco verbo & ſcriptis oratoribus regum & principum ſæculi multifarie oſtendit. Unde præmiſſis aliiſque pluribus attente conſideratis, videretur huic ſanctæ ſynodo, quod hæc inſignis civitas Baſileenſi, cujus idoneitas multiplici experientia diuturne comprobata extitit, eſſet locus aptus & rebus gerendis accommodus, ad quem, cooperantibus præfatis dominus ſereniſſimo Romanorum rege & electoribus, non ſolum ex inclyta natione Germanica, ſed ex omni fidelium natione quæ ſub cælo est, convenire poſſent omnes, qui generalibus conciliis intereſſe debent & conſueverunt, ut una cum patribus, qui in hoc concilio constanter hactenus perſeveraverunt, pax & unio eccleſiæ deſiderata dari poſſet; præcipue cum hoc ſacrum concilium inter alia ſancta opera ſpecialiter extitit congregatum ad pacem omnium Christianorum. Nihilo minus his non obstantibus, ut prædicti ſereniſſimus rex & principes electores, ceterique reges & principes, ac cuncti fideles clare percipiant rectam & puram intentionem, quam habet hoc ſacrum concilium ad unitatem & pacem eccleſiæ, & hactenus ſemper habuit, quodque patres in eo perſeverantes parati ſunt reddere rationem omni poſcenti de ea quæ in ipſis est fide, utque præfati ſereniſ-

ANNO CHRISTI 1442.

ANNO CHRISTI 1442.

ynodus Chalcedonenſis vel eximе agnoit primariam mani pontiis auctoritam, petens Leone ſua ecreta confirari, & ejus ntentiam u expectans.

Matth. 28.

reniſſimus res & ſui principes electores evi- A
ANNO CHRISTI 1440.
denter cognoſcant, quod ſacrum concilium cupit votis eorumdem complacere pro pacificatione univerſalis eccleſiæ, divina favente clementia, conſequenda, ipſa ſancta ſynodus in hac Baſileenſi civitate inclytæ nationis Germanicæ in Spiritu ſancto congregata, & uſque in præſentem diem legitime continuata, univerſalem eccleſiam repræſentans, offert ſe paratam in tempore, de quo infra fit mentio, ad locum ejuſdem nationis rebus gerendis accommodum, & regiæ celſitudini gratum, ſua propria auctoritate modis congruis ſeipſam ferre, ſecuritatibus tamen ante hujuſmodi translationem decretandam & fiendam in talibus præstari ſolitis, & aliis neceſſariis B datis & præstitis. Obſecrat autem præfata ſancta ſynodus eamdem regiam celſitudinem, quatenus dignetur rem hanc aliis regibus & principibus intimare, eos toto ingenio & niſu inducendo, ut illam ipſi amplectantur, veniantque perſonaliter, aut ſuos ſolemnes oratores mittant, ac prælatos & alios qui in generalibus conciliis de jure vel conſuetudine debent intereſſe ditionis eorumdem, etiam ad veniendum inducant, ut pax & unio eccleſiæ ſanctæ Dei dari poſſit. Securitates vero, & alia quæ neceſſaria eſſe reputat & intendit hæc ſancta ſynodus, ſunt ea quæ ſequuntur: Primo, quod ſereniſſimus ipſe rex præſtet ſuum & ſacri Romani imperii ſalvumconductum ipſi C ſacro concilio ad alium locum transferendo, pro omnibus accedentibus ad ipſum, ſtantibus & recedentibus in plena forma. Detque operam ut locus eligendus etiam habeat pleniſſimam ſecuritatem & ſalvumconductum cum libertatibus circa juriſdictionem, ac etiam ſuper habitationibus, victualibus, & aliis requiſitis. Similiterque dabit operam, quod principes eccleſiaſtici & ſæculares, ac loca ipſi concilio vicina, dent ſuos ſalvoſconductus, quodque prædicti ſalviconductus ſereniſſimi domini regis, loci concilii, aliorumque dominorum & locorum, ſint irrevocabiles, durentque continue uſque ad quatuor menſes poſt finitum concilium. Exhortatur autem ſancta ſy- D nodus regiam celſitudinem, ſi quæ guerræ aut diſcordiæ graves tunc inter illos aut illa eſſent, dignetur ſe interponere pro treuga aut pace inter illos componenda. Item petit ſancta ſynodus, quod ſereniſſimus ipſe dominus rex Romanorum ipſi concilio interſit perſonaliter, ceſſante legitimo impedimento: quo adveniente, aliquem potentem & magnæ auctoritatis principem, ſacro concilio gratum, in ejus protectorem inſtituere habeat; polliceaturque ſub verbo regio per ſuas literas patentes, quod non faciet, nec fieri permittet, Deo auctore, quantum in eo fuerit, quod ſit vel eſſe poſſit directe vel indirecte contra ipſius concilii auctoritatem & libertatem. Item ne E inanis & fruſtratoria reddatur hujuſmodi ſacri concilii translatio, quæ ſine magis periculis & difficultatibus fieri non poteſt, videtur permaxime neceſſarium, cum, juxta declarationem ſanctæ & magnæ ſynodi Conſtantienſis, quicumque fidelis teneatur obedire mandatis, ſtatutis, ordinationibus aut præceptis cujuslibet generalis concilii, quod domini rex & electores præfati per ſuas literas patentes hoc ſacrum concilium Baſileenſe, ante ipſius translationem decretandam, certificent; quod con-

En qui hactenus noluerunt Eugenium ſequi, jam in gratiam Cæſaris parati ſunt alio ſe transferre.

cilium, dum in illo loco fuerit, recognoſcent pro vero generali concilio & indubitato, eique adhærebunt cum effectu inconcuſſe, quamdiu durabit & continuatum fuerit: ſtatutiſque, ordinationibus, decretis & mandatis per illud inibi fiendis acquieſcent & obtemperabunt, &, quantum in eis erit, inviolabiliter facient obſervari, etiamſi adverſarii ad illud non venerint. Loca vero quæ prædictæ translationi & rebus gerendis videntur accommoda, & regiæ celſitudini grata, nominabit ſacrum concilium quando ipſius ſerenitati videbitur expedire: quorum alterum, pro majori gratitudine, contentatur ſacrum concilium quod ipſe dominus rex auctoritate hujus ſacri concilii eligat & aſſignet. Poſtquam autem dictæ ſecuritates ſacro huic concilio fuerint præſtitæ cum effectu, ac per regiam ſerenitatem unus ex locis eidem ſpecificandis pro translatione concilii nominatus, & de his aliiſque præmiſſis ſacrum concilium per ſuas literas regias patentes fuerit certificatum, hæc ſancta ſynodus ſuam translationem in illum locum publice ac in ſolemni ſeſſione decretabit fiendam ad tempus quod eidem ſynodo ac dictæ regiæ majeſtati, conſideratis temporum circumſtantiis & neceſſitate eccleſiæ, videbitur expedire. Videtis præclari oratores, quantum pacem eccleſiæ hæc ſancta ſynodus exoptet, quanta libertate deſideriis regiæ ſerenitatis & aliorum illuſtrium dominorum vos mittentium ſatisfacere deſideret, nihil aliud quærens, niſi ut publicæ ſaluti eccleſiæ convenienter & efficaciter conſulatur. Veſtrum erit jam eorumdem principum animos inducere, ut matrem ſuam eccleſiam, ex qua ſpiritualiter regenerati ſunt, virtuoſis adjuvent auxiliis, quatenus eorum ope ſacri concilii Conſtantienſis, & hujus Baſileenſis, ac univerſitatum almarum univerſalium ſynodorum illæſa ſervetur auctoritas, fides vigeat, ſacris canonibus reverentia debita exhibeatur, procuretur animarum ſalus, ad quæ ſemper ſumme hujus ſanctæ ſynodi aſpiravit intentio: quæ & ſi per impletionem veſtræ poſtulationis omitti aut negligi contingeret, grave judicium a domino ſuper ipſos principes inclytos & ſuper vos pertimeſcendum foret. Sed ita illorum piam devotionem & veſtram in cunctis agere ſperamus, ut ex laboribus fructuoſis a domino promereamini præmia glorioſa.

Et cur non eſtis ſecuti ſtorem ecc ſiæ Eugenium.

Datum Baſileæ in noſtra generali congregatione ſecundo nonas Octobris, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimoſecundo.

Hactenus piſtolæ ſyn dales ex M Colonienſi P. Crabbo ditæ. H.

XVIII.

*Copia literarum miſſarum papa ex parte regis Anglia, ſuper facto concilii per dominum epiſcopum * Landenſem, & dominum Raſallum præceptorem ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, & magiſtrum Guidonem priorem prædicatorum, &c.*

* *Laudenſem*

Beatiſſime pater, humillima recommendatione præmiſſa, veſtræ beatitudinis literis, quas nuper per manus egregii viri domini Petri de Mella nuntii apoſtolici cum ea qua decuit reverentia ſuſcepimus, una cum credentia per eumdem nobis deſuper ſerioſe expoſita, intelleximus eamdem ſanctitatem veſtram,

ANNO CHRISTI 1440.

ſtram, certis ex cauſis vos moventibus, concilium Baſileenſe diſſolvendum fore decreviſſe, ac aliud concilium Bononiæ exnunc ad annum cum dimidio celebrandum indixiſſe, nos tam in eiſdem literis, quam in ejuſdem ſanctitatis veſtræ nuntii viva voce exhortando, ut cum tempus poſtulaverit, ad ipſam Bononienſem ſynodum noſtros oratores tranſmittere placeret, qui circa Chriſtianæ religionis & ſedis apoſtolicæ ſtatum & honorem ea proponant & operentur quæ rege catholico digna ſint. His itaque, pater beatiſſime, intellectis, non abs re mente turbata, eo permaxime fuimus ſtupefacti, quod nullum convenientius præſidium inveniri putavimus, quo ſancta mater eccleſia ſeſe ab extremis horrendiſque periculis jam undique imminentibus tueretur, quo celerius hæreticorum conatus opprimi, aut catholicorum mores in melius reformari valerent, quam ut per præfixum concilii generalis cœtum adunatum, præmiſſis & aliis inſtantibus periculis ſine ulterioris prorogationis diſpendio ſuccurratur. Cernimus quippe de præſenti, & ante hæc tempora animo perſpicaci intuebamur, nedum progenitorum noſtrorum, ſed & noſtris, heu, quomodo temporibus fides catholica ſtatuſque eccleſiaſticus & laicalis ubique jam fluctuet, & procellis magnis agitetur, adeo quod reparandis reformandiſque præter præmiſſa exorbitantiis quamplurimis, quas ad gregis Chriſti turbationem non modicam in dies ingruere conſpicimus, mora nociva exiſtit, & multa gignit dilatio pericula, quæ nihilo minus fidelium animarum ſaluti, cui celeriter ſuccurrendum eſt, periculoſiora (proh dolor!) comminantur. His propterea, pater beatiſſime, aliiſque motivis incitati, Baſileenſis civitatis locum pro univerſali ſynodo celebranda, auctoritate ſufficienti alias limitatum, tamquam in Chriſtiani orbis medio poſitum, ab hæreticis Bohemiſque, per Dei gratiam ad ſanctæ matris eccleſiæ unitatem reducendis, haud longe diſtantem, ſatis commodum & congruum reputantes, ad ſanctiſſimæ memoriæ Martinum papam V. prædeceſſorem veſtrum noſtros oratores dum in humanis agebat, pro anticipatione ipſius concilii Baſileenſis deſtinaſſe meminimus. Cujus reverentia ſicut & tunc, ſic & nunc pro procraſtinatione favores impendere regios nos debere, Dei eccleſiæ, cujus in ipſo negotia proſperari ſperamus, expediens fore non credimus: quinimo conſiderantes, ut veraciter informamur, quod multi de notabilioribus Chriſtianæ religionis principibus ad prælibatum concilium Baſileenſe jam ſuos ambaſiatores deſtinarunt, ipſumque concilium tam prælatorum quam doctorum ac aliorum probatiſſimorum illuc aſſidue confluentium numero non modico in dies excreſcit, in his quæ fidelium pacem, fidei nutrimentum, & eccleſiæ ſtatum & honorem, ac animarum ſalutem reſpiciunt, & aliis quæ in ipſa ſacra ſynodo generali tractari & expediri debeant, nos eis conformare intendimus, prout decet. Veſtram itaque beatitudinem filiali affectione attentius exoramus & adhortamur in dominio Jeſu Chriſto, quatenus præmiſſis attentis, ad dicti concilii, quod univerſalis eccleſiæ profectibus tam neceſſarium tamque opportunum arbitramur, progreſſionem, & ipſius uſque ad finale complementum tractandorum in eodem continuationem, paternos favores & aſſiſtentiam benignam adhibere dignemini, firmiſſime (ſi placet veſtræ ſanctitati) in mente tenentes, quod ſi non omnia in concilio apud Baſileam congregato expediri queant, quæ pro bono univerſalis eccleſiæ occurrerint, concilio apud Bononiam ſeu alibi congregando (ſi opus fuerit) noſtros illuc oratores, cum poſtulaverit, ad veſtræ ſanctitatis complacentiam animo paratiſſimo tranſmittemus. Ceterum, pater beatiſſime, corde ſincero ſupplicamus, quatenus memorati circumſpecti viri domini Petri veſtræ ſanctitatis nuntii moram in regno noſtro Angliæ diuturniorem excuſatam habere dignetur veſtræ beatitudinis clementia, quod non ſui deſidia, ſed variis circa progreſſum ſeu non progreſſum dicti concilii Baſileenſis occurrentibus novis, ſecundum varietatem occurrentium, novas deſuper deliberationes haberi, & nova oportuit conſilia præparari. Beatitudinem veſtram, *&c.* Datum, *&c.*

ANNO CHRISTI 1440.

XIX.

Litera regis Angliæ illuſtris, directa concilio per eoſdem ambaſiatores.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſenianti, Henricus Dei gratia rex Angliæ & Franciæ ac dominus Hiberniæ, ſui ipſius recommendationem, & ad univerſalis eccleſiæ bonum feliciter proſperari.

Veſtræ ſacratiſſimæ congregationis literis nobis jam vice gemina præſentatis, primis videlicet ante adventum reverendi patris domini domini epiſcopi Laudenſis nobiliſque & magnifici militis domini Raſalli de Auro de Bononia, præceptoris S. Joannis Hieroſolymitani Januenſis, nec non egregii viri fratris Guidonis prioris conventus Chambericenſis de Sabaudia ordinis prædicatorum, ſacræ paginæ profeſſoris, legatorum veſtrorum, ad noſtram præſentiam tranſmiſſorum: ſecundis vero, per eoſdem in ipſorum ad nos acceſſu credentiaque pro parte nobis per ipſos in conſpectu trium ſtatuum regni noſtri diſertiſſimo ſermone ſerioſius expoſita, postquam piiſſimum ſanctæ veſtræ congregationis propoſitum ad hoc tendens, ut tam fidei orthodoxæ, hæreticorum verſutiis & variis erroribus nunc temporis multipliciter impugnatæ, celerius ſuccurratur, quam ut depravati mores omnium statuum in melius, quantum altiſſimus conceſſerit, reformentur, diſcordiæque regnum & principum, quibus Christianitas miſerabiliter atteritur, poſſe tenus ſopiantur, nobis elegantiſſime declaratum est pro parte celeberrimæ congregationis veſtræ, quæ ſequuntur a vobis concepimus postulari. Quorum primo, videlicet ut noſtri oratores & legati ad præfatam ſynodum destinentur, annuimus animo perlibenti, ipſorumque Dei opitulante gratia, adventum modo poſſibiliori maturabimus, ut optatur. In ſecundo autem per oratores eoſdem a nobis postulato, quod videlicet pacem inter nos & adverſarios noſtros, præſertim in regno noſtro Franciæ concernit, ineundam, ſcire dignetur veſtra concio ſacroſancta, quod in hoc pacis negotio instantiis & hortamentis reverendiſſimi patris domini cardinalis ſanctæ

ANNO CHRISTI 1440.

ANNO CHRISTI 1440.

ctæ Crucis condescendimus firmo cum proposito, per quascumque vias rationabiles, ipsius tractui pacis cum ipsis adversariis nostris efficaciter intendendi, sperantes in domino, quod dicti reverendissimi patris labor in ea parte frustrari non debeat, sed fructuosum & gratum sortietur effectum. Veruntamen si ex suorum laborum & meditationis industria fructus in ea parte speratus (quod absit) non sequatur, ambasiatores nostri ad vestrum cœtum destinandi circa ipsius pacis ineundæ progressum ulteriorem venient sic instructi, ut cunctis per eos luculentius apparere debeat, quod ab omni tempore fuimus, sumus, & erimus, favente altissimo, dispositi & inclinati ad ipsis pacis bonum per quæcumque media rationabilia & convenientia intendere, prout congruit principi Christiano. Ceterum in Spiritu sancto adunata synodus glorioſa literas securitatis & salviconductus, quæ per concilium generale volentibus adire per vestros oratores prædictos petebantur, animo libenti concessimus, exhortationemque prælatorum regni nostri de accedendo ad concilium memoratum per nos fiendam, ut vestri etiam pro parte est petitum libenter exequentes, quos tamen ad opus hoc aggrediendum urgere non oportet, ad quod pro viribus absque stimulo voluntarie se disponunt. Ceterum vestrum sacrosanctum cœtum ad operis inchoati consummationem felicissimam tueri dirigereque dignetur sensatorum cogitatuum piissimus inspirator. Scriptum sub privato sigillo nostro, apud palatium nostrum Westmonasterienſe, vicesimo die Julii mensis, anno regni nostri decimo.

XX.

Epistola Sigismundi Cæsaris ex Italia ad patres in concilio Basileæ congregatos missa.

Reverendissimi in Christo patres ac venerabiles, grate & sincere nobis dilecti, translapsis diebus, geminatis nostris literis vestris paternitatibus notificavimus concordiam inter sanctissimum dominum nostrum papam ac majestatem nostram secutam, quemadmodum, non ambigimus, jam limpide cognoscere potuistis. Et ecce, propter rerum agendarum progressum, modo ad hanc civitatem Viterbiensem intravimus, continuaturi iter nostrum versus urbem Romanam, ad visitandum sanctitatem ipsius domini nostri, quam septimana proxima sine dilatione annuente domino convenire speramus. Et quoniam præter bullam admissionum sacri Basileensis concilii, quam, ut certi reddimur, dudum habuistis per legatos & oratores suæ sanctitatis, reperimus eamdem bene dispositam ad favores sacri concilii, & eorum maxime, pro quibus ipsum sacrum concilium congregatum existit; & nos quoque una cum sanctitate sua illa & alia bona opera favorizare intendimus. Quæ sanctitas sua jam suos præsidentes & legatos misisset dudum apromptuatos, nisi legitima impedimenta, prout percepimus, obstitissent. Intehdit autem sua sanctitas, prout nobis dici fecit, illos quantocius expedire. Nihilo minus ne sacrum concilium ex hujus modica dilatione patiatur discrimen, eadem sanctitas sua pronuntiavit nonnullos alios præsidentes, prout ex bullis suis apostolicis clarius colligere poteritis. Adhortamur igitur vestras paternitates majori affectione qua possumus, quatenus eosdem benigne velitis suscipere, nihilque interim admittere quod possit cedere in perturbationem sanctitatis suæ & pacis universalis ecclesiæ; quoniam nobis convenientibus brevissimis (ut prædiximus) his diebus una cum sanctitate sua, solemnes nostros oratores super singulis ad vestras paternitates mittemus, sperantes in domino quod omnia pro bono reipublicæ Christianæ bene manebunt composita, & ad id omni studio intendemus, qui scandala in ecclesia Dei (ipse novit) moleste ferremus.

Datum Viterbii die nona mensis Maii, regnorum nostrorum anno Hungariæ, *&c.* quadrigesimoseptimo, Romanorum vigesimotertio, Bohemiæ vero decimotertio, *&c.*

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ac Hungariæ Bohemorumque, &c. rex,

Ad mandatum domini regis Caspar Slick.

editione
nda P.
bbe Ord.
. cui to-
æc appen-
debetur.

VARIARUM RERUM, EPISTOLARUM,

Actionum, ſententiarum, decretorum, orationumque diverſarum, ad concilium Baſileenſe ſeu ejus materiam ſpectantium.

FARRAGO ſive APPENDIX.

Articuli quidam ſeu ſtatuta, deliberata ſeu acta, pronuntiata ſeu definita concilii Baſileenſis ſeorſim hic congeſta, & ſecundum datas ipſorum, quantum ex ipſis coniici potuit, digeſta: inſertis aviſamentis cleri Gallicani in Gallia pro ſynodo Baſileenſi factis, & articulis Bohemorum ipſi concilio Baſileenſi oblatis.

I. *

Articuli de modo procedendi in ſacro concilio legitimi & approbati ſeu concluſi in generali congregatione die Veneris 26. Septembris 1430.

PRimo ſint quatuor deputationes, ſicuti ſunt, inter quas omnes de concilio diſtribuantur æqualiter, quantum commode fieri poterit. Et ſint in qualibet deputatione de quolibet ſtatu, ſcilicet dominorum cardinalium, patriarcharum, archiepiſcoporum, abbatum, doctorum, religioſorum, exemptorum, & non exemptorum, & aliorum, & in qualibet de omnibus nationibus diſtribuantur in quatuor æquales partes ſuppoſita ſingularum nationum. Et ad diſtribuendum ſuppoſita concilii, eligantur quatuor, ſcilicet unus ex qualibet deputatione: qui quidem quatuor menſibus ſingulis eligantur de novo.

Item in qualibet deputatione eligatur unus præſidens ſingulis menſibus per vota ſingulorum. Et in qualibet earum deputetur unus promotor, notarius, & unus curſor.

Item omnes deputationes congregabuntur ter in ſeptimana regulariter, videlicet die Lunæ, die Mercurii, & die ſabbati de mane hora conſueta. Et ſi in prædictis diebus feſtum aliquod occurrerit præcipuum, poterunt in ſequenti die congregati, vel in die præcedenti, ſi per præſidentem fuerit intimatum.

Item quod nulla deputatio adſtringat ſe quibuſcumque juramentis ad tenendum ſecrete materias quæ tractabuntur in eadem: ſed ſit licitum ſingulis ſuppoſitis deputationum conferre cum ſingulis a de concilio, tantum de rebus de quibus agetur.

Item quolibet menſe deputentur tres de qualibet deputatione, qui duodecim pari modo ter in ſeptimana vel pluries, prout eis videbitur expedire, certis horis & loco, non tamen illis horis quibus deputationes congregantur, convenient ad videndum materias eis datas deputationibus diſtribuendas ad tractandum. Sic tamen, quod in fine cujuslibet menſis eligendo novos deputatos, de qualibet deputatione maneat unus de præcedentibus deputatis, ille videlicet quem ipſi duodecim elegerint: ſic tamen quod ille qui eligetur pro menſe ſecundo, non eligatur pro menſe tertio: qui quatuor habeant de novo venientes ainformare de agitatis in illo menſe finito. Et ſic ſucceſſive de ſingulis menſibus. Et illi duodecim eligant unum ex eis pro præſidente, qui pro toto menſe ſit eorum præſidens, ad cujus mandatum ceteri deputati tenebuntur in loco per eos eligendo convenire.

Item ſi aliqua deputatio vel aliqua particularis perſona habeat aliquam materiam præmanibus, quod illam poſſit eiſdem deputatis proponere, qui ſub juramento præſtito tradentem (niſi ſibi placuerit) non revelabunt.

Item quod deputationes, præcipue in rebus arduis, & maxime ſi non exigant celeritatem, non ſtatim ſuper propoſitis, dum primo proponuntur, deliberabunt: ſed ad ſequentem congregationem differant propoſita, ut unuſquiſque habeat tempus cogitandi & mature deliberandi ſuper propoſitis. Et ſi res propoſita gravis fuerit, poterit bis vel ter ſecundum exigentiam ſuæ gravitatis ſuper ea deliberari, ut maturius concludatur quod fuerit multiplici deliberatione recenſitum: ſit tamen quod quilibet, juxta propoſita per præſidentem, reſpondeat pertinenter, & non per materias extravagantes, ita quod non inducat aliam materiam, quam illam quæ per præſidentem fuerit introducta. Et ſi contingeret aliquem vel aliquos introducere materias alias, dominus præſidens non faciat ſuper illis deliberare protunc, ſed in alia prima congregatione, niſi forte materia talis fuerit, quæ urgentem exigat celeritatem.

Item quando in una deputatione aliquæ materia fuerit agitata & deliberata, ſi in una ſententia omnes conveniant, appunctuamentum ſuum per duos ad alias deputationes deferant cum motivis & perſuaſionibus ejuſdem deputationis. Si vero non fuerit omnium concors ſententia, & quantumcumque una pars numero excedat aliam, nihilo minus de qualibet parte ſumatur unus, & ambo ad alias deputationes tranſmittantur, ut diverſitas cum motivis & rationibus utriuſque ſententiæ omnibus innoteſcat, & ſic aliæ deputationes, perceptis rationibus & motivis, clarius valeant deliberare.

Item quælibet deputatio in deferendo votum ſuum ſeu appunctuamentum ad alias deputationes ſervabit ordinem rerum de quibus agitur, utpote ſi res ad fidem pertineat, primo ad deputationem fidei deferatur, & deinde ad alias. Et ſimiliter, ſi res exigat ce-

le-

lerem expeditionem, indilate deferatur ad communem deputationem, & similiter in aliis. Communis vero deputatio tenebit eumdem ordinem in deferendo communia ad alias deputationes.

Item prædicti duodecim deputati semper in die præcedenti ad congregationem generalem conveniant cum præsidente concilii, cum appunctuamentis & avisamentis & agitatis deputationum, ut præsidens concilii sit plene informatus de singulis quæ habebit in generali congregatione proponere cum motivis & rationibus. Nihil autem ardui proponat præsidens in congregatione generali ad deliberandum seu concludendum, nisi prius fuerit propositum in singulis deputationibus, & agitatum; nisi casus esset repentinus & talis, cujus mora esset nociva, tunc posset proponi. Quæcumque vero in deputationibus agitata fuerint, sive omnes convenerint, sive non, proponet, dummodo saltem per duas deputationes ad proponendum fuerit requisitus.

Item si in feria sexta festum aliquod vel aliud impedimentum occurrerit, quod in die sabbati fiat congregatio generalis, non in die Jovis, nisi per præsidentem aliter intimatum fuerit. Et ita fiat, quod nunquam in septimana generalis congregatio omittatur.

Item quod dominus præsidens in qualibet congregatione habet rotulum suum, in quo ponantur materiæ proponendæ. Et litteris missivis lectis, semper incipiat a gravioribus: ita tamen quod omnia puncta, super quibus est protunc declarandum, in principio explicentur.

Item exhortentur suppositi deputationum, & etiam in congregatione generali per præsidentem, quod si in deputationibus vel congregationibus sint duæ vel tres opiniones, quicumque voluerint adhærere alicui illarum, non debeant reiterare quod jam dictum fuerit, nisi velint aliquid addere vel diminuere: sed poterunt illam quam voluerint partem brevi verbo eligere, vel novam dicere, juxta eorum voluntatem.

Item si in deputationibus sint suppositi non deliberantia propter arduitatem materiarum, & dicant se velle cum libris vel alias deliberare, non concludatur, donec in sequenti deputatione, in qua, si dicere velint, audiantur.

Item ne tempus inutiliter occupetur & labatur in vanum, ordinetur quod deinceps super causis & rebus tractandis & exponendis in hoc sacro concilio, ac in generali congregatione per dominum præsidentem ipsi concilio proponendis, proprius singularum deputationum præsidens, vel notarii referant avisata, deliberata seu concluſa in eisdem. Et si contingat majorem partem, hoc est tres deputationes esse concordes, illico quarta deputatio, imo quodlibet suppositum hujus sacri concilii, diligenter & ad plenum audiatur benigne cum suis rationibus & motivis: quæ si forsan hæsitationem aliquam seu difficultatem afferant, remittatur articulus, super quo difficultas fuerit exorta, ad deputationes singulas latius & maturius digerendus. Si vero rationes talium & motiva dubietatem probabilem sufficientemque non adducant, concludatur quod approbatum extiterit & mature digestum per tres deputationes.

Item quod omnes incorporati, & qui in posterum incorporabuntur ipsi concilio, prout sunt deputati, singulis diebus ordinatis intrent ipsas deputationes ad avisandum & practicandum causas & materias occurrentes, ne quis prætendere possit ignorantiam de proponendis in generali congregatione, & quod per vota omnium singula expediantur. Et qui non intraverint absque rationabili causa, seu qui non significaverint hora debita se non posse intrare, & qui ante dissolutionem recesserint sine licentia præsidentis, ipsius præsidentis arbitrio puniantur.

Item omnia suppositi concilii teneantur venire & stare in congregatione generali in sessionibus, in missis solemnibus & processionibus, quemadmodum supradictum est de deputationibus.

Item antequam dissolvatur congregatio generalis, aut singularum deputationum, per notarios congregationis generalis, & etiam singularum deputationum, legantur appunctuata & ordinata in eisdem, ut si per dictos notarios, aliquis defectus in scribendo fuerit commissus, corrigatur.

Item de qualibet deputatione eligatur unus, qui quatuor provideant de sermonibus ad clerum singulis diebus solemnibus fiendis, quos ipsi personis idoneis ad hoc distribuant: & antequam sermo hujusmodi per eum cui assignatus est publicetur, prius per eosdem quatuor, vel alterum ipsorum, videatur ne error contingat, aut scandalum aliquod exinde oriri. Et iste ordo a festo sancti Michaelis inantea semper continuetur,

Item ad expediendum aliquid, dentur aliqui deputati: qui dum conveniunt, ille qui dignior & primus est, inter eos proponat materiam tractandam, & dirigat illam, & vota aliorum exquirat. Et si aliquis vel aliqui de concilio, non deputati, volunt interesse ad avisandum super materia de qua est tractandum, possint avisare deputatos de motivis suis, & si placet deputatis quod interſint, poterunt remanere.

Nomina quatuor deputationum in concilio, videlicet,
- Pro communibus,
- Reformatorii,
- Fidei,
- & Pacis.

II.

Sequuntur instructiones deferendæ ambasiatoribus concilii, continentes modos, quibus se debent habere cum ambasiatoribus domini nostri papæ.

ET primo dicti ambasiatores sacri concilii deputati cum uno ex parte domini protectoris, ibunt ob tam præfatis dominis oratoribus, & suscipient eos benigne & gratiose, ut inter alia dicant eis qualiter dominus Petrus * Ponitern requisivit dominum cardinalem legatum ex parte ipsorum, ut procuraret eis tres salvosconductus: & cum ipse dominus legatus inferret dominis de concilio, valde ipsi sunt admirati de hujusmodi petitione salviconductus, nec non & proprias causas in salvoconductu expressas.

Item exhortentur eos qui velint libere huc venire sine salvoconductu, quia revera non est opus, & super his dicam quantum eis videtur, inducendo eos ut desistant, nec curent,

rent de hujuſmodi ſalvisconductibus. Si tamen omnino ipſi inſtent habere, tunc dicant noſtri ambaſiatores, qualiter prædictus dominus Petrus porrexit dicto domino legato certam formam, & curent ſcire ab eis, utrum illam dederint. Et ſi dicant quod ſic, tunc ambaſiatores noſtri requirant notarios & teſtes, & dicant quod licet non eſſet neceſſarium eis dare ſalvumconductum noſtrum, nihilo minus ad ſatisfaciendum eis oſtendant ei ſalvumconductum noſtrum, qui conceptus eſt in plena forma, *&c.* Et ſi cauſarentur de aliquibus clauſulis omiſſis, videlicet de eundo ulterius, & de mittendis & recipiendis nuntiis, & quod * trahatur data ſalviconductus ratio, exprimant juſtas cauſas. Prædicta verba ſunt omiſſa, prout circumſpectiones ipſorum ſcient eis clare declarare ſecundum mentem ſacri concilii. Et curent ipſi ambaſiatores noſtri, quod in prædicti; omnibus adſint notarii & teſtes, & etiam cives vel opidani majores loci, ubi dictos ambaſiatores reperient. Si autem nollent dicti oratores eſſe contenti de ſalvoconductu noſtro, tunc ambaſiatores noſtri proteſtentur coram notariis & teſtibus, *&c.* quod per ſacrum concilium non ſtaret, quin ipſi veniant vel poſſint venire: admoneant etiam eos, quod in redeundo non dicant vel faciant aliquid, quod ſit in derogationem vel læſionem concilii, quia timent, ne forte alii ægre ferentes hoc facerent ſibi aliquam diſplicentiam: & etiam admoneant quod propter ſuſpicionem exortam non remaneant in Alemania, ſed quam citius poſſint revertantur. Si forte noſtri ambaſiatores ſenſerint eos aliquid commiſiſſe verbo vel facto contra honorem ſacri concilii, tunc ambaſiatores noſtri dicant, quod ſecundum decreta ſacri concilii poſſet procedi contra eos; nihilo minus ob reverentiam ſedis apoſtolicæ, & quia concilium vult procedere cum omni manſuetudine & pietate, ſunt contenti noſtri ambaſiatores, quod ipſi in pace poſſint recedere, ſed caveant de futuro. Et de hoc aviſetur ille qui mittetur nomine domini ducis protectoris.

* tradatur.

III.

Declaratio ſalviconductus.

LIcet ſalvusconductus per vos petitus ad hanc civitatem Baſileenſem veniendi non neceſſarius fuiſſet, ex cauſis in aliis litteris noſtris & per oratores noſtros expreſſis, nihilo minus nos volentes veſtræ poſtulationi, quantum cum Deo & honeſtate fieri potuit, ſatisfacere, ipſum ſalvumconductum in forma plena & ſufficienti per dictos oratores ad vos tranſmiſimus. Verum quia dubitare videmini, ubi dubitandum non eſt, & in re clara ſcrupulum quæritis, difficultatem in aliquibus clauſulis non neceſſariam facientes, ideo ut cognoſcatis hanc ſanctam ſynodum in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis procedere, & ne veſter acceſſus conventui fructuoſus ſic impediri ex parte ipſius ſynodi videatur, prædictas clauſulas dicti noſtri ſalviconductus hoc modo ex ſuperabundanti duximus declarandas, videlicet ut privata collocutio quoad res familiares & privatas, & non concernentes negotia hujus ſacri generalis concilii Baſileenſis in læſionem ipſius ſacri concilii, nullatenus interdicta vobis intelligatur: quodque verba illa, Vult etiam hæc ſancta ſynodus, ut poſtquam ad veſtra propoſita & explicata reſponſum dederit, vel vos requiſierit, *&c.* intelligantur, ut terminus octo dierum referatur ita ad reſponſum dandum, ſicut ad requiſitionem fiendam. Item quod verbum illud, per viam rectam, intelligatur, per eam qua veniſtis, vel aliam vobis gratam & ſecuram, verſus partes Italiæ ſine dolo & fraude tendendo, *&c.*

IV.

Reformationes de ſuppoſitis hujus ſacri concilii.

ADmonet hæc ſancta ſynodus omnes ſacrum concilium celebrantes, ut omnem gravitatem & honeſtatem, quæ viros eccleſiaſticos decent, diligenter obſervent, vitam & converſationem exemplarem ducant; & cum ad dandam toti * orbi convenerint, ipſi prius in ſe legem ſuſcepiſſe demonſtrent. Sint eorum mores ſine macula & ruga. Exhibeant ſe tamquam ſpeculum mundum, in quo alii ſpeculantes normam & exemplum ſanctimoniæ accipiant. Meminerint ſe eſſe ſal terræ, *Matth. 8.* in quo opus eſt ut nunc ſanetur mundus. Sint tales, juxta præceptum domini, ut lumen eorum luceat coram hominbus, ut videant bona opera ipſorum, & glorificent Patrem noſtrum qui in cœlis eſt. Ipſis inquit apoſtolus in perſona Timothei: *Eſto exemplum* *1. Tim. 4.* *fidelium in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate,* * Intima & bona conſcientia propter ſeipſos, bona fama propter proximos.

* *forte.* orbi legem

* *forte* Neceſſaria

Et quantum ad conſcientiam attinet, unuſquiſque eam ſæpe examinet & mundet, quantum fieri poteſt, ab his omnibus quæ divinam majeſtatem offendunt. Qui ſacerdotes ſunt ſæpe celebrent, alii vero ſæpe confiteantur: hoc plurimum valebit ad gratiam domini impetrandam. Alioquin ſi iniquitatem conſpexerit in cordibus eorum, non exaudiet dominus, & oratio peccatoris fiet ei in peccatum, *Pſal. 65.*

Et quoniam opera quæ hoc ſacrum concilium conſequitur nimis grandia ſunt, quæ quidem viribus humanis nullatenus effici poſſunt, neceſſario ad dominum recurrendum orationibus, eleemoſynis, jejuniis. Quilibet igitur de concilio, ſingulis diebus aliquam ſaltem brevem orationem ad Deum porrigat pro ſucceſſu hujus ſacri concilii. Mandat etiam hæc ſancta ſynodus, ut ſingulis feriis quintis, quamdiu durat tractatus Bohemorum, in majori eccleſia celebretur miſſa de Spiritu ſancto cum orationibus ad hoc inſtitutis, in qua omnes de concilio interſint. Ea autem die, nec non diebus dominicis, & aliis diebus ſolemnibus, quibus præſente concilio miſſæ celebrantur, quilibet de concilio offerat in gazophylacio ſaltem unum nummum, hoc modo, quod duo curſores cum pyxidibus, unus ab uno latere chori, alius ab alio, intra miſſarum ſolemnia recipiant quidquid a ſuppoſitis concilii offertur. Poſt miſſam promotores concilii diſtribuant hujuſmodi oblationes pauperibus, de quibus ipſis videbitur. Eamdem

miſ-

missam de Spiritu sancto, quinta feria, sancta synodus mandat solemniter celebrari in qualibet ecclesia collegiata & conventuali hujus civitatis.

Mandat etiam tam suppositis concilii celebrantibus, quam aliis sacerdotibus in hac civitate existentibus, ut in missis suis dicant aliquam orationem pro pace & unitate ecclesiæ.

Ut negotia quæ in deputationibus concilii aguntur, Deus oculo pietatis aspiciat, & prosperari faciat, expedit ut hi qui illa tractant, ad ipsas deputationes devoti accedant: propterea quælibet deputatio, antequam negotiari incipiat, audiat in communi missam in loco quem ordinaverit prope ipsam deputationem. Ibidem omnes de deputatione curent interesse, nisi forsan aliqui sint per se celebrantes.

Tempore divinorum non fiant invicem collocutiones. Sed quilibet vel oret, vel contempletur quæ aguntur vel dicuntur in missa.

Tob. 12. Et quoniam (ut inquit Tobias) *bona est*
Deut. 9. *oratio cum eleemosyna & jejuniis*, quilibet semel in hebdomade feria sexta vel alia jejunet. Et sicut Moses antequam legem mereretur sumere jejunavit, ita & nos legem reformationis a dominio accepturi, & tradituri mundo, facere curemus: qui autem jejunare non potest, det eleemosynam.

His autem diebus quilibet in mensa sua servet moderationem sobrietatemque ciborum: etiamsi hospites adsint, non multitudine ac reprehensibili varietate ferculorum, sed modesta & competenti refectione honorentur.

Prælati in mensis suis studeant servare decretum Toletanum, quod tale est: Pro reverentia Dei & sacerdotum id universa con-
a *Pax*, ut quia H. stituit synodus. a Et quia solent crebro mensis ociosæ fabulæ interponi, in omni sacerdotali convivio divinarum scripturarum lectio misceatur: per hæc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.

Quælibet etiam ecclesiastica persona, antequam cibum sumat, benedicat: & post refectionem orationes ab ecclesia institutas dicere non negligat.

Caveant supposita concilii, ad tollendas tentantiones & murmurationes, ne convivia vel suspecta commercia cum mulieribus habeant.

Supposita concilii a verbis detractoriis, contentiosis, vel scurrilibus & male ædificantibus quibuslibet accurate caveant, ne factis aut verbis proximum scandalizent.

In via quilibet incedat pudicis oculis cum modestia & gravitate: ad loca minus honesta non vadat, nec ad spectacula publica, choreas, ludos, hastiludia, torneamenta, & alia hujusmodi. Vestimentis utantur, prout sacri canones statuerunt; abstineant a coloribus rubeis & viridibus excessive: vestimenta deferant talia, & tam retro quam a lateribus & ante clausa, & sine manicis ad cubitum pendentibus, & absque foderaturis ultra oras excedentibus & * infixuris. Nulius portet annulum, nisi cui competit ex officio dignitatis, & unum dumtaxat: nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec caligas * solatas, nec mitras, * finceas aut birreta longa, sed parva aut honesta caputia: tonsuras deferant suis ordinibus congruentes, & capillos ita tonsos, quod aures pateant.

* *forte* in fissuris.

Non portent in frenis, sellis, aut pectoralibus equorum, aurum, vel argentum, aut ornamenta metalli depicti, aut figurati, aut mappas fericeas, seu alia hujusmodi superfluitatum: & quod hujusmodi ornamenta equorum sint unius coloris, non rubei vel viridis: nec calcaribus deauratis utantur.

Ut prælati non in multitudine sed honestate familiæ gloriari videantur, incedendo per viam pedites, aut equites, quanto pauciores possunt præmittent familiares: cardinales decem, patriarchæ octo, archiepiscopi sex ante se.

Et quia qualis paterfamilias, tales & domestici ejus; curandum est ut non solum patres de concilio, sed & eorum familiares decentem honestatem servent. Quilibet igitur familiares suos sæpe admoneat, ne quid reprehensibile aut scandalosum publice vel occulte perpetrare audeant: hujusmodi familiarum vestes non sint breviores genu, nec diversorum colorum, nec cum scissuris, frappis, vel * brodaturis, vel alia ornamenta aurea vel argentea, nec cincturas excessive sumptuosas. Sint eorum caligæ unius coloris, similiter & caputia, nec dagas seu cultellos ultra longitudinem unius palmæ deferant.

* *forte* bordaturis.

Nemo de suppositis concilii ludat, aut familiares suos ad taxillos vel alios ludos inhonestos ludere patiatur. Non permittant a familiaribus suis per civitatem cum avibus se associari.

Familiares dominorum de concilio, beneficiati, vel in sacris constituti, taliter incedant, & non laicaliter tamquam scutiferi.

Omnes religiosi existentes in hoc loco sacri concilii portent habitus suarum religionum in colore, valore, longitudine, amplitudine. Cum incedunt per civitatem, vestes deferant superiores, juxta institutiones suorum ordinum: & canonici regulares pro veste superiori portent * croceam, mantellum, vel redivellum.

* *forte* croceum.

Ne in hoc loco sacri concilii religiosi sine causa vagari præsumant, teneantur statim post primam diem adventus sui præsentare se superioribus suis, vel eorum vicariis aut procuratoribus: & qui hic non habuerint superiores vel eorum vicarios, repræsentent se generali præsidenti: & si sine legitima causa huc advenerunt, revertantur ad monasteria eorum, quod si, ut prædictum est, repræsentare se aut ad monasteria reverti contempserint, de mandato prædictorum superiorum suorum vel præsidentis per soldanum carceri mancipentur.

In congregatione generali deputationum servetur debita modestia. In loquendo nullus alium maledicti aut contumeliis lacessat, Unusquisque de alio reverenter & honeste laquatur, præsertim minores de majoribus. Nemo alium loquentem interrumpat. Uno loquente, ceteri silentium servent. Quilibet proferat libere votum suum, ad neminem nisi solum Deum respectum habens. Nemo humana affectione seu passione moveatur.

* *forte* fericeas.

Animadvertant patres de concilio verba illa quæ scribuntur in Paralipomenon: *Videte* 2. *Par.* 19.
quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, sed domini & quodcumque judicaveritis,

in

in vos rodundabit. Sit timor domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. Meminerit ergo quilibet juramenti in receptione ſua ad ſacrum concilium præſtiti, videlicet quod ſalubre conſilium dabit ſecundum Deum & conſcientiam ſuam. In hoc loco, ubi de communi totius Chriſtiani populi ſalute agitur, omnis minima culpa maxima eſt in diſtricto Dei judicio ſeveritate plectenda. Studeant ſuppoſita concilii pacem & unitatem, quam mundo & eccleſiæ dare procurant, inter ſe prius cuſtodire. Sint unum in domino, idipſum ſentientes omnes. Non ſint inter eos ſchiſmata, contentiones & æmulationes. Servent ſuper omnia fraternam concordiam, quia, ut inquit dominus, *omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum ruet.* Nemo eorum ſuſcitet odiorum & rancorum fomenta, quin potius extinguat. Alter alteri, ſi forte ſe offenſum putat, ignoſcat: & hoc eſt alterum alterius onera portare, & adimplere legem Chriſti. Nemo juxta juramentum ſuum vota ſingulorum revelet, unde nemini veriſimiliter odium ſequi poſſit.

Hujuſmodi ordinationes & exhortationes quilibet præſidens per ſuppoſita ſuæ deputationis obſervari faciat, inquirendo diligenter, an quiſquam tranſgrediatur. Tranſgreſſorem autem caritative corrigat, & ſi ſe non emendet, adhibeat cum conſilio aliquorum de majoribus ſuæ deputationis efficax & opportunum remedium: promotores etiam concilii ſolicite hujuſmodi tranſgreſſores inquirant, & ſuæ deputationis deferant præſidenti.

Quilibet præſidens deputationum in principio ſuæ præſidentiæ prædicta in ſua deputatione legi faciat, ut ſupervenientibus innoteſcant.

Præſidens autem concilii deputet aliquos qui ſolicitent cives, ut ea quæ pro honeſtate civitatis inſtituta ſunt executioni demandentur, & debite cuſtodiantur.

Admoneantur Baſileenſis epiſcopus & officialis ſuus, ut prædicta clero ſuo intiment, & inviolabiliter obſervari faciant.

V.

Articuli oblati concilio ex parte regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, &c. anno domini 1433. in feſto ſancti Tiburtii, poſt Laurentii.

Hæreticorum ſunt hæc.

HOs articulos paternitatibus veſtris offerimus, quatenus intuitu optandæ cunctis mortalibus pacis & unitatis, velitis ipſis in hac forma ſubſcripta veſtrum præbere conſenſum, ut libere teneantur, doceantur, & irrevocabiliter obſervent in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, ac locis eis adhærentibus in hac parte.

Primo, ut communio diviniſſimæ euchariſtiæ utilis & ſalubris ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini, univerſis Chriſti fidelibus in regno Bohemiæ, marchionatu Moraviæ, ac locis eis in hac parte adhærentibus conſtitutis, per ſacerdotes libere miniſtretur.

Secundo, ut omnia peccata mortalia, & præſertim publica, per eos, quorum intereſt, rationabiliter & ſecundum legem Dei cohibeantur, corripiantur, & eliminentur.

Tertio, ut verbum Dei a ſacerdotibus domini & Levitis idoneis libere ac fideliter prædicetur.

Quarto, quod non licet clero tempore legis gratiæ ſuper bonis temporalibus ſæculariter dominari.

Ipſius autem, quam utrimque diutine optavimus, unionis tenorem offerimus in hac forma: Parati ſumus uniri & eſſe unum, modo quo omnes Chriſtiani fideles uniri ſecundum legem Dei obligantur, & adhærere & obedire quibuſcumque nobis * legitime perfectis in omnibus eccleſiaſticis, quæcumque nobis ſecundum legem Dei mandaverint: quod ſi quidquam concilium papa aut prælati, quod a domino prohibitum eſt, determinaverint faciendum, aut facere juſſerint, vel quod in canone bibliæ ſcriptum eſt præterierint, aut præterire mandaverint, cum canones tales dicant execrabiles, & anathema obedire, non obligabimur, nec obediemus. Hæc vobis offerimus inter nos & vos, ut ſupponimus, concludenda, expeditis noſtris quatuor articulis ſecundum judicem parte ex utraque concordatum, cujus ſententiam & judicium etiam in futuris emergentibus volumus ab omnibus acceptari.

* f. prædictis.

Sellicet hæreticorum eſt de conciliis, pontificibus & prælatis ferre ſententiam.

Præterea iſtud per ambaxiatores noſtros tandem pro finali unione facienda mittendos, volumus exigente & urgente æquitate, propter obſervationem & confirmationem pacis & unitatis obtinere, ut. unione facta, concilium ſuis patentibus litteris præcipiat omnibus primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, regibus, & principibus, & univerſis utriuſque ſtatus ſibi ſubjectis, quatenus non & nobis in hac parte adhærentes, & adhærere volentes, amplius palam vel occulte hæreticare, aut quovis modo infamare, aut etiam hoſtiliter invadere non præſumant, propter aliquem prædictorum articulorum, & præſertim propter primum, quem aſſerimus & aſſerere proponimus, dominico cadere ſub præcepto, uſque ad diſcuſſionem finalem, mutuam & concordem, per concilium ad nos ſecundum ſententiam judicis in Egra conditati, circa difficultates prædictorum articulorum, ſi quæ occurrerint, fiendam. Nam illius æquiſſimi judicis legibus & decretis optamus, in domini diſpoſitione, in concilio ſedentes incorporari fideliter ad reformationem totius eccleſiæ in capitibus, artubus & membris. Quam quidem ſententiam ut veridico didicimus relatu, uti propoſuit concilium circa reformationem eccleſiæ atque ſpopondit, *&c.*

Inſuper, ut litium & jurgiorum inter nos & coincolas noſtros materia radicitus evellatur, circa unionem inter nos & concilium celebrandam, iſtud volumus per nuntios noſtros ad concilium mittendos obtinere, ut facta unione, concilium modis & hortamentis congruis ſcribat, inducat, & efficiat, quantum in eo eſt, quatenus omnes & ſinguli ſacerdotes, cujuſcumque præeminentiæ aut dignitatis exiſtant, in eiſdem regno & marchionatu, præſertim qui ipſos articulos nondum in effectu obſervarunt, queant cum honoris ſui conſervatione, & valeant libere ac fideliter exequi & amabiliter obſervare & docere. Nam ſic in ſancta veritate uniti erimus, nunc gratiæ divinæ participes, & in futuro viſionis ipſius jucundæ conſortes. Amen.

☞ *Inſtructio a Concilio data Legatis ſuis ad Bohemos miſſis Ambaxiatores Concilii ſunt miſſi ad ohemia per modum ſequentem.*

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui pacis, & unitatis eſt doctor ſequuntur Inſtructiones pro parte hujus ſacri Concilii Baſilienſis factæ, & traditæ venerabilibus, & dilectis Eccleſiæ filiis Philippo epiſcopo Conſtantienſi, & Petro epiſcopo Auguſtenſi, & Collegis eorum Legatis ad partes Bohemiæ deſtinatis ſuper agendis per eos omnes, vel majorem partem ſi alios contigerit impediri.

Primo cum Deo propitio ad Nurembergam pervenerint, loquentur cum Conſulatu, & exponent ſerioſe quid & qualiter per hoc ſacrum concilium actum ſit cum Ambaxiatoribus Bohemiæ & de certis cauſis eos debite informabunt pro eorum conſolatione, & conformabunt, dicentes inſuper quod pro felici concluſione tractatum unionis, & pacis ſint ad partes Bohemiæ deſtinati in mandatis habent petere ab eis, qui vicini ſunt, & multam rerum provinciam habent, & ſunt viri prudentes aviſamenta, & conſilia opportuna & quod pro reverentia Dei, & fidei catholicæ aſſiſtant eis conſiliis, & auxiliis; rogando eos ex parte concilii, quod pro efficaciori rerum expeditione velint deſtinare aliquos induſtres viros una cum noſtris ambaſiatoribus.

Item eodem modo agent cum illuſtriſſimo Principe Friderico Marchione Brandenburgenſi, Joanne Duce Bavariæ Conſulatu Egræ, & aliis Principibus, Baronibus, Communitatibus, de quibus eis viſum fuerit fieri debere.

Item cum Deo propitio pervenerint Pragam in Congregatione generali proprio ſito (ſic) verba Dei explicabunt qualiter hoc ſacrum Concilium Baſilienſe generale in Spiritu Sancto legitime congregatum procurare cum Dei auxilio intendens pacem & tranquillitatem univerſo populo Chriſtiano ad regnum illud valde ſpecialiter oculos ſuæ conſiderationis direxit, & commemoratis ſtudiis, & diligentiis ad hoc adhibitis offerant viam unionis hic jam eorum ambaxiatoribus oblatam, & eam multiplicibus ſuadeant rationibus tanquam promptiorem, honeſtam, & honorificam valde, & quod ſemper in Chriſtiano populo ſub ortis altercationibus de his, quæ ad fidem pertinent, ſive fuerint inter epiſcopos, ſive inter diverſas provincias, flagitatum eſt S. Sancti judicium per ſententiam concilii generalis & reliqua ad hoc perſuadendum pertinentia ſi ſpiritus Sancti gratia conceſſerit; quod hanc viam ſaluberrimam amplectantur. Et de omnibus hujus ſacri Generalis Concilii determinatione, & judicio ſe ſubmittant, habeant dicti legati omnes, vel major pars ut prædicitur plenam, & liberam facultatem eorum unionem, & ſubmiſſionem admittendi, & eorum imcorporationem juxta morem Concilii recipiendum tollendique omnes cenſuras eccleſiaſticas, pœnas & ſententias abſolutionemque plenariam faciendi regnum & marchionatum, & omnes eorum incolas, & habitatores ipſius adhærentes honori, ſtatui famæ, & in omnibus, & per omnia in integrum reſtituendi; eccleſias quoque, altaria, cœmeteria, & omnia ſacra ſolo verbo reconciliandi, clericoſque omnes..... ordinum reſtituendi, habilitandi, & in omnibus integro ſtatui, & honori plenario, & in integro reſtituendi, Pronunciabunt quoque pacem cum univerſo populo Chriſtiano, & per confinia literis ſuis principibus, & communitatibus intimabunt.

Spondebunt autem quod in determinatione hoc ſacrum concilium cum magna gravitate, & maturitate procedit, magna diſcuſſione & digeſta deliberatione, dimiſſis necnon jejuniis, orationibus, & aliis ſanctificationibus in talibus a SS. Patribus ſolitis obſervari.

Ubi autem prædicta via non acceptetur, omnino intendant agere, quod ambaxiatores ipſius regni, & Marchionatus ad ſacrum concilium deſtinentur, cum pleno mandato ipſam unionem, & incorporationem pure, & ſimpliciter faciendi.

Si autem nec hoc efficere queant ſaltem intendant quod ambaxiatores habeant poteſtatem faciendi unionem, & incorporationem ſi eis viſum (fuerit) expedire.

Si nec hoc obtinere poſſint, ne hujuſmodi tractatus interrumpatur, laborent quod aliquos mittant huc ad tractandum, & perſuadendo eis, quod ſic tractando, & non deficiendo Deus dignabitur aperire aliquod medium opportunum: in rebus enim ſanctis ſine intermiſſione laborandum eſt.

Nota. His caſibus habeant facultatem concordandi ſuper modo audientiæ ipſius Ambaxiatoribus concedendæ, prout videbitur faciendum, & ſuper hoc cum eis tractandi, & concordandi, concedendique ſalvos conductus, & omnia alia faciendi quæ neceſſaria fuerint, vel etiam opportuna.

Poterunt quoque ſi habito conſilio Principum, & communitatum circumvicinarum eis viſum fuerit expedire, treguas generales tractare, inire firmare, indicere, & eas ab omnibus fidelibus obſervari mandare ſub ſententiis, & pœnis apponi in talibus conſuetis.

Et quoniam omnia quæ circa tam magna negocia agenda occurrent provideri non poſſunt, idcirco in præmiſſis, & circa ea cum omnibus incidentibus, dependentibus, & annexis, cum omni ſollicitudine, & ſtudio curabunt fideliter agere omnia quæ Dei timore propoſito, fide, & honore eccleſiæ ſemper ſalvis pro felice, & votiva concluſione negotiorum videbitur expedire.

Laborabunt etiam dicti noſtri ambaxiatores cum omni diligentia pro ſtatu, & honore ſereniſſimi Principis domini Regis Romanorum, ut ubicumque poterunt cum omni ſollicitudine conentur promovere ſuæ Majeſtatis honorem, & utilitatem.

Concedit ſacrum concilium Ambaxiatoribus ad partes Bohemiæ profecturis, & unicuique eorum facultatem celebrandi in altari viatico in locis etiam ſuppoſitis interdicto infra regnum Bohemiæ, & ubicumque pervenerint, excommunicatis tamen, & interdictis excluſis; necnon ipſis, & omnibus de ipſorum familia, & comitiva eligendi confeſſorem cum ea plena poteſtate, & in quibuſvis eccleſiis etiam Religioſorum, ac etiam in domibus propriis celebrando, celebrari faciendo, ſuſcipiendi ſacrum Euchariſtiæ ſacramentum.

Item communicandi cum omnibus Bohemis, & Moravis in omnibus præterquam in divinis, ad quæ nullatenus eos admittant, niſi forte facta unione juxta modum, & formam

mam in istructionibus contentam. Veruntamen si aliqui eorum causa videndi, ut inde possent aliquid negociis accommodum electioni, vellent interdum intrare illorum Ecclesias, dum sua divina peragunt, hoc eis liceat ipsorum conscientiæ remittendo, prout expedire cognoverint.

Item concedit eisdem tribus, & duobus eorum, & etiam cuilibet cum consensu aliorum facultatem reconciliandi in hæresim lapsos, absolvendi, dispensandi, & habilitandi, & in pristinum statum restituendi. Absolvendi etiam illos, qui eis commercia contra prohibitionem ecclesiæ exercuerint in forma ecclesiæ.

VI.

Instrumentum facta pacis inter regem Francia & ducem Burgundia per legatos concilii.

In nomine domini, Amen,

TEnore præsentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter, & sit notum, quod anno a nativitate ejusdem 1435. indictione XIII. die vero sabbati quinta mensis Novembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno quinto, reverendissimis in Christo patribus ac dominis dominis Juliano tituli sanctæ Sabinæ, sanctæ sedis apostolicæ in Germania legato, Ludovico tituli sanctæ Cæciliæ Arelatensi presbyteris, Prospero sancti Georgii Ad * velum aureum diacono de Columna, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus vulgariter nuncupatis, Joanne archiepiscopo Tarentino, Petro episcopo Paduano, Joanne Antiocheno, Ludovico Aquilejensi patriarchis, Amedeo Lugdunensi, Henrico Bituricensi Franciæ, reverendis patribus dominis Bernardo Aquensi Angliæ, Alvaro Conchensi: Alphonso Burgensi Castellæ & Legionis, Nicolao Vexionensi Daciæ, *&c.* Petro Dignensi Siciliæ, *&c.* venerabili vero domino Nicolao præposito Cracoviensi Poloniæ regum sereniſſimorum, dominis Joanne Nivernensi Burgundiæ, Matthæo Albinganensi episcopis Mediolani ducum illustrissimorum, Joanne Cistercienſi, Alexandro Virziliacensi, ordinis sancti Benedicti Cabilonensis & Æduensis diœceseon monasteriorum abbatibus, Joanne Pulcripatris, Dionysio Sambrenays in sacra pagina doctoribus almæ universitatis studii Parisiensis, in sacro Basileensi concilio nuntiis & ambaxiatoribus aliisque reverendissimis & reverendis patribus & dominis dominis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, doctoribus, & magistris in magna multitudine & numero copioso sacrum Basileense concilium repræsentantibus & celebrantibus, in generali congregatione de mane in majori ecclesia Basileensi more solito congregatis præfatis reverendissimis patribus dominis, cardinali legato, archiepiscopo Tarentino, & episcopo Paduano, pro & nomine sanctissimi domini nostri papæ præsidentibus in eadem, in dominorum, testium, & nostrorum notariorum publicorum infrascriptorum præsentia, lectis primitus deliberationibus sacrarum deputationum pro dicta generali congregatione hac die de mane celebranda, ad audiendum reverendissimi patris domini Hugonis episcopi Prædestini cardinalis de Cypro, legati cum potestate de latere, ac reverendorum patrum & venerabilium virorum dominorum Nicolai Vexionensis, Matthæi Albinganensis, episcoporum, Nicolai præpositi Cracoviensis, & Guilielmi Hugonis archidiaconi Metensis, sacri concilii ambaxiatorum, missorum ad conventionem Atrebatensem, pro pace Christianissimi regni Franciæ tractanda, & de eadem conventione redeuntium, de gestis per eos circa hujusmodi pacem relationem faciendam. Concluso que per reverendissimum dominum cardinalem legatum, alterum dictorum præsidentium, nomine & auctoritate sacri concilii super hujusmodi generali congregatione celebranda, præfati domini legatus & ambaxiatores accesserunt ad dictam generalem congregationem pro hujusmodi sua relatione facienda. Et sedentibus ipsis dominis legato & ambaxiatoribus in altiori bancha, in qua reverendissimi patres domini cardinales & præsidentes sanctissimi domini nostri papæ in generalibus congregationibus sedere consueverunt, requisitisque & exhortatis dominis & patribus de sacro concilio per eumdem reverendissimum dominum cardinalem de Cypro legatum, ut ipsi haberent eumdem dominum cardinalem & alios dominos ambaxiatores in hujusmodi sua relatione facienda patienter & benigne audire. Deinde facta prius per dictum dominum episcopum Vexionensem solemni collatione sub themate, *Gaudium & latitia invenientur in ea, gratiarum actio & vox laudis*, &c. præfatus venerabilis & circumspectus vir dominus archidiaconus Metensis dixit eorum instructiones fuisse tripartitas. Primo instruebantur episcopi partes contendentes exhortari tam in genere quam in specie ad pacem & concordiam per omnia media possibilia. Secundo eis committebatur pacis & concordiæ præfatæ specialis prosecutio facto & opere. Tertio eis dabatur facultas singula bene gesta interpretandi, roborandi, ac pœnis & censuris validandi, dicebatque quod ex harum instructionum directione, quantum fieri potuit, eis commissa fideliter peregerunt: ipsaque gesta per eos secundum ordinem instructionum suarum, specifice & articulatim recitavit: Primo juxta primam partem earum declaravit, qualiter post adventum partium in civitate Atrebatensi coram illustrissimo domino Burgundiæ proposuit solemniter dominus Nicolaus de Polonia, persuadendo sibi pacem & concordiam. Deinde ad idem coram ambaxiatoribus Christianissimi domini regis Franciæ dominus episcopus Albinganensis: postremo dominus Vexionensis coram ambaxiatoribus sereniſſimi domini regis Angliæ, ipsos ad pacem mediis & viis possibilibus inducendo. Recitavit ulterius dictus dominus archidiaconus quomodo tractatum ipsius pacis & concordiæ specialiter fuerunt prosecuti. Juxta secundam partem suarum instructionum, aperiendo & declarando articulatim & successive omnes oblationes factas hincinde inter Gallicos & Anglicos, quarum ultimæ finales, & in quibus partes ipsæ immutabiliter persistebant, fuerunt hæ: Pro parte ambaxiatorum Christianissimi regis Franciæ oblatum est Anglicis omne dominium quod tenent & occcupant in ducatu Aquitaniæ, nec non totus ducatus Nortmanniæ, modo & forma contentis in quadam litera sigillis omnium dictorum ambaxiatorum sigillata, & illustris-

* vellus.

Isai. 51.

luſtriſſimo domino duci Burgundiæ tradita. Pro parte Anglicorum fuit oblatum regi Chriſtianiſſimo Franciæ totum id quod tenet & poſſidet in Francia tam citra Ligerim quam ultra: hoc adjecto, quod terræ, dominia & oppida unius obedientiæ, incluſæ ſeu incluſa in dominiis alterius obedientiæ, commutabuntur ad alias terras & alia oppida, ſita ſeu inclavata inter dominia alterius obedientiæ, ſecundum commodioſiorem uſum alterutrius partium. Item hoc mediante, offerebant matrimonium ſui regis ſine alio onere dotis, etiam liberationem domini ducis Aurelianenſis mediante finantia competenti. Narravit poſtmodum, quod finaliter legati & oratores ſacri concilii & ſedis apoſtolicæ, dixerunt dominis ambaxiatoribus Angliæ, attento quod pater moderni regis Franciæ Chriſtianiſſimi, avus, proavus, & alii ſui prædeceſſores, a tanto tempore, & per tantum tempus, cujus principii memoria non exiſtit, fuerint in poſſeſſione quieta & pacifica coronæ Franciæ, & tales habiti, ac etiam per ſacra concilia generalia, ſummos pontifices, imperatores, & alios omnes principes orbis ſic nominati verbo & litteris. Certe propterea eis videbatur, quod ipſius regis oblationes erant rationabiles pro pace & concordia, & nullo modo per Anglicos refutandæ, ſed omnino acceptandæ. Et caſu quo eas non acceptarent, volebant adire præfatum dominum ducem Burgundiæ, ipſum exhortando, ut regno Franciæ, quantum in eo erat, daret pacem & tranquillitatem, pacem cum rege faciendo, prout etiam in mandatis haberent Deinde dixit idem dominus archidiaconus, quod quia ipſi domini ambaxiatores Angliæ receſſerant abſque concluſione vel acceptatione oblationum Gallicorum, quæ (ut ſupra) eiſdem dominis legatis rationabiles quamplurimum videbantur, adiverunt realiter præfatum dominum ducem Burgundiæ, ipſumque tam auctoritate ſacri concilii, quam ſanctiſſimi domini noſtri papæ exhortati ſunt, & requiſierunt omnibus melioribus modis & viis quibus potuerunt, ad hujuſmodi pacem & concordiam cum Chriſtianiſſimo domino rege Franciæ, de qua domo ipſe dominus dux & ſui progenitores traxerunt originem, iniendam & faciendam. Tandem datis & oblatis per dominos ambaxiatores domini Francorum regis certis oblationibus, quæ juſtæ & rationabiles videbantur, dicto domino duci Burgundiæ pro ſuo intereſſe, ipſe dominus dux volens parere exhortationibus, requiſitionibus, immo verius mandatis ſacri concilii & ſanctiſſimi domini noſtri papæ, declarato prius per præfatos dominos legatos & ambaxiatores, auctoritate qua ſupra, quod licite & ſine nota ſeu jactura honoris ipſius domini ducis præfatus illuſtriſſimus dominus dux, non obſtantibus prætenſis conventionibus, per eumdem dominum ducem, alias divæ memoriæ progenitori moderni regis Angliæ, & regi Angliæ moderno initis & factis, poterat & debebat pacem & concordiam cum rege Franciæ facere & inire. Reſpondit ſe velle parere & obedire. De qua quidem declaratione & aliis præmiſſis prælibati domini legati & ambaxiatores, auctoritate qua ſupra, literas opportunas eorum ſigillis ſigillatas præfato illuſtriſſimo domino duci illas poſtulanti dederunt & obtulerunt.

Qua quidem relatione ſic (ut præfertur) facta, præfati domini legatus ambaxiatones per organum ipſius domini archidiaconi petierunt & requiſierunt a ſacro concilio, quatenus dignaretur omnia acta & geſta per eos circa hujuſmodi tractatum pacis habere rata & grata, ac illa approbare, defectuſque, ſi in hujuſmodi tractatu interveniſſent, ſupplere. Hoc idem venerabiles viri magiſtri Aimarus de Rouſſilione, Hugo Barardi, & Bartholomæus de Fraxino, promotores ſacri concilii, nomine promotorio ejuſdem petierunt & requiſierunt, & quilibet eorum petiit & requiſivit. Super quo per ſacrum concilium & dominos & patres ipſius ſacri concilii, nemine diſcrepante, reſponſum extitit per verbum, Placet. Quibus ſic actis, reverendiſſimus pater dominus cardinalis legatus & præſidens nomine & auctoritate ſacri concilii, de hujuſmodi ſanctiſſima pace inter præfatos dominos regem Franciæ & ducem Burgundiæ reformata, dedit laudes ſanctiſſimæ Trinitati, regratiando ſanctiſſimo domino noſtro ſummo pontifici, præfatis dominis legatis & ambaſiatoribus, de laboribus per eos in hujuſmodi ſancto negotio aſſumptis. Exhortatuſque eſt dominos de ſacro concilio, ut hujuſmodi paci generali velint operam dare uſque ad conſummationem ejuſdem. Adjiciens contra detrahentes ſacro concilio, quod ſi concilium duraſſet per viginti annos, & non fuiſſet aliud agitatum, niſi de illa benedicta pace Franciæ, adhuc non deberent ſacrum concilium diffamare, imo illud laudare & benedicere. De & ſuper quibus omnibus ſingulis præmiſſis præfati domini promotores, nomine promotorio quo ſupra, petierunt, & quilibet eorum petiit a nobis notariis publicis & dicti ſacri concilii ſcribis infraſcriptis, ſibi & omnibus quorum intereſt fieri atque tradi unum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Acta fuerunt hæc Baſileæ in dicta generali congregatione, ſub anno, indictione, die, menſe & pontificatu quibus ſupra, præſentibus ibidem venerabilibus & circumſpectis viris dominis & magiſtris Joanne Pulcripatris, Dionyſio Sambrenays, Radulpho de Porta, in ſacra pagina doctoribus, & Guidone de Vercellis magiſtro in artibus Pariſienſi, una cum pluribus aliis teſtibus ad præmiſſa adſtantibus.

VII.

Copia tractatus Atrebatenſis celebrati inter regem Franciæ & ducem Burgundiæ.

PRimo rex dicet, vel per ſuos ſufficienti poteſtate fulcitos dicere faciet ducc Burgundiæ, quod mors quondam ſui patris, cui Deus parcat, fuit iniqua & malitioſe facta per illos qui perpetrarunt dictum ſcelus, & ex malo conſilio, & ſemper ſibi diſplicuit, & de præſenti diſplicet ex toto corde ſuo: & ſi ſciviſſet dictum caſum, & fuiſſet in tali ætate & diſcretione intellectus, in quo eſt de præſenti, ipſe obviaſſet toto ſuo poſſe. Sed ipſe erat bene juvanis, & habebat illo tempore parvam notitiam, & non fuit ita adviſatus, quod in hoc provideret: & rogavit dictum dominum Burgundiæ, quod omnem rancorem & odium, quæ poteſt habere contra ipſum

occa-

occaſione præmiſſorum, tollat de corde ſuo, & quod inter eos ſit bona pax & dilectio, & de hoc fiat expreſſa mentio in litteris quæ fient de concordia & tractatu ipſorum.

Item quod omnes illi qui perpetrarunt dictum ſcelus, & conſentientes fuerunt, rex ponet perditioni, & faciet diligentiam poſſibilem capiendi & apprehendendi ipſos, in quocumque loco reperiri poterunt, ad puniendum eos in corpore & in bonis: & ſi apprehendi non poterunt, eoſdem banniet, & banniri faciet ſine gratia ſeu revocatione de regno & Delphinatu, eorum omnia bona confiſcando, & remanebunt extra omnem concordiam.

Item non patietur rex aliquem eorum recipi, aut ſibi aliquem favorem dari in ſuo dominio: imo faciet proclamari per omnia loca regni & Delphinatus, quod nullus eos receptet, aut favorizet, ſub pœna confiſcationis corporis & bonorum.

Item incontinenti poſt concordiam dictus dux Burgundiæ nominabit eos, de quibus eſt vel erit informatus, ipſos perpetraſſe dictum ſcelus, vel conſenſum præbuiſſe, ut incontinenti diligenter procedatur contra eos. Sed quia dictus dux Burgundiæ nondum potuit habere veram notitiam de omnibus illis qui perpetrarunt dictum ſcelus, aut conſentientes fuerunt, omni tempore quo debite fuerit informatus de aliquibus aliis, eos poterit nominare & ſignificare per ſuas literas patentes aut alias ſufficienter regi, qui in hoc caſu tenebitur procedere contra eoſdem ſtatim modo ſupra deſignato.

Item pro anima defuncti ducis Burgundiæ, & defuncti Archambaut de Foys domini de Novalia ſecum interfecti, & omnium aliorum interfectorum occaſione dictarum guerrarum iſtius regni, fiet in eccleſia de Montereau, in qua fuit præſepultum funus dicti defuncti ducis Burgundiæ, & ante plateam, in qua fuit ſepultus, fundabitur una capellania perpetua unius baſſæ miſſæ de requie ſingulis diebus, quæ redituabitur ad ſummam ſexaginta librarum Pariſienſium annuatim, & aptabitur calicibus & ornamentis ad expenſas regis, & collatio ſpectabit ad ducem Burgundiæ & ſucceſſores in perpetuum.

Item in dicta villa de Montereau, vel propinquiori loco, conſtruetur per regem & ſuis expenſis unum monaſterium duodecim Carthuſienſium cum uno priore, una cum clauſtro de illis, & ceteris monachis, qui dotabuntur per regem octingentarum librarum Pariſienſium reditualium, juxta ordinationem cardinalis ſanctæ Crucis.

Item in loco ubi fuit perpetratum dictum ſcelus ædificabitur una Crux expenſis regis, talis facturæ, prout adviſabitur per dictum cardinalem ſanctæ Crucis.

Item in eccleſia Carthuſienſi prope Diviſionem, in qua requieſcit corpus defuncti ducis Burgundiæ, fundabitur expenſis regis una miſſa alta de requie, ſingulis diebus in perpetuum dicenda in magno altari, quod fundabitur de centum libris Pariſienſibus reditualibus, & munietur calicibus, ornamentis, &c. ut ſupra.

Item dictæ miſſæ inchoabuntur incontinenti poſt concordiam habitam, & ædificia agenda in villa de Montereau inchoabuntur ſtatim infra menſes tres, poſtquam eadem villa fuerit reducta ad obedientiam regis, & infra quinque annos erunt omnia expedita ſine intermiſſione operis. Et quoad fundationes, ſtatim poſt concordiam factam, fiet & expedietur fundatio altæ miſſæ celebrandæ a Carthuſienſibus cum omnibus appendentiis. Et ibidem expenſis regis celebrabitur miſſa baſſa, quæ debet fundari in eccleſia de Montereau, donec villa de Montereau reducta fuerit ad obedientiam regis. Et quantum ad fundationem & ædificia quæ debent fieri in dicta villa de Montereau, poſtquam reducta fuerit ad obedientiam, deponatur in manibus ducis Burgundiæ certa ſumma pecuniæ, ad complendum reditus dictarum octingentarum propinquius de loco Montereau quod fieri poterit, non comprehendendo illas centum libras redituales, quæ debent aſſignari pro fundatione dictæ miſſæ altæ in Carthuſia Divionenſi celebrandæ.

Item in recompenſationem jocalium, & ceterorum mobilium, quæ habebat defunctus dux tempore ſui obitus, quæ tunc capta & perdita fuerunt, rex ſolvet duci Burgundiæ ſummam quinquaginta millium veterum ſcutorum, ſexagintaquatuor pro marca, & vigintitrium caratz cum dimidio, aut aliam monetam conſimilem in tali valore. Et una cum hoc reſervabitur duci Burgundiæ actio, quam prætendit pro pulchro collari defuncti patris ſui, contra omnes qui illud habent vel habuerunt.

Item pro parte regis tranſportabitur dicto duci Burgundiæ pro ſe & ſuis hæredibus in recta linea, ſive maſculi ſive feminæ fuerint, civitas & comitatus Matiſconenſis, una cum omnibus villis, villagiis, terris, cenſibus, reditibus, & emolumentis quibuſcumque ſpectantibus ad regem & coronam Franciæ, & per baillivatum regalem Matiſconenſem & ſancti Gengulphi, & in metis ſuis, una cum omnibus pertinentiis comitatus Matiſconenſis, & aliis dominiis quæ tenet & tenere debet rex per totum baillivatum Matiſconenſem, & ſancti Gengulphi, in omnibus feudorum & vaſſallorum juribus, confiſcationibus, patronagiis eccleſiaſticis, collationibus beneficiorum, & aliis juribus & emolumentis quibuſcumque, ſine quacumque reſervatione pro parte regis facienda de illo quod concernere poteſt dominium & juriſdictionem ordinariam comitatus & locorum ſupradictorum. Eſt tamen reſervatum regi feudum & homagium bonorum & jurium prædictorum, reſortum, & ſupremum dominium, una cum cuſtodia & ſupremitate eccleſiarum, & ſubditorum ipſarum, quæ ſunt de fundatione regali, ſitarum in metis dictorum baillivatuum & inclavatorum in eiſdem. Salvo etiam jure regali, ubi locum habere poteſt, & etiam aliis juribus regalibus ab antiquo ſpectantibus ad coronam Franciæ in prædictis baillivatibus, de quo comitatu gaudebit præfatus dux & ſui heredes in feudum & homagium a rege, ſicut pares Franciæ ſub ſorte regis & curiæ parlamenti, ſicut ceteri pares regis Franciæ.

Item pro parte regis tranſportabuntur dicto duci Burgundiæ, & illi de ſuis heredibus legitimis, de ſuo corpore procreatis, cui dimittet cuſtoditum ſuum dictum comitatum Matiſconenſem, omnes utilitates & emolumenta ſupremi dominii ſpectantis ad regem in dictis

ctis baillivatibus, ſive hoc ſit occaſione gardiæ & ſupremitatis eccleſiarum, quæ ſunt de fundatione regali & ſubjectorum jurium regalium, aut alias quovis modo, & etiam in confiſcationibus pro quocumque caſu, pœnis & emendis & exercitio juſtitiæ, commoditas & emolumentum monetæ cum aliis utilitatibus quibuſcumque, de quibus omnibus gaudebit dictus dominus dux & ſuus heres ad vitam ſuperviventis tantum, modo & forma quæ ſequuntur, videlicet quod ad nominationem dicti domini Burgundiæ & ſui heredis poſt eum, rex committet illum, qui erat baillivus pro dicto domino Burgundiæ, judicem regalem & commiſſarium ſui ex parte, ad cogitandum de omnibus caſibus regalibus & aliis occurrentibus in dictis patris, locis & inclavaturis ſupradictis & formis, quibus conſueverunt baillivi regales Matiſconenſes, qui temporibus præteritis ibidem fuerunt, & ſimili modo committentur per regem ad nominationem dicti ducis & ſui heredis, omnes alii officiarii neceſſarii pro exercitio juriſdictionum & jurium regalium, ſive ſint caſtellani, præpoſiti, clientes, receptores, &c.

Item ſimiliter tranſportabuntur dicto domino Burgundiæ & ſuo heredi poſt eum omnes utilitates ſubſidiorum granariorum pro ſale, gabella vinorum venditorum ad debitolium, pedagium, ſeu vectigale omnium mercantiarum, talliæ, foagia, & quæcumque ſubventiones impoſitæ & imponendæ in partibus Matiſconenſi, Cabilonenſi, Æduenſi, & Lingonenſi, quantum ad dicta territoria ſe extendere poſſunt per ducatum Burgundiæ, comitatum ad Charolois, & comitatum ad patriam Matiſconenſem, & in villis ac terris quibuſcumque inclavatis in dictis ducatu, comitatu & aliis locis: & ad dictum ducem & ſuum heredem ſpectabit nominatio officiariorum ad præmiſſa neceſſariorum, & inſtitutio ad regem, ut ſupra.

Item per regem tranſportabitur dicto domino Burgundiæ in perpetuum pro ſe & ſuis heredibus, ſive maſculis ſive feminis, in directa linea procreatis, civitas & comitatus Autiſiodorenſis una cum omnibus & ſingulis pertinentiis in juſtitia regali feudorum, ſub feudis, patronagiis eccleſiarum, collationibus beneficiorum, ſive alias quovis modo ad tenendum illa a rege ſub fide, homagio & paritate Franciæ, ſub reſortio regis & curiæ parlamenti ſine medio ſicut alii pares.

Item tranſportabuntur per regem dicto domino Burgundiæ, & illi de ſuis heredibus, cui dimittet poſt obitum dictum comitatum, omnia & ſingula emoluuenta quæ eveniunt in dictis civitate & comitatu, & in omnibus villis inclavatis in dicto comitatu, quæ tamen non ſunt de eodem, ſive ſpectent eccleſiis, aut aliis ad cauſam jurium regalium etiam quocumque modo & regalibus confiſcationibus, pœnis & emendis ac exercitiis juſtitiæ, aut alias quomodolibet, quibus dominus dux & ſuus heres pro tempore, vita alterius ſuperviventis dumtaxat durante, gaudebunt, & per modum ſupra declaratum, videlicet quod ad dominationem, &c.

Item ulterius pro parte regis erunt tranſportati dicto domino duci & ſuo heredi omnes profectus ſubventionis granariorum, ſalis, gabellæ, vinorum venditorum, & cetera, ut ſupra, pro ſe & ſuo herede, &c.

Item per regem tranſportabuntur præfato domino duci Burgundiæ & ſuis heredibus in recta linea, ſive maſculis ſive feminis, caſtrum, villæ & caſtellaria de Barro ſuper Sequanam, cum omnibus appenditiis vel regimine, juſtitia, feudo, patronatu, collatione beneficiorum, tenendo in fide homagio & paritate, ut ſupra.

Item tranſportabuntur præfato duci & ſuo heredi omnes profectus granariorum, ſalis, gabellæ, & cetera, ut ſupra.

Item tranſportabitur a rege ipſo duci pro ſe & ſuis heredibus comitibus burgundiæ perpetue & hæreditariæ gardia, cuſtodia, ſeu protectio abbatiæ de * Lexu, ac omnia jura, profectus & emolumenta quæcumque attinentia gardiæ prædictæ, quam rex ad cauſam comitatus Campaniæ dicit ſibi attinere; quamvis comites Burgundiæ inantea prætenderunt & querularunt in contrarium, pro eo quod illa abbatia erat extra regnum. * Lucuell,

Item per regem tranſportabuntur dicto domino duci, pro ſe & ſuis heredibus in recta linea maſculis tantum, caſtra, villæ, caſtellariæ, præpoſituræ forenſes Peronæ, Mont-didier, & Roye, cum omnibus ſuis attinentiis, &c. patronatu, & collatione beneficiorum, tenendo in homagio & paritate, reſorto, ut ſupra.

Item tranſportabit rex dicto domino duci & ſuo heredi maſculo, cui poſt ſuum deceſſum deputabit dictas villas Peronæ, Mont-didier, & Roye, omnia emolumenta ex illis villis, caſtellariis & præpuſituris forenſibus, & in villis, terris ſubjectis, & reſortis ipſis villis, caſtellariis & præpoſituris, cauſa jurium regalium quomodocumque fuerit, tam in confiſcationibus, emendis, exercitiis juſtitiæ, quam aliter, ad gaudendum per ipſum ducem & ſuum heredem dumtaxat per modum ſupra declaratum, ſcilicet quod ad monitionem ducis, vel ſui heredis, rex inſtituet, &c.

Item tranſportabuntur eidem duci & ſuo heredi omnes proventus ſubventionis granariorum, ſalis, gabellæ, &c. ut ſupra.

Item a parte regis dimittetur dicto duci, & illi de ſuis heredibus cui dimittet comitatum Artheſii, compoſitiones aradarum dicti comitatus, reſortita & inclavamenta, aſcendentia pronunc ad trigintaquatuor millia annuatim vel circiter, ſine hoc quod ipſe vel ſui heredes ſint adſtricti inde habendi aliud donum vel oblationem. Et nominabunt dictus dux & ſuus heres tales officiarios, &c. quos rex terris inſtituet, &c. & ipſius ſuper hoc faciet deliberare.

Item rex tranſportabit domino Burgundiæ pro ſe, ſuis heredibus, & habentibus cauſam ſeu intereſſe perpetuo omnes civitates, villas, fortalicia, terras & dominia attinentia coronæ Franciæ, de & ſuper fluvio de Somme, de uno latere, & de alio ſicut ſanctus Quintinus, Corbia, Ambianis, Abbatis villa, & aliæ pariter totius comitatus de Pontieu, citra & ultra dictum flumen de Somme, Dourlens, ſanctus Richarius, Crepicordium, Meux, Mortaigne, cum ſuis attinentiis & appendiciis quibuſcumque, & omnes alias terras, quæ poſſunt pertinere coronæ Franciæ circa flumen de Somme incluſive verſus Artheſiam, Flandriam & Hannoniam, tam de regno quam de imperio, comprehendendo etiam in reſpectu

ctu villarum ſitarum ſupra dictum flumen de Somme, de latere verſus Franciam; baillivatus & ſcabinatus ipſarum villarum poſſidendos per dictum dominum Burgundiæ, dictos ſuos heredes, & habentes cauſam perpetuo de dictis villis, civitatibus, fortalitiis, terris & dominiis, in omnibus commodis redditüum * tam inordinatorum pro guerris, & etiam talliarum, & aliorum emolumentorum quorumcumque, & non retinendo ex parte regis, præterquam homagium, reſortum & ſupremitatem: quæ tranſportatio fiet per regem, mediante reemptione ſummæ quadringentorum millium ſcutorum aureorum antiquorum, ſexaginta quatuor in marca de octo unciis pro marca, & d'aloy ad viginti quatuor caratz arnt de remede, vel alterius monetæ aureæ currentis ad valorem: de qua reemptione per dominum Burgundiæ tradentur bonæ literæ & ſufficientes, per quas ipſe promittet pro ſe & ſuis: & toties placebit regi vel ſuis facere dictam reemptionem, dominus Burgundiæ & ſui tenebuntur, recipiendo dictam ſummam auream, reddere regi vel ſuis omnes dictas civitates, villas, fortalitia, terras & dominia comprehenſa in iſto articulo tantum, & * ſive tangendo aliquas alias, de quibus ſupra facta eſt mentio, & * alterius contentabitur dictus dux Burgundiæ recipere ſolutionem dictorum quadringentorum millium ſcutorum ad duas vices, ſcilicet qualibet vice medietatem, proviſo quod non tenebitur dictas civitates, villas, fortalitia, terras, & dominia, nec aliquas ipſarum, quouſque tota ſolutio ſit completa, & tempore pendente faciet dominus Burgundiæ fructus ſuos omnium dictarum civitatum, villarum, *&c.* * de domanio, quam de * aidiis ſine ulla deductione principalis ſummæ.

* *f.* jam vel etiam ordinatorum.

* ſine

* ulterius

* *forte* tam de

Et eſt ſciendum, quod in iſto tranſportu non comprehendetur civitas Tornacenſis, neque baillivatus Tornaceſii & ſancti Amandi, ſed remanebunt in manibus regis, excepto Mortaigne, quæ remanebit domino Burgundiæ: nihilo minus eſt reſervatum domino Burgundiæ, pecunia ſibi concordata ab illis de civitate Tornacenſi pro certo tractatu, quem habet cum ipſis durante uſque ad certum tempus, quam pecuniam Tornacenſes ſolvent integræ domino Burgundiæ. Et est ſciendum de omnibus officiariis, qui erunt reſpectu dominii, quod dominus Burgundiæ conſtituet eos: & reſpectu jurium regalium, aydarum & talliarum, nominatio ſpectabit ad dominum ducem, & inſtitutio ad regem.

Item quia dominus Burgundiæ prætendit jus in comitatu Verdonienſi ſupra mare, quem tenet & poſſidet, ille ſibi remanebit pro ſe & ſuis heredibus maſculis ex ſuo corpore tantum, & tenebitur rex pacificare illos, qui jus prætendunt in illo comitatu, taliter quod nullam habeant querelam adverſus dictum dominum Burgundiæ.

* Giemenſis

Item caſtrum, villa & comitatus * Gyemyr ſupra Ligerim, quæ dicuntur tranſportata cum comitatu Stampiæ & Dordani per ducem Bituricenſem, defuncto Joanne duce Burgundiæ, ponentur ex parte regis in manibus ducis Borbonii ſtatim post paſſatam concordiam, tenenda per ſpatium unius anni, infra quod tempus Joannes Burgundiæ, nunc omnes Stamparum, vel dux Burgundiæ pro eo monſtrabit regi & ſuo conſilio literas doni facti Joanni defuncto duci per dominum ducem Bituricenſem: quæ ſi viſæ fuerint ſufficientes & validæ, dux Borbonii tenebitur tradere præfato comiti abſque hoc, quod ex parte regis poſſit allegari antiqua præſcriptio, aut lapſus temporis. Quod ſi qui ſunt alii qui prætendant jus, illis remanebit actio contra comitem.

Item per regem reſtituetur comitibus Nivernenſi & Stamparum ſumma triginta duorum millium octingentorum ſcutorum aureorum, quæ quondam rex Carolus ultimo defunctus, fecit deprehendi in eccleſia Rothomagenſi, ubi fuerant depoſita pro matrimonio donnæ Bonæ Artheſii matris ipſorum comitum, caſu quo probabunt quod iſta ſumma fuit in computo & profectu dicti regis Caroli ad ſolvendum illam ſummam 32800. ad tales terminos, qui erant adviſati poſt ſolutionem factam & completam quinquaginta millium domino Burgundiæ, de quibus ſupra. Et reſpectu debitorum quæ dominus Burgundiæ dicit ſibi deberi per quondam regem Carolum, tam cauſa donorum & penſionum, quam aliter, aſcendentium ad magnas ſummas, ſuum jus quod habet & debet habere pro recuperatione ipſorum debitorum, ſibi remanebit ſalvum.

Item quod dictus dominus Burgundiæ non tenebitur facere aliquod homagium vel ſervitium regi de terris & dominiis quæ de præſenti tenet in regno, nec de illis quæ deberet habere per præſentem tractatum, nec de illis quæ ſibi evenire potuerint per ſucceſſionem, ſed remanebit exemptus in ſua perſona in omnibus caſibus ſubjectionis, reſorti, ſupremitatis, & aliorum, durante vita ipſius. Sed poſt ipſius regis obitum, dominus Burgundiæ faciet filio ſuo & ſucceſſori in corona homagia, fidelitatem & ſervitia quæ requirentur. Et etiamſi dictus dux Burgundiæ decederet ante regem, heredes ſui, & cauſam habentes, facient regi dicta homagia, *&c.*

Item in reſpectu feudatariorum & ſubjectorum ducis Burgundiæ, quæ habet & debet habere per præſentem tractatum, & quæ ſibi potuerint evenire per ſucceſſionem durante vita regis & ſua, ipſi non erunt adſtricti ſe armare ad mandatum regis & ſuorum officiariorum, ſuppoſito quod teneant cum hoc a rege aliquas terras vel dominia. Sed eſt rex contentus, quod omni vice qua placebit domino Burgundiæ mandare ſuos ſubditos ſeu feudatarios & ſubjectos pro ſuis guerris, ſive in regno ſive extra, ipſi tenebuntur & conſtringentur ibidem & illuc ire, ſine poſſe aut debere venire ad mandatum regis, ſi etiam rex mandaret. Et ſimiliter fiet reſpectu ſervitorum ducis Burgundiæ, qui ſunt ſui familiares & de ſua domo, ſuppoſito quod non ſint ſui ſubjecti:

Item ſi eveniat quod Anglici aut ſui confœderati faciant in poſterum guerram domino Burgundiæ, aut ſuis pueris, ſive per mare ſive per terram, occaſione præſentis tractatus, vel alias, rex tenebitur juvare, ſicut in facto proprio.

Item quod dominus Burgundiæ & ſui feudatarii & ſubjecti, & alii, qui prius portaverunt in armis crucem ſancti Andreæ, non ad-

adſtringentur portare aliud interſignium in quacumque armata in regno vel extra, & in præſentia regis aut ſuorum conneſtabiliorum aut mareſcallorum, prout ſint ſuis ſtipendiis vel alias.

Item & quod rex faciet reſtitui, & ſine damno de ſuis perditis rationabilibus, & etiam de ſuis * eancoribus illis qui fuerint capti in die mortis quondam ducis Joannis, & illis qui ibi perdiderunt ſua bona, & fuerunt poſiti ad magnam redemptionem.

Item & quod de ceteris abolitio generalis ſit facta de omnibus caſibus, eventis, & de omnibus cauſis, rebus, dictis, factis & paſſatis occaſione diviſionis iſtius regni: excepto reſpectu illorum qui perpetrarunt dictum malum caſum, vel fuerint conſentientes de morte quondam ducis Burgundiæ; qui erunt & remanebunt extra omnem concordiæ tractatum: & quod de ceteris quilibet de uno & alio latere revertatur, ſcilicet eccleſiaſtici ad ſuas eccleſias & beneficia, & ſæculares ad ſuas terras, redditus, & hereditagia, poſſeſſiones, & bona immobilia, in ſtatu in quo erunt, reſervato reſpectu terrarum & dominorum exiſtentium in comitatu Burgundiæ, quas dux Burgundiæ & quondam ſuus pater habuerunt & retinuerunt, vel aliis dederunt tanquam confiſcatas ſibi cauſa dictarum guerrarum, quæ erunt & remanebunt, non obſtante dicta abolitione & concordia, illis qui ipſas tenent & poſſident. Sed alibi ubique quilibet redibit ad ſuas poſſeſſiones & terras, & hereditagia, ſine hoc quod pro demolitione, deterioratione cuſtodiarum, locorum, aut reparatione qualicumque aliquid poſſit exigere unus ab alio; & quilibet tenebitur convictus omnium reddituum eventorum de tempore quo non poſſidebat ſuas terras & hereditagia. Sed in reſpectu mobilium captorum aut habitorum de uno latere aut de alio, nunquam poterit fieri aliqua querela, aut actio de uno aut de alio.

Item per iſtum tractatum extinguantur & aboleantur omnes injuriæ, rancores tam verborum & factorum, quam aliter eventorum perantea occaſione dictarum diviſionum, partialitatum, *&c.* tam de una parte quam de alia: abſque hoc quod aliquis poſſit exigere vel facere quæſtionem, vel proſecutionem, vel proceſſus, vel aliter reprobari vel ſcandalizari de tenendo aliquam partem. Et dicentes vel facientes contrarium punientur ſicut tranſgreſſores pacis ſecundum exigentiam delicti.

Item in iſto tractatu comprehendentur expreſſe ex parte ducis Burgundiæ omnes partes eccleſiaſticæ, villæ nobiles, & alii, cujuſcumque ſtatus ſunt, qui tenuerunt ſuam partem, & quondam ſui patris, tam in regno, quam in Delphinatu, proviſo quod acceptabunt præſentem tractatum, & inde a volunt gaudere.

a *Forte*, volent. H.

Item renuntiabit res confœderationi quam fecit cum imperatore contra ducem Burgundiæ, & omnibus aliis confœderationibus per ipſum factis cum quibuſcumque perſonis, principibus, aut dominis in contrarium dicti ducis. Proviſo quod dominus dux faciet ſimiliter, & promittet rex dicto duci ipſum ſuſtinere & adjuvare contra omnes qui vellent ipſum gravare, vel damnum impendere per guerram, & aliter. Et ſimiliter promittet dux, ſalva ſemper exemptione ſuæ perſonæ ad vitam.

Item tradet rex ſuas literas: quod ſi contingat in poſterum quod ex ſua parte infringatur iſte tractatus, ſui vaſſalli, feudales, ſubjecti, & ſervitores, præſentes & futuri, non tenebuntur ſibi plus obedire nec ſervire; ſed tenebuntur extunc ſervire domino Burgundiæ & ſuis ſucceſſoribus contra ipſum, & quod in dicto caſu omnes ſui feudales, ſubjecti, & ſervitores, ſint abſoluti & quieti de omnibus juramentis, fidelitatibus, promiſſionibus, obligationibus ſervitiorum in quibus ipſi poſſent teneri perantea verſus regem, abſque hoc quod in tempore futuro ipſis poſſit imputari ad onus aut opprobrium, aut quod ab ipſis poſſit inde aliquid exigi. Et quod ex nunc, prout extunc, rex præcipiat ipſis ita facere, & quitet & exoneret ab omnibus obligationibus, & juramentis in caſu prædicto, & quod ſimiliter fiat & conſentiatur de latere ducis Burgundiæ reſpectu ſuorum vaſſallorum, feudatariorum, & ſubjectorum, & ſervitorum.

Item quod ex parte regis fient promiſſiones, obligationes, & ſubmiſſiones tangentes intentionem præſentis tractatus in manibus cardinalis ſanctæ Crucis legati papæ, & de Cypro legati concilii, ampliores quæ potuerint adviſari, & ſub pœnis excommunicationis, aggravationis, reaggravationis, interdicti in terris ſuis & dominiis, & aliter ulteriores, ad quas cenſuræ eccleſiaſticæ ſe potuerint extendere, ſecundum poteſtatem quam habent dicti domini a papa concilio, proviſo quod ſimiliter faciat ex parte ſua dux Burgundiæ.

Item & cum hoc faciet rex cum ſuo ſigillo tradi dicto duci Burgundiæ ſigilla principum & dominorum ſui ſanguinis & obedientiæ, ſcilicet ducis Andegavenſium, Caroli ſui fratris, ducis Borbonii, ducis Alenconii, Comitis Richemondiæ, comitis Vindomiæ, comitis de Fuxo, comitis Armignaci, comitis Perdiaci, & aliorum qui adviſabuntur, in * quibus ſigillis incorporabitur ſigillum regis, & promittent tenere ex ſua parte contenta ſigillatorum. Et ſi infringerentur ex parte regis, deberent in iſto caſu adjuvare & confortare dictum ducem Burgundiæ & ſuos contra regem. Et ſimiliter fiet ex parte ducis Burgundiæ.

* *Forte* quorum.

Item & quod ſimiliter rex faciet tradi ſigilla virorum eccleſiaſticorum. & aliorum nobilium, & villarum de regno de ſua obedientia, quos dictus dux voluerit nominare, cum ſecuritatibus pœnarum corporalium & pecuniariarum, & aliarum ſecuritatum, quas dicti cardinales & alii prælati huc miſſi ex parte papæ & concilii adviſabunt pertinere.

VIII.

VIII.

Advisamenta prolocuta per dominos prælatos, & alios clerum regni Franciæ & Delphinatus repræsentantes, qui Bituris convenerunt ad mandatum domini nostri regis, die XXVI. Februarii, MCCCCXXXI. præfati domini nostri regis & sui magni concilii beneplacito, voluntate & correctione in omnibus semper salvis.

IN primis, quod attentis hæresibus Bohemorum & eorum insultationibus, guerrarum calamitatibus, & morum in clero & populo undique deformitatibus, conventioneque Basileæ triplici auctoritate apostolica legitime facta, quæ per annum duravit & ultra, & ad quam de universis fere mundi partibus plures convenerunt, Spiritu sancto duce meliora & viciniora saluti sperantes, & mandati sunt iidem Bohemi, qui sæpius per universa mundi climata divulgarunt se a catholicis non potuisse audiri, & generalis concilii determinationi stare velle: quibus nihil omnino respondere utile non esse videtur, ne forte existiment catholicos responsionis penuria declinare certamen, & fides lædatur non intelligentium mentes ipsorum: nonque pastorum, sed mercenariorum personas gerere videantur prælati majores & minores, terga silentio præbendo, qui libere veritatem pronuntiare, & eamdem populi defendere tenentur, ubi honor Deo debitus & proximorum salus adimitur, exireque cito, & oberrantes introducere infra ecclesias jubentur. Ideo nedum honestum & utile, sed & necessarium est concilium Basileense celebrari, & pro posse ad Dei laudem & intentos fines stabilitum exaltari.

Item quia naturaliter homo homini subesse aut tributa solvere abhorret, & cum error Bohemorum spiritualem & temporalem præsidentiam, aut tributa decimarum, oblationum, & quævis alia ecclesiastica, nec non & temporalia aboleat & execretur, ideo hic cancer lenius serpit: Si enim ex Alexandria Arii scintilla, nihil naturale habens, in magnam excreverit orbis flammam, quanto magis hic error per meatus naturales veniens, & avaritiæ se commiscens facilius multos inflammabit? Vindex est enim error iste dissimulantium, aut conniventium eum tam ecclesiasticorum quam sæcularium: quia enim ecclesiastici, qui pastorum more se pro ovibus & veritate opponere debebant, & non fugere ante faciem, fidem persequentis dissimularunt; ideo ubique in Bohemia templa Dei incendiarunt, sacerdotes Dei spoliarunt, & variis cruciatibus trucidarunt, novis & inauditis tormentorum generibus adinventis, sacramenta ecclesiastica pro nihilo reputarunt, & in tam varios errores deciderunt, ut catholicæ ecclesiæ doctrina, ibi in pauciſſimis & latentibus hominibus consistens, in nullo ab aliis audiatur. Et idcirco nedum honestum aut utile, sed & necessarium est generale concilium absque dilatione celebrari: quia non est expectandus Antiochus, qui templum Dei totaliter spoliet, vasa argentea auferat pariter & aurea, coinquinet sancta, fideles occidat, infidelis & incircumcisus trucidet circumcisos: sed præveniendum est, ne videamus mala gentis nostræ & sanctorum.

A Item quia rex Bohemiæ, & alii principes & nobiles qui gladium portant ad laudem bonorum vindictamque malorum, patientius tolerarunt fidem vacillari, templa & personas ecclesiasticas (ut præmittitur) laniari, illum postea seminarunt errorem, dominum temporalem in peccato publico mortali non posse populo præesse, & quodlibet peccatum publicum & mortale pro suo arbitrio reputantes, fugarunt, regem, principes & nobiles: & quos habere potuerunt, membratim conciderunt, seu uxoribus & filiabus, virginibus, sanctimonialibus, & aliis quibuscumque sine reverentia violatis, castella iporum diruerunt, & omne dominium a se penitus abjecerunt B sine alia cognitione judiciaria: nec fuit possibile, ecclesia tacente, & demum fugata, nobilibus resistere: populus enim multus est, & dominus unus suis subditis præpositus, nec facile est unum dominum adversari populo multo.

Item præfati Bohemi venenum per epistolas plurimas divulgarunt per universas mundi partes, & plurimos infecerunt, & ut Bohemiam prætereamus remotam, domini nostri regis infectas partes non fileamus. Nonne in baillivia Matisconensi & comitatu Forensi visus est a paucis annis citra populus in nobiles dominos suos insurgere, & impias manus C in eos injicere, non nobilitati, non sexui, non ætati aut conditioni parcentes, libros censuales sive terreria concremantes, castella invadentes, & dominos suos suis mobilibus spoliantes? ausique sunt dicere, quod in tota patria sufficerent duo sacerdotes, & quod omnes nobiles ad laborem proprium manuum tenebantur, ex sententia divina in genus humanum & personam Adæ, *In sudore* videlicet *vultus tui vescēris pane tuo*, prolata. Ex quo inferebant tributa dominis temporalibus non debere solvi, & quantum deviet, aut conjungatur error iste Bohemis, judicet sapiens quisque. Et nisi exterminatus fuisset pro- Principiis obvidentia domini baillivi regii Matisconensis una cum nobilibus patriæ dum nasceretur er- D ror ille, multorum suppliciis & patibulis, jam divulgabatur in plurimos populos. *Genes. 3.*

Item nonne etiam in Delphinatu est quædam portio inter montes inclusa, quæ erroribus adhærens prædictis Bohemorum, jam tributum imposuit, levavit & misit eisdem Bohemis, in quibus fautoria manifesta hæresis prædictæ debet judicari? & novit Deus si multorum popularium latentia corda leviter detegerentur, sublevata amplius Bohemorum malitia, & ab eisdem seminaretur, concilium generale aufugisse, non valens respondere rationibus Bohemorum prædictorum, hoc præsertim in tempore, cum populus ex guerrarum malitiis lacessitus, depauperatum se sæ- E pius vidit, & in partibus multis videtur furere, & ex popularibus multi docti sunt ad prælia. Eapropter cito, immo citissime obviandum est per dominum nostrum regem, nec non & per ecclesiam catholicam; quæ tamen alias occurrere non potest, nisi principum & nobilium fortitudine, vel jurium & clericorum ratione.

Item si principum & nobilium fortitudine occurrendum est, quod licet, cum fero abjicienda sint vulnera quæ medelam non sentiunt: quia enim gens illa numerosa valde &

indomita, ac in ſuis erroribus indurata, vinci non poteſt, niſi maxima catholicorum ad hoc unitorum multitudine, & cum expenſarum grandi mole, principum autem & catholicorum multitudo hos hæreticos expugnantium haberi non poteſt ſine pacificatione regum & principum adinvicem ubique terrarum contendentium; & ideo moris fuit eccleſiæ catholicæ volentis principem in ſubſidium terræ ſanctæ aut contra infideles commovere, prius ipſos per media conciliorum pacificare, aut ſaltem longas & fidas treugas inter ipſos inire, & fideliter in facie eccleſiæ firmare, ac uno agmine ad fidem defendendam inducere: & ad hunc finem Baſileenſe concilium convocatum eſt, nec eccleſiæ, quæ in fide defendenda a facultatum contributione ſe excuſare non a debent, vel poſſunt, contributio imponi alias poteſt: nec pateretur ſe tributariam fieri, quam ex ordinatione concilii generalis, ut patet ex conſtitutione Conſtantienſi, nec obeditum eſt domino Martino, contra Bohemos ſubſidia imponere volenti. Ex quibus infertur, neceſſario concilium generale celebrandum, cum principum & nobilium juvamine poſtulandum vel onus eccleſiæ imponendum fuerit, ſine quibus hac in re ad bella procedi non poteſt.

a *Forte*, debet, vel poteſt. H.

Item ſi occurrendum eſt jurium & clericorum ratione, quæ via videtur accommoda, quia Spiritus ſanctus in unum congregatos in nomine ejus dirigit, & per generalia concilia frequentius hæreſes ſunt extinctæ, ſicut hæc hæreſis Bohemica ſperatur extingui in concilio Baſileenſi, ad quod vocati ſunt dicti Bohemi cum magna caritate, & qui literas ejuſdem concilii acceperunt. Et ſi venerint ad concilium generale præfatum, expedit eccleſiam catholicam in unum convenire: quia quod a pluribus quæritur, facilius invenitur: ſalubriuſque eſt fidei, & papæ conſultius, cauſam fidei unitati committere, quam uni: & ſic omnino aſſiſtendum eſt & ſublevandum generale concilium, & non differendum, maxime cum ubique univerſitates ſtudiorum ob guerras & rerum inopias ſint multum depopulatæ, nec ſit expectandum, ut ex toto ſeneſcat vel morte pereat literatorum antiquorum copia. Si vero Bohemi non venerint ad concilium ſic ſolemniter mandati, tunc hæc ſua obmuteſcet * guerrula, quod non potuerint audiri: tunc convocata erit eccleſia univerſa; & principes, & Chriſti fideles poterunt ad pugnam animari: tunc eccleſiæ tributa & ſubventiones juſte imponi; immo gratius & benigniſſime ferent ſibi ſua voluntate impoſita, & in poſterum hac de cauſa imponenda.

* *f.* querula *ſeu* querela *aut* querula,

Item licet juſte indici poſſit bellum contra hæreticos damnatos, ſæpius tamen reprobata videtur in hac cauſa a Deo, qui aufert corda principum, fortitudo; cum catholici iteratis vicibus fugerint, nemine perſequente: inſcrutabiliaque Dei judicia, licet nullus hominum valeat diſcernere aut judicare; ſuaderi tamen poteſt, quod monſtruoſos mores in clero & populo voluit purgari, ſicut contra hoſtes fidei congredi, ne cæcus cæco ducatum præberet, aut geſtans trabem in oculo, feſtucam de oculo proximi erueret. Ne etiam diviſi principes, hæreticos ab eccleſia diviſos exterminare conentur: quibus pacem conſulendo prius ſuadendum eſt: *Medice cura te ipſum*. Quis enim neſciat a Viennenſi concilio anno 1312. celebrato, circa morum deformitatem nullum fuiſſe celebratum generale concilium & varii in varios ex vetuſta corruptela, quam pro jure conſuetudinis vendicant, deciderunt deformitatum mores? Quis neſciat confictas cauſas & diffugia, poſt aſſignata generalia concilia, ne celebrentur eadem, adinventa? Et meminiſſe divinam ſententiam decet: *Jeruſalem, Jeruſalem, quoties volui te congregare, quemadmodum gallina congregat pullos ſub alas, & noluiſti? Ecce relinquetur domus veſtra deſerta*. Viſitat quoque jam fere ubique terrarum dominus plebem ſuam in gladio, fame & peſte, & ſi dictos corruptos mores, quibus vehementer Deus offenditur, inſequi & ulciſci differimus, ad iraſcendum utique divinitatis patientiam provocamus. Nec tamen dicti corrupti mores extra concilium generale, cum de omni ſtatu agatur, honeſte vel breviter poſſunt emendari, aut reges & principes ad pacem & treugam induci.

Luc. 4.

Matth. 23.

Item ponderandum eſt, quod poſt tempora apoſtolorum, cum perſecutiones contra eccleſiam ferveſcerent, non habuit facultatem eccleſia conveniendi in unum uſque ad tempora Conſtantini magni. Si igitur multiplicatis vitiis in clero & populo, multipliciter & dominus flagella contra religionem Chriſtianam, ſe adverſus Deum rebellantem, & Pharaonis more indurantem; non eſt credibile quod eccleſia tunc ad Deum confugiens leviter audiatur ad conventionem conciliorum, ſed redibit ad prædicta perſecutionem tempora, libertatem non habens congregandi. Hoc ipſe dominus regio ore profeſſus eſt: *Multiplicate ſunt*, inquit, *infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt. Non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus, nec memor ero nominum eorum per labia mea*,

Pſal. 15.

Item quod viſis ſanctiſſimi domini noſtri Eugenii papæ diſſolutionis ejuſdem concilii cauſis, nec non & rationibus contrariis in quibuſdam inſtructionibus per ſacrum concilium generale Baſileenſe ad eumdem dominum noſtrum papam directis, ut diſſidia ceſſent, quæ ſator zizaniæ ingerere poſſet, per clerum eccleſiæ Gallicanæ conſulendum eſt, & conſulit, humiliuſque ſupplicat domino noſtro regi, ut progenitorum ſuorum more ſchiſmata extinguentium, & eccleſiam depreſſam ſublevantium, his occurrat, ut prius extinctum quam natum malum hujuſmodi inextinguibile videatur: per hæc enim Deum ſibi placabit, eccleſiam peramplius obligabit, veſtigiis prædeceſſoris innitetur, & fama ejus in omnem terram divulgabitur.

Item quod præfatus dominus noſter rex, re & titulo Chriſtianiſſimus, a paternis non declinando traditionibus, & veſtigiis præmiſſis aſſurgens pro ſe & eccleſia Gallicana, notabilem dirigat ad præfatum ſanctiſſimum dominum noſtrum papam ambaxiatam, exorando ut pro fidei neceſſitate, proque religionis Chriſtianæ univerſali utilitate, mandet continuari & celebrari idem generale concilium Baſileenſe, obſtruendo ora in fidem orthodoxam ſuamque ſanctitatem clementiſſimam malignantium.

Item quod præfati ambaxiatores inſtent apud reverendiſſimos patres dominos cardinales

les & ſacrum collegium, de præmiſſis eos red-A dentes ſolertius attentos, ut eccleſiæ incommoda præcaventes, devotius exorent eumdem dominum noſtrum, & in ſingulari, & per modum collegii, ut celebrationi concilii, quæ ſuæ ſanctitatis honori accedit, & eccleſiæ plurimæ utilitati, intendere velit, mandando continuari idem concilium, & prælatos abſentes, quatenus opus eſt, arctius convocando.

Item hoc ſacrum concilium, pro extirpatione hæreſum aliiſque cauſis jamdiu aſſignatum, non debet dici cum Bohemis jam dampatis inhibitum, ſed pro eorum totali extirpatione, & fidei defenſione, ſuperque dictis cauſis legitime convocatum; licet & in eodem concilio, ſi dicti Bohemi venerint, B poſſint doceri, & caritative inſtrui & tractari, nec non, ſi poſſibile eſt, reduci. Suaque attenta multitudine, quæ fere domari ſine ſanguinis humani multa effuſione non poteſt, ſeveritati diſciplinæ detrahi valet & poteſt: & ubi reperientur contumaces, catholici in concilio præſentes, & divulgata fama abſentes, audentiores & firmiores reddentur: Immo ſperandum eſt de Dei miſericordia, quod Deus pugnabit pro illis, quia veritas vincit.

Item quod placeat domino noſtro regi ſuas dirigere literas imperatori, & dominis ducibus Sabaudiæ & Mediolanenſi, quod velint ſuo more cum caritate plena favere concilio ipſius imperatoris grandi inſtantia & in ejus C ditione convocato. Faveant etiam omnibus euntibus, ſtantibus & redeuntibus ad idem, & in ſingulari prælatis, & aliis quibuſcumque de regno Franciæ domino noſtro regi ſubditis. Nihilque a quibuſcumque permittant attentari contra ſanctiſſimum dominum noſtrum papam, curiam Romanam, urbem vel patrimonium eorumdem, unde papa & collegium occaſionem indignationis, dilationis, ſuſpenſionis aut mutationis concilii aſſumant: quia exinde fructus ſperatus concilii deperderetur, hæreſes augmentarentur, & mores ſordidi in amplius ſordeſcerent in Dei offenſam & populi Chriſtiani corruptelam.

Item quod clerus regni Franciæ in concilio Bituricenſis ad mandatum dominî noſtri regis (ut præmittitur) congregatus pro præfata ambaſiata dirigenda ad ſactitatem domini noſtri papæ, elegit concorditer reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum archiepiſcopum Lugdunenſem ex parte eccleſiæ Gallicanæ ambaſiatorem & legatum, tamquam virum in quo eſt zelus Domus Dei, & in jure eximium profeſſorem, qui licet totis viribus renitendo præfatam ambaſiatam omnimode recuſaret, precibus tamen victus, licet invitus, onus præfatæ ambaſiatæ pro neceſſitate pariter & honore eccleſiæ ſuſcepit: quem ſi dominus noſter rex pro ſe & ex parte ſua dirigat ad præfatum dominum noſtrum papam E ambaſiatorem & legatum, ſancta ut una fiat ambaſiata ex parte dicti domini noſtri regis & eccleſiæ Gallicanæ, ambaſiata erit majoris auctoritatis, efficaciæ & virtutis, quoniam funiculus duplex non æque facile rumpitur ut ſimplex, fietque ambaſiata cum minori expenſa. Et ut ita fiat, humilius clerus ſupplicat domino noſtro regi.

Item ne tædio affectum ex longa mora & pluri expenſa ſacrum generale concilium videatur, ut aſſumant pennas, volent, & non deficiant; utque præfatus dominus noſter rex aliis præveniat in benedictionibus hujus dulcedinis, quod ad dictum concilium aliquos ſuos præmittat oratores, nuntiantes intentionem regiam, & eccleſiæ Gallicanæ ſanctam, pro qua miſſa eſt ſolemnis ambaſiata ad papam: patiaturque prælatos ſub cenſuris eccleſiaſticis & religione juramenti adſtrictos, & ab eodem concilio auctoritate apoſtolica vocatos, ut ad idem concilium vadant, prout ſuis conſcientiis attenta vocatione & rei neceſſitate videbitur expedire.

Item quod pro expenſis præmiſſorum, & in uſus præfatos convertendorum, & non alias, vel alio modo, conſentiunt levari quartam B partem unius decimæ ſuper clero regni & Delphinatus: ita tamen, quod cum de jure communi, etiam ex beneficio concilii Conſtantienſis, papæ non liceat imponere decimam aut partem ejuſdem clero univerſaliter vel particulariter, niſi ſacro generali approbante concilio, aut de conſenſu cleri ejuſdem, quod dominus noſter rex non patiatur clerum regni aut Delphinatus gravari auctoritate apoſtolica alia decima aut parte ejuſdem, maxime cum clerus ſit oppreſſus ex guerris & monetis, & amplius gravabuntur prælati ex acceſſu ad concilium generale.

IX.

Copia mandati nuntiorum concilii exiſtentium in Nuremberga ad tractandumm cum Bohemis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, pacem & unitatem Chriſti fidelium & eccleſiæ * propinq. . . . . eo modo quo præmittitur, congregari voluit, procurare, integritatemque pacis inchoare, præſertim cum regni Bohemiæ incolis, proſequi, & ad optatum uſque finem perducere deſiderans, volenſque ipſorum procuratoribus, nuntiis, & ambaſiatoribus propterea hucuſque deſtinandis, de plena ſecuritate pro ſuo acceſſu, mora & receſſu uſque ad propria ſua loca, & ſalvoconductu petito & oblato providere, & alia quæ dictæ pacis & unitatis uberiori ac celeriori * proſecutione deſerviant, cum ipſi præcederent, pertractare: eadem ſancta ſynodus meliori modo & forma, via & jure, quibus efficacius potuit & debuit, poteſt & debet, fecit, conſtituit & ordinavit, ac facit, conſtituit, & ſolemniter ordinat ſuos veros & legitimos ac indubitatos procuratores, negotiorum ſuorum geſtores, ac nuntios ſpeciales & ambaſiatores, videlicet venerabiles & egregios viros dominum Henricum abbatem ſancti Ægidii in Nuremberga, & fratrem Joannem Nider ſacræ theologiæ profeſſorem, & priorem domus prædicatorum Baſileenſium, dominum Henricum canonicum Magdeburgenſem, & in ſacra pagina profeſſorem, dominum Fredericum de Parſperch decanum Ratiſponenſem, licentiatum in decretis, magiſtrum Albertum plebanum ſancti Sebaldi in Nuremberga, & fratrem Joannem monachum Ciſtercienſis ordinis monaſterii de Mulenbrun, & ex illis quoslibet duos in ſolidum, ita tamen quod duorum occcupantium non ſit melior conditio: ſed

quod duo ex eis inceperint, omnes prænominati, aut ſaltem duo ex eiſdem, proſequi valeant & finire. Dans & concedens præmiſſis omnibus, & ſingulis duobus, plenam, liberam ac omnimodam poteſtatem cum procuratoribus ſeu nuntiis dictorum incolarum regni Bohemiæ in Egra vel alibi, ubicumque neceſſe fuerit, conveniendi, colloquendi, aviſandi, nec non de ſalviſconductibus opportune eis præſtandis, dandis, procurandis & ordinandis, ac modo ſeu modis ac forma & tempore acceſſus & receſſus ipſorum, & numero accedere volentium, tractandi, concordandi, concludendi, pactiſque quibuslibet, promiſſionibus, & obligationibus, etiam juramento, ſi opus fuerit, per ipſos utrimque concorditer concludendi, firmandi & roborandi; & nihilo minus quoſcumque epiſcopos, prælatos, principes, comites, nobiles, nec non civitates, magiſtratus, ſcabinos, conſules, ac quaſvis alias perſonas eccleſiaſticas ac ſæculares, quovis nomine nuncupentur, de quibus videbitur, & communitates, quatenus huic ſacro concilio dictiſque procuratoribus in hac parte ſuo nomine favorem, conſilium & auxilium, ac aſſiſtentiam, ſupradictiſque procuratoribus, nuntiis & ambaſiatoribus huc accedere volentibus ſalvoſconductus dent, præſtent & impendant, petendi, rogandi, exhortandi, & requirendi, ubi & quoties procuratoribus prædictis videbitur opportunum; omniaque alia & ſingula faciendi, agendi, exercendi, & ordinandi, quæ pro præmiſſis neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibet opportuna, etiamſi, majora forent ſuperius expreſſis, ac mandatum exigerent magis ſpeciale: promittens ſe ratum, gratum & firmum perpetuo habiturum, quidquid per nominatos ſuos procuratores omnes, aut duos ex ipſis, actum, geſtum, ſeu procuratum fuerit quomodolibet in præmiſſis, ſeu a quolibet præmiſſorum. Acta fuerunt hæc in congregatione noſtra generali, præſentibus dictæ noſtræ ſanctæ ſynodi Baſileenſis notariis & ſcribis infraſcriptis, ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris domini epiſcopi Conſtantienſis, provinciæ Rotomagenſis, quo ad præſens utimur, die Veneris 28. menſis Martii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo-ſecundo.

X.

Taxatio notariorum in concilio Baſileenſi facta & limitata, anno nativitatis domini 1432. die 24. menſis Octobris.

Ita habetur in protocollo magiſtri Petri Bruneti notarii concilii Baſileenſis.

Pro citatione ad partes in cauſis beneficialibus ſimplicibus, & aliis cauſis civilibus, ſi cum inhibitione, ſolvetur medius florenus Rhenenſis.

Si vero ſine inhibitione, 8. blappard.

Blappard nummi argentei æquivalentis fere albotatato aut ſtufero Brabantico ſpecies eſt, Baſileenſis & vicinis eorum maxime familiaris.

Item in cauſis eccleſiarum cathedralium, flor. 1.

Item pro inhibitione ſimplici ſine citatione, 8. blappard.

Item pro compulſoria, 8. blappard.

Item pro monitorio cum citatione, flor. 1.

Item pro ſequeſtratione fructuum, flor. 1.

Item pro ſimplicibus mandatis contra præſentes, 1. blappard.

Item pro folio regum, dummodo ſint in qualibet parte folii 30. lineæ, & in qualibet linea 8. dictiones, 15. folia pro uno flor. Rhenenſi.

Item pro 30. foliis copiæ de ſimili forma ſcripturæ, 1. flor.

Item pro examine teſtium, ubi eſt numerus articulorum infra decem, quarta pars flor.

Si ultra quantumcumque, ſemper pro decem addatur & ſalvatur quarta pars flor.

Item pro nota ſententiæ, 2. flor.

Item pro inſtrumento ſententiæ, 2. flor.

Item pro executione ſententiæ ſub ſigillo judicium, prout ſupra de monitorio: tamen inſpiciendum eſt, ſi eſt magna quantitas ſcripturæ, tunc ſuperaddatur alter dimidius florenus.

Item pro inſtrumento privato alicujus actus concilii, 8. blappard.

Si vero ſcriptura duplicabitur, etiam duplicabitur ſalarium: aut alias ad quantitatem ſcripturæ habeatur reſpectus.

Item a pauperibus non valentibus ſolvere, recepto prius ab eis juramento, nil recipiatur.

Item curſor præſentans ſupplicationem, ſive commiſſionem, non recipiat ultra duos blappard.

Item pro actu citationis, 1. blappard.

Item pro executione citationis in valvis, 1. blappard. *&c.*

XI.

Quoddam conceſſum concilii extra ſeſſionem publicam pro ſuppoſiti ipſius concilii ſequitur factum anno domini MCCCCXXXIII. octava Maii, in concilio Baſileenſi.

PRO incremento hujus ſacri concilii, & tuitione perſonarum ad illud confluentium, & ut decreta ipſius inconcuſſe obſerventur, & ſtabilita permaneant, vult hæc ſancta ſynodus, ſtatuitque pariter & ordinat & declarat, quod omnes & ſingulæ antelationum prærogativæ, per ſanctiſſimum dominum Eugenium papam IV. ſub quacumque verborum forma familiaribus ſuis, continuis commenſalibus, ipſiuſque & ſedis apoſtolicæ officialibus, nec non curtiſanis Romanam curiam ſequentibus, conceſſæ & concedendæ, quoad aſſecutionem beneficiorum eccleſiaſticorum, canonicatuum, præbendarum, ac dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum vel officiorum, quæ vigore gratiarum expectativarum expectabant, expectant, ac inantea expectabunt, tam quoad præſentes in hoc ſacro concilio, quam familiares, officiales & præſentes in dicta curia, ac quoslibet alios a tempore publicationis decreti, quo curiales & officiales dictæ curiæ monebuntur a Romana curia recedere, ad jus commune cenſeantur reductæ: nulluſque ex familiaribus, & officialibus & aliis prædictis vigore quarumcumque prærogativarum in aſſecutione beneficiorum, canonicatuum, & præbendarum, ac dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, vel beneficiorum alteri præferatur, ſed jus commune inter ipſos hinc inde ſervetur, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

XII.

Juramentum ambaſiatorum domini papæ, quod præſtiterunt in plena congregatione habita in uno die ſabbati, & die Lunæ immediate ſequenti celebrabatur.

SESSIO XVII.

ANno domini 1434. octava menſis Aprilis, videlicet die ſabbati, in plena congregatione ſacri concilii, ambaſiatores ſanctiſſimi domini noſtri papæ moderni fuerunt recepti in ſacro concilio, & juraverunt ſecundum ſcedulam quæ ſequitur, propriis nominibus, ſcilicet fideliter laborare pro ſtatu & honore concilii Baſileenſis, & ejus decreta fendere & manutenere, & ſpecialiter de-
Vide definitionem concilii Florentini, & bullam retractationum Pii II. decretum concilii Conſtantienſis, cujus tenor ſequitur, & eſt talis: Primo, quod generalis ſynodus Conſtantienſis nec non quæcumque alia ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatua & dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei capite & in membris.

Antiquitus eccleſia docuit & ſenſit priman a nemine judicari.

Item declarat, quod quicumque, cujuſcumque, ſtatus & dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus, aut præceptis hujus ſanctæ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel fiendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.

Item dare ſanum & ſalubre conſilium ſecundum Deum & conſcientias ſuas, & non revelare vota ſingulorum, inquantum ex hujuſmodi revelatione veriſimiliter poſſit oriri aliquod odium vel ſcandalum, & non recedere a loco hujus concilii ſine licentia obtenta a deputatis ejuſdem.

XIII.

Concordata deputationum.

CONcordant tres deputationes, quod omnes appellationes ab hoc ſacro concilio emanatæ, & quæcumque inde ſecuta & ſequenda, caſſentur, irritentur, & annullentur. Et tam judices, quam commiſſarii, partes, procuratores & notarii, qui circa præmiſſa culpabiles reperti fuerint, moneantur etiam per edictum, & debite puniantur. Et ad hoc dati ſunt executores in deputatione reformatorii, vicarius Friſingenſis, in deputatione pro communibus, magiſter Guilielmus de Conſtantia; in deputatione pacis dominus epiſcopus Lectorenſis, quarta vero de fide concordat cum eiſdem deputationibus, dum tamen excipiatur perſona domini ducis Sabaudiæ, & pro eadem deputatione fidei datus deputatus dominus præpoſitus Gueznenſis. Quodque ex parte ſacri concilii ſcribatur eidem duci ſuper materia hujuſmodi Lauſanenſis. Quodque concilium paratum eſt ſibi & cuicumque de ſuppoſitis concilii querulanti juſtitiam miniſtrare. Et, ſi opus ſit, eidem tranſmittentur viri notabiles pro tractatu hujuſmodi.

Item concordant quatuor deputationes, quod contra appellantes ad hoc ſacro concilio, ſeu a judicibus & commiſſariis ab eodem concilio deputatis extra hoc ſacrum concilium intimantes hujuſmodi appellationes, ac illis deferentes, ac notarios inde inſtrumenta recipientes, nec non contra illos qui litteras quaſcumque tam a Romana curia quam aliunde extra locum ſacri concilii emanatas contra incorporatos huic ſacro concilio exequuntur, & procurant exequi. Et ad procedendum contra hujuſmodi appellantes, intimantes, & alios prædictos, qui fuerunt deputati pro deputatione pacis, dominus epiſcopus Lectorenſis; pro deputatione reformatorii, vicarius Friſingenſis; pro deputatione fidei, præpoſitus Gueznenſis; pro deputatione de communibus, dominus patriarcha Aquilegienſis, qui contra prædictos procedant cum poteſtate citandi in loco hujus ſacri concilii, extra & ad partes etiam perſonaliter & per edictum, illoſque puniendi & caſtigandi uſque ad privationem officiorum & beneficiorum, atque ad in futurum obtinenda inhabilitandi, prout juſtitia & criminis qualitas poſtulant & requirunt, ac eis videbitur expedire: ita tamen quod coram altero ex eis in cauſis hujuſmodi poſſit procedi uſque ad ſententiam excluſive, quæ tunc conſenſu majoris partis intervenientis poſſit promulgari, & procedendi ſimpliciter, ſummarie, & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, omni juris & ſtyli ſolemnitate atque terminorum obſervatione ſemotis, ſola tamen facti veritate inſpecta.

Item concordarunt domini de duodecim, die Jovis decimoquinto Septembris, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

Die Veneris decimoſexto menſis Septembris, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, in generali congregatione, præſidente in eadem reverendiſſimo domino cardinali legato, lectis concordatis dominorum de duodecim, inter quæ concordata ſupradicta fuerunt, reverendiſſimus dominus cardinalis legatus nomine & auctoritate ſacri concilii juxta concordata dictorum dominorum de duodecim, more ſolito concluſit.

XIV.

Prærogativa graduatorum incorporatorum in ſacro concilio Baſileenſi expedita 11. Decembris, MCCCCXXXV.

Sacroſancta, &c. ad futuram rei memoriam.

PLaſmatoris omnium, qui gradus & formas humani generis per hæc ſpiritualia & temporalia bona diſponens, quoſdam divini ſui muneris beneficio ad præfugandas ignorantiæ tenebras perſpicuæ veritatis arcanarum rerum ſic illuminat dogmatibus, ut velut ſplendor firmamenti, & ſtellæ in perpetuas æter-

æternitates, in eccleſia Dei fulgentes, tam publica quam privata eruditionis & juſtitiæ aſſidue commoda procurent, quantum poſſumus, & permittit, inſequendo veſtigia, ipſorum præſertim qui vineam domini ſedulo colunt, peculiaribus favoribus digno compenſationis munere duximus confovere. Sane dudum dominus Eugenius papa IV. nonnullos Romanam curiam pro tempore ſequentes, & quoſdam alios ſpecialibus favoribus & variis antelationem gratiarum proſequens prærogativis, quibus eos voluit anteferri dilectis eccleſiæ filiis in theologia magiſtris, & in altero jurium doctoribus, ac cum rigore examinis, licentiatis, & in theologia, ac altero jurium hujuſmodi baccalaureis, in vinea domini nobiſcum quotidie laborantibus, in aſſecutione beneficiorum, quæ vigore gratiarum expectativarum eis per dictum dominum Eugenium conceſſarum expectant, grave præjudicium generavit. Nos itaque licet dudum, quod dictæ anelationes prærogativæ noſtræ congregationi incorporatis, ſive eorum familiaribus obſequiis ipſorum inſiſtentibus, nullum præjudicium generare poſſent aut deberent, ſub cunctis modo & forma ſtatuiſſemus atque ordinaſſemus: tamen circa ſtatum & commodum dictorum magiſtrorum, licentiatorum, & baccalaureorum prædictorum, qui pro tractandis univerſalis eccleſiæ negotiis pervigiles in vinea domini nobiſcum ſolicitudines impendunt, ne ipſi denario ex dicta vinea fraudarentur, uberius providere cupientes, æqua librata conſideratione hujuſmodi promotorum, auctoritate univerſalis eccleſiæ tenore præſentium ſtatuimus, decernimus, volumus, atque ordinamus, quod doctores, licentiati & baccalaurei ſupradicti, illi videlicet, qui nobiſcum pro univerſalis eccleſiæ negotiis exequendis per annum in eadem vinea laboraverunt, in aſſecutione beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum, cum cura vel ſine cura, etiamſi canonicatus & præbendæ, dignitates, perſonatus, vel officia, integræ vel dimidiæ portiones, præſtimoniæ, & præſtimoniales portiones, ſeu adminiſtrationes, in metropolitanis aut cathedralibus vel collegiatis eccleſiis fuerint, quæ exnunc vacantia & inantea vacatura, vigore earumdem gratiarum rite acceptaverint, & de illis ſibi provideri fecerint, omnibus & ſingulis aliis doctoribus ſimilibus, magiſtris, licentiatis & baccalaureis ac aliis quibuſcumque antelationum gratiarum hujuſmodi prærogativis, aut quibuſvis aliis gratiis eis a domino Eugenio etiam motu proprio, ſeu quacumque alia verborum forma etiam priore datis & conceſſis, hujuſmodi beneficia expectantibus, etiamſi vigore dictarum gratiarum in canonicos ſint recepti, & diligentiores in proceſſibus exiſtant, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus & veris ſine fraude receptis familiaribus, continuis commenſalibus ejuſdem Eugenii papæ, & dictis incorporatis doctoribus, magiſtris, licentiatis & baccalaureis æqualiter graduatis, & ſimilibus apoſtolicæ ſedis officialibus, & his qui earumdem gratiarum prætextu beneficia prædicta aſſecuti exiſtunt dumtaxat exceptis, in aſſecutione beneficiorum hujuſmodi præferantur. Et inſuper graduatos incorporatos prædictos talem ordinem volumus obſervari, quod magis graduatus minus graduato in aſſecutione beneficiorum prædictorum præferatur, & inter æquales eorumdem jus commune conſervetur, non obſtantibus omnibus ſupradictis, ac voluntate, ſtatuto, atque decreto Eugenii papæ: quæ quoad incorporatos graduatos per annum nobiſcum laborantes, hujuſmodi, ut præfertur, volumus haberi pro infectis, nulliuſque exiſtere roboris vel momenti, ac conſtitutionibus, ordinationibus, indultis, nominationibus, facultatibus & conceſſionibus apoſtolicis quibuſcumque, regibus, principibus, ducibus, prælatis, perſonis & univerſitatibus conceſſis, aut in poſterum quomodolibet concedendis, atque noſtris, de quibus eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda eſſet in noſtris literis mentio ſpecialis, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Nulli ergo, *&c.*

Datum Baſileæ tertio Nonas Auguſti, anno 1435. *&c.*

XV.

Reſponſio facta ambaſiatoribus domini imperatoris ſuper factis Bohemorum in generali congregatione, die ſabbati xxix. Octob. MCCCCXXXV.

HÆc ſancta ſynodus, matrem univerſorum Chriſti fidelium, ſanctam videlicet univerſam eccleſiam repræſentans, materna pietate ſolicita, optans multis animarum & corporum periculis obviare, atque regnum Bohemiæ & marchionatum Moraviæ ad pacis tranquillitatem & eccleſiaſticam unitatem, ſine quibus nec ſalus eſt animarum, nec proſperitas rerum, reducere; imperialis etiam ſerenitas, quæ tam per illuſtrem principem Guilielmum ducem Bavariæ, cujus anima Deo vivat, quæ protectoris ejuſdem ſynodi officium ipſius vice gerebat, quam per alios oratores pluribus vicibus eamdem ſynodum deprecata eſt, quatenus propter effectus prædictos, quantum ſalva fide & eccleſiæ honeſtate fieri poſſet, hæc ſancta ſynodus benigne condeſcendere dignaretur; cum multa benignitate & pietate materna condeſcendit ad hoc, quod ipſis Bohemis & Moravis ſuſcipientibus eccleſiaſticam unitatem & pacem realiter & cum effectu, * in omnibus aliis, quam in auſu communionis utriuſque ſpeciei, fidei & ritui univerſalis eccleſiæ conformibus, illi & illæ qui talem habent, communicarent ſub utraque ſpecie; *&c.* prout in capitulis ſuper pace & unitate, inter hujus ſacræ ſynodi legatos & generalem congregationem dictorum regni & marchionatus concordatis & formatis, latius continetur. Per quæ quidem capitula ſic concordata & formata ſperabatur, aſſiſtente divina gratia, perfici pax & eccleſiaſtica unitas peroptata, ſi ipſa capitula fuiſſent ad debitam executionem deducta, prout hoc ſacrum concilium per ſe promptum exhibuit, & ipſos Bohemos repetitis vicibus requiſivit. Sed pro parte ipſorum Bohemorum uſque ad præſens ſtetit a tempore concordiæ & reformationis dictorum capitulorum fere biennio, adjicientibus his qui pro ipſis Bohemis negotia gerunt difficultates plurimas, & petentibus plurima quæ nedum ſint ultra compactata, ſed eiſdem compactatis ſane & ſincere intellectis adverſa. Et nunc noviſſime in diæta Brunnæ habita, poſtquam ab ambaſiatoribus hujus ſacri concilii nonnulla poſtula-

* *f.* tam in

ve-

verant minus congrua, etiam ab imperiali ſe-A renitate petierunt, quod ſua ſerenitas perſonaliter cum eis in perceptione communionis ſub utraque ſpecie conveniret, ac cappellanos haberet qui ſic populo miniſtrarent. Et quod nullus eſſet in conſilio ejuſdem & negotiis dicti regni, qui ſic non communicaret. Et quod religioſi monachi & moniales ſine conſenſu archiepiſcopi & domini communis loci non admittantur. Et quod ipſi habeant ſibi eligere archiepiſcopum, qui ſic electus habeat confirmare: & non nulla alia, quæ non ſolum vergunt in derogetionem eccleſiaſtici ordinis & auctoritatis, ſed etiam contra ſinceram intelligentiam dictorum compactatorum indultum libertationis & communionis ſub u-B traque ſpecie, incoactionem convertendo, & declinando a conformitate, quam in reliquis habere debent cum reliquo populo Chriſtiano. Et talia & taliter locutis qui pro eis loquebantur, non videbatur multum ſperandum de ſtabili reductione ipſorum. Unde licet exiſtimetur hæc non procedere de communi voluntate baronum, nobilium & proçerum, ſed immitti vel ſubmitti ab aliquibus contra pacem publica propter privata commoda machinantibus, ne tamen his modis tractatus inutiliter differatur, hæc ſancta ſynodus cupiens non tegere vulnus, ſed ſanare, ante omnia vult certificari, an dicti Bohemi velint ſtare pure & ſimpliciter in compactatis, & ea ſine C ulteriori dilatione ad executionem deducere, & a prædictis petitionibus & aliis hujuſmodi penitus abſtinere, & certa effici, quod ceſſet omnis ſpecies prædicta vel alia ſimilia, quæ ad eccleſiæ diſpoſitionem pertinent, ab aliqua ſæculari poteſtate ipſos poſſe obtinere, & quod ad communionem ſub utraque ſpecie nullus modo aliquo directe vel indirecte compellatur.

Si autem de his, quæ ad eccleſiæ diſpoſitionem pertinent, pro utilitate dictorum regni & marchionatus aliqua voluerint poſtulare, quæ compactatis non obvient ſupradictis, ab hac ſacra ſynodo poſſunt poſtulare, quæ tamquam pia mater, quantum pro ſalute & D utilitate ipſorum judicaverit expedire, providebit. Et quantum ad difficultatem illam, quæ orta eſt ſuper ultima particula quarti articuli, ubi ſic ſcriptum erat: In declaratione ab hac ſacra ſynodo facta, * ipſam bona ecclеſiæ ab aliis quam ab his quibus adminiſtratio canonice eſt commiſſa, uſurpari ſine ſacrilegii reatu non poſſunt, licet hanc veritatem, quam non nunc noviter hæc ſancta ſynodus protulit, ſed ſancti doctores, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, & alii plures ſancti doctores, & antiquorum ſanctorum conciliorum & ſanctorum patrum inſtituta repetitis vicibus protulerunt, credendum non ſit quod ipſi Bohemi reſpuere ve-E lint. Quia tamen dicunt cum ambaſiatoribus hujus ſacri concilii ſuper mutatione verborum aliter conveniſſe, legatis hujus ſacri concilii certum modum ponentibus, & ipſis Bohemis vel ſuis alias afferentibus, hæc ſancta ſynodus ambaſiatoribus ſuis contulit poteſtatem, quod habita certificatione de præmiſſis, propter hæc aut rupturæ tractatuum, aut dilationis occaſio nulla erit.

* ipſaque

Originale, ex quo hæc excerpta ſunt, nihil amplius habuit.

XVI.

Sententia domini patriarchæ Aquilegienſis.

CHriſti nomine invocato, de cujus vultu omne procedit judicium, per hanc noſtram ſententiam, quam pro tribunali ſedentes ferimus in his ſcriptis, pronuntiamus, decernimus, & declaramus dictos ducem, conſiliarios, procuratores, advocatos, nobiles, culpabiles, locatenentes, & quoſcumque alios, quomodolibet obnoxios anathematis & excommunicationis, communitatemque interdicti, contentas pœnas, & ſententias incidiſſe, pro & ex eo quod civitatem, caſtrum, terras, villas, loca, jura, juriſdictiones & dominia, ac alia ſpoliata, & occupata & detenta, ad eccleſiam Aquilegienſem (ut præfertur) ſpectantia, juxta monitorii tenorem, dicto Ludovico patriarchæ non reſtituerint, neque cauſam ſeu cauſas rationabiles, cur monitorio noſtro parere non deberent, allegantes docuerint, & pro talibus habendos, denuntiandos, reputandos, vitandos, & tractandos fore, tamdiu & quouſque dux, communitas, conſiliarii, procuratores, advocati, nobiles, locatenentes, & alii obnoxii prædicti, civitatem, caſtrum, terras, villas, loca, jura, juriſdictiones, & dominia, ac alia ſpoliata, occupata ſeu detenta, ad ipſam eccleſiam Aquilegienſem (ut prædicitur) ſpectantia, præfato Ludovico patriarchæ abſque dolo & fraude, ſeu alicujus excuſationis interventione, omnino una cum fructibus perceptis & qui percipi potuerint, reſtituerint libere cum effectu. Ipſumque Ludovicum patriarcham integre reſtitututum eccleſiæ Aquilegienſi in ſpiritualibus & temporalibus pacifica ſinant poſſeſſione gaudere, & ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ revertentes, abſolutionis meruerint beneficium obtinere; nec non ipſos ducem, communitatem, conſiliarios, procuratores, advocatos, nobiles, locatenentes, & alios obnoxios prædictos, in expenſis in ipſa cauſa factis condemnandos fore, & condemnamus; ipſarum expenſarum taxationem nobis in poſterum reſervantes, ſupplentes omnes defectus qui in hujuſmodi interveniſſent proceſſu.

Datum Baſileæ in congregatione generali, vigeſimoſecundo die menſis Decembris anno 1435.

XVII.

MCCCCXXXVI. Die Martii tertia Julii ferebatur præſens ſententia diffinitiva,

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, invocato Chriſti nomine, de cujus vultu omne judicium procedit, ex actis, habitis, & proceſſibus factis, in cauſa Trajectenſis eccleſiæ, per hanc ſententiam diffinitivam in his ſcriptis diffinit, decernit & declarat, Rodulpho de Diepholt nullum jus in eccleſia Trajectenſi præfata

fata vel ad eam competiiſſe, neque competere, poſtulationemque de perſona nobilis viri Walrami de Morſa factam ad dictam eccleſiam Trajectenſem auctoritate univerſalis eccleſiæ admittit & recipit, ſupplendo ex certa ſcientia omnes defectus, ſi qui forſan circa eamdem aut proceſſum cauſæ quomodolibet interveniſſent, vel interveniſſe allegari potuiſſent: mandando eumdem Walramum in poſſeſſionem dictæ Trajectenſis eccleſiæ jurium-que & pertinentiarum omnium ejuſdem induci, recipit & admitti, ac inducit, recipit & admittit, ipſum eidem eccleſiæ Trajectenſi præficiendo in epiſcopum & paſtorem, dictumque Rodulphum de Diepholt ab occupatione & detentione eorumdem amovendo, quem per præſentes amovet ſub cenſuris & aliis quibuſcumque pœnis, proceſſus deſuper decerni mandando opportunos.

XVIII.

MCCCCXXVI. Die ſabbati tertia Novembris, fuerunt in congregatione generali publicata maxime infraſcripta.

COncordant tres deputationes, quia a nonnullis aſſeritur, quod dominus noſter papa conceſſit prærogativas in præjudicium incorporatorum ſeu incorporandorum, enervativas prærogativarum eiſdem incorporatis & incorporandis conceſſarum ad manutentionem & defenſionem ſuppoſitorum concilii, quod tales, ſi quæ per papam factæ ſint aut fuerint in futurum contra incorporatos, caſſentur & annullentur cum clauſulis opportunis quibuſcumque in conrrarium facientibus non obſtantibus. Deputatio de communibus requiſita, non deliberavit.

Epiſtolæ Concilii Baſileenſis ſeorſim hic collectæ, & ſecundum datas earum, quantum licuit, ordinatæ.

XIX.

Epiſtola ſacri concilii Baſileenſis miſſa ad Bohemos.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, militantem eccleſiam repræſentans, univerſis & ſingulis ſacerdotibus, nobilibus, conſulibus, clientibus, ceteriſque regni Bohemiæ incolis, unionem, concordiam, caritatem, & pacem in domino noſtro Jeſu Chriſto.

DUm eminentiſſimam redemptoris noſtri dilectionem, qua pro noſtra ſalute non dubitavit manibus tradi nocentium, & ignominioſiſſimæ mortis ſubire tormentum, (qui præcepit nobis alterum alterius onera portare, ac mutuam ante omnia caritatem habere) attentius conſideramus, cum maxima cordium noſtrorum amaritudine veſtram a nobis conſpicimus diſſenſionem. Quamobrem ex intimis affectionibus noſtris cupimus, tam gravem & noxiam diviſionem ad concordiam revocare, ut omnium noſtrum ſub uno paſtore Chriſto, quemadmodum paulo ante fuerat, ſit eadem credulitas & caritativa dilectio, & ejuſdem ſpiritualibus pabulis in caulis refici A mereamur dominicis, prout latius ex epiſtola noſtra, a vobis reverenter, ut certificati ſumus, recepta, lucide potuiſtis agnoſcere. Quod & confirmaverunt oratores noſtri Nurembergæ conſiſtentes ſuis literis veſtris diſcretionibus noviter tranſmiſſis. Ex quibus grandem mutuæ unionis ſpem concepimus. Teſtificamur enim coram Deo magnam triſtitiam & dolorem aſſiduum cordibus noſtris ineſſe de tam diuturna & merito deflenda diviſione: ſuper omnia autem pacem, concordiam, & in credendis ſalubrem unionem, ex intimis affectionibus deſideramus, quantum Deus annuerit, perficere. Nec ab hac ſynodali congregatione quovis modo intendimus diſcedere, donec omnia nobis poſſibilia pro votiva & optata noſtrum adinvicem unione peregerimus; in domino ſperantes, qui præſto adeſt omnibus invocantibus ſe in veritate, quique neminem vult perire, ſed omnes viam veritatis agnoſcere quod piorum interceſſionibus exoratus, & diligentiis humanis ad hoc, ut decet, adhibitis, Spiritus ſancti illuſtrati gratia, mutuam concordiam & affectuoſiſſime hujuſmodi deſideratam unionem conſequemur. In hoc autem amplius confidimus, quod potiſſima medicina, talibus diſſenſionibus ſubvenire ſolita, parata eſt, ſacra ſcilicet præſens ſynodus, cujus director eſt Spiritus ſanctus, eam deficere aut quoquo modo deviare non permittens, in his præſertim quæ ſalutem animarum concernunt. Neque enim fieri potuit quod Chriſti oratio, qua Patrem exoravit ut eccleſiæ fides non deficeret, non fuerit exaudita. Eſt itaque certa regula, indeficiens menſura, cunctos fideles rectiſſime regulans, quæ credenda aut agenda ſint ſaluberrime demonſtrans. Adhortamur igitur vos in viſceribus Chriſti, & in illa ſalute quam a juſto judice Chriſto ſperatis, quatenus omnes veſtros conatus ad tam ſanctum & divinum unionis & concordiæ opus apponentes, viros timoratos in lege Chriſti exercitatos, communem ſalutem & pacem, non particularia commoda affectantes, de quibus vobis alias ſcripſimus, ad hoc ſacrum concilium placeat quantocius deſtinare, quibus plenam & omnimodam ſecuritatem accedendi, ſtandi & redeundi, promptis & non fictis dabimus animis, atque apud quoſcumque de quibus neceſſarium fuerit, ſeu etiam opportunum, procurare non omittemus, nec in aliquo deficiemus (quantum vires noſtræ ſuppetent) tam ſalutiferæ & Deo gratæ operationi. Super autem ſalviſconductibus ad hoc neceſſariis, ſcribimus illuſtribus principibus, dominis marchioni Brandeburgenſi, Alberto Auſtriæ, & Joanni Bavariæ, ducibus, nobili baroni Ulrico de Roſemberg, ac etiam conſulibus Nurembergenſibus & Egrenſibus, nec non ambaxiatoribus noſtris in locis vobis vicinis perſiſtentibus. Accingimini itaque ſacro fidei baptiſmate inſigniti operas veſtras efficaces apponere ad regni veſtri cum ceteris firmam pacem, concordiam & unionem. Tædeat vos, quæſumus, cladium hellicarum, & hincinde tam horridorum flagitiorum perpetratorum, ac viribus totis communem animarum & corporum ſalutem procurare ſatagite. In his ſiquidem, Deo auctore, vobis coaſiſtemus fideles cooperatores: hoc tamen quantocius fieri rogitamus, quatenus morum omnium ſtatuum e-

men-

mendationi latius & efficacius intendere valeamus ad Dei honorem, & ſuæ immaculatæ ſponſæ eccleſiæ. Pax autem Chriſti exuperans omnem ſenſum cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras, voſque ad divitias gloriæ & agnitionem veritatis deificæ perducere dignetur.

XX.

Copia ſalviconductus Collati a concilio Bohemis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis viris eccleſiaſticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem & pacem in Chriſto Jeſu domino noſtro.

DUdum hæc ſancta ſynodus, inter alia ſanctitatis opera, quæ propoſuit & proponit hoc principaliter cordi gerens, ut præclarum Bohemiæ regnum in eadem unitate cum aliis Chriſti fidelibus conjungatur, vos per ſuas literas ſincera caritate requiſivit, ut ad ſacrum concilium nuntios deſtinaretis, liberam eis offerens audientiam ſalvumque conductum: quod ſanctum opus ut eo maturius expediretur, venerabiles & religioſos viros fratres Joannem Nider, priorem domus prædicatorum Baſileenſium in ſacra pagina profeſſorem, & Joannem monachum Ciſtercienſis ordinis conventus de Mulenbrun, nuntios pro hac re ſolicitanda ad civitatem Nurembergenſem deſtinavit. Qui (ut nobis pridie reſcripſerunt) literis exhortatoriis ad vos ſuper hoc tranſmiſſis, veſtras poſtmodum a vobis oblatæ pacis deſideria amplectentibus acceperunt, in quibus inter alia continetur, ut prædicti noſtri nuntii ad Egram pro finali concluſione adventus veſtri ſe transferant. In primis creatori noſtro gratias agimus, qui taliter hujus rei diſponit initia, ut finis optatus veriſimiliter ſequi ſperetur. Deinde, ut res iſta, quæ divino potius quam humano conſilio cœpta eſſe videtur, debitum ſortiatur effectum. Et ut tam regnum veſtrum, quam totus mundus, evidenter agnoſcat ſincerum purumque hujus ſanctæ ſynodi deſiderium, ecce quod polliciti ſumus per primas literas jam nunc efficaciter exequi properamus. Omnibus igitur illis perſonis, cujuſcumque dignitatis, præeminentiæ, conditionis vel ſtatus exiſtant, eccleſiaſtici vel ſæcularis, quas ad hoc ſacrum concilium deſtinare volueritis in eo numero, & pro eo tempore, & ſub his modis & conditionibus, tam in ſtando, veniendo & redeundo, quam in audientia præbenda, de quibus prædicti noſtri ambaxiatores vobiſcum aut veſtris nuntiis in Egra vel alibi convenerint, tenore præſentium pleniſſimum ac liberrimum ſalvumconductum, veriſſimamque ſecuritatem veniendi ad hanc civitatem Baſileenſem, ibidemque manendi, & deinde ad præfatum regnum Bohemiæ redeundi pura fide & integro corde concedimus, & veraciter impartimur. In hocque ſalvoconductu omnes quaſcumque clauſulas includi & contineri volumus, quæ pro plena & efficaci ſecuritate eorum in veniendo, ſtando & redeundo, neceſſariæ ſunt & opportunæ, & quæ de jure vel conſuetudine in ſalviſconductibus apponi debent aut ſolitæ ſunt. Univerſos autem & ſingulos Chriſti fideles, reverendos patres. archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, prælatos & clericos, nec non illuſtres principes, reges, duces, marchiones, comites, barones, nobiles, milites, univerſitates, ac communitates civitatum, caſtrorum & villarum, earumque conſules, ſcabinos & officiales, & alios cujuſcumque conditionis & ſtatus, eccleſiaſtici vel ſæcularis, quocumque nomine cenſeantur, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri exhortamur & obſecramus, eiſque nihilo minus in virtute ſanctæ obedientiæ auctoritate a Deo univerſali eccleſiæ conceſſa diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus prædictos nuntios & ambaxiatores regni Bohemiæ huc venturos cum omni caritate, benignitate & manſuetudine, veniendo, ſtando, redeundo pertractent: nec eis vel familiaribus eorum inferant, nec per aliquem inferri quoquo modo permittant, quamcumque offenſam, læſionem, aut injuriam: alioquin adverſus contrarium facientes, tamquam turbatores pacis & unitatis, ad debitas pœnas, tam per cenſuram eccleſiaſticam, quam brachium ſæculare, ſeveriter procedetur. Ceterum quod in primis literis vos rogavimus, nunc ad memoriam veſtram reducimus, ut tales viros mittere huc velitis, ſuper quos Spiritus domini requieſcere ſperetur, mites videlicet, timoratos, humiles corde, pacem optantes, & non quæ ſua ſunt quærentes, ſed quæ Jeſu Chriſti; qui nobis, vobis, & toti populo Chriſtiano hic pacem, & in futuro ſæculo vitam æternam donare dignetur; qui vivit benedictus in ſæcula. Amen.

Acta fuerunt hæc in congregatione generali noſtra, præſentibus dictæ noſtræ ſanctæ ſynodi Baſileenſis notariis & ſcribis ſubſcriptis, ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris domini epiſcopi Conſtantienſis provinciæ Rothomagenſis, quo ad præſens utimur, die Veneris vigeſimaoctava menſis Martii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

XXI.

Litera miſſa regi Franciæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, &c. Chriſtianiſſimo principi & ſereniſſimo domino domino regi Franciæ ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

PRo quam piis & populo Chriſtiano neceſſariis cauſis hoc ſacrum concilium congregatum ſit, jamdiu literis ac nuntiis veſtræ ſerenitati ſignificavimus: aliud enim hæc ſancta ſynodus non intendit, quam ut hæreſes, bella, ac vitia de populo Chriſtiano extirpentur: & quamquam in omnibus regnis ac provinciis, ubi bella vigent, pacem & concordiam firmare deſideremus, ad veſtrum tamen præclariſſimum regnum pacificandum propenſius oculos noſtros dirigimus. Hæ igitur tam ſanctæ cauſæ, ac memoria eorum quæ veſtri præclariſſimi majores pro exaltatione fidei, & conſervatione eccleſiæ catholicæ, ſemper egerunt, firmam nobis ſpem præbent, quod ſerenitas veſtra huic ſacro concilio, ex quo tot bona provenire ſperantur, omnem favorem

& auxilium impendet, atque omnia faciet, per quæ hæc ſancta opera quæ proponimus optatum conſequentur effectum. Sed & hanc noſtram ſpem, quam de veſtra ſerenitate concepimus, jam ad effectum Dei gratia perduci videmus. Audivimus enim eccleſiæ Gallicanæ prælatos in civitate Bituricenſi opera veſtra conveniſſe, ibique Spiritu ſancto illuminatos concluſiſſe ſacrum hoc concilium Baſileenſe fore non ſolum legitime congregatum, quinimmo hoc tempore permaxime neceſſarium: ut in hoc loco, ubi cœptum eſt, ſine dilatione aut mutatione continuetur atque compleatur: & pro ſubveniendo univerſalis eccleſiæ neceſſitatibus, expedit ut ad id omnes, præſertim regni Franciæ, proficiſcantur: hinc equidem magnam lætitiam non immerito ſuſcepimus, tum quod Spiritus ſanctus non patitur veritatis lumen latere ſub modio; tum quod ex ea deliberatione fidei & eccleſiæ magna incrementa ſucceſſura ſperamus: pro qua re ipſi Spiritui ſancto in primis, cujus dono hoc factum eſt, deinde veſtræ ſerenitati gratias agimus, & eam dignis laudibus commendamus, quæ ad tam ſanctum opus diligentiam præbuit. Ampliuſque ipſam commendaturi ſumus, cum hanc ſaluberrimam concluſionem executioni mandari ſenticmus. Quapropter eamdem ſerenitatem, quanto efficacius poſſumus, deprecamur & obſecramus, ut quemadmodum inter reges Chriſtianos anteceſſores veſtri ſemper primi fuerunt ad auxilium fidei & eccleſiæ, propter quod Chriſtianiſſimi vocari meruerunt, ita majorum veſtrorum imitando veſtigia, idipſum pro viribus & omni ſtudio agere dignemini, omnemque operam dare, ut prædicta deliberatio tam laudibilis, & veſtræ ſerenitati ac regno veſtro honorifica, per celerem adventum prælatorum veſtrorum ſimul cum inſigni veſtra ambaxiata ad hoc ſacrum concilium per rei executionem toti mundo illuceſcat. Ex quo & apud omnipotentem Deum meritum immortale, & apud homines ſummam laudem ubique conſequemini, & ipſam tandem univerſalem eccleſiam * vobis quidem, cariſſime princeps, agendorum urgens neceſſitas omnem dilationem expoſtulat amputari, eo permaxime, quoniam, ut ab ambaxiatoribus noſtris ad hæc tractanda traſmiſſis, nobis inſinuatum eſt, adventus Bohemorum ad hoc concilium de proximo præſtolatur: qua in re regnum veſtrum inter ceteras Chriſtianitatis partes magna literatura refulgeat, ipſorumque prælatorum veſtræque ambaxiatæ præſentia, dante altiſſimo, ſit fructuoſa.

Datum Baſileæ die nono Maii, Milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

XXII.

Ad conſiliarios regis Franciæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, &c, *reverendis in Chriſto patribus, & illuſtribus ac magnificis dominis conſiliariis Chriſtianiſſimi regis Franciæ ſalutem*, &c,

DEſtinamus præfato Chriſtianiſſimo regi Franciæ litteras infraſcripti tenoris.

Hic inſerta fuiſſe intelligatur epiſtola præcedens ad regem Franciæ miſſa, eamque bis eodem describi loco otiosum transcriptoribus fuiſſe visum: atque ideo omiſſam. In fine.

Cum autem hæc omnium Christianorum negotia communia ſint, & veſtra ſicut noſtra interſit, ut ſaluti Chriſtianæ reipublicæ conſulatur, veſtra paternitates & dominationes rogamus & exhortamur, ut pro honore & debito veſtro apud præfatum Chriſtianiſſimum principem efficaciter laborare velitis, quatenus tam prælati Gallicanæ eccleſiæ, quam ipſius Chriſtianiſſimi regis inſignis ambaſiata, prout tantum principem decet, huc ad communem Chriſtianæ religionis utilitatem ſine mora accedant.

Datum Baſileæ, ut ſupra.

XXIII.

Ad magnificum dominum de Tremollia, &c.

Sacroſancta, &c. *magnifico domino N. de Tremollia*, &c.

CUm divino munere vobis conceſſum ſit, ut gratiam in oculis Chriſtianiſſimi regis Franciæ inveniatis, & apud eum locum & auctoritatem inter primos habeatis, merito die noctcque cogitare debetis, ut ipſe Deus hanc gratiam vobis conſervet & ampliet. Quod nullo modo melius conſequi potestis, quam ſi fidei & eccleſiæ defenſionem totis viribus procuretis, Certi ſumus ad notitiam veſtram diu perveniſſe, quemadmodum pro hæreſibus, bellis ac vitiis ex populo Chriſtiano extirpandis hoc ſacrum generale concilium apud Baſil: n congregatum legitime ſit, quibus rebus cum nihil Deo gratius & Chriſtianitati utilius fieri poſſit, merito ſperare poteritis gratiam Dei & hominum vobiſcum permanſuram, ſi huic ſacro concilio favorem vobis poſſibilem præſtiteritis. Itaque curare, quantum in vobis est, debetis, ut hoc concilium a Spiritu ſancto inceptum veſtra opera & diligentia creſcat, & humana obſtacula, quæ illud quoquo modo impedire poſſent, pro viribus tollere & amovere. Qui enim adverſus hoc concilium aliquid agit, cauſa eſſe videtur ut hæreſes, bella & peccata in Chriſtianitate perdurent. Qui vero illi favet, est protector fidei, procurator pacis ac ſanctæ reformationis. Audimus prælatos eccleſiæ Gallicanæ apud civitatem Bituricenſem convenientes inter ſe concluſiſſe ad hoc ſacrum concilium proficiſci: quæ res non ſolum præfato Chriſtianiſſimo regi ac regno ſuo honorem & utilitatem maximam allatura est, ſed toti Chriſtianitati profectum; propterea vos efficaciter rogamus & hortamur, ut apud ipſum dominum regem dili-

diligenter intercedere velitis, ut prædicta conclusio per adventum prælatorum ad ipsum concilium simul cum ambasiata executioni demandetur. Ex quo (ut prædiximus) procul dubio gratiam Dei & hominum vobis & vestræ posteritati comparabit, & universalem ecclesiam ad omnia vestrum statum & honorem concernentia, exinde obligatam efficietis. Basileæ ut supra.

XXIV.

Ad archiepiscopum Rhemensem cancellarium Franciæ.

Sacrosancta, &c. reverendo in Christo patri domino archiepiscopo Rhemensi, &c.

Rescripsit nobis venerabilis vir prior conventus Chamberiaci ordinis Prædicatorum, ambasiator noster, quanto zelo huic sacro concilio afficiamini, ejusque profectum desideretis, & cum diligentia quæratis: pro qua re, quia causa Dei agitis, ipse vobis in hoc & in alio sæculo digne retribuat. Ecclesia vero pro hujusmodi favore, quem sibi impenditis, suarum orationum & meritorum apud Deum participem faciet, & ad omnia vestrum honorem & statum concernentia obligatam se vobis merito profitetur. In hac re, quæ vestram paternitatem tamquam Christianum & antistitem non minus tangit quam nos, nil aliud dicendum videtur: nisi ut solita diligentia opus hoc divinum prosequamini, ex quo, cum extirpatio hæresum, pacificatio populi Christiani, eradicatio vitiorum sequi speretur, quantum apud Deum meritum, & apud homines laudem accepturi sitis, optime intelligitis. Scribimus Christianissimo regi Franciæ, & suo consilio, & quibusdam particularibus apud eum potentibus, prout idem prior ex vestro concilio nos advisavit, & literarum copias hic intercluſas mittimus. Si quid illud ad prosecutionem istius rei, nec non ad pacem præclarissimi regni Franciæ, ad quam toto corde aspiramus, faciendum videtur, vos maxime deprecamur ut nobis significare velitis.

XXV.

Ad archiepiscopum Lugdunensem.

Sacrosancta, &c. reverendo in Christo patri domino archiepiscopo Lugdunensi salutem, &c.

Cum magna jucunditate & exultatione audivimus literas quas ad nos & reverendum in Christo fratrem dominum episcopum Lausanensem cum advisamentis ecclesiæ Gallicanæ destinastis. Intelleximus ex his & aliorum relatu, quanta prudentia & solicitudine in congregatione prælatorum apud Bituris in favorem hujus sanctæ synodi, imo totius Christianitatis, laboraveritis, & quid per medium vestræ sapientiæ ac diligentiæ Spiritus sanctus ibidem concludi fecerit. Hinc luce clarius perpendimus hoc sacrum concilium ita stabilitum, ut jam modicum de humanis obstaculis timeri possit. Hoc tam magnum ac felix novum quilibet vestræ adscribit circumspectioni, & quod ibi concluſum est, vestra opera contigisse existimat. Pro qua re ipse omnipotens Deus, cujus causam tam laboriose viriliterque defendistis, reddet vobis in cælis præmiorum mensuram bonam, confertam, coagitatam, & supereffluentem. Nos omnes quicumque in hoc sacro concilio sumus, auditis his literis, mira in vos ferimur dilectione, & nomen vestrum ac laudes in ore omnium passim resonant: vos patrem, defensorem ac protectorem sacri concili omnes appellant. Agite igitur, optime antistes, quemadmodum cœpistis, & opus tam laudabile, vestra virtute in ecclesia Gallicana inchoatum, enitimini ad finem perducere, & concluſio illa per celerem adventum prælatorum re ipsa compleatur; præsertim ut paternitas vestra, sicut auctrix fuit hujusmodi deliberationis, ita prima sit in exequendo. Nam cum alii vos huc proficisci viderint, mox sequentur. Adventus vester ad nos judicio omnium multo utilior reputatur, quam progressus ad Urbem. Timemus ne absentia vestra aut diuturna mora sacro concilio sit damnosa, & accessus ad Urbem in nihilo fructuosus. Ex his quæ a fide dignis percepimus, qui concilio adversantur ita fixi in sua opinione videntur, ut in persuasionibus humanis modica spes haberi possit. Spiritui sancto & nobis visum est, ut omisso accessu ad Urbem, ad hanc sacram synodum, quam a Spiritu sancto regi non dubitamus, quanto citius properetis: verum si in congregatione prælatorum apud Lugdunum putaveritis aliquamdiu pro utilitate concilii immorandum, hoc vestræ sapientiae committimus. Valete feliciter. Scriptum Basileæ, ut supra, & datum,

XXVI.

Ad regem Poloniæ & alios.

Sacrosancta, &c. congregata, sereniſſimo domino principi domino Uladislao Poloniæ regi, &c. regiæ dignitatis prosperum augmentum, ac omnipotentis Dei benedictionem.

Non ambigimus satis diuque divulgatum esse apud vestram serenitatem, sacrosanctam hanc synodum in hac civitate Basileensi rite congregatam existere, pro rebus ecclesiae & omnium orthodoxorum promovendis & bene gerendis, pro veprium haereticarum de finibus fidelium extirpatione, morum deformium in cunctis statibus emendatione, proque bellicarum claudium, quae proh dolor, his temporibus populum Dei circumdant, sedatione: quibus nil dignius, & fideli populo salubrius sub caelo valet afferri. Unde si quis zelum Dei in corde gerat, si quispiam principum salutem subjectorum atque communem profectum & utilitatem, prout ad hoc tenetur, quaerat, mox sacrum hoc concilium dignificare, favorizare & promovere tenetur, ejus sanctissimis determinationibus firmiter inhaerendo. Contraria vero & praejudicialia sibi possetenus impedire, & ut auferantur de medio totis viribus in Dei obsequium debet aspirare. Quamobrem vestram dominationem ac regiam celsitudinem, ut principem catholicum, & fidei Christi fidelem propugnatorem, obsecramus & exhortamur per viscera misericordiae Dei nostri, quatenus ad tam

neceſſarium & accommodum opus expedien- A
dum, & Deo duce perficiendum in populo fi-
deli, placeat aliquos doctos & peritos, divi-
narum & humanarum rerum experientia im-
butos ad hanc noſtram congregationem quan-
tocius deſtinare: nec non reverendos patres
archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, ceteroſque;
qui de jure vel conſuetudine ſacris conciliis
generalibus intereſſe tenentur, ſub veſtræ di-
gnitatis juriſdictione & protectione temporali-
ter conſtitutos, per literas veſtræ ſerenitatis
ſolicitare, & modis aliis congruis inducere,
ut non poſtponant ad conveniendum illico
nobiſcum: & prout præclara fama de veſtra
celſitudine volat per orbem univerſum, qua-
liter, ut principem catholicum decet, contra B
perfidos brachia potentiæ veſtræ viriliter ex-
pandiſtis; ſic exhortamur veſtram ſerenitatem
& devotionem, ut in exaltationem ſacræ fidei
ferventi animoſitate, ad eorumdem inimico-
rum reductionem in unionem fidei catholicæ,
operam continuo dare velitis, Chriſti fideles
ad hoc viis ac modis convenientibus inducen-
do & confortando, &, ſi opus fuerit, etiam
manu armata pugnando & reſiſtendo, ad lau-
dem & gloriam omnipotentis Dei, fidei catho-
licæ incrementum, & eccleſiæ ſacroſanctæ con-
tinuam proſperitatem; quod utique ad princi-
patus veſtri honoris titulum cedit pariter & de-
corem. Nec moveat veſtram dominationem
rumor de diſſolutione hujus ſacri concilii, ſi C
quis ad præſentiam veſtræ ſerenitatis forſan
delatus eſt, qui ex levitate & ſiniſtra ſugge-
ſtione haud dubium proceſſit. Quoniam no-
ſtræ intentionis eſt ad conſervationem fidei
catholicæ, & cunctorum fidelium conſolatio-
nem, in laudem creatoris noſtri firmiter per
ſeverare, cunctis Chriſticolis nobis aſſiſtentibus
in vinculo caritatis, uſque ad ejuſdem ſacri
concilii felicem conſummationem, ne incre-
Pſal. 113. duli dicant in cordibus ſuis; *Trepidaverunt*
timore ubi non erat timor, & glorientur in ma-
litia ſua, putantes nos ſacræ fidei certamen
declinaſſe. Confidimus etenim, quod conſide-
rata in hac ſanctiſſima re noſtra rectiſſima in-
tentione, celſitudo veſtra ardenti deſiderio no- D
biſcum in unum concurrat. Pro quibus om-
nibus plenius explicandis reverendum in Chri-
ſto patrem fratrem Ægidium epiſcopum * Ro-
ſenſem, ordinis fratrum Carmelitarum, exhi-
bitorem præſentium, ad veſtram ſerenitatem
curavimus deſtinare, cujus relatibus in præ-
miſſis placeat fidem credulam propenſius ad-
hibere. Spiritus ſanctus ſacri concilii auctor
dirigat veſtram illuſtrem cælſitudinem in cun-
ctis agendis ad utilitatem eccleſiæ ſanctæ cum
votiva proſperitate.

Datum Baſileæ, *&c.*

XXVII.

Copia ſalviconductus conceſſi per concilium am-baſiatoribus domini noſtri papæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spi-ritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, venerabilibus Joanni & Andreæ Darentino & Coloſſenſi archiepi-ſcopis, ac Bertrando epiſcopo Magalonenſi, nec non dilecto eccleſiæ filio Antonio de ſan-cto Vito utriuſque juris doctori, & apoſtolici palatii cauſarum auditori, aſſertis ſanctiſſimi domini Eugenii papæ ambaſiatoribus, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem,

QUamvis pleniſſima libertas & ſecuritas om-nibus ad hanc ſacram ſynodum venien-tibus, & ſtantibus in ea, & ab eadem recedentibus, juxta ipſius ſynodi decreta alias publicata, & ſalvoſconductus pleniſſimos ca-riſſimi eccleſiæ filii Sigiſmundi Romanorum regis ſemper auguſti, ac civium civitatis Ba-ſileenſis, notorie vigeant, & propterea non opus eſſet vobis ad hunc locum proficiſci vo-lentibus ſalvumconductum petere, præcipue cum pro utilitate & neceſſitate univerſalis ec-cleſiæ, ac pro honore ſanctæ ſedis apoſtolicæ hoc ſacrum concilium ſit congregatum: nihilo minus eadem ſancta ſynodus veſtræ poſtulatio-ni, quantum cum Deo & honeſtate poteſt, ſatisfacere volens, tenore præſentium dat & concedit vobis, & veſtrum cuilibet, cum o-mnibus & ſingulis familiaribus, ac equis, & rebus omnibus veſtris, liberum, plenum ac ſufficientem ſalvumconductum, veramque ſe-curitatem ad hanc civitatem Baſileenſem ve-niendi, ibidemque standi & morandi, & ad ſanctiſſimum dominum Eugenium papam IV. redeundi, & ſpecialiter in publica congrega-tione hujus ſacri concilii, ſeu privatim co-ram ad hoc deputatis vel deputandis ab eo-dem concilio, omnia quæcumque & qualia-cumque nomine & ex parte ipſius ſanctiſſimi domini Eugenii papæ proponendi, explicar-di, loquendi, ac tractandi, & conferendi, ceteraque agendi, mediandi, & finiendi, quæ veri oratores ſeu ambaſiatores dicere & age re de jure vel conſuetudine poſſunt & de-bent. Vultque ipſa ſancta ſynodus hunc ſal-vumconductum eſſe plenum ac pleniſſimum, in eoque includi omnes clauſulas neceſſarias & opportunas, quæ de jure vel conſuetudine in ſalviſconductibus apponi ſeu intelligi con ſueverunt, ac eaſdem pro incluſis habet & apponit, ita ut plena ſecuritate & libertate tam vos, quam veſtri familiares, in perſo-nis & rebus uti poſſitis, ſine ullo gravamine aut offenſione, damno vel injuria, tam per- E ſonali, quam reali, & etiam verbali, in ve-niendo, ſtando, & ad prædictum ſanctiſſi-mum dominum papam redeundo; cum hac tamen conditione adjecta, quod nec hic nec extra aliquid attentetis conjunctim vel di-viſim, per viam executionis aliquorum pro-ceſſuum, literarum vel mandatorum, per vos vel alios, in læſionem hujus ſacri concilii, aut ſuppoſitorum ejus; nec hoc accipiatis, quaſi aliquid hujuſmodi de jure fieri poſſe hæc ſancta ſynodus hæſitet, cum veritas ſit, & in ſecunda ſeſſione declaratum exiſtat,

quid-

quidquid in præjudicium hujus ſacri concilii attentetur, id fore nullius roboris vel momenti. Sed ad evitandum ſcandala quæ contra talia tentantes contingere poſſent, vult etiam hæc ſancta ſynodus, ut poſtquam ad veſtra propoſita & explicata reſponſum, dederit, vel vos requiſierit, ut ad præfatum ſanctiſſimum dominum papam, relaturi quæ vidiſtis & audiſtis, revertamini a dicta civitate infra octo dies a die requiſitionis computandos, in nomine domini iter veſtrum verſus ipſum ſanctiſſimum dominum papam per viam rectam arripere debeatis, ipſum ſaltem uſque ad metas Italiæ incluſive ſine fraude & dolo continuando. Exhortatur inſuper eadem ſancta ſynodus omnes & ſingulos Chriſti fideles, cujuſcumque dignitatis, gradus, ſtatus aut præeminentiæ exiſtant, ſpirituales & temporales, etiamſi regali, ducali, archiepiſcopali, epiſcopali, vel alia quavis præfulgeant dignitate, univerſitates, & communitates, ceteroſque quibus præſentes literæ exhibitæ fuerint, eiſdemque in virtute ſanctæ obedientiæ mandat, ut ſi per eorum dominia, terras, territoria, civitates, oppida, caſtra, ſtratas, villas, caſtella, aut alia loca vos & quemlibet veſtrum tranſire contingat, ſub pœnis, ſententiis, & cenſuris tam in Conſtantienſi & Senenſi, quam hujus ſanctæ ſynodi ſacris decretis contentis & fulminatis, diſtricte injungendo, quatenus vos & veſtrum quemlibet cum comitiva hujuſmodi ſecuros, liberos & tutos, cum rebus & bonis veſtris univerſis ire, ſtare, & redire, ſine moleſtia & impedimento permittant, de ſecuritate & conductu a nobis requiſiti, quoties opus fuerit, favorabiliter providendo.

Datum Baſileæ in congregatione generali dictæ ſanctæ ſynodi, die Veneris decimooctavo menſis Julii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

XXVIII.

Bulla per concilium Baſileenſe miſſa ad ſacri imperii electores.

Sacroſancta, &c. *venerabilibus archiepiſcopis, & dilectis eccleſiæ filiis nobilibus viris, ducibus illuſtribus, ſacri Romani imperii electoribus, ſalutem*, &c.

DEus pius & miſericors reges & principes in terra conſtituit, ut ſanctuaria templaque ſua defenderent, & veluti quadrigæ quædam arcam eccleſiæ ſanctiſſimam deportarent. Sunt ergo agri dominici cuſtodes, pontes, arces, & divinæ humanæque legis vehicula atque portus; quamobrem ſi commiſſam eis curam intelligerent, nihil magis ſe debere exiſtimabunt, quam ut eccleſiam ſanctam, pro qua Chriſtus ne periret in cruce oravit, tueantur. Quod ubi fecerint, tunc recte reges ſeu principes appellari poterunt, & Dei, qui eos ſupra homines conſtituit, judicia miniſtrabunt. Porro in eo nunc tempore ſumus, ut ipſorum ſuffragia & auxilia eamdem eccleſiam implorare oporteat, ut ſuam pietatem oſtendere neceſſe ſit, cujus favoribus freti huc convenimus, dum remedium nullum melius viſum ſit ad hujuſmodi flagitia ſubmovenda, quam ut ſacræ ſynodi generalis accerſitio haberetur, per cujus auctoritatem diſſidia abuſuſque abſecti tolli poſſent: talis enim ſacer cœtus ſæpe antiquum humani generis hoſtem devicit, & deformitates eccleſiæ ſuſtulit. Teſtes ſunt Ariani, Neſtoriani, Sabelliani, aliique hæreſiarchæ, qui cum philoſophorum ſcholis expugnari non potuere, ſacrorum conciliorum ſententia verſi ſunt. Denique quanta ſemper fuit ipſorum ſacrorum generalium conciliorum auctoritas, canonica ſcriptura, quam univerſalis recipit & dogmatizat eccleſia, demonſtrat, dum quatuor ſynodos ut ſacra evangelia recipi docet, veluti quæ columnæ & baſes quædam ſint in firmamentum Chriſtianæ religionis poſitæ: per eas enim catholica fides quadam claritate coruſcat, & hæreticorum impietas conculcatur. Alias etiam ſynodos ſacris ritibus & legibus ſacerdotum radiantes ut candelabra & ſpecula militantis eccleſiæ coli amplectique ſuadet. Quamobrem dudum catholici principes, cernentes populum Chriſtianum variis occurſibus indies magis ac magis deprimi & labefactari, præterita tempora, quibus evenerunt ſimilia recolentes, ſummopere ad celebrationem generalis concilii intenderunt. Itaque ſacra Conſtantienſis ſynodus inde profecta eſt, qua conſultiſſime ſancitum fuit, ut de cetero generalia concilia certis ſtatutis temporibus tenerentur, quaſi ea præcipua ſemita videretur, per quam ad mores reformandos & pacem recuperandam eſſet aſcenſus. Denique & ad hoc devenimus, etiam auctoritate domini Eugenii papæ moderni, ut tandem extirpatis hæreſibus, flagitiis & deformitatibus ſubmotis, ac animis pacis dulcedine recreatis, quandoque ſacer ordo refloreat, & leges ac mores diu perditi reviviſcant: eaque acta jam feliciter extitiſſent, niſi dicti domini Eugenii papæ impedimenta notoria obſtitiſſent. Nihil enim adeo laboravit, quam ut prætenſa ſua diſſolutio hujus ſynodi effectui mandaretur, nunc nuntiis, nunc literis figmentis variis refertis, cunctorum animos excitando, ut rei tam execrabili annueretur. Sed veritas, quæ dum plene defenditur raro vincitur, invicta remanſit; atque amotis errorum * nucibus eam indies proſperaturam minime dubitamus. Proinde ingenti admiratione detinemur, cur tam animi veſtri eripi tantoque ardore obſcurari videntur, cum obſecrare exhortarique non deſinatis, ut in proceſſu adverſus eumdem dominum Eugenium incepto ſuperſedere; imo id ſtupendum magis extitit, ut monitorium ſuſpenſionis pœnam continens relaxare ac alterare deberemus. An non cogitatis, quid idem dominus Eugenius patravit, quid indies indurato animo molitur, jactata ſcilicet fundamenta recuperandæ quandoque pacis, & motum reformationis, evertere, dum ſacratiſſimum hoc concilium tam legitime inchoatum nititur annullare? An non videtis, ſi ſuæ ſententiæ pareatur, ut non ſolum hanc ſynodum evaneſcere oporteat, ſed ne de cetero aliæ fiant facile eventurum? Profecto in id ſua pergere videtur intentio, ut quod pro totius orbis ſalute veſtris & aliorum principum conſiliis auxiliiſque effectum eſt, momento excidat aboleaturque. Arbitramini ergo, quantum, quale, quid ex humeris noſtris pendeat, quid ſit

Vide bullam Pii II. qua defenditur Eugenius.

* nubibus

inſu-

insuper quod rogatur, & a quibus id tam evenixe rogatum sit: nempe Christianus populus, pacem esuriens, disciplinamque perditam repetens, ex nobis justitiam expectat si quis talia damnabiliter impedire vellet. Nos autem universalis constituit ecclesia judicaturos malignantium impietatem, vindicaturosque eamdem in dextera virtutis suæ; quod ergo nostrum non est, a nobis non expetite, carissimi filii. Id pium est rogare quod decet, & licet rogatos facere. Nostra siquidem cura ea præcipua esse debet, ne universalis ecclesiæ auctoritas contemnatur: atque ut potestas, quæ sibi a Deo tributa est, illibata permaneat; quam violare idem dominus Eugenius notorie visus est, dum hanc synodum præcipiti zelo dissolvere tentavit: &, quod est gravius, obstinate perseverare non definit. Quomodo ergo rem hanc tam ecclesiæ periculosam dissimulare postergareque possumus, nisi tanti excessus participes esse velimus? Denique, si impunis & inexpugnatus excessus hujusmodi relinquatur, quis unquam Romano pontifici, quamquam improbissimo, contradicet? Quis in generalis concilii auctoritate confidet? Cedat ergo uni hominum * unus homo? cunctane ejus arbitrio committantur? obliviscamur Christum sæpe (ut evangelica doctrina testatur) potestatem clavium apostolis, in quibus repræsentabatur ecclesia, tradidisset & non in fide, quæ omnes catholicos complectitur, sed in solo Petro, ecclesiam fundavisse fateamur? Etiam Constantiense concilium a illuxisse hominibus confiteamur, dum synodum generalem immediate a Christo potestatem habuisse, etiam supra papam, in his quæ pertinent ad extirpationem hæresum, ac generalem reformationem in capite & in membris, declaravit, non hæc sunt quæ conniventibus oculis transire debeamus, sed b securitate opus est dum levia argumenta non prosunt, debuissemus quidem citius his rebus præscribere, & hujusmodi domini Eugenii jacula refellere. Sed nunc dum ulterior expectatio onusta undique est periculis, * mutandum non erit. Quod ergo pridem vestræ literæ in generali sacra nostra congregatione recitatæ requirebant, ut ab ulteriori processu adversus papam abstinere, & monitorium decretum relaxare dignaremur, libenter impleremus, nisi in ea re paratum discrimen universalis ecclesiæ appareret. Toties enim dilationes repetitas fomenta malorum, & præcipue contemptum ecclesiæ peperisse, exploratissimum est. Ignorasse autem vos videmus, dum eas literas decrevistis, novissime instantissimis precibus carissimi ecclesiæ filii Sigismundi Romanorum imperatoris illustrissimi, & ejusdem ecclesiæ advocati, nos ad dies triginta eidem domino Eugenio terminum prorogasse: præfato enim Sigismundo ob tam ingentia merita inexplicabilesque labores, quos hactenus pro universali sustinuit ecclesia, nuncque impræsentiarum sustinet, id negare minime potuimus. Sed cum nullam de cetero dilationem expetere, & decretis nostris libere acquiescere pollicitus solemniter extiterit, prout in prorogationis decreto insertum est, & diximus & constituimus solemni in sessione, nullum alium de cetero ad cujuscumque instantiam terminum præbituros. Minime autem dubitamus, si hæc vobis innotuissent, quod preces hujusmodi porrectæ non fuissent.

Neque ambigui sitis, si quid sit quod sine Christiani populi discrimine & animarum periculo fieri possit, non obliti ingentium meritorum vestrorum, & nec ignari quanta & qualia universalis ecclesiæ commoda indies efficere valeatis, quam libenter vestram in complacentiam ageremus, faciemusque Deo dante, dum ad talia se facultas obtulerit. Sinite ergo, carissimi filii, nos in justitiæ dextera hujusmodi excessus propellere, & vineam domini sub veritatis clypeo reformare. Imitamini, obsecramus, Christianissimum ac potentissimum illum Romanorum imperatorem Carolum Magnum, qui cum Romæ synodo congregata, ut adversus Symmachum papam accusatores audiri deberent, interrogaretur quam in partem judicium suum penderet, Deo inspirante, respondit, synodalis esse arbitrii in tanto negotio sequenda præscribere & statuere, nec aliquid ad se præter reverentiam de ecclesiasticis negotiis pertinere. Id quidem si facietis, ut certissimi pene sumus, apud Deum immortalem gratiam & apud homines laudes ampliſſimas consequemini.

In hac synodo episcopi omnes dixerunt Carolo sedem apostolicam a nemine judicari debere: agebatur autem non de Symmacho, sed de Leone III.

Datum Basileæ, *&c.*

* *f.* omnis

Certe Petro uni dictum est: *Pasce oves meas. Matth.* 18. *Joan.* 20.

a *Forte*, illuxisse. H.

b *Forte*, fevecritate. H.

* mutiendum

XXIX.

Licentia exercendi officium procurationis causarum socro Basileensi durante concilio.

Sacrosuncta, &c. *dilecto ecclesiæ filio magistro Joanni Creyt rectori parochialis ecclesiæ sanctæ Columbæ Colonienſis ac literarum apostolicarum scriptori & abreviatori salutem*, &c.

VItæ ac morum honestas, aliaque virtutis opera, quibus splendere dignosceris, nos inducunt ut te specialibus favoribus & gratiis prosequamur. Hinc est quod nos tuis supplicationibus inclinati, tecum qui in sacerdotio constitutus ac rector ecclesiæ parochialis sanctæ Columbæ Colonienſis, nec non literarum apostolicarum scriptor & abbreviator, ac huic sacro concilio incorporatus existis, ut in quibuscumque causis beneficialibus, profanis, civilibus, matrimonialibus, criminalibus, civiliter intentatis, seu mixtis, durante hoc sacro concilio, seu quousque ipsum sacrum concilium super hoc aliter duxerit ordinandum seu providendum, inibi officium procurationis causarum, quemadmodum in Romana curia auctoritate apostolica, ac in sacro Pisano & Constantiensi conciliis hactenus exercere consuevisti, libere & licite exercere & procurare in eisdem causis valeas, felicis recordationis Joannis XXIII. & Martini V. ac aliorum Romanorum pontificum constitutionibus & ordinationibus, etiam juramentis per te super hoc forsan præstitis, ceterisque contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate nostra tenore præsentium de specialis dono gratiæ dispensamus. Volumus autem quod ecclesia hujusmodi & alia beneficia ecclesiastica, quæ obtines, propterea non fraudentur eorum debitis obsequiis, sed animarum cura in ecclesia, & onera in beneficiis ipsis incumbentia congrue exerceantur: decernentes insuper irritum & inane, si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Datum Basileæ Nonis Novembris, anno a na-

nativitate domini milleſimo quadringenteſimo A
trigeſimotertio

XXX.

Executoria presbyteri Lyrenſis ſuper ſententia diffinitiva in curia Romana dudum cum invocatione auxilii brachi ſecularis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, venerabili epiſcopo Adrienſi in hoc ſacro generali concilio ad præſens commoranti, & dilectis eccleſiæ filiis ſancti Petri Turnoutenſis & ſancti Petri Anderlechtenſis Cameracenſis diœceſis eccleſiarum decanis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. B

SUA nobis dilectus eccleſiæ filius Arnoldus Multoris, rector parochialis ſancti Gummari Lyrenſis, plebanus nuncupatus, Cameracenſis diœceſis, petitione monſtravit, quod olim orta inter ipſum ex una, & dilectum eccleſiæ filium Davidem Pyers de Lyra presbyterum dictæ diœceſis ſoper eadem parochiali eccleſia, & ejus occaſione partibus ex altera, coram certo palatii apoſtolici cauſarum auditore ex commiſſione apoſtolica materia quæ- C ſtionis, idem auditor rite & juris ordine ſervato procedens, diffinitivam (per quam inter cetera dictum Arnoldum ab impetitione ipſius Davidis abſolvit, ac ipſum Davidem in expenſis coram eo factis condemnavit, expenſarum earumdem taxatione ſibi in poſterum reſervata) ſententiam promulgavit: quæ quidem ſententia, nulla provocatione ſuſpenſa, in rem tranſivit judicatam. Idem vero auditor expenſas ipſas ad certam florenorum auri ſummam taxavit, procuratoris ipſius Arnoldi juramento, ut moris eſt, ſubſecuto. Quare pro parte dicti Arnoldi nobis fuit humiliter ſupplicatum, quatenus ſuper executione dictæ ſententiæ, & alias ſibi in præmiſſis opportune providere de benignitate ſingulari dignaremur. Nos de præmiſſis certam notitiam non haben- D tes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, diſcretioni veſtræ per hæc noſtra ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos vel alium, ſeu alios, ſi ita eſt, ſententiam ipſam, ſicut rite & canonice lata eſt, debitæ executioni per cenſuram eccleſiaſticam & alia juris remedia demandetis, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis; contradictores per cenſuram ſolemnem, appellatione poſtpoſita, compeſcendo.

Datum Baſileæ XVI. Kalendas Decembris, anno a nativitate domini 1433.

Die 21. ſabbati Novembris dicti anni fuit decretus proceſſus per dominum Jacobum e- E piſcopum Adrienſem, rogato ad hæc G. Martini de Turnout notario.

XXXI.

Carolina ſub latiori forma.

*Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, * venerabili epiſcopo Adrienſi & dilectis eccleſiæ filiis ſancti Livini Zienxenſis, ac ſancti Servatii Trajectenſis ſupra Moſam, Trajectenſis & Leodienſis diœceſis eccleſiarum decanis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.*

* *Dilectis eccleſiæ abbatibus monaſterii ſancti Bavonis Gandenſis & Cameracenſis ac ſancti Petri Levanienſis eccleſiarum decanis, Tornacenſis & Laodienſis diœceſeon, ſalutem.*

AD compeſcendos conatus nefarios perverſorum, qui perſonas & loca eccleſiaſtica ſuper bonis & juribus ſuis offendere, ac multiplicibus perturbare moleſtiis non verentur, tanto magis per nos decet generale concilium de opportuno remedio providere, quanto per amplius turbationes hujuſmodi & moleſtiæ in divinæ majeſtatis offenſam, nec non eccleſiaſticæ libertatis diſpendium, redundare dignoſcuntur. Dudum ſiquidem cum in diverſis mundi partibus conſules civitatum, rectores, nec non alii, qui poteſtatem habere videbantur, tot onera frequenter imponerent eccleſiis, ut deterioris conditionis factum ſub eis ſacerdotium videretur, quam ſub Pharaone fuiſſet qui legis divinæ notitiam non habebat, quique, omnibus aliis ſervituti ſubactis, ſacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtravit. In concilio Lateranenſi eccleſiæ immunitati providendo ſub anathematis diſtrictione prohibitum extitit, ne conſules, rectores, aut alii prædicti, eccleſias & viros eccleſiaſticos talliis, ſeu collectis, aut exactionibus aliis agravare præſumerent, tranſgreſſores & fautores eorum præcipiendo anathematis ſententiæ ſubjacere, donec ſatisfactionem impenderent competentem. Et etiam deinde in generali concilio edictum fuit, quod ſi epiſcopi forte ſimul cum clericis, etiamſi tantam neceſſitatem vel utilitatem inſpicerent, ut abſque ulla coactione ad revelandas communes utilitates vel neceſſitates, ubi laicorum non ſuppeterent facultates, ſubſidia per eccleſias laicis ducerent concedenda, minime ſuper hoc conſulto Romano pontifice, conceſſiones & ſententiæ; quæ a talibus vel de ipſorum mandato forent promulgatæ, eſſent irritæ & inanes, nullo unquam tempore valituræ. Ac etiam in ipſo generali concilio decretum extitit, illum, qui infra tempus ſui regiminis, propter fractionem conſtitutionum vel ſanctionum, hujuſmodi ſuſtineret anathema, tamquam poſt illud non eſſet ad ſatisfactionis debitum compellendus, nec ipſius ſucceſſorem, qui non ſatisfaceret infra menſem, manere eccleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfaceret competenter, cum ſuccederet in onore, qui ſubſtitueretur in honore. Poſtmodum vero felicis recordationis Honorius papa III. attente conſiderans, quod quondam Fridericus II. olim Romanorum imperator, tunc ſub obedientia & devotione ſanctæ Romanæ eccleſiæ perſiſtens, ad laudem ejuſdem eccleſiæ, & ſacri decus Romani imperii, cupiens ut, expurgatis quorumdam erroribus & iniquis ſtatutis penitus, deſtitutis, de cetero eccleſiæ & ecclе-

ecclesiasticæ personæ plena vigerent quiete, ac secura libertate gauderent: ac pie & juste attendens, quod quorumdam perversorum iniquitas adeo abundaverat, ut non dubitarent contra ecclesiasticam disciplinam & sacros canones statuta sua confingere adversus ecclesiasticas personas & ecclesiasticam libertatem edictali lege hujusmodi statuta iniqua irritaverat, & præceperat irrita nuntiari; & omnia statuta & consuetudines, quæ civitates & loca, potestates & consules, aut quæcumque aliæ personæ, contra libertatem ecclesiæ, vel personas ecclesiasticas, ac bona hujusmodi, edere aut servare tentarent, contra canonicas vel imperiales sanctiones, de ipsorum capitularibus infra duos menses post ipsius legis publicationem penitus aboleri facerent; & si de cetero talia attentarent, illa ipso jure decrevit esse nulla, & eos sua jurisdictione privatos. Nec non locum, ubi talia deinceps præsumpta fuissent, banno mille marcarum auri, fisco imperiali præceperat subjacere. Potestates vero, consules, statutarii, & scriptores statutorum prædictorum, nec non consiliarii locorum ipsorum, qui secundum statuta & consuetudines memorata judicarent, extunc essent ipso jure infames, quorum sententias & actus legitimos statuerat aliqualiter non tenere. Quodque si per annum præfatarum constitutionum inventi forent contemptores, bona eorum per totum imperium mandavit impune ab omnibus occupari, salvis nihilo minus aliis pœnis, contra tales in eisdem generalibus conciliis promulgatis. Et insuper voluit idem tunc imperator, quod nulla communitas vel persona publica vel privata, collectas, seu exactiones, angarias, vel perangarias ecclesiis vel aliis piis locis aut ecclesiasticis personis hujusmodi imponere, seu invadere ecclesiastica bona præsumerent: quod si secus facerent, & requisiti ab ecclesia vel imperio hujusmodi emendare contemnerent, tripliciter refunderent: & nihilo minus banno imperiali subjacerent, quod sine satisfactione debita nullatenus remitteretur. Statuerat insuper, quod quæcumque communitas vel persona per annum in excommunicatione propter libertatem ecclesiæ violatam persisteret, ipso jure similiter dicto banno imperiali subjaceret, a quo nullatenus extraheretur, nisi prius ab ecclesia beneficio absolutionis obtento. Et insuper ordinaverat, ut nullus ecclesiasticam personam in criminali quæstione vel civili ad judicium sæculare trahere præsumeret, contra easdem canonicas sanctiones & constitutiones imperiales: quod si secus faceret, actor a suo jure caderet, & judicatum non teneret, & judex foret extunc judicandi auctoritate privatus: quodque judices temporales, qui clericis & personis ecclesiasticis justitiam denegare præsumerent, tertio requisiti suam jurisdictionem amitterent, constitutionem ipsam, de consilio etiam fratrum suorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium, qui tunc erant, auctoritate apostolica approbans & confirmans, ipsam mandavit inviolabiliter observari: nec non statutarios & scriptores ac violatores prædictos excommunicatos eadem auctoritate nuntiari. Et deinde ad audientiam divæ memoriæ Caroli IV. etiam Romanorum imperatoris semper Augusti deducto, quod nonnullæ sæculares personæ in potestatibus & officiis publicis constitutæ, videlicet duces, marchiones, comites, barones, & alii domini temporales, nec non consules civitatum, oppidorum, villarum, & locorum rectores, in diversis provinciis ejusdem imperii, Dei timore postposito, statuta singularia & iniquas ordinationes motu proprio de facto contra ipsas personas ecclesiasticas, & ecclesiarum libertates, ac eorum privilegia condiderant, illisque de facto & publice utebantur contra canonicas & legitimas sanctiones, utpote quod nulla bona temporalia in potestatem ecclesiasticam transferrentur, & ne clerici in sacris ordinibus constituti ad agendum & testificandum in civilibus, & maxime in piis causis, aliquatenus admitterentur: quodque excommunicati laici, & publice denuntiati, in civili foro minime repellerentur. Et insuper prædicti domini temporales, consules & rectores, qui per sæcularem potestatem bona clericorum occuparent, arrestarent, & oblationes Christi fidelium minuerent atque restringerent, exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus ecclesiarum exigerent & extorquerent, possessiones ecclesiarum & personarum earumdem devastarent incendiis & rapinis: contractus inter clericos & laicos factos legitime ad libros civitatum, villarum, & locorum prædictorum, inscribere & sigillare recusarent, donataque & legata ad fabricas ecclesiarum & structuras, contra prælatorum voluntatem & aliorum quorum intereat, temere usurpare præsumerent, ac in fraudem & odium clericorum de bonis etiam & rebus eorumdem clericorum, quæ non causa negotiationum, sed & pro eorum propriis usibus per eorum terras ducebant seu duci faciebant, telonium exigere & recipere non verebantur: & confugientes ad ecclesiam & eorum cœmeteria, [a] deinde extrahere contra canonicas & imperiales sanctiones hujusmodi præsumpserant & præsumebant. Idem Carolus imperator, tamquam Christianissimus princeps, volens in præmissis providere de remedio salutari, etiam de quorumdam ducum, principum, comitum, baronum, militum, fideliumque aliorum sacri imperii sæpedicti, consilio, auctoritate imperiali, quæcumque statuta & consuetudines prædicta, tamquam per canonicas & civiles sanctiones expresse reprobata, cassavit, irritavit & annullavit, ac cassa & irrita, nulliusque esse voluit roboris vel momenti; præcipiens sub imperialis banni pœna universis & singulis principibus & dominis temporalibus, consulibus, potestatibus, & aliis in officiis publicis in eodem imperio constitutis, quatenus extunc eorum statuta & ordinationes, sicut in præjudicium ecclesiasticæ libertatis edita fuerant, omnino revocarent, & de luce tollerent: quodque secundum ea non judicarent amplius, nec sententias dictarent, aut de eisdem in judicio vel extra judicium quomodolibet pro se & contra eamdem ecclesiasticam libertatem potirentur. Pronuntiavit insuper & eadem decrevit auctoritate, quod quicumque laicus cujuscumque status aut conditionis existeret, ausu sacrilego & propriæ temeritatis audacia sacerdotem aut clericum sæcularem vel religiosum diffidaret, proscriberet, captivaret, spoliaret, occideret, mutilaret, aut in carcere detineret, vel hujusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaret, vel eis favorem præstaret, præter pœnas a sacris canonibus & legalibus sanctionibus in tales

[a] *Forte*, inde H.

inflictas, eo ipso redderetur infamis, & omni honore privatus, nec ad placita vel consilia nobilium admitteretur quovis modo, hortans insuper in domino & requirens ecclesiasticos prælatos, in illis partibus in quibus committerentur talia constitutos, ut legem imperialem hujusmodi per eorum ecclesias & synodos publicarent, ne transgressores hujusmodi per simulatam ignorantiam, suam valerent in hac parte malitiam excusare, prout in constitutionibus & sanctionibus conciliorum & Honorii prædictorum ac imperialibus præfatis plenius continetur.

Cum autem, sicut lamentabili querela dilectorum ecclesiæ filiorum abbatis & conventus monasterii sanctorum Cornelii & Cypriani * Ninivensis, Præmonstratensis ordinis, Cameracensis diœcesis, decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum cum cura & sine cura, decanatus ruralis Walacriæ Trajectensis diœcesis, nuper accepimus, quod nonnulli principes, duces, comites, barones, milites, communitates, & alii sæculares potestates, earumdem constitutionum, & sanctionum canonicarum & legalium forsan ignari, contra ipsas a decano & provisore singulisque beneficiatis prædictis, ab abbate, monachis & conventu monasterii prædicti, eorumdemque subditis, communiter vel divisim, forsan tallias & gabellas, ac alias exactiones illicitas hactenus extorserunt, & adhuc extorquere nituntur, ac etiam bona ipsorum communiter vel divisim decani vel provisoris, singulorum beneficiatorum prædictorum invaserint, arrestaverint, occupaverint, detinuerint, & suis usibus applicuerint, nec non occupare, invadere, arrestare, detinere, ac etiam eisdem suis usibus applicare similiter de facto præsumant in animarum suarum periculum, nec non decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum, abbatis & conventus monasterii prædicti, eorumdemque subditorum hujusmodi conjunctim & divisim, non modicum præjudicium atque damnum: nos in præmissis decano & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui monasterii prædicti, eorumdemque subditis, præsentibus & futuris communiter & divisim, de opportuno remedio providere volentes, discretioni vestræ tenore præsentium in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus vos vel duo vel unus vestrum per vos vel alium seu alios, decano & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui monasterii prædicti, eorumdemque subditis prædictis, contra quoscumque transgressores & violatores constitutionum & sanctionum earumdem, cujuscumque status, dignitatis & excellentiæ fuerint, efficacis defensionis auxilio assistentes, non permittatis eos contra canonicas & legales sanctiones & constitutiones hujusmodi indebite molestari. Nec non easdem constitutiones & sanctiones, ubi & quando expedire videritis, solemniter publicantes, faciatis transgressores & violatores hujusmodi, prout justum fuerit, ac ubi & quoties expedierit, tamdiu execratos & anathematizatos publice nuntiari, donec ab earumdem talliarum, collectarum, impositionum, & quarumlibet extorsionum, nec non bonorum decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum, abbatis, monachorum, & conventus monasterii prædicti, ac eorum subditorum invasione, arrestatione, occupatione, detentione & applicatione omnino desistant. Nec non etiam efficaciter restituant eisdem decano & provisori, singulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui, eorumque subditis monasterii prædicti occasione præmissorum per eos communiter vel divisim læsis seu gravatis, tallia, gabellas: & exactiones ipsas, ac etiam bona ipsorum decani & provisoris, singulorumque beneficiatorum prædictorum arrestata, occupata, detenta & applicata, communiter & divisim: ipsis autem quæ per se vel alios illo prætextu quomodolibet receperint, imo verius temere & illicite usurpaverint, a se libere omnino relaxent, ac in manibus vestris juraverint quod de cetero talia non committent, & ea committentibus non præstent auxilium, consilium vel favorem, contradictores per censuram ecclesiasticam & alia juris opportuna remedia compescendo, invocato, ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Ceterum si forsan hujusmodi transgressorum, aut violatorum, vel ea fieri mandantium, ipsisque consentientium seu dantium in illis per se vel alios directe vel indirecte, publice vel occulte auxilium, consilium vel favorem, præsentia præmonitionibus & requisitionibus per vos de ipsis fiendis tute, secure vel commode haberi nequiret, nos vobis monitiones & requisitiones hujusmodi ac citationes quaslibet per edicta publica in locis affigenda publicis, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad notitiam dictorum citatorum & monitorium hujusmodi pervenire valeant, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem: volentes quod monitiones, requisitiones & citationes hujusmodi perinde ipsos citatos, requisitos & monitos (ut præmittitur) * arcent, ac si eis factæ, insinuatæ præsentialiter & personaliter extitissent: non obstantibus statutis piæ memoriæ Bonifacii papæ VIII. quibus cavetur, ne aliquis extra suam civitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam diætam a fine suæ diœcesis ad judicium evocetur: seu ne judices extra civitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii vel aliis vices suas committere, seu aliquos ultra unam diætam a fine diœcesis eorumdem trahere præsumant: dummodo ultra duas diætas aliquis auctoritate præsentium non trahatur, ac de personis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, quam aliis constitutionibus apostolicis contrariis quibuscumque: aut si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat: quod interdici, suspendi, vel execrari, vel extra vel ultra certa loca ad judicium revocari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Basileæ * duodecimo Kalendas Maii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

* Locus obscurus, quales supra & infra plures.

* arceant.

* xvi. Kal. Julii.

XXXII.

Bulla prærogativarum conceſſarum incorporatis concilio, expedita pro domino archidiacono Metenſi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam,

QUanto perſonæ eccleſiaſticæ univerſali eccleſiæ ſervitutem exhibent, tanto pluribus eos convenit ſermonibus & præſidiis communire, ut per hoc ab indemnitatibus & oppreſſionibus expediti, ad ea quæ ad ipſius eccleſiæ ſalutem & felicem ſtatum complectendum pertractanda habentur, nobiſcum animos valeant liberius applicare. Unde illis, per quæ ſtatus ipſorum poſtergari ſimul & perturbari poſſet, ope noſtra eſt conſultius occurrendum. Sane dudum ſanctiſſimus dominus Eugenius papa IV. intendens Romanam curiam pro tempore ſequentes ſpecialibus favoribus & antelationum proſequi prærogativis, voluit, ſtatuit atque decrevit, quod omnes & ſinguli, qui tempore vacationis beneficiorum ſub expectativis, quas eis ipſe dominus Eugenius papa conceſſit, gratiis comprehenſorum in dicta curia præſentes & antea per ſex proxime præteritos menſes illam continuo ſecuti forent, in aſſecutione quorumlibet hujuſmodi benificiorum, quæ tunc vacantia rite acceptarent, & de quibus provideri eis facerent, omnibus, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, vel ordinis, etiamſi in proceſſibus deſuper habitis diligentiores & in canonicos recepti eſſent, ſub pari vel minori data gratias expectativas habentibus, & tunc a dicta curia abſentibus, præterquam præfati domini Eugenii papæ familiaribus, continuis commenſalibus, in cancellaria apoſtolica deſcriptis omnino præferrentur, & alia diverſis privilegia & antelationum clauſulas conceſſit, gratias expectativas ab eo obtinentibus. Nos itaque ad multiplicia labores & ſtudia eorum qui nobiſcum in vinea domini pro hæreſibus extirpandis, pace procuranda fidelibus, ac reformatione eccleſiaſtici ſtatus ſoliciti obſequio ſortiuntur & perferunt, noſtræ conſiderationis convertentes intuitum, dignumque cenſentes ex hoc perſonas ipſorum, meritis fructuoſiſque laboribus penſatis æquo libramine, condignis fore favoribus proſequendas, horum conſideratione inducti, volumus & auctoritate univerſalis eccleſiæ præſentium tenore ſtatuimus, decernimus pariter & ordinamus, quod præfati ſoliciti, & noſtræ congregationi incorporati, nec non ipſorum familiares, eorumdem obſequiis inſiſtentes, quamdiu corporati nobiſcum actualiter, & familiares in obſequiis hujuſmodi perſtiterint, in aſſecutione beneficiorum quorumcumque, quæ ipſi expectativarum eis a ſede apoſtolica conceſſarum gratiarum vigore legitime acceptaverint, & de quibus ſibi provideri fecerint, omnibus & ſingulis, ac illis ſimilibus antelationibus & prærogativis, quibus prædicti in eadem curia præſentes, illamque ſequentes, ut præfertur, adminiculantibus eis voluntate atque ipſius domini Eugenii ſtatuto & decreto prædictis, quomodolibet potiuntur & gaudent, uti valeant pariter & gaudere: quodque etiam interim ſolicitis, incorporatis, & familiaribus præfatis nullum prorſus per hujuſmodi voluntatem, ſtatutum atque decretum dicti domini Eugenii papæ, ut præfertur, edita, nec non privilegia ſeu antelationum clauſulas quibuſvis, præterquam ſuis familiaribus continuis commenſalibus conceſſa, prejudicium generari poſſit, aut debeat, quo minus ipſi juris communis inſecuto tramite beneficia ipſa dictarum ſuarum vigore gratiarum aſſequi poſſint & etiam obtinere, Super quo juris ejuſdem in judicio & extra volumus ſtari judicio & dictamini, illudque inter ſolicitos, incorporatos, & familiares, nec non præſentes & ſequentes prædictos, & quoſcumque alios hincinde penitus obſervari, non obſtantibus prædictis & aliis voluntate, ſtatuto, privilegiis, clauſulis, atque decreto ipſius domini Eugenii papæ, etiamſi de illis præſentibus habenda foret mentio ſpecialis, quæ quoad ſolicitos, incorporatos & eorum familiares, ac alios prædictos, quoaduſque perſtiterint, ut præfertur, volumus haberi pro factis, nulliuſque roboris vel momenti, ac conſtitutionibus apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, decreti, & ordinationis hujuſmodi infringere, aut ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

Datum Baſileæ, decimo octavo Kalendas Februarii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

B. Bunſeothen.

XXXIII.

Epiſtola ſynodalis concilii, qua inſtituuntur indulgentiæ in venerationem ſacramenti corporis Chriſti.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans.

PLaſmatori omnium ſimul & redemptori Deo omnipotenti laudes debitas, & pro immenſis ipſius ſingulis impenſis beneficiis gratiarum actiones a ſuis fidelibus tunc digne illi exigere credimus, ſi vota relinquamus, eiſdem, quæ ad ipſorum conceſſa ſunt ſalutem animarum, ut exinde fideles ipſi & corde & animo exultantes, ipſorumque in humilitatis ſpiritu mentibus præparatis, participes fieri mereantur æternæ felicitatis. Hinc eſt, quod nos quarumdam literarum per ſanctiſſimum dominum Eugenium papam IV. ſuper veneratione ſanctiſſimi corporis domini noſtri Jeſu Chriſti, & adjectione dierum totidem diebus fidelibus cunctis de injunctis eis pœnitentiis per felicis recordationis Martinum Papam V. prædeceſſorem ipſius ſub certis modo & forma relaxatis conceſſarum, tenorem ad dilecti eccleſiæ filii, *&c.* ſupplicantis inſtantiam de originalibus ipſius Eugenii literis tranſſumi, & præſentibus annotari fecimus, qui ſequitur in hæc verba

Euge-

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Excellentissimum corporis & sanguinis domini nostri Jesu Christi sacramentum, quod, appropinquante passionis ejus hora, dominus ipse signo præcipui, quo nos dilexit, amoris salubriter instituit, ejusque commemorationem sacratissimam jugi mentis exultationem contemplantes, ad hoc inter singulos hujusmodi mercatos sanguine spiritualia dispensare munera votis exposcimus, ut illi condignis assurgentes laudibus sua frequentius ad ipsius venerationem sacramenti corda dirigant, & eo quo habetur corporalis præsentia salvatoris viatico, fructus vitæ complectentes æternæ, cælestia conscendant, ipsum, qui se nobis in edulium tribuit, perpetuo conspecturi. Sane dudum piæ memoriæ Urbanus papa IV. prædecessor noster, ad orthodoxæ fidei corroborationem & exaltationem digne & laudabiliter statuens, ut de tanto sacramento, præter illam quæ dietim in ecclesia fieret, annuatim memoria solemnior & specialior haberetur, & ad celebrandum ejus tam excelsum tamque glorioſum festum, quintam post octavam pentecostes feriam designans, ac Christi fideles quoslibet ad colendum illud donis spiritualibus animare volens, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui in matutinali officio festi ejusdem in ecclesia, in qua illud celebraretur, interessent, centum; qui vero missæ, totidem; & qui in primis ipsius festi vesperis, similiter centum; qui autem in secundis, totidem; illis vero qui primæ tertiæ, sextæ, nonæ, & completorii horarum officiis, pro qualibet ipsarum, quadraginta; eis autem qui per octavas ipsius festi matutinalibus, vespertinis, missæ, ac prædictarum horarum officiis interessent, singulis octavarum ipsarum diebus similiter centum. Et subsequenter felicis recordationis Martinus papa quintus etiam prædecessor noster, fideles eosdem ad impertienda pro veneratione sacramenti hujusmodi potiora reverentiæ & devotionis exercitia firmare cupiens, singulis ex eis vere pœnitentibus & confessis, qui & quoties in ipsius sacramenti pro festo jejunium, vel loco illius aliud pium juxta suorum consilia confessorum opus facerent, etiam centum: & qui præmissis in ecclesiis, in quibus illa celebrari contingeret, officiis interessent; nec non episcopis, & aliis prælatis superioribus, qui dictis officiis libenter interessent, sed quo minus eis in ipsis ecclesiis interessæ possent, pro conservandis suarum dignitatum juribus, & alias tunc legitime impeditis, pro matutinali ducentos, & pro missæ officiis totidem, ac pro qualibet vesperarum etiam ducentos, reliquarum vero videlicet primæ, tertiæ, sextæ, nonæ & completorii festi, octoginta: rursus autem in quibuslibet octavarum diebus pro singulis matutinalium, missarum, & vesperarum, similiter centum; nec non reliquarum horarum officiorum hujusmodi, quadraginta: illis præterea, qui processiones, in quibus ipsum vivificum sacramentum dicto festo juxta præfatarum ritus ecclesiarum deferretur, continuo secuti forent, ac quibuslibet in festo & octavarum diebus hujusmodi pro pace & tranquillitate ecclesiæ missas devote celebrantibus, pro singulis ipsarum, nec non aliis in eodem festo eucharistiæ sacramentum devote sumentibus, etiam centum singulis annis. Profecto vice qualibet eis, qui dum corpus dominicum, communicandis deferretur infirmis, illud cum incenso luminari præcedendo vel sequendo venerarentur, similiter centum. Et qui tunc illud alias a devoti secuti forent, quinquaginta dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxarunt. Ac etiam ipse Martinus prædecessor, quod in festo & diebus octavarum hujusmodi in terris & locis ecclesiastico quavis auctoritate suppositis interdicto pulsatis campanis, januis apertis, & alta voce excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis, ut citius reconciliari studerent, admissis, & illis qui causam vel occasionem hujusmodi interdicto dedissent altari tunc nullatenus appropinquantibus, missæ & officia præmissa licite celebrari possent, auctoritate apostolica duxit concedendum. Nos vero, quos interim ad summi apostolatus apicem divina clementia provexit, etiam pro frequentiori veneratione sacramenti, summis gestientes affectibus nostri partes ministerii salubriter impartiri, nec non relaxationes & concessiones, prædictas apostolici robore muniminis notioni ipsorum fidelium committentes, præmissis per eumdem Martinum prædecessorem, ut præfertur, relaxatis diebus, alios totidem dies pariformiter ab ipsis fidelibus consequendos adjicimus per præsentes. Et insuper universos patriarchas, archiepiscopos, episcopos, & alios ecclesiarum prælatos monemus & exhortamur in domino, ac eis per apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, & in remissionem peccaminum injungimus, ut per se vel alios eorum subditos per singulas suarum civitatum & diœcesum ecclesias in dominica feriam & festum prædicta proxime præcedente, salutaribus ad venerationem potissime sacramenti hujusmodi monitis & exhortationibus præsentium, quarum etiam tenor inter matutinales festi, nec non dierum octavarum hujusmodi lectiones recitetur, literarum continentiam & effectum publicare & insinuare procurent, ut ejusdem sacramenti suffragante mysterio subditi & fideles ipsi spiritualium gratiarum uberiori fulciantur augmento, & ab illo, qui se pro ipsis immolavit hostiam, post hujus vitæ cursum ad gloriam perducantur æternam. Verum, quia difficile foret hujusmodi literas singulis exhiberi, volumus, & eadem auctoritate decernimus, quod ipsarum transumpto, manu publica & sigillo alicujus episcopalis vel superioris ecclesiasticæ curiæ munito, tamquam præfatis (si originales exhiberentur) literis plena fides adhibeatur, & perinde stetur, ac si originales literæ forent exhibitæ vel ostensæ.

a *Forte*, devote, H.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, septimo Kalendas Junii, pontificatus nostri anno tertio.

Nos igitur volumus, & auctoritate universalis ecclesiæ decernimus, quod tenori hujusmodi ubicumque exhibitus fuerit vel ostensus, & præsentibus in omnibus stetur firmiter, & adhibeatur plena fides, sicut eisdem literis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ notificationis &

commonitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & universalis ecclesiæ se noverit incursurum.

Datum Basileæ quinto Nonas Julii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimoquarto.

XXXIV.

Contra collectores camera apostolica.

Sacrosancta, &c. *dilectis ecclesiæ filiis, universis & singulis collectoribus & subcollectoribus fructuum & proventuum camera apostolica, aut universali ecclesiæ debitorum per Germanicam nationem, sive apostolica sive nostra auctoritatibus hincinde constitutis, tam præsentibus quam præteritis & futuris, conjunctim & divisim, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.*

QUoniam ab initio congregationis nostræ præcipua nobis cura est recens proh dolor! illud Bohemorum antiquumque Græcorum dissidium prorsus extinguere; (quo autem ordine ad utraque hæc tamquam fortissima efficaces manus jam miserimus, liquido constat universis) sed cum ad ea Spiritus sancti gratia salubriter peragenda diversa & inevitabilia subire oporteat onera expensarum, quæ procul dubio ærarii nostri jam fere evacuatis facultatibus soli supportare nequimus, hinc desuper maturæ considerationis intuentes scrutinio, nedum aurum quodcumque habet ecclesia, sed & cujuslibet catholici corpus & animam pro tanto reductionis bono censuimus exponenda. Cum itaque pridem inter alia synodica nostra decreta salubriter statuerimus, de cetero occasione annatarum communium, & minutorum servitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut sub quocumque alio titulo, colore vel nomine tam in Romana curia quam alibi, pro ecclesiarum, dignitatum, officiorum & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque assecutione, ante vel post, exigi nihil penitus debere aut promitti, quemadmodum in nostro decreto desuper confecto plenius continetur: & nunc solum supereſt; ut hactenus dicta occasione exacta ad Dei laudem pro ecclesiæ universalis supportandis expensis & oneribus prædictis utiliter expendantur. Idcirco vobis omnibus & singulis conjunctim & divisim in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis sententiæ pœna, quam, nisi mandatis nostris hujusmodi parueritis, ferimus in his scriptis, districte præcipiendo mandamus, quatenus infra viginti dies post præsentationem præsentium vobis conjunctim & divisim, publice vel occulte factam, immediate sequentes, quilibet vestrum ita per se vel alium ad hoc specialiter constitutum ad nos veniendi iter arripiat, & inceptum continuet sine fraude cum quaterno quem de gestis, receptis & expositis per eum in suæ collecturæ aut subcollecturæ officio, toto ejusdem officii tempore conscripserit, dilectis ecclesiæ filiis deputatis nutu nostro desuper per nationem Germanicam calculum, computum & rationem de gestis, receptis & expositis hujusmodi redditurus, soluturusque & præsentaturus fideliter cum effectu eisdem deputatis pecuniam omnem tempore præsentationis præsentium collectam & restantem in hujusmodi officio & deinde congruentibus terminis apud eosdem acceptandis in eodem officio colligendam pecuniam, de qua a jam obligatis colligenda etiam sub dicta pœna disponat per se vel alios nihilo minus diligenter. Ut autem in his exequendis vobis collectoribus & subcollectoribus prædictis conjunctim & divisim nulli prorsus præstetur impedimentum, universis & singulis personis spiritualibus & sæcularibus, cujuscumque, etiamsi regalis, cardinalatus, vel pontificalis dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, sub dicta excommunicationis latae sententiae, collegiis vero & universitatibus quibuscumque, sub interdicti ecclesiastici, quod etiam in contrafacientes ferimus in his scriptis, pœnis, districte præcipiendo mandamus, quatenus omnem pecuniam pro dicta camera apostolica aut domino papa sive nobis collectam, apud eos aut eorum alterum seu alios * sui mandato forsan depositam, vel alias quomodolibet existentem & deponendam, postquam deposita fuerit, vel alias apud eos extiterit, quam, si quavis etiam apostolica sive dicti domini papæ auctoritate apud eos aut vos sive aliquem vestrum forsan nunc aut in futurum de jure vel de facto arrestata foret, præsentibus omnia & singula mandata, inhibitiones & processus, quascumque censuras sive pœnas ecclesiasticas aut sæculares continentia, in contrarium forsan facta vel fienda, cassando, tollendo, irritando & revocando dearrestamus: vobis collectoribus & subcollectoribus, conjunctim & divisim, intra trium dierum spatium a tempore notitiæ præsentium immediate sequentium, tradant & assignent, ac ad nos per dictos deputatos, ut præmittitur, fideliter deferri permittant & adjuvent, nec impedimentum, quodcumque sive qualecumque circa hoc, vel etiam ut nondum collecta pecunia hujusmodi colligatur, & ut præmittitur, deferatur, quomodolibet præstent, aut præstari procurent, quovis quæsito colore, directe vel indirecte, publice vel occulte. At vero si (quod absit) vos aut quisquam prædictorum hujusmodi nostris mandatis non parueritis, vel non paruerit cum effectu, hunc & omnes in contrarium facientes præsentium tenore peremptorie citamus, & absque alterius adminiculo executionis citatum habere volumus, quatenus quadragesima die post notificationem præsentium sibi publice vel occulte factam, de qua ad hoc jurati nuntii nostri relatione simplici stare debere decrevimus, si dies ipsa juridica fuerit: alioquin prima juridica extunc immediate sequenti coram auditore curiæ cameræ nostræ aut ejus locumtenente, cui desuper & etiam contra obligatos; & non solventes, exemptos & non exemptos, quoscumque, cujuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis, ut præmittitur, existant, specialem præsentibus tradimus potestatem, Basileæ in judicio compareant, ad videndum & audiendum se pœnas supradictas incidisse, per eundem auditorem vel ejus locumtenentem declarari, & alias contra se ad fiscalis procuratoris nostri instantiam, ad graviores pœnas & censuras, etiam usque ad privationem beneficiorum & privilegiorum omnium, quæ forsan conjunctim vel divisim obtinent, inclusive absque citatione procedi, in

in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, VIII. Idus Auguſti, anno a nativitate domini 1435.

AMBAXIATORUM

Concilii Baſileenſis Epiſtolæ ad diverſos ſcriptæ, tractatuſque cum Bohemis ac Græcis habiti.

XXXV.

Epiſtola miſſa Bohemis per ambaxiatores ſeu legatos concilii,

Univerſis viris eccleſiaſticis & toti populo regni Bohemiæ frater Joannes Nider, prior domus Prædicatorum Baſileenſium, & frater Joannes de Mulbrun, ordinis Ciſtercienſis, ſanctæ ſynodi Baſileenſis pro certis ſuis & præſertim infra ſcriptis negotiis humiles nuntii, pacem quam ſecundum Deum optatis,

ETſi cupitæ rei quæque expectatio aliquid ex mora pœnæ contineat, differentius tamen, & potiſſimum in ea quæ in periculo verſatur ſalutis, multum anxietatis habere videtur admixtum. Cum igitur dicta ſancta & inclyta congregatio exortum inter nos diſſidium in noxam animarum Chriſti ſanguine redemptarum vergere dolenter conſpiciat, & tantam jacturam cum innumeris aliis inde proventientibus damnis & incommodis velut pia mater deplangat, ſalutemque veſtram omni ardenti deſiderio (prout ex ipſius digito Dei compoſitis literis perpendere poteſtis) expetat & expectet, modicum ſibi hactenus feciſſe videtur, eo quod univerſitati veſtræ trinas ejuſdem continentiæ literas tranſmiſit, niſi quadruplicatis eiſdem nos binos cum eis nuntios pro rerum gerendarum expediktiori proſecutione, ne quod tam avide deſiderat præter ſpem longius protrahatur, emitteret. Oblatam ergo a tam piis & pacificis mentibus viam & gratiam, futuri mox in Chriſto cariſſimi, ne parvipendatis, ſed tamquam ab angelo pacis cælitus annuntiatam reverenter cum præſentibus (quæſumus) accipiatis, & ad componendum ea quæ unitatis & pacis ſunt ocius oratores inſtruite, nuntios confeſtim dirigite ad nos bona & pura fide. Juxta commiſſum ac etiam conſilium, auxilium, & favorem eorum, de quibus indubiam gerere poteritis fidem, veſtris mittendis de tam ſufficienti & rationabili ſecuritate veniendi, ſtandi, redeundi, & ſingula ſibi a vobis rationabiliter impoſita agendi & proſequendi, nomine & mandato dicti ſacri concilii providebimus, quod merito poteritis & debebitis manere hac parte contenti. Et ſi adhuc cautius & citius providendum ac provide tractandum mittere ad nos huc aliquos decreveritis, cum eis ſuper hoc medio pacificorum in omni manſuetudine & ſecuritate agemus, & ipſorum adventum (ſi nos de hoc citius certificare curaveritis, uſquequo dicti patres & domini noſtri de concilio indulgebunt) libenter præſtolabimur. Rogamus tamen affectione qua poſſumus, & hortamur in domino, quatenus pro veſtrorum cavenda ſecuritate, pro noſtra adinvicem redintegranda in benevolentia ſocietate, tales & tam rationabiles vias & modos concipere & offerre, & hujuſmodi ex adverſo oblatos recipere & admittere ſtudeatis, ut evidenter appareat quod ea quæ veritatis ſunt bono & decenti ordine quæritis. Abſit ut, cum de concordia fidei & ſimplici intentione intendimus, quocumque * involuto aut contextu verborum quæ juste & rationabiliter expeti, aut ſecundum honestatem reddi de facili non poſſint, exigere, aut pacem ſimulare, bonaque & ſanguinem noſtrorum aliquatenus amodo ſitire, videamur: ſed rationabilibus & parabilibus in lenitate contenti ad inveniendum & dandum requiem animabus mutuo conveniamus. Quantocius etiam fieri poterit, mittite quos miſſuri estis, ne pro nimia dilatione ſanctum & neceſſarium reformationis opus, de quo inter reliqua principaliter & efficaciter miſſa ad aratrum manu nunc agitur, aliquatenus retardetur. Melius enim est, & haud dubium ſalubrius, viriliter ſe in communi contra vitia, quibus expugnamur, erigere, fœdus cum virtutibus & proximis paciſci, quam ſanguinem fundentes, & animas periclitantes, crudeliter ſe in alterum armare. Exurgamus adhuc, & quæ retro ſunt, quantum cum domino poſſumus, injuriarum & offenſarum obliti, Deo reconciliari in ea quæ antea ſunt pacis fœdera toto niſu conemur: nec quemquam detineat ad res caducas inordinata quæque affectio, aut deterreat ex præteritis, qualitercumque geſtis, inflicta forſan & non * parata paſſio. Si ipſi condicenda inter nos pacta bona fide ſervaveritis, non erit qui ex vobis quemquam injuſte aliquatenus offendat, cum omnes, qui in Chriſtianiſmo ſunt, ſecuritatem, quam in verbo præfati concilii pollicentur, indubitanter præſtabunt. Confidenter ergo venire in domino, nihil hæſitantes, confidimus, quoniam ſi ſecundum depoſitionem, qua concilium ſumpſit in rectis & ſimplicibus viris, & ordinato procedendi modo exordium, veſtra cooperatione, ſi opportune veneritis (relictis ſive concordatis reliquis, quibus a nobis utrimque diſcrepare videmini) formationem diſciplinæ ac morum, in nimium, proh dolor! in populo Dei collapſorum, cum bonæ voluntaais hominibus, puta & ſimplici intentione promovere curaveritis, mundus de fructu glorioſorum hujuſmodi laborum lætabundus proſperabitur, & votivum in virtutibus & donis gratiæ ſumet incrementum, ac in pace tandem bona pectoris & tempore, æternæ pacis auctorem concordi & jubila voce laudabit: quia malis pœnalibus, quibus nos, ne flamma vitiorum exuberet & exuperet, clementer hucuſque pungi permiſit, & profectum noſtrum, ſicut novit, dignanter promovit, ac cum tentatione proventum ſalutarem effecit, ut ſeminantes in lacrymis, meritorum manipulos proferentes, præmia gloriæ in patria metamus gaudentes. Præſtet homo natus & datus nobis parvulus Jeſus Chriſtus dominus noſter, qui ut nos unanimes & glorioſos in domo ſua efficeret, ſeipſum uſque ad infima carnis noſtræ & ignominiam crucis exinanivit, ſuaque tanta & inaudita a ſæculis humilitate nomen, quod eſt ſuper omne nomen, in quo & nos ſalvos fieri oportet, promeruit. Humiliemus & nos, mitis præceptoris veſtigia imitantes, animas noſtras, non alta ſapientes,

* involuero.

* pacata.

ſed

ſed ſimplicibus conſentientes, ac ea, quæ recta, quæque vera & ſancta ſunt, ſine invidia alter alteri communicemus, & jucundam proculdubio (prout in via datur) vitam agemus; quam vitæ jucunditatem nulla uſquam perituræ rei quamlibet lata poſſeſſio poterit recompenſare. Speramus, ſicut oramus & optamus, quia novus agnus, immo novus ipſe omnis laudatæ novitatis promotor, novum vobis ſpiritum, pro ſua laude, veſtra ſalute, & fidelis populi nova de veſtra ad ſe in pace acceſſione lætitia, miſericorditer inſpirabit, ut ſic bonis & donis ejus exhilarati & infuſi, gratum nobis ſuper præmiſſis, ſicut deſideramus, & anheli expectamus, reſponſum pro veſtra urbanitate quantocius demandetis.

Datum Nurembergis, ſub impreſſione ſigilli noſtri fratris Joannis prioris memorati, quo & ego frater Joannes Mulbrun in teſtimonium præmiſſorum ſecum utor ad præſens, die quinta Januarii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

XXXVI.

Epiſtola legatorum concilii Baſileenſis in Nurenberga exiſtentium ad Bohemos directa.

AMpliorem, ſpectabiles viri, redintegrandæ inter nos pacis ſpem veſtris e literis concepimus; ſupplices proinde dominum rogantes, quatenus quod ſalubre in vobis utrimque pro ſua laude, & noſtra adinvicem renovanda in ſinceritate fidei dilectionis unanimitate, incepit, ipſe, qui vinculum eſt & oſculum pacis, perficiat, perfectumque inſolubiliter firmet. Et ut flagranti, qui in nobis eſt hac parte, affectui qualicumque pro viribus effectu reſpondeamus, parati ſumus (ut repetitis) caritativum veſtrum & finale (ut verbis veſtris utamur) in deſtinatum diem non modo patienter, ſed & gaudenter præſtolari reſponſum; nihil dubitantes quin & hæc ſacroſancta Baſileenſis ſynodus, digeſto veſtrorum ſcriptorum audito tenore, laudabit & probabit eum, veſtramque excuſationem, tamquam rationabilem, favorabiliter admittet, & promiſſum reſponſum æquanimiter expectabit. De procuranda vero veſtrarum literarum bajulis ac nuntiis ſecuritate circumſpectis & providis viris conſulatus Egrenſis, tamquam viris reconciliationis, & fidis hac parte mediatoribus, confidenter pro parte dicti ſacri concilii ſcripſimus, ſupplicantes, quatenus hujuſmodi ſingulares & ſimplices veſtros ad nos dirigendos nuntios eo quo requiſierint, aut opus fuerit loco favorabiliter & pacifice recipiant, & ſalvos ad nos uſque perducant. Nobiſcum autem, quamdiu commiſſa negotia flagitabunt, inoffenſi manere poterunt, & licentiati deinde ad vos ſalvi, ut indubitanter ſperamus, redire. Si quid amplius hujuſmodi portitorum aſſecuratio depoſcat, apud dictos dominos de Egra requirat. Et credimus quod in hoc veſtræ providentiæ ac veſtris non deficient, etiamſi in ſe onus ad literas veſtras præſentandas ipſi aſſumere non deberent. Poſtquam autem inſignes & celebriores ad dictum concilium ad nos mittere decreveritis oratores, tunc juxta conſilium & auxilium potentum & principum, qui ſe ad hoc hactenus nobis, ex parte memorati concilii requirentibus, benevolos & obſequioſos obtulerunt, & a modo (ut confidimus) exhibebunt, taliter providere conabimur, ut ſecundum condicenda inter nos pacta, & humanam conjecturam, merito remanere debeatis hac parte contenti; hoc ſolum caritate non ficta nec ſubdola ſuaſione commonentes, ut ſalutis acceptabile tempus fructuoſis mutuo & expeditis tractatibus redimamus. Sicque nos ad alterutrum non fronte minaci vultuque torvo, ſed placatis & placidis animis exhibeamus, ut non in vanum nobis hoc ſero (quod abſit) plangamus dilapſum.

Datum Nurembergis, XII. Februarii, anno 1432.

XXXVII.

Sequuntur certa promiſſiones facta per ambaſiatores ſacri concilii.

NOs, &c. ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſiis in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentantis, ad ſereniſſimum imperatorem Romæorum & reverendiſſimum patriarcham Conſtantinopolitanum ambaſiatores & nuntii, ad ea quæ in dicta ſancta ſynodo pro unione eccleſiarum Chriſti perficienda concluſa ſunt exequendum ſpecialiter deſtinati, ejuſdem ſanctæ ſynodi ad ea quæ pacis ſunt & unitatis, firmum propoſitum cognoſcendum vice & nomine ejuſdem, tenore præſentium literarum, promittimus dare & cum effectu exhibere, quam citius fieri poterit, vel ſaltem per galeas, quæ venturæ ſunt, pro recipiendo ad concilium venientes ſereniſſimum imperatorem & reverendiſſimum patriarcham, præfata capitula, quæ in eadem Baſileenſi ſynodo pro pace & unione eccleſiarum Chriſti hincinde concluſa ſunt & firmara ſub bulla plumbea conſueta dictæ ſanctæ ſynodi, & ſub tenore de verbo ad verbum, qui ſequitur & eſt talis: Sacroſancta, &c Quia ambaſiatores noſtri, &c.

Item promittimus nomine ut ſupra dare præfatis ſereniſſimo imperatori & reverendiſſimo patriarchæ quam citius poterimus, vel ſaltem per præfatas galeas ſalvumconductum ſub bulla (ut præmittitur) & ſub tenore de verbo ad verbum, qui ſequitur: Sacroſancta, &c. Quia auctore domino, &c.

Item promittimus, quod dicta ſancta ſynodus procurabit ſalvosconductus ſimiliter per galeas deſtinando præfatis ſereniſſimo imperatori & reverendiſſimo patriarchæ a dominis civitatis & patriæ, in quibus futura univerſalis & œcumenica ſynodus Deo auctore celebrabitur. Et ſimiliter ab omnibus dominiis & territoriis obedientiæ eccleſiæ noſtræ occidentalis, per quæ ſive eundo ſive redeundo tranſituri ſunt, munitos & roboratos modo conſueto patriarum & dominiorum, firmiori modo quo fieri poterit, tenoris qui ſequitur, & eſt talis, &c.

Item promittimus, quod dicta ſancta ſynodus Baſileenſis ſub bulla ſive in bulla ſalviconductus, dandi (ut præmittitur) per eamdem ſanctam ſynodum, declarabit decem capitulis contentum in decreto, ubi dicitur, Item quod in omnem eventum prædicta omnia utique adimpleantur, debere intelligi,

vel

vel intelligendum fore, ſive unio ſequatur, ſive non, in dicta ſancta ſynodo œcumenica, *&c.* In quorum omnium, *&c.*

Datum Conſtantinopoli in monaſterio ſancti Georgii protunc habitatione noſtra, xxv. Novembris, anno a nativitate domini 1435.

XXXVIII.

Copia promiſſionis eorumdem ambaſiatorum.

NOs frater Joannes de Raguſio, ordinis fratrum prædicatorum, profeſſor, & in ſacra pagina magiſter, Henricus Menger decretorum doctor, canonicus Conſtantienſis unus ex ambaſiatoribus ſacroſancti generalis concilii Baſileenſis, & Simon Fieron in ſacra theologia baccalaureus, canonicus Aurelianenſis, circa procœmium dicimus, quod nunquam fuit de intentione ſacri concilii per aliqua verba in dicto procœmio poſita diminuere honorem eccleſiæ orientalis aliquo modo: nec ex aliquibus verbis in eo poſitis debet aliquis ſcandalizari. Dicimus ulterius, quod ſi ambaſiatores ipſorum vel ante promulgationem decreti vel poſt, aut in receſſu eorum feciſſent aliquam mentionem de dicto procœmio, vel de aliquibus in eo contentis, per ſacrum concilium debitum fuiſſet appoſitum remedium. Verumtamen quia non placuit dictum procœmium, nec placet dominis eccleſiæ orientalis, nos cognoſcentes ferventiſſimum deſiderium & promptiſſimam voluntatem, ſanctamque intentionem dictæ ſanctæ ſynodi ad unionem & pacem eccleſiarum Chriſti, contenti ſumus & promittimus, capitula in eadem ſancta ſynodo concluſa dare & exhibere ſub bulla plumbea ſacri concilii, & ſub tenore, prout in literis noſtræ promiſſionis continetur

Ego Joannes de Raguſio, &c. *ſubſcripſi me manu propria*, &c.

Ego Henricus Menger, &c. *ſubſcripſi me manu propria*, &c.

* Supra ſcribitur *Fieron*. *Ego Simon * Freiron*, &c. *ſubſcripſi me manu propria*, &c.

XXXIX.

Propoſitio ambaſiatorum concilii Baſileenſis facta Conſtantinopoli coram ſereniſſimo imperatore Græcorum.

PRIMA PARS.

MAjeſtas veſtra, ſereniſſime imperator, licet omnium virtutum officii dedita ſit, & totius honeſtatis moribus adornata, nihil tamen, regali dignitati veſtræ decentius eſt, nihil imperiali veſtræ majeſtati amplius convenit, quam procurare pacem eccleſiæ ſanctæ catholicæ. Neque enim (ut egregius doctor Auguſtinus ait) Chriſtianos reges vel imperatores felices eſſe dicimus, quia diutius imperant, vel quia filios ſuos regnantes & imperantes placida morte relinquunt, vel quia hoſtes reipublicæ potenter domant: quoniam hæc & alia hujus vitæ ærumnoſæ munera ſive ſolatia gentiles & infideles principes a Deo frequenter obtinent, qui tamen non pertinent ad regnum Dei, quo tendere debent principes catholici. Sed felices reges & imperatores Chriſtianos eſſe dicimus, ſi juſte imperant, ſi Deum timent, ſi Deum colunt, ſi Deum diligunt, ſi poteſtatem eis a Deo datam ad dilatandum cultum Dei divinæ majeſtati ſervire faciunt. Felicem vero non immerito dixerim animam genitoris veſtri piæ & recolendæ memoriæ, qui pro fide catholica & pace eccleſiæ diebus ſuis plurimum laboravit, Italiam, Franciam, Angliam, & plurima alia Chriſtianitatis regna pro ſancta unione eccleſiæ occidentalis & orientalis laborioſiſſime peragravit. Et licet diebus ſuis illam videre non potuit, tamen deſideriorum ſuorum meritum laborum præmium ſuorum non perdidit apud Deum. Felix etiam non immerito dici poteſt majeſtas veſtra imperialis, felix (inquam) nunc ſpe futuræ beatitudinis, poſtea per gratiam Dei re ipſa futura, pro eo quod zelum Dei habet ad pacem eccleſiæ Dei catholicæ. Scimus enim quod majeſtas veſtra ſummos pontifices noſtros, præſertim dominum Martinum bonæ memoriæ, nec non ſanctiſſimum dominum modernum ſolicitavit, & per plures ambaſiatas requiſivit, ut hoc nefandum ſchiſma inter eccleſiam occidentalem & orientalem de medio tollerent, per quod fides catholica tantam jacturam patitur, quod infideles totam pene terram Chriſtianorum occupare videntur. Sed ubi fructus laborum veſtrorum, ſereniſſime imperator? Cur cariſſimus genitor veſter pacem eccleſiæ videre non potuit, qui pro ea (ſicut prædictum eſt) tot labores ſuſtinuit? Certe ratio fundamentalis omnium per nos dicendorum hæc eſt, quoniam materia diſſidii inter Græcos & Latinos non poteſt tolli, niſi per viam generalis & univerſalis concilii. Et quoniam ſummi pontifices noſtri tollere illud ex ſeipſis ſine concilio generali conati ſunt, ideo ad pacem eccleſiæ proficere non potuerunt. Petierunt ob hanc cauſam prudentiſſime & quaſi Spiritu Dei loquentes in ſacro concilio Baſileenſi oratores inſignes majeſtatis veſtræ, videlicet dominus Demetrius, Iſidorus abbas monaſterii ſancti Demetrii, & Joannes a Diſſipatus, fieri concilium œcumenicum, id eſt univerſale, ex utraque eccleſia occidentali & orientali congregatum, duo coram patribus præfati concilii conſtanter affirmantes: Primum, quod abſque tali concilio œcumenico non poſſet tolli diſſidium. Secundum, quod ſi fieret, ipſa unio, ut ſperabant, votivum ſortiretur effectum. Quoniam quidquid per utramque eccleſiam ibidem congregatam eſſet Deo inſpirante diffinitum, firmiter crederetur, & uſque in futura ſemper ſæcula integre & inviolabiliter teneretur. Narraverunt etiam devotionem grandem, quam majeſtas vestra imperialis ſemper habuit ad pacem eccleſiæ. Retulerunt etiam ferventiſſimum zelum, quem reverendiſſimus in Christo pater dominus patriarcha Constantinopolitanus gerit pro ſancta unione; cujus devotionis non parva indicia dedistis, quando rogati per dominum epiſcopum Sudenſem & magistrum Albertum de Criſpis ambaſiatores ſacri concilii, ut oratores veſtros ad præfatum destinaretis concilium, libenter aſſentientes, vos viros inſignes ad hoc ſanctum opus unionis conficiendum deſignastis, quibus honorifice receptis, *&c.* & in concilio

a *Pro* Dishypatus.

au-

auditis, pro eo quod hæc ſancta unio ſine practica fieri non poterat, ſtatim per ſacrum concilium deputati ſunt ex majoribus cardinales præſidentes ſedis apostolicæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, doctores & magiſtri in numero competenti, qui una cum prædictis oratoribus multis diebus convenientes, & rem istam mature tractantes, devenerunt ad certa capitula, quæ ſecundum morem ipſius præfati concilii Baſileenſis fuerunt per quatuor deputationes concordata, poſtea in generali congregatione concluſa, deinde in ſolemni & publica ſeſſione; miſſa de Spiritu ſancto in majori eccleſia celebrata, statuto ſive decreto ad perpetuam rei memoriam roborata & firmata: ibique coram altari, in præſentia totius concilii, propoſitis ſacris evangeliis & Cruce dominica, ipſo domino Iſidoro cum stola jurante, eadem capitula per ipſos oratores vestros jurejurando fuerunt approbata. O felix dies in qua arrham futuræ unionis & vobis dedimus, & a vobis ſuſcepimus! Decrevit enim ſacrum concilium, juxta deſiderium vestrum, inter cetera capitula fieri concilium œcumenicum, id est ex utraque eccleſia congregatum, in quo unio & pax votivum ſortiri poſſit effectum. Suſceperunt etiam patres ſacri Baſileenſis concilii loca nominata per oratores vestros pro celebratione hujuſmodi concilii œcumenici, ita tamen ut optio loci ex illis nominatis maneat in beneplacito præfati concilii Baſileenſis, ſicut patet clare & dilucide ex lege & tenore decreti. Porro intelligitur ſummus pontifex implicite decretis ſacri concilii conſentire, quando ſacro concilio adhæſit, & ipſum auctoritate apostolica approbavit. Sed non fuit contentum concilium ſacrum, niſi juxta petitionem ambaſiatorum vestrorum ipſe ſanctiſſimus dominus noster explicitum præberet ſuæ ſanctitatis aſſenſum, licet inſuper præſidentes ſedis apostolicæ ſeſſioni interfuerint, in qua hoc ſaluberrimum decretum fuit publicatum, decretationique conſenſerint, vigore quoque mandati ſui, quidquid ipſi egerunt, actum cenſeri debeat ab ipſo ſummo pontifice. Nihilo minus, prout in decreto fuerat præmiſſum, ſuperaddidit ſacrum concilium dominum Simonem Freiron conſocium nostrum tranſmittere ad ipſum ſummum pontificem, & offerre ſuæ ſanctitati decretum, & petere ſuæ ſanctitatis conſenſum, quatenus res cum majori concordia fieret, & ad pacem, quam nos & vos deſideramus, magis proficeret. Utinam, ſereniſſime imperator, ipſum ſanctiſſimum dominum nostrum æque digne poſſemus commendare, quantum commendabilis est pro ſua devotione quam gerit erga pacem eccleſiæ. Videns enim quod ſacrum concilium manus apponeret efficaces ad hoc ſacrum negotium, audiens etiam per organum domini Simonis, quid in ſe contineret decretum, ignorans quid orator ſuus dominus Christophorus in Constantinopoli concluderet, & quid etiam concluſiſſet, determinationi ſacri concilii ſubjiciens approbavit decretum, de conſenſu reverendiſſimorum patrum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium. Reverſus est itaque dominus Simon cum benedictione apostolica, deportans ad ſacrum concilium literas apostolicas, expreſſum ſummi pontificis continens aſſenſum. Et ecce quæ facta ſunt inter concilium ſacrum ex una parte, & oratores vestros ex altera, circa decretum & in materia decreti. Et hæc est prima pars orationis: Dominus Henricus meditabit.

Hic jam laudatur Eugenius.

Secunda pars dictæ propoſitionis.

AUdiviſtis, ſereniſſime imperator, per organum domini mei præloquentis, quod materia diſſidii inter eccleſiam occidentalem & orientalem non potest tolli niſi per viam ſacri & univerſalis concilii: ſcit etiam majeſtas vestra imperialis, oratores vestros inſignes petiviſſe ſemper œcumenicum fieri concilium, in quo pax eccleſiæ votivum ſortiretur effectum. Nunc igitur habeo declarare imperiali majestati vestræ, quare ſacrum concilium viam ſecundam, quæ hic in Constantinopoli fuerat concluſa, noluit acceptare. Certe ratio fundamentalis hæc est, quoniam concilium œcumenicum non indicitur per capitula in illa via practicata, ſed ſolum particulare & regionale: Dicitur enim in illis capitulis inter cetera: Fiat ſynodus generalis ex latere eccleſiæ orientalis ex omnibus nationibus ipſi eccleſiæ orientali adhærentibus & ſubjectis. Item ſecundum practicam illius viæ legatus ſedis apostolicæ venturus erat Constantinopolim, diſputaturus de differentia Latinorum & Græcorum. Manifestum est autem quod unus legatus ſedis apostolicæ non potest repræſentare ſynodum œcumenicam ex latere eccleſiæ orientalis. Quare practica illius viæ excludit œcumenicum & univerſale concilium nostrum. Tamen (ut prædictum est) pro perficienda ſancta unione amplius illa via ſecunda, ſi habuiſſet locum, & novæ diviſionis erat fomentum, & majoris diſcordiæ præbuiſſet incentivum. Putaſſent Græci ſynodum quæ per ista indicebatur capitula univerſalem fore debuiſſe, nos vero particularem & regionalem. Quis fructus ſequi poterat unionis quam optamus, ſi de ipſa ſynodo, quæ fundamentum pacis & unionis eſſe debuerat, varia & diverſa ſentiamus? Certe non modo non ſequebatur pax & unio, ſed major quam unquam fuerat ſurgebat ſciſſura atque diviſio. Græci octavam ſynodum particularem & regionalem eſſe dicunt, nos illam quaſi univerſalem reputamus. Quid opus est diſcordiam diſcordiæ addere, & ſciſſuram novam antiquis diviſionibus accumulare? Non ſit inter nos diſcordia de ſynodo futura: ſi ad unionem tendimus, in fundamento concordemus. Si pacem quærimus, opus est ut fundamentum pacis jaciamus. Hæc omnia intelligentes ambaſiatores majestatis vestræ, tam primi quam ſecundi, dimiſſa ſecunda via, acquieverunt primæ viæ, requirentes instanter ſacrum concilium, ut, priusquam ſecunda via non placebat, primam perſequeretur, & decretum ad executionem deduceret. Et quoniam ſacrum concilium dubitavit, an propter concluſa hic in Constantinopoli majestas vestra vellet primæ viæ acquieſcere, præfati ambaſiatores exhibuerunt quoddam breve imperialis majestatis vestræ, per quod majestas vestra plenam eis conceſſit potestatem. Quod ſi prædictam viam non poſſent a ſacro concilio obtinere, inſisterent totaliter primæ viæ. Aſſeruitque publice dominus Georgius reverendiſſimum dominum patriarcham Constantinopolitanum ſibi dixiſſe

inter

inter cetera, quod si sacrum concilium nollet secundæ viæ. quæ hic fuerat concluſa, annuere, mallet perſistere in prima via concluſa in Baſilea; ſi opus eſſet, faceret ſe deferri in humeris, & propter mandatum datum primis ambaſiatoribus, & jusjurandum, non diſcederet a promiſſis & concluſis. Sed & dominus Christophorus Garatonus orator ſanctiſſimi domini nostri, qui illis diebus Baſileam venerat, deportavit literas apostolicas ad ſacrum concilium, in quibus ſanctiſſimus dominus noster totum hoc ſacrum negotium concilio remittebat: cujus optioni commiſit; ut quam vellet viam eligeret, vel concluſam primo in Baſilea, vel allam hic in Constantinopoli concluſam: & quidquid in his per ſacrum concilium deliberaretur ipſe approbaret. Tandem igitur ipſum ſacrum concilium, & ipſi oratores majestatis vestræ primam viam iterum firmaverunt, & determinaverunt illam proſequi, donec, Deo auctore pacis largiente, per istam viam pax reddatur eccleſiæ ſanctæ. O felix hora, qua dici poterit Græcorum & Latinorum eccleſia una! O beatos oculos, quibus dominus dabit statim videre unionem! Sperant patres in ſacro Baſileenſi concilio congregati diebus ſuis videre pacem eccleſiæ, pro qua orant ſine intermiſſione. Quoniam vos & nos magnum zelum pacis habuiſſe ostendimus, quid ſuperest, niſi ut bonam voluntatem per operis evidentiam ad conſummationem uſque-quaque perducamus? Majus quod in hac re ſit bona voluntas est: hanc utraque pars ſe habere aſſerit, & ſignis evidentibus comprobavit. Apponamus jam manus ad executionem operis. Intentio enim ſacri concilii Baſileenſis est, ut ex parte ſua non pereat unus apex vel unum jota de lege ſui decreti. Quare etiam majestas vestra debet manus apponere ad hoc opus ſanctiſſimum perficiendum, cum jam tempus habet opportunum: *ne forte*, juxta verbum ſalvatoris, *veniat nox*, *in qua nemo poſſit operari*. Timendum est enim valde quod, ſi noluerimus hoc bonum operari dum tempus habemus & poſſumus, illud alio tempore non poſſimus cum voluerimus, Turcis, Tartaris, Saracenis, & aliis infidelibus justo Dei judicio occulte Christianos ita prementibus, ut etiam ad inchoandum hoc opus aſpirare fas non ſit. Ex quibus omnibus majestas vestra imperialis potest perpendere, quod ex justa cauſa & rationabili ſacrum concilium dimiſit ſecundam viam quæ fuerat concluſa hic in Constantinopoli, intenditque primam viam proſequi ad honorem omnipotentis Dei. Et hæc est ſecunda pars orationis nostræ. Dominus Simon conſummabit.

Tertia pars ejuſdem propoſitionis.

MEministis, (ut opinor) ſereniſſime imperator, verbi quod ex ore imperiali proceſſit. Promiſistis in animam genitoris vestri bonæ memoriæ, & in animam vestram, nec non per fidem, quam princeps catholicus tenere debet & ſervare, gratum ratumque habere quidquid oratores vestri pro ſancta unione eccleſiarum Christi cum ſacro Baſileenſi concilio concluderent, ſicut patet ex tenore chryſobuli vestri. Quapropter vestram exhortamur in domino imperialem majestatem, & petimus, quatenus majestas vestra, & etiam reverendiſſimus dominus patriarcha, velitis in perſonis propriis jurejurando & per bullas auream & plumbeam more ſolito ratificare, &, quantum in vobis est, executioni demandare ea omnia quæ per oratores vestros pleniſſimo mandato ſuffultos in publica ſeſſione cum ipſa ſancta ſynodo unanimiter voſipſi concluſistis, & in altari celebrata miſſa de Spiritu ſancto, ſuper ſanctis evangeliis ſolemniter firmaſtis. Secundo petimus, cum tempus in decreto ſtatutum effluxerit, ne circumſtantiæ rerum impediant hoc tam ſanctiſſimum negotium, quatenus debitum tempus ſtatuatur pro executione concluſorum, in quo majeſtas veſtra poſſit exequi quod juravit, & eccleſia noſtra operari quod promiſit, præſertim quia, ſi tempus effluxerit, culpa veſtra nulla fuit. Quoniam firmiter credimus, quod ſi veſtra majeſtas notitiam habuiſſet eorum quæ in Baſilea facta fuerunt, nullo modo aliam viam attentaſſet. Et ex alio capite majeſtas veſtra totaliter immunis eſt a culpa, quia putavit quod ſacrum concilium conſentiret in ſecunda via. Similiter neque fuit culpa ſanctiſſimi domini noſtri, quia licet ſanctitas ſua miſiſſet huc dominum Criſtophorum ad tractandum pacem occidentalis & orientalis eccleſiarum, tamen hoc totum negotium remiſit ad ſacrum concilium. Sed nec ipſa ſacra ſynodus peccavit, quia ad exequendum decretum ſuum ſemper parata eſt, & erit. Pro cujus etiam executione nos oratores ſuos huc tranſmiſit. Quid ergo? Zelus domus Dei hoc fecit, ut eodem tempore plures concurrerent ſequentes doctrinam evangelicam: *Simile eſt regnum cælorum homini quærenti bonas margaritas: inventa autem una pretioſa, vendidit omnia quæ poſſidet, & comparavit eam*. Poſtremo, ſereniſſime imperator, ſicut in mandatis habemus, petimus locum opportunum ad celebrandum concilium œcumenicum, in quo pax eccleſiæ votivum ſortiatur effectum. Et dicimus quod ſecundum diſpoſitionem Chriſtianitatis, prout his diebus, proh dolor! diſpoſita eſſe cernitur, non eſt locus aptior ad celebrandum hujuſmodi concilium œcumenicum, quam civitas Baſileenſis. Utinam rationes congruentiæ poſſem majeſtati veſtræ lingua Græca exprimere, quoniam apud vos melius reſonarent, quam in Latino ſermone. Sed lingua deficit, regio vetat, parentes minime docuerunt: verum ſi lingua deficit, caritas magis inardeſcit. Quemadmodam enim ſol, cum nube tegitur, exterius non lucet ſuper terram, ſed interius ardet in cælo; ſic cum majori loquimur caritate, quanto magis lingua neſcit uti Græco idiomate. Ceterum plures occurrere poſſent circa materiam loci opportunitates, quas longum eſſet enarrare: ſed ex multis quinque colligimus, quas imperiali majeſtati veſtræ proponere volumus. Prima ſumitur ex quiete loci, quoniam illa regio eſt pacifica, & quieta & tranquilla, & per conſequens aptiſſima ad tractandam pacem eccleſiæ, ſicut ſcriptum eſt, *In pace factus eſt locus ejus*, propterea concilium œcumenicum, cui Spiritum ſanctum oportet aſſiſtere, omnino fieri in hujuſmodi loco tranquillitatis & pacis. De ceteris vero partibus Chriſtianitatis, quod dolenter referimus, omnes fere guerris lacerantur, atque etiam conſummuntur, *&c.* Sola illa civitas & regiones circumſtantes, quæ ſuper

Matth. 13.

Pſalm. 75.

Rhenum fluvium protenduntur, tranquillitate gaudent & pace: quare civitas illa locus eſt aptiſſimus ad celebrandum concilium œcumenicum pro conſequenda unione eccleſiæ. Secunda ratio fundatur in libertate, quæ debet in concilio œcumenico eſſe; petiiſtis per oratores veſtros ut concilium veſtrum futurum ſit liberum, ita quod unicuique liceat dicere votum ſuum ſine rixoſa contentione. Quanta autem ibi ſit libertas loquendi, conſulendi, deliberandi, concludendi, ſciunt ambaſiatores majeſtatis veſtræ, qui in civitate Baſileenſi longo tempore ſteterunt, ſi civitas illa eſt civium concordia & unitas. Baſilea enim inter ceteras civitates civitas proprie appellatur, quia a ſe regitur, & cives nulla partialitate dividuntur. Amicitia principis ibidem dominantis neminem allicit, neminem opprimit timore, tantaque eſt ibi libertas, quod etiam inimici eccleſiæ, quando ibi acceſſerunt, maximam potiti ſunt libertatem. Accedit tertia ratio, quoniam congruum eſt ut, ubi hoc ſanctiſſimum negotium accepit initium, ibi perficiatur: exhibitio enim rerum præteritarum indicium eſt futurarum. Et ideo ſi in loco illo fiet concilium œcumenicum ubi tractatus pacis habuerunt exordium, ſperandum eſt magis quod unio eccleſiarum Chriſti votivum ſortietur effectum. Quarta ratio reſpicit fertilitatem patriæ: quoniam ubicumque celebrabitur concilium œcumenicum oportet ibidem maximam multitudinem gentium convenire: convenient enim ibi ſummus pontifex, cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, & prælati ceteri eccleſiæ noſtræ occidentalis; convenient reges, & principes, & ambaſiatores abſentium principum; conveniet etiam ſerenitas veſtra cum patriarchis & prælatis, regibus & principibus eccleſiæ orientalis. Quomodo poſſet hæc multitudo vivere, niſi locus abundaret maxima fertilitate? Tanta eſt autem fertilitas patriæ & Baſileenſis regionis, quod concilium generale ex latere totius eccleſiæ noſtræ jam per quinquennium ſuſtinuit. Unde ſicut Baſilea eſt in medio totis obedientiæ noſtræ, ſic vere præ ceteris fertilior locus eſt de ſe, & ad illum tamquam ad centrum confluunt bona undique ab omni alia regione.

Ultimo amœnitas loci non parum videtur ad rem pertinere, quoniam in præfata civitate Baſileenſi tanta eſt ſerenitas aeris, quod nunquam aut raro ſubjicitur peſtilentiæ. Quæ cum ſit contagioſa infirmitas, ſolet concilia generalia & regionalia ſine fructu diſſolvere. Petimus igitur, ſereniſſime imperator, quatenus majeſtas veſtra illum velit eligere locum, ut abſque omni impedimento celebrari poſſit concilium œcumenicum. Et ecce nos offerimus pro parte ſacri concilii ad executionem decreti, donec, largiente domino, pax reddatur eccleſiæ Dei, præſtante domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculotum. Amen.

Proœmium decreti, quod non placuit imperatori dicto.

SICUT pia mater pro filiorum ſalute ſemper anxia eſt, nec unquam quieſcit, donec, ſi qua inter ipſos diſſenſio ſit, ſopita fuerit: ſic multo amplius ſancta mater eccleſia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare conſuevit, ut omnes qui Chriſtiano nomine cenſentur, ſublato omni diſſidio, eamdem fidei unitatem, ſine qua ſalus eſſe non poteſt, fraterna caritate cuſtodiant. Quamobrem hujus ſanctæ ſynodi ab initio ſuæ congregationis præcipua cura fuit recens illud Bohemorum antiquumque Græcorum diſſidium prorſus extinguere, & eos nobiſcum in eodem fidei & caritatis vinculo perpetuo copulare.

Articuli ambaſiatorum concilii Baſileenſis.

PRIMUS punctus eſt de ratificatione eorum quæ geſta ſunt, quod videlicet ſereniſſimus imperator & reverendiſſimus dominus patriarcha velint propriis in perſonis jurejurando, & per bullas auream & plumbeam, more ſolito ratificare ſolemniter, & executioni demandare, quantum in ipſis eſt, ea quæ ipſi in ſancta ſynodo Baſileenſi per ſuos ſolemnes oratores pleniſſimo mandato fulcitos in publica ſeſſione cum ipſa ſancta ſynodo unanimiter concluſerunt, & in altari, celebrata miſſa de Spiritu ſancto, ſuper ſanctis evangeliis & Cruce dominica jurejurando ſolemniter firmaverunt.

Secundus punctus eſt de tempore: quia cum tempus in decreto ſtatutum & expreſſum, non defecto ſacri concilii, aut ipſorum dominorum imperatoris & patriarchæ, ſeu ambaſiatorum eorumdem, ſed aliis ex cauſis jam efluxerit, neceſſe eſt ut pro executione concluſorum tempus debitum & competens per utramque partem ſtatuatur.

Tertius punctus est de loco Baſileenſi, quod videlicet præfati ſereniſſimus imperator & reverendiſſimus patriarcha multis ex cauſis dignentur & velint aſſentire, quod concilium univerſale & œcumenicum, quod condictum est celebrari, in civitate Baſileenſi celebretur.

Quartus punctus est de executione decreti, quod videlicet miſſi ſumus ad præſentandum præfatis ſereniſſimo imperatori & reverendiſſimo patriarchæ decretum concluſorum in publica forma cum plumbea bulla præfati ſacri concili Baſileenſis, & quantum attinet ad dictum ſacrum concilium, ad inchoandum executionem decreti ejuſdem, & concluſorum contentorum in eodem decreto.

Alii articuli imperatoris Conſtantinopolitani.

PRIMO dicimus & volumus ut proœmium decreti alias lectum & intellectum totaliter tollatur, vel ad minus corrigatur tali modo, ut poſſimus remanere in hoc contenti, & omnis mala & ſcandaloſa ſuſpicio removeatur, quæ poterit per illud proœmium in animis quorumdam exoriri.

Secundo, ſi (quod abſit) unio & concordia eccleſiarum Chriſti non ſortiatur effectum, ſed recedamus ex illis partibus diſcordes & diviſi, ſicut non ſumus, quod non afferatur nobis propter hoc aliquod impedimentum, damnum, vel aliquod hostile quovis modo ex parte ſanctæ Romanæ eccleſiæ, imo ut fiat reditus noster ad has partes cum iiſdem honoribus, diſpoſitionibus, favoribus, cum quibus illuc acceſſuri ſumus. Et faciat nobis pars ſanctæ Romanæ eccleſiæ omnia

quæ

quæ pertinent ad reverſionem noſtram in tali etiam caſu, ſicut ſi fieremus concordes & uniti, ut in Deo ſperamus.

Tertio, ſi contigerit aliquos dominos reges & principes non adfuiſſe tali ſynodo, nec vere nec repræſentative, propter aliquas cauſas, tam ex partibus noſtris quam occidentalibus, quod hoc non intelligatur, nec habeatur pro defectu aut reverſione conventorum & concluſorum, vel ipſius rei, & ſolicitandæ ſanctiſſimæ unionis.

Quarto, quod in civitate vel regione, in quibus debeat, Deo auctore, dictum œcumenicum concilium celebrari, & in aliis civitatibus ac regionibus Romanæ eccleſiæ ſubjectis, veniendo, ſtando, redeundo, nos & omnes noſtri nullum habeamus impedimentum, gravamen, nocumentum, vel quodcumque malum ab aliqua perſona, tam eccleſiaſtica, quam ſæculari, proprie vel communiter, palam vel occulte ex quacumque occaſione.

Quinto & ultimo, quod ſi aliquis vel aliqui de quacumque natione, & cujuſcumque fortunæ & qualitatis, ex illis qui ex parte noſtræ eccleſiæ ibidem acceſſuri ſunt, in aliquo peccaret, judicium illius peccati ſpectet ad nos & noſtram partem, & pœna etiam illius determinetur noſtra diſcretione; & non habeat ſuper hoc, nec poſſit aliquid facere pars occidentalis eccleſiæ ſubjectorum noſtrorum.

Alii articuli reſponſorum ambaſiatorum concilii.

AD primum dicimus, quod nunquam fuit de intentione per procœmium decreti injuriari aliquo modo eccleſiæ orientali, nec ex ipſo ſane intellecto (ut declaratum eſt) poteſt vel debet aliquis juſte ſcandalizari.

Item dicimus, quod ſi ambaſiatores ipſorum vel ante promulgationem decreti, vel poſt, aut in receſſu ipſorum feciſſent aliquam difficultatem de dicto procœmio, per ſacrum concilium debitum fuiſſet appoſitum remedium.

Dicimus ulterius, quod non eſt in poteſtate noſtra, dictum procœmium tollere, aut corrigere, ſive mutare, aut aliud facere, tum quia non habemus ſigillum aut plumbum concilii, tum quia illius eſt tollere, corrigere ſive mutare, cujus eſt condere. Poſtremo, quoad hunc primum articulum dicimus, quod propter prædictum procœmium nullo modo tantum bonum eſt omittendum, aut aliquo modo differendum. Et offerimus nos ad omnia remedia rationabilia nobis poſſibilia.

Ad ſecundum dicimus, quod ſi loquatur articulus de expenſis honeſtis, clarum eſt ex tertio & decimo capitulis ipſius decreti. Et ſi ampliori declaratione indiget, parati ſumus ad declarandum, *&c.* Si autem de ſecuritate loquatur, providebitur per ſalvumconductum.

Ad tertium, quod de regibus, principibus ac dominis, & principalibus eccleſiæ prælatis, conſentire non poſſumus, quin ſaltem interſint repræſentative, ut patet ex primo capitulo decreti, & ex declaratione: Quid eſt ſynodus univerſalis & œcumenica. Nam inter alia dicitur in primo capitulo: Similiter venient ex omnibus regnis & dominiis, quæ ſubjiciuntur eccleſiæ Græcorum, cum plena poteſtate & mandato vallato juramento & aliis clauſulis opportunis, tam ex parte ſæcularium dominorum, quam prælatorum.

ORATIONES ALIQUOT IN, SEU PRO IPSA BASILEENSI SYNODO, CONTRAQUE, VEL AD IPSAM HABITÆ.

XL.

Collatio eximii decretorum doctoris magiſtri Joannis de Bachenſtein facta coram domino noſtro ſanctiſſimo in Florentia.

BEATISSIME pater, exigeret præſentia veſtræ beatitudinis in primo dicendorum alloquio orationem ornate compoſitam matureque digeſtam, quæ ſanctitatis veſtræ dignitatem, clementiam, aliaſque virtutes & dotes ſummas in medium adduceret, & rem ipſam Deo gratiſſimam, & hominibus ſalutiferam, de qua paulo poſt dicturus ſum, peroraret. Quis autem eloquentiæ princeps aut Tullianæ ſapientiæ præſulatum ſupremi vicarii Jeſu Chriſti modico & inculto ſermone ad plenum explicare poterit? Profecto mearum virium, ſed & ſublimioris ingenii, tranſcendit facultatem. Rem inſuper illico ſubjiciendam veritatis nitori ſubmiſſam video, ratuſque non ſum eam verborum lenocinio indigere. Canon mihi locupletiſſimus teſtis eſt, eum ſupervacuis laborare impendiis qui ſolem certat facibus adjuvare. Quoniam igitur gratiae plenitudo adjectione non indiget, nec ulla requirit commendationis argumenta, immorari in ea re verborum fucatis coloribus amplius non putamus. Ne autem uſque ad faſtidii neceſſitatem mea ſe extendat praefatio, ad conceptam materiam orationem converto, non tamen de propria virtute, ſed de munere largitoris illius qui dat omnibus affluenter, & non improperat, confidens. Verum, pater beatiſſime, cum parens noſter ille ſolus & unus Deus glorioſus fingeret animal rationale, ipſum ex humo ſublevatum ad contemplationem ſui artificis erexit, & ſolus homo eſt qui res cæleſtes accepit, ſpectare eum Deus cœlum voluit, ut religionem ibi quærat. Apparet non eſſe rationis humanæ, poſtpoſitis divinis ac humanis præceptis, opes terrenas, quæ plerumque curvant animal rationale, venerari. Cum autem, pater beatiſſime, glorioſiſſimi pontifices anteceſſores veſtræ beatitudinis magni, juſti, in cæleſtibus rebus experti, ſumma religione Deum adorabant, juſtitiæ cultum colebant, in omnibus Deum præſentem eſſe putabant, decreta ſacrorum conciliorum in ſumma reverentia ac veneratione habere ſolebant, & a ſubditis obſervari faciebant; adeo etiam ut beatus Gregorius tantæ beatitudinis ac ſcientiæ pontifex quatuor concilia generalia univerſalia ſicut quatuor libros evangelii profeſſus fuerit, ſcilicet Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe. Ratio: Quia in his, velut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cujuslibet vitæ atque communis actionis norma exiſtit. Et cum univerſali ſint conſenſu conſtituta,

se & non illa destruit, quisquis præsumpserit absolvere quos ligant, aut ligare quos absolvunt. Clarum autem est, juxta Gelasii papæ sententiam, quod eadem veneratione & decreta aliorum conciliorum custodienda & recipienda sunt. Nedum autem dicta quatuor generalia concilia, cum suis sequentibus, solummodo quoad fidem beatus Gregorius se venerari fatetur, sed etiam quoad reformationem, quando subjungit, dicens: Quia in his cujuslibet vitæ atque communis actionis norma existit. Constat autem, & luce clarius apparere potest, quod juxta sacri concilii Constantiensis decretum, quemlibet, etiamsi papali præfulgeat dignitate, decretis sacrorum conciliorum obedire debere in his quæ pertinent ad fidem, schismatis extirpationem, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris, & pertinentium ad ea. Et si glorioſissimi pontifices ea destruere, quæ antecessores sui statuerunt, erubuerunt; multo magis decet & expedit, quinimo necessarium foret, sanctitatem vestram eorum vestigiis inhærendo, decreta sacrorum conciliorum summa cum veneratione observare, & observari facere, & custodire. Sicque, pater beatissime, si priscorum sacrorum pontificum magnifica opera sanctitas vestra attendit, summo studio conabitur gloriam suam triumphalem suis posteris & universo orbi relinquere profuturam. Neque sanctitatem vestram retrahat levis occasio; quinimo divinæ necessitudini satisfaciet, si grato studio suo adminicula misericorditer petenda ecclesiæ Dei feliciter condonabit. Non injustum petimus, non sanctitatem vestram maximis præliis & certaminibus confligere rogamus, non insuperabiles montes transitura, non ampla terrarum spatia vasti orbis lustrare, sed ut sancta catholica ecclesia favoribus benignis participata, bonos felicitatis suæ conventus in perpetuum memoriales conquirat glorioſe. Nunc autem, pater beatissime, de vestræ sanctitatis benedictione ad rem specialius descendam, alia injuncta posteris temporibus explicaturus.

Considerans itaque sancta catholica ecclesia, per sacram synodum Basileensem repræsentata, reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris universo orbi summe esse necessariam, & ad eam perficiendam creberrimis literis sanctitatem vestram magna cum caritate & solertia propulsatam fuisse, in nomine Spiritus sancti paracleti, magnis ac variis impedimentis intervenientibus, sua saluberrima promulgavit decreta. Cum autem, pater beatissime, ob eorumdem transgressionem magna scandala in ecclesia Dei præteritis temporibus exorta sint, &, nisi accuratius provideatur, timendum foret majora scandala intolerabilia ac schismata graviora suboriri, maxime autem propter non observationem decreti de electionibus, ob quam transgressionem paucis temporibus elapsis sequi poterit pernicioſissimum schisma in ecclesia Dei, periculoſius quidem quam fuerit aliud noviter extinctum. Illud namque dividebat ecclesiam in duas partes. Sed si sanctitas vestra non servaret decretum de electionibus per sacrum concilium promulgatum, timendum foret quod infra decem aut quindecim annos sancta ecclesia catholica divisa reperiatur in tot partes, quot sunt diœceses. Proximis insuper diebus, cum ambasiatores sacri concilii Francfordie in solemni conventione sacri Romani imperii principum Alemanniæ & electorum essent constituti, audiverunt gravissimas querelas maximaque scandala exinde evenire. At statim vero expost Colonienſis & Moguntinenſis archiepiscopi quernlosas literas de novo sacro concilio transmiserunt, postulantes humiliter & devote, quatenus sacrum concilium super observantiis decreti de electionibus ante sui dissolutionem dignaretur apponere remedium opportunum. Quamvis autem, pater beatissime, superioribus temporibus sacrum concilium per honorabilem dominum abbatem sanctæ Justinæ, & demum per duos reverendissimos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, pro observandis decretis editis & edendis sanctitatem vestram requisiverunt, nunc vero per duos humiles dictæ sacrosanctæ synodi oratores rogat, petit, hortatur, & per viscera domini nostri Jesu Christi obsecrat & amplius requirit, quatenus sanctitas vestra deinceps cum effectu servare & servari facere velit decreta edita & edenda per sacrum concilium Basileense, & in contrarium attentata revocare. Alioquin, pater sanctissime, dicta sacra synodus multiplicibus jurgiorum ac scandalorum crebris propulsata opprobriis intendit dare operam efficacem, per quam decreta sua ab omnibus inviolabiliter observentur, etiam quacumque præfulgeant dignitate, prout possibile erit. Unde jam tot scandala & schismata in populo Christiano suborta existunt, & peramplius sequi verisimiliter timentur; quod sacro concilio non expedit conniventibus oculis pertransire. Et si sacrum concilium non foret congregatum ad obviandum dictis scandalis, de novo deberet congregari. Nunquam autem sacrum concilium patietur se dissolvi, nisi primitus adhibito sufficienti remedio modo possibili pro observandis decretis ejusdem. Quid namque prodesset condere decreta & leges, si non manutenerentur? Qualis insuper futuris temporibus spes generalia concilia congregandi haberi poterit, si decreta sacri concilii Basileensis tot laboribus & expensis condita & promulgata, tam de facili violari, ac etiam retractari & irritari a quocumque tolerarentur? Et profecto, nisi diligentius provideatur super observantia decretorum, paucis temporibus elapsis, omnis auctoritas sacrorum conciliorum enervabitur, & disciplina ecclesiastica peribit. Vulgaris namque inolevit vox populi, si durante concilio hæc fiunt in viridi, quid eo dissoluto sperandum foret in arido? Præterea, pater beatissime, ad dictam observantiam decretorum ex susceptı regiminis officio sanctitas vestra adstricta est. Unde, juxta * Juliani papæ sententiam, officii nostri considerationem non est nobis dissimulare, non est tacere libertas, quibus major cunctis Christianæ religionis zelus incumbit, & per consequens ferventiori desiderio ea quæ sunt Christianæ religionis decreta Romanos pontifices servare oportet. Neque aliquam aliam sedem, secundum Gelasium, uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis ecclesiæ probavit assensus, magis exequi præ ceteris oportet quam primam, quæ unamquamque synodum sua auctoritate confirmat, & continua moderatione custodit. Nedum

* Julium nevimus, Julianum papam nescimus.

dum autem verbo & ſcripto ea amplecti, ſed etiam uſque ad animam & ſanguinem ea quæ Spiritu ſancto dictante patres diffiniverunt præcipua virtute defenſare & ſervare, ab aliiſque obſervari facere & cuſtodire: quod ſi ſanctitas veſtra fecerit, conſequetur profecto ſancta eccleſia catholica immenſam gloriam, honoremque ſuſcipiet pariter & decorem: ſacrum quoque concilium Baſileenſe in Spiritu ſancto legitime congregatum, & ſanctitas veſtra vinculo caritatis indiſſolubili erunt unum, ſicut & nos unum ſumus.

Inſuper, pater beatiſſime, quot & qualia ſcandala præteritis temporibus provenerit ex eo quod ſententiæ etiam tres conformes latæ in ſacro concilio, in curia Romana refutantur, retractantur & revocantur, ad plene explicandum non ſufficeret dies neque menſis. Patres autem ſacri concilii, & etiam cuncti principes ſæculi, de hac re non ſolum admirantur, ſed & graviſſime ſcandalizantur, cum hoc cedat in maximum ſcandalum & perturbationem eccleſiæ univerſalis; fiunt namque diverſi proceſſus in diverſis partibus: unus excommunicat, alius vero abſolvit; unus obedit, alter contemnit. Quanta autem mala & contemptus eccleſiaſtici ſtatus hinc proveniant, lingua noſtra mortalis ad plenum explicare non poterit. Et, quod gravius eſt, fiunt proceſſus in curia Romana, per quos moventur ſuppoſita concilii, ſignanter autem ſcriptores & abbreviatores; cum tamen ita neceſſaria negotia ibidem tractentur, quod non ſolum deberent [a] vocari, quinimo & alii mitti. Ea propter, pater beatiſſime, dicta ſacra ſynodus ſanctitatem veſtram rogat, petit, hortatur, & inſuper per viſcera miſericordiæ domini noſtri Jeſu Chriſti obſecrat & requirit, quatenus ſanctitas veſtra deinceps taliter velit obedire, quod iſta aut conſimilia de cetero non fiant. Et præſertim mandare domino patriarchæ Hieroſolymitano, a quo dicitur illud monitorium emanatum, ut illud revocet, & de cetero conſimilia non attentet.

[a] *Forte*, non vocari, *ſive*, non revocari. H.

Peramplius autem ſanctitas veſtra dignetur favere & habere recommiſſa ſuppoſita ſacri concilii, prout in decreto adhæſionis pollicita fuit ſanctitas veſtra facere velle. In omnibus autem ſanctitas veſtra velit ſic agere, quatenus patres in ſacro concilio concipere valeant ſanctitatem veſtram manutenere ſacrum concilium, & non per indirectum diſſolvere. Quod ſi ſanctitas veſtra fecerit, * totus inſuper orbis univerſus exinde magnam ſuſcipiet conſolationem & quietem: ſacrum inſuper concilium & ſanctitas veſtra erunt unum, ſicut & nos unum ſumus.

* totius orbis univerſitas.

Poſtremo, pater beatiſſime, ſacrum concilium volens ea ſignificare ſanctitati veſtræ quæ proximis diebus in ſacroſancto opere reformationis dudum univerſo orbi per ſuas literas promiſſo fecit & ordinavit, impræſentiarum, in ſignum participationum tot & tantorum bonorum operum, tranſmittit ſanctitati veſtræ decretum de annatis, vacantiis, & communibus ſervitiis tollendis, prout in ipſo decreto ſtatim præſentando clarius continetur. Et dicta ſacra ſynodus hortatur & requirit ſanctitatem veſtram quatenus velit ipſum decretum in ſua curia ſervari, & alibi obſervari facere & cuſtodire, quoniam ipſum eſt conforme legi divinæ & canonibus ſanctorum patrum: & dignetur, ipſum benigne ſuſcipere, tamquam opus quod principaliter reformandum erat. Quamvis autem, pater beatiſſime, iſtæ annatæ introductæ fuerunt ex cauſa paſſagii terræ ſanctæ, nunc autem ceſſante cauſa ceſſare poterit & effectus. Etiam dictæ annatæ hactenus ſublevatæ non ſunt converſæ in eum uſum & finem, propter quem annatæ adinventæ fuerunt. Maxime autem quoniam ſuperioribus temporibus in ſublevationem dictarum annatarum tantus rigor, tantæque exorbitantiæ, & tot inſuper deſtructiones & orbationes inſignium eccleſiarum provenerunt, adeo etiam quod in multis eccleſiis cultus divinus nedum diminutus, ſed etiam in totum in collapſum reductus exiſtit. Multi enim notabiles prælati, ob non ſolutionem annatarum, innodati cenſuris eccleſiaſticis, multis annis a divinis abſtinentes, & tandem plurimi in ipſis ſic mortui, in terra profana inhumati ſunt. Alii vero coacti ſunt vendere libros, calices, capſas reliquiarum, & ornamenta eccleſiarum. Alia autem innumerabilia mala, quæ exinde ſubſecuta ſunt, in longum enarrare de præſenti ſuperſedeo. Quibus ſingulis attentis, peramplius non expediebat ſacro concilio conniventibus oculis pertranſire. Unde, pater beatiſſime, ſi Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedis epiſcopus, ſcribens Lucenſi eccleſiæ, conſtituerit & decreverit, quod nullus, cujuſcumque gradus, clericus pro eccleſiaſtico beneficio audeat aliquid conferre, etiamſi fabricæ eccleſiæ vel in denariis ſeu etiam in uſus pauperum donatum tribuendum foret, multo magis decuit ſacrum concilium, quod eſt ſpeculum & norma cujuslibet vitæ atque communis actionis, decretare & ordinare, quatenus peramplius in collatione beneficiorum, confirmationum, electionum, admiſſionum, poſtulationum, tam in curia Romana, quam alibi, nil penitus ante vel poſt exigatur, directe vel indirecte, prætextu etiam cujuſcumque conſuetudinis, privilegii vel ſtatuti, aut alias quacumque recepta occaſione. Sacrum namque concilium nil novi feciſſe videtur, ſed antiquiſſima jura ſanctorum Romanorum pontificum innovavit. Nihilo minus, pater beatiſſime, ſacrum concilium omnino diſpoſitum eſt, & jam laborat per aliquem alium modum honeſtiorem ſanctitati veſtræ & dominis cardinalibus talem facere proviſionem, de qua ſanctitas veſtra dominique cardinales merito poterunt contentari. Præſertim autem ſi ſacrum concilium informatum fuerit realiter & cum effectu, ſanctitatem veſtram decreta ſacri concilii Baſileenſis ſervare, & ab aliis obſervari facere & cuſtodire, prout & ſanctitas veſtra in bulla ſuæ adhæſionis pollicita eſt ea ſervare. Has preces, pater beatiſſime, pro hac vice nos humiles & tantilli dictæ ſacroſanctæ ſynodi oratores, ſanctitati veſtræ magna cum inſtantia offerimus, rogantes ſanctitatem veſtram humiliter & devote, quod ſi nobis injuncta non tam mature aut eleganti ſtylo quo debuiſſemus expoſuerimus, id non ſacro concilio, ſed noſtræ imperitiæ ſanctitas veſtra adſcribere dignetur. Finaliter, pater beatiſſime, optat ipſa ſacra ſynodus, ut Deus glorioſus vota & agenda ſanctitatis veſtræ feliciter dirigat, & cœleſti dono proſequatur, ut per hæc & alia, quæ, domino inſpirante, ſanctitas veſtra in poſterum

fece-

fecerit, immarcescibilem vitæ æternæ coronam & triumphalem gloriam consequi mereatur, quam sanctitatis vestræ & nobis omnibus concedat Jesus Christus benedictus in sæcula. Amen.

XLI.

Responsio domini Eugenii papæ ad prædicta proposita per ambasciatores concilii.

SAnctissimus dominus noster papa venerabilibus viris oratoribus sacri Basileensis concilii super propositis & petitis per eos responsum requirentibus hoc modo respondit:

Quod mens & intentio ac omne studium suum semper fuit, intendere & vigilare ad ea quæ honorem Dei, salutem animarum, ac bonum totius ecclesiæ ac reipublicæ Christianæ concernerent, signanter ad extirpationem hæresum, reformationem morum, ac pacem populi Christiani; & specialiter ad reductionem Græcorum & ecclesiæ orientalis ad veram & catholicam fidem. In qua re quantum laboraverit, primum Constantiæ, deinde Romæ tempore felicis recordationis domini Martini papæ V. prædecessoris sui, dum esset in minoribus, postremo postquam ad apicem apostolatus assumptus fuit, fere omnibus notum est, ita ut non otiose existimet quod, si in ea re sibi credulitas fuisset adhibita, jam ad optimum finem perventum fuisset, aut saltem hujusmodi reductio magnum principium haberet.

Quantum autem ad negotium indulgentiarum, electionum, annatarum, causarum, & vocationum, scriptorum & abbreviatorum Romanæ curiæ, respondit: Quia materiæ grandes sunt, & discussione, ac declaratione indigent, se una cum fratribus suis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus decrevisse respondere per suos * sacro concilio: quod quamprimum facere intendit, sperans responsiones suas tales esse debere, quæ justitiæ & honestati conveniant, ipsique sacro concilio & omnibus pie sentientibus ad Dei honorem, caritatem & pacem, ac bonum universalis ecclesiæ, gratæ ac acceptæ merito sint futuræ.

POGGIUS.

Ego Poggius, domini nostri papæ secretarius, suprascriptam responsionem de mandato suæ sanctitatis scripsi manu propria & subscripsi.

Auscultatum cum originali scripto in schedula papyrea. Et concordat. Et interfui, quando duodecimo die mensis Augusti millesimo quadringentesimo tricesimo-quinto præfatus Poggius in camera sanctissimi domini nostri papæ coram multitudine prælatorum, doctorum, & aliorum virorum, respondit dictam schedulam scripsisse, & dominis Joanni de Bachenstein decretorum doctori, & Matthæo Mesnaige in sacra pagina baccalaureo, oratoribus sacri Basileensis concilii præfatis, ex parte ipsius sanctissimi domini nostri papæ præsentasse.

Ita est. D. Barard. notarius publicus. C. Rousselli.

XLII.

Sequuntur responsiones factæ per dominum Antonium auditorem nomine fratris Ambrosii prioris generalis & suo, pro parte sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Eugenii divina providentia papæ IV. in generali congregatione ad petitiones factas per oratores sacri concilii MCCCCXXXV. die VII. Octobris.

NUntii & oratores a sacro hoc generali destinati concilio ad sanctissimum in Christo patrem & dominum nostrum dominum Eugenium divina providentia papam quartum, venerabiles scilicet & doctissimi viri magistri Matthæus Nervatze, sacræ professor theologiæ, & Joannes Bachenstein decretorum doctor, injunctum eis prosequentes officium, reverendissimi reverendique in Christo patres & domini, ceterique vos patres & viri electissimi, plura diversis orationibus ipsius domini nostri beatitudini exposuerunt, eorumque * adplacuit corroborantes exhortatorias suas petiones auctoritatibus, tum rationibus, tum quoque persuasionibus, ornate sane atque discrete: quæ cum omnia reverendissimis patribus & dominationibus vestris nota fore conspicimus, ad uniuscujusque exhortatorie petiti responsionem descendere congruentius judicamus, quam eorumdem dominorum oratorum singula repetamus proposita, verum non declinantes ab ordine per eos ipsos egregie custodito, vice & nomine ipsius sanctissimi domini nostri, cujus sumus nuntii & oratores immeriti, frater Ambrosius prior generalis, & ego Antonius auditor, respondebimus singulis eorum petitionibus, conclusive tamen, ne verbis immorari videamur. Ex qua tamen responsione satis aperte colligi poterit, quid eorum quisque dixerit petieritve.

* *forte* adeo placuit oratio corroborantium.

Ad primum igitur, reverendissimi patres, vosque viri elegantissimi, per ipsum magistrum Matthæum primo propositum atque petitum, dicimus quod sanctissimus dominus noster inter omnes alias res, quantumcumque graves, reductionem Græcorum & ecclesiæ orientalis ad veram & catholicam fidem, semper sibi præcipuam fecit. In qua quidem re, quantum laboris curæve sumpserit, primum Constantiæ, deinde Romæ tempore felicis recordationis domini Martini papæ V. postremo postquam ad apicem apostolatus assumptus fuit, multis notum est, præsertim plerisque ex vobis, reverendissimi reverendique patres: sicque materiam illam omni quo melius potest studio una cum hoc ipso sacro concilio paratus est prosequi, gaudetque plurimum quod hæc Græcorum reductio vobis patribus & dominis reverendissimis facilis videatur; quam quidem primum per sanctitatem suam promotam aliqui phylacteriam antiquam & cantilenam vocabant. Et hæc quoad primum.

Quo vero ad secundum, hoc est, ad materiam indulgentiarum, sic breviter respondemus: Modus iste habendi pecunias, reverendissimi patres gravis est, eo quod ex quæstu proveniat, qui in similibus superiori tempore multa mala attulit exempla Christiano populo. Item adventus Græcorum, cujus gratia hoc quæritur, omnino incertus est, quamquam

eo-

eorum oratores aliquid certi concluſiſſe videantur. Nam & alias multa polliciti ſunt, quæ tamen aut rerum vel temporis neceſſitate vel alia cauſa mutato conſilio non ſervarunt. Nemo in rem incertam aliquid conferre diſponet, ſed ſuſpicabitur potius gratia turpis quæſtus & lucri id fieri. Regnum Cypri & inſula Rhodi, terrarum Chriſtianorum fortiſſima propugnacula, ex hoc & ſcandalum & jacturam gravem patientur: ſimiliter & multa pia opera, quæ ad indulgentias hujuſmodi promoventur, ſi contingat hos Græcos non venire tum & plane arbitrabitur quiſpiam nos illuſiſſe & prædam quamdam hac fictione quæſiviſſe, & dicet: Ecce qui in multitudine divitiarum gloriantur, & prævalere voluerunt in vanitate ſua: ſicque quod proprietate quæſitum erit ad impietatem adſcribetur; quod omnino cavendum videtur, apud eos maxime qui ad ſancta opera conveniſſe ſe profitentur. Quare concludimus, reverendiſſimi patres, quod omnino ante omnia expectandum ſit imperatoris & patriarchæ finale reſponſum, & habenda certitudo de adventu eorum; qua habita, ſive per viam indulgentiarum, ſive alio modo qui melior & convenientior forſitan eſſe videatur, ſanctiſſimus dominus noſter ſe paratum offert ad concurrendum cum hoc ſacro concilio, & omnes poſſibiles favores impendendum. Et hæc quoad ſecundum.

Ad tertium breviſſime dicimus, Quod ipſe ſanctiſſimus dominus noſter tunc etiam paratus eſt cardinales & prælatos, & alias literatas perſonas, ad tam pium opus & locum electum mittere: immo & ſi contingat eligi locum, ad quem ſanctitas ſua commode poſſit accedere, perſonaliter intereſſe curabit. Interim autem deputabit viros aliquos doctiſſimos, qui ſuper differentiis Latinorum & Græcorum plene conferant & diſputent, quamquam iſta materia reperiatur plene diſcuſſa. Et hæc quoad propoſita per venerabilem virum magiſtrum Matthæum.

Accedimus modo ad petitiones venerabilis decretorum doctoris domini Joannis de Bachenſtein. Et primo, quoad conſervantiam decretorum hujus ſacri concilii, ſic breviſſime reſpondemus, Quod ſanctiſſimus dominus noſter quantum potuit decreta hujus ſacri concilii amplexus eſt, & ſervari voluit, & in futurum ſe paratiſſimum offert: & ſi in præteritum aliquo particulari caſu aliter factum eſſe videatur, id ex juſtis & neceſſariis cauſis, ſi diligenter res inveſtigetur, factum fuiſſe comperietur: & idem in decreto de electionibus ſervatum eſſe videbitur. Quo vero ad articulum cauſarum, hoc damus reſponſum, Quod ſanctiſſimus dominus noſter non intendit ex cauſis quæ in curia recipiuntur ſcandalum aliquod facere; ſed cum mos ſedis apoſtolicæ ſit, ut norunt dominationes veſtræ, unicuique miniſtrare juſtitiam, non eſt mirum ſi ad ſe concurrentes ſuſcepit, eiſque juſtitiam per viros doctiſſimos & in talibus valde expertos miniſtrari juſſit. Neque ſemper conſtat a principio, cum cauſa committitur, de omni circumſtantia judicis, a quo ad curiam introducatur, videlicet qua auctoritate judex proceſſerit. Curavit autem ſanctiſſimus dominus noſter materiam litium pro viribus excidere, & quandoque requiſitus, cauſas etiam ad hoc ſacrum generale remittere concilium: ſed mirantur multi, & non dolere non poſſunt, quod ſacrum hoc generale concilium, quod pro rebus maximis & univerſale bonum concernentibus congregatum ſe eſſe profitetur, ad innumerabiles privatarum & minimarum rerum cauſas occupetur, & quotquot pro ea re venientes indifferenter admittat, & cauſas in curia Romana cœptas ad ſe retrahat. Quo fit ut multi ſe incorporari procurent, non ut communi utilitati conſulant, ſed privatis eorum commodis, & ſæpe cum alterius partis gravamine, & ſignanter officialium curiæ Romanæ, qui ſub eo prætextu huc ſæpe trahuntur: quod plurimi ex vobis reverendiſſimi reverendique patres circumſpicientes dixerunt pluries, & proclamarunt, hujuſmodi particulares cauſas, & alia privata negotia, per ſacrum hoc concilium non eſſe admittenda; & magiſter Simon Freiron, alias orator hujus ſacroſanctæ ſynodi, ad ipſum ſanctiſſimum dominum noſtrum accedens, dixit ſacrum concilium ad ea velle providere, & a ſe omnino abdicare. Et hoc quoad articulum cauſarum.

Quo autem ad ſcriptores & abbreviatores, qui de hoc ſacro concilio dicuntur ad curiam vocati, dicimus illos qui tempore mandati in hoc ſacro generali concilio erant incorporati, fuiſſe in ipſo mandato & eſſe exceptos: ſicque ex eo mandato nihil contra hujus ſacri concilii ſuppoſita eſſe innovatum. Si qui autem poſtea & jam mandato præventi in fraudem & illuſionem mandati ſe incorporari curaverunt, exiſtiment reverendiſſimæ paternitates veſtræ an jure fecerint. Et hoc breviſſime quoad ſcriptores & abbreviatores.

Quo vero ad decretum annatarum, *&c.* licet alias per me multa dicta ſint, tamen utile & non ſuperfluum fore putavimus, ſi iterum ad id pauca quædam ſubjiciamus, ut in omnibus ſatisfeciſſe videamur uno ſermone. Breviſſime itaque ſic reſpondemus, quod nemo ſatis admiratur, quod in re tam grandi, irrequiſitis & inſciis ſanctiſſimo domino noſtro atque ſacro collegio, & aliis quorum intereſt, tam cito & inſperate concluſum fuerit: quod ſi unquam faciendum fuit, hoc præcipue tempore omittendum videbatur, quo Romana eccleſia & multæ aliæ pro malignitate temporis innumerabilia damna ſunt paſſæ. Si qui in his prætendebantur abuſus, his providendum erat ſine privatione ſubſtantiæ: aut ſaltem proviſio debita ſimul facienda erat, ut ſic juſtitia & pax obviarent ſibi. Unde, reverendiſſimi patres dominique præſtantiſſimi, interim vivent qui hactenus inde vitæ ſuſtentationem ducebant? unde eccleſiarum ſuarum onera ſupportabunt, cum præter Romanam eccleſiam multi prælati ſint, qui ex poſſeſſionibus aut decimis parum vel nihil recipiant? Unde ſedes apoſtolica impenſas faciet, providendo neceſſitatibus & utilitati univerſalis eccleſiæ pro his quæ pertinent ad pacem & extirpationem hæreſum & errorum, & ad alia concernentia bonum publicum totius populi Chriſtiani? Jure igitur, reverendiſſimi patres, manutenenda erant iſta, ſaltem donec aliter fieret ſufficiens proviſio: de qua proviſione ſufficienti facienda per ſacrum hoc concilium ſanctiſſimus dominus noſter vult eſſe bene contentus, juxta deſiderium hujus ſacri concilii, [a] proviſio quod taliter fiat, quod ſtabilis & firma permaneat.

[a] *Lege* proviſio. H.

Et

Et hæc quoad ultimum, ad laudem Dei omnipotentis. Amen.

XLIII.

Oratio Gerardi Landriani episcopi Laudensis oratoris Basileensis concilii ad regem Angliæ & reliquos patres conscriptos regni.

FAcite quod Dei est, & ipse faciet quod vestrum est, ex sacris literis apud Gregorium epistola octava. Paucis his antea proxime institutoque majorum præmissis, credimus, sereniſſime & Christianiſſime rex, reverendiſſimi patres, & illustres domini, vos jamjam pro summa prudentia vestra plane intelligere debuisse, omnia nos justa, utilia, & nimirum toti orbi necessaria, hodierno die sereniſſimam majestatem vestram nomine sacri Basileensis concilii rogaturos fore. Quapropter si qui nunc sunt hoc in sanctiſſimo ac celeberrimo patrum & procerum ordine, quos forte offendi contingeret, qui eum apud maximum & glorioſiſſimum omnium rege, totque sapientiſſimos & præstantiſſimos viros verba facimus, non eam dicendi artem aut elegantiam afferamus, quam eloquentiſſimi ipsi viri vel expectassent, vel pro summo splendore hujusce loci dignam fore judicassent: Hoc tales oramus & obsecramus, ut potius rationem & summam æquitatem causæ, de qua paulo post agemus, considerare velint, quam tarditatem aliquam in dicendo nostram accusare: neque tantum quo ornatu verborum, quam quid & qua fide dicatur, advertant; diximus enim in principio orationis nostræ: Facite quod Dei est. Quis unquam ullo tempore pro justiore aut sanctiore causa quemquam in orbe regem aut principem adivit? Quis pro tam salubri & honesto negotio nuntius ad regem, regiis præcipue virtutibus insignem, nulla etiam elegantia adhibita, non ea quæ exoptet omnia impetrare posse confidat? Animadvertite diligenter (quæso) ipsam missionis nostræ causam, non minus certe necessariam quam honestam. Missi sumus a sanctiſſimo Basileensi concilio ad regem, & quidem in toto orbe terrarum fideliſſimum & catholicum, ne fides ipsa, quam fluxam satis & quassam habemus, turpiter pereat, præsidium advocatur. Missi sumus ad Christianiſſimum regem, ne rempublicam Christianam, misere quidem afflictam, vitiis praviſque moribus debilitatam & deformem, ac nunc quidem in summo discrimine positam, cum subvenire maxime possitis, periclitari non patiamini. Missi sumus ad regem natura mitem, justum, mansuetum, pacis amatorem, ut per ipsum pacem, otium, tranquillitatem, concordiam ipsi, suis omnibus & universo orbi terrarum pariamus. Missi sumus tandem ad regem clariſſimum animo atque genere illustri præter ceteros natum, ut ad tam præclara & salubria Dei opera comitem se & participem ad sacrosanctam synodum jungere velit: synodum dico in Spiritu sancto & in omni bono opere legitime congregatam, universalem summi & immortalis Dei ecclesiam repræsentantem, ac non minori a stabilitati juris firmatam, quam in unum rerum necessitate vocatam. Quæritis in ea ædificationis & ordinationis suæ solemne ac legitimum exordium? At hæc in celeberrimo omnium Constantiensi concilio decreta & constituta fuit, in quo certe divinarum humanarumque literarum ex omni parte nobis sapientiſſimi homines convenerant, in quo inclyta hæc, hæc inquam doctiſſima natio vestra summo honore interfuit: in quo sapientiæ lumina & cuncta ferme mundi ornamenta collecta fuerunt. Quæritis summam in ea auctoritatem? At hæc eadem synodus patrum, sacerdotum, regum, principum, ducum, nationum, & communi omnium consensu, tanta frequentia hominum, quantam unquam fuisse constat, una voce, uno ore decreta, statuta, diffinita, declarata, promulgata fuit. Quæritis in ea summorum pontificum consensum? At hæc sanctiſſimorum quondam Martini, & nunc domini nostri Eugenii plurimis literarum monumentis obfirmata, stabilita est & convocata, & adiicit ad hæc omnia simul non mediocrem concilium Senense auctoritatem. Nonne omnes in eo patres hoc Basileense concilium pro statu sanctæ ecclesiæ Dei, pro communi omnium salute, ad hoc tempus necessario celebrandum esse censuerunt? Itaque si diligenter omnia in unum colligere volumus, nullum unquam concilium tot decretorum monumentis, tot diversis (ut ita dicam) auctoritatibus ædificatum, vallatum, congregatumque, vel vidisse, vel audisse, vel etiam legisse fatebimur. At quam nunc hæc sacrosancta synodus non opportuna modo, sed &, si nullo unquam tempore statuta fuisset, maxime necessaria sit, pacis attendite, & recognoscite sanctiſſimæ fidei & reipublicæ Christianæ vulnera. Primum, an dissimulare possumus, nisi fœdissime quidem, & non mediocri etiam totius nominis Christiani periculo, in omni ferme regione orbis exortas atque excrescentes indies magis nefarias & hæreticas factiones, venenatamque illam in primis & pestiferam Bohemorum luem? Bone Jesu, quam longe lateque jam fines extendit! Quis enim non acerbe doleat, clariſſimum olim populi Christiani regnum alienum, aversumque a fide & religione nostra factum? Quis præterea non miserebitur, tot innumerabiles animas, illorum falsa pestiferaque doctrina pellectas, igni & suppliciis æternis quotidie deperire? Neque est animus nunc commemorare hoc loco, quantas strages, cædes & incendia populo Christiano hæc pestis hominum attulerit, quod sanctiſſima Dei templa, aras, reliquias martyrum pollutis sacrilegisque manibus profanarit, non enim omnia singulariter sine lacrymis, Christianis præcipue hominibus, enumerari possunt. Sed nec his se finibus continet hæc contagiosa pestis. Serpit enim indies magis & magis hoc exitiale malum: atque sceleratiſſimæ ac superstitiosæ gentis vesanæ temeritati parum facinoris in eo esse videtur, dum turpia & teterrima omnia in ecclesiam Dei, in religionem, in fidem, disciplinam sanctorum patrum flagitioſiſſime moliuntur, nisi civilem etiam universi orbis politiam funditus evertant: tantumque illis supereſt odii & hostilitatis in rempublicam Christianam, ut non solum adversus christos domini, sed etiam adversus reges & principes, divino utique jure constitutos, plebis & multitudinis imperitæ tumultuaria odia concitare conentur; pro concione publica prædicantes omnes homines inter se pa-

a) *Forte*, stabilitatem. H.

res

res esse, neque alium alio superiorem fore, negantes præterea vectigalia & tributa principibus dari oportere: quo fit ut multi non modo homines, sed populi, ut rerum novarum semper cupidi sunt, cum a vera & catholica ecclesia, tum a principibus etiam suis, aut re ipsa & animis & voluntate certe deficiant. Itaque hodierno tempore cum hoc superstitiosum & maleficum genus hominum, magna nunc reductionis eorum oblata spe, ad sacrum concilium venire obtulerit, si hæc rex neglectui forte haberi volet, vel si cum ipsos armis vincere non potuimus, turpiter esset * cogitari a facie eorum cædem, extollent se insolenter, & conflagrabit profecto intantum incendium & vis morbi, ut frustra postea desperatæ rei subvenire cupiamus; operemur igitur (ab apostolo instituti) bonum, dum tempus habemus, nec tanti ac tam sperati boni occasionem nobis oblatam præterire sinamus.

Atque ut intelligatis ex omni parte orbis congregandi concilii summam imminere necessitatem, convertite nunc oculos ad sanctam ecclesiam Dei jacentem & afflictam, ac longa perturbationum assiduitate pene profligatam. Bone Deus, quantum ab antiquis honoribus, & a prisca majorum nostrorum dignitate, * quibus Christianæ reipublicæ status diutina sacrorum conciliorum intermissione decidit! Videtisne, dum discordiis nimium pertinaciter inter nos decertamus, quidquid opum, opulentiarum, splendoris, ornamenti ac sanctimoniæ in florentissimo olim populo Christiano a majoribus nostri summa industria & vigilantia patrum fuit, id omne nos dissensionibus & simultatibus nostris totum ferme perdidisse? Videtis propterea universum ferme orbem ardere bello, inter principes populosque Christianos teterrima concitata odia. O cæcitatem incredibilem, omnia effundi, omnia exhauriri, ad arma, ad funestissimos exercitus, in strages non hæreticorum (ut debuit) comparandos, sed in perniciem totius populi Christiani! Recogitate nunc tot nobilissimos exercitus, tot illustres proceres cæsos, tantum sparsum sanguinis Christiani, tot florentissimas urbes eversas, tot pulcherrimas patrias igni ferroque absumptas, ut nulla certe pro his tantis malis satis unquam digna inveniri præmia possent. Recogitate nullam ferme plagam orbis calamitatum vel dissensionum vacuam esse, nullam vacare bello. Quid igitur? hisne, inquam, turbulentissimis temporibus nostris, frigescente indies magis caritate, hujus concilii celebrationem supervacuam, an summopere nobis necessariam fore putabimus; solam certe viam & unicam spem calamitatum nostrarum opprimendarum? Etenim cum multa a majoribus nostris divinitus instituta sunt, salubria quidem & utilia, nihil tamen gravius nihil commodius, quam quod sacra concilia in orbe Christiano celebrari voluerunt: quibus solis fidem Christianam, pacem, otium, tranquillitatem, concordiam sapientissimi illi homines vel dari vel posse conservari crediderunt, facileque ubi hæc fieri desierint, in adversum omnia ire & præcipitari putarum, atque ita esse, longo usu, non sine tamen ingenti jactura rerum nostrarum, experti sumus; quidquid enim hæresum, quidquid bellorum, quidquid discordiarum, dissensionum: calamitatum, quibus misere nimium nunc populus Christianus premitur, omnia, inquam, per intermissionem conciliorum exorta sunt. Atque olim sancti patres, ut quidquam parum honeste, parum verecunde, parum moderate fieri conspiciebant, concilia statim, nullo intervallo facto, cogebant in unum, neque morbos per negligentiam aut desidiam excrescere sinebant, nullo sane alio sanctiori instituto aut documento utilius communi omnium saluti atque posteritati suæ consulere posse putantes. Nos igitur tantorum patrum soboles, sedendo stantes & otiosi adspicere poterimus tam exitiosa & indies magis excrescentia mala gentis nostræ, præsertim cum ita saluberrimum ad omnes morbos medicamentum nobis relictum sit, quo nihil certe convenientius, nihil prudentius, nihil ad omnes gentes communius fieri potest? Est enim concilium omnium patrum, regum, principum, gentium, & publicum totius orbis concilium; in quo ex omni parte sacri humanique juris doctissimi viri conveniunt: in quo Spiritus sanctus assistit, & idem Spiritus paracletus, qui nos docebit omnia, qui nos complexus est, nec errare, nec decipi, nec falli sinit: quæ omnia ideo brevioribus verbis prosequimur, quoniam pro summa prudentia & zelo religionis qui in vobis est a sanctissima majestate regia & a vobis sapientissimis viris jamdiu profecta & cognita fuerunt. Memini enim paucis ante annis exactis majestatem vestram, ut summe quidem omnium Christianissima est, honorificam omni dignitate legationem ad sanctissimum quondam Martinum pontificem destinasse, ut pro summis necessitatibus & periculis reipublicæ Christianæ, quæ invalescentibus quotidie malis in summo discrimine esset, diem futuri tunc concilii anticipare vellet; tantum fidei & populo Christiano majestas religiosissima vestra subventum iri cupiebat. Itaque, sereniſſime rex, illustres principes, & ampliſſimi domini, jamjam exoptata & tantopere vobis expectata dies illuxit, jam sanctissimis patribus frequens congregatum omni jure & firmitate concilium est, & idipsum jam sanctissimis patribus frequens. Illa, inquam, dies illuxit, in qua justissimæ voluntati & divino ardori vestro fidei & reipublicæ subvenire cupienti satisfacere possitis: in qua quantum virtutis, quantum regii animi, quantum benevolentiæ erga sanctissimam religionem & publicam salutem habuistis habetisque, tantum hodierno die in universo populo Christiano declarare queatis: non enim agitur nunc de cæremoniis, de solemniis, de diebus festis, de ornatu templorum, de splendore urbium: sed cum res Christiana discordiis, bellis de hæreticis factionibus jamdiu multiplicata sit & labores, agitur de salute religionis & sacratissimæ legis Jesu Christi: agitur de conservatione regum, principum, totiusque populi Christiani: agitur, ne unica humanæ salutis institutio, a majoribus nostris nobis relicta, omnia scilicet in futurum sacra concilia penitus sublata perpetuo dispereant. Agitur consequenter, ne orbis terrarum, ne nos omnes perpetuo pereamus. Itaque, sereniſſime rex, præstantissimi patres, & illustres domini, ut pro ingenio vestro & antiqua consuetudine sacris institutis & religioni Dei nostri dediti estis, sequimini veterem impetum animi & diutini desiderii * nostri. Sequimi-

Locus obscurus.

f. & a quibus.

Locus corruptus.

* f. vestra

ni ſanctum & antiquum morem clariſſimæ & religioſiſſimæ patriæ veſtræ, & eccleſiæ ac reipublicæ a nobis auxilium deprecantibus ſubvenire non tardetis. Etenim cum præcipuo quodam loco dignitatis, ſumma etiam gloria inter omnes orbis reges evecti ſitis, cum vel virtute, vel religione, vel genere, vel claritate patriæ, vel gloria rerum nemini cedatis: cum hæc inclyta natio tanta frequentia prudentiſſimorum eloquentiſſimorumque virorum effluat: ita ut antiquiori fama palma ſapientiæ tam divinarum quam humanarum literarum ſine controverſia apud vos ſit; nihil ſanctiſſima majeſtas veſtra regio nomine dignius vel ſanctiſſimorum majorum veſtrorum virtute proprius facere poteſt, quam quod pacem Chriſtianam (ut rex & viri certe natura veſtra pacifici eſtis) & dare omnibus & ſuſcipere velitis: neque ulla alia de virtutibus veſtris, etſi innumerabiles & maximæ ſunt, magis proximos aut ſimiles Deo vos facere poteſt. Fateor ſummas eſſe laudes, & vere regias, aliquid fortiter, juſte, clementer, magnifice, liberaliter agere: aut patrocinium divinæ legis ſanctiſſimæ pacis recipere; ne fides, ne religio, ne res ſacræ, ne ſtatus Chriſtianus, ne hæc omnia funditus pereant, viribus atque animo fortiter incumbere: quis pro hoc tam illuſtri negotio, non divinos magis honores, quam humanos decernendos eſſe putaverit? Sed nimis multa de his ad honeſtæ laudis & certæ veræque gloriæ cupidos: haud enim clariſſima virtus veſtra ſuaſore ad bene recteque operandum egere videtur. Ut igitur finem faciam, cum hoc ſacroſanctum concilium rite fundatum, congregatum, & rebus noſtris neceſſarium ſit, ſacram majeſtatem veſtram deprecatur & orat, imo potius Spiritus ſanctus paracletus in eo exiſtens, cujus feliciſſimis auſpiciis oleo letitiæ præ conſortibus veſtris unctus rex eſtis & conſecratus: primum ut veſtris ex plæclariſſimis regnis lectiſſimos quoſdam & ſapientiſſimos viros, quorum magna ſane & infinita pene apud vos multitudo eſt, deligatis, & pro ſumma dignitate regiæ majeſtatis ac celeberrima in toto orbe terrarum catholici nominis fama, qua ſemper ſanctiſſimi majores veſtri ac vos præclari fuiſtis, legationem omnium auctoritate inſignem atque digniſſimam ad ſacroſanctum Baſileenſe concilium mittatis, & cum ceteris principibus Chriſtianis, quorum magna ſane pars egregias jam & magnificas legationes per hoc communi incendio extinguendo ad idem concilium miſit, & ceteri quoque miſſuri videntur, de extirpatione hæreſum, de virtute, de conſervanda religione, de pace, de ſanctimonia morum in melius conſtituenda, honeſtiſſimo certamine contendatis. Proximum eſt, quod omnibus animi ſenſibus a ſacra majeſtate veſtra ſacrum idem concilium petit, ut cum hoſtibus veſtris, ad quos nomine ſacri concilii hiſce de cauſis decreta legatio eſt, pacem, caritatem, concordiam, opus certe a natura veſtra non abhorrens, inire velitis: pace confecta, tamquam ſalutis univerſæ jactis fundamentis, non dubitamus omnem populum Chriſtianum, jacentem diu quidem & oppreſſum, ad priſtinæ dignitatis ſuæ recuperandæ ſpem erigere ſe, & reviviſcere debere. Agite igitur, oraomnes per ſanctiſſimam memoriam paſſionis Jeſu Chriſti quæ pacis ſunt: condonate immortali Deo ac creatori veſtro acceptas injurias: excurrite odia, quærite pacem, fruimini tam ſingulari & excelenti bono, quod nobis Redemptor noſter ultimo teſtamento relinquit, cum exceſſurus ex hac vita mortali dixit: *Pacem meam relinquo vobis*: dulce enim nomen eſt pacis: res vero ipſa cum jucunda, tum ſalutaris: nam nec ſacram legem, nec fidem, nec ſocietatem humanam, nec rempublicam caram habere videtur, quem diſcordiæ, quem bella delectant. Noſtis illud tritum quod dici ſolet: Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur. Nos igitur auctoritate & nomine ſacri Baſileenſis concilii, ſi quid huic tam ſalutiferæ & neceſſariæ rei a nobis præſtari poſſe videritis, omnia non ſolum forti animo, ſed & libenti animo ſubire præſto ſumus: omnia patiemur, nihil ſubterfugiemus, modo hinc omnibus mortalibus ſumme deſideratæ paci, diregente Deo noſtro, vel ſatisfacere vel prodeſſe poſſimus. Poſtremum eſt, ut ex ditione regnorum veſtrorum reverendiſſimos reverendoſque patres, qui ad ſacrum concilium juxta ſanctiones antiquas venire tenentur, id ut faciant adhortari velitis: ut eccleſiæ & communi omnium ſaluti, a præſtandi prudentia & auctoritate, quemadmodum in concilio olim Conſtantienſi ingenti præter ceteros ſcientiæ ac religionis laude fecerunt, conſulere & prodeſſe queant: quæ omnia ſi ut optamus & confidimus a vobis confecta erunt, facietis certe, ut primo dictum eſt, quod Dei eſt, & ipſe altiſſimus & immortalis omnium pater, dignitatem, gloriam ac amplitudinem nominis veſtri augendo, faciet quod veſtrum eſt: & tandem in numero beatorum relati certum & diffinitum in cælo locum obtinebitis, ad laudem & gloriam omnipotentis æterni Dei, & totius curiæ triumphantis. Amen.

a *Porte*, p ſtauti. H.

XLIV.

Oratio magiſtri Andreæ de Petra archiepiſcopi Coloſſenſis, quarti ambaſiatoris domini Eugenii papæ, facta in congregatione generali XXII. Auguſti MCCCCXXXII.

MAximam mihi dicendi fiduciam præſtat, reverendiſſimi patres, ceterique vos viri lectiſſimi, hic veſter conventus ampliſſimus ac ſpectatiſſimus. Cum enim plurimos apud vos iſtic videam, quorum ſingulariſſima ſapientia atque humanitas longa mihi familiaritate perſpecta & cognita ſit, alios vero omnium virtute & optimis artibus ornatos eſſe confidam, omnes autem vos ad Chriſtianæ religionis conſervationem & amplitudinem comparandam adventaſſe intelligam, dubitare non poſſum, quo minus pro ſapientia æquo animo me dicentem audiatis; præſertim cum illud a me dicendum ſit, quod ad omnium veſtrum ſalutem & immortalem gloriam attinet: omnibus enim hominibus natura ineſt, ut ea quæ ad ſe pertinent libenter audiant: & cum hanc veſtram curam & ſtudium ad hoc ſolum contuliſſe videamini, ut ſævientes hæreſes extinguantur, eccleſiaſtica jura & ceremoniæ repetantur, Chriſtiani fines pa-

Jean. 14

pacis reſtituantur; pro quibus omnibus apud vos mihi ſermo habendus eſt, non major debet eſſe in me cura dicendi, quam in vobis audiendi voluptas. Sed antequam ad eam diſputationem veniamus, neceſſarium fore exiſtimo, ut quid doctor gentium Paulus dicat, audiamus. *Non ſit*, inquit, *ſchiſma in corpore*. Ita enim quondam idem veritatis conſtantiſſimus prædicator Corinthiis diſſidentibus dixerat, ſicut primæ epiſtolæ 12. cap. ſcriptum eſt. Hujus apoſtolicæ præceptionis intelligentia, patres, cognitu facilis fiet, ſi prius ille Spiritus, qui quondam igneo ſplendore deſcendens rudium illorum & trepidantium hominum animos & glutino caritatis conjunxit, & ſumma ſapientia illuſtravit, ſuo ardore corda noſtra inflammet: quod ut facere dignetur, ad ipſum mentes noſtras cogitationeſque vertamus. Hoc modo ejus ſuffragio poſtulato, ad propoſitæ juſſionis perceptionem revertamur.

Inter ea diſſidentiæ genera, patres optimi, quæ membra corporis myſtici agitant aque perturbant, nullum eo deterius quod ſchiſma nominatur, eſt enim totius diſcordiæ caput atque principium, adimitque corporis eccleſiaſtici unitatem, cujus perniciem idem doctor proſpiciens, in capite prædictæ epiſtolæ eoſdem Corinthios ſumma obteſtatione precatus eſt ut illam peſtem diffugerent. *Obſecro*, inquit, *vos, fratres, per nomen domini Jeſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu & in eadem ſcientia*. Quid autem nomine ſchiſmatis intelligi debeat, patres doctiſſimi, neminem veſtrum dubitare exiſtimo. Græcus enim, a quo in primis illi voci ſignificatio data eſt, per illud nomen ſciſſuram quamdam ac diviſionem intelligit, non illam certe qua quiſque peccator a Deo dividitur, de qua olim Iſaias loquens dixerat: *Iſaiæ 59.* *Peccata veſtra diviſerunt inter vos & Deum*. Nec rurſus illam diviſionem intelligo, qua ab unitate fidei quiſpiam ſegregatur. Illa enim in aliud impietatis genus tranſeendit, quod idem Græcus rectius hæreſim nominavit. Sed de illa ſciſſura nobis præſens diſputatio est, cum quis eodem religionis cultu ſervato eccleſiæ præcipienti parere contemnit. Cujus diffinitionem, licet aliis verbis, eadem tamen ſententia, beatiſſimus pater Auguſtinus, cum adverſus Faustum ſcriberet, aperte oſtendit. Schiſma, inquit, est eadem opinantem, atque eodem ritu colentem quo ceteri, ſolo congregationis delectari diſſidio. Ex quo & illud ſequi neceſſe est, ut ab unitate quam Spiritus ſanctus in Dei eccleſiam inducit & ſervat, voluntarie recedatur, ſicut beato doctori 2. 2. quæst. 29. artic. 1. viſum est. Plurima diſſidiorum genera membris eccleſiastici corporis accedunt, diſcordia ſcilicet, contentio, rixa, ſeditio, bellum, hæreſis, & omnis animi indignatio, quam beatus Paulus Galatis ſcribens enumerat. *Galat. 5.* Ex his omnibus, patres reverendiſſimi, nihil est quod tantam perniciem corpori myſtico inferat, quemadmodum diſſidentia ſchiſmatis. Cetera namque animorum adverſa ſtudia, aliis atque aliis proprietatibus: hoc detestabile facinus ſoli unitati eccleſiasticæ objectatur. Nam & ſi diſcordia concordiæ opponatur, cum quis ſuam alterius ſententiæ præferat, id tamen eo modo fieri potest, ut diſcordantium quilibet bonum dicat & cupiat, quamquam in modo rei conficiendæ diſſentiat, ſicut Paulo & Barnaba in aſſumptione Marci diſcipuli legimus, ut est actuum 15. Contentio etiam, licet ex ipſo dicendi modo animorum contrarietatem ſignificet, honeste tamen fieri potest, cum aliquis pro dignitate hominis atque negotii acrimonia debita uſus, ad veritatis defenſionem accedit. Unde & catholici adverſus fidei hoſtes contentiones commovent, ubi prius ad certamen vocantur, ſicut gloſſa teſtatur 1. Reg. 4. capit. Rixa inſuper, etſi a peccato immunis eſſe non poſſit, ut B. doctor diffinit, (nam qui rixatur, & ad contradicendum paratus eſt, ut placet Iſidoro, & de ipſa contentione lætatur, alios quoque ad contradicendum inducit) privatum nihilominus malum eſt, & inter paucos accidit, habet enim privati belli naturam, nulla publica auctoritate firmati: ſeditionem vero eſſe aliquod crimen & ipſa ratio perſuadet, & beatus Paulus teſtis eſt: qui cum quædam peccata gravia prohibuiſſet Corinthiis, ſeditionem etiam enumeraverat, ſicut ſecundæ epiſtolæ duodecimo capitulo legitur. Eſt enim malum, quod ſoli ſocietati civium adverſatur. Per ipſum autem bellum etſi maximas urbes diruptas, plurimas reſpublicas everſas, florentiſſima regna depopulata legamus, nonnulla tamen bella juſte fieri poſſe nemo ſapiens dubitabit. Cujus ſententiæ B. Auguſtinus teſtis eſt in eo ſermone, quem pro puero Centurionis habuerat. Et hæc quidem animorum adverſitas illi unitati objicitur, quæ ad myſticorum membrorum conjunctionem attinet. Quod ſi ad ordinem illum animum verteris, qui ad caput hujus eccleſiaſtici corporis ſpectat, aliquid quoddam peſtiferum diviſionis genus invenies: quod etiam bipartitum Beatus Thomas intelligit, ſi quidem ea ſentiri ac prædicari a quoquam contigerit cum omni dura & improba pertinacia quæ fidei veritatem & majeſtatem offendat; is, quiſquis fuerit ille, hæreticorum numero aggregatur. quod aliis accommodatioribus verbis beatiſſimus doctor Auguſtinus adverſus Manichæos declarat. Qui in eccleſia, inquit, Chriſti morbidum aliquid pravumque quid ſapiunt, ſi correcti, ut ſanum rectumque ſapiant, reſiſtunt contumaciter, ſuaque peſtifera dogmata emendare nolunt, ſed defendere perſiſtunt, hæretici ſunt. Hoc infidelitatis genere inter ſciſſuras eccleſiaſticas eſſe quidquam deterius nullus doctor affirmat: jacta enim fidei fundamenta ſua opinione evertit, tenditque ad primæ veritatis injuriam. Quanta autem Chriſtianæ religioni publica damna intulerit, facile ſciet qui volet, ſi a Simone Samaritano, a quo omnis hæreſis initium ſumpſit, uſque ad Joannem Hus, noſtræ ætatis eximium hæreſiarcham, annales eccleſiæ repetere ſtatuet. Ultimum contendentium genus ſciſſuræ nomen accepit, quod accommodatius Græco vocabulo vos patres Latini ſchiſma nominatis. Hoc inteſtinum malum etſi majeſtati ac veritati myſtici capitis non adverſetur, cum in primis neque inſolitum dogma prædicet, nec veterem corruptelam defenſet: habet tamen quamdam proprietatem peſtiferam, quæ Chriſtianæ paci & unitati vehementiſſime officit. Qui enim eccleſiæ principi ſubeſſe renuit, & membris ec-

Auguſtus ipſe apud Auguſt. l. 20. c. 3.

cleſiæ ipſi ſubjectis communicare recuſat, quemadmodum beatus doctor oſtendit, is in unitate myſtici corporis manere non poteſt. Unde & ſchiſmaticus jure nominatur; ex ipſo etiam, tamquam ex fonte quodam iniquitatis, omnes illæ ſuperiores animi indignationes facile fluunt. Schiſmaticus enim abſque diſcordia eſſe non poteſt, cum ſe meliora & ſanctiora dicere & profiteri glorietur. Contentiones etiam in ipſo ſchiſmate nutriri neceſſe eſt, cum ea quæ prave ſchiſmatici ſenſerunt improba temeritate defenſent. Rixæ ſchiſmatico minime deſunt; eſt enim ad contradicendum ſemper paratus, ne minus recte feciſſe judicetur. Seditiones populi Chriſtiani ex ipſo ſchiſmate maxime accidunt. Scinditur enim in adverſa ſtudia vulgus, & populus velut greges poſt terga paſtorum ſequitur, & quia ratione vulgo conſtare non poteſt, quod prave ſemel acceperat, id ferro & ſanguine probare molitur, unde & bella publica ſurgunt. Quod ſi paulo longius ſchiſma perſtiterit, hæreſim parit; confingit enim aliquam ſibi hæreſim ſchiſmaticus, ut recte ab eccleſia receſſiſſe videatur, ſicut beatus Hieronymus dixit. Cumque ex contemptu illius qui auctoritatem & locum myſtici capitis tenet hoc deteſtabile malum proficiſci videatur, idcirco ſchiſmaticus eccleſiaſticum ordinem non mediocriter turbat: & quia reliquorum membrorum communionem reſpuit. Spiritum Dei non habet, ſicut Pelagius papa teſtatur, ut eſt 24. diſt. quæſt. 1. Schiſma inſuper, quia ſchiſmaticus in unitate unum non eſt, ſicut idem pontifex dicit, quantum ex ipſo ſuo maleficio eccleſiaſticam unitatem & pacem penitus dirimit, pro qua inſtituenda & conſervanda Filius Dei paulo minus minoratus ab angelis in terram deſcenderat, pro qua ſummam inediam varioſque labores perpeſſus eſt, ſanguinem proprium fudit, mortem ſubiit, nihilque eorum abhorruit quæ ſuæ majeſtati adverſarentur, ſi modo illud ad conſtitutionem hujus ſacratiſſimi corporis conducere videretur. Cum itaque tantorum præclariſſimorum atque admirabilium operum munus, hoc unum pernicioſiſſimum ſchiſmatis facinus adimit atque corrumpit, juſtiſſime veritatis doctor ipſum a Chriſtiana religione depellit, dicens: *Non ſit ſchiſma in corpore*. 1. Cor. 12.

Non ſit ſchiſma in corpore, patres, ſi cupitis hæreſum zizania extirpare. Non ſit ſchiſma in corpore, ſi quæritis vitam eccleſiaſticam reformare. Non ſit ſchiſma in corpore, ſi deſideratis infenſos animos principum mitigare.

Quantum igitur ad primum attinet, patres, etſi Spiritus ſanctus iſtam corporis eccleſiaſtici magnitudinem dirigat atque informet, totoſque (ut ſic dixerim) infuſus per artus hanc agitet molem, & magno ſe corpori miſceat, ſicut ille poeta dixit, id tamen huic corpori accidere videmus, quod & naturali evenire phyſici dicunt, ut anima ſcilicet incorrupta & integra, membra ſæpe aliquo morbo laborent. Quod ex triplici ægritudinum genere accidere medici diſputant, Omnis enim humani corporis languor aut eſt membrorum conſimilium. aut officialium, aut ex utriuſque conſtitutorum. Conſtare autem cuilibet veſtrum arbitror, patres doctiſſimi, quid nomine conſimilium aut officialium membrorum intelligi debeat. Illa conſimilia membra ſunt, in quibus toti & partibus eadem denominatio datur, ut ſi quis carnem, nervum, os, & hujuſmodi dixerit. In officialibus autem, toti & partibus una eademque denominatio ſpecialis non competit: ut oculus, pes, manus, & eorum ſimilia. Ægritudinem itaque conſimilium membrorum illam dicunt medici eſſe, cum variata proportione calidi, frigidi, ſicci, humidi qualitatum primarum, adverſa diſpoſitio inducitur. Cum vero officialibus membris languor aliquis accidit, hunc aut in forma, aut in numero, quantitate, aut a impoſitione eveniſſe contendunt. Ex his quæ diximus, quid & de membris mixtis intelligi debeat, non erit difficile cognitu. Hinc omnia translata quadam ſignificatione myſtico corpori convenire invenio. Habuit corpus hoc membra conſimilia, habuit officialia, habet ex utriuſque compoſita. Eo enim tempore quo Dei eccleſia prima rudimenta Chriſtianæ religionis acceperat, conſimilium membrorum formam præferebat, cum eſſet credentium cor unum & anima una in domino: nec diceretur eis aliquid proprium, ſed eſſent eis omnia communia, ſicut actorum quarto capitulo ſcribitur. Officialia vero membra tunc eccleſia habuit, cum auctoritate & operibus creſcere cœperat, aut cum poteſtatis, ordinis & juriſdictionis uſum auctoritate publica receptaverat, quod a Silveſtro ad poſteros quoſque Romanos pontifices proceſſit, ſicut hiſtoriæ produnt, & in canone ponitur, 23. diſt. q. 8. Tributum. His myſticis membris varia diverſa morborum genera contigerunt. Morbum autem hic non aliud, juxta beati Auguſtini ſententiam, quam hæreticam pravitatem intelligo. Idem beatus Hieronymus ſenſiſſe videtur, qui hæreticum hominem putridæ carni comparavit. Enumerare autem, propriiſque nominibus omnia illa vobis, patres, exponere eſſet quidem jucundum, ſi ratio temporis non haberetur. Beatus Auguſtinus in libro quem de hæreſibus accuratiſſime ſcripſit, nec a ſe, nec ab alio quoquam numerum omnis hæreſeos ſatis exploratum fuiſſe exiſtimat, quamquam Philaſter Brixienſis epiſcopus centum & viginti octo genera hæreſum uſque ad illam ſuam ætatem contigiſſe commemoret. Cogitare itaque facile poteſtis, patres reverendiſſimi, quot errorum genera in agro dominico diffeminata poſtea fuerint, ſi Philaſter centum & vigintiocto hæreſum nomina recenſuerit, quem beatus Auguſtinus ſequens librum de hæreſibus ſcripſerat. Hæc immenſa, ut ſic dixerim, errorum ſilva, etſi a beatis apoſtolis ſanctiſque patribus ac ſacris conciliis conculcata diſſipataque dicatur, penitus tamen ſuccidi non potuit. Nam beatus Iſidorus, poſteaquam quinquaginta ſeptem hæreſum capita numeraverat, illas omnes dicit a ſanctis apoſtolis ſanctiſque patribus ac ſacris conciliis fuiſſe condemnatas. Quod qui volet, facile ſciet, ſi rerum temporumque ſucceſſiones & ordinem repetat. Nam Menandri ac Saturnini, magni digni diaboli laquei, cum Simone mago principe illius hæreſeos a beatiſſimo Petro apoſtolo condemnati ſunt, qui eumdem Simonem & ejus pecuniam in perditionem abjecerat. Qui vero humanitatis officio ſatisfactum iri arbitrantur,

a *Forte*, poſitione.

ſi quiſ-

si quisque rem solam privatam curaret, quod a dictis hæreticis attribuitur, hi Ananiæ & Saphiræ horrendo interitu condemnantur, quos ambos idem Petrus subita morte mulctaverat, sicut actuum quinto capite scriptum est. Nicolaitarum vero impudentem lasciviam Joannes in Apocalypsi, cum ad Ephesinam ecclesiam scriberet, reprobavit. Nam etsi priorem caritatem in illa ecclesiam amissam conqueratur, in hoc tamen illam dignam commendatione dixerat, quod Nicolaitarum impudicitiam fugerit. *Hoc habes*, inquit, *quod odisti facta Nicolaitarum*. Illi vero qui connubiis detrahunt, & omnem legitimum torum turpitudinem putant, qui etiam apostolicos se vocare præsumpserant, beati Pauli apostoli sententia condemnantur, qui ad Colossenses scribens, præcepta, quibus conjuges omni reprehensione carerent, tradiderat. *Mulieres*, inquit, *viris subditæ estote, sicut oportet in domino*. Et alibi; *Viri, diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam*. Et hæc quidem in prima ætate ecclesiæ contigisse invenio. Cum autem eadem membra officialia esse cœperunt, alius pestilens morbus irrepsit. Arius siquidem Alexandrinus, cum de forma ecclesiastici capitis, hoc est de plena essentia Filii Dei (secundum Augustinum) inique sanxerat & prædicaverat, dicens eum esse alterius naturæ a Patre, maximam ubique pestem effudit. Macedonius vero de numero divinitatis iniquam sententiam ferens, dicensque Spiritum sanctum servum Patris ac Filii, multos corruperat. Nestorius quantitatem majestatemque hujus mystici capitis vehementer opinione prava minuit, cum salvatorem nostrum summum quidem virum & Deo dignum esse affirmasset, sed eumdem Deum omnino negaverat. Eutyches vero atque Dioscorus ipsam positionem humanitatis Christi inique transtulerat affirmans eamdem divinitatis * potentiam exhaustam fuisse atque absorptam, propterea & perpetuum morbum in membra mystica sparsit. Contra quos velut adversus publicam pestem erecti quondam Romani pontifices synodos sacras convocarunt. Nam & Silvester natione & dignitate Romanus, trecentorum & octodecim patrum consensu, quos in Nicæna congregaverat, Arium hæreticum declaravit. Damasus vero vita & eloquentia clarus, in secunda synodo centum & quinquaginta patrum conventu Constantinopoli coacto, Macedonium blasphemum dejecit. Nestorianam vero hæresim Cælestinus Romanus ducentorum patrum in Epheso convenientium auctoritate reprobavit. Ita & Leone pontifice præcipiente Chalcedonensis synodus * quingentorum & triginta patrum præsentia Eutyches atque Dioscorus anathemati æterno subjecti sunt. Sic & aliæ universales synodi auctoritate Romanorum pontificum congregatæ ad morbum aliquem depellendum convenerant; licet illæ priores, quas paulo ante enumeravi, dignitate quadam ceteris aliis præstare videantur, quemadmodum distinctione decimaquinta canonum positum est. Ipsæ enim totam fidem Christianam complexæ, quemadmodum Gregorius dixit, quasi quatuor paradisi fluvii totum orbem irrigaverant. Quod vero sanctorum patrum doctrina errores deputerit, testes sunt * Anastasius, Basilius, Cyrillus, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Christianæ religionis clarissima lumina, qui adversus omnis hæresis genus invictissime scripserant. Sed nec apostolorum summa in terris potestas, nec sacrorum conciliorum auctoritas, nec sanctorum patrum admirabilis illa & pene divina sapientia efficere potuerunt, quo minus multiplex hæresum pestis, quæ semel infederat per totum orbem effusa, infinitam hominum multitudinem ad infernum deducat, qui de orbis dimensionibus disputent, præter eam participationem quam in septem climata dividunt, aliam quamdam vulgatiorem addunt, qua totum, quod ab homine colitur, in Orientalem, Occidentalem, Septemtrionalem, Meridionalemque plagam distinguunt. Primam partem in decem provincias dividi dicunt; in Indiam scilicet, Isauriam, Sidonis Phœniciam, Syriam, Palæstinam, & reliquas, quas a quadraginta & tribus gentibus habitatas affirmant. Occidentalis portio in sex & triginta provincias distincta est, quæ quinquaginta & quatuor gentium homines continet. Septemtrionalis autem regio in duodecim provincias porrigitur, quarum gentes triginta unam esse affirmant. Meridionalis & ipsa in duodecim partes distincta est, quarum gentes ob interjacentia deserti spatia certo numero comprehendi non possunt. Per has igitur vastissimas regiones ac varios gentium mores, omnia illa hæresum genera, quæ vel ab Epiphanio Cyprio, aut Philastrio, aut Augustino, sive Isidoro numerantur, respersa atque effusa sunt. Nec est quod si veterum hæresum principes de medio sublati fuerint, desinant qui eorum errores & sapiant & defensent. Primam habitantium regionem Ariana hæresis vehementer invasit. Macedoniani facile numerari non possunt. Ii quos Armenos appellamus, gens certe ampliſſima, & frugalitate præcipua, Eutychis atque Dioscori perversam eruditionem sequuntur. In Hesperia vero plaga Sadducæos, qui resurrectionem negant, & animas cum corporibus simul interire affirmant, plures invenies Cerdonianos, qui duo principia ponunt; Tertullianos, qui animas per traductionem esse accipere arbitrantur; Cataphryges, qui sacramenta ecclesiastica negant, sufficere tamen ad humanam salutem ajunt, si infantis anniculi sanguis, quem immanibus punctionibus (ut Augustinus ait) a corpore innocentis extorquent, mixtus farinæ, panem a se sumendum conficiat. Pars insuper, quæ Septemtrioni subjecta est, plurimos habet qui catholicæ fidei adversantur. Sunt qui negant Romanam sedem esse matrem ac principem reliquarum, quod an hæresim sapiat, testis est Nicolaus papa 22. distinctione, cap. Omnes. Præterea sunt nonnulli, qui ajunt animas exutas corporibus nondum ad sua loca receptas. Alii purgatarii pœnas figmenta existimant. Sinistra autem orbis positio, quam Meridionalem dicunt, hæresibus plena est. Illic Nestorianorum nomen & genus amplissime patet, Sabellianorum hæresis latissime prædicatur, Valentiniani, Apellitæ, * Archotiani. Carminiani, Ebionitæ, numero facile cumprehendi non possunt. Nequeo, patres reverendissimi, vobis enumerare infinitam, ut sic dixerim, hæresum multitudinem, quæ tot gentium animos dudum corruperat: quod unde proveniat, aut quo auctore procedat?

Apoc. 2.

Eph. 5.

* potentia

* sexcentorum.

* Athanasius

* Archontic os ac Carpocratianos intelligit.

cedat, dignoſcere certe facile non eſt, niſi (ut placet ſanctis doctoribus) ideo illud Deus fieri paſſus eſt, ut credentium fides probetur, & ne fidelium ingenia tranquilla credulitate contorpeant. Fieri etiam poteſt, Deum tot hoſtes ſuæ fidei eſſe pati, ut tirones Chriſtianæ religionis habeant quos vincere poſſint. Tantam igitur zizaniorum varietatem ab agro dominico non ſolum divellere, ſed nec excerpere quidem humana ingenia ſuppetunt. Satis igitur eſt, ſi de his dumtaxat poteſtas eccleſiaſtica propenſius curet, quibus vel beneficium reddendum eſt, aut ſi tales ſint hoſtes, aut religioni magis ac magis officiant. Sunt autem (ni fallor) duo genera hominum, qui fidei catholicæ adverſantur, Græci ſcilicet atque Huſſitæ, de quibus provideri oportet: Et illis quidem, ut pro ſuſceptis beneficiis gratiæ dignæ reddantur: iſtis vero, ne contagione peſtifera totum corpus eccleſiaſticum lædant. Neminem veſtrum patres præterire arbitror, Græcorum gentem ſic optimis artibus floruiſſe, ut omnium gentium nationes incredibili quadam virtute ſuperaverit. Taceo de variis diſciplinis, quas omnes a fontibus Græcorum profectas, omnes uno ore fatentur; quidquid Dei eccleſia docet & prædicat, idipſum etiam ſuis nomisibus a Græcis in Latinum traductum eſt. Quod ſi parentibus maximum debeamus, quia genuerunt ac educaverunt: ſi præceptoribus plurimum, quod erudierint: certe ſatis aperte ſignificari non poteſt, quantum vos patres Latini Græcorum generi debeatis, a quibus illud vobis collatum eſt, quo nihil præſtantius ab homine conferri poteſt. Hi ergo, quos memoro, Græci ad unionem eccleſiæ venire contendunt, non eo pacto quo quidam eos fallendi gratia dicunt accedere, ſed aperte & abſque aliqua ſimulatione. Pontifex ſiquidem maximus Martinus felicis memoriæ papa V. ſic ſua ſapientia atque humanitate Græcos ad opus unionis attraxit, ut de tanta opinionum & poſtulationum diverſitate ad unam & ſolam differentiam conceſſerint, quis ſcilicet locus ille ſit, qui pro convocanda ſynodo utriuſque generis patres apte ſuſcipere poſſet. Habeo hujus rei teſtes graviſſimos, qui huic veſtræ clariſſimæ ſpectationi adſunt, & quæ dico in præſenti audiunt: nec audita vobis patres pronuntio, ſed quæ vidi, & quæ præcepto ejuſdem præſulis ipſe contrectavi, & publica ſtipulatione concluſeram. Quorum Græcorum propoſitum & tu, Eugeni papa ſanctiſſime, pro tua religione eximia & animi amplitudine, nuper ampliora & certiora te ipſis facturum ſpondendo confirmaſti. Nec credi poteſt ut Chriſtianorum quiſpiam his tuis ſanctiſſimis deſideriis atque conatibus contraire poſſet. Ad hoc enim opus tam ſalutiferum nemo Chriſtianorum quidquam ſuorum excipere debet. Non enim parum fructus habet ad fidei catholicæ incrementum Græcorum converſio. Illa ſiquidem Conſtantinopolitana ſedes habet in Aſia, Africa, & Europa vaſtiſſimas provincias atque ampliſſima regna, plurima genera hominum linguis & moribus longe diſparia, qui omnes ad fidei catholicæ obedientiam atque religionem convolarent, ſi præſul Conſtantinopolitanus, ut quondam facere ſolebat, honorem & debita jura Romano pontifici redderet. Illud autem, patres optimi, facile fiet, ſi non ſit ſchiſma in corpore. In novam enim eccleſiæ ſciſſuram dilabi, & inveteratos ſchiſmaticos ad unionem eccleſiæ reducere velle, illud quo pacto fieri poſſit non ſatis intelligo. Quomodo enim Græcus tantum in hoc noſtro eccleſiaſtico corpore diſſidium audiens, eidem ſe conjungere vellet? Aut cum Romanorum pontificem tam facile a ſuis contemni viderit, eidem honores debitos reddat? Nonne ridebit? Nonne utroſque leves & longe a Chriſtiana caritate ſejunctos judicabit? Nonne poſtulanti ut ad gremium eccleſiæ redeat, mox evangelicam reſpondebit ſententiam: *Frater, vade, erue prius trabem de oculo tuo, & tunc videbis eruere feſtucam de oculo fratris tui.* Cum ſuperiori tempore nullus indubitatus pontifex haberetur, neminem Græcorum aliquis audivit qui de unione eccleſiæ tractaret; at ubi omnium diſſidentium vota ad unum paſtorem convenerant, mox legati Græcorum pontificem adierunt, & coram glorioſiſſimo ac invictiſſimo Romanorum rege domino Sigiſmundo ſemper Auguſto, pro unionis negotio, imperatoris & patriarchæ Conſtantinopolitani voluntatem & vota trigintaſex articulis patefecerunt. Scio quod verum loquor, & quod hæ manus literas illas obſignatas explicuerunt, & quæ illic continebantur ex Græcis Latina feceram. Unde cum honeſtiſſimæ Græcorum petitiones principibus noſtræ religionis viſæ fuerant, mox dominus Joannes epiſcopus cardinalis tituli Sancti Sixti, vir omnium ſuæ ætatis religione & ſapientia ſpectatiſſimus, legatus in Græciam declaratus est: quem illuc properantem ſi mors e medio non ſuſtuliſſet, plurimi nunc populi ac nationes ritu & religione eſſent vobis ſimillimi, quorum nullum impræſentiarum habetis. Nec certe credendum est Græcos ab illa ſua honeſta opinione receſſiſſe. Eadem est gentis illius ad reconciliationis opus intentio, idem omnino deſiderium, eadem poſtulatio; niſi quod filius, qui nuper imperio ſucceſſit, ad unionis negotium longe ardentior ſit, quam unquam fuerit pater: quo fit ut ad reconciliandam gentem illam catholicæ fidei via paratior modo ſit. Quod ſi locus aliquis ad convocandum utramque gentem opportunum daretur, videretis, patres reverendiſſimi, plurima de Græcis facta fuiſſe judicia, quæ omnino stare non poſſent. Hos igitur fructus uberrimos de Græcis vos, patres præstantiſſimi, referetis, ſi non ſit ſchiſma in corpore. Alterum perditiſſimorum hominum genus, de quibus ob ſummam perniciem generali omnium patrum inſtitutione conſulendum est, Huſſitas intelligo gens profecto peſtilentiſſima, & velut exitiale virus per corpus eccleſiasticum repens. Nec unum, ſed multiplex ac atrociſſimum malum, hujus hæreſeos morbus est. Nam ſi quis illorum hominum perverſas ſententias, quas graviſſimis Christianorum cladibus amplificare voluerunt, recenſere voluerit, veterum hæreſum irritamenta quædam fuiſſe fatebitur. Cogitanti enim hanc novellam corruptionem, e vestigio Nicolaitæ, Gnostici, Cerdoniani, atque Marcionitæ occurrent, * Aditæ quoque, Catharîæ, ac Apostolici, huic hæreſi non defuerunt, & [a] Acharditæ, Ariani, atque Joviniani quamplurimi, quos omnes Epiphanius Cyprius, vir omnium orientalium patrum ſapien-

Matth. 7.

* *forte* Adamitæ, Anarchitæ, *al.* Tarchitæ, *forte* Tetraditæ: [a] *Forte*, Hieracitæ. H.

pientia & sanctitate insignis, inter nominatissimos hæreticos scripsit: nec solum multiplex hæresis hæc, sed & funestissima Christiano populo extat. Plurima damna ab Arianis, Nestorianis, Monothelitis, Iconomachis, ecclesia Dei perpessa est, sed nulla fuit tanta hæretica pestis quæ huic cladi comparari posset. Hæc enim omnia jura humana atque divina pervertens, nulla pietate in ætatem vel sexum, ampliſſimas & opulentiſſimas patrias igni & ferro subjecit. Patent ejus immaniſſimæ strages in Bohemia, Moravia, Sicilia, Marchia, Austria, Hungaria, ac ceteris circumfinitimis adjacentibus nationibus. Quod si hoc captioſiſſimum ac fallaciſſimum hominum genus ab illa sua immani consuetudine ac funestissima rabie contepuerit, velitque inter salutis & reconciliationis ingredi, nulla sit mora, patres præstantissimi, * quo pontifex maximus ac tota concio patrum operam suam ac studium conferant, ut lupos rabidos in oves convertant. Nihil hoc opere salubrius, nihil certe utilius. Sed cum inter vos patres ecclesiasticos sint adversæ sententiæ, hoc fieri minime poterit. Nam totum Hussitarum studium in eo positum est, ut clericorum insolentias, voluptates, avaritiam, superbiam atque ambitionem, quibus hunc vestrum statum ecclesiasticum & amplitudinem dejiciant atque prosternant, vulgo continuo prædicent. Illud autem quantum quibusdam maximis viris placeat, & populis rationi consentaneum videatur, aperte ostenderem, si hæc omnia vobis clarius non paterent. Igitur qui cupit Hussitas ad unionem ecclesiasticam revocare, illud prius efficere studeat, ut novella zizania evellantur, ut nulla mentis affectio, nulla in rebus gerendis perturbatio, sed timor Dei, caritas proximi, zelus ecclesiasticæ pacis, opera vestra proficiat: Illud etiam summo studio agendum est, ut debitus honor ac reverentia pontifici maximo, quem unicum loco Dei in terris suspicimus, tribuatur. Quod omnino faciendum quisque hominum judicabit, si de hujus patris sanctissimi ac beatissimi vitæ integritate & innocentia noverit. Ad hæresum extirpationem ac fidelium expugnationem nemo Christianorum illo flagrantior. Taceo alia ipsius sanctissimi præsulis ornamenta virtutum: illa enim aliud tempus desiderant. Cum privatis negotiis operam daret, contra infidelium ac hæreticorum errores & impetus plurima egregia & memoratu digna cogitaverat atque instituerat, reverendissimorum patrum cardinalium numero aggregatus, mox quæ privatim excogitaverat publica auctoritate perficere conatus est. Propterea & legationem in Epirum, Macedoniam, Thraciam, Propontidem, Asiam, Ciliciam, Syriam, atque Ægyptum, ubi veræ fidei jura & dignitas in spretum maximum veniunt, paratissimo animo susceptisset. Propterea & conscribi jusserat, quibus artibus illæ nationes potestati ecclesiæ addi possent. Quod si ipsi pro magnitudine animi & zelo fidei parem potestatem & auctoritatem confiteri contigisset, nihil est quod vexillum sanctissimæ crucis inter remotissimas gentes cum summa gloria nostræ religionis non figeretur. Adscitus sanctissimi Romani pontificis dignitati, quæ jam tot labentibus annis excogitaverat in effectum omnino deduxisset, si intestinæ discordiæ atque vicina bella sancto ejus proposito impedimento non extitissent: non tamen destitit, quo minus adversus Hussitarum rabiem extinguendam diversis studiis vigilaret: quod aperta ratione probabitur, cum necessitas postulaverit. Secretarium imperatoris Græcorum nuper ad se venientem ita grate remisit, ut idem imperator statuerit legationem ampliſſimam ad summum pontificem dare, ut de loco aliquo idoneo pro congreganda synodo videatur. Hoc jam factum fuisse credendum est, nisi aliquis inexpectatus vel alias insperatus casus impedimento fuisset. Sub tali igitur nostræ religionis patre & præsule & veterum & recentium hæresum respersa zizania facile evellentur, si vos reliqui patres ejus præcepta justissima tamquam devotissimi sili suscipere statuatis. Ad quod pium & necessarium opus, & totius ecclesiæ diuturna consuetudo, & veterum conciliorum, auctoritas, & sanctorum patrum sententiæ vos hortantur. Quare, patres, per immortalem Deum, per intemeratam fidem, cujus vos defensionem suscepisse videmini, per illud districtum horrendumque judicium, ad quod nos omnes volentes nolentes detrahemur, in hac rerum maximarum consultatione & moderatione animi uti velitis, ne, cum exterarum gentium hæreses purgate quæritis, novellos errores domi nutriatis. Sed de hæresum extirpatione hactenus dixisse sufficiat: amodo de reformatione pauca dicam. Hoc mysticum corpus, de quo hactenus memoriam feci, alia etiam appellatione domus nomen accepit, sententiam illius qui ad Hebræos scribens dixerat: *Christus tamquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos.* In hoc sanctissimo templo nemo aliud fundamentum ponere potest, præter illud quod positum est, Christus scilicet Jesus, sicut primæ ad Corinthios tertio capite dicitur: Hanc structuram mirabilem ille sapientissimus architectus, non simplici, sed varia quadam compositione erexit. *Ipse enim dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi*, sicut quarto ad Ephesios scribitur. Hæc est illa varietas, quam in Spiritu David quondam prospiciens dixerat: *Adstitit*, inquit, *regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Varietatem autem non illam intelligo, qua ex ebore, auro, variorumque colorum genere parietes in regiis principum ornari solent, sed apostolorum doctrinam, confessionem martyrum; ut glossa testatur, puritatem virginum, lamenta pœnitentium. Id autem optima ratione fuisse facile quisque judicabit, si hujus corporis mystici aut domus ecclesiasticæ naturam ordinemque perspexerit. Nam cum gratia hujus fundamenti vel capitis plene tota in partibus extare non possit, ut dicit doctor beatus, ideo vario modo singulis distributa est. Propterea & quidam apostoli, alii vero prophetæ dati dicuntur. Cumque id fieri nequeat, patres reverendissimi, ut quispiam se solo æque officiis pluribus satisfacere possit, unde & membra corporis singulis actionibus occupantur, idcirco ecclesia circumamicta varietate describitur. Et quia officium sponsæ simul & nomen accepit, ideo ipsam decoram ornatamque prodire oportet, quod in varietate maxime constat, sicut sapientibus placet, & ipso experimento ostenditur. Nam & regina Saba, præter

* *forte* quo minus.

Psal. 44.

ter illam admirabilem ſapientiam quam argumento in Salomone cognoverat, perſpecto ſervorum habitaculo & ordine miniſtrantium, maxime admirata, ſpiritu ipſo defecerat, ſicut 3. Reg. 10. capite ſcribitur. Hujus itaque ſtructuræ mirificæ etſi fundamentum ſolidum inconcuſſumque perſtat, ornatus tamen ac ceterarum partium ordo labefactari judicantur. Nam loco apoſtolorum eos hodie cernimus de quibus Paulus Corinthiis ſcripſerat: *Pſeudo-apoſtoli*, inquit, *operari, ſubdoli,* 1. *Cor.* 11. *transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti*. Nec alios puto, patres, optimi, hodiernos prophetas exiſtere, niſi eos dumtaxat de quibus Ezechiel in Spiritu videns dixerat: *Væ*, inquit, *Ezech.* 13. *prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident: Quaſi vulpes in deſertis propheta tui Iſrael*. Nequeo, patres reverendiſſimi, crimina & caſus graviſſimos eorum hominum vobis exponere, qui dignitate & auctoritate velut in quadam ſpecula conſtituti, magistri debent eſſe publicæ diſciplinæ. Omnes enim declinaverunt, & ab officio recedentes inutiles facti ſunt, ſicut propheta teſtatur. *Iſai.* 13. Aptiſſime deſcripſit Iſaias clericorum ignominiam, ſocordiam, laſciviam, ſegnitiem, immunditiam, turpitudinem, ambitionem, avaritiam. *Speculatores ejus*, inquit, *Iſaiæ* 56. *cæci omnes, neſcierunt univerſi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes ſomnia: canes impudentiſſimi: neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinaverunt, unuſquiſque ad avaritiam ſuam uſque ad novisſimum*. Cum igitur ex eorum criminibus ac vitæ corruptione, qui virtutem ac diſciplinam profeſſi ſunt, hujus myſtici templi ſtructura graviſſimum lapſum atque ruinam minetur, optime eccleſiaſticæ ſaluti conſulitis, patres ut redintegratio fiat, quam vos vulgo reformationem nominatis. Ceterorum vero hominum vitia, privatam; clericorum vero ſcelera, publicam perniciem inferunt. Nam cum populi omnes in ſacerdotem atque pontificem, tamquam in præceptorem virtutum, ſuſpiciant, id indubitata fide putant a ſe factum iri, quod ipſe faciendum delegerit. Sed hanc rem perdifficilem plenamque laboris ea ratione efficere poteritis, ſi non ſit ſchiſma in corpore, Nam cum in ipſa ſpirituali ſtructura ſit unitatis multiplicitas, tamen inter ceteras illa præcipua judicatur, quam ille cælestis ac individuus Spiritus efficit. Hæc autem omnia dixit Apoſtolus: *Operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult*, ſicut 1. ad Corinthios 12. cap. ſcribitur. Fieri autem minime potes, ut hi qui adverſa de bonis moribus ſentiunt, & qui manifeſtam ruinam eccleſiæ parant, Spiritu Dei ducantur. Eo etiam evenit ut præceptis majorum ad vitæ innocentiam atque religionem velle quempiam ducere, perdifficile ſit, niſi eum Spiritus Dei prius induxerit. Pleni ſunt libri omnes Chriſtianorum ſanctiſſimis exhortationibus, pleni præceptis ſaluberrimis, pleni exemplis admirabilibus. Quidquid de vita & honeſtate clericorum decerni & præcipi potest, id totum ampliſſimis literis & maximis codicibus continetur *& tamen nemo facit legem*, ſicut dicit ſalvator. Prius itaque Spiritus ille rogandus est, ut doceat & inſpiret quo pacto impleri debeant ſuæ juſtificationes, ſicut propheta precatur. Ceterum impoſſibile quidem videtur de principatu eccleſiæ ac de moribus diſputare ſimul atque decernere. Nam cum de capite ac principe ſenatus eccleſiaſticus occupatur, ornatui publicæ honeſtatis ſatis apte vacare non potest. Extant gentilium atque Chriſtianorum monumenta ampliſſima, quæ huic rei graviſſimum teſtimonium aſſerunt. Unum ſolum impræſentiarum ſufficiat. Cum per Oniam pontificem ſolum res Judæorum agitarentur, civitas ſancta in omni pace habitabatur, legeſque optime cuſtodiebantur, ſicut 2. Machabæor. 3. cap. ſcribitur. Sed poſteaquam per ambitionem Jaſonis fratris collatio ſummi pontificii ad Antiochum tranſlata eſt, mox gymnaſia & ephebiæ in civitate Dei fuerant inſtitutæ, horrendum certe ſcelus, & omnibus ſæculis inauditum facinus. Confracto itaque atque colliſo eccleſiaſtico corpore, integritas honeſtatis atque religionis conſtare minime potest. Præterea quem vos patres eccleſiaſticis inſtitutis coercere poteritis, qui mox allos quæſiturus non ſit, a quibus grate ſuſceptus, prioris vitæ corruptelam non teneat? Et inde huc venientem nemo corripere audebit, ne ſuo exemplo alii ſecuturi teneantur. Itaque, patres ſapientiſſimi, mores eccleſiaſticos ea ratione potestis componere, ſi non ſit ſchiſma in corpore. Hortatur vos ad hoc opus perneceſſarium dignitas beatiſſimi patris noſtri Eugenii pontificis maximi, qui Petri ſedem tenet & fidem, ſine cujus auctoritate nulla lex aut decreta ſatis roboris habere poſſunt, ut est dist. 22. Sacroſancta. Cujus ſententiæ beatus Thomas ſecunda ſecundæ quæſt. 1. artic. 10. fideliſſimus teſtis est. Hortatur vos ad hanc eccleſiaſticam diſciplinam hujus ſanctiſſimi patris integritas, qui cum a puero uſque ad hanc confectam ætatem vitam præclariſſimis virtutum muneribus exornaverit, adeo ut in ipſo corrigendum abradendumque nihil omnino videatur, tamen ut optimi præſulis morem gerat, hanc quam vos patres reformationem nominatis a ſeipſo incipere cupit, ſic huic publicæ actioni debitus ordo tribuatur. O vere pontificem, o paſtorem gregis dominici meritiſſimum! Quem ſuperiorum pontificum, obſecro patres, veſtra tenetis memoria qui ista protulerit, qui in tanta rerum tempestate infracto animo manſerit? Ite igitur, patres lectiſſimi, & hujus piiſſimi patris atque pontificis meritiſſimi juſtiſſima vota & deſideria impleatis ſi vultis mores eccleſiaſticos integritati priſtinæ reſtituere. Sed de reformatione quid ſentiam, jam patres audistis: amodo & de pace pro extrema orationis particula pauciſſimis utar. Cum plurima ſint exercitationum genera, patres lectiſſimi, quæ ad ſacerdotis atque pontificis officium attinet, tamen illud præcipuum est quod in conciliandis pacandiſque populis conſtat: ſiquidem ſacerdotis propria actio dicitur, cum inter Deum hominemque medius quaſi conciliator accedit, ut placet ſancto Thomæ 3. parte q. 25. art. 1. Propterea & ſacerdos a Deo legem & ſacramenta recipit, quo populis voluntatem divinam ſignificet, conciliarique volentibus paramenta debita tribuat. Et rurſus acceptas ab hominibus oblationes & ſacrificia domino offert, ut divinam majeſtatem hominis vitio vehementer infenſam placet atque conciliet. Hoc acute

te proſpexit qui ait: *Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis*, ad Hebreos 5. cap. Hæc autem munera tunc placationis efficaciam habent, cum homines, excuſſis odiis ac ſimultatibus, ad offenſarum remiſſionem revocantur. Quod quanto ſtudio agendum ſit, ſalvatoris præcepto oſtenditur. *Si offers*, inquit, *munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adverſus te*, &c. Et iterum: *Si non dimiſeritis fratribus veſtris*. In quibus omnibus oſtenditur humanas oblationes & munera nullam prorſus habere efficaciam, niſi homo ſe prius inimico conciliet. Hoc autem inter cædes & bella fieri poſſe non video. Quomodo enim inter eos vis caritatis & amicitiæ aut ſervari aut incipere poterit, qui mutuis irruptionibus exuvias & ſpolia quærunt, quorum alter in alterius effundendum ſanguinem jurat, qui liberos a parentum evulſos amplexibus impudice abducit? Quæ omnia cum in bellorum congreſſibus fieri videamus, difficillimum est humanitatis, caritatis ac pietatis quidpiam in illis hominibus reperiri qui bella ſequuntur. Præcipuum itaque ſacerdotum atque pontificum officium agitis, patres reverendiſſimi, ſi inflatos atque tumentes animos principum placare curatis, eo præſertim tempore quo nullum Chriſtianorum regnum, nulla provincia, nulla prorſus natio fit quæ ferro & ſanguine vacet. Sed illud prius ſumma cura agendum est, patres, reverendiſſimi, ut non ſit ſchiſma in corpore. Quis enim ad alienas diſcordias ſopiendas ſufficiet, qui ad maxima & intestina bella parari cogetur? aut quis aliquem medicorum vel etiam peritiſſimum ſummo morbo laborantem vidit, qui aliis ægrotis pharmaca porrigat? Oportet igitur prius domesticam pestem purgare, & inde aliorum languores extinguere. Quod optime facturi estis, patres ſapientiſſimi, ſi pacis, qua nihil utilius deſiderari potest, vim & naturam ſervabitis. Pacis enim bonum non in eo ſolo conſiſtit, quod unionem diverſa optantium faciat; hoc enim & concordiæ datur: immo, ut ſancto doctori videtur, id concordiæ proprium est: ſed id maximum pacis officium est, ut renitentem varium appetitum in unum conſenſum debito ordine adigat. Propterea & B. Auguſt. cum 19. de civitate Dei multa genera pacis enumeraſſet, id tanquam proprium pacis adjecit, quod ſit ſcilicet tranquillitas ordinis, qui in parium diſpariumque rerum ac hominum debita diſtributione conſiſtit. Hoc & ſi vos, patres reverendiſſimi, ad pontificem maximum patrem & præſulem omnium ſervare curabitis, naviculam Petri a dehiſcentibus fluctibus tranquillam reddetis, principum animos cædes ſpirantes pacabitis, hæreticos reluctantes ad jugum eccleſiasticum ſubducetis, infidelium impetus, qui tota rabie dietim Chriſtiano ſanguine debacchantur, invictiſſima potestate deprimetis. Illud etiam cum ſumma omnium veſtrum gloria fiet, ut apertiſſima ratione probetur, nulla umquam ambitione, nulla iniquitate, ſed ſolius religionis amplificandæ gratia hos varios & diuturnos labores vos conſtantiſſime ſuſcepiſſe. Quod nobis omnibus ille concedat qui ſine fine vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Matth. 5.

Matth. 6.

XLV.

Alia oratio archiepiſcopi Tarentini habita ad patres concilii Baſileenſis pro Eugenio quarto.

In nomine Jeſu Chriſti. Amen.

HUmaniſſimam & ſanctiſſimam domini noſtri digniſſimi ſummi pontificis domini Eugenii papæ IV. intentionem, quam ex injuncto legationis officio, communi horum patrum & dominorum meorum conſenſu & juſſione, impræſentiarum explicaturus ſum vobis, reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, ſi quanta decet dignitates veſtras caritate & animorum moderatione intellexeritis, populo Chriſti ſanguine redempto unionem, pacem & vitæ novitatem, veſtris vero animabus ſalutem, & multarum curarum requiem allaturam eſſe, in Spiritu paracleto, & hujus tam pii propoſiti motore & directore, plene confidimus. Sed ut ſtabilius & certius in hujuſce rei narratione fundamentum conſtituamus, exordiendum in primis præcincta editione arbitramur ab ipſius apoſtolici ſupremæ poteſtatis & juriſdictionis origine & derivatione. Deus igitur ideo magnus dominus & rex magnus ſuper omnes deos ſpiritu habitus eſt prophetico, reverendiſſimi patres, quoniam curam habens facturæ ſuæ, non repellit dominus plebem ſuam: habere certe divinitatem ab excelſo ſolio ſuo pervigilem humani generis curam, omnis ferme, & quæ bene inſtituta humanitatis, & quæ deſurſum mentibus illabitur, diſciplina teſtatur. Hinc gaudere eam optimo eique cognatiſſimo viro in ethicis Ariſtoteles arbitratur: & quod divinum eſt in nobis, hoc eſt intellectum diligentes, & honorantes rebeneficiare. Hinc illud ad Timotheum apoſtoli dogma, quo eos, quibus quarumcumque publicarum rerum tutela committitur, divino nutu ad hujuſmodi officii functionem aſſumptos edocet, emanaviſſe putat pura & omni divinitatis eſſentia totius entis perfectione abunde reſperſa, quæ omnium entium eſſe per prius atque perfectius in ſe complectitur. Quamobrem eam, quæ tantarum formarum capax extat naturam communi omnium vocabulo Deum quandoque veteres nuncupaverunt, quandoque omnium entium primum, quandoque archetypum, quaſi rerum omnium exemplare ſimilarium. Cumque ex ejus perfectionis & bonitatis redundantia, atque omnipotentia interminata & ineffabili, nulla exteriore violentia coarctante, nulla impellente neceſſitate, ſed mera ac libera voluntate, ejus eſſe exiſtentiæ univerſa creatura ſecundum accommodatas ſpecierum perfectiones ſortita ſit, operatorium principium Plato, primam cauſam Ariſtoteles, dominum dominantium ſcriptura, magnum dominum (tamquam omnium a voluntate proficiſcentium libera dominus opifex conſtituatur) naturam illam appellavit propheta. Sed cum ſplendor inæſtimabilis providentiæ ejus inter mundi ſemina, interque varias rerum ſpecies, & unius & ejuſdem rei potentias, atque diſpares rerum cultus, ordo quidam regiminis atque lex & ritus naturalis innaſcatur, rectorem olympi gentiles, regem regum ſcriptura, magnum regem ſuper

1. Tim. 2.

Pſal. 94.

omnes deos, hoc eſt angelicos ſpiritus, ſeu motrices orbium intelligentias, illam ipſam nuncupavit propheta David. Et illa itaque divinæ naturæ bonitate & omnipotentia tantarum illa rerum apud Geneſim conſcripta emanatio effluxit. Inde rerum inter ſe tanta tamque admirabilis propagatio excrevit. Ex hac vero ad humanum genus caritate, providentia, ſtudio atque cura, illas legis traditio & tabularum digito Dei conſcriptio ortum traxere. Hinc morum, ſacrificiorum, ceremoniarumque directio: hinc illa ineffabilis coæterni & coeſſentialis Patri & Spiritui ſancto Verbi incarnatio; hinc paſſio; hinc reſurrectio; hinc apoſtolorum miſſio: &, cum eſſet mundum præſentia ſua corporali incarnatum illud Verbum relicturum, illa mirabilis ſacramenti conſtitutio, atque vicarii ejus electio, illiuſque cum ſuprema auctoritate & poteſtate ſublimatio & inthronizatio, cui data eſt ſuper univerſo populo Chriſtiano plena poteſtas atque juriſdictio. Quamquam enim populus ipſe per diverſas diœceſes ſit diſtinctus, tamen ſicut una eſt eccleſia ab unico fundatore & capite Chriſto Jeſu, ita unum oportet conſtituere populum Chriſtianum: & velut in uno ſpeciali populo unius eccleſiæ, unius antiſtitis præſidentia exigitur, qui ſit totius illius eccleſiæ caput, ſic & in univerſali populo Chriſtiano expedit unum eſſe totius eccleſiæ univerſalis caput. Hæc eſt ratio beati doctoris Thomæ atque ſententia, quarto contra gentiles, capitulo ſeptuageſimoſexto: & canonum ſacrorum inſtituta concordant caput hujuſmodi epiſcopum almæ Urbis eſſe & Petri ſucceſſorem, & principatum eccleſiæ univerſalis in eccleſia Romana præſidere, 11. diſt. cap. Nolite. Et hæc poteſtas, & præſulatus auctoritas, Petro tributa fuit, non ab hominibus, ſed ab ipſo redemptore & ſalvatore noſtro, & ab apoſtolis cum maxima veneratione cuſtodita? non enim quælibet terrena ſententia, ut eſt textus 22. diſt. cap. Omnis, ſed illud Verbum, quo conſtructum eſt cælum & terra, per quod condita ſunt omnia elementa, Romanam fundavit eccleſiam. Idem expreſſius innuitur 21. diſt. cap. In novo, & cap. ſequenti, cujus initium eſt: Quamvis univerſæ per orbem catholicæ eccleſiæ conſtitutæ unus Chriſti thalamus ſint, ſancta tamen Romana eccleſia nullis ſynodicis conſtitutionibus ceteris eccleſiis prælata eſt, ſed evangelica voce domini & ſalvatoris noſtri primatum obtinuit: *Tu es*, inquit, *Petrus*, &c. Et paulo infra concludit: Ita in his omnibus quanto celſior gradus, tanto major auctoritas invenitur: in majoribus ſiquidem regendi & jubendi eſt poteſtas, in minoribus obſequendi neceſſitas. Congruum etiam eſt & expediens ad eccleſiæ unitatem, ut fideles in fide conveniant: cumque contingat frequenter circa illa quæ fidei ſunt quæſtiones moveri, & diſſonas ſententias promulgari, ex quibus ſciſſura in eccleſia ſæpenumero exorta, expediebat (ut beatus doctor concludit) quod in unitate per unius viri ſententiam eccleſia conſervaretur. Cum igitur caput & fundator eccleſiæ Chriſtus in neceſſariis non defecerit, quam ita dilexit, ut pro ea ſanguinem ſuum fuderit: cum etiam de ſynagoga ab Iſaia dicatur: *Quid potui facere vineæ meæ, & non feci?* non eſt dubitandum, quin & Chriſtus ordinatione unius toti & univerſali eccleſiæ præſit, cujus judicio atque ſententia diſſenſiones circa fidem & graviſſimæ quæſtiones tollantur & terminentur: quod clare innuitur 17. diſt. cap. Multis, ubi ad literam ita dicitur: Majores vero & difficiliores quæſtiones, ut ſancta ſynodus ſtatuit, & ut beata conſuetudo exigit, ad ſedem apoſtolicam ſemper referantur. Hujus beatus doctor egregiam loco ſuperiori rationem aſſignat, Quoniam cum pax & unitas ſit finis regentis & gubernantis, & unitatis congruentior cauſa ſit unus quam multi, videtur quod omnis ſubditorum diverſitates ab uno in bene diſpoſita politia debeant extirpari. Propterea Ariſtoteles in politicis monarchiam democratiæ & ariſtocratiæ præferre videtur. Id etiam regiminis genus univerſæ mundi partes naturali quodam deſiderio appetere videntur. Quamobrem in extrema phyſicorum Ariſtotelis parte ſcriptum eſt: Entia nolunt male diſponi, unicus ergo princeps. Chriſtum igitur, per quem reges regnant, & legum conditores juſta decernunt, optimum dediſſe eccleſiæ ſuæ regimen nuſquam eſt ambigendum; quod quidem adinſtar regiminis triumphantis eccleſiæ ordinavit. Hinc Joannes in Apocalypſi ajebat: *vidi* * *dominum deſcendentem de cælo*, & alibi: *Vidi civitatem ſanctam Jeruſalem novam deſcendentem de cælo, a Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo*, & Moyſi dictum eſt, quod omnia faceret quemadmodum ſibi in monte monſtratum fuerat, & Joelis primo dictum eſt: *Congregabuntur filii Juda, & filii Iſrael pariter, & ponent ſibi caput unum*, & dominus dixit: *Fiat unum ovile & unus paſtor*, cui ſoli poteſtatem pleniſſimam & abſolutam tradidit ad omnia fidei myſteria exequendum, ut ad eum principaliter de gregis ſalute & directione, ac fidei unitate ac integritate, diſpoſitio, judicium ac ſententia ſpectarent, & ut per eum ad alios hujuſmodi myſteriorum uſus & auctoritas diffunderetur. Hinc primo paſtori ante aſcenſionem ſuam dominus dixit: *Paſce oves meas*. & ante paſſionem ſuam: *Tu iterum converſus confirma fratres tuos*. & illi ſoli promiſit, *Tibi dabo claves regni cælorum*, ut oſtenderetur (ut inquit beatus doctor) quod poteſtas clavium per eum eſſet ad alios diffundenda uſque ad ſæculi finem, juxta illud Iſaiæ: *Super ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit, ut confirmet iſtud & corroboret in judicio & juſtitia amodo & uſque in ſempiternum*. & Matthæi ultimo dominus ajebat: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: nec obſtat quod plerique dicunt verba illa dicta fuiſſe Petro in perſona totius eccleſiæ: textus enim illud declarat IX. quæſtione 3. Aliorum hominum. verſiculo illo. Replicabo, Uni dictum eſt: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis*. Hæc magna ex parte ex dictis beati doctoris loco ſuperiore habentur, qui in fine hujus capituli ita concludit ad literam: Et per hoc excluditur quorumdam præſumptuoſus error, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubjectione Petri, ſucceſſorem ejus Romanum pontificem univerſalis eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes. Secundum tamen canonica decreta de ipſius

Prov. 8.
Apoc. 18. * Angelum Apoc. 21.
Ezod. 25.
Joan. 10.
Joan. 21. Luc. 22.
Iſaiæ 9.
Matth. 18.
Iſai. 5.

ſus ſummi pontificis ſupremæ potestatis amplitudine certiſſima doctrina traditur. Hinc enim dicitur quod ſolus in plenitudinem potestatis vocatus est, alii autem in partem ſolicitudinis, in cap. Ad honorem, de auctoritate & uſu pallii; & ſolus ſedet in illa ſede quam dominus in perſona beati Petri ſibi ſpecialiter elegit. ut in cap. Per venerabilem. §. Sane qui filii ſunt legitimi, & ſolus judicat & diſponit, ut ſibi placet 1x. quæſt. 3. cap. Cuncta per mundum. Ipſe enim habet arbitrium cæleste, codice de ſummo Trinitate, leg. 1. & ei conceſſa ſunt jura cælestis & terreni imperii a domino redemptore noſtro, 22. dist. cap. Omnis, ubi est textus ad literam. Illam vero ſolus ipſe fundavit, de Romana eccleſia loquens, & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clavigero terreni ſimul & cælestis imperii jura commiſit. Facit ad idem capitulum ſequens, Sacroſancta: & principes ac omnes homines ei obedire tenentur, de majoritate & obedientia cap. Omnes principes, & cap. Solitæ, cui nec quiſquam dicere potest: Cur ita facis? 19. dist. cap. In memoriam: ac ei fit pro ratione voluntas, & quod ei placet legis habet auctoritatem, instit. de jure naturali, §. Sed & quod principi. Per hujus auctoritatis vires frequenter emergentibus mundo difformitatibus atque diſſidiis opportune divina providentia occurrit. Sed cum nimium collapſa eſſet noviſſimis temporibus, ac per devia præceps rueret libertas humana, miſericors & miſerator dominus, qui non est uſquequaque, juxta præaſſumptam prophetæ ſententiam, plebem ſuam relicturus, virum optimum, omnium decore virtutum, justitia, prudentia, temperantia, modestia, ſanctimonia, atque, quod præſentium temporum acerbitati, tempestatique, & tantis Petri naviculæ fluctibus accommodatiſſimum videtur, magno animo, robore, patientia, conſtantia & longanimitate redimitum, clementem tamen, pium, caritate; & omni heroica virtute refertum, in ea ipſa ſede locavit, quo præſentium temporum horrendis eccleſiæ ſuæ ſcandalis, aliiſque univerſi populi ſui malis, ſuccurreret atque obviaret. Hujus igitur auctoritatis nos, unius huius potestatis, hujus ſanctimoniæ nuntii & oratores, quamquam immeriti, ad vos ſumus miſſi, patres optimi.

Nunc autem ad institutam domini noſtri intentionis explanationem proficiſcamur. Si prius tamen pauca ad rem ipſam pertinentia de gestis præteritorum temporum ad memoriam reduxerimus, plurimum cauſæ noſtræ favoris ac veſtræ intelligentiæ commoditatis conferemus. Sanctiſſimus dominus noſter digniſſimus ſummus pontifex, verus, indubitatus atque unicus Dei & domini noſtri Jeſu Chriſti vicarius, cui ſoli convenit in altum rete ducere, hoc est, in profundum diſputationum & difficultatum ſeſe immiſcere, 14. quæſt. 1. Non turbatur, ratus hæreſibus inveteratis, & iis quæ impræſentiarum incrementa videbantur habere, ac intestinis per totam Christianitatem odiis, diſſenſionibus, & hostilibus armis, amiſſo etiam & ferme extincto totius eccleſiaſticæ libertatis privilegio, ac multiformibus cleri & Chriſtiani populi deformitatibus, ſine ſanctorum patrum atque illuſtriſſimorum principum aſſiſtentia, favore, ope & opera facile & opportune obviare non poſſe, concilium Baſileæ ex bonæ & recolendæ memoriæ domini Martini papæ V. auctoritate per Senenſe concilium promulgatum, atque ejuſdem domini Martini juſſione stabilitum, post ipſius obitum & ſanctitatis ſuæ aſſumptionem, robur habere voluit & proſecutionem, ratum & gratum per apostolicas ſuas bullas gerens, quidquid potestatis in ea re reverendiſſimo in Christo patri & domino domino nostro ſingulariſſimo, digniſſimo cardinali ſancti Angeli, apostolicæ ſedis legato, per prædeceſſorem ſuum collatum fuiſſet. Cumque amplificationem illius ſynodi, ut optaſſet, & rerum magnitudini expediviſſet, non intueretur; quin etiam per oratorem eorum paucorum prælatorum, qui tunc Baſileæ præſentes erant, de ipſius concilii debilitate & parvitate certitudinem accepiſſet, eſſetque cum instantia requiſitus, ut talia faceret quæ novam convocationem prætendere videbantur, illud abinde diſſolvit, & ad civitatem Bononienſem una cum literis diſſolutionis convocavit, per interjectionem tam modici temporis, ut non niſi continuaſſe dici poſſit, ita ut illa diſſolutio nil aliud in effectu, nec ex ſuæ ſanctitatis mente, voto & intentione, quam loci mutationem importare videretur. Quod ſane, patres reverendiſſimi, non abſque gravitate ſumma, atque multa circumſpectione, ac ſincera ad Deum & eccleſiam ſanctam ſuam caritate factum eſſe existimare debetis. Intuebatur, etenim ille pontifex ſanctiſſimus tantarum rerum expeditionem non eſſe finem optatum habituram, niſi ſua ſanctitas concilio adeſſet atque præeſſet, & cum reverendiſſimorum patrum & dominorum mecum ſacri collegii, aliorumque magnorum principum, & totius Christianitatis orthodoxorum præſulum conſultatione, favore atque præſidio, tanta tamque ardua negotia dirigeret atque diſponeret: quod in hac ipſa civitate propter notoriam ſanctitatis ſuæ invalitudinem, & quoniam plerique illuſtriſſimi principes ad eum locum convenire denegabant, nullatenus fieri potuiſſet. Accedat inſuper ad hoc, quod locus iste nimium vicinus videbatur potentiæ Huſſitarum: & magnæ imprudentiæ tributum fuiſſet, maxime post agnitionem periculi, quod non parum formidabile eſſe orator ipſe referebat, univerſalem eccleſiam tanto ſupponere diſcrimini: quin inſuper neque eo quo facta est modo hæreticorum vocationem ſine offenſa, vel ſaltem tacita detractione damnationis de ea hæreſi in ſacro concilio Constantienſi factæ, ſua ſanctitas ſuſtinere potuiſſet, cum per vocationem illum, non ad diſputationem ſolum, ſed ad Spiritus ſancti commune judicium, eccleſia noſtra & hæretici hæqualiter invitarentur. Illius etiam vocationis verba, ut cum pace veſtra dicam, hæc ſunt: Ecce jam locus ac facultas plenæ audientiæ præbetur; jam invitamini: non coram paucis, ſed univerſis audiemini quantum libet; audietis & noſipſos reſpondentes; ſanctus adstabit medius Spiritus judex & arbiter quid in eccleſia tenendum & agendum ſit. Erimus ſimul in oratione perſeverantes, & tamdiu ferventer ſuam pietatem

Eugenius hic egregie & graviter defenditur.

Sunt hæc totidem verbis in oratione ſynodi ipſius Baſileenſis, quæ eſt ſuperius epiſtola 1. ſynodalis.

jejuniis, gemitibus, precibus, obsecrationibus ac sanctis operibus interpellabimus, usquequo ipse caritatis auctor & veritatis doctor corda universi populi illustrabit ad cognoscendam amplectendamque veritatis & unitatis sententiam. Ecce quod per hæc verba non ad recognoscendum damnatum errorem Hussitæ vocantur, sed ad submittendum se pariter cum ecclesia catholica investigationi veritatis, quod certe Hussitis favorem & auctoritatem majorem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem præstare videbatur. Sed quando illis fuisset, ut convincerentur, & ad recognoscendum damnatum errorem, audientia præstanda, locus ipse ad id deputari non debuisset, attento quod secundum relationem oratoris illius certæ civitates circumadjacentes illo pestifero morbo labefactari cœperant. Itaque de hujusmodi hæresibus non erat tutum neque securum in Germania publice tractatum facere: tum quia per hujusmodi contentiones corruptis major commoditas & occasio tributa fuisset alios corrumpendi, tum quia Bohemis ipsis majorem favorem præstari quam alibi suspicari poterat, sicut in duobus tantum hujus hæresis scelestissimis capitibus initio nascentis mali experientia visum est. Quid igitur censendum putatis, patres optimi, si in tanta multitudine adaucta infectione, & post tributas nobis nescio quo occulto Dei judicio tantas strages, ibidem & publice reciperentur? Non erat etiam ille locus Græcis ad unionem tam pie tamqu ferventer adspirantibus accommodatus: plures etiam aliæ causæ, & multo graviores, illius commutationis deliberationem auxerunt: quarum expressio posset majora quam sint scandala excitare, & quarum investigationem facile ingredi posset, quisquis præteritorum temporum non nimis vetustam habet memoriam, & præsentium dispositiones libero animo & absque passione metitur, hujusmodi sanctitatis suæ deliberationem, ac Bononiensis concilii novam convocationem omnibus mundi præsulibus atque principibus intimavit: intimavit etiam illis ex vobis, patres optimi, qui pro tempore hic residebant; optima spe fretus, ne hujusmodi sanctitatis suæ mandatis * orthodoxis quisquam vestrum contraire. Sed heu, reverendissimi patres, nedum mandata sanctitatis suæ spreta sunt, sed quidam ex vobis, qui ante dissolutionem segnes & ad veniendum remissi videbantur, post dissolutionem solertissimi atque perpetes facti sunt. Quidam, qui hic aderant cum aliqua displicentia, post dissolutionem læti & immobiles permanserunt: quod certe nisi ex impressione aut timore, qui caderet in constantes viros, factum sit, quam sit ab obedientia & humanitate vestra alienum, vos ipsi dijudicate. Spectat etiam ad summum Romanum pontificem, non solum generales synodos convocare, sed & sua sententia roborare concilia convocata: alias in irritum labitur quidquid præter ejus auctoritatem statuitur: & non proprie concilia, sed conciliabula nuncupantur, textus est eadem dist. cap. Multis. Insuper quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo quod non intelligitur rationem, aut sponte hi qui salutem animæ suæ desiderant, ad apostolicam sedem pro percipienda ratione conveniant, aut si forte, sicut de talibus scriptum est, *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit*, ita obstinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab eisdem sedibus apostolicis aut atrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut, ne aliorum perditio possint esse, secundum canones per * singulares opprimi convenit potestates, textus est eadem dist. cap. Nec licuit. Quam sit igitur periculosum in hac ipsa re mandata transgredi apostolica, cap. illud inspicite, patres optimi, Nulli fas est, ix. distinctione cujus ego seriem, ne aures & dignitates vestras tam graviter offenderem, sub silentio prætereundam esse statui. Grave quidem igitur & periculosum esse ab omnibus censetur, reverendissimi patres, hoc quod paulo ante diximus: sed majori est cum admiratione dignum existimatum, quod Romanum pontificem citare præsumpseritis, cum dist. 9. quæst. 3. scriptum sit: Nemo judex judicabit primam sedem, justitiam temperare desiderantem: neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo judex judicabitur; & glossa super verbo, Omni clero, habet ita argumentum: Quod concilium non potest papam judicare, ut extravag. de electionibus, Significasti; unde si totus mundus * sententiaret in aliquo negotio contra papam, videtur quod papæ sententiæ standum esset, ut 24. quæst. 1. Hæc est fides. Nec obstat argumentum glossæ in contrarium: Quod orbis major est Urbe, 39. dist, Legimus; quia illud intelligitur, cum papa dissentiret a tota ecclesia in articulis fidei, 15. dist. Sic sancti; ubi est glossa ad hoc notabilissima super verbo, Præsumpserit, & illa glossa satis sufficienter solvit objectionem quæ fieri posset per cap. Illud frequens, editum in sacro concilio Constantiensi: quod certe non ita arctat papam, quin possit ex suprema sua auctoritate super loco & tempore celebrandi concilii dispensare. Quam quidem auctoritatem nimis impia vult præsumptione violare, quisquis ejus potestatem tentat infringere, favendo cupiditatibus suis, & id quod accepit a veteribus non sequendo, ut est textus, 19. dist. Ita dominus. Moraliter etiam hujusmodi legum circumstantiæ semper in auctoritate & prudentia principis reservatæ sunt; mutatis enim illis, frequenter non solum dispensationem, sed abrogationem leges passæ sunt, Elici possunt hæc ex sententiis Aristotelis in fine 10. ethicorum, alias esset nimis inhumana hujusmodi constitutio. Posset enim locus ad concilium deputatus funditus infra illud decennium everti, in quo nullo unquam tempore prælatorum congregatio fieri posset, neque alibi, si soli summo pontifici constitutionis illius dispensatio non tribueretur. Posset etiam constitutio illa ex tempore, nisi in talibus dispensatio locum haberet, effici inutilis & captiosa; quod ab omni lege alienum esse debet, 4. dist. Erit enim lex. Formale enim legis est causas, personas, loca & tempora metiri, dist. 28. Sciendum, & cap. Necesse, Neque propterea cap. Illud frequens, & alia edita in sacro concilio Constantiensi, cassa & invalida reputari debent; quotidie enim in positivis, etiam sine causa, nedum cum gravis causa insit, ut est doctorum communis sententia, papa dispensat, eaque ipsa penitus tol-

Prov. 18.

* seculares

* sentiret

* orthodoxis

tollit, legibus in sua soliditate remanentibus. Illud prætereo, patres optimi, quam sit ab omni Christiana religione alienum domini nostri Jesu Christi vicarium ad instantiam & pro interesse unius viri, etiam quantacumque dignitate præditi, vestro decreto impeti & molestari. Scio quoniam scitis, reverendissimi patres, & frequentius me vidistis capit. illud, Aliorum hominum, cujus ego superius mentionem feci; illius tamen recentem memoriam vobis ingeram. Inquit: Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari: sed sedis istius præsulem suo fine quæstione reservavit arbitrio. Voluit B. Petri apostoli successores cælo tantam debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inviolatam habere conscientiam. Nolite æstimare eas animas inquisitionis non habere formidinem, quas Deus præ ceteris suo reservavit examini. Scitis insuper, patres, quanta cum humanitate Marcellinum episcopum almæ Urbis, suo ore etiam de idololatria convictum, concilium rite congregatum colligere in sinu suo causam suam exhortatum est, tamquam non liceret a quoquam primam sedem judicari, 21. distinctione, Nunc autem. Facit ad hoc capit. Sequens, & cap. In tantum. Illud insuper silentio prætereundum esse statui, patres reverendissimi, quam fuerit a vestra sapientia & caritate remotum, post illam loci mutationem, contra libertatem, auctoritatem & potestatem summi Romani pontificis conatos vos esse, imo verius præsumpsisse, pluries statuere & edita promulgare: nostis quam formidabiles esse hujusmodi transgressiones sanctorum patrum decreta declarent. Unde non dubium est, ut est textus 22. distinctione, capitulo, Omnes, quod pluries allegavimus: quia quisquis cujuslibet ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit: qui autem Romanæ ecclesiæ privilegium detrahit, ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur: & cum ille vocetur injustus, hic est dicendus hæreticus: fidem quippe violat, qui adversus illam agit quæ mater est fidei: & ille contumax invenitur, qui eam cunctis ecclesiis non prætulisse cognoscitur. Sed si neque pœnæ formido, neque conscientiæ vermiculus, reprimere vos potuit, patres optimi, saltem commune quod habent membra cum capite depresso discrimen continere vos debuit: finis enim illius capituli. Aliorum hominum, cujus toties mentionem fecimus, talis est: Rursus patet sanctorum voce pontificum, dignitatem sedis ejus factam esse toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium est ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur: de hoc enim per prophetam dictum videtur: Si hoc humiliatur, *ad cujus confugietis auxilium? & ubi relinquetis gloriam vestram?* Multa ad hæc reprimenda longe lateque in toto juris & canonum ambitu conscripta sunt, quæ prætereunda esse censemus, ut celerius ad legationis nostræ fructum ingrediamur. Nemo profecto est, patres optimi, qui de rebus gravibus æquo & moderato animo judicet, qui non plurimum admiretur hujusmodi progressus vestros, opineturque gravia illos, & graviora quam sint scandala, in ecclesia Dei parituros; quibus, quantum ex alto permittitur, & quanta cum clementia & caritate potest, sanctissimus dominus noster summus pontifex obviare proponens, caritates vestras humanissime deprecatur, hortatur, monet, requirit, & obtestatur, per eam qua sedi apostolicæ obligamini obedientiam, per integritatem fidei vestræ, per salutem animarum vestrarum, per unionem ecclesiastici corporis Christi sanguine complantati, per ipsum Jesum Christum Deum & dominum nostrum, ut ab hujusmodi progressibus abstinentes ad pacem & unionem, ad reformationem cleri & fidelium, ac intermissæ libertatis ecclesiasticæ instaurationem, modo potestis meliori cum sanctitate sua conveniatis. Et quoniam concilii desiderium sanctitati suæ & vobis commune esse videtur, suum tamen tanto ferventius, quanto plus sua interest, utpote qui in eo præesse habet, debet, & vult, decrevit, & deliberavit, & vult ut omnino concilium generale celebretur, in quo sua sanctitas non solum adesse & præesse vult, sed ut membra condignam reformationem humili & mansueto animo tolerent, statuit ut in primis reformatio a persona suæ sanctitatis inchoetur, non solum a tempore quo ad summum apostolatus apicem assumptus est, sed teneræ juventutis, protendaturque ad reliqua totius Romanæ curiæ membra: demum alios mundi principes atque prælatos secundum gradus tangat & pungat, quo totus Christianæ professionis populus correptionis fructum salutemque percipiat, statuens sacrum illud concilium ita protegere, ut nullo unquam tempore illud dissolvi patiatur, nisi prius (quantum possibile Deus permiserit) vepres, hæreses & discrimina ab agro dominico procul pellantur, quo Christi populus unus & pacificus factus, atque evangelicæ vitæ puritate renovatus, ac Christi caritate & devotione accensus, Christi Crucem, atque Christiani populi sanguine madefacto mucrones, in hostes Crucis, domus & terræ sanctæ occupatores, convertere possit. Quam diem si Deus dederit ut oculis propriis sua sanctitas intueatur, nihil in hac vita fruotuosius, nihil desideratius, nihil jucundius sese consecuturam speraret. Hic erit, Deo rem & causam suam promovente & protegente, patres optimi, sacri illius concilii finis, hic terminus. hic fructus. Vult igitur sua sanctitas concilium, vult omne bonum. Duabus igitur tantum in rebus seu circumstantiis a sanctitatis suæ decreto dissentire videmini. Altera deputatum per sanctitatem suam locum detestatur, altera interpositi temporis dilationem: utrique pro pace & consolatione vestra, & ne membra a capite separentur, ex innata humanitate sua sanctitas providere dignatur. Ad primam enim dissensionem tollendam, quemcumque alium in Italia ecclesiæ immediate subjectum locum offert: cujus dominio pro tempore celebrandi concilii sese expoliare decrevit, & sub concilii potestate ponere, cum conditione, quod post finem concilii, ecclesiæ & suæ sanctitati restituatur. Ad secundam, illam temporis dilationem tollere, & sese ad locum per vos eligendum & deputandum modo prædicto personaliter & absque intermedio conferre. Ad quem primo congressu magnam prælatorum multitudinem secum ducet, alios cum celeritate ex omnibus mundi partibus venire com-

9. q. 3. Aliorum hominum.

Isaiæ 10.

En hic Eugenius sponte se submittit concilio: tantum abest, ut contempserit concilia: quod illi objecerunt non semel Basileenses.

compellet. Ad quem etiam locum pleroſque mundi principes venturos, pleroſque ſolemnes ambaſiatores & procuratores miſſuros certo confidit. Nos etiam juſſu ſuæ ſanctitatis vobiſcum illuc, ſi nunc venire placet, ne quidquam temporis interponatur, properare ſpondemus, & vobis, & cuilibet veſtrum, omnium præteritorum perpetuis temporibus valituram plenariam remiſſionem pollicentes, ac omnimodam libertatem & ſecuritatem. Quod ſi forſan Germaniæ reformationem reductionemque Bohemorum commodius in Germania fieri arbitraremini, ſua ſanctitas eſt alterius longe ſententiæ, ut præmiſſum eſt, præſertim quia auctoritas præſentiæ ſanctitatis ſuæ ad tantarum rerum expeditionem plurimum neceſſaria videtur, & an ultra Italiæ limites ſeſe, propter notoriam invalitudinem, conferre poſſit, qui etiam quinquaginta paſſuum progreſſu laſſatur, voſipſi dijudicate: neque exiſtimare debetis, patres optimi, Bohemos, ſi eorum intentio pia & recta foret, ab eorum ſalute, ab unione fidelium, ab amœniſſima pace, propter loci diſtantiam retardari: neque propter ipſorum hæreticorum reductionem, quam tamen credere, conſideratis multis, mens refugit, poſtponenda eſt orientalis eccleſiæ revocatio, quæ tantis patribus incredibili ſapientia & ſanctimonia refertis abundavit, unde ſibi doctrinæ fidei gloria merito eſt tributa, cujus inclinationem nuſquam hactenus promptiorem vidimus, neque ſtricto & juſto Dei judicio eis magis neceſſariam, neque a tam pio & catholico principe oblatam: pereunt ſane in tarditate reductionis decedentium Huſſitarum animæ pereunt orientalium ſchiſmaticorum, & abſque dubio longe plurium. Modus eſt igitur, ut abſque intermedio utrique invitentur, ne cum illis ſimul pereamus & nos, & ut, ſi illi obſtinatione ad gehennam ædificent, liberemur & nos. Poſſunt certe uno eodemque conſeſſu ad unitatem eccleſiæ hi duo populi revocari, poſſunt & debent, maxime cum ab altero invitemur & nos. Tamen ſi in ea opinione veſtra perſiſtitis, placet ſuæ ſanctitati, ne propterea ab ejus unitate recedatis, quod in ambarum harum rerum expeditionem reverendiſſimus dominus meus legatus intendat. Placet inſuper quod vos eidem adjumento ſitis, ſi hoc fructuoſius, quam ſine intermedio ad concilium proficiſci, exiſtimatis. Quod ſi complementum rerum hujuſmodi per dominum legatum & vos fieri non poſſit, reliquum, quod ad perfectionem extabit, ſupplebitur in concilio generali. Germaniæ tamen reformatio plus antiquorum canonum obſervatione, in qua modeſta coactio neceſſaria eſſe videtur, quam novarum conſtitutionum editione indiget. Qua in re per dominum legatum poteſtate & favore circumfultum dari poterit aptiſſimus modus, præſertim cum clerus hujus patriæ hactenus Deo devotiſſimus extiterit, & ad obedientiam fere ex natura paratiſſimus: facile itaque ad decorem priſtinum reducentur. Hæc eſt ſanctiſſimi domini noſtri pia intentio, patres hoc deſiderium, hoc votum atque decretum. Suſcipiatis igitur, reverendiſſimi patres, inſitum vobis verbum quanta cum oportet caritate & humilitate, ne qui videmini pacis, unionis & reformationis amatores, novorum ſchiſmatum, diſſenſionum & deformitatum capita reputemini. Amplectamini amore Jeſu Chriſti caritatem non fictam: ea eſt de qua apoſtolus ad Corinthios ait: *Caritas patiens eſt, benigna eſt; caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati.* 1. Cor. 13. Ea quæ ſummopere appetere videmini, patres optimi, profecto magna & ardua ſunt, & fontem præ ſe honeſti & boni ferunt, quorum tamen appetitus humilitatis freno continendus eſt: cogitans enim magnam fabricam conſtruere celſitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis, ut Aurelius ille Auguſtinus ait. Efficiendum eſt igitur, prout ille noſter Arpinas (gentilis tamen, ſed moraliſſimus) Cicero in officiis inquit: Ut appetitus rationi obediant, eam neque præcurrant, neque propter pigritiam aut ignaviam deſerant, ſintque tranquilli, atque omni animi perturbatione careant: ex quo elucebit omnis conſtantia, omniſque moderatio: nam qui appetitus longius evagantur, & tamquam exultantes, ſive cupiendo, ſive fugiendo, non ſatis a ratione retinentur, ſine dubio finem & modum tranſeunt, & relinquunt, atque abiiciunt obedientiam, cui ſubjecti ſunt lege naturæ. Bene igitur Auguſtinus ajebat quod menſura humiliratis cuique ex menſura ipſius magnitudinis data eſt. Bonum eſt igitur quærere dignos juſtitiæ fructus, patres, ſi tamen humilitatis frena non relaxetis: quod Chryſoſtomus ille Græcus inquit: Si juſtitiæ conjunxeris humilitatem, quo non ibit? Aſſistet ipſi tribunali divino in medio angelorum. Penſata igitur rerum, quas agitis, magnitudine, patres, commenſurate dignitates veſtras, & ita omnia ponderate, ut opera veſtra divinæ voluntati conformentur, *Hæc eſt igitur voluntas Dei*, ut cum apoſtolo concludamus, *ab omni ſpecie mali abſtinere vos. Ipſe autem dominus pacis ſanctificet vos per omnia, ut integer ſpiritus veſter & anima & corpus ſine querela in adventu domini Jeſu Chriſti ſervetur. Amen.*

Ego Jacobus Adſerricus presbyter Tarentinus, publicus apoſtolica auctoritate notarius, & reverendiſſimi in Chriſto patris domini Joannis archiepiſcopi Tarentini, &c.

XLVI.

Oratio luculenta præſidentis, habita in concilio Baſileenſi nomine eccleſiæ catholicæ ad convertendum Bohemos.

Jeſus Chriſtus. Amen.

LOcuturus pro publica populi Christiani utilitate, opus mihi eſſe arbitror ut perſonam privatam exuam, & induam publicam; & tam publicam; ut omnes [a] comprehendant, & nemo ab ejus juriſdictione eximatur. Hæc est illa ſancta catholica eccleſia, ſponſa Christi, & Christianorum omnium mater. Hæc, inquam, quæ nos omnes ad hunc locum divinæ benedictionis vocavit, & ad nuptiale invitavit convivium, antequam ea pro quibus convenimus tractare incipiamus. pau-

[a] *Forte* comprehendat. H.

Hæc tame Bohemi pl cati non fu runt oratio ne, deince etiam in r dicula pron perunt, v dentes ſe loquentia in pares, ut t ſtatur Nau clerus.

pauca nobiſcum ex viſceribus caritatis loqui decrevit. Itaque jam non me quaſi meipſum loquentem audiatis, ſed tamquam matrem & alumnam communem ſanctam Dei eccleſiam. Ego dumtaxat miniſterium præbeo, & rudem linguam, qua ut inſtrumento utatur, & tantum accomodo. Ipſa autem eſt quæ concipit, dictatque ſententias. Nec vos admiratio teneat, quod hæc tam grandis & circumſpecta domina, ex hac magna congregatione, in qua plurimi ſunt & ſancti & literati viri, me ſolum elegerit indoctum & peccatorem. Habet enim apud Deum neſcio quid privilegii officium publicum, quo divina potentia virtutes ſuas crebro exercere conſuevit. Cum itaque præſidens ſim temporis hujus in hoc ſacro concilio, quamquam ſupra modum indignus, elegit me ſponſa Chriſti, non vitæ merito, ſed auctoritate officii, per quem animi ſui conceptum explicaret. Quod ſi forſitan (uti vereor) ex ore meo aliquid ineptum effluxerit, non imputetis quæſo huic ſapientiſſimæ mulieri, quæ in nulla re errare conſuevit, ſed tantum incircumciſis pollutiſque labiis meis; quemadmodum nec imputandum foret magiſtro in arte muſica peritiſſimo, ſi inſtrumentum rubiginoſum aut confractum, in quo pſallit, raucam & non bene ſonoram emittat vocem. Vos autem obſecro, ut interim, me loquente, tacite in cordibus veſtris oretis, quatenus pro honore ſanctæ matris eccleſiæ ac noſtra ædificatione Spiritus ſanctus igniculo illo, quo labia Iſaiæ purificavit, ſaltem per horam purificare dignetur & mea. Deinceps igitur magna cum devotione & reverentia matrem noſtram loquentem audiamus omnes, & attente conſideremus divina exordii verba quibus nos allocutura eſt, quæ ſumpta ſunt ex beato apoſtolo Paulo ad Philippenſes: *Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum: ut idem ſapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate.* In primis nolo exiſtimetis ad aliquos tantum ex vobis me verbum facere. Ad univerſos, prout cuique opus eſt, meus ſermo dirigitur: totam ergo hanc congregationem, non partem, alloquor; omnium enim veſtrum æqualis mihi cura eſt: nam omnes filii mei eſtis, & in utero meo non ſine magno labore concepti. Ego enim ſum ſponſa ejus, in quo ſecundum apoſtolum ad Coloſſenſes, *Non eſt maſculus & femina, Gentilis & Judæus, circumciſio & præputium, barbarus & Scytha, ſervus & liber, ſed omnia in omnibus Chriſtus.* Auſcultate igitur diligenter omnes qui hic adeſtis, & in cordibus veſtris recondite in Spiritu lenitatis quæ dictura ſum & pro viribus enitimini implere gaudium meum. Naturali jure & divina lege, filioli mei, conſtringimi credere conſiliis meis, & præceptis meis obtemperare. Natura ipſa filio ſuadet, cum ſe a matre genitum eſſe ſciat, & ab ea ſuper omnes ſe amari cognoſcat, ut eam ſimiliter diligat, honoret & conſoletur, & ejus omnibus acquieſcat conſiliis. Ita Tobias ſenior moriens admonebat filium ſuum: *Honorem exhibebis matri tuæ omnibus diebus vitæ tuæ: memor enim eſſe debes quæ & quanta pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo.* Lex etiam digito Dei ſcripta, inter præcepta quæ ad humanam ſocietatem pertinent, hoc primum jubet ut parentes a filiis honorentur, propter quod apoſtolus inſtruit Coloſſenſes: *Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim beneplacitum eſt domino.* Quantum meriti filius honorando matrem, quantumve ſupplicii eam contemnendo expectet, ſcriptura divina inſinuat, dicens: *Sicut qui theſaurizat, ita & qui honorat matrem:* & rurſus: *Fili mi, ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo;* Econtra: *Maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* Accedit præterea quod conſiliis meis ſine ulla hæſitatione parere debetis, quia non ſum ſicut una de ſtultis mulieribus hujus ſæculi, ſed in omni virtute & ſapientia ab omnipotente Deo pleniſſime imbuta: propter quod certi eſſe debetis, præcepta mea, tamquam ex ſapientiæ fonte manantia, non poſſe eſſe niſi ſalubria; nec illud omittendum eſt, quod quidquid vobis conſuluero ac juſſero, facillimum eſt, & ſupra modum delectabile. Quæ cura mihi ſit de ſalute veſtra, hinc facile perſpicere poteſtis, quod gaudium meum impleri non poteſt, niſi & vobis bene ſit. Gaudium meum ex veſtra pendet utilitate; non poſſum eſſe læta, niſi & vos lætos atque unanimes intuear. Carpuntur viſcera mea, ſi quem de filiis meis vel modicum lædi videro. Crucior tota, ſi quid accidat eis infortunii. Madeſcunt tunc præſertim genæ meæ lacrymis, cum inter filios meos diſſidii aliquid ortum ſentio. Et licet aliquæ interdum matres repertæ ſint, quæ dimiſſis filiis ad novos maritos ſeu procos ſe tranſtulerunt, & voluptatibus propriis ſatisfacere cupientes, filiorum ſuorum oblitæ ſunt; ego * autem de numero illarum computari debeo, prout experientia manifeſtat, de quibus Iſaias ſcribit: *Numquid obliviſci poteſt mater infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui?* Quamquam etiam quidam ſint patres aut domini, qui filiorum culpis miſeriiſque non moventur, dicentes: Satis mihi eſt quod bene ago, & mihi bene ſit: de cetero neque iniquitas mea, neque delictum meum. Ego autem non ſic; licet enim nihil mihi conſcia ſim, hoc me non conſolatur, niſi & idem filiis meis adeſſe videam. Nec mihi ſatis eſt ſemel admonuiſſe, niſi iterum atque iterum & ſine intermiſſione uſque in finem ſedulo eos commonefaciam. Dilectiſſimi, mei ita vos omnes affectu quodam inexplicabili diligo, ut nulla tam gravia eſſe poſſint diſcrimina, quibus libens pro ſalute veſtra me ultro non objicerem. Quot martyria, tormenta, perſecutiones a ſævis imperatoribus & tyrannis in primitiva adoleſcentiæ meæ ætate pertulerim pro ſalute eorum qui tunc erant filiorum, & qui poſtea ſucceſſerunt & ſucceſſuri ſunt, quis unquam poſſet enarrare? Inundaverunt plateæ civitatum ſanguine membrorum meorum, ut fides catholica in filiis meis illibata perſiſteret. Ita quidem vos omnes in præcordiis meis infixi eſtis, ut non niſi de veſtris commodis cogitare queam, pro quibus non ſolum alligari, ſed & mori in membris meis pro unoquoque veſtrum omni tempore parata ſum. Sequor in hoc veſtigia ſponſi mei, qui ita me & corpus meum dilexit, ut pro ea animam ſuam ponere non dubitaverit. Vidi ipſum ſæpenumero lacrymantem ac dolentem pro membris meis. Audivi

* forte tamen

Philip. 2.

Coloſſ. 3.

Tob. 4.

Exod. 20.

Coloſſ. 3.

Prov. 1.

Eccleſ. 3.

Iſaiæ 49.

divi ipſum inter maximos cruciatus clamantem: *Pater ignoſce illis*: licet undique dilectus manaret ſanguine, & atrociſſimis tormentis undique agitaretur, nihil tamen aliud quam ſalutem filiorum meorum ſitiebat. Sic & me ſponſam ac diſcipulam ſuam facere decet, & memoriam continuam veſtri habere, ac die noctuque gemitibus inenarrabilibus clamare & interpellare ad Deum pro vobis, ut nemo pereat ex his quos tradidit mihi. Propterea ſic anxia ac ſolicita poſtulo ut impleatis gaudium meum. Quanto mentis affectu, quantaque anxietate & vehementia deprecationem hanc meam ad vos porrigam, ex verbis apoſtolicis modo propoſitis animadvertite; *Si qua conſolatio eſt in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietas Spiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum*. Quid eſt dicere, *Si qua conſolatio eſt in Chriſto*, niſi quia maxima eſt? quam ſi habere vultis, opus eſt ut impleatis deſiderium meum. Immoremur, ſi placet, paululum in hoc Chriſti nomine; non enim decet memoriam ſponſi mei ſic perfunctorie tranſire. *Ejus quippe amore langueo, & liquefacta eſt anima, ut primum nomen dilecti mei infonuit auribus meis*. Quid (quæſo) majus dici poteſt quam conſolatio in Chriſto, *qui eſt Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra*? Fallitur qui putat aliis in rebus conſolationem poſſe reperire. Ad ipſum dumtaxat pro conſolatione accedere oportet, quoniam *per Chriſtum*, ut inquit apoſtolus, *abundat conſolatio noſtra*. Ipſe ſolus eſt qui dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos; & invenietis requiem animabus veſtris*: & rurſus: *Qui ſitit, veniat ad me, & bibat*. Poſſidete quod vultis, aurum, argentum, regna, civitates, ſcientiam, & eloquentiam, & quidquid ſub cælo eſt, ſine Chriſto moleſtiam potius quam conſolationem experiemini. Solus Chriſtus eſt conſolatio, pax, quies & tranquillitas: quod & ipſe, tranſiturus ex hoc mundo, diſcipulis ſuis predixit: *In mundo preſſuram habebitis, in me autem pacem*. Si igitur filii mei, conſolationem in Chriſto obtinere ſperatis, neceſſe eſt ut impleatis gaudium. Non enim aliter dominus meus vos conſolabitur, niſi & vos unicam ſponſam ſuam conſolemini, quam ut animam ſuam & pupillam oculi ſui diligit. Sequitur: *Si quod ſolatium caritatis*, hoc eſt, ſi caritatem habere vultis, & ex caritate ſolatium, *implete deſiderium meum*. Caritas dilectio eſt, ubi dilectio, ibi delectatio; ubi delectatio, ibi ſolatium & gaudium, ubi caritas eſt, ibi Deus eſt, quia *Deus caritas eſt*. Econtra ubi caritas non eſt, ibi nec Deus, nec quidem boni aliquid eſſe poteſt. Si igitur caritatem, & Deum, & omne bonum cum Deo deſideratis, votis meis ſatisfacere vos oportet. Si præceptum primum cauſa caritatis eſt, ut diligatis Deum, diligendo me, diligitis profecto Deum, quia Chriſtus Deus & ego una myſtica perſona ſumus, cujus ipſe eſt caput; duo enim ſumus in carne una: & hoc eſt illud magnum ſacramentum de quo inquit apoſtolus, *In Chriſto & eccleſia*. Si recte ex caritate diligendus eſt proximus, quis vobis proximior eſt quam ego mater veſtra, & talis mater, quæ non ſemel, ut aliæ matres ſed & præter ſacri baptiſmi generationem, continue in verbo prædicationis & exhortationis vos pario? Ita in perſona mea inquit apoſtolus: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Chriſtus*. Iterum & tertio: *Si qua ſocietas Spiritus ſancti, implete gaudium meum*. Quid hoc ſignificat, niſi quod ſi vultis habere unionem quam facit Spiritus ſanctus in omnibus fidelibus, ſi vultis eſſe participes Spiritus ſancti, & ejus ſocietatem habere; ſi vultis ut Spiritus ſanctus habitet in vobis, lætificate matrem veſtram eccleſiam. O vehemens admirationis genus, quam ignitus est hic ſermo & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad compagem animæ, ſpiritus, ac medullarum! Sed non tam propere Spiritus ſancti memoriam percurramus. Nam ineffabile quoddam in ore meo, dum ipſum recenſeo, ſentio ſuavitatis nectar. Et quia multa hic Spiritus paracletus mihi beneficia contulit, multum equidem, ne ingrata ſim, diligere ipſum debeo: ſuæ enim custodiæ dimiſſa ſum, ne videar orphana. Ipſe me protegit, ne portæ inferi prævaleant adverſus me, fovet, dirigit, & gubernat. Ipſe primum induit me adoleſcentulam [a] virtutem ex alto, & in me reſedit per ignem, ut caritate arderem & in lingua, ut linguis omnium loquens omnes docere poſſem. Ipſe adstat ſemper auribus meis, & quidquid dixerit Christus, ipſe ſuggerit mihi docetque mihi omnem veritatem Spiritus ipſe veritatis, nec me unquam errare paſſus est, neque, ut ſpero, uſque ad conſummationem ſæculi patietur. Hic mihi abunde largitus est ſeptem ejus ſacratiſſima munera, Spiritum videlicet ſapientiæ & intellectus, conſilii & fortitudinis, ſcientiæ, pietatis & timoris: dona ipſius Spiritus ſancti habeo, ut per ſapientiam ſim matura, per intellectum provida, per conſilium cauta, per fortitudinem animoſa, per ſcientiam diſcreta, per pietatem miſericors, per timorem humilis. Multa nimis de Spiritu ſancto dicenda forent: ſed quis ad lucem quam inhabitat inacceſſibilem accedere poterit? Nunc autem duo hæc de doctore meo referre ſatis ſit, unuſquiſque Christianus cognoſcat quantum amare & revereri ipſum debeat, Spiritus paracletus hic est, de quo conceptus & incarnatus est Redemptor generis humani Jeſus Christus Deus meus & Deus veſter, dominus meus & dominus veſter. Ipſe etiam est, *de quo*, inquit apostolus, *nemo poteſt dicere, Chriſtus Jeſus, niſi in Spiritu ſancto*. Si igitur hujus Spiritus ſancti, qui tam mirabilium est patrator operum, ſocietatem habere vultis, implete gaudium meum. Tandem & quarto vos obſecro per viſcera miſerationis, ſi qua in vobis ſunt, ut impleatis gaudium meum. Omnis ſumma Christianæ diſciplinæ in pietate & miſericordia conſistit. Quantum miſericordiæ & pietatis opus Deo ſit cordi, hinc constat, quod in extremo mundi judicio de miſericordia ſolum ratio exigetur. *Pietas ſeu miſericordia ad omnia eſt utilis, promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt & futuræ*, ſecundum apostolum: hic enim divitias & gloriam, in futuro vitam æternam conſequitur. De hac dictum eſſe videtur quod ſcribitur in libro Sapientiæ: *In dextera ejus anni vitæ, in ſiniſtra ejus divitiæ & honor*. Si ergo promiſſionem hujus vitæ & æternæ optatis, miſereamini matris veſtræ, quæ tamdiu de filiorum ſuorum diſſidio vehementer

[a] *Forte melius* virtute. H.

Luc. 23. *Gal. 4.* *Philip. 2.* *Philip. 2.* *Cant. 2. & 3.* *1. Cor. 2.* *Ibidem.* *Matth. 11.* *Joan. 7.* *Joan. 16.* *Philip. 2.* *1. Cor. 12.* *Joan. 3.* *Epheſ. 5.* *1. Tim. 4.* *Prov. 3.*

affli-

affligitur, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri vos oro, ut in veſtra me unitate conſolemini. Non violentum aliquid a vobis exigo, ſed ipſum naturalem affectum, qui ad miſericordiam vos merito inclinare debet, tum ad omnes homines, tum præſertim ad mattrem veſtram & membra veſtra. Inquit apoſtolus: *In idipſum ſolicita ſunt membra; & ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur & cetera*. Cum ſitis membra corporis mei, naturali pietate tam matris veſtræ, quam ceterorum membrorum ex veſtro diſſidio ſe affligentium, miſeri ac compati debetis. Si ut primum Joſeph vidit Beniamin fratrem ſuum parvulum in Ægyptum deductum, commota ſunt viſcera ejus, nec ſe cohibere poterat, quin lacrymæ ex oculis erumperent, quanto magis viſcera veſtra commoveri debent ad pietatem, & oculi erumpere ad lacrymas, viſa matre veſtra & genitrice tot fratrum veſtrorum diuturno mœrore tabefacta? Sic igitur, filioli mei, conteſtor & adjuro vos per conſolationem Chriſti, per ſolatium caritatis, per ſocietatem Spiritus ſancti, per viſcera miſerationis, ut gaudium, quod de vobis concepi, hoc in loco compleatur. Intelligitis, puto, cum dixerim. Implete gaudium meum; hoc ſignificat aliquid gaudii cœptum eſſe, aliquid autem reſtare ut impleatur. Cœptum eſt gaudium in corde meo, cum tempus hujus ſacri concilii celebrandi advenit, per quod ſpes mihi non parva erat, ut filii mei undique colligendi infirmitatibus corporis mei, quæ, proh dolor, graviſſimæ ſunt, opportune providerent, & fidem orthodoxam, quam ipſa profiteor, viriliter ab impugnantibus tuerentur, pacemque ubique exulantem intra fines meos reducerent, ac virtutes multis in locis ac perſonis fere extinctas reſuſcitarent, quemadmodum hæc omnia in aliis ſacris generalibus conciliis per Spiritus ſancti gratiam ſæpenumero facta ſunt, hujuſmodi autem gaudium tunc actum eſt, cum per piiſſimas hujus ſacri concilii literas Bohemiæ populus ad hanc ſanctam ſynodum magna cum caritate convocatus eſt, & ei libera audientia oblata. Sed tunc præſertim exultavit animus meus, cum convenientibus hujus ſacri concilii & Bohemorum ambaxiatoribus in oppido Egræ, unanimiter concluſo eſt, ut vos Bohemi ad hunc locum proficiſceremini: quod, Deo diſponente, jam oculis meis factum video. Nunc autem ſpes futuri gaudii magis ac magis appropinquat, quando filios meos ante hæc tempora invidia diaboli inter ſe diviſos, nec ſe reſpicere audentes, nunc inſimul modeſte conſedere, pacifice loqui, & manſuete invicem converſari aſpicio. Et quo magis corpora conjunguntur, eo major ſpes eſt conciliandorum animorum. Multum quidem efluxit temporis, quo lætiorem diem quam iſtum experta non ſum, quandoquidem veriſimilia futuræ unionis fundamenta ex tam felici initio inter filios meos jacta eſſe videntur. Agite igitur, filii mei, implete gaudium meum date operam ut quod tam laudabiliter inchoaſtis optato fine terminetis. Gaudium cœptum eſt, reſtat ut conſummetur. In manu veſtra eſt conſummare illud & conſolari matrem veſtram, atque omnem exhilare populum Chriſtianum, qui magno cum deſiderio finem conventionis veſtræ præſtolatur. Facite, obſecro, ne fruſtra huc veniſſe videamini. Sic agite, ut tot labores jam ultra annum incaſſum non diſpereant, & gentes tam grandi de vobis ſpe concepta non fruſtrentur. Quis tam duri cordis filius eſt, qui tam vehementer obſecratus audeat contraire maternis precibus? Quis tam inhumanus atque impius reperiri poteſt, qui ſic efficaciter a matre adjuratos mox non acquieſcat, & cum Salomone dicat: *Pete mater mea, neque enim fas eſt ut avertam faciem tuam*. Sub hac igitur ſpe, filioli mei, explicabo vobis deſiderium meum, & confidenter aperiam quod illud ſit gaudium, quod tantopere per vos impleri efflagito. Sed hoc, filii mei, ſcitote, nihil difficile aut laborioſum me petiturum. Dulciſſimum erit & utiliſſimum, & quo magis contrectabitur, eo dulcius atque utilius fiet. Hoc eſt, inquam, gaudium, quod impleri poſtulo: Primum, ut idem ſapiatis omnes: deinde, ut eamdem caritatem habeatis. Quid de hac duplici petitiuncula vobis videtur, filii? Numquid præcipio vobis ut tranſfretetis maria, per orbem peregrinemini, cum hoſtibus pugnetis? Non jubeo ut contemnatis divitias, ut corpora veſtra maceretis jejuniis, ut martyria & tormenta ſubeatis. Nihil horum, ut audiſtis: quamquam etſi iſta præciperem, contemnenda non eſſent. Nam & fratres veſtri, qui vos præceſſerunt, juſſu meo hæc & majora forti animo ſæpennumero fecitarunt. Sed hoc dumtaxat hortor, hoc moneo, ut idipſum credatis, & alter alterum diligat. Credere facillimum eſt, amare dulciſſimum, utrumque vero utiliſſimum. His duobus præceptis conficiendis re nulla extrinſecus opus eſt. Credite, & amate invicem in cordibus veſtris, & ſatisfeciſtis deſiderio meo. In momento, in ictu oculi hoc agere poteſtis. Velitis, & factum eſt. Primum eſt igitur, ut idem ſapiatis. Quid eſt, idem ſapiatis, niſi ut non diverſa alter ab altero de fide domini noſtri Jeſu Chriſti ſentiatis? A fide incepi, quoniam fides Christianæ religionis & omnis ſalutis janua est. Hæc est fundamentum & radix omnis ædificationis quæ creſcit in domo mea. *Aliud autem fundamentum*, ſecundum apoſtolum, *nemo poteſt ponere, quam quod poſitum eſt, qaod eſt Chriſtus Jeſus*: Hoc autem fidei fundamentum quam firmiter ſuſtentet ædificium quod ſuperimponitur, quantaque illud virtute ac gratia communiat, & hæc radix quam ſaluberrimos ſuaviſſimoſque ex ſe producat fructus, quo alio probationis genere uti opus eſt, niſi hoc ſolo testimonio, quod Christus Jeſus, per quem facta ſunt omnia, hujus ædificii baſis ac fundamentum fieri dignatus est? Huic ergo tam stabili fundamento ſi quis corde puro & conſcientia non ficta inhæſerit, primum ab immunditiis, ſi quas habet, purificabitur, ut in Actibus apoſtolorum ſcriptum eſt: *Fide purificans corda eorum*, purificatus vero mox in domino justificabitur, ut inquit apoſtolus: *Arbitramur hominem juſtificari per fidem*. Sic autem anima per fidem purificata ac justificata merebitur deſponſari a domino ut ipſe per Oſeam inquit: *Deſponſabo te mihi in fide*. Quicumque vero ſic deſponſatus fuerit, fortis fiet, ut illi magno adverſario nostro leoni rugienti poſſit reſistere: *cui* (inquit Petrus) *reſiſtite fortes in fide*. Huic qui reſistere potuerit, ejuſdem fidei virtute facillime vincet &

Cor. 12.

Pſal. 43.

1. Reg. 3.

1. Cor. 2.

Act. 15.

Rom. 3.

Oſee 2.

1. Petr. 5.

ſuperabit mundum. *Hæc eſt victoria*, inquit Joannes, *quæ vincit mundum, fides noſtra*. Mundo autem devicto, benedictionem accipiet per eamdem fidem a domino: quia *qui ex fide ſunt*, ſecundum apoſtolum, *benedicentur a Domino cum filiis Abraham*. Sed & hæc amplius, quia Chriſtus in corde fidelis animæ habitaculum faciet. *Habitare*, inquit apoſtolus, *Chriſtum per fidem in cordibus veſtris*: nec ſolum habitabit, quinimo per fidem in filium adoptivum aſſumet. *Omnes enim*, inquit apoſtolus, *filii Dei eſtis per fidem*, poſtquam autem fidei merito tantum muneris a domino conſecuti fueritis, ut ejus filii efficiamini, confidenter, a Patre noſtro omnia poſtulare poteritis, & reſpondebit vobis ſicut olim centurioni: *Fiat tibi ſicut credidiſti*: & quemadmodum Chananææ: *Magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis*. Tam precioſa eſt hujus fidei radix & ſemen ejus, quod ſi modicum quid ex ea habueritis, (quid autem minus dici poteſt quam granum ſinapis?) *dicetis huic monti: Transfer te & transfert ſe*. Quamquam autem non ſemper eo modo, quo verba petentis ſonant, quis exaudiatur; obtinetur tamen per fidem id quod magis petenti prodeſt, ad vitam præſertim æternam, in qua omne deſiderium includitur: cujus vitæ æternæ per fidem hic promiſſionem conſequimur. Inquit Tobias: *Filii ſanctorum ſumus & vitam expectamus quam Deus daturus eſt his qui nunquam mutant fidem*. Quid plura? Sine hac ambulare non poteſtis, quia *per fidem ambulamus*, inquit apoſtolus. Sine hac nec etiam vivere, quia *juſtus ex fide vivit*. Sine hac, ut idem atteſtatur apoſtolus, *impoſſibile eſt placere Deo*. Sine hac quilibet in abyſſum errorum mergitur, ſicut in profundum maris mergi incipiebat Petrus, cui dictum eſt a domino: *Modicæ fidei cur dubitaſti?* Videat igitur unuſquiſque, quantum ſtabilitatis ac firmamenti ex hoc fundamento, quam precioſos fructus ex hac radice, quantaque cæleſtia bona ex hac fidei profeſſione aſſequi poſſit. Quid ergo illa precioſius? Recte inquit Petrus: *Probatio fidei precioſior eſt auro quod per ignem probatur*. Sed ad veram adipiſcendam fidem, filioli mei, primum noſſe oportet ſub qua domo hujuſmodi (quod ante dixi) fundamentum jactum ſit, & quemadmodum ad eam perveniatur. Super hoc fundamento domus mea a domino ædificata eſt, ipſo dicente: *Super hanc petram*, videlicet fidei, *ædificabo eccleſiam meam*. Videte quis eſt hic ædificator & architector, Is cujus manu facti ſunt cæli & terra, & cujus ordinatione perſeverant dies, & omnia ſerviunt ſibi. Hic noſter fabricator tam ſolide huic fundamento domum meam ſuperimpoſuit, ut quamquam poteſtas ſatanæ tanta ſit, ut, ſecundum Job, nulla ſit ei ſimilis in terris, quam ipſa Veritas principem hujus mundi appellat, tamen adverſus hanc meam domum privilegio Chriſti nihil prævalere poſſit. Scrutamini ſcripturas, & nullam domum ſic fundatam, nec tale ei munus indultum invenietis. Hanc domum perflare venti poſſunt, concutere non poſſunt, fulguraque ac turbines aeri illam tangere, ſed non evertere, quia hæc eſt domus domini firmiter ædificata, bene fundata ſuper firmam petram: non ſuper arenam, aut trabes putridas, ſeu laxa mortua, fundata eſt hæc ſacroſancta mea domus, ſed ſuper lapides precioſos jaſpidis & ſapphiri & aliorum decem, quos in apocalypſi nominatim Joannes enumerat: ſed quod omnibus precioſis lapidibus precioſius eſt, ſuper petram Chriſti vivam. Nec etiam mortali manu hominum facta eſt, ſed nova deſcendit de cælo a Deo parata, ſicut ſponſa ornata viro ſuo. Nemini, ut hanc domum demoliatur, ingredi fas eſt, quam 12. angeli (ut in eadem apocalypſi ſcribitur) in portis cuſtodiunt. Sed qualem intus putatis hanc eſſe domum? an caliginoſam, an forte ad depellendum tenebras lumen ibi eſſe ex oleo aut cera compoſitum: aut, quod plus eſt, Solem aut Lunam in illa lucere? Majus aliquid habet, & longe majus. Sed quod illud eſſe poteſt Sole & Luna majus lumen? Audite Joannem in apocalypſi dicentem: *Et civitas* (quam paulo ſuperius novam deſcendentem de cælo, & uxorem agni dixerat) *non eget Sole neque Luna, ut luceant in ea*. Nam claritas Dei illuminat eam, & lucerna ejus eſt agnus, & ambulabunt gentes in lumine ejus. Et ut ſupremum omnium teſtimonium adducamus, Chriſtus, qui mentiri non poteſt, pollicitus eſt manere cum ea uſque ad conſummationem ſæculi. Si qui in hac domo in nomine Jeſu Chriſti congregantur, ibi ipſe eſt in medio eorum, & Spiritus ſanctus lumine ſuæ claritatis totam replet, ubi filii mei manent in unitate ſedentes. Sed & hoc memoriæ perpetuo fixum tenete, quod Apoſtolus ad Timotheum ſcribit: *Hæc tibi ſcribo, fili mi Timothee, ſperans me ad te venire cito. Si autem tardavero, ut ſcias quomodo oportet te in domo Dei converſari, quæ eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis*. Intret igitur omnis homo ſecurus tam lucidam & tam firmiter conſtructam domum, quæ nec obtenebrari poteſt, talem ac tantam Dei Patris & agni & Spiritus paracleti fulgorem habens, nec corruere, talibus ſuperinnixa baſibus. Et qui ingreditur, maneat, & nunquam exeat; & qui exivit, redire non differat, redeuntem autem neminem ejicio. Extra hanc domum omnia ſunt caligo & tenebræ. Extra iſtam nec eſt nec eſſe poteſt vera fides nec ſalus hominibus. Et velut qui in arca Noe reperti non ſunt diluvium aquarum abſorbuit, ita & qui in hac ſacra æde non permanſerint, caligine errorum obrui & tandem perire neceſſe eſt. Sed nec ad hanc domum iter cuiquam parere poteſt, niſi illud ipſa docuero: quam niſi a me doctrinam fidei accipiatis, nec fidem rectam nec eccleſiæ unitatem habere poteſtis. *Fides*, ut ſcitis, *ex auditu eſt*. Quomodo audietis ſine prædicante? Sed prædicari quid poteſt in quo ſit ſalus, niſi evangelium Chriſti? Quod autem verum foret Chriſti evangelium quomodo ſcire poſſetis, niſi illud vobis patefeciſſem? Audiſtis nonnullos etiam ex apoſtolis ſcripſiſſe evangelia: ſed quoniam quatuor dumtaxat approbavi, illa ut evangelia venerantur, alia reſpuuntur Neque etiam, poſteaquam ad hanc domum iter vobis oſtenſum fuerit, ingredi poteritis, niſi ego, cui claves hujus domus a domino traditæ ſunt, meis manibus adaperiam, voſque introducam. Sine his clavibus ad ſecretos theſauros cæleſtis regis ſponſi mei in domo mea recluſos nemini licet introire. Et ſi alenis clavibus intrare contenderit, poterit videri intrare, ſed non recte intrare. Reſtet igitur, & jam liqui-

1. Joan. 4. — Apoc. 21. — Galat. 3. — Epheſ. 3. — Ibidem. — Galat. 3. — Matth. 8. — Ibidem. — Matth. 15. — Matth. 28. — Matth. 18. — Matth. 21. — Tob. 2. — 1. Tim. 3 — 2. Cor. 5. Rom. 1. — Hebr. 15. — Matth. 14. — 1. Pet. 1. — Matth. 16. — Rom. 10. — Job. 41. Joan. 12.

liquido intellexistis, quod pervenire ad fidem & perseverare in ea, nisi per me & mecum non potestis. Quamobrem sine mora, relictis omnibus, me unusquisque sequatur, & mecum habitet, & veritas fidei habitet cum eo. Liber, in quo fides catholica descripta est, non incongrue illo libro comparari posset signato septem signaculis, quem, ut apocalypsis Joannis testatur, *nemo neque in cælo, neque in terra, neque sub terra, solvere potest, nisi solus agnus qui occisus est*. Ita quidem & hunc librum fidei ac doctrinam ejus, nulli creaturæ neque in cælo, neque in terra, neque sub terra aliter intelligere fas est, quam ego catholica ecclesia intelligo, ipsius veri agni vera sponsa, cui ipse sponsus, ut ex evangelio Joannis sæpe lege audistis, omnia quæ audivit a Patre nota fecit. Neque enim angelis, aut hominibus, quantacumque præditis potestate, contra meam doctrinam quidquam credendum foret. Ita ad Galatas scribit apostolus, per cujus os loquebatur Christus: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus, anathema sit*. Hoc nihil aliud significare videtur, nisi quod angelos de cælo contra veritatem evangelii quidquam dicere impossibile est, me vero adhuc impossibilius. De hominibus autem quis gloriari potest, ut sibi contra ecclesiæ auctoritatem credatur, cum apostolus seipsum velit esse anathema, si aliud evangelizet, quam quod prius secundum ecclesiæ doctrinam evangelizaverat. His autem, qui sub terra sunt nihil quoquomodo fore credendum quis dubitet, cum satanas & angeli ejus in veritate non steterint, sed mendaces sint, & mendacii patres? Si Arius, Manichæus, Nestorius, Faustus, Donatus, & cetera hujusmodi monstra, meis tantum clavibus, & non propriis & adulterinis, hunc fidei librum aperire voluissent, nunc in inferno cum patre mendacii non cruciarentur. Si hi pertinaces & obstinati homines meis paruissent præceptis, multarum gentium catervas ad locum sulfuris & ignis perpetui secum non præcipitassent. Initium salutis hominis est nolle propriæ inniti prudentiæ: sed seipsum ad suscipiendam majorum suorum disciplinam accommodare, illorum scilicet, quos diutina approbatio authenticos fecit, quorumque doctrinæ, sanctitas vitæ, ac manifesta miracula, certum perhibent veritatis testimonium. Quis nos sanctos patres & doctores per multa sæcula a me ubique approbatos, quorum tanta fuit integritas & veritatis zelus, ut prius mortem & omnia supplicia pati voluissent, quam levissimum proferre mendacium, potius quam seipsum, rudis forte ingenii seu non exercitati, merito sequi debeat? Quis interpretationi excellentissimorum pene innumerabilium doctorum, ex omnibus mundi partibus in eadem convenientium sententia, qui ita in sacris scripturis studiosi fuerunt, ut omne vitæ tempus in his exposuerint, non potius acquiescat, quam duobus aut tribus, seu pauciſſimis hominibus, noviter scripturas legentibus, nullo fretis doctore, nisi proprio ingenio? Quis non advertat quam sit ecclesiæ Dei pernicioſus hic morbus nullo pacto ferendus? Si enim cuique fas est suo sensu exponere & interpretari scripturas, nihil certi erit: omnia confusa & ininvicem adversa fient; novum redibit chaos; erunt tot sententiæ quot capita. Quis ille erit ita hebes, cui non suppetat audacia novam fabricare interpretationem? Melius ergo leges humanas conditas esse fateri oportebit. Ipsæ postquam vel a principe vel communitate latæ sunt, nemini fas est contraire, quod si forte aliquid ambiguitatis contineant, privatis non licet interpretari personis, sed ad legislatorem, seu illum qui judicando præest, habetur recursus. Si forsitan vestrum aliquis ratione non movetur, exemplo populi Dei moveatur. Scriptum est in Nehemia, quod *congregati sunt principes familiarum, universi populi, sacerdotes & Levita ad Esdram scribam, ut interpretaretur verba legis*. Et quia vitio naturæ corruptæ homines frequenter errant, frequenterque inter se discrepant, necessario dominus noster Jesus Christus fidelibus suis providit, me sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam in terris relinquens, atque assistentia sua ac Spiritus sancti usque ad consummationem sæculi & in æternum corroborans, ut in his quæ ad salutem pertinent errare non possem, & ad me omnes tamquam ad infallibilem regulam aspicerent. Si una sancta catholica & apostolica ecclesia toto orbe terrarum semper vocata & credita sum, nemo ab unitate mea se scindat: nemo quod sanctum est erroneum putet: nullus judicium proprium aut paucorum universali determinationi anteponat. Catholicum enim Græcum est, quod Latine universale interpretatur. Si apostolica vocor, ut certe sum, credat unusquisque indubius, quod sicut apostoli Spiritu sancto inspirati locuti sunt, ita loquor & ego. Neque enim solum pro tempore apostolorum Christus per se & per Spiritum sanctum assistere promisit, sed, quod sæpe pro vestro profecto repetendum est, usque ad consummationem sæculi, & in æternum: nec pro illis tantum oravit dominus, sed dixit in evangelio: *Sanctifica eos in veritate: sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et ego pro eis sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me; ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: ut & ipsi nobis unum sint, & mundus credat quod tu me misisti. Et ego claritatem, quam tu dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus*. Hinc aperte cognosci potest, quod sicut Pater & Filius in unitate & veritate non discordant, sed unum sunt: ita omnis ecclesia & apostolorum, & eorum qui per eos credituri sunt usque in finem, unius est caritatis & unitatis. Hinc est quod in apocalypsi dicitur, murum civitatis descendentis de cælo, quæ est ecclesia, habere fundamenta duodecim apostolorum & agni, & apostolus inquit: *Jam non estis ospites & advenæ, sed cives sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum & prophetarum*. Quis jam non videat quam turpiter seipsum confundit, tot habens divinæ veritatis testimonia, qui de mea doctrina ac fide aliquatenus dubitaverit? Stultum prorsus se comprobat, ut inquit proverbiis Salomon, *qui despicit matrem*. Jam igitur qui me audit, Christum se audire credat: & qui me spernit,

por. 5.

Nehem. 8.

Joan. 17.

Apoc. 21.

Ephes. 2.

Prov. 15. *Luc.* 12.

Christum spernere non dubitet, ut ipse attestatur. Sacrilegus est, ac nomine Christiano indignus, Christum enim mendacem facit, qui in mea doctrina aliquid suspicatur falsitatis. Cavete ergo, filii mei, ne unquam in hanc incidatis tentationem, ut scripturas proprio sensu aut aliter intelligere velitis quam ego intelligam, Nolite usurpare privilegium hoc quod mihi soli concessit dominus. Vos, cum errare possitis, judicium vestrum humiliter more patrum vestrorum semper mihi submittite, quam experientia teste constat errare non posse, me dispensatricem mysteriorum suorum reliquit dominus, constituitque super omnem familiam suam, ut det in tempore tritici mensuram. Multa in scripturis sacris esse fatemur quæ expositione indigent: quæ si cortice tenus intelligantur, facile in errorem legentes pertrahent. Si quid in eis legere vos contingat, quod non tam plane, ut velletis, intelligitis, agite instar discipulorum Christi, qui parabolam a domino dictam, non intelligentes, ipsum domi interrogant: *Domine edisſere nobis parabolam zizaniorum*. Discipuli parabolam domini non tentarunt proprio sensu intelligere, neque ad scribas & pharisæos, ut eis exponerent, sed ad magistrum veritatis profecti sunt. Vos ergo ad alium nolite accedere, pergite ad me discipulam Christi matrem & magistram vestram, aperiam vobis & luce clarius manifestabo sensus & arcana scripturarum: & incipiens a Moyse & omnibus prophetis, interpretabor vobis in omnibus scripturis quæ de Christo sunt. Venite filii, audite me, & instruam vos in via hac qua gradiamini. Nullus per me unquam deceptus est, neque in æternum decipietur. An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Christus? Ipse caput meum, & Spiritus sanctus doctor meus, quomodo me quemquam fallere permitterent? Vultis, filioli mei, viam vobis ostendam inefallibilem, qua si recto calle incedatis, nunquam errare poteritis? Respicite semper ad me, considerate vestigia mea, & pedetentim me sequimini, non declinantes neque ad dexteram neque ad sinistram. Et si forsitan strictum callem aut durum iter, seu asperum monticulum, offenderitis, clamate ad me, & porrigam vobis dexteram, & sustentans vos, convertam aspera in vias planas, vosque illæsos & sine labore ad montem qui Christus est perducam. Recurrite ad me audacter ac confidenter, & nunquam vobis in necessitate deero. Non sum superba, nec fastidiosa mater, benigna sum & pia sum, & caritate ardeo; omnes sive venientes sive redeuntes ad me hilaris in gremio suscipio; omnes doceo, instruo & conforto: & vena aquarum viventium de ventre meo fluit in audentium ora. Memoriale hoc perenne superponite, filii mei, in frontibus, alligate in digitis, & super limina domorum affigite. Credite videlicet quod ego credo, profitemini quod ipsa profiteor: & tunc nulla caligo erroris, nullæque tenebræ falsitatis vobis appropinquare poterunt. O sanctum documentum, o felicem semitam, o omni tempore imitanda vestigia! Quid certius ac securius viatoribus hujus sæculi relinqui poterat, quam quod talis via exhiberetur, qua incedentes deficere nullatenus possent? *Nolite abduci variis ac peregrinis doctrinis, nec sequimini magistros pruritentes auribus*: omnem doctrinæ cibum, qui de mensa mea non propinatur, suspectum habeto. Matth. 13. Hebr. 13.

Ate: venenosus enim est, virus habens aspidis insanabile: interpretationum & expositionum novitates cavete, sensus insolitos singularesque sententias fugite, doctores, qui in mea schola probati non sunt, tamquam serpentes declinate. Nam, ut inquit apostolus, *si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres, nam in Jesu Christo per evangelium ego vos genui. Estote ergo mei imitatores, sicut & ego Christi*. Nec filii mei, oportet omnium quæ a me audieritis postulare ex humano ingenio rationem. Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. A Christo fides est, quam per me vobis insinuat. Certiores de fide & doctrina mea estote, quam si quid propriis conspiciatis oculis. Humani enim oculi, rem licet propinquam videntes, nonnunquam falluntur, putantes aliud esse quam sit. Deus autem nec falli a quoquam, nec fallere quemquam potest. Doctrina autem mea non est mea, sed ejus qui desponsavit me. Sustinete igitur paulum, si forte omnia capere non potestis, usquequo ad locum, ubi ego in cælis triumpho, vos perduxerim: ubi sine ullo velamine rationem, quam modo fide creditis, oculis intuebimini, manibusque palpabitis: nunc videtis per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Expolui vobis, filioli mei, quid sit idem sapere. Cætera quæ sequuntur ad caritatem pertinent: & quoniam fides sola ad salutem non sufficit, nisi vestita sit & comitata caritate; nam, ut inquit apostolus: *Etsi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum*: ideo post fidem præceptum caritatis traditum est. Non expectetis ut ego omnes laudes caritatis hoc uno sermone complectar: ipsa quidem tam magna est, ut si linguis hominum loquar & angelorum, vix mediocriter eam explicare possem, utique cum tantæ dignitatis sit, ut inter virtutes ipsa sola Deus appelletur. *Deus enim caritas est*. Tantæ etiam est auctoritatis, ut (cum gaudio referam, more humano loquens) de omnipotente Deo triumphare visa sit, dum eum de cælo solo amore traxit ad terram, & in cruce pro salute nostra affixit, & usque ad ima terra pro redemtione filiorum Israel migrare coegit. Quid digne de hac virtute dici unquam poterit, quæ in cælo & in terra dominatur & regnat, & cum vult usque ad abyssum penetrat? Hæc est illa excellentior via quam demonstrat apostolus. Nam & prophetare, dæmonia ejicere, virtutes ac miracula facere, sine caritate neminem gratum Deo efficiunt: talia enim facientibus tandem Christus dicturus est: *Recedite a me operarii iniquitatis, non novi vos*. Et habentibus scientiam dominus improperat: *Vos clavem scientiæ habetis, sed nec intratis in regnum cælorum, nec alios intrare finitis*. Dare omnia sua pauperibus, & seipsum martyrio, sine hac nihil prodesse affirmat apostolus. Caritas præceptum præceptorum est, in quo omne præceptum concluditur. Nam, ut inquit apostolus, *finis præcepti est caritas*. Et rursus: *Plenitudo legis dilectio. Caritas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt*, & cetera omnia continet quæ (ut scitis) B. Paulus late commemorat. Caritas fons est proprius & singularis honor, cui non communicat alienus: quæ ut oleum non potest premi

1. Cor. 4. 1. Cor. 13. 1. Joan. 4. 1. Cor. 12. Luc. 13. Luc. 11. 1. Tim. 1. Rom. 13. 1. Cor. 13.

in

in imo, ſed ſuperexilit. Si deſit, fruſtra habentur cetera: ſi adſit, cetera non deſunt. Sine hac omnis virtus, etiam ipſa fides, ut inquit B. Jacobus, mortua eſt. Ipſa etiam nominis appellatio rem quamdam caram eſſe demonſtrat. Amplectimini igitur, filii mei, hanc tam excellentem & divinam virtutem: apprehendite tam ſingulare Spiritus ſancti munus per ipſum enim, ut inquit apoſtolus, caritas in cordibus noſtris diffunditur. Induimini hanc veſtem nuptialem; qua induti, ſecure diſcumbetis in menſa regia: nec timebitis ut dicatur vobis: Cur huc intraſtis, non habentes veſtem nuptialem? Hac veſte induti, pelletis a vobis frigus quo frigebat Petrus calefaciens ſe ad prunas Caiphæ: hac veſte circumdati, quæ omni armatura eſt fortior, intrepidi & illæſi cuneos hoſtium pertranſibitis. Et, ut uno verbo omnia complectar, ſi vultis perfecti eſſe, ſuper omnia caritatem habete, quæ ſecundum apoſtolum vinculum eſt perfectionis. Sed quemadmodum paulo ante documentum tradidi quo ad rectam fidei regulam perveniri poſſit, ita & nunc vos erudiam quam faciliter a caritate nunquam excidatis. Reſpicite ſemper ad me, conſiderantes me eſſe matrem, & vos filios. Recogitate in viſceribus meis vos eſſe conceptos, & eodem lacte nutritos: tunc fratres vos eſſe invicem recognoſcetis: & ex eadem carne eamdem carnem vos inficiari non poteritis. Quis ergo unquam carnem ſuam odio habere poterit? Attendite etiam quam tenerrime vos ſemper dilexerim, & quanta unicuique filiorum meorum caritatem exhibeam, quotque labores & anguſtias in omni mea ætate pro vobis ubique terrarum perpeſſa ſim, & a me exemplum capientes diligatis vos invicem ſicut dilexi vos. Sed & ſi patrem ſuperiorem dignioremque mei corporis, caput videlicet, aſpexeritis, quod eſt Chriſtus, efficacius caritatis magiſterium cordibus veſtris intimetur. Cogitantes namque quod, cum mundus nihil meruerit, imo propter ſua facinora morte dignus eſſet, ipſe Jeſus Chriſtus ſola caritate tot tantaque in corpore ſuo pro ſalute hominum tormenta pertulit, totque beneficia conferre dignatus eſt, quot lingua humana exprimere numquam poſſet: mox omnem compellemini rancorem deponere, & indiſſolubili caritatis vinculo confœderari, in fraternumque amorem redire. Dicite mihi, numquid vos extraneos aut alienigenas eſſe putatis, filii mei? Si hoc putatis, mihi injuriam facitis. Nonne in hoc vos utero tanto cum labore concepi & portavi? Nonne his lactavi uberibus, & his manibus cibum potumque tanto tempore præbui? Cum ergo fratres germani ſitis, ex eadem carne geniti, & talia exempla dilectionis a capite & toto meo corpore habeatis, debetis alter alterum fraterna caritate diligere, & cum omni ſinceritate invicem reconciliari. O oſſa de oſſibus meis, o membra de membris meis, o viſcera de viſceribus meis! Quis vos abinvicem ſeparavit? Quis inimicus homo inter vos ſeminavit zizaniam? Quis ſeductor ille antiquus, accuſator fratrum ſuorum, vos ad tantas inimicitias perduxit? Solebatis idem ſapere, invicem vos amare, fovere concordiam, inſimul cum pace & caritate converſari. Nunc mutatus eſt per omnia color optimus: nam unitas in diſſenſionem, caritas in odium, pax in bellum, fraternitas in hoſtilitatem, perverſa ſunt. Cur ſic inhumaniter filii mei confligunt? cur gladiis & igne decertant? cur tam crudeli bello & odio tam deteſtabili alter alterum perſequitur? Suntne iſta jura fraternitatis? Suntne hæc cognationis & proximitatis indicia? Erubeſco referens; vix barbari & infideles hæc inter ſe tam atrociter facere auderent. Convertite jam gladios in vaginas: *quia omnis qui gladio ferit, gladio peribit*. Remittite truces vultus, abjicite minas, deponite arma, projice tela manu ſanguis meus. Abolete penitus ex cordibus vestris omnia diſcordiarum odiorumque fomenta. Oſculamini, obſecro, vos in præſentia matris veſtræ oſculo pacis. Amplectimi vos tenerrime: date invicem dextras. Congratulamini ſimul, epulamini in menſa mea cibos delitiarum mearum, pacis & caritatis. Celebrate ſolemniter hunc diem feſtum, conſolamini, conſolamini, filii mei, matrem veſtram, quæ hunc diem tanto cum deſiderio præſtolata eſt. Amate vos invicem, ut fratres decet, & contenta ſum, impletum eſt gaudium meum, & nihil amplius poſtulo. Sequitur in verbis apoſtoli: *Unanimes, idipſum ſentientes*: hoc eſt, ut in diverſis corporibus idem ſit animus eademque voluntas. Sit hic populus meus quaſi vir unus. Non ſcindamini in varias ſententias: ſed quod voluerit unus in Chriſto, alter ſimiliter velit. Imitatores eſtote patrum veſtrorum, quorum in primitiva ætate cor erat unum & anima una. Nihil unitate præſtantius: quæ quam ſit Chriſtianis neceſſaria, Chriſtus ipſe oſtendit, qui pro eis oravit, non ut efficerentur divites aut ſapientes hujus ſæculi, ſed ut unum eſſent, ſicut ſunt ipſe Pater & Filius. Quid utilius reipublicæ Christianorum eſſe potest quam unitas? Hoc modo Christiana crevit religio, & ego propter unanimitatem filiorum meorum toto orbe terrarum diffuſa fui. Cavete modis omnibus diſcordias, & timete quod comminatur dominus: *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum ruet*. Scitis vulgare illud dictum: Concordia res paruæ creſcunt, diſcordia autem maximæ dilabuntur. Si vultis pertinere ad Christum, pacem inter vos perpetuam contrahite, qua nihil eſſe Deo acceptabilius hominibuſque expedientius: ex hoc facile intelligetis, ſi memineritis Christum de cælo deſcedentem in terram pacem per angelos ſuos annuntiaſſe hominibus, de terraque in cælum redeuntem eamdem pacem duntaxat diſcipulis in teſtamento reliquiſſe, *Sentite idipſum inter vos*, hoc eſt, ut bona malaque ſingulorum per caritatem ſunt omnium. Hoc proprium caritatis eſt flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus. Niſi membra invicem conjungantur, & ſuo ordine connexa perſiſtant, & unum alteri opem in neceſſitate præbeat, deficere corpus neceſſe eſt. *Unum enim corpus ſumus in Chriſto; ſinguli autem alter alterius membra in Chriſto Jeſu domino noſtro*, ut inquit apoſtolus. Subdit deinde apoſtolus: *Nihil per contentionem & inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes*. Superioribus conſentanea ſunt hæc & valde accomoda: cum enim ad hunc locum cauſa fidei & caritatis veneritis, non decet ut tam ſanctum opus con-

Jacob. 2.
Rom. 5.
Matth. 26.
Philip. 2.
Matth. 13.
Luc. 2.
Joan. 14.
Rom. 12.
Philip. 2.

contentiosis verbis agatis, sed cum omni po-
tius manſuetudine & lenitate. Contentio ani-
mos irritat, mentem perturbat, & odia ac-
cendit. Non poſſum pati in domo mea &
inter filios meos fieri quæſtiones pugnaſque
verborum: *ex his enim*, inquit apoſtolus ad
1. Tim. 6. Timotheum, *oriuntur, invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, & ſuſpiciones*, & rurſus: *His qui*
Rom. 2. *ſunt ex contentione, & non acquieſcunt veritati, ira, indignatio, tribulatio & anguſtia*. Cum
contentioſis & per contentionem nihil tracta-
2. Cor. 11. re unquam conſueyi. Ita de me inquit apo-
ſtolus. *Si quis autem videtur contentioſus eſſe; nos talem conſuetudinem non habemus, neque eccleſia Dei*. Sed nec per inanem gloriam in
hoc ſacro loco quidquam agitetis. Inanis glo-
ria cujuſque boni operis fermentum eſt, in-
ſidiatrixque virtutum, ut fructum, quem be-
ne operando acquirerent, per elationem eva-
cuet. Inane eſt captare hominum laudes, qui,
cum ſecundum oculos judicent, ſæpe fallun-
tur. Momentanea eſt iſta gloria ex faſtu &
cupiditate procedens: & quia inanis eſt, con-
ſtat eſſe vanam ac vacuam meritoque con-
temnendam. Ex eo quod inane eſt quem fru-
ctum referre poteritis? Quinimo ſatagite pla-
cere Patri veſtro cæleſti, qui videt in abſcon-
dito: hoc eſt quærere non inanem, ſed æ-
ternam gloriam. Quidquid facitis, in gloriam
Dei facite. Nolite fieri ſimiles ſcribis & Pha-
riſæis, qui (ut inquit dominus) *omnia fua*
Matth. 23. *faciunt ut videantur ad hominibus, & vocentur rabbi*. Imitamini potius illa ſancta quatuor
Ezechielis animalia, habentia facies extentas
deſuper, & pennas extentas deſuper: hoc eſt
cogitationes veſtras, quæ ſignificantur per fa-
cies, ad Deum ſemper referte. Si quis inter
vos ſapiens eſſe videtur, *Non glorietur* (ut
Jerem. 9. inquit Jeremias) *in ſapientia ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec dives in divitiis ſuis: ſed in hoc glorietur qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum dominus*. Vereamini quod
minatur pſalmiſta: *dominus diſſipat oſſa eorum qui hominibus placent. Abſit vobis gloriari niſi in cruce domini noſtri Jeſu Chriſti. Si gloriari*
Pſal. 52. Galat. *vultis, in domino gloriemini, & hæc ſit gloria veſtra, teſtimonium conſcientiæ veſtræ*. Hujuſmo-
2. Cor. 1. di inanis gloriæ appetitus in intelligendis ſcri-
pturis ſacris ſupra modum obeſt. Dum enim
humanis laudibus aucupandis animus intentus
eſt primo ſenſu inſolitos novaſque opiniones
quærit: deinde quæ ipſe adinvenerit nimis te-
naciter defendit. Unde fit, ut cum redigere
intellectum in captivitatem recuſet, quod ne-
ceſſarium eſt ſecundum apoſtolum, aliter ſcri-
pturas intelligat, quam Spiritus ſanctus ef-
flagitet: & dum de ſingularitate ſententiæ glo-
riatur, ſeipſum nolens corrigere, in errore
perſeveret. Et quia inanis gloria filia eſt ſu-
perbiæ, quæ non conſiderans imbecillitatem
ingenii humani, effert ſe ſupra ſe, & apo-
ſtatare hominem facit a Deo, ſicut & olim
multos ex angelis: ideo confeſtim apoſtolus
in remedium hujus vitii ſubjicit humilitatis
Philip. 2. virtutem. *Hortor ergo vos, filii mei, ut res veſtras in humilitate agatis*. Nihil, dilectiſſimi
mei, citius ad eamdem fidei unitatem & ca-
ritatem adducere vos poterit, quam humili-
tatis ſpiritus: nihil vero magis dirimere,
quam ſuperbiæ tumor. Nam ſicut nutrix eſt
dilectionis humilitas, ita mater odii ſuper-
bia. Si gratiam Dei appetitis, humiles eſto-
te: quia *Deus ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam*. Et ne forſitan humilitatis perſua-
ſio gravis cuiquam videatur, beatus Paulus, Jacob. 4.
postquam prædixit, *Nihil per contentionem & inanem gloriam, ſed in humilitate*, &c. contini-
nuo ſubdit: *Hoc enim ſentite in vobis quod in* Philip. 2.
Chriſto Jeſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens:
quod majus humilitatis exemplum tradi aut
cogitari potuiſſet, quam quod dominus & crea-
tor omnium ſe exinaniverit, & ſervilem con-
ditionem acceperit? Quis tam elatus eſſe po-
teſt, qui ista cogitans non compellatur fieri
humillimus? Hujuſmodi exinanitio, & ſervi-
lis forme acceptio, etſi ſatis foret ad perſua-
dendum omne genus humilitatis, quia tamen
acta ſponſi mei nimis mihi ſuave est recenſe-
re, ideo morem mihi in auſcultando gerite.
Nonne tota ejus vita ſummam redolet humi-
litatem? Naſcitur ex humillima matre, hu-
mili nutricio commendatur, in humili tugu-
rio & inter humilia animalia reponitur, hu-
miles piſcatores in diſcipulos eligit, humiles
parvulos amplexatur, prædicando nihil ſibi
attribuit, ſed dicit: *Sermonem quem audiſtis*, Joan. 14.
non eſt meus, & rurſus: *Doctrina mea non eſt* Joan. 7.
mea, ſed ejus qui miſit me. Faciendo mira- Matt. 17
cula, dicit diſcipulis: *Videte nemini dixeritis vi-* Matth. 8.
ſionem hanc. Leproſo mundato: *Vide nemini dixeris*. Abluit, in documentum humilitatis,
pedes diſcipulorum, & ut impleat omnem
humilitatem, permittit ſe a ſervo baptizari:
humiliter omnes audit, humiliterque reſpon-
det, etiam cæſus. Taceo quam humiliter paſ-
ſionem & crucem tulerit, ne forte fluvius la-
crymarum me reliqua dicere & vos audire
impediat. Deficeret me quippe dies, ſi om-
nia Chriſti humilitatis geſta & documenta
referre vellem. Quid ergo intumeſcis, o ho-
mo? O pellis morticina, quid tenderis? O
ſanies fœtida, quid inflaris? Princeps tuus
humilis, & tu ſuperbus: caput humile, &
membrum ſuperbum. Diſcite igitur filii a Chri-
ſto, quia mitis est & humilis corde. Sed ſi
vultis, filioli mei, in hoc ſancto unitatis ne-
gotio, quod tractaturi estis, vitare contentio-
nem, inanem gloriam, & omnia in humili-
tate agere, ſi vultis, celeriter & ſine difficul-
tatem idipſum ſapere, & caritatem mutuam
habere, accipite hoc ſalutare præceptum quod
vobis trado, quo nihil conſultius nihil effica-
cius eſſe potest. In omni controverſia ſedan-
da primum quæritur judex peritus, & qui
non ſit acceptor perſonarum (nam ſine judi-
ce litigantes raro inter ſe convenire conſue-
verunt) ecce hujuſmodi vobis demonſtro ju-
dicem. Ipſa ego ſum, ſancta Dei eccleſia ma-
ter veſtra. Compromittite in me: eligite me
judicem & arbitram. De ſapientia mea cui
relinquitur dubitandi locus, cum Spiritus ſan-
ctus omne me doceat veritatem? Si evange-
lia & omnis ſacra ſcriptura a me fidei auc-
toritatem ſuſceperunt, ſi nihil catholicum dici
poteſt quod per me non fuerit approbatum,
ſi omnes doctores ac magiſtri ſuas ſententias
meo ſemper judicio ſubmiſerunt, dicentes:
Non crederemus evangelio, niſi eccleſiæ ca-
tholicæ auctoritas nos commoveret; quis de
cetero ambigat, an cujuslibet controverſiæ diſ-
finiendæ competens ego judex ſim? De acce-
ptione perſonarum ſupervacuum est quidquam
dice-

dicere, cum leges humanæ prohibeant patres a filiis, in quibus par conſtat affectus, judicem recuſari. Quis major vobis honor contingere poteſt, quam quod ſponſa Chriſti & regina adſtans a dextris ejus judicet inter vos? Quæ major certitudo veritatis, quam quod diſcipula Spiritus ſancti ſententiam pronuntiet? Quem unquam fideliorem judicem invenire poteritis, quam amantiſſimam matrem veſtram? Nolite ergo diſputando laborare, nec contendendo verbis alter alterum laceſſere. Quid vos multitudine librorum oneratis? cur diverſorum magiſtrorum ſententias in medium affertis? Cur intelligentias veſtras humanis inquiſitionibus ac ſubtilitatibus defatigatis? Ecce in medio veſtri adeſt magiſtra veſtra, cui Spiritus domini ſenſus myſteria & arcana aperit ſcripturarum. Non mihi opus eſt judicando ut legiſperitos advocem, aut bibliothecas perſcruter. Nullius hominis conſilio opus habeo, cui conſulit Deus. Claritas domini mecum ſemper intellectum illuſtrat, & agnus meus Jeſus Chriſtus ante me lucernam defert, ne errem, ut paulo ante ex apocalypſi Joannis recitatum audiſtis. Et quia ego, cum ſim toto orbe terrarum diffuſa, in uno loco tota eſſe non poſſum, ſoleo pro neceſſitatibus Christianæ religionis nonnunquam urbem aliquam inſignem eligere, & ad eam ex omnibus finibus meæ ditionis epiſcopos & ſacerdotes, & alios Levitici generis, & quos voluero de populo Christiano advocare, quibus in Spiritu ſancto legitime congregatis ego ipſa repræſentor, & ibi tribunal meum erigens, quidquid per hujuſmodi congregationem quam univerſalem ſynodum ſeu generale concilium voco, judicatum ſtatutumque fuerit, perinde ratum habeo, ac ſi ego ipſa ore proprio judicaſſem ac ſtatuiſſem: idque ab omnibus jubeo ſub anathemate ubique obſervari. Hoc autem tempore nuſquam melius quam in hac civitate Baſileenſi hujuſmodi generalem ſynodum viſum eſt poſſe * indicere. Huic ergo ſacro concilio, quod in Spiritu ſancto legitime congregatum fateor, omnem meam auctoritatem potestamque impartior, & ambas ſcientiæ & potestatis cælestes claves mihi a domino traditas veraciter conſigno: ut quidquid in terris claudere & aperire, ſolvere & ligare voluerit, juxta pollicitationem Christi, indubitanter clauſum & apertum, ſolutum & ligatum reputetur in cælis. Itaque non aliter nec minus reverenter hoc concilium quam meipſam existimare debetis. Quamobrem ut vestra fidelis advocata vobis ſuadeo, ut pia mater conſulo, ut ſponſa Christi & regina Christiani populi impero, ut in omnibus voſipſos huic ſacro concilio penitus committatis, & ab ejus ſanctionibus nullatenus declinetis. Si nonnulli aliquando de fide contendentes unum vel duos aut paucos elegerunt homines, quorum judicio ſtare voluerunt, quanto magis & vos hanc tam celebrem ex toto Christiano populo collectam ſynodum pro dirimenda vestra contentione in judicem acceptare debetis? Deus in veteri testamento populo ſuo mandavit dicens: *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, inter cauſam & cauſam, inter lepram & lepram & judicum intra portas tuas videris verba variari, ſurge, & aſcende ad locum quem elegit dominus Deus tuus: veniesque ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit in illo tempore: quæreſque ab eis qui indicabunt tibi judicii veritatem: & facies quæcumque dixerint qui præſunt in loco quem elegit dominus, & docuerint te juxta legem ejus, ſequeriſque ſententiam eorum: non declinabis ad dexteram vel ad ſiniſtram.* Sed & hoc generale concilium locus est, quem elegit Dominus, in quo ſponſa ſua ſanctum tribunal erexit. Et hi qui in eo congregantur, in locum ſacerdotii Levitici generis ſucceſſerunt, imo & pluſquam Levitæ ſunt, majoremque procul dubio ſcientiæ potestatiſque copiam a domino perceperunt: utique cum illi umbræ miniſtri fuerint, hi vero ſint veritatis: illi ſanguinis & carnis judices, hi autem ſpiritus & animæ. Merito ergo ad verbum hujus concilii vestrum omne negotium pendeat: & quidquid ſanctum aut profanum judicaverit, id ſine hæſitatione ſanctum profanumque habetote; ne veniat ſuper vos judicium mortis, quod inobedientibus comminatur dominus. In hoc apparebit humilitas & obedientia vestra, ſi quemadmodum Christus venit facere voluntatem Patris, & ita vos veneritis facere voluntatem matris veſtræ. Acquieſcite tandem, obſecro, monitionibus meis, neque innitamini prudentiæ veſtræ. Accipite juſſu Dei & meo in judicem hanc ſanctam ſynodum: de cujus gremio quilibet eſſe potest, qui ejus judicio ſtare voluerit. Polliceor vobis quod non aliud judicabit, quam Spiritus ſanctus dux & rector illius dictaverit. Ipſe adstabit medius judex & arbiter, perfecte illuminaturus corda omnium, ut viam ambulent veritatis & pacis. Sed ut ipſe Spiritus paracletus in cordibus vestris efficacius habitet, & idipſum ſapere, & eamdem caritatem vobis largiri dignetur, cui humilium & manſuetorum ſemper deprecatio placuit, ſitis in oratione perſeverantes, & tamdiu ac tam ferventer ſuam pietatem jejuniis, gemitibus, obſecrationibus, ac ſanctis operibus interpellabitis, uſquequo ipſe veritatis doctor & caritatis auctor corda univerſi populi per ſententiam hujus ſacri concilii illustrabit ad cognoſcendam amplectendamque veritatis & unitatis ſemitam. Hora exigit ut jam finem dicendi faciam. Audistis ergo, dilectiſſimi mei, conſilia & præcepta mea, quam ſancta & utilia ſunt: oſtendi tandem viam qua hoc facillime exequi poſſitis. Apprehendite quæſo illam, qua certe nulla ſalubrior inveniri potest, * Moneat vos honor Dei, qui ſupra modum ex vestra diſſenſione læditur. Fides etiam catholica ab infidelibus blaſphematur, inhonoratur, & irridetur: nec veram eſſe credunt, quam per tot ſectas hincinde lacerari inſpiciunt. Moneat vos honor matris vestræ, quam hostes nominis Christiani propter diſſidia vestra ubique contemnunt. Moneant vos acerbiſſimæ lacrymæ, quas pro vobis quotidie fundo, & aſſiduus dolor, qui me pro vestra diſcordia excruciat, Vere dicere illud poſſum quod ſcribitur in Canticis; *Invenerunt me cuſtodes, qui circuierunt civitatem; percuſſerunt me, & vulneraverunt me: tulerunt mihi pallium meum cuſtodem murorum.* Niſi velitis ab omni humanitatis & gratitudinis vestigio declinare, miſereri vos decet tot ærumnarum ac calamitatum mearum. Siccate, cum poſſitis, filii,

Apoc. 21.

* *Vel* indici. H.

Deut. 17.

* Moveat; & *mox*, Moveat, & Moveant.

Cant. 5.

lii, lacrymas meas: ſanate vulnera, reſtitui-
te mihi pallium meum, quod abſtulerunt
mihi cuſtodes murorum, idololatræ videlicet
& gentiles, & qui in rebus mortuis hujus
ſæculi ſpem ponunt. Induite me veſtem deau-
ratam, circumdatam varietate; deauratam qui-
dem caritatem membrorum, variatam autem
copioſa filiorum multitudine. Sed & publica
movere vos debet calamitas. Circumſpicite
undique quomodo plebs Chriſtiana a Turcis,
Saracenis, Tartaris ac barbaris conculcatur ac
devoratur. Cur non compatimini tot millibus
fratrum veſtrorum, qui ſingulis annis in du-
riſſimam infidelium ſervitutem rediguntur. O
ſi audiretis, cum raptores prædam dividunt
Chriſtianorum, quanta ſunt illa lamenta ac
ſuſpiria, cum uxor cedit in ſortem uni, vir
alteri; uni pater, alii filius; uni frater, alii
alius! Quanti ſunt illi gemitus, quantique ſin-
gultus miſerabilium filiorum meorum, cum
invicem disjunguntur, nunquam ſe amplius
reviſuri! Quis tunc veſtrum abſtinere poſſet a
lacrymis? Deſineretis tunc forſitan bellis invi-
cem decertare. Sed quod lacrymabilius eſt,
quam multis ex his qui captivi ducuntur,
non valentes tam diram ferre ſervitutem, fi-
dem catholicam abnegant, & ad nefandam
Mahometi ſectam pervertuntur. Quot deinde
regna, provinciæ, urbes, opida, quotidie
capiuntur & depopulantur? Jam vos pene ad
angulum occidentis reduxerunt. Modicum re-
ſtat ut tandem de finibus terræ vos ejiciant.
Heu mihi, cur tantam matris veſtræ fratrum-
que veſtrorum afflictionem non recogitatis?
Cur iſta audientes in voſipſos bellum tam cru-
dele convertitis, & Chriſtianum ac fraternum
ſanguinem ſine ulla miſericordia gratis effun-
ditis? Harum omnium calamitatum diſſidia
Chriſtianorum ſunt cauſa. Si idem ſaperent,
eamdemque caritatem haberent, hujuſmodi
perſecutio mox finem acciperet: neque enim
ullo pacto ferre poſſent adverſarios meos ſan-
ctuarium domini polluere, & in populum ca-
tholicum amplius deſævire: imo quæ infide-
les nunc catholicis faciunt, facere poſſent hæc
eadem catholici infidelibus. Moveat denique
vos regni Bohemiæ ac regionum finitimarum
miſeranda calamitas. Quanta in his partibus
ſanguinis Chriſtiani effuſio, quot ſtrages, cæ-
des, conflictus, bella, ruinæ, incendia, de-
vaſtationes, depopulationes, quantaque in per-
ſonis & rebus deſolatio ex hoc recenti diſſi-
dio jamdudum ſecutæ ſint, ſequique veriſimi-
liter formidetur in dies, niſi vera unitas in-
ter vos fiat, pro dolor, toti orbi pluſquam
manifeſtum eſt. Profecto lacrymandum potius
ſuper hoc quam loquendum foret. Vix inter
Chriſtianos alicujus ſciſſuræ memoria eſt, un-
de eccleſia Dei tantam jacturam perpeſſa ſit,
& tanto cruore reſperſa. Sed ſi meo acquie-
veritis conſilio, quemadmodum ſpero, idip-
ſum ſapientes, & mutuam caritatem haben-
tes, hæc omnia repente ceſſabunt. Novus tunc
Sol ſuper vos quietis & tranquillitatis orie-
tur. Reflorebit in pace veſtra catholicus po-
pulus Chriſtianus: orbis totus renovari vide-
bitur. Implebitis cælum terramque, angelos
& homines, inenarrabili lætitia, jubilo &
exultatione. Tanto deinde inter vos benevo-
lentiæ nexu conjungemini, quod præteritorum
penitus obliviſcentes, voſipſos ſicut fratres a-
mabitis, & invicem pro amore certantes, al-
ter alterum caritate ſuperare ſtudebitis. Be-
nedicetis ſemper diem iſtum, & innumeras
Deo omnipotenti gratias referetis, qui in ea-
dem vos unitate & caritate devinxit. Quid
plura? Succedet tandem vobis, quemadmo-
dum ſucceſſit & Chriſto, quantum tamen hu-
mana conditio capere poteſt. Poſtquam enim
beatus Paulus ſuperius commemoravit quod
Chriſtus exinanivit ſe, formam ſervi accipiens,
humiliavitque ſe, factus obediens uſque ad
mortem, in præmium hujus humiliationis &
obedientiæ ſubdit: *Propter quod exaltavit il-* Philip. 2.
*lum Deus, & dedit illi nomen quod eſt ſuper
omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu fle-
ctatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum: &
omnis lingua confiteatur quia Jeſus Chriſtus in
gloria eſt Dei Patris.* Sic quidem ſi vos hu-
miliaveritis, & mihi obedientes fueritis, exal-
tabit vos Deus ſuper terram, & magnificavit
ſuper filios hominum, & dabit vobis nomen
quod eſt ſuper omne nomen, hoc eſt nomen
regium Chriſtianum, quo nullum inter gentes
eſt glorioſius. Tunc enim digne Chriſtiani eri-
tis & vocabimini. Nam hoc nomen niſi ca-
ritatem habentibus non recte congruit. Atque
in hoc veſtro Chriſtianitatis nomine, ſi vere
Chriſtianum fuerit, id eſt, ſi ſpiritualem ca-
ritatis unctionem habueritis, omne genu fle-
ctatur. Nam inferi videntes vos eadem fide
& caritate unitos, vobis ſubjicientur, & tam-
quam victi & genuflexi contremiſcentes, ni-
hil adverſus vos prævalere poterunt. Homi-
nes vos reverebuntur, & meo Chriſtiano po-
pulo, ſi unanimis fuerit totus orbis quaſi ge-
nuflexus ſervire cogetur. Angeli vero & ci-
ves cæleſtes genua caritatis flectentes vos ho-
norificabunt, & una nobiſcum genuflexi præ-
ſentabunt vos cum jubilo coram Jeſu Chriſto
ſponſo meo, ut in æterna beatitudine vivatis,
& regnetis cum ipſo. Tunc omnis lingua con-
fitebitur quia meus populus catholicus in glo-
ria eſt Dei Patris: ad quam gloriam ipſe Je-
ſus Chriſtus vos omnes & alios filios meos
ubique exiſtentes perducere dignetur; qui vi-
vit cum Deo Patre & Spiritu ſancto benedi-
ctus in ſæcula ſæculorum. Amen.

XLVII.

OPUSCULUM

JOANNIS PATRIARCHÆ

ANTIOCHENI,

De ſuperioritate inter concilium & papam.

In ſequens opuſculum notatiuncula.

Præsens opusculum compoſitum extitit per reverendum patrem dominum Joannem patriarcham Antiochenum in concilio Baſileense anno 1434. ac fecit præsens opusculum omnibus scribere volentibus publice pronuntiari in conventum Fratrum minorum in quadam magna ſtufa, videlicet immediate poſt feſtum epiphaniæ domini vel circiter, tractans de dignitate vel superioritate inter concilium generale legitime congregatum, &c. & papam, ut puta, utrum concilium, &c. ſit supra papam, vel etiam quis eorum dignior, &c. Lege & conſidera.

Ad-

Adſit omnipotens, &c.

Videat lector bullam retractationum Pii II. qui diu adhæſit Basileenſibus contra Eugenium, ſed tandem melius inſtitutus, relictis Basileenſibus, adhæſit Eugenio cum multis aliis. * *Deeſt*, offert. H.

*Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, veſter devotus humilis Joannes patriarcha Antiochenus ſeipſum ad veſtrorum devotiſſimorum operum efficacem continuationem, cum omni devotione, reverentia & honore * obſequialem.*

QUia nonnulli os ſuum aperientes in cælum, poteſtatem Romani pontificis ſupra poteſtatem ſacrorum generalium conciliorum contra juris divini & humani veritatem a ſanctis patribus alias declaratam exaltare nituntur, & ob hoc, quod dominus Eugenius papa quartus veſtram ſacratiſſimam ſynodum ad extirpationem hæreſum, reformationem eccleſiæ in capite & in membris, ac pacem in populo Chriſtiano procurandam, legitime congregatam, ſine conſenſu ipſius ſacri ſynodi diſſolvere potuerit, aſſerere publice non verentur; ego honorem ipſius ſacræ ſynodi procurare ac illius decreta defendere juramento adſtrictus, ne errori hujuſmodi, ſi ei non contradicerem, aſſentire viderer, opuſculum præſens, per me contra errorem hujuſmodi compoſitum, ſanctitati veſtræ cum humilitate duxi præſentandum, corrigendum, emendandum, &, ſi neceſſe fuerit, caſſandum: non intendens tenere circa contenta in eo aliud, quam hoc quod tenet ſacroſancta mater eccleſia catholica, & veſtra ſacra ſynodus illam repræſentans. Et licet, teſte Hieronymo, ſciam quod qui ſcribit multos ſumit judices, nec ignorem in ſcripturis irreprehenſibile omne nimis, ſive ſit longitudini ſive brevitati connexum, cum primum ſenſus legentium onoret, & ſecundum præſcindat ſtudiorum deſiderium, ut ait Hieronymus ſuper Jeremiam libro ſecundo in principio; tamen & hoc ſcio, ipſo teſtante ſuper Joelem, quinto, quod oris apertio eſt in Dei non hominis poteſtate: per quod conſtet me non plus potuiſſe quam ingenioli a Deo largiri paterentur anguſtiæ, ut de ſe Hieronymus aſſerit ſuper Michæam quinto. Quibus attentis, ſupplico ut circa hujus opuſcoli defectus ſanctitas veſtra me dignetur habere ſupportatum.

In nomine domini Jeſu Chriſti. Amen.

AD oſtendendum quod concilium generale, in Spiritu ſancto legitime congregatum, ſit ſupra papam, ex eo quod univerſalem eccleſiam repræſentat, & conſequenter quod papa illud diſſolvere non poſſit ſine conſenſu ipſius concilii, poſſunt conſiderari ſequentia.

Et primo, quod una eſt fidelium univerſalis eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur: in qua non papa, ſed Chriſtus eſt ſacerdos & ſacrificium, teſte Innocentio III. in cap. Firmiter, de ſumma Trinitate. Unde inquantum papa aut alius quicumque non ſalvatur extra eccleſiam univerſalem, patet quod eccleſia univerſalis eſt maior & dignior papa, & quocumque alio membro ipuus eccleſiæ: & per conſequens ſupra papam, arguendo a dignitate ſalvatoris ad dignitatem inferioris ſalvati, ſicut argui poteſt a dignitate creatoris ad dignitatem creaturæ, quæ * maior eſt di-

* minor Concilium Chalcedonenſe longe aliud appellat.

Agnitatis ipſius creatoris. Ad cujus ſententiæ robur diffinivit ſacrum concilium Africanum, quod primæ ſedis epiſcopus non appelletur ſummus ſacerdos, nec princeps ſacerdotum, ut habetur in cap. Primæ ſedis, 99. diſt. Qua de re Gregorius Eulogio patriarchæ in cap. Ecce, eadem diſt. ſic ſcribebat: Ecce in præfatione epiſtolæ, quam ad meipſum qui probibui direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, univerſalem me papam dicens, imprimere curaviſtis, quod peto mihi dulciſſima ſanctitas veſtra ultra non faciat: quia vobis ſubtrahitur quod alteri pluſquam ratio exigit præbetur, Et ſequitur ibidem paulo poſt: Si univerſalem me papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe quod me fatetur univerſum. Sed abſit hoc. Et gloſſa ibi verba illa, Negat ſe hoc eſſe, exponit, id eſſe de univerſitate, cum tamen eccleſia Romana non ſit univerſa, ſed ſit de univerſitate. Gelaſiuſque in cap. Quamvis, 21. diſt. ad propoſitum dicebat, quod quamvis univerſæ eccleſiæ Chriſti thalamus ſint, Romana ceteris prælata eſt: quaſi dicat, quod licet univerſæ eccleſiæ (includendo Romanam) ſint thalamus Chriſti, etiam eccleſia univerſalis Romana prælata eſt ceteris, ſed non Chriſti thalamo, qui eſt eccleſia univerſalis. Et quod dictum eſt de eccleſia univerſali, dici potest & debet de concilio generali in Spiritu ſancto legitime congregato, eccleſiam univerſalem repræſentante; attento quod honor & præeminentia, qui debentur, repræſentato, debentur repræſentanti illius vices gerenti, cap. fin. 93. dist. Ubi dicitur quod diaconus ante presbyterum ſedere non debet, niſi locum habuerit proprii patriarchæ, aut metropolitani ſui, & concordat cap. Primum, 94. dist. Ubi dum dicebat Symmachus papa, & ubi nos præſentes eſſe non poſſumus, noſtra per eum cui præcipimus repræſentetur auctoritas, facit cap. Sane, quia de officio ejus cui mandata est jurisdictio, l. Etſi prætor, *&c.* in novo, 21. dist. Et quod concilium generale repræſentet univerſalem eccleſiam, patet in decreto generalis concilii Conſtantienſis infra inſerto, & per hoc quod apoſtoli uſum conciliorum generalium invenerunt, a Et per illa concilia fierent vice & nomine eccleſiæ univerſalis, illa congregata, quæ per eam fieri poſſent ipſa coggregata, ut patet per actus apoſtolorum, Actuum 1. 6. 8. & 15.

Romanum pontificem, nempe univerſalis eccleſiæ epiſcopum.

Locus obſcurus.

a *Forte*, et per. H.

Secundo hoc patet, quoniam quando Petrus apoſtolus primus papa poſt Chriſtum, appropinquante tempore ſuæ paſſionis, ſibi elegit in ſede apoſtolica ſucceſſorem Clementem, concilium generale apoſtolorum eccleſiam univerſalem repræſentans, conſiderans ad bonam politiam eccleſiæ non convenire electionem per Petrum de perſona Clementis factam per modum reformationis reprobavit, & Linum & poſtea Cletum Petri ſucceſſores in adminiſtratione papatus ordinavit, ut patet in chronicis Clementis, & aliorum prædicatorum: hocque univerſalis eccleſia approbavit & toleravit: quod non feciſſet, ſi concilium generale non eſſet ſupra papam. Nec obſtat cap. Si Petrus, 8. quæſt. 9. quoniam verba illius textus intellecta ſecundum gloſſam non faciunt contra. Nec obſtat quod ibi dicit gloſſa de Clemente, quod renuntiavit: quoniam ideo renuntiavit, quia concilium generale apoſtolorum, electionem per Petrum factam. tam-

Quis unquam hoc dixit?

Quando & ubi habitum eſt hoc concilium?

quam non convenientem statui ecclesiæ, reprobavit, & deinde Linum & Cletum ordine successivo in Romanos pontifices elegit: quod non feciſſet, ſi ſuper Petrum potestatem non habuiſſet; conſiderato quod ſi non habuiſſet potestatem reprobandi dictam electionem, eadem ratione nec habuiſſet potestatem eligendi Linum; nec ſubſequenter Cletum. Nec obstat quod aliqui dicunt in dict. cap. Si Petrus, quod ecclesia tunc non erat congregata quoniam licet tunc publice non congregaretur propter metum infidelium, secrete tamen congregabatur, ut patet in epistola, in qua dicitur quod oratio fiebat ſine intermiſſione ab ecclesia ad Deum pro eo, Act. 12. cap. Et facit pro præmiſſa ſententia, quod quando Samaria recepit verbum Dei, Actor. 8. capite, concilium generale apostolorum miſit ad eos Petrum & Joannem. In quo denotatur quod concilium generale apostolorum erat ſupra Petrum, arguendo a majoritate mittentis ad minoritatem miſſi, de quo habetur Lucæ 7. ibi dum dicitur: *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites; & dico huic: Vade; & adit: & alii: Veni; & venit; & ſervo meo, Fac hoc; & facit.* ſecundum ſententiam magistri ſententiarum in dist. 11. & 15. ubi dicit: In mittente notari auctoritatem, & in miſſo ſubauctoritatem. Nec obstat quod aliqui dicunt Petrum ibi miſſum potius conſilio, quam auctoritate: quoniam inquantum Petrus non fuit miſſus ſolus, non ſundatur illorum intentio, & communis ſententia theologorum est contra eos in hoc paſſu.

Ecce qualia afferunt qui ecclesiæ paſtorem oppugnant.

Tertio hoc etiam probatur per Ambroſium in capite Quæ dignior, 24. quæst. 9. ibi dum dicebat, quod non est dignior domus apostolicæ prædicationis ingreſſu, quam ſancta ecclesia. Igitur ecclesia est dignior, & conſequenter major papa, & quocumque alio, ut ſonat illud verbum Dignior.

Quarto hoc etiam probatur, quoniam papa est minister Christi & ecclesiæ ſponſæ ſuæ, ut patet per Augustinum in capite, Quodcumque, 24. quæst. 7. ibi dum dicebat, quod quando Christus Petro tradidit claves, Petrus ecclesiam ſanctam ſignificavit: quo verbum exponit ibi Archidiaconus in Roſario ſic dicens: Significavit, id est, ſub ſigno & nomine ecclesiæ accepit. Unde inquantum Petrus claves recepit ut minister Christi & ecclesiæ, & ſub ſigno & nomine ecclesiæ, patet quod ecclesia ut domina major est Petro, ut ministro ſuo, ſecundum jura vulgata, dicentia dominum esse majorem ministro ſuo. Hoc etiam Christus attestabatur, dum dicebat illum qui recumbebat, etiam majorem eo qui ministrabat Luc. 22. Et ex quo ecclesia est domina recumbens, & papa est ejus minister, ſequitur quod quando papa male ministrat in offenſam Christi & ecclesiæ ſuæ ſponſæ, ecclesia, tamquam domina major ministro ſuo, illum compeſcere potest, & per modum reformationis corrigere & punire, ſecundum jura dicentia, majorem ministrum inferiorem, quando male agit, corrigere poſſe & punire, & maxime quia potestas data fuit Petro ad ædificationem, & non ad diſſipationem, cap. Remittuntur, 23. quæst. 5. cum ibi notatis per Archidiaconum in Roſario, ibi dum dicit, quod illa verba, *Quodcumque ligaveris*, exponuntur frequentius, ſic, ſcilicet juste, clave non errante: & quod ecclesia a Christo claves acceperit ac potestatem ligandi & ſolvendi, patet ſecundum Hieronymum in cap. Omnibus 24. qu. 7.

Ergo apoſtoli erant majores Chriſto; qui ſe miniſtrum vocat.

Matth. 16.

Item pro hac parte facit ſententia Gregorii in capite Sicut ſancti, 15. dist. ubi dicit, venerari ſacra illa concilia generalia ſicut evangelium, quia dum univerſali ſunt conſenſu constituta, ſe & non illa destruit quiſquis præſumit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt.

Hæc Concilia Romani pontificis præcipuam auctoritatem agnoſcunt.

Item facit etiam cap. Si duo contra fas, 25. dist. cap. Ubique, quod ſi ſint duo contendentes de papatu, deffinitio pertinebit ad concilium generale, ſecundum gloſſam ibidem, & hoc etiam aperit textus, cum dicit, quod ſi duo contra fas fuerint electi, nullus eorum debet recipi, ſed ille quem univerſalis conſenſus elegit.

Item ad hoc propoſitum dicit Joannes Andreæ in cap. de renuntiatione lib. 6. in Novella, quod ſi papa in conſistorio ſecreto coram cardinalibus renuntiet papatui, ſine præſentia aliorum testium, & postea dicat ſe non renuntiaſſe, concilium generale erit judex; quod non eſſet, ſi non eſſet ſupra papam.

Item nota gloſſam in cap. Si papa, 40. dist. quod nedum in cauſa hæreſis, ſed etiam in quocumque alio caſu, in quo papa committit exceſſum eccleſiam ſcandalizantem, ſi ſit incorrigibilis, potest accuſari & puniri: quod est intelligendum per concilium generale, juxta jam dicta ſupra.

Item quod concilium generale ſit ſupra papam patet, quia papa peccare potest, 21. dist. Nunc autem: eccleſia autem univerſalis per concilium repræſentata peccare non potest, ut patet in cap. A recta, 24. quæst. 1. cum ibi notatis per gloſſam & doctores: & notant Ostienſis & Joannes Andreæ in cap. A nobis in magno, de ſententia excommunicationis ſuper verbo Eccleſiæ, quod illud, quod dicitur de eccleſia univerſali, dici debet de concilio generali illam repræſentante, arguendo a natura ſeu qualitate repræſentantis & repræſentati, de qua in præcedentibus dictum est.

Præterea hoc etiam probatur, arguendo ab abſurditate vitanda, & per exemplum ſimilitudinis, quo Christus utebatur inter ſuos diſcipulos, dicendo ſimilitudinem hanc. Veniat igitur primo argumentum ab abſurditate vitanda, & ponamus quod aliquis papa per ſua mala opera diſſiparet generalem statum eccleſiæ, & ipſam eccleſiam & populum Christianum notorie ſcandalizaret; ſi dicamus concilium generale non habere potestatem compeſcendi eum, eſſet in potestate unius hominis destruere eccleſiam ſine remedio, quod eſſet abſurdum: ſed quod exemplum ſimilitudinis ponamus, quod aliquis dominus rex volens ire ad ſanctum Sepulcrum, dat potestatem gubernandi regnum in ejus abſentia dominæ reginæ ſponſæ ſuæ, adjiciens quod quia non convenit honestati ſuæ muliebri diſcurrere per regnum quotidie, quando caſus neceſſitatis occurrerint, ordinat ſibi unum ministrum generalem, qui nomine ipſius regis & dictæ reginæ habeat potestatem gubernandi dictum regnum: quo facto, vadit rex ad viagium ſuum,

Dein-

Pontifex non ab homine est institutus, sed a Christo qui non deserit ecclesiam suam.

Deinde iste gubernat in absentia regis ita male justitiam & facta regis, quod cedit in scandalum, aut præjudicium, seu offensam regis & reginæ, ac totius regni, & non est in regno qui sibi dicere possit: Tu male facis. Quæritur numquid regina in isto casu poterit uti potestate sibi data a rege, & illum compescere ac punire, & de alio bono gubernatore providere usque ad regressum regis? Videtur quod non, quia licet rex dederit potestatem prædictam reginæ, nihilo minus dedit potestatem dicto gubernatori gubernandi regnum, ut non oporteret reginam discurrere per regnum: & sic videtur voluisse, quod gubernator uteretur exercitio dictæ potestatis, & non regina. Contrarium tamen est de veritate juris dicendum, ad evitandam absurditatem quæ ex contrario sequeretur, & etiam quia non est verisimile regem regnum suum in tali casu sine remedio voluisse dimittere; & in tali casu debemus [a] in dubio amplecti. Hic potest verisimilius regula inspici de regulis juris libro 6. cum aliis concordantis ad hoc vulgatis: & ita videmus in simili, quod quando Christus dedit claves Petro, est verisimile quod sub nomine Petri intellexerit successores, licet de illis in datione clavium nullam mentionem fecerit, quia non est verisimile, quod mortuo Petro, Christus voluerit ecclesiam esse sine Petri successore, secundum ea quæ habentur in cap. Pro humani de homicidio libro 6. cum ibi notatis per Joannem Andreæ in glossa super verbo, Desereret, quæ pro tanto possunt ad propositum applicari, quoniam quando Christus ascensurus ad cælos dedit potestatem Petro & successoribus, & ministris ejus, & ecclesiæ sponsæ suæ, non est verisimile intellexisse quod in casu, in quo aliquis ex successoribus Petri male regendo scandalizaret ecclesiam sponsam suam, ipsa non deberet uti potestate clavium contra talem, sed sine remedio ruinam fidei catholicæ & bonæ politiæ ipsius ecclesiæ haberet tolerare, quod est absurdum: & sic arguendo ab evitatione absurditatis, & a simili, est concludendum ecclesiam in tali casu contra papam potestatem habere, & pro ista parte facit decretum generalis concilii Constantiensis, tenoris qui sequitur:

[a] Forte, sine dubio. H.

Locus obscurus.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

In principio quintæ sessionis.

Hæc sancta synodus Constantiensis, generale concilium faciens, pro extirpatione schismatis, ac unione & reformatione ecclesiæ Dei in capite & in membris fienda ad laudem, *&c.*

Et primo declarat, quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ ecclesiæ in capite & in membris.

Item declarat, quod quicumque, cujuscumque conditionis, status, dignitatis, etiamsi papalis existat, qui mandatis, statutis, ordinationibus, seu præceptis hujus sacræ synodi, & cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus, factis vel fiendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrendo.

Nunc autem restat respondere ad ea quæ in contrarium allegantur.

ET primo, ad primum dum dicitur, quod inquantum concilia generalia recipiunt auctoritatem a papa, & non econtra, ut habetur in capitulo, Significasti, de electionibus, apparet quod papa est supra concilia generalia, & non econtra. Respondetur quod textus ille debeat intelligi de auctoritate relata ad hoc, quod concilia generalia non possint esse legitime congregata sine papæ auctoritate, nisi quando immineret necessitas congregandi illud pro interesse universalis ecclesiæ, & papa nollet congregare, de qua auctoritate habetur 17. dist. Portatum. Sed postquam concilia generalia auctoritate papæ, vel alias legitime sunt congregata, potestas eorum non procedit a papa, sed a Christo immediate, ut patet in decreto concilii Constantiensis, & per jam dicta supra. Et cum objiciendo quæritur, quomodo stabunt potestas ecclesiæ & potestas Petri, cum ambæ a Christo immediate procedant; & sic tamquam pares, una non videtur habere vim super aliam, cap. Innotuit, de electione. Respondetur quod inquantum potestas clavium est situata in Petro, ut in ministro ecclesiæ, sicut supra deductum est sequitur quod potestas Petri, ut ministri, subjicitur potestati ecclesiæ, tamquam potestati dominæ. Et licet ab eodem fonte procedant, diversimode tamen diversitates qualitatum ministri & dominæ procedunt. Et sic etiam videmus, quod licet potestas presbyteri & potestas diaconi ab eodem procedant, quia tamen potestas diaconi inferior est ut ministri presbyteri, est potestas ipsius presbyteri major, & potestas diaconi inferior, secundum ea quæ habentur in cap. fi. 93. dist. Et ad hujus sententiæ propositum dicebat sanctus Thomas in secunda secundæ, quæst. 4. articulo 1. quod sicut obtinet in naturalibus ut superiora moveant inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ divinitus, sic oportet in rebus humanis quod superiores moveant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis divinitus collatæ.

Ergo etiam Christus qui venit ministrare subjicitur ecclesiæ.

Pastor ergo regit oves, id est pontifex ecclesiam.

Item objiciebatur de his quæ habentur in cap. Licet de vitanda, de electione in fine. Sed respondetur quod Alexander III. ibi loquitur habendo respectum ad tempus, in quo vacante ecclesia Romana, concilium generale non erat congregatum, nec sperabatur congregari: alias illo congregato posset ad illud haberi recursus super difficultatibus emergentibus erga electionem Romani pontificis, argumento capituli Si duo, 69. dist. cum ibi notatis in glossa, & per Joannem Andreæ in cap. 1. de renuntiatione, lib. 6. in Novella.

Item dicebatur quod ex quo dominus noster Jesus Christus munus potestatis clavium ita ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne infunderet, ut habetur in cap.

Ita dominus. 19. dist. apparet quod nec concilium generale, nec quecumque persona aliquid potest habere de jurisdictione ecclesiastica, nisi inquantum a papa sibi conceditur: & per consequens, quod papa est supra concilium generale, & non econtra. Ad quod respondetur, quod licet potestas jurisdictionis a Christo tradita fuerit beato Petro ut ministro Christi, & ecclesiæ per concilium repræsentatæ, considerato quod in traditione hujusmodi per Petrum ecclesia fuit designata, quodque ipse sub signo & nomine ecclesiæ potestatem recipit secundum Augustinum in dict. cap. Quodcumque, 24. dist. quæst. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum, & ad ædificationem membrorum ecclesiæ, & non ad ad dissipationem, cap. Sunt quidam 24. quæst. 1 & sic cum onere quod Petrus & ejus successores ut ministri ecclesiæ illi subjicientur, quando male regendo ecclesiam scandalizarent, & quantum in eis esset dissiparent, ut patet per jam dicta.

Dictum est Petro: *Pasce*, id est rege, *oves meas.*

Quibus attentis, constat verba dicti cap. Ita dominus, non fundare papam non esse submissum potestati ecclesiæ per concilium generale repræsentatæ. Et cum subjicitur, quomodo potest hoc esse, cum concilium generale nihil possit habere de jurisdictione ecclesiastica, nisi inquantum sibi concedatur a papa, ut in argumento dicebatur. Respondetur, quod si traditio clavium Petro tantum facta fuisset, & nomine suo, militaret argumentum. Sed quidquid dicat Leo papa in dict. cap. Ita dominus, veritas est quod in traditione clavium per Petrum ecclesia fuit designata. Et Petrus claves recepit sub signo & nomine ecclesiæ, ut supra dictum est, & sic cum onere quod, quando non ædificaret, sed dissiparet, corrigi posset per ecclesiam, ut patet per jam dicta. Nec legitur quod Petrus receperit potestatem super ecclesiam universalem, nec per consequens supra concilium generale illam repræsentans, sed supra singularia membra ecclesiæ, secundum communem theologorum opinionem. Et probatur per Gelasium in cap. Quamvis, 21. dist. & per Gregorium in cap. Ecce, 99. distinctione.

Ecce reicit Leonis sanctissimi sententiam. Quia premit eum.

Isti pontifices aliter loquuntur.

Quibus attentis, constat verba dicti cap. Ita dominus, non fundare papam non esse submissum potestati ecclesiæ. Possuntque præmissa ratione naturali fortificari, quoniam supponendo quod papa sit caput ministeriale ecclesiæ, & membrorum singularium ipsius ecclesiæ videmus quod licet caput in corpore humano sit ordinatum ad directionem & gubernationem membrorum, sitque non licitum membra a capite (id est ab obedientia capitis) recedere, cap. Cum non liceat, de præscriptionibus; si tamen caput in corpore humano efficiatur languidum seu infirmum licitum erit membris illud ligare & cauterizare, ne totum (quod absit) corpus morbus invadat, si languor non fuerit curatus, in cap. Sic, inquit, 2. quæst. 3. Sicque etiam videmus, quod si papa efficeretur furiosus & habens ensem, in manu, exiens palatium quos sibi obviam reperiret occideret; utique liceret subditis inferioribus eum capere & ligare: & si hoc liceret pro salvatione corporis, multo magis licere debet concilio generali ecclesiam repræsentanti pro salute animarum, quando papa male regendo, & ecclesiam ipsam scandalizando, animas subditorum ad viam damnationis induceret. Nec obstat præmissis cap. Si papa, 40. dist. ibi dum dicitur, quod etiamsi animas subditorum catervatim ad inferos deduceret, nullus mortalium posset eum judicare, nisi deprehendatur a fide devius, *&c.* quoniam secundum * Laudunum in sacramentali de baptismo textus ille debet intelligi de peccatis papæ occultis quæ Dei judicio reliquuntur, 6. quæst. 1. Si omnia, & etiam de publicis, quando papa est corrigibilis. Ego autem dico quod textus ibi dicit, mortalium nullus, denegando judicium singulis mortalium; non autem ecclesiæ universali, nec concilio generali illam repræsentanti.

*Guillelmum de monte Laudano.

O argumentum!

Item opponebatur de his quæ habentur in cap. Nemo, 9. quæst. 3. Ubi dicitur, quod nemo judicabit primam sedem. Et sequitur ibidem: Neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo, judex judicabitur. Sed respondetur illud esse intelligendum, quando sedes prima, id est papa, in illa sedens bona opera facit, ut sonant verba ibi posita, Justitiam temperare desiderantem. Sed quando papa facit opera mala ecclesiam notorie scandalizantia, est secus, quoniam tunc potest judicari, & puniri per concilium universalem ecclesiam repræsentans, si sit incorrigibilis, ut patet per jam dicta supra. Et ad hoc propositum dicebat glossa in dict. cap. Nemo, super verbo Nemo, quod cum papa peccat, potest peccatum ejus ecclesiæ denuntiari, secundum admonitionem evangelii. Adjiciens quod hoc determinavit in cap. Si papa, 40. dist. Nec obstant præmissis notata per Ostiensem in cap. Proposui, de concessione præbendæ, ubi videtur dicere, quod etiam procedendo secundum admonitionem evangelicam ecclesia non potest judicare papam, quoniam, salva sui pace, mandatum illud evangelii, *Si peccaverit*, omnibus fuit directum, & contra omnes peccantes, etiam contra papam, sicut contra alios, quando papa peccat notorie in scandalum universalis ecclesiæ, ut patet per jam dicta supra, sicque practicatum fuit in concilio generali Constantiensis contra dominum Joannem papam XXIII. & simili modo potest responderi ad cap. Aliorum, & ad capitulum, Facta, 9. quæst. 3. & ad omnia alia jura, dicentia facta papæ non posse judicari ab alio quam a Deo, & facit pro auctoritate conciliorum quod habetur 17. dist. Hinc etiam ibi dum dicitur, Scientes quia ejus sedi primum Petri apostoli meritum, deinde, secuta jussione domini, conciliorum venerandorum auctoritas, singularem in ecclesiis tradidit potestatem: quamvis glossa ibidem hoc dictum moderetur, dicens quod ecclesia Romana potestatem principaliter habet a domino, & secundario a conciliis: cujus sententiæ concordat glossa in cap. Dudum, 3. quæst. 6. Sed quamvis ita sit, hoc non infert papam non subjici concilio quando notorie ecclesiam scandalizaret, considerato quod Petrus potestatem recepit a Christo, ut minister Christi & ecclesiæ, & sic cum onere quod esset submissus potestati ecclesiæ dominæ suæ, quando notorie illam scandalizaret, ut supra ostensum est. Et si dicatur quod iste casus scandali

Matth. 18

Hic jura omnia quæ faciunt apertissime pro pontifice, ut vult interpretator.

Ut pastor & doctor ecclesiæ dicente Christo: *Confirma fratres tuos.*

dali notorii non est de expressis in decreto concilii Constantiensis; respondetur quod quando papa notorie scandalizat ecclesiam, casus iste est de pertinentibus ad casum generalis reformationis ecclesiæ, qui est expressus in dicto decreto concilii Constantiensis.

Item opponebatur de his quæ habentur in glossa dicti cap. Nemo, super verbo, Ab omni clero, ibi dum dicitur quod concilium non potest judicare papam, cap. Significasti, de electione. Sed ad dictum caput fuit in præcedentibus responsum, & sequitur in eadem glossa, Quod si totus mundus sentiret in aliquo contra papam, videtur quod sententiæ papæ standum esset, 24. quæst. 1. Hæc est fides. Sed ad dictum cap. Hæc est fides, respondetur, quod loquitur, quando agitur de fide, & in casu in quo concilium generale ecclesiam universalem repræsentans nec est congregatum, nec in aliquo casu fidei habet opinionem determinatam contra papam, nec papa contra concilium. Præterea glossa ibi loquitur argumentative, & non decisive, arguens ibi pro & contra, sine decidendo: & quidquid in hoc passu hactenus per glossas & doctores interdum affirmative & interdum negative fuerit opinatum, standum est hodie diffinitioni factæ per concilium generale Constantiense, quoad casus in decreto illius expressos, videlicet cum agitur de fide, & de extirpatione schismatis, & de generali reformatione ecclesiæ in capite & in membris, & de pertinentibus ad casus præmissos: & si quis in contrarium potestatem dicti concilii in præmissis negans assereret pertinaciter, absque dubio hæreticus esset censendus, argumento eorum quæ habentur in cap. Omnes, 22. dist. Immo potest ultra præmissa considerari, quod licet Christus potestatem tradiderit Petro supra singularia membra ecclesiæ, juxta illud, *Pasces oves meas*, non legitur tamen quod potestatem sibi tradiderit supra universalem ecclesiam, cujus Christus caput est, nec supra concilium generale illam repræsentans; imo potius de contrario ut patet per jam dicta supra in principio, & per consequens, ecclesia, cujus nomine Petrus potestatem recepit, & concilium generale illam repræsentans, potestatem habent supra papam, ut supra ministrum & membrum suum, nedum in casibus in dicto decreto Constantiensi expressis, sed etiam in omnibus aliis, arguendo a plenitudine potestatis, quam Petrus nomine ecclesiæ recepit.

Joan. 21. O ineptum argumentum!

Paulo ante dixi decretum intelligi de expressis in illo.

Nec obstant præmissis notata per Joannem Andreæ in dicto cap. Nemo, 9. quæst. 3. ibi dum dicit, Quod licet orbis sit major Urbe, quantum ad circuitum, non tamen quantum ad auctoritatem: quoniam si sumamus orbem pro universali ecclesia in toto orbe consistente, sicut Hieronymus in cap. Legimus. 93. dist. sumebat, dicta glossa Joannis modicum immo nihil facit ad propositum suum.

Item opponebatur contra potestatem concilii de his quæ habentur in cap. Nunc autem, 21. dist. ibi dum dicitur declaratum fuisse per concilium se non habere potestatem proferendi sententiam contra Marcellinum papam, de hæresi, quia thurificaverat idolis, imperitum, quamvis idem Marcellinus thurificationem hujusmodi confiteretur: sed ad hoc respondetur, quod verba ibi posita non sunt verba concilii, sed Nicolai papæ ad Michaelem imperatorem: & quidquid ibi dicat dictus Nicolaus, veritas est quod concilium non omisit ibi condemnare Marcellinum de hæresi propter defectum potestatis, sed quia idem Marcellinus per metum coactus fuerat thurificare idolis, & erat corrigibilis, & per consequens non debebat deponi, 24. qu. 3. Dicit apost. ut glossa in dicto capitulo Nunc autem, dicit. Et quod contra papam de hæresi possit agi, patet in dicto cap. Si papa, ibi dum dicit: Nisi deprehendatur a fide devius. Et quod isto casu, videlicet quando agitur de hæresi contra papam, concilium generale sit judex, patet ex notatis per Joannem Andreæ & Archidiaconum in cap. In fidei, de hæreticis lib. 6. immo potest etiam considerari quod, inquantum Petrus potestatem recepit a Christo tantum supra singularia membra ecclesiæ, juxta illud, *Pasce oves meas*, & non supra corpus universalis ecclesiæ, cujus Christus caput est, quandocumque ecclesia est legitime congregata, seu concilium generale illam repræsentans, Petrus illi concilio, de quocumque casu in eodem agatur, auctoritative præsidere non potest; quia non decet subditum superiori suo præsidere, 21. dist. per totum cap. Cum inferior, de majoritate & obedientia.

En quo isti prolabuntur.

Sed ideo tunc concilium potest contra papam quia cum hæreticus est, desinit esse papa.

Joan. 21.

Nec obstant notata per Joannem Andreæ in cap. Grave, de præbendis, super verbo, Nuntiando. Quoniam loquitur secundum tempora, in quibus ipse & alii doctores in terris ecclesiæ Romanæ residentes respiciebant ad potestatem papæ cum duobus oculis, & ad potestatem ecclesiæ & generalium conciliorum cum nunc oculo tantum. Nec obstant jura per eumdem ibidem allegata, quia ad illa patet responsio per jam dicta.

Item opponebatur de hoc quod apostoli voluerunt Petrum esse principem eorum, ut habetur in dicto capit. In novo. Sed respondetur, quod apostoli non intendebant sibi dare novam potestatem, sed datam sibi a Christo approbare, ut patet ex notatis per glossam in dicto §. Hinc etiam, 17. dist. cujus glossæ sententia communiter approbatur per doctores. Sed non legitur quod Christus dederit Petro potestatem supra universalem ecclesiam, sed supra singularia membra ejusdem. Igitur dicta apostolorum voluntas, de qua habetur in dicto c. In novo, relata ad potestatem quam Christus dedit Petro, non probat apostolos dedisse potestatem Petro supra universalem ecclesiam, nec per consequens supra concilium generale illam repræsentans.

Qui dixit, Pasce oves meas, neminem utique excepit Christianum.

Item opponebatur de juribus, dicentibus quod papa est caput ecclesiæ, ut habetur in capite Fundamenta, de electione lib. 6. cum aliis concordantiis. Sed respondetur, quod illa jura debent intelligi de capite ministeriali, quod non recepit potestatem supra universalem ecclesiam, cujus Christus caput est: nec etiam supra concilium generale illam repræsentans, sed supra singularia membra ipsius ecclesiæ.

Item opponebatur, quod papa habuit præsidentiam in multis conciliis generalibus, ut patet in cap. In nomine domini, 24. dist. & in pluribus aliis juribus, & maxime in capit. Ad apostolicæ, de re judicata, lib. 6. cum ibi notatis per Joannem Andreæ in glossa

1. Sed

Quænam sunt illa concilia?

1. Sed ad hoc respondetur, quod in pluribus antiquis conciliis papa non fuit præsidens, ut patet in illis in quibus Romani pontifices non faciebant diffinitiones, sed concilium, dicendo, Placuit concilio, de quibus habetur in cap. Quæ recipiunt, Placuit, quæ habentur de consecratione dist. 5. & in pluribus aliis. Ad cujus sententiæ robur, notandum quod concilium apostolorum, de quo Actum 6. Petrus solus non congregavit, sed duodecim apostoli simul, ut patet ibi, dum dicitur quod convocaverunt duodecim multitudinem discipulorum.

Actor. 6.

Item est etiam notandum, quod in illo concilio de quo habetur Actor. 15. Petrus licet

* forte tamen non

ibi fuerit præsens, sententiam * tamen pro-

Actor. 15.

nuntiavit, sed Jacobus sub his verbis, *Placuit apostolis & senioribus & omni ecclesiæ*, & ibi decretalem epistolam ordinaverunt, non Petri nomine, sed apostolorum & seniorum, & declarando istum passum, potest considerari, quod inquantum Petrus non recepit potestatem supra ecclesiam universalem, nec per consequens supra concilium generale illam repræsentans, ut supra dictum est, constat papam non posse habere præsidentiam auctoritativam in conciliis generalibus, nisi inquantum illa per concilium, in quo esset, sibi concederetur: quo casu non haberet usum hujusmodi potestatis nomine & auctoritate sua,

A Christo est auctoritas Petri

sed dicti concilii. Nec obstant jura probantia quod Romani pontifices aliam præsidentiam habuerunt in conciliis generalibus: quoniam illa jura sunt intelligenda de honoraria ad beneplacitum conciliorum in eis data. Facit dictum cap. In nomine domini, 23. dist. ibi dum dicebat Nicolaus papa, Si placet fraternitati vestræ. Et si dicatur quod papa habuit præsidentiam in conciliis generalibus, ut in dicto cap. Ad apostolicæ, *&c.* respondetur illud fuisse ex concessione dictorum conciliorum, seu ex permissione illorum habentium vim dictæ concessionis, aut ex tolerantia patientiæ & multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta essent in judicio, non tolerarentur; de præbendis, Cum jam dudum. Quibus attentis, constat papam in concilio generali non habere præsidentiam auctoritativam, neque honorariam, nisi inquantum a concilio sibi concederetur aut permitteretur.

Item opponebatur de cap. Non debet, de consanguinitate & affinitate, ubi papa prohibitionem concilii reducit ad quartum gradum. Sed respondetur id fieri per papam in concilio generali ex permissione ipsius concilii, ut ibi patet. Quo attento, non probat ille textus quod papa sit supra concilium, nec quod dissolvere possit illud sine consensu ipsius concilii.

Item opponebatur dictum capit. Statutum, de rescripto, lib. 6. ubi papa constitutionem concilii generalis de duabus diætis reducit ad unam diætam. Sed respondetur quod papa illud fecit pro bono communis justitiæ, ut minister ecclesiæ, ipsiusque auctoritate; & non sua, & in casu quo concilium generale eccle-

* forte Sed ipse.

siam repræsentans non erat congregatum. * Nec est prohibitus id facere sine consensu ipsius concilii, ut patet in constitutione concilii generalis Constantiensis, quæ incipit, Frequens. Quibus attentis, patet illud capit. Statutum non probare papam esse supra concilium; nec quod concilium dissolvere possit sine consensu ipsius concilii, maxime contra prohibitionem sibi factam per concilium generale in dicta constitutione, Frequens. Nec dubiorum per ipsum erga dictam constitutionem, Frequens, motorum allegatio ipsum relevat, quoad facta per ipsum supposita, quoniam notorie dicuntur illa super veritate non fundari: & declaratio dictorum dubiorum, concilio congregato, ad ipsum concilium generale pertinet, & non ad ipsum, secundum jura dicentia quod illius est interpretari cujus est condere: nec decet, præsente superiore, quod inferior dubia erga constitutionem superioris mota habeat declarare seu interpretari,

B 21. per totum cap. Inferior, de majoritate & obedientia, c. Ne Romani, de electione, in Clementinis.

Item opponebatur de verbis dicti cap. Significasti, importantibus, quod in statutis conciliorum generalium aperte intelligitur auctoritas Romanæ ecclesiæ excepta. Sed respondetur, quod ex quo auctoritas universalis ecclesiæ, & consequenter conciliorum, est major, & auctoritas Romanæ ecclesiæ minor, ut supra in præcedentibus est ostensum, necessarium est dicere quod auctoritas ecclesiæ Romanæ, de qua habetur in dicto c. Significasti, ministerialis est ecclesiæ universalis, quoad ecclesias particulares, sicut de Petro dicitur, quod

Imo & Gerson fatetur Romanum pontificem ecclesiasticæ hierarchiæ esse principem & monarcham.

C est minister ecclesiæ sponsæ Christi, respectu ecclesiarum particularium, quibus ecclesia Romana prælata est, 21. dist. Quamvis; quodque ipsa auctoritas, ut ministerialis ecclesiæ universalis, auctoritate illius ecclesiæ Romanæ in statutis conciliorum generalium intelligitur excepta, ad declarandum, interpretandum & moderandum dicta statuta secundum varietatem temporum pro bono reipublicæ, quandocumque conciliis generalibus non congregatis ecclesiæ Romanæ pro bono reipublicæ videtur faciendum: & vocatur dicta ecclesiæ Romanæ auctoritas excepta apud doctores & magistros ἐπιείκεια. Quibus attentis, constat verba dicti cap. Significasti, non fundare auctoritatem ecclesiæ Romanæ esse majorem auctoritate ecclesiæ universalis, nec per consequens concilio-

D rum generalium ipsam repræsentantium. Et per præmissa patet responsio ad cap. Statutum, *&c.* constitutio, de elect. lib. 6. In quibus Romanus pontifex sine concilio generali interpretatur & declarat statuta conciliorum generalium: & ad capit. Dudum, 3. quæst. 6. & ad alia jura similia, dicentia ecclesiam Romanam esse caput aliarum ecclesiarum.

Et si dicatur, quod ex quo dicta ἐπιείκεια concessa est papæ auctoritate ecclesiæ universalis, & consequenter conciliorum generalium, potuit papa vigore dictæ concessionis derogare dictæ constitutioni, Frequens, & illam interpretari ac moderari, ac concilium dissolvere, & ad alium locum mutare; respondetur, quod

E præmissa per papam fieri non potuerunt vigore concessionis dictæ ἐπιεικείας, attento quod in concessione illius auctoritas prohibitiva ecclesiæ universalis, & consequenter conciliorum generalium, tamquam auctoritas superioris, fuit excepta: & non est licitum inferiori adversus prohibitionem superioris, maxime pro bono universalis ecclesiæ, ut in casu dictæ constitutionis, Frequens, factam venire: alias si contrarium diceremus, sequeretur absurdum, videlicet

Vide sanctum Thomam

tractatu contra impugnantes religionem ubi sit, quæ juris positivi sunt, subesse dispositioni papæ, &c.

delicet quod vigore dictæ ἐπιεικείας esset in potestate papæ derogare omnibus constitutionibus sacrorum generalium conciliorum, & omnem bonam politiam ecclesiæ evertere, absque eo quod sibi posset dici: Tu male facis; quod non est dicendum.

Nec obstat præmissis illa quorumdam assertio, habens quod papa est caput & pastor, nedum ecclesiarum particularium, sed etiam ecclesiæ universalis, quoniam si papa esset caput & pastor universalis ecclesiæ, universalis esset, episcopusque universalis ecclesiæ appellari posset, ut patet ad sensum. Sed nec est universalis, nec episcopus universalis ecclesiæ appellari debet, ut patet per beatum Gregorium in c. Ecce, 99. dist. supra in principio allegato. Igitur dicta assertio est falsa.

Sic cum vocavit synodus Chalcedonensis,

Præterea si papa esset pastor & caput ecclesiæ universalis, sequeretur absurdum, videlicet quod ipse esset caput & pastor corporis mystici ecclesiæ, secundum quod caput in corpore humano est caput & rector illius: quod non est, nec esse potest, cum Christus sit caput, gubernator & rector ecclesiæ universalis, ut corporis mystici consideratæ, essentque duo capita in eodem corpore, monstrum existat: igitur arguendo ab absurditate evitanda, constat dictam assertionem esse falsam.

Christus fundamentum est, & 12. apostoli fundamenta sunt.

Item ecclesia Romana non est universa, sed est de universitate corporis mystici ecclesiæ, & sic est membrum dicti corporis mystici, ut patet per beatum Gregorium in dicto capit. Ecce, cum ibi notatis per glossam. Igitur ex quo est membrum dicti corporis, non est nec esse potest caput illius, cum differentia sit inter caput & membra, cap. Cum non liceat, de præscriptionibus.

Item si papa esset papa ecclesiæ universalis, sequeretur absurdum, videlicet quod Petrus homo peccabilis recepisset potestatem ligandi & solvendi supra sponsam Christi, id est corpus mysticum ecclesiæ, quod nunquam peccavit, nec peccare potest, secundum ea quæ habentur in capitulo A recta, 24. quæstio 1. cum ibi notatis in glossa; quod non est dicendum.

Item si papa esset caput universalis ecclesiæ, esset prælatus a Christo universis catholicis ecclesiis per orbem institutis, quæ, inclusa ecclesia Romana, unus thalamus Christi sunt, teste Gelasio in c. Quamvis universæ, 2. dist. Sed non est sic, quia non fuit prælatus nisi ceteris ecclesiis a Romana distinctis, ut patet in dicto cap. Quamvis.

Item Petrus potestatem ligandi & solvendi recepit, non nomine suo, sed nomine ecclesiæ, ut minister illius. Patet per Augustinum in cap. Quodcumque 24. quæst. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum in Rosario. Igitur ex quo ut minister hanc potestatem recepit, non est nec esse potest caput dominæ suæ, sicut videmus in corpore cujusvis ecclesiæ, quod licet œconomus vel * syndicus gerat vices dicti corporis, & in hoc sit ejus minister, non est per hoc ille caput dicti corporis. Et si dicatur quod licet Petrus non sit caput principale ecclesiæ, nec esse possit, est tamen caput ministeriale. Respondetur id esse falsum, considerato quod esse caput denotat præeminentiam & superioritatem, quam minister non habet, nec habere potest supra dominum & dominam, cum sit sub eis, & sit inferior: & in hoc confutatur opinio illorum qui dicunt Petrum fuisse caput ministeriale ecclesiæ universalis: quoniam inquantum præeminentiam non habuit nec superioritatem supra ecclesiam universalem, ut corpus mysticum consideratum, non potest ratione ministerii sibi commissi supra ecclesias particulares a Romana distinctas dici caput ministeriale ipsius corporis mystici, licet respectu ecclesiarum particularium, quæ sunt membra dicti corporis mystici, ecclesia Romana & papa possunt dici caput ministeriale illarum, eo quod ratione ministerii Petro commissi ipse præeminentiam & superioritatem habuerit circa ipsas ecclesias particulares, ut attestatur Gelasius papa in capit. Quamvis universæ, 21. dist. ibi dum dicebat, quod quamvis universæ per orbem catholicæ ecclesiæ institutæ unus thalamus Christi sint, tamen sancta Romana ecclesia catholica & apostolica nullis synodicis constitutis ceteris ecclesiis prælata est. In quo est notandum, quod non dicit quod ecclesia Romana sit prælata universali ecclesiæ, quæ est Christi thalamus, sed ceteris ecclesiis particulariter consideratis, ab eadem Romana distinctis.

Adde quod ibi sequitur: Sed evangelica voce Salvatoris nostri primatum obtinuit.

Nunc restat respondere ad jura prædicta pro dicta falsa assertione allegata; & primo allegatur Gregorius in cap. Considerandum, 1. dist. ibi dum dicitur de Petro, quod Christus eum cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat. Sed respondetur illa verba debere exponi, id est, cunctis ecclesiis particularibus, quoniam illis tantum Christus Petrum prætulit, & non ecclesiæ universali, ut denotat verbum, Ceteris, positum in dicto c. Quamvis. Estque dicta expositio necessaria propter dictum verbum, Ceteris, & etiam propter ea quæ habentur secundum Gregorium in dicto cap. Ecce: & ut verba in sensu, in quo valere possint, & non perire, recipiantur, c. Abbate, de verborum significatione, cum aliis concordantiis.

O interpretem.

Item allegatur pro dicta falsa assertione capit. præcedens dictum capit. Considerandum, quod incipit, Hi qui. Sed, salva pace allegantis, in dicto capit. nihil est quod faciat ad propositum suum, §. Tamen, sed exceptio præcedens dictum capit. Considerandum, bene habet quod Petrus, post trinam Christi negationem, non solum in gradu sui episcopatus remansit, verum etiam in pastorem totius ecclesiæ, exponi debent, id est omnium ecclesiarum particularium, exordium ab ipso habentium, & a Romana distinctarum: quibus tantum Romana prælata est, ut patet in dicto c. Quamvis, ut verba ipsa in sensu in quo valere possunt, & non perire, recipiantur, juxta dicta supra in responsione facta ad c. Considerandum.

Sed omnes ecclesiæ particulares faciunt unam universalem.

Item allegatur pro dicta falsa assertione capit. Petrus, 2. quæstio 7. ubi dicitur quod Petrus potestatem regni acceperat. Sed respondetur id verum esse quoad particulares ecclesias, non autem quoad corpus universalis ecclesiæ, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput est. Et quod non receperit potestatem regni supra corpus universalis ecclesiæ, patet per Gelasium in dicto capitulo Quamvis, & per Gregorium in dicto capit. Ecce, ut supra in præcedentibus fuit ostensum.

* Id est procurator.

Ergo Christus, qui se ministrum vocat, non est supra ecclesiam.

Nec

Ibi nihil obstat, quia omnia interpretatur ut vult.

Nec obstant notata per Joannem Andreæ in Clementina Ad nostram, de hæreticis & ibi dum dicit, quod sicut in ecclesia triumphante est unum caput supremum, ita in ecclesia militante est unum caput, scilicet papa: quoniam illud quod ibi dicit Joannes Andreæ de papa, intelligi debet respectu ecclesiarum particularium, non autem respectu universalis ecclesiæ, ut supra ostensum est.

Item allegatur capitulum Fidejussor, 50. dist. ubi dicit Ambrosius, quod Petrus tamquam bonus pastor tuendum gregem accepit, postquam fidem perdidisse defleverat: quodque ipse Petrus pastor factus erat, ut ceteros fidei stabilitate fundaret. Et subdit ibi, quod Petrus, pro soliditate devotionis, ecclesiæ petra dicitur, sicut ait dominus, *Tu es Petrus*, &c. Ad quæ respondetur, quod ibi non dicitur Petrus dici petra, ad denotandum quod ecclesia fuerit fundata super eum, quoniam fundata fuit supra Christum, juxta illud: *Petra autem erat Christus*. Sed fuit Petrus dictus petra, ad denotandum quod primus in nationibus fidei fundamenta per suam prædicationem posuerit, ut in eodem textu dicitur: & sic præmissa ex dicto textu allegata sunt referenda ad regimen & gubernationem ecclesiarum particularium, non autem ad regimen ecclesiæ universalis, quæ est corpus mysticum ecclesiæ: quod nunquam indiguit neque indiget officio pastorali Petri, cum illud sit impeccabile, non habens maculam neque rugam, secundum ea quæ habentur in dicto capit. A recta, 24. quæstio 1. cum ibi notatis in glossa. Et ad hujus sententiæ propositum dicebant Ostiensis & Joannes Andreæ in capit. A nobis in magno, de sententia excommunicationis, super verbo ecclesiæ, quod ille textus debet intelligi de ecclesia militante speciali, vel Romana, quoniam generalis militans congregata non potest errare, 24. quæst. 1. A recta fide.

Matth. 16.

1. *Cor.* 10.

Frustra ergo Christus Petro commisit oves suas.

Nec obstant alia verba ibi in fine posita, videlicet: Et tamquam saxum immobile totius corporis Christiani compagem molemque obtineat: quoniam illa verba sunt referenda ad effectum prædicationis, quæ in Petro fuit fundamentum fidei in nationibus, ut ibi dicitur: estque necessarium dicta verba sic intelligere, ut recipiantur in sensu, in quo valere possunt, & non perire: & nisi sic intelligantur, perirent, propter ea quæ habentur in dicto cap. Ecce, & in cap. Quamvis universæ, supra allegatis.

Certe etiam Gerson dicit papam esse monarcham & principem ecclesiasticæ hierarchiæ.

Item allegatur cap. Beati, 2. quæst. 7. ubi dicitur quod meritis apostolorum Petri & Pauli Roma principatum & caput obtinuit nationum. Ad quod respondetur, quod si Roma ibi sumatur pro Romana ecclesia, respondetur quod illud, quod ibi dicitur de principatu & capite nationum, referri debet ad ecclesias particulares in toto orbe constitutas, non autem ad ecclesiam universalem, quæ est corpus mysticum ecclesiæ, supra quod ecclesia Romana nullum unquam obtinuit principatum, ut patet per jam dicta supra.

Item allegatur cap. Est aliud, 24. quæst. 1. ubi dicitur, Est aliud apostolicum piscandi genus; quo genere solum Petrum piscari dominus jubet, dicens: *Mitte hamum, & eum piscem qui primo ascendit tolle*. Ad quod respondetur, quod verba illius textus referri debent ad piscaturam faciendam supra ceteras ecclesias, supra quas Romana fuit prælata. Non autem ad piscaturam faciendam supra ecclesiam universalem, prout est corpus mysticum; quoniam illud est sine peccato, & sic non indiget piscatura Petri.

Matth. 17.

Item allegatur cap. Puto, 2. quæst. 7. ubi dicitur quod Petrus & Cyprianus fuerunt pares meritis. Sed Petrus fuit in potestate major illo, & quocumque alio episcopo, eo quod sua potestas per statuta universalis ecclesiæ est armata. Sed respondetur ut supra, quod illa, quæ ibi dicuntur de potestate Petri, referri debent quoad ecclesias particulares, non autem quoad ecclesiam universalem: ut verba illius capituli recipiantur in eo sensu, in quo valere possunt, & non perire, sicut supra in præcedentibus dictum est. Et licet textus ibi habeat, quod potestas Petri sit firmata per statuta universalis ecclesiæ, per hoc tamen non habetur ex illo, quod Petrus habuerit potestatem supra corpus universalis Ecclesiæ, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput est.

Item allegatur cap. Hæc est fides, 24. qu. 1. ubi dicitur quod papa tenet & fidem & sedem Petri. Ad quod respondetur, quod qui impugnat professionem fidei quam papa comprobavit, non catholicum sed hæreticum se comprobabit: quodque sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata permansit, domino providente, *&c.* in futuro manebit sine ulla hæreticorum insultatione, atque firma & immobilis omni tempore persistit. Sed respondetur, quod illud quod ibi dicitur de ecclesia Romana, quod semper immaculata permansit & permanebit, intelligi debet verum, quamdiu ligabit & solvet juste, clave non errante, ut supra in præcedentibus est dictum: & sic intelligendo, non probant illa verba, nec etiam alia ibi posita, quod ecclesia Romana sit universalis ecclesia, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput est, faciunt notata per glossam in dicto cap. A recta, 24. quæst. 1, nec quod ecclesia Romana receperit potestatem supra corpus universalis ecclesiæ: nec etiam quod papa ratione Romanæ ecclesiæ possit dici caput & pastor universalis ecclesiæ.

Ecce glossam sed Petro dictum est, *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.*

Item allegatur cap. In istis, 80. dist. ubi dicitur quod inter ipsos apostolos non fuit par institutio, sed unus præfuit omnibus. Sed respondetur quod illa verba, Unus præfuit omnibus, debent intelligi referendo ad ministerium ecclesiarum particularium, non autem ad universalem ecclesiam, quæ est corpus mysticum, cujus Christus caput, est ut patet per jam dicta supra.

Aliquando potitur etiam Decret: quod idem est.

Item ad probandum quod ecclesia Romana est caput universalis ecclesiæ, allegatur capitulum, Non licet, 12. dist. ibi dum dicitur, Et sicut Filius venit facere voluntatem Patris, sic & vos voluntatem implete vestræ matris, quæ est ecclesia, cujus caput (ut prædictum est) Romana existit ecclesia. Sed respondetur, quod ad illud verbum, Cujus, addi debet supplendo verbum Membrorum: & tunc est sensus, quod illi episcopi implere debent voluntatem matris ecclesiæ, cujus membrorum Romana ecclesia caput existit: & sic supplendo & intelligendo, non probat ille textus, quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ. Et notandum quod Callistus auctor dicti

cti cap. Non licet, dicit ecclesiam Romanam esse matrem aliarum ecclesiarum ab eadem distinctarum, ad denotandum quod non est mater universalis ecclesiæ, secundum Gregorium in cap. Ecce, 99. dist. Et patet etiam per Gelasium in cap. Quamvis, 21. dist. ibi dum dicebat, quod quamvis universæ ecclesiæ Christi thalamus sint, tamen sancta Romana ecclesia ceteris prælata est, & non dicit, quod Christi thalamo, id est universali ecclesiæ, prælata sit: debentque verba hujusmodi ad hunc sensum applicari, quia in alio sumpta inducerent absurditatem, ut patet per jam dicta supra. Et notandum quod Archidiaconus in Rosario in dicto cap. Non decet, recitando Bernardum ad Eugenium, circa finem 4. libri dicit, quod licet ecclesia Romana sit mater ecclesiarum, non tamen domina: quodque papa non est dominus episcoporum, sed unus ex ipsis: quodque papa debet se considerare fratrem diligentium Deum, & participem eorum: & subdit ibi Archidiaconus, quod est optimum argumentum. In cap. Inventiones, in principio, quod papa non sit dominus aliorum episcoporum.

Item allegatur cap. Præceptis, in eadem dist. 12. Ubi dicitur quod præceptis apostolicis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam quæ a sancta Romana ecclesia & apostolica auctoritate jussa sunt salutifere impleantur, si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput vestrum, communionem habere desideratis. Et sequitur ibidem: Cujus auctoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui noluerint ab apostolicæ petræ, supra quam Christus universalem fundavit ecclesiam, soliditate divelli. Ad quæ respondetur, quod textus in dicto cap. non probat id ad quod allegatur. Nec obstant illa verba, Si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput omnium vestrum: quoniam illa verba, Si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, relationem faciunt ad ecclesiam Romanam, de qua in præcedentibus verbis facta erat mentio. Nec obstant etiam verba, Qui noluerint, *&c.* Quoniam textus ibi dicit, Ab apostolicæ petræ, non autem Petri: & veritas est quod Christus fundavit ecclesiam supra petram, quæ Christus erat, & non supra Petrum, secundum communem doctorum opinionem.

Item dicunt illi in dicto cap. Non decet, & in sequenti dicitur, quod ecclesia Romana est caput universalis ecclesiæ & omnium ecclesiarum. Sed salva pace sic dicentium hoc, quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ in dicto cap. Non habetur, considerato quod illa verba, A matre ipsorum, quæ est ecclesia, posita in dicto cap. Non decet, legi debent & exponi, ut in responsione ad dictum cap. Non decet, supra dictum est. Nec verba cap. sequentis, quod incipit Præceptis, hoc etiam habent sane intellecta, ut in responsione facta ad illud cap. ostensum est.

Item dicunt illi in dictis cap. Non decet, & sequenti, haberi, quod ecclesia universalis est fundata super apostolicam petram, id est supra Petrum & successores. Sed hoc ibidem non probatur, ut patet per dicta in responsionibus factis ad illa capitula.

Item allegatur cap. Quis nesciat, 11. dist. Ad quod respondetur, quod facit contra allegantem, inquantum habet quod Petrus instituit ecclesias particulares per universum orbem: & non dicit quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ. Nec obstat quod in eodem cap. dicitur, quod aliæ ecclesiæ habuerunt initium a Romana: quoniam per hoc non infertur quod ecclesia Romana sit caput universalis ecclesiæ, licet possit dici caput aliarum ecclesiarum particularium ratione potestatis traditæ Petro ut ministro ecclesiæ superdictis ecclesiis particularibus.

Item allegant isti glossam dicti cap. Quis nesciat, quæ habet quod Petrus tribuit potestatem Paulo prædicandi. Sed respondetur illud non inferre quod Petrus esset caput universalis ecclesiæ ut corpus mysticum, cujus Christus caput est, consideratæ: & per hoc patet responsio ad notata per Archidiaconum in cap. Ita dominus, 19. dist. ibi dum dicebat Petrum aliis apostolis dedisse potestatem prædicandi.

Item mandant illi videri capitulum, Bene quidem, 96. dist. quod non facit ad propositum eorum, nisi respectum haberent ad illa verba ibi posita prope principium, quæ sunt ista: Nec adjectione indiget plenitudo: quasi vellent dicere, quod ex quo Petrus habuit plenitudinem potestatis, cap. Significasti, de electione, non potest habere aliquam potestatem supra se, nisi Deum. Et ad hoc respondetur, quod Petrus non habuit dictam potestatis plenitudinem nomine suo, sed vice & nomine ecclesiæ universalis, cujus minister est, ut patet per Augustinum in cap. Quodcumque, 24. quæst. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum in Rosario, de quo supra in præcedentibus dictum est.

Item etsi forsan habuerint respectum ad alia verba dicti cap. quæ habent, quod præsul ecclesiæ Romanæ merito beati Petri apostoli per universum orbem primatum obtinet sacerdotii: respondetur hoc esse intelligendum quoad ecclesias particulares per universum orbem constitutas, quas ipsa Romana ecclesia instituit, ut habetur in cap. Quis nesciat, 11. dist. non autem quoad ecclesiam universalem; cui papa tamquam illius minister subjicitur, ut supra in præcedentibus deductum est. Nec obstant etiam alia verba dicti cap. Bene quidem, quæ habent quod papa statutis synodalibus consuevit tribuere firmitatem: quoniam si illa verba recipiantur pro statutis synodalibus conciliorum generalium, est hoc intelligendum per approbationem reverentialem, de qua habetur in cap. Sicut sancti, 15. dist. per quem textum satis videtur confutari opinio prædictorum: quoniam si auctoritas papæ sic esset supra concilia generalia legitime congregata, quod illorum statuta non possent habere firmitatem sine papæ auctoritate, Gregorius non fuisset locutus in dicto cap. Sicut sancti, de conciliis generalibus cum tanta reverentia, cum quanta locutus est ibidem.

Item allegant cap. Rogamus; 24. quæst. 1. ibi dum dicitur quod Petrus est caput totius ecclesiæ. Sed respondetur illud esse exponendum, id est omnium ecclesiarum quæ ab ipso exordium habuerunt, cap. Quis nesciat, 11. dist. quoniam quamvis universæ per orbem catholicæ ecclesiæ institutæ unus thalamus Christi sint, tamen ecclesia

ffi pontifices liter scribunt.

t quare Petus dictus est inceps apolorum?

O interpre-em.

Gregorius ibi e apostolica ede expresse oquitur.

Imo dicitur aput eccle-æ, quæ ubi-ue una est, ee potest ali-er quam de niversa acci-i.

Certe Damasus ait, nulla unquam concilia rata legi, quæ non sunt fulta apostolica auctoritate.

Romana nullis ſynodieis ceteris eccleſiis præ-
lata eſt, teſte Gelaſio papa III. cap. Quamvis
univerſæ, 21. diſt. Et notandum, quod non
dicit quod ſit prælata thalamo Chriſti, nec
eccleſiæ univerſali, quæ eſt Chriſti thalamus,
ut ibi: ſed dicit, Ceteris eccleſiis prælata eſt;
ad denotandum quod omnes aliæ eccleſiæ a
Romana diſtinctæ non faciunt thalamum Chri-
ſti; ſed Romana & omnes aliæ cum ea fa-
ciunt Chriſti thalamum, & ſic eccleſiam uni-
verſalem. Unde inquantum ceteræ eccleſiæ
non faciunt eccleſiam univerſalem, & Roma-
na non eſt prælata niſi ceteris ab ea diſtin-
ctis, patet quod non eſt prælata eccleſiæ uni-
verſali, & per conſequens quod non eſt uni-
verſa, ſed de univerſitate corporis myſtici ec-
cleſiæ, ut dicebat Gregorius in dicto cap. Ec-
ce 99. diſt.

Sed Petrus eſt paſtor Romanæ eccleſiæ, & omnium aliarum ergo univerſæ eccleſiæ.

Hoc modo facile omnes nodos ſolvetis.

Item allegant cap. Cum beatiſſimus, 24. quæſt. 1. ubi dicitur quod beatus Petrus a domino recepit principatum. Sed reſpondetur, illud intelligendum quoad ceteras eccleſias, quæ a Romana habuerunt exordium, ſed non quoad univerſalem eccleſiam, quæ Chriſti thalamus eſt, ut patet per proxime dicta.

Item allegant cap. Si Petrus, eadem cauſa, & 9. ubi habetur quod Petrus, & non alius ex apoſtolis, abſcidit aurem Malchi: ad denotandum quod ipſe præ aliis habiturus erat poteſtatem ligandi & ſolvendi. Sed reſpondetur hoc eſſe intelligendum quoad particulares eccleſias, quæ a Romana habuerunt exordium: non autem quoad eccleſiam univerſalem, ut patet per jam dicta ſupra.

Item allegant cap. De Conſtantinopolitana, 22. diſt. ubi dicitur: Si qua culpa in epiſcopis invenitur, neſcio quis non ſit papæ ſubjectus. Sed reſpondetur, illud non probare quod univerſalis eccleſia ſit ſubjecta papæ, attento quod ibi non ſit ſermo de univerſali eccleſia, ſed de culpis ſingulorum epiſcoporum eccleſiarum particularium, a Romana diſtinctarum, qui non faciunt eccleſiam univerſalem.

Item allegant cap. Antiqua, de privilegiis, ubi dicitur quod Romana eccleſia eſt mater univerſorum Chriſti fidelium. Sed reſpondetur illud eſſe intelligendum verum reſpectu ceterarum eccleſiarum, quibus Romana prælata eſt: non autem reſpectu univerſalis eccleſiæ, cui Romana non eſt prælata, ut patet per jam dicta ſupra.

Si prælata eſt omnibus particularibus, quomodo non etiam univerſæ!

Item allegant cap. primum de renuntiatione, lib. 6. ubi dicunt * haberi poteſtatem regere univerſalem eccleſiam, & illi præſidere. Sed reſpondetur, quod illa verba non ſunt ibi diſpoſitive poſita, ſed narrative, narrando verba quæ illi curioſi ultra modum dicebant in quæſtione, An eſſet illicitum papæ renuntiare papatui, quando agnoſcebat ſe inſufficientem ad regendam univerſalem eccleſiam. Et ſic cum non ſint diſpoſitiva, non fundant intentionem allegantium.

* *forte* haberi eam habere.

Item allegant cap. primum, 22. diſt. ubi habetur quod eccleſia Romana eſt fidei mater, Sed reſpondetur, illud eſſe intelligendum ratione prædicationis, quam Petrus primus poſt Chriſtum in populis exercuit, & eccleſia Romana alias eccleſias inſtituit, 11. diſt. Quis neſciat. Et ſic illud non inferre quod eccleſia Romana ſit univerſa: nec quod eccleſia Romana fuerit prælata univerſali eccleſiæ. Et per hoc etiam reſpondetur ad dictum Ambroſii, in eodem cap. dicentis quod ipſe profeſſus eſt ſe velle in cunctis ſequi ſanctam Romanam eccleſiam, quoniam iſtud non probat eccleſiam Romanam fuiſſe prælatam univerſali eccleſiæ.

Item allegant quod Chriſtus fundavit eccleſiam ſupra Petrum. Sed reſpondetur hoc eſſe falſum, quoniam illa verba, *Et ſuper hanc petram*, non referuntur ad Petrum, ſed ad Chriſtum, juxta id: *Petra autem erat Chriſtus*.

Matth. 16.

1. Cor. 10.

Item allegant cap. Ita dominus, 19. diſt cujus verba etiam pronuntur in cap. Fundamenta, de electione lib. 6. Sed ad illud fuit reſponſum in primis reſponſionibus ſupraſcriptis.

Item allegant verba per Chriſtum dicta Petro. Sed reſpondetur, quod per illa Petrus non fuit prælatus univerſali eccleſiæ, ſed particularibus eccleſiis, ut ſupra fuit oſtenſum ſecundum Gregorium & Gelaſium.

Item allegant gloſſam cap. In novo, 21. diſt. quæ habet, quod apoſtoli fuerunt pares in conſecratione & ordine, non autem in adminiſtratione, Sed reſpondetur, quod licet Petrus fuit aliis major in adminiſtratione, hoc non infert: quod Petrus fuerit prælatus eccleſiæ univerſali, ut patet per jam dicta ſupra.

Gregorius Gelaſius contra vo

Item allegant, quod apoſtoli voluerunt Petrum eſſe principem eorum. Ad quod reſpondetur, non reperiri, quod ipſum voluerunt eſſe principem eccleſiæ univerſalis. Nec unquam talem principatum habuit a Chriſto, ut patet per jam dicta ſupra, ſecundum Gregorium & Gelaſium.

Nota acum

Item allegant cap. Sacroſancta, 22. diſt. Sed ad illud patet reſponſio per jam dicta ſupra.

Item allegant gloſſas & textus dicentes quod papa non habet ſuperiorem in terris. Sed reſpondetur hoc eſſe verum, ſalvo jure thalami Chriſti, quando concilium generale non eſt congregatum. Sed quando eſt legitime congregatum, ſuperioritatem habet in papam, ut ſupra in primis reſponſionibus oſtenſum eſt. Et iſto modo reſpondetur ad notata per Guillelmum in Speculo, titolo de legatis, §. Nunc oſtendendum, verſu 99. & per Baldum in leg. reſcripta, *&c.*

Item allegant papam impune poſſe tollere conſtitutionem concilii generalis, contra prohibitionem ipſius concilii generalis, ſupponentes papam eſſe paſtorem univerſalis eccleſiæ. Sed ipſorum ſuppoſitum eſt falſum, & conſequenter ipſorum aſſertio ſuper illo fundata eſt falſa, ut patet per jam dicta ſupra.

Nihil certi quam papa univerſæ eccleſiæ eſſe paſtorem.

Item allegant cap. Ubi majus de electione lib. 6. in §. Cæterum, ubi dicitur quod papa eſt rector univerſalis eccleſiæ. Sed reſpondetur quod illa verba, Univerſalis eccleſiæ, exponi debent, id eſt omnium eccleſiarum particularium, membra univerſalis eccleſiæ exiſtentium, ut patet ex his quæ habentur in cap. Ecce, 99. diſt. & in cap. Quamvis, 21. diſt. Eſtque dicta expoſitio neceſſaria, ut patet per jam dicta ſupra. Præterea notandum quod Gregorius X. dicta verba prorulit tempore quo concilia generalia non frequentabantur, & ad poteſtatem eccleſiæ univerſalis pauci reſpiciebant: & iſto modo poteſt reſponderi ad illa jura, ſi qua allegentur ad probandum, quod papa præſit eccleſiæ univerſali:

quo-

Iſti pontifices nihil faciunt pro vobis.

quoniam exponenda ſunt taliter, quod veritati declaratæ per beatum Gregorium, in dicto cap. Ecce, & per Gelaſium in dicto cap. Quamvis, non obvient, id eſt contradicant.

Item allegant dicta Auguſtini, Gregorii, ſancti Thomæ, Cyrilli & Rabani, & quorumdam aliorum. Sed reſpondetur, quod fundantur ſuper verbis dictis Petro a Chriſto, quæ ſane intellecta juxta jam dicta ſupra, non fundant papam præſidentiam habere ſupra corpus univerſalis eccleſiæ. Nec obſtant illa verba, *Paſce oves meas*: quæ ſi intelligantur de paſcuo ſpirituali, illud eſt comprehenſum ſub poteſtate ligandi & ſolvendi, quæ data eſt eccleſiæ principaliter, ut ſupra oſtenſum; attento quod nullus debet prædicare, niſi mittatur ab eccleſia, vel a Petro nomine eccleſiæ. Si autem intelligantur de paſcuo corporali, tunc, cum illud pertineat ad eccleſiam univerſalem, ut patet in Actibus apoſtolorum, ubi diſtribuebatur unicuique prout ſibi opus erat, non cenſetur per hoc Petro amplior poteſtas data quam eccleſiæ univerſali, & ſic ceſſat argumentum.

Joan. 21.

Petrus Chriſti eſt vicarius.

Actor. 4.

Nec obſtat, ſi pro eis dicatur, quod papa præſidet eccleſiæ Romanæ, cap. Licet, de conſtitutionibus, lib. 6. & ceteris eccleſiis, quæ faciunt univerſalem, ut in dicto cap. Quamvis; quoniam reſpondetur, quod ad hoc quod papa præſideret univerſali eccleſiæ, requireretur quod ipſe præſideret capitibus & membris omnium eccleſiarum per orbem inſtitutarum, ut patet in dicto cap. Quamvis, ibi dum dicitur, Univerſæ. Sed papa non præſidet capiti eccleſiæ Romanæ, quia ſibi ipſi præſidere non poteſt. Igitur non præſidet univerſis eccleſiis univerſalem facientibus.

Ecce ad quas ineptias dilabimur, dum veritatem oppugnamus.

Ecce negat papam eſſe ſummum pontificem. Sed hæc inercs eſt temeritatis.

Item allegant cap. Si ſummus, de ſententia excommunicationis in Clementinis, ubi papa dicitur ſummus pontifex. Sed reſpondetur, quod non debemus reſpicere quid papa ibi fecit, ſed quid facere debuit: & conſtat quod non debet ſe appellare ſummum, ut ſupra in principio fuit probatum. Igitur, *&c.* Et eodem modo poteſt reſponderi ad cap. Ubi majus, de electione, lib. 6. ubi papa nominatur rector univerſalis eccleſiæ: & ſuppoſito, ſine præjudicio veritatis, quod poſſet ſe appellare ſummum, hoc eſſet referendum reſpectu eccleſiarum particularium, non autem reſpectu eccleſiæ univerſalis, cui non præſidet, ut patet per jam dicta ſupra. Et de poteſtate eccleſiæ dicit apoſtolus ad Epheſios, quod eccleſia eſt corpus Chriſti & plenitudo ejus. Et Auguſtinus lib. de ſymbolo, tract. 4. dicit quod eccleſia eſt ſponſa Chriſti, quodque totum poſſidet, & a viro ſuo accepit in dotem.

Epheſ. 1.

Quibus attentis, conſtat papam non eſſe ſupra eccleſiam univerſalem, nec per conſequens ſupra concilium generale ipſam repræſentans; quodquæ, præmiſſis attentis, non potuit dominus Eugenius IV. neque poteſt diſſolvere hoc concilium generale ſine conſenſu ipſius concilii; ſed ei, juxta decretum concilii generalis Conſtantienſis & alia ſupradicta, obedire tenetur.

Et hic eſt finis, atque ſufficit.

Nota Severini Binii.

Nullum concilium, ex quantacumque episcoporum multitudine conflatum, ei, quem conſtat eſſe pontificem Romanum, præeſſe, aut judicium legitimum in illum (extra causam hæreſis) exercere poſſe; ex eoque Baſileense concilium, quod papam Eugenium deponere conatum eſt, illegitimum merito judicandum eſſe, præter cardinalem de Turrecremata lib. 2. ſummæ de eccleſia, & alios multos, probat luculenter Nicolaus Sanderus lib. 7. de viſibili monarchia eccleſiæ.

Oratio Domni Ludovici Pontani Romani utriuſque juris illuminatoris Excellentiſſimi, Apoſtolicæ Sedis Prothonotarii & ſacri Palatii Apoſtolici Auditoris benemeriti, habita in Concilio Baſilienſi in primo ejus adventu.

Ex edito Operum Pontani Romæ ſine anno.

INſpexit (Alfonſus) ſereniſſimus atque glorioſiſſimus Rex noſter Aragonum hanc ſacroſanctam ſynodum, tametſi innumeris procellis variiſque fluctuationibus agitatam, nihilominus inviolatam incommotamque conſtantiſſime permanſiſſe, quinimmo in ſucceſſuros dies felicibus auſpiciis atque etiam incrementis invaluiſſe. Qua ex re tria arbitratus eſt. Primum animum Patrum omnium ad hanc univerſalis Eccleſiæ Congregationem peragendam voluntarium acceſſiſſe non quoviſmodo coactum. Quicquid enim violenter fit, ſolvitur cito, quicquid voluntarie, firmum perſeverat, dicit rex. *De conſ. dif. V. quicquid.* Ceterum & in divina providentia ipſos fiduciam ponentes iniquos non extimaſſe miniſtros, memores canonis ad propoſitum dicentis, Quid tibi faciet miniſter malus ubi bonus eſt Dominus? Quid tibi impediet malitioſus græco ubi benevolus eſt judex? *De conſe. dif. VII. Baptiſmus.* Secundum hoc in ſacratiſſimo concilio nullam ſciſſuram animorumque difformitatem comperiri potuiſſe. Notiſſimum enim eſſe dicit canon ſciſſos diviſoſque ſemper inter vicia fervere incrementa habere non poſſe nec augere omne etiam quod licite agunt, ſed ſtatim cum prava ſua æmulatione deficere. *VII. q. I. Novatian. & alibi.* Omne regnum in ſe diviſum & omnis ſcientia & lex adverſus ſe diviſa deſtruitur. *XXV. q. II. ſi eas in fi. & alibi.* Spiritus Sanctus diſciplinæ fictum refugit ac diviſum. *I. q. III. ſalvator.* Spiritus enim Sanctus in Sanctis habitat. *Dicit Tex. XI. q. III. illud.* Memores extiterunt textus dicentis in perſona Apoſtolorum. Erat multitudinis ardentium cor unum & anima una, omnes unum & idem in Chriſto. Unde & apud Platonem illa civitas legitur perfectiſſime ordinata, in qua quiſque non proprios ſed communes facit affectus. *VIII. dif. differt. I. q. III. in principio VII. q. I. nihil. XII. q. I. dilectiſſimis.* Tertium huic ſacratiſſimo concilio rectum legitimumque principium aſtitiſſe. Quonam bono enim peragi potuiſſet progreſſu ſi malo extitiſſet inchoatum principio. Quomodo enim boni operis ſuperextitiſſet ædificium, ſi bonum ejus non fuiſſet fundamentum, *dicit tex. I. q. I. in canone Principatus, & in canone Paulus.* Quomodo de infecta vel de infruttuoſa radice tales talisve fructus quales ac quantos vidimus produci potuiſſent. *Dicit tex. Notabilis I. q. I. vulnerato.*

Secundo principaliter inſpexit ipſam ſacro-ſan-

ſanctam ſynodum ad tria potiſſime exiſtere congregatam. Primum ad reformationem Eccleſiæ Dei in capite & in membris; membra capio pro inferioribus plantis atque ſacerdotibus. Horum autem reformationem maximum ſanctiſſimumque opus eſſe ex pluribus demonſtratur. Primum ut Paſtorum recte viventium vita ſit exemplo ſubjectis ut mandat *canon. II. q. VII. cum Paſtoris*. Secundo ne contingat abſurdum, ſed ut cum ejus qui præſidet vita deſpicitur, ejuſdem etiam juſſio contemnatur. *Dicit tex. formalis III. q. VII. Porro*. §. *idem Gregorius*. Tertio ne qui poſitus eſt, ut aliorum corrigat errores, videatur etiam præ ceteris errorum magiſter, *dicit canon. II. q. VII. nos ſi incompetenter*. Quarto, quia quod a plantis agitur facile trahitur ad ſubditos in exemplum de voto *c. magne*. Unde illud ſatiricum: Omne animi vitium tanto conſpectus in ſe crimen habent, quanto qui peccat major habetur. Quamobrem dicuntur poſiti velut ſignum ad ſaggitam, *de accuſat. c. qualiter & quando*. Quinto quia tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt *XI. q. III.* præcipue. Non ergo immerito dicit tex. majori reatu delinquit qui potiori honore fruitur, & quia graviora facit judicia peccatorum peccantium ſublimitas, *XXV. q. I. nullifas. XL. di. homo Chriſtianus*. Sexto, quia quis illum antiſtitem venerari poſſet, quem continuo jacentem atque delictis obſeſſum videt *LXI. di. in Sacerdotibus*. Septimo, quia qualis erit confuſio quamquam abhominabilis. Si quod eſſe quæritur in membris non reperiatur in capite. *LXI. di. miramur*. Octavo quia capite vulnerato facile ſingula corporis membra debilitantur *VI. q. I. ſunt plurimi* §. *verum*. Nono quia vulnerato Paſtore quis curandis ovibus adhibeat medicinam. Aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui ſeſe jaculis hoſtium feriendum exponit. Aut quem fructum de ſe producturus eſt cujus gravi peſte radix infecta eſt. *I. q. I. vulnerato*. Decimo, ne totum quod abſit corpus morbus invadat ſi languor non fuerit curatus in *cap. II. q. VII. ſicut inquit*. Undecimo, ne languentem paſtorem grex, quod abſit, inſidiatorum laniandus dentibus exponatur *VII. q. I. quamvis*. Duodecimo, quia nemo quippe in Eccleſia amplius nocet, quam qui perverſe agens nomen vel ordinem primatus habet, delinquentem namque hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpam vehementer eſtenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur *LXXXXII. di. nemo quippe*. Decimotertio quia quæ eſſet iſta bonitas, ut capiti prodeſſet & omnes in diſcrimen adduceret. *XLV. di. ſed illud*. Expedit enim cavere, ne qui poſitus eſt ad gubernationem populorum efficiatur ruina multorum *XI. q. III. ita corpori*. Sine cauſa enim conatur quis ramos incidere, ſi venenoſam radicem etiam non quærat evellere, *dicit ter. de pœni. di. II. ficta veritas*. Decimo quarto quia pro demeritis ſubditorum plerumque depravatur vita rectorum *II. q. II. in can. non eſt a plebe. & c. ſi hæreticus VIII. q. I. audacter. VI. q. I. ex merito*. Sicut e contra pro demeritis Prælatorum damnatur plerumque vita ſubditorum, ut Prælati ſuis ſubditis conſentientes ad malum, cum eis ſimul corruant *I. q. IV. Eccleſia* §. *item populus*. Unde non immerito dicit canon: *Admonendi ſunt ſubditi, ne plusquam expedit ſint ſubjecti, ne cum ſtudent pluſquam neceſſe eſt hominibus ſubjici, eorum vicia cogantur venerari II. q. VII. admonendi*. Decimoquinto, quia ſummi Sacerdotes ſunt ipſi Epiſcopi, unde qui eos tangit, pupillam divini oculi tangit. Injuria eorum ad Chriſtum pertinet, cujus legatione funguntur. *II. q. VII. accuſatio. & c. qualis*. Alibi vero habetur, quod eos in oculos ſibi Deus elegit *VI. q. I. oves*. Alibi quod ſanctiſſimi ſunt Chriſti legati, & columnæ firmiſſime comprobantur Eccleſiæ, de pœnis *clemen. Si quis ſuadente*. Alibi vero perſonæ vocantur illuſtres *de re judi. c. 1. fi. li. VI.* Alibi ſecundum locum in Eccleſia tenentes dicuntur *XL. di. ante omnia*. Alibi vero Chriſti nomine appellantur *XXIIII. q. III. quisquis*. Alibi vero nomine Dei & Angelorum *XI. q. I. Sacerdotibus de hæreti. c. cum ex injuncto*. Unde viliſſimi computandi forent ſi alios non præcederet ſcientia & ſanctitate, ex quo ſunt honore præſtantiores *I. q. I. viliſſimos I. q. VII.* convenientibus, & *in auc. de ſan. Epi.* §. *Dand.* Nec enim ſufficere eis arbitrari debet ad ſalutem, ſi turbis negligentium vel quorumlibet indoctorum, & fide & actibus adæquantur, quibus ſacris literis unica eſt credendi pariter & vivendi regula perſcripta. *VIII. q. I. nec ſufficere*. Animadvertere enim debent quod nomen ſolum non faciunt Epiſcopum ſed vita; nec enim facit eccleſiaſtica dignitas chriſtianum *II. q. VII. his ita. & c. non facit*. Nec ſanctorum filii ſunt etſi ſanctorum loca teneant, niſi & eorum opera exerceant. *XL. di. non eſt facile*. Intueri debent ſe Apoſtolorum mores tenere *LXVIII. di quorum voces XII. q. I. Videntes XXI. di. in novo*. Ex quo igitur in eorum loco ſunt, non ſolum eos ſermone ſed converſatione & abſtinentia debent *XXXI. di. in can. Eccleſiæ Princeps*. Decimo ſexto, quia Eccleſia in ſe regendi ſuſcepit auctoritatem, unde filiorum crimina ſuſcipere debet. Qui enim præſidet. Si ſua delicta non deterſerit nec filiorum crimina correxerit, canis impudicus dicendus eſt. Magis quam Epiſcopus *II. q. VII. qui nec regiminis*. *Et alibi dicit tex.* Qui nec ſuorum maxime domeſticorum curam non habet fidem in ſe eſſe negat, & eſt infideli deterior *XLVII. di. neceſſe*. Et alibi dicitur, quod ſæpe pietas paterni nominis pro liberis conſilium debet capere. *ff. de adult. L. nec in ea*. Decimoſeptimo quia Epiſcopos ſi vellemus latine ſuperintendentes dicere poſſumus *XXI. de cleros*. Unde intelligant ſe non eſſe Epiſcopos, qui præeſſe dilexerint, non autem prodeſſe populo Dei *VIII. q. I. qui epiſcopatum*. Qui enim ſunt in eccleſiis præpoſiti non dominum propter Dominum quærentes, ſed lucris de commodis temporalibus inhiantes, ii mercenarii ſunt, & inter Dei filios ſe non computent *VIII. q. I. ſunt autem*. Decimo octavo quia debent magnopere providere, ut cunctum populum cui præſident converſatione, diſciplina ſermone præſtare. Vehementer enim Eccleſiam deſtruit, meliores eſſe laicos quam clericos VIII. q. I Qualis. Ceterum debent magiſtri ſcientia & facundia alios præcellere. *D. profeſ. & me. L. magiſtros LI. X.* Et tales fore quod comparatione ſui diſcipuli paleæ dicantur *XXV. di.*

di. criminis. Unde merito dicit tex. aliquid amplius magiſtris eſſe debere diſcipulorum pericia. in prohemio *for. in* §. *Inquantum*. Decimonono quia ipſi ſacerdotes pro populo Deum interpellant, populi peccata condemnant, quia precibus ſuis ea delent atque conſumunt. Quid quanto digniores fuerint, tanto facilius in neceſſitatibus pro quibus clamant exaudiuntur. *I. q. I. ipſi ſacerdotes*. Digniores autem intelligo non gradu dignitatis, ſed rectæ vitæ integritate, quoniam qui major fuerit inter homines in honore ille apud Deum dignior eſt, ſed qui fuerit juſtior. *XL. di. multi ad ſi.* Unde apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur *XXIII. q. IV. ſicut excellentiam* XVI. *q. I. ſunt nonnulli*. Et alibi; non divitiæ non generis nobilitas, ſed boni mores atque virtutes gratum Deo & acceptum faciunt ſacerdotem de præben. c. Venerabilis *XXXII. q. IV.* §. *is ita*. Et alibi: non loca vel nobilitates ordinis nos creatori noſtro proximos faciunt, ſed aut merita noſtra bona conjungunt, aut mala disjungunt *XL. di. c. non loca cum ſis*. Certe profecto major eſt metuenda locis illa calamitas, ubi tales interceſſores ad locum regiminis intromittuntur qui Dei magis in ſe iracundiam provocant quam pro ſemetipſis placare debuerant *I. q. I. vulnerato*. Quomodo enim proficere poſſunt quæ agunt aut impetrantur aliquibus illicitis conatibus, adeo qui contra Deum quod eis non licet moliuntur. *I. q. I. Si quis inquit*. Et alibi: ſollicite formidandum eſt, ne qui poſſe creditur iram Dei ipſe proprio reatu mereatur. Cuncti enim, ſi quid novimus, quod cum is qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur, *XLIX. di. ecce. III. q. VII. in gravibus*. Unde alibi ſcriptum eſt: *Vos, o Sacerdotes, fallitis nomen meum, cum offertis ad altare meum panes polluros; non eſt mihi voluntas aliqua in vobis* LXXXI. *di. oporteat*. *XX.* quia neceſſe eſt ut quod ſacerdos præcepturus eſt populis, primum a ſe, demum a domeſticis exigat. XLVII. *di. neceſſe*. Ad viam enim poſitus aliorum ex ſe ipſis oportet oſtendere, qualiter alios in domo domini oportet converſari *de elect. c. cum in cunctis*. Et alibi tunc ab omnibus cuſtodiendi præpoſiti extiment, quando ipſi illis reverentiam præbent, juſta eſt eorum auctoritas ſi qua in populis prohibent ſibi licere non patiantur IX. *di. Imperatores*. Niſi audiant verbum illud Ambroſii dicentis in perſonam Prælatorum. Quid autem ego vos arguo, cum me poſſitis unico ſermone convincere? Convincor autem, cum clericos magis nobis videam negligentes. Quomodo enim valeo corrigere filios, cum fratres emendare non poſſum, aut qua fiducia ſubcenſeam laicis, cum propter conſortes pudoris verecundia conticeſcam, VIII. *q.* I. *quid autem*. Unde alibi dicit tex. nemo recte monitoris ſuſcipit perſonam, niſi qui propriis actibus errata condemnat & errorem innocentiæ converſatione demonſtrat, LXXXI. *di. nemo recte*. Et alibi: Judicet ille alterius peccata qui non habet in ſeipſo quid corrigat III. *q.* V. *Judicet*. Quare non immerito refert canon divinum verbum dicens, a Sanctis meis, id eſt Sacerdotibus incipite judicium *L. di. purgamur*. XXI. Quia prius monendi ſunt ſpirituales Patres & arcendi bona agere, ut eorum auctoritate cetera multitudo frangatur XLIIII. *di. in c. commeſſationes*. Unde multum virtutibus ſplendere debet vita Pontificis, ut gradui conferat, decorem quem ab eo non accepit. Ex officio enim ſuſcepto non licentiam peccandi ſed neceſſitatem benevivendi ſe noverint aſſecutos XL. *di. oportet*. Bene enim vivendo & bene docendo populum inſtruit quomodo vivere debeat, bene, autem docendo & male vivendo Deum inſtruit quomodo eum debeat condemnare XL. *di multi*. XXII. quia Prælatorum ſanctitas quantum ex vitæ merito ædificat eccleſiam Chriſti tantum eidem nocet ſi deſtruentibus non reſiſtat, II. *q.* VII. *Sancta quippe*. XXIII. quia nihil periculoſius quam cum ſpeculatores qui ſunt Prælati vertuntur, in laqueum tortuoſum ponentes in omnibus locis ſcandalum XXIV. *q.* III. *Transferunt*. XXIIII. quia quis locus quod cauſa eſſe poterit ſi venerandi Dei templa viciis expugnentur. Quem murum integritatis, aut vallum fidei venerabimus ſi veneranda Eccleſiæ Dei membra integritate deficiant, Quod denique cautum eſſe poterit aut tutum ſi ſanctitas incorrupta corrumpatur. *c. de Epi. & Cler. L. Si quemquam*.

Secundo principaliter ad extirpationem hæreſum atque ſchiſmatum quod quidem omnium bonorum operum eſt potiſſimum, & Eccleſiæ officio neceſſitatis incumbens, ut hæc demonſtratur. Primum verbum Dominicæ veritatis & apud jus canonicum relatum dicentis: major eſt mihi conſolatio ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quam ſuper magna ſalvorum multitudine *XXIII. q. IV. hoc autem ſed ex his*. Secundo quia ſi juxta verbum Principis ſummi legislatoris: Nil felicius ſuæ reipublicæ accedere poteſt quam ſubjectorum quo ad temporalia incrementum. *ff. de bon. dam. L. cum ratio* §. *ſi plures I. q. IV. c. eccleſia* §. *is ita*. In lata gente gloriæ Regis eſt in diminutione plebis, contriſtatio Principis ergo multo magis nil felicius univerſali Eccleſiæ accedere poteſt quam ſubjectorum quod animam augmentum. Quanto enim anima dignior eſt corpore & ceteris rebus præponenda eſt *XII. q. I. præcipimus. De pœn. & remiſ. cum infirmitas. de Sacroſan. Eccl. L. Sancimus*. Tanto dignior illa felicitas eſt quæ ob eccleſiaſticam qualitatem animæ infixa noſcitur pervenire. Tertio ex textu dicente potiſſimum bonum eſt perditionem quærere, ut de inventis gaudere poſſumus *XXIII. q. VII. quemadmodum*. Et alibi; ſicut porriguntur in eo maxime negligentes paſtores. Et alibi dicitur: errantem non revocaſtis, perditum non requiſiſtis XXIII. *q.* III. *c. diſplicet*. Alibi vero ſic. Quid ad nos attinet, & conſcientiæ jure convenit hoc eſt ſemper operam dare ne quis culpa noſtra de eccleſia pereat. XLVII. *c. quid ad nos*. Quarto ſi pernicioſum eſt in tranquillitate navim deſerere quanto magis in fluctibus. Qua ex re errantem gregem nobis qui præſidemus incumbit quærere in unumquemque colligere VII. *q.* I. *c. ſciſcitatis*. Quinto ex textu ſic dicente oportet Sacerdotes quibus populus Domini commiſſus eſt magna cum inſtantia vigilare ſuper dominicas oves, ne lupinis morſibus ideſt diaboli ſtimulis lanientur VIII. *di. oportet*. Hoc quidem glorioſe & mirifice eſſet hæc S. Synodus, quæ Bohemicam

cam hæreſim Deo adjutore delevit, tot innumeras animas perditas ac errantes ad B. P. ovile reduxit. Hic extitit luculentiſſime demonſtratum clericorum arma quæ ſunt Cardinales, ad Deum, ſcilicet profuſæ orationes, & lachrymæ XXIII. *q.* VIII. *convenior. c. & non vita* §. *de Epiſcopis militantibus valuiſſe*. Quod etiam primo legis tempore conſtituiſſe atteſtatur Gratianus dicens: quid facit moyſes ad bella vadit ſed orat. dum orat vincit populum ejus, dum orare deſinit vincitur & fugatur XXXVI. *di. Si quis vult* XVI. *q.* III. *porro*. Hic extitit manifeſtiſſime verificatum canon dicens: ſcire debent Principes religionibus magis quam officiis & laboribus corporum vel ſudore eorum rem publicam contineri XXIII. *q.* VIII. *c. tribuni* §. *quamvis*. Non ergo immerito ſumus legis interpres hæc verba effundit dicens: Deo auctori noſtro noſtrum gubernante imperium & bella feliciter peragimus & pacem decoramus & ſtatum reipublicæ ſuſtentamus, & ita noſtros animos ad Dei omnipotentis erigimus adjutorium, ut neque armis confidamus neque bellorum ducibus neque noſtro ingenio ſed omnem ſpem ad ſolam ejus reformo providentiam, unde & mundi totius elementa proceſſerunt eorumque diſpoſitio in orbe terrarum. *C. de ve. jur. enu.* Tertio principaliter ad unionem pacemque tenendam inter fideles populi Chriſtiani. Ea autem nil ſalubrius eſſe poteſt, ut primum demonſtratur ex verbo dominicæ veritatis apud jus Canonicon relatum, qui in ultimo ejus teſtamento diſcipulis ſuis pacem dedit ac reliquit XXIII. *q.* I. *c. niſi bella*. Qua ratione jus dicit hæredes Chriſti non fore qui pacem non habet ejus teſtimonio relictam *de re jur. in c. apoſtolicæ di.* VI. Secundo quia ſcriptum eſt: Princeps ad eam obſervandam mixime teneri. Unde dicit canon. Qui contra pacem Eccleſiæ ſunt, ſi dignitatem habent, ea nudentur XXIIII. *q.* I. *qui contra pacem*. Tertio ex textu dicente, neque enim Dominum placatum habere poterit qui non ſtudet paci inter fratres ponendæ ſed zelo diſcordiæ XC. *di. neque enim*. Quarto ex textu dicente amplectimur quippe voluntarios pro ſubditorum pace labores & noctes quandoque tranſimus inſomnes, ut ſcandala removeamus ab ipſis. In ipſorum namque proſperitate nos utique proſperamur, ut in auc. ut divi juſſiones in Prin. *coll.* VIII. *& in auc. ut judi. ſine quoquo ſuffra. in prin. & in prohemio*. VI. Ultimo ex tex. dicente, Principis providentiæ illud eſt proprium ut omni tempore ſubditorum comoditas ac quies procuretur. *de nup. L. imperialis & in c.* I. *de prohi. feu. alie. in uſi. feu.*

Demum tertio principaliter intuetur Sereniſſimus Rex ſe ex debito regiæ majeſtatis aſtrictum fore univerſali eccleſiæ quæ hoc ſacratiſſimo collegio repræſentatur omnia poſſibilia ſibi incrementa poſſibiles quæ favores adicere, quod quidem demonſtratur, primo *ex c. ecce Princeps* XXIII. *q.* V. ſic dicente: *Ecce Principes nonnunquam in terra Eccleſiarum poteſtatem adepti* culmina tenent, ut *per eandem diſciplinam eccleſiaſticam muniant, & quod non valeant Sacerdotes efficere per ſermonem doctrinæ hoc ipſi imperent per diſciplinæ terrorem*. Unde cognoſcere debent Principes ſeculi ſe debere eſſe reddituros rationem. Deo propter eccleſiam quam a Chriſto tenendam ſuſcepe-

A runt. Nec mirum ſi hujuſmodi labores eos pati neceſſe ſit, cum magis religionibus quam officiis & laboribus corporum vel ſudore ſcire debeant eorum rempublicam contineri dicit tex. XXIII. *q.* VIII. *c. tributum*. §. *quamvis*. Secundo ex tex. *in c. boni Principis*. IX. *di. dicentis*, boni Principis ac religioſi eſt Eccleſias contritas atque confuſas reſtaurare. Tertio *ex tex.* XXIII. *q.* IV. *Sicut excellentiam*. Dum dicit magis ergo profecto excellentiæ vir, gloria apud oratores proficit ſi per eam contractæ Eccleſiæ poſſit ſocietas reſtaurari. Cum enim largita mumera ad nominis ſui gloriam conſpicit revocari, tanto magis largiora tribuit, quanto magis religionem ſuam B per ipſam Regiam dignitatem viderit ampliari. Quarto ex tex. *in c. ſi vero ex fidei* XXIII. *q.* IV. *ſic dicente*. Per orbem enim meritorum noſtrorum loquax diſcurrit opinio bella nos frequenter appetere non fundendi ſanguinis gratia, ſed dilatandæ cauſa reipublicæ in qua Deum coli inſpicimus. Ceterum plura pro paſcendis ovibus beati Petri apoſtolorum Principis excellentiam noſtram feciſſe didicimus. Quæcumque igitur illis chriſtianiſſima mente confertis horum retributionem in futuris ſeculis reperietis. Quinto ex tex. *c. quando vult Deus* XXIII. *q.* IV. *ſic dicente*. Nec miretur C quiſquam quod moneantur Principes conrra diſſipatores deteſtandos Eccleſiæ, ſi enim admonerentur, quomodo & rationem redderent de imperio ſuo Deo. Quid enim magis ad Reges populi pertinet chriſtianos, quod ut temporibus ſuis pacatam eſſe deſinant eorum matrem eccleſiam unde ſpiritualiter nati ſunt.

Quarto principaliter inſpexit literas ſibi ductas ex hac ſacratiſſima ſynodo, quibus hortatus extitit, ut ad eamdem pro augmento univerſalis Eccleſiæ, ut decens erat ſuo nomine deſtinaret. Hos autem hortatus, ut decens eſt, præceptorum loco ſuſcepit; ſcriptum D est ſuperiorum rogitus ac hortatus vim præcepti obtinere, *de teſt. clem. I. in verbo Exhortamur ff. quod juſſu L. I.* §. *in verbo Quemadmodum*. Parium autem vel inferiorum hortatu liberam voluntatem excitare dicuntur. *Dicit text.* IV. *c. denique* §. *& ſi legibus*. Volens igitur tanti boni participationem conſequi neceſſitati regiæ dignitati ſatisfacere, juſſibus ſacræ ſynodi parere, ſciens ſolam eſſe quæ fidei meritum poſſidet obedientiam ſine qua infidelis quis fore convincitur, etiamſi fidelis eſſe noſceretur VIII. *q. ſciendum*. Nos enim Oratores, quavis immerito, ad hanc ſacratiſſimam ſynodum, quibus juſſit primum, ut ipſum devotiſſimum Eccleſiæ filium huic ſacro concilio commiſſum faceremus, prout & facimus. Memor fuit canonis dicentis. *Quid enim honorificentius poteſt contingere, quam quod Princeps filius dicatur Eccleſiæ* XXIII. *q.* VIII. E *convenior.* Demum ut ſuæ Regiæ celſitudinis nomine huic ſacratiſſimo Concilio ſalutes redderemus innumeras prout & reddimus. Hæc autem ſalutatio tria ſignificat; primo quia oſtendit operum hujus ſacratiſſimi concilii ſe velle fore participem. Qui enim ave dicit ſalutato, in operibus communicare intelligitur XXIV. *q.* I. *c. omnes*. Secundo & de recte geſtis & gerendis per eandem velle præſtare conſenſum, cum & ſalutatio ſalutato præſtationem conſenſus attribuat, ut *de ſen. excom. c. vi aliquando to. tit. clemen. ſi ſummus*,

Ter-

Tertio dilectionis & amicitiæ est signum; ut enim ex eo quod quis alterum salutare denegat præsumptio inimicitiæ generatur, ut *de offi. dele. c. cum super.* Ita ex salutatione dilectionis & amicitiæ præsumptio causatur, ut traditur LXIII. *di. cum Adrianus in glo.* Quarto jussit ut ejus Regiam serenitatem omnes conatus ejus Regna quæcumque, potentatusque suos offeremus obsequentissimos huic sacræ synodo voluntati prout offerimus. Arbitratus quidem ipse est oblationem hanc, etsi ad effectum productam, esse quid minimum, memor jurisdicentis: Quid enim causetur Princeps, ne meliora det, cui Deus plurima dedit habere & multarum esse & facile dare maxime sanctissimæ Ecclesiæ, cui optima mensura est ei donatarum rerum immensitas, ut *in auc. de non alie. §. quinimmo igitur.* Ceterum potissimum Principi conveniens est, ut sibi sit innata liberalitas. Hoc quidem his juribus demonstratur: primum ex tex. dicente, hanc sibi nobilitas legem imponit, & multo magis Regia dignitas, ut debere se quod sponte tribuit existimet, & nisi beneficiis suis creverit nihil se fecisse putet de dona. *c.* I. Secundo ex tex. dicente, absurdum enim est & temerarium innatam liberalitatem non ad augmentum sed ad diminutionem convertere. *De pos. agen. in rebus* L. *fi.* LI. XII. *ff. de dona.* L. *filius-familias & in c. grande de supplen. neg. Prel.* LI. VI. Tertio ex tex. dicente: nec enim proprium est Principis auferre concessa, sed augere, in auc. de referenda. §. *Præterea igitur.* Quarto ex eo quod per Senecam moraliter dictum refert *glo. de simo. c. & si quæstiones*, Quod cum quidam Cynicus nomine peteret ab Antigono Rege talentum, respondit plus fore quam cinicus petere deberet. Cum vero denarium respondit minus quam Regem deceret id foret. Et sic turpissimam cavillationem invenit qua neutrum daret potissimum suis militibus veteranis, se liberalissimum debet exigere, ut docet tex. in L. I. *de vete.* LI. XII. dum dicit, magis atque magis veteranis meis debeo beatitudinem augere in nihilo vero diminuere. Quinto ut ipsi sacræ synodo assisteremus, prout & pollicitemur in his omnibus quæ concernunt reformationem Ecclesiæ, hæresum atque scismatum extirpationem, pacem populi Christiani, vota vero non privatæ affectioni hujus aut alterius consulerent, sed rationi utilitati prospicerent. Memor fuit multiplicis literis, quarum prima: cavete, ne in compressando vota, nullus vestrum neglecta utilitate communi suo lucro privateve affectioni prospiciat, ne si quisquam propria commoda appetat, frivola extimatione fallatur. Nec enim libero arbitrio præferendam sibi sententiam communi utilitati faventem examinat mens, quam privata cupiditas ligat VIII. *q.* II. *Dilectissimi*. Perdit enim linguæ recte operandæ memoriam mensi terrenis obligata carceribus LXXXVIII. *di. Nihil illo*. Secundo. Si hominibus placere studeo ad communem utilitatem non anhelo, Christi servus non sum. Verba sunt canonis referentis Apostolum XLII. *Quid ad nos*. Tertia dicens in præcipitium suos mergunt Auditores, quibus non quæ communi saluti prospiciant, sed quæ illos delectant erronea prædicant. Dicit tex. II. *q.* V. *Sepulti*. Quarta dicens si pro omnibus Christus mortuus est, & supereſt ut qui vivunt jam sibi non vivant, sed ei qui pro ipsis passus est & resurrexit in Christo. Vivant igitur non privatæ sed communi utilitati ad quam indesinenter Christus anhelat VIII. *q.* I. *in scripturis*. Ultimo literæ dicentis, nil deterius, quam cum mentem inordinatus captivat affectus, *de elec. ubi periculum §. ceterum*. LI. VI. Injunxit etiam ut non metu aliquo, non quavis etiam causa veritatem tacerem, quæ communi utilitati prospiceret, sententiæ memor primi canonis referentis Hieronymum dicentem. *Innocens absque sermone qui sano quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet*. XLIII. *di. pudicus*. Secundi dicentis, sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiscretum silentium eos qui exaudiri poterant delinquit XLIII. *di. sic error*. Tertii dicentis: si quis metu cujuslibet potestatis veritatem occultet, iram Dei in se provocat, quia magis hominem timet quam Deum. Unde & qui mendacium dicit, & qui veritatem occultat, uterque reus est. Alter enim prodesse non vult, alter vero nocere desiderat XI. *q.* III. *quisquis de crim. falſ. c.* I. Quarto auctoritate Inno. dicentis quemlibet de universitate tenere contradicere his quæ male aguntur in ea, sive per ea lædatur universitas sive alius quicumque, quoniam si non contradixit, eum tacite consentire videatur vel contradicere teneatur, involvetur peccato pœna pariter cum consentientibus. Ita dicit singulariter *in c. de his quæ fi. a ma. per ca.* Cujus sententia ex his tex. confirmatur. Primo *ex c. error* LXXXIII. *di.* Dicente: Error cui non resistitur approbatur, veritas cum non defensatur opprimitur, negligere quippe cum possis perturbare perversos, non est aliud, quam favere. Ad idem II. *q.* V. *negligentia* XXIII. *q.* VIII. *c. præterea*, Secundo ex *c. consentire* LXXXIII. *di.* dicente: Consentire videtur erranti, qui ad resecandum quæ corripi debent non occurrit de homi. *c. Sicut de sen. exco. c. dilecto.* LI. *di.* Quid autem prodest suo errore non pollui, si consensus præstetur erranti LXXXIII. *di. quid prodest*. Quinto, dicentis: utilius permitti scandalum nasci, quam veritatem derelinqui. *de regul. juris c. qui scandalizaverit*. Potius enim quælibet mala tolleranda sunt, quam quod malo præstetur assensus XXXII. *q.* V. *ita ne. quod me. causa. c. sacris.* Unde alibi dicit canon referens Gregorium: sanctius fore pro veritate supplicium pati quam pro adulatione beneficium consequi XI. *q.* III. *c. nemo*. Ultimo literæ dicentis, nil esse quod magis Prælato ex omnibus officiat, quam taciturnitas in bono XL. *di. Si Papa*. Ex quo glo. XXVI. *di. Si texciminis*, concludit, taciturnitatem in Prælato mortale peccatum fore. Quinimmo ut nec aliorum defraudemus erroneas sententias, aut illis quomodolibet præstaremus assensum, sed prudentioribus credemus. Memor fui multiplicis literæ quarum prima: qui aliorum defendit errores, is est errantibus damnabilior, quia non solum ipse errat, sed etiam aliis offendicula erroris, præparat & confirmat. XXIIII. *q.* III. *qui aliorum* Ad idem XI. *q.* III. *qui consentit*. Secundo sic qui alios cum potest ab errore non revocat seipsum errare demonstrat, de hæret c. II. Tertio canonis sic dicentis. Quid iniquius est quam impia sapere, & prudentioribus, doctoribusque non credere XXIIII. *q.* IV. *Quid autem*.

Quin-

Quinto injunxit nos expoſituros, quod ſi aliqualiter moram traxerit in ſuorum oratorum demonſtratione ad hunc locum ſacratiſſimum, nihilominus tamen ejus regia voluntas & ſi abſens ſemper ea fuit, ut huic ſacroſanctæ ſynodo in favoribus, atque incrementis pro ſua poſſibilitate aſſiſteret, valde admitteretur, ſi placat ſacroſancta ſynodus omnipotentem Deum qui voluntatem remunerat & non opus *de pe. d.* 1. §. *item ſicut auctoritas & exemplum*. Similiter & qui Abrahæ effectum quæſivit non factum exigit dicit *tex.* XXII. *q.* II. *ſi quellibet in fi.* Orator etiam quamvis ex hoc neceſſarium Regia majeſtas non arbitretur ipſam ſacroſanctam ſynodum ad proſecutionem horum laudabilium ſanctorumque operum, bene ſcit eam quadruplicis ſententiæ memorem, quarum prima illa eſt: indecens probatur oratio potius ſolvere militiæ premium quam cedat victori adverſitas præliorum VII. *q.* I. *uſcitatur. de Renunc. c.* I, *in fi.* LI. VI. *c. de his qui non impletis ſtipendiis* L. II. LI. X. Secundo nil creditur actum fuiſcum aliquid agendum ſupereſt. *c. de his, qui ut indig.* L. penul in fi. Tertio dicente quod fruſtra velociter currit qui priuſquam ad metas perveniat deficit *de pœn. di.* III. *incaſſum*. Ultimo dicente quod magis ille delinquit qui interruptam cauſam dimittit quam qui nunquam ad cauſam venit *ut in auten. de litigioſis*. §. *omnem*,

Poſtremo quia juſti miniſtri gloriam ſuam non quærunt, ſed ducis, ex quo enim miniſtri ſunt pro ducibus tantum nolunt, dicit tex. formalis *de conſe. di.* IV. aliud enim igitur nos in hoc loco miniſtri ſereniſſimi Regis non veſtræ voluntati conſulemus ſed gloriæ voluntatique noſtri Principis luculenter ſuperius demonſtratæ ſententiæ facio imperitiſſimis verbis meis propter tria: Primum, ne in erroneam ruſticorum opinionem incidam qui nimiam garrulitatem auctoritatem putant, dicit tex. XLVI. *di.* §. *ſequitur*. Eſt enim animi vitium nimia maxime ſecreta vulgare, & quod ſit vel loquacitate incauta dum ſine judicio volat emiſſum ſemel irrevocabile verbum, vel adulatione ut eis placeas, cui ſecreta revelas vel jactatione ſcientiæ, ut plura ſcire videaris ut Ambroſium hoc dicentem formaliter refert Gratianus XLIII. *di.* §. *Pariter quoque*. Secundo ut adulationis vitium effugiam in quod quidem me incurrere indicaret ſi hujus ſacri Concilii laudatiſſima geſta dignis præconiis extollerem, duplicis ſententiæ contra adulatores memor, primo tex. dicentiſ. clericum adulationibus vacantem ab officio dignitateque deponendum fore XLV. *di. clericus*. Secundo tex. dicentis, ut etiam veritate placendi adulandive cauſa hominibus enunciandum eſſe XXII. *q.* II. *primum genus*. Videtur enim in vanitate ſenſus & in oſcuritate mentis egredi qui quærit Principibus adulari, ut Hieronymum dicentem refert Gratianus XXVII. *di. nonne nobis*, Tertio tex. dicentis interminora peccata computari ſi majori perſonæ aut ex voluntate aut ex neceſſitate adulari quis voluerit. XXIV. *di. Ergo credimus*. Profecto ſcio ipſam ſacroſanctam ſynodum ob ea laudabilia quæ egit, atque actura eſt non quærere ab hominibus venerari aut gloria aſſequi, memor tex. dicentis: Vide quantum bonum eſt charitas, ſi ita martyrium patiamur, ut noſtras velimus ab hominibus venerari reliquias; & ſi opinionem vulgi ſectantes intrepidi ſanguinem fundamus, & ſubſtantiam noſtram uſque ad mendicitatem proximo dederimus, huic operi non tam pretium quam pœna debetur, & perfidi magis tormenta ſunt quam corona victoriæ I. *q.* I. *vide*. Tertio ut ego detractrices linguas effugiam ſi quæ in me converti poſſent dicentes: Plura hic effundit, ut plura ſcire videatur, tanquam mundanæ gloriæ cupidus, multiplicis ſententiæ contra eas memor, quarum prima eſt: quid enim aliud detractores faciunt, niſi quod in pulverem ſufflant, & in oculos ſuos illa concitant, ut unde plus detractionis profluant, inde minus veritatis videant XI. *q.* III. *inter verba*. Secundo, hæc non cura nobis eſt, quod os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedens a tramite veritatis; & illius auctoritate confiſi, qui cum audiviſſet a diſcipulis: *Domine, nonne ſcis, quia Phariſæi audito hoc ſcandalizati ſunt*, reſpondit: *Sinite eos abire quia cæci ſunt ipſi & eorum duces*. Quippe longe deterius eſt laudari a turpibus quam laudari ob turpia. *De voto. c. magna*. Tertia dicentis; Innocentiæ geris adverſus omnem calumniam ac detractionum maximam ſecuritatem certe ſperare debuiſti. *c. de his quibus ut indignis* L. Sororem. Quarta Auguſtini dicentis; ſenti de Auguſtino quid velis, o detractor? ubi me in oculis Domini conſcientia non accuſet, Refert hoc gratianus XI. q. III.

Permittit tamen plerumque omnipotens Deus malos in objurgationem detractionemque bonorum prorumpere, ut ſi qua elatio laudantium ex ore inlaudati corde naſcatur, vituperantium ore ſuffocetur, dicit tex. *pulcer.* VI. q. I. c. Sunt plurimi. Plane nec iniquis ſi quis ſunt his meis verbis diſplicuiſſe curavero, nec eorum ore laudari cupio, memor c. I. dicentis: nihil illo viro eſſe miſerius qui iniquorum laudibus gloriatur, quibus ſi placere voluerit atque ab his amorem elegerit, erit ſibi apud bonos homines in ſummam perniciem. LXXXIII. *di. nihil ille*. Secundo illius Poetici dicentis: quid curem, ſi me livor ſectetur ubique, ſi ſemper virtus invidioſa fuit. Curandum eſt ſemper placeat doctiſque boniſque. Summa quidem laus eſt diſplicuiſſe malis.

Oratio Domini Ludovici de Roma habita in Concilio Baſilienſi, explicit feliciter.

Ejuſdem Pontani Sermo alter ad Patres Conc. Baſileenſis habitus.

Vox eſtis Lux mundi.

PRo hujus thematis declaratione duplicem lucem comperio principaliter, primum quidem lucem Eccleſiæ univerſalis, facundiſſimo Cypriano ſic atteſtante Spiritus vero Sanctus non de menſura datur ſed ſuper credentes totus infunditur; nam ſi dies omnibus æqualiter naſcitur, & ſi ſol ſuper omnes par & æquali luce diffunditur; quanto magis Chriſtus ſol & dies verus in Eccleſia ſua lumen pari æqualitate largitur? *De conſe. di.* IV. *c. nequicquam*. Secundo vero alibi ſic dicit; quomodo multi radii ſolis ſunt, ſed robur

unum

unum tenaci radice fundatum, & quomodo de fonte unius, rivi quamplurimi defluunt, & numerositas, licet difusa videatur, exundantis copia largitate, unitas, tamen servatur in origine; sic & Ecclesia Dei luce perfusa per totum orbem radios suos porrigit; unum tamen est quod ubique diffunditur XXIV. *q.* I. *in c. Loquitur*. Nec immerito lux universali Ecclesiæ ascribi potest, ipsa enim in se Romanam habet Ecclesiam, quæ quidem speciali luce comparatur, Stephano papa hoc attestante XIX. *di. Enimvero*, dum dicit in speculum & exemplum Romanum Pontificem, qui luci cælesti comparatur, Nicolao papa ita inquiente, XXI. *di.* Intantum dum dicit Dyoscorum Alexandrinum antistitem idcirco inter cetera potissimum sine ulla restitutione damnatum, quia lingua ejus transeunte super terram ausus est ponere eos, in Leonem magnæ Romæ papam, excommunicationis sententiam dictavit. Eadem in se continet S. R. E. reverendissimos Cardinales, quibus etiam lucem possumus attribuire; ipsi etenim vices tenent Apostolorum, ut proxime demonstrabitur, quibus Jesus Christus Dominus noster dixit: *vos estis sal terræ, & lumen mundi*, ut refert Gratianus ex Hieronymo XXIV. *q.* I. *in c. quoniam vetus*. Quibus etiam dixit: *sint lucernæ ardentes in manibus vestris, de pœni. di.* I. *qui Sanctus*; de quibus etiam dicit Paulus: Apostoli sunt lux in Domino, *de pœni. di.* IV. *hanc societatem*. Cardinales autem vices Apostolorum tenere manifestissime demonstratur. Ipsi enim Apostoli tripliciter possunt considorari: primo ut Christo principaliter astiterunt ante ejus ascensionem; quo quidem in statu omnes pares fuerunt, nec petrus eis præerat, sed omnes erant simplices sacerdotes, *tex. est di.* I. *econtra &* §. *quem pœnitet.* dum dicit Petrum, Joannem & ceteros apostolos vivente Domino Sacerdotes, fuerunt enim ordinati a Christo, dum eis dixit: *hoc facite in meam commemorationem*; vel cum dictum eis fuit. *Ite, baptizate* &c ut not. Glo. *ord. sup.* ℣. *pari* XXI. *di. in novo licet*. Paulus & Barnabas ex Spiritus Sancti præcepto ad Gentes missi ad evangelium prædicandum in Sacerdotes & Episcopos ab Apostolis aliis fuerunt ordinati LXXV. *di. in can. quod dicit*: Christus enim vivens inter homines solus præmissam in Ecclesia habuit potestatem, dicit *tex.* XXIIII. *q.* I. *legatur*. Idem inter nos vivens prior Sacerdotum fuit. XXIII. *q.* VIII *cum a Judæis*. Ipse vivens verus est solus pastor ovium & Pontifex assistebat. LVI. *di. Dominus noster*. XV. *di. Romana Ecclesia*. Notandum tamen quod cum esset suarum ovium pastor, quas verbo & exemplo pascebat, tamen quantum ad officiorum distributionem iis qui hodie in Ecclesia præsunt cura imminebat. Unde quidam Prælati, quidam substituti nuncupantur, qui in populo illo pastorale officium gerebant; mistica enim & visibili unctione nec in regem nec in sacerdotem unctus erat, quæ solæ duæ personæ in populo illo prælaturæ nomen sibi vendicabant dicit tex. formalis. II. *q.* VII. *testes* §. *Jus ita*. Secundo ut astiterunt Petro tamquam primo pastori ante apostolorum divisionem & separationem ab ipso. In quo quidem statu Petrus præerat. In novo enim testamento post Christum Dominum a Petro sacerdotalis cœpit ordo, ipsiusque principio in Christi Ecclesia pontificatus est traditus XXI. *di. in novo*: per illa verba: *pasce oves meas*. *De elec. significasti*. *De ma. & obe solit.* VIII. *q.* I. *In scripturis*. L. *di c. considerandum in glo. & in c. fidelium*. Ceterum & ipsi Apostoli ipsum eorum principem esse voluerunt, ut & reliquis omnibus præesset, & Cephas, idest caput & principium teneret apostolatus, eandemque formam suis successoribus & reliquis Episcopis tenendam tradiderunt, ut *d. c. in novo* XXII. *di. sacrosancta* III. *q.* VI. *dudum*. In hoc quidem duplici statu Cardinales apostolos repræsentant, in hoc quod assistunt Papæ, qui est Christi vicarius & Petri successor. Tertio, ut ex præcepto Christi postea a Petro separati per mundum se, prædicantes, diviserunt. In quo quidem statu apostolorum vices gerunt Episcopi, ut dicto *c. in novo* XII. *q.* I. *c. videntes* LXXVII. *di. quorum vices de conse. di.* V. *manus*. Et hoc notavit Paulus apostolus dicens: *alios dedit apostolos, alios pastores, alios doctores, alios prophetas* &c. cujus verba refert *tex. de hæret. c. cum ex injuncto, & c. si tibi in uno*. Distinguit enim statum Episcopalem, cui incumbit cura animarum particularitate, a statu apostolico, ad quem spectat regimen & ordinatio totius Ecclesiæ regulariter. (*a*) Fuerunt enim omnes apostoli Episcopi, quod patet ex tex. *c. loquitur*. XXVII. *q.* I. *& dicto c. in novo dicente*: hoc erat utique ceteri apostoli quod Petrus fuit, pari consortio præditi honoris & potestatis, sic orgo Petrus Episcopus fuit ut dicto *c. in novo*. Igitur & apostoli ipsi quia pari honore & potestate præditi Episcopi enim Græce latine superintendentes dicuntur, dicit *tex.* XXI. *di. cleros.* VIII. *q.* I. *qui Episcopatum*. Jure ergo vocabantur Episcopi quia una cum Petro universali Ecclesiæ superintendebant. Recte etiam appellabuntur sacerdotes, quia universali Ecclesiæ ministrabant sacramenta, nec olim alius erat Episcopus quam & presbyter; quinimmo & ipsi presbyteri Episcopi appellabantur; unde Paulus in epistola dicit: omnibus sanctis qui sunt Philippis cum episcopis idest presbyteris &c. refert Gratianus XCIII. di. *legimus*. Postquam autem unusquisque ad se trahere conabatur ecclesiam; quia Christi sic scissuram patiebatur in toto orbe, decretum est, ut scismatum semina tollerent, ut unus ceteris præponeretur quem Episcopum nominarent in excellentiori gradu collocatum; Noscant ergo Episcopi se magis consuetudine quam Dominicæ veritatis ceteris presbyteris esse majores, dicit tex. *notabil.* XCV. *di. olim*. Nec quisquam mirari debet ipsos apostolos secundum tres status consideratos, secundum quorum quemlibet per varios modernæ Ecclesiæ or-

(*a*) Felinus Sandeus ad quem Codex iste pertinebat, ad hæc omnia sua manu adnotationem sequentem adscripsit; *Confusissima & inepta Jurium cumulatio* ad ostendendum dignitatem ecclesiasticæ pacis, & dignitatis ecclesiæ, concilii & Cardinalium.

ordines reputari intelliguntur. Eum & videa-A mus clariſſimum Gregorium dicentem ſecundum eum ſtatum in quo apostoli propriorum renunciationem fecerunt monachos propriis renunciantes apostolorum vices tenere dicit tex. *Singularis* XVI. *q.* I. *ex auctoritate*, Item quia videmus & ipſos ſimplices ſacerdotes, prout in eis decreta parochia potestatem ligandi habent atque ſolvendi, vices tenere apostolorum, quibus Dominus hanc tribuit potestatem; propter quod Cyprianus papa apostolos idest presbyteros exponit hic, est expreſſum. XCIII. *di. in can. Dominus noſter*, Tenent enim Sacerdotes vices apostolorum quoad Sacramentorum diſpenſationem, dicit tex. XIII. *q.* III. *adſit* qua etiam ratione ipſi ſimplices ſa-B cerdotes dicantur vicarii Christi, qui ſolus primariam ligandi atque ſolvendi potestatem accepit tex. *no. de pœni. di.* III. §. *inter hæc vetus* L. II. §. *iis auctoritatibus*, prout tamen ipſi poteſtatem regulariter non habent chriſmate frontem perungere & paraclitum dare Spiritum quod pro ſolis Epiſcopis deberi, lectio Actuum apoſtolorum demonſtrat XXI. *di. Cleros de ſac. unc. c.* I. *cum ſimilibus*. Repræſentant vices LXXII. Diſcipulorum, quos apoſtoli elegerunt, videntes meſſem fore multam, operarios paucos. XXI. *di. in novo;* & per eoſdem elegit ipſos Dominus. XXI. *di. decretis*. Item videmus concilium congregatum apoſtolorum omnino vicem tenere dicit tex. C II. q. III. Si quis præsbyter. Ubi Concilium Tribunen. loquens dicit: cum Dominus dicat diſcipulis ſuis quas vices non Indigni in ſancta gerimus Eccleſia. Ex iis autem luculentiſſime demonſtratur non recte dixiſſe Archidi. *in c. ubi periculum? de elec.* LI. VI. referentem ex chronica Martini, qua Cardinales initium habuiſſe tempore Pontiani papæ & Marcelli qui fuit anno CCCIII. in urbe Romana conſtitutos propter baptiſma & ſepulturas mortuorum; nec etiam recte dixiſſe Oldra. Conſiliis ſuis, *conſ.* LXII. tenentem, quod cum Conſtantinus donationem Silveſtro fecit, non erant Cardinales, quia nulla de eis mentio fit, ſed tantum de Romanæ Eccleſiæ clericis, D ut demonſtratur ex tex. XCV. *di. Conſtantinus*, Sed poſtea cum fecit generalem ſynodum Silveſter jam fuiſſe Cardinales, ut demonſtrat tex. ejuſdem II. *q.* IV. *Præſul.* XCIII. *di. a Subdiacono*. Si enim intellexerint de Cardinalibus, ideſt Romanæ Eccleſiæ Conſiliariis & papæ coadjutoribus in executione Pontificalis officii, illi ſemper fuerunt, licet non ſub Cardinalium nomine, ſed ſub alio vocabulo duplici; primum enim tempore Veteris Teſtamenti vocabantur ſacerdotes Levitici; hoc quidem monſtratur in Deutrono, cum dicitur: *ſi difficile & ambiguum apud te judicium eſſe proſpexeris, recurre ad ſacerdotes Levitici generis, & ad te judicem qui fuerit illo tempore;* E *ipſi enim judicabunt tibi veritatem judicii*. Sunt autem, dicit Papa, Sacerdotes Levitici generis, qui nobis jure Levitico in executione ſacerdotalis officii coadjutores exiſtunt; qui vero ſuper eo ſacerdos ſive judex exiſtit, ille eſt, cui Dominus inquit in Petro: *quodcumque ligaveris &c.* Hic eſt textus ſingularis, qui ſi. ſint le. *per venerabilem* §. *rationibus*. In novo autem Teſtamento priusquam Cardinalium nomine baptizati extitiſſent, comperio, eos primum vocatos ſimpliciter conſiliarios; ita eos in perſona Theoderici viri eloquentiſſimi, quem ejus conſiliarium dicit Beatiſſimus Gregorius idem appellat *in c. Eccleſiaſticis*, XII. *q.* II. ita etiam eoſdem nuncupat Pelagius papa *in c. in Parochia* XVI. *q.* I. Ita etiam eoſdem appellatos comperio in Concilio Meldenſi cujus canon refertur I. *q.* VII. *convenientibus*. Ipſi autem Papæ conſiliarii hodie vocantur S. R. E. Cardinales, qui ſibi in executione ſacerdotalis officii coadjutores conſiſtunt ut demonſtratur de elect. *fundamenta* in 6. dum dicit: *Decet namque ipſi Ro. Pontifici per fratres ſuos S. R. Eccl. Cardinales qui ſibi in executione ſacerdotalis officii* libera provenire conſilia. Igitur autem noviſſime Cardinales nuncupati, quia dignitas ipſa Cardinalatus ſolum in R. E. reperitur, quæ eſt caput & cardo aliarum, XXI. *q.* I. §. I. *c. de ſum. tri.* L. *inter claros* XXII. *di. ſacroſancta*. Unde eleganter dicit Archidi. XXII. *q. omnes*, quod quamvis de dignitatibus per Romanam Eccleſiam inſtitutis poſſit Epiſcopus cum ſuo cappellano in ſua Eccleſia conſtituere dignitatem, *de conſue. cum olim de conſti. cum acceſſiſſent*, Cardinalatum tamen non poteſt inſtituere ſine auctoritate Romanæ ſedis, cum non ſit per Rom. Eccl. ordinatum, Cardinalatus dignitatem in aliis Eccleſiis fore quam in eadem; ſicut enim oſtium per cardines regitur, ſic Eccleſia per iſtos; hæc notat. Glo. *de officii Archipresbyteri c.* II. & Archidi. in dicto *c. Sacroſancta*, Olim autem in quacumque Eccleſia principales Sacerdotes ſeu Epiſcopos Cardinales dicebant, ideſt principales, hoc demonſtratur, XXI. *q.* I. *relatio* VII. *q.* I. *paſtoralis* LXXI. *di. Fraternitatem*, in fine XXIIII. *di. Presbyteri*. Non ergo dedignentur alii univerſalis Eccleſiæ celeberrimi gradus Eccleſiaſtici Romanæ Eccleſiæ Cardinales fore Prælatos, hanc etiam prælationem prius exiſtere inferiora demonſtrant. Primum quia quorum eſt prior inſtitutio ſeu ordinatio, prior debet eſſe prælatio. XVIII. *di verum. & c. placuit XCIII. di. Dominus noſter de ma. & obe. c. I.* Sed Cardinalium prior fuit inſtitutio, ut ſuperiora demonſtrant; igitur &c. Secundo, quia quanto quis dignioribus præeſt atque curæ oneris majoris, tanto ipſe quoque dignior est primum dicit tex. *in aut. de defen. civi.* §. *nos igitur de pœni. di. I. principium* not. Glo. *concordan. de reſcrip. ſtatutum* LI. VI. ſuper *v. Canonicis*. Secundum dicit tex. *notabiliter IX. q. III. per ſingulas*, dum dicit igitur, placuit metropolitanum Epiſcopos præcedere quamvis ipſe cum eis ejuſdem ſit ordinis, quia curam ſollicitudinemque totius provinciæ ſuſcipit, ubi Epiſcopus ſolum civitatis unius. Sed Romanæ Eccleſiæ Cardinales præſunt curæ univerſalis Eccleſiæ dicit text. *de poſtula. præla. c. bona*. Epiſcopi vero ceterique eminentiores ejuſdem ordinis Chriſti Vicarii eo in loco particulari, cujus oneroſæ curæ præſunt dicit XXXIII. *q. V. mulier II. q. VII. accuſat. XXV. di. in novo de pœni. cle. ſi quis ſuadente, VII. q. I.* ſicut vir, cum & ipſe Chriſtus verus extitit Pontifex *LXVI. di. Dominus. XV. di ſancta*; & quia Petrus vices Chriſti tenet in terris, dicuntur & ipſi Petri Vicarii. Unde Petri Vicarius Epiſcopus loquens ſic dicit: Ipſa namque Romana Eccleſia quæ prima est, ita reliquis vices ſuas credidit largiendas, ut in partem vocentur ſollicitudinis non in plenitu-

di-

dinem potestatis *II. q. VI. decreto. & c. qui se scit II. q. VII. c. in sancta. III. q. VI. multum stupeo de auc. & usu pal. c. ad honorem*. Tertio quia Episcopis Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus concessum est culmen illud singularis potentiæ atque præeccellentiæ habere, quo amplissimus senatus patritiique adornabantur, dicit text. XCVI. *di. Constantinus*. Sed patriciatus dignitate nulla major post imperium reperitur c. de consu. L. nemini LI. XII. Ergo pariter inter dignitates Ecclesiasticas nulla major Cardinalatu debet comparari. Unde non immerito dicunt Hosti & Jo. an. *in. c. dilectus l. 1. de presscn.* nullam dignitatem Ecclesiasticam post Papatum majorem Cardinalatu existere. Ipsi enim Cardinales una cum Papa judicant totum orbem, ut dicto §. *orationibus*. Ipsi quoque Romanæ Ecclesiæ consultores dicuntur, pars corporis Papæ *c. ad L. ful. ma. L. quisquis* VI. *q.* I. *Si quis cum militibus* not. Glos. *de offi. lega. c. excommunicatis*. Unde cum ad provincias regendas mittuntur, dicuntur Legati de latere, & ultra tex. novos apparet ex can. Gregorii ita eos nominantis, II. *q.* VI. *Decreto*. Ita etiam appellantur in concilio Sardicensi, ut demonstrat canon ejus quem refert Gratianus II. *q.* VI. *Si Episcopus accusatus*; qua ratione determinat singulariter Hosti. Jo. *an. in c. antiqua de privile.* Presbyteros & Diaconos Cardinales non astringi Papæ præstare juramentum obedientiæ, quia licet Papa tanquam Vicarius Christi sit caput universalis Ecclesiæ XXIV. q. I. *Rogamus*, & singuli fideles ejus membra generalia, est tamen speciale caput cardinalium, & ipsi ejus specialia membra, ut patet quia dicuntur Romanæ Ecclesiæ filii spirituales LXXIX. di. *Si quis ex Episcopis*. Dicuntur ipsius R. E. præmium XXIII. di. *In nomine Domini*. Quod corpus adeo est unitum, quod ab ipsis spiritualibus membris Papa fidelitatem non exigit sicut nec a seipso, ut sit inter dantem & recipientem differentia. Di. insti. c. fi. Ipsi Cardinales Papa eligunt, ut nota sunt jura in c. ubi *periculum de elec. in VI.* Si ergo qui Imperatorem eligunt propter eligendi tantum Principem habitam potestatem præcipua potestate pollere dicuntur, dicit textus *de electione, venerabilem*; quanto potius ii singulari dignitate splendere censentur; quibus est facultas Romanum Pontificem eligendi? Ex ipsorum Cardinalium gremio Papa eligitur, *LXXIX. di. oportebit & c. nullus*. Et ut demerentium Cardinalium fiat depositio concilium congregat, tamquam pro re ardua *de cle. non residen. c. ex gestis*. Licet hoc de necessitate non sit, de schisma *c. unico. LI. VI.* sine eorum consilio ardua gesta per Papam cassari sunt solita, ut not. Jo. Mo. & Jo. An. de hære. Super eo li. VI. & Archi. referens, hanc opinionem fuisse Laurentii. XXV. q. V. *sunt quidam*, & quia ipsi in Ecclesia vicem Senatus obtineant *XVI. q. I. Ecclesia habet Senatum*, quem quidem canonem de Cardinalibus loqui interpretatur. Inno. *de re judi. cum in te*. Igitur eleganter dixit Archidi. *XXII. di. sacrosancta*, quod erubescere non debet Papa, se inter Cardinales connumerare, cum & Imperator in senatorum numero se connumerat, dicit tex. *notabilis. c. de digni. l. jus senatorum li. XII.* Utuntur ipsi superpelliciis veste candida ad vitæ munditiem denotandam; candor quippe mundiciem denotat; item vitæ innocentiæ & puritatem dicit tex. *de conse. di IV.* In pileis coloris rutilantis purpurei sanguinis ad denotandum eos arctari vitam exponere pro Christiani sanguinis augendi posteritate; hoc enim denotat purpureus sanguineusque color, ut Isidorum refert Gratianus XXX. *q. V. femina*. Ex iis ergo liquide manifestatur verum dixisse tex. Augustinum referentem *II. q. VI. quamquam*, ita inquientem: Quamquam secundum vocabula, quæ usus obtinuit, Episcopatus sit major Præsbytero Augustinus tamen Episcopus Hieronymo præsbytero Cardinali minor est &c. Quamvis enim ordine major fuerit Augustinus, quia Episcopatus ordo singulis aliis major est, XXXIJ. *di. omnium* propter quod Papa se appellat Episcopum, ut traditur in *prohe. VI. libri*, tamen Hieronymus Augustino fuit major ratione dignioris administrationis, cum Romanæ & universalis Ecclesiæ præesset administrationi. Hæc autem simul compatiuntur alium alio majorem esse ordine, alium vero majorem administratione & dignitate. Hoc quidem patet in Petro, qui licet ceteris apostolis pax fuerit ordine, tamen iisdem major fuit administratione & dignitate. *II. q. VI. puto*. Patet etiam in Archipresbytero & Archidiacono, licet enim Archipresbyter major ordine sit quia Presbyter, Archidiaconus minor quia Diaconus *de eta. & quali. c. 1.* tamen ratione majoris administrationis, quam habet Archidiaconus, Archipræsbyter sciat se isti subesse *de offic. Archipres. c. I. XXV. di. perlectis*. Idem demonstratur in Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo; quamvis enim omnino sit idem ordo, dicit *XXI. di. Cleros*. Tamen ratione majorisque administrationis Archiepiscopus Patriarchæ, Episcopis Archiepiscopi præferantur, ut dicto *c. cleros*, & dicto *. c. per singulas*. Hoc quidem, scilicet respectu ordinis ratione. Ipsi enim summi dicuntur sacerdotes, *de consec. di. V. de iis*; atque etiam secundum locum in Ecclesia tenere. *XL. di. ante omnia*. Quarto, quia ex majori decore ornatuum majoritas apparet dignitatum, dicit text. *Notab. de privil. c, ut apostolicæ LI. VI.* Sed majori quotidiano ornatu Episcopi utuntur Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ut docet experientia. Igitur superest ergo ut utamur verbis legis *bene a Zenone c. de qubdri. præscri.* quibus alludit *c. I. de offi. le. li. VI.* sic dicentibus: *non immerito statuimus ut qui die noctcque quotidianis curis pro toto terrarum orbe laborant, dignam habeant suæ prærogativæ fortunam*. Unde nec immerito refert. Jo. Mo. *c. unico de ma. & obe. in li. VI.* & alii sequuntur *de ma. & obe. c. isque de cap. mo. dilectus*, Papam respondisse, Cardinales in corum titularius Ecclesiis jus obtinere Episcopale. Plura de Cardinalibus notant Hosti. & Jo. An. *de Jude. c. ad liberandam*. Plura ipse Hosti. *De pœni. & remis. c. cum ex eo*, plura Glosator de Scisma *c. unico li. VI.* multa traduntur *de elec. c. Ecclesia*, & dicto *c. fundamenta*, & dicto *c. ubi periculum*. Ea autem in præsenti non interfero causa brevitatis.

Eadem in se continet Patriarchas qui quidem quatuor existentes Evangelistarum quatuor (sic) Judæi Ecclesiæ vices tenent, dicit tex. *indecisa de elec. c. scriptum* Ipsi autem E-

☞ vangeliſtæ dicuntur mundi cardines, quia per Evangelia quatuor inceſſabili tuba didicimus, quod & per orbem terrarum illum inſtruentes prædicamus, & agimus, dicit tex. formalis. LXXVI. *di. hujus*, Dicuntur & ipſi lux fore Damaſo papa dicente, qui vero modo ſub gratia ſpiritus ſancti ſunt toto mundo Evangelio coruſcante lucidiores eſſe videntur. *X. q. I. hanc conſuetudinem* Complectitur eadem Archiepiſcopus, ceteroſque ſacerdotes, quos ſal terræ & lumen mundi dicebat beatus Petrus, dicit tex. XCIII. *di. ſacerdotes*, ejuſdem univerſalis Eccleſiæ caput eſt, prout poſt dicit tex. referens apoſtolum, de ſacra unc. *c. 1. li. VI. I. q. I. ut evidenter*, ipſe autem est lux vera, ut patet XXXIIII. *q.* I. *non ſatis* XLIX. *hinc etenim, de pœn. di. 1. reſuſcitatus; de hære. c. ex injuncto demonſtratum notabiliter* XXI. *di. cleros*. Dum formaliter dicitur quando legendum eſt Evangelium accenduntur luminaria non ad effugandas tenebras, cum ſol in eodem tempore rutilet, ſed ad ſignum lætitiæ monſtrandum, & ut ſub ſimilitudine luminis corporalis illa lux demonſtratur, de qua in Evangelio legitur: *Erat autem lux vera* &c. Luceat ergo univerſalis Eccleſia primum pace ut pax fidelium labiis prædicata cum animi voluntate concordet, dicit tex. XCIII. *di. Diaconi*, Qui pacem enim quam ſingulis prædicamus, ſummo niſi ſtudio ſervare debemus invicem & in omnes dicit tex. III. *q.* VI. *hæc quippe in fi.* Hoc eſt quod nos movet Dominus noſter Jeſus Chriſtus dum ultimo ejus teſtamento nobis pacem dedit atque reliquit, dicens: *pacem meam do vobis pacem meam relinquo vobis*, cujus verba habentur XXIII. *q.* I. *niſi bella*. Hoc eſt quod idem dixit Apoſtolis inquiens: *ſal & pacem habete in vobis*, XLIII. *di. ſit rector* hoc eſt quod nos docet Apoſtolus, cujus verba declarantur XI. *q.* III. *inter verba*, dicens: *ſi fieri poteſt quod ex vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habente;* dicturus cum omnibus pacem habeamus, hoc difficile eſſe proſpiciens, præmiſit, ſi fieri potest, ſubjungit id fieri poſſe cum dicit, *quod ex vobis eſt &c.* Hæc eſt pax illa quæ per Angelum Chriſto ſole noſtro naſcente, extitit decantata, dicentem; *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, de conſedi.* V. c. *de hymnis*. Pace concordia gaudet Altiſſimus & per eam mirum in modum gloriatur dicit tex. notabilis IX. *q.* III. *Archiepiſcopus*. Beatos in Evangelio dixit Dominus eſſe pacificos, quoniam filii Dei vocabantur. O quam dulcis eſt pax pro temporali ſalute mortalium hominum; unde pacem habere debet eſſe continuæ voluntatis, bellum nunquam niſi neceſſitatis; non enim pax quæritur ut bellum exerceatur, ſed bellum geritur, ut pax acquiratur. Hoc enim formaliter dicit tex. notabilis Auguſtinum referens, XXIII. *q.* I. *noli*. Eſtote memores verborum Cypriani dicentis; neque enim pacatum Deum habere poterit, qui cum fratre pacem non habet, ſed zeli diſcordiam. XC. *di. neque ad Caim* nomine in non pacificos connumeratur. Sic Liberius papa: *qui contra pacem eccleſiæ ſunt, ſi dignitatem aut cingulum militarem habeant, nudentur eis; ſi autem privati, ſiquidem nobiles, ſuarum ſubſtantiarum proſcriptionem patiantur; ſi ignobiles non ſolum in corpore verberentur, ſed exilio perpetuo caſtigentur*. XXIV. *q.* I. *qui contra pacem*. Ponite pacem inter homines & virtutes, gladium inter homines & vitia, ut imitatores ſitis verbi veritatis divinæ dicentis: *non veni pacem mittere in terra, ſed gladium*; quod ita declaratum refert Gratianus XXIII. *q.* II. *interfectores*. Memores eſtote illius Salluſtii dicentis; *pace & concordia parvæ reſcuntur, diſcordia vero maximæ dilabuntur*, quod refert de re judi. *c. Apoſtolica* LI. VI. Luceat etiam ipſa Eccleſia unitate; tota enim eccleſia per generale concilium repræſentata unum corpus eſt in Chriſto, unde dicit tex. *cum enim omnes unum ſumus in Chriſto nihil contrarium diverſitas perſonarum format, ubi efficaciam proſperitatis charitas atque unitas fidei repræſentant*. VII. *q.* I. *& alibi*. Auguſtinus pulchre ſic: *unum eſtote, diligentes unam fidem, tenentes unam ſpem & individuam charitatem;* iſta etiam verba referuntur *de conſe. di. II. quia paſſus*; juſtum etenim cenſetur & dignum, ut quorum unum eſt corpus, unus ad bene operandum debet eſſe animus, dicit tex. notabilis XXI. *q.* VI. *de neptis*. Audite quantum in unitate & pace gaudeat, quam affluentes promiſſiones faciat illam diligentibus per os Prophetæ pulcherrime loquens ſic: *Dies planctus & jejuniorum quos hactenus habuiſtis;* ſciatis etiam, ego cogitavi ut benefaciam Jeruſalem ideſt Eccleſiæ lætitiam & gaudium volo eſſe convertendos; ita dumtaxat ſi unitatem diligatis & pacem; ita formaliter refertur LXXVI. *di. jejunium*. Nonne Dominus noſter Jeſus Chriſtus pro Eccleſiæ unitate conſervanda rogavit, dicens: *non rogo pro iis tantum, ſed etiam pro iis qui per verbum eorum te ſunt credituri in me, ut unum ſint &c.* Referuntur formaliter hæc verba XXXV. *q. ult. fraternitatis*. Nonne per os Prophetæ inquit: *quam bonum eſt, & quam jucundum eſt habitare fratres in unum?* Illi vero non habitant in unum, qui fratrum ſe ſolatio ſubtrahunt. Aut, quod deterius eſt, fratribus inſidias ſeu laqueos ponunt. Referuntur hæc verba. I. *q.* I. *nulli dubium*. XI. *q.* I. *dilectiſſimis*. Attendite quæſo, Fratres, quare dicat Gratianus appellari concilium; & quidem ex communi intentione eo quod in unum dirigat omnes mentis intuitum. Unde qui ſibimet in recto diſſentiunt, non agunt concilium quia ſentiunt in unum. XV. *di. canones in fi.* Legitur apud Platonem: civitas illa perfectiſſime ordinata, in qua quiſque non proprios ſed communes ſcit affectos, dicit tex. notabilis VIII. *di. differt*. Non habeo novum nec reprehenſibile judico, ſed ſingulorum nota quandoque dividantur in partes, ſed grave eſt, quando non ex judicii rectitudine ſed ex ſolo favore provenit iſta diviſio dicit tex. not. VIII. *q.* I. *nec novum*. Attendite quod nonniſi congregatis in unum, dictum est per Christum *accipite Spiritum Sanctum*; nec niſi ſuper congregatos in unum dies per Pentecoſtes deſcendit; unde Dominus dicturus; quodcumque petieritis, promiſit ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram de omni re &c. Item: *ubicumque duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi in medio eorum ego ſum*; nimirum cunctis oſtendens, non multitudini ſed unanimitati deprecantium plurimum tribui; formalia ſunt verba literæ XXIV. *q.* I. *alienus, & c. audivimus, I. q. I. cum ſcriptura X. di. de quibus*, ipſa unitas est quæ

di-

divinæ veritati placet. Super unum enim Christus ædificat ecclesiam, dum ad Petrum loquitur: *pasce oves, &c.* Et quamvis omnibus Apostolis per resurrectionem parem potestatem tribuat dicens: *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos; tamen ab unitate Petri exordium proficiscitur*, ut Ecclesia Christi una monstretur. XXIV. *q.* I. *loquitur, & alibi*. Deo vero duo a principio facti sunt vir & mulier nec duo viri nec duæ mulieres sed primum vir, deinde eo mulier, quia unam naturam volens hominem constituere Deus ab uno principio Creaturæ hoc incipiens multarum disparium naturarum eripiunt facultatem, ut ex Ambrosius refert Gratianus XXXIII. *q. ult. nec illud*,

Teneamus ergo, Patres, unitatem, præter illam enim quæ miraculum facit nihil est. *I. q. I. teneamus*. Simus factores verbi non auditores. *Si quis est auditor verbi, & non factor, ille similis est viro qui considerat vultum nativitatis suæ in speculo; consideravit enim illam, recedens vero statim oblitus est qualis fuerit*. Hæc ex B. Jacobi refert Gratianus, *de pœni. di. I. Si enim in IV. colum.* Si unum erimus tunc nobis Spiritus Sanctus vocatus assistet. In divisis enim Spiritus Sanctus mentium scissuras fugiens, non habitat, dicit tex. XXIV. *q.* I. *audivimus* tunc assistet cum iniquam mentem non habuimus. Aut circa vana cogitantem Spiritu Sancto per Psalmista dicente: *non sedi in concilio vanitatis, & cum iniqua agente non intro*; refertur XXIV. *q.* III. *cum quibus*, Tunc assistet cum non cogitabimus impia, dicente Spiritu per Prophetam: *Calligationes impietatis dissolvo non congrego*; refertur XV. q. III. *auctoritatem*. Tunc assistit scio animi vitiis aut passionibus non deservient. Audi Hieronymum pulchre dicentem: *Deus autem qui vidit in abscondis prospiciens animos vitiis aut passionibus deservientes, & in corde se non diligi, ab eorum mente discedit, relinquens domum cordis eorum vacuam*; refert Gratianus XI. *q.* III. *audi*. Quos ergo Christus a se ejecit nunquam puta dum est Spiritum Christi facere sibi templum, hoc pulchre ex Gregorio refert Gratianus, *I. q. I. qui studet*. Tunc assistit cum non fictione aliqua sed prima virtute negotia dirigentur. Scriptum est enim. *Spiritus Sanctus fictum fugit, de conse. di.* IIII. *quomodo & c. ostenditur I. q. I. per Isajam* cum similibus. Neque venit Spiritus Sanctus a criminosis advocatus *I. q. I. Sacrosancta*. Neque etiam vocatus a divisis; odit enim Deus divisos & quotiescumque in nomine ejus fuerint congregati, detestatur eorum fetorem, claudens nares suas dicit pulcher tex. *I. q. I. Odit*. Oportet igitur primum domum Dei ecclesiam unitate animorum adcompaginari, quo facto habitor Spiritus Sanctus introducitur, ex Augustino refert Gratianus XXII. q. II. Moyses. Cum autem Spiritus Sanctus, cordi nostro infusus fuerit, tunc cor nostrum fidele ad prudentiam & constantiam dilatabitur dicit tex. *de conse. di. VI. c. omnes*. Luceat ita universalis Ecclesia, ut in iis quæ ad catholicam fidem reduci queant non committat. Semper enim in ea cavendum est, ne, quod absit, longa dilatio retro possit redire volentium animos revocare, dicit tex. no. *De conse. di. IV. ne quod absit*, & alibi. Cavendum est ne dum adhuc tempus ad prædendum redemptionis infidelium mysterium quæritur, interveniente paululum mora, inveniri non valeat, quod non redimantur, dicit *tex. no. V di. baptizari*. Attendite quid dicat canon unius concilii Bracharensis: *Cavete ne differatis errantes ad gregem revocare, ne forte si sine gratia reductionis de hac vita decesserint, ab illis per divinum tribunal illorum perditio requiratur, quorum morum divisione factum est quod a reductionis gratia se subtraxerint*. Ita hunc notabilem canonem refert. Gratianus *I. q. I. in canone placuit, di. II.* Accedat ad ipsius Ecclesiæ lucem lux doctorum quorum ordinem dicit Papa quasi præcipuum in Ecclesia *de here. c. cum ex injuncto*; Literatis enim viris noscit Dei Ecclesia plurimum indigere *de præben. c. de multa, de elec. cum ex eo Li. VI.* Eos autem fore in primum demonstrat, *de reli. & vener. sanc. c. 1. in 6.* qui in doctorum persona loquens sic belliſſime dicit. *Per ipsos præterea Doctores, quasi luminosas ardentes, candelas, super candelabrum positas universum corpus orbis errorum tenebris profugatis, velut sydus irradeat matutinum*. Secundo tex. de magis, & super specula in persona eorumdem sic loquens. Doctores enim velut splendor fulgent firmamenti, & velut stellæ sunt in æternitates perpetuas permansuri, cum plurimos valeant edocere in ℣. dominicæ veritatis. Tertio monstratur tex. *de pœni. di. II.* multi, qui doctores appellat solis radios. Quarto tex. I. q. VII. si quis omnem ubi virtuosi prout doctores velut luminaria splendere dicuntur. Est autem ipsorum docete debentium proprium ut prius tempus observent tacendi postea vero loquendi. Veritas enim prius tacendo discitur, postea loquendo prædicatur dicit notabilis textus Salomonem referens: XXXVI. *di. Ecce*. Unde Hieronymus ad Rusticium monachum multo tempore discequæ postea doceas. Refert notanter Gratianus XVI. *q. I. sic vive*, & alibi. Gelasius papa. *Ante placet ut habeas sanctorum contubernium nec ipse te doceas, nec absque doctore ingrediaris viam quam nunquam ingressus*, §. *XVI. q. I. si clericatus*, XXXVIII. di. *relatum*. Secundum ut sit discretus in silentio utilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat, dicit tex. no. XLIII. *di. sit rector*, Tertium, ne non intelligentibus secreta misteria sua prædicatione revelet, qui enim ita docet, quæ ab auditoribus non valeat intelligi non ad eorum utilitatem, sed ad sui ostentationem facit, dicit tex. XLIII. di. *pariter*. Quarto, oportet eum qui docet & instruit animas rudes talem esse, ut pro ingenio discentium semetipsum possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere dicit tex. notabilis VIII. *q.* I. *Oportet*. Quinto, ut cum humilitate omni doctrinam tradat, arrogantiam fugens *de ma. & obe. c. humilis*, hoc enim proprium habet doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant proferre quæ docent, & recte quæ sapiunt etiam recte ministrare non possint, dicit tex. no. XLVI. *di. hoc habet proprium*. Sextum, quæ corrigant non quæ delectant, edoceant, in præcipitium enim suos mergunt auditores, quibus non salutaria quæ corrigant, sed quæ illos delectant, erronea prædicant de quibus ait Propheta; ii sunt fontes sine aqua, & nebule turpitudinibus, agitatæ, quibus, caligo tenebrarum reservatur, dicit tex. notabilis

II. *q.* VII.

II. *q.* VII. *secuti de pœni. di.* II. §. *si enim* inquit *in IV. colum.* Septimo, ut suæ doctrinæ verba ob auditorum subsannationem prosequi non omittat, dicit tex. not. sic: Scimus autem multos ob id infestare doctores tuos, ut eos perdant & propriæ voluntatis placita adimpleant; non propterea tamen Doctores, in quantum vires suppetunt, a recta doctrina & bona intentione recedere debent, scientes, quod beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam XLIII. *di. Scimus.* Octavo, quando omnium discipulorum est ostinata malitia, nec prodest eis doctrina docentis, tunc corpore ab eis recedat, ut illorum nequitia in deterius proficiat, & doctor quidem fructum amittat, quem de aliorum profectu posset invenire, dicit tex. notabilis VII. *q.* I. *adversitas in fi. & c. ibi adunati.* Nono, ut imperitos, in prava oppy. obstinatos prudenter eludant, non autem omnino nihil respondeant; nam omnino nihil respondere auditorum tam utile non videtur, ne forte nos existiment penuria responsionis declinare certamen, & fides eorum laudatur non intelligentium doctorum propositum, dicit tex. notabilis XLIV. *di. in mandatis in fine.*

Ultimum ut de sua doctrina Deo gratias agat, ac illis per quos est eruditus, non autem proprio ingenio scientiam se dicat acquisiviſſe. Si quis enim doctus & eruditus in lege Domini potest alios erudire, non debet suæ assignare prudentiæ ingenioque quod possidet, sed gratias agat primum Deo qui cuncta largitur, deinde sacerdotibus ejus ac ministris, a quibus est doctus. Si enim non egerit gratias sed scientiam Dei sibi vendicaverit in penuria maledicitur; quod si intelligens largitorem Deum & iis agens gratias per quos est eruditus, se humiliaverit, in horreum Dei intulerit cibos, hoc est scriptura alimenta ecclesia populis ministravit, statim aperientur super catheratæ cœli, & effundetur super eum pluvia spiritualis, & mandabit nubibus suis ut pluant super eum imbrem, & abundantia rerum omnium perfruetur. Hoc ex Hieronymo pulchre refert Gratianus XVI. *q.* I. *revertimini*. Inter hos Ecclesiæ doctores gloriosus extitit beatus Thomas, cujus celebritatem hodierna die digniſſime veneramur, hic perfectiſſime partes illas omnes quas in doctore necessarias proxime demonstravi in seipso amplexus extitit, ut mirum in modum ejus divina opera manifestant, quæ quidem miro ordine, mira orationis facilitate conscripsit; & quidem breviſſima in ætate. Cum enim omnipotens Deus per ejus clariſſimi doctoris organum nostræ fidei necessaria declaravit eundem e medio humanæ vitæ surripiens civem supernæ civitatis effecerit. O mirum in glorioſum Thomam collatum beneficium, ut tantum degeret in humanis quantum illuminando orbi erat necessarius. Postea vero ad cælestia pabula vocaretur; occurrit textus pulcherrimus Augustini ad propositum sic inquientis: *Maximum beneficium est quod Deus bonis impartitur cum eos qui bene agunt ex medio humanitatis ad cælestia loca trahit, antequam ex bono mutentur in malum, antequam superveniens malitia mutet intellectum;* refert Gratianus formaliter, *de peni. di. IV. Si ex bono.* Hic quidem una simul & virginitate & humilitate respleduit, maximum munus fuit, A hoc litera nostra formaliter attestante, virginitatem cum humilitate admiramur. XXX. *di. hæc scripsimus.* Virginitas ipsa Dei templum ab Ambrosio dicitur, XXXII. *q. V. tolerabilius*; qui eam habet, etiam fortitudinem habere convincitur; dicit enim tex. *virginitas virtus est animi, comitemque secum habet fortitudinem XXXII. q. V. ita ne.* Hæc virginitas illa est, quæ suaderi potest, imperari autem non, dicit tex. XXXII. *q.* I. *integritas.* Hæc virginitas illa est, quæ existens in Maria fefellit principem mundi, ut ex Ambrosio refert Gratianus, XXXII. *q.* II. *pudor.* Ipsam virginitatem servare magnorum est, XXXII. *q.* VII. *nuptiæ.* Audi quid pulchrum dicit Hie- B ronymus: *quomodo absque ceteris operibus sola virginitas non salvat, sic omnia opera adsque virginitate sunt imperfecta.* III. *q.* V. *hoc solum.* Licet noster Imperator dicat solam castitatem sufficientem fore Deo animas præsentare in §. *sancimus* de leno. Item Hieronymus de virginitate sic dicit: *Ideo plus aliis amat virgines Christus, quia Christo sponte tribuunt quod sibi non fuerat imperatum; majoris est enim gratiæ offerre quod non debes, quam reddere quod teneris.* Ita ex eodem refert Gratianus XXXII. *q.* V. *qui sciat.* Quid tandem de humilitate dicemus? Hujus quidem tres sunt gradus; primus subdere se majori, & non præferre se æquali, & hæc dicitur humilitas sufficiens & C necessaria *ar.* XXXII. *di. Constantinopolitana* in fine. Secundo subdere se æquali, non præferre se minori; hæc quidem dicitur humilitas abundans. Tertio subdere se minori, & hæc superabundans. De humilitatis efficacia diabolus ad Macharium, ut legitur in vitis Patrum dixit: *Jejunas interdum; & ego nunquam illo cibo reficior; tu sæpe vigilas, me nunquam sopor oppressit; humilitas tua sola me vincit;* humilitatem enim angelus negligens & de seipso superbiendo præsumens, ex cœlo cecidit, & in diabolum est conversus *de peni. di.* III. *quod vero & c. principium.* Ambrosius dicit quod humilitas est clavis, quæ aperit regnum cœlorum, & referat misterium scriptu- D rarum. Gregorius: *qui sine humilitate virtutes congregat, quasi inventum pulveres jactat. B. Bernardus dicit: humilitas est virtus, qua homo verissima cogitatione sibi vilescit, & post multa gloriosa res est humilitas, quia ipsa quoque superbia paleare appetit ne vilescat;* facit, VIII. *q.* I. *in scripturis* in fine. Hæc omnia de humilitate ponit Glos. *de relido. elc. I.* Ceterum Glo. super ℣. *psalterii: Vidi humilitatem meam &c.* sic dicit: *nemo vivificatur, nisi per humilitatem, quæ est caput virtutum omnium.* Hoc refert Archidi XXIII. di. *qui episcopus.* Unde in pontificali cervice nil splendidius lucet, quam humilitas dicit tex. *c. di. quæ contra morem.* Hanc potiſſimum nos do- E cuit Dominus noster Jesus Christus, qui humiliter atque patienter pertulit a Judæis, ut nos humilitatis & patientiæ doceret exemplum, dicit, XCIII. *di. Dominus noster.* Alibi in evangelio inquit: *Beati misericordes, beati mites, quoniam ipsi misericordiam consequentur,* refert Gratianus, XXIII. *q.* IV. *hæc autem.* Ita alibi humilitatem docens dicit: *non veni ministrari sed ministrare; qui major est vestrum & minister vester,* XI. *q.* III. *nullus primos.* XCIII. *di. diaconi sunt.* Postremo iste Sanctus doctor, ut ejus legenda demonstrat, fuit virtute obedien-

dientiæ vero meritum homo bene conditus augetur in melius. Ecce pulchrum tex. ſcilicet. Aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur permitti, neque enim mala in paradiſo arbor extitit, quam Deus homini ne contingeret interdixit; ſed ut melius per obedientiæ meritum homo bene conditus creſceret, dignum fuerat, ut etiam a bono prohiberetur, quatenus tanto verius quod ageret virtus eſſet, quanto & a bono ceſſans auctori ſuo ſe ſubditum & humilem exhiberet. Hoc ex Auguſtino refert Gratianus, XI. q. III. *quid ergo*. Alibi obedientia victimis jure præponitur *de ma. & obe. c. illud*. Et ratio, quia per victimas aliena caro per obedientiam vero propria voluntas mactatur, quod omnibus magis eſt ex Gregorio Gratianus. VIII. q. I. ſciendum. Alibi, *Æterna mercede defraudatur qui ſuperioribus poteſtatibus fidem & reverentiam exhibere contemnit*, XXIII. q. V. *ſi quid apud:* & §. *ipſis autem*, quod immediate præcedit. Hic ergo præclariſſimus doctor tot virtutibns inſignitus quatuor Eccleſiæ doctoribus meritus eſt æquari veneratione. Ex quo in dubio eis in ſanctitate æqualis fuit. Dicit enim tex. notabilis ſic. *Dignum eſt ut eorum æqualis ſit veneratio & feſtivitas, quorum æqualis fuit virtus & ſanctitas*. Ex Ambroſio refert Gratianus, LXXVI. di. *Scire*. Hunc ergo glorioſum patrem veneremur in ſecula, qui nobis neceſſaria miniſtrabit documenta. Ad laudem Dei. Amen.

Finitur ſermo utriuſque juris monarchiæ, domini Ludovici Pontani de Urbe, editus & recitatus per eundem in die S. Thomæ in cœtu Patrum univerſalem Eccleſiam in Baſilea repreſentantium.

EPISTOLÆ
EUGENII PAPÆ IV.
VEL CONTRA SYNODUM

Baſileenſem hic ſeorſim congeſtæ, & juxta datas ipſarum, quantum ex ipſis divinari licuit, digeſtæ.

XLVIII.

Bulla. Miſſa a domino noſtro Papa domino archiepiſcopo Colonienſi.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri archiepiſcopo Colonienſi ſaluem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam ex multorum relatione ſentimus murmurare nonnullos, audita diſſolutione concilii, ſi quod eſſe congregatum videbatur in civitate Baſileenſi, opinantes forſitan nos ſubterfugere velle concilium, quod ſemper optavimus fieri & optamus, nos fraternitatem tuam aviſatam facimus per præſentes, quod illa fecimus cum maturo conſilio & deliberatione, juſtis ex cauſis in literis noſtris expreſſis, quæ non fuerunt fictæ, ut aliqui garriunt, ſed veræ & efficaces fuerunt etiam. Et ſunt aliæ cauſæ, quas nolumus ſpecifice exprimere, quia manifeſtari non poterant ſine quorumdam principum nota. Sed ſi omnes aliæ cauſæ defuiſſent, una potiſſima fuit per ſe omnibus nota, infirma ſcilicet noſtri corporis valetudo. Nos enim, qui in minoribus conſtituti in Conſtantienſi concilio reformari eccleſiam cupiebamus, jam in pontificatu noſtro deſiderium illud noſtrum perficere, & in tam pio opere laborare perſonaliter plurimum affectamus. Ideo concilium indiximus in civitate Bononienſi. Neque enim cum agendum ſit de reformatione univerſalis eccleſiæ, cujus directio & cura principaliter ad nos pertinet, & de nonnullis aliis graviſſimis rebus concernentibus ſtatum reipublicæ Chriſtianæ, nobis conveniens viſum eſt tantam rem fieri debere per legatum ſine noſtra præſentia & venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium. Sed, ſicut ei placuit cujus inſcrutabilia conſilia ſunt, graviſſima perſonæ noſtræ ſupervenit infirmitas: a qua licet paulatim convaleſcere incipiamus, tamen non omnino liberati ſumus, ita ut poſſimus ſine certiſſimo mortis periculo ad remotiores partes accedere. Igitur in loco magis vicino concilium celebrare, & in eo præſidere decrevimus. Quare nemo juſte ſuccenſere nobis poteſt, ſi ex omni voluntate Dei, quam oſtendit in nobis, illud elicimus, quod ei gratum & utile eccleſiæ ſuæ fore non dubitamus. Miramur itaque, venerabilis frater, de quibuſdam, qui magis quærentes evertere & deformare, quam ſtabilire & reformare eccleſiam, hæreſes fovere & bella ſuſcitare, prout hactenus notorie fecerunt, quam præmiſſa extirpare, & in dulcedine pacis reducere, obloquuntur & ſtudent contra voluntatem & decretum noſtrum epiſcopos & prælatos in Baſilea ſub nomine concilii congregare, non ut ibi per eos reformetur, ſed ut penitus obruatur ſtatus eccleſiæ, & fides catholica confundatur. Licet archiepiſcopi & epiſcopi, quoad reformationem in vita & moribus, diffinitivas voces habeant in concilio generali, tamen ex juramento prius præſtito parere & obedire mandatis apoſtolicis ſunt adſtricti: nec remanere Baſileæ, qui erant; nec de novo accedere, ſed potius ad veniendum Bononiam ſe præparare debuiſſent, poſtquam decreti noſtri notitiam habuerunt. Plerique ſtare & accedere ſunt coacti, in quibus nec vis nec auctoritas concilii generalis conſiſtit, quorum voces & deliberationes minime liberæ ſunt, cum ab eorum qui compulerunt voluntate dependeant. Itaque digni non ſunt, neque habiles, qui dent legem eccleſiæ, neque aliis nationibus, neque religioni Chriſtianæ. Nos enim in concilio proxime celebrando Bononiæ in tempore conſtituto, vel citius, quamprimum ſufficiens numerus prælatorum aderit, videbimus & judicabimus cum conſilio in talibus opportuno ſuper cauſa eorum qui Baſileæ remanſerunt, vel illuc noviter acceſſerunt, & inſpirante nos domino, qui inſpirat juſta & ſancta conſilia, in his ad quæ concilium Baſileæ fuit principaliter ordinatum, ſalubriter providere conabimur. Quare, venerabilis frater, cum tibi etiam, qui in eccleſia Dei notabile membrum exiſtis, ſolers immineat cura præmiſſorum, qui de veritate rerum & ſtatu perſonæ noſtræ es plenius informatus, qui vides in hoc turbine fluctuantium voluntatum ſub hac informitate aſſerti concilii rem eccleſiæ periculoſe committi, quæ majoribus conſiliis in-

indigeret, quibus utinam omnes debito in tempore ſufficere poſſemus, & ſentire potes, non per univerſalem Chriſtianorum voluntatem, ſed per aliquos conſpiratores, ad perniciem eccleſiæ, prælatos fictis rationibus coloratiſque argumentis induci, & nonnullos exquiſitis modis & comminationibus impelli ut ad id aſſertum concilium vadant, quod & lapſu temporis & noſtra auctoritate eſt diſſolutum, fraternitatem tuam in domino exhortamur, quatenus per nuntios & literas tuas, quomodocumque noveris aptius convenire, retrahere procures prælatos circumſtantes, & temporales dominos exhortari, ut ipſos retrahant a dicto aſſerto concilio Baſileenſi. Et ſi qui jam iviſſent, hos penitus revocare; in quam majori numero fieri poteſt ipſos inducendo, ut ad indictum per nos Bononienſe concilium ſupradictum, ut tenentur, debito tempore, quantocitius poterunt, venire procurent; & temporales domini ſuos oratores ad dictum Bononienſe concilium mittant, qui ſuis honoribus adſint, negotia dirigant, & juſtis deliberationibus foveant, ſicut de Chriſtiana eorum devotione ſperamus: quo in tempore tu etiam ad ipſum Bononienſe concilium debeas advenire. Qua in re omnem tuæ virtutis conſuetum vigorem excitamus in hac juſta cauſa eccleſiæ Dei: ut omnis mundus intelligat ſancto operi ſanctas te atque ferventes operas potuiſſe, & nos ad meritos tuos honores ferventius animemur, nobis de tempore in tempus notificando, quantum (ut ſperamus) virtus tua profecerit, & proſecuta fuerit in prædictis.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo, III. Idus Februarii, pontificatus noſtri anno primo.

XLIX.

Informatio miſſa per Dominum noſtrum papam ad regem Romanorum per dominum Jacobum archiepiſcopum Ebredunenſem, deliberata circa modum ſe habendi per dominos prælatos & alios Baſilea congregatos.

QUia impoſſibile eſt ſine fide placere Deo, & ſanctiſſimus dominus noſter ſub continuata religionis Chriſtianæ inſtitutione a puero vacaverit fidei obſervationi, nihilque amplius deſideret, poſt animæ ſalutem, quam ipſius fidei obſervationem & incrementum, placet (contentatur) ejuſdem ſanctitati, quod exiſtentes in loco prædicto Baſileenſi, & qui erunt, auctoritate per dominum noſtrum eis concedenda, & præſidentibus nuntiis ſive legatis per ſanctitatem ſuam deputandis, intendere poſſint & valeant hæreſum extirpationi vigentium in partibus ultramontanis, & potiſſime Bohemorum nunc urgenti, tam per inſtructionem, quam per reductionem eorum ad ſacroſanctam fidem catholicam, & aliis viis debitis, licitis & honeſtis: proviſo tamen, quod ſi oriantur dubia notabilia, ſeu magna, ejuſdem domini noſtri cum conſilio concilii & dominorum cardinalium ſit deciſio auctoritative, vel remittantur ad concilium aliud futurum, ubi dominus noſter perſonaliter intereſſe poſſit, ſi prædicti Baſileenſes maluerint,

Item placuit (contentabiturque) domino noſtro, quod prædicti circa reformationem morum in omni ſtatu eccleſiaſtico invigilare habeant & aviſare particulariter, prout Spiritus ſanctus miniſtrabit unicuique; proviſo quod eorum aviſamenta per oratores ſuos ipſi domino noſtro tranſmittant, qui correcto & addito quod ſuæ ſanctitati videbitur, communicatione facta correctoribus & additoribus exiſtentibus in Baſilea, firmitatem obtineant, prout domino noſtro videbitur, approbantibus dictis in Baſilea congregatis: & ſi non concordaverit ſanctitas domini noſtri cum prædictis, remittantur ad futurum aliud concilium, in quo dominus noſter intereſſe poſſit, ut per hæc & alia debitus honor ſedi apoſtolicæ ſervetur, & ei deferatur.

Item quia pacis bonum inter omnia deſiderabile eſt, cum non niſi pacis in tempore bene colatur pacis auctor, placuit (contentatur) domino noſtro, quod prædictis omnibus ad aviſandum ſe de pacis procuratione interponant, media ad eam quærant, & idem efficaciter intendant; ſalva ſemper in omnibus prædictis ſanctæ ſedis apoſtolicæ auctoritate; cui devote obſecundare tenentur qui Chriſtiano nomine gloriantur. Et propterea remittenda eſt ei deciſio ſaltem, ut ſuperiori capitulo continetur.

Item quod omnia & ſingula, requiſitiones, exhortationes, monitiones, citationes dierum appoſitiones, & proceſſus incepti, & qui inciperentur poſt præſentium conceſſionem per Baſileæ congregatos, contra quaſcumque perſonas, cujuſcumque dignitatis aut conditionis exiſtant, ſive ſtatus, & omnia per quæ, ſive quorum medio, ſive auctoritate ad ipſos vel ipſas ventura eſt, pro non factis habeantur, perindeque ſit ac ſi nullo unquam tempore facta, facti, ſeu factæ extitiſſent: ita quod omnia remaneant in ſtatu in quo erant ante dictam congregationem Baſileæ: & etiam omnes monitiones, citationes & proceſſus incepti in audientia contradictarum & alibi auctoritate apoſtolica, & qui inciperentur poſt præſentium conceſſionem contra dictos Baſileæ congregatos, ſeu ſingulares eorumdem qui ibidem erant, exiſtant, aut fuerint, habeantur pro non factis, ac ſi nunquam eveniſſent, ſive facti, aut factæ extitiſſent, ita quod in nomine domini noſtri Jeſu Chriſti in vera pace, caritate non ficta, & bona unione animarum, modo & forma præinſertis, & non aliter, nec in aliis, cum maturitate debita procedatur, una cum legatis domini noſtri papæ deputandis.

Item paratus eſt dominus noſter abbreviare tempus concilii proxime futuri Bononiæ, & etiam locum mutare, dummodo fiat in terris eccleſiæ immediate ſubjectis in Italia, ubi dominus noſter cum ſacro collegio poſſit perſonaliter præſidere, juxta concilium in Baſilea exiſtens: & ibidem poterunt convenire & papa & dominus rex perſonaliter in concilio, ubi multa bona fieri poterunt, quæ fieri non poſſent ſine papæ ad minus præſentia.

L.

Tenor literarum apoſtolicarum de poteſtate legati papæ moderni præſidente concilio. a

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUamprimum fuimus divina favente clementia ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumpti, venit nobis in mentem, quantum mundo utilis & neceſſaria eccleſiæ legatio tua, cum qua fuiſti per ſedem apoſtolicam deſtinatus ad Alemanniæ & nonnullas alias partes pro cauſa fidei & ordinatione concilii generalis, & aliis commiſſionibus ſpecialibus de rebus magnis & arduis datis circumſpectioni tuæ. Propterea placet nobis, & volumus legationem hujuſmodi pro cauſa fidei & aliis ſpecialibus commiſſionibus tibi factis, quantum ibi gratia divina conceſſerit, continues atque perficias, cum illis modo & forma, poteſtate & facultatibus tibi datis atque conceſſis per felicis recordationis Martinum papam V. prædeceſſorem noſtrum, prout in ejus literis plenius continetur. Circa vero negotium concilii generalis, quia in pluribus mutationem factam ſentimus, omnia quæ emerſerint, vel ad notitiam tuam pervenerint, celeriter nobis ſcribas, cum conſilio tuo, qualiter in talibus providendum & agendum eſſe videatur; ſignificando nobis omnem illarum rerum ſtatum particulariter & diſtincte.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum IV. Idus Martii, pontificatus noſtri anno primo.

a) Forte, reſidentis.

LI.

Bulla revocationis per commiſſionem factam domino cardinali legato, de concilio cum cauſis inibi expreſſis.

Eugenius epiſcopus ſervum ſervorum Dei dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Prœmium ro reformationem cleri.

POſtquam divina clementia ad apicem ſummi apoſtolatus, licet immeriti, aſſumpti fuimus, nil dignitati noſtræ & amplitudini ſedis apoſtolicæ magis convenire putavimus, quam omni ſtudio & diligentia proſequi ut perſonæ eccleſiaſticæ, quantum humanæ fragilitati cælitus permiſſum eſt, per ſemitam Jeſu Chriſti incedentes, abjectis illecebris cum ſinceritate religionis & fidei vitam honeſtam ducerent, & Deo, prout profeſſi ſunt, ſeipſos veris effectibus dedicarent. Quod conſiderantes, & in animo noſtro ſæpius repetentes, ac ea quæ per felicis recordationis Martinum papam V. prædeceſſorem noſtrum circa celebrationem Baſileenſis concilii juxta ordinationem Conſtantienſis ſynodi inſtituta fuerunt, qui tibi in dicto Baſileenſi concilio præſidendi, & hujuſmodi concilium, ſi & quando prudentiæ tuæ videretur, diſſolvendi & pro alio concilio, juxta ſtatuta præfatæ ſynodi, in decennio celebrando, alium locum aſſignandi plenam per varias ſuas literas dedit facultatem, Deo propitio, abſolvere & perficere intendentes; de venerabilium fratrum noſtrorum conſilio, circumſpectioni tuæ, ex quo in ingreſſu tuo ad Alemanniæ partes nulli prælati in Baſilea pro celebratione concilii erant congregati, dedimus in mandatis, ut interea circa expeditionem contra Bohemos hæreticos tibi etiam commiſſam vacares, & deinde ad civitatem Baſileenſem dicti concilii locum accederes, & ibidem noſtro & eccleſiæ nomine præſideres. Verum licet ad opprimendam dictorum hæreticorum perfidiam omnia a te prudenter & ſolicite geſta ſint, & nihil ad hoc ſanctum opus pertinens prætermiſſum eſt, tamen occulto Dei judicio permiſſum eſt, ut infelix ac turpis illa catholicorum fuga ſequeretur, poſteaquam, præmiſſis dilectis filiis magiſtro Joanne Polemar palatii apoſtolici cauſarum auditore, ac Joanne de Raguſio in theologia magiſtro & ordinis fratrum Prædicatorum procuratore, ad dictam civitatem profectus es, & omnia juxta deſiderium cordis noſtri circa reformationem cleri, extirpationem hæreſum, pacem & ſalutem Chriſtianorum, quantum in te fuit, efficere procurasti. Tandem, cum post longam tuam moram, requiſitis inſuper a tua circumſpectione prælatis & aliis, parva ibidem congregatio facta fuit, de conſenſu eorum qui in dicta civitate exiſtunt dilectum filium Joannem Pulcripatris in theologia magiſtrum canonicum Biſantinum pro plena informatione diſpoſitionis concilii ac belli & turbationis illarum partium ad nos & dictos fratres noſtros deſtinasti, quem una cum dictis fratribus, noſtris, licet infirmitate gravati, libenter audivimus, & omnia per ipſum tam nobis una cum præfatis fratribus, quam commiſſariis noſtris ad eum audiendum per nos poſtea deputatis, facunde & prudenter explicata plene intelleximus. Qui enarravit inter cetera, quod in partibus Alemanniæ ſpecialiter clerus multipliciter deformatus erat, quodque peſtis illa Bohemica ad multas Alemanniæ partes ſerpens venenum ſuum effuderat, & partes illas tam detestabili labe inquinaverat. Quodque etiam exinde in partibus Baſileæ infinita ſcandala ſuborta erant, cum nonnulli opidani ſectam Bohemorum imitantes clerum perſequerentur, & crudeliter trucidarent. Addidit præterea alias difficultates & pericula, quæ ex bello inter dilectos nobiles viros Philippum Burgundiæ & Fridericum Auſtriæ duces proveniebant. Nam hi armis decertantes, terras dictæ civitati propinquas habentes, aſſerunt tranſitum ad Baſileam ſine formidine & periculo fieri non poſſe. Præterea celebrationem concilii & reformationem eccleſiæ plurimum opportunam eſſe aſſerebat. Quæ omnia ac plura alia ſatis nota, quæ honeſtatis gratia prætereunda & * ſubjicienda ſunt, conſiderantes, quamvis antea variis nuntiis ac literis cognita nobis eſſent, ac existimantes ob tot difficultates & pericula prælatos forſitan tanto tempore expectantes Baſileam non veniſſe, ſeptenniumque in quo congregari debebant elapſum eſſe, & ſi de novo vocarentur, pericula & difficultates prædictas allegarent, nec ad ſubeunda hujuſmodi pericula honeſte cogi poſſent: ac etiam verſantes in animo noſtro, quod cum tot facultatibus, impedimentis & periculis, hiems etiam inſtat, & nova vocatio ad concilium celebrandum, quam idem

Commendatio legati.

Narrat inconvenientias.

Cauſæ concilii prorogati

* *forte* ſubticenda.

Joannes Pulcripatris affectare videbatur, frustra fieret, niſi aliquod conveniens temporum ſpatium interponeretur. Cumque etiam his proximis diebus cariſſimus in Chriſto filius noſter Joannes Palæologus imperator Conſtantinopolitanus nuncupatus, oratorem ſuum ad nos & præfatos fratres noſtros deſtinaverit, qui exponendo nos requiſivit, ut juxta ordinationem dicti prædeceſſoris pro unione orientalis eccleſiæ cum Romana & occidentali eccleſia concilium celebraretur: noſque conventiones & ordinationem dicti prædeceſſoris etiam cum conſilio dictorum fratrum noſtrorum approbantes, ipſiſque Græcis postulantibus, juxta conventiones dicti prædeceſſoris, expenſas galearum eos ad concilium conducere, & ipſo finito, ad partes ſuas reducere debentium, & alias expenſas opportunas & neceſſarias obtulerimus: multaque etiam loca Italiæ, cum alibi pro Græcis commode fieri non poſſet, pro celebratione dicti concilii, eorumque reductione, ad ritum Romanæ eccleſiæ per nos oblata fuerint, dictuſque orator nos certos effecerit, imperatorem & patriarcham præfatos alios ſuos oratores cum plena poteſtate tranſmiſſuros eſſe, qui ex oblatis in Italia locis aliquem, præſertim cum plena poteſtate Bononiam, acceptabunt, prout ad præfatum prædeceſſorem ante ſui obitus notitiam tranſmittebant. Cumque ſi nova prælatorum vocatio, ut præmittitur, fieret, hæc duo concilia uno prope tempore concurrere videantur: & ſi ea disjuncta fieri & celebrari contingeret, unum ex altero debilius & minoris efficeretur auctoritatis: hæc inſuper una cum dictis fratribus noſtris animo noſtro contemplantes, cum in univerſa republica Chriſtianorum nihil deſiderabilius contingere poſſet, quam videre Græcos tanto temporis intervallo a dicta Romana eccleſia disjunctos, ſub ritu ipſius eccleſiæ & veritate catholicæ fidei reductos eſſe, & illam Græciæ nationem, quæ tot ſanctos patres & viros egregios & ſapientes genuit, qui humano generi tam ſacratarum quam ſæcularium literarum ſeminarium dederunt, Romanæ eccleſiæ unitam, & ſub ipſius unico ovili reductam; his & aliis rationabilibus cauſis inducti, tam reformationi cleri & eccleſiæ ac extirpationi hæreſum, ac paci & tranquillitati Chriſtianorum, quam etiam Græcorum reductioni, quæ omnia ſummis deſideramus affectibus, providere perſonaliter valeamus, circumſpectioni tuæ ipſum concilium, ſi quod adhuc pendere videatur, diſſolvendi, & nihilo minus ante diſſolutionem hujuſmodi in civitate noſtra Bononienſi, ubi Deo auctore perſonaliter intendimus præſidere, uſque ad annum cum dimidio a die diſſolutionis hujuſmodi computandum, novum concilium indicendi, aliudque pro tempore decennii juxta ordinationem dictæ Conſtantienſis ſynodi in loco, ubi tibi cum concilio eorum qui in Baſilea pro concilii cauſa exiſtunt videbitur, ſimiliter indicendi, ac omnia alia in præmiſſis agendi, diſponendi, ſtatuendi, exequendi & concludendi, quæ pro ſtatu & honore noſtro, & dictæ Romanæ eccleſiæ, ac pace & tranquillitate reipublicæ Chriſtianæ, noveris profutura, plenam & liberam de ipſorum fratrum, videlicet Jordani Sabinenſis, Antonii Oſtienſis, & * Velletenſis, Hugonis Prænestinenſis, epiſcoporum, & dilectorum filiorum noſtrorum Joannis tituli ſancti Laurentii in Lucina, Antonii tituli ſancti Marcelli, Joannis tituli ſancti Sixti, Franciſci ſancti Clementis, Angelotti tituli ſancti Marci, presbyterorum, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, & Ardecini ſanctorum Coſmæ & Damiani, ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconorum cardinalium, conſilio, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium concedimus facultatem pariter ac poteſtatem, ratum & gratum habituri quidquid per te ſuper præmiſſis propoſitum, deliberatum, ordinatum, ſtatutum ac decretum & conſultum fuerit, idque faciemus, auctore domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimoprimo, 11. Idus Februarii, pontificatus noſtri anno primo.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis domino noſtro præfato aliqualiter impedito, ac de ejus mandato, præſentibus præſcriptis dominis cardinalibus, manu propria ſubſcripſi.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis nomine meo proprio ſubſcripſi.

Ego Antonius epiſcopus Oſtienſis manu propria ſubſcripſi.

Ego Hugo epiſcopus Prænestinenſis, nomine meo proprio ſubſcripſi.

Ego Joannes tituli ſancti Laurentii ſubſcripſi.

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli ſubſcripſi.

Ego Joannes tituli ſancti Sixti presbyter cardinalis me ſubſcripſi.

Ego Franciſcus tituli ſancti Clementis presbyter cardinalis ſubſcripſi.

Ego Angelottus tituli ſancti Marci presbyter cardinalis ſubſcripſi.

Ego Lucidus cardinalis de Comitibus ſanctæ Mariæ in Coſmedin ſubſcripſi.

Ego Ardecinus ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus cardinalis ſubſcripſi.

LII.

Litera revocationis concilii publicata Romæ, & alibi.

Eugenius, &c. *ad futuram rei memoriam, univerſis ſingulis Chriſti fidelibus, præſentes literas inſpecturis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

QUoniam alto & incomprehenſibili domino reddere conſtituimus vota noſtra in conſpectu omnis populi, & in atriis ſanctis ejus, poſtquam claves domini ſuſcepimus, & beati Petri naviculam gubernamus, ſuppreſſi magno pondere, inter procelloſos mundi motus eſſe videmur conſtituti. Contuemur enim ſubortam iſta tempeſtate profanam hæreſim Bohemorum quaſi venenum inficere præcordia fidelium, inque dies mortali contagio ſerpere, taxareque animos titubantium populorum, & Græcorum errorem, ad quorum extirpationem ſalubribus experimentis providebatur, propter emergentia incommoda perdurare, hoſtes adorandæ Crucis ab Aſia & Africa inter Europam vaſta cæde atque calamitate invaleſcere contra populum Chriſtianum, & per ipſos principes populoſque fide-

* Ardecini.

delium inter se concertantes desævire, & clerum in diversis mundi partibus reformatione plurima indigere. His igitur profanis malis afflictati, clamare cogimur ad dominum: *Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos. Deus converte nos: ostende faciem tuam, & salvi erimus: Domine Deus virtutum converte nos.* His & aliis cogitationibus laniantibus mentem nostram, alta nos cura solicitat, * quod tot malis obstare & Christianæ saluti providere possimus. Et dum affectionem nostram flagrantissimam attendimus, vehementissime concitamur: dum vero gerendarum rerum magnitudinem, loca & tempora mensuramus, necessitatem conditionis humanæ recordamur, quoniam res tam arduas tamque difficiles lustrare brevi spatio non valemus; attento maxime, quod dum felicis recordationis Martinus papa V. prædecessor noster, dilectum filium nostrum Julianum sancti Angeli diaconum cardinalem, pro celebratione Basileensis concilii ad ipsam civitatem Basileensem destinasset, dum nulla adhuc ibi congregatio prælatorum facta foret, ipse cardinalis, ne interim tempus vacuum deduceret, versus Bohemiam se transtulit, sicut habuerat in mandatis, sicuti demum facta occulto Dei judicio catholicorum fuga, præmissis ad ipsam civitatem Basileensem dilectis filiis Joanne Polemar, palatii apostolici causarum auditore, & Joanne de Ragusio in theologia magistro ordinis Prædicatorum procuratore, cardinalis profectus ad ipsam civitatem, requisitisque prælatis partium diversarum, parvaque ibidem cleri congregatione secuta, de consensu eorum qui in dicta civitate existunt, dilectum filium Joannem Pulcripatris in theologia magistrum canonicum Bisuntinum ad nos & dictos fratres nostros transmisit, qui nobis inter cetera facunde & prudenter explicavit, significavitque deformationem cleri in partibus illis, & nefandam ipsius hæresis pestem pullulare in dies, & jam usque ad partes Basileæ proximas advenisse, secutis inde scandalis & cladibus abominandis: nam hæresis prædictæ imitatores clerum insequentes aliquos turpiter expulerunt, & nonnullos inhumaniter trucidarunt. Addidit etiam discrimina principatus guerræ inter dilectos filios nobiles viros Philippum Burgundiæ & Fridericum Austriæ duces, aliasque difficultates, ex quibus tamen novam prælatorum vocationem ad Basileam affectare videbatur. Nos quidem examinantes conditionem mundi, temporum & locorum, quod instat tempus hiemis, quodque loca circumstantia Basileam, potissime versus Austriam & Burgundiam, minus esse transitu secura ferebantur, unde verisimile fuit prælatos in Basilea diutius expectatos non venisse qui etiam consideratis difficultatibus, temporum ineptitudine, periculo bellorum, non veniendi rationes allegare possent: & si qui pauci venissent, tractandis rebus multis & magnis non sufficerent: quodque præteriit tempus septennii, in quo secundum statuta Constantiensis concilii sine alia vocatione debebant congregari: super hæc omnia quæ animo nostro versabamus quia propter certas conventiones unionis & reductionis Græcę orientalis ecclesiæ in Romana & universali ecclesia initas & tractatas inter ipsum prædecessorem nostrum & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, de quorum numero eramus, & oratores in Christo Joannis Palæologi imperatoris Constantinopolitani illustris, & venerabilis fratris nostri Joseph apud Græcos Constantinopolitani patriarchæ, ipsi imperator & patriarcha his diebus suos ad nos & præfatos fratres nostros oratores transmiserunt, requirentes ex tractatis eisdem pro unione & reductione prædictis, quod sicuti cum prædecessore nostro & fratribus eisdem convenerant, dignaremur exequi, & in loco eis apto generale concilium facere convocari: requirentes etiam præmissas expensas, & alia ibi secundum dictas conventiones promissa: unde nos & oblationes propter executionem tanti boni, pro adventuris prælatis & oratoribus eorum ad Italiam, pro mansione, & pro suo reditu ad Græciam, pro galeis & aliis necessariis obtulimus impensas opportunas. Cum quibus Græcis dum nominatæ fuissent Roma, Ancona & Bononia, & alia Italiæ loca, demum licet Roma nobis & fratribus nostris commodior extitisset, in Bononiam putamus aptius convenire, quæ propter habilitatem navigationis eorum, & propter aditum viciniorem ultramontanorum ad Italiam, capacitatem loci, & alias conditiones, idonea reputatur: quo præfati patriarcha & imperator solemnes suos oratores ad nos transmittere promiserunt, sicut ante notitiam obitus præfati nostri prædecessoris transmittebant. Considerantes itaque prædicta, & quod in tota republica Christianorum nihil sanctius & optabilius esse posset, quam Græcam ecclesiam, olim tot sanctis & viris ecclesiasticis clarissimis illustrem, dimissis erroribus, reductam videri ad ritum Romanæ & universalis ecclesiæ; comprehendimus necessarium esse ad conveniens spatium temporis in Bononiam generale concilium convocari. Nam si prælati Basileam de novo vocarentur, qui convenire non possent sine temporis intervallo, utrumque concilium fere uno tempore concurreret, & sic utrumque minoris auctoritatis haberetur, nec prælati in utroque possent interesse, nec poset utrumque generale concilium nominari. Unde pro ipsorum commoditate, ne bis habeant convenire, & causis superius declaratis, & aliis magnis & urgentibus suis loco & tempore declarandis, majus bonum minori præponentes, nos de consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum Jordani Sabinensis, Antonii Ostiensis, Hugonis Prænestinensis, episcoporum, Joannis tituli sancti Laurentii in Lucina, Antonii sancti Marcelli, Joannis tituli sancti Sixti, Francisci tituli sancti Clementis, Angelotti tituli sancti Marci, presbyterorum, Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, & Ardecini sanctorum Cosmæ & Damiani, diaconorum ejusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, per literas nostras directas ipsi cardinali sancti Angeli legato, ut supra alias, concilium, si quod in Basilea congregatum videretur, ex causis prædictis dissolvendum, & aliud (ut prædicitur) in anno cum dimidio a die publicationis earumdem literarum in præfata civitate Bononiæ celebrandum, indicendum & publicandum & sequens aliud concilium in decennio a die dissolutionis ipsius Basileensis concilii, juxta ordinationem Constantiensi synodi, in civitate Avinionensi enuntiandum & statuendum decrevimus. Et quia post transmis-

* forte quomodo.

miſſionem præfatarum noſtrarum literarum ad notitiam noſtram pervenit, ultra ea quæ ſuperius continentur, præfatos Bohemos hæreticos in Conſtantienſi concilio tam mature atque ſolemniter condemnatos, & in Senenſi concilio ac per diverſos proceſſus ſedis apoſtolicæ & legatorum ejus ſubſequenter aggravatos & regravatos, cum invocatione etiam auxilii brachii ſæcularis, & publici belli indictione multiplici, [a] quouſque toti orbi pluſquam notiſſimum eſt, catholicæ fidei eſſe notorios hoſtes & perfidos inimicos armatos, hæreſes pertinaciſſime & inflexibiliter defendentes, fuiſſe invitatos Baſileam ad diſputandum & contendendum ſuper articulis in præfatis conciliis generalibus, & per proceſſus apoſtolicos tam ſolemniter (ut præfertur) condemnatos, in injuriam auctoritatis apoſtolicæ ſacrorumque conciliorum prædictorum contra decreta ſanctorum patrum, & ſtatuta legum imperialium, civilibus audientiam expreſſe denegantium, & alia diverſa ſcandala & pericula imminere, ut eo citius ad terminum currant & veniant ipſorum conciliorum, quo citius præmiſſa fuerint publicata: exnunc tenore præſentium de ipſorum noſtrorum fratrum cardinalium conſilio & aſſenſu, conciliorum, ſi quod (ut præmittitur) Baſileæ congregatum videatur, de apoſtolicæ poteſtatis noſtræ plenitudine diſſolvimus & totaliter liberamus, aliudque concilium in anno cum dimidio a die datæ præſentium computando, in præfata civitate Bononienſi, quam ad hoc cognovimus aptam quamplurimum, ut præfertur, indicimus, publicamus, & tenore præſentium declaramus: in quo cum præfatis fratribus noſtris, dante domino, intendimus intereſſe & perſonaliter præſidere. Et nihilominus in decennio aliud ſimile concilium, juxta ſtatuta Conſtantienſis ſynodi, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, in civitate Avinionenſi ſimiliter extunc indicimus, publicamus & declaramus in nomine Jeſu Chriſti filii Dei, cujus precioſiſſimo ſanguine ſalvati ſumus, & cujus [*] populi ſalutem totis affectibus aſpiramus, vobis univerſis & ſingulis patriarchis & archiepiſcopis, epiſcopis, prælatis & clericis, quorum intereſt, ubicumque conſtitutis, diſſolutiones & indictiones hujuſmodi notificamus, voſque & veſtrum quemlibet requirimus & monemus per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, & in vim juramenti præſtiti in conſecrationibus veſtris, & in virtute ſanctæ obedientiæ, ac etiam apoſtolica auctoritate noſtra vobis præcipimus & mandamus ſub pœna excommunicationis & aliis pœnis juris, quatenus in anno uno cum dimidio a datis præſentium (ut præmittitur) computando, ad præfatam civitatem Bononienſem pro hoc ſacroſancto concilio celebrando, & ſubſequenter in decennio prædicto in civitate Avinionenſi debeatis perſonaliter convenire: quos omnes præſentis ſcripti inſtantia atque decreto intendimus eſſe monitos, peremptorieque citatos, ac ſi veſtrum ſingulis directæ fuiſſent noſtræ monitoriæ literæ ſpeciales. Nulli ergo liceat, *&c.* noſtræ diſſolutionis, liberationis & citationis infringere. Datum Romæ apud ſanctum Petrum xv. Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno primo

[a] *Forte*, quoque. H. Sic etiam Leo I. noluit ſemel definita rurſus in diſputationem revocari. Vide ejus aliquot epiſtolas.

[*] *forte*, quomodo. *forte*, auxilio populi. H.

LIII.

Litera apoſtolica ad regem ſuper concilii diſſolutione,

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regi illuſtri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm paſtorali officio, cui diſponente domino præſidemus, & ſedis apoſtolicæ auctoritati nihil magis convenire putaremus, quam tota mente incumbere, & efficaciter proſequi, ut perſonæ eccleſiaſticæ per ſemitam Jeſu Chriſti incedentes, abjectis illecebris, cum ſinceritate religionis & fidei vitam honeſtam ducerent, & Deo, prout profeſſi ſunt, ſeipſos veris effectibus dedicarent; dilecto filio noſtro Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, ſedis apoſtolicæ legato, de venerabilium fratrum noſtrorum conſilio, per noſtras certi tenoris literas dedimus in mandatis, ut ad civitatem Baſileenſem accederet, & ibidem, ſi prælatorum congregatio facta eſſet, noſtro & Romanæ eccleſiæ nomine præſideret, & quantum in eo eſſet, reformationem cleri, hæreſum extirpationem, ac pacem & ſalutem fidelium procuraret. Verum licet in propoſito conſtantes ſimus, & putemus concilii celebrationem neceſſariam eſſe, tamen certis rationabilibus cauſis inducti, in ſchedula præſentibus intercluſa denotatis, de eorumdem fratrum conſilio hujuſmodi concilium, ſi quod congregatum eſſe videatur, diſſolvendum eſſe mandavimus, & juxta tenorem dictæ ſchedulæ diſſolvimus, & in civitate noſtra Bononienſi, uſque ad annum cum dimidio a die diſſolutionis hujuſmodi computandum, celebrandum eſſe decrevimus. Quæ tibi præcipue ſignificare voluimus, quia ante omnes principes fidei defenſores, & fidelium pacem, ac ſtatum eccleſiæ, & conſervationem auctoritatis noſtræ & ſedis apoſtolicæ procurare debes; ſerenitatem tuam rogantes, ut ſi pro ardore tuæ regiæ devotionis, & pro tua ſapientia, aliqua aviſamenta excogitaſti, & interea etiam cogitaturus es, ad pacem fidelium & Chriſtianæ religionis ſtatum & honorem eccleſiæ pertinentia, ea ſuo tempore per tuos oratores exponere placeat. Et quia inter cetera in dicto concilio agitanda, Græcorum reductio tractanda eſt, precamur ex corde clementiam & ſerenitatem tuam, ut cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Joannem Romæorum imperatorem illuſtrem, & venerabilem fratrem Joſeph a Græcis patriarcham Conſtantinopolitanum nuncupatum, per literas & oratores tuos incitare velis, ut quemadmodum ſuis literis & nuntiis nobis promiſerunt, oratores ſuos cum plena poteſtate ad concilium hujuſmodi tranſmittant. Super quibus & certis aliis, ardua noſtra & Romanæ eccleſiæ negotia concernentibus, ad ſublimitatem tuam ſolemnem ambaſiatam deſtinavimus, quæ de omnibus, præſertim de ardenti deſiderio noſtro circa fidelium pacem procurandam, eamdem tuam ſublimitatem noſtro nomine certius & particularius informabit. Quod autem ad nos attinet, fili cariſſime, ita noſtras cogitationes noſtroſque conatus in hoc ſanctiſſimum opus,

Deo

Deo auctore, personaliter conferemus, ut nihil in nostro pontificatu huic Dei causæ præposuisse videamur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo primo, decimo quinto Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno primo.

LIV.

Litera domini nostri Papæ præsentata sacro concilio per ambasiatores dominorum electorum imperii missos ad papam.

Eugenius, &c. ad futuram rei memoriam.

In margine Cod. MS. dicitur, *Non admissa*. H.

AD sanctam Petri sedem divina disponente clementia evocati, salutem, tranquillitatem & pacem totius gregis dominici, nobis ex alto crediti, juxta pastoralis officii debitum, indefessis studiis affectantes, ad ea maxime dirigimus aciem mentis nostræ, per quæ, licet diversis consiliis, prout rerum & temporum varietas persuadet, ad eumdem tamen salutis optatæ finem, hoc est, ad unitatis ecclesiæ præservationem, extirpationes hæresum, ejusdemque reformationem, pacem & salutem Christi fidelium ac Christianæ reipublicæ valeamus, sublatis dissensionum fomentis auctore altissimo, pervenire. Sane licet in septennium per generalium Constantiensis & Senensis conciliorum statuta, ordinationesque felicis recordationis Martini papæ V. prædecessoris nostri, Basileense concilium absque alia vocatione congregari debuisset, & nullatenus prorogari, ac dilectus filius noster Julianus sancti Angeli diaconus cardinalis, per ipsum prædecessorem ad extirpandam perfidam hæresim Bohemorum principaliter destinatus extitisset, cum potestate ipsi Basileensi concilio præsidendi, si in tempore congruo & decreto prælatorum ibi condecentem copiam reperiret, ac subsequenter per nos, post nostram ad apostolatus apicem assumptionem, ad prædicta peragenda confirmatus fuisset, tamen pluribus exactis mensibus, etiam post septennium antedictum, pauci tamen tam prælati quam doctores & magistri in dicta Basileensi civitate convenerant, prout percepimus ex relatu dilectissimi filii Joannis Pulcripatris ad nos & venerabiles fratres nostros sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales per dictum cardinalem & eosdem prælatos doctores & magistros destinati, asserentisque ipsos, propter numeri parvitatem, tot tantarumque agendarum moli insufficientes penitus videri, & inhabiles ad versutias hæreticorum & eorum fallacia argumenta refellenda: quodque non erant ibidem regum atque principum oratores, cum quibus in conciliis de eorum pacificatione tractaretur: locum etiam Basileensis civitatis minime tutum videri propter plura loca ei vicina, quæ Bohemorum hæretica labe infecta erant: insuper ad ipsam civitatem Basileensem dicebat tutum non patere accessum, propter subortum bellum inter dilectos filios nobiles viros Burgundiæ atque Austriæ duces. Quare præfatus Joannes dictorum cardinalis & congregatorum nomine nobis supplicavit, ut cum verisimiliter propter causas prædictas prælati eo minime convenissent, ipsos vocare, & eis præcipere, reges vero & principes ac etiam Græcos hortari vellemus & invitare, ut Basileam accederent, vel idoneos mitterent oratores, per quos posset hæresis Bohemorum, quæ armata dicebatur, extirpari, reductio Græcorum fieri, & pax ac tranquillitas Christiani populi pertractari. Præterea quia, dum eramus in minoribus in conclavi pro celebranda futuri pontificis electione una cum eisdem fratribus constituti, nos voto adstrinximus illo in loco concilium celebrare, sive celebrari facere, in quo majori parti ipsorum fratrum magis utile expediensque & opportunum videretur, ut dictis fratribus visum fuerit melius, concilium prædictum ad civitatem Bononiensem commutari: idcirco ex prædictis causis & aliis, quas honestatis gratia tacuimus, commoti, ne tantum bonum amplius differretur, ac ut in ipso concilio possemus personaliter interesse, de fratrum prædictorum consilio & assensu, cum Basileæ nulla viderentur præparamenta ad celebrandum concilium opportuna, sed potius impedimenta subesse, concilium hujusmodi ad præfatam civitatem Bononiensem commutavimus, sperantes quod ad eam nobis cum præfatis fratribus & nostra curia, ac carissimo in Christo filio nostro Sigismundo Romanorum rege illustri, cum in Italia esset, prout nunc est, facilior esset accessus: quodque convenientibus ibidem nobis ambobus, esset in prædicto concilio prælatorum & principum numerus copiosus, ac etiam doctores & magistri ad tantum pondus idonei, quibus Romana curia & ipsa Bononiensis civitas plurimum sunt refertæ, statusque Romanæ ecclesiæ, qui propter absentiam nostram longinquam utique in periclitatione quoad temporalia procul dubio extitisset, facilius posse conservari videbatur. Græci insuper, quos ipsi Basileæ existentes nos ut vocaremus ad concilium sunt hortati, commodius Bononiam accedere potuissent, quam Basileam, tum propter maris propinquitatem, tum quia cum ipsis Græcis conventum erat de loco concilii in Italia eligendo: tum etiam, quoniam nobis & ecclesiæ facilior eorum sustentatio extitisset, cum præfatus prædecessor & nos etiam perantea expensas ipsis pro eorum accessu & recessu ad concilium obtulerimus. Verum quia, ut ex plurimorum fidelium relatione percepimus, plurima, quæ tunc Basileæ concilii celebrationem impediebant, utique cessaverunt, (nam primum domino concedente, ipsorum ducum bella sublata sunt, & aliqui pro parte Bohemorum Basileam venisse dicuntur, quod nobis est gratissimum, si contingat eos ad catholicam fidem reverti: quodque etiam ibidem nunc est prælatorum ac magistrorum major solito numerus) & nobis per Romanorum regem præfatum ac venerabiles fratres & dilectos filios nobiles viros electores sacri Romani imperii extiterit supplicatum, ut consentire vellemus Basileæ generale concilium celebrari, pro bono universalis ecclesiæ militantis: nos judicantes non esse reprehensibile, si secundum varietatem temporum statuta quandoque variantur humana, ne bonum, si quod Basileæ fieri posset, aliquatenus impediatur, dicta dissolutione concilii jam facta non obstante, statuimus, volumus & mandamus de eorum-

rumdem fratrum consilio, quod Basileę sacrum generale concilium per nostros legatos illuc quantocius transmittendos, & qui nomine nostro ibidem praesideant, celebretur. Et cum praefati electores obtulerint circa libertatem & securitatem concilii se taliter curaturos, quod & nos & per nos mittendi, & alii ad ipsum concilium conventuri, poterimus merito contentari, committimus eisdem, & tenore praesentium mandamus, ut ipsi curam, diligentiam & solicitudinem securitatis & libertatis praedictarum, ac custodiam tam loci Basileensis quam concilii, & maxime legatorum nostrorum, & aliorum praelatorum, quos illuc proficisci contigerit, in se suscipiant, praestent, & ita circa illos vacent & intendant, ac vacari & intendi faciant & procurent, ut tutus & liber ad praefatam civitatem Basileensem omnibus accessus pateat residentibus pariter & recessus. Interim vero Basileę convenientes, ad extirpandam haeresim Bohemorum, ac ipsos ad sanctam fidem catholicam reducendos, pacemque & concordiam inter cunctos Christi fideles tractandum, intentos existere volumus & mandamus. Haec autem omnia volumus ad omnium deduci notitiam, & valvis palatii nostri apostolici ac basilicę principis apostolorum Urbis affigi, & ad diversas mundi partes etiam destinari, ad praedictorum notitiam pleniorem: mandantes omnibus & singulis venerabilibus fratribus nostris, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, ceterisque ecclesiarum & monasteriorum praelatis, ac omnibus & singulis aliis, qui ad concilia generalia venire, tenentur, ut in dicto Basileensi concilio infra trium mensium spatium a die datę praesentium computandum debeant convenire. Nulli ergo, *&c.* Si quis *&c.*

Datum Romę apud sanctum Petrum, anno dominicę incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo secundo, decimo sexto Kalendas Martii, pontificatus nostri anno secundo.

LV.

Litera Papæ ad Imperatorem responsiva super factis concilii.

Eugenius, &c. *carissimo in Christo filio Sigismundo Romanorum, Hungariæ*, &c. *salutem*, &c.

Recepimus literas tuas de manu equitatoris tui praesente dilecto filio, *&c.* Goiswino literarum apostolicarum scriptore, familiare nostro & capellano tuo. In quibus ex ardenti zelo fidei & devotionis tuae erga religionem Christianam & ecclesiam Dei, cujus advocatus & defensor existis, & ex sincero benevolentiae filialis affectu, quem erga personam nostram geris, serenitas tua videtur plurimum perturbata, & plena esse solicitudinis & timoris propter dissolutionem concilii, si quod videbatur esse congregatum in civitate Basileensi. Ad quam dissolutionem, & indictionem alterius per nos factam, nos cum consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romanę ecclesię cardinalium ex justis & rationabilibus causis cum magna deliberatione & maturitate processimus, consideratis omnibus quę in re tanta consideranda fuerunt: de quibus, cum ad Urbem veneritis, per viva colloquia nos & praefati cardinales clarius informabimus & certificabimus sublimitatem tuam: non dubitantes pro tua sapientia singulari te nobis auditis de praedictis fore bene contentum: & domino nostros animos inspirante, nos tecum & te nobiscum concordes in optima & salutari sententia permansuros. Adventus autem tuus ad Italiam & ad Urbem, de quo fuimus ante per plures tuas literas certiorati, dudum desideratus & gratus est nobis, dum tamen ad has Italię partes ipsum adventum pacificum facias, sicut hucusque fecisti. Speravimus sane, sicut de Nurenberga nobis scripsisti, te tuos perantea oratores destinare debuisse, quos summopere advenisse voluissemus, ad hoc ut tam de persona tua honoranda, in ejus praevia coronatione, quam de pacifico tuo adventu, paternum cum eis tractatum potuissemus habere, qui super hac materia & reformationis concilii, quam semper optavimus, & super nonnullis aliis negotiis & arduis concernentibus honorem Dei, pacem fidelium, & universum statum reipublicæ Christianæ, cum serenitate tua cupimus communicare consilia nostra, & dispositi cum omni sincera benevolentia & caritate recipere & honorare personam tuam; quam, dum essemus in minoribus constituti, praecipua affectione dileximus. Nec eam veterem benevolentiam in nobis diuturnitate temporis, nec dignitatis mutatione cognoscis esse mutatam, nec aliqualiter diminutam. Ceterum ad praesentiam tuam aliquem de nostris ante non misimus, expectantes, sicut praediximus, ut per oratores tuos nuntiares nobis aliquid de dispositione & adventu tuo. Cum vero oratores tui venerint, videbimus & audiemus eos libenter, & ad te continuo transmittemus nostros oratores solemnes, qui celsitudinem tuam de optima voluntate nostra certius vivis relatibus informabunt.

Data Romæ VI. Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno primo.

LVI.

Bulla capitulorum initorum & concluſorum inter dominum noſtrum papam & ſereniſſimum dominum regem Romanorum.

Eugenius, &c. *ad futuram rei memoriam.*

Quoniam dominus Dei filius de cælis ad terram descendens ad salvandum genus humanum, inter cetera divina praeclarissima documenta, tamquam pacis mediator pacem discipulis suis reliquit, cujus sanctum fructum quasi substantiam vitæ cernimus conservare humanam societatem, unde fides augetur, spes sublevatur, & caritas ampliatur, cum sit directissima justitiæ, regnorum, principatuum, omnisque spiritualis & temporalis status valida & robustissima conservatrix; nos moniti ipsius Dei Filii salutaribus documentis, pacem tamquam bonorum omnium productricem semper optavimus & optamus pro universali bono sanctæ ecclesiæ Dei, totiusque po-

populi Christiani. Ut itaque omnis mundus intelligat sinceritatem nostræ affectionis ad tranquillitatem & quietem reipublicæ Christianæ continuis meditationibus & affectibus aspirare, deductis inter nos & carissimum in Christo filium Sigismundum Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regem illustrem, certis tractatibus multa bona concernentibus, demum cum dilectis filiis nobilibus viris Matikone comite Recomensi, & capitaneo Nanderalbensi, & Gaspare Slik regio vicecancellario, & terrarum Egræ capitaneo, ejusdem regis oratoribus, habentibus ab ipso rege sufficiens mandatum, infra scripta capitula, & omnia in ipsis contenta servabimus, quæ de verbo ad verbum fecimus hic inscribi, quorum tenor sequitur & est talis:

In Dei nomine. Amen.

INfra scripta sunt capitula, conventiones & pacta, inita & firmata inter sanctissimum dominum nostrum Eugenium papam IV. ex parte una, & magnificos viros consiliarios, procuratores, legatos, ac ambaxiatores sereniſſimi principis & domini Sigismundi Romanorum regis semper Augusti, ex parte altera: de quorum mandato publico plene constat per literas regias, suo pendente sigillo sigillatas, videlicet magnificos Matikonem comitem Recomensem & capitaneum Nanderalbensem, ac Gasparem Slik vicecancellarium dicti domini regis, & capitaneum terrarum Egræ, anno domini 1433. die 8. mensis Aprilis, indictione 11. pontificatus sanctissimi domini nostri prædicti domini Eugenii papæ IV. anno tertio.

In primis dictus comes Matiko & Gaspar prædicti procuratores, & procuratorio nomine dicti domini regis Sigismundi, promiserunt dicto domino nostro Eugenio, stipulanti & recipienti tam suo nomine quam ecclesiæ, quod ipse sereniſſimus rex Sigismundus per totum præsentem mensem Aprilis veniet Viterbium, ubi ipse inveniet sanctissimum dominum nostrum Eugenium & ut verus ejus spiritualis filius dicto tempore ibidem ipsum visitabit.

Item promiserunt procuratores procuratorio nomine quo supra ipsi sanctissimo domino nostro Eugenio, stipulanti & recipienti ut supra, quod ipse dominus rex præstabit personaliter papæ omnia illa juramenta, & alia faciet ad quæ tenetur tam de consuetudine quam de jure: sive etiam ejus legato aut legatis, per suam sanctitatem specialiter destinandis.

Item promiserunt dicti procuratores, quod ipsum juramentum per ipsos procuratores hodie in generali consistorio præstitum, in propria persona & personaliter iterum ipse rex præstabit sanctissimo domino nostro Eugenio, vel ejus legato, seu legatis, specialiter destinando, seu destinandis, non obstante dicta præstatione juramenti per procuratores ipsos ante facta.

Item promiserunt dicto nomine quo supra, quod dominus rex veniet ad visitandum sanctitatem domini nostri Viterbium, vel ad Urbem solum, & dumtaxat cum comitiva & familia sua, quam in præsenti habet in Senis, dummodo nullum scienter ducat hostem vel inimicum ecclesiæ, vel domini nostri Eugenii papæ quarti, vel rebellem Romani populi. Et si ex inadvertentia aliquem secum duxerit, vel aliquos, illos sua majestas ad inquisitionem domini nostri papæ illico licentiet & remittat.

Nota Severini Binii.

Hoc loco subjungi oportuisset Eugenii IV. de venerabili sacramento epistolam. Verum cum epistola ista superius inter appendicias concilii præsentis epistolas sub numero XXXIII. epistolio cuidam synodi Basileensis aliunde excerpto inserta esset, eamdem hic repetere necessarium visum non est. Vide supra hujus tomi pag. 436. E. Adnotatio MSS. Cod. *Non admissa*. H.

LVII.

Eugenius, &c. ad futuram rei memoriam.

DUdum sacrum generale Basileense concilium pro reformatione morum, extirpatione hæresum, & pace populi Christiani, per generalium Constantiensis & Senensis conciliorum statuta, ordinationemque felicis recordationis Martini papæ V. prædecessoris nostri, ac nostram, inchoatum, ex certis causis in literis nostris tunc expressis, ad civitatem Bononiensem, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ eccleüæ cardinalium consilio & assensu, cum subscriptione commutavimus. Verum cum ex dicta commutatione nonnullæ dissensiones subortæ videantur, ac nonnullas ex dictis causis, quibus ad hujusmodi commutationem seu dissolutionem faciendam principaliter moti fuimus, aliter jam se habere cognoscamus, nihilque aliud optemus, quam ut sublata omni materia dissensionis, ad hæreses, bella, & morum deformitates de populo Christiano extirpandas salubriter intendatur, ad consilium etiam & ad instantiam carissimi in Christo filii nostri Sigismundi Romanorum imperatoris semper Augusti, ac Hungariæ Bohemiæ, *&c.* regis illustris, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio, volumus & contentamur, præfatum generale Basileense concilium a tempore inchoationis suæ continuatum fuisse & esse, prosecutionemque semper habuisse & continuari, prosecutionemque ad prædicta habere debere, perinde ac si nulla commutatio, translatio, seu dissolutio facta fuisset: quinimo præfatam commutationem, translationem, seu dissolutionem revocantes, ipsum concilium Basileense pure, simpliciter, cum affectu ac omni caritate amplectimur, pro viribusque illud promovere ac omni favore prosequi intendimus: ita tamen quod præsidentes nostri ad præfati concilii præsidentiam admittantur cum affectu, ac omnia singula contra personam, auctoritatem ac libertatem nostram & sedis apostolicæ ac venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ accleſiæ cardinalium, & aliorum quorumcumque nobis adhærentium in dicto concilio facta & gesta, per dictum concilium prius omnino tollantur & in pristinum statum reducantur. Sicque una mente & uno spiritu cum caritate & puritate ad ea quæ præmissa sunt in dicto concilio procedatur. Nulli ergo, *&c.* Si quis, *&c.*

Datum Romæ apud sanctum Petrum, *&c.* Kalend. Augusti, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio.

Die Lunæ 12. Octobris fuit præsens bulla præsentata per dominum imperatorem certis deputatis concilii 1433.

Ego

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli manu propria ſubſcripſi.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis ad fidem manu propria ſubſcripſi.

Ego Lucidus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus cardinalis ſubſcripſi.

LVIII.

Eugenius, &c. venerabilibus fratribus Bartholomæo archiepiſcopo Spalatenſi Chriſtophoro epiſcopo Cervienſi, ac dilecto filio Nicolao ſanctæ Mariæ de Moniatis Montis Regalis diœceſis monaſterii abbati, ſalutem, &c.

In Margine Cod. MS. dicitur, *Non admiſſa*. H.

CUm vos ad petendum quæcumque in Baſileenſi concilio contra perſonam, auctoritatem ac libertatem noſtram, & apoſtolicæ ſedis, ac venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, & aliorum quorumcumque nobis adhærentium facta & geſta, per dictum concilium revocari, & in priſtinum ſtatum reduci per literas noſtras deputaverimus; idcirco ad tollendum omnem diſſenſionis ſcrupulum, vobis in eventum revocationis prædictæ omnia & ſingula, quæ per nos ſeu auctoritate noſtra contra dictum concilium, ſeu ſingulares perſonas dicti concilii, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ ſeu conditionis exiſtant, etiamſi ſint dictæ eccleſiæ cardinales, quovis modo facta & geſta eſſent, etiamſi de eis vel eorum aliquo habenda eſſet in literis noſtris mentio ſpecialis, revocandi pariter, & in ſtatum priſtinum reducendi auctoritate apoſtolica, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem: volentes quod in executione prædictorum duo ex vobis, tertio abſente, vel alias quomodolibet impedito, ſeu non intereſſente, procedere valeatis; ratum & gratum habituri quidquid in præmiſſis & circa præmiſſa per vos, ſeu duos ex vobis, ut præmittitur, fieri & exequi contigerit: idque faciemus uſque ad ſatisfactionem condignam, auctore domino, inviolabiliter obſervari.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, Idibus Auguſti, pontificatus noſtri anno tertio.

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli manu propria ſubſcripſi.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis ad fidem manu propria ſubſcripſi.

Ego Lucidus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus cardinalis ſubſcripſi.

LIX.

BULLÆ PRÆSIDENTIUM.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Jordano Sabinenſi, & Petro Albanenſi, epiſcopis, ac dilectis filiis Nicolao tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem, & Angelotto tituli ſancti Marci, presbyteris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ALta nos cura ſollicitat, dum unicæ ſedis, cui diviſa voluntate præſumus, ponderoſum anxiæ ſervitutis officium cogitamus, & dum pro neceſſitate gerendarum rerum his quæ præſentiam noſtram exigunt non poſſumus perſonaliter intereſſe, humanæ carnis infirmitatem advertentes, his rebus adducimus promptum ſpiritum, ut quantum in nobis eſt grata domino ſervitia conferamus. Dudum ſiquidem ſacrum generale Baſileenſe concilium pro reformatione eccleſiæ, extirpatione hæreſum, & pace populi Chriſtiani, juxta generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, ordinationemque felicis recordationis Martini papæ V. prædeceſſoris noſtri, celebrari mandavimus. Cumque nihil magis optemus quam ipſum concilium felicem habere progreſſum, & ad debitum finem perduci, noſque propter debilitatem corporis noſtri ad civitatem Baſileenſem per tanta terrarum ſpatia impræſentiarum transferre non poſſimus, vos fide, bonitate, vitæ integritate & ſapientia præclaros, conſilii magnitudine conſpicuos, ac in maximis noſtris & eccleſiæ præfatæ negotiis diuturna experientia comprobatos, prout etiam ante decreveramus, legatos noſtros & ſedis apoſtolicæ cum plena & omnimoda poteſtate legatorum de latere, de fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate apoſtolica tenore præſentium conſtituimus & ordinamus, voſque ad præfatam civitatem Baſileenſem ad præſidendum in dicto concilio tamquam pacis angelos prævidimus deſtinandos. Idcirco vobis & illis, ſeu illi ex vobis, quos vel quem in dicto Baſileenſi concilio pro tempore contigerit intereſſe, noſtro & ſedis apoſtolicæ nomine & auctoritate in dicto concilio præſidendi, nec non omnia & ſingula, quæ ad generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris & pertinentibus ad ea, extirpationem hæreſum, pacem & concordiam principum & totius populi Chriſtiani noveritis pertinere, promovendi, proponendi, atque cum conſenſu, deliberatione & approbatione præfati Baſileenſis concillii tractandi, ordinandi, deliberandi, coucludendi, ſtatuendi, diſponendi, terminandi, decernendi, decidendi, declarandi & exequendi. Inſuper contradictores omnes & rebelles, cujuſcumque status, gradus, præeminentiæ vel conditionis exiſtant, & quavis eccleſiaſtica vel mundana: etiamſi regali, cardinalatus vel pontificali præfulgeant dignitate, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: & ſuper his auxilium brachii ſæcularis invocandi, præſertim cariſſimi in Chriſto filii noſtri Sigiſmundi Romanorum imperatoris ſemper Auguſti ac Hungariæ & Bohemiæ regis illuſtris, qui tam ex dignitatis ſuæ debito, quam juramenti nobis præſtiti, ad hoc noſcitur obligatus. Nec non omnia alia & ſingula cum conſenſu, deliberatione & approbatione dicti concilii, ut præmittitur, agendi, gerendi & faciendi, quæ in præmiſſis & circa præmiſſa, & tam circa modum & ordinationem celebrationis præfati Baſileenſis concilii, & omnium & ſingulorum in eo agendorum, quam eorum deciſionem, perfectionem & executionem videritis neceſſaria fore, aut quomodolibet opportuna. Et quæ Romani pontificis & ſedis apoſtolicæ nomine in generalibus conciliis præſidentes, in prædictis ſeu circa prædicta per omnia gerere & facere conſueverunt, & poſſunt, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate prædicta

dicta plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem; ratum & gratum habituri quidquid ſuper præmiſſis per vos, ſeu illos vel illum ex vobis, quos vel quem in præfato concilio (ut præmittitur) intereſſe contigerit, una cum eodem generali Baſileenſi concilio deliberatum, ordinatum, concluſum, ſtatutum, diſpoſitum & decretum fuerit. Idque faciemus uſque ad ſatisfactionem condignam, auctore domino, inviolabiliter obſervari. Quocirca circumſpectioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus injunctum vobis miniſterium laboris hujuſmodi pro Dei ac noſtra & ſedis apoſtolicæ reverentia ſuſcipientes, illud juxta datam vobis a domino prudentiam exequamini, quo fructus optati veniant, quos ſperamus: voſque illam, quæ pias cauſas agentibus ſuperna retributione impenditur, gloriam conſequamini felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, decimo octavo Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno tertio.

LX.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Joanni archiepiſcopo Tarentino, & Petro epiſcopo Paduano, ac dilecto filio Ludovico abbati monaſterii S. Juſtinæ Paduanæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ſacrum generale Baſileenſe concilium, juxta Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, celebrari mandaverimus, dilectum filium Julianum ſancti Angeli, ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconum cardinalem, eidem concilio noſtro & ſedis apoſtolicæ nomine, prout etiam per felicis recordationis Martinum papam V. prædeceſſorem noſtrum ad id deputatus fuerat, præſidere mandavimus. Postmodum vero venerabiles fratres noſtros Jordanum Sabinenſem, & Petrum Albanenſem, nec non dilectos filios Nicolaum tituli S. Crucis in Jeruſalem, & Angelottum tituli S. Marci, ſanctæ Romanæ eccleſiæ epiſcopos & presbyteros cardinales, ad hujuſmodi concilii præſidentiam etiam deputavimus, prout in literis noſtris ſuperinde confectis plenius continetur. Cumque aliqui expost deputati, ex nonnullis rationabilibus & honeſtis cauſis adhuc occupati, ad dictum concilium necdum iter arripientes forſitan venire tardarent, nolentes proſecutionem dicti concilii aliquatenus impediri vel etiam differri, vos, ſeu illos ex vobis quos in dicto concilio pro tempore contigerit intereſſe, fide, bonitate & prudentia præclaros, ac in magnis noſtris & præfatæ eccleſiæ negotiis longa experientia comprobatos, ad præſidentiam dicti concilii noſtro & apoſtolicæ ſedis nomine loco dictorum cardinalium, & in ipſorum vel aliquorum aut alicujus ex ipſis abſentia de fratrum noſtrorum conſilio deputamus, cum omnimoda potestate dictum concilium una cum illis, qui pro tempore præſentes fuerint, continuandi, nec non omnia & ſingula gerendi, agendi, & diſponendi, de quibus in literis noſtris ſuper præſidentia & facultate præfatis cardinalibus conceſſa ſeu conceſſis, &, quemadmodum ipſis cardinalibus dedimus in mandatis plenius continetur, ratum & gratum habituri quidquid ſuper præmiſſis & circa præmiſſa, per vos ſeu illos, quos ex vobis in dicto concilio pro tempore contigerit intereſſe, juxta facultatem prædictam ordinatum, deliberatum, ſtatutum, decretum & diſpoſitum fuerit. Idque faciemus, auctore domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Quocirca circumſpectioni veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus injunctum vobis miniſterium hujuſmodi pro Dei ac noſtra & ſedis apoſtolicæ reverentia ſuſcipientes, illud in omnibus & ſingulis ſupradictis, juxta datam vobis a domino prudentiam, omni studio & industria exequamini, quo fructus optati veniant, quos ſperamus; voſque illam quæ pias cauſas agentibus ſuperna retributione impenditur gloriam conſequamini felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, decimoſeptimo Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno tertio.

LXI.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUctoritate præſentium tibi injungimus, quatenus præſidentiam in ſacro generali Baſileenſi concilio, ad quam felicis recordationis Martini papæ V. prædeceſſoris noſtri & noſtra auctoritate deputatus extitisti, una cum aliis legatis & præſidentibus ac eorum ſubſtitutis per nos postmodum deputatis, ſeu in futurum deputandis, juxta facultatem per nos eis conceſſam, noſtro & ſedis apoſtolicæ nomine continues, ac ſecundum tibi datam a Deo prudentiam cum præfatis (ut præmittitur) ad debitum & felicem finem cum Dei honore & utilitate reipublicæ Christianæ perducere studeas.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1433. decimoſexto Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno tertio.

LXII.

Epiſtola domini papæ miſſa concilio.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus, & dilectis filiis in ſacro Baſileenſi concilio congregatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIttimus illuc dilectum filium Christophorum Garatonum magistrum in artibus, ſecretarium & familiarem noſtrum, quem anno præterito circa ſanctiſſimæ unionis materiam inter occidentalem & orientalem eccleſias Constantinopolim miſimus. Rediit autem, & circa materiam prædictam plene de omnibus informatus est. Quamobrem fraternitates & devotiones veſtræ in tam ſancto & divino opere illum audire velint, ſibique in

relationibus ſuis plenam & credulam fidem adhibere.

Datum Florentiæ anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, decimo Kalendas Martii, pontificatus noſtri anno quarto.

R. de Valentia. A. de Florentia.

LXIII.

Epiſtola Eugenii Papæ IV. ad concilium Baſileenſe.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus & dilectis filiis in ſacro generali Baſileenſi concilio congregati ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EXiſtimaret forſitan aliquis, ex his quæ ſuperiori tempore præceſſerunt, mentes noſtras non uſquequaque ſine nubilo exiſtere: ſed ſi quæcumque per oratores noſtros, præſertim hoc ultimo loco, vobis offerri juſſimus, recte intueri voluerit, ſerenitatem pectoris noſtri (ut de nobis loquamur) ſatis intelliget. Neque id efficere difficile nobis fuerat, qui vobiſcum in eumdem finem ſemper proceſſimus: ſolum in loco celebrandi concilii, ſalva ſemper pietate, diſſenſimus. Nec mirum, cum Paulus & Barnabas propter Joannem cognomento Marcum, invicem diſſentientes ſeparati ſint, quos tamen Chriſti evangelium copulabat. Optavimus pacem, optavimus eccleſiæ reformationem: ob hanc rem non ſolum ceſſimus vobis, ſed etiam per literas noſtras decreto veſtro, quemadmodum dictaſtis, annuimus. Poſt hæc majorem in modum (ut præfati ſumus) aperuimus cor noſtrum. Iterum replicamus: Hoc noſtrum propoſitum eſt, hic noſter affectus, vos amare ut filios, obſervare ut fratres, & in benedictionibus dulcedinis una nobis præcipua caritate conſtringi. Sic etiam de vobis confidimus, ut non alii apud vos ſitis, ſed pro ipſius apoſtolicæ ſedis reverentia fideles & devotos animos ad nos habeatis. Hujus ſiquidem confidentiæ ſigna perſpeximus. Primo, quod ex noſtro conſenſu ad ſacrum generale Baſileenſe concilium plurimum lætati eſtis. Iterum, quod præſidentes noſtros affectu & opere amodo ſic vobis conjunctos, ut pene unum invicem eſſe videamini, audimus. Ex his congratulamur plurimum devotionibus veſtris, congratulamur eccleſiæ ſanctæ, cui profectum evenire ſperamus. Congratulamur & ipſi apoſtolicæ ſedi, quæ diu, non quidem defectu noſtro, ſed (ut ita dicamus) temporis malignitate afflicta & anguſtiata, conſolari & honorari a vobis expectat, ut enim vetera veluti diu vulgata prætereamus, quis ſine dolore & lacrymis tranſeat quæ his diebus Romæ paſſi ſumus? Non enim incognitum eſt, quid conſpirationis in nos actum ſit, quid in venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, quid denique in noſtros & curiales omnes, quo etiam conſilio, quibus mediis, pro auctore, aut quo fine omnia iſta proceſſerint. Quid ultra hæc in aliis terris eccleſiæ Romanæ quotidie machinetur, ſatis perſpicuum eſt. Chriſtus pro ſua pietate eos omnes ad frugem melioris vitæ convertat. Ob has & alias juſtas cauſas cenſuimus malignitati eſſe cedendum. Itaque ex Urbe profecti, cum galeis & aliis navigiis Deo propitio, in portum Piſanum devenimus. Deinde ſani & incolumes, ipſo Deo juvante, hodie huc applicuimus. In quem locum multo honore, reverentia, & devotione ſuſcepti ſumus. Supereſt ut eo affectu, quo cœpiſtis, in Deum quotidie ſuccreſcentes, ad generalem eccleſiæ reformationem ſine ulteriori mora vigiles ſitis. Sic devotiones veſtras exhortamur in domino. Noſtis enim quantum ea indigeat religio Chriſtiana: quia (ut ait propheta) a planta pedis uſque ad verticem non est in ea ſanitas. Non multa diſputatione opus est, ſed obſervatione & exemplo. Quibus veluti quodam optimo rectore ea quæ a ſanctis patribus divino ſpiritu conſtituta ſunt dirigantur, ſuumque attingant effectum. Horum ſanctorum patrum imitatores estote, ſicut veri condiſcipuli & filii Dei cariſſimi. *Si qua igitur pietas, ſi qua conſolatio in Chriſto, implete deſiderium & gaudium noſtrum*, imo & bonorum omnium. Non deerit vobis gratia divina, neque bonorum ſubſidia, ſic in domino confidimus. Quantum autem ad nos pertinet, omnes operas nostras pro his rebus libenter offerimus, nihil pro nostro officio prætermittentes, quo gloriam Deo, pacem & ſalutem populo Christiano ex his ſanctis operibus vindicemus. *Iſai. 2.* *Philipp. 2.*

Datum Florentiæ anno dominicæ incarnationis milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, nono Kalendas Julii, pontificatus nostri anno quarto.

LXIV.

Epiſtola Eugenii Papæ IV. ad legatos ſuos concilio præſidentes.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Nicolao tituli ſanctæ crucis in Jeruſalem, Joanni tituli ſancti Petri ad Vincula, & Juliano tituli ſanctæ Sabinæ, ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyteris cardinalibus, apoſtolicæ ſedis legatis, ac venerabilibus fratribus Jaanni archiepiſcopo Tarentino, & Petro epiſcopo Paduano, pro nobis in ſacro Baſileenſi concilio præſidentibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn est inſolitum inimico hominis ſuperſeminare zizaniam, ut etiam inter eos qui pari pietate contendunt, ut in unum finem conveniant, ex ipſis procedendi mediis, qui pro diverſitate humanorum ſenſuum in ſemet differentes redduntur, nonnunquam varia diſſidia, quæ mutuam caritatem vulnerent, oriantur. Hoc autem inter nos & nonnullos ex venerabilibus fratribus & dilectis filiis ſacri generalis Baſileenſis concilii ſuperiori tempore eveniſſe conſpeximus. Quod tamen, divina annuente clementia, tandem concordiæ locum & pacis invenit. Postmodum vero quaſi inter nos & ipſos nova emergeret differentia, per novos oratores ejus generalis concilii de ſervanda eorum concluſione cum Græcis, de dandis indulgentiis, de cauſis ſuppoſitorum dicti concilii non admittendis, de officialibus nostris ad curiam nostram non vocandis, de electionibus expectandis, aut etiam confirmandis, de annatis, de ſervitiis communibus, & ſimilibus non recipiendis fuimus requiſiti. Ad quæ omnia per nostros oratores plene reſpondimus. Et licet ex illis reſponſionibus

bus eiſdem ſacro concilio ſatisfeciſſe ſperemus, perſpeximus tamen non eſſe inconſultum, ſi quid difficultatis vel ſcrupuli, aut ſuſpicionis forſitan ſupereſſe contigeret, abundantius providere, & deſiderium noſtrum ad unitatem & pacem amplius aperire, ita ut etiam vel parvo nubilo ſublato de medio, ad ea, quæ honorem Dei ae bonum reipublicæ Chriſtianæ concernunt ante divinæ claritatis faciem vivis ac ſerenis animis intendamus. His igitur diligenter attentis veſtris circumſpectionibus, de quibus plurimam in domino fiduciam obtinemus, omnes & ſingulas differentias, difficultates & ſuſpiciones, ſi quas prædictorum occaſione (ut prædiximus) ſupereſſe, aut in futurum emergere forte contingeret, concordandi, tollendi, ſedandi, & ſopiendi, ſufficienti tamen proviſione quoad annatas, communia ſervitia, & alia in quadam ipſius generalis concilii ordinatione contenta, prius facta, ac per nationes & provincias approbata & recepta, nec non alia in præmiſſis & circa præmiſſa faciendi, per quæ ad veram & perfectam caritatem, unanimem concordiam inter nos & præfatos fratres & filios noſtros pro Dei gloria, exaltatione orthodoxæ fidei Chriſtianæ, ac conſervatione honoris & dignitatis apoſtolicæ ſedis pervenire poſſe videritis, de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum Jordani Sabinenſis, Brandæ Portuenſis, epiſcoporum, Joannis tituli ſancti Laurentil in Lucina, Antonii tituli ſancti Marcelli, Joannis tituli ſancti Sixti, Franciſci tituli ſancti Clementis, Angelotti tituli ſancti Marci presbyterorum, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, Proſperi ſancti Georgii ad Velum aureum, & Dominici ſanctæ Mariæ in Via lata, diaconorum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem, ratum & gratum habituri quidquid per vos in præmiſſis ordinatum, concordatum fuerit, & concluſum. Idque faciemus auctore domino inviolabiliter obſervari.

Datum Florentiæ anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, decimotertio Kalendas Martii, pontificatus noſtri anno a quinto.

a] *Legit.* quarto. H.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis ſubſcripſi.

Ego Branda epiſcopus Portuenſis ſubſcripſi, *&c.*

A. de Florentia.

F. de * Laude.

LXV.

*Copia bullæ translationis Baſileenſis ad civitatem Ferrarienſem, miſſa per dominum Vualterum de * Herke canonicum eccleſiæ ſancti Martini Leodienſis, ex Bononia.*

* Herle.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad futuram rei memoriam.

DOctoris gentium admoniti ſaluberrima ſuaviſſimaque doctrina: *&c. Vide reliquum infra tomo* XIII.

EPISTOLÆ

SIGISMUNDI IMPERATORIS

AD CONCILIUM BASILEENSE

Vel pro ipſo ad alios ſcriptæ, hic ſeparatim congeſtæ, & juxta datas earum, quantum ex ipſis conjici potuit, ordinatæ,

LXVI.

Supplicatio ad papam pro credentia primorum ambaſiatorum domini regis.

BEatiſſime pater & domine reverendiſſime, intelleximus venerabiles & egregios viros Jacobum de * Syrek ſcholaſticum Trevirenſem & Thomam Fyme decretorum doctorem, officialem Pariſienſem, oratores ſacri Baſileenſis concilii, nobis directos ex ipſorum relatu. Qui quod de continuatione ipſius concilii, quo in republica Chriſtiana nil utilius, nilque perfectius, perſonabant, permaxime commendamus. Et quia ea de re etiam veſtræ ſanctitati accedunt, rogamus affectu devotiſſimo, quatenus ipſos velitis noſtri intuitu & reverentia dicti concilii recommiſſos ſuſcipere, benigne audire, & juxta petita pro honore Dei & commodo Chriſtianiſmi clementer & * celeriter adhibendo operam, quæ utique ſanctitati veſtræ incumbit, ut ſacrum concilium nullatenus inducietur ſeu mutetur: ſed ex directione ejuſdem ſanctitatis fomenta & incrementa optata ſuſcipiat, prout ejus ſanctitas ab oratoribus ipſius percipiet; quibus noſtro nomine velit adhibere credentiæ plenam fidem: & ultra ea acccuratiſſime deprecamur, ut eadem ſanctitas perſonas præfatorum oratorum commendatas velit habere pro complacentia & gratia nobis acceptiſſima. Cujus perſonam conſervare dignetur, *&c.*

* *forte* celeriter expedire: adhibendo.

LXVII.

Epiſtola regis ad papam ſuper facto concilii.

Copia literarum regiæ majeſtatis ad dominum noſtrum papam per oratores concilii Baſileenſis deſtinatarum.

BEatiſſime pater & domine reverendiſſime, nobis fuit indignum quod veſtra ſanctitas receſſum & ſcripturam fidelium de Bohemia geſſit moleſtam, prout ex bulla ejuſdem ſanctitatis, quæ nobis hodie præſentata exiſtit, clare percepimus. Nam & nos tantam mentis amaritudinem exinde concepimus, ut revera ad plenum reſcribere nequemus. Non expediebat * eum hos cunctos contrarios ad veſtræ ſanctitatis auditum ita præcipitanter deducere; quia ipſorum ſignificatio erat horribilis, & potius his committenda qui ipſis rebus conſilio adfuerunt, viderunt, & eas corporaliter tetigerunt. Ad proviſionem autem tanti caſus, tantumque opprobrium gentis fidelium abſtergendum, palpebras noſtras non contraximus: imo vigilando ſolerter poſt reverſionem exercitus, mox in præſentia reverendiſſimi domini cardinalis legati, electorum, & principum aliorum, omnia remedia exquiſivimus, quæ

* *f.* hos eventus contrarios.

quæ tanta celeritate fieri poterant: & tandem diætam in civitate noſtra Franckfordenſi cunctis indiximus in feſto ſancti Galli nunc præterito, ad providendum his rebus ſalubriter, & ut hæc ignominia catholicorum auferri, & hæreticorum ſuperbia poſſet contundi. In qua tamen diæta, quamvis ſolemnes oratores noſtros prælatos & alios haberemus, nil peractum eſt; quia quaſi nullus comparuit. Nec jam aliqua ſalubria ſperantur in re iſta remedia, quam hoc ſacrum Baſileenſe concilium, quod Deus omnipotens hoc tempore tribulationis ab alto conceſſit, & in quo omnis virtus contra hanc peſtem hæreticam, omniſque ſalus & ſpes omnium conſiſtit. Neque alibi exquirendæ ſunt particulares viæ in rebus tam arduis, niſi ubi generalia & ſumma Chriſtianorum ingenia, Spiritu ſancto duce feliciter convenerunt. Ad quod quidem concilium manutenendum, protegendum & conſervandum, antequam montes tranſiremus, tales promiſſiones fecimus, prout nuntii dicti concilii a nobis petere voluerunt. Et nihilo minus illuſtrem principem noſtrum Willelmum ducem Bavariæ, & cum eo certos epiſcopos, abbates & viros notabiles, tunc promptos fecimus, illuc noſtro nomine accedendo. Quos jam ibidem * ſine fallo ſtatutos confidimus. Et ſperamus in clemente Deo noſtro, quod ibidem ad proviſionem hujus tam piæ & ſanctæ rei dabitur proviſio ſalubris & optata. Quamobrem veſtram ſanctitatem, cui ex ſummi apoſtolatus officio non minus quam nobis res illæ incumbunt, obſecramus in Deo, quatenus ipſum ſacrum concilium veſtra ſanctitas dignetur confovere & augere, ſicque providere, ut illud nec diſſolvatur, nec nullatenus protrahatur: quoniam ejus turbatio indubie eſſet totius reipublicæ Chriſtianæ deſtructio, hæreſumque auctio; ex adverſo, ipſius fomentum & confortatio profecto catholicæ fidei & toti Chriſtianiſmo pariet remedia ad optata. Et dum Deo dante cum veſtra ſanctitate erimus, prout Deo largiente in brevi ſperamus, multa ardua ſuper re ipſa cum eadem conferemus, quæ non minus erunt utilia, &, prout confidimus, ſanctitati veſtræ accepta. Cujus perſonam conſervare dignetur altiſſimus feliciter & longæve regimini eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Datum, *&c.*

* *forte* ſi non fallor.

LXVIII.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper Auguſtus, & Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex reverendiſſimo in Chriſto patri domino Juliano cardinali tituli ſancti Angeli præſidenti, venerandiſque patribus prælatis, & ceteris in ſacro generali Baſileenſi concilio congregatis, amicis noſtris cariſſimis, & ſincere grateque dilectis.

REverendiſſimi ac venerandi in Chriſto patres amici cariſſimi, ſinceri, & grati, nobis dilecti, venientes ad nos venerandos & egregios Jacobum de Sirck ſcholaſticum Treverenſem, & Thomam Fyme decretorum doctorem officialem Pariſienſem, oratores veſtros, nobis gratiſſimos, lætanter ſuſcepimus: qui habita diſerta per ipſos coram nobis tam ſincere quam eleganter oratione, ex impoſita ipſis legatione, inter cetera retulerunt, deliberatum eſſe pro ſeſſione futura tractandum de ſufficienti ſtabilimento ſacræ ſynodi Baſileenſis, & de continuatione ejuſdem: quæ omnia nedum honeſta, imo verius divina eſſe cenſuimus, & repulſis penitus turbationibus, & animi noſtri procellis, conſolati fuimus, & refecti gaudio ſingulari, reddentes in primis gratias domino Deo noſtro, cum ipſa ſacra ſynodus ita congregata exiſtat, ut nullum convenientius præſidium excogitari poſſit, quo navicula Petri ſeſe ab extremis horrendiſque fluctibus jam undique inſultantibus tueri, neque labes hæretica commodius deprimi, mores Chriſtianorum in præſtantius reformari, aut res univerſæ orthodoxæ fidei poſſint in melius commutari. Moxque præfatis veſtris oratoribus recommendatorias noſtras ad dominum noſtrum ſummum pontificem dedimus, ſuæque ſanctitati res ipſius concilii commiſſas fecimus: quos etiam ambaſiatores noſtri ſolemnes ſuper ea intentione e vestigio ſubſequentur, certificantes paternitates veſtras, quod quemadmodum prius omnem facultatem regnorum noſtrorum, perſonamque regiam uſque ad effuſionem ſanguinis & mortis paſſionem obtulimus, ita ſemper, Deo cooperante, ea intentione invicta, quoad vixerimus, reperiemur, & ſic nos offerimus pro eccleſia ſancta Dei, ſignificantes paternitatibus veſtris, quod ipſo feſto ſanctæ Catharinæ virginis proxime prætecrito hic Mediolani in domicilio ſancti Ambroſii, majorum noſtrorum imitando veſtigia, regium diadema aſſumpſimus, auctore domino Jeſu Chriſto, cum ſolemnitate & celebritate ſemper digna memoria, & in rebus ſecundis illius gratia feliciter proſperamur, accincti ſeptimana inſtante ad conventionem cum filio noſtro cariſſimo duce Mediolani in Placentia pro tranſitu noſtro verſus Romam celebrandam, prout vobis quidquid ibidem concluſum fuerit illico deſcripturi ſumus. In ſingulis autem quæ per oratores veſtros petita ſunt, ita nos apud ſanctitatem domini noſtri, dum ſecum fuerimus, prout in brevi ſperamus, & alios quoſcumque & ubicumque pure & fideliter exhibebimus, quod ſancta mater eccleſia, quam devote veneramur, & ſemper venerabimur, in nobis ſentiet integerrimum advocatum & filium, & ipſius concilii, quod eamdem repræſentat eccleſiam, defenſorem & ultroneum protectorem. Obſecrantes paternitates veſtras in viſceribus Jeſu Chriſti, ut in hoc ſancto velitis perſeverare propoſito. Et ſi qui æmulorum Dei & Chriſtianiſmi impune debacchantium fortaſſis ad protractionem ſeu diſſolutionem ipſius concilii conarentur intendere, illos velitis tamquam membra putrida præcidere, ne corpus inficiant: ad hocque ſolerter eniti, ut ipſum concilium omnino ſolidetur, & accuratiſſime foveatur. Nam ex ejus diſſolutione aut induciis, quas Deus avertat, non videmus niſi eccleſiam Dei in totalem interitum & conditionem peſſimam ruituram: quibus omnibus per hoc ſacrum concilium, quod Deus hoc tempore tribulationis ab alto conceſſit, & in quo omnis virtus omniſque ſpes Chriſtianorum ad extirpandas hæreſes, repellendaque vitia, & omnes rugas eccleſiæ abstergendas plene conſiſtit, fiet proviſio adoptata: ad quod etiam, Deo dante cito & feliciter reverti ſperamus, deſiderio magno incenſi, ut ſicut in

Con-

Conſtantienſi concilio vidimus gregem dominicum antea miſere diſperſum in unius paſtoris obedientiam convenire, ita in præſenti Baſileenſi concilio ipſius unici gregis reformationem videre poſſimus: oramus ut nobis velit concedere Rex æternus.

Datum Mediolani die 11. menſis Decembris, regnorum noſtrorum anno Hungariæ 45. Romani 22. & Bohemiæ 12.

Ad mandatum domini regis
Gaſpar Slick.

LXIX.

Litera regis ad papam ſuper facto eodem.

BEatiſſime pater & domine reverendiſſime, hodie recepimus bullam veſtræ ſanctitatis de manibus E. V. ſanctitatis, notificantem nobis diſſolutionem ſacri Baſileenſis concilii, quam eadem ſanctitas fecit per ſuas bullas hincinde publicari: de qua quidem re nobis nedum terribili, ſed infauſta nimium, nedum amariſſime perturbati, imo tanto vehementius ſtupefacti ſumus, quanto aperte videmus calamitates innumeras, diſcriminoſa pericula atque ſcandala toti Chriſtianiſmo exinde ſucceſſura, & fidem catholicam per hoc indubie fundamentaliter enervari. Et quamvis plurima & infanda mala quæ ſtylo deſcribi non poſſunt, ex diſſolutione tali ſecutura ſunt, tamen nos, accenſi zelo quem gerimus ad religionem fidei, & affectu filiali, quem habemus ad veſtram ſanctitatem, ad ſatisfaciendum quoque debito noſtro, quod nobis tamquam Romanorum regi advocato & defenſori eccleſiæ incumbit, præmittimus veſtræ ſanctitati hic incluſa certa aviſamenta, & repentine quidem ac feſtinantiſſime: quoniam arduitas & magnitudo rei ipſius oratoris miſſionem propter moram pati non potuit: in quibus eadem ſanctitas verſando colligere poterit pericula in quæ eccleſia Dei ruitura eſt, ſi concilium diſſolvatur: quod abſit. Videbit etiam ſanctitas veſtra in aviſamentis præfatis mentem noſtram ſuper rationibus quæ veſtram ſanctitatem ad hujuſmodi diſſolutionis materiam permoverunt: quæ utinam tantum facerent in hac Chriſtianorum extremitate, quantum ſine fructu prolongant. Rogantes, obſecrantes, ac affectu majori quo poſſumus requirentes veſtram ſanctitatem in domino noſtro Jeſu Chriſto, cujus res agitur, quatenus, penſata totius Chriſtianæ religionis ſubverſione, mox remediare dignemini, ſcribere & mandare reverendiſſimo præſidenti & ſacro concilio, ut nullatenus diſſolvantur, ſed in nomine Spiritus ſancti, in quo congregati ſunt, incepta feliciter perficiant. Et ſi quæ veſtra ſanctitas in contrarium ſcripſerit ſeu nuntiaverit, illa, reſpectibus præmiſſis legitimis penſatis, protinus revocet, eidemque concilio favores & omnes promotiones impendat, ut neceſſitas ſumma requirit. Aviſata enim eſſe debet eadem ſanctitas, quod niſi hoc celeriter fiat, eccleſia Dei in deterrimas conditiones prolapſura eſt, potiſſime in Germaniæ partibus, quæ jam, proh dolor, indubioſo vacillant diſcrimine. In quo profecto ſanctitas veſtra, quæ hucuſque tamquam innocens ſine macula tenta eſt, non modicæ (quod dolenter deſcribimus) ſuſpicionis notæ ſubjacebit. Quam quidem remedio ſalutari veſtra ſanctitas tollere velit, & hanc adhortationem noſtram, ad quam nos extrema unctio, quam eccleſia Dei modo expectat, ac conſcientia noſtra, ac filialis erga ſanctitatem veſtram urget affectus, paterne & benigne ſuſcipere, & ſic providere ut grex dominicus non tam miſere diſpergatur; ſed boni paſtoris regimine ad ejuſdem & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ obedientiam, cum tempus adſit gratiæ, feliciter conducatur. Perſonam veſtræ ſanctitatis ſanam & incolumen conſervare dignetur altiſſimus feliciter & longæve regimini eccleſiæ.

Optat imperator ut eccleſia ad pontificis obedientiam reducatur; cui utinam Baſileenſes obtemperaſſent.

Datum Placentiæ die 9. menſis Januarii regnorum noſtrorum anno, Hungariæ, *&c.* 45. Romanorum 22. & Bohemiæ 12.

LXX.

Aviſamenta ad dominum ſummum pontificem tranſmiſſa ex parte domini Romanorum, &c. regis, ſuper facto Baſileenſis concilii.

PRimo, quemadmodum veſtra ſanctitas in bulla nobis tranſmiſſa notificat nobis, primo diſſolutionem ſacri Baſileenſis concilii, *&c.* ita perlecto diligenter tenore ejuſdem, non videmus aliam penitus cauſam diſſolutionis, propter quam fiat, contineri, niſi propter reductionem Græcorum ad ritum Romanæ ac univerſalis eccleſiæ. Et quemadmodum eadem ſanctitas nos rogat, ut ſi aliqua aviſamenta excogitaturi ſumus, ad pacem fidelium, religionis Chriſtianæ, ac ſtatum & honorem eccleſiæ facientia, veſtræ ſanctitati velimus exponere, *&c.* ita requiſitione veſtræ ſanctitatis promoti & inducti, etiam devotione ſincera quam ad bonum eccleſiæ & ſtatum univerſæ reipublicæ Chriſtianæ gerimus, rubore depoſito, & confidenter dicimus, quod hæc cauſa Græcorum nullatenus ſufficere poteſt ad diſſolutionem ipſius ſacri concilii, quamvis bene eſſet res ſancta, & multum optabilis, ipſos Græcos reductos videre; nec prætermittendum eſt ſuo tempore ad illa intendere. Sed non poterit nec debebit ipſa reductio, quæ tot centenis annorum ſic perſtitit, & dubioſa quidem eſt rebus tam arduis, quæ ſubverſionem totius noſtræ fidei tangunt, quoquo modo præponi; quia utique res illa moram pati non poteſt, quæ hucuſque tanto tempore perduravit ſine læſione Romanæ eccleſiæ, cum a Græcis & ſuis concredentibus hucuſque Chriſtianitas nihil violenti pertulerit. Sed iſtæ res videntur nobis debere illico ad manus recipi, tamquam magis bonæ & arduæ, quæ facere poſſunt ad extirpationem hæreſum, quæ hodie tanta enormia mala in populo fideli patrant, nec ceſſant, ſed igne & gladio trucidant, non parcentes ſexui nec ætati. Nunquam enim credibile eſſe poterit, Græcos ritui noſtro conformari velle, videntes nos in tanta ſtrage, diſſenſione, & deformitate morum & vitiorum, nec unquam aliquam correctionem adhiberi, ſed de die in diem nos in viliora & magis inordinata corruere, & ritum noſtrum ad obedientiam Chriſticolarum quaſi penitus extingui dicent ipſi aperte.

Sævitia Huſſitarum.

Turpe

Turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum.

Sed ſi nos videant eſſe compoſitos & reformatos & intendere ad extirpationem hæreſum & pacem fidelium, profecto indubii ſumus, quod ſe deflectent. Sed hoc iterum per alios & alios modos, Deo dante, faciles & bene convenientes, prout a nobis enucleatius & clarius informabitur ſanctitas veſtra. Secundo ſacrum Baſileenſe concilium miſit nobis certas literas, Bohemis Huſſitiſque ſonantes, eoſque ad Baſileam pro reductione ipſorum vocantes, quas illico eiſdem tranſmiſimus, adjunctis noſtris opportunis & adhortatoriis literis, tenorem literarum ſacri concilii continentibus. Super quibus Pragenſes, qui inter eos potiores ſunt, in Praga diætam *, prout in copia hic annexa ſanctitas veſtra ediſcere poterit: & ut nos aliunde informamur, ſperatur omnino de comparitione ipſorum coram concilio, & veriſimiliter etiam multo magis ad hoc ſtringuntur, quanto jam in regno Hungariæ conflicti ſunt, & magnam partem ſui exercitus, equeſtrium & pedeſtrium, ac inſtrumentorum & curruum, auxiliante domino, perdiderunt, & etiam per illuſtrem filium noſtrum ducem Auſtriæ, æſtate præterita in Moravia potenter de campo depreſſi, & in fugam converſi, ac noviſſime in ducatu Auſtriæ, notabiliter ſunt proſtrati. Inſuper etiam, quia ipſum concilium ipſis magnum terrorem inducit, cum audiunt illud ad extirpationem hæreſum eſſe potiſſime congregatum, quibus comparentibus, ſperaremus ipſos per ſacrum concilium ita informari, quod contenti recederent, & hæc peſtis, Deo dante, ceſſaret: nec intentio concilii & noſtra unquam fuit, neque eſt, ut ſuper articulis ipſorum prius damnatis debeat fieri diſputatio, prout tangit ſanctitas veſtra, ſed ſolum informatio & inſtructio per ſacras ſcripturas, ut ſe errare cognoſcant, & reſipiſcant, prout dominus noſter papa Martinus prædeceſſor veſter nobis & regi Poloniæ in pluribus ſuis bullis faciendum impoſuit & perſuaſit. Et in caſu quo nihil perficeret, tamen videns ſacrum concilium ipſorum pertinaciam, ferventius ad eorum ſuppreſſionem intenderet, & ſuper his ex omnibus regnorum finibus provideret, quoniam hoc onus ſolis eſt importabile Alemannis. Inſuper quia locus Baſileenſis præfatis Huſſitis eſt deputatus, & ſacrum concilium noſque ſecuritatem illuc conducendi illis plene obtulimus, & per literas noſtras affirmavimus: quid dicent ipſi hæretici, ſentientes diſſolutionem concilii, niſi quod nos fugiamus eos, & eccleſiam contra eorum rationes quodammodo ſuccubuiſſe? & ſic confortabunt ſuos, & fideles populos, ad quos jam, ut audivimus, errores ſuos & articulos cum inſertionibus ſacrarum ſcripturarum miſerunt, mortali contagione inficient, in quo cunctus populus ſpem ſuam deſixit: nec illud tantam moram perferre quomodolibet poterit, quanta eſſet hujuſmodi protractio concilii: quia revera in tanto tempore & ipſi quaſi totam Germaniam poſſent ſurripere, prout circumquaque in magna parte de facto fecerunt, nec reſiſtentia aliqua pararetur, nec parari poſſet, propter diſſolutionem ipſius concilii, uti claret. Tertio, quia ubique famatur, ſacrum concilium pro reformatione morum in populo catholico & etiam ſtatu eccleſiaſtico congregatum fore, *&c.* modo ſi diſſolutum maneret concilium revera timendum eſt quod laici, qui multimode contra clericos debachantur, capiant occaſionem irruendi contra ipſos, dicentes in congregandis & diſſolvendis conciliis ſine fructu illuſiones fieri, prout prius etiam factum eſt, prout manifeſte clamant, quod non expectant niſi finem hujus concilii. Et ut principium hujus mali oſtendamus: Ecce civitas metropolitana Magdeburgenſis, expulſo ſuo archiepiſcopo atque clero, jam per terras ipſius eccleſiæ in fortitudine curruum Huſſitarum more divagatur, quibus in ſubſidio ſunt quaſi omnes civitates Saxoniæ maritimæ & majorem (ut timendum eſt) habebunt ſequelam, ſi non celerrima fiet proviſio. Inſuper, ut aviſamur, Patavienſis civitas ſuo epiſcopo rebellavit, & ſe parat ad expugnandum caſtra ſua. Demum civitas Bambergenſis, quæ propter mutationem quam fecit contra hæreticos ex indulto noſtro per clerum infeſtatur, in magna eſt vacillatione. Et quia prædicta loca omia Bohemis ſunt vicina, timendum eſt quod per diſſolutionem concilii, quod pro ſopiendis talibus nuntios ſuos tranſmiſit, illa loca talia cum hæreticis in ſpem ſubſidii partita capient, quæ nullis vel ſaltem graviſſimis erunt recuperanda laboribus. Quarto, quamvis multi principes, nobiles, & civitates circumquaque Bohemiam, poſt rupturam exercitus cum hæreticis treugas inierunt, tamen major pars adhuc contra eos ſe ſuſtentat, ponendo ſpem ſuam totalem in ipſo concilio pro liberatione ſua: ad quos dictum concilium & nos dudum pro eo miſimus. Qui audientes concilium debere diſſolvi, totaliter ſe avertent, & treugas etiam inient ad redimendas vexationes, & quid in longum ſequetur, niſi illius pravitatis adhæſio? Quinto quemadmodum ipſum ſacrum concilium pro componenda pace inter cetera congregatum exiſtit, & jam inter quamplures reges, principes & alios ſint præparamenta & initia facta ad dandum modos pro pace iſta, ipſi audientes diſſolutionem concilii, convertent ſe ad gladium, & erit error noviſſimus pejor priore: nec poſtea erit aptitudo id faciendi, cum principes fuerint exhauſti, terræ per clades, cædes & ſanguinis effuſionem deſertæ, & in periculum innumerabilium animarum & corporum, quæ infra has prorogationes & inducias, proh dolor! corruent: ceſſabunt etiam multæ proviſiones, quæ in eodem concilio pro republica Chriſtiana fieri poſſent, & innumera provenient ſcandala, in deſtructionem totius religionis Chriſtianæ vergentia, quæ veſtra ſanctitas clarius quam poſſunt deſcribi proſpicere valet. Idcirco nos petimus, invocamus, &, quanto efficacius poſſumus, requirimus veſtram ſanctitatem, quatenus eadem veſtra ſanctitas incontinenti ad præfatum dominum præſidentem & ſacrum concilium ſcribat & mittat, ut nullatenus diſſolvantur, ſed in nomine domini, in quo congregati ſunt, incepta feliciter perficiant. Et ſi quæ veſtra ſanctitas in contrarium ſcripſerit, ſeu nuntiaverit, illa protinus revocet & annullet. Aviſando veſtram ſanctitatem, quod, niſi hoc fiat, hæreſes iſtæ armatæ multimode augebuntur, &

Magdeburgenſis & urbes maritimæ favent Huſſitis.

eccle-

ecclesia Dei indubie in pessimas conditiones ruitura est; quibus postmodum nulla potentia, nullo consilio, nullave arte seu ingenio succurri poterit. Et revera tamen hi, qui vestræ sanctitati dederunt consilium, non intellexerunt forsitan tanta ventura mala. Utinam saperent & intelligerent, ac noviſſima providerent: mora enim in hoc negotio periculosa est, & nullatenus sufferenda. Et si quipiam fortassis pertimescerent aliqua contra statum ecclesiasticum per laicos debere tractari, non timeant: quia laici falcem suam non habebunt in messem illam immittere, immo profecto induciæ protractionis, quæ quæruntur, laicos facient contra clerum & ecclesiam insanire: quod tamen per istud concilium ordinate tolletur de medio, dum laici videbunt clerum omni bono intendere.

Item considerandum est vestræ sanctitati, quod sacrum concilium (ut putatur) ad hujusmodi dissolutionem nullatenus consentiet, cum quo etiam major pars regum, principum, prælatorum & communitatum concurret, & vestra sanctitas quæ hucusque in ecclesia Dei sine ruga & macula tenta est, per hujusmodi opera poterit sibi suspicionem & rubiginem facere, ac innocentiam suam, per hoc quod facili & quasi nulla legitima ratione subsistit dissolutionis negotium, fermentare: quia dici poterit quod vestra sanctitas hac occasione foveat hæreses, cædes & clades inter Christicolas, & perseverantiam deformitatum & vitiorum in populo: & timendum est de inobedientia, scandalo ac sciſſura in ecclesia Dei; quoniam objicient contra vestram sanctitatem subito illam materiam dissolutionis promptam & paratam; & timendum est quod habebunt sequelam multorum. Item si vestra sanctitas vellet concilio personaliter interesse, esset bonum & salubre, si posset. Sed si non potest, festinanter & cito demandet illud exequi, prout est inceptum, quia res illæ quæ usque ad sanguinem tangunt, nullatenus volunt moram, nisi cum dispendio totius Christianitatis. Et si vestra sanctitas postea voluerit personaliter interesse super facto Græcorum, seu aliis quæ non requirunt tantam festinantiam, poterit congregare aliud concilium, quod fiet cum gratitudine & majori aptitudine, quam nunc hæc mora tolerari posset: nam, isto dissoluto, nescimus si per annum cum dimidio aliqui congregari possent propter dispendia quæ interim evenirent. Hæc omnia sanctitas vestra velit diligentissime considerare, & providere ut istud concilium mox restauretur: suscipiatque hanc exhortationem nostram paterne & benigne, quam facimus fideliter urgente ad eadem conscientia, & extremitatibus in quibus ecclesia Dei constituta est, & etiam quia majestas nostra valde invite perciperet quod sanctitati vestræ exinde aliqua inter Christicolas deberet sinistra suspicio suboriri, quemadmodum nos vestræ sanctitati, dum cum eadem constituemur, prout in brevi speramus, clarius communicabimus.

LXXI.

Instructio dominorum euntium ex parte Cesaree majestatis ad dominum summum pontificem.

PRimo exponatur qualiter ad aures regias pervenerit, quod sanctitas domini nostri gentes suas armigeras miserit contra majestatem regiam, & subditos suos, ac terras sibi & imperio subjectas, absque culpa regia, & nulla offensa & rationabili causa præcedente. Et quamvis hucusque nunquam crediderit sanctitatem suam erga majestatem regiam aliquam indignationem velle aut posse concepire, seu facere, licet Nicolaus de Tolentino, qui se per expressum capitaneum generalem ecclesiæ scripsit, alias veniens cum Florentinensibus gentibus inante Lucam, gentibus regiis, ut debitum erat, papam defendentibus publice clamari fecerit: Vivat ecclesia: tamen jam habetur certius, qualiter Nicolaus de Fortebrachiis contra terras imperio subjectas noviter insultaverit, & illas nomine suæ sanctitatis & ecclesiæ * postulaverit: qualiter etiam memoratus Nicolaus de Tolentino in Maricim Senensem pridem patraverit, eadem sanctitas persentiet in schedula cum præsentibus ostendenda: quæ tamen majestas sua a dicta sanctitate minime speraſſet, cum alia nunquam demeruerit, sed semper studuerit omni solicitudine suæ sanctitati & sedi apostolicæ summa devotione & filialiter complacere: nec ab eo unquam compertum est contrarium. Non potest non mirari quis sanctitatem suam contra suum advocatum & filium sine causa commoveat: & si subditi suæ majestatis & imperii sacri eamdem sanctitatem aut suos in aliquo molestassent fas fuisset eam ante avisare: & ipsa fuisset quamparata, nedum eidem sanctitati, sed & cuique de subditis suis justitiam ministrare: quod profecto in adversum paternalius & clementius actum fuisset, quam tali indignatione prorumpere, cum continuo eadem sanctitas suæ majestati scripserit, ac latissime nuntiaverit, ac noviſſime per venerabilem Jacobum archiepiscopum Ebredunensem, * principum Tristameriarum suum dici fecerit, se erga eamdem majestatem optime esse dispositam, eamque multum amare nec aliud unquam speravit, & adhuc quod sua sanctitas clementius & paternalius cogitabit & agit, ut in eadem sperat.

* *f.* populaverit.

Item regia majestas suscepit reverenter, & vidit, ac audivit diligenter bullas suæ sanctitatis per dominum archiepiscopum allatas: sed quia negotia illa magni sunt ponderis, & extra potestatem regiam, non posset super illo suæ sanctitati eadem majestas efficaciter respondere, cum illa potius pertineant ad sacrum Basileense concilium, prout alias oratoribus apostolicis in Parma constitutis clare dixit eadem majestas, tales res concilium tangentes ibidem quæri debere. Et sic denuo ibidem dicet, & adhuc cooperabitur omni posse, ut res illæ bene cedant: verumtamen rogat, petit & obsecrat eamdem sanctitatem finaliter devote in domino Jesu Christo, quatenus eædem limitationes & modificationes capitulorum in bulla expressorum, defendendo illud concilium ad laudem Dei, ad salutem suæ sanctæ ecclesiæ, dignetur simpliciter & indistin-

ſtincte manutenere & fovere, ut ſuper articulis & rebus, pro quibus congregatum eſt, procedat libere juxta formas & modos in retro generalibus conciliis tentos. Quod ſi eadem ſanctitas faceret, ut ſperat eadem majeſtas providebit indubie ſaluberrime honori & dignitatibus ſuis, & extolletur ad æthera, & ſub ejus regimine ejuſque præſidio in eccleſia Dei, nunc undique impugnata, tot bona ſecutura ſunt, ſcilicet reductio hæreticorum, atque hæreſum extirpatio, quæ in foribus eſt, & ſine generali concilio nullatenus fieri potuit, & alia bona innumera: habebitque majeſtatem regiam devotum ſemper & obedientem filium in omnibus ſuæ ſanctitati gratum & eccleſiæ Dei accommodum: nam profecto ſi id non fiet, prout eadem majeſtas ſæpius ſcripſit & dixit ac proteſtata eſt, indicibilia ſcandala exinde, proh dolor! ſunt eventura. Item regratiatur ſummopere ſanctitati ſuæ de paterna affectione & clementi oblatione ſanctitatis ſuæ erga majeſtatem eamdem quemadmodum in ſchedula parva contentum eſt quoniam majeſtas ſua * quia dominus archiepiſcopus Ebredunenſis concluſit cum reverendiſſimis dominis cardinalibus deputatis per ſanctitatem domini noſtri ad facta illorum qui ſunt in Baſilea. Idem dominus noſter vult habere literas a domino Romanorum rege attentius cum ſigillo majeſtatis & ſubſcriptione propriæ manus ſuæ: quod ſi illi non conſentirent, & poſtea in aliquo contrafecerint, idem dominus rex promittit & jurat ſub fide regia proſequi eos, tamquam homines turbatores pacis & quietis eccleſiæ & totius religionis Chriſtianæ, ad ſimplicem requiſitionem ipſius domini noſtri, ſicut ipſe per juramentum eſt obligatus: & adhærebit ſuæ ſanctitati tam in concilio per eamdem ſuam ſanctitatem tenendo, quam alibi. Item quod idem dominus Ebredunenſis aſſerit præfatum dominum regem affectare accedere ad urbem Romanam, & præfatum dominum viſitare, quem ſemper præcipua caritate dilexit: & ſperat quod per communicationem ipſorum adinvicem multa poterunt fieri congruentia concernentia fidem ipſorum & eccleſiam & totam Chriſtianitatem. Item dominus noſter contentatur de acceſſu ſuo, cum ipſum a tempore concilii Conſtantienſis, cognovit quod eum, ſemper fuerit magna dilectione & affectione proſecutus, dummodo ejus adventus pacificus ſit, id eſt cum illis de domo ſua tantum, ut alias dictum fuit: & certificatus de tempore adventus ſui, mittet, obviam ſibi uſque ad confinia terrarum eccleſiæ duos ex reverendiſſimis dominis cardinalibus & alios prælatos & clericos ad ipſum aſſociandum honorifice, & ipſum ſecure conducent, & tenebit, per Dei gratiam, & remittet cum honore, pace & benedictione domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctorum apoſtolorum ejus Petri & Pauli, ac ſua. Et ſi voluerit in comitiva ſua habere de gentibus armigeris præfati domini noſtri, tam in veniendo quam in revertendo; & ſi petierit quod dictæ gentes faciant conveniens prædictæ materiæ, contentatur dominus noſter, quod fuit hoc declaratum, quod antequam intret terras eccleſiæ, præſtabit juramentum, quod de jure præſtare tenebatur antequam intraret Italiam, juxta formam Clementinæ.

Item ad oſtendendum caritatem, amorem & benevolentiam erga perſonam domini regis, conſideratis magnis expenſis habitis per futurum dominum regem, dominus eſt paratus ſubvenire eidem domino regi, poſtquam intraverit terras eccleſiæ, & eum illa paternali caritate amplecti, qua pater bonus filium optimum complecti debet, prout per oratores ſuos alias oblatum fuit. Et ſuper hoc dominus noſter paratus eſt deputare aliquos, qui habeant tractare cum deputandis per dominum regem: & infallenter ſperat quod erunt in bona concordia cum Dei adjutorio.

* *forte* grate ſuſcepit quæ.

LXXII.

Litera regis de concordia cum papa, lecta die 2. Maii, anno domini MCCCCXXXIII.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex, reverendiſſimis in Chriſto patribus ac venerabilibus dominis ſacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, amicis noſtris cariſſimis, ac grate & ſincere nobis dilectis.

REverendiſſimi in Chriſto patres & domini ac venerabiles & egregii, ſincere grateque dilecti, ad requiſitionem & continuatam inſtantiam veſtrarum paternitatum, ut ad ſacrum concilium nos quantocius transferemus, ſatis conflavimus operas noſtras atque ſtudium, ut conſiliis veſtris nos confermare poſſemus, quemadmodum profecto ipſi concilio & rebus peragendis per præſentiam noſtram non modicum commodi eventurum ſperavimus. Sicque res noſtras aptavimus, ut ſive per terram ſive per mare diſponeremus recedere, omnibus periculis & diſcriminibus parvipenſis. Verumtamen, approbante domino ſummo pontifice a ſacro concilio, ad perſuaſionem nonnullorum notabilium virorum, & etiam oratorum noſtrorum, & imperii ſacri principum electorum, qui nobis hujuſmodi bullas exhibebant, nobiſque receſſum noſtrum ſine imperialibus inſulis penitus diſſuadebant, cum ſanctitate ſua remanſimus concordes in deificis licitis & honeſtis. Sicque per totum iſtum menſem Aprilis cum ſanctitate ſua in Viterbio conſtituemur, & uſque medium Junii vel prius in urbe Romana a ſanctitate ſua coronabimur, præſtabimuſque & innovabimus ſibi illa juramenta quæ noſtri prædeceſſores Romanis pontificibus præſtiterunt. Iſtudque adjecimus, quod ipſum manutenebimus, quantum cum Deo poterimus: quoniam nos uſquequaque ad alia obligari non permiſimus, nec permittemus. Et hæc veſtris paternitatibus ideo deſcribimus, ut ſi aliquis hanc concordiam ſiniſtre initam, forſitan interpretari vellet, illud a veſtris paternitatibus non credatur: quoniam hæc concordia bonis reſpectibus facta eſt, diſpoſitique ſumus ſemper ipſi concilio juxta bullam per nos traditam, in proſecutione illorum pro quibus ipſa ſynodus eſt congregata, plenarie favere, & conſtanter adhærere. Certificantes vos, quod niſi ſanctitas ſua ſæpe dictum concilium approbaſſet, indubie ſine noſtris coronis, quas propter facta ipſius concilii tanto tempore prætermiſimus, ad propria rediiſſemus: quemadmodum de his omni-

a *Forte*, ſacrum concilium.

omnibus illuſtris princeps & locumtenens noſter dux Wilielmus veſtras paternitates poterit clarius informare, cui in dicendis velitis credere tamquam nobis.

Datum Senis die decimoquinto menſis Aprilis regnorum noſtrorum anno Hungarię, *&c.* quadrageſimo octavo, Romanorum vigeſimotertio, & Bohemiæ decimotertio.

LXXIII.

Reverendiſſimis, reverendis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis, &c. *Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ*, &c. *rex*,

REverendiſſimi, reverendique patres, amici cariſſimi, ac venerabiles & egregii, devoti ſincere grateque dilecti, audito pridem quod paternitates veſtræ ſuper controverſia ſeſſionis inter illuſtres archiprincipes ſacri Romani imperii electores & ducem Burgundiæ quamdam proviſionem fecerint, quæ per ambaſiatores utriuſque partis ambaſiatorio nomine * gratificata ſit, de veſtrarum paternitatum ſolertia, & ipſorum ambaſiatorum induſtria confiſi, ſpem firmam aſſumentes, quod hujuſmodi proviſio noſtro & ipſius ſacri Romani imperii ac ipſorum archiprincipum honori expediat, ſumus admodum gaviſi. Sed intellecto ad præſens, quod quidam procuratores illuſtris Erici ducis Lauvvenburgenſis, qui ſe nominat Saxoniæ ducem, ac ipſius ſacri imperii electorem & archimareſcallum, hujuſmodi proviſionis occaſione * ſe de loco illuſtri Friderico duci Saxoniæ, ſacri Romani imperii archimareſcallo, Lantgravio Thuringiæ, ac marchioni Miſnenſi, & ambaſiatoribus ejus debito intromiſerint, ſeque intruſerint in eodem: ſatis illud nobis viſum eſt alienum. Et quia genitorem præfati Friderici, ac deinde ipſum Fridericum de ipſo ducatu Saxoniæ ac jure eligendi Romanorum principem, ac etiam ipſi archimareſcallatus officio inveſtivimus, cujus inveſtituræ vigore, primum genitor, ac deinde Fridericus natus ejus, poſſeſſionem principatus Saxoniæ nacti ſunt, & deinde per illuſtres ſacri Romani imperii electores ad jus & exercitium dignitatis & officii principis electoris & archimareſcalli ſimiliter recepti ſunt & admiſſi: non immerito manſimus admirati de ſupradicti ducis Erici, quinimo ſuorum ambaſiatorum præſumptione, qua poſſeſſionem juris & dignitatis apud alium conſtitutorum ante eventum judicialis arbitrii violenter invadere præſumpſerunt. Licet itaque credamus veſtras paternitates noſtros & imperii noſtri principes veſtra diſpoſitiſſima domo, quantum ad ſeſſionem, inceſſum, vel aliam exhibitionis reverentiam non aliter honorare, quam a nobis & imperii noſtri principibus honorantur, ſicut & nos eccleſiaſticos prælatos ſecundum gradus eccleſiaſticarum dignitatum in noſtra curia reveremur: ne tamen in poſterum oriatur diſcordiarum materia, præmiſſa, quamvis undique notoria, veſtris paternitatibus duximus intimanda, quatenus prælibata, Friderico & ejus oratoribus honorem archiprincipis & electoris juxta veſtræ proviſionis normam impendendum exhibere velitis, prout nos, imperii noſtri principes & univerſi proceres ſibi impendunt. In quo nobis veſtræ paternitates facient complacentiam multum gratam.

Datum Ulmæ Conſtantienſis diœceſis, die 19. Julii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ 48. *&c.*

LXXIV.

Epiſtola Imperatoris Romanorum, qua concilium certius facit de victoria Bohemorum adverſus Taboritas.

Reverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus ac dominis ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, eccleſiam univerſalem repræſentanti, amicis noſtris cariſſimis, ac grate & ſincere nobis dilectis, Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper Auguſtus, &c. *ac Hungariæ, Bohemiæ*, &c. *rex*.

REverendiſſimi in Chriſto patres & domini amici cariſſimi & reverendi, grate ſincereque dilecti, hodie hora Veſperarum confluxerunt ad nos nuntii, qui in tribus diebus & citius de Bohemia volantiſſime applicuerunt, afferentes nobis jucundiſſima & feliciſſima nova de victoria noſtrorum, & conflictu Taboritarum, & illorum qui alias in obſidione civitatis Pilznenſis erant: qui per Dei gratiam, a quo omnis procedit victoria, in planitie inter civitatem Gurſim & monaſterium Slralitſſ forti bello cum modico damno noſtrorum victorioſe proſtrati ſunt: quarum literarum aliquas originales veſtris reverendiſſimis paternitatibus mittimus præſentibus intercluſas. Hæc, reverendiſſimi patres, voluimus veſtris paternitatibus pro ſingulariſſimo gaudio cunctis fidelibus optatiſſime nuntiare, rogantes cordintime, quatenus altiſſimo domino Jeſu Chriſto infinitas agentes gratias, cum proceſſionibus & aliis ſolemnitatibus, ad bonum & felicem progreſſum tam felicis principii, imo verius medii, omni opera atque cura vigilare velitis, quoniam & nos ſimiliter de agendis nil prætermittemus. Et quæcumque in futurum habuerimus, veſtris paternitatibus die noctuque intimare curabimus.

Datum Ulmæ die 3. Junii.

LXXV.

Epiſtola Imperatoris Romani ad concilium.

REverendiſſimi, reverendique in Chriſto patres & domini, ac venerabiles & egregii, ſincere grateque dilecti, confirmat continuo Deus noſter magnam miſericordiam ſuam ſuper nos in felici proſecutione rerum Bohemiæ, quæ, Chriſto diſponente, qui cuncta gubernat, in dies conſiderabilius diriguntur. Scribunt enim nobis illi oratores noſtri, quos in proxima diæta Pragenſi habuimus, quomodo omnes Bohemi in unam ſententiam unamque voluntatem tracti ſunt in materia articulorum fidei; & quod ſuper reliquis ad vos verſus Ratiſponam miſſuri ſunt in feſto aſſumptionis Virginis glorioſæ. Taliſque datur ſpes, ut nil melius poſſit ſuperadi. Quarum litera-

rum copias de Bohemico in Latinum translatas veſtris paternitatibus mittimus præſentibus intercluſas. Verum, reverendiſſimi patres, quia ipſi Bohemi multum affectare videntur in hujuſmodi diæta Ratiſponenſi præſentiam venerabilis Conſtantienſis epiſcopi, etiam auditoris & magiſtri Martini, & aliorum qui tractatibus ipſorum prius adfuerunt, nos opinioni eorum & deſideriis concurrentes, illud nedum utile, verum etiam pro bona concluſione & ſalubri conſummatione omnium tractatorum [a] neceſſariorum arbitrantes, vos attentiſſime adhortamur, quatenus paternitates veſtræ velint dare ordinem ut præfati patres & magiſtri in hujuſmodi diæta omnino interſint. Et ſi etiam aliqui alii ſuperaddendi fuerint, & illud extollimus atque laudamus, ut & deſideriis ipſorum Bohemorum ſatisfiat, & ipſi patres nobis & nos in mutuis peragendis poſſimus aſſiſtere atque conſulere. Hæc itaque, reverendiſſimi patres, vobis pro conſolatione ſtatuimus ſcribere, ut nil nos lateat de his quæ ad notitiam [*] veſtram in tam arduis rebus deveniunt. Et quidquid in proceſſu temporis habuerimus, veſtris paternitatibus ſignificabimus; exorantes altiſſimum, ut ſuccedant talia, quæ veſtris paternitatibus cum immenſa jucunditate ſignificare poſſimus.

[a] *Forte*, neceſſarium II.

[*] *forte noſtram.*

Datum Ulmæ Conſtantienſis diœceſis, die 13. Julii regnorum, *&c.*

LXXVI.

Litera Domini Regis Romanorum patens, per quam promittit inconcuſſe adhærere concilio, lecta in congregatione generali die Lunæ [*] decimonono Januarii, anno MCCCCXXIII.

[*] *2. Maii.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex, ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex, ad perpetuam rei memoriam.

NOtum facimus tenore præſentium univerſis, quod cum inter alios orbis principatus ſacrum Romanum imperium divinitus inſtitutum obtineat principatum, cui Deo auctore præſidemus, & aſſidua pulſemur ſolicitudine, ut ea quæ concernunt religionem Chriſtianam & bonum eccleſiæ ſanctæ Dei, quorum advocatus & protector ex officio nobis incumbenti ſumus & eſſe debemus, procurareque habeamus ſtabilitatem & felicem progreſſum eorumdem: ſane cum ex ſacrorum generalium Conſtantienſis, & Senenſis conciliorum decreti conſtitutione ſuſcepta, & felicis recordationis Martini papæ V. & deinde ſanctiſſimi domini Eugenii papæ IV. ſucceſſoris immediati auctoritativa approbatione ſacrum Baſileenſe concilium initiatum fuerit, roburque & auctoritatem ſumpſerit, & progreſſum habeat, & ſucceſſive idem ſacrum concilium Baſileenſe, & Romanos patres in eodem exiſtentes, & illud celebrantes, cum inſtantia fuerimus requiſiti, ut tamquam advocatus eccleſiæ ſanctæ Dei & defenſor, protectionem ipſius in nobis aſſumeremus, prout ad nos pertinere dignoſcitur: quod perſonaliter exequi non valentes, [*] vocati, invitati primo per dominum Martinum & ipſo ſublato, per dominum Eugenium, ſummos pontifices prædictos tranſire ad Italiam, prout tranſivimus: & propterea loco noſtri, protectionem in nobis aſſumendo, prout tenebamur, in eodem ſacro concilio protectorem dimiſerimus illuſtrem principem Wilielmum comitem Palatinum Rheni & ducem Bavariæ avunculum noſtrum cariſſimum, deputamuſque & inſtituimus cum plena auctoritate & omnimoda poteſtate, prout in noſtris ſuper hoc confectis literis plenius continetur. Et quia (ut percepimus) nonnulli vaniloquentes, non recte ſentientes, ipſum ſacrum [*] perſuadere ac turbare per exquiſitas vias [*] molientes, ut de noſtra pura mente, interpretatione que ejuſdem & voluntate, cunctis appareat evidenter, ad confutationem iniqua perverſe loquentium, volentes reverendiſſimæ ſanctæ Romanę eccleſię cardinales, patriarchas, archiepiſcopos & epiſcopos Deo amabiles, nec non venerabiles abbates, prælatos, & omnes alios in civitate noſtra Baſileenſi congregatos, & congregandos, ſacrum generale concilium facientes, illud celebrare intendentes, ſacroſanctamque univerſalem eccleſiam repræſentantes, & eidem adhærentes, & adhærere volentes, & quoſcumque alios de eadem noſtra intentione & voluntate claros reddere & ſecuros, ad ipſius ſacri concilii corroborationem firmiorem & auctorizationem, prout ad nos poteſt quovis modo pertinere, animo deliberato ex certa noſtra ſcientia motuque proprio in verbo noſtro regio dicimus, ac tenore præſentium atteſtamur, quod nos ab initio præfati ſacri concilii Baſileenſis ſemper abſque omni dubio ſimpliciter atque pure eidem adhæſimus, adhæremuſque firmiter, & quamdiu duraverit, & continuatum fuerit, adhærebimus inconcuſſe; nec faciemus, neque fieri permittemus, Deo auctore, quantum in nobis fuerit, quod ſit vel eſſe poſſit directe vel indirecte contra ipſius ſacri concilii auctoritatem & libertatem, ſeu in præjudicium actorum in eodem vel agendorum in futurum, quoad ea proprer quæ eſt convocatum & etiam congregatum; præſentium ſub noſtrę majeſtatis ſigillo teſtimonio literarum.

[*] *f.* vocati

[*] *f.* diſſuadere
[*] *f.* molliuntur, ut

Datum Senis anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, die 22. menſis Novembris, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, *&c.* 46. Romanorum 23. Bohemię vero 13.

Ad mandatum domini regis Petrus Kelde canonicus

LXXVII.

Mandatum Miſſum Sanctiſſimo domino noſtro papæ per ſereniſſimum dominum regem Romanorum, per ſuos oratores, & lectum in conſiſtorio publico die VIII. *Aprilis* MCCCCXXXIII. *domini papæ Eugenii anno tertio, & in eodem conſiſtorio oratores imperatoris juramentum papæ præſtiterunt.*

Sigiſmundus dei gratia imperator Romanorum ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex.

NOtum fecimus tenore præſentium univerſis, quod quamvis inter ſanctitatem beatiſſimi domini nostri papę Eugenii atque majestatem nostram fuerit ſemper & ſit per Dei gratiam bona concordia & perfecta ſinceritas animorum, nihilo minus quia per multos aliquando quamplurima inconſulta hincinde relata ſunt, ſicut plerique mortalium prompti ſunt ad zizaniam inter principes ſeminandam, & imprimendas ſuſpiciones, quo nihil periculoſius eſſe potest: ne forte de claritate mentium utriuſque dubium, quod hucuſque volavit, amplius perſeveret, conſiderantes etiam ex nostra integra conjunctione bonum publicum ſecuturum, deliberavimus de proximo viſitare ſanctitatem præfati domini nostri & urbem Romam, pro ſuſcipiendis imperialibus nostris coronis, & aliis rebus perarduis, tangentibus rempublicam Christianam, & pacem Italię, pertractandis: quę ut perfectius & plenius pertractari poſſint, mittimus ad ſanctitatem præfati domini nostri papę Eugenii dilectos conſiliarios & ambaſciatores nostros magnificos Matikonem comitem Recomenſem & capitaneum Nanderalbenſem, & Gaſparem Slick vicecancellarium nostrum & capitaneum terrarum Egrę, constituentes, creantes, ordinantes, & facientes ipſos tenore pręſentium ac auctoritate regia nostros veros & legitimos procuratores & factores & nuntios ſpeciales, & quidquid melius eſſe & dici potest: dantesque eiſdem plenariam & omnimodam potestatem, plenam licentiam & facultatem exponendi ſuę ſanctitati pro nobis devotionem & reverentiam filialem, quam ad ſuam ſanctitatem & Romanam eccleſiam ſincero affectu gerimus: nec non petendi & impetrandi a ſua ſanctitate favorem & gratiam conſuetos: offerendo quoque eidem ſuę ſanctitati fidelitatis & cujuslibet alterius generis juramentum ſimul vel ſucceſſive: & nihilo minus petendi a ſua ſanctitate nobis per manus ſuas impendendam unctionem, conſecrationem, & Romani imperii diadema, ac promittendi quod illa, dum apud ſanctitatem ſuam fuerimus in propria perſona, ſi opus fuerit, innovabimus: ac omnia & ſingula alia peragendi & concludendi, promittendi & ſpondendi, quę mu-

* f. inter ſ.ſ. tuam unionem, caritatem & concordiam * vitæ, ſanctitatem ſuam & majestatem nostram & ſupereminentię & dignitatis principes, qui ſuper alios a domino constituti ſumus, facere & conſervare poſſunt; ut etiam a ſanctitate ſua, ſi opus fuerit, obligationes quaſcumque acceptandi, ceteraque omnia faciendi, finiendi, & concludendi quę nos facere poſſemus, ſi perſonaliter adeſſemus: ratum & gratum habentes, & habere promittentes verbo nostro regio, quidquid per præfatos oratores & procuratores nostros actum, factum ſive gestum fuerit, ac ſi illud in perſona propria feciſſemus: volentes illa omnia nostris regiis literis, & ſigillis, ſi opus fuerit, denuo roborare pręſentium ſub nostrę majestatis ſigillo testimonio litterarum.

Datum Senis anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, die 16. menſis Martii, regnorum nostrorum anno Hungariç, *&c.* 46. Romanorum 23. Bohemiæ vero 13.

LXXVIII.

Sequitur forma juramenti facti in conſiſtorio publico per dictos ambaſiatores, tactis ſanctis evangeliis & ſacris crucibus cum reliquiis, & lectum alta voce per Gaſparem Slick vicecancellarium regis Romanorum coram domino noſtro papa præſente & acceptante, & iſtud juramentum fuit ſcriptum in membrana cum duobus ſigillis pendentibus recognitis eſſe dictorum oratorum.

NOs Matiko de Colloum comes Recomenſis & capitaneus Nanderalbenſis, & Gaſpar Slick vicecancellarius & capitaneus terrarum Egræ, ambaſiatores & procuratores invictiſſimi principis & domini Sigiſmundi Romanorum regis ſemper Auguſti, ac Hungariæ, Bohemiæ, *&c.* regis glorioſiſſimi, ad ſanctiſſimum & clementiſſimum dominum noſtrum papam Eugenium quartum deſtinati, recognoſcimus tenore præſentium univerſis, quod nos de mandato & licentia præfati ſereniſſimi domini noſtri regis, cujus pleno & ſufficienti mandato fulciti ſumus, quodque ſigillatum in manus ipſius ſanctiſſimi domini noſtri depoſuimus, hodie datæ literæ noſtræ præſentis in conſiſtorio apoſtolico generali in manus ſuæ ſanctitatis juramentum præſtitimus in forma quæ eſt talis: Nos comes Matiko, & Gaſpar Slick vicecancellarius, procuratorio nomine quo ſupra, promittimus, & tactis ſacroſanctis evangeliis juramentum firmamus ſanctitati præfati domini noſtri, ſuo & eccleſiæ nomine hujuſmodi juramentum accipienti, quod ipſe ſereniſſimus dominus rex Sigiſmundus eccleſiam & fidem catholicam pura fide totiſque viribus conſervabit reverenter, & etiam defendet, omnemque hæreſim, ſchiſma & hæreticos quoſlibet, fautores, & receptatores, & defenſores eorum exterminabit pro poſſe, ac nunquam cum Saraceno, Pagano, ſchiſmatico, ſeu alio quolibet communionem catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ eccleſiæ inimico vel rebelli, ſeu eidem manifeſte ſuſpecto, unionem quamlibet, parentelam, aut confœderationem inibit: ſed tam noſtram, quam ſucceſſorum noſtrorum perſonas, honorem & ſtatum manutenebit, & defendet ac conſervabit contra omnes homines, cujuſcumque exiſterent præeminentiæ, dignitatis, aut ſtatus: eidem adjicientes juramento, quod eadem majeſtas manutenebit ſemper atque ſervabit privilegia omnia, quæ per prædeceſſores ſuos reges ac imperatores Romanos præfatæ Romanæ eccleſiæ aut aliis quibuslibet eccleſiis quocumque conceſſa tempore, & continentiæ cujuſcumque, ipſaque omnia, & ſpecialiter ac præcipue præclaræ memoriæ Conſtantinum,

Carolum, Henricum, Ottonem quartum, Fridericum ſecundum, atque Rudolphum prædeceſſores ipſius, præſertim ſuper conceſſione, requiſitione, advocatione, quitatione, ac libera dimiſſione terrarum & provinciarum Romanæ eccleſiæ ubilibet poſitarum, quarum etiam multas nominatim expreſſit, ſedi apoſtolicæ Romaniſque pontificibus ſub quocumque tenore conceſſa, recognoſcet, confirmabit, & ex certa ſcientia innovabit, ac etiam de novo concedet, & terras ipſas atque provincias recognoſcet ad jus & proprietatem ipſius eccleſiæ pleniſſime pertinere, eaſque nihilo minus ex abundanti de novo ſæpe dictæ eccleſiæ donabit: ſub prædicto ſe obligans juramento, quod ipſas vel aliquam ipſarum partem nullo unquam tempore occupabit, ſeu, quantum in eo erit, permittet occupari: nec in eis aut aliqua parte ipſarum jura aliqua, poſſeſſiones, aut tenutas habebit, ſeu quomodolibet poſſidebit: nec in eis etiam precariæ, ſeu cujuſvis capitaneæ officium, aut juriſdictionem quamcumque per ſe vel alium exercebit: quodque, ut princeps catholicus ſæpæ dictæ eccleſiæ advocatus atque defenſor, ipſam juvabit, & conſiliis & auxiliis illi aſſiſtet opportunis, contra quoſcumque inobedientes & rebelles eidem, & præcipue contra occupantes & turbantes terras prædictas, ſeu provincias, vel partem quamlibet earumdem. Sub eodem juramento etiam a) permittimus, quod tam ipſam Romanam quam alias eccleſias, libertatem eccleſiaſticam, bona, jura, prælatos & miniſtros eccleſiarum ipſarum ipſe dominus rex manutenebit, conſervabit ac defendet ſuo poſſe: & quod eccleſiæ Romanæ vaſſallos contra juſtitiam nullatenus offendet, devotos & fideles etiam in imperio conſtitutos benigne tractabit, nec eos opprimet contra juſtitiam, aut, quantum in eo erit, per alium opprimi ſuſtinebit, ſed in ſuis potius juribus & juſtitiis conſervabit. Sic eum Deus adjuvet, & ſancta Dei evangelia. Et ſic nos procuratores procuratorio nomine præfato recognoſcimus, confirmamus, innovamus, concedimus, donamus, & cętera faciemus ſecundum tenorem qui ſuperius continetur. Promittentes inſuper, quod præfatus ſereniſſimus dominus noſter rex hoc quoque juramentum per nos (ut præmittitur) præſtitum, in manus ſuæ ſanctitatis vel legatorum ejuſdem ſanctitatis, ſi illos præmittere decreverit, perſonaliter innovabit, ſuas regias patentes literas & ſigilla conſueta ſub illo tradendo. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra propria præſentibus ſunt appenſa.

Datum Romæ anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, die ſeptimo menſis Aprilis

a) *Lege*, promittimus. H.

LXXIX.

Epiſtola Sigiſmundi Imperatoris ad idem concilium.

Reverendiſſimis, reverendis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſancta generalis Baſileenſis ſynodi, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentantis, amicis noſtris cariſſimis, ac grate & ſincere nobis dilectis.

REverendi patres, inſinuatione literarum veſtrarum, ac relatione illuſtris Friderici ducis Saxoniæ ſacri noſtri imperii archimareſcalli, Lantgravii Turingiæ, ac marchionis Miſnenſis, aliorumque plurimorum fidelium noſtrorum nuper accepimus, quod illuſtris Ericus dux Lauvenburgenſis, qui ſe nominat Saxoniæ ducem, & ipſius imperii archimareſcallum, eumdem Fridericum coram ſynodo veſtra, ſeu judicibus ab ea deputatis, ſuper ducatu, officio & jure ſupradictis trahere nititur in cauſam, non erubeſcens de noſtra majeſtate publicas proponere querelas, quod ſibi ſcilicet crebre poſtulanti juſtitiam in foro noſtro denegaverimus, ſeu miniſtrare neglexerimus. Unde perpendentes in primis auctoritati noſtræ derogari, pro eo quod cauſas ad examen noſtræ imperialis majeſtatis & procerum noſtrorum immediate ſpectantes ad alienum forum producere conatur, noſtram inſuper honorificentiam detractari ex eo quod dicimur juſtitiæ neglectores; quorum utrique debitis & aptis ad hoc remediis occurrendo, nuper in aula noſtra Cæſarea ſuper his habita diligenti epiſcoporum, abbatum, archiprincipum, principum, comitum, baronum, & aliorum procerum, & ducum ſacri noſtri palatii examinatione, tandem in ipſorum & omnium oratorum, ambaſiatorum, & quorumlibet aliorum, qui tunc in noſtri conſpectus conſtituti fuerunt præſentia, palam ſolemniter proteſtati ſumus, quod cum archiprincipatus, archimareſcallatus, & jus eligendi Romanum principem a nobis & ſacro Romano imperio immediate deſcendant, ac in feudum dependeant, * cum autem juxta formam juris, ac ſtylum, & obſervantiam ſacri noſtri imperii, feudales quæſtiones coram dominis feudorum, etiamſi minores valvaſſores eſſent, ac paribus curiarum ſuarum, reſpectu feudi de quo agitur, decernendæ ſint: quod etiam jus in noſtra Cæſarea majeſtate & ſacro imperio noſtro & paribus curiæ noſtræ reſpectu feudi taliſmodi merito debeat illæſum conſervari, conſequens eſſe cauſam prælibatam ad forum noſtrum pertinere. Certificantes præterea omnes & ſingulos, quorum intereſſe poſſet, quod nos præfato Erico juſtitiam nullo unquam tempore denegabimus legitime poſtulanti, nec in futurum Deo propitio denegabimus unquam rite petenti. Quinimo quandocumque ipſe vel alius juſtitiam popoſcerit, parati ſumus pares curiæ evocare, & cauſam juxta ſtylum imperii noſtri diffinire. Quare veſtras paternitates requirimus & hortamur, ac etiam attente rogamus, quatenus cauſam ipſam ad forum noſtrum remittatis more ſolito & conſuetudine imperii noſtri & parium curiæ noſtræ terminandam, ſic enim juſtitiæ debitum

* eumque juſta.

vide-

videtur requirere, & officia noſtra in ſacrum concilium merito poſtulare.

Datum in Ulma feria quarta poſt Jacobi, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

Ad mandatum domini imperatoris
Gaſpar Slickmiles, *&c.* cancell.

LXXX.

Epiſtola Imperatoris Romanorum ad concilium, qua petit cauſam, cujus cognitio ad ſe pertinebat, ad concilium appellatam & vocatam, remitti: alioquin proteſtatur contra concilium.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex, vobis reverendis, venerabilibus, illuſtriſſimis, magnificis, ſpectabilibus, generoſis, nobilibus, ſtrenuis, providis & circumſpectis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, principibus, comitibus baronibus, militibus, oratoribus, ambaſiatoribus, & nuntiis, ac omnibus & ſingulis proceribus ſacri palatii noſtri, qui in noſtræ majeſtatis conſpectu in maxima copia conſtituti eſtis.

NOtum facimus, ac per præſentem noſtram inſinuationem ac ulteriorem relationem, quam vobis omnibus & ſingulis ſub debito fidelitatis injungimus, cunctis noſtro ſubjectis imperio publicari jubemus, quod ad noſtræ majestatis notitiam pervenit, qualiter illuſtriſſimus Ericus dux Lauvenburgenſis illuſtriſſimum Fridericum Saxoniæ ducem, ſacri noſtri imperii archimareſcallum, Lantgravium Turingiæ, ac marchionem Miſnenſem, coram ſacro Baſileenſi concilio ſuper ducatu Saxoniæ & archimareſcallatu prædictis, ac jure eligendi Romanum principem, trahere nititur in cauſam, prætendens principatum, officium & jus ſupradicta ſibi tam hæreditario quam etiam infeudationis per nos ſibi factæ jure deberi. Et inſuper, quod nos ſuper impetitionibus ſibi a promiſſorum occaſione contra præfatum Fridericum competentibus juſtitiam miniſtrare denegaverimus, querelas in publicum proferre minime veretur. Per quorum alterum noſtræ majestatis auctoritati derogatur, per alterum autem honorificentiæ noſtræ detrahitur. Noſtram itaque decet ſolertiam in primis quædam imperii noſtri jura ſervare, quinimo juxta poſſibilitatem noſtræ facultatis adaugere, prout ex debito ſacramenti ſumus adſtricti. Quod recte facere, conſpicimur, ſi cauſa ad * examen imperialis culminis pertinentes ſub noſtra juriſdictione conſervemus. Cum itaque principatus officium ac jus ſupradicta a nobis & imperio noſtro in feudum immediate deſcendant, ac ſecundum juris communis diſpoſitionem, nec non uſum, morem, ſtylum & conſuetudinem ſacri Romani imperii, feudalis contentio per dominum feudi ac pares curiæ terminanda ſit, liquet hanc quæſtionem, ſi qua prætendi poterit, ad * noſtrum & illuſtrium archiprincipum noſtrorum ſacri Romani imperii electorum pertinere notionem. Expedit inſuper de neglectu juſtitiæ noſtram ſolicitudinem excuſare. Et quidem meminimus, quod poſt per inveſtituram per nos dudum in Fridericum tunc marchionem Miſnenſem genitorem ipſius Friderici (de quo nunc agitur) de ducatu, officio, & jure prædictis gratioſe collatam, illuſtres archiprincipes electores, ante ipſius Friderici aſſumptionem, ac in collegium & conſortium ſuum aggregationem, cauſam hujuſmodi perpenſis maturiſque conſiliis biennio ferre digeſſerunt: tandem ipſum in collegium & ſenatum ſuum acceptarunt, etiam Erico prælibato renitente, ac ſucceſſionem & inveſtituram ſimiliter prætendente. Quamquam autem ipſe dux Ericus apud nos plurimum inſtiterit pro juſtitia ſibi contra eumdem Fridericum miniſtranda, foret quoque ſatis durum cauſam & contentionem tam perpenſo digeſtam conſilio rurſus in dubium revocare; quia tamen quæſtio ipſa non erat in figura judicii trutinata, nos eidem Erico ſemper ultroneos præbuimus juſtitiæ complementum miniſtrare legitime. Quod aliter expendi nequit, niſi parium noſtræ curiæ arbitrio, reſpectu feudi memorati. Quos utique pares, legitime requiſiti, prompti ſumus more imperatoriæ majeſtatis intra fines Alemanniæ vocare, ubi de cauſis & quæſtionibus principum Alemanniæ ex ſtylo imperii noſtri nos convenit judicare. Ex quibus aperte colligitur, nos eidem Erico juſtitiæ complementum in præteritum minime denegaſſe. * Itaque & impræſentiarum nos in hujuſmodi cauſa præbemus juſtitiæ miniſtrum, quinimo, Deo propitio, præbebimus ſemper in futurum, quamdiu nos ſuo terreno imperio præeſſe voluerit. Quæ omnia & ſingula mentibus veſtris firmiter inculcari volumus, & in theſauro memoriæ veſtræ reponi tenacius, & nihilo minus per organa veſtra in omni orbe diffundi, quo liquidius cunctis innoteſcere queat cauſam hujuſcemodi ad noſtram & parium noſtræ curiæ, reſpectu ipſius feudi, examen pertinere, noſque juſtitiam in ea nunquam denegaſſe; nec modo, poſtquam divina præordinante clementia ſolium Cæſareæ dignitatis conſcendimus, futuris unquam temporibus denegabimus. De quo publice & ſolemniter proteſtamur. Quam inſuper proteſtationem ſacræ Baſileenſi ſynodo intimare curabimus, ac ipſam requirere, quatenus cauſam ipſam a ſe penitus abdicet, & ad forum noſtrum remittat, more, ſtylo, & conſuetudine imperii noſtri & parium curię noſtrę terminandam. In hoc actu proteſtationis noſtrę præſentes fuerunt venerabiles Guntherus archiepiſcopus Magdeburgenſis, Alexander Tridentinus, & Petrus Auguſtenſis, epiſcopi, abbas Campidonenſis, illuſtris Fridericus marchio Brandeburgenſis archicamerarius ſacri imperii, Guilielmus comes Palatinus Rheni & dux Bavariæ, Albertus marchio Brandeburgenſis & burgravius Nurembergenſis, Ludovicus comes de Wirtenberg, venerabilis Eberardus magiſter ordinis beatæ Mariæ Teutonicorum per Alemanniam & Italiam, Henricus Ruſſe de Melbingenſ. præceptor, Marquardus de Kunigſel, & alii commendatores ordinis præfati, Henricus de Furſtenburg, Wilielmus ſenior, Henricus & Wilielmus junior de Monteforti, Joannes de Newemburg, Eberardus de Kyreberg, comites, & maxima copia nobilium, militum, & clientium, & ambaſiatorum principum & civitatum ſacri imperii. In quorum omnium & ſingulorum fidem, robur, & evidens teſtimonium has noſtras patentes literas fieri, & no-

a) *Forte*, Præmiſſorum. H.

* noſtram

* Atque

& noſtræ majeſtatis ſigillo juſſimus communiri.

Datum Ulmę, Conſtantienſis diœceſis, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto, die vigeſimo octavo menſis Julii, regnorum Hungarię, &c. quadrageſimo octavo, Romanorum vigeſimo quarto, Bohemię decimo quinto, imperii vero ſecundo.

Ad mandatum domini imperatoris
Gaſpar Slick miles, &c. cancell.

LXXXI.

Salvus conductus Domini Imperatoris miſſus ſacro concilio, & lectus in generali congregatione die ſabbati 23. menſis Julii MCCCCXXXV.

Sigiſmundus Dei gratia imperator Romanorum ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. *rex.*

NOtum facimus tenore præſentium univerſis, quod licet pridem, dum ſacroſanctum generale Baſileenſe concilium exordium ſumeret, & ex inſtitutione præcedentium ſacrorum conciliorum nos omnibus & ſingulis eccleſiaſticis & ſæcularibus perſonis illuc venientibus, noſtrum ſalvum & ſecurum conductum dederimus & conceſſerimus, quemadmodum nobis tamquam advocato & primo protectori ſanctę Romanę eccleſię & ſacrorum conciliorum digne conveniebat, eaſdem etiam perſonas, cujuſcumque dignitatis ſeu conditionis exiſterent, in noſtram ſpecialem protectionem aſſumentes; tamen intellecto quod nonnulli, licet ſupervacue, dubitent, ne propter diffidationem, quam Philippo duci Burgundię fecimus, hujuſmodi noſtra conceſſa libertas poſſet lædi ſeu infringi, quod tamen noſtrę intentionis nunquam fuit, neque eſt, cum ipſam diffidationem ſolum pro recuperatione jurium ſacri Romani imperii, & nullius perturbationem fecerimus, ſtatuimus ſecuritati ipſius ſacri concilii (cujus felicem & deſideratum progreſſum ſemper concupivimus) cum non mediocri noſtra exhibita opera ſalubriter providere, & mentem noſtram ſinceram declarare, ne quiſquam nobis imputare habeat, nos aliquid intentaſſe quod quomodolibet eſſe poſſit ad perturbationem ipſius, ſeu venientium, ſtantium, ſeu recedentium. Idcirco animo deliberato, & ex certa noſtra ſcientia iterum de novo ac ex ſuperabundanti (licet profecto opus non ſit) cum intentio noſtra ad indemnitatem & libertatem ipſius ſacri concilii ſemper illæſa & integra fuerit atque ſit, univerſos & ſingulos prælatos, principes, doctores, magiſtros, ambaſiatores, nobiles, & quaſcumque eccleſiaſticas & ſæculares perſonas, cujuſcumque ſtatus, gradus, ſeu conditionis exiſtant, ut ſacrum concilium feliciter ſuper his, pro quibus congregatum eſt continuari poſſit ad reverentiam Dei, revelationem orthodoxorum, & honorem univerſalis eccleſię noſtram ſpecialem ſalvamgardiam, tuitionem & protectionem grato & devotiſſimo animo recipimus per præſentes: volentes & ordinantes auctoritate Cæſarea præſentium per tenorem, quod omnes & ſinguli ad dictum concilium accedentes, in eodem permanentes, & ab eodem recedentes, in noſtra imperiali cuſtodia, non obſtante diffidatione præmiſſa, quodque ab aliquo non moleſtentur, inquietentur, vel aliquam injuriam ſeu moleſtiam patiantur: mandantes univerſis & ſingulis principibus eccleſiaſticis, & ſæcularibus ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, magnatibus, proceribus, militibus, clientibus, capitaneis, poteſtatibus, gubernatoribus, rectoribus, burgraviis, caſtellanis, officialibus, judicibus, telonearíis, boletariis paſſuum, cuſtodibus civitatum, villarum, & quorumcumque locorum communitatibus, & rectoribus eorumdem, ceteriſque noſtris & imperii ſacri ſubditis & fidelibus, firmiter & diſtricte, eoſdem ſerioſiſſime requirentes, quatenus univerſis & ſingulis prælatis, principibus, nobilibus, & magiſtris, & ambaſiatoribus quorumcumque regum, prælatorum, principum, & communitatum, univerſitatumque totius Chriſtianitatis, qui ad præfatum concilium, auxiliante domino, acceſſuri ſunt, ibidem ſteterint, vel receſſerint, cujuſcumque ſtatus, gradus, dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, noſtro & imperii ſacri nomine favorabilem & benignam debeatis impendere voluntatem, eoſdemque cum gentibus & familiaribus ſuis ac bonis & rebus eorum quibuſcumque faciatis pleniſſima libertate gaudere, ipſoſque favorabiliter pertractetis: ac eoſdem & eorum quemlibet cum bonis prædictis tute & ſecure per territoria, civitates, caſtra, caſtella, oppida, villas, itinera, paſſus, portus, pontes & terras, ac ditionis veſtrę loca, nobiſque ſubjecta, ire, tranſire, ſtare & morari, eundo ad dictum concilium, & redeuudo ab eodem permittatis: immo eiſdem amore ſanctę matris eccleſię, ob reverentiamque ſacri concilii, ac noſtram & ſacri imperii benevolentiam ſingularem, dum & quoties requiſiti fueritis in his quę ſecuritatem & celeritatem ipſorum concernunt itineris, promotivam & gratuitam ipſis oſtendere realiter & exhibere velitis & debeatis, voluntatem, nec non eiſdem & cuilibet ipſorum de victualibus, domibus, expenſis ipſorum competentibus, & conductis petitis & requiſitis, pro rationabilibus ſalariis providendo. Sic enim fieri volumus, & in favorem præfati concilii conceſſimus & concedimus per præſentes, quibuſcumque literis in contrarium factis ſeu fiendis non obſtantibus. Quicumque enim aliquem prædictum concilium viſitantem modo quocumque lædere præſumpſerit, ſciat ſe noſtram & imperii ſacri indignationem graviſſimam incurriſſe. Et e contrario, quicumque viſitantibus, undecumque ſint, noſtri amore favores impenderit, certum ſe reddat, quod eidem ſingula beneficia impenſabimus gratia ſingulari, præſentium ſub noſtræ imperialis majeſtatis ſigillo teſtimonio literarum.

Datum * Tervaniæ Strigonienſis diœceſis, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die vigeſimaquarta menſis Maii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. quadrageſimo nono, Romanorum vigeſimoquinto, Bohemiæ decimo quinto, imperii vero ſecundo.

* Tronamæ f. Tyrnaviæ

LXXXII.

Epiſtola Imperatoris Romani, qua ſpondet & promittit ſe confirmaturum certa capitula concilii.

Sigiſmundus divina favente clementia Romanorum imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex.

NOtum facimus tenore præſentium univerſis, quod ab alto nobis commiſſum officium tunc recte indubitanter exequimur, cum in his quæ ad fidem catholicam pertinent, ſanctæ matri eccleſiæ ipſiuſque ordinationibus inhærentes, pro earum obſervantia & executione partes noſtræ ſolicitudinis adhibemus. Cum itaque inter legatos ſacri generalis concilii, quod Baſileæ in Spiritu ſancto legitime celebratur, nomine & auctoritate ipſius ſacri concilii, & generalem congregationem regni noſtri Bohemiæ, pro unitate & pace quædam capitula concordata fuerunt, & manuum ſtipulatione firmata, debeantque ſigillorum munimine roborari, & ad executionem deduci, juxta formam in noſtri præſentia * Brimæ concordatam, & nunc noviter coram nobis a patribus recognitam & confeſſatam, nos rei tam utili ac ſalutari officii noſtri partes volentes auctore domino impertiri, Deoque & fidei catholicæ obſequium reddere, omnipotenti Deo & ſanctæ matri eccleſiæ promittimus & vovemus, quod poſtquam ipſa compactata fuerint (ut præmittitur) roborata, nos ea firmabimus & roborabimus & ſervari faciemus pure, ſimpliciter, & ſincere, juxta ſanum & bonum intellectum eorum; nec permittemus ea in aliquo violari, vel eis abuti, nec permittemus aliquem ad communionem ſub utraque ſpecie coarctari, vel compelli quoquo modo in præjudicium compactorum. In cujus rei teſtimonium ſigillum majeſtatis noſtræ præſentibus eſt appenſum.

* Brunæ

Datum in Alba regali a Veſprumenſis diceceſis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto, die octava Januarii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, *&c.* quadrageſimo nono, Romanorum vigeſimoſexto, Bohemiæ decimoſexto, imperii vero tertio.

a *al.* Veſprimenſis, *al.* Veſpruſienſis.

EPISTOLÆ DIVERSORUM

vel regum vel principum vel magnatum ad ſynodum Baſileenſem.

LXXXIV.

Epiſtola ducis Burgundiæ miſſa concilio ſuper facto ſancti Petri de Luzemburgo, lecta, &c. die IX. anno Domini MCCCCXXXVI.

Reverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus, ceteriſque Chriſti fidelibus in ſacro generali concilio Baſileenſi in Spiritu ſancto legitime congregatis, amicis meis præcariſſimis, devotus eccleſiæ filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, comes Flandriæ, Artheſiæ Burgundiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci, veſter amicus.

REverendiſſimi, reverendique patres, ceteri quoque Chriſti fideles, in Spiritu ſancto congregati amici præcariſſimi: Jam hora eſt & nunc tempus idoneum venit, ut negotium diu deſideratum, ſuper canonizatione & elevatione dignæ per ſæcula memoriæ domini Petri de Luzemburgo, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ quondam cardinalis, meique conſanguinei, ad extremam manum & operam, ſi duxeritis intendendum, deducatur. Hoc etenim variis in conciliis generalibus eccleſiæ temporibus retroactis fuit inceptum: ſed quibus mediis vel modis, ignoro, vel interruptum vel alias quomodolibet imperfectum ſemper remanſit, & ita remanſurum (quod abſit) exiſtimo, niſi divina ſuper hoc providentia veſtros in idipſum animos excitans, provideat, quæ vobis (ut arbitror) tantum decus & laudis titulum ſpecialiter reſervavit: quemadmodum ea ſacro Conſtantienſi concilio fuit (ut audivi) olim reſervata canonizatio quorumdam ſanctorum apud * Saymitas tunc temporis interventorum, & aliorum ſimilium memorabilium factorum in quibuſdam aliis conciliis generalibus. Sic enim Deus hujuſmodi concilia celebrantibus ſua (prout vult) ſecreta revelat, diſtribuit, & reſervat. Quid veſtro cœtui, o veri pugiles, veræque baſes eccleſiæ, plus honoris & gloriæ accedere poſſit, quam ad canonizationem & elevationem prædictam procedere; & eum, quem ſuis ex meritis glorioſis & tot miraculis velut inauditis, quibus quotidie coruſcat, aliorum Chriſti confeſſorum collegio conſtat aggregari, ac cum his palam & publice adorandum elevare, ipſiſque in catalogo ſanctorum inſcribendis ad perpetuam ejus laudem & memoriam apponere? Quas ob res veſtrarum paternitatum reverendiſſimarum amicitias præclariſſimas obnixe deprecor & hortor, quatenus oculum interioris intelligentiæ ad præmiſſorum conſiderationem erigentes, placeat ea pro Dei & ſui confeſſoris (cujus res agitur) reverentia & honore quo videritis oportere modo proſequi & tractare; ut quo ſtudioſius eo in facto, quod maximopere cordi habeo, proceſſeritis, eo peramplius Deo placituri gratum ſibi obſequium impendatis. Reverendiſſimi, reverendique patres, & ceteri ſupradicti amici præcariſſimi, Spiritus ſanctus, ſub quo duce veſtro multis ab annis in vinea Domini laboratis, veſtri laboris faciat finem votivum & felicem. Ex villa mea Bruxellenſi, die penultima Januarii.

LXXXV.

Litera illuſtriſſimi principis domi ducis Burgundiæ, &c. miſſa concilio, & lecta in generali congregatione die ſabbati, XXVI. Martii MCCCCXXXV.

Sacroſanctæ generali ſynodo, Baſileæ in Spiritu ſancto congregatæ, eccleſiæ ſanctæ devotus filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, &c. promptum & ſincerum eccleſiæ ſanctæ devotionis affectum.

REverendiſſimi, reverendique in Chriſto patres, ac ſpectabiles & commendatiſſimi viri: Sacroſanctæ veſtræ in Spiritu ſancto congregatæ conventionis intentum animum ceteris cum ſanctiſſimis operibus paci & concordiæ principum Chriſtianorum, regni potiſſime Franciæ, quod Chriſtianæ religionis pars eſt non minima, firmiter exiſtimans; paternitatibus veſtris, quas in unum congregat unionis & pacis amator & auctor, ea dignum duxi propoſito ſignificari devotiori, quæ regni ipſius pacis aſſequendæ media contingunt. Nuper igitur, reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & recolendi viri, cum certorum appunctuamentorum & tractatuum inter cariſſimum fratrem meum ducem Borbonii & Averniæ, & me in villa Pontificali actorum firmationis & concluſionis gratia in civitate Nivernenſi noſtris in perſonis ipſe frater meus ſororque mea ſua contoralis eſſemus, ad eamdem civitatem applicuerunt cariſſimus frater meus comes Richmundiæ, reverendiſſimus in Chriſto pater archiepiſcopus Remenſis, Chriſtophorus de Haricuria, & quidam alii pro parte adverſarii domini mei regis; & mei ambaxiatores ad me deſtinati. Quibus tamdem per aliquos dies auditis, aperta eſt inter nos & adviſata certa diæta tenenda in civitate mea Atrebatenſi die 1. Julii proxime futura, & in effectum generalis pacis in regno prædicto revocandum & intendendum. Cujus diætæ inter nos prolocutione per eoſdem fratres meos dicto adverſario ſignificata, de ipſius adverſarii ſuper ejuſdem diætæ acceptatione deliberata voluntate ſe polliciti ſunt quantocius opportuno tempore me reddere certiorem. Quod etiam nunc uſque paternitatibus veſtris incertum ea ratione ſignificare diſtuli, reſponſum eorum expectans, quo certum quid ſuper hujuſmodi negotio poſſem celebri veſtro cœtui referre. Unde & nunc habito a dicto fratre meo comite Richmundiæ certo reſponſo, quo dictum adverſarium refert diætam ipſam acceptaſſe, ad eamque plures principes conſanguineos ſuos, & alios ſui conſilii cum eiſdem ad agendorum expeditionem pro dictæ generalis pacis effectu ſufficienti a concedente poteſtate tranſmittere concluſum, veſtris paternitatibus idipſum impræſentiarum duxi ſignificandum; eaſdem in ſanctæ caritatis viſceribus obnoxio deprecans affectu, quatenus ob reverentiam Altiſſimi, ſuæque ſanctæ orthodoxæ fidei (cujus ipſum Franciæ regnum inter cetera ſpecialiſſimam culturam exercuit) exaltationem & augmentum, & totius reipublicæ Chriſtianorum profectum, dignentur & velint ſereniſſimum dominum meum regem, dictumque ſuum & meum adverſarium literatorie aut per nuntios ſolemnes caritative monere & inducere, ut ad diætam ipſam ſuos infallenter deſtinet oratores & deputatos, ac commiſſos certos ambaxiatores cum ſufficienti (ſicut res ipſa requirit) eis tributa poteſtate. Ego enim ex toto animo pacis ipſius optans videre dies, in perſona mea me diſpono ad diætam ipſam memoratæ pacis generalis, quantum in me poſſibiliter erit, agendæ cauſa compariturum. Dignentur inſuper eædem paternitates ad tantum pacis bonum, quo rebus in terrenis atque mortalibus nihil ſolet gratius audiri, nihilque delectabilius concupiſci, ex ſacra veſtra congregatione, quæ de diverſis orbis partibus electiſſimos viros adunavit, aliquos ex reverendiſſimis in Chriſto patribus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ac aliis ipſius veſtræ ſanctæ ſynodi venerabilibus ſuppoſitis, ad diætam ipſam ſolemnes tranſmittere deputatos, viros pacis amatores, & diviſionis exoſos: quos pro tantæ rei tamdiu requiſito clamatoque felici ſucceſſu melius duxerint tranſmittendos, cum eiſdem a ſacroſancta veſtra ſynodo plena conceſſa poteſtate dictum ſereniſſimum dominum meum regem adverſarium prædictum & me in omnipotentis Dei eccleſiæque virtutem & nomen hortandi, inducendi, informandi & requirendi, ut ad pacis ipſius generalis conſequendæ effectum nos & noſtras vires & animos diſponamus. Tractatus etiam concordias & appunctuamenta ad ipſius effectum & pacem ipſam, ſi (quod concedat auctor ipſe pacis) advenerit, eccleſiæ ſanctæ generalis auctoritate roborandi, confirmandi & approbandi, cenſuras eccleſiaſticas ad ipſarum integrationem opportunas fulminandi & promulgandi, ceteraque omnia & ſingula pro negotii bono & votivo complemento neceſſaria, congrua, vel opportuna faciendi, ſicut agendorum inibi ſeries expoſtulabit; quatenus Dei ſuffragante gratia, & ipſorum opportuno directorio, regnum ipſum Franciæ mœroris & triſtitiæ, proh dolor, jacens humi, poſt tam diu continuatos guerrarum anxios dolores & miras anguſtias a funere ſuo reſurgat, & ſibi ac toti catholicæ religioni tam propitia tranquillitas, divinæ pietatis operante clementia, tribuatur. Super præſentium vero literarum mearum receptione, quas (ut res ipſa bene requirit) per præſentium latorem proprium nuntium veſtris paternitatibus deſtinare decrevi; & veſtro ſuper earumdem tenore deliberato reſponſo, per eumdem nuntium quantocius exoro per eaſdem paternitates veſtras fieri certiorem per eumdem, quæ me ad eccleſiæ ſanctæ felicia vota facturum voluerint intimandum, ad quæ me reperient ex animo paratum. Scit ejuſdem eccleſiæ ſanctæ ſponſus Altiſſimus, qui paternitates veſtras ad ipſius ſuæ eccleſiæ laudabilem directionem feliciter & proſpere conſervare dignetur in longævum. Scriptum in villa mea Divionenſi, die decimo ſexto Martii.

a *Forte*, cum decente.

A

LXXXVI.

Litera regis Franciæ Caroli missa sacro concilio, lecta in generali congregatione, die sabbati XXIII. Aprilis MCCCCXXXV.

Sacrosanctæ synodo Basileensi, in Spiritu sancto legitime congregatæ, devotus ecclesiæ filius Francorum rex Carolus salutem, atque rerum gerendarum felicem successum.

NIhil quidquam apud rempublicam, regna potissimum, erga Christicolas omnes felicius & accommodatius arbitramur, quam illos & ipsa optata pace atque beata perfrui. B Eapropter multa ratione persuasum habemus ad ea quæ paci magis attinent, maxime regni nostri & subditorum nostrorum, caritate sincera operas nostras conferre debere, sicut ex animo hucusque omni solicitudine atque cura, prout legis præcepto inducimur, fecimus. Profecto nil sanctius ipsa aut beatius nobis fuit. Et cum superiori tempore pie atque devota supplicatione carissimi & dilecti amici nostri cardinalis sanctæ Crucis res ipsa non modica disceptatione variis assignationibus agitata fuerit, quoniam labori, periculis atque expensis minime ipse pepercit, usque in portum & salutis finem non pertigit; postmodum proximis his diebus Christo pacis auctore (ut C pie credimus) faciente, novissima celebrata est in materia componendæ pacis cum duce Burgundiæ apud civitatem Nivernensem conventio; & ad eamdem nostra ex parte cum decenti & sufficienti potestate carissimos & dilectissimos consanguineos nostros ducem Borbonii & Averniæ, & comitem Richemundiæ constabularium nostrum, & dilectos & fideles consiliarios nostros archiepiscopum Remensem cancellarium nostrum, & Christophorum de Harcuria consanguineum nostrum, transmisimus. Et cum res ipsa post longam disceptationem optimam ad ea quę pacis sunt dispositionem habuit, cupientes omnes etiam partes eodem & unanimi consensu ac favore pa- D cis & unitatis præstantius agere, in alterius diætæ a & conventionem apud civitatem nostram Atrebatensem ad primam diem mensis Julii proxime instantis concordarunt, Consentientes etiam ut res tanta efficaciam habeat ampliorem & certiorem, ut pro parte sanctissimi Patris nostri cardinales sanctæ Crucis & Arelatensis, & a sacro Basileensi concilio cardinales de Cypro consanguineus noster, & sancti Petri Ad vincula, ipsam assignationem & locum transmittantur. Quamobrem amicitiam vestram majorem in modum oramus & deprecamur, sit res illa tam sacra atque fidei orthodoxæ tam utilis & necessaria vobis curæ & solicitudini; & ad illam diætam præfatos E cardinales de Cypro & sancti Petri transmittere vestri ex parte velitis. Confidimus ut tantorum patrum præsentia & singulari præstantia, atque virtutum magnitudine, differentia omnis ex medio tolletur, absolutaque sit. Proinde ipsis transmissis, atque re confecta, non parvam nos sumus percepturi lætitiam, ac gratiam vobis habituri.

Datum in civitate nostra Turonensi, die vigesimo quarto mensis Martii.

a *Forte*; assignationem & convenuem.

LXXXVII.

Litera missa per dominos ambaxiatores concilii exsistentes in Bohemia sacro concilio, lecta in generali congregatione, die sabbati XXIII. Aprilis, anno MCCCCXXXV.

Sacrosanctæ generali Basileensi synodo, in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam representanti, earumdem reverendissimarum paternitatum vestrarum humiles oratores Philibertus episcopus Constantiensis, & ceteri sui collegæ.

REverendissimi in Christo patres & domini: Quod reverendissimis paternitatibus vestris usque ad præsens non scripsimus, causa fuit, quoniam scribendi materia non suberat. Negotia enim pro quibus destinati sumus insperatam acceperunt dilationem. Cujus causam esse ferunt nimiam temporis acerbitatem, b propter quam viis omnibus b iniit facta congregatio Pragæ pro eligendis ambaxiatoribus, & præagendis ante carnisprivii tempus haberi non potuit. Nos quidem qui austeritatem temporis & viarum discrimina sumus experti, moram ipsam satis habemus rationabiliter excusatam. Venerunt igitur pridem ille nuntius C sereniſſimi imperatoris, qui fuit apud paternitates vestras & Vvenzelaus presbyter de Karlesteyn, & cum eis nuntii Bohemorum, ad excusandum moras & literas salviconductus recipiendi pro decem baronibus, decem nobilibus, clientibus electis & nominatis, atque pro oratoribus fere omnium civitatum * Tabor, & paucis tantum exceptis. Arte sollta factum est, quod a domino imperatore postulatum est, ut daret eis intelligere mentionem sacri concilii per nos missam. Dominus autem imperator misit pro nobis ut iremus ad ejus majestatem apud Pozonium. Quod fecimus indilate. Cumque Pozonium navigio venissemus, ab ejus * consiliis in litore suscepti sumus, & ad hospitium ducti. Eis a nobis recedentibus, morula interjecta, ipse sereniſſimus dominus imperator hospitium nostrum intravit, adventum nostrum jucunde suscipiens, & sacro concilio de nostri destinatione gratias magnas agens. Post hæc quæ per Bohemorum nuntios sibi dicta & illata fuerant non distulit referre. Nobis quidem visum est diætam, quam jam ad dominicam in albis posuerunt, refutandam non esse, præsertim cum ex bonis causis facta esse dicatur. Quoad aliud diximus, quod supplicabamus suæ majestati, ut non indigne ferret, sed nos dignaretur supportatos habere, quoniam cum essemus a sacro concilio destinati, ut non in conven- E tione cum ipsis Bohemis coram ejus majestate mentem sacri concilii aperire deberemus: nec deceret, nec forsitan expediret, ante locum & tempus, & per internuntios talia referare. Quod ejus imperialis apex benigne suscepit, & nuntiis Bohemorum suum dedit responsum. Et sic illi receptis literis salviconductus, Bohemiam reverturtur. Nos vero Viennæ tempus conventionis præstolabimur. Existimavimus, reverendissimi patres, grate paternitates vestras suscipere, quod hanc prorogationem conventionis non refutavimus, si-

Locus obscurus. b *Forte*, initio. H.

cut nec erat aliquo modo refutanda. Quod hæc negotia difficultates & dilationes ſuſcipiant paternitates veſtras (quæ magna ſapientia pollent) credimus non mirari. Sed & ſperamus confidenter paternitates veſtras illis inſiſtere, & finem rerum intendere, in quibus tanta & tam mira Dei beneficia cognoverunt: opus enim eſt quod ſacrum concilium a proſecutione incepti operis non deſiſtat. Illi ſiquidem perditi homines qui cœpta bona turbare & diſrumpere ſatagunt, in diſſolutionem concilii ſpem figunt: & exinde ſpondent ſuis ſatellitibus reſpiramen. Unde oportet econtra, ut paternitates veſtræ hoc ſacrificium omnipotenti Deo offerant, ne ſuſceptorum beneficiorum videantur ingratæ: atque ignis, qui minutim extinctioni propinquat, per incuriam vires reſumens, in flammam (quod abſit) vehementer exurgat: & quod, patres reverendiſſimi, huic rei valde accommodum foret ſanctæ reformationis opus urgere, * ſed ex multis aliis reſpectibus eſt neceſſarium. Utinam omnes qui ſunt in concilio audirent & intelligerent quæ nos qui extra proceſſimus. Profecto etſi tam avidi ſint tanti boni, avidiores & ferventiores fieri minime dubitamus. Alia ſcribenda non inſtant, niſi quod nos ad paternitates veſtras humillime commendamus, cum omni promptitudine obſequendi; quas dignetur altiſſimus ad bonum univerſalis eccleſiæ dirigere, ac feliciter conſervare. Scriptum Viennæ, 1. die menſis Aprilis.

* & ea.

LXXXVII.

Litera Archiepiſcopi Lugdunenſis miſſa concilio.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis præſidenti, prælatis, & ceteris generale Baſileenſe concilium celebrantibus, dominis ſuis tota veneratione colendis & honorandiſſimis.

REverendiſſimi patres ac domini mei honorandiſſimi, humillima recommendatione præmiſſa, poſt longam concertationem dominorum prælatorum Gallicanam eccleſiam Bituris repræſentantium, quam pro confirmatione ſuarum mentium diutius protraxerunt, omnibus præſentibus, nemineque diſcrepante, concluſum eſt, conventionem veſtram multiplici legitimo funiculo convocatam, ab omnibus & præſertim ipſa eccleſia Gallicana ſequendam, & cum veſtro debere convenire concilio univerſo, devotaſque Deo gratias omnes exſolvere, qui in hujus peſtilentis temporis curſu eaſdem veſtras dominationes primas hujus concilii gemmas, grandiaque & electa virtutum vaſa ſibi ſervavit, & in Baſilea, quæ baſis firma, in baſi ſive petra Chriſto, Liaque, quæ more Liæ multos in utero proprio geſtans patriarchas, vos hujus concilii celebres patres in caritatis vinculo priores firmavit. Sed quia concluſorum ibidem executio in aliquas moras differtur, & accelero deliberatorum conſummationem ad poſſe, invitus a me exigo abſentiam veſtræ ſacratiſſimæ concionis. In qua inter ſuprema deſideria cupio adeſſe, & adero quamprimum rerum gerendarum opportunitas aderit, ſupplicans ut interim habeat excuſatus. Fere enim per trimeſtre ad nihil aliud deſudavi, & ſpecto perfectionem agendorum: abundantius autem omnes die ac nocte orant, ut videamus facies veſtras, & compleamus quæ deſunt fidei noſtræ. Ipſe autem Deus pater noſter & dominus noſter Jeſus Chriſtus dirigat viam noſtram ad vos: vos autem multiplicet, & abundare faciat caritatem veſtram in invicem, & in omnes, ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate ante Deum: mihique ſuo humili & devoto eædem veſtræ dominationes præcipiant & mandent quæque grata, & parebo ad poſſe. Petræſciſſæ, die vigeſimo octavo Aprilis.

Veſter humilis & ad vos devotus
A. archiepiſcopus Lugdunenſis.

LXXXVIII.

Epiſtola Ambaſiatorum Concilii exiſtentium in Bohemia.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti.

EXulta & jubila, ſynode ſacroſancta, altiſonas deprome gratiarum actiones & laudes rerum omnium conditori. Nuntia in omnibus finibus terræ diem feſtivitatis & gaudii: univerſos eccleſiæ filios ad congratulandum & gratias peragendum gratulabundis admonitionibus exhortare. Laudent tecum magna opera Dei, & exultent ingenti lætitia Chriſtiani orbis provinciæ univerſæ. Siquidem deſideratus ecce dies advenit, quo jam tuorum laborum meſſi ſunt fructus, & ſeminum tuorum in horrea dominica plenos manipulos reportaſti. Hodie namque, imperiali majeſtate imperialibus infulis decorata in publico foro hujus civitatis numeroſa populi multitudine aſſiſtente, coram nobis tuæ beatitudinis nuntiis, gubernator, barones, nobiles civitatum, ambaſiatores regni Bohemiæ, primum nobis compactata obtulerunt, literis authenticis communita. Deinde pro ipſorum executione de tuenda, obſervanda & defendenda unitate eccleſiaſtica & pace, literas alias ſecundnm formam Brunnæ condictam. Poſt hæc quatuor ad hoc deputati cum pleno & authentico mandato, nomine omnium tam eccleſiaſticorum, quam ſæcularium, reverentiam & obedientiam canonicam præſtiterunt. Nos quoque juxta tuæ ſanctiſſimæ concionis injunctam unitatem eccleſiaſticam per eos factam & acceptam, pacemque, nec non reverentiam & obedientiam exhibitas acceptavimus, & pacem pronuntiavimus eis ſervandam per univerſum populum Chriſtianum. Quod, o ſacroſancta ſynode, ſtyli officium poſſet ſufficienter exprimere exuberantiam gaudii quod aſſiſtentium corda replevit. Vultuum amœna ſerenitas, lacrymæ præ ubertate lætitiæ ab oculis erumpentes, cantus & applauſus internæ lætitiæ, teſtes erant, aut certe melius invicia dici poſſent. Quoniam nulla extrinſeca ſigna immenſitatem æterni gaudii proportionabili poſſent oſtenſione teſtari. Sed etiam nos ipſius beatiſſimæ congregationis & univerſi populi Chriſtiani gaudia meditantes nova iterum exultatione replemus. Quo tandem fine hanc noſtram claudemus epiſtolam, & ne, ſi pro modo affectus prodiret, oratio metas epiſtolares excederet, niſi ut cum David exi-

Psalm. 91. eximio prophetarum dicamus: *Bonum est confiteri domino, & psallere nomini tuo, altissime. Ad annuntiandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. In decachordo psalterio; cum cantico, in cithara. Quia delectasti me, domine, in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo.* Ipse quidem *fecit nobis magna qui potens est, & sanctum nomen ejus*: cujus clementiam suppliciter exoramus, ut quod operatus est confirmare dignetur, & ipsam sacrosanctam synodum tueri, regere & gubernare ad perficienda sancta opera, pro quibus est in ejus nomine congregata.

Luc. 2.

Scriptum Iglaviæ, quinto mensis Julii, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosexto.

Ejusdem sacrosanctæ synodi perhumiles oratores & nuntii, Philibertus episcopus Constantiensis, Joannes de Polmar sacri palatii apostolici auditor, Martinus Berruerii decanus Turonensis, & Thomas de Haselbach sacræ theologiæ professor,

LXXXIX.

Epistola Missa Concilio ab ejusdem ambasiatoribus existentibus in Nuremberga, præsentata & lecta in congregatione generali, die Veneris ultima Februarii.

Sacrosanctæ & venerabili synodo Basileensi, patribus & dominis omni nobis veneratione & amore colendissimis, inclytarum dominationum vestrarum obedientiam fratres Joannes Nyder prior, & Joannes Mulembrun.

REverendissimi & indulgentissimi patres & domini, viri sapientia clari, virtute præstantes, & laudata constantia ubique colendi, a diebus quibus vos Deus congregavit in unum, & præsertim postquam sub titulo sacrosanctæ vestræ synodi ad regnum Bohemiæ eulogia pacis manarunt, corda multorum tristitia prope absorpta in spem consolationis respirarunt, exultantibus animis dominum, tamquam auxilium eis desuper venisset, laudantes, quod tantæ miserationis oleo corda vestra perfudit, ut vobis de fratribus qui in pressura sunt tanta cura fuisset: firmiter tenentes, quod citius & cumulatius & laudatius inimicos nostros in spiritu lenitatis & verbo Dei, quam flatu furoris & re gladii reducetis, argumentum sumentes ex retroactis infaustis nostris successibus. Ex quibus plerique in tantam deciderunt pusillanimitatem, ut de pace temporali, qualibuscumque, nisi vestra solicitudo præveniisset, cogitabant providere remediis. Audito autem postea, quod congregatio vestra, in qua spem (ut præfertur) conceperunt, mandata fuisset dissolvi, geminata tristitia obriguerunt, tamquam quo se converterent, aut quid facerent, nescirent. Et ad nos venientes sive mittentes, sciscitati sunt quomodo se factum haberet, aut quid amodo facere deberent, cum nunc sua fiducia se frustratos viderent. Nos, licet non minori essemus secundum audita, visa & lecta, mœrore perculsi, ipsos, ut poteramus, animantes, confortavimus in eo potissimum, quod perseveranter, tamquam de vestra constantia hæsitantes, nobis commissa prosecuti sumus: nam nihil scripti aut nuntii a vestris paternitatibus usque nunc recepimus. Nobis autem & reliquis, quos ad plenum consolari non potuimus, in qualicumque turbatione consistentibus, sperantibus autem quod de propinquo nobis aliquid consolationis mandaretur, supervenit desideratus admodum de Egra nuntius, deferens nobis literas consulatus Egrensis, continentes quod literas sacræ congregationis vestræ & nostras, quas nobis cum suis destinarent, attulisset. Quas cum recepissemus, gaudio multo refecti sumus. Dubii tamen adhuc quid vestræ esset voluntatis, aut quid de vobis ageretur, utrimque mœsti & soliciti mansimus. Super scripta eadem nihilo minus, juxta consilia fidelium & prudentum respondentes, missum vobis nuntium cum gratiarum actione remisimus. Et eodem expetito, mox vestra lata & clara scripta supervenerunt. * Et literis nobis a Bohemia primum, & a vobis deinde ad universos directis, in vulgare nostrum intelligibiliter translatis, consulatui Nurembergensi devotis vestris, data sibi ad petitionem copia, insinuavimus, qui in pristinam sibi videntur constituti spei consolationem. Deinde alter ex nobis, qui hæc scripsit, reliquo utilius occupato, illustrem principem & dominum dominum marchionem Brandeburgensem tunc adiit ad quinque milliaria distantem, & sibi præmissa omnia per ordinem exposuit. Qui cum avide & magno gaudio singula audivisset, copias narratorum & lectorum petiit & recepit. Et postquam de consilio & auxilio invocatus fuisset, magnifice & ex animo (ut videbatur) respondit, se longo nunquam tempore meliora percepisse nova, & quasi de somno cordialis mœstitiæ evigilasse. Et in summa, præsentibus reverendo patre domino episcopo Giscetensi, & quampluribus nobilibus & notabilibus personis respondit: Ego scio, quia interfui, quod secundum decretum sacri concilii Constantiensis isti sancti & venerabiles patres congregaverunt concilium sicut jure potuerunt. Et suspicari non possum, quod aliud quam mere honorem Dei consolationem & salutem totius Christiani, qui in tristitia est, populi quærunt: quia longe sunt ab insultibus eorum qui nos de propinquo tam hostiliter impugnant, damna inferunt, & offendunt. Et quamlibet ab eisdem in suis regnis securi sunt, adhuc ex caritate de nobis soliciti pacem nobis procurare satagunt. Quare sicuti tu ipsorum nomine petis & requiris, ego cum omnibus mihi subditis ecclesiasticis & sæcularibus firmiter & constanter adhærebo. Et hujus rei gratia, sicut tu nomine quo supra petis, quamcitius fieri poterit, & præsertim cum reverendus pater dominus Herbipolensis, qui ab infirmitate, quam de proximo incidit, notabiliter respiravit, modico fortior effectus fuerit, quia vir boni & acuti consilii est, & bene affectatus ad concilium, rogabo quos potero principes, ut mecum in Nuremberga conveniant, ad deliberandum quomodo nuntiis mittendis de Bohemia ad concilium, vel Nurembergam, aut alibi, de securitate provideatur: ad confortandum etiam hoc sacrum concilium in sua, sicut cœpit, prosecutione ad sibi adhærendum, ac etiam prælatos, doctores, & nobiles viros mittendum, *&c.* Et statim commisit ut suis singulis officialibus seriose scribere-

* quibus perceptis & intellectis ad plenum consolati & confortati, eos qui in tristitia manebant plenius confortavimus. Et literis.

tur, ut nuntios de Bohemia ad concilium vel ad nos mittendos ſalvos conducerent, & ire per ſuas terras & dominia, nulla prorſus illata injuria, permitterent. Commiſit etiam ut literæ ſibi allatæ multiplicarentur, & ad ſingulos principes, prælatos, dominos & communitates vicinas, cum ſuis ſcriptis in ipſorum confortationem mitterentur. Et cum ego, qui ad ipſum veni, quærerem an hæc per ipſum taliter dicta & repetita veſtris paternitatibus ſcribere poſſem, reſpondit, quod audacter affirmarem & ſcriberem, quia ita indubitanter facere proponeret. Ac taliter & tam conſolabiliter locutus eſt, ut firmiter teneamus, quod magnam cum ſuis amicis & ſubditis conſolationem vobis quantocius afferet. In quo nobis valde expedire videretur, quod ſcripta favorabilia in genere ſive ſpecie a ſereniſſimo rege Romanorum obtinerentur: quibus ſingulis hujuſmodi ſuis principibus, communitatibus & ſubditis mandaretur, quatenus vobis adhærerent & faverent. Ac etiam voſipſi ad principes electores, & ſpecialiter ad ſupremum dominum marchionem & ducem Saxoniæ ſpecialiter ſcriberetis, gratias primum agentes de ſuo bono propoſito, fideli aſſiſtentia & favore. Et quod mitterent ſuos prælatos & ambaſiatores, *&c.* Et ita ad conſulatum Nurembergenſem, qui optimi ſunt & fideles in hoc negotio cooperatores. Memoratus vero dominus Giſcetenſis ſatis favorabiliter ſuper mea requiſitione reſpondit: ſed efficax & finale reſponſum uſque ad conſultationem ſuorum ſuſpendit: & ſperamus, ſicut optamus, quod aliqui partium noſtrarum prælati, de ſuſpicione, quæ contra ſe eſt, tamquam non faveant veſtræ congregationi, & vocationi Bohemorum adverſentur, contrario actu favorabiles, ſcilicet oratores mittendo ſe citius purgabunt. Quod ſi non fecerint, ſed eatenus ſuam voluntatem proſecuti fuerint, & veſtrum (quod abſit) conventum diſſolvant, vel fructu ſperato evacuent, tunc nos, qui ſalutem ipſorum in omnium jugi precamur inſtantia, aliud ex his quæ videmus & audimus in verbo veritatis conjicere non poſſumus, quam quod eorumdem & omnium ſibi faventium inſtabit periculum majus quam omnium reliquorum. Quod inde ſyllogizamus. Nam ipſi, quos proſequimur, Bohemi vicinis ſibi lætiſſimis regnis, ac ipſi Alemanniæ graviſſima hactenus damna intulerunt, ut vix aut nuſquam alia via reſtet reſiſtendi vel occurrendi, quam per medium & ſuccurſum univerſalis eccleſiæ in virtute ſynodi generalis congregatæ: quæ interpellante tempore ſe colligens, viam tantis malis occurrendi in ſpiritu manſuetudinis exorſa eſt, eos, de quibus agitur, vocans. Unde ſpem tantam & conſolationem innumerabiles (ut præfertur) ceperunt, & ipſi ſe in Bohemia utcumque reſolvere, & propius accedere, ut ſperatur, ut ipſi ex ſcriptis præſentibus junctis conjicere poteritis, cœperunt. Quid nobis ſperandum erit, ſi cujuſcumque facto vel cauſa vocatos non legitime expectaveritis, & reliquos ſpe ſua fruſtraveritis, quam quod utrimque provocati in eos qui ſibi deluſerunt fortius ſe & atrocius armabunt? Ergo, dilectiſſimi & gratiſſimi patres, undecumque & qualiumcumque opinionum ſitis, in eo quod ſemel conſilio unanimi omnium, qui tunc præſentes eratis, & ſufficienter & ardenter abſentium adventum deſideraſtis & expectaſtis, mature concluſum eſt, & nomine univerſalis eccleſiæ rite emanavit, & ab innumeris (ut præmittitur) laudatum eſt, & hodie laudatur, conveniatis: & concordes invitatorum præſentiam (prout de congruo decet) expectetis, ſed & expectatis, omnemque poſſibilem diligentiam pro ipſorum reductione adhibeatis; & honorem a Deo & hominibus incunctanter habebitis. Si ſecus (quod abſit) feceritis, indelebilem eccleſiæ ignominiam inferetis. Quod per extenſum tam oculatis & perſpicacibus viris declarare ſuperfluum putamus. Nec videmus cur velut inermes & myſteriorum Dei expertes fugere debeamus, cum omnium noſtrum una ſit & firma ſententia, quod in dubium vocari non debent quæ ſolemniter & digeſta a ſacris conciliis ſancita ſunt, aut fide ſanctorum probata. Admittantur ergo, illibato fidei noſtræ tenore manente, qui vocati ſunt, & audiantur. Non quod ſolidiores hi tanquam dubii fiant, quibus datum eſt divina noſſe myſteria: ſed certe, ut iidem ipſi qui denſis errorum involuti ſunt tenebris, catholicis noſtris fide firmis doctoribus, errorum nebulas ratione & arte diſcutientibus, in claram probatæ fidei noſtræ cognitionem, ſi dominus annuerit, revocentur. Similiter & illi qui hujuſcemodi non modo ſubdole ſerpentibus, ſed & paſſim nunc palam volantibus, ſeque infirmis animis inſigentibus, hæreſum jaculis perniciooſe vulnerati ſunt, ocius ſanentur. Quod niſi factum & citius factum fuerit, videbitis patres quod lugebitis. Sed ne, quod veremur, accidat, nos, quibus aliquid veſtræ ea parte ſolicitudinis impoſuiſtis, quique rem tamquam ſub proſpectu noſtro non ſine mœrore cadentem acrius, ſed & amarius pleriſque metimur, cum reverentia ſupplices rogamus. Et quia expedire, & vix aliter abſque graviſſimo ſcandalo & irremediabili fieri poſſe putamus, bona fide conſulimus ne irrita faciatis, aut, quantum in vobis eſt, fieri permittatis, etiam ſub periculo corporalis ſalutis, cum pro domo Dei ſecundum profeſſionem noſtram (ut rationabiliter ſcribitis) nos murum, qui periculis aut impulſibus uſque dum ruat non cedit, ponere debeamus: ea ſcilicet quæ Spiritu ſancto dictante non modo ſemel aut altera, ſed & tertia, ut ipſi (de quibus agitur) ſuis ad nos ſcriptis teſtantur, imo & quarta vice de ore veſtro proceſſerunt. Sed eos quos tam ſolemniter vocatis, quia ardenter eorum (ut oportet) ſalutem optatis, quamlibet longius abiiſſe videantur, ſi venire voluerint, ut magnam nobis & multis ſpem ſcriptis ſuis dederunt, expanſo læti ſinu recipere benigne, & patienter audire, in viam ſalutis & veritatis miſericorditer & manſuete dirigere, & ſi, redire reſipiſcentes cupierint, in communionem fraterne admittere, aliaque conſtanter & perſeveranter facere velitis, quæ pro ipſorum reductione & eccleſiæ pace & reformatione apud vos ſalubriter ſtatuiſtis. Unde fidelium mentes, quæ a jucunditate, quam veſtris (ut præfertur) ſalutari conventione, ordinato in agendis proceſſu, devotaque & ſimplici converſatione longius vivificum ſuum odorem in ædificationem fidelium ſpargentibus conceperunt, ſtupefacti nimis, & velut amentes ceciderunt, geminata continuandaque lætitia erigetis. Hæc ad qualemcumque

veſtram

veſtram conſolationem amore, qui reverentiam neſcit, ſcripſiſſe volumus, petentes nos de incuria & ruſticitate haberi miſericorditer excuſatos: quia bona & ſimplici fide vobiſcum, velut cum patribus noſtris & præceptoribus indulgentiſſimis, agimus. Neque cultius, emendatius, aut mundius propter temporis anguſtiam, quæ poſita ſunt, reſcribere curavimus, de veſtra benigna ſupportatione confiſi. Ceterum, ſi nobis videatur, deputentur venerabiles patres domini Ebracenſis & de Langhen ordinis Ciſtercienſis harum partium de vicino abbates, aut alii, prout vobis videbitur, qui frequentius nobis veſtro nomine de occurrentibus novis & bonis in conſolationem noſtram & aliorum ſcribant per occurrentes opportune nuntios. Mittimus dominationibus veſtris copias literarum communitatis Nurembergenſis ac nobis a Pragenſibus directarum, & noſtrarum ad eoſdem. Et ſicut Pragenſes Nurembergenſibus, pariformiter & Egrenſibus ſcripſerunt, qui optimi mediatores in Curienſi noſtro negotio exiſtunt. Etiam recepimus ab amicis eccleſiæ quoſdam profeſſionis articulos, in quos dicuntur ſub magno apud nos ſatis ſilentio doctores & clerus civitatis Pragenſis veteris & novæ conveniſſe. Quos ſi in congregatione audire voluerit, nulli tamen copia decernatur, quouſque plenius quod expectamus reſponſum habuerimus, ne forſan ipſi in inſtanti ſua & plena totius regni congregatione melius & aliter deliberent. Committatur tamen aliquibus doctoribus ſacræ paginæ & aliarum facultatum, ſicut videbitur, ut diligenter videant & examinent, quatenus opportuno tempore quid agendum ſit ea parte proferant. Verum hujuſmodi articuli in lingua & ſcriptis Bohemicis ad nos pervenerunt, & in Latinum quidam doctor ſatis celebris in medicina, alter vero in idioma noſtrum Alemanicum tranſtulerunt. Mittimus utrumque, ut, collatione adinvicem habita, clarius intelligere ipſorum intentionem poſſitis, & de occurrendo eis cogitare ſalubrius erit, & (ut confidimus) facilius ipſos literali congreſſu devincere, quam hoſtili campo cum eis ſub periculo cladis aut fugæ noſtrorum confligere. Quod expediet, unctio vos Spiritus, qui velut hoſpes beneficus corda veſtra inhabitat, docebit, ut optamus, & jugiter orabimus. Noſtri memores in domino valete.

Scriptum Nurembergæ, decimoſexto Februarii, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

XC.

Imperatoris Conſtantinopolitani litera miſſa ſacro concilio Baſileenſi.

Joannes in Chriſto Deo fidelis imperator & moderator Romæorum Palæologus ſemper Auguſtus ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi ſalutem in eo qui omnium eſt vera ſalus.

Extat etiam ſupra in concil. Baſil. ſeſſ. 19. ſub nomine Joſephi Patriarchæ.

LIteras veſtrarum reverentiarum recepimus per reverendum Antonium epiſcopum Sudenſem, & fratrem Albertum de Criſpis ſacræ theologiæ magiſtrum, oratores veſtros, ex quibus & etiam relationibus præfatorum bene notavimus optimam diſpoſitionem atque intentionem Deo amabilem, quas veſtræ reverentiæ pro tota Chriſtianitate gerunt, & ſpecialiter pro nobis, id eſt pro unitate eccleſiæ ſanctæ Chriſti. Et ſuper hæc lætati ſumus maxime, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & nos jamdiu hortati fuimus inſtanter eccleſiam Romanam. Multoties enim ſcripſimus, & miſimus illuc pro unitate prædicta, ut omnibus patet. Tantis autem legationibus factis ex parte noſtra, & tanta ſolicitudine oſtenſa; non permiſerunt cauſam circumſtantiæ eorum, ut finem acciperet noſtra voluntas & tractatus. Ad præſens igitur de eiſdem his, & cum ſimili & eadem diſpoſitione veſtris reverentiis ſcribimus, quærentes a filii concilium œcumenicum ſub præſentia omnium perſonarum neceſſario debentium intereſſe ſecundum antiquum ordinem & conſuetudinem; & tale concilium fieri canonicum, liberum, inviolatum, & ſimpliciter ſecundum formas antiquorum œcumenicorum conciliorum. Et omne illud, quod, Deo dante, in tali concilio unanimiter & concorditer concluſum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & ſine contradictione & lite quacumque, quæ omnia dicta fuerunt & conceſſa, & confirmata a ſancta Romana eccleſia per plures legationes ad eam noſtra parte factas. Impedita autem fuit iſtorum concluſio & effectus propter temporales circumſtantias, ut ſupra dictum eſt. Sed quoniam veſtræ reverentiæ in præſenti tempore tantam promptitudinem ſuper iſtis oſtenderunt, quod legationem ſpecialem fecerint pro iſtis, & hortatæ nos fuerint literis & relationibus ſuorum oratorum, propter hoc & nos mittimus ambaſiatores noſtros, familiarem imperii noſtri ..... abbatem ſcilicet monaſterii ſancti Demetrii Iſidorum, & familiarem noſtrum Joannem Diſhypatum ....., per quos petimus & rogamus veſtras reverentias, quod ad hoc Deo amabile opus unionis conferatis omnem curam & ſolicitudinem, ut fiat & concludatur dictum laudabile opus veſtris ſtudio & diligentia noſtris correſpondentibus, cum nota ſint aliqua neceſſaria ad hoc & ejus operis executionem, commiſimus de iſtis prædictis noſtris ambaſiatoribus, qui veſtris reverentiis latius & clarius omnia referent & manifeſtabunt, placeatque veſtris reverentiis eiſdem dare plenam fidem.

Datum in urbe noſtra Conſtantinopolitana anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, die decimo quinto Octobris.

a *Potius*, fieri. H.

XCI.

Litera Regis dacie Miſſa Sacroſancto concilio in favorem ordinis ſancte Brigitte, lecta in generali congregatione die Veneris, 16. menſis Martii anno MCCCCXXXV.

*Reverendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis præſtantiſſimis, honore præcipuo venerandis, pro concilio generali celebrando in Spiritu ſancto Baſilea legitime congregatis, Ericus Dei gratia Svecie, Norvegie, Sclavorum Gothorumque rex, & dux * Pomerie, ſalutem & ſinceram noſtri in domino recommendationem.*

* Pomeriæ

REverendiſſimi patres & domini, regalis præeminentiæ requirit dignitas & officium, illudque præcipuum in ſui pectoris armariolo jugiter verſare debet, ut poſt divinæ cultum majeſtatis, modis & mediis quibus poterit in effectum * producat, quod ſubjectus ſibi populus pacis tranquillitate frui & gaudere valeat, & præſertim hi qui, ſpretis curis & vanitatibus labentis ſæculi, Deo inhærere (cum ſibi ſervire regnare ſit) totis deſideriis inardeſcunt; cujuſmodi ſunt utriuſque ſexus homines religioſi, & præſertim ordo ille devotiſſimus beatæ Brigittæ, ſancti ſalvatoris nuncupatus, qui in loco Wadzſteyn regni noſtri Sveciæ, Dei diſpenſatione (ut pie creditur) laudabile ſumpſit initium, & poſtmodum per diverſas mundi partes, in ſalutem multorum a via rectitudinis aberrantium, commendabile ſuſceperat incrementum. Ipſius nempe beatæ Brigittæ ſanctiſſima vita, virtutum præclara merita, nec non magnifica & ſtupenda quæ glorioſus & mirabilis Deus in ſanctis ſuis per illam fecerat & ſine intermiſſione in his terræ finibus facit opera, mentes hominum ad credendum attrahunt, hunc ordinem cum ſuis vivendi regula & conſtitutionibus a Deo ſpecialiter proceſſiſſe. Apparet hoc idem de devota & irreprehenſibili vita perſonarum in eo degentium, exemplis ſanctimoniæ & doctrina ſaluberrima: quibus innumerabilis populus divinitus illuſtratus, latam & lubricam deſerens viam, quæ ducit ad mortem, arctam cæleſtis patriæ ſemitam ambulat confidenter. Sed heu, venerandiſſimi patres & domini, accepimus nuper quod dolenter referimus, ex illius non dubitamus inſtinctu, cujus invidia mors introivit in orbem terrarum, ſurrepſiſſe videlicet in ordine prædicto nobis dilecto periculoſas quaſdam ſciſſuras & contentiones, ob quas generales confeſſores, & aliæ dicti ordinis perſonæ, de monaſteriis regnorum noſtrorum ad reverendarum paternitatum veſtrarum præſentiam, ſacroſanctam ſcilicet generalem Baſileenſem ſynodum, ſunt citati. Etiam, ut aſſeritur, ad reſpondendum nonnullis articulis contra libros revelationum prænominatæ ſanctæ dominæ patronæ * conſcriptos: qui revelationum libri in ſalutem indubie multorum in via fidei & morum titubantium hic & alibi ſparſim per mundum publicati fuerant, & ſolemniter prædicati. Quamobrem, reverendiſſimi patres, veſtrarum paternitatum & dominationum congregationem ſacratiſſimam, univerſalem eccleſiam repræſentantem, devotioribus & efficacioribus quibus poſſumus precibus aggredimur, inſtantius exorandam, quatenus ex parte Dei omnipotentis, & ejus intuitu, cujus in hac parte vices geritis, noſtrarumque ob devotarum precum inſtantiam, perſonarum & locorum ſæpedicti ordinis hujuſmodi periculoſas diſcordias ad Deo placentem concordiam revocare velitis, nec non obloquentium ora ſic obſtruere, quod ſtare & vivere deinceps poterunt in Dei ſervitio, ſuaque regulari obſervantia, ſicut hactenus in monaſteriis regnorum noſtrorum laudabiliter ſteterant atque vixerant ſub dicta ſancti ſalvatoris regula, ſecundum ipſius inſtitutionem primitivam. Inſuper quod illa doctrina ſanctiſſima revelationum beatæ Brigittæ, ſicut in præſens in eccleſia Dei ad ipſius laudem & gloriam, ad purgationem criminum, bonorumque morum introductionem prædicatæ & publicatæ fuerant, ſic & amodo publicari & prædicari valeant & teneri. Alioquin exinde * ſanabuntur corda ſimplicium, ſcandalizabuntur plurimi, & formidandum erit finaliter Chriſtianæ fidei non minimum detrimentum. Spiritus ille veritatis, qui procedens de thalamo divinæ majeſtatis apoſtolorum pectora inviſibili gratia penetravit, dignetur illuſtrare corda veſtra ad faciendum pacem & tranquillitatem in eccleſia ſua ſancta.

* perducat,

* adſcriptos:

* Porte, turbabuntur. H.

Datum in caſtro noſtro Wordlingborg, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, tertia die menſis Julii, noſtro ſub ſecreto, &c.

XCII.

Alia Litera certorum epiſcoporum miſſa in favorem dicti ordinis, & lecta in congregatione eodem die.

*Reverendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis præſtantiſſimis, pro concilio celebrando in Spiritu ſancto Baſilea legitime congregatis, Petrus Lundenſis, Aslatus Nidroſienſis, Dei & apoſtolice ſedis gratia archiepiſcopi, Naſſuo Othonienſis, Joannes Roskildenſis, Joannes Hasloenſis, Siggo Scarenſis, Andoenos Stavangrenſis, Thomas * Strengenenſis, Hermanus Vvibergenſis, Petrus * Hamarenſis, Gerardus Binglavenſis, & Severinus Farenſis, eadem gratia eccleſiarum epiſcopi, cum omni humilitate & reverentia debita obſequia, votiſque ac mandatis veſtris in omnibus devote & fideliter obedire.*

* Strangwicnenſis, * Hammenſis, al. Hannenſis,

GRatias agimus Patri miſericordiarum, & Deo totius conſolationis, qui ſe neſcientis mundi miſeriis ineffabili ſua miſericordia, & miſeris, ne in barathrum deſperationis prolabantur, ſalutaribus remediis ſubvènit & ſuccurrit. Hinc eſt, patres reverendiſſimi, quod Deus inter alia miſerationis ſuæ opera magnifica & glorioſa, quæ ad laudem & gloriam nominis ſui fieri voluit, in his ultimis finibus terræ pro conſequenda remiſſione peccatorum, ad dirigendos pedes oberrantium in viam patriæ cæleſtis, beatam Brigittam de regno * Sveciæ progenitam, quaſi venam fontis vivi ſponſam ſuam, & canale gratiæ ſuæ tantis gratiarum aquis abundare fecit: & non ſolum regno prædicto, verumetiam quaſi toti orbi terrarum per eam miſericors dominus, cujus mi-

miſericordiæ non eſt numerus, ſalutis & gratiæ melliflua pocula dignatus eſt miſericorditer propinare. Et cujus quidem beatæ Brigittæ meritis & ſanctitate, primum in regno Sveciæ, videlicet Wadzſteyn, ordo ille præclariſſimus, ſancti Salvatoris nuncupatus, inolevit, ac glorioſum ſuſcepit exordium. Deinde ſucceſſu breviſſimi temporis, & hoc ſatis miraculoſe, in diverſis regnis & mundi partibus, ex inflammatione utique Spiritus ſancti regibus & dominis terrarum atque prælatis divinitus facta, plura ſunt innovata & multiplicata monaſteria, in quibus ſororum & fratrum conventualium fervens & affectuoſa viget devotio & vitæ regularis obſervantia ſecundum ordinem inſtituta perfectiſſime obſervatur, tam per continuas prædicationes, quam per divinæ majeſtatis cultum & obſequium, videlicet miſſarum ſolemnia, & divinarum horarum jugiter pſalmodiam. Unde quaſi infiniti peccatores de die in diem divinitus inſpirati convertuntur, converſique in brevi proficiunt, magna virtutum accumulantes incrementa, & ſpirituales effecti, calcatis ſæculi curis, ſentientes ſe corruptibile pondus cum mœrore portare, quibus nil agere libeat, niſi ſolius Dei deſiderio & amori jugiter inhærere. Unde, reverendiſſimi patres, nos una cum principibus & prælatis, & magnatibus, militibus, & militaribus, nobilibus, primis ac proceribus regnorum pro quieto ſtatu regnorum eorumdem in magno parlamento, in caſtro & oppido Wordlingborg regni Daciæ congregati, nunc accepimus, qualiter confeſſores totius ordinis prælibati ad ſacroſanctam ſynodum Baſileenſem pro ſtatu ſalubri, reformatione laudabili, ac incremento felici locorum & perſonarum utriuſque ſexus in eodem ordine ſparſim per mundum degentium ſunt citati. Eapropter, patres & domini reverendiſſimi, dominationes veſtras cum humili & devota ſubjectione aggredimur implorandas, quatenus, ſi qua in hoc ſacro concilio uſque in præſens literis, proceſſibus, articulis, quæſtionibus vel querelis contra dictum ordinem, cujus privilegia, regulam, conſtitutiones ſeu inſtituta regula, jamdudum per ſacram ſedem apoſtolicam approbata & confirmata, ac etiam contra libros revelationum dictę ſanctę Brigittę dominę divinitus (ut creditur) oſtenſarum, quomodolibet fuerint attentata, ob noſtrarum petitionum humillimam inſtantiam faciatis revocari. Si qua vero in eiſdem revelationum libris examinanda & diſcutienda fortaſſe videantur, tum caute & moderate reformationis ſarculo cum lenitatis moderamine emendentur, ne piarum aurium in poſterum offenſiva fiant ea, quę de his libris revelationum coram populo, nedum in partibus iſtis & regnis, ſed & alibi per mundum publice prædicata fuerant in Chriſtianę fidei fulcimentum. Alioquin ſi (quod abſit) ex hujuſmodi controverſiis, litibus & contentionibus ſic (ut præmittitur) motis & attentatis, inſurgeret aliqua ordinis præfati diffamatio, vel a ſui primitivi regularis ſtatus vigore diſceſſio, extunc (prout veriſimiliter formidamus) ubique & præſertim in partibus iſtis tam in clero quam in populo fiet maxima confuſio, & devotionis fidelium fervor ad Deum, & ad illam ſanctam, quę tot, tantis & tam manifeſtis claruerat miraculis & virtutum meritis, vertetur in torporem. Quod utique cedet in fidei catholicę turbationem & diminutionem, in ſcandalum multorum & eccleſiæ, ſaltem in his orbis finibus, ſub hoc periculoſo tempore non modicum detrimentum. De modo autem cohabitationis ſororum & fratrum in monaſteriis ordinis prædicti, quę ſituata ſunt in regnis iſtis, quam alii quidam pacis æmuli & tranquillitatis calumniari conantur, nulla datur hic cuiquam Chriſti fidelium ſuſpicionis occaſio, quod eorum habitacula adeo firmis altiſque muris & ædificiis diſtincta ac diviſa ſunt, prout fere nos omnes, præcipue autem, qui monaſteriorum & locorum eorumdem viſitatores ſumus * quod ſecure & abſque conſcientiarum ſcrupulo juxta primariam ordinis inſtitutionem, quam adeo pie credimus factam eſſe, ſorores & fratres ſicut cohabitant, honeſte & licite poterunt commorari. Valeat & in Deo proficiat veſtrę ſanctiſſimę devotionis venerabile collegium a Deo cælitus inſpiratum, ab æterno præviſum & præordinatum, & jam in hoc occidui mundi aerumnoſo tempore in Spiritu ſancto legitime congregatum.

* *videtur deeſſe* vidimus, *aut aliquid ejuſmodi.*

Datum in opido Wordlingborg Roskildenſis diœceſis, anno domini milleſimo quadringentesimo trigeſimoquarto, die tertio menſis Julii, noſtris ſub ſecretis, *&c.*

XCIII.

Epiſtola Rothomagenſium ad concilium.

Revcrendiſſimis & honoratiſſimis ac metuendiſſimis patribus ſacroſanctam ſynodum eccleſiam univerſalem repræſentantem Baſileæ tenentibus, humiles veſtri filiali ſubjectione ſubditi conſules & cives civitatis Rothomagenſis.

REverendiſſimi ac honoratiſſimi ac in timore domini ſancto reverendiſſimi patres, conſiderantes apud nos nihil eſſe quod adeo indignationem provocet altiſſimi ſicut ingratitudo; ipſa enim eſt provocatio malorum, beneficiorum exinanitio, & extinctio meritorum: quapropter miſerationum, quas in eccleſia ſancti Audoeni Rothomagenſis per literas veſtras magnificaſtis, pro qua vicibus repetitis auſi fuimus ſanctitati veſtræ congregationis dudum reſcribere, jugem habentes firmamque memoriam, nolentes inſuper illud Judaicum in nobis notari opprobrium: *Non fuerunt* (inquit) *memores beneficiorum ejus, & mirabilium quæ oſtendit eis,* per præſentes literas noſtras, & pro modulo noſtro benedicimus Deum cæli, qui per miniſterium veſtrum faciens miſericordiam, de pulvere tribulationis & ſordibus litigioſæ captivitatis erigit egenum, ut cum principibus eccleſiæ ſuæ ſedeat, & ſolium gloriæ inter vos, reverendiſſimi patres, rejecta omni confuſione, teneat. Quinimo eædem literæ veſtræ ab ingenti diuturnaque & difficili narratu præfatę eccleſię ſancti Audoeni ruina, quam pro diſcordia & concurſu guerrarum æſtimamus potiſſime contigiſſe, reſurgendi primitias præſtant non modicas. Namque lapſos erigunt, vagos congregant, & revocant aberrantes. Quamobrem non quas debemus ſanctitati veſtrę congregationis, ſed quas valemus & ſcimus, gratiarum referimus actiones; noſipſos, *Pſal. 77.*

& quæ-

& quæque noſtra ſunt, in obſequium veſtra- A
rum paternitatum filialiter offerentes. Cumque novella ſit hujuſmodi plantatio pacis in dicta eccleſia, & quietis; plantæ vero quæ nondum ſe terræ radicibus adhæſerunt, ſuſpectam habeant tyrannidem, ac * borealem, & ventorum fortiores nequeant tolerare excurſus, ſic ut paci & quieti præfatę eccleſiæ vigilantius oporteat provideri: idcirco, reverendiſſimi ac metuendiſſimi patres, humilius, quam poſſumus, veſtris reverendiſſimis paternitatibus ſupplicamus, quatenus hujus eccleſiæ pacem & quietem, jam per vos pluſquam ad medium perductam, dignemini, rejecta omni æmulorum diſſenſione, ad perfectum uſque perducere, auxiliante vobis ſanctitatis veſtræ congre- B
gationis auctore & conſervatore Spiritu ſancto, qui cum Patre & Filio vivit unus Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

* f. borealium ventorum.

Datum Rothomagi die decimo octavo menſis Julii, milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

XCIV.

Litera Imperatoris Romæorum ad idem concilium.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, &c. *Joannes in Chriſto Deo fidelis imperator & moderator Romæorum Palæologus ſemper Auguſtus, ſalutem in omnium redemptore*

AD legationem nobis prius factam per veſtras reverentias reſponſum dedimus per noſtros ambaſiatores ad vos tranſmiſſos, adhortantes eaſdem veſtras reverentias ad ſanctiſſimum opus unionis eccleſiarum Chriſti diu tractatum cum beatiſſimo domino papa Eugenio & prædeceſſore ſuo, & volentes quod tale divinum opus ad finem optatum perducatur. Interea vero præfatus dominus papa miſit ad nos nuntium ſuum & ſecretarium venerabilem Chriſtophorum Garatonum, concedens pro tali propoſito, & permittens quæ nos prius petebamus & deſiderabamus, vide- D
licet quod fiat ſynodus pro dicta materia unionis in hac urbe Conſtantinopolitana: quem nuntium libentiſſime vidimus, atque vidimus & acceptavimus illud membrum, quia nobis videtur maxime tendere ad perfectionem dictæ ſanctiſſimę rei propter cauſas veſtris reverentiis relatas & manifeſtatas per nostros ambaſiatores. Et multo magis libenter acceptavimus, quia certificavit nos dictus nuntius, dictum dominum papam & veſtras reverentias tam in hac re, quam ſingulis aliis, eſſe ejuſdem voluntatis; quod nobis gratiſſimum eſt. Quare cum dicto nuntio prædictis nominibus nonnulla concluſimus ſuper dicta unionis materia. Et pro ultima concluſione & con- E
firmatione omnium geſtorum cum nuntio antedicto & pro complemento aliorum, &, ut dictum ſanctum opus Deo auctore incipiat, mittimus ad præfatum ſanctiſſimum dominum Eugenium & ad veſtras reverentias ambaſiatores noſtros nobiles viros Georgium Dishypatum, & Manuelem Dishypatum, ejus fratrem, familiares & dilectos noſtros, quibus in relatibus ſuper præmiſſis placeat dare plenam fidem.

Datum Conſtantinopoli milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, die duodecima Novembris.

XCV.

Litera Ducis Sabaudiæ miſſa ſacro concilio in læſionem domini Ludovici epiſcopi Lauſanenſis, lecta in generali congregatione die ſabbati XIV. Maii MCCCCXXXV.

Sacroſanctæ ſynodo generali Baſileenſi humilis & devotus eccleſiæ filius Amædeus dux Sabaudiæ.

HUmili devotaque recommendatione præmiſſa, adverſario & hoste meo notorio domino Ludovico de Palude & ſuis fautoribus contra me dumtaxat exceptis, quibus me B
recommitto, licet ex generali doctrinę ſacrę conſilio injuriæ veniant ab injuriatis æquanimiter tolerandæ. Attamen non improvide talis in hoc modestia ſervanda est, ut injuriantibus ad corrigendum attentata postmodum injuria innoteſcat, quos forſan prius impetuoſitas a tramite manſuetudinis deviarat. Confiſus itaque de veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum benigna ſupportatione, conqueri compellor apud eas, hostibus ſecluſis, ſuper eo quod nuperrime dilecto fideli ſcutifero oratore & procuratore meo ad hoc deputato Joanne Championis in conſpectu veſtro in eccleſia majori Baſileenſi; ubi (ut credo) debe- C
bat & debet ſibi & omnibus ſervari totalis immunitas, & plena ſecuritas, perſonaliter conſtituto, post intimatam eisdem paternitatibus & parti adverſę, videlicet dicto domino Ludovico adverſario & hosti meo ibidem tunc præſenti, appellationem justam a quadam prętenſa ſententia generaliter (ut fertur) in cauſa eccleſię Lauſanenſis, ſicut placuit in favorem dicti adverſarii conrra reverendum in Christo patrem dominum Joannem de Pringuio epiſcopum Lauſanenſem nuper lata, quę utinam pro honore ſacri concilii ſine alio prę- D
vio moderamine & cauſæ maturiori juſtificatione, nunquam fuiſſet promulgata!) statim inſurrexerunt quidam ex promotoribus, nec non procurator fiſcalis, ac etiam procurator fidei, (qui tamen ut prudens, fuit aliis magis temperatus, licet urgeretur) & cum clamore valido petierunt, quatenus idem ſcutifer & procurator meus caperetur detineretur, & graviter puniretur, eo quod hujuſmodi appellationem intimaverat. Surrexerunt etiam innumerabiles alii cum clamore & strepitu pariter acclamantes: Capiatur, Incarceretur. Nec defuit aliud verbum violentum, niſi Ut crucifigeretur. Hostis inſuper prædictus particulariter debitum ſuum hostilitatis, hoc idem vociferando, perſolvit; in quo mihi quamplu- E
rimum complacuit, quia qualis erat & est apud me inimicum publicum meum ſe palam declaravit. Quod tanto moleste fero, quanto ipſe prodiit ex vaſſallis meis: quorum meritis præteritis ex hoc & aliis operibus ſuis reddidit ſe indignum perpetuum. Unde ſuper hoc quod in præſentia vestra clamitat ſe ex parentibus magnis (quorum aliqui defuncti ſunt in parentum meorum obſequio) traxiſſe originem, fateor verum eſſe hoc quod dicit, quia ex bonis & fidelibus parentibus ortus est, qui tam erga me, quam inclytos primogenitores meos, debitum fidelitatis firmiter exercuerunt. Utinam non fuiſſet nec eſſet idem adverſarius

de-

degener, contra me & justitiam meam attentando: in quo cum divino & dominorum amicorum meorum auxilio non poterunt ipse & sui prævalere: scio enim remedia mea quibus utar loco & tempore contra ipsos. In hoc autem quod allegat magnitudinem parentum, allegat veritatem: sed non credat aliquis me non habere sine comparatione potiores se. Habeo enim per Dei gratiam vassallos & subditos insignes in bono numero, ducali, marchionali, principali, comitali, baronali, & banneretali dignitatibus insignitos ultra valvassores. Cujus fallaciis, asserentis me ea quæ gesta sunt in prædicta causa Lausanensi ignorasse, sed ea ex suggestione aliquorum servitorum meorum processisse, credere non debuissetis, nec debetis. Habetis enim de contrario argumenta notoria, videlicet literas meas manu propria sigillatas & subscriptas, ac frequenter oratores meos fideles, quos non oporteret in aliquo vacillare, heraldum tunica armorum meorum vestitum, deinde reverendum in Christo patrem episcopum Vexionensem, ac venerabilem doctorem scholasticum Andegavensem, per vos ad me nuper deputatos, qui sciverunt ex meo immediato oraculo mentem meam in hac parte. Et nunc habetis efficacissimum meæ voluntatis indicium in hoc, quod non per procuratorem, sed in propria persona coram authenticis personis appellavi. Miror qualiter & quomodo vestræ reverendissimæ paternitates tot vicibus permiserunt & permittunt se a prædicto adversario & ejus fistulis dulce canentibus sic decipi. Sed omnibus consideratis non admiror; quia facies dealbatæ multos fefellerunt, atque fallunt. Non credebam tamen, quod ad complacendum uni monacho, justitiam justi injuste auferre satagenti, maxime ex actu ordinatissimæ justitiæ, videlicet appellationis, debuissem in persona mei scutiferi & procuratoris sic offendi, & etiam in sedibus oratorum meorum prægravari. Non enim sic turbari debuistis ex appellatione supradicta. Est enim commune vulgare, quod cuicumque, cujuscumque status, etiam infimi, licet protestari, appelare, & etiam mendicare, & maxime contra me, qui me conscium alicujus offensæ sacro concilio vel alicui ex suis suppositis hucusque illatæ non sentio: quinimo ad profectum & augmentum ipsius concilii viis possibilibus tam erga sanctissimum dominum nostrum papam, cujus sanctitatem plus debito, sed Dei zelo, hac de causa frequenter stimulavi, & nimis exasperavi, quam erga principes consanguineos, confœderatos & amicos, cum omni fervore laboravi. Unde præter testem æternum possunt (si velint inniti veritati) esse mihi testes reverendissimus in Christo pater dominus legatus, abbas Virziliacensis, oratores Parisienses, & ceteri primordiales concilii, a quibus continuis precibus commovebar, tunc quamplurimum appreciatus, nunc vero post dilationem (sicut placet) vilipensus, contemptus, & mala pro bonis adeptus: nescio enim unde fuit quod supplicata per me, iterata & reiterata, videlicet, quod causa ecclesiæ Lausanensis, quæ mea fuit, est, & erit, aliquibus probis auditoribus peritis, & partibus non suspectis, committeretur via & ordine juris tractanda & diffinienda. Nunquam potui obtinere quod etiam uni Saraceno non fuit denegandum: nisi quia sic placuit illi bono Ludovico, & suis fautoribus satis mihi notis. Scio enim & fateor indubitanter ipsi sacro concilio plures & plures adfuisse & adesse dominos sapientissimos, justos, mansuetos, & pios; quibus præmissa attentata tamquam iniqua displicuerunt, & displicent, quos inde culpare nescirem, nisi ex hoc quod aliis partialibus forsan ex metu vel falsa persuasione consenserunt. Indulgere mihi dignentur vestræ paternitates reverendissimæ, salvis adversariis, si in præmissis alicubi excesserim, quod tamen non credo, nec intendo ad displicentiam earum quidquam expressisse, sed dumtaxat pro quiete & notitia mentis meæ. Nunquam enim tranquillam dedissem oculis meis dormitationem quousque tamquam filius ad patres querimoniam meam protulissem. Vestras paternitates reverendissimas conservare & adjuvare dignetur omnipotens ad opus suum perficiendum.

Scriptum Rappailliæ, die prima Maii, millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

XCVI.

Litera Ducis Mediolanensis missa concilio in Augusto, anno MCCCCXXXV.

Reverendissimarum paternitatum vestrarum filius Philippus Maria Angelus, dux Mediolanensis, item Papiæ Angleriæque comes, ac Januæ dominus.

REverendissimi in Christo patres & domini mei præstantissimi, cooperante gratia divina, habeo nuper felicissima nova, victoriosa & triumphante classe mea Januensi, quæ hostilem armatam regis Aragonum apud * Gajetanum ex toto conflixit, captis (ut recitant literæ per me habitæ) ipso rege & duobus fratribus suis, videlicet rege Navarræ, & magistro sancti Jacobi, nec non principe Tarenti, duce Gueffæ, & filio domini Christophori Gajetani comitis * Feudorum, aliisque baronibus secum existentibus, exceptis infante dom Petro, & principe Salerni, captis etiam navibus & navigiis ipsius armatæ, omnibusque gentibus hostilibus, quæ supra ea militabant. Hanc ideo tam felicem divinamque victoriam statim reverendissimis paternitatibus vestris intimare decrevi, ut cum omnes felicitates meæ propriæ vestræ sint, mecum laudes altissimo agentes inde lætari & gaudere possitis, & continuo meliora sperare, ad laudem & gloriam ipsius qui piissimus est donator omnium gratiarum.

* Fundorum.

Datum Mediolani die vigesimo Augusti, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto.

Post suprascripta certioratus sum per literas proprias magnanimi & glorioši capitanei mei classis meæ Blasii de Axereto, quod ultra prænominatos reges & alios captos, etiam captivi remanserunt dictus infans Aragonum & vicerex Siciliæ, filius ducis Gueffæ, Menegutius del Aquila capitaneus lancearum trecentarum, aliique multi barones & nobiles ultra quadringentos, & armigeri ultra mille, & gens alia infinita ad milliaria. Capta præterea fuit tota hostilis classis, præter duas naves minores quæ evaserunt. Conflictus autem fuit suus terrestris exercitus, qui contra Gajetam militabat, captis bombardis & mu-

nitionibus quibuſcumque. Denique pro maje- A ſtatis divinæ clementia tanta fuit ipſa victoria, quod ſtupendum & mirabile dictu eſt. Ipſi laus, gloria, *&c.* Datum ut ſupra.

XCVII.

Copia Literarum Domini imperatoris Græcorum ad concilium.

Joannes in Chriſto Deo fidelis imperator & moderator Romæorum Palæologus ſemper Auguſtus ſacroſancto generali concilio Baſileenſi ſalutem in eo qui eſt vera ſalus.

VEnerabiles veſtri ambaxiatores miſſi ad B nos cum noſtris ambaxiatoribus hic adfuerunt portantes nobis literas veſtras. Ex quibus literis, & etiam relatione ipſorum, cum ſapienter & clare expoſuerint omnia ſibi commiſſa, cognovimus & certi fuimus de optima diſpoſitione ferventique deſiderio quæ ad opus unionis eccleſiarum Chriſti geritis, Pro quo & nos etiam ante plurimum laboravimus & ſtuduimus & nunc ſtudemus & diligentem operam facimus. Perlecto etiam decreto quod factum eſt per vos ſuper tali materia, etiam difficultates aliquæ in eo repertæ, & illis oſtenſæ, per Dei gratiam remotæ ſunt, & grata nobis habuerunt remedia, ita ut uniti & concordes remanſerimus: quare per noſtrum C chryſobolum illa firmavimus & roboravimus, ſicut de omnibus latius & particulariter veſtræ reverendiſſimæ paternitates a venerabili viro Henrico uno dictorum veſtrorum ambaxiatorum ſcient, qui pro iſta cauſa ad vos revertitur. Omnia igitur illa quæ ad nos attineant, & a nobis debeant fieri, cum multa diligentia uſque ad finem Deo auctore facturi ſumus; voſque rogamus ut ſimiliter cum pari caritate & promptitudine ad hanc ſanctiſſimam rem procedatis, & nihil deficiat de incumbentibus vobis: Specialiter vero plurimum & cum multa inſtantia vos petimus & rogamus de loco in quo meditata ſancta univerſalis & œcumenica ſynodus celebranda eſt, ut depu- D tetur & eligatur unus locus ex maritimis ut ſine difficultatibus & incommodis magnis poſſint venire & conduci neceſſario congregandi ibidem, & maxime ſanctiſſimus mihi dominus œcumenicus patriarcha, qui eſt ſenex, & continua infirmitate gravatus. Et præcipue hoc etiam petimus & rogamus propter ſanctiſſimum & beatiſſimum dominum papam, quia caput eſt eccleſiæ Romanæ & occidentalis, & ejus præſentia eſt neceſſaria, & quamplurimum valet. Propterea (ut diximus) multum rogamus vos & precamur, ut circa hoc bonam diligentiam & deliberationem faciatis, nihilo minus non recedentes a geſtis circa hoc & alia inter nos & vos.

Datum in urbe noſtra Conſtantinopoli, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto Novembris.

XCVIII.

Copia Literarum Domini patriarchæ Conſtantinopolis ad concilium.

Joſeph miſeratione divina archiepiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, & œcumenicus patriarcha, reverendiſſimis cardinalibus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, & reverendis epiſcopis & omnibus aliis religioſis perſonis congregatis in ſacra ſynodo Baſileenſi, dignam & condecentem ſalutem reddimus reverentiis veſtris cum ſincera diſpoſitione & caritate ſpirituali & amicitia.

VEnerabiles veſtri ambaxiatores, *&c. ut in precedenti litera, uſque*, Congregandi ibidem, & maxime propter me, qui ſenex & continuis infirmitatibus gravatus ſum: & præcipue propter ſanctiſſimum dominum papam, *&c. ut in litera immediate precedenti, uſque ad finem.*

Datum Conſtantinopoli, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto Novembris, apud patriarchium noſtrum ſanctæ ſophiæ.

XCIX.

Copia Literarum Fratris germani domini impe.atoris Græcorum.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, Conſtantinus in Chriſto fidelis deſpotus Romæorum Palæologus ſalutem in eo qui eſt vera ſalus.

LIteras veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum per venerabiles veſtros ambaxiatores recepimus, quibus ex literis & ex relatione ipſorum ambaxiatorum de optima voluntate & promptitudine & ferventiſſimo zelo, quæ ad hoc divinum unionis eccleſiarum Chriſti opus geritis, certificati fuimus; quamvis rebus ex ipſis ſatis intellexermus ea. Quare veſtram intentionem quamplurimum laudamus, & veſtrarum virtutum condignam judicamus, cum non poſſit cogitari alia res, in qua veſtræ reverendiſſimæ paternitates ſuis viribus atque ſtudiis uterentur rationabilius & laudabilius, quam in hac, quæ ad communem Chriſticolarum utilitatem & Chriſtianæ fidei incrementum ſpectat. Hortabantur etiam veſtræ reverendiſſimæ paternitates nos ut dictis veſtris ambaſiatoribus auxilia & favores circa ſuum propoſitum, pro quo huc deſtinati ſunt, grate adhibere velimus. Quod quidem licet ab E omnibus Chriſtianis veris debeatur, propter rei præſentis dignitatem, nos tamen ipſi magis hoc debere facere exiſtimavimus, & per gratiam Dei plus quam debeatur intendimus ſuper hoc laborare. Et propter hoc, quantum nobis poſſibile eſt, ut tale divinum opus ad finem optatum deduci poſſit & valeat, ſtuduimus, & in futurum ſtudebimus, & ſic mirabiliter hujus rei deſiderio tenti ſumus, ut veſtras reverendiſſimas paternitates promptiſſimas in hac re exiſtentes, cum maximaque diligentia procurantes prout proſequatur, & nos ipſi

pe-

peteremus iterum & rogaremus ut omnes difficultates velitis ex medio tollere, & omnimodam diligentiam adhibere ad conſummationem hujus divini negotii. Nunc enim multi tractatus & legationes ab utraque parte ad talem terminum cum gratia Dei devenerunt, ut non indigerent aliquo alio, niſi executione ſola & progreſſu reali, & cum effectu. Et procul dubio confidimus, quod veſtræ reverendiſſimæ paternitates ſic facient, & bono principio optimum finem apponent. Talem autem intentionem noſtram, quam & multis aliis ex cauſis juſtis habemus, & propter veſtram petitionem multo clariorem & ferventiorem habemus, a venerabili Henrico Menger uno dictorum ambaſiatorum veſtrorum latius & particularius ſcient veſtræ reverendiſſimæ paternitates; qui eiſdem paternitatibus & de aliis ad iſtud propoſitum attinentibus referet. Nos vero ſemper ad omnes honeſtas & rationabiles petitiones paratos eſſe & fore veſtræ reverendiſſimæ paternitates agnoſcant.

Datum Conſtantinopoli, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto Novembris.

C.

Litera Ducis Friderici Junioris Auſtriæ miſſa concilio, lecta in generali congregatione die Veneris 27. Martii MCCCCXXXVI.

Reverendiſſimis ac reverendis in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctam generalem ſynodum Baſileenſem repræſentantibus, univerſis earumdem veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum mandatis obedire, &c. *paratus Fridericus junior dux Auſtriæ.*

REverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & domini, literas ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis per venerabilem & circumſpectum virum dominum Joannem de Polmar, decretorum doctorem eximium, ſacri palatii apoſtolici cauſarum auditorem, ac prætacti ſacri concilii Baſileenſis oratorem, cum ea qua decuit reverentia accepi, una cum ejuſdem auditoris legali relatione ſubſecuta. Ad quæ omnia tamquam humilis & obediens ſanctæ matris eccleſiæ filius & princeps catholicus fatebar animum habere diſpoſitum & inclinatum. Quia vero adeo noviter regimen & gubernationem principatuum ac dominiorum meorum exto adeptus, reſtant adhuc certa jura per me expetenda, quorum aliqua eccleſiam * Gurzen. ipſiuſque caſtra, & me advocatum dictæ eccleſiæ, patriæ quoque principem ac protectorem contingunt. Qua de re, & propter alias cauſas utilitatem dictæ eccleſiæ potiſſime reſpicientes, præfato oratori veſtro limpidius explicatas, expediens viſum fuerat negotii hujuſmodi executionem differendam, ipſoſque ſuper dicto epiſcopatu ſibi adverſantes, ad iſtas Auſtriæ partes convocandos ſub ſpe peroptimæ pacis ac perficiendę compoſitionis: & deſuper reverendo in Chriſto patri domino Joanni dictæ eccleſiæ epiſcopo literas meas tranſmitto de præſenti. Quocirca paternitates veſtras accuratius deprecor, quatenus præfato domino epiſcopo indilate adveniendi favorabiliter dignentur licentiam impartiri. Spiritus ſanctus, in cujus eſtis nomine congregati, ad ſuę ſanctę eccleſię utilitatem vos feliciter dirigat & conſervet.

Datum in Nova civitate die tertio menſis Martii; anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto.

CI.

Litera Regis Aragonum Miſſa concilio, lecta in congregatione generali in vigilia paſchæ 7. menſis Aprilis MCCCCXXXVI.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, ejuſdem ſanctæ eccleſiæ Dei humilis & devotus filius Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæque citra & ultra Pharum.

SAcratiſſima ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregata, longum nos deſiderium tenuit, ut ſolemnes ad vos oratores mitteremus. Quod profecto ut debitum fuiſſet, diu * eſt executioni mandatum, niſi nos quemadmodum toti orbi notum eſt, præpediti fuiſſemus. Hoc itaque tam ſanctum propoſitum e manibus rerum maximarum quidam cumulus nexu pene indiſſolubili devinctus, non voluntas, quæ, teſte Deo, ſemper ad hoc nobis ardens fuit, extorſit. Nunc autem quia nobis veridice relatum extitit, quanta cura, quanta ſolertia, quanta denique vigilantia impræſentiarum incumbitis circa ea quæ ad eccleſiæ Dei reformationem, hæreſum extirpationem, & pacem inter ſæculi principes componendam, maxime faciunt, & quemadmodum etiam toto pectore operam datis, ut non ſolum Bohemorum unio, quam Deo auxiliante acerrimis diſputationibus, & indefeſſis inauditiſque laboribus procuraſtis, concludatur, ſed etiam ut Græcorum reductio diu a Chriſtiano populo maxima cum aviditate expetita feliciter fiat, non modo alacres, ſed divino inſuper (ut putamus) quopiam nuntio invitati fuimus, ut quamvis non ſimus ab hujuſmodi rerum difficillimarum laqueis omnino expediti, vellemus ulterius * morari laudabile illud diu mente noſtra agitatum propoſitum parere. Cupientes igitur tot & tantorum operum bonorum, quorum glorioſus eſt fructus, participes fieri, quod vos, qui in vinea domini aſſidue laboratis, apud æternum illum luminum Patrem & rerum omnium conditorem conſecuturi eſtis, legationem noſtram omni auctoritate inſignem ad ſacratiſſimum cœtum veſtrum mittere decrevimus, ut ſi totius diei pondus & æſtus non portavimus, ſaltem bonam magnamque ejus partem aliquam ſuſtineamus, qua poſſimus divina clementia ſuffragante, cum his qui in operando primi fuerunt, efficaciter in ipſa vinea laborare, voſque pro viribus ad optatiſſimam illam ac felicem Græcorum adipiſcendam reductionem juvare. Quam quidem tum ad divini cultus amplificationem ad ipſorum ſalutem & concordiam, tum ad veſtri ſempiternam memoriam immarceſcibilemque coronam immortalitati perpetuo conſecrandam, perneceſſariam arbitramur. Jam autem delecti ſunt viri illi, quibus hæc provincia eſt committenda. Literas & nuntios præterea in omnes par-

* eſſet

* forte non morari, ſed

tes noſtras nuper deſtinavimus, ac alias etiam A noviter duximus deſtinandas. Quibus omnes reverendos & venerabiles prælatos plurimoſque ſacrarum literarum eximios interpretes, demum canonum ac civilis ſapientiæ inſignes doctores hortamur, & quantum in nobis est, compellimus, ut pro tam pio negotio facilius conſummando brevi ad vos proficiſcantur: nec longa certe mora temporis contrahetur, quin noſtra ipſa legatio, quæ ire propediem habebit, vobiſcum ſit. Simile quoque erit de his, de quibus ſupra diximus. Si quid autem aliud fuerit, quod pro Dei eccleſia vestrique ſtabilitate & conſervatione amplius facere poterimus, illud gratiſſimo animo perficiemus,

Datum in nostra civitate Gajetę, die octavo Martii, anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto,

Rex Alphonſus.

CII.

Epiſtola Ducis Alberti Auſtriæ miſſa concilio, lecta in generali congregatione die Veneris 30. Martii MCCCCXXXVI.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis univerſis, in ſacroſancta generali Baſileenſi ſynodo, in Spiritu ſancto legitime congregatis, univerſalem eccleſiam repræſentantibus, dominis & amicis cariſſimis Albertus Dei gratia dux Auſtriæ, marchioque Moraviæ.

REverendiſſimi patres & domini amici cariſſimi, devota recommendatione præmiſſa, ſanctum viſitationis & reformationis opus in diœceſi Patavienſi, & dominiis meis, reverendis in Christo patribus domino epiſcopo Costantienſi provinciæ Rothomagenſis, ſuiſque collegis in Bohemiam legatis per ſacrum Baſileenſe concilium, ad precum mearum instantiam devotam, injunctum prudenter, & revera multum accurate inchoatum, continuatur in dies adeo feliciter, estque jam in multis locis patratum tam amabiliter, quod omni dubio ceſſante in utroque statu factis & exemplis, ut opera evidenter demonstrant, uberrimus inde ſequetur fructus, Aſſurgo igitur, Deo qui hoc ſanctum opus inſpiravit, nec minus vestro ſancto cœtui, gratiarum actiones devota mente referendo. Petens denique humiliter, ſi forte aliqui tam ſancto operi tamque ſalubri non faventes viſitationem & reformationem hujuſmodi extinguere aut impedire conarentur, quod tales contra præfatam ſanctam commiſſionem cum exaudictionis affectu vel effectu non admittatis. Verum, patres reverendiſſimi, (ut ſine circutione loquar) vestras certifico paternitates, quod in viſitationis & reformationis præmemoratarum proſecutione nihil aliud quærit, niſi Deo præcipue obſequi, & deinde perſonas viſitandas a longo tempore (quod dolenter refero) multum collapſas, ad statum reduci convenientem. Nec est qui veridice dicere poſſit, quod in viſitatione & reformatione prædictis alicujus lucrum ſeu commodum privatum quovis quæratur modo. Recommendo me vestris paternitatibus digniſſimis cum prona voluntate in ſingulis complacendi.

Datum Viennę die octavo menſis Martii, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto,

EPISTOLÆ
DIVERSORUM AD DIVERSOS
DE CONCILIO BASILEENSI

Aut de negotiis ad concilium illud ſpectantibus, tractantes, hic ſeorſum congestę, & juxta datas ipſarum, quantum ex ipſis adverti potuit, digestæ,

CIII.

Litera A Bohemis Conſulibus civitatis Egrenſis tranſmiſſa.

Honorabilibus & circumſpectis dominis & conſulibus civitatis Egrenſis magiſtri civium & conſules majoris civitatis Pragenſis.

SErvitium nostrum, juxta præſentis curſus qualitatem, vobis circumſpectis & prudentibus amicis intimamus & notificamus, quomodo omnes in una generali congregatione jam apud nos conſtituti domini milites, terrigenæ honorabiles, civitates, & communitates fæculares & ſpirituales, concorditer deliberavimus, & finaliter in hoc manemus, quod ad concilium Baſileenſe, tamquam ad publicam & ſecuram audientiam, mittere volumus nuntios nostros ſpirituales & fæculares, qui jam ad eumdem tranſitum electi ſunt & donati. Avertat hoc Deus, ne bonum, quod diu deſideravimus, & ad quod jam oſtium apertum est, elato animo contemnamus: ſed parati ſimus, ſalvis tamen quibuſdam affecurationibus, justitiam Dei omnipotentis, in quam nos locamus, coram omni Christianitate confiteri. Hac tamen conditione adjecta, ut eiſdem perſonis ad eumdem tranſitum deputatis talis ſecuritas procuretur & donetur, ut tranſire ad ipſum concilium, ibidem stare, & ad nos redire valeant ſalvi & ſecuri, abſque læſione perſonarum ſuarum & honoris, & aliarum rerum quarumcumque. Et ideo cum nuntiis a concilio ad Nurembergam miſſis deſideramus convenire in civitate vestra, ubi de modo aſſecurationis & aliis neceſſitatibus nostris intendimus ore tenus loqui cum eiſdem, quemadmodum ex literis eiſdem nuntiis per nos directis, quarum copiam vobis tranſmittimus, hæc & cetera quę ab eis petimus clare intelligere poteritis. Affectuoſius instanterque rogamus, ut quemadmodum in hac re, quę vergit ad laudem Dei, utilitatem communem, & pacificationem Christianitatis, exhibuistis, & vos, bono initio præmiſſo, impigre laborastis & perdurastis uſque huc, ita perdurare velitis; ſcientes quia merces promittitur incipientibus, ſed perſeverantibus exhibetur. Rogamus etiam, ut literas ipſas cum vestro nuntio dirigere velitis Nurembergam. Etiam deſideramus, instanterque rogamus, quatenus civitatibus ſeu oppidis ſubſcriptis, Pilſen, Svvamberg,

berg, Tenez, Blaſvvich, Schauſtein, Babeſcem, Olbogen, & ceteris omnibus regis reſidentiæ patriis, literas veſtras dirigere velitis, & cum eis practicare, ut nuntii noſtri cum ſalvoconductu & aliis quibuſcumque neceſſariis ita provideantur, ut ad nos, vel alium quemeumque locum ab ambabus partibus deputatum, ſecure accedere poſſint & recedere, quotieſcumque fuerit opportunum.

Datum Pragæ, feria quarta poſt feſtum ſancti Matthiæ apoſtoli, anno trigeſimoſecundo.

CIV.

Epiſtola Miſſa a Pragenſibus ad nuntios ſacri concilii Baſileenſis in Nuremberga conſiſtentes pro cauſa Bohemorum.

Venerabilibus & religioſis fratribus Joanni Nider priori domus prædicatorum Baſileenſium, & Joanni Mulbrun. ordinis Ciſtercienſis, nuntiis ſynodi Baſileenſis, fratribus dilectis, magiſter civium & conſules jurati majoris civitatis Pragenſis,

OBlatæ pacis deſideria amplectimur, cum fideli eorumdem ad vos & omnes Chriſti fideles reciprocatione votorum. Nam hoc ſummi & æterni Patris lex clementiæ poſtulat, ut quod nobis, id etiam noſtris proximis rite optemus. Sane venerabilis Baſileenſis concilii dudum paginam pietatis oculatæ verbis redundantem, & nunc veſtram illi parem grata mente ſuſcepimus, utpote benedictionis ſemina, uberem fructum in virtute patientiæ allatura ſalutem. Et quia non modo nobis, verum etiam * & ita univerſo ſtatui regni Bohemiæ utrimque ſcribitur, quamquam non omnibus, ſed fortaſſe tantum nobis ſit eatenus præſentatum: eapropter veſtræ honorificentiæ perinde eo ſucceſſivo reſpondemus, quod mox prima ejuſdem concilii viſa epiſtola, barones, proceres & nobiles, nec non clerum & communitates regni noſtri ſcriptis & nuntiis noſtris aviſavimus operoſe, quatenus dominica poſt feſtum beatæ Dorotheæ ventura proxime ad civitatem noſtram indilate conveniant, congruum, ſalubre ac finale ſuper eadem felici materia daturi reſponſum; ut quod omnes concernit, etiam ab omnibus pariter & unanimiter comprobetur. Et quia tot & tantarum communitatum & perſonarum multirudo, tum propter locorum diſtantiam, tum etiam ob negotiorum * veritatem & pondus, non valuit repente congregari; * quare honorificentiæ veſtræ ſolertiam obnixe deprecamur, in conſpectu præfati concilii noſtræ prorogationis in reſpondendo, aut oratores idoneos, mittendo, moram non ex ſegnitie aut quavis alia negligentia, ſed præmiſſis ex cauſis admiſſam excuſare, &, ſi commode fieri poteſt, in loco quo nunc eſtis, uſque ad diem cathedræ beati Petri proximum, * fidele & (ſperamus) caritativum præſtolari reſponſum literarum noſtrarum bajulis, & nuntiis ad honorificentiam veſtram, quoties fuerit opportunum, dirigendis aſſecurationem ſufficientem, ut tute queant ad vos accedere, ac in urbe veſtræ nunc manſionis demorari, & ad propria reverti, ſalvis perſonis, fama & rebus, procurare dignemini. Nam & nos nuntiis veſtris, quos ad civitatem noſtram Pragam duxeritis tranſmittendos, de pari forma aſſecurationis providere præſentibus pollicemur, ut mutuæ voluntates & promptius & facilius poſſint partibus utriſque deferri.

Datum Pragæ, quarta feria ante feſtum purificationis beatæ Virginis glorioſæ.

* Locus obſcurus.

* varietatem

* Ideo.

* finale.

CV.

Alia Epiſtola ab eiſdem Pragenſibus conſulibus civitatis Nurembergenſis tranſmiſſa.

Prudentibus & circumſpectis viris magiſtro civium & juratis conſulibus Civitatis Nurembergenſis magiſter civium & jurati conſules civitatis Pragenſis,

ADmirabilem ſervitutem juxta temporis exigentiam vobis, prudentes & circumſpecti amici, præmittentes, notificamus quod triplicatas literas a ſacro Baſileenſi concilio cum ea qua decuit reverentia nos recepiſſe noveritis. Sed quia talis legatio inſignes non ſolum nos & communitatem civitatis noſtræ, ſed etiam univerſos & ſingulos manentes, nobiles, barones, milites, clientes, terrigenas, civitates & communitates parti noſtræ adhærentes tangit, concernit; quamobrem præfatas literas nobis (ut præfertur) a ſacro concilio præſentatas, divina favente clementia, in noſtra generali congregatione, quæ proxima dominica poſt feſtum ſanctæ Dorotheæ nunc ventura noſtra in civitate celebrabitur, coram omnibus tam ſæcularibus quam ſpiritualibus notificare ac publicare intendimus: & quidquid rei ex unanimi omnium conſenſu fuerit in eadem materia deciſum, præfato ſacro concilio ac vobis per noſtras literas, quantocius potuerimus, intimare curabimus.

Datum feria quarta ante feſtum purificationis,

CVI.

Reverendo in Chriſto Patri domini & L. Epiſcopo Lauſanenſi domino ſuo ſingulariſſimo.

REverende pater & domine mi honorandiſſime, omnimoda recommendatione præmiſſa, præſentibus adjunguntur deliberata eccleſiæ Gallicanæ in concilio Bituricenſi: ubi perdigeſte examinatum eſt negotium, viſis facultatibus felicis recordationis domini Martini, & approbationibus domini noſtri Eugenii, ac literis directis Bohemis, nec non & inſtructionibus veſtrarum paternitatum per ſacrum concilium vobis datis, iter arripiendo ad urbem: fueruntque duo juriſtæ & unus theologus deputati in dicto concilio Bituricenſi, qui defenderent partem concilii generalis, ceteris omnibus pro diſſolutione arguentibus, & nihil de apicibus jurium divini vel humani credo utrobique prætermiſſum: & tandem, nemine diſcrepante, omnes in unam convenerunt ſententiam articulatim deſcriptam. Sed quia rerum Veneticarum & guerrarum occupatio multos impedivit, nec deliberatorum executio plena potuit fieri, maxime cum dominus cancellarius Franciæ, & alii regis conſiliarii irent Divionem, cum quibus partim viam peregi, & die Jovis in cœna domini

mini hanc civitatem intravi; ea propter, quia A
parum eſt deliberare, niſi deliberatorum exe-
cutio ſequatur, ante diſceſſum ex Bituris u-
nanimiter elegimus dominum meum Aurelia-
nenſem epiſcopum, utriuſque juris doctorem,
regiſque conſiliarium, qui præmiſſis omnibus
interfuit, & laudabiliſſime ſe geſſit, concilio-
que devotiſſime afficitur, & hic debebat ire
ad regem pro executione prætacta. Idemque
præfatus dominus Aurelianenſis & ego ſerio-
ſe in Iſſolduno ſabbato in vigilia Ramiſpal-
marum locuti ſumus cum domino cancellario
Franciæ, & quibuſdam aliis regis conſiliariis,
deliberata a noſtris eis referentes, & illa gra-
tiſſima habuerunt. Sed circa executionem ni-
hil agi poteſt, donec poſt regreſſum eorum B
de tractatu pacis, quam annuat altiſſimus: &
ut ea exprimam plene, quæ ſpero ſecutura,
non veniet credo in recidivam quæſtionem,
* *forte*, Baſi- ſi concilium eſt celebrandum * vel ne Baſi-
leæ, necne, leæ, & ad ſtatim, quia hoc concluſum eſt:
& an ſtatim. ſed credo, alia fiet conventio prælatorum
Galliæ in loco huic vicino, ubi agetur de
tractandis in concilio generali, & neceſſariis
eccleſiæ Gallicanæ, & inde omnes progre-
dientur ad concilium Baſileenſe. Unicors enim
Bituris fuit ſententia, quod ſufficiebat ibi ec-
cleſiam Gallicanam firmare cum concilio ine-
vitabiliter Baſileæ celebrando. In reformatio-
ne enim univerſalis eccleſiæ multæ particula-
res tangentur: & ſi expreſſa ibi fuiſſet practi- C
ca reformationis, fortaſſe adhæſiſſent diſſolu-
tioni. Et ſi Rex pacificus paciſque auctor pa-
cem inter regem & dominum meum Burgun-
diæ propitiatus miſericorditer tribuerit, quod
largiatur ex miſerationibus ſuis, quarum non
eſt numerus, tunc eccleſia Gallicana neceſſa-
rio ſolemnis conveniet: ſed non eſt dubitan-
dum quod iſta conventio fiet breviter, & ad
gloriam concilii generalis, & exiſtentium in
eodem. Electus ſum ire ad urbem in contra-
dictione mea multa, ignorantiam, inexpe-
rientiam & æſtum, qui contrarius multum eſt
corpori meo, opponens: ſed victus inſtantia
onus accepi. Nec univerſæ aut Gallicanæ ec-
cleſiæ perſonam meam infructuoſam decuit de- D
negare. Hac pollicitatione per me ultronee
præmiſſa, quod nunquam translationem aut
promotionem quamcumque procurabo, aut in-
jectam acceptabo. Concluſa prædicta parla-
mento regio & ſingulis univerſitatibus ac præ-
latis obedientiæ regis tranſmiſſa ſunt, ut om-
nino omnes firmati ſint in conventione futura
eccleſiæ Gallicanæ; & ſi quiſquam vellet ſuſ-
citare querelam, reſpondebitur, Actum eſt,
ne agas. Magiſter Joannes de Monte magiſter
in theologia, canonicus Leodienſis, domini
noſtri papæ cubicularius, bullas ex parte ejuſ-
dem mihi præſentavit translationis concilii,
ubi mihi mandatur pro me & provincia, tam
pro exemptis quam non exemptis, ut loco & E
tempore concilio translato interſimus. Præſen-
tavit etiam unum breve ſub ſigno Piſcatoris:
nec non & literas quorumdam dominorum
cardinalium in diſſolutione nominatorum: &
concludebat ſanctam & neceſſariam diſſolutio-
nem, & quod eum dirigerem in agendis.
Reſpondi quod tota intentione ſerviam papæ,
eroque adjutor ſui papatus, & ad conſervan-
dum regalia ſancti Petri in ejus perſonam, ut
mea profeſſio & immediata ſubjectio exige-
bant: ſed re concluſa conſilio generali in con-

cilio eccleſiæ Gallicanæ, quod inevitabili ne-
ceſſitate celebrandum eſt, nihil poſſem agere
fructuoſe, nec mihi eſſet honeſtum dirigere
eum contra deliberata mea propria: & ideo
de directione mea non confideret, & ſcribam
quod apud regem non proficeret; unde plu-
rimum turbatus eſt, & etiam ſcripſi aliquibus
prælatis, per quos debet tranſire, & credo ſi-
milia inveniet reſponſa. Expoſui etiam eidem,
quod quidam domini cardinales in diſſolutio-
ne nominati, concilio de præſenti adhærent,
viſa facti neceſſitate: & quod in facto cir-
cumventi aſſenſum diſſolutioni præbebant,
nunc veraciter informati eamdem diſſolutio-
nem revocant. Suaſi inſuper celebrationem
concilii domini noſtri papæ honori accedere,
tantis auctoritatibus & maxime ſua approba-
tione laudabili approbati, & cum de fide a-
geretur & diſcrimine Germaniæ, ipſe fidei do-
ctor & Germanus non debebat in propoſitis
perſiſtere. Relatum eſt domino cancellario
Franciæ, mihi & aliis, quod quidam amba-
ſiatores regii, qui nunc in Urbe fuerunt, ha-
bitis promotionibus aut eiſdem promiſſis, ſe
fecerunt fortes quod rex diſſolutioni adhære-
bit. Sed dominus cancellarius mihi promiſit
ſolide ſtare & repellere clavum clavo dictis
ambaſiatoribus. Ego etiam non timebo, ſed
exaltabo vocem ſuper tecta, dum locus ade-
rit: & ſpero quod dicti ambaſiatores ſatis de-
liberabunt quomodo rem concluſam in novam
deducent quæſtionem: quia munera ſumpta li-
gant, omneſque ſequuntur munera & retribu-
tiones. Si non fallor, expedit, immo & neceſ-
ſe eſt, & concilio generali plus utile, teſte
Deo non dico ex laude mea, quod hic rema-
neam, quam quod vadam ad concilium. Fron-
te enim aperta reſiſtam in facies dictorum am-
baſiatorum: & ideo hic decertando pro con-
cilio, placeat eidem me habere pro præſen-
te. Etiamſi me oporteat ire ad papam, ſar-
cinulas parare & injuncta expedire opus erit.
Major mihi quies eſſet concilio adeſſe quam
æſtivo tempore equitare ad Urbem: & major
fuit mihi expenſa in via, quam fuiſſet in con-
cilio: ſed nec perſonæ nec burſæ parcam.
Idem magiſter Joannes de Monte reſponſa
mea intimavit papæ per proprium nuntium,
qui abhinc Veneris poſt paſcha iter arripuit.
Scripſeram etiam dominis meis Rothomagenſi
& Arelatenſi deliberata eccleſiæ Gallicanæ an-
te paſcha, ut nota eſſet concluſio in Urbe.
Salva correctione ſacri concilii, credo quod
expedit cum multa manſuetudine tractare do-
minum noſtrum papam, qui caput eſt eccle-
ſiæ, & depreſſo capite arida vel infructuoſa
manent membra. Concilium enim cœpit a mo-
deſtia, & ſemper modeſtius agere poterit.
Hæc pro tanto dico, quia idem magiſter Jo-
annes cauſam dedit loquendi. Sed reſpondi
quod eccleſia non eſt ſicut ſynagoga ad Fi-
lium Dei, qui bona opera operatus eſt, &
propterea voluerunt eum lapidare. Nec eſt ſi-
cut de Joanne XXIII. cum vita ejus ſit
commendabilis, & ſine exceptione quacum-
que. Agebat inſuper idem magiſter Joan-
nes de translatione concilii ad Avinionem.
a Auſum præbetur Bohemis dicere eccleſiam
a ſua facie aufugiſſe, & panis ibi cariſtiam
eſſe, cum pro victu hominis, pro pa-
ne dumtaxat, neceſſariii ſint viginti floreni
aut papales, locuſque Avinionenſis inter re-

Nota quod ait archiepiſcopus Lugdunenſis vitam Eugenii ſine ulla exceptione eſſe commendabilem.

a *forte*, anſa H.

* *forte* adverſantibus.

gnum

gnum Franciæ, Delphinatum, & provinciam Provinciæ, ſituetur & intercludatur, quæ dominia ſunt regis & ſuorum fœderatorum; & ſic non eſſet * adverſitatibus regis tutus acceſſus: quibus etſi daretur litera de ſalvoconductu, opponerent quod per tales literas ſe capitalibus crederent inimicis. Inſtabat ſaltem quod transferretur ad Biſuntinum, cui ante factam pacem cum rege reſpondi, quod regi & ſuis idem jus & prius competebat exceptionis. Facta vero pace inter regem & dominum meum Burgundiæ, Anglici fortaſſe Biſuntinum declinarent, flumine * interea carebat notabili civitas Biſuntii, quia etſi flumen habet qualecumque, inter flumina non nominatur per ſcriptores, quia Sagonam intrat, & Sagona Rhodanum, Rhodanus autem mare, & ideo Rhodanus pro flumine ſumitur, Sagona vero non, vel aliæ aquæ labentes & eam intrantes. Finaliter inſtabat de civitate hac Lugdunenſi, cui repræſentavi eaſdem rationes militare, quæ in Avinionenſi militabant. Eſt enim hic maxima cariſtia, & major * ſperatur in annata futura propter ſata congelata. Probavi etiam ex chronicis, quod locus quantumcumque ſolemnis, & in ſitu fertili poſitus, ſæpe fuerat a conciliis generalibus improbatus: & ideo nec civitas Biſuntii, nec Bononienſis nominari meruerunt; probans Bononiam bono nullam. Hæc reverendiſſimis paternitatibus veſtris ſic ſerioſe ſcribere curavi, nolens his verbiſculis fatigare concilium, nolens meum veſtras paternitates latere intentum; aut rem geſtam tacere, vel exprimens concilio, propriam gloriam quærere apud ſacrum concilium de affectu ejuſdem. Et expediret, ſi non fallor, ut nova mihi ſcribantur ſæpe concilii, quia ad me frequentius * venerint conflictus. Dominis meis legato Conſtantienſi, Ciſtercienſi, * Wetzellicenſi, & ambaſiatoribus Sabaudiæ, quando opus erit, præmiſſa poteritis exponere: &, ſi placet, mandetis reſponſionis effectum vobis factæ, & quales inveniſtis faventes in Urbe, ut intelligam qui ſunt de veris fratribus. Meipſum veſtræ reverendiſſimæ paternitati ad vota offerens & mandata, in domino precor diu & feliciter eum valere. * Prætreſtiſſæ die vigeſimooctavo Aprilis.

* *forte enim caret.*

* *id eſt, limatur.*

* *Forte veniunt.*

* *Forte, Vercellenſi, aut Vezeliacenſi.*

* Petræfriſſæ

CVII.

Epiſtola Legati Imperatoris Romanorum ad eumdem, quem legatum juſſerat omnes nobiles Bohemiæ convocare.

Domino Sigiſmundo Romanorum imperatori Pnotha Czaſtolovuicz, Arneſtus de Vulaſſym.

SEreniſſime princeps & invictiſſime Cæſar domine mi gratioſe, ſervitium noſtrum veſtræ ſerenitati ſemper præmiſſum. Serenitatem veſtram ſcire cupimus, quod illam legationem nobis per ſerenitatem veſtram injunctam executi ſumus ad omnes barones, milites, terrigenas & civitates Bohemiæ in communi juxta concilium illorum, prout nobis veſtra majeſtas mandavit. Super hoc ipſi nobis tale dederunt reſponſum, quod volunt ad veſtram ſerenitatem in die aſſumptionis beatæ Mariæ virginis ad Ratiſponam cum plena poteſtate & reſponſo barones & terrigenas, & de civitatibus aliquos deſtinare, quia pars eorum tota & cum Joanne Czaplione ſunt ſimul uniti & concordati ſuper illis quatuor articulis: volentes ut & alii cum ipſis ad idem ſe ſubmittant, & in unitate ſint. Videretur ergo nobis & aliis probis hominibus, quod veſtra ſerenitas in illo termino apud ſe auditorem, & alios de concilio Baſileenſi ad hoc neceſſarios habere dignaretur. Nam ſi cum ipſis pro hujuſmodi articulis poterit fieri concordia, non intelligimus aliquas alias difficultates. Et ecce tranſimus cum domino de Roſemberg per eamdem viam, per quam huc venimus, ſperantes apud eum ipſum auditorem invenire. Volentes etiam cum conſilio domini de Roſemberg ſuper iſtis negotiis conferre. Petimus ergo veſtram ſerenitatem, nolite nobis ad malum imputare, quod paululum deviavimus, & quod ita cito venire non poſſumus, & tamen feſtinabimus: venienteſque ad veſtram ſerenitatem de aliis rebus plenius informabimus ſerenitatem veſtram.

Datum Pragæ feria ſecunda poſt feſtum ſancti Procopii.

CVIII.

Epiſtola communitatis civitatis Pilznæ de victoria Bohemorum, & quomodo res geſta ſit ab eis.

*Honorabili viro domino Nicolao ordinis fratrum Minorum cuſtodi, & Procopio * Segel amicis noſtris cariſſimis, concilium & communitas civitatis novæ Pilznæ.*

* Euge.

SErvitiis noſtris præmiſſis, amici noſtri cariſſimi, bonas ac jucundas novitates vobis annuntiavimus, quod omnes inimici noſtri contriti & proſtrati ſunt, ſicut ſacro concilio & imperiali majeſtati iſta in ſcriptis dirigimus enarranda. Proceſſus autem belli talis fuit. Cum enim utrique caſtra ex adverſo metati fuiſſent, exercitus Huſſitarum multum de bombardis majoribus & minoribus caſtra noſtrorum vexabant & perturbabant. Populus autem communis clamabat, contra barones murmurans & dicens, Ut quid ita inaniter vitam perdimus, & interficimur, & tempus vane conſumimus? Progrediamur contra illos, melius eſt nos pugnando mori, quam ita miſerabiliter perire. Tunc aſſurgentes barones & capitanei noſtræ partis diſpoſuerunt ſe, ordinaverunt acies, & proceſſerunt ad pugnandum. Cumque inſtaret hora certandi, & acies contra ſe procederent, nos vero ordinati eramus retro in parte poſteriori, tunc noſtræ acies (ſecundum quod ordinatum erat) terga verterunt; fugam fingentes, ita quod nos, qui eramus in cauda in parte poſteriori, fuimus in capite a parte anteriori, Inimici autem hoc videntes, videlicet nos terga vertiſſe, concrepantes buccinis, clamabant horribiliter magnis vocibus: Conſurgite, conſurgite, & inſequamur, ecce enim fugiunt. Et ſic omnes adverſarii conſurgentes de ſuis caſtris & turribus egreſſi equeſtres & pedeſtres non ſunt inſecuti. Nos autem, qui eramus in parte poſteriori, videntes quod ſe a ſuis caſtris & turribus elongaverunt, aſſurgentes in nomine domini, cujus cauſa agebatur, aggreſſi ſumus eos a tergo, & in-

& intercepimus eorum regreſſum ad eorum caſtra & turres. Alii autem barones & nobiles cum omni multitudine conſurgentes a parte anteriori, invaſerunt eos unanimiter quaſi vir unus. Et ſic ante & a tergo eos tamquam manipulos dejiciebamus, cædentes, quamvis multi reddebant ſe & reddidiſſent captivos, Non erat tunc tempus captivandi, ſed interficiendi ſolum. Etiam aliqui per nos captivi, extrahebantur violenter de noſtris manibus, & interficiebantur. Et ſic per hunc modum, domino Deo nos præcedente, omnes inimicos proſtravimus, paucis evadentibus. Pro qua victoria ſit Deo laus & gloria in ſæcula. Omnes currus eorum, omnes bombardæ, omnia inſtrumenta bellica, omnia arma defenſiva ablata ſunt, quia omne ibidem reliquerunt. Noveritis etiam, quod domini barones ſtant in campis cum valida potentia, nec recedere intendunt, quoaduſque inchoata ad finem deducant. Imperialis vero majeſtas ſolemnem ambaſiatam direxit ad eos, videlicet dominum * Purcham, & dominum Erneſtum, & alios quamplures, ita quod illa ambaſiata multa bona operabitur. Etiam vobis, ut ſcitis, inſinuamus, quod dominus imperator ſcripſit nobis, quatenus plures de concilio & de civitate debeamus venire ad ſuam ſerenitatem, ſed duæ cauſæ nos retrahebant. Prima, timor inimicorum, qui ſemper minabantur nobis, quod ſi victoriam habuiſſent, omnibus modis volebant ad nos redire, & in toto nos delere. Noſtra autem intentio ſemper fuit, libentius velle mori, quam ipſis ſubjici. Sed indeſinenter Deo gratiarum actiones referimus, quod nos de manibus horum liberavit. Secunda cauſa adhuc nos impedit. Quamvis jam elegerimus eos, qui debeant adire præſentiam domini imperatoris, deſunt tamen expenſæ & impenſæ, quia non poſſumus inter nos conquirere tantum de pecunia pro expeditione illorum, & ſtipendiarii pro majori parte conſurrexerunt contra nos, moventes de ſtipendiis a multis annis retentis. Et ſic illi repetunt ſtipendia & damna, & nos ſumus in penuria magna. Ergo, amici cariſſimi, circa imperialem majeſtatem & ſacrum concilium laboretis, quatenus nobis impendant ſubſidium, quo modicum ab oneribus debitorum in parte liberari poſſimus.

Huſſitæ a catholicis cæduntur.

Datum in nova Pilzna feria tertia poſt feſtum corporis Chriſti.

CIX.

Litera Miſſa domino Cardinali legato per quemdam civem Nurembergenſem de interemptione Taboritarum & Orphanorum.

Reverendiſſimo in Chriſto patri & domino domino Juliano, miſeratione divina ſancti Angeli cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, domino meo ſingulariter gratioſo.

REverendiſſime in Chriſto pater & glorioſiſſime domine, exultet ſacroſancta ſynodus, gaudeat cunctus populus Chriſtianus, lætetur & præcipue animus veſter de tam celebri & felici victoria, quam dominus Deus exercituum ſuis Chriſticolis contra hoſtes benedicti nominis ſui miſericorditer concedere dignatus eſt. Noverit igitur veſtra reverendiſſima paternitas, quod die dominica proxima poſt feſtum corporis Chriſti, barones regni Bohemiæ, civitatis antiquæ Pragenſis & aliorum fidelium fulciti præſidio, cum Taboritis & Orphanis campeſtribus in virtute altiſſimi bellum aggreſſi ſunt, & per totam dominicam & noctem ſequentem prælia continuando certarunt, & die Lunæ hora tertia diei bellum pro parte noſtra, auctore domino, feliciter terminatum eſſe dignoſcitur. Et ceciderunt de parte Huſſitarum univerſi campeſtres numero tredecim millia. Inter quos interempti ſunt ille Zapko capitaneus, & Procopius & Lupus presbyteri ſeductores nequam, & 700. capti exiſtunt carceribus mancipati: & de parte noſtra, quam altiſſimus conſervare dignatus eſt, perierunt dumtaxat ducenti: quibus clementia ſalvatoris dignetur miſereri. Ceterum, reverendiſſime pater, dirigo magnificentiæ veſtræ copias duarum literarum vulgarium materiam belli prædicti continentium, ut in illis eadem magnificentia veſtra nedum dulciter recreetur, ſed & hæc nova veriſſima intimet domino meo ſingulariſſimo domino auditori, ut & ſinceritatis ſuæ integritas gaudeat feliciter in domino, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum Nurembergæ in octava feſti corporis Chriſti, anno &c. trigeſimoquarto.

CX.

Epiſtola cujuſdam Capitanei de victis Taboritis.

*Nobili & ſtrenuo militi domino * Kulbuyno de Duriſſiba fratri meo dilecto.*

* Colvino Druike.

OBſequiis præmiſſis, frater cariſſime, notifico vobis, quod regratiantes Deo bene valemus, & Taboritas hodie cum Dei adjutorio & meritis ſancti Vvenzelai proſtravimus, & damnum modicum de parte noſtra percepimus, & de Taboritis magna multitudo interfecta eſt, ſed illorum numerum qui in loco remanſerunt neſcimus: quia a loco conflictus ſtatim ulterius receſſimus, & captivos plures adduximus. Et de equeſtribus aliqui majores, ſed tamen pauci, fugerunt & evaſerunt. Et illa ſtrages facta eſt inter oppidum Gurſim & inter Brodam in illa planitie. Piltznenſes aciem duxerunt, & primi aggreſſi ſunt eos, & directo tramite receſſerunt cum curribus & familia mea, ſicut boni & probi ſine intermiſſione & retroceſſione. Propterea, frater dilecte, iſtis auditis, iſtam ſtragem notificetis principibus: Et ſi poteritis aliquem expedire ad Cæſaream majeſtatem, illa ſerenitati ſuæ notificetis ſine intermiſſione & mora. Et etiam ſi juvenis ille nuntius Zapko venit, expediatis ipſum Karelſtain, & abinde requirens ubi fuerimus, veniat ad me, ubi campum vel caſtra poſuerimus. Etiam ulterius nuntium ad vos expediſſemus, ſed expectavimus & retinuimus nuntium, volentes qualem finem conſequeremur, * Idcirco credimus & confidimus illud, quod in primis literis poſt cœnam ſcripſimus, quod hæc facietis. Et ulterius etiam ſinceriter rogo, ſi aliqui de meis furtive recedentes a me ad domum veniant, quod ipſos caſtigabitis, ſicut in prima litera ſcriptum eſt vobis. Et de

* Forte, deeſt, videre. H.

gen-

gentibus armorum nunc copiam habemus & validam multitudinem, & plures ſemper veniunt in unum. Et nihil aliud intelligimus, niſi quod omnes civitates ſubdentur nobis. Et cum iſtis vos Deo recommendamus. Orate Deum pro nobis, & nos pro vobis.

Datum inter * Priden & Kurſym jam poſt conflictum factum in ſero, dominica poſt feſtum corporis Chriſti.

* Brodan & Cuſyn. * Deucke de Druska reſidens in Pilſn Hoiſobien.

* Stenko de Duriſſiba reſidens in Timmhorſtab.

CXI.

Epiſtola Bohemorum Ad Chriſti fideles.

Univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, regibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militibus, clientibus, civibus, & omnis ſtatus & conditionis hominibus, barones, nobiles, milites, clientes, rectores communitatum, præfecti urbium, judices, conſules, jurati, cives, totaque communitas Bohemiæ gentis, in regno Bohemiæ pariter & marchionatu Moraviæ conſtituti, divinarum veritatum cognitionem, dilectionem & obſervantiam ſalutarem.

Epiſtola hæc pertinacium eſt hæreticorum, errores continens ab eccleſia catholica damnator.

CUm unigenitus Dei Filius, qui eſt æternaliter in ſinu ejuſdem Patris æterni, deſcendiſſet in terras, locum non mutans, & majeſtatem non minuens, ſed humanam aſſumendo naturam, multifaria ſalutaris vitæ documenta ore, manu ac manibus contradidit: de quorum revera numero iſta quatuor inſignia ſuis ad imitandum diſcipulis & exemplari converſationi reliquit: quorum ſic de dignitate primum eſt, ut diviniſſimum corporis & ſanguinis ejus ſacramentum per miniſtros eccleſiæ fidelibus miniſtretur. Secundum, ut verbum domini libere, publice, & veraciter per eos, quorum intereſt, prædicetur. Tertium, ut civile dominium, velut lethale virus, auferatur a clero. Quartum, ut publica & potiora crimina per legitimas poteſtates a plebibus fidelium extirpentur. Has profecto infringibiles veritates, promotivas fidei, roborativas ſpei, auctivas caritatis, regulativas vitæ, nec non procurativas ſempiternæ ſalutis, humiliter amplexantes, juxta virium noſtrarum modulum gratanter ſuſcepimus, ſtudioſe proſequimur, proſequi quoque intendimus, quouſque fides concludatur cum vita: ut ad illarum agnitionem, amorem, & obſervantiam fidelem, etiam a principio jugiter affectavimus, & nunc accuratius omnem Dei populum affectamus venire. Unde non parcentes ſumptibus, laboribus, expenſis, plures per nonnullas Chriſtianitatis regiones epiſtolas ſolidis ſcripturarum auctoritatibus eaſdem * virtute fulcientes tranſmiſimus. Nihilo minus viſitavimus Chriſtianiſſimum principem nunc magnificum Fridericum marchionem Brandeburgenſem, nunc illuſtrem regem Poloniæ, & ad ſereniſſimi Sigiſmundi Romanorum ac Hungariæ regis inſtantiam, nobis per ſpectabiles legatos ipſius ſignificatam, pridem in Presburg, & nunc in Egram civitatem imperii venimus, omni niſu ubique inſtantes, ut nobis in concilio eccleſiæ generali audientia publica, libera, ſecura & caritativa procuraretur, ſuper articulis divinis prædictis, quatenus publice, palam & manifeſte in totius conſpectu concilii illos quatuor ſalutares articulos, quos pro fide tenemus, manifeſtare, dilucidare, declarare, adſtruere, juſtificare, probare & defenſare ſcripturis ſacris, beatorumque doctorum ſententiis, in eiſdem ſcripturis vere & inevitabiliter fundatis, libere, omni impedimento ſecluſo, valeamus. Et quod tota una nobiſcum Dei viventis militans reformetur eccleſia in capitibus ſuis pariter & membris, juxta ſacræ ſcripturæ doctrinam. Qui nimirum rex, principum, epiſcoporum, procerum, & doctorum communicato conſilio, reſpondit quod iſta limitatio audientiæ & reformationis eccleſiæ derogaret libertati & privilegio concilii generalis, ſupra omnem legem eminentis: ſed quod nos, illis limitationibus & declarationibus noſtris ex divina lege & ſanctorum doctorum ſententiis omiſſis, ſtemus in his omnibus determinationi & definitioni ipſius concilii. Quod profecto nos merito, rationabiliter & rite reputantes illicitum, & prorſus indignum, ut videlicet divinas veritates juſtificatas in ſemetipſis humanum judicet arbitrium, & ſalvet aut ſolvat pro ſua voluntate: quod utique interdum, ſolida veritate relicta, opinionem ſequitur, ſicque ipſam nonnunquam fallere contigit, & falli. Et quod illi earum veritatum & noſtri ſint judices, qui illas, divino poſtergato timore, tamquam errores notorios, & nos propter obſervantiam illarum veluti erroneos, inconſulte, perperam & temere judicantes damnaverunt inique, ut ſic inimici ac noſtri hoſtes ſæviſſimi in noſtrum exterminium adſpirantes ſint judices. Quod revera ſana vetat ratio, divinæque & humanæ leges abhorrent. Idcirco ipſis in hac parte noluimus neque intendimus conſentire. Sed hoc præſertim optavimus & (ut æquum & juſtum eſt) jugiter optamus, ut divinarum ſcripturarum rectiſſima & infallibilis regula per juſtiſſimum judicem, juſtitias & veritatem diligentem, derelicta in terris, quæ nec fallere poteſt, nec falli, in medium concilii proferatur, & beatorum doctorum (ut præfertur) finem, & juxta illam eorumdem articulorum & noſtra rectitudo aut obliquitas poterit comparari, & conſequenter rectificari, aut approbari. Sed hoc ipſi nullatenus acceptare voluerunt. Hanc juſtiſſimam æquitatem per nos illis oblatam veſtra quæſumus dignetur penſare induſtria, nec non partis adverſæ de ſuperbæ ignaviæ timore contumaciam arrogantem, qua ſe ſupra ſe enormiter erigentes, nituntur ſibi ſubjicere non modo omnes Chriſtianiſſimi principatus, regna & dominia, ſed etiam infringibiles divinæ veritatis doctrinas, domini noſtri Jeſu Chriſti morte veraciter confirmatas, juxta ſuum libitum trutinando & judicando variare, ita ut quod nunc per Chriſti fideles vere creditur & fideliter obſervatur, tandem eorum arbitrio tamquam error & ſuperſtitio totaliter declinetur, ſicque Chriſtiana fides non in petra ſolidiſſima, ſed in arena mobiliſſima fundabitur, quotidianæ ſubjecta ruinæ; & verba Chriſti perenni firmitate fulcita, ita ut cælum & terra facilius tranſeant, quam ipſius commutentur ſermones, veluti lecti opertorium, ipſorum mutabuntur cenſura. Sed quid hac temeritate ſtultius? Quid hoc errore nequius? quid hac peſte perniciosius poteſt inveniri? Ipſi quod dixi-

Volunt inepti legis concilio præſcribere.

* veritate

Num Judas non fuit apostolus?

mus judicate, pensate, attendite, obsecramus, universi & singuli Christi fideles, si isti episcopi sedes apostolorum juste & digne occupant, qui illis vita & moribus totaliter adversantur. Illi quippe per orbem terrarum pannosi & contempti a populo migrantes, veritates dominicas cunctis populis, tribubus & linguis fideliter nuntiarunt, easdem propria morte firmantes: isti purpura vestiti & bysso, glorioši in populo, canes muti effecti, in castris & urbibus tranquille residents, & easdem veritates etiam aspernantur audire, ac propter earum observantiam fidelem fideles spoliant fama, vita & rebus, non per se, quia cubant cum scortis, sed per cruentæ crucis erectionem, sæculare brachium in occisionem fidelium fallaciter concitantes. Illi, relictis omnibus mundi divitiis, omni virtute ornati, in paupertate & jejunio dominum sequebantur: isti urbium, castrorum, prædiorum & regionum * possessiones, viri divitiarum instituti, pleni vitiis, non Christum humilem in contemptu, sed superbissimum satanam in pompa & fastu carnisque voluptate sequuntur, a quibus, utpote pseudoprophetis, attendite, suadet ipsa Veritas increata. Et si illi, ut proponunt, cum exercitibus suis validissimis regnum nostrum invaserint, usque ad internecionem (ut asseritur) demoliri cupientes, nos in altissimi virtute, cujus causam prosequimur, habentes fiduciam, vim vi cogemur repellere, quemadmodum omnes leges & omnia jura permittunt. Quæ omnia justa & rationabilia suprascripta vos viri illustres & nobiles animo diligenti pensate, & catholice discutite, si in adjutorio sceleratorum hujusmodi clericorum, & temerario ac erroneo ausu de veritatibus omnipotentis Dei sentientium, in voluptatibus hujus sæculi & meretricio sicut in sterquilinio jacentium, vestras animas corpora pariter & personas in bellicosis periculis salubriter morti exponetis, contra justissimas per nos vobis crebro oblatas Christi Jesu æquitates.

* possessiones. Tu quis es, qui judicas alienos servos?

Datum sabbato in vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ, sub sigillo communi omnium adhærentium evangelicæ veritati, circa limites regni Bohemiæ, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimoprimo.

CXII.

Alia Epistola per Egrenses missa nuntiis concilii Nurembergæ existentibus.

Devotis & religiosis in Christo patribus & dominis, domino Joanni Nyder priori domus Prædicatorum Basileensium, & domino Joanni de Mulenbrun, ordinis Cistercienſis, nuntiis synodi Basileensis dominis & præceptoribus nostris, consules jurati oppidi Egrensis.

PRæmissis servitiis ad beneplacita vestræ voluntatis, honorabiles ac dilecti domini, sicut scriptis vestris nobis proxime missis desideratis ut literas vestras missas Pragensibus per nuntium nostrum dirigere curaremus, hoc fecimus; & scripsimus eisdem amicabiliter, prout alias erat eis per nos scriptum, *&c.* sic idem nuntius heri de sero ad nos est reversus, portans nobis responsum ab eisdem, quod vobis præsentibus decrevimus transmittendum, cujus tenorem percipietis. Insuper dicti Pragenses scripserunt dominis & amicis nostris consulibus oppidi Nurembergensis ac nobis certas literas, literam Nurembergensium cum præsenti bajulo transmittimus eisdem, copiam literæ nobis directe vobis mittimus præsentibus intercluſam. Quam fecimus transferri de vulgari Bohemico in idioma nostrum, secundum cujus tenorem vos regere poteritis in agendis. Sed prout ipsi monent in literis nobis missis pro salvoconductu & securitate ordinandis, quoad oppidanos Pilznenses, nobilem de Svvamberg, oppidanos de Tenitz, ac alios officiarios sereniſſimi domini nostri regis Romanorum, *&c.* vos ipsi intelligitis & scitis, quod nos nec scimus, nec possumus hujusmodi salvumconductum ipsi procurare: quoniam supradicti oppidani & nobiles nostri sunt adversarii, & quotidie ab eisdem formidamus invasiones. Et si hoc non esset, parati essemus & cum omni conatu vellemus pro hujusmodi salvoconductu libenti animo laborare, prout hucusque in negotiis pacis & communis utilitatis Christianorum nos voluntarios & promptos exhibuimus, & in futurum volumus exhibere, prout hoc in nobis experti estis, & in futurum experiri debetis. Idcirco deliberetis cum Nurembergensibus ac aliis ad hoc idoneis, per quem aut per quos dictus salvusconductus & securitas possit procurari, hoc faciatis secundum videre vestrum & aliorum, prout vobis videbitur expedire. Quidquid autem nos ad hujusmodi possumus consulere & juvare, faciemus voluntarie, omni segnitia procul amota.

Datum feria sexta ante Invocavit, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

CXIII.

Epistola Pragensium ad nuntios concilii.

Reverendis ac religiosis in Christo fratribus Joanni Nyder priori domus prædicatorum Basileensium, & Joanni de Mulbrun nuntiis concilii Basileensis, magister civium, consules & scabini civitatis Pragensis, nec non magnates, nobiles, barones, ac capitanei exercituum & communitatum regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ.

AFfectandæ pacis commoda in summo veræ tranquillitatis auctore, reverendi & religiosi viri, epistolarum venerabilis concilii Basileensis & vestræ, nos ad audientiam plenam, piam, & securam invitantium, fecunditate facunda gavisi, merito arbitramur clementissimum supra omnes dominum visitasse plebem suam in piis viscеribus miserationum suarum, ut reducat corda filiorum ad patres pristinos, gressusque ipsorum dirigat in semitis justitiæ directissimis primitivæ ecclesiæ, quatenus tempore novissimo vergente adorta ad vesperum corruptibilis mundi corruptela, in militantis ecclesiæ glorioſa civitate habitent cum fiducia, fide, spe, atque caritate cives unanimes, qui se sperant in futuræ beatitudinis aula cælesti fore sodales. Unde quantocius valuimus, gubernatoribus & populo regni Bohemiæ congregatis, in hoc resedimus universi finaliter, ut oratores nostros & legatos ad

præ-

præfatum concilium dirigamus, quatenus dudum per nos desideratum opus, & nunc annuente domino feliciter inchoatum, laudabili & cunctis fidelibus fructuoso concludatur effectu. Sed quia utriusque epistolæ præmissæ tenor offert, ipsum concilium & vos sub nomine & auctoritate ipsius ad largiendam assecurationem sufficientem & rationabiliter expectandam oratoribus & legatis mittendis a nobis; eapropter obsecramus, ad Egram civitatem vobis & nobis conterminam, quo celerius fieri potest, cum principibus regni Bohemiæ adjacentium regionum venire velitis, ibidem cum nostris certis nuntiis ad hoc specialiter deputatis, tempore per vos statuto * minime unius mensis, nobisque per nuntium præsentem intimando congressuri, sub salvis certis conditionibus ipsis nostris nuntiis a tota parte nostra concessis, modos, conditiones & processus hujusmodi assecurationis & audientiæ nostris oratoribus & legatis a dicto concilio præstandis, plene ac effectualiter tractaturi & disposituri finales ita & taliter, ut nos oratoresque nostri & legati ad concilium sæpedictum mittendi, prout in epistola vestra nobis transmissa scribitis, de cautione per vos nobis & ipsis offerenda merito debeamus & debeant esse contenti. De vestra etiam patienti præstolatione ac benigna, & de his quæ nunc scribitis, nos noveritis esse multum gratos pariter & gravisos.

* *forte* ad minimum.

Datum feria quarta post diem beati Mathiæ apostoli domini, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimosecundo.

CXIV.

Epistola cujusdam Capitanei ad imperatorem Romanorum de rebus Taboriticis.

Serenissimo principi Sigismundo Romanorum imperatori Asso de Steinberg, alias de Holicz.

SEreniſſime Cæſar & rex domine glorioſe, ſervitium meum præmiſſum veſtræ ſerenitati. Scire velitis, quid actum eſt nunc in Pragenſi congregatione circa feſtum ſancti Joannis Baptiſtæ. Quando ibidem convenimus, tunc aliquibus diebus poſt noſtram ibidem conventionem omnes civitates, quæ nobis contrariabantur, ibi nobiſcum unitæ ſunt, excepta Colonia. Et tandem poſt aliquot dies, Zapho & antiqui Taboritæ cum ſuis rotis & ſequacibus & cum dicta Colonia etiam nobiſcum ſunt uniti. Et poſtquam nobiſcum fuerunt compoſiti, ſtatim veſtræ ſerenitati nos omnes tale reſponſum dedimus, ut ad vos irent, & veſtram ſerenitatem peterent quatenus veſtra ſerenitas velit appropinquare Ratiſponam, & quod ibidem ad veſtram ſerenitatem tranſmittere volumus de terrigenis & de civitatibus. Et etiam cum veſtris nuntiis contulimus, ut peterent veſtram ſerenitatem, quod eadem veſtra ſerenitas nobis de ſalvoconductu providere dignaretur, uſque ad numerum trecentorum equorum & totidem perſonarum. Rogamus etiam veſtram ſerenitatem ut ſe in his gratioſam velit exhibere. Etiam ſcire dignetur veſtra ſerenitas quod hujuſmodi conventio fieri debet in feſto ſanctæ Mariæ proximo. Videtur multis probis hominibus, & mihi ſimiliter, quod habeatis in hujuſmodi congregatione dominum epiſcopum Conſtantienſem auditorem, & alios doctores, qui alias Pragæ fuerant a ſacro concilio deſtinati, & illi ut plenum mandatum a ſacro concilio habeant. Nam ſperamus in Deo, quod omnia negotia bene ſuccedent. Sunt enim quaſi omnes homines de militaribus & de civitatibus qui deſiderant veſtram ſerenitatem ſupra ſe dominari.

Datum Pragæ ſabbato ante feſtum ſancti Procopii, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

CXV.

Epiſtola Trajectenſium Miſſa ad ſuos commiſſarios.

Reverendiſſimis, reverendiſque in Chriſto patribus & . . . . ſacræ deputationis fidei . . . gratioſiſſimis, veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum humiles & devoti prælati, & capitula veſtrarum eccleſiarum Trajectenſium, barones, milites & militares, ac burgimagiſtri, ſcabini, & rectores, civitatis & oppidorum patriæ Trajectenſis.

REverendiſſimi reverendique patres & præſtantiſſimi domini, ſcribimus ſacroſanctæ Baſileenſi ſynodo, prout in copia præſentibus intercluſa perpendere poſſunt paternitates veſtræ pariter & videre. Verum res nobis dura eſt & multum aliena, quod ad requeſtam partis nullum intereſſe habentis aliqua citatio ſeu proceſſio ex officio decerni deberet. Prius enim intereſſe partis declaratum extitiſſet, & demum forma juris obſervata. Durius tamen multo viſum est, quod decreta ſacræ ſynodi in eadem materia variationem ſumunt, ea ſervando & recuſando. Dudum enim decretum extiterat, quod ea quæ a tribus deputationibus concluduntur, vim decreti & concluſionem ſacri concilii obtinerent. Et pridem mortuo reverendo patre domino Zvvedero archieptſcopo Cæſareenſi tres deputationes concluſerant inhibendum fore, & inhibuerunt omnibus canonicis extra & infra diœceſim Trajectenſem existentibus, ne aliquid novi attentarent, quodque ab omni electione ceſſarent, volentes ad pacem dictæ diœceſis & patriæ laborare, quæ executioni demandari non poterat, nec vim decreti obtinere. Sed quod nuperrime tres deputationes (ut nonnulli prætendunt) citationem perſonalem concluſerunt, illud ſecundum eoſdem (ut aſſeritur) in vim tranſivit decreti. Cauſam diverſitatis, quare iſta admittitur, quæ est probativa pacis, illa autem, quæ est pacis nutritiva, rejicitur, ignoramus. Tamen unum vestris reverendiſſimis paternitatibus ſit manifestum, quod civitas & patria Trajectenſis inimicum ſuum voluntarium jam plurimis annis tranſactis, etiamſi eccleſia vacaret, & concorditer electus existeret, non reciperent, uti nec tenerentur. Domicellus autem Vvalramus inimicus patriæ, annis elapſis multa damna incolis patriæ intulit, & quotidie infert, prout luce clarius eadem demonstrare volumus & probare. Quare paternitatibus vestris reverendiſſimis humiliter ſupplicamus, quatenus literam ſive copiam præſentibus intercluſam videre & intelligere velint, & operam efficacem tradere

ad ea quæ pacis ſunt, nec permittere novam diviſionem, guerras, ſeditiones, & alia innumerabilia mala hic de novo ſeminari. In quo Deo & hominibus bonæ voluntatis multum complacebunt veſtræ reverendiſſimæ paternitates ſæpe dictæ: quas conſervare dignetur auctor pacis. Ex urbe Trajectenſi, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, menſis Julii die decimoquinto, ſub ſigillis majoris eccleſiæ Trajectenſis & nobilium ſtrenuorumque virorum Reinaldi, *&c.*

CXVI.

Epiſtola cujuſdam Capitanei ad imperatorem de rebus Taboriticis.

Superſcriptio exterior. Interior.

Illuſtriſſimo & invictiſſimo principi & domino domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum imperatori ſemper Auguſto, Hungariæ, Bohemiæ, &c. regi, domino meo gratioſiſſimo dentur. Excellentiſſimo & invictiſſimo principi & domino domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum imperatori ſemper Auguſto, Hungariæ, Bohemiæ, Croatiæ, Dalmatiæ, &c. regi, domino meo prægratioſiſſimo, ego Kuntzo Lulksla de Bonzenix caſtellanus in Caleſtein, ſervitia mea veſtræ ſerenitati fideliſſima & coſtantiſſima omni tempore prædirigo,

SErenitati veſtræ notifico, quod Dei miſericordia magna, ſine cujus voluntate & poteſtate nihil fieri poteſt, ſed omnia per ipſum diriguntur, factum eſt, quod inimici heri hora veſperarum inter monaſterium * Stalix & oppidum * Gurſim a veſtris fidelibus dominis baronibus & fideli communitate feliciter contriti & proſtrati ſunt, ita quod de veſtris fidelibus pauci perierunt. Et ſic noverit ſerenitas veſtra pro certo, quod in dominis baronibus & terrigenis fideles ſervitores habetis. Et frequenter me allocuti ſunt de ſerenitate veſtra, quod ad vos fidelem & bonam intentionem habent, ſecundum quod effectualiter oſtendunt, & ulterius oſtendent: nec aliud intendunt facere, niſi ſicut ſerenitatis veſtræ fideles domini & ſervitores, omnia volentes ſeu intendentes facere quæ pertinent ad dominum ſuum naturalem & gratioſiſſimum. Dignetur ergo ſerenitas veſtra manum ſuam large ad eos extendere, & ipſis in ſubſidium aliquot millia florenorum tranſmittere & dare, ut opus inceptum ad honorem ſerenitatis veſtræ regnique illius, & coronæ Bohemiæ, melius terminare, & ad bonum finem perducere poſſint. Et ſerenitas veſtra in ſubſidium illius boni perſonam veſtram non dignemini abſtrahere ſine mora, quia cum adjutorio Dei omnia bene procedunt & procedent, cum ſerenitas vestra venire non tardaverit. Propterea ſerenitas vestra ſciat, qualiter illa victoria fuerit facta de inimicis. Cum enim domini barones post victoriam habitam de nova civitate Pragenſi in Praga perſisterent, gentes congregantes, ... eodem tempore inimici de diſpoſitione Dei a Pilzna receſſerunt, & ſe verſus Pragam recipientes, juxta novum Castrum aliquibus diebus castra metati eſſent, ulterius procedentes verſus Coloniam, domini barones miſerunt pro omnibus nobilibus, ut in ſubſidium eorum contra inimicos venirent. Ibi dominus de Roſemberg gentem multum notabilem & * exercitam ad campos expedivit. Et domini barones & civitas Pilznenſis etiam validam potentiam tranſmiſit: & cum progrederentur verſus Pragam ſub castro Carlestein, ibi ego & gentes meas expedivi a fidelibus ſervitoribus vestris 500. equestres & pedestres, & currus triginta. Et cum omnes prædicti juxta Pragam convenisſent, domini barones extra Pragam cum eiſdem proceſſerunt, & cum valida potentia inimicos inſecuti ſunt, & ſic, quod de gratia Dei & ſuo juvamine illos prostraverunt inter monasterium * Scalicz & oppidum * Gourſin, ſicut ſupra ſcriptum est. Præterea ſerenitatem vestram rogo, quatenus velitis me fideles vestros ſervitores, qui mecum ſunt in castro Karlestein, oculo pietatis reſpicere, & ſubſidium tranſmittere * & dare: quia Deus novit quod hujus magnam indigentiam habemus: quia aliunde non habeo illos bonos homines stipendiare, nec ab aliquo alio, niſi ſerenitate vestra . . . . expectamus tamquam a domino nostro herede vero & domino gratioſiſſimo.

Datum feria 2. post festum corporis Christi, anno 1434.

Cuntzo Lukſſa de * Beſennis caſtellanus in Karlestein.

* excellentem. * *Pro*, exercitatam. H.

* Scalitz. * Gurſim.

* *Forte* & ſtipendium.

* Blucza. * Bonzenix. * Burzanich. * Buſavits.

CXVII.

Alia Epiſtola cujuſdam capitanei ad eumdem imperatorem de victis Taboritis.

Sereniſſimo & invictiſſimo, &c.

SErvitiis præmiſſis omni tempore ſubditis & paratis, ſereniſſime imperator & domine gratioſiſſime, ſerenitati veſtræ notifico, regratiando domino Deo omnipotenti, quod contriti ſunt & prostrati omnes Taboritæ, qui in campis jacebant contra vestros & nostros fideles, ſecundum quod ſerenitas vestra in alia litera melius percipiet, quam mihi ſcribit avunculus meus, quam veſtræ ſerenitati dirigo & mitto. Et rogo ſerenitatem vestram tamquam dominum nostrum gratioſiſſimum, quatenus mihi dirigere per nuntium Caupotan. quia equi nostri in bello aliqui interfecti & aliqui mortui ſunt, ita quod ambo caremus equis ad equitandum.

Datum in Thinhoviſſ. feria quarta ante octavam corporis Christi, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

* Seuco Luckoldim de Reimſperg.

* Scalitz. * *al.* Gourſim. *al.* Cuſiim. *al.* Guſiin.

Locus obſcurus.

* Dencko Colviin de Ramſperck.

CXVIII.

Epiſtola Imperatoris Trapezundarum ad Eugenium papam.

*Sanctiſſimo & beatiſſimo in Chriſto patri & domino Eugenio IV. ſummo pontifici Romanorum ſuo reverendiſſimo * Morame Megatonenus imperator Trapezundarum.*

SAnctiſſime & beatiſſime pater & domine in Christo, binas ſeries ejuſdem ſanctitatis vestræ per galeam Venetorum ſuſcepiſſe ſciveritis, ſingulam Romæ datam, alteram quoque Florentiæ. Gratiſſima nobis contenta in ipſis cordiali mente percepimus, requiſitioni ſiqui-

ni ſiquidem prælibata ſanctitatis cum toto noſtro imperio læto animo aſſentire diſpoſiti. * Quis enim dignus illius lucis videre conſtructum magno deſiderio optandum? Parcat Deus illis, quibus non eſt timor Dei, eamdem ſanctitatem vexare, curioſam tanti boni operis merita adimplere. Rogamus altiſſimum, ut dignetur in prædictis taliter diſponere, ut nulla interveniat cauſa, quæ obſtet prælibatæ ſanctitati ab inceptis deſiſtere, ut optatur.

Data Trapezundis milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, die decimo octavo Octobris.

CXIX.

Commiſſio Imperatoris græcorum facta uni ambaſiatorum concilii.

CUm venerabilis vir Henricus Menger decretorum doctor, canonicus Conſtantienſis, unus ex ambaſiatoribus ſacroſancti generalis concilii Baſileenſis, *&c.* ad nos tranſmiſſus ad præſens revertatur ad præfatum concilium, committimus antedicto concilio de ſtatuendo & deſignando loco fiendæ generalis & œcumenicæ ſynodi, quod deſignetur & ſtatuatur locus maritimus, ita quod non ſit aliqua civitas, excepta Ancona, ut poſſimus venire ad illum locum cum omnibus neceſſario debentibus intereſſe, ſine difficultatibus & incommodis, cum multi ex illis ſenes & infirmi exiſtant; & maxime ſanctiſſimus meus dominus œcumenicus patriarcha. Et in tali loco plures prælati orientalis noſtræ eccleſiæ poterunt aggregari propter facultatem & non nimiam diſtantiam. Qui quanto plures adfuerint, tanto utilius ad perfectionem unionis erit. Præterea hoc erit maxime conferens ad utilitatem & ſecuritatem noſtræ civitatis, propter multas cauſas dicto venerabili viro dictas. Præcipue vero hoc neceſſarium eſt, propter præſentiam ſanctiſſimi & beatiſſimi domini papæ, quod commode advenire poterit, hoc erit gratiſſimum, & ad perfectionem prædictæ unionis quamplurimum valens, nec non ad honores & favores futuri concilii. Propter iſtas & plures alias cauſas debet prædictus venerabilis Henricus rogare & deprecari dictam Baſileenſem ſynodum ex parte noſtra, ut noſtra petitio adimpleatur. Et cum antea per noſtros ambaſiatores nominavimus nonnulla loca, quæ non ſunt maritima, petimus & cum inſtantia rogamus, ut non fiat impedimentum noſtræ petitioni talis locorum expreſſio, ſed ſuſtinere velint laborare illi reverendiſſimi patres propter utilitatem & ſecuritatem propoſitæ rei. Etiam ut oſtendat & referat, quod omnia nobis ſpectantia ſecundum noſtram potentiam ſine prætermiſſione adimplebuntur. Propter hoc & prædicta Baſileenſis ſynodus debeat facere omnia præmiſſa per ipſam & per ſuos ambaſiatores integraliter & opportune. Et ſi hoc * fuerit, nec nos etiam ire poterimus tempore deſignato, & etiam promiſſo. Nec poterit aliquis nos reprehendere, conſiderato quod cauſa erit concilii, ſicut & nos non dignamur accuſare prædictam ſynodum propter tranſactum tempus in decreto determinatum, cum talis tranſactio temporis venerit propter circumſtantias occurrentes & temporaneas, non ex voluntate concilii. Similiter autem alii duo ambaſiatores hic remanentes debent facere opportune de expenſis & aliis pro congregatione prælatorum orientalis eccleſiæ prout extitit promiſſum: quia talibus expenſis & aliis non in tempore debito factis, ſi quis ex ista cauſa defectus adveniat, nos de expenſis nihil reſpondere debebimus.

Datum in urbe noſtra Conſtantinopolitana, milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto Novembris, ſub ſigillo noſtro imperiali.

CXX.

Commiſſio Patriarchæ Conſtantinopolitani facta ambaſiatori concilii.

QUoniam propter multas rationabiles & neceſſarias cauſas ultimum & non prætermittendum extitit, beatiſſimum dominum Eugenium papam neceſſario adeſſe debere meditatæ & ſolicitandæ cum Deo ſanctæ catholicæ & œcumenicæ ſynodo pro unione eccleſiarum Chriſti, & ad eam accedere perſonaliter & intereſſe unanimiter cum ſacroſancta ſynodo ſacræ Romanæ eccleſiæ & omnibus ipſi eccleſiæ aggregatis, ut poſſimus & nos, Deo auctore, illic perſonaliter adeſſe, loco commodo ſtatuto, una cum potentiſſimo & ſancto meo imperatore, & aliis nobis adhærentibus, & ſic fiat tractatus & conſtitutio unionis, ſicut daret Deus, & ab utraque parte conventum & affirmatum foret, propterea humilitas noſtra ad præſens committit tibi venerabili viro, Henrice Menger, decretorum doctori, canonico Conſtantienſis eccleſiæ, uni ex ambaſiatoribus ſacroſanctæ Baſileenſis ſynodi, ad ſynodum ſanctam revertendi, ut, quando fueris cum prædicta ſacroſancta ſynodo Baſileenſi, ſtudium & diligentiam omnimodam exhibeas, & inſtanter labores & opereris, ut ſtatuatur beatiſſimum dominum papam in meditata œcumenica ſynodo intereſſe perſonaliter, & non repræſentative, electo & ſtatuto loco congruente & commodo pro quiete dicti beatiſſimi domini Eugenii & noſtra. Propter hoc facta eſt tibi præſens donatio & conceſſio noſtra in ſcriptis cauſa roboris & firmitatis.

Datum Conſtantinopoli, milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto menſis Novembris.

CXXI.

Epiſtola legati concilii ad legatum pontificis.

Reverendiſſimo in Chriſto patri & domino domino Juliano, miſeratione divina tituli ſanctæ Sabinæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbytero cardinali, vulgariter ſancti Angeli nuncupato, in Germania apoſtolicæ ſedis legato, veſtræ reverendiſſimæ paternitatis humilis Henricus Menger.

REverendiſſime pater domineque metuendiſſime, ſecundo Januarii cum galeis ad civitatem Venetiarum Dei gratia vivus, ſed non ſanus, reverſus ſum. Et ut in paucis me expediam, quia horam ſcribendi non habeo, no-

* Forte, non eret. Li.

noverit reverendiſſima paternitas veſtra quod omnia nobis per ſacrum concilium injuncta votive expedivimus, ita quod dominus imperator & patriarcha omnia capitula per ambaſiatores ipſorum in ſacro concilio coneluſa & promiſſa, & ut in decreto continentur, de novo ſimiliter per bullam auream & plumbeam ratificavit, *&c.* Et hoc pro nunc paternitas veſtra reverendiſſima me excuſatum habere velit, ſi non statim veniam: quia pro certo nihil in hoc mundo tardabit me, niſi hoc ſero. Nam licet ſim infirmus, tamen nihilo minus hoc concluſi, Deo Dante, quod iter arripiam, & de die in diem ibo, donec & quouſque ad veſtram reverendiſſimam paternitatem glorioſam veniam, quam toto corde videre deſidero. Et vere gaudebit cor veſtrum, & iterum gaudebit, quia jucundiſſima lætiſſimaque nova ſacro concilio portabo: quoniam ramum virentis olivæ & unitatis eccleſiæ ſane portabo, quemadmodum columba Noe in arca præſentavit, *&c.*

Datum Venetiis quarto Januarii 1436.

CXXII.

Litera Joannis de Raguſio & Simonis Ireron Ambaſſiatorum Sacri Baſileenſis Concilii, lecta in Congregatione

Sacroſanctæ Generali Baſileenſi Synodo in Spiritu Sancto legitime congregatæ.

Ex Codice Bibliothecæ S. Marcelli Romæ.

REverendiſſimi in Chriſto Patres, & Domini Domini noſtri præſtantiſſimi omni debita ac devota recommendatione præmiſſa. Licet jam Gratia Altiſſimi ſperamus conſocium noſtrum Venerabilem Doctorem Dominum Henricum Menger, qui cum galeis Venetorum hinc receſſit, ſalvum & incolumen ad præſentiam veſtræ Sanctiſſimæ Synodi perveniſſe, & omnia hic per nos & ipſum facta & agitata, uſque ad receſſum ipſius, relatione ejuſdem plene V. D. innotuiſſe, nihilominus ad majorem cautelam, & nunc rebus hic peroptime diſpoſitis, curamus per proprium Internuntium Synodum Veſtram de ſingulis informare. Applicuimus igitur Conſtantinopolim cum galeis Venetorum die XXIIII. menſis ſeptembris præteriti, & de galea ad domum, per Imperialem Majeſtatem nobis ordinatam, cum honore fuimus deducti. Poſt adventum noſtrum IX. Die Imperatorem viſitavimus, Literas veſtras exhibuimus, & in genere explicuimus noſtri adventus cauſam. Similiter & ad Patriarcham fecimus; amboque nobis ſolemnes dederunt Deputatos, in quorum prima Congregatione quatuor breves articulos obtulimus ſub forma quæ ſequitur. Primus articulus eſt de ratificatione eorum quæ geſta ſunt, videlicet quod Sereniſſimus Imperator, & Reverendiſſimus Patriarcha velint propriis in perſonis jurejurando, & per Bullas auream & plumbeam more ſolito ratificare ſolemniter, & executioni demandare, quantum in ipſis eſt, ea quæ ipſi in Sancta Synodo Baſileenſi per ſuos ſolemnes Oratores pleniſſimo mandato ſuffultos in publica ſeſſione cum ipſa Sancta Synodo unanimiter concluſerunt, & in Altari celebrata Miſſa de Spiritu Sancto, ſuper Sanctis Evangeliis, & Cruce Dominica jurejurando ſolemniter firmaverunt. Secundus articulus eſt de tempore; quia cum tempus in Decreto ſtatutum, & .... non ex defectu Sacri Concilii, aut ipſorum Dominorum Imperatoris, & Patriarchæ, ſeu Ambaſſiatorum eorumdem, ſed aliis ex cauſis jam effluxerit, neceſſe eſt ut pro executione concluſorum tempus debitum & competens pro utraque parte ſtatuatur. Tertius articulus eſt de loco celebrandi Oecumenici Concilii, quod videlicet præfati Sereniſſimus Imperator, & Reverendiſſimus Patriarcha multis ex cauſis dignentur & velint aſſentiri, ut Concilium univerſale Oecumenicum, quod tantum dictum eſt celebrari, in Baſileenſi Civitate celebretur. Quartus articulus eſt de executione Decreti, & coneluſorum in publica forma cum plumbea præfati Sacri Concili Baſileenſis Bulla, & quod attinet ad dictum Sacrum Concilium inchoandum, Decreti ejuſdem, & concluſorum in eadem contentorum executionem. Circa prædictor articulos diximus prout opus erat, cauſas & rationes allegando, ſpecialiter ut locum Baſileenſem conſentirent. Et poſt multa in effectu reſponderunt: ad primum videlicet, quod Sereniſſimus Imperator, & Reverendiſſimus Patriarcha velint libenter ratificare omnia, dummodo quædam in Proemio poſita Decreti moderentur. De executione vero Decreti, & de tempore dixerunt, quod bene eſſent concordes nobiſcum. De loco autem Civitatis Baſileenſis omnino renuerunt. Cum autem inſtaremus ut dicerent quæ eſſent illa quæ eos in Proemio ſcandalizarent, dixerunt in eo quod Synodus Baſileenſis vocat ſe matrem omnium Chriſtifidelium; quaſi ipſi eſſent filii fugitivi; in eo etiam quod in eodem contextu ſermonis ſit ipſorum conjunctio cum Bohemis, quaſi ipſi eſſent ſimiles illis; & in eo quod eos conjungit cum eiſdem in ratione diffidii; quaſi ipſi eſſent hæretici, vel qui Schiſma in Chriſti Eccleſia poſuiſſent. Defendimus Proemium quantum potuimus, & declaravimus nihil in eo contineri de quo ad rectum ſenſum poſſit aliquis rationabiliter ſcandalizari; & in hoc ſtetimus quantum potuimus, & plures ſeptimanas conſumpſimus. Cum autem appropinquaret tompus receſſus galearum, nec poſſemus aliquo modo inducere ut Decretum cum dicto Proemio acceptarent, & videremus omnino rumpi negotium, & tractatum, cogitavimus quid in tanta re eſſemus acturi. Reduximus ad memoriam quantam benignitatem & humanitatem Sancta Synodus erga Bohemos exercuit, quam humanas literas, & omni dulcedine plenas ad eos direxit, ita ut nec unum verbum contineretur in eis, quo ſcandalizari potuiſſent: conſideravimus etiam quod propter ſublationem verborum aliquorum, quæ ad rem non pertinent, & quæ non erant ex intentione Sanctæ Synodi ad injuriam eis poſita, non dimitet Sancta Syodus tantum bonum, pro quo obtinendo innumeras promiſerat impenſas, & ad importabiles quodammodo ſe diſpoſuit labores ſuſtinendos. Conſideravimus præcipue diſpoſitiones eorum ad pacem, & maxime affectionem populi, qui nos ubique dum tranſivimus per viam tamquam angelos pacis junctis manibus, & elevatis in cælum oculis benedicebant. Conſideravimus inſuper quod quaſi apparentem haberent occaſionem reſiliendi: dicebant enim: quo-

mo-

modo poſſumus ſine injuria noſtra & ſcandalo hoc Decretum acceptare, in quo nos ſociatos videmus & conjunctos cum hæreticis? Quam ſpem de pace habere poterimus, cum jam nos canes reputatis? Quis unquam pacem quæſivit cum injuriis? Quis unquam pervenit ad unionem Eccleſiæ cum blaſphæmiis? Revera qui ſic faciunt pacem non quærunt, ſed diſcordiam ſeminant; non unionem procurant, ſed ſchiſma nuntriunt, quæ nullo modo eſſe de intentione illius Sanctæ Synodi, dicebant, credimus, quam cum maxima Caritate & affectione videmus, & audimus quærere unionem Eccleſiæ Chriſti. Cum autem ſæpe diceremus: Ambaſciatores Veſtri juraverunt; oportet vos acceptare, dicebant: juraverunt capitula pacta, & conventa; non eorum prœmium aut ſi qua erant ibi ad injuriam noſtram poſita. Cum diceremus: quare Ambaſciatores veſtri juraverunt Capitula concluſa cum tali proemio? Ipſi Ambaſciatores reſponderunt, quod ipſi non interfuerunt compoſitioni dicti proemii, ſed tantummodo in capitula juraverant; nec ſuſpicabantur de Sancta Synodo, quod in forma Decreti non deberet poni aliquid, quod aliquo modo in injuriam Orientalis Eccleſiæ cederet. Si ergo, dicebant Ambaſciatores, in aliquo peccavimus, non per noſtrum conſenſum, ſed per inadvertentiam, & fiduciam, quam in Sancta Syodo gerebamus, peccavimus. Concludebant igitur: aut ergo prædicta verba quæ nobis ſcandalum præbent, & in injuriam noſtram videntur poſita, auferantur, aut ſicut veniſtis, ita in nomine Domini recedatis. Cum autem ſæpe diceremus: bene recedimus in nomine Domini, & proteſtamur quod non ſtat per Eccleſiam Occidentalem, aut Sacrum Concilium quominus concluſa habeant executionem ſed per vos, qui non vultis acceptare quæ juraſtis. Ipſi autem proteſtabantur quod acceptabant omnia jurata, & concluſa, quantum ad eos pertinet, ſed proemium eorum continens injuriam, quod nec conventum, nec juratum inter partes fuerat, non acceptabant, & per conſequens quod non ſtaret per eos, ſed per nos, qui præter concluſa cogebamus eos primas injurias acceptare: & ſuper hoc invocabant Deum, Cælum, & Terram, & omnia quæ in eis ſunt in teſtes, quod per eos non ſtaret. Longum eſſet narrare ſingula quæ circa dictum proemium per utramque partem dicta ſunt & agitata. Verumtamen recedentibus galeis, prædictis conſiderationibus, & pluribus aliis, quas hic pro præſenti ſubticemus, moti, fecimus, & promiſimus, prout in litteris noſtris, quas Magiſter Henricus ſimul cum Criſobalo ratificationis ſecum detulit, continetur, & quarum copiam ſimul cum copia dicti Criſobali etiam tranſmittimus. Pro præſenti judicio noſtro, attenta ſancta intentione Veſtra, & ferventiſſimo deſiderio Veſtræ Congregationis ad unionem Eccleſiæ & ad pacem, nos qui propter prædictum prœmium tantam rem ſuſcepimus, reprehenſibiles eſſemus & culpabiles coram Deo, & univerſa Eccleſia atque Synodo veſtra. Verumtamen ſi mala, quod recta tamen intentione fecimus Veſtræ Dominationes, & Sancta Synodus corrigant, & emendent, quibus omnino noſtrum Judicum ſubjicimus. Poſt receſſum Magiſtri Henrici ſuper expoſitione octo millium florenorum, Imperator dedit nobis unam Cognitionis Cedulam, & nos ſibi aliam, quarum copiam etiam in præſentibus tranſmittimus. Præfatus Sereniſſimus Imperator, & Reverendiſſimus Patriarcha jam ad extremas Græcorum partes, videlicet ad Regnum Hyberianum, quod latiſſimum eſt, & maximum, ad Imperatorem Trapeſundarum, ad Patriarchas Hieroſolymitanum, Alexandrinum, & Antiochenum, ſimiliter ad Ruſſiam, Walachiam majorem, & minorem, Raſiam, & Bulgariam, & ad alias longinquas partes miſerunt nuncios cum litteris ad annunciandum firmitatem negociorum, & qui venturi ſunt ſe diſponunt, & apparent ad veniendum in Æſtate Conſtantinopolim dum mittetur pro eis: & ad talia negotia tali deſiderio, & fervore diſponuntur, quod judicio omnium per Eccleſiam orientalem non reſtat quin dictum œcumenicum Concilium cum Dei gloria celebretur. De futura autem in dicto Concilio unione ſpem bonam concipimus: omnes enim una voce dicunt, non eſt difficultas niſi in conveniendo: conveniant ambæ Eccleſiæ, ſcilicet univerſale Concilium celebretur: videamus noſtros fratres mutuo, & ſola mors ab Invicem .... ſeparabit; moriamur enim antequam ſine pace revertamur ad Domus noſtras. Neque enim Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, ubi duo, vel tres fuerint in ſuo nomine congregati, ſe adeſſe prædixit, tantæ Congregationi ſuorum fidelium deerit. Adauget hanc ſpem ferrens deſiderium Sereniſſimi Imperatoris, & Reverendiſſimi Patriarchæ, qui in toto conamine ipſorum non videntur aliud dieque, noctuque cogitare. Suſpiria plebum, lacrymæ, orationes, & alia pietatis, & devotionis opera tam Cleri, quam Populi miro cum modo emiſſa ad hanc Sanctam Unionem videmus aſpirare. Et ut dicunt, nunquam res fuit ſic diſpoſita, ut modo eſt. Omnes hanc rem non humanam, ſed divinam prædicant, omnes præ gaudio, etiam qui in ſervitute Infidelium, quaſi jam liberi facti, jubilant, & in ſpe unionis, quaſi jam facta ſit, exultant, Veſtramque ſanctam Baſilienſem Syodum hujuſmodi Domini operum Procuratricem uſque in Cœlum immenſis offerunt laudibus, & extollunt. Reverendiſſimus Patriarcha hujus ſanctæ unionis devotiſſimus, & ferventiſſimus proſequtor ubique per ſuam obedientiam in oriente jejunia, orationes, devotiones, & alia pietatis opera pro dicta ſancta unione inducit, & imponit: nos vero quod & Veſtra Sancta Synodus ſimiliter, ut ſperamus, faciet, indeſinenter prædicamus; & ut ita faciat, ſi forte factum non ſit ob Dei reverentiam obſecramus: hoc enim genus Dæmoniorum, quod in Eccleſia Schiſma induxit, & uſque ad præſentem Diem venit, non niſi in Jejunio, & oratione ejici poteſt: Et, ne diutius circa hoc ſermonem potrahamus tantam harum partium, circa hanc ſanctam unionem, devotionem proſpicimus, & affectum, quod verbis aut Scriptura explicare ſine dubio non poſſumus. Super facta Conſilii novem millium florenorum, ſperamus quod Magiſter Henricus ad plenum Sanctam Synodum informaverit; Verumtamen qualiter proceſſerimus, deficientibus ſalutaribus, juxta Conſilium Mercatorum Venetorum, & Januenſium, Dominationes veſtræ percipere poterunt ex copia proceſſuum quos, cum aliis pro præſenti tranſmittimus; niſi enim ſic feciſſe-

ciſſemus perpetuo videbamus conſuſam Eccleſiam, & Sanctam Synodum, & fuiſſent verificata adverſantium dicta contraria quæ ubique per orientem de Sancta Synodo ſeminata fuerant. De dictis novem millibus ſolvimus jam mille pro obligatione, quam priores Ambaſciatores ſcilicet Dominus Epiſcopus Sudenſis, & Magiſter Albertus fecerunt, reducendo florenos ad Ducatos Venetos, & pro cambio, & recambio ſimiliter pro ſupradictis nunciis tranſmiſſis ad partes Orientales Eccleſiæ, expendimus jam magnam partem de octo millibus, & per totum menſem futurum nihil forte remanebit. Obligamus itaque Concilium, & vos, ut ex ſupradictis copiis percipere poteritis. Si deficiat ſolutio, quod Deus avertat, Mercatoribus, qui ob reverentiam Eccleſiæ noſtræ, & Sacri Concilii in tanta neceſſitate ſuccurrerunt, neceſſe eſt, ut rumpatur negocium etiam, & Sancta Synodus cum extrema confuſione remaneat; & nos hic cum non habeamus unde reddere, perpetuis carceribus, aut Turcis, aut Sarracenis, venundaremur; de quorum venditione tamen modicum præfati Mercatores lucrarentur, quia carnes Chriſtianorum in partibus iſtis modicum valent in macello. Sereniſſimus Imperator, & Nos per Terram duos Nuncios ad Sanctam Synodum mittimus, ut ſupradictam Orientalis Eccleſiæ diſpoſitionem deferant, & ut ſimiliter diſpoſitionem Sanctæ Synodi referant, ut ſimul utraque Eccleſia ad tantum bonum cum Dei adjutorio ferventi deſiderio concurrat. Per totum menſem Martii unus ex nobis ibit ad Magnum Magiſtrum Sancti Joannis ad procurandum duas galeas, & trecentos baliſtarios pro cuſtodia Civitatis in abſentia Imperatoris, prout in decreto continetur; & quicquid ſuper hac re confecerit, ſtatim Sancta Synodo nunciabimus de motionibus harum partium non occurrit aliud niſi quod Turcæ, & Sarraceni omnia in pace poſſident, & pauperes Chriſtiani tamquam pecudes in macello venduntur; & revera pro minori pretio venduntur in plateis. O Sancta Synodus, ſi videres filios tuos aſſumi ab his cruentis hominibus, diſtractos tam vili pretio venundari, & in vilipendium Chriſti Sponſi tui, tuæque fidei, & Religionis tam miſerabiliter, tamque inhumaniter tractari, ut nos cernimus! Revera non poſſes maternæ pietatis viſcera ulterius continere. Nos tamen quanto dolore vidimus nuper mirabilem prædam hominum, & mulierum, Juvenum, & Parvulorum, quam in prædicto menſe Septembris de Regno Hungariæ ii nefandiſſimi mahumetiſtæ duxerant pro viginti aut triginta ad plus appretiatos Gallipoli diſtrahi, & in Aſiam ad partes ſuperiores Turciæ in ſervitutem, & in perditionem utriuſque ſexus homines tranſmitti. Certe ſi nulla jam alia cauſa eſſet quærendi Unionem, niſi ſola hæc pietatis, videlicet Liberatio Chriſtianorum a tam nefandiſſima, & crudeliſſima ſervitute, quæ proculdubio ex dicta Sancta Unione ſperatur ſecutura, non modo caducam hujus mundi ſubſtantiam, ſed & corpus, & animam quilibet Fidelis Catholicus exponere deberet. Et revera, ſicut diximus, ita & cum lacrymis ſcribimus, ſi Sancta Synodus eſſet in partibus iſtis, & cerneret propriis oculis quæ videmus quotidie, & audimus, nemo eſſet in ea, qui zelo fidei motus verbo ſimul, & opere non diceret: melius eſſet nobis mori in Bello, quam videre tanta mala gentis noſtræ, & Sanctorum; quæ mala hic enarrare longum eſſet, & calamus potium deficeret, quam luguberrimam materiam prædictam exponere. Succincte ſcribimus, ne Veſtris Dominationibus..., & ne modum excedamus litterarum. Finaliter reducimus ad memoriam Dominationum Veſtrarum ſtatum noſtrum hic quoad expenſas; quia niſi per Nuncios, & Venturos per terram per viam Cambii nobis provideatis, reverti de hinc omnino cogemur, & iter arripere ad vos; quod non modicum eſſet præjudicium & detrimentum agendorum. Veſtram Sanctam Synodum Chriſtus Sponſus Eccleſiæ Dominus noſter conſervet, & dirigat proſpere, & feliciter in agendis. Amen.

Scriptum in Conſtantinopoli die IX. Februarii, MCCCCXXXVI. Ejuſdem Sanctæ Synodi Veſtræ humiles, & devoti Oratores frater Joannes de Raguſio Ordinis Prædicatorum, & Simon Freron Canonicus.

CXXIII.

Litera Miſſa Reverendiſſimo Domino Legato per fratrem Joannem de Raguſio, lecta ut ſupra. Ex Cod. ſupra dicto.

BEatiſſime in Chriſto Pater, & Domine mi Gratioſiſſime omni debita, ac devota recomendatione præmiſſa. Poſt concordiam de expoſitione pecuniarum adſtatim miſſi ſunt Nuncii ad partes Orientales; & quantum apparet nobis in veritate, nullo modo veniret defectus ex parte Orientalis Eccleſiæ quin concluſa habeant executionem, & Concilium œcumenicum celebretur. Sunt enim ii diu ferventiſſimi ad hanc rem, præcipue Imperator, & Patriarcha, & certe omnis utriuſque (cœtus.) Et licet Patriarcha ab initio videretur aliqualiter durus propter ſiniſtras informationes, quas de Concilii habuerat, veruntamen informatus per nos de veritate jam ferventior ceteris exiſtit, & omnia noſtra tamquam propria negotia exequitur; Et quotieſcumque aliqua difficultas intervenit in executione negotiorum inter deputatos Imperatoris, ac nos omnia diſſolvit, omniaque ad pacem reducit; & non obſtante cardiaca infirmitate; quam pæne omni ſeptimana patitur, paratus eſſet hodie, ſi diſpoſitio Rerum exigat, intrare Navem, & venire; qui pater antiquus eſt, & ſicut ætas, Canities, Barba prolixa, & effigies reddunt ipſum etiam ſpectantibus venerabilem, ita ſenſus naturalis, experientia rerum, & morum probitas reddunt ipſum cunctis ſecum familiariter converſantibus mirabilem, & quantum ad judicium meum attinet nunquam credidiſſem hodiernis temporibus talem Patrem poſſe in Græcia reperiri. In promptu ad renunciandum Patriarchatui propter ſuam ſupradictam infirmitatem obviavi, & obvio quantum poſſum & per me ipſum, & per alios ſecrete, quia judicio omnium nuſquam ſimilis ſibi in Græcia reperiretur, & qui ad unionem Eccleſiæ eo eſſet magis propitius. Profundos etiam hic Pater habet ſenſus in vita ſpirituali, & experientiam mirabilem; & certe quando venio ad ipſum ſolus, tum eo tempore tum cum Pacomo Callogero, qui ſit in Concilio

cum

cum Yſidoro, per quatuor, aut per quinque horas non valeo ab ipſo ſeparari. Revera excepta differentia, quæ eſt inter Eccleſias, completiſſimum, & perfectiſſimum ſenem judicarem, & quaſi aliquem ex illis Sanctis Patribus, quorum cum tanta veneratione, & admiratione vitas legi. Si Deus permittat ipſum vivere, & ad œcumenicum Concilium venire, Reverendiſſima P. V. de ipſo magnam conſolationem habebit. Bulgarus eſt natione, & de lingua mea multum peritus & mihi affectus, ſed magis Paternitati Veſtræ, quam toto cordis affectu diligit, & aliquando videre deſiderat. Mirum enim in modum accenſus eſt hic Pater in amorem Paternitatis veſtræ. Deus præſtabit ſua pietate quod in Concilio œcumenico vos ambo intuebimini. Præter ea quæ Sacro Concilio ſcribimus pauca occurrunt. Fertur hic vulgari fama, quod Timerbeus, vulgariter dictus Taberlanus, Tartarorum Imperator movet ſe ad veniendum contra hunc Dominum Turcarum, qui & ultra ſolitum parat innumerabiles exercitus, & diſponit de Græcia tranſire in Aſiam, & ſi ita contigeret facile eſſet Imperatori noſtro aliquid facere, imo totam Romaniam, & Græciam conquireret, ſed ſi ſciret aſtutias Turcarum aliter opinaretur, & timeret, quod omnes iſti exercitus, qui parantur, contra Pauperes, Chriſtianos, & Regnum Hungariæ tranſmittantur; de quo menſe Septembris præterito quaſi innumerabilem multitudinem abduxerunt: & ſuper iis aviſetur Sereniſſimus Imperator noſter ſive per Sacrum Concilium, ſive per P. V. ut ſive uno modo contingat, ſive altero, fiat aliqualis, proviſio ipſorum quia ille magnus Cathamas Mahometus interrogatus in Alchorano ſuo quantum lex ſua & Secta durare deberent, reſpondit, per octingentos annos, & non ultra. Arguunt igitur multi, & magni viri: juxta eos aut Mahometus fuit Propheta verus, aut mendax; ut quid ſequimur Pſeudoprophetam? Sed apparet, quod ſit mendax quia jam ottingenti anni tranſierunt, vel ſunt in propinquo tranſitu, & Lex, atque Secta ſua in maiori vigore, & fortitudine perdurant hodie, quam nunquam fuerunt. Cæpit enim hic Mahometus regnare in Arabiis, & Sarracenis, & opprimere Imperium Orientale tempore Eraclii Imperatoris de quo habetur in legenda exaltationis Sanctæ Crucis quid imperavit annos XXXI. Circa autem annum XVIII., & XX. Imperii hujus Eraclii, poſt habitam victoriam de Chosroa Rege Perſarum, & priuſquam caderet in hæreſim Monotheli-tarum, Rex, & Pſeudopropheta Mahometus data jam ſuis Sarracenis lege Alchorani, cæpit graviter vexare Imperium Eraclii. Tamen quod præfatus Pſeudopropheta erat Rex, & legem ſuam dedit infra prædictum annum ſexcenteſimum, & XXV. & annum ſexcenteſimum XXVI. & forte ante, & juxta computum eorum quantumcumque groſſe factum, dicunt: quæ ſunt jam omnia Initio Prophetiæ ipſius aut prope; & vident quod non dixit verum: Ob quam cauſam multi eorum, & magni, videntes ſe deceptos, libenter ad fidem confugerent, & bonam videret Chriſtianorum diſpoſitionem, ideſt ſi inter ſe uniti arma caperent adverſus hanc nefandiſſimam Sectam. Ex iſta enim deceptione termini præfixi coguntur ad multa alia deliramenta, & fabuloſa, quæ in Alchorano, & ſcriptis ipſius Mahometi continentur, advertere; ſpecialiter ad Principalem ipſius Blaſphemiam, & totius ſui erroris, & Sectæ fundamentum. Ait enim, & ubique aſſeruit: Deum non poſſe habere filium, nec aliquem ſibi æqualem, & per conſequens Jeſum Dominum noſtrum non eſſe Deum, nec Dei filium, ſed purum hominem, & tamen filium Virginis Mariæ Sanctum Sanctorum, & Prophetam maximum, miracula ejus approbans, & Evangelium ipſius acceptans, præcipienſque, ipſum Evangelium ab omnibus ſuis, & legi, & venerari. Cum ergo quotidie legatur in Initio Joannis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, & poſt, *Verbum Caro factum eſt*; Dicunt ad cor redeuntes & qui ſe ex ſenſibilibus, & temporalibus deceptos, & illuſos prætendunt: Ecce Propheta noſter Evangelium approbat, & ipſum nobis colendum, adorandum exhibet, & venerandum; In quo nihilominus legimus, & Verbum eſſe Deum, & Verbum Caro factum, per quæ duo juxta Chriſtianorum Doctrinam, & Deum habere filium, & filium hominem factum apertiſſime demonſtratur; quæ cum ad Jeſum Chriſtum in Evangelio referantur, patet, ipſum & Deum, & Dei filium fuiſſe, & eſſe, & tandem hominem factum, & de Virgine natum; quæ omnia præfati Illuſoris, & Pſeudoprophetæ ſectam evacuant, & fallacem reddunt, ac confundunt. Multa ſunt alia, de quibus ipſimet Mahometiſtæ confunduntur, & de quibus inter ſe derident: de quibus antequam hinc diſcedam plenius me informabo. Revera ſi Deus præſtet Unionem Eccleſiæ, & pacem inter Principes Chriſtianos, facile erit non ſolum Græciam, ſed magnam partem Aſiæ ab hac nefandiſſima Secta liberare, non tantum propter potentiam Chriſtianorum, quantum propter Schiſma exortum jam inter eos. Prædictum Schiſma, & dubitatio adhuc latenter ſerpit inter eos, ſed credunt multi, quod poſtquam diſcopertum fuerit, magnus inter eos Cilbanus ignis accendetur; quod Deus concedat in augmentum ſuæ fidei ſanctæ. Infirmantur omnino nova de adventu Tamberlani, & quod ipſe adhuc ante quadrageſimam tranſiturus eſt per Galiopolim in Aſiam cum magnis exercitibus dimittens ſuos filios in Græcia loco ſui. O Deus, nunc tempus eſſet, quo Imperator noſter ſe accingeret armis, tamen fiat fiat voluntas Dei in omnibus. Hic multa nova de partibus Occidentalibus referuntur, videlicet de plena, & tota reductione regni Bohæmiæ. De pace regni Franciæ, & pace totius Italiæ: & hæc nobis jucundiſſima ſunt, & maximam ſpem præbent, attenta etiam optima iſtarum diſpoſitione Unionis Eccleſiarum. Unum autem refertur, quod maxime nos contriſtat; videlicet quod Sacrum Concilium eſt pene diſſolutum, & quod vix ſunt ſeptem Mitræ in Concilio. Conſolabamur tamen, quod dicitur, quod Paternitas veſtra nondum obſtaſſet. Rogamus Paternitatem veſtram Reverendiſſimam quæcumque per nuncios venturos per terram notificet nobis & omnem diſpoſitionem rerum. Diſpoſueramus omnes Scripturas præſentes mittere per terram per dictos Nuncios, ſed aviſati fuimus de periculis, quæ poſſent intervenire, ſi dictæ Scripturæ ad manus Turcarum pervenerint. Diſpo-

☞ ſuimus igitur hæc per mare mittere; per illos autem ſolum ſcribere generalia; & veniunt ſolum ad videndum, & cognoſcendum diſpoſitionem negotiorum, & ad ſtatim redeundum. Solutæ ſunt.... expenſæ ſcilicet de octo millibus florenorum, & quilibet ipſorum habuit IX. Floren. Ut videtur nobis, eſt valde neceſſarium, ut Sacrum Concilium ſcribat pias, & humanas Litteras de gaudio, & ratificatione, & firmitate negotiorum plenas Sereniſſimo Imperatori Romeorum, Reverendiſſimo Patriarchæ Conſtantinopolitano, Imperatori Trapezundorum, Imperatori Yberiorum, & aliis tribus Patriarchis. Hi enim mirum in modum & hæ gentes pietate, & humanitate ducuntur, & dicunt omnes: Si Eccleſiæ Occidentales a pluribus centenis annorum tali pietate, & humanitate, quali nunc, quæſiviſſent unionem Eccleſiarum Chriſti non tot mala ſuperveniſſent populo Dei, & dudum gaviſa fuiſſet Eccleſia Chriſti deſiderata unione. Videtur inſuper nobis quod Sacrum Concilium injungat ex nunc Sacræ Theologiæ Doctoribus, ut incipiant cogitare, & recolligere ſuper articulis ipſorum, principaliter ſuper quatuor: videlicet de Proceſſione Spiritus Sancti, de Pane Azymo, & fermentato; de ſuperioritate Eccleſiæ Romanæ; & de Purgatorio. In aliis autem puto, quod modica difficultas erit. Circa proceſſionem autem Spiritus Sancti præcipue inquirant, quo tempore, in quo Concilio, aut per quem ad ſummum addictio facta fuerit in Symbolo, *filioque procedit*. Nullum Scriptorem, aut Notarium habemus nobiſcum, quia omnes, quos nobiſcum de Baſilia duximus aut infirmi, aut mortui in via remanſerunt. Hic autem, exceptis paucis, qui quidem toti Civitati Terræque deſerviunt, nulli reperiuntur; unde maximam penuriam patimur. Et revera ſi Scriptorem haberemus multa præclara ad vos de iſtis partibus reportaremus. Si poſſet fieri, quod mitteretur nobis unus Notarius bonus Scriptor, valde conſolati eſſemus. Siſcitamur quam poſſumus Originales libros Græcorum, ad verificandum auctoritates, quas habemus ab eis, & nullos poſſumus invenire, nec tamen deſiſtimus ab Inquiſitione. Alia pro preſenti non occurunt mihi. Sumus vobis recommiſſi in expenſis. Altiſſimus Reverendiſſimam Paternitatem veſtram conſervare dignetur, feliciter & longæve, prout indeſinenter rogo Dominum.

Scriptum Conſtantinopoli die X. Februarii. MCCCCXXXVI. Ejuſdem Reverendiſſimæ Paternitatis Servitor, & Cappellanus frat. Joannes de Raguſio.

CXXIV.

Ex codice ſupra dicto. *Litera Magiſtri Simonis Ireron Scripta Reverendiſſimo Domino Cardinali Legato.*

Reverendiſſimo in Chriſto Patri Domino Juliano Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbytero Cardinali & S. Sabinæ, Sedis Apoſtolicæ Legato, atque Præſidenti in Sacro Concilio Baſileenſi Domino, ac Præceptori meo metuendiſſimo.

REverendiſſime in Chriſto Pater, & Præceptor, devota ac debita recommendatione præmiſſa. Scribimus ad plenum Sacro Concilio quæcumque fecimus in negotio Ambaſciatæ noſtræ cum Imperatore Romeorum, & Reverendiſſimo Patriarcha Conſtantinopolitano, quæ jam referre debuit conſocius noſter Henricus Menger Generali Congregationi. Nunc ſcribimus eidem Reverendiſſimæ Paternitati Veſtræ de optima diſpoſitione Græcorum ad pacem & unionem Eccleſiæ pro veſtra conſolatione. Poſt diſceſſum Magiſtri Henrici miſit præfatus Imperator Hieroſolymas, Antiochiam, Alexandriam, Yveriam, Ruſſiam Valachiam, & ad ceteras regiones de ritu Græcorum pro Congregatione Eccleſiæ Orientalis in Conſtantinopolim. Juxta formam promiſſionis ſuæ ſecuritatem habemus Dei ab eodem de reſtitutione pecuniarum pro impenſis Nuntiorum expoſito caſu quo Eccleſia Orientalis deficiat. Reverendiſſimus Patriarcha, ſicut ſenex Simeon ſuſpirat in corde præ deſiderio videndi pacem & unionem multarum Eccleſiarum. Lacrymantur Nobiles Palatini qui gaudio de ſpe unionis futuræ firmiter concepta, cum univerſo quoque populo nos tamquam Angelos Pacis venerantur, & pro iis quæ fiunt per Sacrum Concilium tota die benedicunt Deum. Nonne videtur Veſtræ Paternitati velut..... futuræ Pacis nuntium, tam pium & fervens deſiderium? Fruſtra ceciniſſent Angeli *in Terra Pax hominibus bonæ voluntatis*, ſi bona voluntas hominum non eſſet feliciſſimum pacis exordium. Errant itaque qui dicunt diſſidium Græcorum vulnus inveteratum eſſe, & ſanari non poſſe. Nos contra dicimus (teſtis eſt Deus quod non mentimur) vulnus hoc ſanabile eſſe, ac fuiſſe ſemper; ſed fatemur ipſum uſque modo medicamine congruo caruiſſe, ſicut ſcriptum eſt: *vulnus & livor, & plaga tumens non eſt circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo* (Iſt. 1. 6.) Porro verum medicamentum hujus morbi eſt celebratio univerſalis, & oecumenici Concilii, ſicut Concilium ſacrum decrevit per ſuum ſolemne Decretum. Unde quia hoc remedium per quingentos annos quibus ſchiſma duravit, non potuit impedientibus circumſtantiis rerum attentari, facta eſt ruina magna Eccleſiæ Dei. Videmus, proh dolor! in his partibus Orientalibus totam pene terram Chriſtianorum ab Infidelibus occupari, Chriſtianos in ſervitutem infidelium redigi, carnes fratrum noſtrorum ſicut hircorum, & vitulorum in macellis venumdari, Religionem Chriſtianorum confundi, & ſectam Mahometi ſpurciſſimam exaltari. Quis Chriſtianus eſt, & non excandeſcit? Obſecro vos, Reverendiſſime Pater, per miſericordiam Dei inſtare oportune, & importune apud ſacrum Concilium pro ſui decreti executione ſunt Capitula in Decreto, quorum executio ad Orientalem pertinet Eccleſiam ſed alia, quorum executio Occidentalem tangit etiam: & quemadmodum orientalis Eccleſia omnia conatur adimplere quæ promiſit, ſic etiam Occidentalis omnia perficiat, quæ decrevit. Reminiſcantur Patres Sacri Concilii verbi Dei: *venit nox, in qua nemo poteſt operari*, & ſciant quod ſi hac vice non fiat œcumenicum Concilium pro pace Iſtarum Eccleſiarum, numquam fiet in perpetuum, edicent enim Græci Latinos ſe ſcire, malam fidem tenere, ex quo non audent, vel volunt in Concilio œcumenico cum Græcis convenire; quod enim ad hoc numquam de-

deventum est, ut celebraretur Concilium œcumenicum pro pace Ecclesiæ Christi, Græci nostræ fidei infirmitati adscribunt, quia per illud tempus non fumus ausi cum eis in Concilio œcumenico convenire, postquam autem nunc est dictum celebrari, si non fiat, magis hoc publicabunt, & omnes Christiani Orientales a fide Latinorum se perpetuo elongabunt. Accidet & aliud grande malum, quia si Ecclesia nostra deficiat in promissis, oportet quod Civitas Constantinopolitana veniat ad Dominum temporale Turcarum, sub quibus Christiani venient; sed servi aliqui fortassis apostatabunt a fide, prophanabuntur quoque templa, & reliquiæ totius Christianitatis quas tenet civitas Constantinopolitana, & quibus similes non habet Mundus. Sed & Ecclesia Occidentalis de fide sua faceret unam fabulam, & inde Decreta Conciliorum & Ecclesia tota vilescere faceret suam auctoritatem. Avertat Deus, & præstet, ut ad cor redeant qui contra honorem Ecclesiæ ita obstinate laborant. Plura scriberem, si auderem cuncta committere calamo. Quidquid tamen evenerit oportet, ut sacrum Concilium expectet nos revertentes, & plurima referentes antequam dissolvatur. Finem hujus..... claudat Oratio. Deus, qui incepit hoc opus sanctissimum, perficere id etiam dignetur, qui etiam vestram Reverendissimam Paternitatem conservet feliciter pro utilitate, & salute Ecclesiæ, Ex Constantinopoli die V. Martii.

Vr. Canonicus Simon Ireron S. Concilii Basileensis Orator indignus.

CXXV.

ex codice supra dicto.

Litera Joannis de Ragusio Oratoris Sacri Concilii ad Græciam.

REverendissimi in Christo Patres, & Domini Domini mei præstantissimi, post humiles & devotas recommendationes. De mense Septembris immediate præterito receptis literis Sanctæ Synodi vestræ per Nuntium ab illis de Medicis missum dictatis, per eumdem curavi de singulis occurrentibus in his partibus Sanctam Synodum vestram informare: videlicet de obitu bonæ memoriæ Venerabilis Magistri Simonis Ireron Magistri, & consocii mei, de optima dispositione, ad executionem eorum, quæ ad unionem Ecclesiarum Christi concluſa sunt, Sereniſſimi Imperatoris Romeorum, Reverendissimi Patriarchæ, & totius Ecclesiæ Orientalis: qualiter etiam cum maximo gaudio Bullas Sanctæ Synodi vestræ, ratificationes eorum quæ per vos promissa fuerant, suscipiat; quæ iterum replicare longum esset, & forte tædiosum. Tantum est autem bona voluntas & bona dispositio prædictorum, taliterque parati sunt, quod si hodie galeæ essent hic, hodie intrarent, & inciperent iter, etiamsi bellum ab istis nefandissimis Paganis, & Infidelibus Turcis instaret Civitati (quod Deus avertat) qui quantum turbati facti sint ipsi Turcæ, & infideles de hujusmodi tractatibus unionis, & quanta cogitant, quantaque machinantur, & disponunt adversus Christianum nomen, Deus scit. O utinam, Patres Sanctissimi, unusquisque vestrum saltem oculis cordis & spiritualibus cerneret quæ ego miser in his partibus constitutus corporeis oculis quotidie & incessanter non sine maxima amaritudine cordis, & anxietate spiritus video. Video enim quotidie etiam per istam Civitatem (quia hic aliter Imperator in faucibus Leonis constitutus facere non potest) præfatos Infideles in miserabilem servitutem Mahometi, filios Sanctæ Matris Ecclesiæ Christi Sanguine redemptos catervatim ducere: intueor miserabiles gemitus, ac ululatus captivorum: video hinc inde nomen Christi blasphemari, abnegari fidem ejus. Et revera sæpius tot & tanta video, & audio fieri in opprobrium nominis Christiani, & in confusionem Fidei nostræ, quod potius vellem mori pro nunc, quam videre quæ video, & audire quæ aures meæ perhorrescunt. Et ut aliquid particularius dicam: ecce post illam magnæ partis Regni Hungariæ flebilem populi depopulationem anno præterito factam, de qua alias scripsimus, nunc iterum paucis elapsis septimanis contra majorem Valachiam spe vani cujusdam adjutorii contra eosdem Turcas rebellari (nam antea solvendo eisdem Turcis tributum in pace more Ecclesiæ Græcorum Christo Domino serviebant) qui acies suas dirigentes, ipsamque pene ad nihilum redigentes, innumerabilem populi multitudinem in miserabilem servitutem Mahometi adduxerunt: quos jam distrahi & vendi veluti pecudes video, & alios quidem diris ululatibus blasphemare præ desperatione Christum, & alios abnegare, atque inter verbera & tormenta deficere; quod maximæ miseriæ est, & pietatis. O si vidissent Reges nostri, Principes, & alii utriusque status Domini crudele spectaculum, & flagitiosum malum, quod æstate præterita captis Hungaris fecit fieri coram se hic Armuratus Dominus Turcarum Andrinopoli ad distantiam trium dierum ab hac Urbe in contumeliam Fidei nostræ, & Christianorum, profecto accenderentur zelo Domus Dei & Fidei, obliviscerentur injuriarum confratrum, & concivium suorum, ab intestinis guerris deficerent, & armarent soldatos, in sermone spiritus procederent ad ulciscendam, & vindicandam injuriam Christi & gentis suæ, & Sanctorum, & mallent potius mori, quam tantam nominis Christiani ignominiam ferre. Nam capta & interfecta ingenti multitudine Hungarorum, dum victores cum præda ad Dominum suum reverterentur, Dominus vocata suorum multitudine in loco publico apto & spatioso pro ostentatione suæ gloriæ & virtutis, & omnibus Christianis qui in dicta Civitate erant tam Græcis quam nostris jussu ejusdem intereſſentibus, Tuverbei etiam, sive, uti vulgo dicitur Taberlani Tartarorum Principis, & Domini, & multarum aliarum Orientis partium Ambasciatoribus, voluit ut captivi Hungarorum præsentarentur, & prædæ secundum ordinem. Igitur Baronibus primo, deinde nobilibus, deinde innumeris aliis singulis cum equis & armis, ut capti fuerunt, præsentatis, noviſſime multos currus (quod abominabile est dictu, & inhumanum) plenos capitibus mortuorum Christifidelium sæviſſimi Ministri crudeliſſimo Principi obtulerunt; qui ut amplius crudelitatem suam ostentasset, & adstantibus Christifidelibus majus opprobrium inferret & horrorem, jussit ut sigillatim dicta fœtentia capita in medium multitudinis, & ad pedes

Christianorum qui aderant plerique projicerentur, quæ non solum cruore, sed etiam fœtore majorem adstantibus inferret abominationem. Quanta in tam miserabili spectaculo exultatio & lætitia infidelium fuerit, quantus gemitus, confusio, & lacrymæ fidelium, nec illi qui affuerunt fideles scirent, aut vellent exprimere. Post hæc sævissimus Princeps adstantes alloquitur: hæ sunt, inquit, primitiæ Hungarorum, quos meritis & precibus sui maximi Prophetæ Mahometi nobis Deus cæli condonavit, & speramus etiam quod juxta ejusdem Prophetæ oraculum non solum Regnum Hungariæ, sed & totius Christianitatis residuum successive in potestatem præfati magni Prophetæ, Dei, & nostram, nostrorumque successorum reducetur; & ipse Deus qui ad cultum & Legem sui Prophetæ, jam pæne totum reduxit Orbem (narrans & designans pæne totam Asiam, & totam Africam, & pro magna parte Europam cultui & Legi Mahometi subdicatam & subactam) etiam id quod restat modicum sine difficultate reducet. Deinde ad Ambasciatores Orientis, & præcipue Tamberlanos, qui ob aliquas inter eos componendas differentias venerant ait: ecce, inquit (ostendens pulchritudinem & elegantiam, atque magnitudinem personalem Captivorum, & armorum diversa genera, & potentiam) cum quibus non hominibus, sed potius ferocibus & sylvestribus bestiis pugnare quodidie & incessanter habeo pro augmento fidei & cultus Magni Prophetæ omnipotentis Dei. Nemo profecto Orientalium Principum, & præcipue Dominus noster & Pater Dominus Tuverbeus Magnus Tartarorum Princeps, & devotissimus Magni Profectæ cultor, debet nos infestare, aut aliquam nobis inferre molestam; quinimo tamquam pugnatori & propulsatori Dei omnipotentis, fidei, & ipsius Prophetæ maximi, omnis deberet omni possibili favore & adjutorio adsistere: & circa hæc magnum, & longum fecit sermonem variis linguis, juxta Gentium, quæ aderant spectaculo, multitudinem interpretanda. Quo finito jussit ut pulchriores, & formosiores, atque magis strenui captivorum, usque ad numerum duorum millium segregarentur, etiam cum armis suis & equis, prout quisque captus fuerat in bello; in quibus trecentos Ambasciatoribus Imperatoris Tartarorum assignavit, volens ut ipsi ducerentur ad Dominum ipsorum, & ostenderent cum quibus, & qualis virtutis hominibus ipse quotidie pro cultu agendo Maximi Prophetæ pugnaret; ut ipsum per hoc mitigaret, & ad benevolentiam sui atque pacem induceret. Reliquos autem ex præditis duobus millibus ad alios suæ sectæ Principes Orientis cum similibus verbis, & sententia divisim transmisit; multitudinem vero reliquam captivorum vilissimo prætio jubens venumdari, duræ & miserabili virtuti subegit. O quam durum & miserabile videre maritos a propriis uxoribus dividi, filios a parentibus distrahi, fratres & sorores cum implacabilibus lamentis & gemitibus ab invicem separari, fortes, & perfectæ ætatis viros & feminas pretio triginta Turcarum, qui minus valent quam unus Ducatus, vendi. Prædicta, Sanctissimi Patres non semel tantum facta sunt, sed quotidie fiunt; & sicut anno præterito de Hungaris, ita nunc de Valachia factum est, & alias de Albanensibus, Bulgaris, & Græcis, aliisque Christianæ Fidei nationibus, in maximam desolationem Christianæ Religionis & Fidei. Et revera nisi per Sanctam Synodum Vestram occuratur, & cito, peramplius timendum est in futuro vere de Regno Hungariæ. Nam hic Serenissimus Princeps totam sui exercitus virtutem congregat, & ultimum tam in Oriente & in Asia, quam in Romania & Græcia de potentia facit. Etiam paucis elapsis diebus personaliter per Galiopolim transivit in Asiam ad congregandum exercitum in Orientem profecturus; licet ut consuevit aliud simul & futuro vere, ut dictum est, in Hungariam; nisi Deus illius dissipaverit consilia, & potentiam atque virtutem dextruxerit. Valde etiam timendum est ne vero incipiente propter displicentiam horum tractatuum in hanc urbem irruat; quod Deus sua potestate non permittat. Paucis elapsis mensibus, videlicet æstate præterita Despotus Russiæ, propter redemptionem proprii Dominii, & Patriæ vexationem coactus, dedit in uxorem præfato Tiranno filiam suam virginem quasi innumerabili quantitate pecuniæ. Nam in numerata pecunia quadringenta millia Ducatorum, atque in Vestibus, & Jocalibus filiæ, ac donis & muneribus datis Principibus & Franconibus præfati Tyranni, dedit quæ ad minus ad ducenta millia ducatorum ascendunt: quæ profecto quantitas pecuniæ sufficeret in veritate ad expellendum præfatum tyrannum de tota Europa, ita quod nec reliquiæ ipsius remanerent. Et hæc dispositioni atque novis harum partium sufficiant; quæ utinam tali fervore spiritus a cunctis Christifidelibus perciperentur quali conscripta sunt. Serenissimus hic Imperator Romæorum, & Reverendissimus Patriarcha dederunt Deputatos utriusque status, viros solemnes, qui non super defensione partis ipsorum, sed super modo fiendæ unionis cogitarunt; exhortantes etiam me ut Vestris Paternitatibus scriberem ad similiter faciendum. Quotquot enim, inquiunt, usque nunc scripserunt utriusque partis, ad manutenendam discordiam, & fovendum schisma in partes suas intentiones & operas suas direxerunt. Utique nos qui concordiam & unionem desideramus, & pro ipsa tanto tempore laboramus, facere debemus ut sicut corde desideramus pacem, ita ipsam & verbis, & scriptis, atque operibus procuremus. Mirum est enim nunc, & valde deflendum, quod propter duas propositiones, quæ videlicet, ut ipsi dicunt, est diu quod apud nos servantur, fides debeat Catholica, & Religio Christiana funditus extirpari. Necesse ergo est quod aut una propositio cedat alteri, quod, ut spero, Deus dabit, aut salva fide cogitetur de medio pro pace & unione consequenda; ne ex harum propositionum varietate ad nihilum reducatur Christiana Religio. Mirantur infideles, & gaudent quod tot Sapientes utriusque partis Christianorum nequeant duas in voce differentes propositiones ad unitatem reducere, & dicunt hoc esse Divinum Judicium. Agite igitur, Reverendissimi Patres, & iterum agite & cogitate, quantum cum Deo fieri potest, & salva fide, ut unio sequatur in Christi Ecclesia; ex quo profecto refloresceret Divinus cultus, & Religio ac nomen Christianum maximum accipiet incrementum: alioquin, nisi Deus provident

videat & id modicum quod restat ruinæ pa-
rebit, & desolationi. De Patriarchis Orienta-
libus, videlicet Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano habentur nova quod quantum possunt instant apud soldanum, ut dimittantur venire personaliter: & spes est quod venient: veruntamen ad omnem cautelam instituerunt Procuratores cum plenissimo mandato, de quibus jam duo sunt hic in Urbe Regia Ambasciatores istorum duorum veniunt bona & recta intentione, prout Reverendissimo Domino meo Legato describo. Verutamen in conclusione tamquam coram Deo & Synodo vestra sancta constitutus dico quod nisi hæ res habeant unanimem prosecutionem, & exitum optatum, tota Ecclesia nostra, & Christianitas patietur indelebile scandalum, & irrecuperabile damnum, quod neque a nobis, neque a successoribus nostris poterit reparari: quod Deus sua pietate non permittat qui & synodum vestram conservare dignetur, & ad vota. Amen.

Scriptum Constantinopoli die XVII. Novembris M.CCCC.XXXVI.

Subscriptio. Earumdem Paternitatum Vestrarum humilis servitor.

Johannes de Ragusio Ordinis Fr. Prædic.

A cet Ecclesiam omnem veritatem, nec eam permittit errare, in cujus nomine sacra Concilia, per quæ fides publica est, celebrantur; exoro per viscera misericordiæ Dei nostri, per sanctam Trinitatem, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, per illam glorioſissimam matrem Redemptoris nostri, perque Angelos cœli & omnes sanctos; adjuro V. S. per illam, in qua sedet beati Petri sedem, qui crucem, non expavit pro fidei defensione; obsecro demum B. V. per illud terribile tribunal supremi Dei, ante quod stabitis reddituri usque ad minimum quadrantem de singulis rationem, ne velitis tanti scandali & confusionis esse causa, sed dare omnem operam, ut fama hujus dissolutionis sopiatur. Quid igitur jam vel fictum vel coloratum vel qualecumque sit etiam in conspectu erudissimorum hominum poterit allegari ad impediendum tantum bonum, vere in tanto periculo non est tacendum, nec erubescendum loqui. Si hoc permittatur, non desunt qui dubitant an in hominibus curiæ Romanæ sit vera fides, ego arbitror pene impossibile attento zelo & fervore quem semper S. V. habuit ad fidem orthodoxam; quod cum talia audierit, quin statim jubeat Concilium habere cursum suum, saltem usque ad mensem Julii, prout alias scripsit Sanctitati Vestræ; tunc enim cessabunt scandala & inconvenientia quæ nunc obstant. Omnipotens Deus Beatitudinem feliciter conservet, cujus pedibus me humillime recommendo.

Datum Basilææ XXIII. die Jan. an. Dom. 1437.

CXXVI.

Tenor literæ Domini Juliani præsidentis Concilii Basileensis Domino apostolico, ut non permittat Concilium dissolvi missa. (a)

BEatissime Pater, post devota pedum oscula beatorum Heri venerunt literæ de Neremberga ab Ambasiatore Concilii, videlicet Fr. Joanne Nider sacræ Theologiæ magistro, quarum copiam mitto hic intercluſam. Sperant omnes, quod Bohemi debeant huc venire ad concilium spes est in spiritu Sancto. qui inspirabit corda eorum; tam igitur propter tantum bonum & tantam spem, reddo me certum, quod sanctitas vestra non solum non permittet dissolvi hoc concilium, sed etiam si non esset indictum, de novo hic indiceretur, alioquin, beatissime Pater, sic rebus stantibus, ut nunc stant, si dissolveretur, sequeretur irremediabilis confusio & scandalum in ecclesia Dei, & universus orbis talia audiens clamaret ad cælum, quod Summus Pontifex causam dederit, quod hæresis Bohemica non extinguatur, puto quod tota Germania tum ex indignatione, quam ex hoc conciperet, tum quod crederet, fidem nostram non veram, quam fugiendo non audemus defendere confœderaret se cum hæreticis in perniciem totius status ecclesiastici. Obsecro igitur sanctitatem vestram per Dominum nostrum Jesum Christum, cujus estis vicarius; supplico per illum prætiosissimum ejus sanguinem, de quo propagata est ecclesia, & per illos fluvios sanguinis, quos sancti Martyres effuderunt pro ipsa Ecclesia defendenda; deprecor per Spiritum Sanctum Paraclitum, qui do-

CXXVII.

Epistola Joannis Cardinalis ad Eugenium IV. Pontificem M. pro revocanda Basileensis Concilii dissolutione.

Sanctissimo ac beatissimo Petro, & Domino Domino Eugenio IV. Sanctæ Romanæ ac Universalis Ecclesiæ Summo Pontifici, Joannes miseratione divina tit. S. Sixti ejusdem S. R. E. Presbyter Cardinalis, seipsum cum beatorum pedum, ac manuum osculis, humilique reverentia, ac promptitudine caritatis.

Ex MS. Cod. Emin. olim Card. Passionei mihi descripsi Manſi.

SEcundum Apostoli doctrinam 1. Cor. 13. Caritas patiens est, benigna est, caritas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Ex quo verbo quilibet Christianus evidenter instruitur, quod cum ab aliquo caritative corripitur super quocunque errore commisso, non debet, ei utique indignari, non emulari, non inflari, neque etiam irritari, sed potius debet benigne audire, ex corde gaudere, libenter sufferre, & omnia patienter quantumcumque secundum sensualitatem displiceant, sustinere; sustinens autem

(a) Vir doctus P. Philippus Puell' Can. Reg. Neocell. qui e Germania hanc epistolam ad me transmisit sequentem notam manu sua adjecit.

Hæc epistola in MS. anedocto Germanica est, quam in istud idioma taliter qualiter transtuli, dies aut anni iisdem literis annexi non sunt. Manuscriptum hoc annexum est Actis Conciliorum Constantiensis & Basileensis descriptis an. 1491. per manus notarii Apostolici ab actis auctographis authenticatis.

autem debet quæ a corripiente dicuntur cordi imprimere & imprimendo errata corrigere, aut in melius commutare. Quod revera ferventi caritate ſuccenſus miro modo legitur impleviſſe ille Dei famulus Moyſes, qui quamquam totius populi caput eſſet, & tam ſapientiſſimus, ac a Domino inſtructus, & miſſus, non tamen irritatus, aut indignatus eſt cum vocem Jethri eum redarguentis audivit; non, inquit, "bonam rem facis, ſtulto labore conſumeris; ſed audi verba mea, atque conſilia, & erit Dominus tecum. Quod utique is talis erat, ac tantus cum conſideraret ex caritate procedere, & ad utilitatem communem populi pertinere inferiorem ſe non ſolum libenter audivit, ſed etiam exaudivit. Sic & Petrus primus, & ſupremus Paſtor eccleſiæ immediate a Domino inſtitutus, quamvis dono ſapientiæ fuiſſet copioſe a Spiritu Sancto repletus, fervens tamen hoc caritatis ardore non eſt indignatus Paulo eum reprehendenti, & ſibi in faciem reſiſtenti, quin potius voluit corripienti annuere, & a legalium obſervatione ceſſare. Beatus etiam Gregorius Papa doctorum gemma Moralium hac fervida caritate totus ignitus ex inferiorum redargutione intumeſcere noluit; immo licentiam redarguendi ſe cunctis ſubditis tribuit prout habetur 2. q. 7. *Si quis nos*. Quorum omnium meditatione ſolicita perſuaſus, ac zelo inflammatus fervidæ caritatis qua eccleſiæ Christi, veſtræque ſanctitati conglutinor. 6. p. cogor jam loqui pauca, quæ mente concepi ſuper ſcandaloſa, ac gravi tribulatione, quæ in statu præfatæ eccleſiæ ad diſſolutionem Baſileenſis Concilii in proximo adeſſe formido, niſi adiutrice manu omnipotentis Dei, vel veſtræ beatitudini aſſiſtente propitia per eandem beatitudinem, ac cujus ſolicitudinem & prudentiam ex injuncto ſpectat officio cito citius provideatur de remedio ſalutari. Verum ſi in hac mea locutione, aliquid quod abſit, inſonuerit verbum, quod ipſi rei non conveniat, a ut S. V. maeſtatem non deceat, aut quod minus bene, minuſque debite, ſeu reverenter ex ore proferentis evolet non irritetur ſed indulgeat quæſo benignitas veſtra, mihique veniam tribuat humiliter expoſcenti, atque e paterna caritate rectitudinem mentis ſuſcipiat filialis; necnon pro minus bene dictis debitam correctionem imponat, quam ſupplex libenter, prout debeo ſuſcipere ſum paratus. Tantæ itaque majestati loquens, verba non intendo proferre, quæ ipſius aures demulceant, ſed quæ mentem paſcant, non quæ ſapiant dulcius, ſed quæ proficiant; utilius illa tanquam venenum fugiens, quæ voluntati ſenſibili ſolent eſſe amæna, & ea potius eligens, quæ ſunt rationi, & veritati conſona, ac dulcedine caritatis plena, per quæ & ſanentur vulnera, & vitentur pericula, atquæ in foribus adſunt ſcandala de medio ſummoveri valeant, non augeri; quæ etſi in ſuperficie, ſeu cortice videantur dura & aſpera, ſi bene tamen enucleata, ac masticata fuerint reperientur intus in medullis ſuavia. Hæc de benevola ſubportatione veſtra non diffiſus præmitto ſciens S. V. ſemper illius verbi habere memoriam: meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudolenta odientis oſcula; ac eos ab ineunte ætate, cum Apostolo detestari qui ſecundum deſideria ſua coacervant ſibi magiſtros, & conſiliarios prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertentes, ad verba fabuloſa, & nugatoria convertuntur. Quibus omnibus pro tunc pulſis ad rem venio quam intendo deducere, circa quam ut compendioſo, ac brevi utar ſermone, duas pono concluſiones videlicet.

Exod. XVIII.

I. Quod nullatenus expedire videtur contra congregatos in Baſilea procedere.

II. Quod S. V. ex debito, & ſub pœna peccati mortalis tenetur diſſolutionem Baſileenſis Concilii propter vitandum ſcandalum ſchiſmatis, & alia gravia pericula quæ imminent revocare, & alia impedimenta appoſita tollere; immo & ipſum concilium celebrari permittere, ac eidem, ſi & in quantum opus ſit, robur adiicere approbationis, & auctoritatis.

Pro prima Concluſionis probatione occurit conſiderandum B. P. quod Bernardus in lib. De Conſid. ad Eugenium ponit unam notabilem, & bonam doctrinam, videlicet quod viſo de re aliqua an ſit licita, reſtat videndum an ſit expediens ractificare; multa enim ſunt licita maxime prælato, quæ tamen non expedit facere juxta dictum Apoſtoli omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Quod autem procedatur contra illos & etſi licitum eſſet in ſe, non tamen expedire videtur propter duas rationes.

Prima quia nulli prodeſſet.

Secunda quia multum indubitanter obeſſet.

Primo namque tales proceſſus nulli prodeſſent; non enim illis qui ibi ſunt cum videantur jam clariſſime in illa opinione, ac voluntate firmiſſime ſolidati; nec per talia veroſimiliter retraherentur, immo potius irritarentur. Nec etiam proficerent aliis quibuſcunque, nec ſpiritualiter, nec temporaliter, ut patere poteſt diligenter conſideranti, & diſcurſum in talibus facienti. Correctio autem, vel cenſura, quæ nulli prodeſt, nec peccanti, nec alteri cuicunque, non debet infligi; immo debet tolli ſi eſſet inflicta. Unde Sapiens Prov. 9. *Noli arguere deriſorem, ne oderit te;* ubi Gloſſa: non eſt timendum ne tibi deriſor, cum arguitur contumelias inferat; ſed hoc potius providendum, nec tractus ad odium inde prior fiat; & S. Thomas in 4. dicit, reſpondeo quando ſententia excommunicationis eſt lata contra aliquem, & ipſe illam non timet, nec eſt ea medicinalis debet ab illa, abſolvi, etiam invitus, & S. dicit in Prologo ſuper librum Eſdræ, quod fruſtra niti neque aliud fatigando niſi odium quærere extremæ dementiæ eſt; & Eccl. IV. *Noli conari contra iſtum fluvii* ubi Gloſſa docet, hominem fruſtra conari contra impetum multitudinis. Beatus etiam Thomas 2. 2. q. 43. A. VII. dicit, quod pœnarum inflictio non eſt propter ſe expetenda, ſed pœnæ infliguntur medicinæ quædam ad cohibendum peccata; & ideo in tantum habent rationem juſtitiæ, in quantum per eas peccata cohibentur. Quod ſi per inflictionem pœnarum manifeſtum; ſit plura, & majora peccata ſequi; tunc pœnarum inflictio non continebitur ſub juſtitia. Unde quando ex excommunicatione aliorum imminet periculum ſchiſmatis, tunc excommunicationem ferre non pertinet ad virtutem juſtitiæ. Hæc S. Thomas. S. etiam Auguſtinus in

Libro

Libro contra epiſtolam Parmeniani dicit, quod ubi timetur periculum ſchiſmatis a punitione peccatorum ceſſandum eſt. Qui igitur proceſſus, de quibus eſt ſermo, nulli ut videtur, medicinales exiſterent, exiſtimo expediens fore ab illis ceſſare.

Secundo videtur mihi expediens a tali modo procedendi ceſſare, ex eo quod multum indubitanter obeſſet; & hoc principaliter propter tria. Primo ratione ſchiſmatis, quod inde ſequi videtur, de quo non eſt Dubium, mundus erit nimis excandalizatus, cum jam nuper tanto tempore fuerit ſchiſma in Chriſtianitate, quod vix potuit eradicari. Et viſibile eſt quod ſeculares Principes & alii dicent S. V. & Dominos meos Cardinales eſſe in cauſa dicti ſchiſmatis, & ſcandali. Dicent enim quod Papa cum Cardinalibus fecit congregari concilium in Baſilea; ſed videntes [ſic] quod illi de concilio valebant reformare ſtatum eorum quoad pompam; idcirco diſſolverunt concilium; de quo procul dubio plurimum ſcandalizabuntur; immo jam de tali diſſidio ſcandalizati ſunt. Qui autem ſcandalizaverit unum de his puſillis, ait Chriſtus in Evangelio, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Secundo eſt a prædictis, ceſſandum ratione diverſorum errorum, qui, ſi fiat ſchiſma, orientur in Chriſtianitate. Schiſma enim diſponit ad hæreſim, ut DD. ſancti, & Theologi dicunt; propterea valde timendum eſt ne ſic procedendo, & ferrum ferro acuendo, ac invicem ſe mordendo totus Clerus detur in brevi in direptionem, prædam atque mortem, ſicut in Bohemia contigiſſe ſcimus. Tertio videtur a prædictis ceſſandum propter periculum ſubverſionis fere totius Chriſtianitatis, quæ inde timeretur ſequi ratione adhærentiæ, & ſequelæ magnæ, quo enim magis eſſent irati, eo gravius deſevirent. Et cum forte Bohemi venturi ſint illuc, timendum eſt, ne poſtquam fuerint ſuperficialiter reconciliati ipſos & alios quos avidos & voluntarios reperierint; facient executores, & miniſtros ſuos ad humiliandum & ſupplantandum, ac perſequendum Clerum, obedientem S. V. ac toti Eccleſiæ Romanæ. Et ſic cum tales proceſſus obeſſe magis quam prodeſſe ſperentur, videtur a talibus fore ceſſandum.

Ad prædicta autem bene videnda multum valet memoria præteritorum geſtorum, ſicut enim talia talibus concurrentibus hactenus acciderunt, ſic poſſibile eſt ſimilibus concurrentibus in poſterum ſimilia poſſe accidere; nam in contingentibus agibilibus, ut plurimum futura ſunt ſimilia præteritis, ut dicit Ariſtoteles in ſecundo Rethoricæ, qui etiam Alexandrum admonet, ut prædeceſſorum acta ad memoriam reducat. Annales inquit præteritorum diſcute, inde enim poteris bona exempla extrahere, quia facta præterita dant magnum documentum, & quaſi certitudinem in futuris. Conſideret igitur S. V. quid profuerunt proceſſus Domini Benedicti, & Domini Gregorii contra eos, qui convenerunt ad concilium priſtinum, quod nulla auctoritate legitima, aut ſaltem, nec tali, nec tanta auctoritate fulciebatur, quali, & quanta Concilio Baſileenſi fulcitur, & exinde videre poterit quid utilitatis proceſſus qui per V. fieri poſſent contra hujuſmodi Congregationem Baſileenſem afferret, quæ Congregatio ut multi, & magni, & ſapientes affirmant auctoritate duorum generalium Conciliorum, Conſtantienſis videlicet, & Senenſis, auctoritate duorum ſummorum Pontificum Martini V. & S. V. & per præſentiam, & vocationem Legati Apoſtolici, fuit debite congregata, ac legitime ſtabilita. O utinam tales proceſſus inconvenientia, & ſcandala non augerent.

Propter præmiſſa igitur, & maxime propter ſcandalum ſchiſmatis evitandum non videtur expediens contra congregatos ſupradictos procedere; quinimo ab hujuſmodi proceſſibus ſuper ſedem dum eſſet ad tempus, ubi etiam certo clareſceret ipſos fore peccantes, ſeu culpabiles; cuoniam quando multitudo eſt in ſcelere, nec ſalva pace eccleſiæ mali puniri poſſunt, tolerandi ſunt potius, quam violata pace eccleſiæ puniendi; verba ſunt Auguſtini ſuper Pſalmiſtam, & habentur XXIII. q. IV. §. *Hinc eſt* in fine, in quibus bene concordat dictum ejuſdem Auguſtini contra Epiſtolam Parmeniani ſupra finaliter allegatum, & habetur etiam 23. q. IV. *cum quiſque*, ubi dicitur, cum quiſque fratrum & Chriſtianorum infus in eccleſiæ ſocietatem conſtitutorum, in aliquo tale peccato fuerit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum ſchymatis nullum eſt. B. etiam Gregorius in ſuo Paſtorali lib. 2. cap. 38. dicit, quod dum duorum vitiorum languor irruerit, & hoc levius illud fortaſſe gravius premit, ei nimirum vitio rectius ſub celeritate ſubvenitur, per quod feſtine ad interitum tenditur, etſi hoc a vicina morte reſtringi non poteſt, niſi illud etiam, quod exiſtit contrarium creſcat, tolerandum paſtori est, ut per exhortationem ſuam artificioſo moderamine unio patiatur creſcere, quatenus poſſit aliud a vicina morte retinere. Quod cum agit non morbum exaggerat, ſed vulnerati ſui, cui medicamentum adhibet, vitam ſervat, ut exquirendæ ſalutis congruum tempus inveniat. Unde & Dominus in evangelio parabolice loquens interrogantibus ſe an deberent ab agro tollere zizania, reſpondet quod non; ſed quod permittatur utraque creſcere uſque ad meſſem, ne forte volentes zizania colligere eradicent ſimul & triticum.

Oſtenſa veritate primæ concluſionis, reſtat nunc procedere ad ſecundam, & quamvis dicat Salustius veritatem odium parere, veruntamen tum quia pro certo teneo S. V. ſemper fuiſſe, & eſſe ipſius veritatis præcipuum amatorem; tum quia memini me legiſſe illud dictum B. Ambroſii in epistola ad Theodoſium imperatorem, videlicet, quod nil turpius, nihilque periculoſius est in ſacerdote, quam veritatem quam ſentit non libere pronunciare, cum etiam quia ſcio his, qui veritatem elucidant vitæ æternæ præmium a Domino repromiſſum, ipſa veritate prima, & increata dicente Eccl. 24. = Qui audit me non confundetur, & qui operantur in me non peccabunt, qui elucidant me vitam æternam habebunt, intendo veritatem quam in præſenti materia ſentio, & catholicam reputo, ſalva ſemper S. V. & eccleſiæ determinatione, plane & abſque velamine propalare. Veniens igitur ad intentum, veritatem dictæ concluſionis ſic oſtendo.

Quilibet Prælatus, immo generaliter quilibet

bet Christianus, qui debet & potest sine Dei offensa futuris scandalis obviare, & vult facere, neque facit, peccat mortaliter; sed S. V. per revocationem dissolutionis Concilii Basileensis & approbationem ejusdem quam potest facere sine Dei offensa potest obviare multis, & magnis imminentibus periculis, & scandalis; ergo si non vult facere, neque facit cum debeat videtur peccare mortaliter. Consequentia est nota, & antecedens pro prima parte est manifestum; quia ut Augustinus dicit super Psalmum 41. & habetur in fin. Cap. *Ostendit* XXIII. q. 3. = *Qui desinit obviare cum potest consentit* = Et Athanasius & Damasus dicunt ibidem, quod malorum, impietati favet, qui eis obviare cessat. Qui enim potest obviare & perturbare perversos, & non facit nil aliud est, quam favere impietati eorum; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Et habetur simile 2. q. VII. Cap. *Negligere*.

Pro secunda etiam parte clare apparet quia ex communi fama, & ex his, quæ quotidie publice deferuntur, evidenter colligitur, quod si dissolutio ipsius concilii non revocatur, & per S. V. concilium quantum opus est non approbatur, schisma infallanter suborietur, auctoritas sedis Apostolicæ plurimum deprimetur, quamvis auctoritati ejusdem (sic) initi se asserant malignandi via contra Curiam Romanam aperietur, & multa alia mala, & scandandala subsequentur, quibus præcludetur aditus si S. V. concilii continuationem dissolutione non obstante conçesserit, locumque, & legitime acta, & agenda comprobaverit, quod utique S. V. sine Dei offensa facere potest, cum non sit contra legem Dei; immo & debet propter mala tam innumera evitanda. Prælati vero ut doctores sancti tradunt tenentur ex debito necessitatis gregem sibi commissum tueri, & defendere, & a cunctis nocivis, & perturbantibus preservare; quin immo & si expediat pro salute ac conservatione ipsius gregis vitam propriam morti exponere dicente Domino in evangelio: bonus pastor animam suam pro ovibus suis ponit.

Secundo eadem concluso probatur sic. Quilibet, & maxime prælatus quantum est in se tenetur vitare ne proximus ex aliqua sua actione, vel omissione scandalizetur; ergo S. V. debet illa penitus vitare, eam revocando, & cum eis consiliative concurrendo. Consequentia patet, & antecedens pro secunda parte quoniam ex hujusmodi dissolutione non solum Phrisæi si qui sunt scandalizantur, quod est scandalum ex malitia & iniquitate procedens; sed etiam pusilli quorum scandalum est ex ignorantia, & infirmitate proveniens. S. autem vestra, immo & quilibet prælatus tenetur ex debito necessitatis summopere evitare scandalum pusillorum; & dicebam in prima parte antecedentis quod multipliciter (id) apparere potest, tunc quia scandalizanti indicitur pœna damnationis æternæ auctoritate evangelii ubi dicitur: quicunque scandalizaverit unum de pusillis his &c. tum quia Christus in evangelio docet melius esse oculum, manum, vel pedem scandalizantem perdere; ex quo colligitur quod pœna scandali est gehenna ignis. Constat autem quod qua ratione tenetur quis abstinere ab opere, ex quo scandalum provenit; eadem ratione nec illud scandalum perseveret, vel crescat in deterius, obligatur resistere a continuatione incepti operis, seu illud pœnitus revocare. Sicut ergo quando prædicta dissolutio acta est, si fuisset consideratum de dicto scandalo, & creditum fuisset illud verosimiliter evenire, fieri non debuisset; ita cum ex ipsa facta scandalum exortum sit, & quotidie crescat in majus, debet omnino revocari. Tum etiam quia S. V. imo & quilibet prælatus debet se conformare doctrinæ, & actibus Christi, sequi vestigia Petri Apostoli rite peragere secundum debitum pastoralis officii specialem curam gerere de salute proximi. Ex his quatuor respectibus debet scandalorum occasiones, seu causas pro viribus evitare.

Primo ratione conformitatis ad acta, & doctrinam Christi, nam secundum Gregorium omnis Christi actio mea est instructio, & Bernardus dicit quod quæcunque Christus fecit, totum disciplina morum fuit. Constat autem quod Christus cum in transitu per Capharnaum non solvisset didrachma, in quo transitu erat de more solvi, postquam rediisset in domum, cognito quod ex hoc ii qui colligebant censum scandalizabantur mandavit Petro ut solveret ratione dumtaxat scandali evitandi, cum ipse a tali tributo esset penitus liber, & ad ipsum solvendum nullatenus obligatus foret, quemadmodum ipsemet ut habetur in Evangelio in parabola proposita antequam solveret declaravit.

Secundo debet prælatus vitare scandalum sequendo vestigia Petri Apostoli, qui notificato sibi per Paulum doctorem ecclesiæ de scandalo quod de sua actione sequebatur cessavit a legalium observatione, ne exemplo suo alios scandalizaret; & tamen in hoc secundum Augustinum non peccavit, nisi veniaaliter. Patet hoc per doctores Sanctos super epistolam ad Galatas 2. ubi dicit Paulus se Petro in faciem restitisse, quia reprehensibilis erat, ex eo quod gentes exemplo suo judaizare cogebat.

Tertio tenetur quilibet Prælatus scandalum evitare ratione Pastoralis officii, ex quo sibi incumbit vigilare super gregem sibi commissum, ne quælibet dispergatur, aut vulneretur; & si quæ ovis ex grege deperdita fuerit, etiam super humeros ad ovile revocetur: Et tanto amplius ad hoc tenentur S. V. quanto major est sibi commissa præsidendi potestas, cum ex majori multitudine subditorum gravius sit damnum quod ab inde provenire potest. Si enim secundum sententiam Salvatoris pœna condemnationis æternæ imminet ei, qui scandalizaverit unum de pusillis, quanto amplius ei, qui multitudines populorum? Propter quod B. Gregorius supremus Pastor militantis ecclesiæ homilia septima super Ezechielem se & successores suos hortabatur dicens: quantum sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus.

Quarto quilibet Prælatus scandalum proximi vitare tenetur, ex eo quia gerere debet specialem curam de salute ipsius proximi, aut saltem illam non habere contemptui, & hoc est mandatum ab initio suæ creationis humanæ creaturæ a Deo inditum; dicitur enim Eccli XVII. quod Deus postquam creavit hominem virum scilicet, & feminam dixit illis:

lis: Attendite ab omni iniquo, & mandavit illis uncuique de proximo ſuo. Hoc etiam dicit Salvator in evang. Matt. XVIII. *Videte ne contemnatis unum ex his puſillis.* Si igitur ſtante prædicta diſſolutione, pro qua revocanda magna inſtantia facta, & diligens adhibita fuit, ſpes de ejus revocatione per S. V. fienda omnino auferatur, & ablata ad talia procedatur per quæ ſchiſmata, & alia ſcandala contingant in eccleſia, manifeſte contemni videtur ſalus omnium proximorum, qui hac cauſa, vel occaſione involventur in ſcandalo, a quo forte aut vero, aut nunquam poterint liberari. Manifeſte ergo concluditur quod S. V. quæ hæc novit vel per eam ſtat quominus ipſam ſciat, tenetur revocare cauſam, & occaſionem hujuſmodi ſcandali, videlicet diſſolutionem prædictam.

Tertio probatur ſic dicta concluſio. Aut hujuſmodi diſſolutio facta fuit bene, & licite, aut illicite, & minus bene. Si illicite, & minus bene acta eſt; debet penitus revocari, nam ſicut B. V. tenetur aliorum errores corrigere, fortius tenetur errores proprios emendare; unde decretalis dicit: *ſi contra præſcriptum ordinem tanquam homines exceſſiſtis, non pudeat vos errorem virorum corrigere, qui poſiti eſtis ut aliorum corrigatis errores;* nam apud diſtrictum judicem in qua menſura menſi fueritis, remetietur & vobis, ita ut inveniatur aliqua occaſione congruente, per quam ne veſtra vileſcat auctoritas in Cap. *Qualiter & quando* in 1. *de Actu.* Item imperator dicit: non enim erubeſcimus, ſi quid melius horum, quæ prius ipſi diximus advinveniamus, competentem prioribus imponere correctionem, ne ab aliis corrigi expectemus. Aut. de Nupt. circa principium Coll. 4. Item dicit Hilarius epiſcopus urbis Romæ in ſynodo præſidens quod quiſquis commiſit illicite, aut a prædeceſſoribus ſuis invenerit admiſſum, ſi proprium periculum libet vitare damnabit. Cap. Apoſtolicæ Sedis XXXV. Q. IX. Item B. Gregorius dicit cantatus ab Eccleſia tempore Quadrageſimali, *emendemus in melius quæ ignoranter peccavimus, ne ſubito præoccupati quæramus ſpatium pœnitentiæ & invenire non poſſimus.* Si autem dicta diſſolutio licite, & provida conſideratione fuit acta, etiamſi ad utilitatem eccleſiæ, & in ſalutem Chriſtiani populi fuiſſet ordinata, cognito de ſcandalo, quod ex ea ſequitur, venit revocanda, ſive annullanda. Conſtat enim ſecundum doctrinam & ſententiam Salvatoris noſtri in evangelio, quod nedum pes, & manus, ſed etiam oculus ſi ſcandalizant, debent aſcindi. Non obſtante quod tria hæc penitus neceſſaria, & ſalutaria ſint humanæ naturæ, ſatis enim eſt magna confuſio, claudum vel manum, vel monoculum fore. Sed prout inibi Chriſtus edocet: melius eſt cum his deformitatibus intrare ad vitam, quam mitti cum contraria pulchritudine in gehennam. Quod autem ea quæ ſemel a principe conſtituta ſunt, etiam ubi conſtanter licite ac debite acta fuiſſe ſi cognoſcantur vergere in damnum pacis ac ſalutis populi, periculi debeant revocari, habetur Eſther XVI. ubi in perſona Regis Artaſerſis dicitur in epiſtola, quam pro Judæis ad totas regni ſui provincias miſit, *multi*, inquit, *bonitate principum & honore, qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbia; & non ſolum ſubjectos regibus nituntur opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in ipſos, qui dederunt moliuntur inſidias. Nec contenti ſunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in ſe jura violare, ſed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur ſe fugere poſſe ſententiam, & in tantum veſaniæ proruerunt, ut eos qui credita ſibi officia diligenter obſervant, & ita cuncta agunt, ut omni laude ſint digni mendaciorum funiculis conentur ſubvertere, dum aures Principum ſimplices, ex ſua natura alios eſtimantes callida fraude decipiunt.* Quæ res & ex veteribus probantur hyſtoriis, & ex his quæ geruntur quotidie quando malis quorundam ſuggeſtionibus Regum ſtudia depraventur cum providendum eſt paci omnium provinciarum. Nec putare debetur ſi diverſa jubeamus ex animi noſtri venire levitate, ſed pro qualitate, & neceſſitate temporum ut rei publicæ poſcit utilitas, ferre ſententiam. Ex qua auctoritate optimum documentum colligitur pro cunctis principibus Chriſtianis, ſi enim gentilis Imperator, qui dumtaxat felicicitatem ſuam putabat in gloria, & honore mundano conſiſtere, his omnino contentus quod mandatum, quod ſtulte ac deliberate fecerat conſtabat redundare tanta utilitate unius ex populis ſuis, qui etiam in captivitate tenebatur ſub eo ad ſupplicationem reginæ Eſther illud revocavit; quanto magis S. V. quæ ſcit per contemptum gloriæ mundanæ ad æternam felicitatem perveniendum fore, debet revocare ſtatutum ſuum, quod creditur venire in ſcandalum ſubditorum? Et quod eſt amplius admirandum imperator præfatum non ſaltem revocavit mandatum, quod toti ſuo dominio fecerat intimari; immo & revocationem ſuam publicandam miſit per univerſas provincias ditionis ſuæ, unde ſubditi in textu præfato ex perſona ipſius regis: *hoc autem edictum quod nunc mittimus in cunctis urbibus proponatur.* Non pudeat igitur B. V. prædictam diſſolutionem tollere, & ipſum concilium approbare; quoniam bona opera, quæ per prælatum etiam bene fiunt ſi adſit poſſibilitas, & exigat neceſſitas ſunt in melius commutanda, & ipſius ſtatuta ſalubria ſecundum varietates rerum, & temporum etiam varianda. Qui enim tenetur ad majus, tenetur etiam & ad minus. Si enim prælatus exemplo, & præcepto Chriſti debet pro ovibus ſuis animam ſuam ponere; debet utique, & mala acta corrigere, & bene acta ſi poteſt, & pro ſalute ſui gregis expedire viderit in melius commutare; unde Gregorius XXVIII. Moralium pulcherrime ad propoſitum ait: *Diſcretionis lineam deſerimus ſi hanc aliquando agere, aliquando poſtponere neſciamus. Non enim rei eadem ſemper eſt virtus, quia per momenta temporum ſæpe multa mutantur actionum; unde fit ut cum quid bene agimus plerumque melius ab ejus actione ceſſemus, & laudabilius ad tempus dejerat quod in ſuo tempore laudabiliter mens tenebat.*

Nam ſi pro noſtris bonis minimis, quibus aptius proficimus nunc tamen intermiſſis cunctis noſtris majoribus laboribus mala proximis imminent, neceſſario nos virtutum augumenta ſeponimus, ne infirmioribus proximis fidei detrimenta generemus, ne tanto quod jam agimus virtus non ſit, quanto per occaſionem ſui in alienis cordibus fundamenta virtutis deſtruit. Quam diſcretionis lineam bene ante

monentius oculus Paulus oſtendit, qui gentiles ad libertatem fidei venientes circumcidi prohibuit, & tamen Lytris atque Hiconio tranſiens ipſe Thimoteum, qui gentili patre genitus fuerat, circumcidit. Videns enim quod niſi mandata hæc ſervare oſtenderet, Judæorum rabiem etiam in iis, qui ſibi tunc comites aderant excitaret, affectionis ſuæ vim poſtpoſuit, & ſine damno fidei ſe ſuoſque a perſecutionis immanitate cuſtodivit, fecit quod fieri fidei amore prohibuit; ſed ad fidei retorſit miniſtrum, quod quaſi non fideliter fecit; plerumque enim virtus cum indiſcrete tenetur amittitur; cum diſcrete intermittitur, plus tenetur. Nec mirum ſi in incorporeis intelligimus, quod agi in corporibus videmus. Ex ſtudio namque a rebus deſcenditur ut in ſuo tempore diſcordatur, cum validitate tendatur. Quod ſi otium relaxationis non accipit, feriendi virtutem ipſo uſu tenſionis perdit. Sic aliquando in exercitationibus virtus cum per diſcretionem prætermittitur, reſervatur; ut tanto poſt vitia valenter feriat quanto a percuſſione interim prudenter ceſſat. Sed forte dicet S. V. B. P. quod præfatæ rationes non militant, cum omnes ſuper falſo fundentur, videlicet ſuper ſcandalorum eventu in populo Chriſtiano, quæ tamen S. V. imminere non videt; immo potius evenirent ſcandala ſi fieret quod ſuadetur, nam malignandi, & prevaricandi via aperiretur, occaſio recipiendi temporalitas eccleſiæ præberetur, ſtatus eccleſiaſticus extra libertatem debitam poneretur, aditus pernicioſis novitatibus adhiberetur, & Apoſtolicæ ſedis honor, & auctoritas plurimum læderetur; quæ ſcandala, & alia his ſimilia V. S. tenetur ex debito neceſſitatis quantum cum Deo poteſt quaſi venenum pernicioſum evitare; & conſequenter longe melius, & ſalubrius eſſe videtur prædictam diſſolutionem, quam S. V. conſulte, & deliberate, rectaque, & ſancta intentione mota quod & ego fateor verum eſſe peregit in ſui roboris firmitate manere, & generale concilium alibi celebrare, ubi B. V. cum ſacro Collegio dominorum meorum Cardinalium, aliorumque Prælatorum multitudine, & tota ſua curia præſentialiter eſſe poſſit.

Ad quod cum determinatione & humili reverentia ejus Sanctitatis reſpondetur, quod convenientiſſimum, & optimum foret ſi ea quæ dicta ſunt commode, & ſine ſcandalo poſſent impleri. Nullus enim ſanæ mentis dubitat quoniam præſentia S. V. quæ pater & judex eſt omnium Chriſtianorum, ac caput totius eccleſiæ multum conveniens, & utilis eſſet celebrationi generalis concilii; verum quia impediente infirmitate veſtra hoc commode non poteſt fieri de præſenti, ſi non poteſt ibi eſſe præſentia, ſufficiet ſanctitatis veſtræ præſidentia; nam multa generalia concilia ſine præſentia ſummorum pontificum fuerunt actenus celebrata. Si igitur ſanctitas eadem prædictam diſſolutionem revocaverit, ac ipſo roborato concilio miſerit illuc præſidentes ſuos ſufficiente auctoritate, ac poteſtate ſuffultos judicabit omnia, & a nemine poterit judicari in quo conſervabitur Apoſtolicæ ſedis honor, cum melius ſit judicare quam judicari; & ſecundum Philoſophum agere præſtantius eſt quam pati; & Apoſtolus dicit, quod ſi noſipſos judicaremus non utique judicaremur. Unde ſi ejus Sanctitas ſeipſam judicandum ſi aliquid in ſuo ſtatu reformandum occurrerit, ſponte offerat, etſi totus mundus fureret contra ejus ſanctitatem non poterit prævalere. Nec videtur prædicta ſcandala ſeu inconvenientia quæ objiciebantur accidiſſe, ſeu in futurum veroſimiliter poſſe accidere, cum ipſum concilium Baſileenſe congregatum fuerit, & legitime ſtabilitum, auctoritate Conſtantienſis, & Senenſis Conciliorum, ac domini Martini V. prædeceſſoris immediati Sanctitatis veſtræ, & approbatione Sanctitatis ejuſdem, ac per præſentiam, & vocationem legati Apoſtolici, ut ſæpius fuit dictum. Ex quibus clare videtur auctoritas veſtræ ſedis Apoſtolicæ in locum, & congregationem irrevocabiliter transfuſa ſecundum quorumdam opinionem donec finita ſint agenda. Etſi diſſolutio ipſius concilii per S. V. facta de jure valuerit, & certum eſſet mala, quæ ſtatim objiciebantur in parte jam eveniſſe, & in toto in futurum evenire debere, quod veriſimiliter non præſumitur, tollenda eſſent ad tempus omnia, ac vitandum gravius, & periculoſius malum, videlicet ſcandalum ſchiſmatis, quod judicio multorum ſapientium adeſt in foribus, niſi res aliter diſponatur, & ab omni populo jam publice enuntiatur. Vox autem populi, vox Dei eſſe dicitur in ſacra Scriptura, & omnibus malis, ac ſcandalis prædictum præponderat malum, ſeu ſcandalum ſchiſmatis, a quo ſummo ſtudio, ſumma ſollicitudine, ſummaque vigilantia exemplo etenim paſtoris Chriſti debet B. V. gregem Dominicum præſervare, ſicut enim præcipuum bonum ipſius gregis Dominici eſt caritas, unitas, & concordia pacis, ſic damnoſius gravius, ac periculoſius ipſius damnum eſt ſchiſmatis ſciſſura peſtiferi, quod ipſum gregem dividit, diſpergit, ac dilacerat, & in hæreſim peſtiferam labi procurat, prout doctores ſancti & Theologi dicunt.

Quoniam autem in agibilibus & moralibus, ut ait Nicolaus de Lera ſuper Matheum magis movent facta quam, dicta, & exempla virtuoſa, quam verba compoſita, refereram, & ad memoriam aliqua geſta SS. PP. S. V. reducam. Narrat in hiſtoriis ille venerabilis presbyter Beda, quod Pelagius Papa cum videret Romanos in honorem Octaviani Auguſti propter victoriam, quam prima die menſis Auguſti habuerat, ipſam diem ſolemniter celebrare, dolens quod tantus honor fieret homini damnato pia devotione commonitus, & Eudoxiæ filiæ Theodoſii imperatoris, & uxoris Valentiniani, inſtantia devota pulſatus, deſiderans tam damnabilem ritum ab eccleſia ſubmovere, præfatam ſolemnitatem penitus interdicere cogitavit, ſed timebat rudi eccleſiæ, ſi contra torrentem ſe opponeret, unde videns quod non de facili populum Romanum a tali conſuetudine revocaret cum prædicta regina cogitando tractavit, ut obſervantia ſic maneret, ſed potiori nomini militaret. Habita igitur collatione inter ſe populum blandis exhortationibus induxerunt, ut oblivioni traderetur memoria damnati hominis, & feſtum fieret Apoſtolorum Principis. Quod cum omnibus placuiſſet, papa, & regina protinus ſtatuerunt ut quod indiſcreta hominum religio faciebat, homini gentili damnato commutata faceret Apoſtolorum Principi Petro. Sicque

que ex iniquo principio salubris conflata est religio, constitutum est quod illa dies in honorem B. Petri Apostoli coleretur, & Festum ipsius ad vincula nominaretur. Sic igitur facere debet S. V. B. P. sequendo laudabiliter vestigia præfati sanctissimi Romani Præsulis. Cum enim videat ejus sanctitas congregatos in Basilea se non posse ab eorum voluntate, & proposito revocare, debet velle, & ordinare illam Congregationem sic & ubi est remanere, sed potiori nomini militare, ut videlicet agenda ibi fiant auctoritate, & nomine V. Sanctitatis ejusdem, & per præsidentes per ejus sanctitatem ibidem deputandos sicut justum est, & consentaneum rationi, cum sitis Princeps orbis terræ, & caput totius militantis ecclesiæ. Item Jonas Propheta cum videret tempestatem validam ortam esse in mari ait: *si propter me orta est hæc tempestas, tollite me, & mittite in mare*; magis sollicitus de salute totius navis, quam de utilitate sui ipsius.

Item legimus de Gregorio Nazianzeno, quod permisit se dignitate privari ut seditio orta, & discordia mota inter fratres, & subditos penitus tolleretur, dicens cum prædicto Jona Propheta: *si propter me orta est* plus curans de Fratrum, & subditorum concordia, quam de honoris proprii excellentia.

Dignetur igitur S. V. bullæ dissolutionis os, & linguam aperire, ut libere possit loqui ac dicere; *si propter me orta est hæc tempestas, tollite me, & mittite in mare*. Quod si qui suadeant contrarium potest responderi sicut Christus dixit Petro: *vade retro quia non sapis quæ Dei sunt*. Ad prædicta autem sanctitas vestra induci debet consideratione supradictorum imminentium scandalorum, quæ quidem scandala aut scit, aut nescit, Si scit, & non providet dissolutionem ipsam ex qua sequuntur revocandum, & concilium approbando non potest excusari a gravi peccato. Si autem S. V. præfata scandala nescit, cum maxime ad illam pertineat talia debere scire, ut non possit a quoquam redargui negligentiæ, debet talia a subditis diligenter scisciari, & inquirere a sapientibus, & bonis viris, vestrisque fidelibus servitoribus solicite investigare, exemplo Christi, qui quamquam Deus esset, & homo perfectus, & secundum utramque naturam, Deitatem videlicet, & humanitatem, omnia clare sciret, nihilominus interrogare voluit discipulos suos dicens: *quem dicunt homines esse filium hominis*? Illis autem referentibus varias hominum opiniones, quæ habebantur de ipso, quia alii Joannem Baptistam, alii autem Heliam, alii vero Jeremiam, alii unum ex cæteris Prophetis ipsum esse dicebant, adhuc eos interrogavit de opinione, quam ipsi discipuli de eodem habebant, unde subiunxit: *vos autem quem me esse dicitis*? Pro quibus Petrus cæteris ferventior responsum inquiens dedit: *tu es Christus Filius Dei vivi*; & quia veritatem libere, & clare confessus est, ideo Christus eum beatum asseruit, Principem Apostolorum constituit, ac ecclesiæ suæ Pastorem, & caput præfecit. Ex quo revera a S. V. & a singulis Prælatis Ecclesiæ plurima accipi possunt salubria documenta. Si enim is qui erat omnia clare sciens, tanquam si nescius foret a discipulis informari voluit; quanto magis S. V. quæ omnia scire non potest debet adhibere studium, ut quæ dicuntur ab aliis & scire oportet, informata sciat, maxime ea, quæ vergere putantur in subditorum damnum, ac perniciem, & sui ipsius periculum scandalosum. Etsi forte talia jam intimata sunt, aut in posterum intimabuntur sanctitati vestræ, non debet ejus sanctitas nimis se incredulam exhibere; quinimo adhibendo fidem debet convenienter, & salubriter providere. In futuris enim rerum eventibus secundum moralium Philosophorum sententiam vir prudens debet semper præsupponere, ut cuncta evenire debeant in deteriorem partem, ut sic sciat, & valeat occurrere, & contra futura pericula convenientia, & salubria remedia adhibere.

Interroget igitur B. V. discipulos suos dicens: quid dicunt homines de Papa Eugenio, & de S. R. E. Cardinalibus super dissolutione Basileensis Concilii? & voluntate ipsam dissolutionem revocandi, & concilium approbandi. Respondebunt autem discipuli si veritatem loqui voluerint, quod alii dicunt ipsam dissolutionem fuisse factam, ut Papa, & Cardinales reformationem quam in suo statu formidant, subterfugere valeant; alii dicunt quod ex eo quia temporalia bona perdere dubitant; alii quia nolunt ea revocare propter punctum honoris, ne se male egisse confiteantur, & victi, seu superati appareant. Alii vero quia quidam ex eis curiam Romanam in Italia remanere, quidam autem ultra montes eam esse desiderant, Hæc & his similia communiter omnes affirmant. Si autem S. V. mihi dicat: Tu autem super præmissis quid dicis? Ego cum humilitate, sed cum veritate respondeo, quod omnes communiter de S. V. ac Dominis meis Cardinalibus super præmissis male loquuntur, & pessime opinantur, & scandala magna in proximo ventura nunciant nisi provideatur, ut supra fuit dictum, & pluries repetitum. Mihi itaque & mihi similibus pura intentione veritatem loquentibus indignari non debet S. V. sed potius regratiari, cum annunciemus tribulationes & mala, quæ communiter ab omnibus dicuntur Sanctitati Vestræ, ac toti Ecclesiæ de proximo imminere, quibus per S. S. faciliter, & salubriter obviari potest, & debet, videlicet per dictæ dissolutionis revocationem, ac Basileensis concilii approbationem. Ad quod si S. V. dignabitur condescendere, poterit tunc aliquos ex RR. DD. meis Cardinalibus mittere, vel alios prælatos qui nomine ejus sanctitatis ibidem præsideant, res agendas salubriter, & bene disponant, & cuncta quæ erunt ad honorem Dei, & Sanctitatis vestræ, ac salute totius populi Christiani debito fine concludere valeant cum aliis prælatis & literatis viris, qui illuc jam convenerunt, ac convenient in futurum, præmissis tamen iis, quæ honesta, & convenientia fuerint super reparatione eorum, quæ sine præsidentia, & auctoritate S. V. ibidem acta sunt ad finem quod honor ejus sanctitatis cum memoria perenni in actu virtuoso, semper in omnibus salvi remaneant, & S. A. S. Vestræ auctoritas, & præeminentia, prout justum est debite conservetur. Et si postea quod absit, & non creditur scandala eveniant, impactari non poterunt S. V. nec Dominis meis RR. Cardinalibus, quibus cura pervigilis esse debet male acta corrigere, & scandala de medio submovere.

Omnia autem quæ dicta ſunt de Dominorum meorum Cardinalium miſſione, ſatis utilia, ac pertinentia videntur eſſe, ſi conſideretur ſequens hiſtoria Libri Regum, videlicet quomodo ille ſanctiſſimus Rex, & eximius Prophetarum David prudenti conſilio, & provida circumſpectione uſus eſt, immittendo Euſi Arachitam optimum utique, ac prudentiſſimum virum ad Abſalonem filium ſuum volentem Patrem ſuum de regno expellere, & erigere ſe in Regem, cujus miſſi operatione, & induſtria conſilium Achitofel diſſipatum eſt, ſchiſma, quod in populo Iſraelitico inceperat, & in futurum imminebat gravius, extirpatum ac ſcandalum rebellionis, & inobedientiæ, quod ortum fuerat contra verum regem penitus eſt extinctum, prout habetur 2. Reg. XV. & XVII. Capp. (a)

Hæc B. P. quæ Superius minus apte & perfunctorie poſita ſunt ex intimis, puriſque præcordiorum medullis, ac de bono fonte abundantiſſime caritatis S. V. humiliter offero, menti ejuſdem arctius imprimenda ac per veſtram ſapientiam debite corrigenda pro minus bene dictis cum humilitate veniam poſtulans, ac pœnitentiam condignam exoptans.

XXVIII.

Exhortatio Domini Juliani Cardinalis S. Angeli ad Bohemos, ut ad fidem catholicam revertantur, habita in Congregatione generali ſacri Concilii Baſileenſis.

Ex Mſ. Cod. eruit & miſit P. Puell. Can. Reg. Neocellenſis.

LOcuturus pro publica populi Chriſtiani utilitate, opus mihi eſſe arbitror, ut perſonam privatam exuam, & induam publicam, & tam publicam, ut omnes comprehendat, & nemo ab ejus jurisdictione eximatur. Hæc eſt illa ſancta catholica Eccleſia ſponſa Chriſti & Chriſtianorum omnium mater, hæc, inquam, quæ nos omnes in hunc locum divinæ benedictionis vocavit, & ad nuptiale invitavit convivium antequam ea pro quibus convenimus tractare incipiamus pauca vobiſcum, ex viſceribus charitatis loqui decrevi. Itaque non me quaſi me ipſum loquentem audiatis, ſed tamquam matrem & nutricem communem ſanctam Dei eccleſiam. Ego dumtaxat miniſterium præbeo, & rudem linguam, qua ut inſtrumento utatur, ei tantum accommodo; ipſa autem eſt, quæ concipit, dictatque ſententias. Nec vos admiratio teneat, quod hæc tam grandis & circumſpecta Domina ex hac magna congregatione, in qua plurimi ſunt & Sancti & literati viri, me ſolum eligeret indoctum & peccatorem; habet enim apud Deum neſcio quid privilegii officium publicum, quo divina potentia virtutes ſuas crebro exercere conſuevit. Cum itaque Præſidens ſim temporis hujus in hoc ſacro concilio, quamquam ſupra modum indignus, elegit me ſponſa Chriſti, non vitæ merito ſed auctoritate officii, per quem animi ſui conceptum explicaret. Quare ſi forſitan, uti vereor, ex ore meo aliquid ineptum effluxerit, non imputetur, quæſo huic ſapientiſſimæ mulieri, quæ in nulla re errare conſuevit, ſed tantum circumciſis pollutiſque labiis meis, quemadmodum nec imputandum foret magiſtro in arte muſica peritiſſimo, ſi inſtrumentum rubiginoſum ac confractum, in quo pſallit, raucam & non bene ſonoram emittat vocem. Vos autem obſecro, ut interim me loquente tacite in cordibus veſtris oretis, quatenus pro honore ſanctæ matris Eccleſiæ ac veſtra ædificatione Spiritus Sanctus igniculo illo quo labia Iſaiæ purificavit, ſaltem per horam purificare dignetur & mea. Deinceps igitur magna cum devotione & reverentia matrem magnam loquentem audiamus omnes, & attente conſideremus divina exordii verba, quibus nos allocutura eſt, quæ ſumpta ſunt ex Beato Paulo apoſtolo ad Philippenſes c. 2. Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes idipſum ſentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate. Imprimis nolo exiſtimetis, ad aliquos, tantum ex vobis me verbum facere, ad univerſos prout cuique opus eſt, meus ſermo dirigitur, totam ego hanc congregationem non partem alloquor, omnium enim veſtrum æqualis mihi cura. Nam omnes filii mei eſtis, & in utero meo non ſine magno labore concepi: Ego enim ſum ſponſa ejus, in quo ſecundum apoſtolum ad Coloſs. *Non eſt maſculus & femina, Gentilis* & Judæus, circumciſio & præputium, barbarus & Scytha, ſervus & liber, ſed omnia in omnibus Chriſtus; auſcultate igitur diligenter omnes, qui hic adeſtis, & in cordibus veſtris recondite in ſpiritu lenitatis, quæ dictura ſum, & pro viribus enitimini implere gaudium meum. Naturali jure & divina lege filioli mei conſtringimini credere conſiliis meis & præceptis obtemperare. Natura ipſa filio ſuadet, cum ſe a matre eſſe genitum ſciat, ab ea ſuper omnes ſe amari cognoſcat, ut eam ſimiliter diligat, amet, & conſoletur, & ejus omnibus acquieſcat conſiliis. Ita Tobias ſenior moriens admonebat filium ſuum: *honorem exhibebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ſuæ*; memor enim eſſe debes quæ & quanta ſit paſſa propter te in utero ſuo, lex etiam digito Dei ſcripta inter præcepta, quæ ad humanam ſocietatem pertinent, hoc primum jubet, ut parentes a filiis honorentur, propter quod Apoſtolus inſtruit Coloſs. *Filii obedite parentibus per omnia, hoc enim beneplacitum eſt in Domino*. Quantum meritum filius honorando matrem, quantumve ſupplicii eam contemnendo expectet, Scriptura divina inſinuat, dicens: *Sicut qui theſaurizat, ita & qui honorat matrem*; & rurſus: *fili, mi, ne dimittas legem matris tuæ, ut adda-*

(a) Cave credas Lector hanc epiſtolam deberi clariſſimo Joanni de Turrecremata Ord. Prædicat. Cardinali tit. S. Sixti; nam quo tempore ſcribi hæc potuit Turrecremata nondum erat ad Cardinalis dignitatem evectus, quam demum obtinuit Florentiæ quo ſe contulerat ad Concilium Adſcribendam igitur cenſeo alteri Joanni de Caſanova Ord. Prædicat. Hiſpano quem a Martino IV. dicto III. deſtinatum ab Eugenio IV. evulgatum Cardinalem S. Sixti nonnulli apud Craconium in Vita Eugen. affirmant. *Manſi.*

☞ *addatur gratia capiti tuo*. E contra: *maledictus a Deo qui exasperat matrem*. Accedit præterea quod consiliis meis sine ulla hæsitatione parere debetis, quia non sum sicut una de stultis mulieribus hujus sæculi, sed in omni virtute & sapientia ab omnipotente Deo plenissime imbuta; propter quod certi esse debetis, præcepta mea tamquam ex sapientiæ fonte manantia non posse nisi esse salubria. Nec illud omittendum est, quod quidquid vobis consuluero ac jussero, facillimum est, ac supra modum delectabile. Quæ cura mihi sit de salute vestra hinc facile perspicere potestis, quod gaudium meum impleri non possit, nisi & vobis bene sit; gaudium meum ex vestra pendet utilitate; non possum esse læta, nisi & vos lætos & unanimes intuear; carpuntur viscera mea, si quem de filiis meis ad modicum lædi videro; crucior tota, si quid accidit eis infortunii; madescunt tunc præsertim genæ meæ lachrymis, cum inter filios meos dissidii aliquid ortum sentio, & licet aliquæ interdum matres repertæ, sint quæ dimissis filiis ad novos maritos seu procos se transtulerint, ut voluptatibus propriis satisfacere cupientes, filiorum suorum oblitæ sint: ego autem de numero illarum computari debeo prout experientia manifestat, de quibus Isaias scribit: numquid *oblivisci potest mater infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui*. Quamquam etiam quidam sint patres ac Domini, qui filiorum culpis miseriisque non moventur, dicentes: satis mihi est, quod bene ago, bene mihi sit, de cetero neque iniquitas mea, neque delictum meum. Ego autem non sic, licet enim mihi nihil conscia sim; hoc me non consolatur, nisi & idem filiis meis adesse videam, nec etiam satis est semel admonuisse, nisi iterum atque iterum & sine intermissione, usque in finem sedulo eos commonefaciam. Dilectissimi mei, ita vos omnes affectu quodam inexplicabili diligo, ut nulla tam gravia esse possint discrimina, quibus libens pro salute vestra me ultro non obicerem; Quot martyria, tormenta, persecutionis, a sævis Imperatoribus & tyrannis in primitiva adolescentia ætatis meæ pertulerim pro salute eorum qui tunc erant filiorum, & qui postea successerunt, & successuri sunt, quis unquam posset enarrare? Inundaverunt plateæ civitatum sanguine membrorum eorum, ut fides catholica in filiis meis illibata persisteret. Ita quidem vos omnes in præcordiis meis infixi estis, ut non nisi de vestris commodis cogitare queam, pro quibus non solum alligari, sed & mori in membris meis unoquoque vestrum omni tempore parata sim; sequor in hoc vestigia Sponsi mei, qui ita me & corpus meum dilexit, ut pro eo animam suam ponere non dubitaverit. Vidi ipsum sæpe numero lachrymantem ac dolentem pro membris meis; audivi ipsum inter maximos cruciatus clamantem. *Pater ignosce illis*. Licet undique Dilectus manaret sanguine, & attrocissimis tormentis undique agitaretur, nihil tamen aliud quam salutem filiorum meorum sitiebat. Sic & me sponsam & discipulam suam facere decet, & memoriam continuam vestri habere, ac die noctuque gemitibus inenarrabilibus clamare & interpellare ad Deum pro vobis, ut nemo pereat ex iis, quos tradidit mihi; propterea sic anxia aut sollicita postulo, ut impleatis, gaudium meum. Quanto mentis affectu quantaque anxietate & vehementia deprecationem meam ad vos porrigam ex verbis apostolicis modo propositis animadvertite; Si qua consolatio est in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum Quid est dicere, si qua consolatio est in Christo? nisi quia maxima est, quam si habere vultis, opus est, ut impleatis desiderium meum. Immoremini, si placet, paululum in hoc Christi nomine, non enim decet memoriam sponsi mei sic perfunctorie transire, ejus quippe amore langueo, & liquefacta est anima, ut primum nomen dilecti mei insonuit auribus meis. Quid, quæso, magis dici potest quam consolatio in Christo, qui est pater misericordiarum & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra? Fallitur qui putat aliam in rebus consolationem posse invenire, ad ipsam dumtaxat pro consolatione accedere oportet, quoniam *per Christum*, ut inquit apostolus, *abundat consolatio nostra*. Ipse solus est qui dicit: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, & invenietis requiem animabus vestris*; & rursus: *qui sitit veniat ad me & bibat*. Possidete, quod vultis, aurum, argentum, regna, civitates, scientiam & eloquentiam, & quidquid sub cœlo est: Sine Christo molestias potius quam consolationem experiemini; solus Christus est consolatio, pax, quies & tranquillitas, quod & ipse transiturus ex hoc mundo, discipulis suis prædicit: *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem*. Si igitur, filii mei, consolationem in Christo speratis, necesse est, ut impleatis gaudium meum. Non enim aliter Dominus meus vos consolabitur, nisi & vos unicam sponsam suam consolemini, quam ut animam suam, & pupillam oculi sui diligit; Sequitur: si quod solatium charitatis, hoc est si charitatem habere vultis, & ex charitate solatium, implete desiderium meum: charitas dilectio est; ubi dilectio, ibi delectatio; ubi delectatio, ibi solatium & gaudium; ubi charitas est Deus est, quia Deus charitas est; e contra ubi charitas non est, ibi nec Deus est, nec quidem boni aliquid esse potest. Si igitur charitatem & Deum & omne bonum cum Deo desideratis votis meis satisfacere vos oportet, si præceptum primum charitatis est ut diligatis Deum, diligendo me, diligitis profecto Deum, quia Christus Deus & ego una persona mystica sumus, cujus Christus est caput; duo enim sumus in carne una, & hoc est illud *magnum sacramentum*, de quo inquit Apostolus *in Christo & Ecclesia*. Si item ex charitate diligendus est proximus, quis vobis proximior est quam ego mater vestra, & mater talis, quæ non semel ut aliæ matres, sed & præter sacri baptismatis generationem, continue in verbo prædicationis & exhortationis vos pario? Ita in persona mea inquit apostolus: *filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus*. Iterum & tertio: *Si qua societas Spiritus Sancti*. Implete gaudium meum, quid hoc significat? nisi quod si vultis habere unionem quam facit Spiritus Sanctus in omnibus Fidelibus, si vultis esse participes Spiritus Sancti & eis societatem habere. Si vultis ut Spiritus Sanctus habitet in

vo-

vobis, lætificate matrem veſtram Eccleſiam. O vehemens admirationis genus, quam ignitus hic ſermo, & penetrabilior omni gladio ancipiti pertingens uſque ad compagem animæ ſpiritus ac medullarum! Sed non tam propere Spiritus Sancti memoriam percurramus; nam ineffabile quoddam in ore meo, dum ipſum recenſeo, ſentio ſuavitatis nectar; & quia multa hic Spiritus Sanctus beneficia mihi contulit, multum equidem, ne ingrata ſim, diligere ipſum debeo, ſuæ enim cuſtodiæ dimiſſa ſum, ne videar orphana, ipſe me protegit ne portæ inferi prævaleant adverſus me, ipſe me fovet, dirigit & gubernat, ipſe primum induit me adoleſcentulam virtutem ex alto, & in me reſedit per ignem, ut charitate arderem, & in lingua, ut linguis omnium loquens, omnes docere poſſem; ipſe aſtat ſuper auribus meis, & quidquid dixerim, Chriſtus ipſe ſuggerit mihi, docetque omnem veritatem. Spiritus ipſe veritatis non me unquam errare paſſus eſt, neque, ut ſpero, uſque ad conſummationem ſæculi patietur; hic mihi abunde largitus eſt ſeptem ejus ſacratiſſima munera, ſpiritum videlicet ſapientiæ & intellectus, conſilii & fortitudinis, ſcientiæ pietatis & timoris. Dono ipſius Spiritus Sancti habeo, ut per ſapientiam matura ſim, per intellectum provida, per conſilium cauta, per fortitudinem animoſa, per ſcientiam diſcreta, per pietatem miſericors, per timorem humilis. Multa nimis de Spiritu Sancto dicenda forent, ſed quis ad lucem quam inhabitat, inacceſſibilem accedere poterit? Nunc autem duo hæc de Doctore referre ſatis eſt, ut unuſquiſque Chriſtianus cognoſcat quantum amare & revereri ipſum debeat. Spiritus Paraclitus hic eſt de quo conceptus & incarnatus eſt Redemptor generis humani, Jeſus Chriſtus Deus meus & Deus veſter, Dominus meus & Dominus vester; ipſe etiam est, de quo inquit Apostolus: *nemo poteſt dicere Jeſus Chriſtus niſi in Spiritu Sancto*. Si igitur hujus Spiritus Sancti, qui tam mirabilium est patrator operum, ſocietatem habere vultis, implete gaudium meum.

Tandem & quarto vos obſecro per viſcera miſerationis, ſi qua in vobis ſunt, ut impleatis gaudium meum. Omnis ſumma chriſtianæ diſciplinæ in pietate & miſericordia conſiſtit. Qnantum miſericordiæ & pietatis opus Deo ſit cordi hinc conſtat, quod in extremo mundi judicio de miſericordia ſolum ratio exigetur; pietas & miſericordia ad omnia eſt utilis, promiſſionem hujus vitæ quæ nunc eſt & futuræ habemus ſecundum Apoſtolum; hic enim divitias & gloriam in futurum vitam æternam conſequitur; de hac dictum eſſe videtur quod ſcribitur in libro Sapientiæ: *in dextera ejus anni vitæ, in ſiniſtra ejus divitiæ & honor*; &c. ergo promiſſionem hujus vitæ & æternæ optatis, miſereamini matris voſtræ quæ tamdiu de diſſidio filiorum ſuorum vehementer affligitur: per viſcera miſericordiæ Dei noſtri vos oro ut in veſtra me unitate conſolemini. Non violentum aliquid a vobis exigo, ſed ipſum naturalem affectum, qui ad miſericordiam vos merito inclinare debet tum ad omnes homines, tum præſertim ad matrem veſtram & membra veſtra; inquit Apoſtolis, in *idipſum ſollicita ſunt membra, & ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur & cætera*. Cum ſitis membra corporis mei naturali pietate tam matris veſtræ, quam cæterorum membrorum ex veſtro diſſidio ſe affligentium, miſereri ac compati debetis. Si ut primum Joſeph vidit Benjamim fratrem ſuum parvulum in Hegyptum deductum, commota ſunt viſcera ejus, nec ſe cohibere poterat, quin lacrymæ ex oculis erumperent; quanto magis viſcera veſtra commoveri debent ad pietatem, & oculi erumpere ad lacrymas viſa matre veſtra & genitrice tot fratrum veſtrorum diuturno mœrore tabefacta? Sic igitur, filioli mei, conteſtor & adjuro vos per conſolationem Chriſti, per ſolatium charitatis per ſocietatem Spiritus Sancti, per viſcera miſerationis, ut gaudium, quod de vobis concepi hoc in loco compleatur. Intelligitis, puto, cur dixerim, implete gaudium meum; hoc ſignificat aliquid gaudii cæptum eſſe, aliquid autem reſtare, ut impleatur. Cæptum eſt gaudium in corde meo, cum tempus hujus ſacri concilii celebrandi advenit, per quod mihi ſpes non parva, eſt ut filii mei undique colligendi infirmitatibus corporis mei, quæ: proh dolor! graviſſimæ ſunt, opportune providerent, & fidem orthodoxam quam ipſam profiteor, viriliter ab impugnantibus tuerentur, pacemque ubique exulantem intra fines meos reducerent, ac virtutes multis in locis a perſonis fere extinctas reſuſcitarent, quemadmodum hæc omnia in aliis ſacris conciliis per Spiritus Sancti gratiam ſæpenumero facta ſunt. Hujuſmodi autem gaudium tunc auctum eſt, cum per piiſſimas hujus ſacri Concilii literas Bohemiæ populus ad hanc ſanctam ſynodum, magna cum charitate convocatus eſt, & rei libera audientia oblata; ſed tunc præſertim exultavit animus meus, cum convenientibus hujus ſacri Concilii & Bohemorum ambaſiatoribus in oppida Hegræ unanimiter concluſum eſt, ut vos Bohemi ad hunc locum proficiſcamini, quod, Deo diſponente, jam oculis meis factum video. Nunc autem ſpes futuri gaudii magis ac magis appropinquat, quoniam filios meos ante hæc tempora invidia Diaboli inter ſe diviſos, nec ſe reſpicere audentes, nunc in ſimul modeſte conſedere, pacifice loqui, & manſuete invicem converſari aſpicio. Et quo magis corpora conjunguntur, & major ſpes eſt conciliandorum animorum.

Multum quid effluxit temporis, quo lætiorem diem quam iſtam experta non ſum, quandoquidem vero ſimilia futuræ unionis fundamenta ex tam felici initio inter filios jacta eſſe videntur. Agite igitur, filii mei, implete gaudium meum, Date operam ut quod tam laudabiliter inchoaſtis, optato fine terminetis; gaudium cæptum eſt, reſtat ut conſumetur, in manu veſtra eſt conſumare illud, & conſolare matrem veſtram; atque omnem exhilarare populum chriſtianum, qui magno cum deſiderio finem converſionis veſtræ præſtolatur; facite, obſecro, ne fruſtra huc veniſſe videamini, ſic agite ut tot labores jam ultra annum incaſſum non diſpereant, & gentes tam grandi de vobis ſpe concepta non fruſtrentur. Quis tam duri cordi filius eſt, qui tam vehementer obſecratus audeat contraire maternis precibus? Quis tam inhumanus atque impius reperiri poteſt, qui ſic efficaciter a matre adjuratus mox non acquieſcat, &

cum

cum Salomone dicat: *pete mater mea*; *neque enim fas eſt, ut avertam faciem tuam*. Sub hac igitur ſpe, filioli mei, explicabo vobis deſiderium meum & confidenter aperiam, quod illud ſit gaudium, quod tantopere per vos impleri efflagito; ſed, hoc, filii mei, ſcitote, nihil difficile aut laborioſum me petituram, dulciſſimum erit & utiliſſimum, in quo magis contrariabitur, eo dulcius atque utilius fiet; Hoc, inquam eſt gaudium, quod impleri poſtulo, primum ut idem ſapiatis omnes, deinde ut eamdem charitatem habeatis. Quid de hac duplici petitiuncula vobis videtur, filii? Numquid præcipio vobis, ut trasfretetis maria, per orbem peregrinemini, cum hoſtibus pugnetis, num jubeo ut contemnatis divitias, ut corpora veſtra maceretis jejuniis, ut martyria & tormenta ſubeatis? Nihil horum, ut audiſtis, quamquam & ſi iſta præciperem contemnenda non eſſent; nam & fratres veſtri qui vos præceſſerunt juſſu meo hæc & majora forti animo ſæpenumero factitarunt. Sed hoc dumtaxat hortor, hoc moneo, ut ad ipſum credatis, & alter alterum diligat. Credere facillimum eſt; amare dulciſſimum; utrumque vero utiliſſimum, his duobus præceptis conficiendis, re nulla extrinſecus opus eſt. Credite & amate invicem in cordibus veſtris, & ſatisfeciſtis deſiderio meo in momento, in ictu oculi: hoc agere poteſtis; velitis & factum eſt.

Primum eſt igitur ut idem ſapiatis: quid eſt idem ſapiatis niſi ut non diverſa alter ab altero fide Domini noſtri Jeſu Chriſti ſentiatis? A fide incepi, quoniam fides Chriſtianæ Religionis & omnis ſalutis janua eſt; hoc eſt fundamentum & radix omnis ædificationis, quæ creſcit in domo mea; *aliud autem fundamentum*, ſecundum Apoſtolum, *nemo poteſt ponere, quam quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus*. Hoc autem fidei fundamentum, quam firmiter ſuſtentet ædificium quod ſuperimponitur, quantaque illud virtute ac gratia communiat, & hæc radix, quam ſaluberrimos ſuaviſſimoſque ex ſe producat fructus, quo alio probationis genere uti opus eſt, niſi, hoc ſolo teſtimonio quod Chriſtus Jeſus per quem facta ſunt omnia, hujus ædificii baſis ac fundamentum fieri dignatus eſt? Huic ergo tam ſtabili fundamento ſi quis corde puro & conſcientia non ficta inhæſit, primum ab immunditiis, ſi quas habet, purificabitur, ut in actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt: *fide purificans corda eorum*; purificatus vero mox in Domino juſtificabitur, ut inquit Apoſtolus: *Arbitramur hominem juſtificari per fidem*. Sic autem anima per fidem purificata ac juſtificata merebitur deſponſari a Domino, ut ipſe per Oſeam inquit: *deſponſabo te mihi in fide*. Quicumque vero ſic deſponſatus fuerit, fortis fiet, ut illi magno adverſario noſtro leoni rugienti, poſſit reſiſtere, cui inquit Petrus: *reſiſtite fortes in fide*: Huic qui reſiſtere potuerit ejuſdem fidei virtute facillime vincet, & ſuperavit mundum fides noſtra. Mundo autem derelicto benedictionem accipiet per eamdem fidem a Domino, quia qui *ex fide ſunt* ſecundum Apoſtolum, *benedicentur a Domino* cum filiis Abraham. Sed & hæc amplius quia Chriſtus in corde fidelis animæ habitaculum faciet: *habitabit* inquit Apoſtolus, *Chriſtus per fidem in cordibus veſtris*, nec ſolum habitabit, quinimo per fidem in filium adoptivum aſſumet: *omnes* enim, inquit Apoſtolus, *filii Dei eſtis per fidem*. Poſtquam autem fidei merito tantum muneris a Domino conſecuti fueritis, ut ejus filii efficiamini, confidenter a Patre veſtro omnia poſtulare poteritis, & reſpondebit vobis, ſicut olim Centurioni: *fiat tibi ſicut credidiſti*; & quemadmodum cananææ: *magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis*.

Quam præcioſa eſt hujus fidei radix & ſemem ejus, quod ſi modicum quid ex ea haurietis. Quid autem minus dici poteſt, quam granum ſinapis? *dicetis huic monti: trasfer te, & transferet ſe*. Quamvis autem non ſemper eo modo quo verba petentis ſonant quis exaudiatur; obtinetur tamen per fidem id quod magis petenti prodeſt, ad vitam præſertim æternam, in qua omne deſiderium includitur, cujus vitæ æternæ per fidem hic promiſſione conſequimur, inquit Tobias: *filii Sanctorum ſumus & vitam exoptamus*, quam Deus daturus eſt, his qui nunquam mutant fidem. Quid plura? ſine hac ambulare non poteſtis, quia *per fidem ambulamus* inquit Apoſtolus; ſine hac nec etiam vivere, quia *juſtus ex fide vivit*, ſine hac ut idem atteſtatur apoſtolus, *impoſſibile eſt placere Deo*; ſine hac quilibet in abyſſum errorum mergitur, ſicut in profundum maris mergi incipiebat Petrus, cui dictum eſt a Domino, *modicæ fidei cur dubitaſti*. Videat igitur unuſquiſque quantum ſtabilitatis & firmamenti ex hoc fundamento, quam precioſos fructus ex hac radice, quantaque cæleſtia bona ex hac fidei profeſſione aſſequi poſſit. Quid ergo illa pretioſius? recte inquit Petrus: *probatio fidei pretioſior eſt auro, quod per ignem probatur*. Sed ad veram adipiſcendam fidem, filioli mei, primum noſſe oportet ſub qua domo hujus quod antea dixi fundamentum jactum ſit, & quemadmodum ad eam perveniatur, ſuper fundamento domus mea a Domino ædificata eſt, ipſo dicente; *ſuper hanc petram videlicet fidei ædificabo eccleſiam meam*: videte quis eſt hic ædificator & architector; is cujus manu facti ſunt cæli & terra, & cujus ordinatione perſeverant dies, & omnia ſerviunt ſibi; hic noſter fabricator tam ſolide huic fundamento domum meam ſuperimpoſuit, ut quamquam poteſtas ſathanæ tanta ſit, ut ſecundum Job, *nulla ſit ei ſimilis in terris*, quem ipſa veritas principem hujus mundi appellat; tamen adverſus hanc meam domum privilegio Chriſti nihil prævalere poſſit. Scrutamini Scripturas & nullam domum ſic fundatam, nec tale ei munus indultum invenietis. Hanc domum perflare venti poſſunt, concutere non poſſunt, fulguraque ac turbines illam tangere, ſed non evertere, quia hæc eſt domus Domini firmiter ædificata bene fundata ſupra firmam petram, non ſuper arenam aut trabes putridas, ſeu ſaxa mortua fundata hæc ſacroſancta mea domus, ſed ſupra lapides pretioſos Jaſpidis & Saphyri, ac aliorum decem, quos in Apocalypſi nominatim Joannes enuntiat. Sed quidem omnibus pretioſis lapidibus, pretioſius eſt ſupra petram Chriſti vinea, nec etiam mortali manu hominum facta eſt, ſed nova deſcendit de cælo a Deo parata ſicut ſponſa ornata viro ſuo. Nemini ut hanc domum demoliatur ingredi fas eſt, quam 12. Angeli, ut in eadem Apocalypſi ſcribitur, in portis cuſtodiunt. Sed qualem intus

tus putatis hanc esse domum: an caliginosam, an forte ad depellendum tenebras lumen ibi esse ex oleo aut cera compositum, aut quod plus est solem aut lunam in illa lucere? majus aliquid habet & longe majus. Sed quid illud esse potest sole & luna majus lumen, audite Joannem in Apocalypsi dicentem: & civitas quam paulo superius novam descendentem de cœlo & uxorem agni dixerat, *non eget sole neque luna, ut luceat in ea;* claritas Dei illuminat eam & lucerna ejus est agnus: *Et ambulabunt gentes in lumine ejus;* & supremum omnium testimonium adducamus, Christus qui mentiri non potest, pollicitus est manere cum ea usque ad consummationem sæculi si qui in hac domo in nomine Jesu Christi congregantur, ibi ipse est in medio eorum, & Spiritus Sanctus lumine suæ claritatis totam replet, ubi filii mei manent in unitate sedentes. Sed & hoc memoria perpetuo fixum tenete, quod Apostolus ad Timotheum scribit: *hæc tibi scribo, fili mi Timothee, sperans me ad te venire cito; si autem tardavero, ut scias quomodo oportet te in domo Dei conversari,* quæ est ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Intret igitur omnis homo securus, tam lucidam & tam firmiter constructam domum, quæ nec obtenebrari potest, talem ac tantum Dei Patris & Agni & Spiritus Paracliti fulgorem habens, nec corruet talibus superinixa basibus; & qui ingreditur maneat, & numquam exeat; & qui exivit redire non differat, redeuntem autem neminem eiicio: extra hanc domum omnia sunt caligo & tenebræ; extra istam nec est, nec esse potest vera fides, nec salus hominibus, & velut qui in arcam Noe recepti non sunt diluvium aquarum absorbuit, ita & qui in hac sacra æde non permanserit caligine errorum obrui, & tandem perire necesse est. Sed nec ad hanc domum iter patere cuipiam potest, nisi illum ipsa docuero, quam nisi a me doctrinam fidei accipiatis, non fidem rectam nec ecclesiæ unitatem habere potestis. Fides, ut scitis, ex auditu est, quomodo audietis sine prædicante, sed prædicari quid prodest, in quo sit salus, nisi evangelium Christi, quomodo autem verum fore Christi evangelium scire possetis nisi illud vobis patefeciſſem? Audistis nonnullos etiam ex Apostolis scripsisse evangelia; sed quoniam quatuor dumtaxat approbavi, illa ut evangelia venerantur, alia respuuntur. Neque etiam propterea, quod ad hanc domum iter vobis ostensum fuerit ingredi poteritis, nisi ego, cui claves hujus domus a Domino traditæ sunt, meis manibus adaperiam, vosque introducam. Sine his clavibus ad secretos, thesauros cælestis Regis, sponsi mei, in domo mea recluſos nemini licet introire; & si quis alienis clavibus introire contenderit, poterit videri intrare, sed non recte intrare. Restat igitur, & jam liquido intellexistis, quod pervenire ad fidem & perseverare in ea, nisi per me & mecum non potestis. Quamobrem sine mora derelictis omnibus unusquisque sequatur me, & mecum habitet, ut veritas fidei habitet in eo.

Liber, in quo fides catholica descripta est, non incongrue illi libro comparari posset signato septem signaculis, quem, ut apocalypsis Joannis testatur, nemo neque in terra neque sub terra solvere potest, nisi solus agnus, qui occisus est. Ita quidem & hunc librum fidei ac doctrinam ejus, nulli creaturæ neque in cœlo neque in terra aliter intelligere fas est, quam ego, catholica ecclesia, intelligam, ipsiusque veri agni vera sponsa, cui, sponsus, ut ex evangelio Joannis sæpe legi audistis, *omnia quæ audivit a Patre nota fecit,* neque enim Angelis neque hominibns quantumcumque præditis potestate contra meam doctrinam quidquam credendum foret. Ita ad Galatas scribit Apostolus, per cujus os loquebatur Christus; *licet nos aut Angelos de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus, anathema sit.* Hoc nihil aliud significare videtur, nisi quod Angelos de cælo contra veritatem evangelicam quidquam dicere impossibile, est, me vero adhuc impossibilius. De hominibus autem quis gloriari potest, ut sibi contra Ecclesiæ auctoritatem credatur, cum apostolus seipsum velit esse anathema, si aliud evangelizet, quam quod prius secundum eam doctrinam evangelizaverat? His autem qui sub terra sunt nihil quoquomodo fore credendum, quis dubitet, cum Sathanas & Angeli ejus in veritate non steterint, sed mendaces sint, & mendacii patres, si Arrius, manichæus, Nestorius, Faustus, Donatus, & cæteri hujusmodi hominum monstra meis tantum clavibus & non propriis & adulterinis hunc fidei librum aperire voluissent, in inferno cum patre mendacii non cruciarentur; si hi pertinaces & obstinati homines meis paruissent præceptis, multarum gentium catervas ad locum sulphuris & ignis perpetui secum non præcipitassent. Initium salutis hominis est nolle propriæ inniti prudentiæ, sed seipsum ad suscipiendum majorum suorum disciplinam accomadare; illorum scilicet, quos diutina approbatio autenticos fecit, quorumqne doctrinis sanctitas vitæ ac manifesta miracula certum perhibet veritatis testimonium. Quis non sanctos Patres ac Doctores, per multa sæcula a me ubique approbatos, quorum fuit tanta integritas, & veritatis zelus ut prius mortem & omnia supplicia pati voluissent, quam levissimum proferre mendacium, potiusquam seipsum (non) rudis forte ingenii sed non exercitati merito sequi debeat? quis interpretationi excellentissimorum pene innumerabilium Doctorum ex omnibus mundi partibus in eadem convenientium sententia, qui ita in sacris scripturis studiosi fuerunt, ut omne vitæ tempus in his exposuerint, non potius acquiescat, quam duobus aut tribus seu pauciſſimis hominibus, noviter scripturas legentibus, nullo fretis Doctore nisi proprio ingenio? quis non advertat, quam sit ecclesiæ Dei perniciosus hic morbus nullo pacto ferendus? Si enim cuique fas est suo sensu exponere & interpretari scripturas, nihil certi erit, omnia confusa, & invicem adversa sient; novum redibit chaos, tot erunt sententiæ quot capita. Quis ille ita hebes cui non suppetat audacia novam fabricare interpretationem? Melius ergo leges humanas conditas esse fateri oportebit, hæ postquam vel a Principe vel a communitate latæ sunt, nemini fas est contraire. Quod si forte aliquid ambiguitatis contineatur, privatis non licet interpretari personis, sed ad legislatorem seu illum, qui judicando præest, habetur recursus, si forsitan vestrum aliquis ratione non movetur, exemplo populi Dei

mo-

moveatur; ſcriptum eſt in Nehemia, quod congregati ſunt Principes; familiarum univerſi populi, ſacerdotes & Levitæ, ad Eſdram ſcribam, ut interpretaret verba legis. Et quia vitio naturæ corruptæ homines frequenter errant, frequenterque inter ſe diſcrepant, neceſſario Dominus noſter Jeſus Chriſtus fidelibus ſuis providit, me Sanctam catholicam & apoſtolicam eccleſiam in terris relinquens, atque adſiſtentia ſua ac Spiritus Sancti uſque ad conſummationem ſæculi, & in æternum corroborans, ut in his, quæ ad ſalutem pertinent errare non poſſem, & ad me omnes tanquam ad infallibilem regulam aſpicerent. Si una ſancta catholica & apoſtolica eccleſia toto orbe terrarum ſemper vocata & credita ſum, nemo ab unitate me ſcindat, nemo, quod ſanctum eſt, erroneum putet, nullus judicium proprium aut paucorum univerſali determinationi anteponat; catholicum enim Grecum eſt, quod Latine univerſale interpretatur. Si apoſtolica vocor, ut certe ſum, credat unuſquiſque indubius quod ſicut Apoſtoli Spiritu Sancto inſpirati locuti ſunt, ita loquor & ego. Neque enim ſolum pro tempore apoſtolorum Chriſtus per ſe & Spiritum Sanctum aſſiſtere promiſit, ſed ſæpe pro veſtro profectu repetendum eſt, uſque ad conſummationem ſæculi & in æternum; nec pro illis tantum oravit Dominus, ſed dixit in evangelio Johannis: *Sanctifica eos in unitate, ſermo tuus verus eſt, ſicut tu me miſiſti in mundum, & ego pro eis ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate. Non autem pro eis rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me, ut omnes unum ſint, & mundus credat, quod tu me miſiſti, & ego claritatem, quam tu dediſti mihi, dedi eis, ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.* Hic aperte cognoſci poteſt, quod ſicut Pater & filius in unitate & veritate non diſcordant, ſed unum ſunt; ita omnis eccleſia, & apoſtolorum & eorum qui per eos credituri ſunt uſque ad finem, unius eſt veritatis, & unitatis. Hinc eſt quod in Apocalypſi dicitur murum civitatis deſcendentis de cœlo, quæ eſt Eccleſia, habere fundamenta Apoſtolorum & agni; & Apoſtolus inquit: *jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed cives ſanctorum & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum.* Quis jam non videat quam turpiter ſeipſum confundit tot habens divinæ veritatis teſtimonia, qui de mea doctrina ac fide aliquatenus dubitaverit? eſtultum prorſus ſe comprobat, ut inquit in Proverbiis Salomon, *qui deſpicit matrem.* Jam igitur qui me audit, Chriſtum ſe audire credat, & qui me ſpernit, Chriſtum ſpernere non dubitet, ut ipſe atteſtatur. Sacrilegus eſt ac nomine Chriſtiano, indignus, Chriſtum enim mendacem facit, qui in mea doctrina aliquid ſuſpicatur falſitatis. Cavete ergo, filii mei, ne unquam in hanc incidatis tentationem, ut ſcripturas proprio ſenſu, aut aliter intelligere velitis, quam ego intelligam. Nolite uſurpare privilegium hoc, quod mihi ſoli concepit Dominus; vos cum errare poſſitis, judicium veſtrum humiliter more patrum veſtrorum mihi ſubmittite, quam experientia teſte conſtat errare non poſſe. Me diſpenſatricem myſteriorum ſuorum reliquit Dominus, conſtituitque ſuper omnem familiam ſuam, ut dem in tempore tritici menſuram. Multa in ſcripturis ſacris eſſe fatemur, quæ expoſitione indigent, quæ ſi cortice tenus intelligantur, facile in errorem legentes pertrahent; ſi quid legere in eis vos contingat, quod non tam plane, ut velletis, intelligitis, agite inſtar. Diſcipulorum Chriſti, qui parabolam a Domino dictam non intelligentes, ipſum Dominum interrogant: *Domine, ediſſere nobis parabolam zizaniorum.* Diſcipuli parabolam Domini non tentarunt proprio ſenſu intelligere, neque ad ſcribas & Phariſæos, ut eis exponerent, ſed ad magiſtrum veritatis profecti ſunt. Vos ergo ad alium nolite accedere; pergite ad me diſcipulam Chriſti, matrem & magiſtram veſtram; aperiam vobis & luce clarius manifeſtabo ſenſus & arcana ſcripturarum, & incipiens a Moyſe & omnibus Prophetis interpretabor vobis in omnibus ſcripturis quæ de Chriſto ſunt! Venite filii, audite me, & inſtruam vos in via hac qua gradiamini. Nullus per me unquam deceptus eſt, neque in æternum decipietur. An ne experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? ipſe caput meum & Spiritus Sanctus ductor meus, quomodo me fallere quemquam permittent? Vultis, filioli mei, viam vobis oſtendam infallibilem, in qua ſi recto calle incedatis, nunquam errare poteritis. Reſpicite ſemper ad me, conſiderate veſtigia mea, & pedetentim me ſequimini non declinantes ad dexteram neque ad ſiniſtram, & ſi forſitan strictum callem aut durum iter ſeu aſperum monticulum aſcenderitis, clamate ad me, & porrigam vobis dexteram, & ſuſtentans vos, convertam aſpera in vias planas, voſque illæſos & ſine labore ad montem qui est Christus perducam. Recurrite ad me audacter & confidenter, & nunquam vobis in neceſſitate deero. Non ſum ſuperba nec faſtidioſa, mater benigna ſum & pia ſum, & charitate ardeo; omnes ſive venientes ſive redeuntes ad me hilaris in gremio ſuſcipio; omnes doceo, inſtruo & conforto, & vena aquarum viventium de ventre meo fluit in audientium ora. Memoriale hoc perenne ſuperponite, filii mei, in frontibus, aligate in digitis, & ſuper limina domorum affigite: credere videlicet quod ego credo, profiteri quod ipſa profiteor, & tunc nulla caligo erroris nullæque tenebræ falſitatis vobis appropinquare poterunt. O ſanctum documentum, o felicem ſemitam, o omni tempore jucunda veſtigia! Quid certius aut ſecurius viatoribus hujus ſæculi relinqui poterat, quam quod talis via exhiberetur, qua incedentes nullatenus deficere poſſent? Nolite abduci variis & peregrinis doctrinis, nec ſequamini magiſtros prurientes auribus, omnem doctrinæ cibum, qui de menſa mea non propinatur, ſuſpectum habetote venenoſus est, virus habens aſpidis inſanabilis; interpretationum, & expoſitionum novitates cavete, ſenſus inſolitos ſingulareſque ſententias fugite, doctores qui in mea ſchola probati non ſunt, tanquam ſerpentes declinate; nam ut inquit Apostolus, *etſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos Patres, nam in Chriſto Jeſu per evangelium vos genui.* Rogo ergo vos, imitatores mei estote, ſicut & ego Christi, nec filii mei, oportet omnium, quæ a me audieritis, postulare ex humano ingenio rationem; fides enim non habet meritum, cui

humana ratio præbet experimentum, A Christo fides est, quam per me vobis insinuat; certiores de fide & doctrina mea estote, quam si quid propriis aspiciatis oculis; humani enim oculi rem licet propinquam videntes, nonnunquam falluntur, putantes aliud esse quam sit; Deus autem nec falli a quoquam, nec fallere quemquam potest; doctrina autem mea non est mea, sed ejus qui desponsavit me. Sustinete ergo paululum, si forte omnia capere non potestis, usque ad locum, ubi ego in cælis triumpho, vos perduxerim, ibi sine ullo velamine rationem, quam modo fide creditis, oculis intuebimini manibusque palpabitis; nunc videtis per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Exposui vobis, B filioli mei, quid sit idem sapere,

Cætera quæ sequuntur ad charitatem pertinent. Et quoniam fides sola ad salutem non sufficit, nisi vestita sit & comitata charitate; nam ut inquit Apostolus, *& si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum*; ideo post fidem præceptum charitatis traditum est. Non expectetis ut ego omnes limites charitatis hoc uno sermone complectam, ipsa quidem tam magna est, ut si linguis hominum loquar & Angelorum, vix mediocriter eam explicare possem utique cum tantæ dignitatis sit ut inter virtutes præcipuas sola Deus appelletur, Deus omnium charitas est; tantæ etiam est C auctoritatis, ut cum gaudio referam more humano loquens de omnipotente Deo triumphans visa est, dum eum de cælo solo amore traxit ad terram, in cruce pro salute nostra affixit, & usque ad ima terræ pro redemptione filiorum Israel migrare coegit. Quid digne de hac virtute dici unquam poterit, quæ in cælo & in terra dominatur & regnat, & cum vult usque ad abyssum penetrat. Hæc est illa excellentior via, quam demonstrat Apostolus; nam & Prophetæ dæmonium eiicere, virtutes ac miracula facere sine charitate neminem gratum Deo efficiunt; talia enim facientibus tandem Christus dicturus est. *Recedite a me operarii iniquitatis, non novi vos*, D & habentibus scientiam Dominus improperat. *Vos clavem scientiæ habetis, sed nec intratis in regnum cælorum, nec alios intrare sinitis*; Dare sua omnia pauperibus, & seipsum martyrio sine hac nihil prodesse affirmat Apostolus: Charitas præceptum præceptorum est, in quo præcepto omne concluditur; nam ut inquit Apostolus; *finis præcepti est charitas*. Et rursus: *plenitudo Legis dilectio*. Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, nec agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, & cætera omnia continet quæ, ut scitis beatus Paulus late commemorat: Charitas fons est perpetuus & singularis honor, cui non communiat alienus, E quæ ut oleum non potest præmi in imo, sed superexilit; si desit, frustra habentur cætera; si adsit cætera non desunt, sine hac omnis virtus etiam ipsa fides, ut inquit beatus Jacobus, mortua est. Ipsa etiam nominis appellatio rem quamdam claram esse demonstrat. Amplectimini igitur, filii mei, hanc tam excellentem & divinam virtutem apprehendite tam singulare Spiritus Sancti munus, per ipsum enim, ut inquit Apostolus: *Charitas in cordibus vestris diffunditur*. Induimini hanc vestem nuptialem, qua induti secure discumbentes in mensa regia non timebitis ut dicatur vobis: *cur huc intrastis non habentes vestem nuptialem*. Hac veste induti pelletis a vobis frigus, qua frigebat Petrus calefaciens se ad prunas Cayphæ. Hac veste circumdati, quæ omni armatura est fortior, intrepidi & illæsi cuneos hostium pertransibitis; & ut uno verbo omnia complectar, si vultis perfecti esse, super omnia charitatem habete, quæ secundum Apostolum vinculum est perfectionis. Sed quemadmodum paulo ante documentum tradidi, quo ad rectam fidei regulam perveniri possit, ita & vos nunc erudiam, quam faciliter a charitate nunquam excidatis. Respicite semper ad me, considerantes me esse matrem, & vos filios; recogitate in visceribus meis vos esse conceptos & eodem lacte nutritos; tunc fratres vos esse invicem recognoscetis, & ex eadem carne eamdem carnem vos inficiari non poteritis. Quis ergo unquam carnem suam odio habere poterit? Attendite etiam quam tenerrime vos semper dilexerim, & quantam unicuique filiorum meorum charitatem exhibeam, quantosque labores & angustias in omni mea ætate pro vobis ubique terrarum perpessa sim, ut a me exemplar capientes diligatis vos invicem sicut dilexi vos. Sed & si partem superiorem dignioremque mei corporis, caput videlicet aspexeritis quod est Christus, efficacius charitatis magisterium cordibus vestris imprimetur. Cogitantes namque, quod cum mundus nihil meruerit, imo propter sua facinora morte dignus est, ipse Jesus Christus sola charitate tot tantaque in corpore suo pro salute hominum tormenta pertulit, totque beneficia conferre dignatus est, quot lingua humana exprimere nunquam posset, mox omnem compellemini rancorem deponere, & indissolubili charitatis vinculo confœderati, in fraternumque amorem redire. Dicite mihi, numquid vos extraneos aut alienigenas esse putatis, filii mei? Si hoc putastis etiam injuriam facitis. Nonne in hoc vos utero tanto cum labore concepi & portavi? Nonne his lactavi uberibus, & his manibus cibum potumque tanto tempore præbui? Cum ergo, fratres, germani sitis ex eadem carne geniti, & talia exempla dilectionis a capite & toto meo corpore habeatis, debetis alter alterum fraterna charitate diligere, & cum omni sinceritate invicem reconciliari. O ossa de ossibus meis! O membra de membris meis! O viscera de visceribus meis! Quis vos ab invicem separavit? Quis inimicus homo inter vos zizaniam seminavit? Quis seductor ille antiquus, accusator fratrum suorum vos ad tantas inimicitias perduxit? Solebatis idem sapere, invicem vos amare, fovere concordiam, insimul cum pace & charitate conversari; nunc mutatus est per omnia color optimus; nam unitas in dissensionem, charitas in odium, pax in bellum, fraternitas in hostilitatem perversa sunt. Cur sic inhumaniter, filii mei, confligunt? Cur gladiis & igne decertant? cur tam crudeli bello & odio detestabili alter alterum persequitur? Sunt ne ista jura fraternitatis? Suntne hæc cognationis & proximitatis indicia? Erubesco referens; vix barbari & infideles hoc inter se tam atrociter facere auderent. Convertite jam glodios in vaginas, quia *omnis qui gladio ferit, gla-*

gladio peribit; Remittite truces vultus, abjicite minas, deponite arma, projice tela manu sanguis meus, abolite penitus ex cordibus vestris omnia discordiarum odiorumque fomenta; osculamini, obsecro vos, in præsentia matris vestræ osculo pacis, amplectimini vos tenerrime, date invicem dexteras, congratulamini simul, epulamini in mensa mea cibos deliciarum mearum pacis & charitatis; celebrate solemniter hunc diem festum. Consolamini, consolamini, filii mei matrem vestram quæ hunc diem tanto cum desiderio præstolata est; amate vos invicem, ut fratres decet, & contenta sum. Impletum est gaudium meum, & nihil amplius postulo.

Sequitur in verbis Apostolicis; *unanimes idipsum sentientes*, hoc est ut in diversis corporibus idem sit animus eademque voluntas. Sit hic populus meus quasi vir unus; non scindamini in varias sententias, sed quid voluerit unus in Christo, alter similiter velit. Imitatores estote Patrum vestrorum, quorum in primitiva ætate cor erat unum & anima una. Nihil unitate præstantius, quæ quam Christianis sit necessaria, Christus ipse ostendit, qui pro eis oravit, non ut efficerentur divites aut sapientes hujus sæculi, sed unum essent, sicut sunt ipse Pater & Filius. Quid utilius Reipublicæ Christianorum esse potest quam unitas? hoc modo christiana crevit religio, & ego propter unitatem filiorum meorum toto orbe terrarum diffusa fui. Cavete modis omnibus discordias, & timete quod comminatur Dominus; *omne regnum in se divisum desolabitur, & domus supra domum ruet.* Scitis vulgare illud dictum: concordia parvæ res crescunt, discordia autem dilabuntur. Si vultis ire ad Christum, pacem inter vos perpetuam contrahite, qua nihil esse Deo acceptabilius, hominibusque expedientius ex hoc facile intelligetis, si memineritis Christum de cælo descendentem in terram pacem per angelos suos annuntiasse hominibus; de terraque in cælum redeuntem eamdem pacem duntaxat discipulis in testamento reliquisse. Sentite idipsum inter vos, hoc est & bona malaque per charitatem sint omnium: hoc proprium charitatis est, flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus; nisi membra invicem conjungantur, & suo ordine connexa persistant, & unus alteri opem in necessitate præbeat, deficere corpus necesse est: *unum* enim *corpus sumus in Christo, singuli autem alterius membra in Christo Jesu Domino nostro*, ut inquit Apostolus; subdit deinde Apostolus, nihil per contentionem, inanem gloriam, sed in humilitate. Hæc superioribus consentanea sunt & valde accommoda. Cum enim ad hunc locum causa fidei & charitatis veneritis, non decet ut tam sanctum opus contentiosis verbis agatis, sed cum omni potius mansuetudine & lenitate. Contentio animos irritat, mentem perturbat & odia accendit. Non possum pati in domo mea & inter filios meos fieri quæstiones pugnasque verborum; ex his enim, inquit Apostolus ad Timotheum, *oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ & suspiciones* & rursus: *his qui sunt ex contentione, & non acquiescunt veritati, ira, tribulatio & angustia*; cum contentiosis & per contentionem nihil tractare unquam consuevit. Ita de me inquit Apostolus; *si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus neque ecclesia Dei*; sed nec per inanem gloriam in hoc sacro loco quidquam agitetur, inanis gloria cujuscumque boni operis fermentum est insidiatrixque virtutum, ut fructum quem bene operando acquirerent, per elevationem evacuent. Inane est captare hominum laudes, qui cum secundum oculos judicent, sæpe falluntur. Momentanea est ista gloria, ex fastu & cupiditate procedens; & quia inanis est, constat esse vanam ac vacuam, meritoque contemnendam; ex eo quod inane est, quem fructum referre poteritis? Quinimo satagite placere Patri cælesti, qui videt in abscondito, hoc est quærere non inanem, sed æternam gloriam. Quidquid facietis in gloriam Dei facite. Nolite fieri similes scribis & pharisæis, qui, ut inquit Dominus, omnia sua faciunt, ut videantur ab hominibus, & ut vocentur Rabbi. Imitamini potius illa sancta quatuor Ezechielis animalia habentia facies extentas desuper, & pennas extentas desuper; hoc est cogitationes vestras quæ significantur per pennas, & actiones quæ significantur per facies ad Deum semper referri. Si quis inter vos sapiens esse videtur, non glorietur, ut inquit Jeremias, in Sapientia sua: nec fortis in fortitudine sua, nec dives, in divitiis suis, sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus. Vereamini quod minatur Psalmista: *Dominus dissipat ossa eorum, qui hominibus placent*; absit vobis gloriari; nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Si gloriari vultis, in Domino gloriemini, & hæc gloria vestra testimonium conscientiæ vestræ. Hujusmodi inanis gloriæ appetitus in intelligendis Scripturis sacris supra modum obest, dum in humanis laudibus aucupandis animus intentus est, primo sensus insolitos, novasque opiniones quærit; deinde quæ ipse adinvenit, nimis tenaciter defendit, unde fit ut redigere intellectum in captivitatem recuset, quod necessarium est secundum Apostolum; aliter Scripturas intelligat quam Spiritus Sanctus efflagitet, & dum singularitate sententiæ gloriatur, seipsum nolens corrigere in errore perseveret. Et quia inanis gloria filia est superbiæ, quæ non considerans imbecillitatem ingenii humani, effert se supra se, & apostatare hominem facit a Deo, sicut & olim multos ex Angelis; ideo confestim Apostolus in remedium hujus vitii subjicit humilitatis virtutem. Hortor ergo vos, ut vestras causas in humilitate agatis; nihil, dilectissimi mei, citius ad eamdem fidei unitatem & charitatem adducere vos poterit, quam humilitatis spiritus; nihil vero magis dirimere, quam superbiæ tumor; nam sicut nutrix est dilectionis humilitas, ita mater odii superbia; si gratiam appetitis, humiles estote, quia Deus superbis resistit, & humilibus dat gratiam. Et ne humilitatis persuasi forsitan communis cuiquam videatur, beatus Paulus postquam prædixit nihil per contentionem & inanem gloriam sed in humilitate; continuo subdit; *hoc enim sentite in vobis quod in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Quod majus humilitatis exemplum tradi aut cogitari potuisset, quam quod Dominus & Creator omnium se exinaniverit & servilem conditionem acceperit? Quis tam e-

latus esse potest qui ista cogitans non compellatur fieri humilis? hujusmodi exinanitio & servilis formæ acceptio, etsi satis foret ad persuadendum omne genus humilitatis, quia tamen acta sponsi mei nimis mihi suave est recensere, ideo moram mihi in auscultando gerite.

Nonne tota ejus vita summa redolet humilitate? Nascitur ex humillima matre, humili nutritio commendatur, in humili tugurio & inter humilia animalia reponitur, humiles piscatores & discipulos elegit, humiles parvulos amplexatur; prædicando sibi nihil attribuit, sed dicit: *sermo quem auditis non est meus*. Et rursus, *doctrina mea non est mea, sed ejus qui misit me*. Faciendo miracula dicit discipulis: *videte nemini dixeritis visionem hanc;* leproso mundato: *vide, nemini dixeris;* abluit in documentum humilitatis pedes Discipulorum, & ut impleat omnem humilitatem permittit se a servo baptizari; humiliter omnes audit, humiliterque respondet etiam cæsus. Taceo quam humiliter passionem & crucem tulerit, ne forte fluvius lacrymarum me reliqua dicere, & vos audire impediat. Desinerent mei quippe dies; si omnia Christi humilitatis gesta & documenta referre vellem. Quid ergo intumescis o homo! O pellis mortua quid tenderis! O fames fœtida quid inflaris! Princeps tuus humilis, & tu superbus; caput humile, & membrum superbum! Discite igitur, filii, a Christo, quam mitis est & humilis corde. Sed si vultis, filioli mei in hoc sancto unitatis negotio, quod tractaturi estis, vitare contentionem, inanem gloriam & omnia ex humilitate agere, si vultis celeriter & sine difficultate idipsum sapere, & charitatem mutuam habere, accipite hoc salubre præceptum quod vobis trado, quo nihil consultius, nihil efficacius esse potest. In omni controversia sedanda primum quæritur judex peritus, & qui non sit acceptor personarum; nam sine judice litigantes raro inter se convenire consueverunt. Ecce hujusmodi vobis demonstro judicem; ipsa ego sum sancta Dei ecclesia, mater vestra, compromittite in me, eligite me in judicem & arbitram. De sapientia mea cui relinquitur dubitandi locus, cum Spiritus Sanctus omnem me doceat veritatem? Si evangelia & omnis Sacra Scriptura a me fidei auctoritatem susceperunt, si nihil catholicum dici potest quod per me non fuerit approbatum, si omnes Doctores ac magistri suas sententias meo semper judicio submiserunt dicentes: *non crederemus evangelio, nisi ecclesiæ catholicæ auctoritas commoveret*. Quis de cætero ambigat, an cuilibet controversiæ definiendæ competens ego judex sim? De acceptione personarum supervacuum est quidquam dicere, cum leges humanæ prohibeant, parentes a filiis, in quibus constat affectus, judicem recusari. Quis major vobis honor contingere potest quam sponsa Christi, & regina adstans a dextris ejus judicet inter vos, quæ major rectitudo veritatis, quam quod discipula Spiritus Sancti sententiam pronuntiet? Quem umquam fideliorem judicem invenire poteritis, quam amantissimam matrem vestram? Nolite ergo disputando laborare, non contendo verbis alter alterum lacessere; quid vos multitudine librorum oneratis? cur diversorum magistrorum sententias in medium affertis? Cur intelligentias vestras humanis inquisitionibus & subtilitatibus defatigatis? Ecce in medio vestri adest magistra vestra, cui Spiritus Domini sensus, mysteria, & arcana aperit scripturarum. Non mihi opus est judicando, ut legisperitos advocem, neque bibliothecas perscruter, nullius hominis consilio opus habeo cui consulit Deus. Charitas Domini semper meum intellectum illustrat, & agnus meus Jesus Christus ante me lucernam defert, ne errem, ut paulo ante ex Apocalypsi Joannis recitatum audistis. Et quia ego cum sum toto orbe terrarum diffusa, in uno loco tota esse non possum, soleo pro necessitatibus Christianæ religionis nonnunquam urbem aliquam insignem eligere, & ad eam ex omnibus finibus meæ ditionis episcopos & sacerdotes & alios Levitici generis, quos voluero, ex populo Christiano advocare, quibus in Spiritu Sancto legitime congregatis, ego ipsa repræsentor, & ibi tribunal meum erigens, quidquid per hujusmodi congregationem, quam universalem synodum & generale concilium voco, judicatum statutumque fuerit, perinde ratum habeo, ac si ego ipsa proprio ore judicassem ac statuissem, idque ab omnibus jubeo sub anathemate ubique observari. Hoc autem tempore nusquam melius quam in hac civitate Basileensi hujusmodi generalem synodum visum est posse indicare. Huic ergo sacro concilio quod in Spiritu Sancto legitime congregatum fateor, omnem meam auctoritatem impartior, & ambas scientiæ & potestatis cœlestes claves mihi a Domino traditas veraciter consigno, ut quidquid in terris claudere & aperire, solvere & ligare voluerit juxta pollicitationem Christi indubitanter clausum & apertum solutum & ligatum reputetur in cœlis. Itaque non aliter nec minus reverenter hoc Concilium quam meipsam existimare velitis. Quamobrem, ut vestra fidelis advocata vobis suadeo, ut pia mater consulo, ut Sponsa Christi, & regina Christiani populi impero, ut in omnibus vos ipsos huic sacro Concilio penitus committatis, & ab ejus sanctionibus nullatenus declinetis. Si nonnulli de fide aliquando contendentes unum, vel duos aut paucos elegerunt homines, quorum judicio stare voluerunt: quanto magis & vos hanc tam celebrem ex toto Christiano populo collectam synodum pro dirimenda vestra contentione in judicem acceptare debetis? Deus in veteri Testamento populo suo mandavit dicens: *si difficile aut ambiguum apud te judicium esse conspexeris, inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam inter lepram & lepram, & judicum inter tuas portas audieris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegit Dominus Deus tuus, venieſque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit in illo tempore, quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint, qui præsunt in loco quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequarisque sententiam eorum, non declinabis ad dexteram vel sinistram.* Sed & hoc generale Concilium, locus est quem elegit Dominus, in quo sponsa sua sanctum tribunal erexit, & ii qui in eo congregantur, in locum sacerdotum Levitici generis succesſerunt; imo & plus quam Levitæ sunt, majoremque proculdubio scientiæ potestatisque copiam a Domino percepe-

runt:

runt: utique cum illi umbræ ministri fuerint, hi vero sunt veritatis; illi sanguinis & carnis judices, hi autem Spiritus & animæ. Merito ergo ad verbum hujus concilii vestrum omne negotium pendeat, & quidquid sanctum & profanum judicaverit; id sine hæsitatione sanctum profanumve habetote, ne veniat super vos judicium mortis, quod inobedientibus comminatur Dominus. In hoc apparebit humilitas & obedientia vestra, si quemadmodum Christus venit facere voluntatem Patris, ita & vos veniretis facere voluntatem matris vestræ. Acquiescite tandem, obsecro monitionibus meis, neque innitamini prudentiæ vestræ; accipite jussu Dei & meo in judicem hanc sanctam synodum, de cujus gremio quilibet esse potest. Qui ejus judicio stare voluerit, polliceor vobis quod non aliud judicabit, quam Spiritus Sanctus, dux & rector illius, dictaverit; ipse adstabit medius, judex & arbiter, perfecte illuminaturus corda omnium, ut viam ambulent veritatis & pacis. Sed ut ipse Spiritus Paraclitus in cordibus vestris efficacius habitet & idipsum sapere & eandem charitatem vobis largiri dignetur, cui humilium & mansuetorum semper deprecatio placuit. Sitis in oratione perseverantes, & tamdiu ac tam ferventem suam pietatem jejuniis, gemitibus, obsecrationibus & sanctis operibus interpellabitis, usquequo ipse veritatis Doctor & charitatis auctor corda universi populi per sententiam hujus sacri concilii illustrabit ad cognoscendam: amplectendamque veritatis & humilitatis semitam,

Hora exigit ut jam finem dicendi faciam. Audistis ergo, dilectissimi mei, consilia & præcepta mea quam sancta & utilia sunt ostendi tandem viam, quam facillime prosequi possetis. Apprehendite, quæso illam, qua certe nulla salubrior inveniri potest. Moveat vos honor Dei, qui supramodum ex vestra dissentione læditur; fides enim catholica ab infidelibus blasphematur, inhonoratur, & irridetur, nec veram esse credunt, quam per tot sectas hincinde lacerare inspiciunt. Moveat vos honor matris vestræ, quam hostes nominis Christiani propter dissidia vestra ubique contemnunt. Moveant vos acerbissimæ lacrymæ, quas pro vobis quotidie fundo, & assiduus dolor, qui me per vestram discordiam excruciat. Vere dicere illud possum, quod dicitur in Canticis: *invenerunt me custodes qui circuierunt civitatem, percusserunt me & vulneraverunt me*, tulerunt etiam pallium meum custodes murorum, nisi velitis ab omni humanitatis & gratitudinis vestigio deviare. Misereri vos decet tot ærumnarum & calamitatum mearum, siccare cum positis filii lacrymas meas, sanate vulnera mea, restituite etiam pallium meum, quod abstulerunt mihi custodes murorum; idololatræ videlicet & gentiles, & qui in rebus mortuis hujus sæculi spem ponunt. Induite me vestem deauratam, circumdatam varietate, deauratamque charitate membrorum, variatam autem copiosa filiorum multitudine. Sed & publica vos movere debet calamitas; circumspicite undique, quomodo plebs christiana a Turcis, Saracenis, Tartaris ac Barbaris conculcatur & devoratur. Cur non compatimini tot millibus fratrum vestrorum qui singulis annis in duriſſimam infidelium servitutem rediguntur? Oh si audiretis, cum raptores prædam dividunt Christianorum, quanta sunt illa lamenta & suspiria, cum uxor cedit in sortem uni, vir alteri, uni pater, alii filius, uni frater, alii alius! Quanti sunt, filii, gemitus quantique singultus miserabilium filiorum meorum, cum invicem disjunguntur, numquam se amplius revisuri! Quis tunc vestrum abstinere posset a lacrymis? desineretis tunc forsitan bellis invicem decertare? Sed lacrymabilius est quod multi ex eis qui captivi ducuntur, nec valentes tam duram ferre servitutem, fidem catholicam abnegant, ad nefandam Mahometis sectam pervertuntur. Quot deinde Regna, Provincias, urbes, oppida quotidie eripiunt & depopulantur? Jam vos pene ad angulum Occidentis reduxerunt; modicum cessat, ut tandem de finibus terræ vos ejiciant. Heu mihi! cur tantam matris vestræ fratrumque vestrorum afflictionem non recogitatis? Cur ista audientes, in vos ipsos bellum tam crudele convertitis, ac sanguinem fratrum sine ulla misericordia effunditis? Harum omnium calamitatum dissidia Christianorum sunt causa; si idem saperent, eandemque charitatem haberent, hujusmodi persecutio mox finem acciperet. Neque enim ullo pacto ferre possent adversarios meos sanctuarium Domini polluere, & in populum Catholicum amplius desævire; imo quæ infideles nunc Catholicis faciunt, facere possent hæc eadem Catholici infidelibus. Moveat denique vos regni Bohemiæ ac regionum finitimarum miseranda calamitas: quanta in his partibus sanguinis christiani effusio, quot strages, cædes, conflictus, bella, ruinæ, incendia, devastationes, depopulationes, quantaque in rebus & personis desolatio, ex hoc recenti dissidio jamdudum secutæ sint, sic quoque verosimiliter formidetur in dies, nisi vera unitas inter vos fiat. Proh dolor! toti orbi plusquam manifestum est. Profecto lacrymarum potius foret hoc, quam loquendum foret. Vix inter Christianos alicujus scissuræ memoria est, unde Ecclesia Dei tantam jacturam perpessa sit, & tanto cruore respersa. Sed si meo acquieveritis consilio, quemadmodum spero, idipsum sapientes & mutuam charitatem habentes hæc omnia repente cessabunt. Novus tunc sol super vos quietis & tranquillitatis oriatur, reflorebit in pace vestra catholicus populus christianus, orbis totus renovari videbitur, implebitis cælum terramque, Angelos & homines inenarrabili lætitia, jubilo & exultatione, tanto denique inter vos benevolentiæ nexu conjungemini, quod præteritorum penitus obliviscentes, vos ipsos sicut fratres amabitis, & invicem in amore certantes, alter alterum charitate superare studebitis. Benedicetis semper diem istum, & maximas Deo omnipotenti gratias referetis, qui in eadem vos unitate, & charitate devinxit. Quid plura? succedet tandem vobis, quemadmodum successit & Christo, quantum tamen humana conditio capere potest; postquam enim beatus Paulus superius commemoravit, quod *Christus exinanivit se formam servi accipiens, humiliavitque se factus obediens usque ad mortem;* in præmium hujus humiliationis & obedientiæ subdit, *propter quod exaltavit illum Deus & dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur cælestium terrestrium & infernorum & omnis*

nis lingua confiteatur quia Jesu Christus in gloria est Dei Patris. Sic quidem si vos humiliaveritis & mihi obedientes fueritis, exaltabit vos Deus super terram, & magnificabit super filios hominum, & dabit vobis nomen, quod est super omne nomen, hoc est nomen regium Christianum, quo nullum inter gentes est gloriosius. Tunc enim digne Christiani eritis & vocabimini; nam hoc nomen nisi charitatem habentibus non recte congruit, atque in hoc vestro christianitatis nomine si vere christianum fuerit, idest si spiritalem charitatis unionem habueritis omne genuflectetur; nam inferi videntes vos eadem fide & charitate munitos vobis subjicientur, & tanquam victi & genuflexi vos contremiscentes, nihil adversus vos prævalere poterunt, homines vos reverebuntur, & meo Christiano populo si unanimis fuerit, totus orbis quasi genuflexus servire cogetur. Angeli vero & cives cælestes genua A charitatis flectentes, vos honorificabunt, & una vobiscum genuflexi præsentabunt vos in jubilo coram Christo Jesu Sponso meo, ut in æterna beatitudine vivatis & regnetis cum Christo. Tunc omnis lingua confitebitur quia meus populus catholicus in gloria est Dei Patris, ad quam gloriam ipse Jesus Christus vos omnes & alios filios meos ubique existentes perducere dignetur, qui vivit cum Deo Patre & Spiritu Sancto benedictus in sæcula. Amen.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Notas Severini Binii in acta concilii Basileensis quæ in B editione Luparensi præmittuntur, ex ipsius auctoris mente rejecimus post orationes quatuor Joannis de Ragusio, Ægidii Carlerii, Henrici Kaltheisen ac Joannis de Polemar egregiorum catholicæ fidei pugilum, quas ex tomis antiquæ lectionis V. C. Henrici Canisii academiæ Ingolstadiensis IC. descriptas, collectioni suæ inserendas censuit Binius. Quæ vero fuerint earum argumenta docebit sequens indiculus.

ANNO CHRISTI 1433.

ORATIONES QUATUOR

ANNO CHRISTI 1433.

in concilio Basileensi habitæ,

Ex tomis antiquæ lectionis Henrici Canisii.

ORatio Joannis de Ragusio generalis ordinis prædicatorum proc. qua respondit per octo dies in consilio Basileensi ad articulum primum Bohemorum de communione sub utraque specie.

Oratio Ægidii Carlerii decani ecclesiæ Cameracensis, qua per dies quatuor in concilio Basileensi respondit ad articulum secundum Bohemorum corrigendis peccatis publicis.

Oratio Henrici Kalteisen Dominicani, professoris theologiæ in Colonienſi academia, & hæreticæ pravitatis inquisitoris, qua in concilio Basileensi per tres dies refutavit tertium articulum Bohemorum de libera prædicatione verbi Dei.

Oratio Joannis de Polemar archidiaconi Bar- D *cinonensis, apostolici palatii causarum auditoris, qua in concilio Basileensi refutavit quartum Bohemorum articulum de civili dominio clericorum.*

ORATIO.

Qua Joannes de Ragusio ordinis prædicatorum procurator generalis respondit per octo dies in concilio Basileensi ad articulum primum Bohemorum, de communione sub utraque specie propositum a M. Joanne Rokyzana XVI. Januarii.

REverendissimi reverendique patres, illu- E strissime princeps, regnum & principum, universitatum, atque communitatum ambasiatores, oratoresque egregii, utriusque juris divini pariter & humani doctores eximii & magistri, comites, barones, & nobiles, cives insignes, & cæteri in Christo Jesu omnes patres, domini & fratres dilectissimi, qui huic sacræ congregationi divinoque certamini interestis: Post valde utilem ac perneccessariam exhortationem reverendi in Christo patris & domini mei singularissimi domini Cistercienſis, (cujus exhortationis verba utinam tali fide, tali devotione, talique caritatis affectu fuissent a cunctis auditoribus accepta, quibus ab eodem patre prolata sunt:) responsionem pro modulo meæ parvitatis, & ut Spiritus sancti gratia suggesserit, ad articulum de communione sacratissimæ Eucharistiæ sub utraque specie, per ambasiatores & oratores inclyti regni Bohemiæ propositum, daturus, video me necessitate compellente in præsenti actu quatuor debere peragere. Et primo opportunas & necessarias excusationes præmittere. Secundo divinum auxilium implorare. Tertio necessarias & consuetas protestationes annectere. Quarto catholicæ Romanæ ecclesiæ consuetudinem in communione unius speciei, quoad populum laicalem, firmare, stabilire & roborare, nec non & adversa, quantum fieri poterit & vires meæ debiles permiserint, propulsare.

Quatuor præmittuntur & tractantur, 1. necessaria excusatio, 2. imploratio divini auxilii, 3. consuetæ protestationes, 4. confirmatio communionis sub una specie.

Primum igitur prosequendo, triplici me intueor obrui difficultate. Prima est objectæ materiæ altitudo. Secunda est adstantis hujus gloriosissimi ac celeberrimi & sacratissimi cœtus ingenii profunditas, & summæ atque incredibilis & pene divinæ sapientiæ magnitudo. Tertia est proprii ingenii vehemens insufficientia, inextricabiles tenebræ, & profecto inexplicabilis hebetudo. Nam sic altam & profundam invenio, de qua ad præsens coram gloriosissimis conspectibus vestris sum prolocuturus materiam, ut profecto ad eam explicandam nedum me insufficientem intuear, verum etiam totaliter inhabilem & ineptum. Si enim Paulus Apostolus divinorum contemplator & referator arcanorum, immersus divinæ providentiæ irreserabili atque inattingibili & imperscrutabili profunditati, coactus fuit exclamare: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ* Rom. 11. *Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus?* quid ego miser dicere potero de hoc ineffabili sacramento, quod inter mirabilia opera Domini egregius propheta David enumerat, ita dicens: *Memoriam* Psal. 110.

fecit

ANNO CHRISTI 1433.

fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator dominus, eſcam dedit timentibus ſe? Ibi enim Apoſtolus divinæ ſapientiæ infinitate oppreſſus cogebatur exclamare: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei!* Ego vero in conſideratione hujus diviniſſimi ſacramenti veluti manibus & pedibus triplici, qui difficile rumpitur, ligatus funiculo, nequeo me explicare. In hoc ſiquidem diviniſſimæ euchariſtiæ ſacramento divina omnipotentia oſtenditur, ſumma ſapientia explicatur, & immenſa divinæ bonitatis benignitas declaratur,

Et quidem divina omnipotentia oſtenditur, dum divino verbo ad elementum accedente, hæc terrena materies, remanentibus accidentibus, in Chriſti ſubſtantiam ſubito & in inſtanti convertitur: dum ipſa panis & vini accidentia, præter naturæ ordinem, abſque ſubjecto relinquuntur: dum eis modus exiſtendi ſubſtantiæ tribuitur, ita ut omnia poſſint agere & pati, ſicut ſi eiſdem adeſſet propria ſubſtantia: dum non mutans locum nec cælum deſerens Chriſtus totus verus & integer ſub hoc incipit eſſe ſacramento, & non ſolum totus ſub toto, ſed totus ſub qualibet parte; & quantumvis ſpecies dividantur, frangantur, dentibus maſticentur, ſive in pluribus locis aut ubique terrarum multiplicentur, ipſe tamen Chriſtus totus & integer ſub qualibet particula diviſionis perſeverat: idemque & unus in cælo, & in omnibus locis in quibus hoc ſacrificium celebratur aut exſiſtit, non multiplicatus manet idem penitus, qui ex Virgine natus, qui in mundo converſatus, qui in ultima cœna ſeipſum diſcipulis, hoc ſacramentum inſtituendo tradidit; qui in cruce pependit, qui mortem pro nobis pertulit, lanceam militis ſuſtinuit, in ſepulcro jacuit, tertia die de ſepulcro glorioſus reſurrexit, in cælum aſcendit, Apoſtolis Spiritum ſanctum miſit, ſedetque nunc ad dexteram Patris. Ipſe unus, inquam, idem & totus atque integer eſt & apud Patrem in cælo & nobiſcum in altari, & ubicumque hoc divinum myſterium celebratur: & ſicut non alius & alius hic & ibi Chriſtus, ſed unus verus & totus in omnibus altaribus; ſic nec hoc aliud ab illo, ſed hoc & illud & omnia unum verum & immaculatum ſacrificium. Hæc & innumerabilia, quæ in hoc continentur ſacramento,

Innoc. l. 4. de off. mil. c. 7.

» mirabilia fiunt omnipotenti virtute Dei. » Cum enim ſacerdos illa Chriſti verba pro-

Matt. 26.

» nuntiat; *Hoc eſt enim corpus meum, & hic*
» *eſt ſanguis meus*, panis & vinum in carnem
» & ſanguinem convertuntur, illa Verbi vir-

Joan. 1.

» tute qua *Verbum caro factum eſt & habita-*
» *vit in nobis*, qua dixit & facta ſunt, man-
» davit & creata ſunt; qua feminam mutavit
» in ſtatuam ſalis, & virgam Moyſi in colu-
» brum convertit, qua fontes mutavit in ſan-
» guinem, & aquam convertit in vinum.

Pſalm. 118, Geneſ. 19. Exod. 4. 7. a *Pro*, deponere. H. Joan. 2. 4. Reg. 2. Luc. 1. Joan. 1.

» Nam ſi verbum Eliæ potuit ignem de cæ-
» lo a ponere, verbum Chriſti non poterit
» panem in carnem mutare? quis hoc audeat
» opinari de illo cui nullum verbum eſt im-
» poſſibile, per quem omnia facta ſunt, &
» ſine quo factum eſt nihil? Certe majus eſt
» creare quod non eſt, quam mutare quod
» eſt; ac longe majus, quod non eſt, de ni-
» hilo procreare, quam quod eſt, in aliud
» tranſmutare. Illud autem nemo eſt qui du-
» bitet, & hoc aliquis dubitabit? abſit. Om-
» nino incomparabiliter majus eſt quod Deus
» ita factus eſt homo, quod non deſinit eſſe
» Deus, quam quod panis ita fit caro, quod
» non deſinit eſſe panis, quia non annichilatur, ſed in corpus Chriſti convertitur. Illud per incarnationem ſemel factum eſt, iſtud per conſecrationem jugiter fit.

Unde Ambroſius in libro de ſacramentis: & habetur de conſecratione diſtinctione ſecunda, » capite Revera: Cognoviſti præſtantiora: » potior eſt lux quam umbra, veritas quam » figura, corpus auctoris quam manna de cæ» lo. Forte dicis, Aliud video; quomodo & » tu mihi aſſeris, quod Chriſti corpus acci» piam? & hoc nobis adhuc ſupereſt ut pro» bemus. Quantis igitur utimur exemplis ut » probemus hoc non eſſe quod natura forma» vit, ſed quod benedictio conſecravit; ma» joremque vim eſſe benedictionis, quam na» turæ, quia benedictione natura etiam ipſa » mutatur? Virgam tenebat Moyſes, projecit » eam, & facta eſt ſerpens: rurſus apprehen» dit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam » convertitur. Vides igitur prophetica gratia » bis mutatam eſſe naturam ſerpentis & vir» gæ. Currebant Ægypti flumina puro meatu » aquarum, ſubito de fontium venis ſanguis » cœpit erumpere. Non erat potus in fluviis, » rurſus ad prophetæ preces cruor ceſſavit » fluminis, aquarum natura remeavit. Circum» cluſus erat undique populus Hebræorum, » hinc Ægyptiis vallatus, inde mari conclu» ſus; virgam levavit Moyſes, ſeparavit ſe Exod. 14. » aqua, & in murorum ſpeciem congelavit, » atque inter undas via pedeſtris apparuit. » Jordanis retrorſum converſus contra natu» ram in ſui fontis revertitur exordium. Non- Joſ. 4. » ne claret naturam vel maritimorum flu» ctuum vel fluvialis curſus eſſe mutatam? » Sitiebat populus patrum, tetigit Moyſes pe» tram, & aqua de petra fluxit. Numquid Pſal. 67. » non præter naturam operata eſt gratia, ut » aquam vomeret petra, quam non habebat » per naturam? Mara fluvius amariſſimus e- Exod. 15. » rat, ut ſitiens populus bibere non poſſet; » miſit Moyſes lignum in aquam, & amari» tudinem ſuam aquarum natura depoſuit, » quam infuſa ſubito gratia temperavit. Sub 4. Reg. 6. » Eliſæo propheta uni ex filiis prophetarum » excuſſum est ferrum de ſecuri, & statim » merſum est; rogavit Eliſeum qui amiſerat » ferrum, miſitque Eliſæus lignum in aquam, » & ferrum natavit. Utique & hoc præter » naturam factum cognovimus: gravior est » enim ferri ſpecies, quam aquarum liquor. » Advertimus igitur majoris potentiæ eſſe gra» tiam quam naturam, & adhuc tamen pro» pheticæ benedictionis numeramus gratiam. » Quod ſi tantum valuit humana benedictio, » ut naturam converteret, quid dicimus de » ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa » Domini Salvatoris operantur? Nam ſacra» mentum istud quod accipis, Christi ſermo» ne conficitur. Quod ſi tantum valuit ſermo » Eliæ ut ignem de cælo deponeret, non va» lebit Christi ſermo ut ſpecies mutet elemen» torum? De totius mundi operibus legistis: » *Quia ipſe dixit & facta ſunt, ipſe manda-* Pſalm. 32. » *vit & creata ſunt*: ſermo igitur Christi, » qui potuit ex nihilo facere quod non erat, » non potest ea quæ ſunt in id mutare quod » non erat? Non minus est dare, quam mu-

» tare

ANNO CHRISTI 1433.

» tare novas naturas rebus. Sed cur argu-
» mentis utimur? ſuis utamur exemplis, in-
» carnationiſque exemplo adſtruamus myſte-
» rii veritatem. Numquid naturæ uſus præ-
» ceſſit, cum Dominus Jeſus ex Maria na-
» ſceretur? Si ordinem quærimus, viro mix-
» ta femina generare conſueverat. Liquet igi-
» tur quod præter naturæ ordinem virgo ge-
» nerat: & hoc quod conficimus corpus, ex
» Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordi-
» nem in Chriſti corpore, cum præter natu-
» ram ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex vir-
» gine? vera utique caro Chriſti crucifixa est,
» quæ ſepulta est: vere ergo illius carnis ſa-
» cramentum est. Ipſe clamat Dominus Je-
» ſus: *Hoc eſt corpus meum*. Ante benedictio-
» nem verborum cælestium alia ſpecies nomi-
» natur: post conſecrationem corpus Chriſti
» ſignificatur. Ipſi dicit ſanguinem ſuum: an-
» te conſecrationem aliud dicitur; post con-
» ſecrationem ſanguis nuncupatur; & tu di-
» cis, Amen, hoc est, verum est: quod os
» loquitur, mens interna fateatur; quod ſer-
» mo ſonat, affectus ſentiat. Hæc Ambro-
» ſius.

a *Innoc. dicit. H.*

» Sed a diceret aliquis: Certus ſum om-
» nino quod Deus hæc valet, & majora: at
» non ſum certus aliquo modo quod velit.
» Advertat ergo, quod Chriſtus panem, cum
» accepiſſet, benedixit, & dixit: *Hoc eſt cor-*
» *pus meum*. Veritas enim hoc dixit, & ideo
» verum est omnino quod dixit. Quod ergo
» panis fuerat cum accepit, corpus ſuum erat
» cum dedit: panis itaque mutatus erat in
» corpus ipſius, & ſimiliter vinum in ſangui-
» nem. Non enim ut hæreticus ſapit, ſed de-
» ſipit, ita debet intelligi quod Dominus
» ait: *Hoc eſt corpus meum*, id est. Hoc ſi-
» gnificat corpus meum: ſicut quod dicit A-
1. Cor. 10. » postolus: *Petra erat Chriſtus*, id est, Pe-
» tra ſignificabat Chriſtum: hoc enim potius
» dixiſſet de agno paſchali, quam de azymo
» pane. Nam agnus paſchalis abſque dubio
» figurabat corpus Dominicum, ſed panis azy-
» mus cor ſincerum. Sicut autem Joannes Ba-
Joan. 1. » ptiſta qui dixerat: *Ecce agnus Dei*, per ad-
» junctum determinavit, *qui tolit peccata mun-*
» *di*: ſic & Chriſtus quod dixerat: *Hoc eſt*
» *corpus meum*, per adjunctum determinavit,
» *quod pro vobis tradetur*. Sicut ergo corpus
» Chriſti veraciter tradebatur, ita vere de-
» monſtrabatur, non in figura quæ jam ceſſa-
» verat, ſed in veritate, quæ jam advenerat.
» Hæc Innocentius.

Bene igitur omnipotens Dominus memoriam fecit mirabilium ſuorum, & talium, ad quæ nullius creaturæ potentia valet nedum actu, aut opere, ſed nec cogitatu attingere: ut merito ratione hujus ineffabilis potentiæ dicatur ei quod habetur Eſther XIII. *Domine Deus rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ, ſi decreveris ſalvare Iſrael. Tu feciſti cælum & terram, & quidquid cæli ambitu continetur. Dominus omnium es, nec eſt qui reſiſtat majeſtati tuæ*. Ac ſi dicat, ut inquit dominus Albertus

Albertus Magnus de euchar. in c. de præparatione ſacramentali hujus c. b. p. 38. f. b.

» in tractatu ſuo de officio Miſſæ, Talem re-
» demptionis noſtræ cibum & pignus impoſ-
» bile eſt humanæ infirmitati præparare, ſed
» tibi Domine Deus rex omnipotens, nihil
» eſt impoſſibile, quia in ditione tua cuncta
» ſunt poſita: quia tu Verbo ſimplici tibi coæ-
» terno feciſti cælum & terram, & omnia quæ
» in eis ſunt contenta: & eodem Verbo crea-
» turas in id quod vis tranſmutas, quia Do-
» minus univerſorum ipſe tu es, cujus magni-
» ficentiæ cuncta obediunt & nihil reſiſtit: &
» hoc eſt quod dicitur Sapientiæ XV. *Subeſt*
» *tibi cum volueris poſſe*: quia quamvis fides
» in omnibus articulis omnipotentiæ Dei in-
» nitatur, in ſacramento tamen altaris, in
» quo conſiſtit fundamentum fidei, & totius
» eccleſiæ communio maxime innititur omni-
» potentiæ. Et hoc eſt quod in ſigno hujus
» ſacramenti dixit ad Saram angelus. Gen. 18.
» ubi ſimul promiſſio * ſeminis facta eſt, & * *Albertus habet ſanguinis, alter liber manuſcrip. nec ſanguinis, nec ſeminis habet.*
» confectio cibi angelorum de tribus farinæ
» ſatis, quæ magna fuerunt, & non niſi ab
» omnipotentia Dei fieri poterant. *Numquid*
» *Deo quidquam erit difficile*? quaſi dicat, Non
» facile eſt enim Deo creaturas mutare &
» tranſubſtantiare, quas fecit, & de cibis no-
» bis conſuetis, hoc eſt pane & vino, cor-
» poris ſui & ſanguinis nobis dulcem cœnam
» præparare. Hinc eſt etiam quod Lucæ pri-
» mo angelus dixit, cum de perfectione &
» conceptione dominici corporis & ſanguinis
» ageretur; *Non erit impoſſibile apud Deum* *Luc. 1.*
» *omne verbum*: & perſuadens Virgini unde
» hoc fieri poſſet, dixit: *Virtus altiſſimi obum-*
» *brabit tibi*, quod exponens Origenes, dicit,
» virtutem altiſſimi eſſe virtuoſam potentiam
» Patris, quæ umbram & imaginem ſui ipſius
» perfecit in Maria virgine, de creatura ve-
» tuſtatis corruptæ novum hominem ſecundum
» Deum creatum perficiens, & hunc non ad
» imaginem, ſed ipſam imaginem faciens per
» unionem, in quo perfecta reſultaret poten-
» tia Patris. Hæc Albertus.

Summa etiam divina ſapientia in hoc diviniſſimo ſacramento euchariſtiæ diſcernitur, dum juxta hominis naturalem conditionem hunc angelorum cibum in eis ſenſibilibus rebus præparavit, quibus communiter homines uti conſueverunt, in cibo corporali, ut ſic per corporalia & ſenſibilia diſcernerent & diſcerent homines in cæleſtium & divinarum rerum cognitionem devenire. Etenim neque poſſibile eſt aliter nobis lucere divinum radium, niſi varietate ſacrorum velaminum analogice circumvelatum, ut divinus ait Dionyſius primo capitulo cæleſtis hierarchiæ: Quemadmodum enim infirmi oculi ſolem nube tectum libere conſpiciunt, qui coruſcum lumen ejus intueri non poſſunt; ſic & divinum radium lippientibus mentis oculis lucere impoſſibile eſt, niſi varietate ſacrorum velaminum circumvelatum & præparatum providentia paterna connaturaliter & proprie quæ ſecundum nos ſunt, *&c.* Hugo de ſancto Victore ibidem in gloſſa.

» Unde Innocentius de officio miſſæ ita di-
» cit: Sapientia Dei quæ ſe per viſibilia ma- *Lib. 4. c. 44.*
» nifeſtat, volens evidenter oſtendere, quod
» ipſa eſt cibus animarum, carnem aſſumptam
» propoſuit in edulium, ut per cibum huma-
» nitatis invitaret ad guſtum divinitatis, de
» quo Pſalmiſta: *Guſtate & videte quoniam* *Pſalm. 33.*
» *ſuavis eſt dominus*. Totum ergo ſe Chriſtus
» pro nobis exhibet in cibum, ut divinitate
» nos reficiat, quem corporaliter ore comedi-
» mus, ut ita de viſibilibus ad inviſibilia, de
» temporalibus ad æterna, de terrenis ad cæ-
» leſtia, de humanis ad divina nos transfe-
» rat. *Ego ſum*, inquit, *panis vivus, qui de* *Joan. 6.*

» *cælo*

ANNO CHRISTI 1433.

„ *calo descendi*: ecce cibus divinitatis: *& pa-*
„ *nis, quem ego dedero, caro mea est*. ecce ci-
„ bus humanitatis: Panis ergo angelorum fa-
„ ctus est cibus hominum, secundum illud
Psalm. 77. „ propheticum: *Panem angelorum manducavit*
„ *homo*, quatenus quid secundum animam ci-
„ bum divinitatis accipimus, etiam secundum
„ carnem cibum humanitatis sumamus: quo-
„ niam sicut anima rationalis & caro unus est ho-
„ mo, ita Deus & homo unus est Christus:
„ & quia per gustum homo mortem incur-
„ rit, per gustum quoque vitam acquirit;
„ quatenus ut unde mors oriebatur, inde vi-
„ ta resurgeret. Dictum est quippe de illo:
Gen. 2. Joan. 6. „ *Quacumque die comederis, morte morieris*, di-
„ citur autem de isto: *Si quis manducaverit ex*
„ *hoc pane, vivet in æternum*. Cibus ille mor-
„ talis pependit in ligno scientiæ boni & ma-
„ li: cibus iste vitalis pependit in ligno vitæ
„ quod est in medio paradisi: illud fuit li-
„ gnum inobedientiæ, ad quod homo ma-
„ nus extenderet, ut fieret sicut Deus, juxta
Gen. 3. „ quod serpens illi promiserat: *Eritis sicut*
„ *dii scientes bonum & malum*: istud est li-
„ gnum obedientiæ, in quo Deus manus
„ extendit ut fieret homo, juxta quod di-
Philipp. 2. „ cit apostolus: *Exinanivit semetipsum formam*
„ *servi accipiens, in similitudinem hominum fa-*
„ *ctus, & habitu inventus ut homo, factus obe-*
„ *diens usque ad mortem, mortem autem crucis*.
„ Item Albertus Magnus in libro de officio
„ missæ ita dicit: De sapientia autem hunc
„ cibum contemperante dicitur ad Romanos
„ 11. *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ*
„ *Dei*, &c. Et subdit; Quis enim digne in-
„ vestigare valeat qualiter ex antiquo corpus
„ incorruptum sit innovatum, qualiter nova
„ anima vivificatum, qualiter utrumque ho-
„ rum deitati sit sociatum, & in unam per-
„ sonam unitum & assumptum, qualiter in
„ carne infirmitates carnis portaverit, quali-
„ ter in cruce mortuus sit, & qualiter in cor-
„ pus & sanguinem principalia elementa escu-
„ lenti & poculenti humani mutaverit, & sic
„ se homini in cibum præbuerit. Hæ enim
„ viæ sapientiæ Dei sunt nobis absconditæ
„ Unde Proverbiorum trigesimo dicit Salo-
„ mon, hæc esse sibi abscondita confitens:
„ *Tria sunt difficilia mihi, quantum penitus*
„ *ignoro: viam aquilæ in calo, viam colubri*
„ *supra petram, viam navis in medio mari, &*
„ *viam viri in adolescentia sua*. Quæ q idem
quatuor idem doctor pulchre deducens, ac
difficultates quæ in hoc sacramento continen-
tur prosequitur ibidem; quæ pro nunc causa
brevitatis omittuntur. In quibus valde pul-
chrum est considerare qualiter cælestis altitudo
consilii disposuit, ut sicut tres sunt personæ in
unitate divinæ substantiæ, scilicet Pater, Ver-
bum, & Spiritus sanctus, ita tres essent sub-
stantiæ in personæ unitate, scilicet divinitas,
corpus & anima. Et sicut Christus secundum
divinam naturam tribus modis existit in om-
nibus, per essentiam, præsentiam, & poten-
tiam; in solis justis per gratiam & gloriam,
in homine assumpto per unionem: sic voluit
ut idem ipse secundum naturam humanam
tribus modis in rebus existeret, scilicet loca-
liter in cælo, personaliter in Verbo, sacra-
mentaliter in altari. Sicut enim secundum di-
vinitatem totus essentialiter est in omnibus re-
bus, ita secundum humanitatem totus sacra-
mentaliter est in omnibus locis in quibus con-
ficitur & celebratur.

ANNO CHRISTI 1433.

Similiter & in hoc eodem venerabili sacra-
mento immensa divinæ bonitatis benignitas er-
ga nos miseros & pauperes copiosissime decla-
„ ratur. Ut enim suam adversus nos carita- *Innocent. l. 4. de offic Missæ c. 44.*
„ tem ostenderet, & nostram erga se carita-
„ tem accenderet, qui dedit se pro nobis in
„ precium, ipse tribuit se nobis in cibum,
„ ut per precium redimeret nos a morte; per
„ cibum aleret nos ad vitam. Unde: *Qui* *Joan. 6.*
„ *manducat me & ipse vivet propter me*. Quid
„ amplius unquam pro nobis potuit efficere?
„ Precium se dedit pro nobis in mortem, &
„ cibum se tribuit nobis ad vitam, ut mor-
„ tem nostram sua morte perimeret, & vitam
„ nostram sua vita nutriret. Panis iste, si di-
„ gne comeditur, impinguat. *Poculum tuum* *Psalm. 22.*
„ *inebrians quam præclarum est*! Per hanc er-
„ go sacramenti virtutem universæ virtutes
„ augentur, & omnium gratiarum fructus
„ exuberant. Is enim in hoc sacramento su-
„ mitur totus & integer, qui est fons & ori-
„ go totius virtutis & gratiæ.

Quapropter antonomastice respectu omnium
aliorum sacramentorum eucharistia dicitur Græ-
ce, quod Latine interpretatur bona gratia; cu-
jus nuncupationis sex possunt causæ & ratio-
nes assignari; quarum una est, quia non est
nisi gratia, & non nisi gratia esse potest. Se-
cunda autem, quia non datur nisi a gratis-
simo. Tertia, quia non nisi gratissimis admni-
stratur. Quarta, autem quia non nisi gratiam
operatur. Quinta quia gratia est super gra-
tiam. Sexta, quia est omnis gratiæ contentivum, etenim cum in omnibus sacramentis a-
liis gratiam eorum per partes participemus,
in hoc sacramento totum quod videmus, quod
tangimus, quod gustamus, est gratia. Unde
Zachariæ 4. dicitur de hoc sacramento: *Exa-*
„ *quabit gratiam gratiæ ejus*, quia quidquid in
omnibus sacramentis & virtutibus sparsim in
gratiis colligitur, totum simul hic in una gra-
tia invenitur. Unde significatur per gomor,
quod est mensura mannæ, quæ unicuique suf-
ficiebat, Exodi 16. Mensura enim sufficiens
homini ad salutem non est nisi quæ continet
gratiam perfectam, in qua totus Christus con-
tinetur. Hæc est urna aurea continens man-
na, ad Hebræos 9. quæ intra sancta sancto-
rum collocatur, quæ ad uniuscujusque sufficit
capacitatem.

Longum esset singulas bonitates, gratias &
perfectiones hujus sacramenti enumerare, &
immensam divinæ bonitatis benignitatem ex-
tollere pro præsenti, & potius mens & lin-
gua, imo dies & tempora deficerent quam
materia. Etenim ut dicit Innocentius: Per
„ eucharistiæ sacramentum Christus eripuit nos *Innocent. ibid.*
„ a potestate peccandi, liberat a peccandi
„ voluntate. Nam eucharistia si digne suma-
„ tur, a malo liberat, & confirmat in bono,
„ venialia delet & cavet mortalia; unde cum
„ præmittimus in oratione dominica: *Panem* *Matth. 6.*
„ *nostrum supersubstantialem da nobis hodie*: sta-
„ tim adjungimus: *& dimitte nobis debita no-*
„ *stra, & ne nos inducas in tentationem, sed*
„ *libera nos a malo*, quia per panem istum
„ cælestem liberamur a malis præteritis, præ-
„ sentibus & futuris. Dedit ergo nobis hoc
„ sacramentum salutis, ut quia nos quotidie
„ peccamus, & ipse jam mori non potest,
„ hoc

ANNO CHRISTI 1433.

„ hoc ſacramentum quod in memoriam mor-
„ tis ejus accipimus, remiſſionem peccato-
„ rum quotidie conſequamur. Hæc Innocen-
„ tius.

Verum etiam ut aliqua ex multis ſub compendio proferamus, primo hoc ſacramentum digne ſumptum in nobis remiſſionem peccatorum operatur; deinde vitam gratiæ tribuit, & ne a gratia deficiamus, nutrit, augetque ad perfectionem gratiæ, unionem noſtri ad Deum operatur, ſumentes in Chriſtum transformat. Præter effectus hos adhuc famem patientes ſatiat, inebriat ſitientes, tenues impinguat, confirmat debiles, lætificat mentes, ignit affectum, illuminat intellectum, mitigat tentationes, affectum mortalium reprimit, firmat virtutes, a futuris præſervat peccatis, pœnam minuit, ſubvenit vivis, proficit defunctis, Spiritum ſanctum mittit, terret dæmones, contra hoſtes etiam viſibiles adjuvat, & tandem ad æternam vitam perducit. Nullum igitur eſt iſto ſacramento ſalubrius, quo peccata purgantur, virtutes augentur, & mens omnium ſpiritualium chariſmatum abundantia impinguatur. Quid plura? Hæc pro exercitio & excitatione mentis noſtræ de mirabilibus hujus ineffabilis ſacramenti, quambreviter curavi perſtringere, in quibus & omnipotentiam Dei, ſummam ſapientiam, & inenarrabilem erga nos divinæ dignationis & benignitatis bonitatem ſedulo & grato animo contemplemur, & quamvis parum ſit, quod a nobis aut intelligi aut exprimi poſſit, (eſt enim ſupra omnem ſenſum & omnem intelligentiam), id tamen modicum, etiam quantulumcumque ſit, debet eſſe magis amatum & deſideratum a nobis omni cognitione quam habemus de rebus inferioribus, ſic enim & Ariſtoteles ait in 11. de animalibus, quod quamvis parum ſit quod de ſubſtantiis ſuperioribus percipimus, tamen illud modicum eſt magis amatum & deſideratum omni cognitione quam de ſubſtantiis inferioribus habemus. Et in 2. de cælo & mundo dicit, quod cum de corporibus cæleſtibus quæſtiones poſſunt ſolvi parva & topica ſolutione, contingit auditori, ut vehemens ſit gaudium ejus. Et in 10. ethicorum cum Simonides cuidam homini prætermittendam divinam cognitionem perſuaderet & humanis rebus ingenium applicandum, oportere inquiens humana ſapere hominem, & mortalia mortalem; contra eum philoſophus dicit, quod homo debet ſe ad immortalia & divina trahere quantum poteſt: quod utique & nos Deo adjuvante in præſenti altiſſima materia quantum poterimus faciemus: tali tamen a nobis ſacrorum eloquiorum prædiffinita lege, ut non in perſuaſibilibus aut incredibilibus humanæ ſapientiæ verbis ſpem ponamus, ſed in demonſtratione a Spiritu motæ theologorum virtutis, ſecundum quam ineffabilibus & ignotis ineffabiliter & ignote conjungimur ſecundum meliorem noſtræ rationabilis intellectualis virtutis & operationis unionem, ut divinus ait theologus Dionyſius 1. cap. de divinis nominibus; erimuſque circa hæc divina myſteria tractanda, ut idem Dionyſius ait, temperantia & ſanctitate conſtricti, ſanctitate quidem divinis firmiter inhærendo ab omni nos errore immunes Deo duce obſervabimus, temperantia vero, dum ad divina perſcrutanda myſteria non magis nos ingerimus, quam nobis datum de cælo fuerit & oſtenſum: verum quia ut vox teſtatur apoſtoli non ſumus ſufficientes non ſolum aliquid agere aut operari, ſed nec cogitare quidem quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt, qui etiam omnia opera noſtra in nobis operatur; ideo ſecundo loco, ut verbis utar Platonis, agamus & deliberemus cœpta, vocata, ut mos eſt, prius divinitate. Etenim, ut idem ait in principio Timæi, omnibus mos eſt & quaſi quædam religio, qui vel de maximis vel de minimis rebus ſunt acturi aliquid, precari ad auxilium divinitatem, & ut dicit ſacer theologus Dionyſius 3. cap. de divinis nominibus, ante omnia ab oratione incipere eſt utile, ſicut nos ipſos tradentes Deo & unientes: hæ ſunt enim ſummæ intentiones Dei gratiæ cum aguntur a mortalibus ut inquit Triſmegiſtus Mercurius in libro de Deo. Igitur ut ea dicantur a nobis quæ placeant Deo, veritatem declarent, mentes noſtras illuminent, gignant concordiam, caritatem accendant, pariant unitatem & pacem; primum cum eodem diviniſſimo theologo Pariſiorum antiſtite Areopagita videlicet Dionyſio 1. cap. cæleſtis hierarchiæ, Jeſum primum lumen invocemus, quod eſt, quod verum eſt, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, per quem ad principale lumen Patrem acceſſum habemus. Etenim ut idem ait Dionyſius theologus; ſicut omnis a Patre motæ manifeſtationis luminum proceſſio in nos optime ac large provenit, ſic iterum vivifica virtus quæ eſt Chriſtus Jeſus reſtituens nos replet, & ad congregantis Patris unitatem & deificam ſimplicitatem convertit. Sicut enim divinum verbum per Paulum apoſtolum teſtatur, *ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*; origo enim fontium, ut inquit ſanctus Bernardus, & fluminum omnium eſt mare; virtutum & ſcientiarum eſt dominus Jeſus Chriſtus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi, continentia carnis, cordis induſtria, mentis rectitudo, caſta conſilia, juſta judicia, ſancta deſideria ex ipſo manant. Si quis viget ingenio, ſi quis nitet eloquio, ſi quis moribus placet, inde ſcientiæ, inde ſapientiæ ſermo, quia gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt, *de cujus plenitudine omnes nos accepimus, & gratiam pro gratia*. Joan. 1. Igitur in noſtris præcordiis, fundamentis jactis humilitatis, te Chriſte Jeſu huic cœpto, penes quem hominum & omnium ſanctorum communi conſenſu maris & terræ regimen eſſe voluit, certiſſima ſalus patriæ, invoco, ut noſter præſens hic ſermo, noſtra hæc inſtans oratio, noſter hic tractatus, atque pium certamen fidelium devote flagitantibus tuam Chriſte veritatem, fructus pariat ſalutares, utque noſter actus hic opportunum ſortiatur initium, progreſſum ordinatum accipiat, atque fine competenti & debito terminetur cum effectu ſinceræ & veræ unionis. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

2. *Cor.* 3.

Cap. 1.

Rom. 11.

Coloſſ. 2.

Sed jam accedo ad tertium mihi utique neceſſarium ſumme, & valde utile, ſcilicet ad conſuetas, debitas & laudabiles proteſtationes, quibus puro & ſincero corde inhærendo puto & ſpero me ab omni erroris periculo liberari, maxime cum per hujuſmodi proteſtationes, præcipue quæ eſt omnis erroris mater & origo præſumptio evitetur; & omnium

vir-

virtutum fundamentum ſtabiliatur humilitas, A cui ſemper præſto adeſt illuminator & illuſtrator cordium Spiritus ſanctus, qui non niſi ſuper humilem & manſuetum requieſcit, docens ipſum omnem veritatem neceſſariam ad ſalutem. Proteſtor igitur in primis, quod in præſenti actu & in quocumque alio per me Deo concedente fiendo in poſterum, non intendo, ſicut nec unquam intendi, aliquid dicere, aſſerere, dogmatizare, aut pertinaciter defendere, quod ſit contra fidem catholicam, ſacram ſcripturam ſane intellectam, determinationem ſacroſanctæ catholicæ & apoſtolicæ ac Romanæ eccleſiæ, quod ſit contra communem intentionem ſanctorum doctorum ab eccleſia approbatorum, aut contra bonos mores, B ſeu quod ſit quovis modo piarum aurium offenſivum. Quod ſi ex ignorantia, quæ in me maxima eſt, & inadvertentia, aut ex lapſu linguæ aliquid me contra prædicta dicere aut ſcribere contingeret, quod Deus ſua pietate dignetur avertere, ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc revoco & annihillo, & habeo pro non dicto, ſubjiciens me & dicta mea atque ſcripta correctioni & emendationi eccleſiæ ſanctæ Dei, & ſpecialiter hujus ſacroſanctæ generalis Baſileenſis ſynodi in Spiritus ſancti gratia legitime congregatæ, & univerſalem eccleſiam repræſentantis, & omnium aliorum, ad quos hujuſmodi deviantes aut errantes pertinet ad viam reducere veri- C tatis; & huic proteſtationi adhæreo pro præſenti, & adhærere intendo quamdiu vitam duxero in humanis: & utinam ſimilem proteſtationem, quoad ſingulas ejus partes, feciſſent domini qui pro regno Bohemiæ propoſuerunt, quia & ſeipſos & univerſam Chriſtianitatem a multis laboribus, anguſtiis & perturbationibus ſatis facile potuiſſent & poſſent liberare, ſe determinationi eccleſiæ catholicæ Romanæ ſubmittentes, quod quandoque, imo nunc, & ipſis & nobis Deus ſua immenſa pietate dignetur concedere.

Proteſtor inſuper toto & puro corde & ſincera intentione, quod in præſenti actu & tota collatione quam habiturus ſum coram hoc D ſacro concilio Baſileenſi publice cum dictis dominis ambaſiatoribus & oratoribus regni Bohemiæ, nihil etiam privatim, non intendo aliquid quid dicere aut facere nutu vel ſigno quomodocumque aut qualitercumque animo vel intentione injuriandi, nec intendo uti terminis quibuslibet in præjudicium & quovis modo in confuſionem ipſorum vergentibus; ſemper tamen manente veritate illibata, quam eccleſia catholica & Romana profitetur, in cujus defenſione ſi aliquid me dicere contigerit quod forte poſſit eiſdem rationabiliter diſplicere, ex inadvertentia, vel ex lapſu linguæ: illud ex nunc habeo pro non dicto, & rogo eoſdem dominos ut non capiant ad ani- E mum, offerens me uſque ad condignam ſatisfactionem in omnibus, velintque recordari unius capituli in ipſorum ſalvoconductu inſerti, ſub tali verborum forma: Item liberum erit illis ſicut & nobis, ſalva pace & bona honeſtate, coram dicto concilio ſi placuerit, objicere ſive accuſare quoſcumque ſtatus exorbitantes, defectus ſibi invicem, quos ſenſerint, modeſte exponendo: velint etiam ad mentem Chriſti regulam reducere, qua dixit: *In qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur vobis.*

ANNO CHRISTI 1433. *Iſa. 66.*

Matth. 7.

Fateor inſuper & proteſtor cum beato Auguſtino in libro de utilitate credendi, circa principium, quia rogavi Deum & rogo, & ſpero „ ita fore, ſi mihi bene conſcius ſum, quod „ ad hunc ſtylum, actum & tractatum pio „ & officioſo animo, non vani nominis ap„ petitione ac nugatoriæ oſtentationis acceſſi: „ ſcit enim, ut idem inquit doctor, Deus, „ cui nota ſunt arcana conſcientiæ meæ, ni„ hil me in hoc ſermone malitioſe agere, ſed „ ut exiſtimo accipiendum eſſe veri probandi „ cauſa, cui uni rei vivere jam diu ſtatuimus „ & incredibili ſolicitudine. Non igitur de vani nominis appetitu aut rancoris aut malitiæ hodie ſive in præſenti actu a vobis, præ- B ſtantiſſimi patres, habear ſuſpectus, niſi forſan elatio incaſtigati vultus aut verba rigida hæc depingant. Sed rogo præſtantiſſimi domini mei, ſi hæc eveniant, recolite, quod corde profiteor, & date ſignis veniam, & ſi forſan interdum me contingat aliquid durius loqui, & a ſolita exorbitare manſuetudine, indulgete rogo fragilitati dicentis, & audacitati fideli. Non enim poſſum omnes alloqui pari corde, nec tamen ſi in me hujuſmodi contingant defectus, debent contumelia reputari ab auditoribus, ſecundum quod idem glorioſiſſimus doctor Auguſtinus declarat in conſimili caſu, in epiſtola ad Proculeianum inter epiſtolas cente- „ ſima ſeptuageſima prima: Audivi, inquit, C „ de memorato fratre noſtro, te fuiſſe con„ queſtum, quod neſcio quid contumelioſe „ tibi reſponderit. Quod quæſo te ne illam „ contumeliam deputes, quoniam certum mihi „ eſt de non ſuperbo animo proceſſiſſe; novi „ enim fratrem meum. Sed ſi quid in diſpu„ tando, pro fide ſua & pro caritate eccleſiæ „ dixit forte ferventius, quam tua gravitas „ vellet audire, non illa contumacia, ſed fi„ ducia nominanda eſt. Proinde per viſcera miſericordiæ Dei noſtri quemlibet hic aſſiſtentem rogo & obſecro, quatenus in inquiſitione veritatis prædictorum quatuor articulorum propoſitorum ſtudeat imitari atque ſervare, quod venerabilis doctor Auguſtinus in primo libro D de Trinitate de ſeipſo ait: Non pudebit me, Cap. 2. & 3. „ inquit, ſicubi hæſito quærere, nec pudebit „ ſicubi erro diſcere. Quiſquis ergo hæc audit vel legit, ubi pariter hæſitat, quærat mecum; ubi errorem ſuum cognoſcit, redeat ad me; ubi meum * revocet me: ita ingrediamur ſimul caritatis viam, tendentes ad eum de quo dictum eſt: *Quærite faciem ejus ſemper.* *Pſal. 104.*

Cum denique coram reverendiſſimis paternitatibus vestris omni auctoritate & ſapientia præditis conſidero me tam alta & grandia tractaturum, dum coram acutiſſimis ingeniis, illuſtriſſimis & omnium literarum peritiſſimis, investigandæque veritatis divino amore flagrantiſſimis me proſpicio locuturum, profecto timor & tremor me taliter obruunt, ut potius ſilentio opus eſſet quam verbis: nec mirum, reverendiſſimi patres, nam ſi quibuſdam etiam conſtantiſſimis dicturis in conſpectu populi ſudor erumpit, non aliter quam fatigatis & æstuantibus ſolet, quibuſdam tremunt genua, quorumdam dentes colliduntur, lingua titubat, labia concurrunt, ut Seneca ait duodecima epistola ad Lucilium; quid mirum ſi & nunc & alias mihi loquenti, non in conſpectu vulgi aut rudis populi, ſed in præſentia glorioſiſ- Epiſt. 11. ſecundum: dit. Rom. Muretl. ſimi ſenatus totius orbis Chriſtiani, prædicta

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 1.

Cap. 2.

* *Nonnulla hic deſunt.*

ANNO CHRISTI 1433.

„ mihi contigerint & contingant? Inter hæc
„ enim esse & ruborem scio, inquit idem
„ philosophus, qui gravissimis quoque viris
„ subitus offunditur, magis quidem in juveni-
„ bus apparet, quibus & plus caloris est, &
„ tenera frons: nihilo minus & veteranos &
„ senes tangit, & quidem nunquam magis
„ quam cum eruberint timendi sunt, quasi
„ omnem verecundiam effuderint. Sylla tunc
„ erat violentissimus, cum faciem ejus sanguis
„ invaserat. Nihil erat mollius ore Pompeii,
„ nunquam non coram pluribus erubuit, uti-
„ que in concionibus. Fabianum, cum in se-
„ natum esset testis inductus, erubuisse memi-
„ ni, & hic illum mire pudor decuit. Non
„ accidit hoc ab infirmitate mentis, sed a no-
„ vitate rei quæ inexercitatos etsi non concu-
„ tit, movet naturali in hoc facilitate corpo-
„ ris pronos. Nam ut quidam boni sanguinis
„ sunt, ita quidam incitati & mobilis, & ci-
„ to in os prodeuntis. Et cætera. Hæc, ut
dixi, nulla sapientia abigit. Superius enim
„ dixerat, postquam verecundiam adolescentis
„ cujusdam descripserat, rubor hic illum,
„ quantum suspicor, etiam cum se confirma-
„ verit, & omnibus vitiis exuerit, sapientem
„ quoque sequetur. Nulla enim sapientiæ cor-
„ poris aut animi vitia naturalia ponuntur.
„ Quidquid infixum & ingenitum est, lenitur
„ arte, non vincitur; alioquin haberet rerum
„ naturam sub imperio, si omnia eraderet vi-
„ tia, quæcumque attribuit conditio nascendi
„ & corporis temperamentum, cum multum
„ diuque se animus composuerit, hærebunt;
„ nihil horum vitari potest. Et infra: Nihil
„ adversus hæc sapientia promittit, nihil pro-
„ ficit, sui juris sunt, injussa veniunt. in-
„ jussa discedunt. Hæc Seneca in eadem epi-
„ stola.

Quid plura? etsi nunquam prædictis naturæ defectibus impedirer, quos, ut verum fatear, in primordiis dicendi nunquam arte quacumque ab ineunte ætate mea comprimere valui, nihilo minus tamen attenta altitudine rerum, & hujus sacratissimi cœtus ineffabili sapientia, meaque insufficientia atque inexperientia, tarditate ingenii, hebetudine sensuum, labilitate memoriæ, difficultate judicii, indiscretione rationis, intellectus imbecillitate, qui se habet ad ea, quæ manifestissima sunt in natura, sicut vespertilionis oculus ad lucem diei, ut philosophus dicit in principio suæ primæ philosophiæ: honestior mihi fuga esset, quam quod tantillus in conspectu tantorum ac talium præsumam apparere. Grandes siquidem materias, ut glorioſissimus doctor noster Hieronymus ait, ingenia parva non sufferunt, & in ipso conatu ultra vires ausa succumbunt: quantoque majus fuerit quod dicendum est, tanto magis obruitur qui magnitudinem rerum verbis vult explicare; sed etsi vulgi similia & pedestris materiæ nos in præsenti tractatu dicere oporteret, in isto nihilo minus conventu sacratissimo me profecto prolocuturum erubesco, quibus non nisi difficilia intellectu, alta mysteriis, & imperscrutabilia placent sacramentis. Neminem namque, ut nobilissimi oratoris testatur sententia, excelsi ingenii virum delectant humilia & parva. Habet enim hoc optimum in se generosus animus, quod ad ardua concitatur & honesta, magnarum rerum species ad se vocat & attollit, atque ignea flammæ comparatur, quæ surgens in rectum jacere ac deprimi potest non magis quam quiescere. Vos potius, glorioſissimi patres, vos qui omni terreno caretis negotio, vos qui cælesti abundatis otio, lectione continua refecti, oratione assidua saginati, quorum ficut adipe & pinguedine repletur anima supernorum secretorum dulcedinem, inquam, labiis exultationis deberetis animas esurientium reficere, sitientes potare, & ex superabundante spiritus vestri sagina cordium ariditatem impinguare, qui ejusdem panis verbo, quo vivunt angeli, dulci ac ineffabili suavitate estis repleti. Hæc quidem sunt, glorioſissimi patres, quæ me silere jubent, loqui non permittunt, & impositæ ori custodia ad taciturnitatem exhortantur. Et revera, si mea res esset hæc, & non fidei, & ecclesiæ catholicæ, cujus defensioni etiam usque ad sanguinis effusionem, specialiter in susceptione gradus magistralis, licet immeritus & indignus, juramento me astrinxi, longe altius pertimescerem. Et licet naturalis affectus, quo ex affinitate linguæ inclyto regno Bohemiæ tota cordis affectione & caritate afficior, me ab hoc certamine quamplurimum retrahat, tamen quia secundum utriusque philosophiæ divinæ pariter & humanæ doctrinam; duobus existentibus amicis, ut dicit Aristoteles, sanctum est præhonorare veritatem; sic enim & ipse solitus erat dicere: Amicus Plato, sed magis amica veritas: quod proverbium etiam ab ipso suo præceptore Platone acceperat, qui & ipse solitus erat dicere: Amicus Socrates, sed magis amica veritas; & in evangelio dicit ipsa prima Veritas; *Qui non odit patrem & matrem propter me, non est me dignus*, & multo magis qui non odit * patriam, linguam & gentem, quod quidem odium non excludit caritatem, ex qua & ipsi pater & mater sæpe præcipueque propter fidei veritatem odio habentur, sic etiam & tertio Esdræ 4. cap. dicitur: *Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipsam benedicit, & omnia opera moventur & tremunt eam, & non est cum ea quidquam iniquum.* & infra: *nec est apud eam recipere personas, neque differentias, sed quæ justa sunt, facit omnibus, & omnes benignantur in operibus ejus*, &c. Et hæc quoad primum, scilicet quoad excusationes necessarias & opportunas dicta sunt cum omni humanitate & mansuetudine.

ANNO CHRISTI 1433

Luc. 14.

* propria,

His itaque humiliter præsuppositis, venio ad quartum & principale nostri actus præsentis intentum, videlicet ad responsionem articuli de communione divinissimæ eucharistiæ sub utraque specie. Pro cujus rei executione proponitur quæstio sub tali verborum forma: Utrum communio divinissimæ eucharistiæ sub utraque specie, panis scilicet & vini, sit utilis multum & saluti expediens, toti credentium populo necessaria, & a domino præcepta salvatore. Omissis argumentis pro & contra, gratia brevitatis, in determinatione hujus quæstionis sic procedam, quia primo proponentur quædam necessaria ad intelligentiam discendorum per modum suppositionum quarumdam. Secundo ponentur conclusiones ad quæstionem propositam, & tertio respondebo ad objecta adversariorum & oppositum tenentium. Quantum ad primum, ponentur suppositiones quædam generales fundantes omnem materiam fidem & ecclesiam catholicam concernentem:

Status quæstionis. 2.

Ponentur suppositiones, 2.

conclusiones, 3

responsiones ad objecta.

quæ

ANNO CHRISTI 1433.

In omnibus scientiis oportet fieri reductionem ad prima principia indemonstrabilia.

quædam vero speciales & propriæ ad propositam quæstionem & materiam pertinentes. Pro executione primæ partis, primo sciendum est & notandum, quod sicut in scientiis naturalibus oportet fieri reductionem ad principia quæ per priora probari non possunt, sicut sunt indemonstrabilia & per se nota, quorum statim cognitis terminis cognoscitur veritas, & per ipsa omnium aliorum quæ traduntur in scientia cujus sunt principia veritas innotescit, cujusmodi in mathematica sunt: Omne totum est majus sua parte. Et; Si ab æqualibus æqualia demas, ea quæ remanent sunt æqualia, Et cæteræ tales propositiones. Et in metaphysica: De quolibet est esse vel non esse: ita in doctrina & scientia fidei quæ supernaturalis est, sunt quædam principia indemonstrabilia & per se nota in lumine fidei, quæ per alia non probantur: sed omnia alia quæ in doctrina theologiæ traduntur, habent notitiam & manifestationem per ipsa. Item sicut principia indemonstrabilia & per se nota sunt plura, & tamen omnia necesse est reduci ad unum universaliſſimum & primum atque commune omnium quod est dignitas omnium dignitatum, sicut est illud, De quolibet esse vel non esse, &c. ex cujus veritate & cognitione omnium aliorum notitia dependet & veritas, ut patet per Aristotelem iv. metaph. ita quamvis plures sint articuli fidei, tamen est unus inter eos qui est janua & principium omnium aliorum; qui est simpliciter per se notus quoad nos, vel nullo modo variabilis in aliquod aliud quod sit notius quoad nos in lumine fidei, per quod aut probari aut manifestari a priori quoquo modo possit in vita præsenti. Et hoc est credere sanctam catholicam & Apostolicam ecclesiam regi & gubernari a Spiritu sancto, nec eam posse ullo modo errare in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem. Et tangitur in symbolo, cum dicitur: Credo in Spiritum sanctum, sanctam catholicam ecclesiam, Quia per ipsum Spiritum sanctum scilicet catholica ecclesia sancta est; & gubernatur ac dirigitur per eumdem qui nec falli, nec fallere potest. Quod autem prædictus articulus sit inter omnes alios primus, in quem omnes alii resolvuntur, manifestum est. Quia si qua dubitatio circa alios articulos contingit, statim ad sacram scripturam veluti ad certissimam & inobliquabilem regulam communiter recurritur, & secundum testimonium veritatis ejusdem, sublatis dubiis veritas elucescit. In tali autem recursu ad sacram scripturam adhuc duplex dubium remanet. Quia cum sacra scriptura non procedat ex rationibus convincentibus & ligantibus intellectum, quemadmodum in scientiis naturalibus, & præcipue mathematicis proceditur, oportet quod modus suus procedendi sit ex auctoritate: quia, ut dicit Boetius, argumentatio fit duobus modis, vel ex ratione, vel ex auctoritate. Et licet in scientiis humanis locus ab auctoritate sit debilissimus, nisi pro quanto fundatur in ratione; in scientia tamen divina locus ab auctoritate, qui non in humana ratione fundatur, sed etiam in divina revelatione, est firmissimus. Quæ autem scripturæ sint divina revelatione traditæ, ut earum auctoritati assentiatur, vel quæ non sciri non potest nisi aliquo approbante, de cujus testimonio dubitari non possit. Quod utique de nullo particulari homine dici potest, quia quilibet talis potest errare.

ANNO CHRISTI 1433.

Oportet ergo firmitatem scripturarum in approbationem resolvere ecclesiæ, secundum quod gloriosissimus facit Augustinus qui in pluribus locis ait: Non crederem evangelio, nisi me ecclesiæ auctoritas commoveret. Quod si & ipsa errare posset, utique nil firmi in scientia divina remaneret. Deinde cum sacra scriptura in plerisque locis sit ad intelligendum difficilis, in solvendis hujusmodi dubiis circa fidem emergentibus, sæpe inter doctos accidit varietas & multiplicitas opinionum, & inexterminabilis quodam modo difficultas. In hac ergo difficultate scripturarum & varietate opinionum, necesse est habere recursum ad aliquod metrum vel mensuram, per cujus applicationem verum a falso discernatur: quod utique non potest esse aliud in humanis, quam ipsa ecclesia sancta catholica, quam præsupponimus errare non posse. Item sicut in scientiis physicis contra negantem principia, & præcipue communissima, non est amplius disputandum, ad probandum ipsum a priori, quia non est aliquid prius per quod possit probari, cum ponatur simpliciter primum, ut patet per Aristotelem in iv. metaphysic. ita in doctrina fidei contra negantem articulos fidei, & sacræ scripturæ veritatem, & præcipue ecclesiam regi a Spiritu sancto, & ita non errare, quod est simpliciter primum in doctrina fidei, non est amplius disputandum a priori, cum non sit aliquod prius in quod possit resolvi, ut dictum est. Item licet non sit disputandum a priori contra negantem principia, ad ipsa probandum, ut dictum est: tamen excipitur eorum experientia per sensum: & etiam, si adversarius concedat aliquod eorum, quæ in lumine naturæ nota sunt a posteriori, ex concessis potest ostendere defensor principiorum eorum veritatem, ducendo ipsum ad inconveniens aliquod; aut solvendo rationes, si quas contra veritatem ipsorum adducit. Si autem nihil concedat, tunc nec disputandum nec loquendum est cum ipso, ut patet per Aristotelem in iv. metaphysic. prout etiam per se manifestum est: sic & in doctrina fidei a posteriori quidem manifestari possunt & declarari quoad nos in lumine fidei ipsius principia aliquo modo, ut per exempla, & alia; & contra negantem adversarium, si aliquod eorum quæ sunt fidei concedat, ex concessis procedi; ut si adversarius hæreticus negaret resurrectionem futuram mortuorum, & concederet resurrectionem Christi, posset catholicus ex resurrectione capitis arguere resurrectionem mortuorum. Sic & Apostolus ad Corinthios facit epistola 1. cap. xv. Si autem nil eorum quæ sunt fidei concedat, ut paganus, tunc cum ipso de negotio fidei nihil agendum est, quia talis longe erit a nostra philosophia, ut Dionysius ait in libro de divinis nominibus. Poterunt tamen fideles per exempla, manuductiones, & persuasiones aliquas, movere animos infidelium ad credendum non esse impossibilia, nec divinæ potentiæ, sapientiæ; majestati & bonitati inconvenientia ea quæ fides prædicat & affirmat; atque rationes naturales ex philosophia humana sumptas, si quas in oppositum & in contrarium fidei mundi sapientes adducerent, solvere & annullare; cum non possint esse demon-

Aug. contra epist. Manichæi cap. 5. 6. & lib. 28. contra Faustum, cap. 2. tom. 6.

Et tandem perveniendum ad unum principium, quod est dignitas dignitatum.

Contra negantem principia non est disputandum.

Et hoc, in rebus fidei est credere unam sanctam, catholicam, & apostolicam eccl-siam regi a Spiritu sancto.

Si qua tamen adversarius concedat, potest ostendi veritas principiorum ex concessis, & a posteriori.

ANNO CHRISTI 1433.

monſtrationes, ſed qualeſcumque perſuaſiones: quia in infallibili veritate impoſſibile eſt demonſtrare contrarium eſſe verum.

Quia ergo in doctrina fidei univerſaliſſimum principium & primum eſt, eccleſiam catholicam credere a Spiritu ſancto dirigi & gubernari, ac per hoc non poſſe errare in his quæ neceſſitatis ſunt ad ſalutem, ut dictum eſt, & ex ipſo & per ipſum omnis hæreticorum nequitia eliditur: idcirco licet non a priori, a poſteriori tamen ad ipſum declarandum & manifeſtandum inſiſtendum eſt. Verum quia hujuſmodi declaratio atque manifeſtatio prædicti univerſaliſſimi principii, & aliorum in hoc tractatu dicendorum, præcipue & maxime ſumenda eſt ex auctoritate ſacræ ſcripturæ, quæ ſuperficie tenus & in cortice intellecta, ſuperbis hominibus & elatis multam materiam præſtat erroris: ſicut patet intuenti omnes antiquas hæreſes & modernas, quæ in defenſionem ſui erroris pluribus auctoritatibus ſacræ ſcripturæ male intellectis ſe muniunt & defendunt: idcirco ut manifeſtius & clarius pateat veritas catholicæ fidei, quam in præſenti, Deo auctore & directore, defendere ſuſcepimus, & omnium hæreſeon falſitas & malitia; quædam generalia cenſuimus præmittenda, quibus in intellectu ſacrarum ſcripturarum, veluti quibuſdam regulis atque lineis, dirigamur.

1. Omnis doctrina veteris & novi teſtamenti edita eſt ex inſpiratione Spiritus ſancti.

In primis igitur tamquam omnium fundamentum firmiſſimum ſtabiliatur, quod omnis ſcriptura veteris & novi teſtamenti contenta in volumine Bibliæ, ſit edita ab auctoribus ſuis Spiritu ſancto inſpirante. Et de veteri quidem teſtamento habetur 2. Petri 1. capite, ubi ait: *Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirante loeuti ſunt ſancti Dei homines*: in nomine prophetiæ tamquam in nobiliori parte includens cæteras partes ſcripturarum. De ſcripturis vero novi teſtamenti habetur Matth. 10. cap. ubi Chriſtus mittens Apoſtolos & dans eis auctoritatem prædicandi & evangelizandi, dixit eis: *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.* Conſtat autem Apoſtolos conſcripſiſſe & evangeliſtas novum teſtamentum; & de Apoſtolo Paulo notum eſt, quia non ab homine, neque per hominem, ſed per revelationem Jeſu Chriſti, ut ipſe teſtatur ad Galat. 1. cap. Ex quibus ſequitur, quod principalis auctor ſacrarum ſcripturarum eſt Spiritus ſanctus, qui eſt Deus: homines vero per quos editæ & conſcriptæ ſunt, fuerunt quaſi inſtrumenta & calami ejuſdem Spiriius ſancti. Unde Propheta: *Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis*. Scriba enim doctiſſimus in lege, ut ait Hieronymus, eſt Spiritus ſanctus.

Pſalm. 44.

2. Scripturæ ſacræ canonicæ tanta eſt certitudo veritatis, ut nihil plane in ea falſum eſſe poſſit.

Secunda ſuppoſitio eſt: Tanta eſt certitudo veritatis ſacrarum ſcripturarum, ut nihil in eis aſſertive poſitum aut expreſſum poſſit eſſe mendoſum & falſum. Patet ex prima, quia auctor ipſarum ſit Spiritus ſanctus, cum ſit prima & ſumma veritas, nec fallere nec falli poteſt aut mentiri. Et patet Matth. xv. cap. *Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, jota unum aut unus apex non præteribit lege donec omnia fiant.* Et Luc. cap. xvi. *Facilius eſt cælum & terram præterire, quam de lege unum apicem cadere;* quin videlicet propter infallibilem certitudinem ita eveniat, prout lege tactum eſt & expreſſum, juxta ſenſum quem intendit Spiritus ſanctus. Ad hanc veritatis regulam confirmandam ſunt quodam modo infiniti textus ſcripturarum tam veteris quam novi teſtamenti, quos adducere longum eſſet & tædioſum. Quam regulam & Auguſtinus confirmat his verbis in libro de videndo Deum: „ Fieri nullo modo poteſt, ut hæc ſacrarum litterarum auctoritas „ ex aliqua parte ſui mentiatur: hæc enim „ omnium catholicorum firma & inconcuſſa „ eſt ſententia: & oppoſitum dicere, eſt totius fidei noſtræ diruere fundamenta. Quamobrem tota ſacra ſcriptura debet conſiderari quaſi eſſet una propoſitio copulativa, ad cujus veritatem exigitur utramque propoſitionem & partem eſſe veram, connectens ſingulas partes, & unam affirmans, elucidans & exponens per alteram; alioquin ſi propoſitio aliqua ſacræ ſcripturæ poſita aſſertive per auctorem ſuum, qui eſt Spiritus ſanctus, eſſet falſa, tota ſcripturæ ſacræ, ſicut dicit Auguſtinus, vacillaret auctoritas.

ANNO CHRISTI 1433.

3. Eam hominibus dari a Deo divinæ bonitati fuit congruum, & humanæ ſaluti neceſſarium.

Tertia ſuppoſitio: Sacram ſcripturam a Deo dari hominibus, divinæ bonitati fuit congruum, & humanæ ſaluti neceſſarium. Patet, quia cum bonum de ratione ſua ſit communicativum, & Deus ſit non ſolum quoddam, ſed & omne, ſumme ac per eſſentiam bonum; utique congruum fuit & eſt, ut ſe communicet liberaliſſime omnibus creaturis, ſecundum uniuſcujuſque naturæ exigentiam, a qua, ut Plato ait, porro invidia hominis longe relegata eſt. Neque enim divinum invidum eſſe convenit, ut Ariſtoteles ponit in 1. metaph. contra poetas, qui maxime in communicatione ſapientiæ Deum invidere hominibus aſſerebant. Unde & Simonides quidam: „ Solus quidem Deus hunc habet horem, inquit, virum vero non dignum „ eſſe quærere quæ ſecundum ſe eſt ſapientiam: “ & ſecundum proverbium, ut idem Ariſtoteles ait, multa mentiuntur poetæ. Cum igitur rationalis creatura, homo ſcilicet, capax ſit ſecundum intellectum & voluntatem divinæ felicitatis, quia ad hoc ipſum idem Deus & Dominus produxit & creavit propter bonitatem ſuam, dicente Auguſt. in lib. de doctrina Chriſtiana, & allegatur a Magiſtro ſententiarum „ lib. 2. diſtinct. 1. Quia, in» quit, bonus eſt Deus ſummus, & in quantum ſummus bonus, ſummus: ut ſi quæritur » ad quid creata ſit rationalis creatura? reſpondetur. Ad laudandum Deum, & ad » ſerviendum ei, & ad fruendum eo; in » quibus proficit ipſa, non Deus. Deus enim » perfectus, & ſumma bonitate plenus, nec » augeri poteſt, nec minui. Quod ergo rationalis creatura facta eſt a Deo, referendum » eſt ad creatoris bonitatem, & ad creaturæ » utilitatem. Et iterum ibidem Magiſter dicit: « Fecit Deus rationalem creaturam quæ ſummum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando poſſideret, & poſſidendo frueretur. Verum quia hæc fruitio non competit homini ſecundum naturam ſuam, licet inſit ei capacitas ad eam obtinendam & habendam a natura per gratiam Dei, idcirco ipſa divina bonitas ſicut ipſum hominem ad prædictam fruitionem; quæ compre-

1. Metaph. cap. 2.

hen-

henſionem rationis humanæ excedit, ordinavit, ſecundum id Iſaiæ LXIV. *Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti diligentibus te:* ita eidem ſua liberaliſſima communicatione ſcientiam & doctrinam ſacrarum ſcripturarum omnem humani intellectus excedentem capacitatem revelavit, per quam ad hunc finem dirigeretur. Oportet enim præcognitum eſſe finem hominibus, qui ſuas actiones & intentiones debent ordinare in finem: & hoc eſt valde homini utile & neceſſarium. Unde Apoſtolus 1. Tim. III. *Omnis ſcriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia.*

ANNO CHRISTI 1433.

4. Habet illa uno eodemque ſermone plures ſenſus.

Quarta ſuppoſitio: Sacra ſcriptura in uno eodemque ſermone habet plures ſenſus, litteralem ſcilicet & ſpiritualem. „ Patet per » Gregorium III. lib. moral. ubi dicit: Sacra » ſcriptura omnes ſcientias ipſo ſuo more lo- » cutionis tranſcendit, quia uno eodemque » ſermone habet plures ſenſus. Dum narrat » geſtum, prodit myſterium. Quod S. Tho- » mas 1. par. quæſt. 1. art. x. ita declarat: » Auctor ſacræ ſcripturæ Deus eſt, in cujus » poteſtate eſt non ſolum quod voces ad ſi- » gnificandum accommodet, quod etiam ho- » mo facere poteſt, ſed etiam res ipſas; & » ideo cum in omnibus ſcientiis voces ſignifi- » cent, hoc habet proprium iſta ſcientia, quod » ipſæ res ſignificatæ per vocem etiam ſignificant » aliquid. Illa ergo prima ſignificatio, qua vo- » ces ſignificant res, pertinet ad primum ſen- » ſum, qui ſcilicet eſt iſtoricus vel litteralis » ſenſus. Illa autem ſignificatio qua res ſignifi- » catæ per voces iterum res alias ſignificant, » dicitur ſenſus ſpiritualis; propter quod ſen- » ſus ſpiritualis ſuper literam fundatur, & » eam ſupponit. Hic autem ſenſus ſpiritualis » trifarie dividitur. Sicut enim dicit Apoſto- » lus: *Lex vetus figura eſt novæ legis*: & ip- » ſa nova lex, ut Dionyſius dicit in eccleſia- » ſtica hierarchia, eſt figura futuræ gloriæ. In » nova etiam lege ea quæ in capite geſta ſunt, » ſigna ſunt eorum quæ nos agere debemus. » Secundum ergo quod ea quæ ſunt veteris » legis, ſignificant ea quæ ſunt novæ legis, » eſt ſenſus allegoricus. Secundum vero quod » ea in Chriſto ſunt facta, vel in his quæ » Chriſtum ſignificant, ſunt ſigna eorum quæ » nos agere debemus, eſt ſenſus moralis, & » dicitur tropologicus: prout vero ſignificant » ea quæ ſunt in æterna gloria, eſt ſenſus » anagogicus: « ſicut exemplariter poſſet de- clarari in illo verſu Pſalmiſtæ: *Lauda Jeruſalem Dominum.*

Pſalm. 147.

5. Senſus literalis principalis eſt, non quem litera prætendit, ſed quem Spiritus ſanctus ſcripturarum auctor intendit.

Quinta ſuppoſitio: Senſus literalis ſacrarum ſcripturarum principalis eſt ille, non quem litera prætendit, ſed quem auctor earum, ſcilicet Spiritus ſanctus, intendit: patet exemplariter in ſenſu parabolico, ſive figurativo, qui ſub literali ſenſu continetur. Nam in hujuſmodi locutionibus parabolicis per voces ſignificatur aliquid proprie & aliquid figurative: nec eſt literalis ſenſus ipſa figura, ſed id quod eſt figuratum: ſic enim cum ſcriptura nominat Dei brachium, non eſt literalis ſenſus, quod in Deo ſit membrum hujuſmodi corporale, quia *Spiritus eſt Deus*, ut dicitur Joannis iv. ſed id quod per hujuſmodi membrum ſignificatur, ſcilicet virtus operativa. Ex quo patet quod ſenſui literali ſacræ ſcripturæ nunquam poteſt ſubeſſe falſum, ut dicit S. Thomas ubi ſupra.

ANNO CHRISTI 1433.

Sexta ſuppoſitio: Fides & omnia neceſſaria ad ſalutem, tam credenda quam agenda, fundantur in ſenſu litterali, & ex ipſo ſolo argumentatio ſumitur ad probandum ea quæ fidei ſunt, vel neceſſitatis ad ſalutem, & non ex his quæ ſecundum allegoriam vel alium ſenſum ſpiritualem dicunt; ut Auguſtinus dicit in epiſtola contra Vincentium Donatiſtam. Et nil ſpirituali ſenſu continetur fidei neceſſarium quod ſcriptura ſacra per literalem ſenſum alicubi manifeſte non tradat, ut dicit S. Thomas in loco præallegato.

Septima ſuppoſitio: Sacra ſcriptura in ſenſu literali ſane & bene intellecta est infallibilis fidei regula & † ſufficientiſſima. Prima pars hujus ſuppoſitionis ex ſuperioribus manifesta eſt: ſed probatur, quia cum intellectum circa ea quæ fidei ſunt contingat errare, ut patet in hæreticis, neceſſe est eſſe regulam aliquam per cujus deviationem aut conformitatem percipiat ſe intellectus errare vel non errare: Alioquin ſemper in dubio maneret, & ſemper fluctuaret, & cum fides ſit circa ea quæ humanam intelligentiam & rationem excedunt, ſecundum illud apostoli ad Hebræos: *Fide eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum non apparentium.* Et ſecundum Ambroſium: Tolle argumenta, ubi fides quæritur: & ſecundum Gregorium: Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum, patet, nullam humanarum ſcientiarum regulam eſſe fidei. Relinquitur ergo quod hujuſmodi regula fidei ſit ſacra ſcriptura. Hæc regula est Joannis 20. cap. ubi ait: *Hæc autem ſcripta ſunt ut credatis quod Jeſus eſt Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Et Petri ſecunda capitulo 1. *Habemus firmiorem propheticum ſermonem cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris.* Et apostoli ad Romanos 15. *Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus*; & patet quod prædictæ auctoritates ſunt ſacræ ſcripturæ, & de eadem ſacra ſcriptura loquuntur, & non de aliis ſcientiis humanitus adinventis. Secunda pars patet etiam, quia ſi ſacra ſcriptura non eſſet ſufficiens fidei regula, ſequeretur, quod Spiritus ſanctus inſufficienter tradidiſſet eam, qui est auctor ipſius. Quod de Deo, cujus omnia opera ſunt perfecta, nullo modo est ſentiendum.

† intellige, explicite, vel implicite, ut ipſemet infra ſe explicat.

Hebr. 11

Præterea ſi ſacra ſcriptura in aliquibus, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, deficeret, tunc licite & meritorie ea quæ deficiunt poſſent aliunde ſuperaddi, aut ſi aliqua eſſent ſuperflua, diminui. Sed hoc est prohibitum a Joanne evangelista apocalypſis ultimo, ubi ita ait: *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto: & ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ & de civitate ſancta, & de his quæ ſunt ſcripta in libro iſto.* Ex quibus verbis Joannis evangelistæ clare oſtenditur, in ſacra ſcriptura nihil diminute, nihilque ſuperflue contineri, quod utique congruit auctori ipſius, qui est Spiritus ſanctus, ut dictum est, cujus omnipotentiæ congruit, ut nil diminute; ſapientiæ, ut nil ſuperflue;

& bo-

ANNO CHRISTI 1433.

& bonitati, ut ordine congruo nostræ provideat necessitati salutis. Unde Proverbiorum 30. *Sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se: ne addas quidquam verbis illius, & arguaris inveniarisque mendax*, & loquitur de divina sapientia. Sed pro declaratione ampliori hujusmodi regulæ pro ista parte sciendum est, quod sufficientia alicujus doctrinæ necessario intelligatur dupliciter, uno modo explicite, alio modo implicite. Et hoc verum est in qualibet doctrina & scientia, quia nulla unquam doctrina fuit tam sufficienter tradita, quod omnes conclusiones in ipsius principiis contentæ explicite, & in propriis terminis fuissent traditæ & expressæ. Et sic est in proposito nostro: quia nihil est ad fidem & salutem quomodocumque & qualitercumque pertinens, quod non in sacra scriptura sufficientissime explicite aut implicite contineatur. Unde Augustinus: „ Omnis veritas in scripturis continetur latens aut patens, quemadmodum & in aliis scientiis sive speculativis sive moralibus & civilibus, conclusiones & determinationes in earum principiis continentur, quæ juxta exigentiam rerum, temporis, & personarum, atque occasionum varietatem educuntur & explicantur, ut notum est cuilibet in scholasticis disciplinis erudito. Quæ quidem eductio fit per modum illationis vel determinationis, ut in processu hujus operis fortasse clarius elucescet.

Addere aliquid ad doctrinam 4. modis intelligitur.

Item sciendum, quod ad aliquam doctrinam addere aliquid, potest intelligi quatuor modis. Primo per modum explicationis, aut declarationis. Secundo per modum suppletionis. Tertio per modum ampliationis. Quarto per modum destructionis, aut contrarii. Primus modus est necessarius in qualibet scientia & doctrina, & specialiter in sacra scriptura, non propter seipsam quæ sufficientissima est & clarissima in se, sed propter nos; unde & declarantibus eam promittit præmium vitæ æternæ: *Qui elucidant me*, inquit, *vitam æternam habebunt*, Ecclesiastici 24. Secundus modus est necessarius scientiis ab auctoribus earum diminute & insufficienter traditis ad ipsarum supplementum; cujusmodi apud nos scientiæ aut philosophiæ naturali, quam aut Aristoteles non plene & sufficienter tradidit, aut si perfecte tradidit, ad nos non pervenit complete aut perfecte: Albertus Magnus & alii physicorum Latinorum multos libros & tractatus ad complementum ipsius addiderunt. Tertius modus, maxime si non fuerit excessivus, sustinendus est tolerandus ad bene esse, licet non sit necessarius. Quartus modus potest addi in scientiis duobus modis: vel declarative tamquam oppositum oppositio, ut verum ex suo contrario, & oppositio quod est falsum, magis eluceſcat, secundum quod Aristoteles posuit, & communiter dicitur: „ Oppositia juxta se posita magis eluceſcunt, scilicet unumquodque in sua ratione, quia falsum oppositum vero ejus falsitas ex comparatione veri manifestior fit, & e contrario veritas falsitati. Et sic modus iste ad primum reducitur, qui est utilis & laudabilis in qualibet doctrina: Vel assertive pro conclusione tamquam verum, & sic cum destruat veritatem doctrinæ & corrumpat omnino, in qualibet doctrina tamquam venenum abjiciendum est, & tanto amplius quanto doctrina certior fuerit & remotior a contradictione. Undecum sacra doctrina sit certissima in veritate, ut patet ex secundo hujus, propter auctoritatem ejus qui errare non potest, omne contrarium ejus omnimodo est repellendum; alioquin sic apponens incurret plagas descriptas superius per Joannem evangelistam.

ANNO CHRISTI 1433.

Et hoc modo intelligendæ sunt auctoritates scripturarum quæ prohibent additionem vel subtractionem ad sacram scripturam. Unde super illo Deuteronomii 4. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo*, glossa ordinaria dicit: » Docet normam æquitatis, & omnem hæresin percutit. Vetat enim rectæ doctrinæ aliquid pravæ intentionis addere, vel aliquid veritatis subtrahere. Via enim regia incedendum est, non » ad dexteram, vel ad sinistram, quia rectæ » viæ domini, & justi ambulabunt in eis. Unde Nicolaus de Lyra: Considerandum est, quod hic prohibetur additio depravans intellectum legis, non autem additio declarans aut elucidans, secundum quod Ecclesiastici 24. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt*, &c. Similiter super illo; *Sermo Dei ignitus*; &c. dicit glossa interlinearis; „ Ut hæretici, qui » corrumpunt scripturas, ne eis convincantur. Et Hieronymus ibidem; Ne corrumpas eloquia sacrarum scripturarum, sicut » quidam hæretici, ne eis convincerentur, » fecisse noscuntur. Et Nicolaus de Lyra: Ne addas quidquam quod sit eis contrarium. possunt tamen bene & meritorie addi illa quæ faciunt ad verba domini declaranda, Ecclesiastici 24. *Qui elucidant me*. Similiter super dicto Joannis Apocalypsis ultimo dicit glossa ordinaria, quia quosdam sciebat in Asia esse, qui pro suis erroribus fovendis adderent, vel diminuerent, supponit excommunicationi. Et » Nicolaus de Lyra: Si quis apposuerit, *&c.* » id est, discrepantia, sicut faciebant hæretici, qui tempore illo addebant discrepantia a » veritate evangelii, & aliqua diminuebant a » veritate, dicebant, dicentes Christum ante » Mariam non fuisse; per hoc tamen non excluditur quin possent aliqua addi licite quæ faciunt ad declarationem totius sacræ scripturæ. Et sic fecerunt doctores sancti. Et ad hunc modum reducitur si quis mandatis Christi dimissis & neglectis, alias humanas superadderet traditiones, sicut dicunt doctores super illo verbo Christi; *Væ vobis qui decimatis mentham, cyminum & anethum, & quæ potiora sunt legis dimittitis, sicut misericordiam & judicium*, Matth. 23. Et alibi increpat dominus Judæos dicens: *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditiones vestras*. Et per Isaiam prophetam: *Sine causa colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes & sequentes*. *Matth. 15.* *Isai. 29.*

8. Non est inconveniens sub uno & eodem textu sacrarum literarum plures esse sensus literales.

Octava suppositio: Non est inconveniens sub uno & eodem textu sacrarum literarum esse plures sensus literales. Declarat hæc sanctus Thomas ubi supra, dicens: » Quia auctor sacræ scripturæ Deus, quia omnia simul suo » intellectu comprehendit, ideo non est inconveniens, ut Augustinus dicit 12. confessionum, si etiam secundum literalem sensum in una litera sacræ scripturæ plures » sunt sensus. Verbi gratia 1. Paralipomenon » 17. capite dicit dominus de Salomone: *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium*. Et intelligitur de Salomone ad literam, in quantum fuit filius Dei per adoptionem in juven-

ANNO CHRISTI 1433.

juventute, propter quod Nathan propheta nominavit eum amabilem Deo, ut habetur 2. Reg. 12. Prædicta etiam auctoritas, *Ego ero illi in patrem*, inducitur ab apostolo ad Hebræos 1. tamquam dicta de Christo ad literam, quod patet ex hoc, quia apostolus inducit eam ad probandum quod Christus fuit major angelis, talis autem probatio non potest fieri per sensum mysticum, ut dicit Augustinus contra Vincentium Donatistam, ut » supra allegatum est. Prædicta igitur auctori- » tas completa fuit ad literam in Salomone, » minus tamen perfecte, quia fuit Dei filius » solum per gratiam; in Christo autem per- » fectius, imo perfectissime, qui est Dei Fi- » lius per naturam. Verba sunt Nicolai de » Lyra in prologo bibliæ.

9. Ad recte intelligendum sanctam scripturam secundum sensum literalem, considerandæ sunt præcedentia & sequentia & alia quoque loca.

Nona suppositio: Ad recte intelligendum sacram scripturam, secundum sensum suum literalem necesse est sæpe ut unus & idem textus ad præcedentia vel subsequentia referatur, vel ad alia loca in quibus de eadem materia tractatur, quia per ipsam quandoque exponitur, & quandoque suppletur: Unde Augustinus in libro octuaginta trium quæstionum, quæst. 69. Solet circumstantia scripturarum illuminare sententiam: quapropter in verbis Christi hæc regula diligenter notanda est, quia per eam perpendimus sæpe, an verba Christi figurative dicta sint an non, quia ex præcedentibus vel ex sequentibus ibidem, vel simul ex utrisque vel aliis locis sacræ scripturæ perpenditur & aperitur intellectus; sicut si volumus intelligere quæ istarum locutionum figurativa sit & quæ non: *Ego sum vitis vera* &, *Hoc est corpus meum*. Ex his quæ subjunguntur, aperitur intellectus. Nam ad primam statim subjunxit ad discipulos, *& vos palmites*, per quam subjunctionem manifeste ostenditur, quod cum discipuli sui non essent palmites naturales, sed tantum figurales, quod nec ipse erat vitis, cum dixit, *Ego sum vitis*, nisi secundum figuram. Ad secundam vero subdit, *quod pro vobis tradetur*, per quod intelligitur, cum ipse verum corpus suum & naturale, quod traxit de Virgine, tradiderit in cruce pro nobis. quod etiam illud idem corpus quod assumpsit de Virgine, & in quo in cruce pependit, tradiderit discipulis in cœna, in hoc divinissimo eucharistiæ sacramento. Similiter sæpe truncata sententia per alium passum suppletur. Nam ille textus Matthæi ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit*, si præcise intelligatur de fide, & de baptismo sine aliis virtutibus, falsus est & truncatus, quia prædicta non sufficiunt ad salutem, sed oportet quod aliæ virtutes concurrant, & specialiter caritas, sine qua nec fides, nec baptismus proficit ad salutem, ut patet per apostolum, & similiter facile esset videre in multis aliis sanctæ scripturæ locis.

Joan. 16. Matth. 26.

10. Ad habendum verum sensum literalem, opus est attendere diligenter ad varium modum procedendi earum.

Decima suppositio: Ad habendum verum sensum literalem sacrarum scripturarum, necesse est summopere cum studio & diligentia attendere varium modum procedendi earumdem. Nam in eodem contextu verborum sæpe aliqua verba accipiuntur literaliter & pure grammaticaliter, & aliqua mystice, & sæpe unum & idem verbum aliter & aliter: Nam illud Marci 6. *Nihil tuleritis in via nisi virgam tantum*, habet prædictam distinctionem, ubi hæc verba, *nihil tuleritis in via*, accipiuntur literaliter, & sequentia, *nisi virgam tantum*, accipiuntur, mystice pro potestate accipiendi victui necessaria. Item hoc ipsum, *nisi virgam tantum*, aliter accipitur nomine virgæ Matthæi 10. Lucæ 9. Marci 6. quia in primis locis ubi Christus loquitur de missione apostolorum, accipitur virga pro baculo, aut rebus necessariis humanæ sustentationi; hic vero accipitur mystice pro potestate accipiendi necessaria ab auditoribus, quam Christus dedit evangelizantibus: » Unde Augustinus de consensu evan- » gelistarum: Solet, inquit, quæri quomodo » Matthæus & Lucas commemoraverint do- » minum dixisse discipulis ut nec virgam fer- » rent, cum dicat Marcus: *Et præcepit eis ne* » *quidquam tollerent nisi virgam tantum*, quod » ita solvitur, ut sub alia significatione di- » ctam virgam quæ secundum Marcum fe- » renda est, & sub alia quæ secundum Mat- » thæum & Lucam non est ferenda, intelli- » gamus. Potuit enim breviter sic dici; Ni- » hil necessarium vobiscum feratis, nec vir- » gam, nisi virgam tantum, ut illud quod » dictum est, *nec virgam* intelligatur, nec » minimas quidem res: quod vero adjunctum » est, *nisi virgam tantum*, intelligatur pote- » stas, quia per potestatem a domino acce- » ptam, quæ virgæ nomine significata est, e- » tiam quæ non portantur non deerunt, & » subdit ad propositum: Quisquis autem pu- » tat non potuisse dominum in uno sermone » quædam figurate, quædam proprie ponere » eloquia, cætera ejus inspiciat, & videbit » quam hoc temere & inerudite arbitretur. Similiter multi passus sacræ scripturæ sibi invicem essent contrarii, si tantum ad grammaticalem sensum respiciamus, ut patuit in prædictis locis, in quibus Matthæus & Lucas dicunt, *neque virgam*, & Marcus, *nisi virgam tantum*. Similiter Matthæi ultimo præcipitur diligi inimicos, & Lucæ 14. præcipitur odiri patrem, matrem, uxorem, filios, fratres & sorores.

ANNO CHRISTI 1433.

Augustinus de consensu evangelistarum lib. 2. c. 29.

Marc. 6.

Item sæpe sacra scriptura sub uno contextu quasi una persona aliquando loquitur, non tamen ad idem singulæ partes locutionis referuntur, sed altera ad caput, altera ad corpus refertur, scilicet altera ad Christum, altera ad ecclesiam, quæ est corpus Christi mysticum: secundum quem modum intelligitur id Isajæ 61. *Induit me vestimento salutis, & indumento justitiæ circumdedit me quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis*. Quod enim dicitur hic, *quasi sponsum*, intelligitur de Christo capite: & id quod subditur, *& quasi sponsam*, intelligitur de ipsa ecclesia. Similiter canticorum primo: *Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt uber tua vino*, cum enim dicitur, *osculetur me*, desiderium sponsæ sponsum desiderantis exprimitur, & quod subditur, *quia meliora sunt ubera tua vino*, verbum est sponsi sponsam commendantis. Quia vero mysticum ecclesiæ corpus est quasi sagena nondum tracta ad littus, continens malos permixtos cum bonis, ideo sæpe in sacra scriptura mali commendantur cum bonis quibus sunt permixti, sicut Oseæ 4. *Puer Israel, & dilexi eum*, & e converso sæpe boni vituperantur cum malis, sicut Isajæ 1. scribitur: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui; Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit.*

ANNO CHRISTI 1433.

xit. Similiter in eodem contextu, aliquando quid ad bonos pertineat, & quid ad malos, exprimitur, ſicut canticorum 1. *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*, verba ſunt eccleſiæ, quæ ratione malorum in ipſa contentorum dicit: *Nigra ſum*, ſed ratione bonorum ſubdit, *ſed formoſa*, & quod ſubditur, quaſi pro exemplo inducitur, *ſicut tabernacula Cedar*. Cedar enim fuit filius Iſmael, a quo deſcenderunt Saraceni, & refertur ad malos. Quod autem dicitur, *ſicut pelles Salomonis*, refertur ad bonos. Per Salomonem enim intelligitur ſecundum expoſitores catholicos & Hebræos ipſe Deus, & ideo pelles ejus dicuntur, quibus operiebatur tabernaculum in quo boni colebant eum.

Quandoque etiam ſacra ſcriptura in ſuo modo loquendi tranſit de ſpecie ad genus, ſive de parte ad totum, & e converſo, ſecundum quod patet Iſajæ 13. ubi ſpecialiter loquitur contra Babylonem, primo dicens: *Onus Babylonis*, & deinde tranſit ad intelligendum verbum de toto mundo generaliter per hoc quod ſubditur, *a ſummitate cæli dominus, & vaſa furoris ejus, ut diſperdat omnem terram*. Poſtea revertitur ad loquendum contra Bbylonem ſpecialiter, cum dicit: *Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos qui argentum non quærant, nec aurum velint, ſed ſagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miſerebuntur, & ſuper filios non parcet oculus eorum*, &c. quia Darius Medus cum Cyro nepote ſuo cepit Babyloniam, & interfecit Baltaſſar regem Babylonis, ut patet Danielis 5. capite. Quia etiam diabolus cum malis conſtituit corpus malorum, ſicut & Chriſtus cum bonis conſtituit corpus eccleſiæ myſticum, dicente Gregorio homilia 10. Certe iniquorum omnium diabolus caput eſt, & hujus capitis membra ſunt omnes iniqui. Ideo propter connexionem utrorumque adinvicem ſcriptura in eodem contextu loquens de uno, tranſit ad loquendum de altero, ſicut habetur Iſajæ 14. ubi loquens de rege Babylonis, qui erat membrum diaboli, tranſit ad loquendum de principe dæmoniorum, cum ſubditur ibidem: *Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram qui vulnerabas gentes?* & ſimiliter habetur Ezechielis 28. ubi loquens de principe tranſit ad loquendum de diabolo, cum ſubditur: *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia & decore, in deliciis paradiſi Dei fuiſti*. Sæpe etiam in ſacra ſcriptura contingit difficultas ex parte temporis, quod quidem contingit quadrupliciter, videlicet per ſynecdochen, quando videlicet pars ponitur pro toto, ſicut cum dicitur in evangelio Chriſtus tribus diebus in ſepulcro jacuiſſe, cum tamen prima & tertia dies non fuerint integræ. Alio modo per minutiarum temporis omiſſionem, quæ aliquando in ſcriptura computantur, & aliquando omittuntur: ſicut cum aliquando ſcriptura loquente de aliquo numero annorum, in pluribus locis accidit varietas quia in uno loco numerantur minutiæ temporis, & ita videntur plures anni, in alio vero loco dimittendo dictas minutias, pauciores videntur. Tertio modo contingit ex variatione termini, quia computatio annorum aliquando incipit in uno loco a priori termino, & in alio loco a poſteriori, unde Geneſis 15. cap. dictum fuit Abrahæ; *Scito prænoſcens, quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubjicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis*: Exodi 12. de iſta eadem peregrinatione dicitur, quod manſio filiorum Iſrael in terra Ægypti fuit 430. annorum, quia computatio hujus majoris numeri incipit a nativitate Iſaac, quæ fuit triginta octo annis poſt egreſſum Abrahæ de Haran. Quarto vero modo contingit, eo quod ſcriptura ſacra loquitur de futuro per modum præteriti, ſicuti Iſajæ 9. *Parvulus natus eſt nobis*, &c. & hoc ad denotandum certitudinem prophetiæ, cujus eventus eſt de futuro ita certus ſicut jam præteriſſet. Et hoc eſt propter certitudinem divinæ a præſtantiæ, ex qua fit revelatio ipſi prophetæ. Eſt tamen advertendum, quod talis modus loquendi non habet locum niſi in prophetia prædeſtinationis, quæ eſt quando aliquod certum contingens revelatur prophetæ eo modo, quo eſt in præſcientia Dei, quæ ita infallibiliter intuetur futura, ſicut præſentia & præterita. In prophetia vero comminationis non habet locum quæ eſt quando aliqua pœna revelatur prophetæ, infligenda populis vel alicui perſonæ particulari, non ſecundum quod eſt in Dei præſcientia, ſed ſecundum ordinem cauſarum ſecundarum, utpote ſecundum demerita hominum, ſicut eſt illa prophetia Jonæ 3. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*. Hanc enim ſubverſionem meruerant peccata illius civitatis, verumtamen quia talis cauſa mutabilis eſt, ideo effectus aliquando non ſequitur, ſicut in propoſito, quia Ninivitæ egerunt pœnitentiam, & ſic dominus non inflixit eis pro tunc pœnam comminatam.

a *Potes*, præſcientiæ.

Inſuper contingit difficultas in ſcriptura propter variam mutationem recapitulationis & anticipationis in narratione, quia non ſemper eo ordine geſta & facta ſcribuntur, & ideo quando præponuntur poſteriora, dicitur anticipatio, quando autem fit e converſo, dicitur recapitulatio, ſicut Geneſis 10. dicitur de filiis Noe: *Ab his diviſa ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundum a legem ſuam*, & infra eodem capite: *Hi ſunt filii Elam in cognationibus & linguis*, poſtea 11. capite dicitur: *Erat autem terra labii unius, & ſermonum eorumdem*, ex quo patet quod illud quod dictum eſt prius de diviſione linguarum, dictum eſt per anticipationem. Similiter Geneſis 2. capite poſtquam Moyſes deſcripſerat creationem cæli & terræ, & diſtinctionem & ornatum partium mundi, dicit: *Iſte ſunt generationes cæli & terræ in die quo creati ſunt*, &c. Ex hoc patet, quod prædicta dicuntur hic, & referuntur per recapitulationem. Hæ & multæ aliæ difficultates in intelligendis ſacris ſcripturis interveniunt voluntate & ordinatione divina, cujus nutu & inſpiratione conſcriptæ ſunt, ad quarum difficultatum elucidationem Donatiſta quidam Tyconius nomine ſeptem regulas adinvenit, quas Auguſtinus 3. de doctrina Chriſtiana proſequitur, & declarat Iſidorus de ſummo bono, Nicolaus de Lyra in prologo bibliæ, & alii multi doctores, quorum in aperiendis prædictis difficultatibus veſtigia ſum ſecutus.

a Lege, *linguam*.

Difficultas ſcripturæ ex parte temporis.

Undecima ſuppoſitio: Prædicta difficultas in intelligentia ſacrarum ſcripturarum eſt eccleſiæ

11. Difficultas illa ſanctæ

ANNO CHRISTI 1433.

Scripturas intelligendi utilis est ac necessaria ad exercitium studiosorum, & meritum eorumdem.

siæ valde utilis & necessaria, cum propter exercitium studiosorum, & meritum eorumdem. Nam si singula paterent, & omnes planum haberent accessum ad divina cognoscenda & capienda mysteria, humanum ingenium pigresceret, & multi qui nunc in inquisitione veritatis glorioso labore occupantur, aut otio marcescerent, aut ad illicita prolaberentur, nec in studio earumdem scripturarum haberent illud meritum, quod eis promittitur; tum etiam propter vitandas irrisiones infidelium, & ne etiam apud fideles eadem divina mysteria vilescerent, unde dominus ait Matthæi 6. *Nolite sanctum dare canibus, & margaritas nolite projicere ante porcos*, &c.

12. Hæc difficultate existente, necessario, requiruntur diligentes & fideles expositores, qui quales esse debeant, explicatur.

Duodecima suppositio: Tali ac tanta difficultate in intelligentia sacrarum scripturarum existente, necessario ipsæ scripturæ requirunt diligentes & fideles expositores, qui sint præditi ingenio, exercitati studio, humiles in judicio, & immunes ab affectato vitio. Nam ex oppositio alterius illorum quatuor, solet facillime falsus intellectus scripturæ suboriri, ut si sit homo hebetis ingenii, iners & neglector studii, si superbi & arrogantis judicii, si denique fuerit infectus & damnatus ex affectu alicujus vitii aut passionis, sicut plerosque excæcat malitia eorum, possint prædicta & quodlibet ipsorum tam auctoritatibus quam exemplis & rationibus multipliciter declarari, quæ causa brevitatis, cum sint ex se nota, reliquuntur.

13. Inter expositores sacræ scripturæ facta diligenti comparatione, præferendi sunt qui prædictas conditiones habent non habentibus.

Tertiadecima suppositio: inter expositores & declaratores sacræ scripturæ summa cum diligentia facienda est comparatio, & illi quos constat habere conditiones positas in præcedenti suppositione, præferendi sunt non habentibus, similiter revelationem habentes, non habentibus eam; & dona gratis data possidentes, cæteris paribus, non possidentibus ea. Magna enim stultitia & fatuitas est hominis, qui, dimissis doctoribus omni sanctitate & devotione ferventibus, summo ingenio præditis, exercitatis studio, humilibus in judicio, & omni vitio ac passione spoliatis, qui etiam in vita & post mortem miraculis claruerunt, & interpretandis & exponendis sacris scripturis divinas & cælestes revelationes habuerunt, sequeretur homines rudes ingenio, neglectores studii, superbos & arrogantes ac præsumptuosos in judicio, depravatos & infectos omni vitio, quibus a percipienda veritate humanus animus retrahitur. Sed heu impletum est hodie illud quod apostolus prædixerat 2. ad Timotheum 4. *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur*. Ex quo sequitur quod antiqui doctores, cujusmodi fuerunt Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius, & alii qui similiter prædictis conditionibus claruerunt, præferendi sint modernis, quibus & vitæ sanctitas, & ingenii * acuitas, & cæteræ conditiones videntur nostris peccatis defeciſſe; atque inter modernos illi præferendi sunt qui plures de prædictis conditionibus participant: ac proinde convincitur & deprehenditur quorumdam arrogantia modernorum, usurpantium sibi illa de psalmo: *Super omnes docentes me intellexi*, & iterum; *super senes intellexi*, & iterum: *super inimicos meos prudentem me fe-*

* acutia f. aut acumen.

Psal. 118.

cisti. Sed utinam animadverterent si veræ sint causæ in eis quæ junguntur, *quia testimonia tua exquisivi*: *quia lex tua meditatio mea est*: sequitur ulterius quod incautissimum est fidelibus accipere & sequi novas scripturarum expositiones aut interpretationes, quas non commendat famosa veterum traditio, neque novorum exponentium vitæ sanctitas, nec miraculorum attestatio, nec sinceræ veritatis puritas, nec universalis ecclesiæ certa approbans auctoritas. Patet, quia hoc est se exponere periculo salutis, cum ignorantia legis Dei neminem excuset; & e converso omnino cautum & securum est in exponendo & allegando sacram scripturam inniti sententiis antiquorum doctorum ecclesiæ, de quorum conditionibus & gratiis in præcedenti dicebatur: quo enim quisque magis ratione utitur, eo majoris auctoritatis ejus verba esse videntur.

ANNO CHRISTI 1433.

14. Ipsi quoque doctores declarantes scripturam sacram, aliquando dictorum suorum interpretationem recipiunt.

Quartadecima suppositio: Sicut sacra scriptura recipit interpretationem & expositionem in suis verbis originalibus, sic etiam doctores exponentes eam sæpe recipiunt interpretationem & expositionem dictorum suorum, & comparanda sunt dicta doctorum, & etiam unius & ejusdem doctoris ad invicem, & si aliqua contrarietas in dictis eorumdem videatur, reducenda est ad concordiam, & si omnino repugnarent, tunc accipiendus est ille doctor cujus sententia propinquior est veritati & sensui quem intendit auctor scripturarum, qui est Spiritus sanctus, vel ei quem ecclesiæ auctoritas corroborat. Similiter si dicta unius & ejusdem doctoris dissona & contraria videantur, ea accipienda est pars quam doctor ex intentione prosequitur, & quæ magis appropinquare videtur veritati aut sensui literali quem ponit: ut si Augustinus aliquo in loco diceret communionem laicam utriusque speciei esse de necessitate salutis, & alibi diceret vel servaret oppositum, tunc laborandum esset ut dictus doctor ad concordiam reduceretur, vel ea pars esset amplectenda quam ex intentione prosequitur: prout facit in expositione capitis 6. Joannis, ubi totum illud capitulum ex intentione prosequens exponit & declarat de manducatione spirituali, ut clare declarabitur in sequentibus.

15. Sancta scriptura patitur in lectoribus superbis & præsumptuosis permittente Deo quod errent.

Quintadecima suppositio: Sacra scriptura patitur in lectoribus superbis, & præsumptuosis, permittente Deo quod errent: & proterve agant incidantque in varias hæreses & errores, & hoc multiplici ratione, neque enim omnipotens Deus & optimus, hæreses permitteret, sicut & alia mala, nisi etiam ex ipsis posset & vellet meliora bona eligere, ut Augustinus dicit in enchiridio: *Diligentibus*, inquit apostolus, *Deum omnia cooperantur in bonum*, ad Romanos 8. Nam ex ipsis fideles probantur, doctores peramplius illuminantur, electi purgantur, innocentes majorem gloriam merentur, & humanæ præsumptiones merito puniuntur. Multi etenim tempore prosperitatis se putant esse bonos & firmos in fide, exemplo Petri. Lucæ 12. qui paratum se dixit cum Christo in mortem & in carcerem ire, qui tamen tempore persecutionis aut dubitant, aut a fide labuntur. Quapropter inquit apostolus 1. ad Corinth. 11. *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*. » Ubi glossa dicit; Non » vult apostolus nec optat ut hæreses sint, sed » sic futurum esse prædicit, ut quia hoc utile » est,

ANNO CHRISTI 1433.

» est, idcirco ad quid sit utile declarans sub-
» dit: Ut non tantum reprobi qui dicunt,
» Ego sum Pauli, sed etiam qui probati sunt
» in vobis, id est inter vos, sicut illi qui
» dicunt, Ego sum Christi, manifesti fiant
» hominibus; tunc etiam videtur qui sint lo-
» lium seu zizania in agro ecclesiæ. Utiles
» sunt, quia tunc doctores plus illuminan-
» tur, unde glossa ex Augustino ubi prius.
» Multa quidem ad fidem catholicam perti-
» nentia, dum hæreticorum callida inquietu-
» dine exagitantur ut adversus eos defendi
» possint, & considerantur diligentius, & in-
» telliguntur clarius, & prædicantur instan-
» tius, ideoque divina providentia hæreticos
» multos esse permittit, ut cum insultant no-
» bis, & interrogant nos quæ nescimus, ex-
» cutiamus pigritiam, & divinas scripturas nos-
» se cupiamus. Utiles sunt hæreses, quia per
eas electi purgantur, unde glossa ubi prius:
Omnes inimici ecclesiæ, vel errore cœcati,
vel malitia depravati prosunt, quia si acci-
piunt potestatem corporaliter affligendi, exer-
cent ejus patientiam; si vero male sentien-
do adversantur, exercent ejus sapientiam. Ab
adversario enim mota quæstio discendi existit
occasio. Postremo utiles sunt hæreses, quo-
niam tunc videtur quomodo divina justitia
humanas præsumptiones puniat. Sunt enim
quidam hominum tam de suo ingenio præ-
sumentes, ut totam rerum naturam se repu-
tent suo intellectu posse metiri, ut dicit san-
ctus Thomas 1. contra Gentiles, existimantes
id solum esse verum quod eis videtur, & es-
se falsum, quod eis non videtur, exempli gra-
tia si quis crederet intra cælum & circulum
Lunæ esse omnia, necesse haberet credere non
esse quidquid intra ipsum non inveniret: &
ex hoc, tanto amore amplectuntur opiniones
suas & sectas, ut de contrariis etiam nec co-
gitare velint, tantoque odio aversi sunt, ut
contraria errorum suorum nullatenus videre,
respicere, aut audire velint, in quibus verifi-
catur ilud Proverbiorum 18. *Non recipit stul-
tus verba prudentiæ, nisi ea dixeris quæ versan-
tur in ejus corde*. Quare merito hujusmodi
præsumptio nequam venit punienda, quia ut
dicit apostolus ad Romanos 1. de Romanis &
sapientibus Paganorum: *Cum cognovissent Deu-
um, non sicut Deum glorificaverunt, aut gra-
tias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus
suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: di-
centes enim se esse sapientes, stulti facti sunt*,
ubi glossa: *Obscuratum est cor*, id est, ratio
tumore superbiæ obumbrante, & sic paulatim
usque ad insipientiam cor eorum deductum
» est. Nebula enim erroris contexit cor eo-
» rum. Unde Leo papa ait: Quid iniquius
» est quam iniqua sapere, & sapientibus do-
» ctoribus non credere? Sed in hanc insipien-
» tiam cadunt quicumque ad cognoscendum
» veritatem aliquo impediuntur obscuro, non
» autem ad propheticas voces, nec ad evan-
» gelicas auctoritates, sed ad semetipsos re-
» currunt, & ideo magistri erroris existunt,
» quia veritatis discipuli non fuerunt.

36 Scriptura sacra in sui receptione, & authentica expositione, sicut & doctorum explanationes, resolvitur in receptionem & approbationem ecclesiæ.

» Ultima suppositio pro præsenti ad no-
» strum faciens propositum: Scriptura sacra
in sui receptione & expositione authentica,
atque intellectu ejusdem plano & vero, nec
non & cujuscumque doctoris catholici exposi-
tio, intentio sive sententia, ad fidem catholi-
cam pertinens, finaliter resolvitur in auctori-
tatem, receptionem & approbationem uni-
versalis ecclesiæ, tamquam in primum & uni-
versalissimum doctrinæ & scientiæ fidei prin-
cipium: ad quod probandum ex eisdem fun-
datis auctoritatibus in æternum, & veritati-
bus ejusdem sacræ scripturæ procedemus divi-
na gratia & Spiritu sancto dirigente, qui est
in sæcula sæculorum benedictus. Amen. Et
hæc de suppositionibus generalibus dicta sint
pro præsenti.

Prima specialis de eucharistia suppositio: In sacramento eucharistiæ est verum corpus Christi & sanguis, licet nec sensu, nec ratione possit deprehendi.

Quantum vero ad suppositiones speciales &
proprias præsentem quæstionem divinissimæ
eucharistiæ concernentes, primo supponitur
tamquam articulus fidei, quod in sacramento
divinissimæ eucharistiæ sit verum corpus Chri-
sti & sanguis, licet nec sensu nec ratione pos-
sit deprehendi. Hanc suppositionem doctor
sanctus 3. parte summæ quæstione 75. articu-
lo 1. triplici ratione declarat. Prima sumitur
ex perfectione novæ legis respectu veteris,
quia sacrificia veteris legis illud verum sacri-
ficium passionis Christi solum in figura conti-
nebant; secundum illud ad Hebr. 10. *Um-
bram habens lex futurorum bonorum, non ip-
sam imaginem*, & ideo oportuit ut aliquid
plus haberet sacrificium novæ legis a Christo
institutum, ut scilicet ipsum Christum pas-
sum non solum in significatione vel figura,
sed etiam in rei veritate contineret. Quare
ratione perfectionis novæ legis & sacramento-
rum ejusdem, necessarium est dicere quod
hoc eucharistiæ ipsum Christum contineat rea-
liter; unde Dionysius dicit 4. capite eccleſia-
sticæ hierarchiæ, quod est perfectissimum om-
nium sacramentorum aliorum, in quibus vir-
tus Christi participatur. Secunda sumitur ex
perfectione caritatis & amicitiæ, qua ipse do-
minus Jesus Christus ecclesiæ suæ sanctæ con-
jungitur, ex qua provenit, ut sicut pro salu-
te nostra corpus verum naturæ assumpsit, &
in eodem pro nobis passus est, ita etiam cum
eodem corpore nobiscum & cum ecclesia ma-
neat in æternum. Nam, ut dicit philosophus
in ethicis, maxime proprium est amicitiæ con-
vivere amicis, & quia in propria specie se-
cundum statum mortalem non erat conveniens
ut maneret nobiscum in æternum, tum prop-
ter redemptionem nostram peragendam, tum
etiam ut resurrectione sua futuram nostram re-
surrectionem astrueret: nec etiam secundum
statum gloriæ congruebat, cum sit alterius
conditionis incomparabiliter distantis a natu-
ra, necessarium nobis & opportunum fuit, &
congruum suæ immensæ bonitati, caritati &
amicitiæ, ut saltem sub aliena specie, in pro-
pria tamen corporali præsentia, semper & in
æternum maneret cum ecclesia, ut sic per
veritatem corporis & sanguinis sui nos sibi in
hoc sacramento conjungeret. Unde & ipse do-
minus dicit Joan. 6. *Qui manducat meam car-
nem, & bibit meum sanguinem, in me manet,
& ego in eo*. Unde hoc sacramentum est si-
gnum maximæ caritatis Christi ad nos, & no-
stræ spei ad Christum sublevatio ex tam fami-
liari conjunctione ipsius & nostrum. Tertia
ratione sumitur ex perfectione fidei, quæ sicut
est de divinitate Christi, ita est etiam de ejus
humanitate, secundum illud Joannis 14. *Cre-
ditis in Deum, & in me credite*. Et quia fides
est invisibilium, idcirco sicut Christus, dum
erat in hoc sæculo, divinitatem suam exhi-

bebat

ANNO CHRISTI 1433.

bebat discipulis humanitate velatam invisibiliter, ita & in hoc sacramento carnem suam simul & divinitatem alienis speciebus velatam modo exhibet invisibili.

Prædicta veritas ex verbis Christi patet, qui ait: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Manifestum est autem quod Christus verum corpus suum reale & naturale pro nobis tradidit in cruce & in morte: Ergo illud idem quod sic tradidit, dedit discipulis, quando dixit: *Hoc est corpus meum.* Item idem patet per apostolum Paulum, 1. Corinth. 11. *Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus domini*, ubi expresse Paulus non dicit, Non dijudicans figuram corporis domini, sed simpliciter, corpus domini: propterea si esset ibi corpus Christi secundum solam significationem, ad quid oporteret dijudicare hunc cibum ab aliis? quia quilibet panis eadem ratione posset significare & significat corpus Christi. Oportet igitur ponere quod sit ibi verum corpus Christi. Ad hanc veritatem catholicam astruendam, corroborandam, & confirmandam est auctoritas ecclesiæ, quæ semper tenuit, tenet & tenebit in æternum, tam diu, quam diu hic mundus durabit, quod in hoc divinissimæ eucharistiæ sacramento sit verus, totus, & integer Christus; quæ veritas fide tenetur omnium Christi fidelium, approbatur doctrina universorum sanctorum doctorum ecclesiæ, & innumeris miraculis existit declarata, quæ omnia peto hic haberi pro repetitis gratia brevitatis.

2. In eodem sacramento, post consecrationem, nullo modo remanet, nec remanere potest panis & vini substantia.

SECUNDO supponitur, quod in eodem divinissimæ eucharistiæ sacramento post consecrationem nullo modo remanet nec remanere potest panis & vini substantia, quod doctor sanctus declarat in 4. sentent. dist. 10. quæst. 1. triplici ratione. Prima, quia est contra veritatem scripturæ: nam si simul in hoc sacramento esset corpus Christi cum substantia panis, corpus Christi esset ibi concomitanter & quasi in loco, & sic cum pronomen *hoc* sit demonstrativum substantiæ, Christus falsum dixisset porrigens panem, *hoc est corpus meum*, & debuisset potius dixisse, Cum hoc vel hic est corpus meum. Quia igitur est contra veritatem verborum Christi, ut dicit idem doctor, omnino est hæreticum dicere substantiam panis & vini post consecrationem remanere. Secunda, quia sic dicere esset dare occasionem idololatriæ populo Christiano. Nam cum huic sacramento exhibeatur veneratio latriæ ratione præsentiæ domini nostri Jesu Christi in ipso a existentis; si ibi remaneret substantia panis & vini, cum species extrinsecæ sint sacramento corporis Christi, utique non ducerent in verum corpus Christi per modum signi, sed magis in substantiam panis; & sic homines unum pro reliquo adorarent, quod esset maximum inconveniens & omnino importabile. Tertia, quia manente veritate in hoc sacramento corporis Christi prout prima suppositio præsupponit, impossibile est eamdem substantiam panis & vini remanere. Nam manifestum est quod ante consecrationem ibi corpus Christi non est; oportet igitur quod virtute consecrationis incipiat esse, ubi prius non erat. Non potest autem aliquid esse alicubi ubi prius non erat, nisi aut per loci mutationem, vel per alterius conversionem in ipsum: sicut in domo aliqua de novo incipit

a *forte*, existentis.

A se ignis, aut quia illuc defertur, aut quia ibi generatur.

ANNO CHRISTI 1433.

Manifestum est autem quod corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem; quia ab extrinseco adveniret: primo quidem quia sequeretur quod non remaneret in cælo; non enim quod localiter movetur pervenit de novo ad aliquem locum nisi deserat priorem. Secundo quia omne corpus localiter motum, pertransit omnia media, quod hic dici non potest. Tertio, quia impossibile est quod unus motus ejusdem corporis localiter moti, terminetur simul ad diversa loca, cum tamen in pluribus locis corpus Christi sub hoc sacramento simul esse incipiat, & propter B hoc relinquitur quod non possit aliter corpus Christi incipere esse de novo in hoc sacramento, nisi per conversionem substantiæ panis in ipsum; quod autem convertitur in aliquid, facta conversione non manet, unde relinquitur quod salva veritate hujus sacramenti, substantia panis post consecrationem remanere non potest, nec tamen substantia panis in præjacentem materiam, ut quidam posuerunt, nec etiam in nihilum convertitur, ut alii dixerunt, quia si sic fieret, non esset dare aliquem modum per quem corpus Christi verum inciperet esse in hoc sacramento nisi per solam substantiæ panis conversionem in ipsum corpus Christi, ut clare deducit idem C doctor 3. summæ eadem quæstione articulo tertio.

3. Accidentia panis & vini in hoc sacramento, post consecrationem remanent sine subjecto.

Ex prædictis sequitur Tertia suppositio: videlicet quod accidentia panis & vini quæ sensu deprehenduntur in hoc sacramento post consecrationem remanent sine subjecto. Nam ex quo ibi fides catholica ponit esse verum corpus Christi, ut dicit prima suppositio, nec remanet substantia panis, ut dicit secunda, oportet quod remaneant sine subjecto: quia si remanerent in subjecto, aut remanerent in ipso corpore Christi, aut in aere, aut in aliqua alia substantia, sed non poterit dici primum, quia corpus humanum nullo modo potest affici hujusmodi accidentibus, neque etiam D est possibile quod corpus Christi gloriosum & impassibile existens alteretur ad suscipiendas hujusmodi qualitates: nec potest dici secundum, quia aer non est hujusmodi accidentium susceptivus, quia etiam accidens non transit de subjecto in subjectum, ut scilicet idem accidens numero sit quod primo fuit in suo subjecto, postmodum fiat in alio: accidens enim accipit numero a subjecto, unde non potest esse quod idem numero manens sit quandoque in hoc, quandoque in alio subjecto, & videmus etiam ad oculum, quod cum hujusmodi accidentia transferantur de loco ad locum, ad motum harum specierum aer depellitur, quod utique non fieret si in ipso aere E existerent, sicut in subjecto, nec potest dici quod remaneant in aliqua alia substantia pari ratione, sicut nec in substantia panis ut superius dictum est, cum ibi nulla remaneat. Nec hoc est inconveniens divinæ omnipotentiæ & suæ sapientiæ; cum enim effectus magis dependeant a causa prima quam a causa secunda, utique nulli dubium potest esse, quod Deus, qui est prima causa substantiæ & accidentis, possit sua virtute infinita conservare in esse accidens, subtracta substantia, per quam in esse conservabatur, sicut per causam

se-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

secundam: sicut & in genere causæ efficientis potest alios effectus naturalium causarum producere, sine eisdem causis naturalibus, quemadmodum corpus humanum formavit sine virili semine in utero Virginis. Has tres suppositiones de veritate nostri divinissimi sacramenti volui proponere duplici de causa, prima est, quia ad sequentia multum mihi deservient, secunda est ad aliqualiter aperiendam maledictæ & damnatissimæ memoriæ hæresiarchæ Joannis Wieleff perfidiam, qui quantum in eo fuit, non divino sed diabolico spiritu inspiratus, visus est tollere a cordibus fidelium fidem hujus venerabilis sacramenti, & subvertere universam fidem & ecclesiam catholicam, ponens in forma tres conclusiones contrarias prædictis tribus veritatibus catholicis, videlicet: Christus non est in eodem sacramento idemtice & realiter in propria præsentia corporali, contra primam: Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in sacramento altaris: contra secundam. Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem sacramento: contra tertiam. Quæ sententiæ & propositiones quam sint adversæ fidei, quam sint blasphemæ in Deum, utpote ejusdem omnipotentiæ, summæ sapientiæ, & summæ bonitati derogantes, quam sint piarum aurium offensivæ, quantum derogent ipsius ecclesiæ catholicæ & sacramentorum ejusdem dignitati, quis sufficiat enarrare? cum etiam horror sit nedum loqui aut audire tantas in Deum & ecclesiam blasphemias, sed nec etiam pils mentibus cogitare. O hominem iniquitate plenum, [a] omnium errore seductum, omni individia fauciatum, omni blasphemia sordidatum! Tibi profecto competit illa apostoli sententia quam Act. 23. capite protulit: *O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.*

[a] *Forte*, omni errore.

4. In sacramento eucharistiæ tria sunt considerandæ, videlicet, id quod est sacramentum tantum; id quod est res & sacramentum simul; id quod est res tantum & non sacramentum.

QUARTA suppositio: Sciendum quod secundum Magistrum sententiarum in 4. distinctione 8. in sacramento eucharistiæ tria sunt considerandæ, videlicet id quod est sacramentum tantum, id quod est res & sacramentum simul, & id quod est res tantum & non sacramentum. Primum est species visibilis panis & vini, quæ post consecrationem manet. Secundum est corpus Christi verum. Tertium est corpus Christi mysticum. Primum dicitur sacramentum, quia sacræ rei signum, hujus autem sacramenti duæ sunt res, quarum prima est contenta & signata, atque significans, & ideo est res simul & sacramentum, & hæc res est caro Christi quam de Virgine traxit, & sanguis quem pro nobis in cruce fudit; quæ res significatur per species visibiles panis & vini, & veraciter sub eisdem continetur, & hoc corpus Christi est figura corporis Christi mystici, & ipsum significat. Alia vero res hujus sacramenti est corpus Christi mysticum per ipsum sacramentum significatum, sed non contentum sub eo realiter: nec aliquid aliud secundum se ex vi hujus sacramenti significans, & ideo est res tantum & non sacramentum. Unde Innocentius in summa de officio Missæ, » ubi dicit; Tria quippe in hoc sacramento » sunt discreta, videlicet forma visibilis, ve» ritas corporis, & virtus spiritualis. Forma » panis & vini, veritas, caro & sanguis, vir» tus, unitas & caritas. Primum oculo cerni» tur, secundum anima creditur, tertium cor» de percipitur, primum est sacramentum & » non res, secundum est sacramentum & res, » tertium est res & non sacramentum. Sed » primum est sacramentum geminæ rei, secun» dum vero sacramentum unius est, & res » alterius, tertium vero est res gemini sacra» menti. Nam forma panis utramque carnem » Christi significat, id est veram & mysti» cam, sed veram carnem continet & signi» ficat, mysticam vero significat, sed non » continet.

Duplex corpus Christi. Verum.

Item sciendum quod secundum prædictam duplicem rem hujus sacramenti, est duplex caro Christi sive corpus, una quam sumpsit & traxit de Virgine, & sanguis qui fusus fuit in cruce pro nobis; de hac carne dicitur Lucæ ultimo: *Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* De sanguine vero dicitur Joan. 19. *Et continuo exivit sanguis & aqua.* Alia vero caro & sanguis Christi est spiritualis & mystica; id est corpus Christi mysticum, cujus corporis caput est ipse Christus, reliqui vero fideles sunt membra, de quo inquit Apostolus 1. ad Corinth. 12. *Sicut enim corpus unum est & membra multa habet, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt; ita & Christus, etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi, & omnes in uno spiritu potati sumus*, & infra: *Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro*, nec est vis quod in prædicta distinctione in uno membro dicitur caro, in alio vero corpus: quia in hoc sacramento idem significant. Unde & salvator in institutione hujus sacramenti dixit: *Hoc est corpus meum*, & Joannis 6. *Caro mea vere est cibus.* Corpus etiam mysticum Christi dicitur caro Chtisti, ut dicit Magister sententiarum in 4.

Mysticum.

Hanc distinctionem duplicis carnis sive corporis Christi tangit Augustinus 3. de Trinita- Cap. 1. » te, dicens: Commendavit enim Christus in » hoc sacramento corpus & sanguinem suum, » quod etiam fecit & nos ipsos, namque & » nos ipsius corpus facti sumus. Et habetur de consecratione distinctione 2. Commendavit. Et similiter Hieronymus super epistolam ad Ephesios, & ponitur in glossa 1. Corinthio» rum ita dicens: Dupliciter intelligitur caro » Christi & sanguis, vel spiritualis illa atque » divina de qua ipse ait: *Caro meo vere est ci» bus, & sanguis meus vere est potus. Et nisi » manducaveritis carnem meam & biberitis meum » sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, vel ea quæ crucifixa est, & sanguis qui militis effusius est lancea, & ponuntur hæc verba de consecratione distinctione 2. Dupliciter. Hujus itaque geminæ carnis Christi ipsa visibilis species sacramentum est qui utramque significat & utriusque similitudinem gerit. Sicut enim panis præ cæteris cibis corpus reficit & sustentat, vinum hominem lætificat atque inebriat; sic vera caro Christi & ejus sanguis plus cæteris sacramentis, gratiis interiorem hominem reficit & saginat. Similiter sicut ex multis granis perficitur unus panis, & ex plurimis racemis vinum in unum confluit: sic ex multis fidelium personis unitas ecclesiastica constat, & constituitur corpus Christi mysticum,

ANNO CHRISTI 1433.

cum, unde apostolus 1. Corinth. 10. dicit : *Unus panis & unum corpus multi sumus*. super quo & Augustinus: Unus panis & unum corpus dicitur ecclesia pro eo quod sicut unus panis ex multis granis, & unum corpus ex multis membris componitur, sic ecclesia ex multis fidelibus caritate copulante connectitur. Similiter ipsa vera caro Christi aut ejus verus sanguis, est carnis Christi mysticæ & ipsius sanguinis mystici signum & sacramentum. Sicut enim vera caro Christi ex multis membris purissimis & immaculatis constat, sic caro Christi mystica, quæ est societas ecclesiastica, ex multis personis a criminali macula, erroris scilicet vel operis, liberis consistit.

5. Triplex est manducatio hujus sacramenti; specierum, veræ carnis Christi & carnis mysticæ. Prima pure corporalis. Secundæ sacramentalis.

Quinta suppositio: Quod secundum tria prædicta quæ in hoc sacramento attenduntur, triplex est manducatio hujus sacramenti & sumptio; scilicet specierum, vere carnis Christi, & ipsius carnis mysticæ. Prima manducatio est pure corporalis, qua hoc sacramentum comestum masticatur, & in stomachum trahitur, & similiter bibitum, & postea digeritur, & ultimo in substantiam sumentis convertitur. Et sic vere manducantur & bibuntur illæ species, sub quibus veraciter continetur verum corpus Christi. Alia vero manducatio est sumptio veri corporis & sanguinis Christi sub dictis speciebus panis & vini contentis; & hæc manducatio dicitur sacramentalis, de qua dicitur Matth. 26. *Accipite & comedite, hoc est corpus meum*, & ibidem: *Bibite ex hoc omnes*. Et ista manducatio fit dupliciter; uno modo in sacrificii oblatione. Luc. 22. *Hoc facite*, id est conficite, *in meam commemorationem*, & sic fit duplici specie. Alio modo fit in laica sive in simplici communione. Et illa secundum dispositionem & observantiam ecclesiæ fit sub una specie tantum. Et prædictæ duæ manducationes pertinent ad os corporis. Tertia manducatio & bibitio est spiritualis, & hæc ad os animæ pertinet. Et hæc est duplex secundum quod duplex est res hujus sacramenti. Prima primæ rei, scilicet veræ carnis & veri sanguinis Christi; & hæc est devota cogitatio seu meditatio passionis Domini nostri Jesu Christi, sive ipsius Christi secundum quod sub hoc sacramento continetur, cum vero suo corpore & sanguine, in quo multiplicem sustinuit passionem, & quem pro nobis in ara crucis fudit. Et hanc ipsam cogitationem seu meditationem sequitur ipsius recogitantis unio transformativa ad ipsum cogitatum per actum amoris.

Tertia spiritualis, quæ duplex est.

Unde ad hanc manducationem spiritualem sicut in corporali, duo requiruntur: scilicet masticatio & incorporatio. Primo enim requiritur quod homo in fide vera recogitet devote passionem Christi, cujus memoriale est hoc venerabile sacramentum, & hoc sufficit quoad minores seu vulgares. Sed quoad majores, ultra hoc requiritur, quod devote recogitent quomodo sub illis speciebus est realiter & vere corpus Christi, Deus & homo, cum suo sacratissimo corpore, quod pro nobis exposuit tam multiplici passioni. Et quod illud ex ineffabili sua bonitate dedit nobis in cibum animarum nostrarum, & cætera quæ in hoc sacramento mirabilia opera pietatis continentur. Et talis devota recogitatio masticationi correspondet. Secundo requiritur quod recogitans uniatur per actum amoris ipsi cogitato scilicet Christo domino, & in ipsum per amorem quantum potest transformetur. Et hoc incorporationi correspondet. Secunda manducatio spiritualis, quæ in hoc sacramento tertio principaliter attenditur, & bibitio, quæ est secundæ rei, est consecutio unionis seu adeptio per fidem & caritatem ad membra ecclesiæ & cum Christo capite, quam unionem tam sacramentum quam prima res hujus sacramenti significat. Differentia inter prædictas manducationes est, quia prima habet veram & omnimodam rationem corporalis manducationis, ut dictum est, cæteræ vero non: quia caro Christi vera sumpta sacramentaliter, nec laceratur dentibus, nec secundum saporem gustum immutat, nec convertitur in corporale manducantis nutrimentum. Similiter nec aliæ duæ spirituales, quia nec Christus dum recogitatur ejus passio, aut dum sibi mens unitur per amorem, comeditur, aut materialibus dentibus premitur; nec similiter corpus Christi mysticum, dum quis sibi unitur per fidem & caritem: intelliguntur tamen & dicuntur prædictæ manducationes per aliquam similitudinem ad manducationem corporalem. Sicut enim cibus corporalis nutrit, augmentat, reficit, confortat, & sustentat corpus, & vitam conservat: sic & sumptio corporis Christi sive veri in sacramento, & recogitati per devotionem; sive etiam mystici per fidei & caritatis unionem, animam nutrit, augmentat, & conservat in vita spirituali; differunt tamen & per contrarium ad manducationem corporalem, quia cibus corporalis sumptus in sumentem & manducantem convertitur. Sed Christus digne sumptus, sive sacramentaliter, sive spiritualiter, non in suscipientem convertitur, sed potius ipse sumens in Christum transformatur, sive convertitur. Unde Augustinus in libro suarum confessionum dicit: Quasi audirem vocem Dei de excelso dicentem: Cibus sum grandium, cresce & manducabis me, nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Similiter in manducatione corporis mystici, sumens non sibi corpus mysticum incorporat, sed potius ipsi corpori mystico & Christo capiti conjungitur & in ipsum transformatur & incorporatur.

Differentia harum manducationum.

Item differentia est inter manducationem sacramentalem & spiritualem, quia manducatio veræ carnis fit ore corporali, ut dictum est, sub speciebus sacramentalibus: manducatio vero spiritualis fit ore animæ sive intellectu & voluntate, per fidem & caritatem. Per hæc enim habitat Christus in nobis & nos in ipso tamquam membra conjuncta capiti, secundum illud ad Ephes. 3. *Habitare Christum per fidem in cordibus nostris*, & primæ Joannis 4. *Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet & Deus in eo*. Prima manducatio potest esse bona & digna, & etiam indigna, & tunc ad judicium; secunda autem semper est bona. Prima exigit secundam, ut sit ad salutem, secunda est sola sufficiens & necessaria ad salutem. Prima vocatur sacramentalis, sine qua multi martyres sancti & parvuli salvati sunt; secunda vero vocatur spititualis, sine qua nullus salvatur. Ultimo notandum est, quod licet necessarium sive necessitas tam a theologis quam a philosophis, & præcipue

Necessitas respectu finis triplex.

ab

ANNO CHRISTI 1433.

Absoluta.

Ex supoositione. Ex utili & faciliori modo.

ab Aristotele in quinto metaphysicæ, multipliciter distinguantur, tamen quantum ad præsentem spectat materiam necessarium respectu finis est tripliciter distinguendum, quia aliquid dicitur necessarium respectu finis simpliciter & absolute, id scilicet, sine quo nullo modo potest finis obtineri. Alio modo ex conditione sive ex suppositione. Tertio modo necessarium accipitur pro utili & expedienti: sicut respectu finis, qui est æterna felicitas: consequendi aliquid dicitur necessarium esse absolute & simpliciter, scilicet ipsa divina volitio, sine qua impossibile est simpliciter & absolute dictam felicitatem consequi. Aliquid ex suppositione, & ex communi lege, sicut est baptismus, de quo habetur Joannis tertio: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei.* Qui quidem baptismus non est ita necessarius ad consequendam vitam æternam sicut divina volitio; quia Deus non sic suam potentiam alligavit sacramentis, ut sine ipsis non possit aut non valeat dare & conferre vitam æternam cui voluerit. Aliquid autem dicitur esse necessarium respectu dicti finis non simpliciter & absolute, nec ex suppositione, sed secundum quid, quia etiam sine eo potest finis obtineri, licet non ita expedite & de facili: cujusmodi dicimus consilia Christi esse necessaria, id est, utilia ad æternam vitam consequendam, quia per ipsa facilius & expeditius ad dictum finem potest homo pervenire.

Communio divinissimæ eucharistiæ sub utraque specie, scilicet panis & vini, toti populo credentium non est necessaria, primo modo accepta necessitate: nec secundo modo eadem communio, stantibus consuetudine & statuto ecclesiæ in oppositum, est multum utilis vel expediens.

Probatio primæ conclusionis.

Istis præsuppositis, venio ad secundam partem principalem propositæ quæstionis, videlicet ad proponendas conclusiones, pro ejusdem quæstionis decisione, & erunt tres in numero tantummodo, quarum prima sit ista: Communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque scilicet panis & vini, toti credentium populo non est necessaria, primo modo accepta necessitate. Secunda conclusio: Communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, non est necessaria toti credentium populo, secundo modo accepta necessitate, nec a domino præcepta salvatore. Tertia conclusio: Communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, consuetudine & statuto ecclesiæ stantibus in oppositum non est multum utilis nec saluti expediens toti credentium populo, imo est multum inutilis, & eidem nociva. Probationi primæ conclusionis non intendo insistere, cum sit quasi per se nota, quia Deus non alligavit suam potentiam sic sacramentis, ut absque illis non possit & valeat salvare cum voluerit, nisi forte aliquis Vvichlefista vellet dicere, quod omnia ex necessitate proveniant. Ex quo sequeretur, quod solum per hanc viam sacramentorum Deus posset salvare, & non aliter. A quo errore pestifero quia video magistrum Joannem, qui hunc articulum proposuit, longe remote positum, idcirco in hac materia me non extendo, sed pergo ad 2. quæstionem in qua consistit pondus belli, & diei, & æstus: quam iterum replico, videlicet: Communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, non est necessaria toti credentium populo, secundo modo accepta necessitate, nec a Domino præcepta salvatore.

Probatur hæc conclusio sic: Laicis & non

ANNO CHRISTI 1433.

Aconficientibus sufficit ad salutem sumere prædictum sacramentum sub una specie, ergo non est de necessitate salutis, neque de præcepto Christi, sumere sub utraque, consequentia nota est, quia si una sufficit, sequitur quod altera non sit necessaria, neque de præcepto Christi, ut patet ex rationibus sufficientiæ, & necessarii atque præcepti. Assumptum probatur primo per legem divinam, deinde per praxin Christi, per praxin apostolorum & primitivæ ecclesiæ, tertio per sacra generalia concilia, quarto per dicta sanctorum doctorum veraciter se in lege divina fundantium: Post subjungentur causæ aliquæ & rationes pro conclusione intenta; & primo per legem divinam tam novi quam veteris testamenti. Nam in nova lege Christus loquens de hoc sacramento secundum intentionem adversariorum, Joannis 6. quindecim vicibus, vel forte pluribus, fecit mentionem de hoc sacramento divinissimo, de pane quidem & de manducatione tantum undecim vicibus, de manducatione vero carnis & bibitione sanguinis quater, de vino vero in toto processu illo non fecit mentionem, ad ostendendum manifeste, quod sumere sub altera specie tantum, scilicet sub specie panis, sufficit ad salutem, & quod sub ipsa specie panis continetur vera caro Christi, & verus sanguis ipsius, unde inquit: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis, hunc enim Pater significavit Deus.* Ecce primum testimonium in quo nullam mentionem facit de potu, & dicit cibum permanere & sufficere in vitam æternam. Item: *Non Moyses dedit vobis panem de cælo,* &c. Ecce secundum testimonium, in quo hic cælestis panis præfertur mannæ dato per Moysen, quod inter hujusmodi cibos corporales habebat omnem saporem suavissimum, nec erat verus panis, & quod hic scilicet, de quo Christus loquitur, est panis verus: ubi iterum nulla mentio fit de potu, aut de vino. *Panis enim verus est qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.* Ecce tertium testimonium de pane qui dat vitam mundo, & nihil dicit de vino. Item: *Ego sum panis vitæ; qui venit ad me non esuriet, & qui credit in me non sitiet unquam.* Ecce quartum testimonium de pane vitæ manifestissimum, qui non solum tollit esuriem, sed etiam sitim, ut eadem ratione sicut cibus dicitur, & est, sic etiam & potus dicatur. Item quinto: *Ego sum panis vitæ: patres vestri manducaverunt manna in deserto & mortui sunt.* Ecce iterum dicit se panem vitæ, & nulla mentio fit de vino. Item sexto: *Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.* Item septimo: *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Item octavo: *Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita.* Item nono: *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberetis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ubi primo incipit mentionem facere de bibitione sanguinis, nullam tamen mentionem faciens de specie vini. Item decimo: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Item undecimo: *Caro mea vere est cibus, & sanguinis meus vere est potus.* Item duodecimo. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me ma-*

Probatio secundæ conclusionis per legem divinam.

Christus Joannis 6. 15. vicibus fecit mentionem de hoc sacramento, de pane in manducatione undecies, de carne & sanguine, quater, de vino nunquam.

ANNO CHRISTI 1433.

manet & ego in eo. In quibus ſolum quatuor locis mentio fit de potatione ſanguinis, & nullo modo de potatione vini. Et cum ſub ſpecie panis contineatur totus & integer Chriſtus, manifeſtum eſt, quod qui ſumit ſub una ſpecie, ſumit utrumque, ſcilicet carnem & ſanguinem, & adimplet domini mandatum: *Niſi manducaveritis*, &c. dato quod de ſacramentali ſumptione intelligeretur. Deinde redit ad priſtinum modum loquendi, ſcilicet de ſolo pane, unde ſubjungit tertio decimo loco: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me*. Et iterum quarto decimo: *Hic eſt panis qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducaverunt patres veſtri manna in deſerto, & mortui ſunt*, & concludit finaliter: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*.

Ecce quoties Chriſtus fecit mentionem de pane & nullam de vino; & quòd qui manducat hunc panem vivet in æternum. Unde cum toto illo proceſſu evangelico nullam faciet mentionem de vino, ſed ſolum de pane, manifeſtum eſt quod ſumptio iſtius ſacramenti ſub ſpecie panis ſufficit ad ſalutem; cui pene in ſingulis clauſulis vitam vel æquivalens tribuit, quem utique qui manducat, veram Chriſti carnem manducat, & verum ipſius ſanguinem bibit, etiam ſi nunquam de vino guſtet. Unde & illud Chriſti præceptum implet; ſi tamen de ſacramentali ſumptione intelligatur; *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* quia ſumendo tantum ſacramentum panis, ſumit vere utrumque, cum utrumque ſub altera ſpecie contineatur. Unde ſanctus Thomas in poſtilla ſuper Joannem ſuper eodem verbo, *Niſi*, &c. Solus ſacerdos communicat ſanguini, nec tamen eſt contra ſententiam domini; quia qui communicat corpori, communicat etiam ſanguini, cum ſub utraque ſpecie totus Chriſtus contineatur, etiam quantum ad corpus & quantum ad ſanguinem. Hæc ille. Si enim Chriſtus prædicto mandato voluiſſet ad utramque ſpeciem obligare fideles, procul dubio ſicut panem toties nominavit & expreſſit, ita & vinum alicubi in prædicto proceſſu nominaſſet, quod minime fecit. Unde in hoc decipiuntur adverſarii quia arguunt a contento ad continens, & præceptum quod determinat contentum & rem illius ſacramenti, trahunt ad continens, ſcilicet ſpecies, quæ ſunt ſacramentum tantum. Chriſtus ſiquidem poſuit præceptum ad carnem & ſanguinem dicens: *Niſi manducaveritis*; &c. & ipſi trahunt ad panem & vinum.

Joan. 6.

Ulterius manifeſta in prædicto proceſſu evangelico & verbis Chriſti contradictio implicaretur ſi illa auctoritas, *Niſi manducaveritis*, &c. eſſet obligativa de neceſſitate & de præcepto Chriſti, quod omnes ad utramque ſpeciem, & ſic in uno illorum contradictorum prima & ſumma veritas non diceret verum, quod nullo modo eſt dicendum: patet tamen ſequela. Nam Chriſtus in prædicto proceſſu præmiſit: *Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum*, & iterum: *Si quis ex ipſo manducaverit, non morietur*. Et ne cuncta replicem, ita concluſit in præmiſſis: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*.

A Ex quibus patet quod ad vitam habendam ſufficit ſumptio hujus ſacramenti ſub ſpecie panis. Si autem ex oppoſito illa auctoritas; *niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. ut adverſarius dicit, obligat ad ſumendum panem & vinum, ſequitur expreſſa contradictio, quia ſufficit ſumere panem ad ſalutem, & non ſufficit ſumere panem ad ſalutem, quia ad hoc vinum requiritur, contradicunt, quod nullus ſanæ mentis diceret. Et confirmatur. Nam in prædicto proceſſu pro eodem accipit panem, carnem ſuam, carnem & ſanguinem, & ſeipſum, & ad omnia prædicta idem præmium appoſuit. Nam dixit primo: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. B Et declarans quis eſſet ille panis, ſubjunxit: *& panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita*. Et iterum: *Qui manducat me & ipſe vivet propter me*. Ex quibus patet quod idem ſunt prædicta quatuor, ex quo idem præmium omnibus apponitur. Nam manducare panem, manducare carnem & manducare carnem ſimul & ſanguinem bibere, nihil aliud ſunt quam manducare ipſum Chriſtum, quod erat ultimum, quia ſive ſub ſpecie panis, ſive ſub utraque ſumatur Chriſtus, in tali ſumptione nihil confert vitam niſi Chriſtus qui ſub illis ſpeciebus continetur & ſumitur. Et ſic de primo.

Item ſecundo principaliter probatur idem ex lege Chriſti, Lucæ 11. cum diſcipuli peterent, ut eos Chriſtus orare doceret, ait: *Cum oratis, dicite: Pater noſter qui es in cælis*, &c. *panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, &c. Matthæi 6. dicitur: *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie*, quod utique principaliter & ſpecialiter de pane hujus ſacramenti intelligendum plurimi ſanctorum doctorum expoſuerunt, qui materiam in nobis non ſubſtantialem, ſed ſuperſubſtantialem, ſcilicet gratiam auget & augmentat. » Unde Hieronymus » dicit: Quando petimus ut peculiarem vel » præcipuu nobis Deus tribuat panem, il- » lum petim qui dicit: *Ego ſum panis vi-* » *vus qui de cælo deſcendi*. Et beatus Cypria- » nus: Panis vitæ Chriſtus eſt, & panis hic » omnium non eſt, ſed noſter eſt, hunc au- » tem panem dari nobis quotidie poſtulamus. » Ne qui in Chriſto ſumus, & euchariſtiam » quotidie ad cibum ſalutis accipimus, inter- » cedente aliquo graviori delicto dum abſen- » tes & non communicantes a cæleſti pane » prohibemur, a Chriſti corpore ſeparemur, » Petimus ergo, ut qui in Chriſto manemus » & vivimus, a ſanctificatione ejus & corpo- » re non recedamus. Beatus quoque Auguſti- » nus in libro de bono perſeverantiæ: Perſe- » verantiam ergo a domino petunt ſancti quan- » do petunt ne a corpore Chriſti ſeparentur, » ſed in ea ſanctitate permaneant qua nul- » lum, quo inde ſeparari mereantur, crimen » admittant. Et in collationibus Patrum dici- » tur: Cum dicit *hodie*, oſtendit eum quoti- » die eſſe ſumendum & heſternam præbitio- » nem ejus non ſufficere, niſi hodie quoque » ſimiliter fuerit attributus: omnique tempo- » re hanc orationem debere profundere, in- » digentia ejus quotidiana commonet, quia » non eſt dies in quo non opus ſit nobis hu- » jus eſu ac perceptione cor interioris noſtri » hominis confirmare.

Cyp. de orat. Dominica.

Auguſt. de bono perſeverantiæ c. 4.

Coll. 9. c. 2.

Prædictas auctoritates adducit S. Thomas in gloſſa continua ſuper Matthæum, ubi etiam

ANNO CHRISTI 1433.

» cit: Panis ille medicina animarum est, de- A
» ferens vitam per hominem, hunc ergo quo-
» tidie accipe, ut tibi quotidie prosit: sic vi-
» ve, ut quotidie merearis accipere, & Lyra
» tractans illud Matthæi c. 6. *Panem nostrum*
» *quotidianum*, dicit: Omnia sacramenta ordi-
» nantur ad hoc sacramentum quod petimus
» quando dicimus: *Panem nostrum supersub-*
» *stantialem*. Dicitur autem supersubstantialis,
» quia transcendit vitam corporalem, & per-
» ducit ad vitam æternam. Joannis 6. *Ego*
» *sum panis vivus, qui de cœlo descendi, si*
» *quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æ-*
» *ternum*: & petendo hoc sacramentum, pe-
» timus omnia alia quæ ordinantur ad ip-
» sum. Et subdit Lyra: Lucas evangelista 5. B
» capite vocat eum panem quotidianum, quia
» quotidie ipsum sumimus per ministros ec-
» clesiæ qui hoc sacramentum percipiunt pro
» se & pro tota communitate. « Ex quorum
doctorum auctoritate patet quod in prædicta
oratione dominica per panem quotidianum &
supersubstantialem intelligitur corpus Christi,
quod in sacramento altaris accipimus, quod
docet nos salvator petere ab eo. Cum igitur
in prædicta oratione Christus nullam fecerit
mentionem de potu aut vino, sed tantummo-
do de pane, manifestum est quod sufficit spe-
cies panis tantum, alioquin insufficienter Chri-
stus suos docuisset orare discipulos. Item
Joannis 1. dicitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui* C
tollit peccata mundi. Ubi per Augustinum se-
cundum omnes doctores intelligitur Christus,
qui figurabatur per agnum paschalem comes-
tum in figuram comestionis hujus sacramen-
ti, & sic eucharistiæ sacramentum hoc in lo-
co sub una specie scilicet comestibili exprimi-
tur. Item Lucæ 15. habetur de prodigo,
quod ei patet occidit vitulum saginatum, per
quem Christus significatur propter gratiæ pin-
guedinem: qui vitulus occisus manducabatur,
nulla mentione facta de bibitione, & licet
forte biberent, non tamen fit mentio, tam-
quam de impertinenti, sicut nec de lotione
& de aliis quæ hujusmodi conviviis solent
accidere & fieri, tamquam de impertinenti- D
bus ad intentionem propositam: ubi inquit
» Lyra: *Adducite vitulum saginatum ut epu-*
» *lemur, & occidite ut manducemus*, id est,
» sacramentum eucharistiæ fidelibus minist ra-
» re, in quo immolatur Christus, qui est vi-
» tulus saginatus propter gratiæ pinguedinem,
ut manducemus, quia in primitiva ecclesia non
solum ministri ecclesiæ sumebant hoc sacra-
mentum, sed etiam omnis populus quotidie,
ut habetur Actorum 2. *Erant perseverantes in*
fractione panis.

Ex doctrina apostolica.

Item tertio ex doctrina apostolica. 1. Co-
rinth. 5. inquit Apostolus: *Pascha nostrum im-*
molatus est Christus, per quem transire debe-
mus de hoc mundo ad Patrem, ut dicit glos- E
sa, immolatus est, quem scilicet edere debe-
mus. Ubi apostolus non dicit, Immolatum
est vinum, quod bibere debemus, unde &
subdit postmodum: *itaque epulemur*, & non
dicit, bibamus, *in azymis sinceritatis & veri-*
tatis, ubi nullam mentionem facit de vino
aut de potu, sed solum de pane azymo, se-
cundum quod ecclesia Romana conficit. Item
apostolus 1. Corinth. in fine capitis: *Itaque fra-*
tres mei cum convenitis ad manducandum, invi-
cem expectate. Si quis esurit, domi manducet,
ut non in judicium conveniatis. Qui textus se-
cundum glossam Ambrosii sic exponitur. „ Ita- ANNO CHRISTI 1433.
» que fratres mei, cum convenitis in unum
» ad similitudinem cœnæ dominicæ ad man-
» ducandum, supple, corpus domini, invi-
» cem expectate, supple jejuni, dum omnes
» conveniant, ut multorum oblatio simul ce-
» lebretur. Si quis autem esurit, supple &
» impatiens non vult expectare, domi man-
» ducet, scilicet suos cibos, id est, pane ter-
» reno pascatur, nec postea eucharistiam su-
» mat, ut non in judicium, supple damnatio-
» nis, conveniatis. « Ecce quam aperte & no-
tanter apostolus, licet in præcedentibus locu-
tus fuerat de modo quem Christus tenuerat in
ultima cœna, quando apostolos in sacerdotes
ordinans communicavit sub duplici specie,
in sola manducatione sui sermonis imposuit
finem, nullam faciens mentionem de bibi-
tione, ad manifeste ostendendum, quod suf-
ficit sub specie panis & per modum manduc-
cationis non conficientibus hoc sacramentum
sumere.

Ex lege divina veteris testamenti.

Item quarto ex lege divina veteris testamen-
ti: Manifestum est enim secundum apostolum,
quod omnia vel plurima veteris testamenti con-
tingebant in figuram eorum quæ sunt in novo
testamento: *Omnia*, inquit, *in figuram contin-* 1. Cor. 10
gebant illis. Unde & hujus sacramenti quod
est præcipuum & potissimum, atque finis o
mnium aliorum sacramentorum novis legis,
pluræ figuræ præcesserunt. Inter quas sunt res
præcipuæ secundum Magistrum sententiarum in
4. distinctione 8. videlicet panis & vinum ob-
lata per Melchisedec sub lege naturæ, agnus
paschalis, & manna sub lege Mosaica. Sed pa-
nis & vinum oblata per Melchisedec summum
Dei sacerdotem Genesis 14. qui Christum præ-
figuravit, ut dicit Apostolus ab Hebræos 7. *Hic*
enim Melchisedec rex Salem, sacerdos Dei sum-
mi, qui obviavit Abrahæ regresso a cæde regum,
& benedixit ei, qui decimas omnium dimisit A-
braham. Primum quidem quia interpretatur rex
justitiæ, deinde autem & rex Salem, quod est
rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealo-
gia, neque initium dierum, neque finem habens,
assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in
æternum, de quo etiam ait Ambrosius super
illud Matthæi 26. *Accipite & comedite*, Chri-
stus, inquit, suis discipulis obtulit in cœna,
quod Melchisedec repræsentant in figura. Et Lib. 4. c. 2.
„ idem in libro de sacramentis, & allegatur
„ per Magistrum sententiarum in distinctione
8. ex hoc accipit anteriora esse sacrificia Chri-
stianorum quam Judæorum, obtulit enim Mel-
chisedec panem & vinum, similis per omnia
Filio Dei, cui dicitur: *Tu es sacerdos in æter-* Psal. 109. Matth. 26.
num secundum ordinem Melchisedec, & beatus
Hieronymus super illo; » *Cœnantibus illis ac-*
» *cepit*, dicit: Postquam typicum pascha fue-
» rat impletum, & carnes agni cum aposto-
» lis comederat, ad verum paschæ transgre-
» ditur sacramentum, ut sicut in præfigura-
» tione ejus Melchisedec summi Dei sacerdos
» panem & vinum offerens fecerat, ipse quo-
» que veritatem sui corporis & sanguinis sic
» figuratum repræsentaret. Per hunc itaque
Melchisedec panis & vinum oblata, non le-
guntur a populo sub utraque specie sumpta,
sed solum per Melchisedec oblata. Sic etiam
hodie solum sacerdos celebrans sumit sub u-
traque specie,

Simi-

ANNO CHRISTI 1433.

Similiter nec agnus paſchalis ſumptus repe-
ritur cum vino vel hujuſmodi bibitione, ſed
comeſtus, & licet forte biberint, non tamen
bibitio cadebat ſub præcepto. Similiter man-
na omne delectamentum in ſe habens ſine
præcepto bibitionis ſumebatur, quod quidem
manna in ſcripturis panis angelorum & eſca
nominatur. Unde Sapientiæ 16. *Eſca angelo-
rum nutriviſti populum tuum, & paratum pa-
nem de cælo præſtitiſti eis ſine labore, omne de-
lectamentum in ſe habentem & omnis ſaporis*
Pſal. 77. *ſuavitatem*, & in Pſalmo: *Panem cœli dedit
eis, panem angelorum manducavit homo.* In
quibus nulla mentio fit de vino aut de po-
tu. Inſuper ſanguis in veteri teſtamento obla-
tus domino in altari (a ſacerdote,) & non
a populo viſus eſt immolari, unde Levit. 1.
dicitur ſacerdotibus: *Sanguinem fundentes per
altaris circuitum*, & 4. Ibidem. *Pro peccato ſa-
cerdotis vel etiam totius multitudinis ſacerdos of-
ferat vitulum, cujus ſanguinem aſpergat contra
velum ſanctuarii, & de eodem ponat ſuper cor-
nua altaris, reſiduum fundendo in baſin altaris
holocauſti*, & 17. ibidem dicitur: *Sanguinem
dedi vobis ut ſuper altare meum expietis pro a-
nimabus veſtris:* in cujus etiam ſignum ſoli ſa-
cerdotes veteris teſtamenti utebantur libami-
nibus, & his ſacrificiis quæ fiebant ex fluida
materia, ſcilicet oleo & vino. Item 1. Re-
gum 2. capite, quidam ſacerdos in deſiderio
populi & omnium non ſacrificantium hunc ci-
bum deſiderantium dicebat & petebat: *Dimit-
te me obſecro ad unam partem ſacerdotalem, ut
comedam bucellam panis:* duæ enim partes ſunt
ſacerdotis ſacrificantis & conficientis, ſcilicet
panis & vinum, & ſub ambabus & ſub quali-
bet ipſarum totus & integer Chriſtus.

Populus itaque non ad ambas partes ſacer-
dotis, ſed ad unam petit & obſecrat admitti, & ad eam quæ eſt ſub ſpecie panis, ad quam utique admittitur, ut bucella corporis dominici ſatietur. Hujus inſuper figura præceſſit, ut inquit Albertus Magnus in tractatione de officio miſſæ, in tribus ſatis farinæ, Geneſis 18. cum Abraham ſederet in hoſtio tabernaculi ſui, vidit tres angelos deſcenden-
tes per viam, quibus tria ſata farinæ ſimilæ commixta parari fecit in ſubcinericios & azymos panes; per quod innuitur laicos ſolum ad unam ſpeciem debere admitti, eo quod de vino nullam mentionem facit. Tria vero ſata fuiſſe narrantur propter triplicem ſubſtantiam quæ in hoc ſacramento continetur, ſcilicet corpus, anima, & deitas. Similiter in comeſtione Eliæ hujuſmodi manducationis ſacramentalis expreſſiſſima figura præceſſit, quando
3. Reg. 19. ſubcinericium panem comedit cum potu aquæ, nulla facta mentione de vino, in cujus cibi fortitudine ambulabat quadraginta diebus & noctibus. Patet igitur ex lege divina tam novi quam veteris teſtamenti, quod communicare laicos, aut non conficientes, ſufficit ſub altera ſpecie tantum, ſcilicet panis, & per conſequens non eſſe de neceſſitate ſalutis, ſive de præcepto Chriſti, ſumere ſub utraque.

Ex praxi Chriſti.

Secundo principaliter probatur ex praxi Chriſti: & primo quia in toto evangelio non reperitur, quod Chriſtus communicarit aliquem laicum ſub utraque ſpecie; tantummodo duodecim apoſtolos, ut patet Joannis 12. ubi duodecim apoſtolorum pedes laviſſe fertur, & Marci 14. ubi dicitur quod veſpere facto venit cum duodecim apoſtolis, & Lucæ 22. *Cum facta fuiſſet hora, diſcubuit, & duodecim apoſtoli cum eo.* Quos duodecim ante in ſacerdotes ordinavit, ut dicunt communiter doctores omnes, in eadem cœna, per illa verba: *Accipite, hoc eſt corpus meum*, &, *Hoc facite in meam commemorationem*, & poſtmodum eos communicavit, & licet pro tunc ſolus Chriſtus conficeret & non apoſtoli, tamen communicavit eos ſub utraque ſpecie non ut laicos, ſed ut ſacerdotes, dans eis exemplum & doctrinam, qualiter & ipſi conficientes conficere & ſumere deberent. Præterea ſi hujuſmodi communio ſub utraque ſpecie fuiſſet de neceſſitate ſalutis, nequaquam matrem alioſque utriuſque ſexus caros, qui ipſum dominum & mentis & corporis paſſibus ſequebantur, a prædicta communione excluſiſſet, quod tamen videtur feciſſe, eum exceptis duodecim, ut dictum eſt, non legantur dictæ cœnæ interfuiſſe. Item hoc idem patet ex ſatietatibus Chriſti, quibus ſatiavit turbas, & diſcipulos ſuos ante & poſt ſuam reſurrectionem. Scribitur etenim Matthæi 14. & Joannis 9. quod dominus ſatiavit quinque millia hominum de quinque panibus & duobus piſcibus, & Marci 8. habetur quod ſatiavit quatuor millia de ſeptem panibus, in quibus ſatietatibus nulla mentio fit de potu aut vino ſive aqua aut quocumque alio liquore. Et licet non habeatur ex textu, quod ſatietates prædictæ fuerint de pane veraciter tranſſubſtantiato in corpus Chriſti, tamen veraciter tenendum eſt, quod ille panis divina potentia multiplicatus, & tam mirabiliter ſatians corpora manducantium, typum & figuram gerat hujus ſanctiſſimi panis, qui de cælo deſcendit & dat vitam mundo. Quia ſicut ille panis ineffabili quadam ſuavitate refecit manducantium corpora, & in quadam admiratione omnes ſuſpendit, ita ut quærerent ipſum regem facere, & ut ipſum ſequerentur: ſic iſte panis cæleſtis & ſuperſubſtantialis replet ineffabili ſuavitate animas ſe digne ſumentes, & eas ſic in ſui amorem & admirationem convertit, ut nihil præter Chriſtum in cordibus ipſarum regnare permittant, ſicque ipſas attrahat, ut omnibus poſtpoſitis, currant in odorem unguentorum ſuorum.

Unde Chriſtus Joannis 6. loquens de prædicta ſatietate corporali, ait: *Amen amen dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturari eſtis*, & ſtatim poſt ſubjunxit loqui de hoc ſacramentali & ſpirituali pane, ſi tamen de ſacramentali intelligitur, ut per prædictam ſatietatem corporalem manduceret in ſatietatem ſpiritualem hujus ſanctiſſimi panis, de quo ſtatim ſubjunxit: *Operamini non cibum qui perit ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit.* Item poſt paſſionem ſuam, & habetur Lucæ ultimo: *Et factum eſt cum diſcumberet Jeſus in Emaus*, cum illis ſcilicet duobus diſcipulis Cleopha & alio, *accepit panem, benedixit & fregit, & porrigebat illis*, ubi ſecundum multos doctores, corpus ſub ſpecie panis ſolum eis tradidit, eo quod nullam facit mentionem de vino, unde Auguſtinus in homilia de concordantia evangeliſtarum: „ A
» Chriſto facta eſt permiſſio impedimenti uſ-
» que ad ſacramentum panis, ut unitate cor-
» poris participata, removeri intelligatur im-
» pedimentum inimici, ut Chriſtus poſſit
» cognoſci. Item Beda ſuper eodem; Impe-
» di-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

» dimentum permittit esse Deus, donec ad » sacramentum perveniatur, sed percepta ve» ritate corporis Christi, impedimentum ini» mici aufertur, ut Christus possit agnosci. » Item Theophylactus: Sed & aliud innuit, » quod scilicet sumentibus sacrum panem ape» riuntur oculi eorum, ut eum cognoscant, » magnam enim habet & ineffabilem domini » caro virtutem. Item glossæ est, & est Be» dæ: Per panem corpus Christi & ejus san» guinem signabat.

Item Joannis ultimo Christus manifestavit se discipulis septem ad mare Tiberiadis, ubi accepit panem & piscem assum, & dabat eis, » quod verbum tractans Innocentius dicit: » Per assum piscem quem Christus cum suis » discipulis comedebat, intelligi debet cor» pus Christi quod in ara crucis assatum fuit. » Unde beatus Gregorius in homilia 27. di» cit: Per assum piscem intelligi debet me» diator Dei & hominum, pro nobis passus. Et patet ibi nulla mentio fit de potu vel vino. Item sequenti die post institutionem prædicti sacramenti Christus docuit exemplo & opere non solum non esse de necessitate salutis sumere sub utraque specie quoad laicos, sed nec simpliciter sumptionem prædicti sacramenti, ut in latrone, cui mox credenti & dicenti: *memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum*, promisit dominus paradisum dicens: *Hodie mecum eris in paradiso*, absque quacumque hujus sacramenti perceptione. Quod etiam in innumeris martyribus probatum est, qui absque hujus perceptione sacramenti ad regna cælestia feliciter pervenerunt, quod & de pueris baptizatis sancta tenet ecclesia.

Item probatur ex praxi apostolica & primitivæ ecclesiæ simul, quia dicitur Actorum 2. *Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum, & communicatione fractionis panis* sancti, secundum glossam, ut Magister historiarum in scholasticis historiis exponit fractionem panis, id est eucharistiæ, quia in primitiva ecclesia fideles crebro communicabant, & conveniebant ad percipiendam eucharistiam: in quo loco scriptura nullam mentionem facit de vino aut de potu. Eodem modo & Albertus Magnus exponit de apostolis & de ista fractione panis.

Ex praxi apostolica.

Item de nullo apostolorum legitur quod hujusmodi communionem duplicis speciei practicaverint quoad laicos, vel de eo doctrinam tradiderint aut præceptum, excepto Paulo apostolo, qui recitative Corinthiis narrat, qualiter Christus sub duplici specie hoc sacramentum instituerat, & solum Corinthiis apud quos solos erat hujusmodi consuetudo. Et indubitanter si fuisset Christi præceptum indifferenter, quoad omnes, communicare sub utraque specie, sanctus Paulus expressius scripsisset de ipso tam Corinthiis quam & aliis fidelibus quibus suas transmisit epistolas, præcipue Romanis qui erant caput mundi, & Hebræis pro quibus cupiebat esse anathema ut eos lucrifaceret. Similiter quilibet apostolorum & evangelistarum scripsisset aliquid de hujusmodi præcepto sine quo non esset salus hominibus, quod quia non fecerunt, ideo indubitanter tenendum est quod non sit præceptum Christi. Idem patet ex praxi multorum sanctorum antiquorum, & præcipue in ecclesia, de sancta Petronilla beati Petri apostoli filia, de qua sic in ejus legenda legitur, quod in extremis post multa jejunia & orationes corpus domini suscepit, & demum in lecto se reclinans, post triduum ad Christum migravit. Item attestatur beatus Eusebius ad Damasum Portuensem episcopum de morte gloriossimi Hieronymi, ubi refert quomodo beatus Hieronymus varie & multipliciter sacramentum dominicum recommendans, eucharistiæ sacramentum sub specie panis ab alio suscepit, ubi refert verba » Hieronymi in hunc modum: Rogo vos fra» tres, ut domini mei afferatis corpus, qua» tenus in suo lumine videam lumen, ut fir» mans super me oculos suos, det mihi in» tellectum & instruat me in via hac qua » gradiar. His verbis finitis post longas ora» tiones vir Dei glorioSus sacrum domini cor» pus suscipiens ad terram supinus rediit. Hæc Eusebius.

Ex praxi multorum antiquorum sanctorum.

Sic & idem beatus Eusebius in extremis positus sub specie panis communicavit, ut de eo scribit beatus Cyrillus in epistola ad beatum Augustinum de mirabilibus glorioSissimi Hieronymi. Illo etiam modo beatus Ambrosius in extremis communicavit de manibus beati Honorati Vercellensis episcopi. Idem habetur de beato Benedicto, de quo in legenda sua dicitur, quod ultima die exitus sui, in oratorium portari se fecit, & ibi exitum suum dominici corporis percepione munivit. Item refert beatus Gregorius tertio dialogorum, quod beatus Agapitus papa quemdam claudum & mutum sub una specie communicans eum plene sanavit. Item habetur de beata Lucia, quod ipsa spiritum non tradidit post gladii in guttur ejus immersionem, donec sacerdos corpus dominicum ei traderet. Idem de beato Dominico & Francisco & in multis aliis sanctis habetur per omnia.

Item Wilhelmus in suo sacramentali Hugonem de sancto Victore sub una specie tantum communicare debuisse narrat, sub his verbis: Quod cum Hugo de sancto Victore excellentissimus doctor ultima infirmitate laboraret, corpus domini instanter petebat sibi dari, & cum nullum cibum continere posset, fratres ejus turbationem timentes simplicem hostiam illi obtulerunt, quod ille cognoscens; per Spiritum, ait, misereatur vestri Deus fratres, cur me ita deludere vultis? iste quem portastis, non est dominus Deus meus. Et illi attoniti mox corpus domini attulerunt. Sed ipse videns se non posse recipere, elevatis in cælum oculis ac manibus sic oravit » Ascendit Filius ad Patrem & Spiritus ad » Deum qui misit illum, & inter hæc verba emisit spiritum, & corpus domini ibidem disparuit. Ecce quam manifesta & clara narratione refert hic doctor sanctum Hugonem debuisse sub una tantum specie communicare.

Ex doctrina sacrorum conciliorum. Ex concilio VI. Constantinopolitano.

Tertio principaliter probatur ex doctrina & institutione sacrorum conciliorum. Nam ut habetur ex lib. conciliorum Isidori, ita in sexta » Constantinopolitana synodo legitur: Citra » sanguinem ceremonias in ecclesiis celebra» mus: ita quippe accedimus ad benedictio» nes arcanas, & sanctificamur participes esse» cti tam sanctæ carnis quam pretiosi sangui» nis Christi. Ecce quam aperte hæc sancta synodus ponit distinctionem inter communionem laicam & sacerdotalem. Nam quoad laicos dicit: Citra sanguinem ceremonias in ecclesiis celebra-

ANNO CHRISTI 1433.

lebramus, & vocat communionem laicam ce-
ANNO CHRISTI 1433. remonias, quia præcepto & statuto ecclesia introducta est. » Quoad sacerdotes vero subjungit: Ita quippe accedimus ad benedictiones » arcanas, & sanctificamur participes effecti tam » sanctæ carnis quam pretiosi sanguinis Christi. Nam si utraque pars istius decreti ad laicos vel ad sacerdotes sine distinctione referretur, utique manifestam implicaret contradictionem, Nam in prima parte excludit sanguinem, cum dicit: Citra sanguinem, & in secunda dicit: Participes effecti tam sanctæ carnis quam pretiosi sanguinis. Clarum igitur est hoc decretum, nec aliquo modo potest inficiari aut infringi.

Ex Toletano XI. Idem longe clarius ostendit undecimum To-
» letanum concilium ita dicens: Cum nihil in
» divino canone debeat esse confusum, nihil
» dubium, nil etiam indiscretum, in collatio-
Cap. 11. » ne nostri cœtus relectus est canon Toletani
» primi concilii, in quo præceptum est, ut
» si quis acceptam a sacerdote eucharistiam
» non sumpserit, velut sacrilegus repellatur:
» nec adjecta est ibi discretio voluntatum,
» cum infidelis hæc & talia infideliter agat,
» at fidelis accipiat fideliter quod naturalis il-
» lum necessitas deglutire non sinit. Solet e-
» nim humanæ naturæ infirmitas in ipso mor-
» tis exitu prægravata tanto siccitatis pondere
» deprimi, ut nullis ciborum illationibus re-
„ ficiatur, sed vix tantundem illati delectetur
„ poculi gratia sustentari, Quod etiam in mul-
„ torum exitu vidimus, qui optatum suis vo-
„ tis sacræ communionis expectantes viaticum,
„ collatam sibi a sacerdote eucharistiam re-
„ jecerunt, quod non infidelitate hoc agerent,
„ sed quod præter dominici calicis haustum
„ traditam sibi non possent eucharistiam deglu-
„ tire. Ex quo decreto manifeste ostenditur, quod etiam tempore primi concilii Toletani infirmi tantummodo sola hostia communicabant, quod patet ex declaratione suprapositi decreti. Nam refert quod primum concilium Toletanum fecerat statutum, ut quicumque eucharistiam a sacerdote acceptam non sumeret, velut sacrilegus repelleretur. Et quia in hoc decreto non fuerat facta distinctio de voluntate & necessitate, cum & infidelis hæc talia infideliter agat, & fidelis accipiat fideliter quod naturalis illum necessitas deglutire non sinit: declarata sequens concilium quia cum multi fideles in exitu mortis positi, tanto siccitatis pondere deprimantur, ut nihil possint deglutire, nisi aliquo poculento vel liquido mediante, manifestum est quod tales accipiendo eucharistiam, hostiam scilicet sine poculo, bona & sancta intentione, si eam propter siccitatem rejicerent, non incurrerent sacrilegii crimen. Et hoc per experientiam probant sancti patres in dicto concilio
» existentes. Quod etiam, inquiunt, in mul-
» torum exitu vidimus, qui optatum suis vo-
» tis sacræ communionis expectantis viati-
» cum, collatam sibi a sacerdote eucharistiam
» rejecerunt, non quod infidelitate hoc age-
» rent, sed quod præter dominici calicis had-
» stum traditam sibi non possent eucharistiam
» deglutire. Ex quo luce clarius patet, quod sub sola specie panis tunc temporis sacra communio ministrabatur infirmis, ait enim:
„ Præter dominici calicis haustum, quia quando eucharistia sine calice ministrabatur, ideo sæpe ex hujusmodi siccitatis pondere gravati cogebantur rejicere quam deglutire non valebant. Et hoc est quod dicit: Sed quod
» præter dominici calicis haustum traditam
» sibi non possent eucharistiam deglutire.

ANNO CHRISTI 1433.

Item similiter ex concilio Rhemensi ostenditur, & habetur de communione & consecrat. distinctione 2. capit. Pervenit: ubi declaratur quod sufficit dare eucharistiam sive hostiam infirmis sine vino. Nam quidam presbyteri in tantum parvipendebant divina mysteria, ut laico aut feminæ sacrum corpus traderent ad deferendum infirmis, quos sancta synodus graviter reprehendit, & statuit, quod talis temeraria præsumptio amplius fieri non debeat, sed presbyter per semetipsum debeat infirmum communicare, in quo decreto solum fit mentio de corpore Christi, & nullo modo de vino aut de sanguine. Tenor vero
» dicti decreti est talis: Pervenit ad noti-
» tiam nostram quod quidam presbyteri in
» tantum parvipendant divina mysteria, ut
» laico, aut feminæ sacrum corpus Domini
» tradant ad deferendum infirmis, & quibus
» prohibetur ut nec sacratium ingrediantur,
» nec ad altare appropinquent, illis sancta
» sanctorum committunt: quod quam sit hor-
» ribile, quamque detestabile, omnium reli-
» giosarum animarum advertit prudentia: ideo
» interdicit per omnia synodus ne talis te-
» meraria præsumptio ulterius fiat, sed omni-
» bus modis presbyter per semetipsum infir-
» mum communicet, quod si aliter fecerit,
» gradus sui periculo subjacebit.

Item ex concilio Vormatiensi, eadem distinctione, capit. Presbyter, præcipitur quod presbyter eucharistiam, id est, hostiam, ut dictum est, semper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur, unde dicit Ca-
» non: Presbyter eucharistiam semper habeat
» paratam, ut quando quis infirmatus fuerit,
» statim eum communicet, ne sine communio-
» ne moriatur, super quo ait glossa: Sangui-
» nem non præcipit servare, quia opus esset
» nimia cautela in eo servando. Et addit ar-
» chidiaconus: Addere præterea non est opus:
» quia ubi est corpus, ibi est & sanguis: &
» in glossa super capit. Comperimus, eadem distinctione super verba: Aut integra percipiant, Hoc intelligo de conficiente: nam infirmus, vel sanus, in necessitate sine vino corpus sumere potest. Ex quibus omnibus patet, quod communio sub utraque specie non est de necessitate salutis, ex quo per sacra concilia sanis pariter & infirmis concedebatur tantummodo sub una specie. Item non solum infirmis sacerdotibus, sed etiam sanis ab eorum officiis depositis a sacris conciliis concessa est unius speciei communio, unde distinct. 50. capit. Si episco- Cap. 50.
pus, & habetur ex concilio Agathensi, dici-
» tur: Quod si episcopus, presbyter, aut dia-
» conus capitale crimen commiserit, aut char-
» tam falsaverit, aut falsum testimonium di-
» xerit, ab officii honore depositus, in mo-
» nasterium detrudatur, & ibi quamdiu vixe-
» rit, laicam tantummodo communionem ac-
» cipiat.

„ Eumdem modum loquendi habet, distin-
„ ctione 55. ubi ita dicit: Si evangelica mo- Cap. 3.
„ nitio iracundiam nec usque ad verbum furen-
„ tem prosilire permittit, ne si raca fratri suo
„ quis dixerit, sit reus gehennæ ignis, quali

„ pu-

ANNO CHRISTI 1433.

„ putamus pœna plectendus est, qui non so-
„ lum pugnis impie percussit in Levitici ordi-
„ nis hominem ministerio servientem, sed qua-
» si non sufficeret ad cædem manus, instigan-
» te ita se diabolo raptus est ad iracundiam,
» ut fuste non solum percuteret, sed etiam
» erueret oculum fratris? Et quamvis hujus-
» modi excessus graviori esset pœna plecten-
» dus, bene tamen fraternitas tua fecit, eum
» ab officio presbyteratus removens. Hoc ta-
» men solicitudinis tuæ sit, ut locum ei pœ-
» nitentiæ constituas, & in aliquo eum mo-
» nasterio retrudas, laica sibi tantummodo
» communione concessa.

Similiter ex concilio Sardicensi habentur duo decreta de eadem communione laica hu-
Cap. 1. jusmodi sub tenore: Item Osius episcopus di-
» xit: Non minus mala consuetudo, quam
» pernicioſa corruptela, funditus eradicanda
» est, ne cui liceat episcopo de civitate sua
» ad aliam transire civitatem, manifesta est e-
» nim causa qua hoc facere tentant; cum nul-
» lus in hac re inventus sit episcopus qui de
» majore civitate ad minorem transiret, unde
» apparet avaritiæ ardore eos inflammari, &
» ambitioni servire, & ut dominationem exer-
» ceant. Si ergo omnibus placet, hujusmodi
» pernicies austerius vindicetur, ut nec lai-
» cam communionem habeat qui talis est,
» responderunt universi: Placet. Item idem
» Osius episcopus dicit: Etiamsi talis alias ex-
» stiterit temerarius, ut fortasse excusationem
» afferat quod populi literas acceperit, cum
» manifestum sit potuisse pauco premio & mer-
» cede corrumpi, qui sinceram fidem non ha-
» bent, ut clamarent in ecclesia & ipsum petere
» viderentur episcopum, omnino has fraudes
» damnandas esse arbitror, ita ut nec laicam
» in fine communionem talis accipiat, quod
» si nobis omnibus placet, statuite. Synodus
respondit: Placet. Ex istis duobus decretis manifeste declaratur, quod communio secundum se non est de necessitate salutis, alioquin impie prædictum concilium statuisset, ut taliter delinquens nec laicam communionem in fine acciperet, ait enim: Ita ut nec
„ laicam in fine communionem talis accipiat.
Per communionem autem laicam quid potest intelligi aliud quam communio simplex sub una specie, & sub ipsa præcipue, quæ ut communiter minus potest afferre periculi reverentiæ tanto sacramento debitæ, cujusmodi est species panis: & ad hoc sunt omnes doctores juris canonici, quibus credendum est utpote exercitatis & peritis in arte sua: Unde super prædicto capite Hosius abbas exponit laicam communionem, id est, corpus Christi. Innocentius; id est, viaticum. Hostiensis; id est, panem benedictum, vel corpus Christi, & idem dicit Joannes Andreas in novella.

Item Clemens papa (& habetur de consecratione, distinctione 2. capit. Tribus gradi-
„ bus) dicit: Tribus gradibus commissa sunt
„ sacramenta divinorum secretorum, id est,
„ presbytero, diacono, & ministro, qui cum
„ timore & tremore clericorum reliquias cor-
„ poris domini custodire debent, & sequi-
„ tur ibidem: Tanta in altari certo holocau-
„ sta offerantur, quanta populo sufficere de-
„ beant, quod si remanserint, in crastinum
„ non reserventur, sed cum timore & tremo-
„ re clericorum diligentia consumantur. Qui autem residua corporis domini quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad accipiendos communes cibos conveniant. Ecce quam manifeste in prædicto canone habetur, quod reliquiæ corporis domini custodiendæ sunt cum magna clericorum diligentia, & nulla penitus fit mentio de reliquiis vini aut sanguinis, nec de custodia ipsius, de cujus tamen custodia, si fuisset in usu, potius debuisset cautela adhiberi, & ordinatio sive statutum fieri, cum in ipso sanguine majus imminеat periculum. Item sancta synodus Romana, cui beatus Leo papa præsedit, capit. Quibus, de consecratione dist. 2. loquens de veritate corporis & sanguinis Christi in hoc sacramento, inter cætera ita dicit: Idem est corpus de quo dictum est: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Circa hoc corpus aquilæ sunt, quæ alis circumvolant spiritualibus, unde & idem corpus Christi edimus, ut vitæ æternæ possimus esse participes, ubi notanter sancta synodus corpori Christi soli illam copulativam attribuit; *caro mea*, &c. ad ostendendum quod sub specie panis, sub qua, ex vi conversionis verborum, est proprie corpus Christi, vere & realiter ac integre utrumque contineatur, scilicet caro Christi & sanguis, & quæcumque alia se habent ad perfectionem Christi ex naturali & reali concomitantia, & quod idem corpus Christi edimus, nulla mentione facta de sanguine, aut de vino, sive de potu, ut vitæ æternæ possimus esse participes: ad ostendendum quod sufficit sumere sub una specie, novissime vero declaravit hoc sacrum Constantiense coucilium, cujus tenorem papa Martinus V. in quadam bulla sua interserit, quam pro præsenti recitare gratia brevitatis omitto.

Auctoritas Conciliorum quanta. Ep. 118.

Quanta autem sit auctoritas sacrorum conciliorum, ostendit Augustinus ad Januarium
„ ita dicens: Conciliorum in ecclesia est sa-
„ luberrima auctoritas, quibus ecclesiæ ne-
„ gotia terminantur, & in libro de fide
„ catholica idem dicit: Si quis aliquas scri- Cap. 2.
„ pturas præter illas quas ecclesia catholica
„ recipit & in auctoritate habendas esse tra-
„ didit, fuerit veneratus, anathema sit. Item Greg. l. 1. regist. ep. 24.
„ Gregorius, & habetur distinctione 15. Si-
„ cut sancti evangelii quatuor libros, sic
„ quatuor concilia suscipere & venerari me
„ fateor. Et subdit: Cunctas vero personas
„ quas præfata veneranda concilia venerantur,
„ veneror, & quas respuunt, respuo. Quia
„ dum universali sunt consensu constituta, se,
„ & non illa destruit, quisquis præsumpserit
„ aut solvere quos ligant, aut ligare quos sol-
„ vunt, nec mirum, cum ipsa sacra generalia concilia regantur & dirigantur a Spiritu sancto, imo ab ipso Jesu Christo. Nam si ipse dominus promisit se esse in medio duorum vel trium in nomine ipsius congregatorum, quanto magis erit in medio patrum seniorum omnium Christi fidelium in sacris conciliis generalibus congregatorum? quod expresse sancti apostoli exemplo declaraverunt Act. 15. ubi præsidentiam in concilio Spiritui sancto attribuerunt, vel potius insinuaverunt, dicentes in sua epistola decretali: *Visum est Spiritui sancto & nobis*: quod etiam attestatur Cælestinus papa ad synodum in Epheso constitutam:

„ Spi-

ANNO CHRISTI 1433.

„ Spiritus ſancti teſtatur præſentiam congre-
„ gatio ſacerdotum. Certum eſt enim quod
„ legimus, quia nec poteſt veritas noſtra
„ mentiri, cujus in evangelio iſta ſententia
„ eſt: *Ubi duo vel tres congregati fuerunt in*
„ *nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum.*
„ Quod cum ita ſit, nam nec huic tam brevi
„ numero Spiritus ſanctus deeſt,) quanto ma-
„ gis eum nunc intereſſe credamus, quando in
„ unum convenit tanta turba ſanctorum. San-
„ ctum namque eſt pro debita veneratione
„ concilium, in quo utique nunc apoſtolorum
„ frequentiſſimæ illius quam legimus congre-
„ gationis aſpicienda reverentia eſt. Numquam
„ his defuit magiſter quem receperant prædi-
„ candum, adfuit ſemper iis dominus & ma-
„ giſter, ſed nec docentes a ſuo doctore de-
„ ſerti ſunt: docebat ille qui miſerat, doce-
„ bat qui dixerat quod docerent: docebat qui
„ in apoſtolis ſuis ſe confirmat audiri. Hæc
„ Cæleſtinus.

Cæleſtinus ep. 7. epiſtolarum decretalium Romæ editarum tom. 1. p. 2.

Matth. 15.

Act. 15.

Item Damaſus papa ad Aurelium archiepiſcopum de ſervandis canonibus ſanctorum patrum & decretis in concilio editis, prout refert Iſidorus in libro conciliorum, ita ſcribit: Reverendiſſimo fratri & coepiſcopo Aurelio Da-
„ maſus: Scripta ſanctitatis tuæ debita vene-
„ ratione ſuſcepimus, in quibus ſitire venera-
„ tionem ac prudentiam tuam apoſtolica inſti-
„ tuta, ut dignum erat, cognovimus. Qua
„ de re quædam ex his, quæ petiſti, miſimus
„ & quædam adhuc cum iterum miſeris, mit-
„ tere cupimus. Nullum tamen a beato Petro
„ principe apoſtolorum ſive prædeceſſorum no-
„ ſtrorum prætermiſimus, de quorum ſtatutis
„ aliquid per Ammonium presbyterum, & Fe-
„ licem diaconum ſub certis ſignaculis non mit-
„ teremus. Quæ te & cuſtodire optamus &
„ aliis prædicanda ac publicanda mandamus,
„ ut ab omnibus inviolate debita veneratione
„ cuſtodiantur & inviolate ſerventur, atque
„ ab omnibus futuris temporibus diligenter
„ venerentur. Quod violatores voluntarii ca-
„ nonum graviter a ſanctis patribus judican-
„ tur, & a Spiritu ſancto, cujus inſtinctu ac
„ dono dictati ſunt, damnantur, qui blaſphe-
„ mare Spiritum ſanctum non incongrue vi-
„ dentur, & quia contra eoſdem ſanctos ca-
„ nones non neceſſitate compulſi, ſed liben-
„ ter, ut præfixum eſt, aliquid aut proterve
„ agunt, aut loqui præſumunt, aut facere
„ volentibus ſponte conſentiunt: talis enim
„ præſumptio manifeſte unum genus est bla-
„ ſphemantium Spiritum ſanctum, qui, ut jam
„ prælibatum est, contra eum agunt, cujus
„ impulſi & gratia iidem ſancti editi ſunt ca-
„ nones, Diabolica vero nequitia pleroſque
„ ſubtiliter fallere ſolet, & ita quorumdam
„ imprudentiam per ſimilitudinem pietatis fæ-
„ piſſime illudit, ut pro ſalubribus nocitura
„ perſuadeat: idcirco norma ſanctorum cano-
„ num, qui ſunt Spiritu Dei conditi & to-
„ tius mundi reverentia conſecrati, fideliter a
„ nobis est ſcienda, & diligenter tradenda,
„ neque quoquomodo ſanctorum patrum ſta-
„ tuta, abſque inevitabili neceſſitate, quod
„ abſit, tranſgrediamur, ſed fideliſſime per ea
„ gradientes, cum eis qui eos inſtinctu con-
„ diderunt divino, mercedis gloriam & labo-
„ ris cumulum eorum meritis, auxiliante do-
„ mino habere mereamur. quod nobis præ-
ſtare dignetur ipſe Spiritus ſanctus, in cujus nomine in hac ſancta ſynodo congregati ſu-
mus, Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

Quarto principaliter probatur ex conſuetudine eccleſiæ, quæ ex antiquiſſimis temporibus & ex multis centenis annorum fuit univerſaliter in eccleſiam introducta. Sunt enim ultra ducentos & trecentos annos, vel ſaltem prope, quibus doctores catholici in libris ſuis & ſcriptis cœperunt laudare & approbare univerſalem eccleſiæ conſuetudinem in communione ſub una ſpecie, ut paulo post patebit in allegatione doctorum. Clarum autem est quod hæc conſuetudo non fuit uno die, aut uno menſe, ſeu uno anno in eccleſiam univerſaliter introducta, imo nullus doctorum ipſam laudantium & approbantium potuit aut ſcivit aſſignare temporis originem, quo hæc conſuetudo univerſaliter ortum habuerit, propter antiquitatem ſuam: unde indubitanter tenendum est quod communio ſub utraque ſpecie nunquam fuit in eccleſia Dei univerſali, ſed ſecundum varium exemplum Chriſti, varia fuit ſemper habita conſuetudo. Chriſtus enim in cœna ſub duplici ſpecie tradidit, instante ſua paſſione: ſed post reſurrectionem ſuam legitur, ſecundum intentionem ſanctorum, confeciſſe ſub ſola ſpecie panis, ut patuit ſuperius, quando in Emaus cognoverunt eum duo diſcipuli in fractione panis. Sic etiam & de primitiva eccleſia & de apostolis legitur in Hieroſolymis, quod erant perſeverantes in fractione panis, & communicatione, Actorum 2. quod intelligitur de communione panis ſancti, ut in præcedentibus fuit declaratum: & Corinthii ſub duplici ſpecie communicabant, ut patet per apostolum, & ſic communiter ſemper manſit hujuſmodi diverſitas communionis laicalis, ſub una vel ſub duplici ſpecie, donec propter pericula & varios errores, univerſalis eccleſiæ conſuetudo obtinuit communionem unius ſpeciei, cujus conſuetudinis principium aut initium, nec in memoriis hominum, nec in ſcriptis doctorum, aut in annalibus ſcribentium reperitur: Et cum conſuetudo, cujus initii memoria non habetur, jure ſtatuti habenda ſit, ut dicunt leges, utique pro lege habenda est & tenenda.

Ex conſuetudine eccleſiæ.

Quanta autem ſit auctoritas conſuetudinis eccleſiæ Romanæ, oſtendit Auguſtinus in libel-
„ lo de cura pro mortuis agenda, qui ait:
„ Quod ſi nulla eſſet auctoritas ſacræ ſcriptu-
„ ræ, quæ doceret orare pro defunctis, tanta
„ est auctoritas eccleſiæ Romanæ, quod pro
„ lege firmiſſima ſine dubitatione est tenen-
„ da. Similiter ſanctus Thomas ſecunda 2. quæstione 10. articulo 12. dicit: maximam
„ auctoritatem habet eccleſiæ conſuetudo, quæ
„ ſemper in omnibus est æmulanda: quia &
„ ipſa doctrina catholicorum doctorum ab ec-
„ cleſia auctoritatem habet. Unde ſubdit:
„ Quo magis standum est auctoritati eccle-
ſiæ, quam Auguſtini vel Hieronymi vel cu-
jſcumquue doctoris.

Qualiter autem tranſgreſſores conſuetudinum coercendi ſint, oſtendit Auguſtinus ad Caſulanum presbyterum, & habetur diſtinctione 2. capite, In his rebus: Qui dicit,
„ quod mos populi Dei, & inſtituta ma-
„ jorum pro lege tenenda ſunt, & ſicut præ-
„ varicatores legum divinarum, ita contem-
„ ptores conſuetudinum eccleſiaſticarum coer-
„ cendi ſunt. Et in libro confeſſionum ita dicit:

Epiſtola 86. Diſtinctione 11. c. 7.

„ Quæ

„ Quæ ſunt contra mores hominum flagitia
ANNO CHRISTI 1433.
„ pro morum diverſitate vitanda ſunt, ut pa-
„ ctum inter ſe gentis aut civitatis conſuetu-
lib. 3. c. 8. „ dine aut lege firmatum nulla civis aut pe-
„ regrini libidine violetur. Turpis eſt enim
„ omnis pars univerſo ſuo non congruens.
„ Item Auguſtinus facere contra conſuetudi-
„ nem prohibet epiſtola 18. ad Hieronymum
„ ita dicens: Contra eccleſiæ fundatiſſimum
„ modum nemo ſentiat. Item Damaſcenus li-
Cap. 3. „ bro 4. ſententiarum ſuarum: Semper con-
„ ſuetudo eccleſiæ ſervanda eſt, & contrarium
„ dogmatizantes & ſuam praxin confirmantes
„ non ſunt audiendi. Item Hieronymus in qua-
„ dam epiſtola contra Vigilantium: „ Quid ne-
„ ceſſe eſt in manus ſumere quod eccleſia non
„ recipit? niſi forte Balſamum mihi, & Bar-
„ belum, & Theſaurum Manichæi, & ridicu-
„ lum nomen Lenſiboræ proferas, *&c.* Cum
„ igitur eccleſia non recipit in communione lai-
„ ca utramque ſpeciem, ipſam utique recipere
„ ridiculum eſt, pernicioſum & ſuperfluum:
„ propter quod B. Thomas dicit ſecunda 2. quæ-
„ ſtione 93. artic. 1. „ Sicut enim falſarius eſ-
„ ſet, qui aliqua proponeret ex parte alicu-
„ jus quæ non eſſent ei commiſſa, ita vitium
„ falſitatis incurrit, qui ex parte eccleſiæ cul-
„ tum exhibet Deo contra modum divina au-
„ ctoritate ab eccleſia conſtitutum, & articu-
„ lo 2. Si enim aliquid ſit, quod quantum
„ eſt de ſe, non pertinet ad Dei gloriam ne-
„ que ad hoc quod mens feratur in Deum,
„ aut quod carnis concupiſcentiæ moderate
„ refrænentur, aut etiamſi ſit præter Dei &
„ eccleſiæ inſtitutionem vel conſuetudinem
Auguſtinus epiſtola 86. „ communem, quæ ſecundum Auguſtinum pro
„ lege habenda eſt, totum hoc reputandum
„ eſt ſuperfluum & ſuperſtitioſum, *&c.* Cum
itaque dicta communio ſub utraque ſpecie,
quoad laicos, ſit contra communem conſue-
tudinem eccleſiæ, utique tamquam ſuperflua
repellenda eſt. Manifeſtum eſt autem quod
jam a multis centenis annorum, prædicta con-
ſuetudo communicandi laicos ſeu non confi-
cientes, ſub una ſpecie tantum, ſcilicet panis,
in eccleſiam, nemine contradicente, univer-
ſaliter introducta eſt, ut patebit ſtatim ex di-
ctis doctorum de hac conſuetudine mentio-
nem facientibus.

Ex teſtimonio ſanctorum patrum.

Quinto principaliter probatur per ſanctorum doctorum atteſtationem, qui in locis quodam-modo innumeris de hujuſmodi ſacramento & communione facientes mentionem, nihil de potu aut vino memorati ſunt, ſed tantummodo de corpore Chriſti, ſive de pane aut eſca locuti ſunt: per hoc oſtendentes ſufficere ſub ſola ſpecie panis ſumere diviniſſimæ euchariſtiæ ſacramentum. Unde Ambroſius in libro de ſacramentis: „ Iſta eſca quam accipis, iſte
Cap. 69. Ambroſius de his qui initiantur ſacris, cap. 8. & 9. Cap. 74. Cap. 85. Cap. 56. Cap. 40. „ panis vivus qui de cælo deſcendit, vitæ æ-
„ ternæ ſubſtantiam adminiſtrat. Et quicum-
„ que hunc panem manducaverit, non morie-
„ tur in æternum, quia corpus eſt Chriſti &
habetur de conſecratione diſtinctione 2. capi-
te, Revera. Idem eadem diſtinctione, ſcilicet
conſecratione, in multis capitulis, videlicet
in capite, Omnia, & in capitulo, Nullo ſa-
cramento, & in capitulo, Non iſte panis eſt,
& in capitulo, Ante benedictionem, in qui-
bus locis manifeſte habetur quod ſumptio hu-
jus ſacramenti ſufficit tantum ſub ſpecie pa-
Ambroſius de paradiſo c. 9. nis. Item idem Ambroſius in libro de para-
diſo loquitur ſub his verbis: „ Cum igitur in
ANNO CHRISTI 1433.
„ cibo neque præmium ſit, quia eſca nos non
„ commendat Deo, neque magnum pericu-
„ lum ſit, quia non quod intrat in os coin-
„ quinat hominem, ſed quod exit de ore;
„ videtur ſine dubio a tanto auctore non eſ-
„ ſe præceptum, niſi hunc cibum ad illum
„ propheticum referas, quem pro magno præ-
„ mio dominus ſanctis pollicetur ſuis: *Ecce* Iſai. 65.
„ *qui ſerviunt mihi, manducabunt, vos autem*
„ *eſurietis*. Hic est enim cibus in quo vita
„ diffinitur æterna, quo quiſquis fuerit de-
„ fraudatus, morte morietur. Quandoquidem
„ panis vivus atque cælestis ipſe dominus est,
„ qui vitam dat huic mundo. Unde & ipſe
„ ait: *Niſi manducaveritis carnem meam & bi-* Joan. 6.
„ *beritis ſanguinem meum, non habebitis vitam*
„ *æternam*. Erat ergo panis aliquis, de quo
„ præſcripſerat edendum paradiſi incolis: quis
„ ille? accipe quem dicat: *Panem*, inquit, Pſal. 77.
„ *angelorum manducavit homo*. Est enim bo-
„ nus panis, ſi facias voluntatem Dei; vis
„ ſcire quam bonus panis? ipſe Filius man-
„ ducat hunc panem, de quo ait: *Meus ci-*
„ *bus eſt ut faciam voluntatem Patris mei, qui* Joan. 4.
„ *in cælis eſt*: Hæc Ambroſius, ubi primo no-
„ tandum quod hic doctor ſanctiſſimus & u-
„ nus ex quatuor columnis eccleſiæ, veraci-
„ ter ſe fundat in ſacra ſcriptura & in do-
„ ctrina Chriſti. Deinde notandum est quod
„ dicit: Videtur ſine dubio a tanto auctore
„ non eſſe præceptum, ubi dicit, Sine du-
„ bio, omnem ambiguitatem excludens, non
„ eſſe præceptum. Tertio notandum est ex
dictis ſuis, quod ſi intelligatur præceptive,
quod hoc ſpiritualiter intelligendum est, de
ſpirituali manducatione, ut patet per totum
reſiduum quod ſequitur: Niſi hunc cibum ad
illum propheticum referas. Item beatiſſimus
noster Hieronymus, ut ſuperius fuit allegatus,
loquitur de duplici carne Chriſti, videlicet
ſpirituali & divina, de qua intelligitur illa
auctoritas: *Niſi manducaveritis*, de ea quæ
crucifixa est & ſepulta, quæ ut fides catho-
lica tenet, est vere, realiter, & in propria
perſona ipſe Chriſtus in hoc ſacramento, &
non ſpiritualiter tantum.

Item idem B. Hieronymus ſuper Leviticum ita dicit: De hac quidem hostia quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet; de hac vero quam Chriſtus in ara crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet, ubi notanter dicit, Edere, & nullam mentionem facit de Bibere, & habetur de conſecratione distinctione 2. De hac. „ Item beatus Hiero- Cap. 76.
„ nymus in quodam ſermone dicit: Singuli
„ autem accipiunt Chriſtum dominum, & in
„ ſingulis portionibus totus est, nec per ſin-
„ gulos comminuitur, ſed integrum ſe præbet
„ in ſingulis. Et habetur de conſecratione di-
ſtinctione 2. Singuli. Item Auguſtinus in epi-
ſtola ad Irenæum: „ Chriſtus panis est, de Cap. 77.
„ quo qui manducat, vivet in æternum, &
„ de quo ipſemet dicit: *Panis quem ego da-* Joan. 6.
„ *bo, caro mea eſt pro mundi vita*: & habe-
tur de conſecratione dist. 2. Chriſtus. Item
in ſermone de verbis domini, & habetur in
gloſſa 1. ad Cor. 10. „ Non ergo timeamus, Cap. 57.
„ fratres, manducare panem istum, ne for-
„ te ſumamus, id est, conſumamus illum,
„ & postea quod manducemus non inveniа-
„ mus: manducatur Chriſtus, vivit mandu-
„ ca-

„ catus, quia surrexit occisus, nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in sacramento sic fit, & norunt fideles quemadmodum manducent carnem vel corpus Christi. Et super psalmo 10. idem dicit: Judæi pascebantur tamquam de cœna domini, & nos de cruce domini pascimur, quod corpus ipsius manducamus. Ecce Augustin. in prædictis omnibus solum mentionem facit de pane, & nullam de potu.

ANNO CHRISTI 1433. In gloſſa hæc ſuſius habentur, vide de conſecratione 2. c. 70. Inviſet.

Cap. 15. Hæc verba habentur apud Auguſtinum epiſtola 118. Cap. 82.

„ Item Hilarius dicit, & habetur de conſec. diſt. 2. Si non sunt tanta peccata ut quis excommunicetur, non se debet a medicina corporis domini nostri Jesu Christi separare. Item idem de Trinitate, & habetur de conſec. diſt. 2. In Christo Pater, & Christus in nobis est, unum in his esse nos faciat. Si vero carnem corporis nostri Christus assumpsit, & vere ille homo qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosque vero sub mysterio carnem corporis ejus sumimus, & per hoc unum erimus, quia Pater in eo est, & Christus in nobis. In quibus similiter Hilarius de potu nullam facit mentionem. Quid plura? longum esset narrare antiquorum sanctorum doctorum dicta, per quæ videntur omnia innuere sufficientiam communionis sacræ sub una specie. Sed jam oculos nostros dirigamus ad doctores posteriores, qui tamen nos & hanc novitatem per plura centena annorum præcesserunt, quorum dicta & sententiæ sequuntur in hunc modum.

Innocentius pontifex.

In primis igitur occurrit antiquissimus doctor & summus pontifex Innocentius in tractatu de officio missæ, particula quarta de sacramento eucharistiæ, capite. Utrum panis sine vino vel e contrario valeat consecrari. Ubi inter cætera ita loquitur: „ Si vero vinum inveniri non possit, vel aliquo casu defuerit, quæritur utrum necessitate vel casu cogente, sola panis materia possit in eucharistiam consecrari, sicut sub sola panis specie debet eucharistia servari. Et infra concludit: In iis itaque regionibus, in quibus alterutrum inveniri non potest, licite posset alterum sine altero consecrari, minus enim ignorantia, quam necessitas, vel negligentia quam difficultas, excusat. " Hæc Innocentius. In quibus verbis hic doctor affirmative ponit primum, quod sub sola panis specie debet eucharistia servari; secundum, quod in iis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non potest, licite possit alterum sine altero consecrari, quæ nullo modo possent stare in veritate, si communio sub utraque specie esset de præcepto Christi.

Alexander de Ales.

Quæst. 11. art. 4.

Item Alexander de Ales doctor antiquus, solemnis, & profundus in doctrina divina pariter & humana, & sanctæ vitæ, magnæque auctoritatis in tota schola theologiæ, in 4. parte suæ summæ de materia sacramenti eucharistiæ quærit, utrum liceat corpus Christi sumere sub specie panis tantum, sive sub specie vini. Et respondendo ad illud dubium, dicit quod quia Christus integre sumitur sub utraque specie, bene licet Christum sumere sub specie panis tantum, sicut fere fit a laicis ubique in ecclesia. Quod autem dicit canon, Comperimus, intelligitur de conficiente. Ecclesia autem illud sacramentum dispensare consuevit sub specie panis tantum, tum propter periculum effusionis quod forte accideret, si sub specie vini dispensaretur, tum propter vitii infidelitatis amotionem, quod se non immerito simplicium mentibus ingereret, si semper sub speciebus panis & vini daretur, quia si ita fieret, possent simplices credere, quod Christus non contineretur integer sub altera specie, sicut contigit quandoque; unde aliquibus religiosis petentibus & instantibus ut sub utraque specie sumerent hoc sacramentum, sacerdote quodam pio celebrante, cum faceret fractionem, concavum patenæ totum visum est repleri sanguine. Ad quod obstupuerunt ipse & circumstantes; sed cum conjungeret sacerdos partes hostiæ, totus ille sanguis visus est reintrare, & sic petitioni & tentationi illorum fuit penitus satisfactum. Et in scripto suo super Joannem, ubi exponens illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. dicit quod solus sacerdos communicat sanguini. Reliqui vero, scilicet non sacrificantes, communicant corpori.

ANNO CHRISTI 1433.

Albertus Magnus.

Item Albertus Magnus summus philosophus & maximus theologus sanctæque vitæ, qui & in vita & post mortem claruit miraculis, in tractatu de corpore Christi dicit: „ Hoc est „ quod dicitur 1. Regum 2. in desiderio pu„ puli hunc cibum desiderantis: *Dimitte me* „ *obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut co*„ *medam bucellam panis*. Unica enim & singularis pars sacerdotalis est hostia corporis „ Christi, ad quam populus admittitur ut buc„ cela corporis dominici satietur. Et conse„ quenter subdit figuram unius speciei in tri„ bus satis, dicens: " Et hoc est figuratum Genesis 18. „ ubi dicitur, cum Abraham se„ deret in ostio tabernaculi sui, vidit tres „ angelos descendentes per viam, quibus tria „ sata farinæ similæ commixta parari fecit in „ subcineritios & azymos panes. " Hæc Albertus, per quæ innuit laicos solum ad unam speciem esse admittendos, eo quod de vino nullam facit mentionem. Item idem Albertus Magnus tenuit & credidit, quod ecclesia posset dispensare cum sacerdotibus, in partibus in quibus vinum non reperitur, quod cum sola hostia possent conficere. Cujus verba in propria forma sunt quæ sequuntur, & habentur in tractatu de officio missæ, circa finem. „ Ad „ hoc autem quod quæritur de terris in qui„ bus vinum nullo modo possit haberi, di„ cendum videtur quod de hoc consultatio ad „ curiam haberi debeat, quid sit agendum: „ tamen propter intolerabile damnum anima„ rum, quod incurritur ex sacramenti defe„ ctu, videretur mihi esse cum talibus dispen„ sandum, ut corpus Christi sine calice habe„ rent, & conficerent sacramentum. Quia si„ cut patet per ante dicta, corpus non est sine sanguine, & anima, & deitate, quamvis non sit ibi sanguis ex virtute consecrationis sacramenti. Hæc Albertus.

Cap. Quod Christus continetur in formis sacramentalibus.

De ritu confectionis ex parte ministri.

Sanctus Thomas.

Item beatus Thomas discipulus ejusdem Alberti Magni, qui fuit excellentissimi ingenii, imo potius angelici quam humani, diligentissimi studii, humillimi judicii, & omni omnino spoliatus inordinata passione, vitæ sanctissimæ, qui scientiam suam plus oratione & meditatione, quam studio & lectione a domino promeruit. Quoties enim sanctus Dei disputare, legere, scribere, vel dictare voluit,

ANNO CHRISTI 1433.

prius ad orationis ſecretum acceſſit, & inde ſurgens inveniebat ſic in promptu, quod ſcriberet vel dictaret, quaſi in libro aliquo didiciſſet. Hoc doctor cum quadam nocte orationi inſiſteret, ſancti apoſtoli Petrus & Paulus ipſum de textu dubio ſcripturæ propheticæ pleniſſime inſtruxerunt, cujus doctrinæ & ipſa prima Veritas teſtimonium perhibuit. Nam poſtquam ediderat officium corpori Chriſti, & ſcripſerat materiam in tertia parte hujus diviniſſimi ſacramenti, orante, ab imagine Chriſti crucifixi talis vox audita eſt, bene ſcripſiſti de me Thoma, quam ergo recipies pro tuo labore mercedem? & reſpondit ſanctus Thomas: Domine, non aliam mercedem recipiam niſi teipſum." Audiamus igitur quid talis ac tantus doctor dicat in materia noſtra. Ecce ipſe in 3. parte ſummæ ſuæ, quæſtione 80. articulo 12. movens in forma articulum * in reſponſione ad 3. articulum ſic dicit: » Circa hujus ſacramenti uſum duo poſſunt conſiderari, unum ex parte ipſius ſacramenti, aliud ex parte ſumentium. Ex parte ipſius ſacramenti convenit quod utrumque ſumatur, ſcilicet corpus & ſanguis, quia in utroque conſiſtit perfectio ſacramenti, & ideo quia ad ſacerdotem pertinet hoc ſacramentum conſecrare, & perficere, nullo modo debet corpus Chriſti ſumere ſine ſanguine. Ex parte autem ſumentium, reverentia ſumma requiritur & cautela, ne aliud accidat quod vergat ad injuriam tanti myſterii, quod præcipue poſſet accidere in ſanguinis ſuſceptione, qui quidem ſi incaute ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et quia creſcente multitudine populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes, juvenes, & parvuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, ut cautelam debitam circa uſum hujuſmodi ſacramenti adhibeant, ideo provide in quibuſdam eccleſiis ſervatur, ut populo ſanguis ſumendus non detur, ſed ſolum a ſacerdotibus ſumatur, » Hæc ille.

* Imo, in concluſione ſeu corpore articuli.

Ad rationes vero quas adducit in oppoſitum reſpondet ut ſequitur, & primo ad auctoritatem Gelaſii, quæ habetur de conſecratione diſtinctione 2. Comperimus, dicit quod Gelaſius papa loquitur quantum ad ſacerdotes, » qui ſicut totum conſecrant ſacramentum, ita » etiam toti communicare debent: Ut enim » legitur in concilio Toletano: Quale erit ſacrificium, ubi nec ipſe ſacrificans eſſe dignoſcitur? Ad ſecundum, de perfectione hujus ſacramenti, dicit quod perfectio hujus ſacramenti non eſt in uſu fidelium, ſed in conſecratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni hujus ſacramenti, ſi populus ſumat corpus ſine ſanguine, dummodo ſacerdos conſecrans ſumat utrumque. Ad tertium de repræſentatione dominicæ paſſionis, dicit, quod repræſentatio dominicæ paſſionis agitur in ipſa conſecratione hujus ſacramenti, in qua non debet corpus ſine ſanguine conſecrari, poteſt autem a populo corpus ſine ſanguine ſumi, nec exinde eidem aliquod ſequitur detrimentum, quia ſacerdos in perſona omnium ſanguinem offert & ſumit, & ſub utraque ſpecie totus Chriſtus continetur, ut ſupra habitum eſt. Hæc ſanctus Thomas in propriis terminis. Item idem in poſtilla ſuper Joannem dicit: Propter periculum effuſionis in aliquibus eccleſiis ſervatur, ut ſolus ſacerdos communicet ſanguini, reliqui vero corpori, Nec tamen eſt contra ſententiam domini: quia qui communicat corpori, communicat etiam ſanguini, cum ſub utraque ſpecie totus Chriſtus contineatur, etiam quantum ad corpus & ſanguinem. Sed ſub ſpeciebus panis continetur corpus Chriſti ex vi converſionis, ſanguinis vero ex naturali concomitantia. Sub ſpeciebus vero vini continetur ſanguis Chriſti, ex vi converſionis, corpus vero ex concomitantia. Hæc ille, qui & paulo ſuperius declarans, quid intelligat per id quod dicit, In pleriſque locis, In quibuſdam eccleſiis, dicit, ubi miniſtri altaris continue & corpori & ſanguini communicant. Per quæ verba manifeſte declarat quod tempore ſuo in nulla eccleſia laici communicabant ſub utraque ſpecie, niſi ſolum miniſtri altaris, & hoc ſolum in quibuſdam, & non in omnibus. Item idem doctor in ſcripto ſuo ſuper 4. ſententiarum, diſtinctione 12. ſic arguit uno articulo; „ Communicatio corporis & ſanguinis domini æqualiter debetur omnibus membris Chriſti, ſed aliis datur corpus Chriſti ſine ſanguine, ergo ſacerdos ſaltem a ſumptione ſanguinis abſtinere poteſt. Reſpondet præfatus doctor, quod perfectio hujus ſacramenti in utroque conſiſtit, & ideo ſacerdos celebrans qui alterum tantum ſumeret, imperfecte ſacramentum perageret. Unde reus ſacrilegii ſecundum canones judicatur, de conſecr. diſt. 2. cap. Comperimus. Secus autem de aliis, qui iſtud ſacramentum non perficiunt, quia eis ſubtrahitur ſanguis propter effuſionis periculum. Unde & ſacerdos in paraſceve, quando non conſecrat, corpus ſine ſanguine ſumit. Item idem ſanctus Thomas in 4. diſtinct. 12. quæſtione 2. in reſponſione ad 3. articulum primi articuli dicit: Ad tertium dicendum, quod populo non datur ſanguis propter periculum effuſionis, quia citius una gutta ſanguinis laberetur, quam aliqua particula corporis. Unde miniſtris altaris, ſecundum conſuetudinem aliquorum, datur participatio ſanguinis, de quibus præſumitur quod in talibus magis ſint cauti. In lege etiam veteri de libaminibus nihil habebant offerentes, ſed ſoli ſacerdotes, per quæ ſignificabatur cibus hujus ſacramenti. Hæc S. doctor.

Quæſt. 1. ad 3.

Item idem doctor in alio loco dicit quod laicis debet dari ſimplex vinum, non conſecratum, aut aqua, pro ablutione, non tamen propter myſterium aliquod, ſed ut laventur ora ſumentium, ne maneant aliquæ reliquiæ euchariſtiæ intra dentes vel gingivas, & etiam ut non ſervetur euchariſtia in ora propter maleficium exercendum, ut expertum fuit tempore Ambroſii, quo in trunco apum hoſtia conſecrata per unam mulierem fuit ſervata & abſcondita, ut apes augerentur. Et ulterius dicit, quod ſacerdoti ſemel ſufficit in die communicare, aliis autem probatis perfectis ſufficit de octava in octavam, communiori autem populo, qui non eſt magna devotione occupatus, ad minus ſemel in anno. Et conſequenter dicit: „ Sacerdos porrigens aliis euchariſtiam ſub una ſpecie, potest illa vel ſimilia „ verba proferre: Corpus & ſanguis domini „ noſtri Jeſu Chriſti proficiat tibi in vitam æternam, & non ſolum, Corpus domini noſtri, & dans vinum ſimplex pro ablutione, de-

Simile quid habet Cæſarius Heiſterbacen. lib. 9. c. 8. & Thomas Cantipratanus l. 2. c. 40.

Lectione 7. in 6. c. Joannis.

„ debet vel potest dicere. In nomine domini
ANNO CHRISTI 1433. „ nostri Jesu Christi. Amen.

Longum esset replicare verba & loca quibus & in quibus dictus doctor hanc veritatem fidei catholicæ ex proposito & intentione prosequitur. Nam in sermonibus de corpore Christi, sermone 29. ad longum spatium, & per medium sermonis, sub tali titulo: „ Secundo quæritur quare populus non „ accipiat sanguinem, sicut sacerdos, sub spe„ cie vini. " Prosequitur respondens & assignans triplicem rationem quam ibidem deducit ad longum. Similiter & in compendio theologicæ veritatis, & in quæstionibus de sacramentis, & in multis aliis locis. Quoad prædictum doctorem pro præsenti dictæ allegationes sufficiant.

S. Thomas de sacramento altaris c. 29. lib. 6. c. 16.

S. Bonaventura.

Item Bonaventura doctorum utique devotissimus, & sanctæ vitæ, profundæque scientiæ & doctrinæ, qui etiam miraculis claruit, distinctione 11. quarti summarum dicit: „ Duo

Quæst. 2.

„ sunt circa hoc sacramentum considerandа, „ primum est ejus efficacia, secundum ejus si„ gnificantia, & sic aliquid potest esse de in„ tegritate vel de perfectione hujus sacramen„ ti dupliciter. Uno modo quoad efficaciam, „ (scilicet illud quod ex parte sacramenti „ requiritur ad totalem efficaciam ejus) & „ sic neutra species est de integritate sacra„ menti, sed quælibet, quantum est ex ope„ re operato, sufficit sine alia ad causandum „ totalem sacramenti effectum, & hoc ideo, „ quia efficacia sacramenti non est ratione „ signi, sed ratione contenti sub sacramen„ to: idem autem per omnia continetur sub „ utraque specie & secundum eumdem mo„ dum existendi, nec plus sumit qui sumit „ utramque speciem, quam qui sumit alteram „ tantum, ut dicit Magister distinctione 11. „ quarti. Unde sicut sub speciebus panis est „ totus Christus cum corpore, anima, sangui„ ne & deitate, ita sub speciebus vini est „ totus Christus cum omnibus eisdem & se„ cundum eumdem modum existendi: quia „ sicut sub speciebus panis deitas est unita „ humanitati, sic sub speciebus vini: & sicut „ hic anima informat corpus, ita & ibi: & „ sicut hic sanguis est inclusus inter venas cor„ poris, ita ibi sub speciebus vini, & ita in „ modo existendi nulla est diversitas hic & „ ibi, quamvis in conversione sit diversitas, „ quia panis convertitur in corpus tantummo„ do, & cætera sunt ibi concomitanter. Alio „ modo aliquid est de integritate sacramenti, „ quantum ad omnem significationem, scili„ cet illud quod requiritur ad totalem & com„ pletam illius sacramenti significationem: hoc „ modo ambæ species sunt, & quælibet illa„ rum est de integritate & perfectione sacra„ menti, eo quod per ambas & per nullam „ eorum seorsum sufficienter & complete ex„ primitur hujus sacramenti significatio, quod „ sic patet. Hoc sacramentum significat Chri„ stum, ut nutrimentum perfecte reficiens se „ digne communicantes sacramentaliter, sed „ cum perfecta refectio corporalis ut commu„ niter seu sine miraculo non fiat in pane so„ lo, aut in vino solo, sed in utroque; non „ potest una species sola significare Christum „ ut perfecte reficientem, sed una significat „ eum per modum cibi reficientis, ratione cor„ poris sui, & alia per modum potus ratione „ sanguinis, ambæ vero simul hoc complete „ significant. Quare requiruntur ad integrita„ tem significationis hujus sacramenti. Et dico „ notanter, Ut communiter, seu sine mira„ culo: quia in satietatibus Christi, quibus „ plura millia quinque panibus & duobus pi„ scibus satiavit, populus plene ac perfecte fuit „ refectus sine potu, tunc ad argumentum pri„ mum respondendo dicit: Etsi totum in u„ traque specie contineatur, non tamen alte„ rum perfecte significatur, & ideo fideles per„ fectum sacramentum recipiunt, quia ad ef„ ficaciam recipiunt. Sed quantum ad signifi„ cationem, sufficit quod ecclesia facit in eo„ rum præsentia. Subdit: Nec oportet quod „ ipsi recipiant sub speciebus vini propter peri„ culum effusionis & erroris. Hæc Bonaven„ tura.

ANNO CHRISTI 1433.

Item Petrus de Tarentasia doctor excellentissimus, summus Romanorum pontifex, & sanctæ & devotæ vitæ dist. 11. quarti. „ Cum e„ nim in hoc sacramento sit ratio signi, scili„ cet significatio pertinens ad sapientiam, & „ ratio causæ seu causalitas pertinens ad gra„ tiam; & quia gratia est omnibus necessaria, ideo omnibus traditur sub una specie perfectione causativæ gratiæ. Sub qua cum majori cautela sive reverentia potest tradi. Sed sapientia non est sic omnibus necessaria, ideo a solis majoribus, id est presbyteris vel ministris altaris, sumitur sub utraque specie, quia majorem cautelam & reverentiam reservare sciunt. Hæc ille.

Petrus de Tarentasia.

Item Richardus de Media-Villa doctor profundus & magnæ auctoritatis in scholis, distinctione 11. quarti dicit: „ Communiter non „ debet hoc sacramentum populo tradi sub „ utraque specie propter periculum effusionis „ sanguinis, & etiam propter periculum erro„ ris, ne scilicet populus communis crederet „ Christum non esse totum sub utraque spe„ cie. Majoribus tamen, in quibus neutrum „ prædictorum periculorum probabiliter time„ tur, sub utraque specie dari potest, non „ tamen minorem efficaciam recipiunt illi qui„ bus datur sub altera specie tantum, quam „ illi quibus datur sub utraque, eo quod „ sub utraque specie totus Christus contine„ tur. Sumptio tamen sub utraque specie „ facit ad expressiorem mysterii significatio„ nem,

Richardus de Media-Villa articulo 4. q. 6.

Item Nicolaus de Lyra, in expositione sacrarum literarum meo judicio post antiquos doctores excellentissimus & bonæ vitæ, tractans illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit: „ Non intelligendum quod hoc sacra„ mentum sub utraque specie fidelibus sit ex„ hibendum, sed tamen hoc modo a sacerdo„ te sumendum, licet enim in primitiva eccle„ sia populus sub utraque specie communica„ ret, tamen postea proinde ordinatum est, ut „ non communicet sub specie vini propter peri„ culum effusionis, & quia sub specie panis ac„ cipitur quodammodo sanguis, in quantum „ ibi continetur, quia sub utraque specie est „ totus Christus, tamen aliter & aliter, quia „ sub specie panis est vera caro Christi virtu„ te sacramenti, cætera vero sunt ibi per con„ comitantiam: & eodem modo sub specie „ vini est sanguis Christi ex vi sacramenti cæ„ tera vero concomitative: & ibidem dicit, „ quod sacramentum eucharistiæ non solum „ proficit sacerdoti sumenti, sed etiam toti „ eccle-

Nicolas de Lyra.

ANNO CHRISTI 1433.

» ecclesiæ & illis qui sunt in purgatorio. Cu-
» jus ratio est, quia eucharistia non est tan-
» tum sacramentum, sed etiam est sacrifi-
» cium ecclesiæ, in quantum continet Chri-
» stum passum, & ideo proficit omnibus fi-
» delibus: Si sumatur alio modo, sicut a lai-
» co tunc proficit sibi soli sumenti, quia of-
» ficium ejus non est offerre sacrificium, sed
» tantum sumere sacramentum. Et super il-
» lud apostoli 1. ad Cor. 11. *Probet autem se-*
» *ipsum homo*, dicit idem: Hic fit mentio de
» duplici specie, nam in primitiva ecclesia sic
» dabatur fidelibus, sed propter periculum
» effusionis sanguinis modo datur tantum sub
» specie panis. Sacerdos tamen celebrans ac-
» cipit sub utraque specie, non tantum pro
» se, sed pro aliis. Hæc ille.

Petrus de Palude q. 1.

Item dominus Petrus de Palude, patriarcha Hierosolymitanus, doctor utique magni ingenii & profundæ scientiæ & sanctæ & devotæ vitæ in 4. sentiar. distinctione 11. sic dicit: „ Secun-
„ da conclusio est, quod non debet sub utraque
„ specie dari populo, sed solum sub specie pa-
„ nis propter periculum effusionis, sicut olim
„ offerentes edebant de sacrificiis & oblationi-
„ bus quæ erant in materia solida: sed soli mi-
„ nistri de libaminibus, quæ erant in materia
„ liquida. Græci tamen communicant carni &
„ sanguini, & in quibusdam ecclesiis est con-
„ suetudo quod communicent sub utraque spe-
„ cie, nec est peccatum, quia quando mos e-
„ rat, crimen non erat, & ita caute in illis ec-
„ clesiis sive monasteriis faciunt, quod nihil
„ effundant; sed si vulgo indifferenter dare-
„ tur, esset majus periculum. Item Scotus,
„ qui præ altitudine & subtilitate doctrinæ
„ antonomastice nomen doctoris subtilis in
„ scholis obtinuit, in 4. sentent. dist. 8. in 1.
„ quæst. Utrum sacramentum a non jejunis
„ possit recipi, dicit in summa, quod sacer-
„ dos post consecrationem hujus sacramenti
„ rigidissimum habet mandatum ecclesiæ ad
„ hoc ut percipiat utrumque, laicus autem
„ non habet aliquod mandatum ecclesiæ ad
„ hoc ut percipiat utrumque, ergo non est
„ necessitatis, Hæc ille.

Scotus.

Thomas de Argentina.

Item Thomas de Argentina doctor valde profundus & magnæ auctoritatis in scholis, supra 4. dist 8. dicit: „ Sicut sacerdos in die
„ paraseeves celebrando non debet uti vino
„ consecrato ex statuto ecclesiæ, sed sola ho-
„ stia reservata in præcedente die, nec obli-
„ gatur ad consecrandum & sumendum san-
„ guinem sub specie vini tali die, sic nec laica
„ persona post communionem corporis Chri-
„ sti tenetur ad sumptionem sanguinis, sed
„ potest sumere vinum non consecratum. Hæc
„ ille; & idem in alia quæst. dicit: Licet in
„ passione domini sanguis fuerit separatus a
„ corpore usque ad horam qua surrexit a
„ mortuis. Et si in medio tempore fuisset
„ consecratum corpus Christi, fuisset corpus
„ sine sanguine, & si calix fuisset consecra-
„ tus, sanguis fuisset sine corpore, & post
„ resurrectionem sanguis est unitus corpori,
„ & in sempiternum sic manebit, & propter hanc
„ unionem realem sanguinis & corporis Christi
„ sub utraque specie panis & vini, recipiens
„ habet totum corpus Christi & totum sangui-
„ nem. Ideo communi populo, secundum con-
„ suetudinem Romanæ ecclesiæ, veritas corpo-
„ ris & sanguinis Christi datur sub specie pa-
„ nis tantum, & hoc propter periculum de-
„ stillationis sanguinis, quod posset accidere
„ si sub specie vini rudi & impetuoso popu-
„ lo traderetur sacramentum. Et consequen-
„ ter arguit pro utraque specie sic: Sanguis
„ per modum potus solum datur sub specie
„ vini: igitur cuilibet Christiano sanguis Chri-
„ sti debet dari sub specie vini, ne privetur
„ vita spirituali: Respondetur: Cui datur cor-
„ pus Christi, illi datur spiritualis * perfectio
„ per modum cibi & potus, quantum ad
„ rem significatam, licet non quoad speciem
„ significantem. Et consequenter arguit: O-
„ mnis ordinata refectio de communi lege, &
„ sine miraculo, datur per modum cibi &
„ potus: Respondetur, quod qui digne reci-
„ pit corpus Christi sub specie panis, vere
„ manducat ejus carnem & bibit ejus sangui-
„ nem, quamvis hoc non fiat ita sub proprio
„ signo expresso, sicut si reciperet illud sub
„ speciebus vini. Nam Christus sub speciebus
„ panis est animæ spiritualis cibus & potus.
„ Hæc ille. Item ibidem arguit sic: Si sub
„ speciebus panis haberetur sanguis Christi,
„ tunc in vanum iterum sacerdos consecraret
„ sanguinem calicis. Consequentia tenet, quia
„ frustra ordinatur alius actus ad habendum
„ quod de facto habetur realiter. Responde-
„ tur, quod ideo distinctim & divisim debet
„ fieri consecratio sanguinis, ut expresse si-
„ gnificetur quod in Christi passione sanguis
„ per effusionem fuerit separatus a corpore.
„ Ergo quamvis sanguis Christi concomitan-
„ ter sit sub speciebus panis, sub quibus cor-
„ pus est unitum sanguini ex vi sacramenti,
„ propter tamen dictam significationem idem
„ sanguis ex vi sacramenti est sub speciebus
„ vini, & corpus concomitanter. Et ideo
„ non est frustra, quia ille actus qui ordina-
„ tur ad sanguinem, est alius ex vi verborum
„ sacramenti panis. Hæc ille. Ad idem est
Hugo primus postillator totius Bibliæ, simili-
ter Gorra, & pene quotquot scripserunt super
evangelia, aut super sententias. Item quidam
doctor Anglicus solemnis & valde profundus,
dictus Fiscare, super 4. dist. 11. ita dicit:
„ Quæritur, inquit, quare non datur popu-
„ lo corpus Christi sub speciebus vini sicut
„ sub specie panis, vel simul sub utraque?
„ Responsio: Multiplex assignatur ratio: Una,
„ quam tangit Julius papa de consecratione
„ dist. 2. Alia est propter periculum, faci-
„ lius enim elaberetur gutta quam hostia,
„ Tertia, quia in lege & in sacrificiis offere-
„ bantur libamina, de libamine autem nihil
„ habeban offerentes, sed tantum sacerdotes,
„ licet de sacrificio haberent. Et ideo ut inno-
„ tescat congrua veritatis significatio de sacrifi-
„ cio, scilicet de corpore Christi sub specie pa-
„ nis, datur populo, sed sub specie libaminis,
„ non. Hæc ille. Quid plura? longum esset
„ omnes doctores theologos hoc in loco enu-
„ merare, & uniuscujusque propriam senten-
„ tiam in hac nostra materia replicare.

Doctores juris canonici.

Sed jam ad doctores juris canonici accedamus quorum sententias breviter perstringemus. Ecce glossa ordinaria distinctione 2. de consecratione cap. Presbyter, super verbo, Eucharistiam semper habeat paratam: „ ita Cap. 39.
„ dicit: Sanguinem non præcipit servare, quia
„ opus esset nimia cautela in eo servando.
Item eadem glossa de eodem 3. cap. Comperi-

mus,

* *Forte*, refectio.

ANNO CHRISTI 1433. Cap. 12.

mus, ſuper verbo, Aut integra, dicit: Et hoc intelligo de conficiente. Nam infirmus vel ſanus in neceſſitate ſine vino corpus ſumere poteſt. Ad quod confirmandum adducit dicta gloſſa tres ſolemnes doctores & antiquos, videlicet Hugolinum, Laurentium, & Joannem, ut patet ibidem. Item Archidiaconus in eadem diſt. cap. Presbyter, addit ad gloſſam præallegatam, dicens: Addere præterea non opus eſt, quia ubi eſt corpus, ibi eſt ſanguis. Item idem Archidiaconus in capite, Comperimus, hanc materiam ex dictis Petri de Tarentaſia, hoc modo declarat: Dic ad hujus declarationem quod in hujuſmodi ſacramento eſt ratio ſigni & ratio cauſæ; ſignificatio pertinet ad ſapientiam, ſed cauſalitas ad gratiam. Quia ergo gratia communiter omnibus neceſſaria eſt, ſed non ſic ſapientia, efficacia vero æqualis eſt ſub utraque, ſed non ſignificantia, ideo omnibus traditur ſub altera ſpecie, in qua poteſt tradi cum reverentia & cautela majori. A majoribus vero tantum, id eſt, presbyteris, & miniſtris ſumitur ſub utraque ſpecie. Hæc Archidiaconus. Ad idem eſt Joannes in ſumma confeſſorum, & Hoſtienſis in ſumma ſua. Item Rudolfus in paſtorali novello in metris de hac eadem materia loquens, ita dicit:

Hic & ibi cautela ſit hæc, ne presbyter ægris
Aut ſanis tribuat laicis de ſanguine Chriſti.
Nam fundi leviter poſſet, ſimplexque putaret
Quod non ſub ſpecie eſſet Jeſus totus utraque.
Sed facit hic aliter novitatem gratia mater.

Attendant igitur quæſo oppoſitum hujus veritatis tenentes, & libera ratione dijudicent, quæ pars habeat doctores ex propoſito & intentione in materia loquentes potiores in conditionibus ſuperius enumeratis, in quadam ſuppoſitione generali. Comparabiturne quidam Jacobellus, primus univerſalis conſuetudinis eccleſiæ effractor, & primus hujus novitatis in regno Bohemiæ inventor, in perſpicuitate ingenii, in exercitatione ſtudii, in humilitate judicii, in immunitate vitii & paſſionis, in ſanctitate vitæ, in revelationibus & inſpirationibus divinis, in intellectu divinarum ſcripturarum, in perceptione divinæ voluntatis, in cognitione veri, præfatis tot & tantis ſanctiſſimis & profundiſſimis doctoribus, in quorum doctrina & vita fulget eccleſia ut Sol & Luna: Ubi quæſo præfati Jacobelli miracula vitæ ſanctitatem teſtantia? Ubi gradus magiſtralis ſeu doctoralis, vel potius ſcripta & opera ſufficientiam doctrinæ ſuæ declarantia? Mira res utique & non mira. Non mirum quidem quod unus homo detur in reprobum ſenſum, ſed mirandum quod poſt ſe trahat innumeram multitudinem fidelium; mirandum utique & dolendum, quod tam glorioſum & notabile regnum, derelicta univerſalis eccleſiæ conſuetudine, unius hominis novitatem ſequi voluerit. Ecce tot doctores, tam ſanctiſſimos in vita, & tam in doctrina & ſcientia divinarum ſcripturarum profundiſſimos, qui ex propoſito & ex intentione atque in propriis terminis ſole clarius noſtram declarant & determinant ſententiam, adduxi, & adduco in medium; det mihi magiſter Joannes, ſive pars adverſa, a tempore quo Chriſtus hoc inſtituit ſacramentum, uſque in præſentem diem, unum doctorem fidelem & catholicum, qui ex propoſito & ex intentione moverit in libris, aut ſcriptis, ſive in dictis ſuis, hanc quæſtionem in forma ſive in ſententia: Utrum in communione laica utraque ſpecies panis ſcilicet & vini ſit de neceſſitate ſalutis, & de præcepto Christi: & qui determinet pro parte adverſa, contra tot, tantos, & tam ſanctiſſimos viros, & in divinis ſcripturis doctores profundiſſimos, in loco præſenti per me adductos, & offero me ad ſubeundam omnem pœnitentiam & pœnam corporalem dictandam & inferendam per hoc ſacroſanctum generale concilium in Spiritu ſancto legitime congregatum. Nec apud partem adverſam dicti ſancti doctores per me hic inducti pro præſenti, & quorum libri hic in oculis omnium fuerunt revoluti, poſſunt aut debent haberi ſuſpecti quoquo modo, cum omnes per longa annorum ſpatia hanc novitatem præceſſerint, alii pene per ducentos annos, imo per plures, ut Innocentius. Alii fere per ducentos, ut Alexander de Ales, Albertus Magnus, ſanctus doctor Bonaventura. Alii per centum quinquaginta, & alii per centum, & nullus eſt qui ad minus non præceſſerit per quinquaginta annos, quorum utique vita & doctrina etiam in regno inclyto Bohemiæ, & in univerſitate Pragenſi ante hoc diſturbium claruit, & in magna veneratione habiti ſunt,

ANNO CHRISTI 1433.

Sexto principaliter prædicta veritas rationibus quibuſdam perſuaderi videtur ex ſuppoſitione fidei eccleſiæ & doctrinæ ſanctorum. Et primo ſit prima ratio: Omnis ſubſtantia habens omnem perfectionem & virtutem ſub uno accidente, ſicut ſub pluribus, & nihil perfectionis aut virtutis ſive effectus ab accidentibus capiens, dum talis ſubſtantia ſub uno accidente accipitur non eſt neceſſe quod ſub pluribus capiatur, ſine Chriſti præcepto vel ſtatuto eccleſiæ. Sed Christus est ſubstantia omnem perfectionem & virtutem habens & continens ſub uno accidente, id eſt, ſub ſpecie panis vel etiam ſub ſpecie vini; igitur ſi accipitur ſub uno accidente ſcilicet panis, non eſt neceſſe quod capiatur ſub pluribus, niſi obſtaret Christi præceptum vel eccleſiæ ſtatutum. Major patet per illud octavi phyſicorum, ubi dicitur quod peccatum eſt fieri per plura, quod competenter poteſt fieri per pauciora. Nec hoc etiam est de præcepto Chriſti, nec pro nunc de statuto eccleſiæ. Minor etiam patet, quia ſi Christus non haberet omnem perfectionem ſub uno accidente ſicut ſub alio, tunc Christus ſub uno accidente non eſſet perfectus, & quod ab accidentibus aliquam acquireret perfectionem, quod nullus ſanæ mentis dixerit.

Probatur hæc veritas rationibus. Prima.

Secunda ratio: ſi ſacerdotibus quandoque congruit communicare ſub una ſpecie tantum, ſine peccato, tunc a fortiori laicis. Sed de facto ſacerdotibus in ſexta feria paraſcevæ ex ſtatuto eccleſiæ congruit, ſicut præmittitur, communicare; igitur & laicis. Conſequentia tenet per regulam topicam, Si illud quod minus videtur ineſſe, & inest, tunc & illud quod magis. Statuit autem Innocentius papa eucharistiam a die cœnæ reſervari ſub ſpecie panis pro fidelibus communicandis, & ad implendum officium ſequentis diei, in quo ſa-

Secunda

ANNO CHRISTI 1433.

sacramentum non conficitur. Ratio autem a doctoribus assignatur, quia in prædicta sexta feria sanguis fuit effusus de corpore domini, & divisus a corpore realiter, unde non oportet illa die quæ ex * se rerum toto officio prædictam divisionem commemorat, per hujusmodi species visibiles designari. Quapropter & eadem die sacerdos sumit sacramentum tantummodo sub specie panis ad refectionem potius in persona totius ecclesiæ, quam ad significationem. Item quia sicut in veteri lege in secundo tabernaculo, quod dicebatur sancta sanctorum, semel in anno solus pontifex intrabat, non sine sanguine, quem offerret pro sua & populi ignorantia, ut ait apostolus ad Hebræos 5. sic ad ostendendum quod ea die solus noster summus sacerdos dominus Jesus Christus intravit per proprium sanguinem, de quo apostolus ibidem: *Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum, non manufactum, id est, non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa:* nullus ea die celebrat. Unde Rabanus de institutione clericorum cap. 67. In hac die sacramenta penitus non celebrantur, sed eucharistiam in cœna domini consecratam, peracto officio lectionum & orationum, & sanctæ crucis salutatione resumunt.

Tertia.

Tertia ratio: Si prædicta communicatio laica sub utraque specie esset de necessitate salutis sequeretur quod omnes sacerdotes & laici a tempore quo hujusmodi communicatio sub una specie ortum habuit, peccassent mortaliter, & per consequens quod essent damnati. Quod est error manifestus, quia sic sanctus Ambrosius, Hilarius, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, & alii innumeri sanctissimi patres essent damnati; quod piæ aures exaudire perhorrescunt. Assumptum probatur: primo de sacerdotibus quidem, quia obligabantur populo ministrare hoc sacramentum sub utraque specie, ex divino præcepto, & hoc facere neglexerunt, imo facere noluerunt, & sic populum privaverunt jure suo quod habuit in tali sacramenti perceptione, & impediverunt salutem ipsorum. Quod non potuerunt sine gravi & mortali peccato facere. Si enim spoliare honore, aut rebus, aut jure quod habet in aliqua possessione, esset peccatum mortale, quanto magis spoliare quemquam salute & jure suo in perceptione tantæ rei? Item non solum sacerdotes non ministrabant aut subtrahebant populo tantum sacramentum, sed etiam docebant populum quod licitum esset sic sub una sola specie communicare, nec timebantur aliter. Et in hac supposita adversariorum opinione pro veritate docebant errorem contra divinam legem, & faciebant sibi gregem commissum in tam magnis & arduis rebus periculosissime errare, quod utique facere non poterant sine gravissimo peccato mortali: Sicut si prælatus doceret gregem sibi commissum quod fornicari esset licitum, aut se ipsum propria auctoritate indifferenter vindicare, & similia, quæ omnino erronea sunt. Similiter laici, si fuissent obligati ad utramque speciem, peccassent mortaliter non faciendo diligentiam, nec petendo id quod sibi ad salutem competebat. Sicut non excusatur laicus si non sit baptizatus, nec petit baptizari, quia quilibet tenetur diligentiam facere ad habendum id sine quo salvari non potest. Consequentia patet similiter. Omnis enim qui peccat mortaliter, nec saltem in extremis positus conteritur & confitetur, is profecto inter damnatos computatur.

ANNO CHRISTI 1433.

Manifestum est autem, quod a multis centenis annis a quibus prædicta communio sub una specie introducta est, nullus sanctorum sacerdotum sic laicis ministrantium, sive etiam ipsi laici sic accipientes, contriti sunt aut confessi de hujusmodi ritu, quasi peccassent mortaliter, & sic omnes essent damnati, & per consequens omnes patres nostri, & Bohemorum, & qui nos & eos in regno Bohemiæ præcesserunt, essent damnati & æternis ignibus & pœnis deputati, quod nec ipsi, nec aliquis sanæ mentis assereret. Et sic ulterius pro hujusmodi & taliter defunctis non esset orandum, nec alia suffragia essent pro eisdem facienda, & per consequens prædictam communionem sub utraque specie asserentes pro parentibus eorum orare non deberent, nec aliqua alia pietatis opera exercere, quod credo non solum apud nos catholicos, sed etiam apud ipsos adversarios impium esset asserere, & audire. Nec sufficit dicere, quod prædecessores salvati sunt per unam speciem, quia notitiam scripturarum non habuerunt, sed jam ex quo scripturæ apertæ sunt & revelatæ, non sufficit sub una specie tantum, sed sub duabus communicare, quia nullus excusatur per ignorantiam alicujus quod de necessitate scire tenetur, & specialiter, cum ea quæ credenda sunt explicite, expresse in sacra scriptura sunt posita, *ignorans* enim *ignorabitur*. Et sequeretur quod eadem de causa omnes pagani & infideles essent salvandi: patet, quia ignorant baptismum esse de necessitate salutis, mandata Dei, articulos fidei, sacramenta & alia quæ in ecclesia sunt de necessitate salutis, & dicuntur esse. Item omnes persequentes & obsidentes Christianos, propter nomen Christi, putantes se obsequium præstare Deo, essent immunes a peccato, quia propter ignorantiam putant se bene facere, de quorum numero quandoque fuit Paulus apostolus, qui de seipso ait 1. ad Timotheum 1. *Qui prius blasphemus fui & persecutor & contumeliosus, sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.* Ubi manifeste dicit se fuisse blasphemum & contumeliosum, licet ignoranter fecerit, & nisi fuisset misericordiam consecutus, utique ignorantia non excusasset eum. Similiter si prælatus doceret populum suum, quod Christus non esset Deus, sed pura creatura, & populus crederet, sic certe non excusaretur a gravi peccato: sic etiam ignorans fornicationem esse prohibitam lege divina, non propter hoc, si fornicatur, excusatur a peccato mortali. Ad confirmationem hujus facit illud evangelii: *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Oportet ergo eos de necessitate fateri, aut quod patres & antecessores eorum in regno Bohemiæ, qui fuerunt per multa centena annorum ante ipsos, cum ignorantia non excusat eos, damnatos esse, aut quod ipsi harum novitatum inventores erant, & per consequens damnentur, si pertinaciter agant.

1. Cor. 14. 38.

Matth. 15.

Et

ANNO CHRISTI 1433.

Et præterea ſcripturæ, de quibus adverſarii A gloriantur ſe noviter intellexiſſe, ante multa centena annorum a ſanctis patribus ſenſum Chriſti, ſecundum apoſtolum, habentibus in ſe, lectæ & optime expoſitæ atque intellectæ fuerunt, nec non & optimo fundamento ſtabilitæ, & per ſingula ſtudia affirmatæ & approbatæ, qui ſi neceſſitatem hujuſmodi communicationis ſub utraque ſpecie in his ſcripturis cognoviſſent, utique ſtatuto eccleſiæ fuiſſet hujuſmodi communicatio aſſignata, cujus oppoſitum apparet manifeſte. Non enim veriſimile eſt tam ſanctiſſimos viros & ſapientes, atque totam eccleſiam, per tam grande annorum ſpatium, tam damnabiliter erraſſe, & hodie in errore perſiſtere, cum ipſa a B Spiritu ſancto regatur, qui eam non ſinit errare, in his potiſſime, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, ut infra manifeſtiſſimis teſtimoniis approbatur. Præterea ſi prædicta communio ſub utraque ſpecie fuiſſe ſub præcepto, ſequeretur quod Deus præcepiſſet aliquid impoſſibile aliquibus; conſequens falſum, quia derogat divinæ pietati: unde Hieronymus excommunicat, imo verius excommunicatos denuntiat in quadam epiſtola, omnes qui dicunt Deum aliquid impoſſibile præcepiſſe: conſequentia tamen patet, quia multi homines ſunt qui naturaliter nec bibere, nec odorari vinum poſſunt, & per conſequens nec ſub ſpeciebus vini poſſent communicare. Si ergo an- C tecedens eſſet verum, ſequeretur, quod omnes hujuſmodi eſſent in ſtatu damnationis, quod nullo modo eſt dicendum, quia propter inexiſtentiam a natura nullus eſt vituperandus, ut dicit Ariſtoteles in ethicis. Idem etiam accidit de multis infirmis, qui ſub una, vel ſub alia ſpecie euchariſtiam ſumentes, ipſam deglutire non poſſunt, & ſi deglutiant, tamen retinere non poſſunt, ſed potius evomunt. Unde aut impie aut improvide Chriſtus ſuum corpus & ſanguinem ſub duplici ſpecie ſumendum præcepiſſet. Impie quidem, quia multi contra naturam & ſine cauſa damnarentur; improvide autem, ſi neſciviſſet hujuſmodi caſibus providere, quod de omniſcen- D te & Sapientia Patris nullo modo eſt ſuſpicandum. Item ad ſolos ſacerdotes pertinet offerre ſacrificium, ſecundum illud ad Hebræos 8. *Omnis enim pontifex ad offerenda munera & hoſtias conſtituitur*. Sed vinum & ſanguis nunquam offerebatur niſi in ſacrificio per manus ſacerdotum in lege veteri, ergo ratione correſpondentiæ figuræ ad figuratum, nec in nova lege debet offerri vinum, quod ſanguinem repræſentat, niſi in ſacrificio per ſacerdotes.

Ariſtoteles.

Auguſtinus.

Item Auguſtinus in libro qui intitulatur contra epiſtolam Manichæi, quam vocant Fundamentum: Id autem ſcientia & voce ſecurum eſt aſſerere, quod in gubernatione ec- E cleſiæ Dei ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti univerſalis eccleſiæ conſenſione roboratum eſt. Cum igitur communio ſub una ſpecie conſenſione univerſalis eccleſiæ roborata ſit, ut patet de ſuperius inductis, ſcientia utique & voce illam aſſerere & tenere ſecurum eſt, & oppoſitum omnimode inſecurum. Item beatus Hieronymus ſcribens ſymbolum fidei ad Damaſum papam, ita loquitur: & habetur 24. quæſt. 1.

Cap. 13.

» Hæc eſt fides, papa beatiſſime, quam in » catholica eccleſia didicimus, quamque ſem- » per tenuimus & tenemus, in qua ſi minus » perite aut parum caute forte aliquid poſi- » tum eſt, emendari cupimus a te, qui Petri » fidem & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra » confeſſio apoſtolatus tui judicio comproba- » tur, quicumque me culpare voluerit, ſe P » imperitum, vel malevolum, vel etiam non » catholicum, ſed hæreticum comprobabit. » Item idem glorioſiſſimus Hieronymus eiſdem » & cauſa & quæſtione, capite, Quoniam » vetuſto; loquens ad Romanum pontificem » dicit: Ego nullum prævium niſi Chriſtum » ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ » Petri, communione conſocior: ſupra illam » petram ædificatam eccleſiam ſcio. Quicum- » que extra hanc domum agnum comederit, » profanus eſt. Si quis in Noe arca non fue- » rit, peribit regnante diluvio. Et in fine capituli ſubdit: Non novi Vitalem, Meletium » reſpuo, ignoro Paulinum. Quicumque te- » cum non colligit, ſpargit. Qui Chriſti non eſt, antichriſti eſt. Ex prædictis glorioſiſſimi Hieronymi auctoritatibus bene penſatis & intellectis concludat ratio uniuſcujuſque quid ſequatur.

ANNO CHRISTI 1433.

Poſtremo licet prædicta ſufficiant ad prædictam communionem veraciter confirmandam, & communicandam, & ſpecialiter eccleſiæ conſuetudo, atque ſacrorum conciliorum, quæ errare non poſſunt, ſtatutum & ordinatio: nihilominus ad majorem veritatis manifeſtationem & ad convincendum contumaces, motiva aliqua ex plurimis, quibus ſancta mater eccleſia hunc ritum introduxit, bene & laudabiliter continuavit, hodieque continuat, & obſervat, ſunt inducenda. Et primum quidem eſt, ut evitetur periculum diſtillationis & effuſionis ſanguinis domini noſtri Jeſu Chriſti, quem tractare eſt valde periculoſum, propter ſpecierum naturalem fluxibilitatem, quæ poſſent effundi de facili, præſertim cum in multitudine frequenter fiat preſſura, & multi ſæpe ad communionem veniant homines tremuli, barbati, infirmi & parvuli, circa quorum ſacramenti ſumptionem multa poſſent & gravia pericula imminere, & per conſequens peccata, quæ non de facili poſſent evitari.

Motiva quibus eccleſia catholica hunc ritum introduxit & continuat.

Quale autem ſit peccatum effuſionis & diſtillationis ſanguinis domini noſtri Jeſu Chriſti, oſtendit Auguſtinus lib. 5. homil. 16. & habetur 1. quæſt. 1. Interrogo vos fratres, dicite mihi, quid plus eſſe videtur vobis, verbum Dei, an corpus Chriſti? Si vultis vere reſpondere, hoc utique dicere debetis, quod non ſit minus verbum Dei, quam corpus Chriſti: & ideo quanta ſolicitudine obſervamus, quando nobis corpus Chriſti datur, ut nihil ex ipſo de manibus noſtris in terram cadat, tanta ſolicitudine obſervemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde puro pereat, quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille qui corpus Chriſti ſua negligentia in terram cadere permiſerit. Ecce quod Auguſtinus dicit, quod reus erit, qui ſua negligentia corpus Chriſti in terram cadere permittit, & non minus qui verbum Dei negligenter audierit, reus autem eſt quilibet, qui in gravibus peccatis delinquit; quapropter & ſacerdos qui per negligen-

Cap. 94.

ANNO CHRISTI 1433.

gentiam guttam ſanguinis Chriſti ſuper terram aut pallam fundit, debet pœnitere quadraginta diebus, & palla comburi, & lapis radi, & terra lambi, & in ſacrarium reponi, ut dicitur de conſecratione diſt. 2. Si per negli-
Cap. 27. » gentiam aliquid de ſanguine domini ſtillaverit in terram, lingua lambetur, tabula » radetur. Si vero non fuerit tabula, ut non » conculcetur locus, corradetur, & igne conſumetur, & cinis intra altare recondetur, » & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si » ſuper altare ſtillaverit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat, *&c.* Hæc autem tam dura pœnitentia non imponeretur ſacerdoti, ſi non eſſet valde grave peccatum. Si ergo per negligentiam caden-B te ſanguine terra lambi, & tabula radi debet, & poſt ad ignem projici raſura ut comburatur: quanto magis pepla mulierum, & barbæ virorum Chriſti ſanguine madidatæ deberent comburi, eo quod ex propoſito & ſine neceſſitate, ac irreverenter ſic Chriſti ſanguine perfunduntur? Si etiam ſacerdos qui ſic negligens repertus fuerit, tam dure puniendus eſt, ut per quadraginta dies pœniteat, quanto magis perſonæ laicæ puniendæ ſunt? & ſi non magis aut æque, nihilo minus graviter puniendæ venient pro hujuſmodi exceſſibus, & irreverentiis commiſſis, quam utique punitionem & pœnitentiam cum magna difficultate laici facere poſſent, & utique abſque cau-C ſa & neceſſitate. Cavendum ergo fuit eccleſiæ, & ſumma diligentia procurandum, ut rudis populus non exponeretur gratis tam gravibus periculis peccatorum & pœnarum. Ex quo decreto Pii papæ, manifeſtiſſimo ſigno conjecturari poteſt, quod conſuetudo unius ſpeciei eſt antiquiſſima. Nam hic Pius papa fertur fuiſſe decimus poſt beatum Petrum pon-
Ep. 167. tifex in eccleſia Romana, ut refert Auguſtinus in epiſtola ad Generoſum, & ſedit in cathedra Petri circa annum domini centeſimum quinquageſimum tertium, qui abſque dubio ſi fuiſſet tempore ſuo conſuetudo utriuſque ſpeciei, ita bene providiſſet circa effuſionem ſanguinis, quæ contigeret aut poſſet contingere D in ſumptione laicorum, ſicut providit circa pericula, quæ non contingunt in miniſtratione miniſtrorum ſive ſacerdotum; imo amplius & diligentius, in quantum laici, mares & feminæ, ſenes & juvenes, infirmi, & alii ſunt minus cauti, & minus circumſpecti atque diſcreti in tractando divina myſteria, quam ſint miniſtri ad hoc ſpecialiter deputati.

Aut igitur adverſarii producant tam antiquum decretum, quod ſciant proviſionem circa hujuſmodi pericula laicorum facere, quod non facient in æternum, aut fateantur nobiſcum antiquitatem conſuetudinis unius ſpeciei, ex hoc decreto proviſionem faciente in peri-E culis contingentibus circa effuſionem ſanguinis per miniſtros, ſicut etiam ſit in alio decreto ex concilio Aurelianenſi de cuſtodia corporis Chriſti, nulla facta mentione de ſanguine, aut de ſpecie vini, & habetur de con-
Cap. 54. ſecratione diſtinctione 2. capit. Qui bene: ubi » ita concilium determinat: Qui bene non cu» ſtodierit ſacrificium, & mus vel aliud ali» quod animal comederit, quadraginta die» bus pœniteat. Ex quo decreto ſimiliter pa» tet, quod ſola hoſtia ſive euchariſtia ſervabatur ſine ſanguine: Qui autem perdide-
ANNO CHRISTI 1433. » rit illud in eccleſia, aut pars ceciderit & » inventa fuerit, triginta dies pœniteat. Ex quo decreto ſimiliter patet, quod ſola hoſtia ſive euchariſtia ſervabatur ſine ſanguine quia indubitanter, ſi ſanguis fuiſſet præceptus ſervari, multo major cautela fuiſſet adhibita in cuſtodiam illius, quam in cuſtodiam hoſtiæ, cum ſit majoris periculi ad cuſtodiendum. » Quocirca ſanctus doctor tertia parte ſumma ſuæ dicit, quod circa uſum hujus ſa» cramenti duo poſſunt conſiderari, unum » ex parte ipſius ſacramenti, aliud ex parte » ſumentium. Ex parte ſacramenti, conve» nit quod utrumque ſumatur, ſcilicet cor-B» pus & ſanguis, quia in utroque conſiſtit » perfectio ſacramenti. Et quia ad ſacerdo» tem pertinet hoc ſacramentum conſecrare » & perficere, nullo modo debet corpus » Chriſti ſumere ſine ſanguine. Ex parte au» tem ſumentium requiritur ſumma reveren» tia & cautela, ne aliquod accidat quod ver» gat in injuriam, aut in irreverentiam tanti » myſterii, quod præcipue poſſet accidere in » ſanguinis ſumptione, qui quidem ſi incau» te ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et » quia creſcente multitudine populi Chriſtia» ni, in qua continentur ſenes, & juvenes, » & parvuli, quorum quidam non ſunt tan» tæ diſcretionis, ut cautelam debitam cir-C» ca uſum hujus ſacramenti adhiberent, ideo » provide in quibuſdam eccleſiis obſervatur, » ut ſanguis ſumendus non detur populo, ſed » ſolum a ſacerdote ſumatur.

Secundum motivum.

Secundum, propter infirmos, pro quibus deberet ſanguis ſub ſpeciebus vini in ſacrario reſervari, circa quem multa horribilia poſſent contingere. Nam de facili congelaretur, vel in acetum tranſmutaretur, & ita corrumperetur ſacramentum, & ſic acetum purum pro ſanguine Chriſti daretur fidelibus, & ſic de facili idololatria committeretur; in æſtate etiam de facili vermes aut muſculæ in eo orirentur, etiam quantumcumque vas clauſum cuſtodiretur, unde fieret abominabile ſumentibus ad bibendum, & multa alia quæ non poſſunt exprimi. Similiter in portando ad infirmos ad longum ſpatium ſanguinem, multa poſſent occurrere pericula & intervenire, ſive eques ſacerdos ipſum portaret, ſive pedes, ut tempore pluviarum, glaciei, & multis aliis modis.

Tertium motivum.

Tertium propter vitare errores, ne videlicet populus communis, qui tantum judicat ſecundum ſenſum, credat Chriſtum non eſſe totum ſub una ſpecie, ſicut multi hæreticorum, ut Neſtorius & Pelagius, & eos ſequentes aſtruxerunt. Neſtorius enim ſic ſub utraque ſpecie miniſtravit: exiſtimans quod ſub ſpecie panis eſſet tantummodo corpus Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpecie vini ſanguis ſine corpore, quia ſic in paraſceve ſanguis fuit diviſus a corpore, & e converſo; quod omnino falſum eſt & hæreticum; quia licet in paraſceve ita fuerit, & ſic in hoc ſacramento, ſi eadem die fuiſſet celebratum, ſic fuiſſet ut aſſerit, propter mortem, qua & anima & ſanguis ſeparabantur ab invicem, & a corpore, non tamen nunc ita eſt, quia Chriſtus re-
Rom. 6. ſurgens ex mortuis, jam non moritur, & per conſequens, nec ſanguis ab ipſius corpore ſeparatur. Pelagius vero & ipſius ſequaces dictis

ſal-

ANNO CHRISTI 1433.

salvatoris innitentes: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. dederunt laicis sub utraque specie, & etiam parvulis statim post baptismum: & si speciem panis sacramentalem non possent sumere, dicebant quod debebat conteri cum sanguine, & sic infundi in ora puerorum; & si fortasse quippiam ejecissent, dicebant illud esse comburendum, innitentes illi scripturæ Exod. 12. *Si quid residuum fuerit, comburetis.* Multi etiam ita extensive hunc textum acceperunt, ut ultra Pelagianos non solum ministrarent vivis utramque speciem, sed etiam defunctis, ut refert venerabilis Beda in homilia super Matthæi 26. capite.

Datur ergo non conficientibus sub una specie, ut evitentur prædicti errores, ut videlicet Christus non credatur in hoc sacramento divisus secundum divisionem specierum, sed quod sub altera totus sit & integer, contra id quod Nestorius asserebat; & ne credatur illud dictum Christi necessitatem inducere absolutam, ut Pelagius asseruit, ita ut etiam pueris usu rationis carentibus, & aliis amentibus dari deberet, & ministrari, ne forte eis sub diversis speciebus alius & alius Christus crederetur, præcipueque apud illos qui intelligere nequeunt, idem corpus per divinum miraculum sub alienis dimensionibus posse in diversis locis contineri.

Quartum motivum.

Quartum, ut veritas umbræ & figuræ corresponderet. In veteri enim lege, de libaminibus, per quæ sanguis Christi præfigurabatur, nihil sumebant laici, sed soli sacerdotes, ut prædictum est. Quintum.

Quintum, propter honorem & dignitatem sacerdotalis officii: dignum enim & justum est, ut characterem & dignitatem sacerdotalem & officium quibus a communi populo distinguuntur, etsi non quantum ad rem & effectum cæteris paribus, in signis tamen dum ministrant & celebrant hoc sacramentum, a cæteris distinguantur, & quadam extrinseca in mysterii hujus oblationis dignitate refulgeant.

Unde quidam doctor dictus Albertus de Padua, in quadam sua quadragesimali homil. in
Serm. 4. feria 5. majoris hebd. in ordine 246.
„ cœna domini, ait: Congruit etiam inter „ ministros ecclesiæ & populum esse differen„ tiam, & ideo populo sufficit esse de corpo„ re Christi: sed ministros oportet esse quasi „ animam corporis, dirigendo populum subdi„ tum, ideo illi corpus tantum, isti etiam „ sanguinem, in quo est anima, sumunt. „ Ne etiam crederetur virtus hujus sacramenti „ æque principalius consistere in sumptione & „ consecratione. Si enim laici ad utramque spe„ ciem admitterentur æqualiter sacerdotibus, „ & sub utraque specie communicarent, faci„ le, crescente temeritate & malitia homi„ num, laici fortasse & mulierculæ possent „ præsumere aliquid non solum sic sumen„ dum, sed etiam conficiendum, quod quam „ detestabilis & damnabilis error esset, nul„ lus sanæ mentis dubitat.

Sextum.

Finaliter ecclesia debuit cessante causa tollere & amovere effectum. Cum enim eucharistiæ sacramentum etiam secundum virtutem nominis, sit sacramentum caritatis, quæ sola celat & operit multitudinem peccatorum, 1. Petri 4. in primitiva autem ecclesia, laicorum caritas efferbuerat in tantum, quod pro Christiano nomine sitiebant, sicut sitit cervus ad aquæ fluvium, effundere sanguinem proprium; & hoc principaliter ex triplici causa. Primo ex vicissitudine amoris, ad quam invitabat apostolus dicens: *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Jesu.* Secundo ex recompensatione satisfactionis, prout beatus Petrus hortabatur fideles, dicens: *Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Tertio propter exemplum apostolorum quos videbant ultro se passionibus ingerere atque persecutionibus, de quibus dicitur actorum 5. *Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*: in cujus fervoris signum Christo eos ad passionem invitanti, secundum beatum Hieronymum, *potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* efficaciter responderunt, *possumus*, ex fervore martyrii.

ANNO CHRISTI 1433.

Philip. 2.

1. *Petr.* 4.

Marc. 10.

His itaque & aliis de causis illa sacra primitivæ ecclesiæ non solum clericorum, sed etiam laicorum caritas, ita eos ad passionem martyrii animabat, ut alter alterum certaret prævenire, decantans cum Propheta: *Quod retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen domini invocabo.* Tunc etenim qui episcopatum desiderabat, non aliud quam martyrium optabat, secundum Gregorium in pastorali: ad quam intentionem dicebat apostolus: *Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Tali igitur devotione & caritate in sanctis laicis existentibus, & persecutoribus omni momento & loco mortem intentantibus, tunc qualibet hora licebat laicis in provocationem & devotionem effundendi sanguinem proprium, bibere de calice altaris sanguinem Christi, & hac in causa & ad propositum loquebatur beatus Cyprianus epist. 37. de lapsis: Et cum „ ad hoc fiat eucharistia, ut possit accipienti„ bus esse tutela, quos tutos esse contra ad„ versarios volumus, munimento dominicæ „ securitatis armemus. Nam quomodo do„ cemus aut provocamus eos in confessione „ nominis sanguinem suum fundere, si eis mi„ litaturis Christi sanguinem denegamus? aut „ quomodo ad martyrii poculum idoneos fa„ cimus, si non eos prius ad bibendum in „ ecclesia poculum domini jure communica„ tionis admittimus?

Psal. 115.

1. *Tim.* 2.

Juxta edit. Pamelii epist. 54.

Tunc igitur talis fervor caritatis erat singularis privilegii, apostolo attestante cap. 1. ad Philipp. *Vobis datum est pro Christo non solum ut in eo credatis, sed etiam ut pro illo patiamini*: & secundum Augustinum: Sicut „ nullus est melior in hac vita introitus „ quam per baptismum, sic nullus tutior „ exitus quam per martyrium, in quo sicut „ in baptismo omnia tolluntur peccata; in „ cujus mysterium super Christum primum „ baptizatum, & super Stephanum primum „ pro Christo lapidatum, cæli leguntur aper„ ti. Cessante illo fervore caritatis & devotionis, & hoc singulari privilegio, quod erat martyrii desiderium, utique cessare debuit & debet hoc, quod in signum illius desiderii dabatur laicis.

Augustinus.

Nec obstat, quod sacerdotes conficientes sumunt sanguinem, in eis deficiente illa caritate & devotione, de quibus prædictum est, quia non solum pro seipsis, sed pro tota ecclesia, in qua non est exstincta caritas, nec in sempiternum exstinguetur, Deo offerunt

ANNO CHRISTI 1433.

sacrificium. Et etiam quia ad ipsos pertinet non solum ad efficaciam sumere, sed etiam ad significationem. Unde Nicolaus de Lyra super illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit: Sacramentum eucharistiæ non so- » lum proficit sacerdoti sumenti, sed etiam » toti ecclesiæ, etiam illis qui sunt in purga- » torio. Cujus ratio est, quia eucharistia non est tantum sacramentum, sed etiam sacrificium ecclesiæ, inquantum continet Christum passum, & ideo proficit omnibus fidelibus. Si sumatur alio modo, ut a laico, tunc proficit sibi soli sumenti, quia officium ejus non est offerre sacrificium, sed tantum suscipere sacramentum, & quia etiam apostolis præceptive dictum est. *Hoc facite in meam commemorationem*: per quæ etiam verba in sacerdotes constituebantur, consuetudo & auctoritas ecclesiæ obtinuit, ut non conficientibus tantummodo hoc sacramentum sub specie panis traderetur. Et hæc de positione mea præsenti dicta sufficiant, ad laudem omnipotentis Dei, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Expedita divino auxilio positione primæ & secundæ conclusionum propositarum pro veritate catholica, * postergata etiam tertia, quæ ex dicendis dependet, accedo ad ultimam partem præsentis actus, videlicet ad respondendum objectis partis adversæ. Et licet quamplurimum cogitaverim, quem ordinem in respondendo tenere deberem, an ordinem conclusionum mearum, vel suæ positionis, tandem deliberavi potius insequi positionem proponentis, licet ordo doctrinæ & materiæ propositæ exigeret oppositum. In qua responsione tenebo hunc modum, quia ea in quibus convenimus vel differimus, referam breviter, ut hoc venerabile auditorium percipiat tam convenientiam quam differentiam nostram. In primis igitur quod protestationem quam idem magister nomine omnium suorum proposuit in medium, videtur quod sit insufficiens. Primo quoad credulitatem fidei articulorum. Secundo quoad ecclesiam quam profitetur. Tertio quoad submissionem, qua dicunt se velle summitti correctioni in casu quo deficerent. Quia in prædictis locis solum stant in genere, circa quod latent æquivocationes, ut dicit Aristoteles, non terminantes se ad aliquod certum particulare & determinatum. Nam dicunt se credere articulos fidei ad illum intellectum ad quem benedicta Trinitas & dominus Jesus præcepit & vult credi. Cum enim voluntas benedictissimæ Trinitatis non innotescat hominibus, nisi per scripturas sanctas, quas contingit bene & male intelligi; aut per ecclesiam, quam ipse dominus non finit errare; vel per revelationem: cum nihil eorum exprimant, patet quod insufficienter articulos fidei profitentur. Similiter cum dicunt se credere sanctam ecclesiam per totum mundum diffusam, cum multiplex sit varietas in acceptione ecclesiæ per totum mundum diffusæ. Nam multi dicunt ecclesiam catholicam tantummodo constare ex prædestinatis, sive fidelibus, sive infidelibus, multi etiam dicunt eam constare ex fidelibus in gratia gratum faciente constitutis. Alii vero ex cunctis fidelibus, in unitate fidei, ritu sacramentorum, & præceptorum Dei existentibus dicunt constare ecclesiam, cum ad nullam prædictarum acceptionum se determinent quoad credulitatem ecclesiæ, patet quod protestatio eorum est insufficiens.

M. Rockenzani insufficiens protestatio.

ANNO CHRISTI 1433.

Deinde cum proprie ad ecclesiam, deviantes & errantes a fide & in moribus, pertineat corrigere, ad cujus judicium quemlibet fratrem errantem dominus, tamquam ad inobliquabilem regulam, remisit, dicens: *Si te non audierit, dic ecclesiæ: quod si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*, Matth. 18. patet, quod submissio ipsorum est in individuo vago, & in re instabili & incerta, & per consequens omnino protestatio eorum est insufficiens; quia non submittunt se alicui certo judici. Secundo in declaratione terminorum in conclusione sua positorum, ponit trimembrem divisionem de communione corporis Christi, & dicit quod primo modo communio corporis Christi dicitur societas sanctorum, & solum talium est unum corpus Christi mysticum, cujus caput est Christus. Secundo modo communio significat sacramentum corporis & sanguinis Christi, per cujus sumptionem dignam homo ingeritur ad communionem primo modo acceptam. Tertio modo accipitur communio pro congregatione omnium credentium in Christum, bonorum Christianorum simul & malorum, & hæc est vulgaris acceptio communis & minus propria.

Conclusiones M. Rockenzani de communione.

Circa primum membrum magister proponens intendit quod corpus Christi mysticum, quod est ecclesia, sit societas & ecclesia sanctorum, cujus caput est Christus, ex quo declaratur, quod ipse intelligat per ecclesiam solum congregationem fidelium in gratia constitutorum, ut patet etiam per declarationem suam, cum dicit, quod in hac communitate fidelium, de qua loquitur, talis & tanta est unio, quod quodlibet membrorum omnium bonorum est particeps, nisi per peccatum mortale sit mortuum & abscissum.

In qua re quantum deviet a veritate, ostenditur ex duplici capite. Primo ex ratione capitis, quæ ipsi Christo competit. Secundo ex ratione membrorum & corporis, secundum quod corpus ejus in hac vita peregrinatur. Ratione primi, scilicet ratione capitis, probatur sic: Propria ratio capitis accipienda est ex propria operatione ejusdem; maxima autem & propria operatio Christi hominis, secundum quam vere & proprie est caput ecclesiæ, est salvare: a qua operatione tamquam sibi maxime propria, proprio vocabulo ac nomine nuncupari voluit, Jesus scilicet, quod idem est quod salvator, quod nomen fuit sibi impositum ab æterno, licet ab angelo fuerit pronuntiatum ex tempore, Lucæ 1. *Et vocabis nomen ejus Jesum*, & Matth. 1, quod vocatum est ab angelo prius quam in utero conciperetur, Cujus interpretationem & sensum ibidem angelus exprimens, postquam dixerat: *Et vocabis nomen ejus Jesum*, subjunxit: *ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. Quorumcumque igitur ipse Christus & salvator erit, utique & caput. Ex quo ipsius propria operatio est salvare. *Sed ipse est salvator omnium hominum, & maxime fidelium*, ut ait apostolus secundæ ad Timotheum capite 4. *Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiam*

Christus quomodo & quorum caput.

pro

ANNO CHRISTI 1433.

pro totius mundi, ut dicitur primæ Joannis cap. 2. ergo ipse Christus est caput omnium hominum, & maxime fidelium, & non tantum omnium nostrum, sed etiam totius mundi.

Differentia inter corpus naturale & mysticum.

» Pro cujus declaratione sciendum est, quod » differentia est inter corpus naturale homi- » nis, & corpus ecclesiæ mysticum, ut dicit » doctor sanctus parte 3. quæst. 8. articulo 3. » quia membra naturalia sunt omnia simul, » non sic autem ecclesiæ, neque quantum ad » esse naturæ, cum constituatur ex omnibus » hominibus qui fuerunt a principio mundi, » usque ad finem ipsius, qui non sunt simul; » neque etiam quantum ad esse gratiæ, quia » etiam eorum qui sunt in uno tempore, qui- B » dam carent gratia, eam postmodum habi- » turi, aliis jam habentibus. Sic igitur mem- » bra corporis mystici non solum accipiuntur » secundum quod actu sunt, sed etiam secun- » dum quod in potentia; quædam autem in » potentia, quæ nunquam ad actum reducun- » tur, quædam vero ad actum reducuntur » quandoque. Et hoc secundum triplicem gra- » dum, quorum unus est per fidem, secundus » per caritatem viæ, tertius per fruitionem » patriæ. Sic ergo dicendum est, quod acci- » piendo generaliter secundum totum tempus » mundi, Christus est caput omnium homi- » num: sed secundum diversos gradus, quia » primo & principaliter est caput eorum, C » qui actu sibi per gloriam uniuntur. Se- » cundario eorum, qui ei actu uniuntur per » caritatem viæ, tertio qui sibi uniuntur » per fidem, quarto eorum qui uniuntur » sibi solum in potentia nondum ad actum » reducti, quandoque tamen reducendi per » divinam prædestinationem. Quinto eo- » rum qui sibi uniuntur in potentia, quæ » tamen nunquam reducetur ad actum, » cujusmodi sunt homines in hoc mundo » viventes, qui non sunt prædestinati, qui » nunquam sibi uniuntur per fidem, aut » caritatem, qui tamen decedentes de hoc » mundo, desinunt esse in potentia ut unian- D » tur Christo, hæc in summa sanctus Tho- » mas ubi supra.

Ex quibus sequitur primo quod Christus est caput principaliter ecclesiæ triumphantis, & non solum animarum omnium, sed etiam angelorum, secundum illud quod apostolus dicit ad Colossenses 2. loquens de Christo, *qui est caput omnis principatus & potestatis*, & ad Ephesios 1, *quod constituens eum*, scilicet Christum, *Deus Pater ad dexteram suam in cælestibus super omnem potestatem, & principatum, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, & omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, qua est corpus ipsius & ple- E nitudo ejus qui omnia in omnibus adimpletur.* Sequitur etiam quod Christus est caput secundario ecclesiæ militantis, de qua in præsenti loquimur, ordine tamen præscripto servato in personis, & non solum aliquorum, sed etiam omnium hominum, qui ab initio mundi fuerunt, & erunt usque ad finem mundi; hi tamen actualiter Christi ecclesiam militantem constituunt, qui actu Christo aliquo modo uniuntur, scilicet per fidem aut caritatem. Ex quibus manifeste colligitur, quod Christus est vere & proprie caput non solum in gratia constitutorum, sed etiam in fide sibi unitorum & unitate sacramentorum.

ANNO CHRISTI 1433.

Secundo declaratur falsitas prædicti primi membri ex ratione conditionis ecclesiæ peregrinantis & militantis in hac vita, in qua necesse est esse simul malos cum bonis, quod utique efficacissimis scripturarum & doctorum testimoniis ostendendum est. Et primo quidem ex similitudinibus quas Christus adducit in evangelio, quibus comparat præsentem ecclesiam, unde Matthæi 25. ait dominus: *Simile est regnum cælorum decem virginibus, quinque videlicet prudentibus, & quinque fatuis.* » Super quo sic ait Gregorius: Sed sciendum » nobis est quod sæpe in sacro eloquio re- » gnum cælorum præsentis temporis ecclesia » dicitur, de quo in alio loco dominus di- » cit: *Mittet filius hominis angelos, & colli- » gent omnia scandala de regno ejus.* Neque e- » nim in illo regno beatitudinis, in quo pax » summa est, inveniri poterunt scandala quæ » colligantur: Unde rursus dicitur: *Qui ergo* » *solverit unum de mandatis istis minimis, & » docuerit sic homines, minimus vocabitur in » regno cælorum:* in quo, doctor qui manda- » tum solverit, minimus vocatur: cujus enim » vita despicitur, restat ut ejus prædicatio » condemnetur. Quid ergo per hanc senten- » tiam nisi præsens ecclesia regnum cælorum » dicitur? Et quia ex utroque sexu fidelium » multitudo colligitur, sancta ecclesia decem » virginibus similis denuntiatur, in qua quia » mali cum bonis, & reprobi cum electis sunt » admixti, recte similis virginibus prudenti- » bus, fatuisque esse perhibetur. Quousque » enim hic vivimus, necesse est ut vitam præ- » sentis sæculi permixte agamus. Boni enim » soli nusquam sunt nisi in cælo, & mali soli » nusquam sunt nisi in inferno: hæc autem vita » quæ inter cælum & infernum sita est, sicut » in medio subsistit, ita mixta utrarumque par- » tium cives communiter recipit, quod tamen » sancta ecclesia & nunc indistincte recipit, & » postmodum in egressione discernet.

In ecclesia militante sunt boni malis permixti.

Matth. 13.

Matth. 5.

Gregorius homil. 38.

Item sancta ecclesia comparatur sagenæ mis- Matth. 13. » sæ in mari, & ex omni genere piscium congreganti. Idem ubi supra Gregorius homilia » 11.: Sancta ecclesia sagenæ missæ in mare » comparatur, quia & piscatoribus est com- » missa, & per eam quisque ad æternum re- » gnum a præsentis sæculi fluctibus trahitur, » ne in æternæ mortis profunda mergatur, » quæ ex omni genere piscium congregat, » quia ad peccatorum veniam sapientes & » fatuos, liberos & servos, pauperes & di- » vites, fortes & infirmos vocat, & infra: » Nunc enim bonos malosque communiter » quasi permixtos pisces fidei sagena conti- » net; sed litus sanctæ ecclesiæ, id est finis, » judicat sagena quid trahebat. Et Chrysosto- Matth. 13. » mus super illud: *Collegerunt bonos in vasa* » *sua*, &c. inquit: Ecclesia media est inter » cælum, quod est tantum bonorum locus, » & infernum, qui est tantum malorum. Ipsa » vero ecclesia est media, quia indifferenter » bonos & malos colligit.

Item ecclesia militans comparatur areæ, secundum illud Lucæ 3. *Ipse vos baptizabit in aqua & igne, & Spiritu sancto: Cujus ventilabrum in manu ejus, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem*, &c. ubi per aream

ANNO CHRISTI 1433.

Joannes intelligit & designat præsentem eccle-
siam, ut exponunt communiter sancti, & præ-
sertim Augustinus, qui super psalmo 25. *Ju-*
» *dica me domine*, dicit: Area est ecclesia hu-
» jus temporis: sæpe diximus &, sæpe dici-
» mus, & paleam habet, & frumentum. Item ad Petrum diaconum in libro de fide
» dicit, cap. 43. Firmissime tene, & nulla-
» tenus dubites, aream Dei esse catholicam
» ecclesiam, & in ea usque ad finem sæculi
» frumento mixtas paleas contineri, & in-
» fra: In fine vero sæculi, bonos a malis et-
» iam corpore separandos, quando veniet Chri-
» stus habens ventilabrum in manu sua, &
» permundabit aream suam, & congregabit
» triticum in horreum suum, paleas autem
» comburet igne inextinguibili.

Item eadem præsens ecclesia comparatur nu-
Rom 9. ptiis, de quibus Matthæi 22. dicitur: *Simile est regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio*, &c. *qui egressi congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos & malos, & impleta sunt nuptiæ discumbentium*. Ubi, ut Gre-
» gorius inquit, aperte ostenditur, quia per
» has regis nuptias ecclesia designatur, in qua
» mali cum bonis conveniunt, permixta quip-
» pe est diversitate filiorum, quia sic homi-
» nes ad fidem generat, ut tamen omnes per
» imitationem vitæ ad libertatem spiritualis
» vitæ, culpis exigentibus, non perducat:
» Quousque namque hic vivimus, &c. ut su-
» pra de decem virginibus, &c. Idem super
» illud Matthæi 22. *Intravit autem rex ut vi-*
» *deret discumbentes*, & *vidit ibi hominem non*
» *vestitum veste nuptiali*, &c. dicit: Intrat e-
» nim ad nuptias, sed cum veste nuptiali non
» intrat, qui in sancta ecclesia existens fidem
» habet, sed caritatem non habet. Et Simon de Cassia super illud: *Egressi sunt servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invene-runt, bonos & malos, & impleta sunt nuptiæ discumbentium*, &c. dicit, quod ex omnibus
» nationibus crediderunt homines, ex quibus
» ecclesia impleta est, & ex malis & ex bo-
» nis Christianis constat ecclesia, & mixtum
» est ecclesiæ Christi corpus, quamquam ipse
» velit eam exhibere glorioſam, non haben-
» tem maculam neque rugam: sed in area
» negotium agitur ubi paleæ sunt & triticum;
» nondum enim ventilabrum excussit unum ex
» altero, sed boni & mali discumbunt in
» nuptis ecclesiæ militantis, dispari vita, di-
» spari cultu, disparibus moribus atque meri-
» tis, quousque decernat super utrumque rex,
„ qui novit non perperam, sed in veritate
„ proferre judicium, qui excludet merito ex-
„ cludendos, & juste absque macula super
„ mensam ecclesiæ epulantes in pace dimittet.

Item præsens ecclesia comparatur arcæ Noe, in qua animalia mitia fuerunt cum immitibus, corvus cum columba, & homines cum ani-
malibus, per quæ boni & mali in arca eccle-
siæ significantur.

Item ecclesia militans comparatur domui
Rom. 9. magnæ, de qua apostolus loquitur: *In magna domo*, inquiens, *non solum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam*: Ubi inquit glossa: *In magna*
„ *domo*, quæ est ecclesia, scilicet domus
„ Dei viri, columna & firmamentum veri-
„ ritatis. 2. ad Timotheum 2. *non solum sunt*
» *vasa aurea & argentea*, quod dupliciter in-
» telligitur: uno modo per vasa aurea & ar-
» genta intelliguntur electi, per lignea & fi-
» ctilia reprobi, & sic, quod sequitur, *qua-*
» *dam in honorem*, refertur ad vasa aurea &
» argentea, *quædam in contumeliam*, refertur
» ad lignea, & fictilia vasa. Alio modo per
» vasa aurea & argentea intelliguntur boni in
» præsenti, sive electi sive reprobi, per lignea
» & fictilia omnes mali in præsenti, sive re-
» probi sive electi, & tunc quod sequitur,
» *quædam in honorem, quædam in contumeliam*,
» refertur indifferenter ad utrumque. Primo
» ergo modo exprimitur sic: *In magna do-*
» *mo*, id est, in ecclesia, *non solum sunt va-*
» *sa aurea*, id est, electi perfecti, & *argen-*
» *tea*, id est, electi imperfecti, *sed lignea*,
» id est, reprobi aperte mali, æterno incendio
» præparati, *& fictilia*, id est, reprobi ficte
» boni, qui non ita aperte sunt mali: *& quæ-*
» *dam quidem*, scilicet vasa aurea & argen-
» tea, *sunt in honorem*, scilicet in usum hono-
» rabilem ordinata, hic gratiæ, & in futuro
» gloriæ. *Quædam autem*, scilicet lignea & fi-
» ctilia, *in contumeliam*, id est, in usum vi-
» lem, hic culpæ, & in futuro gehennæ. Se-
» cundo modo legitur sic: *In magna domo*,
» id est, in ecclesia, *non solum sunt vasa*
„ *aurea & argentea*, id est, omnes boni per-
„ fecti & imperfecti, & hoc sive præsciti,
„ sive electi, *sed & lignea & fictilia*, id est,
„ mali aperti & occulti, & hoc similiter
„ sive electi sive reprobi: *& quædam quidem*,
„ scilicet ex utrisque, tam ex bonis, quam
„ ex malis, *sunt in honorem*, scilicet electi:
„ *Quædam autem in contumeliam*, scilicet re-
„ probi. Ex bonis enim quidam ad tempus
„ tantum boni sunt, tamen in fine sunt
„ mali, & hi sunt in contumeliam. Quidam autem perseverantes in bono, & hi sunt in honorem. Similiter de malis quidam ad tempus sunt mali tantum, tamen in fine sunt boni, & hi sunt in honorem: Quidam autem sunt perseverantes in malo, & hi sunt in contumeliam. Ecce quam planum & aper-
tum testimonium sacrarum scripturarum, & sanctorum doctorum, quod præsens sancta ecclesia militans continet in se bonos & malos, prædestinatos & præscitos, sicut navicula quæ Christum cum apostolis & Judam continebat; qui & inter apostolos habebatur apostolus. Est
„ ergo, ait Augustinus super psalmo 51. in
„ prologo, regnum terrenum & regnum cæ-
„ leste, regnum eradicandum, & regnum in
„ æternum plantandum. Modo in hoc sæculo
„ cives utriusque regni permixti sunt, corpus
„ regni terreni & corpus regni cælestis com-
„ mixtum est.

Post hæc declaratur prædicta veritas catholica ratione fundata in veritate divinarum scripturarum, & assumitur sic: Ecclesia catholica est illa ecclesia, quam fideles profitentur in symbolo tam apostolorum quam etiam Nicæno, cum dicitur: Credo in Spiritum sanctum, sanctam ecclesiam catholicam, & iterum: Et unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. Aut igitur profitentur id quod credunt, aut id quod non credunt; aut solum id quod dubitant. Non est dicendum, quod profitentur id quod non credunt, quia tunc mentirentur; nec id etiam quod dubitant, quia nec non haberent fidem, quæ est

fir-

ANNO CHRISTI 1433.

firma adhæſio ad credibilia, quam dubitatio excludit. Oportet igitur quod profiteantur id quod firmiter credunt. Aut igitur ulterius credunt ſe eſſe de gremio eccleſiæ catholicæ. Non profitentur, aut non? ſi non, tunc hæretici mentiuntur quando dicunt apud eos eſſe eccleſiam catholicam, vel ſe eſſe de gremio eccleſiæ catholicæ, ex quo non credunt ſe eſſe in ea; ſi ſic, oportet quod per aliquid accipiant hujuſmodi credulitatem. Aut igitur hoc erit, quia nota eſt eis prædeſtinatio, aut quod ſint in gratia gratum faciente conſtituti per ſe, aut quia habent per revelationem: Sed non primo modo, quia cum divina prædeſtinatio nihil ponat in prædeſtinato, cum ſit ſola divina volitio, qua ab æterno voluit aliquem ad vitam æternam ordinare, non poteſt eſſe nota prædeſtinato, niſi quantum ſibi a Deo revelaretur: Similiter nemo ſecundum ſe, niſi ſibi reveletur, ſcit an amore vel odio dignus ſit, ut ſcriptura dicit. Si igitur hæretici credunt ſe eſſe de gremio eccleſiæ catholicæ, oportet quod habeant hoc per revelationem, & tunc unuſquiſque eorum examinet coram Deo conſcientiam ſuam; ubi & quando hoc fuerit ſibi revelatum. Si igitur numerus prædeſtinatorum tantum, vel eorum, qui ſunt in gratia conſtituti, eſſet eccleſia catholica, patet quod nulla eſſet certitudo ipſius, quod nullo modo eſt dicendum de eccleſia catholica, quæ eſt civitas ſuper montem poſita, id eſt, ſuper Chriſtum ædificata, quæ non poteſt abſcondi, unde Chryſoſtomus ſuper Matthæum & ſuper hoc verbo: *Non poteſt civitas abſcondi*, & allegat ſanctus Thomas eum: „ Hæc civitas eccleſia ſanctorum eſt, de qua dicitur in pſalmo: *Gloriosa dicta ſunt de te, civitas Dei*. Cives ejus ſunt omnes fideles, quibus apoſtolus ait: *Vos eſtis cives ſanctorum*, hæc ergo civitas poſita eſt ſuper montem Chriſti, de quo Danielis 2. dicitur: *Lapis abſciſſus ſine manibus factus eſt mons magnus*. Sane non poteſt abſcondi ſupra Chriſtum poſita, etiamſi ipſa voluerit, mons enim qui eam portat facit eam omnibus manifeſtam, ſic & apoſtoli, & ſacerdotes, qui fundati ſunt in Chriſto, non poſſunt eſſe abſconditi, etiamſi voluerint, quia Chriſtus eos manifeſtat. Hæc Chryſoſtomus. Quæ idcirco ſupra montem poſita deſcribitur, ut & habitantibus in ea ſit firma & certa ſecuritas, & ut cunctis exteris pateat ad eam confugere ſeu venire volentibus: in qua licet gratia Dei inſunt, ut firmiter credimus, multi prædeſtinati & multi in gratia conſtituti, quorum meritis adhuc durat mundus, non tamen propter prædeſtinationem aut gratiam quæ occulta ſunt ſancta eccleſia dicitur catholica, ſed propter communionem unius fidei, ſacramentorum, & præceptorum, quæ omnibus poſſunt eſſe nota & communia, bonis ſcilicet & malis.

Si numerus prædeſtinatorum, aut in gratia conſtitutorum tantum eſſet eccleſia in ſymbolo credenda, nulla eſſet ipſius certitudo, nec eſſet civitas ſupra montem poſita, Chryſ. hom. 10. in Matt. in opere imperfect. *Matth.* 5.

Pſal. 86.

Eph. 2.

Dan. 2.

Nemo poſſet ad eam confugere.

Item prædeſtinatio & gratia hujuſmodi eccleſiæ quam fingunt adverſarii, minus nota eſt aliis, quam ipſiſmet qui ſe dicunt in eadem exiſtere: igitur quamtumcumque fulgerent per mundum bonis operibus, cum ſæpe angelus ſatanæ transfiguret ſe in angelum lucis, non propter hoc auderet homo ſeipſis conjungere, tamquam eccleſiæ catholicæ, quia ſemper dubitandum eſſet de ipſis, an eſſent pſeudoprophetæ, de quibus cautos nos reddidit dominus, dicens: *Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*. Oportet igitur quod certa & manifeſta ſint ſigna & indicia eccleſiæ catholicæ, per quæ diſcernantur oves a lupis. Hujus autem ſigna ſunt unitas fidei, unitas ſacramentorum & præceptorum Dei.

2. *Cor.* 11.

ANNO CHRISTI 1433. *Matth.* 7.

Item Chriſtus reſolvens ultimam correctionem fratris remiſit ad eccleſiam, ita dicens: *Si te non audierit, dic eccleſiæ, ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*. Aut ergo Chriſtus remiſit nos ad aliquem certum judicem aut incertum. Non eſt dicendum, incertum, quia tunc nunquam fratris correctio ſequeretur. Oportet igitur quod ad certum judicem tranſmittat nos. Cum igitur eccleſia prædeſtinatorum & in gratia conſtitutorum, ſit homini incerta, ut dictum eſt, oportet quod hujuſmodi remiſſio ſit ad eccleſiam, quæ ſit nota & certa viatoribus, ſecundum ſtatum viæ præſentis, cujuſmodi eſt eccleſia catholica in unitate fidei & ſacramentorum ubique per orbem perſeverans. Ex quibus patet, quod corpus Chriſti myſticum, prout in hac valle miſeriæ peregrinatur, quod eſt eccleſia ejus, non ſolum prædeſtinatos aut ſolum in gratia gratum faciente conſtitutos retinet & comprehendit, ſed inſimul bonos & malos, fide rectos, Chriſto capiti adhærentes.

Matth. 8.

Aut fratris peccatum eidem denuntiare.

Eccleſia catholica quid?

Ulterius ex prædictis poteſt colligi una deſcriptio eccleſiæ catholicæ, talis videlicet, quod eccleſia eſt corpus myſticum organicum, fide Chriſti animatum. Corpus ponitur loco generis, additur Myſticum ad differentiam corporis naturalis, licet ad ſimilitudinem ejuſdem dicatur, ſic Organicum propter diverſitatem ſtatuum, graduum & officiorum, ad ſimilitudinem diverſorum membrorum in corpore naturali, quæ ſunt diverſa organa, quæ declarans apoſtolus inquit 1. ad Corinth. 12. *Sicut corpus unum eſt, & multa membra habet, omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum corpus ſunt, ita & Chriſtus habet multa membra in ſuo corpore*, & iterum: *Vos autem eſtis corpus Chriſti & membra de membro*, & iterum: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra*. Et ſicut unum membrum ſervit ſibi & toti corpori, ſic in eccleſia militante diverſi in diverſis ſtatibus & officiis ſibi & aliis in eccleſia ſubminiſtrant. Ex quibus verbis & ſententiis apoſtoli clare habentur prædictæ particulæ tres, ſcilicet, quod eccleſia eſt corpus myſticum, organicum, additur autem, fide Chriſti animatum, per quam eccleſia militas in tali eſſe conſtituitur, & ab omni alia eccleſia, ſive congregatione diſtinguitur. Dicitur autem animatum fide, quia ſicut anima corpus, ſic fides animam & ſpecialiter formata per gratiam viviſicat, ſecundum id ad Romanos 1. & 10. ad Hebræos: *Juſtus autem meus ex fide vivit*, quod non ſolum intelligendum eſt de fide formata, ſed etiam informi, quia etiam mali fideles per fidem, & in ſeipſis vivunt, licet non vita perfecta, & ceteris membris eccleſiæ ac Chriſto capiti conjunguntur, & multas vitæ operationes exercent. Et ita ſe habet fidelis peccator ad caput Chriſti, & ad corpus eccleſiæ, ſicut membrum in corpore natura-

Peccator quomodo in eccleſia.

ANNO CHRISTI 1433.

rali, non quidem mortuum totaliter & præ-
ciſum, ſed tamquam membrum mortificatum
& unitum corpori, quia adhuc in ipſo eſt ra-
dix vitæ, ſcilicet, ipſa fides.

Non igitur verum eſt quod fidelis per pec-
catum moriatur ex toto; aut abſcindatur a
corpore, ut proponens dicit. Et de mortifi-
catione quidem dicit ſanctus Thomas 3. par-
te ſummæ, articulo 3. loquens de hujuſmodi
peccatoribus fidelibus: „ Percipiunt, inquit,
„ tamen tales a Chriſto quemdam actum qui
„ eſt credere, ſicut ſi membrum mortificatum
„ aliqualiter moveatur ab homine. Quod et-
„ iam non ſint membra abſciſſa, oſtendit Au-
„ guſtinus contra Donatiſtas, dicens: Si cujus
„ eſt manus arida, verum quidem eſt mem-
„ brum, quamvis ſine ſanguine & inefficax,
„ & mortuum, ſic & fides cum ſit vera, ta-
„ men ſine operibus mortua eſt: Et habetur
„ 1. quæſtione 1. Sicut urgeri.

3. quæſt. 8. art. 3. ad ſecundum.

Lib. 4 c. 4.

Alii vero ſic deſcribunt eccleſiam. Eccleſia
ſancta catholica militans ſive viatrix eſt uni-
verſitas fidelium bonorum & malorum ortho-
doxam fidem tenentium, in ſacramentis ec-
cleſiaſticis ſocietatem habentium: quæ in ſen-
tentia in idem redit cum prima. Sed jam ad
id quod in prima generali ſuppoſitione præ-
miſimus, & ſæpe promiſimus, greſſus noſtros
dirigamus, ſcilicet, ad probandum eccleſiam
catholicam errare non poſſe. Pro cujus decla-
ratione ponitur talis propoſitio: Impoſſibile
eſt eccleſiam Dei militantem catholicam erra-
re in his quæ fidei ſunt & neceſſitatis ad ſa-
lutem. Quæ propoſitio licet quondam fuerit
apud omnes doctores catholicos, & ſanctos,
& alios fideles, & nunc ſit principium fidei
per ſe notum & manifeſtum, tamen propter
quoſdam qui eam tripole difficultant ad con-
ſolationem fidelium, & eorum qui eam diffi-
cultantes confutationem, ipſam ex fundamentis
in æternum fundatis ſacræ ſcripturæ, multi-
pliciter probabimus in præſenti. Et primo,
quia prædicta propoſitio virtualiter eſt articu-
lus fidei ut patet in ſymbolis tam apoſtolo-
rum quam Nicæno. In quibus fideles profi-
tentur, ſe credere ſanctam catholicam eccle-
ſiam. In altero enim dicitur: Credo in Spiri-
tum ſanctum, ſanctam eccleſiam catholicam.
In altero: Et unam ſanctam catholicam & a-
poſtolicam eccleſiam. Idem autem eſt crede-
re eccleſiam catholicam eſſe ſanctam, & ec-
cleſiam catholicam non poſſe errare in his,
quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem: quia pro tem-
pore quo erraret in prædictis, non eſſet ſan-
cta, ſed eſſet maculata errore mortifero pec-
cati mortalis. „ Unde beatus Auguſtinus in
„ expoſitione ſymboli: Iſta eſt ſancta eccleſia,
„ non habens maculam aut rugam: multi e-
„ tenim alii eccleſias congregarunt, ut Mar-
„ cion, ut Valentinus. ut Ebion, ut Mani-
„ chæus, ut Arius, & cæteri omnes hæretici,
„ ſed illæ eccleſiæ non ſunt ſine macula vel
„ ruga perfidiæ; & ideo dicebat de illis pro-
„ pheta: *Odivi eccleſiam malignantium, & cum*
„ *impiis non ſedebo*. De hac autem eccleſia
„ quæ fidem Chriſti integram ſeruat, audi
„ quid dicit Spiritus ſanctus in canticis can-
„ticorum: *Una eſt columba mea, perfecta mea,*
„ *electa genitrici ſuæ*. Qui ergo hanc fidem in
„ eccleſia ſuſceperit, non declinet in conſilia
„ vanitatis, & cum iniqua gerentibus non in-
„ trocat. Hæc Auguſtinus.

Cap. 47. Alia eccleſiæ deſcriptio.

Impoſſibile eſt eccleſiam Dei militantem, in his quæ fidei ſunt & neceſſitatis ad ſalutem, errare.

Alioquin non eſſet pro tempore, quo erraret, ſancta. Expoſitio illa eſt Ruffini habetur in 3. tomo Cypriani.

Pſal. 25.

Cant. 6.

A Ex hoc argumentor ſic: Nihil erronei aut falſi ſubeſt aut ſubeſſe poteſt articulis fidei; ſed prædicta propoſitio eſt articulus fidei, ergo ſub ipſa aut in ipſa non ſubeſt, nec poteſt ſubeſſe aliquid erronei aut falſi. Aſſumptum pro minori parte probatum eſt, ſed major patet, quia qua ratione ſub uno articulo daretur falſum, eadem ratione & ſub alio, & ipſa tota fides vacillaret, & omnia in dubium verterentur. Quod nullo modo eſt dicendum. Secundo, eccleſia regitur a Spiritu ſancto, ſed Spiritus ſanctus errare non poteſt, ergo nec eccleſia. Prima pars innuitur tam per ſymbolum apoſtolorum, quam Nicænum, cum ſtatim poſt articulum Spiritus ſancti, B cum dicitur, Credo in Spiritum ſanctum, ſubjungitur articulus de eccleſia, videlicet, ſanctam eccleſiam, catholicam; ut ſit ſenſus, Credo in Spiritum ſanctum, ſupple dirigentem, gubernantem, & ſanctificantem ſanctam eccleſiam, imo & vivificantem, ut dicitur in ſymbolo Nicæno. Unde Albertus Magnus in expoſitione ſymboli quam ponit in tractatu de officio miſſæ, dicit: „ Deinde ſuum ſym-
„ bolum poſuit Jacobus minor, dicens: San-
„ ctam eccleſiam catholicam, ſanctorum com-
„ munionem; reſpiciens enim ad hoc quod
„ ſanctus Spiritus datur & mittitur ad ſan-
„ ctificandum creaturam, quæ ſanctitas nun-
„ quam fallit in eccleſia, ſed nonnumquam
„ fallit in perſona, dixit, ſanctam eccle-
„ ſiam. Et quia omnis articulus fundatur
„ in divina & æterna veritate, & non ſuper
„ creatam veritatem, quia omnis creatura va-
„ na eſt, & non habet ſolidam veritatem,
„ ideo iste articulus ſic reſolvendus est ad
„ proprium opus Spiritus ſancti hoc est, cre-
„ do in Spiritum ſanctum non ſolum ſecun-
„ dum ſe, ſicut dixit præcedens articulus,
„ ſed etiam credo in eum, ſecundum pro-
„ prium opus ejus quod & quod ſanctificat
„ eccleſiam, quam ſanctitatem profudit in ſa-
„ cramento & virtutibus & donis quæ dat ad
„ ſanctitatis perfectionem, & eamdem in mi-
„ raculis & donis gratis datis, ſicut ſapien-
„ tia, ſcientia, fides, diſcretio ſpiritum, ope-
„ ratio ſanitatum & prophetia, & hujuſmo- 1. Cor. 12.
„ di quæ dat Spiritus ad ſanctitatis eccleſiæ
„ demonſtrationem. Hæc Albertus.

Non regeretur a Spiritu ſancto.

Similiter patet per illud Joannis 14. *Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis*. Similiter per illud: *Paracletus autem Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia*. Et per illud: *Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo, cum autem venerit Spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem*. Per omnia & ſimilia datur manifeſtiſſime intelligi commiſſum fuiſſe regimen eccleſiæ Spiritui ſancto, Chriſto præſentia corporali ab eccleſia recedente, ſecundum D illud: *Si ego non abiero, Paracletus non venict ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos*. Et Spiritus ſanctus docuit eccleſiam omnem veritatem, ſcilicet, ad ſalutem neceſſariam, & in ſignum hujus inviſibilis miſſionis & aſſiſtentiæ, Spiritus ſanctus fuit datus in die pentecoſtes in ſigno viſibili, ſcilicet in linguis igneis, apoſtolis, & cæteris fidelibus, in quibus pro tunc erat eccleſia, & qui eam conſtituebant. Secunda pars patet, quia Spiritus ſanctus dicitur a Chriſto Spiritus veritatis, qui a Patre procedit, & cum ſit Deus E

Ibid.

qui

ANNO CHRISTI 1433.

qui est prima veritas, errare non potest. Sed fortasse dicet adversarius quod prædicta verba sunt de apostolis & primitiva ecclesia, quando ecclesia erat in vera imitatione doctrinæ & vitæ Christi constituta; sed recedente ab imitatione Christi, & immergente se vitiis & peccatis, recessit ab ea Spiritus sanctus, qui non habitat in corpore subdito peccatis, & per consequens, incidit in varios errores & hæreses; sed contra Christus promisit indefectibilem sui assistentiam ecclesiæ, usque ad consummationem sæculi, ideo prædicta non solum intelliguntur de apostolis, & primitiva ecclesia sed simpliciter de ecclesia duratura usque ad finem sæculi. Assumptum patet Matth. ultimo, cap. *Euntes docete omnes gentes*, &c. Et subdit: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Manifestum est autem quod apostoli non sunt, nec erunt in hoc mundo usque ad consummationem sæculi, non igitur pro ipsis solis dictum est, sed & pro successoribus eorum duraturis usque ad consummationem sæculi. Unde Chrysostomus in homilia super hoc eodem passu: Quia vero eis magna injunxerat, erigens eorum sensus dicit: » *Ecce ego vobiscum sum*, quasi dicat, ne dicatis difficile esse injunctum negotium, ego sum vobiscum, quia omnia facio levia. Non autem illis solum dixit se futurum esse, sed & cum omnibus qui post illos credunt, non enim usque ad consummationem sæculi apostoli mansuri erant, sed sicut uni corpori fidelibus loquitur. Hæc Chrysostomus. Item Beda: Ex hoc autem intelligitur quod usque ad finem sæculi non sunt defuturi in mundo qui divina mansione & inhabitatione sint digni in ecclesia. Item in glossa ordinaria habetur sic: Quod apostolis per successionem universali ecclesiæ promittit. Nota quod *usque ad finem sæculi*. Item Hieronymus ibidem: Qui ergo usque ad consummationem sæculi cum discipulis se esse promittit, & illos ostendit semper esse victuros, & se nunquam a credentibus recessurum. Hæc Hieronymus.

San. 2.

Non diceretur in omnem veritatem *usque ad consummationem sæculi*. Hom. 91. in Mat.

S. Thomas in Catena super hoc caput. Hom. 91. in Matth. Hieronymus in 28. cap. Matthæi.

Si igitur ecclesia aliquo tempore erraret, aut erraverit de facto, quomodo Christus erit aut fuit semper cum ea omnibus diebus? Similiter etiam promisit assistentiam Spiritus sancti usque in æternum ita dicens Joanni 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis*. Sed dicet adversarius: Prædicta verba dicta sunt apostolis, cum quibus fuit Christus, quamdiu fuerunt in hac vita, eos hic per gratiam protegendo, & in persecutionibus adjuvando, & post hanc vitam fuit & erit cum eisdem per gloriam usque ad consummationem sæculi, & usque in æternum cum eisdem manebit Spiritus sanctus, unde prædicta verba non videntur extendi ad alios, sed tantum ad apostolos. Contra hoc expresse est intentio Christi, quia mittens eos in mundum universum prædicare & docere omnes gentes, dixit eis: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Ibi enim promisit se permanere cum eis quos ipse mittebat, usque ad consummationem sæculi. Cum ergo in mundum eos mitteret, in mundo se esse cum eis promisit manifeste, & cum eisdem mansurum Spiritum sanctum, & hoc est etiam quod dixit superius Chrysostomus, Beda & Hieronymus.

ANNO CHRISTI 1433.

Præterea Christus fuit exauditus in omnibus petitionibus, & rogationibus, sed ipse rogavit pro fide Petri, ut non deficiat, ergo fides Petri non deficiet, nec deficit. Primum patet ad Hebræos quinto, ubi dicit Apostolus, quod Christus exauditus est pro sua reverentia; & Joannis 11. ubi Christus ait: *Pater gratias ago tibi quoniam audisti me: ego enim sciebam quia semper audis me*. Secundum patet Lucæ 22. ubi dominus ait ad Petrum: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Hoc autem non potest intelligi de fide personali Petri, quia in illa defecit in trina abnegatione, ut patet ex textu evangelii, & similiter patet ex verbis consequentibus, cum subjungitur: *& tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, qui utique non diceretur conversus, nisi fuisset prius a fide propria aversus. Intelligendum est igitur, quod Christus rogaverit pro fide, quam ipse confessus fuerat, dum dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, & super quam ipse Christus fundavit suam ecclesiam, eodem domino dicente: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*. Pro fide igitur ecclesiæ Christus rogavit, ut non deficeret, & non pro fide personali Petri. Quare si in aliquo necessariorum ad salutem pro aliquo tempore erraret, aut erraret ecclesia totaliter, Christus dominus & prima veritas non dixisset verum, nec fuisset exauditus pro sua reverentia, quod est contra prædicta, & omnino falsum. „ Unde Albertus Magnus super eodem passu, *Ego rogavi ut non deficiat*, scilicet finaliter, *fides tua*. Hoc argumentum efficax est pro Sede Petri, & successore ipsius, quod fides non finaliter deficiat: *Non adjiciet ultra ut pertranseat per te Belial: universus interiit*; Hæc Albertus. Item Gorramus, *Fides tua*, id est „ ecclesiæ tibi commissæ, scilicet Romanæ ecclesiæ. Unde hoc est argumentum quod „ fides Romanæ ecclesiæ, quam in ea Petrus „ plantavit, sit semper duratura. Hæc ille.

Deficeret fides Petri contra promissionem Christi.

Matth. 16.

Albertus in cap. 22. *Lucæ 7.*

Nahum 1.

Item quod Christus rogaverit non solum pro Petro & apostolis, sed pro omnibus sequentibus, patet manifeste Joannis decimoseptimo, ubi cum præmisisset ardentissimæ caritatis pro ipsis discipulis orationem, ut, *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi ut unum sint, sicut & nos*. Et infra: *Sanctifica eos in veritate: Sermo tuus veritas est; sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum, & ego pro eis sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate*. Post hæc subjunxit: *Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: ut mundus credat quia tu me misisti*. Et patet, quod omnes qui crediderunt, & credunt, sive credent usque ad finem sæculi in Christum, credunt in ipsum per verbum & doctrinam apostolorum. Quamobrem & symbolo Nicæno profitemur: Ecclesiam apostolicam, non alia de causa, nisi quia in verbo & doctrina apostolica fundata est, dicente apostolo ad Ephesios: *Jam non estis hospites & advenæ, sed estis cives sanctorum & domestici Dei superædificati super fundamentum apostolorum & prophetarum*. &c. Unde & Joannes in Apocalypsis 21. describens murum civita-

Item aliorum apostolorum pro quibus Christus rogavit.

Ephes. 2.

ANNO CHRISTI 1433.

vitatis ſanctæ Jeruſalem, quæ est eccleſia militans, deſcribit enim eam habere duodecim fundamenta, & in ipſis nomina duodecim apostolorum, & agni. Si igitur aliquando deviaſſet eccleſia ab hoc fundamento, ſeu fundamentis doctrinæ apostolicæ per errorem, ſequeretur quod Christus non fuiſſet exauditus, ut prius.

Nulla eſſet ſecuritas ullius fidei articuli,

Præterea ſi eccleſia poſſet errare, in his, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, ſequeretur, quod non eſſet ſecuritas, neque aliqua certitudo credibilium existentibus in ea, & per conſequens nec aliqua fides pateret, quia qua ratione unus articulus, & unum dogma eccleſiæ in dubium verteretur, eadem ratione & omnia alia per ipſam prædicata & ordinata, ſicut ſi quis dubitaret an Christus reſurrexerit, eadem ratione dubitaret an in cælum aſcenderit, & ſimiliter de aliis, & ita non haberet ſecuritatem certitudinis de aliquo, & cum dubius in fide, infidelis ſit, quemadmodum habetur capite 1. de hæreticis, quia fides cum dubitatione stare non potest, ſequitur manifeste, quod ſi eccleſia errare poſſet, quod nulla ſecuritas certitudinis eſſet in ea, & per conſequens fides non eſſet in eccleſia, quod est omnino contra Christum, indefectibilem ſecuritatem eccleſiæ ſuæ promittentem, qui ait Petro: *Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*. Super quo verbo beatus Hieronymus, portas inferi, inquit, vitia reor eſſe atque peccata (quo ad agenda) vel certe hæreticorum doctrinas (quaod credenda) quæ adverſus eccleſiam prævalere non poſſunt.

Matth. 16.

Nec potest dicere adverſarius, quod aliunde capiat certitudinem, aut ſecuritatem credendorum, quam ab eccleſia, quia aut eam haberet a Deo per ſingularem inſpirationem, aut ab aliquo homine particulari, aut forte per evangelia quæ continent doctrinam Chriſti. Sed non primo modo, quia talis inſpiratio cum ſit occulta & ſupernaturalis, oporteret quod aliquibus ſignis ſupernaturalibus, ſeu miraculis manifestaretur, quemadmodum doctrina apostolorum confirmabatur ſignis & miraculis. Si igitur doctrina adverſariorum habetur per inſpirationem, oſtendant ſigna & miracula, & credemus eis, quod non facient in æternum, quia ſumma veritas, cujus est miracula facere, non potest perhibere testimonium mendacio & falſitati, ſimiliter nec ſecundo modo, quia multo magis potest errare quilibet particularis homo, quam eccleſia univerſalis, ut patet, quia plura vident & ſubtilius oculi quam oculus, ſimiliter nec tertio modo, quia nec ipſa evangelia haberent certitudinis ſecuritatem, niſi fuiſſent ab eccleſia approbata & acceptata. Cum enim multa evangelia & actus reperiantur, quæ dicuntur fuiſſe ab apostolis compilata, ſic enim legitur

Qui dicunt ſe habere doctrinam domini, per inſpirationem & revelationem privatam, per miracula & ſigna probare debent.

Cap. 3. Sancta Romana.

„ in decretis diſtinctione 15. Actus nomine
„ Andreæ apostoli apocryphi, actus nomine
„ Petri apocryphi, actus nomine Philippi a-
„ postoli apocryphi, actus nomine Thomæ
„ apocryphi, evangelium nomine Thaddæi
„ apostoli apocryphum, evangelia nomine
„ Thomæ apostoli, quibus Manichæi utun-
„ tur, apocrypha, evangelia quæ falſavit Lu-
„ cianus, apocrypha, evangelia quæ falſavit
„ Hircius, apocrypha, & infra: Revelatio quæ
„ appellatur Pauli, apocrypha, revelatio quæ
„ appellatur Thomæ, apocrypha, revelatio
„ quæ appellatur Stephani, apocrypha. Cum
„ itaque omnia prædicta evangelia, & cæteri libri prænominati reperiantur ſcripti, unde certi ſunt adverſarii, quod ista quatuor evangelia contineant veritatem, alia vero non, & quod ista ſcripta ſunt a veris apostolis, & non illa? quodque illa falſificata ſint, & non ista, & per conſequens ista quatuor ſint recipienda, alia vero tamquam falſa reſpuenda? cum ipſi non audiverint Christum prædicantem, nec docentem, nec viderint ipſum mirabilia facientem, nec alia dicta aut facta ipſius, a quæ in dictis quatuor evangeliis ſcripta ſunt, nec ulterius viderint, hos quatuor evangelistas magis quam alios, ut poſſent ex doctrina, vita aut miraculis magis approbare istorum evangelia, quam aliorum, niſi quia univerſalis eccleſia ista quatuor recipit, illa vero reſpuit? Si ergo univerſalis eccleſia non dirigeretur a Spiritu-ſancto in his quæ fidei ſunt & de neceſſitate ſalutis, & poſſet in illis errare, ſequitur, quod in recipiendo illa quatuor evangelia, & alia reſpuendo, errare potuerit, & ita vertetur in dubium, an ista quatuor evangelia contineant doctrinam, facta & miracula Christi. Et ulterius, quidquid prædicti adverſarii affirmant ex dictis dictorum evangeliorum, totum erit dubium, & ſic apud eos nihil erit certum in fide, aut ſecurum, & conſequenter nullam habebunt fidem. Hoc profecto intellexit Augustinus, cum dixit in libro contra epistolam Fundamenti, & etiam contra Faustum hæreticum, & in multis aliis locis: Non crederem evangelio, niſi me auctoritas eccleſiæ commoveret. Si dicat adverſarius, Accepto hæc quatuor evangelia, & non alia, quia primitiva eccleſia, quæ propter aſſiſtentiam Spiritus ſancti errare non poterat, illa reſpuit, & ista acceptavit, quibus tamen non crederem, ſi ea moderna, a qua propter vitia & peccata receſſit Spiritus ſanctus, tantummodo aliis ſpretis, acceptaſſet: Contra quod potest argui ut ſuperius, per illud Christi: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*, &c. Præterea cum prædicti adverſarii non fuerint in primitiva eccleſia, unde ſciunt, quod ipſa hæc acceptaverit, & alia reſpuerit? revera non aliunde quam ex attestatione modernæ eccleſiæ, cujus attestatio ſi dubia fuerit, multo magis & id quod attestatur, ſub dubio remanebit.

a *Forte*, quam quæ.

Cap. 5.

Matth. 18.

Præterea cum hæc evangelia veram Christi doctrinam, facta & mirabilia contineant, utique ad veram & certam fidem habendam, intelligentia in verbis & factis Christi opus est, ut videlicet eum ſenſum in verbis Christi apprehendamus, quem ipſe Christus intendit; alioquin non haberemus veram doctrinam ejus, neque fidem, quemadmodum contingit pauperibus Lugdunenſibus, qui ſecundum literalem ſenſum, ſed non Christi, illud dictum intelligentes: *Si oculos tuus ſcandalizaverit te, erue eum & projice abs te*, oculos ſibi eruebant cum contingebat eos peccare per oculos, qui utique ſic facientes, non habebant ſenſum Christi: non enim dominus eruitionem corporalem oculorum, ſed ſpiritualem vitiorum, quæ per oculos, & alia membra committuntur, præcepit ibidem, unde & Joannis 6. loqnens de manducatione & bibitione ſui corporis & ſanguinis, cum diceret;

Niſi

Matth. 18.

ANNO CHRISTI 1433.

Nisi manducaveritis, &c. manifeste scandalizati etiam discipulorum quidam retro abierunt, putantes ipsum loqui de carnali manducatione, subjunxit: *Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam*: & Paulus apostolus: *Litera occidit, spiritus autem vivificat*, quia in intelligendo sacras scripturas non semper literalis sensus & grammaticalis est accipiendus, sed mysticus & spiritualis est requirendus, ut superius dictum est. Cum ergo quilibet particularis homo in intelligendo doctrinam Christi, & verba ejus possit errare, & decipi, quemadmodum & omnes hæretici decepti sunt, qui ex aliquo dicto sacræ scripturæ male intellecto sui erroris occasionem sumpserunt & originem, dicente Augustino homilia super Joannis 18. „ Neque enim natæ „ sunt hæreses, & quædam dogmata perver„ sitatis illaqueantia animas, & in profundum „ præcipitantia, nisi dum scripturæ bonæ in„ telliguntur non bene, & quod in eis non „ bene intelligitur, etiam temere & audacter „ asseritur. Itaque carissimi, valde caute au„ dire debemus, ad quæ capienda parvuli su„ mus, & corde pio & cum tremore, sicut „ scriptum est, hanc tenentes regulam sani„ tatis, ut quod secundum fidem qua imbuti „ sumus, intelligere valuerimus, tamquam „ de cibo gaudeamus; quod autem secun„ dum sanam fidei regulam intelligere non „ potuerimus, dubitationem non auferamus, „ intelligentiam differamus: hoc est, ut et„ iam si quid sit nescimus, bonum tamen & „ verum esse minime dubitemus. Et ego fra„ tres qui suscepi loqui vobis, cogitandus sum „ a vobis qui susceperim, & quæ susceperim. „ Suscepi enim tractandi divina homo, spi» ritualia carnalis, æterna mortalis. Etiam » a me, carissimi, longe sit vana præsum» ptio, si volo sanus in domo Dei conser» vari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna » & firmamentum veritatis, pro modulo meo » capio, quod vobis appono, ubi aperitur, » pascor vobiscum, ubi clauditur, pulso vo» biscum. Hæc Augustinus.

Trast. 18. in Joan.

Et si similiter universalis ecclesia posset errare in intelligendo & exponendo doctrinam Christi, sequitur manifeste quod nullus esset certus de vero intellectu scripturarum, & per consequens de fide, quæ ex vero intellectu scripturarum accipitur, & sic omnes essent infideles, cujusmodi sunt adversarii, asserentes ecclesiam universalem posse errare in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem. Nec sufficit, quod aliquis confiteatur ore verba, nisi etiam sine dubitatione credat intelligentiam & significationem verborum Christi, quia utrumque apostolus ad Romanos 10. conjunxit, inquiens: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Unde si quilibet particularis homo potest errare, & similiter ecclesia universalis in accipiendo veram significationem verborum Christi, patet quod nullus haberet fidem, quæ omnimodam excludit dubitationem, ex quo intelligentia verborum Christi sub dubio remaneret. Dicendum est igitur universalem ecclesiam in exponendo evangelia & sacram scripturam errare non posse, & a Spiritu sancto dirigi, ac eidem, tamquam infallibili & divinæ regulæ debere quemlibet fidelem adhærere, & qui non faciunt, pro hæreticis sunt habendi. » Unde sanctus Tho» mas secunda secundæ quæst. 5. articulo 3. » dicit: Objectum fidei est veritas prima, se» cundum quod manifestatur in scripturis sa» cris & doctrina ecclesiæ." Unde quicumque non inhæret sicut infallibili & divinæ regulæ, doctrinæ ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima in sacris scripturis manifestata, non habet habitum fidei. Et infra: Et sic manifestum est quod hæreticus qui pertinaciter discredit unum articulum, non est paratus in omnibus sequi doctrinam ecclesiæ. „ Et » infra: Unde & manifestum est, quod talis » fidem non habet de aliis articulis, sed o» pinionem quamdam secundum propriam vo» luntatem. Et infra responsione ad secun» dum argumentum dicit: Omnibus articulis » fidei inhæret fides propter unum medium, » scilicet popter veritatem primam proposi» tam nobis in scripturis secundum doctri» nam ecclesiæ sane intelligentis, & ideo qui » ab hoc medio decidit, totaliter fide caret. » Hæc beatus Thomas.

ANNO CHRISTI 1433.

Nemo esset certus de ullo scripturæ sensu.

Sed forte dicet adversarius, volens fugere verum ecclesiæ judicium, se velle intelligere scripturas secundum expositionem doctorum & non ecclesiæ. Contra, quia sicut dictum est de evangeliis, cum multi scripserint & exposuerint scripturas & evangelia, unde ipsi adversarii erunt certi, qui doctorum fuerint & sint boni, & sequendi, & qui mali, & respuendi, cum non omnes indifferenter acceptentur, nec etiam respuantur, propter contrarietatem & diversitatem plurium ipsorum circa eumdem passum scripturarum; manifestum est quod hoc judicium & discretio ecclesiæ relinquitur, & non alicui particulari homini, ut patet in decretis distinctione 15. ubi illi doctores approbati, vel reprobati habentur, quos ecclesia aptobat vel reprobat. Quis enim adversariis indicavit, beatum Augustinum vel Hieronymum, vel quemcumque alium esse sanctum, & doctorem catholicum, nisi approbatio ecclesiæ? Et si dicat, quod ex vita ipsius, unde scis legendam ipsius non esse apocrypham, nisi ex auctoritate ecclesiæ? quæ si potuit & potest errare in aliis, utique & in hac doctorum approbatione. Præterea cum inter doctores multa sit varietas opinionum & contrarietas, & sæpe circa idem dictum doctoris ejusdem multa contingat ambiguitas, necesse est per aliquem doctorem infallibilem tolli hujusmodi dubia, & declarari: & cum quilibet particularis homo falli possit & errare, necesse est quod ecclesia sit hujusmodi infallibilis expositor & doctor credendorum & agendorum.

Tolli diversitas opinionum variorum doctorum non posset.

Præterea nemo debet majorem fidem dictis & expositionibus doctorum adhibere, quam ipsimet doctores sibi ipsis adhibuerunt, vel ab aliis adhiberi voluerunt: sed ipsi in dictis & expositionibus ipsorum sæpe dubitabant, & ne damnabiliter errarent, in omnibus se & sua dicta omnia correctioni ecclesiæ subjiciebant. Ergo fideles non debent expositiones doctorum certitudinaliter esse veras reputare, nec eis certam fidem adhibere, nisi in quantum fuerint doctrinæ ecclesiæ consonæ vel per ecclesiam approbatæ. Minor patet pene per omnes doctores qui sua dicta corrigenda

Neque doctores sancti se judicio ecclesiæ & sedis apostolicæ submisissent.

ecclesiæ vel summo pontifici subjiciebant.

ANNO CHRISTI 1433. Innoc. papa epist. 26.

„ Unde 24. quæst. 1. Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres nostros & coepiscopos non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem referri debere. Contra cujus auctoritatem nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorum doctorum suam sententiam defendit. Sic enim dicit Hieronymus eadem quæstione: „ hæc est fides, „ papa beatissime, quam in catholica didicimus ecclesia, quamque semper tenuimus „ & tenemus, in qua si minus perite, aut „ parum caute forte aliquid positum est, cupimus emendari a te, qui Petri fidem & „ eadem tenes. Si autem hæc nostra confessio „ apostolatus tui judicio approbatur, quicumque me culpare voluerit, se imperitum, „ vel malevolum, vel etiam non catholicum, „ sed hæreticum comprobavit. Beatus etiam Bernardus in epistola ad canonicos Lugdunenses ita dicit: quæ autem dixi, absque præjudicio sane dicta sint sanius sapientis, Romanæ præsertim ecclesiæ auctoritati atque examini totum hoc, sicut & cætera quæ ejusmodi sunt universa, reservo, ipsius, si quid aliter sapio, paratus judicio emendare. „ Similiter sanctus Thomas in procœmio super evangelia scribens Papæ Urbano IV. „ ita dicit: Suscipiat itaque vestra sanctitas „ opus vestro discutiendum corrigendumque „ judicio, vestræ solicitudinis, & obedientiæ meæ fructum; ut dum a vobis emanavit præceptum, vobis etiam reservetur finale judicium: ad locum unde exeunt flumina, revertantur". Idem secunda secundæ quæstione 11. art. 10. dicit: „ Maximam „ habet auctoritatem ecclesiæ consuetudo, „ quæ semper est in omnibus æmulanda, „ quia & ipsa doctrina catholicorum doctorum ab ecclesia auctoritatem habet. Unde magis est standum auctoritati ecclesiæ, „ quam auctoritati Augustini vel Hieronymi, „ vel cujuscumque doctoris. Hæc sanctus Thomas.

Cap. 14.

Bernardus epist. 174.

Eccl. 1. 7.

Ecce quomodo & quam manifeste se & dicta sua sancti doctores correctioni sanctæ matris ecclesiæ subjiciunt: Unde & nullum dictum alicujus sancti valeret, si contra determinationem ecclesiæ allegaretur; quia auctoritas ecclesiæ semper major est auctoritate cujuscumque quantumcumque docti, aut sancti viri, & per consequens, omnibus æmulanda. Præterea si dicunt adversarii se velle intelligere scripturas secundum expositionem doctorum, & non ecclesiæ; tunc aut ipsi stabunt expositioni doctorum viventium, aut eorum qui ab hac vita migraverunt. Si primo modo, cum inter viventes sæpenumero, imo sæpissime contrarietas oriatur, & dissensio, ut patet specialiter, inter doctores catholicos & hæreticos: ad contrarietatem & dissensionem hanc tollendam, quis erit judex in vita præsenti nisi ecclesia? Si secundo modo, ut quidam doctorum adversariorum dicunt, tunc si discordia oriatur de intellectu auctoritatum sanctorum doctorum jam defunctorum, quis erit judex? numquid alii doctores defuncti? & si sic, tunc orta discordia in dictis aliorum, quis judicabit? Si ulterius, alii doctores defuncti; tunc erit processus in infinitum, quod est omnino absurdum. Dicendum igitur est, quod tam dicta doctorum viventium quam defunctorum, ad judicium ecclesiæ, tamquam ad infallibilem & divinam regulam sunt referenda; & ejus sententia tam in expositione scripturarum sanctarum, quam intelligendo dicta doctorum, & in aliis necessariis ad salutem tamquam divino ore prolata, a cunctis Christi fidelibus est amplectenda & acceptanda.

ANNO CHRISTI 1433.

Præterea ad principale propositum redeundo, inter Christum & ecclesiam est matrimonium spirituale, teste Apostolo; qui ex verbis protoplasti dicentis: *Et erunt duo in carne una*, concludit: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & ecclesia*. Sed sicut in matrimonio carnali præcipue fides tori exigitur, sic & in spirituali, dicente propheta: *Desponsabo te mihi in fide*. Sicut igitur fractionem fidei in toro adulterii macula sequitur; sic & in matrimonio spirituali deviationem ab his quæ fidei sunt & necessaria ad salutem sequitur macula erroris, & per consequens adulterii spiritualis, quod est contra Apostolum dicentem ad Ephesios 5. quod Christus tradidit semetipsum pro ecclesia, ut exhiberet eam sibi gloriosam; non habentem maculam neque rugam, neque aliquid hujusmodi.

Ephes. 5.

Osea 2.

Si Christus sponsæ suæ dedit seipsum cur non gratiam, falli queat

Præterea quicumque dat alicui ex caritate id quod incomparabiliter majus est respectu alicujus finis consequendi, dat etiam id quod minus est, respectu ejusdem, & tanto amplius, quanto magis est necessarium ad dictum finem consequendum; sed Christus dedit sponsæ suæ ecclesiæ seipsum, ut patet per Apostolum immediate allegatum, quod incomparabiliter majus est, quam ipsam non sinere errare in his quæ fidei sunt. Ergo eidem contulit ut nullo modo possit errare in prædictis, quod est maxime ecclesiæ necessarium, quia ad ipsius salutem. Si igitur Christus ex caritate seipsum tradidit ecclesiæ, & pro ecclesia; si *Deus Pater mundum sic dilexit, ut Filium suum unigenitum daret*, ut inquit Joannes, & *qui proprio filio suo non pepercit*, ut ait Apostolus, *sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo nobis omnia donavit?* & si omnia, quomodo assistentiam sui, seu Spiritus sancti indefectibilem nobis, seu suæ ecclesiæ, quæ eam non sinat errare in his quæ necessaria sunt ad salutem, non donavit? *Commendat Deus caritatem suam in nobis*, inquit Apostolus ad Romanos 5. loquens in persona omnium ecclesiam constituentium; *quoniam si cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est, multo magis nunc justificati in sanguine ipsius salvi erimus*. Quomodo autem nos vel ecclesia salvi erimus, si in his quæ fidei sunt erraverimus? aut quomodo derelinquet ecclesiam, ex fidelibus collectam, lavacro baptismi regeneratam & suo sanguine pretiosissimo redemptam, ut non ei adsit in his, quæ necessaria sunt ad salutem; si pro ea dum adhuc ex infidelibus & peccatoribus atque idolatris colligebatur, tam turpissimam & ignominiosissimam mortem sustinuit, ut exhiberet sibi eam gloriosam non habentem maculam, neque rugam. ut dictum est? Et hæc profecto conclusio & intentio Pauli est in prædictis verbis: *Commendat Deus caritatem suam*, &c.

Joan. 3.

Rom. 8.

Nullus vir rus amator mati curam & providen

Præterea nullus sapiens sui ipsius, aut ejus, quod ex caritate & dilectione vera amantem in amatum transformantem seipsum reputat, dum

potest

ANNO CHRISTI 1433.

iam deponit, multo minus Christus eccleſiæ.

poteſt & valet, curam & providentiam prætermittit: ſed Chriſtus tanto caritatis affectu eccleſiam diligit, ut non aliam & aliam, ſed unam & eamdem perſonam ſe & eccleſiam reputet, ut patet Actuum nono, ubi Chriſtus ad Saulum loquens eccleſiam perſequentem, ait: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Chriſtus jam in cælo regnabat, & Saulus in terra non ipſum, ſed membra ſua & fideles ſuos perſequebatur: & tamen transformans caritas cogebat ipſum perſecutionem ſponſæ propriam reputare, & unam eamdemque perſonam fateri, cum ait: *Quid me perſequeris?* ſic & in fine mundi, mundum judicaturus, dicet: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Ergo Chriſtus cum potens ſit & valeat, numquam ſponſæ ſuæ eccleſiæ providentiam prætermittit & curam.

Matth. 25.

Si providentia in naturalibus non deficit, multo minus in gratuitis.

Præterea quanto gratia eſt potior natura, tanto & divina providentia, quæ eſt ſecundum gratiam, eſt potior & efficacior reſpectu proviſorum, quam ſit providentia, quæ eſt ſecundum naturam: ſed divina providentia, quæ eſt ſecundum naturam, numquam deficit univerſaliter: ergo nec ſecundum gratiam deficiet totaliter, ut videlicet Chriſtus ſponſam ſuam eccleſiam, quam indefectibiliter gubernat ſecundum eſſe naturæ, & eidem provident ſecundum conditionem ſuæ naturæ, permittat errare in his quæ maxime neceſſaria ſunt ad ſtatum gratiæ & ſalutis, cujuſmodi eſt errare in fide.

Synagogam non deſeruit, quo modo eccleſiam?

Præterea eccleſia Chriſtianorum eſt multo præſtantior, quam fuerit ſynagoga Judæorum. Patet tam ratione legis, quam ſacerdotum, ſacramentorum, & omnium in ea contentorum. Sed Deus: nunquam ex toto deſeruit ſynagogam Judæorum, pro tempore quo ipſam durare oportuit, nec eam errare permiſit circa fidem, de qua Iſajæ 21. *Super ſpeculam Domini ego ſum ſtans jugiter per diem, & ſuper cuſtodiam meam ego ſum ſtans totis noctibus.* Ejuſdem 49. dicit Dominus: *Numquid poteſt mulier obliviſci infantem ſuum? Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui.* Quæ omnia & infinita hujuſmodi dicta ſunt ad literam de ſynagoga, pro tempore ſuæ durationis. Unde & Phariſæorum doctrinam Dominus tamquam veram, licet ipſi eſſent mali, approbavit, cum dixit: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi*, &c. Ergo nec eccleſiam Deus deſerit, aut errare permittit in his quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, pro toto tempore dominationis ſuæ, quod quidem durabit uſque ad conſummationem ſæculi. Præterea omnis architectus ſapiens ædificat domum ſuam firmiter, tantum quantum ſcit & poteſt, ſive ſupra firmam petram, ſive aliter: ſed Chriſtus fuit & eſt ſapientiſſimus architectus: ergo ædificavit domum ſuam, quæ eſt eccleſia, firmiter, & ſupra firmam petram: Major patet per Apoſtolum, qui ait: *Ut ſapiens architectus fundamentum poſui.* Et Matthæi 7. *Similis eſt ſapienti qui ædificavit domum ſuam ſupra firmam petram.* Minor etiam patet, quia Chriſtus Dei ſapientia, & Dei virtus ſecundum Apoſtolum, eſt etiam architectus, quia ædificavit eccleſiam, ſecundum illud: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.*

Matth. 23.

Non imperfectum reliquit Chriſtus ædificium ſuum, quod ſupra firmam petram ſtatuit.

1. Cor. 3.

Matth. 16.

Si ergo eccleſia poſſet errare, aut erravit aliquando, ut dicunt adverſarii, ſequitur manifeſte, quod Chriſtus non ædificaverit eccleſiam ſuam firmiter, & ſupra firmam petram; & per conſequens, quod non fuerit architectus ſapiens, & quod falſum dixiſſet, quod portæ inferi non prævalerent adverſus eam: quæ omnia ſunt a fide aliena. Dicendum eſt igitur & concludendum firmiter, quod licet deſcendat pluvia, flent venti, veniant flumina hæreticorum & malorum hominum, & irruant in domum hanc eccleſiæ catholicæ, non tamen cecidit, neque cadet, quia firmata eſt ſupra firmam petram. Unde & Apoſtolus vocat eam columnam & firmamentum veritatis, 1. ad Timoth. 3. ita ſcribens Timotheo: *Scias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Super quo Ambroſius in epiſtolam ad Timotheum ita dicit: » Cum totus » mundus Dei ſit, eccleſia tamen domus ejus » dicitur, cujus hodie rector eſt Damaſus. » Mundus enim in prævaricatione eſt, diver» ſo turbatus errore, ideo illic neceſſe eſt ut » dicatur eſſe domus Dei, & veritas, ubi ſe» cundum voluntatem ſuam timetur." Hæc Ambroſius. Ecce quam aperte hic doctor declarat ubi ſit eccleſia, quæ eſt domus Dei, illa ſcilicet & ibi, cui tempore ſuo Damaſus Papa præſidebat, ſancta eccleſia Romana. Tenendum itaque eſt fide inconcuſſa, eccleſiam Chriſti & Petri naviculam, quamvis agitetur multis interdum turbinibus in hoc tempeſtuoſo mari & procelloſo, numquam privari præſentia Chriſti, & gubernaculo Spiritus ſancti, qui eam non ſinit errare in his quæ fidei ſunt, & neceſſitatis ad ſalutem. Cætera quæ de eccleſia erant dicenda hoc in loco, gratia brevitatis dimiſſa ſunt, cum hæc in audientia publica fuerint recitata.

Proſequendo reſponſionem inchoatam die ſabbati ad dicta magiſtri proponentis in materia articuli communionis ſub utraque ſpecie, quia coarctor temporis brevitate, non valeo omnia dicta ejus, ut opportunum eſſet, perſcrutari: tamen ne clauſis oculis pertranſeam illa, quæ mihi videntur in poſitione ſua difficultatem habere, referam per articulos, diſcuſſionem eorum ſequentibus reverendis magiſtris & doctoribus relinquendo. Curabo autem pro præſenti ad ea ſolum reſpondere, quæ faciunt, vel videntur facere contra intentionem meam, in articulo propoſito per eumdem. In primis igitur poſt ea quæ de inſufficientiæ proteſtatione dicta ſunt, & de acceptione eccleſiæ, qua viſus fuit ponere eccleſiam conſtare ſolum ex juſtis, & in gratia gratum faciente actualiter conſtitutis: difficultatem affert id quod dicit in ſecundo membro diviſionis, quam facit de communione, quod per ſumptionem dignam corporis & ſanguinis Chriſti homo ingeritur ad communionem primo modo acceptam, & ſit de ſocietate ſanctorum. Et quod ad hunc ſenſum intelligatur auctoritas Auguſtini in homilia: » Cor» pus Domini a quibus ſumatur. Item circa tertium membrum dictæ diviſionis dicit, quod a communione, quæ minus proprie & vulgariter accipitur, ſit excommunicatio hominum a judicibus eccleſiæ: & quod hujuſmodi excommunicatio fertur quamplurimum non pro peccato mortali, ſed ſolum de facto, & non de jure, & ſolum pro veniali. Item in reſumptione prędictæ trimembris diviſionis dicit: Boni Chriſtiani cum malis non habent unitatem vitæ & ſpiri-

ANNO CHRISTI 1433.

spiritus in Christo, sicut vivum membrum a mortuo; & ad hoc inducit Apostolum, 1. Corinth. 10. *Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum*, Et 2. Corinth. 6. *Quæ est conventio Christi ad Belial?* Item in a corolariis quæ infert ex præcedenti notabili. In primo dicit, quod non omnis qui ejectus est de tertia communione, puta per excommunicationem judicis, ejectus est de secunda communione. Item in secundo correlario dicit, quod minus est pernicioſum & incautum communicare tam cum scito excommunicato a judice, quam cum scito mortaliter peccante. Et ad hunc sensum adducit Apostolum: *Nolite communicare*, &c. Item in tertio corolario ponit, quod notorii peccatores debent a communione sanctorum propelli, Et ad hunc sensum inducit exemplum de Dathan & Abiron, Numerorum 16. ubi dicitur: *Recedite a tabernaculis hominum*, &c. quæ ibi prosequitur contra manifesta peccata; prædicta scilicet, quæ mihi videntur, salvo judicio meliori extra materiam meam posita, non modicas in se continere difficultates, quas ut prædixi, doctores & magistri subsequentes, ut spero, plenissime aperient & declarabunt.

a] Pro, corollariis.

Deinceps ad ea quæ me contingunt oculos aperiam. Et primo ad id quod supponit, videlicet quod communio eucharistiæ Græce dicitur panis & calicis sacramentum. Ad quod dicendum, quod hoc non semper verum est, quia quandoque accipitur pro hostia tantum, sicut patuit ex concilio Toletano 12. superius allegato, & etiam per cap. Presbyter de consecr. dist. 11. ubi ex concilio Wormacensi præcipiebatur sub his verbis: „ Presbyter eucharistiam semper habeat paratam, „ ut quando quis infirmatus fuerit, statim „ eum communicet, ne sine communione „ moriatur: ubi secundum glossam, eucharistiæ nomine sola hostia designatur. Nam „ dicit: Sanguinem non præcipit servare, quia „ opus esset nimia cautela in eo servando; nec est de intentione Gregorii dicere in loco præallegato, quod eucharistia significet panem & calicem, quasi de suo principali significato, „ imo dicit sic: Cujus panis & calicis sacramentum Græce eucharistia dicitur, Latine bona gratia interpretatur. Et sequitur: Et quid melius sanguine & corpore Christi? Ex quibus verbis patet, quod nomen eucharistiæ non competit speciebus: sed ipsi rei, scilicet, carni & sanguini Domini nostri Jesu Christi. Unde sanctus Thomas tertia parte summæ suæ loquens de nominibus hujus sacramenti, & Petrus de Palude in 4. dist. 8. dicunt in forma, quod licet istud sacramentum sit unum perfectione & ordine, est tamen diversis nominibus nuncupatum. Nam in quantum est rememoramentum Dominicæ Passionis, dicitur sacrificium, hostia & oblatio, & hoc modo significatio ejus refertur ad præteritum. In quantum vero significat rem, respectu præsentis temporis, tunc cum duplex sit res hujus sacramenti, una significata & contenta, scilicet ecclesiastica unitas, ideo ratione primæ rei significatæ & contentæ, ut dicit dominus Petrus de Palude, dicitur eucharistia quasi bona gratia, quia continet fontem gratiæ: eucharistia enim Græce, bona gratia Latine interpretatur. Ratione vero secundæ rei significatæ, scilicet unitatis ecclesiastice, nominatur communio, vel synaxis, secundum quod omnes per hoc sacramentum significantur aggregari in unum corpus Christi mysticum. Unde dicit Damascenus quarto libro, quod dicitur communio, quia communicamus per ipsam Christo & participamus ejus carne & deitate; & quod communicamus & unimur per ipsam ad invicem. Dicitur etiam in Græco metalepsis, μετάληψις, id est, assumptio, quia ut Damascenus dicit, per hoc Filii deitatem assumimus. Quare suppositio generaliter non est vera, imo ut in pluribus & quasi semper eucharistia supponit pro hostia tantum.

Cap. 93. Superius in tertia principali probatione.

3. quæst. 73. articulo 4.

ANNO CHRISTI 1433.

Quantum ad secundum notabile, quod est de differentia terminorum, scilicet, Licet, Expedit, & Necessarium, & quod hujusmodi sacramenti sumptio non sit necessaria necessitate absoluta sumus satis concordes, ut dictum fuit in prima conclusione mea. Quantum ad tertium notabile, de differentia præceptorum Dei, licet concordemus de eo quod dicit, quod quædam obligant semper, & pro semper, quædam autem ad semper, sed non pro semper: Nihilo minus in exemplo posito, de diligere Deum, videat ipse si bene dictum sit, cum diligere dicat actum elicitum a diligente, licet sit actus immanens, & non transiens in exteriorem materiam, sicut & intelligere, & si quilibet teneatur sub præcepto omni tempore & momento incessanter, & sine interpellatione intelligere, & diligere Deum actuali elicitione actuum, & si ipse faciat, dum dormit, comedit, & bibit, & in aliis rebus occupatur, videat ipse & judicet, quia hoc est proprium angelorum & comprehensorum in patria. Credo tamen quod accipit diligere pro habitu dilectionis & non pro actu, & sic utique verum est. Et hæc dicta sint contra præsuppoſita breviter.

Præcepta quædam obligant semper; quædam semper, sed non pro semper.

Sed jam venio ad primam partem suæ positionis, in qua dicit, quod communio divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, utilis multum est, & saluti expediens. Contra quam in forma posui conclusionem meam tertiam, in terminis contrariam, in quibus conclusionibus tam sua quam mea duo tanguntur, unum est quod communio divinissimæ eucharistiæ sit multum utilis, & saluti expediens, & in hoc sumus concordes, quia tanta est utilitas hujus sacramenti, & tot effectus divinos in sumentibus digne operatur, ut nec ipse magister, nec ego, imo nec omnes linguæ mortalium, etiamsi omnia membra converterentur in linguas, sufficerent enarrare, imo nec etiam ipsi angeli, & sancti in patria comprehendere possunt, nec valent comprehendere. Secundum, quod attenditur in prædictis conclusionibus, est in quo consistit contrarietas inter ipsum & me, videlicet, quod sub duplici specie, vel sub una ministretur quoad populum laicalem.

Utilitates eucharistiæ ineffabiles.

Auctoritates igitur quibus probat utilitatem sumptionis hujus sacramenti, concedo, quia nihil aliud intendunt quam utilitatem simpliciter sumptionis hujus sacramenti, quæ utilitas, sequitur plene & perfecte in digne sumentibus, sive sub una, sive sub duabus speciebus sumatur; cum sub altera plene & integre caro Christi, & sanguis ejus, imo & totus Christus sumatur, ratione cujus sumptionis sequuntur omnes prædicti effectus. Quapropter

Et hæc tam perfecte redeunt ad communicantem sub una quam sub utraque specie.

falsæ

falsè infertur, & male, cum ex prædictis auctoritatibus sic concluditur: Quare sequitur, quam utilis est & quam expediens saluti fidelium divinissimæ eucharistiæ sub specie utraque communio, si fuerit digne celebrata; Nisi forte propter id quod dicit, Digne celebrata, vellet referre ad celebrationem sacerdotum, quia proprie celebrare & offerre sacrificium in rebus sensibilibus Deo, pertinet ad sacerdotes, licet etiam ex prædictis auctoritatibus nec hoc sequatur, cum pure loquatur de manducatione, & sumptione corporis Christi, nisi forte auctoritas Alexandri papæ, qui dicit: Nihil sacrificio majus esse potest, quia ut dictum, solum sacerdotum est offerre sacrificia domino.

De consecratione dist. 2. cap. 9. Nihil.

Sed jam pro declaratione auctoritatum Ambrosii, sancti Thomæ, Alberti Magni, Innocentii, & multorum aliorum, qui sequuntur, est diligenter notanda distinctio quæ sequitur, ex qua spero per gratiam Jesu Christi satisfacere omnibus audientibus, non habentibus animum passione aliqua obumbratum, quæ distinctio, præsuppositа catholica veritate, est ita clara & ita distincta, quod nemo poterit contra eam aliquid objicere, nisi proterva voluntate.

Triplex est perfectio hujus sacramenti, rei, signi, effectus. Perfectio rei consistit in ipso Christo integro sub qualibet specie.

Sciendum igitur quod triplex est hujus sacramenti perfectio, videlicet rei, signi, & effectus. Perfectio hujus sacramenti, quantum ad rem, consistit in integritate & totalitate præsentiæ rei & contentæ & signatæ in hoc sacramento, videlicet ipsius Christi, & sic sub utraque specie hujus sacramenti simul totus Christus vere & totaliter continetur, & sub altera similiter. Unde idem per omnia continetur sub utraque specie simul, & sub altera tantum, & secundum eumdem modum existendi, unde sicut sub speciebus panis & vini simul totus & unus Christus & integer continetur, scilicet cum corpore, anima, sanguine, & deitate, sic per omnia sub speciebus panis per se sumptis, & similiter sub speciebus vini, imo & sub qualibet particula panis, & sub qualibet gutta vini, & secundum eumdem modum etiam existendi, quia sicut sub specie panis est unita deitas humanitati, sic & sub speciebus vini: & sicut hic anima informat corpus, ita ibi, & sicut hic sanguis est inclusus intra venas corporis, ita sub speciebus vini, & ita quantum ad rem, & in modo existendi rei in hoc sacramento, nulla est diversitas, sive consideretur sub ambabus, sive sub altera tantum speciebus. Sed in conversione est diversitas, quia ex vi sacramenti, panis tantummodo in corpus Christi convertitur, videlicet, quod ex carne, ossibus, nervis, & aliis hujusmodi integratur. Cætera vero sunt ibi ex vi naturalis & realis concomitantiæ, scilicet, anima, sanguis, & deitas, quæ corpori Christi realiter, & naturaliter consequenter sunt unita, quia ut dicitur ad Romanos 6. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim vivit, vivit Deo.* Unde cum corpus non vivat nisi per animam, & anima animalis in sanguine sit, ut habetur Geneseos nono, necesse est naturali concomitantia sit ibi & sanguis & anima. Et cum deitas nunquam corpus quod assumpsit deposuerit aut dereliquerit, necesse est ut etiam sit ibi deitas, non solum absolute considerata, ratione suæ immensæ majestatis, sed etiam hypostatice ex reali concomitantia.

Diversitas est in conversione.

Similiter sub speciebus vini est tantum sanguis Christi ex vi sacramenti directe, tamquam terminus per se consecrationis, corpus vero, anima, & deitas sunt ibi ut dictum est, ex naturali & reali concomitantia. Si quis vero in triduo mortis domini confeciisset hoc sacramentum, prædicta realiter separata in ipso, scilicet corpus, sanguis, & anima, ab utroque, quia sub specie panis fuisset corpus & divinitas, sed non anima, neque sanguis, quia erant in re per mortem separata, & similiter sub specie vini. Sic igitur in hoc sacramento ubicumque est aliqua pars sacramenti, sive sub specie panis, sive sub specie vini, sive aliqua pars corporis aut sanguinis Christi, ibi est totus & integer Christus: unde beatus Hilarius loquens de hoc sacramento, & habetur de consecratione, distinct. 2. Cap. 78.

» Ubi pars est corporis, ibi & totum. Hie-
» ronymus etiam, & habetur eadem dist.
» Singuli: Singuli accipiant Christum domi-
» num: a & in singulis portionibus totus: a *Forte*, & est in.
» nec per singulos minuitur, sed integrum
„ se præbet singulis. Magister quoque sen-
„ tentiarum libro 4. dist. 11. ita dicit: Sub
a utraque specie totus sumitur Christus, nec
» plus sub utraque, nec minus sub altera.
» Eadem enim ratio est, ut ait Hilarius, in
» corpore Christi, quæ in manna præcessit,
» de quo dicitur Exodi 16. *Qui plus collegerat, non habuit amplius, nec qui minus paraverat, habuit minus*, & infra: Nec debent
» dici duo sacramenta, sed unum, quia sub
» utraque specie idem sumitur, & habetur
» de consecr: dist. 2. Ubi pars. Item Augu-
» stinus in lib. sententiarum Prosperi: Quia
» semel immolatus est Christus, hoc autem
» sacrificium exemplum est illius, id ipsum,
» & semper id ipsum, proinde unum est hoc
» sacrificium, alioquin quoniam in multis lo-
» cis offertur, non multi sunt Christi, sed
„ unus ubique est Christus, & hic plenus, &
» illic plenus, & habetur de consecratione
dist. 2. In Christo. His auctoritatibus ostenditur manifeste, quod in hoc sacramento sub qualibet specie est totus & integer, atque plenus Christus, & sub utraque simul, imo & in qualibet particula, scilicet, cum corpore, sanguine, anima & deitate, & cum omnibus quæ ad perfectionem & integritatem ipsius pertinent, nec in hoc debet aliquis fidelium dubitare, quia hæc est fidei catholicæ, & omnium sanctorum doctorum sententia, &c.

Perfectio signi.

Alia perfectio hujus sacramenti consistit in signo, sive in significatione, secundum quod concurrunt omnia illa & integre, quæ requiruntur ad totalem & completam illius sacramenti significationem; & secundum hoc ambæ species, sicut & quælibet earum est de integritate, & perfectione sacramenti, eo quod per ambas, & per nullam illarum seorsum, sufficienter & complete exprimitur hujus sacramenti significatio, quod patet; primo, quia hoc sacramentum significat Christum, ut nutrimentum perfecte reficiens se digne manducantes: sed cum perfecta refectio corporalis non in solo pane, aut in solo vino consistat, sed in utroque simul, utique una sola specierum non potest significare Christum, ut

per-

ANNO CHRISTI 1433.

perfecte reficientem, sed una significat eum per modum cibi reficientis, & famem tollentis, ratione sui corporis, & alia per modum potus sitim extinguentis, ratione sanguinis, unde nulla seorsum, sed ambæ simul hoc complete significant, quia ambæ species ad integritatem significationis hujus sacramenti requiruntur. Secundo, quia hoc sacramentum institutum est in memoriam dominicæ passionis, secundum illud: *Hoc facite in meam commemorationem*, & apostolum prima ad Corinth. 11. *Quotiescumqae manducaveritis panem hunc, & calicem biberitis, mortem domini annuntiabitis, donec veniat*, prout videlicet Christus in sua passione fuit in corpore suo subjectus multiplici afflictioni, & secundum quod ejus sanguis fuit a corpore separatus. Sed hoc non potest significari nec repræsentari per alteram speciem tantum, sed per utramque simul: igitur ad completam & perfectam significationem passionis Christi & repræsentationem, utraque species requiritur, scilicet, species panis, quæ post consecrationem in altari frangitur, per quam corpus Christi subjectum multiplici fractioni seu pœnalitati significatur; & species vini, per quam seorsum sanguis Christi effusus ostenditur.

Luc. 22.

Ad hujus passionis igitur completam significationem requiruntur ambæ species, unde » Augustinus in libro sententiarum Prosperi: » Dum frangitur hostia, dum sanguis de ca- » lice in ora fidelium funditur, quid aliud » quam dominici corporis in cruce immola- » tio, ejusque sanguinis effusio de latere si- » gnificatur? Tertio, quia sacramentum hoc significat assumptionem totalis humanitatis assumptæ a Christo, tam quoad animam, quam quoad corpus, & etiam significat perfectam nostram redemptionem, scilicet in anima & corpore. Unde dicit magister sententiarum in » 4. distinctione 2. quod in duabus speciebus » celebratur, & animæ & corporis in Christo » susceptio, & utriusque in nobis liberatio si- » gnificatur: hæc autem significatio non potest » fieri per alteram speciem tantum, sed per » ambas simul, ut per speciem panis signi- » ficetur corpus, per speciem vini significetur » anima, cujus sedes est in sanguine, secun- » dum modum scripturæ dicentis quod sedes » animæ est in sanguine.

Perfectio effectus eucharistiæ.

Tertia vero perfectio hujus sactamenti est effectus ipsius, qui est augmentum gratiæ, deletio peccatorum venialium, præservatio a futuris peccatis, quædam refectio spiritualis animæ, & tandem in perseverantibus & digne sumentibus adeptio æternæ gloriæ. Hi autem effectus, ut manifestum est, non dependent a speciebus sacramentalibus, nec ex significatione qua repræsentantur per dictas species passio dominica, perfectum spirituale nutrimentum, perfecta a Christo nostræ humanitatis assumptio, & totius hominis per passionem suam perfecta & integra redemptio, sed ex perfectione & totalitate rei, secundum quod superius dictum est. Unde Albertus Magnus in tractatu de officio missæ ita dicit respon- » dendo ad quædam objecta: Ad hæc autem » & similia non est difficile respondere ei, » qui apud se bene habet scientiam sacramen- » talem: dici enim debet quod sicut in omni » sacramento, ita & in isto est aliquid sacra- » mentum tantum, sicut formæ sacramenta- » les, & aliquid res & sacramentum, sicut » corpus Christi verum, & aliquid res tan- » tum, sicut gratia nutriens spiritualiter ad » incorporationem in Christum faciendam. » Formæ enim sacramentales significant tan- » tum, & nihil causant; corpus autem Chri- » sti verum significat & causat: gratia autem » nutriens spiritualiter significatur & causa- » tur, & nihil ulterius significat, sed cau- » sat in mystico corpore incorporationem, » quæ sit fidelium in Christum. Et hac de » causa ista tria sunt in sacramento; ita sci- » licet, quod primum est significans, & non » significatum: tertium autem significans, & » significatum: medium autem est signfica- » tum & significans. Quidquid autem ex » institutione divina significat gratiam, sacra- » menti nomen habet & rationem, quia sa- » cramentum est invisibilis gratiæ visibilis for- » ma, cujus speciem gerat, & causa existat, » sicut dicit Augustinus. Hæc Albertus.

Cap. Quid in hoc sacramento sit sacramentum tantum: quid res tantum, &c.

Cum igitur sub utraque specie totus & integer Christus contineatur, & seorsum sub qualibet, manifestum est quod sive sumatur sub ambabus speciebus, sive sub altera tantum, cum totus & integer sumatur utroque modo, quod in digne sumentibus totus & integer effectus consequitur. Ita igitur distinctione præsuppositа, venio particulariter ad auctoritates quæ inducuntur, & primo ad auctoritatem beati Ambrosii. Dicendum igitur quod verum est, quia in morte Christi liberati sumus, & quod hoc sacramentum in memoriam illius divini beneficii celebratur, & quod ad tuitionem utriusque animæ scilicet & corporis, utrumque scilicet caro & sanguis sumitur, sive sub duplici specie, sive sub una accipiatur, verum quantum ad significationem, hæc tuitio utriusque completius & perfectius sub duplici specie, quam sub una designatur, licet non magis sub duplici, quam sub una, quoquo modo in simplici sumptione ad prædictorum tuitionem operetur. Quod ad significationem faciendam, sicut & passionis Christi, quantum ad species visibiles, pertinet ad sacerdotes, quibus solis ipse Deus dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. Unde in libro sententiarum distinctione 2. quarti libri, post prædicta verba beati Am- » brosii subditur: Sub utraque specie sumi- » tur, quod ad utrumque valet, quia sub » utraque specie sumitur totus Christus. Sed si » in altera tantum sumeretur, ad alterius tan- » tum, id est, corporis aut animæ, non utrius- » que pariter, tuitionem valere significaretur. Ecce quomodo Magister loquitur de significatione. Non enim dicit, ad alterius tuitionem tantum valeret, sed ad alterius tantum tuitionem significaretur valere. Imo dicit, quod sub utraque specie sumitur, quod ad utrumque valet.

Ad S. Ambrosium.

Ad idem est Hugo in quarto de sacramentis, ubi ita dicit: Nunc videtur dicendum » quod licet in duabus speciebus sumatur, » tamen sub utraque integer Christus sumi- » tur. Non enim potest esse corpus sine san- » guine, nec sanguis sine corpore esse po- » test. Sed ideo in duabus speciebus sumi- » tur, hujus ut significetur sacramenti duplex » effectus. Valet enim, ut ait Ambrosius ad » tuitionem corporis & animæ, & quod su- » mitur in pane, valet ad utrumque & simi- » liter quod in vino sumitur, quia in pane » to-

Ad Hugonem.

» totum & integrum ſumimus. Sed ſi in pa- » ne tantum ſumeremus, alterum tantum ſi- » gnificaretur, ſecundum quod ad tuitionem » corporis valeret. Iterum, ſi in vino tantum » ſumeretur, licet hoc ſufficeret ad corporis » & animæ tuitionem, tamen hoc ſolum ſi- » gnificaretur quod pro ſalute animæ ſuſci- » peretur. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad S. Thomam.

Poſt hæc adducit ſanctum Thomam parte 3. qu. 74. art. 1. dicentem de diſtinctione duplicis ſpeciei, & ſimiliter eadem parte quæſt. 76. art. 2. Ad quem dicendum, quod ſanctus doctor ex propoſito & ex intentione tam in 3. parte, quam in quarto ſententiarum, & pene in omnibus ſcripturis ſuis, in quibus tractat hanc materiam, determinat pro parte conſuetudinis Romanæ eccleſiæ, & eamdem conſuetudinem multipliciter laudat & approbat, ſecundum quod in præcedentibus ex dictis ſuis ſatis ſuit diffuſe declaratum. Sunt autem doctores allegandi ad eum ſenſum quem ipſi intendunt in dictis ipſorum, & non ad ſenſum repugnantem, ſicut & ſacra ſcriptura. Sed videtur mihi quod magiſter opponens, omiſſa doctorum clara & manifeſta intentione, nitatur & laboret eoſdem doctores capere in ſermone, quemadmodum & Judæi obſervabant Chriſtum. Verumtamen ne credat ſe doctores catholicos in hac materia in contradictione deprehendiſſe, reſpondendum eſt. Et primo ad dicta hujus doctoris, qui in prædictis locis intendit aſſignare cauſas, quare in conſecratione hujus ſacramenti utraque ſpecies requiritur, cum tamen idem contineatur utrobique, & quod una ſpecierum nullo modo ſuperfluit, & ad hoc oſtendendum triplicem cauſam aſſignat. Prima eſt expreſſior ſignificatio dominicæ paſſionis. Secunda eſt expreſſior ſignificatio completæ refectionis ſpiritualis. Tertia expreſſior ſignificatio ſalvationis utriuſque hominis, quorum omnium repræſentationem facere pertinet ad ſacerdotes, quibus dictum eſt & præceptum: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quod autem dicit: Conveniens eſt ut ſeorſum exhibeatur fidelibus tam ratione uſus, quam ratione effectus; dicendum eſt quod doctor loquitur de inſtitutione hujus ſacramenti, cauſas aſſignando, quod non fruſtra ſub duplici ſpecie inſtitutum ſit, & ſic id quod dicit quod ſeorſum exhibeatur fidelibus refertur indifferenter ad eccleſiam, & verificantur verba ſua, tam in ſacerdotibus; quam in non ſacerdotibus, quibus ſic ex conſuetudine miniſtrabatur, ut dictum eſt de miniſtris quarumdam eccleſiarum, ſpecialiter in ordine Ciſtertienſium. Id vero quod dicit, quod corpus Chriſti exhibetur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ ſub diverſis ſpeciebus, intelligendum est ſignificative, ut ſæpe dictum eſt, & ſecundum quod dictum eſt ad auctoritatem Ambroſii. Ex quibus patet, quod quantum ad rem, & ſimpliciter, nulla eſt utilitas major capere ſub utraque ſpecie, quam ſub una, imo ſtantibus conſuetudine univerſali, & ſtatuto eccleſiæ in oppoſitum, quibus fideles tenentur conformari & obedire, capere ſub utraque est damnabile & pernicioſum.

Ulterius, quod ex communione ſub utraque ſpecie augeatur gratia in ſumente, ſcilicet ratione adjunctæ ſecundæ ſpeciei, negatur ſimpliciter. Et ad auctoritatem Augustini dicendum, quod dicta auctoritas Augustini ponitur in gloſſa ordinaria ſuper pſalmo 22. In quo pſalmo David enumerat decem dona Dei, quæ prædicta gloſſa vocat decem gratias, & post nonam gratiam ponit auctoritatem jam allegatam, quam ſic incipit: Nota » quod calicem & ſanguinem Christi pſalmi- » ſta per ſe ponit, quaſi aliam gratiam a men- » ſa & a corpore Christi, cum tamen caro » ſine ſanguine, *&c.* In qua auctoritate gloſſa implicite ſolvit illam quæstionem, Cur pſalmista enumerando dicta dona Dei ſeu gratias, menſam & corpus Christi & calicem & ſanguinem distinguit, velut duas gratias & duo dona Dei? cum ſpecies panis & vini ſint unum ſacramentum totale & non duo, & caro Chriſti non poſſit de lege communi eſſe aut ſumi ſine ſanguine, & e converſo, eo quod totus Chriſtus est ſub utraque ſpecie.

ANNO CHRISTI 1433. Ad Auguſtinum.

Et reſpondendo reddit istius distinctionis tres cauſas. Prima est distinctio eſſentialis corporis Christi & ſanguinis ejus. Et hanc tangit cum dicit: Sed quia caro non est ſanguis, & ſanguis non est caro. Secunda est diverſitas converſionis & illam innuit cum ſubjungit: Et panis in carnem convertitur, & vinum in ſanguinem, & non e converſo. Tertia est distinctio ſpecierum panis & vini, & istam dat intelligere, cum addit: Et ſub diverſis ſpeciebus utrumque ſumitur. Et hæc est totalis intentio auctoritatis illius, in qua nulla mentio ſit de communione laicorum ſub utraque ſpecie, & illud quod in fine ipſius ponitur: & ſub diverſis ſpeciebus utrumque ſumitur; refertur ad ſacerdotes ſacrificantes, ad quos pertinet ſub utraque ſpecie conficere, & ſumere propter perfectam ſacramenti ſignificationem.

Et ex hoc patet quod falſo infertur & male, cum dicitur, quod ſit alia gratia ſub illis diverſis ſpeciebus, & per conſequens ſumens ſub una non ſumit utraque, quia illa distinctio tantum ponitur propter rationes prædictas, quæ nullo modo inferunt aliquam distinctionem in re aut in effectu. Unde & » caute Augustinus & gloſſa inquiunt: Ideo » menſam & calicem hic distinguit, velut di- » verſas gratias. Et ſuperius in principio au- » ctoritatis dixerunt: Qui calicem, id est, ſanguinem Christi per ſe ponit quaſi aliam gratiam, *&c.* Non enim ajunt quod ſint diverſæ gratiæ, ſed propter prædictas diverſitatis cauſas dicunt Velut, id est, quaſi diverſas gratias. Ex quo nullum potest inferri præjudicium communioni ſub una ſpecie, quaſi minus contineat in ſe aut rei aut gratiæ.

Ad illud igitur quod ex prædictis auctoritatibus videlicet Ambroſii, Thomæ & Auguſtini concludit, videlicet quod ſint diverſæ gratiæ ſive efficaciæ, & diverſi fructus ſub duabus ſpeciebus, negatur, ut expoſitum est, quia ex dictis illorum nihil ſequitur. Quare fideles intelligere debent, quod nihil utilitatis, nihil virtutis, nihil gratiæ aut cujuſcumque ſpiritualis effectus, ſumitur per ſumentes hoc ſacramentum ſub duplici ſpecie magis, quam per ſumentes ſub altera tantum, cæteris paribus, & ex opere operato, & quod eis per conſequens nihil aufertur ſpiritualis effectus, niſi occaſio erroris, periculum effuſionis, & irreverentia, quæ in multitudine populi minus diſcreti & minus cauti,

Non plus ſumitur, quoad effectum, ſub utraque, quam ſub una, cæteris paribus.

ANNO CHRISTI 1433.

ti, posset accidere huic venerabili sacramento in administratione sub specie vini.

Ad Albertum Magnum.

Ulterius, ad auctoritatem Alberti Magni dicendum primo, quod tempore Alberti Magni non dubium est quin modus & consuetudo unius speciei jam erat in ecclesia introducta, nec reperitur quod eam hic doctor profundissimus in loco aliquo redarguerit, aut reprehenderit, quod utique audacter fecisset, si ipsam quoquo modo credidisset aut putasset illicitam: imo prædictus doctor putavit & credidit, non solum ecclesiam posse ministrare laicis hoc sactamentum sub una specie, sed etiam credidit quod ecclesia posset cum sacerdotibus dispensare, ut in illis partibus, in quibus non potest vinum de facili reperiri, conficerent sub una specie. Unde in tractatu suo de missa prope finem dicit: Propter intolerabile damnum animarum quod incurrunt habitantes in terris ubi non habetur vinum, expediret ut dispensaretur, ut Christi corpus sine calice confici posset. Et subdit rationem illius dicti dicens: Corpus enim non est sine sanguine, & anima, & deitate, quamvis non sit ibi sanguis vi consecrationis. Non est igitur dicendum nec præsumendum, quod tantus doctor sibi ipsi in allegatis auctoritatibus fuerit contrarius.

Supra in testimoniis sanctorum patrum.

Ad auctoritatem igitur ejus allegatam dicendum, quod loquitur de sacerdotibus celebrantibus & conficientibus hoc sacramentum, quod manifestissime patet, & sole clarius ex ipsius responsione, quam immediate ad dictum dubium motum subsequitur, quam responsionem magister Joannes ea ex causa dimisit, quia totaliter facit contra eum. Nam Albertus respondens ita dicit: Sed hoc dicimus, quod Christus postquam exhibuit corpus suum sub specie panis, tunc etiam postea exhibuit sanguinem suum sub specie vini, & utrumque sacramentaliter esse celebrandum præcepit in ecclesia per statuta apostolica, & ideo ecclesia instructa actione Christi, utrumque celebrat, divisim conficiendo corpus sub specie panis, & divisim conficiendo sanguinem sub specie vini. Quod autem sic divisim hæc duo exhibuerit, & celebranda instituerit Christus, patet Matthæi 27. Hæc Albertus. Qui post prædicta cum testimoniis evangelistarum probasset quod Christus sub duplici specie hoc sacramentum instituerit, & ita celebrandum & conficiendum in ecclesia per statuta apostolica præceperit, subjungit: Ex omnibus istis accipitur, quod Christus sub una specie panis corpus suum tradidit, & sub altera specie vini tradidit sanguinem, & sic servandum instituit: & cum Christi actio sit nostra instructio, pro certo hæc duo nobis servanda esse præcepit, & ideo sub una specie corpus, & sub alia tradimus sanguinem. Hæc Albertus in loco ubi dictus magister allegat eum, in quo unusquisque vel sciens grammaticam potest intelligere hunc doctorem, quod non loquitur nisi de celebrantibus & conficientibus hoc sacramentum.

In cap. De hujus potus proprii effectus operatione.

Ulterius, valde notandum verbum, quod ibi dicitur, quod Christus utrumque sacramentaliter celebrandum esse præcepit in ecclesia per statuta apostolica. Ex quo verbo patet intentio hujus doctoris, quod etiam celebratio hujus sacramenti per sacerdotes in ecclesia non est præcepta immediate a Christo, sed per statuta apostolica: quæ tamen statuta apostolica ipsi Christo attribuit ad declarandum quod nihil ecclesia statuit, aut potest statuere, quod concernat fidem, aut aliquid necessarium ad salutem sine Christo ipsam dirigente, & eidem assistente usque ad consummationem sæculi. Unde & inferius ait assignans rationem de duplici specie in celebratione: Hujus autem facti Christi & ecclesiæ hæc est causa, *&c.* ubi & Christo & ecclesiæ hoc factum attribuit, & ex hoc fundamento dependet illa sententia sua, qua ut superius dictum est, asseruit, quod in partibus, in quibus non reperitur vinum, ecclesia posset dispensare ut sub specie panis tantum sacerdos conficeret, quod utique nullo modo posset fieri, si fuisset Christi præceptum tantum obligans in celebratione hujus sacramenti, & sumptione, quantum adversarii conantur persuadere.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad verbum, autem, Tradimus sanguinem, dicendum, quod sæpe doctores subinducunt personam totius communitatis, vel ecclesiæ, & loquuntur in numero plurali; & sic iste doctor loquitur in persona ecclesiæ. Nam superius dixerat, quod Christus utrumque sacramentaliter celebrandum esse in ecclesia per statuta apostolica præceperat, & postmodum subdit: Et ideo sub una specie corpus, & sub altera sanguinem tradimus, per modum scilicet statuti & doctrinæ, quasi diceret, Nos ecclesia tradimus & mandamus, sive statuimus & docemus sub una specie corpus, & sub altera sanguinem debere celebrari. Secundum quod & apostolus in nostra materia loquitur 1. ad Corinth. 11. *Ego enim accepi a domino quod & tradidi vobis*. Non enim apostolus acceperat communionem sacramentalem a domino per modum quo communicans accipit eucharistiam a sacerdote, nec similiter ipse ita tradidit Corinthiis, nisi per modum doctrinæ; unde arguens paralogizat in acceptione termini, Tradimus.

Ad aliud autem quod inducitur de eodem doctore, videlicet de divisa vel diversa operatione corporis a sanguine, *&c.* dicendum, quod idemmet doctor super illa litera textus Augustini, quod sacramentum componatur ex visibili elementorum specie, & domini nostri Jesu Christi carne, sacramento videlicet, & re sacramenti, dicit sic: Non intendit hic Augustinus determinare partes essentiales sacramenti, sed potius dicere ea quæ exiguntur ad veritatem & sacramenti perfectionem, secundum quod est effectivum unitatis corporis mystici, quod est ecclesia. Species autem visibiles operantur illam per modum significandi, ut Magister dicit in sequenti distinctione, quia sicut unus panis fit ex multis granis deputatis, & vinum confluit ex multis uvis, sic ecclesia congregatur ex multis fidelibus, corpus autem Christi efficit illam per modum cause. Hæc ille.

Lib. sent. 4. dist. 10.

Ex quibus verbis ejusdem doctoris manifeste colligitur, quæ sit operatio specierum sacramentalium, quia est ipsa significatio, prout etiam superius dictum est per eumdem doctorem, quod formæ sacramentales nihil causant, sed solum significant. Ista igitur ejusdem doctoris præsupposita declaratione, manife-

ANNO CHRISTI 1433.

nifesta est intentio sua, quia videlicet sicut ad nutrimentum corporale sumitur potus ad perfectionem nutrimenti, ita & in nutrimento spirituali datus est potus ad perfectionem nutrimenti spiritualis, scilicet ipse sanguis Christi, & quantum ad hoc, ut superius dicebatur post Hugonem de sancto Victore & Magistrum sententiarum, totum completur & continetur sub altera specierum. Verum quia perfecta refectio, quæ consistit in cibo & potu spirituali, non significatur per unam speciem, idcirco idem doctor ait, quod divisam habet operationem sanguis a corpore, corpus enim dedit Christus in communionem sui & membrorum, sanguinem autem dedit in redemptionem. Istæ autem sunt diversæ operationes, quod utique verum est tam in se, quam etiam in signo: tamen cum utrumque scilicet corpus & sanguis contineatur sub altera specie, patet quod sub altera specie utrumque sit, communio scilicet & redemptio, non tamen utrumque per alteram speciem significatur. Et ideo sunt diversæ operationes, & essentialiter inter se, & etiam in signis. Et hoc est quod idem doctor concludit: Quod cum Dominus sic ordinaverit, & multiplicaverit sacramenta, quod omnes gratias sacramentales habeamus in sacramentis; supple, effective, & significative; & alia gratia sit redemptionis per sanguinem, quam communionis per corporis sumptionem; non sufficit in sacramento habere elementum significans communionem, nisi etiam haberetur elementum significans redemptionem; ubi expresse doctor includit totam istam diversitatem exsistere in diversitate significationis, & non in re, quoad effectum. Non enim dixit, Non sufficit in sacramento habere elementum efficiens seu causans, sed, significans communionem. Ex quibus manifeste patet, quod quantum pertinet ad esse rei, nulla utilitas resultat communionis duplicis speciei: quia ista pluralitas solum requiritur propter completam significationem faciendam completæ refectionis, seu aliorum, quæ per hoc sacramentum efficiuntur in nobis per dignam sumptionem.

Ad innocentium. Superius in testimoniis SS. Patrum.

Ad auctoritatem Innocentii dicendum, quod ipse, ut superius dictum est, tenet in sequenti capitulo, quod sub sola specie panis debet eucharistia servari. Item quod in illis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non potest, licite potest alterutrum sine altero consecrari: & in fine capituli approbat modum qui tenetur in paraseeve de sumptione eucharistiæ sine specie vini. Ex quibus patet, quod hic doctor non fuit opinionis, quod utraque species fuerit vel sit de necessitate salutis, sive de præcepto Christi: quia si sic, nullum prædictorum potuisset rationabiliter concedere. Ad auctoritatem igitur quæ hic inducitur, dicendum, quod loquitur de sacerdotibus actu conficientibus, quorum est conficere simul, & sumere sub utraque specie, propter perfectam significationem, ut in superioribus sæpe dictum est: quod patet ex hoc, quia nullam mentionem facit de laicis, & quia loquitur de oblatione & consecratione, quæ solis competunt sacerdotibus. Hoc etiam rubrica ejusdem capituli ostendit, quæ dicit, Cur eucharistia sub duplici specie consecratur? Et item quod de sumptione dicit, referendum est ad sacrificium, quia ad sacrificantem pertinet, ut dictum est, uterque actus, scilicet conficiendi & sumendi, & hoc propter significationem perfectam, tam Christi passionis, quam etiam salutis utriusque hominis. Si enim in sacrificatione una tantum species conficeretur, & sumeretur, ad alterius, corporis scilicet, vel animæ, salutem pertinere significaretur: sed idcirco utrumque a sacerdotibus conficitur & sumitur, ut mors Christi & salus utriusque hominis significetur.

ANNO CHRISTI 1433.

Quod autem ulterius addiicitur, quod nec sanguis sub specie panis, nec corpus sub specie vini bibitur & comeditur, verum est quoad signum extrinsecum: sed tamen quoad rem quæ est caro & sanguis, & quoad effectum, qui est extinctio esuriei & sitis, vel quoad perfectam & completam cibationem, quæ principaliter in quolibet nutrimento attenduntur, ita plene & perfecte sub una specie utrumque sumitur, sicut sub utraque, & vere comeditur corpus Christi, & vere ipsius sanguis bibitur. Unde Præpositivus, qui fuit doctor antiquissimus, quem sanctus Thomas & multi antiquorum doctorum allegant, in quæstionibus de sacramentis dicit: Sub hac „ specie sanguinis est corpus & sanguis, & „ sub specie panis hac sumis sanguinem: vel „ ergo comedis vel bibis sanguinem: sed „ non est dicendum quod comedis, ergo bi„ bis; & sub hac specie comedis. Solutio: sub hac specie comedo & bibo. Hæc præfatus doctor antiquus. Idem dicunt Petrus de Tarentasia, & Thomas de Argentina, & pene omnes, qui approbant communionem sub una specie. Nec tamen in sacrificio una species superfluit alteri: imo sicut utraque requiritur ad perfectam significationem prædictorum, sic & prædicti duo actus; qui respiciunt ratione significationis prædictas species, necessario exiguntur. Quare totum quod idem doctor & Pontifex loquitur, ad sacrificium referendum; in quo tam utraque species, quam uterque actus propter significationem prædictam requiruntur.

De hujus sacramenti forma super vinum.

Ad auctoritatem sancti Thomæ de diversis instrumentis, dicendum est, quod in hoc sacramento, panis & vini non sunt diversa instrumenta, sicut nec diversa sacramenta, nisi materialiter: & ita non est nisi unum instrumentum, per quod Deus in nobis operatur perfectam nutritionem & cibationem: unde nec sub duplici specie divina virtus diversas efficacias operatur. Unde Al„ bertus in tractatu de Missa dicit: Quod „ autem objicitur quod duæ institutiones fa„ ciunt duo sacramenta; dicendum, quod „ non sequitur, nisi duæ institutiones essent „ de duabus materiis a diversis, & dua- a Impressum exemplar habet, divisis. „ bus formis diversis, & duabus gratiis in „ sacramentis substantialiter effectis diversis, „ quæ hic non sunt: quia duæ materiæ pa„ nis & vini indicant unum perfectum nu„ trimentum, quod in perfectione nutrien„ di altera illarum materiam indicare non „ sufficit: forma etiam ad formam refertur „ ad perfectionem unius sacramenti: una e„ tiam est gratia in utroque effecta, & ideo „ duæ esse non possunt. Hæc Albertus. Ex quibus sole clarius patet, quod nullum bonum, nulla utilitas sequitur ex sumptione duplicis speciei, cum nulla efficacia magis sub una, quam sub duplici contineatur, & cum fiat con-

ANNO CHRISTI 1433.

contra determinationem ecclesiæ, non solum non est expediens saluti, sed omnino est damnabilis, & nociva, maxime si pertinacia adjungatur,

Ulterius, ad auctoritates sequentes, quæ procedunt ex effectibus appropriatis sanguini. Et primo ad auctoritatem sancti Thomæ dicendum, quod ipsemet doctor declarat se ipsum & verba sua atque sententiam. Nam dicit: Per hæc verba, *hic est calix sanguinis mei*, significatur ipsa conversio vini in sanguinem, per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passione, quæ operatur in hoc sacramento; quæ quidem, scilicet virtus sanguinis effusi in passione, ad tria ordinatur, Primo quidem & principaliter ad adipiscendam æternam hæreditatem. Secundo ad justitiam gratiæ, quæ est per fidem. Tertio, ad removendum impedimenta utriusque prædictorum, scilicet peccata. In quibus verbis expresse doctor ostendit, quod prædicta tria consecuti sunt fideles ex effusione sanguinis Christi in Passione; & eadem virtus Passionis operatur in hoc sacramento. Et non dixit doctor, In sacramento tantum sanguinis; sed In sacramento simpliciter. Et licet prædicta verba, *novi & æterni testamenti*, & alia quæ sequuntur, adjuncta sint formæ consecrationis sanguinis propter majorem expressionem & similitudinem, quæ ejusdem sanguinis habetur in specie appropriata, scilicet vini; tamen effectus prædicti cum non sequantur speciem, manifestum est quod ubicumque est sanguis ille qui effusus est, ibi sunt omnes effectus ejus.

S. Thom. 3. q. 78. art. 3.

Cum igitur sub specie panis sit verus sanguis Christi, imo totus & integer Christus, manifestum est, quod ibi erunt omnes effectus virtualiter & sufficientissime ejusdem sanguinis. Et mirabilis causa quam adducit, e- „ jusdem doctoris declarat veritatem, cum „ subdit, quod sanguis non solum habet ef- „ ficaciam in sacerdotibus qui hoc conficiunt „ sacramentum, vel in aliis qui sumunt, sed „ etiam in illis pro quibus offertur. Si enim sanguis Christi proficit illis, pro quibus offertur, licet non sumant ipsi, nec in re, nec in signo; quanto magis proficiet illis qui capiunt & sumunt ipsum in re, licet non in signo, ut sacerdotes faciunt, ex quo secundum se nulla virtus sequitur aut causatur, ut dixit Albertus? Ex quo patet, quod populus fidelis in subtractione calicis non spoliatur quibuscumque effectibus salutiferis, aut quomodocumque utilibus, cum sanguis Christi non auferatur ab eis, sed solum species & signum repræsentans, & hoc propter pericula effusionis & erroris.

Ibid. ad octavum.

Ad auctoritatem Cypriani dicendum primo, quod ipse in hac auctoritate nullam necessitatem ponit aut præceptum Christi, nec ulterius facit mentionem de communione laica sub utraque specie, imo nec de specie vini, sed solum de sanguine, quem quilibet sumit, ita bene communicans sub una specie, & omnem effectum ejus, sicut qui communicat sub utraque. Ad aliam auctoritatem sancti Thomæ, quam allegat sermone trigesimo, dicendum primo, quod mirum est quomodo magister proponens non adverterit ad præcedentem sermonem, imo ad unam lineam præcedentem dicta, quæ assumat pro se. Nam idem doctor in sermone XXIX. quærit ex intentione, Quare populus non accipit, sanguinem sicut sacerdos? & assignat tres rationes quas ibidem diffuse prosequitur, quarum prosecutio hic gratia brevitatis omittitur, quia dicti sermones satis communes sunt. Dicitur igitur quod omnes illi effectus quos enumerat doctor præfatus in dicto sermone trigesimo, sunt effectus ipsius rei, id est, veri sanguinis Christi, & non speciei: idcirco sanguis Christi sive significetur per aquam, sive significetur per vinum, sive per quemcumque alium liquorem, seu aliam rem sensibilem, & quidquid potest dici de effectibus ejus, de utilitatibus, de dulcedine, tum sibi competit ratione sui, & non ratione speciei neque signi, Idcirco quicumque digne sumit, sive sub specie panis, sive sub specie sibi appropriata, semper consequetur suos effectus.

ANNO CHRISTI 1433 Supra in testimoniis SS. Patrum & doctorum

Ad S. Cyprianum. Supra motivo 6.

Et idem dicendum est ad effectus & utilitates, quas enumerat Chrysostomus, & non solum Chrysostomus, sed quidquid unquam dixerunt omnes Apostoli, omnes doctores, & quidquid potest cogitari, aut imaginari de ipso sacratissimo sanguine Christi, totum sibi competit, secundum naturam suam, & non secundum speciem, a qua nihil accipit virtutis aut efficaciæ; quod utique dicere esset non solum hæreticum, sed omnino insanum, Cum igitur totus & integer sanguis, & Christus contineatur sub una specie, vel sub duabus, quomodocumque consideretur, totum sibi competit, ut dictum est, ratione sui, & non ratione speciei; quapropter non valet illatio, quam magister proponens infert ex dictis auctoritatibus sancti Thomæ & Chrysostomi dicens: Ex quo patet quam pretiosos & „ nobilissimos effectus gratiarum facit calix „ sacramentalis illis, qui cum puritate con- „ scientiæ accedunt & quam saluti omnium „ fidelium necessarios & opportunos: quod „ quidem efficit in eis ex vi sacramenti, & „ ex institutione Christi speciali. Quia nullo modo prædicti effectus veniunt ex vi sacramenti, sed ex vi præsentiæ & exsistentiæ sanguinis Christi veri, qui ità perfecte, complete & integre est sub una specie sicut sub duabus, licet non sit ibi tamquam in appropriato signo. Ideo universi fideles [a] considerantes pura & sancta fide tam pretiosos effectus non consequi species & accidentia sine substantia & subjecto exsistentia, sed verum Christum, id est, verum sanguinem ejus; nec contineri sub illis accidentibus ex vi sacramenti, sed ex vi præsentiæ & existentiæ Christi. Idcirco per viscera misericordiæ Dei nostri exhortor & obtestor omnes Christi fideles, quatenus etiam si oporteret perferre mille mortes, pestes, & ignes, non permittant se abduci a consuetudine sanctæ Romanæ ecclesiæ catholicæ, in communione sacratissimi corporis sub specie panis, sub qua totus, perfectus, & integer Christus continetur, *plenus gratia, & veritate, de cujus plenitudine omnes nos accepimus gratiam pro gratia*, Joannis 1.

Ad S. Chrysostomum.

[a] *Forte*, considerant.

Ad auctoritatem Armachani dico primo, quod dictus doctor in multis aliis suis dictis fuit suspectus, & de hæresi notatus. Fateor tamen me hoc dicere ex auditu, & ex relatione multorum, non quod legerim errores suos.

Ad Armachanum.

Dein-

ANNO CHRISTI 1433.

Deinde dico quod hæc auctoritas ſua non facit contra me, q ia ſumendo ſub una ſpecie ſacramentali, eſt ſumptio ſacramentalis corporis & ſanguinis Salvatoris noſtri: & ſic dico, quod non eſt negandum, ſed firmiter aſtruendum, quod ſic ſumere multum prodeſt fidelibus ad vitam ſpiritualem agendam.

Ad morem primitivæ eccleſiæ.

Ad illud quod inducitur de eccleſia primitiva, concedo quod propter devotionem qualibet die ſumebant fideles ſacramentum euchariſtiæ, non tamen ſub utraque ſpecie. Ec hoc patet per auctoritatem quam proponens inducit Actuum 11. cupit. ubi dicitur de quotidiana fractione panis, nulla facta mentione de vino, aut de calice. Similiter dicendum est ad auctoritatem Anacleti Papæ, qui videlicet statuit, quod fideles ſæpe communicarent, non tamen habetur, quod ſub duplici ſpecie. Et dato etiam quod ſub duplici ſpecie statuiſſet, non tamen pronter hoc fuiſſet statutum Chriſti immediatum ſive præceptum jus, ſed eccleſiæ, aut Papæ; unde & ipſemet Anacletus testatur, non quod Christus, ſed quod Apoſtoli ita statuerunt, ita enim dicit: Sic enim & Apostoli statuerunt, & ſancta Romana tenet eccleſia. Et dato etiam quod ſub duplici ſpecie communicaſſent, non tamen hic fervor erat in ſanctis viris propter ſpecies unam vel duas, ſed propter verum Christum Dominum nostr im, qui in hoc ſacramento æqualiter, & ſecundum rem & ſecundum effectum continetur, ſive ſub una ſive ſub duplici ſpecie ſumatur.

Epiſt. 1. De conſecratione d. 2. c. 10. Tract. 26.

Quod autem ſæpe accedere digne & devote, & cum diſcuſſione debita ſit utile & valde proficuum, imo ſumme neceſſarium cupienti, & deſideranti in via Domini non regredi ſed progredi, omnes doctores catholici prædicant, laudant, hortantur, admonent, & obſecrant inceſſanter fidelem populum: imo contra negligentes eccleſia Romana catholica pœnas infligit, ut vel ſaltem ſemel in anno hoc ſacratiſſimo cibo reficiantur. Et licet antiquitus in frequentatione hujus myſterii fidelis populus fuerit ferventior, nihilo minus & adhuc in veneratione ejuſdem ſolers & diligentiſſima cura adhibetur, tam in miniſtrando, quam in ſacrariis, in quibus conſervatur, quam etiam in celeberrima feſtivitate, quæ ſingulis annis apud univerſos Chriſti fideles præter quotidianam venerationem, ſolemniter & devotiſſime peragitur.

Regratior autem magiſtro proponenti de auctoritate quam adducit ex Exodi quintodecimo, ubi Dominus in figura hujus ſacramenti præcepit Judæis, dicens: *Ecce ego pluam vobis panes de cælo; egrediatur populus, & quæ ſufficiunt per ſingulos dies colligat*: quia in dicta figura nulla mentio ſit de pluvia vini, cui tamen magis competeret quod pluеret, quam pani, cum vinum originaliter ſit aqua, cui competit pluere proprie; & non pani.

Ulterius ad epilogum, quem facit ex præcedentibus, cum dicit: & patet quam utilis & expediens ſit ſaluti hominum communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque a Chriſtianis digne celebratæ: hoc autem patet ex verbis Chriſti, ſententiis doctorum, praxi primitivæ eccleſiæ, & libro conciliorum, ex dicto Anacleti ſupra jam & immediate adductis & allegatis. Dicendum primo, quod iſte epilogus & illatio peccat in materia & in forma. In materia quidem, quia nulla prædictarum auctoritatum neque Chriſti neque doctorum, neque praxis primitivæ eccleſiæ, neque Papæ dictum Anacleti ex libro conciliorum, neque etiam figura facit quantumcumque mentionem in verbo, vel in ſenſu, de duplici ſpecie pertinente quoquo modo ad communionem laicam, ſed ſolum de carne & ſanguine Domini noſtri, quæ ſub una ſpecie continentur & celebrantur, atque de conficientibus illa ſacerdotibus. Patet iutuenti, & examinentur omnes auctoritates inductæ, quia non reperietur aliqua quæ intendat aliquo modo tangere communionem laicam ſub utraque ſpecie. Secundo peccat prædictus epilogus in inferendo a dicto ſimpliciter ad ſecundum quid. Nam omnes auctoritates prætactæ intendunt perſuadere utilitatem devotæ ſumptionis hujus ſacramenti, ſimpliciter & abſolute, non habendo reſpectum ad unam vel ad duplicem ſpeciem, niſi pro quanto quilibet tenetur in ritu ſacramentorum qui conſuetudinem & ſtatuta eccleſiæ catholicæ: & nihilo minus proponens trahit has contra conſuetudinem & ſtatutum eccleſiæ. & ad ſenſum repugnantem, & omnino contrarium intentioni doctorum; qui ſemper & in omnibus niſi ſunt ſequi conſuetudinem & ordinationem eccleſiæ, omnia dicta eorum correctioni eccleſiæ ſubmittentes.

Tandem ſucceſſive dicendum eſt ad corollaria, quæ inferuntur. Et primo quoad primum, quando dicit, quod quamvis Chriſtus totus plenus Deus & homo ſit ſub alterutra ſpecie cum plenitudine omnium gratiarum, non tamen uno modo omnem gratiam diſpenſat, ſed per diverſa ſacramenta diverſas gratias idem ipſe Chriſtus confert. Ex iſto corollario habentur tria. Primum eſt, quod ſub alterutra ſpecie eſt totus Chriſtus plenus Deus & homo cum plenitudine omnium gratiarum. Secundum, eſt quod non uno modo omnem gratiam diſpenſat. Tertium eſt, quod per diverſa ſacramenta diverſas gratias idem ipſe Chriſtus confert: ex quo applicando ad propoſitum, panis & vinum ſunt diverſa ſacramenta. Contra prædictum corollarium ex oppoſito tertii, & primo inſtabo contra ſecundum dictum prædicti corollarii, & aſſumo ſic: Panis & vinum non ſunt diverſa ſacramenta, ſed unum: ergo Chriſtus non confert diverſas gratias per illa duo. Argumentum patet ab oppoſitis, quia ſicut ad diverſitatem ſacramentorum ſequitur diverſitas gratiarum, ut dicit adverſarius: ita per oppoſitum, ad unitatem cauſæ ſive ſacramenti ſequitur unitas gratiæ. Aſſumptum patet per omnes doctores, qui loquuntur de unitate hujus ſacramenti: omnes enim concorditer concludunt, unum eſſe ſacramentum formaliter, ratione finis & perfectionis, plura ſecundum quid & materialiter.

Ad hoc nota doctores Albertum Magnum, S. Thomam, & alios *&c.* Manifeſtum eſt autem, quod unitas effectus ſequitur unitatem formæ. Patet etiam, quia effectus hujus ſacramenti eſt unus principalis, videlicet ipſa ſpiritualis refectio, ut ſuperius dixit Albertus. Si ergo non ſit niſi unum ſacramentum, & unus

ANNO CHRISTI 1433.

effectus, sitque ipse Dominus sub alterutra specie cum plenitudine gratiarum, ut prima pars corollarii dicit; sequitur de necessitate, quod uno modo omnem gratiam dispensat, prout competit ei secundum rationem hujus sacramenti, quæ est refectio spiritualis, quod est contra secundum: & per consequens, sive sumat sub una specie, sive sub altera, tantumdem sumit & eodem modo de gratia, sine quacumque diversitate, aut diminutione, quantum ad rem; licet cum sub altera sumitur, non utrumque significatur, prout superius dictum est secundum intentionem Magistri sententiarum & Hugonis de sancto Victore. Similiter dicendum est, quod sub prima specie Christus est verus cibus, & vera vitis, reficiens plene & perfecte utrumque, animam scilicet & corpus; & similiter sub secunda specie, licet non utrumque significetur per proprium signum.

Ad illud autem quod dici, quod primam degustationem Christus vocat comestionem sive manducationem, & secundam bibitionem ad species panis & vini, sed ad ipsas res, scilicet carnem & sanguinem, cum dicit: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*, &c. Et: *Nisi manducaveritis*, &c. Quare sive sub una specie sumat, sive sub duplici, vere utrumque facit, quia vere comedit carnem, & vere bibit ejus sanguinem. Quare non sequitur quod sit alia & alia efficacia sub una & sub alia specie, quia sub altera sumit completam nutritionem, & complectam refectionem.

Ex prædictis patet, quod falsum infert & male secundum corollarium, videlicet quod sub duplici specie capiens, dispositive duplicem gratiam accipit supra illum qui in una specie accipit, cæteris tamen paribus, quia ut declaratum est, hoc falsum est, & satis responsum est ad auctoritatem Augustini. Item in tertio corollario infert, quod luce clarius patet, quod magnum sacrilegium committunt qui sacramentum calicis ab ecclesia fidelium contemptibiliter auferunt. In quo ecclesiæ Romanæ duo imponit, sacrilegium scilicet & contemptum, & ex his tertio damnationem, quia in probatione dicit, quod a populo Christiano sub altera specie gratiam & efficaciam abstrahunt damnabiliter. Nam si præceptum Christi tradit & determinat utramque speciem, & ita manifeste proponens dicit, nullo modo ecclesia posset a contemptu excusari, & per consequens a sacrilegio, & ulterius a damnatione. Nec potest dicere quod ignorantia excusaret ecclesiam a sacrilegio, & contemptu, & per consequens a damnatione, quia ut alias dictum est, ignorantia juris, in his, quæ sunt necessaria ad salutem, cujusmodi sunt præcepta divina & Christi, non excusat. Quare si tam aperte notaverit partem nostram, & tam dure eidem sacrilegium, contemptum & damnationem imposuerit, fueritque & ipse, & sua pars, patienter & modeste auditus ab hoc sacro concilio, & ab hoc venerabili auditorio, utique & ipse & sui, verba non ad eos directa, nec etiam de eis, Deo teste, intellecta, vel dicta, imo pure, & sincere, prolata, deberent patienter & modeste sufferre: & ita rogo propter pium Jesum, procedamus in inquisitione veritatis justa regulam B. Augustini in 1. de Trinitate hic per me alias allegatam, qui de se ipso: Non pigebat me, inquit, sicubi hæsito quærere; non pudebit me, sicubi erro discere. » Quisquis ergo hoc » audit vel legit, ubi pariter certus est, per» gat mecum, ubi pariter hæsitat, quærat me» cum, ubi errorem suum cognoscit, redeat ad » me, ubi meum, revocet me. Ita ingredia» mur simul caritatis viam tendentes ad eum » de quo dictum est: *Quærite faciem ejus semper.* *Psal. 104.*

ANNO CHRISTI 1433.

Verum quia auctoritates & rationes quas adducit, præcedentes & subsequentes, ad corroborationem dicti corollarii, non faciunt ad propositum, ideo nihil concludit. Similiter quartum corollarium, in quo dicit, quod multum damnificantur fideles altera specie subtracta, nihil concludit, quia patet, quod nihil minus nec in re, nec in effectu capit sumens sub una specie, quam sub utraque. Et hæc dicta sint quo ad primam partem suæ positionis, ad laudem omnipotentis Dei, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ulterius progrediendo ad secundam partem propositionis, in qua intendit tria probare, videlicet quod communio sub utraque specie sit a Christo toti populo credentium ad communicandum institura. Secundo quod ipsa communio sacramentalis sit de necessitate, & de præcepto Christi. Tertio quod illa auctoritas, *Nisi Manducaveritis*, &c. intelligitur de sacramentali manducatione, & non de spirituali. Licet possit dici pro expeditione materiæ, quod prædictæ difficultates sint omnino extraneæ, & nullo modo facientes ad propositum: & probationes introductæ, aut auctoritates consimili modo in vanum occupant membranas in hac materia. Quia dato quod Christus hoc sacramentum instituerit pro singulis generibus omnium fidelium, & quod ejus usum mandaverit observari sub præcepto, quodque etiam dicta auctoritas Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. intelligeretur de sacramentali manducatione, non tamen adhuc haberent intentum, imo nullo modo habent de communione utriusque speciei, quod scilicet cadat sub præcepto. Nihilo minus ne videar subterfugere materias propositas, quamvis non sit ad propositum principalis intenti, pro veritate dilucidanda dicam aliquid de quolibet.

Et quantum ad primum, dicendum, quod Christus instituit hoc sacramentum in ultima cœna sub utraque specie, & sic suos discipulos communicavit: & hoc intendunt & referunt narrative auctoritates inductæ evangelistarum, videlicet Matthæi, Marci & Lucæ: *Accipite & comedite, hoc est corpus meum, & bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus*, &c. Et ex istis auctoritatibus nihil potest aliud inferri, nec infertur. Ad auctoritates vero quæ ex sexto capitulo Joannis adducuntur, dicetur in sequentibus loco suo.

Ulterius cum dicit quod Paulus apostolus dicit esse institutam cœnam sacramentalem communitati fidelium, propter dominicæ passionis commemorationem. 1. ad Corinthios 11. cum dicit: *Ego enim accepi a domino*, &c. dicendum primo, quod Paulus loquitur ibidem de communione sacramentali, deinde quod ipse loquitur pure & sincere narrative referendo scilicet, qualiter Christus in cœna hoc sacramentum confecerat. Tertio, quod ipse Paulus nec in verbis, nec in sententia, nec in

ignorantia juris in his, quæ necessaria sunt ad salutem, non excusat.

Supra in protestatione.

quo-

ANNO CHRISTI 1433.

quocumque ſigno evidenti, referendo prædictam cœnam dominicam, innuit, quod Chriſtus ſic agendo in cœna inſtituerit dictum ſacramentum ſub utraque ſpecie pro apoſtolis, aut pro fidelibus quibuſcumque, & qualitercumque in futurum, nec ulterius dicit apoſtolus, quod Chriſtus hoc ſacramentum frequentandum aut celebrandum ſive etiam ſumendum præceperit, aut mandaverit; nec etiam ipſe apoſtolus in toto illo proceſſu aliquid mandat vel præcipit, ſed omnia quæ ibi dicuntur, vel narrative referuntur, aut ex ſuppoſitione per admonitionem dicuntur. Nam totum illud ad narrationem pertinet, quidquid dicitur ab illo loco: *Ego enim accepi a domino*, uſque ad locum, *hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.* Quidquid autem ulterius ſequitur, ad exhortationem pertinet, videlicet, *quotieſcumque enim manducaveritis*, &c. Non enim dicit quod Chriſtus ſic facere præcipit aut mandavit. Neque ego præcipio aut mando ut ſic faciatis, aut ut ſic ſumatis, ſed, *quotieſcumque enim manducaveritis*, &c. quo modo dicendi, etiam ſecundum ſenſum grammaticalem, nihil infertur, aut intelligitur, niſi conditionalis ſuppoſitio, quaſi diceret, quod Chriſtus ſic in cœna fecit, & ſi vos vultis facere, faciatis ad eum finem, ad quem ipſe dixit faciendum, ſcilicet in dominicæ mortis commemorationem. Deinde taliter ſumite, quod potius cedat vobis in ſalutem, quam in damnationem, & antequam aliquis accedat, probet ſeipſum, ne videlicet cum conſcientia peccati mortalis accedat, habeat etiam diſcretionem, ut cum ea reverentia accedat, ſicut decet tantum ſacramentum, dijudicando corpus domini ab aliis cibis corporalibus & carnalibus, & nihil aliud Paulus in toto proceſſu hoc intendit aut deducit.

Et notandi ſunt hic duo textus apoſtoli: *Probet autem ſeipſum homo:* & *Non adjudicans corpus domini*, contra illos, qui in maximam irriverentiam hujus diviniſſimi ſacramenti communicant infantes ſtatim poſt baptiſmum, & alios amentes & uſu rationis carentes. Deinde magiſter proponens proſequitur intentionem ſuam, dicens: Quod autem communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie toti credentium populo ſit neceſſaria, patet per illud Joannis 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Importat namque hæc dictio, niſi neceſſitatem præceptivam, non ſolum de comeſtione, ſed & de bibitione ſacramentali, obligativam omnium fidelium ſub carentia vitæ æternæ. Hæc proponens.

Supra in ſuppoſitione. Non eſt neceſſarium ut ubi ponitur nota præcepti, affirmative, vel negative, ibi ſequatur obligatio ſub neceſſitate.

Reſpondendo ad hanc auctoritatem quæ male intellecta eſt Achilles adverſariorum, poteſt dici tripliciter. Primo, quod dicta auctoritas non intelligitur præceptive, nec includit in ſe aliquod præceptum vel mandatum. Secundo, dato, quod importaret præceptum, non intelligitur de ſacramentali, ſed de ſpirituali manducatione, quarto modo accepta manducatione in præcedentibus declarata. Tertio, dato, licet non conceſſo, quod dicta auctoritas ſtaret præceptive, & de ſacramentali ſumptione intelligeretur, adhuc non habet adverſarius intentum de duplici ſpecie. Primus modus dicendi declaratur, quia non eſt neceſſarium quod ubicumque in doctrina Chriſti ponitur nota præcepti vel affirmative, vel negative, quod ibi vel illud obliget ex neceſſitate, ſed ſemper oportet recurrere ad intentionem dicentis. Unde legitur Matthæi nono de duobus cæcis, quibus curatis comminatus eſt dominus, dicens: *Videte ne quis ſciat.* Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa, ut puta gratias agentes: manifeſtum eſt autem quod Chriſtus non intendebat eos obligare ad ingratitudinem vel ad peccatum. Similiter præcepit apoſtolis, dicens: *Nihil tuleritis in via, neque baculum, neque peram, neque calceamenta, neque duas tunicas habeatis*, quod utique nullo modo ad literam, & præceptive poteſt intelligi, quia neque Chriſtus, neque ſui diſcipuli hoc fecerunt. Nam ipſe dominus plures veſtes habuit, ut patet Joannis 13. *Surgit a cœna, & ponit veſtimenta ſua.* Non eſt autem dicendum quod tantum unam tunicam habuit, & illa depoſita nudus laverit pedes diſcipulorum. Similiter quando crucifixus fuit, plures veſtes habebat, ſecundum illud: *Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.* Item beatus Bartholomæus habuit ſandalia, Paulus baculum, Petrus caligas, & per conſequens calceamenta. Unde angelus ad eum Actuum 12. *Surge, præcingere & calcea te caligas tuas.* Similiter idem ſalvator ait in alio loco: *Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Quæ ſententia ſi præceptive intelligeretur, & literaliter, non video quomodo reges, duces, marchiones, barones, milites, nobiles, cives, & alii divites ſalvarentur: cum diſcipulatus Chriſti ſit ad vitam æternam conſequendam neceſſarius, cum tamen legamus Mariam Magdalenam, Martham, & Lazarum, cæteraſque mulieres, quæ de facultatibus earum miniſtrabant domino, divites fuiſſe, & diſcipulas ejuſdem. Similiter Ioſeph ab Arimathea, ſingulariter diſcipulum domini nominatum, divitem fuiſſe evangelium commemorat, & Nicodemum ſimiliter, & Zacchæum, Sanctum denique Gregorium, Silveſtrum, Conſtantinum, Carolum Magnum, Henricum, Wenzeslaum, cæteroſque innumeros ſanctos, quos opulentiſſimos conſtat extitiſſe, ſancta eccleſia inter Chriſti diſcipulos, & regni cælorum poſſeſſores commemorat. Similiter Marci decimo Chriſtus permiſſionem libelli repudii in lege veteri vocat præceptum, ubi ita loquitur ad Phariſæos de libello repudii: *Quid vobis præcipit Moyſes?* & infra, *Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis Moyſes præceptum iſtud*, manifeſtum eſt autem omni homini ſcienti ſacras literas, quod nunquam fuit præceptum, accipiendo in propria ſignificatione præceptum, de libello repudii dando in lege veteri: ſolum permiſſum fuit propter vitare homicidia, & alia majora ſcandala. Ex quibus patet, quod prædicta auctoritas, *niſi manducaveritis*, poteſt intelligi non præceptive, non obſtante nota præcepti.

Verba Chriſti, *niſi manducaveritis*, &c. intelliguntur de manducatione ſpirituali.

Verumtamen dato, quod dicta verba intelligantur præceptiva, dico quod non intelliguntur de manducatione ſacramentali, ſed de manducatione ſpirituali, quod quidem multipliciter oſtenditur, & primo per expoſitionem ipſius Chriſti, quia nulla melior eſſe poteſt, qui qualiter eſſent prædicta verba intelligenda, *niſi manducaveritis*, mox declarans, ſubjunxit dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.*

Ubi

ANNO CHRISTI 1433.

Ubi notandum, quod ſicut Christus loquens de baptiſmo, Joannis 3. primo præmiſit indiſtincte & indeterminate præceptum, & de ipſo inquiens: *Amen amen dico tibi*, ſcilicet Nicodemo, *niſi quis natus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei*, & cum multiplex ſit nativitas, carnalis ſcilicet, de qua idem Nicodemus intelligebat, unde dixit: *Quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire & renaſci?* & ſpiritualis; ad declarandum, de utra iſtarum nativitatum intelligeretur, mox ſubjunxit, modum etiam ipſius oſtendens: *Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt entrare in regnum Dei*, ita eſt omnimode in propoſito: quia cum multiplex ſit comeſtio, ſcilicet, carnalis, de qua ad literam Judæi intelligebant, ſacramentalis, & ſpiritualis, ut in prima parte declaratum eſt, Chriſtus loquens de manducatione ſuæ carnis, primo præmiſit præceptum indiſtinctum & indeterminatum, non exprimens modum manducationis, dicens: *Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & bibcritis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis;* poſtmodum vero quomodo hoc fieret, & quis modus eſſet manducationis ſuæ carnis declaravit inquiens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Sicut igitur præceptum baptiſmi indiſtinctum determinatur & declaratur per aquam & Spiritum, videlicet: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto*: ita præceptum indiſtinctum de manducatione ſuæ carnis determinatur & declaratur per id quod dicitur: *Ir me manet, & ego in illo*.

Hæc autem non mea, ſed Auguſtini ſententia eſt, homilia vigeſimaſexta ſuper Joannem, ubi primo declarat quis ſit cibus iſte & potus, de quo Chriſtus hic loquitur: *Niſi manducaveritis carnem, & biberitis ſanguinem*, ita dicens: » Hunc itaque cibum & potum ſo» cietatem vult intelligi corporis & membro» rum ſuorum, quod eſt ſancta eccleſia in » prædeſtinatis, & vocatis, & juſtificatis, & » glorificatis ſanctis, & fidelibus ejus, quo» rum primum jam factum eſt, id eſt, prædeſti» natio: ſecundum & tertium factum eſt, & fit, » & fiet, id eſt, vocatio & juſtificatio: quar» tum vero nunc in ſpe eſt, in re autem fu» turum eſt, id eſt, glorificatio. Hujus rei » ſacramentum, id eſt, unitatis corporis & » ſanguinis Chriſti alicubi quotidie, alicubi » certis intervallis dierum, in dominica men» ſa præparatur, & de menſa dominica ſumi» tur quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exi» tium, res vero ipſa cujus ſacramentum eſt » omni homini ad vitam, nulli ad exitium, » quicumque ejus particeps fuerit. Hæc Au» guſtinus: Ecce quam aperte hic doctor decla» rat, quid intelligat dominus per cibum & po» tum, de quibus dominus loquitur in prædicto » textu, *niſi manducaveritis*, &c. ait enim: » Hunc cibum & potum ſocietatem vult in» telligi. Ulterius cum dicit: Hujus rei ſa» cramentum, id eſt, unitas & corporis & » ſanguinis Chriſti, *&c.* per hoc etiam quod » dicit, Quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad » exitium; oſtendit differentia inter manduca» tionem ſacramentalem & ſpiritualem, quia » ſacramentalis indifferens eſt ad vitam & ad » mortem: ſpiritualis vero ſemper eſt ad vi» tam, unde dicit: Res vero ipſa, *&c.* omni » homini ad vitam, nulli ad exitium: Item idem doctor ibidem ſupra dictam ſententiam replicans, oſtendit quid ſit cibus & potus qui eos a quibus ſumitur in mortales & incorruptibiles facit, id eſt ſocietas ipſorum ſanctorum. Et ſubdit declarans rem ex ſimilitudine ſacramenti: » Nam ſacramentum eſt ſacræ rei » ſignum, & ſimilitudinem ejus gerit, dicens: » Propterea quippe ſicut etiam ante nos hoc » intellexerunt homines Dei, dominus noſter » Jeſus Chriſtus corpus & ſanguinem ſuum » in rebus commendavit quæ ad unum aliquid » rediguntur. Namque aliud in unum ex mul» tis granis conficitur, aliud in unum ex mul» tis acinis confluit. Hæc illæ. Propterea, inquit, quaſi diceret, ideo dominus tradidit corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini, ut ſimilitudine ſua eſſet ſacramentum corporis Chriſti myſtici, ſcilicet ipſius ſocietatis ſanctorum, de qua hic agitur & tractatur.

ANNO CHRISTI 1433. Auguſt. paulo inferiut.

Ulterius idem doctor proſequens inceptam explanationem de ſpirituali manducatione quomodo fiat, & quid ſit manducare & bibere ✠, » ſubdit ibidem ita dicens: Denique jam ex» ponit quomodo id fiat quod loquitur, & » quid ſit manducare corpus ejus, & ſangui» nem bibere: *Qui manducat meam carnem* » *& bibit meum ſanguinem, in me manet, &* » *ego in illo*. Hoc eſt ergo manducare illam » eſcam, & illum bibere potum, in Chriſto » manere, & illum manentem in ſe habere, » ac per hoc, qui non manet in Chriſto, & » in quo Chriſtus non manet, procul dubio » nec manducat ejus carnem, nec bibit ſan» guinem, etiamſi tantæ rei ſacramentum ad » judicium ſibi manducet & bibat. Hæc Auguſtinus. Ubi expreſſe idem doctor declarat, quod manducare & bibere nihil aliud eſt in hoc loco, niſi in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere, quod etiam in ſequenti homilia circa principium oſtendit dicens: » Expoſuit autem modum attributionis » hujus doni ſui, quomodo daret carnem » ſuam manducare, dicens: *Qui manducat* » *meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in* » *me manet, & ego in illo*. Signum quia man» ducavit & bibit, hoc eſt, ſi manet & ma» netur, ſi inhabitat & inhabitatur, ſi hæret » & non deſeritur, hoc ergo nos docuit & » admonuit myſticis verbis, ut ſimus in ejus » corpore, ſub ipſo capite in membris ejus, » edentes carnem ejus, non relinquentes uni» tatem ejus. Hæc ille. Et in fine ejuſdem » hom. 24. idem epilogando dicit: Hoc to» tum quod dominus de carne & ſanguine » ſuo locutus eſt, & quod in ejus diſtributio» nis gratia vitam nobis promiſit æternam, » & quod hinc voluit intelligi manducatores » & potatores carnis & ſanguinis ſui, ut in » ipſo maneant, & ille in ipſis. Et infra: » Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, di» lectiſſimi, ut carnem Chriſti & ſanguinem » non edamus tantum in ſacramento, quod » & multi mali, ſed uſque ad ſpiritus parti» cipationem manducemus & bibamus, ut in » domini corpore tamquam membra manea» mus, aut ejus Spiritu vegetemur. Hæc ille.

✠ Spirituali. ter, habent impreſſa e. xemplaria in hoc loco, ſed manuſcripta Raguſienſia non Henr. Canifius.

Aug. tract. 27. in Joan.

Tract. 27.

Item idem doctor libro vigeſimo primo de civi-

ANNO CHRISTI 1433.

civitate Dei, capite vigeſimoquinto, de hac eadem materia ita loquitur: „ Qui ergo eſt „ in ejus corporis unitate, id eſt, in Chri„ ſtianorum compage membrorum, cujus cor„ poris ſacramentum fideles communicantes „ de altari ſumere conſueverunt, ipſe vere di„ cendus eſt manducare corpus Chriſti, & bibere „ ſanguinem Chriſti: ac per hoc hæretici & „ ſchiſmatici, ab hujus unitate corporis ſepara„ ti, poſſunt idem percipere ſacramentum, ſed „ non ſibi utile, imo vero etiam noxium, „ quo judicentur gravius, quam vel tardius „ liberentur. Non ſunt enim in eo vinculo „ pacis, quod in illo exprimitur ſacramento. „ Et infra poſt multa conſequenter ſubdit: „ Nec iſti ergo dicendi ſunt manducare cor- B „ pus Chriſti, quoniam nec in membris com„ putandi ſunt Chriſti, ut etiam alia taceam, „ non poſſunt ſimul eſſe & membra Chriſti, „ & membra meretricis. Denique ipſe di„ cens: *Qui manducat meam carnem, & bibit* „ *meum ſanguinem in me manet, & ego in eo*, „ oſtendit quid ſit, non ſacramento tenus, „ ſed revera corpus Chriſti manducare, & e„ jus ſanguinem bibere. Hoc eſt enim in „ Chriſto manere, ut in illo maneat & Chri„ ſtus, ſic enim hoc dixit, tamquam diceret, „ Qui non in me manet, & in quo non ma„ neo, non ſe dicat aut æſtimet manducare „ corpus meum aut bibere ſanguinem meum. „ Non itaque manent in Chriſto, qui non ſunt C „ membra ejus, non ſunt autem membra Chri„ ſti qui ſe faciunt membra meretricis, niſi „ malum illud pœnitendo eſſe deſtiterint, & „ ad hoc bonum reconciliatione redierint. Hæc Auguſtinus. Ubi apertiſſime declarat intellectum prædictarum auctoritatum, & quid ſit manducare & bibere, quia non ſacramento tenus, ſed revera corpus Chriſti manducare, & ſanguinem ejus bibere, eſt in Chriſto manere, ita ut in illo maneat & Chriſtus. Habitat autem Chriſtus in nobis, & manet per fidem, dicente apoſtolo ad Epheſios tertio, *habitare Chriſtum in cordibus noſtris per fidem*, manet etiam in nobis, & nos manemus in Chriſto per caritatem, dicente Joan- D ne 1. capite 4. *Deus caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Et per conſequens manducare carnem Chriſti, & bibere ſanguinem ipſius, nihil aliud eſt, quam credere in Chriſtum, & eidem per caritatem adhærere.

Quod etiam ipſe dominus eodem capitulo apertiſſime declarat, cum ait: *Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet unquam.* Manifeſtum eſt autem quod ad non eſurire & non ſitire pervenitur per manducare & bibere, & per conſequens credere in Chriſtum, & venire ad ipſum, quod fit per fidem & caritatem, idem ſunt quod manducare & bibere. Unde eodem E capitulo ait idem dominus: *Qui credit in me, habet vitam æternam.* Et poſt: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Manifeſte oſtendens idem eſſe, *qui credit in me*, & *ſi quis manducaverit*, &c. & per conſequens, qui idem ſit credere, & manducare. Quod autem manducare hunc panem ſit idem quod manducare carnem ejus, & ipſius ſanguinem bibere, ut omnis tolleretur ambiguitas, & ne fieret vis in verbis, ſimiliter ipſe dominus declarat, inquiens: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*, de qua carne litigantibus Judæis, & dicentibus: *Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum?* ſubjunxit. *Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis*, &c. Manifeſte oſtendens idem eſſe manducare panem hunc, & manducare carnem ſuam, & ſuum ſanguinem bibere, & per conſequens ut fiat proceſſus de primo ad ultimum, idem quod credere in ipſum, & eidem per caritatem adhærere.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex quo proceſſu patet primo, quod Chriſtus manet in nobis & nos in Chriſto, per fidem & caritatem. Secundo patet, quod credere & amare per caritatem, idem eſt in hoc loco quod manducare & bibere, quæ duo confirmantur per beatum Auguſtinum, qui qualiter maneamus in Chriſto, & qualiter Chriſtus in nobis, oſtendit in homilia 27. ubi ita dicit: „ Diximus enim fratres, hoc dominum „ commendaſſe in manducatione carnis ſuæ & „ potatione ſanguinis ſui, ut in illo manea„ mus & ipſe in nobis: manemus autem in „ illo, cum ſumus membra ejus, manet au„ tem ipſe in nobis, cum ſumus templum „ ejus. Ut autem ſimus membra ejus unitas nos „ compaginat. Ut compaginet unitas, quid fecit „ niſi caritas? & caritas Dei. Unde apoſto„ lum interroga, *Caritas*, inquit, *Dei diffuſa* „ *eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui* „ *datus eſt nobis*. Ergo Spiritus eſt qui vivifi„ cat. Spiritus enim facit viva membra, nec „ viva membra ſpiritus facit, niſi quæ in cor„ pore, quod vegetat, ipſe ſpiritus invenit. „ Nam ſpiritus qui eſt in te, o homo, quo „ conſtas ut ſis homo, numquid vivificat „ membrum, quod ſeparatum invenitur a car„ ne tua? Spiritum tuum dico animam tuam „ anima tua non vivificat niſi membra quæ „ ſunt in carne tua, Unum ſi tollas, jam ex „ anima tua non vivificatur, quia unitati cor„ poris tui non copulatur. Hæc dicuntur, ut „ amemus unitatem, & timeamus ſeparatio„ nem, nihil enim ſic debet formidare Chri„ ſtianus, quam ſeparari a corpore, ſi enim „ ſeparatur a corpore Chriſti, non eſt mem„ brum ejus: ſi non eſt membrum ejus, non „ regetur Spiritu ejus. *Quiſquis autem*, inquit „ apoſtolus, *Spiritum Chriſti non habet, hic non* „ *eſt ejus. Spiritus ergo eſt qui vivificat, caro au„ tem non prodeſt qidquam. Verba quæ ego lo„ cutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Quid „ eſt, *ſpiritus & vita ſunt?* Spiritualiter intel„ ligenda ſunt. Intellexiſti ſpiritualiter? Spiri„ tus & vita ſunt. Intellexiſti carnaliter? E„ tiam ſic illa ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi „ non ſunt. Hæc Auguſtinus.

De hac eadem ſpirituali manducatione & inhabitatione Chriſti in nobis, & noſtra in Chriſto, idem doctor homilia 22. exponendo illud, *Caro mea eſt pro mundi vita*, loquitur ita dicens Norunt fideles corpus Chriſti. Si Tract. 26. corpus Chriſti eſſe non negligunt, fiant corpus Chriſti ſi volunt vivere de Spiritu Chriſti: de Spiritu Chriſti: non vivit niſi corpus Chriſti. Intelligite fratres mei, quid dixerim; Homo es & ſpiritum habes, & corpus habes. Spiritum dico, qui anima vocatur, qua conſtat quod homo est; conſtat enim ex anima & corpore. Habes ſpiritum itaque, ſpiritum inviſibilem, corpus viſibile. Dic mihi quid ex quo vivat? ſpiritus tuus vivit ex corpore tuo, an corpus tuum ex ſpiritu tuo?

Re-

ANNO CHRISTI 1433.

Reſpondit omnis qui vivit, qui autem hoc non poteſt reſpondere, neſcio ſi vivit. Quid reſpondet omnis qui vivit? Corpus utique meum vivit de ſpiritu meo. Vis ergo & tu vivere de Spiritu Christi? in corpore esto Christi. Numquid enim corpus meum vivit de ſpiritu tuo? meum vivit de ſpiritu meo, tuum vivit de tuo, non potest vivere corpus Christi, niſi de Spiritu Christi. Inde est quod exponens nobis apostolus Paulus hunc panem: *Unus panis*, inquit, *unum corpus multi ſumus*. O ſacramentum pietatis, o ſignum unitatis, o vinculum caritatis! qui vult vivere habet unde vivat, habet ubi vivat, accedat, credat, incorporetur ut vivificetur, non abhorreat a compage membrorum, non ſit putre membrum quod reſecari mereatur. Non ſit distortum de quo erubeſcatur, ſit pulcrum, ſit aptum, ſit ſanum, hæreat corpori, vivat Deo de Deo, nunc laboret in terra, ut postea regnet in cælo. Hæc Augustinus. Cujus verba utinam tali virtute cordibus audientium & legentium imprimerentur, quali fervore a dicto doctore ſanctiſſimo edita, conſcripta & prolata ſunt. Et hæc dicta ſint ad confirmationem primi.

Rom. 12.

Quod autem manducare & bibere idem ſit quod credere, oſtendit idem doctor homil. 22. exponens illud: *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam*, ita dicens: „ Dixerat enim illis: *Operamini eſcam* „ *non quæ perit, ſed quæ permanet in vitam* „ *æternam*. Quid faciemus? inquiunt, quid obſervando hoc præceptum implere poteri„ mus? reſpondit Jeſus & dixit eis: *Hoc eſt* „ *opus Dei, ut credat is in eum quem miſit ille*: „ hoc est ergo manducare cibum non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. „ Ut quid paras dentes & ventrem, crede & „ manducasti." Hæc Augustinus. Ubi expreſſe declarat, quod operari cibum, de quo hic dominus loquitur, idem est quod manducare, & manducare idem quod credere. Item idem eadem homilia: „ Verus ergo panis il„ le, qui dat vitam mundo, & ipſe cibus „ est, de quo paulo ante locutus ſum: *Ope„ ramini cibum qui non perit, ſed qui perma„ net in vitam æternam*. Item ibidem oſtendit, „ quod non ſolum credere & manducare idem „ ſint, ſed etiam manducare & bibere idem „ ſint declarans illud: *Ego ſum panis vita;* „ *qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit* „ *in me, non ſitiet unquam*, ubi ita dicit: „ *Qui venit ad me*, hoc est quod ait, *&* „ *credit in me*, & quod dixit *non eſuriet*, „ hoc intelligendum est, *& non ſitiet un„ quam*, utroque enim illo ſignificatur æterna „ ſatietas, ubi nulla est egestas." Hæc Augustinus. Item idem doctor homilia 23. ad idem dicit: Daturus ergo dominus Spiritum „ ſanctum, dixit ſe panem qui de cælo de„ ſcendit, hortans nos ut credamus in eum. „ Credere enim in eum, hoc est manducare „ panem vivum; qui credit in eum, manducat, inviſibiliter ſaginatur, quia & inviſibi„ liter ſignatur, quia & inviſibiliter renaſcitur, „ infans intus est, novus intus est, ubi novel„ latus, ibi ſatiatur." Hæc Augustinus. Ex quibus luce clarius patet, quod ſecundum intentionem Augustini in hoc loco, & in toto proceſſu hujus capituli, idem est manducare & bibere, quod credere, & inviſibiliter intus per caritatem pingueſcere & ſaginari. Credere autem in Christum, & eidem inhærere per caritatem, quid aliud est quam vivere in vita gratiæ? & per conſequens habere in ſe vitam æternam? dicitur enim de fide ad Romanos 1. *Juſtus autem meus ex fide vivit*. Et de caritate 1. Joannis 4. *Qui non diligit, manet in morte*. Fides autem & caritas ideo præstant vitam, quia illi conjungunt & faciunt inhærere, apud quem est fons vitæ, imo qui est ipſa vita, qui de ſe ipſo ait: *Ego ſum via, veritas & vita*, Joannis 14. & de quo dicitur Deuteronomi 30. *Illi adhæreas, ipſe enim eſt vita tua*. Idem ergo est credere in Christum, & ipſum diligere, & habere vitam. Unde Auguſtinus homil. 23. ſuper illo: „ *Amen dico vobis, qui credit in me, habet* „ *vitam æternam*, ita dicit: Revelare ſe vo„ luit quid eſſet: nam compendio dicere po„ tuit, Qui credit in me, habet me. Ipſe enim „ Christus verus Deus est, & vita æterna, (qui „ ergo credit in me, inquit, it in me, & qui „ it in me, habet me,) Quid est autem habere me? habere vitam æternam. Vita æterna mortem aſſumpſit, vita æterna mori voluit, ſed de tuo, non de ſuo. Hæc Augustinus. Ex quibus omnibus tam ex intentione Christi, quam etiam ex intentione Augustini verba Christi poſtillantis & exponentis, patet quid intelligatur, per hunc cibum & potum, de quo ipſe dominus loquitur, quia ipſa unitas & ſatietas ſanctorum, denique quomodo fiat hujuſmodi manducatio & bibitio, & quid ſit utrumque, ſcilicet manducare & bibere, quia hoc est manere in Christo, & Christum in ſe manentem habere.

Tract. 6.

Hæc verba non habet textus impreſſus.

Auguſtinus tractatus in Joannis 25.

Tract. 26.

Ulterius quomodo per fidem & caritatem Christus in nobis, & nos manemus & inhabitamus in Christo, posthæc quomodo credere & caritate diligere idem est quod manducare & bibere, imo etiam quod manducare & bibere idem ſunt, & finaliter quomodo ad credere & manducare tamquam ad unum & idem ſequitur vita æterna, per quæ omnia luce clarius oſtenditur, quod prædictus textus Joannis 6. *Niſi manducaveritis*, &c. imo & totum illud capitulum intelligitur de ſpirituali manducatione, & nullo modo de ſacramentali. Item Christus removens carnalem intelligentiam Judæorum & diſcipulorum, expoſuit qualiter hæc manducatio in„ telligenda ſit, cum dicit: *Spiritus & vita* „ *ſunt*, ſpiritualiter intelligenda ſunt: intel„ lexisti ſpiritualiter? ſpiritus & vita ſunt: „ intellexisti carnaliter? etiam ſic illa ſpiritus „ & vita ſunt, ſed tibi non ſunt. De illa „ igitur manducatione Christus loquebatur, „ quæ ſecundum ſe vitam præstat, & hæc „ est ſola manducatio ſpiritualis. Sacramentalis autem manducatio non ſemper dat vitam, imo ſæpe mortem, ut patet per apoſtolum dicentem: *Qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit*. Unde hæc differentia est inter ſpiritualem manducationem & ſacramentalem, ut in prima parte dictum est, quia ſpiritualis manducatio ſemper dat vitam, ſacramentalis vero ſæpe dat mortem, ut dictum est; & quod de ſpirituali manducatione Christus hic loquitur, patet, quia ubicumque hic de manducatione loquitur, ſemper adjungit vitam, quæ utique ad ſacramentalem ſemper non ſequitur, imo po-

Auguſtinus tractatu 27. in Joannem.

Supra in ſuppoſitione 3.

ANNO CHRISTI 1433.

potius mors, unde & in ipso præcepto, *Non habebitis vitam in vobis*, quia *qui manducat hunc panem, vivet in æternum*, &: *qui manducat me, & ipse vivet propter me*. Quæ si de sacramentali intelligerentur, utique semper qui sacramentaliter sumeret, semper viveret vita spirituali, quod falsum est, quia multi comedunt ad mortem.

Tract. 26. Unde Augustinus homil. 23. super Joannem: „ Quam multi de altari accipiunt, & » moriuntur, & accipiendo moriuntur! Un- 1. Cor. 11. » de dicit apostolus: *Judicium sibi manducat* ✠ Hic habetur, Non enim, in textu impresso Nonne. » *& bibit*. ✠ Non enim buccella dominica » venenum fuit Judæ, & tamen accepit, & » cum accepit, inimicus in eum intravit, » non quia malum accepit, sed quia bonum B » male malus accepit. Ecce quam expresse » Augustinus ait, quod sumptio sacramentalis est indifferens & ad bonos & ad malos, & ad vitam & ad mortem, sed non sic est de sumptione & manducatione, de qua hoc in loco dominus loquitur, quod aperte idem Augustinus eadem homilia loquens de hoc præcepto, *Nisi*, &c. declarat dicens: „ Quo- » modo quidem detur, & quisnam modus sit » manducandi ipsum panem, ignoratis, ve- » rumtamen *Nisi manducaveritis*, &c. hæc » non utique cadaveribus, sed viventibus lo- » quebatur. Unde ne istam vitam intelligen- » tes de hac re litigarent, securus adjunxit: » *Qui manducat meam carnem & bibit meum* C » *sanguinem, habet vitam æternam*, hanc er- » go non habet, qui istum panem non man- » ducat, nec istum sanguinem bibit Nam » temporalem vitam sine illo habere homi- » nes possunt, æternam vero omnino non » possunt. Qui ergo non manducat ejus car- » nem, nec bibit ejus sanguinem, non ha- » bet vitam in se, & qui manducat ejus » carnem, & bibit ejus sanguinem, habet » vitam æternam. Ad utrumque autem re- » spondit quod dixit, *æternam*, non ita est * al. corpora lis. » in alia esca, quam sustentandæ hujus * » temporalis vitæ causa sumimus, nam qui „ eam non sumpserit, non vivet, nec tamen » qui eam sumpsit, vivet: fieri enim po- D » test, ut senio vel morbo, vel aliquo casu » plurimi, & qui eam sumpserunt, morian- » tur, in hoc autem cibo & potu, id est, » corpore & sanguine domini non ita est. » Nam & qui eam non sumit, non habet vi- » tam, & qui eam sumit, habet vitam, & » hanc utique æternam. Spiritualis igitur » manducatio, de qua hic agitur, pertinet ad bonos tantum, sacramentalis vero indifferenter ad utrosque, unde ecclesia cantat in prosa festi corporis Christi: „ Sumunt bo- » ni, sumunt mali, sorte tamen inæquali, » vitæ vel interitus. Mors est malis, vita » bonis; vide paris sumptionis quam sit dis- par exitus, &c. Sic enim Petrus & Judas sa- E cramentaliter comederunt, sed alter ad salutem, alter vero ad damnationem, quare patet manifeste, si prædicta doctrina Christi de sacramentali manducatione intelligeretur, quod omnes sacramentaliter manducantes essent salvati, & omnes sacramentaliter non manducantes essent damnati, quod patet esse falsum in utrisque, quia multi sacramentaliter manducantes damnantur, ut patet de Juda, & multi sacramentaliter non comedentes, Aut pueri & martyres, salvati sunt, & salvantur.

ANNO CHRISTI 1433.

Nec valet si dicat adversarius, quod intelligitur de manducatione sacramentali simul cum spirituali, quia spiritualis manducatio & sacramentalis sunt manducationes propriis proprietatibus condistinctæ, & spiritualis quidem manducationis proprietas, eam necessario consequens, est semper manducanti conferre vitam formaliter. Sacramentalis vero manducatio est indifferens ad vitam, vel ad mortem: licet enim ex se semper sit ad vitam, quia ipsum sacramentum in se continet fontem vitæ, tamen ratione suscipientis, id quod secundum se vita est, fit mors male sumenti. » Non enim buccella dominica venenum fuit » Judæ, & tamen accepit, & cum accepit, » inimicus in eum intravit, non quia malum » accepit, sed quia bonum malus accepit. » Hæc Augustinus homilia decima tertia.

Cum igitur ex propriis effectibus deveniatur ad cognitionem propriarum causarum, utique si ex verbis Christi volumus sine errore venire in notitiam, de qua manducatione in hoc loco Christus intelligat, necesse est ut conferamus effectus harum manducationum, ad ipsas manducationes, tamquam ad proprias causas. Quia ergo in isto toto processu hujus capituli manducationi Christus tribuit vitam, quæ est proprius effectus hujus spiritualis manducationis, utique ex proprio effectu, ex necessitate concluditur, quod Christus loquitur hic de spirituali manducatione. Et sicut ex sensibili nunquam possemus venire in cognitionem hominis in quantum homo, nisi per aliquod additum ad sensibile, licet etiam ipsum sensibile conveniat homini: ita quantumcumque vita sequatur ad manducationem sacramentalem, ex quo non est sibi necessario nec tamquam proprium annexa, ex ipsa vita non potest argui aut inferri manducatio sacramentalis. Oportet igitur quod sicut ex sensibili infertur animal, sic ex vita in loco præsenti inferatur manducatio spiritualis: præcipue cum Christus in nulla parte præsentis capitis nec per se, nec per accidens, faciat quoquo modo mentionem de sacramentali manducatione. Satis enim mirabile esset, quod Christus divina sapientia, Dei virtus, & immensa bonitas, voluisset sua præcepta & salutem humanam tali involucro verborum obumbrare, & tam * periculose instantibus temporibus universalem ecclesiam errare, & tam longo tempore, cujus initium aut origo, nec in memoriis hominum, nec in annalibus scribentium, reperitur: unde præter prædicta, manifestissimum signum quod non de sacramentali manducatione loquatur, est, quia in prædicto præcepto, si tamen præceptive teneatur, nullam facit mentionem de speciebus, panis scilicet, aut vini, imo quod plus est, quotiescumque loquitur Joannis 6. de corpore aut sanguine suo, nullam unquam facit mentionem de speciebus, ad ostendendum, non de specifica seu sacramentali sumptione intelligenda fore verba ipsius, sed spirituali, ut dictum est. Tract. 26. * forsan, periculosis.

Item si illa verba, *Nisi manducaveritis*, intelliguntur præceptive de sacramentali sumptione, pari ratione & illa: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet*,

& ego in illo, quia non videtur ratio, quod Christus in tam modico spatio mutasset modum & sententiam dicendi, ut nunc de sacramentali & immediate post de spirituali sumptione loqueretur sine aliqua nota diversitatis. Sed quod secunda auctoritas non intelligatur de sacramentali, patet, quia sensus esset, *Qui mandacat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet*, id est, in sacramento panis & vini manet, *& ego*, id est, sacramentum panis & vini, *in illo*, quod nullus sanæ mentis diceret. Item quod spiritualiter intelligenda sint verba Christi & doctrina de manducatione & bibitione, ostendit apostolus 1. ad Cor. 10. *Nolo vos*, inquit, *ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari: & omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eumdem potum biberunt. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Super quo ait glossa; & colligitur ex dictis

Tract. 26. » Augustini homilia 23. Omnes eamdem escam » manducaverunt spiritualem quam & nos, » corporalem vero alteram, id est, manna, » quod significat Christum, & idem credentibus efficit, quare? quia visibilem cibum » spiritualiter intellexerunt, spiritualiter esurierunt, spiritualiter gustaverunt, ut spiritualiter satiarentur. Nam & nos hodie accipimus visibilem cibum, sed aliud est sacramentum, aliud est virtus sacramenti. Sacramenta illa fuerunt, sacramenta sunt & nostra, & utique ejusdem rei Manna enim Christum significavit, hunc panem significat altare Dei. Christus enim panis est qui de cælo descendit. Si quis manducat ex hoc pane, non morietur in æternum, sed quod pertinet ad virtutem sacramenti, non ad visibile sacramentum, qui manducat intus, non foris, qui manducat corde, non qui premit dente, ideo apostolus vigilanter non simpliciter ait, *manducaverunt, eamdem escam*, sed addit, *spiritualem*, quia spiritualem eamdem manducaverunt quam & nos; corporalem vero alteram, quia illi manna, nos aliud; & vigilanter ait, *patres nostri*, & non illorum, per hoc tantum bonos significans, quibus nos similes sumus. Nam illi fuerunt, qui eamdem escam spiritualem manducaverunt quam & nos, & tamen & aliud illi, & aliud nos, sed specie visibili aliud, quod tamen hoc idem significaret virtute spirituali. Hæc ibi."

Ex quibus verbis patet tam apostoli, quam glossæ, quod eamdem escam spiritualem patres nostri manducaverunt, & nos manducamus, & eumdem potum spiritualem biberunt, & nos bibimus, quod nequaquam intelligi potest de sacramentali, quia ut dicit glossa, aliud ipsi, aliud nos. „ Quæ est igi„ tur illa esca spiritualis? & quis potus? non„ ne caro Christi & sanguis? utique, ipse e„ nim mediator Dei & hominum, Christus „ Jesus, qui est caput super omnem eccle„ siam, ad Ephes. 1. qui erat cibus & satietas secundum deitatem, angelorum, secundum humanitatem factus est cibus & esca viatorum, non solum eorum qui post adventum suum in carne in ipsum crediderunt, sed etiam præteritorum. Sed quomodo manducaverunt? fide utique, & dilectione, tunc enim manducaverunt carnem, quando crediderunt implicite vel explicite, Filium Dei carnem humanam de nostræ mortalitatis substantia assumpturum, & similiter biberunt ejus sanguinem, quando modo simili se crediderunt & speraverunt liberari per supplicium suæ amarissimæ passionis. Ea propter summo desiderio clamabant sancti patres veteris testamenti per oracula prophetarum: *Utinam dirumperes cælos & descenderes*, & rursus: *Emitte domine agnum dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion*. Verba ista sunt Isaiæ decimo sexto capite. Hoc itaque modo manducare carnem suam, & bibere sanguinem suum, turbis Judæorum & discipulis suis dominus præcipit, ut videlicet, in eum crederent, sicut ipse ait: *Qui credit in me, habet vitam æternam: Ego sum panis vitæ, & hic est panis de cælo descendens, ut si quis manducaverit ex ipso, non moriatur*, & hoc est in Christo manere, & ipsum in se manentem habere, hoc est quod longo sermone auribus discipulorum inculcare volebat, non specios: panis aut vini, dicens: *Manete in dilectione mea*. Sicut Joannes testatur, maxima caritate, ferventissimove desiderio perfusus, precibus suis, dilectissimum Patrem pro hac spirituali manducatione, ut eam sui discipuli haberent, rogabat dicens: *Non pro mundo rogo, sed pro his qui credituri sunt in nomine meo. Rogo Pater, ut sint unum nobiscum, sicut ego & tu unum sumus. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*. Quid plura? innumerabilia sunt loca Augustini in quibus dictam auctoritatem Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. de spirituali manducatione exponit & declarat, & ne omnia præteream, homilia 11. super Joannem, declarans in facto Nicodemi illud quod dicit evangelista, videlicet, quod multi crediderant in nomine ejus, & ipse Jesus non se credebat eis, simpliciter & de plano hoc 6. capite Joannis inducens, declarat & exponit de spirituali manducatione. Item idem libro tertio de doctrina Christiana, qui locus non est parvipendendus, quia in eo tradit modos & regulas ad intelligendum sacras scripturas, & ad accipiendum verum sensum literalem sacrarum scripturarum, ubi inducens sæpe dictam auctoritatem, *Nisi manducaveritis*, ita dicit: Si autem flagitium aut „ facinus videtur jubere, aut utilitatem & be„ neficentiam vetare, figurata est. *Nisi man„ ducaveritis*, inquit, *carnem filii hominis, & „ biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam „ in vobis*: facinus vel flagitium videatur ju„ bere, figura ergo est, præcipiens passioni „ dominicæ esse communicandum, & suavi„ ter atque utiliter esse recondendum in me„ moria, quod pro nobis caro ejus crucifixa „ & vulnerata sit. Hæc Augustinus.

Ad idem est glossa ordinaria super eodem textu: *Nisi manducaveritis*, quæ ita dicit: „ Sed quæritur, quomodo in vitam æter„ nam, cum quidam ad mortem, ut dicit a„ postolus? & respondet, Si quis comedit in „ altari cum hac comestione, de qua hic agi„ tur, scilicet, cum fide operante ex dile„ ctione, hic comedit in vitam æternam. „ Si quis vero aliter, in mortem. Hæc glossa. Ecce quam aperte demonstrat, de qua co-

Anno Christi 1435. — Anno Christi 1493. — Isai. 64. — Joan. 15. — Joan. 17. — Tract. 11. — Cap. 16.

ANNO CHRISTI 1433.

comeſtione hic agatur, quia de illa, quæ cum fide & dilectione operatur. „ Ad idem „ eſt Innocentius in libro de officio miſſæ, „ parte 4. capite 10. ſuper illo verbo, *acci-* „ *pite & comedite*, ubi ita dicit: *Accipite &* „ *comedite*, ac ſi diceret, comedite & come- „ dite, utramque hujus ſacramenti comeſtio- „ nem inſinuans. Dupliciter enim corpus Chri- „ ſti comeditur, quia dupliciter, intelligi- „ tur, verum ſcilicet quod de Virgine traxit, „ & in cruce pependit; & myſticum, quod Rom. 12. „ eſt eccleſia Chriſti Spiritu vegetata. De ve- „ ro corpore dominus ait: *Hoc eſt corpus* „ *meum quod pro vobis tradetur*: de myſtico „ dicit apoſtolus: *Unus panis & unum corpus* „ *multi ſumus*: verum corpus Chriſti come- „ ditur ſacramentaliter, id eſt, ſub ſpecie; „ myſticum autem comeditur ſpiritualiter, id „ eſt, in fide: de comeſtione ſacramentali „ dominus ait: *Accipite & comedite, hoc eſt* „ *corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc* „ *facite in meam commemorationem*; hoc mo- „ do tam boni quam mali corpus Chriſti „ manducant, ſed boni comedunt ad ſalu- „ tem, mali vero comedunt ad judicium, „ niſi enim & mali corpus Chriſti manduca- „ rent, non dixiſſet apoſtolus: *Qui manducat* „ *indigne, judicium ſibi manducat & bibit,* „ *non dijudicans corpus domini*. Nam & Ju- „ das cum aliis euchariſtiam traditur acce- „ piſſe? De ſpirituali vero comeſtione domi- „ nus ait: *Niſi manducaveritis carnem filii ho-* „ *minis*, &c. Hoc modo comedunt corpus „ Chriſti ſoli boni, unde, *qui manducat car-* „ *nem meam, & bibit*, &c. ut quid paras „ dentem aut ventrem? crede & manduca- „ ſti, *qui manducat*, id eſt, credit in Chri- „ ſtum, comedit ipſum, quando incorpora- „ tur Chriſto per fidem, id eſt, membrum „ ejus efficitur, vel in unitate corporis ejus „ firmius ſolidatur. Hæc Innocentius. Lon- gum eſſet ſingulos doctores inducere, qui hanc auctoritatem, & totum præſens capitu- lum de ſpirituali manducatione principaliter & ex directo expoſuerunt. Sed hæc tantum ſufficiant pro præſenti.

His itaque luce clarius præſuppoſitis, ac- cedo ad reſpondendum objectis, quæ viden- tur facere contra hanc intentionem & decla- rationem Chriſti & ſanctorum. Et primo ad auctoritatem Nicolai de Lyra, & forte aliorum, qui videntur prædictam auctorita- Superius ſup- poſitione. 13. tem, *Niſi manducaveritis*, &c. exponere de ſacramentali manducatione: ubi primo re- ducenda eſt ad memoriam quædam ſuppoſi- tio generalis, quam præpoſui in principio præſentis actus, videlicet quod inter docto- res exponentes ſacram ſcripturam, facien- da eſt comparatio in ingenii acuitate, in ſtudii aſſiduitate, in humilitate judicii, in immunitate vitii & paſſionis, in ſanctitate vitæ, in divinis inſpirationibus, & aliis hujuſmodi, quæ præſtant auctoritatem do- ctoribus: & ille doctor ſequendus eſt circa expoſitionem unius paſſus ſcripturæ, in quo reperiuntur plures conditiones de præ- dictis.

Et dicebatur ulterius, quod doctores anti- qui, qui in prædictis conditionibus excelluiſſe reperiuntur, præferendi ſunt modernis docto- ribus, præcipue quatuor doctores, quos tam- quam quatuor columnas ſuſtentantes eccleſiam catholicam in veritate fidei & doctrinæ ca- tholica eccleſia recipit, & veneratur, vide- licet Auguſtinum, Hieronymum, Ambro- ſium, Gregorium, inter quos Auguſtinus præ- cellit ingenio, & excellentiſſimus habetur, præferenda eſt igitur auctoritas ſua in expo- ſitione catholicæ veritatis omnibus doctori- bus modernis, quantæcumque auctoritatis vel ingenii fuerint, & ita in quantum Nicolaus de Lyra vel quicumque doctorum modernorum eidem Auguſtino in aliquo paſſu contra- dicere viderenrur, omnino ſunt poſtponen- di, maxime quando expoſitio Auguſtini pro- pinquior eſt ſenſui, quem auctor ſcripturarum intendit.

Vel dicendum, & melius, quod principa- lis intellectus literalis illius auctoritatis, cum ſit figurativa, ut patuit ſuperius per Auguſti- num in tertio de doctrina Chriſtiana, eſt ſpiritualis communio, eo modo quo expoſi- tum eſt, ſed ad ſacramentalem ſæpe per quam- dam adaptationem a doctoribus adduci con- ſuevit. Solent enim doctores, ſicut & ec- cleſia, multas auctoritates adaptare ratione ſimilitudinis vel alterius correſpondentiæ, vel ſecundum literam, vel ſecundum ſenſum ad intentionem ipſorum. Nam evangelium, quod eccleſia in feſto aſſumptionis decantat, quan- tum ad literam & ſenſum ejus, non eſt de beata Virgine, ſed ei adaptatur; ſic & do- ctores loquentes de hoc ineffabili ſacramento, ſæpe ad confirmationem dictorum adducunt auctoritates habentes, vel ſonantes ſimilitudi- nem vel ſecundum literam, vel ſecundum ſenſum ad intentionem ipſorum, ſicut cum do- ctores loquuntur de veritate hujus ſacramen- ti, probant verum corpus Chriſti in eo con- tineri per illa verba Chriſti, cum dixit: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*, & verum ſanguinem ipſius per illa verba: *Hic eſt calix ſanguinis mei qui pro vobis effundetur*, quæ verba non poſſunt intelligi figurative, ſi- cut illa: *Ego ſum vitis vera*, &: *Petra autem erat Chriſtus*, vel alio quocumque modo, ut quidam hæreticorum intellexerunt, ſed vere & realiter, & ſecundum literam, ſicut ve- re & realiter corpus ſuum pro nobis tradi- dit, & verum ſuum ſanguinem pro nobis fu- dit, & nihilo minus ad id probandum indu- cunt alios, cujuſmodi ſunt in dicto capitu- lo Joannis 6. *Caro mea vere eſt cibus, & ſan- guis meus vere eſt potus*, & iterum: *Panis, quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita*, quæ quidem auctoritates habent omnimodam ſimilitudinem quantum ad literam cum pri- mis, ſed non quantum ad ſenſum literæ pri- mum & immediatum: quia primæ vere & realiter intelligendæ ſunt, ſecundæ autem ſpiritualiter, & ſecundum eumdem ſenſum ſecundum quem expoſita eſt illa: *Niſi man-* Tit. 16. c. u- nico. *ducaveritis*, &c.

Similiter in Clementinis de reliquis & ve- neratione ſanctorum, Si dominum in ſan- ctis: per adaptationem adducitur illa auctori- tas: *Ecce ego vobiſcum ſum*, &c. ad declaran- Matth. 28. dam veritatem & realem præſentiam Chriſti in hoc ſacramento: cum tamen in primo ſuo intellectu non intelligatur, niſi de aſſiſtentia ſua per gratiam, ſic enim ibidem dicitur: „ In hac vero ſacramentali Chriſti comme- „ moratione Jeſus Chriſtus præſens ſub alia „ quidem forma, in propria vero ſubſtantia eſt

Quædam ſcri- pturarum loca ob ſimilitudi- nem quibuſ- dam ſpeciali- ter adaptan- tur.

ANNO CHRISTI 1433. *Matth.* 28.

„ nobiſcum : aſcenſurus enim in cælum, dixit „ apoſtolis & eorum ſequacibus: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*, benigna ipſos promiſſione „ confortans, quod remaneret, & eſſet cum „ eis etiam præſentia corporali. " Nec poteſt dici in hoc loco, quod uterque ſenſus tam ſpiritualis quam ſacramentalis ſint ex æquo ſenſus literales, & quod obligent ad utrumque, quia illi duplices ſenſus literales reperiuntur ſolum in his ſcripturis, in quibus aliquid competit figuræ, & aliquid ſecundum excellentiorem modum figurato, prout ipſe Nicolaus de Lyra declarat, in illis verbis c. 17. Paralip. *Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium*.

1. *Paralip.* 17.

Dicendum igitur ad Nicolaum de Lyra, vel quod auctoritas ſua cedat auctoritati Auguſtini, vel quodipſe exponit prædictum textum per quamdam applicationam ad ſacramentalem manducationem, nec dicit quod Chriſtus præcipiat, ſed dicit, quod hic conſequenter oſtenditur hujus ſacramenti neceſſitas, dictum eſt autem quod neceſſarium accipitur multipliciter, & inter alias acceptiones, accipitur pro utili: & ſic ego concedo: quod ſumptio hujus ſacramenti eſt valde & multum utilis, & valde neceſſaria. Eodem modo intelligitur dictum Auguſtini, quod dicit, panem quotidianum huic tempori neceſſarium, id eſt, utilem, quod ex ipſius dictis apparet, cum dicit; » Norunt enim fideles quid acci„ piant, & bonum eſt eos accipere. Non er„ go bene infert ex prædictis, cum dicit: Ex » quo patet quod eucharistia eſt panis huic » tempori neceſſarius, & ſic ex neceſſitate & » præcepto expetendus & accipiendus, quia non ſequitur, Iſte panis eſt neceſſarius, id eſt, utilis & valde utilis, Ergo eſt ex præcepto, & ulterius non ſequitur, Hoc ſacramentum eſt ex præcepto Chriſti, Ergo ſub utraque ſpecie. Et quia pene in ſingulis auctoritatibus, quas adducit pro neceſſitate hujus ſacramenti, dictum modum arguendi tenet & inferendi, in quo paralogizatur, mutans quod in quale, & ſubſtantiam in modum: idcirco venio ad tertium modum dicendi pro expeditione faciliori, videlicet dato quod dicta auctoritas Joannis intelligeretur de ſumptione ſacramentali, & quod hoc ſacramentum ſit de præcepto Chriſti, quoad ſingulos fideles, adhuc tamen adverſarii non habent intentum de utraque ſpecie, Nam de neceſſitate & præcepto hujus ſacramenti inter doctores nulla videtur varietas, etenim quidam videntur dicere quod hoc ſacramentum neque quoad celebrationem ſeu confectionem ipſius per manus ſacerdotum in ſacrificio, eſt de præcepto Chriſti immediate, & multo minus quoad ſumptionem vulgarium, dicentes; quod verbum imperativi modi in ſacra ſcriptura multipliciter accipitur, & non ſemper præceptive. Sumitur enim quandoque præceptorie, quandoque exhortatorie, quandoque optative ſive deprecatorie, quandoque invitatorie, quandoque juxta vulgarem modum ironice, & fortaſſe pluribus aliis modis quos diligens ſcrutator ſcripturarum poſſet reperire.

Supra.

Imperativa verba aliquando intelliguntur,

Sed quantum ad præſens ſpectat de prætactis modis exempla in medium adducantur: & pro primo facit illud Oſeæ prophetæ, cui dominus præcipiens dixit per verbum imperativi modi: *Vade, ſume tibi uxorem fornicariam, & fac tibi filios fornicarios, quia terra fornicans fornicabitur a domino*, & rurſus Sapientiæ 1. *Diligite juſtitiam, qui judicatis terram*. Pro ſecundo modo, ſcilicet exhortativo, facit illud apoſtoli: *Surge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus*, & Matthæi 6. *Nolite ſoliciti eſſe quid manducabitis, & quid bibetis*, &c. cui etiam ſimile eſt quod dixit Matthæus 5. *Nolite jurare omnino, neque per cælum, neque per terram*, &c. prout tradit Auguſtinus in libello de ſermone domini in monte, & in ſemone quem de perjurio ſcripſit, ubi dicit, quod non prohibuit dominus licitam jurationem. De tertio modo, videlicet optativo, ſive deprecatorio, pleni ſunt libri prophetales, qui expectantes adventum Chriſti, verbis imperativis loquebantur, quorum unus dicebat: *Veni ad nos liberandum domine. Deus virtutum, & oſtende nobis faciem tuam, & ſalvi erimus*, & Iſajas capit. 16. *Emitte*, inquit, *domine agnum dominatorem terræ de petra deſerti*, &c. Et in alio loco; *Veni domine, & noli tardare*. Pro quarto modo, videlicet invitatorio, habetur Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me*, & multa hujuſmodi ſimilia poſſent induci, ad oſtendendum, non ſemper modum imperativum præceptive poni. Et de ironico modo, modus communis ſæpe habet, quemadmodum ſi magiſter dicit diſcipulo pigritanti: Dormi puer, dormi, volens ipſum a deſidia & gravi torpore ad vigilantiam excitare. Dicunt igitur, conſideratis his acceptionibus impetrativi modi, quidam, quod, *accipite*, &, *hoc facite*, licet ſint verba imperativi modi, non tamen præceptum important, & ita ſimiliter ponuntur ibi, ut dicunt, exhortatorie, & invitatorie, quaſi dicat; Hoc facite in meam commemorationem, quia vobis proderit ad magnum augmentum gratiæ unde potius per modum conſilii quam præcepti dictum eſt, ſicut & illud: *Vade & vende omnia quæ habes*, & ita etiam ſe expediunt de gloſſa interlineari, qua dicitur, Et aliis miniſtrate; qui modus dicendi ſatis videretur conveniens, qui vellet inſequi textum Joannis, *Niſi manducaveritis*, ſecundum ſpiritualem manducationem tantum. Hanc ſententiam videtur ſecutus fuiſſe Albertus Magnus, qui, ut alias allegatus hic per me & lectus, dicit, quod Chriſtus utrumque ſacramentaliter celebrandum præcepit in eccleſia per ſtatuta apoſtolica, attribuens præceptum eccleſiæ Chriſto tamquam principali agenti & imperanti, propter indefectibilem ſui aſſiſtentiam qua ipſi eccleſiæ aſſiſtit, & aſſiſtet uſque ad conſummationem ſæculi. Nam eccleſia nihil poteſt facere ſine Chriſto, ipſo dicente: *Sine me nihil poteſtis facere*.

Exhortatorie, *Epheſ.* 5.

Lib. 1.

Optative,

Invitatorie.

Ironice.

Matth. 19.

Supra in reſponſione ad 1. partem poſitionis magiſtri Joannis.

Ad auctoritatem Alberti Magni.

Joan. 15.

Alii vero dixerunt, & dicunt, quod hoc ſacramentum, quoad celebrationem in eccleſia per ſacerdotes & miniſtros in præſentia populi, eſt de præcepto Chriſti immediate, & fundant hoc præceptum in illis verbis imperative prolatis: *Hoc facite in meam commemorationem*, ſed quoad ſumptionem non ſacrificantium, aut non celebrantium, non eſt de præcepto Chriſti. ſed ſolum de præcepto eccleſiæ. Ad hoc ſunt in terminis propriis Alexander de Ales, & Bonaventura, quorum dicta ſe-

præceptorie, *Oſee* 1.

Alex. de Ales q. 4. q. 10. art. 4.

ANNO CHRISTI 1433.

sequuntur in hunc modum. Nam Alexander A quarta parte summæ suæ quærens de necessitate actus manducandi, quærit, utrum necesse sit manducare corpus Christi, & arguit ex auctoritatibus Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, » &c. & 1. Corinth. 11. Item ex statuto ecclesiæ, Omnis utriusque sexus. Item quia » baptismus est sacramentum necessitatis, Joannis 3. *Nisi quis renatus fuerit*, &c. Et simili modo videtur, quod hoc sacramentum » sit necessitatis propter eumdem modum loquendi, *Nisi manducaveritis*, &c. In contrarium arguit, quia illud sacramentum, & » solum illud, est necessitatis, quo non susceptо, non vivit quis vita gratiæ, sicut » patet de baptismo ante susceptionem ejus- B dem, ergo si hoc sacramentum est necessitatis, utique ante ipsius susceptionem nullus viveret vita gratiæ, quod manifeste falsum est, quia tunc nullus salvaretur, si moriretur ante ejus susceptionem. Respondet » iste doctor, quod hoc sacramentum non est » de necessitate salutis, quantum est de sua » institutione, sed si est, hoc est ex assumpto officio, vel de mandato supraddito, verbi gratia, ecclesia constituit, ut fideles communicent semel in anno, & in morte, unde si quis negligit, non est sine contemptu, & peccat mortaliter, & hæc constitutio ecclesiæ est sub præcepto, ut patet ex De pœn. & remiss. » decretali prædicta, scilicet, Omnis utriusque C sexus. Post prædicta respondet prædictus doctor ad argumentum, & primo ad illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. dicit, quod intelligitur de manducatione spirituali & per fidem, sine qua nullus adultus salvabitur, nec etiam parvulus: aut de manducatione sacramentali, ratione institutionis ecclesiæ: & sic intelligitur etiam quod adducitur de similitudine baptismi. Ad aliud de institutione ecclesiæ, dicit quod communio, eo modo quo institutum est ab ecclesia, debet observari, nec potest negligi sine offensa mortali, suppetente facultate. Hæc iste doctor in summa.

* divus, Item * dominus Bonaventura in 4. distinctione 12. movens quæstionem, Utrum necesse sit ad hoc sacramentum accedere, & arguit eisdem auctoritatibus quibus supra, Joannis 6. » In contrarium vero arguit per Augustinum, » Quid paras dentem & ventrem? crede & » manducasti: sufficit ergo ad manducandum » credere, nec tenemur sumere sacramentum, » Item effectus hujus sacramenti est deletio venialium peccatorum, & augmentum virtutum, sed neutrum est de necessitate salutis, ergo, &c. Item si necesse esset accedere, parvuli qui non accedunt, nec manducant, omnes damnarentur. Respondendo » dicit iste doctor, quod hoc sacramentum » non est de necessitate salutis, quantum est E » de sua institutione, sed si est, hoc est ex » assumpto officio, vel mandato superaddito. » Ex assumpto officio, quod necessarium est » exequi, ut cum sacerdos vivit de altari, » ut parochianus debet servire altari. Si autem non vivat de altari, sed in libertate » sua remaneat, non tenetur magis quam alius homo ex debito: sed magis de bono » & ex æquo. Ex mandato superaddito, quod » ecclesia instituit ut fideles communicent semel in anno, & in morte, unde si quis » negligat, non est sine contemptu, & peccat mortaliter: ratio autem quare ecclesia » instituit, est, quia hoc sacramentum est salubre, & multi erant negligentes de sua » salute. Institutio autem ecclesiæ sub præcepto fuit: Omnis utriusque sexus fidelis, Ut patet in decreto de pœn. & remiss. lib. 6. » cum ad annos discretionis pervenerit, ut » ad minus in pascha recipiat eucharistiæ sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis » consilio ob aliquam rationabilem causam duxerit abstinendum; alioquin vivens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Constat autem quod » hæc est pœna excommunicatorum. Ex his » patet responsio ad objecta. Nam verbum » domini Joannis 6. intelligitur de manducatione spirituali, quæ est per fidem & cari„ tatem, sine qua nemo adultus salvatur. „ Hæc iste doctor in forma. De hac etiam „ opinione fuisse videtur sanctus Thomas dum „ legeret sententias, ut patet in 4. sentent. distinctione 9. quæst. 1. art. 5. ubi sic quærit: Ulterius videtur quod manducatio corporis Christi sit de necessitate salutis, &c. & in fine positis argumentis pro & contra, sic determinat dicens, quod gratia est sufficiens causa gloriæ: unde omne illud sine quo potest „ haberi gratia, non est de necessitate salu„ tis: hoc autem sacramentum præsupponit „ gratiam, quia præsupponit baptismum, in „ quo gratia datur, neque debet peccato præ„ veniri, quod gratiam privet; & ideo quan„ tum est de se, non est de necessitate salu„ tis, sed de ordinatione ecclesiæ homines „ obligantur secundum ecclesiæ statutum, cor„ pus Christi semel in anno sumere. Hæc doctor præfatus, quoad eamdem sententiam, in multis aliis replicat.

Alii vero videntur sentire, quod tam celebratio hujus sacramenti, per modum sacrificii, quod fit per sacerdotes, quam etiam ipsius usus, quoad singulos fideles, est de præcepto Christi, & hanc opinionem sequentes, adhuc videntur variari, quia alii dicunt hoc esse de præcepto Christi expresso & explicito, D quantum ad substantiam, & ea quæ sunt essentialia sacramento. Alii vero ex præcepto implicito. Primum modum videtur sequi Nicolaus de Lyra, secundum modum sanctus Thomas in tertia parte summæ, ubi allegat eum dominus proponens: etenim dicit: quod spiritualis manducatio includit votum seu desiderium percipiendi hoc sacramentum, & sic secundum ipsum in prædicto loco spiritualis manducatio expresse cadit & explicite sub præcepto Christi, quod patet, quia dictus doctor ubique illam auctoritatem, *Nisi manducaveritis*, principaliter declarat & exponit pro spirituali manducatione, & in ipsa specialiter includit votum percipiendi hoc sacramentum, & ita secundum eumdem intelligenda est auctoritas, quam inducit ibid. ex Matth. *Hoc facite in meam commemorationem*, quia sicut in illa, *Nisi manducaveritis*, secundum ipsum includitur implicite sacramentalis sumptio, sic & in ista: cum enim per dicta verba communiter secundum omnes doctores, *Hoc facite in meam commemorationem*, apostolos in sacerdotes ordinaverit, si illa verba expresse & explicite quoad substantiam, & quoad modum obligative, ad omnes indifferenter fideles extenderentur, manifeste sequeretur, quod omnibus

S. Thom. part. 3. q. 80. art. 11.

ANNO CHRISTI 1433.

nibus fuiſſet collata potestas conficiendi hoc sacramentum, viris & mulieribus, parvis & magnis, & sic quilibet esset hic & hæc sacerdos, quod nullo modo est dicendum, neque etiam cogitandum.

Oportet ergo secundum intentionem dicti doctoris, quod præceptum de sumptione sacramentali in prædictis verbis includatur, implicite & in medulla: cum autem in prædicto præcepto, *Hoc facite in meam commemorationem*, duo includantur, videlicet substantia sacramenti, quæ significatur per hoc pronomen demonstrativum, *hoc*, & commemoratio dominicæ passionis, oportet quod alterum, videlicet id quod est substantiæ, pertineat ad omnes; id autem quod se habet ex consequenti, & quasi finis quidam atque modus, tantummodo ad sacerdotes pertineat, ipsa videlicet sub diversis signis & speciebus dominicæ passionis repræsentatio. Et quod hæc fuerit dicti doctoris intentio, patet ex articulo immediate sequenti, in quo ex intentione quærit, utrum liceat sumere corpus Christi sine sanguine, & determinat sicut alias hic lectum est & declaratum. Non est autem pium credere, nec est verisimile, quod talis ac tantus & tam sanctissimus vir & doctor in tam modico spatio, sibi ipsi contradiceret, ibi ponendo necessitatem sacramenti, & hic vero necessitatem alterius speciei. In præcedenti igitur articulo declarat eodem sub præcepto substantiam & rem hujus sacramenti quoad omnes. In isto autem articulo declarat & substantiam & modum eodem sub præcepto solum sacerdotibus, non autem universis Christi fidelibus.

S. Th. part. 3. q. 80. art. 12. supra, in testimoniis SS. patrum & doctorum.

In hac igitur tali ac tanta varietate doctorum, nihilo minus sua dicta ecclesiæ judicio submittentium, ipsa sancta mater ecclesia ab initio semper in rebus dubiis cepit & tenuit partem securiorem & tutiorem. Nam quoad celebrationem & consecrationem hujus sacramenti, ecclesia instituit & præcepit, quod hoc sacramentum frequentaretur in ecclesiis Christi fidelium, sive Christus præcepit sive non præcepit. Similiter quoad usum fidelium hujus sacramenti, ecclesia eligit partem tutiorem, præcipiens universis Christi fidelibus capacibus & dispositis varie, secundum varietatem temporum, conditionum, personarum, sumptionem ejusdem sacramenti. Quia vero in modo ministrandi hoc sacramentum non conficientibus, nulla unquam fuit varietas opinionum, an sub una vel sub duplici specie possit ministrari, quia ut alias dixi, ante novitatem cujusdam Jacobelli in regno Bohemiæ, non reperitur doctor ab institutione hujus sacramenti fidelis & catholicus, qui in forma vel in sententia moto dubio determinaverit, quod sic, vel sic, scilicet sub duplici, vel sub una specie Christus præceperit hoc sacramentum ministrari fidelibus, & quod ecclesia non possit sic vel sic in administratione ejus facere & statuere: ideo & ipsa ecclesia propter multas causas superius allegatas, statuit sub una specie ministrari. Redeundo igitur ad propositum nostrum, nihil prædictis difficultatibus temere diffiniendo, dico quod si etiam ministratio, quoad non conficientes, dicti sacramenti caderet sub præcepto, non tamen usus ejus sub duplici, aut sub una specie, cadit sub præcepto Christi.

Prosequor igitur ordinem auctoritatum suarum respondendo ad singulas, & ostendendo ad oculum & cum digito, quod per nullam earum concludit intentum. Adducit igitur Ambrosium in glossa ordinaria super verba. *Cætera, cum venero, disponiam*, &c. Ex quibus infert tam apostoli quam glossæ verbis, quod apostolus præcipit de sacramento, dicens: Tenete quod dixi, scilicet, Accipite & manducate, & calicem bibite, tenete inquit, & non intermittite nec mutate. Hæc est illatio domini proponentis, quæ quantum aliena & adversa sit tam a mente apostoli, quam a glossa, nullus habens intellectum potest decipi. Dicit enim apostolus: *Cætera, cum venero, disponam*, glossa autem dicit, Tenete quod dixi, cætera autem de eodem, id est, quæ ad ejusdem sacramenti ordinem pertinent, cum venero disponam. In quibus verbis nullo modo dantur intelligi ea quæ infert dominus proponens, qui omnimodo distrahit textum glossæ Ambrosii contra intellectum apostoli. Nam apostolus in prædicto loco non instruit Corinthios, neque docet qualiter debeant communicare, sed qualiter pacifice, modeste, cum discretione, cum probatione conscientiæ debeant accedere ad sumptionem hujus sacramenti, unde refert Ambrosius, tenete quod dixi, id est, Accipite, manducate, & calicem bibite, & non intermittite, nec mutate: sed potius tenete quod dixi quantum ad devotionem, puritatem conscientiæ, pacem, concordiam & pietatem.

ANNO CHRISTI 1433.

1. Cor. 11. Ad glossam in verba, *Cætera, cum venero, disponam.*

Similiter dicendum ad id quod dicit: His carere non potestis, videlicet virtutibus prædictis, ad digne sumendum hoc sacramentum: unde, His carere non potestis, non refertur ad communionem sub utraque specie, sed ad virtutes de quibus dictum est, licet similitudo quam inducit de vita corporali, quæ videlicet sine cibo & potu non potest continuari, valeret transferendo ad vitam spiritualem, respectu hujus sacramenti, non tamen sequeretur, quod utraque species exigatur, quia vita animæ non consistit in speciebus, sed in ipsa vera carne Christi, & vero sanguine ejus, unde cum sumendo sub una specie quisque fidelis sumat carnem & sanguinem, manifestum est quod sumit perfectum alimentum & nutrimentum, quo vivit anima, quia vere comedit carnem Christi, & vere bibit sanguinem ejus, de quibus ipse dominus dicit: *Caro mea vere cibus est*, &c. sed tamen simpliciter falsum est, quod sine sumptione quotidiana aut frequenti, anima non possit stare, vegetari, augmentari & continuari in vita perfecta & spirituali, ut patet in multis sanctis patribus; & specialiter in sancto Paulo primo eremita, qui per 40. annos mansit in eremo absque hujus sacramenti sumptione. Similiter de S. Maria Ægyptiaca, quæ fere per totidem annos sine communione permansit. Et sic ad Nicolaum de Lyra dico, quod ipse loquitur persuasive & communiter, inducens populum ad frequentem sumptionem hujus sacramenti, quod utique valde utile est: non autem intendit ibi necessitatem præceptivam inducere ad quotidianam sumptionem vel frequentem, & multo minus frequentem sumptionem sub utraque specie. Ad auctoritatem Paschasii dicendum, quod ipse loquitur de carne & sanguine, quæ duo præstant vitam animæ, non autem specie-

Joan. 6.

Ad Paschasium lib. de sacramento corporis & sanguinis domini cap. 19.

ANNO CHRISTI 1433.

cibus panis & vini, quæ secundum se nihil causant in anima, imo nec gustat eas cum corporaliter sumuntur, & corporaliter in stomachum trahuntur, unde dicit, Quod justum & perneceſſarium est, *&c.* quod autem dicit, Quod ideo bene simul in calice * redduntur, quia de uno calice passionis Christi hæc duo nobis manarunt, intelligendum est quod caro Christi & sanguis in calice redduntur, id est, traduntur, quia etiam in calice totus & integer Christus continetur, sicut & sub specie panis, & qui hoc non credit, infelix est, quia si cibo & potu materiali vita humana sustentetur, multo magis carne & sanguine domini nostri Jesu Christi vita spiritualis, potius autem in hoc loco hic doctor calicem nominavit, quam panem, quia comparat effectum hujus sacramenti ad passionem Christi, tamquam ad causam, quæ passio magis in specie & in similitudine vini exprimitur, & etiam quia passio in scripturis calix appellatur, secundum illud: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* & idem dominus in oratione de monte dixit: *Pater transfer a me calicem istum*; unde dicit, Quia de uno calice passionis Christi, *&c.* quare cum in dicta auctoritate Paschasii nulla mentio fiat de pane & vino, sed solum de cibo & potu, quæ duo carni & sanguini Christi attribuit, utique non bene refert proponens dicti doctoris intentionem ad sacramentum panis & vini.

* al. codex, cernuntur.

Matth. 20.

Luc. 22.

Dist. 13. q. 2. ad quartum.

Ad auctoritatem S. Thomæ, & doctoris subtilis Scoti, scilicet, dicendum, quod nulla earum probat aliquid de duplici specie, sed solum volunt, quod sumptio sacramenti hujus sit de præcepto Christi, & non aliud intendunt dicti doctores, eo modo quo superius declaratum est. Ad illud autem quod infert ex dicto Scoti, quod sumptio seu communio sacramenti est majoris necessitatis quam consecratio tamquam finis melior & nobilior ipsa consecratione, & dicit quod hoc est contra omnes adversarios hujus veritatis, dicentes consecrationem esse de præcepto, non communionem. Sed salva gratia sua, adversarii communionis sub utraque specie non dicunt hoc, imo dicunt oppositum, quia dicunt quod simul consecratio & sumptio, quæ fit per sacerdotem in altari, perficiunt simul unum sacrificium, quod prodest non solum ipsi consecranti, sed toti ecclesiæ militanti, & etiam dormentium in purgatorio, & in hoc tali sacrificio utique consecratio ordinatur ad sumptionem, in qua & ipsum sacrificium perficitur. Sed bene dicunt aliqui, quod communio non sacrificantium non est necessitatis, neque præcepti, nisi ecclesiæ. Ad secundum quod infert ex dictis Scoti, quod omnibus loquitur Christus, ut ipse dicit, & omnes obligat ad manducandum & bibendum sacramentaliter; dicendum, quod salva gratia inferentis, ex dictis Scoti non potest elici quod illa auctoritas Christi obliget ad manducandum & bibendum sacramentum hoc sub diversis speciebus sacramentaliter, cum expresse teneat Scotus oppositum, ut alias extitit cum digito & ad oculum ex libris suis declaratum.

Supra in testimoniis SS. patrum & doctorum, ad finem.

Post prædictas auctoritates inducit auctoritates conciliorum & canonum, quæ similiter probant necessitatem præcepti ad sumendam carnem Christi & sanguinem in sacramento: nec tamen probant præceptum Christi, sed tantum ecclesiæ quæ habet auctoritatem ligandi & solvendi, statuendi & præcipiendi, & cujus præceptum obligat ad pœnam æternam, quemadmodum & præcepta divina: Unde sicut contemptores legum divinarum, sic contemptores legum ecclesiasticarum, & hoc in futuro, si sine pœnitentia decesserint, veniunt puniendi unde lex ecclesiastica ita neceſſitatem imponit subditis ejusdem, sicut & lex divina, quia ipsa lege divina præcipiendi & statuendi auctoritas ecclesiæ data est, secundum id: *Qui vos audit, me audit*, & *Qui ecclesiam non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus*, & secundum illud: *Super cathedram Moysi*, &c. *quæcumque dixerint vobis, facite*, &c. tamen quidquid sit, nulla prædictarum auctoritatum deservit sibi, quocumque modo intelligantur, aliquid ad propositum duplicis speciei.

ANNO CHRISTI 1433.

Luc. 10.

Matth. 18. Matth. 23.

Ulterius magister proponens inducit auctoritates ad probandum quod ille textus Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, intelligatur de manducatione sacramentali & bibitione, & non de sola spirituali. Et primo ad glossam duplicem ordinariam dicendum, quod dato quod illa auctoritas intelligatur de sacramentali manducatione, non tamen ex dicto textu habetur neceſſitas duplicis speciei, nec ex ipsis glossis, imo ex dictis glossis habetur manifeste sufficientia unius speciei & comestionis. Nam in nulla fit mentio de bibitione vini, sed de sola comestione. Et ulterius utraque glossa exponit de comestione altaris, & per consequens glossa trahit hunc textum ad sacerdotes, qui soli conficiunt, & comedunt in altari, & sic intelligendo hunc textum sive spiritualiter, ut Augustinus & alii doctores antiqui, sive de sacramentali comestione altaris, bene dicunt: ergo, per locum a contrario sensu, omnes adversarii, dicendo illam literam non esse exponendam de spirituali vel sacramentali manducatione altaris, sed eam debere trahi ad communionem laicam utriusque speciei, decipiuntur, & male dicunt.

Ad glossam ordinariam.

Deinde adducit auctoritatem Remigii multam & satis longam super eodem verbo, *Nisi manducaveritis*, &c. in qua tota auctoritate, & in omnibus per proponentem ex ea elicitis, non reperio nec video aliquid, in quo possit vel valeat suum fundare intentum, quoad præceptum communionis sub utraque specie. Deinde quoad auctoritatem communionis, plus facit contra eum dicta auctoritas, quam contra tenentes oppositum. Nam cum dicit: Ad hanc spiritualem alimoniam, ad hoc mysticum epulum & divinum nos dominus invitat, *&c.* manifeste declarat se loqui de spirituali manducatione, quod manifestius declaratur, cum consequenter dicit in §. Nam vero: Subsequenter exponit quomodo id fiat, & quid sit manducare carnem ejus, & sanguinem bibere. *Qui manducat*, inquit, *meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*, hoc profecto est hanc escam manducare, & hunc potum bibere, manere in Christo, & Christum in se habere manentem, *&c.* Ubi hic doctor S. Remigius conformiter ad Augustinum exponit quid dicative & essentialiter quid sit manducare carnem

Ad Remigium.

ANNO CHRISTI 1433.

nem ejus, & sanguinem bibere, & respondet: *Qui manducat*, inquit, *meam carnem*, &c. ubi expresse declarat, quod manducare & bibere in hoc loco sumitur pro manere in Christo, & e converso Christum in se manentem habere.

Ad eumdem sensum, totum residuum illius auctoritatis tendit, scilicet de spirituali manducatione. Nec obstat de exemplis quæ inducit de comestione sacramentali, ut expositum est in dictis Augustini, loquens enim Augustinus & Remigius abbreviator ejusdem de vero sensu, quem Christus intendit de his verbis, scilicet, de spirituali manducatione, adducunt sermones de sacramentali manducatione, sicut cum adducitur figura ad figuratum, & sacramentum ad id quod significat & figurat; sicut si loqueremur de passione Christi, adduceremus figuras veteris testamenti, quæ Christi passionem præfigurabant; utique non omnia quæ dicerentur de ipsa passione Christi in se, & quæ dicerentur de figuris illis, ad idem referrentur, quia semper aliud est figura, aliud figuratum.

Similiter si loqueremur de corpore Christi vero in hoc sacramento, & adduceremus materiam sacramenti, ut puta panis & vini, utique non quidquid diceretur de vero corpore Christi, hoc intelligeretur de speciebus, nec e converso: ita est proprie in proposito. Cum enim hoc sacramentum altaris, quantum ad species suas, & quantum ad primam rem contentam, quæ est vera caro Christi, & verus sanguis ejus, sit sacramentum corporis Christi mystici, ut patet omnibus materiam hujus sacramenti intelligentibus, si sacerdotes loquentes de corpore Christi mystico & spirituali, & carne ejus mystica, adducant materiam hujus sacramenti, sive quoad species, sive quoad ipsam primam rem ejusdem, sicut signi ad signatum, & sacramenti ad id cujus est sacramentum, non est dicendum quod idem sit, & quod ad idem referantur omnia quæ dicuntur, tamquam idem esset signum & signatum, res & sacramentum. Et hæc est profecto, salvo judicio meliori, vera intentio Augustini & Remigii & multorum aliorum doctorum, dictum capitulum Joannis exponentium, qui exponentes de spirituali corpore Christi mystico, & de manducatione, adducunt materiam sacramenti altaris, tamquam signi ad signatum, & sacramentum ad id quod significat & figurat.

» Ulterius dato quod Remigius loquereretur » in illa parte, Ad hanc spiritualem alimo» niam, de sacramento altaris: adhuc ex ipsis verbis suis declaratur, quod non necessitatem sumendæ hujus alimoniæ nobis inducit, per hoc enim cum dicit, Tamquam, cum sit adverbium similitudinis, utique similitudinariam, non perfectam necessitatem expressit; per quod » dat intelligi quamdam magnam & vehementem utilitatem, non præcepti innuit necessitatem. Ulterius patet per illud licet quod sequitur, quod dictus sanctus Remigius non acceperit in verbis prædictis stricte necessitatem. Nam infra dicit, quod ipse dominus mysterium sui corporis & sanguinis quotidie a fidelibus per sacerdotum ministerium fieri mandavit rationabili sacramento, quod utique, proprie accipiendo mandatum & præceptum, nullo modo stare potest in veritate, quia omnino catholicæ veritati, sanctorumque patrum traditionibus, & sententiis esset contrarium & adversum, qui nullo modo dicunt obligari universam fidelium congreeationem ad hujus venerabilis sacramenti quotidianam sumptionem. Unde Augustinus, & habetur de consecratione distinctione secunda; Quotidie eu- Cap. 13.
» charistiam sumere nec laudo, nec vitupe- De eccles. ficis dogmatibus. cap. 53.
» ro, &c. Dicendum igitur, quod Remigius in dicta auctoritate verbum mandati large accepit, non pro præcepto proprie, sed exhortatione, quia qui taliter posset disponere vitam suam, ut omnino caveret a peccatis mortalibus, & ex sumptione quotidiana hujus sacramenti sentiret se in devotione ac fervore proficere, valde necessarium esset & utile sic animæ dispositæ frequenter & quotidie ad hoc sacramentum accedere. Sicut igitur hoc verbum, Mandavit, proprie non potest determinare illud quod dicitur, Quotidie, sic minus determinat illam necessitatem. Ex omnibus tamen prædictis hoc indubie habetur & manifeste, quod dicta auctoritas Remigii in nullo deservit sibi ad communionem laicam sub utraque specie. Ad auctoritates Augustini (quas consequenter inducit, quæ videntur eidemmet doctori contrariari, qui, ut dictum est, Sole clarius & luce meridiana, in multis locis declaravit evangelium Joannis debere intelligi de spirituali manducatione) non esset difficile respondere, eumdem doctorem ad concordiam revocando ex libris ejusdem, ex quibus dictæ auctoritates assumuntur. Nihilo minus quia tempore coarctor, dico quod nulla prædictarum auctoritatum, dato quod omnes intelligerentur de sacramentali sumptione, probat propositum de duplici specie, in communione laicali. Et sunt auctoritates Augustini, prima a in libro de meritis & remis- a Lib. 1. cap. 20.
sione peccatorum. Secunda b contra Cresco- b Lib. 1. cap. 25.
nium grammaticum. Tertia in lectionibus do- c Cap. 4.
minicæ primæ in adventu domini. Quarta c libro primo de baptismo parvulorum, ut ipse allegat eam, quæ incipit, Auferatur ergo dubitatio, &c. quæ tamen ponitur in libro de meritis & remissione peccatorum, nisi velit unum & eumdem librum prædicto duplici titulo insignire. Quinta psalmo 98. super illo verbo, *Adorate scabellum pedum ejus*, verumtamen ut detur occasio volenti dictas auctoritates Augustini intelligere in quo sensu ab eo prolatæ sunt, subjungo auctoritatem suam, quæ habetur transsumptive de consecratione distinct. 4. capite, Nulli dubitandum & am- Cap. 13.
bigendum est, ubi ita dicit: Nulli ambigen-
» dum est, tum corporis & sanguinis domi-
» ni unumquemque fidelium participem fieri,
» quando membrum Christi in baptismo ef-
» ficitur, nec alienari ab illius panis calicis-
» que consortio, etiamsi antequam panem
» illum edat & calicem bibat, de hoc sæcu-
» lo, in unitate corporis constitutus, absce-
» dat, quia illius sacramenti beneficio non
» privatur, quando in ipso hoc quod illud
» sacramentum significat, invenitur. In illo
» enim sacramento corpus & sanguinem suum
» in nobis commendavit, quod & fecit nos
» ipsos, nam & nos corpus Christi facti su-
» mus. Hæc Augustinus.

Et iterum idem ad Bonifacium ita scribit: De consecr. dist. 2. c. 62. Commendavit.
& habetur eadem distinctione 4. capite, In
» ecclesia, ubi dicit: Non cogitetis vitam

habe-

» habere non posse parvulos qui fuerint ex-
» pertes corporis & sanguinis domini nostri
» Jesu Christi, dicente domino: *Nisi manducaveritis carnem*, &c. Manifestum est enim
» tunc unumquemque corporis & sanguinis
» domini participem fieri, quando in baptis-
» mo membrum Christi efficitur. Hæc Au-
» gustinus.

ANNO CHRISTI 1433. Cap. 130. *Joan.* 6.

Ex his auctoritatibus & ultima resolutione quam facit idem doctor dictorum suorum libro tertio de meritis & remissione peccatorum, sive de baptismo parvulorum, studiosus lector & pius dictum excellentissimum doctorem non contrarium nec sibi ipsi dissonum, sed maxime uniformem & concordem in suis dictis & sententiis clare percipiet & intelliget.

Cap. 4.

Similiter dicendum est ad auctoritates Origenis & Chrysostomi, quia ex ipsis nihil concluditur ad auctoritatem communionis sub utraque specie, cum nullam mentionem faciant de specie vini, sed solum de carne & sanguine, quæ ita integre, plene, & perfecte sumuntur a fidelibus sub una specie, sicut si sumerentur sub duplici.

Ad Origenem & Chrysostomum.

Similiter dicendum est ad auctoritatem Innocentii, quia nihil facit ad propositum de præcepto aut necessitate communionis sub utraque specie.

Innocentium.

Eodem modo ad dominum Armachanum dicendum est, quod nihil confert sua auctoritas ad communionem utriusque speciei: imo quantum potest concipi ex verbis ejusdem dicti textus Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, &c. non intelligitur de manducatione sacramentali quantum ad intentionem suam, dicit enim: Si quis vero dictum salvatoris omnino velit accipere de manducatione & bibitione sacramentali, tunc intelligendum est de modificatione, *&c.* ubi expresse & manifeste declarat se loqui non ex sua intentione cum dicit: Si quis vero, *&c.*

Armachanum.

Ad auctoritatem vero Eusebii dicendum, quod Eusebius loquitur de consecratione qua Christus in cœna vinum in sanguinem commutavit, & quotidie commutat in altari, quod manifeste ostenditur ex verbis ejus, dum dicit: Adverte quam evidenter constat vini
» creaturam Christi sanguinem nuncupandam.
Quod utique non sit nisi in altari, ubi prius est vini creatura, & deinde Christi sanguis post consecrationem nuncupatur, post quam consecrationem nullo modo sanguis Christi est vini creatura. Et ad hunc sensum per quamdam adaptationem ad sacramentum altaris inducit auctoritatem: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Et præterea dictus doctor nullam mentionem facit in prædictis verbis de communione laica aut de præcepto sive de necessitate illa de qua hic loquimur, nec etiam de quacumque alia. Et hæc sint dicta ad secundam partem suæ propositionis, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei.

Eusebium.

Eusebius in homil. de corpore & sanguine Christi.

Ulterius prosequendo tertiam partem suæ positionis proponens ita dicit: Cum autem plurimi adversariorum diviniſſimæ communioni sub utraque specie ad laicos propter tot testimonia & sanctorum auctoritates resistere non valentes ipsam communionem benedictæ eucharistiæ sub utraque specie ad laicos fideles concedunt, quantum in se est, & de se esse licitam & catholicam, quia a Christo instituta, & ab apostolis & ecclesia primitiva prædicata, & hæc eorum confessio patet per eorum plurima scripta: sed in hoc latibulum omnes confugiunt, dicentes, quod ipsa communio utriusque speciei non sit de præcepto. Hæc proponens. Ad hoc dico, non propter auctoritates & rationes quas adversarii adducunt, quia nullæ sunt, sed propter veritatem in se, quod communio hujus sacramenti secundum se considerata, est licita & catholica, & digne sumentibus ac devote multum utilis ac necessaria: sed quod fiat sub una vel sub duplici specie, est indifferens ad meritum vel demeritum, nisi pro quanto ecclesiæ consuetudo aut statutum determinat ad unam vel ad duplicem speciem. Nam Christus instituit sacramenta, sed modum eadem dispensandi reliquit ecclesiæ, ut tenent omnes doctores concorditer.

ANNO CHRISTI 1433.

Quando igitur consuetudo ecclesiæ habebat duplicem speciem, tunc nulli licebat communicare sub una specie in locis in quibus hujusmodi consuetudo servabatur, & similiter opposita consuetudine in ecclesia ex rationabilibus causis invalescente, & maxime statuto & præcepto universalis ecclesiæ confirmata, nulli licet non conficienti communicare sub utraque specie: unde nullo modo concedimus ipsam communionem sub utraque specie esse licitam & catholicam quoad laicos, licet sic Christus fecerit & apostolis tradiderit, & apostolus in primitiva ecclesia Corinthiis sic facere permiserit, stante statuto ecclesiæ in oppositum. Nec confugimus in latibulum, qui est locus hæreticorum, dicentes, quod ipsa communio sub utraque specie non sit de præcepto: imo manemus in ipsa veritate catholica, sicut in civitate supra montem posita, quæ omnibus sole clarius eluceſcit.

Ad auctoritates igitur evangelistarum, videlicet Matth. 26. Marci 14. & Lucæ 22. dico, quod stant narrative, quia evangelistæ narrant modum quem Christus tenuit in confectione hujus sacramenti, & verbum hoc, *facite*, quod innuit præceptum, si præceptive teneatur, refertur ad apostolos, quos per illa verba in sacerdotes ordinavit, & ad ipsorum successores tantum; alioquin omnes viri & mulieres essent sacerdotes, & possent hoc conficere sacramentum. Quod nullus sanæ mentis dixerit.

Ad verbum hoc, *facite*.

Ad glossam autem quæ dicit, Et aliis date: dicendum quod glossa non dicit, quod Christus præcepit apostolis aliis dare. Dato enim, quod non concedetur pro præsenti, quod Christus præcepisset discipulis dare aliis hoc sacramentum; non tamen præcepit sic dare, quapropter notanter glossa non expressit sic, vel taliter, vel hoc modo aliis dare.

Ad glossam.

Ad canticum ecclesiæ, Dedit fragilibus *&c.* dicendum quod Christus sacrificium istud & instituit, & commisit ipsum celebrandum solum presbyteris, quibus sic congruit sumere, non tamen sic dare cæteris, quapropter notanter dicit: Quibus sic congruit ut sumant & » dent cæteris. Et quod ista sit intentio illius » cantici, patet tam ex summo pontifice, quam ex compositore officii, quam ex ipsa ecclesia cantante dictum canticum. Nam tempore Urbani, & doctoris sancti qui officium corporis Christi, & prædictum canticum composuit, per totam ecclesiam universaliter erat unius speciei consuetudo, ut patet ex doctrina ejusdem doctoris.

Ad verba hymni: Dedit fragilibus.

Ad Nicolaum de Lyra dicendum quod se-

Ad Nicolaum de Lyra.

ANNO CHRISTI 1433.

cundum opinionem verum dicit, quod per illa verba, *hoc facite*, injungitur ecclesiæ hujus sacramenti usus, sed non habetur ex hoc quod injungatur laicali populo usus communionis sub utraque specie. Ulterius ad auctoritatem Damasceni cum dixit: Dixit dominus » Jesus: *Hoc est corpus meum*, &: *Hic est san-* » *guis meus, & hoc facite in meam commemo-* » *rationem*, Omnipotenti ejus præcepto, donec » veniat, efficitur. Dicendum est quod ibi præceptum Damasceni non intendit referre ad apostolos, quasi ipsis sit præceptum, ut sic ministrent aliis, sed refert ad naturam panis scilicet, & vini consecrandam, ut obediat præcepto omnipotentis Dei sive Christi, dum videlicet ad verba prolata sacerdotis, panis & vini substantia in corpus & sanguinem Christi divina & Omnipotenti virtute convertitur. Est igitur sensus, *hoc facite*, id est, conficite, & consecrate transmutando naturæ substantiam in corpus Christi & sanguinem, non utique virtute vestra, sed omnipotenti ejus præcepto, quo scilicet non solum ea quæ sunt, possunt converti in alia, sed etiam ea quæ sunt, possunt in nihilum redigi, & ea quæ non sunt, ad esse produci: secundum quod dicitur in psalmo: *Ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt*. Si enim Damascenus voluit referre id præceptum ad apostolos, ut sic deberent facere donec veniat, sufficisset sibi simpliciter dicere: Hoc facite præcepto ejus, sine additione, Omnipotenti, quia ad mandatum obligatorium faciendum non exigitur omnipotentia, cum & prælati & puri homines possint obligatorie præcipere, in quibus non est omnipotentia, quæ utique ad naturalem transsubstantiationem subitam & instantaneam de necessitate requiritur.

Ad Damascenum lib. 4. c. 14.

Psal. 148.

Et ad hunc eumdem sensum proprie loquitur Paschasius in sequenti allegatione, cum dicit: Crede o fili, quia ita est quomodo ipse dixit, & dubitare factum non potes, ipse mandavit & creatum est, præceptum posuit dicens: *In meam commemorationem hoc facite*. Nam tota intentio Paschasii in hoc loco est, inducere fidem transubstantiationis panis & vini in veram carnem Christi & in verum sanguinem ejusdem, ad quam transubstantiationem credendam ipse hortatur quemlibet fidelem: quod ex verbis ejus patet, & ex persuasionibus, cum dicit: Crede o fili, *&c.* & ibi punctus faciendus est, Præceptum posuit, & postmodum sequendum est, *in meam commemorationem facite*. Quidquid tamen sit, sive Paschasius, sive Damascenus, sive Nicolaus de Lyra, & quicumque alii dicant, quod illa verba, *hoc facite in meam commemorationem*, dicta fuerunt a Christo apostolis præceptive, & in persona ipsorum cæteris sacerdotibus, & per consequens ecclesiæ, in cujus persona sacerdotes ut ministri tenentur hoc sacramentum celebrare, conficere, & passionem Christi sub utraque specie repræsentare in conspectu & præsentia fidelium concedo; nec tamen aliquid sequitur pro communione sub utraque specie.

Paschasius de corpore & sanguine domini, cap. 15.

Ad illud igitur quod refert proponens, quod per illa verba *hoc facite*, intellexit non solum confectionem, sed manducationem & bibitionem sacramentalem, & quod illa verba dixit præceptive, dicendum quod præceptum illud, si tamen præceptive teneatur, extendit se simul ad confectionem & ad manducationem & bibitionem, quoad ipsum conficientem quia sacerdos conficiens tenetur sicut conficere, sic & utrumque distincte, seorsum & separatim sumere: unde non sequitur, quod per illa verba dominus præcipiat solam manducationem & bibitionem sacramentalem, secundum quod respicit universaliter omnes, sed solum prout manducatio & bibitio sunt conjunctæ consecrationi, scilicet in ipso sanctificante. Ad auctoritatem sancti Thomæ dictum est in præcedentibus, quod in dictis verbis dictus doctor intendit fundare præceptum implicite sacramenti secundum se considerati, sed non sub utraque specie, quam in sequenti articulo dicit non esse de necessitate, neque de præcepto. Etenim, secundum quod fuit in præcedentibus aliqualiter apertum, in hoc sacramento duo sunt attendenda: vel ea quæ sunt essentialia, vel ea quæ sunt accidentalia. Quantum ergo ad essentialia, quæ sunt forma, materia, intentio, & ordo, Christus dedit præceptum, quod utique invariabile ac immutabile est, sed non quantum ad accidentalia, cujusmodi sunt, tempus, conditio materiæ, modus sumendi, ritus conficiendi, & hujusmodi, quæ Christus dimisit in potestate ecclesiæ, ut circa ipsa ordinaret, prout ei Spiritus sanctus rector ejusdem inspiraret. Unde sicut in potestate ecclesiæ fuit statuere, ut non nisi a jejunis hoc sacramentum conficeretur, & etiam nisi in certis casibus sumeretur, cum tamen Christus post cœnam ipsum confecerit & discipulis dederit ad sumendum. Et sicut in potestate fuit ecclesiæ per aliquod tempus in fermentato conficere, licet Christus in azymo confecerit, sic eodem & pari modo fuit & est in potestate ecclesiæ propter aliquas causas necessarias & rationes mutare modum communicandi laicos, ut videlicet sub una & non sub duabus speciebus, quemadmodum Christus tradidit communionem. Nec videtur ratio quare potius illa quam hunc modum mutare potuerit, cum iste modus ita se habeat per accidens sicut & illa. Et hæc distinctio expresse innuitur in præcepto Christi, cum ait: *Hoc facite*, non autem dixit, Sic, vel hoc modo facite. *Hoc* enim ad substantiam refertur, non ad modum.

Supra in expositione horum verborum.

Nisi manducaveritis, &c.

In sacramento eucharistiæ considerandæ essentialia, & accidentalia. Illa sunt immutabilia, hæc variabilia.

Sed contra arguit proponem, quia ipse Christus ad utrumque addit præceptum, *hoc facite*, ut recitat apostolus, dicendum quod materia in hoc sacramento potest duobus modis considerari: Uno modo respectu rei contentæ cujusmodi est verum corpus Christi, & verus sanguis ejus. Alio modo respectu rei significatæ cujusmodi est passio Christi, refectio spiritualis, tuitio corporis & animæ, & cætera, si qua sunt quæ in hoc sacramento repræsentantur. Ratione primi, panis & vinum cadunt sub præcepto disjunctive, quia vel utrumque vel alterum ipsorum sufficit, cum sub utraque, & sub altera ipsarum, verus & integer Christus contineatur, ut fuit declaratum in superioribus satis diffuse. Ratione vero secundi, cadit utrumque copulative sub præceptum, quia passio Christi non potest perfecte repræsentari sub altero ipsorum, & hoc ipsius Christi verbis expresse comprehenditur. Non enim ait simpliciter, *hoc facite*, sed addit, *in meam*

Materia in hoc sacramento dupliciter consideratur.

Quid per illa verba, *hoc facite*, intelligatur?

meam commemorationem. Si enim dixisset tantummodo, *hoc facite*, planum esset quod altera species sufficeret: quia vero addit, *in meam commemorationem*, utraque necessaria est: unde & Paulus utrumque complexus est copulative in hujusmodi commemoratione facienda dicens: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis donec veniat:* ideo etiam ad utrumque appposuit præceptum, ut utrumque simul ostenderet fore necessarium ad hujusmodi dominicæ mortis repræsentationem: si enim ad unam solum appposuisset, videretur quod sola species sufficeret ad repræsentationem: unde apostolus est declarativus Lucæ evangelistæ in hac parte, & Lucas aliorum evangelistarum, qui non fecerunt mentionem de hujusmodi præcepto. Quia vero hujusmodi commemoratio dominicæ passionis tantummodo conficientibus sive sacerdotibus præcepta est, ut ex superioribus patet, cum ait, *facite*, quod idem est quod conficite vel sacrificate, idcirco sufficit quod soli sacerdotes in ecclesia coram populo conficientes & sacrificantes hujusmodi repræsentent passionem signis exterioribus, speciebus scilicet panis & vini, non autem quod sic cæteris ministrent. Et licet si non sacrificantes sumerent sub utraque specie, sicut antiquitus Corinthii faciebant, & modo faciunt Græci similiter, & repræsentarent mortem domini, sicut & sacrificantes, non tamen eodem modo, quia sacrificantes, ex præcepto, hi vero sine præcepto: & ulterius expressius significantes: quia non solum in sumptione sub utraque specie, sed principalius in confectione, & in elevatione, & cæteris signis & ritibus Christi, passio repræsentatur, quam in sola sumptione.

Ad S. Cyprianum.

Ad auctoritatem Cypriani quæ hic ponitur & ad cæteras quæ infra ponuntur, primo dicendum est, quod non omnia opuscula neque dicta ejusdem sancti maryris ab ecclesia acceptantur, ipse enim cum octuaginta episcopis in quadam synodo provinciali, sub eodem Cypriano in civitate Carthaginensi celebrata, dixit, hæreticos & schismaticos non posse baptizare; & quod baptismus ab hæreticis collatus esset lavacrum diaboli, in quo tamen ipse non tenetur eo quod ecclesia oppositum determinat, ut habetur 3. distinctione, Sed sciendum; & in quarto sententiarum distinctione 6. contra quem in hac materia egregius doctor Augustinus edidit librum, quem de unico baptismo nominavit: de quo martyre idem Augustinus dicit: Ego visa sanctitate Cypriani, eidem adhæsissem, nisi me Romana synodus retraxisset. Et subdit: Ego dicta Cypriani non approbo, cujus martyrium veneror, cujus ingenium laudo, quia nec ecclesia approbavit: ubi male sensit, hoc purgatum est igne passionis. Hæc Augustinus. Ubi bene attendendum est excellentissimi doctoris Augustini exemplum & documentum, & perpetuo memoria retinendum: libenter siquidem, tum propter sanctitatem tum propter excellentiam ingenii, secutus fuisset opinionem hujus sancti & glorioſissimi martyriis Cypriani, quod tamen non fecit propter Romanam synodum, quæ oppositum illius determinaverat: nec ausus fuit dicta Cypriani approbare, quæ non approbaverat ecclesia. Si tantus doctor & tam excellentissimi ingenii ac sanctissimæ vitæ, Augustinus scilicet, non fuit ausus sequi tam sanctissimum & profundissimum martyrem, stante in oppositum determinatione ecclesiæ, quid faciemus nos miseri homunculi, qui vix scimus alphabetum componendo balbutire, non dico profunda scripturarum indagare? numquid prudentiæ meæ insistendo, erecta scilicet cervice, hujus hominis quantumcumque sancti & excellentis ingenii sententiam aut sensum nostrum præponemus & anteferemus sententiæ & determinationi catholicæ ecclesiæ? absit hoc a nobis, & a cordibus cunctorum Christi fidelium.

Prædicta idcirco præmisi de dicto martyre, non quod velim ipsum in hac materia nostra negare, sed ut appareat quia non in omnibus ejus doctrina est sequenda. Dicendum igitur, quod nec in ista auctoritate, nec in omnibus aliis sequentibus, quoquo modo prædictus martyr, nec implicite nec explicite ponit aut dicit, communionem utriusque speciei, quoad laicos, esse de præcepto Christi, aut de mandato ejus; deinde in hac auctoritate loquitur de sacerdotibus & celebrantibus, quibus dominus præcepit facere in commemorationem suæ mortis, quod patet, quia loquitur in propria persona, qui erat episcopus, & etiam loquebatur & scribebat episcopis; quibus utique præceptum fuit ut facerent in commemorationem mortis domini: unde dicit, quod sic a domino præcipitur, ut quotiescumque biberimus, in commemorationem domini hoc faciamus. Hanc autem reprehensionem faciebat prædictus martyr aliis episcopis non occasione unius vel duplicis speciei, quoad populum laicalem, sed in primitiva ecclesia multi sacerdotes multipliciter aberrabant tam circa celebrationem hujus sacramenti, quam circa dispensationem ejusdem ad populum. Nam aliqui hostiam sanguine intinctam populo porrigebant, alii uvas vino apponebant, & vinum presbyteri sumebant, uvas vero dabant communicantibus laicis, & pro infirmis in sacrario reponebant: alii vero pannum lineum musto tinctum per totum annum servabant, & in tempore sacrificii aqua partem ejus lavantes, loturam illam ministrabant. Alii lac dabant pro sanguine, ut patet de consecratione distinctione 2. Didicimus. Et capitulo, Cum omne crimen. Illa igitur advertens, & multa alia hic sanctus maryr fieri præter modum a Christo traditum in ministratione & oblatione hujus sacri mysterii, zelo accensus præsertim episcopos reprehendit, tamquam eos ad quos pertinebat alios corrigere & ad viam reducere veritatis, & hæc est totalis & vera intentio prædicti martyris, tam in præsenti auctoritate, quam in omnibus sequentibus, prout declarabitur loco suo: & per dicta patet, quod ea quæ infert proponens, omnino falsa sunt, quia non sequuntur ex intentione dicti doctoris.

Epist. 63. editionis Pamelii antiquae autem lib. 2. epist. 3.

Cap. 6.

Ulterius ad auctoritatem Joannis 6. *Nisi manducaveritis*, cum Nicolao de Lyra dicendum, dato quod esset præceptum de sacramentali sumptione, nullo modo tamen præceptum est, de utraque specie, ut dictum est, & clare ostensum etiam secundum intentionem Nicolai de Lyra, qui ponit ibidem, ut alias allegatum est, verba in hunc modum: » Non est intelligendum quod scilicet hoc » sacramentum sub utraque specie fidelibus sit ex-

ANNO CHRISTI 1433.

» exhibendum, ſed tantum hoc modo a ſa-
» cerdotibus eſt ſumendum. Licet enim in
» primitiva eccleſia populus ſub utraque ſpe-
» cie communicaret, tamen poſtea a proin-
» de ordinatum, ut non communicet ſub
» ſpecie vini propter periculum effuſionis.

a *Forte*, provide.

Item ad S. Thoman quem inducit in quæ-
ſtionibus ſuper 4. ſimiliter dicendum, quod
nihil concludit de utraque ſpecie. Similiter
gloſſa interlinearis nullam mentionem facit
de ſpecie vini. Item inducit S. Thomam ſer-
mone 20. & ejus auctoritatem recitat per lon-
gum ſpatium in qua auctoritate ſanctus doctor
nec in verbis nec in ſententia nec in quocum-
que ſigno explicite vel implicite facit mentio-
nem de communione laica utriuſque ſpeciei, nec
in tota illa auctoritate facit mentionem de
vino aut de ſecunda ſpecie. Et quantum ad
auctoritatem Joannis 6. *Niſi manducaveritis*,
&c. ſæpius repetitum eſt, quod ſi intelligi-
tur de ſacramentali, ſolum cadit præceptum
ad carnem & ſanguinem & non ad ſpecies
ſacramentales: quapropter corollaria quæ in-
fert, pro quanto aliquid infert pro utraque
ſpecie, falſe & male infert, quia in toto
proceſſu ille doctor non fecit mentionem de
utraque ſpecie, ſed ſolum de corpore & ſan-
guine Chriſti alicubi vero ſine determinatione
de ſacramento. Quare ex dicta auctoritate ni-
hil concludit quoad utramque ſpeciem.

Ad S. Thomam.

De Sacramento altaris c. 20.

Ulterius inducit eumdem doctorem in eo-
dem ſermone, quod ſpiritualis ſimul & ſa-
cramentalis manducatio corporis & ſanguinis
Chriſti eſt utilior & ſalubrior ſola manduca-
tione ſpiriiuali, quod utique concedo, cæteris
paribus, tamen hoc nihil facit ad utramque
ſpeciem.

Paſchaſius de corpore & ſanguine domini cap. 7.

Item ad Paſchaſium, quem inducit in tra-
ctatu ſuo de corpore Chriſti, dicendum pri-
mo, quod dictus doctor nullam facit mentio-
nem de præcepto aut de neceſſitate. Deinde
ipſe loquitur in perſona laicorum de ſola
manducatione, cum dicit: Et comedimus;
» & de modo quo ſacerdotes conficiunt di-
» ctum ſacramentum, ſcilicet in pane corpo-
» ris Chriſti & potu ſanguinis, quæ de agro
» corporis nobis quotidie per officium ſacer-
» dotum matureſcunt. Et ad hoc inducit fi-
guram benedictionis frumenti & vini. Quare
nihil dicta auctoritas valet ad propoſitum:
in ſequenti particula ſolum loquitur de carne
Chriſti & ejus ſanguine, & nullam facit men-
tionem de ſpeciebus, & ſic ſimiliter nihil
concludit ad intentum utriuſque ſpeciei. Ad
Albertum Magnum dictum eſt ſuperius, quia
loquitur ſolum de conficientibus & ſacerdoti-
bus, & cum hoc de ſignificatione. Item ad
beatum Bernardum quem inducit in ſermone
ad Petrum de corpore Chriſti, primo dicen-
dum, quid iſte doctor ſenſerit de illa aucto-
ritate, *Niſi manducaveritis*, &c. qui ſuper 3.
verſu pſal. 90. dicit: Quid eſt autem man-
ducare ejus carnem, & bibere ejus ſangui-
nem, niſi communicare paſſionibus ejus, &
ejus converſationi quam geſſit in carne? Un-
de & in hoc deſignat illud illibatum altaris
ſacramentum, ubi dominicum corpus accipi-
mus, ut ſicut videtur illa panis forma in nos
intrare, ſic noverimus per eam quam in ter-
ris habuit converſationem, ipſum intrare in
nos, & habitare per fidem in cordibus no-
ſtris. Hæc ille.

Ad Albertum Magnum.

S. Bernardus in pſal. *Qui habitat.* de tertio verſu.

Item idem * Bernardus in epiſtola ad fra-
» tres de Monte Dei ita dicit: Sicut enim
» quicumque habet ſenſus Chriſti, quan-
» tum Chriſtianæ pietati expediat, quantum
» ſervum Dei, ſervum redemptionis Chriſti
» deceat, & utile eis ſit, una ſaltem aliqua
» dici hora paſſionis ipſius ac redemptionis
» attentius recolere beneficia, ad fruendum
» ſuaviter in conſcientia & recondendum fi-
» deliter in memoria, quod eſt ſpiritualiter
» manducare corpus Chriſti, & bibere ejus
» ſanguinem in memoriam ejus, qui in ſe
» credentibus præcepit, dicens, *Hoc facite in*
» *meam commemorationem*, in quo etiam pro-
» pter peccatum inobedientiæ, quam impium
» ſit hominem tantæ pietatis, Dei eſſe imme-
» morem, palam omnibus eſt, cum amici
» hominis abeuntis ſub quolibet ſigno com-
» mendatam memoriam nefas ſit obliviſci.
Ex quibus verbis manifeſte patet quid præ-
dictus doctor ſentiat de illa duplici auctoritate,
videlicet, *Niſi manducaveritis*, &: *Hoc facite*:
quia ambas interpretatur præceptive & ſpiri-
tualiter.

ANNO CHRISTI 1433. » Guillelmus de ſancto Theodorico.

Sed jam ad auctoritatem ſuam per adver-
ſarium adductam dicendum eſt, videlicet quod
dominus noſter Jeſus Chriſtus eccleſiæ ſponſæ
ſuæ & columbæ dulciſſimæ hoc dotalitium,
ſcilicet corpus & ſanguinem ſuum, indulſit
ſub ſacramento in ſuæ paſſionis & mortis me-
moriam: & quidem quotidie frequentatur &
fit in eccleſia per operationem & miniſterium
ſacerdotum, pro omnibus fidelibus tam vivis
quam defunctis. Non enim omnia quæ Chri-
ſtus dimiſit eccleſiæ, eodem modo conve-
niunt ſingulis de Eccleſia, alioquin cum Chri-
ſtus dimiſit eccleſiæ ſacerdotium, ſequeretur
quod omnes eſſent ſacerdotes, omnes prophe-
tæ, omnes apoſtoli, omnes paſtores & docto-
res, quod patet falſum eſſe manifeſte, quia
nec omnes ſunt ſacerdotes, nec omnes pro-
phetæ, &c. & tamen omnia Chriſtus indulſit
eccleſiæ ſuæ ſponſæ ſecundum quod dicit a-
poſtolus: *Quoſdam quidem dedit apoſtolos*, &c.
*in conſummationem ſanctorum, in opus miniſte-
rii, in ædificationem corporis Chriſti*. Similiter
in corpore naturali oculus datus eſt non ſibi
ſoli, ſed corpori, nec tamen omnia membra
ſunt oculus. Similiter Chriſtus hoc dotalitium,
in quantum eſt memoriale ſuæ mortis indul-
ſit eccleſiæ in perſona ſacerdotum, ut non
ſolum ſibi, ſed toti eccleſiæ deſervirent. Ad
iſtud autem quod dicit Bernardus; Idem fie-
ri præcepit; referendum eſt ad illud præce-
ptum, quo Chriſtus præcepit apoſtolis, dum
eos in ſacerdotes ordinavit, dicens: *Hoc fa-
cite in meam commemorationem*, ubi præcepit
confectionem hujus ſacramenti in pane & vi-
no, quod ad ſolos pertinet ſacerdotes. Quod
quidem præceptum ſi univerſos fideles obliga-
ret, ſequeretur quod omnes laici, mares &
feminæ deberent & poſſent hoc ſacramentum
conficere, quod omnino falſum eſt, abſurdum
& erroneum. Item ad Durandum dicendum,
quod nullam mentionem facit de duplici ſpe-
cie, ſed tantummodo dicit quod ſacramen-
tum hoc eſt de neceſſitate ſalutis, ratione
præcepti domini, & etiam eccleſiæ, ex quo
non ſequitur quod utraque ſpecies ſit de præ-
cepto. Item ad Armachanum primatem Hi-
berniæ dicendum, quod iſte expreſſe approbat
ritum eccleſiæ Romanæ & conſuetudinem u-

Non omnia quæ Chriſtus eccleſiæ reliquit, ad omnes ſpectant: alioquin omnes eſſent ſacerdotes, prophetæ, apoſtoli.

Epheſ. 4.

In ſermone de cœna domini.

Ad Durandum lib. 4. diſt. 9. c. 2.

Ad Armachanum.

nius

nius ſpeciei, vel ſaltem eam non reprobat, quod utique feciſſet, ſi credidiſſet eam fore illicitam, alioquin aſſimilaretur cani muto non valenti latrare: & cum duo ſint officia ſapientis, videlicet meditari, & defendere veritatem, & falſitatem atque impium deteſtari, ſecundun illud: *Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea deteſtabuntur impium*: utique non fuiſſet doctor veritatis, ſi viſa impietate, non fuiſſet eam deteſtatus. Approbat igitur conſuetudinem eccleſiæ Romanæ ex quo narrat eam, & fulcit rationibus, nec eam reprehendit, ut decuiſſet doctorem catholicum, ut patet in fine auctoritatis ejus. » Nam ita dicit: Eccleſia tamen Romana in » uſu habet ſolum vinum calicis conferre » poſt communionem corporis Chriſti. Ecce » narratio; ne forte per negligentiam, quæ » leviter poſſet contingere in miniſtrando in » multitudine populi ſacramentum ſanguinis » Chriſti fidelibus quibuſcumque, aliquid ef- » funderetur de ipſo ſacramento, quale peri- » culum non eſt in miniſtratione corporis Chriſti « fidelibus indiſtincte & ideo populo ſacramen- » tum ſanguinis non miniſtrat quamvis fieri » poſſet licite juxta ſcripturam canonicam. Hæc Armachanus. Ulterius ipſe idem in præcedentibus, non dicit quod utraque ſpecies ſit de neceſſitate, aut de præcepto Chriſti, ſed juxta legem ſive ſcripturam canonicam licite poſſit ſub utraque ſpecie miniſtrari, ſupple, non obſtante conſuetudine & ſtatuto Eccleſiæ in oppoſitum.

ANNO CHRISTI 1433.

Prov. 8.

Ulterius magiſter proponens inducit, quod multum ac commodum eſſet in materia fidei, & aliis, conformari eccleſiæ primitivæ, & ad hoc inducit auctoritatem Bedæ in homillia infra octavam aſcenſionis domini, dicentis: Perfectum vitæ magiſterium eſt eccleſiæ primitivæ actus imitari. Ad idem inducit a- » poſtolum, qui dicebat fideles imitari eos, & debere ſtare & tenere traditiones, quas didicerant ſive per ſermonem ſive per epiſtolam. Ad quod dicendum, quod ſi praxis Chriſti & exemplum non obligat ſub præcepto, multo minus praxis apoſtolorum, aut primitivæ eccleſiæ. Nam praxis & exemplum Chriſti non obligat de neceſſitate ſalutis ad ipſum imitandum in omnibus ſuis actionibus & operationibus, quod patet inductive in ſingulis generibus operum Chriſti. Nam non tenemur de neceſſitate Chriſtum imitari in operibus ſupernaturalibus: ut puta in faciendis miraculis, ſimiliter nec in omnibus operibus moralibus, ut puta in his quæ pertinent ad perfectionem, niſi quis ſe ſponte voto proprio aſtrinxerit, ut eſt paupertas, caſtitas, obedientia & hujusmodi, quæ ſi ratione exempli obligarent, utique omnes Chriſtiani ad prædicta obligarentur, & ſic omnes divites, in matrimonio conſtituti, eſſent in ſtatu damnationis, quod eſt omnino hæreticum. Similiter Chriſtus jejunavit quadraginta diebus & noctibus, non habuit propriam domum, ſponte permiſit ſe cruciſigi, & multa alia paſſi, in quibus imitari non tenemur de neceſſitate. Alioquin omnes hæretici, ſicut ſunt eo quod hæretici, eſſent in ſtatu damnationis, qui in prædictis Chriſtum non ſequuntur. Similiter in ſacramentalibus & ceremonialibus; Chriſtus permiſit ſe circumcidi; octavo die in templo preſentari, paſcha vetus celebravit, & ut ad noſtra veniamus, hoc ineffabile ſacramentum, de quo eſt ſermo in præſenti, ipſe dominus in cœna confecit, & poſt alios cibos ipſum tradidit edendum diſcipulis: in quibus omnibus eccleſia nec imitatur Chriſtum, nec tenetur imitari, imo tetur non imitari. Et pari ratione non tenetur nec obligatur ex ratione praxis vel exempli imitari Christum in communione ſub utraque ſpecie. Si igitur praxis Christi & exemplum non obligat ſub præceto, multo minus praxis apostolorum aut primitivæ: eccleſiæ. Sive igitur in primitiva eccleſia fuit hic modus communicandi laicos ſub utraque ſpecie univerſalis in tota eccleſia, ſive partialis in aliquibus eccleſiis, ut communiter tenent omnes quia non potest ſufficienter probari hunc modum fuiſſe univerſalem, nec aliquem apostolorum dediſſe communionem ſub utraque ſpecie, excepto apostolo, hoc Corinthiis permittente, non ſequitur tamen, quod etiam nunc ita debeat fieri aut obſervari, cum Christus nullibi, ut declaratum est, ſic vel ſic fieri mandaverit aut præceperit.

ANNO CHRISTI 1433.

Multo minus tenentur obſervare in omnibus praxin eccleſiæ primitivæ.

Ad auctoritatem vero Bedæ dicendum primo, quod nullam facit mentionem de hoc ſacramento: demum quod ipſe loquitur de imitatione vitæ in moribus nec neceſſitatem imponit, ſed invitat ad perfectionem; unde » dicit: Perfectum vitæ magiſterium est ec- » cleſiæ primitivæ actus imitari, non autem » dicit, Neceſſarium vitæ magiſterium, *&c.* multa enim in primitiva eccleſia fiebant, ad quæ tamen moderna non obligatur ex præcepto. Et ut exemplariter dicatur, legitur quidem in Actis apostolorum 4. cap. quod multitudinis credentium erat cor unum & anima una, neque quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia, & quod offerebant precia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes apostolorum, dividebaturque ſingulis prout cuique opus erat: hoc quidem tunc fiebat, ſed tamen non ex præcepto neque de neceſſitate ſalutis, nec tenentur omnes fideles ad hujuſmodi communitatem. Paulus etiam circumcidit Timotheum Actorum 16. & apoſtoli præceperunt quod Gentiles converſi ad fidem abſtinerent a ſanguine & ſuffocato, Actorum 15. quæ tamen ſine periculo omittimus, cum nullum ipſorum ſit de neceſſitate ſalutis. Similiter ſacerdotes tunc licite ducebant uxores, non autem tempore præſenti, & multa alia fiebant in primitiva eccleſia, quæ modo licite non fiunt, & ſic dicendum eſt de communione utriuſque ſpeciei, *&c.* Item in primitiva eccleſia quaſi omnibus indifferenter licitum erat baptizare, prædicare, & hujuſmodi. unde Ambroſius ſuper epiſtola ad Epheſios, *Et ipſe dedit quoſdam apoſtolos*, ita dicit: » Ut creſceret plebs & multi- » plicaretur, omnibus inter initia conceſſum » eſt evangelizare & baptizare & ſcripturas » in eccleſia explanare: at ubi omnia loca » circumplexa eſt eccleſia, conventicula con- » ſtituta ſunt, & rectores ac cætera officia in » eccleſiis ordinata ſunt: quia ſi omnes ea- » dem poſſent, irrationabile eſſet, & vul- » garis res & viliſſima videretur. Hæc il- » le.

Ad Bedam.

Ut conſtat ex communitate rerum, circumciſione aliquamdiu tolerata, & ſimilibus.

Imo uxorati promovebantur ad ſacerdotium, ab uxoribus tamen abſtinebant.

S. Ambroſius in 4. c. ad Epheſ.

Poſt prædicta magiſter proponnes praxin dictæ eccleſiæ primitivæ volens diligenter confirmare

2. Theſſ. 2.

Non tenentur fideles in omnibus imitari Chriſtum, in ſuis actionibus. Patet in miraculis, obſervatione conſiliorum, jejunio 40. dierum, ſponanea paſſione, ſacramentalibus & ceremonialibus.

ANNO CHRISTI 1433.

mare & pertractare, inducit multa exempla, & primo exemplum Corinthiorum, apud quos viguit communio prætacti calicis, prout ex epistola apostoli Pauli colligitur; ad quod dicendum, quod sicut praxis Christi, qui sub utraque confecit & tradidit discipulis, non obligat ex necessitate aut ex præcepto, sic multo minus exemplum Corinthiorum & praxis eorumdem obligabit ecclesiam ad sic vel sic faciendum.

S. Dionysius cap. 3.

Ulterius inducit practicam & auctoritatem Dionysii scribentis de ecclesiastica hierarchia, cap. de eucharistia, Compertum. Ad quod dicendum quod prædictus sanctus philosophus & summus theologus fuit discipulus Pauli, & Græcus, & Athenienſis natione. Quia igitur in primitiva ecclesia Græci ab apostolo susceperunt consuetudinem utriusque speciei, eam servarunt usque ad præsentem diem, & sic Dionysius consuetudinem Græcorum sequens, loquitur in prædicta sua auctoritate, & glossa ejusdem, de prædicta communione utriusque speciei. In nulla tamen parte illius auctoritatis, nec in toto illo capitulo, imo nec in tota sua doctrina, beatus Dionysius dicit illam communionem esse necessariam vel de præcepto Christi, & per consequens per ipsam nihil contra veritatem catholicam & ecclesiæ consuetudinem concluditur. Vel dicendum ad dictam auctoritatem Dionysii, sicut dicit Sanctus Thomas in 3. parte, quod sicut sacerdos offert unum calicem pro omni populo, & ideo calix populo non datur, sicut etiam sacerdos sacrificans unionem calicis quod meritum & remissionem peccatorum omnibus qui adsunt de populo fide & devotione dividit & distribuit. Sicut enim pro omnibus orat & pro omnibus offert imo & ipsi cum ipso offerunt, * sicut enim sacerdos ait pro omnibus orans, & omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudi, *&c.* Sic & ipse sumens in persona omnium, omnes sumunt cum ipso, quia ipsius oblationis omnes fideles efficiuntur participes per remissionem peccatorum & augmentum gratiæ, & in his sacerdos sacram consummat actionem.

* *Forte*, sic etiam.

Ad Origenem.

Ulterius ad Origenem quem inducit in homilia 16. supra lib. Numerorum, dicendum quod ipse intelligit prædictum textum Joan. 6. *Nisi manducaveritis*, &c. de duplici manducatione, sacramentali scilicet & spirituali: unde eodem modo intelligitur dictum suum, sicut & prædicta auctoritas, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*. Espositum est autem supra, quod prædicta auctoritas sive intelligatur de sacramentali manducatione, sive spirituali, non tamen adversarius habet intentum, quod utraque species cadat sub præcepto, in cujus signum nulla mentio fit de speciebus panis & vini. Verum si prædictus doctor vel ex prædicta auctoritate vel ex aliis dictis ejusdem traheretur ad communionem utriusque speciei, tunc dicendum esset, quod ipse loquitur secundum consuetudinem Græcorum, cum ipse Græcus fuerit natione, apud quos, ut dictum est, fuit & est consuetudo utriusque speciei, non tamen aliquo modo dicit eam esse de necessitate aut de præcepto Christi.

Deinde inducit practicam beati Donati, allegans beatum Gregorium & passionale *&c.* Dicendum quod beatus Gregorius nullam mentionem in loco præallegato facit de sanguine, sed solum de reparatione calicis. Et ad istoriam legendæ suæ est dicendum, quod B. Donatus ministrabat populo sanguinem secundum consuetudinem quæ tunc in ecclesia sua tenebatur, & secundum quod quidam dicunt, propter prædictum scandalum, quod sibi contigit in prædicta fractione, licet per miraculum reparaverit, deinceps dictus matyr cœperit populo ministrare hoc sacramentum sub una specie: ejus exemplo alii propter similia scandala, & alia quæ numerata sunt, cœperunt similiter facere: & quia prædictus martyr non affirmabat neque docebat duplicem speciem esse de salutis necessitate aut de præcepto Christi, ideo non plus concludunt adversarii exemplo suo, quam fecerunt exemplo Christi & aliorum sanctorum, qui sub utraque specie hoc sacramentum ministraverunt.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad sanct. Thom. l. 4. dist. 24. q. 2. art. 3. ad 5.

Item ad id quod inducit de sancto Thoma, quod videlicet diaconi habent dispensare sanguinem Christi fidelibus, dicendum quod doctor sanctus ibidem describat actus quos in sacris constituti ex officiis ipsorum exequi possunt: quapropter si esset consuetudo, vel si ecclesia non statuisset oppositum, quod sanguis Christi sub specie vini populo ministraretur, utique diaconi ex officio possent ministrare; secundum quod de beato Laurentio legitur, & allegatur per beatum Augustinum: sed hoc nihil facit ad propositum de necessitate & præcepto utriusque speciei.

Ad Leonem papam.

Ulterius ad Leonem papam dicendum, quod prædictus Leo papa scripsit contra Manichæos, qui negabant Christum resurrexisse a mortuis, & per consequens nec diem dominicum volebant celebrare, sed in contemptum dominicæ resurrectionis & ecclesiæ Dei, illo die jejunabant, & sic de hujusmodi hæreticis loquitur, quod ad tegendam suam infidelitatem immiscebant se conventibus Christianorum, & interdum quando latere amplius non poterant, indigno ore simulando se esse catholicos, corpus Christi recipiebant, sanguinem autem Christi haurire de calice omnino declinabant, existimantes nondum Christum resurrexisse, sed ipsum adhuc mortuum esse, ideoque ex consequenti credebant corpus ejus sine sanguine existere, & sic propter illam infidelitatem Christi sanguinem omnino cavebant recipere ab altari. Non est similis ratio in illis & in nostris Christi fidelibus catholicis, quia illi propter dictam infidelitatem sanguinem nolebant capere, nostri autem propter consuetudinem & præceptum ecclesiæ laudabiliter & ex causis necessariis & rationabilibus introductam. Et ulterius patet quod in dicta auctoritate Leo papa nullam fecit mentionem de necessitate aut de præcepto Christi, quare nihil facit ad propositum, ad quod probandum eam adversarii introducunt, & per consequens non sequitur quod communicantes sub prima specie, & calicem haurire declinantes, dicantur sacrilegii crimen committere: nec etiam a societate sanctorum sunt expellendi, & sic excommunicandi, nec ab ipsis tamquam ab excommunicatis est declinandum,

ut

ANNO CHRISTI 1433.

ut magiſter proponens ex dicta auctoritate Leonis infert: quia nec communio calicis eſt præcepta, & per conſequens nec grande ſcelus contra legem Dei committunt communicantes ſub una ſpecie, nec ſubeſt etiam eadem cauſa in nobis, ſicut ſuberat in illis hæreticis, de quibus Leo papa loquebatur. Potuiſſet tamen dominus proponens honeſtius inferre quod intendebat, vel ſaltem honeſtatem meam cum majori patientia ſupportare.

Ad S. Gregorium.

Deinde ad auctoritates Gregorii dicendum, quod Gregorius loquitur in dicta auctoritate de ſanguine domini, & non de ſpecie vini, qui ſanguis vere & complete ſumitur ſub prima ſpecie ſanguinis Chriſti per ora fidelium populorum.

Ad S. Auguſtinum. Cap. 36.

Ulterius ad auctoritates Auguſtini & primo ad illam quæ habetur de conſecratione diſtinctione 2. Quia paſſus, *&c.* dicendum quod Auguſtinus loquitur de fidelibus & populis, invitans eos ad hujuſmodi ſacramenti perceptionem, magis ſub nomine calicis, non ratione ſacramentalis ſumptionis, ſed ratione ſignificationis, ſcilicet ratione contenti & effectus, qui ſanguini appropriatur, videlicet ratione refrigerii & lætitiæ ſpiritualis; quando manifeſte innuitur cum dicit: Et vos poſt jejunia, poſt labores, poſt humilitatem, & contritionem, jam in nomine Chriſti tamquam ad calicem veniſtis; quaſi diceret, Poſt anxietates & labores præſentis ſæculi, tamquam ad refrigerium, id eſt, ad conſolationem ſpiritualem, ad calicem veniſtis; & notanter ait, Tamquam ad calicem, & non ſimpliciter, Ad calicem veniſtis; ad innuendum quod non de ſacramentali calice, ſed de eo quod per calicem ſignificatur, intelligit, quod etiam ſequentia verba declarant cum dicit: » Et vos ibi eſtis in menſa, & » ibi vos eſtis in calice, nobiſcum vos eſtis. » Eſt enim populus in calice ſimul cum ſacerdotibus, in quantum populus Chriſto » conjungitur, qui per aquam ſignificatur: » ideo enim aqua in calice miſcetur, ut populus Chriſto ſuo capiti uniri ſignificetur, » & cum ſubjunxit: Simul enim hoc ſumimus, ſimul bibimus; non ibi ſubſtitit, ſed » quomodo populus ſimul bibat nobiſcum declarans adjunxit: Quia ſimul vivimus, dicuntur igitur laici bibere nobiſcum, quia » ſimul vivunt nobiſcum caritate conjuncti.

Ex quibus patet manifeſte quod Auguſtinus non dicit abſolute, quod populus bibat de calice ſacramentali, quod oſtendit per illud quod dicit, Tamquam ad calicem veniſtis, *&c.* per illud enim declarat, Simul bibimus, per, Simul vivimus. Quare ſecundario poſſet dici, quod Auguſtinus ibi loquitur de bibitione & ſumptione myſtica, ut patet per illud, Simul bibimus, quia ſimul vivimus, ſupple, uniti in caritate Dei, qua fideles efficiuntur una vita in Chriſto & cum Chriſto. Et quod ſic debeat intelligi dicta auctoritas, Quia paſſus, *&c.* oſtenditur per ſubſequentem auctoritatem, Nulli ambigendum eſt, unumquemque fidelium corporis & ſanguinis domini participem fieri; ut fuit ſuperius allegatum.

Cap. 17.

Item ad ſecundam auctoritatem ejuſdem doctoris, quæ ponitur de conſecratione diſtinctione 2. Cum frangitur hoſtia, *&c.* dicendum quod hæc auctoritas omnino intelligitur de ſacrificantibus ſacerdotibus, ad quos Chriſti paſſionem ſuis myſteriis & actibus pertinet repræſentare. Nam dictum eſt quod apoſtolis & eorum ſucceſſoribus ſacerdotibus dicta ſunt illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, quod igitur illa auctoritas ſic intelligatur, patet ex verbis in eadem poſitis, & debite ponderatis. Nam dicit: Dum frangitur hoſtia, *&c.* patet autem quod hoſtia frangitur a ſacerdotibus & non a laicis, quæ fractio nihil aliud ſignificat, quam corporis dominici in cruce immolationem: frangitur autem in tres partes, ſecundum triplicem differentiam corporis Chriſti myſtici, ut patet per Magiſtrum diſtinctione 12. 4. libri ſententiarum. Cap. 8. Sicut igitur per prædictam fractionem, quæ fit per ſacerdotem, vulneratio veri corporis Chriſti deſignatur, ſic & per ſpecies vini & earum de calice in os ſacerdotis fidelis fuſionem, expreſſa effuſio ſanguinis Chriſti in cruce facta pro noſtra reconciliatione ad Deum ſignificatur. Unde & inſimul prædicta duo conjunxit, videlicet: Dum frangitur hoſtia, Dum ſanguis de calice in ora fidelium funditur, ut ad eumdem utrumque pertinere deſignaret, ſcilicet fractionem & ſanguinis ſumptionem, ſcilicet ad ſacerdotes. Pro ſano tamen intellectu ejus quod dicit Auguſtinus & multi alii ſancti doctores, notandum eſt id, quod dicit Wilhelmus Pariſienſis de ſacramentis parte 3. » Si a ſanctis aliquando dicitur » quod ſanguis ille ſanctiſſimus in ora fidelium funditur, intellige quod non fundi- » tur, ſed mittitur, & hoc cum ipſo & in » ipſo ſacro corpore cujus eſt, non extra. Hæc ille, quia ut ſuperius declaratum eſt, ſanguis Chriſti eumdem modum habet exiſtendi, quantum ad veritatem, ſub ſpeciebus vini, quem habet ſub ſpeciebus panis, quia ſub utriſque ſanguis eſt in corpore, in venis, & non extra. Unde proprie nec corpus manducatur nec ſanguis bibitur, ſed hi actus proprie ad ſpecies terminantur, ſub quibus vere & proprie ſumitur, caro ſcilicet & ſanguis, licet ex vi converſionis aliter & aliter. Vel dicendum, quod etiam ſi indifferenter intelligatur de omnibus fidelibus, verum erit in communione unius ſpeciei, quod ſanguis Chriſti in ora fidelium funditur ſub ſpeciebus panis, quia cum non alium modum ſanguis Chriſti habeat exiſtendi ſub ſpeciebus vini, quam ſub ſpeciebus panis, cum nec ibi, nec hic ſit effuſus, ſed intra venas corporis incluſus, ita bene ſub ſpeciebus panis in ora fidelium funditur, ſicut ſub ſpeciebus vini. Unde ſicut prædicta fractio hoſtiæ in altari non eſt niſi ſpecierum tantum, & non corporis Chriſti, cum ſit infrangibile, impaſſibile, & incorruptibile, ſic etiam nec illa effuſio eſt ſanguinis Chriſti eadem ratione, ſed tantummodo ſpecierum vini. Quare ſub quibuſcumque ſpeciebus tradatur fidelibus, ſemper ſanguis Chriſti in ora ipſorum funditur, eo modo ſane intelligendum quod dictum eſt.

Ad S. Cyprianum iterum. Ep. ad Cæcilium 63.

Ulterius dicendum eſt ad auctoritates quæ inducuntur ex dictis ſancti martyris Cypriani & ex epiſtolis ejuſdem. Et primo ad primam, quod dictus martyr reprehendit epiſcopos, quia ſub una ſpecie populo miniſtrarent, imo in tota doctrina prædicti martyris & in omnibus epiſtolis ſuis nunquam reperietur, nec in verbis nec in ſenſu, quod ipſe tractaverit

in

ANNO CHRISTI 1433.

in materia unius vel duplicis ſpeciei, an videlicet cadat ſub præcepto Chriſti vel quod ipſe dicat duplicem ſpeciem eſſe de præcepto Chriſti, ſed quia in calice dominico ſanctificando, & plebi miniſtrando, non hoc faciebant quod Jeſus Chriſtus fecerat, ſcilicet vinum cum aqua tantummodo mixtum offerendo, ſed aut lac pro vino, vel uvas admiſcendo, vel aliquod aliud offerendo, conſecrando, ſicut & miniſtrando populo contra ritum & modum a Chriſto traditum, & ideo reprehendendi erant, quia graviter errabant, vel forte quia calicem non conſecrabant, aut forte aquam vino non miſcebant. Offerre autem populo ſub una ſpecie, ex conſuetudine & ſtatuto eccleſiæ, non errare, & ita non reprehenſibile, imo laudabile & meritorium, cum nihil agatur in calice dominico ſanctificando, quod Chriſtus non fecerit, in quo totus error prædictorum conſiſtebat. Si enim in ſanctificando & conſecrando calicem domini, conſecraſſent vinum & aquam, ſicut Chriſtus fecerat, & ſicut nunc eccleſia facit, licet aliter populo poſt conſecrationem hoſtiam miniſtrarent, non conſecratum vinum vel aquam ſicut nunc facimus, non fuiſſent tantum reprehenſibiles, niſi in quantum contraveniſſent conſuetudini eccleſiæ.

Ad ſecundam auctoritatem ejuſdem, dicendum, quod loquitur martyr ſecundum conſuetudinem quam habebat in eccleſia cui præſidebat. Et ſicut tunc neceſſarium erat, id eſt, utile, in quotidiana pugna exiſtentibus ſumere euchariſtiæ ſacramentum juxta morem eccleſiæ ſub utraque ſpecie; ſic & nunc valde utile eſſet & eſt fidelibus ſæpius accipere hoc diviniſſimum ſacramentum ſub una ſpecie, qua armentur contra inſtantia hujus miſerabilis mundi pericula & tentationes quas jam antichriſtus per ſuos miniſtros parare incepit, & graviſſime producere, nec minus erunt armati fideles, ſub una ſpecie ſumentes, quam eſſent illi qui idem & tantumdem ſumebant ſub utraque. Et utique optime facit ad propoſitum auctoritas ejuſdem martyris loquentis de preſſura & de temporibus anticliriſti, qui Chriſti milites his graviſſimis temporibus fide incorrupta & veritate robuſta debent ſe parare ad perſiſtendum fortiter, & ut armentur & fortificentur, debent quotidie ſpiritualiter fide & devotione calicem domini bibere, & ſæpe ad ſacram communionem unius ſpeciei, ſub qua vera caro Chriſti & verus ſanguis Chriſti cum cæteris concomitantibus continetur, accedere; quemadmodum & ad communionem ſub duplici ſpecie, de qua idem martyr loquebatur, propter conſuetudinem quæ tunc in eccleſia ſua habebatur, fideles devotiſſime accedebant.

Ep. 14. Supra in motivis eccleſiæ pro una ſpecie, circa finem.

Ad tertiam ejuſdem dicendum, quod dictus martyr loquitur de communione ſimpliciter, nec eſt ſenſus quod tunc aliqui ſacerdotes miniſtraſſent militataris pro Chriſto, hostia tantum ſine vino, & quod propter hoc ipſos reprehenderet, ſed quia denegabant eis ſimpliciter ſacramentum, utitur autem magis terminis ſanguinis & poculi propter ſimilitudinem effundendi ſanguinis in martyrio.

Ad quartam ejuſdem martyris dicendum, quod calix domini lætificat turbam non ratione ſpecierum, ſed ratione rerum, ut ſæpe dictum eſt, & ideo ſive ſub una ſpecie, ſive ſub duplici ſumatur fideliter & devote, ſemper lætificat turbam. Quia vero tempore prædicti martyris conſuetudo erat duplicis ſpeciei, idcirco ex quo calix dabatur populo, debebat dari eo modo quo Christus dederat, videlicet vinum cum aqua mixtum propter ſignificationem. Nam aqua populum ſignificat, quæ mixta in calice conjunctionem populi ad Christum ſignificat, quod utique non faciebant illi, quos dictus martyr reprehendebat, & ob hoc errabant, unde merito erant reprehendendi. Cum autem dicitur: Veritas dominica, *&c.* dicendum quod verum est quod Christus ſeorſum panem, & ſeorſum vinum tradidit; non tamen ſic præcepit laicis tradendum, nec de hac veritate loquitur hic martyr, ſed de veritate ſanguinis ſive vini & aquæ, quæ in calice debet offerri, & pro tunc populo tradi, quam veritatem non ſequebantur illi, qui hic reprehenduntur, quia vel lac offerebant, vel aquam non admiſcebant, vel aliquem alium errorem ex prædictis in conſecrando & miniſtrando committebant. Ad aliud, quod qui ex contemptu dimittebant tunc bibere ſanguinem Christi, quaſi erubeſcentes, errabant & graviter peccabant, cum ex contemptu, tum quia contra conſuetudinem eccleſiæ faciebant, & ex hoc ſignum erat modicæ devotionis & modici fervoris qui ad ſuſtinendum martyrium maximus requiritur. Similiter & nunc dicere poſſumus, quod ſanguinem pro Christo effundere non poterunt, qui ſanguinem Christi ſub duplici ſpecie, ſicut ſunt ſacerdotes, vel ſub una ut laici, bibere erubeſcunt, ſacram communionem contemnentes.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad auctoritatem quæ ſub nomine Fulgentii allegatur, dicendum primo nullam facit mentionem de neceſſitate aut de præcepto Christi, nec facit mentionem de communione laica, quare in nullo adverſariis ſuffragatur. Sed advertendum quod prædicta auctoritas ſub nomine Fulgentii allegata, non est illius antiquiſſimi doctoris, cujus auctoritas in magna veneratione habetur apud eccleſiaſticos doctores, quod patet tam ex diverſa allegatione dictæ auctoritatis, quam etiam ex ſuſpecta doctrina quæ in dicta auctoritate videtur contineri. Nam ut refert magister Thomas Anglicus, qui doctrinam Wickleff pleniſſime legit, optime intellexit, & fortiſſime atque acerrime, ut verus eccleſiæ catholicæ filius & doctor catholicus, impugnavit, hunc Fulgentium Wickeff * animo vocabat magnum Ambroſium, vel ſaltem magni Ambroſii diſcipulum. Alii vero ſubſequentes Wicklevistæ hunc eumdem vocaverunt & vocant Iſidorum, alii vero Waléranum; alii autem vocant & nuncupant Fulgentium: hanc autem falſam nominationem dictæ auctoritati & aliis fortaſſe dederunt Wicklevistæ, ut propter auctoritatem dictorum doctorum, quorum falſe nomina aſſumunt, facilius valeant ſimplices & incautas mentes decipere. Unde videtur prædicta auctoritas eſſe Berengarii, qui aliquando male ſenſit de veritate hujus ſacramenti, cujus revocatio habetur de conſecratione diſtinctione 2. Ego Berengarius, qui, ut refert magister Thomas in 2. a damnatæ memoriæ Wickleff differebat, quia dicebat in hoc ſacramento poſt conſecrationem panis & vini ſubſtantiam remanere ſimul cum vero corpore & ſan-

Ad Fulgentium.

Thomas Waldenſis de ſacramento euchariſtiæ, c. 92.

Cap. 41.

ANNO CHRISTI 1433.

sanguine domini nostri Jesu Christi. Wickleff vero totaliter amovit substantiam & veritatem corporis Christi ab hoc sacramento. Ita dicit Waleranus 3. capite de azymo & fermentato: Significari pane illo dixi ecclesiam, » non in eo quod offertur, & consecratur, » sed in eo quod de multis granis, ut dictum est, conficitur. Nam in eo quod consecratur, nec ipsum individuum corpus » domini significat, sed est: transfuso in se Dei » Verbo per fidem passionis. Dominus enim » non hoc significat, sed *Hoc est corpus meum*, inquit. Hæc ille, cujus memoria in damnatione est: videtur autem fuisse prædictus Berengarius tempore Anselmi, ut potest perpendi ex epistola, quæ in proœmio ponitur libri ejusdem Anselmi de corpore & sanguine domini, in qua eumdem redarguit de errore suo, quem tenebat in capitulo de eucharistia, & fraterne monet, ut errorem suum corrigat.

Patet secundo quod dicta auctoritas non sit magni Fulgentii, propter suspectam doctrinam in ea contentam. Nam manifeste sapit errorem Berengarii, qui posuit substantiam panis & vini simul cum substantia corporis Christi in hoc sacramento remanere. Unde » dicit: Verbum Patris carni & sanguini, » quem de utero Virginis assumpserat, & a » pane ac vino quod in altari sumitur, me- a) *Forte*, pa- » dium interveniens, unum efficit sacramen- ni » tum. Ecce quam aperte hic patet venenum, cum dicit, quod verbum Patris interveniens ex carne & sanguine & pane ac vino unum effecit sacramentum, quod est omnino contra fidem catholicam. Idem ostenditur error per verba sequentia, cum dicit, quod cum in ora fidelium sacerdos distribuit, panis & vinum absumitur & transit, partus autem Virginis cum unito sibi Verbo Patris & in cælo & in hominibus integer permanet & inconsumptus. Ecce iterum dicit quod in ora fidelium sacerdos distribuit panem & vinum quod omnino est a fide ecclesiæ alienum. Ex quibus manifeste colligitur, quod dictus auctor cujus est dicta auctoritas, & multæ aliæ similes nec auctoritate Ambrosius magnus fuerit, nec ejus discipulus, nec fide Isidorus, nec ætate Fulgentius, sed potius Berengarius quandoque in fide b de vino, & contemporaneus Anselmi: vel forte aliquis ejus Berengarii discipulus in errore: quapropter simpliciter neganda est hujusmodi auctoritas, & cæteræ similes, cum eodem auctore. Laborandum tamen esset ut originalia haberentur magni Fulgentii, & aliorum, ut manifestior fieret sacrilega malitia Wickleffistarum, qui non desinunt sacrarum scripturarum & catholicorum doctorum sanum pervertere sensum. Legi siquidem ejusdem Fulgentii tractatum de fide incarnationis Fili Dei, insuper libellum ejusdem de quinque quæstionibus ad Ferdinandum Cartaginensem diaconum, & nihil de hujusmodi suspecta doctrina valui deprhendere in dictis ejusdem præclarissimi & glorioſissimi doctoris.

b] *Forte*, devius.

Ad antiqua missalia dicendum, quod missalia antiqua continent rubricam & notulam secundum consuetudinem primitivæ ecclesiæ, in qua in aliquibus locis consuetudo erat communionis utriusque speciei quoad populum: nec tamen in illa notula dicitur quod sic fieri debeat ex necessitate aut ex præcepto: & ut clavus clavo retundatur, cum adducant antiqua missalia, adducamus & nos antiquissima, in quibus rubrica & notula de officio diei parasceves sentit & ponit, quod illo die corpus & sanguis non debent consecrari, sed quod hostia a præcedenti die debet servari, sola species, scilicet, panis debeat sumi a sacerdote. Quod si tali ac tanto die sufficit toti ecclesiæ sub sola specie panis, corpus Christi & sanguinem sumere, multo magis sufficiet sic sumere laicis. Et sine dubio si fuisset præceptum Christi semper sumere sub utraque specie, nequaquam ecclesia tali die, in quo maxime Christo passo compatitur & conformatur in pœnitentia, in jejuniis, in vigiliis, in peregrinationibus, & aliis piis, sanctis, & devotis operibus, prætermitteret præceptum Christi adimplere, nec permisisset Deus a tantis temporibus tam periculose errare ecclesiam, & in tali die in qua maxime fideles & populus Christianus humiliatur, compungitur, & Christo domino ex intimis cordibus afficitur & compatitur.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad relationem Nicolai de Lyra, quod fideles antiquitus in utraque specie communicabant, & quod sic dabatur fidelibus in primitiva ecclesia, sæpe concessum est, & conditur, nec tamen Nicolaus de Lyra dicit aut refert quod hoc facerent ex precepto Christi. Similiter ad Wilhelmum de monte Lauduno dicendum est, quod ipse refert quod tempore suo in multis locis communicabatur cum pane & vino, & cum toto sacramento, sane intelligendo pro pane & vino species sacramentales: non tamen dicit doctor, quod in illis multis locis fieret hujusmodi communio sub utraque specie ex præcepto Christi.

Similiter ad id quod Nicolaus de Lyra dicit quod per apostolos suos facit & fecit dominus hoc convivium ministrari omnibus Christianis per orbem diffusis, verum dicit, sive sub una specie sive sub duplici ministretur, quia etiam sub una specie verum & perfectum convivium carnis Christi & sanguinis ministratur, nec dicit quod sub utraque specie Chrius præceperit omnibus Christianis ministrare. Et idem dicendum est ad auctoritatem ejusdem de multiplicatione virginum. Ad auctoritatem S. Thomæ, In qua facit mentionem de dispensatione sanguinis per diaconos, & de sancto Laurentio, & ad auctoritatem Augustini, qui inducit sanctum martyrem in Romana ecclesia Christi sanguinem dispensasse, dictum est superius in responsione ad quamdam auctoritatem dicti sancti Thomæ.

Sed jam auctoritates duorum conciliorum quas etiam adducit, dicendum est, & primo ad decretum concilii Carthaginensis quarti dicendum, quod eucharistia, ut dictum est superius in quodam decreto duodecimi concilii Toletani, proprie accipitur pro hostia, tamen quandoque accipitur pro toto sacramento, hostia videlicet, & sanguine. Nunquam vero, quantum memoriæ occurit, eucharistia accipitur pro solo sanguine. Tota ergo difficultas hujus decreti remanet in hoc verbo, Infundatur, quia infundi pertinet ad liquidam materiam. Quare dicendum quod illud verbum, Infundi, reducatur ad eucharistiam, ut sit sensus, Infundatur, id est, immittatur, non sub specie vini, quia non dicit hoc canon, sed sub specie panis, vel e converso eucharistiæ

Supra probatione 3. ex doctrina sacrorum conciliorum.

nomen trahatur ad verbum, Infundi, ut videlicet ut sit sensus Origenis, Infundatur eucharistia, scilicet sub specie vini, vel quod utrumque stet in propria significatione, & per syncopen de toto sacramento intelligatur, ut sit sensus, quod detur sacramentum sub specie panis, ratione nominis eucharistiæ, & sub specie vini ratione verbi, Infundi, & quocumque modo intelligatur, nullum inconveniens sequitur, nec adversarius habet intentum, quia concilium disponebat administrationem sacramentorum secundum consuetudinem, quæ tunc in ecclesia Africana & Cartaginensi servabatur. Nec dicit ille canon, quod ideo sic sanctum concilium instituerit, quia esset præceptum Christi aut cujuscumque apostolorum, quod statutum & præceptum concilii, ex quo non emanabat originaliter ex præcepto & oblatione Christi, potuit rationabilibus & justis de causis per consuetudinem, vel per decreta summorum pontificum aut etiam conciliorum generalium sequentium abrogari.

Cap. 17.

Ad illud autem quod adducitur de concilio IV. Toletano dicendum, quod nulla mentio fit ibi de speciebus, sed tantummodo de corpore & sanguine domini nostri, quæ duo plene & perfecte sumuntur sub specie panis. Postremo & finaliter adducit dominus proponens tres rationes, quarum rationum omnes majores propositiones concedo, sed pro declaratione minorum propositionum, reducenda est ad memoriam distinctio posita a principio responsionis ad auctoritates inductas per eumdem: dicebatur enim ibi, quod in conclusionibus suis & meis duo erant attendenda, videlicet ipsa communio secundum se considerata, non habito respectu ad unam vel ad duplicem speciem: aliud, quod talis communio debeat dari sub una vel sub duplici specie populo laicali vel non conficientibus.

Quantum ad primum, concordia est inter ipsum & me, videlicet, communio divinissimæ eucharistiæ est multum utilis, valde necessaria Christi fidelibus, & quod innumeros effectus spirituales efficit in accipientibus & sumentibus digne, & quod etiam secundum multorum doctorum intentionem & opinionem, cadit sub præcepto omnibus Christi fidelibus usum rationis, & discretionis habentitibus & taliter dispotis, prout decet & congruit honori & reverentiæ tanti sacramenti; & ad hunc sensum concessi sibi auctoritates sanctorum extollentes utilitates & effectus divinissimi sacramenti; eas etiam quæ necessitatem aut præceptum videntur importare: & similiter ad hunc sensum concedo sibi omnes propositiones suas minores, & auctoritates quibus probat eas.

Sed quantum ad secundum, videlicet, quod sit utile & necessarium, aut de præcepto Christi sumere dictum sacramentum magis sub duplici specie quam sub una, nisi in quantum ecclesiæ consuetudo vel statutum magis ad unum modum vel ad alium declinaret, negavi, & nunc finaliter nego, quia nulla auctoritas in tota sua positione posita, sive sit auctoritas sanctarum scripturarum, sive cujuscumque sancti, aut doctoris, nec implicite, nec explicite, nec aliquo modo dicit, innuit, aut prætendit præceptum Christi determinare magis duplicem speciem, quam unam, vel e converso, in communione vel sumptione laicorum vel non conficientium. Unde patet, quod in omnibus hujusmodi argumentationibus paralogizatur arguendo a simpliciter, ad secundum quid: imo in istis ultimis rationibus, auctoritates quas adducit ad probandum minores suas, ut plurimum potius faciunt pro una specie, quam pro utraque: sicut est: *Panem de cœlo dedisti*, &c. item de convivio sive de nuptiis, quas rex fecit filio suo, in quibus nulla fit mentio de vino aut potu, tamquam de impertinenti ad sacramentum, quod illæ nuptiæ præfigurabant. Ex quibus nullo modo concluditur necessitas aut præceptum utriusque speciei. Et hæc dicta sunt de 3. parte & ultima, & per consequens de tota positione, quam dictus dominus proponens posuit coram hoc sacro concilio Basileensi in Spiritu Sancto legitime congregato, pro defensione communionis laicalis seu non conficientium sub utraque specie: in qua responsione & defensione consuetudinis ecclesiæ catholichæ si quid minus sufficienter positum est, pium & benevolum desidero correctorem, & nihilo minus prædicta subjicio correctioni & emendationi hujus sacrosanctæ generalis synodi Basileensis, & ex toto corde adhæreo protestationi per me in principio hujus actus præmissæ, ad laudem omnipotentis Dei, cui sit laus, honor, & gloria, per infinita sæcula sæculorum, Amen.

Pro finali confirmatione veritatis catholicæ, & consuetudinis communionis sub una specie, quantum arctitudo temporis permittit præsenti actui, vivendum est per exemplum & per experientiam, quæ est rerum omnium magistra, quid possit universalis ecclesia catholica circa ea quæ pertinent ad fidem & regimen Christi fidelium. Et ante omnia præsupponendum est, quod ecclesia Christi fidelium non est minoris auctoritatis sub lege evangelica, quam fuerit synagoga Judeorum sub lege Mosaica. Reperimus autem quod non solum synagoga vel in ea existentes pro tempore præter legem Dei nova statua, traditiones, & ceremonias statuerit, sed etiam circa præcepta divina dispensaverit, quod plane inducitur & declaratur per exempla. Et 1. Esther 9. ubi Judæi constituerunt 14. diem Martii esse solemnem; fertur enim ibidem, quod quando sententia, quæ erat in mortem omnium Judæorum sub rege Assuero degentium, mutata fuit in sententiam salutis, tunc statutum fuit ut 14. dies mensis 12, cum omni lætitia inter dies festos celebraretur, ut in posterum agnoscatur, &c. Et Paulo post: *Omnis autem provincia & civitas quæ noluerit hujus solemnitatis esse particeps, gladio & igne pereat*, ut habetur ultimo capite ibidem. Præceptum igitur de die hujus festivitatis non erat legis divinæ, sed unanimi consensu populi statutum est, & tantum universaliter in lege veteri per Judæos, & tenetur omni anno usque in præsentem diem. Item Judas Machabæus & fratres ejus, & universa ecclesia Israel constituerunt ut agatur dies dedicationis altaris, ab anno in anum per dies octo, primo Machabæorum 4. David quoque constituit cantores & summos sacerdotes 1. Paral. 15. multa hujusmodi statuta, ceremonias & ordinationes diligens lector in veteri lege per-

Ecclesia fidelium catholica non est minoris auctoritatis circa ea quæ pertinent ad fidem & regimen Christianorum, quam synagoga.

Synagoga non modo pro tempore, nova statuta, traditiones, & cerimonias instituit. Patet in festo sortium encæniorum, institutione cantorum, obligatione Rechabitarum a parte.

ordi-

ANNO CHRISTI 1433.

cipiet, ſive communi conſenſu populi factas & ordinatas, ſive etiam particularium, inſignium tamen perſonarum, gratas & acceptas Deo, quemadmodum habetur de Jonadab patre Rechabitarum, de quibus legitur Jeremiæ 35. ubi habetur quod Deus præcepit Jeremiæ ut intraret in domum Rechabitarum, & inductis Rechabitis in domum domini, daret illis vinum ad bibendum, & eidem Jeremiæ juxta verbum domini facienti reſponderunt Rechabitæ in domo domini: *Non bibimus vinum nos & domus noſtra in æternum;* ad quos Jeremias dixit: *Cur bibere non vultis juxta verbum domini vobis oblatum vinum?* Reſponderunt: *Quia pater noſter Jonadab filius Rechab nobis conſtituit, ut non edificemus domos, non colamus agros, aut vineas, & non bibamus vinum in æternum.* Et circa finem ejuſdem capitis laudavit dominus obedientiam Rechabitarum, & præmium adjiciendo dixit: *Pro eo quod obediverunt Rechabitæ præcepto patris ſui Jonadab, non deficiet homo de domo Rechabitarum in ſempiternum.* Ecce quam aperte declaratur, quod etiam præter legem Dei licet facere particularibus perſonis ordinationem vel ſtatuta, ſemper tamen in bonum, & in his quæ tendunt ad perfectionem, quemadmodum fecit Jonadab filius Rechab, cujus præceptum ipſe dominus approbavit, quod utique non feciſſet niſi placuiſſet ei.

Quædam verba in Jeremia non habentur.

Sed & in quibuſdam præceptis divinis diſpenſavit. Patet in circumciſione.

Quantum vero ad mutationem divinorum præceptorum, in veteri lege patet, quia licet circumciſio ſtrictiſſime præcepta fuerit, ut patet Gen. 17. quando dominus apparuit Abrahæ 99. annorum exiſtenti, dicens ad eum: *Ego dominus omnipotens, ambula coram me, & eſto perfectus, ponamque fœdus meum inter te & me.* Et infra: *Statuamque pactum inter me & te, & inter ſemen tuum poſt te in generationibus tuis fœdere ſempiterno.* Et infra: *Tu ergo cuſtodias pactum meam & ſemen tuum poſt te, in generationibus ſuis: hoc pactum eſt quod ſervabitis, circumcidetur ex vobis omne maſculinum, & circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit ſignum fœderis inter me, & vos: infans octo dierum circumcidetur in vobis: omne maſculinum in generationibus veſtris tam vernaculus quam emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de ſtirpe veſtra: eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum, maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fuit.* Ecce fœdus æternum, ecce pactum ſempiternum inter Deum ex una parte, & Abraham & ſemen ejus in generationibus ſuis poſt ipſum, parte ex altera: nihilo minus Moyſes cum de Ægypto Iſrael filios educeret, tam ſtricte a domino præceptam circumciſionem per annos quadraginta ob cauſam laboris itineris prætermiſit, non enim filii Iſrael leguntur circumciſi in deſerto, ſed poſtquam eos Joſue eduxerat in terram promiſſionis trans Jordanem, ibi in Galgalis ſeu in colle præputiorum juxta præceptum domini eos circumcidit. Joſue 5.

Pugna in ſabbato.

Item legitur 1. Machabæorum 2. quod Mathathias cum ſua ſocietate, non obſtante quod dies ſabbati fuiſſet tam de lege naturæ, quam de lege ſcripta, ſtrictiſſime præcepta, conſtituerunt ſcilicet Judæis quod non licebat ſecundum legem, ut pugnarent contra gentes etiam diebus ſabbatorum. Item Leviticí 8. habetur, quod panis propoſitionis laicis non debebat exponi ad manducandum, & tamen David cum pueris ſuis, tempore neceſſitatis, apud Abimelech ſacerdotem eis uſus fuit, ut patet 1. Regum 2. Matth. 12. Luc. 6. Sic denique ſerpentem æneum, quem dominus præcepit fieri Moyſi, dicens Numerorum 21. *Et fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno*, ſanctus Ezechias rex 4. Regum 18. deſtruxit; ſic enim refert ſcriptura de eo: *Fecit quod erat bonum coram domino, juxta omnia quæ fecerat David pater, ipſe diſſipavit excelſa, & contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitque ſerpentem æneum quem fecerat Moyſes. Siquidem uſque ad illud tempus filii Iſrael adolebant ei incenſum.*

ANNO CHRISTI 1433. Panibus propoſitionis David ad manducandum datis. Serpente æneo deſtructo.

Ex quibus & quampluribus aliis exemplis veteris legis, ſatis manifeſte colligitur, quod ſi ſynagogæ Judæorum, vel ejuſdem gubernatoribus, vel aliis particularibus licuit, ſtatuta, ordinationes, & ceremonias ſtatuere, & ex certis & rationabilibus cauſis etiam divinam legem interpretari, & ex hoc immutare aut tollere, ſive ſuſpendere pro tempore; multo magis hoc licet & licebit eccleſiæ catholicæ, & ejus univerſali pontifici papæ, ſcilicet qui totius eccleſiæ curam gerit, qui non eſt minoris auctoritatis in populo Chriſti, quam fuerit Moyſes in populo Judæorum, maxime cum ipſe Chriſtus indefectibilem aſſiſtentiam ſui & Spiritus ſancti eccleſiæ catholicæ promiſerit, dicens & loquens apoſtolis: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Et ſimiliter eiſdem loquens de aſſiſtentia Spiritus ſancti, Joannis 10. dicit: *Paracletus autem Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Et ne quis æſtimet quod apoſtolis & non futuris eccleſiæ rectoribus ſit hoc dictum, ideo Joannis 14. idem dominus dicit: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis.* Poteſt igitur eccleſia catholica ſtatuta & ordinationes facere, præter ea quæ in lege Chriſti expreſſe continentur, & etiam ipſam legem Chriſti interpretari, & ex certis & rationabilibus cauſis, pro locorum & temporum varietate præcepta ejus & ordinationes ſuſpendere, tollere, aut immutare pro tempore, quod tamen nuſquam factum eſt, quia nunquam præceptum in virtute aut in ſubſtantia uſquequaque ab eccleſia ſublatum eſt aut immutatum: & ex hoc concluditur, quod ſi etiam communio utriuſque ſpeciei fuiſſet de præcepto Chriſti, quod tamen nullo modo conceditur, quia nullo modo verum eſt, ipſam eccleſia catholica ex certis cauſis potuiſſet immutare aut tollere, multo magis quam Moyſes circumciſionem vel Machabæi ſabbatum, quæ tam ſtrictiſſime divina lege obſervari mandabantur, & ritum unius ſpeciei ſtatuere. Et hæc ratio in materia omnino convinceret adverſarios, ſi convenirent nobiſcum in acceptione, quid eſt eccleſia catholica, quia nullo modo auderent negare præeminentiam legis evangelicæ & eccleſiæ catholicæ ad legem Moſaycam & ſynagogam Judæorum.

Sic eccleſia poteſt ſtatuta condere, præter ea quæ in ſcripturis expreſſa ſunt, & ipſam legem interpretari.

Matth. 28.

Sed jam ad ea quæ eccleſia catholica Chriſti in præteritum fecit, ſtatuit & ordinavit, oculos dirigamus, ut præteritorum memoria

ANNO CHRISTI 1433.

mentem moveat noſtram de præſentibus & futuris cogitare. In primis quidem manifeſtum eſt bibliam, quæ eſt fundamentum totius fidei noſtræ, & eccleſiaſticæ diſciplinæ, robur & auctoritatem accepiſſe ex acceptatione & approbatione eccleſiæ univerſalis, ſecundum reparationem & innovationem Eſdræ ſcribæ magni ſacerdotis, cujus innovatio per multa tempora ante Chriſti adventum fuerat, per ſynagogam Judæorum acceptata & approbata. Inſuper manifeſtum eſt multos in eodem volumine libros contineri, qui apud Judæos in auctoritate non habentur, ſed inter apocryphos computantur. Qui tamen apud nos in eadem veneratione & auctoritate habentur, ſicut & cæteri, & hoc utique non niſi ex traditione & acceptatione univerſalis eccleſiæ catholicæ, quibus contradicere nullo modo licet pertinaciter.

Ut conſtat ex acceptatione & approbatione librorum novi & veteris teſtamenti.

Inſuper cum multi evangelia ſcripſerint, ut habetur diſtinctione 15. in decretis, utpote, Bartholomæs, Nicodemus, & quamplures alii, de quibus dictum eſt in ſuperioribus, tamen eccleſia catholica omnibus aliis ſpretis, quatuor tantummodo acceptavit, approbavit & in auctoritate atque in ſumma veneratione habere voluit. Et quod prædicti libri divinæ legis tam veteris quam novi teſtamenti auctoritatem ab eccleſia habeant, patet per egregium doctorem Auguſtinum contra Fauſtum hæreticum ita dicentem: Noſtrorum librorum auctoritas ex gentium conſenſione per ſucceſſores apoſtolorum conciliorumque roborata vobis adverſa eſt. Et iterum: Non crederem evangelio, niſi me eccleſiæ catholicæ auctoritas commoveret. Item: Quis 14. epiſtolas Pauli in auctoritate habendas ſtatuit, & quis quintadecimam reſecavit? Nam & unam Laodicenſibus ſcripſit, de qua ipſemet apoſtolus facit mentionem Coloſſ. 4. cap. in fine ubi dicit: *Et ea quæ Laodicenſium eſt vobis legatur.* Similiter cum apud plures dubium fuerit quis eam quæ ad Hebræos eſt epiſtolam ſcripſerit, quis eam adſcripſit Paulo apoſtolo? cum plures etiam ejuſdem epiſtolæ ad Senecam legantur, quis eas removit, ut non cum cæteris in auctoritate haberentur? utique hæc omnia auctoritate ſolius eccleſiæ geſta ſunt, cujus etiam auctoritas epiſtolas canonicas, actus apoſtolorum & Apocalypſin Joannis inter canonicos & divinos libros haberi voluit, ſtatuit, & ordinavit.

Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum lib. 11. cap. 2. & lib. 13. cap. 5. Contra epiſtolam Manichæi quæ dicitur fundamentum cap. 5.

Item cum plures bibliam in Latinum tranſtulerint, ſive de Hebræo ſive de Græco, ſolius tamen noſtri Hieronymi glorioſiſſimi tranſlatio eccleſiæ auctoritate antefertur. Cum igitur omnis noſtra auctoritas in affirmanda veritate catholica & adverſa falſitate confutanda ortum habeat a fonte ſacrarum ſcripturarum, utique multo fortius habebit ab ipſa eccleſia catholica, quæ & ipſas ſcripturas ſacras tradidit, & ſtatuit in auctoritate habendas. Præterea gloſſa ordinaria ſuper totam bibliam, libri ſanctorum doctorum, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii, & aliorum, leges civiles, decreta, decretales, & omnes aliæ ſcripturæ, quæ inter Chriſtianos in auctoritate habentur, non aliunde habent auctoritatem, niſi ab eccleſia, & in tantum valent quantum ab eccleſia probantur, aut ſaltem ſuſtinentur, aut permittuntur. Inſuper auctoritate eccleſiæ univerſitates & ſtudia fundata ſunt, gradus magiſtrales & doctorales in omni facultate ordinati & conceſſi ſunt in eiſdem.

ANNO CHRISTI 1433.

Denique quanta circa fidem eccleſia ſtatuerit vel ordinaverit, vel pro infallibili veritate tenenda mandaverit, manifeſte liquet. Nam licet ex ſcripturis ſanctis conſtet eſſe Trinitatem in divinis, tamen quod ſinguli in Trinitate exiſtentes, perſonæ nominentur, hoc eccleſia catholica ordinavit & ſtatuit. Inſuper quod in Chriſto non ſint duæ perſonæ, ut quidam hæreticorum poſuerunt, cum ex ſcripturis manifeſte non habeatur, hoc per doctores ſuos eccleſia declaravit. Similiter, quod mater Chriſti, mater Dei diceretur.

Ex receptione nominis perſonæ in ſanctiſſima Trinitate, item baptiſmo parvulorum, & affignatione compatrum.

Item nuſquam in canone ſacræ ſcripturæ reperitur, quod parvulus recenter baptizatus, qui nec corde credit ad juſtitiam, nec ore confitetur ad ſalutem, inter fideles & credentes computetur, & nihilominus eccleſia ita determinavit, & ſtatuit, quod ſi quiſquam negare hoc auſus fuerit, apertus utique judicabitur hæreticus. Unde Auguſtinus de verbis apoſtoli, ſermone 14. Ubi ponis » parvulos baptizatos? profecto in numero » credentium. Nam ideo ex conſuetudine » antiqua canonica & fundatiſſima, parvuli » baptizati fideles vocantur. Et infra: Inter » credentes baptizatos parvulos numerabis, » nec judicare ullo modo aliter audebis, ſi » non vis apertus eſſe hæreticus, ergo ideo » habent vitam æternam, quia qui credit » habet vitam æternam. Nolo eis ſine iſta » fide, & ſine iſto ſacramento hujus fidei, » promittere vitam æternam. Et infra: Ratiocinationes eorum, ſcilicet Pelagianorum, » adhuc videntur compellere, ſed auctorita» te reprimuntur eccleſiæ, ne non dicam » ſputis hominum obruuntur, ſed ipſorum » infantium lacrymis tamquam fluvio per» trahuntur: & ſic patet quod eccleſia fundavit ibi fidem, quæ ex canone ſcripturæ non habetur.

Item nullus canon bibliæ ſe docet, quod ſi aliquis mortuus fuerit, & non crediderit, quod talis ſalvetur: imo habetur oppoſitum, Marci ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit, qui vero non crediderit, damnabitur*; & nihilo minus fides eccleſiæ ſtatuit, ut quilibet fidelis firmiter credat, parvulum baptizatum, etiamſi ante uſum rationis moriatur, ſalvari. » Unde Auguſtinus, & » ponitur in capite 15. quæſtione 1. capite, » Firmiſſime, ubi ſic habetur: Parvulis ve» ro qui necdum propria voluntate credere, » nec pœnitentiam pro peccato, quod origi» naliter trahunt, agere poſſunt, ſacramen» tum fidei, quod eſt ſanctum baptiſma, » quamdiu rationis ætas eorum capax eſſe » non poteſt, ſufficere ad ſalutem. Item ſola auctoritas eccleſiæ conſtituit ut compatres in baptiſmo parvuli fidem pro ipſo reſpondeant loco eccleſiæ, & quod fides eccleſiæ ſufficit parvulo ſic baptizato, quamdiu ad ætatem non pervenerit, ad ſalutem. Et ſic auctoritas eccleſiæ nobis inſtituit, ut parvuli per aliorum pedes ad fidem veniant, per aliorum corda credant, per aliorum linguas in baptiſmo reſpondeant & fidem confiteantur. Unde Auguſtinus in libro 3. de libero arbitrio, & habetur „ de conſecratione diſtinctione 4. Illud perſeri, Cap. 23. „ tari homines ſolent, ſacramentum baptiſmi „ Chriſti quid proſit parvulis cum eo accepto Cap. 4.

„ ple-

ANNO CHRISTI 1433.

» plerumque moriuntur, priusquam ex eo » quidquam potuerunt cognoscere: quare fa» tis pie recteque credimus, prodesse parvu» lo fidem eorum a quibus consecrandus af» fertur, & hoc ecclesiæ commendat saluber» rima auctoritas, ut ex eo quisque sentiat » quid sibi prosit sua fides, quando in alio» rum quoque beneficio, qui propriam non» dum habent potestatem, commoda sit.

Ex symbolo apostolorum.

Insuper nusquam legitur in sacris literis quod apostoli symbolum minus, quod in diversis horis diurnis silentio dicitur, composuerint aut fecerint, vel in duodecim articulos distinxerint, & tamen fideles tenent & credunt, imo & nominant ipsum symbolum apostolicum; & hoc non nisi auctoritate ecclesiæ, & specialiter concilii Nicæni, cujus etiam auctoritate articulus de descensu Christi ad inferos tenetur, & firmiter creditur. Ipsum etiam sacrum concilium Nicænum secundum & majus symbolum edidit, in quo plurima fidem concernentia declaravit, quod & publice & aperta voce ubique in cunctis ecclesiis catholicis dicitur & cantatur, cui postmodum articulum de processione Spiritus sancti a Filio ecclesia addidit, cujus auctoritate etiam symbolum Athanasii in divinis officiis canitur. Quanta vero ecclesia catholica de his quæ ad fidem pertinent interpretata fuerit, declaraverit, exposuerit, manifestat confutatio innumerabilium hæreseon, ad quas enumerandas non sufficeret tempus, nec manus ad scribendum, nec lingua ad narrandum valeret, in quarum confutatione tot veritates fidei elucidatæ, manifestatæ & apertæ fuere, quæ prius latebant in operto, quot fuerunt hæreses confutatæ.

Ex usu imaginum.

Sed jam descendamus ad ea, quæ eadem catholica circa divina præcepta sacramenta immutaverit. Etenim licet in lege veteri prohibitæ fuissent lege divina imagines visibiles, nedum ipsius Dei, sed quorumcumque sanctorum hominum, nec de post in scripturis sive veteris sive novi testamenti concessa licentia eas faciendi aut fabricandi reperiatur, nihilo minus ecclesia catholica edocta a Spiritu sancto, nedum permisit, imo statuit & ordinavit, ut venerabiles imagines Christi, gloriosissimæ suæ matris, & cæterorum sanctorum fierent, quibus manuducerentur homines ad memorandum & recordandum gesta & facta domini nostri Jesu Christi, & aliorum sanctorum, ut sic excitarentur ad eorum imitationem, & ut eorum sæpius implorarent pro se suisque, vivis & defunctis, suffragia & auxilia.

Ex mutatione diei sabbati in dominicam.

Insuper licet dies sabbati fuerit strictissime ad observandum & custodiendum præcepta & mandata, ut patet Geneseos 2. capite, ubi legitur quod post creationem sex dierum cessavit dominus die septimo ab omni opere quod patraverat, & benedixit diei septimo, atque in lege scripta postmodum in legitimum sempiternum constituerit sub diversis pœnis diem hunc septimum a cunctis generationibus celebrandum observari. Unde & collectorem lignorum in die sabbati mandavit dominus lapidibus obrui, ut patet Numerorum 15. & pro firmiori ratificatione suæ constantissimæ voluntatis, & pro diligentiori custodia speciali munimine consignavit hoc præceptum, dicens. *Memento ut diem sabbati sanctifices.* Nullum enim aliorum præceptorum tantæ memoriæ signo consignavit: qui dies magna sub custodia & religiosa observatione semper habitus fuit & custoditus, etiam tempore apostolorum, & longe post observatus, & nihilo minus propter reverentiam & beneficium dominicæ resurrectionis dictus dies sabbati ex sola consuetudine ecclesiæ universalis fuit in diem dominicum commutatus, præter auctoritatem cujuscumque scripturæ sacræ veteris vel novi testamenti.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex ordinatione paschatis.

Item dominus præcepit Exodi 12. in legitimum sempiternum, quatenus fidelis populus celebraret pascha domini ad vesperum diei 14. mensis prima, quod præceptum etiam ecclesia catholica per multa tempora post observavit: tandem Spiritu sancto duce, sine cujuscumque scripturæ auctoritate prædictum ritum, quoad tempus, propria auctoritate permutavit, taliter ut nunquam pascha nostrum cum pascha Judæorum coincidat, & semper in die dominico celebretur. Item ut supra habitum est, in principio licet circumcisio in lege fuerit strictissime mandata observari, fueritque ipse dominus noster Jesus Christus circumcisus, & omnes apostoli, & etiam post ascensionem domini fuerit observata, nihilo minus absque alia auctoritate scripturæ apostoli eam immutaverunt auctoritate Spiritus sancti ecclesiam dirigentis & gubernantis, ut habetur Actorum 15. ubi dicit Petrus: *Quid tentatis imponere jugum super cervicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus, sed per gratiam domini nostri Jesu Christi credimus salvari quemadmodum & illi.* Unde & infra statuerunt apostoli omnino eam debere tolli, scribentes epistolam ad fideles, qui erant Antiochiæ, per manus Pauli & Barnabæ dicentes: *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil ultra vobis imponere oneris quam hæc necessaria, &c.* Ex quibus manifeste ostenditur potestas ecclesiæ, & veritas indefectibilis in his quæ fidei sunt & necessitatis ad salutem: & Paulus ad Galatas 5. post decretum & statutum apostolorum ait: *Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit*, ubi apparet totalis ablatio, imo annihilatio circumcisionis, quæ debuit sub pœna mortis lata ab ipso domino, æternaliter observari.

Ex abolitione ceremoniarum veteris legis.

Item innumeræ ceremoniæ erant in lege veteri præceptæ celebrari a domino, quas apostoli post & ecclesia sustulerunt ex certis & rationabilibus causis. Item videamus mutationes factas circa præcepta Christi & sacramenta novæ legis, & primo circa sacramentum baptismi, quod ipsi circumcisioni in nova lege succedit. Nam dominus noster Jesus Christus ascendens in cælum, præcepit apostolis dicens, Matthæi ultimo: *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & spiritus sancti*, in quibus verbis dedit eis & limitavit formam baptismi, & in persona eorum toti ecclesiæ, & tamen non post longum tempus, ipsi apostoli & ecclesia, dimittendo dictam formam, *in nomine Patris*, &c. traditam per dominum, baptizabant tantum in nomine Christi, dicentes: Te baptizo in nomine domini Jesu Christi. Cum autem hoc nomen Jesus Christus dicat unam personam tantum duarum naturarum, hæc autem nomina, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, dicant tres personas in una natura tantum, patet maximam esse differentiam inter has duas for-

ANNO CHRISTI 1433.

formas baptiſmi, ſcilicet, *in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*, &, *in nomine Jeſu Chriſti*, & licet ſecundum rem & eſſentiam idem ſit baptiſmus, qui fiebat primo, & nunc in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, &, In nomine Christi, tamen tanta videtur eſſe differentia, ut ſi quis nunc in nomine Chriſti baptizaret, non baptizaret, ut dicit ſanctus Thomas in tertia parte.

Nec prætermittendum est, de mutationibus factis in eccleſia, hoc ſacramentum baptiſmi tam quoad tempus baptizandi, quam quoad ætatem baptizandorum, quam etiam quoad perſonas quæ poſſint hoc ſacramentum miniſtrare. In principio enim hujus ſacramenti baptizabantur ſolum illi, qui per ſe ſciebant fidem interrogati reſpondere. Sed postmodum, ne parvuli & alii uſu carentes rationis, ſubeſſent periculo damnationis, eccleſia providit circa eorum baptiſmum, ut etiam ſuperius tractatum est. Tenuit etiam eccleſia pro statuto, quod præter vigilias paſchatis & pentecostes nullo modo ſolemnis baptiſmus celebraretur, omneſque ad prædictas vigilias, excluſo neceſſitatis articulo, baptizandi ſervarentur. Porro nec ex doctrina Christi & evangelii, nec etiam ex doctrina alicujus apoſtolorum habetur expreſſe, quod aliquis habeat potestatem baptizandi exceptis eccleſiaſticis, quorum statum præfigurabant apoſtoli, quibus ſolis dictum est, *Ite baptizantes*, &c. & nihilominus in neceſſitatis articulo mares & feminæ, Pagani, Judæi, & hæretici poſſunt baptizare, dummodo ſervent formam, materiam, & intentionem eccleſiæ: unde hoc? certe quia ſic declaravit eccleſia, ſic ordinavit, & quia ſic ei placuit ſuam auctoritatem omnibus communicare in neceſſitatis articulo.

Item non modica mutatio etiam in ſacramento matrimonii ſecundum ſucceſſionem temporum auctoritate eccleſiæ facta est. Nam in principio ſuæ institutionis erat illimitatum, ita quod maſculus & femina, uterini & germani, poterant legitime matrimonialiter copulari, & post aliquam multiplicationem humani generis ordinatum fuit, ne in prima linea conſanguinitatis contraheretur, deinde post abundantem multiplicationem, uſum hujus arctando ſacramenti, ordinatum exſtitit, ut non in propinquiori quam quinta linea conſanguinitatis poſſet matrimonium contrahi: ex quibus patet quod certus uſus ſacramentorum conceditur paucitati hominum, qui tamen multitudini ex certis cauſis denegatur. Et ſic potuit eſſe, imo ita fuit, quod in primitiva eccleſia, quando adhuc homines pauci erant Christiani, dabatur eucharistiæ ſacramentum fidelibus populis ſub utraque ſpecie, quibus multiplicatis propter ſæpe enumerata pericula, quod paucis concedebatur, nunc multitudini denegatur.

Item quamvis Deus in lege naturæ, quando hoc matrimonii ſacramentum instituebatur, statuiſſet, quod unius viri tantummodo una eſſet uxor, & e converſo, prout patet Geneſis 2. quando Spiritus ſanctus dixit per Adam: *Relinquet homo patrem ſuum & matrem ſuam & adhærebit uxori ſuæ:* ſequitur: *& erunt duo in carne una*: nihilo minus hæc lex mutata fuit in ſanctis patriarchis, ut patet in Lamech, qui primus ſimul duas uxores habuit, in Abraham ſimiliter, & Jacob, in aliis etiam ſub lege conſtitutis, in quibus lex vetus uxorum pluralitatem videtur approbaſſe. Sed adveniente lege nova, in qua perfectio evangelica exprimitur, mutata est lex nuptiarum atque matrimonii, & reducta ad priorem inſtitutionem & honeſtiorem, ut unus uni, & e converſo, tantummodo conjungantur in figura Christi & eccleſiæ unicæ ſponſæ, de quorum matrimonio ait apoſtolus ad Epheſios 5. *Sacramentum hoc*, ſcilicet matrimonii, *magnum eſt, dico autem in Chriſto & eccleſia*. Hanc autem reductionem ad priſtinum statum nullo modo legimus reductam ex quibuſvis ſacris literis, niſi ex ſtatuto & conſuetudine eccleſiæ, nec audebit quis dicere quod tempore legis naturæ & legis Moſaicæ non fuerit in hominibus verum matrimonium, aut quod ipſorum fuerit aliud ſacramentum matrimonii a ſacramento legis gratiæ, propter dictum Christi in evangelio loquentis de hujuſmodi ſacramento: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Etenim ſacramentum matrimonii, & ſacramentum pœnitentiæ in lege naturali ſcilicet, Moſaica & evangelica locum habuerunt, quamvis in uſu fuerint multipliciter immutata. Item præcipitur 25. capite Deuteronomii, quod habitantibus fratribus germanis ſimul, uno moriente abſque liberis, uxor defuncti alteri non nubat, ſed accipiat eam frater ejus, ut ſuſcitet fratri ſuo ſemen, quod in nova lege ad aliquod tempus fertur perduraſſe, quæ tandem lex nulla adhuc ſcriptura promovente, per eccleſiæ conſuetudinem & statutum ſublata est, quibus statuitur & prohibetur quod ſponſus non poſſit contrahere matrimonium cum aliqua conſanguinea ſponſæ mortuæ uſque ad quintum gradum conſanguinitatis excluſive. Item ſalvator noſter dominus noſter Jeſus Christus, Matthæi 19. accedentibus ad eum Phariſæis ad ipſum tentandum, & ab eo quærentibus, *Si licet homini dimittere uxorem ſuam quacumque ex cauſa?* ita reſpondit: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob cauſam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur:* & nihilo minus ſancta eccleſia catholica non ſolum ex hac cauſa, ſed ex pluribus aliis permittit & facit rationabiliter divortia fieri, ut patet in frigidis & maleficiatis, de affinibus, ex cauſis hæreſis, & pluribus aliis cauſis. Ecce quot & quantæ mutationes circa tam magnum & neceſſarium ſacramentum auctoritate eccleſiæ contigerunt.

Item in ſacramento pœnitentiæ, quod ab Adam in paradiſo incepit & debet durare uſque ad conſummationem ſæculi, ſimiliter mutatio magna facta est ſecundum ſucceſſionem temporum. Nam cum confeſſio ſit pars principalis pœnitentiæ, tempore legis naturæ ad eam tantummodo Deo faciendam mentaliter tenebantur: ſuccedente vero lege Moſaica, ultra hoc homines obligabantur ad confeſſionem ceremonialem extrinſecam, prout per aliquod ſacrificium homines manifeſtabant ſe hoc vel illo peccato deliquiſſe, ut habetur Levitici 4. & 5. ut habetur eodem libro 16. ſacerdotes poſitis manibus ſuper caput hirci, omnes filiorum Iſrael confitebantur iniquitates: ſed adveniente veritate evangelidæ legis, etiam confeſſionem vocalem de univerſis cogitationibus, locutionibus, operibus, & omiſſionibus clare diſtincteque faciendam inſtitut eccleſia ſacerdoti auctoritatem & juriſdictionem

ANNO CHRISTI 1433.

nem habenti, in secreto, non ut homini, sed ut Deo, sine offensa quacumque honoris confitentis, sub formidabilibus & execrabilibus pœnis præcipiendo & mandando sacerdoti, ne quoquo modo signo aut verbo prodat aut revelet peccata confitentis: de qua quidem confessione singulariter & specialiter, quatenus solum sic secrete & auriculariter fieri debeat sacerdoti, nulla de scripturis sacris habetur traditio, nisi quantum ad sic agendum Spiritus sanctus movit & direxit ecclesiam, quæ nihilo minus originaliter fundat se in auctoritate clavium, quæ ipsi ecclesiæ ab ipso domino traditæ sunt, dicente Petro: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris*, &c. Et Joannis 20. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt:* quia igitur sacerdotes habent remittere peccata, utique oportet ut agnoscant ea, & sic Spiritu sancto ducente sancta ecclesia confessionem, ut præmittitur, secretam statuit & ordinavit.

ANNO CHRISTI 1433.

Matth. 16.

Item circa sacramentum ordinis videtur ecclesia addidisse. Nam in primitiva ecclesia erant duo tantummodo ordines, diaconatus, scilicet, & sacerdotium. Et secundum beatum Hieronymum idem tunc erat episcopus & sacerdos, quoad nomen, non autem quantum ad rem, quod tamen nunc non est. Item circa sacramentum diviniſſimæ eucharistiæ multa videntur addita vel mutata. Nam forma qua calix consecratur, in nullo evangelistarum in propria forma verborum reperitur, sed videtur per ecclesiam ex omnibus dictis evangelistarum compilata, & in ea sunt aliqua addita. Etiam in consecratione hostiæ ecclesia addidit hanc dictionem, Enim. Cæterum Christus instituit hoc sacramentum, & ministravit post cœnam, & tamen ecclesia immutavit, & ordinavit ut non nisi a jejunis de mane celebraretur & ministraretur, nisi in necessitatis articulo. Imminente etiam errore de observatione legalium, Leo papa ordinavit, ut pro tempore in fermento conficeretur, licet Christus confecerat in azymo, ad quem ritum postmodum, cessante dicto errore, ecclesia reversa est. Denique ecclesia ordinavit ritum & modum ad hoc sacramentum celebrandum cum talibus orationibus, epistolis & evangeliis, secretis, mysticis signis, vestibus sacris & vasis consecratis, in ecclesia, in altari, cum luminaribus, cum assistentibus, & aliis quæ pro devotione & solemnitate tanti sacramenti fiunt, de quibus per singula discurrere longum esset.

Item in pluribus quæ apostoli statuerunt, secundum temporum successionem & temporum varietatem facta est mutatio. Nam apostoli in concilio 3. Hierosolymis celebrato, quod habetur Actorum 15. sublata circumcisione, & omnibus quodammodo ceremoniis veteris legis, statuerunt ut fideles deberent tantummodo abstinere ab immolatis simulacrorum, sanguine, suffocato, & fornicatione, & nihilo minus statim post prædictam sublationem circumcisionis Paulus apostolus circumcidit Timotheum qui ex patre Gentili natus fuerat, propter vitare scandalum Judæorum, qui erant in illis locis, ut habetur Actorum 16. Insuper hoc dictum concilium de cessatione legalium, apostoli & seniores qui erant Hierosolymis, adveniente Paulo, propter scandalum evitandum, sustinuerunt adhuc ceremonias legales, & voluerunt, ut Paulus ascendens templum, purificaret se & sanctificaret tamquam ambulans & custodiens legem, ut habetur Actorum 21. Et post prædicta etiam ex ipsis præceptis quæ per apostolos tradita erant servanda, quædam consuetudo ecclesiæ immutavit. Nam ex prædictis quatuor, primo & quarto manentibus illæsis, de non edendo de immolatis sive idolothytis & de custodiendo se a fornicatione, secundum & tertium mutata sunt, quia & sanguinem edimus & suffocatum. Item Paulus apostolus dicit: *Oportet episcopum unius uxoris virum esse*, in quibus verbis præceptum apostoli includitur, & ex hoc, & etiam ex ratione significationis bigamiæ, cui semper est annexa irregularitas: & nihilo minus papa, & multo magis ecclesia potest, imo & de facto dispensat in bigamis, non obstante præcepto prædicti apostoli: Unde dicit sanctus doctor in 4. distinctione 27. in responsione ad dictam auctoritatem Pauli.

ANNO CHRISTI 1433.

1. Tim. 3.

Quæst. 3. art. 3. ad 2.

» Quantum ad ea quæ sunt de necessitate
» sacramentorum & fidei, nec ecclesia nec
» papa potest dispensare, sed in aliis quæ sunt
» de institutione apostolorum, cum ecclesia
» nunc habeat eamdem potestatem statuendi
» & destituendi quam tunc habuit, potest
» per eum qui primatum tenet in ecclesia, dis-
» pensare: quapropter & Lucius papa dispen-
» savit cum Panormitano qui erat bigamus.

S. Thom. 16.

Item sancta mater ecclesia docuit signum sacratissimæ crucis in fronte depingere, ipsa docuit in eodem signo benedictiones fieri sacramentorum & consecrationes, pro defensione & contra insidias malignorum spirituum sal & aquam benedicere, & ea insimul miscere. Ipsa docuit fontes baptismatis benedicere, pro congregatione fidelium, ad sacramenta percipienda, ad doctrinam divinam audiendam, ad divina mysteria peragenda, & laudandum Deum specialiter ecclesias fabricari, cœmeteria ubi fideles sepelirentur, & exequias mortuorum facere & omnem alium ritum ecclesiasticum adinvenit, quem per singula explicare dies nobis potius deficeret, quam materia dicendi. In quibus immutationibus faciendis, sancta mater ecclesia pro locorum, temporum, & personarum varietate exemplum habuit a Deo, & a Christo domino. Nam licet fides confiteatur Deum esse omnipotentem, omniscientem, æternum, invariabilem, & omnimode incommutabilem, ipse tamen immutabilis & immobilis secundum exigentiam & diversitatem temporum, & varias leges dedit ut aliter homo in statu naturæ, aliter in tempore legis, & aliter in statu gratiæ salvaretur; non quod tunc esset alia fides quam nunc, sed una & eadem, per quam omnes justi ab Abel usque ad ultimum justum Deo placuerunt, quia secundum apostolum, *una fides, unum baptisma, unus Deus omnipotens*, & ita licet semper eadem fides manserit, ceremonias & protestationes fidei ipse Deus immobilis & invariabilis secundum varietatem temporum variavit.

Ephes. 4.

Ipse etiam dominus noster Jesus Christus magister & exemplum omnium actuum ecclesiæ, in assumpta humanitate suas sanctissimas constitutiones, & sua præcepta, juxta qualitatem temporum pro informatione ecclesiæ

immu-

ANNO CHRISTI 1433.

immutavit. Nam ut habetur Matth. 10. Marci 3. & Lucæ 9. dominus Jesus Christus mittens suos discipulos ad prædicandum, præcepit eis ut non haberent sacculum neque peram, & similiter præcepit eis: *In viam gentium ne abieritis, in civitates Samaritanorum ne intraveritis*. Nihilo minus, mutata conditione temporum, & ipse dominus mutavit sua præcepta. Etenim istante passionis tempore, quo cum oportebat sua præsentia corporali suos relinquere discipulos, plurima exempla relaxavit. Nam Lucæ 22. ait: *Quando nisi vos sine sacculo & sine pera, numquid aliquid defuit vobis?* Responderunt: *Nihil*. Tunc Christus dixit eis: *Nunc autem dico vobis, qui habet sacculum, tollat, similiter & peram*, & post resurrectionem suam ascensurus in cælum, quos ante passionem suam tantummodo ad Judæam miserat, mittit in universum mundum, dicens Marci ultimo: *Ite in mundum universum, & prædicate evangelium omni creaturæ*, & similiter Matth. ultimo ita: *Docete omnes gentes baptizantes eos*, &c. His nimirum exemplis divinis, & Christi hominis, sancta universalis ecclesia edocta, nihilo minus a Christo & a Spiritu sancto directa, cum sciat nihil velle Deum nec Christum dominum nisi salutem nostram, & omnia præcepta, statuta, consilia, & alia ad hunc unum & solum finem ordinari, prædictas mutationes, variationes, statuta, ceremonias fecit, & statuit & ordinavit. Si igitur ecclesia catholica tot & tanta, ducta & directa a Spiritu sancto fecerit, in præteritum statuerit, & ordinaverit, juste, sancte, rationabiliter & sine reprehensione, ac etiam in divinis Christi & apostolicis præceptis mutationes, & interpretationes fecerit, quis tam insanus & hebetis ingenii audebit asserere ecclesiam, ex rationabilibus & urgentibus causis, non potuisse communionem duplicis speciei mutare in communionem unius? præcipue cum nec sit de præcepto Christi, nec aliquod detrimentum incurrant non conficientes sic sumendo? Si enim immutaverunt apostoli formam baptismi, quæ dat essentiam sacramento, taliter ut si quis nunc in illa forma, qua ipsi apostoli baptizabant, baptizaret, non esset baptismus; quanto magis potest ecclesia mutare vel tollere unam speciem, quæ se tenet ex parte materiæ, & ex qua nihil essentiæ sacramenti deperditur, nec etiam sumentis gratiæ? Si tot & tanta facta sunt tam circa hoc sacramentum quam circa alia, auctoritate ecclesiæ, mirum profecto videtur, cur etiam circa communionem & usum hujus sacramenti ecclesia non possit statuere ut sic vel sic sumatur.

Et si quæratur, quæ, aut ubi, aut quo tempore, ante Constantiense concilium fuit duplicis speciei in unam auctoritate ecclesiæ facta mutatio? Cap. 5. Respondendum est secundum Augustinum, & habetur distinctione 1. capit. 2. Ecclesiasticarum, ubi dicitur; quod » ecclesiasticarum institutionum quasdam scripturis, quasdam vero apostolica traditione » per successores in ministerio confirmatas, » accepimus, quasdam vero consuetudine roborata approbavit usus, quibus par ritus, » & idem utriusque pietatis debetur affe- » ctus. Et infra, enumeratis plurimis, de quibus auctor & locus & tempus ignorantur, subjungit hæc & alia in hunc modum non » pauca; nisi quia tacita ac mystica traditio- » ne a patribus ecclesiastico more, & reve- » rentiori diligentia sunt in mysteriis obser- » vata magis silentio, quam publicata scri- » pto. Cujusmodi sunt immutatio sabbati & paschalis festivitatis, crucis signatio, aquæ & salis benedictio, multorum præceptorum & ceremoniarum veteris legis immutatio: multa quoque quæ nunc in sacrificiis fiunt, ut & forma consecrationis calicis, benedictiones fontium, baptismatis & multa hujusmodi, quibus sola consuetudo universalis ecclesiæ auctoritatem tribuit, & sic est etiam communio unius speciei cujus immutationis & auctor & tempus & locus ignorantur, & usque ad Constantiense concilium, sola ei rationabilis consuetudo & sanctorum doctorum comprobatio auctoritatem præbuit, quam postmodum compellente adversariorum instantia, idem sacrosanctum concilium approbavit. Et ut postmodum, non ut consuetudo tantum, sed ut statutum & ordinatio ecclesiæ universalis veneraretur, ad laudem omnipotentis Dei, qui est benedictus in sæcula sæculorum.

Ultimo vero & finaliter pro facili & manuali solutione dictarum auctoritatum & aliarum quas pro se adducunt adversarii, notandæ sunt diligenter septem regulæ quæ sequuntur. Primo itaque sciendum, quod quamvis plures auctoritates sacræ scripturæ & etiam sanctorum loquantur indifferenter de communione sub utraque specie, panis scilicet, & vini, non tamen prætendunt præceptum, nec dicunt, hujusmodi communionem sub utraque specie quoad laicos esse de necessitate salutis, vel de præcepto Christi, & sic omnes hujusmodi auctoritates adducuntur per eos frivole & impertinenter, nihilque contra catholicam veritatem concludentes, cujusmodi sunt auctoritates apostoli 1. Corinth. 11. quæ indifferenter loquuntur tam de sacerdotibus conficientibus, quam laicis; in quibus tamen nullum præceptum exprimitur, ut plene patuit loco suo, dum de ipsis superius ageretur in speciali. Septem regulæ pro intellectu auctoritatum inducta rum notandæ. Prima.

Secundo sciendum, quod auctoritates tam sacræ scripturæ, quam etiam doctorum multorum, facientes mentionem de communione sub utraque specie continentes in se præceptum vel vim habentes præcepti, ut in pluribus loquuntur, & sunt intelligendæ de sacerdotibus sacrificantibus, quorum est conficere hoc sacramentum, & sub utraque specie sumere propter perfectam significationem & repræsentationem dominicæ passionis, & mortis, spiritualis refectionis completæ, & aliorum quæ in hoc sacramento repræsentantur, non autem de communione laicorum, quorum capere & sumere est solum propter efficaciam, & non propter repræsentationem, cujusmodi est auctoritas Christi, qui solis apostolis, quos in sacerdotes instituerat, præcepit ut hoc facerent sub utraque specie in suam commemorationem. Hoc modo etiam intelligitur caput papæ Gelasii, Comperimus: de quibus in locis suis dictum fuit superius. Secunda.

Tertio sciendum, quod auctoritates sanctorum, si quæ forte sunt loquentes de hujusmodi communione sub utraque specie, restringendæ sunt ad tempus illud, in quo mos ille in ecclesia servabatur. Consuetudo enim ecclesiæ Tertia.

quæ

quæ habuit ex causa rationabili originem, si- ANNO CHRISTI 1433. ve fuerit generalis simpliciter in tota ecclesia, sive in aliqua sui parte notabili, utpote in una natione, vel regno, sive etiam in una provincia, aut diœcesi, vim habet obligativam legis & præcepti, nec alicui particulari scienter licet contra eam agere, aut ipsam sua sponte præterire in loco ubi communiter obsevatur: unde dicit Augustinus ad Casulanum presbyterum, quod mos populi Dei & instituta majorum pro lege tenenda sunt: & sicut prævaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt." Quapropter si quis Latinorum in orientali sive Græca ecclesia contra morem ipsorum in azymo conficeret, peccaret, ut dicunt doctores communiter, & e converso si Græcus apud nos ageret in fermentato, propter diversam consuetudinem ecclesiarum. Epist. 84.

Quia igitur Christus ita sub duplici specie discipulis in ultima cœna ministraverat hoc sacramentum, multi sequentes hunc ritum tenuerunt, & in multis ecclesiis indistincte, quoad non sacrificantes, habitus est pro invariabili consuetudine, & pro lege; nunquam tamen hæc consuetudo ministrandi laicis sub utraque specie fuit in ecclesia omnimode generalis, quia etiam tempore apostolorum legitur Actorum 2. quod erant perseverantes fideles in doctrina apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus, & in fine capitis, quod erant fideles frangentes panes circa domos quotidie, quod utique de pane sacramentali doctores intelligunt, & specialiter magister historiarum in historiis scholasticis, ubi nulla mentio fit de vino aut potu, nec est verisimile quod in tanta re ab hoc ritu ecclesia tam generaliter recessisset, nisi in aliquibus aliquo exemplo præcedente deducto ex apostolis & primitiva ecclesia, etiam rationabilibus & necessariis causis concurrentibus.

Auctoritates igitur loquentes sub præcepto de laicis, restringendæ sunt ad tempus, & ad ecclesias in quibus hujusmodi consuetudo pro lege habebatur, qua consuetudine cessante, cessat obligatio hujusmodi auctoritatum & veritas, quia quælibet auctoritas vera ex causa tantum; cessante causa veritatis ejus, cessat veritas & allegatio ejus, sicut ista: Christus est incarnandus, quandoque fuit vera, quia causa veritatis ipsius erat futuri temporis quod nondum advenerat, sed jam, futuro pro tunc tempore adveniente, & Christo nato, causa ipsius veritatis ablata est, & per consequens ipsa pro nunc remanet falsa, quia non est vera: Christus est incarnandus. Cum igitur auctoritates hujusmodi doctorum non erant veræ, nisi ex consuetudine, vim legis & præcepti habente, cessante consuetudine, eorum veritas cessabat & allegatio.

Et valde diligenter est advertendum, quod nullus doctorum catholicorum per adversarios allegatorum (& ita credo de omnibus aliis loquentibus de hujusmodi communione sub utraque) dixit eam indifferenter quoad omnes esse de præcepto Christi, aut de necessitate salutis, ita quod una species non sufficiat sine alia: nec aliqua auctoritatum per adversarium adductarum dictum præceptum Christi intendit quoquo modo aut prætendit. E contrario autem multi doctores catholici dicunt communionem divinissimæ eucharistiæ non conficientibus sufficere sub una specie, ut in superioribus diffuse ostensum est. ANNO CHRISTI 1433.

Quarto notandum, quod auctoritates tam sacræ scripturæ quam aliorum doctorum, quæ videntur facere mentionem de sumptione hujus sacramenti sub duplici specie, quoad laicos, vel indifferenter quoad omnes, duplici modo loquuntur, vel nomina rerum assumentes, vel nomina specierum. Exemplum primi, Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Caro enim & sanguis sunt res sacramenti, & ea quæ ex naturali aut realli concomitantia consequuntur ad hæc. Exemplum secundi, 1. Corinth. 11. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini* &c. panis enim & calix, qui vinum continet & pro vino accipitur, sicut sæpe continens pro contento, sunt nomina specierum hujus sacramenti. Inter has autem locutiones diligens lector hanc differentiam attendat, quoniam in auctoritate, quæ est ex terminis specierum, nunquam aut raro inveniet notam præcepti aut terminum vim præcepti habentem, per quam possit deprehendi, quod hujusmodi sumptio specierum cadat & obliget ad præceptum, ad ostendendum quod hujusmodi sumptio sub utraque specie non est de necessitate salutis, & per consequens de præcepto dominico. Quarta.

Quod si forte in aliqua auctoritate doctoris alicujus repertum fuerit, ad præcedentem immediate regulam recurrendum est, vel saltem ad eam quæ in loco ultimo adducetur, quæ est finalis resolutio omnium. In auctoritate vero quæ constat ex terminis rerum, sæpe, imo sæpissime reperitur præceptum, vel in propriis terminis, vel in æquivalentibus, sicut patet in primo exemplo, *Nisi manducaveritis*, &c. si tamen de sacramentali manducatione dicta auctoritas intelligatur, ad declarandum quod ex præcepto divino tenetur quilibet fidelis Christianus rem utramque hujus sacramenti sumere, sive spiritualiter, sive etiam realiter, secundum quod in sacramento continetur: & cum utraque res vere & integre sub qualibet specierum contineatur, perfecte adimplet præceptum quicumque sub utraque vel sub una accipit specie, quia præceptum rem, non speciem determinat. Et per hanc advertentiam multæ auctoritates & rationes adversariorum evacuantur, imo ipsorum totale & principale fundamentum, scilicet, *Nisi manducaveritis*, &c. penitus enervatur.

Quinto sciendum, quod in auctoritatibus sacræ scripturæ & sanctorum per manducationem corporis, & bibitionem sanguinis, intelligitur in generali sumptio utriusque, quod utique ita vere & integre fit sub una sola specie, sicut sub utraque, cum sub qualibet ipsarum per se sumpta, totus & integer Christus, contineatur, ut declaratum est. Et etiamsi ad proprietatem locutionis attendamus, non proprie sanguis in calice bibitur, sed sola vini species, cum sub specie vini eumdem modum sanguis Christi habeat existendi, quem habet omnimode sub specie panis. Etenim sicut sub specie panis sanguis habet esse intra corpus Christi, & intra venas ipsius inclusus, sic Quinta.

ANNO CHRISTI 1432.

per omnia & ſub ſpecie vini, quia non eſt effuſus extra corpus, aut a corpore diviſus, ſicut per ſpecies deſignatur, in memoriam dominicæ paſſionis. Sæpe itaque ſcripturæ & doctores ſancti loquentes de hoc ſacramento, etiam ſecundum quod ſub una ſpecie continetur, utuntur manducationis & bibitionis terminis pro ſumptione, ad ſignificandum fidelibus, quod ſub una ſola ſpecie panis ſumant corpus & ſanguinem Chriſti verum vere & realiter, & non aliter ſub ambabus, quam ſub una earum, nec magis efficaciter.

Sexta.

Sexto etiam intelligendum, quod multæ auctoritates facientes mentionem de communione laicali ſub utraque ſpecie, potius ſpiritualiter intelligendæ ſunt, quam ſacramentaliter, ut de multis patuit. Quando enim ſacerdotes in altari in conſpectu populi conficiunt ſub duplici ſpecie, & ſimiliter ſumunt in memoriam dominicæ paſſionis, tunc populus aſſiſtens fide & devotione manducat & bibit & corpus & ſanguinem domini ſpiritualiter in ſinceritate fidei, per recogitationes bonas & ſanctas meditationes, maſticando & hauriendo ore cordis, & ſe Chriſto uniendo per affectum amoris. Hunc modum actualis manducationis ſpiritualis, qui tertius fuit ſuperius aſſignatus, tangit Auguſtinus: Ut quid paras ventrem & dentes? Crede & manducaſti: Multæ auctoritates intelliguntur de modo ſpiritualis manducationis ſuperius ſimiliter tacto, ſecundum quem modum illam auctoritatem, *Niſi manducaveritis carnem*, &c. exponit Auguſtinus, ut clare oſtenſum eſt loco ſuo.

Supra in ſuppoſitione 5. in tertia manducatione ſpirituali.

Septima.

Septimo & ultimo notandum, quod nulla auctoritas cujuſcumque ſancti aut doctoris habet efficaciam ad aliquid probandum aut concludendum authentice in aliqua materia fidem aut ſalutem animarum concernente, niſi in quantum doctrinæ eccleſiaſticæ congrueret, aut ab eccleſia approbaretur: ubi autem contrarium & diſſonum haberet aliquid, totum ut falſum repudiatur & inutile, & hoc ideo, quia non doctrinæ doctorum eccleſia ſubjicitur, ſed e converſo doctrina ipſorum eccleſiæ tamquam indeficienti regulæ, quæ errare non poteſt, ut clariſſime monſtratum eſt in capitulo hujuſmodi materiam declarante. » Unde » & Auguſtinus contra epiſtolam Fundamen» ti: Non ſolum doctrinæ doctorum, ſed e» tiam ipſi evangelio præfertur eccleſia: evangelio non crederem, inquit, niſi me eccleſiæ auctoritas commoveret. Etenim cum plura reperiantur ſcripta evangelia, quam quatuor, ut puta Andreæ, Thomæ, & multorum aliorum, illa nihilo minus obtinuerunt auctoritatem, quæ ipſa eccleſia approbavit, & illa reprobata ſunt, quæ ipſa reprobavit. Quare & omnes doctores eccleſiæ ſuas doctrinas merito eccleſiæ judicio ſubmiſerunt, & ſubmittunt quotidie. Sic & Paulus ad Galatas 2. non obſtante quod evangelium ſuum a Chriſti revelatione habuiſſet, tamen ut authenticaretur, aſcendit cum Barnaba Hieruſalem, ubi pro tunc eccleſia principaliter reſidebat, & contulit cum illis, ſcilicet apoſtolis, & aliis in quibus eccleſia conſiſtebat, & ſeorſum cum illis, qui videbantur eſſe aliquid, ne forte in vacuum curreret, aut cucurriſſet.

Cum igitur eccleſiæ conſuetudo obtinuerit generaliter a multis retro temporibus, ut non ſacrificantes ſub una ſpecie communicent, fueritque dicta conſuetudo per generalia concilia approbata & declarata, non eſſe contra divinam voluntatem aut Chriſti præceptum, manifeſtum eſt, omnem auctoritatem cujuſcumque doctoris, quantumcumque ſancti, aut ingenio & ſapientia præditi, contra hanc conſuetudinem & ſtatutum eccleſiæ nihil poſſe concludere, quapropter ſi adduceretur aliqua auctoritas, cui per aliquam prædictarum regularum non poſſet ſatisfieri ad plenum, maxime propter proterviam adverſantis, reſpondens fidelis catholicus ad hanc ultimam regulam, tamquam ad portum tutiſſimum, confugiat, quia unico hoc eccleſiæ Sole, ut ait Hieronymus in diſputatione contra Lucifer ianos, omnium adverſariorum argumentationum rivulos facile poterit deſiccare. Ad laudem omnipotentis Dei, & exaltationem fidei catholicæ.

ANNO CHRISTI 1433.

Et hic finis eſt poſitionis & reſponſionis magiſtri Joannis de Raguſio ſanctæ theologiæ profeſſoris, ordinis fratrum prædicatorum, factæ in ſacro generali Baſileenſi concilio, ad dicta magiſtri Joannis de Rockizano Bohemi, in articulo communionis ſub utraque ſpecie, anno domini MCCCCXXXIII.

ÆGIDII CARLERII DECANI

ECCLESIÆ CAMERACENSIS

ORATIO,

Qua reſpondit per dies quatuor in concilio Baſileenſi ad articulum ſecundum Bohemorum, de corrigendis peccatis publicis, quem propoſuit per biduum Nicolaus Taborita:

AUdiſtis reverendiſſimi patres, illuſtriſſime princeps, celeberrimi, inclyti & doctiſſimi viri, venerabileſque oratores regni Bohemiæ, profundam, præcelſam & veram poſitionem de communione diviniſſimæ euchariſtiæ, per quam oſtenſum eſt, non eſſe de neceſſitate ſalutis, nec præceptum a Chriſto ſalvatore quoſcumque non conficientes ſanctam communionem accipere ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini. Jam precor patientes aures commodate; facite quietum ſilentium, ut dum ſermo, qui ut ſpero, de regalibus ſedibus venit, in hoc divino cœtu libere currat, nullus ſubtilia ſperet ab ore dicentis; neque ſubeſt ingenium, neque hoc patitur materia. Debet, ſi philoſophorum dicta memini, ſermo rei eſſe ſubjectus, non res ſermoni. Unde cum de punitione peccatorum futura ſit oratio, in ea ut in moralibus, typice & figuraliter procedendum eſt. Cum manus ad opus ponere tentavi, quorſum oculos, quorſum articulos digitorum ſcribentium, quorſum denique animum volverem pavidus neſciebam. Obtulit ſe lata materia, & anguſtus erat locus ingenii, ſparſa valde, & colligendi virtus non erat. Quodque cum neceſſitatem rei intelligerem, quod in ea pendeat ſalus orbis, & ſignanter catholicæ eccleſiæ, ultra quam credi poteſt, *timor & tremor venerunt ſuper me*, *Pſalm. 1.* & con-

& contexerunt me tenebræ. Ea propter postulavi a domino, ut oriretur mihi sol veritatis, ut pergerem ad opus meum, & ad operationem meam usque ad vesperam, id est finem hujus actus, & dixi: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*, psalmo 118.

ANNO CHRISTI 1433.

Non miretur aliquis, quod revelationem peto oculorum: pro regendo uno populo rex Salomon sapientiam poposcit; ut sciret introitum & exitum suum. Et ego vermis & cinis pro reparatione populi universi lumen sapientiæ non quæram? Ille de populi circumcisi regimine acturus erat, nec in viribus suis fuit confisus; & ego pro salute Christianorum, pro quibus dominus noster Jesus Christus sanguinem suum fudit, pro pace & unitate laborem assumens, ut qui conjunxit duos parietes Judæorum & Gentilium, in uno angulari lapide Christo Jesu, jungat & nos in vinculo Spiritus & caritatis. Sperabo in virtute mea? magna certe mihi cura est vos & hoc famosum atque inclytum regnum Bohemiæ, Galliæ meæ regioni olim amicum, conciliare & sociare in fœdere sempiternæ pacis, & ut unanimes de cætero habitemus in domo domini, unde ipsos dilectos propter Deum venerandos nuntios Bohemorum oratores velim, ut si aliter sapiam quoad aliqua, quam ipsi in articulo de punitione publicorum peccatorum, non moveantur eorum resides animi: neque enim ad rosas venitur nisi per medium spinarum, nec mel quis reperiet, nisi se ingesserit exercitui apum, neque in difficilibus nisi post disputationem veritas lucebit. Si in hoc non sit modicus labor, non erit tenuis gloria. Aperui oculos mentis.

3. Reg. 3.

Peto patres dignissimi, quoniam visio mihi ostensa est, & eam non plene intelligo, calamitatem ecclesiæ mente revolvens, cum super eam plorarem planctu magno, ut alter Jeremias, vidi ollam succensam & faciem ejus a facie Aquilonis. Et quoniam intelligentia opus est in tali visione, dixi Deo: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*. Dicam tamen ut intelligo, quænam sit hæc olla, quæ succensio, quæ facies contra faciem Aquilonis. Olla ista hujus sacrosanctæ synodi, nec non & horum venerabilium oratorum Bohemiæ cogitatio est, in qua ut in olla, concepta & avisata reponuntur. Siquidem intellectus possibilis est omnia fieri, ut agens omnia facere: succensio, ardor & zelus est; facies, quæ anterior pars est capitis, intentio non incongrue accipitur. Aquilo regio frigida & sicca, a qua, ut Jeremias propheta testatur, panditur omne malum & peccata. Carent enim calore gratiæ, & humore pietatis.

Jerem. 1.

Psalm. 118.

Jerem. 1.

Cogitatio itaque hujus sacri concilii & præsentium venerabilium oratorum Bohemiæ succenditur, & hujus cogitationis intentio versa est contra peccata in olla cogitationum vestrarum, patres eximii, & viri venerabiles, profecto comburuntur, quoniam adversus ea zelus affectuum vestrorum commotus est. Sed quemadmodum ignis in aliena materia urit & crepitat, ita quamdiu in peccata zelus accenditur, turbidus est & inquietus. Et sicut ignis in propria materia jam non ignis, carbo, aut ignis flamma, sed ignis lux est non urens, sed lucens, non agitata, sed quieta: ita cum zelus exustis peccatis in meditatione permanet, lucidus est, non urit, non laborat, sed tamen in ardore crescit, de quo Propheta psalmo 38. *In meditatione mea exardescet ignis*.

ANNO CHRISTI 1433.

Quis vero succensor & ollæ faber est qui sufflavit sub ea prunas? ipse est venerabilis proponens articulum de punitione peccatorum, prunas rationum suarum & auctoritatum cum retulit, sufflavit, quem creans dominus ad vos misit, ut ollam ardentem amplius succenderet. De quo Isaiæ ait 54. capite: *Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum*, adeo dilectus meus faber exsufflavit, & prunas succendit, ut olla ipsa pene resoluta liquescat. Sed sicut cum videt operarius flammam excrescere, ut vas proferat in opus suum, aquam mittit in ignem, neque tamen succendere desinit, ita cum zelum venerabilis proponentis admodum vehementem viderem ad combustionem vitiorum, timens cum vitiis etiam ipsius ollæ ustionem, aquam moderationis hujus ignei zeli ut alter faber mittere curavi, videram equidem quoniam flamma ultra fornacem effundebatur cubitis multis, & succenderat eam valde, unde ego intelligens omnem excessum periculosum, imo utile in vita esse, Ne quid nimis, præterea quod male ministrat omnia impetus, socius officio, differenti ministerio, præparavi antidotum, aquam ad ignem attuli, ut aliquid ex ambobus nobis medium fieret; medium enim amat dominus: stat medius venientium ad baptismum: Jesus in medio doctorum est: in medio duorum aut trium congregatorum in nomine suo in medio discipulorum suorum, dum dixit, *pax vobis*. Non est ergo pax nisi in medio.

Igitur extremitatem venerandi proponentis ad medium tentabo reducere, ut ad pacem veniamus, tunc in camino ignis erit, ut in propria materia, dum purgatis vitiorum rubiginibus & combustis, ignis cælestium desideriorum ardebit suaviter, hunc dominus suscitat, hunc dominus agitat, hunc succendit, de quo ipse loquitur Lucæ 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat*? ideo ignem misit in terram quoniam juxta verba legis, Deus ignis consumens est, Deus æmulator qui in rubo ardenti apparuit, qui ductor fuit populi in columna ignis per noctem: tunc impletum est verbum evangelici prophetæ Isaiæ 10. *Erit lumen Israel in igne, & sanctus in flamma ignis*, luceat ignis iste obsecro domine in corde meo, ut revelentur oculi mei, & considerem mirabilia de lege tua, ardeat ad consumptionem peccatorum, ut verba ignea proferam, & sit sermo meus ut facula ardens, ut illo ollam cordis per venerabilem proponentem supra modum, quantum in se fuit, succensam, nec furere faciam, nec exstinguam, sed asperso aquæ moderationis, fervorem cordium in correctione temperet, & ignitum eloquium frigida commoveat, quatenus reformatione sanctæ ecclesiæ ad Dei laudem peracta, zelus domus Dei ultra non crepitet, nec prunas denuo sufflare necesse habeamus in præsenti; sed luceant fidelibus quasi luminaria in firmamento, & tandem in lumine sortis sanctorum fulgeant ut stellæ in perpetuas æternitates, præstante domino Jesu Christo, qui est lucerna ejus, qui cum Patre & Spiritu sancto est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Deut. 4.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad declarationem veritatis materiæ ſecundi articuli, qui eſt de punitione peccatorum, nuper pro parte venerabilium oratorum inclyti regni Bohemiæ propoſiti venturus, & veritatem juxta vires oſtenſurus, unam proteſtationem, unamque ſupplicationem ut componerem, ratio judicavit. Proteſtor, quod jam dicenda ſubmitto correctioni, & emendationi hujus ſacræ ſynodi Baſileenſis, affirmans quod affirmandum dictabit, negans quod negabit, a ſua confeſſione nullatenus, quamdiu vixero, diſceſſurus. Supplico cum omni reverentia, ut dicenda univerſi cum omni manſuetudine ſuſcipiant, ſcientes quod neque animo turgido vel indignanti, neque temerario propoſito, ſed in ſpiritu lenitatis, & in viſceribus caritatis zelus domus Dei hanc ſarcinam me ſuſcipere coegit.

Articulus Huſſitarum.

Audiſtis, patres reverendiſſimi, inclyti domini, ac viri percelebres, prolatum articulum ſub hac forma: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri poteſt, privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorumdem, debite juxta dictamen divinæ legis per Chriſti fideles tam ſpirituales, quam ſæculares, prout congruit utriſque, ſunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda. Deducendo enim proponens propter Chriſtum dilectus, multa inſeruit, ſcilicet de poteſtate legis humanæ, per quos, & quando peccata publica & ſecreta, quantum fieri poteſt, ſint corripienda, de peccatis prælatorum & ſacerdotum, de indulgentiis, abſolutionibus & conſecrationibus, de peregrinationibus, & venerationibus reliquiarum, & exceſſibus circa illas, de pluribus ſceleribus aliis intrinſecus & extrinſecus contingentibus ſacerdotes ipſos & alios fideles.

Diviſio totius tractatus.

Materiam igitur hanc latam & ſpatioſam ad tria puncta breviabo. Primus erit de punitione peccatorum publicorum, de veritate tenenda circa unam ſpecialem materiam huic propoſito aliqualiter attinentem. Secundus pertractabit, per quos fieri debeat peccatorum publicorum punitio. Tertius ſatisfaciet pro poſſe rationibus per proponentem inductis, & erit de aliquibus incidenter per eum expoſitis, & exceſſibus narratis, cum indictione, ut circa hæc fiat debita per reformationem proviſio.

Quantum ad primum de punitione peccatorum privatorum, non eſt magna difficultas, maxime ut in articulo proponitur, quia dicitur: Et quantum rationabiliter fieri poteſt privata. Tamen de illis aliquid dicetur in proſecutione materiæ de punitione peccatorum publicorum. Notandum ergo quod peccatum mortale multas habet deſcriptiones, non enim habet definitionem dicentem quid eſt. Nam multa ſunt entia non habentia quidditatem vel eſſentiam, ut ſunt privationes & negationes, & ſic deſcriptiones peccati mortalis ſunt ſermones majoris declarationis. Ita dantur a beato Auguſtino quatuor deſcriptiones peccati mortalis. Primum, peccatum mortale eſt, dictum, factum vel concupitum contra legem Dei. Secundum, peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi quod juſtitia vetat, hoc dicitur libro de duabus animabus. Tertium, peccatum eſt, neglectis rebus æternis temporalia ſectari, hoc dicit de libero arbitrio. Quartum, peccatum eſt, uti fruendis, & frui utendis, libro 83. quæſt. Ambroſius ſic peccatum diffinit: Peccatum est prævaricatio legis divinæ, & cæleſtium inobedientia mandatorum. Anſelmus peccatum eſt carentia debitæ juſtitiæ ex propria voluntate procedens. Quoniam vero formale peccati eſt defectus a rectitudine; rectitudo autem per eſſentiam eſt lex æterna participata in recta ratione: Forma peccati eſt exorbitatio a lege Dei, aut recta ratione; & hic receſſus a rectitudine debita, ponitur in omnibus deſcritionibus Auguſtini. Eſt verum quod etiam ponitur materiale peccati ſcilicet actus. Itaque omnes deſcriptiones peccati ab Augustino datæ complectuntur materiale & formale. Deſcriptio Ambroſii dicit ſolum formam & cauſam deficientem, ex quod illud formale procedit, cum dicit, a voluntate procedens, a voluntate ſcilicet non efficiente, ſed deficiente, cujus defectus eſt cauſa carentiæ rectitudinis debitæ ineſſe actui, qui dicitur culpa aut peccatum. Hæc dicta ſunt, quia quid nominis eſt principium doctrinæ. Inter cæteras deſcritiones, illa quæ eſt Ambroſii, videtur bene propria, quia formalis, & illam accepit proponens articulum.

ANNO CHRISTI 1433. Ambr. de parad. c. 8. Anſelm. de peccat. orig. c. 6. Cur Deus homo, lib. 1. cap. 9.

Secundo notandum, quod peccatum dicitur publicum, quod habet facti evidentiam, quod probabiliter negari non poteſt. Privatum vero, quod caret tali evidentia facti, quemadmodum dixit proponens.

Tertio notandum, ad tollendum æquivocationem in ſequentibus quadruplex eſt judicium. Quoddam eſt diſcuſſionis, aliud eſt condemnationis vel generaliter diffinitionis ſecundum quod eſt actus juſtitiæ. Aliud comparationis, aliud aſſeſſionis. De judicio diſcuſſionis ſeu diſcretionis oſtendens apoſtolus quomodo homo debet ſe ipſum probare, ait: *Quod ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.* De judicio comparationis, quo aliqui judicari dicuntur, quia reſpectu aliorum aliqui judicantur, ut loquitur Alexander de Ales in 3. ſcribitur Matthæi 12. *Viri Ninivita ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, & ecce plus quam Jonas hic, Regina Auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam, quia venit a finibus terræ videre ſapientiam Salomonis; & ecce plus quam Salomon hic.* De Judicio aſſeſſionis Matthæi 19. *Judicantes 12. tribus Iſrael.* Et iſta diſtinctio utilis erit ad propoſitum in ſequentibus de conſideratione peccati ſecundum ſe, & in comparatione ad ſubjectum, non eſt inutilis distinctio ut in ſequentibus cohibitio ad peccatum in ſe referatur, correctio autem, punitio & propulſio, ad peccatum in ſubjecto, id est ad peccantem.

1. Cor. 11.

Par. 3. q. 25. art. 3.

Quarto notandum, quod duplex correctio: quidam est actus juſtitiæ pro cohibitione pœnæ, alia est caritatis ad conſervationem conſcientiæ, & hoc iterum ad tollendam æquivocationem in tollendis non erit impertinens. Nam ſæpe propter idemtitatem nominis convolat quis de una in aliam.

Exordiendo igitur ab origine legum, ſit hæc propoſitio 1. Ponenda est lex æterna in ſummo omnium principe, cum enim mundus divina providentia regatur, neceſſe est in gubernante eſſe dictamen practicum omnium ab eo directorum, in quantum a ratione practica artis increatæ proceſſit, ut ſic ſua providentia in ipſum

propoſitio prima.

Contra Fauſtum Manichæum li. 23. c. 27. De duabus animabus cap. 11. De libero arbit. c. 16. Li. 83. quæſtionum, quæſt. 30.

ut finem ultimum reducatur. De qua dicit beatus Auguſtinus in libro de libero arbitrio: Lex quæ ſumma ratio nominatur, non poteſt cuiquam intelligenti niſi incommutabilis æternaque videri. Et idem de vera religione dicit; Menti noſtræ conceſſum eſt videre legem veritatis immutabilem, ſed omne immutabile dicitur æternum; ponenda eſt ergo lex æterna. Ab hac derivatur in nobis lex naturæ, velut quædam participatio ejus, per quam inclinamur ad proprios actus ad finem vitæ humanæ, de qua ſuper illo ad Romanos 2. *Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, hujuſmodi legem non habentes ſibi ipſis ſunt lex.* Dicit gloſſa: Etſi non habent legem ſcriptam, habent tamen legem naturalem, qua quiſquis intelligit & ſibi conſcius eſt, quid bonum, quid malum. Hæc eſt impreſſio de qua Propheta in pſalmo quarto: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine.* De hac etiam dicit » Auguſtinus in libro 83. ex ineffabili atque » ſublimi rerum adminiſtratione, quæ fit per » divinam providentiam, quaſi tranſcripta eſt » lex naturalis in animam rationalem.

ANNO CHRISTI 1433. Aug. de libero arbitrio cap. 6.

Aug. de vera relig. cap. 30. tom. 1.

Rom. 2. Gloſſ. ord. in cap. 2. ad Rom.

Secunda propoſitio, Ultra legem æternam & legem naturalem oportet ponere legem humanam, humana enim ratio non potest participare ad plenum dictamen rationis divinæ, ſed ſuo modo & imperfecte ac ſecundum obſcuram reſonantiam, ut loquitur Albertus Magnus, Ideo ſicut ex parte rationis ſpeculativæ per naturalem participationem divinæ ſapientiæ inest nobis aliquorum communium principiorum cognitio, non autem cujuslibet veritatis, ſicut in divina ſapientia continetur; ſic etiam ex parte rationis practicæ naturaliter homo participat legem æternam ſecundum quædam principia communia, non autem ſecundum particulares directiones ſingulorum, quæ in æterna lege continentur. Unde neceſſe eſt quod ratio humana procedat ad particulares quaſdam legum ſanctiones. Et hæ dicuntur lex humana. Sic dixere quidam, quod initium juris est a natura profectum, deinde quædam in conſuetudinem, ex utilitate rationis, venerunt: postea res a natura profectas, a conſuetudine probatas legum metus & religio ſanxit.

Propoſitio ſecunda.

Igitur prima ratio neceſſitatis legis humanæ ſumitur ex imperfectione rationis noſtræ quæ de ſingulis agendis non potest judicium ferre ex ſolis principiis practicis legis naturæ. Et illam tangit S. Thomas 1. 2. quæst. 91. art. 3. in corpore. Præterea etſi vi refulgentiæ legis æternæ in nobis, & ſuper vultus rationalis creaturæ infulſi radii divini luminis, quædam naturalis inclinatio ſit in nobis ad virtutes, perfectio tamen est per aliquam diſciplinam, quæ perfectio præcipue conſistit in retrahendo hominem ab indebitis delectationibus, ad quas proni ſunt homines, maxime juvenes. Ideo neceſſe est hanc diſciplinam haberi ab alio. Et quidem in bene diſpoſitis ad virtutes ex bona diſpoſitione naturæ, vel conſuetudine, vel divino munere, ſufficit diſciplina paterna, quæ est per monitiones in pronis vero ad vitia, qui verbis non facile moventur, neceſſaria est diſciplina coactiva per vim aut metum, ut ſaltem ſic male facere deſistant, dentque cæteris vitam quietam, & tandem mediante conſuetudine, ad hoc perducantur, ut voluntarie faciant, quod a principio metu impleverunt. Talis vero diſciplina eſt diſciplina legum. Hæc ratio tangitur a B. Thoma 1. 2. quæſt. 95. artic. 1. in corpore. Hæ duæ viæ differunt, quia una ſumitur penes cognitionem, alia penes actionem. Ex prima ratione ſequitur, quod multa præcepta legis humanæ derivantur ex præcepto legis naturalis, & communiter per modum determinationis communium principiorum, ſicut ex illo principio legis naturæ: Qui male facit eſt puniendus; derivatur præceptum, quod tali vel tali pœna eſt puniendus. Aliqua etiam derivantur ex præceptis legis naturæ per modum concluſionum ex principiis, ut ex illo legis naturæ: Nullum malum eſt faciendum; derivatur illud præceptum legis humanæ, Non eſt occidendum, ſcilicet propria auctoritate: Et ea quæ derivantur per modum concluſionum ex præceptis legis naturæ, ſicut ex principiis, vigorem habent, non ſolum quia lege ſunt poſita, ſed etiam ex lege naturæ. Quae vero derivantur per modum determinationis, cum non ſint incluſa in illis, ut ſunt concluſiones in principiis, habent ex ſola lege humana vigorem. Haec in ſumma habentur a Thoma 1. 2. quaeſt. 95. art. 2. in corpore. Et infra, quaeſtione 99. art. 3. & 4. oſtendit, quod lex divina ordinet hominem ad Deum, & ad hominem & quod utrumque in communi pertineat ad dictamen legis naturae, ad quod pertinet praecepta moralia determinare. Determinatio in his quae ordinant homines ad Deum, facta eſt in lege veteri per ceremonialia. Determinatio vero in his quae ordinant homines adinvicem, facta eſt in lege ipſa per judicialia. Et hujus determinationis ceremonialium & judicialium neceſſitas fuit, quia univerſalia non movent ſufficienter ad opus: unde ex hoc praecepto: Deus est adorandus, ſine particulari pius & religioſus affectus neſciebat exire in opus, ſed aut. ut inſpirabatur unicuique, ut factum eſt ante legem datam, aut expoſt per ceremonialia fuit determinatum, ſic adoratum eſt, ſic ſacrificatum eſt tunc: ideo etiam ex praeceptis: *Non furtum facies, Non mœchaberis*, & ſic de aliis, qua ſunt legis naturae & moralia, ſi non fuiſſet determinatum postea, qua pœna fur, aut mœchus, aut homicida, & ſic de aliis, puniendus erat, judex non niſi proprio arbitrio pœnam ſciviſſet infligere; ideo ut debitus ordo hominum adinvicem & pacis ordo ſervaretur, oportuit judicialia præcepta ſuperaddere moralibus.

S. Thom. 1. 2. q. 91. art. 3. in corp.

Videtis exemplum quantum ad illud de obſervatione ſabbati, quod in generali, quantum ad actum colendi, morale eſt, quoniam Moyſes non habens qua pœna puniendus erat, qui ligna collegerat in ſabbato, dominum conſuluit. Et iterum Joſue ſuper furto * Achior, quod non ſimplex furtum videbatur, ſed furtum de anathemate Jericho, reſponſum petiit a domino. Quoniam vero ceremonialia legis veteris ſunt mortua & mortifera, & judicialia ejuſdem mortua, neceſſe fuit ſub lege gratiæ eſſe leges humanas, quæ præcepta moralia legis divinæ & naturalis per derivationem ab illa determinarent. Alioquin judex homo ſæpe neſciret furem, homicidam, adulterum qua pœna puniret ſicut ſciens quod currendum eſt, ſed neſciens quo curſum diri-

ANNO CHRISTI 1433.

Num. 15. *Joſue* 7.

* *Pro* Achan.

ANNO CHRISTI 1433.

dirigeret, numquam inchoaret. Hæc ideo posita sunt, ut non despiciantur leges humanæ, sed omnino teneantur necessariæ, quæ tantum bonæ sunt, quantum divinæ legis rectitudinem & justitiam imitantur.

Propositio tertia.

Tertia propositio. Quamvis omnia peccata mortalia, & maxime publica, sint a quolibet fideli detestanda, non tamen omnia possunt puniri lege humana. Primam partem conclusionis suppono: probo sic: Isidorus v. » Etymologici cap. XXI. dicit, quod lex debet esse honesta, giusta possibilis, secundum naturam, secundum consuetudinem » patriæ, loco, temporique conveniens, » necessaria, utilis, manifesta quoque, ne » aliquid per obscuritatem in captione contineat, nullo privato commodo, sed pro » communi utilitate civium conscripta. Ex hoc ergo quod lex debet esse possibilis secundum naturam & consuetudinem patriæ, & ex hoc quod pro communi omnium fertur utilitate, deducitur conclusio sic: Lex ponenda est hominibus secundum eorum conditionem: ergo secundum diversos hominum mores, diversæ leges sunt ferendæ, imo secundum varietatem temporum sunt mutandæ.

Cum igitur non sit eadem conditio perfectorum & imperfectorum; & aliqua sint possibilia perfectis, quæ non imperfectis; legislator, qui multitudini præest, cui & fert legem, in qua communiter major pars est imperfectorum, cujus intentio est cives facere bonos, possibilia multitudini debet præcipere: alioquin faceret eos deteriores, cum transgrederentur perfectionis præcepta. Ille ergo prohibet a quibus possibile est faciliter multitudinem abstinere, & quæ vertuntur in nocumentum communitatis. Alia vero, quæ non sunt hujusmodi, tolerat & permittit. Hæc ex Thoma I. II. quæstione XCXV. articulo III. in corpore. Si vero multitudini, in qua major pars regulariter est imperfectorum, difficilia præciperet, & aut minus gravia prohiberet, quia nimis vellet emungere, eliceret sanguinem rebellionis & contemptus, aut turbationis pacis.

Prov. 5.

Matth. 9.

Quod si vinum novum, id est, præcepta perfectæ vitæ, mittatur in utres veteres, id est, in homines imperfectos, utres rumpuntur, & vinum effunditur, id est; præcepta contemnuntur, & homines ex contemptu ad pejora mala prorumpunt. Hæc ex sancto doctore accipiuntur. Unde furta, homicidia, adulteria, *&c.* quæ conturbant politiam, & a quibus multitudo faciliter abstinere potest, humana & civilis lex prohibet. Simplicem autem fornicationem, aut simplex meretricium, si fiat vis in verbo, licet sit peccatum mortale, & divinæ majestatis offensivum tolerat. Nam per ipsum non turbatur politia; nec plebium multitudinem lusibus, deliciis & voluptatibus deditam facile est abstinere. Dicit enim Hieronymus in epistola ad Oceanum: Venter mero æstuans cito despumat in libidines: & quidam, Proximus, ait, a Libero patre intemperantiæ gradus est. Imo punitio pœnalis hujus peccati occasionem daret majoribus criminibus, & pararet in politia grave scandalum. Item Augustinus de hoc peccato loquens, lib. de ordine, ut Thomas refert, ait: Aufer meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia » libidinibus. Item de tolerantia Judæorum scriptum est Psalm. LVIII. *Dominus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos.* Et tamen sunt mali: igiur, *&c.*

I. I. qu. 96.

ANNO CHRISTI 1433.

De hac vero tolerantia sic dixit Thomas 2. 2. » quæstione X. articulo XI. in corpore: Humanum regimen derivatur a divino, & » ipsum debet imitari. Deus autem quamvis » sit omnipotens & summe bonus, permittit » tamen aliqua mala fieri in universo, quæ » prohibere posset; ne eis sublatis, majora » bona tollerentur, vel etiam pejora mala » sequerentur. Sic ergo in regimine humano » illi qui præsunt recte, aliqua mala tolerant, » ne aliqua bona tollantur, vel etiam ne aliqua pejora mala incurrantur. Allegat ibi » Augustinum lib. de ordine dicentem: Aufer » meretrices, *&c.* ut supra: Sic ergo infideles » tolerari possunt, quamvis peccent, propter » aliud bonum quod ex eis provenit, vel » propter aliquod malum quod vitatur. Ex » hoc autem quod Judæi ritus suo observant, » in quibus olim præfigurabatur fidei veritas, » quam tenemus, hoc bonum provenit, quod » testimonium fidei nostræ habemus ab hostibus, quasi figura nobis repræsentatur » quod credimus, & idem suis ritibus tolleratur. Aliorum vero infedelium ritus, qui » nil veritatis aut utilitatis afferunt, non » sunt aliqualiter tolerandi; nisi forte ad aliquod malum vitandum, scilicet, ad vitandum scandalum, vel dissidium, quod ex » hoc posset provenire, vel impedimentum » salutis eorum, qui sic tolerati convertuntur » paulatim ad fidem: propter hoc enim etiam » hæreticorum & Paganorum ritus aliquando » ecclesia toleravit, quando erat magna infidelium multitudo. Hæc ille,

Item Gregorius dicit de Judæis, & habetur in decreto, distinct. XLV. cap. Qui omnes festivitates suas sicut hactenus ipsi & patres ipsorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant observandi celebrandique licentiam. Item Augustinus primo de libero arbitrio dixit: Lex humana non potest omnia quæ male fiunt punire, vel prohibere, quia dum auferri vellet omnia mala, tollerentur etiam plura bona, & impediretur utilitas communis. Proptera idem eodem lib. ait: Ista lex quæ regendis civitatibus fertur, multa concedit atque impunita relinquit, quæ per divinam providentiam vindicantur: neque enim quia non omnia facit, ideo quæ facit improbanda sunt. Verum, si non omnia mala publica possit pœnaliter punire, tamen prohibet omnia & punit quæ vergunt in aliorum nocumentum in politia. Nam Augustinus, ut Alexander recitat in suo III. ponit in lib. de decem chord. differentiam inter flagitiosos & facinorosos; & dicit, quod flagitiosi sunt, qui peccant in se; facinorosi vero, qui peccant in alios, eis nocendo. Et contra tales qui nocent proximis, datæ sunt leges, ut cito de mediis rapiantur, uti scilitet sint velut membra putrida in corpore societatis humanæ. Et ideo a societate sunt abscindendi.

Lib. II. qu. 15. cap. 3. Sincera.

Lib. I cap. 3.

Cap. 10.

Propterea sic dicit Isidorus v. lib. etymologici: Factæ sunt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato

Isidorus lib. 5. cap. 20.

dato ſupplicio refrenetur nocendi facultas. Co-
ANNO CHRISTI 1433. git interdum lex humana nonnullos legem e-
Auguſtinus cap. 48. vangelicam obſervare, ſecundum quod dici-
tur Lucæ XIV. *Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea*. Et hoc teſtatur beatus Auguſtinus ad Vincentium
» Donatiſtam, dicens: Hæc autem primitus
» ſententia mea erat, neminem ad unitatem
» Chriſti eſſe cogendum: verbo enim agen-
» dum, diſputatione pugnandum, ratione vin-
» cendum, ne fictos catholicos haberemus
» quos apertos hæreticos noveramus. Sed
» hæc opinio mea non contradicentium ver-
» bis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exem-
» plis. Nam primo mihi opponebatur civitas
» mea, quæ cum tota eſſet in parte Dona-
» ti, ad unitatem catholicam timore legum
» imperialium converſa eſt, quam nunc vi-
» demus ita hujus veſtræ animoſitatis perni-
» ciem deteſtari, ut in ea numquam fuiſſe
» credatur. Et commemoratis aliis pluri-
» bus, ſubjungit: His omnibus terror legum,
» quibus promulgandis reges ſerviunt Deo
» in timore, ita profuit, ut nunc alii dicant:
» Jam hoc volebamus, ſed Deo gratias, qui
» nobis occaſionem præbuit, & dilationum
» moras amputavit. Alii dicant: Hoc eſſe
» verum jam ſciebamus, ſed neſcio qua con-
» ſuetudine tenebamur: Deo gratias, qui vin-
» cula noſtra diſrupit, & nos ad pacis vin-
» cula tranſtulit. Alii dicant: Neſciebamus
» hic eſſe veritatem, nec eam diſcere volebā-
» mus; ſed nos ad eam cognoſcendam metus
» fecit eſſe intentos, quo timuimus, ne for-
» te ſine ullis rerum æternarum lucris, dam-
» no rerum temporalium feriremur: gratias
» Domino, qui negligentiam noſtram ſtimulo
» terroris excuſſit. Alii dicant: Mos falſis
» rumoribus terrebamur intrare, quos falſos
» eſſe neſciremus niſi intraremus, nec intrare-
» mus, niſi cogeremur: gratias Deo, qui tre-
„ pidationem noſtram flagello abſtulit, exper-
„ tos docuit, quam vana & inania de eccle-
„ ſia ſua mendax fama jactaverit. Alii di-
„ cant: Putabamus quidem nihil intereſſe,
„ ubi fidem Chriſti teneremus: gratias Deo,
„ qui nos a diviſione collegit, & hoc uni
„ Deo congruere, ut in unitate colatur, o-
„ ſtendit. Serviant ergo reges terræ Chri-
„ ſto, leges edendo pro Chriſto. Hæc Au-
„ guſtinus.

Ex quo ſequitur, quod illa mala quæ lex humana permittit ad vitandum majus malum, & maxime illa quæ ſunt circa delectationes tactus, guſtus, & olfactus, ſicut eſt ſimplex fornicatio, & magis proprie loquendo, ſimplex meretricium, tenetur pro poſſe reſtringere, puta quantum ad locum, ut meretrices non ſint in loco honeſto civitatis, ſed in loco quaſi ſterquilinii, ubi ſunt purgamenta civitatis. Nec ſint in locis privatis, ne inve-
recundius peccetur, ſed in loco publico. Et melius videtur fortaſſe, ut in ſuburbiis civitatum. Quantum ad progreſſum, nec currere permittantur per vicos & plateas civitatis, non tabernas aut comeſſationes cum viris frequentare. Quantum ad ornatum, ne pretioſis utantur veſtimentis, ne auro vel argento capita fulgeant, non intortis crinibus, non in extrinſeca capillatura videantur ab hominibus, non tunicæ manicas ad terram habeant, non redimicula mitræ, ne, ut quidam loquitur, videantur Idææ Berecynthiæ matris. Sicque per legem humanam civilem fieri debet, ut non ſicut licitum, hæc peſtis maneat in urbibus, ſed tamquam malum, licet minus, ad vitandum majora; ita ut quantum poſſibile eſt, inſolentia reprimatur; nec in loco permittantur meretrices manere, ad quem pateat aliunde licitus acceſſus. Propellantur ergo omnino a domibus mechanicorum, ſtufarum, & locis balnealibus: ne ſub prætextu alicujus liciti peccetur licentius: quin imo nec permitantur ſimili habitu uti, ut honeſtæ mulieres.

Tenetur inſuper lex civilis delectationes guſtus temperare pro poſſe: ſcilicet ne tabernas viri ſcurriliter, & ſic ingurgitando frequentent, nec illuc taxillarii aut alii accedant: nec pateat illic feminæ ſuſpectæ acceſſus. Ne tabernarii vina ſophiſticent: ne ad eos accedentibus falſa offerant irritamenta malorum. Et generaliter poſſet prohibere humana lex, & punire omnia peccata mortalia publica, a quibus facile eſt multitudinem abſtinere, tribus concurrentibus, ſcilicet juriſdictione, a conjunctione, & pace ſalva, de quibus dicetur infra. Alia tolerat & permittit propter quid, bonus legislator, ut ædificatores in Lesbia inſula. Eſt enim Lesbia inſula, in qua regula plumbea ædificare oportet, eo quod ſunt ibi duriſſimi lapides citius malleo frangibiles, quam ut poſſint eorum nodi rectificari. Itaque regula ibi ædificantium plumbea eſt, ut ad duriſſimos lapidum nodos flectatur, & rurſus rectificetur, non omnes, ſed enormes tortuoſitates devitans.

a *Lege*, conviction.

Hæc eſt doctrina principis Peripateticorum Ariſtotelis, v. Ethicorum: a quo ſicut a cæteris, ut ait Auguſtinus, tamquam ab injuſtis poſſeſſoribus catholici poſſunt extorquere veritatem: Sic ſervit Domino in timore lex humana. Sic tamen diſcat a lege Domini lex humana, ut non puniat omne peccatum mortale quod fit in hoc ſæculo. Et tamen aliqua crimina licite poteſt punire mortis ſupplicio. Nec in hoc contradicit evangelicæ legi, ut proponens expoſuit. Probatur hoc ſic: Gloſſa interlinearis ſuper illo Exodi xx. *Non occides*, dicit: Judex non occidit reum, ſed lex quæ jubet. Innuens quod auctoritate juſtitiæ hoc liceat: quia ſi nulla auctoritate liceret, ſuperflue dixiſſet, Sed lex. Hæc gloſſa non eſt præcepti judicialis nec mortui, ſed moralis in lege gratiæ manentis in vigore. Nam ſecundum quod dicit Rabbi Salomon, ut recitat Nicolaus de Lyra, in iſto precepto homicidium tantum prohibetur, propter quod imponitur pœna mortis. Alia vero mala quæ corpori aut rebus poſſunt inferri, prohibentur aliis præceptis judicialibus. Item ſcriptum eſt Proverbiorum VIII. *Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt*. Deus autem poteſt occidere, cum ſit auctor vitæ, & mortis habeat imperium, ipſo dicente Deuter. XXXII. *Ego occidam, & ego vivere faciam percutiam, & ego ſanabo*. Ergo reges quibus ipſe conceſſit regnare, hoc poſſunt facere per juſtitiam, ſcilicet, mortem inferre. Item ad Romanos I. dicitur de committentibus gravia mortalia: *Qui agunt talia, digni ſunt morte*. Sed de judice dicitur in XIII. quod Dei miniſter eſt: ergo quos Deus judicat ad mortem, poteſt judex licite interficere;

Ariſt. lib. 5. Ethicorum, cap. 10. S. Thomas, lect. 16. Auguſt.

ANNO CHRISTI 1433.

re ; & maxime illos, qui per legem divinam adjudicandi ſunt morti, ſecundum quod dicitur Lucæ XIX. *Inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me* Item ad Romanos XIII. dicitur de temporali principe: *Non ſine cauſa gladium portat, Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui malum facit*. Ergo maleficum occidendo non peccat, cum facit auctoritate juſtitiæ, quia Dei miniſter eſt.

Cyprianus ad Fortun. de exhortatione martyrii, cap. 5.

Cyprianus ſuper illo Deuter. XIII. *Si audieris in una ex civitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi inhabitare te illis, dicentes: Eamus, ſerviamus diis alienis quos non noſti, interficiens necabis omnes qui ſunt in civitate ce-*
» *de gladii*, dicit: Hujus præcepti memor Ma-B
» thathias I. Mach. II. interfecit illum, qui
» ſuper altare ſacrificabat. Si ante adventum
Chriſti hæc præcepta ſunt, quanto magis poſt
adventum Chriſti ſunt obſervanda? Et ſi dicatur quod non eſt obſervandum hoc præceptum, quia judiciale, & per conſequens mortuum; eſto, quod ea ratione, qua judiciale erat, non ſit ſervandum; tamen ea patte qua in nova lege fundamentum habet, ſicut expoſitum eſt ex verbis Apoſtoli ad Romanos I. & XIII. & ſicut ſtatim patebit in verbis Salvatoris implicite contentum, licite poteſt impleri.

Auguſtinus in quæſtionibus Levitici, qu. 468. ad cap. 16. S. Hieronymus ep. 53. adverſ. Vigilantium. Num. 15. 3. Reg. 18. Abd. lib. 6. Act. 5. Act. 13. Deuter. 13.

» Amplius beatus Auguſtinus dicit: Cum
» quis juſte occiditur, lex occidit, non tu, C
» ait ad judicem. Rurſus dicit Hieronymus
» ad Riparium: Non eſt crudelitas crimina
» pro Deo punire, ſed pietas: & quod de pu-
» nitione ultimi ſupplicii ſcilicet mortis intel-
» ligat, apparet, quia premiſit: Legi vindi-
» ctam Phinees, auſteritatem Eliæ, zelum Si-
» monis Chananæi, qui in duos magos Za-
» roe & Arphaxat ignitos ſerpentes extorſit,
» Petri ſeveritatem Ananiam & Spphiram
» trucidantis Paulique conſtatiam, qui Ely-
» mam magnum æterna cœcitate damnavit.
» Et tunc ſubjungit: Non eſt crudelitas cri-
» mina pro Deo punire, *&c.* Et poſt hæc
» verba ſubjungit: Unde & in lege dicitur:
» *Si frater tuus & amicus, & uxor quæ eſt in* D
» *ſinu tuo, depravare te voluerint a veritate,*
» *ſit manus tua ſuper eos & effunde ſanguinem*
» *eorum, & auferes malum de Iſrael*. Item

Lib. 1. ultra medium.

» Auguſtinus in ſermone Domini in monte,
» ait: Elias multos morte affecit, & propria
» manu & igne divinitus impetrato, quem
» conſtat Spiritu ſancto repletum. Sic dici-
» tur Lucæ x. de Joanne Baptiſta, *Ipſe pra-*
» *cedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ*,
» & alii multi magni & divini viri eodem
» ſpiritu conſulendi rebus humanis non teme-
» re id fecerunt. Item idem in eodem: Ver-

Actor. 5.

» bis Apoſtoli Petri Ananias & uxor ejus,
» ſicut in Actis Apoſtolorum legimus, exani-
» mes ceciderunt, nec reſuſcitati ſunt, ſed E
» ſepulti. Ex quo ſumitur ratio, quod ſi in
plenitudine temporis nullum liceret occidere, Petrus aut non occidiſſet, aut, ut communiter dicitur, ſententiam mortis non promulgaſſet.

Part. 3. quæſt. 67. membr. 4. art. 1.

Adduco pro hac parte rationes Alexandri de Ales doctoris irrefragabilis. Prima, ſi ex juſtitia leviores pœnæ inferendæ ſunt alicui pro culpa aliqua, cum ipſe per illas nondum corrigitur, ſed addit præteritæ culpæ contumaciam; manifeſtum eſt quod cum contumacia eſt grave peccatum, quod merito contumaciæ debet creſcere pœna, aut contumacia remanebit impunita. Quia ergo creſcere poteſt quantumlibet contumacia, creſcere poteſt de jure quantumlibet & pœna. Quare neceſſe eſt, ut ipſa vel ſit mors corporalis, vel æqualis illi, cum mors corporalis non ſit pœna infinita. Per hanc autem viam a flagellis levibus venitur ad gravia, a gravibus ad vulnera, ab illis ad tormenta, a tormentis ad ipſam mortem, per ſimilia contumaciæ tormenta.

ANNO CHRISTI 1433.

Secunda ratio. Cum proportionales ſint culpæ pœnæ illis debitæ, ſi ergo alicui culpæ debetur flagellatio, majori culpæ dubio major flagellatio debetur. Et ſic in decuplo, & centuplo, & tanta poterit eſſe flagellatio, quod inducet mortem; ſequitur ergo de neceſſitate, quod mors corporalis pro aliqua culpa poteſt infligi.

In pleriſque ſenſus magis, quam verba citantur. Deuter. 25.

Tertia ratio. Occidens hominem injuſte, aut puniendus eſt pœna mortis, aut minori. Si primum, habetur intentum. Si pœna minori, aut finite minori, aut infinite. Non ſecundum, quia non ſervaretur æqualitas pœnæ ad culpam, contra illud: *Secundum quantitatem delicti erit & plagarum modus*; & contra illud Apocalypſis XVIII. *Quantum glorificavit ſe & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum*. Si finite minori, adhuc idem. Et ſicut dum quis damnificavit aliquem in mille marcis, non ſufficienter puniretur reſtituendo unam, ſic nec in propoſito.

Auguſtinus quæſtionibus ſuper evang. lib. 1. quæſt. 10.

Quarta ratio. Aut mors corporalis major eſt omni culpa, aut non. Si primum, ergo injuſtus eſt Deus, qui eam inflixit toti generi humano pro comeſtione fructus ligni ſcientiæ boni & mali. Injuſtus eſt Chriſtus, qui eam inferet Antichriſto, ſicut dicitur II. ad Theſſalonicenſes II. *Quem Chriſtus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui*. Si ſecundum, ergo inferri potest licite pro aliqua culpa. Nec valet quod dicunt Dominum Matthæi V. dixiſſe: *Ego autem vobis omnino non reſiſtere malo*. Nam ſicut dicit Auguſtinus, non prohibetur vindicta quæ fit ad correctionem. Et iterum idem ait ibidem: Officia vindictæ poſſent bono animo impleri, quomodo judex, quomodo lex. Intelligetur ergo prohibita injuria perſonalis vindicanda libidine vindictæ, non de injuria Dei vel eccleſiæ vindicanda zelo juſtitiæ: Nec illud quod allegant ex Matthæi XIII. de prohibitione eradicationis zizaniorum, valet: nam hoc fecit Dominus ut parceretur tritico, non ut parceretur zizaniis in detrimentum tritici. Ideo ubi creſcunt zizania in detrimentum tritici; & ſuffocationem, nullatenus creſcere ſinendi ſunt; ſed ſi opus eſt per mortem corporalem vindicandi.

Alexander de Ales part. 3. quæſt. 34. membr. 1. art. 3.

Rurſus nec prohibuit Dominus ſimpliciter eradicationem zizaniorum, ſed eradicationem generalem, dubiam & ſuſpectam; ne ſcilicet de ambiguo judicemus, ut eſt inter lolium & triticum, dum ſunt in herba. De iſto inferius aliqua dicentur. Dicit ergo Alexander: Maleficus poteſt interfici duplici de cauſa, aut quia homo, aut quia maleficus. Si interficiatur quia homo, interficitur odio perſonæ: & hoc prohibetur cum dicitur, *Non occides*: quia maleficus occiditur odio malitiæ & amore juſtitiæ. Et tunc diſtinguendum

Aut

ANNO CHRISTI 1433.

Aut occiditur ab illo, qui habet auctoritatem, ut a principe sæculari; & hoc non prohibetur ibi, *Non occides*. Aut ab illo, qui non habet potestatem; & sic prohibetur, cum dicitur: *Non occides*. Non est ergo illicitum occidere maleficum in eo quod maleficus, ab eo qui habet auctoritatem: imo in hoc ille est Dei minister, teste beato Hieronymo libro IV. super Ezechielem, dicente: Qui malos percutit in eo quod sunt mali, & habet vasa interfectionis, id est, potestatem ut occidat pessimos, minister Domini est. Sanctus Thomas II. II. quæstione LXIV. articulo II. & III. in corpore, determinat quod peccatores possint juste occidi pro salute totius reipublicæ, ad quam quilibet comparatur ut pars. Unde sicut membrum putridum pro salute corporis licite potest a corpore abscindi: sic peccator periculosus reipublicæ & infectivus, qui verisimiliter non potest sanari, propter salutem boni communis laudabiliter & salubriter occiditur: *Modicum* enim *fermentum totam massam corrumpit*, I. ad Corinth. V. Ostiensis in summa I. libro titulo XXV. idem dicit in substantia quod Alexander & Thomas: & rursus de eodem libro XIV. De Lyra idem sentit Exodi XXIII. *Insontem & justum non occides*. Ex verbis enim suis potest hoc elici, & in hoc concordant doctores. Unde nescio unde venerit hæc adinventio, nisi ut major licentia detur, fingere volentibus nova.

Hier. lib. 3. super Ezechiel. in c. 9. Item 83. qu. 5. Qui malos, cap. 29.

Tanta de lege humana dicta sunt, quia proponens in articulo suo videtur eam negligere, quoad correctionem, castigationem, expulsionem peccatorum publicorum, aut parvi pendere, imo contemnere in quodam notabili, ubi dicit: » Ne autem aliqua ex istis dictis modis peccata castigandi aut corrigendi occasionem accipiant secundum judicialia » legis pro nunc obligantia, aut secundum » humanas leges legi evangelicæ dissonas, » reos mortis supplicio puniendi. Illud præmissis adjungimus. Ubi videtur dicere eas legi evangelicæ dissonas, plectere mortis supplicio: cum tamen audiveritis Salvatorem notrum hoc facturum in Antichristo, Petrum fecisse, aut a Domino factum promulgasse in Anania & Sapphira; audiveritis auctoritates veteris & novi testamenti, & doctorum sanctorum, cum rationibus difficilibus Alexandri.

Propositio quarta.

Jam ad eorum intentionem magis accedo, ponens hanc unicam conclusionem: Licet omnia peccata mortalia sint divina lege expresse vel implicite prohibita, non tamen omnia peccata mortalia publice ab homine sunt, ex dictamine hujus legis, pœnaliter per judicium punienda. Prima pars conclusionis nota est; secunda probatur: Deus qui est justissimus judex, aliqua in lege veteri permisit; multo ergo magis habet homo permittere, cujus potentia exsecutiva est remissior lege divina præceptiva, aut prohibitiva. Patet assumptum. Primo: Moyses occidendo Ægyptium peccavit. Nam Augustinus contra Faustum loquens de illo, & etiam de Petro qui abscidit auriculam Malchi sententialiter dicit, quod uterque nondum regimen assumpserat, hic synagogæ, iste ecclesiæ: uterque non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excessit: uterque odio improbitatis alienæ, sed ille fraterno, iste Dominico, licet adhuc carnali, tamen amore peccavit. Tamen illud peccatum Moysi non legitur a Domino punitum, imo postea ducatum populi Hebræorum ab eo accepit.

Aug. lib. 22. c. 76. contra Faustum.

ANNO CHRISTI 1433.

Item usura est de se mala, sed licet Deus possit facere de re non tua quod sit tua, quia est Dominus universorum; tamen fieri non potest, ut quod habet in se convolutam malitiam, licite fiat. Cum ergo usura, in ratione usuræ, habeat in se convolutam malitiam, licite fieri non potest: tamen in lege veteri non puniebatur, imo ad extraneos permittebatur. Deuteronomii enim XXIII. scriptum est: *Non fæneraberis fratri tuo, ad usuram, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno*. Hoc vero, *sed alieno*, non dicitur velut præcipiendo aliquid justo, sed permittendo infirmo. Poteram allegare de repudio uxoris in veteri lege, quod utique permittebatur: & ut communius doctores tenent, erat peccatum mortale: propter varietates opinionum, dimitto.

Item inquisitio seu investigatio de adulterio per sacrificium zelotypiæ, si hoc non ex zelo justitiæ, ac reverenter, ac cum supplicatione fieret, erat peccatum mortale publicum: tamen non puniebatur, imo in lege illa Numer. V. lex sacrificii zelotypiæ fuit instituta in hunc modum: *Si spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro ea, &c.* Erat ibi duplex actus, unus sacerdotis, qui secundum divinam institutionem quasi coactus offerebat, ne vir pejus faceret, puta ne suæ suspicioni relictus, uxorem interficeret. Et iste actus erat acceptus Deo & approbatus. Alius actus erat spiritu zelotypiæ concitati: & hic si sine præsumptione probabili, aut ex invidia, vel alio inordinato affectu procedebat, erat malus, tamen permissus a Deo, non approbatus. Arguit ratio.

Item occisio filiæ Jephte fuit mortale peccatum publicum: » dicit enim canon Isidori » XXII. q. IV. In male promissis rescinde fi- *Cap. 5.* » dem, in turpi voto muta decretum: quod » incaute vovisti, ne facias: impia est promissio quæ scelere adimpletur. Non tamen legitur a Deo fuisse punitum. Quod autem fuit peccatum, patet aliunde. Ad hoc quod juramentum sit licitum, requiruntur tres comites, scilicet judicium, juditia & vetitas, sicut scriptum est Jeremiæ IV. *Jurabis, vivit Dominus, in justitia, judicio, & veritate:* promissio autem illa caruit judicio discretionis, & fuit ejus impletio injusta & impia. Item Sapientiæ II. scriptum est; *misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam: diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti.* Et post pauca. *Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, quia amas animas.* Ex quo patet, Deum non semper punire propter peccata, sed parcere aliquando. Item Ezech. XXXIII. dicitur: *Si dixero impio; morte morieris, & egerit pœnitentiam a peccato suo, feceritque justitiam & judicium:* sequitur: *vita vivet, & non morietur: omnia peccata ejus quæ peccavit, non imputabuntur ei.* Item glossa ordinaria super illo Psalm. C. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut dispergerem de civitate omnes*

nes operantes iniquitatem. Dicit ſic in perſona A quod fiet in conſummatione ſæculi, a bonorum

ANNO CHRISTI 1433. Ex S. Aug.

Chriſti: Tempus miſericordiæ eſt, nox eſt, nondum omnia ſunt manifeſta in hac nocte: abundant tentationes, in qua pertranſeunt beſtiæ ſilveſtres, & catuli leonum, id eſt, diaboli, quærunt eſcam ſibi. In hac ergo nocte parco, tolero, corrigo: ſed in matutino cum dies judicii advenerit, & erunt omnia aperta, quæ omnia ſunt occulta, *interficiebam omnes peccatores terræ*, id eſt, omnes mali mittentur in ignem æternum: vel *interficiebam*, id eſt, puniebam in matutino judicii interficiendos. Nam Nicolaus de Lyra dicit ſuper illo Exodi XXI. *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo avelles eum, ut moriatur*; pœna homicidii in- B telligitur de interfectione Judæi: ideo dicitur, *occiderit proximum ſuum*, non intelligitur de interfectione gentilis. Lex ait, ut dicit Rabbi Salomon, qui per inſidias occidebat, interficiebatur, & extrahebatur, ſi ad ipſum confugiſſet, de altari, *&c.* Si ſacerdos occidiſſet, extrahebatur, niſi officium miniſtrandi incepiſſet: quo caſu exſpectabatur complementum miniſterii, quo peracto trahebatur ad mortem. Et ſic locus ſacer erat refugium in aliquibus caſibus, inter quos erat homicidium gentilis, quod erat mortale, & interdum publicum: tamen non puniebatur, ſi homicida confugiſſet ad altare.

Probatur ex teſtimonio legis novæ.

Tertio probatur concluſio ex teſtimoniis le- C gis novæ. Joannis VIII. Dominus & Salvator noſter dixit mulieri in adulterio deprehenſæ ſibi oblatæ: *Nemo te condemnavit? nec ego te condemnabo*: nocentem in miſericordia indemnatam remiſit. Cum ergo Chriſti actio noſtra ſit inſtructio, ut allegavit proponens articulum de communione diviniſſimæ euchariſtiæ, aliqua crimina ſunt ab homine miſericorditer relaxanda per judicium, vel non punienda. Præterea peccatum Samaritanorum nolentium recipere Jacobum & Joannem, fuit mortale & notorium, tamen non fuit punitum. Nam cum indignati diſcipuli dicerent: *Vis ignis deſcendat de cælo, & conſumat eos?* Reſpondit Dominus: *Neſcitis cujus ſpiritus eſtis filii*. D Lucæ IX. Amplius de zizaniis ſeminatis in agro quæ ſervi volebant eradicare, & dicebant: *Vis imus & colligimus ea?* dominus reſpondit: *Ita ſinite ea creſcere uſque ad meſſem, ne colligentes zizania ſimul eradicetis cum eis & triticum*, Matthæi XIII. Ex qua parabola apparet, quod mali tolerandi ſunt inter bonos, donec ſine periculo bonorum poterunt ab eis ſeparari, quod erit ad meſſem finalis judicii. Sic enim ipſe Dominus Jeſus illam exponit dicens: *Ager eſt mundus, ſemen hi ſunt filii regni, zizania filii nequam, meſſis vero eſt conſummatio ſæculi, meſſores angeli*. Rurſus ſcriptum eſt ubi ſupra, Matthæi XIII. *Simile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mari,* E *& ex omni genere piſcium congreganti: quæ cum impleta eſſet, educentes, & ſecus litus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa ſua, malos autem foras miſerunt*. Regnum cælorum eſt militans eccleſia, & hæc eſt ſimilis ſagenæ miſſæ in mari tempeſtuoſo hujus mundi: habet piſces bonos & malos, hoc eſt, juſtos & injuſtos. Nam Habacuc I. *Facies homines quaſi piſces maris*. Implebitur illa ſagena dum erit completus numerus electorum: educetur, cum de vita corruptibili tranſibit ad incorruptibilem,

piſcium in vaſa recentia, & ejectio malorum, & juſtorum præmiatio in regno Dei, & impiorum tortura, & compedes, ac alia gehennæ ſupplicia. Et hæc omnia patent ex expoſitione Salvatoris, qui ait: *Sic erit in conſummatione ſæculi. Exibunt angeli & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis, ubi erit fletus & ſtridor dentium*. Ergo uſque ad conſummationem ſæculi in ſagena eccleſiæ militantis erunt ſimul boni & mali,

ANNO CHRISTI 1433. a *Deeſt*, electio.

Unde ſuper illo ſic dicit Gregorius, ut Thomas in expoſitione recitat, Sancta eccleſia „ ſagenæ comparatur, quia & piſcatoribus eſt „ commiſſa, & per eam quiſque ad æternum „ regnum trahitur a præſentibus ſæculi fluctibus, ne æternæ mortis profundo mergatur. „ Quæ ex omni genere piſcium congregat, „ quia ad peccatorum veniam, ſapientes & „ ſtatuos, liberos & ſervos, divites & pauperes, fortes & infirmos vocat. Poſt pauca „ ſequitur: Sicut enim mare ſæculum, ita ſæ„ culi finem ſignat litus maris, in quo in fine „ boni piſces in vaſis eligentur, mali projicientur foras, *&c.* Nunc enim bonos malosque communiter quaſi permixtos piſces „ fidei ſagena continet, ſed litus indicat ſa„ genæ eccleſiæ quod trahebat.

Greg. hom. 11.

Et hoc eſt quod Hieronymus dicit, ut Thomas recitat, dum ſagena extrahetur ad litus, tunc verum ſecernendorum piſcium ſignum demonſtrabitur. Item id patet in nuptiis quas fecit rex regum Deus Pater Filio ſuo, in quibus vocati ſunt boni & mali, & impletæ nuptiæ juſtis & injuſtis. Nam dicitur Matthæi XX. *Egreſſi ſervi congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos & malos*, quia in eccleſia militante admixti ſunt boni cum malis. Sic ergo in eccleſia militante ſunt boni & mali: ſed in eccleſia triumphante ſolum boni. Propterea cum Dominus intraſſet, quod erit generaliter in finali judicio, & particulariter in morte cujuslibet hominis, & vidiſſet hominem non habentem veſtem nuptialem, ſcilicet caritatis, rex præcepit eum ejici, & mitti in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium. Et quod ſimul ſunt boni & mali in eccleſia militante, dicit ſponſus Canticorum I. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*.

In 13. cap. Matth.

Item Matthæi XXV. dicit ipſa Veritas: *Simile eſt regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obviam ſponſo & ſponſæ: quinque autem erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus ſuis non ſumpſerunt oleum ſecum in vaſis ſuis cum lampadibus*. Regnum hoc cælorum non eſt eccleſia triumphans, quia ab ea nullus fatuus recipitur: Eſt igitur eccleſia militans, in qua ſunt virgines prudentes & fatuæ; igitur boni & mali; ergo non omne peccatum etiam publicum de ea pellitur aut excluditur. Præterea Apocalypſis II. ſcriptum eſt angelo Epheſi eccleſiæ: *Memor eſto unde exciderit, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, veniam tibi, & movebo candelabrum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris*. In angelo, *&c.* præpoſitum & epiſcopum eccleſiæ Epheſinæ intelligere debemus, ſecundum quod ſcriptum eſt: *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem de ore ejus requirent, quia angelus*

Malach.

ANNO CHRISTI 1433.

gelus Domini exercituum est. Ipse peccaverat, & tamen non expellitur a Joanne, sed monetur,

Isidorus autem super eodem textu ait: Præ» positus lapsus in vitium monetur ut memor » sit unde ceciderit, & pœnitentiam agat, » & priora opera faciat, ut non moveatur » candelabrum ejus. Nam candelabrum do» ctrina sacerdotalis, vel honor potestatis » quem gestabat, intelligitur: malus ergo in» terdum præpositus est in ecclesia militante. » Non ergo statim postquam malus, est com» pellendus imo sustinendus ad tempus: & tale vitium esse posset, quod puniendus & expellendus esset de officio, per eum ad quem spectat; & tale quod permittendus, ut postea videbitur.

Aug. hom. de verbis Domini 31.

Præterea super maledictione ficus quæ tribus annis fructum non attulit, dicit beatus » Augustinus libro de verbis Domini sermone » xxxi. Arbor ficulnea est humanum genus: » tres anni, in quibus illa non fecit fructum, » tria tempora sunt: unum ante legem, al» terum sub lege, tertium sub gratia, in » quibus humanum genus, quantum ad mul» tos, infructuosum fuit, puta sine meritoriis » operibus: maledictio est illa divina senten» tia, quæ in finali judicio fulminabitur. » Hæc ille. Tertio anno, scilicet tempore legis evangelicæ dimittitur & non præscinditur. Nam Lucæ xiii. per cultorem vineæ dicitur. *Dimitte eam & hoc anno, usquedum fodiam circa illam, & mittam stercora*. Post tres annos succiditur, quia post sæculum peccator aridus, sola folia, non fructum boni operis habens, in ignem æternum mittitur. Parcit ergo Dominus multis in ecclesia exsistentibus: ergo & homo parcere debet, & nonnulla mala permittere sive tolerare ex causa.

Ex praxi Christi.

Ex praxi Christi apparet quoniam peccata in illum commissa patientissime sustinuit. De eo enim Isaiæ LIII. *Tamquam agnus ad occisionem ductus coram tondente se non aperuit os suum*. De cujus patientia quoad proprias injurias, ait beatus Gregorius homilia xviii. super illo Joannis viii. *Ego gloriam meam non quæro, est qui quærat & judicet*. Illatas contumelias Patris judicio reservat, ut profe» cto nobis insinuet quantum nos patientes esse » debemus, dum se adhuc ulcisci non vult » ipse qui judicat. Item non contentus Scribas & Pharisæos non puniri, ex abundantia caritatis suadet turbis ut obediant ipsis, quamquam multa mala publica committerent, dicens illis Mathæi xxiii. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei; quæ dicunt facite*.

Ex praxi Apostolorum.

Ex praxi Apostolorum manifesta est conclusio. Nam illi multa mala viderunt, nec puniverunt omnia, quantum ex sacro codice potest perpendi. Legitur Actuum vi. murmur factum fuisse Græcorum adversus Judæos quod viduæ eorum despiciebantur in quotidiano ministerio. Nec hoc legitur judicialiter aut per pœnas justitiæ punitum, quamvis esset publicum. Leguntur contentiones fuisse & zeli ad invicem inter Corinthios, non tamen legitur hoc peccatum pœnaliter fuisse punitum. Item erant aliqui pseudoapostoli, & illi erant publici peccatores; tamen illos permittebat Apostolus: quia quamvis bene docebant, tamen malo animo faciebant, qui-

dam propter invidiam, quidam propter contentionem. Dicitur enim ad Philipp. i. *Quidam propter contentionem & invidiam, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant. Quidam ex caritate, scientes, quoniam in defensione evangelii positus sum. Quidam autem ex contentione Christum annuntiant, non sincere, existimantes se pressuram suscitare vinculis meis. Quid enim? dum omnimodo sive per occasionem, sive per caritatem Christus annuntietur*. Maledictiones etiam in Apostolos erant peccata publica, nec tamen puniebantur, ad eorum saltem instantiam: imo i. Cor. iv. dicit Apostolus: *Maledicimur, & benedicimus, blasphemamur & obsecramus*. Rursus contradictio Judæorum verbo Dei, erat peccatum mortale publicum, nec leguntur Apostoli eos puniviss se pœna justitiæ positiva, sed solum privativa, quia discerunt: *Oportebat vobis primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos Judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes. Sic enim Dominus præcepit nobis*. De aliis sanctis idem ostendit sancta mater ecclesia, quorum patientiam in tormentis, absque in tortores contemptu aut indignatione, pulcherrimo metro canit suaviter, cum ait; Cæ» duntur gladiis more bidentium, Non murmur » resonat, non querimonia, Sed corde tacito « mens bene conscia, Conservat patientiam.

Act. 13.

Ex auctoritate sacrorum Can.

Dehinc auctoritatibus sacrorum canonum probatur conclusio; ostendendo enim quomodo rigor justitiæ debeat temperari ex peccantium multitudine, ait sanctus Augustinus Bonifacio, & habetur L. dist. cap. Ut constitueretur: » Verum in hujusmodi causis, ubi per gra» ves dissensionum scissuras non hujus aut il» lius hominis, est periculum, sed populo» rum strages jacent, detrahendum est ali» quid severitati, ut majoribus malis sanan» dis sincera caritas subveniat. Item i. quæst. » vi. cap. Quoties, dicit Innocentius epist. » xxii. Quoties a populis aut a turba pec» catur, quia in omnes propter multitudi» nem vindicari non potest, inultum solet » transire. Priora ergo dimittenda dico Dei » judicio, & de reliquo maxima solicitudine » præcavendum. Iterum xxiii. quæstione iv. » Forte: & habetur ab Augustino libro uni» co de baptismo. Forte, inquit Augustinus, ibi in populo Dei stat juxta te avarus, raptor, » inhians rebus alienis, quem nosti talem, & » fidelis est; vel fidelis nominatur. Non eum de » ecclesia pellere potes, non habens aliquem » aditum castigando & corripiendo corrigere: » accessurus est tecum ad altare, noli time» re, unusquisque onus suum portabit. Sed » quomodo, inquis, ferrem quem novi ma» lum? Nonne melius est ipsum ferre, quam » te foras efferre? Ecce quomodo feres, at» tende Apostolum dicentem: *Unusquisque o» nus suum portabit*. Liberet te ista sententia, » Ex isto habetur quod ferendi sunt inter» dum mali, Item xxiii. quæst. iv. Tole» randi; & habetur ab Augustino libro de verbis Domini, dicitur enim ibi: Tolerandi » sunt mali pro pace, ne corporabiter ab » eis recedatur, sed spiritualiter. Spiritualiter » autem exire est facere quod pertinet ad cor» rectionem malorum, quantum licet pro gradu » cujusque salva pace. Habetur hic quod pro pace salvanda tolerandi sunt quandoque mali, imo & quod a correctione malorum pro pace

Distinct. 50. cap. 25. in epist. ad Bonifacium 50. II. *constituetur*. 1. qu. 7. Quoties 13.

23, questione 4. *Forte*, cap. 15. Augustinus serm. 24. de verbis Apostoli, ad *Galat.* 6.

Galat. 6.

Cap. 1.

Augustinus de verbis Domini, cap. 18.

ANNO CHRISTI 1433.

salvanda est nonnunquam cessandum, alioquin frustra addidisset: Ad correctionem salva pace. Quod etiam interdum rigor juris relaxetur ad vitandum contentiones, patet per illud 1. quæst. VII. Quoniam quidquid. „ Ubi Hilarus Papa sic ait: Quoniam quidquid ab alterutra parte est judicatum, omnium videmus perversitate confusum, temporum necessitate perspecta hanc rationem „ decernimus ad veniam pertinere quod gestum est. Ibi tolerat Papa quemdam ad episcopatum assumptum suo metropolitano inscio; quia ut ait Apostolus 1. Cor. 11. *Si quis videtur contentiosus esse, nos talem non habemus consuetudinem*.

1. quæstione 7. *Quoniam quidquid*. cap. 13.

Ex auctoritate Doctorum.

Postea probatur conclusio auctoritatibus sanctorum doctorum: puta, non omnia peccata mortalia publica sunt ab homine, ex dictamine divinæ legis, pœnaliter per judicium punienda. Quædam enim illorum sunt, quæ sine periculo bonorum puniri non possunt ab homine, ut cum in multitudine sunt boni & mali, & non possunt discerni isti ab illis; & talia sunt permittenda ab homine: si tamen ex illa permissione non sequatur majus scandalum quam ex punitione: Quædam sine periculo schismatis ecclesiæ, aut gravis turbationis puniri non possunt, ut peccatum principis, aut alterius qui sociam habet multitudinem: Quædam, etsi sunt manifesta illi, cui punitio de jure convenit, cum illa convinci non possunt. Hæc & similia per hominem non sunt punienda ex dictamine legis divinæ. Illud vero dictamen est: *Sinite utraque crescere usque ad messem*. Consequenter idem in parabola de sagena maris bonos & malos pisces continente; & in nuptiis filii regis, in quibus fuerunt boni & mali, designatur. Hæc declaratio ideo facta est, ne videar fautor peccatorum, dum nitor ostendere talia non esse per hominem judicialiter castiganda; a & ne videar agnitor conditionis ecclesiæ militantis, ponendo in ea bonos & malos, dum tamen sit unus Deus, una fides, unum baptisma.

Matth. 13.

Matth. 20.

a *Prone*, aliud exemplar habetur.

Prima auctoritas ad probationem conclusionis est Augustini in lib. contra epistolam Parmeniani, dicentis; Hæc de scriptis sanctis documenta proferimus, ut appareat „ facile non esse quidquam gravius sacrilegio schismatis: quia præscindendæ unitatis nulla est justa necessitas, cum sibi nequaquam spiritualiter nocituros malos boni ideo tolerant, ne spiritualiter sejungantur a bonis; cum disciplinæ severitatem consideratio custodiendæ pacis refrenat, aut differt: quam tamen securitas exserit, cum apparet, sine vulnere schismatis, ad salubrem correctionem posse aliquid ecclesiastico judicio vindicari.

Contra epist. Parmeniani, lib. 2. cap. 11.

Item idem respondens circa principium 11. libri contra epistolam Parmeniani Donatistæ Carthaginensis episcopi ad illud per sequaces ipsius adductum: *Va his qui dicunt quod nequam est bonum, & quod bonum est nequam, Qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem, qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce*, concludit post multa: Quisquis ergo „ vel quod potest arguendo corrigit, vel „ quod non potest corrigere salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere non potest æquitate improbat,

Cap. 1.

Isaiæ 5.

ANNO CHRISTI 1433.

» firmitate supportat; hic est pacificus, & ab » illo maledicto immunis, de quo dicit scriptura: *Va his qui dicunt quod bonum est nequam, & nequam bonum, &c.* omnino liber, prorsus securus, penitus alienus. Porro idem respondens ad illud per sequaces Parmeniani in Isaia propositum: *Numquid valet manus Domini salvos facere, aut aggravavit aurem ne exaudit? Sed delicta vestra distinxerunt inter medium vestrum & Dei*. Ubicumque fuerint mali inter bonos, non obsunt bonis, sicut nec palea frumentis, donec veniat Dominus areæ ferens ventilabrum in manu sua, ut mundet aream suam, frumenta recondat in horreum suum, paleas vero comburat igne inextinguibili: sicut non obfuit bonis tanta multitudo sceleratorum, qui per Ezechielem dicti sunt, illi videlicet, qui gemebant & mœrebant facinora populi quæ fiebant in medio eorum: unde quia eos corrigere non poterant, nec ab unitate populi Dei se ullo modo separare volebant, pro merito innocentissimo tolerantiæ suæ signari meruerunt, & in illorum perditorum vastatione atque interitu liberari. Hæc ille.

Isaio 51.

Ezech. 9.

Item idem in 111. lib. contra epistolam Parmeniani super illo verbo 1. ad Corinthios v. *Si quis vero frater nominatur in vobis, & est aut fornicator, aut idolis serviens; aut avarus, aut ebriosus, aut rapax, nec quidem cum eo cibum sumere*: dicit in sententia quod non præcipitur sola separatio cordis; nam idem Apostolus dicit alibi: *Si quis vocaverit ex infidelibus & volueritis ire, omnia quæ vobis apponuntur manducate, nihil interrogantes*; & sic hic permittit communionem fidelis cum infideli, ut prius prohibuit communionem fidelis cum fideli peccatore: modo ab omni malo se separandum est corde: ergo plus prohibet, puta separationem corporalem, quam cum infideli permittit. Dicitur igitur in sententia Augustini, quod se separandum est corpore ab his de quibus loquitur Apostolus, si tamen sine periculo schismatis fieri potest; ait enim in forma: Cum quis fratrum, id est, Christianorum intus in ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est, atque id cum ea dilectione, de qua ipse alibi præcipit secunda ad Thessalonicenses 11. dicens: *Ut inimicum non existimetis, sed corripite ut fratrem*. Non enim estis ad eradicandum, sed ad corrigendum. Quod si se non agnoverit, neque pœnitendo correxerit, ipse foras exi, & per propriam voluntatem ab ecclesiæ unitate dirimetur. Nam tunc non est metus eradicandi triticum.

Cap. 2.

1. Cor. 10.

Habetur etiam 23. qu. 4. c. Cum quisque, &c.

Itaque quando, ut ait Augustinus in forma, ita cujusque crimen notum est, & omnibus exsecrabile apparet, ut vel prorsus nullos vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere: non dormiat severitas disciplinæ, cum sine læsione unitatis ecclesiæ potest fieri vindicta, cum ecclesia ab illo crimine quo anathematizatur, est aliena. Ideo dixit Apostolus, *Si quis*, ad differentiam ab aliis notandam. Item, *nominatur*, ad ostendendum, quod crimen est notorium & famosum. Tunc subjungit in forma: Neque enim

2. Cor.

ANNO CHRISTI 1433.

enim poteſt eſſe ſalubris a multis correptio, niſi cum ille corripitur, qui non habet ſociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis reſtat quam dolor & gemitus, *&c.* Ideo Apoſtolus cum jam multos comperiſſet immunda luxuria & fornicationibus inquinatos, non itidem præcepit ut cum talibus nec cibum ſumerent, in ſecundæ epiſtolæ XII. capite, ſicut vetuerat prius. Nec dici poterat: *Si quis fornicator nominatur in vobis*, propter multitudinem: ſed dixit, *Ne iterum cum venero humiliet me Dominus, & lugeam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam, & ſuper immunditia & luxuria*. A liquibus autem interpoſitis dicit beatus Auguſtinus: Conſilia ſeparationis & inania ſunt & pernicioſa atque ſacrilega, quia & impia ſunt & ſuperba: & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigunt animoſos malos.

Hier. epiſt. 119. Item beatus Gregorius ſuper illo Deuteron. VII. de ſeptem civitatibus gentilibus interimendis uſque ad interfectionem, ait: Patienter tolerandi ſunt mali, ubi aliqui inveniuntur boni, juxta illud dictum Abraham, Geneſ. XVIII. *Si fuerint in civitate Sodomorum decem juſti, non delebo eam propter illos.*

Cap. 1. Item beatus Hieronymus epiſtola ad Dardanum ait: Ipſa metropolis tua prius Jebus poſtea Salem, tertio Hieroſolyma, & nunc Ælia, Jebuſæos expellere non valuit, ſed manſerunt cum eis in ſcandalum exemplumque vitiorum. Hoc ipſum, quod aliqua peccata per hominem hic non puniuntur, ſed Deo reſervantur vindicanda, ſignificatum eſt in David, qui peccatum Joab non punivit, ſed Salomoni vindicandum reſervavit, ut quod manu forti judex, ſcilicet non puniverit, verus Salomon Chriſtus inultum non relinquat.

Cap. 1. Inſuper iſto Apoſtoli 1. ad Corinth. v. *Auferte malum ex vobis ipſis*, in III. lib. contra epiſtolam Parmeniani dicit Auguſtinus in ſententia, quod ubi quis impeditur ſeparare malos a congregatione eccleſiæ, ſi a ſeipſo auferat malum, non eis corde miſcetur, atque ita ſpiritualiter non ſolum conjungitur bonis, ſed etiam ſeparatur a malis. Sed quod hoc modo non ſufficiat, ubi non impeditur, declarat, cum infert aliquibus interpoſitis, & dicit ſic in forma: Quapropter quiſquis etiam contemſerit eccleſiæ Dei diſciplinam, ut malos cum quibus non peccat, & quibus non favet, deſiſtat monere, corrigere, arguere, ſi etiam talem gerit perſonam & pax eccleſiæ patitur ut etiam a participatione ſacramentorum poſſit quempiam ſeparare, non alieno malo peccat, ſed ſuo. Ipſa quippe in tanta re negligentia, grave malum eſt. Et ideo ſicut Apoſtolus admonet, ſi aufert malum a ſe ipſo, non ſolum aufert audaciam committendi, aut peſtilentiam conſentiendi, ſed etiam pigritiam corrigendi, & negligentiam vindicandi, adhibita prudentia & obedientia in eo quod præcipit Dominus, ne frumenta lædantur. Hæc ille. Ergo ſi pax eccleſiæ turbaretur, aut frumenta læderentur, ceſſandum eſſet a punitione pro tunc.

Auguſtinus tract. 3. in Joannem. Præterea Auguſtinus ſuper illo Joannis VIII. *Ubi ſunt qui te accuſabant? Nemo te condemnavit? nec ego te condemnabo*, ait: Audivimus vocem juſtitiæ, quia dixerat Dominus: *Qui veſtrum eſt ſine peccato, primus in illam lapidem mittat*. Audiamus vocem manſuetudinis: dixit ei Jeſus: *Nec ego te condemnabo*, a quo forte te condemnari timuiſti. Quia in me peccatum non inveniſti, nec ego te condemnabo. Quid eſt, Domine: faves ergo peccatis? non plane. Attende quod ſequitur, *Vade, & jam amplius noli peccare*. Ergo & Dominus damnavit peccatum, non hominem. Nam ſi peccatorum fautor eſſet, diceret, Vade, vive ut vis, de mea liberatione esto ſecura: ego te quantumcumque peccaveris, ab omni pœna, etiam gehennæ & inferni tortoribus liberabo. Non hoc dixit: intendant ergo qui amant in Domino manſuetudinem, & timeant veritatem: etenim dulcis & rectus Dominus.

Amplius beatus Ambroſius ſuper eodem ſic dixit ad Studium epiſtol. LXXVI. Exierunt, ſcilicet qui accuſabant adulteram, exierunt foras, & remanſit ſolus Jeſus & mulier in medio ſtans: bene ait, quod exierunt foras, qui nolebant eſſe cum Chriſto. Foris litera eſt, intus myſteria. Denique diſcendentibus illis remanſit ſolus Jeſus & mulier in medio ſtans. Donaturus peccatum ſolus remanet Jeſus, quia non poteſt hoc cuiquam homini cum Chriſto eſſe commune ut peccata condonet: ſolius hoc munus est Chriſti, qui tollit peccata mundi. Meruit & mulier reſolvi, quæ recedentibus Judæis remanſit ſola cum Chriſto. Vide, lector, divina myſteria, clementia Chriſti: cum accuſatur mulier, caput Chriſtus inclinat: elevat autem ubi deficit accuſator: ita nullum damnari vult, abſolvi omnes. Ecce & hic ait: *Nemo te lapidavit?* quo modo utique interrogat qui videbat? ſed interrogat nobis, ut noſceremus, non eſſe lapidatam. Adverte quomodo propriam ſententiam temperavit, ut Judæi de abſolutione mulieris calumniari nihil poſſent, ſed in ſe magis calumniam retorquerent, ſi queri vellent. Dimittitur enim mulier, non abſolvitur; quia deerat accuſator, non quia innocens eſſe probatur. Quid ergo quererentur qui priores a perſecutione criminis, & ab exſecutione ſupplicii deſtiterant? Addit autem deviæ; *Vade, & amodo vide ne peces*. Emendavit ream, non crimine abſolvit. Etenim ſeveriore ſententia culpa damnatur, ſi unuſquiſque crimen ſuum oderit, & in ſe incipiat condemnare delictum. Etenim cum reus occiditur, perſona magis quam culpa punitur; ubi vero culpa deponitur, abſolutio eſt pro pœna peccati: Quid eſt ergo, *vade, & amplius noli peccare?* hoc eſt, ex quo Chriſtus te redemit, corrigit gratia, quam pœna non emendavit. Hæc Ambroſius. Ex qua auctoritate apparet aliquod peccatum a Chriſto non eſſe punitum, concretive loquendo: id eſt, feminam iſtam adulteram non eſſe lapidatam, ut lex jubebat.

Cæterum ſuper illo: *Neſcitis cujus ſpiritus filii eſtis*, dicit Beda: Reprehendit Dominus non exemplum prophetæ ſancti, ſed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in in rudibus; animadvertens eos non amore cor-

Luc. 9. S. Thom. in Catena.

ANNO CHRISTI 1433.

„ correctionis, ſed odio deſiderare vindictam. Itaque poſtea quando eos docuit, quid eſſet diligere proximum ſicut ſe ipſum, infuſo etiam Spiritu ſancto non defuerunt tales vindictæ, quamvis multo rarius, quam in veteri teſtamento, quia ſequitur: *Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare*. Quaſi dicat: Et vos, qui ejus Spiritu ſignati eſtis, etiam acta ejus imitemini, nunc pie conſulentes, ſed in futuro juſte judicantes. Item ſuper eodem ſic loquitur Ambroſius. Non enim ſemper in eos, qui peccaverunt, eſt vindicandum, quia nonnunquam amplius prodeſt clementia tibi ad patientiam, lapſo ad correctionem. Denique Samaritani citius crediderunt a quibus hoc loco ignis arcetur.

In cap. 13. Matthæi.

Ita Hieronymus ſuper illo: *Vis imus & colligimus ea?* quod de zizaniis dicitur, ait: Datur locus pœnitentiæ, & monemur ne cito amputemus fratrem, quia fieri poteſt ut ille qui hodie noxio depravatus eſt dogmate, cras reſipiſcat & defendere incipiat veritatem. Unde ſubditur. *Ne forte colligentes zizaniam, eradicetis & triticum*. Chryſoſtomus autem ſuper eodem ait: Intuenda eſt ſervorum diligentia: etenim feſtinant zizaniam evellere, quod monſtrat eorum de ſemine ſolicitudinem, ad hoc enim ſolum reſpiciunt, non ut aliquis puniatur, ſed ut ſeminata non pereant. Quid autem Dominus reſpondit, ſubditur, & ait; *Non*. Hieronymus vero circa hoc dicit: Videtur hoc eſſe contrarium illi præcepto, *Auferte malum de medio veſtrum*. Si enim prohibetur eradicatio, & uſque ad meſſem tenenda eſt patientia, quomodo ejiciendi ſunt quidam de medio noſtrum? Sed inter triticum & zizaniam, quod nos lolium vocamus; quamdiu herba eſt, & necdum calamus venit ad ſpicam, grandis ſimilitudo eſt, & in diſcernendo aut nulla aut perdifficilis diſtantia. Præmonet ergo Dominus, ne ubi quid ambiguum eſt, cito ſententiam proferamus, ſed Dei judicio reſervemus.

Ratio autem quare aliqui mali in eccleſia ſunt interdum tolerandi, quia tales ſunt utiles bonis, ſive ut per eos exerceantur, ſive ut illorum comparatione magna eis exhortatio fiat, ut nitantur ad melius, ſicut dicit Auguſtinus de quæſtionibus evangeliſtarum: aut quia bene docent, quia puta donum habent ſcientiæ, aut interpretationis ſcripturarum, aut aliud. Quæ omnia dantur ad utilitatem non recitantis, ſed eccleſiæ, teſte Apoſtolo 1. ad Corinthios XII. Quod propterea ſæpius divina diſpoſitione bonis mali ſunt permixti: ubi enim erant Moyſes & Aaron, ibi fuerunt murmuratores ſacrilegi; ubi Zacharias, Simeon, & cæteri ſancti, ibi fuerunt Annas & Caiphas; ubi Chriſtus & diſcipuli, ibi Judas, Scribæ & Phariſæi. Propter quod attendenda ſunt Domini Jeſus Salvatoris verba, quibus docuit, a quibus nos obſervare debeamus, dixit enim: *A falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*. Matthæi VII. Non dixit, A mercenariis, qui licet vera dicant, quærunt quæ ſua ſunt, & mali ſunt: imo de his qui ſuper cathedram Moyſi ſedebant, quia vere docebant: dixit: *Quæ dicunt facite*: Unde mali viri recte docentes videntur tolerandi interdum. Verum, quod illorum & cæterorum peccata publica ſunt punienda, tribus concurrentibus, ſcilicet juriſdictione, convictione, & pace ſalva.

ANNO CHRISTI 1433. *Matth.* 23.

De juriſdictione dicit Auguſtinus ſuper illo verbo: *Quid enim mihi de his qui foris ſunt*, id eſt infidelibus, *judicare? Deus judicabit. De his qui intus ſunt*, id eſt fidelibus, *putredo eſt a me reſecanda*; loquitur ibi in perſona judicis, puta Apoſtoli, ſed de hoc videbitur in ſecundo puncto. De convictione dicit idem Auguſtinus ſuper illo primæ ad Corinth. 11. *Qui manducat indigne, judicium ſibi manducat & bibit. Sibi*, inquit, non tibi. Sane ſi „ judex es, ſi apud te accuſatur, ſi vere documentis teſtibuſque convincitur, coerce, corripe, excommunica, degrada: judicium ſiquidem humanum procedere debet ex cauſis manifeſtis, cum homo tantum videas ea quæ patent, 1. Regum VI. Ideo puniendus de crimine debet convinci.

Alexander ab Ales l. 3. q. 41. memb. 1. in reſolut. Similia habet Auguſt. ſerm. de pœnit. qui eſt 50. vide 2. q. 1. Multi c. 18.

„ Tertio de pace ſalvanda dicit Auguſtinus, ad illud Iſaiæ: *Recedite, recedite, exite, exite, immundum nolite tangere*, per adverſarios allegatum, dicit: Immundum non tangit, qui ad peccatum nulli conſentit exit autem inde, & ſalva ſit ejus cauſa apud Deum, ſi etiam diſciplinam corripiendi & arguendi ſalva pace non negligit. Nam qui vult corporaliter quaſi manifeſtos malos deſerere, ſpiritualiter deſerit latentes bonos, quos inexpertos & incognitos cogitur accuſare, dum ſeparationem ſuam conatur defendere. Multis interpoſitis dicit: Cum laude patientiæ mali tolerantur, ne ignoti boni damnentur, ſic Iſaias ipſe dicit. *Recedite, recedite, exite inde, immundum nolite tangere*. In medio immundi populi polluta etiam labia habentis corporaliter habitavit Jeremias: ab immundo populo non diſceſſit David mundus & juſtus, qui dixit: *Non ſedi cum concilio vanitatis, & cum facinoroſis non introibo*: non reliquit corpore omnes malos, imo reprobatum Saulem venerabatur. Non ergo corporalis receſſus, ubi ſalva pace eccleſiæ fieri non poteſt, eſt neceſſarius, ſed ſpiritualis, ut malis non conſentiamus.“

Auguſtinus adverſus ep. Parmeniani, l. 3. c. 4. t. 7. Lib. 2. contra Parmenianum.

Jer. 23.

Pſal. 25.

Alexander de Ales in tertia parte tangit iſta ſub alia forma dicens, quod ad interficiendum ſecundum legem requiruntur plura, ſcilicet juſta cauſa, juſtus ordo, juſtus animus. Juſta cauſa, quod reus meruerit interfici, quia dicitur Exodi XXIII. *Innocentem & juſtum non occides*. Juſtus ordo, ut occidens habeat poteſtatem, & reus ſit convictus de crimine: habeat poteſtatem, inquam, judex, vel a divina auctoritate, quæ eſt in lege, vel ab ejus voluntate, ſcilicet Dei, intellecta per inſpirationem internam: quam, dico ego, probet per miracula aut per ſacram ſcripturam, priuſquam ſit ei de neceſſitate credendum. „ Propterea dicit Auguſtinus ſuper illo Matth. v. Officia vindictæ poſſunt impleri quomodo judex, quomodo lex.

Part. 3. q. 34. memb. 2. art. 2. ad 2.

Supra propoſ. 3. prob. 4. Ambroſ. in gloſſ. ordinaria, & ab Alexandro ab Ales in dicta q. citatur.

Per Ambroſium ſuper illud 1. ad Corinth. v. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* „ Si quis poteſtatem non habet quem ſcit

Auguſtinum citat Alexander ab Ales eadem quæſt.

„ reum

ANNO CHRISTI 1433.

„ reum abjicere, vel probare non valet, im-
„ munis est; & judicis non est sine accusato-
„ re damnare, sicut nec Christus Judam ab-
„ jecit. Justus animus, ut fiat solum amore
„ justitiæ, non libidine vindictæ, vel appeti-
„ tu pœnæ.

„ Augustinus in quæstionibus super Exo-
„ dum: Cum minister judicis occidit quem
„ judex jussit occidi, profecto si id sponte fa-
„ cit, homicida est: etiamsi occidit eum, quem
„ scit a judice debuisse occidi.

Quod hæc tria sint necessaria ad justam punitionem exsequendam, deducitur sic; Judex gerit in judicando vices Dei Deuteronomii 1. dicitur, *Audite illos*, scilicet populum, *& quod justum est judicate, sive civis sit ille, sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia judicium Dei est.* Debet ergo judex ex quo ejus judicium est Dei, in tribus se ei conformare, in potestate, in veritate, & bonitate: ut potestas referatur ad ordinem justum, veritas ad justam causam, bonitas ad justum animum. Hoc Exodi XVIII. insinuatur, cum dicitur: *Provide de omni plebe viros sapientes, timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam. Sapientes; timentes Deum*, ecce primum: *in quibus sit veritas*, ecce secundum: *qui oderint avaritiam*, ecce tertium. Item Deuteronomii 1. repetitur sub alia forma, cum dicitur: *Date ex vobis viros sapientes, & gnaros, quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes.* In sapientia intelligitur veritas, in conversatione probata bonitas, in principatu potestas. Ubi vero alterum prædictorum, scilicet jurisdictio, convictio, & pax salva defecerit, non poterunt peccata publica puniri. Nam si puniendus non est isti subjectus, non habebit in eum fere judicium, si crimina non possunt manifestis indiciis probari: esto quod sint judici ut personæ singulari nota, non poterunt puniri, quoniam judicium humanum ex testimoniis manifestis procedere debet. Si sine periculo schismatis aut turbationis ecclesiæ judicium exerceri non potest, cessandum est a pœnali punitione & judiciali, ut est in peccato multitudinis, aut principis quem sequitur multitudo. Nam Augustini epistola ad Aurelium de peccato multitudinis, ostendens quod non severiter cum ea agen-

Tom. 2. Augustinus, ep. 64.

„ dum est, dicit: Non aspere, quantum æ-
„ stimo, non duriter, non imperiose pecca-
„ ta multitudinis, aut pravæ consuetudinis
„ corripienda sunt. Ista tolluntur magis do-
„ cendo, quam jubendo; magis monendo,
„ quam minando; sic enim agendum est cum
„ multitudine peccantium; & si quid mina-
„ tur, cum dolore fiat; de scripturis commi-
„ nando vindictam futuram, ne nos in nostra
„ potestate, sed Dominus in nostro sermone
„ timeatur. Hæc Augustinus. Et ubi istæ tres conditiones sunt, peccata mortalia publica possunt puniri. Ex quibus patet, quod hoc modo dicendo non defenduntur peccata: cum tribus scilicet, jurisdictione, convictione, & pace salva concurrentibus, dictum sit omnia peccata publica mortalia esse punienda, sed non conceditur peccata puniri absque ordine juris, ut in detrimentum ecclesiæ vel boni communis.

Articulum autem propositum multum invo-

A lutum reperio æquivocationibus, compositione, vel divisione. Posset enim habere sensum verum & sensus falsos, prout in fine secundi puncti declarabitur. Et quoniam magis ex probationibus & notabilibus, quam ex serio terminorum articuli proponens prætendit dicere, omnia peccata mortalia publica esse arguenda, punienda, corripienda, castiganda & expellenda, præmissa, ut audistis in conspectu hujus sanctæ synodi narravi; cujus correctioni & emendationi eidem devoto corde submitto. Hoc de primo puncto sufficiat.

Duplex modus correctionis. Unus ex caritate fraterna procedens. Propositio prima de correctione fraterna.

Quantum ad secundum punctum, ubi videndum est per quos & quomodo correctio, castigatio & expulsio peccatorum est facienda. Nam dicit articulus sic: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri potest, privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorumdem, debite juxta dictamen divinæ legis per Christi fideles tam seculares, quam spirituales, prout congruit utrisque, sunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro posse expellenda. Et quoniam duplex est modus correctionis & castigationis, unus ex fraterna caritate procedens, alius ex auctoritate & potestate; erunt duæ conclusiones. Prima de fraterna caritate, & est talis: Quilibet fidelis potest, & casu tenetur, quemlibet pro peccatis suis saltem privatis alium corripere correctione fraterna.

Fundatur autem correctio ista in verbis Salvatoris nostri Jesu Christi, Matthæi XVIII. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipsum solum.* Ordo autem servandus est in illa, de quo subditur: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, quia in ore duorum vel trium stat omne verbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus.*

Quod correctio ista sit licita & honesta, patet ex triplici lege, naturali, scripta, & gratiæ. Ex naturali, quia lege naturæ præceptum est, Hoc facies aliis quod tibi vis fieri, id est, quod velle debes tibi fieri. Debes autem velle, ut alius te corrigat quando peccas, ut emendes: ergo debes tu hoc unicuique facere.

De consid. l. ultra medium.

Ex lege scripta, nam Deuteronomii XXII. dicitur: *Non præteribis bovem aut ovem errantem, sed reduces fratri tuo. Etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum, duces in domum tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat. Similiter facies de asino, & de omni re fratris tui: & si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicias, sed sublevabis eum cum eo.* Hæc de benignitate legis ad litteram observanda erant. Quod si de brutis proximorum debebat alter esse solicitus, quanto magis de proximo errante? Propterea scriptum est Ecclesiastici XVII. *Unicuique mandavit Deus de proximo suo. Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconditæ ab oculis ipsius.* Hujus autem curam neglectam a proximo, in lege tamen præceptam, beatus Bernardus ad Eugenium deplorabat dicens: In effectu cadit asina, succur-

„ ritur

ANNO CHRISTI 1433.

„ ritur ei: cadit anima, & non est qui re-
„ levet eam.

Ex lege gratiæ per textum allegatum Matthæi XVIII. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum.* Glossa autem ostendit eam esse licitam, quæ dicit: Peccantem de zelo justitiæ corripiamus & pœnitenti viscera misericordiæ pandamus.

Cap. 4. & 5. quod sensum. Beatus Augustinus ibidem de correctione & gratia ponit quatuor causas cur exercenda est fraterna correctio. Prima, ut peccator suum peccatum & se recognoscat. Proverbiorum XXIX. *Virga & correctio tribuit sapientiam*: unde non correpti, quia se ignorant & peccata sua, alios confundunt: propterea sequitur: *Puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundet matrem suam.* Secunda, ut de peccato cognito dolorem, pudorem, & timorem habeat. Tertia, ut peccator se difformem ex peccato videns, reformari desideret, & Deum oret, ne in tali debilitate permaneat. Quarta, ut si corripiens correpto non proficiat, tamen sibi valeat ut peccatum effugiat & meritum acquirat: unde XXIII. moralium capite XX. Gregorius dicit: „ Caritatis zelus mala quæ corri-
„ gere non valet, increpare non desinat, ne
„ se participem delinquentium ex consensu
„ taciturnitatis adjiciat.

Cap. 15. Et Augustinus de correctione & gratia ait:
„ Sine desperatione corripiamus, quia si filius
„ pacis est quem corripimus, requiescet super
„ eum pax nostra; sin autem, ad nos rever-
„ tetur. Quod vero sit in præcepto affirmativo, quod obligat semper, sed non pro semper tantum, sed pro tempore, & loco, & aliis circumstantiis, patet ex textu Salvatoris dicentis, *corripe*, ubi manifeste videtur impera-
„ re. Glossa ibi ait: Ita peccat qui fratrem
„ suum videt peccare & tacet, sicut qui pec-
„ canti non indulget. Sed præceptum est non indulgere peccanti, ergo & corripere peccantem.

Glossa ordinaria in 18. c. Matth.

Serm. 16. S. Th. dist. 19. qu. 2. Et Augustinus in libro de verbis Domini sic
„ ait: Si neglexeris corrigere, pejor factus es
„ eo qui peccavit. Beatus Thomas II. II. quæ-
„ stione XXXIII. articulo II. in corpore, dedu-
„ cit quod sit in præcepto, ex ratione finis qui
„ est fratris emendatio: ad hoc autem ordi-
„ natur correctio fraterna, sicut ista quæ est
„ paterna: aut per cohibitionem pœnæ & vir-
„ tute justitiæ quis ordinatur ad bonum com-
„ mune. Et dicit, quod est necessaria fra-
„ terna correctio secundum quod ad emenda-
„ tionem fratris ordinatur.

Et hoc in quarto magis declarat distinctione XIX. ostendendo quod per præcepta legis divinæ sufficienter homines in vita ordinantur: & quemadmodum in exercitu est duplex ordo, unus quo totus exercitus ordinatur ad ducem, alius partium exercitus ad se invicem; sic in Christiana conversatione duplex est ordo; unus ad prælatum, alius singulorum ad invicem: unde uterque debet præcepto legis divinæ institui. Juxta primum ordinem omnes tendere debent ad illud, ad quod prælati intentio recta versatur: & ad hunc finem, commune scilicet bonum, debet prælatus eos dirigere. Juxta secundum, unusquisque alteri præbere debet auxilium ad bonum suum consequendum. Sicut ergo tenentur subditi prælato suo obedientiam exhibere, & ille subditis curam solicitudinis impartiri; ita isti sibi invicem ferre auxilium non solum in corporalibus, imo magis in spiritualibus. Hæc sententia de obligatione ad correctionem fraternam, est Alberti in quarto suo, Richardi de Media villa, Ostiensis in sua summa, & omnium doctorum.

ANNO CHRISTI 1433.

Richardus de Mediavilla lib. 4. sentent. dist. 19.

Auctoritates autem aliquorum audiamus. „ Dicit Augustinus de verbis Domini: Mo-
„ net nos quidem Dominus non negligere in-
„ vicem nostra peccata, non quærendo quid
„ reprehendas, sed videndo quid corrigas:
„ debemus enim amando corripere, non no-
„ cendi cupiditate, sed studio corrigendi.

August. de verb. Dom. serm. 16.

„ Chrysostomus autem dicit sic: Consideran-
„ dum autem quod quandoque Dominus eum
„ qui contristavit, ad eum qui contristatus
„ est ducit, sicut cum dicit: *Si recordatus*
„ *fueris quod frater tuus habet aliquid adversus*
„ *te, vade, reconciliare fratri tuo.* Quando-
„ que eum qui injusta passus est jubet di-
„ mittere proximo, sicut ibi: *Dimitte nobis*
„ *debita nostra, sicut & nos dimittimus debi-*
„ *toribus nostris.* Hic autem alium excogitat
„ modum: nam eum qui contristatus est,
„ ducit ad eum qui contristavit: ideo di-
„ cit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade*
„ *ad eum.* Quia enim ille qui injuste fe-
„ cit, non facile veniret ad excusationem
„ verecundatus, hunc qui passus est ad il-
„ lum mittit; & non simpliciter, sed ut
„ corrigat quod factum est: ideo ait: *Va-*
„ *de, corripe eum.* Item idem. Non autem
„ dicit, Accusa, neque increpa, neque vin-
„ dica, neque vindictas expete, sed argue,
„ id est, rememora sibi peccatum, dic ei
„ quid ab eo passus es: ipse enim ira &
„ verecundia detinetur ebrius factus, quasi
„ gravi somno: unde oportet te, qui sa-
„ nus es, ad illum qui ægrotat adire.

Chrysost. in c. Matth. 5. & 18.

Matth. 5.

Idem c. 6.

„ Et beatus Hieronymus ait: Sciendum ta-
„ men quod si peccaverit in nos frater no-
„ ster, & in qualibet causa nos læserit, di-
„ mittendi habemus potestatem, imo neces-
„ sitatem, qua præcipitur ut debitoribus no-
„ stris debita dimittamus: propter quod &
„ hic dicitur: *Si peccaverit in te frater tuus*, &c.

Hieronym. in 18. cap. Matthæi.

„ Rursus Chrysostomus dicit: Ideo autem
„ præcipit ei arguere, qui passus est injuriam,
„ & non alii; quia ille qui fecit injuriam,
„ ab eo mansuetis sustinet, & maxime si solus
„ eum corripiat. Cum enim qui vindictam ex-
„ petere debet, hic salutis videtur diligentiam
„ habere, maxime hoc eum potest propitium
„ facere. Ne tamen ex verbis istis & quibus-
dam præmissis quis credat, quod solum injuriam passus habeat delinquentem corripere, cum juxta doctores cuilibet hoc competat, cui peccatum est notum, tamen cum certis circumstantiis: dicendum est, quod hoc quod dicitur, *in te*, non intelligitur solum contra te, tamquam injuriam sustinenti, nisi dicatur quod sive Deo sive alio injuriato injurieris, sed, *in te*, id est, te sciente.

Ubi supra.

Unde Augustinus: Aliquando scias fratrem
„ tuum esse corripiendum inter te & ipsum so-
„ lum; aliquando vero coram omnibus. Quid
„ autem quando facere debemus juridice? *Si*
„ *peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te*
„ *& ipsum solum.* Quare? quid est, In te pec-
„ cavit? tu scis quia peccavit: quia enim se-
„ cre-

Eodem sermon. de verbis Dom. 16.

ANNO CHRISTI 1433.

» cretum fuit quando in te peccavit, secre-
» tum quære, cum corrigis quæ peccavit.
» Nam si solus nosti quia peccavit in te, &
» eum vis coram omnibus arguere, non es
» correptor, sed proditor. Hæc Augustinus.
Si tamen sint occulta peccata, sic videtur habere locum quod dicit Dominus: *Si peccaverit in te frater tuus:* quoniam enim te publice offendit, jam non solum in te peccat, sed etiam in alios, quos turbat.

Corollarium I.

Ex conclusione sequitur primo, quod superiores possunt inferiores corrigere & corripere correctione fraterna, & contra subditi superiores. Et semper dicetur fraterna, si debitis circumstantiis suis induta: nempe prælatus, est frater, & est pater, & superior dignitate vel officio: patet beneficio, frater fide, religione, aut naturæ conformitate. Quia prælatus & superior, debet inferior ei reverentiam & honorem: quia pater, amorem; quia frater, adjutorium, & ita si peccat, correctionem, secundum quod Proverbiorum XVIII. scriptum est: *Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma*, &c.

Superiores possunt inferiores corripere correctione fraterna, & vice versa.

Debet autem hæc corectio habere tres conditiones, maxime dum superiores ab inferioribus corripiuntur, ut dicit Augustinus de Ancona. Primo debet habere discretionem & debitam diligentiam, ut semper speretur & probabiliter credatur ejus emendatio. Secundo debet habere subjectionem & debitam reverentiam, ut non fiat modo temerario & cum protervia. Tertio debet habere dilectionem & benevolentiam, ut non fiat causa diffamationis & detractionis. Propter defectum primæ conditionis debent inferiores increpari, si sine discretione debita superiores corrigant & corripiant: & secundum hoc in lege divina jussum erat bestiam quæ montem tangeret lapidari, Exodi XIX. Propter defectum secundæ Oza fuit percussus. Nam [a] cum esset de genere sacerdotali, secundum quosdam, propriis humeris debebat portare arcam Domini. Thomas in IV. dicit quod tangere arcam non erat Levitarum, sed sacerdotum. Ideo percussus fuit, quia officium superioris usurpavit. Et in utraque responsione apparet, quod irreverenter se habuit, ideo percussus fuit. Propter quod dicitur in textu II. Regum VI. cap. *Propter temeritatem percussus est a Domino*. Propter defectum tertiæ Maria soror Moysi fuit percussa lepra, quia causa murmurationis, diffamationis & detractionis insurrexit contra Moysen, ut habetur Numerorum XII.

Augustinus de Ancona qu. 7. art. 1. Conditiones correctionis fraternæ.

a] *Forte*, qui esset.

Infero secundo: Cum discretione magna hujusmodi correctio facienda est: ad quatuor siquidem inspiciendum est, ut dicit Albertus
» Magnus in quarto sententiarum, scilicet ad
» quantitatem culpæ delinquentis, ad spem
» emendationis, ad statum personæ quæ ad-
» monetur, & ad zelum qui movet corripien-
» tem. Si culpa est levis, & timetur ne turbatio gravior sequatur, non tenetur corrigere, quia pejus subsequetur. Item si probabiliter desperatur de emendatione, non
» tenetur corrigere, quia nihil faceret nisi
» provocare ad pœnam. Ad hæc, si status al-
„ tus est personæ, cum reverentia & excusa-
„ tione delicti, debet potius admonere quam
„ increpare. Quarto si videt se ex rancore &
„ invidia moveri vel aliqua alia radice, tunc
„ non debet facere, quia tales cito prorum-
„ punt in verba contumeliæ, & tunc ex mi-
„ nori malo factum est majus malum. Et ista
„ distinctio est optima. Hæc Albertus Magnus.

Corollarium II. Magna discretio in correctione hoc adhibenda.

Tertio infero quod correctio inferiorum a superioribus debet esse aliquando lenis, aliquando aspera, numquam tamen omnino carere dulcedine. Ostiensis in summa sua distinguit, & partem habet a Thoma in IV. sic
„ inquit: Si peccatum fiat ex ignorantia vel
„ infirmitate, debet corripere leniter & mo-
„ derate. Et hoc etiam dicit Thomas ubi supra: Galat. VI. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis*. Si peccatum sit ex passione, & superinducta mala consuetudine, est corripiendum partim leniter, & partim dure, prout dicit commentator I. Ethicorum.
„ Juvenis enim, inquit, passionum sectator,
„ non solum persuasionibus & monitionibus cor-
„ ripiendus est, sed opprobriis & contumeliis
„ frequenter indiget. Unde Heli, licet moneret filios suos juvenes per quos noverat inique agere, quia non intulit opprobria aut contumelias, dicitur non corripuisse, id est, non sufficienter, I. Reg. II. Quando peccatum committitur ex electione & pura malitia, tunc corripiendum est dure. Gregorius in Pastorali: Nonnulla peccata sunt vehementer
„ increpanda, ut cum culpa ab actore non
„ cognoscitur quanti sit ponderis ab increpantis ore sentiatur. Hoc etiam dicit Thomas. Præterea ex parte increpantium distinguendum est: aut increpantes sunt juvenes, aut senes: si juvenes, debent corripere aut monere humiliter: si senes, corripiant moderate & mature: alios senes reverenter, prælatos humiliter. Si vero corripientes essent prælati, corripiant senes obsecrando, juvenes humaniter monendo, I. Timoth. IV. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres*, &c. Quia autem generosus est animus humanus, & facilius ducitur, quam trahatur, ut dicit Seneca; in omni correctione aliquid miscendum est mansuetudinis, ut caritas, ex qua ut ex radice correctio procedere dignoscitur, semper fulgeat. Idem Seneca
„ ait. Semper objurgationi aliquid blanditiæ
„ admisce.

Corollarium III. Correctio debet aliquando esse lenis, aliquando aspera.

4. Sent. dist. 19. q. 2.

Seneca de clementia lib. I. c. 24. simile quid habet.

Infero quarto ex hoc, quod correctio est præceptum, quod obligat non pro semper, sed pro aliquo tempore, quia est præceptum affirmativum: tria autem ex parte corripientis debent esse, & tria ex parte correpti, quibus exsistentibus obligat, alias non. Primum est certa peccati cognitio, Ecclesiastici II. *Priusquam interroges, non vitupera quemquam; & cum interrogaveris, corripe juste*. Secundum est mansuetudo in corripiendo, Psalm. 89. *Quoniam supervenit mansuetudo, & corripiemur*. Tertium est quod in alio non sit tanta aptitudo ad corripiendum: quoniam si alii æque boni vel meliores adsint, aut peccanti magis familiares; & probabiliter estimatur quod magis proficient, pro tunc non obligatur iste, præsertim nisi verisimiliter appareret quod isti eum non negligerent. Sic enim profecto obligaretur: nam tunc sibi competit illud III. Reg. XX. *Custodi mihi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius*.

Corollarium IV. Correctio est præceptum, non tamen obligans pro semper.

Ex parte corripientis requiritur peccati cognitio certa mansuetudo in corripiendo si in alio non sit tanta corripiendi aptitudo.

Ex parte peccantis, spes emendationis.

Primum requisitorum ex parte peccantis est spes de correctione: alias ut dictum est, non obligatur quis talem corripere. Proverbiorum

Quod peccavit mortaliter.

IX. *Noli arguere deriſorem, ne oderit te.* Secundum, quod ſuum peccatum ſit mortale. Nam dicitur: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum; ſi non, tandem dic eccleſiæ.* Per hoc quod liberatur quis à veniali, non eſt lucratus quis eum, quia propter hoc non erat perditus: nec oportet talem propter hoc denuntiari eccleſiæ. Tertium, quod non eſt ſpes majoris opportunitatis in corripiendo; dicit enim Auguſtinus pri-
» mo de civitate Dei: Si propterea quiſqu
» objurgandis & corripiendis male agentibu
» paruit, quia tempus opportunum inquiritur,
» non eſt occaſio cupiditatis, ſed conſilium ca-
» ritatis, Hæc ſententialiter ex illo doctore.
» Tres autem caſus tangit ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ, queſtione XXXIII. articulo II. ad tertium, & item Ricardus de Media villa. in quorum primo meritorie a correctione fraterna quis ſe abſtinet, ſi ſcilicet opportunum tempus exſpectetur. In ſecundo cum peccato mortali, dum probabiliter ſcit ſe poſſe fratrem peccantem emendare tamen pro temporali commodo aut metu amittendi aliquid temporale. In tertio cum peccato veniali, dum non habet ſpem probabilem de emendatione fratris per eum, & nimis inhiat iſte, qui habet corripere, temporalibus. Non tamen ita, quod ſi conſtaret, quod fratrem poſſet a peccato retrahere, & propter timorem, vel cupiditatem omitteret, quibus in animo ſuo præponit caritatem fraternam.

Sequitur per hoc quod iſta correctio ordinata eſt ad emendationem peccantis, ordo, ſi peccata ſint occulta, a Salvatore datus, ſervandus eſt: ſi admonitioni caritativæ peccans ipſe a paruit: itaque ſi monitus non paruit aut acquievit eſt ultra procedendum, ſuppoſitis diſpoſitionibus & circumſtantiis antedictis. Advocandus eſt enim unus teſtis vel duo, quos ſperemus probabiliter velle correpto prodeſſe, non obeſſe; quos ſi non audierit, dicendum eſt eccleſiæ, id eſt, prelato ut judici. Ratio hujus ſicut ubi una lenis medicina non proficit ad ſalutem corporis, adhibenda eſt fortior, ut tamen minus gravetur infirmus, quantum fieri poteſt: ſic in ſanatione ſpirituali ubi ſecreta monitio non ſufficit, ad graviora procedendum eſt, quod fit cum teſtis unus aſſumitur vel duo, qui triplici ratione advocantur: prima ut videant; ſecunda, ut teſtes ſint admonitionis factæ: tertia, ut negantem coram eccleſia, id eſt, prælato convincant. Poſſem etiam non incongrue per eccleſiam intelligere concilium generale. Et ſic talis ordo eſt obſervandus: primo frater delinquens monendus eſt caritative; ſi non acquieſcit, dicendum eſt prælato, ut eſt privata perſona, quia nullus eſt qui magis debat illi prodeſſe quam perſona prælati. Si ſic eum non audierit, adhibendus eſt unus teſtis vel duo ad iterum monendum; Et ſi illos non audierit, dicendum eſt prælato ut judici. Si coram illo conventus negaverit, convincendus eſt per teſtes adhibitos, quia ſcriptum: *In ore duorum vel trium ſtat omne teſtimonium.*

Hunc ordinem tangit Thomas in quarto. Et quod dicendum eſt prælato ante teſtium adhibitionem, ut tamen eſt privata perſona, habetur ab Auguſtino in regula, Verum quod in aliquibus ſecretis vel privatis peccatis non eſt obſervandus iſte ordo de neceſſitate, ut ſi quis tractaret de proditione civitatis, aut de ſubvertendo populum in fide, aut moribus; Nam ſtatim procedendum eſt ad denuntiationem talium, admonitione ſecreta pretermiſſa, ut impediatur tantum nocumentum: niſi firmiter quis exiſtimaret quod per ſolam ſecretam admonitionem poſſet hujuſmodi mala impedire. Nec tamen contra ordinem Chriſti fit, quia talia peccata non ſunt ſolum in te, ſed etiam in alios; ſed in illis peccatis quæ tantum nocent peccanti directe & per ſe, aut paucis, ordo tenet.

De prælatis autem qui committunt peccatum occultum, & postquam moniti caritative & humiliter ac reverenter fuerint, nolunt acquiſcere correctioni, utrum ſic procedendum est ad denuntiationem, dicit Albertus ſuper IV. quod non, & dicit in forma ſic: In diſtintione XIX. III. quæstione, utrum idem ordo obſervandus est in correctione cujuslibet hominis? Ad reſponſionem post reprobationem cujuſdam opinionis, dicimus cum quibuſdam, quod ad o-
» mnes extendatur, ſed ad omnes prælatos est
» admonitio in denuntiatione non procedens.
» In aliis autem potest procedere in denun-
» tiatione, ut ſupra dictum est. Et in articulo priori, utrum hæc correctio fraterna ſit
» omnium in omnes, dicit ſic in ſolutione: O-
» mnis homo omnem hominem cum reveren-
» tia & manſuetudine tenetur admonere & corri-
» pere de delicto: ſed non ulterius potest de-
» nuntiare ſi est inobediens, quia ſi prælatus
» ſupremus est, non habet judicem. Ibi lo-
» quitur de ſupremo prælato ſpecialiter, & etiam statim dixerat univerſaliter de omni prælato. Quidquid ſit manifestum est quod ubi prælatus monitus non obedierit; licet ad ſuperiorem, ſi habeat, reccurrere quis poſſet, non est ad populum recurrendum; prout dicit proponens coram eodem hæc peccata ſua arguenda; niſi immineret fidei periculum, ut communiter doctores exemplificant: addere poſſem, & in periculo ſchiſmatis & corruptionis morum in eccleſia per malam doctrinam. Unde dicit Thomas ſecunda ſecundæ quæstione vigeſima tertia articulo quarto, ad ſecundum, quod in faciem reſistere coram omnibus excedit modum fraternæ correctionis. Et ideo ſic Paulus Petrum non reprehendiſſet, niſi aliquo modo eſſet par quantum ad fidei defenſionem. Sed in occulto admonere & reverenter hoc poteſt etiam ille qui non eſt par. Unde Apoſtolus ad Coloſſenſes capite ultimo ſcribit, ut prælatum ſuum admoneant, cum dicit, *Dicite Archippo epiſcopo, Miniſterium tuum imple.*

Sciendum tamen quod ubi immineret fidei periculum, etiam publice eſſent prælati a ſubditis arguendi. Unde etiam Paulus, qui erat ſubditus Petro, propter imminens periculum ſcandali circa fidem, publice Petrum arguit. Et ſicut gloſſa dicit, Auguſtinus ad Galatas II.
» Ipſe Petrus exemplum majoribus præbuit,
» ut ſicubi forte rectum tramitem reliquiſſent,
» non dedignarentur etiam a poſterioribus corrigi. Hæc Thomas ibidem, in IV. diſtinctione decima nona dicit ſic in forma, reſpondendo ad unam rationem quæ eſt de reprehenſione Petri a Paulo, Dicendum, inquit. quod
» Paulus reſtitit in faciem Petro coram omnibus,
» ſicut ibidem ad Galatas II. dicitur. Hoc
» autem excedit modum fraternæ correctionis,
» qui prælatis a ſubditis debetur. Non enim
» prælati a ſubditis coram plebe ſeu multitu-
» dine,

ANNO CHRISTI 1433. Si non ſit ſpes majoris opportunitatis.

Auguſtinus de civitate Dei lib. 1. cap. 9

Corollarium V. Correctio ordinata eſt ad emendationem peccantis, in quo ordo a Salvatore datus obſervandus eſt.

a] *Alterum exemplar*, non patuit.

Loco ſupra citato.

ANNO CHRISTI 1433.

Ordo in corripiendo Prælato ſervandus.

Epiſt. 19. inter medium & finem.

ANNO CHRISTI 1433.

» dine, ſed humiliter in privato corripiendi » ſunt, niſi immineret periculum fidei. Tunc » enim prælatus minor fieret, ſi in infidelita- » tem laberetur, & ſubditus fidelis major. Idem dicit Richardus de Media villa. Dico ulterius quod fraterna correctio de peccatis præteritis publicis locum habet. Etiam dicit Thomas: Publica reprehenſio: ſalvis his quæ dicta ſunt de prælatis. Dicit enim hic ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ quæſtione trigeſimatertia, articulo ſeptimo, in corpore: » Quæ- » rierat enim utrum in correctione fraterna ſe- » creta admonitio ex neceſſitate præcepti de- » beat præcedere denuntiationem. Diſtinguen- » dum eſt, inquit: Aut enim peccata ſunt pu- » blica, aut occulta. Si quidem ſunt publi- » ca, non tantum adhibendum eſt remedium » ei qui peccavit, ut melior fiat, ſed etiam a- » liis in quorum notitiam devenit, ut non ſcan- » dalizentur. Et ideo talia peccata ſunt publi- » ce arguenda, ſecundum illud 1. Timoth. v. » *Peccantem coram omnibus argue, ut cæteri ti-* Serm. 16. » *morem habeant*. Quod intelligitur de pecca- » tis publicis, ut dicit Auguſtinus in libro de » verbis Domini. Ibi dicit ſanctus Thomas quod remedium ut melior fiat illi adhibendum eſt. Et hoc fit per correctionem fraternam; ſicut quod coram omnibus arguitur, remedium eſt aliis, ne ipſum in culpa ſequantur, ut de republica tollatur ſcandalum.

Corollarium VI. Eccleſiaſtici presbyteri non ſunt publice corripiendi, niſi in certis caſibus, ne populus abſtrahatur a debita obedientia.

Sexto infero, quod cum prælati presbyteri & eccleſiaſtici ſint ſuperiores laicis, non eſt fraterna correctio facienda eis coram multitudine laicorum, de peccatis etiam publicis perſonalibus, neque etiam fidem, neque ſubverſionem morum per malam doctrinam directe concernentibus, ut per illam inducantur laici ad ſubtractionem obedientiæ reſpectu ſacerdotum. Iſtud corollarium ponit ultra præmiſſa, quod non debent induci laici ad ſubtrahendam obedientiam presbyteris etiam malis malitia perſonali, quamquam etiam ſit publica. Patet per illud Exodi xx. *Honora patrem tuum*, quod non tantum de patre carnali, ſed ſpirituali intelligitur. Et iſtud morale præceptum eſt, ideo ſemper manet: lex etiam dicebat, Deuter. xvii. *Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael: cunctuſque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia*. Quamvis autem hoc præceptum, quia judiciale erat, ſit mortuum, ratio tamen præcepti manet, ſcilicet de obediendo ſacerdotis imperio. Nam hoc morale eſt, quia præcipitur honorare parentes. Nec hoc valet dicere, quod hoc ſolum intelligitur de bonis: nam dicit Alexander de Ales in tertia parte ſuæ ſummæ, quod malo prælato, quamdiu ab eccleſia toleratur, debetur honor. Et quamvis male præſideat, quouſque ab eccleſia deponatur, ut bene præſidens debet haberi, & intelligitur de malitia perſonali.

Alexander de Ales part. 3. quæſt. 33. memb. 3. ar. 5.

Patet corollarium iſtud per illud Matth. xxiii. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi; quæ dicunt vobis, facite*. Et 1. Petr. ii. *Subditi eſtote in omni timore dominis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias patiens injuſte*. Patet etiam auctoritatibus doctorum ſanctorum. Dicit Teleſphorus Papa VII. a beato Petro, ex computo Auguſtini, decreto ſuo cap. iii.

Teleſphorus in epiſtola ſua decretali.

ANNO CHRISTI 1433.

» Ipſi qui proprio ore corpus Domini confi- » ciunt, ab omnibus ſunt audiendi & timen- » di, & non dilacerandi, aut detrahendi: » quia a quibus populus Domini ſe benedici; » ſalvari, & inſtrui cupit, nullatenus debet » eos arguere, nec vulgus in eorum accuſa- » tione ſuſcipi: populus enim ab eis docen- » dus eſt, & corripiendus, non ipſi a popu- » lo, quia non eſt diſcipulus ſupra magi- » ſtrum. Apparet per hoc quod populus debet obedire ſacerdotibus, & ſe non ſubtrahere ab eorum obedientia.

Gregorius Nazianzenus oratione 40. in ſanctum baptiſma.

Item Gregorius Nazianzenus ſecunda oratione in ſancta lumina poſt medium, demum etiam illud docet, quomodo ſubjectos eſſe oporteat eos qui accedunt ad gratiam, his quibus diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa est maxime etiam ſi dignitate aliqua ſibi vel ſapientia prædici videantur: „ Nemo diſſimulet „ baptiſmum, nemo contemnat, nemo prædi- „ catoribus fidei & diſpenſatoribus gratiæ re- „ ſiſtat atque repugnet, ſed cum omni humi- „ litate & veneratione ſubjaceat. Hæc ille.

„ Præterea Chryſoſtomus ſuper epiſtola ſe- „ cunda ad Timotheum homilia ſecunda dicit: „ Neſcis quid est ſacerdos? quoniam angelus „ Dei est, non enim quæ ſui ipſius ſunt loquitur. „ Si contempſeris, non eum contemnis, ſed eum „ qui inthronizavit eum, Deum. Et unde ma- „ nifeſtum est quod Deus inthronizavit eum? „ niſi hanc habeas opinionem, ſpes tua evacua- „ ta est. Si enim nihil agat Deus per eum, ne- „ que lavacrum habes, neque myſterii parti- „ ceps es, neque benedictionibus frueris: Non „ ergo Christianus es. Quid ergo? Omnes or- „ dinat, etiam indignos? Non omnes quidem „ inthronizat, per omnes tamen ipſe operatur, „ ſalutem populi moliens, non illorum intrans „ merita. Hæc ille. Profecto hæc ſententia in illo verbo Salvatoris fundata est: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*. Matth. 10.

Per peccatum quodvis mortale non amittitur dominium.

Forte dicet quiſpiam: Ideo publice malis ſacerdotibus non obedio, quia propter ſuam malitiam publicam dominium ſuper me perdiderunt. Putas, quæſo, dominium in caritate fundari? ſi hoc credis, cum certi eſſe non poſſimus de alio ſi ſit in caritate, cum nec de nobis ipſis ſimus, Sapiente teste, qui ait Eccleſiastici ix. *Nemo ſcit an odio vel amore dignus ſit*: & Apostolo qui dicit 1. ad Corinthios iv. *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum*; certi eſſe non poſſumus de aliquo, ſi ſit verus dominus: & ita non ſolum ſpiritualia dominia ambigua erunt, ſed & temporalia. Quod ſi dicatur, imo certi erimus, donec aliquod publicum mortale commiſerint; ſi ſic dicitur, ergo dominium aut ſpirituale aut temporale in caritate non fundatur, cum per mortale occultum quis dominium non amittit.

Porro oſtendo, quod per mortale publicum non amittitur dominium, ſaltem per peccatum perſonale, quod fidem non corrumpit, aut eccleſiam non ſcindit, vel bonos mores per malam doctrinam directe non perimit. Dignitates & dominia ſunt a Dei providentia derivata: nam ad Romanos xiii. dicitur. *Qui poteſtati reſiſtit divinæ ordinationi reſiſtit*. Et Proverbiorum octavo dicit æterna ſapientia, cujus munere omnia gubernantur: *Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt*. Ergo quibus dedit Dominus potestates & imperia, illi veri

ANNO CHRISTI 1433.

sunt domini. Constat autem Dominum interdum facere malum hominem regnare super populum ad populi afflictionem, Job xxxiv. *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.* Igitur tales quamvis sint mali culpa personali, tamen domini sunt.

Apoc. 2. & 3. Idem manifestum est in angelis Ephesi, Pergami, Thyatiræ, Sardium, & Laodiceæ: adversus enim illos episcopos Dominus comminationes revelat, quarum aliquæ non sunt pro peccato veniali imo mortali, & tamen adhuc episcopi sunt, & non ipso facto depositi.

a Aliud liber habet Augustinus.

Præterea a Anselmus in glossa super illo 1. Corinth. 1. *Ut scias quæ a Deo donata sunt nobis*, ait: Multi habent donum spiritus Dei, „ & nesciendo a quo habent impia vanitate „ jactantur. Nemo donis Dei beatus qui dan- „ ti est ingratus. Idem Augustinus super Psal. „ LXVI. v. 1. Alia sunt dona quæ dat Deus „ inimicis suis, & alia quæ non servat nisi „ amicis suis. Quæ sunt dona quæ dat Deus „ inimicis suis? quæ nunc memoravi, Non „ enim soli boni plenas habent domos rebus „ necessariis, aut soli boni vel salvi facti sunt, „ vel ab ægritudine convalescunt. Hæc Augustinus. Quid mirum, si dominia dat peccatoribus, fidelibus tamen, qui etiam infidelibus larga dedit imperia? imo & infidelem super populum suum regnare constituit? patet in Nabuchodonosor, Erat enim ille idolatra, sed & rex constitutus a Domino super populum Israel peccantem. Jeremiæ siquidem xxvii. scriptum est: *Ego feci terram & homines & jumenta, quæ super faciem terræ sunt in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento, & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manus Nabuchodonosor regis Babyloniis servi mei. Insuper & bestias agri dedi ei ut serviant illi & servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus.* Videtis quomodo Deus eum præfecit in regem terræ Israel, sicut de ipso propheta loquitur in textu: nec solum eum, sed filium, & filium filii. Nec potest dici quod Deus dicatur facere hoc permissive, quia Dominus addit: *Servi mei*, & *bestias agri dedi ei*. Iterum Cyro adhuc idololatræ dedit Dominus regna terræ. Isaiæ enim xlv. *Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, & dorsa regum vertam.* Sequitur & ibi: *Dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum.* Hieronymus in commentario lib. xii. ait: Hujus dexteram apprehendit & „ tenuit, ut nullus fortitudini ejus valeret „ resistere: legamus Xenophontis octo li- „ brorum Cyri majoris historiam, & prophe- „ tiam Isaiæ cernemus expletam. Quæ enim „ civitas illi non patuit? quis non regum ter- „ ga subjecit? qui muri prius inexpugnabiles „ non illius obsidione subversi sunt? Hæc ille.

Amplius Cæsar erat injustus injustitia fidei, tamen Dominus dominium suum confirmavit, cum ait: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari.* *Matth. 22.* Pilatus etiam erat iniquus Christo, judicans in favorem Judæorum, tamen suam potestatem approbavit, cum ait: *Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper.* Propterea dicit Augustinus libro de quæstionibus veteris & novi testamenti: Dei imaginem habet rex, sicut episcopus „ Christi. Quamdiu ergo in ea traditione ma- „ net, est honorandus si non propter se, vel „ propter ordinem: unde gentilem, in pote- „ state tamen positum, honoramus, licet in- „ dignus sit. Hæc ille. Patet quomodo in „ rege personam distinguit Augustinus ab ordine. Si fuerit peccator in persona meretur privari bonis Dei. Sed quia est rex ex officio, meretur habere Dei bona etiam valida, honores excelsos ab homine, & a Deo visiones & somnia. Proinde idem libro de civitate Dei dicit in effectu, quod idem Deus dedit regna piis & impiis: qui Mario imperium, ipse & Cajo, qui Constantino Christiano, & Juliano apostatæ.

Patet ergo quod verum dominium non fundatur in gratia gratum faciente, sed in divina providentia, sicut in causa efficiente, secundum quam, propter occultas nobis causas suæ æternæ sapientiæ manifestissimas, bene vult malis, & interdum male, pœnaliter vero bonis. Cum autem visum erit in sequenti conclusione sacerdotes populo non esse subjectos, apparebit irrationabile, ipsos coram populo de peccatis suis personalibus publicis arguere, hypochrisim detegere, & coram ipso suis manifestis sceleribus contraire, ut dixit proponens; dum tamen non sint in subversionem, per falsam doctrinam: in quo casu possunt argui publice coram populo, ut supra dictum.

Sequitur septimo ex præcedenti, quod subditus populus non potest licite subtrahere decimas & oblationes a malis sacerdotibus publica malitia personali. Nec valet excusatio avaritiæ hoc facere volentium, Quia nolunt tales nutrire in peccatis quod tamen facerent dando, ut dicunt. Probatur: Christus sustentavit Judam proditorem, deditque ille buccellam panis, & fecit eum participem mensæ suæ, & adhuc erat sacerdos. Item Deus pascit gentiles in orbe hæreticos, & impios Christianos, ita ut Job dicat: *Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant eum, cum ipse dederit omnia in manibus eorum*, Job xii. Et Veritas ipsa de hoc ait: *Qui solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.*

VII. Corollarium. Populus non potest licite subtrahere proventus malis Sacerdotibus.

Item Augustinus tractatu de oratione Dominica, qui incipit, Sanctissimis Apostolis, ait: Ipsum panem, carissimi, quo venter im- „ pletur quo caro quotidie reficitur, ipsum „ panem videtis dare Deum, non solum lau- „ datoribus suis, qui facit solem suum oriri „ super bonos & malos, & pluit super ju- „ stos & injustos. Laudas, pascit te: blasphe- „ mas, pascit te: ut pœnitentiam agas, ex- „ pectat te; si non te mutaveris, damnat „ te, Quia ergo panem istum accipiunt boni „ & mali a Deo, putas non est alter panis? „ Hæc ille. Item idem prima parte sermo- „ num, sermone de generalitate eleemosynæ, „ qui incipit: Sunt qui dicunt, Da miseri- „ cordiam, & ne suscipias peccatorem. Illa „ enim ob hoc dicta sunt, ne umquam pec- „ catori benefacias propterea quia peccator, „ sed quia homo est: itaque utrumque præ- „ ceptum tenebis, non ad vindictam remissus „ nec ad subveniendum, Omnis enim qui „ ratione arguit peccatorem, quid aliud „ quam vult non esse peccatorem? Odit er- „ go in illo quod odit Deus, ut perimatur „ quod homo fecit, & liberetur quod Deus „ fecit: peccatum autem homo fecit ipsos „ ho-

Matth. 5.

Similia habes in Psalmum 102. ultra medium. Vide 23. qu. 4. Duo ista c. 35.

ANNO CHRISTI 1433.

„ homines Deus. Et infra: Benefac humili
„ propter hoc quod humilis est, & ne de-
„ deris impio propter hoc quod impius est:
„ quoniam & Altissimus odit peccatores, &
„ impiis reddet vindictam; qui tamen non
„ solum propter quod peccatores & impii
„ sunt, verum etiam quod homines, facit
„ oriri solem suum super bonos & malos,
„ & pluit super justos & injustos: ita nulli ho-
„ minum claudenda est misericordia, nulli pec-
„ catori impunitas relaxanda. Hæc Augustinus.

Ex quo patet, quomodo potest dari malis, nec tamen nutrietur malitia: ideo possunt reddi decimæ, utique justissime debitæ, nec ideo nutrietur malitia: nam solventur, quia debitæ & quia illi sunt sacerdotes, non autem quia mali. Item Hieronimus in commentario super illo Matthæi, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cesari, & quæ sunt Dei Deo*, dicit sic: Porro quod ait: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, id est, „ numum, tributum, & pecuniam: *& quæ „ sunt Dei Deo*, id est, decimas primitias, „ & oblationes. Hæc Hieronymus.

Matth. 23.

Tunc autem Cæsar Tiberius erat tyrannus, successor tyranni & heres; sacerdotes infideles, avari, & malo pertinaces, ad pietatem indociles, & mortem Domini jugiter meditantes, & tamen illis decimas Dominus jubet dari: Si illis dandæ sunt, cur non sacerdotibus malis, tamen fidelibus? Rursus idem in annotationibus super illo: *Si esurierit inimicus „ tuus, ciba illum; si sitit, pota illum;* ait: No- „ li negare quod Dominus nulli negat, „ quamvis sit blasphemus & impius: hoc e- „ nim faciens, carbones congeres super ca- „ put ejus: ut cum sibi carbones intellexerit „ per a tuam indebitam misericordiam con- „ gregari, excutiat eos, hoc est, convertatur; & diligat te, quem habuerat aliquando „ perosum. Item: Idem Deus nulli negat e- „ tiam blasphemo, & impio: & numquid ipse cibat inimicos suos contra se ipsum? „ non, sed contra se ipsos eis gratitudo Domini, gratitudo & servorum ejus obesse „ potest ad pœnam. Domini gratitudo autem servis ejus crescet ad gloriam, quia „ nec ideo pascunt peccatorem ut amplius „ peccet, sed magis ut gratia Domini victus „ a delicto quiescat. Hæc Hieronymus: Crysostomus autem super Joannem homilia LXX. „ *Qui manducat meum panem:* Omnia alia, „ inquit, dimittens, hoc unum quod sufficiens „ erat eum, scilicet Judam, detinere & con- „ vertere, posuit Christus, Qui a me nutritus „ est, qui apud mensam communicavit. Hoc „ autem dixit, erudiens eos, qui malefaciunt, „ benefacere; etiamsi manserint insanabiliter „ habentes. Hæc ille. Ponderate quod dicit, „ Etsi manserint insanabiliter habentes: nam illis „ benefaciendum, non obstante malitia, docet Dominus Jesus, ut ait ipse Chrysosto- „ mus. Si vero zelum habens correctionis vitiorum, utinam secundum scientiam, causetur dicens, quod nisi coram multitudine populi vitia cleri arguantur & improbentur, judicabit simplex populus illa esse licita, ideo ut eis consulatur, necessarium est omnibus talibus publice coram populo contraire: dico quod non habet unde rationabiliter conqueratur: Nam juxta præmissa doctrinam Salvatoris insequendo, sacerdotes delinquentes publice peccatis personalibus potest fraternaliter cum reverentia, honore & mansuetudine corrigere, adhibitis debitis circumstantiis. Quod si illum non audierit, adhibeat unum vel duos testes; quos si non audierit, dicat ecclesiæ, id est, prælato ecclesiæ, qui est superior sacerdotis delinquentis. Si ille neglexerit, potest ad superiorem recurrere, usque ad summum Pontificem; quem si rursus desidem in correctione ista judicaverit, habet pro finali recursu generale concilium, quod requisitum & a corrigendis informatum nullatenus deficiet. Speciali enim quadam præsentia Paracletus Spiritus sanctus ei adest, & Christus, qui sponsam suam ecclesiam catholicam in concilio generali repræsentatam, nullatenus errare permittit, quam desponsavit sibi in fide & in misericordia & miserationibus usque in sempiternum.

ANNO CHRISTI 1433.

a *manuscriptus codex alter*, & debite corrigendum informatum.

Hieron. in capit. ad Rom. 12.

a *Textus impressus habet* tuam *Item in Psal 33. in epist. ad Hedybiam 150.*

Propter quod in morum reformatione non est ambigendum, concilium generale tramitem veritatis umquam relicturum; hoc tantum restat, ut omnis puritatis amator conciliorum generalium celebrationem toto corde & opere procuret. Ecce lenitatem Domini, ecce mandatum de correctione fraterna, ecce practicam horum contra malitiam sacerdotum personalem. Dixi, personalem; quia si fide aut doctrina errarent & perverterent populum, hoc modo si, mores sanctos documentis malis niterentur evertere, aliter esset procedendum, ut dictum est, nec peccarent solum in se, sed in omnes Christianos. Ubi vero omitteretur celebratio generalium conciliorum, quod Deus avertat, remedium est prædicatio verbi Dei maxime ad clerum facta. In illa fiat generalis exprobratio vitiorum, ne umquam putent insipientes vitia sibi licere. Ad populum vero exprobratio vitiorum cleri non videtur expediens, nisi cum magno moderamine, & diligenti verborum temperantia fiat; ne clero populus infestus insolentior fiat, & abjiciat omnem reverentiam & obedientiam. Ubi tamen probabiliter appareret populum errare, credendo vitia cleri jam non esse vitia, esset per veram doctrinam ei succurrendum; sed hoc diebus nostris evenire pro magna parte populi non permisit Dominus.

Non ergo arguendi sunt mali sacerdotes malitia personali coram populo propter hoc: ultra præmissa, hanc unicam facio rationem. Ordo fraternæ correctionis ostendit, quod ab ea itur in correctionem paternam seu judiciariam, dum illa non sufficit. Nam post correptionem inter te & illum, unus vel duo testes adhibentur, ut convincatur jam correptus coram judice. Postea si negaverit, dicetur ecclesiæ, id est, prælato, vel universali ecclesiæ in negligentia prælatorum: si illam non audierit, excommunicatur vel excommunicatus est; ideo sit tibi ut ethnicus & publicanus. Igitur ubi fraterna correptio non sufficit, curritur ad judicem, ut qui volens corrigi noluit, nolens corrigatur. Modo populus, ut postea patebit, non est judex sacerdotum, nec habet excommunicare aut claves ecclesiæ, sed potius pastores, & ecclesia universalis seu concilium illam repræsentans. Igitur corrigendo coram populo malum sacerdotem, legem correctionis fraternæ quis transgreditur, & non ingreditur ordinem judiciariæ potestatis, ergo hoc non est faciendum.

Sequitur secunda conclusio.

Secunda conclusio: Soli habentes auctoritatem a lege, a divina voluntate, per inspiratio-

nem

ANNO CHRISTI 1433.

nem ſeu revelationem cognita, aut ab aliquo illorum commiſſi, poſſunt licite in quolibet ſtatu corrigere judicialiter ſubditorum ſuorum peccata mortalia publica. Iſta concluſio probatur lege divina, praxi Apoſtolorum, & eccleſiæ primitivæ, decretis libri conciliorum Iſidori, & ſanctorum patrum, & auctoritatibus ſanctorum doctorum, ſe fundantium in lege divina.

Primo probatur ex teſtimoniis veteris teſtamenti. Exodi 11. ſcriptum eſt, cum quidam Hebræus alteri faceret injuriam, & Moyſes injuriantem corriperet, ait correptus: *Quis te conſtituit judicem ſuper nos? numquid vis me interficere, ſicut heri interfeciſti Ægyptium?* Auguſtinus autem contra Fauſtum dicit ſuper interfectionem Ægyptii per Moyſen: Moyſes non deteſtabili immanitate, ſed emendabili animoſitate juſtitiæ regulam exceſſit, quia nondum a Domino principatum acceperat, ut prius allegatum eſt. Secundo: Sic David quemdam juvenem (dicunt multi doctores, quod fuit Doeg Idumæus, qui dixerat ſe Saulem occidiſſe, licet mentiretur) occidit. Nam 11. Regum 1. dixit illi juveni: *Quare non timuiſti manum tuam mittere, ut occideres chriſtum Domini?* Et paulo poſt dixit: *Sanguis tuus ſuper caput tuum ſit*, juſſitque eum interfici: hoc autem non feciſſet, ſi ſibi licuiſſet regem Saulem occidiſſe. Non ergo illi licuit, quamvis Saul eſſet malus, & reprobatus a Domino ne regnaret. Tertio, Proverb. xxx. dicitur: *Per tria movetur terra, & quartum non poteſt ſuſtinere. Primum eſt per ſervum, cum regnaverit:* hoc autem fieret, ſi ſubditi vellent defectus ſuperiorum publicos per juditiam vindicare. Quoniam vero orbis perturbatio mala eſt, hoc non licet: Quarto, Pſalm. lxxi. dicit Propheta: *Deus judicium tuum regi da, & juſtitiam tuam filio regis.* Ibi judicium juſtitiæ committi precatur propheta, non cuilibet, ſed regi, aut filio regis, vel his qui juſte aliis præſunt. Iterum Proverbiorum xix. Sapiens ait: *Non decent ſtultum deliciæ, nec ſervum dominari principibus.* Ex illis patet ſubditos non debere ſuperiorum peccata per juſtitiam corrigere, caſtigare, aut punire. Item Iſaiæ decimo dicit Spiritus ſanctus: *Numquid gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in ea, aut exaltabitur ſerra contra eum a quo trahitur? Quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus, qui utique lignum eſt.* Licet autem hoc dictum ſit contra prævaricatores divinorum mandatorum, quod patet ex pronuntiatione pœnæ divinitus comminatæ; rationabiliter tamen poteſt exponi de inſurgentibus in ſuperiores, delicta eorum cupientes ſub titulo juſtitiæ vindicare.

Aug. contra Fauſtum Manichæum lib. 22. c. 22. Tom. 6 Supra propoſitione p. 4.

Rurſus, ut allegatum fuit, inobediens ſacerdotis imperio moriebatur in lege. Ex quo verbo hoc morale accipiendum eſt, quod ſacerdotibus evangelicis, in his quæ bene præcipiunt, populus tenetur obedire: non ergo habet populus eorum peccata perſonalia per juſtitiæ poteſtatem corrigere. Si dicatur, quod hoc verum eſt de bonis (nam malos presbyteros puerulus Daniel judicavit, ut patet Danielis xiii.) reſpondebo, quod ita fecit; ſed hoc fuit accepta a Domino ſuper hoc ſpeciali poteſtate, quæ innoteſcit hominibus aut per miracula, aut per teſtimonium ſacrarum ſcripturarum: hæc autem, de qua hic, inſpiratio divina ex ſcriptura manifeſtatur. Nam dicitur: *Suſcitavit Deus ſpiritum pueri junioris, cui nomen Daniel.*

Præterea eodem modo videtur dicendum, quod ſubditi poſſunt peccata principum ſæcularium publica auctoritate juſtitiæ punire & corripere; & hoc eſſet ſeditioſum, & ſubverſio omnis principatus temporalis. Amplius: ſuperiores non habent ab inferioribus puniri propter eorum negligentias in juſtitia miniſtranda aut regimine, & ſpecialiter eccleſiaſtici a laicis. Illorum enim defectus Dominus judicabit & non populus terræ. Quod patet Iſaiæ tertio, ubi dicitur: *Stat ad judicandum Dominus.* Quod ad prælatos aut ad ſacerdotes hoc dictum ſit, patet: nam paulo poſt dicitur: *Vos depaſti eſtis vineam meam, & rapina pauperis in domo veſtra:* ſic enim ad hoc propoſitum allegat Alexander illam auctoritatem. Idem patet Ezechielis 33. De ſpeculatore enim dicitur: *Niſi inſonuerit buccina, cum viderit gladium venientem, ſanguinem pereuntis de manu ſua requiram*, non populus terræ, ſed ego, ſupple, Dominus. Hæc enim ſunt verba Domini. Non habet ergo negligentias exigere populus ex auctoritate de manibus prælatorum aut presbyterorum, ſed Dominus: quamvis poſſit pro defectibus & negligentiis in officio querimoniam ſuperioribus ipſorum eccleſiaſticorum deficientium porrigere, ac pro peccatis perſonalibus eos monere fraternaliter modo dicto in præcedenti concluſione.

Deinde probatur concluſio teſtimoniis novi teſtamenti, & primo Matthæi xxvi. dicit Salvator: *Omnis qui gladium acceperit, gladio peribit.* Ille vero dicitur gladium accipere, qui propria auctoritate juſtitiæ pœnas exercet. Unde Auguſtinus: Ille gladium accipit, qui nulla ſuperiori aut legitima poteſtate vel jubente vel concedente in ſanguinem alicujus armatur: ergo ſoli tales, non qui gladium accipiunt quoniam gladio peribunt, ſed quibus gladius a Deo datus eſt, debent peccata publica auctoritate juſtitiæ vindicare:

Aug. lib. 1. contra Fauſtum Manichæum, c. 70. tom.

Secundo Apoſtolus ad Romanos xiii. dicit: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, Nam qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Poſt pauca ſubdit: *Non ſine cauſa gladium portat, Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui male agit.* Ex his patet quod inferiores ſubdi debent poteſtatibus ſublimioribus, & ſic non habent de illis poteſtatibus juſtitiam facere: non enim habent gladium datum a Domino, ſed princeps, qui Dei miniſter eſt contra operantes malum. Si de facto faciunt, gladium accipiunt, & gladio peribunt, ut dicit Dominus.

Tertio Apoſtolus reprehendit eos, qui judicant non ſibi ſubditos. Dicit enim ad Romanos xiv. *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit.* Nec poteſt dici, quod propter peccatum domini efficiantur ſubditi, dum tamen illud peccatum ſit tantum perſonale, & non ſit in fidem, aut contra rempublicam, ad cujus cuſtodiam, & fidei defenſionem ordinatum eſt dominium, ſicut probatum eſt ſupra.

Quarto, 1. Petri 11. Petrus Apoſtolus: *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum;* ſpecificando autem cui, ſubjungit, *Sive regi quaſi præcellenti, ſive ducibus quaſi ab eo miſſis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei.* Si dicatur, quod bonis parendum eſt, non malis, contradicit illud 1. Petr. 11. *Servi ſubditi eſtote in omni timore*

re dominis vestris, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis;

ANNO CHRISTI 1433.

Consequenter ex praxi Christi, Apostolorum & primitivæ ecclesiæ. Sic ex praxi Christi: Christus uni tantum, non omnibus dixit, scilicet Petro: *Pasces oves meas*, Joannis ultimo dans uni, non pluribus, universalem auctoritatem corripiendi peccata subditorum, & in virtutibus eos nutriendi. Item ex praxi Apostolorum, Petrus solus tamquam caput aliorum, divinam sententiam in Ananiam & Saphiram promulgat, quia defraudaverant de pretio agri, mentiti Spiritui sancto, ut habetur Actorum v. In quo patet, quod superior habet ferre judicium aut promulgare. Cæterum cum Simon magus offerret pecuniam Apostolis, ut haberet potestatem dandi Spiritum sanctum per impositionem manuum, solus Petrus, ut aliorum princeps, legitur eum corripuisse imperiose, dicens: *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. Actorum VIII. Præterea cum Paulus percussus jussu Ananiæ summi sacerdotis Judæorum dixisset: *Percutiet te Deus paries dealbata:* & quidam adstantium ei apposuisset: *Sic summum sacerdotem Dei maledicis:* Respondit: *Nesciebam fratres, quia princeps est sacrdotum*, per hoc se excusans de maledicti pronuntiatione, ostendens quod superioribus non sunt maledicta inferenda, & multo minus corporales pœnæ per inferiores. De his Apostoli verbis habetur Actuum XXIII. Nec valet quod Paulus restitit Petro in faciem. Nam habetur Galat. II. *Cum venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restitit, quia reprehensibilis erat.* Quia cum superior peccat in facto fidei, fit inferior in hac parte, & subditi non lapsi fient superiores, ut Thomas in IV. distinctione XIX. vel magis glossam sequendo dico, quod in defensione fidei Paulus fuit par Petro: dicit enim glossa super illo: *Restitit enim in faciem*, ut par: ita dicit Richardus de Media villa in quarto, distinctione XIX. In una responsione tangit aliam, quæ Thomæ videtur conformari in quarto: quod ubi imminet periculum fidei, inferior potest superiorem etiam publice arguere, ut etiam dicit Thomas in II. secundæ immediate supra, sicut ante in fine quinti corollarii dictum est. Et hoc maxime dico verum esse, quando periculum est in mora, nec dilationem recurrendi ad superiorem periculum patitur.

Supra corollario 5.

Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7.

Ita dicit de paritate Petri & Pauli in defensione fidei Augustinus de Ancona libro de potestate ecclesiastica, quæstione VII. art. II. ad primum, ubi ostendit, quod Paulus fuit minor Petro, major, & æqualis. Minor quidem potestate prælationis, quia solus Petrus fuit Cephas, id est, caput totius ecclesiæ; major autem prærogativa electionis, electus fuit a Christo post resurrectionem & post glorificationem. Unde in bulla Papæ, Paulus ponitur ad dexteram. Æqualis in officio prædicationis, & fidei defensionis. In hac autem reprehensione fides defensionis tangebatur, quantum ad cessationem legalium, unde ad Galatas II. Post verba assumpta sequitur de Petro: *Non enim ambulabat ad veritatem evangelii.*

Allego ultra praxim Apostolicam, praxim, ut sic dicam, angelicam Michaelis archangeli: qui dum cum diabolo de corpore Moysis altercaretur, noluit imperare, sed Domino imperandum reservavit. De hoc enim habetur in epist. Judæ: *Cum Michael archangelus altercaretur cum diabolo de corpore Moysis, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit, Imperet tibi Dominus.* Si punitionem noluit archangelus in diabolum sine auctoritate superioris, scilicet Dei, exercere, sed Domino reservavit; cum homines non sint meliores angelis, nec delinquentes pejores diabolo, vindictam malorum non debent exercere, sed superioribus reservare.

ANNO CHRISTI 1433.

Posset ex praxi primitivæ ecclesiæ satis facile idem deduci per multa. Sufficiant autem duo exempla, quæ si non sunt de primitiva ecclesia sunt tamen de ecclesia satis primitiva. Unum est Constantini Magni, de quo in III. lib. historiæ tripartitæ dicitur, quod episcopis inter se dissidentibus & libellos famosos contra se invicem Constantino offerentibus, ipse ait: Dominus constituit vos sacerdotes, & potestatem dedit vobis de nobis judicandi, ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non potestis judicari ab hominibus; propter quod inter vos Dei solius expectate judicium; & vestra jurgia, quæcumque sunt, ad illud divinum reserventur examen. Vos estis nobis dati dii: inconveniens est ut homo judicet deos, sed ille solus, de quo scriptum est Psal. LXXXI. *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat.* Aliud est exemplum de obedientia Theodosii erga beatum Ambrosium. Ex quibus apparet principes sæculares Christianissimos judicibus ecclesiasticis paruisse, quamquam aliqui eorum mali essent, sicut patuit in primo exemplo.

Ex his autem, quæ in libro conciliorum Isidori habentur, probatur conclusio. In epistola Clementis Papæ ad Jacobum fratrem Domini de
» morte sancti Petri dicitur: Episcopos a solo
» Domino judicandos aut removendos, & non
» ab aliis esse dicebat, qui sui sunt & non alterius. Et quis est qui alterius judicet servum;
» nam si ita non patiuntur homines, nec Deus
» deorum, nec Dominus dominantium, hoc ulterius patietur. Item Evaristus Papa, ut eodem libro conciliorum Isidorus narrat, decreto suo nono ait: Non est itaque a plebe
» aut a vulgaribus hominibus arguendus episcopus vel accusandus, licet sit inordinatus,
» quia pro meritis subditorum disponitur a Deo
» vita istorum; Et transumptione habetur II.
» quæst. VII. Non est. Item ex decreto Alexandri primi in eodem libro conciliorum Isido-
» ri dicitur: Relatum insuper est ad hujus sanctæ & Apostolicæ sedis apicem, cui summarum hispositiones causarum, & omnia negotia ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt
» quasi ad caput, ipso dicente principi Apostolorum Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*: quod quidam
» æmuli Christi ejusque sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad judices publicos accusare præsumant: cum magis Apostolus
» Christianorum causas ad ecclesias deferri, &
» ibidem determinari præcipiat. Taliter prævaricantes prævaricati sunt in Deum suum,
» & non obediunt præceptis ejus. Amplius in
» concilio generali Parisiensi, & habetur in
» cap. Nullus judicum, de for. compe. sic fuit
» diffinitum: Nullus judicum neque presbyterum neque diaconum, aut clericum ullum aut
» minores ecclesiæ, sine permissu Pontificis per
» se distringere aut condemnare præsumat. Quod
» si fecerit, ab ecclesia Dei cui injuriam irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus,
» quous-

Clemens Papa epistola 1.

Evaristus ep. 2. habetur 2. qu. 7. cap. Non est.

Alexander Pontifex epist. 1.

Matth. 16.

ANNO CHRISTI 1433.

„ quousque reatum suum recognoscat, & e-
„ mendet, Sunt tamen casus speciales, in quibus judex sæcularis potest esse judex clerici, qui notantur per Ostiensem, & alios doctores in decreto cap. Nullos, de for. comp. Rursus, quod dignitas episcopalis sit major imperiali, exceptis temporalibus, quæ episcopus ab eo recipit, declarat Innocentius III. illustri imperatori Constantino, in cap. Solicitæ, de majoritate & obedientia.

Ostiensis de foro compet. cap. prædicto.

De majoritate & obedientia, cap. 6.

Item ex decretis sanctorum patrum apparet conclusio. Primo, in decreto distinctione x. dicit beatus Gregorius Nazianzenus Imperatoribus Constantinopolitanis, quod etiam potestas tribunalium regiorum lege Christi subjecta est potestati ecclesiasticæ. Ideo non debent regulariter ecclesiasticorum delicta a principibus sæcularibus puniri, & multo minus a populo vel aliis Christi fidelibus. Item 11. quæst. VII.
„ cap. Laicos, dicitur: Laicos non accusasse
„ episcopos hactenus observatum & constitu-
„ tum est, quia non sunt ejusdem conversa-
„ tionis, & oppido quidem eis infesti exsi-
„ stunt. Iterum 23. quæstione v., cap. Non frustra, dicitur ab Augustino ad Macedonium:
„ Non frustra instituta sunt potestas regis,
„ jus cognitoris, ungulæ carnificis, arma mi-
„ litis, disciplina dominantis, severitas etiam
„ boni patris: habent omnia ista modos suos,
„ causas, utilitates, rationes. Hæc cum ti-
„ mentur, & mali coercentur, & boni quie-
„ ti inter malos vivunt. In hoc patet, quod ad solam auctoritatem publicam pertinet peccata publica per justitiam punire.

Gregorius Nazianzenus in orat. ad cives Nazianzenus dict. 10. cap. 6.

2 quæst. c. 5. Laicos,

Postremo auctoritatibus sanctorum doctorum in lege divina veraciter se fundantium: Probatur conclusio per Augustinum primo de civitate Dei, & recitat Thomas in glossa super Matth. v. capite: *Audistis quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit, reus erit judicio:* dicit enim sic: Nequaquam contra
„ hoc præceptum fecerunt, qui auctore Deo
„ bella gesserunt, ac personam gerentes publi-
„ cæ potestatis, justissimæ rationis imperio
„ sceleratos morte puniverunt. Et Abraham
„ non solum non est culpatus crudelitatis cri-
„ mine, verum etiam laudatus est nomine
„ pietatis, quod voluit filium nequaquam sce-
„ lerate, sed obedienter occidere. Hi ergo
„ excipiuntur, quos Deus occidi juberet sive
„ lege lata ad personam pro tempore, sive
„ expressa jussione. Non autem ipse occidit,
„ qui ministerium dat jubenti, sicut admini-
„ culum gladius est utenti. Hæc Augustinus.

Augustinus de civitate Dei, cap. 21.

Ex quo patet, quod solum ad habentem auctoritatem, sive a lege, sive speciali jussu Dei, pertinet pœnam per justitiam inferre.
„ Item idem super Matth. eodem cap. dicit:
„ Non prohibetur vindicta, quæ fit per cor-
„ rectionem nec hæc ei conceditur, nisi cui
„ potestas ex ordine data est. Rursus idem
„ primo de civitate Dei ait: Qui sine aliqua
„ publica administratione maleficum interfe-
„ cerit, velut homicida reputabitur. Iterum idem super Matth. v. cap. Officia vindictæ possunt bonb animo impleri, quomodo judex, & quomodo lex Præterea Gregorius super Deuter. XXIII. *Si intraveris segetem proximi tui, franges spicas, & manu conteres, falce autem non metes*, dicit: Falcem judicii mitte-
„ re non potest quis in eam rem, quæ alteri videtur esse subjecta. Ex his patet probata

Augustinus ubi supra.

Augustinus in quæst. evang. lib. I. c. 20. tom. 4.

A conclusio, quod soli habentes auctoritatem a lege, aut a divina voluntate per inspirationem seu revelationem cognita aut ab aliquo illorum commissi, possunt licite in quolibet statu corrigere judicialiter subditorum suorum peccata mortalia publica. Ex quo patet, quod peccata puniri non possunt, nisi adsit jurisdictio: & quia judicium humanum procedere debet ex manifestis, oportet quod adsit convictio: oportet etiam, ut in primo puncto deductum fuit, quod fiat absque turbatione boni communis: ideo oportet quod sit pax salva. His igitur tribus concurrentibus, ex primo puncto & ex isto declaratis, scilicet jurisdictione, convictione, pace salva, peccata publica sunt punienda, alias non, nisi ubi majus scandalum oriretur ex dissimulatione punitionis peccati, quam ex turbatione pacis ecclesiæ, aut boni communis, sicut etiam dictum fuit in primo puncto.

B

Ex hac conclusione infero primo, quod peccata publica personalia prælatorum, sacerdotum, & aliorum ecclesiasticorum Christi fidelium, per laicos non sunt punienda, etiam secundum dictamen legis divinæ, per cohibitionem pœnæ, exceptis casibus, etiam paucis infra dicendis, in quibus nec eis liceret, nisi esset ab ecclesia specialiter concessum. Hoc probatum erit, si fuerit ostensum, quod non sunt laicis, quoad ea, subditi; hoc autem sic patet, primo ante legem scriptam, secundo in C lege, tertio sub evangelio. Ante legem in regno Ægypti sub Pharaone manifestum est sacerdotes ab omni regali exactione fuisse liberos. Cum enim omnes essent Pharaonis imperio subjecti, & in servitutem subacti, sola terra sacerdotum permansit libera, ut habetur Genes. quadragesimo septimo. In lege vero non reperiuntur sacerdotes populo esse subjecti, imo e contra. Nam diffinitio quæstionum ad sacerdotis pertinebat arbitrium, quod ei obediendum lex jubebat sub pœna mortis. Deuteron. enim XVII. scriptum est: *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam, & causam lepram & lepram, & judicum intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quodcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus.* Sequitur paucis interpositis: *Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille.*

D

Sub evangelio autem sacerdotium liberum est ab omni potestate sæculari, quantum ad eorum personas. Maxime probatur per id Matth. 17. ubi Christus interrogavit Petrum, *A quibus reges accipiunt tributum, an a filiis, an ab alienis?* Respondit Petrus: *Ab alienis:* Et Dominus, *Ergo filii sunt liberi.* Per hoc intelligens Apostolos, discipulos, & eorum successores esse liberos a subjectione temporali. Unde quod solvit tributum, fuit ne scandalizarent exactores tributorum: ideo dicit: *Ne scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem qui primus ascendet tolle, & aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me & pro te.* Ecce patet ecclesiasticas personas liberas esse a tributis, & aliis oneribus principum terrenorum.

E

I. Corollarium. Peccata publica personarum Ecclesiarum a laicis non sunt punienda, exceptis quibusdam casibus.

Augu-

ANNO CHRISTI 1433. Augustinus de quæst. evang. lib. 1. cap. 23.

Augustinus autem, ut recitat Thomas in gloſ- A
ſa ſuper Matth. decimo ſeptimo capite ſuper il-
„ lo verbo. *Ergo filii ſunt liberi*, ſic ait: Dicit
„ Christus in omni regno filios eſſe liberos, id
„ est non eſſe vectigales, multo magis liberi eſſe
„ debent in quolibet regno terreno, ſcilicet filii
„ regni ipſius, ſub quo ſunt omnia regna terræ.
„ Hieronymus vero in eadem gloſſa dicit ſic:
„ Dominus autem noster, & ſecundum carnem,
„ & ſecundum ſpiritum filius erat regis, vel ex
„ David stirpe generatus, vel omnipotentis Pa-
„ tris Verbum; ergo tributa quaſi regum filius
Hæc habet Chryſoſtomus homil. 59. in cap. Matth. 27. „ non debebat. Origenes autem ibidem ſic: Vi-
„ de Christi prudentiam, qualiter nec renuit tri-
„ butum, nec ſimpliciter jubet dare: ſed prius
„ ostendit ſe non eſſe obnoxium, & tunc dat. B
„ Quorum unum fecit, ſcilicet dare tributum,
„ ut illi, ſcilicet exactores, non ſcandalizaren-
„ tur; hoc autem, quod ostendit ſe liberum,
„ ut non ſcandalizentur diſcipuli. Hæc Orige-
„ nes. Ita ego dico eccleſiasticos liberos a ſub-
jectione populari, & omnium laicorum, quoad perſonas & actus eorum perſonales, præterquam in reſpondendo exprimendis, ut prius dictum est. Et ut non ſcandalizem diſcipulorum Domini ſucceſſores, ſi putarem aliquos dicere velle ſacerdotes Dei, quia revera ſunt medii inter Deum & populum, ex quo fit, ut dicantur os Dei, & os pupuli; Os Dei, pro eo quod mandata Dei populo exponunt. Os populi, quia preces offerunt & ſacrificia pro populo: ſubjectos eſſe C quoad judiciariam punitionem cuilibet fideli Christiano, laborarem auctoritates multiplicare: ſed quia hoc eſſe falſum judicandum puto, ſuperſedeo. Vile namque & captivum eſſet ſacerdotium, ſi indiſciplinatis & converſis ad terram laicis eſſet ſubjectum, nec aliud ſibi quam dolendum eſſet ſuper flumina Babylonicæ confuſionis. Igitur ex quo ſubditi non ſunt laicis modo dicto, non ſunt ab eis taliter puniendi.

Corollarium II. Licet Chriſti fideles poſſent judicare Eccleſiaſticas perſonas judicio diſcretionis, non tamen damnationis.

Infero ſecundo, quod licet quilibet Christi fidelis poſſet judicare judicio diſcretionis, de peccatis publicis ſacerdotum, & aliorum eccleſiasticorum; tamen nullus eorum potest judicare judicio condemnationis & diffinitionis, ut D est actus justitiæ, de peccatis publicis perſonalibus eorumdem, modo nuper expreſſo. Prima pars a proponente videtur concedenda, & est nota ſatis. Nam tale judicium non prohibetur de proximo, aut de ſuperiori. Secunda pars patet ex hoc, quod tale judicium non debet fieri niſi de inferioribus. Ostenſum est autem, quod ſacerdotes non ſunt inferiores Christi fidelibus laicis: igitur, *&c.* Audite, quid dicat Joannes Chryſoſtomus ſuper Matth. in opere imperfecto, homilia XLIII. & loquitur popularibus, „ homilia quippe est ſermo ad populum: Vos, „ inquit, qui ſedetis in eccleſia quaſi ſacerdo-
„ tum judices, & non auditores, aliena diſcu-
„ tientes, & propria non conſiderantes, ex vo- E
„ bis ipſis judicate de ſacerdotibus; ſicut vos
„ omnes auditis & non omnes facitis quod au-
„ ditis, ſic ſacerdotes omnes docent, & non fa-
„ ciunt quod docent. Nam in hominibus di-
„ gnitas quædam diverſa est, omnium autem
„ natura una eſt: homines enim ab initio creati
„ ſunt propter ſe, postea autem ſacerdotes or-
„ dinati ſunt propter vos: propterea natura eo-
„ rum, vestra; ordinatio autem eorum, ipſo-
„ rum est. Unde, ſi bene vixerint, lucrum
„ est eorum; ſi bene docuerint, vestrum. Ac-

ANNO CHRISTI 1433.

„ cipite ergo quod vestrum est, & nolite di-
„ cutere quod alienum eſt. Sicut enim ſacerdo-
„ tes etiam infideles docent propter fideles,
„ melius judicantes propter bonos etiam malos
„ fovere, quam propter malos etiam bonos ne-
„ gligere; ſic ergo vos propter bonos ſacer-
„ dotes etiam malos honorate, ne etiam
„ propter malos, bonos contemnatis. Me-
„ lius eſt enim juſta præſtare malis, quam
„ bonis ſubtrahere: frequenter enim & de ma-
„ lo homine bona doctrina procedit. Ecce enim
„ & vilis terra pretioſum aurum producit.
„ Numquid propter vilem terram pretioſum
„ aurum contemnitur? Non. Sed ſicut aurum
„ eligitur & terra relinquitur, ſic & vos ſu-
„ ſcipite doctrinam, & mores relinquite.
Hæc Chryſoſtomus. Apparet ex iſta auctoritate, quod de moribus non habent judicare. Nam propter peccata perſonalia ſacerdos non redditur par aut inferior laicis.

Cæterum idem Chryſoſtomus ſuper Joannem 2. *Cor.* 5.
„ morali ſeu homilia LXXXV. ſic inquit: Nunc
„ non eſt dicere, *Super cathedram Moyſi ſede-*
„ *runt Scribæ & Phariſæi*, ſed ſuper cathedram
„ Chriſti ſederunt ſacerdotes, ejus enim acce-
„ perunt doctrinam. Idcirco Apoſtolus ait: *Pro*
„ *Chriſto legatione fungimur*. Non videtis in his,
„ qui foris ſunt principibus, univerſos curvantes
„ & genere meliores exiſtentes, multoties etiam
„ vita & prudentia, his qui judicant eos; ſed
„ tamen propter eum qui dedit judices, nihil ho-
„ rum exagitant, ſed venerantur ſententiam re-
„ gis: & ſi quicumque abjectus fuerit, qui ac-
„ ceperit principatum. Demum ſi ubi homo in-
„ thronizavit, tantus eſt timor, ut inthronizato
„ obediamus; inthronizante Domino, contem-
„ nemus eum, qui inthronizatus eſt, & con-
„ viciabimur, & decem millibus opprobriis la-
„ niabimus, & fratres noſtros prohibiti judi-
„ care, adverſus ſacerdotes linguam exacue-
„ mus? Ecce arguit Chryſoſtomus a majori, populares Christianos non debere judicare magiſtros, qui prohibiti ſunt judicare fratres ſibi pares. Quoniam dicit Dominus Matth. VII. *Nolite judicari, & non judicabimini*. De quo autem judicio intelligat, patet ex ſequentibus, quia ſubjungit: *Nolite condemnare, & non condemnabimini*. Unde improperando tale judicium præſumptum vel uſurpatum a populo, quod ei
„ non convenit de ſacerdotibus, dicit idem
„ Chryſoſtomus ſuper II. epiſtola ad Timoth.
„ homilia II. & ait: Si debemus examinare
„ vitas principantium, ipſi debemus eſſe in-
„ thronizatores magiſtrorum; & quæ ſurſum,
„ inferius fient; ſurſum pedes, inferius ca-
„ put. Et idem III. dialogorum: ſit qui-
„ dem, inquit, ſacerdotes in veteri teſtamen-
„ to habebant poteſtatem non curandi, ſed
„ oſtendendi tantum eos, quos conſtabat fuiſ-
„ ſe mundatos; & noſti quantum ibi immi-
„ nebat labor: at hi, ſcilicet in novo teſta-
„ mento, non corporis lepram, ſed immundi-
„ tiam mentium, non ex parte probandi, ſed
„ omnifariam mundandi obtinent poteſtatem:
„ propter quod, qui deſpiciunt, magis mihi
„ rei, quam Dathan & Abiron videntur, di-
„ gniqùe majori ſupplicio quam illi.

Nec valet quod diceret aliquis, Dominus majeſtatis Chriſtus Jeſus conceſſit populo Judæorum judicare de vita & operibus ejus: dicit enim Joannis X. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere*. Quomodo ergo non potue-

ANNO CHRISTI 1433.

runt Christi fideles de suis ministris judicare, A quibus de Domino hoc licuit? Hoc inquit, non valet: nam Dominus non dixit: Si non facio opera Patris mei, judicate me: sed dixit, *nolite mihi credere*. Hæc opera erant miracula, quæ sunt testimonia veritatis, prædicationis & doctrinæ. Concessit ergo Christus, ut propter miracula mundi crederent, non ut vitam cum operibus judicarent. Propterea beatus Gregorius in pastorali libro III. capite V. ait, „ Admonendi sunt subditi, ne præpositorum „ suorum vitam temere judicent, si quid fortasse eos agere reprehensibiliter vident; ne „ unde recte mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora demergantur. Admonendi sunt, ne cum culpas præ- B „ positorum considerant, contra eos audaciores fiant: sed si qua valde eorum prava, „ apud semetipsum dijudicent, ut tantum divino constricti amore, ferre sub eis jugum „ reverentiæ non recusent: quod melius ostendemus, si David factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor, cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, „ illic cum viris suis David inerat, qui jam „ longo tempore persecutionis ejus mala tolerabat; cumque viri sui ad feriendum eum accederent, fregit eos a rationibus, dicens: „ Quia manum in Christum Domini mittere „ non auderet, qui tamen occulte surrexit, „ oramque chlamydis ejus abscidit. Quid per C „ Saul, nisi mali rectores; quid per David, „ nisi boni subditi designantur? Post multa „ dicitur: Post hoc David percussit cor suum „ eo quod abscidisset oram chlamydis Saul. „ Facta quippe prælatorum oris gladio feriendа non sunt, etiam cum ratione reprehendenda judicantur: Et si quando contra eos „ vel in minimis lingua labitur, necesse est ut „ per afflictiones pœnitentiæ cor prematur. Ecce quod etsi judicio discretionis de manifestis judicare possint inferiores, non tamen „ judicio condemnationis aut diffinitionis, „ quæ est actus justitiæ. Et hoc est quod dicitur XXV. moralium c. XXI. super illo Job: „ *Qui regnare facit hominem hypocritam*. Quia, D „ inquit, rectores habent judicem suum, magna cautela subditorum est, non temere vitam judicare regentium: neque enim frustra „ per semetipsum Dominus æs nummulariorum fudit, & cathedras vendentium columbas evertit: nimirum significans, quia per „ magistros quidem judicabat vitam plebium, „ sed per semetipsum facta judicat & examinat magistrorum.

a Pro rationibus exemplaria impressa habent responsionibus,

Gregor. 25. Mor. c. 21.

Corollarium III. Propter malitiam ecclesiasticorum sive laicorum, non potest quis licite ab unitate ecclesiæ recedere. Contra epist. Parmeniani, lib. I. cap. 2 Genes. 22. Genes. 26. Genes. 28.

Tertio infero, quod propter malitiam nonnullorum, sive ecclesiasticorum, sive laicorum, non potest licite se aliqua natio ab unitate totius residui orbis Christiani separare, putans se ecclesiam esse. Hic duo dicuntur, primum, quod non est putandum quod ecclesia catholica E sit in unica regione. Secundum, quod una natio se ab aliis dividere non debet propter multorum peccata publica. Primum patet sic. Arguit beatus Augustinus primo libro contra epi- „ stolam Parmeniani: Dixit enim Dominus A- „ brahæ. *In semine tuo benedicentur omnes gen- „ tes terræ*. Et Isaac: *In semine tuo benedicen- „ tur omnes gentes terræ, pro eo quod audivit „ Abraham pater tuus vocem meam*. Ad Jacob „ dixit: *Ego sum Deus Abrahæ patris tui, & „ Deus Isaac, ne timeas: terram enim in qua „ dormis, tibi dabo & semini tuo: & erit semen „ tuum tamquam arena maris, & replebitur in „ mare, & in Aquilonem, & in orientem, & „ benedicentur in te omnes tribus terræ in semine „ tuo*. Et ne Judæis dictum putetur, quod sit „ semen Abrahæ, in quo benedicendæ sunt „ omnes gentes, Apostolus exponit dicens: „ *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini ejus, „ non dicit, & seminibus, tamquam in multis, „ sed tantum in uno, Et semini tuo, qui est „ Christus*. In Christo ergo omnes gentes be- „ nedictionem habituras tanta auctoritate pro- „ missum est, tanta exhibita veritate: & „ non pudebit dicere ad pugillum orbis il- „ lam diebus his esse coarctatam? Hæc Augustinus.

ANNO CHRISTI 1433.

Porro sicut Augustinus arguit, Dominus in parabola zizaniorum ait, quod paterfamilias seminat bonum semen in agro: exponens autem illam, ipse ait: *Qui seminavit bonum semen, est filius hominis; ager est mundus, bonum semen hi sunt filii regni, zizania vero sunt filii nequam*. Ergo Christus filius regni posuit illud in agro, id est, mundo, non in aliqua portiuncula terræ, aut in Africa, ut arguit Augustinus in fine primi libri contra epistolam Parmeniani, sed in toto orbe ab ortu solis usque ad occasum. Hoc Dominus veritatis declarat Matthæi XXIV. *Si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus*, id est, in ista parte mundi, *aut illic*, supple, est fides catholica, *nolite credere: si dixerint vobis, Ecce in deserto est*, hoc est, in dogmate philosophorum, *nolite exire*, scilicet a fide ecclesiæ: *si dixerint, In penetralibus est*, id est, in doctrinis occultorum hæretichorum, *nolite credere*.

Eodem lib. pag. ult.

Matth. 24.

Est ergo fides catholica post ejus publicationem sicut fulgur, quod patet ab oriente in occidentem. Sic enim exponit beatus Augustinus de quæstionibus evangelistarum, dicens, quod orientis & occidentis nomine totum orbem voluit significare, per quem futura erat ecclesia. Isidorus libro de summo bono, XVI. capite dicit: Sancta ecclesia ideo dicitur catho- „ lica, quod universaliter per omnem mun- „ dum sit diffusa. Hæreticorum enim ecclesiæ „ in partibus mundi coarctantur; hæc vero „ in toto orbe diffusa expanditur. Idem VIII. libro etymologici: Ecclesia Græce dicitur convocatio, Latine catholica dicitur universalis, Eamdem sententiam habet Honorius super illo Canticorum IV. *Duo ubera tua sunt duo capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis*. Eamdem Augustinus de fide ad Petrum. Patet ergo prima pars corollarii.

S. Hier. in hæc verba, prout etiam recitat. S. Th. in glossa super cap. 20. Matth.

Isidorus de summo bono, cap. 26.

Isidor. l. 3. c. 1.

Aug. de fide ad Petrum cap. 3. 37. 45.

Secunda, quod natio non se debet dividere a reliqua parte orbis propter peccata publica multorum, satis fuit in primo puncto deducta; & hoc propter peccata particularia, & non fidem concernentia. Unde quamvis sine periculo schismatis boni a malis recedere non possint corporaliter, debent corporali præsentia manere, recedere vero spiritu, ne scilicet peccatis malorum consentiant. Sic enim Apostolus dicit ad Philipenses II. *Omnia facite sine murmurationibus & hæsitationibus, ut sitis sine querela, & simplices, filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravæ atque perversæ, inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo verbum vitæ continentes*. Augustinus super verbo Joannis, & habetur XXIII. quæstione IV. dicit, „ Quid ergo vult Dominus noster Jesus Chri- „ stus,

ANNO CHRISTI 1433.

» ſtus, fratres mei, admonere eccleſiam ſuam, » quando unum perditum ſcilicet Judam, in» ter duodecim habere voluit, niſi ut malos » toleremus, ne Corpus Domini dividamus? » Ecce inter ſanctos ſuos eſt Judas, ecce fur » Judas, & ne contemnas, fur ſacrilegus, » non qualiſcumque fur, ſed loculorum Do» minicorum, ſed ſacrorum.

Corollarium IV. eccleſia militans non eſt pro communi ſtatu abſque mixtura malorum cum bonis.

Infero quarto, quod eccleſia militans non eſt pro communi ſtatu abſque mixtura malorum cum bonis, ſed hoc proprium eſt eccleſiæ triumphantis: quod tamen ſentire videntur, qui tam rigide, non ſalvo ordine juris, nec pace præpoſita, omnia mala publica volunt de communitatibus Chriſtianorum, & in quolibet ſtatu propellere. Patet corollarium per Auguſtinum III. libro contra epiſtolam Parmeniani

Cap. 3.

» dicentem: Inter omnia, quibus eorum ſa» crilegus tumor apparet, nullo ſe loco magis » aperuit, quam in eo, quod auſus eſt etiam » illud Jeremiæ Prophetæ ponere, ut perſuade» ret hominibus communionem Donatiſtarum, » non ſolum eccleſiam veram eſſe, ſed etiam » talem jam hoc tempore, qualis poſt ultimam » ventilationem eccleſia ſancta futura eſt. Ve» rum iſtud Jeremiæ fuit: *Quid paleis ad triti-* Jer. 23. » *cum?* dicit ſic Auguſtinus de Parmeniano » & complicibus: Conſiderent, ſi in eis ineſt » qualiſcumque ſenſus humanus. Numquid in » agro dici poteſt, Quid paleis ad triticum? » quando in eadem radice portantur? num» quid in area, ubi pariter triturantur? ſed » utique in horreo, quid paleis ad triticum? » veniet ille paterfamilias ferens ventilabrum » in manu ſua, & mundabit aream ſuam, » frumenta recondet in horreum, paleam vero » comburet igne inextinguibili. Nam per aliam » ſimilitudinem omne triticum ovium nomine, » omnis palea hœdorum nomine ſignificatur: » quæ duorum pecorum genera ſub uno paſto» re paſcuntur; ſed veniet filius hominis cum » angelis ſuis, & congregabuntur ante eum » omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, » ſicut paſtor ſeparat oves ab hœdis, *&c.* » Tunc implebitur prophetia, *quid paleis ad* » *triticum?* quando non poterunt paſcua eſſe » communia hœdis & ovibus,

Ipſe etiam idem Auguſtinus Donatiſtis ita reſpondet ad propoſitum in tractatu Pſalmo- Pſal. 36.

» rum: Suſpicamini quid vultis de nobis, ſi » boni ſumus, in eccleſia Chriſti, frumenta » ſumus; ſi mali ſumus in eccleſia Chriſti, » palea ſumus, tamen ab area non recedi» mus: tu, qui vento tentationis foras vola» ſti, quid es? triticum? non id tolleret ventus » ex area. Ecce ergo ubi es, agnoſce quid » es. Et infra? Quid autem eſt illud, *Su-* Matth. 23. » *per cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Pha-* » *riſæi: quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt,* » *nolite facere.* Vides, quod in cathedra » Moyſi, cui ſucceſſit cathedra Chriſti, ſe» dent & mali; & tamen dicendo bona, » non obſunt auditoribus. Quare tu propter » malos iſtam cathedram dimiſiſti? redi ad » pacem redi ad concordiam; quæ te non » offendit. Si bona loquor, & bona fa» cio, ſequere me: ſi autem non facio » quod dico, habes conſilium Domini: quod » dico fac, quod autem facio noli facere, ta» men a cathedra catholica noli diſcedere. » Hæc Auguſtinus.

Non niſi in eccleſia eſt ſalus, quod teſtatur A Remigius ſuper illo Matthæi XXI. *Acceſſerunt* *ad eum*, ſcilicet Chriſtum, *cæci & claudi in* » *templo*, *& ſanavit eos*, dicens: Quod in » templo ſanantur, ſignificat quod homines » non niſi in eccleſia ſanari poſſunt, cui da» ta eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi, ta» men in eccleſia ſunt cœci & claudi. Unde » Origenes; In templo enim Dei, id eſt, Origenes, tract. 15. in Matth. 23. » in eccleſia, non ſunt omnes videntes, ne» quæ recte ambulantes? ſed alii quidam ſunt » cœci, alii autem claudi, qui ex eo quod » intelligunt propriam cœcitatem, & ſcientes » quia nullius eſt opus niſi Chriſti Jeſu, ut ſa» nentur, accedentes ad verbum Dei ſanantur. Hæc ille, & habentur in gloſſa Thomæ, Mat- B thæi XXI. ubi ſupra.

Hæc dicta ſunt, ut oſtendatur veritas tenenda circa propoſitum articulum de punitione peccatorum publicorum, & falſitas reſpuatur, ut appareat æquivocatio, & multiplicitas compoſitionis & diviſionis in illa, & evolutio harum involutionum. Articulus enim fuit iſte: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri poteſt privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorum, debite juxta dictamen divinæ legis per Chriſti fideles, tam ſpirituales, quam ſæculares, prout congruit utriſque, ſunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propel- C lenda. Primo enim id complexum, Quantum rationabiliter fieri potest, potest determinare cohibitionem, correctionem, *&c.* peccatorum publicorum & privatorum: ut ſit ſenſus; Peccata publica & privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ, ſunt cohibenda, corrigenda, caſtiganda, *&c.* quantum rationabiliter fieri poteſt. Certe iſte ſenſus judicio meo eſſet verus. Vel poteſt determinare cohibitionem, correctionem, caſtigationem, *&c.* peccatorum privatorum: ut ſit ſenſus; quod publica ſunt cohibenda, corrigenda, & peccata privata ſunt etiam cohibenda, quantum rationabiliter fieri poteſt, *&c.* & iste est falſus, quantum ad peccata publica, quia poſuit omD nia eſſe cohibenda, corripienda, *&c.* ſimpliciter, & ſine reſtrictione. In moralibus enim indiffinitæ univerſalibus æquivalent. ſimpliciter autem, & ſine reſtrictione dicere, omnia peccata publica eſſe cohibenda, corrigenda, corripienda, *&c.* oſtenſum eſt in primo puncto eſſe falſum, ſi de cohibitione, correctione, *&c.* loquatur, quæ ſit auctoritate juſtitiæ. Si vero de cohibitione, correctione, *&c.* fraterna loquimur, ſic privata, dum tamen ad notitiam alicujus venerint, ſunt corripienda, *&c.* ſicut & publica, ſpecialiter perſonalia: nec oportuit apponere illam reſtrictionem, Quantum rationabiliter fieri poteſt, ad peccata privata magis quam ad publica. Secundum iſtam E variam determinationem poteſt eſſe compoſitio aut diviſio, ut ſciunt logici.

Præterea circa hoc quod dicitur, *Juxta dictamen divina legis*, immorandum aliqualiter, quare omittitur mentio legum humanarum, quæ ſunt licitæ, & regulant hominem a judi- a Alterum exemplar pro judice, habet indirecta cem, quaſi regula homogenia, & propterea. Nullus enim qui veritatem agnoſcit, ambigit quin lex humana habeat vim obligativam a lege Dei. Sed quare omittitur ſermo de lege humana, non bene video niſi quod proponens intendat tam ſpirituales, quam ſæculares, om-

nia per ſolam legem divinam recturos eſſe & diſpoſituros; quantum concernit punitionem vitiorum: & leges humanas, quantum ad hoc non eſſe neceſſarias aut utiles, falſum eſſe monſtratum eſt; & tamen viſum eſt quomodo punienda ſunt peccata publica lege divina in primo puncto. Item in articulo, hoc complexum, Prout congruit utriſque; licet in ſuperficie rationabiliter poſitum videatur, eſt tamen obſcurum: per hoc enim neſcitur quomodo aut ſæculares, aut ſpirituales habeant peccata corrigere, arguere, cohibere: per prædicta tamen ſatis arbitror oſtendiſſe veritatem.

Denique circa illud quod dicitur, Sunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda, latet æquivocatio. Nam cohibitio, correctio, caſtigatio & propulſio poſſunt dicere actus correptionis fraternæ vel judiciariæ. Item ly pro poſſe, poteſt determinare omnia iſta quatuor participia, cohibenda, corrigenda, caſtiganda, & propellenda. Aut ſolum ultimum, ſcilicet propellenda. Et hoc magis proprie, quia in eadem categoria ponitur. Si dicant, actus correctionis fraternæ, ſive hoc, quod dicitur, pro poſſe, determinet omnia quatuor participia, ſive ſolum ultimum, videretur ſenſus, quoad hoc, eſſe verus; niſi forte fieret vis de peccatis infidelitatis, aut aliter rempublicam directe turbantibus, & populum Chriſtianum, ſicut patuit in prima concluſione ſecundi puncti. Si dicant, actus correctionis judiciariæ, & ly pro poſſe, determinet omnia quatuor participia, ſic non bene video, quomodo poſſit articulus habere veritatem, quoad hoc, cum ſæculares nihil habeant juriſdictionis in eccleſiaſticas perſonas. Si determinet ultimum ſolum participium, *propellenda*, ſimpliciter falſus eſt articulus, quoad privata participia, cohibenda, corrigenda, caſtiganda: nam falſum eſt; ut oſtenſum eſt in ſecunda concluſione primi puncti, ſæculares ſeu laïcos habere auctoritatem judiciariam cohibendi, arguendi & caſtigandi peccata publica ſacerdotum, ſpecialiter perſonalia. Secundum iſta patet quomodo verus eſt, & quomodo falſus erit articulus propoſitus.

Patet etiam circa primum corollarium eadem ambiguitas, quantum ad ſecuudam partem, ubi dicit, per ſpirituales & ſæculares rectores in eorum officiis, modis ipſis congruentibus, in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorum, ſunt cohibenda, corripienda, castiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda. Pro prima parte eſt verum, in qua dicitur, deordinationes & peccata mortalia antedicta, cum ſint prohibita ſub pœna damnationis æternæ, propter nulla lucra mundi ſunt defendenda & fovenda: abſit autem a piis fidelium mentibus, ut aliqua mortalia foveant aut defendant, licet tolerent aliqua vel permittant per cohibitionem pœnæ impunita.

Secundum corollarium, quia expreſſe de cohibitione, correctione; caſtigatione, & propulſione fraterna, quæ fit ex lege caritatis, loquitur, verum est: niſi de peccato infidelitatis, aut alio eccleſiam aut rempublicam conturbante, fieret exceptio, & in caſu ubi mora eſſet facienda: quia in tali caſu omiſſa ſecreta admonitione, eſſet ad publicam denunciationem procedendum, ad vitandum periculum, ut determinatum est in ſecundo puncto. Est enim corollarium hoc in forma; Dicta peccata, & deordinationes in communitatibus Christianorum, & quolibet statu eorumdem, non ſolum per rectores prædictos, ſed per omnes generaliter Christi fideles, tam ſpirituales quam ſæculares, debite modis ipſis congruentibus, ex zelo caritatis ſunt corrigenda, corripienda, castiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda, & nullo modo defendenda aut facienda.

Tertium corollarium est in forma: Peccantibus rectoribus tam ſpiritualibus quam ſæcularibus, vel aliis cum ſui status ſuperioribus, ſubditi fideles licite poſſunt illos, vel malitiam eorum caritative arguere, hypocriſin eorum detegere, & eorum manifestis ſceleribus, etiam coram aliis publice contraire. Istud quoad primam partem, quæ loquitur de reprehenſione fraterna ſuperiorum, est verum: ſed quantum ad ſecundam partem, quod hypocriſin eorum poſſint ſubditi detegere, & eorum manifestis ſceleribus contraire coram aliis, ſi intelligitur coram ſuis ſuperioribus, verum adhuc est: ſed ſi intelligitur coram non ſuperioribus, ſicut magis apparet ex aliquibus ſequentibus, est falſum, & oſtenſa est falſitas in ſecundo puncto. Inferior enim non habet peccatum ſui ſuperioris denuntiare, niſi ſuperiori illius: ut cum ſecreta monitio non ſuffiſcit, per medium denuntiationis veniatur de correctione fraterna ad paternam. Sed nec habet ſuum ſuperiorem accuſare, niſi coram judice ſuo: nec ideo hoc debet facere, id est, dicere peccata ſuperioris coram populo, ut ille verecundiam habeat, & reſipiſcat a malo. Nam ipſum infamare est malum, & non ſunt facienda mala ut bona eveniant, dicit Apoſtolus; etiam quia per hunc modum citius tolleretur ab eo verecundia. Ex quo enim eſſet infamatus, perdita eſſet verecundia, quæ ſecundum Aristotelem est timor ingloriationis. De hac materia ſatis extenſe dictum est, videtur enim ſeditionem inducere, *&c.*

Rom. 9.

Ariſt. lib. 4. Eth. c. 9.

Corollarium IV. Gravem reddent rationem negligentes correptionem quovis modo.

Quartum corollarium in forma: Quanta mala ſunt in communitatibus, & rectores, domini temporales, ſcabini, judices, ſive paſtores, conſequenter & omnes generaliter Chriſti fideles, tam ſpirituales, quam ſæculares, talia totis conatibus mediis ipſorum concernentibus neglexerint arguere & prohibere, pro peccatis delinquentium graviſſimam reddent rationem. Istud corollarium est valde multiplex: ſi intelligatur de rectoribus & paſtoribus, quoad ſuos ſubditos, referendo ſingula ſingulis, credo corollarium eſſe verum. Si fiat permutatio ſubditorum, ut per hoc intelligatur ſcabinos & judices ſæculares, quia non cohibuerunt, correxerunt, *&c.* potestate judiciaria eccleſiasticos, falſum est, ut patuit in ſecundo puncto. Si intelligatur de cohibitione etiam fraterna, est verum; ſi tamen neglexerint corrigere illo modo, & tempore, quo correctio fraterna obligat, quoad fideles non judices. Si de judiciariæ potestatis neglectione loquatur corollarium, falſum est. Quod ſi de fraternæ correctionis neglectu intelligitur, verum est, modo ut statim dicam. Hæc de ſecundo puncto.

Quantum ad tertium punctum, ut uno ordine reſpondeam ad rationes proponentis, veritas

ANNO CHRISTI 1433.

ritas ipſa oſtendenda eſt contraria aliquibus di-
ctis ipſius. Primum dictum eſt ejus, etſi non
in forma, tamen in effectu & ſententia: Ab-
ſolutiones a pœna & culpa factæ ſunt, & per
Papam fiunt venales, & indulgentiæ non ſunt
in lege Dei fundatæ. Pauca dicenda ſunt de
abſolutionibus a pœna & a culpa: ex iſto,
quod iſte non eſt communis modus concedendi
abſolutiones a ſummo Pontifice. Et ſi aliquæ
bullæ ſub tali forma dentur, ſurreptitie
creduntur impetratæ, ideo quia curia Romana
hunc ſtilum communiter non habet. Dicunt
enim communiter doctores, Magiſter ſententiarum
XVIII. diſtinctione IV. Guillelmus
Altiſſiodorenſis in ſumma, doctor ſanctus, ſcilicet
Thomas, Bonaventura, Scotus & Richardus
de Mediavilla, quod ſolus Deus culpam
remittat principaliter; ſacerdos autem vi clavium
ſolum ad hoc agit, aut per modum inſtrumenti
animati ad hoc, gratiam non attingendo,
ſed ad eam diſponendo, ut dicunt aliqui,
aut ex pacto divino, ut alii loquuntur. Et
ideo non poteſt ſummus Pontifex a culpa abſolvere
vi clavium, niſi ſicut cæteri ſacerdotes
ſubditos ſuos, hoc eſt, ad hanc remiſſionem
per applicationem clavium diſponere, illam
oſtendere eſſe a Deo factam, partem pœnæ
temporalis remittere, *&c.* ut habent doctores.
Sed interdum ſummus Pontifex concedit
ex rationabili cauſa plenariam omnium
peccatorum indulgentiam, aut relaxationem
alicujus partis injunctarum pœnitentiarum: &
ad hoc, quantum ad plenariam peccatorum indulgentiam,
intelligo, ſalvo judicio meliori, indulgentiam
pœnarum pro peccatis debitarum.
Ad hunc enim ſenſum dicitur quod ſacerdos
dimittat peccata, & etiam eo modo de quo
dictum eſt. De venalitate autem & aliis exceſſibus,
non eſt opus aliquid dicere, niſi quod
tollendæ ſunt.

Quantum vero ad indulgentias, oſtendo quod
ſunt fundatæ in lege Dei: ad quod deducendum,
ſupponendum eſt, quod indulgentia dicit
relaxationem pœnæ debitæ; ſed quia oportet
ut ſalvetur divina juſtitia, & qui peccavit,
quia debitor eſt, ſolvat, [a] & ut alius ſatisfaciat
pro eo, per indulgentiam pœna peccatorum
relaxatur, ex hoc, quod merita alterius
iſti applicantur: ergo pro catholico dicere oportet
in eccleſia eſſe theſaurum meritorum
Chriſti, & eccleſiæ & ſanctorum. Chriſtus enim
per ſuam paſſionem non tantum ſatisfecit pro
culpa primi parentis, ſed etiam ſibi meruit exaltationem,
non in ſe, ſed in hominum fide
& devotione, & proprii corporis glorificatione;
& nomen quod eſt ſuper omne nomen,
juxta verbum Apoſtoli ad Philipp. 2. *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, propter quod Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum*, ſecundum quod
doctores declarant in III. ſentent. pulcherrime;
meruit etiam nobis januæ cæleſtis apertionem.
Paſſio enim ejus, quia a divino ſuppoſito
fuit exhibita, & a voluntate ejus accepta,
fuit infinite bona: ideo exceſſit debitum,
quo Adam erat obligatus pro peccato ſuo.
Illud vero quod ultra debitum ſolutum eſt,
remanet in theſauro eccleſiæ. Ecce principaliter
radicem theſauri ex abundanti paſſionis
Chriſti, de quo ſcriptum eſt I. Joannis II. *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum: ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed pro totius mundi.* Fides etiam eccleſiæ & caritas ejus merentur multum. Sancti præterea,
qui ſupererogaverunt his meritis, cumulaverunt
& merita, & hi omnes in gazophylacio ſpirituali
eccleſiæ repoſuerunt. Ex his ergo conſtat
meritorum eccleſiæ theſaurus, ſecundum
quod ſcriptum est Eccleſiastici I. *Sapientia & diſciplina timor Domini, & quod beneplacitum eſt illi, fides & manſuetudo adimplebit theſauros illius.* Jam in paucis videtis, id, unde fit indulgentia, etiam in lege Dei veraciter fundatum.

Rationem autem cur fieri debeat indulgentia,
audite. In communitatibus humanis & politiis
theſaurus publicus propter duo ſolet erogari.
Primum est, propter principis gloriam & honorem,
ut faciunt reges curiales, & fecit rex
Aſſuerus, Esth. I. Secundum, propter communitatis
neceſſitatem vel utilitatem. Nam
quando læditur communitas, ſtipendia & donativa
proferuntur militibus pro ea pugnaturis.
Simili modo theſaurus eccleſiæ ab his
qui habent eum diſpenſare, duplici cauſa debet
erogari: primo propter Dei gloriam & honorem,
qui per multa relucet in ſanctis ejus:
honorantur autem ſancti in conſtructione baſilicarum,
& commemoratione virtutum ſuarum,
per ſermones & prædicationem ſanctam. Secunda cauſa, propter communem utilitatem eccleſiæ, ut est defenſio terræ ſanctæ, defenſio fidei, & ſimilia. Pro istis cauſis in genere theſaurus eccleſiæ per indulgentias communicatur. Verum non a quocumque, nec cuicumque, nec pro quacumque cauſa distribui potest, aut debet: ſed ſub tribus conditionibus communiter a doctoribus aſſignatis: prima, quod ſit in conferente auctoritas: ſecunda, quod ſit in ſuſcipiente caritas: tertia, quod ſit in cauſa pietas. Non reſtat nunc aliud oſtendere, quam quod auctoritas conferendi ſit in lege Dei fundata. Auctoritas illa competit univerſaliter ſummo Pontifici, ſive ſit bonus, ſive malus, dum tamen ab eccleſia toleretur. Nam non ex vitæ merito confert indulgentias, ſed ex potestate. Aliis, quibus datum est, conceditur ſpecialiter hujuſmodi distribuere indulgentias.

Dico igitur, quod potestas ſummo Pontifici
conveniens generaliter, & inferioribus particulariter,
fundatur in hoc paſſu ſcripturæ, Matth.
XVI. ubi Dominus loquitur Petro illam glorioſam
confeſſionem facienti, cum dicit: *Tu es Chriſtus Filius Dei.* Cui dixit Dominus: *Tibi dabo claves regni cælorum:* tum ſubdit, *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Si intelligere vellet aliquis ſolum de abſolutione peccatorum, & ligatione pœnæ ſatisfactoriæ, hoc improbatur
a Magiſtro ſententiarum in quarto, & ab
omnibus doctoribus, & etiam a proponente
hunc articulum; quoniam auctoritas vindicandi,
& excommunicandi, competit prælatis
eccleſiæ, nec hoc negat proponens, licet
multos exceſſus narraverit: & illa auctoritas
ſpecialiter ibi fundatur, ut dicunt magiſtri
& doctores. Ostendo tamen quod illud:
Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris, &c. non
ſolum ad potestatem clavium in foro conſcien-

[a] *Forte* ut alius.

ANNO CHRISTI 1433.

ſcientiæ aut contentioſo, ſed ad multa alia extendatur.

Primo eccleſia Bibliam pro canonica & ſancta ſcriptura acceptavit, & talem declaravit. Quatuor evangelia ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam & Joannem authenticavit, non aliorum Apoſtolorum, aut diſcipulorum, ut Nicodemi. Item Bibliam innovatam per Eſdram ſcribam ipſa eccleſia recepit: ab eadem translatio Hieronymi, aliis prætermiſſis, acceptata eſt. Eodem auctore, gloſſa ordinaria ſuper Bibliam, libri etiam beatorum Auguſtini, Hieronymi, Gregorii, Ambroſii, auctoritatem ſumpſerunt. Ubi collata ei fuit hæc auctoritas in canone? non alibi quam hic: *Tibi dabo claves regni cælorum, quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum*, &c. Petrus Apoſtolus formam baptiſmi a Chriſto traditam mutavit in iſtam: *Ego te baptizo in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti:* & hoc fecit ut nomen Chriſti prius odioſum, fieret amabile. Poſt notitiam nominis Domini Jeſu Chriſti in cordibus fidelium, eccleſia hac forma dimiſſa, redjit ad inſtitutam a Domino formam. Ubi data fuit hæc poteſtas mutandi formam a Salvatore inſtitutam? Et ubi eccleſia habuit poteſtatem formam a Petro datam mutare? Cæterum Dominus ſeptimum diem, completis ſex dierum operibus, ſanctificavit, Geneſ. II. poſt, hanc diem ſabbati ſanctiſſime in lege præcepit, ita ut colligentem ligna in ſabbato mandaverit lapidari, Numerorum XV. & hoc Chriſtus in evangelio, cum aliis præceptis decalogi approbavit, Matth. XIX. Hoc Apoſtoli & eccleſia catholica diu poſt obſervavit, tamen poſtea eccleſia hanc obſervantiam mutavit in obſervationem diei Dominicæ, ſcilicet octavæ. Item Dominus præcepit celebrare Paſcha XIV. die menſis primi a veſpera in veſperam, tamquam legitimum ſempiternum, Exodi XII. & ſic diu eccleſia obſervavit, tamen poſtea dies Paſchæ ſemper Dominica celebranda inſtituta eſt. Rurſus Levit. XVII. & Deut. XII. prohibitum fuit, & Apoſtoli in ſuo concilio celebrato approbaverunt, ut patet Actorum XV. comedere immolatum ſimulacris, ſanguinem, ſuffocatum, atque fornicari; poſtmodum eccleſia ſervatis primo & quarto mutavit ſecundum & tertium. Apparet quomodo multa mutavit eccleſia, quæ Deo, Chriſto, & primitiva eccleſia erant præcepta & obſervata. Præterea ſacramentum matrimonii, quod teſte Apoſtolo magnum eſt ratione ſuæ ſignificationis, ſcilicet conjunctionis Chriſti & eccleſiæ, in ſtatu innocentiæ inſtitutum, & in paradiſo deliciarum, in principio admiſit uterinos, & germanos ſimul poſſe matrimonialiter copulari, ſcilicet maſculum & feminam, poſtea denegatum eſt de prima linea conſanguinitatis; poſthæc multiplicato genere humano, eccleſia prohibuit uſque ad quartam lineam conſanguinitatis inclusive. Item in lege veteri, mortuo viro ſine liberis, frater ducebat uxorem fratris defuncti, ut ſuſcitaret ei ſemen, & hoc obſervatum eſt diu in lege nova deinde introducta publicæ honeſtatis juſtitia prohibitum eſt virum contrahere cum aliqua conſanguinea ſuæ ſponſæ, uſque ad quintum gradum excluſive, ac per hoc fratrem cum defuncti ſponſa fratris. Circa ſacramentum euchariſtiæ eccleſia aliqua mutavit. Præſens enim forma conſecrationis ſanguinis eſt alia ab ea quam in evangeliſtis reperimus, licet ſubſtantia ſit eadem. Addidit etiam in conſecratione corporis illam conjunctionem, Enim. Rurſus Leo Papa ait, quod aliquo tempore, propter errorem de obſervatione legalium, conficiebatur in fermentato, nunc non licet. Similiter in eccleſia primitiva erant tantum duo ordines ſacri, ſcilicet diaconatus & ſacerdotium. Et ſecundum Hieronymum idem erat epiſcopus & ſacerdos: ſaltem, dico ego, eodem nomine appellabantur. Hæc ſunt nunc mutata.

ANNO CHRISTI 1433.

In ſacramento pœnitentiæ, quod uſque ad finem duraturum eſt, ab initio lapſus humani facta est mutatio. In lege enim naturæ ſufficiebat confeſſio mentalis ſoli Deo; in lege veteri obligabantur homines ad confeſſionem cæ-
B rimonialem, ita quod aliquo ſacrificio oſtenderent homines ſe peccaſſe hoc vel illo peccato. Sacerdotes vero illi, manibus poſitis ſuper cornu hirci, confitebantur peccata filiorum Iſrael.

a) *Forte*, At nunc.

a Et nunc in lege gratiæ, quia ſacerdotibus convenit remittere peccata modo prædicto, ut peccator ſine ſcandalo ſua peccata confiteatur ſecrete ſacerdoti, & ſic abſolvat, inſtituit eccleſia. Videtis quomodo fere in omnibus ſacramentis multa mutavit eccleſia. Si non potuit, nec valuit quod fecit, nec nunc eſſet obſervandum; quod tamen abſurdum ab omnibus judicatur: Si potuit, ubi in ſcriptura ſacra ſibi data eſt, & lege Dei, illa poteſtas? Et non reperitur ſpecialius ad ista eſſe conceſſum, quam per illud
C dictum Petro, & ſucceſſoribus ſuis: *Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. Nam non dixit Dominus: Quodcumque ligaveris aut ſolveris abſolvendo, pœnitentiam injungendo, excommunicando, ab ea ſolvendo, ſed: *Quodcumque ligaveris ſuper terram*. &c. nec dixit: Quodcumque ligaveris erga hominem, ſed ut univerſalem poteſtatem ei conceſſam neceſſariam ad ſalutem humani generis oſtenderet, dixit univerſaliter, & ſine reſtrictione: *Quodcumque ligaveris*, ſcilicet clave non errante, *ſuper terram*, *erit ligatum & in cœlis*. Ecce ibi fundata eſt poteſtas indulgentias conferendi. Ut autem intentionem proponentis omnino evacuem, oſtendo quod (eſto quod in lege Dei, hoc eſt, in ſcriptura veteris
D & novi teſtamenti, non poſſet reperiri fundata auctoritas ſpecialis & expreſſa ad hujuſmodi indulgentias diſtribuendas vel conferendas) ſufficeret ſola eccleſiæ auctoritas, quæ revera in ſcriptura evangelica fundatur, ut patet Joannis XIV. ubi Dominus dicit: *Paracletus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia quæcumque dixero vobis*. Et ne putetur hoc dictum ſolis Apoſtolis, ibi dicitur toti eccleſiæ: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non vidit eum, nec ſcit eum.*

Unde oſtendo quod eccleſia multa facere potest, & fecit, tamen non habetur ex canone
E ſuper his ſpecialis & expreſſa auctoritas. Eccleſia numerat inter fideles parvulos baptizatos, numerat inquam, ſub pœna hæreſis: unde Au-
„ guſtinus de baptiſmo parvulorum: Ubi panis
„ parvulos baptizatos? profecto in numero cre-
„ dentium: non niſi ex conſuetudine eccleſiæ antiquæ canonica fundatiſſima. Et infra: In
„ ter credentes baptizatos parvulos numera-
„ bis, nec judicare aliter nullo modo audebis,
„ ſi non vis apertus eſſe hæreticus. Eccleſia etiam inſtituit ut compatres in baptiſmo fidem parvuli pro eo reſpondeant. Et ſic eccleſiæ auctori-

Sermone 14. de verbis Apoſtoli, t. 10. Vide in reſponſione M. Joannis à Ragusio pro ultimi confirmatione, quid poſſit eccleſia circa hæc.

ANNO CHRISTI 1433.

ctoritas ordinavit, ut parvuli per aliorum pedes ad fidem veniant, per aliorum corda credant, per aliorum linguas in baptismo respondeant, & fidem fateantur.

Item ecclesia in Nicæno concilio secundum symbolum eddidit, post symbolum Apostolorum auctorizavit etiam symbolum Athanasii. Item in toto canone non habetur, quod Pater in divinis, aut Filius, aut Spiritus sanctus nominetur persona, sed ab ecclesia habetur: etenim in illo quod, *Tres sunt qui testimonium dant in cælo*, &c. cum quærerent hæretici, qui tres? non habens ecclesia quid ex canone responderet, importunitati hæreticorum satisfaciens, invenit hoc nomen, Persona: & dixit, Tres personæ.

1. Joan. 5.

Præterea, etsi canon Bibliæ dicat, beatam Virginem esse matrem Christi, tamen non reperitur in eo, quod dicatur mater Dei: sed hoc ecclesia determinavit, ut dicatur non solum Christotocos, sed etiam Theotocos; id est, non solum Christi mater, sed & Dei mater. Denique non habetur ex canone, ut illa signacula, quæ in perficiendis sacramentis modo fiunt, sint facienda; nihil de beneditione fontium baptismalium, aquæ benedictæ, exsequiarum defunctorum, & aliorum multorum, quæ ne tædium generent, omittam: quæ tamen ecclesia sancta observanda instituit.

Augustinus in lib. 11. contra Faustum Manich. cap. 2. & citatur dist. 31. cap. 9. Pascani.

Videtis, quanta sit auctoritas ecclesiæ catholicæ, de qua Augustinus contra Faustum hæreticum auctoritatis ecclesiæ impugnatorem dicit, & habetur 11. distinctione quæstione 111. Vides in hac re, quantum valet ecclesiæ auctoritas, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum, usque ad hodiernam diem, succedentium sibimet episcoporum serie, & tot populorum consensu firmatur. Et Chrysostomus dicit, ut refert Augustinus de Ancona, de potestate ecclesiastica, quæstione XXIX. quod homini mortali omnium quæ in cælo & in terra sunt potestatem commisit Deus, & validiorem cælo ecclesiam esse monstravit. Hunc nempe beatus Hieronymus omnia dicta sua & fidem submisit, & habetur XXIV. quæstione 1. Hæc est fides, Papa beatissime. Unde dato quod in scriptura sacra non reperiretur specialiter & expresse fundata potestas conferendi indulgentias, adhuc auctoritate ecclesiæ, quæ Spiritu Sancto regitur, infallibiliter in his quæ pertinent ad salutem, potuit tam pretiosi thesauri apertio demonstrari, & de novo aliquando institui, sicut illa, quæ prius memorata sunt. Nisi dicatur, quod auctoritas modernæ ecclesiæ est minor, quam primitivæ, quod falsum est: cum auctoritas mutandi statuta ecclesiæ, & instituendi, non sequatur sanctitatem vitæ, sed officium & dignitatem, quæ æquales sunt nunc & tunc; nec alias claves habet modo, quam tunc. Unde Augustinus sermone XVIII. ait: Nemo dicat ecclesiæ primitivæ tempore prævalere isti ecclesiæ, quia tunc Christus & Apostoli fecerunt miracula, & non modo, quia tunc fiebant sanitates corporum, a non modo animarum. Debent ergo sufficere putantibus indulgentias non esse in lege Dei fundatas, quæ dicta sunt: nec præponant ultra sensum suum dictis & scriptis doctorum theologorum, Magistri sententiarum, Guillelmi Altissiodorensis, Alberti Magni, Thomæ, & aliorum; quorum tanta est in ecclesia reverentia, ut non liceat oppositum asserere hujus, quod omnes communi consensu determinant.

Augustinus de Ancona, de ecclesiæ potestate q. 29. art. 1. Chrysostomus 3. tom. cum de ipsius expulsione ageretur & in to. 5. homil. de Spiritu S. Hieronymus ad Damas. in expositione symboli, 24. qu. 1. cap. 14. *Hæc est fides.*

(a) Illud, non in altero exemplari non habetur.

ANNO CHRISTI 1433. De peregrinationibus.

Aliud dictum proponentis Peregrinationes per homines inventæ, ut dicit proponens, superstitiosæ sunt, idololatriam sapientes, & cleri avaritiam nutrientes: quod ostendo non esse verum, supposito quid nominis peregrinationis. Est enim peregrinatio de manso suo longior recessus, ut acutiori devotione Deus adoretur. Quod illæ sint in lege Dei fundatæ, & non per homines inventæ, ut dicit proponens, & aliquibus auctoritatibus nititur colorare, probo. Scriptum est Deuteronomio XVI. *Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit, in solemnitate azymorum, & in solemnitate hebdomadarum, & in solemnitate tabernaculorum.* Ecce quod ex lege Dei ter habebant peregrinari in Jerusalem filii Israel quolibet anno: & quod aliquid deberent offere in templo, patet: nam dicitur ibi: *Non apparebit ante Dominum vacuus, sed offerat unusquisque secundum quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.* Juxta hanc regulam legis Dei ascendit Jesus cum parentibus suis ad diem festum Paschæ, „ ut habetur Lucæ II. ubi Beda: Evange„ lista Dominum post nativitatem continuo „ cum hostia trasnfert ad templum: supple, „ eundum illo singulis annis cum parentibus, „ ducit & duodennem, & in templo doctorum „ choris inserit.

Item, quod non fuerit solum cærimonia pro Judeis, sed pro gentibus, patet. Nam Zachariæ cap. ultimo scriptum est: *Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus, quæ venerunt contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent Dominum regem exercituum, & celebrent festivitatem tabernaculorum. Et erit; qui non ascenderit de familiis terræ ad Jerusalem, ut adoret Dominum regem exercituum, non erit super eo imber.* Secundum quam prophetiam gentiles quidam ascenderunt cito post suscitationem Lazari, ut adorarent in die festo, Joannis XII. Et vir Æthiops Candaces reginæ Æthiopum eunuchus venit adorare in Jerusalem, Actorum VIII.

De cujus justitia dicit venerabilis Beda super „ isto passu: pro virtute & integritate mentis „ vir appellatur, nec immerito, qui tantum „ studii in scripturis habebat, ut eas etiam in „ via legere non cessaret; tantumque amoris „ in religionem gerebat, ut aula regia dere„ licta de ultimis mundi partibus veniret ad tem„ plum Domini, unde justa mercede, dum „ quæreret interpretem lectionis, Christum „ quem quærebat invenit. Propterea pastores „ venerunt peregre ad Salvatoris ortum, & tres magi peregere profecti sunt adorare regem Judæorum a solis ortu: de quibus ait Augustinus in secuda parte sermonum, sermone XXX. In his terris de longinquo isti peregrini puerum „ istum nondum verba promentem adoraverunt, „ ubi cives illi juvenem miracula facientem cru„ cifixerunt. Isti in membris parvis Deum ado„ raverunt, illi in factis magnis nec tamquam „ homini pepercerunt. Hæc Augustinus. Dictum est de peregrinis in ortu Salvatoris, quos Herodes impius non inculpavit. Jam de peregrinis mulieribus Christum in sepulcro visitantibus subsequetur auctoritas. Dicit evangelista: *Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria vide-*

Luc. 2. Matth. 2.

August. de temp. serm. 30. qui est 2. de epiph.

ANNO CHRISTI 1433.

videre sepulcrum, Matthæi xxviii. Super quo „ Hieronymus in commentario: Quod diversa „ tempora istarum mulierum in evangeliis de„ scribuntur, non mendacii signum, ut impii „ objiciunt, sed sedulæ visitationis officium, „ dum crebro adeunt & recedunt, & non pa„ tiuntur a sepulcro Domini diu abesse vel lon„ gius. Hæc ille.

Adest alia auctoritas de Nicodemo, qui venit peregre visitare sepulcrum Domini, cum mixtura myrrhæ & aloes, quasi librarum centum. De Joseph similiter ab Arimathia notabili viro, qui involvit sindone munda Dominicum Corpus? hi tamen in evangelio laudantur. Ipse etiam Dominus non dedignatus est se peregrinum ostendere discipulis euntibus in Emaus. Item Hieronymus ostendit, quomodo virgo Maria mater Dei visitabat post ascensionem ejus loca Passionis. Et hoc facit in sermone de Assumptione beatæ Mariæ, ad Paulam: Chris„ stus, inquit, ab omnibus est amandus ex „ toto corde, ex tota anima, atque ex tota „ virtute quærendus, maxime tamen ab ea ar„ dentius, cujus & Dominus erat & filius. „ Fortasse ergo præ nimio amore, in loco, „ quo sepultus dicitur, interdum habitasse eam „ credimus, quatenus piis pasceretur internus „ amor obtutibus. Sic namque locus medius est „ hinc inde constitutus, ut adire posset ascen„ sionis vestigia, & locum sepulturæ ac resurre„ ctionis, & omnia in quibus passus est loca „ invisere: non quod jam viventem quæreret „ cum mortuis, sed ut suis consolaretur aspe„ ctibus. Hoc quippe habet impatiens amor, „ ut quæ desiderat, invenire se credat: igno„ rat siquidem judicium, multoties ratione ca„ ret, modum nescit, nec aliud cogitare po„ test quam quod diligit. Amor non capit de „ impossibilitate solatium, neque ex difficulta„ te remedium. Hæc Hieronymus.

Luc. 14.

Tom. 9. ep. 10. ex iis quæ tribuuntur S. Hieron. ex edit. Mariani Victoris, ultra medium.

Ex quibus apparet, cum quali devotione, & in quanto honore a fidelibus habitum sit sepulcrum Domini, ut sic impleta sit hæc Prophetia Isaiæ 11. capite, de illo loquens, cum ait: *Et erit sepulcrum ejus gloriosum*. De cruce autem Domini loquitur beatus Augustinus libro de visitatione infirmorum capite 111. ostendens, quod in magna reverentia habeatur a Christianis, & „ dicit sic: Habent siquidem Christianorum ar„ cana illius Dominicæ crucis quoddam vene„ rabile monumentum, quod de crucis ipsius „ imaginatione crucem cognominant, quod & „ nos omni veneratione dignissimum fatemur, „ & ad recordationem Crucifixi nostri venera„ mur. Adjicitur etiam super crucem quædam „ hominis inibi patientis imago, per quod „ salutifera Jesu nobis renovatur passio. Hanc „ complectere humiliter, venerare suppliciter, „ cum hæc ad memoriam tibi ipsum reducat „ Crucifixum. Hæc ille. Post hoc immediate „ sequitur notabilis processus de confessione „ vocali facienda.

Lib. 2.

Præterea peregrinatio magna commemoratur ad locum, ubi Dominus cælos ascendit, de quo „ Sulpitius ita loquitur: Illud autem mirum „ est, quia locus ille, in quo postremo insti„ terant divina vestigia, cum in cælum Domi„ nus nube sublatus est, continuari pavimento „ cum reliqua stratorum parte non potuit: si„ quidem quæcumque applicabantur; insolens „ humana suscipere terra respueret, excussis in „ ora apponentium sæpe marmoribus. Quin„ etiam calcati a Deo pulveris adeo documen„ tum perenne est ut vestigia impressa cernan„ tur; & cum quotidie confluentium fides cer„ tatim Domino calcata diripiat, damnum ta„ men area non sentit, & eamdem adhuc sui „ speciem, velut impressis signata vestigiis, „ terra custodit. Prorsus de peregrinatione ad sepulcrum Domini legitur xii. libro historiæ tripartitæ, capite xv. de qua dicit Cassiodorus: „ Theodosius Imperator pro beneficiis sibi a „ Deo collatis gratias referebat, pluribus ho„ noribus Christo sua vota compensans: con„ jugemque suam Eudociam, ad Hierosolyman „ destinavit, (hæc enim & ipsa votum habue„ rat, si filiam videret nuptam) quæ tam Hie„ rosolymis ecclesias constitutas, quam per sin„ gulas civitates positas, honoravit, & cum „ pergeret, & cum denuo remearet. Hæc ille.

Sulpit. in sacra hist. lib. 2. ultra medium.

ANNO CHRISTI 1433.

Sozz. lib. 7. cap. 46.

Proinde beatus Hieronymus epistola contra errorem Arianæ & Eunomianæ perfidiæ circa peregrinationem ad loca sancta, ad Rusticum, ipsum peregre proficiscendum ad loca sancta invitat; dicit enim sic: Narravit mihi uxor „ quondam tua, nunc soror, atque conserva, „ quod juxta præceptum Apostoli, ex consen„ su abstinueritis vos ab opere nuptiarum, ut „ vacaretis orationi. Et infra: Cumque vos „ rabies barbarorum, & imminens captivitas „ separaret, sub jurisjurandi testificatione pol„ licitum, ut ad sancta transeuntem loca vel „ statim vel postea sequereris, & servares ani„ mam tuam, quam visus fueras negligentia „ perdidisse. Redde ergo quod præsente Deo „ spopondisti. Incerta est vita mortalium, ne „ ante rapiaris, quam impleas sponsionem: „ imitare eam quam docere debueras. Sequi„ tur post: Tu vagaris in patria, imo non „ in patria, quia patriam perdidisti. Ista pro „ te in locis venerabilibus resurrectionis & „ crucis, & cunabulorum Domini Salvatoris, „ in quibus parvulus vagiit, tui nominis re„ cordatur, teque ad se orationibus trahit, „ ut si non tuo merito, saltem hujus salve„ veris fide. Hæc Hieronymus.

Hier. tom. 1. ep. 46. ad Rusticum.

Deinde Augustinus libro de diffinitionibus rectæ fidei, capite 40. sic inquit: Sanctorum „ corpora, & maxime beatorum martyrum re„ liquias, ac si Christi membra, sinceriſſime „ honoranda, & basilicas eorum nominibus „ appellatas, velut loca sancta, & divino cul„ tui mancipata, affectu piissimo, & devo„ tione fidelissima adeundas credimus. Si quis „ contra hanc sententiam venerit, non Chri„ stianus, sed Eunomianus & Vigilantianus „ credatur. Hæc ille.

August. de dogmat. eccles. cap. 78. tom. 3.

In Gangresi etiam concilio statutum legitur „ in hunc modum: Si quis per superbiam, „ tamquam perfectum se existimans: convenţus, qui per loca, & basilicas martyrum „ fiunt, vel accusaverit, vel oblationes, quæ „ ibi celebrantur, spernendas esse crediderit, „ memoriasque sanctorum contemnendas, ana„ thema sit.

Rursus Augustinus contra Faustum libro xx. „ Populus, inquit, Christianus memorias mar„ tyrum religiosa solemnitate concelebrat, & „ ad excitandam imitationem, & ut meritis „ eorum consocietur, atque orationibus adju„ vetur. Et infra: Quod offertur Deo, qui „ martyres coronavit, & apud memorias eo„ rum, quos coronavit, ut ex ipsorum locorum „ admonitione major affectus exsurgat ad acuen„ dam

ANNO CHRISTI 1433.

» dam caritatem, & in illos, quos imitari » possumus, & in illum, quo adjuvante, pos» sumuss. Hæc ille. Dicit Augustinus, quod licitum & caritativum est visitare martyrum memorias, & in locis illis oblationes facere. Peregrinationum veritatem testantur stationes Romæ quas ferunt beatum instituisse Gregorium.

Quamplurima dicta sanctorum transeo, contentus sufficienter probasse, peregrinationes fundamentum habere in divina scriptura, & firmamentum in sanctis doctoribus profecto se in divina lege fundantibus. Ac per hoc nec esse inventiones hominum, nec superstitiosas, nec idololatriam sapientes, nec per se cleri avaritiam nutrientes. Nam oblata, Deo, ut dicit sanctus Augustinus, offeruntur: in veteri etiam lege præcipiuntur, nec oblatorum clerus est proprietarius, sed possessor usufructuarius, minister, & dispensator. Si per accidens avaritia cleri se immergat, hoc malum est; hoc per eos, ad quos spectat, superiores scilicet, cum justitia puniendum, per alios caritative arguendum, modis tamen supradictis.

Circa multa, quæ in veneratione reliquiarum contingunt peccata, ut narravit proponens, ut sunt expositiones earum venalitate ficta, spoliatio pauperum peccatorum, horrenda continuatio avaritiæ sacerdotum, & simulata spes ponendi numinis in eisdem, *&c.* hoc unum dico, quod veneratio sanctarum reliquiarum sanctorum & sanctarum non est improbanda. Etenim de se honesta est, licita, & sancta. Verum non pluri honore aut majori sunt venerandæ reliquiæ, quam sancti, quorum sunt.

Supponendum est enim ex doctoribus, triplicem esse adorationem, scilicet latriæ, hyperduliæ, & duliæ: latriæ, quæ Deo; hyperduliæ, quæ creaturæ sub ratione magnæ excellentiæ, ut virgini Mariæ, in quantum est mater Dei; duliæ, quæ cæteris creaturis ratione excellentiæ exhibetur. Et quidem pro nunc non est loquendum de dulia, quæ debetur superioribus ratione dominii: (nam sic etiam debetur non modo bonis, sed & malis,) sed de ea quæ exhibetur sanctis ratione sanctitatis. Hæc debite sanctorum reliquiis exhibetur: non quasi in istis numinis aliquid vel sanctitatis existat, sed propter ordinem quem habuerunt ad sanctos, quorum sunt reliquiæ. Habent etiam doctores in III. quomodo cultus seu adoratio debetur alicui per se: in quo considerandum quid adoretur, & ratio cur adoretur. Quod adoratur, suppositum est vel persona: cur adoratur, ut nunc loquimur, est virtus, vel sanctitas. Debetur autem alicui per accidens nomine habitudinis ad eum, cui per se debetur, ut cruci Christi, imagini ejus, & sanctorum. Et hoc modo reliquiæ adorantur: nec hoc est idololatrate, quoniam cultus latriæ nullis sanctorum, qui fuerunt puræ creaturæ, exhibendus est. Idololatriæ enim dicitur latria exhibita idolo, sive puræ creaturæ. Quod autem ratione habitudinis ad aliquem honor sit exhibendus, ut vesti regiæ, propter regem, probatur ex eo quod 1. Regum XXIV. dicitur, cum præcidisset David oram chlamydis Saul, percussit cor David, dicens: *Proptius sit mihi Deus, ne faciem hanc regem domino meo Christo Domini:* tamen regem non tetigerat, sed chlamydem. Præterea inter divinas contumelias Christus prophetice commemorat, quod crucifixores ejus diviserunt vestimenta, & vestem sorti exposuerunt, dicens; *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.* Quam certe vestem venerabilem, imo a adorabilem, Joannes in Apocalypsi XIX. dicit esse conspersam sanguine, & in eo, & in femore ipsius Domini scriptum erat: *Rex regum, Dominus dominantium.*

Psalm. 21. *Matth.* 19.

ANNO CHRISTI 1433.

a) al. *honorabilem.*

Præterea beatus Hieronymus ad Rufinum libro III. scribit, se adorasse præsepe, & sancta cunabula Salvatoris. Contendi, inquit, in Ægyptum, lustravi monasteria Nitriæ, & inter sanctorum choros aspides latere perspexi: protinus concito gradu Bethlehem meam reversus sum, ubi adoravi præsepe, & incunabula Salvatoris. Idem de sancta Paula in ejus epitaphio sic ait: Perrexit Bethlehem, scilicet sancta Paula, & in dextera parte itineris stetit ad sepulcrum Rachel; atque inde specum Salvatoris ingrediens, postquam vidit sacrum Virginis diversorium, & stabulum in quo agnovit bos possessorem suum, *&c.* & post pauca: Jurabat se cernere fidei oculis infantem pannis involutum, vagientem in præsæpi Dominum, magos adorantes. Et multa ibi se sublimibus consolationibus ponit, quas sancta Paula merebatur.

Apocal. 19. Hieronym. adverf. Rufin. lib. 3. epiftol. 7.

Hieron. ep. 22. tom. 1.

Isai. 1.

De adoratione autem crucis Christi loquitur Damascenus quarto libro sententiarum, capite tertio, dicens: Adorandum signum Christi, ubi utique fuerit signum, illic & ipse erit. Sequitur; Omnia ergo, quæ Deo adjacent, adoramus, ut ipsi venerationem offerentes. Quoniam autem non puto proponentem detrahere venerationi, aut adorationi sanctarum reliquiarum propter habitudinem quam ad sanctos, quorum sunt, habuerunt; a scilicet forte, quia sunt ossa, vestes, aut alia artificialia, aut naturalia; multa de hac materia prætereo: abusus autem per ante narratos vitupero, & reprehensione dignos judico.

Vide Damasc. lib. 4. orthod. fidei, cap. 17. & in orat. de imaginib.

a] *Forte*, sed forte.

Literas confraternitatum & confessionales proponens vituperat: & revera non dubito quin multa mala sub hac specie pietatis parantur; puta quæstus illiciti, deordinati favores, audacia peccandi, & multa similia. Verum non sunt de se illicitæ confraternitates ipsæ, imo honestatis titulum habent, & parere possunt fructum. Nam *frater qui juvatur a fratre, est quasi civitas firma*, Proverbiorum XVIII. Licet enim suffragia ecclesiæ prosint omnibus in unitate ejus existentibus ex parte caritatis, quæ non quærit quæ sua sunt, sed facit omnia communia, ut dicit Apostolus; tamen ex parte intentionis, his, quibus applicantur, prosunt magis quam aliis. Et per hoc institutæ, concessæ, vel permissæ sunt fraternitates ipsæ. Ostendo, quod hæ in scriptura sunt fundatæ. Nam, ut habetur Exodi VIII. Impius Pharao vocans Moysen & Aaron, ait: *Adorate Dominum, ut auferat ranas a me, & populo meo & dimittam populum ut sacrificet Domino.* Et in eodem capite ait: *Ego dimittam vos, ut sacrificetis Domino, rogate pro me.* Ecce principem Paganum, qui orationes postulat, quomodo ergo precibus se communicare negabit fidelis? Item apparet de Heliodoro, cujus amici rogaverunt Oniam summum sacerdotem ut oraret pro illo, ut habetur II. Machabeorum III.

1. *Cor.* 22.

Rursus probo quod Apostoli fecerunt homines participes fuorum suffragiorum. Primo sic Apostolus Ephesios per literam suam facit esse par-

ANNO CHRISTI 1433.

particeps ſuarum orationum. Nam ſic eis ſcribit in primo capite; *Propterea ego audiens fidem veſtram, quæ in Chriſto Jeſu, & dilectionem in omnes ſanctos, non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis*. Nec tantum Paulus commemorat orationes, ſed alia meritoria opera offert facere pro Philippenſibus; nam in primo capite dicit: *Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri ſemper in cunctis orationibus meis, pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens ſuper communicatione veſtra in evangelio Chriſti, a prima die uſque nunc*. Qui ergo dicit, *in cunctis orationibus meis*, nihil minus dicit implicite, quam literæ, quæ vigilias, Miſſas, prædicationes, jejunia, & ſimilia concedunt Chriſti fidelibus, eas facientibus eſſe communes. Item idem ad Coloſſenſes primo ſcribit; *Nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſioni Chriſti in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt eccleſia*. Nulla litera fraternitatis modo talia promittit, quanta fecit Apoſtolus pro Coloſſenſibus.

Præterea Chryſoſtomus ſuper Matthæum in
» opere imperfecto homilia XIV. ait: Libenter
» audit Deus, quando Chriſtianus non ſolum
» pro ſe, ſed etiam pro aliis orat. Pro ſe
» enim orare naturæ eſt, pro altero autem,
» gratiæ: pro ſe orare neceſſitas rei cogit, pro
» altero autem caritas fraternitatis hortatur.
» Dulcior eſt autem oratio ante Deum, non
» quam neceſſitas rei tranſmittit, ſed quam
» caritas fraternitatis commendat, ex qua fra-
» ternitas commendatur, & Deo acceptabilis
» oſtenditur.

Auguſt. de dono vide c. 23. tom. 4.

Item Auguſtinus pro ſe orationes impetrat, qui ſe precibus eccleſiæ, virginum, confeſſorum, in domo Julianæ inferti poſtulat, lib. de
» ſancta viduitate in fine dicens: Obſecro vos
» per illum, a quo donum hoc accepiſtis, &
» hujus doni præmia ſperatis, ut me quoque
» orationibus veſtris memineritis inſerere, cum
» tota domeſtica veſtra familia. Et inter epiſtolas Auguſtini in epiſtola XVI, quæ eſt Pau-

Auguſt. ep. 33. tom. 2.

» lini ad Auguſtinum, ait Paulinus: Omnes
» in Chriſto ſanctos, quales tibi cohærere non
» eſt dubium, a nobis ſaluta: commenda nos
» omnibus ſanctis, ut tecum pro nobis orare
» dignentur. Hæc ille. Et Auguſtinus epiſtola
» LXXIV. quæ eſt ad Profuturum, dicit: Com-
» mendamus ſanctis orationibus tuis & dies &
» noctes noſtras, ut oretis pro nobis, ne dio-
» bus intemperanter utamur, ut noctes æquo
» animo toleremus: ut etiamſi ambulemus in
» medio umbræ mortis, nobiſcum ſit Domi-
» nus, ne timeamus mala. Hæc Auguſtinus.

Auguſt. ep. 49. tom. 2.

Reperiuntur & multa opera beati Gregorii, in quibus petit ſociari precibus ſanctorum: item Ambroſii, Anſelmi, Ivonis Carnotenſis. Tales auctoritates valde multas amore brevitatis omitto. Unde non ſophiſmata ſunt literæ fraternitatum, fed Chriſtianis utilia ſubſidia: tamen abuſum vitupero, turpes quæſtus perhorreſco.

Literæ confeſſionales.

Confeſſionales etiam literas concedere, ex cauſa rationabili juſtum eſt. Nam & privilegia de confeſſionibus audiendis nullus doctor notabilium reprobat, imo approbat. Data enim ſunt non in favorem confeſſorum, aut odium alicujus, ſed in favorem pœnitentium.

Excommunicationes.

Ad rationes per proponentem factas cum aliis reſpondebo: De ſententia excommunicationis dicit, quod ferantur ex livore vindictæ, aut odio. Si ſiunt, inquit, ob veritatem, & in hominem in gratia permanentem, ſunt irritæ & inanes. Si velit dicere quod ſententia lata a judice ex odio, aut invidia, aut propter vindictam, nullo caſu teneat, hujus oppoſitum dico cum doctoribus. Beatus Thomas in IV. di-
» ſtinctione XVIII. ſic dicit in forma: Excom-
» municatio, inquit, poteſt dici injuſta dupli-
» citer: primo, ex parte excommunicantis,
» quia ex odio vel ira excommunicat: & tunc
» excommunicatio nihil minus habet effectum
» ſuum, quamvis ille, qui exercet, peccet;
» quia ille juſte patitur, quamvis iſte injuſte
» feriat: Alio modo ex parte ipſius excom-
» municationis, vel quia cauſa excommu-
» nicationis eſt indebita, vel quia fertur ſen-
» tentia juris ordine prætermiſſo. Et tunc ſi ſit
» talis error ex parte ſententiæ, quæ ſenten-
» tiam nullam faciat eſſe, non habet effectum,
» quia non eſt excommunicatio. Si autem ſen-
» tentiam non annullet, habet effectum ſuum,
» & debet excommunicatus humiliter obedire,
» & erit ei ad meritum: vel ſolutionem petere
» ab excommunicante, vel ad ſuperiorem judi-
» cem recurrere; ſi autem contemneret, eo
» ipſo mortaliter peccaret. Contingit autem
» quandoque, quod eſt debita cauſa ex parte
» excommunicationis, quæ non eſt debita ex
» parte excommunicati, ſicut cum quis pro fal-
» ſo crimine in judicio probato excommunica-
» tur: & tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilita-
» tis meritum recompenſat excommunicationis
damnum. Ex quo ſequitur, quod excommunicatus pro falſo crimine, tamen probato in judicio, licet per falſos teſtes, vel confeſſato, cenſetur vere excommunicatus in foro exteriori eccleſiæ militantis, tamen eſt in gratia. Nam dicit, quod humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum. Igitur talis incurrit damnum excommunicationis, & ſic patet, quod in caſu reputatur vere excommunicatus, qui eſt in gratia; nec judex peccat, ſi nihil prætermittat de contigentibus, ſecundum ordinem juris, & maxime, dum ſibi non conſtat de innocentia rei.

Ad rationes autem factas, pro uno notabili, quo probare videtur quod non ſit per legem humanam inferendum alicui mortis ſupplicium, primo reſpondendum eſt, & primo ad illam de Circumcellionibus, quæ eſt Auguſtini ad Marcellinum comitem, dico cum Alexandro de Ales, quamvis pro illis ſceleratis Auguſtinus ſupplicando ſpatium vitæ eis reſervare popoſcerit, non legum ſeveritatem, qua tales morte plectuntur, non ſervandam eſſe docuit. Unde noto quatuor, primo, quod Auguſtinus dat intelligere quod ſecundum ſeveritatem legum erant graviora paſſuri, quam poſcebat. Et quia poſcebat vitam eis ſervari, ſequitur quod erant vitam juxta legum ſanctiones amiſſuri. Et hoc
» ibi: Ne ſorte ſublimitas tua cenſeat eos tanta
» legum ſeveritate eſſe plectendos, ut qualia
» fecerunt, talia patiantur. Et quoniam occi-
» derant aliquos presbyteros catholicos, erant
» enim iſti occidentes Donatiſtæ, digni erant
morte. Secundo, quod ſupplicat pro miſericordia, ut ſcilicet miſericorditer cum eis agatur,
» Nam ibi dicitur: Ideoque his literis obteſtor
» fidem tuam, quam habes in Chriſto, per ip-
» ſius Domini noſtri Jeſu Chriſti miſericordiam,
ut hoc non facias. Ideo de miſericordia hoc petit, non de juſtitia. Tertio dicit, quod diſſimulare poſſet, quia non per ſuos delati erant ad

Alexander de Ales part. 3. q. 24. art.

Auguſtinus epiſt. 159. or Marcell. tribunum, to. 2.

comi-

comitem, sed per a notorios, ad quos tuendæ A pacis vigilantia pertinebat. Ex quo duo implicite dantur intelligi: Primum, quod poterat dissimulare; ideo quod faciebat, erat opus supererogationis. Et sic si comes non acquiescebat, sed justitiam faciebat, non peccabat. Secundum, quod notarii, id est, officiarii habent vigilantiam de salvanda pace reipublicæ: & sic obsistere & denuntiare possunt reos judici sæculari, qui potest facere justitiam. Et hoc patet per illud quod sequitur: Non quod sceleratis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, ait Augustinus, & illud secundum hic notatum est. Quarto, quod ex capitulo elicitur, & breviter considerantí totum illud capitulum apparet, quod Augustinus flectit ad misericor-B diam, ut severitatem legum per hoc avertat; & maxime quia isti Circumcelliones erant clerici, licet essent Donatistæ. Nec ex hoc habetur, quod peccasset ille comes, si eos occidisset, sed admonetur ut agat misericorditer.

ANNO CHRISTI 1433.

a] *Notoria*, habet textus impressus.

Ad rationes hujus, quod tangit Chrysostomus b super Jeremiam, dico, quod duplices sint modi peccantium, quidam ex infirmitate, aut ignorantia, alii ex consuetudine, vel malitia. Item quidam animo verecundi sunt, alii sine verecundia. Cum primis mitius est agendum, cum secundis durius. De istis secundis vero non loquitur Chrysostomus, sed de primis. Ad illud Proverbiorum xxx. *Qui nimis emungit*: item ad illud, *Justitia vel misericordia multum discutitur*: C ad illa duo uno verbo dico, quod in omni virtuoso actu oportet, quod prudentia habeat ducatum: est enim origo virtutum, ut omnes morales virtutes in ea connectantur, vi. Ethicorum; Prudentiæ uni existenti omnes simul inerunt: & ita oportet esse directionem omnium mediorum ad finem, ut nihil minus fiat: hoc dicit Sapiens Proverbiorum xxx. hoc quod dicit illud decretum allegatum, ut misericordia temperet severitatem justitiæ, & justitia erigat remissionem misericordiæ.

b] *Forte*, super Joannem.

Arist. Eth. lib. 6. c. 15.

Ad illam Chrysostomi super illo Matth. 13. *Sinit utraque crescere*, &c. dico quod si bene verba ejus considerentur, sunt pro me. Nam loquitur de occasione hæreticorum, ex qua sequeD retur schisma, aut turbatio ecclesiæ. Et ego concessi, quod in tali casu non oportet secundum judicium vindicare. Dixi enim, peccata esse punienda tribus concurrentibus, scilicet jurisdictione, convictione, & pace salva. Et hoc non esset in proposito: sed ubi pace salva fieri posset, erunt occidendi, nec oppositum dicit Chrysostomus.

Chrys. hom. 47. in Matth. tom. 2.

Jam accedendum est ad principales rationes proponentis, primo ad illas, per quas visus est probare articulum. Ad primam, ubi dicit, quod Deus præcepit Deuteron. 31. ut filii Israel auferant malum de medio sui: dico, cum Deus præcipiat hominibus, non præcipit nisi quod possibile de hujusmodi, ut scilicet auferat maE lum de medio populi, jurisdictione, convictione, & pace salva concurrentibus, ut dictum est. Item dico secundum Augustinum in lib. contra epistolam Parmeniani, tractantem illud verbum Apostoli: *Auferte malum ex vobis*, quod ubi mali salva pacis unitate separari possunt a bonis, separandi sunt corporaliter; ubi hoc fieri non potest, est faciendum spiritualiter, scilicet non consentiendo peccatis illorum; unde sic malum auferant ex eis, etsi non possunt malos separare a congregatione sua. Ibi enim dicit Augustinus

ANNO CHRISTI 1433.

„ in forma: Videamus si forte non frustra non „ dixerit Apostolus: Auferte malos a congre„ gatione vestra, sed, *Auferte malum ex vo-* „ *bis ipsis*: quia cum quisque impeditur ab ec- „ clesiæ congregatione malos homines separa- „ re, si a seipso auferat malum, non eis corde „ miscetur; atque ita spiritualiter non solum „ conjungitur bonis, sed separatur a malis. „ Vel secundum eumdem Augustinum lib. de „ decem chordis, dicendum, quod quidam sunt „ flagitiosi, qui non nocent aliis: quidam fa„ cinorosi, qui nocent aliis: propter istos le„ ges positæ sunt, ut satis in positione dictum „ est. Ideo isti tollendi sunt de medio po„ puli, proscribendo, incarcerando, aut ali„ ter, aut mortis supplicio, salvis tribus præ„ dictis, jurisdictione, convictione, & pace „ salva. Et ad hoc ostendendum, dum dicit „ Dominus: *Auferant malum*, addidit, *de* „ *medio sui*: & Apostolus, cum dixisset, *Au„ ferte malum*, subjunxit, *de medio vestri*.

Augustinus tom. 7. lib. 3. contra Parmen. cap. 1. & seqq.

Augustinus de decem chordis.

Ad secundum Levitici xix. dico cum Lyra, quod intelligitur, *Non oderis fratrem tuum*, ex rancore & odio, dissimulans peccatum suum, donec possis eum destruere, *sed publice argue eum*, hoc est, voce expressa, juxta illud Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus*. Non autem dicit, Publice, id est, coram omnibus corripe eum correctione fraterna. Si autem per ly *publice* intelligatur correctio facta in publico seu judicio, tunc est intelligendum de peccatis, quæ possunt probari. Et tunc talis correctio pertinet ad judicem exsequendo, ad accusantem denuntiando, ad testes probando. Et sic patet quod non omnia peccata, *&c.* possunt puniri, sed solum concurrentibus tribus jam dictis.

Ad tertiam xxiii. Deuteron. de prohibitione meretricii, dico, quod lege divina, & olim & nunc meretricium est prohibitum in illo præcepto morali, *Non mœchaberis*. Verum, quod in lege veteri ultra hoc præceptum decalogi, erat datum judiciale de prohibitione meretricii. Nunc vero non prohibetur ab homine per judicium civile legis humanæ: sed nec potest conveniente legem divinam prohibentem homo exsecutioni demandare: non enim subest ei potentia huic legi adæquata; nec est omnipotens, ut sciat ex malo elicere bonum, ut Deus: ideo ne deterius contingat, tolerat, & permittit. Cur autem in lege veteri prohibebatur judicialiter hoc peccatum, non nunc lege humana ratio est secundum aliquos doctores, quia tunc permittebatur Judæis repudiare uxores; & hoc, quia proni erant ad odiendum ex duritia cordis sui, & occidendum eas. Ideo si improhibite fornicari potuissent, magnum fomentum odii habuissent Nunc autem non licet, nec permittitur uxorem repudiare, nec sunt ita faciliter odiosi in uxores viri.

Ad quartam, de destructione idolorum, *&c.* Augustinus ep. 48. tom. 2. non procul a medio. Dionysius Areop. in ep. Tim. respondeo primo cum beato Augustino contra Donatistas, quod ex sensu mystico non sumitur conveniens argumentum. Nam & magnus Areopagita dicit, quod theologia symbolica non est argumentativa. Unde si ad literam de destructione idolorum, ejectione leprosorum, & exterminatione septem gentium, ratio literalis quæritur, plana est solutio; quia idola erant Judæis incitamentum idololatriæ, ad quam erant promptissimi. Præterea lepra est morbus infectivus, ideo pelli debet leprosus de cœtu sa-

ANNO CHRISTI 1433.

norum. Septem istæ nationes ideo exterminari jubentur, quod idololatriam suasissent. Ex sensu allegorico rationem sic factam solvo. Nomine idolorum peccata infidelitatis accipio, nomine lepræ peccatum hæresis. Ita exponit venerabilis Beda in homilia super illud Lucæ xvii. *Dum ingrederetur*, scilicet Jesus, *in quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi.* Leprosi, inquit, hæretici non absurde intelli- „ gi possunt, quia scientiam veræ fidei non „ habentes, varias doctrinas profitentur erro- „ ris, non enim vel abscondunt imperitiam „ suam, sed pro summa peritia proferunt in „ lucem. Et reliqua ut ibi. Potest etiam per lepram intelligi mala doctrina in moribus. Talia peccata sunt non modo fraterna correctione B arguenda & castiganda, sed si publica sint, etiam per justitiam cohibenda & punienda. De talibus possunt inferiores publice superiores arguere, quia jam specialiter per peccatum infidelitatis desinunt esse superiores, quo ad hoc. Et ista dicta sunt in positione. Ratio autem hujus, quod peccata infidelitatis & hæresis, similiter & malæ doctrinæ, nimis contagiosa sunt. Illorum enim, puta infidelium, aut hæreticorum sermo, ut cancer serpit dicit Apost. 2. Timoth. 2.

Quod in septem gentibus, quas præcepit Dominus exterminari, septem peccata mortalia intelliguntur, non est ad propositum arguentis; sed oppositum est, & ad propositum meum, C imo vero est de scriptura sacra sumptum. Dicitur enim Judicum primo, quod filii Beniamin habitabant in Jerusalem, nec deleverunt Jebusæos habitatores urbis. Item quod Chananæus cœpit habitare cum tribu Manasse, cum tribus Ephraim non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer. Et plura talia. In secundo capitulo dicitur: *Itratusque est furor Domini in Israel, & ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum & vocem meam audire contempsit, & ego non delebo gentes, quas dimisit Josue & mortuus est, ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. Dimisit ergo Dominus omnes,* D &c. Apparet, quod permisit Dominus istas gentes ad exercitium, ex quo experimentum accipitur. Ex quo apparet, quod mali multi sunt permittendi inter bonos ad probationem bonorum, vel exercitium, secundum quod dicit Apostolus 1. ad Chorinth. 11. *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant.* Vel ut in ipsis mali sic permissi per divinam patientiam expectentur ad pœnitentiam, aut ut impœnitentes thesaurizent sibi iram Domini in die furoris ejus, vel alia causa nota divinæ dispositioni. Unde ratio secunda est ad propositum meum, & oppositum ejus. Probat enim quod boni tolerant secum malos, quia filii Israel non deleverunt Jebusæos; per quos secundum proponentem pecca- E ta vel peccatores intelliguntur, sicut per filios Israel boni. Item simili modo dicerem, quod cum permitterentur esse in populo cœci & claudi, grandi aut parvo naso, per quæ peccata, ut exponunt doctores, signantur, mali inter bonos sunt permittendi, si tamen pace salva ejici non possint. Nam & grex porcorum juxta homines fuisse legitur Matt. viii. ubi per porcos glossa carnaliter viventes intelligit; & per homines, rationabiles, a quibus dæmones, id est, peccatum mortale, expelluntur & A permittuntur a Deo intrare porcos, hoc est, vitam pecudum eligentes.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad quartam de comminationibus divinis Levit. xxvi. & Deuteronomii xxviii. concedo eas: & per hoc ostenditur, quod Dominus ipse omnia mortalia potest punire, sicut & prohibet. Propterea *lex Domini immaculata est*, ait propheta: Non sic homo qui interiora non *Psal. 78.* judicat, quia homo videt ea quæ patent, 1. Reg. xvi. nec omnia exteriora rectificat propter defectum potentiæ exsecutivæ. Nam non potest, ut Deus, de lapidibus, id est, obstinatis, suscitare filios Abrahæ, scilicet facere fideliter credentes, & sancte viventes.

Ad sextam Deuteronomii xxi. Dominus dedit B præceptum, *Si genuerit homo*, &c. dico, quod illud est verum: & ad literam, filius contumax, nolens patris aut matris obedire præceptis, lapidabatur. Sed secundum sensum literalem non accipit opponens: quia non vult leges humanas mortis supplicium inferre, licet oppositum probatum sit. Glossam tamen non nego, imo recipio; sciens quid dicat Origenes super Levitico circa principium xxiv. capitis; comparans innitentem sensui literali, Ægyptio; innitentem sensui spirituali, Israelitæ. Et quod qui literam tenet, & sensum literalem grammaticalem, Ægyptius est, matrem habens Israelitidem, quia literam scripturæ; sed patrem Ægyptium, quia sensum carC nalem. Qui vero literam tenet, & sensum spiritualem, ex toto est Israelita; ex matre propter literam, ex patre propter spiritualem sensum. Et quomodo Ægyptius cadit, quia littera occidit. Israelita stat, quia spiritus vivificat. Hoc dictum totum est, ut pateat, quod scriptura non est intelligenda semper secundum sensum grammaticalem, sed secundum sensum literalem, quem primo per verba intelligit Spiritus sanctus, & secundum sensus mysticos. Placet ergo, quod filius contumax puniebatur, quia contumacia illa erat grave peccatum, & janua omnium malorum, propter abjectionem disciplinæ. Propterea hoc morale hic inferendum est: Magna cura ecclesiæ esse debet, & D huic sanctæ synodo, ut juvenes sub virga disciplinæ arceantur, nec magistri auctoritas sit remissa, nec torpeat disciplina; deturque per loca talis scholarum ordo, ut a puero amor Dei & timor, virtutum honestas, & fœditas vitiorum primum, postea literæ doceantur. Nec nego peccata publica esse punienda, si tamen adsit prædicta, quantum ad punitionem justitiæ; scilicet jurisdictio, convictio, pax salva, cum aliis debitis circumstantiis.

Ad auctoritatem Jeremiæ primo, *Ecce dedi verba mea in ore tuo*, &c. concedo illam, & quod prædicator debet evellere, dissipare, disperdere, & destruere verbo prædicationis vitia, plantare & ædificare virtutes; sed quia E actus prædicationis est actus virtutis, dirigi debet a prudentia, & debet habere circumstantias tactas ibi: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando; ne quando populum instruere molitur, scandalizet.

Ad auctoritatem Isaiæ etiam concedo simpliciter, & etiam auctoritatem Ezechielis xxxiv. ubi Dominus comminatur pastoribus, qui quod infirmum fuit non consolidaverunt; ibi enim arguitur negligentia pastorum, dum quod poterant sanare, non sanaverunt, & infirma non confortaverunt, & sic de aliis.

Item

ANNO CHRISTI 1433.

Item abusus bonorum sibi ad usum concessorum sub divinæ maledictionis obtestatione prohibetur.

Ad rationes de novo testamento. Matth. XVIII. præcipitur : *Si peccaverit in te frater tuus*; istam omnino concedo, & est pro me, sicut pro opponente : loquitur enim de correctione fraterna, de qua concessum est in prima conclusione secundi puncti, quod est exercenda, & quomodo ibi visum est.

Ad illam de Apostolis, 2. Timoth. IV. illam concedo, nam instruit Timotheum Apostolus in regimine populi, tam in correctione fraterna quam paterna.

Ad illam Apostoli, 1. Timoth. V. *Peccantem coram omnibus*, &c. dico, quod illa auctoritas intelligitur de correctione paterna, secundum quam judex subditum potest corripere, arguere, castigare, vel punire publice de peccato publico.

Ad rationem 1. Corinth. V. *Omnino auditur inter vos talis fornicatio*, &c. dico illam auctoritatem esse pro me. Nam concessum est publica peccata mortalia punienda, modo ibi dicto, & maxime gravia, multum scandalizantia ecclesiam, & turbantia populum : quale erat peccatum Corinthii, de quo loquitur auctoritas, quia habebat uxorem patris sui. Et ut textus habet, & de Lyra etiam dixit, talis fornicatio numquam licita fuit judicata etiam inter gentes. Nam ab initio mundi, ait de Lyra, fuit hoc exclusum, tamquam illicitum. Propter reverentiam enim naturalem, quæ debet haberi ad patrem & matrem, istæ duæ personæ semper a matrimonio fuerunt excluſæ, tamquam a dictamine legis naturalis. Hunc ergo fornicatorem tam abominabilem coram Corinthiis punivit Apostolus, qui auctoritatem habebat a Domino. Et peccatum erat publicum & scandalosum, neque ex hoc ullum sequebatur periculum schismatis in ecclesia, quod dedit ejus corpus vexandum satanæ, ut spiritus ejus salvus esset.

Ad rationem primæ ad Thessalonicenses ultimo, *Corripite*, &c. concedo eam simpliciter : loquitur enim Apostolus de fraterna correctione.

Ad auctoritatem Apostoli, ad Ephes. VI. *Et vos patres*; *nolite ad iracundiam*, &c. Ista ratio est de disciplina patrisfamilias, & concedo eam penitus : nec probat ex hoc quod omnia peccata sunt punienda, cum patres solum super liberos & familiam habeant regimen œconomicum, & super extraneos non ; & in aliqua possibilia peccata suæ familiæ sufficienter punire non possunt.

Ad orationem Matth. XVIII. *Qui scandalizaverit*, &c. potest dici, quod illud intelligitur de scandalo in fide, quod fit peccato infidelitatis. Nam non tantum dixit Dominus, *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis*, sed adjunxit, *qui in me credunt*, quasi diceret : Qui scandalizaverit unum de pusillis istis propter fidem qua in me credunt. Alio modo, quod intelligitur de scandalo activo generaliter, & sic secundum Gregorium in pastorali, & Nicolaum de Gorra, sensus est, qui sanctitatis specie, verbo, vel exemplo, cæteros destruit, melius (id est, minus malum) esset, ut eum sub exteriori habitu ad mortem terrena [a] pœna constringeret, quam propter sacra officia in culpa cæteris imitabilem se ostenderet ; quia si solus caderet, tolerabilior eum pœna cruciaret. Qui enim peccat in habitu religioso, multos lædit malo exemplo. Et sic illud est de speciali peccato, scilicet hypocrisis, ex quo non potest inferri universalis conclusio de propulsione peccatorum. Chrysostomus conformiter innuit, quod de speciali peccato hoc intelligitur : nam dicit : » Si autem convitium scandalum » vocat, ne mireris, multi enim pusillanimes » ex eo quod despiciuntur scandalizati sunt.

Ad illud Lucæ XIX. *Et ingressus in templum*, &c. dico, quod ista ratio est contra facientem. Apparet enim, quod Dominus peccata sacerdotum per seipsum punire voluit, quæ erant in pecuniæ mutatione, & venditione columbarum. Hæc enim fiebant ad utilitatem eorum, & ipsorum ordinationem. Propterea dicit » Gregorius XXV. moralium : Neque enim fru- » stra per semetipsum Dominus æs nummula- » riorum fudit, & cathedras vendentium co- » lumbas evertit : nimirum significans per ma- » gistros quidem judicat vitam plebium, sed » per semetipsum facta examinat magistrorum, » ut dictum fuit. Non ergo per inferiores fideles sunt prælati puniendi per cohibitionem pœnæ, nec per eos coram aliis reprehendendi, ut dixit proponens, nisi de peccatis infidelitatis, schismatis, aut malæ doctrinæ directe vergentibus in nocumentum aliorum fidelium.

Ad illam Lucæ XVIII. *Deus autem non faciet*, &c. dico quod illa non probat propositum suum, quod a quolibet fideli omnia peccata sunt corrigenda, castiganda, *&c.* sed quod a Deo, quod concedo. Ibi enim, secundum Albertum isto passu, & etiam Nicolaum de Gorra, ostenditur præeminentia divinæ justitiæ ad judicem iniquum, qui, ut parabola habet, viduæ diu justitiam distulerat, & adhuc, non amore justitiæ, sed causa molestiæ vitandæ, tarde reddiderat. Non sic vero Deus, scilicet faciet, *&c.* & sic nihil concludit.

Ad illam primæ Joannis III. *Scitis quia ille apparuit*, &c. dico cum Ægidio de Roma in hoc passu, quod tollere peccatum tripliciter est. Primo diminuendo facta. Joannis 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Secundo, adjuvando, ne fiant. Tertio, ducendo ad vitam, ubi omnino fieri non possint. Et in omnibus his modis Christus tollit peccata mundi. Ex duobus primis modis apparet magis oppositum proponentis, quam propositum. Ex tertio non arguitur ad propositum, quia est de ecclesia triumphante. Item dico, quod tollit peccata, quia pretium pro peccato humani generis solvit in cruce, abstulit peccata, quia legem immaculatam, omne mortale prohibentem instituit, tamen manifestum est quod peccata aliqua permisit : manserunt etiam peccata Judæorum, remanserunt & gentium, crucem putantibus Judæis scandalum, & gentibus stultitiam, ut dicit Apostolus 1. Corinth. 1. Similem intellectum habet illud : *In hoc apparet Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.*

Ad illam de epistola Judæ, *Ecce venit Dominus*, &c. dico, quod istud allegatum loquitur de adventu Domini ad judicium, in quo omnia mala tunc punientur. Et hoc sonat quod adhortative subditur : *Hos quidem arguite, illos vero salvate de igne rapientes*, hoc est, eripientes de igne inferni, in quo sunt impœnitentes & incorrigibiles. Iterum hoc accipitur ex glossa de Lyra in hoc passu.

Ad illam II. ad Corinthios X. *In promptu*, &c. dico cum Petro de Tarantasia postmodum

Inno-

Gloss. ordinaria in c. 18. Matth.

1. Joan. 3.

Albert. in idem cap.

Greg. lib. 5. Moral. c. 21.

Chrysost. in idem cap.

ANNO CHRISTI 1433.

[a] Textus impressus habet *acta*.

ANNO CHRISTI 1433.

Innocentio quarto, quod illud, *ulciſci omnem inobedientiam*, facit diſtributionem pro generibus ſingulorum: ita ut in omni ſtatu, minorum, ſcilicet & majorum, & mediocrium, inobedientia in promptu vindicetur; aut in omni modo, ſcilicet cordis, oris, & operis: ſed non habet opponens quod faciat diſtributionem pro ſingulis generum.

Ad illam II. ad Timotheum III. *Omnis ſcriptura divinitus*, &c. dico uno modo quod hæc ratio arguit de correctione in verbo prædicationis, quæ fit per modum exhortationis, declamationis, aut exprobrationis, quæ quamvis modum correctionis fraternæ excedat, quia fit publice, tamen ex caritate procedit, aut procedere debet nec per eam puniuntur in ſpeciali peccato, nec proprie puniuntur, ſed reprobantur; & inſtruuntur auditores, ut perfecti ſint ad omne opus bonum. Alio modo quod loquitur indiſtincte, de omni utilitate ſcripturæ divinitus inſpiratæ, & ſic habet gloſſa ordinaria cum dicit: » Utilis eſt ad docen» dum neſcientes, ad arguendum & convin» cendum de malo negligentes, ad corripien» dum, id eſt, increpandum duriter in malo » perſiſtentes, ad erudiendum pœnitentes & » incipientes diſcere." Nec hæc expoſitio aliquid arguit contra dicta.

Gloſſ. decreti diſt. 5. poſt Cap. 3.

Ad illam ad Titum I. *Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe*, &c. ſequitur, *Sunt enim multi vaniloqui, ſeductores, maxime qui ex circumciſione ſunt*, &c. dico quod ſecundum gloſſam decreti diſtinct. XXV. Nunc autem; crimen quadrupliciter accipitur. Primo modo large pro omni delicto, ſive mortali, ſive veniali, ſive ex deliberatione, ſive non, ſicut dicitur in Catone: *Nemo ſine crimine vivit*. Secundo modo ſtricte, pro omni culpa, ſive veniali ſive mortali, ex deliberatione procedente. Tertio modo ſtrictius, pro omni culpa mortali, quæ eſt criminalis infamia, de hoc dicit textus: Crimen eſt querela, id eſt, peccatum accuſatione & damnatione dignum. Hoc modo accipitur in textu allegato, ad Titum, *Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe*. Quale autem ſit, declaratur diſt. LXXXI. capite, Apoſtolus Paulus. Si quis, ait textus, eſt ſine crimine, ut eſt homicidium, adulterium, & aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, ſacrilegium. Quarto modo ſumitur ſtrictiſſime, prout grave peccatum accuſatione, & damnatione digniſſimum. Sumendo igitur tertio modo, dico quod omne crimen eſt peccatum mortale, ſed non e contra ſed ſolum mortale capitale dicitur crimen. Doctores autem aliqui enumerant undecim ſpecies talium, ſcilicet peccatum infidelitatis, peccatum contra naturam, homicidium, crimen læſæ majeſtatis, ſacrilegium, inceſtus, conſpiratio, adulterium, falſum teſtimonium, ſimonia, uſura. Dicuntur autem iſta eſſe capitalia, quia ſecundum doctores inducunt ad damnationem, exſilium, vel aliam pœnam, ſecundum leges civiles, vel excommunicationem, depoſitionem vel aliam pœnam, ſecundum leges canonicas & jura.

Criminalia peccata XI.

Auguſt. 2. de civit. Dei, cap. 11.

Sanctus Thomas II. II. quæſtione CVIII. art. III. recitat ſecundum Auguſtinum ſequentem Tullium octo pœnas, quas infligere ſolet lex civilis: & ſunt mors, verbera, talio, ſervitus, vincula, exſilium, damnum, ignominia. Et accipiuntur iſtæ octo pœnæ ſecundum octo quæ homo maxime diligit, & in hoc quod quælibet pœna eſt alicujus horum privativa. Quæ octo ſunt: vita, jucunditas, integritas, libertas, expedita operatio, patria, bona temporalia, fama. Mors eſt contra vitam; verbera contra jucunditatem, talio, puta oculum, pedem, *&c.* contra integritatem, ſervitus contra libertatem, vincula contra expeditam operationem, exſilium contra patriam, damnum contra temporalia bona, ignominia contra famam. Sex vero communiter aſſignantur in genere pœnæ juris canonici: ſuſpenſio excommunicatio, depoſitio, intruſio, earceratio, verberatio. Hæc per digreſſionem dicta ſunt. Dico igitur ad propoſitum, quod auctoritas Apoſtoli vera est, *Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe*, ſumendo crimen tertio modo. Quantum ad illud: *Sunt enim multi inobedientes*, &c. dico, quod textus ſolvit ſeipſum. Crimen enim ſeductionis & ſubverſionis est valde grave, & maxime ſi ſit in fide: unde non est neceſſe in talibus præcedere ſecretam monitionem; ſed ſi periculum est in mora, procedit ad denutniationem coram ſuperiori. Et ubi imminet cito periculum, ut dictum est, potest argui, quoad talia, coram omnibus, quia omnes tangit, & maxime in infidelitatis crimine. Ex quo qui erat ſuperior, deſinit, quoad hoc eſſe ſuperior. De istis loquitur Apoſtolus: verum adhuc ſolum loquitur Tito ibi epiſcopo, cui ex officio incumbit. Sic ergo nec de crimine omni, nec de omni homine loquuntur allegata.

Ad rationes ad Romanos XIII. *Si male feceris, time: non enim ſine cauſa princeps gladium portat*, &c. Et infra I. Petri II. *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive regi, quaſi præcellenti, ſive ducibus, quaſi ab eo miſſis*, &c. ad Hebræos XII. *Quis enim filius, quem non corripit pater?* &c. concedo istas omnino. Duæ primæ loquuntur de punitione justitiæ ab homine, ut Dei ministro; tertia, de ipſa divina justitia, qua nunc, ut pater filios castigat. Nam juxta Prophetam, Pſalmo 44. *Virga directionis, virga regni tui*. Quod vero allegat Gregorium dicentem, quod per hoc quod Dominus ejecit dæmonia, & quod conceſſit diſcipulis hoc facere, ſignat, *&c.* hoc etiam concedo ſed est ad oppoſitum, & non propoſitum proponentis: quia non omnia dæmonia diſcipuli ejicere potuerunt, patet Matthæi XVII. Marci IX. ubi apparet quod diſcipuli dæmonia lunatica non potuerunt ejicere. Nam & Dominus dicit hoc genus dæmoniorum non ejici, niſi in oratione & jejunio: per quod juxta multos doctores ſignatur peccatum luxuriæ, quod revera ſine oratione & jejunio, vel moderata abſtinentia, difficile comprimitur. Et quia populus communiter pro magna parte non inſtat orationi & jejunio, a & hoc rector homo cognoſcit, non punit ſimplex meretricium, ſed tolerat ad majus malum vitandum.

a *Forte*, & hoc raro.

Ad rationes de praxi Chriſti. Apoſtolorum, & primitivæ eccleſiæ. Ad istam de praxi Chriſti, qui dure clerum & alios arguit, dico, quod Chriſtus clerum arguebat propter crimen infidelitatis, quia legem veritatis intelligere nolebat. Unde proſtravit Paulum, & cœcavit, quia perſecutor erat veritatis: quamvis pro crimine infidelitatis quilibet poſſit ſuperiorem, ſcilicet qui fuit ſuperior, arguere publice, ubi tale periculum imminet, quod non patitur dilationem; non tamen pro peccatis publicis perſonalibus punire per judicium justitiæ & auctoritatis; licet

cet posset fraterna correctione secrete arguere, superiori scilicet, si opus fuerit, denuntiando. Dico ultra, quod non omnia opera Christi imitari tenemur, ut declarat Alexander de Ales » in IV. Sunt nempe tria genera operum Chri- » sti; quædam potentiæ, ut miracula, quæ- » dam sapientiæ, ut institutio evangelicæ le- » gis, & similia; quædam bonitatis, & hæc » duplicia sunt quædam pietatis, quædam ju- » stitiæ punitivæ. In operibus potentiæ non » vult Deus imitari a nobis: imo Angelus in » hoc, quod in potentia Dominum imitari vo- » luit, peccavit. Nec in secundis, nam in » hoc Adam peccavit. In tertiis vero vult, » quantum ad opera pietatis, Mathæi v. *Esto- » te misericordes, sicut Pater vester misericors » est*. Non autem, quoad opera justitiæ puni- » tivæ, nisi quibus commissa est auctoritas a le- » ge, vel inspiratione probata per sacram scri- » pturam, vel miracula. Ratio autem cur nisi » habens auctoritatem debet exercere actus ju- » stitiæ, quia gubernatio est opus Dei; ideo » illi soli competit gubernare, cui Deus com- » misit: hoc autem tantum per legem, aut vo- » luntatem per revelationem consuevit commit- » tere. Summæ ergo religionis est imitari quem » colimus Christum, ut dicit Augustinus; quoad » opera bonitatis & pietatis, quoad omnes; » & justitiæ, quoad habentes auctoritatem.

ANNO CHRISTI 1433.

In hoc, quod allegat opponens, Christum puniviſſe per temporalium ſubtractionem aliquos neſcio ad quem finem hoc facit. Si per hoc inducere vellet, quod principes poſſent temporalia ſubtrahere ab eccleſiaſticis male illis utentibus, hoc eſſet inſuſtinibile, quia nullam habent juriſdictionem in illos, ut ſupra dictum eſt, & pulcre declaravit venerandus doctor reſponſurus de iſta materia; ſi quod ſuperior poteſt ſubditum ſuum per ſubtractionem bonorum temporalium interdum punire, hoc concedo. Concedo quod Chriſtus exprobavit incredulitatem diſcipulorum, & duritiam cordis. Concedo etiam, quod Angelis peccantibus non pepercit, ſed tradidit vinculis æternis, *&c.* ut dicit Judas Apoſtolus in canonica ſua. Praxim Apoſtolicam in punitione peccatorum concedo, ut fuit allegatum de Petro Actuum v. & de Paulo, Actuum XIII. de Elyma mago. Peccata enim iſta, propter quæ puniverunt, aut punienda declaraverunt (quod dico propter punitionem Ananiæ & Sapphiræ) ſecundum multos erant gravia & ſcandaloſa, ut patet in litera. Praxim item Joannis Baptiſtæ in reprobatione peccatorum per viam prædicationis & prophetiarum. Sed ex hoc non concluditur, omnia peccata mortalia publica eſſe punienda; nec omnia puniverunt. Nam erant multi pſeudoapoſtoli tempore Pauli, nec legimus per eum aut alios Apoſtolos eſſe punitos. Galatæ inſenſati non dicuntur nec leguntur fuiſſe punitі per Apoſtolum pœna juſtitiæ, ſed tantum per prædicationem correpti, ad Galat. III. Ortum fuit murmur Græcorum adverſus Judæos, quod viduæ eorum deſpiciebantur in quotidiano miniſterio, Actuum VI. nec illud legitur punitum. Et facile multa ſimilia reperirentur impunita propter periculum ſchiſmatis in eccleſia, aut alia occulta nobis, tamen juſta, ratione.

2. Cor. 11.

Quod ad praxim primitivæ eccleſiæ, allegat quod communitas Corinthii cum ſpiritu Apoſtoli tradidit Corinthium ſatanæ in carnis interitum; per hoc arguens, quod populus poſſit peccata publica punire: dico, quod ex ſerie textus non habetur, quod communitas Corinthiorum hoc fecerit, ſed Apoſtolus. Nam dicitur ſic: *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavit ut præſens eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini Jeſu tradere hujuſmodi hominem ſatanæ*. Textus dicit, *judicavi*, non judicavimus. » Et Nicolaus de Lyra dicit: " Ego quidem habens auctoritatem ſuper vos: ubi patet, quod ipſe, qui habebat auctoritatem, judicavit. Præterea punitio malorum presbyterorum, de qua Danielis XIII. oſtenſa & ſententiata eſt per Danielem auctoritate ſibi a Deo data; nam ibi dicitur *Suſcitavit Deus ſpiritum pueri junioris, cui nomen Daniel*: exſecutio autem per populum. Et in veteri lege multas exſecutiones per populum legimus in ſpiritualibus caſibus, ut in crimine idololatriæ, Levitici XX. Deuteronomii XIII. & XVIII. in blaſphemia Dei Levitici XXIV. Numerorum XXV. pro violatione ſabbati in colligente ligna illo die, Numerorum XXV. pro inobedientia contumaci filiorum ad parentes, Deuteronomii XXI. pro violatione virginis deſponſatæ, Deuteron. XIX. hanc eſecutionem faciebat populus, ſed auctoritate legis & judicum ſententias ferentium ſecundum legem. Ita dicit de Lyra ſuper illo Deuteronomii XIII. » *ſtatim interficies*: » cum, dicit, judicatum fuerit per judices.

ANNO CHRISTI 1433.

Allegat, quod populus Judæorum ab alienigenis, *&c.* Concedo hoc, ſed non ideo hoc fecerunt ſine peccato alienigenæ. Nam in ſubactione iſta duo conſidera, actionem & intentionem captivantium. Aliquando enim, ut dicit Alexander in ſumma, utrumque a Deo excitatum eſt, dum utrumque eſt bonum, ſcilicet captivatio & intentio captivantis. Aliquando actio a Deo excitatur, & non intentio; dum actio bona eſt, quia a Deo volita, ſed intentio mala, quia odio vel ira, aut alia mala paſſione excitata. Alquando ſiquidem puniuntur peccata per ſcientes, aliquando per neſcientes. Exemplum de ſecundis, ut populus Judæorum fuit punitus per Sennacherib; Iſajæ X. *Va Aſſur. virga furoris mei*, & per Nabuchodonoſor IV. Regum ultimo: & etiam per Antiochum, Machabæorum primo. Exemplum de primis, ut quod peccata Amorrhæorum fuerunt punita per filios Iſrael. Iſti enim ſciebant ſe a Domino excitatos punire peccata harum nationum: ſed Aſſyrii, & rex Babiloniæ, *&c.* etſi punirent, neſciebant ſe ex divino præcepto punire. Nam filii Iſrael monebantur a Domino quoad punitionem & intentionem punientis, quia hoc faciebant ex divino mandato accepto, & ut voluntatem Domini adimplerent. Sed alenigenæ Aſſyrii, & cæteri, utique Domino movente ſubigebant populum Iſrael, ſed non ut implerent Domini voluntatem: imo ex odio, cupiditate, aut alia mala intentione hoc faciebant, ideo peccabant. Ita populus vel civitas non habens uſum juriſdictionis, puniendo pœnaliter peccaret: niſi ſuper hoc acciperet a Domino mandatum ſpeciale, & hoc probaret ex ſacra ſcriptura, aut miraculo, ut ſibi eſſet credendum.

Alexand. de Ales 3. part. q. 35. num. 2. art. 2.

4. Reg. 25.

Ad auctoritates ſanctorum. Ad primam Auguſtini ſuper epiſtolam Joan. & XXIV. quæſtione v. Non putes, *&c.* reſpondeo cum gloſſa, quod iſtud intelligitur de illis, qui habent aliquam

Aug. ſup. epiſt. Joan. tract. 7. tom. 9. 24. qu. 3. cap. 36. *Non putes.*

ANNO CHRISTI 1433.

quam poteſtatem ſuper alios: vel de canonica denuntiatione, ad quam quilibet tenetur: Per canonicam denuntiationem intelligit gloſſa fraternam correctionem. De multis vero modis habendi poteſtatem, habetur ſuper XXIII. quæſtione IV. Duo iſta; ut eſt in epiſcopo erga plebem ſuam, pauperi regenti domum ſuam, diviti regenti familiam ſuam, marito erga conjugem ſuam, patri erga prolem, judici erga provinciam, regi erga gentem.

5. quæſt. 5. cap. 1. *Non vos judicans*. Aug. epiſt. 109. tom. 2.

Ad illam de Auguſtino, Non vos judicetis, malevolos, de quo V. quæſtione V. dico cum gloſſa, quod textus ille de denuntiatione loquitur, & de ſecreta correctione; & eſt argumentum, quod quilibet tenetur ad denuntiationem, de quo XXIII. quæſtione V. Non putes. Iſta ſunt verba gloſſæ: Intelligo autem denuntiationem hic admonitionem fraternam, ad quam quilibet tenetur pro loco, tempore, & aliis circumſtantiis; aut denuntiationem teſtibus factam, aut eccleſiæ, ſi ſecreta monitio non ſufficit.

Ad illam Auguſtini in ſermone de ſervo centurionis, dico, quod Auguſtinus oſtendit magnitudinem mali eorum, qui impune peccant, nam peccatum eſt pœna magna peccantis, & quia ex impunitate aſſumunt ſibi auſum peccandi; tamen commode ex duobus malis minus malum ad vitandum majus toleratur, & majus eſt malum totius, quam partis. Permittitur malum in parte, ne ſit malum in toto. Ideo ad vitandum ſchiſma in eccleſia, aut turbationem boni communis, aliqua manent ab homine impunita.

23. quæſt. 4. cap. 30. *Si ea de quibus*.

Ad illam Auguſtini: Si ea de quibus Deus vehementer offenditur, *&c.* 23. quæſt. IV. dico, quod illud capitulum loquitur de punitione poteſtatis judiciariæ; & eſt verum, cum judex differt judicare & punire ea, unde Deus vehementer offenditur. Nota quod *vehementer* deſignat gravitatem, ſi tamen ſalva juriſdictione, & convictione hoc facere poſſit, Dei patientiam provocat, ſed non ſi iſtis ſalvis puniri non poſſit.

Ad illam Auguſtini ad Chryſoſtomum, dico quod eſt vera iſtis tribus jam concurrentibus, juriſdictione, convictione, & pace ſalva, ſeu unitate eccleſiæ, aut reipublicæ.

Hieronym. ſupra Jerem. c. 22. 23. q. 5 cap. 133. *Regum officium eſt judicium facere.*

Ad illam Hieronymi 23. quæſtione V. Regum, ubi dicitur: Regum eſt proprium, *&c.* iſta auctoritas vera eſt, ſed arguit ab inſufficienti; aſſumit enim auctoritas, quod officium regum proprium eſt facere judicium, & juſtitiam, ſcilicet in foro ſuo: cæteroſque caſus enumerat, facere judicium & juſtitiam, ut liberare vi oppreſſos de manu calumniantium, peregrino, pupillo, & viduæ præbere auxilium, ſanguinem innocentem non effundere. Iſti ſunt caſus a ſeptem. Concedo, quod in iſtis, & in omnibus ſuæ legi ſubjectis pertinet facere judicium, ſed ex hoc concludit, quod omnia peccata debet punire, ſi ſint mortalia publica; & hæc inſufficienter: tum quia lex humana non prohibet omnia, tum quia homo legem divinam omnia prohibentem mortalia, non ſufficienter poteſt exſecutioni demandare, omnia ſcilicet puniendo pœnaliter, ut dictum eſt. Deficit autem argumentum, quia ex hoc, quod divina lex omnia mortalia prohibet, videtur concludere, quod ergo omnia in hoc ſæculo pœnaliter puniat, quod non concedo. Item, quia eccleſiaſtici non ſubduntur poteſtati ſæculari, quoad perſonas, ideo, *&c.* Ad illam Hieronymi in librum Judicum: Traduntur autem peccatores, *&c.* illam concedo, nec video quomodo eſt ad propoſitum.

a *Proſeptem*, alter manuſcriptus habet *pii*, ex ſimilitudine harum literarum & numeri.

ANNO CHRISTI 1433. Cap. 30.

Ad illam Hieronymi in prologo Bibliæ, Sancta ruſticitas. Iſta autem intelligitur de reſiſtendo contra impugnatores fidei maxime, nam hoc modo potiſſime eccleſia impugnatur; & de reſiſtentia ei competente, puta, orando, corripiendo, arguendo publice fidei perverſores, ſi & quando opus eſt, cum aliis circumſtantiis requiſitis: bonum autem opus fit uno modo, malum autem multifario. Quod vero de talibus intelligatur, patet manifeſte ex ſerie verborum illius capituli.

Gregorius lib. 9. in regiſt. epiſt. 64. in diſt. 4. ad Brunichildam reginam.

Ad illam auctoritatem Gregorii in regiſtro, reginæ Francorum Brunichildæ, Cum ſcriptum ſit, *Juſtitia elevat gentem*, &c. Hic dico, quod in allegatione iſta aperit opponens mentem ſuam manifeſtius, quam in articulo ſuo, aut primo corollario. Nam per hoc videtur ſentire, quod principes ſæculares habent auctoritatem puniendi peccata publica ſacerdotum, & quod debeant hoc facere, ne Dominus manum ad feriendum extentam excutiat. Hoc autem oſtenſum est eſſe falſum, in primo corollario ſecundæ concluſionis, in ſecundo puncto. Dico igitur, quod auctoritas Gregorii intelligitur de correctione competente ſuæ juriſdictioni; puta, ſi ſacerdotes ſint publice mali, ut regina ſuis ſubditis prohibeat, ne in peccatis ſacerdotum dent auxilium vel favorem: ut feminas, cum quibus impudice peccant, ſicut etiam ſonat auctoritas, proſcribant de ſuis dominiis, aut alio modo licito; non autem in perſona ſacerdotum aut eccleſiasticorum aliquem actum juriſdictionis exercendo; aut intelligitur de correctione fraterna, dum dicit, De correctione ſceleris studioſiſſime cogitate.

Gregorius regiſt. lib. 9. cap. 33. in diſtinct. 4. ad Theodericum regem Francorum. Gregorius in regiſt. lib. 7. in diſtinct. 1. epiſt. 5. eadem 33. qu. 4. cap. 47. *Si quis igitur*.

Ad illam Gregorii ad Conſtantiam reginam Galliæ, Et quia ſummum, *&c.* dico; quod hoc de juſtitia ſectanda accipitur. Allegatur ad caſum particularem, puta quod quidam prædones villas eccleſiæ epiſcopi Juliani ſpoliaverunt, & nocturnis incendiis cremaverunt. Petit igitur Gregorius Papa, ut immunitas violata, præſumptio & ſacrilegium, ſicut auctoritate eccleſiaſtica, ita regia dignitate talem finem accipiant, ne filii nequam & membra diaboli talia præſumant de cætero attentare.

Ad illam Gregorii in registro, Dum ſcripſimus, *&c.* dico, quod illa loquitur de exſecutione ſententiæ eccleſiaſticæ, regem monendo, ut illam exſequatur, aut judicibus eccleſiaſticis aſſiſtat: dicit enim: Vestris amputari finibus faciatis. Quid? carnalia vitia ſacerdotum, & ſimoniacam pravitatem, jam ſcilicet damnata, aut ut ſcripſimus per epiſcopos damnanda & arguenda, illa e vestris amputari finibus faciatis.

Ad illam Gregorii Brunichildæ reginæ Francorum: Si quos igitur, *&c.* Ecce concedo illam, ſed accipiendo, ut hoc juste fiat. Nam non ſufficit juſtam rem facere, ſed juste, dicente ſcriptura, Deuteron. XVI. *Quod juſtum eſt, juſte exſequaris*. Puta ut ſit juſtus ordo, juſta cauſa, juſtus animus. Si juſtus ordo, non ergo niſi in ſubditos, & de crimine convictos. In illos correctio etiam juſtitiæ fieri potest; verum ubi magna populorum strages immineret, parcendo multitudini, eſſet ſeveritati detrahendum ut dicit Auguſtinus Bonifacio, & habetur 23. quæ-

quæstione 4. Ipsa pietas: & hoc est quod dictum est prius. Quoniam crimina punienda sunt quando salva pace ecclesiæ feriri possunt, ut dicit beatus Augustinus in II. & III. lib. contra epistolam Parmeniani, & contra Faustum, ut habetur 23. quæstione 4. Quid faciet? ubi » sic dicitur: Ecce quod crimina sunt punienda, quando salva pace ecclesiæ feriri possunt: in quo tamen discretio est adhibenda: aliquando enim delinquentium multitudo diu per patientiam est expectanda, aliquando in paucis est punienda, ut eorum » exemplo cæteri terreantur.

ANNO CHRISTI 1433.

Augustinus epist. 50. tom. 2. 23. quæst. 4. cap. 24. *Ipsa pietas*. 23. qu. 4. c. 25. *Quid faciet?* Augustinus epist. 168. tom. 2. Chrysostomus hom. 6.

Ad auctoritatem Chrysostomi super illo Matth. 18. *Si oculus tuus scandalizat te*, &c. dico quod illa manifeste loquitur de correctione fraterna, & sic illam concedo.

Chrysostomus in opere imperfecto in cap. Matth. 5.

Ad illam Chrysostomi in opere imperfecto super illo Matth. v. *Qui irascitur fratri suo*, &c. *hoc intelligendum est*; illa non est ad propositum. Ibi enim reprehendit patientiam irrationabilem quoniam, ut inquit, vitia seminat, negligentiam nutrit, bonos invitat ad malum: non tamen dico ego, ut per se agens, sed ut removens prohibens: ut puto, quia iram per zelum, qui causa est correctionis & justitiæ exercendæ, removet. Verum est tamen, quod beatus Hieronymus in homilia super illo, ex sententia Thomæ super Matth. v. allegatum sic » ait: *Omnis quis irascitur fratri suo*; In quibusdam codicibus additur *sine causa*: cæterum in » veris diffinitiva sententia est, & ira penitus » tollitur, scriptura dicente: *Qui irascitur fratri » suo reus erit judicio*. Si enim jubemur verberantiv alteram præbere maxillam, & inimicos » nostros amare, & orare pro persequentibus, » omnis iræ occasio tollitur. Radendum est » ergo (*sine causa*) quia ira viri justitiam Dei » non operatur. Hæc ille. Posset dici, quod beatus Hieronymus non damnat omnem iram, cum aliqua sit justa, scilicet, quæ est per zelum, sicut scriptum est Joannis 7. *Zelus domus tuæ comedit me*: sed tamquam concilium suadet, omnem iram de corde propellere. Ad illam in opere imperfecto super illo Matth. 4. *Vade retro Satana, Exasperatus est, &c.* dico, quod vera est, & intelligitur, ut unusquisque modo sibi convenienti injurias Dei, & offensas hoc est, peccata mortalia, & maxime, quæ sunt in Deum directe, corrigat, nec patiatur inulta, ut princeps per inflictionem pœnæ ex judicio, inferiores subditi per correctionem fraternam. Et ista sunt vera, modo tacto in positione.

Chrysostomus in opere imperfecto in cap. Matth. 4. tom. 5.

Ad illam Isidori, de qua 23. quæstione 5. Principes sæculi; dicit glossa, sic quod hic quatuor capitula ad hoc inducuntur, ut principes ecclesias defendant, & reos non permittant vivere. Nec tamen ex isto capitulo, aut aliis sequentibus potest inferri, quod principes in personas ecclesiasticas habeant exercere judicium, nisi in casibus, qui in glossa exprimuntur. Et adhuc non potest illud, nisi ex ordinatione ecclesiæ, & concessione speciali in subsidium ecclesiasticæ jurisdictionis. Primus, cum sunt incorrigibiles: de quo XXII. » distinctione, Eos qui: ibi enim dicitur, » quod si diaconi post susceptum ordinem » velint vacare uxoribus, a sacro ordine removeantur, id est, removendi judicentur; intelligo hoc, quoad administrationem, quia character est indelebilis: officio atque beneficio carere decernuntur. Quod si ab episcopo » commoniti non se correxerint, principibus » indulgemus licentiam, ut eorum feminas » mancipent servituti. Et textu patet, quod non datur licentia, ut in personam diaconi jurisdictio sæcularis exerceatur etiam post monitionem episcopi, sed in feminam ejus: & ad id dicit glossa, quod hoc est verum, cum episcopus eam corripere non potuerit, aut suffecerit. Nam primo debet eas in servitutem redigere, si potest: sed si non sufficit, tunc itur ad brachium sæculare; & secundum glossam, per punitionem talis feminæ dicitur exercere brachium sæculare judicium in ecclesia: quia ex quo illa est de familia sacerdotis vel diaconi, potest dici inquit, glossa, quod est de foro ecclesiæ, sicut & alii qui sunt de familia ejus, ut LXXXIX. distinctione. Indicatum, & XII. quæstione II. Ecclesiarum servos. Vel ideo censetur talis femina de foro ecclesiæ, quia ratione delicti fit quis de foro alterius ut VI. quæstione VII. Plaçuit: de istis incorrigibilibus habetur XXIII. quæstione V. De Liguribus cap. XLIII. Item XXIV. quæst. III. cap. XVIII. Ecce autem. Secundus casus est propter ambitionem, LXXIX. distinctione, Si quis pecunia; loquitur de intruso in papatu pecunia vel gratia humana, aut populari vel militari tumultu, *&c.* Licitum est, inquit capitulum, humano auxilio a se de Apostolica pellere. Tertius casus est, cum fidem moliuntur ecclesiastici pervertere, XVII. distinctione, Nec licuit. Ubi in fine dicitur de obstinatis & contumacibus, eos ab eisdem Apostolicis sedibus, aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint, secundum canones per sæculares comprimi potestates. De hoc satis dictum est supra. Quartus casus, cum clericus est falsarius, ut Extravag. de crimine falsi, Ad falsariorum. Quintus casus, cum ecclesiastici schisma faciunt & contemnunt excommunicationem, ut hic XXIII. quæstione V. De Liguribus. Sextus. Ubi potestas ecclesiastica deficit, ut in præsenti capitulo, Principes. Septimum de tributis transeo. Extra illos & alios, si sint aliqui a jure determinati, nihil jurisdictionis habet laicus in clericum, hoc est in personam clerici. Et quod habet in istis, est auctoritatis ecclesiæ, in subsidium ecclesiasticæ jurisdictionis, ut dictum est.

Isidorus lib. 3. de summo bono, cap. 58.

Dist. 89. c. 5. *Indicatum est.*

2. qu. 2. cap. 5. *Ecclesiarum servos.* Ex concilio Toletano III. 6. Quæst. 3. cap. 4. *Placuit.*

Dist. 79. cap. 9. *Si quis pecunia.* Distinct. 17. cap. 4. *Nec licuit.*

Item de falsariis, *Ad falsariorum.* Lib. 1. & 20. art. 7.

Ad illam de Ambrosio, XXXII. quæstione 1. Cum annuntiatum; concedo illam, nec facit ad propositum, sed ostendit, quod in justificatione impii, dum culpa recedit, advenit gratia, & e contra in perversione.

32. quæst. 1. cap. 9. *Cum annuntiatum.*

Ad auctoritates canonum. Ad primam Pelagii: Apostolicæ auctoritatis, & XXIV. quæstione III. Ista est magis contra opponentem quam pro eo. Nam si exemplo Apostolicæ auctoritatis, puta Pauli tradendi sunt satanæ, id est, excommunicandi peccantes; sequitur quod non nisi habens auctoritatem, sicut ille habebat super Corinthios, nec nisi pro crimine scandalizante, ut erat illud facinus Corinthii, qui tenebat uxorem patris, aut aliud grave, alteri vel pluribus nocivum, debet ferre judicium pœnæ: & sic non pro quolibet peccato mortali etiam publico nec quilibet potest per justitiam punire, quod est contra eum.

24. quæst. 3. *Apostolicæ auctoritatis*, cap. 13.

Ad illam de Leone Papa, XXIV. quæstione III.

ANNO CHRISTI 1433.

ad III. Illud capitulum intelligitur de tolerantia converſationis quorumdam catholicorum cum hæreticis. Tolerare enim hoc, grave peccatum eſt, quia nullum magis effectivum arbitror, & contagioſum peccatum, quam hæreticam pravitatem. Unde ſacerdotes vel epiſcopi in illo caſu tacentes, cum tamen innoteſcat, canes muti dicendi ſunt, non valentes latrare, cum lupi rapaces gregem invadunt. Unde eis dici poteſt illud Iſaiæ XXII. *Quid tu hic? aut quaſi quis hic? Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut gallus gallinaceus aſportatur.*

Epiſtola 92. editionis antiquæ, 93. editionis Rom. 86. *Odio habeatur* cap. 2.

Ad illam Leonis Ruſtico Narbonenſi epiſcopo, *&c.* dico, quod hic dicit quia non amore vindictæ, ſed juſtitiæ, non odio perſonæ, ſed vitii correctio eſt facienda. Et hoc dixi ſæpius in ſecundo puncto, nec aliquo modo concludit quod omnia peccata ſunt punienda.

23. quæſt. 3. *Adminiſtratores*, cap. 36.

Ad illam Joannis VIII, Adminiſtratores: dico quod loquitur de peccatis, aliis nocentibus, ut patet. Nam dicit de rapacibus, de nocentibus, pupillis & viduis, & quod querimonias audiant pro * epiſcoporum tuitione illorum, *&c.* Ex hoc arguit ab inſufficienti, quod ergo omnia peccata mortalia ſint punienda: quia multa ſunt, quæ nocent directe & per ſe aliis, nec eſt facile totam multitudinem ab illis abſtinere: & prohibitio talium cum punitione pœnali confuſionem faceret in politia, aut ſchiſma in eccleſia, aut aliud grave periculum vel peccatum, ſicut dictum eſt.

Ad auctoritates conciliorum. Ad illam de concilio Apoſtolorum, dico, quod a quatuor prohibuerunt abſtinere fideles: ſcilicet ab immolatis idolis, ſanguine, ſuffocato, & fornicatione; placet tamen mihi, quod omnia peccata mortalia ſint divina lege prohibita. Nam hoc in prima parte concluſionis primi puncti dictum eſt: ſed non ſequitur, quod ideo ſint omnia per hominem punienda. Ad

Concilium Turonenſe III. cap. 41. habetur 23 qu. 5. *Inceſtuoſi*, c. 22.

illam ex concilio Turonenſi, inceſtuoſi, parricidæ; Illud capitulum loquitur de aliquibus gravibus peccatis puniendis, afflictione pœnæ, quia actores illorum monitis eccleſiæ noluerunt obedire: ex qua particulari, nullo modo poteſt concludi univerſalis, Omnia peccata mortalia publica ſunt punienda per cohibitionem pœnæ.

Ad illam auctoritatem II. Paralipomenon XXX. Qualiter muto concilio, *&c.* dico, quod apparentiam ad probandum univerſalem, Omnia peccata, *&c.* non habet opponens niſi ex illo textu: *Deſtruxerunt altaria, quæ erant in Jeruſalem, atque univerſa, in quibus idolis adolebatur incenſum, ſubvertentes*, &c. tamen ille textus ſolum loquitur de deſtructione idololatriæ, & omnium ad eam pertinentium. Ex qua particulari deſtructione male poteſt concludi omnium peccatorum deſtructio.

Ad illam II. Paralipomenon XXXIV. qualiter Joſias convocatis univerſis, *&c.* dico quod apparentiam accipit opponens de illo: *Abſtulit Joſias cunctas abominationes de univerſis regionibus filiorum Iſrael*. Ad quam dico, quod ſcriptura non dixit, Omnia peccata, ſed, *cunctas abominationes*, per quas peccata idololatriæ intelliguntur in multis paſſibus ſcripturæ Et hoc etiam videtur ſonare textus ſequens, cum ſubditur: *Et fecit eos, qui reſidui erant in Iſrael, ſervire Domino Deo ſuo*. Et expreſſius apparet idem IV. Reg. XXIII. Tamen ſi per abominationes intelligantur peccata mortalia, dicendum

A videtur, quod ſit diſtributio accomoda, puta, quod majora peccata abſtulit; vel diſtributio pro generibus ſingulorum. Tamen magis ſto in prima ſolutione, quia magis conſonat textui & gloſſæ de Lyra.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad illa quæ circa probationem concluſionis ſeu articuli dicuntur. Appatet, quod de correctione fraterna aſſumantur, & ſpecialiter auctoritas Auguſtini, libro primo contra Creſconium grammaticum. Dico quod loquitur quod perſequenda ſunt vitia amore juſtitiæ, non libidine vindictæ; ita ut vitia, quia Chriſto inimica, puniantur, non homo: & ſic arguit de modo punitionis, non de punitione. Unde ſi ex modo inferat illam, immutat quale in

B quid, & fit fallacia. In declaratione dicitur unum bene notandum. Nam proponens declaravit, quomodo unicuique congruat corripere peccata mortalia publica. Nam dicit, quod prædicatoribus prædicando, contemplantibus orando, vel aliter promerendo, ſæcularibus judicibus, aut principibus ſecundum potentiam coactivam conſervando, juxta legem evangelicam convenit corrigere: & quod omittens, juxta ſuum officium, peccat in Deum & proximum. At quantum & quomodo hæc non ſint vera, oſtenſum eſt, niſi vellet ſingula ſingulis referre: ita ut cum loquitur de poteſtate judiciaria, intelligat reſpectu ſuorum ſubditorum; ſi de fraterna correctione intel-

C ligeretur, correctio aliud eſſet, ſicut monſtratum eſt.

Ad rationes primi corollarii, concedo rationem, quæ probat, quod peccata mortalia publica, *&c.* non ſunt fovenda aut defendenda, Hæc fuit prima pars corollarii. Ad rationes arguentes contra ſecundam partem, quod per rectores ſpirituales & ſæculares, ex officio modis ipſis congruentibus, in communitatibus chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorum, ſunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda. Ad primam; Dominus dominantium, Rex regum, Deus omnipotens hoc fecit, & hominibus faciendum injunxit, ut patet ex diſcurſu veteris & novi

D teſtamenti; ergo rectores hoc facere debent. Dico quod nec omnia peccata mortalia publica Dominus punivit in lege veteri, nec omnia in lege nova, ſicut late deductum fuit in concluſione primi puncti: ſed nec omnia punienda mandavit in lege nova. Imo dicit Lucæ ſexto: *Eſtote miſericordes ſicut Pater veſter cæleſtis miſericors eſt*. Dixit & Matthæi decimo octavo, cum quæreret Petrus, quoties fratri in eum peccanti eſſet parcendum: *Non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties*. Et iterum: *Nonne oportuit, & te miſereri conſervi tui ſicut & ego tui miſertus ſum? & iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadſque redderet univerſum debitum; Sic*, inquit Salvator, &

E *Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris*. Dixit & Apoſtolus ad Epheſ. IV. *Eſtote invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis*. Et Petrus, prima Petri III. *In fide autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles, non reddentes malum pro malo nec maledictum pro maledicto, ſed e contrario benedicentes.*

Proponens allegat, quod Dominus punivit ſuperbiam in Lucifero & quibuſdam, avaritiam

in Achor, & etiam certis perſonis, *&c.* quæ ad longum non recito, quia concedo ſemper: tamen argumentum ſuum deficit, quia arguit ab inſufficienti. Non enim ſequitur; punivit peccata in ipſis, ergo in omnibus. Siquidem judicia ſua ſunt abyſſus multa, & alta profunditas, quis invenit eam? Interdum itaque ita dure corripuit, ut non ſolum homines peccantes, ſed & irrationabilia propter eos puniverit, ut apparet in theſauris Jericho, & animalibus Amalecitarum, in pecunia Simonis magi, in poſſeſſionibus Ægyptiorum: & hoc, ſicut aperuit nobis Alexander doctor irrefragabilis, triplici de cauſa: ſcilicet ratione ſacramenti, ratione detestationis peccati ratione flagelli. Ratione ſacramenti, theſauri Jericho, Joſue VI. & animalia Amalecitarum, I. Regum XV. puniuntur. Nam Jericho interpretatur Luna, & ſignificat mundum cujus avaritia damnatur cum theſauro Jericho. Anathematizantur Amalecitæ, qui interpretantur lingentes, & ſignificant carnalium deſideriorum voluptates, quæ debent mortificari, quod denotatur interfectione animalium Amalecitarum. Ratione detestationis peccati pecunia Simonis magi damnata est pro peccato ſuo, Actuum VIII. Ratione flagelli poſſeſſiones Ægyptiorum traditæ ſunt grandini, Exodi IX. ut in illis puniantur & flagellentur, in quorum amore ſupra modum delectabantur. Interdum ita pepercit, ut duxerit juſtos in ſtuporem, dum non contenta fuit clementia ſua crucifixoribus parcere, ſed orabat pro eis. Videtis mirabilem divinæ diſpoſitionis ſcientiam & arcanum inſcrutabile confortatum, ut non poſſimus ad eum: unde non debet ſumi argumentum pro punitione ab homine, ex punitione Dei: potius ſumendum est exemplum ignoſcendi aut corripiendi in ſpiritu lenitatis & benignitate Chriſti ipſo dicente: *Diſcite a me quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris*, & per prophetam Joel peccatores vocante, cum dicit: *Convertimini ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt, patiens & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia*, Joel II. *Et cognoſcite, quam amarum eſt, dereliquiſſe Deum veſtrum, derelinquentes fontem aquæ vivæ, & fodientes ſibi ciſternas diſſipatas*, in nimio rigore, ſcilicet punitionis, *quæ non lent continere aquas*, ſcilicet miſericordiæ.

Alexand. de Ales part. 3. q. 41. mem. 4. art. 2. ad 2. & ſeq.

Matth. 11.

Jerem

Ad illam de Fabiano Papa, III. quæstione I. Deus ergo ad hoc præordinavit vos, *&c.* dico, quod illud capitulum loquitur de pœna infligenda contra facientes calumniam ſacerdotibus, & vim eis inferentibus; quod patet primo ex rubro, patet etiam ex con-
» tinuatione. Nam in fine capituli præceden-
» tis dicitur: Dominum crucifigunt, qui eum
» in ſuis ſacerdotibus perſequuntur: quia crux
a cruciatu dicitur, magnum autem cruciatum ſuſtinet, qui vim patiur. Patet tertio ex fine capituli, quod opponens obticuit. Nam po-
» ſtquam dixerat, Illum vero, qui calum-
» niam vel opprobrium facit, abſcindatis;
» ſequitur quod tacitum fuit. Et Domino in
» ſuis ſacerdotibus opem feratis. Hoc autem totum concedo, & est contra opponentem, qui dicere videtur aperte, per ſæculares ſacerdotes eſſe puniendos.

Ad illa, Niſi in ſancta communitate Chriſtianorum, *&c.* dico, quod ista ratio deficit, ſi tendat ad hoc, quod fornicatio ſimplex, & omnia, mortalia non ſolum correctione fraterna, aut generali correctione prædicationis ſunt corripienda, ſed etiam per ſæculares poteſtates coercenda & omnino punienda aut expellenda de communitatibus Chriſtianorum. Iſta, inquam, ratio deficit in duobus, primo in hoc, quod non diſtinguit inter prohibitionem & punitionem, & tamen magna eſt diſtinctio facienda: cum lex Dei prohibeat omne mortale, nec tamen in hoc ſæculo Deus puniverit omne mortale, etiam publicum, ut oſtenſum eſt. Nam arguit Paulum omnes fornicationes prohibuiſſe, & ex hoc concludit, quod omnes ſunt puniendæ. Secundo deficit in hoc, quod non diſtinguit ſpecies peccatorum in uno genere, aut etiam genera, quia ex punitione fornicationis; Corinthii vult arguere punitionem omnis fornicationis; quod fieri non debet: quia illa, quam punivit, non fuit ſimplex fornicatio, imo fuit inceſtus, & aliquo modo contra naturam, & contra reverentiam naturalem, quæ debetur patri, & ex hoc uxori ejus, quæ eſt cum illo una caro. Si tendat ratio, quod fornicatio & alia mortalia ſunt correctione fraterna corripienda, non ego, imo concedo: abſit etiam quod ſint fovenda: ſed dico, quod eſt tolerandum ſimplex meretricium, & permittendum propter cauſas ante memoratas. Placet inſuper mihi quod omnia peccata mortalia ſint Spiritu ſancto dictante prohibita: ſed concilium Apoſtolorum, Actuum XV. non omnia prohibuit, ſed tantum quatuor: ſcilicet, ab idololatriciis, ſuffocato, ſanguine, & fornicatione. Illa vero clauſula, *Et ea, quæ vobis fieri non vultis, ne feceritis*, non eſt de canone ſeu textu, nec eſt apparentia, quod eſſe debeat; quia eſt unum principium legis naturæ, omnibus utentibus ratione notum. Talia vero non cadunt ſub conſilio. Si tamen omnia mortalia prohibuiſſet, non ideo omnia eſſent hic pœnaliter punienda, ſed in tribunali & foro adæquato divinæ juſtitiæ, puta in extremo judicio, & in foro conſcientiæ de omnibus mortalibus occurrentibus memoriæ.

Ad rationes ſecundi corollarii editas. Ad primam, quæ nititur probare, quod communitates habeant punire peccata. Primo ad primam de communitate Corinthiorum aſſumit, quod punivit Corinthium; dico, quod non ſententiando punivit, ſed Paulus: quia, ut dictum eſt, dixit: *Judicavi ejuſdem hominem*, non dicit, Judicavimus, nec Judicaſtis. Eſt verum, quod hoc fecit illis congregatis cum ſuo ſpiritu, in vinculo fidei & caritatis, & etiam ſcientibus. Quod ſi aliquis contendere velit, quod illa judicavit; tunc diceretur quod fuit cum Paulo & auctoritate ejus. Nam dicit: *Congregatis vobis & meo ſpiritu*, Quod allegat, *corrigite inquietos*, de Theſſalonicenſibus, intelligitur de inſtructione exhortatoria prælatorum, & non communitatis eorum. Mox enim, cum eos de obedientia & ſuſtentatione prælatorum docuerat, ut dicit Petrus de Tarantaſia, & ſpecialiter reſpectu curioſorum, gyrovagorum, ideo dicitur, *inquietos*. Eſt hæc inſtructio Corinthiorum, quia ſufferebant pſeudoapoſtolos, quos inſipientes dicit; eoſque, quod in carne gloriabantur, reprehendit: & hoc eſt ſpeciale & grave peccatum, contradictores, ſcilicet verorum prædicatorum tolerare: non ta-

1. Theſſ. 5.

2. Cor. 12.

men concluditur quod nulli peccatores sunt tolerandi ex isto.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad illam Ambrosii, XXIII. quæstione v. Remittuntur, dicentis: Puniuntur peccata per homines, *&c.* dictum est supra de hac materia satis. Ad præsens tantum dico quod si communitas puniret, Deo ad punitionem ejus, & intentionem movente, non peccaret, sic enim haberet auctoritatem: sed si puniret Deo ad actum punitionis movente, & non ad intentionem, peccaret; quia quamvis punitionis actio esset bona, non tamen intentio punientis. Præterea esto, quod communitas posset aliqua peccata punire ex auctoritate, non tamen ideo punire posset peccata clericorum, cum non sint eis subditi, ut palam factum est: nisi a Deo vel ecclesia acciperent expressam potestatem: & tunc fieret auctoritate Dei, aut ecclesiæ, & magis Deus vel ecclesia hoc faceret.

Amb. lib. 2. de Cain & Abel, c. 4. 23. quæst. 5. *Remittuntur*, c. 49.

Ad illam de Anacleto Papa, XXIV. quæstione III. Tam sacerdos, quam reliqui fideles, *&c.* dico, quod illud capitulum intelligitur de correctione fraterna, quoad omnes; & de judiciaria potestate, quoad sacerdotes, dum dicitur: Aut si incorragibiles apparuerint, ab ecclesia separentur. Nam glossa dicit: Hoc est argumentum, quod istud, Si peccaverint, spectat ad omnes: & super illo verbo, separentur, dicit: Ergo sacerdotes habent officium excommunicandi: Et ita hæc ratio est pro me. Ad illam Joannis VIII. distinct. LXXXVI. dicentis: Facientis procul dubio, *&c.* dico; quod ista omnia hic allegata vera sunt, de differentibus disciplinam ex negligentia, aut aliqua inordinata, vel indiscreta affectione, quasi aliquid humanum passi; non autem de omittentibus severitatem justitiæ ex causis rationabilibus. Præterea vera sunt de negligentia punitionis peccatorum turbantium bonam consistentiam politiæ, & eorum, a quibus facile est plebe jam multitudinem abstinere. Aliorum vero peccatorum punitio omittitur pro salute boni communis, aut ad pejora vitanda: & non negligitur. Neglectio enim est omissio ejus quod quis scit & potest facere, & ad hoc tenetur. Impotens autem humana potestas non potest omnia peccata mortalia punire, nec omnia dirigere recte. Ex quo fit, quod cavet majora, & punit ex auctoritate: minora, quamvis mortalia, relinquendivim examini, aut foro conscientiæ, vel finali.

Anacles. epist 83.

Dist. 86. c. *Facientis*, c. 3.

Ad rationes tertii corollarii. Ad illam, cum dicitur: Patet ex lege correctionis fraternæ, *&c.* concedo, quod superiores possint ab inferioribus corripi correptione fraterna, sed non ut opponens intelligit in deductione: scilicet ut denuntiatio post decretam monitionem fiat coram populo sed debet, fieri coram suo superiori. Et si summus Pontifex peccet peccato personali, debet secrete cum humilitate & reverentia moneri. Si autem nolit acquiescere post adhibitionem unius aut duorum testium, poterit denuntiari concilio generali; si non, sic non est alter recursus, res est Deo committenda, & pro eo orandum.

Ad hoc quod de Christo allegat, dico, quod secundum Gregorium in homilia, ut Thomas in expositione hujus passus, recitat, non submittit se Christus correctioni populi; sed ex ratione probat se peccatorem non esse, unde

Greg. hom 11.

» ait: Pensate autem mansuetudinem Dei, rela-
» xare peccata venerat, & dicebat: *Quis ex*
» *vobis arguet me de peccato?* non dedignatur
» ex ratione ostendere se peccatorem non esse,
» qui ex virtute divinitatis poterat peccatores
justificare. Quod dicit de Moyse, dico, quod
instructus fuit a Jethro: Nam dicitur in textu:
Audi consilium meum, non correptus, quia non
peccavit. De David dicendum, quod illa correctio, quam fecit Nathan fuit fraterna: &
etiam Nathan in spiritualibus erat major David, II. quæstione VII. Nos sic: quamvis par
in parem, & major in minorem, & e contra possit istam exercere; debitis servatis circumstantiis. De resistentia Pauli erga Petrum
quod fuit publica, jam dictum est. Imminebat
enim magnum periculum fidei, Nam Petrus
simulatione inducebat ad observantiam legalium contra veritatem evangelii. De Salomone, qui disposuit Abiathar sacerdotem, dico
primo cum de Lyra, quod fecit divino instinctu, seu divina voluntate, quia conspiraverat contra ipsum Salomonem, & divinam ordinationem, atque David patris ejus; & ut
impleretur sermo Domini, quem locutus est
super domum Heli, sicut etiam dicitur in textu. Dicerem secundo, quod sacerdotium evangelicum succedit magis sacerdotio Melchisedec
quam Levitico, Propheta testante, cum ait:
Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Non enim hereditate possidetur sanctuarium Dei modo, ut in lege: sed divina
vocatione quis ad illud assumitur, non parentum favore propterea etiam Melchisedec non
legitur habuisse patrem aut matrem. Erat enim
Leviticum sacerdotium satis servile, & ad illud per reges assumebatur. Ideo non mirum
si ab officio potuerit per regem Salomonem
Abiathar deponi. Modo regibus sacerdotium
evangelicum non est obnoxium: ideo neo reges possunt tales instituere, vel destituere, aut
juridice punire. Et hæc ipsa, de successione
sacerdotii evangelici, magis sacerdotio Melchisedec, probantur ex hoc quod lex naturæ perficitur per evangelicam; lex vero Moysi evacuatur per eam, saltem quoad cæremonialia
& judicialia. Moralia vero, quæ manent
pertinent ad legem naturæ. Translatio ergo
legis infert translationem sacerdotii, sicut e
contra Apostolus dicit ad Hebræos VII. *Translato sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat*.
Ex quo ergo lex naturæ, in qua fuit sacerdotium Melchisedec, non est translata, &
lex Moysi translata est, sive evacuata, in
qua erat sacerdotium Leviticum, habeo intentum.

ANNO CHRISTI 1433. *Joan.* 8.

Exodi 18.

2. *Reg.* 12. 2. quæst. 7. *Nos sic*, c. 41.

Galat. 2.

3. *Reg.* 2.

1. *Reg.* 2

Psalm. 109.

Ad illam, Jeremiæ XIV. *Dixit totus populus*, &c *Sacerdotes nostri*, &c. dico quod aliud est Deo lacrymosam querimoniam facere propter peccata sacerdotum, aliud est hujusmodi peccata coram populo arguere. Primum licet interdum, maxime tamen dum
non habetur ad superiorem hominem recursus. Secundum non licet pro peccatis personalibus prælatorum; primum faciebat populus
non secundum.

Ad illam, Superiores sæpius vivunt illicite, *&c.* dico, quod inferiores ex hoc, quod non impugnant juridice, seu ex potestate superiores, quia non possunt, nec illis licet pœnaliter punire superiores, non sunt consentientes. Ad hoc propositum dicit glossa interlinearis ibi,

Qui

ANNO CHRISTI 1433.

Qui poteſt debet & habet juriſdictionem. » Et conformiter dicit ad hoc, Nec caret » ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto » facinori deſinit obviare, ſi poteſt, dicit gloſ- » ſa. Et ſic exponitur de ſententia excommunicationis, Quantæ. Ad capitulum ergo allegatum poteſt reſponderi, ſicut ad illud, Facientis culpa, diſtinctione LXXXVI.

De ſententia excommunic. c. Quantæ / Greg. lib. 10. ep. 27. edit. Rom. 35.

Ad illam de Gregorio, II. quæſtione VII. Sicut, inquit, laudabile; dico, quod illud capitulum loquitur de correctione ex auctoritate. Nam ibi Gregorius incitat epiſcopos in concilio Byzacii congregatos, ut primatem Clementium informatione ſacerdotali prævia puniant aut judicent: & ſic non facit ad propoſitum proponentis, quod inferiores corrigant per inflictionem pœnæ ſuperiores, & laici eccleſiaſticos: ſed magis ad propoſitum, quod talis correctio ſit per ſuperiores.

Ad illam de Leone, II. quæſt. VII. dicente; Nos ſi incompetenter aliquid agimus, *&c.* dico cum doctoribus, quod hæc ſubmiſſio fuit perfectionis, & non debiti. Ad decretum allegatum, quod hoc ſit debitum, quod incipit, Nos ſi incompetenter aliquid agimus, *&c.* ubi inducitur Balaam propheta reprehenſus ab aſina, in quo per Balaam ſuperior, per aſinam inferior intelligitur. Dico, quod hoc non oſtendit inferiores ex auctoritate poſſe reprehendere ſuperiores, nec ſuperiores ſe debere ſubjicere inferioribus in illa correctione. Patet in textu ibi ſequenti, ubi dicitur: » Verum eſt quod per aſinam ſubditi, & per » Balaam prælati intelliguntur, non tamen » hoc exemplo probantur prælati accuſandi a » ſubditis, ſed ſubditis forma tantum datur » humiliter reſiſtendi prælatis, ſi forte eos ad » malum cogere voluerint. Et poſt pauca ſub- » ditur: Licet eis in hujuſmodi vocem con- » queſtionis prorumpere, & prælatis ſuis di- » cere: Cur nos verberibus affligitis? Cur no- » bis injuſte iraſcimini? Numquid vobis ino- » bedientes aliquando fuimus, niſi nunc, cum » ad malum cogimur?

Ad expoſitionem Bedæ dico, quod licet prima facie videatur ad hoc venire, quod prælati mali a ſubditis poſſint reprehendi, quod ſi de fraternali correctione intelligeretur, non negarem: tamen bene conſideranti, loquitur de malis prælatis in fide errantibus, aut ſubditos prædicando ad malum trahentibus, unde » ſic habetur in textu: Qui etiam, ſcilicet » prælati, in præcipitium ſuos mergunt audi- » tores, quibus non ſalutaria, quæ corri- » gant, ſed quæ illos delectent erronea præ- » dicant: de quibus aperte ſubditur, ſcilicet » ex ſecunda epiſtola Petri capite ſecundo. *Hi* » *ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus* » *exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſerva-* » *tur, ſal infatuatum a porcis conculcatur. Et* » *qui dicit Pax vobis, plerumque non columba,* » *ſed corvus reputatur.* Profecto loquitur, ut apparet diligenter conſideranti de prælatis male docentibus, & dictum eſt ſupra, quod talibus poſſint ſubditi reſiſtere ad ſuperiorem recurrendo. Et ſi periculum ſit, iſtos publice reprehendere, non ſic autem pro peccatis perſonalibus, ſeu pro vita eorum mala.

Aug. in Pſal. 81. 22. qu. 3. Oſtendit, cap. 11.

Ad illam Auguſtini ſuper Pſalmo LXXXI. & habetur XXIII. quæſtione III. Oſtendit Propheta, *&c.* dico, quod differentia eſt inter prohibere & punire: quod poteſt quis prohibere ſuperiori, ne peccet, modo ſuo: monendo, exhortando: & ſic prohibitio eſt in reſpectu futuri: punitio per pœnæ inflictionem non fit niſi per ſuperiorem, & eſt reſpectu peccati præteriti. Dico ergo, quod capitulum loquitur de prohibitione prælati, ne peccet: & hoc poteſt fieri per inferiorem, per modum exhortationis, & cum reverentia; ſed hæc non eſt punitio, quæ eſt actus juſtitiæ, nec correctionis fraternæ, ſed præſervatio a periculo: nec popularis multitudo aliud facere poteſt.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad illud quod infert, quod oportet ſuperiorem clericum a laico judicari, *&c.* ſicut dixit a principio; eſt quadruplex judicium; aſſeſſionis, comparationis, diſcretionis, & condemnationis ſeu diffamationis, quæ eſt actus juſtitiæ. Primis tribus judiciis poteſt inferior de ſuperiore judicare, & hoc de manifeſtis, aut ubi eſt vehemens ſuſpicio: & hoc probant hic allegata ſaltem de tertio modo. Quod vero Chriſtus & Apoſtoli, & alii ſancti voluerunt, ut allegatur, ſe & opera ſua ſubſterni judicio laicorum, jam de Chriſto dixi: de Apoſtolis & ſanctis dicendum quod ſi fecerint, hoc fuit perfectionis, & non neceſſitatis.

8. q. 1. Vereor, cap. 22. Hieron. in 1. cap. epiſt. ad Titum.

Ad illud Hieronymi, VIII. quæſtione I. dicentis: Vereor, quomodo regina Auſtri, *&c.* dico, quod illud capitulum loquitur de judicio comparationis; ſic enim dicitur. Regina Auſtri judicabit homines ſui temporis; » & Ninivitæ, qui ad prædicationem Jonæ » crediderunt, condemnabunt eos, qui majo- » rem Jona Salvatorem contempſerunt. Hoc eſt dicere: Vita hominum temporibus reginæ & Salomonis comparata vitæ veſtræ, erit culpabilis & condemnanda: ſic & de vita Ninivitarum, & eorum, qui contempſerunt, di- » cendum. Et tunc illud, quod ſequitur; Sic » plurimi in populis epiſcopos judicent; eſt de eodem judicio comparationis accipiendum. Nam dicitur: Sic, id eſt, ſimili modo; plurimi in populis epiſcopos judicent; ſubtrahendo ſe ab eccleſiaſtico gradu, ſcilicet quoad opera, & ea quæ epiſcopo conveniunt non exercentes. Judicent comparatione, hoc eſt, meliores laici comparati ad epiſcopos malos. Oſtendent ex comparatione malam eſſe vitam epiſcoporum talium.

Ad illam, Item in die judicii licebit, *&c.* dico quod ista ratio arguit de judicio aſſeſſionis, aut comparationis, & postea transfert ſe in eadem ratione ad judicium diſcretionis, ex quo ſurgit ſæpius correctio fraterna. De Salomone deponente Abiathar ſacerdotem, de Daniele judicante duos iniquos ſacerdotes, & de Nabuchodonoſor dictum est: quia proponens dicit, quod in hoc Nabuchodonoſor non reprobatur, dico, quod ex textu non laudatur in hoc, ſecundum Alexandrum in III. quoad intentionem, ſed quantum ad actionem. Quia cooperabatur Domino, dicitur ſervus Domini. & licet a Deo dicatur ſervus ejus, hoc est, quia ei dedit dominium, & quia Domino, quantum ad actionem, licet non quoad intentionem, ſervivit. De Tito & Veſpaſiano dicendum, quod juſto Dei judicio puniverunt ſacerdotes & habitatores Jeruſalem, quia occiderunt Filium Dei, *& vendiderunt juſtum pro argento*, Amos II. & ut impleretur verbum Dei, Lucæ XIX. dicentis: *Venient & circumdabunt*

Alexand. ab Ales part. 3. qu. 35.

ANNO CHRISTI 1433.

bunt te vallo, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Et præterea lex Moysi impleta erat, & sic figura cessaverat, quare & sacerdotium. Erat enim jam synagoga ducta ad tumulum. De sancto Ambrosio dicendum, quod erat Arcadio in spiritualibus superior. Quod Hieronymus refert de Damaso, dicendum, quod ista accusatio fuit pia insinuatio, super fama, aut potius super infamia de lubrico carnis. Et nullus negat, quoniam inferiores possint superiores arguere, tamen cum reverentia fraternaliter, aut eis infamiam clamorosam insinuare. Sed negandum est, quod licet eos publice coram populo in speciali reprehendere, aut detractione infamare. Qualiter vero de illis in prædicatione agendum sit, dicendum est in fine conclusionis puncti.

Ad rationes quarti corollarii. Primo ad rationes de rectoribus in spiritualibus, *&c.* Ad illam Ezech. III. & XXXIII. capitulis, *Speculatorem*, &c. Ista probat comminationem factam a Deo, contra negligentiam rectorum spiritualium, in officio prædicationis, si veritatem vitæ & justitiæ non docuerunt suos subditos. Et hoc etiam manifeste innuit auctoritas primæ ad Timoth. v. *Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Et hoc nihil facit ad propositum de punitione per viam justitiæ superiorum per inferiores, & ecclesiasticorum per laicos, scabinos, aut judices, aut communitates.

Ad illam Origenis homilia VII. super Josue dicentis, Quando sacerdos, *&c.* Istam omnino concedo. Arguit enim negligentiam superiorum in officio & prædicatione & punitione inferiorum. Sed ut sæpe dictum est, non est negligere, omittere corrigere, quod quis rationabiliter emendare non posset: unde rector spiritualis peccata publica gladio verbi, & auctoritate justitiæ tenetur corrigere, prout potest. Quæ vero per inflictionem pœnæ non potest castigare, verbo Dei detestatur.

Orig. in c. 25. Num. hom. 20.

Ad illam de rectoribus sæcularibus, Numerorum XXV. ubi tangitur periculum eorum, si mala in communitatibus eorum non cohibuerunt; & ad Origenem, ibi, *Populus peccat, & prineipes ostentantur.* Dico, quod pro peccato populi, principes interdum puniuntur; quia propter negligentiam correctionis populi multitudo licentior fit ad malum & proclivior. Quoniam autem curam populi princeps susccpit, si culpabili omissione peccata permiserit impunita, reus erit insolentiæ ejus. Tales autem fortasse fuere principes populi, qui cum viderent filias Moab missas ex consilio Balaam ad castra filiorum Israel, ut propter eas populus peccaret & vinceretur, qui ab eodem maledici non poterat, non cohibuerunt populum ad eas accedere: cum unus Zambri scilicet, coram filiis Israel legatur accessisse ad Cozbi Madianitidem filiam ducis, & cum ea peccare non erubuerit. Et nihilo minus reperimus unum pro alio puniri interdum, absque peccato, tribus causis, ut dicit Alexander: Prima est excitatio solicitudinis caritatis, ut non tantum quisque se observet a peccato pro se, sed etiam alii diligentiam adhibeant ad custodiam unius, ne & ipsi pro illo puniantur. Secunda causa est ostensio unitatis, quæ debet esse quantum ad vinculum societatis. Nam propter peccatum Achaz, ut dictum est, peccavit populus. Tertia causa est detestatio peccati, & ostensio magnitudinis ejus, ut videatur quantum peccaret multitudo, hoc vel illud faciendo, quoniam unus sic agendo peccavit. Thomas vero 2. 2. quæstione CVIII. articulo tertio ad primum ostendit, quod tribus modis unus aliquando pro alio punitur.

Alexand. ab Ales part. 3. qu. 41. in 4 art. 3.

ANNO CHRISTI 1433.

Aug. in qu. sup. Jos. lib. 6. c. 8. tom. 4.

Primo, quia est aliquo modo alterius, ut filius punitur pro peccato patris. Secundo, per derivationem unius in alium, ut quia unus alium imitatur, aut per modum meriti, ut subditi pro peccato principis. Patet in punitione populi pro peccato David, numerantis populum, II. Reg. XXIV. propter quod dicit quidam:

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi. Horat. ep. 2. lib. 1.

Tertio, ad commendandam unitatem humanæ societatis, & sic unus etiam bonus pro malis in eadem societate patitur. Juxta istos modos satis manifestum est, nonnunquam aliquem sine culpa, non tamen sine causa, puniri. Verumtamen principes filiorum Israel non sine culpa eorum æstimandum forte est fuisse punitos pro peccato populi, quia corrigere neglexerunt, cum possent, ut tangit Origenes.

Ad auctoritatem Augustini, II. quæstione VII. Qui nec; increpantis rectores, nec sui nec suorum curam habentes, concedo. Rursus ad illam, quæ de vindicta Heli loquitur, in comminatione Angeli ecclesiæ Sardis, propter eorum negligentias in correctione suorum, etiam concedo. Illam etiam, quæ est Leonis ad Aquilejensem episcopum: Inferiorum ordinum culpæ, *&c.*

2. qu. 7. Qui nec, cap. 32. 1. Reg. 2. Apocal. 23.

Ad auctoritatem Isidori, lib. III. de summo bono, quæ vera est de omittentibus doctrinam ministrare, & sarculo correctionis fraternæ vitiorum spinas purgare, dum & quibus, cum aliis circumstantiis, obligantur; & maxime de illis, qui pastoralis dignitatis, aut vocationis officio adhuc strictius tenentur. Propterea Apostolus prima ad Corinthios v. Corinthios arguit, quod non corripuerunt illum notorium fornicatorem correctione fraterna, de quo sæpe est mentio facta.

Dist. 86. Inferiorum ordinum, c. 1. Leo Aquilejensi episcopo, ep. 3. & 84. seu 86.

Posuit proponens quatuor causas, propter quas corripienda & castiganda sunt peccata. Primo, quia populus videns peccatores non puniri vel argui per ecclesiam & publice, credunt ea quæ committunt non esse peccata, vel non tam gravia, sicut in se sunt. Secundo, quia ipsi illiciuntur ad peccandum similibus peccatis. Tertio, quia facilius ad aliqua graviora ruunt. Quarto, quia una communitas coram Deo propter publicos peccatores damnatur, ut populus Israel propter fornicantes cum Madianitis, *&c.* Nullus profecto sanæ mentis est, qui non dicat, peccata mortalia publica esse punienda: dicentes enim oppositum, fautores essent criminum ac meo judicio severiori disciplina arcendi, quam crimina facientes; eo quod non paucorum auctores essent, sed omnium quæ sub prætextu illius erroneæ doctrinæ licentius agerentur. Ideo pono, quod multa peccata publica sunt punienda per inflictionem pœnæ, ab his, qui jurisdictionem habent super illos. Et in hoc proponens & ego non sumus discordes: differimus autem, quantum potui ex articuli corollariis notabilibus rationibus

Num. 25.

Differentia inter respondentem & proponentem in hoc articulo.

bus accipere; in quatuor. Primo, quia ponit omnia peccata mortalia publica esse punienda per judicium: & hoc apparet, quia in articulo dicit peccata mortalia publica indefinite, & tales in moralibus regulariter æquivalent universalibus. Et ex rationibus ad eumdem, specialiter ex declaratione quæ incipit, Unde id apparet; & ego pono oppositum. Secundo, quia ponit, quod a quolibet Christi fideli peccata mortalia publica quorumcumque tam ecclesiasticorum quam sæcularium sunt publice coram quibuscumque caritative arguenda. Patet ex secundo corollario & tertio, & ex declaratione ante corollaria, quæ incipit, Patet etiam ex dilectione Dei, *&c.* Et ego pono oppositum. Tertio, quia ponit quod peccata publica mortalia superiorum sunt prædicanda etiam coram populo: & hoc apparet ex tertio corollario, & rationibus, & declaratione, quæ incipit, Sunt multa alia peccata prælatorum. Et ego dico, quod peccata clericorum, specialia illi statui, non sunt populo nuntianda in verbo prædicationis immoderate; imo cum magna discretione & sobrie, etiam ubi faciendum esset: puta, si verisimiliter populus crederet ea, quæ sacerdotes committunt non esse peccata, aut minora quam sint, aut caperet a ausum peccandi ab eis, aut aliquid aliud simile Rationes hujus suo loco tangentur. Quarto, quia ponit quod peccata mortalia publica quorumcumque sunt per potestates sæculares coactive punienda, & hoc ubi correctio fraterna, aut generalis reprehensio, per prædicationem verbi Dei non sufficeret. Apparet ex declaratione quæ incipit, Unde, quia lex divina: Et ego pono oppositum ad non subjectos. Dico enim, quod peccata clericorum non sunt pœnaliter per judices sæculares corrigenda, aut coram eis arguenda, nisi esset peccatum in fide, aut subversione morum per falsam doctrinam; & casibus exceptis a jure in una responsione specialiter, & ut ibi expressis; aut si aliqui alii sint a jure concessi: hoc enim & solum possunt in illis, quod eis concedit jus, & indulget: & quod hoc non possunt in illos, & in favorem jurisdictionis ecclesiasticæ. Alioquin ecclesia, si potestati sæculari subjaceret, cum fletu clamare deberet illud Threnorum 1. *Facta est quasi vidua domina gentium, princeps provinciarum facta est sub tributo. Ideo plorans ploravit in nocte, & lacryma ejus in maxillis ejus.* Ista vero, quæ pono adversus dicta proponentis, per extensum in positione declarata sunt.

a *Forte*, ausam.

Addit opponens, quod quamdiu peccata mortalia publica in communitatibus non prohibebuntur, tamdiu majores in plebe & cum plebe erunt in periculo damnationis: quod non apparet verum de peccatis non subditorum, & si prohibeant ipsos non subditos, modo sibi competenti illis, scilicet, correctione fraterna. Quia ergo alius modus eis non convenit, & quamvis peccatores, inquit, inter alios exsistentes suo exemplo aliquos aliquo modo attrahant, non tamen sunt omnes ut contagiosi. Sicut enim dictum est ante, sunt quidam flagitiosi secundum doctrinam beati Augustini, lib. de decem chordis, & secundo de doctrina Christiana; & quidam facinorosi. Primi sunt qui non nocent aliis: secundi, qui nocent. Contagiosa igitur peccata, sunt hæreses & schismata, mala doctrina in moribus, defensiones vel excusationes publicæ in peccatis, incitamenta aliorum ad peccandum, & similia. Taliter peccantes dicuntur oves morbidæ contagiosæ: peccantes aliis peccatis, non. Tales fuerunt illi impii Core & Abiron, erant namque schismatici, alios ad schisma provocantes: unde bene dicitur per rectorem: *Recedite a tabernaculis impiorum hominum:* ne, scilicet infecti eorum peccatis, involvamini in eorum pœnis. De illis dicit Hieronymus super Jeremiam: Polluitur ex uno peccatore populus, sicut ex una ove morbida universus grex inficitur. Quod vero allegatur XLV. dist. ab eodem, & ab Origene, quod prius fuit allegatum, & hoc responsum est de negligentia sacerdotum aut pusillanimitate, aut timore servili peccata arguere dissimulantium, verentium linguas corrigendorum: ex quo peccato omissionis aliquando venit ira Dei super populum, est magis ad oppositum, quam ad propositum: quia per hoc ostenditur auctoritas sacerdotum super aliis, quorum est suis subditis viam salutis ostendere: ex cujus defectu graviter peccant; non ergo subjiciuntur judicio definitionis sæcularium.

Num. 16. Rabani sunt, non Hieronymi. Dist. 45. Sed illud, c. 27.

Circa peccata prælatorum & sacerdotum, quia causa ruinæ populi sunt sacerdotes mali, ait Gregorius. Et proponens allegat, & ex hoc concludit, quod eorum peccata sunt maxime arguenda. Dico quod hæc sunt vera; sed intendit, non per sæculares pœnali judicio, non per prædicatores coram populo, nisi cum moderamine & sobria gravitate verborum, nisi error esset in populo credente quod talia licerent: tunc enim essent talia peccata severius detestanda in se: sed non referendo ad auctores coram populo libere & sine freno, ut prætendunt dicta proponentis. Nam per quoslibet caritative, ut dicit, coram aliis corripienda sunt. Ergo arguenda peccata prælatorum & sacerdotum, primo caritative, & correctione fraterna, etiam a quolibet: ubi non sufficit, procedendum est ultra. Juxta formam Salvatoris adhibendus est unus testis, vel duo, & coram illis commonendus est ut desistat: quod si non audierit, dicendum est ecclesiæ, id est, prælato: & si neglexerit, ab eo potest ad superiorem, scilicet ad summum Pontificem, confugi. Quod si dissimulaverit, aut ipsemet peccaverit, dicendum est ecclesiæ, id est, generali concilio, quod ut dictum fuit, correctionem nullatenus omittere credendum est. Si concilium non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus, excommunicatus, excluſus a cœtu fidelium Aliud non habent Christi fideles laici in sacerdotes. Sunt etiam arguenda peccata prædictorum, per prædicatores, & generaliter reprehendenda, sed potius in sermonibus ad clerum, & ibi duriter, interdum suaviter est agendum. Emplastrum ex pietate & justitia conficiendum est: pietas exhibeatur, ut mater; justitia ut pater assistat: Simoniacam pravitatem in clero, & diversis statibus aggravavit, & ego illam pariter detestor. Abradenda est de ecclesia hæc pessima pestis. Allegavit ipse proponens multa dicta sanctorum hoc mortiferum virus reprobantia, quæ sane intellecta etiam ipse accepto, pertransiens diversos modos simoniæ, qui veri sunt.

Peccata Prælatorum quomodo arguenda.

Accedo ad rationes, quibus probare videbatur

tur, factas absolutiones a pœna & a culpa, & indulgentias non esse in lege Dei fundatas. Primo assumit illud Isaiæ III. *Populo meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* Secundo assumit Jeremiam VI. *Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia dicentes: Pax, pax; & non erat pax.* Item illud Ezech. XIII. *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis, ad capiendas animas & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei & fragmentum panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur; & vivificarent animas, quæ non vivunt; mentientes populo meo credenti mendaciis*, Jam dixi quoad absolutiones a pœna & a culpa, quod non est communis modus tradendi isto modo eas, sed dantur sub modo remissionis omnium peccatorum, id est, omnium pœnarum pro peccatis debitarum, aut alicujus partis illarum. Tunc dico ad has tres rationes, quod petunt principium: loquuntur enim de seducentibus populum per falsam exhortationem, aut intuitu gratiæ captandæ, aut avari quæstus: & cum applicat ad propositum absolutionis & indulgentiarum, supponit quod sint mendacia, cum veritates sint, & præparationes fructuosæ ad viam salutis, si tamen servetur debitus ordo, & moderatio honesta in eis. Et quasi videtur arguere a superiori ad inferius affirmative. Et hic locus non tenet secundum logicos. Arguit enim æquivalenter pastores in multis: ut dicendo populo scelerato, quod est beatus; dicendo affligendæ plebi, quod est pax; & multa eidem pro temporalibus recipiendis fingentibus, seducunt illum: ergo seducunt eum in isto proposito de absolutionibus & indulgentiis.

ANNO CHRISTI 1433. Absolutiones a pœna & culpa.

De peregrinationibus.

Jam ad rationes contra peregrinationes procedamus. Ad primam; assumit illud Matth. XXIV. *Ecce prædixi vobis; si ergo dixerint vobis*, &c. dico, quod ista auctoritas non allegatur ad propositum. Non enim est contra Deum aut sanctos colentes; & ecclesias ex devotione visitantes: sed contra eos, qui dicunt ecclesiam catholicam esse in aliquo angulo terræ; aut fidem catholicam in aliqua particulari regione, sicut per expositiones Hieronymi & Augustini superius ostensum est. Ad secundam Jeremiæ, id est: *Pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus*, &c. dico, quod istud Propheta dixit, quia rectores populi provocabant populum ad quærendum Dominum extra terram suam & locum quem elegerat. Siquidem in lege veteri erat locus determinatus in Judæa, ubi oportebat adorare, nec extra terram erat verus cultus Dei, sed idololatria tantum secundum Prophetam: *Notus in Judæa Deus*. Propterea incitare populum, ut adoraret alibi quam in terra Juda, erat eum seducere. Nunc quia venit plenitudo temporis, colitur Deus ab ortu solis usque ad occasum, quoniam ubique pro fide ejus sanguine martyrum rubricata est terra. Ideo prohibere visitare loca sanctorum, & ex speciali devotione propter præsentiam pignorum suorum, id est, corporum & cinerum ibi exsistentium eos ibi quærere, hoc videtur impium. Ad tertiam de Aza, II. Paralipomenon XIV. dico, quod Aza prohibuit idololatriam, confregit idola, lucos succidit, & * a portavit, imo præcepit adorare Dominum. Istis placuit Deo, non autem prohibuit peregrinationem in Jerusalem ter in anno, secundum quod erat præceptum in lege Domini; ipse enim solvisset legem. Et hoc est, quod dicitur in textu allegato: *Subvertit altaria peregrini cultus*, id est idololatriæ, *& excelsa, & confregit statuas lucosque succidit, ac præcepit Judæ, ut quæreret Dominum Deum patrum suorum*. Et ex illa clausula, *præcepit Judæ ut quæreret*, sequitur, quod implicite præceperit peregrinationem populo in Jerusalem. Ibi enim specialiter & excellentiori modo colebatur. Nec ex diffidentia peregrinatur populus, sed propter octo causas. Prima, ad excitandum sanctorum imitationem. Secunda, propter acuendam devotionem. Tertia, ut sanctorum meritis fideles ipsi fiant. Quarta, ut eorum orationibus adjuvantur. Quinta, ut sint ad orandum Deum plus memores. Sexta, ut satisfiat honori sanctorum pro eorum laboribus. Septima, ut ex sanctorum præsentia coram omni ecclesia rutilemus splendidius. Octava, ut ecclesiæ obediant, cum per pœnitentiam peregrinatio eis injungitur, & sic obediendo satisfaciant pro peccatis. Quomodo igitur prohiberi possunt peregrinationes, ad quas Deus vocat? Vocavit Moysen ad rubum ardentem, & discalceatus accessit: cum Saul etiam malus ad cœtum prophetarum veniisset, prophetare cœpit: non facerent sanctorum reliquiæ in beata requie manentium, quod mortalium viatorum fecit præsentia? aliquis limina sanctorum visitare prohibebitur, & concessum erat adire prophetas? Non modica est enim recreatio mentium devotarum, relicta quandoque ecclesia sua domestica, alia loca sancta, vel sanctos Dei servos, accessu ipso corporis, & petere & contemplari ad oculum: velut de eo, qui mortuum suum in loco sacro elegit sepeliri, notat Augustinus libro de cura pro mortuis agenda, dicens capite v. Cum » plurimum interfit, ubi ponatur corpus mor» tui sui, qui pro spiritu ejus Deo suppli» cat; quia & præcedens affectus locum ele» git sanctum, & illic corpore posito recor» datus, locus sanctus eum, qui præcesserat, » renovat, & auget affectum. Hæc ille. Per hoc ad illud Sapientis: *Confide in Deo, & mane in loco tuo*, &c. illo, quod loquitur de permanentia & quiete cordis, ex cujus inquietudine fiunt homines vagi, mobiles, & instabiles ad omne opus bonum. Hæc enim mala instabilitas. Sed devote peregrinantes confidunt in Domino, manent in loco suo, scilicet in Deo suo, in quo justus secundum divinam scripturam manere perhibetur licet corpore ambulet, secundum quod dicit quidam:

Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt. Horat.

Ad illam, quod Dominus noster Jesus Christus peregrinationem illam solemnem, quæ erat Jerusalem ter in anno, revocaverit, seu spiritualem intelligentiam hujus dederit, cum allegat illud Joannis IV. *Mulier, crede mihi, venit hora, quando nec in monte hoc, nec Hierosolymis adorabitis Patrem*, &c. dico, quod Dominus de modo colendi eum illam instruit, quod non secundum cærimonias legis, ut in monte Sion usque tunc fiebat, esset colendus, sed

in

ANNO CHRISTI 1433.

Causæ peregrinationis.

Exod. 3. 1. Reg. 19.

Jerem. 50. 6.

Psal. 77.

Eccl. 22.

* prostraret, a] *Forte*, hortavit, *pro* hortatus est.

in spiritu & veritate doctrinæ evangelicæ. Ideo
ANNO CHRISTI 1433. „ Augustinus epistola prima ad Hipponensem
„ ecclesiam ait: Ubique quidem Deus est, &
„ nullo continetur loco vel clauditur, qui con-
„ didit omnia: & eum a veris adoratoribus in
„ spiritu & veritate oportet adorari, ut in
„ occulto exaudiens, in occulto etiam justi-
„ ficet & coronet. Verumtamen ad ista, quæ
„ hominibus visibiliter nota sunt, quis po-
„ test ejus consilium perscrutari, quare in a-
„ liis locis hæc mirabilia fiant, & in aliis
„ non fiant? In multis enim notissima est
„ sanctitas loci, ubi sancti Felicis Nolensis
„ corpus conditum est, quo volui ut pergere-
„ rent, quia inde nobis facilius fideliusque
„ scribi potest quidquid in eorum aliquo di-
„ vinitus fuerit propalatum. Nam & nos no-
„ vimus Mediolani apud memoriam sancto-
„ rum, ubi mirabiliter & terribiliter dæmo-
„ nes confitentur, furem quemdam, qui ad
„ eum locum venerat ut falsum jurando deci-
„ peret, compulsum fuisse confiteri furtum,
„ & quod abstulerat reddere. Numquid non
„ & Africa martyrum corporibus plena est?
„ & tamen nusquam scimus hic talia fieri.
„ Sicut enim quod Apostolus dicit, *non om-*
„ *nes sancti habent dona curationis, nec omnes*
„ *habent dijudicationem spirituum*, nec in om-
„ nibus memoriis sanctorum ista voluit fieri
„ ille, qui dividit propria unicuique prout
„ vult. Hæc ille. Ex quo patet, quod licet
sit ubique Deus, & in uno solo templo co-
latur, tamen dignatus est ad honorem alicu-
jus sancti miracula facere uno loco, & non a-
lio, & alia hic, alia ibi. Nam & de sancto For-
tunato, lib. 1. dialogorum, cap. x. dicit beatus
„ Gregorius: Cur multa de ejus vita dicimus,
„ cum nunc usque ad corpus illius tot virtutum
„ documenta teneamus? Dæmoniacos quippe
„ absolvere, ægros curare, quoties ex fide pe-
„ titur, ut vivens consueverat; hoc indesinen-
„ ter facere, & apud mortua ossa indesinen-
„ ter perseverat. Hæc ille. Itaque peregrina-
tio in montem Sion, & civitatem sanctam, per
doctrinam Salvatoris non est damnata, sed ad
intelligentiam spiritualem declarata; ut quæra-
tur Deus, & sanctorum suffragia postulentur,
ubi devotio spiritualis & sanctitatis succensus
Joann. 4. ignis ardebit. Et hoc est quod dixit mulieri Sa-
maritanæ: *Venit hora, & nunc est, quando ve-*
ri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veri-
tate. Nec occasione peregrinationum utique lai-
corum, si ex caritate fiant, putes proprias pa-
rochias esse contemnendas, sicut nec tempore
illo figurali synagogæ spernebantur, licet ter
in anno esset ascensus in Jerusalem. Concedo
tamen quod peregrinationes absque devotione
caritatis modicum aut nihil prosunt ad meri-
tum vitæ æternæ. Et hoc est quod dicit bea-
tus Augustinus de verbis Apostoli sermone
Augusti. tract. 26. in loc. Joan. 6. secundo: Non corpore, inquit, impellitur
„ quis ad Christum venire, sed desiderio col-
„ ligatur, *&c.* Idem dicit Augustinus super
„ illo: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater*
„ *meus traxerit eum*, cum ait: Non ambulan-
„ do ad Christum currimus, sed credendo.
Hieron. in 24. c. Matth. Ad auctoritatem Hieronymi dicentis super
illo Matthæi XXIV. *Nolite exire, nolite credere*,
„ &c. Stultum est enim in parvo loco vel ab-
„ scondito quærere qui totius mundi lumen est.
Dico, quod non est contra peregrinationes,
sed contra putantes, catholicam ecclesiam,
aut fidem esse in una parva regione, ut dictum est.

ANNO CHRISTI 1433. Ad auctoritatem Bedæ super illo Matthæi IX.
„ *Sequere, &c.* dicentis: *Sequere me*, & non
„ tam incessu pedum, quam exsecutione mo-
„ rum; dico quod verum est, quod peregri-
natio corporalis, sine spiritualis pinguedine de-
votionis, parum prodest, juxta dictum Apo-
stoli 1. ad Thimoth. IV. *Exercitatio corporalis*
ad modicum utilis est, pietas ad omnia valet.

Narrat proponens multa peccata & abusus cir-
ca peregrinationes, quas non discredo, sed pu-
to esse vera, & illi ab omni bono viro pro pos-
se tollendi sunt. Hoc non vitiat peregrinatio-
nes, quando sunt bene factæ ex caritate & aliis
circumstantiis debitis: nisi enim essent bonæ,
non essent approbatæ a sanctis patribus. Igitur
cum sint per doctores sanctos justificatæ, patet
quod sint licitæ. Hoc etiam probatur. Nam
de Cleto Papa tertio a Petro, vel ejus coad-
jutore, dicitur in chronica Martini sic: Hic
Anno 71. a Christo nato. „ Cletus Pontifex scribens omnibus populis
„ approbat & commendat peregrinationes ad
„ sanctos, & maxime ad limina sancti Petri,
„ asserens quod validior est ad salutem sancti
„ Petri visitatio, quam, duorum annorum je-
„ junium: & illos anathemate exsecratur, qui
„ visitationem Apostolorum impediunt vel dis-
„ suadent. Hæc ibi. Siquidem virtutibus
ipsis, ut objecto contingit male uti, ut di-
cunt doctores: nam dicit Apostolus: *Scientia*
1. Cor. 8. *inflat*: sed non, ut in principio eliciente a-
ctum: cur etiam non potuerunt aliqui mali
uti, ut objecto, peregrinationibus?

De reliquiis, & veneratione sanctorum. Post prædicta veniendum est ad objecta circa
venerationem sanctarum reliquiarum. Ad au-
ctoritatem Innocentii de reliquiis & veneratione
sanctorum: Cum ex eo quod quidam, *&c.*
Concedo illud decretum. Prohibetur enim, ne
antiquæ reliquiæ extra capsam trahantur pro-
pter turpem quæstum, aut ut videantur, &
ne de novo inventæ sine auctoritate sedis Apo-
stolicæ venerentur. Per hoc dico ad id, Quod
de novitate, *&c.* Nam si auctoritate sedis A-
postolicæ hoc approbatum est, peregrinatio,
& consequenter veneratio ista laudabilis est;
si non, tunc fieri non debet.

Ad auctoritatem Chrysostomi in opere imper-
fecto super Matthæi X. *Væ vobis Scribæ & Pha-*
risæi hypocritæ, &c. dico, quod Chrysostomus
Chryf. in opere imperf. in c. Matth. 23. hom. 45. improbat factum ædificantium sepulcra pretio-
sa ex substantia pauperum; qui illos evisce-
rant, ut celebrent sibi nomen sempiternum:
putantes stulte, felicem vitam in memoriis ho-
minum debere recondi. Nec minori ratione
arguendi sunt, qui basilicas exstruunt de bo-
nis alienis: velut enim interfectores filiorum
ante faciem patris computat illos Sapiens. Nam
dicit Ecclesiastici XXXIV. *Qui offert sacrificium*
de substantia pauperis, quasi qui victimat filium
in conspectu patris. Nec licere judico debere
destruere antiquas Dei ecclesias, ut novæ ædi-
ficentur; sed ob reverentiam Dei & sancto-
rum, de proprio monumenta ædificari marty-
ribus & aliis Dei servis, prorsus laudabile est.
Siquidem Beda ornatum sepulcri Domini libro
ultimo super Marcum exponit, ita dicens:
„ De monumento Domini ferunt, qui nostra
„ ætate de Hierosolymis in Britanniam vene-
„ re, quod domus fuit rotunda, de subjacen-
„ te rupe excisa, tantæ altitudinis, ut intra
„ consistens homo vix manu extenta culmen

ANNO CHRISTI 1433.

» possit attingere. Et finaliter inquit: Color » antem ejusdem monumenti ac loculi rubicun- » do & albo dicitur esse permixtus. Ecce do- mus & sepulcrum Domini spatiosa & ampla atque honorata a matre Domini, ab Apostolis, a Christi fidelibus, qui etiam inter fremitus infidelium ipsum sepulcrum adorare venerunt. Narrat hoc feciſſe sanctus Ambrosius Helenam reginam, sanctus Hieronymus sanctam Paulam, cæterique sancti quamplurimos. Audite de decore sepulcri beatæ Mariæ virginis, beatum Hieronymum in sermone de Assumptione illius ad Paulam & Eustochium dicentem: Monstratur sepulcrum ejus cernentibus nobis usque ad præsens in vallis Josaphat medio, quæ vallis est inter montem Sion, & montem Oliveti posita, quam & tu o Paula aspexisti, ubi in ejus honore fabricata est ecclesia miro lapide tabulata: in qua sepulta fuisse, ut scire potestis, ab omnibus ibidem prædicatur; sed nunc vacuum esse mausoleum cernentibus ostenditur. Habetur etiam Marci VI. de Joanne Baptista, quod discipuli venerunt & tulerunt corpus ejus, & posuerunt illud in monumento. Refert Beda, quod Josephus & Eusebius de hac sepultura rescripserunt; scilicet, de venerabili sepulcro Joannis. De hac sepultura & de veneratione fidelium, & miraculorum crebro concursu, in epitaphio sanctæ Paulæ, qualiter illuc venit peregre, docet Hieronymus; quod gratia brevitatis omitto.

Amb. in. de obitu Theodos. imper. post med. Hieron. de Assumpt. Deiparæ Virg. post initium.

Hieron. in Epit. Paulæ. c. 6 item in antecedentibus & sequentibus.

Allegat peccata prælatorum & sacerdotum in omissione culpabili prædicationis verbi Dei, & prohibitione prædicare volentium, in non communicando laicos, nullius mortalis conscios, sub utraque specie, scilicet panis & vini: in habendo dominia civilia super divitiis & bonis temporalibus; ad quæ responderi per me non oportet, cum quilibet horum trium articulorum peritissimos habeat defensores. Tetigit etiam de sententia lata per felicis recordationis Alexandrum Papam a IV. prædicationem verbum Dei prohibentem extra claustra & particulares ecclesias. Rursus de sententia Constantiensis concilii lata contra communicantes laicos sub utraque specie: dehinc de defensione dominiorum temporalium, per Papam & cæteros prælatos. Quas materias patribus meis memoratis defendendas remitto. Tetigit verbum de erectione cruciatæ contra Bohemos, & invectione in sacerdotes, si sitiant sanguinem eorumdem vel non. Verum quoniam quærentibus pacem occasiones sunt amputandæ jurgiorum, satius hac vice de hac re supersedere arbitratus sum. Docet enim me ille, qui dicit:

a al. liber ms. habet, V.

Virgil. *Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.*

Cum de bulla Alexandri fecit mentionem prædicationem restringentis, *&c.* subjunxit, quod emanavit principaliter & maxime ob magistrum bonæ & laudabilis ac sanctæ memoriæ Joannem Hus, ut speratur, sacræ paginæ baccalaureum formatum, & prædicatorem utique evangelicum, virum bonum, justum & catholicum, a multis annis in regno nostro vita & moribus & fama laudabiliter approbatum. Debebat, ut salva pace loquar, proponens ista subticere, qui gestorum in sacro concilio Constantiensi volebat approbationem audire, debebat subticere ista, quæ Joannis Hus articulos reprobatos & damnatos sub medio positos esse cupiebat. Qui desiderat concordiam, præteritæ litis acta non refert. Dicam, sola veritate motus, teste Deo, quoniam concilia generalia in materia fidei errare non possunt, inter quæ Constantiense concilium Joannem Hus [c] præter suas assertiones erroneas condemnavit; nullus de cætero eum pro catholico habeat, aut evangelico prædicatore. Nec Joannem Wickleff, cujus errores gravissimi sunt, quorum nonnulli pro quanto errores antiquorum hæreticorum Pelagii, Manichæi, Donati, Berengarii, Massaliani, & quorumdam aliorum, sapiunt, si opus fuerit ad plenum declarandorum, dudum ante nostra tempora damnati fuere. Æstimo forte, quod si proponens articulos Joannis Wickleff, & Joannis Hus attendisset, & libros eorum legisset, ut patres, qui fuerant in Constantiensi concilio, nobiscum diceret non posse eos fateri catholicos. Hieronymum vero non nimium extollat nobis; coram expertis loquitur doctoribus & magistris almæ matris meæ universitatis Parisiensis, qui verbositatem suam non modicam triduo sustinentes in repetitione per eum facta in sancto Bernardo Parisiis * ad omnino quare & in omnibus, volente autem ita Domino, ne inaniter gloriaretur, soli Regentes vici Straminis, & in pauco numero se illi objecerunt, illius tumentia verba reprimentes. Non enim dignum judicabatur gravissimos patres, in theologia & decretorum facultatibus professores, se tam levi personæ debere opponere. Ego autem tunc conflictum vidi, finem exspectavi, confusionem suam vidi, ita ut recesserit hospite insalutato, & necesse sibi erat; Alioquin aliqua minus bene dicta coactus fuisset revocare. Ista precor non amaro animo quis suscipiat. Nam hæc ideo dicta sunt, ne dicta per ante a proponente de illorum justitia cordi insideant; sed veritas, quæ a me dicta est, eluceſcat. Nec enim novum est populos occasionem sumpsisse credendi alicui personæ pro sua apparenti sanctitate: dudum enim similia prioribus contigerunt: unde citius est talibus indulgendum, dum propter speciem pietatis, ipsi quasi insciis in impietatem labuntur.

ANNO CHRISTI 1433.

b *Forte*, refert.

c *Forte*, propter.

Hieronymus Pragensis fuit Parisiis.

Locus corruptus.

Vulgo, *la rue du Foin.*

Consequenter mentem suam proponens aperit de modo reprehensionis peccatorum publicorum prælatorum & sacerdotum per viam prædicationis, & alias; dicit enim quod omnia talia sunt in prædicatione per sacerdotes, & aliis modis per omnes Christi fideles, secundum quod eorum statui, competit, data pertinacia, caritative arguenda & detegenda etiam coram clero & populo.

Resolvendo dicta sua, tres modos correctionis invenio peccatorum; & habet, ut dicit, quilibet suos exsecutores. Primus est correctionis fraternæ, & hic competit omnibus Christi fidelibus. Secundus modus correctionis per vitam justitiæ, & hic competit judicibus. Tertius est modus correctionis generalis in prædicatione, & hic competit prædicatoribus. Ecce tres modos, & apparet quis cuilibet statui competat. Quomodo igitur peccata prælatorum & sacerdotum sint per homines corripienda correctione fraterna, dictum est: & ibi tactum quod peccata eorum personalia non sunt arguenda coram multitudine, & sufficienter deductum, quod hoc est prætermittere ordinem fraternæ correctio-

ANNO CHRISTI 1433.

rectionis, & quod hoc rationabiliter fieri non debet, nisi in casibus jam dictis. De correctione ex auctoritate potestatis, quæ a pluribus dicitur paterna, etiam dictum est sufficienter: quod laici judices ecclesiasticos non possunt per judicium pro delictis aut peccatis publicis punire, cum non sint suæ jurisdictionis, nisi in cæteris casibus tactis in una responsione, & adhuc auctoritate ecclesiæ.

De correctione generali, quæ fit per prædicatores, quia latius illam deduxit jam dixi, & iterum dico, quod coram clero hoc fieri potest plane juxta exigentiam transgressionum, aliquando dure, aliquando suaviter, aliquando mixtim, ut tempus postulat, aut personæ. Coram populo, dico ut prius cum doctoribus, quod non est facienda de peccatis prælatorum personalibus, & sacerdotum, nisi cum magno moderamine verborum & competenti decentia, etiam cum ratio judicat hoc esse faciendum: quod forte esset, ubi populus occasione accepta a vita sacerdotum, crederet talia peccata ideo non esse peccata, aut non tam gravia ut sunt, eo quod impune videt talia committi: & hæc plaga populi probabiliter prædicatori innotesceret: aut ubi populus sine verecundia similia sacerdotibus perpetraret.

Dico secundo, quod peccatum infidelitatis prælatorum aut sacerdotum, si quod esset, & per malam doctrinam populum inficeret, est publice populo prædicandum, & instruendus populus, ut se a talibus observet. Sic Dominus & Salvator fecit, cum prædicabat dicens, Matthæi VII. *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

Dico tertio, quod peccatum solicitationis ad malum, qua populum commoverent ad peccandum, vel in Deum vel in proximum in irreverentiam ecclesiæ, aut inobedientiam principum, tale esset publice populo denuntiandum, & coram eo arguendum. Sic ait Dominus Matthæi XVI. *Cavete a fermento Pharisæorum & Sadducæorum.* Et idem habetur Marci VIII. Et bene *Pharisæorum*. Pharisæi enim interpretantur divisi, dividentes, vel violenti, aut dissipantes. Sacerdotes autem sic suadentes populo, essent a Deo per peccatum divisi, dividerent populum a Deo suo, gravem inferrent justitiæ & veritati violentiam, & dissiparent profecto rempublicam, quæ non tam viris constat, quam moribus.

Dico quarto, si sacerdotes committerent publice casus, pro quibus jurisdictioni sæculari, ex concessione juris canonici subjiciuntur, illos posset prædicator coram judicibus ipsis aperire, tamen cum protestatione de non tendendo ad pœnam sanguinis. Patet, quia peccata publica licite possunt denuntiari ad judices competentes. Nam sicut supra secundo punctum dictum fuit, remedium adhiberi debet, non solum peccanti, sed aliis, ne scandalizentur: & maxime hoc fit, cum denuntiatur peccatum his, qui possunt providere.

Dico quinto, quod peccata personalia alia a præmissis, aut ad illa reducibilibus, prælatorum aut sacerdotum, non videntur in prædicatione coram populo detegenda, specialiter ea referendo ad statum ecclesiasticum; nisi ut habitum est in primo dicto. Actus enim prædicationis ex caritate procedere debet ad emendationem nedum peccantium, sed & adstantium, quibus peccata narrantur. Sic enim faciendo peccantes coram subditis scandalizarentur, & sic verecundia esset eis ablata. Subditi vero utilitatem superiorum cognoscentes, eos contemnerent, Putando ergo sanare unum aut paucos, prædicator læderet plures, superiores scilicet & inferiores. Debet enim non modo prædicator esse utilis in verbo, sed & discretus eloquio, ut non solum prava nullo modo, sed nec recta quidem nimio & inordinate proferantur: quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud audientium corda loquacitas incauta opportunitate levigatur. Hinc est, quod in veste sacerdotis erant tintinnabula, ut sonus prædicationis ejus audiretur: erant & illis juncta mala punica, in quibus unitas designatur. Per quod signatur, ut talis sit prædicatio sacerdotis, & tam discreta, ut non scindatur vinculum unitatis. Hæc in sententia habentur a beato Gregorio, libro II. pastoralis sui, cap. IV. & XLIII. distinctione, *Si rector, &c.* Si dicatur, Ubi conscientia & fama simul esse non possunt, præponenda est famæ conscientia, verum est, cæteris paribus. Sed conscientiæ succurrendum est postposita fama recurrendo ad superiorem. Et ita dicunt doctores, cum oportet procedere ad denuntiationem, non ad inferiores. Item cum creditur servari unius conscientia, servatur & illius propter scandalum & populi, quia illum superiorem, aut superiores colligere non valet; & tamen eos contemnit aliter faciendo, scilicet peccata personalia publica a præmissis, *&c.*

Locus intricatus, & ut videtur, corruptus.

In prædicatione coram populo facta publice arguende, & specialiter referendo ad statum ecclesiasticum cum improperio, & non modeste & sobrie, sequuntur ista inconvenientia. Primum, sacerdotes infamantur, & fiunt inverecundi amisso suo honore, & sic procliviores ad mala. Secundum, eorum status, qui dignissimus est, læditur, & coguntur recedere quasi ab hominibus. Ecclesiastici XXXIII. *Si læseris eum injuste, in fugam convertetur.* Tertium, boni propter malos diffamatos scandalizantur, & tunc currit pœna contra scandalizantes, de qua Matth. 18. *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt.* Statu siquidem sacerdotii læso, bonos in isto statu scandalizari necesse est. Quartum, subditi laici contemnunt suos pastores, propter malam eorum vitam palam ipsis prædicatam. Et sic contemnunt Dominum sacerdotum Jesum Christum, Lucæ X. *Qui vos spernit, me spernit; & qui vos odit, me odit; & qui me spernit, spernit eum qui misit me.* Quintum, sacerdotes fiunt populo odiosi; nam ex contemptu mox surgit odium & rancor. Unde Psalm. CVIII. *Locuti sunt adversus me lingua dolosa, & sermonibus odii circumdederunt me.* Sextum, populus paratur per odium ad inobedientiam ad superiores, & irreverentiam, maxime quia valde multi ex illo sunt clericis infesti, prout dicitur VI. lib. Cleri» cis laicos oppido infestos tradit antiquitas: unde ira Domini venit super eos, secundum quod scriptum est Danielis IX. *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, recessimus & declinavimus a mandatis tuis ac judiciis: non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus*

Reprehensiones publicas ad statum ecclesiasticum peculiariter relatas sequuntur varia inconvenientia.

Clericis laico libro 5. de immunitate ecclesiarum, cap. 6.

noſtris, patribus noſtris, omnique populo terræ. *Tibi Domine juſtitia, nobis autem confuſio faciei, ſicut & hodie*, &c. Sacerdotes autem mali, ſi tamen recte doceant, ſervi Dei dicuntur, & prophetæ, quia alta, & a cognitione populi longe poſita nuntiant. Quod autem inobedientia iſta mala ſit, apparet, quia dicit Dominus de ſacerdotibus in mortem ſuam conſpirantibus, avaris: *Quæ dicunt facite*. Septimum inconvenens eſt, ſubtractio decimarum, oblationum, & aliorum reddituum debitorum ſacerdotibus. Nemo enim inimico in ratione dati vel accepti libenter communicat: & in hoc populus mandatum Dei prævaricatur, quia Malachiæ III. ſcriptum eſt: *Inferte omnem decimam in horreum meum, ut ſit cibus in domo mea*: & Apoſtolicum, quia dicitur 1. ad Corinth. IX. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?* Quaſi dicat, Non eſt. Deuter. XXV. lex dicit: *Non alligabis os bovi trituranti*. Et quod illud propter prælatos & ſacerdotes prædicantes dictum ſit, patet, quia ſequitur: *Numquid de bobus cura eſt Deo? an propter nos utique hæc dicta ſunt?*

Ad utilitates, quas dicit opponens ſequi ex tali publica prædicatione coram populo contra clerum, dico, quod etſi per accidens aliqua utilitas accederet, per ſe ſequerentur plura mala. Correctio enim illa generalis, niſi moderamen maximum, & cautela adeſſet, induceret ex ſe inferiorum in ſuperiores contemptum, & alia, quæ dicta ſunt. Ideo oſtendens, quomodo ſobrie loquendum eſt de ſuperiorum defectibus coram inferioribus, ut maneat devotio eorumdem apud illos, dicit Nicolaus Papa, & habetur XXI. diſtinctione, » Nolite: Nolite nos æſtimare facta cujuſcumque proximorum noſtrorum, quæ ſunt digna reprehenſione, velle defendere; ſed quod ita velim filios circa ſpiritualem patrem, & diſcipulos erga magiſtros devotos eſſe & ſobrios, ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam, ut non dicam dijudicandam, ſed nec ſaltem tenuiter reprehendendam proſiliant. Præterea non credat prædicator neglexiſſe correctionem ſibi competentem ex officio, dum tamen clero ſufficienter in prædicatione peccata ejus annuntiaverit. Eſto quod coram populo non fecerit, quia hoc ſibi non præcipitur: quoniam prædicatori Prophetæ dicit Dominus Iſaiæ LVIII. *Annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*. Non dicit, Dic domui coram alio peccata eorum: ſed dixit, *domui Jacob peccata eorum*: Item ſpeculatori Ezechielis dicit: *Si tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua, & a via ſua impia, ipſe quidem in impietate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti*. Non dixit, Si annuntiaveris impio coram populo, &c.

Ad rationes quibus probat, quod peccata prælatorum & ſacerdotum ſunt coram populo publice prædicanda. Ad primam. Chriſtus arguit clerum coram turbis, Joannis VIII. dum ait: *Vos ex patre diabolo eſtis*, &c. dico cum Lyra, quod Chriſtus illum clerum arguit, quia infidelis erat, nam auctorem fidei Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum volebat occidere: Et hoc eſt quod ſubditur in textu allegato, *quia quæritis me interficere*. Nec legere coram populo hoc evangelium, eſt clerum evangelicum per prædicationem corrigere, ſed recitare, quomodo Chriſtus clero figurali & turbis prædicabat. Et iſte caſus eſt exceptus per ante. Nec volo dicere, quod ubi eſſent clerus & populus in unum congregati, a quoniam communia vitia utriuſque ſtatui competentia poſſint debite reprobari: ſed intentio mea eſt de vitiis perſonalibus & ſpecialibus ſtatui clericali pertinentibus, quod talia maxime ad illum referendo, non ſunt publice coram populo denuntianda, niſi modo præmiſſo.

Ad ſecundam, Apoſtolus præcipit, &c. dico, quod verum eſt, quod Apoſtolus loquitur Timotheo epiſcopo, ſed non dicit, Prædica coram omnibus ſtatibus vitia cleri: ſed dicit, *Prædica verbum, inſta opportune, importune, argue, obſecra, increpa in omni patientia:* & ſic arguit ratio ab inſufficienti.

Ad tertiam, prophetæ ſancti, ſacerdotes, * ruſtici, &c. dico, quod Daniel presbyteros occidit, nam illi ſolicitabant ad malum mulieres. Dicitur enim Daniel. XIII. *Sic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ timentes loquebantur vobis*. Et ille caſus fuit exceptus. Ita de Elia dicendum, nam prophetæ Baal male docebant, patet 3. Reg. 18.

Ad quartam, Licet toti eccleſiæ, &c. Iſtam rationem concedo, & eſt caſus exceptus, ſecundum quod prius dictum eſt.

Ad quintam, Licet conſtitutionem eccleſiæ ſanctam denuntiare, &c. dico, quod hoc eſt promulgare conſtitutionem eccleſiæ, ſed hoc non eſt prædicare. Illa enim conſtitutio de vitando notarios concubinarios, eſt pœnalis; pœnæ autem non inferuntur per legem, niſi contra tranſgreſſores: & ſic non puniuntur boni, ſed improperio vitiorum per prædicatorem coram laicis etiam boni ſcandalizantur, quia per eam non ſecernuntur a malis particulariter.

Ad ſextam, Licet clericos inobedientes, &c. concedo totum. Valde enim ſuadeo peccata cleri publica puniri per ſuos judices: quod fit cum propter inobedientiam canonica monitione præcedente excommunicantur, aut alia pœna juris, ut ſuſpenſionis, intruſionis, carcerationis, depoſitionis puniuntur. Ratio autem ſtatim viſa eſt. Quare licet publice etiam laicis videntibus punire clericos, & non vitia cleri coram illis in prædicatione detegre ſine magno verborum moderamine.

Ad ſeptimam, Significat unum cœtum clericorum in hæreſin, &c. concedo rationem, & eſt pro dictis.

Ad octavam, Quod clerus publice & ſingulariter alii clero imponit, &c. dico, quod clerus imponens alteri manifeſta crimina in appellationibus, hoc facit coram ſuo judice: ita quod clerici & ſacerdotes poſt fraternam correctionem ſecretam, ſi non corrigantur, poſſunt ſuo ſuperiori denuntiari: & hæc eſt via tenenda in correctione clericorum.

Ad nonam, Licet, ut communiter dicunt, &c. dico, quod pro aliquibus criminibus clericus poteſt publice puniri; imo dicunt jura, quod per judicem ſæcularem, ſententia eccleſiæ prævia; ſicut cum eſt falſarius, & de aliis. Sed non ſequitur, quod ideo licet in prædicatione coram populo ipſum ſic infamare aut denuntiare. Ratio, quia prædicatio eſt actus caritatis; punitio juſta [b] lationis, aut alia publica; eſt actus juſtitiæ: & juſtum

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

a *Forte*, quod non.

2. *Tim.* 4.

Ezech. 3. & 33.

[b] *Forſan* talionis.

ANNO CHRISTI 1433.

juſtum eſt, quod publica crimina non ſint occulta punitione corrigenda: nam in punitione per juſtitiam ſolus reus infamatur, in prædicatione coram populo non ſolus qui peccat, ſed boni propter eum; quia non diſcernitur ſingulariter in verbo prædicationis, ſicut in judicio.

Ad Decimam, Quando dicit, *&c.* dico, quod non eſt illicitum ſcribere, quod licitum eſt proferre. Cum ergo Dominus illos Scribas & Phariſæos dure pro eo quod veritatem non cognoverunt, neque tempus viſitationis ſuæ, arguerit, & etiam coram turbis, quid mirum eſt, ſi hoc ſcripſerunt evangeliſtæ?

Ad undecimam, Dominus Jeſus, *&c.* jam dixi, quod contra clerum infidelem prædicavit, cujus erat ſacerdotium transferendum cum translatione legis: Ita contra ſacerdotes infideles, ſi qui eſſent, liceret prædicatori populum monere; imo etiam quilibet Chriſti fidelis poſſet illi contradicere, maxime ubi immineret fidei periculum.

Differentia inter proponentis & opponentis ſententias.

Poſuit opponens multa ſigna peccatorum mortalium, in apparatu, in geſtu, in colloquiis, & aliis, quæ non neceſſarium ad memoriam reducere puto, quoniam illa lucide narravit, & memoriter intellexiſtis, ut æſtimo.

Jam dictis cupiens finem imponere, quatuor differentias in materia correctionis & punitionis peccatorum publicorum inter nos exſiſtentes, prout concipere poſſum, ſub epilogo repeto. Prima, qui ponis omnia peccata mortalia eſſe punienda per cohibitionem pœnæ. Quod dico ad differentiam correctionis fraternæ. Et ego probavi oppoſitum: habeo enim legem divinam, praxim Chriſti, & Apoſtolorum, ac primitivæ eccleſiæ, auctoritates ſacrorum canonum, & dicta ſanctorum doctorum Auguſtini, Hieronymi, Gregorii, in lege divina veraciter ſe fundantium, ut audiſtis. Secunda differentia: A quolibet Chriſti fideli peccata mortalia publica prælatorum & ſacerdotum, data eorum pertinacia, eſſe publice coram laicis arguenda. Et ego poſui oppoſitum. Habeo doctores, Albertum, Thomam, Richardum de Media villa, Oſtienſem, & nonnullos alios, qui dicunt, quod reſiſtere coram omnibus in facie ſuperiori, inferiorem non decet; & quod Paulus hoc Petro non feciſſet, niſi aliquo modo par ei fuiſſet, quantum ad fidei defenſionem. Et ita dicit gloſſa ad Galatas II. ſecundum quod diffuſe monſtratum eſt. Tertia differentia, quia ponit, quod peccata mortalia publica prælatorum & ſacerdotum ſunt prædicanda etiam coram populo. Et ego dixi, quod peccata perſonalia clericorum ſpecialia illi ſtatui non ſunt populo nuntianda per prædicationem immoderate, ſed cum ſobrietate & diſcretione, dum ratio indicat coram eo hoc eſſe faciendum. Dixi perſonalia, ad differentiam peccatorum populo directe nocentium, ut eſt infidelitas, & mala doctrina in moribus. Dixi ſpecialia illi ſtatui, quod communia peccata illis & populo poteſt prædicator arguere coram populo; poteſt & ea quæ directe ſunt populi infectiva, modo ſuperius expreſſo. Sed perſonalia & propria ſtatui clericorum immoderate aut cum exprobratione, vel improperio, coram populo non ſunt per prædicatores arguenda. Prædicatio enim non fit pro peccato unius perſonæ, ſed multitudinis. Modo multitudo A modeſte & leviter arguenda eſt, ut dicit beatus Auguſtinus epiſtola ad Aurelium prius allegata, etiam quia talis contra finem, ad quem inſtituta est militaret. Eſt enim ad correctionem & emendationem, & talis foret ad confuſionem magnam. Quarta differentia, quia ponit, quod peccata mortalia publica quorumcumque, ſunt per poteſtates ſæculares coactive punienda, ubi correctio fraterna, vel generalis reprehenſio per prædicationem verbi Dei non ſufficeret. Et in hoc, quod ponit de peccatis prælatorum, ſacerdotum, & eccleſiaſticorum quorumcumque, quia dixerat univerſaliter, Quorumcumque; ego poſui oppoſitum & oſtendi, quod peccata perſonalia eccleſiaſticorum, puta, quæ neque fidem aut bonos mores ex ſe inficiunt, aut ſubvertunt per doctrinam, exceptis etiam caſibus a jure poteſtati ſæculari conceſſis, non ſunt per eam pœnaliter punienda. Et habeo ſcripturam ſacram praxim Chriſti & Apoſtolorum, ſacros canones, & dicta ſanctorum doctorum, ſe in lege divina veraciter fundantium, & in II. concluſione ſecundi puncti diffuſe probatum eſt.

Sunt & aliæ differentiæ: una, quia negat legem humanam poſſe licite punire reos mortis ſupplicio; & ego probavi oppoſitum. Altera differentia eſt quia negat indulgentias & dicit eas in lege Dei non eſſe fundatas. Ego autem probavi eas fundamentum in lege Dei habere, & eccleſiæ auctoritate fuiſſe introductas ad magnam utilitatem fidelium, ad honorem Dei & eccleſiæ profectum. Altera differentia, qua dicit peregrinationes eſſe ex inventione hominum, idololatriam ſapere & ſuperſtitionem. Ego probavi oppoſitum, & oſtendi, quod in lege veteri fuerunt inſtitutæ & præceptæ, & a Chriſto Salvatore obſervatæ, & a ſanctis ſolicite uſitatæ, & ſatis extenſe, ut audiviſtis. Altera differentia, quia ponit, quod litteræ fraternitatum non videntur a Domino Deo noſtro Jeſu Chriſto introductæ, neque ab Apoſtolis conceſſæ, aut uſitatæ, ſed magis videntur deteſtandæ, cum per talia ſophiſmata lex Dei ſufficiens ad populum fidelem regendum, contemnatur. Et ego dixi & probavi oppoſitum, quod hæ ſunt in ſcriptura fundatæ. Alia differentia inter nos est in abſolutionibus & excommunicationibus, ut audistis. Exceſſus aggravavit, tantum ignem zeli ſuccendit, ut ſi ita foret ut vult, eccleſiaſtica hierarchia turbaretur, tumultuaretur ignobilis contra nobilem, puer contra ſenem, apertus eſſet puteus diſſenſionum, abyſſus ſcandalorum.

Surrexi igitur, ut ignem mitigarem, non extinguerem; correctionem peccatorum non tollerem, ſed ordinarem: hæc modificatio, quæ per me dicta est, est aqua flammam ſub olla, de qua ab initio, remittens ut peccata per diſciplinam ardeant, ſed ſuccendentes prunas non conſummant. Corrigantur peccata, permaneat eccleſiaſticus ordo, & debito gradu cuncta ſubſistant. Si paululum dilectus meus faber ſuccendere deſinat, mundum ponat in vindicta peccatorum, mecumque de indulgentiis & aliis prædictis ſentire velit; deſinam aquam moderationis aſpergere ſecum: ut alter faber ignem moderatæ punitionis peccatorum ſufflabo, ut in olla ardente verſa ad faciem Aquilonis, peccata, ut poſſibile est, urantur. Et ſi videatur aqua mea amara, quia acqua contra-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

tradictionis est, erit tamen sibi aqua Siloe, quæ vadit cum silentio. Paratum auxilium in hac sacra synodo est situm. In modo correctionis unanimes sumus, qui, quod corrigenda sint vitia, concordamus. Expurgabit in olla caritate Christi succensa peccatorum rubigines: & exibit opus ejus de fornace ignis ut vas purissimum: erit ecclesia in camino hoc ignis examinata & purgata, ut jam sint columbæ Christi unicæ sponsæ ejus, id est, ecclesiæ, pennæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri; sed de auro mundo veræ caritatis: ut fulgeant justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrant. Quod nobis præstet in commune, in cujus nomine congregati sumus, Dominus noster Jesus Christus, cui cum Patre & Spiritu sancto est imperium, honor & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1433. Sep. 3.

Psalm. 67.

Explicit responsio articuli 2. videlicet de punitione peccatorum publicorum mortalium, facta in generali concilio Basileensi, per magistrum Ægidium Carlerium decanum Cameracensem.

HENRICI KALTEISEN ORDINIS PRÆDICATORUM

Professoris Sacræ Theologiæ in celeberrima Colonienſi academia, & hæreticæ pravitatis Inquisitoris.

Ex tomo 4. Antiq. Lect. Henr. Canisii.

ORATIO.

Qua in concilio Basileensi MCCCCXXXIII. per dies tres refutavit tertium articulum Bohemorum de liberâ prædicatione verbi Dei, quem proposuit per biduum Ularicus presbyter Orphanorum.

PAtres & domini reverendissimi, doctores prudentissimi, inclyti Bohemiæ regni oratores egregii, cæterisque confratres mei præclarissimi: In medio tam magnatorum, tamque auditorii divinissimi locuturus, renuit consolari anima mea, nisi consolationes Dei lætificassent eam cum Psalmista. Quamobrem spem finaliter in ejus posui exhuberantia, *qui dat omnibus affluenter*, Jacobi 1. qui assecurat, promittens: *aperi os tuum, & ego implebo illud*, dans verba evangelizantibus virtute multa, in psalmo: beatissima interveniente Dei genitrice virgine Maria, per quam veluti per canalem, & aquæductum gratiarum, quidquid divina largitas influit, quidquid humano generi dare virtutis & gratiæ disposuit, largissimo sancti Spiritus imbre infundit, secundum mellifluum Bernardum in sermone: beatis omnibus occurrentibus Dei sanctis, qui caritatis vinculo constricti nobis miseris invocantibus, non minus quam Jeremias Dei propheta multum orans pro populo & universa civitate dicitur 11. Machabæorum ultimo; quorum suffultus meritis juxta materiam articuli tertii in ordine propositorum, qui est de prædicatione verbi Dei, parumper locuturus assumo verba thematis Dominicæ jam currentis, Lucæ 8. conscripta: *Qui in corde bono & optimo audientes retinent verbum, fructum afferunt in patientia.* Pro cujus introductione noto cum beato Thoma II. II. quæst. CLXXVII. articulo 1. Ad hoc quod verbi Dei orator efficaciter loquatur, tria requiruntur: ut scilicet doceat, delectet, & flectat; doceat intellectum instruendo, delectet affectum demulcendo, flectat effectum procreando. Et quamquam duo prima in facultate docentis ut plurimum reperiantur, tertium tamen solius Dei esse dignoscitur. Nisi enim interius Spiritus sanctus doceat, incassum exterius vox doctoris laborat, secundum beatum Gregorium in homilia de festo Pentecostes. Sicut enim impossibile est, quod sola pluvia fructificet terram, nisi flaverit etiam ventus; sic non est possibile, quod sola doctrina corrigat hominem, nisi cooperatus fuerit Spiritus sanctus in corde ipsius, ut ait beatus Chrysostomus, homilia xx.

Psalm. 93.

Psalm. 80.

Psalm. 67.

Bernard. sermone de Nativitate Mariæ.

Greg. hom. 30.

Idcirco, ut per me dicenda in cunctis nobis fructum afferant in patientia, tria noto. Primum ut locus congruus adaptetur, *in corde bono, & optimo*. Secundum, ut modus debitus observetur, *audientes verbum retinent*. Tertium, ut fructus debitus reportetur, *fructum afferunt in patientia*. Primum docet intellectum. Secundum demulcet affectum. Tertium flectit effectum: ut sic his simul concurrentibus, opus præsentis actus optatum reportet profectum. Dico primo & principaliter, reservatis duobus membris pro sequentibus diebus, ut fructum verbi Dei in patientia afferamus, necesse esse nobis locum congruum ut adaptemus, qui est *in corde bono & optimo; bono* per industriam naturalem, *& optimo* per gratiam justificantem ait Nicolaus de Lyra ibidem; *bono*, per fidem illuminantem, *& optimo*, per gratiam operantem. Optimum enim est gratia stabilire cor. Unde Gorra super eodem, *in corde bono* per disciplinæ & virtutis exercitium, *& optimo*, per internæ contemplationis & consolationis solatium. Secundum Albertum, *in corde bono*, id est, mundo a peccato, Matthæi v. *& optimo*, scilicet, divinæ voluntati in omnibus conformato, secundum beatum Augustinum super illo Psalmi 7. *Qui salvos facit rectos corde. In corde bono*, per dilectionem a Dei ut seipsum, *& optimo*, per dilectionem Dei super omnia. *Sic Mariam optimam partem elegit*, Lucæ x.

Chrys. hom. 25. in opere imperf.

Hebr. 13.

Albertus Magnus in Luc. cap. 8. a *Porso*, proximi.

Hac ut reor ex causa, quidam hæsitans quid offerre posset Deo gratissimum, edoctus est per angelum offerre curvitatem lunæ, rotunditatem solis, & primam partem rotæ: per quæ intelligi docuit, C per curvitatem, O per rotunditatem, R per rotæ primam partem seu literam quæ tria simul composita hoc nomen, Cor, efficiunt. Hinc secundum Isidorum & catholicon cor etymologizatur, C, custos, O, omnium, R rerum. Quare hoc volens sibi Dominus præparare, clamat: *Quis es iste, qui cor suum applicet, ut, appropinquet mihi? eritisque mihi in populum, & ego ero vobis in Deum*, Jerem. cap. xxx. Aliter autem formatur

ani-

animal a natura, aliter a pictura. Nam natura animal formando incipit a corde, & sic secundum proportionem cordis cætera membra figurat, ait Aristoteles XVI. de animalibus, pictor vero nihil curat de corde, & tota solicitudo est circa membra exteriora componenda. Sic si sacram unionem cupimus, si veritatis normam quærimus, si reformationem salutarem appetimus; non verbis exterioribus, sed cordis optimi penetralibus, id est, non lingua tantum, sed opere & veritate amplecti debemus. Ad hoc quæso, *hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra*, ait Psalmista, quoniam *cor durum male habebit in novissimis*, Ecclesiastici III. Cor durum est quod seipsum non exhorret, nec sentit quod cor durum sit, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum ad beneficia, ad consilia infidum. Nemo duri cordis salutem unquam adeptus est, nisi forte quem miserans Deus abstulit ab eo cor lapideum, & dederit cor carneum, juxta prophetam. Bernardus de consideratione libro I. Quidam namque reproborum in potestatem dæmonum occulto & justissimo Dei judicio rediguntur, Isaia attestante. *Ipse misit eis sortem & manus Dei divisit eis eam in mensuram, usque in æternum possidebunt eam*. Quidam electorum dimittuntur a Deo ex divina justitia incidere in errorem peccati; sed tamen miseratione ejus reducti, denuo convertuntur; de talibus enim Dominus per prophetam loquitur: *Et divisi eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi*, Sanctus Isidorus de summo bono, libro XX. capite XV. Talis sic a Domino reductus, potest apte cum propheta dicere: *Invenit servus tuus cor suum ut oret te*, II. Regum VII. Sic Nabuconodonosor per tempora multa sua exigente culpa a Deo derelictus, tandem reductus est, & restituta figura pristina, id est intelligentia humana, Danielis IV. Hoc David petivit, cum ait: *Cor mundum crea in me Deus*, sciens quod *beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt*, Matthæi V. quæ visio tota merces est, quæ visio summum bonum finale & æternum gaudium est, quam nobis concedat benedictus Jesus qui imperat & regnat. Amen.

Quemadmodum Deus & natura nihil agunt frustra, sed sicut in necessariis non deficiunt, nec abundant in superfluis, ita imitator utriusque prout ipse ex alto concesserit, nec in superfluis abundare, nec in necessariis deficere propono; sed juxta materias per dominum proponentem ministratas, notanda quædam obscure posita declarabo, omissa supplebo: sed & a veritate devia arguendo, emendabo juxta Apostolicam doctrinam, ut sit veritatis doctor exhortari potens in doctrina, & eos qui contradicunt, arguere. Obtulit Dominus venerabilis Udalricus proponens in sua propositione certa enthymemata, circa quæ intendo declarationi insistere arguendo sic: Christus mandat hoc, ergo hoc est faciendum: Christus prohibet hoc, ergo hoc non non est faciendum. Bene sequitur, non autem sequitur de puro homine sic: Papa mandat hoc, ergo hoc est faciendum: Papa prohibet hoc, ergo non est faciendum, &c. nisi adito isto medio, & in lege Dei veraciter se fundat. Obtulit in primo notabili, duplex esse verbum Dei, scilicet, Christum Jesum, qui est verus Deus & homo, & utrumque testamentum ibi defectum per eum commissum intendo supplere. Dein-ceps quædam intulit, quæ intendo constanter redarguere, vel modificare, & veritatem credi necessariam adducere, quorum primum est: Tantæ perfectionis sunt verba Dei, quod eis nil licet addere, nec subtrahere. Secundum quod causa ruinæ populi maxime est causa malorum sacerdotum. Hoc declarabo lucidius propter multa mala de sacerdotibus Domini. In secundo notabili enarrata, ubi additur, quod nemo amplius nocent, nec ecclesiam scindit, sicut sacerdotes mali, hoc intendo modificare. In notabili tertio, Quod tenetur præceptive, ubi inter multa redarguenda sunt hæc inserta. Primum, quod non observantia consilii Dei non obligat non observantem ad peccatum veniale, sicut præcepti ad mortale. Secundum, quod est præceptum Domini cuilibet diacono & presbytero libere prædicare verbum Dei, ita quod sub præcepto obligante non prædicantem ad peccatum mortale, cadit actus prædicandi in ipsis. In quarto proposuit super verbo, Libere quod diaconi & presbyteri liberantur ad prædicandum, dum suscipiunt diaconatus, & præsbyteratus ordinem legitime; & quod extunc nullum impedimentum illegitimum obsistere debet secundum legem Domini nostri Jesu Christi: ibi etiam reprehendit, quod Missantes plurimi, sed prædicantes sunt pauciissimi & altarium multiplicationem.

Consequenter prædicta probando venerabilis Uldaricus proponens probant articulum auctoritatibus & rationibus sibi gratis. Et infert primo istam conclusionem: non obstante inhibitione, aut prætensa excommunicatione lata jam aut minata, sacerdos Domini debet fideliter & libere verbum Domini annuntiare, quia debet Deo magis quam hominibus obedire. Addit secundo, quod sacerdos dimittens fidelem prædicationem propter hominum inibitionem, seu prætensam excommunicationem, est apud Deum excommunicatus, quia tales non servant mandatum Dei: & ergo maledicti & excommunicati. Et sunt hæc primæ Veritatis, quæ Deus est, cum adjutorio constanter reprobanda. Tertio, quod sacerdotes Dei verbi prædicationem fidelem non debent omittere propter scandalum perversorum. Quarto, quod non solum sacerdotes minores, sed & prælati majores tenentur verbum Dei fideliter annuntiare.

Hæc est dicendorum materia, prout propositio cogit vestra. Antequam harum difficultatum declarationem aggrediar, præsupposita recognitione ignorantiæ meæ, & imbecillitatis notoriæ, quam recognosco corde, & confiteor ore: nihilo minus ex mihi injuncto, collum obedientiæ submittens jugo, vires hinc resumo, quoniam causam Dei agimus, quoniam salutem animarum quærimus, in quibus nostra sufficientia ex Deo est, qui promisit: *Dum steteritis ante reges & præsides, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini*. Duo autem inter multa mihi necessaria protestor. Primo, quod omnia per me unquam dicta, nunc & in futurum dicenda, judicio ac diffinitioni hujus sacrosancti generalis concilii Basileensis quid-

ANNO CHRISTI 1433.
Arist. de partibus animalium lib. 3. cap. 4.
Psalm. 94.
Ezech. 36. Bern. lib. 1. de consid. ad Eugen.
Isaiæ 34.
Isaiæ 57.
Daniel. 7. Psalm. 50.
Tit. 1.
Adversarii notabile primum.
Secundum.
Tertium.
Quartum.
Actor. 15.
2. Cor. 3. Matth. 10.

ANNO CHRISTI 1433.

ſincere & plene ſubmitto, credens & confitens, quidquid ipſa ſancta ſynodus credit & confitetur: quod ſi aliud dixero quod avertat Altiſſimus exnunc revoco, & retracto, pro non dicto haberi deſiderans; ſecundum quod non eſt mentis meæ ad piarum aurium offendicula verba proferre aut ſalvoconductui venerabilium oratorum incliti regni Bohemiæ quovis modo præjudicare. Quod ſi ex lapſu linguæ contigerit, ex nunc veniam poſtulo, qua indiget lingua ſeu maxilla in camo freno rationis ſeu imperio voluntatis non conſtricta. Quibus proteſtationibus, in qualibet ſequentium materiarum quaſi innovatis ac iteratis, præſuppoſitis, Prædicatorum ordinis ego minimus prædicationem verbi Dei defenſurus juxta articuli tertii exigentiam, quam adduxit venerabilis Uldaricus dominus proponens inclyti regni Boemiæ orator, ſecundum formam per ipſum ſervatam procedere intendo. Et ideo ſi formalitatem aliquando egreſſus fuero, non mihi indignemini, quia formam traditam inveſtigabo.

Articulus propoſitus: Verbum Dei exemplo Chriſti & Apoſtolorum a ſacerdotibus Domini libere, & ſine impedimento, fideliter & veraciter debet prædicari & annuntiari. a *al.* præmiſſo.

Articulus proponentis iſte eſt: Verbum Dei exemplo Chriſti & Apoſtolorum, a ſacerdotibus Domini libere, & ſine impedimento, fideliter & veraciter debet prædicari & annuntiari. Juxta cujus deductionem dominus Uldaricus proponens venerabilis talem habuit ordinem. Primo notabilia circa aliquorum terminorum expoſitionem, præmittendo. Secundo, articuli deciſionem annectendo. Secundum ergo ordinem veſtri proceſſus erit forma mei progreſſus: hoc a promiſſo, quod nedum propoſitionibus poſitis, ſed & earum probationibus declarandis inſiſtam; nedum verbis, ſed & intentioni, prout ex verbis colligere potui innitendo. Et primo in procœmio ſuæ collationis inter cætera iſta fuerunt verba ejuſdem: Iſtud eſt argumentum infallibile; Hoc mandat Chriſtus Jeſus, ergo hoc eſt faciendum. Hoc » prohibet Chriſtus, ergo hoc non eſt faciendum. De puro autem homine infallibiliter » non ſic ſequitur de forma, non enim ſequitur univerſaliter; Hoc mandat Romanus » Pontifex, hoc dicit Eugenius Papa, ergo verum, aut faciendum: hoc prohibet Papa ergo » non faciendum. Sed addito iſto medio bene ſequitur. Hoc dicit Romanus Pontifex, » & in ſcriptura canonica ſe fundat veraciter » ergo hoc eſt verum, aut faciendum. Et quamquam hoc in ſuperficie videatur tute dictum; tamen quia primæ conſenquentiæ poſſent multis materiam miniſtrare erroris, & inobedientiæ & rebellionis, ideo circa eas parum inſiſtere, non abſonum judicabunt.

Obtulit Dominus proponens argumentationem talem: Chriſtus Jeſus mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum: Chriſtus Jeſus prohibet hoc ergo hoc omittendum. Circa quam ſciendum, quod non omne mandatum Chriſti, quod habet notam mandati, habet efficaciam manda-

Triplex mandatum Domini.

» dati. Dicit enim venerabilis Gorra, Lucæ » 7. quod eſt triplex præceptum Domini, unum » proprie dictum, obligans ad faciendum, ut » illud, *Honora patrem & matrem*, Exodi xx. » Aliud minus proprie dictum, tentans ad pro» bandum ut illud *Tolle filium tuum*, Geneſis » 22. Tertium improprie dictum, ſcilicet, do» cens tantum ad ſciendum, ut dum Domi» nus præcepit ei quem curavit, ne cuiquam » diceret. Hæc ille. Cui alludit Magiſter pri» mo ſententiarum, lib. 1. diſtinctione XLV. di» ci omnia, quæ præcepit, vel non fieri quæ » prohibet. Præcepit enim Abraham immolare, non tamen voluit, Non enim ideo » præcepit, ut fieret, ſed ad probandum fidem Abrahæ. Et in evangelio præcepit ſanato, ne cuiquam diceret: ille autem prædicavit ubique, intelligens Deum non ideo » prohibuiſſe, quin vellet opus ſuum prædicari, ſed ut daret formam homini laudem » humanam declinandi. Capitulo finali dicit, » diſtinguens de voluntate ſigni & beneplaciti: » Fit omne, quod Deus beneplacito vult fieri; » & omne quod vult non fieri, nequaquam fit, » non iſta eſt de ſignis, quia ſic præcepit Deus » multis, quæ non faciunt, & prohibet quæ » non cavent, & conſulit quæ non implent. » Hæc ille. Ubi dicit ſanctus Thomas: Quam- Dist. 47. qu. 1. art. 1. ad 1. » vis non vellet Deus voluntate conſequente, » quod Abraham filium occideret, voluit tamen voluntate antecedente, quod voluntas » Abrahæ in hoc ferretur, ſecundum quod » jam erat ordinatum. Et tamen voluntatem » per præceptum expreſſit: & ſic fictio non » fuit iſta, & de illis, qui contra præceptum » Domini opus prædicant, licet Chriſtus no» luerit hoc, quod præcepit voluntate conſequente, voluit tamen voluntate antece» cedente homines in hoc tendere, ut gloriam mundanam de temporalibus bonis non » quærerent, ſed Dei; & hoc præceptum ex» preſſit. Hæc ille.

Unde communiter tenent doctores, circa diſtinctionem quadrageſimamquartam primi ſententiarum, quod quando præceptum datur in documentum, non in præceptum, non obligat; ſicut ſi prælatus præciperet aliquid grande ſuo monacho, & tamen corde tenus nollet illud fieri, ſed ſtatim, cum frater hoc facere inciperet, eum revocaret; ita quod præceptum illud eſt directe ſignum voluntatis præcipientis, ita quod velit obligare ſubditum ad exſequendum voluntatem præcipientis, ſed non eſt directe ſignum, quod velit rem præceptam impleri, talia enim fiunt ad ſumendum experientiam de obedientia ſubditi, vel ad oſtendendum pluribus obedientiam unius exemplo. Ideirco recitat ibidem quatuor ſolemnes opiniones dominus patriarcha de Palude circa iſtam concluſionem, Deus quandoque præcipit fieri quod tamen non vult fieri.

Secundo addit venerabilis proponens Uldaricus enthymema. Non ſequitur; Papa mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum, niſi addito iſto medio, Et in lege divina veraciter ſe fundat. Ego aſſumo ſic: Papa mandat hoc, & in lege Domini ſaltem expreſſe ſe veraciter non fundat, dummodo contra mandatum Domini non præcipiat, neque contra ſacrorum generalium conciliorum ſtatuta; ergo hoc eſt faciendum.

Pro cujus deductione duxi aliqua notare: Primum eſt, quod Papa non eſt nomen ordinis, ſed tantum juriſdictionis, & officii. Patet quia Papa poteſt cedere papatu, ita quod non ſit amplius Papa; non tamen potest cedere ſacro ordine, quin ſemper ſit ordinatus postquam est ordinatus. Secundo, quia Papa, ut Papa, non habet potestatem conficiendi Corpus Christi verum, niſi conſecretur in præsbyterum, quamvis poſſet gubernare Corpus Christi misticum, etiamſi non habeat ſacerdoti gradum,

ut

ANNO CHRISTI 1433.

ut deducit venerabilis magiſter Auguſtinus de Ancona, in libro de eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione 4. articulo 2.

Secundum quod quamdiu Papa eſt fidelis, etſi in moribus ſit malus, poteſt & debet dici ſanctus aut ſanctiſſimus, non quidem ex vitæ merito, ſicut Chriſtus dicitur ſanctus ſanctorum ſed ex ſanctificandi alios officio; ſic enim Numerorum XVIII. dixit Dominus ad Moyſen: *Tu & filii tui, & domus patris tui portabitis iniquitatem ſanctuarii*, & ſecundum translationem antiquam LXX. interpretum, dicitur *ſumetis peccata ſanctorum*. Ubi clare patet, quod etiam homines peccatores dicuntur ſancti ex officio, quia Moyſes cum familia ſignati ſunt portare iniquitatem ſanctuarii, & ſumere peccata ſanctorum. Si ſanctuarium, quomodo habet iniquitatem? & ſi ſancti ſunt, quomodo habent peccata? Venerabilis Thomas de Walden, libro II. capite XXXVI. Sic & concilia generalia dicuntur ſancta & ſanctiſſima, non a ſanctitate perſonarum inibi exiſtentium, ſed ex plenitudine officii ſanctificandi, & infallibili aſſiſtentia Spiritus ſancti: ſic & eccleſia catholica dicitur ſancta, non propter ſanctitatem omnium exiſtentium in ea, cum ſint multi peccatores, ſed propter ſanctiſſima ejus officia, propter ſacramentorum ſanctitatem exiſtentium in ea: non enim talia dicuntur ſancta ex opere operante, ſed ex opere operato. Ideo ſanctus Cyrillus in epiſtola ſynodica directa Neſtorio, quæ incipit:

» Religioſo & Deo amabili; nominat Papam » ſanctiſſimum & venerandiſſimum: ſimiliter ſacrum generale concilium. Similiter ſanctus Hieronymus Papam vocat ſanctiſſimum, gloriam ſanctitatis ſuæ magnificans in libro, qui intitulatur de geſtis Romanorum Pontificum, in principio ſcribens ad Damaſum Papam.

Vide Uvalden. in loco citato.

Tertium, quod Papa ratione officii ſæpe aptiſſime nominatur beatus ſeu beatiſſimus, non quaſi extra ſtatum viæ æternaliter conſtitutus beatus, ſed propter admirandam ſuæ poteſtatis excellentiam, quæ prope Chriſtum attingit: quidquid enim poteſtatis, quidquid gratiæ ſacramentalis. Quidquid diſpenſationis cæleſtis a Chriſto capite eccleſiæ commiſſum eſt, ipſe eccleſia diſperſa, & Papa in fide non errante, totum eſt ejus diſpenſationi commiſſum. Hinc beatus Hilarius etiam Imperatorem Conſtantium propter auctoritatem imperialem beatiſſimum nuncupavit in epiſtola ſua ad eumdem de fide, Et beatus Ambroſius quibuſdam ſcribens epiſcopis & ſacerdotibus malis, quos de ſimonia & multis exceſſibus redarguit, beatiſſimos & ſanctiſſimos patres nominat in libro ſuo paſtorali, quem de obſervantiis ipſorum intitulat.

Ambr. lib. de ſacerdotali dignitate cap. 2. tom. 4.

Quarto ergo dico, quod ſi Papa aliquid mandat faciendum, quod non eſt contra legem Dei expreſſe, aut contra ſtatuta aliqua ſanctorum patrum, etiam ſi ſe literaliter in lege Dei veraciter non fundat, ei obediendum eſt. Hinc dicit beatus Cyrillus epiſcopus Alexandrinus, in libro Theſaurorum: Ut mem» bra maneamus in capite noſtro, Apoſtolico » throno Romanorum Pontificum, a quo me» dium eſt quærere, quid credere, & quid » tenere debeamus: ipſum venerantes, ipſum » rogantes præ omnibus, quoniam ipſius ſo» lius eſt reprehendere, corrigere, ſtatuere, » diſponere, ligare, & ſolvere, loco illius, » qui ipſum ædificavit & nulli alii, quod ſuum » eſt plene, ſed ipſi ſoli dedit; cui omnes ju» re divino caput inclinant, & primates mun» di tamquam ipſi Jeſu Chriſto obediunt. Hæc ille. Pariformiter ſanctus Chryſoſtomus cum omnibus doctoribus ſuper illo, *Paſces oves meas*, ſcribentibus, & beatus Bernardus in principio tertii libri ad Eugenium.

ANNO CHRISTI 1433.

Chryſoſtomus in 21. cap. Joannis

Bernard. de conſil. lib. 3.

Sed dices, Papa malus eſt, & prælati peſſimi ſunt. Reſpondet Dominus: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: omnia quæ vobis dixerint, facite: ſecundum opera eorum nolite facere*. Matth. XXIII. Et ejus vicarius immediatus inquit: *Obedite præpoſitis veſtris, non tantum bonis, ſed & dyſcolis*, 1. Petri II. Cujus rationem aſſignat beatus Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum, dicens: Epiſcopus, & presbyter, & diaconus non ſunt meritorum nomina, ſed officiorum; nec dici» tur, Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum » gradum deſiderat; ſed, *Bonum opus deſide*» *rat*: quod in majori ordine conſtitutus poſ» ſit, ſi velit, occaſionem exercendarum ha» bere virtutum. Hæc ille. Unde beatus Bernardus ſuper Canticis ſermone LXVII. Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phari» ſæi: & qui non obedierunt eis tamquam e» piſcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in » ipſum Dominum præcipientem, & dicen» tem, *Quæ dicunt facite*. Patet, quamvis Pha» riſæi, quamvis peccatores maximi, propter » cathedram tamen Moyſi, ad eos quoque ni» hilo minus pertinere, quod idem dicit: *Qui » vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me » ſpernit*. Hæc ille. Patet ergo, quid ſit de » illa argumentatione ſentiendum: Papa mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum, etiamſi ſe non fundet expreſſe in divina lege. Et tantum de procemio domini proponentis.

Contra Jovin. cap. 19.

Bernardus ſermone ſuper Cant. 66.

Poſt hoc expedito procemio, dominus proponens in articulo incipit proponere notabilia. Et fuit primum notabile circa illud complexum, Verbum Dei: ubi in ſermone vel ſententia diſtinxit, verbum Dei dupliciter per eum intelligi: uno modo accipiendo pro Chriſto Jeſu Deo vero & homine. Secundo modo pro omni verbo veritatis, quod locutus eſt Dominus per ſuos Angelos, prophetas veros, & Filium ſuum & per ſanctos ſuos Apoſtolos, & in ſcriptis reliquit ad futura tempora. Et iſto ſecundo modo dicebat ſe uſurum in propoſito illo complexo, Verbum Dei. Et quamquam iſtud non ſit reprehenſibile quoad ea quæ dicta ſunt, eſt tamen reprehenſibile propter ea, quæ omiſſa ſunt. Unde dico, (fuit etiam neceſſe addi tertium modum, quod ſcilicet Dei verbum est verbum inſpiratum: hoc enim oportet uti verbi Dei prædicatorem, ſi non vult inducere populum in errorem:) unde dico, quod triplex est Dei, verbum, non ſolum incarnatum, & exaratum, ſed etiam inſpiratum: & hoc est geminum, unum privatum, aliud publicum. Primo, inquam, eſt verbum Dei merito dicendum & nuncupandum, ſcilicet inſpiratum privatim id est, perſonis privatis, de quibus ait vertex Apostolicus: *Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt homines Dei*. Et Pſalmiſta: *Audiam quid loquatur in me Deus*. Hinc Apostolus & ejus utilitatem expreſſit: *Omnia doctrina divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, ut perfectus ſit*

Adverſarii notabile primum.

2. Petr. 1. Pſalm. 84.

homo Dei ad omne opus bonum inſtructus, II. ad Timoth. III.

ANNO CHRISTI 1433.

Eodem Spiritu Scriptura Sacra exponitur, quo inſpiratur.

Non ſunt ergo ſanctorum doctorum ſcripta, quorum prudentiſſima ſcientia explanat ſcripturæ ſecreta, ab aliquo vilipendenda, ſed quaſi a Deo veneranda: quia eſt regula, quod eodem ſpiritu ſcriptura ſacra exponitur, quo fuit inſpirata. Quod eleganter Apoſtolus oſtendit, dicens quod *Chriſtus ad conſummationem ſanctorum dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam prophetas;* & ne ibi crederetur eſſe ſtatus, quaſi aliorum ſcripturæ non eſſent a Deo, ſubdit: *quoſdam vero doctores:* cujuſmodi ſunt ſcripturæ ſanctorum Gregorii, Auguſtini, Hieronymi, Ambroſii, poſt hos beatorum Bernardi, ſancti Thomæ & aliorum multorum, etiam non canonizatorum, quibus procul dubio Spiritus ſanctus aperuit ſenſum, ut intelligerent ſcripturas, quatenus myſticos ſenſus, quibus ſacra ſcriptura eſt gravida aperirent, & ad communem hominum capacitatem redigerent. Alioquin quomodo Deus præcepiſſet Deuteron. XVII. in his quæ ſunt ambigua & difficilia, refugiendum eſſe ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore? *Et facies quæcumque dixerint tibi, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, ſequeriſque ſententiam illorum. Non declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram.* Ubi continuo ſubjungitur: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille, & auferes malum de domo Iſrael; cunctuſque populus audiens timebit ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.* Ideoque diſtinctione XV. in cap. Sancta Romana Eccleſia; multa ſanctorum doctorum enumerantur opuſcula, jam per eccleſiam acceptata, & ſibi ſoli ad judicandum reſervata. Et ſubditur, propter doctores ibi non expreſſos, quod etiam aliorum doctorum, & patrum orthodoxorum, qui in nullo a ſancto conſortio Romanæ eccleſiæ deviarunt, nec ab ejus fide & prædicatione ſemoti ſunt, ſcripta ſuſcipienda & legenda ſint. Alii autem moderni non canonizati ad legendum conceduntur, & ad impugnandum etiam a ſingularibus perſonis, ſi in eis aliquid veritati diſſonum reperitur: ſecundum quem modum beatus Auguſtinus dicta ſua ad aliorum exponebat diſcutientiam, dicens in epiſtola ad Fortunatianum: » Neque enim quo» rumlibet diſputationes, quamvis catholico» rum & laudatorum hominum, velut ſcrip» turas canonicas habere debemus: ut nobis » non liceat, ſalva honorificentia, quæ illis » hominibus debetur, aliquid in eorum ſcri„ ptis improbare, atque reſpuere, Si forte „ invenerimus quod aliter ſenſerint quam ve„ ritas habet, divino adjutorio, vel ab aliis „ intellecta, vel nobis: nam talis, inquit, ego „ ſum in ſcripturis aliorum, quales volo eſſe „ intellectores meorum. Hæc ille.

Eſt ergo verbum Dei verbum inſpiratum, ad prædicandum neceſſarium ſanctis doctoribus, in ædificationem corporis Chriſti myſtici, quibus ait Dominus: *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*. Ut quilibet talis dicere poſſit: *Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſermo ejus per linguam meam*. II. Reg. XXIII. & hoc de privato. Ex quibus elicio, quod etiam illud non vere dictum eſt, ubi dicit proponens venerabilis, verbum Dei eſſe tantæ perfectionis, quod nihil poſſit ei addi aut ſubtrahi: quia licet ea explanare, & dubia emergentia determinare: & talibus promittitur merces magna, dicente Sapientia: *Qui elucidant me vitam æternam habebunt*, Eccleſiaſtici XXIV. non ergo licet ſubtrahere id quod eſt neceſſitatis ſcripturæ, ſed licet addere quod eſt pro ejus elucidatione. Quod tam pulcre oſtendit Dominus in expoſitione parabolæ evangelii præſentis Dominicæ, ubi ſic ait beatus Gregorius: » Eſt quod ſolicite in hac ipſa expo» ſitione Dominica penſare debetis, quia ſi » nos vobis ſemen verbum, agrum mundum, » volucres dæmonia, ſpinas divitias ſignifica» re diceremus, ad credendum nobis forſitan » mens veſtra dubitaret. Unde & idem Do» minus per ſemetipſum dignatus eſt expone» re quod dicebat, ut ſciatis rerum ſignifica» tiones quærere in his etiam quæ per ſeme» tipſum noluit explanare. Exponendo ergo » quod dixit, figurare ſe loqui innotuit, qua» tenus certos vos redderet, cum vobis no» ſtra fragilitas verborum ejus figuras aperi» ret. Hæc ille. Auctoritates in contrarium adductæ intelliguntur, Qui addiderint; id ſcilicet quod textum falſificaret, aut perfidiam ſaperet, prout nuper ſatis declaratum eſt.

ANNO CHRISTI 1433.

Gregorius hom. 15.

Quantum ad aliud verbum inſpiratum, verbum Dei aptiſſime nominatum, & per omnia verbi Dei prædicatoribus neceſſarium, quod eſt inſpiratum publicum, eſt cujuslibet generalis concilii legitime congregati ſtatutum & decretum, cujus auctoritatem Dominus ſibi adſcripſit, dicens collegio Apoſtolorum: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*, Luc. X. quibus ſuam promiſit aſſiſtentiam, dicens: *Ubi congregati fuerint duo vel tres in nomine meo, in medio eorum ſum*. Quod de congregatione generalium conciliorum intelligendum exponit beatus Cæleſtinus in epiſtola ad ſynodum tranſmiſſa, ut refert Iſidorus in lib. conciliorum. Hoc expreſſius idem Salvator noſter innuit concilio Apoſtolico promittens in perſona eccleſiæ; *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Paracletus autem Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, quæcumque dixero vobis*, Joannis capite XVI. & ne hæc credantur dicta perſonis Apoſtolorum tantum, ait capite XV. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis, ut maneat vobiſcum in æternum*. Ergo ineſt ille Spiritus ſanctus omnibus congregationibus generalium conciliorum, & omnia ibi concluſa ſunt verba Spiritus ſancti; ideoque determinationem ſacri concilii non ſibi Apoſtoli, ſed Spiritui ſancto attribuerunt. *Placuit*, inquiunt, *Spiritui ſancto, & nobis*, Actorum XV. Unde valde cavendum eſt, ne ab informatione & ſententia hujus concilii generalis Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregati, quiſquam ſe alienum reddat; ne contra Dei ſententiam videatur recalcitrare, verba Spiritus ſancti abnegare, & a catholicæ eccleſiæ ſancta ſe unione ſeparare.

Inſpiratum verbum publicum.

Matth. 18.

Cæleſtinus ep. 7. edit. Roman.

Hæc modica conſcripſi, reſidua ſervans replicationi, & ſi contingat fraternali confabulationi: unde concludere pro nunc poſſumus, quod diſtinctionem circa id complexum, Verbum Dei, minus complete poſuit proponens, cum in ædificatione corporis myſtici oporteat

Ephes. 4.

Cap. 3.

Epiſt. cxi.

Matth. 10.

teat ad minus etiam verbo inſpirato uti. A Ideo non ſolum quatuor concilia prima, ſed & omnia alia a ſanctis inſtituta cuſtodienda & recipienda mandantur & decernuntur diſtinctione XV. Sancta Romana eccleſia. Demum ad ſecundum notabile procedendo ſuper illo complexo. A ſacerdotibus Domini, diſtinxit dominus proponens, de ſacerdotibus bonis & malis, poſt multa vitia malorum ſacerdotum enarrata, & quomodo nemo amplius nocet in eccleſia Dei, quam ſacerdotes mali. Et quia tanta mala enarravit de malis, & pauciora bona de bonis, dicam ſubſequentia.

Prælati & presbyteri mali, non ſolum boni, ſunt magnifice honorandi & reverendi; B ne videantur omnino ſpernendi, quos glorioſus Deus ſibi ſpecialiter elegit ex gentibus mundi, non ad confortandum eos in malum, ſed magis ad revocandum presbyteros malos, & confirmandum bonos, & docendum cunctos, in qua honorifica majeſtate conſtituit Dominus presbyteros eccleſiæ. Et primo ex veteri teſtamento, Geneſ. IX. ubi dicitur, quod Noe inebriatus dormivit, & detectis verendis jacuit in tabernaculo ſuo: quod cum vidiſſet Cham, non eum texit, ſed duobus fratribus annuntiavit. At vero Sem & Japhet videntes, avertebant facies ſuas. Quid eſt ergo, quod filii pallio verenda patris ſuperjecto dorſis pallio averſi ve- C niendo operiunt? niſi quod bonis ſubditis ſic præpoſitorum ſuorum mala diſplicent, ut ab aliis nota occultent? Opèrimentum averſi deferunt, quia dijudicantes factum, & venerantes magiſterium, nolunt videre quod tegunt. Et nota, quod patet expergiſcens ſemen Cham maledixit, ſed duos patrem regentes benedixit.

Hanc maledictionem fugere voluit ſanctiſſimus Imperator Conſtantinus, de quo in eccleſiaſtica hiſtoria libro quarto capite decimo dixiſſe narratur: Si propriis oculis vidiſ- » ſem ſacerdotem Dei, aut aliquem eorum » qui monaſtico habitu circumamicti ſunt, » peccantem, chlamydem meam explicarem. D » & cooperirem eum, ne ab aliquo videre- » tur. Hoc autem Chriſtus adhuc in vita ſibi partim recompenſavit, quia poſtmodum in bellis feliciſſimus fuit, ut dicit beatus Auguſtinus de civitate Dei libro quinto. Secundo idem expreſſe Dominus præcepit Exod. XXI. *Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices*. Gloſſa: Id eſt, ſacerdotibus & eccleſiæ doctoribus, qui populis principantur: cum enim omnis detractio pernicioſa ſit, in illos eſt pernicioſior. Tertio, Deuteronomii V. *Honora patrem & matrem tuam, ut* „ *longo vivas tempore*. Gloſſa: Hoc eſt maxi- » mum & primum mandatum, in altera tabu- » la: Honora, ſcilicet, patrem corporalem & E » ſpiritualem, officio pietatis: & honora ſi- „ militer matrem, id eſt, eccleſiam ſanctam. Quarto, quia Threnorum IV. Jeremias deſtructionis cauſam aſſignans, ait: *Facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt*. » Gloſſa: Imo Deum in ſuis ſacerdotibus con- » tempſerunt, nec Deum in his reveriti ſunt: „ ideo diviſi ſunt a facie Domini, quia per » orbem diſperſi ſunt. Et alia gloſſa; Nota „ quam terribile ſit ſacerdotes contemnere, nec » faciem eorum erubeſcere, id eſt, illis mo- » nentibus & videntibus, a ſceleribus non ceſ- » ſare. Quinto patet per David, qui quamvis ſciret Saul malum, tamen quia unctus erat in regem & conſecratus, & coram populo nondum depoſitus, eumdem numquam graviter inhonoravit; ſed in ſpelunca, in papilione, & ubique pepercit. Unde gloſſa I. Regum vigeſimoquarto, & est venerabilis Bedæ, & beati Gregorii: Quid per Saul, niſi » mali rectores? Quid per David, niſi boni » ſubditi ſignantur? Saul ventrem purgare, » eſt pravos præpoſitos conceptam in corde » malitiam, uſque ad opera miſeri odoris ex- » tendere, & cogitata apud ſe noxia, factis » exterioribus exſequendo monſtrare. Quem » tamen David ferire metuit, quia piæ ſub- » ditorum mentes ab omni ſe peſte obtrecta- » tionis abſtinentes, præpoſitorum vitam nul- » lo gladio linguæ percutiunt, etiam cum » imperfectionem reprehendunt. Qui etſi quan- » do propter infirmitatem ſe abſtinere vix » poſſunt, extrema quædam, atque exterio- » ra præpoſitorum mala, ſed tamen humiliter » loquuntur, & quaſi oram chlamydis ſilen- » ter incidunt: quia dum prælati dignitati, » ſaltem innoxie & latenter derogant, quaſi » legis ſuppoſiti veſtem ſecant; ſed tamen ad » ſemetipſos redeunt, ſeque de tenuiſſima „ verbi laceratione reprehendunt.

Inſuper ex novo teſtamento, & primo per Christi facta & justa. Nam Matthæi capite octavo ſanato a ſe leproſo ait: *Vade, oſtende te ſacerdotibus*, quos ſcivit pro tunc peſſimos, *& offer*, inquit *munus, quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis*: cui gloſſa: Mittit ad ſacerdotes propter humilitatem, ut ſacerdotibus deferat honorem.

Secundo per illud Lucæ decimoſeptimo: „ *Ite oſtendite vos ſacerdotibus*. Super quod „ beatus Augustinus libro de baptiſmo: Non- „ ne Sodomitæ ethnici erant gentiles? pejo- „ res ergo Judæi, quibus Dominus dicit: *To- „ lerabilius erit Sodomis in die judicii, quam „ vobis*. Et quibus Propheta dixit: *Juſtifica- „ ſtis Sodomam*, id eſt, in comparatione ad „ vos juſtificata eſt. Numquid tamen ideo „ ſacramenta divina, quæ apud Judæos erant „ talia quales erant ipſi, quæ Dominus quo- „ que ipſe ſuſcepit, & ad ea celebranda le- „ proſos, quos ipſe mundaverat, miſit: Et „ ſequitur: Eadem ſacramenta, & in bonis „ hominibus illius temporis erant, & in ma- „ lis pejoribus quam ſint ethnici: quando- „ quidem Sodomitis in malitia prælati ſunt, „ & tamen illa ſacramenta erant in utriuſ- „ que integra & divina. Hæc ille.

Hoc tertio expreſſius habetur in verbo Chriſti Matth. vigeſimotertio: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Pariſæi, omnia quæcumque dixerint vobis, facite; ſecundum vero opera eorum nolite facere*. Ubi beatus Chryſo- „ ſtomus dicit. Sicut aurum de terra eligi- „ tur, & terra relinquitur; ſic & auditores „ doctrinam ſuſcipiant, & mores relinquant. „ Frequenter enim de homine malo proce- „ dunt bona. Hoc expreſſius Dominus docuit, qui Judam multis honoribus decoravit. Quamvis enim ſciret, eum eſſe peccatorem, furem, & proditorem, imo vocavit eum diabolum: nihilo minus in tantum eum honoravit, quod poteſtatem dedit ſuper omnia dæmonia, & ut languores curaret, & ante faciem ſuam prædicaret & bapti-

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 1.

Sacerdotes etiam mali honorandi.

Probatur exemplis veteris Teſtamenti.

Eccleſ. hiſt. Theod. lib. 1. cap. 11.

Cap. 25.

In utroque Gloſſa.

Auguſtinus de baptiſmo contra Donatiſt. lib. 6. cap. 44. Matth. 10. & 11. Luc. 10. 1. quæſt. 1. cap. *Nonne* 37.

Chryſoſtomus, in opere imperf.

ANNO CHRISTI 1433.

baptizaret: Hoc ſecundum beatum Auguſtinum factum eſt, ut diſcamus non contemnere ſanctorum collegia, ſi contingat aliquem malum inter eos reperiri. Nullum eſt, nec unquam fuit ſanctius collegium, dicit ſanctus Thomas ſuper Joannis ſexto, quam collegium Apoſtolorum, in quo tamen unus inventus eſt proditor & latro. Ideo dicit ſanctus Thomas II. II. quæſtione CIII. articulo II. quod prælati non honorantur propter excellentiam propriæ virtutis, ſed propter excellentiam dignitatis, ſecundum quam ſunt Dei miniſtri; & in eis etiam honoratur tota communitas cui præſunt.

Cur populus Dei honorare merito debeat Sacerdotes.

Sunt autem notabiles cauſæ, quare populus Dei multum debet honorare ſacerdotes. Prima, quia eum, qui mundum creavit, ſoli de cælis adducere queunt, in altari Miſſam celebrando: quia diſcipulis, quos in ſacerdotes conſecravit Dominus, ait in cœna: *Hoc facite in meam commemorationem*. Luc. XXIII. Secunda, quia eis omnia ſacramenta, & velut medicinas contra omnes animæ morbos principaliter, & ex officio commendavit: quia ſtabellarii evangelici ſauciati ſoli habent curam, prout de Samaritano tangitur Lucæ X. Tertia, quia ſoli habent auctoritatem ligandi & ſolvendi a peccatis, & ab excommunicationibus, ſecundum illud Matthæi XVIII. *Amen dico vobis, quodcumque ligavertis ſuper terram, erit ligatum & in cælo; & quæcumque ſolveritis, erunt ſoluta & in cælo*. Quarta, quia de orationibus eorum, eo quod ſunt miniſtri eccleſiæ, certius eſt, quod efficaciam pro populo & animabus ſortiantur; quia quando ut miniſtri eccleſiæ quidam faciunt celebrando, vel hujuſmodi, Pontificis vicem gerunt, de quo ad Hebræos V. *Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis*. Quinta, quia in animabus & corporibus per ſeptem ordines diſtinctos, quos quilibet recipit; Deo amplius conſecrati ſunt; & per conſequens diſtinctos characteres ſuper laicos habent impreſſos, propter ſeptem ordines, propter quod I. Petr. II. dicitur: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis*. Sexta, quia lumen eccleſiæ ſunt & doctores, de quibus Matthæi V. *Vos eſtis lux mundi, & ſal terræ*. Ultima, quia per manus eorum ſolum benedicuntur omnia, quæ in cultum Dei habent conſecrari; ſicut eccleſiæ, altaria, veſtes, euchariſtia, matrimonium, & ſic de ſimilibus. His ait Dominus: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*. Luc. X.

Qui ergo ſacerdotes non audit, ſed ſpernit, atque, vita ſua neglecta, diſcutit nimis ſacerdotum opera; non mirum, ſi Dominus tales cadere permittit, ut etiam eccleſiaſtica contemnant ſacramenta, & finaliter infideles moriantur, ut deducit beatus Gregorius I. quæſtione I. Multi ſæcularium.

Non omnis ruina populi a Sacerdotibus malis provenit. Probatur primo ſimilitudine.

Inter cætera, etiam istud corollarium dominus Udelricus proponens ſubintulit: Cauſa ruinæ populi ſit maxime culpa ſacerdotum malorum. Circa quæ dicta istam propono concluſionem: Et ſi interdum ita contingat, non tamen est univerſaliter verum, quod ruinæ populi cauſa ſit maxime ſacerdotum malorum ex culpa; quinimmo ſæpe ex malitia populi; propterea provenit ſibi ruina, & populi demeritis exigentibus, degenerare permittitur a Deo a ſacerdotum a bonis moribus.

ANNO CHRISTI. 1433. a *Perſon, ſacerdotium.*

Hanc probo primo, ſimilitudine. Secundo, ratione. Tertio, auctoritate. Hoc enim pro tanto judicavi neceſſarium fore, quia non videtur aliud dictum, Omnis ruina populi provenit ex malitia clericorum, niſi quod clericus detur per hoc ad manus gladii laicorum, ne patiantur ruinam propter exceſſus clericorum. Unde iſtam [b] ſeditionis volens determinare malitiam, primo accedo ſimilitudinem hoc modo: Comparamus cum doctoribus allegorizantibus illum textum Geneſeos I. *In principio creavit Deus cælum & terram*. Clerum mundo ſuperiori, id eſt, cælo cum ſtellis, & reſiduum populum mundo inferiori, ſcilicet, terræ cum plantis comparando, ut apte poſſumus, ex hoc; quod ſicut ſecundum philoſophos inferior mundus a cælo & ſtellis gubernatur; ita tota virtus reſidui populi a clero dependere habet, & augeri, atque in ultimum felicitatis finem dirigi. Cum ergo cœtus laicalis ſubordinatus eſt cœtui clericali, tamquam ſuo magiſtratui, ut ab illo doctrinis illuminetur, virtutibus roboretur, & fructibus repleatur: ideo clerus, de quo ſcriptum eſt: *Regale ſacerdotium, genus electum*, congrue, reſpectu laicalis populi, cælum eſt, plenum ſtellis magnis, & parvis, fixis & erraticis. Stellæ majores, prælatos; minores, ſubditos: quorum quidam comparantur ſtellis fixis, ſicut hi qui ad certam diœceſim, vel parochiam ſunt limitati, ad illuminandum illos, quibus ipſi ſunt præfecti, ut eos ex alto ſcientiæ illuminent, fructumque ſalutis fecundent. Stellis autem erraticis, alii prædicatores per mundum diſcurrentes. Sic enim, qui docti fuerunt, *quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates*, Danielis XII. Sicut igitur interdum eſt, non ſemper, quod ſecundum habitudinem & diſpoſitionem ſtellarum cæli bonam, & malam, alteratur & diſponitur hic inferior mundus convenienter, vel diſconvenienter, ita ſæpe propter defectus & indebitos reſpectus in invicem ſtellarum firmamenti, quod eſt allegorice clerus, variis turbatur moleſtiis inferior populus. Verum; quod ſicut non omnia inferioris mundi incommoda ex influentia ſuperioris proveniunt, ſed ſæpiſſime ab inferiori: ut ſi iſta inferiora ſuperiorum influxum non recipiunt ubi & quando deberent, vel ſi per vapores vel nubes ab infra aſcendentes abſconduntur ſtellæ, & per conſequens debitus earum impeditur influxus; & iſta inferiora, vel ſicut terra & aqua eclipſant lunam, & luna ſolem: ita terreni populi cœcata voluntas & avaritia eclipſant poteſtatem ſæcularem; quæ eiſdem vitiis tenebroſa facta, eclipſat ſæpe poteſtatem ſpiritualem. Unde ſecure aſſero, quod ſicut exorbitantiæ & deordinationes inferioris mundi, tam in naturalibus, quam in moralibus, non ſemper reputandæ ſunt deordinationi curſus ſtellarum; & qui contrarium ſentiunt, magnam cælo injuriam faciunt, ut dicit beatus Auguſtinus libro V. de civitate Dei, capite I. ita non eſt verum dicere, quod omnis ruina populi proveniat ex inordinationibus cleri: quin imo ſtaret, clerum eſſe regulariſſimum, & populum deordinatum, ſicut fuit in eccleſia primitiva; ubi erat clerus ſanctiſſimus, & populus tyrannis plenus. Inſuper a primævo ita

b *Alius liber melius*, ſeductioni.

fuit

ANNO CHRISTI 1433.

fuit tempore Moyſis, qui fuit ſacerdos, & rector filiorum Iſrael optimus; & tamen populus fuit duriſſimæ cervicis, & a Domino multipliciter flagellatus propter peccata ſua propria; & multo ſæpius fuiſſet, ſi non Moyſes ſervus Domini ſtetiſſet in confractione in conſpectu Dei. Inſuper tempore Chriſti, Apoſtolorum & ſanctorum martyrum, qui omnes fuerunt optimi; & peſſimi populi multi.

Pſalm. 105.

Secundo ratione quadupliciter. *Pſalm.* 88.

Secundo hoc probatur ratione. Ruinæ populi maximæ proveniunt ex peccatis populi, juxta illud Pſalmiſtæ: *Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.* Sed maxima cauſa ruinæ populi eſt malitia ſui liberi arbitrii; cum nemo ad peccandum poſſit cogi, nec eſt peccatum, niſi in quantum voluntarium, ſaltem actuale: ergo non ſem-B per cauſa ruinæ populi ſunt ſacerdotes mali; ſed inclinatio in malum liberi ſui arbitrii. Secundo, hæc quæ ſæpe fiunt divina permiſſione ex malitia ſpiritus maligni, non ſunt attribuenda clero innocenti. Sed pleræque ruinæ & plagæ in populis proveniunt divina permiſſione a ſpiritibus malignis, juxta illud

Pſalm. 77. Pſalmiſtæ: *Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem & tribulationem, immiſſionem per angelos malos.* Tertio, illa delicta non ſunt clero imponenda, quæ committunt populi, & ſufficienter arguuntur per prælatos, nec ab eis ſuſcipiunt talium peccatorum exemplum: ſed infinita peccata committuntur a populis, quorum nullum exemplum vident in C ſacerdotibus, imo publice arguuntur ab eis in ſermonibus, & privatim in confeſſionibus; ergo ſi aliqua patiuntur populi, talis ruina non eſt culpa cleri. Ad hoc eſt experientia. Diſcimus enim quod tempore beati Gregorii & Ambroſii fuit clerus bonus & regulatus, & multi ex eis ſunt ſancti canonizati, & tamen tunc tot fuerunt ruinæ in populis, quod beatus Gregorius in homilia 11. Dominicæ Adventus, ſcribit omnia ſigna in evangelio conſcripta de ruinis bellorum, peſtilentiarum, & ſeditionum ante diem judicii ventura, ſuis temporibus fuiſſe completa ergo tales ruinæ non ſunt clero adſcribendæ. Quarto ſic: Illæ ruinæ non ſunt quocumque modo clero D attribuendæ, quæ nec ex populi nec cleri culpa ſciuntur evenire. Sed ſic eſt, quod multa flagella Dei eveniunt multis, non propter cujuſcumque culpam, ſed Dei gloriam oſtendendam, ſicut cœcus natus fuit, de quo Dominus ait: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.* Joannis 1x. Sic & ſanctus Job creditur multipliciter flagellatus, non quod ipſe, vel aliquis alius hoc demeruerit, ſed ut patientiæ ſuæ virtus toti mundo innoteſceret, ſecundum beatum Gregorium, Job. 1. Ergo ut prius. Ultimo, ſicut illa, quæ ſæpe proveniunt ex cauſis naturalibus, etiamſi totus mundus eſſet optimus, non ſunt ſacerdotibus permaxime impu- E tanda. Ita eſt de ſterilitate terræ, de aeris intempeſtate, peſtilentiarum immenſitate: quæ, & ſimilia, ſæpe ex cauſis naturalibus proveniunt hominibus, ergo non eſt tutum dicere, omnes ruinas populorum ex culpa ſacerdotum evenire.

Tertio auctoritate, *Job.* 34.

Tertio hoc probatur auctoritatibus ſacræ ſcripturæ, & primo Job xxxiv. dicitur: *Deus regnare facit hypocritam propter peccata populi.*

ANNO CHRISTI 1433.

A Ubi beatus Gregorius moralium libro xxv. dicit: Alibi quoque per prophetam dicit: *Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.* Quid ergo nobis illos præeſſe deſpicimus, quorum regimina ſuper nos ex Domini furore ſuſcipimus? Si autem ſecundum merita ſubditorum perſonæ regentium tribuuntur; ut ſæpe, qui boni videntur, accepto regimine mox mutentur; ſicut de Saule ſcriptura exprimit, qui cor cum dignitate mutavit: *Cum*, inquit, *parvulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es: quare feciſti ergo malum in oculis Domini?* Sic ergo pro qualitate ſubditorum diſponuntur corda rectorum, ut ſæpe pro merito gregis delinquat vita paſtoris. Et ſequitur: Denique certum eſt, quod ita ſibi invicem rectorum vita connectatur & plebium, ut ſæpe ex culpa paſtorum deterior fiat vita plebium, & ſæpe ex vita plebium mutetur vita paſtorum. Ex quo habetur, quod propter peccata populi quandoque efficiuntur ſacerdotes boni mali, quia non merentur habere bonos, ſicut malum corpus non meretur habere caput bonum. Cui conformiter loquitur beatus Iſidorus de ſummo bono, libro IV. cap. x. inquiens: Propheta dicit: *Dabo tibi regem in furore meo*, Ex hoc manifeſte claret, bonam malamque poteſtatem a Deo ordinari, ſed bonam Deo propitio, malam irato: reges quando boni ſunt, muneris eſſe Dei; quando vero mali, ſceleris eſſe populi; nam ſecundum merita plebium diſponitur vita rectorum: irascente enim Deo, talem rectorem populi ſuſcipiunt, qualem pro peccato meruerunt. Nonnumquam etiam pro malitia plebis reges mutantur: & qui ante videbantur boni, accepto regno fiunt iniqui. Et libro III, capite xxxix. dicit: Pro merito plebium diſponitur a Deo vita rectorum, exemplo David peccantis in comparatione principum, qui ex merito plebis prævaricantur. Hæc ille.

Greg. Moral. lib. 25. c. 20. Oſeæ 13.

1. *Reg.* 15.

Beatus Hieronymus, 8. quæſt. 1. Audacter fortaſſe aliquid dicimus, tamen quod ſcriptum eſt dicimus: Non ſemper princeps populi & eccleſiæ per Dei arbitrium datur, ſed prout merita depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operamur malignum in conſpectu Domini, dantur nobis principes ſecundum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcripturis probabo: audi namque quod Dominus dicit: *Fecerunt ſibi regem & non per me; principem & non per conſilium meum.* Et hoc videtur dictum de Saule, quem utique ipſe Dominus elegerat, & regem fieri juſſerat: ſed quoniam non ſecundum Dei voluntatem, ſed ſecundum populi peccatoris meritum fuerat electus, negat eum cum ſua voluntate vel conſilio conſtitutum. Tale ergo aliquid intelligimus etiam in eccleſiis fieri, quod pro meritis populi, aut in verbo, aut in opere potens a Deo tribuitur rector eccleſiæ: aut ſi malum faciat populus in conſpectu Domini, talis eccleſiæ datur judex, ſub quo famem & ſitim populus patiatur. Hæc ille. Ecce quam lucide claret, quod non omne malum ruinæ populorum ex culpa proveniat ſacerdotum malorum.

8. quæſt. 1. cap. *Audacter.* Non eſt Hieron. ſed Orig. homil. 4. in lib. judic.

Per hoc patere poteſt, quid reſpondendum ſit ad auctoritates per dominum opponentem inductas,

ANNO CHRISTI 1433.

ctas, & multas similes, scilicet, Bedæ super Matthæi vigesimo primo dicentis, quod ideo Dominus de templo ejecit vendentes, quia causa ruinæ populi maxime fuit sacerdotum culpa. Ad idem allegavit Gregorium dicentem idem. Similiter audistis jam mentem beati Gregorii, & ita possem de aliis exemplificare. Nunquam fuit mens beati Gregorii, quod omnes ruinæ populi essent ex culpa cleri; sicut nec dominus proponens universaliter, sed indefinite tantum posuit, & tanto cautius. Quia tamen nonnunquam simplices audientes, nescientes inter universale & particulare distinguere, seducuntur; ideo sciendum, quod modus loquendi doctorum est, quod sicut sæpe in scripturis pars sumitur pro toto, & e converso: ita & in proposito, quando dicitur Maxime, id est, sæpe, & pro magna parte, sicut etiam communiter sumi solet Semper pro Frequenter, & Causa pro Occasione: quæ tamen occasio non est causa, nisi per accidens. Est ergo fideliter credendum, quod sicut sæpe ruinæ populi proveniunt ex culpis cleri: ita e converso, sæpe ruinæ cleri proveniunt ex culpis populi. Hujus distinctionem solus novit, qui omnes, similiter clerum & populum, judicabit; qui est diseretor meritorum, & distributor mercedum unicuique prout gessit in corpore. Cesset ergo proverbium istud in Israel: *Patres nostri comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt, quoniam filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filii; sed anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* Ezechielis XVIII. Hæc de primo.

Consequenter dominus proponens Joannem Hus extollit præconiis multis. Ad hoc dico, quod non propter virtutes suas, nec propter hoc quod simoniacam hæresim detestatus est, ut proponens dicit, sed propter errores multos, quorum quosdam per se fassus est, quosdam in suis tractatulis conscripsit, quosdam proborum testimonio convictus est. Unde non de bono opere, sed propter blasphemiam judicatus est, de quo heri satis dictum est, ideo supersedeo. Ego autem volens nunc basim & fundamentum omnium dicendorum de materia prædictorum sacerdotum ponere, pono aliud, & est illud notabile super eodem complexo; De sacerdotibus Domini: scilicet, quod sunt duplices sacerdotes Domini, sive boni sint, sive mali; aliqui curati, alii non curati. Et soli curati habent ordinarie verbum Dei prædicare post prælatos majores, scilicet episcopos. Alii non curati, non tenentur, nec debent prædicare verbum Dei, nisi ex speciali licentia prælati. Pro cujus deductione duo sunt notanda. Primum de scientia in quolibet presbytero requisita: & si reperiremus, quod minor sufficit sacerdoti ad sacerdotium, quam ad prædicandum requiratur, habeo propositum. Secundum de originali successione presbyterorum, qui scilicet succedant ordinariis primis prædicatoribus, quorum fuit officium per verbi Dei prædicationem illuminare mundum, sicut Apostoli & 72. discipuli.

Sacerdotes curati, & non curati.

Minor scientia sufficit Sacerdoti ad Sacerdotium quam ad curam animarum.

Quantum ad primum, nota verba sancti Thomæ in quarto sententiarum distinctione vigesimatertia in quæstione tertia: Quanta scientia requiratur in ordinando, in responsione ad primum articulum, scilicet ad auctoritatem Malachiæ secundum: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem de ore ejus requirent*: ostendere volens de quibus sacerdotibus hæc verba intelligantur, dicit de curatis tantum: Sacerdos, inquiens, habet duos actus: unum principalem super Corpus Christi verum, & alium secundarium super Corpus Christi mysticum: & secundus actus dependet a primo, sed non convertitur: & ideo aliqui ad sacerdotium promoventur, quibus primus actus tantum committitur, sicut religiosi, quibus animarum cura non committitur, & a talium ore non requiritur lex, sed solum, quod sacramenta conficiant: & ideo talibus sufficit, si tantum de scientia habeant, quod ea, quæ ad sacramentum spectant, rite perficere possint: sicut in vitis Patrum multi simplicissimi presbyteri leguntur fuisse, qui vitæ erant sanctissimæ. Alii autem promoventur ad alium actum, qui est super Corpus Christi mysticum & a talium ore populus legem requirit. Unde in illis scientia legis esse debet, non quidem ut sciant omnes difficiles quæstiones legis quia in his debet recursus ad superiores fieri: sed sciant ea, quæ populus tenetur scire vel credere de lege: sed ad superiores sacerdotes, scilicet episcopos pertinet, ut etiam ad ea, quæ difficultatem in lege facere possint, sciant & tanto magis, quantum in gradu altiori collocantur. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad eamdem concordat sententiam dominus Albertus Magnus, eadem distinctione dicens: „ Distinguendum videtur mihi in ordinandis: „ quidam enim ordines sumunt ex sola devo„ tione, ut monachi, & alii quidam religio„ si. Alii recipiunt ordines, ut in illis ministrent „ populo verba, sacramenta ministrando seu „ dispensando, ut religiosi quidam, & illi „ qui sunt intitulati ad curam animarum. De „ primis distinguendum puto: aut enim habent „ curam animarum in suis ordinibus, ut abba„ tes, & confessores ab abbatibus constituti; „ aut non habent, nec habebunt: si habent, „ idem judicium videtur de eis, quod de aliis „ habentibus curam animarum: si autem non „ habent, ut hi qui causa devotionis tantum „ ordinem suscipiunt, videtur mihi quod non „ teneantur, nisi ut sciant pronuntiationem „ Psalmorum & lectionum, & illorum distinc„ tiones, quæ ex scientia grammaticæ addi„ scuntur. Si autem officium docendi suscipiunt „ ex beneficio, ut clerici intitulati, vel ex „ professione, ut quidam religiosi; dicendum „ videtur quod tenentur plura scire; & ea „ credo esse quæ grosse sunt exponenda po„ pulo in fide & moribus, quæ rudimenta „ Christianæ fidei vocantur; & ut in aliis „ determinent casus & quæstiones secundum „ consilia superiorum. Unde omnes, inquit, „ auctoritates inductas in contrarium, inter „ quas etiam est illam jam allegata Malachiæ „ secundo, intelligo de hujusmodi ordinatis; „ & quantum ad hujusmodi scientiam, scili„ cet discernendi quid mortale & quid ve„ niale, in quibus, & qui articuli solemniza„ ti ab ecclesia, & cætera talia. Et ad alia, „ meo judicio, non tenetur, nisi sit in altiori „ gradu constitutus. Hæc Albertus.

Concordat his Ostiensis, libro primo, rubrica 11. De tempore ordinandorum, capite 4. & cui sub §. quarta regula, ubi in summa satis etiam videtur concordare Raimundus

§. ulti-

ANNO CHRISTI 1433.

§. ultimo in summa: & multi sunt alii ad idem scribentes, quorum dicta omitto hic conscribere brevitatis gratia. Et ob hujus distinctionis causam æstimo inoleviſſe hanc consuetudinem, quæ in antiquissimis ecclesiis observatur, sicut in ecclesia Trevirensi: in qua, quicumque debet promoveri ad gradum sacerdotalem *, fertur, si non habet beneficium curatum, promittit: hoc etiam habet communis practica ecclesiæ; quod si umquam beneficium curatum adipiscitur, se de novo ad examen manifestare seu præsentare: quia oportet ipsum ex tunc populo prædicare, & sacramenta ministrare, ad quod prius non fuit obligatus. Et de istis sacerdotibus, sic ad curam animarum ordinatis, dicit canon, Ignorantia, distinctione XXIII. Ignorantia mater cunctorum malorum maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis Dei susceperunt. Non loquitur ergo nisi tantum de curatis, quod ostendit capitulum sequens ex Concilio Toletano, dicens: Quando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem a suo sacerdote accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas instructi accedant: & est libellus officiorum, in quo officium presbyteri, & baptizandi, & sacramenta ministrandi continetur, ut dicit glossa ibidem. Et sic patet primum, scilicet, quod minor scientia requiritur ad sacerdotium, quam ad prædicandum: ergo non omnes sacerdotes sunt obligati sub præcepto Domini prædicare verbum Dei. Sequitur etiam quod nisi curati, vel ex professione religionis, obligati tenentur prædicare ordinarie verbum Dei.

* Locus videtur corruptus.

Dist. 38. cap. *Quando*.

Quantum ad secundum, scilicet quomodo hoc pateat ex originali successione presbyterorum, dico, quod sicut soli Pontifices vel episcopi sunt ordinarii successores Apostolorum: quamquam sunt multi alii prælati in ecclesia Dei: ita soli presbyteri curati succedunt LXXII. discipulis Domini, quamquam sint multi alii presbyteri & diaconi. Istud patet originaliter ex glossa Lucæ x. ubi dicitur sic: Sicut in Apostolis præcessit forma episcoporum, ita in LXXII. discipulis figura relucet minorum presbyterorum. Hoc secundario claret distinctione XXI. In novo; ubi sic dicitur: Videntes Apostoli messem esse multam, & operarios paucos, rogaverunt Dominum messis, ut mittat operarios in messem. Unde ab eis electi sunt LXXII. discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum loca sunt constituti in ecclesia. De quibus sacerdotibus hoc intelligatur, ibidem exprimitur in capitulo præcedenti decreti, ubi dicitur sic.

» Simpliciter vero majorum & minorum sacerdotum discretio in novo testamento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tamquam majores sacerdotes & LXXII. discipulos, quasi minores sacerdotes instituit, ita quod veri pastores sunt tantum episcopi, sed plebani sunt pastores substituti, ac cooperatores instituti. Item dicit venerabilis doctor frater Augustinus de Ancona, in libro de ecclesiastica potestate, cap. CXL. articulo 1. quod soli curati, qui vocantur secundi ordinis presbyteri succedunt LXXII. discipulis Domini: non quod sit per omnia similitudo, sed inter multas differentias quatuor reperio eorum convenientias. Prima est in potestate dominii. Acceperunt enim discipuli a Christo potestatis dominium, quando dictum est eis, Lucæ x. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Ac si diceret: Dedi vobis potestatem ejiciendi omne genus immundorum spirituum ab obsessis corporibus. Et hoc ne putaretur esse dictum de bestiis, ut exponit beatus Chrysostomus. Istud autem repræsentant presbyteri curati in sacramentorum administratione, ubi, & per quæ dæmones seu serpentes, id est, peccata expelluntur a pœnitentibus. Secundo in administrationis officio, quod LXXII. discipuli receperunt, quando dictum est eis: *In quamcumque domum intraveritis, primum dicite. Pax huic domui.* Quia enim bonorum omnium pax mater est, sine qua cætera inania sunt; ideo Christus misit discipulos pacem primo offerre tamquam bonorum omnium initium, quorum ministros eos faciebat, ut dicit beatus Chrysostomus. Hoc autem repræsentant curati presbyteri in evangelii sancti prædicatione, in qua primo numeranda ea pax, juxta illud ad Romanos x. *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona.* Tertio in caritatis vinculo, quod LXXII. receperunt, quando bini missi sunt in omnem civitatem & locum, in signum, quod qui caritatem Dei & proximi non habent, officium prædicationis nullatenus assumere debent, ut beatus Gregorius exponit. Istud totum repræsentant presbyteri in plebis curæ receptione, pro qua ipsam animam, & vitam propriam tenentur exponere. Ultimo in honoris præconio, quod LXXII. discipuli receperunt, dum reversi cum gaudio dixerunt: *Domine etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo.* Ut dicit glossa: Gaudebant enim, quod quasi sublimes effecti terribiles dæmonibus & hominibus erant. Hoc autem repræsentant presbyteri, in subditorum jurisdictione: a quibus, si bene præsunt eis, digni duplici honore debent haberi, ut dicit Apostolus prima ad Timotheum quinto.

Repræsentant ergo discipulos Christi Domini sacerdotes curati hoc modo: quamvis etiam sit dissimilitudo, quia isti non possunt facere miracula, sicut illi; nec habebant determinatas parochias, sicut isti; sed prædicabant in omni loco, quo erat Christus venturus, Lucæ x. Ex quo iterum sic arguo. Illis tantum convenit ex officio ordinarie prædicare, qui succedunt Apostolis, & LXXII. discipulis; sed nulli eis succedunt nisi tantum episcopi & curati: ergo diaconis & presbyteris non curatis non convenit ullo præcepto Domini actus prædicationis. Et tantum de notabili secundo, permaxime in hac materia opportuno. Ex isto sequitur, quod totum fundamentum vestrum est debile, & a veritate arenosum; ubi dixistis super notabili, Libere, quod libertas prædicandi confertur a Domino cuilibet diacono & presbytero, per ministerium episcopi in sua ordinatione; & quod tale officium debent libere exsequi, irrequisitis, imo nolentibus prælatis. Patet ex jam dictis, luce meridiana clarius. Et istud probo sic limpidius: Omne, quod confertur presbytero in collatione sacri ordinis, est aut ratione characteris, aut auctoritate clavium; sed neutrum eorum dat presbytero liberratem actus

Curati succedunt 72. discipulis.

præ-

ANNO CHRISTI 1433.

prædicandi, nisi habeat curam commissi populi; ergo non convenit sibi prædicare ratione accepti ordinis per ministerium episcopi. Assumptum declaratur pro majori, quia secundum omnium theologorum scholam in sacerdotio non confertur nisi duplex potestas: una super corpus Christi verum illud ad conficiendum, & hoc virtute characteris sacerdotalis: alia super corpus Christi mysticum, quæ est potestas clavium scilicet potentia ligandi & solvendi, & scientia discernendi inter lepram & non lepram: quæ scientia non dicit novum habitum, sed auctoritatem discernendi in foro conscientiæ, quam prius non habuit: & executionem utriusque non habet, nisi materiam aptam & sibi ministratam accipiat. Unde sicut cæteri presbyteri non possent Missam celebrare, si hostiam aptam, quasi materiam requisitam, non haberent, ita nec possunt absolvere vel ligare, nisi populum sibi commissum, id est, materiam requisitam, accipiant. Nam omnis actio hominum seu naturalis, sicut requirit potentiam qua fiat, ita requirit materiam in qua fiat. Non plus legi ego conferri presbytero per episcopi ministerium in collatione characteris, & clavium sacerdotalium. Et sic patet major. Minor probatur de utroque: & primo, quod non virtute clavium: quia ut dictum est, virtus clavium sacerdotii est in ligando solvendo, & discernendo in foro conscientiæ. Sed hic nulla fit mentio de prædicatione: ergo non potest rite dici, quod ratione sacerdotii habeat libertatem prædicandi. Secundo nec ratione characteris, quod patet ex descriptione ejus, quæ est triplex, ut communiter allegatur circa quartum sententiarum, distinctione IV. Prima est: character est signum distinctivum, quo quis ab aliis dividitur, & ad aliquod spirituale dandum vel suscipiendum deputatur. Secunda est, character est signum sacrum communionis fidei & potestatis divinorum, & sacræ ordinationis fidelium, datum a divina beatitudine. Tertia est: character est distinctio a charactere æterno, impressa animæ rationali secundum imaginem, consignans trinitatem creatam Trinitati creanti, & distinguens a non figuratis secundum statum fidei. Et constat diligenter intuenti singulas particulas harum descriptionum, quod nulla earum importat prædicandi actum libere: ergo ratione characteris, ut character est, nullus habet auctoritatem exercendi actum prædicationis.

Character quid?

Confirmatur: Apostoli in Cœna Domini virtute characteris ex consecratione sacerdotali non receperunt potestatem libere prædicandi: ergo nec modo presbyteri illam recipiunt ratione episcopalis ministerii. Tenet consequentia, quia in Cœna Domini fuerunt consecrati in presbyteros per illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, & receperunt characterem sacerdotalem: sed in die Paschæ post dedit eis potestatem prædicandi, dicens: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Joannis xx. Et dicit sanctus Thomas, quod in illa cœna non dedit eis Dominus, nisi actum principalem sacerdotii, scilicet conficiendi Corpus Christi verum. Sed post in die Resurrectionis superaddidit aliam potestatem, scilicet ligandi & solvendi, dicens: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joannis xx. In IV. sententiarum, distinctione XXIII. ubi vult Scotus, quod forte propter has distinctas potestates characteris & clavium, adhuc hodie imprimatur sacerdotibus duplex character: unus, quando episcopus dat sibi calicem cum patena, hic dicitur character ordinis: Alius, quando episcopus imponit sacerdoti manus: dicens: Accipe Spiritum sanctum; qui diceretur character clavis. Nusquam autem legitur quod imprimatur aliquis alius character, virtute cujus sibi conferatur libertas ubique prædicandi. Et de his habemus postea clarius & prolixius in corollario articuli principalis, quod est primum in ordine corollariorum. Et tantum de notabili secundo.

Apostoli quando facti sunt sacerdotes.

Luc. 22.

Thom. 4. sentent. dist. 24. quæst. 2. art. 3. ad 2.

ANNO CHRISTI 1433. Scotus 4. sent. dist. 24.

Tertium notabile advertit adversarii.

Circa tertium notabile domini proponentis, super illo verbo, Debet, dixit proponens debere capi præceptive: ita quod ex præcepto Domini sacerdotes essent obligati prædicare verbum Dei: de quo post videbitur in materia principali, quæ est materia articuli. Ibi etiam notavit unum silentio non prætereundum: scilicet, quod hæc esset differentia inter præceptum & consilium, quod præceptum Dei est doctrina seu statutum obligans hominem sub pœna peccati mortalis: consilium autem Dei est doctrina specialis, solum obligans sub pœna peccati venialis. Istud restat impugnandum, quoad secundam partem, quia a veritate est omnino devium, & dico secure, quod non observantia consiliorum divinorum in evangelio conscriptorum, ea ratione qua consilia sunt, nullum obligat ad peccatum veniale, nisi tantum eum qui servare vovit, quia illi deinceps non sunt consilia, sed vota, quorum transgressio non est venialis, sed mortalis culpa, juxta illud Psalmistæ: *Vovete & reddite*. Glossa beati Augustini: Vovere est voluntatis, sed reddere necessitatis. » Et dixi notanter, quod transgressio consiliorum, ut consilia sunt, non » obligat; cum talia sub certo modo intellecta, non sunt consilia, sed præcepta; & sic eorum transgressio est mortalis, non venialis culpa.

Consilia non obligant ad veniale, ut vult adversarius.

Psalm. 75.

Ponamus sub exemplo unum consilium ex Matth. v. *Diligite inimicos vestros*. Istud est præceptum quantum ad dilectionis affectum: sed quantum ad dilectionis effectum est consilium: quia inimico velle gratiam & gloriam, necessitatis & præcepti est, sed ostendere illi signa benevolentiæ, hoc perfectionis & consilii est. Unde ad hoc non omnes tenentur. Insuper illud: *Si quis percusserit te ad unam maxillam, præbe ei & alteram*, est consilium quoad exteriorem exhibitionem; sed præceptum est quoad interiorem animi præparationem: ut scilicet homo paratus sit sustinere patienter & alteram percussionem, si cedere hoc crederet in bonum. Præterea corrigere fratrem delinquentem est consilium, si frater peccet venialiter; sed est præceptum, si peccet mortaliter, & ubi spes sit de ejus emendatione: & ita de aliis multis, cæteris circumstantiis salvis.

Tunc propositum ostenditur falsum primo auctoritatibus, secundo rationibus. Et primo auctoritatibus. Dicit enim Hieronymus contra » Jovinianum, XIV. quæstione I. Quod præ» cipitur, imperatur; quod imperatur, ne» cesse est fieri; si non fiat, pœnam habet: ubi consilium datur, offerentis arbitrium est,

Er-

ANNO CHRISTI 1433.

Ergo si in pura arbitrii libertate consistit consilium, non observantia nullum erit peccatum. Secundo auctoritate sacri generalis concilii Carthaginensis quarti dicitur: Consilia Domini non præcipientis, sed exhortantis » sunt. Exponendo illud evangelii: *Si quis vult tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*. Et habetur ibidem capit. Episcopus. Tertio, auctoritate per proponentem allegata, in capitulo, Quod debetur; ubi dicit beatus Augustinus: » Præcepto Domini » non obtemperare, peccatum est; & consilio si uti nolueris, minus boni adipisce» ris, non mali quidquam vel aliquid per» petrabis. Ubi expresse innuitur ex beato Augustino, quod aliquid mali non perpetrat, qui consilia Domini non servat. Ergo nec venialiter peccat, cum venialiter peccare sit aliquid mali non perpetrare. Quarto, expositione Archidiaconi, qui dicit ibidem, quod est duplex consilium. Primum est consilium reverentiæ; & qui hoc non recipit; peccat, VI. dist. capit. Testamentum. Sicut consulebatur in veteri testamento, quod pollutus nisi aqua lotus fuerat, ei usque ad vesperam ecclesiam intrare non permittebatur: & sic nunc de pollutione dicit, quod aliquando a celebratione cogit abstinere, quod cadit sub consilio reverentiæ, quam ad sacramentum homo debet habere. Aliud est consilium, inquit, perfectionis, cui licet non pareatur, non est peccatum. Ergo secundum Archidiaconum non servare consilia, quæ sunt perfectionis exhortamenta, non est aliqua culpa. Quinto, est ad idem Hugutius, qui dicit ibidem, hanc esse differentiam inter præceptum & mandatum; quia mandatum tenet medium inter consilium & præceptum, in hoc quod mandatum est ultra consilium & citra præceptum; mandatum enim cogit sicut præceptum, & peccatur, si non impletur: & hoc, inquit, differt mandatum a consilio: ita quod si consilium non impletur, nec peccatur: ergo nec venialiter, cum veniale peccatum sit utique peccatum.

14. q. Episc. c. 1. Matth. 5.

Augustinus lib. 19. contra Faustum cap. 25.

14. qu. 1. c. 2. Quod debetur.

Consilium reverentiæ. Perfectionis.

Distinctio præcepti & consilii.

Ex his duobus elicio primum, inter præceptum & consilium esse multiplicem distinctionem. Secundum, non servare consilia non obligat fideles ad veniale peccatum. Quantum ad primum: prima distinctio est quod consilium est persuasio boni melioris, ad quod non tenentur Christiani, nisi velint; sed præceptum est obligatio boni necessarii, ad quod singuli obligantur, etiam si nolint. Unde servare Dei præcepta cunctis est necessitatis, servare consilia est puræ voluntatis, id est, libertatis. Secunda, quia consilia pertinent ad perfectos; præcepta ad perficiendos, sed permissio ad imperfectos seu infirmos. Tertia, præcepta separant nos ab illicitis, sed consilia a concessis. Quarta, per præcepta declinamus a peccato; per consilia ab occasione peccandi. Quinta, per præcepta, maxime negativa, pœnam fugimus, sed per consilia præmia annullamus. Sexta ad præcepta constringimur ex debito, ad consilia non nisi ex voto. Septima, præceptum nunquam fit consilium, sed consilium per votum fit præceptum. Octava, præcepta data sunt ad consequendum finem beatitudinis, sed consilia ad expeditius consequendum illum finem. Unde præcepta ordinant ad finem, sed consilia sunt quasi media aptissima ad consequendum illum finem; sicut equum ascendere, est aptius medium perveniendi ad terminum, quam peditare. Nona, præcepta sunt omnibus expedientia, sed consilia non, propter indispositionem aliquorum, quia eorum affectus ad ea non inclinatur. Et ideo Dominus consilia evangelica proponens, semper facit mentionem de idoneitate & voluntate hominum, ad observantiam consiliorum. Dans enim consilium perpetuæ paupertatis Matth. XIX. præmittit: *Si vis perfectus esse*, & tunc subdit, *vade, & vende omnia*. Similiter dans consilium perpetuæ castitatis, cum dixit: *Sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum calorum*: statim subdit: *Qui potest capere, capiat*. Et similiter Apostolus I. ad Corinthios VII. præmisso consilio suggerens dicit: *Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam*. Et ita patet distinctio inter consilia & præcepta evangelica.

ANNO CHRISTI 1433.

Ibidem.

Ex his sequitur statim secundum, scilicet, quod non observantia consiliorum non obligat fideles ad veniale peccatum, quod probatur ex tribus. Primo, quia secundum omnes doctores, peccatum veniale obligat facientem ad aliquam pœnam, in præsenti vel futuro persolvendam, licet non sit gravis, & cito soluta: sed non observantia consiliorum ab his qui non voverunt nullum obligat ad quamcumque pœnam in præsenti aut futuro sustinendam; quia illam nec pœnitentiarii injungunt, necnon observantes consilia talem pœnam solvunt: ergo non videtur eos incurrere talem culpam venialem. Patet assumptum, quia peccatum veniale dicitur id, quod aliqua venia indiget seu indulgentia, sed non observantia consiliorum non indiget venia, cum nihil mali actum sit, ut dictum est: ergo ut prius. Secundo, hoc illud quod est in pura voluntate hominis, non obligat hominem ad eligendum vel respondendum sub quacumque specie peccati; imo potest libere hoc acceptare, vel non acceptare: sed sic est consilii evangelici; ergo si non acceptantur, nullum peccatum incurritur. Tertio sic: Id ad quod nemo obligatur nisi ex voto proprio, si non facit, nullo modo peccat. sed ad consiliorum observantiam nullus obligatur nisi qui vovit, ut dictum est; ergo qui talia non servat consilia, nullo modo peccat.

Consilia qui non sequitur præmia consiliorum non assequitur.

Pro quo sciendum, quod istud valde periculosum est dicere, propter quatuor præcipue. Primo, si non observantia consiliorum obligaret ad peccatum veniale, & peccatum veniale ad aliquam pœnam, licet modicam; peccatum veniale secundum obligaret ad duplam pœnam; tertium ad triplam; & sic deinceps. Sed valde grave esset omnibus fidelibus, qui consilia non servant, nec umquam servare proponunt, quod toties peccatum veniale incurrerent, quia gravem & diutinam pœnam finaliter solverent. Ergo non est verisimile, quod non observantia consiliorum inducat veniale peccatum. Secundo, quia veniale peccatum ultra hoc multiplicia incommoda animæ affert. Nam primo animam maculat: quod sic intelligendum. Si sit imago aliqua depicta, aliquando

ANNO CHRISTI 1433.

denigratur, ut videri non possit; aliquando vero obscuratur, ut videri quidem possit, sed non plene discerni. Et ideo propter talem denigrationem dicit beatus Gregorius, quod veniale obscurat, mortale denigrat. De quo etiam beatus Augustinus in libro de pœnitentia ait: Peccata venialia, si multiplicentur, decorem nostrum ita exterminant, ut a cælestis sponsi amplexibus nos separent. Quod exponit beatus Thomas prima secundæ, quæstione LXXXIX. articulo primo, quod hoc verum est dispositive, in casu, ubi multa venialia disponunt ad mortale. Secundus effectus est, quod venialia peccata imminuunt fervorem caritatis, sicut aqua in ignem projecta, licet ignem non extinguat, tamen fervorem illius minuit. Tertius est, quod potentias animæ in operibus bonis lassat, sicuti quando ponitur onus super equum, licet non succumbat, tamen est minus promptus ad ambulandum. Quartus, quod retardat ad gloriam, quia homo, qui deberet, & posset statim post mortem evolare, cogetur ad tempus propter venialia in purgatorio stare. Quis unquam tantæ credulitatis esset, quod omnes has pœnalitates vellet cuilibet qui consilia non servaret, infligere? Insuper tertio, quia omnium doctorum hæc veritas est, ut prædixi, quod præbere alteram maxillam est consilium, & tamen Christus hoc non fecit: ergo Christus venialiter peccasset contra illud evangelii: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Joannis VIII. *Qui peccatum non fecit*, prima Petri secundo. Finaliter quarto, ex eo quod sicut ad remissionem peccati mortalis exigitur desertio actus peccandi cum voluntate in posterum abstinendi; sic quoque peccatum veniale in præsenti factum non dimittitur, nisi actu & proposito deseratur.

Beatus Gregorius citatur a S. Th. dist. 16. l. 4. q. 2. art. 1. ad 3. Augustinus de pœn. c. 2. & serm. 4. de sanctis.

Constat autem quod non observantes consilia, ut frequenter, nec actu recipiunt, nec proposito intendunt servare ea. Ergo talibus illa peccata venialia numquam remitterentur in præsenti vita; sed restaret longa & acerba pœna a talibus hominibus post hanc vitam sustinenda, quod negat omnis & tota theologorum schola; quia de consiliis Apostolus loquens, ait, ut prædictum est: *Hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam*, 1. ad Corinthios VII. Ex his patet responsio ad ea quæ proponens allegavit. XIV. quæstione prima, Quod debetur. Non habetur ibi, quod transgrediens consilium Dei, peccet venialiter: sed tantum, quod si consilium non servas, minus bonum adipiscēris: sed, inquit, non mali aliquid perpetrabis. Et hoc contra ipsum, quia si non mali aliquid perpetrat, ergo nec venialiter peccat. Similiter in capitulo sequenti, quod etiam contra se adducit, ubi dicitur, quod consilium datur offerentis arbitrio: ergo non obligat ad veniale aliquo modo. Insuper super illo complexo; Exemplo Christi & Apostolorum; notavi quomodo, & ad quantum exempla Christi, Apostolorum, & primitivæ praxes & exempla non obligant, pro eorum sequela: sed quia dicta sunt in sententia per reverendum magistrum meum Joannem de Ragusio, ideo nunc supersedeo, quia habentur in alio opusculo meo. Epilogus præsentis lectionis hic est in summa, quod in arguendo sic primo: Christus mandat hoc, ergo hoc est faciendum; non valet ex forma, sed forte ex materia: quia Christus aliquando mandat quod non vult fieri, quia non mandat sub forma præcepti, sed per modum alicujus documenti. Item bene sequitur: Papa mandat hoc, & non fundat se expresse in lege divina, ut superius dictum est: ergo hoc est faciendum. Quia quidquid mandat, quod legi Dei, aut aliquibus sacris canonibus non obviat, licet expresse hoc non contineat, faciendum est: quia, ut deduxi, Papa non est nomen ordinis, sed officii & jurisdictionis; & dicitur sanctissimus, & beatissimus, etiam si sit malus, dummodo non sit hæreticus, quia hæc sibi conveniunt, non ratione meriti personalis, sed ratione officii, potestatis, & universalis jurisdictionis. Hæc circa argumenta dicta sint.

Capit. 2. & *Quisquis*, cap. 3. Aug. l. 19. contra Faustum, c. 25.

Epilogus actus primi diei.

ANNO CHRISTI 1433.

Circa primum notabile habemus, quod verbum Dei diminutive expressit, eo quod verbum Dei tertio modo captum, scilicet inspiratum non posuit, quod tamen necessarium est prædicatoribus. Ex quo ulterius deduxi, quod verbum Dei inspiratum est duplex, scilicet privatum, quod Deus per sanctos doctores expressit; & publicum, quod, scilicet per statuta generalium conciliorum statuit & diffinit. Circa hoc concluſi, quod illud per dominum proponentem adductum, scilicet, quod verbum Dei tantæ sit perfectionis, quod ei nil addi aut auferri possit sub allegatis pœnis; quod licet sit maximæ perfectionis, possumus tamen addere ad declarandum, licet non debeat addi contrarium. Circa secundum notabile, de sacerdotibus Domini, distinxi inter curatos & non curatos, ostendens, quod non curati ordinarie non tenentur prædicare verbum Dei: & quod soli curati presbyteri succedunt LXXII. discipulis Domini, non in omnibus secundum æqualitatem, sed secundum figuram & similitudinem. Ex quo concluſi, quod non est universaliter verum, omnes ruinas populi provenire ex culpa malorum sacerdotum, quia sæpe propter peccata populi dantur a Deo eis sacerdotes & prælati mali Unde dominus proponens caute egit, quod Dindefinite, non universaliter, posuit. Circa tertium notabile super verbo, Debet, ubi dixit illud capiendum præceptive, asserendo quod transgrediendo consilium Dei, committat quis peccatum veniale; reprobavi hoc multipliciter & veraciter ostendendo, quod consilium Christi non obligat unquam ad peccatum veniale, cæteris paribus; sed sæpe ad mortale eum qui vovit, vel in casu, quo consilium præcipitur. Hæc est summa dictorum, quæ quæso accipite in corde bono & optimo, ut præmiſi in themate, ut fructus sequatur in patientia, de quo Dominus ait: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*, in præsenti per gratiam, in futuro per gloriam. Amen. Luc. 21.

Sequitur actus secundi diei.

Multifarie, *multisque modis*, patres & domini venerandissimi, *olim Deus loquens*, voluntatis suæ beneplacita patribus veteris testamenti pandens *in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio suo unigenito*, ad Hebræos primo; quem ex matre, sed virgine nasciturum, eamdem Pater obumbravit, Filius, impregnavit, & Spiritus san-

ANNO CHRISTI 1433.

Bernardus rm. 3. de udibus Ma- virginis alibi.

sanctus adaptavit, ut esset sine gravamine gravida, sine corruptione fecunda, sine dolore puerpera, secundum Bernardum in sermone. Qui ex voluntate Patris, ut dispersos in unum colligeret, quos tandem in æterno ovili unico unicus ipse pastor reficeret, in totius sui in humanis discursus periodo, in hujus mundi agro duo inseruit, scilicet veritatem & gratiam: *Quoniam veritas & gratia per Jesum Christum facta est*, Joannis primo. Veritatem: id est, fidem illuminantem intellectum; & gratiam, id est, dilectionem justificantem affectum: quæ sunt duo in corde bono & optimo requisita, prout heri dixi per thematis verba: *Qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, fructum afferunt in patientia*. Ubi postquam expositum est primum principale, quod est locus aptificandus in corde bono & optimo, restat declarare secundum; ut annectatur modus congruus, per quem demulceatur & delectetur auditorum animus. Utique audientes verbum Domini retinent intellectu, ut instruantur affectu, ut delectentur re, ut teneant memoriter, & re impleant efficaciter.

Luc. 8.

Non minus reus est qui verbum Dei audierit negligenter, quam qui Corpus Christi in terram sua negligentia cadere permisit: sentent. 1. quæstione prima. Interrogo. *Omnis etiam qui audit verba mea, & facit ea, similis est homini, qui ædificat domum suam supra firmam petram*, Matthæi VII. *Sic consentiens esto adversario tuo*, Matthæi V. Adversarius tuus, verbum Dei est: si facias quod audis, concordasti cum eo; si autem non facis, rixaris cum eo: & si non composueris te ut facias, tradet te judici tuo, & judex ministro, & in carcerem mittent te, Beatus Augustinus in libro de decem chordis, capite decimo. Sed diceret forte simplex laicus, aut hirsutus clericus: Certe hoc facio, verbo Dei me conformo: sicut prædicat prælatus meus, ita credo, ita & ago. Respondeo, Optime facis, si bene te docet ille prælatus vel sacerdos. Nam in his quæ pertinent ad fidem, & ad bonos mores, nullus excusatur, si sequatur errorem cujuscumque docentis. In talibus nec ignorantia, nec simplicitas excusat, ait sanctus Thomas, quod libro tertio, articulo decimo. Ita evangelium diffinit: Si cœcus doctor cœco populo ducatum præstet, neuter excusabitur, sed ambo simul in foveam cadunt, Matthæi decimoquinto.

Cap. 94. Aug. lib. 50. hom. 26.

Malach. 15.

Sed quid igitur facit clerus & populus insurgentibus doctrinis insolitis, a quibuscumque doctoribus? Respondet beatus Augustinus libro tertio de doctrina Christiana: Consulere habet regulam fidei, quam de scripturarum locis plenioribus, & ecclesiæ auctoritate percepit, & id credere quod secundum ecclesiæ auctoritatem tenetur publice. Debet etiam ad Dei misericordiam recurrere, & ejus illuminationem incessanter implorare, dicens cum Psalmista: *Illumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte*. Orans cum ecclesia: A cœcitate cordis libera nos Domine. Debet etiam ab aliis peritioribus inquirere: non enim Deus deficiet suis, nisi in pulsando fuerint negligentes: nam *custodit Dominus omnes diligentes se*, in Psalmo. *Custodietque rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter*, Proverbiorum cap. secundo. Debent & ultimo simul omnes ad scrutamen conscientiæ recurre-

Augustin. de doctrina Christi lib. 3. cap. 37.

Psalm. 12.

Psalm. 144.

re, & se toto corde contrito & humiliato Deo committere, ut insonet illa vox Domini in tantæ perplexitatis turbine in auribus tam docentium, quam audientium subjectorum: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis*, quæ geminatur Lucæ XIII. Quia sæpe Dominus iratus malos prædicatores malis mittit, ut utrumque per utrosque juste damnet, ait sanctus Eusebius super illo: *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* ad Romanos X. Nempe pro malo merito plebis aufertur doctrina prædicatoris, & pro bono merito audientis tribuitur sermo doctoris. In potestate enim divina consistit, ut cui velit Deus doctrinam veram dare, vel auferre, faciat; ut hoc pro dicentis vel audientis fiat merito: ut modo pro culpa plebis auferatur sermo doctoris, modo vero utriusque meritis tribuatur. Sanctus Isidorus libro tertio de summo bono capite XLIV. *Melius illis erat viam justitiæ non agnoscere, quam post agnitionem retro converti*, &c. II. Petri II. *Beati ergo qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. Lucæ II. Hoc est retinere, tenere, scilicet implere opere, ut gratiam in præsenti, & gloriam sempiternam valeamus reportare, quam nobis concedat Jesus gloriosus, qui imperat & regnat. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

Sequitur articulus.

Sacerdotes Domini, exemplo Christi & Apostolorum, non debent libere & sine impedimento prædicare verbum Dei, nisi ultra & supra omnem potestatem, quam in sua consecratione sacerdotali acceperunt, se probare possint esse missos a Deo, vel ad hoc sufficienti ecclesiæ prælato. Simile per omnia, & multo fortius est de diacono, ut infra patebit; & hoc ad sensum expositionis terminorum proponentis. Ista conclusio restat probanda multipliciter: primo lege divina; secundo, praxi Christi; tertio, praxi Apostolorum: quarto, praxi ecclesiæ primitivæ; quinto, sacrorum conciliorum; sexto, doctorum in lege Domini veraciter se fundantium. Circa primum notandum, quod per legem divinam intelligo legem quadrifariam: æternam, Mosaicam, evangelicam, & canonicam. Probatur conclusio primo per legem æternam. Nam lex æterna est ratio summa in summo principe Deo, cui semper obtemperandum est; per quam mali miseram, boni bonam vitam merentur: per quam illa quæ temporalis est recte fertur, recteque mutatur, secundum beatum Augustinum, libro primo de libero arbitrio. Et ibidem: Ut breviter tibi notionem æternæ legis explicem: Lex æterna est, qua jussum est, ut omnia sint ordinatissima. Quod declarans sanctus Thomas in prima secundæ, quæstione XCIII. articulo II. deducit, quod omnis lex hierarchiæ derivatur a lege æterna; ac per hoc omnia sunt constituta in ordine debito, si suo modo regulantur a lege æterna, dicens: Sic lex importat quamdam rationem directivam actuum in finem ordinatorum. Constat autem quod in omnibus moventibus ordinatis oportet quod virtus secundi moventis derivetur a virtute moventis primi: quia movens secundarium non movet nisi quantum a primo movetur. Hoc patet in artificialibus & moralibus. In artificialibus quidem ratio artifi-

Probatur conclusio per legem æternam.

Cap. 6.

Art. 8. & 3.

cialium

ANNO CHRISTI 1433.

» cialium actuum derivatur ab architectore ad A
» inferiores artifices qui manu operantur. In
» moralibus etiam, in omnibus gubernantibus
» videmus, quod nomen gubernationis deri-
» vatur a primo gubernatore ad ſecundos, &
» inferiores ſubordinatos. Cum ergo lex æter-
» na ſit ratio gubernationis in ſupremo guber-
» nante, neceſſe eſt quod omnes rationes gu-
» bernationis, quæ ſunt in inferioribus guber-
» nantibus, a lege æterna deriventur. Hæc
ille. Quæ autem ſit ratio, & quis ordo in illuminatione fidelium ſervandus ab æterna lege derivatus, notandum, quod ſicut in eccleſia triumphante ſunt tres angelicæ hierarchiæ, quarum Trinitas beatiſſima caput eſt, quarum ſupremam illuminat ipſa Trinitas per ſe, ſupre-B ma mediam, & media infimam, & non e converſo: ita in eccleſia militante ſunt tres ſtatus ſuo modo illam imitantes, ſub uno capite, quod eſt Chriſtus, ſecundum quod homo; ſummum Papa, loco Chriſti tenet in terris; medium epiſcopi, loco Apoſtolorum; tertium curati, loco ſeptuaginta duorum diſcipulorum. Ex quibus apparet, qui ſecundum divini principatus ordinem, quæ hierarchia vocatur, ſint ordinarii eccleſiæ doctores, ad quos inexcuſabiliter, ratione qualitatis ſui ſtatus, pertinet illuminare populum Dei, ac cæteros actus hierarchicos exercere: ſcilicet ad Papam, epiſcopos, ac plebanos, vel loca eorum tenentes.

Ex hac conſideratione ſubſequentia conſide-C randa ſunt attenta mente. Primum eſt quodam modo quædam cauſa & ratio, quare modo ceſſent ſpeciales viſibiles illuminationes & inſpirationes hominum ab angelis, quæ tamen olim abundabant. Ratio eſſe poteſt, quia quando homo facit debitum ſuum ut de ſalutaribus erudiatur, ſi non eſt doctrina inter homines, qua erudiri poſſit, conſequens eſt, ut juxta divinum ordinem jam expreſſum illuminetur ab angelis: & ita erat & eſt de profundis myſteriis divinis, quæ ultra hominem ſunt, pro quibus erat opus revelatione. Modo autem, quia ſcientia Domini plena eſt terra, & de omnibus ſufficienter eccleſia Chriſtiana eſt erudita; itaD quod ſi diligentiam volunt facere quorum interest, & diligenter addiſcere, quæ ſcire debent, poſſit ex ſcripturis omnia negotia, & omnem caſum neceſſarium ad ſalutem ſalubriter expedire & diſcutere. Et ita videtur quod expectare jam divinam revelationem in caſibus etiam arduis, ſit tentare Deum, ex quo Deus ſufficienter illuminavit eccleſiam in omni ſcientia divina pariter & humana.

Diverſitas ſtatuum in Eccleſia neceſſaria eſt.

Secundum eſt, quod diſtinctionem & varietatem ſtatuum in eccleſiaſtica hierarchia eſt neceſſarium facere; quod oſtendit ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtione CLXXXIII. articulo II. propter tria. Primo propter ſanE-ctæ univerſalis eccleſiæ perfectionem. Sicut enim in rerum naturalium ordine, perfectio, quæ in Deo uniformiter & ſimpliciter invenitur, non potuit in univerſitate creaturarum reperiri, niſi difformiter & multipliciter: ita etiam multitudo gratiæ, quæ eſt in Chriſto, ut in capite, diverſimode ad ejus membra redundat, ad hoc quod corpus eccleſiæ ſit perfectum. Et hoc eſt quod Apoſtolus ait ad Epheſos IV. *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophètas, alios vero evangeliſtas, alios autem paſtores & doctores, ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.* Gloſſa: Ecce quomodo aliis, aliis minus dedit. Hominibus dat ad menſuram, ipſe vero non ad menſuram accipit: hos autem omnes dedit in opus miniſterii, ut ſcilicet quiſque poſſet pleno facere opus miniſtrationis ſibi creditæ: ſi enim unus omnia haberet, non perfecte ageret ſingula. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Gloſſa ordinaria, ibidem.

Secundo propter neceſſitates actionum, quæ in eccleſia ſunt neceſſariæ; oportet, inquit, ad diverſa officia, ſeu diverſas actiones, diverſos homines deputari, ad hoc quod expeditius & ſine confuſione ſingula expediantur. Et hoc eſt quod Apoſtolus dicit ad Romanos XII. *Sicut in uno corpore multa habemus membra, non autem omnia membra, eumdem actum habent.* Item: *Multi enim unum corpus ſumus in Chriſto.*

Tertio hoc pertinet ad dignitatem & ad pulcritudinem eccleſiæ, quæ in quodam ordine conſiſtit: Unde in laudem eccleſiæ dicitur in Pſalmo quod eſt circumamicta varietate: glorioſa doctrina Apoſtolorum, confeſſione martyrum, puritate virginum, & lamento monachorum ſeu pœnitentium, ornatur regina, id eſt, eccleſia: In cujus figura regina Saba videns omnem ſapientiam Salomonis, & habitacula ſervorum, ordineſque miniſtrantium, non habebat ultra ſpiritum, III. Regum, X. capite. Nam in magna domo non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed lignea & fictilia. Hæc ſanctus doctor.

Pſalm. 44.

Caſſiod. paulo aliter habet

1. *Tim.* 2.

Idem ſub aliis verbis oſtendit dominus Petrus de Tarantaſia, qui & Innocentius V. ad Epheſios IV. & præter prædicta, addit duas rationes alias, dicens: Facta eſt diſtinctio offi-
» ciorum propter multa in eccleſia. Primo
» propter myſtici corporis integritatem, ſecun-
» dum illud I. ad Corinth. XII. *Si totum cor-*
» *pus oculus, ubi auditus?* Secundo, propter
» ſingulorum membrorum unilitatem: dicitur
» enim prima ad Corinth. XII. *Non poteſt di-*
» *cere caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarii.*
» Et Deuteronomii I. *Non poſſum ſolus ſuſtine-*
» *re vos*, ait ille fidelis Moyſes. Ad quod
» refertur, quod Apoſtolus ad Epheſios IV.
» dicit. *Veritatem facientes in caritate creſca-*
» *mus, in illo ſcilicet Chriſto, ex quo totum*
» *corpus compactum & connexum per omnem*
» *junctturam ſubminiſtrationis, ſecundum menſu-*
» *ram in operationem uniuſcujuſque membri.* Quia
» ſecundum diverſos gradus eccleſiæ mem-
» brorum competunt diverſis diverſi actus,
» minores, ſcilicet & majores, ſicut alii epi-
» ſcopis, alii ſacerdotibus, alii religio-
» ſis, ſecundum expoſitionem Lucæ ibi-
» dem.

Diſtinctio officiorum in Eccleſia cur conſtituta?

Tertium, quod iſti diverſi ſtatus in eccleſia ſunt fundati per Chriſtum, dum iret perſonaliter in terris, per expreſſas ſimilitudines. Quarum una eſt, quod Apoſtoli, & ſeptuaginta duo diſcipuli non fuerunt presbyteri, nec diaconi uſque ad cœnam Domini: tunc enim ſoli Apoſtoli fuerunt ſacerdotes conſecrati. Sed de LXXII. diſcipulis non reperimus ex textu, niſi quod forte Matthias, qui ſucceſſit in locum Judæ, & ſeptem, qui ex eis creduntur per Apoſtolos facti diaconi, ſic ſint ab Apoſtolis ordinati. Non eſt ergo dicendum, quod illi, qui nec ſunt epiſcopi, nec

ple-

ANNO CHRISTI 1433.

plebani, sint a diabolo introducti, cum præfati neutri horum essent, dum a Christo fuerunt electi. Alia via est, quia Matthæi XXIV. Dominus noster diversitatem omnium ad ecclesiam pertinentium volens ostendere, ait sub similitudine: *Duo in agro, duo in lecto, duo in mola, alter assumetur, alter relinquetur.* Ubi secundum beatum Augustinum libro quæstionum super evangelio quæst. XLVI. tres status » ecclesiæ patescunt, per duos in agro intelliguntur prælati; per exsistentes in lecto religiosi, per gyrantes in mola laici, quorum semper unus assumetur, scilicet bono » fine terminans, alter relinquetur, male finiens. Nam in agro sunt, qui in ecclesia » laborando præsunt. In lecto sunt, qui » contemplationi in claustris vacant. In mola autem sunt, qui in mundanis solicitudinibus gyrant.

Aug. lib. 2. quæst. Evangelicarum. c. 44.

De his etiam tribus statibus, Ezechielis decimo quarto: *Hi tres viri, Noe, Job, & Daniel in sua justitia salvabunt animas suas*, secundum B. Augustinum parte prima sermonum, sermone XXIX. Beda libro V. super Lucam, capite VII. Per Noe, qui arcam rexit, prælati; per Danielem, qui contemplationi vacavit, religiosi; per Job, qui uxoratus fuit, laici intelliguntur. Hunc ordinem Psalmista intelligens dixit: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum:* & quæ sit justa unitas, subdit: *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, deinde in oram vestimenti.* Nam unguentum, id est, pinguedo totius ecclesiasticæ sanctitatis, ut est in capite, scilicet, in Christo homine, prout congruit ecclesiasticæ hierarchiæ descendit in barbam suam, id est, B. Petrum, proximum ejus vicarium, & quemlibet ejusdem legitimum successorem. Dehinc in barbam Aaron, id est, cujuslibet prælati seu episcopi legitime succedentis; dehinc in vestimentum, id est, ecclesiasticos: dehinc in oram vestimenti, id est, populares, qui sunt extrema pars ecclesiasticæ hierarchiæ. De quo ordine ait mellifluus Bernardus III. de consideratione dicens: » Nec vilem reputes formam hanc, quia in » terris est: exemplar enim e cælo habet. Neque enim Filius potest facere quidquam, nisi » quod viderit Patrem facientem: præsertim » cum ei sub nomine Moysi sit dictum: *Vide* » *ut omnia facias secundum exemplar, quod tibi* » *in monte monstratum est.* Viderat hoc, qui » dicebat: *Vidi civitatem sanctam, Jerusalem* » *novam descendentem de cælo, a Deo paratam,* » *sicut sponsam ornatam viro suo.* Ego enim » propter similitudinem dictam reor, quod sicut illic seraphim, & cherubim, ac cæteri » quique usque ad archangelos, & angelos, » ordinantur sub uno capite Deo; ita quoque » sub uno summo Pontifice, primates, vel patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, presbyteri vel abbates, & reliqui in hunc modum. Non est parvipendendum, quod & » Deum habet auctorem, & de cælo ducit » originem. Quod si dicat episcopus. Nolo » esse sub archiepiscopo; & abbas; Nolo obedire episcopo; hoc de cælo non est, nisi tu » forte quempiam angelorum de cælo audisti » dicentem: Nolo esse sub archangelis: aut » ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem » non ferentem subesse cuiquam nisi soli Deo. » Hæc sanctus Bernardus.

Psalm. 132.

Bernard. lib. 3. de consideratione ultra medium. Exod. 13. Apocal. 21.

Quartum, quod summa diligentia invigilandum, ne hic ordo hierarchicus tam regulariter a Deo institutus, ab ullo infringi patiatur. Infringetur autem & confundetur, si quilibet sacerdotes, qui se non posset probare a Deo vel prælato ecclesiæ missum, sibi officium prædicationis usurparet: quod ex tribus claret: Primo quia talis ordinem divinitus institutum jam regulariter enarratum prostitueret; quia nec de primo gradu ecclesiasticorum illuminatorum, qui est Papa; nec de secundo, qui sunt episcopi; nec de tertio, qui sunt plebani, exsistens, nec ad hoc assumptus officium quilibet eorum surriperet, contra hierarchicum divinæ ordinationis modum, qui est, quod nil bonitatis in inferioribus effulgeat, quod a superiori potestate non derivetur. Æquissima enim divinitatis hæc lex est, ut infima per media, media per suprema in Deum reducantur, secundum B. Dionysium. Secundo, tales presbyteri ex hoc perturbarent ordinem ecclesiasticum: quia si tres, quatuor, vel decem ad eamdem ecclesiam venirent, & quilibet eorum prædicare vellet, nec alter alteri cedere, quilibet sanæ mentis intelligere potest, quantæ ex hoc sequerentur seditiones in populis, contradictiones in sermonibus; & ita in actibus ecclesiasticis nullus ordo, sed sempiternus horror pararetur. Tertio quod eadem ratione, qua si liceret cuilibet diacono & presbytero ubique prædicare, liceret etiam tam libere & sine impedimento quemlibet sacerdotem ubique confessiones audire, ligare, solvere, excommunicare, & absolvere, omnia sacramenta ministrare: quemlibet episcopum in qualibet ecclesia ordines conferre; & quemlibet judicem, videlicet ecclesiasticum prælatum, ubique jurisdictionem exercere. Tot disturbia insurgerent, quod non nisi horror sine ordine in ecclesiastica hierarchia esset. Sed quantum talis confusio repellitur & detestatur a sanctis, audiamus. Nam beatus Gregorius in registro, ait, ubi scribit Romano defensori Siciliæ, & habetur II. quæstione I. Pervenit ad nos: » Nam si unicuique episcopo jurisdictio non servetur, quid » aliud agitur nisi ut per eos, per quos ecclesiasticus ille ordo custodiri debuit, con» fundatur? Et sicut dicitur de episcopo, ita » de inferioribus prælatis, & plebanis dici potest. Ex tali enim confusione ordo honestus a rebus tollitur. Ideo B. Augustinus dicit tertio de natura boni: Omnia tanto magis bona sunt, quanto magis ordinata sunt; & tanto minus bona sunt, quanto minus ordinata sunt. Et libro sexto suæ Musicæ idem inquit: Inhæreamus Deo, & non timeamus tantum illius ordinationem, sed etiam nostrum ordinem inconcussum certumque teneamus, a contra quod ad literam Apostolus de in ecclesia prophetantibus providens ait: *Omnia honeste & secundum ordinem fiant in vobis.* I. Corinth. XIV. *Quæ namque a Deo sunt, ordinata sunt*, scribitur ad Romanos XIII. Ecce lex æterna pro conclusione nostra.

ANNO CHRISTI 1433.

Hierarchia Ecclesiastica non labefactanda.

II. quæst. I. *Pervenit ad nos*, cap. 39. Gregorius lib. 8. ep. 32. tom. 6.

Augustinus de natura boni c. 3.

Augustinus l. 6. de musica, cap. 14.

a] *Forte*, circa.

Secundo probatur eadem conclusio per legem Mosaicam. Nam sanctus Jeremias in utero sanctificatus, fuit sacerdos: & tamen oblatum a Domino prædicationis officium non importune acceptavit, sed & humiliter recusavit, quamquam finaliter acceptarit. Ergo-

Per legem Mosaicam.

ANNO CHRISTI 1433.

go concluſio vera, conſequentia nota. Major probatur, quia in principio ſuæ prophetiæ dicitur: *Verba Jeremiæ filii Helciæ, de ſacerdotibus qui fuerunt in Anathoth*. Et beatus „ Hieronymus in prologo Jeremiæ, qui inci„ pit: Jeremias Propheta; dicit: Fuit enim „ Anathothites, qui eſt uſque hodie viculus „ tribus diſtans millibus ab Hieroſolymis, ſa„ cerdos ex ſacerdotibus, & in utero ma„ tris ſanctificatus. Minor patet, quod non obſtante quod fuit tantus, tamen dum eum Dominus mitteret, non prius ſe de prædicationis officio intromiſerat, ſed nec tunc acceptare decreverat, imo recuſavit dicens: *A, a, a, Domine neſcio loqui, quia puer ego ſum*. Ubi dicit ſanctus Thomas ad propoſitum ejus de „ presbyteris, & de omnibus: Non miſſi non „ ſunt audiendi propter præſumptam auctori„ tatem. Et quid per multa diſcurrimus? Ezechiel fuit ſacerdos, ut dicit beatus Hieronymus in principio ejuſdem; Daniel ſacerdos, ut ſeptuaginta interpretes dicunt; licet Magiſter hiſtoriarum dicat eum de ſemine regio progenitum, in principio libri. Et ſic de multis ſanctis Domini Prophetis.

Per legem naturæ.

In lege enim naturæ omnes primogeniti a Noe uſque ad Aaron ſacerdotes fuiſſe, qui in conviviis, & oblationibus populo benedicebant, ait Magiſter in hiſtoria ſcholaſtica, Exod. XIV. cap. de victoria Abrahæ,

Poſt hanc legem naturalem in lege ſcripta Deus inſtituit ſacerdotes, Exod. XXIX. dicens Moyſi: *Facies, ut mihi in ſacerdotio conſecrentur. Aaron & filios ejus applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii; eruntque Aaron & filii ejus, ſacerdotes in religione perpetua*. Unde nullus tunc debebat fungi ſacerdotio, niſi de tribu Levi, & ſemine Aaron. Unde, quia Core, Dathan, & Abiron volebant ſibi uſurpare ſacerdotium, incenſum offerendo, terra deglutivit eos, ut patet Num. XVI. Sed conſtat de omnibus his, quod licet ſacerdotes eſſent, nullus tamen ſe de prædicationis officio intromiſit, niſi ſpecialiter ſibi a Deo expreſſe imponeretur, quod etiam ſignis patentibus probaverunt. Ergo concluſio vera, quæ dicit quod ſuper omnem poteſtatem, quam ſacerdos accipit in ſacerdotali ordinatione, requiritur adhuc ut poſſit ſe probare miſſum a Deo, vel ejus vicario, ſcilicet ſufficienti eccleſiæ prælato.

Per legem evangelicam.

Tertio probatur eadem concluſio ex lege evangelica dupliciter. Et primo ſic: Poſtquam Chriſtus Dominus miſit Apoſtolos & LXXII. diſcipulos; Apoſtolos, tamquam epiſcopos, ſeptuaginta duos, tamquam plebanos, licet adhuc non eſſent tales: tamen figuram eorum ferebant, ſecundum gloſſam Lucæ X. illo non obſtante, quod ipſe eos miſit; non obſtante quod etiam figuram omnium curatorum gerebant; adhuc oſtendere volens quod auctoritate ſuperiorum indigebant, ita illis: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci: rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam*. Quod ad literam exponitur de meſſe prædicationis verbi Dei. Unde ſi quæritur, Quare vult rogari? reſpondet gloſſa, quod ideo, ut ſcilicet ex ſua miſericordia per internam inſpirationem, vel per miniſtros ſuos mittat prædicatores in eccleſiam ſuam. Alia ratio multorum doctorum eſt, ut per hoc doceat ordinem, quem omnis prædicaturus ſervare debet: ut ſcilicet a ſuperiori ſuam admiſſionem exſpectet, prout exponit Archidiaconus diſtinctione XXI. In novo: ubi hæc auctoritas ponitur. Secundo ſic: Certum eſt omnibus, quod ſanctus Baptiſta fuit ſacerdos: quia primogenitus filius ſacerdotis, miſſus a Deo, ut teſtimonium perhiberet de Dei Filio, ut patet Joan. I. Hic quamquam Spiritu ſancto repletus, & tantæ ſanctitatis quod Chriſtus eſſe potuiſſet credi; tamen de prædicationis officio ſe intromittere auſus non fuit, donec ſupra auctoritatem ſacerdotalem, etiam novam divinam commiſſionem recepit; dum factum eſt verbum Domini ſuper Joannem in deſerto, & tunc primo incepit prædicare, ut patet Lucæ III. ubi dicit dominus Albertus ſic: Quod ibi da» ta eſt Joanni auctoritas prædicandi. Nota » dicit ibi datam, ergo prius non habui » eam, licet eſſet ſacerdos ſanctiſſimus; dicit » eum ibi primo miſſum ad prædicandum, » ſine qua ſpeciali miſſione non habuiſſet au» ctoritatem prædicandi, ut dicit. Unde qua» tuor ibi exprimuntur, ſcilicet modus præ» dicandi verbum, verbum prædicatum, au» ctoritas injungentis, & prædicationis ſubli» mitas. Et conſequenter oſtendit Albertus, quod etiam iſtud ſe extendit ad omnes alios » ſacerdotes, dicens: *Factum eſt verbum Dei*. » Ecce auctoritas, Dominus enim miſit eum » ad prædicandum, & non aliter prædica» ret, juxta illud ad Romanos XV. *Quomodo » prædicabunt, niſi mittantur?* Hæc ille. Quid ergo nos dicemus, qui ultra ſacerdotalem ordinationem, aliam ſuperiorem auctoritatem volumus?

Per legem canonicam.

Quarto probatur per legem divinam catholicam. Et primo ſic: Secunda ad Timoth. II. cap. *Fili*, inquit Apoſtolus, *confortare in gratia quæ eſt in Chriſto Jeſu, & quæ audiſti a me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*. Gloſſa: Qui idonei ſunt ſcientia, facundia, & vita alios docere, illis debet prædicatio committi, quia apti reputantur. Nota quod dicit, *commenda*, in textu: &, Committi debet, in gloſſa: non quod quilibet etiam ſacerdos ſeipſum ingerat, ſed quod exſpectet uſque dum ſibi committatur officium prædicationis.

Quis ſit idoneus prædicator.

Sed diceres, Quis eſt idoneus? Reſpondeo quod & ſi hoc certitudinaliter ſciri non poſſit, hoc tamen ex certis ſignis haberi poteſt, quæ ponit venerabilis Auguſtinus de Ancona, Eremitarum ordinis, in libro de eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione XV. articulo II. Primum ſi per eum veritas fidei non pervertatur. Secundum, ſi per eum eccleſiæ mandatum non contemnatur. Tertium, ſi per eum peccatum accuſatione dignum toto conatu fugiatur. Quartum, ſi per eum novus vivendi ritus non inducatur. Quintum, ſi per eum etiam verbum Dei delectabiliter audiatur. Sextum, ſi per eum caritas proximi non ſpernatur. Septimum, ſi per eum de operibus bonis mundi gloria non quæratur. Et hanc concluſionem noſtram beatus Apoſtolus tam expreſſe declarat de ſe ipſo, II. Corinth. X. Unde arguo ſic: Paulus fuit ſacerdos, epiſcopus & doctor gentium: ſed ipſe noluit ſe extendere ad prædicandum, niſi tantum illuc, ubi fuit a Chriſto ſpecialiter miſſus. Ergo nullo modo licet alicui alicubi prædicare, niſi ſolum in illo loco, ubi miſſum a Deo vel prælato ſe poteſt oſtendere. Conſequentia nota eſt. Major omnibus clara eſt,

minor

ANNO CHRISTI 1433. Cap. 2.

ANNO CHRISTI 1433.

minor oſtendetur: Dicit enim ſic: *Nos autem non gloriabimur in immenſum, ſed ſecundum menſuram regulæ, quam menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos in evangelio Chriſti: non enim ſuperextendemus nos in alienis laboribus gloriantes, & in aliena regula.* Et increpans eos, qui ſe intromittunt prædicare populis, qui ſunt aliis commiſſi, dicit: *Non in aliena regula, in his quæ ſunt præparata, gloriari: qui autem gloriatur, in Domino glorietur, non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.* Hæc ille. Senſus eſt: Non gloriabimur in immenſum, id eſt, non exercebimus poteſtatem prædicandi ultra menſuram noſtram: quia Deus voluit quod ſolis Corinthiis pro tunc prædicaret, ſecundum Ambroſium: nec ſuperextendemus, id eſt, ultra poteſtatem nobis commiſſam, prædicationem noſtram non extendemus. Nam ſuperextendere, ſecundum gloſſam, eſt ultra quam conceditur extendi. Uſque ad vos enim pervenimus, id eſt, poteſtas nobis conceſſa ad vos ſe extendit. Et ita dixit ſe non habere gloriari in alienis laboribus, & in aliena regula, quia non debuit prædicare ſibi non commiſſis. Et hoc ex lege divina.

Ex praxi domini noſtri Jeſu Chriſti.

Eſt ergo ſecundo eadem concluſio deducenda ex praxi Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quam eadem hoc modo oſtenditur concluſio; & primo in ſeipſo; ſecundo in ſuis Apoſtolis. In ſe quidem, cum ipſe eſſet ſacerdos diviniſſimus in utero matris, in primo inſtanti ſuæ conceptionis conſecratus, officium tamen prædicationis non exercuit, niſi dum ultra omnem auctoritatem ſacerdotalem, quodam modo auctorizatus eſſet, ita quod Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum deſcendit, & vox Patris intonuit: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Luc. III. Et adjecit, *ipſum audite.* Matth. XVII. Secundo patet hoc idem ex hoc, quod ut nos doceret, quantumcumque presbyteros doctos & ſanctos non habere jus vel præceptum alibi prædicandi, niſi quo poſſemus nos miſſos probare, ait: *Non ſum miſſus, niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael.* Matth. XV. ſcilicet ad prædicandum perſonaliter, niſi tantum Judæis, ſecundum gloſſam, licet per Apoſtolos prædicaret tandem toti mundo. Ecce praxis Chriſti in ſe, quis audeat ergo ſibi libere poſſe ubique aſſerere?

Secundo idem in ſuis Apoſtolis ſervavit. Et hæc eſt ita clara, quod merito ſufficeret pro omni doctrina. Primo ſic: Nam Dominus noſter ſuos Apoſtolos in cœna conſecravit in ſacerdotes, dum ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. XXII. Eſt tamen oſtendit quod non ſufficit eis auctoritas ſacerdotii, ad officium prædicandi, niſi eſſent de novo & iterum ad hoc miſſi. Ideo post ſacerdotium primo in die Paſchæ miſit ad eos prædicandum, dans auctoritatem, Joannis XX. *&c.* dicens: *Sicut miſit me vivens Pater, ita & ego mitto vos.* Et illa miſſione non obſtante, ut ſcirent ubi deberent prædicare, ſcilicet ne crederent in ſola Judæa debere permanere, ſicut prius quando præceperat eis quod in viam gentium non abirent, iterum miſit illos dicens. *Euntes in mundum univerſum, prædicate evangelium omni creaturæ*, Marc. & Matth. ultimo. Secundo ſic: Quamquam Apoſtoli eſſent ſacerdotes, & jam bis miſſi de novo ad prædicandum, ſcilicet die Aſcenſionis, & Paſchæ; nihilo minus adhuc volens docere, non licere etiam cuilibet presbytero ſanctiſſimo & doctiſſimo, ubi & quando vellet prædicare abſque nova ſuperioris commiſſione, quæ fit Spiritus ſancti auctoritate, ait eis in hora ſuæ Aſcenſionis: *Ecce ego mittam Spiritum Patris in vos: vos autem ſedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Quod tractans beatus Gregorius in ſuo libro tertio pastorali cap. XXVI. » ait: Admonendi ſunt ergo, quos a prædica„ tionis officio vel imperfectio, vel ætas pro» hibet, & tamen præcipitatio impellit, ne » dum ſibi tanti onus officii præcipitatione ar» rogant, viam ſibi ſubſequentis emendationis » abſcindant: Ipſa enim veritas quæ repente » quos vellet roborare poſſet, & ut exemplum » ſequentibus daret, ne imperfecti prædicare » præſumerent, postquam plene diſcipulos de » prædicationis virtute instruxit, mandavit » eis, ut in civitate ſederent, donec indue» rentur virtute ex alto.

ANNO CHRISTI 1433.

In cap. 24. Luc.

Idem S. Thomas in gloſſa continua, idem » Hugo, idem Gloſſa ordinaria. Ecce praxis » Domini nostri Jeſu Christi.

Ex praxi Apoſtolorum.

Tertio probatur concluſio ex praxi Apoſtolica, qua clare deducitur concluſio prædicta. Et primo ex praxi Apostolorum, ex praxi ſeptuaginta duorum diſcipulorum. Primum arguitur primo in ſpeciali de aliquibus, ſecundo in generali de omnibus. Quantum ad ſpecialem praxin quorumdam Apostolorum, patet: Licet presbyteri eſſent, non tamen alicubi prædicaverunt, niſi quo ſpeciali Dei, vel beati Petri ſummi Pontificis auctoritate fuiſſent miſſi.

Et primo hoc beato Petro accidit, de quo dicit Martinus in chronico cap. III. quod ipſe adhuc vivens in carne ſibi duos ſubſtituit, qui ambo presbyteri fuerunt, ſcilicet Linus & Cletus, volens quod ipſi curæ omnium eccleſiarum intenderent: ita ſcilicet, quod non prædicarent; ipſe vero Petrus verbi Dei prædicationi & orationi ac contemplationi inſiſteret. Præterea Paulus licet a Chriſto miſſus, licet vas electionis, & ſacerdos ſanctiſſimus, imo angelus terreſtris, & homo divinus, ſecundum Dionyſium, ſcribit ſe non fuiſſe auſum, ſed prohibitum prædicare in Aſia a Spiritu ſancto; qui etiam eum, quo minus intendit, miſit ad Macedones, ut ibi prædicaret, Actorum XVI. Demum idem ſanctus Apoſtolus multos presbyteros ſecum habuit, ſed nullum ex his miſit Corinthiis ad prædicandum, niſi ſolum Timotheum: qui licet presbyter eſſet, tamen miſſionem Apoſtoli exſpectavit: nec quiſquam aliorum ab Apoſtolo non miſſorum adivit, ne mittentis conculcaretur auctoritas, & extolleretur miſſionis utilitas. Unde dicit I. ad Corinthios IV. *Miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus cariſſimus & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas in Chriſto Jeſu.* Quaſi dicat ſecundum beatum Auguſtinum in libro ſermo» num Domini in monte, ſermone 49. Nemi» nem enim habeo tam mihi unanimem qui » ſincera affectione pro vobis ſollicitus ſit. Non» ne, inquit, cum illo multi erant? Sed quid » ſequitur? *Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, » non quæ Jeſu Chriſti:* & ego paſtorem vobis » mittere volui, non mercenarium, Nam mul» ti mercenarii ſunt, & vix invenit Paulus

Auguſtinus ſimile quid habet tract. 46. in evangelium Joannis tom. 9. De verbis Domini ſermone 49. *Philipp.* 3.

» unum

ANNO CHRISTI 1433.

„ unum paſtorem, quem mitteret inter mul-
„ tos mercenarios, quoniam pauci paſtores,
„ multi mercenarii. Hæc ille. Ex quo claret expreſſe, quod Apoſtolus ſibi reſervavit auctoritatem mittendi prædicatores quos vellet, & non mittendi quos nollet, licet ſacerdotes eſſent hi qui ſecum erant: ita & nunc fit in eccleſia, dum prælatus deliberat ex multis bonis, quem mittere ad prædicandum placeat.

Ultimo beatus Marcus evangeliſta noſtris preſbyteris utique non inferior, ſacerdos fuit & non minus conſcius ſecretorum Dei; qui quamquam evangelium ſcripſerat, adhuc miſſionem Petri exſpectavit, cujus ipſe diſcipulus fuit. Unde venerabilis Beda in expoſitione primæ ca-
„ nonicæ Petri, ſuper illo: *Salutat vos Marcus*
„ *filius meus cariſſimus*, dicit: Marcum filium
„ nominat, quia ejus baptiſmate dicitur filius
„ effectus. Unde patet, inquit, quod priuſ-
„ quam Marcum de Roma Alexandriam ad e-
„ vangelizandum mitteret, epiſtolam ſcripſe-
„ rat: tempore autem Claudii principis & Pe-
„ trus & Marcus Romam venerunt, & ipſe
„ Marcus deſcripto Romæ evangelio ſuo Ale-
„ xandriam miſſus eſt. Hæc Beda.

Ecce praxis Apoſtolorum ſpecialis, docet ultra ſacerdotii auctoritatem requiri ſuperioris miſſionem. Idem dixi ex praxi eorumdem deducendum generali. Deducit namque dominus patriarcha Petrus de Paludo ordinis mei Prædicatorum theologus & juriſta eximius, in tractatu de eccleſiaſtica poteſtate, articulo ſecundo, concluſione ſecunda; quod quamvis Apoſtoli ante Chriſti paſſionem fuerint regimini Chriſti immediate ſubjecti; tamen poſt glorioſam ejus Aſcenſionem in prædicando, abſolvendo, baptizando, fuerunt ſummo eorum Pontifici Petro ſubjecti, non ſolum Chriſti, inſtitutione, qui cum omnibus præfecit, dicens: *Paſce oves meas*; ſed etiam Apoſtolorum volitione; quoniam ipſi Apoſtoli voluerunt beatum Petrum eſſe ſummum Pontificem eorum, ut dicunt Hugutius & Archidiaconus, & eſt textus diſtinctione XXII. Sacroſancta. Quid mirum? nam dixerat Dominus; *Fiat unum ovile & unus paſtor*. Joannis X. Et hunc unum deſignans ſoli Petro ait: *Paſce oves meas*: ergo extunc nullus niſi auctoritate Petri habuit oves paſcere, nec regere ubicumque. Unde ipſius auctoritatis fuit vocare alios in partem ſolicitudinis, ſcilicet paſtores: quemadmodum ipſe ordinavit de ſucceſſore Judæ in Apoſtolatu, quamquam Apoſtolis aliis dederit electionem, & omnia cum conſenſu diſpoſuerit Apoſtolorum, ſicut nunc Papa de conſilio confratrum ſuorum cardinalium.

Similiter ipſius officii fuit de diaconibus, officialibus, & prædicatoribus ordinare, & eos in officia mittere, licet electionem aliis voluerit committere, ſicut fecit dum ait: *Conſiderate ex vobis viros boni teſtimonii*: & elegerunt Stephanum primum primicerium ſeptem diaconorum, Actorum VI. Sicut etiam Moyſes conſtitutos ſub ſe principes quamvis per ſe potuiſſet eligere, tamen electionem populo commiſit. *Date ex vobis viros*, &c. Deuteronomii I. Unde omnis electio & inſtitutio ad aliquam rectoriam pro tunc in tota Dei eccleſia oportuit fieri a Petro, & deinceps ab ejus ſucceſſore, ut dicit Clemens Papa ſucceſſor beati Petri, diſtinctione 80. In illis. Idem dicit ſanctus Thomas IV. ſententiarum diſtinctione XIX. articulo I. ad primum, quod licet poteſtas ordinis æqualiter collata ſit Apoſtolis, tamen poteſtas juriſdictionis non eſt data eis niſi præſuppoſita auctoritate diſtributiva Petri, ita quod omnia facerent ſecundum ejus ordinationem. Item contra gentiles libro IV. cap. 76. Idem oſtendit per hoc, quod ſoli Petro dictum eſt poſt paſſionem: *Paſce oves meas*: & ante paſſionem, *& tu converſus confirma fratres tuos*; & quia ſibi ſoli promiſit claves regni cælorum, prout glorioſiſſime deducit
„ ibidem, & concludit dicens; Per hoc con-
„ cluditur quorumdam præſumptuoſus error,
„ qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia &
„ ſubjectione Petri, ſucceſſorem ejus Pontificem
„ Romanum univerſalis eccleſiæ paſtorem non
„ recognoſcentes. Hæc ille. Idem Hugutius & Archidiaconus in capite, Ita Dominus. Idem dominus Cameracenſis, qui in tractatu de eccleſiaſtica potestate enumerat ſex genera poteſtatum, & concludit omnes æqualiter datas Apoſtolis, ultima dempta, quæ eſt poteſtas diſtributionis, ſoli Petro commiſſa.

Omnem ergo poteſtatem prædicandi, baptizandi, & ſimiles receperunt Apoſtoli a beato Petro poſt Aſcenſionem Domini; non quoad auctoritatem, quia illam a Chriſto receperunt, ſed quoad auctoritatis exſecutionem, ne quis mitteret falcem in meſſem alienam ſpiritualiter aut temporaliter: unde ejus fuit diœceſes dividere, unicuique ſuam aſſignare. Nec obſtat, quod Chriſtus eos miſit in orbem univerſum, quia ipſe indiſtincte miſit, diſtinctionem vero Petro reliquit. Sicut Joſue diviſit terram in funiculo diſtributionis, quam tamen non ipſe, ſed Dominus dedit: ita beatus Petrus eccleſiam diſtribuit, quam tamen non Petrus, ſed ſolus Chriſtus proprio ſanguine ſuo acquiſivit. Unde ait gloſſa II. Cor. X. Nutu enim Dei factum eſt, quod partium erat unicuique, ad
„ quod in prædicatione dirigeretur, ut ſinguli
„ aliquos populos haberent proprios, de quo-
„ rum fide gloriarentur. Ecce praxis Apoſtolica, quæ expreſſe eſt pro concluſione noſtra. Idem duxi deducendum per praxim 72. diſcipulorum; illi enim non leguntur a Domino miſſi, niſi ante ejus Paſſionem, & tunc tamen in Judæa non ita ample ſicut Apoſtoli, qui fuerunt per totam Judæam miſſi; ſed reſtricti, ne alibi prædicarent, niſi quo Chriſtus venturus erat perſonaliter ad prædicandum, ut patet Lucæ X. Unde ipſi poſt Chriſti Aſcenſionem, ut prædicarent, leguntur per Apoſtolos ad hoc officium de novo electi, ut dicitur XXI. diſtinctione: » in novo; Videntes, inquit, Apoſtoli meſſem multam, id
» eſt, totum mundum verbo evangelii illu-
» minandum, & operarios paucos, quia ipſi
» pauci erant pro tanta multitudine conver-
» tenda, rogaverunt Dominum, ut mitteret
» operarios in meſſem ſuam; & ipſi elege-
runt 72. diſcipulos, & miſerunt eos ad prædicandum. Ubi dicit Hugutius, quod Dominus in veteri teſtamento Levitas per ſe inſtituit, ſed in novo per Apoſtolos, diſtinctione 93. Diaconi. Ex quo patet concluſio aſſumpta ex praxi Apoſtolorum, & 72. diſcipulorum. Ex quibus Euſebius in hiſtoria ſua eccleſiaſtica,
» libro II. capite 1. dicit, quod Dominus poſt
» reſurrectionem ſuam Petro & omnibus Apo-
» ſtolis omnem ſcientiam tradidit, qui eam
» ulterius 72. diſcipulis tradiderunt. Hæc ille.

Quar-

ANNO CHRISTI 1433.

S. Thom. 4. ſent. diſt. 19. q. 1. art. 3. ad 1.

Joan. 12. Luc. 22. Matth. 16.

Diſtinct. 19. *Ita Dominus*, cap. 7. Leo Papa, epiſt. 78.

Petrus Paludanus de eccleſiaſtica poteſtate collata Apoſtolis, concluſ. 2.

Joann. 10.

Diſtinct. 22. *Sacroſancta*, c. 2. ex Anacleti ep. c. 3.

Diſtinct. 80. *In illis*, cap. 2. Clemens ad Jacobum, ep. 1.

ANNO CHRISTI 1433.

En praxi ecclesiæ primitivæ.

Quarto probatur hæc conclusio ex praxi ecclesiæ primitivæ: a cujus ergo exordio inchoantes, ipse beatus Clemens, qui fuit immediatus successor sancti Petri, quem beatus Petrusmet in summum Pontificem erexit, in articulo mortis suæ scribit in epistola sua ad Jacobum Hierosolymorum episcopum in fine epistolæ, dicens: Nullum presbyterum in alicujus episcopi parochia aliquid agere debere ejus permissu: cunctos etiam presbyteros propriis episcopis, in omnibus absque mora inobedientes, instituente Domino, esse debere docebat. Hæc ille. Hinc beatus Dionysius Areopagita discipulus beati Pauli, distinguens tres actus hierarchicos, attribuit diacono purgare, illuminare presbytero, sed episcopo perficere: ita quod in ecclesia primitiva diaconus dicebatur baptizandos purgare, id est, exorcizare. Sed presbyter illuminavit dum baptizavit: non enim intelligitur ibi illuminare, id est, prædicare: sed dicitur baptizatio illuminatio, quia baptizato divina lumina communicantur; quæ sunt habitus virtutum theologicarum fidei, spei, & caritatis, quæ ibi infunduntur, secundum expositionem Alberti Magni. Sed solius episcopi erat baptizatum perficere, id est, prædicare & confirmare. Ita exponunt commentatores capite v. in ecclesiastica hierarchia. Post hoc Papa Martinus in chronico, & habetur XXIII. quæstione 1. Ecclesias singulas; qui sedit anno Domini 270. cum prius non essent nisi parochiæ, & plebani erant [a] oves episcopi, ipse distinxit parochias ab episcopatibus & diœceses a provinciis, dans singulos singulis presbyteros; mandans ut singuli suis terminis contenti essent, & alienos non usurparent, quamquam multi presbyteri essent. Ex quo patet clare, praxin ecclesiæ primitivæ pro conclusione assumpta sententiare.

Dionys. cap. 5. eccles. hierarch. Dionys. ut habet 23. q. 1. *Ecclesias singulas*, cap. 1.

a] Alia lectio habet, *omnes*. Dionys. ep. 1.

En conciliis antiquis.

Quinto, hæc conclusio probatur per concilia antiqua, & per omnia idem ostenditur nobis libro v. de hæreticis, capite, Cum ex injusto. Ex concilio Lateranensi habetur sic: „ Sicut multa sunt membra unius corporis, „ omnia vero non eumdem actum habent, „ ita sunt ordines in ecclesia diversi, sed „ non habent omnes eumdem actum, seu „ idem officium. Nam secundum Apostolum, „ *alios dedit Dominus Apostolos, alios prophetas, alios doctores*. Cum ergo doctorum ordo sit quasi præcipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium usurpare. Nam secundum Apostolum, „ *quomodo prædicabunt nisi mittantur*? & Veritas ipsa præcepit: *Rogate dominum messis, ut mittat operarios in vineam suam*. Et in capite, Excommunicamus: Quia „ vero dicitur sic: Omnes qui prohibiti, vel „ non missi, præter auctoritatem ab Apostolica sede, vel loci episcopo susceptam, publice vel privatim sibi prædicationis officium „ usurpaverint, excommunicationis vinculo „ nodentur: & nisi quantocius resipuerint, „ alia competenti pœna plectantur. Hæc ille.

De hæret. *Cum ex injusto*, lib. 5. lib. 7. c. 11.

Ephes. 4.

Rom. 15. *Luc.* 10.

Lib. 5. de hæreticis. *Excommunicamus*, tit. 7. c. 13. & *Quia vero*. Cap. 38.

Notate hæc verba, signate mysteria. Idem habetur sententialiter ex conciliis generalibus, ut patet distinctione 71. & 72. ex conciliis Carthaginensibus, primo, quarto & quinto, Antiocheno, & Romano, & Milevitano, ubi præcipitur in omnibus istis, quod presbyteri vel diaconi, aut qui in quocumque ordine ecclesiastico constituti fuerint, si recesserint de ecclesiis suis, non debeant suscipi in aliena ecclesia, sed cogi etiam per excommunicationem, ut inde exeant, & ad suas redeant. Idem dicitur VII. quæstione 1. „ Episcopi, ex concilio Carthaginensi; Epi„ scopi vel presbyteri si causa visitandi ad ec„ clesiam alterius episcopi veniunt; in suo „ gradu, id est, honore suscipiantur, & tam „ ad verbum faciendum, quam ad oblationem „ consecrandam invitentur. Glossa Hugutii & „ Archidiaconus: Quod nisi invitentur, eis non licet; IX. quæst. II Nullus primas. Unde presbyteri debent secum gerere literas dimissorias episcopi: alias non debent recipi nec ad quidquam admitti, Distinctione 71. Hortamur. Et sic patet conclusio nostra per sacra concilia.

Cap. 8.

Ex doctrina doctorum.

Loco sexto si imploraveritis dicta doctorum in lege Dei veraciter se fundantium, inter multa pauca pro nunc adducam, residua post allegaturus partim. Sit primus beatus Ambro„ sius, super epistolam ad Ephesios dicens: Ut „ crescceret plebs, & multiplicaretur, inter ini„ tia omnibus concessum est & evangelizare & „ baptizare, & scripturas in ecclesia expla„ nare. At ubi omnia loca circumplexa est ec„ clesia, conventicula constituta sunt, & re„ ctores, & cætera officia in ecclesiis ordina„ ta. Sequitur: [a] Quasi omnes eadem possint, „ irrationabile esset, & vulgaris res & vilissima videretur. Hæc ille.

Ambros. in cap. 4. ad Ephes.

a] *Forte*, Quia si.

Secundus beatus Gregorius, & assumitur VI. quæstione III. Scriptum est in lege: „ Per alienam messem transiens falcem mitte„ re non debes, sed manu spicas conterere, „ & manducare. Falcem ergo judicii mitte„ re non debes in eam segetem, quæ alteri „ videtur esse commissa; sed per effectum bo„ ni operis frumenta Dominica vitiorum suo„ rum paleis expolia, & in ecclesiæ corpus „ admovendo & persuadendo, quasi mandendo, converte. Quod exponit glossa Hugutii & Archidiaconus, ad literam, de prædicatione verbi Dei, quam nemo debet in ecclesiis exercere, quasi jus habens in eis, absque licentia prælati ecclesiæ illius: sed bene potest transeundo aliqua verba ædificatoria occurrentibus dicere, & sic eos in ortum ecclesiæ, quasi mandendo corroborare.

Cap. 1. resp. 9. ad Augustinum. *Deuter.* 23.

Sit tertius beatus Bernardus super Cantica, „ sermone 64. inquiens: Nec quisquam sibi „ sumit honorem, sed qui vocatur a Deo „ tamquam Aaron. Et Apostolus ait: *Quo„ modo prædicabunt nisi mittantur*? & scimus „ monachi non esse officium docere, sed lu„ gere. Et his similibusque collecti mihi te„ xo rete, & capio vulpem, ne demoliatur „ vineam. Claret namque & certum est, „ quod prædicare nec [b] publice convenit mo„ nacho, nec novitio expedit, nec non mis„ so licet. Porro contra hæc tria venire, „ quanta conscientiæ demolitio est? Ergo „ quidquid tale ingeritur animo, sive illud „ sit tua cogitatio sive immissio per angelum „ malum, dolosam agnosce vulpeculam, & „ malum sub specie boni. Hæc ille.

Hebr. 5. *Rom.* 10.

b] publice *in textu impressa non habentur.*

Sit quartus sanctus Thomas, qui quodlibeto XII. quæstione XVII. istam materiam determinat, & quæstionem in terminis propriis movet, an scilicet liceat prædicare cuicumque „ absque licentia prælati superioris. Et respon„ dendo dicit, quod nullus quantumcumque „ do-

Art. 29.

ANNO CHRISTI 1433.

» doctus vel ſanctus debet prædicare abſque A
» prælati auctoritate; quia nullum agens na-
» tum eſt agere niſi ſuper determinatam ma-
» teriam, ſibi miniſtratam: prædicatio autem
» publica reſpicit totam eccleſiam. Tota au-
» tem eccleſia & cura publica eccleſiæ præla-
» tis eſt commiſſa, & ideo nullus debet exer-
» cere, quod requirat auctoritatem publicam,
» niſi auctoritate prælati. Hæc ille.

Sit quintus doctor ſolemnis, licet modernus,
„ Henricus de Haſſia, qui parte ultima ſuper
„ Geneſim dicit, quod prædicatio non permit-
„ titur, niſi miſſis, ſcilicet ultra gradum ſa-
„ cerdotalem, ſpecialiter a Deo tantum, vel a
„ Deo per hominem, ſecundum illud ad Ro-
„ manos x. *Quomodo prædicabunt niſi mittantur?*
„ Alioquin pſeudoprædicatores non eſſent pro-
„ hibendi, cum tamen & ipſi prædicent in no- B
„ mine Chriſti, & plerumque idem quod veri
„ prædicatores, ut clarum eſt. Inſuper, inquit,
„ etſi facientes miracula in nomine Chriſti, non
„ debet prohiberi, quia nullius uſurpant offi-
„ cium, nec cuiquam injuriantur; tamen publi-
„ cæ prædicationes in diœceſibus alienis abſque
„ canonica miſſione prohiberi debent, quo-
„ niam epiſcoporum & curatorum presbytero-
„ rum uſurpant officium, & eis injuriantur. Et
„ poſtea declarat, quomodo dicentes ſe miſſos
„ a Deo tenentur hoc probare per ſcripturam,
„ ut Joannes, vel per miracula, ut Moyſes,
„ prout jam dictum eſt ex conciliorum deter-
„ minatione.

Sit ſextus venerabilis Auguſtinus de Ancona C
„ in eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione LXIV. ar-
„ ticulo II. dicens, quod nec epiſcopis, nec
„ presbyteris liceat prædicare, niſi miſſis eis
„ ſpecialiter auctoritate Papæ. Nam actus
„ prædicationis eſt actus juriſdictionis, licet
„ non coactivæ: ſed omnis juriſdictio a Papa
„ dependet: cujus eſt ſignum, quod ipſe cui-
„ libet epiſcopo ſuam præfigit diœceſim, &
» auctoritate ſua quilibet plebanus ſuam &
» ſibi commiſſam gubernat eccleſiam. Ergo
„ ſicut abſque auctoritate ſuperioris, nec ipſi
» ſunt diœceſani, nec plebani curati, ita
» nec ſine auctoritate Papæ convenit eis præ-
» dicare.

Sit pro nunc ſeptimus honorabilis Thomas de D
Walden Anglicus, qui per omnia quaſi in pro-
priis terminis concordat, prout patebit infe-
rius. Ad idem ſunt omnes poſtea in corollario allegandi: ad idem ſunt omnes prius per alios indices allegati. Et prout præmiſi, non credatis nos in ſententia concurrere, quia ambo dicimus, quod ſacerdos vel diaconus ad hoc quod prædicet debet eſſe miſſus: ſed in hoc differimus, quod vos dicitis, quod illa miſſio ſit ex mandato Domini, & ex miniſterio epiſcopi in collatione ordinis diaconatus vel ſacerdotii: & contra hoc militant quæ dicta ſunt, & quæ dicentur reprobabunt illud.

Octavus ſit Wilhelmus epiſcopus Pariſienſis
in ſuo ſacerdotali. Dicit quod auctoritas præ- E
„ dicandi presbytero non datur, niſi cum cura
„ animarum ſibi committitur. Hoc enim of-
„ ficium eſt curæ animarum annexum. Num-
„ quam enim dicitur eis in ſua ordinatione:
„ Ite, docete, ſeu prædicate; docere enim
„ ſeu prædicare ſpeciale eſt officium epiſcopo-
„ rum, propter quod in ſuis conſecrationibus
» dicitur eis: Ite, prædicate populis. Epiſco-
» porum etiam eſt, doctores in diœceſibus
» conſtituere; quia nulli licet prædicare in
» quacumque diœceſi, niſi de mandato epi-
» ſcopi. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Iſta pro tanto conſcripſi, quia horum oppoſitum directe in veſtris præſentatis ſcriptis reperi: dixiſtis enim in una concluſione, quod quilibet prædicator verbi Dei debet eſſe miſſus. Et in notabili ſuper termino, Libere, dixit proponens quod talis miſſio ſeu licentia datur per miniſterium epiſcopi, & a Domino, quando ad ordinem diaconatus vel presbyteratus quis promovetur. Concluſiſtis ergo, quod ex mandato Chriſti tenentur prædicare, nec poſſent ab ullo prohiberi. Et ne videretur hoc mirabile, direxiſtis ad rationes, quas facitis conſequenter ad probandum oppoſitum eorum quæ dixi: ad quas reſpondebo hoc modo. Prima B fuit hæc: Sacerdos Domini, Spiritu Jeſu inſtigante, poteſt ſine ſpeciali epiſcopi licentia aut prælati prædicare verbum Dei, ergo ſibi licet. Tenet conſequentia, quia *oportet magis obedire Deo quam hominibus*, Actor. v. Reſpondeo, quod aſſumptum verum eſt, ſi aliquis ſacerdos ſe a Spiritu Jeſu inſtigatum ad prædicandum probare poteſt. *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus an ex Deo ſint.*

Reſponſio ad primum argumentum adverſarii.

1. Joan. 4.

Circa iſtam materiam, quia quidam dicitur ſe Spiritu Jeſu inſtigari ad prædicandum, notandum quod valde dubioſum eſt & periculoſum homini ſemper ſe præſumere inſpiratum a Spiritu ſancto. Sciendum, quod ſecundum beatum Thomam, 2. 2. quæſtione 171. artic. 5, C mens humana inſpiratur a Spiritu ſancto dupliciter: uno modo per expreſſam revelationem, puta per ſpiritum prophetiæ, vel per donum diſcretionis ſpirituum; & qui hoc modo inſpiratur, certiſſimus est quod non decipitur: verumtamen ut prædixi, nec isti miſſioni credere tenentur alii, niſi probet ſe ſic miſſum per ſcripturam vel miraculum; De hæreticis: Cum ex injuncto. Alia est inſpiratio per internam inſtigationem, quæ vocatur inſtinctus, quem interdum neſcientes humanæ mentes patiuntur, ut dicit beatus Auguſtinus libro II. ſuper Geneſim; & distinguere, an talis inſtinctus ſit a Deo, an a diabolo, tam est difficile, ut vix aliquis vivens in hoc D ſemper poſſet eſſe certus. Ut dicit beatus Bernardus ſuper Canticum homilia III. & hoc propter motionem mentis noſtræ, & Spiritus ſancti maximam ſimilitudinem, & angeli ſatanæ in angelum lucis transfiguratio-nem.

De hæretic. *Cum ex injuncto*, ſupra in 5. probatione concluſionis. Aug. lib. 3. in Geneſ. c. 17. tom. 3.

Unde quam ſtultum ſit ſemper credere tales inſtinctus a Deo veniſſe, patet ex hoc, qnod etiam prophetæ decepti ſunt nonnunquam, putantes eſſe Spiritum Dei, cum ſpiritus proprius loqueretur, ut dicit beatus Gregorius ſuper Ezechielem: Sunt tamen aliqua ſigna, quibus diſcerni potest an ſit inſtinctus a Deo. Primum ſi ſit conformis divinis ſcripturis. Unde dicit beatus Gregorius Moralium E 23. ſuper illo Job 33. *Semel loquitur Deus, & idipſum ſecundo non repetit*. Hoc est dice-
» re, Deus ſingulorum cordibus privatis vo-
» cibus non reſpondet, ſed tale eloquium
» construit, per quod cunctorum quæstionibus
» ſatisfacit: in ſcripturæ quippe ejus eloquio
» cauſas noſtras ſinguli ſi requirimus inveni-
» mus. Hæc ille.

Gregorius hom. 1. in Ezech.

S. Greg. lib. Moral. 23. c. 18. & 19.

Secundum, ſi talis motio approbatur ſpiritualium virorum, & maxime prælatorum judi-

cio,

ANNO CHRISTI 1433. *Actor.* 10.

cio, ſecundum Bernardum. Propter hoc Paulus, etiam poſtquam revelationem Chriſti habuit, mittitur ad Ananiam, Cornelius ad Petrum. Sic eunuchus inſtruitur per Philippum, ut approbationem & judicium virorum ſpiritualium requirere doceremur, ſicut de hoc plenius in collatione patrum habetur.

Tertium eſt affectus, quem talis interior motio cauſat. Nam Spiritus divinus facit hominem intus humilem, flexibilem: ſpiritus diabolicus præſumptuoſum & pertinacem. Nam ſunt viæ diaboli, ſecundum beatum Bernardum, ſuper illud Pſalmiſtæ, *Qui habitat*.

S. Bernard. in Pſalm. *Qui habitat*, in verſum 11. ante medium. Serm. 11.

Quartum eſt ordo inſpirandi: quia ordo commotionis Spiritus ſancti eſt, quod loquitur primo in turbine, facit hominem pavidum, timoratum & perculſum, & propriam fragilitatem cognoſcere, & poſtea erigit in ſpem. Econtra autem diabolicus ſpiritus, ut dicunt gloſſæ Luc. 1, & Matth. ult. de terrore boni Angeli, qui virginem beatiſſimum Mariam ſalutando, & mulieres terruit circa ſepulcrum.

Quintum eſt ſecundum circumſtantias perſonæ, ſi inſtinctus non trahat ſupra propriam [a] perſonam, & contra debitum ordinem perſonarum, inter quas vivit. Nam quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt, ad Romanos XIII.

a] alter liber, *menſuram*.

Sextum, ſecundum circumſtantias perſonarum, inter quas vivit, ſi caritatem non infringit, ſi pacem non turbat; ut beatus Bernardus reſpondit cuidam abbati, qui ſe putabat Spiritu Dei moveri. Multa talia ſigna poni poſſunt non tamquam certæ ſcientiæ, ſed tamquam quædam conjecturæ: quia, ut dictum eſt, ſcientiam de talibus vix aliquis habere poteſt. Unde Job IX. *Si venerit ad me, non videbo eum, & ſi abierit, non intelligam*. Ubi dicit beatus

S. Greg. lib. Moral. 9. c. 11.

» Gregorius: Donec rerum altercantium finis » neſcitur, acceſſus, receſſuſque divinus ignoratur. Spiritus enim ubi vult ſpirat, & neſcis unde veniat, aut quo vadat; ideo periculoſum eſt omni ſpiritui credere, ſed probandi ſunt ſpiritus, ſi ex Deo ſint, docet beatus Joannes evangeliſta.

Qualis inſtinctus ad prædicandum poſſit dici divinus.

Si ergo quæris, quis inſtinctus ad prædicandum, & lucrificandum animam proximi divinus poſſit dici; reſpondeo, quod hoc ex quinque poſſit diſcerni. Primum eſt, ſi illi ſic moti non moventur ex affectu & deſiderio proprio, ſed quantum in ipſis eſt ſemper deſiderant ſibi vacare, & nequaquam officio prædicationis deſervire, ſed neceſſitatis caritate; vel ſuperioris imperio, ad hoc coguntur: arrogantes vero & qui appetitu laudis vanæ moventur, ſeipſos ingerunt, & occaſionem quærunt, ut loqui & docere poſſint, nec exſpectant donec utilitas exigat vel neceſſitas requirat.

Secundum eſt, quod illi, qui bene afficiuntur, non ſe eſſe ex hoc aliis meliores reputant, eo quod ipſi illos docent; ſed ſe magis reputant, ſicut veraciter ſunt, in majori periculo.

Cap. 4.

Arrogantes autem peccatores alios deſpiciunt, ſe cunctis ſapientiores & meliores reputantes. » His duobus dicit beatus Gregoriis XXIII. » moral. Sanctæ univerſalis eccleſiæ ſpiritualis » quiſque prædicator, in cunctis quæ dicit » ſolerti cura ſe inſpiciat, ne in eo quod recte prædicat, vitio ſe elationis extollat; ne » vita a lingua diſcordet. Et infra: Indignum » ſe omnibus [b] indicat, etiam cum dignus cunctis vivat: ſcit enim, quod bona, quæ innoteſcunt hominibus, ſine periculo vix eſſe poſſint, & quamvis ſapientem ſe eſſe ſentiat, vellet tamen eſſe patiens, nec videri, atque ſibi hoc omnimodo quod loquendo proditur, pertimeſcit; & ſi liceat tacere, appetit, dum eſſe multis tutius ſilentium cernat: eoſque ſe feliciores putat, quos intra ſanctam eccleſiam locus inferior per ſilentium occultat: & tamen ut ſanctam eccleſiam defendat, quia ad loquendum vi caritatis impellitur, ex neceſſitate quidem officium locutionis ſuſcipit, ſed ex magno deſiderio otium taciturnitatis quærit: hoc ſervat voto, illud exercet miniſterio. Hanc autem docendi formulam arrogantes ignorant: neque enim loquuntur, quia cauſæ eveniunt, ſed quia cauſas venire appetunt ut loquantur. Hæc Gregorius.

b] al. judicat.

ANNO CHRISTI 1433.

Tertium eſt, quando quis magno affectu accenditur ad prædicandum, cujus tamen ſtatui repugnat publice prædicare, ſed magis incumbit in ſolitudine vacare, ſicut monachis multis, quorum officium eſt plangere, non docere, ſecundum beatum Hieronymum.

Quartum eſt, ſi aliquis debilis & nondum a concupiſcentiis [c] exercitatus, & in humilitate fundatus inſtigetur ad prædicandum, volens aliis proficere, & ſe negligere. Unde beatus » Bernardus ſuper Cantic. ſermone XVIII. Quod » tuum eſt ſpargis & perdis, ſi priuſquam in» fundaris tu totus, ſemiplenus feſtinas effun» dere, contra legem arans in primogenito bo» vis, & ovis primogenita tondens. Nimirum » vita atque ſalute, quam alteri das, te frau» das; dum ſana vacuus intentione, gloriæ » inanis vento inflaris, aut terrenæ cupiditatis » veneno inficeris, & lethali apoſtemate turgens » interis. Hæc Bernardus.

S. Hieron. adverſus Vigilant. c. 6.
c] *Forſan* extricatus. *Deuter.* 15.

Quintum eſt, ſi affectu hominum ingerit ſe ad prædicandum, qui nec a prælatis miſſus eſt, nec a Deo, ſive per vocationem [d] ſpiritualem: Et de his tribus ultimis dicit beatus Bernardus ſuper Cantic. ſermone 64. „ Claret namque & eſt certum, quod publi„ ce prædicare monacho non convenit, nec „ novitio expedit, nec non miſſo licet. Por„ ro contra hæc tria venire, quanta conſcien„ tiæ demolitio eſt? ergo quidquid tale ani„ mo ſuggeritur, ſive illud ſit tua cogitatio, „ ſive immiſſio per Angelum malum, dolo„ ſam agnoſce vulpeculam, id eſt, malum „ ſub ſpecie boni. Hæc ille. Et notandum quod ubi omnia hæc concurrunt, diſcerni poteſt, an inſpiratio a Deo vel diabolo provenerit ſecundum humanam conjecturam, non ſecundum neceſſariam ſcientiam. Sed tria ultima ſunt manifeſta diabolicæ inſpirationis indicia. Et ſic patet, quid ſit dicendum ad argumentum, ubi aſſumitur: ſacerdos Spiritu Jeſu inſpiratus poteſt prædicare nolente prælato quocumque. Oſtendant ſe inſpiratos, & credimus eis. Si quæritur qualiter hoc probari debet, dico quod per miraculum, aut ſcripturæ ſacræ teſtimonium. Et hoc probo multipliciter. Primo ex veteri teſtamento. Nam Exod. III. dum Dominus mitteret Moyſen ad denunciandum Pharaoni ejus voluntatem, ait Moyſes: *Quod ſignum oſtendit mihi, ut credant mihi Pharao & filii Iſrael, quod me miſeris?* ſtatim virtutem miraculorum Dominus ſibi dedit, ut virgam in colubrum & e converſo transformare poſſet. In novo, ex praxi Christi in ſe & in ſuis Apostolis. In ſe, quia cum dixit:

d] *Forte*, ſpecialem. H

Indicia veri prædicatoris.

ANNO CHRISTI 1433.

xit, *Ego ex Deo processi, & veni in mundum, neque enim a me ipso veni: sed ille me misit*, Joannis VIII. volens ostendere, quomodo hoc esset verum, primo direxit [c] idem ad scripturas dicens, Joannis V. *Scrutamini scripturas illæ testimonium perhibent de me*. Quæ autem fuerint illæ scripturæ, ostendit ipse Lucæ ultimo, dum aperit discipulis sensum ut intelligerent scripturas, dicens: *Oportet impleri omnia quæ scripta sunt de me in lege Moysi & prophetis & psalmis*. Et quia ad scripturarum testimonium non attenderet, ut essent inexcusabiles, fecit opera miraculorum, quibus debebant ipsum credere a Deo missum, ait enim: *Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo*. Jo: XV. Ecce quomodo Salvator docuit, quod quicumque sese a Spiritu Jesu instigatum ad prædicandum dicit, hoc probare tenetur miraculis, vel scripturis de se conscriptis. Idem in suis Apostolis idem practicavit: nam ut statim dum eos misit virtutem miraculorum eis tribuit dicens: *Infirmos curate, leprosos mundate*, &c. Matth. X.

[c] *Forsan eosdem.*

Eadem etiam fuit praxis Apostolorum, qui suam novam doctrinam confirmarunt per miraculorum consummationem. Unde Marci ultimo: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*. Ita beatus Paulus ait Corinthiis: *Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, signis & prodigiis & virtutibus*. Hoc est, Apostolatus sua in vobis signa monstravit per patientiam in moribus, & prodigia in signis, secundum beatum Hieronymum. Hoc promisit certitudinaliter Propheta dicens: *Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa*, id est, virtute fidei & miraculorum, secundum expositionem Cassiodori. Hæc determinatio concilii Lateranensis in c. Cum „ ex injuncto, de hæreticis, dicens: Quod si „ forte quis argute respondeat, quia tales in„ visibiliter mittantur a Deo, etsi non visibi„ liter mittantur ab homine; cum invisibilis „ missio multo sit dignior quam visibilis, & „ divina longe sit melior, quam humana; „ potest rationabiliter responderi, quod cum „ illa interior missio sit occulta, non sufficit „ cuiquam nude tantum asserere, quod sit „ missus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus „ asseveret; sed oportet quod adstruat illam „ invisibilem missionem per operationem mi„ raculi vel scripturæ testimonium speciale. „ Unde cum Dominus mittere vellet Moysen „ ad filios Israel in Ægyptum ut crederent ei „ quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum, „ ut mutaret virgam in colubrum, & virgam „ iterum reformaret. Joannes quoque Baptista „ speciale suæ missionis testimonium protulit „ de scripturis, dicens: *Ego vox clamantis in „ deserto: Parate viam Domini, sicut dixit „ Isaias Propheta*. Hæc iste. Et sic patet solutio ad primum.

2. Cor. 12.

Hier. in cap. 12. 2. ad Cor Psalm. 67. Lib. 5. c. 12.

Joan. 1. Isaiæ 40.

Responsio ad 2. arg.

Secunda ratio fuit hæc: Ligius homo sub potestate regia constitutus, Spiritu Dei instigatus, potest dare eleemosynam corporalem indigenti sine speciali licentia regis; ergo multo magis sacerdos Domini potest licite prædicare verbum Dei sine speciali licentia prælati cum eleemosyna spiritualis sit multo dignior corporali. Respondeo negando consequetiam, non enim est similitudo conveniens. Nam laici possunt dare eleemosynam, & tamen non possunt prædicare ordinaria potestate, cum sit solius sacerdotis officium, XVI. quæstione 1. Adjicimus. Insuper quod sacerdos prædicet, requiritur quod ultra sacerdotalem auctoritatem habeat commissionem specialem ad prædicandum, ut probatum est longe satis superius. Sed hoc non oportet de dando eleemosynam corporalem, saltem regulariter loquendo, ergo claudicat similitudo. Tertio, quia licet quilibet debeat communicare eleemosynam spiritualem pro posse: tamen Apostolus docet singula secundum ordinem fieri debere: non autem esset debitus ordo, sed sempiternus horror, si quilibet sacerdos posset prædicare ubi vellet, absque speciali commissione, ut probatum est supra ex æterna lege. Quarto, quia ex eodem fundamento arguere possem: Missare pro aliis est eleemosyna spiritualis: ergo cui licet dare eleemosynam corporalem, licet celebrare Missam, cum malor sit eleemosyna spiritualis quam corporalis. Consequens falsum. Ergo claudicat proverbium. Quinto, quia dare eleemosynam non est prohibitum, sed prædicare contra voluntatem prælati est prohibitum sub pœna excommunicationis, in cap. Cum ex injuncto; ut jam dictum est. Ergo, &c. Insuper non est simile de pane materiali & verbo Dei prædicando: quoniam ex eleemosyna materiali non sequitur periculum apud suscipientes eam, sicut periculum sæpe videmus sequi ex libertate prædicandi propter adjunctionem venenatam doctrinæ, quæ consuevit miscerі [a] cum forma veritatis eloquii, quemadmodum consueverunt facere * pastores hæreticorum: Et ideo ecclesia sancta volens hujusmodi pericula removere, ex * Spiritu sancto edocta ordinavit, quod nullus tribueret panem ovibus Christi publice absque auctoritate superioris pastoris, qui agnosceret quale pabulum suis ovibus conveniret. Sanctus Thomas in IV. distinctione XV. solvit dicens de eleemosyna, quæstione III. „ articulo III. quod sicut dare eleemosynam „ corporalem non cadit sub præcepto obligan„ te, nisi ad tempus necessitatis, & ut alicui „ in necessariis subveniatur: Ita ad doctrinam „ alterius non obligatur homo præter debitum „ officium, nisi in his quæ sunt de necessitate „ salutis; & quando non esset qui instrueret, „ vel quando aliquis alium errantem videret, „ nisi esset alius qui ex officio facere teneretur. Alias autem docere, est consilium & „ supererogatio quædam, sicut & de eleemosyna corporali dictum est. Hæc ibi.

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 14.

[a] *Alius liber, sanam veritatis eloquii.*

* *pastores.*

Tertia ratio vestra fuit hæc: consummato matrimonio conjuges sine licentia speciali prælati possunt licite generare filios carnales. Ergo sacerdotes Domini possunt licite generare filios spirituales per prædicationem verbi Dei sine licentia prælati. Respondeo negando consequentiam, propter dissimilitudinem: quia generare filios carnales est principalis finis & bonum matrimonii. Alius finis, scilicet quod est institutum in remedium contra concupiscentiam, est secundarius. Sed generare per prædicationem filios spirituales non est principalis finis sacerdotii: quia ut dictum est prius in notabili de distinctione sacerdotum curatorum & non curatorum, principalis est actus sacerdotii conficere Corpus Christi verum. Sed secundarius est actus super Corpus

Responsio ad 3. arg.

Chri-

ANNO CHRISTI 1433.

Christi mysticum, scilicet generare filios spirituales in foro pœnitentiæ, vel sacramentorum collatione, aut verbi Dei prædicatione; sed iste secundus actus non convenit omnibus sacerdotibus, nisi tantum curatis, vel a prælatis ad hoc deputatis, ut dicit idem beatus Thomas & Albertus Magnus.

Ad confirmationem qua sic assumitis: Pejus est semen verbi Dei non admittere vel suffocare, quam semen carnale: sic e converso melius est semen verbi Dei spargere & suscipere, vel dare semen, de quo suscitentur filii carnis. Ideo dicit Dominus Matthæi cap. x. *Quicumque non receperint vos, neque audierint sermones vestros, excutite pulverem de pedibus vestris: amen dico vobis, quod tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die judicii, quam civitati illi.* Respondeo quod verum concluderetis, si prælati verbum Dei omnino suffocarent, & necessariam doctrinam populo subtraherent: quod utique non fit ex hoc quod non quilibet sacerdos prædicat: sed magis semen verbi Dei spargitur, quia per eos ad quos spectat, scilicet curatos & a prælatis missos, copiose seminatur. Unde si quis tales impediret vel prohiberet, ille semen doctrinæ suffocaret, & graviter reprehendendus esset. Quemadmodum beatus Hieronymus scribit ad Rusticum monachum, & assumitur distinctione XCV. Ecce ego; dico reprehendendos episcopos, qui prohibuerunt curatos, ne in præsentia eorum prædicarent populis: & sic doctrina necessaria subtrahebatur eis. Sicut hic dicitur de semine spirituali non suffocando, ita dicit beatus Thomas de non abscondendo, II. II. quæst. CLXXV. art. 1. quod ille Dominica frumenta doctrinarum non dicitur abscondere, cui ex officio non competit dispensare, nec ei injungitur a superiori: sed ille dicitur abscondere ea, qui officium sibi commissum negligit, vel pertinaciter recipere renuit. Insuper, sicut non quilibet ager seminari debet a quolibet agricola, sed tantum ab eo, cujus est, vel qui ad hoc conductus est; ita non quilibet populus a quolibet presbytero instruendus est per publicam prædicationem, nisi tantum ab eo cujus est, scilicet curato, vel qui ad hoc a superiori conductus est. Nullus enim debet gloriari in aliena regula, nec in immensum extendere evangelium, id est, prædicationis actum. Ita I. ad Corinthios X. hoc est quod dicitur, Ne mittas falcem in messem alienam. Præterea, licet semen carnale, si ad vas appropriatum seminatur, adhibitis circumstantiis, est meritorium: Ita si seminetur in personam prohibitam, est fornicationis seu adulterii peccatum. Ita quamquam verbum Dei secundum ordinationem ecclesiæ seminare in locis commissis sit licitum; tamen adulterari, id est, ibi prædicare ubi prohibitum est fieri, est demeritorium. Imo excommunicationis incurrunt tales periculum, ut patet de hæreticis. Excommunicamus.

Cap. 8.

S. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. ad 3.

Lib. 5. cap. 7. *Excommunicamus*, c. 13.

Quarta ratio fuit hæc; Cum Eldad & Medad prophetarent, noluit eis Moyses prohibere, Num. II. Sed dicit, *Quis det, ut omnis populus prophetizet?* Ergo, *&c.* Respondeo; negando consequentiam; quia magna est differentia inter prophetare & prædicare. Nam prophetare mulieribus convenit, sicut & viris. Sed prædicare non potest proprie convenire nisi tantum viris: Nam *mulieri docere non permitto*, I. Timoth. II. nec viris omnibus, nisi tantum presbyteris regulariter, in cap. Adjicimus, XVI. quæstione I. cap. XIX. Quia toti populo fuisset utile recepisse donum prophetiæ; sed non est utile ecclesiæ quod quilibet sacerdos vellet prædicare libere: & si esset utile, omnes optaremus. Præterea ad prophetandum non requiritur aliquid per se, nisi illuminatio mentis propheticæ divinitus per lumen divinum impressum: sed ad prædicandum plus adhuc requiritur, scilicet missio ad certum locum seu populum. Unde missio tria importat. 1. auctoritatem ex parte mittentis. 2. idoneitatem ex parte missi. 3. determinatum locum seu populum ad quem mittatur. Primum est terminus a quo. Secundum medium ad quod. Tertium est terminus ad quem. Sententia est domini Alberti Magni super Luc. cap. x. de missione discipulorum. Insuper quinto, si Deus omnibus communicaret donum prophetiæ, ex hoc nulla a distasia fieri posset seu deordinatio ecclesiasticæ hierarchiæ: sed si singuli presbyteri indifferenter ubique prædicare vellent, sequeretur maximus error in ecclesiastica hierarchia, ut probatum est ex lege æterna: ergo non est simile prædicare & prophetizare. Sexto, quia habens donum prophetiæ, potest illo immediate uti absque alia probatione: sed qui habet donum prædicandi, non potest eo uti nisi probet se a Deo missum, per scripturam vel miraculum, ut dictum est in responsione ad primum argumentum vestrum. Ergo iterum non est simile.

Missio tria importat.

a *Alter liber discordia.*

Ultima ratio vestra fuit hæc: Ita licet facere Christi sacerdotibus, sicut Apostolis LXXII. discipulis: sed illi a Christo missi non iverunt ad petendum licentiam prædicandi a prælatis vel alter ad alterum; ergo ita & nunc sine licentia speciali licet prædicare presbyteris. Respondeo negando consequentiam, quia licet Apostoli potuissent prædicare sine licentia aliorum prælatorum, quia habebant licentiam sui prælati scilicet Christi; non sequitur, quod ergo quilibet sacerdos, cum non sit omnis talis taliter licentiatus a Christo. Etiam consequentia non valet ex eo quod non omnes presbyteri succedunt Apostolis, sed solum episcopi, ut patet distinctione XXI. In novo; in actu jurisdictionis. Respondeo secundo negando illud quod pro minori assumitis: quia ut probatum est superius loco tertio, scilicet praxi Apostolorum, & discipulorum Christi, dictum est quod Apostoli, licet recepissent a Christo Domino immediate auctoritatem prædicandi, tamen exsecutionem illius auctoritatis receperunt a beato Petro; quia illi soli tradita fuit potestas pascendi universaliter, & secundum ejus distributionem iverunt singuli Apostoli ad implendum præceptum Christi. In cujus signum etiam dictum est, quod Apostoli voluerunt Petrum esse omnium eorum summum Pontificem, prout deductum est satis clare ibidem. Respondeo tertio, quod Apostoli & discipuli non indiguerunt petere licentiam a prælatis illis, quibus volebant prædicare: quia poterant se probare missos a Deo & per scripturas a Christo prophetatas, nunc impletas, qui debebat mittere discipulos, de quibus Psalmista: *In omnem terram exivit sonus eorum*. Et iterum per signa miraculorum, quæ fecerunt copiose. Hæc enim sunt

Responsio ad 5. arg.

Cap. 2.

Psalm. 18.

Responsio ad 4. arg. de prophetia.

ANNO CHRISTI 1433.

sunt duo necessaria ei pro altero eorum, qui vult prædicare absque licentia prælati, ut ostendat se missum esse a Deo, ut probatum est, in responsione ad primam rationem vestram. Et iterum, quia illi prælati non fuerunt superiores Apostolorum: sed Apostoli fuerunt prælati ipsorum, de quibus Psalmista: *Constitues eos principes super omnem terram*, *Psalm. 44.*

Ad confirmationem, qua assumitis contra prædicta; Beatus Apostolus Paulus vocatus a Christo ad prædicandum, non fuit ad Apostolos petere licentiam, ut patet ad Galatas. I. Respondeo, quod ratio fuit quæ dicta est; scilicet quia potuit probare se a Christo missum immediate per signa miraculorum. Ideo dicit sanctus Thomas ad Galatas II. Sed posset dicere aliquis Paulo; Unde constat nobis, quod tibi sit commissum evangelium in gentibus? respondet Paulus, *per operationem Christi*. Sicut etiam patet, quod Petrus accepit evangelium a Christo propter miracula quæ fecit Christus per eum; ita patet quod ego, scilicet Paulus, ab ipso accepi, scilicet Christo, etiam propter miracula, quæ operatus est in me. Unde dicit, *qui operatus est Petro*, id est, qui Petrum Apostolum fecit in Judæa, scilicet Christus, *ipse operatus est mihi inter gentes*, id est, me fecit Apostolum gentium: nec tamen totaliter omisit, sed venit ad Petrum, & contulit secum, & cum aliis Apostolis evangelium, ut patet ad Galatas II. Sequitur epilogus,

Quod ista conclusio, conclusioni proponentis contraria, est vera, secundum expositionem terminorum præhabitam: Verbum Dei a sacerdotibus Domini non debet libere ac sine impedimento fideliter prædicari & enuntiari. Ex deductione sequuntur ista; primo quod ordinarie prædicatores in ecclesia sunt episcopi & curati, quia illi proprie succedunt duodecim Apostolis & LXXII. discipulis Domini. Secundo quod alii gradus in ecclesia non sunt a diabolo, quia a Christo, & in veteri testamento sunt præfigurati, ut in agro prælati, in lecto religiosi, in mola laici. Tertium, quod jam non est exspectanda revelatio a Deo, ut manifestet quid credere debeamus, quia scientia Domini plena est terra, & ecclesia sufficienter in omnibus illustrata. Quartum, quod multum decorat ecclesiam Dei, esse diversos status; sicut decorat corpus humanum, quod habet diversa membra, quorum quodlibet habet distinctum sibi proprium actum. Quintum, quod iste ordo ecclesiasticus debet indefectibiliter servari; ne si quilibet vellet indifferenter prædicare, confunderetur tota monarchia principatus monarchici. Sextum, hoc probatum est auctoritatibus veteris & novi testamenti. Septimum, quod licet omnes Apostoli essent a Christo immediate missi ad prædicandum, non tamen licuit cuilibet eorum ire quo voluisset, nisi præsuppositа ante divisionem auctoritate Petri, quia soli dictum est; *Pasce oves meas*. Octavum, quod valde periculosum est credere, se a Spiritu sancto inspiratum, nisi possit hoc probari per scripturam vel miraculum. Unde nulli creditur quod sit missus ad prædicandum a Deo, nisi probet scriptura vel signo. Hæc quæso in corde bono & optimo accipite, ut fructus optatus sequi valeat. Quilibet vestrum verbum quod audivit attente retineat, loco ejus qui

ANNO CHRISTI 1433.

ait: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*; in præsenti gratiam, in futuro gloriam conferendo, quam nobis concedat Jesus Christus benedictus in sæcula gloriosus. Amen. *Joann. 14.*

Jam pro tertio & actu finali in beatissimæ Trinitatis nomine, Patris, inquam, misericordiarum, cujus omnipotentia aperuit ora mutorum; Filii unigeniti, cujus omni sapientia disertas facit linguas infantium; & Spiritus sancti Paracleti, cujus omniclementia materiam suggerit dicendorum, patres reverendissimi, cæterique domini præstantissimi; mediante beatissima Dei genitrice, cui non deest potestas, cum sit mater omnipotentiæ; nec industria, cum sit mater sapientiæ; neque adjuvandi voluntas, cum sit mater totius clementiæ & misericordiæ, secundum beatum mellifluum Bernardum in sermone; actum nunc diebus continuatum geminis jam concludendum sub brevibus, resumo verba in altera vice alterata. *Qui in corde bono & optimo verbum Domini audientes retinent, fructum afferunt in patientia*. Ubi postquam declaratum est primo, quod locus congruus est aptificandus, in quo fructificare queat sermo divinus, quod fit in corde bono & optimo. Consequenter quomodo observandus est modus debitus, si audientes verbum retinent finaliter: est nunc concludendum, si ita fecerimus, quem consequemur profectum: scilicet, *fructum afferunt in patientia*. Et quis est iste fructus quem intendimus, quem quærimus, quem Dominus donet ut reperiamus? certe non alius quam ille, In patientia exspectamus, in hoc nomine, Patientia, etymologizatus. Hæc enim est etymologia ejus: Patientia, pacis entia: patientia, pacis scientia; patientia, pacis encænia. Nam pacis entia sunt pax in gratia vel gloria, pacis entia in propria conscientia, pax cum seipso: pacis scientia, pax cum proximo; sed pacis encænia; pax intelligitur cum Deo, pax conscientiæ cum seipso, & pax Angelicæ modulationis. *In terra*, inquit, *pax hominibus bonæ voluntatis*, Lucæ II. pax amicitiæ cum proximo est pax Apostolicæ prædicationis, optata solis filiis pacis, Lucæ X. pax gratiæ & gloriæ, & pax Christiferæ salutationis, qua in unum congregatis, *Pax*, inquit, *vobis*, Joannis XX. Hanc itaque patientiam, veræ pacis exsistentiam; Psalmista dicit pacem multam: *Pax multa diligentibus legem tuam*, *Psalm. III.* Multa, quia conscientiæ, amicitiæ & gratiæ: multa, quia Angelica, Apostolica, & Christifera; multa, quia cum seipso, proximo, & cum Deo; multa quia per nos multos, multoties corde optata, ore postulata, & nunc opere exhibita, atque doctrina; multa, quia non unius hominis tantum sed totius regni inclyti Bohemiæ, marchionatusque Moraviæ; pro salute æterna; multa, quia omnium nostrum vobiscum, & omnium vestrum nobiscum, unione fraterna. Pax multa utique erit, si una fides, unum baptisma, unus omnium sacramentorum ecclesiæ ritus, unus clericalis vivendi modus, una spes certa, una caritas firma, & una ecclesia sancta catholica, nobis omnibus cor unum fuerit, & anima una in Deo. Ecce fructus in patientia, in pacis veræ exsistentia. Hinc consilio Aurelii Augustini de verbis Domini, qui hanc pacem acceperit, ipsam teneat; qui perdiderit, ipsam repetat; qui amiserit, *Serm. 8.*

Hoc caput in alio libro prorsus non habetur.

Supra initio.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ſerit, ipſam requirat: qui enim in ea, inquit, inventus non fuerit, abdicatur a Patre, exheredatur a Filio, nihilo minus alienus efficitur a Spiritu Sancto. De hac pacis ſcientia orat quotidie eccleſia: Da pacem Domine in diebus noſtris. Et Pſalmiſta: *Fiat pax in virtute tua*. In hac patientia, id eſt, veræ pacis efficientia, poſſidebitis animas veſtras, in præſenti in gratia, in futuro in gloria, quam nobis dignetur præſtare propter ſuam magnam gloriam, propter ſuæ infinitæ miſericordiæ clementiam, propter vulnerum ſuorum, mortis, crucis, & paſſionis patientiam & amaritudinem, Jeſus Dominus benedictus in ſæcula glorioſus. Amen.

Pſalm. 121.

Corollaria.

Ex præſcriptis elicio aliqua corollaria, quorum cujuslibet Dominus proponens oppoſitum mihi miniſtravit ſaltem in ſententia. Primum, quod non quilibet ſacerdos habet poteſtatem prædicandi libere ex vi ſacerdotalis conſecrationis; ſed virtute juriſdictionis. Secundum, non eſt præceptum Domini, quemlibet presbyterum prædicare verbum Dei. III. Licet Papæ vel epiſcopo prohibere, ne quilibet ſacerdos prædicet abſque ſua licentia libere ubique, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ. IV. Multum ſalubre eſt multos Miſſantes eſſe, etiamſi pauci prædicantes poſſent haberi. V. Congruit cultui divino, quod in eccleſia Dei ſit altarium multiplicatio. VI. Ex proprio diaconi officio ſibi non eſt præcepta a Domino verbi Domini libera prædicatio. VII. Propter ſcandalum perverſorum debent aliquando ſacerdotes Domini omittere verbi Dei prædicationem. VIII. Non obligantur prælati majores prædicare verbum Dei, quin in certis caſibus poſſint licite ſupportari. Primo dixi, quod non quilibet ſacerdos Domini habet facultatem prædicandi actualiter verbum Dei, ex virtute ſuæ conſecrationis, quia ſibi per miniſterium epiſcopi confertur officium ſacerdotale; cujus oppoſitum venerabilis proponens dixit in notabili de libertate ſuper verbo, Libere: & probatur dictis multorum doctorum.

1. Corollarium. Non quilibet Sacerdos habet facultatem prædicandi libere ex virtute conſecrationis Sacerdotalis. S. Thomas lib. contra impugnantes religionem, cap. 4. non procul a fine.

Primo ſancti Thomæ in tractatu contra impugnantes religionem, dicentis, quod poteſtas ſacerdotalis ad duo ordinatur: Primo » & principaliter ſuper Corpus Chriſti verum » conſecrandum: & hujus poteſtatis exſecu» tionem, ſtatim cum ordinatur, accipit, niſi » ſit defectus in ordinatione, vel in ordinato. » Secundo ordinatur ad Corpus Chriſti myſti» cum per claves eccleſiæ, quæ ſibi commit» tuntur: & hujus poteſtatis exſecutionem non » recipit, niſi cura ei committatur; vel niſi » auctoritate alterius cum habentis hoc agat. » Nec tamen poteſtas ſacerdotalis fruſtra da» tur ei, quia habet exſecutionem in hoc, » ad quod eſt poteſtas ſacerdotii principaliter » inſtituta. Sed, inquit, officium prædicatio» nis non ordinatur ad aliud, niſi ad prædi» candum. Unde cum privilegium principis » non debeat eſſe inutile, ut jura dicunt, ex » hoc ipſo quod Papa committit alicui of» ficium prædicandi, ille habet exſecutionem » officii, quicumque ſit ille. Hæc ibi.

Secundo idem II. II. quæſtione CLXXXV. ar» ticulo I. quod diſpenſatio frumentorum ſpi» ritualium, id eſt doctrinarum, non eſt fa» cienda ad arbitrium cujuslibet, ſed primo & » principaliter ſecundum diſpoſitionem Dei; » ſecundario autem ad arbitrium ſuperiorum » prælatorum, ex quorum perſona dicitur I. » ad Corinth. IV. *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. » Hæc ille.

Tertio, dominus Albertus ſuper eccleſiaſticam hierarchiam capite II. ubi beatus Dionyſius docet quomodo epiſcopus debet præ» dicare ei qui ad baptiſma accedit, arguit » quod non debuit baptizantem inducere ad » prædicandum, quia prædicare & baptizare » ſunt diſtincta officia: & reſpondet, quod licet » ſint diſtincta officia, conveniunt tamen in » relatione ad unum principium, a quo de» ſcendunt. Sicut enim juriſdictio prædicandi » derivatur a Pontifice in alios, ita & bapti» zatio: ſicut dicitur ad Romanos X. *Quomo» do prædicabunt, niſi mittantur?* Unde ponen» do utrumque officium circa unam Pontificis » perſonam, eſt intentio ſua oſtendere, quod » utrumque deſcendit ab ipſo. Hæc ille. Idem » patet clare per ambos iſtos in quartum » ſententiarum diſtinctione XXIII. ut ſupra al» legatum eſt in notabili de diſtinctione ſa» cerdotium curatorum, & non curatorum.

Quarto idem oſtendit venerabilis Auguſtinus de Ancona in libro de eccleſiaſtica poteſtate, quæſt. LXIV. art. I. oſtendens, quod etiam prædicare in Papa eſt officium juriſdictionis, & non ſacri ordinis: quia & Papa electus, qui non eſſet ſacerdos, prædicare poſſet per ſe; & cum hoc, officium prædicationis aliis committere; ſed non poſſet ea quæ ſunt ordinis, niſi prius eſſet conſecratus. Et hoc ideo, quia id quod eſt ordinis reſpicit Corpus Chriſti verum: Sed quod eſt juriſdictionis, reſpicit corpus Chriſti myſticum, Et ibidem a. II. probat quod prædicare non licet epiſcopo vel presbytero abſque licentia Papæ, quia prædicare eſt juriſdictionis actus: ſed omnis juriſdictio derivata eſt epiſcopis & presbyteris a Papa, ad quem ſpectat diœceſes & parochias diſtinguere, & cuilibet ſuam aſſignare: ergo abſque auctoritate Papæ non licet eis prædicare.

Thom. Valden. lib. 2. doctr. fidei, cap. 70. & ſeq. tom. 1. Gerſon de poteſt. eccleſ. conſid. 3. t. 2.

Quinto idem per totum ſuum proceſſum ponit venerabilis Tomas de Walden, qui non concedit, quod ex ordine vel officio ſacerdotali cuiquam competit prædicare, niſi poſſit ſe miſſum probare per ſigna, ſi a Deo ſit, vel monimenta, ſi a prælato ſe afferat miſſum. Sexto, hoc dominus Joannes Gerſon in tractatu de eccleſiæ poteſtate videtur velle, dicens quod poteſtas eccleſiaſtica juriſdictionis non coercitivæ in ſua latitudine conſiderata, nedum ad ſacramentum pœnitentiæ, ſed etiam ad aliorum ſacramentorum adminiſtrationem, imo ad prædicationem eſt extenſa, quæ omnia reſpiciunt corpus Christi myſticum. Horum ratio eſt, quæ pridie eſt dicta, quod præsbytero in ſua conſecratione non datur niſi duplex poteſtas, ſcilicet ordinis, & clavis: quarum neutra affert libertatem prædicationis.

2. Coroll. Non obligatur quilibet Sacerdos ex præcepto domini prædicare verbum Dei.

Ex isto ſequitur ſecundum corollarium, ſcilicet quod non obligatur quilibet ſacerdos ex præcepto Domini prædicare verbum Dei: quod quamvis ex dictis pateat, probatur tamen ex ſuperabundanti, & primo ex veteri lege ſic: Illud non est presbyteris præceptum, de quo ſe licite excuſare poſſunt: ſed Jeremias ſe licite ab officio prædicationis excuſavit, nihilo minus

nus presbyter fuit, ut dictum est: ergo non fuit hoc præceptum. Major nota est, quia præceptum obligat non facientem ad peccatum mortale: minor probatur per beatum Gregorium in pastorali, & sanctum Thomam in glossa, Jeremiæ capit. 1. ubi excusat Moysen & Jeremiam ex amore Dei voluisse contemplationi insistere; & Isajam, qui sponte se obtulit ex amore proximi prodesse. Secundo, sic ex lege nova. Nam Apostolus perfectionem corporis Christi mystici differens, dicit de presbyteris, quod Christus dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. *Numquid*, inquit, *omnes Apostoli? numquid omnes prophetæ? numquid omnes doctores? numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?* 1. Corinth. XII. Ex quo claret manifeste, quod non est omnibus presbyteris præceptum prædicare, cum non sint omnes Apostoli, nec evangelistæ. Tertio sic: Prædicare est pascere, sed non omnes presbyteri sunt pastores, cum non habeant gregem sibi commissum, juxta illud 1. Petri IV. *Pascite eum qui in vobis est gregem*, scilicet commissum, non alium: jubet ergo, *&c.* Quarto sic; Ad presbyterum sufficit aliqua scientia sacrarum literarum, quæ non sufficit ad prædicandum, ut prædictum est: non ergo oportet quemlibet sacerdotem esse prædicatorem. Patet consequentia, quia dat oppositum, & sequitur quod quilibet sacerdos qui prædicare nescit, sit continue in peccato mortali, quod falsum est: quia legimus de multis sanctis presbyteris, quia fuerunt simplicissimi, nec sciverunt nisi Missam pro mortuis, vel de beata Virgine Maria, & fructum sibi, & vivis, & defunctis fecerunt. Quinto sic; Inter actus officii sacerdotalis principalius est consecrare Corpus Christi, & magis sibi annexum, quam prædicationis officium. Sed nullus dicit sacerdotem ex præcepto obligari omni hebdomada celebrare Missam, aut etiam mense: imo ex familiari instinctu Spiritus sancti si qui totaliter abstinent a celebrando, excusantur: sicut legimus in vitis patrum de quodam sancto, qui ordinatus nunquam postea celebravit: & beatus Marcus legitur sibi pollicis partem abscidisse, ne celebrare posset, distinctione XIII. IV. dicit sanctus Thomas, ut etiam refert beatus Hieronymus in prologo super Marcum. Ergo multo minus prædicatio sic est præcepta, quod non prædicantes obligentur ad mortale peccatum. Sexto sic; Si quilibet sacerdos teneretur ex præcepto Domini prædicare populo, tunc nullus talis, nisi ex speciali dispensatione Domini, posset se dare solitariæ vitæ aut religioni, cui prædicare non competit; sed contemplativæ vacare vitæ, quæ teste beato Gregorio super Ezechielem est caritatem Dei & proximi tota mente retinere, ab exteriori actione quiescere, & soli conditoris desiderio inhærere, *&c.* Consequens falsum, ut patet de multis sanctis, qui mundum fugerunt in desertum, anachoreticam vitam duxerunt; & de aliis presbyteris religiosis, qui numquam prædicaverunt, sed cum Maria Magdalena optimam vitam seu partem elegerunt, Lucæ x.

ANNO CHRISTI 1433. Gregorius in pastorali, part. 3. c. 7. Item in Moral. lib. 5. cap. 23.

8. Th. 4. dist. 13. q. 1. art. 2. ad 1.

Cap. 14. Circa medium.

Restat ergo solvere auctoritates multas, quibus probare nisus est venerabilis proponens, quemlibet sacerdotem ad prædicandum obligari ex præcepto Domini. Primo illud Matthæi & Marci ultimo & Actor x. *Euntes in mundum universum prædicate evangelium omni creaturæ*. Et Petrus ait: *Nobis præcepit Deus prædicare populo*. Et Matthæi x. hos duodecim misit, & præcepit eis dicens; *Euntes prædicate dicentes, quia appropinquavit regnum Dei*. Ad hos omnes simul respondeo, quod veritas est quod Christus præcepit Apostolis prædicare; sed ex hoc non sequitur, Ergo omnibus presbyteris & diaconibus; quia presbyteri & diaconi non sunt successores Apostolorum, sed soli episcopi. Unde Psalmista: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii*. Glossa beati Augustini; id est, pro Apostolis episcopi. Idem patet per glossam Matthæi x. & est superius deductum in secunda differentia posita inter sacerdotes curatos, & non curatos. Et ut clarius hoc constet, notandum quod hæc verba: *Ite in orbem*, vel, *euntes in mundum universum*, & similia, non fuerunt præceptive ad quemlibet Apostolorum dicta, quod probatur. Primo, quia si non, tunc omnes Apostoli peccassent mortaliter, eo quod nullus eorum ivit in orbem universum, nec aliquis eorum prædicavit evangelium omni creaturæ, secundum sensum literæ: & sic fuissent transgressores illius præcepti, & sic fuissent omnes damnati. Secundo nota, quod etiam illa verba non fuerunt dicta Apostolis singulis per modum consilii: quia frustra daretur consilium, quod nullus posset, etiamsi vellet, perficere: sed non fuisset possibile humano more cuicumque Apostolorum, quod perambulasset totum mundum, ergo hoc non fuit sibi a Domino consultum. Tertio dico, quod illa verba non fuerunt dicta cuilibet Apostolorum singulariter, sed omnibus simul collective & generaliter: in cujus signum non dixit Dominus ad quemlibet, Vade, sed collective, *Ite*, vel, *euntes docete*. Unde licet nullus eorum, tamen omnes collective prædicaverunt per mundum universum: sicut & nunc, licet quilibet episcopus, qui est successor Apostolorum, non prædicet ubique; tamen omnes simul qui in mundo sunt ita disponunt, quod pabulum verbi Dei ministratur populo sufficienter. Quarto, quod illud præceptum datum est Apostolis indistincte, ut intelligerent, quod distinctionem Petro commisisset, cui soli dixit: *Pasce oves meas*. Ita & nunc, dato quod hoc præceptum episcopos obligaret, qui sunt Apostolorum successores, adhuc nullus eorum esset sufficienter missus ad officium prædicationis per totum mundum: quia non possunt prædicare in aliena diœcesi, si prohibeantur ab episcopo illius loci, nisi speciali sibi committeretur auctoritate superioris, vel a Deo missos specialiter probare se possent. Quinto concludo quod per illa verba, *euntes docete*, non est præceptum presbyteris & diaconibus ubique prædicare: quia si sic, si non facerent, essent in statu damnationis. Insuper & omnes Carthusienses, Cistercienses & religiosi alii, qui nunquam prædicarent, in peccato mortali essent, quia facerent contra præceptum Christi. Et ultimo, si sic in generali obligarentur, ipsi essent magis perplexi, quo essent missi, & ad quos. Si ad universum orbem, ubi exsequoren-

ANNO CHRISTI 1433. Solutio 1. arg. contrarii) ex verbis, *Ite prædicate*, Matth. 28.

Marc. 6.

August. in Psalm. 44.

ANNO CHRISTI 1433.

rentur? & ſi ad omnes, quomodo idiomata ſcirent? & ſi omni tempore, quando prædicabunt, & quando ceſſabunt? ſi ad certum locum, ubi eſt expreſſus? ſi ad certos, nullibi eſt expreſſum. Nam ad actum prædicandi requiruntur tempus, locus, & auditores: quæ in illis verbis generalibus, *Ite in orbem*, *Euntes in mundum*, *Ite docete omnes gentes*, non ſunt aſſignata. Si dixeritis quod ſunt miſſi ut vadant juxta ſuum arbitrium, quocumque eis licuerit vel videbitur, & quando, & ubi; hoc faceret infinitam perturbationem in regno eccleſiaſtico; & turbaret totius eccleſiaſticæ hierarchiæ ordinem. Quod reprobatum eſt ſupra in principio ex æterna lege.

Ad 2. object. *Væ mihi ſi non evangelizavero.*

Secundo adducitis Apoſtolum 1. Corinth. IX. *Væ mihi, ſi non evangelizavero*. Reſpondeo, quod merito: ipſe enim ad prædicandum fuit obligatus, & expreſſe ad hoc a Domino legatus. *Non*, inquit, *miſit me Dominus baptizare, ſed evangelizare*. Quia ſecundum gloſſam, baptizare poſſunt minores presbyteri, ſed ad prædicandum requiruntur homines excellentioris virtutis, 1. ad Cor. 1. ſed ex hoc non habetur propoſitum veſtrum.

Ad 3. *Verbum Dei non eſt alligatum.*

Tertio ad id 11. Thimoth. II. *Verbum Dei non eſt alligatum*; dico quod hoc verbum nihil videtur facere ad propoſitum: quia ſecundum textum & gloſſam ad literam, quod Apoſtolus ibi oſtendit, quod quamquam vincolatus eſſet corpore, non tamen legatus fuit in ore, quod non poſſet docere præſentes verbo; vel abſentes ſcripto, verbum Dei ſic prædicando. Unde præmittit ibidem: *Secundum evangelium meum, in quo laboro uſque ad vincula*. Ad hunc ſenſum etiam beatus Gregorius exponit eamdem auctoritatem III. Moral. cap. XXXI. ſuper illo verbo, *Vibrabit haſta & clypeus*, ſic inquiens: *Verbum Dei non eſt alligatum*:

Job. 39. 23.

„ quia doctores ſancti pro deſenſione fidei ſupplicia ſubeunt, ad eamdem fidem, quos „ valent, rapere etiam inter verba non deſiſtunt. Unde idem Apoſtolus ait: *In quo*, „ ſcilicet evangelio, *laboro uſque ad vincula, „ quaſi male operans, ſed verbum Dei non eſt „ alligatum*: quaſi diceret, haſta quidem ſuppliciorum ferior, ſed tamen verborum ſagittas emittere non deſiſto: vulnera crudelitatis accipio, ſed cor fidelium vera loquens „ transfigo. Ideo ſancti cum vulnera patienter „ ſuſcipiunt, prudenter contra corda infidelium ſagittas prædicationis reddunt. Unde „ nonnunquam agitur, ut ipſi qui in perſecutione ſæviunt, non tam doleant, quod „ cor prædicatoris non emolliunt, quam quod „ per ejus verba etiam alios amittunt. Hæc ille.

Ad 4. *Quis putas eſt fidelis &c.*

Quarto illud Luc. XII. *Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*? Hoc omnino non probat propoſitum, quia intelligitur tantum de curatis & prælatis, prout eam exponunt poſtillantes. Nam Dominus multa dixit in parabolis. Volens beatus Petrus ſcire, an iſtæ parabolæ tangerent omnes generaliter, vel Apoſtolus ſpecialiter, quærit dicens: *Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes*? Et reſpondet, quod ad eos tantum, & ad loca eorum tenentes. Unde ſubdit. *Quem conſtituit Dominus*

» *ſuper familiam ſuam, ut det illis*? Albertus:
» Non extraneis, ſed illis, id eſt, ſibi com-
» miſſis, quibus debet principaliter intendere
» quilibet prælatus, juxta illud 1. Timoth. V.
» *Si quis ſuorum, & maxime domeſticorum curam*
» *non gerit fidem, negavit, & eſt infideli deterior*. Hinc eſt quod Dominus dicit Joannis
» X. *Proprias oves vocat nominatim, & ante*
» *eas vadit, & oves illum ſequuntur*. Hinc eſt
» etiam quod Paulus dicit Actorum XX. *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos po-*
» *ſuit Spiritus ſanctus rectores & epiſcopos*, quaſi
» diceret: illis ſpecialiter tenemini, qui regimini veſtro ſunt commiſſi. Hæc Albertus;
» cui alludit gloſſa Bedæ; Vobis qui diſpenſatores eſtis inſtituti, hoc miniſterium ſpecialiter commiſi de cuſtodia & præparatione, ut & alios & vos præparetis in adventum judicis. Et Hugo ibidem: Dominus
» conſtituit ſervum *ſuper familiam ſuam*, id
» eſt, eccleſiam, *ut det illis*, id eſt, ſuis,
» quibus tenetur magis quam alienis; ſibi
» enim dicitur Proverbiorum XXVII. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui*. Quinto ad illud II. Timoth. IV. *Prædica verbum*, reſpondeo ut ſupra, quia Timotheus fuit epiſcopus Corinthiorum, ideo beatus Apoſtolus oſtendit ſibi quod ſit officium epiſcopi, dicens; *Prædica verbum*, ſcilicet in tua plebe, quia illuc te miſi, & non alibi.

Ad 5. object. *Prædica verbum.*

Ad objectiones ex veteri teſtamento.

Nunc ad auctoritates veteris teſtamenti. Adduxiſtis primo illud Iſaiæ LVIII. *Clama ne ceſſes*, & quadrageſimo: *Vos dicentis, Clama*. Et ibidem: *Super montem excelſum*, &c. Reſpondeo, quod iſtud præceptum Iſaiam ſolum obligat: & ipſe tenebatur hoc facere, quia ſe ſponte obtulit; dum Dominus ait, *Quem mittam*? ait ille: *Ecce ego, mitte me*. Iſaiæ VI. Nec exemplum ejus omnes præsbyteros obligat, quia ipſe presbyter non fuit, cum eſſet de ſemine regio, ſed presbyteri erant de tribu Levi.

Sed contra hoc aſſumpſit dicens: Et ſi quis dicat, hoc fuiſſe tantum prophetis præceptum, audiat Apoſtolum ad Romanos XV. dicentem: *Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt*. Et Jacob V. *Exemplum accipite, fratres, exitus mali, & longanimitatis, laboris & patientiæ, prophetarum qui locuti ſunt in nomine Domini*. Reſpondeo, quod ex hoc non habetis, quod præcepta data prophetis obligent diaconos & ſacerdotes novi teſtamenti, ſub præcepto, prædicare Verbum Dei: nec dicunt hoc Apoſtoli allegati ſed ſanctus Paulus dicit ſic: *Ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt*. Sed quæ eſt doctrina? ſubdit: *ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus*. Per patientiam ſcripturarum, id eſt, per exempla patientiæ in patribus oſtenſa, quæ reperiuntur in ſcriptura ſancta; ſpem retibutionis æternæ concipiamus nos accepturos, ſecundum gloſſam: & ad hoc ſonant verba beati Jacobi allegata, ubi ſic præmittitur: *Patientes ergo eſtote, fratres, uſque ad adventum Domini. Ecce agricola exſpectat fructum pretioſum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & ſerotinum*. Poſt ſubdit quod alligaſtis, & concludit: *Ecce latificamus eos, qui ſuſtinuerunt, ſufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis*, &c. Ecce quod docent nos patientiam ſervare in adverſis, & nihil ad propoſitum eſt. Illa autem auctoritas, *Super montem excelſum aſcende*, probat directe contrarium ejus quod intenditis, ſcilicet, non eſſe præceptum Domini, quod ſinguli presbyteri debeant prædi-

eare, nisi mittantur in speciali: quod ostendens Apostolus ait ad Romanos x. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? sicut scriptum est, Quam speciosi super montes pedes evangelizantium pacem?* ubi secundum expositionem almæ matris meæ universitatis Colonienſis notanter dicit, pedes, ut denotet ordinem prædicandi auctoritatis, quæ effluere debeat & provenire a superioribus: vel dico quod ad solos prælatos curatos se extendit, de quibus beatus Gregorius jam exponit in pastorali, cap. xv.

ANNO CHRISTI 1433. *Isaiæ* 52.

Gregorius in lib. past. part. 2. cap. 3. & 4.

Adduxistis etiam Ezech. in capit. III. & XXXIII. dicentem: *Fili hominis, speculatorem dedi te: & sanguinem ejus de manu speculatoris requiram.* Respondeo, quod speculator populi proprie est episcopus ejus: unde dicit beatus Isidorus de summo bono, libro III. cap. XXXV. » Speculatores cœci omnes, id est, » imperiti episcopi, non valentes resistendo » malis plebes commissas per verbum doctri- » næ defendere. Hæc ille. Quod ostendens etiam de curatis beatus Gregorius in glossa ait: » Prædicatorem speculatorem vocat, Cui » enim aliena cura committitur, speculator » dicitur, ut in mentis altitudine sedeat, & » vocabulum nominis ex virtute actionis tra- » hat. " Item illud Levitici x. *Habeatis scientiam discernere & doceatis filios Israel.* Glossa exponit de curatis, dicens: Sacerdotum est docere, & subjectos instruere. Ultimo ad illud Deuteronom. XXXI. *Leges verba legis hujus coram omni Israel:* respondeo, quod illa auctoritas non probat quod omnibus sacerdotibus conveniat sub præcepto Domini prædicare: quia illa verba dixit Moyses tantum Josue, quem sibi Dominus substituit, qui esset dux populi in terram promissionis: & sic legeret verba legis populis, ut servarent, ne occiderentur ante ingressum in terram promissionis. Et sic patet solutio ad auctoritates, quas adduxistis contra corollarium meæ conclusionis.

Gregorius in Ezech. hom. 11.

Glossa interlin. ibid.

Ad object. ex scriptis SS. patr. ad 1.

Ad auctoritates sanctorum quas adduxistis, respondeo. Ad primam, quæ est beati Gregorii distinctione XLIII. Sit rector; illa solvit seipsam, quia loquitur de rectoribus, id est, curatis; & concludendo vobiscum, quod illi debent prædicare sibi commissis, unde dicit: Sit rector; & continue nominat pastores in eodem cap. & quidquid dicit de sacerdotibus, ipsemet de pastoribus & rectoribus intelligi ostendit.

Ad 2.

Ad secundam quæ est beati Augustini in prologo sermonum, dicentis, quod sacerdotes præesse non debent, qui prædicare nesciunt, nec illi tacere debent quod sciunt, etiamsi non prosint. Respondeo, dubito, beatum Augustinum ita dixisse; tamen dico, Nequaquam est mens beati Augustini quod velit aliquem sacerdotem non curatum, absque missione speciali a Deo vel prælato, prædicare, quæ etiam probati possit esse alicui commissa: prout ipsemet, scribens contra epistolam Fundamenti, capit. III. dicens, quod quicumque vult prædicare, primo & ante omnia de ejus Apo- » stolatu est inquirendum, dicens: Videamus » quid me doceat Manichæus, & potissimum » illum librum consideremus, quem Funda- » menti epistolam dicitis, ubi totum pene » continetur, quod creditis; certe sic incipit: » Manichæus Apostolus Jesu Christi, provident- » tia Dei Patris. Hæc sunt salubria verba, de » perenni ac vivo fonte. Jam patienter quæso » attenditenquid quæram. Non credo istum » esse Apostolum Christi: quæso. ne succen- » seatis, & maledicere incipiatis. Nostis enim » me statuisse nihil a vobis prolatum temere » credere. Quæro igitur quis sit iste Mani- » chæus: respondetis, Apostolus Jesu Chri- » sti. Non credo. Jam quid dicas, aut quid » facias non habebis: promittebas enim scien- » tiam veritatis, & nunc quod nescio cogis » ut credam. Et infra: Quod si in evangelio » aliquid apertissimum de Manichæi Apos- » latu invenire potueris, infirmabis mihi » catholicorum auctoritatem qui jubent ut ti- » bi non credam, qua infirmata, jam nec e- » vangelium credere potero: quia nisi per il- » los illi crediderim, ita nihil apud me va- » lebit quidquid inde protuleris. Et infra: » Illi enim, scilicet evangelio, credens, non » invenio quomodo possim etiam tibi crede- » re: Apostolorum enim nomina, quæ ibi » leguntur, non inter se continent nomen » Manichæi: in loco autem Judæ quis suc- » cesserit, in Actibus Apostolorum legitur. Hæc ille. Constat autem quod presbyteri ex speciali commissione non missi ad prædicandum non sunt pro Apostolis veris acceptandi. Ergo nequaquam est de mente beati Augustini, quod qui curam non habent, prædicare debeant absque vocatione speciali. Intelligere ergo oportet sua verba jam dicta, & ad Orosium in fine libri, scilicet quod qui non præsunt presbyteri, debent disponere cum prælato se mitti, & sic prædicare populo, si videtur congruum prælato. Unde quod dicit in auctoritate, Debent, non est debitum necessitatis, sed congruitatis. Quam distinctionem sanctus Thomas ponit in pluribus locis: scilicet in IV. sentent. distinct. v. de ministris baptismi, art. 2. ad primum: Et II. part. quæst. LXXIV. art. v. ad III. quia non obligantur, nisi prælato videatur congruere. Sic beatus Apostolus adhuc Saulus accessit ad principem sacerdotum, & petiit ab eo literas in Damascum, ut admitteretur contra discipulos Domini. Actorum VIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad tertiam, quæ est beati Hieronymi super illo textu Ezech. III. *Dicente me ad impium*, loquitur de curatis: quia dicit, Prædicare tenetur sacerdos: sed probatum est supra ex beato Thoma & Alberto, quod nullus tenetur prædicare, nisi curatus. Unde ostendebatur distinctio inter presbyteros curatos & non curatos: Vel loquitur de eo, cui hoc Dominus vel prælatus præcepit, sicut prophetæ fecit. Ostensum autem est, quod non est præceptum Domini, sacerdotes non curatos prædicare.

Ad quartam, quæ est Isidori, de summo bono lib. III. cap. LVI. Sacerdotes damnabuntur, si peccantes non erudiant: Respondeo, quod ad literam loquitur de curatis prælatis, unde subdit circa medium capituli: Nonnulli præsules greges quosdam pro peccatis a communione ejiciunt, ut pœniteant; sed quali sorte vivere debeant ad melius exhortando, non visitant. Et circa finem cap. dicit: Notandum ab omni Pontifice vehementer, quod tanto cautius agat, quanto durius a Christo formidet judicari. Pro quo & sequentibus sciendum, quod antiqui doctores sæpe pro eodem ponunt istos terminos, Episcopus, præsul,

ANNO CHRISTI 1433.

sul, rector, & sacerdos seu prsbyteri, sicut iste hic facit in eodem cap. Quia antiquitus pro eodem censebantur quoad vocabulum, licet non quoad gradum & statum, prout notat Isidorus VII. etymol. exponens XXII. nomina ecclesiæ ministrorum, & XXI. distinct. Clericos. Nec pro tunc erant multi presbyteri, nisi episcopi, & curati: sæculares clerici vocabantur monachi de quibus loquitur tota causa XII. quæst. I. ostendit enim ibi, quod hoc nomine, episcopus, significat patriarchas, sacerdotes, archiepiscopos, & metropolitanos: illud nomen, sacerdos significat imperatores, reges, episcopos, & presbyteros; quia & reges erant Pontifices & sacerdotes: unde dicit Romanorum Pontifices dictos: quorum rationes & diversitates exponit ibidem. Ita in proposito, auctoritates sanctorum eodem termino sæpe pro eodem sumunt, & sic non possunt trahi pure ad sacerdotes præsentis temporis, sed pro sacerdotibus episcopi & curati plebani accipiuntur.

Ad 4. Chrysostomus hom. 44. in Matthæi in opere imperfect. t. 2.

Ad quintam, quæ est Chrysostomi homilia XLIV. Sacerdotes nisi omnem veritatem manifestaverint populo, dabunt rationem in die judicii: possem respondere ut prius: tamen respondeo, quod Omnem veritatem, facit distributionem accomodam, & non universalem distributionem, quia nullus est sacerdos qui sciat omnem veritatem, Sic etiam glossa dicit super illo, *Spiritus sanctus docebit omnem veritatem*, id est: necessariam ad salutem. Tamen ultra hoc dico, quod manifestare fit per admonitionem fraternam, etsi non semper per prædicationem publicam. Hanc distinctionem innuit glossa I. Cor. XII. ubi dicit Apostolus; *Sermo meus, & prædicatio mea non fuit in persuabilibus humanæ sapientiæ verbis*. » Sermo, inquit glossa, dicitur, qui fiebat in » privato; prædicatio in publico.

Joann. 16.

Ad 6. Gregorius lib. 1. epist. 33.

Ad sextam, quæ est beati Gregorii distinct. XLIII. Ephes. Respondeo, quod illa modicum facit ad rem, quia Paulus ostendit se fecisse, quod sibi præceptum fuit, scilicet, denuntiare Ephesiis omne consilium Dei: ita & quilibet, cui sic præceptum est, tenetur facere.

Ad 7.

Ad septimam, quæ est beati Gregorii homilia XVII. Nos qui ex oblationibus vivimus fidelium; loquitur de pastoribus, sicut ipse erat pastor universalis ecclesiæ, ideo dicit; Nos.

Ad 8.

Ad octavam, quæ est beati Augustini in lib. contra Manichæos; loquitur de curatis, unde dicit: Qui electus ab ecclesia ministerium evangelizandi & baptizandi renuerit. Et infra: Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, *&c.*

Ad 9. Concilium Carthagin. IV. cap. 20.

Ad nonam XLIII. distinctione: Dispensatio est nobis cælestis seminis injuncta. Loquitur de Episcopis, quia dicit, Nobis: ita concilio Cathaginensi IV.

Ad 10. *Distinct.* 88. Episcopus nullam, *cap.* 6.

» Ad decimam: Episcopus nullam rei familiaris ad se causam revocet; sed ut lectioni, » orationi, & prædicationis verbo tantummodo » vacet. Expresse de episcopis loquitur.

Ad 11. *Distinct.* 38. *cap.* 1. Ignorantia, *ex Concil. Tolet. IV. cap.* 24. *& Arelat. IV. cap.* 3.

Ad undecimam, ex concilio Toletano in » cap. Ignorantia, distinctione XXXVIII. Sciant » sacerdotes scripturas sacras, & canones, ut » omne opus eorum in prædicatione & do» ctrina consistat: loquitur ad literam de curatis: quod probatur dupliciter: Primo per verba ibidem expressa, quæ sunt: Igno-

rantia maxime vitanda est in sacerdotibus, qui docendi officium in populis susceperunt: & constat quod illi sunt curati. Insuper per capitulum immediate sequens, quod loquitur de plebanis, dicens, quod dum ad suas parochias ordinantur, debent recipere librum officialem, id est, officiorum. Et ita apparet, quod auctoritates sunt competenter & veraciter solutæ.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex præmissis sequitur corollarium tertium, scilicet, quod non est præceptum diaconibus a Domino, ex vi diaconatus officii, prædicare populis verbum Dei, cujus oppositum posuit dominus proponens. Patet ex omnibus his quæ præmissa sunt ad probandum hoc presbyteris non esse præceptum, multo minus diaconibus. Præterea secundo: istud non est diaconibus præceptum, quod exsequi non debent absque commissione speciali, quia nec presbytero, ut probatum est in conclusionis deductione: ergo diacono non est prædicare præceptum a Domino: nec sibi prædicare licet, nisi probet se missum a Deo, vel ejus sufficienti prælato. Tertio, sic hoc ex doctoribus deducitur: Illud quod solis sacerdotibus & prælatis convenit, regulariter hoc non est præceptum diaconibus, sed neque licet eis absque auctoritate superioris: ita est de actu prædicationis verbi Dei, quod regulariter nulli convenit, nisi tantum sacerdotibus, & episcopis, ut patet XVI. quæstione I. Adjicimus; hoc ergo officium nec præceptum est, nec congruit regulariter diaconibus, & hoc in cap. Perlectis, distinctione XXV. Quarto dicit Hugutius, quod diaconibus numquam licuit prædicare, nisi cum ad officium prædicandi a sacerdotibus fuerant invitati vel rogati: sic enim & non aliter potest diaconus prædicare licite, distinct. XCII. In sancta, & cap. Diaconus, & II. quæst. I. Sicut enim. Quinto, idem expresse dicit D. Wilhelmus Parisiensis in suo sacramentali de sacramento ordinis, quod diacono non convenit prædicare ex officio, eo quod dum consecratur, sibi in porrectione evangelii non dicitur: accipe potestatem prædicandi: sed, accipe potestatem legendi evangelium pro vivis & mortuis. Sexto sic: Beatus Thomas IV. distinctione VI. dicit, quod diacono non licet prædicare, sed bene baptizatum instituere quia solius presbyteri & episcopi actus est prædicare. Septimo sic: beatus Dionysius quinto capitulo ecclesiasticæ hierarchiæ distinguit diaconum a presbytero, eo quod diaconi est purgare ante baptismum catechizando, presbyterorum illuminare baptizando: sed episcoporum post baptismum perficere prædicando & confirmando: ergo prædicare non convenit diacono ex officio vel præcepto.

Corollarium 3. Non est præceptum diaconibus a Domino ex vi diaconatus officii, prædicare populis verb. Dei.

16. q. 1. *cap.* 19. Adjicimus. *Distinct.* 25. *cap.* 1. Perlectis. *Dist.* 93. Diaconus, *cap.* 13. *& dist.* 92. *cap.* 2. In sancta. II. q. 1. cap. 30. Sicut enim. *Art.* 11.

Per hæc respondeo ad ea quæ in contrarium adduxit, scilicet auctoritatem Isidori & habetur XXV. distinctione, Perlectis. Et per Magistrum in IV. distinct. XXIV. ubi dicitur: » Sicut lectoribus vetus testamentum, ita dia» conibus novum prædicare præceptum est. Ad hoc respondeo primo secundum Hugutium ibidem, intelligitur cum diaconus a sacerdote rogatur vel invitatur, ut jam dictum est. Secundo, Secundum Henricum Botz, & habetur de hæreticis, libro VI. capite, Cum ex injuncto; dicentem, quod diaconus non potest prædicare, nisi ex delegatione. Tertio, secundum Joannem Teutonicum in glossa ca-

Mag. in 4. *dist.* 24. Diaconorum ordo.

De hæret. Cum ex injuncto, *lib.* 5. *tit.* 7. *cap.* 12.

ANNO CHRISTI 1433.

pitis, Adjicimus; dicit, quod prædicare ponitur pro legere publice: & hæc est verissima responsio, quia diacono est præceptum publice legere evangelium. Hoc idem affirmat Laurentius distinctione XCII. In sancta, dicens: hoc intellige ex delegatione, alias solius presbyteri officium est prædicare. Vel, inquit, hic prædicationem appellat lectionem evangelicam. Idem loco tertio asserit Wilhelmus Duranti in rationali divinorum, in capitulo de diacono, ubi de diacono dicit, quod præceptum est sibi prædicare, id est legere evangelium publice. Et nota, si sic tunc lectores haberent prædicare vetus, diaconi novum testamentum, & sic officium prædicationis esset multum commune, & reputationis modicæ, & divisum quoad materiam prædicandorum.

Durant. in rationali divin. lib. 2. cap. seu rubr. 9.

Ex isto sequitur quarto, quod valde congruum est, multos esse missantes, vel Missam celebrantes, etiamsi non tot sint populo prædicantes: probatur multipliciter. Primo, quia prædicatio est pro loco & tempore moderanda, & intermittenda: sed Missa est quotidie continuanda, ergo propositio vera. Consequentia nota, & probatur major, quia dicit beatus Gregorius in quadam homilia: dispensanda est prædicatio pro loco, tempore, & auditorum capacitate: quæ si rara fuerit, non sufficit; si assidua, vilescit: nec multis sermonibus opus est, sed efficacibus, ait Seneca epistola XXXVIII. Insuper Salvator noster triginta tribus annis in hoc mundo fuit, & tantum prædicavit tribus triginta annis tacens. Et ad minorem accedamus, quæ probatur primo ex doctrina communi, quæ est sancti Thomæ IV. distinctione XIII. & innocentii in libro de missa, dicentis, quod Missa debet esse in ecclesia quotidie quintuplici ratione. 1. Quia oportet semper paratam esse medicinam contra quotidiana peccata. II. Ut lignum vitæ semper sit in medio paradisi. III. Ut nobis Christus quotidie uniatur sacramentaliter, & nos ei spiritualiter. IV. Ut sit apud nos jugis memoria Dominicæ Passionis. V. Ut vero agno, loco typici, quotidie utamur, quem Judæi ad vesperam convertendi esurient famem patientes ut canes, secundum psalmistam. Secundo hoc statutum est propter hæreseon eliminationem: dicitur namque in rationali divinorum, libro IV. cap. I. quod dum hæreses in diœcesi Moguntina pullularent scilicet quæ Trinitatem impugnarent, ex institutione Alcuini magistri Caroli magni, Bonifacii archiepiscopi Moguntinensis rogatu, statuentis prima feria de Trinitate dicebatur Missa, secunda de Sapientia, tertia feria de Spiritu sancto, quarta de caritate, quinta de angelis, sexta de sancta Cruce, septima de beata Virgine. Cessante causa illa, cessavit & effectus. Hæc ibi. Hinc est, quod propter devotionis reverentiam, & sacramenti necessitatem, plures sacerdotes solent plures Missas in eodem die celebrare: sicut de sancto Leone Papa legitur, quod eamdem Missam septies, aliquando novies celebravit, ut dicit Mimatensis ubi prius. Tertio, hoc est, ut sicut in veteri testamento fuit sacrificium, ita in novo panem accipiamus quotidianum. Quarto, propter multitudinem sacerdotum, quorum major est numerus, qui habent Missas celebrare, quam prælatorum, qui habent prædicare. Quinto, ratione populi, quia populo jam fundato in fide, major est necessitas providendi de eo quo negligentiæ quotidianæ purgantur, gratiæ augentur, & virtutes roborantur, ad quod est virtus Missæ. Non sic de prædicatore, ergo, &c.

Coroll. 4. Congruum est multos esse Missam celebrantes, etsi non sint tot prædicatores.

Qu. 1. art. 2. Qu. 3.

Psalm. 51.

Mimatensis lib. 4. cap. 1.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad objectiones.

Ad ea quæ in contrarium adducta sunt, primo sic: Christus tantum semel missavit, & pluriens prædicavit. Ergo vultis ad minus concludere, quod si sacerdos vult sæpe celebrare debet etiam sæpe prædicare. Respondeo, negando consequentiam: tum primo, quia si omnes presbyteri quotidie celebrarent Missam adhibitis debitis circumstantiis, esset valde laudabile: sed si omnes quotidie prædicarent, esset confusibile. Tum secundo quia Christus non instituit hoc sacramentum propter seipsum, sed propter perfectionem viatorum, ut qui manducarent eum, haberent vitam æternam, Joannis VI. ergo non oportuit eum toties celebrare, sicut prædicare. Ideo dicit Apostolus ad Hebræos X. *Una oblatione confirmavit sanctificatos in sempiternum*: & ideo quia homo quotidie indiget salutifera ejus virtute, potest quotidie laudabiliter ad illud sacramentum accedere, ideo dicit Dominus Luc. II. ubi docet petere panem quotidianum, & beatus Augustinus dicit in expositione in libro de

» verbis Domini: Si quotidie acceperis hoc sa-
» cramentum, quotidie tibi est hodie, tibi ho-
» die est Christus, tibi quotidie resurgit: ho-
» die enim est, quando Christus resurgit. Hæc

August. de verbis Domini, serm. 28. tom. 10.

ille, prout dicit sanctus Thomas in III. parte quæstione LXXX. art. I. Tum tertio, finis etsi sit primum in intentione, est tamen ultimum in consecutione: eucharistia autem est finis ad quem omnia sacramenta ordinantur, secundum beatum Dionysium; sed prædicatio Christi fuit dispositio fidelium ad credendum, & ad digne suscipiendum hoc divinissimum sacramentum: ergo licuit sæpe prædicare pro credentium a prædicatione tantum semel missare; sicut licet finis sit unicus tamen media ad eumdem finem sæpe sunt plura. Tum quarto, quia Missa suo modo tam plena est mysteriis, sicut sol atomis, mare guttis, firmamentum stellis, & sicut cælum empyreum angelis; oportuit præcedere multas dispositiones prædicationum ad finaliter credendum tantum mysterium, quod per unicam celebrationem Christi est institutum. Tum quinto, quia Missam, quam Christus celebravit, in memoriale suæ passionis instituit; sed tantum semel mori debuit: ergo sufficienter egit, & tantum semel celebravit; sed habuit in multis locis prædicare, & multa documenta in credendo, agendo cavendo, gliscendo, timendoque tradere, quæ non potuit unico actu expedire: ergo decuit pluriens eum prædicare, & tantum semel Missare.

a *Forte*, dispositione.

Ad 2. objectionem.

Secundo sic arguit dominus proponens: Inter omnia sacerdotis officia, post vitæ justitiam, plus est laudanda prædicatio, quia longe extensius prodest: ergo diligentior, vel æque diligens debet esse sacerdos ad prædicandum, sicut ad missandum. Respondeo quod antecedens est declarandum, ut patet ex dictis: quia actus missandi præceptus est omnibus sacerdotibus etiam sæpe fieri, addita commoditate, Domino dicente: *Hoc facite*, &c. *quotiescumque feceritis*, &c. Lucæ XXII. ubi vox, Quotiescumque, importat multitudinem missationis. Etiam actus prædicationis non est omnibus præceptus a Domino. Ergo laudabilius est sacerdotes non curatos satisfacere præcepto Domini cele-

ANNO CHRISTI 1433.

celebrando, ad quod ſunt obligati, quam præ- A termiſſis miſſationibus prædicando, ad quod non ſunt adſtricti. Inſuper II. quia miſſare eſt actus ordinis ſacerdotalis, quem ſinguli habent ex charactere ſacerdotali: ſed prædicare eſt actus pure juriſdictionis non coercitivæ, ut prædictum eſt: magis enim adſtringitur ſacerdos ad id, quod ſibi convenit ex vi ordinis ſacerdotalis, quam ad id, quod ſibi non convenit, niſi ſuperveniat commiſſio juriſdictionis.

In caſu aliquo laudabilius eſt prædicare, quam miſſare.

Sciendum tamen, quod in caſu forte eſſet laudabilius prædicare ei, qui habet auctoritatem, quam miſſare: ſcilicet ſi eſſet populus infirmus vel infidelis, deficiens in his, quæ credere vel agere teneretur: tum, ſi talis ſacerdos ſibi utrumque facere non poſſet, po-B tius eſſet ei prædicandum, quam miſſandum: & tunc diceretur prædicare eſſe melius, quam miſſare, non ſimpliciter & abſolute, ſed ſtante tali conditione. Et ſic ſecundum quid cederet perfectius minus perfecto, ſcilicet, in ordine ad talem populum infirmum & ægrotantem: ſicut vinum licet in ſe ſit melius quam aqua, tamen aqua melior eſt febricitanti. Verumtamen ut communiter actus miſſandi non repugnat actui prædicandi, imo ſimul ſtant, & unus ordinatur ad alium, ſicut prædicatio ordinatur ad hoc, ut populus devotius præparetur ad audiendum Miſſam. In cujus ſignum prædicatio ſæpe ſolet fieri infra Miſſam ante elevationem. Sed ſecundum communem for-C mam prædicatio non eſt præſtantior his, quæ ſunt ad finem: ſed prædicatio eſt ad finem miſſationis, ſcilicet ut celebrantes devotius agant, & adſtantes intimius conſequantur ejus fructum. Unde ſecundum ſanctum Thomam III. parte quæſtione LXXIX. articulo II. ad II. effectus ſacrificii in quolibet homine participantur ſecundum diſpoſitionem, ſicut & cujuslibet virtutis activæ. Nam actus activorum ſunt in patiente bene diſpoſito, ad quam bonam diſpoſitionem operatur prædicatio.

Certum etiam eſt, quod miſſatio frequentata ſeu quotidiana eſt univerſali eccleſiæ neceſſarior, quam prædicatio quotidiana, attenta jam vulgata doctrina fidei. Ex quo ſequitur D quod iſta argumentatio non valet: Chriſtus pluries prædicavit, & tantum ſemel miſſavit, ergo ſalubrius eſt prædicare quam miſſare. Nam in ſimili forma non ſequitur: Chriſtus ſæpe manducavit, ſæpe oravit, ſæpe cubavit; ergo melius eſt orare, manducare, cubare, quam prædicare vel miſſare. Non ſequitur iterum: Chriſtus ſæpe prædicavit, & tantum ſemel crucifixus eſt: ergo utilior eſt ejus prædicatio, quam paſſio: quia non arguitur ſemper perfectio ex hoc quod aliquid multiplicatur in ſua ſpecie magis per individua, quam aliud; imo magis arguit imperfectionem: eo quod hujuſmodi multiplicatio individuorum ſuper quam defectibilitate ſive indigentia funda-E tur. Quia ſicut ſpecies non poteſt perpetuari in uno individuo, ſed acquirit perpetuitatem in multis ſibi ſuccedentibus; ſic in corruptibilibus eſt hujuſmodi multiplicatio, quæ tamen non eſt in æternis. Inſuper media ordinata in finem ultimum, quæ ſe habent ratione utilis, multiplicantur: ſed finis ultimus, qui habet rationem honeſti, non multiplicatur, ut clarum eſt: quia potior eſt conditio finis ultimi, qui non multiplicatur per individa, quam conditio mediorum, quæ multiplicantur. Ergo, *&c.*

Ex iſto ſequitur corollarium aliud, ſcilicet quintum: Congruit cultui divino in eccleſiis, ut ſit rationalis altarium multiplicatio. Cum enim ſecundum dominum Wilhelmum Pariſienſem in ſuo ſacramentali, tanta ſit neceſſitas miſſationis, quod ſine illo ſacrificio non eſſet ſufficienter proviſum fideli populo, nec cultui divino: hinc, ut dicit ſanctus Thomas II. II. quæſt. LXXXV. art. II. ad III. tem-» pla & altaria ſanctis erigimus, non quod » ipſos, ſed ſolum Deum, qui nobis & ipſis » Deus eſt, honoremus, ut dicit beatus Au-» guſtinus libro VIII. de civitate Dei. Unde » ſacerdos ſuper altari offerens ſacrificium, » non dicit, Offero tibi ſacrificium Petre, » vel Paule; ſed Deo de illorum victoriis » gratias agimus, & nos ad imitationem eo-» rum incitamus. Hæc ſanctus Thomas.

ANNO CHRISTI 1433. Corol. 5. Congruit cultui divino in eccleſiis, ut ſit rationalis altarium multiplicatio.

Hæc autem altaria ſic ad Dei cultum erigere patres veteres nos docuerunt. Nam Noe primus, deinde Abraham, Iſaac, & Jacob, altaria ædificaſſe leguntur: qui non aliud niſi lapides erecti intelliguntur, ſuper quos ſacrificia mactabant, quæ ſuppoſito igne divino cremabantur. Moyſes etiam fecit altare de lignis ſethim, & dicitur altare thymiamatis, quod veſtivit auro puriſſimo, prout dicitur Exodi XXV. XXVII. XXX. capitibus. Et I. Machabæorum IV. Judas Machabæus, & fratres ejus, & univerſa eccleſia ſtatuerunt, ut dies dedicationis altaris ab anno in annum, per dies octo celebretur. Hinc in Pſalmo dicitur: *Conſtituite diem ſolemnem in condenſis uſque ad cornu altaris*: ut videlicet in diebus feſtis adeo conveniat populus ad eccleſiam, quod fiat condenſatio, id eſt, compreſſio uſque ad cornu altaris, ita quod eccleſia impleatur populo & clero. Ideo translatio Hebraica habet, In congregationibus: & translatio Romana habet, In confrequentationibus, videlicet populi Chriſtiani, ſecundum expoſitionem de Lyra. Unde beatus Gregorius IX. » Moralium moraliter: Solemnem namque » diem Domino in confrequentationibus con-» ſtituit, quiſquis ſe aſſidue in ejus deſiderio » affligit: qui nimirum ſolemnitatis dies uſque » ad altaris cornu tendi præcipitur: quia tam-» diu neceſſe eſt, ut quiſque ſe afficiat, quo-» uſque ad ſuperni ſacrificii altitudinem, id » eſt, gaudia pertingat æterna. Hæc ille. Salomon quoque legitur III. Regum VII. capite altare aureum fabricaſſe. Ab his ergo antiquis patribus altaria modernorum ſumpſerunt exordium. Nempe altare & ara, quæ aliquoties indifferenter inveniuntur. Intereſt tamen, nam altare, quaſi alta res, vel alta ara dicitur, in quo ſacerdotes incenſum adolebant: Ara vero, quaſi area, id eſt, plana de ardore dicitur, quia in ea ſacrificia ardebant.

Pſalm. 117.

Triplici de cauſa altaria conſtruuntur.

Porro triplici ex cauſa hæc altaria conſecrantur. Primo ad ſacramentum in ipſis offerendum, juxta quod Geneſis VIII. dicitur: *Ædificavit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.* Hoc autem ſacramentum eſt corpus & ſanguis Chriſti, quod in memoriam paſſionis Chriſti immolamus, juxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem.* Secuudo ad nomen Dei ibi invocandum, unde Geneſis XII. *Ædificavit altare Abraham Domino, & invocavit ibi nomen Domini qui apparuit ei.* Hæc autem invocatio, quæ fit ſuper altare, proprie dicitur Miſſa, ex eo

Luc. 22.

quod

quod cælestis missus, scilicet Christus, a Pa-
ANNO CHRISTI 1433. tre, qui ipsam hostiam, & per eumdem a nobis Patri mittitur, ut pro nobis intercedat. Tertio, ad cantandum Missas in eo: unde Ecclesiastici XLVII. *Dedit illi contra inimicos potentiam, & stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos.* Ex quibus apparet, quod objectio domini proponentis nulla est, ubi allegat contra pluralitatem altarium istud Oseæ VIII. *Multiplicavit Ephraim super altaria ad peccandum*: nec illud Amos III. *Visitabo super altaria Bethel.* Et Oseæ X. *Tribulus ascendit super aras eorum.* Quia illa dicta sunt contra eos, qui ædificabant altaria idolis, & immolaverunt dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant, ut dicitur Deuteronomii XXXII. Nos autem non sic, sed soli Deo vero, & sanctis ejus in gloriam ipsius, quoniam *mirabilis Deus in sanctis suis*, dicitur Psalmo LXII. ult. De quibus Psalmista dicit in plurali, *Altaria tua, Domine virtutum, rex meus, & Deus meus*, Psalmo LXXXIII. ubi dicit
Psal. 42. Aug. ibid. beatus Augustinus super illo: *Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam*:
» Est quoddam altare sublime, invisibile, quo
» non accedit injustus. Ad illud altare solus
» accedit, qui ad illud visibile securus acce-
» dit. Illic inveniet vitam suam, qui in isto
» discernit causam suam. Et glossa ait: No-
» tandum quod ad altare Missam celebraturus
» sacerdos ascendens ait: *Introibo ad altare*
» *Dei*: desiderio enim & amore superioris &
» invisibilis altaris hoc visibile adire cum mo-
» destia debet; æterna, non caduca peritu-
» rus, ut Christi celsitudinem humilitate se-
» quatur, qui sic istud altare exponit dicens;
» Ad Deum scilicet introibo, qui lætificat ju-
» ventutem meam; accedo enim modo in ve-
» tustate, tunc adstabo gaudens in novitate.
» Hæc ibi. Sic ergo offeres munus tuum ad
» altare. Matthæi V.

Corol. 6. Cuicumque ex causa rationabili papa prohibet actum prædicationis sub sententia excommunicationis, tenetur obedire, si non vult pœnam illam incurrere.

Sextum corollarium: Cuicumque ex causa rationali Papa prohibet actum prædicationis, vel episcopus loci, sub sententia excommunicationis tenetur obedire, si non vult pœnam illam incurrere. Pro ista declaratione hic sunt notanda tria. I. Quod licet Papæ, episcopo loci, vel prælatis prohibere, ne quilibet sacerdos prædicet in locis sibi commissis, vel diacono indistincte. II. Quod injuste excommunicati aliquando debent obedire, & sententiam multum timere. III. Quod talis excommunicatio jam lata non meretur dici prætensa, sed vere & obligatorie impensa, si prædicatio ex causa rationabili alicui fuerit prohibita. Patet I. Quia tota ratio domini proponentis cur illi hoc non possint, est, quia presbyteri & diaconi obligantur prædicare ex præcepto Dei, & ipsi non possunt contra præceptum Dei: igitur in tali præceptione non est eis obediendum. Et auditis ex præhabitis, quod non est præceptum taliter. Ergo illa ratio nulla.

Et probatur corollarium, quia licet illud Papæ & episcopis circa officium prædicationis, quod licuit Christo statuere & prohibere, & practicare in se & suis discipulis, ideo enim dicuntur vicarii Christi in terris; sed Christus in se ipso practicavit, quod quamvis sacerdos esset a primo conceptionis suæ instanti, tamen a prædicatione triginta annis abstinuit. Insuper in suis Apostolis statim dum eos misit, certa loca, imo maximam partem mundi eis interdixit, dicens: *In viam Gentium ne abieritis.* Et LXXII. discipulis restrinxit, ne prædicarent nisi in loco ubi ipse erat venturus: præterea & Apostolos quos in totum mundum misit, adhuc ad certos dies prædicare prohibuit, dicens: *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Similiter Apostolus Paulus volens prædicare Romanis, tandem Antiochenis, prohibitus est a Spiritu-sancto. Si ergo tam licite Christus & Spiritus-sanctus istos prohibuit, ne prædicarent quando & ubi vellent, cur non Papa ita de presbyteris & diaconibus facere posset? Et hæc de primo.

ANNO CHRISTI 1433. *Matth. 10. Luc. 10. Luc. 24. Actu. 16. Rom. 15.*

Secundo, Papa vel episcopus potest illud promulgare, quod dudum statutum & servatum est ab universali ecclesia Dei: sed universalis ecclesia statuit restrinctionem prædicantium a principio, scilicet in conciliis Nicæno, Carthaginensi, Romano, & multis aliis, ut patet LXXI. & LXXII. distinctione. Ergo si jam hoc ad practicam ponitur, non rebellandum: dictum est enim, quod ibi præcipitur sub sententia excommunicationis, non admittendos presbyteros alienos in ecclesiis absque sufficienti testimonio, & licentia sui episcopi.

Tertio, sic in propriis terminis istud ponit Innocentius III. & acceptavit ecclesia Dei universalis: scilicet, quod omnes prohibiti, vel non missi auctoritate summi Pontificis, aut episcopi loci, non possunt prædicare, sub pœna excommunicationis, & aliis remediis, ut patet ibi, Quia vero, De hæreticis, cum ex injuncto. Aut ergo ecclesia Dei tanto tempore a concilio Nicæno usque nunc licite accepit illa statuta, aut non: si sic, habeo propositum; si non, ergo interim universalis ecclesia stetit in errore, quod est contra evangelium; *Porta inferni non prævalebunt adversus eam*: Iterum: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Et: *ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*.

De hæret. cap. Cum ex injuncto.

Matth. 16. Matth. 28.

Ad auctoritates, quas in oppositum inducit, Prima est Bedæ super isto: *invenietis asinam*; dicentis, quod hic doctoribus præcipitur non desistere a prædicatione. Respondeo, quod loquitur de doctoribus ecclesiæ, & hi sunt, qui ad prædicationis officium sunt instituti, semper præsupposita auctoritate legitima, Nam doctores præcipuum tenent ordinem in ecclesia; & sic doctores intelliguntur prælati magni in cap. Ex injuncto: in illa auctoritate non nominantur presbyteri aut diaconi, sed soli doctores, unde non probat propositum. Ad aliam Hieronymi ad Rusticum, dico quod loquitur de episcopis, qui prohibuerunt invidia diabolica permoti, curatos in præsentia eorum prædicare propriis populis sibi commissis, & hoc non licuit, ut patet distinctione XCV. Ecce ego, Nec hoc fecerunt congruitate, sed invidia a simulante, dicitur ibidem. Tertia est Anacleti XLIII. distinct. Scimus. Ubi dicitur quod doctores non debent tempore persecutionis subtrahere verbum, dico quod loquitur ad literam de curatis; unde dicit rubrica ejusdem capituli, Verba prædicationis prælati suis persecutoribus non subtrahant. Idem dicit glossa ibidem, quia in istis auctoritatibus, scilicet Bedæ & Anacleti immediate jam expressis, & sæpe pariformiter in dictis doctorum fit mentio de doctoribus. Respondeo quod loquuntur aut de doctoribus curatis, & sic est plana res; talibus enim convenit prædicare nec fugere

Luc. 22.

Hieron. ep. ad Rusticum episc. Narb. distinct. 95. Ecce ego, c. 6. Ad Anacleti epistolam 2. distinct. 43. Scimus, cap. 3. a Lege, stimulante,

per-

ANNO CHRISTI 1433.

perſecutionis tempore: aut de non curatis, & ſic eſt duplex opinio: una quod doctoribus ſacræ Theologiæ convenit ubique prædicare, ratione auctoritatis doctoralis, quia ſic licentiantur auctoritate Papæ, ſicut & epiſcopus in tota diœceſi. Et hoc vult Auguſtinus de Ancona in lib. de eccleſiaſtica poteſtate, quæ-
Art. 6. ſtione LXIV. & hoc videtur prætendere decretalis de hæret. Cum ex injuncto, dicens, quod doctoris ordo eſt præcipuus in eccleſia Dei: unde prædicationis officium nullus ſibi debet uſurpare, niſi miſſus. Ex quo ſequi videtur, quod in tantum ſint doctores privilegiati,
Cap. 3. quod ſint actu miſſi. Et ideo gloſſa in cap. Scimus, diſtinctione XLIII. comparare eos videtur, vel ſaltem connumerare prælatis, qui tacere non debent, ſed prædicare tempore perſecutionis: & illius opinionis videntur fuiſſe illi doctores per proponentem allegati. Sed eſt
Cap. 6. alia opinio his contraria ſancti Thomæ in lib. contra impugnantes religionem, & domini pa-
Art. 6. triarchæ de Paula in lib. de eccleſiaſtica poteſt. dicentis, quod ex doctorali gradu non habent doctores poſſe prædicare ubi libet, niſi de bono placito curatoris ſingulariter obtento: ideo auctoritates illæ non ligant. Et quid eſt tot libros volviſſe, & doctores allegaſſe, cum etſi omnes doctores mundi aliter, vel aliter ſenſiſſent, ſola eccleſiæ auctoritas, (quæ toties hanc materiam decidit; quæ hanc concluſionem, Quod licet prædicare diacono vel presbytero abſque licentia ſuperioris, ſedis Apoſtolicæ, aut prælati loci, & quod ipſi hoc prohibere non poſſent licite: ſub pœna excommunicationis ſententiæ condemnavit, ut oſtenſum eſt:) ſufficeret ad compellendum quemlibet catholicum ad credendum ejus oppoſitum. Sic enim beatus Hieronymus poſtquam longo tractatu diſputavit contra Luciferianum, concluſit: Po-
„ teram hoc unico ſole omnium diſputationum
„ tuarum rivulos exſiccare; de auctoritate uni-
„ verſalis eccleſiæ loquens: ita & nos credamus, ita quæſo ſingulos, determinationem eccleſiæ clariorem ſole accipite: ſicque omnium doctorum, qui tamen ſua dicta ejuſdem ſolis eradiationis expoſuerunt exſiccanda, corripienda, & emendanda, intelligite.

Sententia a ſuo judice lata, etiam injuſta formidanda.

Quantum ad ſecundum, ſciendum quod ſententia injuſte lata, dummodo a ſuo judice fiat, ſemper eſt formidoloſe timenda: & hoc, niſi ejus ſententia errorem inducat, vel peccatum mortale afferat: tunc enim nec timenda eſſet, nec tenenda. Et ſic probatur propoſitio primo ex VIII. ſynodo II. quæſt. III.
Cap. 28. Si quis frater aut palam aut abſcondite fuerit locutus cum excommunicato, aut junctus communione, ſtatim cum eo excommunicationis contrahat pœnam. Et Urbanus Papa ibidem:
II. qu. 3. *Quibus*, c. 27. II. qu. 3. *Clericus*, capite 30. II. qu. 3. *Nemo*, c. 31. Chryſoſtomus homil. 4 in ep. ad Heb. Gregorius homil. 26. in evang. II. quæſt. 3. *Sententia*, cap. 1. de ſentent. excom. *Per tuas*, cap. 11. De exceſſ. prælat. *Cum ad quorumdam*, cap. 7
„ Quibus epiſcopi non communicant, & quos
„ ejecerint, non recipiatis: valde enim timen-
„ da eſt ſententia epiſcopi, licet injuſte liget.
„ Hinc ex concilio IV. Carthaginenſi dicitur
„ ibidem: Clericus qui epiſcopi diſtrictionem
„ circa ſe putat injuſtam, recurrat ad ſyno-
„ dum. Joannes inſuper Chryſoſtomus ſuper
„ epiſtola Pauli ad Hebræos cap. 11. Vincula
„ eccleſiaſtica non ſunt contemnenda: non e-
„ nim homo, ſed Chriſtus eſt qui ligat, qui
„ hanc poteſtatem dedit, & dignos fecit homi-
„ nes tanto honore. Et hoc eſt quod dicit beatus Gregorius in principio, Sententia paſtoris
„ ſive juſta fuerit, ſive injuſta, timenda eſt.

A Gloſſa: niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum ſententia eſt poſt appellationem lata, & cum continet intolerabilem errorem. Extrav. de ſent. exc. cap. Per tuas. Tertium caſum apponunt, quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur. Extravagante de exceſſu prælat. Cum ad.

Unde dicunt communiter doctores, quod ideo excommunicatio etiam injuſta eſt timenda & ſervanda, quia non nocet innocenti, ſed purgat eum: & ſic licet judex injuſte agat, iſte tamen juſte patitur, etiamſi non ſervaretur * forte ille; contemptus tamen injuſtam faceret juſtam. Per talem autem excommunicationem injuſtam non tollitur caritas,
B ſed ſolum excluditur homo a communione eccleſiæ, & a ſuffragiis eccleſiæ, quæ ita prælati ſubtrahere poſſent, ut dicit venerabilis Auguſtinus de Ancona, in lib. de eccleſiaſtica poteſtate quæſt. XXVII. Hoc ei conſulendum eſt, ut ſuſtineat exſecutionem patienter, humiliter, & devote; & quod præſentet ſe excommunicatori, offerens canonicam ſatisfactionem, ſi in aliquo offendit, & ſic inſtanter petat abſolutionem. Si ita fecerit, erit ei ad meritum: alias ſi contemneret, peccaret mortaliter, de ſentent. excom. c. Per tuas: vel poteſt querimoniari contra injuſtum excommunicatorem coram ſuo ſuperiori, ut allegatum eſt.

Quantum ad tertium, ſi eccleſia univerſalis
C prohiberet ſacerdotes ubique prædicare, vel prælati, verbum Dei, non ſit excommunicatio prætenſa, ſed veraciter & ex ordinatione impenſa. Probatur. Sicut de Papa in univerſo orbe, & concilio generali, ita ſimiliter dicendum eſt de epiſcopo in diſtrictu diœceſis ſuæ. In ſeptem caſibus communiter ſecundum omnem ſcholam theologorum & juriſtarum, non eſt ſententia timenda, nec tenenda. Primo ſi conferatur a non ſuo judice. Secundo, ſi feratur a ſuo judice, ſed excommunicato publice: nam excommunicatus excommunicare non poteſt. Tertio, ſi aliquis excommunicetur a delegato contra intentionem delegantis. Quarto, ſi lata eſt ſententia poſt prolatam ap-
D pellationem. Quinto, ſi feratur a ſuſpenſo a poteſtate juriſdictionis. Sexto, ſi feratur nulla admonitione præmiſſa, & nullo juris ordine ſervato. Septimo, ſi ſententia contineat peccatum mortale, vel aliquid quod ſit contra fidem. Planum eſt autem, quod nullo iſtorum modorum excommunicatio iſta, qua prohibentur prædicantes ne ubique libere prædicent, quodcumque iſtorum includit; nullus enim poteſt cauſare eccleſiam univerſalem eſſe non ſuum judicem, vel ſententia excommunicationis eam eſſe ligatam, nec etiam ſententiam eſſe contra intentionem delegantis, nec a juriſdictione eam per aliquem ſuperiorem eſſe ſuſpenſam, vel juris ordinem non ſervatum; cum
E eccleſia in generali concilio congregata nullo juris ordine poſitivo ligetur; nec poteſt ſententiare errorem, vel aliquid quod eſt peccatum mortale, ut præfatum eſt ſuperius in declarando, quid ſit verbum inſpiratum, ſcilicet, verbum Spiritus ſancti per ſacra generalia concilia decretum. Pariformiter de Papa & epiſcopis eſt dicendum, ubi nullus obviat prædictorum caſuum: ergo ſi talis ſententia excommunicationis profertur contra eos, qui ubique volunt prædicare, eccleſiaſticam tranquillitatem perturbare, & horrorem ſempiternum

Sententia non formidanda in 7. caſibus.

in

in ecclesia ex hoc ponere, quis dubitat quin talis sententia non debeat dici prætensa, sed veraciter & ex obligatione impensa?

ANNO CHRISTI 1433.

Corolll. 7. Sacerdotes Domini debent aliquando omittere fidelem prædicationem propter scandalum perversorum.

Corollarium septimum, cujus etiam dedit dominus exponens contrarium: Sacerdotes Domini debent aliquando omittere fidem verbi prædicationem propter scandalum perversorum. Pro quo sciendum, quod ea, quæ sunt populo prædicanda, sunt in triplici differentia. Aut enim sunt credenda, ut articuli fidei; aut agenda, ut ea quæ sunt circa informationem bonorum morum. Falsitates ergo & errores, quæ opponuntur credibilibus, & his quæ sunt de integritate fidei, & sacræ scripturæ, prædicator tacere non debet: transgressiones vero divinorum mandatorum eodem modo tacendo & non pronuntiando esse peccata damnosa, est pestis. In persona enim talium dicitur Thren. II. *Prophetæ tui viderunt tibi falsa, stulta, & non aperiebant iniquitatem tuam:* quia tales ex gravioribus leviora, quasi divina auctoritate, peccantibus nuntiant, dicentes bonum malum, & malum bonum, sicut glossa ibidem dicit: sed quæ sunt circa morum informationem corrigenda, propter vitationem majoris mali, & ne auditores pejores fiant, quandoque sunt dissimulanda, ut dicit venerabilis Augustinus de Ancona, ubi supra,

Ex his elicio, quod in duobus casibus licite potest prædicator verbi Dei tacere, & non prædicare. Primus est ad [a] prædicandum malum majus, quam ex sermone suo sequatur bonum, puta schisma, vel rebellio contra fidem, vel contra præcepta Dei, aut superioris: non enim licet, vel saltem non tenetur prædicator populo prædicare, quem videt finaliter magis, quoad singulos [b] deservire, quam ex sua prædicatione proficere, juxta illud Matth. VII. *Nolite sanctum dare canibus*, secundum expositionem beati Augustini & Chrysostomi ibidem. Unde dicitur beatus Hieronymus super XII. Prophetas, & assumitur II. quæst. III.

„ Quando ergo vir ecclesiasticus prudens atque intelligens multas impietates in ea quæ „ vocatur domus Dei, esse cognoverit; & „ non solum multas, sed & fortes, & quæ „ opprimere possunt justitiam, & in tantum „ doctorum rabiem processisse, ut accipiant „ pretium in judicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque devitent in „ portis, & audire contemnant; taceat illo „ tempore, non det sanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos, qui conversi „ conculcent eas; & imitetur Jeremiam dicentem; *Solus sedebam, quia repletus sum amaritudine*. Hæc ille. Hoc etiam Dominus discipulos docuit, Matthæi capite X. *In quamcumque domum intraveritis, dicite, Pax huic domui: qui autem non receperint vos, exite de illa civitate, etiam pulverem pedum vestrorum excutientes*. Item: *Si persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam*. Unde beatus Augustinus lib. III. contra epistolam Parmeniani, & assumitur XXIII. quæstione IV. Non „ potest salubris esse correctio, nisi cum ille „ corripitur qui non habet sociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat quam dolor & gemitus. Et infra: Revera, si contagio peccandi multitudinem invaserit, disciplinæ divinæ severa misericordia necessaria est „ nam consilia separationis, id est, excommunicationis, tunc inania sunt & pernicioſa atque sacrilega, quia impia & superba sunt, & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigant animosos malos. Hæc ille.

[a] *Forte*, præcavendum.

[b] *Forte*, deficere, *forte* desævire. Augustinus de sermone Domini in monte l. 2. Chrysost. in eum locum homil. 24. Hieronymus in Amos proph. c. 15.

Jerem. 15.

Matth. 10.

ANNO CHRISTI 1433.

Et hoc est quod in Psal. Dominus dicit de seipso: *Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis*, scilicet, quæ non docuit, quia salubrem admonitionem recipere non poterant, qui contentionum sententiam perquirebant, secundum expositionem [a] Isidori: *Et dolor meus renovatus est*, scilicet pro contemptu & obstinatione malorum: sed renovatus est pro damno bonorum qui amittunt pastum verbi Dei, secundum Hugutium. Hoc etiam de praxi Apostolorum exponit beatus Augustinus super illo Psalm. *veritas tua usque ad nubes*, dicens: Intelligi- „ mus doctores veritatis omnes portantes istam „ carnem caliginosam, per quos Deus coruscat „ miraculis, & tonat præceptis: de quibus di- „ cit Dominus per Isaiam: *Mandabo nubibus* „ *meis ne pluant super eam*, videlicet super vi- „ neam malam, hoc est, plebem Judaicam, „ *imbrem*: id est, mandabo Apostolis meis ut „ deserant Judæos, & non evangelizent. Hæc ille. In cujus figuram sancti Paulus & Timotheus vetiti sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia, & tamen volebant in Bithynia; non permisit eos Spiritus sanctus, sed misit eos ad Macedones, Actorum XVI. Secundus casus est, si scandalum oriatur ex doctrina prædicantis inter audientes, quod exponit Alexander de Ales in fine secundæ partis. Si omnes scandalizantur, ut dicit sanctus Thomas II. II. quæstione XLIII. articulo VII. quod quæ sunt de necessitate salutis omitti non debent propter cujuscumque scandalum: sed in his quæ de necessitate non sunt, dicendum videtur, quod scandalum quod ex his oritur, quandoque procedit ex malitia, cum scilicet aliqui volunt impedire hujusmodi spiritualia bona, scandalum concitando: & hoc est scandalum Pharisæorum, qui de doctrina Domini scandalizabantur: quod esse contemnendum Dominus docuit Matth. XV

Psalm. 38.

[a] *Alter liber* Cassiodori.

Psalm. 35.

Isaiæ 5.

Quandoque vero scandalum procedit ex infirmitate vel ignorantia, & hujusmodi est scandalum pusillorum; propter quod sunt spiritualia opera vel occultanda vel etiam interdum differenda, ubi periculum non imminet, quousque reddita ratione hujusmodi scandalum cesset. Si autem post redditam rationem hujusmodi scandalum duret, non videtur nisi ex malitia esse, & sic propter ipsum non sunt hujusmodi spi- „ ritualia opera dimittenda: unde idem dicit „ & in IV. sent. dist. XXXVIII. articulo VII. „ quod licet nunquam sit falsum docendum, est „ tamen actus docendi aliquando licite differendus propter melius, scilicet propter scandalum pusillorum præservandum. Cujus rationem reddit ibidem dominus patriarcha de Palude, dicens quod doctrina, cum sit eleemosyna spiritualis ad sublevandam miseriam alterius, non est dimittenda, quando creditur quod ex ea sequetur spiritualis profectus; quando autem talis profectus non sequitur, sed magis irritatio audientis, jam „ non est bonum spirituale: & ideo si ad „ tempus dimittitur propter scandalum audientis, non omittitur aliquid quod pro „ tunc habeat rationem spiritualis boni. Hæc ille. Et per hæc sunt soluta quæ adducit dominus proponens pro parte sua, quia intelligitur dum scandalum nescitur de his,

quæ

quæ ad ſalutem audientium ſpectant, ſine quibus ſalvari non poſſent, tunc enim propter ſcandalum perverſorum non eſt omittendum verbum Dei, ut dictum eſt: non ergo fuit tutum illam concluſionem ponere abſolute, & ſine neceſſaria diſtinctione. ANNO CHRISTI 1433.

Ultimum corollarium dominus proponens dixit: „ Non ſolum ſacerdotes minores, ſed „ & prælati majores tenentur verbum Dei fi„ deliter annuntiare: Ad quod declarandum dico, quod prælati & presbyteri tenentur per ſe vel alios verbum Dei fideliter annuntiare; non tamen ita tenentur prædicare, quin in caſibus ſex vel ſeptem ad minus poſſint ſupportari. Pro quo notandum, quod in quinque caſibus prælati majores poſſunt licite omittere prædicationem verbi Dei, & alios ſupplere.

Primus eſt, ſi ſunt impeditæ linguæ, ut patet Exod. IV. de Moyſe, quem Dominus conſtituit ſupremum prælatum in ſynagoga, ait: *Domine, non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertius*. Gloſſa dicit ſecundum Hebræos: Gracilem & tenuem vocem habuit, & neceſſe erat clamoroſa voce uti, qui a regio faſtu prope accedere non permittebatur. Inſuper ibidem Dominus ait: *Aaron frater tuus Levites ſcio quod eloquens ſit, ipſe loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent*. Ubi gloſſa ſuper illo, *ipſe loquetur pro te*. Hic ſubaudiC tur, Ad populum, & cum dicit ibi, *loquetur ad populum*, indicat in Moyſe principatum, in Aaron miniſterium. Simili de cauſa beatus Valerius epiſcopus beato Vincentio diacono verbum Dei ad prædicandum commiſit, cujus Vincentii paſſionem ſeu hiſtoriam in eccleſia legimus: quam quidam beatum Auguſtinum ſcripſiſſe dicunt, ubi ſic dicitur: „ Vin„ centius nobilis genere, ſed fide & religio„ ne nobilior, beati Valerii epiſcopi diaco„ nus fuit: cui epiſcopus, qui impeditioris „ erat linguæ, vices ſuas commiſerat, & ip„ ſe orationi & contemplationi vacabat; un„ de & ipſe beatus Valerius Vincentio ait: „ Jamdudum tibi, fili dulciſſime, verbi Dei D „ curam commiſeram, & nunc quoque pro „ fide [a] qua adſtamus reſponſa commit„ to.

[a] *Forte*, pro qua ſtamus.

Secundus caſus eſt, ſi neſcit linguam populi plene, ſicut in vita beati Auguſtini dicitur: quam ſcripſit Poſſidonius Clamenſis epiſcopus, ut ait Caſſiodorus libro de illuſtribus viris, dicitur enim ibi [b] quod ſanctus vir „ Valerius Hipponenſis epiſcopus ordinavit „ beatum Auguſtinum in presbyterum: vir „ pius & Deum timens exultabat, & Deo » gratias agebat, preces, quas frequentiſſime » fudiſſet Deo, exauditas a Domino narrabat, » ut ſibi concederetur talis, qui poſſet verbo » Dei & doctrina ſalubri eccleſiam Domini E » ædificare: cui rei ſe homo ratione Græcus, » minuſque lingua Latina & literis inſtructus, » minus utilem prævidebat. Ideo eidem preſ» bytero, ſcilicet beato Auguſtino ooteſtatem » tradidit coram ſe & eccleſia evangelium præ» dicandi, & frequentiſſime pertractandi, con» tra uſum quidem & conſuetudinem Afri» canarum eccleſiarum. Hæc ibi. Sic enim » beatus Auguſtinus adhuc viventi Vale» rio non ſucceſſit, ſed ei acceſſit 7. qu. 1. » Non autem.

[b] *Forte*, quod audo.

7. qu. 1. Non autem, c. 11.

Tertius caſus, ſi ſit infirmus, vel nimis ſenex: tunc enim per ſacerdotes prædicatio & alia opera ſacerdotalia expleri poſſent, ſed pontificalia per epiſcopos vicinos. Non enim propter infirmitatem debet epiſcopus deponi, ne afflictio afflicto ſuperaddatur; ſed per alios ſuppleri quæ per eum minime poſſent perfici, ut probatur auctoritatibus multis, VII. quæſtione I. Scripſit mihi, & ſequentibus capp. ANNO CHRISTI 1433. 7. q. 1. Scripſit mihi, c. 1. & ſeqq.

Quartus caſus, ſi ad concordandum diſcordantes laborat: eſt enim officium epiſcopi diſcordantes tam clericos quam laicos concordare, ut probatur diſtinctione xc. Per totum; » ubi ex concilio Carthaginenſi IV. dicitur: » Studendum eſt epiſcopis ut diſſidentes fra» tres ſive clericos, ſive laicos, magis ad pa» cem, quam ad judicium coerceant. Ibidem » dicit Innocentius II. Præcipimus ut epiſco» pi ad ſolum Deum, & ſalutem populi ha» bentes reſpectum, omni tepiditate ſemota » ad pacem firmiter tenendam, mutuum ſibi » conſilium & auxilium præbeant, nec hoc » alicujus odio vel amore prætermittantur: » quod ſi quis in hoc Dei opere tepidus in» ventus fuerit, damnum propriæ dignitatis » incurrat. Hæc ille. Dist. 99. Per totum, &, Studendum eſt, c. 7. ibid. cap. 11.

Quintus caſus, quando pauperibus ſuis oppreſſis tenetur ſubvenire & pietatis operibus diverſis inſiſtere, ubi veriſimile eſt quod majorem fructum faciant, quam ſi pro tunc prædicarent. De quibus diſtinctione LXXXIV. Pervenit, & capite ſequenti; & diſtinctione LXXXVI. ubi ſcribit beatus Gregorius Marianum epiſcopum excitandum, quod videbatur obdormiviſſe, & quod patientibus non ſuccurrebat, nec alienam miſeriam, propriam credebat: & diſtinctione LXXXVI. Per totum; exhortantur epiſcopi defendere oppreſſos, & reſiſtere oppreſſionibus omnium ad ſe confugientium. Idcirco gloſſa III. Reg. V. ubi litera habet, quod Adoniram erat ſupra hujuſmodi indictionem: *Fuerunt enim Salomoni ſeptuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte, abſque præpoſitis, qui præerant ſingulis operibus, numero tria millia & trecenta præcipientium populo*; » dicit; Adoniram Dominus meus excelſus, » hoc eſt, Chriſtus, qui operariis templi præ» ponitur, ut ordinet quibus menſibus ad ope» randum exeant, quibus ad curandum do» mum ſuam redeant, cum prædicatorum » mentes familiarius informat, ut diſcernant » quando oporteat eccleſiam ædificare prædi» cando, vel alia officia præſtando, vel quan» do ad conſcientiam ſuam examinandam, aut » quaſi ad propriam domum inſpiciendam re» verti, ut orationibus & jejuniis ſuperno in» ſpectore, & viſitatore digna ſit. Et ſubdit » gloſſa: Notandum autem quod pars in mon» te lapides ſcindebant, pars onera portabant, „ diverſa enim ſunt dona Spiritus; & quidam » majorem docendi, & protervos arguendi » conſtantiam habent; quidam mitiores ad » conſolandos puſillanimes exſiſtunt, quidam » utraque virtute prædiți ad opus Domini » conveniunt. Hæc ibi. Ex quo patet, quod epiſcopi & prælati rite a prædicationis actu ſunt excuſati, dum tamen variis & arduis pro ſibi commiſſarum ovium & rerum occupantur diſtractionibus. Dist. 84. Pervenit, cap. 1. dist. 86. Fratrem noſtrum c. 6. Dist. 86. Per totum.

Sextus, ſi epiſcopus inſiſtit ſacræ Scripturæ ſtu-

ANNO CHRISTI 1433.

studio seu expositioni, ut ex sancto Thoma A constat, quia tunc proficit pluribus, & prædicatores docet aliis prædicare: dicit enim in quodlibetis, quod licet in casu necessitatis salubris sit episcopis aut doctoribus, relictis propriis officiis saluti animarum particularium intendere; sed tamen simpliciter magis est utile & meritorium sacræ theologiæ studio insistere, & circa doctrinas popularium non intendere. Nam ratio demonstrat, quod melius est eos erudire de pertinentibus ad salutem, qui in se, & aliis proficere possunt, quam his, qui tantum sibi prosunt. Insuper in quolibet artificio videmus quod semper melius habet, qui disponit de artificio, & dicitur architecton, quam alii qui manu operantur: unde ipse etiam majori pretio conducitur. In ædificio autem spirituali sunt quasi manuales operarii, qui particulariter insistunt curæ animarum, puta sacramenta ministrando, vel aliquid hujusmodi particulariter operando: sed quasi principales artifices sunt episcopi & doctores, qui imperant & disponunt, & docent alios qualiter operari debeant. Sic ergo simpliciter melius est docere sacram Scripturam, quam intendere prædicationi, si bona intentione fiat, Unde 11. ad Thimoth. 11. *Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*. Et quasi hos casus simul comprehendit capitulum, Inter cætera, dicens de officio judicis ordinarii libro 1. Inter cætera, quæ ad B salutem animarum pertinent populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime noscitur ei pernecessarium: quia sicut corpus materiali, ita anima spirituali cibo nutritur, eo quod non solo pane vivit homo, sed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde cum sæpe contingat, quod episcopi propter suas occupationes multiplices, vel invalitudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias, (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cætero tolerandum) per seipsos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceses & diffusas: generali constitutione sanximus, C ut episcopi viros idoneos, ad sanctæ prædicationis officium salubriter exsequendum assumant, potentes in opere & sermone. Et infra: Unde præcipimus tam in cathedralibus, quam in ecclesiis conventualibus, viros idoneos ordinari; quos episcopi possint coadjutores & cooperatores habere, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus & pœnitentis injungendis, ac cæteris quæ pertinent ad salutem animarum.

De offic. judic. ord. Inter cætera, c. 15.

Matth. 4.

Ad ea, quæ in oppositum allegavit dominus proponens, scilicet quod in primitiva ecclesia tam Apostoli quam septuaginta duo discipuli per se prædicabant, & in locum eorum nunc episcopi & inferiores presbyteri successerunt, ut dicit Anacletus, distinctione xxi. In novo: Respondeo, quod verum est quod in loca eorum successerunt; non tamen sequitur ex hoc, quod sicut illi personaliter per mundum discurrerunt, & ubique prædicaverunt, ita & isti facere teneantur: sed sufficit quod in casibus præscriptis per alios idoneos ad hoc deputatos fiat, & ita quilibet in sua diœcesi provideat; ut patet ex dictis.

Epilogus hujus lectionis conclusivus est hic:

ANNO CHRISTI 1433.

Ut sciant volentes quid de præsenti actu secum afferant, ista ex jam dictis eliciuntur, Primum, quod non ratione ordinis sacerdotalis, sed ratione non coercitivæ jurisdictionis, competit pluribus presbyteris actus publicæ prædicationis: quia officium prædicationis sic est a sacerdotio distinctum, quod non omnibus sacerdotibus competit, & tam aliis quam sacerdotibus competere ex speciali commissione poterit. Secundum, quod non est præceptum Domini quemlibet presbyterum libere prædicare verbum Dei: quia multi sancti fuerunt, qui tamen numquam prædicaverunt; nec omnes presbyteri succedunt Apostolis, nisi tantum episcopi: his solis præcepit Deus prædicare evangelium regni Dei. Tertium, decuit Christum sæpe prædicare ad instruendum populum in credendis & in agendis, & tantum semel celebrare ad instituendum hoc mysterium in commemorationem unicæ suæ passionis. Quartum, si esset populus adhuc infidelis & convertendus, forte ibi esset necessarior prædicatio, quam Missæ celebratio; ubi ambo simul fieri non possent. Sed considerata jam fide divulgata universalis ecclesiæ pro salute tam virorum quam mortuorum, utilior est Missæ celebratio, quam prædicatio. Quintum, convenit divini cultus augmento esse pluralitatem altarium rationabilem in statu ecclesiastico, non ut sanctis vel idolis immolemus, sed ut verum Deum glorificemus, & in sanctis ejus laudemus. Sextum, ut quicumque non vult sententiam excommunicationis incurrere, cesset velle prædicare ubique, si prohibitus sit a sufficienti prælato ecclesiæ: quia talis sententia per multa generalia concilia est dictata, nec interim erravit universalis ecclesia sancta. Septimum est, excommunicationis sententia etiam injuste lata est timenda, ne ex contemptu fiat valida. Octavum, propter scandalum perversorum sæpe est prætermitendum Dei verbum, præsertim in eo qui prædicare non est obligatus, aut in his, quæ a sunt D de necessitate salutis. Nonum, episcopi & prælati majores non sunt sic ad prædicandum obligati, quin ex certis causis sint sæpius rationabiliter supportati. Finaliter est veritas articuli, scilicet, quod sacerdotes & diaconi singuli & distincte non debent libere & sine impedimento prædicare verbum Dei. Hæc quæso, carissimi domini, accipite in corde bono per fidem illuminantem credendo, & optimo per gratiam justificantem retinendo, tenendo corde bono, & perficiendo opere, ut fructum reportemus in patientia, veræ pacis exsistentia, pacis entia cum vobis ipsis, pacis scientia cum proximis, pacis encænia cum Deo & E omnibus sanctis ejus. Sic nunc finaliter pacem Christi opto vobis, quam obtulit suis discipulis resurgens ex mortuis, in gloria immortalitatis, quam nobis præstare dignetur, cui omne genu curvatur, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat per sæcula. Amen.

a] *Forte*, non sunt.

Et quemadmodum in principio, ita nunc in fine hæc præscripta hujus sacrosanctæ synodi offero correctioni, quemadmodum extra locum concilii indesinenter me subjeci almæ matris meæ universitatis Colonienſis determinationi & decisioni.

Re-

ANNO CHRISTI 1433.

Replica de prædicatione verbi Dei Henrici Kalteiſen.

Reverendiſſimi patres, & domini præſtantiſſimi, excellentiſſimi præſules, doctores eximii, incliti regni Bohemiæ oratores egregii, in Chriſto fratres ſingulariter præcolendi; Etſi juxta ſacri canonis veritatem omnia ſuis debent convenire temporibus, XXIII. quæſtione IV. Si eccleſia. Nam *omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub ſole*, Eccleſiaſt. c. III. nihilque ſit tam philoſophiæ cognatum, quam locis & temporibus aptare ſermones, ait Socrates, teſte Macrobio, de convivio Saturnalium libro VII. quia hæc vis adhibenda eſt eloquentiæ, ut orator perſonarum temporumque, moderator exſiſtat: non B enim ſemper & apud omnes eodem modo loquendum; Tullius de oratore, libro tertio. Cum præſens tempus & locus id exigant ut in hoc concilio ſanctorum & congregatione, domini oratores regni Bohemiæ, qui jam contra prius per me hic enarratam catholicam veritatem per modum replicæ dubia nonnulla eructarunt, in materia de verbi Dei prædicatione contententur copiose: ideo pro omni in generali noſtrum exhortatione aſſumo verba tempori currenti & materiæ præſenti congrua, Lucæ XI. ex evangelio currentis Dominicæ exarata, *Beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt illud*. Ubi Beda venerabilis non tantummodo eam, quæ Verbum Dei corpora- C liter generare meruerat, ſed & omnes, qui idem verbum ſpirituale auditu fidei concipere, & boni operis cuſtodia, vel in ſuo, vel in proximorum corde parere, & quaſi alere ſtuduerint, aſſerit eſſe beatos.

In quo claret duo eſſe congrua auditori verbi Dei neceſſaria, quorum primum eſt audientia docilis: *Beati qui audiunt verbum Dei:* ſecundum, perſeverantia finalis, *& cuſtodiunt illud*. Primo, inquam, auditori divini ſermonis congruit obedientia docilis, ſic enim *beati*, ſcilicet *qui audiunt verbum Dei:* Beatum namque quodlibet membrum ex hoc dicitur, quando actus ſibi proprius eſt, ſecundum optimum & perfectum ſtatum virtutis ejus, in D nullo impeditus: ſic enim beati dicti ſunt oculi qui viderunt Filium Dei; & beatus venter, beataque ubera, quæ ipſum nutriverunt; ibidem XI. ait dominus Albertus Magnus: Et vere beata ſit auris, quæ quod foris percipit, & boni operis cuſtodia perficit, ſanctus Thomas in gloſſa continua. Sic enim, *qui audivit verba mea, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti*. » Vir, inquam, ſapiens eſt Chriſtus, » qui ædificat domum ſuam, id eſt, eccle- » ſiam ſuam ſupra petram, id eſt, fidei for- » titudinem: vir autem ſtultus, diabolus eſt, » qui ædificat domum ſuam, id eſt, omnes » impios, ſuper arenam, id eſt, inconſtan- E » tiam infidelitatis, aut ſuper carnales homi- » nes, qui dicuntur arena propter ſterilitatem, » & quia ſibi non cohærent, ſed ſunt per di- » verſas opiniones diſperſi, & quia ſunt in- » numerabiles. Exponit S. Chryſoſtomus, & » ſequitur: Diabolo autem ſimilis eſt, qui au- » dit verba Dei, & non facit; ea enim quæ » audiuntur & non fiunt, ſeparata ſunt & diſ- » perſa, & ideo aſſimulantur arenæ. Sicut au- » tem domus diaboli deſtructa eſt per Chri- » ſtum, ita & tales ſuper arenam fundati ca- » dunt: & eſt ruina magna, ſi quis de funda- A » mento fidei aliquid ruinæ fuerit paſſus. Hæc Chryſoſtomus. Super arenam enim, quæ fluida eſt, & in unam copulam non poteſt redigi, omnis hæreticorum ſermo ad hoc ædificatur ut corruat. Beatus Hieronymus ibidem. » Eſt vere magna ruina talis hominis ſecun- » dum omnem dimenſionem magnitudinis. » Longa, quia in foveam nunc culpæ, tandem » in barathrum cadet gehennæ æternæ, quæ » magna eſt, quia irreparabilis, ex commen- » to venerabilis Lyræ. Ruina eſt enim hæc in- » telligenda magna, quia dicturus eſt Domi- » nus audientibus & non facientibus: *Ite ma-* Matth. 25. » *ledicti in ignem æternum*, ſecundum Rabanum: » lata, quoniam in fluviis blandarum & ſen- » ſui illabentium voluptatum illecebræ ſigni- » ficantur, quibus primum fides rivis paten- » tibus immadeſcit: poſt quos fluviorum pror- » ſus, id eſt, graviorum per cupiditatem mo- » tus incurit, ut exinde tota ventorum vis » circumſtantium deſæviat, id eſt, univerſus » diabolicæ poteſtatis ſpiritus. Hilarius ibi- » dem. Ruina, inquam, alta, quia totius fi- » dei & omnium articulorum colliſiva: qui » enim unicum fidei articulum diſcredit, nul- » lum ſimpliciter credit, ſed totam fidem ab- » negavit; adeo quod nec habitum fidei re- » tinet informis, aut formatæ fidei, ait ſan- » ctus Thomas 2. 2. quæſt. 5. articulo 3. cu- » jus rationem aſſignat dicens: Species cujus- » libet habitus dependet ex ratione formali » objecti, qua ſublata ſpecies habitus rema- » nere non poteſt: fidei autem ſive formatæ, » aut informis objectum formale eſt veritas » prima, ſecundum quod manifeſtatur in Scri- » pturis ſacris, & doctrina eccleſiæ. Unde » quicumque non inhæret doctrinæ eccleſiæ, » quæ procedit ex veritate prima in Scriptu- » ris ſacris manifeſtata, ſicut infallibili divi- » næ regulæ, non habet habitum fidei; ſed » ea quæ ſunt fidei alio modo tenet quam » per fidem, ſcilicet per opinationem. Ille » enim qui inhæret doctrinæ eccleſiæ, tam- » quam regulæ infallibili, omnibus aſſentit » quæ eccleſia docet: alioquin ſi de his quæ » eccleſia docet, quæ vult tenet, & quæ non » vult, non tenet; non jam inhæret doctrinæ » eccleſiæ, tamquam regulæ infallibili, ſed » propriæ voluntati. Hæc ſanctus doctor: unde concludit quod ſicut peccatum mortale contrariatur caritati, ita diſcredere unum articulum, contrariatur fidei: ſed caritas non remanet in homine poſt unicum peccatum mortale: ergo neque fides manet, poſtquam homo unicum articulum diſcredit. Et in fine dicit: Sic eſt de perfecte credere, ſicut de perfecte obedire. Sed ad perfecte obedire Deo, requiritur obſervantia omnium mandatorum ſuorum, a qua decidit quicumque unum præceptum frangit. *Qui enim in uno of-* Jacob. 2. *fendit, factus eſt omnium reus.*

Adjuro igitur vos ſingulos per Deum ſanctum, per Deum vivum, per Deum verum, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per vulnera, & ſanguinem Chriſti, quatenus determinationi ſanctæ eccleſiæ in credendis & agendis plene, ſimpliciter & plane vos ſubmittatis: ipſa enim eſt regula infallibilis in terris, cujus fides non deficit. Lucæ XXII. contra quam por- Matth. 16. tæ inferni non prævalebunt, extra quam qui repertus fuerit diluvio æternæ damnationis peribit, ſicut extra arcam ſalus nulli hominum

fuit, sicut patet Genesis VII. qui aliunde ascendere conatur, fur est & latro, patibulo & rota infernalibus cruciandus, Joannis X. sicut de contrario beati tunc in spe, tandem in re, qui hoc verbum Dei audiunt, & faciunt: *non enim auditores legis tantum, sed factores justificabuntur*, ad Rom. II. *Si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in æternum*, Joannis VIII. Secundo, concluſi finaliter, quod auditori verbi Dei congruit, nedum obedientia docilis ut faciat, sed etiam perseverantia finalis, ne deficiat, sed custodiat illud: dicit thema: *Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa*, Psalm. 18. Custodit, inquam, ea non ad tempus, si usque ultimum vitæ spatium in tali devotione versetur Exponit ibid. Cassiodorus. *Sic qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis*. Joan. 8. Natu» ra ex Deo, non vitia ex Deo: hoc enim » eis dictum est, qui non solum peccato vi» tiosi erant, nam hoc commune erat omni» bus, sed etiam præcogniti, quod non fue» runt crediturі ea fide qua possent a pecca» torum obligatione liberari. Beatus Augusti» nus super eodem. Sed qui sunt hi præcogniti, alio nomine præsciti; profecto qui non audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, teste beato Bernardo in sermone qui intitulatur de Septuagesima; ubi inter cætera spei nostræ signa ostendere volens quis posset secure confidere se de numero prædestinatorum existere, inquit sic: »Porro inter ea quæ fiduciam præ» stant & materiam spei, unum illud maximum » est, de quo nunc cœpimus loqui, *qui est ex* » *Deo, verba Dei audit*. Nonnullos sic interdum » audientes invenies, ac si nihil ad eos per» tineant quæ dicuntur, non intrare cor suum, » non discutere mores suos, non cogitare; ne » forte quod audiunt dictum sit propter eos: » magis autem, si forte sermo Dei vivus & » efficax (qui suo & non ejus qui loquitur » arbitrio fertur ubicumque voluerit) si in» quam manifeste adversus vitia illa processe» rit, quibus sentiunt sese obligatos, dissimu» lant & avertunt oculos cordis, qualibet ad» inventione palliant vitia, & seducunt mise» ri seipsos. In his, inquit, salutis signa non » video, magis autem vereor, ne forte pro» pterea non audiant verbum Dei, quia non » sunt ex Deo. Hæc Bernardus.

August. tract. 42. in Matth.

Cives ergo Babylon ex diabolo sunt, cives Jerusalem ex Deo sunt. Primi etsi verba Dei audiunt, non custodiunt. Secundi, audiunt, perfecte & exacte custodiunt. Et hæc erat vera differentia inter electos & præscitos, & signa probabilia existunt. Qui enim ex Deo sunt, ita verbum Dei audiunt, quod per signa suæ prædestinationis signa pandunt, prout ex variis doctores colligunt. Primum est, si viriliter a pugnantes tres hostes devincit, carnem, mundum, & diabolum: *quod enim natum ex Deo vincit mundum*. Secundum, si in hoc mundo non civem se mansurum, sed hospitem viantem considerat; si divitiæ affluant, cor non apponens; sed de rebus hujus mundi quanto minus potest utens, semper in cælo thesaurizans, utpote se de hoc mundo non esse recognoscens; dicens cum Apostolo: *Non habemus manentem civitatem sed futuram inquirimus*. Tertium, si ei omnia cooperantur in bonum, prospera ad timorem, adversa ad amorem, peccata peracta ad humiliationem: ut in prosperis cautior, in adversis patientior, in recordatione peccatorum suorum in oculis suis vilior, in pœnitendo ferventior, in aliorum compassione defectuum promptior. Sic enim *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti*. ad Rom. 8. Quartum, ad dictamen conscientiæ recurrere, delicta juventutis deplangere, proprio & aliorum se judicio submittere, ne forte rea sit peccati mortalis, ubi & in quo creditur esse justa: sicque a peccatis continere, dignos pœnitentiæ fructus agere, & ardua vitæ opera exercere: quæ summario deducit Bernardus ex illo 1. Joann. v. *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis*. Spiritus contribulatus, aqua lamentationis, & sanguis amoris, ut intuitu Christi sanguinis contineat a peccatis. De his & similibus ibid. beatus Bernardus: „ Quis » potest dicere, Ego sum de electis, & ego » sum de prædestinatis ad vitam: ego sum de » numero electorum? reclamante scriptura: » *Nescit homo, an amore vel odio dignus sit?* » Certitudinem utique non habemus, sed spei » fiducia consolatur nos; ne dubitationis an» xietate cruciemur. Propter hoc data sunt si» gna quædam & indicia manifesta sanctitatis; ut » indubitabile sit, eum esse de numero electorum, » in quo illa signa permanserint. Hæc ille.

Eccl. 9.

E contrario, quamquam civium Babylonis filiorum præscitionis multa sunt signa, utpote, quia cuncta eis temporalia prospere succedunt, qui ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt; sub flagellis hujus mundi non ingemiscere, sed magis indurari, velut Pharao, cujus induratum cor finaliter periit: frequens recidivatio in mortale, sicut recidivatio frequens infirmorum, significat vicinam mortem: velle contentari de bonis præsentis vitæ, & æterna vita carere: tamen singulare signum quod homo ex diabolo sit, id est, ad diabolum per finalem impœnitentiam pertineat, est, quod in pertinacia alicujus peccati vel erroris perseverat, præsertim in senio, cum jam non sit spes vitæ suæ longævæ: quibus valde pertimescenda est sententia Domini Joannis VIII. *In peccatis vestris moriemini*: cujus ratio subditur: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere*. Et quæ sint illa desideria subditur: *Ille enim homicida erat ab initio, & in veritate non stetit vita, justa, & veritas in eo non est sana doctrina*. Secundum expositionem S. Thomæ ibidem: sic enim qui a veritate doctrinæ seu fidei paulatim decidunt, finaliter in peccatis suis decedunt; prout illud nomen, Verum, indicat: de quo quoties una litera subtrahitur toties significatio permutatur. Unde dicitur sic metrice:

Quinque placet rectis, sed quatuor altile figit;
Sunt tria pars, anni a *sic duo male sonant.*

a Forte, *sic male bina sonant.*

Signa prædestinationis.

a *Forte*, pugnans.

Sensus est, Ista dictio, Verum, habet quinque literas, & sua significatio placet rectis: sed si tollatur ultima litera, scilicet M, residuæ literæ faciunt veru, quod figit altile; si tollantur quarta & quinta, scilicet V & M, manet ver, quæ est pars anni: si tollatur R cum sequentibus, non nisi ve relinquitur, in veritate non statur, sed mos in peccatis consequitur: Ita si per M memoria, U veritas, M major prælatorum, V voluntati & imperio resistitur, & re-

b In altero libro habetur vel si M majorum prælatorum V v

& recalcitratur, mors raro bona acquiritur: *Qui enim non obedierit ſacerdotis imperio, morte morietur homo ille*. Deut. XVII. *Pacem ergo & veritatem diligite, ait Dominus omnipotens*: Quod ſi feceritis, Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum; & juxta thema, beati eritis, ſi verbum Dei quod audieritis, opere & corde cuſtodieritis modo in ſpe, tandem in re: quod nobis concedat clementiſſimus Deus, qui vivit & regnat. Amen.

ANNO CHRISTI 1433. Iuntati & imperio R reſtituitur.

In primis circa iſtam concluſionem: Hoc mandat Chriſtus Jeſus; ergo faciendum: Hoc prohibet Chriſtus Jeſus, ergo non faciendum: Dicit dominus replicans, quod ſatis notabile eſt apud ſe, quod circa illam conſequentiam immoraverim: Æſtimo, inquit, quod cogitaverit ipſam eſſe quaſi fundamentum poſitionis meæ. Sed ego dedi ſibi aliam cauſam in ſcriptis, utpote, quod talis modus arguendi poſſet cauſa eſſe erroris, & ſeductionis multorum; dicentibus populis eſſe præcepta quæ non ſunt, & non eſſe quæ ſunt: & ſi bene conſidero, hoc eſt totum inter nos ſchiſma, quod vos dicitis communicare populum ſub utraque ſpecie, eſſe præceptum Chriſti, prædicare debere diaconos & presbyteros eſſe præceptum Chriſti; aboleri omnia peccata mortalia publica, eſſe mandatum Chriſti; clerum non habere civile dominium, eſſe præceptum Chriſti: & neutrum eorum credo ego eſſe præceptum Chriſti. Et quia tanta oritura erat inter Chriſti præceptorum cognitionem diverſitas, ideo petebat Pſalmiſta, & nos ſecum petere debemus. *Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua*: non illa decem, quæ utique ſciebat; ſed intelligere inter ea quæ videntur eſſe Dei præcepta, & non ſunt, ut ſciamus quæ ſit diſcretio & differentia: ideo jam licet ſufficienter declaratum, adhuc circa idem reddam triplicem rationem: quarum prima eſt, quod non omne verbum Chriſti habens notam ſeu formam præcepti eſt præceptum Chriſti præceptive ſumendum. Unde dicit Archidiaconus XXII. quæſtione IV. Prophetavit; dicens: Præceptum Dei eſt in multiplici differentia: quandoque præcipit factum & voluntatem, ut ibi: *Diliges Dominum Deum tuum*. Quandoque voluntatem & non factum, ut dum præcepit Abrahæ immolare filium, tamen noluit eum immolari. Ubi dicit beatus Ambroſius ex lib. de patriarchis: Non enim volebat Dominus a patre immolari filium, nec impleri hoc munus volebat, quia ovem pro filio immolandam obtulit; ſed tentavit affectum patris, ſi Dei præcepta præferret filio. Et infra: Non mittas, inquit, manum tuam in puerum, nec facias illi quidquam: affectum tuum inquiſivi, non effectum exegi: tentavi mentem tuam, ſi etiam filio dilectiſſimo non parceres propter me. XXII. II. quæſtione II. Non enim. Tertio, quandoque factum, & non voluntatem, ut Exod. VI. præcepit ut filii Iſrael accommodarent vaſa aurea & argentea ab Ægyptiis: non tamen voluit per hoc ut alii exemplum ſumerent ſpoliandi, ait beatus Auguſtinus in lib. Quæſt. & aſſumitur XIV. quæſt. V. Dixit Dominus. Quarto, neque voluntatem, neque factum, utpote quando aliquid myſticum præcipit, ut ibi: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum*; ubi non oculos erui, ſed intentio prava præcipitur exſcindi: Præcipit Dominus quandoque ut inſtruat, ut in cœco quem ſanavit: quandoque ut tentet, ut hic de præcepto Abrahæ; quandoque ut impleatur, ut ibi: *Diliges Dominum Deum tuum*. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Hinc etiam alludit eximius ille doctor antiquus Generalis ordinis mei Prædicatorum, M. Humbertus ſuper illo verbo, Hæc igitur ſunt, quæ ut obſervetis præcipimus, in principio regulæ beati Auguſtini; dicens quod quædam reperiuntur in verbis divinis, quæ habent in ſe modum & intentionem præcepti, ut eſt illud: *Hoc eſt præceptuum meum, ut diligatis vos invicem*. Quædam vero quæ habent præceptum non in modo, ſed in intentione, ut eſt illud de ſanatione ſurdi & muti, Marc. VII. *Præcepit eis ne cuiquam dicerent*. Quis enim audeat hoc dicere, quod intenderet eos Dominus per hæc obligare, per quod peccaſſent mortaliter prædicando miraculum, plus, & plus, quanto plus & plus præcipiebat, ut tacerent? Hæc ille. Et infra dicit: In evangelio Marc. VI. dicitur: *Præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum*: illud verbum præcipiendi potius importat intentionem voluntatis, quam veritatem præcepti. Infra ſcriptura ſacra eodem modo loquitur, & tamen quædam reputantur ſimplices exhortationes, quædam præcepta, ſicut Luc. VI. cum dicitur: *Si quis te percuſſerit ad unam maxillam, præbe ei & alteram*, conſilium eſt: & cum dicitur in eodem capite: *Mutuum date, nihil inde ſperantes*, licet ſit idem modus loquendi, tamen eſt præceptum. Hæc ille.

Joann. 15.

Patet ergo tam multipliciter oſtenſum, quod non omne verbum Chriſti habens notam præcepti, habeat voluntatem & intentionem præcepti: & per conſequens non obbligat ad faciendum. Ex ſuperabundanti autem item deducitur ex teſtimoniis utriuſque teſtamenti. Primo ſic: nam Geneſ. III. Dominus præcepit protoplaſtis, dicens: *Creſcite & multiplicamini, & implete terram*. Et tamen noluit quemlibet hominem hoc præceptum obligare, ſed ſolum aliquos de multitudine, quos tamen non expreſſit in ſpecie: unde dicit ſanctus Thomas II. II. quæſt. CLII. art. II. ad I. argumentum: Præceptum habet rationem debiti, ſed dupliciter dicitur aliquid eſſe debitum. Uno modo ita ut impleatur a quolibet, & hoc debitum ſine peccato præterire non poſſit. Aliud eſt debitum implendum a multitudine: multa enim ſunt multitudini neceſſaria, ad quæ implenda unus homo non ſufficit: ſed implentur a multitudine, dum unus hoc, alius aliud facit. Præceptum ergo legis naturæ datum homini de comeſtione, neceſſe eſt quod ab unoquoque impleatur; aliter enim individuum conſervari non poſſet. Sed præceptum datum de generatione reſpicit totam multitudinem hominum, cui neceſſarium eſt, non ſolum quod multiplicetur corporaliter, ſed etiam ſpiritualiter proficiat: & ideo ſufficienter providetur humanæ multitudini, ſi quidam generationi carnali operam dent, quidam ſpirituali, ab illa carnali abſtinentes ut contemplationi vacent ad totius humani generis pulcritudinem & ſalutem; ſicut quidam in exercitu caſtra cuſtodiunt, quidam ſigna deferunt, quidam gladiis decertant. Quæ omnia debita ſunt multitudini, ſed per unum impleri non poſſunt. Hæc ille.

Pſalm. 118.

22. qu. 2. Si quælibet: prophetavit.

Deut. 6.

Cap. 8.

Matth. 5.

Se-

ANNO CHRISTI 1433.

Secundo sic: Summum & maximum mandatum veteris & novæ legis non habet inventionem præcepti eo modo per omnia, quo habet notam præcepti, ergo non obligat ad faciendum secundum notam præcepti, sed tantum secundum intentionem præcipientis. Assumptum probatur sic: quia illud, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & tota anima tua, tota virtute, & ex omnibus viribus tuis*, est summum præceptum & primum & maximum mandatum Domini; & tamen illud non obligat viatorem aliquem, secundum formam quam offert: ergo habeo propositum. Et assumptum probatur, quia secundum theologos multos, quorum sententiam complectitur dominus Petrus de Palude patriarcha, tertio sententiarum, distinctione XVII. quæst. III. » illud præceptum aliquo modo præcipitur, » aliquo modo consulitur, & aliquo modo » promittitur. Præcipitur enim dupliciter: uno » modo, quoad habitum & præparationem animi, quia caritas parata est quantum & » quando potest ex toto corde diligere. II. » Præcipitur quoad actum, dupliciter: uno » modo privative, ut homo nihil contrahat, » nec contrahere animo proponat, quod caritati obviet, quod est solum peccatum mortale. Alio modo, quoad actum positive, » quando & quantum est necesse, aliter non. » Secundo modo consulitur, & hoc quantum » ad actum caritatis, quantum est possibile, » & debitis circumstantiis observatis. Non e- „ nim ex præcepto tenetur homo quantum „ potest ex toto corde diligere, quia non te- „ netur facere omnia bona quæ potest; sed „ quanto plura bona fecerit, & Deum plus „ dilexerit, tanto melius sibi erit & quia con- „ silium datur de meliori, ideo isto modo *Eccles. 19.* „ est consilium. Sic etiam illud: *Quodcumque* „ *potest manus tua, instanter operare*. Tertio „ modo promittitur, scilicet quod actum per- „ fectum & non interruptum: Sic enim est in „ promisso etiam nobis, quibus nunc non est „ in præcepto, nec in consilio, cum sit nunc „ nobis impossibile, quod tunc erit facile & de- „ lectabile, quando non cessabimus noctu die- „ que dicere: *Sanctus, sanctus, sanctus*. Isaiæ VI. Hæc ille. Dominus noster per verbum imperativum dicit ad Judam: *Quod facis, fac citius*. Joannis XIII. tamen noluit per hoc præcipere, ut traderet eum Judæis; alias Judas non peccasset, sed præceptum Domini impleviset: „ unde dicit ibidem beatus Augustinus. Non „ præcepit facinus, sed prædixit Judæ malum, „ nobis bonum, non tam in perniciem perfidi „ sæviendo, quam ad salutem fidelium festi- *D. Thom. in catena. Chrysost. in Psalm. 4. & in homil. 33.* „ nando. Et Chrysostomus: Hoc enim quod „ dicit: *Quod facis, fac citius*, non præcipientis est, neque consiliantis, sed exprobrantis & ostendentis, quoniam ipse nolebat „ suam perditionem impedire. Hæc ille. Est ergo illa forma concedenda: Hoc mandat Christus sub propria nota, & intentionem præcepti, ergo hoc est faciendum. Alioquin si mandat sub nota præcepti, & non voluntate seu intentione præcepti, non semper obligat, ut ex prædictis clare est deductum.

Secunda ratio ad idem est propter multiplicationem & æquivocam acceptionem hujus termini, mandare vel præcipere; accipitur enim uno modo, prout mandare vel præcipere idem est quod rogare. Sic accipit beatus Gregorius I. „ quæst. I. Filium; dicens: Filium vestrum „ mandastis ad sacrum ordinem promoveri. „ Glossa Archidiaconi, Mandastis, id est, rogastis, supplicastis: sic enim minor mandat „ majori. II. quæst. III. Rogo; ubi beatus Gregorius: Rogo & moneo, ne quisquam „ excommunicato præsumat communicare; ubi, Rogo, ponitur præceptive, secundum glossam: Monemus quos habemus caros. XXVIII. quæst. I. Sic. enim. Sic etiam rogare ponitur pro mandare, & mandare pro rogare, XXIII. quæst. IV. Guilisarius. Alio modo prout mandare idem est, quod permittere, distinctione „ LV. Qui partem digiti volens abscidit, non „ admittitur ad sacros ordines: sed si nolens „ fit vel casu, canones præcipiunt clericos fieri. Glossa Hugonis & Archidiaconi, Præcipiunt, id est, permittunt, 31. quæst. I. Hac ratione: ubi dicit Chrysostomus, & est I. ad „ Corinth. VII. Hæc ratione Apostoli præceperunt fecundas adire nuptias propter incontinentiam hominum. Glossa; Præceperunt, id est, permiserunt. Distinct. LV. Qui partem, & I. dist. Domino sancto. Ubi Isidorus scribit ad Massanum episcopum: Illos ad „ pristinos gradus canones redire præcipiunt, „ quos pœnitentiæ præcessit satisfactio. Ubi dicit Archidiaconus, Præcipiunt, id est, permittunt. XXXIII. quæst. II. Hoc ipsum. Tertio modo præcipere seu mandare idem est quod consulere: sic accipitur XXII. quæstione I. Non est: ubi dicit beatus Augustinus super epistola ad „ Galat. Non est contra præceptum Domini ju- „ rare. Archidiaconus, contra præceptum, id est, consilium: quia illud Matth. V. *Nolite jurare*, est proprie consilium secundum Bartholomæum & Laurentium: & tamen beatus Augustinus vocat illud præceptum. Quarto modo præcipere idem est quod tentare, sicut jubendo significamus, quæ fieri sæpe nolumus, sed experimentum obedientiæ quærimus: sicut de Abraham dictum est, ut intet Genes. XXII. & Richardus de XX. patriarchis XXII. Prophetavit. Quinto modo præcipere idem est quod instruere, sicut Christus præcepit cœcis curatis, ne cuiquam dicerent, & ipsi magis & magis miraculum prædicarunt, Matth. IX. ubi beatus Hilarius: „ Silentium Dominus cœcis imperat, quia Apostolorum erat proprium prædicare. Et beatus Hieronymus: Dominus quidem propter „ humilitatem fugiens jactantiæ gloriam, hoc „ præceperat, & illi propter memoriam gratiæ „ non possunt tacere beneficium. Et beatus „ Gregorius XIX. Moralium: Quærendum autem „ nobis est, quid sit hoc, quod ipse omnipotens, cui hoc est velle quod posse, & taceri „ virtutes suas voluit, & tamen ab eis qui „ illuminati sunt, quasi invitus inducatur; nisi „ quod servis suis sequentibus exemplum dedit, ut ipsi quidem virtutes suas occultari „ desiderent, & tamen ut alii eorum exemplo proficiant, prodantur inviti. Occultentur ergo studio, necessitate publicentur, & „ eorum occultatio sit custodia propria, eorum publicatio sit utilitas aliena. Hæc ille.

Ex præhabitis satis patere potest, quare dixerim istam consequentiam apud me non valere. Ex quibus etiam sequitur, quod illud non est verum, quod dominus replicans hic dixit, sed in scriptis mihi non tradidit: scilicet quod adductum de Abraham non fuit præceptum, sed tentatio. Probat per textum, quia dicitur Genes.

ANNO CHRISTI 1433.

xxii. *Tentavit Deus Abraham*, Dico quod fuit præceptum & tentatio ſimul, non obligans, niſi ut prædictum eſt. Namque quod fuerit præceptum, præter ea quæ dicta ſunt, dicit ſanctus Thomas II. II. quæſt. CIV. art. IV. ad ſecundum. Ideo etiam dicit textus imperative, *Tolle filium tuum, & offer illum*. Tolle, & offer, ſunt verba præceptiva. De cœcis curatis mecum concordat. Et ſic conſequentiam meam approbat: grates ſibi, quia in hoc ſolvit debitum, & quod dicit nos laborare in æquivoco, quia ego intelligo de mandato imperfecto, ipſe de perfecto; dubito valde, quia hoc non probat teſtimonio ſacræ ſcripturæ, juxta regulam Hieronymi ad Demetriadem, per ipſum adductam contra Papæ auctoritatem:

„ Sacræ ſcripturæ teſtimonium non habens,
„ eadem facultate contemnitur, qua probatur.

Conſequenter arreſtat ſe in conſequentia illa:

„ Papa mandat hoc, & in lege Domini ſaltem
„ ſe expreſſe non fundat, dummodo contra
„ mandatum Domini non præcipiat, nec con-
„ tra ſacrorum generalium conciliorum ſtatuta
„ quædam: ergo hoc eſt faciendum. Reſpon-
„ det: Secundum Hieronymum ſcripturæ ſa-
„ cræ auctoritatem non habens, eadem facul-
„ tate contemnitur, qua probatur. Conſimi-
„ liter exemplariter: Papa mandat venerandum
„ concilium transferri ad Bononiam, ergo eſt
„ faciendum. Hæc ille. Ad primum reſpon-
deo, quod hoc multum eſt irrationabiliter dictum: quia ſummi Pontificis atque prælatorum majorum decreta, conſtitutiones, cæteræque ipſorum ſanctiones, in prædictis jam prænarratis caſibus, tamquam leges ex Dei auctoritate derivatas, debemus venerando atque obediendo ſuſcipere, non illas redarguere, aut humano ſenſu diſcutere, prout alma mater mea univerſitas Colonienſis deducit hoc modo: Primo, ductu naturalis luminis. Unumquodque enim poteſt ea, ad quæ ejus poteſtas aut auctoritas ſe extendit: propter quod videmus quod principes a ſuper communitates in ſubditos ferunt leges, jura & ſtatuta, cum poteſtate coactiva imponentis ea ſubditis ſervanda. Cum igitur Chriſti vicarius Papa, & alii rectores ſupplent vicem Chriſti, poteſtatem auctoritatis non amittendo, quamvis forent peccatores; concluditur clare quod eorum ordinationibus tamquam a Deo emanantibus, reverenter ſit obediendum. Cui alludit alia regula formoſa. Nam qui dat principale, dat acceſſorium annexum. Et rurſus alia regula dicit: Cujus eſt finis, illius eſt diſponere de mediis ad finem. Cum igitur rectores communitatis inſtituuntur ad pacificandum vitam ſubditorum ad invicem, (hoc autem requirit quod eis præfigatur aliqua regula ſeu diſciplina vivendi:) contingat autem hoc per conſtitutiones pro legibus latas a rectoribus; eadem igitur neceſſitate quælibet communitas requirit rectores & leges, ſeu conſtitutiones ab eis latas pro felici vita communitatis.

a *Forte*, ſive communitates.

Præmiſſæ veritati correſpondet illud antea ex evangelio commemoratum, Matth. XIII. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi; omnia quæcumque dixerint vobis facite*. Volens Salvator expreſſe, quod ordinationes ſeu conſtitutiones ſuorum prælatorum ſubditi teneantur recipere, & vivendo ſecundum eas converſari. Tendit etiam ad idem quod dominus Petro ait: *Tibi dabo claves regni cælorum. Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. *etiam quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cælis*: ac ſi diceret, Mandata & ſtatuta, quæ manant ex auctoritate tua, ex eo debent haberi canonica, quia verius emanant ex poteſtate mea. Qua in re memoriter eſt attendendum, quod Chriſtus fuit novæ legis inſtitutor, veterem implens: ceſſaverunt autem legalia & judicialia, remanentibus præceptis moralibus veteris legis, quæ obligant non ex vi illius legis, ſed ex vi inſcriptionis eorum in cordibus noſtris, ſecundum illud Apoſtoli ad Roman. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis*. Dominus ergo continuat moralia præcepta in nova lege; ſuperaddit autem ſacramenta & conſilia, non autem inſtituit aliqua præcepta judicialia. Hoc autem, quia myſterio non vacat, obnixius perpendamus: nam hoc ipſo nos ſcire voluit, quod prælatis & principibus commiſit inſtituere tales ordinationes circa ſuos, prout penſatis locis & perſonarum conditionibus & aliis circumſtantiis videntur congruere & expedire. Unde Lucæ x. dicitur: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*.

ANNO CHRISTI 1433. *Matth. 16.*

Ex quo ſequuntur corollaria. Primum: Divinæ voluntati illos repugnare qui decreta, decretales, cæteraſque ordinationes aſpernantes, tamquam authenticas renuunt recipere & honorare. Nam auctoritas prælatorum a Deo eſt, & ſic per idem eſt repellere prælatos, & Dei auctoritatem. Secundum, quod nullus poteſt ſe legitime ab obedientia Papæ in prædictis caſibus ſubtrahere, quod patet: nam Salvator Dominus noſter Jeſus Chriſtus per ſuam paſſionem meruit judiciariam poteſtatem ſuper omnem creaturam, juxta illud Matthæi XXVIII. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*. Unde gloſſa dicit ſuper illo verbo Pſalm. *Dominabitur a mari uſque ad mare*: id eſt, a quolibet fine terræ diffundetur, & tam late dilatabitur eccleſia. Vicarius autem Chriſti eſt Papa, unde nullus poteſt ſe ſubtrahere ab obedientia ejus de jure, ſicut nullus poteſt ſe de jure ſubtrahere ab obedientia Dei. Sicut Chriſtus recepit a Patre ducatum & ſceptrum eccleſiæ gentium ex Iſrael egrediens, ſuper omnem poteſtatem & principatum, ſuper omne quodcumque eſt, ut ei genua cuncta curventur; ſic ipſe Petro & ejus ſucceſſoribus pleniſſimam poteſtatem commiſit, ut dicit Cyrillus Patriarcha Alexandrinus in libro Theſaurorum: Tertium eſt, quod Papæ etiam aperte malo, in fide tamen firmo, quamdiu toleratur ab eccleſia, eſt obediendum, quod probatur: *Obedite*, inquit Papa Petrus, *præpoſitis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis*: quam auctoritatem replicans nuper negavit, & per conſequens erravit. Et probatur propoſitio dupliciter, primo auctoritate alia prædicta. Nam ſuper illo ad Romanos XIII. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*; dicit gloſſa: Poteſtatibus bonis & malis, in eo quod ſublimiores ſunt, obediendum eſt. Si ergo obedientia & ſubjectio debetur alicui ratione poteſtatis ſublimioris, quamdiu durat in Papa talis ſublimior poteſtas, tamdiu debet permanere in omnibus ſubditis ejus ſubjectio & obedientia: quamdiu manet cauſa, debet permanere & effectus.

Divinæ voluntati repugnant, qui decreta pontif. reſpuunt.

Pſalm. 71.

1. Petr. 2.

Se-

ANNO CHRISTI 1433.

Secundo probatur hoc, ratione. Nam potestas prælationis est donum gratiæ gratis datæ, non donum gratiæ gratum facientis. Sed tale donum gratiæ gratis datæ non tollitur in Papa per aliquod peccatum, nisi solum per unum, puta per crimen hæresis, ut supra dictum est per tale enim peccatum solum Papa desinit esse Papa; sed per cætera alia peccata potestas prælationis in eo non tollitur, quia cum sit donum gratiæ gratis datæ, non tollitur per peccatum, si peccato directe non opponitur.

Ad secundum respondeo, quod ex mea forma non sequitur: Papa transtulit concilium ad Bononiam, ergo faciendum. Quia addidi directe, Modo contra quædam generalium conciliorum decreta non mandaret; de quorum numero est concilium sacrum Constantiense, quod in capitulo *Frequens* illam translationem prohibuit; prout clare & late in responsione data per præsens sacrum generale concilium primis ambassiatoribus Papæ videre potestis.

Papa summam habet in terris jurisdictionem.

Consequenter replicans invehit contra hoc quod dixi: quod Papa propter admirandæ suæ potestatis excellentiam prope Christum attingit: dicens, quod hoc verum est, sicut distat cælum a terra, & sicut attingit terra prope cælum: ego autem ostendam meum dictum esse verum. Pro quo sciendum, quod ex scriptis meis non habetur, Papam esse æqualis potestatis cum Christo, sed quod summam in terris habeat jurisdictionis potestatem. Unde secundum grammaticos, Prope, est adverbium positivum: comparatur prope, proprius, proxime, ut dicit Catholicon: Unde dico, quod litera, Prope, non dicit æqualitatem, nec paritatem, sed quamdam appropinquitatem excellentioris similitudinis & jurisdictionis. Isto

Aug. 12 lib. confes. c. 8. & seq.

» modo dicit beatus Augustinus in libro Confessionum: Duo enim feciſti, Domine, unum prope te; scilicet Angelicam creaturam; & aliud prope nihil, scilicet materiam ipsam primam. Sed clarum est quod nec Angelus est æqualis Deo, nec materia nihilo. Sed ratione similitudinis & proportionis majoris dicitur prope Deum Angelus, quia inter omnes creaturas Deo similior in participatione suæ bonitatis est in esse naturali, & ideo

Lucch. 18.

dicit Ezechiel: *Tu signaculum similitudinis*. Quod exponens dominus Albertus dicit: Sigillum fundatum: materia vero prima, ratione potentialitatis & expoliationis actualitatis dicitur

Potestas Papæ quomodo major aliis.

» prope nihil. Et sic bene dixi, quod ideo Papa prope Christum attingit; quia quidquid potestatis, quidquid gratiæ sacramentalis, quidquid dispensationis cælestis a Christo capite ecclesiæ commissum est, ipsa etiam ecclesia dispersa, & Papa in fide non errante, totum est ejus dispensationi commissum. Pro quo sciendum quod Petrus successit Christo, non quod ipse esset Christus; succedit enim unus Papa alteri, & uterque est Papa, nec unus altero major: sed Petrus non successit Christo, quod esset æqualis Christo in persona: Non enim dicimus quod sint plures Christi, quorum unus succedat alteri. Nam etsi sint qui dicantur dii sive in cælo sive in terra, siquidem sunt dii multi & domini multi: nobis tamen non est nisi unus Deus Pater, & ex quo omnia, & nos in illo, & unus Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum, ut dicit Apostolus 1. Corinth. VIII. Succedit ergo Petrus Christo, & quilibet alius Papa succedit sibi, ut vicarius ejus, in officio & A potestate jurisdictionis ecclesiasticæ, non in persona.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad secundum autem quomodo potestas Papæ prope Christum attingit, ita quod ei nulla in terris potestas comparari potest, dico quod triplici majoritate potestas Papæ major est omni alia auctoritate ecclesiastica, ecclesia segregata. Et primo majoritate auctoritatis. Dignitate quidem major est potestas Papæ omni alia: quia sicut dicit beatus Ambrosius, & ponitur CXVI. distinctione: Duo sunt: quippe aurum non tam preciosius est plumbo, quam regia potestate est altior dignitas sacerdotalis: videmus enim colla regum & principum submitti genubus sacerdotum, & ab eis benedici B & inungi. Et secundum Apostolum ad Hebræos VII. absque ulla contradictione verum est, quod semper qui minor est a majore benedicitur. Patet enim hoc per Hugonem de sancto Victore, II. lib. de sacramentis parte II. ubi distinguit duplicem potestatem, spiritualem & sæcularem, & subdit: Quantum vi„ ta spiritualis dignior est quam terrena, & „ spiritus quam corpus, tantum spiritualis po„ testas terrenam potestatem, sive sæcularem ho„ nore & dignitate præcedit. Secundo potestas Papæ est major omni alia potestate majoritate causalitias, quia ejus potestas causat omnem aliam potestatem examinando, confirmando, & judicando: unde dicitur XXII. distinctione, C quod cujuslibet ordinis dignitatem & potestatem Romanus Pontifex habet instituere & confirmare: ejus vero potestatem solus Christus fundavit & confirmavit: nullius namque potestatis electio temporalis vel spiritualis est ipsius confirmatio nisi solum electio ipsius Papæ vel de auctoritate ejus.

Distinct. 22. *Omnes*.

Tertio, potestas Papæ est major omni alia auctoritate, quia nullius Imperatoris, regis, vel alterius leges seu statuta alicujus roboris seu dignitatis esse censentur, nisi quantum sunt per auctoritatem Papæ confirmatæ & approbatæ; unde dicit Augustinus, & ponitur IX. distinctione quod quicumque legibus imperatorum, quæ pro voluntate Dei feruntur, obtemperare non vult, D acquirit grande supplicium: quicumque autem legibus imperatorum, quæ contra legem & veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium: namque tanta est auctoritas ecclesiæ & Romani Pontificis, ut Augustinus dicat contra epistolam Fundamenti: Ego numquam crederem evangelio, si „ non crederem ecclesiæ, id est, si me au„ ctoritas ecclesiæ non compelleret.

Distinct. 9. *Imperatores*. August. ad Bonifac. epist. 50.

Dehinc ubi dixi, Papam sanctissimum & beatissimum etiam in moribus malum, distinxi de duplici sanctitate; scilicet innncentiæ & sacramentali. Ego dico addendo speciem tertiam, quæ trifaria est, scilicet status, religionis, & æquitatis publicæ. De sanctitate status di- E citur distinct. XL. Non nos. Symmachus Pa„ pa: Quis enim sanctum esse dubitet, quem „ apex tantæ auctoritatis attollat? in quo si „ desunt bona acquisita per meritum, suf„ ficiunt quæ a loci prædecessore præstantur. „ Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut „ qui eriguntur, illustrat. Hæc ille. Ubi dicit archidiaconus, & concordat glossa, quod sufficit, quoad subditos, eum reputare sanctum, nisi constet de contrario. Unde non refertur sanctitas a ad eum, sed ad æstimationem bonorum subditorum.

Sanctitas status.

a *Alter liber*, ad Deum Religionis.

De

De secundo, scilicet sanctitate religionis, A ostendit sanctus Thomas 2. 2. quæst. LXXXI. art. ultimo, quod sanctitas idem est quodam modo „ quod religio, dicens: Nomen sanctitatis duo „ videtur importare: uno modo munditiam, „ & huic sanctificationi competit nomen Græ- „ cum dicitur enim ἅγιος, quasi sine terra. „ Alio modo importat firmitatem, unde apud „ antiquos sancta dicebantur, quæ legibus erant „ munita, ut violari non deberent. Unde & „ dicitur aliquid esse sanctum, quia est le- „ ge firmatum. Potest etiam secundum Lati- „ nos hoc nomen *Sanctus* ad munditiam per- „ tinere, ut intelligatur sanctus quasi sanguine „ tinctus: eo quod antiquitus illi qui purifi- „ cari volebant, sanguine hostiæ tingebantur B „ ut Isidorus dicit in libro ethymologiarum „ & utraque significatio competit, ut sanctitas „ attribuatur his, qui divino cultui applican- „ tur ita quod non solum homines, sed etiam „ templa & vasa, & alia hujusmodi sanctifi- „ cari dicantur, ex hoc quod divino cultui „ applicantur. Hæc ille.

De tertio scilicet sanctitate publicæ justitiæ dicit Andronicus Peripateticus, ut allegat eum sanctus Thomas 2. 2. quæst. LXXX. art. 1. inter cetera justitiæ annexa ponit sanctitatem quia promulgatores justitiæ publicæ sancti præ- sumi debent. Ex quibus sic arguo: Omnis ta- lii præsumi merito debet sanctus, qui est in statu ecclesiasticæ dignitatis elevatus, quoad C primum; qui est divino cultui applicatus quoad secundum; qui est minister justitiæ publicæ, quoad tertium: sed Papa, ut Papa, est hujus- modi, in summo cujuslibet horum constitutus: ergo ipse non incongrue dici potest sanctissimus etiamsi sit in moribus malus, donec non sit ita judicatus, sed ab universali ecclesia toleratus.

Deinde, quia dixit Papam esse putatum san- ctissimum ab officio sanctificandi, dicit quod auctoritative nemo potest sanctificare, nisi Deus, & est conditio antichristi, Ego sanctifico. Et dico quod hoc indiget declaratione: quia est duplex sanctificatio auctoritativa; scilicet formalis, & illam solus Deus causat: & sic verum est, quod dicit. Alia instrumentalis, D quæ dicitur sanctificatio pontificalis, seu sa- cerdotalis, & illa convenit istis: nec est con- „ ditio antichristi, ita dicere sacerdotes sancti- „ ficare. Unde Augustinus libro 11. de baptis- „ mo parvulorum versus finem: Catechume- „ nos ad signum Christi, & orationem, ma- „ nusque impositionem puto sanctificari: & quod „ accipiunt, quamvis non sit Corpus Christi, „ est tamen sanctum, & sanctius quam cibi „ quibus alimur, quia sacramentum est. Hæc „ ille, & loquitur de elegiis. Et Chrysosto- „ mus in opere imperfecto, homilia decima- „ quarta: Laicus sacerdoti panem offert, ut „ sacerdos accipiens sanctificet, & ei por- „ rigat. Quod enim panis est, offerentis est; E „ quod autem sanctificatus est, beneficium est „ sacerdotis. Hæc ille. Item Hieronymus super „ Ezechielis XLIV. ubi dum de primitiis agit, „ dicit: Primitiæ quoque ciborum nostrorum „ sacerdotibus offeruntur, ut nihil gustemus „ novarum frugum, nisi sacerdos ante gusta- „ verit: Hoc autem facimus, ut reponat sa- „ cerdos benedictionem & oblationem no- „ stram in domo sua; sive ut ad imprecа- „ tionem suam Dominus benedicat domibus „ nostris. Adjungit exclamando de sacerdotali „ dignitate: Grandis dignitas sacerdotum, *&c.*

Ex istis patet, quod licet unus solus sit san- ctissimus, a quo omnis sanctitas; & per conse- quens omnis activa sanctificatio originaliter a sanctissimo Deo sit; ergo in istis & non in aliis omnibus conformiter, sicuti est vita, veritas virtus, *&c.* Tamen per medium sacerdotii tam- quam infra Deum & communem populum con- stitutum, sanctificationem ita operatur, quod beneficio sacerdotis, ut dicit Chrysostomus, creaturæ etiam irrationales sanctificationem di- cuntur capere, & rationales, ut dicit beatus Au- gustinus de catechumeno: quia magna est illa dignitas sacerdotalis, secundum sanctum Hie- ronymum, quia per signa, & verba & orationes consimiles, non eadem significatione, sed in- strumentali, operari possunt alii sicut ipsi.

Sic ergo opponens bene prospexisset conse- quenter, qualiter ipsi Jesu Christi vicario at- tribuo sanctificationis officium, non fuisset opus tantis superfluis verbis, probando, quod sit conditio antichristi, dicere aliquem sacer- dotem sive prælatum, Ego sanctifico. Nam sanctificatio potest alicui attribui dupliciter: Uno modo auctoritative, & illa est propria Deo, secundum illud Exodi XXXI. *Ego Do- minus, qui sanctifico vos*. Et isto modo attri- buere sanctificationem alicui puro homini, in quantacumque dignitate constituto, est con- ditio antichristi. Alio modo sanctificare con- venit alicui instrumentaliter, sive ministerialiter: & hoc modo convenit sacerdotibus & prælatis sanctificationis officium, & hoc in sacramen- torum dispensatione, quia sacramenta sunt va- sa sanctificationis: hac ratione dicuntur sacer- dotes quasi sacra dantes in sacramentorum di- spensatione, ad sanctificationem animæ. Sic attribuere prælatis & sacerdotibus sanctificatio- nis officium, non est conditio seu opus anti- christi; sed negare, id est opus antichristi, veris- simi inimici Christi, quia suis concessam mini- stris negat potestatem. Ubi notandum, quod S. Thomas in IV. distinctione, art. 11. loquendo quomodo competat ministris ecclesiæ cooperari Christo in ministerio sanctificationis animarum, ponendo quatuor modos cooperandi alicui agen- ti, dicit circa quartum modum, qui est ut dispo- nens materiam ad effectum principalis agentis „ suscipiendum, dicit sic: Quod sic disponere „ contingit dupliciter, vel ex opere operante, „ sive docendo sive merendo; & sic homines „ cooperantur Deo in peccatorum remissione. „ *Dei*, inquit Augustinus, *coadjutores sumus*. Vel „ ex opere operato: sic qui confert sacramen- 1. *Cor.* 3. „ ta, quæ disponunt ad gratiam, per quam fit „ remissio peccatorum. Et hæc est cooperatio „ ministerii, quæ ministris ecclesiæ competit: „ de quibus 1. Cor. 4. *Nos sic existimet homo, „ ut ministros Christi, & dispensatores myste- „ rium*. Ratione istius sanctificationis dicit Chry- „ sostomus libro de dignitate sacerdotali: Per „ istos sacerdotes Christum induimus, per ipsos *Lib.* 3. *c.* 4. „ Dei Filio conjungimur, per ipsos membra „ beati ipsius capitis efficimur. Quomodo ergo „ nobis non solum reverendi magis quam ju- „ dices aut reges, sed & magis non erunt ho- „ norabiles quam parentes? Hæc ille.

Et propter ista minus bene perspecta in- fert dominus replicans, dicens, quod propter ista excellentiæ potestatis attributa, sequun- tur apud simplices, imo & aliquando apud doctos, multa inconvenientia; ut inordinatus

ANNO CHRISTI 1433.

lib. 10. 18.

ice justi-

ificatio ritativa

umenta-

ugustinus ccatorum is & re- one, lib. p. 26.

reſpectus, obedientia inordinata, protractio uſque ad oſcula pedum beatorum. Non ſic faciebat Petrus verus Chriſti vicarius, *&c.* Reſpondeo, quod illa reverentia, quæ fit ſummo Pontifici, non eſt inordinata, ſed ſuæ poteſtatis excellentiæ condigna. Dicit enim ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. 8. art. 1. quod triplex eſt virtus juſtitiæ: ſcilicet religio, quæ debetur Deo; pietas, quæ debetur patriæ & parentibus; & obſervantia, per quam, ut Tullius dicit, homines aliqua dignitate antecedentes quodam cultu & honore dignatur. Et de hac obſervantia dicit ipſe ibidem quæſt. CII. art. 2. quod honor ſemper debetur alicui propter aliquam excellentiam vel ſuperioritatem, imo dicit: Si prælati ſunt, non honorantur propter excellentiam propriæ virtutis, ſed propter eccellentiam dignitatis ſecundum quam ſunt Dei miniſtri, & etiam in eis honoratur tota communitas, cui præſunt. Ex quo elicio, quod cum, ſecundum Tullium, honor eſt exhibitio reverentiæ in teſtimonium virtutis: iſtud autem contingit dupliciter fieri, primo in teſtimonium virtutis ſuæ propriæ, & gratæ ſuæ bonitatis & ſanctitatis; ſecundo in teſtimonium virtutis Chriſti & gratia Chriſti, cujus vicarius exſiſtit, juxta illud 1. Corinth. 4. *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti:* quamdiu eſt vicarius & quamdiu non definit eſſe Papa, dato quod ſit aperte malus, honor papalis ſibi ſubtrahendus non eſt. In cujus forte figuram ante ſuam paſſionem permiſit Dominus in domo Phariſæi Mariam Magdalenam oſculari pedes ejus: & poſt reſurrectionem, ut mulieres accederent & tenerent pedes ejus. Unde in ſignum quod Papa non ſibi, ſed Chriſto, illum honorem attribuit, crucem ſupra pedem in ſandaliis gerit, quaſi non ſuos pedes, ſed in honorem Crucifixi, cujus locum in terris tenet, crucem illam oſculandam offerat.

Et quid mirum; ſi hoc fit ſummo Pontifici in honorem Chriſti, cum etiam fiat quibuſdam regibus in recognitionem temporalis dominii? Hinc de ſancto Polycarpo dicitur libro IV. eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. XIII. Polycarpus non ſolum ab Apoſtolis eruditus eſt, cum his, qui Dominum viderant, ſed ab Apoſtolis ipſis ordinatus Smyrnenſis eccleſiæ epiſcopus. De eodem ibidem dicitur, quod cum martyrizari debuit exteriori detracto indumento ac cingulo reſoluto, calceamenta quoque pedibus tentabat educere, quæ numquam niſi a religioſis quibuſque fide ac devotione ſemetipſos invicem prævenientibus reſolvi conſueverant: ita namque in omni etiam reliqua vita ſua venerabiliter ab omnibus colebatur. Nec eſt æſtimandum, quod Papa filium tantæ obedientiæ in oſculo pedum detineat, quia more piiſſimi patris ad oſculum manus ſeu maxillæ ſubito ſuſcipit. Nec obeſt, quod de Petro objicit: quia Petrus non ideo quod honor ille non ſibi deberetur, ſed quia cum Petrus & alii Apoſtoli facerent multa miracula, credebantur dii ab aliquibus gentibus, ſicut patet Actorum XIV. de Paulo & Barnaba: ubi facto miraculo circa claudum quemdam, turbæ clamantes eos eſſe deos, volebant eis thurificare & ideo hac ratione non permittebant ſe debito etiam honore venerari; & ne in propoſito de Petro aliquid ſic ſenſiſſent. Unde dicit gloſſa ſuper verbo, *Adoravit eum*: Sic adoravit ut Deum, quæ fuit imperitia, non nequitia: non enim eum angelus hoc docuit, ſed doctorem eſſe Petrum: ideo dicebat Cornelio: *Surge, nam, & ego ipſe homo ſum.*

In eadem materia invehendo contra quod dixi, concilia generalia dici ſancta & ſanctiſſima, etiam ibi dico, inquit, dato quod ſit aliquod generale concilium & omnes perſonæ inihibi exſiſtentes ſint non ſanctæ: unde debeo ſcire, quod Spiritus ſanctus illi concilio infallibiliter inſiſtat, cum dicitur Sap. 1. *Spiritus enim ſanctus diſciplinæ fugiet fictum*? Sed ſi bene recolo, dixit in iſto publico auditorio: Non poſſum videre, quomodo Spiritus ſanctus inſiſtat illis, *&c.* Ad quod dico, Nota quod iſte caſus non ſubjacet humanis judiciis quia nemo ſcit, an amore vel odio dignus ſit: imo eſſet judicium crudele, opinari ſingulos eſſe malos in Spiritu ſancto congregatos, quia Dominus uſque adhuc reſervavit ſibi ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua ſua coram Baal, ad Romanos 11.

Unde dico quantum ad materiam in ſe, quod concilium generale legitime congregatum in neceſſariis ad credendum ad ſalutem, deficere non poteſt, etiamſi prælati ſint mali, quod probatur ſic: Deus & natura non deficiunt in neceſſariis, ſed ſaluti humani generis non videretur ſufficienter proviſum, ſi concilia generalia poſſent deficere in his, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis; ergo hujuſmodi concilia, in his, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, deficere non poſſunt. Conſequentia videtur nota. Major patet primo per omnes philoſophos, qui hanc pro maxima reputant in naturalibus; per divinam etiam providentiam circa genus humanum providentem poteſt oſtendi, quia propter hoc collata ſunt ſacramenta, ſacra Scriptura divinitus eſt revelata, Verbum eſt incarnatum. Etiam minor patet, quia pro ſalute humani generis oportet eſſe aliquam regulam inobliquabilem & indefectibilem ſeu indeviabilem, ad quam genus humanum habeat recurſum in credendis, quia *ſine fide*, ut dicit Apoſtolus, *impoſſibile eſt placere Deo*: alias non eſſet eidem ſufficienter proviſum ab optimo legislatore Chriſto: ſed nullus particularis homo eſt hujuſmodi ſufficiens regula, ut non poſſit in fide errare, ut etiam Papa. Falſum eſt, ſi de Papa, ut Papa eſt, intelligit: Papa enim ut Papa, non eſt privata perſona. Si vero illorum ſententiam ſequitur, qui Papam concilio ſubjiciunt, falſam ſententiam ſequitur, quam refutat Bellarm. l. 4. de pont. c. 2. & ſeqq. & l. 2. de Conciliis c. 13. & ſeqq. aliquando fecit. Ergo oportet dicere, quod habeatur recurſus ad eccleſiam univerſalem, aut ad concilium generale. Cum ergo eccleſia univerſalis non poſſit in unum congregari ſecundum ſeipſam propter ejus amplitudinem per orbem univerſum, ſequitur quod hujuſmodi regula, ad quam habetur recurſus in neceſſitate fidei, eſt concilium generale legitime congregatum, eccleſiam univerſalem repræſentans.

Ergo ſequitur, quod concilium generale in his, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis errare non poteſt. Pro cujus intellectu notandum eſt, ex culpa originali, & ex excellentia credendorum, credenda tranſcendunt humanam facultatem; ideo requiritur ſupernaturalis concurſus ad eorum revelationem: & licet in ſcriptura con-

ANNO CHRISTI 1433. Reverentia, quæ exhibetur pontifici, non eſt inordinata.

Euſeb. in hiſt. eccleſ. lib. 4. c. 13. & 14.

1. Reg. 1

Hebr. 11.

ANNO CHRISTI 1433.

contineantur, non tamen evidenter & sufficienter pro quolibet: ideo provisum est de tertio medio, scilicet facere exterius quod in se est, secundum illas patrum traditiones in celebrationibus concilii generalis. Ex quibus potest deduci, quod in concilio congregati, non sunt proprie qui loquuntur. Spiritus enim sanctus loquitur in eis, in his quæ determinantur in fide. Nam ex quo provisum est sufficienter posita exteriori forma, Spiritus sanctus residuum operatur: ex speciali enim providentia Dei, quam habet de salute hominum, videtur inferendum quod si forma ad extra servetur, Spiritus sanctus habebit suam efficaciam veritatem revelandi. Quantumcumque enim ministri essent inepti, tamen malitia non tolleret efficaciam Spiritus sancti, quia potest esse organum Spiritus Sancti: sicut proportionabiliter asina Balaam locuta est improprie, quia magis Spiritus sanctus locutus est: & quemadmodum Balaam, Numerorum XXII. & XXIII. vocatus a Balac ut malediceret populo, cui Deus benedixit, & ipse benedixit, licet coactus: ita in concilio generali in malis & iniquis prælatis male viventibus Spiritus sanctus loqueretur veritatem.

a-Forte, in rovidentia et.

Hoc fundatur, ut dictum est, a id est, prudentia Dei de necessariis, de nostro fine consequendo: quod non esset, nisi in concilio generali infallibilis daretur auctoritas, non obstante ministrorum malitia; imo cum Balac audivit quod Balaam benediceret populo Dei, ait: *Quid est quod agis? quia ut maledíceres vocavi te*. Respondit: *Non possum aliud loqui, nisi quod jusserit Dominus:* ita similiter ubi agitur de instructione populi quantumcumque invaleseeret malitia prælatorum, possunt dicere cum Balaam: *Non possum dicere, nisi quod Dominus jusserit*. Iterum secundo respondit Balaam: *Benedictionem prohibere non valeo. Non est*, inquit, *Deus, ut homo, ut mentiatur*. Notum autem est, ut videtur, quod Deus specialiori modo regat ecclesiam suam, quam ante incarnationem populum suum rexit. Ideo dixit Matthæi ultimo: *Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Et ejusdem XVI. *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, hoc est, ecclesiam, quam concilium generale repræsentat. Imo Christus, post adventum suum in carne, cum sacerdotes synagogæ mali essent, & generatio prava & adultera vocarentur, nihilo minus dixit turbis, Matthæi XXIII. *Omnia quæcumque vobis dixerint, facite*. Ex quo evidenter concludi potest, quod ea, quæ sacerdotes seu prælati novæ legis in concilio generali congregati, post publicationem evangelii dicunt, in his quæ sunt fidei, & de necessitate salutis, tenenda sunt, cum amplius sint illuminati, & specialius eis Spiritus sanctus assistat, quam sacerdotibus synagogæ.

uth. 23.

Et ad hoc deserviunt omnes expositiones, quas replicans adduxit super illo: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi*, ut patet eas intuenti: & iterum solutiones illarum auctoritatum: *Qui vos audit, me audit*, & aliarum per me adductarum: quia concedit eas de conciliis generalibus etiam intelligi, licet etiam de fidelibus aliis in nomine Domini congregatis possint exponi. Et tamen proprie & antonomastice de conciliis generalibus ita esse intelligenda, sanctorum auctoritatibus ostenditur. Sicut enim ait beatus Cœlestinus in

stinus e- 7.

epistola ad synodum Ephesinam transmissa, ut refert Isidorus in libro conciliorum, Spiritus » sancti indicat præsentiam congregatio sacer- » dotum. Certum est enim quod legimus, quia nec potest Veritas ipsa mentiri, cujus in evangelio ista est sententia: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum*. Quod cum ita sit; nam nec huic tam brevi numero Spiritus deest; quanto magis eum nunc interesse credemus, quando in unum convenit tota turba sanctorum? Sanctum namque est pro debita veneratione concilium, in quo utique nunc Apostolorum frequentissimæ illius, quam legimus, congregationis aspicienda reverentia est. Et idem Isidorus in eodem libro in gestis tertiæ synodi Toletanæ, in epistola seu confessione Reccaredi regis, inquit: Valde necessarium esse » perspexi beatitudinem vestram in unum » convenire, habens sententiæ Dominicæ fi- » dem, quæ dicit: *Ubi fuerint duo vel tres* » *collecti in nomine meo, ibi ero in medio eo-* » *rum*. Credo enim beatam sanctæ Trinitatis » divinitatem huic sacro interesse concilio, » & ideo tamquam ante conspectum Dei in » in medio vestri fidem meam protuli. Ex quo patet quod beatus Papa Cælestinus eam reverentiam habendam esse dicit congregationi concilii, quæ debetur collegio Apostolorum, utpote in cujus medio ipse Christus assistat, sanctus Spiritus, & ipsa Trinitas tota. Hinc est quod beatus Hieronymus comparat concilii auctoritatem Soli: ut sicut Sol suo ardore humores rivulorum desiccat, ita sacrum concilium sua auctoritate omnem contrariam superat argumentationem. Inquit enim in fine » disputationis contra Luciferianum: Poteram » omnes tuarum disputationum rivulos uno » ecclesiæ Sole siccare; de auctoritate concilii » generalis loquens.

Matth. 11.

Affor. 15.

Ad auctoritatem Sapientiæ, *Spiritus sanctus non habitat in corpore subdito peccatis*, respondeo secundum sanctum Thomam in quæstione de veritate, quæst. XX. art. V. quod sapientia se confert in animam dupliciter. Primo modo, ut ipsamet Dei Sapientia inhabitet, & sic hominem sanctum faciat & Dei amicum. Secundo modo solum quantum ad effectum, & sic non oportet quod sanctum faciat vel Dei amicum: & sic confert se in mentes malorum, quos prophetas constituit. Albertus IV. sent. dist. XIX. ubi Magister dicit: Quidam putant hanc potestatem tantum illis esse concessam, qui doctrinam & vitam Apostolorum servant. Dicit Albertus: Isti sunt illi hæretici qui vocantur Cathari. Et cum pro eis arguit, *In malevolam animam non introibit sapientia:* dicit quod intelligitur ista auctoritas quantum ad inhabitantem gratiam, & non ad comparationem gratis datæ.

Finaliter circa istam materiam sic assumitur ubi ego dixi, quod illud non est vere dictum: Verbum Dei est tantæ perfectionis, quod nihil possit ei addi vel subtrahi: dico, inquit, si istud non est vere dictum, nec illud Deut. IV. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, neque auferetis ex eo*. Respondeo negando illam conditionalem, quod antecedens est verum, & consequens falsum. Quod antecedens sit verum, illud scilicet non esse vere dictum, quod verbis Dei nihil licet addi vel subtrahi, patet; quia secundum beatum Augustinum in

libro de vera religione cap. xvi. in his, quæ
ANNO CHRISTI 1433. sunt fidei talis est regula servanda, quod falsa & pernicioſe ſemper ſunt reſpuenda; vera autem & approbata ſemper ſunt tuenda: dubia autem tamdiu credenda ſunt, quamdiu aliquid doceat ratio, niſi contrarium aliquod præcipiat ſanctæ matris eccleſiæ auctoritas. Poſſe ergo Papam, eccleſiam, vel ſanctos doctores, aliquid addere ſuper illa, quæ ſunt fidei, dupliciter poteſt intelligi: uno modo, quantum ad dubii interpretationem: alio modo, quantum ad occultorum & implicitorum explicationem: Utroque autem modo poteſt addi ſcripturæ ſacræ licite ſuper ea, quæ ſunt fidei. Nam ſi aliqua ſunt dubia & obſcura in fide, ad prædictos pertinet interpretari: poſt quorum præſertim Papæ, vel generalis concilii, determinationem, hæreticum eſſet pertinaciter contrarium aſſerere. Unde dicit Innocentius III. » diſtinct. XXIII. quæſt. I. Quoties fidei ratio » ventilatur, arbitror omnes fratres & coe» piſcopos noſtros non niſi ad Petrum, id » eſt, ſui nominis & honoris auctorem refer» re debere.

Ad eamdem auctoritatem ſpectat implicita & occulta in fide pro temporum ætate congruentia explicare & declarare: ut patet quod inferiores eccleſiæ filii implicite & occulte credebant, poſtmodum explicite & publice profitebantur. Quod autem conſequens ſit falſam, patet, quia dicit ſcripturam eſſe falſam, & dicta doctoris quæ adducit, adducit idem ex alio: quia ſacra ſcriptura promittit præmia exponentibus eam, dicens Eccleſiaſtici XXIV. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.*

Prov. 31.

Sed replicans eiſdem doctoribus debitam credulitatem ſubtrahit ubicumque ſibi placet, ut patet ex ſuis reſponſis. Ergo non ſequitur, ſi verba ſua ſunt falſa, quod Ergo verba ſcripturæ ſacræ ſunt falſa. Ad auctoritates ergo dico. Ad I. Deuter. IV. » *Non addetis ad ver*» *bum quod loquor, nec auferetis.* Dicit gloſſa: » Docet normam æquitatis, & omnem hæ» reſin percutit; vetat enim recte doctrinæ » aliquid pravæ intentionis addere vel ali» quid veritatis ſubtrahere: Via enim regia » incedendum eſt, non ad dexteram vel ſini» ſtram, quia rectæ viæ Domini, & juſti am» bulabunt in eis. Et nihilo minus de Lyra » inquit: Conſiderandum eſt hic, quod hic » prohibetur additio depravans intellectum le» gis, non autem additio declarans aut elu» cidans, ſecundum quod ſcribitur Eccleſiaſti» ci XXIV. *Qui elucidant me, vitam ſempiter*» *nam habebunt.* Similiter ſuper illo: » *Sermo* » *Dei ignitus*, dicit gloſſa: Ut hæretici, qui » corrumpunt ſcripturas, ne eis convinca» tur. Et beatus Hieronymus ibidem: Ne » corrumpas eloquia ſacrarum ſcripturarum, » ſicut quidam hæretici, ne convincerentur, » feciſſe noſcuntur. Et Lyra: Ne addas quid» quam quod ſit eis contrarium. Potes tamen » & meritorie addere illa, quæ faciunt ad ver» bum Domini elucidandum.

Similiter ſuper dicta Joannis Apocalypſis ultimo dicit gloſſa; Quia quoſdam ſciebat in Aſia eſſe, qui pro ſuis erroribus fovendis aliquid adderent, vel minuerent, ſupponit excommu» nicationem. Et Lyra ibid. *Si quis appoſue*» *rit*, id eſt, diſcrepantia, ſicut faciebant hæ» retici, qui tempore illo addebant diſcre» pantia a veritate evangelii, & aliqua dimi» nuebant de ejus veritate, dicentes Chriſtum » ante Mariam non fuiſſe; per hoc tamen non » excluditur, quin poſſint aliqua addi licite, » quæ faciunt ad declarationem ſacræ ſcriptu» ræ. Et ſic fecerunt doctores ſancti. Hæc ille. Non eſt ergo veriſimile, ſi ſancti credidiſſent ſe peccaſſe, quod ſanctis laboribus exponi ſcripturam intendiſſent. Circa ſecundum notabile, ubi dixi, prælatos malos & bonos magnifice ratione officii honorandos, & præſertim cauſas ſeptem adduxi.

ANNO CHRISTI 1433.

Quod ad tertium, ubi dixi ideo quia ipſi ſoli habent auctoritatem ligandi & ſolvendi a peccatis, ſecundum illud Matth. XVIII. *Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. contra hanc arguit replicans: Non ſoli ſacerdotes habent auctoritatem ligandi & ſolvendi a peccatis, igitur, *&c.* Videte quæſo, quomodo oſtendit ſe auctoritates ſanctæ ſcripturæ intelligere aliter quam Chriſtus ſuis diſcipulis innotuit. Ego enim alligavi illam auctoritatem Matth. XVIII. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis*, quam auctoritatem Salvator non voluit de beata Trinitate intelligi, quia eam numero Apoſtolorum non comparavit: ſed nec de laicis diſponentibus ſe per contritionem, ſed tantum de Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus per ſacri ordinis ſacerdotalis ſuſceptionem. Dico ergo, quod illa conſequentia nil valet: Trinitas habet auctoritatem abſolvendi a peccatis active, ergo non ſoli ſacerdotes; quia eſt æquivocatio in terminis, ut patet ex dictis. Novit enim omnis qui me intellexit, quod intellexi de auctoritate, quam habent ſoli ſacerdotes, qui ſunt homines conſecrati per ordinationem epiſcoporum, non de Trinitate vel Chriſto homine.

Dico ergo aliqua: Primum eſt, quod ſoli ſacerdotes habent auctoritatem clavium in foro pœnitentiæ, de qua loquitur in propoſito, teſte beato Ambroſio, ubi ait ſuper verbo prædicto, Hoc jus, ſcilicet ligandi & ſolvendi, ſacerdotibus eſt conceſſum: unde ſanctus Tho» mas in IV. ſententiarum diſtinctione XIX. » quæſt. I. dicit quod introitus in cælum per » dimiſſionem peccati vocatur clavis ordinis, » & hanc ſoli ſacerdotes habent, quia ipſi » ſoli ordinantur pro populo in his, quæ dire» cte ſunt ad Deum. Hæc ille.

Secundo dico, quod laici, etſi ſe diſponere poſſunt ad remedium pœnitentiæ, nullo modo tamen verum eſt, quod ex hoc habeant auctoritatem ligandi & ſolvendi diſpoſitive, quia iſte eſt periculoſiſſimus modus loquendi. Ideo etiam opponens non audebat eum nominare, qui iſtum modum adinvenit. Nam ex modo loquendi doctorum catholicorum non habemus niſi triplicem auctoritatem ligandi & ſolvendi, ut poſuit ſanctus Thomas in IV. ſententiarum diſtinctione XIX. Una eſt auctoritatis & eſt ſolius Dei, qui propria virtute peccata dimittit. Alia excellentiæ, quam ſolus Chriſtus habet homo, qui merito excellentiæ ſuæ Paſſionis operatus eſt ſalutem noſtram. De qua Apocalypſis tertio: *Qui habet clavem, aperit, & nemo claudit.* Tertia eſt miniſterii, & iſtam non dicitur habere Trinitas increata, (cum ſit principale agens, & non inſtrumentale aut miniſteriale remiſſionis peccatorum; nec Chriſtus, cum ſit caput eccleſiæ, in quo per excellentiam plenitudinis eſt poteſtas illa:)

Triplex ſtoritas li di atque vendi. A ritatis. cellentiæ Miniſterii

ſed

ANNO CHRISTI 1433.

sed soli sacerdotes, qui ministri dicuntur Christi, & de talibus loquebar in positione mea, juxta illud Ambrosii: Hoc jus, scilicet ligandi & solvendi, solum sacerdotibus est concessum. Nusquam licite adderetur potestas quarta, scilicet dispositionis, quia quantumcumque laicus se disponat ad pœnitentiam, tamen sibi non convenit illa auctoritas Christi, de qua ego loquebar: *Quodcumque ligaveritis super terram*, &c. Matth. 18. Quod etiam assumpsit: Christus homo habet auctoritatem dimittendi peccata; ergo non soli sacerdotes. Patet ex dictis, quod nil valet consequentia: quia alia ratione Christus, & alia sacerdotes habent auctoritatem solvendi & ligandi a peccatis. Quia, ut dicit sanctus Thomas ubi supra, virtus aliquid agendi est in instrumento, & in per se agente, non eodem modo, sed in per se agente perfectius.

Potestas autem clavium quam habemus, & aliorum sacramentorum virtus est instrumentalis, sed in Christo est sicut in per se agente ad salutem nostram, per auctoritatem quidem, in quantum est Deus, sed per meritum in quantum est homo. Clavis autem de ratione sua exprimit potestatem aperiendi & claudendi, sive aliquis aperiat quasi principale agens, sive quasi minister: & ideo in Christo oportet ponere clavem, sed altero modo quam sit in ejus ministris. Et ideo dicitur, quod habet clavem excellentiæ: & tantum de illo. Assumpsit ulterius contra quartam clausam, ubi dixi sacerdotes honorandos, eo quod de eorum orationibus certius est, quod efficaciam pro populo & animabus sortiantur; Ibi dicit, quod si sacerdotum orationes debeant esse efficaces pro populo, primo oportet quod sic sacerdotes Deo placeant per virtuosa opera, alias ipsum Deum provocant ad deteriora. Dico quod hoc est simpliciter falsum, quia est bene congruum, sed non simpliciter ut sit necessarium. Quia ut dicit sanctus Thomas in IV. sententiar. distinctione XLV. De suffragiis, quæ fiunt per malos, inquit, duo possunt considerari; primo ipsum opus operatum, sicut sacrificium altaris: & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absque opere operantis, quam æqualiter explent, quoscumque fiant; quantum ad hoc, suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo quantum ad opus operans. Et sic distinguendum est, quia operatio peccatoris suffragia facientis potest uno modo considerari, ut est ejus, & sic nullo modo meritoria esse potest, nec sibi nec aliis. Alio modo, quantum est alterius, quod dupliciter contingit: uno modo, in quantum peccator faciens suffragia gerit personam totius ecclesiæ, sicut sacerdos, dum dicit in ecclesia exsequias mortuorum. Et quia ille intelligitur facere, cujus nomine vel vice fit, ut patet per Dionysium in XIII. cap. ecclesiasticæ hierarchiæ, inde est quod suffragia talis sacerdotis, quamvis sit peccator, defunctis prosint quasi ex persona ecclesiæ facta, cujus ipse minister est. Alio modo, quando agit ut instrumentum alterius, opus enim ministerii est magis principalis agentis: unde quamvis ille qui agit ut instrumentum alterius, non sit in statu merendi, actio tamen ejus potest esse meritoria, ratione principalis agentis: sicut si servus in peccatis exsistens quodcumque opus misericordiæ facit ex præcepto domini caritatem habentis. Unde si aliquis in caritate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat caritatem habens, illa suffragia valent defuncto, quamvis illi per quos fiunt, in peccato exsistant: magis tamen valerent, si in caritate essent, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent. Ad Gregorium in pastorali: Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, animus judicis ad deteriora provocatur; respondet sanctus Thomas, quod quamvis ex parte ejus displicentis oratio peccatoris non sit accepta, tamen ratione alterius, cujus vice vel imperio agitur, potest esse Deo accepta. Et per hunc modum solvuntur aliæ auctoritates: quia oratio, quam sacerdos facit, sibi non prodest, nisi sit in caritate, prodest tamen aliis, in quantum est minister publicus ecclesiæ. Et sic patet quam male dixerit in illa sua positione, quod oportet sacerdotem Deo placere per bona opera, si debeat exaudiri pro populo.

Ibid. ad 2.

Præterea accedens ad propositiones, ubi dixi, solos curatos ordinarie post prælatos majores, scilicet episcopos, debere prædicare, & religiosos ex voto suæ professionis, quo ad hoc sunt adstricti: dicit quod istæ propositiones patiuntur instantiam pro tempore quo non erant curati, & quando ecclesiæ & parochiæ adhuc non erant divisæ. Unde quærit, si soli episcopi succedant Apostolis, & soli curati LXXII. discipulis, quorum successores sunt minores presbyteri, & non curati? Pro quorum fundamentali discussione dico præter ea, quæ nuper dixit in sua replicatione, præsertim cum unus ex dominis Bohemis supplicavit hoc declarari, & in scriptis tradi: Quæro a vobis, domine Ulrice, cum Dominus in veteri testamento non instituerit, quod expresse legatur, nisi Aron in summo Pontificatu, minores sacerdotes & Levitas; unde ergo cantores, quos David instituit? Unde etiam illa distinctio sacerdotum, quorum hebdomadatim septuaginta duo turificabant? 1. Par. XIII. Respondeo, quod omnis status ecclesiasticus est a Domino nostro Jesu Christo institutus, teste Apostolo ad Ephesios IV. *Unicuique data est gratia secundum mensuram donationis Christi, propter quod dicit scriptura: Ascendens in altum dedit dona hominibus.* Quæ sint illa dona, subdit: *& ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios pastores, & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, quod est ecclesia.* Et eadem sententia habetur 1. ad Corinth. XII.

Psalm. 67.

Ex quo patet quod hæc perfecta & plena distinctio maxime in hora Ascensionis Domini a Domino instituta est, ut notant verba præmissa allegantia illud Psalmi: *Ascendens in altum dedit dona hominibus.* Ex quo iterum sequitur, quod distinctio & varietas in ecclesia statuum, graduum & dignitatum, non principaliter ex institutione ecclesiæ, aut cujuscumque puri hominis auctoritate processit, quare nec eam destruere potest. Sed diceres: Quomodo istos status instituit, cum non nisi Apostolos duodecim & 72. reliquit discipulos? Respondemus secundum glossam Innocentii III. *Ipse dedit*, quia sic ascendit ut adimpleret omnia: *omnia*, inquit, *adimplevit, quia ipse*,

Quæ 3. art. 3. Quomodo malorum Sacerdotum suffragia profint?

Distinctio & varietas graduum & statuum in ecclesia a Christo perfecta.

ANNO CHRISTI 1433.

ipſe dedit, id est, gratis instituit, non eorum meritis, *quoſdam quidem Apoſtolos*, ſcilicet duodecim prædicationis ſuæ vicarios, Lucæ VI. *Elegit*, inquit, *duodecim, quos & Apoſtolos nominavit: quoſdam autem prophetas*, ſcilicet futura prædicentes, ſicut Agabus, Actor. XXI. *vel prophetas*, id est, ſcripturas exponentes, Actor. XIII. *Erant in eccleſia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ*, id est doctores; *alios vero evangeliſtas*, id est, evangelii annuntiatores, ut quatuor evangeliſtæ. *Ego enim*, inquit, *Jeruſalem evangeliſtam dabo*, Iſajæ 41. *alios autem paſtores*, & doctores, & epiſcopos, qui paſcant exemplo, & doceant verbo, juxta illud Jeremiæ III. *Dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcam vos ſcientia & doctrina*. Et Iſajæ XXX. *Non faciet ultra avolare a te doctorem tuum*.

Vel dico ſecundo, quod ipſe Chriſtus hanc diverſitatem hierarchicam dedit & inſtituit virtualiter, dum Spiritum ſanctum miſit inviſibiliter, qui docuit Apoſtolos & eorum ſucceſſores, quæ cujuslibet ſtatus eccleſiaſtici officio congruerent, prout ipſe Salvator promiſit Apoſtolis ſuis: *Adhuc*, inquiens, *multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis*. Et ne crederetur eis ſolis datus, ſed etiam poſteris eorum ſucceſſoribus, ait; *Ego mittam vobis Spiritum veritatis, qui docebit vos omnem veritatem, ut ſit vobiſcum in æternum*, Joannis XV. ſic enim Chriſtus per prælatos dicitur eccleſiaſticam hierarchiam inſtituiſſe, teſte Apoſtolo: *Et ego ſi quid donavi, in perſona Chriſti vobis donavi*. Et hoc est quod dicit dominus patriarcha Petrus de Palude, de eccleſiaſtica poteſtate, concluſione III,

Joann. 14. & 16.

Ad tertium argumentum, quod Chriſtus dedit paſtores, dando primum & univerſalem paſtorem immediate, dicendo Petro: *Paſce oves meas*, Sic etiam dicit beatus Auguſtinus in lib. de conſenſu evangeliſtarum, oſtendens Chriſtum evangelium ſcripſiſſe, & tamen evangeliſtis commiſerat ſcribere, dicens: Omnibus diſcipulis ſuis per hominem, quem aſſumpſit, tamquam membris ſui corporis caput eſt: itaque cum illi ſcripſerunt quæ ille oſtendit & dixit, nequaquam eſt dicendum quod ipſe non ſcripſerit, quandoquidem membra ejus id operata ſunt, quod dictante capite cognoverunt: quidquid enim ille de ſuis dictis & factis nos legere voluit, hoc ſcribendum illis tamquam ſuis manibus imperavit. Hæc ille. Unde in perſona prælatorum eccleſiæ dicit Dominus: *Qui vos audit me audit*, Lucæ X. cujus rationem ſubdit Apoſtolus ubi prius, dicens: *Ex quo*, ſcilicet Chriſto capite eccleſiæ, *totum corpus eccleſia compactum eſt per omnem juncturam ſubminiſtrationis*, id est, per quam communicationem fidelium unus communicat & ſubminiſtrat alteri bonum quod habet a Chriſto capite: unde ſubdit: *Secundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri*, quia ſecundum gradus membrorum eccleſiæ, competunt diverſis actus diverſi, majores ſcilicet & minores: ſicut alii actus epiſcoporum, alii ſacerdotum, alii religioſorum, & ſic de ſingulis, ſecundum expoſitionem venerabilis de Lyra ibidem. Sicut alia eſt operatio cujuslibet membri, alia operatio oculi, alia pedis; & vere per Jeſum Chriſtum hoc eſt totum; quia augmentum corporis ſui facit: & hoc quantum ad profectum eorum qui jam ſunt de corpore, ipſe dico, tendens in ædificationem ſui, ſecundum quod Chriſtus accipitur pro capite cum membris; & hoc quantum ad illos, qui ſunt de corpore eccleſiæ, prout dicit Innocentius ibidem II.

Joann. 21. Cap. 34. in fine tom. 4.

Epheſ. 5.

Lyra in 4. c. ep. ad Epheſ.

ANNO CHRISTI 1433.

Supponendum, quod præmiſſa officiorum varietas regitiva ſit hierarchica diſpoſitio ſive ſubordinatio; & una ſit papalis auctoritas ſuprema, ex præinſtitutione, & non tantum humana, ſed divina auctoritate, juxta illud Joan. XXI. *Paſce oves meas*. Unde licet Apoſtolus dicat: *Dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam prophetas*, non nominando papalem eminentiam; ſingulariter tamen præſuppoſuit id per Chriſtum expreſſe factum. Unde ad inferendum illud quod dictum eſt, præmiſit: *Unicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti*: quaſi diceret quod uni plus, & alteri minus donatum eſt, cum uni ſupremum regimen eccleſiaſticum ſit commiſſum, ideo dicit idem Apoſtol. II. ad Corinth. X. *Non in immenſum gloriabimur, ſed ſecundum menſuram regulæ, quæ menſus eſt nobis Deus*, » Ubi gloſſa dicit; Uſurpans ſibi regimen animarum ſine commiſſione Chriſti, aut ſui » vicarii, vel poteſtatem ſibi commiſſam ultra terminum ſibi præfixum extendens, non » ſecundum menſuram regulæ, ſed in immenſum gloriatur. Hæc ibi,

Ex præmiſſis infertur, quod ſecundum ſtatum Apoſtolicum, ſingulariter tria genera eccleſiaſticorum ipſis Apoſtolis ſuccedere dignoſcuntur; ſcilicet cardinales, epiſcopi, religioſi. Pro quo ſciendum, quod Apoſtoli poſſunt tripliciter conſiderari, Uno modo, prout fuerunt Chriſti aſſeſſores ante ſuam aſcenſionem, alio modo prout facti ſunt paſtores diſperſi per mundum prædicantes, tertio modo a vocationis eorum principio uſque ad finem, juxta modum perfectionis & converſationis. Primo, inquam conſiderari poſſunt Apoſtoli, ut fuerunt Chriſti aſſeſſores primo, & poſtea beato Petro aſſederunt, ut domeſtici & familiariſſimi amici & ſecretarii; & hoc modo ſuccederunt eis reverendiſſimi patres domini cardinales, quaſi domeſtici Papæ conſiliarii & aſſeſſores. Sed quantum ad ſecundum ſtatum, epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, & hoc notavit Apoſtolus diſtinguens ſtatus eccleſiæ: quia a) cum distinguit statum paſtoralem, cui incumbit cura animarum particularium, a ſtatu apoſtolico, ad quem ſpectat regimen & ordinatio totius eccleſiæ generalis. Et juxta hanc ſententiam dicit Archidiaconus XXII. distinct. » capite, Sacroſancta; quod Papa debet ſe » inter cardinales annumerare, ratione ſtatus » Apoſtolici in quo ſunt, condividendo eum » a ſtatu paſtorali, licet etiam in ſtatu Apoſtoliço fuerunt paſtores. Sed ſtatus in ſe ſunt diverſi, & prius fuerunt in ſtatu Apoſtoliço per Chriſtum inſtituti, quam in paſtorali per Petrum: quia ante paſſionem omnes duodecim fuerunt Apoſtoli, ſed poſt paſſionem inſtitutus eſt Petrus a Chriſto omnium paſtor, & tunc ſtatus paſtoralis eſt ordinatus, cum Apoſtolicus ſtatus ante fuiſſet. Petrus ergo & ſui ſucceſſores utrumque retinent ſtatum: ſed cardinales Apoſtolicum dumtaxat. Et ita diverſitas inter nunc vocatos cardinales & epiſcopos, qui in ſtatu Apoſtolico vario modo ſuccedunt

Apoſtolorum ſtatus tripliciter conſiderandus.

Cardinales ſuccedunt apoſtolis ut aſſeſſores, epiſcopi, ut prædicatores.

a) *Forte*, con diſtinguit.

Apo-

ANNO CHRISTI 1433.

Gloss. interlineatis.

Apostolis, notatur in glossa 11. Corinth. 111. A super illud fidelibus dictum: *Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo*, qui erat episcopus eorum, *sive Cephas*, id est, Petrus, qui omnibus major erat.

Thom. 22. q. 184. art. 7. ad 1.

Ex quo sequuntur aliqua. Primum, quod ad statum cardinalium, tamquam ad statum Apostolicum, primo pertinet una cum Papa regimen & ordinatio totius ecclesiæ. Nam sicut perfectio status episcopalis in hoc consistit, secundum sanctum Thomam 2. 2. quod quis ex voluntaria obligatione se obligat ad hoc quod curam proximorum gerat, & saluti eorum insistat, videlicet eorum qui suo episcopali regimini specialiter sunt commissi: Ita perfectio status cardinalatus in hoc consistit, B quod ex caritate se obligat, ut cum capite suo Christi vicario, generaliter fidem & Christianitatem usque ad sanguinis effusionem defendat, in cujus signum capellum rubeum portare dicuntur.

Sequitur secundo, quod cardinales sunt in statu perfectionis altioris, quam sit generaliter status pastoralis: quia inferiores pastores tenentur se exponere pro grege particulari; sed cardinales tenentur se exponere pro ecclesia universali, quod est perfectius: quia bonum quanto communius, tanto divinius, ut dicit philosophus.

Tertio sequitur ex eodem, quod ad sedem Apostolicam, scilicet Papam & cardinales, præ C cæteris sedibus particularibus, pertinet declaratio veritatum necessariarum aut utilium ad salutem, sive quantum ad fidem, sive quantum ad utile regimen ecclesiæ militantis: quia in hoc succedunt Petro & cæteris Apostolis, quantum ad statum Apostolicum primitivum, de quo dictum est: *Euntes docete omnes gentes*. Matthæi ultimo. Si vero objicitur, quod cardinales diaconi non succedunt Apostolis, cum omnes fuerint presbyteri; respondetur, quod licet non succedunt in ordine diaconatus, & nihilo minus succedunt eis, quantum ad ordinem hierarchicum cardinalatus, ad intellectum superius declaratum. Unde quantum ad hoc, cardinales diaconi non solum jure D prædicto, sed etiam laudabili & approbata consuetudine jam præscripta, præcedunt episcopos, licet ordo episcopalis dignior sit ordine diaconatus. Sicut verbi gratia archidiaconus, licet non sit presbyter, tamen præest pluribus presbyteris suo archidiaconatus ordini hierarchico subjectis, xxv. distinctione, Perlectis. Et sic cardinales etiam non episcopi præcedunt episcopos, quia comparantur senatoribus, qui erant primi post imperatorem, & dicebantur patres conscripti. De hoc per Archidiaconum de officio legislatoris capit. 1. lib. 6.

Cardinales non episcopi præcedunt episcopos.

Quantum ad secundum statum Apostolorum pro ut divisi sunt a Petro per universum mundum, succedunt eis proprie episcopi cum omnibus his, qui sub hoc nomine, episcopus, dignoscuntur comprehendi: de quo dicit Rabanus libro suo de natura rerum: Ordo, in- E

Raban. lib. de instit. cleric. c. 5. similia habet.

„ quit, episcoporum quadripartitus est, id est, „ in patriarchas, archiepiscopos, metropolitanos, atque episcopos. Patriarcha Græca lingua interpretatur summus patrum, qui primum, id est, Apostolicum retinet locum: & ideo quod summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. Archiepiscopus Græco vocabulo dicitur, quod sit summus episcopus. Tenet enim vicem Apostolicam, & præsidet tam metropolitanis, quam episcopis cæteris. Metropolitani autem a mensura civitatum vocati sunt: singulis enim provinciis præeminent, quorum auctoritati & doctrinæ cæteri sacerdotes subjecti, sine quibus, reliquis episcopis nihil agere licet. Solicitudo enim totius provinciæ ipsis commissa est. Omnes autem superius designati ordines uno eodemque vocabulo episcopi nominantur: sed ideo privato nomine quidam utuntur, propter distinctionem potestatis, quam singulariter acceperunt. Patriarcha pater principum; enim princeps, archiepiscopus princeps episcoporum, sicut metropolitanus a mensura civitatum. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Distinct. 21. c. *Decretis*.

Sed notat dominus opponens unam clausulam, quam dicit me prætermisisse in capite, Decretis. Ubi dicitur quod talis distinctio est sumpta a vana gentilitate, quod voluit notari. Respondeo, quod nomina ista, flamines & archiflamines, ecclesia in gentilitate reperit; sed gradus eis correspondentes beatus Petrus & Apostoli a Christo acceperunt: & ideo nomina permanserunt, & in distinctionem ecclesiasticæ dignitatis cesserunt. Vel cum sancto Thoma, ubi arguit in IV. distinctione XXIV. ritus ecclesiæ non debet magis conformari ritui Gentilium, quam ritui Judæorum: ergo, &c. Respondet quod ritus Judæorum non erat diffusus in diversis regnis & provinciis, sed tantum in una gente: & ideo non oportebat quod sub eo, qui habebat potestatem principalem, alii Pontifices distinguerentur: sed ecclesiæ ritus, sicut & Gentilium, per diversas nationes diffunditur: & ideo oportuit, quod quantum ad hoc magis Gentilium ritui, quam Judæorum, status ecclesiæ conformetur. Unde licet ordo iste ecclesiasticus quoad distinctionem graduum prælationis, sit ritui conformis Gentilium; non sequitur quod sit malus aut vanus, aut non a Deo institutus: quoniam ecclesia constituta est ex utroque pariete, scilicet Gentilitatis & Judæorum: ita ritus ecclesiæ modo capitur ex conformitate unius, modo alterius, prout dicit Hugo lib. 11. de sacramentis, part. 111. c. IV. Hæc ille.

Et hi ordines a sancto Petro & sanctis Apostolis effluxerunt, prout testatur etiam beatus Clemens, secundum quod etiam allegat Hugo ubi prius, & habetur in libro illius, in principio, qui solet inscribi, Decreta Pontificum. „ Dicit enim sic: In illis civitatibus in „ quibus apud ethnicos primi flamines eorum „ atque primi legis doctores erant, episcoporum primates poni vel patriarchas ordinavit, qui reliquorum episcoporum judicia, & majora quoties necesse foret negotia in fide agitarent secundum Domini voluntatem, sicut sancti constituerunt Apostoli, & ita ut ne quis injuste periclitaretur definirent. In illis autem civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant ethnicos archiflamines, quos tamen minoris ducebant, quam memoratos primates, archiepiscopos institui præcepit; qui non tantum primatum, sed archiepiscoporum nomine fruerentur. Hæc ille. Ex quo patet, quod Apostolis hi gradus succedunt, quoad statum eorum.

Religiosi perfectione conversatione.

Quantum ad tertium statum Apostolorum, sci-

ANNO CHRISTI 1433.

Cap. 24.

scilicet perfectioris conversationis, eis succedunt religiosi. Unde dicitur XVI. quæstione 1. Ex auctoritate; quod monachi Apostolorum figuram tenent, & hoc quantum ad propriam renuntiationem, ut exponit glossa. Pro quo sciendum, quod repræsentare statum Christi & Apostolorum potest intelligi dupliciter: uno modo essentialiter: & sic omnes qui obligant se ad perfectionis opera secundum tria vota essentialia, repræsentant Christi Apostolorum perfectionis statum. Scribitur enim Numer. VI. quod omnes Nazaræi, qui volebant se Domino consecrare, voto se adstringebant ad perfecta opera. Quantum ergo ad hoc, quod omnes religiosi voto se obligant, adstringentes se ad opera supererogationis, secundum illa tria essentialia vota, essentialiter repræsentant Christi ac Apostolorum perfectionis statum; cum Apostoli prius vocati fuerint ad statum religionis, secundum illa tria vota, sicut de voto Apostolorum infra dicetur. Nam mox vocati ad Christum, *relictis omnibus secuti sunt eum*. Matth. 4. » Super quo verbo » dicit Chrysostomus: Tria sunt quæ relinquere debent venientes ad Christum: primo substantias mundiales, quæ per navem » intelliguntur: secundo, operationes carnales, quæ per rete intelliguntur: tertio, reverentias paternales, quæ per patrem intelliguntur. Hæc ille. Secundo instrumentaliter, & sic secundum diversum modum vivendi in voluntaria paupertate, diversimode religiosi Christi & Apostolorum perfectionis statum repræsentant. Pro quo sciendum, quod ad perfectionis statum multa requiruntur: formaliter quidem necessaria est caritatis perfectio; efficienter vero trium votorum principalium perpetua obligatio; instrumentaliter corporalis in vigiliis & jejuniis exercitatio, & regularis observatio. Essentialiter autem, Christi & Apostolorum in modo vivendi imitatio.

Status Christi repræsentatus essentialiter.

Chrys. in opere imperf.

Quantum ergo ad caritatis perfectionem, episcopi sunt in perfectiori statu cæteris aliis. Requirit enim pontificalis status caritatem perfectam jam acquisitam, non acquirendam. Quantum vero ad trium votorum principalium perpetuam obligationem, omnes religiosi, qui ad illa se obligant, sunt æqualiter in pefectionis statu: Quantum autem ad corporalem exercitationem, monachi & professores regulæ beati Benedicti, [a] arctiorem vivendi modum perfectionis statum requirunt quam alii. Sed quantum ad modum vivendi Christi & Apostolorum imitationem, religiosi Mendicantes magis sequuntur illum modum vivendi, quam alii, cum in communi possessiones non habeant, nec in speciali; sed solum de his, quæ quotidie offeruntur a Christi fidelibus in victu & vestitu necessaria recipiant: quemadmodum Christus cum suis discipulis nunc mendicando, nunc necessaria oblata recipiendo.

[a] *Aliud lib* arctiori modo.

Ex quo patet, quod religiones non sunt institutæ a puro homine, quantum ad vota essentialia, in quibus consistit omnis religionis perfectio: sed præsupponuntur illa vota esse instituta a Christo, in ipsa Apostolorum vocatione: sed solum quantum ad quædam accidentalia, puta quantum ad habitum & ordinationem regulæ, vel institutionem, quæ sic firmitatem habent, non nisi cum approbatione ecclesiæ; hoc addito, quod certarum religiones habitus non est humanitus inventus, sed de cælo ostensus & datus, quemadmodum beatissima Virgo habitum ordinis mei prædicatorum ostendit magistro [b] Raynaldo, ipsum curando mirabiliter a sua infirmitate ad preces beati Dominici: & ex tunc eum habitum, quem videtis, ordo acceptavit; quem non homo, sed beatissima virgo Maria nobis intulit, cum habitum canonicorum regularium fratres nostri bajularent, ut pater ex legenda beati Dominici. Ex quo pater, quod ecclesiastica hierarchia succedit Apostolis: scilicet cardinales ut assistentes, episcopi ut ministrantes, & religiosi ut perfectionis vitam imitantes.

ANNO CHRISTI 1433.

[b] *al.* Reinhardo.

Aliud genus a Christo institutorum est, 72. discipuli: & hi etiam possunt in triplici habitudine considerari. Primo ut missi a Christo ad prædicandum ante suam passionem. Secundo ut missi ab Apostolis post Christi Ascensionem. Tertio ut diaconi per quorumdam ex eis ordinationem. Nam in primo statu succedunt eis presbyteri curati. In secundo quoad aliquid presbyteri alii. In tertio archidiaconi judices, & cæteri clerici. Primo, inquam, si considerantur 72. discipuli ut a Christo missi ad prædicandum in omnem locum, quo erat ipse venturus, & non alibi, repræsentant statum & figuram curatorum presbyterorum; qui sic sunt ad unam plebem seu parochiam limitati, quod præsunt illic, & non alibi: & sic declaravi in prima positione mea super illo complexo, A sacerdotibus Domini, notando, quod soli curati succederent in prædicatione ordinata 72. discipulis Domini: quia illi soli sunt presbyteri secundi ordinis, aut minoris ordinis appellati, ut ibidem sufficienter deductum est. Expressius declarat dominus patriarcha Petrus de Palude in lib. de ecclesiastica potestate, conclusione 3. Sed secundo modo, prout ab Apostolis fuerunt missi, considerantur quoad duplicem actum. Primus est super Corpus Christi verum, quia creduntur multi ex eis fuisse ordinati in presbyteros, licet in scriptura canonica non reperiatur. Secundus actus quoad corpus Christi mysticum, in quantum ab Apostolis receperunt auctoritatem exsequendi potestatem clavium, & in utroque actu succedunt eis curati: sed in primo tantum sacerdotes alii, quia ut dictum est in alia positione ex sancto Thoma, principalis actus sacerdotii, qui est consecrare super Corpus Christi verum, omnibus sacerdotibus convenit: sed secundarius actus sacerdotii, qui est super Christi corpus mysticum, non convenit nisi curatis. Considerando autem eos tertio modo prout quidam fuerunt ex eis facti diaconi, ut Stephanus archidiaconus, sic eis succedunt clerici consimilium nominum, & inferiores prælati seu clerici, quemadmodum de hoc scribunt doctores antiqui multi. Sufficit tamen ad præsens quod in concilio Chalcedonensi statutum est, ut aliqui presbyteri ordinari possint, si in martyrio provisi fuerint, distinctione 70. Neminem. Ubi dicit glossa, quod martyrium vocatur, ubi repositæ sunt reliquiæ martyrum: & constat satis, quod illi fuissent male illic limitati, si fuissent ad prædicandum ubique obligati. Et ita non successerunt 72. discipulis nisi in actu principali, qui est actus celebrationis officii super Corpus Christi verum.

Cap. 1.

Præmissam deductionem latius præsertim in hoc ultimo puncto declarassem, nisi infirmitate

Duo corrigenda a replicante.

gra-

gravatus fuiſſem: ea tamen quæ tacta ſunt in poſitione dominorum Bohemorum, dixi; quia ex his corrigere poſſunt & debent inter multa puncta per dominum replicantem hæc duo. Primum ubi dixit quod non habemus expreſſe in ſcriptura canonica, quod Chriſtus inſtituerit Petrum ſummum Pontificem Apoſtolorum. Secundum quod ibidem dixit in ſtatu eccleſiæ primitivæ non fuiſſe niſi tantum duos gradus, ſcilicet diaconatus, & presbyteratus: eo quod idem erat in primitiva eccleſia ſacerdos & epiſcopus. Et quamquam hæc duo ſunt oſtenſa expreſſe eſſe falſa immediate ſuperius; tamen pro majori evidentia de primo ſciendum, quod Petrus a Chriſto poſitus eſt ſuper Apoſtolos, tamquam princeps & prælatus eorum: quod ex ſcriptura canonica patet, ubi Dominus ait Petro: *Paſce oves meas.* » Ubi dicit Chryſoſtomus: Eximius enim Apoſtolorum erat Petrus, & os diſcipulorum » & vertex collegii: unde & negatione deleta, committit ei prælationem fratrum, & » negationem quidem ei non exprobrat, ſed » dicit, Si diligis, præſide fratribus. Idem » Chryſoſtomus ſuper Acta Apoſtolorum ait: » Petrus a Filio ſuper omnes qui filii ſunt, poteſtatem accipit; non ut Moyſes in gente una, ſed in univerſo orbe. Et ita patet quod ſoli Petro dictum eſt illud verbum: *Paſce oves meas.* Et ita bene ego addidi literam, ſoli, licet in textu evangelii non habeatur: nec addidi, ut verba textus, ſed ut doctores exponere ſolent verba eadem. Et idem „ beatus Bernardus ad Eugenium inquit: Quæ „ ſub te ſunt, quæ ſint illa, ſi quæras, certe „ orbem exeundum eſt ei, qui forte vellet exp„ plorare, quæ non pertinent ad tuam curam. „ Et paulo ante: Itaque tu & heres, & orbis „ hæreditas. Et ſupra: Indagemus quis ſis, vi„ delicet quam perſonam in eccleſia Dei ge„ ras. Es enim ſacerdos magnus, ſummus Pon„ tifex, tu princeps epiſcoporum, tu heres A„ poſtolorum. Et infra: Tu es, cui claves tra„ ditæ, cui oves creditæ ſunt. Sunt quidem & „ alii cæli janitores, & gregum paſtores, ſed „ tu tanto glorioſius, quanto differentius uti„ que præ cæteris nomen hæreditaſti. Habent „ illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos, „ tibi univerſi crediti ſunt, nec modo ovium, „ ſed & paſtorum; tu unus omnium ovium paſ„ tor. Unde id probare quæris? Ex verbo Do„ mini. Cui enim, non dico epiſcoporum, ſed „ Apoſtolorum, ſic abſolute & indiſcrete to„ tæ commiſſæ ſunt oves? *Si me amas, Petre, „ paſce oves meas.* Quas; illius vel illius po„ puli, civitatis, aut regni? *oves meas*, in„ quit. Cui non planum non deſignaſſe ali„ quas, ſed deſignaſſe omnes? & reliqua quæ „ ibi ſequuntur. Ad propoſitum.

Ad ea ubi replicans volens oſtendere propoſitum ſuum, arguit primo ex canone, In novo, diſtinct. XXI. ubi dicit, quod omnes Apoſtoli fuerunt pares, quia parem honorem & poteſtatem a Domino receperunt. Reſpondeo, quod verum eſt de poteſtate ordinis ſacerdotalis primo, & epiſcopalis tandem, quæ non recipit majus & minus: ſed non eſt verum de poteſtate juriſdictionis, ut declaratum eſt etiam nunc, & in mea poſitione ex multis doctoribus. Et per hoc ſunt ſolutæ auctoritates aliæ, quas adducit, quia Dominus omnibus ſimul dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, loquitur de poteſtate ordinis. Similiter: *Accipite Spiritum ſanctum.* Sed quia dixit dominus replicans, quod illud, *Paſce oves meas*, non fuit dictum ſoli Petro, ſed ſibi in perſona aliorum, in oppoſitum oportet oſtendere veritatem. Nam textus ſibi ſoli oſtendit dictum: *Dixit Jeſus Petro: Simon Joannis diligis me plus his? paſce oves meas.* Et quod ſoli Petro dictum eſt illud verbum, *Paſce oves meas*, & per hoc Petrus ſit conſtitutus ſummus Pontifex totius eccleſiæ, patet per ſubſequentia. „ Dicit enim ſuper eodem verbo beatus Cyril„ lus epiſcopus Alexandriæ, ut membra manea„ mus in capite noſtro Apoſtolico throno, Ro„ mano Pontifice, a quo noſtrum eſt quærere „ quid tenere, & quid credere debeamus, ip„ ſum venerantes, ipſum rogantes pro omni„ bus quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, „ corrigere, ſtatuere, diſponere, ſolvere, & „ ligare loco illius qui ipſum ædificat; & nul„ li alii quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli „ dedit; cui omnes jure divino caput incli„ nant, & primates mundi tamquam Domino „ Jeſu Chriſto obediunt. Hæc ille.

Super eodem Joannis ultimo dicit Theophy„ lactus: Finito prandio commiſſionem ovium „ mundi Petro commendat, non aliis, unde „ dicitur: *Cum ergo prandiſſet, dicit Simoni „ Petro Jeſus: Simon diligis me plus his? Paſce oves meas*: tamquam non eſſet ubi oſtenderet Petrus amorem ſuum Chriſto, niſi „ eſſet paſtor fidelis ſub principe omnium „ paſtorum. Hæc ille. Nicolaus de Lyra: *Dixit Simoni Petro*, volens ei beneficium ſpeciale conferre, *Simon Joannis, diligis me „ plus his? Paſce oves meas.* Hæc ille. Sanctus Thomas dicit: *Paſce oves meas*, ut ſic „ non poſſet dici Chriſtianus, qui dicit, ſe non „ eſſe ſub cura paſtoris iſtius, ſcilicet Petri, „ juſta illud Ezech. XXXIX. *Paſtor unus erat „ omnium noſtrum*, & Oſeæ I. *Ponent ſibi caput unum.* Petro autem hoc officium con„ grue omnibus intermiſſis commiſit, quia ſe„ cundum Chryſoſtomum eximius Apoſtolorum „ erat, os diſcipulorum, & vertex collegii. „ Hæc ille. Gorra: Sed quæritur cum alii diſcipuli circumſtarent, qui Dominum diligebant, propter quid a ſolo Petro quæſitum eſt „ de dilectione? Ratio una eſt, inquit, quia „ ſibi erat cura gregis ſpecialiter committenda „ inter alios, ideo ab eo ſpecialiter de dilectione quæritur. Allegat Chryſoſtomum, ut jam „ dictum eſt. Item ſanctus Thomas contra gentiles, lib. IV. cap. LXXVI. Quia Dominus corporalem præſentiam eccleſiæ erat ſubtracturus, „ oportuit ut alicui committeret, qui loco ſui „ univerſalis eccleſiæ gereret curam. Hinc eſt „ quod Petro dixit ante Aſcenſionem: *Paſce „ oves meas*, Joannis ultimo: & ante paſſionem: *Et tu iterum converſus confirma fratres „ tuos*, Luc. XXII. & ei ſoli promiſit: *Tibi dabo claves regni cælorum*, Matth. XVI. ut oſtenderet quomodo poteſtas eccleſiæ per eum ad „ alios eſſet derivanda ad conſervandam eccleſiæ unitatem. Hæc ille.

Quam reprehenſibile autem ſit ſecundum, eo magis debeo enarrare, quo ſperabam replicantem providentiorem fuiſſe: dicere enim quod in eccleſia primitiva idem fuerit epiſcopus & ſacerdos, fuit hæreſis Aerianorum, ut dicit beatus Auguſtinus lib. de hæreſibus cap. LIII. qui Aerius, quia deſideratum epiſcopatum adipi-

ANNO CHRISTI 1433.

Matth. 16. Joan. 21.

Petrus vertex & os apoſtolorum.

Lib. 2. conſiderationum.

Cap. 2.

Joan. 21.

S. Thom. in Catena.

S. Thom. 21. c. *Joan. lect.* 3.

Joan. Chryſoſt. in 21. c. Joan.

Non idem eſſe Epiſcopum & Sacerdotem.

adipiſci non potuit, vilipendendo epiſcopatum, A homil. 2. ſuper illo textu: *In die illa erunt*
ANNO CHRISTI 1433. tandem dixit a presbytero epiſcopum nulla differentia debere diſcerni. Unde dicit ſanctus Thomas 2. 2. quæſtione CLXXXIV. articulo IV. ad 1. quod ſecundum nomen olim presbyteri & epiſcopi non ſemper diſtinguebantur; quia ſæpe pro eodem in ſacra ſcriptura ſumuntur. Sed ſecundum rem ſemper fuit inter eos diſtinctio, etiam tempore Apoſtolorum. Ad hoc autem quod allegat Apoſtolum, & Magiſtrum ſententiarum; reſpondeo, quod Apoſtolus allegat regulam epiſcopalem, dicens 1. Timoth. 3. *Si quis deſiderat epiſcopatum, bonum opus deſiderat. Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* De diaconis poſtea loquitur, & de presbyteris mentionem non facit. Non ideo factum eſt, quod B idem fuerit tunc presbyter & epiſcopus; ſed quia illa doctrina, quam ſoli tradidit epiſcopo, etiam convenit & presbytero. Unde dicit Chryſoſtomus ibidem homilia 2. in expoſitione ejuſdem textus, ſic diſputans de epiſcopis, & deſignat eos dicens: „ Quæ quidem habere, a „ quibus autem abſtinere oportet; & ordinem „ presbyterorum dimittens, ad diaconos tranſilivit; quia utique quoniam non multum „ medium eſt; etenim hi ſacerdotes miniſterium ſuſceperunt, & præſidentiam eccleſiæ: „ & quæ de epiſcopis dixit, hæc & presbyteris conveniunt, inthronizatione enim ſola „ ſuper eos aſcenderunt, & hoc ſolum videtur „ ſuperabundare presbyteris. Hæc Chryſoſtomus. C „ Ad idem inquit Haymo: Quare tacuit de „ presbyteris? ideo, quia in ordinatione epiſcopali comprehenduntur presbyteri. Omnis „ enim epiſcopus presbyter eſt, & tamen non „ omnis presbyter epiſcopus. Hæc ille. Et quod nullo modo fuerit mens alia Apoſtoli, quam quod alterius gradus eſſent presbyteri & epiſcopi, patet ibidem cap. IV. dicente: „ *Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum* χειροτονία manuum impoſitione. „ *presbyterii*, Quem ergo credis hic Apoſtolum „ dixiſſe presbyterum? numquid ſimplicem ſa„ cerdotem? non ita, ſed presbyterum ibi di„ xit epiſcopum. Unde Chryſoſtomus in ex„ poſitione homil. 3. ibidem. *Cum impoſitione* D „ *manuum presbyteri*: Non de presbyteris, ſed „ epiſcopis dixit. Non enim presbyteri epiſ„ copum utique inthronizabant. Hæc ille.

Ecce quod ſimplices presbyteri non convenienter inthronizaſſent, id eſt, conſecraſſent epiſcopum. Fuerunt ergo diſtincti ab epiſcopis presbyteri, etiam tempore Apoſtoli, ſicut & ſupra dictum eſt de patriarchis, presbyteris, &c. Quod etiam ille allegat Hieronymum diſtinct. LXXXV. Olim: nihil pro eo eſt: quia non dicit Hieronymus quod non eſſet diſtinctio inter epiſcopum & presbyterum, etiam quando communi conſilio ſacerdotum actum eſt, quod unus præeſſet omnibus; quia nihilominus hoc jubente Domino factum eſt, & non minus e- E piſcopi ſuper presbyteros exſtiterunt. Unde ibid. Hieronymus in epiſt. ad Evagrium: Nam & Alexandriæ a Marco evangeliſta uſque ad He„ raclam & Dionyſium presbyterum unum „ ex ſe electum in excelſiori gradu collocabant, quem nominabant epiſcopum: quo„ modo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut „ diaconi eligant ex ſe quem induſtrium nove„ rint, & archidiaconum nuncuparent. Hæc il„ le; & aſſumitur diſtinctione XCIII. in cap. Legi„ mus. Et dicit ibidem Hieronymus ſuper Iſaiam

quinque civitates in terra Ægypti. Porro qui ANNO CHRISTI 1439. ab adventu Chriſti & Romano imperio pro„ phetiam differunt, quinque civitates, vel Cap. 16. „ legem Domini, quæ in Alexandria interpre„ tata eſt, vel quinque eccleſiæ ordines, epi„ copos, presbyteros, diaconos, fideles, ca„ techumenos ſentiunt. Hæc ille.

Quod autem idem dicit Hieronymus, diſtin- Ad Tit. ctione 93. Legimus; idem ſacerdotem eſſe & epiſcopum, intelligendum ſecundum nuncupationem, non ſecundum rem, ut exponit Hugutio & Archidiaconus ibidem. Unde Iſidorus „ in libro officiorum de ſtatu clericali cap. 9. „ de ſacerdotibus ſcribit, quod Moyſes figu„ ram Chriſti in veteri teſtamento gerebat, „ & vere per omnia Chriſti, quoniam fuit „ ſimilitudo mediatoris Dei, qui eſt inter Deum „ & hominem Jeſus Chriſtus, qui eſt verus „ dux populorum, verus princeps ſacerdo„ tum, & Dominus pontificum, cui eſt ho„ nor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. „ Aaron ſummus ſacerdos, qui primus in le„ ge ſacerdotale nomen accepit, primus qui „ pontificali ſtola indutus victimas obtulit. Et „ infra: Quo loco contemplari oportet Aaron „ ſummum ſacerdotem epiſcopum fuiſſe, & „ etiam filios ejus presbyterorum figuras præ„ monſtraſſe. Fuerunt enim filii Aaron & ipſi „ ſacerdotes, quibus merito adſtare debuiſſent „ Levitæ, ſicut ſummo ſacerdoti. Hæc ibid. „ & capitulo ſeptimo dicit: Presbyterorum „ ordo exordium aſſumpſit a filiis Aaron, ut „ dictum eſt: qui enim ſacerdotes vocantur „ in veteri teſtamento, illi ſunt qui nunc ap„ pellantur presbyteri; & qui nuncupantur „ principes ſacerdotum, nunc epiſcopi nomi„ nantur. Hæc ibid. Nam Paulus Apoſtolus eoſdem presbyteros, ut vere ſacerdotes, ſub nomine epiſcoporum ita aſſeverat, loquens ad Titum: *Hujus*, inquit, *rei gratia reliqui te Cre-* Tit. 1. *te, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtitutas per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi diſpoſui, ſi quis ſine crimine eſt. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe*. Qua ſententia oſtendit etiam presbyteros ſub epiſcoporum nomine taxari. Unde ad Timotheum de ordinatione epiſcopi & diaconi ſcribens, de presbyteris omnino tacuit, quia eos in epiſcoporum nomine comprehendit. Secundus enim, & pene primo conjunctus eſt gradus, ſicut & ad Philippenſes epiſcopis & diaconibus ſcribit cum una civitas plures epiſcopos habere non poſſit. Et in Actibus Apoſtolorum presbyteros eccleſiæ, Hieroſolymam iterum congregavit, quibus inter cætera ait: *Videte gregem, in quo vos* Cap. 20. *Spiritus ſanctus epiſcopos ordinavit*. Unde etiam tales in eccleſia presbyteros conſtituendos eſſe, ſicut epiſcopos, & Apoſtolos ad Titum loquitur, & canones ipſi teſtantur.

Ex quo patet, quod ab initio ſacerdotii legalis uſque nunc ſemper fuit diſtinctio epiſcopi a presbytero, licet ſæpe eodem vocabulo cenſerentur propter propinquitatem, quam habent in auctoritate; quia epiſcopus excedit presbyterum tantum juriſdictionis dignitate. Ad Magiſtrum ſententiarum in quarto diſtinctione XXIV. capitulo penultimo, dico quod nunquam fuit ſuæ mentis aſſerere tantum duos gradus fuiſſe in primitiva eccleſia, ita quod presbyter & ſacerdos eſſent idem; ut replicans videtur cum intelligere, ſed eodem

capi-

ANNO CHRISTI 1433.

capitulo dicit distinctos, sic Ipsi enim in singulis civitatibus episcopos & presbyteros ordinaverunt. Sed loquitur ibi de sacris ordinibus, dicens, quod in ecclesia primitiva tantum isti duo dicebantur sacri, scilicet diaconatus & presbyteratus: Subdiaconatum esse ordinem sacrum postea ecclesia instituit. Ubi dicit sanctus Thomas, quod licet omnes ordines sacri, quia isti duo habent actum super ipsum sacramentum: subdiaconus vero super vasa tantum. Ex isto patet quod male respondit replicans, dum de distinctione status hierarchici in lege æterna distincti sub hierarchia triplici, dicit sic: Dico, prout ex præhabitis patet: Ista similitudo patiebatur instantiam, cum ecclesia militans solos duos gradus habebat, ut dicit Magister in quarto: item cum idem erat presbyter, qui & episcopus, ut dicit Hieronymus; & quando in locum 72. discipulorum succrevernnt minores sacerdotes. Hæc ille.

Et quia istam materiam continuando, magis eluceseet veritas; ideo notandum, quod quia ego dixi ex parabola evangelica, per duos in agro, prælatos; per duos in lecto, religiosos; per duos in mola, sæculares intelligendos: ipse dicit hanc expositionem secundum alios non esse de mente Christi. Sed per duos in agro intelligi statum dominorum sæcularium; per duos in lecto, spirituales, ut est clerus Christi; in mola, fideles laicos. Videtur etiam contra religiosos invehere, ubi dixi, quod ad lectum pertinet qui in claustris vacat: dicit enim Paulum in lecto contemplationis quievisse, & tamen discurrendo mundum convertisse: & utinam omnes, inquit, religiosi facerent, & libere prædicarent.

Circa quod in primis notandum, quod ipse nullum allegat doctorem, sed in genere dicit. Secundum alios: quicumque sint illi, non est adæquata comparatio. Sed beatus Augustinus, qui multo melius novit mentem Christi, quam quicumque alii innominabiles novelli, sententiam meam approbat, dicens in expositione Psalmi cxxxii. De tribus enim ipsis generibus dictum est Matthæi xxiv. *Duo in agro, unus assumetur, & alter relinquetur, duo in lecto, & duo in mola, alter assumetur, alter relinquetur.* Quam auctoritatem ut perfectius intelligatis, & persequi religiosos desistatis, audite quid præmittit beatus Augustinus super Psalmo cxxxii. *Ecce quam bonum*, dicens: „ Hæc primum consideremus, utrum de omnibus Christianis dictum sit, *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* An aliqui sint certi atque perfecti, qui habitent in unum, nec ad omnes pertineat „ ista benedictio, sed ad quosdam, a quibus „ tamen descendat ad cæteros. Ista enim verba psalterii, iste dulcis sonus, ista suavis „ melodia, tam in cantico, quam in intellectu, etiam monasteria peperit. Ad hunc sonum excitati sunt fratres qui habitare concupierunt in unum. Iste versus fuit tuba ipsorum, sonuit per orbem terrarum; & qui divisi erant, congregati sunt in unum. Et infra: Unde illi cxx. qui simul erant in uno loco post Resurrectionem Domini, & Ascensionem ejus in cælum, & ipsi primum habitaverunt in unum, ipsi primum audierunt, sed „ non soli audierunt. Venit enim ad posteros „ ista caritatis exsultatio, & votum Deo. Vo-

ANNO CHRISTI 1433.

„ vetur enim aliquid Deo, ut dictum est: *Vovete & reddite Domino Deo vestro.* Et infra: „ Ex voce hujus psalmi appellati sunt & monachi, ne quis vobis de isto nomine insultet catholicis. Et infra: Verumtamen, carissimi, sunt & monachi, qui falsi sunt, & „ nos novimus tales: sed non perit fraternitas pia propter eos qui profitentur quod non „ sunt. Tam sunt enim monachi falsi, quam „ clerici falsi, & fideles falsi: omnia ista tria „ genera, quæ aliquando vobis commendavimus, habent bonos suos, habent malos suos. „ De istis dictum est, *duo in agro, duo in lecto.* In agro sunt qui gubernant ecclesiam: „ in lecto autem eos intelligi voluit, qui amaverunt quietem, non miscentes se turbis, „ non tumultui generis humani, in otio servientes Deo: & tamen inde unus assumetur, alter relinquetur, *&c.* Hæc ibi. *Psalm.* 75.

Idem perfectius dicit libro 11. quæstionum „ super evangelia, quæstione xliv. dicens: „ Tria hominum genera hæc videntur significare. Unum eorum, qui in agro quasi erant, qui sunt prælati, qui præsidendo laborant. Alterum eorum, qui otium & quietem eligunt, neque negotiis ecclesiasticis sunt occupati, quæ illorum quies Latino nomine signata est. Alterum eorum qui in plebibus constituti, reguntur a doctoribus, agentes ea, quæ „ sunt hujus sæculi: quos & fœminarum nomine signavit: quia consiliis, ut dixi, præpositorum regi eas expedit; & molentes dixit, propter temporalium negotiorum orbem „ atque circuitum: quas tamen in unum molentes dixit, in quantum de ipsis rebus & „ negotiis suis præbent usibus ecclesiæ. Tertium „ eorum qui operantur in ecclesiæ ministerio, „ tamquam agro Dei. In his ergo tribus generibus bina sunt rursus genera hominum: „ hi in singulis, & pro robore viarum suarum „ discernuntur. Cum enim omnes ad ecclesiæ „ membra pertinere videantur, adveniente tamen tentatione tribulationis, & ex illis qui „ sunt in negotiis sæculi, & ex illis qui Deo „ ministrant in ecclesia, & ex aliis in claustro, aliqui manent, aliqui cadunt: qui permanet assumetur, & alius relinquetur; non „ quasi de hominibus dictum est sed de duobus generibus affectionum in singulis generibus trium professionum. Hæc ille. Aug. lib. 2. super evang. quæst. 44. Supra in probatione articuli per legem divinam, confid. 3.

Ecce quod sanctus pater ille non posuit laicos in agro, quasi primum locum teneant in ecclesia Dei, sed in molendino; quia status infimus est ecclesiasticæ hierarchiæ: nec ponit clericos in lecto, sed religiosos, & sic de singulis. Ad idem in eodem capite 44. dicit de concordando, scilicet Psalterium cum cithara, id est, legem veterem cum nova. „ Ad illa, „ inquit. tria genera, quæ assumuntur, arbitror „ etiam pertinere illa tria nomina virorum justorum, quos solos liberandos Ezechiel Propheta pronuntiat, Noe, Job, & Daniel. Videtur enim Noe pertinere ad eos, per quos „ ecclesia regitur, sicut per illum in aquis arca „ gubernata est, quæ figuram gestabat ecclesiæ: „ Daniel autem, qui elegit cælibem vitam, id „ est, nuptias terrenas contempsit, ut sicut dicit „ Apostolus, *sine solicitudine viveret, cogitans „ que sunt Dei*, genus eorum significat, qui sunt „ & in otio, sed fortissimi tamen in tentationibus, ut possint assumi. Job autem, quia & „ uxorem habuit, & filios, & amplas terrena- 1. Cor. 7.

ANNO CHRISTI 1433.

„ rum rerum copias, ad illud genus perti-
„ net, cui molendinum deputatum est; sed
„ tamen ut sint fortissimi intentationibus, ut
„ ille fuit, non enim aliter assumi poterunt.
„ Nec puto alia esse genera hominum quibus
„ constet ecclesia, quam ista tria, habentia bi-
„ nas differentias propter assumptionem & re-
„ lictionem: quamvis in singulis multæ studio-
„ rum voluntatumque diversitates, ad concor-
„ diam tamen, unitatemque concurrentes pos-
Greg. 31. Moral. cap. 19. „ sunt inveniri, Hæc Augustinus. Concordat
„ beatus Gregorius de distinctione assumendo-
„ rum & liberandorum in ecclesia, & ordinum
„ distinctione, libro XXXI. Moralium, & con-
„ cordat cum tribus viris Ezechielis jam no-
Greg. lib. 1 Moral. c. 15. „ minatis, libro I. Moralium, ubi tractat istum
„ textum: *Nati sunt Job septem filii*, &c.

Et quia licet dominus replicans in scriptis non dederit, sic tamen recolo, de Mendicantibus dixit, quod illi fratres in lecto non vacarent, eo quod mendicando discurrerent. Respondeo, quod hoc argumentum est volontarium, non caritativum. Nam & Christus cum Apostolis & discipulis ad lectum contemplationis attinebant, quia omnem perfectionis statum exercebant; & tamen per mundum discurrebant, nunc prædicando, nunc mendicando, secundum quod Deo fuit placitum. Item non sequitur, Religiosi non sunt semper in claustro ibi continue contemplando; dico, quod non sufficit: quod illuc pertineant ad votum prælati exeuntes, & redeant. Sic enim dicitur, quod episcopus tenetur ecclesiam suam si-
7. qu. 1. *Sicut vir*, cap. 11. Sine intermissione, non continuam moram significat, ne intermissione docere VII. quæstione I. ubi dicit Archidiaconus super verbo, sine intermis-
„ sione, quod aliquid bene dicitur fieri sine in-
„ termissione, licet medius actus interveniat,
„ ut digest. de verborum obligationibus: Con-
„ tinuus. Unde si testator decimam legaverit
„ uxori suæ, si cum filio moraretur continua
„ mora non requiritur, ut per singula momen-
„ ta cum eo moretur, de cond. & demonst. L.
„ Si quis ita. Ad hæc Extrav. Rex pacificus,
„ in princ. Quotidie. Ibi exponitur, Quotidie,
„ id est assidue, Unde dicit; Argumentum est
„ ex his, quod hoc testimonium valet: Sem-
„ per iste exercuit ibi spiritualia vel quotidie,
„ & tamen quandoque fuit absens. Sicut causa
„ stillicidii perpetua est, & tamen non cadit
„ semper. ff. de verb. signific. Prædiorum fo-
„ ramen, Extr. de cler. non resident. ex parte
„ secundum Vincentium. Hæc ibi, & in capi-
„ te, Pervenit, 7. quæstione I. dicit, quod ver-
bum, Residens, non est amare intelligendum, ita ut nunquam inde discedat, & quod semper vigi-
„ let. ff. de edict. lib. de ed. Si quid venditor. Si-
„ cut ergo hi dicuntur residere, & docere, li-
„ cet aliquando absint, ita religiosi semper cen-
„ sentur esse in claustris, & in lecto contem-
„ plationis, licet aliquando alia faciant.

Ad hoc autem, quod in scriptis mihi tradidit. dicens: „ Quod autem dicit, Religiosi „ vacant in claustris; videtur in oppositum venire paulus, qui quamvis fuerit in lecto contemplationis, non tamen in claustris vacabat, sed per mundum discurrens gerebat solicitudinem omnium ecclesiarum. „ Et infra: „ utinam vere religiosi habiles & idonei a vacatione in claustris exirent, & verbum Dei „ libere annuntiarent; cum messis quidem multa, operarii autem pauci. Respondeo, quod „ Paulus non debuit stare in claustro quie-
tis; quia ad hoc fuit a Domino electus, & publice vocatus; miraculorum gratia dotatus, ut portaret nomen Domini coram gentibus & regibus. Et certe si ita essent vocati religiosi singuli, merito exirent prædicare verbum Dei: sed quia juxta dictamen multorum religiosorum, melius vobis esset domine Ulrice, claustra alicujus arctæ religionis intrare, quam in sæculo perdurare, & contra præceptum Dei & Apostolorum, & praxin universalis ecclesiæ, sine licentia, contra prohibitionem superiorum prædicare; ibique in pane arcto, & aqua brevi præterita peccata deplangere, & plangenda iterum non committere: ideo opto & ego, quatenus relictis omnibus religionem ingredi velitis, ut spectaculum Dei mundo & angelis exsistatis.

ANNO CHRIST 1433. Actor. 9.

Quantum ad tertium notabile super verbo, Debet, posuit differentiam inter præceptum & consilium; quia dixit Lyra, Debet, capiendum præceptive. Ubi dum ego impugnassem descriptionem suam consilii, quod esset doctrina specialis, obligans sub pœna peccati venialis; ostendi multipliciter, quod consilia evangelica, ut consilia sunt, nullum obligant sub pœna cujuscumque peccati: quibus replicans, si mentem docilem adhibuisset; contentari debuisset. Pro ulteriori tamen ejus informatione decidendum quod doctores communiter scribunt, circa distinct. XLVII. primi sententiarum, quod duplex est Dei voluntas, sci-
Duplex voluntas, sign & beneplaci De præcepti & consilio. licet signi & beneplaciti; Voluntas beneplaciti respicit præcepta: signa, quandoque præcepta, quandoque consilia: utraque tamen voluntas respicit bonum, per modum complacentiæ: hoc modo scilicet, quod voluntas Dei antecedens signi, quæ est voluntas consilii, differenti ratione respicit ad bonum cum voluntate Dei antecedente, quæ est præcepti, quantum tamen utraque respicit bonum per modum complacentiæ. Voluntas antecedens signi, quæ est consilii, respicit sic bonum per modum complacentiæ, ita tamen, quod oppositum non displicet. Hinc secundum Bonaventuram consilium, quod est bonum supererogatum, non habet malum directe oppositum. Et hinc est, quod consilium non habet signum suppositum, sicut habet præceptum: non enim est reperire quod habeat per modum displicentiæ, ita quod oppositum displiceat.

Hinc secundum doctores communiter ponitur donum Spiritus, quod est donum consilii, donum regitivum in his, ad quæ non tenemur: in his, ad quæ tenemur, non oportet consiliari. Hinc dominus Bonaventura in suo Breviloquio ponit duplicem rectitudinem in faciendo bonum, scilicet necessitatis & perfectionis, que est in supererogando ultra debitum. Illud etiam expresse declarat sanctus Thomas I. II. quæstio-
De præcep & consilio. Bonaventura in breviloq. cap. 9.
„ ne CVIII. art. dicens, quod hæc est diffe-
„ rentia inter præceptum & consilium, quod
„ præceptum importat necessitatem; consilium
„ autem est in optione, & est de his per quæ
„ melius & expeditius potest homo consequi
„ finem suum, qui est beatitudo æterna. Et in
„ summa contra Gentiles, lib. III. cap. CXXX.
„ dicit, quod consilia dicuntur divinæ legis ad-
„ monitiones, non præcepta, in quantum sua-
„ detur homini, ut propter meliora minus bo-
„ na prætermittat. Ad quod potest adduci ista manuductio palpabilis. Nam cum sit quædam politia inter Deum & hominem, dicente propheta: *Nos autem populus ejus, & oves pas-* *Psalm. 94.*

ANNO CHRISTI 1433.

cua ejus: ſicut in politia humana, quæ eſt ad divina exemplificata, videtis eſſe aliquas leges exterminativas ſub pœna capitis aut mortis, quæ capitales aut mortales nominantur, quæ ſanciuntur proprio vocabuli nomine præcepti: Alias videtis eſſe minores, ſub pœna minori, ſcilicet quæ non eſt exterminativa, quæ dicitur pœna civilis: & poſſunt nominari hujuſmodi leges ordinationes ſive mandata. Et tertio quaſdam conſultationes, quibus contrahuntur qui ſunt de politia, ad faciendum, ſi libeat, opus excellentiæ; quod ſi velint & fecerint, præmiabuntur glorioſe: ſi autem non fecerint, nullo modo punientur, neque illa non factio eis aliquo modo imputabitur ad pœnam quamcumque. Clarumque iſtud habenti oculum conſiderationis apertum.

Sic in propoſito non repugnat, imo rationabiliſſime juxta prædicta ponuntur in lege divina leges Dei præceptivæ, ut ſunt præcepta, contra quæ eſt ſolum peccatum mortale, inducens mortem æternam. Et hic eſt modus communis loquendi doctorum, Thomæ, Bonaventuræ, Alexandri de Ales, & aliorum, qui dicunt, veniale non obviare divino præcepto: ſicut non dicitur etiam veniale fieri contra conſcientiam, ſed præter præceptum, & præter conſcientiam. Aliæ autem dici poſſunt leges, per quas a nobis exigit Deus, ſi volumus vitare reatum pœnæ, non tantum æternæ, ſed etiam offenſam Dei quamlibet, aut non retardari a vita æterna, aut temporaliter non puniri: ita quod exorbitatio ab hac latitudine legum conſtituat peccatum veniale tantum: & poſſunt vocari hujuſmodi leges, mandata, ſtatuta, ſeu ordinationes, quibus ratio trahitur ad hoc ut ſit pervigil, ut nec venialibus diſrumpatur, vel a venialibus inficiatur, & ſic ad mortale diſponatur. Et tertio præter hujuſmodi ponitur conſilium, quod ſi quis adimplet, accumulat ſibi præmium. Si autem non adimpleret, dummodo aliunde non declinaret, nullam pœnam incurreret.

Gerſon de vita ſpirituali, lectione 5. Et iſto modo dicit magiſter Joannes Gerſon in tractatu ſuo de ſeptem lectionibus, quod inter præceptum & conſilium eſt dare medium prope loquendo in iſta materia, quod patet ex dictis clariſſime. Dico ergo ſecure, quod nullus obligatur ad conſiliorum obſervantiam, niſi qui vovit ea: & qui vovit, tenetur adimplere. Etiam alia conſilia, quæ non vovit, non tenetur ſub quacumque pœna, ſed tantum illa, quæ eſt regulæ & ſtatutis illorum annexa, ut patet per beatum Thomam II. II. quæſtione CLXXXVI. art. II. qui quærit ex intentione, utrum religioſi teneantur ad omnia conſilia: & probat concluſionem quam tenet, ſcilicet quod non eſt, » & arguit ſic: Ad ea quæ ſunt ſupererogationis, non tenetur aliquis, niſi ex propria obligatione: ſed non quilibet religioſus obligat ſe ad omnia, ſed ad aliqua determinata, quidam ad hoc, quidam ad alia. Non ergo omnes tenentur ad omnia. Et ad tertium argumentum dicit: quod quædam conſilia ſunt, quæ ſi prætermitterentur, tota vita hominis implicaretur negotiationibus ſæcularibus: puta ſi aliquis haberet proprium, vel matrimonio uteretur, aut aliquid hujuſmodi faceret, quod pertineret ad eſſentialia religionis vota. Et ideo ad omnia illa conſilia obſervanda religioſi tenentur. Sunt autem quædam alia conſilia de quibuſdam particularibus moralibus actibus, quæ prætermitti poſſunt, abſque hoc quod vita hominis ſæcularibus actibus impleretur. Unde non oportet, quod ad omnia talia religioſi teneantur. Hæc ibi. Et ad hujus confirmationem ego adduxi auctoritates ſancti Auguſtini XIV. quæſtione I. Quod debetur; Archidiaconi, Hugonis, & ſancti Thomæ; ad quas nihil mihi reſpondit. Item multas rationes, ſcilicet de effectibus peccati venialis, & quod peccatum veniale non dimittitur, donec actu & voluntate deſeratur: & ſi conſilia non ſervare eſſet peccatum veniale, vel pœna peccati venialis, numquam eſſet homo ſine peccato veniali, niſi actu ac voluntate inciperet ſervare conſilia. Nihil reſpondit, & bene fecit, quia conſentire debet: ad aliqua reſpondit, ſed nihil ſolvit.

Aug. lib. 9. contra Fauſtum, cap. 13.

Et primo, ad hoc quod conſilium de dilectione inimicorum vocavi conſilium, dicit quod Salvator mandatum illud vocavit minimum. Dixi pro tunc, quod aliquo modo eſt præceptum, ſcilicet quoad affectum; alio modo eſt conſilium, ſcilicet quoad effectum: arguit contra, quod etiam eſt præceptum in caſu neceſſitatis, fame morientem paſcere, etiam ſi ſit inimicus. Non eſt contra me, quia conſilium in caſu neceſſitatis eſt præceptum. Ego non loquor hoc modo in propoſito, & notum eſt non protervienti.

Ad aliud, ubi argui, quod ſi non obſervantia conſiliorum induceret pœnam venialis peccati, homines ignoranter incurrerent magnam retardationem a vita beata, quia tot pœnas venialium inducerent, cum pœnitentiarii hic nullam pœnam injungerent, ut homines de hoc pœniterent, quod conſilia non ſervant. Reſpondit, Non ſequitur: nam peccata diverſis modis dimittuntur in præſenti vita. Ego autem dixi, quod peccata venialia nunquam dimittuntur in præſenti vita, niſi actu & voluntate deſerantur, ſed communitas omnium hominum fere nunquam actu proponit velle ſervare conſilia. Ergo illa non obſervantia conſiliorum nunquam dimittitur eis in præſenti vita. Sed ſecundum vos tali non obſervantiæ correſpondet pœna peccati venialis: ergo illa pœna nunquam dimittitur in præſenti vita, ſed reſervatur ad purgatorium.

Ad aliud, negat mihi illam: Illud quod eſt in pura voluntate hominis, non obligat hominem ad pœnam, quia dicit, Mandata Dei ſunt in pura voluntate hominis, & tamen hominem obligant. Ego & quilibet benevolus, non omnino obtuſus, concipere poteſt, accipiendo illud, Eſſe in pura voluntate hominis: quod ſi fiat, bene facit; ſi non, nulla pœna incurritur: ſic dicunt doctores eſſe conſilia in pura hominis voluntate, ita quod ſi ea fecerit præmium acquirat: ſi non, pœnam nullam incurrat. Ipſe autem æquivocando trahit ad hoc, quod ſtet in libertate hominis abſolute facere, vel non facere. Dico ergo quod præcepta aliter ſunt in hominis libertate, quia ita proponit Deus homini præcepta, ut eligat vitam ſi fecerit ea, vel mortem, ſi non fecerit. Non ſic eſt de conſiliis, ut dictum eſt. Ergo tales evaſiones in materia fidei adducere dignum eſt reprehenſione, *&c.*

Ultimo reſpondit ad id, ubi argui: Nemo obligatur ad conſiliorum obſervantiam ſub quacumque pœna, niſi qui vovit eam: dicit quod hoc non eſt verum, quia Apoſtoli a obligantur ad conſiliorum Chriſti obſervantiam, nec

a *Forte*, obligabantur.

ta-

ANNO CHRISTI 1433.

tamen voverunt consilia observare eo modo quo fratres Mendicantes. Respondeo, quod quomodo professi sint Apostoli, nescio, nisi ut veri Mendicantes, & omnium Mendicantium patres & prædecessores. Ubi dico, quod distinguendum primum, quod Apostoli fuerunt Mendicantes: & hoc, quia tanta paupertas fuit eis præcepta, quod sine pera & aliis incederent, præsertim post Christi Ascensionem in prædicationis officio discurrendo inter æmulos. Et planum est quod imperiose non poterant præcipere ut darentur eis necessaria: ergo tunc saltem æstimo, quod necessaria victus humiliter mendicabant. Unde ad idem multa alia adducit Augustinus de Ancona, de ecclesiastica
» potestate, quæstione LXXXIX. art. IV. Unde
» Theophylactus Lucæ X. super illo verbo:
» *In eadem domo manete edentes quæ apud eos*
» *sunt*, dicit: Vide ergo qualiter discipulos
» mendicare instituit, & pro pretio eos habe-
» re nutrimentum voluit. Imo dicit; Adeo
» mendicos mittit, quod neque peram ipsos
» vult portare, neque aliqua quibus indigere-
» tur: secundum quod Apostoli se voto reli-
» gionis ad consilia quædam adstrinxerunt. Di-
» cit enim beatus Augustinus de civitate Dei:
Matth. 19. » Dixerant potentes illi, scilicet Apostoli: *Ecce*
» *nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid*
» *ergo erit nobis*? Hoc votum potentissimi vo-
» verant; sed unde hoc eis vovent, nisi ab
Hieronymus contra Jovinianum, ep. 50. ad Pammach. cap. & lib. 15. in Isa. cap. 50. » illo, de quo hic continuo dictum est: Dans
» votum voventi. Hæc ille. Item beatus Hie-
» ronymus contra Jovinianum, dicit Apostolos
» vovisse perpetuam continentiam, eo quod
» Dominus meus eis diceret: *Amen dico vo-*
» *bis, quicumque domum, aut agrum, aut uxo-*
rem, &c. dicit etiam de voto Apostolorum clarius Augustinus de Ancona quæstione XC. art. IV. & quæstione LXXXIV. art. I.

Restat nunc respondere ad sophismata, quæ pro se induxit. Ad Armachanum dico, quod in nullo obligat ad sibi credendum, quia suspectus est in multis dictis suis. Dico secundo, quod ipse loquitur satis caute, quia dicit, quod discipuli Domini non poterant transgredi consilia Christi sine veniali delicto. De aliis dicit: Sancti Patres non sanxerunt ut semper servarentur consilia in facto, sed in prompto animo, ut cum expedire videbitur, servetur in facto. Et Armachanus secundo adducit sanctum Thomam, de quo miror; cum nihil faciat ad propositum, nec loquitur ibi verbum de consiliis. Tunc facit rationes quatuor. Prima est hæc: Omne consilium Christi observatum affert præmium; non observatum, affert damnum. Probat per sanctum Thomam IV. de veritate sacræ theologiæ, libro quarto
» dicente: Consilium affert præmium, non
» servatum vero adducit supplicium. Respon-
deo negando consequentiam: ad obligationem dico quod liber non est sancti Thomæ, sed ut creditur, Ulrici de Argentina. Et notate quæso, quam periculose iste allegat doctores, quia omnino non habetur ibi quod iste dicit
» sic: Consilium observatum præmium affert:
» præceptum, si non servatur, adducit suppli-
» cium. Hæc ille. Alibi sic: Consilium ser-
» vatum affert præmium, non servatum non
» affert supplicium. Et sic est pro me.

Secundo sic arguit: Omne illud quod obligat ad reddendum rationem in die judicii, obligat sub aliqua pœna; sed aliquod consilium Christi est hujusmodi, puta consilium de compescentia verborum otiosorum, ut dicit, quod sanctus Thomas in libro prædicto cap. LXX. dicit illud esse consilium; dicens sic, quod septimum consilium est compescentia verborum otiosorum. Dico quod compescentia verborum otiosorum non est consilium, nec est præceptum, sed est mandatum, cujus est peccatum veniale, sicuti præcepti transgressio est peccatum mortale. Ad auctoritatem dico, quod iterum male imponit. Non enim dicit doctor, septimum consilium esse illam compescentiam verborum otiosorum, sed dicit sic: Septimum consilium est de simplicitate verborum, ut ibi: *Sit sermo vester, est, est, non, non:* cujus sensus est: Si affirmatio vel negatio est in ore, sit etiam in corde; & loquitur consequenter de non jurare omnino; & non dicit verbum de compescentia illa. Et supra *Matth. 5.* modum miror, quod audetis ita libros falsè allegare, pervertere, & truncare: utique falsarius monetæ comburendus est, multo magis falsarius sacræ Scripturæ: sed vos habetis salvum conductum, & sic proficiet vobis.

Tertio arguit sic: Quidquid est Christiano pura justitia, servandum est sub aliqua pœna: sed consilia sunt hujusmodi, igitur, *&c.* Nego minorem: quia pura justitia dicit debitum, quod rigor justitiæ requirit sub aliqua pœna. Sed consilia ut consilia sunt, a Christo non sunt sic de rigore justitiæ promulgata, quod si Christianus ea non servaverit, aliquam pœnam incurrat, ut dictum est. Et quando probat, dicens, quod Christus non potest nisi puram justitiam consulere Christiano, nego illam: nam Christus & de facto consuluit opera supererogationis, & illa non sunt puræ justitiæ, ut dictum est, ergo, *&c.*

Quarto arguit sic: Omnis Christianus debet Deo amplius servire atque perfectius quam facit de facto, & potest consulere perfectius servitium. Ergo, *&c.* Distinguo majorem, quia est duplex debitum, scilicet necessitatis, & supererogationis; loquendo de debito necessitatis, quod obligat ipsum ad culpam, ego nego, quia debito necessitatis multi facerent tantum quantum obligantur; debito perfectionis nemo adstringitur, nisi qui voto obligatur. Unde dicit sanctus Thomas 2. 2. quæstione CLXXXVI. ar-
» ticulo 2. ad 2. Sicut diligere Deum ex toto
» corde tenentur omnes, est tamen aliqua per-
» fectionis totalitas quæ sine peccato præter-
» mitti non potest: aliqua autem quæ sine pec-
» cato prætermittitur, dum tamen desit con-
» temptus. Ita etiam omnes tam religiosi, quam
» sæculares, tenentur aliqualiter facere quidquid
» operari boni possunt; omnibus enim commu-
» niter dicitur Ecclesiastici XIX. *Quidquid po-*
» *test manus tua, instanter operare*. Est tamen
» aliquis modus hujus præcepti implendi, quo
» peccatum vitatur; si scilicet homo faciat
» quod potest, secundum quod requirit con-
» ditio sui status, dummodo contemptus non
» adsit agendi meliora, per quem animus fir-
» matur contra profectum spiritualem. Hæc ille.

Et quia conclusionem meam principalem probavi secundum formam judicis condicti, ipse replicans volens apparere, quasi aliquid corraserit circa meas auctoritates, quarum nullam reperio solutam. 1. Sic argui ex lege æterna, probando per tria inconvenientia, quæ sequerentur ex deordinatione illa, qua quilibet

ANNO CHRISTI 1433.

bet ſacerdos, vel diaconus prædicaret. Primum erat, quia perturbarent hierarchicum ordinem tam divinitus regulatum: quia nec de primo gradu illuminatorum, ſcilicet Papæ, nec de ſecundo, epiſcoporum, nec de tertio, plebanorum exiſtentes, officium cujuslibet uſurparent. Secundum fuit, quod ſi liceret eis utique prædicare, eadem ratione & confeſſiones audire, ſacramenta miniſtrare, quemlibet epiſcopum ubique conſecrare: & ſic nulla eſſet juriſdictio in eccleſia. Ad has nihil reſpondit, & ideo ſtant in ſuo robore. 2. Fuit hæc, quia tales volentes ubique prædicare, cauſarent turbationem, ſi venirent ſimul tres, quatuor, vel duodecim ad eamdem eccleſiam, quilibet vellet prædicare, nullus vellet alteri cedere. Reſpondit, quod adhuc non vidit horrorem: ſed hæc non ſolvunt, quia non argui, quid vos videritis, vel non videritis, ſed quod ita fieri ſit poſſibile. Et dicit adverſarius, ſi ſex vel octo fratres de ordine Mendicantium poſſunt ſe compati in caſu ſimili, cur non ſacerdotes Domini? Reſpondeo id quod ideo primi ſe compatiuntur, & non ſecundi, quia religioſi non dicunt nec credunt ſe obligari ad prædicandum ex præcepto Domini. Et inſuper nullo modo prædicare attentant ſine benevolo conſenſu prælati & etiam plebani. Sed tertio, quia quaſi habent ordinem in prædicando, diſtribuendo dies, & una deputatur Prædicatoribus, alia Minoribus, alia Auguſtinenſibus, & cæteris. Tales autem rationes non ſunt inter preſbyteros & diaconos ac clericos illos: quia illi dicerent ſe ex præcepto Chriſti prædicare debere, nec obedire prohibenti, cum magis oporteat Deo quam hominibus placere.

Reprobavi per Jeremiam, quia erat ſacerdos in utero matris ſanctificatus, & tamen mandatus a Domino, adhuc ſe excuſavit. Reſpondit adverſarius, dicens: Nihil aliud video, niſi quod cum magno timore debeat ſacerdos officium prædicationis a Deo etiam oblatum acceptare. Sed hoc non ſolvit argumentum meum, quia non argui juxta veſtrum videre; ſed quid videre debeatis, oſtendi vobis per illud quod ibi vobis dicit ſanctus Thomas de omnibus presbyteris & aliis: Non miſſi non ſunt audiendi propter præſumptam auctoritatem. Ad hoc nihil reſpondit.

Tertio argui ex lege evangelica: Poſtquam Salvator miſit diſcipulos, dicens: *Rogate Dominum meſſis; ut mittat operarios.* Ubi dixi ex Archidiacono, quod ideo vult rogari, ut oſtendat, quod omnis prædicans a ſuperiori ſuam debet miſſionem ſuſcipere; In novo, diſtinctione xxi. Reſpondet ad hoc: Superius ſatis eſt dictum. Rogo ubi? non reperio ſuperius nec inferius ſatis eſſe dictum, per quod ſolutum ſit tam fundamentale argumentum.

Quarto argui de Joanne Baptiſta ſacerdote ſanctiſſimo, qui non prædicat, niſi de novo auctorizatus, dum factum eſt verbum Dei ſuper eum in deſerto; dicit: Verum eſt, nullus debet ſe ingerere niſi miſſus a Deo per internam inſpirationem, vel per hominis auctorizationem. Quæro a vobis, an vos ſitis miſſi aliquo iſtorum modorum; non ſecundo modo, quia non oſtenditis per canonica monumenta: nec primo modo, quia non apportatis divini inſtinctus ſigna, quæ expreſſi per longum proceſſum ſuperius. Ergo, &c. Iterum ex reſponſo argui ſic: Nullus ad prædicandum debet ſe ingerere, niſi miſſus a Deo per internam inſpirationem, vel per hominis auctorizationem; ſed multi diaconi & presbyteri ſunt, qui non mittuntur, & forte nunquam mittentur, nec vos ipſi, per Dei inſpirationem, aut hominis auctorizationem; ergo talibus nunquam licebit ſe ingerere ad prædicandum. Tamen eſt eis præceptum a Domino ſecundum vos, ergo tales non faciendo præceptum Domini damnabuntur. Conformiter ſecundum vos, ſacerdotes & diaconi debent prædicare, quia eſt præceptum Domini, & quia illam poteſtatem acceperunt in ſua conſecratione: ergo ad hoc quod prædicent, nec indigent divina inſpiratione, nec hominis auctorizatione. Ergo defeciſtis in illa reſponſione.

Quinto argui ex ſcriptura canonica, 1. Timoth. 11. *Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*; dicit, Concedo quod prædicatio commendata eſt his, qui idonei ſunt, nec alias eſſent ad ſacerdotium admittendi. Dico quod argumentum meum non eſt ſolutum, quia multi admittuntur ad ſacerdotium ritè & legitime, qui non ſunt aptì ad prædicandum, ſcilicet in his tribus, vita, ſcientia, & facundia. Vitam omnes debent habere bonam. Quoad ſcientiam, declarat diffuſe, quia multi ſancti patres ſacerdotes fuerunt, qui prædicare neſcierunt; & quod minor ſcientia requiritur in his qui ordinantur extra curam, quam in illis, qui ad curam animarum applicantur. Quoad facundiam, certum eſt: multi ſunt peritiſſimi viri, qui non ſunt facundi ad prædicandum, abſit quod illi deberent omnes a ſacerdotio excludi. Sic enim beatus Valerius fuit epiſcopus Hipponenſis, & nihilo minus tantæ impeditionis linguæ, quod beato Vincentio prædicationem verbi Dei commiſit, nec per ſe prædicavit. Supra prob. art. 4.

Sexto argui de beato Paulo, qui 11. ad Corinth. de ſeipſo dicit: *Non enim gloriabimur in immenſum, neque ſuperextendimus nos in evangelio Chriſti.* Ad hoc nihil reſpondit, niſi quod gloſſavit illum textum per longum, & tamen finaliter ſtat iſtud argumentum: Apoſtolus fuit ſacerdos, & cum hoc generaliter & ſpecialiter miſſus: & noluit tamen ſe ſuperextendere. Et hoc eſt quod dicit gloſſa: *Non enim gloriabimur in immenſum*, id eſt, ultra menſuram noſtram: quod illi faciunt, qui uſurpando ſibi curam non commiſſam gloriantur ultra menſuram. Nec juvat, quod dicit de Lyra ita recipiendum, quod Apoſtolus per verba intendit ſe non eſſe comparandum pſeudoàpoſtolis: quia de Lyra ſic exponit, ut ego ſic in ſcriptis tradidi. Similiter Innocentius III. & gloſſa ordinaria, dicens: Superextendere eſt ultra quam conceditur extendere. Et ſic patet, quod nulli licet ſe in officio prædicationis ſuperextendere. Ergo non poteſt quilibet ubique prædicare libere. Supra loc. cit. arg. 2.

Septimo argui de praxi Chriſti, qui cum eſſet Pontifex & ſacerdos, noluit tamen prædicare niſi in triceſimo anno, & niſi prius auctorizatus voce Patris, & Spiritus ſancti viſibili ſuſceptione. Reſpondit, quod ex iſto non video aliud, quam quod ſacerdos ſit maturæ ætatis, & Spiritu ſancto inſtigatus ad prædicandum. Certum dixi, & dico, quod illud videre debueratis, ſcilicet quod iſta duo non faciunt ad prædicandum: quia matura

ætas

ANNO CHRISTI 1433.

ætas annorum multis adeſt, quibus ſcientia, facundia & vita deeſt. Inſtinctus Spiritus ſancti incertus eſt, niſi aſſumit ſigna, per quæ Spiritus ſancti approbetur præſentia. Ego autem hic alia video. Primum eſt, quod prædicator verbi Dei debet eſſe maturæ ætatis, ſecundum quod licet ſit divinitus inſpiratus, & actu ſacerdos, ſicut Chriſtus fuit Spiritu ſancto repletus; adhuc non debet prædicationis officium aſſumere, niſi auctorizetur & mittatur a ſuperiori. Ideo Chriſtus licet eſſet ſacerdos ſanctiſſimus, non tamen incepit officium prædicationis, niſi a Patre & Spiritu ſancto ſenſibiliter auctorizatus. Et ſi quis diceret ſe a Deo auctorizatum, probet per ſcripturam, ut Chriſtus Joannis v. dicens: *Scrutamini ſcripturas, illæ teſtimonium perhibent de me*; aut per miraculum, ut Chriſtus Joannis x. *Si mihi non creditis, operibus credite*. Inſuper quæro, an Chriſtus peccavit non prædicando ante tricesimum annum, an non? ſi non, ergo non fuit ſibi præceptum, nec per conſequens aliis: ſi ſic, ergo non fuit Deus, cum Deus peccare non poſſit. Ideo ſciendum, quod eſt triplex ætas in homine conſideranda; una reſpectu ætatis, ſive annoſitatis, ſicut notum eſt omnibus. Et quantum ad hanc, expedit & decet, ut cui ex officio incumbit ante, ætatem maturam non præſumat publice prædicare, exemplo Chriſti, prout in articulo deductum eſt. Sed iſta ad prædicandum non ſufficit.

Unde ſecunda eſt ſenectus vel ætas reſpectu converſionis alicujus: & ita dicuntur juvenes vel novitii, qui licet ſint annoſi, ſunt tamen a ſæculo recenter converſi: ſicut quondam dicebantur neophyti, qui ad fidem noviter confluxerant: ſenes vero, qui diutius converſi, vel longius in ſpirituali vita converſati. Et ſimiliter hoc modo, ſi juvenes vel neophyti non debent prædicare, multo minus qui erroribus obſtinati nondum cognitione veræ fidei ſunt reducti. Unde Apoſtolus prohibet neophytum ordinari, & Moyſes prohibet arare in primogenitis boum, & tondere primogenitum ovium; de quibus Apoſtolus ad Hebræos v. *Etenim cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus, rurſus indigetis ut vos doceamini, quæ ſunt elementa exordii ſermonum Dei, & facti eſtis quibus lac opus ſit*.

1. *Tim.* 3. *Deut.* 15.

Eſt ergo tertia ſenectus, ſcilicet interioris hominis confirmatio & ſtabilitio in bono, juxta ordinem hierarchicæ diſpoſitionis, quæ ſola ſufficit ad officium prædicationis: & hanc docuit in prætacta praxi Dominus noſter Jeſus Chriſtus. Unde beatus Bernardus ſuper illo Lucæ III. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite:* dicit ſic: Quamdiu virtus & Dei ſapientia, quaſi infirmus aliquis aut incipiens lates in populo? quamdiu nobilis rex, & rex cæli, fabri filium te pateris & appellari pariter, & putari? Etenim Lucas teſtator, quoniam adhuc filios Joſeph putabaris: O humilitas, virtus Chriſti, quantum confundis ſuperbiam noſtræ vanitatis? parum aliquid ſcio, vel magis mihi ſcire videor; & jam ſilere non poſſum, impudenter me, & imprudenter me ingerens & ostentans; promptus ad loquendum, velox ad docendum; & Chriſtus cum tanto tempore ſilebat, cum ſeipſum abſcondebat, numquid inanem gloriam metuebat? quid timeret ab inani gloria, qui eſt vera gloria Patris? utique timebat, ſed non ſibi. Nobis timebat ab illa: quibus noverat eſſe timendum, nos inſtruebat. Tacebat ore, ſed inſtruebat opere: & quod poſt docuit verbo, jam clamavit exemplo: *Diſcite a me quia mitis ſum, & humilis corde*. Hæc ille.

Bernardus ſermone 3. de epiphania, non procul a fine.

ANNO CHRISTI 1433.

Matth. 11.

Et ne quilibet ſe ad talem ſenectutem ſtatim ingerat, ſed electionem ſeu approbationem prælati exſpectet; ideo beatus Ambroſius ſuper Pſalmo, *Beati immaculati*, ſuper verſum, *In quo corrigit adoleſcentior vitam ſuam*, pertractans multa quæ ad præſentem ſenectutem requiruntur, dicit etiam illud quod dixit ad Moyſen, ut ſibi ſeniores eligeret, quos ipſe noſceret eſſe ſeniores. Et nunc, inquit, quibus hoc Spiritus Dei committitur officii, ut eligant ſeniores viros, eligunt ſine dubio inter ſenores juvenem corrigentem viam in cuſtodia verbi Dei. Hæc ille. Iſta ſunt & ſimilia, quæ docet nos praxis Chriſti; illo non obſtante, quod dominus replicans dicit, ſe mihi aliud videre, quam ſua dicta.

Ambroſius in Pſalm. 118. tom. 4.

Ad octavum, ubi Dominus dixit Matth. xv. *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael*, non dicit niſi ex Lyra, quod egomet dixi, ſcilicet perſonaliter prædicando Judæis. Tunc Chriſtus fuit ſacerdos ſummus, & tamen negat ſe per totum mundum perſonaliter miſſum. Ergo neque diaconus, neque ſimplex ſacerdos debet ſe putare ubique miſſum, ita quod libere libertetur ubique ſeminare Dei verbum, cum omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio. Item ubi diaconus vel ſacerdos habet libertatem prædicandi, ibi habet præceptum prædicandi, ſecundum vos: ſed habet libertatem ubique; ergo habet præceptum.

Ad nonum, ubi argui quod Salvator noſter conſecravit Apoſtolos ſuos in presbyteros in Cœna, & poſt hoc, ſcilicet in die ſuæ glorioſiſſimæ reſurrectionis, dedit Apoſtolis auctoritatem prædicandi, dicens: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Ergo auctoritate conſecrationis ſacerdotalis illam non habebant. Dicit ex Lyra, Mitto, id eſt, mittam: ſalva reverentia Lyræ, ſecundum ſententiam ſancti Thomæ tunc miſit actu eos, qui dicit ſic: Quod ibi Dominus Apoſtolis injungit Apoſtolicum officium, (Apoſtolus enim idem eſt quod miſſus,) dicens: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Cui alludit beatus Gregorius, dicens ibidem: Id eſt, ea caritate qua me Pater diligit, & ego vos diligo, cum inter ſcandala perſecutorum vos mitto; qua me caritate Pater diligit, quem venire ad tolerandas paſſiones fecit. Et beatus Auguſtinus: Æqualem autem Patri Filium novimus; ſed hic verba Mediatoris agnoſcimus: medium quippe ſe oſtendit, dicendo: Ille me, & ego vos. Quibus concordat doctor Gorra, dicens: Id eſt, ſicut ego a me ipſo non veni, ſed miſſus ſum, ſic ego mitto vos, dans vobis auctoritatem: unde ad Romanos x. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur*? & Iſaias in capite VI. petivit hanc auctoritatem, dicens: *Ecce ego, mitte me*. E contra de malis prophetis, Jeremiæ XXIII. *Currebant, & ego non mittebam: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant*. Hæc ille.

Joann. 20.

Lyra in 20. cap. Joann. S. Thomas ibid.

Ecce quot doctores concurrunt ad ſententiam meam, ſcilicet quod in die Paſchæ per illa verba dedit eis poteſtatem prædicandi; ergo non habebant eam prius per conſecrationem ſacerdotalem in Cœna præcedenti factam. Et dicit domi-

ANNO CHRISTI 1433.

dominus replicans, iſtud non eſſe factum in die Paschæ; textus dicit quod factum eſt ipſo die resurrectionis, licet ſero eſſet, & fores fuissent clausæ. Neſcio quid hoc intendit, niſi quod textum male intelligit, qui dicit, *Ipſo die resurrectionis erant diſcipuli ſimul in unum congregati propter metum Judæorum; & cum eſſet ſero, & fores eſſent clauſæ, venit Jeſus & ſtetit in medio eorum, dicens: Pax vobis, & oſtendit eis manus, & pedes.* Ex quo patet quod adhuc dies erat, quia non legitur, quod luminaria accendiſſent ut manus & pedes ejus viderent. Et tunc iterum ait illis: *Pax vobis, ſicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Hæc ego, &c.

Joan. 20.

Ad decimum, ubi ex illo Lucæ ultimo: *Ecce ego mitto promiſſum Patris in vos: vos autem ſedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Dicit hoc eſſe contra me, quia dixi eos eſſe miſſos in Die Aſcenſionis, & tamen ſecundum eum non eſſet contra me, quia ipſe exponit ex Lyra, *Ecce ego mitto*, id eſt, mittam. Et neſcio quid velit per hoc. Nam verum dixi, quod in die Aſcenſionis ſint miſſi, & tamen prohibiti ad certos dies, ut quieſcerent, donec virtute ex alto induerentur. Unde dico quod ſancti Apoſtoli tribus vicibus ad prædicandum leguntur miſſi. Primo, antequam eſſent ſacerdotes, ut in sola Judæa prædicarent. Secundo in die Paſchæ, ſcilicet Resurrectionis Dominicæ, quando jam ante triduum fuerunt conſecrati in ſacerdotes: tunc fuit eis commiſſa prædicandi poteſtas, & quaſi quædam declaratio per Chriſtum facta, quod aliqui eſſent venturi, qui absque commiſſione legitima uſurparent ſibi prædicationem verbi, ratione gradus ſacerdotii; oſtendens hoc non eſſe verum ſed ſupra ſacerdotium requiri ſpecialem miſſionem: ideo iterum miſit eos, dicens, *Sicut miſit me vivens Pater*, &c. Et quia adhuc poterant eſſe dubii ubi deberent prædicare, quia in prima miſſione prohibuit ne alibi quam in ſola Judæa, prædicarent; ideo tertio miſit eos declarando quod non in ſola Judæa, ſed in toto orbe eſſet evangelium publicandum per eos, dicens in hora Aſcenſionis: *Ite in orbem univerſum, & prædicate evangelium omni creaturæ.*

ubi loco cit. q. 2. Luc. 24.

Tribus vicibus Apoſtoli ad prædicandum miſſi.

Marc. 16.

Ad undecimum de praxi Apoſtolorum, adduxi ad ſpeciales praxes, 1. Petri, 2. Pauli, 3. Tim. 4. Marci. Ad omnia hæc nihil respondit: & optime fecit, quia in veritate evadere non potuit. Quin concedere concluſionem per me intentam oportuit, prout praxes illæ clariſſime adducunt, Quoad praxin generalem Apoſtolorum, ubi honori beati Petri detraxit, timeo & certifico eum, quod ſi non reſipiſcat, Petrus claves continebit, nec ſibi januam regni aperiet. Dixit enim primo, quod non habetur ex ſcriptura canonica, Petrum fuiſſe ſummum Pontificem a Chriſto inſtitutum: cujus contrarium latiſſime eſt heri deductum. Dixit ſecundo, quod ego addidi de proprio, ly ſoli, dicens: Soli Petro dictum eſt: *Paſce oves meas tibi dabo claves.* Ego dico, verum eſt, quod evangeliſtæ addunt, Soli. Primum verbum ſoli Petro dictum eſt, ſecundum ſibi ſoli excellenter. Quoad illud, *paſce oves meas*, dicit S. Thomas, quod hoc Petro in tanta ſingularitate convenit, quod Chriſtianus dici non poteſt, qui se ab obedientia summi Pontificis ſubtrahit. Quoad 2. dicit Rabanus: Quia enim regem cælorum majori devotione præ cæteris confeſſus eſt, merito præ cæteris, collatis cæ-

upr. prob. in 1 prob. 3. ex praxi Apoſtolorum.

Matth. 16.

S. Thom. in cit.

vibus regni cæleſtis donatus eſt. Et valde notandum quod dicit Origenes, quod Petro dicit Dominus: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis;* ſed omnibus dicit: *Quodcumque ſolveritis ſuper terram, erit & ſolutum in cælo.* Ad ſignadum, inquit, primatum & principatum in petro ſuper omnes. Petrum etiam omnibus præfecit, dum ait: *Paſce oves meas*, ait beatus Auguſtinus in quæſtionibus veteris & novi teſtamenti, quæst. xx. cap. XVII. Videte jam, an ſine causa addiderim, Soli, licet non ſit verbum textus. Cap. 57.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad duodecimum, ubi argui de praxi ſeptuaginta duorum diſcipulorum, nihil ad propoſitum reſpondit mihi: quia exponit illum textum: *Rogate Dominum miſſis*, totaliter de miſſione facta per Christum perſonaliter in principio vocationis septuaginta duorum diſcipulorum, quod ego non nego; ſed argumentum meum istud fuit in ſententia: Licet ſeptuaginta duo a Christo miſſi fuerint ante ejus paſſionem, tamen post ejus glorioſiſſimam Aſcenſionem nullibi prædicabant, niſi quo eos Apoſtoli miſerunt; ergo quantum ex praxi illa, nullus noſtrum habet facultatem alicubi prædicandi, niſi ubi mittitur auctoritate Apostolorum, id est, prælatorum eccleſiæ, Antecedens probavi ex capite, In novo. Quod Apostoli videntes meſſem multam, & operarios paucos, *rogaverunt Dominum meſſis.* Et ſequitur: *& ipſi elegerunt ſeptuaginta duos, & miſerunt eos ad prædicandum.* Hæc ibi. Confirmavi ex Euſebio. Ista ergo ratio stet in alto. Quærit ibi ubi septuaginta duo facti ſunt sacerdotes? Reſpondeo cum Petro de Palude, quod hoc in ſcripturis canonicis non reperitur, niſi quod ſeptem facti ſunt diaconi, & Mathias in locum Judæ ſucceſſit, & ſimilia, *&c.*

Supra in 3. prob. concluſionis ex praxi Apoſt. circa finem. Matth. 9.

Diſtinct. 21. In novo cap. Luc. 10.

Ad tredecimum de praxi primitivæ eccleſiæ ſimpliciter nihil reſpondit, & optime tacuit, quia in veritate evadere non potuit. Ostendi enim quod primus Papa post Petrum beatus Clemens, prohibet omnibus sacerdotibus ne quidquam agere audeant in cujuscumque presbyteri parochia absque plebani conſenſu. Et beatus Dionyſius attribuit prædicationem epiſcopo proprie & antonomastice, distinguens tres actus hierarchicos, secundum tres gradus eccleſiasticos: ſcilicet purgare diacono per exorcizationem: illuminare presbytero per baptizationem: perficere epiſcopo per confirmationem & prædicationem, juxta declarationem per me nuper factam.

Supr. in prob. 4. concluſ. de praxi primit. Eccleſ.

Progrediendo ad auctoritates ſanctorum doctorum, reſpondit tantum ad tres, cum ego adduxiſſem octo. Primo ad Ambroſium, qui dicit in ſententia cætera. Rectores & cætera officia diſtincta ſunt, ne ſi unus poſſet omnia, vileſcerent ſingula. Reſpondit, quod hoc ideo eſt, quia aliud officium presbyteri, aliud diaconi: ſed hic nihil eſt ad mentem Ambroſii, quia litera loquitur de prædicatione, & baptizatione, quæ fuerunt, dicit, ſingulis conceſſæ in principio: ſed fundata eccleſia, dicit, ſi nunc unus ſingula faceret omnia vileſcerent.

Sup. prob. 6. concl. ex doctrina doct.

Ad auctoritatem Gregorii in capite, Scriptum eſt, VI. quæſtione III. alligat gloſſa & non ſine uſura comportavit eam. Non enim habet gloſſa quæ proprie dicitur gloſſa decreti, ſeu apparatus Joannis, niſi quod epiſ-

ANNO CHRISTI 1433.

copus in aliena diœceſi publice prædicare, tamquam jus habens in populis illis, non poteſt, ſed pertranſeundo ſine ſolemnitate poteſt eos monere bonum, ſicut & monachus & quilibet alius. Secundum quoſdam tamen poteſt prædicare, non tamen concitando turbam. xv. diſtinctione. Et nota quod ipſe ibi interpoſuit, & addidit etiam, ſolemniter, ut hic tamen non concitando turbas. xvi. quæſt. iii. Placuit. Litera, Solemniter, non habetur in gloſſa: imo habet: Sine ſolemnitate poteſt eos monere.

Diſtinct. 19. *Secundum*, cap. 7.

Cap 55.

Ad tertiam, quæ eſt beati Bernardi dicentis: Monacho neophyto, & non miſſo, non licet prædicare; reſpondit: concedo, quod non miſſo non licet prædicare, niſi ex ſpeciali miſſione. Sed multi monachi ſunt diaconi & preſbyteri: ergo non licet diacono & presbytero prædicare abſque ſpeciali miſſione. Ex conceſſo ſic: Non miſſo prædicare non licet, ſed nulli diaconi vel præsbyteri niſi curati, ſunt miſſi, ſicut & aliqui religioſi; ergo nullis talibus niſi curatis licet prædicare abſque nova miſſione. Sed dicis quod omnes presbyteri & diaconi ſunt miſſi: quæro a quo? aut a Deo: aut ab homine. Si a Deo, oportet hoc probare, ſive fiat illa miſſio per revelationem manifeſtam, ſive per inſpirationem occultam Sic enim docet beatus Joannes: *Probate ſpiritus an ex Deo ſint, & nolite omni ſpiritui credere.* Sic enim quilibet poſſet a dici, etiam hæreticus, laicus, vel mulier, quod ſint miſſi a Deo. Si ab homine, oportet quod ille ſit prælatus eccleſiæ illius ubi prædicare intendis cum nullus Hungarius habeat licentiare ad prædicandum in Anglia, nec e converſo: ſed tantum ſunt duo genera prælatorum, qui poſſunt dare licentiam prædicandi aliis, ſcilicet Papa & epiſcopus loci illius ubi prædicare intendis. Nam plebanus non poteſt licentiare ad prædicandum in ſua parochia generaliter, niſi tantum approbatos viros, ſcilicet ſacræ theologiæ profeſſores & ſimiles, ut dicunt Franciſcus Zabarella, Henricus Voyt, & multi Juriſtæ, cap. Cum ex injuncto, de hæreticis. Ergo ſine licentia Papæ vel epiſcopi loci tales dicuntur non miſſi, nec habent poſſe prædicare verbum Dei. Hæc ibi.

1. *Joan.* 4.

5 *Porte*, dicere

Hinc reſpondet ad concilia generalia, quæ adduxi, & primo ad caput, Cum ex injuncto; » dicit concludendo ſic: Patet clare ex prædi» ctis, quod ſicut non eſt cauſa ſufficiens ad » probandum, quod ille ſacerdos vel diaconus » ad prædicandum a Deo eſt miſſus, quia facit » miracula; ſed confiteri veritatem, facere ju» ſtiam, mundum contemnere, gloriam ſper» nere, opprobria ſuſtinere humiliter, ſacer» doti & diacono teſtimonium eſt ſufficiens, » ut habens legis Dei notitiam, prædicere li» bere Jeſu Chriſti evangelium, quia ſic eſt a » Deo miſſus: & illa eſt miſſio, de qua ad Ro» manos x. *Quomodo prædicabunt, niſi mittan» tur*? Hæc ille. Ecce jam palam locutus eſt, & erroris ſui totum ſpiritum evomuit, & quod uſque huc ſemper palliavit, nunc detexit: dixit enim: Oportet prædicantem eſſe miſſum. Sed jam audi litis quod dicit: Sufficit oſtenſio bonorum operum ad illius miſſionis efficaciam; nec alia miſſio prælati requiritur. Sic enim exponit Apoſtolus, ut audiſtis. Sed inſto: Contra iſtam concluſionem bimembrem pono duplicem concluſionem: Prima eſt contra primam partem, ſecunda, contra ſecundam partem.

Supra in 5 prob. concluſ. & conciliis antiquis.

Prima eſt iſta: Cauſa ſufficiens ad probandum quod ille diaconus vel ſacerdos eſt miſſus a Deo ad prædicandum eſt, quia facit miracula: probatur multipliciter; primo ſic: illa eſt cauſa ſufficiens ad ſe probandum a Deo miſſum, quam Dominus dedit Moyſi quærenti: *Quod ſignum oſtendis mihi, ut ſi dixerint Pharao aut filii Iſrael, Non miſit te Dominus?* alias Dominus inſufficienter miſiſſet Moyſen, ſi cauſa probationis fuiſſet inſufficiens. Sed Dominus non oſtendit ſibi aliam cauſam, ob quam tenerentur Pharao & filii Iſrael ſibi credere ipſum a Deo miſſum, quam virtutem miraculorum, convertendo virgam in colubrum, & e converſo; ergo iſta eſt adhuc ſufficientiſſima ad probandum ſe miſſum a Deo ad prædicandum, facere miracula.

Secundo ſic: Illa eſt ad eumdem finem cauſa ſufficiens, quam Dominus aſſignavit ſuis diſcipulis ad confirmationem ſuæ prædicationis, quia non miſit eos inſufficienter; ſed ipſe Dominus non dedit aliam cauſam diſcipulis, dum irent ad prædicandum, cur ubique admitti deberent, niſi quia miracula facerent; unde illos mittens ad prædicandum ait: *Infirmos curate, leproſos mundate, dæmonia ejicite*; ergo facere miracula eſt illius probationis cauſa ſufficiens.

Matth. *Luc.* 10.

Tertio ſic: Illa cauſa eſt ſufficiens, quam Dominus in ſua praxi aſſignavit Judæis ad probandum veritatem ſuæ miſſionis, quia ipſe omnia bene facit: ſed ipſe aſſignavit eis illam cauſam, ſcilicet operationem miraculorum ſuotum dicens: *Si mihi non creditis, operibus credite. Et ſi opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Joannis x. quæ de operibus miraculorum expreſſe exponit ſanctus Thomas, de Lyra, & alii. Ergo facere miracula eſt ſufficiens cauſa ad probandum, ſe miſſum a Deo ad prædicandum

Joan. 10

Quarto ſic: Illa eſt ſufficiens cauſa, qua beatus Paulus probavit, ſe & Petrum a Deo miſſos ad prædicandum: ſed hoc virtute miraculorum; ergo, &c. Major patet ad Galat. ii. ubi dicit: *Qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter gentes.* Ubi dicit ſanctus Thomas: „ Sed poſſet aliquis „ dicere Paulo: Unde conſtat nobis, quod ti„ bi ſit commiſſum evangelium a Deo inter „ gentes? Reſpondit Paulus; per operationem „ Chriſti in me. Sicut enim patet quod Petrus „ accepit evangelium a Chriſto propter mira„ cula quæ fecit Chriſtus per eum; ita patet „ quod ego, ſcilicet Paulus, ab ipſo Chriſto „ accepi etiam propter miracula, quæ operatus eſt in me. Hæc ille. Unde & idem probat ſuum Apoſtolatum, dicens: *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt inter vos; in omni patientia, in ſignis & prodigiis & virtutibus*, hoc eſt, patientia in moribus, & prodigia in ſignis, prout exponit beatus Hieronymus. Similem ſententiam poſui prius. Sed nil mihi eſt reſponſum ad illa; & bene, quia concludunt neceſſario, nedum quod facere miracula ſit ſufficiens cauſa, ſed quod illa ſint neceſſaria, niſi adducatur teſtimonium ex ſcriptura. Et hoc vult cap. Cum ex injuncto, de hæreticis; ut patet intuenti.

1. *Cor.*

Sed contra hoc aviſat dominus opponens, dicens, quod in fine mundi diſcipuli Antichriſti, magis quam Chriſtiani miracula facient, prout Matth. 24. patet. Reſpondeo, quod

mi-

mirabilia, quæ fient tempore Antichriſti, ſunt reſpuenda, quia non ſunt vera miracula: & cum hoc jam ex ſcriptura canonica aviſata eſt eccleſia, quod non ſunt miracula vera. Unde nec Chriſtus, nec Apoſtolus vocat opera Antichriſti miracula, ſed ſigna & prodigia: unde dicit ad Theſſalonicenſes II. quod adventus Antichriſti erit ſecundum operationem ſatanæ in omni virtute, & ſignis & prodigiis mendacibus. Unde dicit S. Thomas 2. 2. q. CLXXVIII. ex beato Auguſtino 2. de civitate Dei, quod » illa ſigna mendacii dicuntur ſigna vera, » quia faciunt veras res, ſicut magi Pharaonis fecerunt veras ranas, & ſerpentes veros; non autem habebunt rationem veri » miraculi, quia fient virtute dæmonum, & » naturalium cauſarum ad hominum deceptionem: ſed operatio miraculorum, quæ attribuitur gratiæ gratis datæ, fit in virtute divina ad hominum utilitatem.

Secundo arguit ſic: Mali faciunt miracula, 1. quæſt. 1. Teneamus; ergo facere miracula non eſt ſufficiens cauſa. Reſpondeo, quod duplices ſunt mali, aut qui male vivunt, aut qui male docent. Dico ergo cum S. Thoma ubi prius, articulo ſecundo, ad tertium argumentum, quod miracula ſemper ſunt vera teſtimonia ejus propter quod fiunt: unde ſicut hi, qui male vivunt, nunquam faciunt miracula in teſtimonium ſuæ ſanctitatis: ſed ſi quandoque Deus miracula per eos fecit, eſt in teſtimonium virtutis divini nominis, quod invocant, aut teſtimonium virtutis ſacramentorum, quæ applicant ſeu exhibent: ita qui falſa docent, nunquam poſſunt facere miracula in teſtimonium veritatis illius falſæ doctrinæ. Secus ſi quis etiam male vivat, & bene doceat, talis enim ſæpe miracula facit, non in teſtimonium ſuæ ſanctitatis, quam non habet, ſed in teſtimonium ſuæ veræ doctrinæ, quam docet. Et hoc tam clare docet Dominus Marci IX. ubi poſtquam dixiſſent diſcipuli: *Domine, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum* ait Dominus illis: *Nolite prohibere eum*, & ſubdit tamen dicens: *Nemo eſt qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit cito male loqui de me.*

Contra ſecundam partem ſuæ concluſionis ſic iſta propoſitio: Sicut cauſa ſufficiens non eſt facere miracula ad probandum ſe miſſum a Deo ad prædicandum, ita non ſufficit facere quæcumque perfectionis & ſanctitatis opera ad ſufficienter ſe probandum miſſum a Deo ad prædicandum, hoc addito, niſi adducat ſpeciale de ſe ſcripturæ ſacræ teſtimonium. Probatur dupliciter, primo modo ſic: Quia opera ſunt ſæpe apparentia extrinſecus, & non exiſtentia intrinſecus, ſicut Dominus ait hypocritis, Matthæi vigeſimo tertio. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ foris patent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. Sic & vos foris quidem paretis omnibus juſti, intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.* Et pſeudo-apoſtoli ſe in Apoſtolos Chriſti transformant, ſicut angelus ſatanæ in angelum lucis, ſecundæ ad Corinth. II. ideo Dominus admonet nos, dicens: *Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Matth. VII. Et hoc quia licet Dominus noſter eſſet ſanctiſſimus in omni operatione ſanctitatis, docuit tamen non ſufficere illa opera ad hoc, ut Judæi crederent eum miſſum a Deo eis in legislatorem: ſed direxit eos, ſuper & præter omnia opera ſuæ ſanctitatis, ad opera miraculorum, dicens: *Si mihi non creditis, operibus credite*, ut dictum eſt. Similiter & Apoſtoli erant ſanctiſſimorum operum, & tamen probant ſuam miſſionem per miracula.

Sed contra hoc adducit dominus replicans auctoritates dicens, quod probatio ſanctitatis non eſt ſigna facere, ſed juſte vivere, & ſic de ſingulis. Ad ea ſimul reſpondeo, quod auctoritates ſicut ſtant, veriſſimæ ſunt. Ego enim concedo, quod facere miracula non eſt ſemper ſignum ſanctitatis illius qui facit: ſed dico quod facere miracula ad probandum ſe eſſe miſſum a Deo ad prædicandum, eſt ſignum ſufficientis probationis. Unde aliud eſt eſſe hominem Dei ſeu virum bonum, aliud eſt eſſe prædicatorem aptum. Qui ergo bene vivit, oſtendit ſe eſſe a Deo aliis in exemplum; ſed non probat per hoc ſe miſſum ad prædicandum ſine licentia prælatorum, niſi oſtendat ſuæ miſſionis miraculum.

Sed contra hoc aſſumit: Si hæc requirerentur univerſaliter, tunc maxime deberet dubitari de patribus hujus concilii ſacerdotibus, quod ſint a Deo miſſi cum nullum adhuc viderim operari miraculum, vel habere ſuper hoc teſtimonium ſcripturæ ſacræ ſpeciale, ultra alios ſacerdotes: Reſpondeo, quod patres hujus concilii ſacri non indigent facere miracula, quia nullus eorum jactat ſe inviſibiliter eſſe miſſum a Deo, ita quod velit prædicare non habita licentia, imo reclamante & ſub ſententia excommunicationis prohibente prælato cujuslibet eorum. Sed vos qui dicitis vos licentia prælatorum non indigere, & poſſe ubique etiam prælatis contradicentibus ad vitam meliorem tranſire, ſcilicet prædicare; vos tenemini miraculis, vel ſcripturæ teſtimonio oſtendere, quod illam poteſtatem habetis a Deo. Ita dicit cap. Cum ex injuncto,

II. Quia horum patrum reverendiſſimorum doctrinam & fidem a Deo eſſe approbat univerſalis eccleſia Spiritu Sancto edocta, qui docet eam omnem veritatem, ſecundum promiſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti: pariformiter ſummus Pontifex vicarius ejus unicus in terris, cui Dominus in perſona eccleſia ait: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Et iterum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Et iterum: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Et iterum: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis Spiritum veritatis, ut ſit vobiſcum in æternum.*

III. Quia qui nova prædicat & inſolita, prout vos facitis Bohemi, tenetur illam novam doctrinam comprobare novis ſignis: quia Salvator noſter ut primo miſit Apoſtolos ad prædicandum novam doctrinam, ſcilicet de regno Dei, dedit eis ſimul cum hoc poteſtatem ſuper omnia dæmonia ejiciendi, & ut languores curarent. Matth. & Luc. X. ubi dicit Beda lib. III. cap III. ſuper Lucam: conceſſa » primum poteſtate ſignorum, miſit prædica» re verbum Dei, ut promiſſorum magnitu» dini atteſtaretur magnitudo factorum, fidem» que verbis daret virtus oſtenſa, & nova fa» cerent, qui nova prædicarent. Hæc illæ.

Si

ANNO CHRISTI 1433.

Si dicis, non eſt jam tempus faciendi miracula: quia dicit Iſidorus lib. 1. de ſummo bono, cap. vigeſimo quinto: *Antequam Antichriſtus appareat, virtutes ab eccleſia ceſſabunt*: Reſpondeo quod jam ceſſarunt miracula, non ideo, ut qui vult prædicet & dicat ſe miſſum a Deo, hoc & ſufficiat, nec miraculo probare debeatis: ſed ideo quia fides catholica eſt plene fundata, nec eget probatione nova. Et hoc eſt quod dicit B. Gregorius ſecunda » parte homiliarum, homilia nona: Ut fides » credentium creſceret, miraculi fuit nutrienda; quia nos cum arbuſta plantamus, tam » diu aquam ſuperfundimus, quouſque ea in » terra coaluiſſe videamus; quia ſi radicem » fixerint, a rigando ceſſamus. Hæc ille. Et » hæc de materia miraculorum.

Gregorius homil. 29.

Conſequenter de literis commendatitiis dicit, quod inventæ ſunt propter malos. Reſpondeo, quod utique hoc verum eſt, quod propter pſeudo-apoſtolos, dicit gloſſa 11. Corinth. 111. ſuper illud: *Numquid commendatitiis egemus literis ſicut quidam*, ſcilicet qui ſunt pſeudo-apoſtoli? Reſpondit ſanctus Thomas in libro de contra impugnantes religionem, prope finem: Proprie duo ſunt genera hominum, ſcilicet non miſſi prædicantes, & falſa docentes de quibus ambobus ſimul Jeremiæ XXIII. *Non mittebam eos, & ipſi currebant*, quoad primum: *non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant*, quoad ſecundum. Illi ſunt qui tenentur habere literas commendatitias, qui prædicare volunt invitis prælatis. Ad id quod dicitur Actuum XIII. quod Paulus & Barnabas ſedebant in templo, & principes miſerunt ad eos, an haberent verbum exhortationis ad plebem; dicit Lyra, quod ex hoc eorum prædicatio efficacior reddebatur, quod ſe non ingeſſerunt ad prædicandum, ſed rogati fuerunt. Gloſſa dicit: Sedent quaſi audituri legem, non quaſi prædicaturi: ecce humilitatis exemplum. Dicunt principes ad Apoſtolos: *Si habetis verbum exhortationis*? non dicunt, prædicationis vel lectionis. Hæc ibi: Non debent ergo diaconi vel presbyteri prædicare, niſi invitati ad ſermocinandum. 7. quæſt. 1. Epiſcopi. Ad textum, quem adducit XIX. cap. 11. Duæ. Qui dicit, quod propter criminoſos literæ commendatitiæ inventæ ſunt; ſi gloſſam legiſſetis, ta» cuiſſetis: quia dicit gloſſa ſic: Licet pro» pter criminoſos fuerit conſtitutio data, ex» tenditur tamen etiam ad non criminoſos, » quia nullus reciptur ſine commendatiis literis. Etenim quod ſtatuitur propter cauſam impulſivam, cauſa ceſſante non ideo ceſſat conſtitutio, ſicut dicitur ff. de donat. l. 11. §. ultimo, hæc gloſſa.

Gloſſ. inter. lin. ibid.

7. quæſt. 1. Epiſcopi, c. 38.

Quod autem concludit replicans ex eodem textu, dicens: Ex iſto canone XIX. quæſt. 11. Duæ: Sequitur tertio, quod quiſquis Spiritu Dei ducitur, epiſcopo contradicente ad meliorem vitam poteſt tranſire. Ex quo patet etiam, quod diaconus vel ſacerdos diſpoſitus ad prædicandum, & ductus Spiritu Dei libere Chriſti evangelium abſque licentia prælati ſpeciali poteſt prædicare: Patet, inquit, quia bonum eſt diaconum vel præsbyterum vel ſacerdotem bene vivere, melius bene vivere & utiliter prædicare: ergo poterit de prædicationis otio in laborem, & ſic tranſire ad vitam meliorem. Ecce iterum palam loquitur, & proverbia objicit, & ſic dico duo. Primum, quod Spiritu ſancto ductus poteſt ingredi religionem nolente epiſcopo. Secundo quod hoc eſt omnino falſum, quod ex hoc, inquit, patet, quod etiam ſacerdos vel diaconus diſpoſitus ad prædicandum ductus Spiritu Dei, abſque licentia epiſcopi libere poſſit prædicare evangelium Chriſti.

ANNO CHRISTI 1433.

Nam dico pro concluſione, quod quicumque Spiritu Dei agitur, nunquam contra voluntatem prælati, vel ſine licentia prælati, agit in ſua eccleſia vel diœceſi: quia Spiritus ſanctus non eſt arrogans, importunus, aut inobedientiæ magiſter; ſed potius mitis, manſuetus, humilis, ut patet Sap. VII. Unde ſecure dico, quod quicumque a Deo ad prædicandum mittitur, ſe prælato præſentare tenetur, maxime ſi requiſitus fuerit a prælato, ut approbationem ejus accipiat, & obedientiæ virtutem oſtendat, unde in cap. Cum ex injuncto; dicitur: ſi tamen de hac inviſibili miſſione conſtaret. Ex quo concluditur, quod qui aſſerit illam inviſibilem miſſionem tenetur eam probare: & cognitio talium de jure & conſuetudine ſpectat fieri coram Papa, vel epiſcopo loci, ſecundum illa, quæ habentur & notantur in cap. Venerabili; de teſt. & in capite primo de reliquiis & veneratione ſanctorum; & ſic tenetur ſe præſentare prælato, etiamſi ſit miſſus a Deo miſſione inviſibili, & probare eam modis prædictis. Et dico, maxime ſi requiſitus fuerit; 1. Propter Paulum, qui ſe Petro non ſtatim præſentavit, ſed diu poſt vocationem, & hoc quia a Chriſto vocatus, nec a Petro requiſitus, propter certitudinem miraculorum, quæ fecit Dominus per Paulum: & propter ſanctum Equitium abbatem, qui miſſus a Deo per angelum, tandem requiſitus per prælatum, ſubito ei parere voluit, niſi Dominus miraculorum evidentia præveniſſet, ut patet lib. 1. dialogorum, cap. IV. Et probatur propoſitio multipliciter: primo per beatum Auguſtinum in fine ad Oroſium dicentem: illum cognoſce miſſum a Deo, quem non paucorum hominum adulatio elegit, ſed illum quem vita & mores optimi, & apoſtolicorum examinatio commendat ſacerdotum. Hæc ille. Ecce quomodo non ſufficit ſe dicere miſſum a Deo, ex moribus optimis, ſed etiam requitur Apoſtolicorum ſacerdotum, & prælatorum examinatio.

2. Dicit gloſſa de offic. ord. cap. Inter cæ» tera; quod nulli licet prædicare, niſi mi» tatur auctoritate epiſcoporum, vel Apoſto» licæ ſedis, de hæret. cap. Excommunicamus §. Quia vero. Hæc ibi. Si nulli, ergo nec ei, qui ſe dicit a Spiritu ſancto inſpiratum, præſertim ſi requiſitus fuerit a prælato.

3. Dicit B. Bernardus, ut allegatum eſt de inſtinctionibus: Ea cogitatio, quæ pudica videtur, nec ad vitia trahit, aperte tunc divinam a Deo noveris eſſe, ſi pacifica ſit, ſi prælati tui, atque ſpiritualium fratrum approbetur judicio: quoniam non facit Dominus verbum, quod non revelaverit ſervis ſuis. Propter hoc Paulus mittitur ad Ananiam, ſic Cornelius dirigatur ad Petrum, ſic Eunuchus inſtruitur per Philippum: ut approbationem & judicium prælati, & virorum ſpiritualium requirere doceremur, ſicut de eo plenius in collationibus Patrum habetur.

Bernardus pra in reſp. ad 1. arg. verſarii, ſi 3. inſtinct. divinæ.

4. Hoc dicit Zabarella, De hæret. cap. Excommunicamus; ſuper verbo, Uſurpare, dicens;

ANNO CHRISTI 1433.

cens; Qui, inquit, prædicat sine licentia, dicitur usurpare. Et talis est, qui probatur non missus, vel qui non habet auctoritatem a Papa, vel ab episcopo loci, vel qui missionem non comprobat per operationem miraculi, vel scripturæ testimonium, ita quod sit missus eo modo, quo scriptura præcepit, secundum Innocentium. Et dicit Ostiensis quod in hac re tam ardua non credetur ipsius juramento, tum quia solus, tum quia in re propria IV. quæst. III. de test. Licet. Et hoc est quod communiter volunt canones, quod nulli licet prædicare in diœcesi cujuscumque episcopi, sine ejus licentia. XVI. quæst. I. Cunctis fidelibus, & summo opere omnibus presbyteris & diaconibus, & reliquis clericis attendendum est, ut nihil absque episcopi proprii licentia agant, non utique Missas sine ejus jussu quisque presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, neque quidquam absque ejus permissu faciat. Hæc ibi. Unde dico quod talis a Deo missus tenetur se prælato insinuare, & ab eo licentiam petere: quod si missio esset occulta, teneretur eam probare per miracula vel scripturam: sed si manifesta, & magnifice probata esset, & prælatus malitiose nollet eum licentiare, forte sufficeret licentia divina.

Post hæc aggreditur responsiones meas, ubi inter multa resumptione indigna, dicit primo, quod ubi ego dixi non esse simile de pane materiali, & spirituali; quia in eleemosyna materiali non sequuntur pericula apud suscipientes, sicut in pane verbi, quod spargerent hæretici; dicit non esse universaliter verum: sed & ex superflua eleemosyna, quam clerus recipit, omne malum in clero subsecutum est, & enumerat multa vitia. Dico, hoc est omnino dubium: Nam in cælo orta sunt schismata, ubi ista temporalia non fuerunt; & hodie pauperiores sunt deteriores. Jure certum est, quod divitiæ sunt organa ad virtutem, secundum philosophum primo Ethicorum, & sunt multis materia bene operandi. Dicit etiam, quod male argui, descendendo de uno statu in alium: sic scilicet secundum eum sequeretur, ubi arguit: Licet dare eleemosynam corporalem sine licentia; ergo & spiritualem, scilicet prædicare; sequetur: Licet laico dare eleemosynam corporalem, ergo & celebrare Missam, cum Missa sit eleemosyna spiritualis. Et ipsemet ibi descendit de statu uno in alium. Posui ibi & alias similitudines, quas dimisit intactas. Postea ad tertiam solutionem dicit quod ubi dixi esse dissimilia, generare filios carnales esset principalis finis matrimonii: sed principalis finis sacerdotii [a] omnino esset generare filios Dei per prædicationem, sed magis conficere Corpus Christi verum: dicit hoc esse contra factum & dictum Christi, Lucæ quarto: *Quia & in aliis civitatibus oportet me evangelizare*. Ubi habetur ibi, quod principalis actus sacerdotii non sit super Corpus Christi verum? Ad similes fabulas multas ineptum judicavi respondere, ne obtunderem aures vestras, patres reverendissimi.

Supra in responsionibus ad 2. & 3. arg. adversarii. [a] *Forsan*, non omnino.

Circa primum corollarium, ubi dixi: Non quilibet sacerdos Domini habet facultatem prædicandi virtute sacerdotii: allegavi sex doctores. Nihil respondit, nisi tantum in effectu ad propositum. Contra istud scilicet, arguit sic: Cuicumque Papa committit officium prædicandi, ille habet ex eodem; ergo cui Deus committit officium prædicandi, ille habet ex eodem. Verum est; sed ostendat, quod Deus commiserit officium illud, & credemus ei, ut dicit capitulum. Cum ex injuncto, de hæreticis.

ANNO CHRISTI 1433.

Circa secundum corollarium, quod probavi sex rationibus, nihil respondit, nisi ad illam ubi ego probando dixi, quod non esset præceptum Domini, prædicare presbyteros singulos, dicit, quod neget majorem, scilicet illud: Non est præceptum Domini, a quo se licite excusare potest: quia dicit, eleemosynam esse præceptum, a qua excusantur multi. Dico quod eleemosyna nulli est præcepta pro tunc, dum ab ejus impensione potest licite excusari. Est enim præceptum affirmativum, non obligans, nisi pro hic & nunc. Consequenter [b] ibi ego respondendo dixi quod illud præceptum Domini: *Ite in orbem universum*, non obligabat universos Apostolos, ut quilibet eorum iret in totum mundum, & in quemlibet angulum orbis, quia nullus eorum hoc fecit; dicit quod istud est contra illud Actorum x. *Nobis præcepit Deus prædicare populo*, &c. Nego hoc, quia non dicit: Præcepit cuilibet nostrum sigillatim prædicare in quolibet angulo mundi; licet dispersi ita prædicabant, quod in omnem terram exivit sonus eorum.

[b] *Forte*, ubi.

Ad illam autem: *Fidelis servus & prudens*, dixi, quod dicta est de prælatis, qui sunt constituti super familiam Domini. Replicans dixit, quod etiam alii presbyteri debent habere curam de familia Domini, juxta illud Ecclesiastici XVII. *Unicuique mandavit Deus de proximo suo*. Respondet beatus Thomas quodlibeto 12. quæstione 14. articulo 19. quod Deus non præcipit cuilibet curare de proximo per publicam prædicationem, sed privatam admonitionem. Adducit Chrysostomum contra: Nam sacerdos debitor est, ut veritatem quam audit a Deo, libere prædicet, 2. quæstione 3. Nolite. Respondeo quod sensus textus est, quod ubi periculum fidei imminet, & confessio requirit, tenetur sacerdos, sicut & laicus, veritatem Dei confiteri: & si propter timorem mortis veritatem non confiteretur, peccaret.

Ad auctoritatem Isajæ, *Clama, ne cesses*, dixi, quod Isajæ soli præceptum. Dicit quod non, quia secundum Lyram intelligitur de Christo ad literam; & illa vox dicentis, *Clama*, extenditur ad Joannem Baptistam. Respondeo quod non est inconveniens ad eumdem textum haberi plures sensus literales, sicut Lyra exponit illam auctoritatem ad Hebr. x. *Et ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium*. II. Reg. 7. de Salomone & de Christo tamen literaliter principalius de Isaja dicta sunt, ut patet ex nuda historia textus contra vos, qui audebatis dicere quod obligaret omnes.

Post hoc adducit auctoritates tres, quarum sensus est, quod sacerdotes instituuntur ad prædicandum, & ad interpretandum legem. Respondeo primo, quod sæpe in dictis sanctorum, sacerdos pro episcopo ponitur, & pro curato, de quibus communiter intelliguntur istæ auctoritates, sicut patet in cap. Sit rector: ubi beatus Gregorius dicit: Prædonis officium suscipit quisquis ad sacerdotium accedit. Ubi ad

ANNO CHRISTI 1433.

bi ad literam loquitur de rectoribus & pastoribus sub nomine sacerdotis. Ita in proposito. Secundo dico cum domino Guilielmo Parisiensi in suo sacramentali, capitulo de sacro ordine, quod sacerdotum officium fuit semper prædicare, juxta illud Malach. 2. *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem de manu ejus requirent.* » Et infra dicit quod sa-
» cerdos modicam auctoritatem docendi ha-
» bet, quia datur ei cum sola cura anima-
» rum, tamquam annexum. Ex tunc enim
» tenetur docere populum sibi commissum:
» nunquam tamen dicitur eis in sua ordina-
» tione, Ite, docete, & prædicate: docere e-
» nim & prædicare est speciale officium epi-
» scoporum, quod in consecrationibus suis eis
» dicitur: Ite, prædicate populis. Hæc ille.

Et per hoc solventur duo motiva domini replicantis superius posita, quia dicit: Sive cum charactere, sive aliter, hoc scio quod sacerdos habet potestatem prædicandi: & probat primo sic: Quia si non, cur cantaretur in eorum ordinatione: Ite in orbem? Ad hoc dico, quod ego quæsivi a multis episcopis præsentibus & absentibus, qui dicunt se illud non facere decantari. Insuper nec in rationali divinorum reperitur quidquam de isto, & ita non est essentiale officii. Dico secundo quod quia in aliquibus ecclesiis ista verba decantantur, hoc fit in fine, quando totum officium est finitum, & presbyteri jam segregantur ad se exuendum. Tunc cantant clerici: Ite in orbem, *&c.* Et tunc dico duo. Primum, quod ista devotio est pure cærimonialis, & non habet ullam efficaciam admittendi eos ad prædicandum. Secundum, quod ista decantatio non mittit presbyteros: eo quod illi qui cantant non habent auctoritatem mittendi eos, nec episcopus potest mittere nisi per diœcesin suam, ut dicunt doctores circa cap. Cum ex injuncto, de hæret.

Arguit 11. sic: Quia in pontificali dicitur: Oportet episcopum benedicere, præesse & prædicare. Dico ut prius, quod ibi ostenditur, quod sit officium sacerdotis. Sed illius officii exsecutio non datur nisi dum cura sibi committitur, aut aliunde exsecutio impertiatur. Unde dicitur XXIV. quæst. 1. Miramur; quod aliud est potestas officii, aliud est exsecutio. In plerisque est unum sine altero, ut in monachis, qui habent officium sed non exsecutionem, nisi ex speciali commissione: ita dicitur in cap. Adjicimus. Ecce quod singuli sacerdotes in sua dedicatione presbyteratus baptizandi & prædicandi potestatem accipiunt; sed exsecutionem illius potestatis non habent, nisi ad talia assumantur, sicut agens naturale potentiam habet agendi, sed non habet exsecutionem illius potentiæ, nisi habeat materiam sibi ministratam, ut applicat de prædicatione sanctus Thomas quodlibeto duodecimo, quæstione decima octava, articulo 29. ut prædictum est, *&c.*

. q. 1. Adjicimus c. 19.

Circa tertium corollarium de diaconibus dicit, quod mea propositio non fuit contraria suæ, & ego dixi tunc quod sic: quia licet non dicat in conclusione de præcepto, tamen exponit ly, Debet, capi præceptive. Dicit me truncasse glossam, In sancta; dico quod verba superflua caveo: recepi quod deserviret mihi, omisi quo non indigerem: & tamen posuit contrarium ejus quod posui, si non in

Dist. 29. in sancta, c. 2. Greg. lib. 4. epist. 44.

A conclusione, tamen in declaratione. Adhuc pro mea conclusione stant pro me adducta; quia allegavi septem rationes, & non respondit mihi ad ultimam: & loco illius adduco Wilhelmum de monte Lauduno, qui dicit in rubrica de odine diaconatus, quod officium diaconi est pædicare, id est, legere recitando evangelium & epistolam, quæ sunt de novo testamento; & subdit: Nec intelligas
» quod prædicare verbum Dei eis licet ratio-
» ne hujus ordinis, quia solum magistris in
» theologia, seu episcopis, & aliis, qui ad
» hoc officium, scilicet prædicandi, propter
» curam animarum electi sunt, his licet Hæc
» ille.

ANNO CHRISTI 1433.

B Sed absit ut Dionysius divinissimus accedat, & quasi diacono officium prædicationis adscribat: nequaquam. Dicit enim dominus Albertus ibid. sic, post verba Dionysii, quod Dio-
» nysius dicit, quod ista communia erant in
» consummativis orationibus, scilicet quibus
» consecrabantur episcopi, presbyteri, & dia-
» coni, & ista esse communia: Primum est,
» quod signantur signo crucis. Secundum,
» quod ad talem ordinem assumantur. Ter-
» tium, quod osculantur omnes a sancti, qui
» adsunt. Quartum, quod quilibet horum ab
» episcopo consecratur. Primum notatur ibi-
» dem, Signaculum cruciforme, id est, in
» modum crucis. Secundum ibi, Prædicatio
C » id est, recitatio ex nomine, quod ad ta-
» lem ordinem assumantur: quia episcopus di-
» cebat [b] signanter: Ille de sacerdotibus in
» episcopum divina eum provehente gratia as-
» sumetur; & similiter de aliis. Tertium ibi,
» salutatio, id est, osculatio; & hic erat ri-
» tus consecrationis in primitiva ecclesia: u-
» nus episcopus poterat episcopum consecra-
» re. Hæc ille.

Dion. Areopag. de eccl. hierarch. c. 3.

a Alius manuscriptus: sanctos.

b Alius lib. singulariter.

Ex quibus patet, replicantem non intellexisse Dionysium Prædicatio enim dicitur ibi passive pro recitatione publica ex nomine. Et quia dicit me truncasse glossam, ostendam ipsum truncasse illam partem glossæ, quæ totam suam glossam, [c] excitat. Verbum enim ipse cessavit: sequitur, Et sic in sede Apostolica. Ex quo quidam dicunt in Romana ecclesia, & de cardinalibus hoc statutum servandum: hic vero intelligit generaliter esse prohibitum, cum ad legendum evangelium sint instituti: quod patet ex illo verbo, quod dicit, Infra Missarum solemnia. Hæc ibi, [d] ut dicit glossa quod nullo modo est dicendum, diaconi officium esse prædicare publice, sed legere evangelium: quod notat textus qui sequitur in eodem capite dicens: » Qua de re
» præsenti decreto constituto, ut in sede hac
» sancti altaris ministri cantare non debeant.
» solumque evangelicæ lectionis officium in-
» fra Missarum solemnia exsolvant. Hæc ibi,
E Nota, dicit, quod solum lectionis evangelicæ officium exsolvant; quod prius dixit prædicare; & sic ipse truncavit textum cum glossa satis præjudicialiter. Patet ergo, quod nisi diaconi sint curati non convenit eis absque licentia speciali prædicare.

Dist. 92. in sancta, c. 2. Locus, ut videtur, truncatus.

c. Alter liber, excæcat.

d *Forte*, ubi dicit.

Sed dicit replicans: Miranda res, si officium diaconi non est nisi legere evangelium, cur ejus officium est tam periculosum, ut dicit Augustinus distinct. XL. Ante omma? Respondeo quod non ideo dicitur periculosum, quia habet legere evangelium, sed quia diaconus habet in

Cap. 7. Aug. ad Valerium epist. 148.

omni

ANNO CHRISTI 1433.

omnibus assistere presbytero, & ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi, scilicet in chrismate, in patena & calice, & sic de singulis, ut patet in capite, Perlectis: distinctione xxv. & in cap. clericos; distinctione xxi. Sicut in sacerdotibus consecratio, ita in diacono ministerii dispensatio. Et cum periculosum sit gerere officium sacerdotii propter sacrum ordinem, quem habet, ut caste vivat, bonam vitam ducat, & sacramenta digne tractet: sic & omnia illa exiguntur in diacono: & tamen multi sunt presbyteri, qui non tenentur prædicare; nihilominus officium eorum est periculosum propter ordinis eminentiam, & eorum, quæ ad ordinem requiruntur presbyteralem: sic & in diacono.

Circa quartum corollarium ponit, ut dicit, mihi oppositum, scilicet quod congruit valde multos esse prædicantes, etiamsi non tot siut populo missantes: simul ambo haberi non possunt: dixi enim sic inter cætera; Sciendum tamen, quod in casu forte esset laudabilius prædicare ei, qui habet auctoritatem, quam missare; scilicet si esset populus infirmus & infidelis in his, quæ credere vel agere tenentur. Tunc si talis sacerdos simul utrumque facere non posset potius esset ei prædicandum, quam missandum. Et tunc diceretur prædicare esse melius, quam missare, non simpliciter & absolute, sed stante tali conditione: & sic secundum quid cederet perfectius minus perfecto, scilicet in ordine ad talem populum infirmum & ægrotantem; sicut bonum vinum licet de se sit melius quam aqua, tamen aqua melior est febricitanti. Verumtamen communiter actus missandi non repugnat actui prædicandi: imo simul stant, & unus ordinatur ad alium, sicut prædicatio ordinatur ad hoc, ut populus devotius præparetur ad audiendum Missam; in cujus signum prædicatio solet communiter fieri ante elevationem, scilicet post evangelium. Sed populo jam bene converso, dixi, utilius est sæpe missare, & interdum prædicare; quam quotidie prædicare, & raro missare.

Quod autem inter cætera dicit, quod negligentiæ Christiani populi plus purgantur per alia, quam per Missarum consuetudinalem auditionem, puta per eleemosynarum largitionem, verbi Dei devotam auditionem, eucharistiæ communionem; dico quod hoc aliquando fallit, quod plus purgantur per ista, quam per Missarum auditionem: quia sæpe cum majori devotione & dispositione audit Missam, quam faceret alia illa, vel alterum ex his: & sic percipit effectum spiritualis communionis & incorporationis Corporis Christi. Unde non solum sacerdos, sed & circumstantes dicuntur communicantes. Ideo licet ipse solus communicet, tamen in plurali orat, dicens: Purificent nos quæsumus Domine sacramenta, quæ sumpsimus. Ad rationes in contrarium adductas.

Ad 1. Illud plus congruit populo, cujus exemplum Christus, Apostoli, & primitiva ecclesia in se plus ostendunt: sed illi plus prædicarunt, quam missarunt; ergo, &c. Respondeo quoad Christum, non sequitur: Christus pluries prædicavit, & tantum semel missavit. ergo utilius est prædicare, quam missare. Quia ut prædixi, Christus tantum semel passus est, & pluries prædicavit; & tamen ejus passio utilior est quam ejus prædicatio; non enim quod pluries fit, de eo melius est, sed imperfectius, ut declaravit. Ad Apostolos & ecclesiam primitivam, an illi sæpius prædicaverint vel celebraverint, nescio: Credo quod quotidie celebraverunt, nam fideles quotidie communicaverunt; de consecratione, distinctione 11. Peracta; ergo & Apostoli. Nec est verisimile quod Apostoli induxissent populum ad quotidie communicandum, nisi hoc etiam exemplo ostendissent, & ipsi missando celebrassent. Unde, *Et erant perseverantes in oratione, & fractione panis.*

ANNO CHRISTI 1433.

Ad secundam, ubi arguit: Illud valde congruit populo, quod est pabulum dignioris partis hominis: sed hoc est verbum Dei. Respondeo, quod non minus est pabulum animæ auditio Missæ, per quam homo incorporatur Christo, ut dictum est.

Ad tertiam: Illud plus congruit populo, per quod plures convertuntur ad fidem: sed tale est prædicatio; ergo, &c. Respondeo, quod in casu, ubi populus indigeret converti, & sacerdos non posset utrumque simul facere, celebrare, & prædicare, potius esset prædicandum, quam celebrandum.

Ad quartam: Illud plus congruit populo per quod generantur in filios Dei, sed hoc est prædicatio. Respondeo, quod ubi populus esset extra fidem, & sic non essent filii Dei, juxta illud Joannis 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus*, utilior esset prædicatio: sed dum sunt filii Dei per fidem, ut nunc est populus in fide fundatus, utilior est celebratio. Dico etiam quod missatio in hoc excedit prædicationem, quia prædicatio tantum convertit vivos, celebratio Missæ etiam adjuvat defunctos. In plerisque tamen prædicatio & Missa se habent adinvicem, ut excedentia & excessa.

Ad quintam: Illud plus congruit populo, cujus exsecutionem Dominus strictius præcepit fieri: sed hoc fuit prædicatio. Respondeo, quod Dominus non minus præcepit Apostolis Missas celebrare, quam prædicare. Nam sicut præcepit dicens: *Euntes prædicate*; ita præcepit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Tamen comparationibus omissis, tenemus cum beato Augustino, quæstione 1. » Interrogo; quod non minus est verbum Dei, » quam Corpus Christi: secundum gloriam, » hoc modo; quod plures convertit, & facit » compungi hominem, ut omnia peccata per » verbum Christi quandoque tollantur. Sed » per Corpus Christi venialia tantum tollun» tur, ut de consecratione distinctione 2. cap. » Iteratur: & capite, Quotidie. Hæc ille. » Tamen inter omnia grata Deo Patri, gratissimum est sacrum Missæ officium: nihil enim in sacrificiis majus esse potest quam Corpus & sanguis Jesu Christi. De consecratione, dist. 11. Nihil.

Matth. 16. *Luc.* 22.

Circa quintum corollarium inter cætera diffamatoria dicit de templis & altaribus: Sic putant enim cœci duces cum cœco populo, quod verus Dei cultus & honor, aut sanctorum laus consistat in ampla templorum structura, aut in altarium splendida multitudine, &c. Pro certo dico quod non mirum si populus audiens talia prædicare sacerdotes, frangit templa, evertit altaria, destruitque sancta Vere ita est, sicut dominus replicans dixit in

uno

ANNO CHRISTI 1433.

uno corollario, cauſæ ruinæ populi ſunt maxime ſacerdotes mali, præſertim hæretici peſſimi, præambuli Antichriſti, qui quidquid Chriſti nomini conſecratum eſt, Antichriſti more demoliri conantur. Et in tantis ſacrilegiis, cum quid agam ego ignoro, hoc mihi reſidui eſt, ad omnipotentem oculos erigere cordis: & clamantem exaudiet me, ſecundum magnam gloriam ſuam, orantem illud pſalmiſtæ: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Ieruſalem in pomorum cuſtodiam. Redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinum eorum, improperium ipſorum, quod exprobraverunt tibi Domine, nos autem populus tuus & oves paſcuæ tuæ confitebimur in ſæculum.* Amen.

Circa ſextum corollarium: Cuicumque ex cauſa rationabili Papa prohiberet officium prædicandi ſub excommunicationis ſententia, illę teneretur obedire. Probavi ex praxi Chriſti, & ſuorum Apoſtolorum, ex concilio Nicæno, Carthaginenſi, & aliis: ut capite, Cum ex injuncto; & ſententialiter concluſi, quomodo unico Sole, id eſt, eccleſiæ univerſalis auctoritate, omnia ſuarum diſputationum allegata poteram exſiccare, ſicut beatus Hieronymus poſt longam diſputationem dixit ad Luciferianum. Reſponſionem nullam reportavi, & optime, quia ſpero quod conſentiat veritati a me irrefragabiliter probatæ.

In ſeptimo corollario meo mihi condeſcendit, & ſe correxit, quia primo poſuit, quod propter ſcandalum perverſorum non eſſet omittenda prædicatio. Nunc declarat ſe, dicens, ſicut ego poſui, quod non ſimpliciter, ſed aliquando poſſunt ad tempus propter ſcandalum puſillorum. Hoc ego conceſſi, & ſcripturis multis probavi. Tamen quia non obſtante illa declaratione, probat primam concluſionem tripliciter; ego reſpondeo ad 1. articulum: Nullum præceptum Domini propter ſcandalum perverſorum eſt omittendum; ſed fidelis prædicatio verbi Dei eſt præceptum Domini: ergo, &c. Reſpondeo quod in tali caſu, ubi, ut dixi in prima poſitione, omnes ſcandalizantur de prædicatione, non eſt præceptum Domini prædicare, imo eſt præceptum ejus pro tunc tacere, juxta illud Matth. 7. *Nolite ſanctum dare canibus*, ſecundum expoſitionem beatorum Chryſoſtomi & Auguſtini.

Ad 2. Oblatio venerabilis ſacri euchariſtiæ non eſt omittenda propter ſcandalum perverſorum, ergo nec prædicatio. Reſpondeo quod in caſu ubi celebrans ſcandalizaret aliquem, utpote, ut ſi eſſet publicus concubinarius, vel ſimili crimine notorio convictus, deberet prius a celebratione abſtinere, quam in ſcandalizatione celebrare. Ad 3. Pabulum fidelium non eſt omittendum propter ſcandalum perverſorum; ſed prædicare eſt hujuſmodi. Reſpondeo quod in caſu ſcandali prædicatio non eſt pabulum ſcandalizatorum, ut deduxi in poſitione alias, ex Petro de Palude.

ANNO CHRISTI 1433.

In corollario octavo increpat me, quo dixi, prælatos & epiſcopos poſſe per ſe vel per alios in certis caſibus ſatisfacere officio prædicationis; ubi ipſe vult quod per ſe teneantur: & dicit, quod non æſtimat me aliud velle, niſi prælatos liberare & excuſare a fideli verbi Dei annuntiatione. Reſpondeo quod nunquam mentis meæ fuit hoc, ſed ſuſpicionem ſuam evomuit. Sæpe enim dixi officium epiſcoporum eſſe prædicare verbum Dei; ſed intendo illud quod dicitur libro tertio de offic. ord. » cap. decimo quinto. Inter cætera quæ ad » ſalutem animarum ſpectant populi Chriſtia- » ni, pabulum verbi Dei maxime noſcitur ei » neceſſarium: quia ſicut corpus materiali, » ita anima ſpirituali cibo nutritur: eo quod » non in ſolo pane vivit homo, ſed in om- » ni verbo, quod procedit ex ore Dei. Un- » de cum ſæpe contingat quod epiſcopi pro- » pter ſuas occupationes multiplices, vel in- » valetudines corporales, aut hoſtiles incur- » ſus, ſeu occaſiones alias; (nec dicamus de- » fectum ſcientiæ, quod in eis reprobandum » eſt omnino, nec de cætero tolerandum;) » per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare populo » verbum Dei, maxime per amplas diœceſes » & diffuſas; generali conſtitutione ſancimus, » ut epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædi- » cationis officium ſalubriter exſequendum aſ- » ſumant, potentes in opere & ſermone. » Hæc ibi. Ibi enim comprehenduntur peno caſus quos poſui, in quibus pro loco & tempore juxta negotiorum concurrentium varietatem, poſſunt prælati prædicationis officio per alios providere.

Hæc ſunt, quæ ego frater Henricus Kalteiſen, ordinis fratrum Prædicatorum, ſacræ theologiæ profeſſor, ac pravitatis hæreticæ inquiſitor, vobis Bohemis conſcripſi, pro veſtra reductione ad unitatem ſanctæ univerſalis eccleſiæ, pro veſtra eruditione juxta mihi miniſtrata in 3. articulo, ſcilicet de verbi Dei libera prædicatione. Hæc audiſtis, quæſo corde credatis, & ore confiteamini: ut fructum æternæ beatitudinis conſequi mereamini, juxta thema in hujus replicæ principio aſſumptum, ſcilicet, *Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*. Præſcripta autem ſingula huic ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi offero corrigenda, cujus judicio me ſubjicio per omnia.

Terminata fuit hæc replica in præſentia ſacri concilii & Bohemorum recitata anno MCCCCXXXIII. in hebdomade pœnoſa, celerrime & abrupte collecta propter nimiam feſtinantiam Bohemorum ad recedendum. Ideo propitium requirit correctorem

Et hic eſt finis materiæ, videlicet articuli tertii.

Deus glorioſus ſit benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

JOAN.

ANNO CHRISTI 1433.

JOANNIS DE POLEMAR

ANNO CHRISTI 1433.

ARCHIDIACONI BARCINONENSIS,

Apoſtolici palatii cauſarum Auditoris.

ORATIO,

Qua in concilio Baſileenſi anno MCCCCXXXIII. *per dies tres refutavit quartum articulum Bohemorum, de civili dominio clericorum, quem propoſuit per triduum Petrus Rayne Anglus.*

DEUS in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina. Excelſus ille propheta David, de quo ſcriptum novimus, Deum dixiſſe quod invenerit hominem ſecundum cor ſuum, ſic ſuæ humilitati omnium virtutum ſolido fundamento fixus ſtabat, ut nihil de ſuis viribus ingeniove præ- B ſumeret: tamquam in ſe deficiens, divinum ad ſe poſcebat adjutorium feſtinare; & velut imbecillis infans, qui etſi manu teneatur a matre, nihil ſui corpuſculi fragilitati confiſus, dum gremio ejus toto corpore non inhæret, matrem inclamitat; & palpitando tremens inhærere feſtinat. Sic inculcata petitione Deum in adjutorium ejus intendere, & ipſum Deum ad adjuvandum ſe feſtinare depoſcit. Hanc Prophetæ, Deoque accepti viri vocem ſancta mater eccleſia per omnes dies in ſingulis divinorum officiorum exordiis laudabili more exhibendam aſſumit. Nec immerito ad divi- C nas laudes accedens, Dei auxilium deprecatur, ſciens quod adverſarius noſter, qui juxta beati Petri doctrinam, circuit, quærens quem devoret, tunc infremit vehementius, tunc inſtantius ſuas molitur inſidias, cum divinis obſequiis appropinquare nos cernit. Hinc Sapiens ait; *Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, & prepara animam tuam ad tentationem.* Eccleſiaſtici 11. capitulo.

At ego hominum minimus aggreſſurus hoc tam grande negotium, matris meæ morem ſervabo, ut pro divini auxilii imploratione ipſam propheticam accipiam vocem. Et ſi in di- D ſtandis precibus apud judices ſolemus patronorum jamdudum approbatorum inſequi formas; quanto magis apud Dei majeſtatem in offerendis precibus uti decet verbis eorum, quos Deo placuiſſe cognovimus; quam maxime quæ ab eccleſia ſancta catholica Spiritus ſancti magiſterio docta, ſunt in quotidiano uſu recepta? Jam jam igitur ſanctum David, ſanctamque matrem eccleſiam imitans, ad te Deus, mundi creator, & prudentiſſime gubernator, tota cordis intentione cum fiducia plena recurrens poſtulo atque dico: *Deus in adjutorium meum intende*, &c. Da Domine mihi ſe- E dium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, & noli me reprobare a pueris tuis, quoniam ſervus tuus ſum ego, & filius ancillæ tuæ eccleſiæ ſanctæ catholicæ: da mihi in apertione oris mei ſermonem cum fiducia, & ut notam facere cunctis valeam hujus articuli veritatem. Et tu glorioſiſſima Dei genitrix virgo Maria, voſque omnes cives Jeruſalem civitatis ſuperne, tam angelici ſpiritus quam humani, me ſupplico veſtris precibus adjuvate: Silveſter, A Gregori, Thoma Cantuarienſis, cæterique ſancti Pontifices, qui in eccleſia Dei, poſtquam temporalibus affluit, mirabiliter coruſcatis; vos in veſtra cauſa interpello, aſſiſtite mihi, gloriam veſtram defendi depoſco: Veſtrum quoque omnium, qui præſentes adeſtis, devota orationis ſuffragia pro me fieri poſtulo, atque ut pro omnibus communiter exoremus, dicentes: *Adaperiat Dominus cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis; & faciat pacem in diebus noſtris.* Amen. 2. Malach.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, illuſtriſſime princeps, ac reverendi in Chriſto patres in eccleſia Dei prælatione fungentes, doctores, atque magiſtri, cæterique viri perſpicui, qui de univerſis Chriſtiani orbis nationibus in hoc loco divinæ benedictionis in Spiritu ſancto congregati eſtis ad celebrandum univerſalis eccleſiæ rite congregatum generale concilium: Non indigne ferant veſtræ reverentiæ humili ſupplicatione depoſco, nec vitio temeritatis præſumptionis adſcribant, ſi ex tanta doctiſſimorum virorum copia ego cunctis inferior hoc tam grande negotium aggredi auſus ſum. In eo namque ſtudio, in quo nutritus fui [a] minori affert conſtitutio primum locum ut difficiliora majoribus reſerventur: propterea, qui primum locum vindicat, non præſumptuoſus, ſed magis humilis reputatur: hac lege fretus, hoc mihi licere putavi. Ego igitur, ſi placuerit, primo dicam, & vos denuo corrigetis, quoniam hæc eſt mentis meæ firma ſententia, quod omnia dicta meæ ſanctæ matris eccleſiæ, & hujus ſacri concilii ipſam repræſentantis, correctioni ſint & determinationi ſubjecta. Nec mirum, ſi ego ſciolus hoc dico, cum doctiſſimi ac ſanctiſſimi Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, cæterique doctores ipſius ſanctæ matris eccleſiæ determinationi ſubjecerint dicta ſua. Ego igitur corrigi & emendari ſum paratus, ſi quid forſan proferam minus recte, imo & ex tunc haberi volo pro non dicto.

[a] Alterum exemplar *juniori*.

Eſt & in alio mentis meæ intentio declaranda, quod nihil intendo dicere in injuriam, contumeliam, vel offenſam dominorum ambaſiatorum inclyti regni Bohemiæ hic præſentium, ſed cum eorum bona pace: quod ſi forte inadvertenter aliquid dixero, quod in eorum injuriam vel offenſam videatur ſonare (quod nullatenus me facturum puto, cum non ſit ex meo animo) haberi poſtulo pro non dicto: quoniam teſtis mihi eſt Deus, quod nullatenus eos offendere, nec exaſperare cupio, ſed placare. A vobis dominis ambaſiatoribus poſtulo gratam & benignam pariter & attentam audientiam accommodari ſermonibus meis: quoniam in veritate loqui intendo, & ex caritate, per quam pro veſtra ſalute pariter & honore, non ſolum mea, ſed meipſum impendere ſum paratus. Det nobis omnipotens Deus per ſuam clementiam, ſuppliciter poſtulo, idem ſapere, & in una-

unanimitate & caritate ſuæ majeſtati acceptabiliter famulari. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

Jam ad diſputandam articuli materiam appropinquans, ne velut ruſticus & agreſtis hoſpes illotis manibus ad divinam menſam accedam, brevem præfationem decrevi præmittere, non peregrinam, ſed utique pertractandæ materiæ ſatis conſonam: pro cujus fundamento ſuſcipio verbum ex evangelio his diebus ſæpius recitato: *Ecce poſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſrael*, Luc. 11. cap. Expaveſcit anima mea, nimioque terrore concutitur, audiens verba prophetæ hujus, de cujus veritate dubitare non licet: cui tale ab evangelio teſtimonium perhibetur, quod *erat homo juſtus & timoratus, expectans redemptionem Iſrael, & Spiritus ſanctus erat in eo*. Quid dicis ſancte propheta? de quo loqueris? *Ecce hic poſitus eſt*, &c. Plane de Jeſu ad matrem ejus evangeliſta dictum oſtendit. Quid hoc? Nonne angelus, qui ejus conceptum ad Joſeph nuntiare venit, dixit, quod *ipſe ſalvum faceret populum ſuum a peccatis eorum*? Matth. 1. Nonne & tu exſpectans ipſe eras redemptionem Iſrael? & ad aſpectum ejus, tamquam redemptionem vidiſſes Iſrael, exſultaſti, & benedixiſti Dominum, dicens: *Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace; Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael?* Si ergo ipſe eſt ſalutare Dei, ſi eſt lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis Iſrael, quomodo nunc dicis, *Ecce hic poſitus eſt in ruinam*? Si dixiſſes: Ecce hic poſitus eſt ad ruinam gentium, & reſurrectionem Iſrael, dixiſſes quod ſperabant Judæi: ſed utrumque dicis in Iſrael. Iſrael populus Dei erat, ergo in populo Dei utrumque contigit, quod aliis erat in reſurrectionem, aliis in ruinam. Quid hoc? tabeſcere feciſti velut araneam animam meam. Sed & fruſtra conturbatur homo: quoniam verba prophetæ mentiri non poſſunt, & myſterio magno non carent; videamus, ſi ſuggerente Spiritu ſancto aliquid capere ex eis poſſumus. Jeſus ſalutare eſt, Jeſus lumen eſt, quomodo ſalvat? quomodo illuminat? utique per ſermonem ſuum: quia verbum ejus erat lux ex ſe illuminans omnem hominem: ſed non omnis homo eſt illuminatus ex eo, non luminis, ſed viſus defectu. „ Unde Origenes: Sicut enim lux, etſi oculos debiles turbet, lux eſt: hoc modo Salvator perſeverat, etſi plurimi corruant; neque „ enim eſt ejus officium deſtructio, ſed eorum „ veſania. Quamobrem non ſolum ex ſalute „ bonorum, ſed etiam ex malorum diſſipatione virtus ejus oſtenditur. Nam ſol quia multum radiat: propterea viſus debiles præcipue turbat. Et Chryſoſtomus: Attende autem „ diſtinctionis exquiſitam prolationem: præparatio quippe ſalutis dicitur coram omni populo, ſed caſus & ſublevatio plurium; divinum enim propoſitum eſt ſalus ſingulorum: „ Caſus autem & ſublevatio conſiſtit in plurium „ intentione credentium & non credentium.

Jam ut opinor videre incipimus quomodo ipſe Jeſus, qui pro ſalute hominum venit in mundum, poſitus eſt in aliorum ruinam, & aliorum reſurrectionem in Iſrael, ſed non vere Iſrael; in Iſrael ſecundum carnem, ſed non in Iſrael ſecundum ſpiritum. Hoc idem evangelicis teſtimoniis comprobemus. Idem ipſe Chriſtus dixit Joannis v. *Venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audient, vivent*. Ecce quomodo in reſurrectionem multorum, non omnium, quoniam qui audient vivent: audient, id eſt, obedient: audient aure cordis, multi enim audierunt aure corporum, qui non habuerunt vitam, prout Auguſtinus exponens hunc paſſum ait. Addatur aliud teſtimonium ex evangelio Joannis IX. *In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant*. Sic ergo in aliorum reſurrectionem, & aliorum ruinam. Addamus tertium, ut tria ſint qui teſtimonium dent, juxta canonicam Joannis.

Aug. tra 19. in Jo cap. 3.

Et iſtam materiam clarius legimus in evangelio Joan. VI. quod cum Chriſtus dixiſſet: *Niſi manducaveritis*, &c. multi diſcipulorum dicentes, *Durus eſt hic ſermo*, & abierunt retro, & remanſerunt cum Jeſu duodecim. Ecce ſermo Dei, qui lux eſt vera, non ſolum in Iſrael, ſed in Chriſti diſcipulis, aliis in vitam fuit, aliis in ruinam. Unde Auguſtinus ſuper Pſalmo LIV. & habetur de conſecratione diſtinctione „ 11. Prima quidem hæreſis in diſcipulis „ Chriſti velut a duritia ſermonis ejus facta „ eſt. Cum enim diceret: *Niſi quis manducaverit*, &c. illi non intelligentes dixerunt ad „ invicem, *Durus eſt hic ſermo*, & ſeparaverunt ſe ab illo: remanſit cum duodecim, „ inſtruxit eos: *Spiritus eſt*, inquit, *qui vivificat, caro nihil prodeſt, verba quæ locutus ſum ad vos, ſpiritus & vita ſunt*. Intellexiſtis ſpiritualiter? ſpiritus, & vita ſunt. Intellexiſtis carnaliter? etiam ſic illa ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi non ſunt: &c. Et ſic prima hæreſis a ſermone Chriſti occaſionaliter orta eſt propter illorum malam intelligentiam; & univerſæ hæreſes, quæ ab initio naſcentis eccleſiæ ortæ ſunt, ex hoc proceſſerunt.

De conſe diſtinct. Prima hæ cap. 44. Joan. 6.

Exemplificemus de aliquibus. Fuerunt quidam hæretici vocati Carpocratiani, qui ex evangelio Lucæ 2. *Cum inducerent Jeſum parentes ejus*, falſum ſuſcipientes intellectum, dixerunt Chriſtum hominem tantum fuiſſe, & de utroque ſexu progenitum, contra illum articulum fidei, Natus ex Maria Virgine.

Fuerunt & alii vocati Cerinthiani, qui ex eo quod dixerat Matthæi v. *Non veni ſolvere legem*, dixerunt circumciſionem eſſe ſervandam, contra illud Apoſtoli ad Galatas v. *Si circumcidamini, Chriſtus nihil vobis prodeſt*.

Fuerunt & alii qui ſe nominabant Apoſtolicos, quia dicebant ſe apoſtolicam vitam ſervare, & neminem poſſe ſalvari, qui proprium poſſideret, propter illud verbum Chriſti, *Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet*, &c. Horum ſectator fuit Manichæus, & etiam Julianus Apoſtata, qui ſub hoc colore Chriſtianos ſuis facultatibus ſpoliabat.

Fuerunt & Adamiani, qui ex illo verbo Chriſti Matthæi XIX. *Niſi efficiamini ſicut parvulus iſte*, &c. dicebant quod ad ſtatum primæ innocentiæ oportebat redire, & ideo nudi orabant. Audivi aliquando in Bohemia aliquam ſectam his ſimilem fuiſſe, quæ tamen exſufflata & deleta fuit, Deo gratias.

Fuerunt & alii vocati Anthropomorphitæ, qui propterea quia legimus in ſacra ſcriptura, *Dextera Dei fecit virtutem*, & *Terra ſcabellum pe-*

Pſalm. 117. *Iſa.* 66.

ANNO CHRISTI 1433.

pedum ejus, & alia similia, credebant Deum habere humana membra, contra illud Joannis IV. *Deus spiritus est*.

Fuerunt Heracleonitæ, dicentes omnia consilia perfectionis data a Christo in evangelio, esse obligatoria omnium Christianorum; monachos tantum recipiebant, & conjugia respuebant.

Fuerunt & Donatistæ, qui ex eo quod Christus dixit, *Pater major me est*, denegant Filium secundum divinitatem æqualem esse Patri: contra quos in symbolo, dicitur, Æqualis Patri secundum divinitatem, minor Patre secundum humanitatem.

Fuerunt & quidam, qui ex eo quod Christus dixit Apostolis, *Nolite portare, neque peram*, &c. *neque calceamenta*, nudis pedibus ambulabant, omnes calceatos damnabant.

Fuerunt & qui propter verbum Christi, *Si quis reliquerit patrem & matrem, uxorem, filios*, &c. relinquebant uxores, filios etiam parvulos non curabant alere, neque parentes etiam debiles: contra quos in Gangrensi concilio multa decreta facta fuerunt, quæ habentur trigesima distinctione: Si qui filii. Et multis.

Et hæc causa exempli dicta sufficiant. Nam multæ aliæ hæreticorum sectæ, Deo permittente, in Christiano populo ortæ sunt, de quibus Isidorus VIII. libro etymologiarum, & habetur XXIV. quæ fere omnes ex sacra scriptura, non tamen bene intellecta, se fundamentum accipere crediderunt. Unde Chrysostomus de laudibus Pauli homilia IV. „ Omnes „ hæreses, inquit, prædicant Christum, sed „ non omnes sane prædicant atque legitime.

Nunc autem Augustinum audiamus & ejus consilium diligenti animo perpendamus, sermone XVIII. super illud Joannis V. *Non potest Filius quidquam a se facere*, &c. sic inquit: „ Neque enim natæ sunt hæreses, & quædam „ dogmata perversitatis illaqueantia animas, „ & in profundum præcipitantia, nisi dum „ scripturæ bonæ intelliguntur non bene, & „ quod in eis non bene intelligitur, etiam temere & audacter asseritur. Itaque, carissimi, caute hæc audire debemus, ad quæ capienda parvuli sumus: & corde pio, & cum „ tremore, sicut scriptum est, hanc tenentes „ regulam sanctitatis, ut quod secundum fidem, qua imbuti sumus, intelligere valuerimus, tamquam de cibo gaudeamus; quod „ autem secundum sanam regulam intelligere „ non potuerimus, dubitationem auferamus, „ intelligentiam differamus, hoc est, ut etiam „ si quid sit nescimus, bonum tamen & verum „ esse minime dubitemus. O sacrum & memorandum documentum, illorum præsumptionem confundens, qui quidquid eorum intellectus non ceperit, reprobant & condemnant. „ Nam sic consulit Augustinus: Sed etiam si „ nescimus, inquit, bonum & verum minime dubitemus. Magna ergo reverentia scriptura sacra suscipienda est, & ejus vera intelligentia est cum diligentia flagitanda. Nam non in verborum foliis est evangelium, sed in radice rationis. Unde Hieronymus in epistola ad Galatas, & est in decretis 1. quæst. 1. „ Marcion & Basilides & cæteræ hæreticorum „ pestes, non habent Dei evangelium, quia „ non habent Spiritum sanctum, sine quo humanum fit evangelium quod docetur. Nec „ putemus in verbis scripturarum esse evangelium, sed in sensu: non in superficie, „ sed in medulla; non in sermonum foliis, „ sed in radice rationis.

ANNO CHRISTI 1433.

Et ad hoc propositum Cassianus in secunda collatione abbatis Sereni juxta principium, cum dixit quod sacra scriptura est ager fertilis, in quo sunt aliqua, quæ ad literam pastum habent, sicut illud: *Audi Israel, Deus tuus unus est*, dicit quod etiam aliqua sunt, „ quæ nisi allegorica explanatione extenuata „ fuerint, & spiritualis ignis examinatione „ mollita, nullo modo ad salutarem interioris hominis cibum, sine corruptionis a labe „ pervenient; magisque ex eorum perceptione „ læsio quam utilitas subsequetur, ut est illud: *Sint lumbi vestri præcinti*, &: *Qui non „ habet gladium, vendat tunicam, & emat*. &: „ *Qui non accipit crucem, & sequitur me, non „ est me dignus*. Quod quidam districtissimi „ monachorum, habentes quidem zelum Dei, „ sed non secundum scientiam, simpliciter intelligentes, fecerunt sibi cruces ligneas, easque jugiter humeris circumferentes, non ædificationem, sed risum cunctis videntibus intulerunt.

Deut. 6.

a Exemplar impressum habet, *clade*. Luc. 12. Luc. 22. Matth. 10.

Et idem in prima collatione abbatis Moysi sub parabola de trapezita, cujus studium est, „ ne in moneta decipiatur; Agnoscite, inquit, nos hæc spiritualiter observare debere. Sub hujus nominis exemplo demonstrat „ primum, ut quidquid cordibus nostris irrepserit, vel si quod nobis dogma fuerit intromissum: utrumnam sit divino & cœlestis „ spiritus igne purgatum, an ad Judaicam superstitionem pertinens, seu de sæcularis philosophiæ tumore descendens, in superficie „ tantum præferat pietatem diligentissime perscrutemur: quod ita poterimus implere, si „ illud apostolicum fecerimus: *Nolite omni „ spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo „ sint*. Quo genere quosdam dicit fuisse decepti. Et infra subjungit: Secundo sollicite „ nos explorare convenit, ne auro purissimo „ scripturarum prava interpretatio coaptata, „ metalli pretiositate nos fallat. In quo etiam „ est, quod Domino Salvatori callidissimus „ diabolus velut homini simplici, tentavit imponere: dum ea quæ generaliter sunt super justorum intelligenda personis, male„ vola interpretatione corrumpens, etiam specialiter huic, qui angelorum custodia non „ egebat, adaptare conatur, dicens: *Mitte te „ deorsum; angelis enim suis mandavit Deus „ de te; ne offendas ad lapidem pedem tuum*. „ Præcisa scilicet eloquia scripturarum calli„ da assumptione convertens, & ad contra„ rium sensum noxiumque detorquens, ut „ imaginem tyrannici vultus sub colore no„ bis auri fallentis objiciat. Et infra: Quæ „ cum sint nostræ saluti professionique contraria, tamen velamine quodam misericordiæ „ ac religionis obtecta, facile imperitos incautosque decipiunt: imitantur enim numis„ mata veri regis, quia videntur ad præsens „ plena pietatis, sed non sunt a legitimis monetariis, id est, catholicis & probatis pa„ tribus figurata; nec de cardinali ac publica „ collationis eorum prodeunt officina; sed fur„ tim fraude dæmonum fabricata, non sine „ detrimento imperitis quibusque ac ignoran„ tibus ingeruntur. Et infra: Erit ergo neces„ saria nobis ista discretio, ut primum nos „ ma-

Joan. 14.

Luc. 10. Matth. 19. Marc. 16.

Distinct. 30. Si qui filii, cap. 1. 2. & seqq.

1. Joan. 4.

Psalm. 91.

cap. 64.

ANNO CHRISTI 1433.

„ materia auri veri seu fucati fallentisque non „ lateat. Secundo, ut has cogitationes, quæ „ mentiuntur opera pietatis, tamquam adul„ terina numismata, & paracharaxima repro„ bemus, utpote quæ falsam imaginem regis „ non legitime signata contineant: velut illa „ quæ in auro pretiosissimo scripturarum, vi„ tioso & hæretico sensu, non veri regis, „ sed tyranni præferunt vultum, similiter di„ scernentes, refutare possimus.

Attendamus obsecro, & in mente jugiter habeamus hujus sancti patris sapientissimum dogma, qui sub similitudine de moneta, falsam nos docet cavere doctrinam. Etenim sicut ipse declarat, moneta falsa est, sive quæ de non bono metallo fabricata est, sive quæ non habet veram imaginem, quia non est fabricata in publica officina. Sic est pariformiter in doctrina: omnis doctrina suspecta, sive sit quæ ex sacra scriptura non est accepta, sive quæ ex sacra scriptura verba suscipiat, sed non est in sensu, quem Spiritus sanctus flagitat, applicata; sicut diabolus fecit, quando dicebat Christo: *Mitte te deorsum, scriptum est enim: Angelis suis*, &c. Auctoritatem scripturæ assumebat, sed in sensu sophistico atque falso, Et sicut timens decipi in moneta, volensque sibi bene cavere, non vult recipere monetam, nisi de publica officina: sic fidelis Christianus, qui tuto vult dirigi in doctrina sana, nullam suscipiat, nisi quam in publica officina publice & generaliter in ecclesia Dei videt suscipi & approbari. „ Sicut enim bea„ tus Augustinus ait, omnis catholicus secu„ rus partem eam detestatur, cui ecclesiam „ universalem Apostolicis sedibus roboratam, „ non communicare cognoscit. Unde Hieronymus super illo verbo Pauli ad Galatas cap. II. *Contuli cum illis*, sic ait: Ostendit se non „ habuisse securitatem evangelii, nisi auctori„ tate Petri & aliorum roboratus esset, id „ est, nisi deduxisset ipsum ad publicam offi„ cinam. Si ergo Paulus ostendit se non habere securitatem evangelii, nisi deduxisset ipsum ad publicam officinam, ad concilium ecclesiæ, quis auderet doctrinam aliquam suscipere, aut docere, quam non approbaverit sancta Dei ecclesia? Et ad idem est Augustinus contra Faustum. „ Apostolus enim Paulus post „ Christi Ascensionem de cælo vocatus, si non „ cum Apostolis communicaret, & cum eis „ evangelium conferret, quo ejusdem societa„ tis esse appareret, ecclesia illi omnino non „ communicaret. Et hæc ponuntur per glos„ sam in loco prælegato.

Jam igitur recolligendo prædicta, cum sermo divinus, juxta dicta thematis præsumpti, positus sit in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel; in resurrectionem scilicet sane intelligentium, & in ruinam perversum sensum capientium ex eodem, ut supra deductum est, sobrie & humiliter suscipi debet, neque statim quod prima significatione verborum aliquid sonare videtur, illi sensui adhærendum est: quoniam non in verborum foliis, sed in radice rationis consistit evangelium, ut Hieronymus dicit, & est supra allegatum: omnesque hæretici, & diabolus etiam, pro se allegant scripturam, ut prædictum fuit. Sed consulendi sunt majores quid senserint patres Spiritu sancto pleni, non inniti propriæ prudentiæ, contra Salomonis doctrinam. Super quo verbo Hieronymus inquit, „ Inniteris prudentiæ tuæ; Prudentiæ suæ innititur, qui ea, „ quæ sibi agenda vel dicenda videntur, præ„ ponit decretis patrum. Sed potissime standum est determinationi sanctæ matris ecclesiæ, cui Hieronymus, Augustinus & omnes doctores sua dicta submittunt, & a qua illorum pendet auctoritas. Unde enim est quod dicta Hieronymi, Augustini, & talium, auctoritatem habent, nisi quia sunt ab ecclesia approbata; sicut legitur xv. distinctione, Sancta Romana. Si igitur doctores sua dicta determinationi ecclesiæ submiserunt, & ut auctoritatem habeant, ab illa sumpserunt, quis ejus audebit sententiæ refragari? Si quis ergo optat sacræ scripturæ profundissimum pelagus transfretare, in navi ecclesiæ hoc tutus faciet, alias infallibiliter demergetur. Oremus ergo Deum omnipotentem, ut mentibus nostris Spiritus sancti gratia infundatur, quæ doceat nos omnem veritatem: quatenus sermo divinitus in scriptura sacra revelatus, non sit nobis in ruinam, sed in resurrectionem, ad ipsius omnipotentis gloriam, atque laudem, & salutem animarum nostrarum totiusque populi Christiani. Amen.

Matth. 4.

Dignum reor hic dicere, quod cum juxta præordinationem divinam ecclesia sancta catholica infantiæ suæ tempore, usque ad præfinitum tempus a Patre, diras tyrannorum persecutiones passa fuisset: adeo ut sicut Isidorus ait v. etymologiarum capite XIX. persecutione fervente docendarum plebium facultas minime daretur, sed Christianitas in diversas hæreses scissa esset. Tandem Constantino principe miraculose lepræ morbo sanato, & per beatum Silvestrum baptizato, in virilis ætatis robur evasit; tunc, ut idem Isidorus ait, & habetur XV. distinctione, cap. Canones; inceperunt sacra concilia celebrari, Nicænum primo, in quo sancti patres juxta fidem evangelicam & Apostolicam secundum post Apostolos fidei symbolum ediderunt: quod ideo in publica Missa altis vocibus cantat ecclesia, ut ostendat ex tunc, omni trepidatione secluſa, fidei catholicæ proclamationem ecclesiam generaliter accepisse. Deinde alia tria principalia concilia, & alia subsequentia, a quibus omnis ecclesiæ decor & pulchritudo exorta est; eoque tempore tamquam completis prophetiis, quæ de gloria & potentia ecclesiæ scriptæ erant, sicut illa: *Et nunc reges intelligite*, &c. Et illud: *Speciei domus dividere spolia.* Et illa: *Adorabunt eum omnes reges*, &c. ecclesia, quæ dudum velut imbecillis tantum rogare & invitare poterat, auctoritatem & potestatem accepit etiam compellendi, sicut Augustinus scribit Donato, & habetur XXIII. quæst. IV. Displicet: juxta finem sic dicit: „ Non attendit quia tunc primum „ ecclesia novello germine pullulabat, nondum„ que in ea completa fuerat illa prophetia: „ *Adorabunt eum omnes reges terræ:* quod uti„ que quanto magis impletur, tanto majore „ utitur ecclesia potestate, ut non solum invi„ tet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc tum „ Dominus significare voluit, qui quamvis ha„ beat magnam potestatem, prius tamen ele„ git commendare humilitatem, & hoc in il„ la convivii similitudine satis evidenter o„ stendit, ubi misit Dominus ad invitatos, „ & venire noluerunt, & ait servo: *Exi ci„ to in vicos & plateas civitatis, & pauperes*

Psalm. 2. Psalm. 67. Psalm. 71.

Epist. 204.

Luc. 14.

„ *ac*

ANNO CHRISTI 1433.

„ *ac debiles, cæcos & claudos introduc huc.* Et ait Domino servus, *Factum est ut impe-*
„ *rasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus*
„ *servo, Exi in vias & sepes, & compelle in-*
„ *trare, ut impleatur domus mea.* Vide nunc
„ quemadmodum de nis, qui prius venerunt,
„ dictum est, *Introduc eos*, nunc dictum est,
„ *Compelle*; ita significata sunt ecclesiæ pri-
„ mordia adhuc crescentis, ut essent vires et-
„ iam compellendi. Hæc Augustinus.

Ex tunc quidem per diversa donaria tam dicti Constantini, quam aliorum fidelium principum, aucta est ecclesia Dei in temporalibus bonis ampla possessione; non quidem quin jam ante ecclesia temporalia bona habuisset, ut inferius deducetur, sed quia ex B tunc amplissime magnificata est. Et quamdiu principum sæcularium ad ecclesiam fuit eritque devotio, & inter illas duas potestates, ecclesiasticam, scilicet & sæcularem, ecclesiam & imperium, fuit, eritque unitas & concordia, fuit & erit quoque orbi tranquillitas, & felicitatis decor. Ideoque humani generis inimicus, cujus proprium est unitati & caritati adversari, & Christiani populi profectibus obsistere, sæpe nisus est superseminare zizaniam; & subortis discordiis inter has duas potestates, insurrexerunt homines acuti ingenio, sed non in bonum: quorum aliqui provocati, quia non poterant in ecclesia promotiones, quas optaverant obtinere, vel quia distri- C cti fuerant, vel correcti, alii aliis passionibus impulsi, disputare inceperunt, & asserere quod ecclesia non poterat bona temporalia possidere vel habere, maxime civile dominium. Sed nec defuerunt, qui sententiam omnino contrariam affirmarunt, dicentes, non solum ecclesiam posse licite possidere & habere bona temporalia, & civile dominium: sed etiam Papam tamquam Christi vicarium qui universorum est dominus, omnium civilium dominiorum esse primum administratorem, imo & dominum eo modo, quo dominia hominibus sub Deo competunt. Et ad hoc possem alegare magnam copiam doctorum sic tenentium, suisque scriptis & tractatibus hoc fir- D mantium.

Diversæ opiniones de Dominio temporalium, an possit competere personis Ecclesiasticis.

Fuit quoque quidam cancellarius Parisien-
„ sis, qui sic initiat suum tractatum: Inter-
„ dum contingit quod quis vitare volens u-
„ num errorem, incidit in contrarium, *&c.*
„ & positis aliquibus exemplis sic subjungit:
„ Modo consimili circa potestatem Pontificum
„ veritatis medium ponit inter illos duos er-
„ rores. Nam error Waldensium fuit, succes-
„ soribus Apostolorum, videlicet Papæ & præ-
„ latis ecclesiasticis, repugnare dominium in
„ temporalibus, nec eis licere habere divitias
„ temporales. Et posita alia contraria jam su-
„ perius memorata opinione, subjungit: Inter
„ has opiniones contrarias, quarum primam E
„ erroneam omnes putant, puto quod veritas
„ medium ponit: scilicet quod prælatis eccle-
„ siæ non repugnat habere dominium in tem-
„ poralibus, & jurisdictionem, contra primam
„ opinionem erroneam; nec tamen eis debe-
„ tur per se ratione status sui, & ratione, qua
„ sunt vicarii Christi, & Apostolorum succes-
„ sores, sed eis possunt convenire ex conces-
„ sione principum. Hæc ille.

Ego quidem inter has opiniones quid sentire valeam, ut tamen præmissis protestationibus & bona pace loquar, nisi quod prima opinio, scilicet quod ecclesiæ non liceat habere divitias temporales, quam præscriptus doctor dicit ab omnibus erroneam reputatam, & nonnulli asserunt fuisse condemnatam in concilio generali, de quo in capite, Excommunicamus; de hæreticis: introducta sit, & defensa ab his, qui sub colore cujusdam palliatæ honestatis, tamquam prætendentes optare ecclesiæ sanctitatem, ipsam destruere vellent. Unde Hieronymus in minori breviario super illo verbo Psalmi, *Ut destruas inimicum & ultorem*, sic in- *Psalm. 8.*
quit: „ Inimicum & defensorem hæreticum,
„ qui cum nequitia sua impugnet ecclesiam,
„ eam tamen defendere assimulat. Et Augusti-
„ nus super eodem: Quem nisi hæreticum?
„ nam ipse est inimicus & defensor, qui fidem
„ Christianam cum impugnat, videtur defen-
„ dere. Unde Gregorius XXIII. moralium: Sæ-
„ pe hæretici per hoc quod esse hominibus de-
„ spicabiles solent, cum a cunctis fere gentibus
„ sanctam ecclesiam venerari conspiciunt; opi-
„ nionem ejus quibus valent obtrectationibus
„ lacerare contendunt, dicentes: Idcirco illi
„ cuncta temporalia suppetunt, quia ei præmia
„ æternorum munerum subtrahuntur. Quorum
„ vocibus Eliu obviat, dicens: *Ne forte dica-* *Job 32.*
„ *tis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum,*
„ *non homo.* Ac si arrogantes intra sanctam ec-
„ clesiam, sed tamen fideles contra hæreticos
„ dicant: Per hoc quod sanctam ecclesiam in
„ honore hominum florere temporaliter cerni-
„ tis, projectam a Domino non credatis. Scit
„ enim redemptor ejus & in hoc itinere sola-
„ tia venienti tribuere, & pervenienti ad æter-
„ nam patriam superna præmia reservare. In-
„ cassum igitur dicitis quod Deus eam, non
„ homo projecerit, cum venerari eam a cun-
„ ctis fere hominibus videtis: quia sic ei ter-
„ renæ gloriæ adjumentum tribuitur, ut per
„ hoc multiplicius etiam ad cælestia subveha-
„ tur. Sic Gregorius. De aliis autem opinioni-
„ bus, sive de omnino contraria, sive de illa,
„ quam ipse dictus doctor ponit mediam, mihi
„ dicere non est opus. Satis mihi est falsam opi-
„ nionem refellere, & quod ecclesiæ bona tem-
„ poralia habere & possidere liceat, demonstrare.

Modus procedendi.

Hunc ergo ordinem Deo propitiante tenebo. Primo rationes in contrarium factas solvere & enodare curabo. Secundo, licet primum sufficeret, tamen nihilominus quasi ex superabundanti, veritatem, quæ est scilicet, quod ecclesiæ & prælatis, & personis ecclesiasticis licitum sit habere & possidere bona temporalia, firmissimis demonstrabo documentis. Hæc quæ præmisi, dante Domino, credo me sic luculentius agere, si passim insequar vestigia magistri Petri, qui hunc articulum proposuit, ejusque scripta, quæ obtulit. In quo præterire nolo, quod cum in mediis propositorum sit vacuus, ut clare Deo propitio deducetur; in principio tamen & in fine plurimum loquitur rigide & ecclesiastico statui detrahendo, & ea, quæ in ipsis principio & fine loquitur, relinquit penitus sine aliquo fundamento. Dicit in principio quod in tranquillitatis & discordiæ mundi causa est dominatio cleri super bonis immobilibus, seu mobilibus hujus vitæ: & ad hoc dictum nullam probationem adducit.

Ego autem e contrario dico quod ad tranquillitatem & pacem orbis multum proficit potentia & dominatus ecclesiæ; nisi enim ecclesia

ha-

haberet potentiam, tanta esset indisciplinatio, & arrogantia hominum superborum, volentium inniti opinionibus propriis, quod nisi esset magna potentia ecclesiæ ad comprimendos eos, quotidie hæreses pullularent & recrescerent. Hoc unusquisque volens advertere, per seipsum intelligere potest, quoniam varietates opinionum cum capitositate & pertinacia non desunt, sed per timorem comprimuntur. Et potest hoc aperte cognosci ex eo, quod erat antequam ecclesia hanc potentiam haberet: prout patet ex dictis Isidori jam superius allegatis, quod ante illa tempora Constantini jam non erat facultas docendarum plebium, cum Christianitas in diversas hæreses scissa esset: etiam ex dicto Augustini superius allegato. Possem & adhuc multa alia deducere, quæ dimitto, ne efficiar nimis longus.

ANNO CHRISTI 1433.

Conclusio Adversarii.

Ponit demum conclusionem suam sub his terminis: Sæcularis possessio, sicut & civile dominium, jure divino & humano, doctorum sanctorum sententiis, & ratione efficaci, tempore legis gratiæ prohibetur clero Christi.

Deinde ad declarandum terminos, facit unam distinctionem de possessione: & ponit descriptionem possessionis, quam ponit glossa super L. 1. ff. de acq. poss. Quæ dicta per eum possem multipliciter impugnare, sed non curo contentiones verborum. Scio quod illam descriptionem ponit glossa prædicta; & quod dividitur possessio in has tres species, civilem tantum, naturalem tantum, & naturalem & civilem: & illam, quam ponit ipse, dicit sæcularem, non est in C. nec in ff. nec in toto corpore juris, & tamen eam vult fulcire ex quadam glossa c. Licet de off. ord. Clare patet quod non facit ad propositum: videamus textum & glossam. Textus dicit: Licet tam circa viros religiosos quam clericos sæculares. Distinguit huic duas species clericorum, seu ecclesiasticorum hominum, alios religiosos, alios sæculares clericos. Glossa exponit quid sit dicere clericos sæculares: & dicit quod clerici sæculares dicuntur, qui possunt habere proprium, sicut & laici, cum religiosi hoc non possint. Sic & Ostiensis in capite primo de summa Trinitate super verbo, Communem, dicit, quod sicut Deus creavit naturam spiritualem, corporalem, & hominem cujus est mixta natura, ut ibi textus; ita genus clericorum permixtam vitam ducit inter laicos & religiosos. Quæ quidem allegata glossa facit ad hoc, quod dicatur sæcularis possessio, non est species sæcularis possessionis; imo omnis possessio in hac vita est sæcularis, quia sæculare idem est quod temporale, ut dicit glossa super epistola ad Hebræos IX. super illo verbo, *sanctum sæculare*, id est, temporale. Bene scio differentiam inter res spirituales & temporales: & temporalia possidentur, ut ipsemet dixit. Certe audeo dicere, quod competenter mihi nota est materia possessionis. Nam scio me repetiisse in civitate Barcinonæ cap. Causam quæ de præscriptione, ubi aderant plusquam quinquaginta doctores & licentiati in jure, & ibi latissime examinasse descriptionem & divisionem possessionis. Et demum quando debui assumi ad officium auditoris palatii Apostolici, repetiisse cap. Cum dilectus de casu possess. & propriet. cui quantum conveniat hæc materia, norunt omnes juriſperiti; tamen ego nescio intelligere quid dicat ex dispositione terminorum. Scio etiam quod inter-

C. causam, quæ de præscript. lib. 2. tit. 26. cap. 7.

C. cum dilectus, de causa possessionis & proprietatis, lib. 2. tit. 13. c. 6.

A dum possessio capitur pro re possessa. ff. De verb. sign. l. Interdum, & ita sæpe capitur in sacra scriptura, sicut Genes. XIII. *Quod erat possessio eorum nimia*. Et in evangelio Matth. cap. XIX. de juvene qui *habebat possessiones multas*. Quas textus ipse allegat & applicat ad descriptionem possessionis supra memoratæ, ad quam nihil faciunt, salva gratia allegantis.

ANNO CHRISTI 1433.

Relinquamus ista, & relinquamus alias superstitiones, quas facit de dominio pro declaratione termini positi in conclusione, Civile dominium; quod etiam ad bona mobilia & immobilia juxta suum conceptum applicari non potest; quoniam in bonis mobilibus habetur ab hominibus privatum dominium, & non civile, quorum B bonorum dominia ut plurimum acquiruntur jure gentium, quod est jus naturale. Et valde pauci modi sunt acquirendi dominia de jure civili, l. Ex hoc jure. ff. de justit. & jure. ff. de acquir. rer. domin. l. 1. & ibi glossa enumerat aliquos paucos modos, quibus dominia acquiruntur de jure civili. Et videamus ad intellectum, quid potest velle dicere, & occurrunt mihi ista duo. Primum, quod clerici non possunt habere proprium, sed possunt habere omnia in communi: & hoc videtur dicere quarta suppositio, si legatur. Sed nescio si hoc ipse sentit; cum, sicut audio, ejus vitæ contradicat. Nec credo quod si adveniret sibi bona hæreditas patris, vel alicujus consanguinei vel amici, portaret eam in communi cum C fratribus monasterii Sclavorum in Praga, cum quibus vivit. Secundum, quod etiam in communi non possunt habere & possidere bona mobilia & immobilia. Sed & hoc videtur contrariare ipsi quartæ suppositioni, ubi dicit quod habent in communi. Et maxime contrariatur contentis in schedula additiva ultimo data: in qua, ut mihi videtur, videns se deficere in probationibus eorum quæ præmiserat, ipsa destruit, & novam materiam introducit, sine alicujus probationis fulcimento. Ego autem dico, quod clerici non religiosi, seu qui voto ad hoc non se obligarunt, licite possunt habere & possidere bona temporalia, hæreditates paternas, aut aliorum, si eis relinquuntur, & alia bona juste acquisita, D traditione, donatione, ex causa, vel aliquo licito contractu, vel arte licita. Item quod ecclesia potest habere & possidere bona temporalia, mobilia, & immobilia, domos, prædia, villas, castra, oppida, & civitates, & in eis habere privatum & civile dominium: & ea quæ in contrarium dicta sunt, minime obviant: quibus respondeatur per ordinem. Et primo allegantur auctoritates veteris testamenti, Numer. XVIII. & aliæ, in quibus habetur, quod dixit Dominus de tribu Levi, quod in terra illa nihil possiderent, neque haberent partem inter eos. Et super eisdem auctoritatibus radicaliter fundatur prima & secunda ratio de rationibus, quæ in fine post allegationes auctoritatum subjunguntur.

Clerici non religiosi possunt habere & possidere omnis generis bona temporalia, mobilia & immobilia justo acquisita.

Ad auctoritatem. Num. 18.

E Ad hæc omnia respondeo; quod sicut dicit magister Bonaventura super IV. sentent. dist. XXIV. quæst. 1. art. III. sacerdotii Christi non tam fuit figura sacerdotium Aaron, quam etiam Melchisedec, secundum quod dicitur ad Hebræos VII. *Fuit rex, & sacerdos, sic & Christus*. Et quamvis honorem regalem recusaverit, & ipse pauper vixerit, tamen propter suam dulcissimam benignitatem, ad hoc alios non arctavit. Unde nullatenus est credendum, statum universalis ecclesiæ aliter regi quam disponat Spiritus sanctus. Hæc omnia magister Bona-

ven-

ANNO CHRISTI 1433.

ventura. Cum ergo ſacerdotium Chriſti ſit ſecundum ordinem Melchiſedec, ſicut Apoſtolus ait, nil mirum ſi ſacerdotes poſſideant temporalia ſicut Melchiſedec, qui erat rex Salem, & nihilo minus ſacerdos Altiſſimi. Geneſ. XIV. Sed nolo eſſe hac reſponſione contentus. Pro parte altera allegati ſunt quinque textus veteris teſtamenti, qui videntur ſonare, quod Levitæ nihil debebant poſſidere in terra promiſſionis, ſed habere decimas, & primitias, & oblationes, pro ſuſtentatione ſua. Et ego allegabo quindecim textus, quod Levitæ habebant & poſſidebant bona mobilia & immobilia, ſervos, domos, prædia & oppida, & civitates. Sed ante volo præmittere, quod in tempore ante legem, ut communiter doctores dicunt, primogeniti fuerunt ſacerdotes, & præ aliis dominium, & hæreditatem habuerunt. Unde Geneſ. XXVII. dixit Iſaac ad Jacob: *Eſto dominus fratrum tuorum*, quia prima erat benedictio primogeniti: & Geneſ. XLIX. *Ruben fortitudo mea, primus in donis, & major in imperio*. Quod exponit Hieronymus in gloſſa de ſacerdotio majori hæreditate, & imperio ſuper fratres, quæ habuiſſet, niſi aſcendiſſet cubile patris ſui. Abraham etiam fuit ſacerdos, ut probat Chryſoſtomus ſuper Matthæi I. & quam dives fuerit, omnes ſcimus. De Melchiſedec jam dictum eſt, & ſic patet quod in populo Dei ſacerdotes fuerunt opulentiſſimi.

Veniamus ad tempus legis veteris, & ſequamur ordinem. Primo, Levitici capite XXV. *Ædes Levitarum quæ in urbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi: ſi redemptæ non fuerint, in jubileo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum ſunt pro poſſeſſionibus inter filios Iſrael. Suburbana autem eorum non veneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt*. Item Levit. 27. *Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit Domino*. Et infra: *Si agrum poſſeſſionis ſuæ voverit, & conſecraverit Domino*, &c. Et infra: *Si noluerint redimere, ſed alteri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum, qui voverit, redimere non poterit, quia cum jubilei venerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus pertinet ſacerdotum*. Et infra: *Omne quod conſecratum fuerit Domino, ſive homo ſive animal; ſanctum ſanctorum erit Domino*. Item Numerorum 25. *Locutus eſt Dominus ad Moyſen: Præcipe filiis Iſrael, ut dent Levitis de poſſeſſionibus ſuis urbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum*, &c. Numerorum 31. Cum Iſrael viciſſet Madianitas, & de eis tuliſſet magna ſpolia, juſſit dari Eleazaro unam animam de quingentis, tam ex hominibus, quam ex bobus, aſinis, & ovibus; & Levitis quinquageſimum caput hominum, boum, & aſinorum, & cunctorum animantium, ex media parte filiorum Iſrael. Item Deuter. 18. de cæteris Levitis volentibus miniſtrare, dicitur: *Partem ciborum eamdem accipient quam cæteri, excepto eo, quod in urbe ſua ex paterna eis ſucceſſione debetur*. Item Joſue 21. *Dederunt Levitis filii Iſrael de poſſeſſionibus ſuis, juxta imperium Domini, civitates & ſuburbana earum*. Et ibi ſcribitur, quomodo quælibet tribus dedit certas civitates, alia decem, alia tredecim, alia quatuordecim, &c. Et in fine ſubjungit: *Itaque civitates univerſæ Levitarum in medio poſſeſſionis filiorum Iſrael quadraginta duæ, cum ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias diſtributæ, & præterea ſex refugii*; & ſic erant

48. Item 3. Reg. 2 Salomon ait ad Abiatar ſacerdotem: *Vade in Anathot ad agrum tuum*; & ſic ſacerdos habebat agrum. Item 11. Paralipomenon 11. Roboam Dei cultum tenente, & Jeroboan idololatriam inducente, dicitur. *Sacerdotes venerunt ab Roboam relinquentes ſuburbana, & poſſeſſiones ſuas*. Ecce quot poſſeſſiones habebant ſacerdotes? Item Jeremias Propheta ſanctificatus in utero ſacerdos, emit agrum, ſolvit pretium, ſtipulationes fecit, & ſibi fieri inſtrumentum. Jerem. 32. cap. Item de eodem, 37. capitulo *Cum ergo receſſiſſet exercitus Chaldæorum ab Jeruſalem, egreſſus eſt Jeremias, ut iret in terram Benjamin, & divideret ibi poſſeſſionem in conſpectu civium*. Item primi Eſdræ 11. de redeuntibus ſacerdotibus a captivitate, ſic dicitur: *Habitaverunt ergo ſacerdotes & Levitæ, & janitores & cantores in urbibus ſuis, unuſquiſque Iſrael in civitatibus ſuis*. Item, certum eſt Jonathan fuiſſe ſacerdotem, ex 1. Machabæorum, & ducem & principem ad bellandum, ibidem 11. & ſummum ſacerdotem, ibidem 12. qui habuit amplas poſſeſſiones: unde in fine decimi capitis dicitur: *Addidit adhuc*, ſcilicet Alexander rex, *glorificare Jonathan, & miſit ei fibulam auream, ſicut eſt conſuetudo dari cognatis regum, & dedit ei Accaron* (nomen eſt civitatis) *& omnes fines ejus in poſſeſſionem*. Item ibidem 11. Demetrius rex prædicta confirmavit Jonathæ, & majora addidit: *Fecit Jonatha rex ſicut fecerant ei qui ante eum fuerant, & exaltavit eum in conſpectu omnium amicorum ejus, & ſtatuit ei principatum ſacerdotii, & quæcumque alia habuit prius pretioſa, & fecit eum principem amicorum*. Item ibidem: *Scripſit rex Antiochus, adoleſcens Jonatha dicens: Conſtituo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper quatuor civitates, ut ſis de amicis regis, & miſit ei vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream, & Simonem fratrem ejus conſtituit ducem in terminis Tyri uſque ad fines Ægypti*. De ſacerdotibus omnia iſta dicta ſunt.

Sed de Juda Machabæo & aliis, principatum & potentiam liber Machabæorum oſtendit: & ſic ſunt quatuordecim auctoritates veteris teſtamenti: Addatur una de novo teſtamento, quantum pertinet ad vetus. Actorum IV. *Joſeph qui cognominabatur Barſabas, Levites, Cyprius genere, vendidit agrum*. Hic erat Levita ſecundum Magiſtrum hiſtoriæ ſcholaſticæ, & Nicolaum de Lyra: habebat tamen agrum quem vendidit. Et ſic habeo quindecim auctoritates contra quinque, quæ vincere debent: nam æqualis roboris & fortitudinis ſunt, cum ſint ex textu Bibliæ. Sed in ſacra ſcriptura nulla eſt contrarietas. Quid ergo? videamus verum ipſius intellectum, ne ſermo ad corticem literæ intellectus ſit nobis in ruina. Textus per me adducti ad plurimum faciunt teſtimonium de facto. Quid ergo? fuit violata lex illa data per Deum? abſit. Sed videamus ipſius verum & planum intellectum. Ego dicam valde plane. Dominus dedit XII. tribubus Iſrael terram promiſſionis: iſta terra erat dividenda inter tribus per partes ſeu hæreditates ſeparatas, ut verbi gratia, tribus Zabulon habebit Bavariam, tribus Nephthalim Franconiam, tribus Benjamin Auſtriam, & ſic de aliis; ita ſunt diſtincti & limitati fines tribuum in canone Bibliæ. Tribus autem

Le-

Levitica, cum esset sacerdotalis, non habebat esse separata, sed debebat servire in sanctuario ad utilitatem omnium tribuum. Et ideo non habebat sortem seu hæreditatem ad partem, sicut una tribus ex aliis, sed habebat plusquam aliqua tribus: quia cum essent XII. tribus, sibi non pertineret nisi duodecima pars, & habuit decimam omnium, & ultra decimam, primitias, & oblationes, vota, sacrificia, redemptiones, & emendas, domos, suburbia. Ecce quantam opulentiam habebant illi sacerdotes: utique vix credo quod vel saltem in paucis locis sacerdotes nostri habeant majorem opulentiam. Et ita est intellectus illarum auctoritatum, quod non habuit sortem.

ANNO CHRISTI 1433.

Si enim Deus faceret tantam gratiam Germanicæ nationi, quod acquirerent terram illam sanctam, & demum deberent sibi dividere per partes & nationes separatas, certum territorium Bavaris, certum Australibus, certum Bohemis, & non darent sacerdotibus sortem vel hæreditatem ad partem, sed cum omnibus partibus haberent in unaquaque; habebant enim illi sacerdotes, sicut dictum est, mobilia & immobilia, domos, & prædia, in quibus habebant verum dominium, quia poterant illa vendere, & alienare, quæ non potest facere, nisi dominus. Quod autem possent vendere & alienare, patet per illam auctoritatem Jeremiæ 32. & Actorum IV. Ecclesia hodie in temporalibus bonis non habet aliud nisi oblata a fidelibus, si quis obtulit ecclesiæ domum, vel agrum, castrum, aut oppidum. Sic & illi habuissent, si oblata fuissent, quæ erat lex Domini, ut supra est allegatum Levit. 27. *Si voverit domum suam*. Sed forte dicet: Sed non habebant civile dominium. Dico, Textus non dicit, Non habebant civile dominium; sed nihil aliud, quam decimas & primitias possidebant. In nullo illorum textuum fit mentio de civili dominio. Præterea dixi, & verum dixi, quod civile dominium non est applicabile ad bona mobilia & immobilia. Sed dicam, quid est civile dominium, de quo forte loqui nolunt, licet non expresserint illud, de quo dicitur, quod Imperator est dominus istius civitatis, vel mundi, de quo per doctores in leg. Bene a Zenone. Codice de quad. præscr. & in cap. Convenior 23. quæst. VIII. Sed non est dominus illius domus, vel illius, quinimo illi privati, vel domini domorum, & prædiorum sunt. Sed est quoddam universale dominium, quod magis proprie dicitur potestas de publico, seu jurisdictio, cujus descriptio habetur per glossam in leg. 1. ff. de jurisdictione. Sed certe tale dominium in populo Israel a principio nullus habebat, nisi solus Deus. Ideo quando voluerunt habere regem, dixit ad Samuelem: *Non te abjecerunt, sed me, ne regnarem super eos*. 1. Reg. 8. Imo & Levit. 25. dicit: *Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, & vos advenæ & coloni estis*. Hujus autem dominii seu jurisdictionis administrationem & exercitium habuerunt Domini sacerdotes: primum Moyses, qui erat sacerdos; unde Psalmista: *Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus*. Et idem dux & rector populi Israel. Deinde tempore Judicum, qui regebant Israel, fuerunt judices plures de tribu Levi, sicut Heli & Samuel, qui fuit de tribu Levi, ut ait Magister historiæ scholasticæ. Et Augustinus in quæstionibus veteris testamenti, tractando illud, quomodo Helcana pater Samuelis decimas offerebat, cum esset Levita? & ibi ad nostrum propositum dicit, quod quia accipiebant uxores de aliis tribubus: sicut Jojada sacerdos duxit filiam regis Joram, & sic habebant possessiones uxorum. Tandem supremum judicium erat sacerdotum, dicente Domino, Deuteron. XVII. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, lepram & non lepram, causam & causam & judicum inter portas videris verba variari, surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint tibi qui præsunt loco, quem elegit Dominus*. Et infra: *Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministraverit Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur ille homo*. Postea vero venerunt reges, infra quorum tempus non legimus quempiam præter reges habuisse dominium alicujus civitatis, oppidi vel castri. Si nemo habebat, non mirum si sacerdotes non habebant. Est namque mos in aliquibus regionibus, sicut audio esse in Africa, quod solus rex habeat dominium civitatum, oppidorum, castrorum & villarum. Sed postea temporibus Machabæorum, nonne Mathathias, Jonathas, Judas Machabæus, & fratres ejus sacerdotes simul fuerunt & principes, ut historia Machabæorum liquide attestatur: & sic habuerunt civile dominium.

ANNO CHRISTI 1433. Quæst. 46. tom. 4.

Deut. 17.

Jam venio ad auctoritates novi testamenti, & primo loco allegantur quatuor auctoritates ordine successivo, quæ, salva bona gratia allegantis, valde parum faciunt. Prima est de vocatione Petri & Andreæ; alia de vocatione Matthæi; in quibus magna vocantis virtus, & obedientia vocatorum merito commendatur. Sed cum non habeant notam præcepti, neque prohibitionis, non potest ex eis argumentari ad licitum vel illicitum; sed ad laudabiliter imitandum, personarum, rerum & temporum circumstantiis adhibitis, sicut decet.

Allegatur secundo loco illud Matthæi v. *Si quis te percusserit in unam maxillam*, quæ nihil ad propositum facit; & illa: *Qui tecum vult in judicio contendere, & tollere tunicam*: quæ sic ad literam capta, & quod ad solos clericos dictum esset, posset induci contra allegantem: nam constaret quod clerici possunt habere bona. Sed sicut omnis doctorum sententia habet, hæc præcepta in præparatione cordis habenda sunt; in exteriori autem operatione id potius agendum est, quod proximi saluti conveniat. Unde Augustinus ait in sermone de puero Centurionis, & habetur 23. quæstione 1. Paratus debet esse homo justus » & pius patienter eorum malitiam sustinere, » quos bonos fieri quærit. Et infra: Ista præ- » cepta magis sunt ad præparationem cordis, » quæ intus est, quam ad opus quod in a- » perto sit, ut teneatur in secreto animi pa- » tientia cum benevolentia; in manifesto au- » tem id fiat quod eis prodesse videtur quibus » bene velle debemus. Hinc liquido ostendi- » tur quod ipse Dominus Jesus exemplum sin- » gulariter patientiæ, cum percuteretur in fa-

Psalm. 98.

Cap. 2.

ANNO CHRISTI 1433. *Joan.* 18.

„ faciem, respondit, *Si male locutus sum*, &c. A
„ Nequaquam igitur præceptum suum, si ver-
„ ba inspiciamus, implevit. Et reliqua per
eum ibi scripta: ubi etiam hoc confirmat ex
Paulo, de quo Actor. 23. quod percussus in
maxillam non præbuit aliam, sed dixit, *Per-
cutiet te Deus, paries dealbate*.

Matth. 8. *Matth.* 19. *Luc.* 18. Tertio allegatur illud quod Christus dixit: *Vulpes foveas habent*. Ad hoc & ad id quod sexto loco allegatur, *Si vis perfectus esse*: & id quod Apostoli dixerunt, *Ecce nos reliqui-
mus omnia*: & quod decimo loco allegatur ex Luca, *Vende omnia quæ habes*. Respondere opus non esset, quia omnis homo scit illa non ad Apostolos tantum dicta, imo ad literam dicta fuerunt non Apostolis, sed scribæ & juveni illi. Item non obligamur omnia agere, quæ Christus. Nam licet omnis Christi actio sit nostra instructio, non tamen semper ad necessariam imitationem; alias oporteret nos omnes crucifigi. Et ex se textus ostendit necessitatem non habere; cum ad consequendam vitam æternam sufficienter præmisit, *Serva mandata*; & subjunxit, *Si vis perfectus esse* Nec tamen quisquam intelligat, illud necessarium esse ad perfectionem evangelicam; cum, ut Apostolus testatur ad Colossenses 3. caritas sit *vinculum perfectionis*; sed quod illud est quoddam instrumentum accommodum, tamquam removens illud quod posset esse impeditivum; essentiale autem perfectionis consistit in hoc C quod dicit, *Sequere me*, non gressibus corporis, sed affectibus, ut hic dicit sanctus Thomas 11. 11. quæstio LXXXV. articulo VI. & in multis aliis, & communiter omnes doctores.

Ad quartam jam responsum est. Veniamus ad quintam, & simul cum ista accipio septimam & octavam, quia idem dictum Christi est, sed a tribus evangelistis recitatum, ut Augustinus deducit, de consensu evangeliorum. Et quia hæc videntur urgere, insistendum est circa ipsas, qui de istis solet fieri magnum festum. Et nunc obsecro omnes memores esse nostræ præfactionis, ne sermo Dei ad corticem literæ sit nobis in ruinam; & ne efficiamur D Christi falsi testes, sicut illi qui dixerunt Christum dixisse Matthæi 26. *Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud*. Et utique exsistens in templo Salomonis, cum ejecisset ementes & vendentes, & peteretur ab eo signum, dixit, Joann. 11. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*; Judæi intellexerunt de templo illo in quo erat: ipse autem loquebatur de templo corporis sui, prout Joannes verus ejus testis & interpres attestatur: sed ut simus idonei ministri testamenti, sicut dixit Paulus 2. Corinth. 3. *Non litera sed spiritus: quia litera occidit, spiritus autem vivificat*.

Et primo sciendum est, quod per hunc mo- E dum loquendi, *nolite* vel *noli*, non semper inducitur prohibitio, ut contra faciens peccet, sed est sæpe quædam exhortatio vel confortatio. Grave nimis esset, si ubicumque in sacra scriptura talis invenitur locutio, prohibitionem induceret super expressa ad sensum grammaticalem, Lucæ v. præcepit ne cui dicerent, Marci x. de libello repudii. Scriptum est in evangelio Lucæ 14. *Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, aut fratres, aut cognatos*. Numquid est intelligendum ex

ANNO CHRISTI 1433. „ hoc prohibitum invitare amicos? Unde Be-
„ da, ut Thomas allegavit in glossa: Fratres
„ igitur & amicos, & divites: alterutrum con-
„ vivia celebrare, non quasi scelus interdicit,
„ sed sicut cætera necessitatis humanæ com-
„ mercia ad promerendum vitæ cælestis præ-
„ mia [a] modicum valere. Iterum scriptum est
„ Matthæi x. *Nolite timere eos, qui corpus oc-
cidunt*; numquid propterea est abjiciendus omnis timor eorum, qui possunt corpus occidere? certe non: sed hoc est intelligendum, ne propter timorem corporis justitiam deseramus. Item: *Nolite soliciti esse quid manducaturi estis, neque soliciti esse de crastino*; numquid est propterea sic abjicienda omnino solicitudo victus & vestitus pro futuro tempore? Certe non. Unde Augustinus in lib. 11. de sermone Do-
„ mini: Vehementer cavendum est, ne forte
„ cum viderimus aliquem servum Dei provi-
„ dere ne ista necessaria desint vel sibi, vel
„ his, quorum cura sibi commissa est, judi-
„ cemus eum contra præceptum Domini face-
„ re, & de crastino solicitum esse. Nam ipse
„ Dominus, cui ministrabant angeli, propter
„ exemplum, ne quis postea scandalum pa-
„ teretur, cum aliquem servorum ejus ani-
„ madvertisset ista necessaria procurare, locu-
„ los habere dignatus est, quibus portaba-
„ tur pecunia, unde usibus necessariis quid-
„ quid opus fuisset præberetur. Hac providen-
„ tia alii Apostoli, Paulus & Barnabas, præ-
„ ceperunt collectas fieri in usus sanctorum
„ qui erant in Jerusalem. Hæc Augustinus.
„ Hoc de collectis habetur Actor. 11. ad Ro-
„ manos 15. & ipse Paulus pro futuro suo
itinere talem providentiam habuit, ut ipse o-
stendit 11. ad Corinth. 9. & ad Philipp. 4.
Iterum cum Christus dixit Matthæi x. *Nolite
cogitare quomodo aut quid loquamini*; numquid
hæc prohibitio fuit magis confortatio quædam,
ne timorem aut solicitudinem formidolosam
haberent? sic in proposito. Iterum quomodo
Christus dixit Lucæ 6. *Nolite judicare*? numquid prohibuit omne judicium? absit. Iterum cum Apostolus Jacobus dixit: *Nolite jurare*; numquid propter hoc debet omne juramentum censeri prohibitum? absit. Tandem cum Paulus dixit Timotheo: *Noli aquam bibere*; peccavit Timotheus postea quando aquam bibit? In hujusmodi locutionibus attendenda sunt plura; persona loquens, cui loquitur, res de qua, quo dicendi genere, & qua de causa.
„ Quoniam, ut inquit Hilarius, intelligen-
„ tia verborum ex dicendi causis est assu-
„ menda, & mens dicentis magis est atten-
„ denda quam verba.

Hac una regula præsuppositа infallibili, quæ trahitur ex Augustino tertio de doctrina Christiana, cujus libri principalis intentio est instruere nos ad intelligendam sacram scripturam. Regula est ista, quod quando scriptura salvari non potest in sensu terminorum grammaticaliter acceptorum, topica seu figurativa locutio est. Solet enim scriptura tropice se parabolice loqui, ponens interdum causam pro effectu, vel effectum pro causa, vel rem pro vitio vel virtute, quæ ut communiter, vel ut plurimum solet consequi ad eam. Verbi gratia dixit Christus Matthæi 5. *Quicumque dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis*. Certe ibi cordis rancorem ad apertam contumeliam profilientem intellexit.

[a] Textus impressus habet nihil.

Matth. 6.

1. Tim. 5.

ANNO CHRISTI 1433.

alioquin reus fuiſſet gehennæ ignis Paulus, quando dixit Galatas: *O inſenſati Galatæ*. Un-
„ de Auguſtinus lib. 21. de civitate Dei, juxta
„ finem: Non dixit fratri ſuo, fatue, qui cum
„ hoc dicit, non ipſi fraternitati, ſed peccato
„ ejus infenſus eſt. Iterum aliud exemplum.
Chriſtus dixit Matthæi 24. *Nolite vocari rabbi*.
Item dixit ibidem: *Patrem nolite vocare in terra*; certe non hæc nomina, nec officia prohibere intellexit; ſed ambitionem ſuperioritatis & excellentiæ, quæ talia officia & nomina ut communiter conſequi ſolent. Unde Auguſtinus ſuper Pſalmo 77. *Attendite populo meus;*
„ *coram patribus*, &c. dicit: Paulus ſenior di-
„ cit: *Non ut confundam vos hæc ſcribo, ſed*
„ *ut filios meos cariſſimos moneo*; cum ſciret
„ utique a Domino dictum: *Ne vobis dicatis*
„ *patrem in terra:* quod non ideo dictum eſt,
„ ut vocabulum honoris humani de loquendi
„ conſuetudine tolleretur, ſed ne gratia Dei,
„ qua in vitam æternam regeneramur, natu-
„ ræ vel poteſtati, vel etiam ſanctitati cujuſ-
„ quam hominis retribueretur. Ecce quomo-
„ do Auguſtinus docet nos intelligere verba
„ Chriſti in ſenſu intrinſeco, non grammati-
cali: ut dicamus quod quicumque aliquem vocat patrem, peccet; nec quicumque vult vocari rabbi, quod idem eſt quod magiſter: alioquin peccaret magiſter Petrus Anglicus, qui bene vult vocari magiſter, & multi alii quotidie peccaremus.

Nunc autem oſtendendum eſt, quod ipſe auctoritates ſalvari non poſſunt, primo ex hoc quod evangeliſtæ ſibi invicem contradicere videntur: cum Matthæus & Lucas dicant, *neque virgam*, Marcus autem dicat, *niſi virgam*, & ſic duo negare videntur, alter videtur concedere. Unde oportet quod figurative loquantur prout Auguſtinus dicit in de conſenſu evangeliſtarum. Item quod nec Chriſtus nec Apoſtoli hanc doctrinam ſervarunt, patet: Nam Chriſtus habebat loculos, in quibus portabantur pecuniæ ad emendum neceſſariæ, Joannis XIII. cap. Super quo Auguſtinus in homilia LXII. Habebat ergo Dominus loculos a fide-
„ libus oblata conſervans, & ſuorum neceſſi-
„ tatibus & aliis indigentibus tribuebat: tunc
„ primum eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt in-
„ ſtituta, ut intelligeremus, quod præcepit
„ non cogitandum eſſe de craſtino, non ad
„ hoc fuiſſe præceptum, ut nihil pecuniæ
„ ſervaretur a ſanctis, sed ne Deo pro iſta
„ ſerviatur, & propter inopiæ timorem juſti-
„ tia deſeratur. Hæc Auguſtinus. Hoc idem patet ex illo evangelii quarto, quando Jeſus loquebatur cum Samaritana, quod Apoſtoli ibant in civitatem cibos emere. Et Marci VI. dixerunt diſcipuli: *Euntes emamus pro denariis panes, & demus eis*. Nec Chriſtus intrans civitatem, interrogabat, &c. nec intrabat quamcumque domum & ibi manebat, ſed recipiebat convivia, & a ſanctis mulieribus ſibi miniſtrabatur. Item panem ſecum detulerunt Petrus & Andreas quando iverunt piſcari, Joannis ultimo. Item non legimus quod Apoſtoli ſervaverint illam clauſulam, ut intrantes civitates peterent, quis in ea dignus eſſet, & ibi manerent. Sed de Paulo legimus in communi legenda, & in hiſtoria ſcholaſtica, quod conduxit domum Romæ: & ipſe recepit ſtipendium ſeu ſubſidium ab aliis eccleſiis, de quibus vivebat apud Corinthios 2. ad Corinth. 11. ad Philippenſes 4. *Scitis autem vos Philippenſes, quando profectus ſum a Macedonia nulla mecum eccleſia communicavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli; quia Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis*. Circa iſta veriſimile eſt, quod pecuniæ mittebantur, & ab eo conſervabantur: ſed utcumque ſit, ſive pecunia, ſive æs, ſive panis, ſive veſtimentum, omnia eſſent contra prohibitionem, ſi prohibitio eſſet; & collectæ miſſæ in Jeruſalem, de quibus Actorum 11. & ad Romanos XV. contra prohibitionem eſſent, ſi prohibitio eſſet. Et Petrus calceamenta habebat, quomodo angelus dixit ei: *Calcea te caligas tuas*; Actorum XII. cum tamen textus evangelii dicat, *neque calceamenta*, & ſic omnes deberemus ire diſcalceati: tamen neminem video diſcalceatum, ſed omnes calceati ambulamus. Sed & Sixtus & Laurentius, qui theſauros habebant eccleſiæ, Nicolaus & Ambroſius, & multi ſancti trangreſſi fuiſſent, quæ nullatenus ſunt dicenda.

Videamus ergo verum intellectum, quoniam ad literam juxta ſenſum grammaticalem ſtare non poſſunt, niſi dicamus, quod fuit non præceptum, ſed documentum utile pro illa miſſione, qua miſſi fuerunt ad populum Judæorum prædicare pœnitentiam, & quod appropinquabat regnum Dei. Ita dicit Auguſtinus in libro contra [a] Adamantium diſcipulum Manichæi. Hoc non fuit præceptum ſed documentum utile pro illo tempore: & hoc eſt de mente Chryſoſtomi, prout dicit S. Thomas 2. 2. qu. CLXXXV. diſtinctione 11. art. 6. in corp. ad ſecundum articulum. Pro cujus declaratione eſt ſciendum & docendum, quod Apoſtoli bis fuerunt a Chriſto miſſi: primo tantum ad Judæos prædicare quod appropinquabat regnum cælorum, & pro hac illam legem acceperunt. Secundo fuerunt miſſi poſt reſurrectionem a Chriſto in univerſum mundum prædicare evangelium omni creaturæ: & hæc miſſio fuit libera, nec coarctata terminis terrarum, ſicut prima, nec cærimonialibus illis limitata, ſed in lege perfectæ libertatis; ſicut dixit Jacobus capite primo, & hoc ſatis oſtenditur; quia dicit Auguſtinus ſecundo libro de doctrina Chriſtiana: Illi credentium, qui
„ fuerunt ex Judæis, ſervarunt illam commu-
„ nem vitam, quia erant legalibus honoribus
„ aſſueti: alii autem, qui de gentibus converſi
„ fuerant, talem vivendi modum non ſerva-
„ verunt. Illa ergo prima miſſio cum ſuis re-
„ gulis præteriit: nec jam prædicamus, quod
„ appropinquat regnum cælorum; ſed in ſe-
„ cunda miſſione ſuccedimus ad prædicandum
„ evangelium omni creaturæ.

Vel dicamus ad mentem loquentis magis attendentes, quod magis confortatio quam prohibitio fuit, & demonſtratio facultatis & poteſtatis; ut non timerent ſine ſacculo & pera ire ad prædicandum, ſed omnem anxietatem & ſolicitudinem deponerent: & hic eſt communis modus loquendi. Si enim aliquis noſtrum mitteret ſervum ſuum, & ſciret quod in via nil ſibi deficeret, quia vel alius ſocius omnia neceſſaria ſecum ferret pro ambobus, vel irent per domos amicorum, ubi ei nil deficeret, diceret illi: Non portate panem neque vinum. Sic ergo volebat eos earere omni ſolicitudine temporalium; & omnem timorem expellere, augereque fiduciam. Et hoc eſt de mente Chryſoſtomi, prout eum allegat ſanctus Thomas in gloſ-

[a] *Pro*, mantium. Chryſoſt. pra illa ve Salutate cam, hab immediate poſt ep. Rom.

ANNO CHRISTI 1433.

gloſſa continua ſuper Matthæi x. ubi inter alia „ ſic dicit: Ab omni eos ſolvens ſolicitudine „ ut una ſola detineantur cura, quæ eſt do- „ ctrinæ, a qua etiam eos ſolvit, dicens: *Ne- „ que ſolliciti ſitis quid loquamini*. Et alia dicit, quæ hic longum eſſet recitare; ſed poterimus in libro videre. Hoc etiam eſt de conſenſu evangeliſtarum, de mente Auguſtini, ubi ſic dicit: Unde ſatis oſtenditur, cur eos hoc poſſidere aut ferre noluerit, non quod neceſſaria non ſint ſuſtentationi hujus vitæ; ſed quia eos ſic mittebat, ut eis hæc deberi demonſtraret; & reliqua quæ longum eſſet hic ſcribere, videre poterimus in libro.

Auguſtinus conſenſu evangeliſtarum, ubi ſupra.

Et tandem ut his finem imponam cum gloſſa ordinaria, radicem omnium malorum avaritiam de eorum pectoribus voluit amputare, ipſam intendens per aurum, argentum, æs, *&c.* quæ avaritiæ ſolent eſſe materia; ſicut & prædixi de illis auctoritatibus: *Nolite vocari Rabbi, & nolite patrem vocare*. Et in hoc concordant multorum doctorum ſententiæ, quas ex gloſſa ſancti Thomæ poterimus videre. Sic in illo: *Cum electus fuerit rex, non multiplicabit equos*, intelligendum eſt non ſimpliciter, ſed ad pompam & ſuperfluitatem: alias peccaſſet in hoc David tam commendatus a Domino, qui certe multiplicavit equos, & familiam ampliavit. Sicut ergo ibi ſub illis verbis non abſoluta illarum rerum prohibitio intelligenda eſt, ſed ad pompam & ſuperfluitatem, ut ibi dicit Lyra: ſic & hic avaritia prohibetur, quæ utique, etſi in omnibus hominibus reprehendenda ſit, eſt in ſacerdotibus deteſtanda. Huic ſenſui concordat Ambroſius, ſicut allegat Thomas ſuper illud Lucæ: *Dominus poſt*, &c.* qui volunt adhuc derivare tractatum, ut ſpiritualem tantummodo locus iſte formare videatur affectum, qui velut indumentum quoddam videatur corporis exuiſſe, non ſolum poteſtate rejecta, contemptiſque divitiis, ſed etiam carnis illecebris abdicatis, & Theophylactus & quidam, etiam Apoſtolos non portare peram aut baculum, aut duas tunicas, ſic intelligunt, ut non theſaurizent.

Deut. 17.

Venio conſequenter ad ſextam, & huic eonjungo duas, quia ſimiles ſunt. Una eſt Marci, alia Lucæ, de illo, *Si vis perfectus eſſe;* ad quod jam dictum eſt ſupra, non Apoſtolis, ſed illi juveni fuiſſe dictum. Et ſi dicatur, quod prælatis competit eſſe perfectis, dixi & dico quod illud, *Vende*, &c. non eſſe eſſentiale perfectionis, ſed inſtrumentum ſine quo bene poteſt eſſe perfectio. Patet de Abraham, de quo dictum eſt Geneſ. XVII. *Ambula coram me, & eſto perfectus;* de Job, Tobia, & multis aliis, de quibus infra dicetur. Cum autem ſubjungitur: *Facilius eſt camelum per foramen acus introire, quam divitem intrare in regnum cælorum*, hoc generaliter ad omnes pertinet tam clericos quam laicos. Quomodo autem hoc intelligatur, ipſemet Chriſtus declaravit Marci x. Nam cum dixiſſet: *Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!* & diſcipuli obſtupuiſſent, quaſi declarando rurſus ait: *Filioli, quam difficile eſt confidentes in pecuniis intrare in regnum Dei!* Ecce de quo divite loquitur, qui ſpem ſuam in pecuniis ſuis ponit.

Matth. 19. Luc. 18.

Unde Auguſtinus ſuper Pſalmo, *Quid gloriaris in malitia?* &c. *Ecce homo qui non poſuit „ Deum adjutorem ſuum.* „ Quando Dominus „ noſter Jeſus Chriſtus abeunti illi a ſe diviti „ contriſtato dixerat: *Vende omnia*, &c. & „ magnam diſperationem divitibus prænuntia- „ rat, ut diceret facilius poſſe camelum per „ foramen acus intrare, quam divitem in re- „ gnum cælorum; nonne continuo diſcipuli „ contriſtati ſunt, dicentes apud ſemetipſos: „ *Quiſnam poterit ſalvari?* Divites paucos attendebant, latebat eos tanta pauperum multitudo: non ſibi poterant dicere ſi difficile „ eſt imo impoſſibile, ut intrent divites in „ regnum cælorum, ſicut impoſſibile eſt ut „ intret camelus per foramen acus; omnes „ pauperes intrant in regnum cælorum; divites ſoli excluduntur? Quot ſunt enim divites? at vero pauperum innumerabilia millia. Non enim tunicas inſpecturi ſumus in „ regno cælorum, ſed veſtis cuique fulgor „ juſtitiæ deputabitur. Sunt ergo pauperes æquales angelis Dei: induti ſtolis immortalitatis fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris ſui. Quid nobis eſt de divitibus paucis ſolicitos eſſe atque laborare? Non hoc ſenſerunt Apoſtoli. Sed cum Dominus hoc diſſet: *Facilius eſt camelum*, &c. illi apud „ ſe dicentes, *quiſnam poterit ſalvari?* quid „ attenderunt? non facultates, ſed cupiditates, viderunt enim ipſos etiam pauperes, „ etſi non habentes pecuniam, habere tamen „ avaritiam. Et ut noveritis, non pecuniam „ in divite, ſed avaritiam condemnari, advertite quod dico reſpicis illum divitem „ ſtantem juxta te, & forte in illo eſt pecunia, & non eſt avaritia: in te non eſt pecunia, ſed eſt avaritia: pauper ulceroſus, „ ærumnoſus, linctus a canibus, non habens „ opem, non habens eſcam, non habens forte ipſam veſtem, ablatus eſt ab angelis in „ ſinum Abrahæ: ecia tu pauper gaudes modo. Numquidnam tibi & ulcera optanda „ ſunt? Nonne patrimonium tuum ſanitas „ eſt? Non eſt in hoc Lazaro meritum paupertatis, ſed pietatis. Nam dives qui ſublatus eſt, non vides quo ſublatus ſit? Quis „ eſt ſublatus ab angelis? pauper ærumnoſus „ & ulceroſus: quo ſublatus eſt? in ſinum „ Abrahæ. Lege ſcripturas, & invenies divitem Abraham, & noveris quia divitiæ non „ puniuntur. Habebat Abraham multum auri „ & argenti, pecorum, familiæ, dives erat: „ & in ſinum ejus pauper Lazarus ſublatus „ eſt, & in ſinum divitis pauper recipitur. „ An potius ambo Deo divites, ambo cupiditate pauperes? Quid ergo culpat ſcriptura? non dixit, Ecce homo qui fuit dives: ſed, *Ecce homo qui non poſuit Deum „ adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine „ divitiarum ſuarum:* non quia habuit divitias, ſed quia in ipſis ſperavit, & in Deo „ non ſperavit: ideo damnatur, ideo punitur, ideo movetur de tabernaculo, tamquam motus ille terrenus, ſicut pulvis „ quem projicit ventus a facie terræ; ideo „ exſtirpatur radix ejus de terra viventium. „ Numquid huic ſimiles ſunt divites de quibus Paulus loquitur? *Præcipite divitibus „ hujus ſæculi non ſuperbe ſapere, nec ſperare „ in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo*. Et „ infra. Denique illis quid præcepit? Divites „ ſint in operibus bonis, facile tribuant, „ communicent: & ſi facile tribuerint, ſi communicaverint non habenti, intrabunt per ſo- „ ramen

1. Tim. 6.

Pſal. 51.

ANNO CHRISTI 1433.

„ ramen acus? intrabunt plane. Nam & pro „ illis ipſe camelus intravit: ipſe enim prior „ intravit, quem ſicut camelum nemo farci- „ na paſſionis oneraret, niſi ipſe ſe in terram „ deponeret: & ipſe hoc dixit, quod homi- „ nibus impoſſibile eſt, Deo facile eſt. Et in- *Pſalm. 143.* „ fra; *Os eorum locutum eſt vanitatem*, &c. „ *Neque clamor in plateis eorum*. Denique quid „ in illis reprehenditur? Non quia iſta habue- „ runt, nam & boni habent iſta. Hoc inten- „ dite, Sed quid? ne paſſim divites repre- „ hendatis. Et rurſum: Ne de paupertate & „ egeſtate præſumatis. In quo ergo iſti no- „ tantur? quia beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt. Hæc omnia Auguſtinus. Et ad hoc dictum Chryſoſtomi ſuper Matth. XIX. quod allegat magiſter Petrus, Chryſoſtomus ſic dicit: Non pecuniis detrahens, ſed eis detinentur ab ipſis.

Septima fuit conjuncta cum quinta, & utrique ſimul reſponſum, venio ad octavam, cui & duodecimam conjungo, quia ex eadem auctoritas eſt a duobus evangeliſtis recitata: quarum ſolutio ſatis liquet ex originali Chryſoſtomi, quem magiſter Petrus allegat: *Matth. 20.* *Scitis quia principes gentium dominantur eorum: non contenti regere ſubditos ſuos, violenter eis dominari nituntur: inter vos autem, qui eſtis mei, non erunt hæc.* Ecce quod intendit reprobare tyrannicum dominium, & oſtendere quod prælatio eccleſiaſtica debet eſſe juſta & caritativa ad modum paſtoratus, cum ſolicitudine pro utilitate omnium miniſtrando eis ad animarum ſalutem. Et hoc eſt quod Petrus Apoſtolus ait, I. cap. V. quæ auctoritas in loco finali per magiſtrum Petrum poſita eſt: *Paſcite qui in vobis eſt, gregem Domini*, &c. *non dominantes in clero, ſed forma facti gregis.* Sed advertendum „ eſt quod ibi, eſt una gloſſa, quæ ſic dicit: „ Paſcite non ſolum verbo & exemplo, ſed corporali ſubſidio. Ex quo apparet quod prælati eccleſiæ de bonis temporalibus debent tantum habere, quod ſufficiat pro eorum vitæ neceſſariis, & poſſint etiam ſubditis & pauperibus in neceſſitatibus ſubvenire, quod in ſuo loco latius Deo propitio declarabitur.

Nona fuit conjuncta cum quinta & ſeptima, & ſimul utrique reſponſum, & hoc quantum ad illud Luc. IX. *Nihil tuleritis*, &c. Ad id autem quod ſubjungit ex Lucæ cap. XIV. *Qui non renuntiaverit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus: & ſi non odit patrem & matrem*, &c. dico quod iſta non pertinent ad clericos tantum, ſed ad quemlibet Chriſtianum dicta ſunt: quia accipitur ſic Chriſti diſcipulatus. Verumtamen ad quoſcumque referatur, quomodo hoc intelligendum ſit, gloſſa ibi declarat, dicens quod omnibus mundanis renuntiant, a quia ita eis licite utuntur, quæ poſſident, ut tamen mente tendant ad æterna. Veritas hujus gloſſæ patet ex conſequenti, ubi dicit: *Qui non odit patrem & matrem*, &c. Quæ non poſſunt intelligi de actuali odio, ſed quod illa divino amori non præferat, ut clare de- *Greg. hom. 17.* ducit Gregorius in homilia ſuper illo evangelio. Hoc etiam patet; nam Lazarus & Maria & Martha non renuntiaverant facultatibus, & tamen erant diſcipuli Chriſti. Item Nicodemus princeps Judæorum, & Joſeph ab Arimathia dives erat, & diſcipulus Chriſti de quo Rabanus ſuper Matth. XXVII. Magnæ dignitatis fuit „ apud ſæculum, ſed majoris meriti apud „ Deum; quia non erat dives divitiarum amo- „ re ſed tantummodo poſſeſſione: ideo divites „ non excluduntur a diſcipulatu Salvatoris, „ Iſte autem dives erat & diſcipulus, quia „ nec pecuniæ amator, ſed diſtributor. Hæc „ Rabanus. Legitur etiam Actor. XXI. quod Paulus hoſpitatus fuit in domo Philippi evangeliſtæ, qui habuit quatuor filias, & ſic non renuntiaverat omnibus: & tamen erat evangeliſta, id eſt, prædicator evangelii. Unde Beda ſic dicit: omnium fidelium eſt renuntiare „ omnibus, quæ poſſident, hoc eſt, ſic tenere „ ea quæ mundi ſunt, ut tamen per ea non „ teneantur in mundo: habere rem tem- „ poralem in uſu, æternam in deſiderio: ſic „ terrena gerere, ut tamen tota mente ad cæ- „ leſtia tendant. Ideo venio ad decimam, quæ eſt; *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*; *Matth. 6.* quæ utrique ſtatui pertinet; *Nemo poteſt ſervire Deo & mammonæ*, neque clericus, neque *Luc. 16.* laicus. Et ego talem abuſum in homine excuſare neſcirem, quod ſerviat ipſe divitiis, ſed utatur debite illis, Et tunc non mammonæ, ſed Deo ſervit ipſe, & mammonam ſibi ſubjicit, & etiam Deo ſervire facit. Utique Deo ſervit prælatus eccleſiæ, qui res eccleſiæ debite adminiſtrat & fideliter, quorum eſt procurator, non dominus: prout etiam magiſter Petrus allegat Extravagantem de donat. *Lib. 3. tit. 2* frat. & Auguſtinum, & habetur XXIII. quæſt. *Auguſtinus epiſt. 30. ad Bonifacium* VII. Quod autem. Si autem privatim quæ nobis ſufficiant poſſidemus, non illa ſunt noſtra ſed pauperum, quorum procurationem quodam modo gerimus: & hanc etiam magiſter Petrus allegat, Corinth. XIV.

Reliquæ auctoritates, quæ inducuntur, parum urgere videntur; quapropter illas omitto cauſa abbreviandi. Si autem alicui vel aliquibus earum velint inſiſtere, deſignent illas, & ego Deo propitio ſatisfaciam, & etiam ex infra dicendis ſatis patebit reſponſio.

Venio igitur ad originalia doctorum, quæ cum ſint multa & longa, per ſingula reſpondere tempus longiſſimum occuparet. Sed ego brevius quo potero complectar eadem, ad omnia ſimul quaſdam generales reſponſiones dando: ad aliquas vero illarum, quæ magis urgere videntur, ſpecialia dabo reſponſa.

In primis nonnulla ipſorum de religioſis loquuntur, licet magiſter Petrus extra ſcriptum „ extulerit vocem ſuam, dicens: Non dicant „ hæc loqui de monachis, quia monachi non- „ dum erant. Ad quod ego habeo dicere, „ quod dixiſſe legimus Auguſtinum XXIII. „ quæſt. VII. Quod autem: Uſque adeo calum- „ niandi cupiditate cæcantur, ut non attendant „ quam ſint inter ſe contraria quæ loquuntur. Nonne ipſemet allegat Dionyſium de eccleſiaſtica hierarchia, capite VI. dicentem, monachos eſſe de ſtatu eorum, qui perficiuntur? Sed Dionyſius fuit diſcipulus Pauli, & contemporaneus Apoſtolorum. Unde clare liquet, quod in principio naſcentis eccleſiæ fuerunt monachi, cœnobitæ dico, viventes in congregatione. Nam prout Caſſianus recitat libro II. & hiſtoria eccleſiaſtica libro II. ante finem, B. Marcus evangeliſta apud Alexandriam monachorum vitam inſtituit. Et in legenda B. Marci legitur, quod fundavit monaſterium ſanctimonialium feminarum.

Nemo ergo detrahat religionibus, quæ a tempore Apoſtolorum, & ab ipſis Apoſtolis & Chriſti-

a] *Forte*, qui.

ANNO CHRISTI 1433.

sti discipulis sumpserunt originem & initium, & utique plurimum Dei ecclesiam illustrarunt. Magna pars doctorum ecclesiæ fuerunt religiosi. Ecce Augustinus, Hieronymus, & Gregorius de quatuor principalibus doctoribus tres fuerunt religiosi. His addimus Chrysostomum, Magistrum, Gratianum, qui compilavit volumen decretorum, Rabanum, Bedam, Hugonem, Richardum de sancto Victore, Anselmum, Nicolaum de Lyra, sanctum Bernardum, Thomam de Aquino, Albertum, Bonaventuram, Petrum de Tarantasia, Scotum, & plures alios, qui ecclesiam Dei suis illustrarunt scripturis. Utinam omnes tales æmulationes cessarent, & omnes unanimiter curaremus agere quæ Christi sunt, tamquam diversa membra unius corporis. Nam, sicut dicit Apostolus, sicut in uno corpore diversa sunt membra, ita in una ecclesia diversi status, omnes ad decorem & utilitatem ecclesiæ. Et licet in religiosis multa sint hoc tempore, quæ reformatione indigent, sicut & in cæteris statibus; tamen nihilo minus multum illuminant ecclesiam prædicationibus & doctrinis. Et nemo prudens in caliginoso loco exsistens, lucernam extinguit non bene sibi lucentem, sed habentem succum seu scoriam, curat aptare, quo melius potest. Nam melius est, quod aliquantulum turbide luceat, quam si penitus esset extincta, & hoc volo incidenter non sine causa dixisse.

Secundo volo notare, quod talia, qualia de prælatis ecclesiasticis dicta sunt, ego volo ostendere de privatis & principibus laicis esse scripta. Et primo occurrit Deut. XVII. *Cum electus fuerit rex, non multiplicabit equos.* Si sic ad literam capiendum esset, debuisset ire Saul post asinas, sicut quando fuit assumptus in regem, & David de post fetantes. Deinde illud Ecclesiastici XXXII. *Rectorem te constituerunt? esto unus quasi ex illis.* Et Proverbiorum finali capite; *Noli dare vinum regibus.* Apud Hermogenem antiquum philosophum legitur: » Signum perfectionis est in » rege abstinentia a pecunia & possessionibus.

Aristot. in Eth. ad Nicomachum, lib. 9. c. 8.

» Et Aristoteles ad Alexandrum: Declina co- » natus bestialium voluptatum, & desiderium » divitiarum: vere istud est verecundia, istud » in præsumptionem mergit. Et idem IX. Ethicorum: Verum est de studioso, & amicorum » gratia multa agere & pati, etsi oporteat mori: » projicit enim & pecunias & honores, & totaliter circa pugnabilia bona, procurans sibi

Val. Max. lib. 4. c. 3. Cic. de offic. lib. 1. circa med.

» ipsi bonum virtutis. Et Valerius libro quarto, » capite tertio: Magna cura præcipuoque studio referendum est, quantopere libidinis & » avaritiæ furori similes impetus ab illustrium » virorum pectoribus consilio & ratione semoti sunt. Quod ibi multis illustrium virorum exemplis confirmat. Et Tullius primo de officiis: Capessentibus rempublicam » nihilo minus quam philosophis, haud scio » an magis etiam & magnificentia & despicientia adhibenda sit rerum humanarum. » Ecce quid dicit? quod non minus, imo » magis quam philosophis adhibendus est contemptus rerum temporalium capessentibus » rempublicam. Et Seneca: Nemo alius Deo » dignus est, quam qui opes contemnit. Multa dicta philosophorum possent adduci, nisi » timerem esse prolixus.

Nemo tamen indignum reputet philosophos allegari, quoniam imitatione dignus beatus Basilius utile esse valde dicit eorum commemorare sententias: quoniam dum apud eos magna & ardua præcepta legimus, evangelica levius ferimus, & facilius perpendimus Quod per multa exempla declarat; mihi autem unum occurrit nostro conforme proposito. » Seneca epistola 1. ad Lucilium, ad finem: » Satis diu cum Baiis litigavimus, nunquam » satis cum vitiis, quæ oro persequere fine » modo, sine fine. Nam illis quoque nec finis est, nec modus: projice quæcumque » cor tuum laniant: quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum cum illis evellendum » erat. Nonne jam levius audivimus a Christo illud Matth. XVIII. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te:* cum audivimus philosophum in exagerationem vitiorum in tantum prosiluisse, ut dixerit cor etiam evellendum?

Jam veniamus ad nostra, quæ sunt majoris auctoritatis & dignitatis. Et primo occurrit illud Luc. XIV. ubi sic legitur: *Ibat autem turba multa cum eo, & conversus dixit ad illos: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum: & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus: & qui non bajulat crucem suam, & sequitur me, non potest meus esse discipulus.* Et in eodem capitulo: *Omnis ex vobis qui non renuntiaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Quod Beda dicit omnibus Christianis esse dictum, dicens: Omnium fidelium est renuntiare omnibus, quæ possident, ut supra allegatum est. Et iterum Matth. *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Hæc non ad clericos tantum, sed ad omnes generaliter dicta sunt.

Sed addamus aliqua originalia dicta sanctorum doctorum: & primo volo capere de horto ipsius magistri, ut apud eum & suos minus dubia sint. Augustinus in libro de opere Cap. 25. t. 3.
» monachorum: Si hujus terrenæ reipublicæ » antiqui principes præclarissimorum literatorum suorum eloquio prædicari solent, quod » rem communem universi populi suæ civitatis privatis suis rebus sic anteponebant, ut » quidam eorum Africæ domitæ triumphator, » quid nubenti filiæ daret non haberet, nisi » ex senatusconsulto de publico dotaretur; » quo animo esse debet in rem suam publi- » cam civis civitatis in Jerusalem? Allegat e- Cap. 5.
» tiam Augustinus in lib. de contemptu mundi. Et notate titulum libri: in ipso libro » Augustinus sic dicit: Si mundi gloria vana » non esset, si divitiæ terrenæ vera bona es- » sent, non earum possessoribus imprecaretur » Dominus, *Va vobis divitibus.* Et reliqua. *Luc. 6.*
Tota illa auctoritas ad hoc facit. Et ad hoc propositum de informandis qui veniunt ad baptismum, facit illa auctoritas Dionysii, quam magister Petrus allegat: Sed non est summe contrariis simul participandum, &c. Et si attendamus interpretationem hujus nominis, Christianus, sicut de nomine, Clericus, arguitur; & abrenuntiationem, quæ fit ante baptismum diabolo & omnibus pompis ejus; & quid significent unctiones, de quibus in cap. 1. de sacra unctione, & cætera, quæ fiunt in baptismo; & vestis candida, quæ traditur, de qua Rabanus: » Post baptismum traditur

» Chri-

» Christiano vestis candida, quæ significat in-
ANNO CHRISTI 1433. » nocentiam, & puritatem Christianorum,
» quam post ablatas veteres maculas, studio
» sanctæ conversationis immaculatam conser-
» vare debet; de consecratione distinctione
IV. ubi multi textus ad hoc. Si ex his om-
nibus volumus argumentari, sicut ex nomine
clerici, & cæremoniis ordinum, profecto gran-
dia argumenta distinctionis Christianæ religio-
nis accipiemus.

Cap. 6. Accedat finaliter quod Augustinus scribit in libello de conflictu vitiorum: cap. de avaritia loquitur de bonis temporalibus, & dicit sic: » Istá nec apud homines sæculares sine
» periculo vel offensa procurantur, quia quan-
» to magis quisque habere cœperit, tanto am-
» plius habere concupiscit: sitque ut modum
» in concupiscendo non habeat, dum innu-
» meris hujus sæculi curis deservire festinat.
Eccles. 5. » Ut enim ait scriptura: *Avarus pecuniæ nun-*
» *quam implebitur*. Quæ nimirum quam est
Coloss. 3. » detestanda, Paulus indicat dicens: *Et ava-*
» *ritiam, quæ est idolorum servitus*. Quamque
1. Tim. 6. » sit noxia idem exponit dicens: *Qui volunt*
» *divites fieri, incidunt in tentationem & la-*
» *queum diaboli, & desideria multa & nociva,*
» *quæ mergunt hominem in interitum & perdi-*
» *tionem*. Quam sit detestanda, Sapiens de-
» nuntiat, dicens Ecclesiastici x. *Avaro nihil*
» *est sceleslius*. Quam sit noxia, Jacobus ape-
Jac. 5. » rit, dicens: *Agite nunc divites, plorate ulu-*
» *lantes in miseriis, quæ advenerunt vobis; di-*
» *vitiæ vestræ putrefactæ sunt: vestimenta vestra*
» *a tineis comesta sunt, aurum vestrum & ar-*
» *gentum vestrum æruginavit. Et ærugo eorum in*
» *testimonium erit vobis, & manducabit carnes*
» *vestras sicut ignis*. Sed nec Redemptor no-
ster præterire voluit cupiditatis malum quam
noxium sit, ait enim: *Difficile qui pecunias*
» *habent regnum cælorum intrabunt*. Et rursum:
» *Facilius est camelum per foramem acus transi-*
» *re, quam divitem intrare in regnum cælorum*.
» Hæc Augustinus. Et post hæc sequitur: Si
» sæcularibus viris est pernicioſa cupiditatis
» industria; quanto magis illis periculosior,
» qui habitu & conversatione jam sæculares
» esse desierunt, qui totum quod vivunt Do-
» mino Deo devoverunt, &c. quæ magister
Petrus allegat, & devoto obligatis loquitur,
ut sequentia demonstrant. Sed & nonne gene-
raliter divitias spinas esse Christus dixit, &
Hieronymus in 13. cap. Matth. suffocare verbum Dei? Super quo Hieronymus
eleganter adjunxit: » Fallacia divitiarum suf-
» focat verbum, blandæ enim sunt divitiæ, a-
» liud agentes, aliud pollicentes: lubrica est
» eorum possessio, dum huc illucque circum-
» ferunt, & instabili gradu vel habentes dese-
» runt, vel non habentes referciunt. Unde &
» Dominus divites asserit difficile intrare in
» regnum cælorum, suffocantibus divitiis ver-
» bum Dei, & vigorem virtutum emollientibus.

Multa alia possem ad hoc propositum deducere, quæ per sacram scripturam, sanctosque doctores, scripta & dicta sunt, quæ divitias detestantur, & exaggerando materiam, duras videntur proferre sententias. Sed utique in his omnibus non est intelligendum ipsas censere abjiciendas esse divitias. Item sicut Seneca di-
In excerptis e libris Senecæ, pag. Romanæ edit. 233. » xit post illud præallegatum: Nemo alius di-
» gnus Deo est, nisi qui contemnit divitias;
» subjunxit: Quarum possessionem tibi non in-
» terdico; sed efficere volo, ut illas intrepi-
» de possideas: quod uno consequeris modo,
» si illas tamquam exituras semper aspexeris;
ANNO CHRISTI 1433. » si te sine illis beate victurum speraveris.
» Persuadeat tibi hoc idem, qui majori au-
» ctoritate est David propheta: *Divitiæ si af-* Psalm. 61.
» *fluant, nolite cor apponere*. Non dicit, Abjici-
» te sed, *Nolite cor apponere*. Unde Hiero-
» nymus ad Salvinam: Nec diviti obsunt o-
» pes, si eis bene utatur: nec pauperem ege-
» stas commendabiliorem facit, si inter sor-
» des & inopiam peccata non caveat. Et Gre-
» gorius decimo moralium, capitulo vigesimo
» octavo: Sunt nonnulli quos census & bo-
» na temporalia per tumorem non elevant,
» sed per misericordiæ opera exaltant: & sunt
» nonnulli, qui dum se terrenis opibus abun-
» dare conspiciunt, veras Dei divitias non re-
» quirunt, atque æternam patriam non amant,
» quia hoc sibi sufficere putant, quod rebus
» temporalibus fulciuntur. Non est census in
» crimine.

Et Augustinus, primo de civitate Dei, ca-
» pite decimo: Cum Apostolus dicat: *Qui vo-* 1. Tim. 6.
» *lunt divites fieri*, &c. profecto in divitiis
» cupiditatem reprehendit, non facultatem,
» quam præcepit alibi, dicens: *Præcipe diviti-* Ibidem.
» *bus hujus mundi non superbe sapere, neque*
» *sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo,*
» *qui nobis omnia præstat ad fruendum abunde.*
» *Bene faciant, divites sint in operibus bonis,*
» *facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi*
» *fundamentum bonum futurum, ut apprehendant*
» *veram vitam*. Et Augustinus idem super psal-
» mo, *Quod gloriaris*, &c. *Ecce homo*, dicit,
» prout supra latius allegatum est, quod Apo- Augustinus in Psal. 51.
» stoli cum audierunt: *Facilius est camelum*,
» &c. Et cum ipsi pauperes essent facultatibus,
» & in mundo major sit multitudo pauperum
» quam divitum, contristati dixerunt: *Quis*
» *poterit salvari?* Quid attenderunt ad lite-
» ram? non facultates, sed cupiditates. Vide-
» runt etiam ipsos pauperes; & si non haben-
» tes pecuniam, habere tamen avaritiam. Et,
» ut noveritis non pecuniam in divite, sed
» avaritiam condemnari. Et infra: Ut noveri-
» tis, quia divitiæ non puniuntur, habebat
» Abraham multum auri & argenti, pecorum,
» familiæ, dives erat, & in ejus sinum Laza-
» rus pauper sublatus est. Et infra: Denique,
» quid in illis reprehenditur? Non quia ista
» habuerunt; nam & boni ista habent: sed
» quid? hoc intendite, ne passim divites re-
» prehendatis. Et rursus, ne de paupertate &
» egestate præsumatis. Si enim non est præsu-
» mendum de divitiis, quanto magis non est
» præsumendum de paupertate, sed de Deo vi-
» vo? In quo ergo ista notantur? quia beatum
» dixerunt populum, cui hæc sunt. *Ideo filii a-*
lieni. Hoc ergo in summa reprobatur, ponere
beatitudinem in divitiis: hoc reprobatur, cupi-
do seu avaritia. Nam & sicut sanctus Doctor dicit
in summa contra Gentiles, lib. III. c. CXXXIII.
» paupertas de se non est bona, nisi in quan-
» tum liberat ab illis, propter quæ homo im-
» peditur a profectu virtutum.

Concludo igitur ex allegatis omnibus non probari, quod ecclesiæ non liceat habere bona temporalia in communi: imo hoc approbavit praxis Christi & Apostolorum. Et ipse magister Petrus ad hoc allegat duas auctoritates Augustini: una est de conflictu vitiorum, ubi dicit:
» A sanctis & religiosis plura habenda sunt,

» ut

ANNO CHRISTI 1433.

„ ut melius ab ipsis quam a popularibus ero-
„ gentur pauperibus Christi. Et ego consen-
„ tio, sed a prælatis, non autem subjectis.
Alia: Si pauperes comparticipes sumus. Et
hoc esse licitum, multis auctoritatibus infe-
rius comprobabo. Sed nec etiam obstat ad
hoc, quod dixi, quod clerici, imo episcopi
possunt habere proprium patrimonium: quia
Cap. 21. de hoc exstat sententia canonis Apostolorum,
„ XII. q. 1. Sint manifestæ res propriæ episcopi,
„ & res Dominicæ, ut potestatem habeat de
„ propriis moriens episcopus, si voluerit, & cui
„ voluerit relinquere. Hoc etiam satis indicat
„ doctrina Apostolica. Nam cum tunc possent
habere & filios, quos in omni castitate nu-
trire debebat episcopus, ipsosque jubeat Apo-
stolos hospitales esse; satis conjecturatur quod
in bonis suis episcopus & quilibet clericus re-
manebat. Et hoc etiam patet ex illo Actorum
XXI. *Et intrantes domum Philippi evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. Huic erant quatuor filiæ virgines.* Et propterea sta-
tuit Apostolorum concilium inventarium fieri
separatim de bonis ecclesiæ, & de bonis epi-
scopi, ne confunderentur per mutuam com-
mixtionem; sed appareret quid esset proprium
episcopi, quid ecclesiæ. Et sic apparet quod
ex tempore Apostolorum jam ecclesia habebat
bona, & nihilo minus episcopus cum suis
bonis remanebat.

Nec obstant allegatæ auctoritates Augustini,
Hieronymi & aliorum, qui ex interpretatione
nominis arguentes hoc videntur innuere. Nam
primo de Augustino constat, quod ipse di-
cit, se primo disposuisse non velle habere
clericum, nisi renuntiaret omnibus, & esset
sine proprio, sed postea mutasse sententiam;
1. quæst. 12. Certe, c. 18. Augustinus in Sermone 2. de communi vita clericorum. sic dicit: „ Certe ego sum, qui statueram nul-
„ lum ordinare clericum, nisi qui mecum
„ vellet manere. Et infra: Ecce in conspectu
„ Dei & vestro muto consilium: qui volue-
„ rint habere proprium, maneant ubi volunt,
„ & ubi possunt, non eis aufero clericatum.
„ XII. quæstione 1. De Hieronymo etiam:
„ Ipse scribens ad Damasum Papam 1. quæ-
Cap. 6. „ stione 2. sic ait: Clericos illos convenit ec-
„ clesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum
„ aut propinquorum nulla suffragantur bona.
Ecce ergo quod clerici possunt habere pro-
prium. Et ad hoc concordat cap. sequens, &
est Prosperi: Pastor ecclesiæ his quibus sua
sufficiunt, *&c.* Nec propter hoc quod clerici
proprium habent, minus de sorte Domini sunt
nec Dominum in partem seu hereditatem ha-
bere desinunt: quia non in illo quod possident
beatitudinem suam ponunt, sed in Deo; nec
illud pro hereditate habent, sed Deum, & ad
ejus obsequium illa bona convertunt; nec
propterea, quia habent bona temporalia, non
Psal. 15. possunt dicere: *Dominus pars hereditatis meæ*:
quoniam & David, qui illa primo dixit, ci-
vitates, castra, & regnum obtinebat.

Multa possem ad horum probationem deduce-
re, sed gratia brevitatis omitto, maxime
quoniam & hoc jam confitentur in schedula ul-
timo data, ubi dicunt quod usus bonorum
temporalium est ipsi clero licitus, resecata o-
mni superfluitate & abundantia vitiosa. Et hoc
* Superfluitas & pompa in omnibus a Clero vitanda. ego dico, quoniam non laudo, sed reprobo
superfluitatem vitiosam: & confiteor quod cleri-
ci de bonis ecclesiæ non debent thesaurizare ad
ditandum pauperes consanguineos, vel affines,
sed recepta sufficientia pro necessariis personæ, domus, & familiæ, *&c.* hospitibus cum carita-
te & decenter suscipiendis secundum conditio-
nem & statum personæ, residuum debent vel in
utilitatem ecclesiæ, vel pauperibus erogare: Et
si de bonis ecclesiæ libidinose vivant, laute vel
crapulose, aut pro pompa superfluitatem vitio-
sam faciunt expensarum, multipliciter delin-
quunt, quia rem illicitam faciunt: quod est
commune etiam laicis, sed in clericis gravius.
Et qui ad exemplum aliorum dati sunt, male
agendo, sicut Gregorius inquit, tot mortibus
digni sunt, quot populo vitiorum exempla
transmittunt. Item, quia quod pauperum est
male in illicitis expendendo, quasi rapinam
committunt, de quo coram Deo districtam da-
bunt rationem. Sicque non est illicita posses-
sio, sed abusus; usus vero modestus laudabilis.
In quo mensura certa præscribi non potest. Sed
consideratis qualitatibus personarum, conditio-
ne patriæ & gentium, natura administrationis,
& aliis hujusmodi generis familiarum, & mo-
dus expensarum moderandus est: nam oportet
quod secundum naturam præsidentiæ vel officii
pauciores vel plures ministros habere debeant.
Et sic sæpe errat intuentium judicium, reputan-
tium aliquem prælatum nimiam habere fami-
liam. Et in veritate loquor, quod mihi hoc
contigit, quod cum cuidam bono viro mecum
conferenti visum est, quod quidam prælatus
excederet in familia, dixi: Vultis vos, & ego
calculemus, quis esset competens numerus? &
fecimus rationem, & reperimus nihil esse super-
fluum. Et ipse congratulatus fuit mihi, dicens:
Vere mihi valde placet hoc sic discussisse, quo-
niam in me ipso scandalizatus eram, & nunc
cognosco quod nil superfluum est. Facile in his
erramus, quia aliorum necessitates aut non be-
ne scimus, aut non bene advertimus. Fateor
autem quod plurimum cavere debent prælati
& principes a pomposa & inutilium familia-
rum sequela. Nam ex hoc eis crescit pauper-
tas, & multæ angustiæ, multaque oriuntur
gravamina subditorum.

Potest etiam esse usus non tantum laudabi-
lis, sed multum meritorius & fructuosus, quo-
niam clericus videlicet bona ecclesiæ dirigit, &
utiliter administrat, & in seipso magna parci-
tate servata, largas eleemosynas facit, sicut e-
go scio, & vidi aliquos per Dei gratiam: No-
lo commendare viventes, sed de mortuis in-
fra plurima exempla subjungam. Ad prædicta
bene facit 1. quæstione 2. cap. Sacerdos; quod
magister Petrus allegat, ubi textus: Sacerdos,
cui dispensationis cura commissa est, non so-
lum sine cupiditate, sed cum laude pietatis
accipit a populo dispensanda. Et est dictum
Prosperi, cui concordat verbum Augustini,
XXIII. quæstione VII. cap. Quemadmodum,
juxta finem; Non dominandi cupiditate, sed
bene utendi pietate possideant.

Neque hæc solicitudo, quæ pro his fideliter
administrandis habetur, sæcularis dicenda est,
sed ecclesiastica. Prosper in vita contemplativa:
„ Possessiones, quas oblatas a populo susci-
„ piunt sacerdotes, jam non sunt res mundi
„ credendæ, sed Dei. Nec est reprobanda,
„ sed laudanda in prælatis & his, quibus ex
„ natura officii vel administrationis, cui præsi-
„ dent, competit. Nam vita prælatorum eccle-
„ siæ non est simpliciter contemplativa, sed
„ juxta est activa & contemplativa, exemplo
„ Moysi.

ANNO CHRISTI 1433.

„ Moyſi. Nunc aſcendebat in montem ad o-
„ randum, nunc deſcendebat ad populum gu-
„ bernandum. Ideo ſacrorum canonum cen-
„ ſuit auctoritas, quod is, qui aſſumendus
„ eſt in epiſcopum, debet eſſe in ſpirituali-
„ bus & temporalibus providus & circumſpe-
„ ctus. XXXIX. diſtinct. in principio, &c. Pe-
Greg. lib. 8. epiſt. 40. „ trus diaconus. Et hæc ſunt verba beati Gre-
„ gorii: Talis in regiminis arce debet conſti-
„ tui, qui non ſolum de ſalute animarum,
„ verum etiam extrinſeca ſubjectorum utilita-
„ te & cautela ſciat eſſe ſolicitus. Et gloſſa
1. Pet. 5. „ ſuper illo verbo: *Paſcite qui in vobis eſt*
„ *gregem Domini*; Non ſolum verbo & exem-
„ plo, ſed & temporalium ſubſidio. Et cre-
Lib. 2. „ do illa gloſſa fuit excerpta ex dictis Gre-
„ gorii ex Paſtorali c. VII. ubi ſic ait: Non-
„ nulli gregis quidem curam ſuſcipiunt, ſed ſic
„ ſibimet vacare ad ſpiritualia appetunt, ut re-
„ bus exterioribus nullatenus occupentur: qui
„ cum curare temporalia funditus negligunt,
„ ſubditorum neceſſitatibus minime occurrunt:
„ quorum nimirum prædicatio plerumque deſ-
„ picitur; quia dum delinquentium facta cor-
„ ripiunt, ſed tamen eis neceſſaria præſentis
„ vitæ non tribuunt, nequaquam libenter au-
„ diuntur. Et hoc late proſequens inducit di-
„ ctam auctoritatem Petri, & dicit hanc paſ-
„ ſionem non tantum cordis, ſed corporis.
„ Poſtea tamen ſubjungit: Non debet per hanc
„ ſolicitudinem temporalium ſic ſe totum im-
„ pendere, ut ſpiritualia derelinquat, dicens:
„ Solicitudo ergo quæ ſubjectis exterius im-
„ penditur, ſub certa neceſſe eſt menſura te-
„ neatur, unde per Ezechielem capite XLIX.
„ dicitur: *Sacerdotes caput ſuum non radant,*
„ *neque comam nutriant: ſed tondentes attonſ-*
„ *deant capita ſua*. Sacerdotes namque jure
„ vocati ſunt, qui ut ſacrum ducatum præ-
„ beant fidelibus, præſunt: capilli vero in ca-
„ pite exteriores ſunt cogitationes in mente,
„ qui dum ſuper cerebrum inſenſibiliter oriun-
„ tur, curas præſentis vitæ deſignant. Quia
„ igitur cuncti, qui præſunt, habere quidem
„ ſolicitudines exteriores debent, nec tamen
„ eis vehementer incumbere, ſacerdotes recte
„ caput prohibentur radere, & comam nutri-
„ re, ut cogitationes carnis de vita ſubdito-
„ rum nec a ſe penitus amputent, nec rurſus
„ ad creſcendum nimis relaxent. Ubi & bene
„ dicitur: *Tondentes attondeant capita ſua*, &c.
„ ut videlicet curæ temporalis ſolicitudinis, &
„ quantum neceſſe eſt, vigeant, & tamen re-
„ ſecentur citius, ne immoderatius excreſ-
„ cant. Dum igitur per adminiſtrationis exte-
„ riorum providentiam, corporum vita prote-
„ gitur, & rurſus per moderatam cordis inten-
„ tionem non impeditur, capilli in capite ſacer-
„ dotis & ſervantur ut cutem cooperiant, & re-
„ ſecantur ne oculos claudant. Hæc Gregorius.

Ex præmiſſis clare liquet prælatos eccleſiaſti-
cos debere eſſe non tantum contemplativos, ſed & activos in ſpiritualibus & temporalibus provi-
dos & circumſpectos, & pro ſpiritualium in-
tentione curam & ſolicitudinem temporalium non abjicere, ſed ad utrumque ſe apte & de-
center aptare. Et prælatus ſic vivens non pro-
pter hoc dicendus eſt habere contrarias vias, & contrarios affectus, ut proponens in rationibus, quas in fine ſubjungit, videtur innuere: quo-
niam omnia hæc ordinantur ad unum finem, videlicet ad curam gregis ſibi commiſſi, ut pa-
tet ex præinſerta auctoritate Gregorii. Ad eam-
dem ſententiam pertinet dictum Gregorii, VI. „ Moralium, capite XXV. ubi ſic ait: Neque „ perfectus prædicator eſt, qui propter con- „templationis ſtudium operanda negligit, vel „ propter operationis inſtantiam contemplan- „da poſtponit. Et hanc ſententiam ibi lata „ proſequitur. Et infra: Sæpe qui contem- „plari Deum quieti poterant, occupationibus „ preſſi ceciderunt: & ſæpe occupati, dum „ bene humanis uſibus viverent, gladio ſuæ „ quietis extincti ſunt. Hinc namque eſt quod „ nonnulli inquieti ſpiritus, dum plus exqui- „runt contemplando, quam cupiunt, uſque „ ad perverſa dogmata erumpunt, & dum ve- „ritatis diſcipuli eſſe humiliter negligunt, „ magiſtri errorum fiunt.

ANNO CHRISTI 1433.

Nunc etiam audiamus Iſidorum docentem nos non ſcandalizari, ſi aliqui prælati tempo-
ralium ſolicitudini totaliter dati ſunt, quo-
niam hoc a Dei ordinatione procedit ad uti-
litatem eccleſiæ. Ita Iſidorus inquit, de ſum-
mo bono, libro 3. capite XXXIX. Providentia „ plerumque divini conſilii ordinantur præpoſi- „ti mundana & exteriora ſectantes, ut tem- „poralibus rebus totaliter ſe impendant, ut „ ſpirituales quietiorem vitam contemplationis „ exerceant. Quia duræ ſunt quiete vivere vo- „lentibus ſarcinæ curarum temporalium, pro- „videt ſæpe Deus curis deditos ſæcularibus ad „ ſuſceptionem regiminis; ut dum hi exterio- „ra ſine tædio procurant, ſpirituales viri re- „ bus interioribus ſine impedimento rerum „ terrenarum deſerviant. Dei ergo ordinem „ accuſant quo inſtituuntur, qui epiſcopos con- „demnant, dum minus ſpiritualia, ſed ma- „gis terrena ſectantur. Ex divini enim taber- „naculi diſpoſitione ob injurias mundi feren- „das & turbines, quoſdam inſtituit epiſco- „pos ſæcularibus curis inſiſtentes; ut hi qui „ interius ſuperna deſiderant, nullo terreno „ obſiſtente negotio liberius in hoc quod a- „mant intendant. Hæc Iſidorus. Malitia e-
nim temporum, & audacia & protervitas ho-
minum malignorum hoc exigit, ut prælati non tantum ſine peccato, ſed etiam meritorie has temporalium curas exerceant, pro fide, vel e-
tiam rebus eccleſiæ defendendis, prout infra patebit auctoritatibus & exemplis beati Gregorii, & aliorum; & miraculo oſtenſo in alte-
ro Gregorio, de quo infra. Et ſic breviter me expedio de omnibus originalibus dictis docto-
rum, ad quæ omnia clare patet reſponſio ex prædictis, ut unuſquiſque per ſe poterit appli-
care: nam ad ſingula ſigillatim reſpondere, nimis fuiſſet prolixum. Si autem magiſter Pe-
trus petat ad aliquod ſpeciale reſponſum, de-
ſignabitur illud: de quo, Deo propitio ſuffi-
ciens ſubreſponſio dabitur.

Cum autem ſchedula ultimo data dicit: Dominium autem civile ipſi clero Chriſti non congruit, aut convenit, ſed nec licet ipſi in perſona propria civiliter dominari; Si intendit quod clericus in perſona propria non debet judicium ſanguinis exercere, fateor: poteſt ta-
men habere, & clericus non religioſus, de proprio patrimonio, & in adminiſtratione pro eccleſia civile dominium caſtrorum, villarum, oppidorum, civitatum, in quibus tale judi-
cium per laicos officiales faciet exercere, prout dicit Hugo de ſacramentis, II. parte, & eſt allegatum per magiſtrum Petrum, & recte

Hugo de ſancto Victor. de ſacr. lib. 2. part. 2. c. 7.

pro-

probat contra ipsum. Nam ibi ad literam sic habetur: „ Notandum tamen quod principes terreni in terrenis possessionibus, quas in subjectis, vel sine subjectis possident ecclesiæ, aliquando concedunt solam utilitatem, aliquando utilitatem & potestatem: Utilitatem sine potestate concedunt, quando fructum possessionis ad usum ecclesiæ transferri decernunt, sed potestatem justitiæ exercendæ in ipsa possessione ad ejus ditionem transire non permittunt. Aliquando & utilitatem & potestatem simul tribuunt. Ubi tamen advertendum est, quod ecclesia licet fructum terrenæ possessionis ad usum recipiat, potestatem tamen exercendæ justitiæ per ecclesiasticas personas, aut judicia sæcularia exercere non potest; potest tamen ministros habere laicas personas, per quas jura & judicia ad terrenam potestatem pertinentia, secundum tenorem legum & debitum juris terreni exerceant. Ecce quam manifeste ista auctoritas per magistrum Petrum allegata ostendit, ecclesiasticas personas posse habere civile dominium, & dat modum jurisdictionis exercendæ. Principes enim catholici & domini temporales pro Dei gloria, & suarum remedio animarum, contulerunt ecclesiis multa pretiosa donaria, castra, villas, oppida, & civitates, transferendo in ecclesiam interdum solam utilitatem fructuum, interdum potestatem & jurisdictionem, quod est civile dominium. Et in hoc completa fuit prophetia eximii prophetæ David in Psalmo, *Exsurgat Deus*: quem quidem Psalmum Nicolaus de Lyra literalis expositor, recitato prius sensu Judæorum volentium illum intelligere de exitu Israel de Ægypto: cum dicit illum nimis involutum, & coaptari plene non posse ex auctoritate Pauli ad Ephes. IV. qui hujusmodi Psalmi versum: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dona dedit Hominibus*, applicat ad dona Spiritus sancti missa in corpus ecclesiæ; dicit verum Psalmi sensum esse de ecclesia Christianorum post Christi passionem: & ad hunc sensum exponit totum Psalmum; & super versu, *Speciei domus dividere spolia*, ita dixit Lyra: „ Quod principes & potentes conversi ad fidem dederunt ecclesiæ pretiosa „ donaria, ex quibus ornata est ecclesia: ut „ patet in pluribus historiis & legendis sanctorum. Et hoc quod dicitur *Speciei domus „ dividere spolia*; hoc est quod dicitur: Ad „ speciem & decorem domus Dei, quæ est „ ecclesia, pertinet dividere spolia, hoc est, „ dividere ecclesiis, & personis ecclesiasticis „ dividere prædicta donaria. Consequenter ostendit, qualiter talibus temporalibus utendum sit, cum dicitur, *Si dormiatis*, &c. Ad „ cujus intelligentiam est sciendum, quod „ κλῆρος Græce idem est quod sors: columba „ autem hic accipitur pro ecclesia, quæ columba frequenter nominatur in canticis „ pennæ autem sunt virtutes eam ad cælestia „ elevantes. Dicit igitur: *Si dormiatis*, id est, „ quiescatis, *inter medios cleros*, id est, inter „ status ecclesiæ, scilicet militantis & triumphantis; quod fit, quando sic utuntur homines bonis præsentis vitæ, ut non amittant æterna, sed magis acquirant: divitiæ enim, sicut impedimenta sunt reprobis, ita probis sunt adjumenta virtutis. Hæc omnia Nicolaus de Lyra.

ANNO CHRISTI 1433.

Psalm. 67.

Ibidem.

Cum enim civile dominium sit res commerciabilis, ut est communis doctorum sententia in l. Imperium, & l. More majorum, ff. de jur. om. jud. & sæpe vendantur castra, villæ, oppida & baroniæ; quid igitur prohibet, quod laicus habens tale civile dominium, titulo donationis, legati, vel hereditatis, vel alio legitimo titulo, in ecclesiam transferre non possit? Dicit magister Petrus, quod tali dominio rerum communitas repugnare videtur. Et ad hoc allegat dictum Armachani, & alia: ad quod forte aliud quæsivissem responsum, nisi hoc in promptu occurrisset, tam clarum, celebre & famosum, quod respublica Romanorum a senatu recta magnum habuit civile dominium, & multæ habent hodie civitates civilia dominia; ergo non repugnat communitati habere civile dominium. Sed ex hoc clare liquet quod nec illa ratio valet: Prælatus ecclesiæ non potest exercere in propria persona temporalem jurisdictionem, ergo ecclesia non potest illam habere: nam & senatores aut consules Romæ non poterant exercere jurisdictionem in provinciis in persona propria, sed dabant præsides provinciarum. Scio quod civitates Barcinonenses habent villas & castra; nec tamen consules civitatis possunt ibi jurisdictionem exercere: sed creatur ibi officiales, qui jurisdictionem exercent.

ANNO CHRISTI 1433

Jam nil restat ex dictis ex adverso, nisi finis schedulæ ultimo datæ, ubi sic habetur; Insuper circa prædictum punctum tenemus, quod in tantum potest iniquitas regnare in clero, quod in defectu spiritualis præpositi liceret brachio sæculari auferre bona temporalia a viris ecclesiasticis habitualiter delinquentibus. Quæ propositio est multum confuse posita, & absque aliqua declaratione vel probatione: & ideo posset eadem facilitate contemni, qua ponitur: sed nolo eam præterire, quin circa ipsam, Deo propitio, enucleem veritatem. Sed istud puto facilius & luculentius agere; cum, sicut præmisi in principio, ecclesiæ & prælatis, & personis ecclesiasticis licitum esse habere & possidere bona temporalia, mobilia & immobilia, & civilia dominia firmissimis documentis monstrabo. Ideo hæc præmittam.

A clero habitualiter delinquente, secundum Hus. sitas, possunt auferri sæcularia bona.

Licitum esse ecclesiæ & ecclesiasticis personis habere temporalia.

Ad quod probandum quadruplici medio uti intendo, ut sicut in quatuor Evangelistarum testimoniis Evangelica doctrina fundatur, sic in quatuor fundamentis veritas ista firma consistat.

Et primo sic: Illud constat esse licitum, quod nulla est lege prohibitum: ita dicit Augustinus ad Pollentium XXVIII. quæstione I. Jam nunc: sed hoc nulla lege prohibetur; igitur est licitum. Ratio est in forma. Major est nota de se, & est Augustini, ut supra. Minoris probatio non incumbit mihi, sed asserenti contrarium; qui dicit & hoc prohibitum, prohibitionem ostendat. Nam ad ea, quæ allegata sunt, sufficienter responsum est.

I. Ratio.

August. ad Pollen. lib. I. de adult. conjug. c. 13. 14.

Secundo [a] sic illud est licitum, imo & debitum, quod divina ordinatione & beneplacito factum est; sed dotatio & glorificatio ecclesiæ in potentia & dominio temporali, divina ordinatione & beneplacito, hoc tempore scilicet a Silvestro, & citra facta est, sicut ipse Deus ante promulgaverat per prophetas. Igitur. Major est nota. Ad probandum minorem affero tria testimonia prophetarum. Primum eximii prophetæ David in psalmo, *Exurgat Deus*:

II. Ratio.

a] *Forte*, Sic illud est.

Deus: qui pſalmus pertinet ad glorificationem A
ANNO CHRISTI 1433. eccleſiæ, poſt Chriſti paſſionem, ut probat Nicolaus de Lyra ex auctoritate Pauli, ut prædictum eſt: qui propheta David hoc prophetavit, ubi dixit: » *Speciei domus dividere ſpolia*, id eſt, donaria a principibus & potentibus eccleſiæ data, inter eccleſias & eccleſiaſticas perſonas diſtribuere. Inter alias magnas gratias & glorificationes eccleſiæ hanc temporalium bonorum amplificationem futuram prænuntiavit propheta.

Lyra in cap. 52. Iſaiæ. Secundum teſtimonium eſt Iſaiæ LII. *Conſurge, conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ Jeruſalem civitas ſancta*: Nicolaus de Lyra primo ex auctoritate Pauli, qui allegat quod infra ſequitur: *Quam* B *pulchri pedes annuntiantis & prædicantis pacem!* dicit hoc caput loqui de eccleſia poſt Chriſti paſſionem. Et dicit quod in hoc capite removetur tertium impedimentum liberationis factæ per Chriſtum, quantum ad incredulos, quod provenit ex contemptu humilitatis Chriſti, oſtendendo quod humilitas Chriſti fuit diſpoſitio ad gloriam, ſecundum quod dicitur ad Philipp. II. *Humiliavit ſemeptipſum*, &c. *propter quod exaltavit Deus illum*, &c. non ſolum poſt mortem fuit glorificatus, ſed etiam ante in operibus miraculoſius ad declarationem ſuæ deitatis: propter quod Chriſtus petens, *Glorifica me Pater*, Joannis XII. audivit: *Glorificavi, & iterum glorificabo*. *Glorificavi te* miraculis, *iterum te glorificabo* pro gloria. Et ſic eſt in corpore Chriſti myſtico, quod eſt eccleſia; quia poſt depreſſiones ejus per Judæos & tyrannos elevata eſt in magna gloria, etiam temporaliter, & in ipſis depreſſionibus ſpecialiter in receptione Spiritus ſancti, & miraculis, quæ fiebant per Apoſtolos, & alios ſanctos. Et ſic circa primum propheta alloquitur eccleſiam primitivam: *Conſurge, conſurge*, ad opera virrutum: *induere fortitudine*, ad tolerandum conſtanter perſecutiones. Sed poſt perſecutiones ſecuta eſt pax & honor: ideo ſubditur: *Induere veſtimentis gloriæ tuæ*: & hoc fuit impletum tempore Conſtantini, qui pacem ec- C
cleſiæ per totum Romanum orbem dedit, & mirabiliter eam honoravit. Et infra: *Sede Jeruſalem in ſede honoris*: quod tunc fuit impletum, quando Roma, quæ erat caput mundi, facta eſt ſedes ſummi Pontificis, ſede imperiali translata ad Conſtantinopolim. Ecce quomodo Nicolaus de Lyra expoſitor generalis Bibliæ hanc prophetiam Iſaiæ declarat.

Tertium teſtimonium eſt Iſaiæ LX. quod capitulum Nicolaus de Lyra oſtendit intelligen-
„ dum eſſe de eccleſia, dicens, quod ſicut in
„ præcedenti capitulo deſcripta eſt ſalus Chri-
„ ſti, ita in hoc deſcribitur magnitudo hujus
„ ſalutis. Primo ex parte materiæ recipien-
„ tis: & ſubjungit, quod primo ponitur proſ-
„ peritas militantis eccleſiæ, ad fidelium mul- E
„ tiplicationem. Secundo ex eccleſiarum ædi-
» ficatione. Tertio ex bonorum aſſecutione.
» Et ſic declarat & exponit totum capitu-
» lum. Et ſuper verbo textus, *Fortitudo gen-*
» *tium*, dicit: Id eſt, imperium Romanum,
» *venerit tibi*; quod impletum fuit tempore
» Conſtantini. Et infra: *Inundatio camelorum*,
» & dicit: Conſtantinus imperator & multi
» alii potentes, exemplo ejus animati, divi-
» tias multas miſerunt ſuper talia animalia ad
» ſuſtentationem miniſtrorum eccleſiæ, & pau-
» perum Chriſtianorum, & ædificationes ec-
» cleſiarum. Et infra: *Et ædificabunt*; Hic de- ANNO CHRISTI 1433.
» ſcribitur proſperitas eccleſiæ in eccleſiarum
» ædificatione: *muros tuos*, id eſt, eccleſias.
» Et hoc patet impletum a tempore Conſtan-
» tini. Et infra: *In indignatione mea percuſſi*
» *te*: quia eccleſia primitiva fuit multum af-
» flicta a tyrannis, quod ſecundum judicium
» humanum videbatur procedere in indignatio-
» ne Dei, licet fuerit ad probationem: ſcriptura
» ſæpe habet talem modum loquendi. Et ſe-
» quitur: *In reconciliatione mea miſertus ſum tui*,
» dans tibi pacem, ampliationem & honorem
» tempore Conſtantini. Et ideo ſubditur: *Et*
» *aperientur porta tua jugiter*, quia eccleſias prius
» clauſas præcepit aperiri, & per imperium
» ſuum novas ædificari. Et ſequitur in textu:
» *Et venient ad te filii eorum qui humiliaverunt*
» *te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum*, Di-
» cit Lyra: Hic deſcribitur proſperitas eccle-
» ſiæ, quantum ad conſecutionem honoris. Et
» infra ſequitur in textu: *Ponam te in ſuper-*
» *bia ſæculorum*, id eſt in gloriam & honorem;
» ita quod ſuperbia non ſonat hic vitium, ſed
» honoris exceſſum. Et ſequitur in textu: *Et*
» *ſuges lac gentium, & mamilla regum lactabe-*
» *ris*, id eſt, ab eis accipies nutrimentum; ſi-
» cut videmus impletum in dotatione eccleſiæ
» de bonis principum. Et ſequitur in textu:
» *Pro ære afferam aurum*; quia in primitiva ec-
» cleſia fuerunt calices & alia utenſilia eccle-
» ſiæ de materia parum pretioſa; poſtea facta
» ſunt de auro, argento, & de lapidibus pre-
» tioſis. Et ſic habemus tria teſtimonia pro-
» phetarum, quibus apparet ſic a Deo fuiſſe
» ordinatum, & per prophetas pronuntiatum.
» Et de iſta temporali exaltatione eccleſiæ fa-
» cta per Conſtantinum in perſona beati Sil-
» veſtri, figura præceſſit in Jonatha ſummo
» ſacerdote, cui Alexander contulit coronam
» auream, & poteſtatem bibendi in auro, &
» eſſe in purpura, I. Machabæorum XI.

Miniſtravit mihi Dominus quartum teſtimonium ex prophetis, ut quadrato numero velut in evangelica ſtructura hujus articuDli probatio ſedeat; & eſt ex prophetia David in pſalmo CIII. Quem pſalmum Auguſtinus exponit de eccleſia. Unde in verſu:
» *Super montes ſtabunt aquæ*, dicit: Sic pro-
» pterea dixit, quia eccleſiam futuram in di-
» luvio perſecutionum voluit intelligi. Fuit
» enim tempus aliquando, quo terram Dei,
» eccleſiam Dei, cooperuerunt aquæ perſequen-
» tium. Et ita cooperuerunt, ut non appare-
» rent nec ipſi magni, qui ſunt montes. Et
» infra: Fugerunt enim aquæ ab increpatione
» Dei, quia cor regum in manu Dei; defle-
» xit quo voluit, juſſit per eos pacem dari
» Chriſtianis, emicuit & eminuit auctoritas a-
» poſtolica. Et infra, cum multa dixiſſet, hoc
» propoſitum continuando, quæ omnia inſere-
» re longum eſſet; tandem ſuper verbo, *Ce-*
„ *dri Libani, quas plantavit, illic paſſeres nidi-*
„ *ficabunt*; ſic inquit Auguſtinus: Etenim ce-
„ dri Libani, nobiles & divites & excelſi hu-
„ jus ſæculi, quoniam cum timore audiunt,
„ *Beatus qui intelligit ſuper egenum & paupe-* Pſal. 40.
„ *rem*; attendunt res ſuas, villas ſuas, & om-
„ nes ſuperfluas copias, quibus videntur ex-
„ celſi, & præbent illas ſervis Dei, dant agros;
„ dant hortos, ædificant eccleſias & mona-
„ ſteria, colligunt paſſeres nidificantes. Sunt

„ ergo

„ ergo quidam ſpirituales nidificantes in ce-
„ dris Libani, id eſt, ſervi Dei.

ANNO CHRISTI 1433. 11. Ratio.

Tertio illud debet licitum reputari, quod a viris divinarum literarum doctiſſimis, vitaque & religione ſanctiſſimis pro licito habitum & factum eſt. Sed hoc eſt hujuſmodi; ergo, &c. Hoc argumentum eſt in hac propria materia viri religioſiſſimi Proſperi, cujus ſcripta inter canonicas ſcripturas habentur, prout dicit Gelaſius xv. Sancta. Hoc argumentum eſt XII. quæſtione I. Expedit facultates eccleſiæ poſſideri. Ubi recitato exemplo Paulini concludit: Quo facto ſatis oſtendit, ſine impedimento perfectionis poſſe eccleſiæ facultates, quæ ſunt perfecto communes, poſſideri. Ad probationem etiam aſſumptæ majoris eſt textus Hieronymi XXXVII. diſtinct. Qui de menſa; ubi ex facto Sidrach, Miſach. & Abdenago, probat non eſſe licitum facere quod illi fecerunt. Ad idem textus in capite, Lugdunenſis, IX. quæſtione II. Ad probationem minoris, licet poſſem probare quod ante tempora Silveſtri jam eccleſia habuerat prædia & poſſeſſiones tempore Urbani I. qui præſedit anno Domini CCXXIII. item temporibus Pontiani, Anteri, Fabiani, cornelii, Lucii, Stephani, Sixti, Dionyſii, Felicis, Marcelli, Euſebii, & Melchiadis Romanorum Pontificum, qui præceſſerunt Silveſtrum, & theſauros, ſicut Sixtus, quos Laurentius inſtante perſecutione pauperibus erogavit, habuerunt, & civile dominium; ſicut mihi ſcriptum datum eſt, quod Philippus dominus Pannoniæ dedit Laureacenſi archiepiſcopo, qui tunc erat metropolitanus, villas & prædia in Auſtria, quæ nunc tenet Patavienſis eccleſia. De hoc Philippo ſcribit Gotfridus in Pantheon:

Suſcipit imperium, populo plaudente, Philippus,
Iſte poſt Cæſar voluit cognoſcere Chriſtum.
Qui dedit eccleſiis prædia multa ſuis.

Sed quia de civili dominio majus ſit feſtum, de his qui præſederunt eccleſiis, habentibus magna dominia civilia, eſt loquendum. Et primo de ſede Romana: incipiam a beato Silveſtro, de cujus ſanctitate & doctrina, victis Judæorum ſatrapis, fidei catholicæ exaltatio teſtimonium probet. Sub hoc Nicænum primum ſacrum & venerandum concilium fuit, & poſt dotationem eccleſiæ: ex quo ſatis auctorizatur factum Conſtantini; quoniam ſi illicitum fuiſſet, reprobaſſet hoc tam celebre concilium. Sed & habeo teſtimonium beati Ambroſii, de obitu Theodoſii Imperatoris, dicentis Conſtantinum magni meriti apud Deum; quia primus imperatorum credidit, & poſt ſe hereditatem fidei & devotionis principibus dereliquit. Et Iſidorus noſter Hiſpanus idem in ſuis chronicis atteſtatur. Et Græci qui tunc erant catholici, ipſum Conſtantinum catalogo ſanctorum annumerant, & feſtum de eo cum ſolemnitate agunt, XXI. Maii.

Poſtea dicam de ſancto Marco, ſub quo fuit celebrata * ſancta ſynodus Nicæna, & claruerunt ejus tempore & poſt, ſanctus Athanaſius, Euſebius, Nicolaus & Hilarius, & Joannes Chryſoſtomus; item ſanctus Leo Papa, qui fuit XLIII. poſt ſanctum Petrum; item Felix ſecundus, qui martyrio coronatus eſt: item Damaſus primus, ſub quo ſynodus Conſtantinopolitana CL. patrum, cui Hieronymus illam ſcribit epiſtolam: Quoniam vetus oriens inter ſe furore colliſus, indiſciſſam Domini tunicam

Error.

A deſuper textam minutatim per fruſta diſcerpit; Etiam petens ab eo ſuæ fidei confeſſionem approbari; & alias multas epiſtolas.

ANNO CHRISTI 1433. * Papa Cyriacus iſte nullus fuit.

Item * Cyriacus qui cum undecim millibus virginibus in Colonia martyrio coronatus eſt; item ſanctus Symmachus Papa, de cujus vita & miraculis Vincentius in hiſtoriali libro XXIII. cap. I. & II. Item ſanctus Joannes Papa, de quo in eodem Vincentio, eodem libro, capite trigeſimo tertio; item ſanctus Agapitus eodem libro, capite LXI. Item ſanctus Gregorius unus de quatuor doctoribus eccleſiæ, cujus ſanctitas & doctrina nota eſt; item ſanctus Martinus, de quo Vincentius eodem lib. XXIII. cap. LXXXIV. item ſanctus Stephanus Papa, de B quo idem Vincentius eodem libro cap. CLXVII. item Honorius Papa miræ pietatis fuit, cujus tunica dæmoniacus quidam indutus fuit, & liberatus eſt. Item ſanctus Severinus benignus amator cleri & pauperum, & poſſeſſiones eccleſiarum ampliavit; item Joannes quartus theſauris eccleſiæ diſtractis multa millia hominum per Iſtriam & Dalmatiam redemit; item ſanctus Martinus Tudertinus, cujus feſtum celebratur craſtino ſancti Martini Turonenſis. Eugenius primus, hic omnibus benignus & amabilis, maximæque ſanctitatis. Agatho dum quemdam leproſum oſcularetur, mundatus eſt. Joannes natione Græcus, hic martyrio coronatus eſt. Paulus mitiſſimus & miſericors, nocte cum C paucis familiaribus ibat ad viſitandum pauperes & infirmos, & eis miniſtrandum; Leo quartus multæ patientiæ; multæque humilitatis, fecit mirabilia in vita ſua, cujus feſtum celebratur decimoſeptimo Kalendas Auguſti; Nicolaus poſt hunc vir fuit ſanctiſſimus, cui poſt magnum Gregorium vix in ſede Romana ſimilis. Omnes prædicti fuerunt in ſede Romana poſt dotationem eccleſiæ, viri ſanctæ approbatæ ſanctitatis. Fuerunt & plures alii virtutibus & ſcientia clari, ſicut innocentius tertius, qui tam reverenter allegatur in tractatu de Miſſa & aliis operibus; Petrus de Tarantaſia, dictus Innocentius quintus, doctor clariſſimus; & multi alii, quos nominare longum eſſet. Vo- D lui ſolum prædictos exprimere, qui ſancti intitulantur, aliis multis omiſſis.

Sed hoc unum nolo omittere, quia ad propoſitum valde facit, quod narrat Vincentius in hiſtoriali, libro vigeſimoquinto, cap. XXV. de Gregorio ſexto, qui magna ſtudia & labores impendit ad recuperandum temporalia bona eccleſiæ a tyrannis occupata: & cum nec hortationibus, nec cenſuris poſſet efficere, vi armorum hoc fecit. Unde cardinales eum virum ſanguinarium dicentes, cum infirmitate decumberet, de qua deceſſit, dicebant, eum non debere ſepeliri in eccleſia beati Petri cum aliis Pontificibus: quod cum ipſe intellexit, vocavit cardinales, & habito cum eis colloE quio tandem dixit: Quoniam noſtræ & veſtræ rationes falli poſſunt, committamus omnia divino examini, corpus meum anteceſſorum meorum more compoſitum ante januas eccleſiæ ſiſtite, & firmentur januæ ſeris & repagulis: ſi Deus voluerit ut ingrediar, applaudatis miraculo; ſin minus; de cadavere meo faciatis ſicut vobis placuerit: ſic factum eſt. Mox enim ut corpus ejus ante portas eccleſiæ ſeris occluſis poſitum eſt, turbo ingens divinitus emiſſus repagulorum obſtacula dirupit, & ipſas valvas vehementi impetu patefactas ad parietem cum

ANNO CHRISTI 1433.

magno fragore impulit. Et hæc dicta sint de Romanis Pontificibus.

Possem per alias mundi ecclesias Italiæ, Galliæ, Hispaniæ & Angliæ, colligere magnum numerum sanctorum episcoporum, qui præfuerunt ecclesiis habentibus magnam temporalitatem & civilia dominia; sed nolo pro præsenti, nisi de his circumvicinis & cognitis, & etiam non de omnibus loqui: incipiam ab ecclesia Moguntina. Ecce sanctus Bonifacius, qui tantæ fuit auctoritatis, quod tempore suo dicebant Apostolorum tempora rediisse. Hic sua prædicatione multas provincias illustravit. In eadem ecclesia sanctus Lullus confessor; item Rabanus magnus doctor quotidie allegatur; item in eadem Moguntina ecclesia Bardo archiepiscopus. In eadem Uvilligisus. In ecclesia Trevorensi, quam Helena mater Constantini, quæ de Treveris fuit oriunda, pluribus dotavit reliquiis, & bonis temporalibus, adjiciendo primæ dotationi; fuerunt nonaginta novem archiepiscopi usque ad dominum Ottonem ultimo defunctum: ex quibus vigintiquinque sunt sancti, ut habetur in Kalendario archiepiscopi Balduvini, quod in ipsa ecclesia servatur. In ecclesia Colonienſi beatus Severinus, qui multis claruit & claret miraculis. Item sanctus Remedius; item sanctus Cunibertus; item sanctus Haymo, Aglolfius martyr; item Evergisilus martyr; item Heribertus. Omnes isti fuerunt sancti archiepiscopi Colonienses. In ecclesia Leodiensi, quæ opulentissima in temporalibus est, sanctus Maternus, sanctus Theodardus, sanctus Servatius, sanctus Lambertus martyr, sanctus Geregisius, episcopi omnes. Item in ecclesia Laurcacensi fuit sanctus Maximianus, a sancto Sixto consecratus episcopus circa annum Domini a CCXXIII. qui patrimonium dictæ ecclesiæ contulit, quod nunc Anasum dicitur, cum omnibus vicinis oppidis & judiciis sæcularibus, quæ manent usque ad præsens in Austria, & obtinet illa Patavienſis ecclesia. Item sanctus Adalbertus ecclesiam Pragensem magnifice dotatam feliciter rexit pluribus annis. Item sanctus Procopius opulentissimum monasterium in Bohemia habuit, cujus possessiones inquietantes divinam interdum ultionem in se experti sunt; Item sanctus Wolfgangus in Ratisbona; item sanctus Corbinianus Frisingensis episcopus prædia pro eadem ecclesia hodie nota comparavit; Item sanctus Uldaricus Augustensem ecclesiam opulentam prædiis & civilibus dominiis rexit; item sanctus Conradus Constantiensis episcopus. Item sanctus Virgilius ecclesiam Salzburgensem dominiis dotavit. Fuit quoque sanctus Virgilius episcopus Tridentinæ ecclesiæ, civili dominio opulentæ. Prætermittendum non est de sancto Stanislao Cracovienſi episcopo, qui passus controversiam super villa ecclesiæ, a sepulcro eum, qui ante per triennium mortuus fuerat, resuscitatum ad judicium duxit in testem. Possem sine falso, si bene quæsivissem, etiam multo plures reperisse sanctos episcopos & abbates, qui præfuerunt ecclesiis & monasteriis habentibus temporalia & civilia dominia. Exhorrent utique piæ aures audire in dubitationem deduci, an licitum sit quod a tanta sanctorum multitudine per tanta curricula temporum pro licito habitum fuit, practicatum & observatum.

Quarto idem sic probo. Illud indubie licitum est, quod est auctoritate canonum Apostolorum & sacrorum generalium conciliorum approbatum; Istud est hujusmodi, igitur, &c. Major est manifesta, quoniam omnis fidei nostræ, & christianæ disciplinæ doctrina ab ipsis Apostolis & a sacris generalibus conciliis, & eorum auctoritate habetur, quod hæc, quæ legimus, sunt evangelia Christi vera; quod symbolum fidei factum fuerit ab Apostolis, unde habemus nisi a sacris conciliis & approbatione ecclesiæ? Ipsa enim quantum ad fidem & mores pertinet pro necessitate salutis errare non possunt. Sicut Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, & Gregorius, & omnes doctores confitentur & tenent. Imo Augustinus dicit, Evangelio non crederem nisi me auctoritas ecclesiæ moveret. Nunquam enim legitur ab aliquo concilio rite congregato aliquid pertinens ad fidem vel mores ordinandos, erronee determinatum fuisse, propter assistentiam Spiritus sancti regentis ipsa concilia. Ad probandum minorem habeo primo ex canonibus Apostolorum, XII. quæstione 1. Sint manifestæ res propriæ episcopi, si tamen habeat proprias, & manifestæ res Dominicæ. Ecce duplex patrimonium in potestate episcopi, proprium & Dominicum; item ea causa & quæstione: Præcipimus ut in potestate sua res ecclesiæ episcopus habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multo magis oportet eum curam de pecuniis gerere. His addere libet decretum Pii Papæ, qui longe ante Silvestrum fuit, anno scilicet Domini * CLIII. » ubi sic legitur: Prædia divinis usibus tradita, » quidam humanis applicant usibus; & Deo » nostro, cui tradita sunt, subtrahunt, ut sibi » inserviant. Quapropter ab omnibus illius u» surpationis contumelia depellenda est, ne » prædia usibus secretorum cælestium dicata » quibusdam irruentibus vexentur: quod si » quis præsumpserit, ut sacrilegus judicetur.

Veniat & auctoritas sancti Urbani, qui etiam longe præcessit Silvestrum: causamque & originem, quare & quando ecclesia prædia & possessiones habere incepit, edisserit, dicens: „ Videntes autem summi sacerdotes, & alii, „ atque Levitæ, & reliqui fideles, plus utili» tatis posse conferre, si hereditates & agros, » quos vendebant, ecclesiis, quibus præside» bant episcopi, traderent; eo quod ex sum» ptibus eorum tam præsentibus quam futuris » temporibus, plura & elegantiora possent mi» nistrare fidelibus, communem vitam ducenti» bus, quam ex pretio ipsorum; cœperunt » prædia & agros, qui vendere solebant, ma» tricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus » eorum vivere. Ipsæ vero res in ditione sin» gularum parochiarum, episcoporum (qui » locum tenent Apostolorum) erant & sunt » usque adhuc, & futuris semper debent esse » temporibus; quibus episcopi & fideles dis» pensatores eorum omnibus communi vita de» gere volentibus, ministrare cuncta necessaria » debent, prout melius poterunt, ut nemo in » eis egens inveniatur; ipsæ enim res fidelium » oblationes appellantur, quæ Domino a fi» delibus offeruntur. Memoratis ergo augmen» tationibus ac cultibus in tantum, ecclesiæ, » quibus episcopi præsident, Domino adminiculante, creverunt, & tantis maxima pars » earum abundat rebus, ut nullus in eis com» munem vitam ducens, sit indigens; sed omnia » ne-

ANNO CHRISTI 1433.

* CLVI.

a error. Si de S. Sixto II. agatur, scribendum est CCLVII. aut CCLVIII. si de Sixto I. CXXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

» neceſſaria ab epiſcopo ſuiſque pereipiat; ideo
» ſi aliquis exſtiterit modernis aut futuris tem-
» poribus, qui hæc avellere nitatur, jam
» dicta damnatione feriatur. Hæc Urbanus.
Finis autem iſte refertur ad cap. Attenden-
dum, infra allegatum. Et de illa damnatio-
ne hic loquuntur decreta undecim conciliorum
Primum, ſequendo ordinem, voluminis decre-
torum in cap. Bene quidem LXXXXVI. diſtin-
ctione: ſecundum Martini Papæ, XII. quæſt. 1.
Manifeſtæ. Tertium Antiocheni, ea cauſa, &
quæſtione epiſcopus. Quartum Eugenii apud
Romam, ea cauſa, & quæſt. Nulli epiſcopo-
rum. Quintum in octava ſynodo univerſali,
ea cauſa, & quæſtione; Apoſtolicos. Et cap.
Non licet. Sextum in concilio Leonis Papæ
IV. ea cauſa, & quæſt. 2. Monemus. Septi-
mum Urbani Papæ, ea cauſa, & quæſt. de lai-
cis. Octavum Innocentii III. de rebus non a-
lienandis, Cum laicis. Nonum concilii Late-
ranenſis de teſta. cap. Cum in officiis. Deci-
mum Gregorii X. in generali concilio Lugdu-
nenſi, cap. Hoc conſultiſſimo; eodem titulo
lib. VI. Undecimum in concilio generali Vien-
nenſi, Clementina prima, eodem titulo. In
omnibus iſtis generalibus conciliis, pro con-
ſervandis, regendis, & in manu tenendis bo-
nis temporalibus decreta ſunt facta.

Quid tandem dicam, ut materiæ concilio-
rum generalium finem imponam? Primum il-
lud Nicænum concilium, in quo ſymbolum fi-
dei conditum fuit, quod in Miſſa cantatur,
poſt dotationem eccleſiæ factum eſt. Et deinde
omnia alia concilia, quorum decretis & ordi-
nationibus regitur eccleſia catholica, & quid-
quid ordinationis, decoris & normæ, & finali-
ter quidquid boni habemus in Chriſtiana reli-
gione, totum pullulavit ab eo tempore, quo
eccleſia dotata fuit. Nam eo tempore ante-
quam per doctrinam beatiſſimi Silveſtri Con-
ſtantini ad fidem converſus fuiſſet, docenda-
rum plebium facultas non erat; ſed in varios
errores erat ſciſſa Chriſtianitas, & omnia fere
confuſa & perdita erant, prout Iſidorus dicit,
ut ſupra allegatum eſt, & ex hiſtoriographis
unicuique legenti palam eſt. Utique ab ini-
mico humani generis hæc ſuggeſtio eſt, qui
vellet eccleſiam ad illum ſtatum deducere, ut
libere poſſet Chriſtianum populum laniare.
Bene facit fabula de tractatu inter lupum &
paſtorem. Dixit lupus paſtori: Quare vis ex-
pendere panes tuos ad ſuſtinendum canes, qui
nihil laborant, ſed tota die dormiunt? Et dixit
paſtor: Ad defenſionem ovium, ne tu eas de-
vores. Reſpondit lupus: Et ego hoc facio pro-
pter canes, quia moleſtum mihi eſt quod illi non
laborent, & tu eos paſcas, ideo cupio mihi de
tuis ovibus paſtum. Sed non des illis ad come-
dendum, & ego non accipiam: laboremus om-
nes ad quærendum victum. Dixit paſtor: Pla-
cet mihi. Paſtore non dante panem canibus,
canes mortui fuerunt. Tunc lupus libere potuit
invadere gregem. Ita diabolus vellet hoc ſug-
gerere, ut depauperata eccleſia non eſſent niſi
clerici pauci, miſeri & ignorantes.

Superius etiam allegatis velim adducere de-
creta aliorum conciliorum: quæ etſi generalia
non fuerint, tamen ab eccleſia generaliter re-
cipiuntur, & jus commune faciunt, quia in
corpore juris ſunt clauſa. Venire poterunt de-
creta Agathenſis concilii XII. quæſtione I. E-
piſcopi de rebus; a cauſa, & quæſtione II.

a 12. qu eſt. cap. 19. ex

A Statuimus, & cap. Si quis de clericis. Et tri-
bus capp. ſequentibus; b item ex concilio Ilerdenſi, ea cauſa, & quæſtione: Hæc hujus placiti; c item ex concilio Toletano quarto, ea cauſa, & quæſtione; Etſi illi; item ex concilio d Aurelianenſi ea cauſa & quæſtione; Si quis de clericis, & cap. ſequenti; e item ex ſynodo Ancyrana, ea cauſa, & quæſt. Si qua de rebus, f item ex concilio Mediomatricis, ea cauſa, & quæſt. Precariæ; item ex concilio g Africano, ea cauſa, & quæſt. cap. Non habenti, & cap. Placuit; item ex VIII. concilio Toletano, ea cauſa & quæſt. h Sæpe fit; item ex concilio Toletano XI. ea cauſa, quæſt. 3. i Quicumque; item ea concilio Hiſpalenſi, B ea cauſa, quæſt. 5. k Fixum; item ex concilio Pariſienſi 23. quæſt. 8. cap. l Secundum canonicam auctoritatem; item ex concilio Lugdunenſi de rebus eccleſiæ non alienandis, m cap. 1. & 2. item ex conc. apud n Silvanectum eo titulo; Nulli liceat alienare rem immobilem eccleſiæ. Et ſic ultra illorum undecim generalium conciliorum per me prius allegatorum; habemus auctoritates quatuordecim conciliorum, quas ego ſic perfunctorie quærendo collegi: utique multo plures me crederem invenire, ſi temporis opportunitate accuratius quæſiviſſem. Et ſic habeo pro me duos canones Apoſtolorum, decreta Pii & Urbani, qui præceſſerunt Silveſtrum, undecim decreta C generalium conciliorum, & quatuordecim decreta aliorum conciliorum, quæ ab eccleſia generaliter ſunt recepta.

In calce hujus poſitionis recolligere volo breviſſime duodecim doctores magnæ auctoritatis in lege Dei veraciſſime ſe fundantes, qui hanc meam ſententiam confirmabunt. Primus ſit religioſiſſimus Proſper: qui, ut ſupram agatum eſt, dicit; Expedit facultates e
» poſſideri, &c. Secundus Gregorius M
zenus magiſter beati Hieronymi, concilium, de perſecutoribus ſuis dicebat: Si hinc al-
» tari excludor, adſtabo illi altari, de quo
» David: *Introibo ad altare Dei*, &c. Et in-
» fra. Numquid de cæleſti illa Jeruſalem nos
» poterunt fugare? facultatibus defraudabunt?
» Quibus? meis? facilius alas, quibus minime
» indutus ſum, abſcindent. Si autem eccle-
» ſiaſticis, hoc utique eſt pro quo eſt omnis
» pugna, pro quo omne certamen. Hæc ille.
Habeat ergo eccleſia facultates.

Nunc veniant quatuor principales doctores eccleſiæ; primo Ambroſius, qui eccleſiæ Mediolanenſi præſidiis opulentæ præfuit, & dixit: Aurem habet eccleſia, &c. ut de facultatibus eccleſiæ in diverſos pios uſus prudenter & ſagaciter adminiſtrandis, non effundendis, oſtendit in libro de officiis; unde ſumpta ſunt cap. in decretis, octogeſima ſexta diſtinctione, Non ſatis, & 12. quæſtione 2. Aurum E eccleſia habet. Et in libello de obitu fratris, oſtendit ſe patrimonium habere indiviſum cum fratre ſuo Satyro, quod & competens fuiſſe oſtendit, cum ait: Et certe non erat pauper opibus ſed pauper ſpiritu. Bene probant prædicta cap. Convenior, vigeſimo tertio, quæſtione octava.

Huic ſuccedat Hieronymus, qui in epiſtola
» ad Damaſum Papam dicit: Clericos illos con-
» venit ſtipendiis eccleſiæ ſuſtentari, quibus
» propria vel parentum minime ſuffragantur.
Jam ſupra allegatum eſt. Et ſic oſtendit facul-

tates

ANNO CHRISTI 1433.

b Ibidem ex concilio Ilerdenſi, cap. 38.
c Ibidem cap. 39.
d Ibidem cap. 4. & ſeqq.
e Ibidem ex concilio Ancyrano, cap. 42.
f Ibidem ex concilio Mediomatricis, cap. 44.
g Ibidem ex concilio Africano, cap. 50.
h Ibidem cap. 72. ex concilio Toletano VI.
i Ibidem qu. 3. cap. 2. ex concilio Toletano VIII.
k Ibidem qu. 5. ex concilio Hiſpalenſi. t. 23. qu. 8., cap. 24. ex concil. Pariſienſi.
m Ex conc. Lugdunenſi, ſupra de rebus eccleſiæ non alienandis.
n Cap. 5. ex concilio apud Silvanectum.

tates habere, & clericos posse proprium pos-
ANNO CHRISTI 1433.
sidere.

De Augustino autem tam a magistro Petro, quam a me plura dicta hoc probantia inducta sunt, sed etiam delectat me hoc unum addere ex homilia sexta super Joannem, ubi multa ad hoc pertinentia, sed partem brevem accipio, hæc videlicet verba: Columba „ ecclesia est, quid clamas? non devoravi- „ mus villas, columba illas habet. Quæratur „ quæ sit columba, & ipsa habeat. Nam „ nostis, fratres mei quia villæ istæ non „ sunt Augustini: & si vos non nostis, & pu- „ tatis me gaudere in possessione villarum, „ Deus novit.

Claudat hunc quaternarium numerum sanctissimus Gregorius Papa, qui ecclesiæ Romanæ præfuit, civitates & ampliſſima dominia obtinenti, cujus ampliſſimum patrimonium quam solicite prudenterque rexerit; in registro ejus insertæ epistolæ manifestant. Nunc Petrum ad regendam Siciliam mittit, nunc scribit ut a colonis census non exigatur antequam potuerint fructus vendere. Nunc de præparandis navibus & frumentis ad Urbem de insula Siciliæ transferendis curam gerit, ne in Urbe tritici fiat caristia. Nunc etiam principi militiæ defendenti patrimonium ecclesiæ a tyrannis, exhortatorias literas mittit. Et alia plura hujusmodi ex ipso colliguntur registro, quæ differere longum esset. Sed hæ solicitudines atque curæ eum non impediebant, quo minus prædicationi verbi instaret, prout homiliæ quæ leguntur ostendunt, & sacrarum scripturarum expositionibus & studiis incumberet, moralium hoc probant volumina, & scripta super Ezechielem: Cum tamen pene, inquit, obsi- „ dio Urbi & barbaricus ensis civium tum „ cervicibus immineret; quod ex ipsius libri serie colligitur evidenter.

Habemus sex. Veniat nunc venerandæ memoriæ noster Hispanus Isidorus, cujus dictum ex tertio libro de summo bono jam superius est insertum, nec illud repeto, nec alium addo brevitatis amator.

Octavo loco succedat ille devotissimus crucis Christi contemplator Bonaventura, super quarto sententiarum, distinctione XXIV. quæstione I. articulo IV. ubi late hanc materiam prosequitur.

Nonus erit doctor sanctus in diversis locis, sed signanter secunda secundæ, quæstione CLXXXV. art. VI. & VII. & in summa contra Gentiles, libro III. cap. CXXXI.

Decimo venit Nicolaus de Lyra, quem super expositione trium prophetiarum superius jam audistis: quam aperte declarat hanc sublimationem ecclesiæ in gloria & potentia temporali, tamquam ex divina ordinatione procedentem, a prophetis David & Isaia pronuntiatam fuisse.

Undecimum locum teneat venerabilis Gratianus, qui in §. Ecce XXIII. quæstione VIII. sic „ inquit: Porro alii sunt, (loquitur de epi- „ scopis), qui prædia, villas, castella, & ci- „ vitates possident, ex quibus Cæsari debent „ tributa, nisi imperiali benignitate immunita- „ tem hujusmodi promeruerint.

Hugo de S. Victore superius ab adversario citatus.

Claudat numerum duodenarium Hugo memorandus, quem ad hunc locum propterea reservavi, quia magister Petrus illius dictum, non tamen mihi incognitum, contulit, quo

ANNO CHRISTI 1433.
A nil apertius dici potest; cum dicat ecclesiam civilia dominia habere posse, jura, reditus, & utilitates; jurisdictiones tamen prælatus non in persona propria, sed per sæculares ministros faciet exercere. Possem & plures doctores etiam allegare, sed duodenarius numerus mihi placuit sacro Apostolorum collegio consecratus.

Cum igitur ex præmissis sole clarius innotescat, clericos qui ad hoc votum se non adstrinxerunt, licite propria patrimonia possidere, & ecclesiam posse habere bona mobilia, & immobilia, privata dominia, & civilia; quomodo per sæculare brachium, sive per laicos, a viris ecclesiasticis possunt auferri, etiamsi
B fuerint delinquentes? Talis siquidem assertio praxi & doctrinæ Christi manifeste contradicit. Numquid tempore Christi, erant pessimi sacerdotes, vitiis & sceleribus involuti, habitualiter delinquentes, ut domum Dei facerent speluncam latronum, & ex parte diabolo eos esse, & opera patris eorum facere Christus assereret? Possunt vix esse nequiores sacerdotes, magis scelerati atque sacrilegi his qui in mortem unigeniti Dei Filii conspirarunt: non tamen eis quamdiu eorum duravit sacerdotium, aut emolumenta, aut honorem, aut obedientiam a populo subtrahi Christus consuluit: non utique, imo eis præstari & exhiberi mandavit. Unde cum mundasset leprosum, ait illi: *Vade, ostende te sacerdotibus, & offer munus.* Matthæi VIII. Lucæ V. Et iterum decem leprosis ab eo mundatis dixit: *Ite, ostendite vos sacerdotibus.* Ecce honorem & emolumentum non auferri, sed exhiberi præcepit. Denuo cum, sicut dicit Chrysostomus, & recitat Thomas in glossa continua, sacerdotum incorrigibilem conditionem ostendisset in capite præcédenti; de ipsorum tamen obedientia generalem protulit sententiam, dicens: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia quæcumque dixerint vobis, servate, & facite.* Matthæi XXIII. Unde martyr beatissimus Cyprianus sic inquit, dicens: Dominus noster Jesus Christus rex & judex, &
D „ Deus noster, usque ad Passionis diem ser- „ vavit honorem Pontificibus & sacerdotibus: „ quamvis illi nec timorem Dei, nec agni- „ tionem Christi servassent. Nam cum lepro- „ sum mundasset, dixit illi: *Vade, & osten- „ de te sacerdotibus, & offer donum*: humili- „ tate ea, qua nos quoque humiles esse do- „ cuit, sacerdotem adhuc appellabat, quem „ sciebat esse sacrilegum. Item idem Cypria- „ nus, cum de nequitia episcoporum sui tem- „ poris questus esset, dicens: Episcopi pluri- „ mi, quos & hortamento oportet esse cæteris „ & exemplo, divina procuratione contempta, „ procurationes rerum sæcularium fieri, dereli- „ cta cathedra, plebe deserta, per alienas pro-
E „ vincias oberrantes; negotiationis quæstuosæ „ nundinas aucupari, esurientibus in ecclesia „ fratribus non subvenire, habere argentum lar- „ giter velle, fundos infidiosos fraudibus rape- „ re, usuris multiplicibus fenus augere. Nihilominus talium contemptorem revocat, hostem altaris, sacrificio Christi rebellem, perfide perfidum, pro religione sacrilegum, filium impium, fratrem inimicum, prout hæc ponit Augustinus in De baptismo contra Donatistas. Cæterum nonne tales Apostolica ferit sententia, dicens: *Quis es tu, qui servum judicas alienum?*

ser-

servus domino suo stat aut cadit; ad Romanos 14. Clerici servi Domini Dei sunt, & sæculares nil juris aut potestatis in eos habent.

ANNO CHRISTI 1433.

Exstant de hoc tam legum, quam canonum sanctiones. In Parisiensi concilio: Nullus judicum clericum, aut etiam juniores ecclesiæ, per se distringere aut condemnare præsumat. Et in multis aliis juribus tam canonicis, quam civilibus, quæ cum sint notissima, inferere prætermitto, optimisque rationibus pridem magister Ægidius hoc fundavit. Ergo etiamsi facinorosi sint clerici, a laicis puniri non possunt. Qui enim in facinorosum animadvertit, non habens in eum jurisdictionem, gravissime peccat: unde Augustinus in De civitate Dei, & habetur XXIII. quæstione VIII. Quicumque
B „ percutit malos in eo quod mali sunt, &
„ habet causam interfectionis, minister Dei
„ est: qui vero sine aliqua publica adminis-
„ stratione maleficum, furem, sacrilegum,
„ adulterum, & perjurum, vel quemlibet
„ criminosum interfecerit, aut trucidaverit,
„ vel membris debilitaverit, velut homicida
„ judicabitur, & tanto acrius, quanto non
„ sibi a Deo concessam potestatem abusive
„ usurpare non timuit. Nota hæc ultima ver-
„ ba: Gravem quidem Deo facit offensam,
„ & regalia & præeminentiam damnabiliter
„ usurpat, qui non habens ad hoc commis-
„ sum sibi a Deo officium, aliena peccata pu-
„ nire præsumit.

Hoc ipsum esse contra legem Dei ex scriptura sacra volo alio testimonio confirmare. Scriptum est Ezech. XXXIII, ecclesiasticorum prælatorum officium sub speculatoris nomine, quia debent populis peccatorum pericula nuntiare. Et sequitur: *Quod si non nuntiaverit, & inde aliquis mortuus fuerit, dicit Dominus, sanguinem ejus de manu speculatoris requiram.* Et sequitur: *non populus terræ, sed ego.* Nota verba, *non populus, sed ego*, &c. Ideo Gregorius XXV. Moralium cap. XXI. Quia rectores habent judicem suum, magna cautela subditorum est, non temere judicare vitam regentium. Neque enim frustra per semetipsum Dominus æs nummulariorum effudit, & cathe-
D dras vendentium columbas evertit: nimirum significans, quia per magistros quidem judicat vitam plebium, sed per semetipsum facta examinat magistrorum.

Nonnullis videtur in isto Joanne Wicleff, hujus assertionis principe, intueri alterum Simonem Benjamitam, qui cum desiderium suæ cupiditatis in Jerusalem non potuisset implere, per medium Apollonii apud regem agere statuit, ut templi thesaurum arriperet; prout scribitur II. Machabæorum, capite III. Sic iste, quia, ut dicitur, episcopatum Vigornien-sem non obtinuit, & alia suæ voluntatis desideria non valuit adimplere, contra spolia &
E thesauros templi, principum & sæcularium hominum studuit animos incitare. Sed quid Heliodoro ad hanc exsequendam nequitiam transmisso contigerit, ut opinor, omnes nostis: quilibet in templo prostratus fuerit, graviterque percussus, ut in sella gestatoria ductus sit mutus, & de omni salute desperatus. Cum hoc autem Heliodoro divina clementia misericorditer actum est, ut hic corriperetur, ne in alio sæculo damnationem haberet. Non sic cum omnibus agitur, sed interdum Deus permittit suas eis explere malitias, quo in æterna damnatione gravius puniantur. Cum enim res quæ templo Dei offeruntur, moriantur mundo, prout lex Dei habet Levitici ultimo; & efficiantur sancta sanctorum, ut ibidem: quoniam Domini Dei sunt, cujus procuratores ecclesiastici sunt, ut supra dictum est: propter culpas procuratorum res Domini usurpare ratio nulla consentit, sed cum alienæ rei usurpatio furtum sit, & contra præceptum Dei in decalogo dicentis, *Non furtum facies*, res ecclesiæ usurpare sacrilegium est. Augustinus super Joannis XLI. Ecce fur est Judas, & ne con-
„ temnas, fur sacrilegus, non qualiscumque
„ fur; loculorum, sed Dominicorum; locu-
„ lorum, sed sacrorum. Si crimina discer-
„ nuntur in foro qualiscumque furti & pecu-
„ latus, peculatus enim dicitur furtum de re-
„ publica, & non sic judicatur furtum rei pri-
„ vatæ quomodo publicæ: quanto vehemen-
„ tius judicandus est fur sacrilegus, qui ausus
„ fuerit undecumque tollere, hoc est, de ec-
„ clesia tollere, quia qui aliquid de ecclesia
„ furatur Judæ perdito comparatur? Unde
„ Pius Papa, qui fuit anno Domini * CLIII.
„ sic inquit: Prædia divinis usibus tradita qui-
„ dam humanis applicant usibus, & Deo no-
„ stro, cui tradita sunt, subtrahunt, & sibi
„ appropriant. Quapropter ab omnibus illius
„ usurpationis contumelia depellenda est, ne
prædia usibus cælestium secretorum dicata, a
C quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis
præsumpserit, ut sacrilegus judicetur. Unde Urbanus Papa, qui ante Silvestrum fuit, sic suo decreto loquitur, XVII. quæstione IV.
„ Attendendum est nobis omnibus, ne præ-
„ dia usibus secretorum cælestium dedicata,
„ a quibusdam irruentibus vexentur. Quod
„ si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimo-
„ niam, quæ erga sacrilegos jure promenda
„ est, perpetua damnetur infamia.

Et hoc idem patet per multos canones, ea causa, & quæstione. Item ex decreto Symmachi Papæ, XII. quæstione II. Indigne
„ quidem ad altare Dei properare permittit-
„ tur, qui res ecclesiasticas audet invadere,
D „ aut injuste possidere, aut injusta & iniqua
„ detentione in eis perdurare. Et infra: Val-
„ de enim iniquum est, & ingens sacrile-
„ gium, ut quæcumque vel pro remedio pec-
„ catorum, vel pro salute animarum, aut
„ requie suorum unusquisque venerabili eccle-
„ siæ contulerit, aut certe reliquerit, ab his
„ quibus maxime servare convenit, id est,
„ Christianis & Deum timentibus hominibus, & super omnia a principibus, &
„ primis regionum, in aliud transferri vel
„ converti permittatur. Propterea qui hæc
„ non providerit, & aliter quarum scriptum
„ est, prædia ecclesiæ tradita petierit, vel
„ acceperit, aut possederit, nisi se cito cor-
E „ rexerit, quo iratus Deus animas percu-
„ tit, anathemate reatur, &c. Sunt & a-
„ lia capitula plura, quæ gratia brevitatis
„ omitto.

Sed adversus hoc forsitan diabolica tentatio suggeret: Hoc verum, cum sacerdotes bene ipsis rebus ecclesiæ utebantur; secus, ubi ex ipsis rebus ecclesiasticis male vivunt. Quod jam superius aperte confutatum est. Sed adhuc libet duo dicta beati Augustini adversus hanc tentationem diabolicam allegare, qui sic in homilia inquit, XIV. quæstione V. Forte aliquis hoc se-
„ cum

ANNO CHRISTI 1433. *Levit.* 27.

Aug. tract. 50. in Joan.

Pius epist. 2, 17. quæst. 4. cap. 12.

Invasores bonorum Ecclesiasticorum puniuntur.

Aug. lib. 50. homiliarum homil. 7.

ANNO CHRISTI 1433

» cum cogitat, & dicit: Multi sunt Christiani
» divites, avari, cupidi: non habebo peccatum, si suum illis abstulero, & pauperibus
» dedero: inde enim illi nihil boni agunt.
» Mercedem habere potero, si ego eleemosynas dedero. Sed hujusmodi cogitatio diaboli calliditate suggeritur. Nam etiamsi totum tribuat pauperibus, quod abstulerit,
» addit potius peccatum, quam minuit. Et
» idem Augustinus ea causa & quæstione: Neque enim si agris inique ac perperam in-
» vasis ita quisque utatur, ut ex eorum fructibus largas eleemosynas faciat, ideo rapinam justificat: neque si alius ruri paterno
» vel juste quæsito avarus incumbat, ideo culpanda est juris regula, qua possessor legitimus factus est: nec tyrannicæ factionis perversitas laudabilis erat, si regia clementia
» tyrannos subditos tractet, nec vituperalis
» ordo regiæ potestatis, si rex crudelitate tyrannica sæviat. Aliud est namque injusta
» potestate juste velle uti, aliud est justa potestate injuste velle uti. Propellenda est utique talis assertio, quod propter clericorum
» vitia licitum laicis sit ad Christi patrimonium manus apponere. Et facile posset
» præbere aditum ad simile asserendum de regibus, principibus, & aliis dominis temporalibus. Nec defuere qui hoc simili modo asserere jam præsumpserint: quod esse
» fomitem scandalorum, & seditionum & subversionis totius humanæ politiæ cunctis intellectu vigentibus palam est. Obsecro igitur quemlibet fidelem, dicens verba Ecclesiastici vigesimo octavo: *Sepi aures tuas & noli audire linguam nequam, & ori tuo facito ostium & seras auribus tuis.*

Augustin. de bono conjugii. 4. quæst. 5. cap. 9.

Hoc unum in fine actus hujus notandum decrevi, quod per omnes ætates mundi semper in populo Dei, nisi persecutione divinæ legis instante, sacerdotes in magna reverentia & honore fuerunt, & bonorum opulentia. Tempore siquidem legis naturæ primogeniti, qui & sacerdotes erant, in honore & hereditate prærogativam præ cæteris habebant fratribus. In lege Mosaica decimas, primitias, oblationes, sacrificia, vota, & redemptiones, & ultra hæc civitates & suburbana, ut superius dictum est. In primitiva ecclesia omnia ponebantur ad pedes Apostolorum, & ipsi distribuebant omnibus. Venit demum persecutio, & tunc consonum rationi erat, ut potior pars persecutionis eos contingeret, qui Christianæ militiæ principes erant. Sed demum pace data ecclesiæ Christiani principes, fideleſque populi Christi, sacerdotibus honorem & reverentiam & temporalium opulentiam contulerunt. Hæc pro communi utilitate a Deo sic ordinata sunt, ut superius est probatum.

25. quæst. 1. cap. 3. Leo epist. 51.

Concludam igitur cum beato Leone, xxv. quæstione prima: Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter sunt instituta, nulla commutatione varientur: nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa: sed manentibus terininis, quos constituerunt patres, nemo injuste alienum usurpet, sed intra fines proprios atque legitimos, prout quisque valuerit, in latitudine se exerceat caritatis. Nemo deformationem morum & rerum turbinem adscribat temporalibus ecclesiæ bonis.

Nam & ubi magna est paupertas, deformitas morum, & turbatio non minor est, ut in aliquibus partibus Apuliæ, & in insulis Sardiniæ & Corsicæ, ubi clerus pauperrimus, ignarus & deformatissimus est. Fuerunt quoque cum multa opulentia viri sanctissimi, moresque optimi, ut patet ex prædictis; sed utique omnium malorum horum causa potissima est perdita disciplina. Patres depulerunt virgas ad corrigendum filios, obliti consilii Salomonis: magistri non habent ferulas, nec abbates in capitulo disciplinas: prælati dominique temporales non corripiunt nisi bursas: de morum disciplina in nullo statu cura habetur; omnia licentiata sunt, verecundia perdita, obedientia vero abjecta: lascivia, libidines, & voluptates omnia possident, libereque vagantur, dum pullulantia vitia falce correptionis minime resecantur. In tanta pessimorum morum colluvione, & veteri perdita disciplina, non mirum si ea, quæ ad bonum & malum deflecti valent, sicut temporalia bona sunt, retorquentur ad malum; cum etiam ea, quæ de sua natura sunt optima, ipsum dico eucharistiæ dignissimum sacramentum, reprobis cedat in malum. Instauretur igitur morum disciplina, mores reformentur: & tunc cognoscemus aperte plurimum utile fore populo Christiano, ecclesiam Dei bonis temporalibus abundare, quia eis a bonis non nisi bene & laudabiliter uti continget. Sunt namque necessitates plures in populo Christiano, quibus si, ut debitum est, de bonis ecclesiæ subveniretur, non superfluitatem noxiam, sed fructuosam esse bonorum opulentiam, in ecclesia palam esset. Quot Christianorum centena inter infideles captivi tenentur, pro quorum redemptione vasa sacra conflasse & vendidisse beatus Ambrosius gloriatur? ac ut supra memoravi, Joannem Papam quartum distractis thesauris ecclesiæ multos per Istriam & Dalmatiam redemisse. Desunt ne puellæ toro maturæ, quas parentes pauperes maritare non valent? in quibus, sicut beatum Nicolaum fecisse legimus, essent poma aurea conferenda. Sunt & millia pauperum & infirmorum, sunt & multa pauperum juvenum habilia ingenia, si haberent unde possent in literarum studio profectum facere. Possem & multa alia hujusmodi memorare opera pietatis, quibus est de bonis ecclesiæ succurrendum, & ad hoc instituta esse.

S. Ambros. lib. 2. offic. cap. 28.

Sciamus nos quoque ecclesiastici, juxta verba beatissimi Augustini, rerum ecclesiasticarum procurationem gerere, non Dominium usurpatione damnabili vindicare, de qua reddituri sumus in districto Dei judicio rationem. Pauperum procuratores sumus, quos etsi hic suppliciter postulantes, in futuro tamen sæculo agnoscemus durissimos exactores, si ea, quæ ipsis conferre teneamur, luxuriose vivendo in pompis & lasciviis expendamus. Dispensatores servi sumus, quos constituit Dominus super familiam suam: si dixerimus in corde nostro: *Moram facit Dominus*; & manducaverimus, & biberimus cum ebriosis, id est, laute vivendo: veniet Dominus die, qua non speramus, & hora, qua ignoramus, & dividet, scilicet animam a corpore, partemque nostram ponet cum hypocritis: ibi erit fletus & stridor dentium, Matthæi xxiv. Eripiat nos Deus abinde, & nos, si eripi volumus, emendemur. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis.

Matth. 24. Luc. 12.

tis. Ad hoc ſumus in ſacro concilio congregati, ut pravorum morum deformitatis depoſita vetuſtate, induamus novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis, ad Epheſios IV.

ANNO CHRISTI 1433. Cor. 6.

Hæc ſunt, patres reverendiſſimi, patres præſtantiſſimi, quæ circa hunc articulum cenſui eſſe dicenda, quæ veſtro judicio corrigenda ſubmitto. Vos vero, inclyti Boemiæ oratores egregii, deprecor animo benigno, & cum bona pace ſuſcipere, quoniam ad hoc ſumus, ut mutuæ collationis agitatione veritas eluceſcat, quam nobis omnibus cognoſcere & amplecti concedat ille, qui de ſe dixit: *Ego ſum via, veritas, & vita*; ut veritatem amplectentes, per ipſum qui via est perveniamus ad vitam gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro. Amen.

an. 14.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus ſancti, Amen. His quæ pro divini imploratione auxilii, ſacratiſſimæque Domini noſtri Jeſu Christi matris Mariæ, & omnium ſanctorum interceſſionis ſuffragio, in prioris actus exordio præmiſſa fuerunt, nec non & proteſtationibus iis habitis pro expreſſis, & præfationis noſtræ medulla breviter memorata; quæ videlicet hoc habet, ut ne ſermo Christi per malam intelligentiam fiat nobis in ruinam, ut hæreticis antiquis & novis, ut etiam magiſtro Petro contigiſſe fateor: non innitamur propriæ prudentiæ, ſenſum noſtrum, ut Hieronymus inquit, patrum præferendo decretis: ſed ſuper intellectu ſcripturæ ſtemus ſententiæ ſanctæ matris eccleſiæ; ejus dico, quæ cognoſcibilis eſt; quæ ſicut fulgur, ut Chriſti verbis utar, exit ab oriente, ut paret uſque in occidentem; & ſanctorum doctorum ab ea approbatorum, de quorum ſanctitate & doctrina per univerſum orbem clariſſima fama coruſcat; & ne in moneta doctrinæ decipi nos contingat, non accipiamus eam niſi de publica officina, quam videlicet in ſancta Dei eccleſia publice legi, recipique conſpicamus. Oves Chriſti ſumus, gregatim paſcamur. Sæpe quidem a lupis devoratur ovis quæ a grege ſe ſegregans quærit ſibi per devia paſtum. Reverendiſſimi in Chriſto patres, & domini, &c. Et rerum gravitas & temporis exigit brevitas, ne more avium garrularum univerſos ramuſculos ſaliendo circumvolitem; ſed velut picus avis fortiſſimi roſtri, hujus populeæ arboris trunco inſiliam, & in fortitudine roſtri, quam mihi per ſuam clementiam Altiſſimus donare dignabitur, qui ſuo dixit prophetæ Ezech. III. *Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum*, &c. perforato trunco medullam excutiam, & ſic areſcet populea arbor iſta, quæ nunc levium frundium numeroſitate vireſcens, fructu tamen ſterilis, umbroſitate ſua ſegeti Chriſti poſſet detrimentum afferre. Meminiſtis, patres & viri optimi, me in priori actu ſic proceſſiſſe, ut primo loco auctoritatibus & rationibus, per magiſtrum Petrum adductis præbuerim congruum efficaxque reſponſum, paucis exceptis auctoritatibus, quas non aliter prætermiſi niſi quia judicavi eas ad ſuum propoſitum parum facientes, aut nihil; ſicut & vos omnes judicare non dubito: atque ſi in veſtra legantur præſentia, dicetis procul dubio quod vulgariter dicitur. Quid ad a rubrum?

nec pars in manuſcripto eſt; & inde ruptio.

ANNO CHRISTI 1433.

A Cum enim ad ea quæ fortiora videntur; non declinaverim reſpondere, ut quid tempus, de quo magna fit ratio, inutiliter expendiſſem, aliud adhibendo reſponſum ad illas auctoritates? veruntamen etſi tempus permiſerit, etiam legam illas. Nunc autem ad ea feſtino, quæ priora videntur.

Secundo loco quatuor irrefragabilibus mediis demonſtravi, clericis non religioſis, vel voto adſtrictis, eccleſiæ quoque, & eccleſiaſticis viris licitum eſſe habere & poſſidere bona temporalia, mobilia, & immobilia, domos, & prædia, villas, caſtra, & civitates, dotationemque eccleſiæ & dilatationem in gloria & potentia temporali a divino beneplacito & ordi- B natione proceſſiſſe, prophetarum oraculis prænuntiatam eſſe, prout quatuor textus prophetarum exponunt beatus Auguſtinus, & Nicolaus de Lyra, ad literam loquentes de gloria & potentia temporali eccleſiæ hac ætate, a tempore videlicet Conſtantini. Confirmavi præterea poſitionem meam decretis XI. conciliorum generalium, XIV. aliorum; quæ etſi generalia non fuerint, tamen ab eccleſia generaliter ſunt recepta. Attuli teſtimonium, XII. doctorum, in lege Dei veraciter ſe fundantium: commemoravi præterea magnam copiam virorum approbatæ ſanctitatis, & qui fuerunt in lege Domini evidentiſſimi: puta Ambroſium, Gregorium, & ſimiles, qui hanc dota- C tionem eccleſiæ facto approbarunt, præſidendo eccleſiis in temporalibus opulentis, & illa temporalia adminiſtrando; & potuiſſem etiam afferre multo plures.

ier. in prooem. c. 5. ſupra proœmio. ſect. 14.

Item dico de doctoribus & auctoritatibus decretorum, de quibus omnibus qualiter magiſter Petrus ſe expediverit, omnes noſtis. Nec mirum revera, quoniam ſuper omnia fortia veritas fortis eſt, & veritas omnia vincit. Sed dilatat ſe in verborum foliis, quæ quam levia ſint ad inſtar populearum frondium, prucul dubio ingenia veſtra magna non latet, quæ etiam aliquantulum declarabuntur. Et cum conſtrictus a me pridem rationibus eſſet, conceſſit civile dominium in clero non eſſe prohibitum D materialiter, ſed formaliter: quod quam ſit inane, captioſaque verba ad obumbrandum mentes hominum inutiliter ſine fructu, facile eſt videre; & hoc Deo propitio apertiſſime declarabo. Et quamquam ſua concluſio per me in priori actu fuerit penitus improbata, non inſequendo terminos ſophiſticationis ſuæ, ſed communem modum loquendi, & uſum conſuetum terminorum, quem ut ipſemet dicit in ſecunda charta primæ poſitionis, declinare præſumptuoſe abſque cauſa rationali non videtur ſobrietatem ſapere ſed culpabiliter protervire: Et utique apud realiter & non ſophiſtice diſputantes, ſecundum communem modum loquendi termini accipiendi ſunt, & non decet ambiguas ſignificationes verbis allegare; ſicut inquit Seneca deridendo ſophiſtas, epiſtola XLIII. ad Lucilium; & concordat epiſtola 46. & 48. & Auguſtinus in ſecundo de doctrina Chriſtiana, & inde credo divina directione, non meis meritis, ſed ſua gratia fuit, quod dum jam in loco eſſem, ſcriptis & dictatis per me hæc addidi verba: Solent acuti homines quadam » ſubtili ambiguitate, & verborum tegmine » obumbrare poſitiones ſuas, ut poſſint eas ſub- » tili diſputatione, & verborum nodoſitate „ ſal-

erte n? thom.

ANNO CHRISTI 1433.

» ſalvare, ſed dum ab his non ſic intelligun- A
» tur, errandi occaſionem multis præbent. Non
curo qualitercumque ipſe accipiat terminos;
ego loquor plane in eo modo quo ſolent a
cunctis intelligi, & communi modo loquendi.
Hoc tunc dixi, quod quam verum fuerit, vos
videtis. Evadere viſus eſt per rimulam, re-
ſtringens totam poſitionem ſuam ad civile do-
minium formaliter intellectum: pro quo &
ipſemet dicit, & verum dicit in hoc, quod
ego non darem duos Halenſes, licet pro ma-
teriali darem multa centena florenorum, *&c.*

Sed nunc volo inſequi terminos ſuos, &
ejus poſitionem caſſam & vacuam demonſtra-
re. Habet ſic concluſio ſua: Sæcularis poſſeſ-
» ſio, ſicut & civile dominium, jure divino B
» & humano, doctorum ſanctorum ſententiis,
» & ratione efficaci, tempore legis prohibetur
» clero Chriſti.

Primo loquitur de ſæculari poſſeſſione, quam
ſpeciem poſſeſſionis, ut dixi & dico, in jure
non inveniet; ſed ſi ſæculare idem eſt quod
temporale, prout exponit gloſſa ſuper epiſto-
la ad Romanos decimo, omnis poſſeſſio bo-
norum hujus vitæ ſæcularis eſt & temporalis.
An vero aliqua ſit æterna, indicate. Nolo
tempus in his inutiliter conſumere: ſufficit
mihi habere poſſeſſionem eo modo, quo jura
loquuntur; quia per illa habeo commoda poſ-
ſeſſionis, quæ a jure data ſunt. Ipſe habeat
ſuam ſæcularem poſſeſſionem, & ſicut inquit C
poeta: * Si tradit peregrinis imaginibus ar-
tem ſubtilis ſubtile eſt ipſe ſolus adoret: imo
& ſatis mihi est habere dominium, quia pro-
prietas trahit ad ſe poſſeſſionem, juribus vul-
garibus.

Veniamus igitur ad civile dominium, &
dein 8. notabili hujus propoſitionis ſecundæ,
quod dominium capit ſuum eſſe, & per con-
ſequens ſpeciem & differentiam; vel a ſubjecto
vel a fundamento, vel ab objecto; & ſic ex
quolibet horum trium capi poteſt diviſio do-
minii in ſuas ſpecies & partes alias ſubjecti-
vas: unde cum tres ſint materies rationalium
naturarum, patet quod communiter eſt dare
tres modos dominii: ut aliud eſt naturale, D
aliud evangelicum, & aliud humanum. Hæc
magiſter Petrus. Videtis Patres, & domini,
quod in hanc prima diviſione, quæ ſumitur a
ſubjecto, non ponit civile dominium. Proce-
» damus ultra. Sic dicit iterum: ſecundum
» fundamentum dominii variantur ſuæ ſpecies,
» ſpecialiter in homine: nam ſicut aliud eſt
» jus naturale, aliud jus evangelicum, & aliud
» jus humanum; conſequenter aliquod eſt do-
» minium naturale, aliquod evangelicum, ut
» est dominium caritatis, ſive vicarium, quan-
» do quis in nomine Chriſti accipit ab alio
» miniſterium; Et aliquod est dominium coa-
» ctum, quod variatur ſecundum varietatem
» legum, & jurium ipſum fundamentum. Hæc
» magister Petrus.

Videtis quomodo hic accipit diviſionem do- E
minii ſecundum varietatem jurium, a quibus
ipſa dominia ſuſcipiunt fundamentum, imo
omnes juriſtæ faciunt, quod accipiendo jus
civile ſtricto modo pauciſſima dominia poſſent
dici civilia. Nam fundamenta dominiorum
ſunt ut plurimum de jure gentium; & pau-
ciſſimi modi acquirendi dominium ſunt de ju-
re civili, prout hoc apud juriſtas est vulga-
tiſſimum, & patet ex toto titulorum diſcurſu de

ANNO CHRISTI 1433.

acquir. rer. dom. Et inſtit. de rer. div. Sed ac-
cipiamus latiſſime jus civile pro tota latitudi-
ne juris humani, & ita videtur accipere ma-
giſter Petrus in tertio membro ſuæ diſtinctio-
nis, & iſtud eſt dominium per quod dicimus,
Hoc meum, hoc tuum, & hoc eſt inſtitutum
occaſione peccati originalis: quia ſi permanſiſ-
ſet illa originalis juſtitia, nemo dixiſſet, Hoc
meum, Hoc tuum. Sed corrupta originali ju-
ſtitia, expediens valde fuit diſtinguere rerum
dominia: quia ut dicit lex communio ſolet
excitare diſcordias. ff. de leg. 2. l. Cum pater.
§. Dulciſſimis, & alia lex: Naturale vitium
eſt negligi, quod communiter poſſidetur. cod.
Quomodo & quanto quarta pars, in volumine
leg. 2. cum aliis legibus concordantibus. Quod
ſi omnia eſſent communia, quot guloſi eſſent
in mundo, pigri & inertes, & quot diſſen-
ſiones & jurgia? Et de hoc dominio datur
illa deſcriptio, quod eſt dominium occaſione
peccati humanitus inſtitutum, incommunica-
bile ſimul ex equo multis dominis, ſed ab-
dicabile ſervata juſtitia. Ita dixit magiſter Pe-
trus. Alii dicunt, ſervata vel non ſervata ca-
ritate: quia a tum hoc dominium infundetur
in caritate, etiam amiſſa caritate non perdi-
tur. Vide S. Thomam 2. 2. quæſtione 66. ar-
ticulo 3. Sed in hac diverſitate non inſiſto,
qui credo, quod magiſter Petrus idem fecit:
niſi vellet teneri illum errorem, quem ab ali-
quibus audio teneri, quod quicumque peccat
mortaliter, perdit dominia bonorum ſuorum:
& ſic rex regum, princeps principatum,
miles caſtrum, civis dominium, prædia, *&c.*
quod magiſtrum Petrum ſentire non credo,
Nunc omnes intelligite, quod omne dominium
quod habent homines in bonis fortunæ, de
quo in judiciis agunt & contractibus, domi-
nium civile eſt, hoc modo civile, cum cui-
libet competat talis aſſignata deſcriptio. Nam
omne tale fundamentum accipit a jure hu-
mano inſtituto occaſione peccati, & eſt op-
tima conſequentia a definitione ad defi-
nitum.

a *Forte*, cu
hoc domi
nium no
fundetur.

Cancellarius Pariſienſis in tractatu de eccle-
ſia, ultima conſideratione ultra medium, deſ-
cribit dominium ſic: Dominium eſt poteſtas
propinqua aſſumendi res alias velut alias, in
ſui facultatem vel in uſum licitum, ſe-
cundum jura vel leges rationabiliter inſti-
tutas.

Probare jam volo breviter concluſionem ma-
giſtri Petri eſſe falſam; & arguo ſic: Civile
dominium clero Chriſti tempore legis gratiæ
eſt licitum, ergo concluſio falſa. Conſequen-
tia nota, quia concluſio ſua dicit, quod eſt
prohibitum; antecedens meum dicit, quod eſt
licitum: licitum & prohibitum repugnant:
quod eſt prohibitum, non eſt licitum: ita
ipſe conceſſit 2. quinterno ſecundæ poſitionis,
charta v. & eſt cunctis manifeſtum. Sed ad pro-
bandum antecedens allego Auguſtinum ſuper
Joannem, homilia 6. juxta finem, ubi con- E
» tra Donatiſtas loquens, ſic ait: Modo de-
» ficientes ubique, quid vobis proponunt,
» non invenientes quid dicant? villas noſtras
» tulerunt, fundos noſtros tulerunt, proferunt
» teſtamenta hominum. Ecce Gaius eis dona-
» vit fundum eccleſiæ, cui præerat Faustinus:
» cujus epiſcopus erat Faustinus? eccleſiæ.
» Quid est, eccleſiæ? eccleſiæ, dixi, cui
» præerat Faustinus. Sed non eccleſiæ præ-
» erat

„ erat Fauſtinus, parti præerat; columba au- ANNO CHRISTI 1433.
„ tem eccleſia eſt, quid clamas? non devo-
„ ravimus villas, columba illas habet. Quæ-
„ ratur quid ſit columba, & ipſa habeat. Nam
„ noſtis, fratres mei, quia villæ iſte non ſunt
„ Auguſtini; & ſi vos non noſcitis, & putatis
„ me gaudere in poſſeſſione villarum, Deus
„ novit, ipſe ſcit quid ego de villis ſentiam
„ vel quid ipſe ſufferam. Novit gemitus meos,
„ ſi mihi aliquid de columba impertiri digna-
„ tus eſt. Ecce ſunt villæ. Quo jure defendis
„ villas? divino, an humano? reſpondeant.
„ Divinum jus in ſcripturis habemus, huma-
„ num jus in legibus regum. Unde quiſque
„ poſſidet quod poſſidet? non jure humano?
„ nam jure divino Domini eſt terra, & ple-
„ nitudo ejus, orbis terrarum: pauperes &
„ divites Deus de uno limo fecit; & pauperes
„ & divites una terra ſupportat. Jure tamen
„ humano, dicis, hæc illa mea eſt, hæc do-
„ mus mea, &c. hic ſervus meus est, &c. jure
„ ergo humano. Hæc Auguſtinus: Ex quo
dicto duo patent: Primo quod eccleſia habet
fundos & villas; Secundo quod omne domi-
nium horum bonorum, quæ dicuntur bona
fortunæ, a jure humano eſt, Unde quiſque
poſſidet, quod poſſidet? nonne jure huma-
no? Habet ergo eccleſia dominium jure hu-
mano inſtitutum, &c. ergo civile dominium;
a definitione ad definitum.

Veniat alius textus, quem allegat magiſter C
Petrus: dicit primo quinterno, charta quinta,
quod loquitur de civili dominio; in declara-
tione enim definitionis civilis dominii, ſuper
ſecunda particula ita dicit: Ideo Auguſtinus
diſtinguendo inter civile dominium, & domi-
nium ſecundum differentiam commutabilitatis
& incommutabilitatis, ex perfectione in eſſe
divino, ſubdita humano dominio ut civili;
quis, inquit, avarus, &c. Ipſe magiſter Petrus
poſuit partem, ego ponam aliam. Nam ha-
betur in decretis 23. quæſt. 7. ita Auguſtinus:
Auguſt. epiſt. 50. ad Boni-facium. „ Quod autem nobis objiciunt quod res eo-
„ rum concupiſcamus, & auferamus, utinam
„ catholici ſint, & non ſolum qui dicunt ſua,
„ ſed etiam noſtra in pace & caritate nobiſ-
„ cum poſſideant? Uſque adeo autem calum-
„ niandi cupiditate cœcantur, ut non atten- D
„ dant quam ſint inter ſe contraria quæ lo-
„ quuntur. Ipſi certe dicunt, & invidioſiſſi-
„ me ſibi conqueri videntur, quod eos in no-
„ ſtra communione violento legum imperio
„ coarctamus; hoc itaque nullo modo facere-
„ mus, ſi eorum res poſſidere vellemus. Et
„ ſequitur tunc particula, quam magiſter Pe-
„ trus allegat: Quis avarus quærit compoſ-
„ ſeſſorem? quis dominandi cupiditate infla-
„ tus, vel aſtu dominationis elatus, deſide-
„ rat habere conſortem? & ſequitur: Ipſos
„ certe attendant, quondam ſuos, jam ſocios
„ noſtros, & fraterna nobis dilectione con-
„ junctos, quemadmodum ſua teneant, non
„ ſolum quæ habebant, ſed etiam noſtra, quæ E
„ non habebant. Hæc Auguſtinus, ſi de ci-
vili dominio hic textus loquitur, prout &
magiſter Petrus ex ſua allegatione; conſequen-
tiatur civile dominium non eſſe prohibitum
clero Chriſti.

Nunc ſicut dixit Hieronymus contra Luci-
„ ferianum diſputans, videam ſi omnes diſpu-
„ tationum rivulos poſſem unico Sole eccleſiæ
„ ſiccare. Et allegavit quintum canonem Chal-

cedonenſis concilii; & ego profero canonem A
„ Apoſtolorum, 12. quæſt. 1. Sint manifeſtæ ANNO CHRISTI 1433.
„ res propriæ epiſcopi, ſi tamen habeat pro-
„ prias, & manifeſtæ Dominicæ: ut poteſta-
„ tem habeat de propriis rebus moriens epiſ-
„ copus, ſi voluerit, & quibus voluerit, de-
„ relinquere. Ecce duplex patrimonium, unum
„ eccleſiæ, aliud proprium. Ergo non ſolum
clerici, ſed etiam epiſcopi poſſunt habere pro-
prium. Utique ſi prohibitum eſſet clero Chri-
ſti, ſi clerici exproprietarii eſſe a haberent, a *Forte*, de-
neceſſario, non feciſſent Apoſtoli tale decre- berent.
tum; ſed B. Hieronymo ad exſiccandum om-
nes diſputationum rivulos ſatis eſſe videbatur
allegare unum canonum concilii b Chalcedo- b errat: po-
nenſis; mihi autem cum iſto novo homine non ſterius fuit
ſufficiunt canones Apoſtolorum, Pii & Urbani morte Hiero-
ſanctorum antiquiſſimorum Pontificum, decre- nymi.
ta undecim conciliorum generalium, & qua-
tuordecim aliorum. Dicet forſan ipſe, Quid
te occupas recapitulando iſtas auctoritates?
jam dixi tibi in tertio notabili, quod per il-
lam diſtinctionem de civili dominio materia-
liter, formaliter intellecto, concordari poſſunt
iſta, & quod ego in materia propoſita, ubi
fit mentio de cleri dominio, proſequor inten-
tum de dominio cleri civili formaliter intel-
lecto. Et iterum charta ſeptima, volens ſol-
vere rationes meas de Melchiſedec qui fuit
rex & ſacerdos, & de primogenitis in lege
naturæ, cum non inveniat quo evadere poſſit,
niſi per rimulam illam, dicit: Non videntur
contradicere articulo a me propoſito charta
octava: intelligo de poſſeſſione ſæculari, &
dominio civili formaliter intellecto. Et tan-
dem ſecundo quinternione, charta v. recitat
concluſionem meam ſub his verbis: Quod ec-
cleſiæ prælatis & perſonis eccleſiaſticis licitum
eſt habere & poſſidere bona temporalia, mo-
bilia & immobilia, & civilia dominia, & di-
cit quod iſta concluſio articulo per ipſum poſi-
to apud bene intelligentes non obviat. Vide-
te quomodo non obviat. Articulus ejus dicit
quod civile dominium eſt prohibitum clero;
mea autem concluſio dicit quod licitum eſt
quoad civilia dominia: ſuus articulus dicit
prohibitum, mea concluſio dicit licitum, &
utraque de civili dominio. D

Sed dicit ipſe: Propterea dico apud bene
intelligentes, quia tunc concluſio loquitur de
materialiter intellecto, ſcilicet quod habet ob-
jectum dominabile, puta domos, prædia, vil-
las, caſtra, & civitates: ita loquuntur omnes
probationes per te inductæ, ego autem loquor de
civili dominio formaliter intellecto. Et quid in-
telligat per hoc, quod dicit formaliter intellecto,
declarat, dum nititur reſpondere ad illud argu-
mentum meum; ubi argui ex hoc quod civile
dominium eſt res commerciabilis, & dicit 2.
quint. charta 1v. In quibus rebus adverſarius
innuit civile dominium eſſe in rem commercia-
bilem, quod non nego: ſed civile dominium
formaliter intellectum, de ſubjecto in ſubje- E
ctum migrare non poſſe videtur. Et ut ſup-
pono, dicens, dominus auditor pro illa habi-
tudine præfecti ad ſubſerviens non daret duos
Halenſes: ubi pro dominio materialiter intel-
lecto ac palpabili, de quo ipſe præcipue vi-
detur loqui, aliquot florenorum centena da-
re minime denegaret. Et ut puto, ſi diſtin-
ctionem civilis dominii materialiter intel-
lecti, & etiam formaliter, veraciter con-

ANNO CHRISTI 1433.

ciperet, contra articulum per me propositum non ita ardenter & laborioſe, quamvis, ut ſupponitur, cum detrimento ſuæ animæ, laboraret. Sed quia puncta tangit ſubtilem, &c. hæc magiſter Petrus. In quibus verbis animam meam condemnat, ſed quid mirum, ſi hoc agit, qui de doctoribus juris canonici loqui taliter non veretur, 2. quint. charta IV. » Inter omnes cæcitates doctorum juris cano- » nici, hæc eſt ſtultiſſima? & iterum: Quid- » quid doctores canonici ſomniaverint. Si au- » tem magiſter Petrus tanti ſit, quod ejus in- tellectus præferri debeat doctoribus juris ca- nonici ad intelligendum canones, & omnes cæci ſint, & ipſe ſolus videat, vos judicate: videbitiſque etiam per lectionem textus, quando textus ille, de quo loquitur, non poteſt aliter intelligi, quam omnes doctores canonum intelligunt. Et cum dicit me cum detrimento animæ laborare. Nam cum ipſe nitatur caliginem offundere ante oculos populorum, ut Hieronymi verbis utar, ego laboro flatu divinæ veritatis illam expellere. Vidiſtis quanta effudit ad obtenebrandum oculos populorum, quæ videntur inducere, quod clero non licet aliquid habere, ſed debent clerici vivere more Apoſtolorum in altiſſima paupertate: & tamen omnia illa reſtringit ad civile dominium formaliter intellectum, quod non eſt tranſmigrabile de ſubjecto in ſubjectum: pro quo dicit eſſe verum in hoc quod ego non darem tres Halenſes, nec quiſquam alius daret, quia fruſtra daret pro illo quod ab alio in ipſum tranſire non poteſt. Videte quid parturivit mons iſte, vel verius inflatura terræ, ſicut ille poeta inquit:

Jam mons parturiit, & erit tamdem mus filius.

Videte quid ex omnibus iſtis intendat. Dominium civile formaliter intellectum, quod non valet tres Halenſes, hoc dicit eſſe prohibitum clero Chriſti. Videretur nobis pulcrum negotium, quod ego quotidie clamarem contra aliquem judicem, dicens, Iſte judex non operatur juſta; & cum concitaſſem populum contra eum, & expuliſſem eum ab officio, & aliquis me conveniret, dicens, Quomodo nunc tu dixiſti, Iſte judex non operatur juſta? ecce, iſtam & iſtam ſententias, quas ipſe, tulit, juſtæ ſunt, quia ſecundum jura promulgatæ; reſponderem ego, Verum eſt quod juſta operatur materialiter, ſed non formaliter. Et ita ego intelligam, & dixi verum. Quia ſicut dicunt doctores, multi operantur juſta materialiter, & non formaliter: quia ille dicitur operari formaliter juſta, qui operatur ex habitu virtutis juſtitiæ: modo forte ſunt pauci qui operentur ex habitu formato, utinam ex diſpoſitione operarentur juſta. Quæ autem ſit differentia inter diſpoſitionem & habitum, tritum eſt; quia habitus eſt radicata qualitas de difficili mobilis a ſubjecto. Unde ille qui operatur ex habitu, operatur valde faciliter: Imo, ut dicit philoſophus in v. Ethic. valde difficile eſt habentem habitum juſtitiæ ad injuſtitiam habere declinare. Videretur vobis etiam pulcrum, ſi ego irem ad plateam, ubi venderetur panis, & dicerem: Videte hos panes, populus qui eſt in hac civitate non comedet eos; & poſtea in craſtinum diceretur mihi, Falſum dixiſti mihi, quia panes jam manducati ſunt. Ego reſponderem, Dixi quia ego intelligebam formaliter: non ſunt formaliter manducati, quia forma eſt mutata, quia non comederunt eos integros & rotundos. Quæ præſtigiationes ſunt iſtæ? quæ faſcinationes? quæ cura populis eſt de veſtris formalitatibus, & de veſtris habitudinibus? Hoc autem curandum eſt, ut unuſquiſque in ea vocatione, qua vocatus eſt, maneat, juxta doctrinam Apoſtoli Chriſti; & ut ſanctus Leo dicit, manentibus terminis, quos conſtituerunt patres ne quis alienum uſurpet, ſed infra fines proprios atque legitimos, pro quiſque valuerit, in latitudine ſe exerceat caritatis.

ANNO CHRISTI 1433.

Oſtenſum eſt per Dei gratiam de poſitione magiſtri Petri, quam vacua ſit & inanis: ſed volo probare, quod omnino eſt falſa, & nolo relinquere ſibi illud formale, licet non valet tres Halenſes, ut dictum eſt; & ponamus ſic: Homo laicus habens dominium vel prædium, aut ut comprehendamus civile dominium, prout diſtinguitur contra privatum, accipiendo diſtinctionem ex parte objecti dominabilis, & ſic communiter accipitur a juriſtis, prout eſt poteſtas de publico cum poteſtate juris dicendi. Ponamus quod ſit baro, comes, vel rex, & rebus ſuis, prædio, caſtro, vel regno, non alienatis, efficiatur epiſcopus, tunc arguo ſic: Iſte eſt Dominus iſtius regni, ergo habet civile dominium formaliter intellectum, accipiendo pro illa habitudine dominantis ad dominabile. Conſequentia patet ex natura terminorum correlativorum. Nam iſta eſt bona conſequentia: Iſte eſt pater iſtius, ergo habet illam habitudinem relativam, quæ eſt patris ad filium. Non dico, Iſte habet filium, quia tunc poſſet materialiter intelligi, quia habet unum ſervum qui eſt filius alterius; ſed dico, Iſte eſt pater illius; ergo in- » ter iſtum & illum eſt habitudo relativa, » quæ eſt patris ad filium. Sic dominus eſt in prædicamento ad aliquid; quia dominium, ut magiſter Petrus intelligit, formaliter eſt habitudo dominantis ad dominabile; ergo hæc conſequentia eſt bona: Eſt iſte dominus iſtius rei; ergo habet iſtam habitudinem dominantis ad iſtud dominabile. Non dico, Iſtud habet iſte dominabile, quia bene poſſunt habere aliquod dominabile, ut cuſtos uſuarius vel conductor, qui non habet proprietatem, licet magiſter Petrus contrarium dicat: quod an verum ſit, omnes juriſtæ ſciunt ſi conductor dicitur proprietarius: ſed relinquamus hoc. Non dico ergo, Iſte habet iſtam rem; ſed dico, Iſte eſt dominus iſtius rei, ergo habet illam habitudinem dominantis ad dominabile. Jam ſatis declarata eſt conſequentia; ſed antecedens probatur per canonem Apoſtolorum prælegatum, ubi textus: » Poteſtatem » habeat de propriis de rebus moriens epi- » ſcopus, ſicut voluerit, & quibus voluerit, » relinquere. Item in concilio Agathenſi; De » rebus propriis poteſt teſtari epiſcopus.

Nunc poſt tres canones veniant duæ leges in teſtimonium, Authenti. Licentiam, cod. » de epiſcopis & clericis. Licentiam habeat » epiſcopus quæcumque ante epiſcopatum pro- » batus fuerit habuiſſe, & quæcumque poſt » epiſcopatum, jure cognationis uſque ad » quartum gradum ad eum pervenerunt, ad » quos voluerit ultima voluntate tranſmitte- » re.

1. Cor. 7.

ANNO CHRISTI 1433.

„ re. Item in alia auctoritate ſtatim ſequen- A
„ ti: Presbyteros autem & diaconos & ſub-
„ diaconos, & cantores, lectores, quos om-
„ nes clericos appellamus, res quolibet mo-
„ do ad eorum dominium venientes habere
„ ſub poteſtatis pœna præcipimus ad ſimili-
„ tudinem caſtrenſium peculiorum, & donare
„ ſecundum leges & teſtari, licet ſub paren-
„ tum ſint poteſtate. Conſtat ergo quod epi-
ſcopi & alii clerici non ſunt exproprietarii,
ſed licite habent res proprias, de quibus poſ-
ſunt pro ſua voluntate diſponere, donare, &
in teſtamentis relinquere, & alios de ipſis do-
minos facere. Hoc non facit, niſi dominus
civili dominio, ſicut ex deſcriptione civilis
dominii per ipſum data lucidum eſt videre; B
& ſic antecedens eſt probatum, quod ille e-
piſcopus vel clericus eſt Dominus illius rei;
ergo habet civile dominium formaliter intel-
lectum. Conſequentia ſuperius probata eſt.

Sed forte diceret ipſe nunc, Ego non ne-
go clericis dominium ſuorum patrimoniorum,
quæ habent ex ſucceſſione paterna; Et ſi rex
Angliæ efficeretur clericus in ſacris, vel epi-
ſcopus, remaneret rex ſicut & nunc eſt: ſed
de bonis eccleſiæ loquor, in quibus dico,
quod clerici non habent civile dominium for-
maliter intellectum. O bone Deus, nec dixi
ego, nec aliquis doctus in jure canonico,
quod epiſcopi vel alii clerici ſint domini re-
rum eccleſiaſticarum. Nonne aperta ſunt ver- C
„ ba canonum, XII. quæſtione I. Res eccle-
„ ſiæ non quaſi propriæ, ſed ut communes &
„ Domino oblatæ cum ſummo timore non in
alios quam in præfatos uſus ſunt fideliter di-
ſpenſandæ? Numquid & ego in primo actu
in ſolutione ad nonam auctoritatem novi Te-
ſtamenti ita dixi? Utique Deo ſervit præla-
tus, qui res eccleſiæ fideliter adminiſtrat, quo-
rum eſt procurator, non dominus, prout et-
iam magiſter Petrus allegat de donat. cap. Fra-
ternitatem. Et Auguſtinus ad Bonifacium
Si privatum poſſidemus quod nobis ſufficiat,
non illa noſtra ſunt, ſed pauperum, quorum
procurationem quodam modo gerimus, non
proprietatem in nobis uſurpatione damnabili D
vindicamus. Non ergo habent prælati domi-
nium rei eccleſiæ, non ipſorum ſunt domini
proprie loquendo, ſed ſunt miniſtratores.
Dicuntur tamen propter ipſam adminiſtratio-
nem domini & dominari; quia ſunt admini-
ſtratores & diſpenſatores; ſicut & de Joſeph
dicit ſcriptura, quod erat dominus univerſæ
domus Pharaonis, Geneſis cap. XLV. & Pſalm.
CIV. *Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & prin-
cipem omnis poſſeſſionis ſuæ.* Habent ergo cle-
rici in bonis eccleſiæ non dominium, ſed ad-
miniſtrationem, ut iterum dixi juxta finem
primi actus: legatur.

Ex quibus patet quid ſentiam de bonis ec-
cleſiæ, & quomodo cupiam ipſa fideliter ad-
miniſtrari, ne in diſtricto Dei judicio repe-
riantur culpabiles: Nec eſt opus per magi-
ſtrum Petrum adduci doctorum dicta ad hoc,
quia & ego multa plura legi documenta ſan-
ctorum, qualiter prælati & alii clerici debent
bona eccleſiæ diſpenſare. Sed dum iſta ſemi-
nat, forte aliud prætendit obumbrare, vide-
licet merita prælatorum eccleſiæ; unde ca-
veat, ne incidat in illam ſententiam Ambro-
ſii III. de officiis: „ Si quis non obediat e-
Cap. 24. „ piſcopo, ſeſe extollere & exaltare deſide-

„ rans, quærens etiam obumbrare merita e- ANNO CHRISTI 1433.
„ piſcopi ſimulata affectatione doctrinæ, aut
„ humilitatis, aut miſericordiæ, is a vero de-
„ vius ſuperbit.

Dixit denuo magiſter Petrus in ſecunda die
„ ſuæ replicationis ſic: Domini temporales
„ poſſunt auferre bona temporalia ab eccleſia-
„ ſticis habitualiter delinquentibus. Suadetur:
„ ſic Reges veteris Teſtamenti auferebant bo-
„ na temporalia ad nutum divinum ab eccle-
„ ſiaſticis delinquentibus, igitur & reges no-
„ vi Teſtamenti poſſunt ſimiliter facere ad
„ nutum divinum, habitualiter delinquentibus
„ ſacerdotibus novæ legis. Animadvertite ſup-
plico pulcram concluſionem domini propo-
nentis, *&c.* & non dicit, Licite vel de ju-
re, ſed ſolum dicit, Poſſunt: & ego dico
quod non ſolum a delinquentibus, ſed etiam
a ſanctis, videlicet in Totila rege Gothorum,
Juliano Apoſtata, de regibus & dominis tem-
poralibus, qui ſunt in illa terra, quæ olim
fuit Chriſtianorum, nunc eſt infidelium. De-
inde dicit, Suadetur ſic: non dicit, Proba-
tur, quia vidit quod non habet probationis
efficaciam: ſed videamus vim ſuaſionis Reges
veteris Teſtamenti, *&c.* quomodo bene probat
concluſio ſua! dicit ſimpliciter, probatio ha-
bet, Ad nutum Dei, & ego dico quod divi-
no nutu non ſolum reges a clericis poſſunt bo-
na auferre, ſed quilibet homo ab alio homi-
ne. Patet, quia non facit furtum qui Deo ju-
bente miniſterium præbet. Ita dicit Auguſti-
nus in libro quæſtionum Exodi, & habetur
XIV. quæſtione V. Dixit Dominus. Et hoc mo-
do populus excuſatur a furto, quando Ægy-
ptiorum bona aſportavit. Eſſet bona iſta con-
ſequentia: Populus Iſrael petiit commodari ſi-
bi a vicinis vaſa aurea, & argentea, & ille
ſecum aſportavit: ergo licitum eſt accommo-
data ſecum portare. Licitum fuit Samſoni ſe
ipſum interficere, ergo licitum eſt ſeipſum in-
terficere. Videat Auguſtinum de civitate Dei
libro primo, capite XXVII. Norunt omnes qui
ſacræ ſcripturæ aliqualem habent peritiam,
quod ex his quæ ad nutum Dei fiunt, non
accipitur argumentum. Unde Beda ſuper Actus
Apoſtolorum, & habetur XXVI. quæſt. I. Non
exemplo Matthiæ, vel quod Jonas propheta
forte deprehenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt
credendum: cum privilegia ſingulorum, ut
Hieronymus ait, communem legem omnino
facere non poſſint.

Sed non prætereundum quod licet Deus mul- Ambr. lib. 2. de Cain & Abel, cap. 4.
toties puniat peccata non modo per legitimas
poteſtates, ſed etiam per alienigenas gentes Dei
juſſu excitatas, ſententia eſt Ambroſii, & habe-
tur XXIII. quæſt. V. Remittuntur. Sicut ſæpe
propter divinæ majeſtatis offenſam ſubactus eſt
populus Judæorum, ut ex diſcurſu librorum Ju-
dicum, Regum, Paralipom. & Machabæorum
liquidum eſſe videtur: tamen non ſemper talia E
fiunt ſine peccato ab his, a quibus fiunt: ut 4. Reg. 19. & 25.
patet de Sennacherib & Antiocho, qui propter 1. Machab. 3.
peccata populi Iſraelitici ipſum populum capti-
varunt & afflixerunt, & ipſi a Deo graviſſime
ſunt puniti. Nam de Sennacherib ab Angelo
exterminatore occiſa ſunt centum & octoginta
quinque millia de exercitu ejus una nocte, &
ipſe fugit, & interfectus fuit a filiis ſuis. An-
tiochus vero cum Dei nutu multum afflixiſſet
populum Iſrael propter ipſius populi peccata,
tandem dira plaga percuſſus crudeli morte vitam

ſuam

ANNO CHRISTI 1433.

ſuam finivit: 2. Machab. IX. cap. legitur. Interdum enim Deus populum ſuum peccantem per malos homines punit, ſicut patet ex hiſtoriis prætactis. Et ut Auguſtinus dicit 1. de civit. Dei cap. IX. interdum flagellantur boni cum malis, non quia ſimul agunt malam vitam, ſed quia ſimul amant temporalem vitam. Et ſic ſolent principes facere, qui de malis hominibus faciunt lictores; ita Deus de malis hominibus, & de diabolis facit miniſtros juſtitiæ ſuæ. Sed tamen diaboli exſequendo divinam juſtitiam, non merentur, neque lictor, qui cauſa cupiditatis implet miniſterium juſtitiæ. Unde Auguſtinus in quæſtionibus Exodi XXIII. quæſt. v. Cum miniſter judicis occidit eum, quem judex juſſit occidi, profecto ſi id ſponte facit, homicida eſt: etſi eum occidit quem ſcit a judice debere occidi. Ad hoc ergo quod ex nutu Dei poſſit accipi argumentum ad id, quod communi lege eſt illicitum, primo oportet quod, ut verbis Auguſtini utar, 1. de civitate Dei, cap. XXVI. Deum ſe id jubere ſine ullis ambagibus intimet: ne ſit forte diabolica ſuggeſtio: quia angelus ſatanæ interdum ſe transfigurat in angelum lucis. Secundo ut id exſequatur ſolo affectu exſequendi divinam juſtitiam, abſit ab animo, (ut Auguſtini verbis utar contra Manichæos, & habetur XXIII. quæſt. 1.) quod culpatur; nocendi cupiditas, ulciſcendi crudelitas, implacabilitas, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſunt ſimilia, quæ corrumpunt animum & protrahunt a puritate zeli juſtitiæ ad cupiditatis affectum, vel alterius animi paſſionis: quod quam ſit difficile, cuncti penſate. Ideo difficile eſt etiam juſta bella agere; nam etſi juſtitia ſit, forſan non erit in animo, aut deficiet in modo. Ad probandum ſuum antecedens allegavit quod Salomon dixit III. Reg. II. ad Abiathar ſacerdotem, qui adhæſit Adoniæ fratri Salomonis, ut Adonias eſſet rex: *Vir mortis es, ſed non interficiam te, ſed vade in Anathot*, &c. Item de rege Nabuchodonoſor, qui habuit poteſtatem a Deo ducendi populum Iſrael cum ſacerdotibus & Levitis in captivitatem Babylonicam. Videte quam ſit propria hæc allegatio. Deinde ad idem allegat, IV. Regum cap. duodec. quod Joas rex Juda devotiſſimus ſecundum providentiam Dei tulit omnia conſecrata de templo, miſitque Hazaeli regi, ut recederet a Jeruſalem. Allegat ulterius IV. Reg. 18. de Ezechia, qui ſimiliter fecit. Item de David qui comedit panes propoſitionis. Ad iſta omnia alia ſolutione opus non eſt, quam illa quam ipſa ſecum afferunt: ipſemet allegat quod iſta nutu Dei facta fuerunt, & ideo ex eis non accipitur argumentum, ut ſuperius dictum eſt.

Aug. lib. 13. contra Fauſt. Manichæum.

Sed præterire non volo intactum, quod aliam poteſtatem exercebant reges in illo templo, & ſacerdotio carnali, & figurativo veteris legis, quam Chriſtianis principibus liceat exercere in templo & ſacerdotio novæ legis. Quia ſacerdotium Chriſti præcellit ſacerdotio Aaronico: in triplici enim excellentia plurimum eminet: primo quia illud ab Aaron, iſtud incepit a Chriſto: & ſic illud a ſervo, iſtud a Filio Dei. Secundo quia illius ſacrificia erant pecora, iſtius ipſe Dei Filius eſt ſacrificium, & Deo Patri hoſtia. Tertio quia illi ſacerdotes ligare non poterant vel abſolvere; iſtis datæ ſunt claves regni cælorum, &

Differentia Sacerdotum novæ & veteris Legis.

dictum eſt ab ipſa increata Veritate: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris*, &c. Quis jam non videt his conſideratis, quanta ſit differentia inter ſacerdotes novæ legis, & ſacerdotes veteris legis? & quam alta iſti illis præemineant excellentia dignitatis? Quamquam patenter omne claudicet argumentum, quod de ſubjectione illorum trahatur ad iſtos. Bene per Dei grátiam noſcunt catholici principes quod in clericos, niſi quantum ab eccleſia eis conceditur, juriſdictionem non habent, II. quæſtione 1. Sacerdotibus. Legatur totum ibi de Conſtantino. Sed ipſi principes Chriſti ſacerdotibus in ſpiritualibus ſunt ſubjecti. Unde ille Valentinus inclytus Imperator Mediolanenſi eccleſiæ dixiſſe legitur. Talem in pontificali ſede conſtituere procurate, a uti & nos, a quibus hoc gubernatur imperium ſincere noſtra capita ſubmittamus; & ejus monita, cum tamquam homines deliquerimus, ſuſcipiamus neceſſario velut medicamenta curantis. Et quoniam, licet non fuerim præſens exſtitit mihi relatum, quod pridem magiſter Ægidius circa iſtam materiam multa pulcra differuit, hæc pro præſenti dixiſſe ſufficiat.

Theod. lib. 4. cap. 5. & 6. a *Forte*, ut ei & nos.

Denuo magiſter Petrus arguit decreti cap. Si tributum. II. quæſtione 1. Sunt verba beati Ambroſii: Si tributum petiit Imperator, poteſtatem habet agrorum vindicandorum: tollat eos, ſi libitum eſt. Imperatori non dono, ſed non nego utique. Si magiſter Petrus fuiſſet tam bonus decretiſta, quod ſine præſumptionis nota poſſet dicere, quod doctores canoniſtæ fuerunt cœci, & non intellexerunt canonum textus; ſi ipſe advertiſſet ad gloſſam, credo quod abſtinuiſſet ab illo argumento. Nam gloſſa ita dicit ſuper verbo, Poteſtatem de facto, non de jure Nam ſive auctoritate principis, ſive alterius quis detinet res eccleſiæ, ſacrilegus eſt. Dicet ipſe nunc forte in cogitatione ſua: Quid ad me de gloſſa? quia ipſe pro nihilo habet omnes gloſſas & dicta ſanctorum: ſed non parvipendat, quoniam gloſſa illa tantum probat quod dicitur per textum in capite, Quiſquis, XII. q. 2., & XVI. q. 1. in canonibus: qui textu hoc apertiſſime probat, dicit enim textus in canonibus, &c. Valde iniquum & ingens ſacrilegium eſt, » quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel » ſalute aut requie animarum ſuarum, unuſ» quiſque venerabili eccleſiæ contulerit, aut » certe reliquerit, ab his, a quibus maxime » ſervari convenit, id eſt, Chriſtianis & Deum » timentibus hominibus, & præcipue a princi» pibus & primis regionum, in aliud transferri » vel converti. Generaliter vero quicumque res » eccleſiæ confiſcare aut impetere vel pervadere » periculoſa ſua infeſtatione præſumpſerit, &c. » Similiter & qui res eccleſiæ juſſu vel largitio» ne principum, vel quorumdam potentum, aut » quadam invaſione, aut tyrannica poteſtate re» tinuerit, & filiis vel hæredibus ſuis, ut a qui» buſdam jam factum audivimus, quaſi here» ditarias reliquerint; niſi cito res Dei, ad» moniti a pontifice, agnita veritate reddide» rint, perpetuo anathemate feriantur. Potuiſ» ſet etiam gloſſa illa allegare plures alias auctoritates, quæ hoc probant. Gloſſa in dicto capite in canonibus allegat multas concordantias. Præterea ſcienti intentionem illius capituli, veritas gloſſæ ſatis eſt manifeſta.

Amb. contra Auxentium, lib. 5. epiſt. poſt epiſt. 32.

Contendebat beatus Ambroſius cum miniſtris Impe-

Imperatoris, qui basilicam tradi hæreticis jussu Imperatoris beatum urgebant Ambrosium. Unde ipse dicebat; si tributum petiit Imperator, &c. Et etiam postea: Si patrimonium petat, invadite: si corpus, occuram. Vultis in vincula rapere? &c. Communis habet locutio, quando quis cum petitore contendit dicere, Vultis mihi tollere mea? bene potestis. Non quod intelligat licite & de jure, sed de facto. Et ita glossam illam communis modus loquendi veram esse ostendit.

ANNO CHRISTI 1433. Ambr. lib. 5. epistolarum ep. 33.

Arguit de capite, Ex his. XII. quæstione 1. quæ sunt verba Gratiani, & ideo non faciunt jus; sed nolo declinare ipsum; verum namque est quod clericus habens feudum a rege in re feudali subest regi secundum legem feudi. Et hoc non nego: sed materia est specialis, teneat terminos suos; nec extendatur ulterius.

Arguit præterea de capite, Si quæst. finali ubi text. Patet Simoniacos velut primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus esse deputandos; & si commoniti non resipuerint, ab exteris etiam potestatibus opprimendos. Antequam ad solutionem veniam, notandum est quod non est verum simpliciter, quod omnis Simoniacus sit hæreticus. Sed ut dicunt doctores communiter, & Archidiaconus recitat in rosario, in capite, Fertur. 1. quæst. 1. Simon magus, a quo dicitur Simonia, fuit hæreticus, & ejus discipuli dicti sunt Simoniaci, & isti erant veri hæretici. Et propterea dicit textus in capite, Fertur; Simoniaca hæresis, quæ prima contra Dei ecclesiam diabolica supplantatione subrepsit, &c. Ita quicumque crederet pertinaciter Spiritus sancti gratiam posse emi pecunia, hæreticus esset. Illi vero qui hoc non credentes, sed cupiditate permoti, student emere & vendere spiritualia, non sunt hæretici: quia hæresis de sua ratione formali habet, habere errorem in intellectu circa credibilia fidei, & pertinaciam in voluntate: & ista deficiunt in talibus, quia non deficiunt errantes circa credibile; sed affectu depravato cupiditate, student emere vel vendere spiritualia. Et ideo non sunt hæretici, sed gravissime peccant, & in grandi periculo animæ suæ vivunt; nec fructus beneficiorum simoniace adeptorum suos faciunt, sed ad restitutionem tenentur: nec salvari possunt, si non renuntiant beneficiis simoniace acquisitis.

Nunc ad solutionem illius argumenti, ex c. Principes, XXIII. quæst. v. dico, prout doctores communiter dicunt in caput, Etsi clerici, de judici in cap. Ut famæ de sententia excommunicationis distinctione III. casus sunt speciales, in quibus laicis potestatibus a jure conceditur potestas in clericos: & ut breviter me expediam, sæcularis potestas in clericum non degradatum & traditum non habet potestatem, nisi ab ecclesia in subsidium invocata: & ita loquuntur illa capita; quare de illis ad alios casus arguendum non est. Sed argumentum quod accipit ex cap. Principes, rogo advertatis quam formalem consequentiam facit; Licet sæcularibus potestatibus facere coertionem clericorum per aliquam speciem terrentis disciplinæ; ablatio temporalium est species terrentis disciplinæ; igitur, &c. Aliquis homo currit; ergo iste homo currit. Mihi licet aliquid facere in personam propter ipsum: mutilare, est aliquid facere; igitur, &c.

» Post hoc arguit sic: Omne quod debet » efficere potestative finem aliquem per rationabilem commensurationem mediorum ad » ipsum; potest licite uti potestative subtra- » ctione excessus & additione defectus ipso- » rum mediorum, secundum quod congruit » propter ipsam commensurationem facien- » dam: cum ergo sæculares domini debeant » potestative efficere necessariam sustentatio- » nem cleri per rationalem commensuratio- » nem temporalium, quæ tenentur conferre » clero Christi; sequitur quod possunt licite » uti potestative subtractione & additione ip- » sorum temporalium, secundum quod con- » gruit propter ipsam commensurationem ra- » tionabiliter faciendam. Ita dicit; nec majorem, nec minorem probat, sed totum sine fundamento reliquit, & sine fundamento cadet. Dico primo quod argumentum deficit quoniam bona ecclesiarum non sunt solum propter sustentationem cleri; sed ipsa facta residuum habet in pios usus converti; ut in primo actu latissime dixi. Præterea si ly Potestative determinat actum commensurationis, prout verisimiliter facit, neganda est minor: quia potestas talis commensurandi, cum ratione superfluorum, non est apud sæculares potestates, & nescio si ipsi concederent se teneri ad conferendum sustentationem clero, unde populus teneretur, unde ecclesia non haberet: sed grave nimis esset eis. Unde bene providit divina providentia, quod dedit ecclesiæ unde vivant clerici, & etiam faciant eleemosynas populo, & non habeant gravare populum.

ANNO CHRISTI 1433.

Deinde arguit sic: Clericis licet subtrahere sacramenta ecclesiæ laicis delinquentibus: igitur laicis licet subtrahere temporalia potestative a clericis habitualiter delinquentibus. Ista est una pulcra consequentia, nescio si in Oxonia vel Cantabrigia fiunt tales consequentiæ: bene scio quod non admitterentur. Sic sequeretur a simili: Regi licet denegare jurisdictionem suam subdito suo propter delictum, quia, ut sciunt juristæ, est una species coercitionis, & de levioribus; ergo & subdito licet denegare obedientiam regi propter delictum. Habet tamen omnis divini juris regula, quod superior in inferiorem habet jurisdictionis potestatem, & non e contra.

Denique arguit sic: Æque potestative potest stipendians subtrahere suum stipendium ab indignis operariis, sicut potest dignis ea conferre: cum ergo temporalia sint stipendia laicorum, sequitur, &c. Videte quoniam bene facit argumentum in forma: bene accipit medium, prædicatum in minori, sub subjecto majoris haberet; dicere: Sed laici sunt stipendiantes clericos: & tunc minor est falsa, quia non sunt stipendiantes. Bene posset dicere quod sunt solventes ea, de quibus stipendia clericis præstantur: & sic similiter argui posset, quod licet rusticis subtrahere stipendia, quæ præstantur militibus. Deinde arguit, quod rectificatio facillima clericorum esset per subtractionem temporalium; & medicina debet dari per quam aptius sanetur infirmus, &c. Ista argumenta petunt fundamentum. Oporteret primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ exhibitio pertineret ad laicos, & tunc esset bonum quærere, quomodo aptius fieri: alias frustra consultat de mediis, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non sit,

quod

ANNO CHRISTI 1433.

quod laicis hoc pertineat, imo per me contrarium superius est deductum; & sic deficit argumentatio sine fundamento constructa.

Ulterius arguit ex cap. Quicumque XVII. quæstione fin. Ubi Augustinus recitat factum laudabile Aurelii episcopi, quod cum quidam non habens filios omnia bona sua, usufructu retento, donasset ecclesiæ; postea habuit filios, Aurelius restituit sibi bona. Quid ad propositum? utique nihil; sed ut magister Petrus, qui est magnus jurista, doctores omnes canonum cœcos reputans, aliquid de jure addiscat, debet scire quod cum quis non habens filios donavit omnia bona sua, filius nascens postea habet jus ad revocandam donationem illam per titulum de inoffic. dona. Sed an in totum, sed solum in legitimam, est quæstio inter doctores: aliqui tenent quod in totum, aliqui quod tantum pro legitima: decebat autem sanctum episcopum partem benigniorem accipere: & quia illa esset in pios usus erogaturus, voluit pietate paterna consulere filiis ejus, quem unum fecerat secum vinculum caritatis.

Demum facit quamdam suppositionem, quod clerus enormiter peccaret, si vellet interficere reum, armis acceptis militaret, spoliaret gentes, stupraret virgines, tunc non esset remedium, *&c.* Esset remedium, & remedia, quæ scientibus jura, & etiam utentibus ratione, facile est reperire: sed non, usurpare ecclesiæ bona: quia delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet. Et cum, ut dictum est, prælati ecclesiæ bonorum ecclesiæ sint procuratores, non domini; propter delictum procuratoris invadere bona domini non est justum.

Arguit deinceps sic: Quidquid clerus a brachio sæculari debet exigere, quod adjuvet eum ad tuendum & defendendum bona ecclesiæ, & etiam ad subministrandum; non autem debet exigere quod bona ecclesiæ laici sibi subripiant, & usurpent. Et auctoritas quam allegat Actorum sexto, quod dixerunt Apostoli: *Non bonum nos derelinquere verbum Dei; & ministrare mensis*, videte quomodo bene facit pro ipso, an potius faciat contra. Numquid dixerunt Apostoli laicis: Subripite ista bona, quæ ad pedes nostros offeruntur, quia eorum administratio impedit nos a prædicatione verbi Dei? An potius constituerunt diaconos, qui illud exercere fecerunt? Ita prælati ecclesiarum Apostolos imitando, non dicunt laicis: Subripite ista bona sed constituunt officiarios & ministros, qui illud ministerium impleant. Et ad idem tendit confirmatio quæ subsequitur, & etiam argumentum ejus finale: & eadem solutione depelluntur, licet multa ibi fermocinetur, quæ deberet primo ipse facere, postea docere.

Denuo arguit ex illo; Privilegium meretur amittere, *&c.* Et dicit dotationem ecclesiæ esse privilegium. Ad hoc multa possent dici, tamen illud sit brocardicum, & multas habeat limitationes; sed hoc sufficit pro præsenti, quod quando privilegium confertur in non subditum, potest per concedentem non revocari. Præterea dotatio ecclesiæ non habet naturam privilegii, sed est ex donationibus vel ultimis voluntatibus, quæ in dominio alicujus translata sunt; per successores illorum non revocantur, quantumcumque illi, qui tales res habent, eis abutantur: quare tale jus vel actio illis successoribus nullo jure competit.

Arguit demum de correctione evangelica, quæ quomodo faciat ad propositum, bene videtis: finis namque illius, secundum evangelium, est: *Dic ecclesiæ: & si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Tandem facit unum argumentum, hoc habens in effectu, quod sicut licitum sit auferre gladium de manu phrenetici, ne se interficiat, ita licitum est auferre bona temporalia a clerico, qui abutendo interficit animam suam. Ista comparatio quam sit efficax omnibus habentibus oculos est manifestum. Unicuique enim licitum est auferre gladium de manu phrenetici, ne ipso abutatur: ergo unicuique licitum est auferre bona cujusque eis abutentibus. Si hoc concederetur, quarta occasio spoliandi alios præberetur, quantaque seditionis & turbationis occasio? Non ita consulit Augustinus: sed dicit, Forte aliquis cogitat, *&c.* est in primo actu, & habetur XIV. quæstione v. cap. Neque enim si agris.

ANNO CHRISTI 1433.

Matth. 18.

Aug. de bono conjugali, c. 14. supra in fine primi actus.

Post hæc ad rationes meas nititur respondere, & ut quantum illæ responsiones valeant cunctis sit notum, legam utrasque; Totus effectus solutionum est, quod omnes auctoritates per me introductæ loquuntur de clericis non delinquentibus habitualiter. Sed manifestum est quod non procedunt, quia auctoritates meæ loquuntur de nequissimis sacerdotibus, & habitualiter delinquentibus, qui dominum Dei fecerunt speluncam latronum, & in mortem Christi Dei Filii conspirarunt; & de episcopis, qui cathedra relicta, plebe deserta, aucupabant nundinas negotiationum & usuris inserviebant, ut ex earum lectione lucidum est videre.

Ultimate sic subjungit: Videtur quod Christus subtractionem temporalium a sacerdotibus prophetavit, & pro suo tempore hujusmodi subtractio est implenda. Dicitur Matth. XXIV. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Id est, ipsum templum, secundum Lyram, quia per Romanos fuit destructum, nec reædificabitur amplius. Hæc Lyra. Item Matth. XXI. *Auferetur a vobis regnum Dei*; super quo Lyra: Id est regimen ecclesiæ, alias regnum: *& dabitur genti facienti fructum ejus*, id est, Apostolis & eorum successoribus. Hæc Lyra. Videte manifestam calumniam, scripturas quæ loquuntur aperte de Judæis, dicit esse prophetias de clero, & ad sui confusionem ipsemet offert expositionem Lyræ, licet ex textu evangelii satis sit clarum. Dicit: *Ecce relinquetus vobis domus vestra deserta*, id est. templum, quia per Romanos fuit destructum. Quales sunt istæ probationes, tales sunt omnes aliæ quas adducit calumniose, sophistice, extorte, & puræ cavillationes. Repeto igitur admonitionem illam ex verbis Sapientis, Ecclesiastici XXVIII. dicens cuilibet Christiano: *Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam, & ori tuo facito ostium, & seras auribus tuis*, &c.

Et sic est finis quarti articuli: Deo gratias.

Notae Severini Binii.

a Concilium.) Hæc Synodus a Martino V. ejus nominis pontifice indicta, ope & auxilio Sigismundi adhuc regis, ex præscripto Constantiensis concilii congregata fuit eo fine, ut in ea de moribus fidelium reformandis, curia Romanorum in melius mutanda ageretur, & Bohemorum mu-

motus, turbæ, seditiones & hæreses componerentur. Præsidem concilii instituerat Julianum Cæsarinum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem, sedisque apostolicæ legatum. Post obitum Martini, Eugenius papa prædecessoris sui institutum secutus idem concilium confirmavit, & ut inchoaretur prædicto Juliano serio demandavit. Cumque maxima prælatorum multitudo ex universo orbe Latino Basileam in dies singulos confluueret, atque XIV. Kalendas Augusti, anno 1431. initio pontificatus Eugenii synodus inchoata esset, multa de reformatione Romanæ ecclesiæ in ea tractari cœpta fuere. Qua in re dum illi sub specie reformandæ reipublicæ Christi pleraque Romanæ ecclesiæ privilegia, eaque in primis quæ maxime necessaria erant omnino tollere & antiquare studerent, Eugenius papa, legato sedis apostolicæ revocato, concilium, cujus inchoationem antea approbaverat, dissolvit & Ferrariam transtulit, ea præcipue de causa, quod Græci de unione cum Romanis ineunda acturi eum locum delegissent. Quam ob causam, quæ circa concilii inchoati continuationem, Eugenii papæ judicium & depositionem, acta fuerunt, & pluribus sessionibus gesta, infra summatim describitur.

Non in hoc, sed ex hujus decretis plerisque. Quid actum in concilio.

In hoc concilio, auctore Gaguino libro 10. edita * est pragmatica sanctio, apud Bituriges a Carolo septimo Nonis Julii anno 1438. probata, & in senatu Parisiensi tertio Idus publicata.

Novissimam illam reformationem ordinis sancti Benedicti in eadem hac Basileensi synodo confirmatam esse testatur Paulus Langius in chronico Citizensi his verbis: *Insuper reformatio illa novissima ordinis divi patris nostri Benedicti, quæ nunc temporis in Saxonia, monasterio ut dictum est Clusæ, primum exorta, & secundario in Bursfeldia transplantata radices altius figens, propagineſque suas per Germaniam paulatim dilatans; & hinc a loco propaginis Bursfeldensis appellata, in eodem concilio (quemadmodum clare in prologo diurnorum nostrorum ordinarii continetur) & confirmata & approbata fuerat, præsidente ejusdem concilio domino Juliano sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Sabinæ diacono cardinale*, &c.

Quid cum Bohemis actum.

Quid Bohemi per Sigismundum imperatorem, perque synodicas literas patrum Basileensis concilii, ad synodum vocati egerint, quosve articulos concilio proposuerint, a quibus iidem orationibus desuper habitis refutati fuerint, quaque deinceps ratione cum Sigismundo legatisve a concilio deputatis transigentes sese moribus ac ritibus ecclesiæ conformaverint, certaque compactata (ut vocant) iniverint, refertur apud Æneam Silvium de hist. Bohem. cap. 49. & 50. Copiose vero hæc omnia describuntur in fragmentis quibusdam. *De vocatione Bohemorum ad concilium Basileense*, & ibidem hinc inde actitatis. Quæ ab eodem Ænea Silvio (ut videtur) scripta, excussa reperiuntur post caput 50. Æneæ Silvii in hist. Bohemica illius editionis, quæ cum reliquis Bohemicarum rerum scriptoribus ex bibliotheca Marquardi Freheri prodiit anno 1602.

Quatuor illæ orationes, quibus a Joanne de Ragusio, Ægidio Carlerio, Henrico Kalteisen, & Joanne Polemario, ad quatuor Bohemorum articulos responsum est, quasque Henricus Canisius in lucem emisit, ex ejus antiquis lectionibus acceptæ extremam hujusce tomi duodecimi partem constituunt. Post pacem in conventu apud Iglaviam oppidum compositam, vigore factæ promissionis Bohemi legationem miserunt ad concilium, quæ, libello supplice patribus concilii oblato, (quem in supra allegatis fragmentis invenies) petivit Bohemorum subditis licentiam dari communionem sub utraque specie sumendi, aliisque porrigendi. Ex responsionibus, quæ prædicto fragmento subjunguntur, non satis liquet, an quod petebant circa communionem impetraverint. Ex historia Bohem. apud Silvium cap. 52. constat in prædicto conventu promissum esse Bohemis, in omnibus, præter quam in communione, ritibus ecclesiæ se conformantibus, quod post editam hac de re concilii definitionem sint obtenturi licentiam sub conditionibus ibidem recensitis, porrigendi communionem laicis sub utraque specie panis & vini, modo illud per legationem sibi concedi postulaverint. Conventa inter legatos synodales & Bohemos edita, quæ apud Silvium prædicto loco recensentur, ista sunt. *Bohemis ac Moravis ecclesiasticam unitatem pacemque complectentibus, sequæ in cæteris omnibus, præterquam in usu communionis utriusque speciei, universali ecclesiæ fidei ritu conformantibus, auctoritate domini nostri Jesu Christi, & ecclesiæ sponsæ suæ, sub duplici specie, panis scilicet ac vini, his qui consuevissent divina eucharistia communicare licebit: an id vero ex præcepto Dei fieri debeat, generale concilium Basileæ congregatum definiet, & quod utilitati fidelium salutique congruat lege in perpetuum valitura constituet. Quo facto, si perseveraverint Bohemi in ejusmodi communionis desiderio, idque missa legatione petierint, sacer conventus Bohemiæ ac Moraviæ sacerdotibus communicandi sub utraque specie personas sibi subjectas & in annis discretionis constitutas, & qui id reverenter postulaverint, libertatem impartietur: ea conditione adjecta, ut inter communicandum plebem publice instruant, non sub specie panis carnem Christi tantum, nec sub specie vini solum sanguinem, sed sub qualibet specie totum & integrum contineri Christum.* Hæc Silvius de calicis promissione facta, quem per dispensationem re ipsa concessum & indultum esse ea conditione ut diversum usum velut erroneum improbarent, neque se ab ecclesia catholica in cæteris ritibus & dogmatibus sejungerent, testatur chron. lib. 21. Polyd.

Usus calicis, quia conditione Bohemis concessus.

b *Basileense*.) Sic dictum a Basilea, quo in loco hæc synodus per undecim annos celebrata fuit, ut prima & ultima sessio ejusdem concilii attestantur. *Est autem Basilea*, auctore Adr. Rom. in suo parvo theatro urbium, *vulgo Vasel, sita ad fluvium Virsum & Rhenum. Nomen Basileæ varii varie deducunt. Beatus Rhenanus a trajectu, quem Gallica lingua Pas vocant, originem traxisse existimat, ut sit dicta Basilea, quasi Bassilea; aliquibus Augusta Rauracorum dicitur. In hac civitate insignis est viarum mundities atque amanitas, iis præsertim, quibus a tergo est viridarium divi Petri, & Prædicatorum canobium, amplas areas & hortos amplissimos habentibus, & quæ Rhenum aspectant. Templorum satis magnus est numerus. Dividitur in duas civitates, una est ex parte Galliæ, vocaturque Basilea magna, estque antiqua civitas episcopalis. Altera Basilea minor ex parte Germaniæ. Conjungitur utraque civitas ponte ultra Rhenum constructo. Hanc civitatem anno 1460. Pius pontifex accademia ornavit, cujus primus rector fuit electus ejusdem anni die quarto Aprilis, isque Georgius von Andelaw præpositus Basileensis. Illustrat eam civitatem hodie typographorum solertia.*

Inchoatum fuerat concilium Senis, sed justis de causis isthinc per Martinum quintum translatum Basileæ usque ad annum domini 1442. continuatum est & absolutum. Decreto Constantiensis concilii statutum fuerat ut Papiæ celebraretur, qua de causa vero illud Martinus quintus isthinc Senas, atque iterum Senis Basileam transferre voluerit, chronicon Germaniæ his verbis enarrat: *Advenerat jam tempus conveniendi ad concilium Papiæ celebrandum; sed cum pestilente constitutione inficeretur Papiense cælum, placuit pontifici concilium transferre Senas: cumque illuc ex multis nationibus convenirent, multi quidem ex largitionibus promissis contra Martinum moliebantur, ut de pontificatu dejiceretur, quod ubi animadvertit pontifex, statim concilii conventum dissolvit: & ne quis calumniari posset pontificem sibi timere, statuit post septem annos synodum generalem celebrandam, eique concilio locum deputavit Basileam.* Paulus Langius in chronico Citizensi Lausannæ anno domini 1448. prævia obsidione urbis dissolutum & dissipatum fuisse, atque ex glorioso principio humilem finem consecutum esse, scribit. Idem indicatur in bulla Nicolai V. quæ ad finem sessionis 45. addita reperitur, ibi tamen nihil aliud actum fuisse invenitur, quam quod intercessione Friderici imperatoris Felix V. antipapa creatus ad pacem ecclesiæ conciliandam, ad acta Basileensis concilii improbanda, pseudopontificatum resignaverit, eaque de causa pacis & unitatis gratia approbaverit quæ de beneficiis in concilio Basileensi constituta fuerant.

c *Oecumenicum*.) Oecumenicum fuisse nemo negaverit, quod auctoritate pontificis indictum, sub præsidio Juliani cardinalis continuatum est eo usque, donec, illicita potestate usurpata, in pontificem Romanum, omni judicio & subjectioni coactivæ jure divino exemptum, judicium suum ipsi converterent, & pontifex legatum suum omnesque alios episcopos avocaret. Quando vero post horum discessum, synodus sub prædio cardinalis ejusdem Arelatensis continuata, invitoque pontifice prorogata est, non tantum œcumenicum, sed etiam legitimum concilium esse desiit.

Œcumenicum fuit.

d *Ex parte reprobatum*. &c.) Hanc synodum auctoritate legitima reprobatam esse constat ex sessione undecima concilii Lateranensis infra sub Leone X. celebrati; ubi *conciliabulum schismaticum, seditiosum, & nullius prorsus auctoritatis non immerito* appellatur. Nam eo tempore, quo concilium in pontificem sententiam pronuntiare ausum

Quibus de causis reprobatum.

Quæ conventio cum Bohemis inita.

ausum est, non erat in concilio legatus pontificis, omnesque præcipui episcopi discesserant, & quidem cardinalis Arelatensis munus præsidendi sibi assumpserat: & quia episcopi pauciſſimi erant introduxerunt in synodum ingentem multitudinem presbyterorum, ita ut, contra omnem formam conciliorum, non episcoporum, sed presbyterorum synodus esset. Deinde eodem tempore agebatur Florentiæ concilium alterum, in quo præsidebat summus pontifex, & cum eo sedebant episcopi Latini & Græci sine comparatione plures quam essent Basileenses, & una cum episcopis aderat imperator Græcorum, & legatus imperatoris Latinorum, ut nullo modo dubitari posset, utrum ex duobus esset verum concilium ecclesiæ generale.

Tertio. Deus quoque sententiam suam dicere volens tam horribili peste Basileam tunc affligebat, ut major pars eorum patrum, qui ibi erant, vel extincti vel secedere coacti fuerint. Quæ omnia refert Æneas Silvius in historia concilii Basileensis, cui ipse interfuit.

Quarto Patres concilii eos qui missi erant ab Eugenio quarto ut concilio præsiderent juxta morem conciliorum universalium, recipere noluerunt.

Quinto. Quia nulla decreta concilii unanimi consensu conclusa fuerunt: tum quia multi prælati & doctores utriusque juris ejusmodi decretis restiterunt; tum etiam quia in fraudem legatorum, quos a Castellæ & Angliæ regibus missos in itinere esse, atque synodo jam appropinquare cognoverant, sessione 18. festinabant definire illud, cui dictos legatos nolle assentiri sciebant.

Quæ acta concilii Basileensis approbata fuerint.

Dixi hanc synodum ex parte tantum reprobatam esse, quia cum Felix V. antipapa schismaticus ad unitatem & concordiam ecclesiæ componendam, hortatu Friderici tertii imperatoris pseudopontificatum resignasset, actaque omnia Basileensis conciliabuli suo ipsius judicio quasi improbasset, Nicolaus V. pacis gratia approbavit eas constitutiones quæ de beneficiis ecclesiasticis editæ ac promulgatæ fuerunt: reliqua omnia quæ aliorum conciliorum decretis & constitutionibus non sunt definita, judicio ejusdem Nicolai sententiam prædecessoris sui Eugenii hac in re imitantis, rejecta & improbata fuerunt. Viderit ergo Paulus Langius, qua ratione erroris maculas huic synodo inustas abstergere nitatur.

e *De auctoritate concilii*.) vide quæ de hac controversia dixi supra in notis concilii Pisani I. tempore Alexandri V. Qua ratione autem hæc circa Eugenii depositionem gesta fuerint, summatim singulas sessiones compendiose describendo breviter meo more enarrabo.

Primæ sessionis acta summatim recensita.

Anno domini 1431. die 23. Julii inchoatum est concilium: septima Decembris in ecclesia sancti Leonardi convenientes decreverunt primam sessionem celebrandam esse die Veneris, 14. Decembris, in ecclesia Basileensi primaria. Quod cum per publicas literas valvis ecclesiæ affixas singulis intimassent, omnesque ad concilium convocari solitos præsentes mandassent, tempore statuto prædicti patres convenerunt, primamque sessionem inchoarunt: qua cum præses concilii, habita oratiuncula, omnes episcopos sui officii memores reddidisset, in præsentia legatorum regis Sigismundi, & Amedæi ducis Sabaudiæ, lectum est decretum Constantiense de celebrandis post lapsum quinquennii aut septenni generalibus conciliis. Addita est lectio bullarum Martini quinti & Eugenii; quibus Basileam pro loco concilii designarunt, cum Senis inchoatum ex justis causis instinc transferri oporteret, neque ibidem continuari posset,

His ita peractis monentur patres concilii, ut fidei Christianæ propagandæ, paci procurandæ, moribusque reformandis sedulam operam impendant, de rebus in synodo peragendis domi secum diu multumque cogitent; cogitataque libere proferant. Deinde constitutum fuit quo modo quove gestu singuli se habere debeant: quod dignioribus nihil præjudicii generari debeat, si vel loco inconveniente sederint, vel ordine præpostero sententiam suam dixerint. Ne vero illi, qui ad concilium convocati sunt ulla ratione impedirentur, eodem privilegio donati sunt, quo patres concilii Constantiensis, quos sub pœna excommunicationis soli pontifici reservatæ non modo non spoliare, aliisve injuriis afficere, sed neque per viam arresti alibi detinere aut impedire licebat. Similis pœna constituta fuit in eos qui vel verbis vel factis, palam vel occulte, per se vel per alios concilium impedire, turbare aut dissolvere conati fuerint. Insuper decretum est, ut qui totius ecclesiæ causa concilio intersunt fructus beneficiorum suorum plene & perfecte percipiant. Ad extremum ordinati fuerunt notarii, inspectores notariorum, concilii promotores, & sedium ordinatores, a quibus A dum singuli instrumenta actorum petiissent, finita fuit sessio I.

Anno 1432. XV. Kalendas Martii habita est sessio II. cujus initio declaratum fuit hanc synodum Basileæ legitime congregatam fuisse: postea confirmantur decreta concilii Constantiensis de auctoritate concilii œcumenici, ejusque potestate ac jurisdictione super Romano pontifice, de episcoporum accessum non impediendo; quodque sine licentia nemo ante finem concilii discedere debeat, &c. Sessio II.

29. Aprilis anno 1432. sessione tertia judicarunt ad exstirpandam Hussitarum hæresim, motusque bellicos in Bohemia sedandos, ipsius Eugenii papæ præsentiam necessariam esse. Quam rem dum patres concilii molirentur, ex sinistra informatione motum fuit, pontificem dissolutionem concilii attentare. Quod ne fieret per oratores certos a se deputatos rogarunt. Sessio III.

B Quarta sessione, quæ celebrata fuit anno 1432. XIV. Kalendas Julii, concessus est salvusconductus omnibus ad concilium vocatis, vel in eodem controversos de fide articulos proponere volentibus. Vocatis vero ad concilium cardinalibus inhibetur, ne sede vacante novam electionem alibi quam in sacri concilii loco aggrediantur, papæ autem insinuatur, ne extra locum concilii ullos cardinales creare, vel a concilio eosdem avocare præsumat. Sessio IV.

Sessione V. quæ habita est in vigilia sancti Laurentii, judices, auditores, procuratores & præcognitores, notarii, aliique officiarii, constituti sunt cum eo mandato, ne ullius causæ judicium ultra tres menses protrahant, neve præsentes in concilio ad curiam Romanam, vel alio avocari patiantur. Sessio V.

Anno 1432. sabbato, sexta Septembris, sexta habita fuit sessio, in qua promotores concilii magister Nicolaus Amici & Hugo Barardi Eugenii quarti contumaciam accusarunt; quod concilii prætensam dissolutionem non revocasset, nec citatus per se vel legatos comparuisset. Tarentinus & Colossensis archiepiscopi, episcopus Magalonensis, & Antonius de sancto Vito, aliique pro Romano pontifice intervenientes, judicis incompetentis exceptionem, judiciique illius, quo pontificis causa agitaretur, nullitatem allegarunt. Pro cardinalibus vero ad judicium synodale vocatis allegata est justa causa absentiæ. Interposito itaque decreto causæ inquisitio duobus episcopis demandata fuit. Sessio VI.

Sessione VII. habita anno 1432. Novembris terminus intrandi conclavis ad eligendum novum pontificem est prorogatus: cardinalibus vero contumaciter emanentibus pœna privationis imposita fuit. Sessio VII.

Sessione VIII. cum Eugenius IV. decreto sessionis III. non obtemperaret, sub obtestatione divini judicii, & per viscera misericordiæ Jesu Christi monitus est secundo, ut infra 60. dies prætensam dissolutionem & convocationem congregationis sub nomine concilii generalis publice revocet; concilio adsistat. & reliqua prioris decreti impleat. Quod si non faciat, futurum decernitur ut sine ulteriore citatione contra eum procedatur, omnes ejusdem promotiones & ordinationes ecclesiasticæ a tempore contemptæ paritionis factæ cassentur. Cardinales sub pœna amissionis omnium beneficiorum ad concilium citantur, iisque ut a curia Romana recedant mandatur. Præter Basileense nullum aliud concilium haberi permittitur; cæteræ congregationes schismatica conventicula vocantur. Bononiam euntes ecclesiastici sub nomine generalis concilii excommunicantur, & beneficiis ipso facto privantur. Statuitur ne beneficia eorum qui concilio intersunt per pontificem conferri possint. Alienatio, infeudatio & impignoratio bonorum ecclesiasticorum interdicitur. Sessio VIII.

E Anno 1433. 22. Januarii habita est sessio IX. qua concilium recipitur, illique processus, quos de regni ducatibus & dominiis adimendis Eugenius papa Sigismundo imperatori, Wilielmo Bavariæ duci, aliisque concilio adhærentibus intentarat, annullantur & rescinduntur. Sessio IX.

Sessione X. quæ habita est anno 1433. 19. Februarii, post extensionem & ampliationem decreti illius sessionis VIII. de beneficiis eorum qui concilio intersunt non conferendis, Eugenii quarti contumacia est accusata, quod prætensam hujus concilii dissolutionem non revocarit, quodque tempore statuto, neque per se, neque per legatos comparuerit; sed etiamnum in contumacia perseveret. Quare petitum est, eumdem papam velut contumacem damnari, diemque & locum ad hunc actum exercendum decerni. His auditis, decretum est ut Uticensis & Novariensis episcopi per literas valvis ecclesiæ Sessio X.

affixas

affixas inquirant an ne Eugenius quartus, aut alius aliquis subſtitutus, adeſſet, qui ejus nomine coram ſynodo comparere vellet. Nemine comparente, deputati ſunt qui, actis contra Eugenium habitis diligenter perfectis, ea de re in concilio ſtatum causæ referant, ut, deinceps prævia deliberazione in causa ejusdem definitive pronuntiari poſſit.

Seſſio XI. in eccleſia majori Baſileenſi 27. Aprilis anno 1433. celebrata eſt. In hac ſtatutum eſt primo, quod Romanus pontifex per se vel legatos communi cardinalium consensu eligendos conciliis generalibus cum omnibus personis eccleſiaſticis, quæ de jure tenentur sub pœna suspenſionis & depoſitionis intereſſe debet. Secundo conſtitutum eſt, quod pontifex nemini, ne quidem cardinali, acceſſum ad conſilium prohibere poſſit; quodque ad concilium accedere volentibus licentiam impartiri teneatur, concilium prorogare, congregatum diſſolvere, aut de loco in locum ſine concilii expreſſo consensu transferre non poſſit. Tertio ſtatutum eſt, ne hoc præsens concilium Baſileense citra expreſſum omnium consensum diſſolvatur. De modo celebrandi concilii in Conſtantienſi ſynodo definito additum fuit, ut electores papæ ante conclavis ingreſſum jurent, quod ſi quis eorum electus fuerit, hæc decreta servare velit.

Sessio XII. habita eſt 13. Julii anno 1433. In qua Eugenii quarti contumacia iterum eſt accusata, quod nec tot oratorum rationibus, nec totius concilii precibus, nec Sigismundi imperatoris crebris legationibus motus concilio intereſſe dignaretur. Qua de causa patres concilii in eum varia convicia sparserunt, utpote qui nihil intenderet aliud, quam ut eccleſiam peſſumdet, ſibi vero suisque succeſſoribus jus acquirat non solum ritum sacrorum conciliorum abrogandi, & ea pro libito diſſolvendi verum etiam decreta promulgata abolendi. Et quamquam poſt expectationem sesquianni vererentur, ne frequentior dilatio pontifici conceſſa fiduciam bonæ actionis generaret, ideoque jam sententiam definitivam in eum pronuntiare parati eſſent: tamen ad inſtantiam domini imperatoris tertiam dilationem concedentes, ipsum Eugenium IV. citarunt, & orarunt ut diſſolutionem revocet, decreta facta approbet, legitime inchoatum & continuatum declaret, atque ita concilio adhæreat, & huic decreto intra sexagiota dies obtemperet. Quæ ſi non faceret, contumax & ab omni adminiſtratione pontificatus suspenderetur, omnesque subditi ab ejus obedientia, fidelitate & juramento absolverentur. De electionibus hac ceſſione conſtitutum eſt, ut prælati canonice eligantur ſine ullis, quas vocant, reservationibus. Nemo niſi ætate legitima, moribus gravis, & doctrina præditus, in sacris ordinibus conſtitutus, & juxta sanctiones canonicas idoneus episcopus eligatur: nullæ interceſſiones admittantur: pontifex pro confirmatione electionis nihil penitus recipiat: notariis detur salarium, non quod prælaturæ aut beneficio, ſed tantum quod æquivalens ſit, & respondeat laboribus & operis in scripturam impenſis.

Sessio XIII. habita eſt anno 1433. die Veneris 11. Septembris in eccleſia majore Baſileenſi. In qua poſt accusatam contumaciam Eugenii Papæ, quod infra 66. dies concilio non adhæserit, & decreto satisfacere neglexerit, promotores concilii urserunt, ut in pœnas in decreto contentas pontifex condemnetur. Imperator per legatum proprium, ſimulque per Guilielmum ducem Bavariæ ſynodi protectorem rursus inſtat pro dilatione 30. dierum. Idem fecit magiſter civium, aliique nonnulli nomine concilii & civitatis Baſileenſis, promittentes nunquam deinceps pro dilatione quidquam acturos. His de rebus legati sedis apoſtolicæ per famam informati acceſſerunt ad ſynodum, allegantes præfixum terminum sexaginta dierum necdum elapsum: ideoque contra pontificem nihil decernendum eſſe. Præses generalis concilii legatos male eſſe informatos respondit, petiitque declarari, num papa concilio per se vel per legatos suos adhærere velit. Cui interrogationi dum nihil responderetur, prorogata eſt dilatio triginta dierum, quæ in gratiam imperatoris iterum conceſſa fuit. Dimiſſis sedis apoſtolicæ legatis per decretum ſynodale, omnia contra patres vel quoscumque alios in concilio præsentes irritantur, læſi in integrum reſtituuntur, occupantesque beneficia eorum qui in concilio intersunt excommunicantur.

Anno 1433. septimo Idus Novembris habita eſt XIV. seſſio, in qua terminus sexaginta dierum Eugenio jam pridem conceſſus prorogatur, eique formula certa adhæſionis a Concilio præscribitur: qua compariturus acta ſynodalia confirmet, & quidquid ipse contra ſynodum ejusque personas dixit vel conſtituit caſſum & irritum pronuntiet. Eaque occaſione futurum promittitur, ut omnes se ad oscula pedum Eugenii submitant, illumqoe tamquam unicum & legitimum Petri vicarium agnoscant & venerentur.

Seſſio XV. celebrata eſt in eccleſia majori Baſileenſi anno 1433. sexto Kalendas Decembris. Hac ſtatutum eſt, vel potius renovatum, ut in qualibet diœceſi ad minimum semel in anno, idque octava resurrectionis domini, vel alia die, secundum consuetudinem diœceſium, per diœcesanum in propria persona (niſi canonicum fuerit impedimentum) vel per vicarium ad hoc idoneum, celebretur aliqua synodus diœcesana, quæ ad minimum biduo vel triduo duret, niſi episcopis aliter visum fuerit: quaque hoc sedulo procuretur, ut plebani ad diligentem animarum curam agendam admoneantur, ſtatuta provincialia & ſynodalia legantur, in vitam & mores a diœcesano soleiter inquiratur, ſimonia, usuræ, concubinatus, fornicationes, aliique exceſſus corrigantur, alienationes rerum eccleſiaſticarum caſſentur: clericorum abusus tollantur; clausuræ monialium ſtringantur; in ingreſſu ad religionem nihil exigatur; contra hæreses, sortilegia, incantationes sedulo & acriter animadvertatur: viſitatores diœceſis inſtituantur, qui per annum diœceſim luſtrantes ſynodalia ubique observari, non emendata ad proximam ſynodum deferri, & delinquentes debite puniri procurent. Eadem seſſione conſtituitur, ut a fine generalis concilii infra biennium & deinde ad minus semel quolibet triennio in loco tuto celebretur concilium provinciale, cui archiepiscopus cum suffraganeis cæterisque prælatis sub pœna suspenſionis intereſſe teneatur, in quo iſtius admoneantur episcopi, ut ordines & beneficia canonice conferant, bona eccleſiæ usui illicito non applicent, suique officii rationem reddant. Metropolitanus vero tamquam omnium pater monebitur ut a vitiis deſiſtat, miſſis interim illius exceſſibus ad Romanum pontificem, ſi qua in re deliquerit. Exortas provinciæ lites ſynodo provinciali sopire contendat, & ad futurum generale concilium mittendas personas idoneas cum sufficienti proviſione deſignet. Ad monaſteria quod attinet, mandatum eſt ut monachi & religioſi omnes tria substantialia profeſſionis vota diligentiſſime observent.

Seſſio XVI. celebrata eſt ipſis Nonis Februarii anno 1434. In hac Eugenius per literas poſtulatis ſynodi satisfecit. Concilium Baſileense ab initio legitime continuatum fuiſſe & prosequi debere; diſſolutionem, ac ſi nulla fuisset, irritam pronuntiat, ipsumque concilium eam omni devotione & favore adjuturum spondet: literas in palatio apoſtolico in præjudicium concilii promulgatas, proceſſus censurarum, privationum & suspenſionum caſſat & revocat: læsos in integrum reſtitui mandat.

Per secundam bullam nullum & irritum eſſe declarat quod patres concilii, contradicente pontifice, quaſi ſine ipso generalis concilii poteſtatem haberent, ſtatuere & sancire præsumpserint; citationes, proceſſus & sententias contra papam, jura & libertatem sedis apoſtolicæ & cardinales emiserint, creationes officialium, collationes beneficiorum; nullas eſſe decreverint, omnibus ne pareant sub gravi pœna præceperint.

Tertia bulla decretum seſſionis duodecimæ de adhærendo infra 60. dies concilio, & mandato cardinalibus dato non parendi sub pœna privationis, nullum & inane esse declarat ex defectu poteſtatis, & exinde quosque processus & collationes in vim decreti factas & deinceps futuras, frivolas esse decernit, mandatque sub pœna excommunicationis, ne ullum clericum Romanum curiam sequentem in sua posseſſione turbent. Quartas literas suo ſitu confectas esse négat, excusans se, quod quidquid hactenus concessum eſt illud scandali & schismatis evitandi causa fecerit, quodque eccleſiam turbare noluerit, nec concilium diſſolvere: sed ad evulſionem hæreticorum & reformationem abusuum initio pontificatus per Julianum sancti Angeli diaconum cardinalem Baſileæ ſynodum celebrari jusserit: cumque Julianus poſtea locum minus idoneum esse perscripſisset, ipsum concilium non diſſolvisse; sed Baſileam cum Bononia commutasse optaverit: ideo quod octo pene menſibus poſt terminum præfixum, nec doctores ulli, paucique prælati, cum tribus tantum episcopis adfuissent: quodque Auſtriæ & Burgundiæ duces bello inter se contenderent.

Ad conſtitutionem Conſtantienſis concilii de synodo universali non interrumpenda, respondit eam nihil de temporis prorogatione edidisse. nihilque hac in re conſtituisse quod successores pontifices obligare potuerit: ut-

Eugenius declarat se ſynodali decreto non esse ſubjectum.

pote qui synodalibus decretis exempti illis non aliter obedire teneantur, niſi bonum publicæ pacis vel eccleſiæ id jure naturæ poſtulet; maxime quia leges concilii poſitivæ ſint, quibus papa concilio ſuperior obligari non poſſit. His addit, quod illi ſine juſto præſide univerſalem eccleſiam repræſentare nequiverint, adeoque poſt diſſolutionem concilii factam citra conſensum pontificis illi non tam concilium quam conciliabulum celebraverint. Quamobrem se nequaquam induci poſſe, imo vitam se potius amiſsurum eſſe declarat, quam ut priora acta approbet, contentumque fore ut concilium deinceps fiat & hactenus fuerit, & ad finem producatur modo ipſi patres omnia attentata contra pontificem & ſedem apoſtolicam revocent, legatosque papæ velut præſides summosque concilii judices agnoscant.

Eadem seſſione, die sabbati 24. Aprilis anno 1434. continuata hoc impium decretum pronuntiarunt, quod oratores papæ conſtitutionem concilii Conſtantienſis, qua pontifex concilii poteſtati coactivæ subjicitur, juramento confirmare & approbare teneantur.

Seſſio XVII. Seſſioni XVII. quæ habita eſt Baſileæ in eccleſia majori sexto Kalendas Maii anno 1434. Sigismundus imperator coronatus cum plurimis ducibus centumque prælatis mitras albas in capite geſtantibus interfuit. In hac poſt quinque legatos pontificis concilii præſides, adempta illis omni jurisdictione coactiva, admiſſos, actum eſt de modo procedendi: nimirum quod feria sexta ſit conveniendum, præſidisque absentiam prælatus in ordines subsequens adimplere debeat.

Seſſio XVIII. Seſſione XVIII. habita sexto Kalendas Julii repetitur decretum concilii Conſtantienſis, quod declaratum eſt generale concilium poteſtatem immediate a Deo habere talem, cui papa, etiam in negotiis fidem moresve eccleſiæ concernentibus, obtemperare teneatur.

Seſſio XIX. Seſſionis XIX. anno 1434. VII. Idus Septembris celebratæ initio actum eſt de modis unionis inter Græcos & Latinos ineundæ. Placuit ut ſi Baſileam adduci non possent, alius aliquis locus maritimis oris vicinus eligeretur; quodque sumptus & impensas Græcis ex oriente advehendis neceſſarias Latini præparare debeant, ſintque parati patres hujus concilii poſt mensem unum ab adventu Græcorum Baſilea recedere, & ad eum locum accedere, quem patriarcha & imperator Conſtantinopolitanus eligendum duxerint.

Præter hæc ordinatum eſt hac seſſione, ut diœcesani locis, ubi Judæi morantur, eruditos conſtituant viros, quorum doctrina infideles poſſint errores suos agnoscere, & auctoritate ad verbi prædicationem audiendam compelli. Item renovata sunt omnia illa decreta anteriorum conciliorum, quibus Chriſtianis communicationes cum Judæis in fide, moribus, victu, potu & in commerciis interdicuntur. Qua de causa conſtitutum eſt, ut habitum & locum habitationis separatum habeant Baptizatis Judæis conceſſum eſt, ut ea quæ fenore acquiſiverunt retinere poſſint. Pauperibus eleemosynis eccleſiæ provideri mandatur, ſimulque converſis omnibus præcipitur, ne ceremonias usurpent.

Seſſio XX. Seſſione XX. anno 1435. XI. Kalendas Februarii publici concubinarii a perceptione fructuum tribus menſibus suspenduntur, & ſi concubinam ſtatuto tempore non dimiserint, omnibus beneficiis privantur. Illi vero publici concubinarii eſſe diffiniuntur, qui vel confeſſione propria vel evidentia facti tales sunt, vel qui saltem mulierem de incontinentia suspectam moniti non dimittunt. Ne tales pecuniaria multa puniantur sub anathemate interdicitur. Filiis inde ex concubinatu natis apud patrem habitare non permittitur. Laici ſimiliter ut concubinatu abſtineant serio monentur. De vitandis excommunicatis hic repetitur quod Conſtantienſis synodus hac de re jam ante ſalubriter conſtituerat.

Seſſio XXI. Seſſio XXI. habita anno 1435. die Jovis 9. Junii, annatæ pro beneficiorum collatione & electionum confirmatione dari solitæ velut ſimoniacæ reprehenduntur. Triennalem beneficii poſſeſſorem non eſſe turbandum decernitur. Ad horas canonicas tractim & debita gravitate cantandas bene conſtitutum eſt, ut clerici tunica talari & superpelliceis mundis ultra medias tibias longis ſine confabulationibus choro interſint. In matutinis poſt Venite, in miſſa poſt ultimum Kyrie, in reliquis horis poſt primum psalmum, chorum ingreſſus vel non admittatur, vel saltem velut absens habeatur: præsentiæ ad ſingulas horas diſtribuantur: additumque ut privatim horas legentes easdem clare ac diſtincte legant: ut vagantes per eccleſiam totius diei præsentia careant: ut symbolum Nicænum integriter canatur: sacerdotes nullo debito se obſtringant: nulli actus capitulares citra neceſſitatem feſtis diebus habeantur: larvales & theatrales illi loci, qui in feſto Innocentium usurpari solebant, ab eccleſia arceantur.

Seſſione XXII. anno 1435. Idibus Octobris condemnantur hæreses F. Auguſtini de Roma, qui docebat Chriſtum quotidie peccare; non omnes fideles juſtificatos eſſe membra Chriſti: per vinculum caritatis solius neminem Chriſti membrum effici. Vide quæ de ejus scriptis refert Poſſevinus in apparatu sacro, verbo *Auguſtinus de Roma*. Seſſio XX

Seſſione XXIII. VIII. Kalendas Aprilis anno 1436. sanctiones de Romani pontificis electione innovantur; nimirum, ut decima poſt obitum die conclave cum Spiritus sancti invocatione cardinales ingrediantur duos dumtaxat famulos secum aſſumant: ceremoniarum causa clerici duo, quorum unus ſit notarius, accedant. Camerarius reliquos excludat; omnia victualia præter medica a cubiculis amoveantur. Cibaria ſingulis diebus perquirantur: nullæ epiſtolæ admittantur. Cardinales digniorem se electurum ante scrutinium jurent: ante sex completa scrutinia nullus fiat acceſſus. Electus in papam teneatur consentire, profeſſionem fidei emittere, omniumque generalium conciliorum observantiam polliceri, schismata tollere, libertatem eccleſiaſticam juvare, curiam suam reformare, eccleſiæ ditiones fideliter gubernare, nulla in re quæſtum sed caritatem intendere. Seſſio XX

Eadem seſſione ſtatutum eſt ne pontifex consanguineum vel affinem usque ad tertium gradum ducem, marchionem, feudatarium, vel emphyteutam. Urbis vel etiam provinciarum præſidem conſtituat, ne conſtitutum cardinales approbent, omniaque cardinalium conſilio gubernet. De numero & qualitate cardinalium eligendorum hac seſſione conſtitutum eſt, ut tantum 24. eligantur hujusmodi, qui in scientia & moribus rerumque experientia ſint excellentes, ætate maturi & graves, licentiam vel doctoratum in jure vel theologia habentes: neve electi ſint consanguinei pontificis vel aliorum cardinalium, nullaque irregularitate præditi.

Seſſione XXIV. anno 1436. VIII. Kalendas Maii celebrata promiſſio legatorum qui pro unione cum Græcis ineundo Conſtantinopolim miſſi erant acceptatur, approbatur, ratificatur, tempusque pacta complendi ad annum prorogatur. Salvusconductus Græcorum imperatori, patriarchæ, aliisque 700. personis offertur, licet unio non fieret. Cumque per auream bullam imperator Græcorum & per plumbeam patriarcha Conſtantinopolitanus se ad aliquem locorum acceſſuros promiſiſſent, pro impetrandis neceſſariis hanc in rem impenſis promulgatæ & conceſſæ sunt plenariæ indulgentiæ iis qui in hunc finem tantum, quantum quisque integra septimana familiæ ſuſtentandæ impendit, contribuerent. Seſſio XXI

Seſſione XXV. quæ habita fuit anno 1437. Nonis Maii, de loco futuri œcumenici concilii ſtatutum eſt, quo vel Baſileæ, vel Avenione, vel in Sabaudia Græci, cujuscumque ſint eminentiæ, teneantur convenire. Pro sumptibus alendorum orientalium omnibus eccleſiaſticis exemptis & non exemptis decimæ impoſitæ fuerunt. Seſſio XXV

Seſſio XXVI. anno 1437. pridie Kalendas Auguſti celebrata fuit, qua Eugenium papam inſimulant, quaſi nulla exhortatione ad morum emendationem, & abusuum correctionem trahi potuerit, electioni bonorum paſtorum aſſensum non præbuerit, beneficia ſimoniace contulerit, concilio Baſileenſi non adhæserit, bonos expulerit, pro gravi pecunia dignitates contulerit, synodalia priorum pontificum decreta revocarit, a concilio legatos solverit, cardinalium conſilia respuerit, dispensatione ſibi credita abutatur, patrimonium Petri perdiderit & diminuerit, subſidia in conductionem Græcorum conferenda per multiplicatas in contrarium indulgentias impediverit, juramentum præſtitum non servarit: quare eum una cum cardinalibus iterum citarunt. Seſſio XXVI

Seſſione XXVII. habita anno 1437. VI. Kalendas octobris absenti a concilio pontifici cardinalium electionem interdicunt, eas quas ante fecerat caſſas & irritas eſſe pronuntiant, & quidem nominatim eam, qua Eugenius cardinalitiæ dignitati mancipaverat patriarcham Alexandrinum. Bullam ejusdem Eugenii, qua Florentiam vel Utinum pro loco concilii futuri deſignaverat, nullam eſſe decernunt. Cumque pro unione Græcorum cum Latinis prosequendis impensas contuliſſent, metuerentque ne hac de causa pontifex civitatem Avinionem cum comitatu Venayſino & dominiis ſibi adjacentibus aut venderet aut oppignoraret, alienationem ejus omnino prohibent. Seſſio XXVII

Seſſio XXVIII. habita eſt die Martis 1. Octobris an- Seſſio XXVIII

no 1437. In hac promotores concilii monitorium & citationem contra Eugenium reproduxerunt in originali, eumdemque contumacem declarari petierunt, quod in termino perentorie præfixo non comparuiſſet. Qui exinde per duos episcopos ter alta voce citatus ex ambone declaratus eſt absens, ideoque contra eumdem ulterioribus procedendum eſſe.

Seſſio XXIX. Seſſione XXIX. anno 1437. IV. Idus Octobris celebrata causæ, ob quas pontifex Baſileam œcumenico concilio deſtinatam rejecerit, refutantur. Avinionem commodiorem eſſe Baſilea vel Sabaudia negatur. Cumque Eugenius concilium Ferrariam transferre cogitaret, eoque Conſtantienſis concilii decreta infringeret, illiusque judicem se conſtitueret, approbationem factam revocaret, decretum Baſileense vilipenderet, declarat synodus prætensam concilii diſſolutionem & translationem Ferrariam cum censuris irritas & inanes eſſe, præcipitque Eugenio ut infra 4. menses cum vera satisfactione sub pœna suspenſionis & depoſitionis conatibus deſiſtat. Omnes bullas transferendi concilii ceſsat. Ferrariam adeuntes & Eugenii mandato obtemperantes excommunicat.

Seſſio XXX. Seſſio XXX. habita eſt X. Kalendas Januarii, anno 1437. qua decernitur quod laici & clerici non sacerdotes communicare sub utraque specie non aſtringantur, quodque eccleſia poteſtatem habeat ordinandi modum quemdam, juxta quem non conficientes euchariſtiam sumere debeant. Addit certa fide tenendum eſſe quod sub specie panis non tantum caro, & sub specie vini non sanguis tantum, sed sub qualibet specie Chriſtus totus contineatur. Consuetudinem laudabilem, a patribus introductam diutiſſime observatam, a doctoribus eximiis commendatam, pro lege habendam, neque deinceps ulli hominum licere eam vel reprobare, vel ſine auctoritate eccleſiæ immutare.

Seſſio XXXI. Seſſione XXXI. IX. Kalendas Februarii, anno 1438. de cauſis litigantium ſtatutum eſt, ut qui itinere quatuor dierum Roma diſtant, agitentur illo loco ubi exortæ sunt, appellationes frivolæ ad sedem apoſtolicam interpoſitæ rejiciantur, introductaque appellatio ad evitandos sumptus partium in loco committatur. Cum apud concilium indictum Ferrariæ causæ agitentur voluit synodus causas quascumque pendentes & commiſſas, perque appellationem ad sedem apoſtolicam devolutas apud hanc synodum tractari. Eadem seſſione de beneficiorum collationibus conſtitutum eſt, ne pontifex Romanus ulli deinceps quacumque ex causa expectativas, quas vocant, concedat. Reservationes particulares quæcumque in poſterum annullantur: beneficia non niſi doctis & litteratis conferantur, eo ordine & modo quo in conciliabulo præscribitur. Poſt hæc Eugenius velut contumax ab omni administratione pontificatus in spiritualibus & temporalibus suspenditur: eamdem ad concilium devolutam esse decernitur. Reges aliique laicis monentur. Eccleſiaſticis sub pœna excommunicationis & suspenſionis mandatur ut, ea durante suspenſione, ipſi Eugenio non obediant.

Seſſio XXXII. acta. Seſſio XXXII. habita fuit anno 1438. IX. Kalendas Aprilis: in qua priori loco pro futura celebranda synodo deſignato duæ pluresve partes synodi firmiter inhærent: illudque concilium quod ab Eugenio Ferrariæ celebrandum indictum fuerat, cum ipso Eugenio ceterisque omnibus qui intereſſent, excommunicatur.

Seſſio XXXIII. Seſſio XXXIII. celebrata fuit anno 1439. XVII. Kalendas Junii, in qua, ad oſtendendum quod synodus immediatam a Chriſto poteſtatem habeat, tres aſſertiones, quas veritates fidei perperam nominant, ponunt hasce. 1. Concilium eſt supra papam & quemlibet alterum. 2. Quod papa non poſſit concilium legitime congregatum ſine ejus consensu, vel pro sua auctoritate diſſolvere, aut in aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre. 3. Qui prædictas aſſertiones pertinaciter impugnat hæreticus eſto.

Seſſio XXXIV. Seſſione XXXIV. habita anno 1439. IV. Kalendas Julii, vigore Conſtantienſis concilii, seſſione IV. & V. quo placitis concilii refragantes & obedire nolentes ad condignas pœnas condemnantur, synodus Eugenium tamquam contumacem, præceptis eccleſiæ inobedientem, violatorem canonum synodalium, unitatis eccleſiæ perturbatorem, ſimoniacum, perjurum, incorrigibilem, ſchismaticum, a fide devium, jurium & bonorum eccleſiæ perditorem, a pontificatu depoſitum declarat, inhibensque ei ne deinceps talem se gerat, Chriſtianos omnes ab ejus fidelitate & obedientia absolvit, omnibus sub pœnis hæreſeos, & omnium beneficiorum dignitatumque privatione obedientiam veterem interdicens.

Seſſio XXXV. Seſſione XXXV. VI. Idus Julii, anno 1439. juxta tenorem synodalis supra promulgati, decernitur quod non niſi potiſſimorum patrum votis consentientibus concilium diſſolvi poſſit aut debeat, quodque poſt sexageſimum depoſitionis diem ad novi pontificis electionem procedi debeat.

Seſſio XXXVI. Seſſione XXXVI. anno 1439. XV. Kalendas Octobris celebrata declaratur sententiam quæ tuetur quod beata Virgo, præveniente & operante gratia Dei ſingulari, originali peccato obnoxia non fuerit, piam, sanctam, cultui eccleſiaſtico, fidei catholicæ, rectæ rationi, & sacris literis consonam, ideoque tenendam eſſe. Ut feſtum conceptionis beatæ Virginis deinceps VI. Idus Decembris convenienti honore celebretur: indulgentiæ in eum finem promulgantur.

Seſſio XXXVII. Seſſione XXXVII. quæ anno 1439. IX. Kalendas Novembris habita eſt, ad futuram pontificis electionem ſtabiliendam, conſtitutum eſt, ne sede vacante aliter quam per concilium pontifex eligatur, quodque ante sexageſimum diem vacantis sedis ad electionem procedi non debeat, habeaturque ille pontifex, quem duæ partes suffragantium & voventium electorum cardinalium elegerint. Eadem seſſione conſtitutum eſt, ut omnes electores euchariſtiam sumant, & deinde ante ingreſſum conclavis juramentum secundum decretum seſſionis XXIII. emittant. De electo ſtatuitur ut in præsentia notarii & decem teſtium infra diem naturalem consentiat: ſin minus, electio irrita ſit: priusquam grave quid incipiat vel tractet, in loco concilii coronetur, se catholicum semper fore, concilia generalia observaturum, pro hæreſibus extirpandis diligenter laboraturum, conciliumque inchoatum continuaturum promittat.

Seſſio XXXVIII. Seſſione XXXVIII. anno 1439. III. Kalendas Novembris celebrata synodus carpit Eugenium, quod edito Florentiæ libello traslationem prætensam & conventiculum (ut vocant) Ferrariense defendat, quodque synodum Baſileensem & decreta Conſtantienſis concilii in malignum sensum traxiſſe dicat, tres veritates supra recenſitas inanes pronuntiet, nec tamen aperiat quo sensu easdem approbet. Ipsum vero libellum, quo patres Baſileenſis concilii Eugenius debitis eccleſiaſticis censuris perſtringit, synodus omnibus collegiis & univerſitatibus, laicis & eccleſiaſticis interdicit, neve eumdem publicent, aut eidem credant seu faveant, censuris damnationis vel reprobationis in eo contentis (quas nullas declarat) obediant vel moveantur, severe præcipit. Statuit etiam synodus hac seſſione, ut defunctis eccleſiarum & cœnobiorum prælatis, absentes non exspectentur, quique plurium quam duorum dierum itinere abeunt ad electionem non vocentur, niſi aliud alibi peculiari ſtatuto & consuetudine receptum fuerit. Ad futuram novi pontificis electionem juxta decretum seſſionis XXXVII. supra enarratum, conſtitutæ sunt triginta duæ diversarum nationum personæ, quæ una cum notariis aliisque miniſtris ad electionem legitime prosequendam neceſſariis proxima seſſione conclave ingrederentur.

Seſſio XXXIX. Seſſio XXXIX. habita eſt anno 1439. XV. Kalendas Decembris. In hac illi 32. viri, qui præcedente seſſione Spiritus sancti conclave ingreſſi, septima die quintoque scrutinio Amedeum ducem Sabaudiæ, qui in solitudine Ripaliæ jamdiu continenter vixerat, juxta factos canones in pontificem Romanum elegerunt, eamque factam electionem patres concilii approbarunt & confirmarunt.

Seſſio XL. Seſſio XL. anno 1440. IV. Kalendas Martii celebrata fuit: in qua dum synodus Ludovicum cardinalem sanctæ Ceciliæ, aliosque episcopos & abbates cum Joanne comite in Thierſtein ad electum Amedeum pro pontificatu suscipiendo ablegaſſet, eumque magnis precibus ad consentiendum & acceptandum induxiſſet, poſt insignia pontificatus illi collata, & juramentum ab eodem præſtitum, factam electionem publicarunt, impoſito illi nomine Felicis V. eumdem pro vero pontifice agnoscendum: eidem soli sub censuris suspenſionis, privationis & excommunicationis obediendum eſſe decreverunt, annullatis & caſſatis iis omnibus quæ Eugenius IV. contradixiſſet vel edidisset.

Seſſio XLI. Seſſio XLI. celebrata eſt anno 1440. X. Kalendas Auguſti. In hac synodus calumnias, convicia, aliaque injuriosa scripta contra Felicem V. cererosque hujus concilii patres publicata & evulgata, una cum incertis commina-

minationibus pœnarum, nulla & irrita esse declarat. Omnibus vero, cujuscumque status, ordinis, dignitatis vel conditionis fuerint, eadem synodus præcipit sub omnibus censuris, ne hos libellos injuriosos acceptent, prædicent, publicent, defendant, iisve quovis pacto consentiant aut obediant: aut istorum libellorum prætextu illius beneficia occupare vel impetrare, aut quidquam in eorum præjudicium facere præsumant.

Sessio XLII. Sessione XLII. anno 1440. pridie Nonas Augusti decernitur decimas omnium ecclesiasticorum proventuum, cujuscumque nominis fuerint, Felici papæ ejusque collectoribus pro nova provisione suspensionis & interdicti persolvendas esse, non obstantibus ullis privilegiis vel constitutionibus. Si tamen aliqua natio se gravatam allegat, moderationi Felicis V. synodus omnia committit. Statuitur etiam, quod dictæ decimæ semel tantum quolibet anno exigantur, quodque Germaniæ beneficia, quorum reditus quinque marcas argenti annuatim non excedunt, his non includantur. Collectoribus mandatur, ne quidquam ultra statutas quintas vel decimas exigant, vel pro suo labore petant; sed salario ex camera Felicis illis assignando sint contenti, moderateque in exigendis decimis agant, ne ornamenta ecclesiæ vendantur. Item ne personæ solutionem negligentes, & exinde excommunicationem incurrentes, Romam vel ad curiam venire teneantur.

Sessio XLIII. Sessione XLIII. anno 1441. Kalendis Julii constituitur ut ad turbas ecclesiæ sedandas, pacemque & unionem fidelium intercessione divæ Virginis impetrandam, debita solemnitate festum visitationis beatæ Virginis celebretur VI. Nonas Julii. Qui matutinis processionibus, concioni, missæ, officio, primis aut secundis vesperis interfuerint, pro quolibet officiorum centum dierum indulgentiis donantur.

Sessio XLIV. Anno 1442. v. Idus Augusti habita est sessio XLIV. qua illi qui concilio interfuerant, eaque de causa ad instantiam nonnullorum apud Eugenium pontificem suis beneficiis spoliati erant, in integrum restituuntur, violentique detentores expelluntur & dejiciuntur ea conditione, ut nisi ante præfixum terminum possessionem beneficiorum vel ipsi detentores evacuent, vel etiam ipsa collegia evacuari non procurent, graves censuras incurrant: de perceptis fructibus cum priore justo possessore transigi & componi mandatur, concluditurque ad extremum, ut contra inobedientes & contumaces brachium sæculare imploretur.

Sessio XLV. Anno 1442. XVII. Kalendas Junii habita est sessio ultima, qua, ab conciliis Constantiensi & Basileensi obtemperandum, pro loco futuri concilii nominatur Lugdunum urbs Galliæ, ubi gravissimas ob causas post triennium ab hoc die computandum generale concilium celebretur. Omnibus cardinalibus, patriarchis, prælatis, aliisque interesse debentibus præcipitur, ut statuto tempore accedant. Felici V. concessum est, ut statutum terminum abbreviare possit. Circa finem declaratur, quod patres non intendant Basileense hoc concilium dissolvere: sed potius continuare & absolvere, si modo respublica Basileensis securitatem hucusque concilio concessam servaverit illæsam. Quod si vero impedimentum aliquod inciderit, pro continuatione hujus concilii nominatur civitas Lausana provinciæ Bisuntinæ, qui est locus ad generale concilium celebrandum aptissimus & maxime idoneus. Quid ibidem gestum fuerit, & quando, ex bulla Nicolai quinti, quæ huic sessioni in actis subjungitur dixi supra verbo *Basileense*.

† *Inchoatum anno* 1431. &c.) Constat evidenter ex actis concilii. Sunt qui aliter sentiunt, sed fortasse acta synodalia vel non viderunt, vel non accurate inspexerunt.

APPENDIX CONCILII BASILEENSIS.

ANNO CHRISTI 1434. Ex Labbei Conc. to. 13.

* ACTA CONCILII BASILEENSIS, AD Præmonstratensem ordinem spectantia, prout originalia nobis exhibita testantur, habenturque in regestis curiæ parlamenti Parisiensis, ac magni regis concilii.

Confirmantur, approbantur, & renovantur a concilio Basileensi privilegia Præmonstratensis ordinis die III. mensis Decembris anni 1434.

SAcrosancta generalis synodus Basileensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, dilectis ecclesiæ filiis abbati monasterii Præmonstratensis, Laudunensis diœcesis, cæterisque, coabbatibus, præpositis, prioribus, canonicis, & conventibus universis monasteriorum, & locorum ordinis Præmonstratensis ubilibet consistentibus salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ministerium nostrum, quo universali ecclesiæ afficimur, ac debitum perducatur effectum. Sane pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus vobis & ecclesiis ac monasteriis vestris super privilegiis, indulgentiis, exemptionibus, bonis, libertatibus, immunitatibus, & consuetudinibus honestis & præscriptis dudum vobis concessis, ut illibata permaneant, robur nostræ confirmationis, approbationis, & renovationis adjicere de benignitate nostra dignaremur. Nos igitur, qui pro tuitione, & defensione ecclesiarum, monasteriorum, bonorum, & consuetudinum laudabilium, ac personarum ecclesiasticarum, signanter religiosarum, ferventer laboramus, hujusmodi supplicationibus inclinati, omnes libertates, gratias, immunitates, prærogativas, consuetudines laudabiles & præscriptas, indulgentias, exemptiones, bona, privilegia & indulta a Romanis pontificibus per apostolicas aut quascumque alias literas vobis & ecclesiis ac monasteriis vestris prædictis concessas & concessa: nec non libertates & consuetudines laudabiles, exemptiones, & salvagardias sæcularium exactionum, a quibuscumque divis imperatoribus, regibus, principibus, vel aliis Christi fidelibus, vobis & eisdem vestris ecclesiis ac monasteriis indultas, datas & concessas, tenores omnium habentes præsentibus pro expressis, sicut ea juste & pacifice possidetis, vobis & eisdem vestris ecclesiis ac monasteriis auctoritate universalis ecclesiæ confirmamus, illasque & ea renovamus, approbamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, approbationis, renovationis, & communitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & universalis ecclesiæ se noverit incursurum. Datum Basileæ tertio Nonas Decembris anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo trigesimo quarto.

ANNO CHRISTI 1434.

Litera compulsoria, ab illustrissimo Bellicensi episcopo, a sacrosancta Basileensi synodo deputato emanata: in quibus libellus supplex ab abbate, canonicis, & conventu monasterii sancti Joannis Ambianensis, ordinis Præmonstratensis, eidem synodo præsentatus; commissio ab eadem synodo eidem illustrissimo episcopo data; atque acceptatio & ordinatio ab eodem illustrissimo episcopo consequenter facta continentur, anno 1435. die XXI. Februarii.

GUillelmus Dei & apostolicæ sedis gratia episcopus Bellicensis; judex & commissarius causæ ac partibus infra scriptis a sacrosancta generali synodo Basileensi specialiter deputatus,

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

cætus, universis & singulis dominis abbatibus, prioribus, præpositis, decanis, scholasticis, archidiaconis, cantoribus, custodibus, thesaurariis, sacristis, succentoribus, cellariis, obedientiariis, tam cathedralium, quam collegiatarum canonicis, parochialiumque ecclesiarum rectoribus seu locatenentibus eorumdem, plebanis, viceplebanis, capellanis, curatis & non curatis, vicariis perpetuis, altaristis, beneficiatis, cæterisque presbyteris, clericis, notariis & tabellionibus publicis quibuscumque per civitatem & diœcesim Ambianenses, ac alias ubilibet constitutis, & eorum cuilibet in solidum, ad quem vel ad quos præsentes nostræ literæ pervenerint salutem in domino, & nostris hujusmodi, imo verius dictæ synodi, firmiter obedire mandatis. Noveritis quod nuper synodus ipsa quamdam commissionis sive supplicationis scedulam per certum suum cursorem nobis præsentari fecit, quam cum ea qua decuit reverentia recepimus, hujusmodi sub tenore.

Sacrosanctæ generali synodo Basileensi humiliter exponitur pro parte devotorum ecclesiæ filiorum Matthæi abbatis, canonicorum, & conventus monasterii S. Joannis prope & extra muros Ambianenses ordinis Præmonstratensis, quod licet tam ex privilegiis, concessionibus, & indultis toti ordini Præmonstratensi auctoritate apostolica ab olim concessis, quam usu, observantia, & consuetudine præscriptis, fuerint & sint exempti atque immunes a visitatione reverendi in Christo patris domini episcopi Ambianensis pro tempore existentis, suorumque vicariorum, procuratorum, & officiariorum, ac procurationum sibi ratione visitationis exinde solvendarum; sed per suum patrem abbatem seu alios religiosos dicti ordinis, quoties tempus visitationis ingruit, visitari consueverint; Nihilominus tamen quidam Firminus de Bermaco, assertus presbyter sæcularis, ac rector parochialis ecclesiæ S. Sulpitii Ambianensis, tamquam procurator & procuratorio nomine reverendi patris domini Joannis, moderni episcopi Ambianensis, a finis civitate & diœcesi notorie absentis, & in remotis agentis, prætextu cujusdam indulti apostolici, a sanctissimo domino nostro Eugenio papa moderno sibi, ut dicitur, concessi, ut ecclesias, monasteria, & alia loca ecclesiastica, earumdemque personas civitatis & diœcesis antedictarum, in quibus sibi visitationis officium de jure vel consuetudine competit, posset per aliquam personam sive personas idoneas, quam vel quas ad id duceret deputandas, usque ad decennium, quoties tempus visitationis ingrueret, etiam duo vel plura ex ecclesiis, monasteriis, seu locis, eadem die visitare, & procurationem ratione visitationis sibi debitam in pecunia numerata recipere; assertarumque literarum apostolicarum atque processuum, a reverendo patre domino Fernando episcopo Lucensi, asserto ipsarum executore, desuper emanatorum prætextu, mediante auxilio vicariorum & aliorum officiariorum antedicti domini Joannis episcopi conatus fuit eosdem exponentes ac eorum monasterium visitare, & ab eis, quamvis pauperes existant causantibus guerris & calamitatibus regni & partium Franciæ, plenam procurationem ab eis exigere: & quia ipsi exponentes eumdem Firminum, assertum presbyterum sæcularem & procuratorem, ad visitationem admittere differebant, coram venerabili patre domino Firmino abbate monasterii S. Fusciani in nemore, ordinis S. Benedicti, Ambianensis diœcesis, tanquam subexecutore hujusmodi prætensorum processuum, vigore generalis clausulæ, *Cæterum etiam*, &c. in eisdem prætensis processibus appositæ, conveniri & evocari atque de ipsius mandato sub quibusdam assertis pœnis juris sive censuris moneri & citari, ac alias multipliciter per eumdem, ac de ipsius mandato, diversimode vexari & gravari procuravit ac fecit; propter quod pro parte ipsorum exponentium super revocatione hujusmodi prætensæ monitionis, & aliorum gravaminum illatorum, & provisione super his, ne contra ipsos exponentes interim cum rerent aliquæ pœnæ, primo fuit supplicatum: & tandem, quia dictus dominus Firminus, assertus abbas & subexecutor, qui causam & negotium hujusmodi ad prædictum dominum Fernandum episcopum Lucensem, & curiam Romanam remittere conabatur quantum in eo existebat, & ab aliis gravaminibus illatis provocatum fuit & appellatum; dignetur igitur hæc sancta synodus tenores & effectus omnium præmissorum & circumstantiarum, etiamsi forsan in remissione hujusmodi consensum vel contradictum fuerit, pro sufficienter expressis hic habendum, causam vel causas hujusmodi appellationis nullitatisque, iniquitatis & injustitiæ hujusmodi prætensæ requisitionis, monitionis, & aliorum processuum, ac etiam attentatorum & innovatorum forsitan perpetratorum in præjudicium dictorum exponentium, alicui prælato, seu alteri probo viro in dignitate constituto, de quo videbitur expedire, committere audiendum, cognoscendum, decidendum, & fine debito terminandum, cum suis omnibus emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis, cum potestate citandi prædictos dominum Joannem episcopum & Firminum de Bermaco, omnesque alios & singulos sua interesse credentes, tam conjunctim, quam divisim, sibique & dictis dominis Fernando episcopo & Firmino abbati vicariisque & officiariis antedicti domini Joannis episcopi & aliis, quibus expediens fuerit, inhibendi, & etiam ubi, quando, & quoties fuerit opportunum, attentata & innovata, si quæ sint, revocandi, & ad statum pristinum reducendi, & ipsos exponentes a quibuscumque prætensis sententiis ecclesiasticis simpliciter vel ad cautelam absolvendi, & cætera faciendi, quæ ad hujusmodi causæ cognitionem pertinere dignoscuntur, non obstantibus hujusmodi prætensa remissione ad curiam Romanam, ad dictum dominum Lucensem episcopum, & aliis desuper emanatis: & etiam nonobstante, si forsan causa seu causæ hujusmodi ad hanc synodum legitime devolutæ seu in ea de juris necessitate tractandæ seu finiendæ non existant. In fine vero dictæ commissionis sive supplicationis scedulæ scripta erant de alterius manus litera, superiori literæ ipsius scedulæ penitus & omnino dissimili ac diversa, hæc verba, videlicet, Audiat dominus episcopus Bellicensis, citet ut petitur, absolvat etiam ad cautelam, si & prout de jure, & justitiam faciat. Cujus quidem commissionis vigore citatione legitima una cum inhibitione extra locum dictæ synodi & ad partes

ANNO CHRISTI 1435.

tes per nos in forma ſolita & conſueta decreta & conceſſa, ſubſequenter fuit nobis pro parte reverendi patris & religioſorum virorum Matthæi abbatis, canonicorum, & conventus monaſterii S. Joannis prope & extra muros Ambianenſes, ordinis Præmonſtratenſis principalium, in dicta nobis facta & præſentata commiſſione principaliter nominatorum, expoſitum cum querela, quod nonnulli domini prælati, judices, officiales, commiſſarii, delegati, ſubdelegati, executores, ſubexecutores, ordinarii, extraordinarii, collegia, capitula, notarii, & tabelliones publici, aliæque eccleſiaſticæ & ſæculares perſonæ civitatis & diœceſis antedictarum penes ſe habeant & detineant in eorum ciſtis, ſcriniis, notis * areſcheticis, protocollis, ſive manualibus eorum receperint, necnon habentes ſciant & detineant nonnulla jura, actitata, literas, ſcripturas, privilegia, ſtatuta, regiſtra, ac alia jura & munimenta cauſam & cauſas hujuſmodi tangentes & tangentia, & pro defenſione juris ipſorum dominorum Matthæi abbatis, canonicorum & conventus, monaſterii antedicti principalium neceſſarias & neceſſaria, ac ſine quibus de ipſius cauſæ meritis ad plenum liquere non poſſit: quapropter fuimus pro parte eorumdem dominorum Matthæi abbatis, canonicorum & conventus principalium debita cum inſtantia requiſiti, quatenus ipſis ſuper hoc de opportuno remedio providere, ac literas compulſorias in talibus fieri conſuetas extra locum dictæ ſynodi & ad partes in forma ſolita & conſueta decernere, & concedere dignaremur. Nos igitur Guillelmus epiſcopus judex & commiſſarius præfatus, attendentes requiſitionem hujuſmodi fore juſtam & conſonam rationi, ac quod juſta petenti non ſit denegandus aſſenſus, quodque boni & juſti judicis ſit cuncta rimari, ne ratione occultationis jurium & munimentorum hujuſmodi alicujus partium in ipſa commiſſione nominatarum juſtitia valeat deperire: idcirco auctoritate dictæ ſynodi nobis commiſſa & qua fungimur in hac parte vos omnes & ſingulos ſupradictos, & veſtrum quemlibet in ſolidum communiter & diviſim tenore præſentium requirimus & monemus primo, ſecundo, tertio & peremptorie, vobiſque nihilominus & veſtrum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub infraſcriptis ſententiarum pœnis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus infra ſex dierum ſpatium poſt publicationem ſeu notificationem præſentium vobis ſeu alteri veſtrum factam, & poſtquam pro parte dominorum Matthæi abbatis, canonicorum & conventus principalium prænominatorum fueritis requiſiti ſeu alter veſtrum fuerit requiſitus, immediate ſequentium, quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies vobis univerſis & ſingulis ſupradictis pro tertio & peremptorio termino ac canonica monitione aſſignamus: Iſta tamen quod in his exequendis unus veſtrum alium non expectet, nec alter pro alio ſe excuſet, a præfatos dominos officiales, judices, collegia, capitula, notarios & tabelliones publicos ac alias perſonas quaſcumque eccleſiaſticas & ſæculares, atque loca alia per exhibitorem præſentium vobis nominandos, nominandas, & nominanda perſonaliter accedatis & quilibet veſtrum accedat, eoſque & eorum quemlibet requiratis & moneatis, quos nos etiam tenore præſentium ſic requirimus & monemus, eiſque & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub ſimilibus pœnis infra ſcriptis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus infra duodecim dierum ſpatium, poſt monitionem & requiſitionem hujuſmodi eis factam immediate ſequentium, quorum duodecim dierum quatuor pro primo, quatuor pro ſecundo, & reliquos quatuor dies ipſis & eorum cuilibet pro tertio & peremptorio termino, ex monitione canonica aſſignatis, quos nos etiam ſic aſſignamus, eiſdem omnia & ſingula acta, actitata, inſtrumenta, literas, ſcripturas, & munimenta prædictas, & prædicta, cauſam & cauſas hujuſmodi concernentes & concernentia originaliter, vel eorum veſtra tranſumpta in publicam formam redacta ſeu ſigillis authenticis b ſigillatim & ſignata aut ſub talibus modo & forma publicata c quod eiſdem in loco dictæ ſynodi & alibi in judicio & extra illud merito valeat & debeat plenaria fides adhiberi, nil addendo vel minuendo quod facti ſubſtantiam immutet ſeu variet, intellectis præfatis dominis Matthæo abbati, canonicis & conventui principalibus vel eorum legitimo procuratori ſeu ſyndico præſentiumque exhibitori ſine contradictione & difficultate quibuſcumque exhibeant, tradant libere, & aſſignent nobis vel alteri forſan loco noſtri in hujuſmodi cauſis interim ſubrogando judici & commiſſario ad dictam ſynodum deferenda, ſi vero jura & munimenta hujuſmodi per quoſcumque detineantur abſcondita, vos detentores ipſos ad tradendum & habere ſcientes ad revelanda eadem jura & munimenta per eccleſiaſticam cenſuram appellatione poſtpoſita compellatis ſatisfacto tamen primitus illi vel illis, cui ſeu quibus ſatisfactio fuerit impendenda de eorum ſalario competenti. Quod ſi forte præmiſſa omnia & ſingula prout ad vos & alios ſupradictos communiter & diviſim pertinent, non adimpleveritis ſeu non adimpleverint, ac mandatis & monitioinbus noſtris hujuſmodi, imo verius dictæ ſynodi non paruerit ſeu paruerint, realiter & cum effectu, nos in vos omnes & ſingulos ſupra dictos ac veſtrum & eorum quemlibet ac contradictores quoslibet in hac parte & rebelles ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc dicta canonica monitione præmiſſa excommunicationis: In capitula vero & collegia quæcumque in eis forſan delinquentia ſuſpenſionis a divinis & in ipſorum delinquentium eccleſias ac monaſteria interdicti ſententias ferimus in hir ſcriptis & etiam promulgamus: Diem vero requiſitionis & monitionis veſtrarum hujuſmodi, atque quanta fides dictis juribus & munimentis fuerit adhibenda, & quidquid in præmiſſis duxeritis faciendum nobis per veſtras patentes literas aut inſtrumentum publicum, horum ſeriem ſeu deſignationem ſufficienter in ſe continentes ſive continens, remiſſis præſentibus quanto ejus poteritis fideliter intimare curetis. Abſolutionem vero omnium & ſingulorum qui præfatas noſtras ſententias ſeu earum aliquam incurrerint quoquomodo nobis vel ſuperiori noſtro tantummodo reſervamus. In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum præſentes noſtras literas ſive præſens publicum inſtrumentum hujuſmodi noſtras literas compulſorias

in ſe

* Forte, areſcheticis. H.

a Forte, præfatos. H.

b Forte, ſigillata. H.

c Forte, ita quod. H.

ANNO CHRISTI 1435.

in ſe continentes ſive continens exinde fieri & per notarium publicum noſtrumque & hujuſmodi cauſæ coram nobis ſcribam infra ſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus noſtrique ſigilli juſſimus & fecimus appenſione communiri. Dactum & actum Baſileæ in domo habitationis noſtræ ſub anno a nativitate domini 1435. indictione XIII. die vero Lunæ XXI. menſis Februarii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno IV. præſentibus ibidem honorabilibus viris dominis Joanne de Spina canonico Baſileenſi & Andrea Remundi capellano noſtro, presbyteris Baſileenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et ego Hermannus Iegir de Spangenber clericus Moguntinenſis diœceſis publicus apoſtolica & imperiali auctoritate notarius, dictique reverendi patris Guillelmi epiſcopi, judicis & commiſſarii, & hujuſmodi cauſæ coram eo ſcriba, quia prædictis compulſoriis, petitioni & decreto omnibuſque aliis & ſingulis præmiſſis, dum ſic ut præmittitur fierent & agerentur una cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi, ideo præſens publicum inſtrumentum, per alium fideliter ſcriptum exinde confeci, ſubſcripſi, & in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis una cum præfati domini judicis ſigilli appenſione conſignavi in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum, rogatus & requiſitus. Sic ſignatum Hermannus Iegir de Spangenber & ſigillatum in cera rubra ex uno latere & fulva ex altero cum chordulis cannabeis pendentibus.

Sententia per deputatos ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis in favorem abbatis, canonicorum & conventus monaſterii S. Joannis Ambianenſis, ordinis Præmonſtratenſis, lata anno 1436. die 20. Martii.

IN nomine domini Amen. Pridem ſacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis quamdam commiſſionis ſeu ſupplicationis ſcedulam reverendo in Chriſto patri domino Guillelmo epiſcopo Bellicenſi, judici & commiſſario, tunc in dicta ſynodo commoranti, per certum ejus curſorem præſentari fecit, hujuſmodi ſub tenore,

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi humiliter exponitur pro parte devotorum eccleſiæ filiorum Matthæi abbatis, canonicorum & conventus monaſterii S. Joannis prope & extra muros Ambianenſes, ordinis Præmonſtratenſis, &c. *Ut habentur in literis compulſoriis die 21. Februarii anni 1435.* In fine vero dictæ commiſſionis ſive ſupplicationis ſcedulæ ſcripta erant de alterius manus litera, ſuperiori literæ ipſius ſcedulæ penitus & omnino diſſimili ad diverſa, hæc verba, videlicet, Audiat dominus epiſcopus Bellicenſis, citet ut petitur, abſolvat etiam ad cautelam, ſi & prout de jure, & juſtitiam faciat. Cujus quidem commiſſionis vigore citatione legitima una cum inhibitione inſerta pro parte venerabilium & religioſorum virorum dominorum abbatis & conventus monaſterii ſancti Joannis prope & extra muros Ambianenſes ordinis Præmonſtratenſis principalium in præinſerta commiſſione principaliter nominatorum extra locum dictæ ſynodi & ad partes, contra & adverſus reverendum in Chriſto patrem dominum Joannem tunc Ambianenſem, nunc vero Morinenſem epiſcopum ex adverſo principalem, in eadem commiſſione & citatione principaliter nominatum, per eumdem dominum Guillelmum epiſcopum Bellicenſem in forma ſolita & conſueta, decreta & conceſſa, &c. *Referuntur omnia momenta & documenta cauſæ, ac tandem ſic concluditur*: Viſis per nos, & diligenter inſpectis monitionibus & ſingulis actis, ſcripturis, proceſſibus, inſtrumentis, privilegiis, indultis, juribus, exemptionibus, & munimentis, teſtiumque dictis, & depoſitionibus in hujuſmodi cauſa habitis, factis, exhibitis & productis, ipſiſque cum diligentia & maturitate debita recenſitis, de dominorum conjudicum noſtrorum, quibus de hujuſmodi cauſa relationem plenariam fideliter fecimus, conſilio & aſſenſu, ad noſtram in hac cauſa ferendam, & in ſcriptis promulgandam definitivam ſententiam procedendum duximus & proceſſimus, eamque per ea, quæ vidimus & cognovimus, & de præſenti videmus, & cognoſcimus prædictis dominis abbati, canonicis, & conventui principalibus, & contra præfatum dominum Joannem tunc Ambianenſem, nunc vero Morinenſem epiſcopum ex adverſo ſpecialem, dicto magiſtro Joanne Leodegarii, ex adverſo procuratore ſuo ibidem præſente, & audiente in ſcriptis tulimus, & promulgavimus, ac præſentibus ferimus, & promulgamus in hunc, qui ſequitur modum. Chriſti nomine invocato pro tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes, per hanc noſtram definitivam ſententiam, quam de dominorum conjudicum noſtrorum conſilio, & aſſenſu ferimus in his ſcriptis, pronuntiamus, decernimus & declaramus venerabiles, & religioſos dominos abbatem, canonicos, & conventum monaſterii S. Joannis, prope & extra muros Ambianenſes ordinis Præmonſtratenſis, ab omni juriſdictione, poteſtate & ſuperioritate, & ſpecialiter ab omni viſitatione omnique perturbatione, aut alterius cujuscumque oneris ſolutione quorumcumque archiepiſcoporum, epiſcoporum, & aliorum ordinariorum, ſeu illorum officialium, liberos & exemptos, & ſedi apoſtolicæ immediate ſubjectos fuiſſe & eſſe; ea propter præfato domino Joanni epiſcopo Ambianenſis ſeu ipſius vicario, ſeu procuratori præmiſſa facere minime licuiſſe neque licere; oppoſitioneſque, moleſtationes, vexationes, recuſationes, & impedimenta prædicta per præfatum dominum Joannem epiſcopum ſeu ejus vicarium, ſeu vicarios contra præfatos dominos abbatem, canonicos & conventum dicti monaſterii eorumque privilegia, exemptiones, & libertates ut præmittitur præſtita, fuiſſe & eſſe temeraria, illicita, iniqua & injuſta, ac de facto præſumpta, dictoque dominio Joanni epiſcopo vel ipſius officiali, ſeu procuratori ſuper illis prætenſis viſitationibus, & procurationibus prædictis perpetuum ſilentium imponendum fore & imponimus: præfatumque dominum Joannem epiſcopum, adverſarium in expenſis in hujuſmodi cauſa propterea legitime factis condemnandum fore & condemnamus, quarum expenſarum taxationem nobis in poſterum reſervamus. Acta, lata, & in ſcriptis promulgata hujuſmodi noſtra definitiva ſententia

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

tia per nos Matthæum canonicum, judicem, & commiſſarium præfatum Baſileæ, in ambitu monaſterii fratrum Minorum pro audientia cauſarum publica dictæ ſynodi ſpecialiter deputato, & inibi hora cauſarum ſolita ad jura reddenda, & cauſas audiendas pro tribunali ſedentes, ſub anno a nativitate domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſexto, indictione xv. die vero Mercurii vigeſima menſis Martii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & domini domini Eugenii divina providentia papæ quarti anno ſeptimo, præſentibus ibidem devotis viris magiſtris Joanne Pollart, & Joanne Vvlpelli notariis publicis ſcribiſque noſtris, clericis Lemovicenſis, & Morinenſis diœceſeon, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Litera executoriales a concilio Baſileenſi emanatæ, quibus & ſententia præcedens confirmatur, die 6. Julii 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans venerabilibus Albiganenſi, & Atrebatenſi epiſcopis, ac dilecto eccleſiæ filio abbati monaſterii S. Vedaſti Atrebatenſis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Exhibita nobis pro parte dilectorum eccleſiæ filiorum abbatis, & conventus monaſterii S. Joannis, extra muros Ambianenſes, Præmonſtratenſis ordinis, petitio continebat quod licet olim Præmonſtratenſis Laudunenſis diœceſis, & quorumcumque aliorum dicti ordinis monaſteriorum abbates, conventus, ſingulique canonici, & perſonæ a viſitatione, omnique alia ſuperioritate, poteſtate, & juriſdictione quorumcumque archiepiſcoporum, & epiſcoporum, & aliorum ordinariorum, ac illorum officialium per ſpeciale ſedis apoſtolicæ privilegium, cui non eſt in aliquo derogatum, fuiſſent exempti, ac eidem ſedi immediate ſubjecti; ita quod archiepiſcopi, epiſcopi, & ordinarii, ſeu officiales ipſi nequeant in eos viſitationem, ſeu aliam ſuperioritatem, poteſtatem, vel juriſdictionem exercere, nec non præfati abbas, & conventus ipſius monaſterii S. Joannis, ac qui ſunt & fuerunt pro tempore canonici ejuſdem extitiſſent in poſſeſſione pacifica, vel quaſi, juris gaudendi, & utendi libertate exemptionis hujuſmodi a tempore conceſſionis privilegii antedicti; tamen nuper venerabilis Joannes pro Morinenſi, tunc Ambianenſi epiſcopo ſe gerens, & prætendens ſibi in abbatem, conventum, & canonicos monaſterii S. Joannis hujuſmodi viſitationis officium competere, ſeque in ipſos etiam alios omnimodam ſuperioritatem, poteſtatem, & juriſdictionem ordinariam habere, ac privilegio hujuſmodi contra juſtitiam ſe opponens impedivit & impedit, fecit ac facit, quominus abbas, conventus, & canonici monaſterii S. Joannis, præfati libertate exemptionis hujuſmodi uti, & gaudere pacifice potuerint atque poſſint: ipſoſque abbatem, canonicos & conventum monaſterii S. Joannis, per ſuum officialem & procuratorem viſitare, & procurationes ratione viſitationis hujuſmodi ab eis in pecunia numerata exigere niſus fuit, eos deſuper, & alias occaſiones præmiſſorum multipliciter vexando, & etiam moleſtando: ortaque propterea inter abbatem, & conventum dicti monaſterii S. Joannis, ac Joannem epiſcopum præfatos ſuper præmiſſis, & eorum occaſione materia quæſtionis. Nos cauſam hujuſmodi, non obſtando quod ad nos legitime devoluta, ſeu coram nobis de juris neceſſitate tractanda & finienda non eſſet, venerabili Guillelmo epiſcopo Bellicenſi, pro tunc apud nos Baſileæ conſtituto, ad abbatis, & conventus monaſterii S. Joannis prædictorum inſtantiam primo; & deinde ex certis cauſis quibuſdam aliis cauſarum audientiæ noſtræ judicibus ſucceſſive; & poſtremo dilecto eccleſiæ filio Matthæo Nitart, canonico * Friſinizenſi, decretorum doctori, uni ex judicibus cauſarum ejuſdem audientiæ audiendam commiſimus, & fine debito terminandam: ipſeque Matthæus canonicus cognitis ipſius cauſæ meritis, de conſilio, & aſſenſu aliorum conjudicum ſuorum cauſarum dictæ audientiæ, quibus ſuper iis relationem fecit fidelem, per ſuam definitivam ſententiam pronuntiavit, decrevit & declaravit, prout hæc omnia in libello pro parte dictorum abbatis, & conventus monaſterii S. Joannis in hujuſmodi cauſa oblato petita fuerant, abbatem, canonicos, & conventum monaſterii S. Joannis, prædictos ab omni viſitatione, ſuperioritate, poteſtate, & juriſdictione archiepiſcoporum, epiſcoporum & ordinariorum, ac eorum officialium hujuſmodi liberos & exemptos, & ſedi prædictæ immediate ſubjectos fuiſſe & eſſe; nec non oppoſitiones, moleſtationes, vexationes, & impedimenta prædicta fuiſſe & eſſe temeraria, illicita, iniqua, injuſta, & de facto præſumpta, ac Joanni epiſcopo, & illius officiali, ſeu procuratori prædictis illa facere minime licuiſſe ſeu licere; ipſiſque Joanni epiſcopo ac officiali ſeu procuratori ſuper viſitatione, & procurationum exactione hujuſmodi perpetuum ſilentium imponendum fore, & impoſuit; Nec non eumdem epiſcopum Joannem, in expenſis in hujuſmodi cauſa legitime factis condemnandum fore, & condemnavit, illarum taxatione ſibi in poſterum reſervata: & ſubſequenter Matthæus canonicus præfatus expenſas hujuſmodi in quinquaginta florenos Rhenenſes, boni auri & juſti ponderis, provida moderazione taxavit, procuratoris, abbatis, & conventus monaſterii S. Joannis, prædictorum ſuper eiſdem expenſis juramento ſequuto, prout in inſtrumento publico inde confecto, ipſius Matthæi canonici ſigillo munito, dicitur plenius contineri; cum autem, ſicut eadem petitio ſubjungebat, abbas & conventus monaſterii S. Joannis prædicti dubitent, quod dictus Joannes epiſcopus ſententiæ præfatæ, & præſentium vigore habendis proceſſibus reverenter parere non velit; quodque proceſſus hujuſmodi, eidem Joanni epiſcopo & aliis, quos concernerent, tute nequeant publicari; pro parte abbatis, & conventus monaſterii S. Joannis prædictorum nobis fuit humiliter ſupplicatum, quatenus providere eis ſuper hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos itaque hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, diſcretioni veſtræ per hæc ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos vel alium, ſeu alios præmiſſa executioni debitæ demandantes, dictaſque ſententias ubi & quando expedire videritis ſolemniter pubblicantes, faciatis abbati, & con-

ANNO CHRISTI 1437.

* f. Friſingenſi.

& conventui monaſterii S. Ioannis prædictis A fratribus exemptis, & non exemptis, ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ capellanis, ac dictæ ſacroſanctæ ſynodi, & apoſtolicarum camerarum collectoribus, & ſubcollectoribus, decanis ruralibus, parochialiumque eccleſiarum rectoribus, & eorum loca tenentibus, plebanis, vicepleb anis, capellanis, curatis, & non curatis, vicariis perpetuis, altariſtis, cæteriſque presbyteris, clericis, notariis, & tabellionibus publicis quibuſcumque per dictorum DD. archiepiſcopi & epiſcoporum, provincialium civitates & diœceſes, ac aliis ubilibet conſtitutis: nec non illuſtriſſimo & illuſtribus principibus dominis Philippo Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgi duci, ac Flandriæ, Arteſiæ, Hannoniæ; Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci comiti, & de S. Paulo, de Bolonia, & de Pontivo comitibus, nec non magnificis, ſtrenuis, & nobilibus dominis Antonio de Croy, Joanni de Croy, baronibus, militibus, cæteriſque dominis, ducibus, langraviis, marchionibus, comitibus, baronibus, militibus, nobilibus, militaribus, juſticiariis, judicibus, eorumque officialibus, majoribus, prætoribus, advocatis, capitaneis, magiſtratibus, miniſtratoribus, reverendis dominis ſeneſcallo de Pontivo ac de Ambiano, de Monſtrolio, & de Hiſdino, ballivis, cæteriſque dominis ballivis, ſcultetis, magiſtratuum præconſulibus, conſulibus, ſcabinis, civibus, oppidanis incolis, ſervientibus, ſcribis, & præconibus quarumcumque curiarum & locorum ſæcularium, terrarum, civitatum, communitatum, oppidorum, caſtrorum, univerſitatum, villarum, terrarum, & locorum, quorumcumque, ac univerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus tam in ſpiritualibus, & temporalibus civilem, quam temporalem juriſdictionem exercentibus, conjunctim vel diviſim, cæteriſque Chriſti fidelibus quibuſcumque nominibus cenſeantur, cujuſcumque præeminentiæ, excellentiæ, dignitatis, ſtatus, gradus, aut conditionis exiſtant, Matthæus Dei gratia epiſcopus Albinganenſis, Baſileæ commorans, executor ad infraſcripta una cum infra ſcriptis, noſtris in hac parte collegis, cum illa clauſula, *Quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos, vel alium ſeu, alios*, a ſacroſancta generali ſynodo Baſileenſi, ſpecialiter deputatus, ſalutem in domino, & mandatis noſtris hujuſmodi, imo verius dictæ ſacroſanctæ ſynodi, firmiter obedire. Literas ejuſdem ſynodi, etiam vera bulla plumbea cum chordis cannabeis bullatas, ſanas & integras, non vitiatas, non cancellatas, nec in aliqua ſui parte ſuſpectas, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione, ut prima facie apparebant, carentes, nobis pro parte venerabilium, & religioſorum virorum dominorum abbatis & conventus monaſterii S. Joannis extra muros Ambianenſes, ordinis Præmonſtratenſis, in ipſis literis principaliter habitorum, coram notario publico, & teſtibus infra ſcriptis præſentatas, nos cum ea, qua decuit, reverentia recepimus, tenorem qui ſequitur continentes. Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, venerabilibus Albiganenſi, & Atrebatenſi epiſcopis, ac dilecto eccleſiæ filo abbati monaſterii S. Vedaſti Attrebatenſi, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem, exhibita nobis pro parte dile-

ANNO CHRISTI 1437.

de præfata florenorum ſumma pro dictis expenſis, juxta inſtrumenti prædicti earumdem condemnationis & taxationis tenorem, plenam & debitam ſatisfactionem impendi; & nihilominus legitimis ſuper iis per vos habendis ſervatis proceſſibus, eos quoties expedierit aggravare curetis, contradictores auctoritate noſtra appellatione poſtpoſita compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Cæterum ſi per ſummariam informationem ſuper iis per vos recipiendam vobis conſtiterit, quod Joannis epiſcopi, & aliorum prædictorum præſentia, pro monitionibus, & requiſitionibus eis, & citationibus de ipſis præſentium vigore faciendis, B ſecure, & commode haberi nequeat, nos vobis proceſſus hujuſmodi, nec non monitiones requiſitiones, & citationes quaslibet per edictum publicum, locis affigendum publicis & vicinis, de quibus ſit veriſimilis conjectura quod ad illorum notitiam pervenire valeat, faciendi plenam, & liberam concedimus tenore præſentium facultatem: volentes quod monitiones, requiſitiones, & citationes, ac ſi eis præſentialiter, & perſonaliter factæ, & inſinuatæ fuiſſent: Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque, aut ſi Joanni epiſcopo præfato, vel quibuſvis aliis communiter, vel diviſim a ſede apoſtolica indultum C exiſtat, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas quaſcumque non facientes plenam, & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Datum Baſileæ ſecundo Nonas Julii, anno a nativitate domini 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

Literas executoriales, & commiſſionem a concilio Baſileenſi, ad ſe directam executioni mandat illuſtriſſimus Albinganenſis epiſcopus, die 18. menſis Julii, anno 1437.

ILluſtriſſimo & Chriſtianiſſimo principi, & domino, domino Carolo Francorum regi, veſtræ regiæ majeſtatis in veſtri regni felicis D proſperitatis augmentum, reverendiſſimiſque ac reverendis in Chriſto patribus, ac dominis archiepiſcopo Rhemenſi, Bellovacenſi, Sylvanectenſi, Sueſſionenſi, Noviomenſi, Laudunenſi, Atrebatenſi, Cameracenſi, Tornacenſi, & Morinenſi epiſcopis, eorumque, & cujuslibet ipſorum in ſpiritualibus vicariis, & officialibus generalibus, ac venerabilibus, & circumſpectis viris dominis ſacroſanctæ generalis Baſileenſis ſynodi & apoſtolicarum camerarum generalibus auditoribus, eorumque vice auditoribus ſeu loca tenentibus, ac univerſis, ac ſingulis dominis abbatibus, prioribus, præpoſitis, decanis, archidiaconis, ſcholaſticis, E cantoribus, cuſtodibus, theſaurariis, ſacriſtis, ſuccentoribus, tam cathedralium, quam collegiatarum canonicis, monaſteriorum, & religioſorum quorumcumque miniſtris generalibus, provincialibus, vicariis, cuſtodibus, & gardianis, Sancti Joannis Hieroſolymitani & beatæ Mariæ Teutonicorum magiſtris, prioribus commendatoribus, præceptoribus, & ipſarum domorum patribus generalibus, & conventualibus Prædicatorum, Minorum, eremitarum S. Auguſtini, beatæ Mariæ Carmelitarum, ac quorumcumque aliorum ordinum

ANNO CHRISTI 1437.

ctorum eccleſiæ filiorum abbatis & conventus monaſterii S. Joannis, extra muros Ambianenſes, ordinis Præmonſtratenſis, petitio continebat, &c. *Ut habentur in literis executorialibus concilii Baſileenſis, die 6. Julii, anno* 1437. Poſt quarum quidem dictæ ſacroſanctæ ſynodi literarum præſentationem & receptionem, nobis & per nos, ut præmittitur, factas, pro parte dominorum abbatis, canonicorum, & conventus monaſterii S. Joannis, extra muros Ambianenſes principalium ſupradictorum, nonnulli teſtibus fide dignis deſuper (eo quod ipſis, aut alicui alteri eorum nominibus, ad reverendum in Chriſto patrem dominum Joannem, olim Ambianenſem, nunc vero Morinenſem epiſcopum ex adverſo principalem, in præinſertis literis ex adverſo principaliter nominatum, in Romana curia ad præſens degentem per præſentes noſtras literas, ſeu proceſſus executoriales ejus propriam perſonam intimando, & inſinuando tutus non pateret acceſſus) coram nobis exhibitis & productis; ipſiſque teſtibus per nos rite receptis, admiſſis, in forma juris juratis, & diligenter examinatis, ſubſequenter fuimus pro parte eorumdem dominorum abbatis canonicorum, & conventus principalium debita cum inſtantia requiſiti, quatenus ad præinſertarum ſacroſanctæ ſynodi literarum, & in eis contentorum executionem procedere dignaremur, juxta traditam, ſeu directam ab eadem ſynodo nobis formam. Nos igitur Matthæus epiſcopus & executor præfatus, attendentes requiſitionem hujuſmodi fore juſtam, & conſonam rationi, volentes mandatum dictæ ſacroſanctæ ſynodi nobis in hac parte decretum reverenter exequi, ut tenemur; quia ex dictis, & depoſitionibus teſtium prædictorum comperimus, eiſdem dominis abbati, canonicis, & conventui monaſterii prædicti principalibus, aut alicui alteri eorum nominibus, ad Romanam curiam, quæ in civitate Bononienſi, in præſentiarum reſidere dignoſcitur, in qua prænominatus dominus Joannes epiſcopus, & ex adverſo principalis, ut præmittitur, degit & moratur; ad ejuſque domicilium ſive hoſpitium per ejuſmodi noſtras literas, ſive proceſſus executoriales in ejus propriam perſonam intimando, & publicando propter metum corporis, tutum non patere acceſſum: idcirco auctoritate dictæ ſynodi, qua fungimur nobis in hac parte commiſſa, per hoc præſens publicum edictum in audientia publica literarum contradictarum ipſius ſanctæ ſynodi legendum, ac in loco ejuſdem ſynodi, videlicet monaſterii fratrum Minorum, ubi audientia publica cauſarum ejuſdem ſynodi tenetur, vel majoris Baſileenſis, nec non extra locum ejuſdem ſynodi, videlicet Parmenſis, Mutinenſis, & Forojulienſis cathedralium eccleſiarum, aut duarum ex iis tanquam propinquiorum, & viciniorum locorum, ad id magis convenientium valvis ſeu portis, aut alibi, ubi tute fieri poterit, affigendum, exequendum, & publicandum, prænominatum dominum Joannem epiſcopum, ex adverſo principalem, ſuoſque in epiſcopatu Ambianenſi, pro tempore ſucceſſores auctoritate, & tenore prædictis requirimus, & monemus primo, ſecundo, tertio, & peremptorie, ſibique, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub infra ſcriptis ſententiarum pœnis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus intra ſex dierum ſpatium poſt lecturam affixionem, & publicationem præſentium noſtrarum literarum in audientia, ac valvis ſeu portis prædictis, ut præmittit, factas immediate ſequentium, quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies eis, & eorum cuilibet pro tertio peremptorio termino, & monitione canonica aſſignamus, a quibuſcumque oppoſitionibus, moleſtationibus, vexationibns, recuſationibus, & impedimentis per præfatum dominum Joannem epiſcopum, ex adverſo principalem dictis dominis abbati, canonicis, & conventui dicti monaſterii S. Joannis principalibus, ipſiſque adhærentibus, contra & adverſus privilegia, libertates, & exemptiones, eis auctoritate apoſtolica conceſſas, ut in præinſertis literis deducitur, factis, & præſtitis penitus, & omnino deſiſtant & deſiſtat; ipſeque dominus Joannes epiſcopus, intra triginta dierum ſpatium poſt lecturam, affixionem, & publicationem literarum executorialium, ſive proceſſum noſtrorum hujuſmodi, in audientia ac valvis, ſeu portis antedictis, ut præmittitur, factas, immediate ſequentium, quorum triginta dierum decem pro primo, decem pro ſecundo, & reliquos decem dies ſibi pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione canonica aſſignamus, præfatis dominis abbati, canonicis & conventui principalibus, ſeu eorum legitimo procuratori, ad hoc ſufficiens ab eis mandatum habenti, de quinquaginta florenis Rhenenſibus boni auri, & juſti ponderis, ratione expenſarum in lite, & cauſa in præinſertis literis deſignatarum & expreſſarum, factarum per venerabilem, & circumſpectum virum dominum Matthæum Nitart, decretorum doctorem, canonicum eccleſiæ Frizingenſis, ejuſdem ſynodi cauſarum judicem, & commiſſarium liquide taxatarum, in quibus ſententialiter condemnatus exiſtit, prout in quodam publico inſtrumento inde confecto latius dicitur contineri: ac octo florenis ſimilibus pro expeditione dictarum præfatæ ſacroſanctæ ſynodi, & præſentium noſtrarum literarum, ſive proceſſuum executorialium expoſitis, ad quos eas taxavimus, & præſentibus taxamus, ſolito procuratoris eorumdem dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium deſuper ſubſequuto juramento, realiter, & cum effectu ſatisfaciat, ac de eis dignam & debitam ſatisfactionem, & ſolutionem impendat, aut alias interim ſuper præmiſſis amicabiliter componat, & concordet cum eiſdem. Quod ſi forte præmiſſa omnia & ſingula omnes, & ſinguli ſupradicti prout per nos ſuperius mandantur, non adimpleverint, mandatiſque & monitionibus noſtris hujuſmodi, imo verius dictæ ſynodi, non paruerint realiter & cum effectu, nos in eumdem dominum Joannem epiſcopum ex adverſo principalem, nec non in quoſcumque contradictores in hac parte & rebelles, ac impedientes eoſdem dominos abbatem, canonicos, & conventum principales, aut eorum procuratorem ſuper præmiſſis in aliquo, ipſiſque impedientibus dantes auxilium, conſilium, vel favorem directe vel indirecte, quovis ad hoc quæſito ingenio vel colore cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditio-

ANNO CHRISTI 1437.

tionis existant ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, canonica monitione præmissa, singulariter in singulos excommunicationis, in capitula vero, & collegia quæcumque in his delinquentia suspensionis a divinis; & in ipsorum inobedientium, ac quorumcumque contradictorum & rebellium ecclesias, monasteria & capellas interdicti sententias ferimus in his scriptis, & etiam promulgamus. Præfatis vero reverendissimo, ac reverendis in Christo patribus ac dominis archiepiscopo & episcopis, quibus ob reverentiam suarum pontificalium dignitatum non immerito deferendum duximus in hac parte, si tamen contra præmissa vel eorum aliquid fecerint per se, vel submissas personas, sex dierum canonica monitione præmissa, ingressum ecclesiæ interdicimus in his scriptis: si vero hujusmodi interdictum per alios sex dies, dictos dies immediate sequentes, sustinuerint, ipsos in his scriptis, simili monitione canonica prævia, suspendimus a divinis. Verum si præfatas interdicti, & suspensionis sententias per alios sex dies, dictos duodecim dies immediate sequentes, animis, quod absit, sustinuerint induratis, ipsos in eisdem scriptis ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, eadem canonica monitione præmissa, excommunicationis sententia innodamus.

Cæterum cum ad executionem præmissam ut illius faciendam nequeamus quoad præsens, aliis arduis in dicta sacrosancta synodo prædiți legitime negotiis, personaliter interesse, universis, & singulis dominis abbatibus, præpositis, prioribus, decanis, archidiaconis, scholasticis, cantoribus, custodibus, thesaurariis, sacristis, succentoribus tam cathedralium, quam collegiatarum canonicis, parochialiumque ecclesiarum rectoribus, & loca tenentibus eorumdem, plebanis, viceplebanis, capellanis, curatis, & non curatis, vicariis perpetuis, altaristis, cæterisque presbyteris, clericis, notariis, & tabellionibus publicis quibuscumque, per dictorum dominorum archiepiscopi; & episcoporum provincialium civitates & diœceses, & alias ubilibet constitutis & eorum cuilibet in solidum super utiliori executione hujusmodi nostri mandati, imo verius dictæ sacrosanctæ synodi, facienda tenore præsentium committimus plenarie vices nostras, donec ad nos eas duxerimus revocandas: quos & eorum quemlibet eisdem auctoritate ac tenore requirimus & monemus primo, secundo, tertio, & peremptorie, eis nihilominus, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in eos, & eorum quemlibet, si ea, quæ ipsis in hac parte committimus & mandamus, distulerint, seu contempserint contumaciter adimplere, canonica monitione præmissa, ferimus in his scriptis districte præcipiendo mandantes, quatenus intra sex dierum spatium postquam pro parte dictorum dominorum abbatis, & conventus principalium vigore præsentium super hoc fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, immediate sequentium, quem terminum eis, & eorum cuilibet pro omni dilatione terminoque peremptorio ac monitione canonica assignamus ita tamen quod in his exequendis alter eorum alterum non expectet, nec alter pro alio se excuset, ad loca supradicta, ubi præsentes nostræ literæ sive processus executoriales exequi, & publicari mandantur, accedant seu alter eorum accedat: ipsasque nostras literas seu processus executoriales valvis, sive portis ecclesiarum prædictarum, prout superius per nos mandatum est, ac alias ubi, quando & quoties expediens fuerit, & super hoc fuerint requisiti, seu fuerit requisitus affigant, publicent & exequantur, ac affigi, exequi & publicari faciant: præfatisque dominis abbati, canonicis & conventui principalibus, seu eorum legitimo procuratori de prædictis quinquaginta, & octo florenis Rhenensibus tam ratione expensarum, quam expeditione dictarum sacrosanctæ synodi & nostrarum literarum, sive processuum executorialium præsentium expositis plenam, & debitam solutionem, & satisfactionem, & fieri impendi faciant & procurent; si vero præfatus dominus Joannes episcopus ex adverso principalis, cæterique contradictores, & rebelles hujusmodi nostris, imo verius dictæ synodi, monitionibus, & mandatis non paruerint realiter, & cum effectu, dictam excommunicationis sententiam propterea damnabiliter incurrendo, & quam eos incidisse declaramus ex nunc prout extunc, omnes & singulos supradictos nostros subdelegatos sub pœnis, & sententiis infra scriptis requirimus & monemus, eisque & eorum cuilibet districte præcipiendo mandamus, quatenus singulis diebus dominicis, & festivis post lapsum dictorum terminorum immediate sequentibus, in eorum ecclesiis, monasteriis, & capellis, quoties, & quando expediens fuerit, & postquam pro parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium super hoc fuerint requisiti, seu eorum alteri fuerit requisitus, præfatum dominum Joannem episcopum cæterosque contradictores in hac parte, & rebelles, sic, ut præmittitur, excommunicatos publice infra missarum, & aliorum divinorum solemnia, propter multitudinem inibi ad divina audienda seu alias congregatam, denuntient, & aliis denuntiari, & ab omnibus Christi fidelibus arctius evitari faciant & permittant, donec & quousque absolutionis beneficium a nobis, vel superiori nostro meruerint obtinere; & si forsan præfatus dominus Joannes episcopus ex adverso principalis, ac contradictores, & rebelles prædicti hujusmodi denuntiationem excommunicationis non curaverint, & nihilominus post decem dies, postquam de præmissis notitiam habuerint, immediate sequentes personaliter insorduerint, ex tunc processus nostros hujusmodi contra eosdem continuando, & aggravando attendentes, quod tanto graviora sunt peccata, quanto diutius infelices animas detinent alligatas; quodque crescente malitia & inobedientia, crescit [a] & pœna, ne facilitas pœnæ audaciam tribuat delinquendo; auctoritate dictæ sacrosanctæ synodi qua fungimur nobis in hac parte commissa omnes, & singulos delegatos, subdelegatos nostros supradictos requirimus & monemus, ac eisdem modo & forma præmissis, & sub dictis pœnis, & sententiis præcipimus & mandamus, quatenus singulis diebus dominicis & festivis, quoties, & quando ex parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium

[a] *Forte*, debet pœna. H.

su-

ANNO CHRISTI 1437.

ſuper hoc fuerint requiſiti, ſeu alter eorum fuerit requiſitus, intra miſſarum, & aliorum divinorum ſolemnia fideli populo ad divina audienda, ſeu alias congregato, dictam denuntiationem innovantes, cæteroſque contradictores, & rebelles ſicut præmittitur excommunicatos, & denuntiatos nominatim campanis pulſatis, candelis accenſis, ac demum extinctis, & in terram projectis, cruce erecta, & religione indicta, aquam benedictam aſpergendo ad fugandos dæmones, qui eos ſic detinent ligatos, & ſuis laqueis catenatos, orando quod dominus noſter Jeſus Chriſtus ad catholicam fidem, & ſanctæ matris gremium eccleſiæ reducere dignetur, ne in talibus duritia, & perverſitate dies ſuos finire permittat, cum decantatione reſponſorii, *Revelabunt cæli iniquitatem Judæ*, & pſalmi, *Deus laudem meam ne tacueris*, cum antiphona, *Media vita*: quo facto ad januas eccleſiarum una cum clericis, & parochianis eorum accedant, & ad terrorem, ut ipſe dominus Joannes epiſcopus, ex adverſo principalis ac contradictores, & rebelles ſic ut præmittitur excommunicati, & denuntiati eo citius ad obedientiam redeant, tres lapides verſus eorum habitationes projiciendo in ſignum maledictionis æternæ, quam Deus dedit Dathan & Abiron, quos terra vivos abſorbuit, etiam poſt miſſam, & in veſperis, & aliis quibuſcumque horis, ſermonibus, & prædicationibus ſolemniter publicent, ac denuntient, ac ab aliis publicari & denuntiari, & ab omnibus Chriſti fidelibus arctius evitari faciant, & procurent tamdiu ac donec, & quouſque aliud a nobis vel ſuperiore noſtro receperint in mandatis. Verum ſi prælati denuntiati, & aggravati per alios decem dies, dictos decem dies immediate ſequentes, præfatas denuntiationem & aggravationem, ad ipſorum notitiam deductas, animis, quod abſit, ſuſtinuerint induratis, ex tunc proceſſus noſtros hujuſmodi reaggravando modo, & forma præmiſſis omnes ſubdelegati noſtri requirant, & moneant omnes, & ſingulos Chriſti fideles utriuſque ſexus homines, quos nos etiam tenore præſentium requirimus & monemus ac eis, & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, quam in eos, & eorum quemlibet contrafacientes ferimus in his ſcriptis, diſtrictius injungendo, prout nos etiam injungimus eiſdem, & præcipue familiaribus ac ſervitoribus præfatorum denuntiatorum & aggravatorum, quatenus intra ſex dierum ſpatium poſt monitionem, & requiſitionem hujuſmodi ipſis factas immediate ſequentes, quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremptorio termino, & monitione canonica aſſignent, prout nos etiam aſſignamus eiſdem ipſi Chriſti fideles ac familiares & ſervitores, & quilibet ipſorum, a participatione, & communicatione ipſorum denuntiatorum, & aggravatorum penitus, & omnino deſiſtat, ne cum eiſdem denuntiatis, & aggravatis aut eorum altero ſerviendo, loquendo, ſtando, ambulando, ſalutando, hoſpitando, comedendo, bibendo, cibum, potum, aquam vel ignem miniſtrando, aut aliquo humanitatis ſolatio, præterquam in caſibus a jure permiſſis, participare præſumant, ſeu eorum alter præſumat; & ſi contrarium fecerint, nos in eos, & eorum quemlibet cum dictis denuntiatis, & aggravatis rebelliter participando, aut contrafaciendo ex nunc prout ex tunc, dicta ſex dierum canonica monitione præmiſſa, excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis, & etiam promulgamus: & nihilominus omnes, & ſingulos ſubdelegatos noſtros ſupradictos, & eorum quemlibet modo, & forma præmiſſis requirimus & monemus, ac eis ſub dictis pœnis, ſententiis, & cenſuris præcipimus & mandamus, quatenus ſingulis diebus dominis & feſtivis, quoties expediens fuerit, in eorum eccleſiis, monaſteriis, & capellis infra miſſarum, & aliorum divinorum officiorum ſolemnia, dum ibidem populi multitudo ad divina audienda ſeu alias convenerit, præfatos Chriſti fideles, familiares & ſervitores, cum dictis denuntiatis, & aggravatis rebelliter participantes, excommunicatos publice denuntient, & ab aliis denuntiari, & ab omnibus Chriſti fidelibus arctius evitari faciant, donec & quouſque abſolutionis beneficium meruerint obtinere. Volumus tamen, & auctoritate dictæ ſynodi omnibus Chriſti fidelibus præcipimus & mandamus, ſub pœnis & ſententiis infraſcriptis, ne aliquis ipſorum prædictis excommunicatis, aggravatis, & reaggravatis, ac participantibus cum iiſdem, quamdiu in hujuſmodi rebellione perſtiterint, & obedire non curaverint, ſuper debitis aut aliis negotiis in foro eccleſiaſtico, aut ſæculari reſpondere præſumant, ſed ipſis, ut præmittitur, rebellibus omnis juris ordo, & actus judiciales præcludantur penitus & negentur, nec eorum teſtimoniis fides adhibeatur; ipſi tamen aliis omnino reſpondere teneantur: Præterea ſi prænominati excommunicati, aggravati, & reaggravati, per alios decem dies, viginti dictos dies immediate ſequentes, poſtquam dicti excommunicati ut tales denuntiati & publicati fuerint, prædictas noſtras ſententias animis, quod abſit, ſuſtinuerint induratis, Pharaonis duritiam imitantes, & ad modum ſurdarum aſpidum aures ſuas obturantium, ne vocem audiant incantantium, ex tunc omnes, & ſingulos ſubdelegatos noſtros ſupradictos auctoritate, & tenore, ac ſub pœnis, & ſententiis prædictis requirimus & monemus, quatenus ſtatim poſtquam pro parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium ſuper hoc fuerint requiſiti, ſeu alter eorum fuerit requiſitus, omnes & ſingulos dominos rectores civitatum & oppidorum, caſtrorum, dominiorum, villarum, & aliorum locorum quorumcumque, in & ſub quibus dictos excommunicatos, aggravatos, & reaggravatos morari, ſeu ad quæ eos declinare aut devenire contigerit ex parte noſtra, imo verius dictæ ſynodi, moneant & requirant, ſeu moneat & requirat intra biduum poſtquam dicti excommunicati, aggravati, & reaggravati ad ipſorum loca pervenerint, ſeu ibidem fuerint, aut aliquis eorum fuerit, ipſos ejiciant & expellant, aut ad ſatisfaciendum & parendum in omnibus, & per omnia præſentibus noſtris literis & proceſſibus compellant: quod ſi non fecerint, civitates, oppida, caſtra, dominia, villas, & quæcumque alia loca prædicta in his ſcriptis, ex nunc prout ex tunc auctoritate dictæ ſynodi eccleſiaſtico ſupponimus interdicto: mandantes omnibus,

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

bus, & ſingulis ſubdelegatis noſtris ſupradictis A modo & forma præmiſſis ac ſub pœnis & ſententiis prædictis, quatenus ex tunc a divinis officiis celebrandis ceſſent, & ab aliis ceſſari faciant, & permittant januis apertis in præſentia populi adſtantis ita & taliter, quod hujuſmodi tanto interdicto nulla eccleſiaſtica ſacramenta in & ſub eiſdem locis, ſub quibus dicti excommunicati, aggravati, & reaggravati fuerint ſeu aliquis corum fuerit, penitus miniſtrentur, niſi pœnitentia, confeſſio, & baptiſmus omnibus indifferenter, euchariſtia infirmis tantum, & matrimonium ſine eccleſiaſtica ſolemnitate contrahatur, inibique, & ſub eiſdem locis dependentibus eccleſiaſtica denegetur ſepultura. Volumus tamen, & B auctoritate dictæ ſacroſanctæ ſynodi decernimus, quod dictis excommunicatis, denuntiatis, aggravatis, & reaggravatis etiam poſt biduum ejectis, recedentibus, vel ſatisfacientibus; mox divina reſumi poſſint & valeant. Demum vero ſi præfati denuntiati, aggravati, reaggravati, & interdicti ſpiritum rebellionis aſſumentes, proceſſus noſtros hujuſmodi ut aquam abſorbentes, & mala malis accumulantes, per alios decem dies, præfatos triginta dies immediate ſequentes, animis (quod abſit) induratis ſuſtinuerint, & ſe oſtenderint de hujuſmodi proceſſibus & ſententiis noſtris non curare, nos eo caſu attendentes quod monitione non proficiente eccleſiaſtica, tem- C poralis gladius non immerito ſuffragetur, & quod tales non ſint a Chriſti fidelibus aliqualiter tolerandi, nec eis locorum præſides impendere debeant auxilium, conſilium vel favorem, ſed ſpiritualis gladius temporalem ſibi communicans poteſtatem ut aggravati, reaggravati, & interdicti ſpiritum aſſumant conſilii ſanioris, & ad mandata eccleſiæ revertantur, ne in derogationem cenſuræ eccleſiaſticæ de cætero pullulet tantus error: hinc eſt quod vos illuſtriſſimum & Chriſtianiſſimum principem dominum Carolum antedictum, principalem dicti gladii vibratorem, & ſummæ juſtitiæ zelatorem in domino exhortamur; necnon vos dominos archiepiſcopum, D epiſcopos, abbates, & alias perſonas eccleſiaſticas; voſque dominum Philippum ducem & comitem, alioſque duces, comites, barones, nobiles, milites, juſtitiarios, judices, officiarios & alios ſupradictos, quibus præſens noſter proceſſus dirigitur in provincia, civitatibus, & diœceſibus prædictis, ac alias ubilibet conſtitutis per regnum, & dominium prædicta juriſdictionem ordinariam ſpiritualem, vel temporalem exercentes, & eorum quemlibet, religionis, & fidei Chriſtianæ participes auctoritate, qua ſupra requirimus & monemus, ac vobis & veſtrum cuilibet ſub dictis pœnis, & ſententiis præcipimus, quatenus intra ſex dierum ſpatium poſt la- E pſum dictorum terminorum, & poſtquam hujuſmodi noſtri proceſſus vobis ſeu alicui veſtrum in veſtris juriſdictionibus, & diſtrictionibus fuerint publicati, immediate ſequentes, quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies vobis univerſis, & ſingulis ſupradictis pro tertio & peremptorio termino, & monitione canonica aſſignamus; ita tamen quod in his exequendis unus veſtrum alium non expectet, nec unus pro alio ſe excuſet; vos, Chriſtianiſſime princeps domine Carole rex, archiepiſcope, epiſcopi, duces, comites, & alii ſupradicti, & quilibet veſtrum, quorum omnium ſuper hoc auxilium brachii ſæcularis præſentibus invocamus quoties, & quando pro parte dictorum dominorum abbatis, canonicorum, & conventus principalium ſuper hoc fueritis requiſiti, ſeu alter veſtrum fuerit requiſitus, in juris ſubſidium contra præfatos denuntiatos, aggravatos, reaggravatos, & interdictos per vos vel alium, ſeu alios tanquam viri catholici, veſtri in hac parte officii dexteram extendentes, ſuper quibus vobis omnibus, & ſingulis auctoritate prædicta licentiam plenariam concedimus per præſentes, prædictos excommunicatos, aggravatos, reaggravatos, & interdictos, & eorum quemlibet, prout culpabiles fuerint, qui ſic eccleſiaſticum contemnunt judicium, & cenſuram eccleſiaſticam vilipendunt, per captionem corporum abſque tamen gravi læſione, & diſtractione, tentione mobilium & immobilium, ſi mobilia non ſufficiant, in veſtris juriſdictionibus conſiſtentium, primo, & deinde per ipſarum perſonarum captionem, incarcerationem, detentionem, & quemcumque alium modum canonicum, qui vobis dominis regi, duci, & aliis ſupradictis veſtris officiariis videbitur expedire, auctoritate noſtra, imo verius dictæ ſynodi, viribus compellatis & quilibet veſtrum compellat, etiam manu forti dictum dominum Joannem epiſcopum ex adverſo principalem ad ſatisfacendum de dictis florenorum ſummis tam ratione expenſarum, quam pro expeditione ipſius ſacroſanctæ ſynodi & præſentium noſtrarum literarum, ſive proceſſuum executorialium expoſitis ſupradictis dominis abbati, canonicis & conventui principalibus, vel eorum procuratori prædicto, ac ad parendum in omnibus, & per omnia præſentibus noſtris literis ſive proceſſibus, juxta eorum formam & tenorem, ad redeundum ad ſanctæ matris eccleſiæ gremium nullo alio expectato mandato, ac alios ipſos inobedientes, & quemlibet eorum viriliter compellatis, & adſtringatis veſtri potentia brachii ſæcularis, donec ad obedientiam ſanctæ matris eccleſiæ venerint, & proceſſibus noſtris antedictis paruerint realiter & cum effectu, & a præfatis noſtris ſententiis beneficium abſolutionis meruerint obtinere; in præmiſſis, ſi placet, taliter vos habentes, quod nota contumaciæ, ſeu contemptus vobis nullatenus aſcribatur; quin imo poſſitis erga dictam ſacroſanctam ſynodum de veſtra bona, & prompta obedientia, & juſtitia merito commendari. Quod ſi forte vos, Chriſtianiſſime princeps, domine rex, executor juſtitiæ, præſentis noſtri proceſſus ac mandatorum noſtrorum, imo verius dictæ ſynodi, contradictor, tranſgreſſor, vel neglector fueritis (quod tamen de veſtra regia majeſtate præfulgida, jam dudum per totum orbem divulgata obedientia ſuſpicari non ſinit) procul dubio etiam judicium juſti judicis offendetis, & præmium alias vobis pro executione hujuſmodi juſtitiæ a Deo paratum nihilominus amittetis: & licet vos hujuſmodi noſtris ſententiis, prout in his feruntur, ligari nolumus, vobis ob reverentiam veſtræ majeſtatis regiæ, non immerito deferentes, intuitu tamen juſtitiæ ob dictæ ſynodi reverentiam, veſtram regiam majeſta-

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

ſtatem ad præfatam executionem juſtitiæ, pro-
ut ad ipſam pertinet, & ſpectat, in domino
exhortamur. Præfatas quoque dictæ ſynodi
literas, & hunc noſtrum proceſſum, ac om-
nia, & ſingula hujuſmodi negotium tangen-
tia, volumus penes dictos dominos abbatem,
canonicos & conventum, principales, aut eo-
rum procuratorem remanere, & non per vos
aut aliquem veſtrum, ſeu quemvis alium ipſis
invitis quomodolibet detineri. Contrarium ve-
ro facientes præfatis noſtris ſententiis per nos
latis, dicta canonica monitione præmiſſa,
volumus ipſo facto ſubjacere. Mandamus tă-
men copiam fieri de præmiſſis competentem
habere debentibus, petentium quidem ſum-
ptibus & expenſis: per proceſſum autem no-
ſtrum hujuſmodi nolumus nec intendimus no-
ſtris in aliquo præjudicare collegis, quominus
ipſi vel eorum alter, ſervato tamen hoc a
proceſſus hujuſmodi executionis negotio, ul-
terius procedere valeant prout ipſis, vel eo-
rum alteri viſum fuerit expedire, [a] & ſibi
contingat nos ſuper præmiſſis in aliquo pro-
cedere, de quo nobis poteſtatem omnimodam
reſervamus, non intendimus propterea com-
miſſionem noſtram hujuſmodi in aliquo revo-
cari, niſi revocationis ipſius, ſpecialem, &
expreſſam in noſtris literis fecerimus mentio-
nem, abſolutionem vero omnium & ſingulo-
rum, qui præfatas noſtras ſententias, aut ea-
rum aliquam incurrerint, quoquo modo nobis
vel ſuperiori noſtro tantummodo reſervamus:
loca vero audientiæ ac valvarum, ſeu porta-
rum eccleſiarum prædictarum, earumque pu-
blica circumvicina, & idonea ad præſentes no-
ſtros proceſſus executoriales ſive monitiones,
& requiſitiones publicandas, ad inſtar edicto-
rum publicorum, quæ olim in albo prætoris
ſcribebantur, duximus eligenda, quæ præſen-
tes noſtras literas, ſive proceſſus ſuo quaſi ſo-
noro præconio, & patulo judicio publica-
bunt, in quibus ipſas noſtras literas, ſive pro-
ceſſus noſtros præmiſſos decrevimus & decer-
nimus legenda, publicanda, & exequenda,
ne prædicti ſic moniti, & requiſiti, vel eo-
rum aliquis, de præmiſſis ſeu eorum aliquo
ignorantiam, ſeu excuſationem aliquam in fu-
turum prætendere valeant, ſeu etiam quomo-
dolibet allegare, cum non ſit veriſimile apud
ipſos ſic monitos, & requiſitos remanere in-
cognitum, quod tam patenter, & notorie ex-
tit omnibus publicatum: volentes nihilomi-
nus, & auctoritate dictæ ſacroſanctæ ſynodi
decernentes, ut noſtræ literæ ſive proceſſus
executoriales modo præmiſſo exequuta, & pu-
blicata, prænominatos monitos, & requiſitos,
& eorum quemlibet perinde arctent & ad-
ſtringant, ac ſi omnes, & ſinguli prædicti in
eorum propriis perſonis apprehenſi, moniti &
requiſiti fuiſſent, ac ſi præſentes noſtræ lite-
ræ fuiſſent, & eſſent eis aut eorum cuili-
bet perſonaliter, aut præſentialiter lectæ, pu-
blicatæ, & intimatæ. In quorum omnium,
& ſingulorum fidem, & teſtimonium præmiſ-
ſorum præſentes noſtras literas ſive proceſſus
executoriales exinde fieri, & per notarium
publicum infra ſcriptum ſubſcribi, & publi-
cari mandavimus, noſtrique ſigilli juſſimus,
& fecimus appenſione communiri. Datum
& actum Baſileæ minoris, Conſtantienſis dioe-
ceſis, in domibus habitationis reverendiſſimi
in Chriſto patris domini Franciſci archiepi-

[a] *Forte*, Et ſi contingat. H.

ANNO CHRISTI 1437.

A ſcopi Mediolanenſis, ſub anno a nativitate do-
mini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſe-
ptimo, indictione quintadecima, die vero Jo-
vis decima, & octava menſis Julii, pontifica-
tus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & domini
domini Eugenii divina providentia papæ quar-
ti anno ſeptimo, præſentibus ibidem vene-
rabilibus & honorabilibus viris, magiſtro Iſido-
ro de Rongate decretorum doctore, & do-
mino Petro de Aquila, presbytero Aquilejen-
ſis civitatis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpe-
cialiter & rogatis.

Ego Richardus de Windeche clericus Co-
lonienſis, publicus imperiali auctoritate no-
tarius, ac hujus negotii coram præfato re-
B verendo in Chriſto patre domino Matthæo e-
piſcopo, & executore ſcriba, quia præfatæ
relationi & receptioni, teſtiumque productio-
ni, monitioni, requiſitioni, prædictorum ful-
minationi, ſubdelegationi, proceſſibuſque de-
ſuper per edictum decretis, omnibuſque a-
liis & ſingulis præmiſſis, dum ſic, ut præ-
mittitur, agerentur, & fierent, una cum
prænominatis teſtibus præſens fui, eaque om-
nia, & ſingula ſic fieri vidi, & audivi,
ideo præſentes literas ſive proceſſus executo-
riales, ſeu præſens publicum inſtrumentum,
per alium, me interim aliunde legitime præ-
pedito, ſcriptum, exinde in hanc publicam
formam redigendum confeci, ſubſcripſi & pu-
C blicavi, ſignoque & nomine meis ſolitis, &
conſuetis una cum ejuſdem domini Matthæi
epiſcopi, & executoris ſigilli appenſione ſigna-
vi, rogatus & requiſitus in omnium & ſingu-
lorum fidem, & teſtimonium præmiſſorum. Si-
gnatum Richard de Windeche cum parapho,
& ſigillatum magno ſigillo in cera rubra ima-
ginem beati Michaelis repræſentante cum cor-
dulis cannabis.

*Litera executoriales a concilio Baſileenſi emana-
ta, quibus ſententia per deputatos dicti concili-
lii, in favorem monaſteriorum ſancti Judoci
(alias domini Martini) & ſancti Andreæ in
Nemore, ordinis Præmonſtratenſis, lata con-
firmatur, die 6. menſis Julii anno* 1437.

D SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in
Spiritu ſancto legitime congregata, uni-
verſalem eccleſiam repræſentans, venerabili-
bus Albinganenſi, & Atrebatenſi epiſcopis,
ac dilecto eccleſiæ filio abbati monaſterii
S. Vedaſti Atrebatenſis, ſalutem & omnipo-
tentis Dei benedictionem. Exhibita nobis pro
parte dilectorum eccleſiæ filiorum ſancti Ju-
doci (alias domini Martini) & ſancti Andreæ
in Nemore, Præmonſtratenſis ordinis, Am-
bianenſis diœceſis, monaſteriorum, abbatum,
& conventuum petitio continebat, quod li-
cet omnes Præmonſtratenſis, Laudunenſis
diœceſis, & quorumcumque aliorum dicti
ordinis monaſteriorum abbates, & conven-
E tus, ſingulique canonici, & perſonæ a vi-
ſitatione omnique alia ſuperioritate, poteſta-
te, & juriſdictione quorumcumque archie-
piſcoporum, epiſcoporum, & aliorum ordina-
riorum, ipſorumque officialium per ſpeciale
ſedis apoſtolicæ privilegium, cui non eſt in ali-
quo derogatum fuiſſent prorſus exempti, &
ſedi apoſtolicæ immediate ſubjecti; ita quod
archiepiſcopi, epiſcopi, ſeu ordinarii ipſi non
potuerint, neque poſſint in eos viſitationem,

ſeu

ANNO CHRISTI 1437.

seu aliquam aliam superioritatem, potestatem aut jurisdictionem exercere; ipsique sancti Judoci, & sancti Andreæ monasteriorum prædictorum abbates & conventus, nec non qui sunt, & fuerunt pro tempore eorumdem monasteriorum canonici, extitissent in possessione pacifica, vel quasi juris utendi, & gaudendi libertate exemptionis hujusmodi a tempore concessionis privilegii antedicti: tamen nuper venerabilis Joannes pro Morinensi, tunc Ambianensi episcopo se gerens, ac prætendens sibi in abbates, conventus, & canonicos monasteriorum sancti Judoci, & S. Andreæ, hujusmodi visitationis officium competere, seque in eos omnimodam jurisdictionem, potestatem, & superioritatem habere; ac privilegio hujusmodi contra justitiam se opponens impedivit & impedit, ac fecit & facit quominus præfati Judoci & S. Andreæ, monasteriorum prædictorum abbates, conventus, & canonici libertate exemptionis hujusmodi pacifice gaudere potuerint atque possint: ipsosque sancti Judoci & S. Andreæ monasteriorum abbates, conventus & canonicos, etiam per officiales seu procuratores suos visitare, & procurationes ratione visitationis hujusmodi, ab eis in pecunia numerata exigere nisus fuit, eos desuper & alias præmissorum occasione multipliciter vexando, & etiam molestando; ortaque propterea inter Joannem episcopum, nec non S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum abbates, & conventus prædictos super præmissis, & eorum occasione materia quæstionis. Nos causam hujusmodi, non obstante quod ad nos legitime devoluta, seu coram nobis de juris necessitate tractanda & finienda non esset, venerabili Guillelmo episcopo Bellicensi, pro tunc apud nos Basileæ constituto ad dictorum S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum abbatum & conventus instantiam primo; & deinde ex certis causis dilecto ecclesiæ filio Matthæo Nitart, canonico ecclesiæ Frizingensis decretorum doctori, uni ex judicibus causarum audientiæ nostræ, audiendam commisimus, & fine debito terminandam: qui quidem Matthæus, cognitis ipsius causæ meritis, de consilio, & assensu aliorum conjudicum suorum causarum ejus audientiæ, quibus super his relationem fecit fidelem, per suam definitivam sententiam pronuntiavit, decrevit, & declaravit, prout hæc omnia in libello pro parte abbatum, & conventuum S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum prædictorum in hujusmodi causa oblato petita fuerant, eosdem S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum abbates, conventus, & canonicos ab omni jurisdictione, potestate & superioritate archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum ordinariorum, ac eorum officialium hujusmodi fuisse, & esse exemptos & liberos, ac sedi prædictæ immediate subjectos; nec non oppositiones, molestationes, vexationes, & impedimenta prædicta fuisse, & esse temeraria, illicita, iniqua, injusta, & de facto præsumpta; ipsique Joanni episcopo, seu illius procuratoribus præmissa facere minime licuisse seu licere, ac eis super illis de visitatione hujusmodi perpetuum silentium imponendum fore, & imposuit; necnon præfatum dominum Joannem episcopum in expensis in hujusmodi causa legitima factis, condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione sibi in posterum reservata: & subsequenter Matthæus præfatus canonicus, expensas hujusmodi in quinquaginta florenos auri Rhenesis boni & justi ponderis provida moderatione taxavit, procuratoris S. Judoci, & S. Andreæ monasterium abbatum, & conventuum prædictorum super eisdem expensis juramento sequuto, prout in instrumento publico inde confecto, ipsius Matthæi canonici sigillo munito dicitur plenius contineri. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, abbates, & conventus S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum hujusmodi, dubitent quod dictus Joannes episcopus sententiæ præfatæ, & præsentium vigore habendis processibus reverenter parere non velit; quodque processus hujusmodi eidem Joanni episcopo & aliis, quos concernent, tute nequeant publicari pro parte eorumdem S. Judoci, & Sancti Andreæ monasteriorum, abbatum, & conventuum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus providere sibi super hoc de remedio opportuno dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per hæc scripta nostra mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos, vel alium seu alios præmissa executioni debitæ demandantes, dictamque sententiam ubi, & quando expedire videritis solemniter publicantes, faciatis abbatibus, & conventibus S. Judoci, & S. Andreæ monasteriorum hujusmodi, de præfata florenorum summa prædictis expensis juxta instrumenti præfati earumdem condemnationis, & taxationis tenorem, plenam, & debitam satisfactionem impendi; & nihilominus, legitimis super his per vos habendis servatis processibus, eos quoties expedierit aggravare curetis, contradictores auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Cæterum si per summariam informationem super his per vos recipiendam vobis constiterit, quod Joannis episcopi & aliorum prædictorum præsentia pro monitionibus & requisitionibus eis & citationibus de ipsis præsentium vigore faciendis secure & commode haberi nequeat, nos vobis processus hujusmodi, nec non monitiones, requisitiones, & citationes quaslibet per edictum publicum locis affigendum publicis & vicinis, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad illorum notitiam pervenire valeat, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem: volentes quod monitiones, requisitiones, & citationes hujusmodi perinde arctent ipsos monitos, requisitos, & citatos, ac si eis præsentialiter & personaliter factæ & insinuatæ extitissent, nonobstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque, aut si Joanni episcopo præfato, aut quibusvis aliis communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Basileæ secundo Nonas Julii, anno a nativitate domini 1437.

** Ex iisdem archivis ord. Præmonstratensis.

ANNO CHRISTI 1436.

Die vigeſimaſexta Novembris anni 1434.

A concilio Baſileenſi de verbo ad verbum ex regeſto referuntur, innovantur, confirmantur, & approbantur privilegia & exemptiones ab Urbano IV. Clemente VI. & Clemente VII. ordini Præmonſtratenſi conceſſa.

Die vigeſimaquinta menſis Maii anni 1435.

A concilio Baſileenſi de verbo ad verbum ex regeſtis cancellariæ refertur atque innovatur Alexandri V. privilegium, quod incipit; Excitat noſtræ mentis arcanum ſpecialis affectio, &c. *ordini Præmonſtratenſi conceſſum.*

Die quarta Septembris anni 1436.

A concilio Baſileenſi ex regiſtis cancellariæ referuntur & innovantur duo privilegia, ab Alexandro IV. ordini Præmonſtratenſi conceſſa.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans dilectis eccleſiæ filiis abbati monaſterii Præmonſtratenſis Laudunenſis diœceſis, cæteriſque coabbatibus, præpoſitis, prioribus, & canonicis monaſteriorum & locorum ordinis Præmonſtratenſis ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Sinceræ devotionis affectus, quem ad univerſalem eccleſiam in vinea domini etiam nobiſcum laborantes geritis, non indigne meretur, ut petitionibus veſtris, in iis præſertim per quæ jura & libertates veſtræ utilius conſerventur, favorabiliter annuamus. Sane pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut duplices literas felicis recordationis Alexandri Papæ IV. vobis conceſſas, quarum tenores de verbo ad verbum præſentibus inſeri fecimus cum incipiant vetuſtate conſumi, innovare dignaremur: quarum quidem literarum tenores tales ſunt. Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis abbati Præmonſtratenſi ejuſque coabbatibus Præmonſtratenſis ordinis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum felicis recordationis Innocentius Papa prædeceſſor noſter duxerit ſtatuendum, ut exempti, quantacumque gaudeant libertate nihilo minus tamen ratione delicti, ſeu contractus, aut rei de qua contra ipſos agitur, rite poſſint coram locorum ordinariis conveniri, & illi quoad hoc ſuam in ipſos juriſdictionem, prout jus exigit, exercere: Vos dubitantes, ne per conſtitutionem hujuſmodi libertatibus & immunitatibus vobis & ordini veſtro per privilegia & indulgentias ab apoſtolica ſede conceſſis præjudicari valeat, nobis humiliter ſupplicaſtis, ut providere ſuper hoc indemnitati veſtræ paterna ſollicitudine curaremus. Quia vero ejuſdem ordinis ſacra religio ſic vos apud nos dignos favore conſtituit, ut nobis votivum exiſtat vos ab omnibus, per quæ vobis poſſent provenire diſpendia, immunes libenti animo præſervare, auctoritate vobis præſentium indulgemus ut occaſione conſtitutionis hujuſmodi nullum eiſdem libertatibus, & immunitatibus præjudicium generetur: Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Anagniæ ſexto Kalendas Novembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo. Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis abbati Præmonſtratenſi ejuſque coabbatibus & conventibus univerſis Præmonſtratenſis ordinis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Pro divini honore nominis cujus laudibus ſolita diligentia deſervitis, id digne vobis ab apoſtolica ſede conceditur, per quod veſtra religio decoris augmentum & ſtatus tranquilli materiam conſequatur. Cum itaque Premonſtratenſis eccleſia, quæ caput eſt totius veſtri ordinis, poſtquam ut ipſi aſſeritis extitit inſtitutus, a tribus primis abbatibus & annuis viſitatoribus: omnes vero aliæ eccleſiæ ipſius ordinis ſemper a Præmonſtratenſi & patribus abbatibus ac viſitatoribus, & aliis de ordine ipſo deſtinatis, ab eis, & a nullo alio, niſi de mandato ſedis apoſtolicæ, viſitatæ fuerint vel correctæ: ac in privilegio eidem ſode conceſſo habeatur expreſſe, ut ſi quid in perſonis & eccleſiis ipſius fuerit corrigendum, ad audientiam Præmonſtratenſis capituli referatur; ut ibi prout juſtitiæ & honeſtati congruerit, emendetur. Nos devotionis veſtræ precibus annuentes, ut prædictæ Præmoſtratenſis & aliæ eccleſiæ, ſicut olim ſic & in poſterum a prædictis abbatibus, viſitatoribus & aliis de ordine ſæpe dicto duntaxat, & a nullo alio ſine mandato ſedis prædictæ, plenam faciente de hac indulgentia mentionem, viſitari poſſint aut corrigi, ad inſtar felicis recordationis Innocentii Papæ prædeceſſoris noſtri vobis auctoritate apoſtolica indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere vel ei auſu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Viterbii Idibus Februarii, Pontificatus noſtri anno quarto. Nos igitur hujusmodi ſupplicationibus inclinati præfatas literas auctoritate univerſalis eccleſiæ innovamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus; volentes & auctoritate univerſalis eccleſiæ decernentes, quod tenori hujuſmodi, ubicumque exhibitus fuerit vel oſtenſus, ſtetur firmiter & adhibeatur plena fides, ipſeque tenor idem robur eamdemque vim, eumdem quoque vigorem per omnia obtineat, quos haberent originales literæ, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ: per hoc autem nolumus vobis aliquod jus de novo acquiri, ſed antiquum conſervari, nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ innovationis communionis, decreti & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum. Datum Baſileæ ſecundo Nonas Septembris, anno a nativitate domini 1436.

Adeo vero nota & videns omnibus erat Præmonſtratenſium canonicorum ab epiſcopali juriſdictione libertas & exemptio; adeo ſummis pontificibus, conciliis, ac toti eccleſiæ perſpecta probataque, ut quo tempore Baſileenſe concilium decretis ſuis judicioque, quod contradictum vocant, ad-

adverſus Illuſtriſſimum Ambianenſem epiſcopum eam aſſeruit, illo eodem (nonobſtantibus difficultatibus toti orbi notiſſimis, quæ pontificem inter atque concilium interceſſerant) Eugenius IV. Pontifex maximus adverſus Briocenſem epiſcopum, triplici ſententia ſua pariter aſſeruerit, quemadmodum videre eſt in documentis ſequentibus.

ANNO CHRISTI 1436.

Sententia in favorem monaſterii Belli-portus, ordinis præmonſtratenſis, lata, ab Eugenio IV. confirmantur anno 1436. die XXII. Junii.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis B. Mariæ de Begar Trecorenſis, & B. Mariæ de Langonio Coriſopitenſis diœceſis monaſteriorum abbatibus, ac archidiacono Hannoniæ in eccleſia Leodienſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Exhibita nobis, pro parte dilectorum filiorum abbatis & conventus monaſterii B. Mariæ Belliportus Præmonſtratenſis ordinis, Briocenſis diœceſis, petitio continebat, quod licet dictum monaſterium cum omnibus & ſingulis ſuis membris & ab ipſo dependentibus eccleſiis, necnon ejus abbas pro tempore exiſtens, canonici, converſi, & donati ab omni juriſdictione, ſuperioritate, correctione, punitione, viſitatione & dominio epiſcoporum Briocenſium pro tempore exiſtentium per ſpeciale ſedis apoſtolicæ privilegium, cui non eſt in aliquo derogatum, penitus ſint exempta, libera, & immunia, necnon eidem ſedi immediate ſubjecta; fuiſſentque monaſterium, abbas, canonici, converſi, & donati cum membris & eccleſiis hujuſmodi in pacifica poſſeſſione, vel quaſi, exemptionis, libertatis & immunitatis prædictarum a tempore conceſſionis privilegii præfati, & etiam cujus contrarii memoria non exiſtit, ſalvis infra ſcriptis caſibus: videlicet quod ipſi canonici curam animarum in dictis eccleſiis pro tempore exercentes ac illas regentes præfatis epiſcopis ratione exercitii curæ hujuſmodi ſubeſſe, viſitationes ſuſcipere, procurationes ſolitas & epiſcopalia jura ſolvere, ac alia ipſarum eccleſiarum onera ſupportare, nec non in ſynodis comparere, ac ibidem reſpondere duntaxat aſtricti ſint: & propterea in aliis ipſi abbas, canonici, converſi, & donati ad parendum epiſcopis Briocenſibus ac eorum monitionibus & præceptis, tamquam ordinariis & ſuperioribus, ac ad ſolvendum procurationes, vel alia jura epiſcopalia, necnon ire ad ſynodos, ac coram ipſis epiſcopis ex officio contra eos procedentibus, ſive ad inſtantiam perſonarum de ipſis conquerentium comparere minime teneantur. Tamen venerabilis frater noſter Herueus epiſcopus Briocenſis minus veraciter prætendens monaſterium, necnon abbatem, canonicos, converſos, & donatos hujuſmodi ſibi ac ejus juriſdictioni ordinariæ in omnibus fore ſubjectos, & ſuper illis abbati & conventui prædictis contra juſtitiam ſe opponens, eos deſuper multipliciter moleſtavit, vexavit, & turbavit ac etiam impedivit, ortaque propterea inter epiſcopum ex una, necnon abbatem & conventum prædictos ex altera partibus ſuper præmiſſis ac illorum occaſione materia quæſtionis. Nos cauſam hujuſmodi (nonobſtante quod de ſui natura ad Romanam curiam legitime devoluta ac apud eam tractanda & finienda non eſſet) quondam Petro Nardy capellano noſtro & cauſarum palatii apoſtolici auditori ad inſtantiam dictorum abbatis & conventus audiendam commiſimus & fine debito terminandam; qui cognitis illius meritis de conſilio & aſſenſu coauditorum cauſarum dicti palatii, quibus ſuper his relationem fecit fidelem, per ſuam definitivam ſententiam pronuntiavit, decrevit, & declaravit, prout hæc omnia in libello pro parte ipſorum abbatis & conventus in dicta cauſa exhibito petita fuerant, monaſterium, abbatem, canonicos, converſos & donatos hujuſmodi a juriſdictione ſuperioritate, correctione, punitione, viſitatione & dominio prædictis, præterquam quoad caſus præmiſſos, fuiſſe & eſſe exempta, libera & immunia: nec non ipſos abbatem & canonicos, converſos & donatos, alias ad parendum epiſcopis, eorumque monitionibus & præceptis prædictis. ac eiſdem epiſcopis procurationes & jura hujuſmodi ſolvere, vel ad ſynodum ire, aut coram ipſis reſpondere minime fore obligatos: ac dictis epiſcopis juriſdictionem, ſuperioritatem ſive dominium aliquod in monaſterium, abbatem, canonicos, converſos, donatos, membra & eccleſias hujuſmodi alias de cætero exercere nullatenus licere. Oppoſitiones quoque & moleſtationes, vexationes perturbationes & impedimenta prædicta fuiſſe & eſſe temeraria, indebita, illicita, iniqua, injuſta, ac de facto præſumptuoſa. Necnon præfato epiſcopo ſuper illis ac dictis ſuperioritate, juriſdictione, correctione, punitione, viſitatione, procuratione & dominio, alias quam ſuperius expreſſum eſt, perpetuum ſilentium imponendum fore & impoſuit, ac ipſum epiſcopum in expenſis coram eo in ejuſmodi cauſa legitime factis condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione ſibi in poſterum ſervata. A qua quidem ſententia fuit pro parte dicti epiſcopi ad ſedem prædictam appellatum: Noſque cauſam appellationis hujuſmodi dilecto filio magiſtro Petro Martini de Caveis-Rubeis capellano noſtro & auditori cauſarum ejuſmodi palatii audiendam commiſimus & fine debito terminandam: qui cognitis illius meritis de conſilio & aſſenſu coauditorum ſuorum cauſarum dicti palatii. Quibus ſuper his relationem fecit fidelem, per ſuam definitivam ſententiam pronuntiavit, decrevit & declaravit per præfatum Petrum Nardi auditorem in cauſa hujuſmodi bene fuiſſe & eſſe proceſſum, ſententiatum & definitum, ejuſque ſententiam prædictam confirmandam fore & confirmavit; ac ab illa pro parte dicti epiſcopi male fuiſſe & eſſe appellatum: necnon eumdem epiſcopum in expenſis, coram eo in hujuſmodi cauſa legitime factis condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione ſibi in poſterum reſervata. Cumque a ſententia Petri Martini auditoris hujuſmodi fuiſſet pro parte dicti epiſcopi [a] ad ſedem appellatum, eamdem nos cauſam ipſius ultimæ appellationis dilectis filiis magiſtris Laurentio de Aretio primo, & deinde ex certis cauſis Roberto de Cavalcantibus capellanis & auditoribus cauſarum ejuſdem palatii, audiendam commiſimus & fine debito terminandam: ipſeque Robertus auditor cognitis illius meritis de conſilio & aſſenſu coauditorum ſuorum cauſarum dicti palatii, quibus ſuper his, relationem fecit fidelem, per ſuam definitivam ſententiam pro-

[a] *Forte*, ad ſedem prædictam appellatum. H.

pronuntiavit, decrevit & declaraviť per præ- ANNO CHRISTI 1436.
fatum Petrum Martini auditorem in cauſa hujuſmodi fuiſſe & eſſe proceſſum, ſententiatum & definitum, ejuſque ſententiam prædictam confirmandam fore & confirmavit, ac ab illa pro parte dicti epiſcopi male fuiſſe & eſſe appellatum: ac eumdem epiſcopum in expenſis coram eo in hujuſmodi cauſa legitime factis condemnandum fore & condemnavit, illarum taxatione ſibi in poſterum reſervata. Et ſubſequentes Petrus Martini in triginta duobus, ac Robertus auditores præfati etiam in triginta duobus, nec non dilectus filius magiſter Willelmus Bont capellanus noſter & cauſarum dicti palatii auditor, cui ex certis cauſis commiſimus ut coram eodem Petro Nardy auditore taxaret coram illo in ſeptuaginta florenis auri de camera boni & juſti ponderis factas expenſas hujuſmodi provisis moderationibus taxarum, procuratoris ipſorum abbatis & conventus ſuper expenſis eiſdem juramentis ſequutis, prout in inſtrumentis publicis inde confectis ipſorum Petri Nardy, Petri Martini, Roberti & Willelmi auditorum ſigillis munitis dicitur plenius contineri. Cum autem ſicut eadem petitio ſubjungebat abbas & conventus prædicti dubitent quod præfatus epiſcopus ſententiis præmiſſis & præſentium vigore habendis proceſſibus, reverenter parere non velit, quodque [b] alii epiſcopo præfato propter ejus potentiam & aliis quos concernent tute nequeant publicari, pro parte abbatis & conventus prædictorum nobis fuit humiliter ſupplicatum ut eis ſuper his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque hujuſmodi ſupplicationibus inclinati diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum per vos, vel alium ſeu alios præmiſſa; ubi & quando expedire videritis auctoritate noſtra ſolemniter publicantes, nec non monaſterium, abbatem, canonicos converſos, donatos cum membris & eccleſiis hujuſmodi a juriſdictione ſuperioritate, correctione, punitione, viſitatione & dominio præmiſſis, alias quam in caſibus prædictis, exempta, libera & immunia fore nuntiantes, non permittatis abbatem, canonicos, converſos, & donatos prædictos vel aliquem ex eis etiam quoad monaſterium, membra & eccleſias hujuſmodi ab epiſcopis Briocenſibus pro tempore exiſtentibus vel ipſorum aliquo contra exemptionem, libertatem & immunitatem prædictos ipſarumque ſententiarum effectum impeti indebite vel quomodolibet moleſtari: Facientes abbati & conventui prædictis de florenorum ſummis pro expenſis hujuſmodi juxtá præfatorum inſtrumentorum earumdem condemnationum & taxationum tenores plenam & debitam ſatisfactionem impendi, & inſuper legitimis ſuper his per vos habendis ſervatis proceſſibus eos quoties expedierit aggravare curetis, contradictores auctoritate noſtra appellatione poſtpoſita compeſcendo invocato ad hoc, ſi opus fuerit auxilio brachii ſæcularis. Cæterum ſi per ſummariam informationem ſuper his per vos recipiendam vobis conſtiterit quod ipſius epiſcopi & aliorum quos hujuſmodi proceſſus concernent, præſentia pro monitionibus eis, & citationibus de ipſi faciendis commode nequeat haberi nos vobis proceſſus, monitiones & citationes hujuſmodi per edicta publica locis affigenda publicis partibus illis vicinis, de quibus ſit veriſimilis conjectura, quod ad notitiam monitorum & citatorum hujuſmodi pervenire valeant, faciendi plenam concedimus tenore præſentium facultatem: & volumus quod hujuſmodi proceſſus, monitiones & citationes perinde eoſdem monitos & citatos arctent ac ſi eis intimati perſonaliter legitime extitiſſent, nonobſtantibus conſtitutionibus apoſtolicis & aliis contrariis quibuſcumque, ſeu ſi eidem epiſcopo vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim a dicta ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per literas apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Datum Bononiæ anno incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto decimo Kalendas Julii, pontificatus noſtri anno ſexto. ANNO CHRISTI 1436.

[b] *Forte*, illi. H.

" * * *Oratio Gregorii Corrarii Veneti Romanæ eccleſiæ protonotarii ad Sigiſmundum Romanorum imperatorem pro concilio Baſileenſi.*

CRedo equidem, Sigiſmunde, in tanta tua gloria, & pulcherrimarum rerum, quas geſſiſti memoriam, benefactorumque conſcientia; videri tibi hunc diem celebrem præ cæteris illuxiſſe; quo gloriæ tuæ uberrimos fructus quaſi jam maturos excerperes. Quid enim majus in hoc vita caduca ad ſummam amplitudinem immortalemque gloriam homini conferri poteſt, quam graviſſimo eccleſiæ teſtimonio, uno omnium bonorum aſſenſu, in hoc orbis terræ ſanctiſſimo loco, tam præclaro titulo decorari, ut ſancta eccleſia te patronum appellet, tibique plurimum debere fateatur, & pro tuis immenſis beneficiis gratias [c] innocentes reddat. Hanc vero excellentiſſimam laudem non humanis ſuffragiis, non mortalium ſtudiis, ſed ab immortali Deo tibi collatam, ſtabilem atque perpetuam exiſtimare debes. Noli hanc gloriam, cum præclariſſimis rebus fortiter geſtis, noli cum innumeris victoriis, noli denique cum ullis tuis triumphis comparare: Siquidem res magnas bello gerere in eo præcipue genere belli, in quo tu jugiter verſatus es, cum hoſtibus ſcilicet Chriſtiani nominis glorioſum quidem eſt, propriumque religionis Romani imperii pro religione pugnare; ſed eccleſiam protegere, ſacroſanctæ matris auctoritatem defendere, inſtar quoddam eſt divinæ laudis omnium rerum humanarum gloriam excellens. Et enim ſi pietas erga parentes, erga patriam, veterum literis ac monumentis eximiis, quibuſdam laudibus celebratur, ſicut eſt judicio optimi & ſapientiſſimi cujuſque merito celebranda; quonam genere laudis officia pietatis erga eccleſiam catholicam extollemus? Aut ſi majores noſtri, liberatores urbium civeſque fortiſſimos bene de republica meritos ſtatuis publicis decorabant, quo benefactorum memoria ad poſteros denique quam diuturna recordatione defloreret, quibus te, Sigiſmunde, titulis, quibus monumentis, quibus ſtatuis pro tuis immortalibus beneficiis eccleſia decorabit?

[c] *Forte*, ingentes. H.

Exſtabunt, crede mihi, omnibus imaginibus ſolidiora tuæ gloriæ monumenta, quæ dum ſedes apoſtolica, dum Romanum imperium in terris venerabitur, nulla unquam vetuſtas a

ANNO CHRISTI 1433.

meme-

memoria hominum poterit abolere: Exstabunt A
ANNO CHRISTI 1433. clarissima testimonia sacri Constantiensis concilii, cujus nunquam sine tua maxima laude, nec nostris nec futuris quidem temporibus erit recordatio. An fuit unquam ullum concilium tam celebre, tam solemniter institutum, quo tot præstantissimi viri omnium nationum ex toto orbe convenerint? Fuit unquam tanta rei alicujus expectatio? Fuit unquam tanta spes rerum meliorum? Quando tot populorum vota, tot bonorum lacrymæ, tot preces? Quando tam clarus rerum turbulentissimarum exitus cum totius orbis inenarrabili gaudio? At quis nesciat, factum illud pulcherrimum omni laude dignissimum sine tua ingenti gloria commemorari non posse? Nam quis unquam pestiferum illud schisma quadraginta annos clericorum favoribus inveteratum Constantiæ sublatum fuisse narrabit; qui non continuo tua auctoritate, tua vigilantia, tua singulari prudentia sublatum fuisse dicat? Quis nescit patientissimos labores tuos cum Pyreneos montes per nives & glacies media hyeme transcenderes, aut difficillimas itiones tuas in Gallias, Angliamque, cum omnes reges & principes ad extinguendum commune incendium quasi a stimulus excitares? Cumque ex toto orbe prælatos ecclesiæ ad sacrum concilium tuis humeris deportares? Cujus concilii memoriam nulla unquam delebit oblivio, cujus laudes nulla ætas conticesçet. Pacem peperit ecclesia, tranquillitatem atque concordiam sacrum illud generale concilium. Stetit ab illo ecclesia in magno honore, in summo otio annis fere quatuordecim; tantum enim fuit pontificatus Martini papæ V. meo judicio sapientissimi atque moderatissimi principis, si ex eo viro, quod minime decebat nimiam dempseris parsimoniam, qui quidem moriens triste nobis sui desiderium reliquit. Etenim qui sub illo res Romanas florentes vidimus, curiam amplissimam, collegium concordissimum, civitates opulentissimas, summa pace perfruentes, omnia paulo post immutata immersaque nescio quo judicio Dei (neminem enim accuso) non possimus non dolere. Te quoque, piissime imperator, (neque enim aliter de tua singulari humanitate atque clementi natura existimare debemus) fines Romanos magna puto misericordia præteriisse, cum agros depopulatos cerneres, domos passim aut dirutas, aut incensas, civitates ipsas vacuas civibus, plenas formidine; quas tamen tuus ille ad urbem accessus in tanta miseria recreabat. Quid urbis Romæ squalor, quid miserorum civium desperatio, quid nocturna colloquia, quid ante pedes tuos lacrymæ non te movebant? Quid ipsa templa in toto orbe sacratissima, quorum vastitas, quorum rapinæ, quorum incendia in obsessa urbe timebantur? Quid vultum tuum immutari video, quid lacrymas repente decidere? Age, age, convertam orationem, ne imagine rerum, quas tu ipse vidisti miserabiles, cor tuum piissimum misericordia confodiam, simul & ne dum rem Romanam destitutam defleo, eos tangere videar, quod minime impræsentiarum proposui, per quos destituta res est.

Ad adventum igitur tuum exoptatissimum convertam me, Sigismunde imperator, certissimum ecclesiæ columen atque præsidium. Huc demum exspectatus venisti accepto imperii diademate, quod bonum, faustum, felixque sit, tibi imperioque Romano. Quanto vero tui desiderio hi sancti patres tenerentur, declaravit hodierna die in adventu tuo frequens omnium ordinum concursus, declaravit communis omnium lætitia, quam quisque in vultu atque in fronte gerebat. Nam profecto dum aberas, semper tui memoria in sinu horum patrum habitabat, semper in medio quocumque convenerant, tua imago residebat.

Unusquisque enim a te salutem ecclesiæ orituram arbitrabatur, qui ab initio hujus sacri concilii legitime congregati primus omnium affuisti, nec solum affuisti, sed etiam tua auctoritate in magnis periculosisque rebus accerrime protexisti. Aderant literæ tuæ certissima tuæ voluntatis testimonia, aderat hic illustrissimus atque gravissimus vir Gulielmus Bavariæ dux, cujus gratissima officia nunquam de mentibus horum præstantissimorum patrum decident, nunquam suæ sapientiæ, suæ humanitatis immemores erunt. [b] Tu & Sigismunde quid aliud Romæ agebas, nisi ut sacrosanctæ hujus synodi, quæ catholicæ ecclesiæ imago est, auctoritatem defenderes, nisi ut admoneres, si parum impendentes calamitates prospicerent, saltem præsentium incommodorum periculis moverentur, dicereseque non posse ruinam ecclesiæ fulciri, non posse sciffam ejus auctoritatem resarciri, dissoluto, quod Deus avertat, hoc sacro Basileensi concilio tam solemniter & pro tam necessariis causis restituto, de cujus legitima institutione satis liquide ex suis scriptis constare arbitror, modo sint qui legere velint. Quamquam ego quod meminerim neminem adhuc de ipsius institutione dubitare percepi, ne illorum quidem de numero quique sint qui contra ejus auctoritatem moliuntur. Nam si sacri Constantiensis concilii tenenda sunt decreta, illius dico concilii, per quod teterrimum illud schisma sublatum fuit, restat ut legitima sit hujus sanctæ synodi institutio. Ex illo enim radices habet; at ego qui illius concilii auctoritatem negarit, nullum hactenus hominem fuisse scio, præter illas duas immanissimas belluas & sævissimas ecclesiæ pestes Joannem & Hieronymum, quos tunc sacrum illud concilium justa animadversione multavit. Quamquam quid ego illa portenta in humanitate numero?

Dixi breviter de legitima institutione hujus sacri Basileensis concilii, velim nunc, clementissime imperator, ut adhuc fecisti, attente me audias, donec de causis institutionis quas paulo ante necessarias dixi, pauca disputavero. Tria sunt omnino propria honestissimæ professionis hujus sanctæ synodi propter quæ convenisse profitetur.

Primum opus pium, sanctum, religiosum, nempe pro ipsius religionis inviolabili observatione susceptum, proque reductione eorum qui ab institutis ecclesiæ & veræ religionis aberraverint, quorum duo sunt genera sanctæ Romanæ ecclesiæ præcipue infesta, Græci scilicet & Bohemi. Malum illud inveteratum, hoc immanius. Græcorum nequitia fortasse pervicacior quam longa ætas difficiliorem reddidit, Bohemorum rabies pestilentior utpote per omnem impietatem atque sævitiam debacchata in religionem, in templa; quos non sacerdotii reverentia, non ipsæ aræ ab illorum atrocita-

a *Forte*, Stimulis, H.

b *Forte*, Et tu. H.

citate vindicarunt. Nec Bohemiæ finibus con- ANNO CHRISTI 1433. tenta, latius quoque eadem rabies in finitimas provincias pervagata est, capta Germaniæ oppida, incensa, spoliata, diruta. Quid quod pessima labes dum negligitur, dum illi suis versutiis, ut hæreticorum natura pellax est, fallacias intendunt, piget dicere, paulatim tamquam virus pestifve in plurimos diffusa est. Quid igitur? Abeamus, sinamus morbum istum in nostram perniciem crescere, satis sit Germaniæ, si pro sua fide misericordia dignam putemus, mutemus locum, Bononiam proficiscamur ut Bohemos quos vix huc traximus, fama forte concordissimæ civitatis captos Bononiam traducamus. Non placuit hoc consilium huic sanctæ synodo, non placuit. Meminerat enim professionis suæ. Quid igitur actum? Venere oratores Bohemiæ, audiri patientissime & diu quantum unicuique libuit. At quid audisse profuit? Quid profuit? Vis uno verbo absolvam? Tantum profuit, quantum nocuit hactenus illis flagitantibus distulisse. An non perspicuum est ista audientia concisos esse illorum petulantiæ nervos, confractam audaciam, constrictam loquacitatem? Jam non dicent negari auditum ad loquendum, vitari suas verissimas rationes. Abierunt qui boni, edocti, qui pertinaces, confusi. Missi nostri legati Bohemiam, reversi Bohemorum iterum, nostri iterum missi. Injecta inter eos contentio, boni pacem cupiunt, cupiunt parere ecclesiæ; qui minus boni, pacem quidem appetunt, sed pacis conditiones quærunt; qui prorsus mali, potentia turbant. Res inclinata est, populus spe pacis erectus est, languescit exercitus, fluunt arma de manibus, spe magna conciliationis & pacis. Quod si provenerit, bone Deus, quantam & quam immortalem gloriam hæc sancta synodus reportabit? Sin autem pertinaces esse maluerint, tunc justo dolore adversus tam sceleratam arrogantiam omnes Christianitatis principes, tuque imprimis, fortissime imperator, exardescere debebunt, gentemque immanissimam adjuvante totius Germanicæ juventutis delectu, favente auctoritate, faventibus votis ecclesiæ, armis, equis, viribus profligare. In Græciam quoque missi legati, a quibus nihil adhuc certi habemus propter maximam regionum distantiam. Quod si Græcorum legati, ut Romam iisse perhibentur, ita Basileam venissent, esset fortasse hodie non minor spes Græcorum reductionis, quam Bohemorum. At certe quod affirmare possum hujus sanctæ synodi studium non a defuisse.

a *Forte*, defuisset. H.

Secundo loco suæ professionis institutum hæc sancta synodus profitetur a summo ad imum per auctoritatem omnipotentis Dei, omnes ecclesiasticos ordines, magnum quidem opus & necessarium collapsa veterum disciplina, quoad poterit, reparare. Nam profecto, ne nobis blandiar, omnis fere ecclesiastica disciplina a clero defluxit, priscaque religio jampridem in nobis desideratur. Ubi enim antiqua sanctimonia? Ubi sacrarum literarum studia? Quis mihi nunc Hieronymos, quis Ambrosios, ubi, ubi terrarum reperiet? Corrupti ordines, corrupti mores, ut est humana natura proclivis ad malum, nimia episcoporum negligentia nimiaque delictorum impunitate peccandi venit audacia. Quæ profecto pœnis & censuris vobis patres coercenda est. Atque hæc omnia mala in ecclesiam proruperunt postquam desitum est generalia concilia celebrare; & adhuc reperiuntur, heu facinus miserum! qui hujus sacri concilii dissolutionem quærant, cujus auctoritatem vix, ut videtis, defendere possumus. Hæc pluribus defienda essent, si vobiscum patres agerem. Quæ cum in aliis orationibus meis reservo, tum in deputationibus vobis dicenda. Nunc ad imperatorem loquor. ANNO CHRISTI 1433.

Tertia pars suscepti muneris tota pietatis plena est ad bellorum incendia extinguenda pacisque compositionem conversa, cujus ut dulce nomen, ita pax ipsa cum jucunda tum salutaris. Pax enim civium salus, vitæ libertas, mater quietis, soror concordiæ, comes justitiæ, rerum nutrix: Bellum e contra populi strages, vitæ periculum, stimulus furoris, frater discidii, amor rapinæ, comes violentiæ. Quod monstrum tetrum, horrendum, impium jampridem sanguinem Christianorum, heu pietas! hausit. Nam quid Italiæ clades numerem, Italiæ inquam regiñæ provinciarum in qua nunquam bellorum fluctus jam a tot annis penitus detumere? Quid Cyprum referam tributariam impiissimi regis Ægyptiorum post illam miseram captivitatem nostræ sanctæ religioni contumeliosam? Quid Prutenorum pericula? Quid graves regum Hispaniæ discordias? Quid ipsam Germaniam? Quæ nisi hic sua fortuna celebraretur hoc generale concilium, tota jampridem bellorum incendiis conflagraret.

Heu, heu, non possum sine lacrymis in memoriam revocare inclitum Gallorum regnum, quo stante nunquam jacuit ecclesia, jam longo bello intestinisque discidiis pene deletum. Heu, heu exhaustæ vires, exhausta potentia, exhausta denique omnia præter odia. O firmissimum ecclesiæ robur! o singulare præsidium! sic urbes tuas quondam fortunatissimas, desolatas cernimus? Sic pulcherimos agros tuos horrentes situ? Sic florentissimam nobilitatem gladio cæsam? Quid latronum manus impurissimas? Quid parricidia? Quid sacrilegia? Quid templorum profanationes querar? Urbs vero illa toto orbe pulcherrima, domicilium potentissimi regni clarissimum, quanto in luctu, quanto in squalore jaces? Quid universitas illa, illa inclyta sacrorum studiorum officina, magistra morum, lux veritatis, expultrix hæresum, norma disciplinæ, non dispersa, non pene obruta? Bella quidem bonis artibus inimica semper fuere, quas ocium & pax nutrire semper consueverunt. O tellus inclyta, tot Christianissimorum regum alumna, quamdiu membra tua lacerari divellique lamentaberis? Quamdiu ingrati orbis auxilia frustra implorabis? Quod si fortissimi heroes, illustrissimi reges tui revivisceren, orbemque ingratitudinis expostularent: Nos quassatam ecclesiam toties instauravimus, nos toties nostræ religioni rebelles populos profligavimus, nos mare transivimus, nos vulnera perpessi, nos sanguinem nostrum fundimus, ut religionis nostræ fines protenderemus. En ardet patria nostra, in qua nati fuimus, ardet bellorum incendiis regni nostri clarissimum domicilium. Ubi beneficiorum memoria? Ubi pietatis officia? Quis ferre posset

justis-

justissimas gravesque Christianissimorum regum querelas,

ANNO CHRISTI 1433.

At video temperandum mihi esse orationi. Cur, inquiens, piget dicere? Dicam tamen. Audivisti, justissime imperator, audiverunt item patres hi quanta cum modestia glorioſissimi regni indignas calamitates deploraverim: nullas tetigit partes, nullas controversias, nulla jura regni, & tamen vereor ne cui gravis nostra videatur oratio. Plus dicam, non ab Anglicis metuo, sed a Gallis, non a laicis, sed ab episcopis, quos quidem decebat ab omni factione remotos pacis auctores esse. Hujusmodi tamen quiqui sunt, videant ne magis suarum cupiditatum vitio quam nostra oratione commoti esse videantur. Nam profecto si moderatissima verba ferre non possunt, nescio tandem [a] quidquid eorum patientia dignum judicaturi sint. Etenim de me ipse conjecto. Scio civitatem illam glorioſissimam, in qua natus sum, urbemque Genuensium, graves inter se inimicitias habere, partim veterum cruentissimorum bellorum, partim recentis pugnæ memoria. Si quis tamen mihi Genuenses patientissimos viros magni excellentisque animi dicat esse, non negaverim. Neque enim ullæ inimicitiæ cum virtutibus suscipiendæ sunt, mortuorum præcipue, qui omni invidia carere debent. Idcirco si antiquas Gallorum laudes commemoravi, quod barbari libenter faciunt, si qui fortasse i ægre ferant, eos barbaris inhumaniores puto.

[a] Forte, quid eorum. H.

Sed jam redeo unde abii; ad tria scilicet illa satis ut puto dilucide superius explicata propter quæ hæc sancta synodus convenisse profitetur. Quæ utinam essent tam facilia factu quam sunt necessaria. Ideo si causas institutionis hujus sanctæ synodi necessarias dixi, non minus hoc vere dictum, quam si ardente proximo pariete vicinis dicerem, si suarum domorum curam habere velint, necesse esse flammas imminentes repellere. Aut si dicerem gravissimo morbo medicamenta esse necessaria. Recte quippe mortifera bella hæreseſve & sævitias Bohemorum teterrimo incendio comparaverim; corruptelas vero morum gravissimo morbo. His ergo intenta hæc sancta synodus cum Bohemis nil quidem omisit, quo minus res illa componeretur: in qua re tanto acrius insistendum putavit, quanta omnium periculosissima videbatur. Tum etiam patres hi honestissimi judicabant, si tua Sigismunde, opera ecclesiæ regale patrimonium restitueretur, qui eo carere maluisti, quam aliquid contra ecclesiæ auctoritatem pati. Paci quoque plurimum operæ datum est, nonnullæ etiam saluberrimæ leges promulgatæ, quibus tamen vehementiori spiritu hæc sancta synodus intendisset, ni variis undique importunisque rationibus, quæ quidem notissimæ tibi sunt, hactenus resistendum tibi fuisset.

Satis enim superque difficile fuit diversis legationibus apud reges & principes auctoritatem ecclesiæ potuisse defendere, declarareque, hanc sanctam synodum, non conventum malignantium, sed pietatis esse, non nefandam Babylonem apud quam sceleſtum aliquod facinus oboriatur, sed ecclesiæ catholicæ imaginem, in qua speramus salutem ipsius ecclesiæ orituram. Quod quidem fieri minime potuisset, ni patres hi jam pridem æquo jure judicassent debere ecclesiæ sese & quæ ab ecclesia recepissent. Itaque & legationum onera & longarum viarum discrimina etiam impensis propriis nemo recusavit, pecuniæ quoque nonnunquam, ut exigebat res, viritim collectæ. Cum interim Romæ pecuniæ provinciarum vectigaliumque Romanæ ecclesiæ omnes bellorum stipendiis absumantur. Non tamen damno militum * præsidia: scite faciunt, si sese armatis muniunt. Scimus Nicolaum Urbem ipsam cujus portas jam tot annis clausas nemo viderat, cum magna non militum, sed latronum manu obsidere, cujus vires in perniciem multarum civitatum ecclesiæ, ipsius ecclesiæ opibus invaluere. At o supreme cæli rector atque hominum, pestem illam averte a mœnibus Urbis, a templis, ab aris, a sanctissimæ sedis apostolicæ domicilio, ab ipso denique populo Romano qui si ullo tempore in Romanam curiam peccavit, hac tamen longa præsentium incommodorum patientia & bene de ecclesia meritus & misericordia dignus videri debet. Vides, jam sapientissime imperator, hanc sanctam synodum non immemorem suæ professionis esse, quæ tot impiorum maledictis laceſſitur, qui tamen nil quidem confingere dicerunt, quod non per se falsum nullo refellente videatur. Veritas quippe non eget patrocinio, ultro se se offert modo sint qui in eam intueri velint. Nam licet illam variæ circum errorum nebulæ sepiant, tamen ut sunt vanissimæ, sapientis obtuitus ferre non possunt. Audi ergo quam inepte calumniatores hujus sacri concilii contumelias jaciunt.

ANNO CHRISTI 1433.

Queruntur omnino, si bene collegi, quinque, quibus quasi jaculis confodere studeant hanc sanctam synodum.

Dicunt enim primo magnas omnium spes fuisse ab initio hujus synodi, cæterum utilitatem jam duobus annis nihil apparere. Hanc itaque partem primum confutabimus, reliquæ deinde suo quæque in loco subjicientur. An pro nihilo reputabunt tot exacto labores in re Bohemorum? tot studia? tot vigilias? An pro nihilo ducent auctoritatem ecclesiæ in tantis oppugnationibus fortiter sustinuisse; satis videri debet hactenus incredibili virtute atque constantia restitisse, totque in unum sanctos ecclesiæ patres tot illustrissimorum regum legatos in hoc loco sanctissimo coegisse. Quod quidem egisse, ut est salutare ecclesiæ, ita sine horum patrum maximo gravissimoque periculo minime actum. Nam si ut in magnis periculosisque rebus justæ plerumque causæ adversos rerum exitus consequuntur ita in hac nostra imo ecclesiæ justissima causa contigisset. Videbant nimirum patres hi quæ ipsorum pericula futura essent. Sciunt enim unusquisque quam rem operantur; illis itaque semper meo judicio res Romanæ debebunt, qui ab initio hujus sanctæ synodi periculum ecclesiæ subire suis periculis voluere. Vides quam stultum sit id objicere, quod possit in maximam horum præstantissimorum patrum laudem converti.

Secundo dicunt nimis circa sedem apostolicam intentos esse hos patres, cætera minus curare. Scire velim ab his si quispiam eorum ut digni essent, omnium membrorum vitio laboraret, prius ne in caput an fortasse

in

ANNO CHRISTI 1433.

in pedes curam conjiciendam putaret. Si nemo tam delirus qui non in caput fateatur, cur carpitur hæc ſancta ſynodus, ſi ut ratio atque ordo poſcebat, capitis imprimis curam habendam cenſet, a quo ſalutem totius corporis neceſſe eſt derivari. Nec tamen reliqua membra neglectui eſſe concedo, cæterum ad illa præcipue intendi quibus omiſſis ſtatus eccleſiæ conſtare non poteſt. Nam quis non videat quamlibet multa egerimus decreta, ſanctiones, leges, nequicquam fieri omnia, niſi ſedes apoſtolica exequatur. Ideo mea ſemper fuit opinio ſummam rerum in Romano pontifice reſidere, nihilque tam Chriſtianis hominibus expetendum, quam ut boni ſint qui in illa ſede collocantur, de qua dejici nequeunt etiamſi peſſimi eſſent, ſine maxima totius eccleſiæ vexatione.

Tertio loco non uſquequaque ſervari gravitatem, res nimis præcipitari queruntur. O amentiam hominum inconſiderate loquentium! Non putet commentas vanitates impuriſſimo ore proferre? An præcipitatum quicquam duorum annorum patientia? Aut in ullo violata gravitas niſi forte orando, obſecrando, poſtremo monendo, quod & ipſi fecimus alioſque ut facerent cohortati ſumus. Deum deinceps hominesque teſtamur nos hanc eccleſiæ cauſam pro communi utilitate ſuſcepiſſe, proque auctoritate ipſius eccleſiæ conſervanda. Non hic privatas opes, non honores, non potentiam quærimus. De republica agitur, neque ea levis aut ludrica res eſt. De ipſa quippe religione diſceptatur, cujus patrocinium multis hactenus periculis nobis conſtat. Sed quid ego hæc tecum, clementiſſime imperator, qui tot labores pro conſervatione hujus ſanctæ ſynodi, a qua pendebat ſalus eccleſiæ, primus omnium ſuſcepiſti.

Quarto contendunt non licere patres juratos eſſe, quod in Concilio Conſtantienſi ſervatum non fuit. Inſpiciamus ergo prius cujuſmodi ſit ipſum jusjurandum: deinde liceat necne facile indicabimus. Quatuor omnino articulis continetur. Jurante ſine fraude conſulere, itemque nullius conſulta propalare, quæ odium aliquod aut periculum parere poſſint conſulenti. An quiſquam hoc inficiari poſſit recte fieri quod in omni ſenatu bene inſtitutarum civitatum ſemper ſervatum fuit? Quæ enim eſſet conſultorum gravitas, quæ plebis in patres reverentia, aut quis denique eſſet conſilio locus, ni metu pœnæ futilitas excluderetur. Ipſum quippe conſilii nomen a ſilentio dictum videtur. Sæpius namque res magnæ conſilio & taciturnitate quam armis geruntur. Quo in genere laudis Venetorum ſenatus (ni amor noſtræ civitatis me fallit) omnes reſpublicas, quæ ante fuerunt, mihi quidem excellere videtur. Jurant non recedere inconſulto aut renitente concilio, quod quidem ut ita fieret ipſa conditio temporis neceſſarium fecit. Jurant demum parere decretis quibus abſque ullo juramento identidem obligati eſſent. Nec mirum videri debet ſi pro eorum conſervatione decretorum omnis adhibeatur cura, quorum contemptores in ſupremam Dei majeſtatem impiiſſime peccant. Nam ſi jura humana legeſque civiles violare ſcelus eſt ab ipſis legibus ſeveriſſime vindicatum, quanto dereſtabilius eccleſiæ decreta negligere quæ Spiritu Dei in ſacroſanctis conciliis promulgantur? At honeſtum eſt patres juratos eſſe, ſed non licet, quia in concilio Conſtantienſi ſervatum non fuit. Pugnantia hæc ſunt, fateri idem honeſtum quod illicitum eſſe dicamus. Nullum quippe illicitum honeſtum eſſe poteſt. Jam vero petere ab his libet ſi concilio Conſtantienſi collibuiſſet exigere a patribus jusjurandum, numquid id facere licuiſſet? Nihil hic hærendum eſt, fateri neceſſitas ſubigit, quoniam honeſtum, licuiſſe. At ſi licuit concilio Conſtantienſi, etiam huic ſanctæ ſynodo nimirum licebit. Etenim generalium conciliorum ſemper fuit eritque par poteſtas. Eadem quippe in omnibus conciliis eſt eccleſia quæ nedum conſuetudines, ſed ipſas etiam decretorum ſanctiones pro temporum rerumque diverſitate immutare poteſt. Neque enim ſemper fuere aut ſemper erunt, quæ nunc ſunt in generalibus conciliis inſtituta. Temporibus cedunt tempora, conſuetudinibus conſuetudines legibus item leges. Sed & in concilio Conſtantienſi in omnibuſque conciliis patres quamvis non jurati quatuor illis articulis nihilominus obligati fuerunt, quorum violatores ſi non perjuri, ſceleſtiſſimi tamen judicandi. Niſi forte dicere velimus non eſſe in præbendis conſiliis a fraudibus doliſve, aut in propalatione conſultationum a ſociorum periculis abſtinendum, niſi ad id nos prius jurejurando obligaverimus, itemque non teneri illis legibus quibus nos non juraverimus obtemperaturos: & hoc puto de latronibus ſupplicia indigne ſumi, qui certe nec leges ſervare nec a latrociniis abſtinere juraverunt. At nemo tam delirus qui hoc dicere velit. Quam multa enim ſunt, quæ non jurati obſervare debemus? Reſtat oſtendere cur patres non jurati non poſſint ſine perjurio recedere inconſulto aut renitente concilio. Quid mirati eſtis? Quaſi contraria dixerim, poſſe ſcilicet quempiam in ea re perjurare, in qua nullum præſtiterit jusjurandum. Non ſum ita rerum inſcius, ut hoc dicere velim. Sed dico, omnes epiſcopos ad id jurejurando teneri. Miniſtis enim, patres, quid in conſecrationibus juret epiſcopus, nempe illud imprimis; Vocatus ad ſynodum, ibo. An ut cum primum concilii locum attigerit, poſſit ſuo arbitrio diſcedere, & ſic ſacra concilia ludibrii loco habere, quaſi laxandi animi gratia ad concilium eundum ſit, non quod ulla epiſcoporum opera aut induſtria deſideretur. Non ſic profecto, non ſic. Nam ſi juſſi veniunt, injuſſi redire non debent: Eadem quippe vis juramenti quæ ire coegit, cogit quoque non recedere inconſulto aut renitente concilio. Pervulgata eſt enim juris ſententia, Non dicitur veniſſe qui non ſtetit. Quamquam ego in hoc concilio nemini adhuc ſcio negatum eſſe reditum, modo aliquam honeſtatis cauſa ratiunculam allegarit. Non eſt ergo, ut pleriſque videtur, ita imperioſum id jurare quod etiam abſque ulla juratione obſervare quis debeat.

In quinta parte calumniæ queruntur non haberi honorem nationibus, ut in concilio Conſtantienſi, nempe pro nationibus deputationes introductas eſſe. At ego in hoc ſacro concilio ex omnibus inſtitutis quæ plurima extant ſapienter excogitata, graviterque proviſa, hoc potiſſimum Dei conſilio actum fuiſſe exiſtimo, quo nationum diſſenſiones tollerentur, liber-

libertasque ecclesiastici ordinis servaretur. Sci- ANNO CHRISTI 1433. mus enim nonnullas nationes inter se capitalibus inimicitiis inveteratisque odiis dissidere, multasque ob id in ipso Costantiensi concilio, ut probe meministi sapientissime imperator, rixas discordiasque extitisse & multa adeo in rebus agendis impedimenta, & cum in formandis decretis nationes non tam opinione quam odiis dissentirent. Tum quot concertationes, cum alia alii sese præponere studerent? Hic mixtæ omnes nationes communi quodam societatis vinculo continentur. Nam unusquisque nationis propriæ oblitus, nil nisi de communi utilitate commodisque reipublicæ cogitandum ducit, nulloque regum principumve imperio ut in nationibus subjicitur. Quatuor vero deputationibus omnes commode distributi. Nec vulgus clericorum admittitur, ut in nationibus qui ut ipsi per se nil graviter consulere possunt, ita aliorum recta consilia perturbare, sed graves tantum doctique viri qui recte sapienterque consulere possint. Ipsæ quoque deputationes tres a patribus professionis hujus sanctæ synodi appellatæ. Prima ab ipsa religione fidei vocabulum sumpsit, secunda pacis, tertia reformationis, quarta communis dicta. Utinam ergo nationum nomen a sacrosanctis conciliis diu absit.

Hactenus obtrectatoribus respondisse satis sit: Nunc te, Sigismunde, per Deum immortalem oro, per pietatem sanctæ matris ecclesiæ, per Romani imperii majestatem, ut virtutem tuam explices, neu sinas sanctam religionem nostram ullo impiorum scelere contaminari. Vide quid ecclesiæ debeas, & quid ecclesia tibi. Utrumque te, ut puto, excitabit. Memento tu eumdem esse, qui jam viginti fere annis pulcherrimum illum triumphum de sacro Constantiensi concilio cum magna gloria reportasti. Potes nunc quoque quam maxime gloriæ tuæ fines protendere. Numquam ecclesia tuam virtutem magis imploravit. En * ut miseris & luctuosis rebus quas supra commemoravi, unum addam quod te imprimis exposcit. Nuper in generali conventu hujus sanctæ synodi lectæ literæ, quæ dum legerentur patres hi lacrymas non tenuerunt quibus nunciatum est * Pilsinæ oppidum nobile quidem & opulentum in magno periculo esse & jam Procopium furem illum impurissimum cum magna latronum manu portas obsidere. Quis illius archilatronis scelera comminiscens non horrescat? Nam quo se parricidio fax illa belli, scelerum omnium caput non contaminavit? Et adhuc o terra monstrum illud inexpiabile sustines, & tu sol vides? Quæ crux quod patibulum belluam illam immanissimam, tot facinoribus coopertam; induere condigne posset? Non ille aris pepercit, non sacerdotibus. Nil pensi habuit puer an senex, mater an virgo. Omnia divina humanaque igne, cæde, strupro, ruina turbavit. Nec tam ipse sævitia grassatur, quam religionis odio furit. Varia præterea diversi que tormenta in miserorum suppliciis experitur, ut jam ab impiissimo latrone mors munus sit non pœna, Et hic, hic inquam parricida in hoc, o patres, templo, in medio vestrum fuit legatus regni Bohemiæ, nec puduit coram aris, tot templorum eversorem loqui. Vidistis diram sacrilegi illuviem palloremque, tum oculos igneos, truculentos, visu horribiles, quibus unumquemque vestrum ad necem sedens tacitus designabat. Eja igitur, Sigismunde, ne cessa cum hoc sancto concilio patrum, in hoc rerum naufragio, ut adhuc fecisti, ecclesiæ sacrosanctæ succurrere. Nunquam post Constantiense concilium tam pulcra occasionem nactus propagandæ gloriæ tuæ. Nec te moveant sacrilege quorumdam voces qui gloriam tuam labefactare contendunt, nec satis considerant quid majestatem tuam deceat, dum propriam libidinem expleant. Scimus plerosque machinas ad te expugnandum moliri, nonnullos insidiis succenturiatos esse, quo magis constantia tua opus est. Possem hic clarius loqui, sed satis est, si hoc unum moneo, ne illis aures patefacias qui te ab hac sancta synodo alienum facere studeant. Nam quid faceres illi si quis tibi ita suaderet. Cave Sigismunde ne promissi memor sis, cave ne inter fas nefasque quicquam pensi habeas, cave ne quid ecclesiæ te debere existimes. Nimirum majestatis reum quoquo dignum supplicio judicares. Hæc enim Procopii consilia, non hominis qui ullo pudore tegatur. Atqui eodem spectant eorum consilia, qui te ab hac sancta synodo alienum facere studeant. Quæ tibi tanto magis pertimescenda atque eo perniciosiora quod multis involucris id ipsum impie moliuntur. Hos tu abige; repelle, arce, non solum a conspectu tuo, sed a limine quoque tamquam perniciosissimos hostes. Jam in te unum existimare debes omnium spes esse conversas, omnium te oculos intueri. Hanc spem tua nobis pietate jampridem præstitisti, cum hanc sanctam synodum ab initio rebus adhuc exiguis ingenti favore prosecutus es. Quid igitur? Dubitabimus ut tuæ gloriæ te pœniteat, utque hanc sanctam synodum auctam jam deseras, atque edificium hoc pulcherrimum diruas, cujus tu fundamenta jecisti? Minime quidem. Quid enim aliud hoc esset, quam contra seipsum pugnare? Nam profecto dum cogito, quæ ah initio perpessa fuerit hæc sancta synodus, quantis casibus jactata, quantisque undique periculis lacessita; quod stet ecclesia; tibi imprimis post Deum, atque huic fortissimo viro * Juliano sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali attribuendum puto. Vide ergo quantum ambobus ecclesia debeat. Tu cum primum instare tempus sacri concilii celebrandi, tamquam ad consuetam jam gloriam primus omnium affuisti, tuaque auctoritate res labantes firmasti, neque etiam dum aberas favores tuos hæc sancta synodus usquam sibi abesse sensit. Hic vero dignissimus cardinalis præsenti haud defuit operæ quominus periculum ecclesiæ suo periculo subiret, quantoque res difficillima videbatur, tanto acrius insistendo putavit. Neque fluctuantibus rebus cessit, aut minus speravit cum undique premeretur. Meminerat enim sapientissimus vir hanc esse in rebus humanis conditionem, ut ubi boni quid cœptum sit operis, id quando præstantius tanto magis mortalium morbo atque adeo cæcitate oppugnari solere. Contra mala plerumque ab ipsismet adjuvari, in quorum calamitatem redundant. Igitur ut prudens nauta in difficillima tempestate nunquam clavum dimisit, cumque alios semper patientia superaret, tunc etiam seipsum vincebat, ubi maximi cujuspiam laboris aut periculi species objectabatur. Hujus itaque viri virtute quem om-

ANNO CHRISTI 1433.

* *Al.* Hem.

* in Bohemia.

* Atqui is ipse postea relictis Basileensibus Eugenio se adjunxit & Florentinæ synodi pars magna fuit.

ANNO CHRISTI 1433.

nis ætas celebrabit, nosmet ipsi nobis atque A ecclesiæ redditi ac restituti sumus, stabilita ecclesiæ auctoritas, aucta hæc sancta synodus, adeo ut a minimis principiis jam pulcherrima facta sit. Sed quid ego hunc virum natum ecclesiæ, cui semper res Romanæ debebunt, pluribus prædico, cum hos præsertim omnes suæ virtutis testes habeat patres, qui utrum eum magis diligant an adimerentur incertum est. Hi testes laborum, hi vigiliarum, hi summæ integritatis atque innocentiæ; hos consortes habuit glorioſi operis. Denique illud effecit ut qui hac ampliſſima dignitate haud quaquam minor apparuit, posse quoque ad majora sufficere omnium opinione videatur. Ergo quid illi pro tantis meritis debea- B tur, videt ecclesia & deberi fatetur. Sed utcumque res ceciderint ab immortali Deo immortalia præmia consequetur.

Age igitur, Sigismunde, perge tu quoque id perseveranter perficere quod certa & constanti ratione pulcherrime inchoasti. Habes hic, aliorum pace dixerim, sacri collegii florem, Habes lectiſſimos episcoporum, Habes collectos in omni genere doctrinæ præstantissimos clericorum qui tibi erunt socii glorioſi laboris. Hæc vero existimare debes cum hi te orant, te ab alio quoque quam ab ecclesia rogari, cujus preces tantum apud se valere debent quantum tu ipse sæpe professus es, cum pro ecclesia etiam vitam periculis C objectare te semper paratum [a] dices. Religiosa sane magnanimi imperatoris sententia & te quoque genere digna.

[a] Forte dicetes. H.

At vide quid te orant hi patres quibus certum est male omnia perpeti quam aliquid contra ecclesiæ auctoritatem pati. Rogant primo ut cum hac synodo auctoritatem ecclesiæ sustineas, utque ecclesiam sacrosanctam ab impiorum scelere defendas, qui eo usque temeritatis processerunt, ut jam audeant (heu sacrilegum nefas) hanc sanctam synodum, quæ catholicæ ecclesiæ imago est, hæreticam dicere. Quo maledicto nihil dici potest sceleratius aut excogitari: legimus aliquando erasse pontifices, ecclesiam scimus neque unquam errasD se, neque errare potuisse, alioquin religionis nostræ instituta penitus vacillarent. Liceat ergo his sanctis patribus quos hic frequenter cernis, liceat compluribus optimis viris qui in hoc concilio vita functi sunt, hæresis nomine carere, ne tu quoque aliique item reges convenisse cum hæreticis videamini. Rogant deinde ut quoad potes, cum hac sancta synodo miserrima Christianitatis bella componas, quæ ea demum ratione facillime compones, si te nullarum partium feceris.

Te igitur postremo Sigismunde hic ante aras in hoc loco sanctissimo deprecor, ut in hac honestissima societate, quam cum hac sancta synodo jampridem inisti, constanti studio E perseveres, nihilque in terris Deo excepto sine quo ecclesia esse non potest venerabilius putes ecclesia sacrosancta.

FINIS.

Basileæ VI. Idus Octobris.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Unde vero, lector candide, hoc mihi tibique munus acciderit, disces, amabo, ex adscripto huic orationi testimonio viri in literas literatosque omnes benevolentissimi mihique jampridem amicissimi.

Ego Nicolaus Catharinus Biturix senator & advocatus regius in præsidatu Bituricensi hanc orationem ex codice manuscripto Petri Tulleri, viri clarissimi præpositi Bituricensis, in gratiam Philippi Labbe, viri quoque clarissimi presbyteri & theologi ex societate Jesu, & conciliorum omnium editoris, exscribebam mense Februario 1665. Avarici Biturigum.

ANNO CHRISTI 1433.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Scripsit quoque ad me Divione V. C. Philibertus de la Mare senator in supremo Burgundiæ senatu suis quoque lucubrationibus nobilissimus, in bibliothecæ suæ mss. codicibus nonnullas conciones, sermones, sive orationes in Balsileensi concilio a viris doctissimis habita asservari: quarum ipse catalogum misit in hæc verba:

" ** *Ex bibliotheca V. C. Philiberti de la Mare senatoris Divionensis,*

SErmo in concilio Basileensi habitus, incipit, *si quis vestrum*,
—— incipit, *non arbitror vos*,
—— incipit, *mirabitur fortassis*.
—— incipit, *& Andream fratrem ejus*.
—— in die S. Francisci 1432. habitus in concilio Basileensi per M. Matthiam provincialem Minorum Saxoniæ,
—— incipit, *cum innumerum*.
—— incipit, *aggredior nunc*,
—— incipit, *assumptus est in cælum*,
—— incipit, *medium vestrum stetit*.
—— incipit, *non sum adeo*,
—— incipit, *erunt signa in sole*, a Joanne de Turrecremata in concilio Basileensi secunda dominica adventus,
—— incipit, *luceat lux vestra*,
—— incipit, *tulerunt mihi pallium*,
—— incipit, *instantis sacratissimæ*.
—— incipit, *quicumque hanc regulam*.
Oratio Isidori abbatis sancti Demetrii C. P. ad Basileense concilium, incipit, *primum quidem*.
Sermo, incipit, *mos est magna laude*.
Joannis Palæolog. imp. CP. missiva ad concilium Basil.
Sermo, incipit, *tam celeberrimi cœtus*.
Oratio funebris in concilio Basileensi habita de morte Joannis Portugalliæ regis.
Sermo, incipit, *diei tam grati*.
—— incipit, *quæcumque scripta sunt*.
—— incipit, *ne solliciti estis*,
Propositio Petri Dignensis episcopi ambaxiatoris regis Siciliæ ad Basileense concilium:
Sermo de pura conceptione virginis, incipit. *ego mater*.
—— de nativitate virginis, incipit, *liber generationis*,
—— de conceptione virginis, incipit. *ego jam concepta*.
Concio.... " episcopi Dignensis in concilio Basileensi pro rege Ludovico III. Hierusalem & Siciliæ rege.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Didici pariter ex mss. scheda viri in investigandis dijudicandisque veterum scriptorum monumentis exercitatissimi latere in hac Parisiensi civitate nonnulla volumina calamo duntaxat exarata, in quibus sequentia quæ ad concilia Basileense, Florentinum, Constantiense, aliaque spectant, continentur.

" ** *In*

ANNO CHRISTI 1433.

" * *In primo volumine*, continentur acta ſeſſionum primarum xxx. ſynodi Baſileenſis: ſequentis xxxi. initium tantum habet. Omiſſis etiam reliquis uſque ad xlv.

Quæ deinceps in eodem ſunt *volumine primo*, epiſtolæ & alii tractatus, ad eoſdem ſynodi annos pertinent, ſub quibus habitæ ſunt ſeſſiones illæ xxx. uſque ad an. 1437.

Quæ vero antecedunt in fronte voluminis, alieno loco poſita ſunt, cum poſteriora ſint ſynodo.

Secundum volumen, continet Diarium, id eſt ſuccinctam adnotationem eorum quæ per ſingulos dies geſta ſunt in concilio, ab ejus exordio die Veneris octava Februarii 1432. uſque ad diem Veneris vigeſimam-B quartam Decembris 1434.

Tertium volumen, eſt continuatio Diarii ab exordio anni MCCCCXXXV. uſque ad diem Jovis VI. Decembris 1436.

Quartum volumen, continet varias epiſtolas & alia vera ſpectantia ad concilium Baſileenſe ab anno 1432. ad finem anni 1434. ad calcem decretum Eugenii de unione Græcorum 1439.

Quintum, miſcellanea continet. Primo quædam quæ ad concilia duo Lugdunenſia Innocentii IV. & Gregorii pertinent: Deinde opuſcula, quæ ad Coſtantienſe, cætera denique ad concilium Baſileenſe, varia ejus acta deſcribit, etiam quæ geſta poſt feceſ-C ſum Eugenii & contra illum.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Addam hic quoque articulos regi Chriſtianiſſimo a nunciis Eugenii papæ oblatos Avarici Biturigum anno 1438. ut quidem didici ex apographo mſſ. codicis bibliothecæ capituli inſignis eccleſiæ patriarchalis S. Stephani Bituricenſis, quos jam publici juris veluti in anteceſſum feceram pag. 42. ſpeciminis noſtri antiquarum lectionum Latinarum & Græcorum ſeu notæ bibliothecæ mſſ. librorum editæ in 4. anno 1653.

** *Scriptum Biturigis die 5. Junii concilio Gallicano cum rege Franciæ incipiente ibidem in veſtibulo capellæ ſacri palatii die 4. Junii* D MCCCCXXXVIII.

Articuli ſuper petitionibus D. N. papæ pro pace & unione eccleſiæ.

I.

QUia Græci Deo favente venerunt & applicuerunt ad civitatem Ferrariæ, locumque ipſum acceptarunt, ubi jam fundatum ac ſtabilitum eſt œcumenicum concilium celebrandum pro ſancto opere unionis, ſecundum diſpoſitionem Baſileenſis concilii, prout ex forma decreti ſuper eadem fundatione ſolemniter editi evidenter apparet, ubi ſanctiſ-E ſimus D. N. papa paratus eſt cum collegio Romanorum dominorum cardinalium, & cum multitudine prælatorum, doctorum, ac magiſtrorum; velit majeſtas regia pro favore ejuſdem ſancti operis mittere ſolemnem ambaxiatam, pro ſtatu fidei & honore eccleſiæ catholicæ ad ipſum ſacrum œcumenicum concilium celebrandum pariter & honorandum prout Chriſtianiſſimum principem in tam pio opere facere convenit.

II.

ANNO CHRISTI 1433.

Item velit ſua regia majeſtas pro honore fidei & favore hujus ſancti operis dare liberam licentiam omnibus ſubditis majeſtatis ſuæ volentibus & debentibus venire de jure vel approbata conſuetudine ad concilia generalia, ut libere ad ipſum œcumenicum concilium accedant & ad hoc etiam ſua majeſtas ipſos inducat mediis & favoribus conſuetis, alios * favores ac opportuna præſidia velit concedere pro tam ſancto opere conficiendo, prout videbitur eſſe neceſſarium. * quoque.

III.

Item ut volentibus & procurantibus ſcandalum ponere in eccleſia Dei, & perturbare aut impedire hoc ſanctum opus unionis reſiſtatur, petit ſanctiſſimus D. N. papa quatenus perverſum & ſcandaloſum monitorium, & perverſam ac ſcandaloſam ſuſpenſionem cum inde ſecutis, facta per eos qui in Baſilea remanſerunt adverſus ſanctitatem ſuam, nec acceptentur per majeſtatem ſuam, nec permittat in regno ſuo aliquatenus acceptari.

IV.

Item ad tollendum monſtrum quod ſtantibus his in noſtra eccleſia catholica eſſe videtur, videlicet quod duo generalia concilia inſimul reputantur, petit præfatus D. N. papa quod ſua majeſtas regia revocare debeat ambaxiatores ſuos de dicto loco Baſileæ, ac cæteros ſubditos regni ſui, inducendo eoſdem, quatenus vel ad dictum œcumenicum concilium accedant, ut tenentur, vel ad propria loca revertantur. Quod ſi corde indurato non fecerint, pœnas adverſus eoſdem fulminatas faciat majeſtas ſua favorabiliter obſervari, & exequi cum effectu.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Auctor vitæ eminentiſſimi S. R. E. cardinalis Francisci de Rupe-Fucaldi, extremo capite 9. libri primi, eum, cum Romæ anno 1609. degeret, illud eccleſiæ communitet contuliſſe aſſerit, quod pars Baſileenſis concilii poſt ſchiſma habita, & in vetuſtis editionibus vano quodam ſenſionum metu hactenus conſervata, ut deinceps expungeretur, pontifici & cardinalibus auctor fuerit. Certe in editione G. L. Romana conciliorum generalium, quæ ab ann. 1608. inchoata anno demum 1612. perfecta omnibus ſuis numeris atque abſoluta eſt, non ſolum extrema illa pars concilii Baſileenſis deeſt, ſed & prima deſideratur, adeoque & ipſe titulus. Disputatum quidem fuiſſe acerrime & eos qui excudendum cum cæteris cenſebant Baſileense concilium perviciſſe disces ex ſequenti ad lectorem admonitione; quæ niſi interceſſiſſet cardinalis Rupe-Fucaldius apud pontificem, & purpuratos patres, a curatoribus illius editionis fuerat pro more in reliquis uſitato præfigenda. Eam uti ad me Roma fuit transmiſſa, tecum lector, communicabimus.

" ** *De concilio Baſileenſi, cum cæteris conciliis generalibus edendo in lucem, Romæ, vel non edendo in utramque partem admonitio ad lectorem, ex ſchedis V. C. Lucæ Holſtenii Hamburgenſis S. Petri, in Vaticano canonici ad nos tranſmiſſa.*

BAſileenſe concilium non immerito rejiciendum eſt a numero generalium conciliorum: quamvis enim legitime inchoatum fuerit, ta-

ANNO CHRISTI 1433.

men progressum & exitum illegitimum sine dubitatione habuit. Primum, quoniam ab Eugenio IV. summo pontifice decretum est, ut Ferrariam transferretur, quod imperator & patriarcha Græcorum, & cæteri episcopi Græci nollent ad Basileam usque iter suscipere.

Deinde, Quia post discessum legati apostolici mansit concilium acephalum; cum summus pontifex, neque per se, neque per legatos ei præfuerit. Est autem regula ecclesiastica, ut sine summo pontifice generalia concilia celebrari non possint; cujus regulæ meminit Julius primus in epistola ad episcopos orientales apud Socratem lib. 2. c. 13. & Sozomenum lib. 3. c. 9. atque ex ea regula in concilio Calcedonensi act. 1. jubetur Dioscorus non sedere inter episcopos, quod synodum facere ausus sit sine auctoritate apostolicæ sedis, quod nunquam licuit, neque factum est. Et in concilio Nicæno secundo act. 6. reprobatur concilium quoddam Constantinopolitanum, quod sine consensu Romani pontificis actum fuisset.

Tertio, Quia in concilio Basileensi præter morem omnium legitimorum conciliorum ob episcoporum paucitatem admissi sunt ad vocem etiam decisivam plurimi minores sacerdotes. Id quod ex Ænea Sylvio lib. 1. de concilio Basileensi cognosci potest, ubi scribit archiepiscopo Panormitano reclamante, & contradicente inferiorum multitudinem in concilio illo prævaluisse; de qua re sic loquitur, eodem referente Sylvio, Ludovicus cardinalis Arelatensis, qui in eo concilio contra voluntatem summi pontificis præsidebat: Episcopi, inquit, quos solos Panormitanus habere vult vocem, videtis quam pauci nobiscum sunt, & illi ipsi, qui præsentes adsunt, haud quaquam virtute valent perrumpere iniquitatem. At ipsi inferiores ipsi sunt, qui justitiam, qui veritatem, qui denique ipsum Deum præ oculis habuerunt, habendaque his gratia est, quod tales se Dei ecclesiæ præstiterunt. Et paulo superius: Ubi nunc, inquit, concilium, si soli episcopi, solique cardinales vocem habuissent? At vetera concilia generalia omnia solos episcopos majoresque prælatos ad vocem admiserunt: Hinc est illa vox concilii IV. generalis act. 1. Mitte foras superfluos concilium episcoporum est

Quarto, Quia eodem tempore concilium generale habebatur Ferrariæ, ac paulo post Florentiæ, ubi summus pontifex præsidebat, aderantque episcopi Græci, & Latini in magno numero, atque una cum ipsis imperator Græcus, & orator imperatoris Latini: & cum unum tantum generale concilium uno tempore haberi possit, facile est judicare, utrum e duobus concilium generale legitimum esset.

Quinto, Quia tam sæva pestis eo tempore Basileæ grassata est Ænea Sylvio teste in secundo libro de concilio Basileensi, & tam multi patres vel extincti sunt, vel inde abire coacti, ut Christus ipse de cælo pro vicario suo pugnare videretur. Concilium enim illud in id potissimum incumbebat, ut Eugenium pontificem in ordinem redigeret, vel de solio deturbaret.

Sexto, Quia Felix V. antipapa, quem Basileense concilium Eugenio IV. summo pontifici legitime creato posuerat; veritate tandem aliquando agnita pontificatu se abdicavit, atque hoc ipsum concilium, a quo creatus fuerat, primus ipse damnavit, seque Nicolao V. Eugenii successori subjecit.

Septimo, quia concilium ipsum Basileense Lausanam postea translatum deposita contentione cum eodem Nicolao pontifice in gratiam rediit, ut ex epistola Nicolai post finem concilii adjecta, intelligi potest Qui Nicolaus nulla ejus concilii decreta de fide vel moribus confirmavit, sed solum ad lites evitandas, & conservandam pacem indulsit, ut qui beneficia ecclesiastica a Felice antipapa acceperant, ea licite retinere possint, atque alia id genus, quæ ad beneficia, vel censuras ecclesiasticas pertinebant, rata esse voluit.

Postremo quia synodus Lateranensis sub Leone X. sess. 11. Basileense concilium aperte reprobavit, dum illud non concilium ecclesiæ, sed conciliabulum sive conventiculum appellandum censuit.

His igitur de causis concilium Basileense locum inter generalia concilia habere minime debuit. Quia tamen in omnibus editionibus hactenus impressum fuit, ne quis forte quereretur in hac editione fuisse prætermissum; visum est illi locum, quem sibi quodammodo præscripserat, reservare: quemadmodum in ipsis sacris bibliis, & in sanctorum patrum voluminibus apocrypha nonnulla, quæ ab antiquis temporibus inserta feruntur, notari videmus, non auferri.

EPISTOLA CONCIL. BASILEENSIS, ad Cluniacenses monachos.

Ex Tomo VII. Spicilegii Dacheriani.

SAcrosancta generalis Basileensis Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, dilectis ecclesiæ filiis abbati, & toti conventui monasterii Cluniacensis, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem.

Accepimus pridie duo volumina beati Augustini, in quorum altero est tractatus contra Donatistas, & contra Manichæos, & contra Faustum, in altero vero de baptismo parvulorum. Commendamus diligentiam & obedientiam vestram: certificantes vos, quia non sunt minus salvi hic, quam in monasterio vestro, & quia expedito isto negotio Bohemorum, proculdubio vobis remittemus sine aliquo detrimento. Verum indigemus necessario Ambrosio de paradiso animæ, Ambrosio de sacramentis, & Ambrosio super Lucam. Item Anselmo de sacramentis: Item Fulgentio: Item Ambrosio super psalterio. Hortamur vos omnes & singulos, mandantes nihilominus cuilibet vestrum in virtute sanctæ obedientiæ, & excommunicationis latæ sententiæ, ut prædicta volumina sine mora mittatis ad nos. Expensas autem quas portando & reportando fieri continget, paratos solvere nos offerimus. Est enim magna necessitas, ut prædicti libri sint hic: nam infra octo vel decem dies ambasiatores Boemorum hanc civitatem ingressuri sunt. Datum Basileæ die vigesima sexta mensis Decembris MCCCCXXXII.

AL-

ALTERA CONCILII BASILEENSIS APPENDIX.

Ex Martene Thesaur. noviss. Anecdoto 4. p. 363.

I.

ORATIO

Philippi Archiepiscopi Turonensis habita in Concilio Basileensi.

Ex MS. ecclesiæ Turonensis.

Sequitur propositio Facta per Reverendissimum in Christo patrem Dominum Philippum Archiepiscopum Turonensem Christianissimi regis francorum Ambaxiatorem in Concilio Basileensi,

REverendissimi Reverendique Patres, cæterique Domini doctores & magistri in Spiritu-sancto simul hic synodaliter congregati, præmisit Dominus noster christianissimus Dominus CAROLUS gratia Dei Franciæ rex ad præsentiam vestrarum dominationum reverendissimum patrem Dominum archiepiscopum Lugdunensem: deinde subsequenter venerabilem virum magistrum nostrum magistrum Jordanum Morini in sacra pagina egregium professorem consiliiarios suæ majestatis illustrissimæ. Nunc vero, Reverendissimi Domini mei, Domini Bituricensis archiepiscopus, Aurelianensis episcopus electusque Silvanectensis, regiæ serenitatis consiliarii & ego cum ipsis Zachæus, pusillus & modicus capellanos serenitatis ejusdem, post prædictos duos dominos meos ad vestram reverentiam diriguntur per Dei gratiam consolandam & juvandam in vestro, imo verius in Sancti Spiritus opere præincepto. Unde ad explicanda Beatitudini vestræ fideliter injuncta nobis per majestatem christianissimam ipsius domini nostri regis, de præcepto, licentia & jussu ipsorum Reverendissimorum Patrum omnium & cum benigna supportatione Reverendissimarum Paternitatum vestrarum præsento vobis omnibus illud sanctissimi regis David ad universitatem civitatis Jabes Galaad 2. Reg. cap. 2. *Benedicti vos a Domino qui feciſtis misericordiam hanc.*

Benedictus Christus Pater misericordiarum & minister beneficiorum Dei, per quem nobis omnia dedit Deus, cum quo ab infantia crevit omnis benedictio, & de utero matris suæ egressa est cum eo. Hic vobis tribuat benedictiones dulcedinis suæ, & misericordia ejus vos omnes impleat & circumdet, qui facitis ei misericordiam hanc, qua ipse per prophetam ait: Ose. 6. 6. *misericordiam volo & non sacrificium.* Meministis, Patres sanctissimi, languorum & miseriarum sanctæ matris Ecclesiæ, pro qua non dubitavit Christus se ipsum tradere immolari, ut sponsam sibi exhiberet gloriosam, non habentem maculam neque rugam. Audistis ploratus & ululatus matris vestræ ejulantis, heu! & gementis filios per mundum universum lamentabiliter deformatos. Redditis nunc Altissimo vota vestra ad dirigendos affectus nostros in viam pacis, ut de lacu miseriarum & de profundo sceleruin omnes liberati in sanctitate & justitia serviamus illi. O fructiferæ Christi olivæ! gloria vobis, honor & pax, lætitia & corona exultationis, qui facitis Domino misericordiam hanc. Rex David lucerna & lux omnium regum, cum audisset quod viri Jabes sepelissent Saul, gratias acturus nuntios præmisit, per quos dixit eis: *Benedicti vos a Domino, qui* 2. Reg. 25. *feciſtis misericordiam hanc cum Saul & sepeliſtis eum; ego reddam vobis gratiam, eo quod feciſtis iſtud.* Quid, Patres sanctissimi, quam dolens vel calor interpretatur ipsum Jabes; quid Galaad, quam testimonii acervus; quid denique Saul quam abutens aut abusus? Igitur quia non nisi ardore miserationis accensi, & zelo paternæ pietatis commoti, gratias Deo reddituri, conveniſtis in hunc acervum testimonii Christi ad delendas pestilentias errorum, ad sepeliendas spurcitias omnium vitiorum, quibus heu! tantisper os suum dilatavit infernus; hinc Rex noster Christianissimus apprehensor disciplinæ, sapientiæ David, nobilissimum Ecclesiæ membrum, a Deo, ut inter cunctos sæculi reges Christianissimi nomine meruit insigniri, imitando catholicos mores orthodoxorum & invictissimorum progenitorum suæ majestatis illustrissimæ, nos ad hunc sanctum Christi thalamum destinat in præsenti in obsequium vestræ, imo verius suæ synodi sacratissimæ; quo, juvante eo cujus res agitur, omne monstruosum, omne scandalosum, omne deforme & abusivum, quibus pene tota christianitas ad fundamentum existit inanita, & corrosa prope viscera matris nostræ, per hanc vestram misericordiam evellantur, sanentur, tollantur & sepeliantur ab ea. Quapropter in hac spe sacra idem Rex noster Illustrissimus catholice constitutus ex superabundantia cordis sui christianissimi iterum ac iterum vobis ait: *Benedicti vos Domino, qui fa-* 2. Reg. 2. 5. *citis misericordiam hanc; ego reddam vobis gratias quod feciſtis opus iſtud.* Gratias primo agit Deo per quem regnum & nomen Christianissimi accepit Regis; quia multiplicat in vobis Deus misericordiam suam, congregans vos simul in unum de nationibus universis, & faciens vos quasi cor unum & animam unam ad dandam scientiam salutis plebi ejus. Gratias item reddit vobis sua majestas Christianissima, quia Deo & hominibus ministratis opus istud: opus, inquam, præter quod nequit plebs Domini sustineri. Ministri enim Dei estis vos in hoc ipsum servientes. Novit vestra Beatitudo clamorem illum Moisi ad Dominum, *cur* ait, *Domine,* Num. 11. 11. *impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me, non enim poſſum ſolus ſuſtinere hunc populum.* Numeri XI. qui licet centuriones multos haberet & tribunos, in quos partiti ponderis reliquum sibi levius existeret; se tamen solum vir Dei protestatur, & pro solo reputatur a Deo, donec auxilium sibi assistat conventus seniorum, donec dux sacer pastores sæculi sanctum munus officii pastoralis populum in vera fide & sanis moribus retinere importabilem arguit oneris gravitatem. Non enim possum solus sustinere hunc populum. Non est qui tantam possit sarcinam divino absque præsidio sustinere, ruinam prævidet, si non sit qui adjuvet. Lapsum gregis pastor fidelis non expectat, auxilium postulat ante casum, ut nec inutilis ipsi, nec pernicioſus populo rector existat, & improperia exprobantium Deo non cadant super eum. Unde qui nunquam famulantibus ei defecit Deus, Locus intricatus.

Deus, ſicut Moiſem in ducem populi conſti-A tuit, ita tutiſſimum plebis dominicæ præſidium ei inſtituit & præcepit, conventum ſcilicet ſeniorum omnium nationum: cui Dominus, *congrega*, inquit, *mihi viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quia ſenes ſunt populi & magiſtri, ut ſuſtentent tecum populum, & non tu ſolus graveris*, Numer. xi. Quod ſi vir Dei repletus Spiritu-ſancto cum centurionibus ſimul & tribunis præter ſuffragium paternæ congregationis nationum, unam nationem, inquam, Iſrael ſuſſerre non valuit; abſit, Reverendiſſimi Patres, ut præſumere de vobis æſtimemus tot Chriſticolas nationes, quas per orbem catholicum univerſaliter diſperſit Deus, poſſe in unitate fidei & morum integritate, ſynodali abſque B præſidio conſtruere, & multo minus, ſi corruerit, ſublevare. Hoc etenim & moles tanti ponderis & defectus noſtri temporis non patitur, quo, teſte Pelagio, non ſolum nobis merita, ſed ſimul cum meritis corpora diſpereunt. Amplius autem poſt dies tenebrarum, ſi placet, lucis tempora contemplemur, actus eorum imitantes, quos nobis Chriſtus poſuit in exemplum. Legimus autem tertiam ſynodum quamplurimos Chriſto & fieri vindicare potuiſſe, quos & Paulus vas magnum electionis, & Andræas plenus Spiritu-ſancto, & Petrus princeps diſcipulorum Chriſti cum cunctis apoſtolis ab errore legalium ſolvere nequiverant, Act. 15. Omnia quæ ſunt, a Deo ordinata ſunt. Ordinavit ita-C que Deus congregationes Patrum & ſeniorum ad ſui primum gloriam, in delectationem nominis Filii ejus, & ampliationem divini cultus apud univerſas nationes, quas propterea creavit Deus, propter quod notanter ait Dominus Moiſi ubi ſupra, *Congrega*, inquit, *mihi*, &c. Secundo ad laudem & commemorationem concilii beatorum, in quod omnis congregatio finaliter ordinatur in ædificationem æterni templi, quæ fundata eſt ſuper Chriſtum petram & ſoliditatem cunctarum, ait Leo xix. diſt. *Ita Dominus*. Tertio ad illuminationem & ſanctificationem animalis turbæ deviantis a fide, ut agnita veritatis luce, ab errorum tenebris liberata, redeat ad oſtium tabernaculi fœderis & ad lumen D ſalutis, id eſt Chriſtum. Chriſto enim in ſanctificatione informis populi a rectis moribus declinantis, ut exactis vitiorum ſqualloribus, corda omnium per caritatem reſpiſcant ad digne confitendum nomini ſancto Dei, & finaliter gloriandum in laude ejus, juxta id populi per Pſal. 105. 47. pſalmiſtam, *Congrega nos de nationibus, ut confiteamur nomini ſancto tuo, & gloriemur in laude tua*. Olim nempe paſſim homines per agros diſperſi more beſtiarum vagabantur, quos cum Deus & ratio ſimul congregari docuerunt, ex immanibus manſueti, ex feris mites facti ſunt, docti fidem colere, diſciplinam ſuſcipere, caritatem continere, & juſtitiam, quæ pacem gignit, invicem exhibere. Cum autem adeo crevit plebs Domini, ut non ſolum tota nequeat congregari, ſed nec ſparſim per partes ſuſtineri, viſum eſt dignum ſapientiæ Dei, paternam ſynodum conſtitui, quæ vice Dei & omnis eccleſiæ ſuſtinentiæ plebis infirmæ conſuleret, ad quam tenentur firmiores, teſte Apoſtolo: *Debemus autem nos firmiores imbecillitatem infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere*, ad Rom. 13. Propter quod neglectis primis conciliis, tamquam fidei & morum præſidiis, inania ſunt inſequuta in Dei eccleſia tum corporum tum animarum determinata. Si quis ex principio res naſcentes viderit, optime contemplabitur. Inde quippe chriſtianitas, teſte Iſidoro, in diverſas hæreſes ſciſſa eſt: inde caritas extra mundi terminos pene exſulavit: inde regnum in regnum ſurrexit, in provinciam provincia, & gens contra gentem, & quod eſt omnium deterius, idem in ſe ipſum. Sane ſi cunctarum regionum calamitates & mæſtus perſcrutemur; omnes in deſerta concilia inferemus, pro quanto in eis debite peractis non modo ſtructura fidei, ſed omnis vitæ & actionis cujuslibet norma conſiſtit, teſte beato Gregorio, xv. diſt. *Sicut*. Ordinavit poſtremo Deus congregationem ſynodalem ad ſpiritualem lætitiam & conſolationem eorumdem per incrementum meriti & augmentum gratiæ amplioris, unde Dominus ad Moiſem, *Congrega mihi viros*; & ſubditur, *Et deſcendam, & dabo eis de ſpiritu tuo*, id eſt de Spiritu-ſancto *quemadmodum & tibi* ſecundum Auguſtinum, vel tuo miniſterio de Spiritu-ſancto. O beatiſſima Chriſti ſynodus, in quam ſe Deus Pater ſpondet deſcenſurum! In te Filius conſiſtit, in medio verus promiſſor Chriſtus, promittens Patrem daturum tibi quicquid petieris in nomine ejus. In te Sanctus præſidet Spiritus, inſigniens & ſublimans obſequentes tibi in conjudices, participes & conſortes judicii ſui ſancti, juxta illud S. Jacobi in Jeroſolymitana ſynodo præſidentis, *Viſum eſt*, ait, *Spiritui-ſancto, & nobis*. O ſaluberrima congregatio a cunctis merito catholicis veneranda! Hoc tui actoris exigit omnipotentia atque præſentia, hoc ſapientia te confirmantis, hoc benignitas tui directoris, hoc iterum exigit dignitas internæ pietatis eccleſiæ ſanctæ Dei, quam tu veriſſime repræſentas, hoc poſtremo exigit ſublimitas prærogativæ ſingularis, qua ſuper omnem conventum auctore Sancto Spiritu inſigniris. Quas ob res princeps apoſtolorum Petrus, quem Chriſtus cunctis catholicis dedit in ſpeculum, in Jeroſolymitana ſynodo loquutus non legitur niſi ſurgens, ad exemplare myſterium reverentiæ filialis, quam omnis catholicus paternis ſynodis debet exhibere. Primus, inquam, loquutus eſt ex ardore, accenſus igne apoſtolicæ caritatis pro ſalute gregis. Surgens vero loquutus eſt reverenter, ut patronus certans pro manumiſſione plebis chriſtianæ ab intolerabili jugo legalis ſervitutis: *quid*, ait, *tentatis Deum imponere jugum ſuper cervicem diſcipulorum, quod neque Patres noſtri portare potuerunt*? pabulum vobis, viri ſanctiſſimi, paſtoralis doctrinæ doctor eccleſiæ relinquens & exemplum, quo in hac ſacra ſynodo vos ardenti ſtudio intendere decet, & omnes emancipationi membrorum Chriſti ab omni jugo importabili vano & ſervili, ſi quo noſcantur prægravari. Jugum enim Chriſti ſuave eſt & onus ejus leve. Jubet Apoſtolus reddere tributa omnibus. *Cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui honorem honorem*. Non ignorat majeſtas chriſtianiſſima, ut quanto altiori loco Dei gratia ſublimavit, tanto obligatior cenſeri debeat & promtior ad exhibitionem cuncti favoris omni generali ſynodo, quæ ſicut virtute repræſentationis, ita virtutis efficacia noſcitur ſponſa Chriſti. Dignum inſuper cenſuit Regia celſitudo honorificentiam illius filialiter imitari, in cujus commemoratione ſui progenitores chriſtianiſſimi Romanam Eccleſiam præ cæteris ſan-

Num. 11. 17.

Act. 15.

Act. 15.

Rom. 13. 7.

ſanxerunt incunctanter honorandam: unde magnus CAROLUS Romanorum invictiſſimus imperator Francorumque rex illuſtriſſimus, a quo regnum, genus etiam & nomen ad noſtrum chriſtianiſſimum CAROLUM derivantur, in memoriam, ait, beati Petri apoſtoli honoremus ſanctam Romanam Eccleſiam & ſedem apoſtolicam, ut quæ nobis ſacerdotalis nunc eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſticæ magiſtra rationis. XIX. *In memoriam.*

Quo pacto, Patres Reverendiſſimi, cum audiſſet Rex noſter Chriſtianiſſimus princeps profecto doctiſſimus in ſcripturis canonicis veteris & novi Teſtamenti, in catholicis denique geſtis apoſtolicis pariter & exemplis, quod veſtra proponeret reverentia in hac præclara civitate ſynodaliter convenire; confeſtim dedit operam ſua celſitudo, etiam non interpellata, non requiſita, convocandis prælatis eccleſiæ ejus regni in ſua urbe Bituricenſi, ubi inter alios Patres & Dominos convenientibus perſonaliter Dominis meis Reverendiſſimis Lugdunenſi, Bituricenſi, & Aurelianenſi hic præſentibus: præſidente vero Domino Lugdunenſi, concluſum extitit concorditer uno ore omnem catholicum favorem vobis merito per eccleſiam regni quantocius debere exhiberi. Cum autem deliberatio & concluſio inſinuantur Regiæ majeſtati, ipſas benigne acceptans, laudans & confirmans, ex tunc decrevit ſuos oratores ad veſtrum ſynodale obſequium deſtinare, cunctis indicens prælatis ſui regni, ut perſonaliter non differrent ad hanc ſacram ſynodum iter properare. Placuit demum veſtris Paternitatibus Reverendis, veſtros legatos ad ſuam dirigere majeſtatem, videlicet R. P. & dominos dominos epiſcopum Novarienſem & abbatem S Ambroſii Mediolanenſis, ad quorum laudem etſi veſtra ſatis electio ſufficiat, eos tamen in re tanta fides probata amplius recommendat. Potuerunt veſtras paternitates reverendiſſimas de caritate regia ad vos reddere certiores, quibus adeo Sua Majeſtas illuſtriſſima ad Chriſti gloriam, cujus rem agitis, ad honorem Eccleſiæ univerſæ veſtrique gratiam & favorem, humiliare ſe adeo voluit, ut per ſuas litteras regias extunc eis liberaliter conceſſas polliceri vobis dignaretur ſolemnes ejus oratores ſe ad veſtram Reverentiam feſtinare. Cujus rei profecto, Patres Reverendiſſimi, quia in nobis omnibus facultas hucuſque non patuit exequendæ, obſtantibus guerrarum regni turbinibus, exceſſuque nivium & ſubſequentium aquarum, cui a memoria hominum parem in regno non habuit. Regia Majeſtas veſtram Paternam Reverentiam filialiter deprecatur, moram noſtri adventus non culpæ temeritatis; ſed obſtaculis potius antedictis adſcribendam. Nobis autem id ipſum humiliter ſupplicantibus, ut apud Paternitates eaſdem filialem, ſi placet, executionem conſequamur. Commendat Regia Celſitudo veſtris paternis orationibus libertates & jura eccleſiæ ſui regni, proſperitatemque perſonæ ſuæ atque ſtatus, qui cum tota eccleſia regni ejus non ceſſat continuo pro vobis Dominum exorare, ut veſtras Paternitates Reverendiſſimas miſericorditer ſanctificet & ſanctificatas dirigat & conſervet ad operanda ea opera, ad quæ Veſtra deſcendit Beatitudo in hanc præclaram & pacificiſſimam civitatem, ſicut ſcriptum eſt 1. Reg. 13. *deſcendit omnis Iſrael, ut unuſquiſque acueret vomerem ſuum, ligonem, ſecurim & farculum*, ut ſic in vobis tamquam in vero farculo Sancti Spiritus eradicentur vepres, eruantur ſpinæ cunctorum vitiorum, ſuppleantur valles defectuum, & colles exceſſuum omnium ſarriantur, & impleatur in nobis illud Iſaiæ VII. Vepres & ſpinæ in univerſa terra & omnes montes in farculo ſarriantur. Hæc ſunt duo ad quæ pro parte Majeſtatis Chriſtianiſſimæ ad veſtram mittimur præſentiam. Hæc eſt illa ſynodalis miſericordia, quam ſi Domino Chriſto feceritis prædicto, profecto eritis a Deo Patre ejus benedicti, benedicti, inquam, in præſenti per gratiam & in æternum per gloriam, quam nobis benedictus per eſſentiam Chriſtus, ad cujus gloriam facitis opus illud, concedat in ſæcula ſæculorum, amen.

II.

Ex eodem p. 369.

LITTERÆ SYNODI BASILEENSIS ad Joannem abbatem Bonævallis apud Ruthenos,

Jubet ut in partibus Galliæ & Hiſpaniæ archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, alioſque prælatos invitet ad concilium Baſileenſe.

ANNO CHRISTI 1433. *Ex archivis monaſterii Bonavallis.*

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu-ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiæ repræſentans dilecto filio Joanni abbati eccleſiæ Bonævallis ſalutem, & omnipotentis Dei benedictionem, & mandatis noſtris firmiter obedire.

Cum in hac civitate Baſileenſi ſacrum generale concilium in Spiritu-ſancto legitime congregatum ſit, in quo præcipue ad extirpandum hæreſes, componendam pacem in populo chriſtiano, & reformandos mores utriuſque ſtatus; tam eccleſiaſtici quam ſæcularis, ſumma cum diligentia providendum erit: neceſſe eſt, ut multitudo copioſa tam prælatorum quam aliarum notabilium perſonarum, huc confluat, ut earum conſiliis & auxiliis hujuſmodi ſancta opera debite poſſint executioni mandari; & cum ea quæ in ipſo ſacro concilio tractanda ſunt, exactam diligentiam ac celeritatem exigunt, omniſque mora ſit ſupra modum præjudicialis, ideo multiplicatis literis & mandatis quoſcumque prælatos & alias notabiles perſonas hæc ſancta ſynodus nititur ad hoc ſacrum concilium advocare. Idcirco tibi in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandat, quatenus omnes archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, & prælatos, nec non cathedralium eccleſiarum capitula, qui & quæ ad generalia concilia de jure vel conſuetudine venire teneantur, nec non alias quaſcumque perſonas eccleſiaſticas, quas huic ſacro concilio utiles & idoneas judicaveris, per nationes Gallicanam & Hiſpanicam, ſub quibuſcumque pœnis & cenſuris eccleſiaſticis convoces, requiras, & moneas, ut ad ipſum ſacrum concilium infra terminum, qui tibi debitis circumſtantiis conſideratis competens eſſe videbitur, prælati & ſingulares perſonæ propriis in perſonis accedere non poſtponant. Quod ſi corporali infirmitate, aut alias canonico impedimento fuerint præpediti, ac etiam prædicta capitula aliquem vel aliquos notabiles

viros

viros, moribus & literatura ornatos, de omni ſtatu eccleſiarum ſuarum inſtructos, pleno deſtinent cum mandato; pro prædictorum faciliori executione, tibi convocandi per prædictas partes, cleros, principes, populos, & univerſitates, & quaſcumque perſonas, eos eaſque alloquendi, exhortandi & monendi, auctoritate hujus ſanctæ Synodi, ut tibi circa prædicta & in omnibus concernentibus favorem & ſucceſſum hujus ſancti concilii, aſſiſtant conſiliis & auxiliis opportunis. terminoſque datos, nec non excommunicatos, ſuſpenſos vel interdictos, tam per te quam per quaſcumque alias noſtras literas ſeu commiſſarios prorogandi, abſolvendi, & ſuper irregularitate quam ſic excommunicati, ſuſpenſi vel interdicti celebrando vel divinis officiis ſe immiſcendo incurriſſent, diſpenſandi, aliaſque perſonas ad prædicta omnia exequendum vice tua ſubſtituendum, & deputandum, & generaliter ipſa ſancta ſynodus omnia & ſingula tam per te quam per ſubſtituendos a te faciendum, & exercendum, quæ quomodo ad profectum hujus ſacri concilii noveris expedire, plenam tenore præſentium facultatem impertitur. Tu autem tam diligenter hoc ſanctum onus tibi injunctum exequi ſtudeas. quod apud omnipotentem Deum, cujus res agitur, in cœlis meritum, & apud hanc ſanctam ſynodum dignas laudes conſequi valeas. Datum Baſileæ ſecundo idus Auguſtini anno Domini MCCCCXXXIII. ANNO CHRISTI 1433.

III.

Ex eodem p. 371. **BULLA EUGENII IV.** lecta in Congregatione generali XVII. Septembris MCCCCXXXIV.

Ex MS. S. Michaelis in periculo maris. EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei univerſis fratribus & dilectis eccleſiæ filiis in ſacro Baſileenſi concilio congregatis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Adventibus ad nos venerabili fratre noſtro Franciſco Brixienſi epiſcopo, & dilecto filio magiſtro Petro de Monte oratoribus veſtris, intelleximus quanto mœrore ex his quæ adverſum nos concitata dicebantur affecti fueritis, quanta poſtmodum lætitia exultaveritis cum nos ſanos & incolumes in vere in civitatem Piſanam veniſſe audiſtis, poſtremo quid favoris & operæ in deliberationem dilecti fratris noſtri Franciſci tituli S. Clementis S. R. E. presbyteri cardinalis & camerarii noſtri, ac venerabilis fratris Marci archiepiſcopi Tarentaſienſis per ipſos oratores impendi ſtatueritis plane cognovimus, pro qua re devotiones veſtras in Domino commendamus, vobiſque pro devotione & caritate hujuſmodi multas gratias agimus, ſperantes ut ſi pro liberatione cardinalis præfati majorem opem dare oporteat, id libenti animo facietis, nec ullo pacto tantum ſacrilegium extendi patiemini. De Tarentaſienſi enim archiepiſcopo, quia liber eſt, præter gratias, quas pro eo vobis agimus, amplius non dicimus. Hoc autem oratores tum noſtra contemplatione, tum pro re ipſa ad quam deſtinati ſunt, quia pia eſt, libenter in divinis, ac grato animo ac condigno honore ſuſcepimus. Deinde cum a nobis diſcederent pro eorum tutela uſque ad urbem plene providari mandavimus. Cæterum cum audiamus oratores cariſſimi in Chriſto filii Joannis Palæologi Romanorum imperatoris apud vos eſſe, ac pro occidentalis & orientalis eccleſiæ unione nonnulla tractare: nos qui ſuperiori tempore in negotio hujuſmodi plurimum laboravimus, quid in ea re tandem egerimus præſidentibus noſtris ſatis plane explicamus. Vos autem ex his quas ad eos ſcribimus pro ſapientia veſtra arbitrari poteritis, quid cum præfatis oratoribus apud vos agentibus tractare & prædicare debeatis. Datum Florentiæ ann. Incarnationis Domin. MCCCCXXXIV, III. Kalendas Septembris, pontificatus noſtri anno IV. ANNO CHRISTI 1434.

a *Forte*, in gentes. H.

IV.

Ex eodem loco cit. **LITTERA REGIS ARRAGONUM** miſſa in concilio, lectaque in congregatione generali die veneris.

Ex MS. S. Michaelis in periculo mari. SAcro-ſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti Alphonſus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, &c.

Regalis eſt officii omnipotenti Deo & ſanctæ matri eccleſiæ quædam more debita exhibere obſequia, reverendiſſimi ac venerabiles in Chriſto patres inclyti, ſpectabiles, magnifici, religioſi & devoti viri. Ex pridem noſtræ eleganti quodam nec minus affectionali eloquio explicitis majeſtati per reverendiſſimum ipſius ſacro-ſanctæ ſynodi ambaſſiatorem opportunis, cum credentialibus literis apud noſtram celſitudinem deſtinatum, videlicet abbatem Sancti Ambroſii Mediolanenſem eximium utriuſque juris doctorem, apoſtolicum referendarium ac literarium E. D. ſynodi correctorem generalem, claro lumine hilarique exultatione inter quoſdam illuſtrium ſapientiarum veſtrarum commendabiles intentus, glorioſum illud veſtrum propoſitum de reformanda ſcilicet matre noſtra eccleſia, & aliis quippe non minus neceſſariis religioni & exaltationi fidei chriſtianæ percepimus, pro quibus ſummo Regi regum, cujus res agitur, & proinde ipſi ſacroſanctæ ſynodo dum tam virtuoſi operis & officii nos advocare participes dignata eſt, referre aſſurgimus gratiarum omnimodas actiones, pro agendorum inde opera & executione cum expedierit, perſonam & regna noſtra exhibitione promtiſſima offerentes. Et quamquam ſuper expoſitis, ut præfertur, per ambaſſiatorem præfatum latius reſpondere deliberavimus per oratores noſtros ad ſacerrimum cœtum veſtrum cito citius deſtinandos; nonnulla tamen ex impræſentiarum inſedentibus menti nunc eidem communicavimus ambaſſiatori præfatæ almæ ſynodi vivæ vocis oraculo referenda: quam aſſidue dirigere dignetur ille Spiritus Paraclitus, in cujus nomine congregatur ad honorem & ſervitium eccleſiæ ſuæ ſacro-ſanctæ. Datum Agringenti 23. aprilis anno a nativitate Domini MCCCCXXXIV.

Subſcripta nomine proprii regis. Rex Alphonſus. Sacro-ſanctæ matris eccleſiæ humilis filius & devotus Alphonſus rex Arragonum, Siciliæ, &c.

V.

ANNO CHRISTI 1434.

V.

Ex eodem p. 172. RESPONSIONES FACTÆ PER Sereniſſimum Dominum regem Arragonum capitulis oblatis per reverendiſſimum oratorem ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis.

Ex MS S. Michaelis in periculo maris. AD primum, ſereniſſimus dominus rex præmiſſa gratiarum actione, reverendiſſimis patribus & ſpectabilibus viris in ſacroſancta Baſileenſi ſynodo congregatis, cum circa tantum tamque commendabile & glorioſum propoſitum intendentes religioni fidei chriſtianæ & reformationi ſanctæ matris eccleſiæ, quippe non parum neceſſarium, ejuſmodi virtuoſi operis & officii ipſum advocare participem dignati ſint, contentatur, imo ultro ſe offert ea ſolita qua conſuevit in ipſam ſanctam univerſalem eccleſiam matrem orthodoxa devotione pariter & affectu ſuos ſolemnes ambaſſiatores apud ſacrum Baſileenſe concilium, opportuna equidem poteſtate ſuffultos, quantocius ſibi fieri poterit, concordi & firmo exactis his temporibus ſemper habuit, licet commode aliis implicitus actis non valuerit deſtinare, pro Dei & unitatis eccleſiæ ac ſanctæ fidei catholicæ reverentia, ſervitio & honore.

Ad ſecundum, placet domino regi per ſuas literas exhortari & requirere reverendos ac venerabiles dominos archiepiſcopos, epiſcopos, abbates ac eccleſiarum prælatos ac catholicarum eccleſiarum capitula dominationis ſuæ, qui & quæ ad hujuſmodi concilia generalia pariter & conſuetudinarie accedere vel mittere teneantur, quatenus perſonales, aut per notabiles procuratores ſuos plena poteſtate ſuffultos apud ſacrum Baſileenſe concilium, ſe brevius quo potuerint conferant.

Ad tertium, dominus rex intendit utraſque ambaſſiatas, tam videlicet prætextu dominii hujus regni Siciliæ, quam Arragoniæ, & aliorum regnorum & terrarum ſuarum, ut perhibitum eſt, inpræſentiarum mittere, ipſoſque reverendos dominos cardinales Ilerdenſem, & S. Sixti ad dictum ſacrum Baſileenſe concilium adeundum per ſuas literas exhortari.

Ad quartum, Quia dominus nihil occaſionis guerræ & inimicitiæ inter eum & perſonam regis Caſtellæ eſſe intendit, tum proſpectu ſignanter & viciſſitudine grandi ſanguinis eos, tum quia aſtu nonnullorum potius quam propria voluntate ſic actum eſt, ut expers fere debiti cognationis & patruelis Rex ille teneretur affectus. Et ſi quid turbationis & diſcordiæ in Hiſpania ſub ejus nomine ſeu velamine, proh dolor! fuerit, id æmuli quidem procurarunt honoris & gloriæ cupidi, illorum ſcilicet quibus divino jure pariter & humano datum eſt poſt regem ipſum curam gerere conſervationis regni illius, non videtur regiæ majeſtati agendum fore de pace inter quos guerræ non ſunt, nec præmiſſorum tam ſuccinctum eloquium, tantique negotii brevis præparatio, attenta præſertim induciarum utrimque pactione, cæteriſque compluribus hoſtilis forſan guerræ forinſecis demonſtrationibus, aliter quam profertur apud ſacroſanctam ſynodum reverendiſſimis patribus & viris circumſpectis in Spiritu-ſancto congregatis ſeu admirationis cujuſpiam afferant hæſitationem, cum quamdiu per intercepta temporum curricula geſta ſecus verum integerrimumque rerum ſucceſſum non loco commode nequeant examinari ſermone ut ipſum actum ſacrum Baſileenſe concilium certius valeat informari dictus Dominus rex de ſcuto, ut præmittitur, ſuos præfectos ambaſſiatores de præmiſſorum elucidanda veritate inſtanter mittere accelerabit, qui intentionem ſuam & geſta circa ea omnia præfato ſacro concilio referabunt. *Sic ſignatum* Joannes de vicecancellario ſecretarius.

ANNO CHRISTI 1434.

Ad quintum, quia camera apoſtolica juraque ejuſdem in traditionem regiam obnixa ſunt, ſereniſſimo domino regi uſque ad ſummam florenorum centum quinquaginta millium de camera, ut per nonnullas literas apoſtolicas clarius patet cuilibet illas intueri volenti, petitaque jurium exactio ſeu collecta ſatisfactionem illorum valeat aliquantulum impedire, dominus rex prædictus de ſuæ mentis deliberando propoſito, ſuper his & aliis omnibus ſupradictis per ſuos ipſos oratores plenius ut præmittitur, reſpondere intendit. Rex Alphonſus.

Sacro-ſancto Baſileenſi ſynodo in Spiritu-ſancto congregatæ eccleſiam univerſalem repræſentanti,

Lecta in congregatione generali die martis XVII. *Auguſti MCCCCXXXIV.*

VI.

EPISTOLA HENRICI ANGLORUM Regis ad concilium Baſileenſe. Ex eodem p. 374.

Ex MS.S. Michaelis in periculo maris. SAcroſanctæ Baſileenſi ſynodo in Spiritu-ſancto congregatæ univerſalem Eccleſiam repræſentanti HENRICUS Dei gratia Rex Angliæ & Franciæ & Dominus Hiberniæ ſui ipſius recommendationem devotiſſimam & ad honorem Dei opus ab eadem inchoatum feliciter conſummare.

Per alias literas, quas primum per venerabilem in Chriſto patrem GUILLERMUM Londonenſem epiſcopum notabiles & egregios viros Dominum Racellum de Bononia militem, præceptorem S. Joannis Jeroſolymitani Januen. & fratrem GUIDONEM conventus Camberiacenſis in Sabaudia ordinis Prædicatorum ſacræ paginæ profeſſorem ſacratiſſimi cœtus veſtri oratores egregios deſtinavimus; eidem inter cætera ſcripſiſſe meminimus, miſſuros nos ad ſacrum concilium, ut petebatis, noſtros ambaxiatores accommoda celeritate qua poſſemus, quorum aliquos etſi non omnes quos diſpoſuimus, ſic tranſmiſimus, qui uſque modo ſtant & fuerunt in loco dicti concilii parati ſemper intendere his quæ potiſſimum cedere poſſint ad gloriam & laudem divini nominis & catholicæ fidei munimen & exaltationem. Deputavimus ſubſequenter & alios longe plures prioribus, quos etiam mari tranſito in itinere conſtitutos non eorum culpa aut affectato reditu, ſed urgentiſſimis negotiis nos & regna noſtra concernentibus duximus revocandos, propoſito tamen, quod concepimus, mittendi videlicet ad concilium eoſdem vel alios non mutato, & ut eidem noſtræ

mentis intentio ac requeſtis & rogatibus ſu- ANNO CHRISTI 1434. blimitatum veſtrarum per dictum venerabilem patrem Londonenſem epiſcopum rurſum ad nos tranſmiſſum nobis repetitis ſatisfacere curaremus, mittimus de præſenti prædilectos & fideles ambaxiatores noſtros, videlicet ROBERTUM Londonenſem, JOANNEM Roſſenſem, BERNARDUM Aquenſem epiſcopos. ac conſanguineum noſtrum EDMUNDUM comitem Mauritaniæ, MICHAELEM abbatem Glaſconenſem, WILLERMUM priorem Nomoci, HENRICUM P. Bonesbeti, THOMAM Lanucheleure, CRICOPOLERNUM Rodi Ordinis S. Joannis Jeroſolymitani, JOANNEM Colleville milites, & magiſtrum THOMAM Bromis utriuſque juris doctorem & decanum eccleſiæ cathedralis Sarisberienſis præ- B ſentium portitores, Veſtras Paternitates Reverendiſſimas ab intimis exorantes, quatenus nos in ipſis, & ipſos in nobis recommiſſos habentes, eoſdem tam in negotiis & factis eccleſiæ, quam veſtris favoribus proſequi velitis opportunius, & affectu benevolo pertractare fidem accommodare in his quæ noſtro nomine curabunt explicare Cœtum veſtrum ſacratiſſimum ad ſanctæ matris eccleſiæ gloriam & honorem corroborare dignetur ejus ſponſus Dominus noſter Jeſus-Chriſtus. Scriptum ſub privato ſigillo noſtro apud palatium noſtrum Weſtmonaſterii xx. die menſis Maji. *Sequitur ſeſſio 20. in mſſ.*

VII.

Propoſitio Domini Legati in adventu Græcorum facta Baſileæ in Congregatione Generali. Anno Domini 1434.

Noviſſime eruta ex codice MS. Bibliothecæ S. Marcelli Romæ, & collata cum Cod. Vatic. 4190. fol. 81. & cum Cod. Vatic. Palat. 541. in quorum primo titulus eſt hujuſmodi.

Oratio facta ad Græcos per Reverendiſſimum in Chriſto Patrem F. Julianum Legatum in ſacra Baſileenſi Synodo.

MOS eſt magna laude dignus apud noſtros Eccleſiaſticos diutiſſime obſervatus, cum de rebus arduis dicturi ſunt, ab aliquo ſcripturæ ſacræ verbo initium dicendi facere. Et recte quidem; nam quanto ex fortiori materia fundamentum inſtructum fuerit, tanto quod ſuper imponitur ædificium firmius & durabilius erit. Me autem qui ad hanc rem utinam digne electus eſſem, cum juſſu Eccleſiæ locuturus ſim, hujuſmodi laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem præ cæteris imitari oportet. Sed unde melius exordiri potero, quam ab iis verbis, quæ Redemptor noſter ſuo ſanctiſſimo ore, ſuiſque benedictis labiis circa tempus præſertim Redemptionis noſtræ protulit? quæ quia de dilectione Dei & obſervatione mandatorum, de pace, & Unitate Eccleſiaſtica dicta ſunt, nuſquam dignius, nuſquam convenientius quam modo, & hoc in loco recitari poſſunt: Hæc ſunt illa ſacratiſſima verba, ſalutifera verba noſtris inſculpenda cordibus paulo ante in officio Miſſæ lecta, quæ Catholica Eccleſia in omni Spiritus ſancti ſolemnitate decantare ſolet ſumpta ex Evangelio Joannis XIV. Capit. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & pater meus* A *diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Licet omnipotens Deus neminem mortalium ſecundum Legem de gratia ſua certum eſſe velit, juxta illud Eccleſiaſtis; *nemo ſcit an odio vel amore dignus ſit*, reliquit tamen nobis argumenta quedam, per quæ gratiæ ſuæ non mediocrem conjecturam habere poſſimus. Et ſicut cætera omnia ita utrumque horum ſumma eum ratione diſpoſuit, ne ſi forſitan divinæ gratiæ certi eſſemus in ſuperbiam, & elationem aliquam aut deſidiam nimiam; e contra ſi nullam penitus haberemus conjecturam, in deſperationem, aut puſillanimitatem incideremus. Inter cætera autem divinæ gratiæ indi- B cia potiſſimum illud eſſe videtur, quod Salvator noſter his verbis nobis inſinuat, dicens; *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & manſionem apud eum faciemus.* Si quis ergo de gratia & dilectione Dei ſperare velit, neceſſe habet ut ſermonem Dei fideliter cuſtodiat, & mandata ejus fideliter obſervet, alioquin, ut inquit Joannes, *qui dicit ſe noſſe Deum, quod per dilectionem ſit, & mandata ejus non ſervat, hic mendax eſt, & veritas non eſt in eo.* Quapropter cum felicitatem & beatitudinem omnes homines ſuper omnia naturaliter appetant, & hæc ipſa felicitas & beatitudo ſine gratia & dilectione Dei haberi nequaquam poſſint, neque C quoque ipſa gratia & dilectio ſine obſervatione mandatorum, quid aliud reſtat, niſi quod omnem vim robur atque induſtriam ad obſervantiam mandatorum apponere debeamus? Quæ quidem mandata, ut inquit Pſalmiſta, *mandavit Dominus cuſtodiri nimis*, & ita nimis ut in veteri Teſtamento manu alligari, in limine & poſtibus domus deſcribi juſſerit: quod jugem, continuamque illorum commemorationem ſignificat. Sed ne forſan humana fragilitas, quæ vitio naturæ corruptæ ad malum prona eſt, mandata Dei refugeret, timens illorum pondus ac gravitatem, duo mox ſubjunxit clementiſſimus Deus, quorum alterum efficit, ut etiamſi mandata duriſſima eſſent, D ob magnitudinem propoſiti præmii leviſſima judicentur; inquit enim, *Pater meus diliget eum &c. & manſionem &c.*: alterum vero manifeſte demonſtrat jugum fore Domini leviſſimum, & onus ejus ſuaviſſimum, dicens, *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Conſideremus primo ſi placet præmii magnitudinem propoſiti; deinde præcepti felicitatem; & quoniam, ut inquit Apoſtolus *inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur*, altiſſimarum rerum probationes ex humanis aſſumamus exemplis. Quid autem ſit diligi a Deo tunc levius intelligimus, ſi prius quid ſit ab homine diligi inquiramus. Si autem vere diligimus aliquem, & vera amicitia ei conjuncti ſumus, res omnes noſtras, E fortunas noſtras, conſilia & auxilia illi tamquam nobiſmetipſis communicamus. Quis enim medicus infirmi amicus eſt, qui mox, quantum per ſe * poterit, non curet eum ſanitati reſtituere? Si civis oppreſſi, vel pauperis, aut neceſſitatem patientis, quis potens ac ſapiens amicus ſit, amico ſuo ſuccurrere, conſulere, opem ferre & opportuna providere differet. Verus enim amicus non poteſt nec ſe, nec ſua ullo pacto amico indigenti ſubtrahere aut denegare. Quod ſi amicus homo

* Al. per ætatem.

mo comparatione Dei impotentiſſimus & imperfectiſſimus talem amici ſui curam habeat, quid de omnipotenti Deo aliquem diligent exiſtimare debemus? Hinc ipſe ſalvator inquit: *ſi ergo vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quanto magis Pater veſter, qui in Cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe?* Qui igitur iſta conſideranti grave videri poterit mandata Domini ſervare, cum hinc ejus amicitiam promereatur, ut ipſe inquit: *Vos amici mei eritis, ſi feceritis quæ præcipio vobis.* Quod ſi veræ amicitiæ lex eſt, ut amicorum omnia communia ſint, longeque liberalior eſt ac perfectior amicus Deus quam homo, conſequens eſt, ut omnia ſua quæ innumerabilia ſunt, quin imo & ſeipſum largiatur dilectis ſuis, quibus etiam pacto infallibili pollicetur, dicens: *ſi manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcumque volueritis, petetis & fiet vobis.* Quis hoc audiens non expergiſcatur? Sed quis non ardeat totus hæc, quæ ſequuntur, diligenter attendens? Inter amicitiæ humanæ voluptates illa præcipue videtur frui amici præſentia. ſed hoc inter homines pro minima temporis parte fieri poteſt; At ſi cui eſt amicus Deus continua eum ſua præſentia fovet, reficit, conſolatur (inquit enim; *Et ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus*), nec ſicut homines perſæpe ſolent, Dominus apud dilectos ſuos manſionem otioſam ſomnolentam aut inutilem facit (loquitur enim continuo ad cor hominis, & animæ dilectæ ſanctas ſemper cogitationes inſpirat, unde propheta Regius dicebat: *Audiam quid loquatur Deus in me, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam*); Vocatus autem non obmutescit, nec opem differt, ſed repente *Ecce adſum* reſpondet; Ejus vero oculi ſuper dilectos ſuos ſemper vigilant, & aures ejus ſunt ſemper intentæ ſi quid dilectus petat, unde ſcriptum eſt: *Oculi Domini ſuper juſtos & aures ejus ad preces eorum*, ſic autem ſedulam, & continuam dilectorum ſuorum curam habet, ut eos ſub umbra alarum ſuarum protegat, ſcapuliſque obumbret, & ſcuto potentiæ ſuæ circumdet eos; qui ſi forſan cadere viderit dilectum ſuum, ſtatim ne ſe offendat omnipotentem ſupponit manum: Quantæ igitur dignitatis, excellentiæ, & utilitatis ſit hominem viſitari a Deo, & Deum apud hominem manſionem facere, Quis digne queat exprimere? quis iſtius diſcuſſione non in ſtuporem potius mentis quam in vocem laudationis poſſet erumpere? Quis ille Chryſoſtomus aut Demoſthenes, quis Auguſtinus, aut Tullius minimam etiam illius ſuavitatis particulam poſſet explicare, non ſolum quæ guſtando, ſed quæ talia cogitando ſentitur? O felicem hominem ſi tuam conditionem noſſes! Ecce in ſervando mandata trahis Deum factorem, & moderatorem univerſi ad viſitandum te, & non modo ad viſitandum, ſed ad manendum, & cohabitandum tecum. O beatum domicilium talem habens viſitatorem; talem manſionarium, talem hoſpitem, quem ſi velis, potes ſemper apud te habere, modo ejus præcepta non negligas. Nec hoc Deo optimo ſatis eſt cohabitare cum amico ſuo, niſi & ipſum unum Spiritum efficiat, ſcriptum eſt enim: *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum Deo.* Sed ne ullus relinquatur querelæ locus, quia mandata ſua aſpera ſint, ea quæ ſuperius in genere expreſſerat de mandatis & præceptis ſervandis, nunc nominatim ſpecificat; *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, & hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem.* Supervacuum puto ratione vel auctoritate vel exemplis probatum ire, quam utilis & neceſſaria ſit hominibus pax, quamque ejus nomen dulce, ſuave, & jucundum Natura, ipſa omnia viventia ad pacem quietemque inclinat: nemo eſt qui animo ſuo pacem ut finem quemdam non conſtituat: ſpeciale quoddam privilegium pax ipſa habet, ut ſecundum Auguſtinum a ſuo & jam contrario quæratur, quod cæteris non congruit virtutibus. Ipſi enim, qui bella gerunt ad hoc certant, & deſudant, ut pace tandem potiantur. Ita pax amica Deo grata eſt, ut qui eam quærunt, in filios ſuos adoptare dignetur, *Beati*, inquit, *pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*, & cum Dominus octo Beatitudines nominaret, cuilibet præmia ſua conſtituens, ſolis pacificis nomen filiorum Dei, quod maximum eſt, conſcripſit; honorabilius autem ac multo dignius eſt fieri filium Dei, quam quæris alia creata poſſidere. Quantum inter Chriſtianos pax, unitas, & Communitas cum Chriſto noſtro fuerit cordi, documentum illud inſinuat datum diſcipulis ad prædicandum miſſis, ut in quamcumque domum intrarent, primum dicerent, *Pax huic domui*. Sed & ſermo ille prolixus, quem poſt ultimam Cænam edidit ex hoc mundo tranſiturus ad Patrem, evidenter oſtendit; cujus omnia fere verba nihil aliud quam pacem, unitatem, & Caritatem redolent. Multis enim modis id ipſum repetens ſalvator noſter, non poſſe quaſi ſatiari videbatur, modo, inquit: *mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, & in hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem;* Modo: *pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*, modo; *hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos: iterum atque iterum hoc mando vobis ut diligatis invicem.* Et tandem multa quæ dixerat uno verbo concludens dicit; *Hæc locutus ſum vobis, ut in me ſolum pacem habeatis.* Convertens quidem ſermonem ad patrem orabat inſtanter, ut Diſcipuli ſui unum eſſent, ſicut ipſi ſunt Pater & Filius; & licet tunc acerbiſſima Paſſionis inſtaret hora, cerneretque, quid Judas, & Judæi impii adverſus eum machinabantur, & quanta ſibi parabantur ſupplicia, flagella & tormenta proſpiceret, nihilominus quaſi ſui oblitus, ſolum ad exhortandum Pacem, Unitatem, & Caritatem inter diſcipulos intentus erat. Multa balbutiendo dixi de pace & unitate, ſed pauca pro effectu hujus ſacri Concilii quin imo, & pauciſſima pro effectu, quem mirum in modum deſideramus omnes, ut vos & nos unum ſimus unitate ſpiritus in vinculo pacis. Ex his ſacris Evangelii verbis, Reverendi Oratores, edocti ſumus quid facere nos oporteat. Videndum reſtat an ſic faciamus, & ſi quid impedimenti eſt ut illud de medio tollatur. Et primo ab hac ſancta Synodo inchoandum reor, quæ prius pacis ſigna oſtendit. Deinde veniamus ad vos, qui ipſam Synodum æquis paſſibus ſequi conamini. Hæc igitur ſancta Synodus cupiens ſuper omnia diligere Deum, & diligi ab eo ſummopere, curat præcepta ejus ſervare præſertim ea, quæ

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1434.

pacis sunt; nam præter cætera sanctitatis opera, ob quæ congregata est, pacem in populo Christiano pro omnibus inquirit, & prosequitur; & quoniam super omnem pacem pax & unitas Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis magis necessaria videbatur, omnem adhibuit diligentiam, ut illa diebus nostris fieret. Quam ob rem duos Oratores Reverendiss. Patrem Episcopum Sudensem, & venerabilem Magnum Albertum de Crispis hic præsentes pro hoc sancto opere usque Constantinopolim destinavit. Et quamquam pro longitudine viæ, ac rei gravitate per magnum temporis spatium Eos exportandos esse cogitaremus, decrevimus tamen omnia potius ferre incommoda, quam tam salubrem & necessariam pacem negligere. Fecimus igitur quantum in nobis fuit exhortando, rogando, vocando, & interpellando vos, ut ad hunc locum pacis pro ipsa pace proficiscereminí, prout latius ipsos Oratores nostros in Regia Constantiniana urbe nostro nomine referentes audivistis; sed nec hoc solum egisse contenti sumus, quin imo propter præceptum Domini, & caritatem nimiam, quam ad vos habemus facere prompto animo nos paratos offerimus quidquid ad hanc pacem & unitatem feliciter consumandam necessarium, seu accommodum visum fuerit. Nunc de desiderio, & voluntate vestra ad pacem dicam aliquid, & utinam tam digne sicut merita vestra exposcunt! Dedistis & vos non parva indicia per quæ divinis vos obtemperare mandatis, pacemque & unitatem Ecclesiasticam velle vobiscum renovare, satis conspici potest. Ut primum enim Oratores nostri Constantinopolim ingressi sunt, tam sereniss. Dominus Imperator, quam & *Patriarcha, magna cum honorificentia eos susceperunt. Lætitia, quam patria vestra in ipsorum demonstravit adventu, honorque eis exhibitus munificentia, hospitalitas, & cætera humanitatis officia magnum perhibent animi vestri ad pacem argumentum. Rogati post hæc ipse Imperator & Patriarcha & Oratores ad hoc sacrum destinarent Concilium, libenter assentientes, vos viros insignes ad hoc sanctum opus conficiendum designarunt, designatosque continuo navim ascendere jusserunt. Jamque huc diu applicuissetis, nisi procella maris & adversum nimium tempus impedimento fuissent. Ne autem longior mora ullam nobis posset suspicionem ingerere, consulte deliberastis Dominum Episcopum præmittere, qui vestræ bonæ voluntatis vestrique paulo post futuri accessus nos certiores redderet; sed postquam temporis opportunitas data est ad hoc sanctum opus illico vos accingentes, non longitudinem itineris, non maris discrimina, non terras ignotas, non denique plura, quæ tam longe itinerantibus occurrunt incommoda formidastis, & quamquam in via prædonum injurias, rerumque amissionem plurimaque adversa passi sitis, constantia tamen animi semper retenta, huc, quam celerius fieri potuit, Deo duce applicuistis. Hæc omnia, quam rectum pronumque ad unitatem animum habeatis, manifeste significant. Sed ex his omnibus impedimentis, difficilibusque principiis spem bonam felicissimi exitus utrimque concipiamus. Solet antiquus hostis cum videt aliquid magni in Ecclesia Dei inchoari, mille ad impediendum parare insidias, nobis autem plurimos dedit, & adhuc quotidie non cessat dare; sed quo plures infelix nobis laqueos tendit, plures certe triumphos administrat, & quo magis mergere nos satagit, eo gloriosiores exurgere nos facit Christus Dominus noster. Prævidebat advenientibus vobis posse fieri pacem in Ecclesia Dei, cujus tantam intelligebat futuram utilitatem, ut ex nulla unquam parte tanta provenerit, proinde terra marique vos a sancto propósito deturbare conabatur; nunc potestatibus aereis mare commovens, nunc raptorum sævitiam instigans ut nuliatenus ad locum pacis nobiscum de pace conveniretis. Sed Christus salvator noster sponsam suam Ecclesiam solari volens, & ventis & Latronibus fortiorem vobis animum tribuens per varios casus & discrimina tandem incolumes ad hanc sanctam synodum perduxit: pro quo suæ majestati ex toto corde infinitas agimus gratias, suam humiliter, clementiam exorantes, ut hæc magna principia felici atque optato fine concludere dignetur. Vestro autem mirum in modum gaudemus, adventu omnes; vestra etiam præsentia ita lætamur & exultamus ut nemo pro quo tantum gaudii cæpissemus huc accedere potuisset cum iste vester adventus auream quasi futuræ pacis unionem auspicare videatur. Revertamur jam unde paululum digressi sumus. Nos igitur ac vos cum plurima pacis indicia magnumque unitatis desiderium habuisse habereque ostendamus omni conatu incumbere debemus ut bonam hanc voluntatem per operis evidentiam ad consummationem usque perducamus. Majus quod in hac re, sit est bona voluntas. Hanc utraque pars optimam se habere asserit, & signis evidentibus comprobavit. Apponamus jam manus ad reliqua, & quod restat sine intermissione, & omni cum diligentia prosequamur. Venimus jam prope Ostium, & illud manu tannentes pene aperuimus. Quid superest fratres dilectissimi, nisi ut alter alterum in unitate Spiritus amplectens introeamus cantantes, *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum*, sed video in ipso ostii limine offendiculum quoddam, sed forte parvum. Nescio quis verbalis forsitan differentiæ obex se interponit, & nos parumper ab ingressu retardat. Eja fratres in nomine Jesu Christi & Spiritus ejus, qui spiritus est Caritatis & pacis, obstacula hæc quæcumque illa sint, procul amoveamus, ut plana & expedita via ingrediamur in dilecta Tabernacula Domini virtutum. Quænam illæ differentiæ esse possunt, quæ sanctam unitatem nostram dirimere valeant? Quid lapis offensionis nos ejusdem Patris filios ab hæreditate in testamento Dominico nobis relicta & tanto tempore commendata privare poterit? Absit fratres; absit, ut Christi orationem pro nostra porrectam unitate ad patrem nostra culpa * quantum ad nos irritam faciamus. Et quomodo diligere Deum & diligi a Deo poterimus? Quomodo ille Deus pacis veniet ad nos, & apud nos mansionem faciet, si sanctum pacis & unitatis præceptum non observemus? Christus, ut inquit Apostolus, *est pax nostra, ipse fecit utraque unum & medium parietem maceriæ solvens, duos condidit in semetipso in unum hominem novum faciens pacem, ut reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem interfioiens inimici-*

ANNO CHRISTI 1434

ANNO CHRISTI 1434

Non sunt hæc in Cod. Vat. 4190.

al *adversus primium ventus.*

* Al. *quacumque.*

micitias in semetipso Ipse veniens evangelizavit nobis pacem his, qui longe, & his, qui prope: Ipse oriens annunciavit nobis per Angelos pacem; ipse prædicans docuit nos pacem; ipse moriens reliquit nobis pacem. Et nos qui dici volumus discipuli sui, & Christiano nomine gaudemus, poterimus quantacumque occasione pacem non colere, & unitatem Ecclesiasticam negligere? Si consideremus in quam parva re differimus, & in quot & quibus convenimus, erubescendum erit, quod inter nos dissidium durare amplius hoc patiamur. Utrique fatemur unum Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, tres personas in Trinitate substantiæ, utrique, tenemus vetus Testamentum, utrique novum, plurimos sanctos Doctores tam Græcos, quam Latinos utrique tenemus & approbamus. Impossibile est quin ex his plurimis, in quibus unanimiter consentimus, elici non possit veritas. Impossibile certe arbitror per tot librorum volumina, quæ vel a Deo vel Spiritu sancto Dei per sanctos Patres sunt condita, in quibus quæcumque ad salutem necessaria sunt, descripta sunt, omnem si qua inter nos est, differentiam evacuari non posse. Hæc veritas licet sæpenumero declarata sit, & postremo in sacro Lugdunensi Concilio omnis sublata discordia; nihilominus si quis adhuc scrupulus restat, si quis ampliorem declarationem efflagitat, ecce nostra sancta Mater Ecclesia hic in Spiritu sancto legitime congregata paratam se offert juxta doctrinam Beati Petri *omni poscenti de ea quæ in se est fide, reddere rationem* cum omni caritate & mansuetudine. Et quoniam nihil tam vobis est cura, nihilque magis cordi nostro insitum hæret, quam ut omnes qui Christiani censemur solliciti simus servare unitatem Spiritus in vinculo pacis, & sicut unus est Christus, & una Christi fides, ita simus in una fide idem Christi corpus, ideo per Charitatem Christi, qui animam suam pro nobis posuit, ac suum prætiosum sanguinem quo nos redemit, ex toto corde nostro, & tota anima nostra vos hortamur, rogamus, & obsecramus, ut amodo id ipsum secundum Apostolum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, sed sicut sumus Christiani, ita simus uniti & pacifici ad invicem Christiani. Nos pacem & unitatem in Christo vobiscum & omnibus hominibus habere desideramus, & quærimus; pro hac pace & unitate nullum laborem nullum onus respuimus. Pro illa si opus sit exemplo Salvatoris nostri nos ipsos & animas nostras impendere, & super impendere parati sumus, similique modo & vos omnes facere optamus. Alioquin qui secus fecerit frustra Deum colit, frustra Christianus est, nihil sibi Orationes, nihil jejunia nihil Eleemosynæ, nihil denique ipsa martyria sine Caritate & unitate Ecclesiastica secundum Apostolum prodesse poterunt. Id ipsum vos esse facturos, quod nos facimus, ex multis, quas super memoravimus conjecturis sperandum est. Quod ut faciatis, præceptum Domini de pace & unitate vobis necessitatem imponit: Salus animarum, quæ extra Ecclesiæ unitatem esse non potest, vos hortatur, sanguis Christi pro Ecclesia effusus ita vos agere reddet obnoxios: promissiones Domini, & præmia vitæ eternæ ad hoc sanctum opus vos merito debent allicere. Sed & quis erit ille tam impius Christianus, cujus, ad compatiendum & succurrendum viscera moveri non debeant, videns tantum sanctæ matris Ecclesiæ dedecus, & confusionem quam ex hoc dissidio apud inimicos patitur nominis Christiani? Derident enim Christianam Religionem Judæi, Turcæ, Sarraceni & alii Infideles, quam si in fide divisam conspiciunt: & cum in alio ei detrahere nequeant, pro hac tanta scissura blasphemiis lacerant, & maledictis discerpunt; & quam unitam vehementer formidarent sic scissam contemnunt, ac nihili faciunt ulti procul dubio ad Orthodoxam converterentur fidem, sed videntes nos invicem variis decertare dogmatibus, adversisque disceptare opinionibus, in suo errore perseverant, nescientes quos eligant, quibusve magis adhæreant. Heu quam ingemiscendum pariter, & erubescendum, quod cum nulla infidelium secta ita pacem & unitatem sicut sancta ex nostra præcipiat, apud nullos tamen minus quam apud Christianos pax & unitas in credendo servetur. Quod namque hoc opprobrium est, quod ipsi infideles in erroribus & superstitionibus suis pene conveniant omnes, qui eamdem sectam tenent; & nos veram fidem colentes, eademque principia recognoscentes sic inter nos varie dissentimus? Animarum præterea perditio, quas multis modis Infideles pervertunt, nonne unionem mutuam nobis persuadere deberet? Numquid non in extrema die judicii sanguis eorum, qui nostra culpa & decidia pereunt, de manibus nostris exigetur, cum tot malis possimus, & negligamus, occurrere? Heu quot singulis annis filios Ecclesia perdit, qui in manus deducti Infidelium fidem Catholicam abnegare coguntur! In ultimo rerum temporalium detrimenta corporumque pericula dicenda retervari; hæc enim quia oculis conspiciuntur, magis cogitare, magisque horrere homines solent. Post hoc execrandum dissidium in Ecclesia ortum, quot quantaque damna, injurias, persecutiones & contumelias a Turcis Tartaris & Sarracenis nobilissima Græcorum patria CCCC. ferre annos passa est, & quotidie proh dolor! amplius atque amplius patitur? Ad quantum exterminium Ecclesias Orientales Barbaricus Infidelium furor deduxit. Quis referens a lacrymis se temperet! quot oppida præclarissima, quot urbes insignes dirutæ sunt, & solo æquatæ? Quot numerosæ gentes, quot populosæ Provinciæ a vestigiis deletæ? Quantaque depopulatio ac ruina in Orientali plaga hinc secuta sint, quam horribili servituti & jugo tributationis Christiani Orientales subiiciantur & quam proximo periculo extremæ perditionis cæteri qui restant, & quidcumque quid superest vestrorum populorum subjaceant, quis nesciat, & quis sciens non fleat, & quis flens jam non provideat? Præter hæc liberalium artium aliarumque scientiarum studia, quæ in patria illa quondam copiosissime florebant, nunc penitus defeciſſe videntur, & ubi seminarium olim literarum erat, & omnis eloquentiæ fons, quid modo supersit, vos melius nostis. Horum omnium dissidium istud fuisse causam, communis est omnium sententia, si horum omnium reparatio ipsa vestra nobiscum unitas indicio omnium futura æstimatur. Nullum his calamitatibus facilius est

reme-

remedium, quam ut omnes, qui Christum colunt, in eadem fidei nectantur unitate, & alter alteri, sicut fratres decet, invicem opem ferant, & mutuo subsidia ministrent. Audita profecto hac unitate undique populus Christianus ad adjuvandum vos, pellendosque de Græcia Turcas, certatim concurret, quin imo sola reconciliationis fama ita illos territos reddet, ut desperare cogantur in terra vestra posse amplius immorari. Convocavimus Reges Duces & Principes & omnem populum christianum. Sed & si non vocati ultro ad vestra præsidia confluent, nemo non erit, qui quidquid roboris ac virtum poterit, vestræ genti non conferat. Videor post hanc unitatem videre non longum adfuturum tempus quo pristinæ gloriæ ac libertati tota restituetur inclita Græcia, decus, dignitates, & ornamenta majora recuperabit, & fiet, Deo disponente, Græcia illa, quæ felici tempore esse olim solebat; tanta denique Latini & Græci caritate copulabuntur, ut inter ipsos ac germanos fratres nihil pene intersit, ita ut nullum quodammodo inter eos fuisse quondam dissidium videatur. Quis tunc tam disertus ullo unquam genere dicendi explicare illam poterit lætitiam & jubilationem, quam sancta mater Ecclesia pro tam exoptata filiorum unione suscipiet? Vix corda horum tam grande atque insolitum gaudium inter se capere poterunt, omnes ad cælum hilares levabunt manus laudantes, benedicentes, & magnificantes Dominum, qui his noviſſimis diebus populum suum consolari dignatus est, nemo præ gaudio a lacrymis continere se poterit talem intuens successum, quo nullus a principio nascentis Ecclesiæ utilior atque optabilior visus fuit; & quanto diutius & pernicioſius hoc constat fuisse divortium, tanto reconciliatio gratior jucundiorque æstimabitur; Et quemadmodum vere novo, humo revirescente, omnia quasi ridere videntur, sic inter nos pace composita tota Christianitas refloresçet & miro quodam applausu jubilabit. Ipsa quoque sancta mater Ecclesia, quam pro tam diuturno filiorum dissidio nimius mæror in decrepitam senectutem adduxerat, pro tanta felicitate in secundam adolescentiam revertetur. O quam glorioſum tunc erit esse Christianum, cum longe lateque fides ortodoxa palmites suos diffundet? Quantus hinc Christianæ Religioni redundabit honor, decus, & gloria? Quantusque timor & pavor adversariis suis? O si diebus nostris hoc facere dignaretur Deus? O si hunc optatissimum diem oculis suis quisque intueri possemus? Multos fore non ambigo tam ex hoc cætu quam reliquo Ecclesiæ corpore, sic hujus unionis desiderio accensos, ut post illam vix momento supervivere optarent, dicentes cum sancto sene Simeone: *Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum in pace; quia viderunt oculi mei salutare tuum*, unionem sanctæ matris Ecclesiæ. Accelerandum igitur, accelerandum fratres, & sicut faber calidum ferrum malleo super incude percutit, ita nos ardentissimum, & ferventissimum desiderium nostrum ad consummationem optati operis sine mora convertamus. Ut ista igitur cogitetis, & cogitantes opportune provideatis, & si omnia quæ prædiximus, & quam plura alia, quæ pro vestra sapientia meditari potestis vos excitent & admoneant, nihilominus pro Christiana caritate idipsum iterum atque iterum sollicitamus, rogamus, & obsecramus. Quod si feceritis prout speramus, veri eritis cælestium præceptorum observatores, & Deum re ipsa diligere & ab eo diligi comprobabitis, qui veniet ad nos, & mansionem apud nos faciet hic per gratiam, & in patria cæleſti per gloriam quam Jesus Christus nobis & vobis omnibus Christianis largiri dignetur, qui vivit cum Patre & Spiritu sancto Benedictus in sæcula. Amen.

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1434.

VIII.

Propositio Ambasciatorum de Græcia ad Sacrosanctum Basileense Concilium in Congregatione eadem.

Noviſſime eruta ex Cod. mſ. supra dicto & collata cum supra dictis Vaticanis codicibus in quorum primo titulus est hujusmodi.

Oratio facta ad Græcos per Reverendiſſimum in Christo Patrem D. Julianum Legatum in sacra Basileensi Synodo.

PRimum quidem o Sacrosancta Synodus de gloria & laude vestra dicturus a Deo immortali auxilium invoco & favorem præcipue cum ea laus ejus generis sit, ut quicumque de ea dicat multum ad dignitatem vestrorum operum deficere necesse sit. Imo si antiqui clariſſimi Oratores, & qui hac nostra ætate vivunt, adessent, dignam vestris gestis orationem nequaquam haberent, & multa fortasſis exornate dicerent, res vero a vobis bene gestas neque illi omnes quantum oporteret, meo arbitratu dicere possent tanto vestris operibus atque gestis omnium oratio sit inferior; Cum igitur hoc multis accideret quid mihi eveniet parvam in dicendo vim habenti? præterea & nondum corpore bene valeo, & vix jam a longo & diutino morbo liberatus sum; quin etiam adhuc reliquias malæ valetudinis aliquas fero? Sententia enim Philosophorum est & vera, animos hominum, si corpora patiantur, una quodammodo cum illis pati. Postea vos omnes oro ut patienter & æquitate animorum hanc nostram orationem audiatis, nihil simileм rebus a vobis gestis, nam parum in exercitatione dicendi peritus sum. Et ea est magnitudo dignitatis vestræ, ut non modo dicere, sed vix eam inspicere etiam possim; quam enim ex rebus, quas a primis sæculis admirari solemus, in vobis aliquis inspiciens non inveniet, virtutem, quæ Dei est & magnorum virorum, eorum, inquam, virorum, qui ad Deum cupiditatem intendunt, qua Deo similes efficiuntur, & sine qua nihil viro dignum effici potest, qui ratione, & secundum ejus naturam vivere vult, quam etiam solum ex rebus omnibus si acceperint homines similes Deo quodammodo fiunt, quæ præterea eos qui eam possident cœlorum cives esse demonstrat. Ubinam quispiam viros virtute prædictos plures videat? quos si singillatim consideres ubi elegantiores? si simul omnes, ubi magis pullulantes, & virtute florentes, ut de Phenice Poeta dicit, quam hic apud vos? qui omnem orbem

bem, tamquam alia Apostolorum societas, hic congregati, & certamen maximum aggressi alios quamvis devios, & aberrantes dirigere studetis, & ad primam fidem reducere, & pietatem: in aliis vero qui quamvis recte, & divinis antiquorum Patrum legibus & Apostolorum vivant, tamen nescio quo pacto ab uno, & ecclesia sancto corpore longitudo temporis divisit, & non parum ab invicem alienavit, imo in tantum malitiæ Principes alteros contra alteros instigavit, ut verbis invicem quandoque scriptisque pugnaverint, omni animo intenditis hunc ipsum ab alienationis morbum sanare, & corrigere. Quia & Legatos ad illos misistis cum pacto & bonam honestamque pacem & concordiam cupientes, qua unum Ecclesia Dei esse corpus, per multorum annorum spatium, olim gavisa est, quamque Diabolus scidit & divisit. Et quamquam ab Ecclesia Orientali sæpe pro ea re legati missi fuerint nullum tamen hactenus tempus tam magnum, & tam egregium opus videre potuit. Sed vobis ut videtur summa virtute & sapientia præditis res ipsa servabatur, qui omni ratione unitatem vultis, & volentes, ut id fieret studuistis, suadentes ut ad eundem veniremus locum, ad quem quia venimus optimo & sperato fine, auctore Deo res concludetur. Quod si illud ad laudabilem finem vestra prudentia venerit, quis digne laudabit promptitudinem vestram, quis studium, quis in eundem locum vestrum omnium Conventum, quis ex gratia spiritus sancti & unitatem & amorem mutuum? Quantum etiam laudis habet quod a singulis patria relicta, in aliena civitate quasi in propria Domo longam & diuturnam ducitis moram? Ad hoc maximum & clarissimum opus, cum istum vestrum conventum tanta animorum æquitate unitum ut acceleritis, & nullam intervenire moram patiamini hortaturus, rogaturus, & obsecraturus sim, id quidem paulo post & suo tempore faciam. Nunc hoc super adjungam: cum vestra per omnem orbem Divina virtus peragraverit, nihil quod ad utilitatem Christiani nominis conduceret omisistis: non jura, non æquitatem, non ritus, non consuetudines, non leges; omnia enim quæ Christi Ecclesiæ conferunt, quæ Civitatibus, quæ populis, quæ generi hominum, divina quadam providentia, divina industria tractatis, nam divinum id vere est opus; aliqua horum quidem optime composuistis, alia ut componatis in manu sunt, reliqua corrigere estis futuri. Quisnam igitur maxima & divina vestra opera digne laudabit? quippe si quis tam rotundam tam splendidam tam ardentem vocem haberet, ut clamans ubique a finibus terrarum audiretur, nunquam quantum oporteret famam laudis & gloriæ vestræ extendere posset. Quæ cum tam ampla tam laude digna, tam Deo grata gesta vestra sint, certe nullum tempus ut reliqua humana solet, abolebit. Ac primum quidem quantum paci hominum studeatis, dicam, ad quam mira industria, magno certamine, ac diligentissima cura nitimini, cui omnem mentem, omne studium intendentes, maximum hoc, & sacrum pacis opus per omnem orbem firmare & stabilire vehementi quadam ac inaudita animi cupiditate desideratis. Postea & alia subjungam.

ANNO CHRISTI 1434.

al. eximium vel inexplicabile.

Non quantum sapientiæ vobis insit aut ingenii, non quanta elegantia sacræ Theologiæ munus obeatis; non qua perspicacia, & acuitate jus vel civile intelligatis, vel exerceatis Pontificium; non quantum in cunctis Dei muneribus, & clari sitis, & eruditi, sed quantum præsens videtur posse concedere tempus, & quantum mea in dicendo vis valeat. Pax magna quædam res, magnum quoddam nomen Angelicas cælestesque virtutes continet, una & prima, & magna Deitatis luce circumvolutas, quæ divino illo & miro nutriuntur cibo splendore, scilicet a beatissima Trinitate hac pace colligantur & uniuntur caritatis nodo. Pax enim mundum illum rerum intelligibilium continet, qui magis propinquus vicinusque est luci Divinæ, quæ nec dici potest, nec audiri. Pax cujusque magni boni operis & effectrix & conservatrix est. Discordia e contra, quæ divisionem scissuram, & litem assidue machinatur, non illum quidem invisibilium rerum mundum ita ut creatus erat splendentem reliquit, imo quædam, quæ primo luce magna fulgebant obscura fecit, & illinc multas virtutes extraxit, quæ postea malorum operum auctrices factæ sunt; extractus est qui eo tempore malitiæ Dux fuit, & postea perpetuo. Sed advertite: hunc ipsum mundum videmus quem quia divisis compositus est elementis, si nulla qualitatum superabundat; Pax & ordo in luce & quiete continet totum æquitate quadam omnes coadjuvante. Cum autem discordia confusio aut contentio in illud venit, tunc superat turbo & totius quasi dissolutio fit & perditio; ac pulcherrimum, spectatissimum hunc mundum difformitas quædam possidet & obscuritas, nec inspici quidem omnino potest. Sed descendamus ad parvam mundi partem, hominem scilicet, maximam vero & Reginam, & Principem verum omnium mundanarum, ut Deus jussit; hic enim cum illud quod juste est, servat, & æquitatem animi, & statum non amittit, pacem vero stabilem firmamque tenet, tunc maxime societati Angelorum fit similis numero atque ordine ambulanti. Cum vero a se ipso decidit, pugna, ac lite, vexatur quæ si parum crescat, rationem omnem ab illo defugat, nigrumque animum & turbulentum facit, quod fortassis phantasiis quibusdam obscuris similis, vacuum se in omnibus & sine firmitate demonstrat. Verum inspiciamus, quæ res qualisque pax sit. Pax certe sua quadam pulchritudine formæ regna servat; pax res publicas, quæ populis gubernantur servat, pax civitates, quæ nobilibus optimisque viris reguntur, servat, & omnem alium justum principatum. Pace urbes & crescunt & ornantur, qua magnum incrementum affertur & subditis & principibus. Hæc villas & domos construit, hæc desolatas dirutasque terras habitat, hæc incultas relictasque colit, & omnino cuncta inspicit augmentat, & ad magnam felicitatem venire facit: Et ut multa paucis dicam, quidquid pulcherrimus & sublime est, hac factum constructumque fuit, sine qua nihil in hac vita rectum ornatumque est. Inimicitia & discordia e contra bella suscitant & conficiunt, ex bellis oriuntur cædes, ex cædibus destructio & perditio fit hominum, villarum, civitatum & rerum omnium publicarum & venit etiam

ad

ad bruta animalia, namque una cum hostibus patiuntur & illa? Quid magnam latosque habentem vicos urbem Trojanam destruxit? nonne pugna & discordia? Babiloniæ vero illum circumeuntem clarissimum & fortissimum murum nonne hæc diruit? Sacram quoque Hierosolymæ civitatem nonne hæc demolita est? Nonne hæc etiam omne ferme Judæorum genus captivum ad Assyrios duxit? Nonne hæc Assyriorum magnum Imperium evertit? Nonne Persarum, nonne Græcorum, Romanorum? Quot etiam in Italia Civitates olim claræ ab hac diruta, adhuc incultæ desertæque manent? Vidimus non multum antehac Galliam florentem, nunc vero assiduis Britannicis bellis ac discordia deflorere quasi videmus, & duos illos maximos Christianorum principatus frequenti bello atque inimicitia indeterius ire. Ubi hæc dominatur nonne ad interritum quasi res omnes vertit? Hæc omnia quæ dixi, & antiqui libri, & qui moderni appellantur, Tragediæ atque historiæ vera esse probant. Quibus causis o Sacer Sancteque lætis animis vestris Spiritus S. gratia firmatum est, ut omni orbi pacem ponatis; imo magnopere certatis; hoc tam magnum bonum omni hominum generi distribuere, memores, quod Christus nullo alio se nomine appellavit non omnipotentem, non factorem, non rerum futurarum cognitorem, horum quidem nominum nullum dixit, sed pacis & amoris. Ego, inquit, sum pax, ego sum caritas. Hanc sacram & sanctam divinæ vocis sententiam imitati, omni cura ipsi paci studetis, tamquam ipsius pacis Creatoris, discipuli, & magistri pacis; quam quidem, ut dixi, omni hominum generi & cupitis, & nitimini firmare. Doctrinam vero quæ ex Deo dicitur esse, & est, & quam homines per gratiam adipiscuntur, quamvis ingenium multum conferat non superficie & summis, ut ajunt, digitis, accepistis, sed profunde ac penitus scientiam adepti sacra ipsius arcana scrutantes, tantum in ea re excellitis, quantum humano ingenio dari concedique potest: cujus summitatem seu sapientiam, seu sapientiæ amorem illam appellas, ibi tantum invenies quantum in Theologia (in qua qui eruditi sunt, & secreta noscunt) & quantum in legibus ac sanctis & divinis Canonibus sit de quibus inter vos sæpe disputatio accidit, quam excellentiam, quam vim habeant. Noscitis etiam & perfectas spiritus gratias, & secretorum completam virtutem, horumque omnium vos & inspectores & magistri estis: ex quibus colligitur quantum vobis in his rebus aut studium aut exercitium aut diligentia aut Doctrinæ perfectio fuit, qui semper utilitati Christianorum studetis. Quis igitur digne in his quæ dicta sunt magnitudinem vestram laudabit? Certe omnis quicumque eam rem aggredietur deficiet. Sed quoniam res geritis & miras & optimas, quibus laudes minores sunt, necesse est Oratoribus illas aliquo modo prædicare quantum eis id facere possibile est, sed auxilietur & conducat dignus ille David ad hanc nostram laudem. Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes habitantes terram, ut habeatis lætitiam, & gaudium exultationis, in qua hæc sacrosancta Congregatio & facit & vult pacem & concordiam quæ est virtutum summa. Acceleratis enim, & magna cura studetis, ut Græci Romanis unientur, unumque corpus & membrum faciant Ecclesiam Christi quam suo ædificavit sanguine, multisque miraculis & siquis Deus illam firmavit & stabilivit ac pacem & caritatem dignis Discipulis suis Apostolis mandans, & figens illam sub Divi Petri Confessione ipsi, & cum ipso aliis Apostolis Spiritum Sanctum immisit; cum quo circumeuntes omnem orbem venati sunt pacem, singulis eos accipientibus porrigentes. Hæc Ecclesiam Christi annos ut puto tenuit mille ac plures; postea nescio quo pacto (insligavit enim immundus ille & malorum omnium Princeps dæmon) discordia quædam in Ecclesia Dei nata est causis neque probatis, neque magnis, neque alterutri partium multum nocentibus. Subrepens igitur schisma, & temporis opportunitatem sibi sociam inveniens illa enim tempestate Græci discordia civili laborabant, animos utrumque sauciavit, postea cadentibus annis nullas hujus sancti & excellentissimi operis, pacis scilicet, memor fuit, & si meminerit non generose quidem. Itaque usque ad hanc nostram ætatem & majus & clarius schisma duratum est, ac per parvum nonnumquam interea tempus hæc utræque partes conjunctæ fuerunt, postea iterum pejora prioribus illa visa sunt, ac omnem orbem temporis prorogatio ignorantia, & obscura quadam nube complevit, tantamque ad invicem litem & controversiam paravit, ut altera alteram partem aliud a recto sentire putet, & nullam rectam firmamque credere earum opinionum, in quibus altera firmaretur, sed utramque solum ad sententias suas inspicere, nihilque omnino animadvertere ad magnum unius ecclesiæ Dei corpus. Nunc vero sacro & sancto spiritu animis vestris inspirante huc ad hunc locum sacrum convenit quidquid optimum atque excellens in ecclesia Christi est, quidquid in virtute, quidquid in sapientia, ac intellectu, quidquid in arte sacræ Theologiæ, quidquid in omni alta doctrina &, ut sic dicam, omne in rebus optimis præstans ac menti fixum habetis partes jam pridem divisas conjungere & ad pacem & unanimitatem Ecclesiam Christi reducere, atque in unam, ut olim fuerat, restituere. Quam ob rem ad Sereniſſimum Græcorum Imperatorem, & ad sacram eorum Ecclesiam legatos misistis, non parvum itineris laborem passos longi quidem & difficilis; sed sæpe Græci antehac pro pace quoque & unitate legatos miserunt. Verum nescio quo pacto nihil apud illos, ad quos missi fuerant conficere potuerunt. Et non parva Christianorum multitudo est, quæ Græcorum Ecclesiæ subjacet; nec tenue Græcorum genus putetis. Ipsum tametsi multos jam annos quasi obsessum a magno illo Principatu, & hominum multitudine, diminutum quidem est, & in fortuna multa passum, sed non omnino dirutum aut contritum. Servat enim illud adhuc partem dominii. Peloponensus omnis Græcorum Imperio subjecta est, & Lemnos, & Melos, & juxta Constantinopolim mjor Thraciæ pars, ac etiam, exceptis dominis & quibusdam Principibus, Concyra omnis, quam Corfù appellant, Cefalonia, Zacynthus, Ithaca, Leucas, Euboea, Cyclades Insulæ, Creta,

Rho-

Rhodus, Cyprus, Chius, Lesbos & si qua est alia in mari Egæo Insula; & in Europa Epirus, Illaitum, Achaja Phocis, Bæotia, Attica, Macedonia, reliquum Thraciæ; hæc omnia Græcis habitantur; pauci tamen in quibusdam locis Etnici sunt commixti. Sunt etiam superior & inferior Mysia magna hominum multitudine habitatæ, qui omnes nostræ Ecclesiæ obtemperant. Ac in Asia Principatus omnis Barbarorum est; In multis tamen locis Græci habitant, & est Syrorum non parvus numerus. Sunt præterea Reges non Pauci idiomate diversi qui Græcorum Ecclesiæ obediunt, magnum scilicet Iberium Regnum, & Cazanum, & præter hæc Cethonum & Albanorum cercassiorum etiam, & Gotthorum nec non Moldoblachia, & ea quæ magna Ulachia appellatur ac Triballium, & juxta hyperboreos montes Russorum maxima respublica, & magnæ Russiæ qui magnus appellatur Dux, multique in ea alii Reges & inferior omnis Russia, Regibus exceptis & quibusdam aliis parent Constantinopoli. Tot sunt, & plura nostris obtemperantia. Sed vos ego, cum vestra virtus non aliter ac solis radiis resplendeat, rogo atque obsecro, ut hoc ipsum vestrum studium & cupiditatem, quam Spiritus sanctus vobis largitur unionis fini tradere acceleretis, nulli rei parcentes quæ dictæ Ecclesiarum unioni conducat, ut una existens, ut olim Ecclesia Græcorum Latinorum Ecclesia sit, & Græci e contra ad Latinorum Ecclesiam veniant cum omni caritate & amore, ac alii cum aliis in maxima lætitia & fructu bonorum sint, ut tempore antiquo fieri solebat. Erunt munera mercedes ac merita omnibus huic sancto & maximo dictæ unionis operi studentibus, a Deo quidem honores, & coronæ similes illis, quæ olim datæ sunt sanctis Patribus antiquis, qui magnam curam magnamque diligentiam habuerunt pro Ecclesiæ unione ac statu, pro qua mille labores & certamina sustinuerunt, nequaquam sibi ipsis parcentes, imo omnem molestiam, omnemque laborem pro ea re lætitiam putabant & gaudium. Ab hominibus vero qui nunc sunt, & qui futuri venient, gloriam immortalem adepti eritis; semper enim habebunt uniuscujusque statuam ante oculos multo majorem ea, quæ apud Rhodios erat quam illi Phæbo statuerant, cui similem a principio sæculorum ad hanc usque ætatem nullæ homanæ manus facere potuerunt. Sed quid ego statuam manufactam dico? statuam, inquam, habebitis, quæ Cœlos tanget, quæ ab Oriente videbitur usque ad Occidentem. Quas ob res Reverendissimi Patres divinam ac sanctam celsitudinem vestram oro, ut hoc certamen quod vobis pro pace & unione tanto ardore, tanta animorum cupiditate proposuistis, laudato fini omni cura quam primum fieri poterit, dare studeatis, ut statim mercedem ac merita quæ modo dixi, & a Deo accipiatis, & ab hominibus, & vero gaudio, & quod sacros viros deceat, gaudeatis. Ac hæc quidem Reverendissimi Domini Patres vobis dicta sint. Ad ea vero quæ dicta fuerunt nudius quintus a Reverendissimo in Christo Patre, & Domino meo legato viro quidem eruditissimo, & miri hac vestra ætate exempli, multis longisque utar laudibus necesse est præ ejus singulari eloquentia, & doctrina, quod sine temporis spatio fieri recte non possit. Res enim magnæ magnis ornari laudibus debent, quæ longo egent tempore ac otio, & vi in dicendo non parva; sed si Deus dederit orationem pro illo faciam opportunam.

ANNO CHRISTI 1434. al. Turci.

ANNO CHRISTI 1434.

IX.

Oratio reverendi in Christo patris D. Ambrosii Generalis Ordinis Camaldulensis in Concilio Basileensi habita VII. Kal. Septembris, cum ab Eugenio IV. Rom. Pontif. ad Concilium missus esset orator anno Domini 1435.

Nunc primum eruta e Codice MS. num. 55. Bibliothecæ præstantissimi viri Jo: Baptistæ Recanati Veneti Patritii.

NOn vereor, Patres reverendissimi & religiosissimi ac doctissimi viri, qui hoc sacrum generale Concilium vestra illustratis præsentia ne qui nunc primum in celeberrimo conventu dicturus adveni, minus felici auspicio aggrediar, quæ institui, ipsa vel novitate rei vel loci dignitate deterritus. Licet enim infirmitatis meæ atque imperitiæ admodum conscius justa metus ratione non caream, relevat tamen intentionem, trepidationemque corroborat divina in primis miseratio, quæ piis votis deesse nunquam consuevit; tum mittentis Romani Pontificis auctoritas summa, cui ab hac sacra synodo multum deferri, ut decet, non ambigo: deinde vestra benignitas, quam præcipuam ac ferme singularem in nos experti summus: postremo causæ ipsius, quam agendam suscepimus, bonitas. De caritate enim, ac pace, atque unitate servanda in mystico ac sacratissimo corpore loqui institui; ut sermo vel infanti ac muto deesse non possit, difficiliusque sit hujusce disputationis campum ingresso orationis exitum, quia verborum copia reperire, quæ ultro se ingerit, ut longius quærenda non sit. Proinde neque dignationi vestræ nisi summe gratum fore arbitror nostrum hunc de caritate sermonem, quando in Dei nomine, & ad ea, quæ divina sunt tractanda conveniistis. Est quippe, juxta Joannis testimonium, caritas Deus. Excellentissima plane definitio, & qua majus nihil aut dignus excogitari possit. Quis autem zelo Dei succensus, deumque sitiens, & quæ Dei sunt quærens de caritate vel loquendi, vel audiendi satietatem, unquam ullam, fastidiumve percipiat? Porro de pace quid loquar? Est enim pax, justa sapientissimi & doctissimi cujusdam viri sententiam, dulce nomen, & res ipsa salutaris: ex Apostolo teste, *ipse & pax nostra qui fecit utraque unum*. Pacem quippe nato Domino terris redditam primum Angeli nunciaverunt: eamque Salvator ipse discipulis vivens, moriens, resurgens jure hæreditario tradidit: *pacem*, inquiens, *relinquo vobis, pacem meam do vobis*; & post resurrectionem discipulos hac blanda & leni admonitione compellat, dicens: *pax vobis*; ne scilicet se alium putarent, quam qui vivens eis reliquerat pacem; sed ex suavi pacis nomine præceptoris ac Domini sui vocem agnoscerent. Mira plane divinæ pietatis dispensatio! Ascensurus in cœlum, & corporalis præsentiæ suæ modum facturus, ea in primis commendare & inculcare discipulis studuit, per quæ in corpore suo, sancta videlicet ecclesia, quam toto terrarum orbe diffundendam præviderat, atque

prædixerat, perpetua caritas & pax inviolata A est. Quamquam & civitas imperio inclita eam

ANNO CHRISTI 1435.

duraret. Nam de caritate commendanda quanta illi cura fuerit, aperte satis ostendit, cum eam proprium ac peculiare præceptum ante crucem insinuat, dicens. *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et post resurrectionem Petro singulariter: *Petre amas me? pasce oves meas*; idque tertio; cum ad imitationem sui passurum, pro ovibus, quas pascendas acceperat protinus subdidit: *cum esses*, inquit, *junior, cingebam te, & ibas ubi volebas; cum autem senueris, alius te cinget, & ducet, quo tu non vis.* Ostendit profecto jam tunc rex noster Christus dominus, eccle- B siæ caput, & sponsus, Petrum sibi in ecclesiæ gubernatione succedere; licet enim Apostolis quoque cæteris ligandi atque solvendi a Domino sit indulta potestas, Petro tamen quodam speciali privilegio dicitur: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam; & tibi dabo claves regni cælorum & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Voluit nempe divina dispositio, ne scandalum ullum, aut sciſſura fieret in corpore, unum esse ecclesiæ principem, ad quem oporteret cuncta referri, & sub quo, ac si sub capite membra, fideles omnes es- C sent: veluti exemplari de cœlestibus ducto, ut sicut juxta etiam Philosophorum sententiam: *Deus unus est, qui cœlestia simul & terrena moderatur*; ita etiam in ecclesia, cui Christus est caput, unus esset gubernator, & rector, qui ipsius vice fungeretur in terris, & ad quem, ut dictum est, cuncta referrentur. *Vide*, inquit Dominus ad Moysem, *ut omnia facias juxta exemplare tibi in monte monstratum*. Sed non ero prolixior, neque nitar ostendere impræsentiarum, ut ecclesiastica ministeria, distinctiones, ordines, functiones, officia cœlestibus per omnia ferme consentiant; utque qui Romano Pontifici propinquius inhærent, summis illis atissimisque spiritibus D Deo sine interpositione ulla adhærentibus congruant & deinceps suis locis, & ordinibus cæteri. Non sunt ista dicenda ex tempore, sed in otio discenda, & crebra ruminatione volvenda. Legant, qui volunt, Dionysium Areopagitam scriptorem nobilissimum, & plenissime admonebuntur. Licet enim arbitrentur quidam Apostolum Paulum eosdemmet Episcopos & presbyteros dicere, idque ex dictis illius probare nitantur, Dionysius tamen Apostoli discipulus, in quem veluti in vas mundum & capacissimum refudisse arcana illa cælestia, quæ raptus ad tertium cælum audivit, merito creditur necessariam distinctionem docet. Unus itaque servandæ pacis, ut dictum est, atque, concordiæ gratia in Ecclesia princeps a Domino institutus est necessario, sicu- E ti in exercitu Imperator unus sit, necesse est pro servanda disciplina militari. Alioquin confusione plena essent omnia: & in multis quoque servare hunc ordinem cernimus. Sed enim non est in rebus manifestis immorandum. Is vero princeps unicus ut Romanus esset pontifex effecit sedes illa, cui Apostolus præfuit Petrus, & in qua martyrium fecit: Ut quia Romæ prædicans Christum, & ecclesiam regens glorioſissime occubuit, Romanus deinceps Episcopus ecclesiarum omnium princeps

quoque opinione multorum non immerito sibi vindicaret dignitatem, ut quæ orbis caput dicaretur, primatem etiam Episcoporum omnium in se haberet, Quod postea de Constantinopolitana ecclesia statutum in Concilio legimus, ut imperii causa, quod illuc migraverat, secunda ab Ecclesia Romana haberetur. Ad Romanum vero Pontificem cuncta referri solere ita manifestum est, ut probatione non egeat. Nam si quid usquam ullo tempore pietati Christianæ religionis adversum ortum erat, consulebatur in primis Apostolica sedes, indeque remedium expetebatur; si confutandæ hæreseos, aut propulsandi schismatis gratia concilia sanctorum Patrum conflari oporteret, Romani antistitis id efficiebat auctoritas. Denique invenias in synodis omnibus a Romano Pontifice missos, quos locumtenentes Græcis vocare mos est, ut conciliis non modo interessent, verum etiam præessent; sedisque apostolicæ & expectata semper, & suscepta sententia est. Si qui sanctorum patrum sede sua vel regum, vel principum, vel episcoporum factionibus pulsus extorris agebatur ad Romanam Ecclesiam, velut ad matrem recurrebat, inde sibi solatium, atque auxilium poscens. Nempe enim & sanctus Athanasius Alexandrinæ Ecclesiæ præsul catholici dogmatis adversus Arianam perfidiam propugnator invictus, cum toto orbe profugus ad supplicium Ariani Imperatoris jussione quæreretur, Romam secundo contendit, notaque catholicæ Ecclesiæ præsidia occupavit. Joannes item Chrysostomus nobilissimæ memoriæ Constantinopolitanus Episcopus & doctor eximius cum Episcoporum Ægyptiorum sententia secundo iniquissime damnatus in exilium concessisset; Romani pontificis Innocentii per literas auxilium flagitavit, non tam sibi, quam disciplinæ ecclesiasticæ periclitanti, jamjamque labenti, opem ferri postulans. Et ut alios omittam, Thomas beatissimus Cantuariensis Episcopus, cum in exilium ob tuenda Ecclesiasticæ libertatis jura ab Anglorum rege Henrico crudelissime actus fuisset, apud Romanum pontificem solatium reperit, ipsiusque tandem auctoritate ad Ecclesiam rediens martyrii triumphum retulit. Adeo Romana Ecclesia & Apostolica sedes omnibus, quos injusta unquam vexaret calumnia, seu potentiarum injuria premeret, veluti asylum inviolabile patuit. Hæc jura & leges regibus, principibus, gentibus semper dedit: ab hac semper edicta gravia & pietatis ac religionis plena toto orbe manarunt; quippe quam nulla unquam fuscavit erroris macula, sed intemerata semper perstitit, atque omni hæresis labe pura. Sed cum tantus honor illi sedi & a sacris synodis, & a sanctis patribus, & ab orbe universo semper habitus sit, si quid tamen ullo tempore minus duorum minusque honestum ab Episcopo Romano gestum esset, non expectata generalis, concilii auctoritate, fervore caritatis ab inferioribus quoque corripi solere manifestum est. Ægre enim patiebantur membra viciſſim pro capitis honore sollicita quisquam ab illo indecens fieri, per quod matri catholicæ macula ulla possit inuri. Urebat quippe illorum præcordia zelus domus Dei, neque eos sinebat conquiescere, donec decorem integrum matri restitutum cernerent. Sic denique Cyprianus & martyr glorioſissimus, & doctor suaviſſimus Carthaginensis Episcopus

Cor-

ANNO CHRISTI 1435.

Cornelium Romanæ ſedis antiſtitem, qui non A digna tantæ auctoritati fiducia uſus videretur, ſeverius corripit, quem tamen jam martyrio coronatum ad Stephanum ſucceſſorem ejus ſcribens miris laudibus prædicat. Sic ut plurimos præteream, beatus Bernardus Eugenium ſuum carpit, qui ab ſe ſtatuta laudabiliter plurima non curaret obſervanda. Sic hodie & noſtro Eugenio non deſunt, qui caritatis fiducia ſuggerant, ſi quid ad ſe increpatione dignum de illo fortaſſe pervenit. Semper autem accepta cum gratia, ut decuit, fuit inferiorum reprehenſio; ſicuti neque Petrum a Paulo reprehenſum ægre aut moleſte tuliſſe legimus. Ita ſemper ſervata in corpore unitas eſt, nullumque ſciſſura invenit locum, dum & ille paſtor B ſummus digna loco auctoritate ſervata, nihil indecens gerit, & ſe quid egerit a ſubditis caritatis zelo correptus & benigne ſuſcipit, & gratias agit. At vero SS. Conciliorum inſtituta nemini majori in veneratione, quam pontificibus ſummis ſemper fuiſſe quis neſciat? Nam cum vel de ratione veræ fidei tenenda, vel de ſervando eccleſiaſticæ diſciplinæ rigore, vel de cæteris ad integritatem religionis pertinentibus concilia ſacra egiſſe ſemper manifeſtum eſt, cui magis incumbere debuit illorum ſtatuta & ſervare exactiſſime, & a cæteris ſervanda curare, quam ei, qui clavum univerſalis eccleſiæ regeret? Quippe & beatus Gregorius in epiſtola ſynodica primas illas quatuor ſynodos, Nicænam ſcilicet primam trecentorum decem & octo patrum, in qua Arius, Conſtantinopolitanam primam CL. in qua Macedonius, Epheſinam ducentorum, in qua Neſtorius, Chalcedonenſem DCXXX. Epiſcoporum, in qua Eutyches & Neſtorius damnati ſunt, ita ut quatuor Evangelia ſe ſuſcipere cum omni veneratione teſtatur. Sed & anteriores, & deinceps omnes Romani Pontifices eadem ingreſſi ſunt via. Quorſum vero iſta, patres reverendiſſimi, & Chriſtianæ fidei ac pietatis alumni? ut ſcilicet caritatis jura in corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, præcipuo patrum præcedentium ſtudio ſervata, a nobis itidem ſervanda doceremur, Convenitis D patres præſtantiſſimi pro diſciplinæ maxime eccleſiaſticæ decore, qui multum dilapſus erat, reſtituendo. Omitto etiam interim extirpationem hæreſis perniciosiſſimæ, cui maxima cum Dei laude & ſanctæ matris eccleſiæ utilitate inſtitiſtis; pacationem principum Chriſtianorum, cui ardenter incumbitis; Græcorum reductionem, quam conſtanter appetitis, utinam felici fine claudendam; laudabile omnino ſtudium, digniſque præconiis extollendum. Verum, patres fideliſſimi Chriſtianæ religionis æmuli, ordinate oportet fiant omnia. Debent, qui reſecandis cæterorum vitiis inſtant, ipſi eſſe mundiſſimi, & digni, per quos Deus dignetur operari. E Sicuti & in antiquis illis & venerabilibus ſynodis contigiſſe meminimus, in quibus electi ſolum antiſtites, & vitæ ac morum ſanctitate inſignes ſententiam dicturi conveniebant. *Mundamini, qui fertis vaſa Domini*, ait propheta. Vere enim Domini vaſa vos fertis, qui fidelium infirmas animas & ingredi per ſe non valentes doctrina roboratis, & ſacris inſtitutionibus ad æterna dirigitis. Divina ſunt negotia, quæ tractatis. Non ſunt animi in humum deprimendi, ut ſecundum Apoſtolum nihil per contentionem aut inanem gloriam faciatis, perturbationes omnes procul pellendæ: de Deo, ac Dei rebus pendendum, ut mentibus liberis ac paſſione vacuis facilius & rectius de cæteris judicare poſſitis, & ea quæ ad laudem divini nominis & eccleſiæ univerſalis ornatum pertinent, digne diſponere. Patiemini, patres religioſiſſimi, dignationem veſtram admoneri, & libenter tolerabitis ea, quæ ad ordinem & ad diſciplinam pertinere videntur, caritatis fiducia ſuggerentem. Servandus eſt Apoſtolicæ ſedi honor debitus neque committendum, ut auctoritas Romani Pontificis per vos depreſſa videatur. Quis enim ſedis illius honorem tuebitur, ſi concilia illum generalia deprimant, quæ hunc imprimis contra oppreſſores omnes ſervare debuerant? Quando unquam auditum eſt, patres præſtantiſſimi, ſacras & venerabiles ſynodos quidquam adverſus ſedem illam inclementer ſtatuiſſe? Quando Oriens totus, Ægyptus, & Africa Chriſtianæ fidei titulo & gloria erant illuſtres; quando Orbis totus Chriſtum loquebatur; cum ſanctiſſimis viris omnes ferme eccleſiæ præſulibus gloriarentur; cum deſerta ipſa & montes ſancti foverent ſervos Dei; cum Concilia ſingulis annis per omnes provincias ex inſtituto eccleſiaſtico fierent, nihil unquam ullis in locis contra ſedis illius auctoritatem ac dignitatem vel leviter fuit attentatum. Modo quando, me miſerum! ſola ferme in Occidentali regione Chriſti religio ſincera & immaculata utcumque ſervatur, ſacræ illius ſedis minuetur, aut per vos patres ſupprimetur auctoritas? Nolite, quæſo, id pati, patres digniſſimi, ut qui ad honorem Dei, & Chriſtianæ religionis augmentum congregati eſtis, oblatrantium & blaſphemantium ora in nos laxaſſe videamini. Ridebunt nos credite, gentiles, ridebunt hæretici, atque ſchiſmatici, ſi a capite membra diſſidere videbunt. Reſtituendam eccleſiaſticam diſciplinam quæſo ita curate, ut omnia cum decore, pace ac tranquillitate fiant, & ſciſſura omnis; imo ſciſſuræ vel obſcura ſuſpicio omnino fiat. Nego equidem, quod cæterorum pace dictum ſit, quamquam ex omnibus magis cupere eccleſiaſticæ dignitatis ornatum, & antiquam ſanctitatem, quam eccleſiæ ſponſum Romanum Pontificem Eugenium beatiſſimum. Non degenerat paſtor ipſe ſummus a veſtigiis patrum, ut crimen ullum ipſi merito poſſit impingi. Sacro huic generali concilio tantum ille detulit, quantum nemo ex præcedentibus ulli, dum illud approbavit, atque ita approbavit, ut nihil in ſe ultra potuerit deſiderari. Iſta quia ſunt nota, prætereo. Meretur hæc illius benigna libertas dignis favoribus extolli, patres laudatiſſimi. Non modo autem ſummus ipſe pontifex, verum etiam ſacrum omne collegium reverendiſſimæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium ad ea, quæ pacis ſunt, & quæ ad utilitatem communem, & neceſſariam reformationem pertinent, pronis animis concurrere ita parati ſunt, ut ſe nemo plane in ea re expetenda præcedat; multumque gratulantur ſacrum iſtud generale Concilium huic uni rei acrem dare operam; & ita ut mala omnis conſuetudo tollatur, & zelo domus Dei noxia vellantur germina, inſeranturque virtutes juxta illud prophetæ Jeremiæ: *Ecce conſtitui te ſuper gentes & ſuper regna, ut evellas & deſtruas, & diſperdas & diſſipes, & ædifices & plantes*. Sed caritatis jura inconcuſſa tuenda maxime ſuadent; & cum modo facienda omnia; & ne quid nimis; ne dum rubigo im-

ANNO CHRISTI 1435.

modice eraditur, frangatur vas; & dum zizania incaute colligitur, vellatur & triticum. Effet enim profecto incongruum atque inconsultum de extremo ad extremum aliud sine medio transire velle, veluti si de infimo quis ad supremum gradum transire velit subito, & omnes prætervehi in medio positos. Itaque prævia & duce sancta saritate a vobis geri omnia omnes in commune cupiunt; & hortantur, atque orant, ut firma sint ac stabilia, quæ constituta fuerint. Nam si quid præter caritatis legem statuatur, fundamento carebit & corruet, scandalique potius & scissionis, quam pacis & unitatis erit occasio: & unde Dei honor inquiritur, inde nomen sanctum blasphemabitur, pessimo exemplo sæcularium; nostras enim illi contentiones inspicientes, qui ædificari ex mutua pace & caritate nostra debuerant, offensionis potius & scandali materiam sument. Quando itaque arduum quid in sacra synodo sit decernendum, multo id melius, & multo felicius longeque honorificentius fiet, firmiusque ac stabilius erit Pontificis assensu requisito; quam si inconsulto illo fiat, & ut consentiat, post factum requiratur. Consuletis per id non modo sedis Apostolicæ honori, verum & honestati vestræ multo magis dum officium servabitis, & caritatis legem pro viribus inviolatam tenere curabitis. Enimvero, religiosissimi Patres sacræ & apostolicæ sedi solemnes ubereſque proventus inesse oportere quis abnuat? Emergunt in dies peccatis nostris agentibus plurima, per quæ pecuniæ necessario sint impendendæ, quæ nisi ad manus erunt, peribnnt omnia. Et ut ista veluti molestum præteream scopulum, quam indecorum erit, quam inhonestum, si pauperibus opem poscentibus subvenire non possit Romanæ sedis antistes omnium pater, & a quo sibi omnes solatia jure suo & quærere & expectare posse ac debere videntur, Quando vero lestum est Pontificem summum non abundasse, & ita, ut inopum miseriis posset occurrere? Nunquam ecclesia Romana in tanta severitate fuit, ut pauperes non semper foverit, levaverit, juverit. Denique de beato Gregorio legimus, quod omnium regionum pauperes descriptos sibi ac notatos habuerit, eisque alimenta præbere solitus sit. Neque id solum, verum & auri plures libras annis singulis ad quædam remotiora monasteria pro substentatione servorum Dei consueverit mittere. Habebat & in Sicilia, & locis aliis, qui patrimonii ecclesiæ Romanæ & curatores & exactores diligentes essent, & suæ administrationis rationem fidelissime redderent. Voluit nempe jam tum divina miseratio, ecclesiam illam, quæ esset ecclesiarum omnium princeps, abundare terrenis quoque proventibus. Ut enim Constantini donationem illam vulgatissimam omittam, hunc ipsum principem in gravi historia legimus, & alios subinde reges præter auri & argenti ingentem in vasis sacris summam, fundosque egregios & innumeros Romanæ ecclesiæ dono dedisse. Carolum vero postea Magnum, Pipinum, & alios reges, provincias & regiones, urbes & castella in Italia translato ad Gallos imperio Romanæ ecclesiæ addidisse certum est, Non modo vero ecclesia Romana ample dotata est, sed crescente fidei zelo, & religionis devotione in omnibus fere provinciis ecclesiæ omnes magnificentissime a regibus ac principibus, & fidelibus reliquis extructæ ac donatæ fuerunt. Testes hujus rei sunt, ut notiora & propinquiora memoremus, Gallia, Germania, Hispania, Italia, Anglia, in quibus fidelium regum ac principum, nobiliumque largitione, ecclesiæ ferme omnes ac monasteria nimium etiam interdum abundant. An vero, quod inferioribus inest, matri ac principi ecclesiarum omnium inesse debere negabimus? Quis autem, Christiani patres, ignorat, quantas Romana ecclesia jacturas proxime sustinuit, quam multas, quam varias clades accepit nec quibusdam statui ecclesiastico insultantibu. petulantissime, ipsumque funditus pessumdare studentibus? Nota sunt ista, & gemitu potius, lacrymisque prosequenda, quam verbis. Superioribus quoque temporibus contigisse plurima ejusmodi scimus, Romanosque pontifices, & aliarum quoque urbium Sacerdotes per quorumdam intemperantiam pulsos sedibus suis, sicuti Innocentio III. contigisse legimus, qui Petri leonis insidias fugiens vagus diu jactatus est. Alexandro item III, qui Romam ægre attigit, & nostri temporis Joanni XXIII. qui urbe profugit, ut Ladislai regis manus effugeret. Ærarii vero sacri inopiam horum causam haud minimam fuisse manifestum est. Jam vero Pontificis Eugenii casus varios, atque pericula, quibus ferme irretitus est quis fidelium pietate ulla præditus referre sine lacrymis possit? Ea quoniam & ingrata sunt, & nota, prætereo. Ex quibus tamen omnibus eum omnipotens Deus clementer eripuit, miraculo ferme singulari. Verum enim ut unde cœperat, oratio mea recurrat, oramus, atque obsecramus, patres reverendissimi ac religiosissimi mei, qui ad opus Dei conveniſtis, quosque ex remotioribus locis domus Dei zelus attraxit, ut servandæ in Christi corpore caritatis & pacis curam summam diligentiamque habeatis. Ne quæsumus patiamini tunicam Christi inconsutilem, cui etiam gentilis miles pepercerat, scindi. Abusiones in ecclesia, si quæ sint, ita resecate, ut tam in usus necessarii non tollantur, Romani Pontificis & sanctæ apostolicæ sedis honorem servate; ejusque jura, si ab extraneis usurpentur, vestra, ut decet, auctoritate tuemini. Caritatis dulcedinem in corde fovete, operibusque manifestis ostendite. Laudabilem ordinem & necessarium a patribus sanctis institutum cum disciplina custodite. Auctoritatem Apostolicæ sedis sicuti a majoribus nostris patribusque sanctissimis accepistis, integram illibatamque servate. Nemo, dilectissimi Patres, quæ sua sunt, quærat, sed quæ Jesu Christi, omnes. Pellatur a pectoribus vestris omnis perturbatio, passionesque arceantur omnes, ut in laude Dei convenire aptius, & sponsæ Christi ornatum convenientius & conspicari, & intelligere, ac providere possitis. Et quoniam in tanto conventu cuncta prosequi a summo Pontifice, & a sacro collegio nobis injuncta minus congrue possumus; majore etenim illa quiete & otio indigent, aliquos ex hoc sacro cœtu deputari postulamus de omni natione vel regno viros timoratos & graves & pacis fraternæ avidos atque studiosos, cum quibus latius possimus cuncta conferre. Confidimus autem in Domino ea nos allaturos, quæ bonis desideriis vestris diligentius inspecta, & altius considerata plene satisfaciant, & in corpore mystico caritatem fervent, pacemque necessarias & concordiam nutriant. Et ne in eo quidem, quod nuperrime ab hoc sacro Concilio

cilio decretum est, Pontificis summi deviabit auctoritas, si tamen modus congruus adhibeatur, & tam sedi Apostolicæ, quam sacro collegio provideatur effectu; quem quidem modum speramus a vestra benignitate atque humanitate mature profecturum. Deus autem pacis auctor, caritatisque propagator, imo pax ipsa & caritas, lapis angularis, qui facit utraque unum, Christus Dominus, qui pacificavit per sanguinem suum, quæ in cælo sunt, & quæ in terra, ipse cordibus nostris aspirare dignetur, ut idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, sed uno spiritu & uno ore glorificemus Deum & patrem Domini nostri Jesu Christi, cui est una cum sancto Spiritu decus & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

X.

ANNO CHRISTI 1436. Ex Martene Thes. Anecd. to. 4. p. 375.

LITERA SYNODI BASILEENSIS ad Joannem abbatem Bonævallis.

Jubet ut publicet indulgentias in ipsa synodo concessas pro remissione peccatorum & reductione ecclesiæ Græcæ.

Ex archivio abbatiæ Bonævallensis in diœcesi Ruthen.

SAcrosancta generalis synodus Basileensis in Spiritu-sancto legitime congregata universalem ecclesiam repræsentans dilecto filio JOANNI abbati monasterii Bonævallis Ruthenensis diœcesis, sacræ Theologiæ professori, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem.

Nostræ provisionis debet provenire subsidio, ut ea quæ pro animarum salute concessa sunt, debitæ executionis sortiantur effectum. Dudum si quidem universalis ecclesia Christi sponsa, quam in Spiritu-sancto legitime congregati repræsentamus, cælestes thesauros quos illi idem ipse Christus salvator noster ascendens in cœlum reliquit, affluenter aperiens, pro Græcorum & totius orientalis ecclesiæ reductione peccatorum remissionem plenariam semel in vita, & semel in mortis articulo, cum absolvendi & dispensandi facultatibus sub modis & forma specifice concessit, quemadmodum in literis desuper confectis plenius continetur. Ut autem salubriter concessa hujusmodi cunctorum notione deducta saluti proficiat, nos de circumspectione tua in Domino plurimum confidentes, te per civitatem & diœcesem Ruthenensem citra revocationem aliorum nostrorum executorum indulgentiarum, & facultatum earumdem principalem executorem nostrumque commissarium constituimus per hæc nostra scripta, mandando quatenus auctoritate nostra per te vel per alium seu alios vitæ approbatæ viros in eisdem civitate & diœcesi verbo Dei proposito indulgentias & facultates prædictas, ubi & quotiens expedierit, juxta earum & præsentium formam, publices & exequaris, ac publicari & exequi, offertoria quoque exinde, auctore Domino, provenientia, juxta traditam tibi in dictis indulgentiarum literis & alias instructionum, colligi, ac detractis inde pro tuis expensis admodum parvis portiunculis, residuum conservari facias diligenter: & nihilominus ut a publicatoribus hujusmodi per te tot quot tibi videbitur, ac etiam a truncorum & capsarum clavigeris, collectorumque depositariis, secundum tenorem litterarum earumdem deputandis, & aliis in hac re obsequentibus, exigendi ac recipiendi de fideliter operando juramentum, ipsosque & quoslibet alienos contradictores forsan renitentes & obsequentes, cujuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis existant etiamsi pontificali præfulgeant dignitate, exemptione quacumque sub quavis verborum forma quomodolibet concessa non obstante, per censuram ecclesiasticam, fructumque & emolumentorum quorumcumque suorum sequestrationem, aut substractionem, & alia remedia, de quibus tibi videbitur, invocato etiam si opus fuerit ab hoc auxilio brachii sæcularis, appellatione postposita, compellendi & constringendi, aut coram vobis evocandi ad suscipiendum alias condignas, vel de quibus nobis visum fuerit, in terminis competentibus, pœnas, recognitiones quoque tradendi offerentibus, & facultatem explicitam libere juxta dictum tenorem conficiendi, absolvendi & dispensandi opportunas, aliaque faciendi quæcumque quæ ad præfatorum executionem debitam accommoda tibi videbuntur omnimodam, tenore præsentium elargimur. Volentes ut circa præmissa omnia & singula conjunctim & divisim, te sic discretione perfecta exhibeas, ut Christi fidelium animabus salus, ac laus, & gloria Altissimo, de villicatione tua hujusmodi uberius procurentur. Datum Basileæ undecimo Halendas Januarii anno a nativitate Domini MCCCCXXXVI.

XI.

Exortatio (1) *Cardinalis Sabinensis Legati eruta ex MS. Bibliot. Augustinianorum Patavii per Fratrem Sylvestrum Meranum ejusdem ord. non ita pridem in præfato cœnobio S. Theologiæ Professorem, nunc primum Typis vulgatur, munere Jo: Baptistæ Recanati Veneti Patritii.*

DIu, ac sæpe reverendissimi Patres, & scriptis, & verbis reverendissimus Dominus (2) Cardinalis sancti Petri, & ego magna eum humilitate, ego & ipso absente nonnumquam vestras Paternitates suppliciter deprecatus sum, ut ad ea quæ pacis, & concordiæ vos deflectentes, cogitaretis in pace, & unitate ea sancta opera consumare, ob quæ hoc in loco convenisse toti Mundo professi estis. Multa quidem honesta, & rationabilia concordiæ nos obtulimus, quæ si acceptata extitissent cum magna gloria, & honore vestro, cum summa denique totius Christiani populi lætitia essemus consumationi ipsorum sanctorum operum viciniores. Sed usque modo permisit Dominus majores in dies oriri agitationes; ut forsitan intuentes imminens, ac præsens ruinæ nostræ periculum ad ipsam pacem necessitate nos instruente, tandem libentius flecteremus. Decrevi ego nonnunquam cum totiens apud vos incassum de concordiam verbum fecerim, mihi ipsi silentium indicere, ne forte vel imprudentia, vel peccatis meis obsistentibus dum persuadere ac proficere loquendo enitor, dissuaderem, atque obicerem magis, sed profecto

(1) Is fuit Jordanus Ursinus Romanus, qui sac. Purpura insignitus ab Innoc. VII. mox cum Abbatiæ præesset ecclesiæ ad Sabinensem translatus est ab Eug. IV. & Basileam ad synodum Legatus a. 1433. Vir animo, ut rebus gerendis magnus, ac eximius literarum cultor obiit an. 1439.

(2) Joannes Cervantes Hispalensis cardinalitia dignitate, ac tit. S. Petri ad vincula donatus a Martino V. inter Basil. conc. legatos adscitus fuit ab Eugenio fortasse haud multo post Ursinum.

cto ardens ad fidem Christi, & cæleſtem pa-
ANNO CHRISTI 1435. cem charitas non patitur in me diuturnum fore ſilentium: Vim mihi quandam infert, ut importunus fiam, & iterum atque iterum preces, ac monimenta repetam, nihilque in tanto diſcrimine relinquam intentatum, hoc præſertim tempore cum litis ſe occaſio præbeat, quam ſi bene conſideremus, charitatis Chriſti memores facile ad pacem ipſam inclinabimur. Ecce proxime ex Conſtantinopoli (1) nunciatum eſt Dominus Imperatorem Græcorum, ac Patriarcam Conſtantinopolitanum ad Navigium ſe accingere, & infra paucos dies ſe deſcendere in Venetorum portum. Veniunt, ut fide digni referunt, optimum ad unionem habentes animum, & ita diſpoſitis, ut admodum veriſimile ſit, ſine unione cum eccleſia noſtra in priſtinum non reverſuros. Opus iſtud, quam ſanctum ſit, ac Deo gratum, & eccleſiæ utile vos ipſos interrogo, qui veſtris indulgentiarum literis totum orbem curſitantes (2) his verbis utimini. Nos animadvertentes, quantus Dei honor, & profectus eccleſiæ, quanta exaltatio fidei ortodoxæ, quantum incrementum nominis Chriſtiani, quot millium animarum ſalus, quantaque utilitas, & innumerabilia bona populo Chriſtiano hinc forent perventura, non ſolum impenſas, ſed & perſonas proprias fore exponendas; dignum judicavimus: Quid iterum in (3) decreto primo cum Græcis convento ex viſceribus pietatis locuti ſitis audire non pigeat, non enim aliena, ſed veſtra duntaxat verba, in quibus tunc omnes gloriabamur repeto: hæc illa ſunt. Quid enim eccleſiæ catholicæ felicius, glorioſiuſque contingere unquam poteſt, quam quod tot Orientales populi, qui numero hominum ab his, qui noſtræ fidei ſunt, non multum diſtare videntur, in eadem nobiſcum fidei unitate conjungantur? Quid utilius, ac fructuoſius naſcentis eccleſiæ populus Chriſtianus vidit, vel audivit, quam quod diuturnum pernicioſumque ſchiſma penitus extirpatum? Unde & aliam reipublicæ Chriſtianæ Deo propitio utilitatem accreſcere confidimus: ex hac enim unione, cum facta fuerit, plurimos ex nefanda Macometi ſecta ad fidem Catholicam converti ſperandum eſt. Quid igitur pro tam piis, ac ſalutaribus rebus per Chriſti fideles temptandum, faciendumque non eſſet? Quis catholicus pro tanto nominis Chriſtiani, & orthodoxæ fidei incremento, non modo caducam hujus Mundi ſubſtantiam, ſed & corpus, & animam exponere non deberet. Hæc verba veſtra ſunt cum tanto charitatis igne eo tempore promulgata; his ergo verbis veſtris vos ipſos re convenio Patres, ac fratres, ſi ex corde illa dicebatis, ſi cum veritate, & propter Chriſtum, non autem ad humanam gloriam talia loquebamini: ecce nunc cum eodem fervore illa ipſa magnifica, & glorioſa verba exequamini, & per rei evidentiam oſtendite illa ex animo proceſſiſſe. Rem ipſam, quam ſermonibus commendaſtis, implete jam, imo, quam miro favore piiſſimus Deus uſque ferre ad oſtium executionis conducet, non reiiciatis. Illum ardorem, ac vehementiam ſpiritus, quibus hæc incepiſtis, nunc in executione depoſco, illam exultationem, illas gratiarum actiones, & lætitiæ can-

ticum, quod ceciniſtis: Te Deum laudamus; illum Campanarum amœnum ſonitum, cum Dominus Henricus Menger orator veſter de Conſtantinopoli reverteretur; illam denique menſtruam proceſſionem pro felici hujus rei exitu indictam, hæc omnia nunc in ipſo executionis tempore vobis Patres commemoro, & auribus veſtris inculco. En audivit Dominus preces veſtras, jam Græci in portu ſunt, vel appropinquant, jam jam in manibus noſtris eſt orientalis eccleſiæ tamdiu deſiderata unio, quid differtis, quid occaſionem, neſcio quam, aliqui quærunt? Cur quoſdam ex vobis jam video triſtes? Memineritis quæſo ſuavium verborum illorum quæ in proœmio decreti indulgeatiarum cum tanta pronunciaſtis charitate; Vox illa jucunditatis, & lætitiæ olim de Cælo lapſa, nunc per hos hujus ſanctæ ſynodi, auribus populi Chriſtiani inſtruat dicens: Conſolamini, conſolamini populo meus. Ecce populo Dei adeſt tibi annus Jubilæus, annus generalis unionis eccleſiæ. Conſolationem, & Jubilæum quæ aliis prænuntiabatur, nunc in vobis ipſis ſuſcipite, & ita, ut conſummationi, quæ nunc eſt in foribus, non impedimento, ſed adjumento ſitis; Agricola etſi per integrum annum in recolendo prædio pervigil ſit, in meſſe tamen, vigilantius, & laborioſius deſudat, ut ſegetem metat meſſamque in horreo recondat. Quid multis opus eſt (ne defatigem vos fruſtra) verba illa veſtra tanto flagrant ardore charitatis, tantamque deſiderii flammam præſeferunt, & uſque adeo ignita ſunt ut niſi corda nobis in lapides mutata ſint, ad ipſam executionem ſine mora accingamur neceſſe eſt. Scriptum eſt reverendiſſimi Patres: Qui ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens illam, vapulabit multis plagis. Voluntas Domini hæc eſt, ut bonus paſtor animam ſuam ponat pro ovibus ſuis. Sicut ipſe pro nobis animam ſuam poſuit, ita & nos pro fratribus noſtris ponere debeamus, imo & voluntatem Domini hanc eſſe, ipſe dominus inſinuat, ubi nonaginta novem oves propter unam ſolam bonus relinquit paſtor, & illam ſolam perquirit uſquequo repertam ad ovile ſuper humeros reducat. Quod ſi pro unius ovis ſalute tanta bono paſtori cura eſt, quod ſi ex centum ovibus, quadraginta aut quinquaginta quærendæ eſſent, quanto tunc diligentius, & relictis centum illis inveſtigaret? Quantæ vero Regiones, & Provinciæ, non dicam Urbes, aut oppida orientalium partium diu ab eccleſia noſtra diviſa manſerunt! Vos ipſis teſtimonium ſupra perhibuiſtis, dum inter nos, & eos, paucam numeri aſſeritis differentiam. Ecce clementiſſimus Deus, quod votis, & orationibus poſtulavimus, jam ad noſtram conducit Domum, nam quod majores noſtri & nos tamdiu expetivimus, mare noſtrum navigantes nobis appropinquant, procedamus igitur alacriter ipſis obviam: Scitis quod Pater ille, dum filium ſuum juniorem redeuntem de longe aſpexiſſet non expectavit ut uſque ad ſe pergeret, ſed occurrit cadens ſuper collum ejus, oſculatus eſt eum: & nos pro tanta fratrum noſtrorum multitudine ad nos venientium, etſi aliter fieri non poteſt, etiam hinc ſurgamus, & occuramus illis, eos jucundis oſculis & amplexibus ſuſci-

ANNO CHRISTI 1435.

(1) Contigit Græcorum appulsus ad Venetorum urbem an. 1438. die 8. Februarii. Ex Spond.

(2) Seſſ. 24. in Bulla Indulgentiarum pro ſubſidium conferentibus ad Græcorum reductionem procurandam data an. 1436. oct. cal. Maii.

(3) Incipit decretum *ſicut pia mater*, & habetur seſſ. 19. celebr. an. 1434. Quarto idus Septemb.

ANNO CHRISTI 1434.

scipientes, & sicut Pater hic, quem memoravi Christi nostri personam gerens propter rancorem majoris fratris susceptionem filii non dimisit, ita & nos forte si cum aliqua persona quacunque, ex causa discordiam habeamus, hoc ad susceptionem fratrum nostrorum nullum nobis afferat impedimentum, & quemadmodum ille minorem filium susscepit, majoremque placavit, ita & nos uno, eodemque tempore propter Christum, & Ecclesiam grate occurramus. Græcis tam procul venientibus, & alios nostros pacificemus, concordemus, consolemur, ut simul omnes in eadem Ecclesiæ domo vitulum saginatum epulemur cum symphonia, & lætitia: Quod si propter domesticas discordias, reverendissimi Patres, tantum bonum, quo ferme majus cogitari non potest dissipari, quod Deus avertat, contigerit, qualis quæso erit totius Ecclesiæ luctus? Quanta desolatio Christianitatis, quanta exultatio Turcarum, & Infidelium, qualis infamia apud homines, & quæ apud Deum nobis manebit condemnatio? Si scandalizanti unum de pusillis Ecclesiæ comminatur Dominus, expedire ut mola asinaria suspendatur ad collum suum & demergatur in profundum, quid putandum est fiet nobis, si tot millia scandalizemus fratrum, nobiscum uniri quærentium, quid item si scandalizemus universum populum Christianum, quem paulo ante prædicationibus, sermonibus, indulgentiis ad cooperandum huic sanctæ unioni invitabamus, & ad lætitiam provocabamus dicentes: Consolamini, consolamini populo meus? Si dicit aliquis, veniant Basileam, Avenionem, vel Sabaudiam, alioquin impediamus potius, quod alibi fiat eorum reductio. O perditum, & disperatum hominem qui talia non modo dixerit, sed vel leviter cogitaverit! potest ne in mentem cujuspiam Christiani cadere execrabile verbum hoc? an ne bonum se arbitrabitur Christianum, qui tot Gentium, & populorum unionem fieri nolit, nisi in certo fiat loco? numquid pastor ille Evangelicus, qui nonaginta novem reliquit oves, dixit, nolo illam ovem centesimam nisi in hoc, vel in illo loco perquirere, & nisi eam ibi reperiero, alibi non quæram? num mulier illa, quæ dragmam perdidit, quærere ipsam contenta fuit tantum in uno domi angulo, nonne accendit lucernam, & totam evertis domum? Sed quid tu quicumque es dices ad verba illa memorati decreti primo conventi cum Græcis? Verum deputati sacri Concilii cognoscentes sanctam, & perfectam ipsius Concilii intentionem, quæ est ut pro honore Dei, & pro fructu fidei catholicæ nullis parcatur laboribus, & expensis, judicarunt non expedire, ut propter locum dumtaxat tantum bonum negligeretur, fiat concedo omnis diligentia, & veniant quæcunque optatis, sed si obtineri nequeat, quæramus eos in fines mundi, si necesse est. In quo enim loco, & in qua re sanctius, atque utilius laborare, & peregrinari possumus? Neque Apostoli Ethiopiam, Indias, aut extrema expaverunt penetrare occidentis, & orientis, ut animas Christo lucri facerent, quia Christus de Cælo descendit, peregrinatus in terris, & formam servi accipiens usque ad mortem crucis progressus est, ut nos salvos faceret. Et quamquam ad hoc, quod de loco dicitur, multa tam per Græcos, quam alios dici possent, quæ sæpe numero hic audita sunt, in quibus interdum publica disputatio oblata est, & nunc si expedierit, offerretur, nihilominus, quin verborum contentiones animos plerumque irritant, id consultius prætereuntes, solum de pace, & concordia fraterna colloquamur. Objiciet forte alter, cur versus eos procedamus cum in nostras non ascenderint galeas? Quid quæso vocabula ista? nostrum & vestrum, in medium afferuntur; (1) nonne galeæ summi Pontificis galeæ Ecclesiæ sunt? si Ecclesiæ, cur non nostræ? præterea, quis hominum, filium habens apud hostes captivum, si ad eum redimendum, ac reducendum, pecunias, & equum mittat, & ille alienis pecuniis redimatur, alienoque equo revehatur ad Patrem, num desideratum, ac diu quæsitum filium bonus repudiabit Pater, quem alienis pecuniis, alienoque equo post captivitatem reductum videt? Intellexistis, Patres, quot bona, & promovere, & impedire facile potestis. Caveamus ne supra memoratæ sententiæ divinæ rei simus, dicentes: Servus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens illam, vapulabit multis plagis. Sed quantum datur intelligi, hæc Græcorum unio ex dissidio inter summum Pontificem, & vos suscitato impediri potest. Cogitemus etiam quomodo & hæc sedare valeamus, ut simul conservemus unitatem Ecclesiæ nostræ, & unionem perficiamus Ecclesiæ Orientalis. Est, ut scitis, Dei voluntas maxima, & præcipua, ut super omnia charitatem pacemque, & unitatem homines inter se custodiant, ita quidem, ut nec orationes, nec eleemosinæ Deo gratæ sint illorum, qui adversus fratres aliquid rancoris habent, & eis non reconciliantur: Possum si volo gesta, ac dicta, ac literas vestras ubique diffusas ad hujus pacis persuasionem adducere. Vos professi estis, pro pace populi Christiani huc convenisse, & cum aliquos principes inter se audistis dissidentes, aut epistolis, aut nunciis monuistis ad pacem, utentes verbis Domini, quæcunque dixit de pace, & unitate, suadentes rationibus, exemplis, quot bona ex pace, quot vero ex discordia proveniunt mala. Hoc ipsum ergo sentite in vobis, quod in aliis, ne vobis dicatur: Medice cura te ipsum, & illud: Qui vides in fratris oculo festucam, in tuo cur non vides trabem? Neque enim gentes æstimabunt vos recto animo sed magis ad inanem gloriam, captandosque hominum favores jussisse inter extraneos pacem. Quandoquidem quæ est inter nos, atque inter caput, & membra, discordiam non extinguimus, nec extinguere laboramus, aut cogitamus. Seminavit antiquus ille dolosus Sathan inter summum Pontificem, & vos quædam incentiva dissidii, quæ usque adeo processerunt, ut vos quidem contra ipsum, & ipse nonnulla contra vos feciſtis, ac fecerit. Hæc, & si gravia sint, quia tamen recentia, facile cum honore vestro adhuc occurri potest. Quod si amplius differatur, frustra providebitur, sed in perniciem totius Ecclesiæ, & ruinam Cleri, cum perpetuo omnium, qui hic fuerunt dedecore convertetur. Illa proinde, ob quæ concilium convocatum est, tria opera infecta dimittentur. Sed o utinam in hoc insisteret infelicitatis nostræ finis, ut illa tan-

(1) Ornatæ sunt Eugenii jussu quatuor Triremes, quibus Antonius Condulmerius præfectus est, Græcos in Italiam trajecturæ. Raynal. ad a. 1437. n. 13.

tantum infecta remanerent, & alia multo de-
ANNO CHRISTI 1434. teriora non succederent, nam multo optabilius
foret non inchoasse concilium pro extirpandis
erroribus, discordiis, ac deformitatibus, si hæc
eadem longe majora, ac periculosiora in dies
ex dissidio nostro evenire, non tam verisimi-
le, quam veraciter ante oculos videamus.
Quot gentes spe sua defraudabuntur, si quod
ad salutem Ecclesiæ inceptum est, in perni-
ciem videant consummari, & unde jucundita-
tes expectabant, suscipiant tristitiam, & luctus,
si dissidium hoc inter vos, & Papam diutius
perseveret, & hinc inde bellum sicut initia de-
monstrant, indici oporteat; putabitis Græco-
rum errores aboleri posse, quot inter nos Ca-
tholicos schismata, & errores pullulabunt, sa-
tis verendum est, ne tanta postea crescat dis-
sensio, ut alter alterum vicissim appellet hæ-
reticum. Quam durum, & lacrimabile est ista
cogitare, si ad illud calamitosum perveniamus
tempus, in quo unus dicat hic esse Ecclesias,
alius illic; non meretur hoc a nobis Eccle-
sia, quæ nos educavit, & magnificavit, ut
eam, quam infideles ad angulum redegerunt
terræ, nos fideles coarctemus ad punctum, &
quam in pace, & unitate reperimus, divisam-
que, discordemque relinquamus. Per hoc quo-
que ecclesiasticum dissidium pacem si qua mun-
do est in populo Christiano violari necesse e-
rit: bella enim inter multos Principes non so-
lum dimittemus inextincta, sed eos qui in pa-
ce jam sunt ad dissidia commovebimus. Inito
enim in Ecclesia infelici schismate, continuo
inter Laicos orietur discordia civilis domesti-
ca, & intestina, & si soli Ecclesiastici inter
se bellum gererent, reliquis fidelibus in pace
quiescentibus, tolerabilius quidem videri pos-
set; sed proh dolor nulla erit provincia, aut
civitas in qua & ipsi sæculares diversimode
propter nostras dissensiones dissidentes multis
blasphemiis ac maledictis se invicem non di-
laniant, & cum nos hinc inde tueri quidem
partem suam voluerimus, alter in alterum sæ-
culare invocabit brachium, præsidiumque un-
de metuendum est ne clerici a clericis vicis-
sim in direptionem tradantur, & prædam, ip-
sique belli authores primi bellorum primitias
ferant, & qui aliquando per Concilium cogi-
tavimus de recuperanda Ecclesiastica libertate,
in Pharaonicam a nobis ipsis forte dabimur
servitutem; hoc quod Deus avertat, si expe-
riemur, qui jam in Conciliis gloriamur, a
nomine postea horrebimus Concilii cum dolo-
re, & mœrore. Quid tandem de tertio pro-
fessionis nostræ articulo, de formatione lo-
quor, ac bonis moribus reintegrandis sperar-
dum est? Quomodo enim in bello corrupti mo-
res emendari valent, qui in pace corriguntur
vix, ac difficulter, imo virtutes omnes, quas
generat pax, discordia ipsa corrumpit: Divi-
sa enim Republica perire penitus, ac collabi
inspicimus omnes legum reverentias, morum-
que disciplinam. Cernere est modo omnia sce-
lesta, deformia, obscæna, ac vitiorum mon-
stra, quæ usque nunc latuerunt, prorumpere
audacius in publicum audebunt, sine verecun-
dia ulla facinora patrare omnia. Quis audebit
flagitiosum aliquem corrigere, quem metuat ad
partem aliam fieri transfugam; ambitiosi, &
seditiosi tunc omnia possident, nam si qui pau-
ci tantum reperiuntur boni a tot malis abhor-
rentes fugient, & delitescent, & solis impro-
bis aula patebit. Quid ex his omnibus dicet
Mundus; hoccine est illud: Consolamini, con-
solamini populo meus, quod annunciabas nobis
o Basileæ Concilium, ista est nunc illa duplex
ANNO CHRISTI 1434. lætitia, & ille annus Jubilæus, & annus ge-
neralis unionis Ecclesiæ; omnia hæc in contra-
rium vertet, & dicet, imo contristari, & ite-
rum contristari oportet, nam duplicem habe-
mus mærorem pro unione Græcorum perdita,
& unitate disrupta. Iste non Jubilæus, sed
luctuosus est annus, non generalis unionis, sed
divisionis, & invitabas me, dicet Ecclesia ut
depositis lugubribus sumerem indumenta lætio-
ra imo pro iis innumeris, quæ video, malis,
multoque pejus lugubriora accipere oportebat.
Ecce quales ex hoc dissidio carpemus fru-
ctus. Pauca dixi, & quia de incerto, & de
futuro levia videntur, & multa forte non cre-
dibilia, non aliter dicemus, si quod Deus a-
vertat, experiri contingat. Utinam sim falsus
vates, audio sapientes id ipsum dicere quod
si schisma fiat, quod Deus pro sua pietate
avertat, reliquis schismatibus quæ usque modo
passa est Ecclesia hoc longe futurum videtur
pernicioſius: nemo dicat, nunquam talia per-
mittet Deus; & Deus inquit cogito cogitatio-
nes pacis, & non afflictionis, sed si volumus
eadem, quæ Deus, eadem, & nos cogitemus,
nam qui nolunt benedictionem, prolungabitur
ab eis. Sed dicunt faciamus debitum nostrum,
Deus non derelinquet nos, sed debitum est
reconciliari prius fratri suo, alioquin non est
acceptum Deo, quod putas bonum facere nisi
quando consulte, & mature prævisa fuerint
omnia quæ accidere possunt, & solent, tenta-
re est Deum, * magisque confidere sed dicet, * Leg. f. mi-
si fiat schisma, & alius Pontifex, convocabi- nus pro ma-
tur aliud Concilium, & ibi remedium dabitur gis.
juxta frequens decretum. Bona circumspectio:
percutiamur, & vulneremur invicem, & po-
stea ibimus ad Medicum. Quid si pereat vul-
neratus antequam veniat Medicus? Quid si
postquam venerit, plaga facta fuerit incurabi-
lis? quomodo consulte ex ea re speratur re-
medium, ex quo facta est Læsio? Cur non
nunc idipsum dicimus, ac facimus, quod in il-
lud differimus tempus?

Dicunt quidam per nos non remanet pax.
Si sic, agamus ergo, ut inquit Apostolus, pa-
cem cum omnibus quantum in nobis est ha-
bentes; nisi vero omnia pacis media per nos,
aut alios oblata, quæ speciem habeant hone-
statis experiamur, videri non possimus, quan-
tum in nobis est facere, sed si alius objicit:
patiemur ne violare decreta nostra, contemni
authoritatem Concilii, continuari abusus, in-
fringi sententias hic latas vexari patres con-
cilii; non servari pollicitationes in adhæsione
summi Pontificis factas, & multa hujusmodi?
Si Reverendissimi Patres per hos qui incepti
sunt processus his omnibus provideretur, es-
set forsitan tolerandum, sed quemadmodum
supradictum est, si hæc omnia per dissidium
Ecclesiæ non emendentur, sed deteriora fiant,
exigit prudentia, ut aliud adhibeamus reme-
dium, per quod si hæc quæ cupimus, asse-
qui in pace valeamus, quid nos pugnare, &
aliis dare pugnæ causam? quid nos & totam
Ecclesiam tantis subijcere periculis opus est?
Sed dicit alter: ergo nunquam fiet reforma-
tio, nunquam fiet justitia, semper enim simi-
lis objcietur schismatis metus. Sed dico di-
stinguenda esse tempora, & omnia cum pru-
dentia, & moderamine facienda, ne quod fit
ad tollendum malum aliud inducat majus:
Canonum enim, ac doctorum una est senten-
tia,

ANNO CHRISTI 1434.

tia, & ratio naturalis id suadet: Ubi timor est schismatis, ubi majora timentur scandala, correctione, & executione justitiæ abstinendum.

Quid autem ad hæc dicat summus Pontifex sæpe audistis qualiter pro pace, & charitate vobiscum habenda, (1) destinabit huc duos Reverendissimos Dominos Cardinales Legatos Sanctæ Crucis, & Sancti Petri. Quantæ integritatis, & sanctimoniæ hinc sint, orbis noscit totus; per hos ait obtulisse observantiam, decretorumque electionibus, & aliis, de quibus hic agebatur potissime, petebat, ut quæ pro necessaria sedis Apostolicæ, aliarumque sedium sustentatione, synodus pollicita fuerat, & æquitati consentanea erant, per nos implerentur. Alia etiam omnia per eosdem obtulisse dicit, quæ honori, utilitatique hujus concilii, ac suppositorum ejus conducerent, & presertim omnem substantiam, ac facultatem Ecclesiæ Romanæ exponere; ut negotium Græcorum juxta promissionem nostram feliciter consumari posset, his adjicit quæ ad reformationem per suas literas nos aliquando hortatus fuerit primumque se esse, qui in quibus necessarium est, reformari cupiat, omnesque auferri abusus, salvis rectis, & licitis regulis a sanctis Patribus traditis, & observatis, salva & sedis Apostolicæ authoritate, quam dolet nimium hic contemni. Conqueritur etiam quod ea, quæ summi Pontifices soli exercere solebant, imo quæ defunctis Pontificibus Concilia non tangebant, sed reservabant successoribus, hic passim, & libere tamquam authoritas papalis in Ecclesia non esset, expediuntur, & quantum ad observantiam decretorum nostrorum attinet, asserit nusquam minus quam hic, ubi facta sunt, ipsa decreta servari, neque in aliquo loco ita sæpe violari, sicut in prima officina. Quod autem nos dicimus de sententiis nostris ibidem, dicit ipse & amplius de sententiis in curia legitime latis, quæ hic passim in dubium referre conantur; sed ipsum, quod de violatione promissionis in adhæsione factæ conquerimur, conqueritur & ipse de non servatis promissionibus quibusdam synodalibus sibi factis: Quid multa? & nos de ipso, & ipse de nobis vicissim graves agimus querelas, & quidquid nos in eo culpamus, ac redarguimus, idem in nos ipse retorquet, & si hæc per epistolas tractatus, orationes, allegationes disceptanda sunt, & nobis, & ipsi non deesit advocatorum, oratorum, declamatorum copia qui pro facilitate ingenii possint se invicem confutare, & audientes multa suadere. Quid aliud ergo agimus? Nam dum quilibet partem suam tueri conatur, aliam turpiter denigrat, dehonestat, decolorat, & sic hinc inde crimina, falsa ne, an vera, Deus scit, in derisum, & subsannationem nostram detegimus, & nos toti mundo facimus contemptibiles, etiam istis concertationibus ad hoc ventum est, quod gladium e vagina utraque pars eduxit, non supereſt nisi ut vibretur, & infligatur vulnus, quod, ut videre est non manus, non pedes, sed primo ictu ipsum transfigat cor. Væ nobis, væ sibi, si ad tantam prolabamur dementiam, væ clero, væ ecclesiæ, si gladium nostrum in vaginam juxta sententiam Salvatoris non reponimus. Cur ergo ante illata vulnera, o magistri, & præceptores ecclesiæ, o persuasores pacis in populo Christiano de pace non cogitamus, quandoquidem his pœnalibus, & diffamationis processibus non ad intentum reformationis, non ad conservationem authoritatis, seu decretorum, sed palam ad excidium devenitur ecclesiæ?

ANNO CHRISTI 1434.

Usque nunc zelo caritatis accensus Vestras Reverendissimas Paternitates ad pacem cum summo Pontifice exhortatus fui, ex qua salus pendet ecclesiæ, hæc eadem erga ipsum summum Pontificem dicta intelligo, utrique enim incumbit pacem cogitare ac quærere, & tam ipse quam vos apud Deum, & homines, cum venia utriusque dixerim, rei eritis, si pacem recusaveritis. Video autem, viam facillimam, jam forte apertam, qua invicem pacem habere, Græcos unire, & reliqua perficere sancta opera, & totam demum Christianitatem consolari poteritis. Serenissimus dominus Imperator Romanorum suis nunciavit Oratoribus summum Pontificem omnium controversiarum, quas cum vestris Paternitatibus habet velle suam Imperialem majestatem Judicem, & arbitrum facere. Si paternitates vestræ id ipsum agere decreverint, sicut certe tenentur, paci dici potest jam facta: quod si Summus Pontifex id egit, nos multo magis id facere debere existimat unusquisque. Si probatio amoris exhibitio est operis, proculdubio plurima dedit ipse Dominus Imperator suæ affectionis in vos jamdiu testimonia. Scimus omnes quanta fecerit, quotque se submiserit laboribus ac periculis, ut nos protegeret, concilium fundaret, stabiliret, & augeret: nemo mortalium est, cui æque ut sibi honor ac decus nostrum sit cordi. Et cum hæc omnia propter reformationem facere dicatur, nullus fuit tam præsens, quam absens qui literis ac nunciis nos magis, quam ipse subhortavit ad pacem. Quid autem non quasi homo, sed velut Angelus domini egerit pro extinguendo illo inveterato schismate, quod tandem opera potissime suæ constantiæ deletum est, plerique nostrum eo tempore viderunt, & totus mundus cum summa lætitia, & ejus laude admirans commemorat. Cum ergo tam nobis affectum, propitiumque ac favorabilem dederit Deus Principem, sine longiori deliberatione, uno ore, unoque animo ipsum cum hæc exhortatio Card. Sabin. pronuntiata sit in Conc. die 20. Decemb. an. 1437. ut habetur infra ex nota ad Icem adjecta in Cod. & aliunde Sigismundus Rom. Imp. extremum diem clauserit Gnoymæ, quæ est Moraviæ urbs eodem anno die 9. ejusdem mensis; conjectura est aut illius obitus nuncium non fuisse delatum Basileam nisi post diem 20. aut certe adhuc publicatam fuisse exhortationem; quo omnibus constaret, quantopere Eugenius Papa inclinaret ad pacem ineundam cum seditiosis. Porro si verum esset, quod ex Ænea Sylvio in Hist. Bohem. c. 53. affirmat P. Pagi in Brev. T. 4. in Eug. 4. n. 115. scil. obiisse Sigismundum circa finem Decemb. omnis tolleretur difficultas; verum cursim hic nota, ab Ænea qui eo tempore vixit nullatenus memorari diem, quo Cæsar ille decessit, in arbitrum, & deciſorem harum pestiferarum litium acclamemus, quod nisi fecerimus per nos neglecta esse ecclesiæ pax judicabitur, & nobis tanta adscribetur culpa: Agite igitur o Patres, ne cunctemini amplecti cum gratiarum actione munus hoc, quod divina miseratio in hac rerum turbulentia largiri

(1) Intellige novum, & amplum Eugenii Papæ mandatum ob sedandas synodi turbas datum Nicolao Albergati Bononiensi Tit. S. Crucis, & Jo. Cervantes Tit. S. Petri ad Vinc. Cardin. ann. 1436, ut constat ex Responsione synod. facta *dilectissimis Ecclesiæ filiis Nic. Tit. S. Crucis in Hier., & Jo. Tit. S. Petri Presbyteris Cardin. Apostolicæ sedis Legatis.* Eam Responsionem habes sup. inter Ep., & Resp. synod.

ANNO CHRISTI 1434.

giri dignata est; & quamquam expeditior via ista sit, nihilominus more periti Medici, qui uni morbo plures provides medicinas, aperiatur & alia; multi enim fortasse autem prius cupient pacis conditiones: monitorium vestrum gravat Papam, Papæ translatio turbat vos; translationem dicit ipse fecisse propter monitorium, vos autem monitorium propter non observantiam decretorum, tollantur pariter monitorium, ac translatio, & summus Pontifex certificet nos modis convenientibus de observandis decretis, quæ talia fianta ut simul reformationi, & honori sedis Apostolicæ provideant. Ecce cum pace & honore vestro habebitis, quod optatis, quod quidem per contentiones posset consequi numquam. Et cum per hunc modum nostro desiderio satisfieri videamur cur nos, & ecclesias tanto subjicimus discrimini? & quum Græci jam sint in foribus, ne tam divinum periclitetur opus mox pergant ad portum. Aliqui præstantiores ex nobis, qui ipsis Græcis omni conatu suadent ut hoc, vel Avinionem, aut Sabaudiam proficiscantur, fiatque in hoc exacta, & extrema diligentia, si obtineri potest, in nomine domini contentemus omnes, & illuc accedamus: Si vero adhibita omni cura, fieri nequeat, cum eis de aliquo loco disponatur, nobis tamen tuto, & accommodo Græcis, ac summo Pontifici; cum Græcis enim sine ipso unio, fieri non potest, ipsi autem præsentiam Papæ in Concilio illo omnino exposcunt, quæ quidem multis ex causis opportuna valde est & quodammodo necessaria & ex nunc & præsertim in ipso Concilio Œcumenico omnium præteritarum dissentionum obliti cum caritate, & unanimitate pro unione Orientalis ecclesiæ, & morum reformatione totis intendamus viribus. Interim vero dum ista peragentur quiescant hinc inde processus, & agitationes; expensæ autem hactenus factæ pro negotiis Græcorum, in omnem eventum his, qui eas fecerunt, restituantur omnes.

Ecce Reverendissimi Patres cum summa gloria vestra unitatem Ecclesiæ nostræ conservare & unionem Orientalium populorum, opusque sanctæ reformationis, quoadusque adeo desiderare dicimus, perficere in manu vestra est; pro Deo ergo cum intentum nostrum plene, ac quiete assequi possimus, ecclesiæ simul ac nobis pacem demus ipsamque, & pariter nos consolemur, sicut polliciti sumus, ubique prædicantes: consolamini consolamini populo meus; totus vero populus Christianus, qui ex ista sola dissidii suspicione contristatur, & mæret, ex hac nostra concordia consolabitur, & exultabit, & nos tamquam Patres, & Angelos Dei venerabitur, & dignis laudum extollet præconiis. Obsecro igitur omni quanta possum humilitate, obtestorque vestrum quamlibet per illud terribile tribunal Christi & illum terribilem judicii diem quo velimus, nolimus omnium cogitationum, & actionum nostrarum rationem reddemus, perque ipsum redemptorem nostrum dominum nostrum Jesum Christum supplex exoro, qui veniens in Mundum pacem annuntiavit, conversans in Mundo pacem prædicavit, transiens ex mundo pacem reliquit, resurgens a mundo Pax vobis dicebat discipulis, cujusque omnis actio, & doctrina pacem, & charitatem redolet, per ipsum inquam mediatorem Dei, & hominum Christum, qui sanguine suo pretioso mundum divinæ justitiæ reconcilians pacem fecit inter Deum, & hominem: cum internis lacrymis supplico, ut media hæc pacis honesta quidem, & rationabilia, & vestris satisfacentia desiderii, amplecti dignemini; Quod si egeritis maximum in Cælo, & in terra facietis gaudium, Deum in omnibus vobis propitium reddetis, hominum corda ad vestram trahetis obedientiam, & devotionem, memoriaque nominis vestri in perpetua benedictione erit; Secus vero si feceritis, quod Deus avertat, innumerabilium scandalorum, quæ ex hoc sequeretur dissidio, tota vobis imputabitur culpa, & dicet mundus: Vos sponte, & data opera posuisse ecclesia pacifica bellum, sub obtentu reformationis potius voluisse ambitiones, & passiones explere. Demum pro hujus executione concordiæ, & ad satisfaciendum muneri meo, versus ipsos Græcos in nomine domini proficisci intendens Reverendissimis Paternitatibus vestris hanc meam exiguam personam & quidquid in me est virium ad laborandum, & operandum, & cuncta agendum, quæ pro pace Ecclesiæ nostræ, & unione Græcorum, atque honore vestro mihi jubere dignati fuerint, &c. Laus Deo, &c.

ANNO CHRISTI 1434.

Die Veneris xx. Decembris 1437. in Generali congregatione Concilii Basileensis instante Reverendissimo P. D. Cardinali Sabinensi Legato lecta fuit præsens exhortatio, &c.

XII.

Epistola Concilii ad Joannem episcopum Salzburgensem.

SAcrosancta &c. Venerabili Joanni Archiepiscopo Salzburgensi salutem &c. Satis intelexisse credimus devotionem tuam, quanta necessitate impulsa fuerit hæc sancta synodus pro conservatione auctoritatis Conciliorum generalium, & orthodoxæ fidei, atque salute publica & totius populi Christiani procedere ad depositionem justissimam Gabrielis, olim dicti Eugenii Papæ IV. qui ipsius auctoritatis ecclesiæ & Conciliorum acerrimus impugnator erat, declarationes decreta in fide moribus per eandem ecclesiam facta contemnens, & parvipendens, atque etiam hanc sanctam synodum omnino prosternere volens, & variis persecutionibus longo tempore impetens. Nam & facile omnes conspicere poterant, quanta detrimenta, quantaque inconvenientia imminebant universo orbi, si in hoc certamine victa fuisset præfata auctoritas Conciliorum: & denique potuisset unus homo pro libito voluntatis agere de tota ecclesia, & Christianitate absque hoc, quod per ipsa Concilia corrigi potuisset. Quid inde pati potuissent & Prælati & Principes, & particulares ecclesiæ orbis, nemo sapiens ignorat. Audivit etiam devotio tua, quomodo electus est auctoritate hujus sacri Concilii repræsentantis universalem Ecclesiam. D. Felix Papa V. qui prius Dux Sabaudiæ, & Decanus Militum in solitudine Ropalliæ Gebeannensis diœcesis existens in habitu simplici, & humili observatione continentiæ, ac honestæ conversationis Domino famulabatur prudentia, benignitate, justitia, clementia, & aliis clarissimis virtutibus præditus, pacis cultor, consolator pauperum, bonorum & studiosorum virorum amator, literatus, & in rebus ecclesiasticis exercitatus; quo pensatis rerum, & personarum circumstantiis nemo magis idoneus pro defendenda auctoritate conciliorum, & fide catholica, prosequendaque salute publica omnium Christianorum eligi posse visus est, ad quem legatos, & oratores nostros dilectissimum ecclesiæ filium Ludovicum titulo S. Cæciliæ sacro-sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalem, Arelaten-

Hanßizius edidit ex MS. Cæsar. in tom. 2. Germ. sacr. p. 475.

tenſem vulgariter nuncupatum, alioſque complu- ANNO CHRISTI 1434.
res venerabiles epiſcopos, & dilectos eccleſiæ
filios Abbates, Magiſtros, & Doctores, inter
quos etiam fuit Jacobus Frieshamer Procurator
devotionis tuæ, qui electioni ejuſdem ſummi
Pontificis interfuerat, pariterque cum ipſis Joan-
nem Comitem de Tyerſtein locum tenentem Pro-
tectoris Imperialis, Ludovicum de Lanſer Pro-
vincialem per Alſatiam ordinis B. Mariæ Theu-
tonicorum, & Guillelmum de Grunenberg mi-
lites tranſmiſimus, ut conſenſum ipſius electio-
nis factæ præſtandum requirerent. Suſcipit au-
tem eos benigne ac honorifice, exhortationeſ-
que & requiſitiones eorum audivit; & quam-
quam ſibi non parum grave eſſet (dum pote-
rat vitam quietam & tranquillam agere, ſup-
petente ſibi bonorum multorum abundantia) nunc
tantis curis & ſollicitudinibus ſe exponere; tamen
auditis præfatis Legatis, & Oratoribus noſtris,
atque rationibus ipſorum, timuit offendere di-
vinam Majeſtatem, ſi vocationem eccleſiæ ejus
obſequia in hac neceſſitate requirentis rejiceret;
volenſque potius ſervire Domino Deo ſuo in
defenſione fidei, & auctoritatis Conciliorum, ac
proſecutione publicæ ſalutis, quam propriæ quie-
ti conſulere, ſuum conſenſum electioni factæ
præſtitit, profeſſionem fecit cum omni devotio-
ne & genuflexione, juxta formam decretorum
hujus ſanctæ ſynodi; & officium ſummi Apo-
ſtolatus in ſe ſuſcipit deſiderans, prout infor-
mati ſumus, toto ex corde, & omni poteſtate
ſibi a Domino tradita illa agere, quæ ſunt ad
honorem ipſius Altiſſimi, Eccleſiæ ſalutem ac
pacem, & commune bonum omnium Chriſtiano-
rum. Heſterna autem die reverſus eſt ad nos
præfatus Cardinalis Arelatenſis cum Collegis
ſuis, quos pariter ad ipſum D. Felicem Papam
miſeramus: quibus adventibus deſiderium nobis
erat ſolemnem legationem mittere ad devotio-
nem tuam, & congregationem tuæ provinciæ,
quam die Converſionis ſancti Pauli celebran-
dam eſſe intelleximus; nec dubitamus etiam
eundem D. Felicem Papam illuc ſuos miſſurum
fuiſſe Oratores, ſi Congregationis illius noti-
tiam habuiſſet. Verum cum dies præfixa a-
deo proxima ſit, ut ullatenus neque per ipſum,
neque per nos poſſit in tempore parari legatio;
has literas feſtinanter tuæ devotioni tranſmitte-
re ducimus, & ipſam in Domino exhortari,
ut velut fortis athleta veritatis, defenſor au-
ctoritatis Conciliorum generalium, ac zelator
hujus ſanctæ ſynodi, & publicæ ſalutis ac juſti-
tiæ, omnes ſuffraganeos, & alios ibidem con-
gregandos efficaciter inducat, ut debitam obe-
dientiam eidem S. Synodo, & præfato D. Feli-
ci Papæ V. ſemper exhibeant, nec illam viam
periculoſiſſimam ingredi velint, ut per modum
cujuſdam neutralitatis obedientiam ſuam ab om-
nibus ſubtrahant; quæ plurimum cederet in præ-
judicium eccleſiæ, & auctoritatis ejus, ac etiam
periculum animarum. Oportet enim Chriſtianos
ſemper eſſe obedientes Deo, & eccleſiæ ejus;
& ipſe Deus, & ſalvator noſter Chriſtus ad ec-
cleſiam ſuam dixit: *Qui vos audit, me audit,*
& qui vos ſpernit, me ſpernit: nec ullatenus per-
mittendum eſt, fidem Ortodoxam & facta eccle-
ſiæ in hanc fluctuationem adduci, ut poſt judi-
cium generalis Concilii univerſalem eccleſiam
repræſentantis, aliud quæratur Concilium, quod
de judicio Concilii præcedentis habeat judicare:
quia ſic nulla eſſet firmitas in judiciis eccleſiæ,
ſemperque omnia fluctuarent in incerto poſſet-
que homo quiſpiam perverſe agere volens ſem-
per judicium Concilii generalis effugere ſub præ-

ſtolatione alterius Concilii: ex qua re inferre-
tur plaga graviſſima eccleſiæ Dei; enervaretur ANNO CHRISTI 1434.
Conciliorum auctoritas; periret obedientia, quæ
illis debetur ab univerſis Chriſti fidelibus, & fidei
catholicæ irreparabile afferretur detrimentum. In
his autem plurimum de probitate tua confidi-
mus, quæ ſuo exemplo, ſuaque doctrina, &
exhortatione plurimum hoc tempore proficiet
eccleſiæ Dei; nec minorem de ea probitate con-
fidentiam gerit præfatus D. Felix Papa, qui pro-
pter merita devotionis tuæ, de quibus informa-
tus eſt, plurimum tibi afficitur, magnumque
meritum ſerviendi eidem eccleſiæ, in conſerva-
tionem auctoritatis, & firmitatis ejus, ad ſalu-
tem præſentem & futuram Chriſtianorum ſibi ac-
quiret eadem devotio tua: quam in cunctis feli-
citer dirigere, & conſervare dignetur Altiſſimus.

XIII.

Oratio præambula reſponſionibus Deputatorum S. hujus concilii ad articulos Bohemorum per Dominum Abbatem Ciſtercienſem.

Edidit Hom. mey in ſuppiem. Patrum.

EDITORIS PRÆFATIO

Hujus orationis Auctor declamatorque fuit Joannes 38. Ciſtercienſis Abbas. Hic cognomento de Alneto, ex Abbate Urſicampi 1428. Synodo Baſileenſi 1435. tam pro ſuo ordine, quam nomine Pariſienſis Academiæ adfuit, & inter Patres maximam laudem promeruit: quippe qui Orator ſolus ad Bohemos, a Carlerio, Joan. de Raguſia, de Polemar, Ænea Sylvio multum efferatur. In cauſa fidei cum 2. Epiſcopis judex deligitur; ann. 1440. occubuit. Porro huic orationi maximam lucem afferent, quæ habentur tomo duodecimo Conciliorum pag. 442. & ſeq. (ſupra in hoc tomo col 197.) *in compendioſa narratione hujus Synodi actis præfixa, qua ex Ænea Sylvio & M. Ortuvino Gratio deſcribitur,* quomodo Bohemi vocati productique ſunt ad Baſileenſem Synodum Oecumenicam, & quid illic egerint. *Inter alia multa pauca hæc excerpſiſſe ſufficiat, quæ hujus dicendæ inſtitutum ſcopumque aperiunt; additis præſertim egregii ex noſtri MS. margine notis, iiſque hiſtoricis, quarum certus auctor me latet; tametſi cum hujus conventus fuiſſe oratorem, alias dicendis ſuſpicer conjecturis.* Ambaſſiatores, *inquit*, Oratores &c. Bohemorum quarta die Januarii Baſileam venerunt. Porro nono die ejuſdem menſis cum Synodum acceſſiſſent, habuit orationem Julianus Cardinalis, de eo quod quidquid uſpiam dubiorum eſt, id auctoritate Concilii definiri debeat &c. quæ quidem oratio non omnibus probabatur. Habuit & Roccizanus orationem nomine Bohemorum, diem poſtulans, quo audirentur. Is fuit deſtinatus decimo ſexto hujus menſis. Quo die Joannes Roccizanus pauca præfatus, primum articulum de communione ſub utraque ſpecie proponere cœpit uſque in tertum diem, ſemper ante meridiem. Deinde Wenceslaus Taborita ſecundum articulum de corrigendis, & eliminandis peccatis publicis in medium protulit per bidui ſpatium. Poſt quem Uldaricus presbyter orphanorum tertium articulum de libera prædicatione Verbi Dei, duobus item diebus propoſuit. Poſtremo Petrus Payne Anglus de quarto articulo, qui erat de civili dominio Clericorum per tres dies differuit. Fecerunt autem copiam ſuarum diſputationum ſacro Concilio in ſcriptis, & gratias egerunt, quod auditi fuiſſent. Poſterioreſque tres ſatis inciviliter in noſtros invexerunt, Joannem Wiclefum, & Joan-*

Notæ ex Ænea Sylvio.

ANNO CHRISTI 1434

nem Huſſum a doctrina laudantes, nihil veriti Doctores Evangelicos vocare, quos pridem Eccleſia damnarat. Exigebat res, ut Bohemis aliquid reſponderetur. Itaque ſurgens Joannes de Raguſio, Theologiæ Profeſſor Ordinis Prædicatorum Procurator generalis, petiit clara voce in medio congregationis poteſtatem ſibi dari, ut reſponderet privato nomine ad primum Bohemorum articulum. Aſſenſit Synodus, octoque diebus reſpondit horis antemeridianis. Antequam autem inciperet reſpondere, Joannes Abbas Ciſtercienſis orationem ad Bohemos habuit, ut ſe ſubmitterent determinationi ſanctæ matris Eccleſiæ, quam id ſacrum Concilium repræſentaret &c.

Jam ad notas ex codice veniamus, quarum ſtatim prælufimus mentionem: ſic autem habet ad primi folii marginem infimam. Eſt ſciendum, quod in prima dic audientiæ Bohemorum magiſter Joannes Rochiſana habuit propoſitionem primam in præſentia ſacri Concilii: thema illius fuit: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum.* Nun & hic actus infra octavam Epiphaniæ (*univerſis Januarii vid. ſupra*) aut circa, agebatur an. Dom 1433. Poſt ipſam magiſter Petrus Angelicus Ambaſſiator Bohemorum habuit ſecundam propoſitionem, cujus thema fuit: *Ortus eſt ſol. & congregati ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur.* Intellexerunt per ſolem prædicatorem Joannem Wiclefum, aut Joannem Hus hæreticos in Concilio Conſtantienſi damnatos, qui miſerunt quatuor radios, quatuor, ut dicunt, veritates, ſcilicet quatuor ſuos articulos, ad quorum notitiam gens Bohemorum congregata eſt, & in regione ſua, ſive cubili collocabuntur. Quod igitur hic dicitur, per ſolem intelligi ab eis Concilium generale, dicitur ex quadam benignitate. Et revera in iſta oratione, (*verſiculum ſacræ ſcripturæ nomine orationis, quantum aſſequor, hic indigitat.*) Per ſolem recte ipſum ſacrum Concilium intelligitur. *Oratione integre deſcripta ad ejus finem hæc adhuc appenditur obſervatio.* Sciendum, quod ſacrum Baſileenſe Concilium deputavit quatuor Doctores, videlicet magiſtros Joannem de Raguſio, Ægidium Carlerii, Henricum Haltiſem, & Joannem de Polemar. primum & tertium Religioſos de Ordine Prædicatorum, ſecundum & quartum ſæculares ad reſpondendum quatuor articulis Bohemorum propoſitis per quatuor viros Ambaſſiatores, ſcilicet per Magiſtrum Joannem de Rochizana, Dominum Nicolaum de ſecta Taboritarum, Dominum Wlricum de ſecta Orphanorum, & magiſtrum Petrum Anglicum, ut primus a Concilio Deputatus primo Bohemorum Ambaſſiatori de primo articulo ſic reſponſurus. Secundus ſecundo, tertius tertio, & quartus quarto. Verumtamen Concilium retinuit ſibi poteſtatem addendi, diminuendi, interpretandi, corrigendi, ac definiendi in præmiſſis, & aliis materiis. *Hactenus nota. Jam ad orationem veniamus.*

ORATIO.

Thema oration. Rochiſan.

SAcroſancta Baſileenſis Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, quæ in medio tui habes illum natum Regem Judæorum, quem dudum magi ab Oriente venientes adoraverunt fideliter, omnem infallibiliter potes docere veritatem, quæ ſpecialiter a Domino conſtituta & electa eſſe crederis, ut per ſanam doctrinam, & judicium rectum evellas & deſtruas errores, & hæreſes, per ſanctam denique deſideratam ac toti mundo ſumme neceſſariam omni ſtatui reformationem ædifices & plantes ſeminaria virtutum operationes: verba mea, quæſo, tuis auribus benigniſſimis clementer percipe, & patienter intende voci orationis meæ: neque enim a te rem expoſtulo tibi difficilem, quam vel conveniat tuæ gravitati denegare: pro fide namque catholica, pro lege Dei noſtri, pro juſtitia, pro omni populorum utilitate loqui mihi animus eſt. Talibus namque hoſtiis juxta modum loquendi Apoſtoli, promeretur Deus; iis oblectamentis, ni fallor, ne dum hominum, ſed etiam Angelorum mulcentur aures; hoc adipe vivit, ſingulariterque ſaginatur anima fidelis, dicente Salvatore: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Plenus ſum quidem *ſermonibus*, & ſicut beatus Job loquitur: *quaſi muſtum, quod abſque ſpiraculo novas lagunculas diſrumpit, ſic coarctat me ſpiritus uteri mei*: nec dimittere te potero, niſi benedixeris mihi: *Conceptum* enim *ſermonem*, ait ipſe Job, *quis poterit continere?* Inſuper enim ex ore hic aſtantium Ambaſſiatorum inclyti regni Bohemiæ ſuſcepimus Chriſtum, quod jam vulgatur per orbem: *Ortus eſt Sol, congregati ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur.* Sed quænam provenire poterit mundo ex hac conſolatione lætitia, ſi quominus feſtinanter efficaciterque impleatur quod ſequitur: * *Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperam: Theſaurus* enim *inviſus*, ait Sapiens, *& ſcientia abſconſa, quæ utilitas in utriſque?* Per ſolem autem, ni me fallat memoria, Ambaſſiatores ipſi ſacrum generale Concilium accipiunt, quæ ſi quidem acceptio tanto commendabilior redditur, quanto inter ſolis ſacrique Concilii proprietates convenientia invenitur major. Sol quippe, ſicut Scriptura teſtatur, omnia illuminat, *Gyrat ad meridiem, & reflectitur ad aquilonem, luſtrat univerſa, & ſemper in circulos ſuos revertitur.* Sacrum autem Concilium quid aliud facit, quam ſuis exhortationibus piiſſimis orbem univerſum illuminare, purgare & perficere, gyrat ad meridiem, reflectitur ad aquilonem, & luſtrat univerſa, continue videlicet ad omnes Chriſtianitatis regiones, ut omnes lucrifaciat, ſolemnes nuncios deſtinando; illos revocando ab erroribus, iſtos ad pacem & concordiam reducendo, cunctos, prout prævalet, attrahendo ad ſalutem, ſemper tamen in ſuos circulos revertitur: quia propter agenda extrinſeca nunquam omittit exire ad opus ſuum, ſanctam videlicet eccleſiæ reformationem, ipſum opus, Domino largiente, continuaturum uſque ad veſperam, id eſt, uſque ad Deo acceptam ejuſdem reformationis conſummationem. Cum enim, teſte Scriptura, *homo naſcatur ad laborem:* ita ut primus homo, qui juſtitia originali præditus erat, &, ſecundum multos doctores, in gratia fuerat creatus, in paradiſum voluptatis fuerit poſitus, ut operaretur. Quiſnam putabit ob aliud hunc ſolem exortum eſſe, niſi quatenus homines ſub ipſo congregati, ad opus, propter quod vocati ſunt, exeant, per hocque totus mundus accipiat benedictionem a Domino & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo? Sane cum omnium opifex Deus ſua ineffabili providentia res creatas non ſolum propter eſſe, ſed magis propter operari produxerit, dicente Salvatore: *ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut ardeat?* Neceſſe eſt, ut homines, quos Deus inſpirat, & adjuvat, quamdiu lux orta eſt eis, ad opus exire non morentur, ſicut ſcriptum eſt: *quodcumque poteſt manus tua facere, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſcientia erunt apud*

ANNO CHRISTI 1434.

Matth. 4. 4.

Job. 32. 18. & 19.

Job. 4. 1.

Thema oratt. Petri Anglici.

Pſalm. 103. 22.

* Thema hujus oratio. nis.

Ibid. 23. Eccli. 20. 32.

Eccl. 1. 6.

Joh. 5. 7.

Luc. 12. 49.

Eccl. 9. 10.

in-

ANNO CHRISTI 1434.

inferos, quo tu properas. Nam & beatus Apostolus suum instruens Timotheum, maxime ipsum ad operandum sollicitabat, dicens: *Sollicite cura te ipsum exhibere Christo Deo operarium inconfusibilem vere tractantem verbum veritatis*. Parum quippe est, inquit, gregis mala fugere, inquinamenta hujus mundi devitare, nisi etiam quisquis studeat bonis operibus abundare. Hinc Salvator noster quorumdam arguens pigritiam qui volunt, & non volunt, post ipsos clamabat: *Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant: quia qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat*. Hæc igitur magnus ille regiusque proheta David, qui se super senes intelligere gloriabatur, solerti mente considerans, pleneque spiritu Sancto ipsum docente concipiens ortum solis parum prodesse, nisi ejus lumine irradiati exirent in opus, cum præmisisset: *Ortus est Sol: congregati sunt, sed in cubilibus suis collocabuntur*; convenienter subjunxit; *exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam*. Sed jam pulsat animum quæstio, quodnam sit illud opus, ad quod Propheta hominem sollicitat dicens: *Exibit homo ad opus suum*. Itaque licet plurimæ secundum utrumque hominem conveniant hominibus operationes, ex ipsis tamen omnibus duas duntaxat mente considero, de quarum qualibet pro præsentis operis complemento, prout ab alto mihi conceditur, satagam breviter aliquid aperire. Duplex igitur opus meæ occurrit considerationi, ad quod per præmissa prophetæ verba homo dici potest rationabiliter excitari. Primum est unitatis & concordiæ vinculo corda fidelium dissociata conjungere. Secundum est salutaris sapientiæ poculo sitibunda fidelium corda reficere. Primum opus per Apostolum omnibus hominibus generaliter injungitur, cum dicitur: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis*. Secundum opus catholicæ veritatis doctoribus per eundem Apostolum in persona Christi fuisse videtur specialiter impositum, quando eidem Tito dictum est: *In omnibus te præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate. Verbum sanum & irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis*. Ad primum igitur opus exercendum, quod est per unitatis & concordiæ vinculum dissociata fidelium corda conjungere: tria, ni fallor, homines efficaciter stimulant, & impellunt, videlicet, natura, caritas, & humana necessitas. Natura quidem ad procurandam unitatem & concordiam hominem inclinat & impellit; quoniam secundum imaginationem Boethii in libro de Unitate & Uno: Tam essentiale & proprium est creaturæ appetere esse unum, sicut esse: & ita sicut creaturæ naturaliter diligunt sui esse conservationem, ita naturaliter fugiunt divisionem, per quam desinunt esse unum, & quodammodo in plura dividi incipiunt. Quoniam omnium, inquit ipse Boethius, substantiarum motus est ad unum: nihil eorum quæ sunt, appetunt esse multa; sed omnia sicut appetunt esse; ita & unum esse; & hoc provenit, quia omnia egrediuntur & producuntur a Deo, qui est summe unus, ipso dicente: *Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est*. Et hac ratione forsan moti fuerunt quondam beatus Augustinus, cæterique tam Theologi, quam philosophi tractatores unanimiter ponentes, quod omnia naturaliter pacem appetunt, in hocque suam fortasse fundant imaginationem, Plinius, cæterique antiqui Philosophi de proprietatibus rerum differentes, qui in suis scriptis reliquerunt multas aves multaque animalia bruta ad unitatem & concordiam sic affici ut si casu ab invicem fuerint divisa, quietem nunquam recipiant; donec prout pax & concordia ipsis competere possunt, unitatis & concordiæ vinculo reunita extiterint; & hoc est, quod dicit Sapiens: *Omne animal sibi simile diligit*. Et ex hoc patet, quod homines ab aliis se dividentes seu divisi, ad ipsorum reconciliationem cum his a quibus divisi sunt non laborantes inclinationem non sequuntur naturalem, sed eidem repugnant, se per hoc inferiores brutis animalibus constituentes. Caritas insuper hominem ad laborandum pro unitate & concordia inclinat, & inducit, dicente beato Gregorio: Caritatis proprium est nutrire concordiam, servare composita, conjungere dissociata, & virtutes cæteras perfectionibus munimine solidare. Hinc clementissimus Deus se Caritatem & Deum pacis nominat: quia essenti ipsius est dispersos congregare, divisos unire, & homines adinvicem, & cum se ipsis. secumque reconciliare: propter quod bene determinat Apostolus Corinthiis scribens, quod homo si linguis loquatur Angelorum, fidem habeat omnia bona opera exequatur, caritatem autem non habeat, nihil est. Et ex his patet. quod homines ab aliis se dividentes, seu divisi ad ipsorum reconciliationem non laborantes, caritatem non habent, neque actus ipsorum ex caritate procedunt, licet interdum habere videantur speciem pietatis. Et inde est quod multi tractatus incœpti pro pace his diebus mali votivum non sortiantur effectum: quia homines caritatem non habent, sine qua pax non habetur. Joseph enim, sicut in libro Geneseos legitur, omnia bene dirigebat, & erat vir in cunctis prospere agens. Cur hoc certe: quia Deus erat in eo; nempe cum Deus sit autor pacis qui sine Deo pacem facere vel habere credit, plane desipit. Demum ad laborandum pro unitate & concordia fidelium hominem inclinat, & induit humana necessitas: cuilibet enim homini quamdiu peregrinatur a Domino, duplex unitas necessaria est. Una videlicet civilis & politica, qua reguntur & conservantur corpus & bona mundana, sine quibus spiritualia diu continuari non possunt; qua unitate necesse est illos esse unitos, qui eodem regimine politico participant, & sub ipso esse volunt, sicut in Esdra scribitur; *Omnis populus congregatus in Jerusalem, erat quasi vir unus*. In hac unitate populi stabilimentum consistit, respublica cujuslibet politiæ continuatur, & per ipsam, sicut dicit Salustius, parvæ res crescunt, quemadmodum discordia magnæ dilabuntur. Quantæ autem sit necessitatis, ut homines ad hanc unitatem conservandam laborent, ex desolationibus lamentabilibus, ad quas miserabiliter reducuntur regna, provinciæ, communitates & populi, sic quibus talis unitas non viget, longe certius, quam rationibus speculativis potest demonstrari. Quis enim ipsuo gemitu per singulas noctes stratum suum lacrymis lavare sufficeret in amaritudine animæ suæ recogitans clarissima regna & dominia Christianorum ob defectum prædictæ unitatis illi subjacere maledictioni, quam dudum Salvator prædicat: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur & domus supra domum cadet*. Proinde satis explicare mortalis lingua non sufficit, quanta sit, & erit perpetuis temporibus dignum commendatione hoc sacrum generale concilium, quod nimia devictum caritate inter alias causas specialiter congregari continuarique voluit pro eorumdem regnorum & dominiorum ac totius

1. Tim. 2. 15.
Eccl. 13. 19.
Psalm. 103. 21.
Ibid. 23.
1. Cor. 13. 13. 2.
Genes. 39. 23.
Ephes. 4. 3.
Tit. 7. & 8.
Esdr. 5. 4.
Deut. 6. 4.
Luc. 11. 17.

Chri-

Christianitatis pacificatione. Alia vero unitas ho-
ANNO CHRISTI 1434. mini necessaria est, unitas spiritualis & ecclesiastica, quam describens Apostolus dicebat: *Unus*
Ephes. 4. 5. *Dominus, una fides, unus spiritus, unum baptisma*. Hæc quidem unitas, quousque homini necessaria est, ut extra ipsam nemini sit salus. Ab hac unitate nemo volens in ipsam ingredi secernitur. Per hanc unitatem homo efficitur membrum Christi, suoque corpori mystico incorporatur, & tam triumphantis, quam militantis ecclesiæ, si obicem non ponat, suffragiorum recipit participationem. Ad hanc unitatem obtinendam, conservandam, & retinendam tanto ferventius quilibet homo laborare tenetur, quanto minus sine ipsa quisquam, sive specialiter, sive temporaliter diu potest subsistere. Sane cum unitas ecclesiastica, secundum traditionem Apostoli, sumenda sit & mensuranda per comparationem ad corpus humanum, necesse est, ut sicut membrum a corpore præcisum continuo arescit & in pulverem revertitur; ita homo, gens, provincia, & communitates, & populi, qui, vel quæ ab unitate se dividunt ecclesiastica nedum spiritualiter, sed etiam civilites quodem redigantur ad nihilum, etiamsi perscriptorum divisionem ad tempus floreant, & extu-ntur sicut cedrus Libani. Quemadmodum filii Benjamin postquam se divisissent a reliquo populo Israel, ad tempus floruerunt, plurimaque obtinuerunt prælia: sed tandem, sicut judicum tradit historia, cum rogati ad unitatem
Judic. 20. 48. fratrum suorum redire non vellent: *Sic a viris*
Ibid. 21. 6. *usque ad jumenta gladio deleti fuerunt, & consumpti; sicque eorum urbes & viculos vorax flamma consumpsit*, ut postmodum *filii Israel pœnitentia ducti dicebant*: *Ablata est una tribus de Israel*. Unde si ab initio sæculi scriptas revolvamus historias, neque unicum reperimus, ante vel post adventum Christi, qui se pertinaciter ab ecclesia diviserit, in suaque pertinacia permanse-
1 Thessal. 5. 3. rit, cui dicenti; *pax & securitas, repentinus non supervenerit interitus*, quemadmodum de Dathan, & Abiron, Arrio, Manichæo, Sabellio, ac aliis supra numerum olim multiplicati hæreticis exemplificari perfacile est. Postquam igitur, reverendissimi Patres, misericors & miserator Dominus, qui motem non vult peccatoris, in languores varios, quibus ob defectum prædictæ duplicis unitatis populus Christianus pene ad mortem opprimitur, suæ pietatis oculos sic dignatus est dirigere, ut quasi sæcula aurea Saturniaque regna redierint ad dirigendos pedes nostros in viam universalis unitatis & pacis, hunc solem diebus vestris fecerit oriri, ut jam verbis Apostoli utar, hortamur vos, ne gratiam hanc permaximam, dum vobis, sed etiam toti mundo, si boni æmulatores fueritis, sanctam in vacuum recipiatis;
Rom. 13. 11. *hora est*, ni fallor, *jam nos de somno surgere*.
Ibid. 12. Jam non est opus ut dormitet vel dormiat, qui custo it Israel: *Nox præcessit, dies appropinquavit* populus est sol; vox turturis, id est, vox ecclesiæ audita est non solum in terra nostra, sed etiam usque ad aures pervenit Bohemorum, qui ad gratissimam ipsius vocis melodiam salubriter excitati & surgentes venerunt ad vos quærentes,
Matth. 2. 2. & dicentes: *Ubi est, qui natus est Rex Judæorum*? Parati vestris orationibus, vestris informationibus Catholicis, vestrisque laboribus & studiis, cum inter vos ipse rex fuerit, inventus, ipsum vobiscum suppliciter adorare. O mira Dei clementia! O ineffabilis erga nos divinæ bonitatis miseratio! O inæstimabilis dilectio caritatis, quæ mortalibus hominibus simul in unum congregatis vocem tantæ virtutis conferre dignatur, ut ab extremis finibus mundi homines valeat attrahere, attractos sic humiliare sufficiat, ut ultro pacem offerant, quam mundus non potest dare. Quod enim apertius, quodve majus habere, vel quærere potestis experimentum ejus, qui loquitur in vobis Christus, qui in medio ve-
Matth. 18. 20. strum residet, sicut ipse dudum promisit: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum*. Quid ergo dicemus, viri Patres, & Fratres? An non nobis ultra dormiendum, vel vacandum otio, aut retro respiciendum? An non manus in sinum sunt trahendæ, ubi tam aperte regiones albescunt ad messem, imo prorsus necesse est, sicut consulit Apostolus,
Psal. 94. 6. *quod dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad hos domesticos fidei*. Ipsi enim caro nostra, ipsi fratres nostri sunt. Qua fronte ergo ipsos suo fraudatos desiderio permitteremus, ut per aliam viam reverterentur in regionem suam. Procidamus igitur ante Deum, ploremus coram Domino Deo nostro. Plorent & ipsi nobiscum in cinere, & in cilicio prostrati ante altare incessanter clamemus in cœlum, donec ipsis & nobis misereatur Dominus Deus noster. Vos autem convenio, o Bohemi, & nunc ad vos sermo meus specialiter dirigitur, utinam ad me vacuus non redditurus, sed ea qua profertur caritate recepturus a vobis. Jam audistis, quod certus sim ante vos non latuisse, quam pro vestra cunctorumque fidelium concordia obligamini diligenter laborare. An nescitis, quid de vobis homines sentiunt & loquuntur? Siquidem fere apud omnes vulgatur proverbium, quod salus Christianitatis dependet a vobis, & in manibus vestris est. Cur hoc? Quia si cum sacro concilio perfectam feceritis unionem, de pace & concordia Regum & principum, cunctorumque dominorum & populorum Christianitatis reconciliatione nullus ambigit: exemplar enim ipsis eritis qualiter se suasque controversias & dubia totaliter debent sacro submittere concilio, quod tam efficaciter direxerit pedes vestros in viam pacis. Cum igitur, o viri, charactere christiano insigniti evidenter de præmissis possitis habere certitudinem, cum vobis constet per Apostolum,
Hebr. 11. 6. quod *accedentem ad Deum primum oportet credere*; cum quoque sciatis sinceram vos non posse fidei capere veritatem, nisi Spiritus sanctus huic Concilio sacro præsidens, ipsumque dirigens vos specialiter edoceat & adjuvet, Cur eidem concilio universalem repræsentanti ecclesiam tamdiu tardatis vos submittere? Cur non attenditis ad petram, unde excisi estis, & ad Saram, quæ genuit vos? Si filii estis ecclesiæ, cur matrem vestram non honoratis, cur lactari uberum consolationi ejus non contentamini? Cur non captivitatis intellectum vestrum in obsequium fidei communis, articulos vestros, cæteraque omnia, quæ putastis obesse fidei judicio & determinationi ecclesiæ non submittitis? Si aliquas scripturæ sacræ sanctorumque Doctorum habeatis auctoritates, ipsasque sic debere intelligi dixeritis, ergo autem & alii multi dixerimus sic: dicemus oppositum: quis inter nos & vos æquior judex, quam Spiritus sanctus huic præsidens consilio poterit constitui? Cui securius cujuscumque causæ decisio quam sacro potest submitti consilio, quod errare non potest, neque quemquam vult aut potest decipere? An non vultis, quod ex toto vobis credatur? An non putatis nos legisse Virgilio-centonas, & Homero-centonas, & fuisse meditatos in lege Domini? Nec tamen, quod ex toto nobis credatur, sed satis erit nobis, si videat Dominus, & judicet quoniam profecto quod homini

ANNO CHRISTI 1434.

mini in sua causa totaliter credatur, honestas non suadet, justitia non patitur, nec id fieri sapiens requiret. Quid ergo opus est vobis aut nobis disceptationibus aut pugnis uti verborum, cum non venerimus ad concilium generale magis ad expugnandum bestias Ephesi, quam ut induamur virtute ex alto. Itaque etiamsi per centos annos disputaverimus finaliter, necesse erit ut vos & nos reverenter & humiliter sacro submittamus colla concilio; nec unquam, ni fallor, quam per sacrum generale concilium dubia per vos proposita felicem sufficienterque declarationem accipient. Quid ergo necesse est vobis aut nobis quasi ambulando in circuitu auctoritate adducere, multiplicare rationes, ubi sic paratum habemus Spiritum sanctum ad repente dandum nobis sensum, ut intelligamus scripturas? Ubi enim legitur, quod Spiritus sanctus, qui est spiritus disciplinæ & pacis, super discipulos disputantes aut contendentes descenderit. Spiritus sanctus in die Pentecostes invenitur visibiliter descendisse super Apostolos utique non contendentes vel disputantes, sed perseverantes in oratione, tuncque docuit eos omnem veritatem. Sane mysteriorum fidei cognitio non disputatione, sed humilitate acquiritur, sicut scriptum est: *Confiteor tibi, Domine, pater cæli & terræ: quoniam abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Unde raro legitur, quod in conciliis generalibus, vel alibi, aliquæ materiæ fidem concernentes aliter quam per homines, qui plus in Spiritu sancto, quam in disputationibus confidebant, terminatæ extiterint. Hinc beati Apostoli de cessatione legalium, aliisque materiis fidelium regimen concernentibus diversa sentientes, cuiquam auctoritati seu propriis inniti rationibus nullatenus præsumpserunt: sed quamquam Spiritu sancto essent repleti, suum captivarunt intellectum in obsequium fidei, ac judicio & determinationi ecclesiæ omnes suas opiniones humiliter submiserunt: profecto sentientes, quod quæstiones de fide exortas aliter quam per ecclesiam sufficienter declarari vel determinari impossibile est. Itaque nihil habet auctoritatis quæcumque scriptura seu doctrina, vel determinatio, nisi illam solam, quam sibi confert ecclesia, dicente beato Augustino: *Evangelio non crederem, nisi me commoveret ecclesiæ auctoritas.* Si ergo B. Apostoli se maluerunt sacro submittere generali concilio, quam quibuscumque rationibus vel auctoritatibus inhærere, cur Apostolos, quos tam constanter asseritis in suis operibus esse imitandos, non imitamini, & vestros articulos vestraque dubia examinationi & determinationi sacri concilii totaliter submittendos vos nobiscum per unitatis & concordiæ vinculum non unitis & conjungitis? O sentiretis quantum gaudium esset angelis Dei, si pariter essemus uniti in vinculo pacis! quanta tristitia dæmonibus, qui occasione divisionis vestræ a nobis, heu, tot animas devorarunt pretioso Christi sanguine redemptas! quantus denique pavor Turcis, Saracenis, & aliis inimicis crucis Christi, qui, prout nostis, occasione divisionis vestræ a nobis longe plus solito cornua levaverunt, infestarunt Christianos, parati forsan & dispositi vos & nos de super terram erumpere, si diutius in ea, quam proh dolor! nimis continuavimus, adhuc permanserimus divisione. Si, inquam, hæc sentiretis, quis crederet vos vel ad momentum dare velle requiem animabus vestris, donec ex vobis & nobis esset factum unum ovile, essemusque omnes cor unum & anima una? O, si vestris laboribus piissimis, per mediumque unionis & reconciliationis vestræ nobiscum illa clarissima Franciæ & Bohemiæ regna antiquo fœdere specialiter conjuncta, & ad recuperandam Terram promissionis si pacata unitaque forent; haud dubium sufficienter ad plenam reduci possent concordiam. Quid Octavianus Julius Cæsar? Quid Carolus Magnus? Quid Augustinus? Quid Hieronymus, Ambrosius, cæterive cujuscumque status, vel probitatis noti homines fecisse leguntur, quod ad indelebilem pro vobis, & posteris vestris gloriam hujus operis tam glorioſi & necessarii consummatio vos fecisse non probaret? Eja igitur viri charactere Christiano insigniti: *Hodie si audieritis vocem Domini, nolite obdurare corda vestra*; sed postquam Deus, sol, & astra vobis favent, levate capita vestra, quoniam proculdubio, nisi per vos steterit, ecce appropinquat non solum vestra, sed etiam redemptio nostra. *Ortus est sol, congregati sunt: in cubilibus istis sunt collocati* omnes isti reverendissimi Patres doctissimi viri. Ad quid? Certe ad dandum vobiscum scientiam salutis in remissionem peccatorum vestrorum, ad impendendum seipsos pro animabus vestris. Postremo, ad dandum & procurandum vobis pacem, & reconciliationem cum Deo, & angelis, ac omnibus hominem. Quid amplius desiderare, quidve ultra peter prestis, vel accipere? Quid aliud facere vel præstare potest natus & inventus Rex Judæorum? Jam ergo totum pondus belli vestris humeris imponitur super vos, cum amodo veniet accusatio, nec de cætero vobis ullius excusationis locus patebit: quoniam profecto posse pacificandi vos & totum mundum vobis suppetit, si velle adjaceat. Concedere vobis dignatur Altissimus, sic in hac materia exire ad opus vestrum, vestramque operationem taliter ad vesperam, idest, ad finem debitum perducere, quod vos nobiscum, & nos vobiscum in perfecta caritate uniti & radicati finceram fidei veritatem declarare, ut Deo gratam in capite & in membris facere valeamus universalis ecclesiæ reformationem, omnibusque poscentibus sibi rationem reddi de his, quæ docuerimus & fecerimus, pro omni argumento, auctoritate, & ratione secure possimus respondere: *Ita visum est Spiritui sancto & nobis.* Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Et hæc dicta de primo opere sufficiant.

Nunc supereſt, reverendissimi Patres ac Deo amabiles viri, verbum facere brevissimum de secundo opere, ad quod Propheta hominem sollicitat dicens: *Exibit homo ad opus suum.* Ad opus, esse prædixi salutaris sapientiæ poculo sitibunda fidelium corda reficere: Quia scripturæ sacræ laudes descripturus non adveni, cum de ipsa scriptum sit: *Alta profunditas, & quis inveniet eam?* Ipsam proinde supponens esse legem illam, de qua dicit Propheta: *Lex Domini immaculata convertens animas testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis.* Paululum, ut arbitror, te tigisse satis erit, quod ipsam fidelibus ministrat opus est doctorum catholicæ veritatis. Licet igitur Scriptura sacra in cortice, seu superficie prana sit, seque tangi permittat ab omnibus, dicente Hieronymo: sola Scripturarum arx est, quam sibi passim omnes vendicant: in sensibus tamen eousque altissimis repleta est mysteriis, ut homines absque speciali dono Dei ipsam tractando vel exponendo tangentes, se vulneratos potius, quam senatos inveniant: & dum continuasse crediderint, tunc necesse sit ipsos incipere. Hinc beatus Hieronymus illos redarguens, qui in Scripturæ sacræ litera, quæ, dicente Apostolo, occidit,

Pſal. 94. 8.

Pſal. 103. 22.

Act. 15. 28.

Pſal. 103. 23.

Eccl. 7. 25.

Pſal. 18. 8.

cidit; nimis se fundant & arestant, dicere sole- ANNO CHRISTI 1434. batis; Non putamus in verbis scripturarum esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medulla; non in sermone, sed in radice. Propter quod etiam venerabilis Hugo de S. Victore, modum tradens perveniendi ad salubrem ipsius Scripturæ sacræ intelligentiam & expositionem dicebat: Ad scripturæ sacræ cognitionem opus est intima compunctione potius, quam profunda investigatione, suspiriis magis quam argumentis, crebris gemitibus quam copiosis argumentationibus, lacrymis quam sententiis, oratione quam lectione, gratia lacrymarum quam scientia litterarum. Ipsi etenim scripturæ sacræ sensus spirituales & mystici quibusdam corporalibus teguntur velaminibus, absque quibus, secundum beatum Dionysium, divinum lumen nobis lucere non potest, & ita cum hujusmodi sensus naturæ facultatem excedant, necesse est ut qui eos attingere voluerint, supra naturam eleventur, omnemque interim humanam rationem & scientias naturales captivent in obsequium fidei, nec se quicquam prorsus scire arbitrentur, nisi Dominum nostrum Jesum Christum, & hunc crucifixum. Cum enim in Scripturarum sanctarum expositione homonensui proprio innitens ascendit ad cor altum, tua exaltatur Deus; sicque frequenter verificatur quod scriptum est: *Scrutator majestatis opprimatur a gloria*. Hujus autem scripturæ sacræ proprietates allegans beatus Augustinus, ipsam vocat scientiam, qua fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur, & roboratur, cujusque auctoritas vi ingenii humani & perspicacitate major est. Hac scientia tamquam spirituali cibo mentes reficiuntur fidelium, dicente Gregorio: Scriptura sacra aliquando nobis cibus est, aliquando potus: cibus est in locis obscurioribus, & quasi exponendo frangitur, & manducando glutitur; potus vero est in locis apertioribus, quia ita absorbetur, sicut invenitur. Hujus autem cibi potusque spiritalis ministratio propterea non omnibus, sed solis hominibus in catholicis veritatibus eruditis & exercitatis, suumque intellectum in obsequium fidei captivantibus rationabiliter committitur: quia cum, teste beato Hieronymo, ex verbis inordinate prolatis fiat hæresis, periculosum nimis foret Scripturam sacram ab aliis præterquam ab ejusmodi eruditis exponi, applice seu ministrari. Nempe sicut corporalis ex te bonus frequenter nocet, si ei cui non est conveniens, vel aliter quam fieri debet ministretur; ita *Scriptura sacra*, licet secundum A Apostolum sit *utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum*, ad erudiendum, si tamen modis indebitis exponatur, aut ministretur, nonnunquam nocet, scandalizat, illosque perimit, quos sanare debuerat. Unde si liber beati Augustini de hæresibus, cæteraque volumina doctorum, in quibus ab initio ecclesiæ hæreses exortæ conscribuntur, solerti revolvuntur indagine, vix una reperitur, quæ in Scriptura sacra sinistre intellecta, exposita, vel applicata, fundamentum non acceperit. Magna proinde omnibus Catholicæ veritatis doctoribus incumbit necessitas, ut cum ad opus suum, scripturæ videlicet sacræ expositionem, exeunt, ipsam sic ministrent & elucident, auctoritatesque ipsius sic interpre- B tentur, exponant, & applicent, personarum quibus loquuntur qualitate diligenter pensata, quod mentes fidelium suis reficiantur doctrinis & expositionibus, & ad suceptionem incrementi virtutum reddantur validiores. Quem etiam modum beatus Apostolus erga illos observasse videtur, quibus dicebat: *Ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in Christo. Vobis lac potum dedi, non escam*. Quia ergo vos venerabiles & egregii nostri Magistri, qui accincti & parati estis ad respondendum articulis per hos Ambassiatores Bohemorum propositis, ipsosque ambassiatores informandos de irrefragabili & catholica veritate super eisdem articulis a quolibet fideli tenenda, C multas habebitis Scripturæ sacræ auctoritates declarare & exponere, magno, ut arbitror, debetis diligentiæ studio providere, ut taliter in tractando, exponendo, & applicando hujusmodi auctoritates, modestiam, ac circumspectionem teneatis, quod vestris mediantibus clavis informationibus & instructionibus catholicis, iidem Ambassiatores illuminati & excitati toto corde se convertant ad nobiscum adorandum natum Regem Judæorum, quem utique si diligenter prospexerint, invenerunt in loco isto, seque, & omnes, pro quibus huc advenerunt sacro Concilio per unitatis & concordiæ vinculum conjungendo, & uniendo, deinceps operationem suam, idest, per- D fectam unionem, & in caritate non ficta firmatam concordiam cum Ecclesia continuari usque ad vesperam, idest, usque ad præsentis vitæ terminum & transitum ad gloriam sempiternam, quam ipsis & nobis ipse inventus, laus Deo, Rex Judæorum concedere dignetur, qui vivit & regnat & imperat in sæcula sæculorum. Amen. ANNO CHRISTI 1434.

Finis Tomi Vigesiminoni.
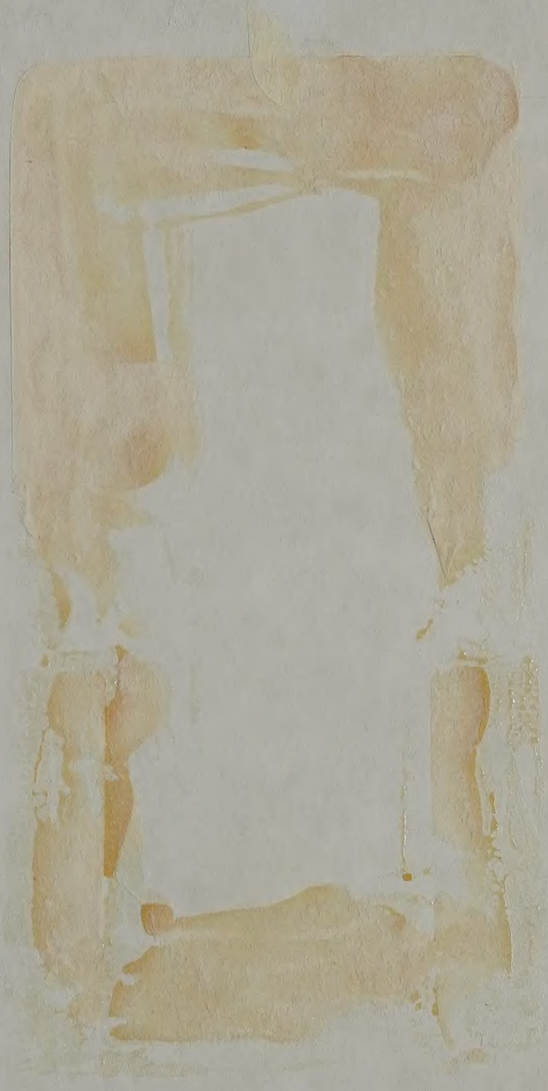
GTU LIBRARY
3 2400 00639 9327